1962

3461

2014

22

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

22

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Număr special de ANUL NOU

luceafăru[l]

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.[R.]

Anul III, Nr. 1 (66) • 1 ianuarie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Laus Laboris...

de ION AGÎRBICEANU

Munca a fost factor important și, anume, cel mai hotărîtor totdeauna în evoluția vieții omenești, deși, nu numai că nu a fost recunoscută ca atare, dar nici prețul și demnitatea acestei facultăți și însușiri fundamental omenești nu au fost just prețuite.

Dimpotrivă, au fost vremuri cînd munca fizică brachială a fost chiar disprețuită și considerată ca o ocupație nedemnă de un om adevărat, ca o îndeletnicire de rînd, și chiar josnică, lăsată pe umerii sclavilor sau ai iobagilor. Nici chiar munca meseriașilor nu a fost mai mult apreciată și, îndeletnicirea lor era socotită ca una umilitoare pentru om, și pe vremea civilizației greco-romane. Iar în evul mediu însăși meseria de scrib, de cancelist, de știutor de slovă, era lăsată de clasele aristocratice pe seama celor fără blazon nobilitar.

★

O seamă de filologi consideră cuvîntul **lucru** cu mult mai vechi decît **munca,** format odată cu limba romînă, și anume nu din cuvîntul latinesc **laborare,** ci din **lucrum,** care însemnează cîștig, de unde ne-a intrat recent în limbă neologismul **lucrativ,** adică aducător de cîștig. Sub raport semantic din **lucrum** ne-a rămas **numai mijlocul prin care se ajunge la cîștig** adică munca, lucrul, nu și însăși noțiunea de cîștig.

★

Romînul lucrează cu voie bună, din toată inima: unde s-au născut atîtea povești, zicători, proverbe, ghicitori, vorbe de duh dacă nu în muncile colective însoțite de cîntec, în șezători, în clăci? S-ar putea spune că munca romînului e însorită, o însorește el cu bucuria ce naște în suflet prin munca omenească.

★

Fața pămîntului, fața lumii, numai omul a schimbat-o, prin munca lui. Numai el a îmbogățit creațiile naturale prin creațiile sale, cu ajutorul însușirii sale fundamentale de a munci. Dacă omul nu ar fi avut și nu ar avea această facultate, întreaga lui înzestrare spirituală: inteligența cu rațiunea, sentimentul, intuiția, fantezia, voința, ar fi rămas comori neutilizate și deci nefolositoare și omul nu ar fi adăugat nimic lumii, înfăptuirilor naturii.

★

Facultatea de a munci, de a realiza ceea ce naște întîi în intelect și în imaginație, e cea mai prețioasă însușire a omului. Numai prin ea a schimbat el fața lumii, prin osteneală benevolă, prin concentrare îndelungată, prin probe nenumărate, necruțînd nici sănătatea și uneori nici chiar viața sa. Cîți eroi ai laboratoarelor nu a avut și nu va mai avea omenirea!

Prin muncă omul a ajuns de la rîșniță la moara de apă și de vînt, de la ele la moara sistematică mînată cu puterea vaporilor, cu benzină, cu electricitate, și cu energie atomică. Prin muncă a trecut omul de la luntrea scobită în trunchiul unui lemn la transatlanticele de azi. Prin muncă de la fierul înroșit bătut cu ciocanul pe ilău, a ajuns la formidabilele uzine și fabrici de azi; de la alergarea pe jos sau călare la căruța cu două și cu patru roate, iar azi la aeroplanele din zi în zi mai perfecționate. Prin muncă îndîrjită de ani și ani în laboratoare s-a ajuns la dezagregarea atomului, dînd izvoare de energii infinite.

★

Sub raport filozofic **homo faber** a ajuns ființa cea mai însemnată a universului, care acum începe să cutreiere și cosmosul cu invențiile sale. El singur a adaus la creațiile naturii creațiile sale, îmbogățind pămîntul. Nici o viețuitoare n-a știut să tragă cel puțin o punte peste un pîrîu, pe care din veci trebuie să-l treacă înot, iar omul durează acum drumul pînă la stele.

Sub raport **biologic** munca este păstrătoarea sănătății omului și sporește puterile noastre fizice și spirituale.

Încerce ori și cine cînd se simte mai mulțumit seara în patul lui: după o muncă încordată, cu bune rezultate, sau după o zi de lene!

Se poate chiar spune că de cîte ori omul, de orice vîrstă, se simte prost, greoi, plictisit, pesimist, e semn că n-a lucrat nimic cu inimă în cursul zilei. Și dacă vrea să se simtă sănătos, bine și optimist, nu are alt mijloc decît să lucreze cu atragere acolo unde își are el rostul.

★

De la copilul care a reușit să-și cioplească cea dintîi bîtă sau codoriște de bici, de la fetița care alege ițiile **strîmbuțe** sau figuri geometrice pe cusătura sa, de la elevul sau studentul care a reușit, după o zdroabă și încordare intelectuală îndelungată, să rezolve o problemă de aritmetică, sau să ducă la bun sfîrșit o experiență de fizică sau chimie; de la muncitorul din uzină care a reușit să introducă o inovație fericită, sau simplu să-și sfîrșească cu bine orele de muncă, — de la rezultatele mărunte ale muncii pînă la marile descoperiri ale savanților, pînă la realizarea unui poem, a unui tablou bun sau a unei statui, a unei construcții arhitectonice de mare valoare, — munca e izvor nesecat de mulțumire și fericire.

Niciodată un om nu se simte mai om și chiar mai crescut în puteri decît la capătul unei lucrări, a unei munci reușite. Și chiar cînd la prima încercare munca nu reușește să realizeze ceva, fiind prea multe piedici, omul crescut în puteri prin muncă, încearcă optimist și a doua, și a treia oară pînă reușește.

Munca e singurul mijloc care alină, risipește și face să uităm cu timpul marile dureri, cum ar fi moartea unui iubit al nostru.

★

Exploatarea omului de către om a putut cauza moartea a nenumărați muncitori, dar niciodată în istorie nu au dispărut clasele muncitoare, ci cele exploatatoare.

Pentru că omul numai prin muncă, prin noile sale realizări, își poate păstra sănătatea trupească și intelectuală, precum și optimismul încrederii în viitor.

Dispariția păturilor exploatatoare, cînd ele nu mai produc nimic, ci consumă numai, e o sancțiune a însuși spiritului omenesc, care doar în activitate continuă e în elementul său.

★

Azi, în regimul socialist, e tot mai apreciată facultatea fundamentală și necesară a omului de a munci. Cuvîntul muncă, muncitor, și-a pierdut orice nuanță peiorativă. Dimpotrivă, e un cuvînt de laudă pentru omul adevărat. Munca nu mai este azi și nu mai poate fi considerată nici ca pedeapsă, nici ca osîndă, ci ca o binecuvîntare.

★

Idealul social cel mai înalt este ca munca să fie astfel organizată încît toată lumea să și-o facă pe a sa cu plăcere, însoțită de cîntec. Din acest motiv știința și tehnica pun tot mai mult puterile firii, prin mașini și uzine, să lucreze în locul omului să-i ușureze munca. Va veni o vreme cînd larma uzinelor și a fabricilor va fi captată prin invenții noi și munca va fi ușoară pentru toți, și atunci orice muncă fizică va putea fi însoțită de cîntec, ca munca la fin, ori la secere, la cusut ori la țesut, sau cum cîntă și azi zugravul care împodobește o cameră.

★

Dar pentru ca progresul științei și al tehnicii să poată îmbunătăți existența omului în lume, două lucruri mai sînt strict necesare: **Pacea** și **creșterea simțului etic,** al conștiinței morale cel puțin în proporția dezvoltării științei și tehnicii.

Pacea e necesară pentru că munca creatoare, realizatoare de bunuri noi nu se poate desfășura decît în vreme de pace. Numai pacea e creatoare, războiul e distructiv.

★

Omul va trebui să înțeleagă azi mai mult ca oricînd că fericirea lui nu se poate întemeia decît pe muncă și pe dragostea dintre oamenii înfrățiți prin muncă și cultură.

...dor ARG...

Urare de luceafăr

De Anul-nou, să rugăm Luceafărul să pogoare în pana caligrafilor, din tărie, purtați de strălucirea lui. Pe sfiios a-l stîrni, iar înfumuratului să-i dea stîngăcia sfielii. Îngîmfaților să le aducă zmerenia pedepsitoare a păcatului celui fără ispășire.

Tu, Lucefere, seninule neclintit, tu stai în bolți de veghe, urmărit de călătorul pe talaze să nu te stingi, așteptat de păstori să scaperi și să le arăți, cu turmele, drumul pe întuneric.

Ai tremurat în strunele cîntărețului orb din Elada, ai sunat în fluierul ciobanului Mioriței, ai fulgerat în pana frămîntatului nostru dureros Mihail...

Arată-te-n fereastra casei unde naște muma noastră, femeia, chinuită de rodul pîntecelui cu nădejdea neprihănitelor dimineți ale lumii. Ea trudește toată vremea, la secere, la sapă, la caier și furcă: sărută-i degetele noduroase.

În salba logodnicei anină-ți mărgăritarul. Pune-ți licărul în lacrima ei de bucurie.

Și du-te Lucefere departe, cît mai sus. Descîntă plodul bobului de grîu și porumb să răstoarne țărîna și să-și pornească spicele către line.

Miruie-ne fruntea cu zimțul ivirii tale de seară și de zori. Fii părtaș la mihnirile și năzuințele noastre.

Umblă cu albinele din floare-n floare și făgăduiește-le mireazma, și ismei, și iasomiei, și lămîiții, și păpădiei păscută de iezi. Și vino mai încoace de noi... Sărută botul fraged al vițelului bunichii, farmecă ouăle cloștii cu puii de aur. Prinde-te în acul răbdătoarei Cătălina, care te coase în fote, zuvelci și pieptare, cîte zeci de ierni în șir.

Strecoară-te, cu dalta cioplitorilor, în cremenea stîncii, în pensula zugrăvitoare de noi frumuseți, și în condeiele noastre, Lucefere, ochiule pe veci neadormit — și în broboana de sudoare a tuturor ostenitorilor, roua genelor tale.

Fă-te frunză, fă-te beteală. Țîșnește-n izvoare. Du-ți cocorii și stolurile de rîndunele spre Miază-zi. Fii și cu ciorile bun, că și ele trec prin visul tău de limpede feciorie, ca porumbieii și turturea.

Te iubim cu cît mai înalt te ridici — și cu atît ești mai aproape de noi.

Îndeamnă-ne să fim mai curați, mai blînzi, Lucefere de Anul-nou.

DIN SUMAR:

RADU COSAȘU — Bicaz

Literatura romînă în școală

DAN DEȘLIU: Despre oțel, poem

PERPESSICIUS: Mențiuni critice

I. D. BĂLAN: Cronica literară

DUMITRU CORBEA: Însemnări din R. D. Vietnam

„Puternică, liberă, pe soartă stăpînă"

Afirmarea însușirilor poporului

Proclamarea Republicii Populare Romîne ca stat democrat-popular e urmarea unor lupte grele și consecvente pentru eliberarea de asupritorii din interiorul și din afara țării, în care au căzut jertfă mulți fii ai poporului nostru.

Clasa muncitoare, formată sub conducerea partidului ei și educat în spiritul învățăturii marxism-leninismului, a înlăturat asupritorii de la conducerea statului, poporul a devenit posesorul avutului național, iar în munca uriașă de organizare a noului regim, oamenii culturii, poeții și scriitorii au avut, de la început, locul și rolul lor de cinste.

După doisprezece ani de viață republicană, progresele uriașe realizate în dezvoltarea tuturor ramurilor economiei naționale, au fost urmate de ridicarea culturii, a științei și artei, de organizarea manifestărilor artistice în slujba maselor populare, creîndu-se condițiile pentru afirmarea tuturor însușirilor sufletești ale poporului.

În aceste împrejurări, oamenii de cultură, de artă, de literatură, și-au văzut operele cerute cu aviditate de masa oamenilor muncii, de care s-au simțit legați tot mai strîns, cu care împărtășeau aceleași credințe, năzuințe și idealuri. Iar opera lor, păstrînd caracterul popular, răspunde problemelor pe care viața le pune, pas cu pas, celor ce crează prin munca lor, lumea nouă, lumea socialistă.

Abia acum, operele scriitorilor noștri clasici sînt citite și apreciate de păturile largi ale poporului.

Abia acum, operele scriitorilor noștri contemporani oglindesc cît mai multe aspecte ale realității sociale. Valoarea acestor opere e confirmată de numărul cititorilor, mereu în creștere. Multe din aceste opere au trecut granițele culturii naționale, contribuind, astfel, la îmbogățirea patrimoniului culturii universale.

După doisprezece ani de la proclamarea Republicii Populare Romîne, poporul nostru, strîns unit în jurul Partidului și Guvernului, hotărît să învingă toate greutățile și de aci înainte, pășește ferm pe calea care duce la ridicarea nivelului său de trai, material și cultural, la înflorirea patriei și construirea socialismului, consolidînd pacea și colaborarea între popoare.

Mihail Cruceanu

Mihu DRAGOMIR

În Piața Palatului

Aud o rafală în piața palatului...
E vechiul decembre cu steaguri de grevă
ce-nvie orașul cu-o roșie sevă,
și gloanțele urlă în danțul sabatului,
și trage palatul, și crivățul latră,
și sîngele pune pecete pe piatră, —
și trece mulțimea prin piața palatului.

Aud o rafală în piața palatului...
E mai, și-o rafală de roți aurite,
și-urale de tunuri, gemînd obosite,
să-ascundă urarea din țara oftatului,
și-n pumni strîng urarea flămînzii, calicii,
dansează-artificii, și-s doar artificii, —
privește mulțimea spre piața palatului.

Aud o rafală în piața palatului...
E noul februare, întors din tranșeie,
și piața-n bocancii mulțimii scînteie,
și-orașul e una cu vuietul satului,
și trage palatu-n mulțime și-n țară,
dar gîfîie-n greaua mulțimii brățară, —
și crește mulțimea în piața palatului.

Și azi e-o rafală în piața palatului...
Răsună opinci, și bocanci, și sandale
prin sălile vaste, pe scări, și pe dale,
și țara ieșită din bezna argatului
e-aici, printre flori, și culori, și lumină,
și ziua de astăzi o cheamă să vină, —
mulțimea e-acasă în piața palatului.

Și azi e-o rafală în piața palatului...
Scrișnesc macarale, și-n repezi rafale
răsună-un popor de ciocane și zale,
și codri de blocuri bat miezul înaltului,
și trece-o rafală, pichamărul bate,
și-n țipăt de scripăt cresc frunți de palate, —
clădește mulțimea în piața palatului.

Diptic

Acum doisprezece ani exista pe Calea Victoriei, ca moștenire a trecutului, un palat care nu era altceva decît o fațadă a unui cartier părăginit, vetust, compus din cocioabe și maghernițe din alte vremuri.

Azi, pe aceleași locuri, palatul a devenit palat, întregindu-se și înconjurîndu-se cu clădiri monumentale, luminoase, adevărate cetăți, în care omul nou, omul muncii, își trăiește demn viața lui de cetățean al unei patrii iubite, care cinstește după cuviință vrednicia și dragostea fiilor ei.

Cele două tablouri de mai sus care ar însemna Trecutul și Prezentul, ilustrează nu numai situația unui cunoscut colț bucureștean transformat în ultimii ani și adus la proporțiile cuvenite unei mari capitale. Tabloul I ilustrează în același timp întregul nostru trecut mohorît și trist, trecut în care arta plastică a unui popor talentat, cum e poporul nostru, nici măcar nu era luată în considerație, deși avusesem artiști ca Grigorescu, Andreescu, Luchian, Paciurea etc.

Revirimentul ce trebuia să vină nu s-a produs decît după proclamarea Republicii Populare Romîne (simbolizat de al doilea tablou) cînd țara a răsuflat ușurată, căutînd să îndrepte relele rămase în urma nefastului regim izgonit, îngrijindu-se deci și de arte.

Atunci pentru prima oară s-a organizat la noi un mare Muzeu de artă națională și universală, înființîndu-se școli și ajutîndu-se artiștii în producția lor.

De atunci arta noastră și-a cucerit un loc de cinste în mișcarea culturală a patriei, iar progresele ei ne îndreptățesc a fi mîndri de talentele pe care le avem.

Marius Bunescu
maestru emerit al artei

Izbînzi și visuri

Poate, undeva, o ridicolă paiață mai repetă o dată — contra bacșiș — superba-i dicție „regală" pentru microfonul occidental.

Sau — mai știi? — se va fi convins, în sfîrșit, de zădărnicie.

Nu importă!

Poporul romîn merge înainte, spre țelurile sale, sub steagul desfășurat al Republicii.

Da, merge cu pașii mari și sănătoși. Iar scriitorul de versuri își îngăduie o indiscreție. Pe masa lui, în această clipă, se află două dintre ultimele scrisori primite acasă.

Amîndouă conțin invitații... Prima, în numele elevilor Școlii medii nr. 19 din Capitală: „Vă așteptăm în mijlocul nostru — scriu elevii — spre a vă arăta interesul cu care vă urmărim creația, precum și dragostea pentru literatura noastră nouă"...

Cealaltă, vine de la Vălenii de Munte: „Secția de Învățămînt și Cultură și organele raionale de partid, vă invită pe data de 21 ianuarie 1960 să participați la o seară literară la Casa Raională de Cultură... Se va organiza o întîlnire cu cititorii dv."

Iți mulțumesc, Republică, pentru pămîntul tău înmiresmat, pentru marile izbînzi și visuri ale fiilor tăi; iți mulțumesc și pentru scrisorile de față.

Eugen Frunză

Un act revoluționar

Proclamarea Republicii Populare Romîne, acum doisprezece ani — la 30 decembrie 1947 — se integrează în procesul de dezvoltare politică a statului nostru. Pornind de la micile formațiuni teritoriale — cnezate și voievodate — ale secolului al XIII-lea, reunite apoi în cele două țări, Muntenia și Moldova, ajungînd la formația superioară a Țărilor Romîne din 1859 și la aceea a unirii cu Transilvania întărită și prin tratatul din 1947, ea înseamnă o nouă etapă, de caracter revoluționar, făurită de masele populare, în dezvoltarea acestui stat.

Monarhia a caracterizat societatea medievală și modernă, prelungindu-și existența, ca un anacronism, și în perioada contemporană. Odată însă cu creșterea nivelului politic și cu progresul social-economic, ea a fost înlocuită prin forma de stat republicană. Sub acest raport, este concludentă evoluția Europei — unde instituția monarhiei era puternic și variat reprezentată — în ultima jumătate de veac. Primul război mondial a adus prăbușirea unei serii întregi de monarhii. „Cascada tronurilor" prevăzută în august 1914 a devenit o realitate. Cei trei împărați: al Rusiei, al Germaniei și al Austro-Ungariei, ca și sultanul Turciei, au fost înlocuiți prin președinți de republică, Rusia devenind Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, primul stat socialist din lume. Statele nou formate: Polonia, Cehoslovacia, Finlanda, etc. au adoptat toată forma de organizare republicană. Al doilea război mondial a adus o nouă cascadă a tronurilor: rînd pe rînd Bulgaria, Ungaria, Romînia au devenit republici și anume republici de un tip nou: republici populare. Și chiar dacă monarhia mai subzistă în puține state unde, de altfel, ea joacă un rol mai mult formal, puterea reală fiind în mîna guvernelor respective, aceasta nu schimbă sensul general de dezvoltare, cursul firesc al istoriei. Pînă la urmă, pretutindeni se va impune forma de stat republicană, care corespunde mai bine dezvoltării și necesităților societății contemporane.

În cadrul restrîns al acestei evocări nu pot fi înfățișate toate marile transformări — de esență revoluționară — pe care le-a adus în viața poporului nostru instituirea republicii populare. Două din ele trebuie totuși relevate: una de caracter economic, cealaltă de caracter cultural. Cea dintîi privește punerea în valoare — în folosul poporului — a resurselor de tot felul, transformarea posibilităților în realități economice. Țara a fost înzestrată cu o rețea întreagă de întreprinderi — unele de proporții impunătoare —; ele au schimbat aspectul unor întregi regiuni, în Moldova, Oltenia, Dobrogea și în Ardeal.

Cea de-a doua transformare este ridicarea nivelului cultural al masei poporului. Ea s-a obținut prin întrebuințarea sistematică și conjugată de mijloace variate, începînd cu școala și biblioteca și terminînd cu teatrul și cu muzica. Rezultatul este vizibil și concludent: el influențează și va influența tot mai mult întreaga viață a poporului nostru.

Const. C. Giurescu

Alături de popor

Actul de la 30 decembrie 1947 este, în conștiința noastră, urmarea firească și necesară a acelui care se petrecea la 23 August, trei ani în urmă — și astfel cele două evenimente, deși la distanță unul de altul, înglobează o singură dată în

istoria țării noastre, desigur data cea mai însemnată și mai promițătoare.

Proclamarea Republicii, a deschis poporului nostru, însănătoșit, drumul democrației populare, punîndu-l alături de cele mai evoluate popoare ale lumii.

Monarhia, acest simbol compromis, căruia poeții de curte i-au sărutat mîna, a încetat, la 30 decembrie 1947, să mai țină deasupra capetelor noastre coroana și sceptrul rușinei.

Îmi alătur, cu emoție, glasul de glasul poporului care a putut să-și ridice atunci fruntea spre soare, dobîndind libertatea cu tot ce dă ea nobil popoarelor — și strig aceeași strigare, care răsună de 12 ani de zile — ca să răsune de-apururi: Trăiască Republica Populară Romînă!

Radu Tudoran

30 decembrie

Actul proclamării Republicii Populare Romîne, acum doisprezece ani, a însemnat ultima treaptă pe care poporul nostru a urcat-o — sub conducerea clasei muncitoare și a partidului ei — pe drumul descătușării sale din lanțurile unui trecut care îi ținuse prizoniere și îi secătuise în mare măsură energiile.

Drumul nou parcurs de atunci și pînă la această a douăsprezecea aniversare, este jalonat în realitatea obiectivă și în conștiința fiecăruia dintre cei care au participat la lupta și munca acestor ani, de numeroase și mari realizări, care constituiesc tot atîtea pietre de temelie ale măreţului edificiu — **Socialismul.**

În preajma celui de al treisprezecelea an de construire a noii noastre orînduiri, muncitorii din domeniul arheologiei și istoriei — printre care se prenumără și cel ce încearcă să evoce în aceste puține rînduri însemnătatea și semnificația saltului revoluționar de la 30 decembrie 1947 — au recapitulat și înfățișat maselor muncitoare tot ce s-a realizat în acest domeniu în cei cincisprezece ani de la eliberarea patriei noastre, sărbătorită acum cîteva luni. Într-o expunere mai amănunțită am consemnat uriașele progrese pe care le-a făcut cercetarea arheologică din țara noastră în anii puterii populare. Ea va apărea ca editorial în nr. 1 al anului XI (1960) al revistei **Studii și cercetări de istorie veche.**

Mi se pare că — din unghiul acestui sector de muncă organizată — nimic nu poate să reflecte mai convingător caracterul creator al actului săvîrșit acum doisprezece ani, decît constatarea că la data cînd aceste rînduri vor fi tipărite, macheta primei părți a **Tratatului de Istoria Romîniei** (Istoria străveche și veche) se va găsi sub forma unui volum masiv de 700 de pagini în mîinile specialiștilor și oamenilor de cultură din țara noastră, care vor fi chemați în luna ianuarie 1960 să-l discute.

Proiectul redactării unei istorii științifice a țării și poporului nostru, de pe pozițiile materialismului istoric și adresîndu-se tuturor oamenilor muncii din republica noastră a fost luat în lucru în urma sarcinii trasate de Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn și a fost realizat deja în mare măsură, prin activitatea colectivă a celor mai calificați specialiști ai noștri.

Tratatul de Istoria Romîniei este menit, — ca un element necesar al noii suprastructuri a societății noastre, devenit posibil de-abia în condițiile create de actul revoluționar de acum doisprezece ani — să marcheze în cîmpul științelor sociale nivelul pe care energiile eliberate atunci l-au putut atinge, și să dea poporului muncitor una din cărțile de căpătîi ale formării conștiinței sale socialiste.

Și în acest domeniu, ca și în toate celelalte sectoare ale construirii socialismului în țara noastră, realizările pe care avem satisfacția să le înregistrăm cu prilejul acestei aniversări a Republicii noastre, sînt de natură să întărească și mai mult sentimentul și convingerea noastră că în perspectiva viitorului nu se mai zăresc limite în calea desfășurării creatoare a energiei descătușate la 30 decembrie 1947.

Prof. univ. Ion Nestor
membru corespondent al Academiei R.P.R.

3524

…seam… de cuvinte

M. Sadoveanu:

OPERE XVIII

Maestrul Mihail Sadoveanu a realizat prin Nicoară Potcoavă *o adevărată apoteoză a creației sale.*

Lumea de aici e aceeași cu cea din Șoimii *și* Neamul Șoimăreștilor, *dar abia acum adevăratele ei rosturi sînt dezlegate de romancier. Există cu mult în urmă o povestire — un nesfîrșit cînt liric — cu „șoimi" răzvrătiți și pătimași îndrăgostiți, care, în ciuda părerilor cititorilor ei, l-a nemulțumit întotdeauna pe autor.*

De aici, din acest roman de tinerețe își trage vina Nicoară Potcoavă. *Sînt cu toate acestea două opere diferite, doar cu tematica comună pînă la un punct. Una nu exclude pe cealaltă. Puncte de plecare pentru a ajunge pe acest pisc sînt oriunde în cele mai bune lucrări anterioare, însă niciodată scriitorul nu ar fi urcat pînă aici dacă nu ar fi avut călăuză concepția nouă asupra istoriei.*

Nu e vorba, pur și simplu, de colectarea unui număr nesfîrșit de afluenți pentru a umple albia acestui fluviu majestuos, pentru că debitul propriu îi asigură cursul de-a lungul timpului. E adevărat și e normal ca în romanul de față să fie prezent Sadoveanu de totdeauna și să se regăsească în ipostazele sale preferate de viață, tiparele — schemele generale ale operei sale, dar romanul Nicoară Potcoavă, *fără să anuleze nici* Zodia cancerului, *nici* Hanul Ancuței, *nici* Frații Jderi, *este în contextul operei sale pînza în care regăsim motivele esențiale ale creației maestrului.*

Conflictul e redus la esență, la ciocnirea de clasă între popor și boieri în particularitatea istorică a epocii. Eroul e greu de definit printr-un singur personaj; în măsura în care Nicoară Potcoavă, poate fi oricare dintre poporenii ce-l însoțesc și-l apără, apărîndu-se prin el pe ei. Aceasta pentru că domnul și poporul se contopesc într-o aspirație comună, pentru care țara și pămîntul Moldovei au același înțeles. Nicoară Domnul e eroul romanului pentrucă e Domnul norodului, venind la tronul țării pentru a stăvili puterea boierească și a face dreptate maselor țărănești. Eroul e colectivitatea pe care se sprijină Nicoară, nu numai prezentă în actele istorice dar și mobilul lor.

Poporul de răzeși, de vecini, de tîrgoveți al Moldovei nu a lăsat sulița și arcul după trădarea lui Ion Vodă Cumplitul, resemnîndu-se, ci continuă lupta împotriva lui Petru Șchiopul, domnul boierilor și al Porții, de unde a primit scaunul lui Ștefan în schimbul pungilor de aur. Nicoară Potcoavă apare deci într-un moment de frămîntări sociale acute. Încă odată, în decursul unei jumătăți de veac, moldovenii încearcă să pună un Domn al lor, numai că sacrificiul e temerar deoarece boierii sînt atotputernicia acestor secole.

Deosebit de viziunea juvenil-romantică din Șoimii, *în care dominanta e aventura erotică și eroismul înflăcărat al celor doi viteji printr-o Moldovă patriarhală și liniștită, cu boieri „stîlpi de țară", pe moșiile cărora domnește înțelegerea și frăția falsă, în* Nicoară Potcoavă *viziunea e aprofundată și extinsă, punînd în prim plan starea socială și economică de plîns a țării. Marxism-leninismul a dat maestrului Sadoveanu acea putere de investigație capabilă să arate adevăratul sens al mișcării istorice în acest moment. Descripția se amplifică, orizontul se lărgește, contururile se îngroașă. Destinul lui Nicoară e destinul poporului însuși care nu cunoaște teama chiar atunci cînd puterea boierească pare de neclintit. Apariția lui Nicoară, imediat după moartea fratelui său, cu un crez patriotic de martir, e imaginea emoționantă a continuității în linie eroică a istoriei noastre, mărturie că poporul nu numai că nu a renunțat la lupta pentru independență și libertate după moartea lui Ștefan și a lui Ion Vodă, dar că vremurile vitregindu-se și mai mult, lupta devine mai puternică.*

În refugiul lui Nicoară Potcoavă la cazacii de la gurile Niprului, pentru a căpăta noi puteri și a veni cu ajutorul acestora să facă dreptate poporului lăsat în seama caliciei boierești, maestrul Sadoveanu a dat viață unui adevăr dovedit de-a lungul istoriei. Între Nicoară Potcoavă și căpetenia cazacilor nu sînt alianțe, ci conviețuire; Domnul merge nu ca la un vecin puternic pentru a cere azil, ci ca la un frate. Acolo se află vechii prieteni ai lui Ion Vodă, hatmanul Șah, Pokotilo, Sviercerski care oricînd sînt gata să dea ajutor acelui moldovean care ar continua fapta eroică a lui Ion Vodă. Acolo nu se pun condiții de ajutor moldovenilor, pentru că legămintele sînt făcute pe căi mai sigure și mai trainice decît cele artificiale semnate pe pergamente.

Nicoară Potcoavă are prin pana maestrului Sadoveanu măreția aureolată de lupta pentru apărarea poporului său, a adevăratului erou popular. El unește dorința de libertate și de dreptate pentru țărănime cu jertfirea de sine pentru interesul obștesc, încrezător și mîndru că e Domnul moldovenilor, înțelept în pătrunderea lucrurilor și iubitor de oameni. Răzeșii se string în cete, îl însoțesc la cazaci, îl feresc de iscoade și-i apără domnia. Personajele sînt cu zecile, în număr interminabil, apărînd de pretutindeni. Lumea satelor și a tîrgurilor e aliatul lui Nicoară și politica domnitorului e dictată de mulțimea care-l însoțește cu credință. În locul boierilor care clevetesc și cer ajutoare pe ascuns streinilor, Nicoară și-a luat sfetnici din popor, dînd funcțiile boierești oștenilor, răzeșilor, al căror patriotism nu stă în cumpănă după cum suflă vîntul dinspre Poartă. Țara își schimbă înfățișarea, obiceiurile boierești sînt stîrpite, dar Domnul nu apucă să facă rînduiala pe care o dorise, pentru că ceea ce visează Nicoară e sub puterea vremii sale. Țara cade din nou în întuneric, boierii se vor răzbuna nestînjeniți, suferința va crește, dar fapta lui Nicoară rămîne flacăra care nu se stinge niciodată.

★

Ultimul volum de Opere (una din cele mai nobile inițiative ale Editurii de stat pentru literatură și artă, este îndeplinită) se încheie cu povestirea Aventură în Lunca Dunării, *care în locul aventurii cuprinde, de fapt, procesul de adaptare și de trezire la viață a unui intelectual pășit la un moment dat de realitatea socială și politică a fost Emilian Popovici, activist, luptător în ilegalitate, participant entuziast în acțiunea de transformare pe temelii socialiste a țării, e dator a nu-l lăsa pe prietenul său, poetul Tudor Ieșanu, în solitudinea care i-ar fi fatală. Pentru a-l trezi la viață și a-l integra în efortul comun îl ia să viziteze două sate obișnuite din Deltă, prilej de a medita asupra prefacerilor și de a se convinge singur de menirea artistului azi. Totul e de nerecunoscut. Poetul e într-o lume nouă care în fond corespundea idealurilor sale de odinioară. Contemporaneitatea devine pentru poetul decepționat sursa întineririi sale sufletești, realitatea în care va descoperi adevărata poezie. Țara, scăpată de boieri, de tot soiul de stăpîni, împlinește, prin conducerea oamenilor ca Emilian Popovici, aspirațiile de veacuri ale poporului. Maestrul Mihail Sadoveanu poate spune, privind opera noastră socialistă, ca și eroul său Nicoară Domnul, cu mîndrie:*

„Făcutu-mi-am datoria ceaveam..."

MARIN BUCUR

●

Horia Liman:

CÎNT OAMENII ȘI ZĂRILE

În ultimele sale volume Horia Liman se îndreaptă spre reportajul monografic. Incursiunile istorice, considerațiile sociale, informațiile etnografice, datele statistice și concluziile ce derivă din ele sînt chemate să mențină narațiunea pe un teren strict faptic. Reflexiunea lirică, atunci cînd există, creează un intermezzo între momentele menite să rememoreze stări de lucruri trecute și interviul luat la locul de muncă, între ancheta reportericească și descripția sugestivă a procesului de producție. Horia Liman nu „cîntă" în felul poemului în proză bogzian și sub acest raport titlul volumului nu mărturisește un procedeu literar.

Pentru un alt condei reportajul *Foșnetul Pădurilor viitoare* poate fi prilejul unei meditații lirice în care zborul fanteziei ar fi îngăduit autorului o incursiune literară în viitor, într-o viziune proprie. Horia Liman nu-și refuză o asemenea incursiune dar nu o face din unghiul de vedere individual ci din acela al oamenilor Deltei, a proiectelor lor precise, întemeiate pe cunoașterea lucidă a realității.

Aria de investigație a scriitorului cuprinde multe ținuturi ale țării; sînt prezente Țara Moților și Delta, intrate în literatură printr-o ilustră tradiție scriitoricească; nu lipsesc nici terenurile mai puțin străbătute de pașii reporterilor, după cum reportajul de pitoresc geografico-etnografic *(La tîrgul de fete)* stă alături de reportajul de uzină *(Vremuri noi la Timpuri noi)*.

Materialul faptic al cărții este grupat de autor în cicluri menite să atragă atenția asupra unui obiectiv fundamental: oamenii. (Ciclurile se numesc: *Oamenii munților, Oamenii apelor, Oamenii pădurilor*).

Preocuparea de a descifra destinul oamenilor sub unghiul marilor prefaceri la care aceștia participă se realizează într-o seamă de reportaje, printre care, de pildă, *Cuzmin Feodor a părăsit năvoadele*.

Din păcate tendința de a scruta biografiile oamenilor în scopul generalizărilor ample, menite să caracterizeze procesul creșterii conștiinței lor, a nivelului lor de viață în noile condiții se mărginește la cîteva „fișe biografice".

Bogate în observații interesante, mărturii grăitoare ale aspectelor noi, revoluționare din țara noastră, reportajele lui Horia Liman sînt în primul rînd priviri sintetice despre creșterea locurilor, a regiunilor, orașelor, fabricilor și mai puțin despre fizionomia și procesul de împlinire a personalității oamenilor, așa cum și-a dorit autorul.

BORIS BUZI[illegible]

●

Eugen Frunză:

CÎNTECE DE VEGHE

Cîntece de veghe *este cartea unui poet militant, pentru care slujirea poporului său constituie datoria cea mai de seamă. Fiecare poezie definește crezul etic și poetic al autorului și sub acest aspect de artă poetică, se realizează unitatea tematică a volumului. Problema se pune sub două aspecte: unul, primordial, al artei combative, răspunzînd idealurilor celor mai înalte ale poporului, celălalt, nu mai puțin important, raportul dintre creator și creația sa. Unei „santinele care stă de pază" nu-i poate fi indiferentă calitatea armamentului său. Procesul de creație capătă astfel un sens major, nu de simplă elaborare artistică, ci, în plus, de răspundere socială.*

„...Ci eu amarnic mă frămînt / În albe nopți mă nărui / Un strop să fur din vremea mea / Și-n cîntece să-l dărui..." (Zbucium).

Fără să-și dăruie versurile cu „platoșe de aur", Eugen Frunză le trimite în luptă, curajos, „în numele nădejdii tuturora": „Vi-am pus în rariți flori ... mulțimi / Și ... cu ei vrăjmașii. / Și să cădeți, de-o fi — și anonimi, / Cum cad adesea-n luptă cercetașii..." (Eu v-am trimis pe fronturi).

Volumul cuprinde și cîteva notații lirice din călătoriile poetului (Drum spre Moscova, Rîsul victoriei) *precum și două excelente poezii cu caracter antiimperialist,* Cască albă *și* Bucurii.

Mijloacele poetice pe care i le cunoaștem din volumele anterioare au căpătat o substanță mai densă, au devenit mai profunde, imprimînd poeziilor semnificații majore, fie că tonul este sobru, patetic sau ușor ironic. Varietățile de tonalitate implică numai modalități de expresie diferite, poetul însă rămîne pretutindeni un cîntăreț al vremii noastre, credincios artei sale poetice. Se remarcă și în acest volum o virtute mai veche a versurilor lui Eugen Frunză, muzicalitatea lor deosebită:

„...Călăuz cu pas de ciută,/ Fată mică din Șanhai, / Mi-am adus de tine-aminte / Prin oraș cum ne plimbai..." (Rîsul victoriei).

În acest cadru general de muncă serioasă, de atentă elaborare poetică, apar cu atît mai distonante unele exprimări obscure (...Frig și fum de-apururi, mucede-împrejur, / Ți-au fost date toate să te frîngă pururi...) care, departe de a crea prin rimele interioare, o cadență specifică, lasă impresia unui lucru confuz, sensul imaginii se pierde înapoia efectului auditiv. Regretabilă este și folosirea unor epitete nepotrivite, în poezia sobră, dealtfel avîntată, care este Destin: „Dar deodată, iată! Strigăte de luptă! / Temnița se surpă, bezna cade ruptă, / Corbii stau cu pliscul scufundat în glod / Și sub steaguri trece *veselul* norod...".

În contextul strofei, epitetul subliniat este, evident, jenant și răstoarnă sensul imaginii.

În ansamblu Cîntece de veghe *atestă preocupările majore, intense, ale unui poet legat prin toate fibrele sale de realitățile vieții noastre noi.*

Remarcăm o ținută grafică excelentă, așa cum s-ar cuveni s-o aibă fiecare carte de poezie.

AUREL STORIN

●

Sergiu Fărcășan:

ARMA SECRETĂ

„Episoadele dramatice și comice" strînse în volumul de față sînt pamflete sau foiletoane referitoare la fapte sau evenimente care depășesc mult titlul. Ele ne poartă de la prima bombă atomică zvîrlită asupra Hiroșimei și pînă la fărdelegile legiunii străine în Algeria, de la racheta intercontinentală la politica americană în extremul orient, de la revizionismul lui Kautski-fiul la aventurile fostei familii regale. Iar ultima parte a cărții o formează impresiile de la Moscova sau dintr-o călătorie cu TU-104. Publicate în epoci diferite, ele își păstrează în volum întreaga lor actualitate, tocmai pentru că n-au fost scrise, la timpul lor, pe marginea unor evenimente cu ecou trecător. Pe autor l-au interesat întotdeauna anumite trăsături permanente ale faptelor trecute în revistă și, din această cauză, concluziile sale sînt menite să supraviețuiască chiar amintirii multora dintre episoadele narate. Astfel, deși Sergiu Fărcășan crede că „cea mai bună soluție... este aceea de a lăsa cît mai larg spațiu materialului faptic", nu acesta constituie ineditul și calitatea *Armei secrete*. Materialul faptic se poate ușor învechi, dar condițiile care i-au dat naștere sau consecințele provocate de el i-au inspirat autorului considerații în care stringența logică se îmbină cu umorul sec, de bună calitate. Aceste elemente constituie caracteristica volumului, valoarea lui efectivă.

Cartea pornește de la cîteva principii copios demonstrate de evenimentele ultimului deceniu: nu există arme secrete; există doar arme *deocamdată* secrete; cine se încrede numai în armele militare — pierde; și, în sfîrșit, cucerirea supremă a epocii noastre o constituie socialismul, cu oamenii săi, care întrece treptat capitalismul. A înșira însă pur enunțiativ aceste principii ne-ar putea lăsa impresia că volumul lui Fărcășan este constituit dintr-o asamblare de teoreme social-politice, dintr-o colecție de articole de politică externă. Nimic din toate acestea. E vorba — cum am mai spus — de pamflete, pentru care se găsesc precedente în publicistica romînească. Și e vorba de foiletoane, în care Fărcășan, alături de puțini alți scriitori și ziariști, este un deschizător de drum, speța fiind aproape necultivată pînă la 23 August 1944. (Ceea ce se înțelegea la noi prin „foileton" era o problemă de paginație și nu implica probleme de fond și formă).

Pamfletele *(Epilogul unui proces între regi de operetă, Lear cumpără un rege, Pentru 44 de leșinuri)* au — cum era și de așteptat — virulența limbajului, un sarcasm tăios, foiletoanele însă se mențin pe linia umorului, a ironiei, apelînd uneori și la coarda sentimentală. Fărcășan începe deobicei prin a povesti un fapt: ai impresia că citești rîndurile unei schițe, fără să-ți dai seama de final; în tot cazul, ești atras de elementul psihologic. Urmează o a doua parte, care nu mai are a face cu psihologia, și care constituie bagajul de informații politice sau tehnice, militare sau diplomatice ale foiletonului. În sfîrșit, partea ultimă te face să zărești conexiunea dintre primele două părți și să sesizezi concluziile autorului. Nu e vorba, bine înțeles, de o schemă, de un șablon, ci de modalitatea autorului de a-și înlănțui în majoritatea cazurilor argumentarea. Iar pentru că faptele relatate sînt întotdeauna pasionante, pentru că autorul se apleacă cu înțelegere vădită asupra destinelor omenești, cu conștiința că oamenii vii sînt mai captivanți decît ideile abstracte, pentru că evită modul plicticos al narațiunii sau expunerii, *Arma secretă* se citește nu numai cu folos dar și cu interes.

Concluziile volumului sînt și ale ultimului articol: „Armele secrete după un timp se perimează. Oamenii însă. Omenirea dornică de coexistență — iată cui aparține cuvîntul hotărîtor". Dacă secretul armelor poate fi descoperit, „superioritatea unei orînduiri sociale este însă de necucerit pentru orînduielile perimate". Întrecînd capitalismul pe terenul păcii și al ridicării nivelului de trai, socialismul capătă tot mai mult adeziunea opiniei publice de pretutindeni, sătulă de sacrificiile cerute de goana înarmărilor, de încordarea nervoasă a războiului rece. Consacrîndu-și volumul *acestei* arme supreme și foarte puțin secrete, Sergiu Fărcășan a făcut o operă utilă de lămurire atractivă a cititorilor.

M. ROȘCA

Contemporanul

(Nr. 48, 49)

Așa cum ne-a obișnuit de o bună bucată de vreme, Contemporanul **aduce și în aceste numere mai puțină beletristică. Remarcăm doar seria de** Cîntece **ale lui Zaharia Stancu. Spații ample se acordă, în schimb, publicisticii, dezbaterilor literare și artistice, informațiilor de acest gen din țară și de peste hotare. Nume de prestigiu ca Tudor Arghezi** (Pușculița), **George Călinescu** (Critica optimistă) **și îndeosebi admirabilul pamflet scris cu vervă și ironie nimicitoare la adresa transfugului pretins filozof E.M. Cioran,** (O teorie a urii), **Geo Bogza** (TU 104), **Eugen Jebeleanu** (Cu ritmuri mereu mai înalte) **și Ligia Macovei (cu desene încărcate de o densă poezie a persiflării, alcătuind seria „Ah, Occidentul!") asigură mai ales primei pagini o înaltă ținută literară și artistică, întotdeauna pe teme de mare actualitate. Remarcăm de asemenea traducerea articolului,** Sputnicii, arta și sentimentele **de Ilya Ehrenburg, caracteristic marelui scriitor și publicist sovietic, bogat în observații estetice, în asociații inedite, de-o fermecătoare spontaneitate.**

O mențiune aparte merită strădania Contemporanului de a dezbate problemele criticii poeziei. După intervenția lui George Ivașcu în discuțiile prea contradictorii asupra ultimului volum al poetului Victor Tulbure și după competenta analiză făcută, tot în numerele anterioare, de Al. Philippide antologiei Sub semnul Revoluției **(în două articole scrise de un artist cu o bogată experiență, pe un ton deschis, de o mare franchețe, cu severitate dar și cu justețe ideologică și artistică) numerele de care ne ocupăm mai aduc alte trei articole dedicate poeziei. Eugen Luca în** Poezia cosmosului **după cîteva observații teoretice, pe alocuri interesante, încearcă o analiză a producțiilor poetice închinate cuceririi cosmosului. Critica la obiect, aplicarea unor observații la poezii sau strofe care bagatelizează o temă atît de plină prin ea însăși de o mare poezie, duc la unele concluzii valabile. Lipsa unor argumente însă și a oricărei analize mai adînci a poeziilor incriminate, aparținînd unor poeți ca Maria Banuș și Cicerone Theodorescu, fac ca unele generalizări ale criticului să apară nefondate. Documentîndu-se superficial, lista poeziilor într-adevăr reușite este restrînsă de Eugen Luca doar la două-trei exemple. Cum de-au fost uitate într-un astfel de articol cu pretenții de bilanț admirabilele poeme în proză închinate zborului în cosmos pe care le-a semnat Tudor Arghezi în** Scînteia, **sau poeziile cu totul remarcabile publicate în** Gazeta literară, Luceafărul **etc. în ianuarie și septembrie 1959? Spre deosebire de tov. Luca ne îndoim că versuri ca: „Prieteni! Nu vă pierdeți timpul/ cu teoreme sclerozate/ și false probleme./. Nu-i vreme" etc. semnate de T. G. Maiorescu pot transmite „fiorul vremii noi". Deci ar fi bine ca și criticii porniți în astfel de dificile „expediții cosmice" să se pregătească mai serios, cu atît mai mult cu cît platforma de lansare de care se servesc este o revistă prestigioasă.**

Articolul dedicat de Dumitru Micu volumului Întoarcerea armelor **de Mihu Dragomir aduce observații personale ce lărgesc sfera discuțiilor, încă în plină desfășurare, asupra acestei cărți.**

Subliniem din nou cu satisfacție aportul poetului Al. Philippide la prezența „Contemporanului" în dezbaterea problemelor literare imediate, prin notele sale la o discuție despre critică și poezie. După ce face o analiză minuțioasă a articolelor semnate de M. Petroveanu și Victor Felea despre volumul Eu nu cînt că știu să cînt **de V. Tulbure și respectiv G. Dimisianu despre** Cartea de lîngă inimă **de Al. Andrițoiu, dovedind cu prisosință netemeinicia unor asertiuni critice rău intenționate, pe care le conțin aceste articole, poetul Al. Philippide conchide foarte semnificativ:**

„La dezbaterile cu privire la critica poeziei s-a vorbit și despre etica criticului. S-ar putea exprima asta mai bine dacă s-ar spune conștiința criticului... Un critic care are o conștiință ideologică și artistică adîncă... poate desigur să greșească uneori, dar nu poate fi de rea credință. Reaua credință trebuie alungată în chip hotărît, fie că slujește la defăimare, fie că slujește la ridicarea în slăvi".

Din păcate, chiar în același număr „Contemporanul" alunecă pe o pantă contrară acestor concluzii, mai mult decît salutare pentru însănătoșirea climatului discuțiilor. Este vorba de o notiță pe cît de sumară, pe atît de plină de insinuări și generalizări pripite, în orice caz absolut neargumentate, în legătură cu ultima piesă a lui Neculai Tăutu, Paloșul de foc. Semnatarului notiței, Călin Căliman, nu i se poate tăgădui dreptul de-a critica, dar el trebuie s-o facă demonstrînd, deci analizînd temeinic, la obiect. Altfel nu putem socoti rîndurile sale decît tot rău intenționate.

În rest mai trebuie să semnalăm un articol binevenit al lui Eugen Frunză, în legătură cu gravele scăderi ideologice și artistice ale textelor de muzică ușoară (bine face revista că se ocupă insistent de această problemă).

Așteptăm de la Contemporanul, pe lîngă publicistica de actualitate, foarte diversă și de mare ținută, pe lîngă dezbaterile literare și artistice, adeseori concludente, și lucrări beletristice mai variate.

Contradicții

Articolele publicate recent în „Contemporanul" de poetul Al. Philippide, privind probleme de o stringentă actualitate, au stîrnit interesul cititorilor, prin dragostea și grija cu care autorul discută creația tinerilor scriitori, prin atenția pe care acest distins intelectual, ce s-a situat întotdeauna pe poziția cunoașterii profunde și aprecierii literaturii clasice, și a respingerii curentelor decadente, o arată mersului ascendent al tinerii noastre generații. De aceea, nu mică ne-a fost surprinderea văzînd cum tov. Liviu Călin, într-un articol publicat în **Gazeta literară** din 24 decembrie sub titlul **O falsă contradicție** își permite aprecieri vădit ironice, strecurate sub aprecieri așa zis politicoase, care răstălmăcesc în mod evident cele afirmate de tov. Al. Philippide.

Considerăm că atitudinea tov. Liviu Călin contrazice de data aceasta în mod flagrant ținuta etică a unui tînăr publicist, prin utilizarea unor insinuări străine climatului nostru literar, în afară de o reprobabilă lipsă de respect față de un intelectual de valoarea tov. Al. Philippide. Dar să lăsăm faptele să vorbească. Iată ce spune Liviu Călin: **„Al. Philippide într-un articol despre antologia tinerilor poeți („Sub semnul revoluției"), face un lăudabil efort pedagogic ce denotă interes pentru noua generație pe care o invită, uneori incisiv, alteori cu senină amenitate, la disciplină, adică la versul clasic".** Această frază, chinuit ironică, nemulțumește profund pe orice cititor care a parcurs cele două articole ale poetului Al. Philippide, în care se afirma cu claritate: **„Nu repudiez versul liber"... „Resping însă întrebuințarea fără necesitate a versului liber"...** Mai mult decît atît, Al. Philippide declară categoric: **„Poetul nu trebuie să se teamă de înnoirea expresiei"** și mai departe arată că: **„Totuși, înainte de a porni la înnoirea expresiei, poetul trebuie să se întrebe dacă are într-adevăr CU CE să-și înnoiască expresia și dacă forma nouă pe care se grăbește s-o găsească nu este cumva un mod ușor și comod de a simula originalitatea expresiei".** Nu putem cita întreg articolul, dar oricine va consulta cele două numere ale revistei **Contemporanul** va constata că nicăieri poetul Al. Philippide nu este „incisiv" și nicăieri nu recomandă ca unică modalitate poetică versul clasic. Dimpotrivă, dînsul socotește, pe bună dreptate, că amîndouă formulele — vers liber și vers clasic — sînt utilizabile, atunci cînd sînt folosite cu talent și în scopul transmiterii unor idei și simțăminte nobile. Este drept că Alexandru Philippide subliniază o idee esențială și anume că: **„Disprețul acesta (față de versul clasic n.n.) contrazice tradiția versului romînesc, tradiție întemeiată pe ritm și pe rimă. Ea este cu atît mai puternică, cu cît n-a fost rezultatul unui stagiu clasic și nici n-a fost enunțată în vreun cod poetic. Ea s-a înfiripat din firea poporului nostru însăși".** Dar se poate trage de aici concluzia la care ajunge atît de grăbit tov. Liviu Călin? Ce se ascunde oare sub această formulă insinuantă „invitație la disciplină" pe care o întrebuințează tov. Liviu Călin? Putem oare să ne pronunțăm atît de superficial despre o pledoarie argumentată în favoarea versului clasic? Putem oare să nesocotim logica cu care Al. Philippide demonstrează carențele poeziilor în care versul alb nu reprezintă decît o simplă formulă de evaziune, de comoditate, de falsă inovație? De ce tovarășul Liviu Călin numește **„efort pedagogic"** și **„invitație la disciplină"** această caldă și documentată pledoarie, scrisă de pe pozițiile apărării cuceririlor poeziei noastre clasice și ale poeziei realist socialiste? Iată întrebări la care nu putem găsi răspuns. Dar insinuările tov. Liviu Călin nu se opresc aici. La un moment dat, se lansează în următoarele afirmații: **„Analizînd microscopic o singură poezie de Mihai Negulescu, etichetată ca exemplu flagrant de facilitate, autorul celei mai inspirate traduceri din Baudelaire nu-și duce pînă la capăt buna intenție. Poetului preferat de Al. Philippide nu-i lipsește talentul...".** De ce consideră oare Liviu Călin că o analiză temeinică, a fiecărei imagini poetice, precum și demonstrarea cu argumente logice a unor greșeli, poate fi considerată ironic „analiză microscopică"? Nu e și aici același dispreț pe care Liviu Călin îl manifestă pentru munca poetică serioasă, dispreț întrevăzut și din expresia **„invitație la disciplină"** pe care o și repetă? Nu e aici oare și un foarte străveziu procedeu de a persifla poeții care scriu în vers clasic? Credem că da. Dar falsul nu se oprește aici. Ironizînd pe tov. Al. Philippide, Liviu Călin spune la un moment dat că Mihai Negulescu ar fi **„poetul preferat"** al său. Dar să vedem ce spune acad. Philippide relativ la poezia lui Mihai Negulescu pe care a analizat-o: **„M-am ocupat de el mai pe larg, tocmai pentru că prezintă calități și defecte tipice pentru multe din poeziile strînse în această culegere".** Orice om de bună credință își poate da seama că Liviu Călin comite aici o grosolană eroare și folosind procedee străine metodei noastre de discuție strecoară jalnice ironii nedorite. Textul celor două articole ale tov. Al. Philippide este cît se poate de clar. Desigur, nu toți poeții pot fi pe de-a-ntregul de acord cu părerile sale. Dar de aici și pînă la procese de intenție, la răstălmăciri și ironii de nivel discutabil, este un pas foarte mare. Tov. Liviu Călin — ca și atîți alți tineri scriitori — puteau găsi în articolele poetului Al. Philippide învățăminte prețioase. Suficiența, însă, l-a împiedicat. Regretăm că un săptămînal de prestigiul și ținuta **Gazetei literare** nu verifică cu atenție cuvenită afirmațiile colaboratorilor ei.

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); **Dan DEȘLIU** (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

●●●

K. POKORNY: OSTRAVA

bronz

←

●●●

Jumătăți de măsură

Ziarele au anunțat că, în timpul vacanței școlare de iarnă, teatrele din București vor prezenta spectacole speciale pentru elevi. Inițiativa este cît se poate de binevenită — și avem de semnalat exemplul bun al Teatrului Național „I. L. Caragiale" care oferă elevilor două piese de o înaltă valoare artistică Tragedia optimistă *și* A treia, patetica, *care vor contribui în mod eficient la educarea comunistă a tinerei generații. Nu mare ne-a fost mirarea cînd am observat însă că și de data aceasta elevii vor fi nevoiți, datorită lipsei de grijă a unor instituții teatrale din Capitală, pentru crearea unui repertoriu educativ destinat tineretului, să asiste la piese desuete, jucate și răsjucate, reprezentate de nenumărate ori în matinee pentru școlari, cum ar fi:* Înșir-te mărgărite *și* David Copperfield. *Am semnalat în repetate rînduri în coloanele revistei noastre faptul că Teatrul tineretului programa cu insistență, în matineele de joia și sîmbăta, destinate tineretului școlar, numai aceste două piese. Am semnalat de asemenea faptul că și stagiunea de vară a acestui teatru era axată cu insistență numai pe aceste două piese. Nu le negăm valoarea, dar ne întrebăm pînă cînd tineretului nostru școlar i se vor servi necontenit aceleași și aceleași piese? Și apoi de ce teatrele noastre n-au luat inițiativa ca în aceste aproape trei săptămîni de vacanță să organizeze conferințe despre istoria teatrului romînesc și universal, matinee de poezie, legate de materialul înscris în programa școlară? De ce nu se programează piesele pe care elevii le studiază în clasă (piese ce se află în repertoriul teatrelor noastre)? Iată cîteva întrebări care și-ar fi aflat rezolvarea dacă unele instituții teatrale nu s-ar fi oprit la o soluție de moment.*

Călcînd peste date

În „Gazeta literară" din 27 noiembrie, în prima parte a cronicii dramatice închinată spectacolului cu „Năpasta" de I. L. Caragiale, tov. Vicu Mîndra vorbind despre premiera absolută a piesei care a avut loc, după cum arată și dînsul, în anul 1890, spune: „Într-adevăr „Năpasta" a adus pe scena noastră acordurile grave, puțin cunoscute ale dramei realiste moderne, călcînd peste decorurile rose-bombon ale dramoletelor lui Bataille ca și peste recuzita carnavalescă a „Voevodului Țiganilor" în prelucrarea domnului Gusty".

Într-adevăr „Năpasta" putea călca peste decorurile „Voevodului Țiganilor" care s-a reprezentat în prelucrarea lui Gusty în stagiunea 1890—1891, dar nu și „peste decorurile rose-bombon ale dramoletelor lui Bataille". Pentru simplul fapt că în anul 1890, Henri Bataille nu scrisese încă nici o piesă!

Născut în 1872, Henri Bataille debutează mai intîi cu două piese caracterizate drept feerii și legende, în 1895—1896. Dramoletele la care se referă probabil tov. Vicu Mîndra încep a fi scrise după 1897. Prima sa piesă de succes „Maman Colibri", se joacă în Franța abia în 1904. Eroarea este evidentă. Publicul vrea să afle dintr-o cronică nu numai păreri asupra spectacolelor dar și date exacte, rod al unei documentări solide.

Informațiile pe care le-am dat mai sus pot fi găsite de oricine în Larousse-ul secolului XX, pag. 592—593 și în Istoria Teatrului Național de Ion Massof.

Lector

B I C A Z

lacul de acumulare

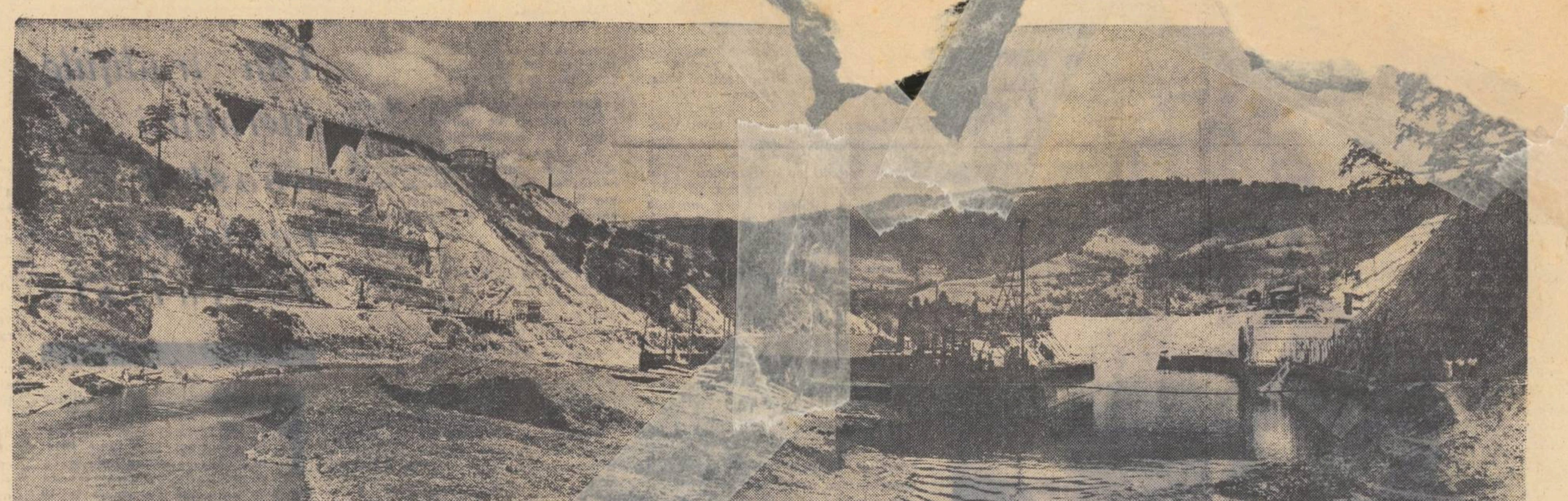

La 80 de metri sub nivelul apelor

RADU COSAȘU

În ziua de 15 mai 1957 am călătorit pentru prima oară, ceasuri întregi, pe fundul viitorului lac de acumulare de la Bicaz. Locurile acelea îmi apăreau pe atunci senine, calme, epicuriene. Infloriseră în mai, înverziseră, scăpărau în scăpătul zilei, cu totul impasibile la cele ce aveau să urmeze. In Ceahlău, agenția C.E.C. era deschisă, la cinematograf rula comedioara „Pe răspunderea mea", la un birt fumega grătarul, porțile grădinilor scîrțîiau în balamale, ciuturile fîntînilor coborau în zornăit de lanțuri, camionul nostru ridica nori de praf, niște copii furau caise verzi sub un gard, un muncitor făcea semn șoferului nostru să oprească, să-l ia sus la exploatarea forestieră, și un trunchi de arbore, tăiat proaspăt, sănătos, căzut într-un pîrîu, înverzise cu toate ramurile sale. Seva mai trecea, elementar, prin el. Iar eu, lîngă șofer, nu-mi spuneam decît că apele vor acoperi teritoriul acesta, lucrurile acestea. Liniștite, ele rîdeau de mine și eu le auzeam; fîntînile, balamalele, caisele verzi, vitrinele C.E.C.-ului, toate mă ironizau calm, prin simpla lor lumină și existență. M-am întors la Bicaz, seara — camionul încărcat cu lemne, șoferul obosit. Coboram de la exploatarea forestieră; în noapte, din cînd în cînd ne opreau pe șosea muncitori, și se urcau pe scările cabinei, ținîndu-se cu o mînă de portieră, cu cealaltă ducînd țigara la gură. Așa coboram oameni și lemne. Așa am trecut, plini de umanitatea țigărilor și ochilor obosiți, prin Ceahlău, prin Hangu și la lumina lunii am descoperit, undeva pe fundul viitorului lac, parcă după Hangu, contururile „călușeilor" unui bîlci modest, cine știe cum poposit, obosit, aici. Era ultima ironie — superioară, inteligentă — cu care mă tratau aceste locuri. După aceea, după ce au coborît din „călușei", liniștite, fără să dramatizeze, s-au încredințat imaginației mele care, înfiorată, tremurînd, le-a acoperit cu apele lacului, — în milioane de metri cubi.

★

Doi ani mai tîrziu, vara, deci în cea mai puternică lumină a soarelui, lucrurile — și cînd spun lucrurile înțeleg: balamalele caselor, C.E.C.-ul, căminele culturale, pietrele kilometrice, pomii, pînă la rădăcini, șindrila, lutul, plutele, gardurile, Alimentarele și cooperativele, orarele I.R.T.A., afișele D.A.C.-ului, casele din temelii pînă la căpriori, absolut totul, dar absolut totul, pe întreg teritoriul dintre baraj și Poiana Teiului — trăia grav și îngîndurat, așa încît amintirea călușeilor din urmă cu numai 24 de luni devenise o simplă copilărie, desuetă, nepotrivită. Lucrurile se pregăteau să se scufunde sub apă; ele simțeau apele, uriașa răsuflare a mării care supraveghea, de departe, cum Bistrița avea să le îmbrățișeze. In această prezență apăsătoare a hidrosferei, fiecare lucru devenea clar, explicit; în vara anului 1959, lucrurile, aici, trăiau una din ultimele lor veri, la lumina soarelui, și fiecare căpăta o stranie personalitate. Parcă fiecare se întorcea la esența sa, la greutatea și volumul său.

Trei operații extraordinare aveau loc: evaluarea, demolarea și defrișarea; ele sensibilizau la maximum fiecare obiect, îi ascuțeau la maximum auzul, memoria și inteligența. Evaluarea era esențială. Fiecare casă din fiecare sat care va intra în zona lacului de acumulare era evaluată, prețuită de comisii speciale ale statului, plătindu-se proprietarilor tot ce li se cuvenea. După ce echipe de arhitecți și desenatori însemnaseră tot ce era mai important pentru posteritate (căci ei lucrau cu posteritatea mult mai direct, mai precis decît literații, să zicem) tîrnăcoapele s-au înfipt în cărămizi, topoarele în grinzi, în garduri; s-au desprins acoperișurile de pe case, căpriorii au rămas alburii, cariați în bătaia zilei, scheletici: s-au fărîmițat casele de lut, s-au spulberat ultimele resturi. Demolarea s-a executat minuțios, bucată cu bucată după cum stînca a fost curățată, la baraj, milimetru cu milimetru.

Iar defrișarea, curățirea teritoriului de tot ce ar putea constitui putreziciune pernicioasă pe fundul lacului de acumulare era o operație de intensitatea și amănunțimea demolării, care atingea fantasticul de astă dată nu numai în imaginația reporterului. In numele comunității acvatice, marea urmărind demolarea și defrișarea, aproba operațiile acestea fără precedent pe teritoriul Republicii Populare Romîne, văzînd departe, în viitor, cum se desfășoară dialectica creației socialiste.

★

La două zile odată, din piață, chiar de lîngă negustoresele de brînză, urdă și smîntînă, certîndu-se pentru un cîntar — pleacă spre Poiana Teiului o mașină albastră, a grupei tehnice. Mașina seamănă oarecum cu camioanele caravanelor cinematografice, dar acesta e numai un punct de reper pentru cititorul nostru, care la Bicaz trebuie să se descurce printre atîtea mijloace de locomoție. Altfel mașina are o cabină pentru un șofer gentil și o încăpere deajuns de spațioasă cu două banchete de piele, în care se concentrează mare parte din eternele trîmbe de praf al drumului. Rostul ei — căci are o misiune separată de a celorlalte colege auto — este aprovizionarea și, în general, legătura cu grupele de tehnicieni care lucrează pe fundul lacului, și mai ales în jurul său, la trasarea noului drum. Grupele sînt răspîndite de-a lungul celor 30 și ceva de kilometri, prin sate, toate ascultă de Bicaz și comunică cu el prin mașina albastră.

Alături de evaluare, demolare și defrișare, — Drumul Nou e o problemă de prim ordin a acestor tărîmuri, aflate în pragul acoperirii acvatice. Trasarea lui, direct pe teren, conform datelor proiectului, se face după nenumărate probe geotehnice, măsurători topografice, calcule, verificări, cerînd o muncă asiduă, grea, kilometri bătuți pe jos, zilnic, încordare, nervi, energie, integrîndu-se în efortul gigantic pentru ridicarea hidrocentralei. Nimic nu e ușor la Bicaz și în împrejurimi, pe rază de kilometri. Dar din punctul de vedere al poeziei reale, din punctul de vedere al zonei poetice de la Izvorul Muntelui la Poiana Teiului — acești oameni, topografii, proiectanții Drumului Nou, sînt cei mai interesanți. Prin ei, vraja ținutului devine mai palpabilă decît prin cei care evaluează, demolează și defrișează. Tangența maximă cu viitorul, ei o înregistrează — înaintea celor de la baraj și tunel.

Cu port-hartul agățat pe umăr, sau cu un mic ruk-sac în mînă — îngrămădind acolo scrisori de acasă, țigări, probe de pămînt, acte justificative pentru diurnă — stau la cîte un cot al șoselei, lîngă o tăblie care mai poartă provizoriu numele unui sat bătrîn, de zeci și zeci de ani — Buhalnița, Izvorul Alb, Ceahlău... — și așteaptă mașina albastră să-i ducă mai sus la Poiana Teiului, sau mai jos, la Hangu, unde s-au cantonat de luni de zile, în vreo cămăruță de lut. Există o înțelegere între șofer și ei, care, chiar dacă nu mai are precizie ceferistă, se respectă întotdeauna. Dar mașina nu vine și, aprinzînd o Mărășească, veșnica Mărășească, cea mai fumată țigară a ținutului — topograful așteaptă, contemplînd drumul acesta, șoseaua prăfuită despre care el — el, înaintea unui întreg popor — știe că nu va mai exista. Înaintea tuturor, el știe și ce va fi. Praful vechiului drum, îl înconjoară, îi urcă pe gene, dar topograful știe, înaintea prafului etern, că aici vor fi ape, tăblia pe care se reazemă va dispare, cu sat cu tot, și știe pe unde se vor înălța noile trîmbe de praf, de praf nou, proaspăt. Dacă mașina nu vine, și nu vine, atunci topograful pleacă în întîmpinarea ei; desigur undeva a avut o pană. Vai, cîte pene sînt pe drumul acesta sadovenian, cîte pietre, cîte cauciucuri se sparg! Și dialogul cu drumul vechi, și dialogul cu drumul nou, — neauzit, subteran, se desfășoară cu fiecare pas al topografului. Ajunge, într-adevăr, la mașină; șoferul e sub ea, nu i se mai văd decît picioarele și înjură, înnebunit, drumul imbecil. Atunci dialogul subteran atinge treapta sa blînd ironică. Fiindcă, în timp ce șoferul, sub mașină, blestemă pacostea asta de pietre și praf, topograful urcă în mașină, se așează pe bancheta de piele, desprinde port-hartul de pe umăr — iar în port-hart are planurile noului drum, secțiuni transversale, longitudinale, scheme etc. El are viitorul, concret, în port-hartul îmbîcsit de praful vechiului drum; fiorul acesta romantic rămîne secret, la înălțimea măiestriei regizorale cu care viața dezvăluie tendința; marea însă îl încearcă, îl simte.

★

Poiana Teiului, satul care constituie „coada" lacului de acumulare, adică punctul geografic cel mai depărtat de baraj pînă la care se vor întinde apele, e un sat arătos, tăiat inegal de Bistrița, instituțiile sale principale — sfat, cooperativă, excelent aprovizionată, inclusiv cu motociclete, Alimentara, etc. — fiind concentrate pe malul drept, unde ca atare, satul are o pondere mai mare. Mîndria naturală a locului a fost o stîncă instalată drept în mijlocul așezării omenești, o rocă de oarecare înălțime, fără să mai impresioneze în secolul XX, mai ales aici, lîngă Baraj; are ceva de idee năstrușnică, cum stă înaltă, diformă, lîngă căsuțele gospodarilor care par s-o trateze cu îngăduința firească omului normal pentru un semen al său cam trăznit sau, cum am spune la oraș, original cu orice chip. La doi pași de Piatra Teiului e gospodăria soacrei lui Borșuc, plutaș fruntaș, în curtea căreia grupa tehnică a depozitat, prin bună înțelegere, lăditele sale importante, în care sînt așezate borcane pline ochi cu diverse probe de pămînt; probele de pămînt, diferitele sorturi, calități de pămînt, culese de pe teritoriul unde se fac măsurătorile Noului Drum sînt esențiale pentru topografi; inventarierea lor, marcarea, etichetarea se face cu mare regularitate și atenție de către Achimescu, un bărbat în apusul primei tinereți, un chip matur și muncit, puțin profesoral în meticulozitatea sa, dar evident serios și domnul Lahovari, un tip la 60 de ani, plin de vigoare, în ciuda burticicii sale, înalt, cu o dicțiune impecabilă, sonoră, într-un vocabular grandilocvent. Amîndoi, în curte, stau față în față, pe două scăunele, deschid rînd pe rînd borcanele, cercetează proba de pămînt, fărîmițînd-o între degete și o catalogează. Achimescu o înscrie într-un inventar special. Bătrînica a pus de mămăligă în bojdeuca lună, care trece drept bucătărie; se lasă seara, mămăliga fierbe în ceaun, Anchimescu și Lahovari fărîmițează pămîntul Noului Drum; vacile se întorc de la păscut și-și freacă spinarea de Piatra Teiului, mugind. De departe, se aud lovituri de topor, poate pe malul stîng se leagă o plută, se taie o cîrmă.

★

După o zi de muncă diavolească, cu milioane de măsurători topometrice pe înălțimile din jurul Poienii Teiului, căci un drum, un simplu drum, e întîi de toate un șir istovitor de calcule după care poeții pot da frîu liber fluxului lor liric cîntînd praful, pietrele kilometrice, nemărginirea orizontului etc. Maria Ciobanu de la „drumuri", tînăr topograf de înaltă calificare, departe de Bucureștii părintești, se ocupă cu cea mai adîncă atenție de dulceața de trandafiri. Casa întreagă — și e o casă dintre cele mai frumoase ale satului, o casă la nivelul celor bine așezate dintr-un orășel de provincie — e parfumată intens, odată cu înserarea care se lasă peste odăi, pernele bine umplute și Bistrița. Pe malul drept, se pune lacătul mare la cooperativă, cîinii latră țărănește la doi pași de motocicleta luminată stins de apusul care se prelinge de afară prin ferestre, mai aproape, Bistrița bate în tăbliile plutei lui Borșuc, care se leagă chiar acum, în amurg, în timp ce plutașul își taie o cîrmă bună, ușoară, după plac. De aici, din bucătăria casei bătrînești, cu pozele de familie clasice, cu scoarțele de pe pereți, curată ca un pahar, radio cu baterie, lampă mare cu franjuri verzi și gaz — se răspîndește pînă departe aroma dulceții de trandafiri pusă pe foc, ca o meditație molcomă a acestor locuri, a acestor poieni, a acestor legende, a acestor stînci, în fața apelor care vin. Maricica gospodină, ne servește prăjituri cu zahăr și apă rece în pahare aburite, cum îi place întotdeauna lui Sadoveanu să servească duducuțele sale cu ochii plecați. Topografa ne îndeamnă moldovenește să mai luăm și dintr-un pas e lîngă radio căutînd muzică de dans. Lîngă radio un șir de baterii legate cu mare naivitate tehnică și la două degete de ele „Patul lui Procust", lectura vecinului ei, tot topograf, acum absent, cu toate pasajele erotice subliniate. Dar în cameră, sub lampa franjată, peste paharele aburite se revarsă paraziții radiofonici, după care un tangou ca toate tangourile. In parfumul dulceții de trandafiri, nealterat, pe fundul viitorului lac de acumulare dansez cu Maria Ciobanu, topograf la drumuri, care, obosită, pune capul pe umărul meu. Sub pleoape îi joacă Drumul Nou la care a lucrat toată ziua. Afară, între cele două dealuri severe, negre în înserare, apare sub stele, Ceahlăul. Bistrița bate în pluta lui Borșuc, și o aud în tactul muzicii. Topografa dansează foarte bine.

★

Viitorul, iminenta integrare a ținutului în comunitatea acvatică, sînt atît de vizibile încît — lîngă geologi și topografi — plutașii, tocmai prin legătura lor solidă cu prezentul, par arhaici; febrilitatea demolării, intensitatea defrișării nu-i afectează. Ei au de-a face — în continuare — cu Bistrița și cu lemnul. Știrea că vor plutări numai pînă la Secu le confirmă credința că fără plutărit nu există Bistriță. Atît timp cît există apa asta, va exista și pluta. Acesta-i punctul lor de vedere la ora actuală. Că vor plutări pînă la Secu sau pînă nu știu unde — aceasta-i altceva și n-are legătură cu succesiunea generațiilor lor, plutași din tată în fiu.

Deci la orele trei fără un sfert dimineața, Pantelică Bistriceanu, un munte de bărbat la 43 de ani, dintre care 28 i-a făcut pe Bistrița, apare lîngă pluta legată de cu seară și aprinde un foc bun în așteptarea mai marelui său, Borșuc. Nici nu au apărut zorii, dar s-ar putea să vină haitul. Sînt zile cînd haitul vine foarte devreme și pe la șapte dimineața, dumnealor sînt cu pluta la Tarcău. Pantelică se încălzește la foc, mîinile lui uriașe par și mai mari, degetele de la picioare — de asemenea. Borșuc nu se arată, pluta moțăie în mîngîierea Bistriței, sînt vreo șase tăblii temeinice, și Pantelică inspectează, cu pas mare, să vadă dacă-s bine legate, dacă nu mișcă vreun mînzoc, dacă mai e ceva de făcut: Borșuc apare din întuneric, mai mărunt, dar mai bine îmbrăcat, cu o anume autoritate în mișcări dar mai ales în privirea-i albastră de oțel, la care Pantelică se supune repede, deși între ei nu e decît un an diferență. Borșuc inspectează și el pluta, e mulțumit, întreabă cîte ceva, într-un limbaj criptic, al lor, inutil să-i aflu traducerea, corespondența citadină. E o muzică în așteptarea haitului. Borșuc înfige țapina în mijlocul primei tăblii, descalță cizmele de cauciuc și-i văd picioarele cu laba curată, degete tari, pline de forță; agață în țapină o geantă și-l cheamă pe Pantelică să lege împreună sîrmele între tăblia a doua și a treia. Sîrma e singura prezență de metal pe plută. Incolo — totu-i de lemn. Pînă și „piroanele" în care sînt prinse cîrmele, sînt de lemn, strașnic meșteșugite. Cei doi leagă sîrma în trei, în patru. Căutăm pe Bistrița haitul, în sus, departe. Nu vine. Focul se stinge, se ridică ziua de vară, Borșuc și Bistriceanu pun în discuție ultimele afaceri ale popii din Poiana Teiului. Haitul nu vine și amîndoi încep să se burzuluiască.

— Ce o fi avînd hăitașul?

— Acum am fi fost la Secu!

— Nu s-a trezit...

— L-a apucat somnul cel mare.

— I-auzi cocoșii.

— Scoală mă, hăitașule... strigă Pantelică cu jumătate de gură, haz de necaz.

— Vezi să n-audă!

— Scoală, măă... prelungește Pantelică gluma fără chef, cenușie.

Pluta însă parcă ar mișca, parcă s-ar trezi. Duhul aleargă pe Bistrița. Ei îl văd.

— Haitul, măăă... spune tare bucuros Pantelică și cît e de voinic și înalt și pietros sare ca o zvîrlugă pe plută.

— Haitul măăă... Haitul... îi răspunde Borșuc, cu o veselie ascunsă, dar tradusă imediat în gestul de ridicare al cîrmei și al înfigerii ei, adînc, voluptos, în apă. Pantelică ia cealaltă cîrmă, plutăresc împreună de mici. In fracțiuni de secundă, perfect ritmic, perfect alternativ, se uită mereu în urmă, să vadă cum merge pluta, ce se întîmplă cu fiecare buștean. Cîrmele lucrează sincron, mîinile fac aceleași gesturi, mușchii spatelui tresar la fel, totu-i concertul de Bach pentru două viori.

— Astăzi totu-i cu școală, spune Borșuc, manevrînd liniștit cîrma. Numai școală de plutași nu există.

Pantelică, mare și bun, rîde:

— Cum să existe?

— Meseria noastră nu se poate învăța la școală, continuă Borșuc, în dreptul comunei Ceahlău, prin fața unor case a căror demolare a început: acoperișurile desfăcute, căpriorii dezveliți — într-un rînjet. Ia vezi, Pantelică, mînzocul din dreapta... Nu știu cînd a putut Borșuc să vadă mînzocul din dreapta, în fuga privirii sale peste umăr. Dar l-a văzut și Pantelică a legat cîrma și a luat țapina, din doi pași uriași fiind la marginea primei tăblii și cercetînd, într-un genunchi, mînzocul. Casele, în curs de demolare, îl privesc sarcastic. Lui Pantelică nu-i pasă. Nici lui Borșuc, care continuă ideile sale mîndre:

— Dacă nu te temi de apă, poți să spui că ai învățat meseria noastră; cînd ți s-a stricat o plută, faci alta, ți s-a stricat și aceea, atunci iar faci alta și uite așa, nu te dai... pentru că dacă te temi, apa te știe, și-i mai rău. Asta-i cu meseria noastră. Statul ne știe cum sîntem. Vedeți dumneavoastră, noi nu sîntem ca alții, salariați; cu noi e altfel. Fiecare are pluta lui, și-o face, o leagă, o conduce pînă la destinație, răspunde de ea; dacă are pierdere de material, îl privește. I.F.E.T.-ul ne plătește la transport; da'se îngrijește de noi, să nu credeți că dacă nu avem salariu fix nu sîntem ca toată lumea. Inainte, dacă duceai o plută pînă la Piatra, veneai înapoi cum dădea dumnezeu, veneai pe jos, peste dealurile astea... Ce faci, Pantelică?

Pantelică tot într-un genunchi, taie cu ciocul țapinii bușteanul prea lung. Nu-i răspunde lui Borșuc. Celălalt își vede de-ale lui:

— Acum avem mașini, curse de ale noastre, e mare deosebire; după mine, mijloacele de transport sînt cel mai bun lucru; noi ședeam pe aici și nu cunoșteam nimica din ce se petrecea pe lume. Ne ținea lumea de înapoiați; cînd făceam armata, atunci mai scoteam și noi nasul. Acum, cu mijloacele de transport, trăim ca ceilalți. Copiii mei cunosc Piatra, altă dată puteai muri fără să știi cum e la Piatra. E mare lucru să cunoști, să poți răspunde dacă te întreabă una și alta. Nu mă cred deștept, dar nu-s nici prost; am o fată la Piatra, dacă vin s-o văd, vin cu sor-sa, care o țin pe lîngă mine, acasă. Doctorița mă întreabă cum fac ca fata asta să aibă o față așa de curată și frumoasă. Cum fac? Nu-i dau toate celea, o las să crească în voia ei... Borșuc se proptește în cîrmă și ține bine dreapta: doar degetele de la picioare mărturisesc efortul, crispîndu-se ca și cum ar vrea să apuce pluta între ele. Pantelică, după ce a tăiat capătul bușteanului prea lung, vrea să-l rupă dar în așa fel ca lemnul să nu se piardă pe apă; fața îi e acoperită de broboane mari de sudoare și de apă. Cît timp Borșuc dezvoltase părerile sale despre mijloacele de transport pe lumea asta, Pantelică lovise cu sete în buștean, apa îi sărise în față, ca scînteile la o sudură; se șterge dintr-o mișcare a palmei sale uriașe, ia cîrma de rezervă, o vîră sub buștean, cu o măiestrie numai de el cunoscută, și lemnul pîrîie sub apăsarea plutașului. In sfîrșit, bușteanul se rupe, puțin putrezit, Pantelică rostogolește capătul rupt pe mijlocul plutei și revine la cîrmă, lîngă Borșuc care nu are nimic cu medicina de azi, dar vezi că și ei plutașii știu cum să crească copiii, fără debilitate. Pantelică nu are păreri, privește des înapoi să vadă ce face pluta și deodată îl întrerupe pe Borșuc:

— Mă, al lui Biia și-a adus feciorul...

Borșuc privește și el înapoi — într-adevăr, la cîțiva zeci de metri, vine o plută clară, la cîrmele căreia se văd un bărbat înalt, un tată și un țînc, de două palme, din aceia care apar în ilustrațiile la Iarna pe uliță de George Coșbuc. Puștiul, se deslușește limpede cum se omoară să învîrtească teribila cîrmă, dar n-aș spune că n-are spor. Borșuc și Pantelică rîd cu poftă de al lui Biia, încîntați de succesiunea generațiilor pe fundul viitorului lac de acumulare.

★

După ce trece de Secu, pluta — ca orice obiect al acestui ținut, sensibilizat la maximum — coboară atentă, ca și cum ar privi în dreapta și în stînga, înregistrînd fiecare cot, fiecare deal, fiecare casă; Bistrița însăși o lasă, curentul e mai slab și pluta îi mulțumește. Borșuc și Pantelică își văd de cîrme și din cînd în cînd se uită în urmă, după Biia, să vadă ce spor are dumnealui. La Potoci, în dreptul decantorului, pluta lui Borșuc se oprește, cel puțin așa dă impresia, din pricina încetinelii cu care curge aici apa. Pluta privește ciurul imens, aude apa rîșnindu-se înăuntru și tace, înmărmurită, respectuoasă; abia mișcă și Pantelică cu Borșuc împing din greu la cîrme. Pluta trece pe lîngă drăgile refulante, le aude răsuflarea, desigur că pluta cunoaște viitorul drăgilor; toate obiectele de pe fundul lacului știu că drăgile sînt singurele care vor rămîne la suprafață și se vor ridica odată cu apele, în timpul formării lacului. In ochii tuturor obiectelor, drăgile au un prestigiu incomensurabil; pluta, la nivelul ei tehnic, nu poate pătrunde sistemul aspiro-respingător al drăgii, dar atenția ei e cu atît mai mare, suplinind lipsa cunoștințelor moderne; așa ar privi un țăran iscusit un sincrofazotron. Cum privește pluta — drăgile refulante.

Trecînd de Potoci, și înregistrînd, într-o fracțiune de secundă, gura tunelului, la intrare, betonată, — pluta se apropie de baraj pentru ultima oară în viața ei. Incepînd din august 1959, ea nu va mai ajunge niciodată aici. Sensibilitatea ei e copleșită; barajul cu blocurile lui, cu cablurile groase, cu cele trei macarale la mare înălțime, e receptat pe retina și memoria plutei cu acea clar-viziune rapidă asigurată de obicei de emoțiile ample. Pluta intră pe canal, vibrînd ca o lacrimă, gata să cadă de sub geana unui om stăpînit. Intre malurile de beton, prin fața riglelor de nivel, avînd deasupra capului benele cu beton — pluta își ia rămas bun de la aceste locuri, prin fiecare fibră a mînzocilor ei, prin cîrmele înfipte zdravăn, bărbătește în apă de cei doi. Marea de departe, urmărește acest eveniment istoric — trecerea ultimelor plute pe canalul barajului de la Izvorul Muntelui.

★

La 5 decembrie, înaintea primei zăpezi, Scînteia anunța ultimele cercetări științifice ale Stațiunii de studii biologice și geografice de la Stejaru. Sînt studiate vegetația și fauna viitorului lac de acumulare, sorturile de pește care se vor aclimatiza aici, în apele ce vor fi acoperit totul, de la margaretele văilor pînă la dealuri, pe o distanță de 36 km, pe o adîncime de 80 m. Dar mai presus de faună și floră — aici, în aceste ape, va fi lumină. In perspectiva tunelului pe care vor năvăli apele, în perspectiva turbinelor montate la uzina electrică aflată de partea cealaltă a muntelui, în perspectiva milioanelor de kilowați anual și a planului nostru de electrificare, aceste pămînturi cu dialectica transformării lor capătă dimensiuni mult mai largi decît distanțele și adîncimile topometrice. Ele intră în profundul proces revoluționar condus de Partid, al instaurării orînduirii socialiste în țara noastră.

Sînt milioane de oameni pe care Partidul i-a ridicat la o viață nouă, i-a făcut mai buni, mai frumoși, mai puternici. Și alături de ei, împreună cu ei — locuri, peisaje, teritorii modelate de aceeași mînă fermă, natura supusă cum cer proiectele construcției socialiste, — flori, case, drumuri, transformate în lumină.

Această forță comunistă, atotînnoitoare, s-o slăvim la intrarea într-un nou deceniu al veacului nostru.

Louis ARAGON

Fragment din „ROMANUL NETERMINAT"

Visam... Și viitoru-mi părea atît de-aproape,
Că, — asemeni amintirii, mi se-aprindea sub pleoape.
Cu miini infrigurate, eu mina-i cuprindeam,
Cinta in glas cu mine aceeași melodie
Și parcă răsuflarea i-o deslușeam mai vie
Și sensuri neștiute in vorbe tălmăceam...

Tăcerile și noaptea atît de dragi mi-au fost!
Nu-nțelesesem încă al vieții mele rost.
Adesea, în neștire, cărarea mi-am pierdut,
Nălucile apuse îmi răsăreau-nainte
Pe-o stradă-al cărei nume s-a prefirat din minte
Cum se prefiră apa din pumnul desfăcut.

Cădeau învălmășite, adesea, pe retină,
Tot ce urzeam din visuri și tot ce-avea să vină.
Dar visul e-un zăbranic al clipei care moare.
Zărind văpaia, omul n-o poate tilcui;
Și chiar de n-o s-alerge, ca noi, printre stihii,
Va fi chemat de alte sclipiri ispititoare.

Istoria o toarcem cu degete grăbite...
Și Miine-o da uitării refrenele-ndrăgite;
„Ce-a fost?" o să intrebe privind spre vremea noastră.
Putem să ne deprindem cu ce ne covîrșește?
Sfărmat-am colivia ce spațiu se numește
Și sfîrtecăm acuma imensa zare-albastră.

La împărțirea vieții, cerca-vom în zadar
Să facem din morminte hrisoave sau hotar;
Trifoiu-nvinge piatra, zbucnind în cîmp deschis...
Oglinzile păstrează în undele lor clare
Făclia ce se-aprinde și nu cea care moare,
Nu legea-mbătrînită, nici învechitul vis.

Războiu-n veacu-acesta ajuns-a la zenit;
Căzuse-un întuneric adînc și învrăjbit
Cînd oamenii-nălțară privirea lor spre stea.
Eram cu ei alături, miniei dîndu-i glas...
Crezînd că urcă zorii, la fiecare pas
Ni se părea că noaptea în zări se destrăma.

Uitam dureri și spaime sub raza ta fierbinte,
Zadarnic Minotauri pîndeau în labirinte,
O, stea! Luceai ca apa în mijloc de pustiu;
De-aș fi suit colina, te-aș fi cuprins pe dată,
Atita de departe și-atît de-apropiată,
O, stea! Peste pămînturi, în preajma mea te știu...

. . . .

In romînește de DAN GRIGORESCU

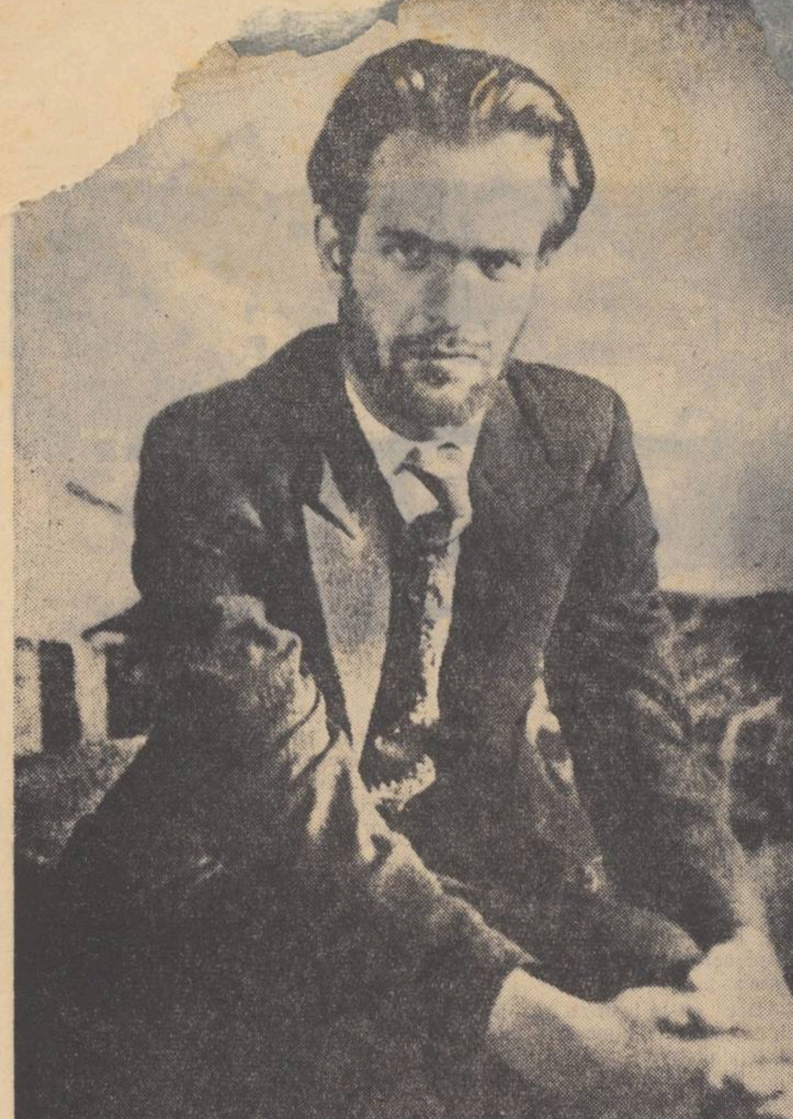

La 7 decembrie 1959, poporul bulgar a sărbătorit cincizeci de ani de la nașterea marelui poet Nicola Vapțarov, împușcat de fasciști în 1942. Vapțarov este laureat al Premiului de onoare al Consiliului Mondial al Păcii.

NICOLA VAPȚAROV:

Exemplul poetului

PAVEL MATEV
Secretar al Uniunii Scriitorilor Bulgari

Dacă Vapțarov ar fi trăit, acest cincantenar ar fi marcat apogeul talentului său. Liber, cîntecul său ar fi fost și mai inspirat, elanul său și mai nestăvilit. Cîte pagini au rămas nescrise datorită morții sale, cîte cîntece nu vor mai auzi niciodată munții noștri!

Rezistența făcuse din el un combatant în primele rînduri. Soldat credincios al Partidului, și-a sacrificat viața. Dar, căzut în luptă, poetul revoluționar Nicola Vapțarov rămîne nemuritor în amintirea poporului. El a fost creatorul unei poezii remarcabile, în care vigoarea ideologică și artistică a operei se unește cu miraculosul propriei sale vieți; în care jurămîntul său poetic:

De-o fi să mor
eu voi muri cinstit
asemenea oricărui muncitor
în lupta pentru pîine
și pentru libertate.

este sublimat în însăși lupta pentru viață.

Prin viața și opera sa, Vapțarov aparține scriitorilor „mari cetățeni".

Activitatea sa civică și opera sa nu sînt de conceput decît în atmosfera explozivă a anilor rezistenței, entuziasmului și înaintării comuniștilor. Acest luptător a fost un poet al poporului. Participarea lui activă la viața de toate zilele și la luptele de clasă pentru o viață mai dreaptă îi inflăcăra inima, făcînd să țîșnească din ea versuri revoluționare, care își fac loc pînă și în poemele sale de dragoste. Sentiment nobil, acest patetism revoluționar se sprijină pe o bază morală limpede. El se manifestă firesc, fără efort, atît în selecția temelor cît și în maniera în care au fost tratate. Temele lui Vapțarov sînt luate din viață. Adevărat poet, își dădea seama că limbajul poetic este acela al istoriei însăși. Astfel, cuvintele acestea din poemul **Istorie** nu sînt de loc întîmplătoare:

Dar vrem să povestești în vorbe simple,
lor — oamenilor viitori
ce mîine-or fi în locu-ne la post,
că ne-am luptat pe viață vitejește.

Chiar clipele care i-au precedat moartea au fost pentru el prilej de a-și ridica glasul și de a cînta:

...rîncenă e lupta.
...une, epică devine.
...n altu-n loc... și-atîta.
...isem... are-aicea — cine?

Adevărat fiu al vremii sale, Vapțarov vibrează cu evenimentele planetei noastre. Spiritul său revoluționar se sprijină pe o temeinică bază internaționalistă. Gîndirea sa neliniștită se îndrepta spre mașinile morții produse de Krupp, visul său — spre victoriile republicanilor din Spania. Poemele sale cele mai pure sînt într-adevăr închinate eroilor acestei lupte. El însuși aplică strălucit propriile sale recomandări:

Ascultă
și în șuvoiul limpede
al acestui torent melodios
spală-ți ochii
și privește:
lumea este mare.

Firele organice care-l legau de popor și de clasa sa i-au îngăduit poetului să exprime însăși esența caracteristică noilor eroi ai vieții, cărora clasa și poporul său le dăduse naștere: muncitorii, adversarii convinși ai opresiunii și nedreptății, luptători pentru o viață mai bună, fericită.

Vapțarov exprimă noblețea sufletului omenesc, aspirația oamenilor spre frumusețe, dreptate, — idee forță a epocii sale. De aici pecetea de umanism a operelor sale. **Poemul despre om** reflectă un proces complicat de renaștere. Ocnașul paricid, datorită mediului politic sănătos din închisoare, renaște la o altă viață și pășește spre eșafod nu ca un criminal de rînd, ci ca om demn de acest nume.

Această dragoste deosebită de om i-a îngăduit lui Vapțarov să contemple ca poet, fără spaime, spectacolul morții.

Pentru mine e limpede ca ziua
că vom sparge gheturile cu capetele noastre
Și soarele, la orizontul sumbru,
da, soarele nostru strălucitor, va scînteia
și ca unui mic fluture
îmi va arde în cele din urmă aripile.
Nu voi blestema, nu voi geme,
căci, în sfîrșit, știu bine că trebuie să mori o dată.
Dar să mori atunci cînd
pămîntul își scutură putregaiul otrăvit.
Cînd milioanele reînvie,
este un întreg poem, da, un întreg poem!

Credința sa în revoluție, dragostea sa de om au dat naștere la Vapțarov acelui optimism profund care se simte de la un capăt la altul al operei sale. Acest principiu optimist este prezent chiar în versurile scrise în apropierea morții. Pentru credința sa în viitor,

Armă să treacă prin ea
Încă nu-i inventată,
Încă nu-i inventată!

Poet comunist, profund popular, adînc pătruns de spiritul de partid, Vapțarov a fost poetul elanului spre viitor. Calmul nu inspira condeiul său îndrăgostit de dinamismul frămîntărilor. Astfel, romantismul său nu era făcut din amintiri desuete, ci din entuziasm creator, din aspirație spre acte de curaj:

De ce atîta tînguire oare?
De ce suspinele amare
după o romantică de mult sleită?
Romantica de azi a vremii noi
o cîntă-acum urcînd albastre spații
motoarele-n explozii și turații.

Aceasta este sursa apelului său:

Bărbați și femei
noi construim uzina
pentru viață.

Pentru același motiv, în zilele aspre ale luptei pentru libertate, lansa poeticul său cuvînt de ordine:

...pentru că ne lipsește uleiul
și pîinea este mai neagră decît suferința,
o singură lozincă ne privește:
Alianța cu U.R.S.S.!

Uniunea Sovietică este țara viselor sale. Statul muncitorilor și țăranilor este pentru el viziunea reală a ceea ce viitorul rezervă patriei sale și popoarelor lumii. Pentru că a dorit cu înflăcărare acest viitor, a fost împușcat de către fasciști, într-o pivniță, într-o noapte de iulie 1942. Marele poet, mort pentru ivirea unei epoci în care

„oamenii, bucurîndu-se de roadele muncii lor
se vor iubi unii pe alții ca frații",

prevăzuse și prezisese timpurile pe care poporul nostru le trăiește astăzi. Și cu toate că această epocă este deosebită de a sa, cu toate că drumul care duce spre realizarea visurilor sale nu mai este acela al luptei înarmate, ci o cale de muncă severă pentru realizarea sarcinilor planificate, exemplul poetului rămîne edificator, nemuritor. Ca și el, va trebui să rămînem legați de popor, de clasa muncitoare, de Partidul Comunist, să combatem curajos pe adversarii noștri, să fim — dacă se poate spune astfel — „romantici puternici" în lupta pentru victoria finală, definitivă, a comunismului. Ca și el, va trebui să întreținem în inimile noastre focul sacru al recunoștinței față de Uniunea Sovietică. Fie ca toate actele noastre, așa cum ne învață marxism-leninismul, așa cum ne învață exemplul, poezia și viața lui Nicola Vapțarov, să rămînă pentru totdeauna închinate intereselor umane.

Sofia, decembrie 1959

BLUZE ALBASTRE

Din tradițiile literaturii noastre realist-socialiste

Primul număr al revistei Bluze albastre, subintitulată „revistă de literatură proletară", a ieșit de sub tipar la 5 iunie 1932, în 8 pagini. Anunțîndu-se ca o publicație bilunară, revista tipărește numerele următoare la 19 iunie 1932 (nr. 2), 10 iulie 1932 (nr. 3), și 31 iulie 1932 (nr. 4). După apariția celui de al patrulea număr, revista își încetează apariția, fiind suprimată de cenzura teroristă a guvernului burghezo-moșieresc.

Deși a avut o existență scurtă, revista Bluze albastre a înscris un moment luminos și de însemnătate majoră în istoria literaturii romîne. În condițiile orînduirii burghezo-moșierești și ale dominației claselor exploatatoare, revista Bluze albastre a pus bazele unei literaturi a proletariatului nostru, a unei literaturi care să slujească direct năzuințele lui revoluționare de făurire a unei lumi noi. Prin aceasta, în literatura promovată de Bluze albastre s-au afirmat germenii realismului socialist în literatura romînă.

Noi avem o literatură închinată clasei muncitoare încă de la sfîrșitul veacului trecut, reprezentată cu deosebire prin opera poetică a lui D. Th. Neculuță. Aceasta avea însă mai mult un caracter protestatar-romantic. Primele manifestări concrete ale realismului socialist, care relevă caracterul lui inovator, în conținutul cu totul nou al problemelor și al eroilor zugrăviți, le întîlnim însă în paginile revistei Bluze albastre, în primul rînd în scrierile pe care Alexandru Sahia le publică aici. Desigur, nu este vorba de o afirmare complexă a metodei artistice a realismului socialist, așa cum o cunoaștem astăzi, ci numai de unele mlădițe.

Prin revista Bluze albastre Al. Sahia milita deschis și cu fermitate pentru o literatură profund realistă, legată organic, indisolubil, de lupta proletariatului, de năzuințele întregului popor muncitor, literatură care să oglindească veridic realitatea, dar să și contribuie la transformarea acestei realități. În întîiul număr al revistei, în articolul-program se spunea: „Ca orișice element realmente vital, arta nu-și poate avea rădăcinile decît în viață, să întrupeze viața, să se adreseze vieții.

Atîta vreme cît viața este o luptă, atîta vreme cît omenirea întreagă este vrăjmășită în două tabere fundamental adverse, cînd conflictul dintre ele a atins punctul culminant, — nu se poate vorbi despre o artă „pură", fără preocupări sociale, fără atitudini.

In asemenea condițiuni, cei care vor să trișeze spunînd că fac literatură pură, fără interes actual, cu preocupări „eterne" și „abstracte", nu sînt decît reprezentanții în artă ai acelor care sînt mulțumiți de actuala situație, ai profitorilor.

Fixați de cealaltă parte a baricadei, înțelegem să facem adevărata artă, literatură a realității groaznice, mascată prin multiplele legende și teoriile care au dăinuit prea mult.

Literatura activistă, literatura critică, literatura proletară, își face la noi, prin „Bluze albastre", primii pași".

Ideile exprimate în acest cuvînt-înainte le întîlnim reluate și tratate mai amplu în articolul O generație falsă de Al. Sahia, apărut în numărul doi. Criticînd și blamînd pe acei scriitori tineri care se ploconeau în fața artei burgheze și se păstrau departe de frămîntările vieții și ale maselor, Sahia exprima încă odată crezurile artistice revoluționare ale revistei Bluze albastre: „Noi negăm arta pură și înțelegem să facem literatură proletară, literatură revoluționară, o literatură menită să dezgolească realitățile groaznice, îmbrobodite și mutilate de esteții inconștienți sau voiți în slujba burgheziei" Credincios idealurilor Partidului Comunist, Sahia afirma un nou principiu de muncă, principiul leninist: „Noi credem în stilul unei munci noi, în stilul de muncă al lui Lenin" Prin stilul de muncă leninist, scriitorul înțelegea făurirea unei literaturi în spirit revoluționar, care să afirme perspectiva viitorului, să contribuie la mersul înainte al societății, prefigurînd astfel unele principii fundamentale ale realismului socialist: „Spiritul revoluționar — scria în continuare Sahia — este forța învietoare care trezește gîndirea, împinge înainte, rupe cu trecutul, deschide perspective întinse și fără de care nici o progresare nu este posibilă. Așa dar, cine vrea muncă adevărată..., înfrățirea cu viața care palpită pe cîmpuri, în porturi și fabrici, să se lepede de trecutul umilitor și, alăturea nouă, să respecte stilul muncii lui Lenin".

Literatura pe care Al. Sahia o preconiza în mod teoretic, n-a rămas un deziderat abstract, scriitorul însuși realizînd-o prin creația sa. În paginile revistei Bluze albastre el publică două nuvele — Uzina vie în nr 1 și Revolta din port în nr. 4 (republicată sub titlul Revoltă în port). Nuvelele lui Sahia, pe deplin cunoscute astăzi, sînt pătrunse de suflu revoluționar, de forță critică și demascatoare, sînt scrise de pe pozițiile de clasă ale proletariatului. Prin aceste nuvele, Sahia a introdus pentru prima oară în literatura romînă pagini de profund realism inspirate din viața clasei muncitoare.

Bluze albastre își propunea să ofere proletariatului nu numai o literatură care să slujească luptei lui, ci să și ridice și să dezvolte talentele născute în rîndurile maselor muncitoare, care vor făuri literatura viitorului. In nr. 2 al revistei, ca și în cele următoare, întîlnim o astfel de chemare Către muncitori:

Bluze albastre, revistă de literatură proletară, dedicată exclusiv maselor muncitoare, pentru care, în țara romînească, nu s-a scris încă nimic, — nu-și va atinge adevăratul țel decît atunci cînd se va putea crea o colaborare efectivă între muncitori și redacția noastră.

Rugăm, așa dar, pe această cale, pe orice muncitor, din orice colț al țării, să ne trimită însemnările lui, cari fiind publicate cu cel mai mare drag în coloanele noastre, vor constitui adevărata literatură de mîine".

Străduindu-se să ofere maselor muncitoare o literatură corespunzătoare năzuințelor lor, care să le educe și să le mobilizeze la luptă, revista Bluze albastre publica, pe lîngă literatura originală, și numeroase traduceri din literatura sovietică și cea progresistă a altor țări. Astfel, în nr. 1 întîlnim articolul Paraziții de Maxim Gorki, în care era satirizat tipul micului burghez, elogiindu-se chipul omului nou, ridicat din rîndurile clasei muncitoare; în nr. 2 se publica fragmentul Cucerirea cîmpurilor, din romanul lui Feodor Gladkov Pămînt nou, inspirat din lupta pentru transformarea socialistă a agriculturii din Uniunea Sovietică. Tot în nr. 2 al revistei Bluze albastre întîlnim poezia Noi, generația de Serghei Esenin, în traducerea lui Zaharia Stancu, poezie care, prin semnificațiile ei, conținea un viu îndemn adresat scriitorilor din generația tînără de a se integra în lupta maselor muncitoare.

In nr. 3 al revistei Bluze albastre se publică reportajul O zi într-un colhoz din Kuban de Serghei Tretiakov, iar în nr. 4 un fragment din poemul 150.000.000 de V. Maiakovski, precum și o notă bio-bibliografică despre acest mare scriitor sovietic. Din literatura progresistă apuseană, revista publică în traducere, în nr. 1, articolul America tragică de Theodore Dreiser, în care se dezvăluia crunta mizerie a maselor muncitoare din S.U.A., apoi în nr. 3, Balada lui Karl Schmidt din orașul cenușiu de Johannes Becher, evocînd sfîrșitul dramatic, dureros, al unui muncitor german care își ceruse dreptul la o viață mai bună, mai omenească, exprimînd încrederea în făurirea ei.

Literatura sovietică și cea progresistă a altor țări erau popularizate în paginile revistei Bluze albastre și prin recenzii și articole de critică literară. In nr. 2 întîlnim o amplă recenzie despre romanul Pămînt nou de F. Gladkov, în care referindu-se la țelul romanului, acela de a oglindi viața țărănimii sovietice pornită pe drumul colectivizării, se scria: „Viața lor nu este numai o muncă îndîrjită de cucerire eroică a noilor poziții, cunoștințe și experiențe economice și sociale, ci este și o luptă inevitabilă și îndîrjită a vieții în comun. In această luptă se formează noua morală socială, noul caracter, noua personalitate a comunei, a omului colectiv, a omului comunei".

Oglindind problemele și frămîntările majore ale epocii de atunci, în rezolvarea cărora proletariatul era chemat să intervină direct, revista Bluze albastre a dus o susținută campanie împotriva războiului pregătit de fasciști și imperialiști contra Uniunii Sovietice, a chemat masele la luptă unită pentru convocarea unui congres anti-războinic, pentru apărarea păcii. Apelul lansat de Maxim Gorki, H. Barbusse, Romain Rolland, Th. Dreiser, Heinrich Mann, Paul Langevin și alți oameni de cultură din lumea întreagă, pentru sprijinirea de către toate popoarele a Congresului anti-războinic de la Geneva, din 28 iulie 1932, a fost continuu popularizat de revista Bluze albastre In articolul Congresul anti-războinic publicat în nr. 3, dînd glas năzuințelor de pace ale proletariatului nostru, dragostei lui nețărmurită față de primul stat socialist din lume, Al. Sahia se ridica cu hotărîre împotriva războiului imperialist, chemînd generația tînără la luptă, arătînd că rolul ei este acela „de a creia armonia generală a popoarelor de a da maselor producătoare dreptul lor de a stîrpi definitiv clasa parazitară a exploatatorilor lucruri împotriva cărora înaintașii noștri au luptat și luptă".

Revista Bluze albastre s-a bucurat de o caldă prețuire din partea maselor muncitoare din țara noastră, datorită caracterului ei revoluționar, năzuinței ei de a sluji cele mai înalte idealuri ale umanității. Intr-o scrisoare trimisă redacției și publicată în nr. 4, muncitorul I. Palade din Brăila, spunea: „Salut cu tot entuziasmul meu apariția revistei proletare „Bluze albastre". Ea vine să umple un gol destul de larg care există în lumea proletariatului. Sînt lucrător cismar într-un atelier mărginaș al Brăilei, laolaltă cu 14 muncitori. „Bluze albastre" ne aduce cea mai mare mulțumire. Se citește cu viu interes și circulă din atelier în atelier".

Revista Bluze albastre a deschis drum literaturii noastre realist socialiste, închinată măreței lupte a Partidului și poporului nostru muncitor pentru făurirea socialismului. Literatura spre care a năzuit încă din acea vreme proletariatul nostru, o înfăptuim astăzi, în mod liber, conștient și cu devotament, sub conducerea înțeleaptă a Partidului.

Teodor Vîrgolici

GRAIUL CIFRELOR

Simple constatări

Pînă la 1 octombrie 1959, deci în primele nouă luni ale anului, dintre care două reprezintă vacanța dintre stagiuni, în sălile teatrelor din țara noastră au venit TREI MILIOANE O SUTĂ ȘAPTEZECI DE MII DOUĂ SUTE TREIZECI ȘI ȘAPTE de spectatori. Ceea ce înseamnă peste trei sute cincizeci de mii de spectatori pe lună și UNSPREZECE MII DE SPECTATORI PE SEARĂ. Opt teatre din țară au depășit în aceste nouă luni o sută de mii de spectatori. Să lăsăm cifrele să vorbească: Teatrul Național „I. L. Caragiale" din București: 274.000 spectatori; Teatrul Municipal din București: 188.000 spectatori; Teatrul de Stat din Constanța: 135.000 spectatori; Teatrul Național din Iași: 133.000 spectatori; Teatrul Maghiar din Cluj: 112.000 spectatori; Teatrul de Stat din Bacău: 110.000 spectatori; Teatrul Național din Cluj: 101.000 spectatori etc. Să mai amintim că la Bacău și la Constanța teatrele sînt înființate în anii regimului de democrație populară, iar spectatorii, ca și la celelalte teatre de altfel, sînt în mare majoritate țărani și muncitori dintre care unii văd în acest an pentru prima dată un spectacol de teatru!

Iată bilanțul, incomplet încă dar atît de grăitor, al unui an de teatru romînesc. De ce vin spectatorii noștri la teatru? Pentru că repertoriul este alcătuit din piese ce corespund în cea mai mare parte cerințelor actualității. Peste 20.000 de oameni au văzut In Valea Cucului de Mihai Beniuc. Povestea Unirii de Tudor Șoimaru a înregistrat peste 33.000 de spectatori. Peste 24.000 de spectatori, Trei generații de Lucia Demetrius. Peste 47.000 de spectatori, Ultimul tren de Mirea și Kovacs. Peste 13.000, Nuntă mare de tînăra autoare Simon Magda, etc. Ținem să precizăm că cele mai multe piese romînești reprezentate la 23 August 1959, în premieră, se joacă actualmente cu un deosebit succes pe scenele mai multor teatre din țară, însă datele nu sînt totalizate în momentul cînd alcătuim acest articol. Cifrele sînt deci provizorii. Spectatorii vin să vadă piese sovietice, din care învață construcția unei vieți noi. Pe scena unui singur teatru, cel din Petroșani, Șase iubiri de Arbuzov, a înregistrat numai în acest an 12.000 de spectatori. O zi de odihnă de Kataev, care se joacă de mai multă vreme în țara noastră, a fost vizionată în acest an de 28.000 de spectatori, iar Zboară cocorii, de peste 30.000 de spectatori. Musafiri nepoftiți, piesa dramaturgului ceh Miroslav Sthelnic a înregistrat și ea 25.000 de spectatori. Din tezaurul nostru clasic, Domnișoara Nastasia de George Mihail-Zamfirescu a fost văzută de peste 55.000 de spectatori. Gaițele de Alexandru Kirițescu de peste 50.000. Take, Ianke și Cadîr de Victor Ion Popa, de peste 60.000, Omul cu mîrțoaga de G. Ciprian de peste 32.000. Iată un bilanț care nu mai are nevoie de comentarii.

Dar anul acesta nu ne-a adus numai un extraordinar de mare număr de spectatori, ci, așa cum se poate vedea în tabelul prezentat în această pagină, în 1959, repertoriul nostru s-a îmbogățit cu douăzeci de piese originale, ceea ce înseamnă două piese originale pe lună. Autorii lor: de la maeștri încercați pînă la tineri care trec pentru prima dată examenul dificil al întîlnirii cu publicul. Au scris în acest an piese Tudor Șoimaru și Mircea Ștefănescu, Horia Lovinescu și Lucia Demetrius, Nicolae Tăutu și Teofil Bușecan. Au debutat însă în acest an alături de Mihai Beniuc, Paul Everac, Dorel Dorian, Simon Magda, Radu Theodoru sau Mariana Pîrvulescu. Nu vrem să facem pronosticuri. Dar deși asupra multora din aceste piese au avut loc discuții, deși presa noastră făcîndu-se ecoul exigențelor mari ale milioanelor de spectatori care vin în fiecare an la teatru, a adus observații de multe ori bine întemeiate, cel puțin cîteva din aceste piese vor rămîne în fondul de bază al dramaturgiei noastre originale. Altele sînt apte de îmbunătățiri, de versiuni noi, care le vor face și mai rezistente la noile lor confruntări cu publicul Dar esențial este faptul că dramaturgia noastră s-a îmbogățit în acest an. S-a îmbogățit în primul rînd cu piese de actualitate, cum ar fi In Valea Cucului, Ferestre deschise, Surorile Boga, Nuntă mare și altele. S-a îmbogățit cu piese istorice demne de reținut, cum ar fi Povestea Unirii de Tudor Șoimaru. Au apărut piese inspirate de actul de la 23 August, marcînd un serios și bun început în domeniul creării dramelor eroice inspirate din istoria contemporană a poporului nostru în drum spre socialism. Asistăm la o creștere din ce în ce mai accentuată a preocupărilor legate de viața tineretului nostru. Teofil Bușecan și Mariana Pîrvulescu au scris două piese despre tînăra generație. Dar nu numai atît. Discuțiile care au avut loc pe marginea acestor piese, discuții care au evidențiat atît calitățile, cît și lipsurile lor, ne-au arătat că sîntem în anul 1959, martorii unor căutări creatoare ce au început să dea roadele dorite. Că sîntem martorii unei dorințe permanente de lărgire și înnoire a orizontului și a tematicii, dorință manifestată de toți dramaturgii noștri. In acest an, dramaturgia noastră s-a îmbogățit cu cîțiva eroi pozitivi: Toma Căbulea, Vlaicu Lipan, Ioana Boga, iar din teatrul istoric, Moș Ion Roată (vezi Povestea Unirii). Am asistat în acest an la încercările celor mai mulți dramaturgi de a aduce pe scenă noi formule dramatice. Unele dintre ele poate nu sînt viabile. Altele însă credem că au sorți de izbîndă. Printre cele din urmă am aminti formula dramei-reportaj folosită de Paul Everac în Ferestre deschise. Anul 1959 marchează noi poziții cucerite de dramaturgia noastră prin contribuția unită a tuturor generațiilor de scriitori, fenomen specific literaturii noastre actuale.

Ne întrebăm poate care sînt cauzele pentru care trei milioane de oameni vin la teatru în nouă luni de zile? Am dat cîteva argumente în rîndurile de mai sus. Ar fi însă nedrept să omitem și un alt motiv esențial: nivelul interpretării. Arta scenică a fost în acest an în plin proces de dezvoltare. Spectacolele au crescut în adîncime. Cei mai mulți dintre regizorii noștri, tineri și vîrstnici, caută noi formule și lucrează cu înfrigurare, în spiritul realismului socialist ca să prezinte în fața publicului piese de azi și ieri, în interpretări cît mai noi, cît mai îndrăznețe, cît mai apropiate de nivelul înalt al cerințelor noastre de astăzi. Va uita oare spectatorul excelenta prezentare a capodoperei dramaturgiei sovietice, Tragedia optimistă, așa cum ea a văzut lumina rampei pe scena Teatrului Național, în regia lui Vlad Mugur și în interpretarea cîtorva actori de frunte ca: Marcela Rusu, Toma Dimitriu, Florin Piersic și alții? Va uita cineva spectacolul cu Moartea unui comis voiajor de Arthur Miller, în regia lui Dinu Negreanu și în interpretarea lui Jules Cazaban, Clody Bertola, V. Rebengiuc, Mircea Albulescu și alții? Nu vor rămîne oare în memoria spectatorului cele două realizări ale lui Moni Ghelerter din acest an: A treia, Patetică și Surorile Boga? Oare Ferestre deschise și Aristocrații nu înseamnă două spectacole agitatorice, contaminante prin entuziasmul și măreția noului, spectacole în care regizorul Horea Popescu și-a dat măsura? Oare teatrul nostru agitatoric n-a făcut cu aceste piese un pas înainte? Și nu putem trece cu vederea impresionanta realizare a regizorului Miron Niculescu, care ne-a dovedit că Năpasta lui Caragiale este o piesă adînc umană cu un tulburător și emoționant mesaj de noblețe spirituală și hotărîre în împlinirea dreptății. Același regizor nu a realizat oare la Iași o luminoasă frescă a luptelor pentru unire în piesa Povestea Unirii?.

Ar fi greu să enumerăm aici tot ce s-a înfăptuit într-un an de zile. Sîntem siguri că nici acela care și-ar propune o tratare exhaustivă a problemei n-ar putea face față unei asemenea sarcini. Căci ar trebui amintite numeroasele direcții de dezvoltare a teatrului romînesc din acest an, ar trebui amintite nume de regizori și actori, care fie au trecut un adevărat examen de maturitate, fie au verificat încă odată marile lor posibilități. Trecerea noastră în revistă s-a oprit mai ales asupra spectacolelor bucureștene.

Dar cei care au asistat la reprezentațiile teatrelor din provincie și-au dat seama că regizori tineri de incontestabil talent, realizează lucruri de certă valoare artistică. Din cele văzute în ultimele zece luni de viață teatrală, mi-am dat seama că C. Anatol la Cluj, Mihai Dimiu la Sibiu, Ion Simionescu la Orașul Stalin, Dan Alexandrescu la Oradea, Ion Deloreanu la Baia Mare și mulți alți colegi ai lor tineri au înregistrat succese ce merită o discuție mai amplă.

N-a stat în intenția noastră ca în cîteva rînduri să întreprindem o analiză a anului teatral 1959. In acest scurt colocviu cu cititorii noștri, ne-am permis să le reamintim sub forma unor scurte efemeride culturale, cîteva din evenimentele artistice din acest răstimp. Sîntem siguri că experiența anului teatral 1959 nu poate fi epuizată decît prin adîncite studii și articole. Oricum, un lucru este cert: dacă n-am fi avut piese originale inspirate din actualitate și din trecutul nostru istoric, care să meargă la inima publicului, dacă n-am fi avut regizori și actori talentați care să dea viață acestor piese, cît și celor din tezaurul dramaturgiei străine contemporane și clasice, n-ar fi venit la teatru peste trei milioane de oameni în numai nouă luni de zile Adevărul poate părea banal, dar credem că el este cel mai bun răspuns dat celor — așa puțini la număr cîți vor mai fi — care încă mai manifestă neîncredere în valoarea dramaturgiei noastre originale și a artei interpretative din patria noastră.

Cu ce perspective întîmpinăm anul 1960 pe tărîm teatral? Aș vrea să citez la întîmplare cîteva din numele autorilor ale căror piese vor vedea lumina rampei în ultima parte a stagiunii: Eschil și Shakespeare, Ibsen și Rostand, Lope de Vega și Shaw, Arbuzov și Priestley, Vișnevski și Erich Maria Remarque, Molière și Schiller, George Ciprian și Victor Bîrlădeanu, George Mihail-Zamfirescu și Dorel Dorian, Tudor Mușatescu și Aurel Baranga, Mircea Ștefănescu, Horia Lovinescu, Paul Everac, Lucia Demetrius etc Speranțele noastre pentru viitorul an sînt așa dar îndreptățite. Ceea ce s-a realizat în 1959 domeniul vieții teatrale ne întărește încrederea că aceste piese vor afla ecouri în inimile spectatorilor de azi — oameni ai muncii. Teatrul romînesc al lor este.

Valeriu Rîpeanu

PREMIERE ROMÎNEȘTI ÎN ANUL 1959

Mihai Beniuc: În Valea Cucului, **Teatrul Național „I. L. Caragiale", Sala Comedia**; **Teofil Bușecan**: Dialog în parc, **Teatrul Național Cluj**; **Lucia Demetrius**: Vlaicu și feciorii lui, **Teatrul Municipal, București, Sala Filimon Sîrbu**; **Dorel Dorian**: Dacă vei fi întrebat, **Teatrul Municipal București, sala Matei Millo**; **Dorel Dorian**: Secunda 58, **Teatrul Național Cluj**; **Paul Everac**: Poarta, **Teatrul Național „V. Alecsandri" Iași**; **Paul Everac**: Ferestre deschise, **Teatrul „C. Nottara" București**; **Paul Everac**: Explozie întîrziată, **Teatrele de Stat din Arad, Ploești, Baia Mare**; **Paul Everac**: Descoperirea, **Teatrul Muncitoresc C.F.R. Giulești**; **Horia Lovinescu**: Surorile Boga, **Teatrul de Stat, Constanța**; **Mircea Mohor**: Din noapte pînă-n zori, **Teatrul Armatei, București, sala Magheru**; **Simon Magda**: Nuntă mare **Teatrul de Stat din Satu Mare**: **Mariana Pîrvulescu**: Ediție specială, **Teatrul Tineretului, București**; **Tudor Șoimaru**: Povestea Unirii, **Teatrul Național „V. Alecsandri" Iași**; cu numele Vodă Cuza și Unirea, **Teatrul Tineretului, București**; **Mircea Ștefănescu**: Cuza Vodă, **Teatrul Național „I. L. Caragiale", București**; **Aurel Storin**: Opinia publică, **Teatrul Evreesc de Stat, București**; **Nicolae Tăutu**: Opriți-l pe Dick Warings. **Teatrul Armatei, București, sala Magheru**; **Nicolae Tăutu**: Paloșul de foc, **Teatrul Armatei, București, sala Magheru**: **Radu Theodoru**: Nedeia inimilor. **Teatrul de Stat din Timișoara**; **Costin Teodoru**: Partea leului, **Teatrul de Stat din Orașul Stalin.**

În acest tabel s-au indicat teatrele la care au avut loc premierele pe țară ale pieselor respective.

DISCUȚIE LA EDITURA TINERETULUI

În numărul nostru din 1 decembrie am publicat raidul-anchetă intitulat *Literatura romînă în școli*. În acest raid-anchetă, transcriind părerile elevilor de la școlile medii serale, formulam cîteva aprecieri pe marginea activității *Editurii tineretului* pe tărîmul tipăririi cărților necesare procesului de învățămînt. Ca urmare a acestui raid-anchetă un redactor al revistei noastre a avut o discuție cu tovarășii Marin Mihalache, director-adjunct al *Editurii tineretului*, Constantin Măciucă, șeful secției *Colecții*, și Virgiliu Ene, redactor responsabil al colecției *Biblioteca școlarului*.

Redăm mai jos întrebările redactorului și răspunsurile editurii:

Nu putem decît elogia această dezbatere inițiată de revista Dv. asupra problemelor specifice literaturii destinată școlarilor. Sîntem convinși că de pe urma ei activitatea noastră nu va avea decît de cîștigat.

Vă rugăm să ne spuneți ce măsuri ați luat pentru ca „Biblioteca Școlarului" să corespundă necesităților procesului de învățămînt?

Pînă de curînd colecția **Biblioteca școlarului** era destinată elevilor din primele clase, cărora trebuia să le deschidă gustul pentru literatură, punîndu-le la dispoziție cele mai accesibile pagini din operele scriitorilor romîni și străini. Caracterul colecției nu era prea pretențios; textele erau alese în funcție de larga lor accesibilitate, prefețele dădeau numai indicații sumare asupra autorului și operei, adesea în mod eseistic, iar aparatul critic era foarte redus.

Scrisorile primite de editură, precum și discuțiile purtate, au arătat că vechea orientare a colecției devenise necorespunzătoare necesităților actuale și, îndeosebi, nu ajuta în mod efectiv procesul de învățămînt al școlilor medii. În urma dezbaterilor ce au avut loc în editură, la care au participat o serie de specialiști, s-a ajuns la concluzia de a reprofila colecția.

Noua formulă vă este cunoscută. Colecția urmează îndeaproape programul de învățămînt, punînd la dispoziția elevilor, în volume de aproximativ 200 de pagini, atît materialul de lectură obligatoriu, cît și pe cel facultativ. Prefețele, alcătuite în mod didactic, cuprind o expunere metodică a vieții scriitorului, o caracterizare a epocii și o analiză a operei, pe care am dori-o cît mai temeinică. Un tabel bio-bibliografic indică în mod cronologic momentele principale din viața și activitatea scriitorului respectiv, iar o serie de teme, indicate la sfîrșitul volumului, dau profesorului sugestii în legătură cu lucrările practice ale elevilor. De la reprofilarea colecției, cu aproape un an în urmă, au apărut pînă acum, sau vor apărea pînă la sfîrșitul acestei luni, un număr de 12 lucrări din literatura romînă: **Primii noștri poeți**, pagini alese din C. Negruzzi, Al. Russo, I. Ghica, I. Slavici, Al. Odobescu (două volume), B. P. Hașdeu, Șt. O. Iosif, V. Alecsandri, A. Toma, G. Topîrceanu.

Pentru anul viitor s-a prevăzut apariția unui număr de 14 titluri: N. Bălcescu o culegere de pagini alese, V. Alecsandri scrieri în proză, I. Creangă **Amintiri din copilărie**, I. L. Caragiale, piesele reprezentative, I. Slavici **Mara**, A. Vlahuță antologie de versuri și proză, B. Șt. Delavrancea nuvele și teatru, D. Th. Neculuță. **Spre tărmul dreptății**, P. Cerna **Poezii**, A. Sahia **Nuvele**, precum și două volume de versuri și proză de T. Arghezi.

Dorința noastră este de a creia condițiile spre a putea tipări anual cel puțin 24 de titluri, asigurînd astfel apariția bilunară a colecției. Redacția ar mai putea pregăti pentru anul viitor, numai în sectorul literaturii romînești, mai mult de 10 volume. Nădăjduim că vom îmbogăți vitrinele librăriilor și standurile școlilor, în afara lucrărilor anunțate, cu extrase din cronicarii Gr. Ureche și I. Neculce, cu scrieri alese din D. Cantemir, cu **Insemnarea călătoriei...** lui D. Golescu, și cu paginile reprezentative din Cezar Bolliac, I. H. Rădulescu, Gr. Alexandrescu (lucrarea aceasta așteaptă de mai bine de 7 luni intrarea la tipar), Al. Macedonski etc.

Sporirea numărului de apariții anuale ar oferi editurii posibilitatea ca în decursul următorilor trei ani să publice întreaga listă a lucrărilor prevăzute de programa analitică a școlilor medii.

Editura consideră satisfăcătoare noua prezentare grafică a colecției?

Prezentarea grafică a colecției, îmbunătățită într-o oarecare măsură în comparație cu cea veche, rămîne încă nesatisfăcătoare. Este vorba să se renunțe la actuala copertă (prototipul aparține graficienei Florica Vasilescu) ternă, deloc atractivă, potrivită mai degrabă pentru o carte tehnică, decît pentru una literară. Vom căuta o altă formulă de copertă și credem că tovarășii care lucrează în colectivul nostru de prezentare grafică ne vor ajuta să găsim o soluție satisfăcătoare.

Cum ajută presa noastră și publicațiile literare dezvoltarea „Bibliotecii școlarului"?

Dacă editura în general nu are a se plînge de ajutorul dat de reviste, prin judicioase critici, pentru îmbunătățirea calității cărților noastre, colecția **Biblioteca școlarului** trebuie să se considere pe drept cuvînt „Cenușăreasa" criticii literare. Numărul notelor sau recenziilor consacrate lucrărilor din colecție e mic, foarte mic. După știința noastră, **Luceafărul** numai de trei ori pînă acum s-a arătat preocupat de modul cum evoluiază colecția, **Gazeta literară** a acordat spațiu unui răspuns la o sezisare privind volumul **„Școala ardeleană"**, iar **Informația Bucureștiului** în două notițe modeste a semnalat unele doleanțe ale cititorilor și a criticat coperta colecției. Să recunoaștem că e foarte puțin. **Gazeta învățămîntului**, care în primul rînd ar fi trebuit să acorde atenție acestei colecții pentru școlari, a ignorat-o cu desăvîrșire, așa cum nejustificat au evitat să-și spună cuvîntul **Scînteia tineretului** și **Contemporanul**. Din ce pricină? Răspunsul vine de la sine...

Recunoaștem însă că nici editura n-a fost destul de preocupată de a afla opiniile cititorilor, neorganizînd schimburi de idei permanente cu aceștia, mulțumindu-se cu un contact spontan, sporadic. De viitor, prin consfătuiri periodice, vom căuta să beneficiem de sugestiile cititorilor, pe care le dorim cît mai bogate.

Socotiți actualul profil al colecției satisfăcător? Ce măsuri a înțeles să ia redacția pentru a îmbunătăți prefețele apărute?

Profilul colecției, în linii esențiale, considerăm că răspunde nevoilor școlare. Afirmația noastră se sprijină și pe aprecierile unor cadre didactice consultate. Aceasta nu înseamnă că în viitor nu putem aduce amendamente structurii colecției — vom primi cu bucurie propuneri — și mai ales nu înseamnă că lucrările publicate pînă acum ne-ar satisface calitativ. Sîntem conștienți de faptul că prefețele unor ediții au deficiențe, aparatul critic n-a fost citeodată alcătuit cu meticulozitatea necesară și chiar trierea textelor antologate ar fi putut fi mai judicioasă. Vom releva cîteva din slăbiciunile ce par a fi mai generale.

Semnalăm tendința prefațatorilor de a reduce munca lor la un inventar tematic, la înșiruirea pedantă de informații bio-bibliografice, neglijînd analiza literară, faptul esențial pentru crearea la elevi a deprinderii de a aprecia fenomenul artistic ca o unitate între conținut și mijloacele de expresie. Prefețele edițiilor **Primii noștri poeți**, **Slavici**, **Russo** sînt ilustrative în acest sens. Dintre volumele în curs de apariție în această lună, prefațatorul volumului **Cîntul vieții** de A. Toma cade în aceeași greșeală. Deși redacția a fost preocupată să fixeze în cadrul prefețelor conexiunea dintre scriitor și epocă, să-i determine poziția acestuia în cadrul fenomenului literar al vremii, cu toate că un capitol al prefeței e consacrat precizării locului ocupat de scriitor în literatura vremii, a aportului său la dezvoltarea literaturii, în unele prefețe se discută creația scriitorului mai mult sau mai puțin detașată de curentul literar, de epoca pe care o ilustrează. Să citām în acest sens prefața la volumul de **Scrieri alese** de I. Slavici.

În raidul nostru anchetă arătam că elevii cer un tiraj sporit lucrărilor din „Biblioteca școlarului". Care este părerea editurii?

Da, tirajele constituie o problemă. Școlile noastre medii sînt frecventate de zeci de mii de elevi. Un volum din „Biblioteca școlarului" apare într-un tiraj mediu de 20.000 exemplare, epuizîndu-se rapid. Înseamnă că anual fiecare volum ar trebui reeditat spre a asigura, în această colecție, prezența permanentă a clasicilor noștri în librării. Practic este imposibil. S-ar putea însă majora tirajul.

Există o formulă de colaborare între editura dvs. și celelalte edituri care tipăresc lucrări destinate școlii?

Între edițiile care tipăresc cărți destinate elevilor trebuie să existe o permanentă colaborare, cel puțin în ceea ce privește stabilirea planurilor de apariție și de perspectivă. Deși an de an se tipăresc sute de cărți, acoperirea anumitor goluri ale programei școlare întîrzie să se facă. Cel mai resimțit gol privește literatura primelor decenii ale veacului nostru, inexplicabil ocolită și de **Biblioteca școlarului** și de **Biblioteca pentru toți**. Un început de colaborare în acest sens există și în momentul de față chestiunea se cercetează de cei în drept, spre a stabili planuri de perspectivă judicioase care să răspundă cît mai complet necesităților.

Cititorii observă, pe bună dreptate, că lucrările despre marii clasici ai literaturii noastre întîrzie să apară, iar cele care au văzut lumina tiparului sînt nesatisfăcătoare.

Dorim să preîntîmpinăm eventuala impresie că sectorul literaturii nu s-ar bucura de grija cuvenită. Portofoliul contractual demonstrează preocuparea noastră permanentă în acest domeniu. Dacă pînă în prezent nu s-au tipărit lucrările despre cei mai de seamă scriitori, deși contractele s-au încheiat cu ani în urmă, aceasta se datorește în mare măsură și colaboratorilor. Fără solicitudinea acestora, cele mai bune intenții ale editurii, cele mai meticuloase planuri, sînt sortite eșecului.

După cîte știm, sînt colaboratori care amînă fără motive ani și ani de zile predarea manuscriselor, lipsind astfel tineretul de cărțile necesare.

Se pare că sînteți bine informați. Într-adevăr unii dintre colaboratorii noștri sînt mai puțini prompți. Vicu Mîndra a semnat contractul pentru o lucrare despre I. L. Caragiale la 11 II. 1956, promițîndu-ne predarea lucrării în ultima zi a aceluiași an. Au trecut de atunci trei ani, Vicu Mîndra ne-a cerut trei amînări, ultima prevăzînd termenul de 1. IX. 1960. Ce să facem? să avem și noi „puțintică răbdare", fiind convinși că va scrie o carte interesantă. V. Lipatti a încheiat contractul pentru V. Hugo la 5. IX. 1955, asigurîndu-ne că vom citi lucrarea la 1. VII. 1956. Cea de a șaptea amînare prevede termenul de 1. V. 1960. Recordul îl deține însă Sergiu Milorian, al cărui contract despre Aurel Vlaicu, încheiat la 30. VI. 1953, se găsește la a șaptea prelungire de termen. Sperăm că Sergiu Milorian, care la fiecare nouă cerere de a se fixa un alt termen ne asigură că e ultimul, ne-a stabilit într-adevăr ultimul termen pentru 20. II. 1960.

Se pot da exemple și dintre colaboratorii „Bibliotecii școlarului"?

Da, și la **Biblioteca școlarului** avem asemenea cazuri, deși nu de aceleași proporții. „Decanul" amînarilor aci este prof. J. Byck, care, pentru redactarea prefeței și a notelor lexicale și istorice la **Țiganiada**, a avut nevoie (pînă acum!) de aproape trei ani. Este regretabil că un specialist ca prof. J. Byck privează elevii de o ediție valoroasă ca cea pe care o pregătește.

★

Din discuțiile avute și din cercetarea planurilor editoriale se desprind următoarele concluzii:

Există posibilități și dragoste de muncă pentru ca **Biblioteca școlarului** să devină un prețios auxiliar al procesului nostru de învățămînt. Din păcate însă nici pînă în prezent nu s-au luat măsurile necesare pentru o coordonare temeinică, organizată a apariților din Editura de Stat pentru literatură și artă și Editura tineretului, care să asigure retipărirea cronologică a tuturor lucrărilor prevăzute de programa analitică. După cum se vede, apariția este încă întîmplătoare și nici în cursul anului viitor o serie de lacune nu vor putea fi îndreptate. Credem că Direcția Generală a Editurilor trebuia să ia măsurile de rigoare și să planifice această activitate.

Răspunsurile editurii ne-au arătat că încă organizarea studiilor introductive și a materialului critic al volumelor care apar în **Biblioteca școlarului** nu este întotdeauna satisfăcătoare. Se impune deci, în primul rînd, nu numai simpla povestire a vieții scriitorului respectiv, ci o apreciere temeinică a valorii operei sale și o încadrare a scriitorului în contextul evoluției literaturii noastre. De asemeni credem că este necesară o îmbogățire a aparatului critic.

Răspunsul editurii nu este suficient de autocritic atunci cînd analizează problema apariților în colecția **Oameni de seamă**. Cititorii așteaptă de ani de zile lucrări despre Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu și alți scriitori de frunte ai țării noastre. Editura are datoria să ia de urgență măsuri împotriva acelora care din lipsă de răspundere întîrzie aceste volume. De asemeni credem că lucrările apărute în această colecție trebuie să fie alcătuite cu mai multă rigurozitate științifică pentru ca ele să poată suplini chiar monografiile despre marii noștri scriitori.

Așa cum pot vedea și cititorii, tovarășii care lucrează în această direcție la Editura tineretului se străduiesc să realizeze lucruri din ce în ce mai bune. Nefiind însă ajutați de presa noastră literară ei nu-și pot da totdeauna seama de deficiențele înregistrate în muncă. De aceea ne asociem criticii pe care tovarășii de la Editura tineretului o adresează revistelor literare, inclusiv **Luceafărului** și socotim ca o neglijență demnă de blamat faptul că nu apar periodic articole substanțiale de analiză a lucrărilor tipărite în **Biblioteca școlarului** și colecția **Oameni de seamă**. Aceste lucrări care se adresează zecilor de mii de cititori nu pot fi trecute cu vederea de critica literară. Ele trebuie să fie analizate adînc, cu spirit de răspundere.

Literatura romînă în școală

INTERVIU CU UN PROFESOR

La Școala medie „Aurel Vlaicu" din București studiază aproximativ 600 de elevi de vîrstă școlară obișnuită. Majoritatea sînt fii de muncitori, ingineri sau funcționari la Atelierele C.F.R. „Grivița Roșie", la diverse servicii ale căilor ferate. Seara însă își fac apariția în sălile obișnuite cu zarva copilărească o altă categorie de elevi, mai puțin obișnuiți, „cei de la seral". Două sute de oameni, după ce au terminat lucrul, după ce au luat masa, după ce s-au odihnit puțin, devin școlari. Majoritatea sînt muncitori: lăcătuși, mecanici, strungari, magazioneri etc. Mai există la Școala medie „Aurel Vlaicu" și o altă categorie de elevi: „fără frecvență". Iată-ne așadar într-un centru școlar important, unde elementul muncitoresc predomină.

Tovarășul profesor Gheorghe Ursu, unul dintre cadrele cu experiență care predau în această școală limba și literatura romînă, ne-a spus:

— Am citit în revista Luceafărul cele două pagini consacrate problemelor literaturii romîne în școli. le găsesc interesante și extrem de utile.

— Am dori să vă cunoaștem părerea în legătură cu unele probleme ce intenționam să le urmărim și pe viitor în cadrul acestei pagini a revistei noastre.

— Da, cam știu ce problemă vă interesează. În primul rînd cea a manualelor de literatură romînă, de la clasele a VIII-a pînă la a XI-a. Avem multe greutăți din cauza lor. Nu există încă un manual de istoria literaturii romîne contemporane, deși știm că s-a lucrat la el de prin anul 1949. Lipsa lui o simt serios profesorii și mai ales elevii. Întrucît am făcut parte din toate colectivele de autori însărcinați cu redactarea acestui manual, sînt mereu solicitat de colegii din provincie, prin scrisori sau prin telefon, pentru a le da relații în legătură cu o lecție ori alta.

— Ne închipuim cît de greu este, mai ales pentru școlile din provincie unde materialul documentar necesar se găsește mai greu.

— Da. Pentru fiecare lecție, profesorul trebuie să selecționeze materialele critice din revistele noastre, din prefețe, monografii etc., care se găsesc anevoie. E de dorit urgentarea publicării manualului pentru clasa a XI-a, mai ales fiindcă el conține în mod obișnuit o bună parte din materia cerută absolvenților la examenul de maturitate. Elevii de la cursurile serale și fără frecvență simt cel mai mult lipsa acestui manual. Timpul lor e foarte limitat. Nu-și pot permite să caute ici un articol, dincolo o recenzie la cutare carte prevăzută în programă.

— Dar în legătură cu celelalte manuale ce ne puteți spune?

— Manualele de istoria literaturii romîne pentru clasele a IX-a și a X-a sînt cam depășite. Ele au fost redactate în anii cînd unii dintre istoricii noștri literari erau — dacă nu-i prea tare spus — tributari sociologismului vulgar, ignorîndu-se în parte specificul literaturii.

Cîteva perioade din trecutul literaturii noastre sînt pur și simplu lecții de strictă istorie, fără nici o legătură cu dezvoltarea beletristicii; mă refer la capitolele privind dezvoltarea literaturii în epocile 1800—1825 și 1825—1850. Profesorul de literatură romînă e obligat astfel să repete aproape exact ceea ce elevul a auzit sau va trebui să audă de la profesorul de istorie. Va fi nevoie să se revizuiască deci și aceste manuale. Ar fi bine dacă la elaborarea lor și-ar da concursul atît criticii noștri literari autorizați cît și profesori care predau la catedră, care au o relativă experiență didactică și pedagogică mai concretă, care cunosc greutățile muncii cu elevii.

— Credeți totuși că, structural, actualele manuale pentru clasa a IX-a și a X-a nu au nevoie de modificări?

— Nu. Atît la clasa a VIII-a cît și la a IX-a și a X-a, manualele ar putea avea structura, într-adevăr, de manual de literatură romînă, nu de tratat de istoria literaturii romîne, integrîndu-se în corpul lor și textele literare. Aici sînt de acord cu tov. prof. Ghiță care a exprimat o părere asemănătoare în nr. 23 al Luceafărului.

Manualul pentru clasa XI-a, fiind vorba despre clasa cea mai mare din învățămîntul mediu, cred că trebuie publicat tot sub formă de tratat. Manualul la care mă refer pune probleme grele de interpretare marxistă a unei perioade din istoria noastră literară prea puțin studiată, definită, caracterizată.

— Găsiți actuala programă școlară, cu privire la predarea literaturii romîne în școlile medii, satisfăcătoare?

— Manualele trebuiesc serios ușurate de toate amănuntele lipsite de semnificație din biografii. De exemplu: în școlile noastre medii se preda aceeași bogăție de date ca și la universitate studenților. Numai în tratatul de istoria literaturii romîne pentru clasa a IX-a sînt atîtea amănunte inutile, în prezentarea literaturii religioase (lista cronologică a liturghierelor și octoihelor), care nu-i necesar să fie studiate decît de către specialiști în legătură cu dezvoltarea limbii.

Programele ar putea prevedea o mai judicioasă repartizare a orelor. Lecțiile despre marii clasici se cer ilustrate prin temeinice analize ce nu pot fi epuizate în numărul de ore programat. Analiza cere mai mult timp decît predarea, și de acest lucru trebuie ținut seama.

Să se lupte serios împotriva manualelor cu detalii inutile, ce îngreuiază memoria elevilor și îi împiedică a se concentra asupra laturilor esențiale ale operei sau scriitorului predat: conținutul de idei și imaginea artistică — în care este exprimat. Asta se va resimți în însă-și educația comunistă a tineretului, pentru că nu poți forma caracterul elevilor decît dacă te adresezi direct, prin opere artistice vibrante, exprimînd ideile revoluționare ale marxism-leninismului. În legătură cu programa, am impresia că pentru tradițiile realismului socialist, la clasa a X-a, mai trebuie prevăzuți și alți scriitori, nu numai Al. Sahia și A. Toma, și eventual unele reviste.

— Mai greu le vine probabil cadrelor didactice tinere să se descurce în toate problemele astea atît de complicate.

— Nu avem, pusă în acord cu dezvoltarea metodei realismului socialist, o metodică a predării literaturii romîne. Cea din 1950, apărută la Cartea Rusă, e perimată.

— Fiindcă în relatările noastre anterioare au mai fost tovarăși care s-au referit la chestiunile din metodica predării literaturii romîne în școlile medii, ce ne-ați putea spune în plus?

— Esențial în studiul literaturii este contactul direct cu opera. Dacă elevul n-a citit cartea, e zadarnic să memoreze caracterizările date de-a gata de profesor. Totul este calitatea citirii și analizei literare. Analiza simultană a conținutului de idei și sentimente și a expresiei artistice ni se pare metoda cea mai indicată. Să nu rupem ceea ce e organic legat. După analiza unei opere literare ne ridicăm la sinteză, fixînd ceea ce este caracteristic pentru scriitor. O poezie lirică, de exemplu Seara pe deal, poate fi analizată într-o singură oră, relevîndu-se și emoția artistică și expresia și ceea ce e particular eminescian, împletirea sentimentului dragostei cu cel al naturii. Imaginile, factura versurilor, ritmul, toate sînt subordonate acestei unice trăsături. La o operă epică întinsă, urmărim de obicei nu ideea ci personajele, care-s de fapt expresia unor idei. De exemplu în Răscoala de Liviu Rebreanu, pornind de la lectura de acasă a elevilor, de la analiza unor fragmente semnificative, de exemplu cele ce înfățișează pregătirea răscoalei, urmărim cum crește ura țăranilor. Ritmul devine tot mai subordonat conținutului narațiunii, dînd impresia că se adună o energie care e pe cale să explodeze. După analiza faptelor, a momentelor răscoalei, trecem la caracterizarea operei scriitorului Liviu Rebreanu. El descrie masa țărănească în mișcare. Mulțimea acționează ca un tot...

— Dar sînt lecții care prin conținutul lor nu pot fi tratate astfel.

— Știu la ce vă referiți. E vorba despre lecțiile în care e caracterizată o operă sau o temă. Pentru a fi urmărite cu interes, ele trebuiesc ilustrate cu citate expresive, „colorate" din operele pe care profesorul le amintește. De ex., într-o oră e prevăzută tema: Viața de provincie în opera lui Sadoveanu. Atmosfera apăsătoare a vieții provinciale în regimul burghezo-moșieresc e privită de Sadoveanu cu ironie și compătimire. Prin lectura unor citate din povestirile O zi ca altele, Locul unde nu s-a întîmplat nimic, acest lucru poate fi ușor ilustrat.

— Am ajuns de fapt la un punct nevralgic al predării literaturii romîne în școli. Pentru ca metoda indicată de dvs. să aibă succes, se presupune că elevii au citit dinainte cărțile respective.

— Aveți dreptate. Problema lecturii în afară de clasă e foarte importantă. Totul e să asigurăm cunoașterea la timp de către elevi a operelor ce vor fi necesare pentru studiul scriitorilor cuprinși în programă. La clasa a XI-a sînt recomandate pentru lectură opere întinse: trilogia Frații Jderi, Răscoala, Întunecare, Suflete tari, Ultima noapte de dragoste. Elevii trebuiesc anunțați despre acest lucru din vreme, încă înainte de sfîrșitul anului școlar al clasei a X-a. În vacanța de vară ei pot efectua lecturile acestea, fără a se îngrămădi cu ele în timpul anului școlar.

— Ce greutăți întîmpină mai des elevii în efectuarea lecturilor în afară de clasă, prevăzute în programă?

— Nu se găsesc întotdeauna volumele căutate. Eminescu se mai găsește. Arghezi însă nu poate fi decît cu greu aflat. În Editura tineretului a apărut la „Cele mai frumoase poezii" o mică culegere, dar s-a epuizat repede. Nu-i poți pretinde unui elev să-și procure volumul mare, ediție de lux, apărut anul acesta la E.S.P.L.A., care costă 45 de lei, mi se pare. De ce nu se publică în Biblioteca pentru toți un volum Arghezi. Am vrea de asemenea mai multe exemplare din poeziile lui Mihai Beniuc, ale Mariei Banuș, ale lui Eugen Jebeleanu etc., selecționate sever, anume pentru a fi studiate în școală.

— Ce forme mai îmbracă literatura romînă în preocupările elevilor dvs.?

— Avem prevăzută o revistă literară și științifică: Aurel Vlaicu. În curînd vom avea un proces literar pe tema romanului Cuscrii de Al. Ivan Ghilia. Pentru trimestrele viitoare mai avem programate unele întîlniri cu scriitorii, simpozioane literare...

Considerăm relatările tovarășului profesor Gh. Ursu extrem de fructuoase în dezbaterea inițiată de către revista Luceafărul, privind problemele predării literaturii romîne în școlile medii. Așteptăm ca și alți tovarăși, îndeosebi de la școlile medii din provincie, să-și spună cuvîntul.

Reporter

In acest an în Editura Tineretului au apărut:

307 titluri

dintre care:

148 titluri literatură pentru tineret

81 titluri literatură pentru copii

78 titluri literatură în limbile minorităților naționale

însumînd un total de 4.692.156 exemplare

dintre care:

2.890.037 exemplare literatură pentru tineret

1.597.592 exemplare literatură pentru copii

204.527 exemplare literatură în limbile minorităților naționale

TUDOR ARGHEZI: 1907

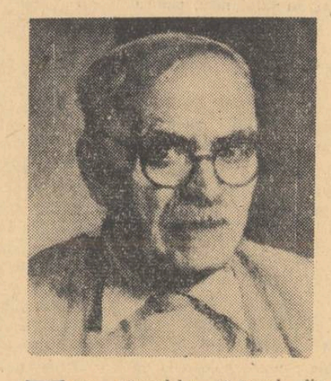

Tema răscoalelor țărănești din 1907 n-a lăsat să lîncezească nici o pană de seamă din cîte au cunoscut literele noastre în ultimii 50 de ani. Scriind acel răsunător pamflet, ce i-a adus atîtea ovații, dar și atîtea dușmănii, Caragiale se iscălea, primul, într-o adevărată carte de aur, pe filele căreia aveau să se înșiruie încă multe nume ilustre. Alături de cele mai proaspăt așternute, îl descoperim și pe al maestrului Tudor Arghezi, autorul poemelor înmănunchiate în volumul 1907.

O anume revoltă a vegheat și la plăsmuirea Florilor de mucigai *și a multor* Cuvinte potrivite. *Poezia lui Arghezi, prin definiție majoră, năzuia după orizonturi mai largi, căuta perspectiva, pe care opacitatea burgheză n-o lăsa prea ușor să străbată. După o lungă și strălucită experiență poetică, autorul* Psalmilor, *contemporan cu revoluția socialistă, martor atent al preschimbărilor adînci petrecute în viața omului de la noi, — a izbutit să-și limpezească viziunea, s-o înnoiască, să afle în sfîrșit rezolvarea vechilor sale proteste. Cu volumele apărute în ultimii ani,* Cîntare omului, 1907, Stihuri pestrițe, *Tudor Arghezi devine pe de-antregul un mare poet al timpului nostru.*

Poemele adunate sub titlul 1907 *alcătuiesc o suită de planșe realiste, executate în spiritul satiric al vechii portretistici argheziene. Pasta groasă, culoarea puternică, uneori stridentă, contribuie la realizarea unor figuri grotești, amintind fantezia halucinantă a pictorului Goya. Boierimea parazitară și tiranică, de viță veche sau abia „ciocoită", plină de „jîlnă și bîzdiguri", alimentează uriașe sarcasme, ce se dezlănțuie fără contenire. Vechile* Blesteme, *oarecum indescifrabile, cad acum ropotitoare asupra unei ținte precise:* „— Nu vă lăsați! Mîncați-l de viu, să-l arză focul, / Că spurcă unde șade, nemernicul și locul. / Smunciți-vă din funii, pe el, lovi-l-ar boala / Măcar un stîrv ca ăsta să ne fi dat răscoala". (Coconu Alecu). *Caracterizarea apelează la un bogat arsenal de imprecații, menite să sugereze profilul scîrnavului personaj, care, politician veros* (Coconu Alecu) *sau lichea patentată* (E adevărat), *filfizon ridicol* (Vacile) *sau fătălău cu pușca la oblînc* (Duduia) *este prada aceleiași spaime neputincioase. Caricaturi de paianjeni hrăpăreți, ființe elementare, conduse doar de instinctul chiverniselii și al poftelor trupului, boierii lui Arghezi își anunță, prin chiar existența lor, un amurg irevocabil. De aceea, sentimentul răscoalei — pentru că în ciclul* 1907 *răzvrătirea constituie nota dominantă — se degajă în permanență, din orice stih, din orice imagine. Observînd slăbiciunea claselor stăpînitoare, a prefecților care cer în pripă demisia* (Raport de prefect), *a miniștrilor întrați în panică* (Telegramă cifrată), *poetul a putut evidenția și mai mult ridicarea impetuoasă a mulțimii. Pagini zguduitoare descriu suferințele săracilor flămînziți și cămărăștiți de boieri, suferințe de apocalips ce fac să clocotească sufletul de ură neagră, înveninată. Duritatea și incandescența verbului arghezian din* Flori de mucigai *și-a sporit puterile și luminile în poezii ca* Duduia, Cîuza cauzelor, Răzvrătitul, Vacile *ș.a., unde nemernicia ciocoiască e avertizată de toate cîte aveau să i se întîmple, Sătul de povara dăjdiilor, de foamete și răbdare, țăranul ascultă în sfîrșit de îndemnul inimii sale, care este și al poetului:* „Nu căuta dreptatea domnească, frățioare, / la pe ciocoi ca hreanul și dă-l pe răzătoare!" (Pe răzătoare) *sau:* „Vezi, dacă ceri tot mila tuturor? / Dumitre, pune mîna pe topor!" *Contopit cu surghiunurile și umilințele truditorilor satului, Arghezi apare în* 1907 *ca un sfetnic înțelept, care îndeamnă bătrînește, dar hotărît, la fapta răscoalei:* „Ai dus-o -ntr-o scrîșnire tăcută, însă are / O margine rostită răbdarea orișicare / la furcă, taică, -n mînă și-ascute-i bine dinții / și apără-ți odrasla, răzbună-ți și părinții". (Răzvrătitul).

Și conacele boierești încep să ardă, arendașii să fugă și să se jeluiască marelui painjen de la București. „Rapoartele de prefecți" și „telegramele cifrate" se încrucișează pe sîrmele telegrafului ca să grăbească uciderea mîlor de amăriți. Poetul, care blestemase urgia ciocoiască în cel mai autentic limbaj popular, imită acum, evident, cu intenții satirice, stilul sec al ordinelor ministeriale: „Sînt informat că indivizi suspecți / Colindă țara-n lung și-n lat"... „Rog repede trimiteți comisari / Prin tîrguri și oboare și-arestați"; (Telegramă cifrată);

Răscoala îi transformă pe oameni în eroi sau în păpuși ridicole, dînd în vileag virtuți sau păcate, în raport de pozițiile și atitudinile lor sociale. Deși gloanțele curg duium, — poporul își păstrează demnitatea și încrederea în biruință. Părul al Catrincii, haiducul din poemul cu același nume, nu se teme de nimic, nici chiar de moarte. Spaimele și nădușelile i-au cuprins pe adevăraților nelegiuiți, care se fisticesc în ordine și în condamnări demente (Cuconu Alecu, Ordin de la Interne), *nu pe el, bărbatul neîncovoiat, răsărit parcă din țărîna vîrtoasă a pămîntului.*

De obicei sarcastică și acidă, portretistica lui Arghezi își îndulcește culorile și liniile cînd are ca obiect omul simplu. Crisparea acestuia e aureolată de idei și simțiri înalte, de năzuințe ce adună lumini fosforescente în penelul vrăjit al artistului. Vehemența Blestemelor *s-a unit în poemele închinate viforosului an* 1907 *cu cîntecul revoltei deschise, Răscoala a lăsat în urmă mii de morți și de schingiuiți, dar a deschis o perspectivă necunoscută pînă aici lui Tudor Arghezi. Caracterul nou, revoluționar, al poeziei sale, izbucnește în tot locul, încheigîndu-se definitiv în Epilog, ca o profesie de credință, ce despică adînc, viitorul:* „Așa pe neștiute, pe la un miez de noapte / Răspunde din bordeie alt nouă sute șapte, / Mai chibzuit, mai crîncen, nu lînced ca o turmă, / Să nu cumva să fie, vedeți, și cel din urmă. / Că poate și armata în slujbă la ciocoi / trezită la dreptate să fie-atunci cu noi."

Al. Săndulescu

Concursul „Iubiți cartea"

PRIETENUL MEU

de HARALAMB ZINCA

Bine, bine, tovarășe, mi-ați pus o întrebare. O să vă răspund. Da, nu mi-e rușine să recunosc că, de felul meu, sînt vorbăreață. De, ca femeile! Da' nu-mi place numai să vorbesc, ci să și ascult, să și cînt. De cînd mă știu minte, am fost o ființă vioaie, neastîmpărată, veselă. Nici atunci cînd n-aveam ce minca și flămînzeam de mă lua mama dracului, nu prea mă amăram. Îmi ghiorăiau mațele de foame, iar eu cîntam tot felul de cîntece. Dacă aș fi fost o ființă tristă, acră, cine știe pe unde mi-ar fi putrezit oscioarele.

Nu, nu, nu glumesc, tovarășe scriitor. Cincisprezece ani am avut cînd s-a terminat războiul. Tata pierise la Odesa, iar mama, ceva mai tîrziu, se prăpădise de tifos. Rămăsesem singură cuc într-un tîrgușor nenorocit de război, bîntuit de molimă, de foame, de secetă. Neamuri n-aveam. Ce era să fac? Oamenii nevoiași își părăseau casele și plecau pe alte meleaguri, pe unde se spunea că umblă ciinii cu covrigi în coadă. Într-o zi mi-am făcut și eu o bocceluță, mi-am luat rămas bun de la căsuța în care mă născusem și am pornit-o în lume, cum se zice. Mai întîi am ajuns la gară. Doamne, doamne! Ce mai era și acolo! Țărani uscați de foame, ca niște umbre, în zdrențe, așteptau sosirea trenurilor. Orice fel de tren. Numai să vină, numai să plece. Să-i ducă cît mai departe de secetă, de foamete. Și se auzeau tot felul de vorbe.

— „Gata!" spuneau unii, „trenurile nu mai umblă... s-a oprit circulația". Alții începeau să plîngă „Sfîrșitul lumii... ăsta e sfîrșitul lumii". „Cînd ajungi în Banat, vine la tine un bănățean cu căldarea de lapte și te îndeamnă: „Bea, moldovene!" „Fugi, omule, de-aci că spui minciuni!" „Să mă bată dumnezeu dacă mint!" „Unde vă duceți, frați creștini?" întreba cîte unul mai evlavios. „La naiba!" se auzea răspunsul.

Toate vorbele astea ce se amestecau cu plînsul copiilor, cu țipetele femeilor, cu gemetele bolnavilor, te năuceau. Și era cald, și văzduhul mirosea urît. Eu însă, tovarășe scriitor, nu m-am speriat. Mi-am luat bocceaua și m-am așezat lîngă un flăcău ce mi se părea a fi de vîrsta mea. Iar el, cînd m-a văzut că mă așez lîngă dînsul, s-a răstit la mine:

— Dacă ai păduchi, mai bine cară-te de aici.

— N-am, i-am răspuns eu fără să-l privesc.

N-a mai scos o vorbă. Am stat eu ce-am mai stat, apoi, de foame, am început să îngîn o melodie. Atunci el mi-a tras un ghiont:

— Nu mai cînta!

— Ba am să cînt, că mi-e foame, m-am înfuriat eu. Și de unde pînă atunci cîntasem încet, am început să cînt mai tare, numai așa, de-a dracului, ca să-i fac lui în ciudă. Că, zău așa, prea se credea mai mare și mai tare decît mine.

— Na, numai nu cînta! — mi-a poruncit el, întinzîndu-mi un boț de mămăligă neagră și uscată.

În clipa aia, pentru întîia oară m-am uitat la flăcău și mi-a plăcut, mi-a mers drept la inimă. Era brunet și avea o față înadins încruntată. Purta o cămașă cadrilată, cîrpită-n spate și-o pereche de pantaloni de doc albastru, decolorat. Umbla cu picioarele goale.

— Na, ia cînd îți zic.

— Și tu?

— Eu am mîncat, nu-s flămînd.

Am luat mămăliga și-am prins s-o înfulec cu lăcomie, uitîndu-mă mereu la dînsul. El, însă, se prefăcea că se uită în altă parte. Cînd am terminat și i-am mulțumit din nou, el m-a întrebat:

— Ești comunistă?

— Ce-i aia?

— E... cum să-ți zic... să știi, însă că eu sînt...

— Ce vorbești?!

— Da, da, și nu te mai hlizi așa...

Am tăcut amîndoi o bucată de vreme... Apoi pe mine iar m-a apucat cîntatul.

— Ce mai vrei? Ți-am dat ultima bucățică de mămăligă! s-a răstit el iar la mine.

— Eu nu ți-am cerut nimic și-apoi, ce, nu-i voie de cîntat?

— Uită-te și tu în jurul tău, de cîntat le arde oamenilor acum?

Soarele asfințea. Văzduhul era încins. Aproape că te înnăbușeai. Mohorîți, flămînzi, oamenii așteptau fără nădejde trenul. N-am mai cîntat.

— Încotro ai de gînd să pleci? m-a întrebat el după un timp.

— Nu știu.

— Las'că vii cu mine.

— Unde?

— La Brașov... am auzit că pe-acolo e nevoie de brațe de muncă. Ce știi să faci?

— Nimic.

— Rău... rău de tot. Îi fi și tu din părinți capitaliști.

— Ce-i aia?

— Ești proastă, fetițo.

— Las'că nici tu nu plesnești de deșteptăciune.

Credeam c-o să se înfurie, c-o să mă înjure, c-o să mă alunge de lîngă dînsul, dar nimic din toate astea nu s-a întîmplat. Ba, dimpotrivă, a rîs și s-a uitat la mine prietenește. Era frumușel flăcăul.

— Cum te cheamă?

— Radu. Da' pe tine?

— Ilenuța.

— Să te ții după mine, Ilenuțo, cînd o veni trenul.

— O să mă țin, Radule...

Trenul a sosit noaptea, greoi, obosit, de parcă ar fi dus cu el toate necazurile din lume. Oamenii tăbăriseră pe el, înghesuindu-se, înghionindu-se. Radu m-a luat de mînă și m-a tras după dînsul, îndemnîndu-mă:

— Sus... sus pe acoperiș... nu te lăsa, Ilenuțo.

Copiii boceau, femeile țipau, bărbații înjurau de mama focului. Ziceai că într-adevăr a bătut ceasul din urmă al pămîntului. Cerul negru era plin de stele care parcă dogoreau și ele. Zăduful dăinuia ca-n plină zi. Acoperișul vagonului pe care ne urcaserăm era încins ca un cuptor. Radu mă ținea de mînă și-mi vorbea.

— Ilenuțo!

— Da.

— Vezi să nu cazi!

— N-am să cad.

— Să n-adormi!

— N-am să adorm.

Vorbeam prin întuneric. Îl simțeam gata să mă ajute în orice clipă. După cîteva ceasuri, trenul a pornit-o greoi, abia urnindu-și necazurile. Văzînd gara ce se pierdea puțin cîte puțin în beznă, îmi venea să plîng. Gîndiți-vă și dumneavoastră, tovarășe scriitor, încotro plecam? De ce plecam? Ce aveam să ajung? Deodată, pe cînd mă încercau lacrimile, Radu m-a întrebat:

— Îți plac stelele?

Îi ghiorăiau și lui mațele de foame, dar rătăcea cu gîndurile printre stele. I-am răspuns:

— Ihî!

— Păcat că-s așa departe de om.

— Tot ce-i frumos e departe de om.

— Ilenuțo, tu nu ești chiar așa de proastă...

Apoi, a tăcut. În jurul nostru, pe acoperiș, se făcuse liniște. Locomotiva pufăia abia trăgîndu-și sufletul. Simțeam cum funinginea plutea prin aer, cum mi se așternea pe obraji, pe îmbrăcăminte, pe inimă. Și-n liniștea ce ne înconjura, am auzit din nou cum lui Radu îi ghiorăiau mațele.

— Ți-e foame? l-am întrebat eu.

— Da, a recunoscut el.

— Atunci, de ce mi-ai dat mămăliga?

— Pentru că sînt comunist... iar tu ești mult mai mică decît mine.

Auzeam din gura lui pentru a doua oară cuvîntul „comunist". Atunci nu-l înțelegeam, deși, așa cum spunea Radu, „nu eram chiar atît de proastă".

Și am călătorit noi ce-am călătorit prin noapte, cînd după un timp, ne-am pomenit că trenul oprește în plin cîmp. La început am crezut că se așteaptă vreun semnal, dar m-am înșelat. Mecanicul strigînd cu disperare ne-a dat de veste:

— S-a stricat locomotiva, oameni buni!... nu mai merge... nu mai poate nici ea, oameni buni...

De atît a fost nevoie; țipetele, bocetele, înjurăturile reîncepură cu mai multă furie. Am observat atunci că Radu nu înjura și că, de felul său, era un flăcău liniștit, cuminte. M-a luat de mînă și mi-a spus:

— Hai să ne dăm jos.

— Și unde ne-om duce în noapte?

— Nicăieri... Vino!

M-am lăsat condusă; prinsesem încredere în el. Am coborît de pe vagon și-am ieșit din nodul acela de oameni nervoși, flămînzi. Ne-am găsit un loc, nu departe de terasament, în iarba uscată de secetă.

— Culcă-te aici!

— Și tu?

— Mie nu mi-e somn.

Eram într-atît de obosită, încît în chizind ochii, am adormit de îndată, cu bocceaua sub cap. În zori, pe cînd mai visam tot felul de bucate, Radu m-a trezit:

— Scoală, Ilenuțo, la drum!

L-am privit buimăcită. El s-a înfuriat.

— La drum, ce naiba, nu pricepi?

Vedeam în jurul meu trenul negru, devastat, încremenit de-a lungul liniei. Lîngă locomotiva care parcă-și dăduse sufletul, dormeau fochistul și mecanicul. Mi-am amintit unde mă găsesc.

— Hai scoală, o să mergem pe jos... Ori poate n-ai curaj?

Aveam curaj, cu carul îl aveam. Zău, tovarășe scriitor, nu mă laud. Iar el s-a convins că nu eram o fată fricoasă. Și așa, în zorii zilei, am pornit-o pe terasament în sus, spre necunoscut. Radu mergea înainte, iar eu după dînsul. Mergea cu mîinile în buzunarele pantalonilor, nepăsător, ca și cînd ar fi pornit într-o plimbare, ceva mai lungă ca de obicei. Mult am mai umblat în ziua aceea. Am poposit prin niște sate prăpădite, am băut apă sălcie din fîntîni aproape secătuite. Dar am avut și noroc. Într-o gară am dat și peste o cantină a C.A.R.S.-ului și peste un tren care avea să ne ducă la Brașov. Un tren la fel de încărcat ca și celălalt: prin vagoane, moldovenii zăceau înghesuiți ca sardelele. Noi ne-am cățărat sus de tot pe acoperișul unui vagon. Devenisem la fel de sprintenă ca și Radu. Ceilalți ne luau drept frate și soră. Și el se purta față de mine într-adevăr ca un frate. Prin gări ne mai opream, ne mai spălam, iar pe acolo, pe unde mai nimeream cîte o cantină, ne mai potoleam și foamea. Cînd flămînzeam, Radu găsea cu cale să mă îmbărbăteze:

— O să ajungem, Ilenuțo, la Brașov și ne-om apuca de lucru... Tu chiar n-ai pe nimeni?

— N-am, Radule.

— Nici eu... Știi, cîntă-mi ceva, te rog.

— Îmi dai voie?

Cîntam... Uite, acum tovarășe scriitor, mi se pare că erau clipe tare frumoase. Roțile băteau sacadat, vagoanele se clătinau și scîrțîiau, iar eu cîntam și Radu asculta. Începuse și lui să-i placă cum cîntam. Mă asculta cu ochi visători și cînd prindea el să vorbească, eu uitam de toate necazurile. Vedeam viitorul prin ochii frumoși ai lui Radu.

Și uite așa, într-o zi uscată de toamnă, am ajuns la Brașov. Odată cu noi a coborît din tren o mulțime de țărani moldoveni. Cei mai mulți, chiar din primul moment, s-au răspîndit prin oraș. Noi doi rămăseserăm în fața gării. El descult și cu mîinile în buzunare, mîndru, (ca un prinț), iar eu lîngă dînsul, cu bocceaua în mînă, ca o ființă căzută din cer.

— Și-acum? am întrebat eu, stăpînindu-mi lacrimile.

— Ai auzit de fabrica I.A.R., fabrica de avioane?

— Nu!

Și pentru întîia oară mi s-a făcut frică. I.A.R.!! Nu mai întîlnisem niciodată un cuvînt atît de ciudat și de neînțeles. I.A.R. sau iare cum îmi suna mie în urechi!

— E o fabrică, Ilenuță...

— E chiar o fabrică?

— Ai s-o vezi cu ochii. Hai, nu-ți fie teamă...

Și am văzut-o... Pe atunci uzina noastră de tractoare nu era decît o fabricuță prefăcută în ruine de avioanele americane. Îmi aduc aminte că l-am întrebat pe Radu:

— Unde ți-e I.A.R.E.-ul?

Radu nu mi-a răspuns, dar nici de dat înapoi n-a dat. Ne-am apropiat de poarta fabricii. Am fost opriți de un muncitor.

— Încotro?

Radu a răspuns cu o voce metalică, care mi s-a părut nespus de bărbătească:

— Vreau să ajung la sediul organizației Partidului Comunist Romîn...

Muncitorul ne-a măsurat curios din tălpi și pînă-n creștet și, zîmbind, ne-a arătat cum să ajungem acolo. Ajunși la sediu, Radu m-a lăsat la ușă...

— Tu stai aici... și nu pleca... să mă aștepți... cînd ai să știi ce înseamnă comunist, atunci o să intri și tu...

Avea dreptate. Am rămas lîngă ușă. N-am auzit ce-a discutat Radu acolo, dar tot am prins eu ceva.

— Ce știi să faci? a întrebat o voce groasă.

— Nimic, a răspuns Radu fără ocol.

— Cum nimic?

— O să învățăm, o ținea Radu într-una.

— N-o să fugiți?

— Nu, tovarășe, cum o să fugim...

Radu a ieșit de la sediu bucuros. Avea în mînă o hîrtie către economat. Chiar în ziua aia am primit ceva de-ale gurii. Ne-am ospătat cu chibzuială. Iar de înnoptat, am înnoptat sub un șopron cu mai mulți refugiați din Moldova, pripășiți pe lîngă ruinele fabricii. A doua zi, la sfatul lui Radu, eu am intrat la turnătorie. El însă, a intrat la montaj. De atunci, tovarășe scriitor, n-am mai părăsit uzina. Precum bine știți, astăzi sînt maistoriță. Sub ochii noștri I.A.R.-ul a devenit marea uzină de tractoare „Ernst Thälmann". Asta-i tot, tovarășe scriitor.

— Stai, stai, tovarășă Anghelache, sări ca ars scriitorul, ce înseamnă: „Asta-i tot?..."

— Păi, asta-i tot!

— Bine, dar...

— Eh, așa sînteți dumneavoastră, vreți neapărat să aflați ceva mai mult. Nu știu ce să vă mai spun...

— Bine, dar Radu?

— A, Radu?! A devenit inginer. Acum e la aspirantură în U.R.S.S. S-a însurat... are doi copii. Familia lui locuiește lîngă familia mea, în orașul nostru „Tractorul". Și ne avem ca și înainte: „frate și soră..." Și acum, te rog să mă ierți, tovarășe scriitor, trebuie să mă duc la grădiniță să-mi iau copiii. La revedere...

Tovarășa Anghelache se depărtă. Scriitorul rămase singur meditînd îndelung: „Ce povestire! Ce final neființesc! Sau, cine știe, poate că mă aflu în fața celui mai firesc final posibil?"

iulie 1959

Desene de TANASIS FAPPAS

Piața Republicii

PETRU TOLVADIA

Poate că nici un alt loc din București n-a avut în îndelungata-i istorie o viață atît de patetică și de zbuciumată ca spațiul nud cuprins între fostul palat regal, clădirea Comitetului Central al partidului, clădirea Bibliotecii Universitare, Palatul Ateneului Republicii Populare Romîne și clădirea hotelului Athenée Palace. Locul a avut într-un fel destinul pieții pariziene a Bastiliei și pe acela al pieții palatului de iarnă dintr-un septentrion încărcat de zăpezi, dar și de fluturarea steagurilor roșii. Acest uriaș spațiu gol s-a chemat zeci de ani piața Palatului. Sinuoasă, Calea Victoriei părea un șarpe python care, aci, la mijlocul trupului său solzos, era îngroșat dintr-odată, ca și cînd ar fi înghițit un dinosaur pietrificat, de aer. Stomacul nesățios s-a chemat zeci de ani piața Palatului. Stomacul acesta de piatră și asfalt a stat zeci de ani, numindu-se piața Palatului, cu un ulcer regal de proporții ciclopice. Pe aici va fi trecut Ana Ipătescu, înfășurată cu mătasea tricolorului, în asaltul palatului, acum un secol și mai bine în urmă. Nu mulți ani după aceea, prin ulița Cîmpineanului, se vor fi strecurat în toiul nopții cu roțile înfășurate în șomoioage de paie, cu copitele atelajelor învăluite în cîrpe, tunurile vechi, al căror uruit înfundat și sinistru avea să fie semnalul de împămîntenire dinastică a tîlharului descins aici dintr-un singuratic castel teuton din îndepărtații munți Pădurea Neagră.

De atunci încoace, mulți ani de zile, pe dalele gălbui, de gresie, ale peronului din fața palatului regal, au scrîșnit roțile înalte și subțiri ale trăsurilor „à la Daumont" trase de somptuoase echipaje ecvestre, toate semănînd așa de bine cu caleștile lăcuite, funebre, ale înmormîntărilor de clasa întîia și lux. Pe aceleași dale au bocănit copitele escortelor regale și călare, scînteind în lumina soarelui leduncile, goarnele, panașele, epoleții, monoclurile, hochcilindrii ministeriali și senatoriali, plastroanele, diamantele de la cravate și din inelele degetelor, brățările, mînerele bastoanelor, coifurile, chipiile și bijuteriile mai marilor și mai marelor țării.

Cînd vor fi ars aci frunțile și obrajii uriașelor ferestre, în nopțile de iarnă, cu minsori torențiale pînă la ziuă, se bănuia, se știa, se spunea că în somptuoasele iatacuri aveau loc baluri, ori dacă nu erau baluri, aveau loc grozave, înfricoșătoare partide de pocker, unde se pierdeau și se dobîndeau în cîteva ceasuri, fabrici și mine de aur și grîul unor bărăgane întregi. Prin fața grilajului de fier forjat vor fi trecut în destule rînduri, tocmai în toiul unor asemenea jocuri desmățate din iatacele ascunse, prinșii răscoalelor de la 1907, schilozii de la Încărcătoarea și Mărășești, tipografii flămînzi de la Sfetea și Minerva, metalurgiștii de la Lemaitre și brutarii înfometați de la Assan și Gagel.

De cîte ori, în astfel de clipe tragice, nu vor fi sunat aci telefoanele discrete și pereții înaltelor saloane nu vor fi auzit poruncile lui Nero cel modern, dictate în romînească stîlcită pe care o dinastie întreagă nu s-a învrednicit s-o învețe, chinta regală, carabina Manlicher, mitraliera Wickers și pistolul Bereta, nefiind vorbe de aflat în abecedar.

— Ce ordonați, Majestate?

— Ohrdon se scoatetzi hreghimentul Noua Vînatohri!

Și regimentul era scos la repezeală, pentru augusta liniște a istoricelor partide de pocker. Aci, la doi pași de piața Palatului, de fapt în prelungirea ei, coloanele din acel neuitat 13 decembrie 1918, au fost primite, ca pe un neașteptat cîmp de luptă, cu mitralierele regimentului 9 vînători.

Am în față o carte veche, cu filele îngălbenite, scrisă de un fost deputat de pe vremuri. Cartea se cheamă „Impresiuni și păreri personale din timpul războiului Romîniei. Jurnal zilnic, 13 august 1916 — 31 decembrie 1918". Iată ce-a consemnat la 13 decembrie 1918, în jurnalul său, fostul deputat al comercianților, industriașilor și moșierilor: „...**Trecînd azi spre casă pe la ora 1 pe Calea Victoriei, am văzut Ministerul de industrie — Casa Vernescu — complet înconjurat, curte și stradă, de o imensă mulțime turbulentă. Erau greviștii Capitalei. Nici urmă de autoritate. Pe poarta mare a intrării era înfipt un imens steag roșu. Pe ușa de intrare în Minister era fixată o placardă de cîțiva metri lungime, tot de pînză roșie, pe care sta scris cu litere de o palmă: „Trăiască republica socialistă". Pe zidurile clădirii și pe tot lungul grilajului de fier erau înfipte alte placarde roșii... Cei din trăsuri** (cum va fi fost și deputatul nostru—N.A.) **erau huiduiți și fluierați, pietonii acostați de vînzătorii unui pamflet scris cu roșu și intitulat „Socialismul". Pentru că am refuzat-o, am fost insultat și huiduit: Jos ciocoii! Jos cu burghezia capitalistă! Jos Regele!"...**

Calea Victoriei, considerată, printr-o tradiție falsificată mereu de istoria burgheză, drept dinastică, a fost totdeauna, în realitate, unul din cele mai vii și neistovite cîmpuri de luptă antimonarhică, republicană, populară. Ministrul din 1918 al industriei, probabil că el însuși proprietar de fabrici și acțiuni, va fi privit în ziua descrisă mai sus, de la ferestrele cabinetului său, înspăimîntat, momentul solemn cînd în poarta de fier forjat era înfipt de brațe muncitorești steagul roșu. Va fi citit și el inscripțiile cu litere „cît palma" de pe placarda de pînză roșie, inscripții care strigau pline de forță și de speranță, vestind în flacăra lor cuceritoare și superbă viitorul: „Trăiască republica socialistă!"

În aceeași zi, în amurgul zilei de 13 decembrie 1918, către orele șase, la cîteva sute de pași de piața Palatului, melița mitralierelor Wickers a tocat ca pe front, la Încărcătoarea, în carne vie. Același deputat din jurnalul căruia am citat mai sus, a notat în aceeași seară: „**Pe la orele 6 mă găseam la Consulatul danez în aleea Carmen Sylva, cînd deodată ferestrele răsună de o salvă de arme... Deschidem fereastra și zărim o imensă mulțime de lume ce fuge în dezordine spre Știrbei-Vodă. Am ieșit imediat, deși în stradă e mare pericol, deoarece focuri de armă încă se trag izolate, în lungul străzii Cîmpineanu. Din depărtare se aud huiduieli și fluierături. De la cei ce fug am aflat că muncitorii greviști ce se găseau în fața Clubului socialist s-au ciocnit cu armata...**"

A doua zi, același martor, care, burghez fiind, era totuși deputat de opoziție guvernamentală, a notat în jurnalul său: „**Ziua a fost liniștită. Guvernul comunică oficial recolta din Cîmpineanu de aseară, 6 morți și 15 răniți. Nici aci guvernul n-are curajul răspunderii faptelor sale, victimele sînt mai numeroase, medicul de la Morgă îmi spunea aseară că i se adusese lui 10 cadavre din Cîmpineanu. Și nu toate vor fi fost duse la Morgă și apoi mai mor răniții și pe acasă, nu numai instantaneu în stradă**".

Puțin mai departe, același fost deputat, a notat această vizită de culise: „**Am stat de dimineață mult de vorbă cu generalul G. la el acasă, nu-l văzusem de multe zile. Am făcut numai politică.** (Se putea altfel? N. A.) **Pe cînd eram la el s-a anunțat generalul Coandă, fostul Prim Ministru; curios să aflu cauza vizitei, mai ales că aveam impresia că îi va propune să intre în minister, am rămas să aștept plecarea. A stat o oră. Venise să-l sondeze din partea regelui... Armata cum se simte? E pericol din această parte dacă se repetă scenele de aseară, din Cîmpineanu?**"

Era pericol într-adevăr. Regele care a mai fugit o dată din Iașul Socolei Roșii, știa că sutele de mii de Ioni n-au uitat canonadele artileriei de la 1907, cînd proiectilele Krupp au căzut peste bordeiele de la Stănești și Hodivoaia. Era pericol, așa cum a dovedit-o istoria și în anii ce-au urmat. În 1933, în februarie, la cîțiva kilometri de piața Palatului, în Calea Griviței, s-a petrecut acest fapt: „În fața cordonului de polițiști și jandarmi, pornită să ducă mîncare muncitorilor greviști, o fată se zmucea în brațele unui ofițer de jandarmi. Dincolo de cordonul polițiștilor, în spatele lor, se aflau ostașii unui regiment de infanterie. Între ei se afla soldatul Săbăreanu Paul. El era fratele fetei arestate de ofițerul de jandarmi. Tatăl său, muncitor feroviar, era dincolo de grilajul atelierelor. Atunci s-a petrecut un lucru neașteptat, un lucru superb în disperarea lui, o întîmplare pe care cărțile de istorie ar consemna-o în rîndul faptelor eroice. Soldatul Săbăreanu Paul s-a repezit la ofițerul de jandarmi și i-a strigat: **„N-am să trag în tatăl meu, pentru nimic în lume!"** În aceeași zi o companie întreagă din regimentul 21 infanterie a refuzat să șarjeze mulțimea adunată în Calea Griviței. În locul regimentului 21 infanterie, a fost adusă atunci școala de subofițeri de jandarmi.

Pe calea Victoriei, prin piața Palatului, au continuat ani de zile să treacă în rînduri tot mai dese, în coloane tot mai strînse, mulțimile muncitoare, prevestind, ca valurile unei mări răscolitoare, furtuna care avea să dărîme, definitiv, șubreda orînduire veche.

Pe aci, prin uriașul spațiu nud al pieții Palatului, au trecut în 23 și 24 și 25 august, grupurile de prizonieri hitleriști, escortați de urmașii lui Săbăreanu Paul, de membrii gărzilor patriotice. Pe aci, prin uriașul spațiu de piatră și asfalt al pieții Palatului, au trecut apoi, în nenumărate rînduri, coloanele de zeci și sute de mii de oameni care, luni de zile, pînă în ajunul lui 6 martie 1945, au cerut un guvern democratic, un guvern al muncitorilor și țăranilor.

Și atunci, în ziua de sîmbătă 24 februarie, într-o zi luminată de soarele celei mai timpurii și frenetice primăveri pe care a trăit-o vreodată poporul nostru, pieții Palatului i-a fost dat să trăiască încă o dată destinul glorios al unui înflăcărat cîmp de luptă, i-a fost dat să-și arate încă o dată, în fața întregii lumi, ca o uriașă ființă vie, clocotitorul ei sentiment antimonarhic, popular.

În ziua de sîmbătă, 24 februarie 1945, la cea mai impunătoare manifestație pe care a cunoscut-o vreodată Capitala, 600.000 de oameni, chemați la luptă de partidul Comunist, au manifestat împotriva dictaturii lui Rădescu, au manifestat pentru instaurarea unui guvern cu adevărat democratic. Atunci s-a tras din clădirea Ministerului de Interne și de la ferestrele Palatului Regal, încercîndu-se încă odată, pentru ultima oară, să se astupe gura poporului cu gloanțe.

Care dintre noi n-a fost, la mai puțin de doi ani după aceea, în valurile uriașei manifestații, exuberantă, frenetică și fericită, care a glorificat în horele și cîntecele ei, prima oară a tinereții patriei noi, prima oară care abia trecuse de la proclamarea Republicii Populare Romîne! Cetățeni care nu se cunoșteau, oameni care atunci păreau că se văd pentru întîia oară, se îmbrățișau, plîngeau de bucurie și se felicitau reciproc. Pînă noaptea tîrziu, pînă spre ziuă, au stat mulțimile fericite și s-au tălăzuit horele unirii, în piața care de atunci se cheamă a Republicii.

A doua zi am văzut solemnitatea schimbării plăcuțelor albastre cu numele nou al uriașei pieți. O veche și neostoită tradiție de luptă stătea în smaltul noului nume al Pieții. Era răzbunat sîngele fierbinte al muncitorilor uciși la 13 decembrie 1918, era răzbunat sîngele celor căzuți la 24 februarie 1945, se împlinea astfel strigătul de pe placarda roșie care, pe grilajul de fier forjat al Casei Vernescu, prevestise, încă din decembrie 1918, biruința definitivă a puterii populare.

Nu mai trece nici un „atelage à la Daumont" prin imensa piață, nici pe dalele galbene ale peronului din fața palatului nu mai bocănesc copitele escortelor regale. Pentru totdeauna s-a schimbat vechea gardă de la palat. Zeci, sute de mii de oameni într-un an, urcă largile scări de marmură îndreptîndu-se spre fosta sală a tronului, spre toate celelalte foste saloane de banchete și trișori, înaintînd plini de emoție spre adevărații ei regi și prinți, spre El Greco și Breugel, spre Grigorescu și Luchian, spre Paciurea și Brîncuși.

Întregind piața Republicii, rotunjind-o într-un nou plan arhitectonic, esplanada de blocuri din jurul palatului, avînd în centru noua sală a Palatului Republicii Populare Romîne, cu strălucitoarea ei cupolă, va da în sfîrșit, acestei inimi a patriei, perfecțiunea și frumusețea arhitectonică pe care le merită.

Nu mai trec caleștile „à la Daumont", dar trec în schimb camioanele basculante ale noilor șantiere deschise aci, răsună zi și noapte vuietul betonierelor, se înalță fațadele noilor clădiri, se apleacă și se ridică brațele uriașe ale macaralelor, se aud din imensa piață chemările zidarilor care cer cărămizi și mortar.

Peste drum, între Ateneu și biroul de voiaj C.F.R., un patrulater de rogojini anunță anuala apariție a unui oraș într-un oraș: acela al copiilor. Bradul lui uriaș, încărcat de jucării și lumină, căsuțele lui originale, înfățișînd o lume feerică, de basm, forfota de Anul Nou a copiilor, adaugă la străvechea istorie a Pieții Republicii mesajul cel mai proaspăt al veseliei și al bucuriei de a trăi.

Între ei sînt, de bună seamă, nepoți și strănepoți ai manifestanților și luptătorilor din 13 decembrie 1918, ai acelora care au înfipt flamura roșie pe grilajul casei Vernescu. Între ei sînt pionieri care s-au născut în anii noștri și care poartă la git cravate roșii, multiplicînd în fluturarea lor, veselă și tinerească, flamura plină de pasiune și speranță înălțată de către comuniști în fruntea marilor mulțimi ce s-au avîntat pe acest cîmp de luptă, evocator de fapte măreț întocmai ca un patetic și viu muzeu de istorie.

DESPRE OȚEL

DAN DEȘLIU

Maistrului oțelar Matei Stubnia

Bubuie sub fereastră tobele primăverii
ca o cădere de ape...
Larma asta o fac, evident, pionierii,
fiindcă-i foarte aproape
luna lui Mai,
și-au început să înflorească merii,
și eu, imitator, mă apucai
să scriu un poem...
Nu-i nimic: nu mă tem,
nu mă sperii!
Mai tare să tune
trompetele și tobele lor!
Acest salut voios din viitor
se potrivește de minune,
ca preludiu sonor,
la cele cîteva lucruri pe care vi le voi spune...
La drept vorbind — nici nu sînt cîteva:
e unul singur —
deci, despre el!
Ascultați un cîntec despre oțel.
Despre nimic altceva.

I

Bună dimineața, dragostea mea,
frumoasa mea cu o mie de fețe,
mereu la fel și altfel, ca și cum ai avea
o piatră vrăjită, poate o stea
de tinerețe fără bătrînețe!
Zînă de fum și jăratic,
mamă a flăcărilor nemuritoare,
în văl de abur alb ca o floare
de vișin sălbatic...
Ochii tăi scînteiază ciudat
sub cerul primăvăratic,
peste dealuri și peste
amintiri și crîmpeie subțiri de poveste
cîte în mine s-au încrustat...
Am lăsat aici altcîndva,
într-o toamnă tîrzie,
lîngă inima ta,
un fel de zare de poezie,
cîteva șoapte
șovăitoare,
ca niște facle în noapte...
Poate ceva din ele să mai fie
pe la furnale, pe la cuptoare,
sau în razele care
împrăștie ceața...
Soare de noapte, bună dimineața!

II

Am venit să privesc înc-odată,
printr-un ochean de azur
vrăjitor,
curcubeiele din cuptor,
planeta-n flăcări, încă neînchegată,
cu jerbe de sori și de stele-mprejur.

Ce-i aici?
Ce-ați făcut?
Unde-ați pus
vagonetele, boltile, hala?
Uite, nu-s!
Totu-i sucit, răvășit, alandala,
și-un zangăt de ciocane îmi bubuie-n urechi...
Ce uriaș a trecut pe-aici
și-a strîns cuptoarele vechi,
cum strîngi seara din pajiște
licurici,
și-a plecat lăsînd locul vraiște?
Ce expediție spre centrul pămîntului
a săpat prin argile și stînci,
aceste tranșeie adînci
cît scorbura vîntului?
Ce-o fi cu atîtea schimbări și minuni
la oțelărie,
în cîteva luni
de cînd nu ne-am văzut?
Cine știe!
Pe semne, cineva a crescut
ca-n basme de repede,
și nu-l mai încape tavanul de fier
și-i faceți altul, mai lîngă cer,
lîngă norii mai albi ca o fugă de lebede...
Spune-mi, tovarășe inginer,
nu-i așa
că flautul ăsta uluitor
de metal,
e în fond altceva
decît un simplu coș de cuptor?
Eu cred că de-aici în curînd veți lansa
un cîntec gigantic în spațiul astral!

— Uite ce este, — rosti cineva
cu un zîmbet ușor indiscret,
tovarășul e un fel de inventator,
un poet...
Are adesea viziuni bizare:
flăcările îi par niște cozi de păun.
oamenii — semne de exclamare,
furnalul — o imensă țigare...
Altfel, e băiat bun,
scrie și la ziare...
Mergeți cu dînsul pe șantier,
arătați-i construcția, dați-i
cuvenitele explicații
pentru fiecare mister...
Și nu vă mirați
dacă-l veți auzi discutînd
cu flăcările, cu aburii, din cînd în cînd
tovarășe inginer!

III

Încotro coborîm,
buna mea gazdă?
Adîncul acestui tărîm,
sfredelit și săpat
de cîrtițe de fier în lung și-n lat
n-are miros de brazdă...
Scînteiază electrice stele
peste pădurea de schele
de strajă,
și betonul adoarme alene
în albe cofraje,
și-un vuiet răsună sub tălpile mele,
parc-ar face acolo castele
de vraje,
meșterii lumii subpămîntene...
De ce surîzi indulgent,
bunul meu cicerone?
— Cum să vă spun? E pur și simplu un
postament
pentru cuptorul de-o sută de tone...
Săpăturile au pornit
astă iarnă, la prima zăpadă,
pe un crivăț cumplit.
Aici erau toate claie peste grămadă:
vetrele clocoteau înainte,
acoperișul cel nou
creștea arcadă cu arcadă
peste vechiul platou,
topitorii luptau cu oțelul fierbinte,
și-ntr-un chiot înalt
de scripeți și motoare vuitoare,
pleca la asalt
brigada de escavatoare...
Atunci, sub hala veche s-au dat
cîteva lupte de neuitat!
Priviți această fîșie de stîncă
adîncă și dură
peste măsură:
veghea, ca un scut mohorît,
împărăția încremenită...
Sub tîrnăcop, n-a clîntit nici atît!
N-am convins-o decît
cu dinamită!
Vedeți,
ici colo, în sumbri pereți
de lut și de piatră,
cîte-un drug ruginit, răsucit,
ca un șarpe strivit în granit,
cîte-o gură de vatră
pe unde paianjeni subțiri se strecoară
tiptil în trecut?
Pe-aici săpătorii au străbătut
treptele Reșiței de-odinioară:
cuptoare apuse, minusculi vulcani
încremeniți pentru eternitate,
ateliere străvechi, îngropate
sub lava uitării — precum o cetate
de-acum șapte sute de ani...

IV

Bagă de seamă, inginerule,
bagă de seamă,
se pare
că-ncepi să spui lucruri bizare,
și tare mi-e teamă
să nu-mi tulburi confrații!
Am să-ți dau, prin urmare,
cîteva explicații
elementare...
Aici, în Reșița veche,
s-a petrecut altcîndva
o crimă fără pereche;
vreme de două veacuri aproape,
aici a fost asasinat cineva
pe care zadarnic s-au căznit să-l îngroape....
Ce vezi acolo, unde lucesc
palide pete de-aramă?
Nu-i o pîrghie ruptă, bagă de seamă
călăuzule, bagă bine de seamă,
e un braț omenesc...
Vălmășagul de țevi și de fire
roase de vreme, sfărîmicioase
ca putregaiul de oase,
nu-i o veche instalație de răcire
cum s-ar părea!
Apleacă-te și uită-te bine:
sînt artere și vine...
Aici a fost asasinat cineva!
De unde această culoare ciudată
a pietrelor, a lutului,
ca o pecete domnească — pe toată
țara trecutului?
Nu-mi vorbi de oxizi, de acizi,
basme savante știu și eu, destule!
Încearcă mai degrabă să deschizi
o fereastră în inima ta,
spre adevărul de dincolo de formule...
Aici a fost asasinat cineva!
Un munte în lanțuri, o făptură enormă,
două veacuri aproape,
a fierț în cuptoare,
a zbucnit pe supape,
a dat ființă și formă
lutului, pietrelor, focului,
s-a risipit în stropi de metal arzător
prin partea locului
și mult mai departe,
ca degetar sau vapor,
zi după zi tîrît la moarte,
parte cu parte,
și nemuritor!
O, buna mea gazdă,
acestea nu sînt
fragmente din arhaicele hale!
Aici, sub pămînt,
sînt rănile și lanțurile sale,
e sîngele care s-a scurs
aproape
două sute de ani — dacă nu mă înșel,
din acel uriaș de oțel
pe care nimeni nu putea să-l îngroape!

V

Ce bine-i la voi, la cuptoare,
după frigul din țara de jos!
Cum scapără puiul de soare!
Ce luminos
e chipul tău, sărutat de scîntei,
tată al flăcărilor nemuritoare,
frate Matei!
Poate ar trebui să te privesc
prin ocheanul acela albastru,

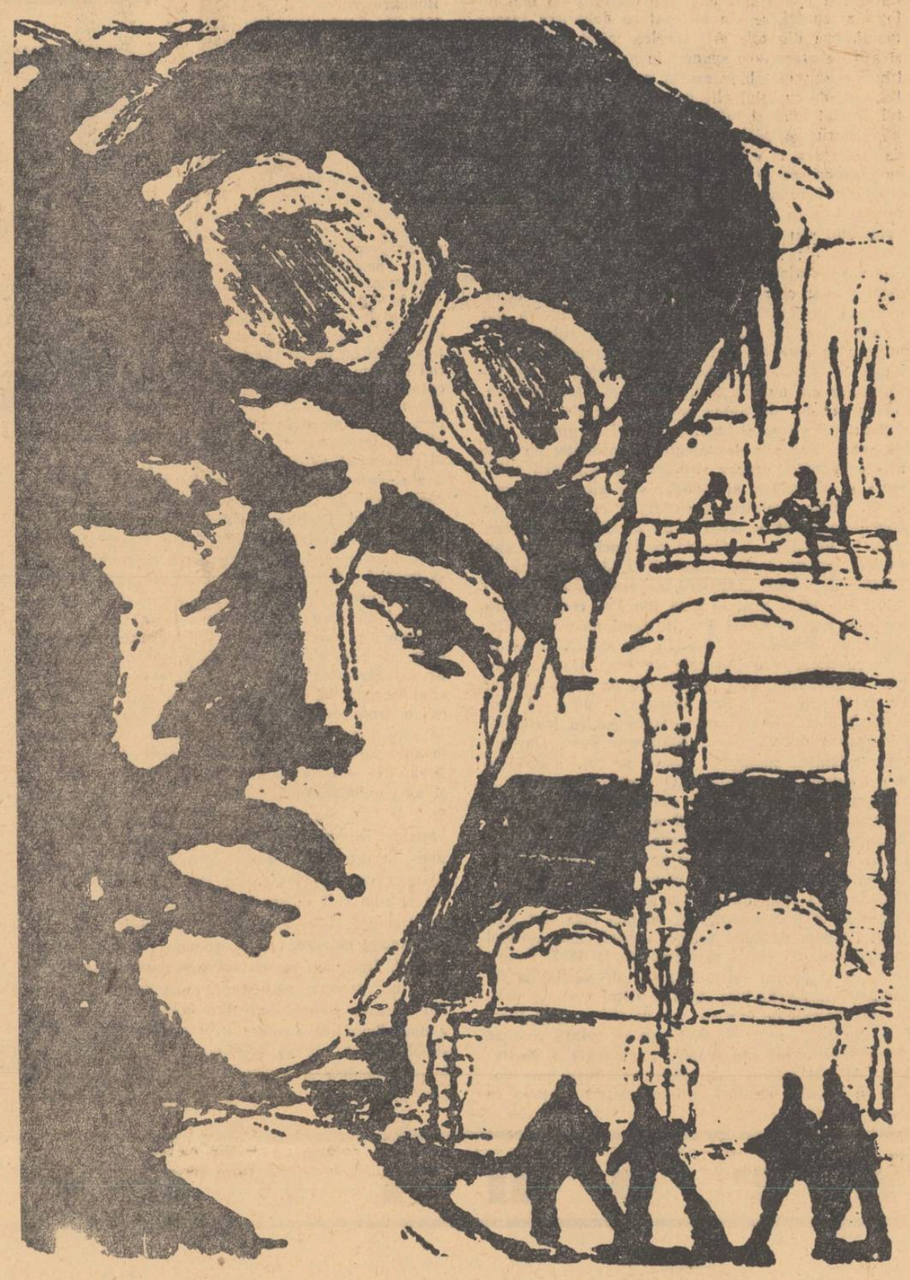

Desen de IULIAN OLARIU

să-mi feresc de atîta pojar
ochii mei obosiți,
obișnuiți
cu veșnicul astru de buzunar...
Ești aici, pe platou,
de cînd lumea și Reșița — sau mai de demult,
lîngă vechile vetre,
lîngă cuptorul cel nou,
pe care tocmai l-ascult
că începe să-ngîne
în vuietul vîntului de miazănoapte,
primele șoapte
despre tine, bătrîne!
Masiv ca un urs într-un codru de blană,
sprinten ca o limbă de foc
argintie,
nu m-aș mira de loc
dacă-ntr-o seară tîrzie,
văzînd că șarja nu vine pe vrană
cum se cade să vie,
ai lua cuptorul la subțioară
și te-ai duce cu el
la stele, afară,
să vezi ce iazmă, ce fiară
tulbură mierea stupilor tăi de oțel...

VI

Cine umblă prin hală bombănind,
blestemînd,
și mormăie și se tînguie ca o babă
și e deșirată și slabă,
dar în primul și în primul rînd
face treabă?
Așa ceva — ar fi o macara!
Pentru degrabă și pentru alene,
pentru cumpăniri și opriri și rotiri împrejur
și felurite apucături,
are o mie și una de nervuri
de antene,
de goange secrete,
în creierul — mare cît un perete...
Asemenea matahală isteață
se aduce la viață
pe îndelete,
cu anume tipic,
de la creștet la degetul mic...
Vezi bine,
nu-i treabă s-o facă oricine!
Trebuie să sosească
niscaiva meșteri mari
din tărîmuri streine,
cu cheia tainelor în buzunar,
s-o migălească,
să-i potrivească
fiecare oscior argintiu,
că doar ei au făcut-o și-i știu
rînduiala nemțească...
Vor veni — mai tîrziu.

Așa dar — în zadar am dat zor...
Degeaba, marșul cel repede,
lupta cu timpul nepăsător!
In zadar se va zbate să zboare
pasărea focului, cu un ceas mai devreme
sub incandescentele bolți de cuptoare,
cu aripi de flăcări, mai frumos rotitoare
decît în poeme!
O mie de brațe voinice
s-ar trudi în zadar
să clintească măcar
imensele cupe de foc!...
Atunci vine unul și zice:
— Faceți-mi loc!

E unul, așa: mărunțel, subțirel,
să-l vezi — nu dai multe parale pe el...
E maistru montor,
toată Reșița-l știe;
are un abur de poezie
în ochii de viezure visător,
ochii lui, de cobalt,
cum e văzduhul înalt...
Lumea nu-l prea iubește:
— Cusurgiu! Gură rea!
Critică, bombăne, bodogănește,
se zbuciumă veșnic de parcă ar vrea
tot altfel, altcumva...
Are-n frunte vreo stea,
doamne-ferește?

Vine el, cum vă spui,
omul ăsta, cam șui, cam tehui,
stă o zi și o noapte și încă o zi
printre cele o mie și una
de minunății argintii,
posac, posomorît ca totdeauna,
cufundat în tăcere
ca-ntr-o fîntînă fără ecouri,
ca-ntr-un cer fără nouri,
ca-ntr-o iubire fără mîngîiere...
Tîrziu — își aprinde-o țigare,
și zîmbește și tace...
Și p-ormă zice: — Se face!
Nu-i lucru mare.

* * * * * * * * * * * * *

— Și totuși — acolo sînt o mie de fire
ca o mie de drumuri,
la fel
și altfel...
S-ar putea să te pierzi, fără știre,
pe-o cărare subțire,
în muntele de oțel...
Tărîmul acesta ciudat,
nestrăbătut, neumblat,
ascunde o taină la fiece pas...
Lasă-l în plata domnului
și du-te
pe făgașuri demult cunoscute,
cu zări familiare și umbră de popas...
Nu-ți ajunge de cînd pribegești
prin păduri de releuri,
pe poteci de aramă?
Minunile-s doar în povești...
N-ai s-ajungi nicăieri,
bagă de seamă!...

...O clipă, tovarășe inginer!
N-aud eu bine,
ori vine
un vuiet de rugină din Reșița de ieri?
— E o discuție la oțelărie:
aceleași veșnice
probleme tehnice...
Sau, cine știe,
vreun meșter montor
stă de vorbă cu sine,
la ora aceasta, destul de tîrzie.
— Atunci — oprește-te din zbor!
E o problemă de poezie:
mă privește — direct — și pe mine!

Hei, tu, de colo, care vrei să ne sperii,
poftim la luptă, fără sfială!
...Ecoul se pierde
în zaristea serii,
și zboară puzderii
de stele, prin hală...
Știu că degeaba îl chem la încaier:
de-apururi tăcut — îmi răspunde
de pretutindeni și de niciunde,
din tomuri savante,
din cifre,
din aer...
Nu-i nimic, nu mă tem!
N-o să dăm înapoi!
Le vom face pe toate
cu mîinile noastre:
aceste păsări măiastre,
nemaivăzute la noi,
această macara,
acest poem,
acel
uriaș de oțel,
pe care nimic nu-l abate!
Cu mîinile noastre,
din mers, vom schimba
uzine și oameni și astre!
Nu-i vreme să stăm să visăm
ce-o să fie
odată și-odată...
Iată,
acum și aci,
noua oțelărie,
noile poezii
despre metale și priviri albastre...
Nu intră-n vechile tale tipare?
Nu-ți place?
Ei, și?
Uite — se face,
nu-i lucru mare!

* * * * * * * * * * * * *

Ploua, fără grabă...
Flacăra la furnale ardea
cu zbatere slabă,
ca o ultimă stea...
El a intrat,
mărunt, îndesat,
în odaia de nea,
și-a vorbit liniștit:
— Cu macaraua, am isprăvit...
Altceva?

VII

Bună dimineața, uriașule,
bună dimineața!
Am venit să privesc cum răsare
din ceață,
semeața ta frunte,
aurora de fum și văpăi,
soare de noapte peste dealuri și văi,
peste creste cărunte!
Din zare aud răsunînd,
ca oceanul de lavă
în munte,
vocea ta gravă,
între cer și pămînt...
Văd arcuindu-se peste cuptoare,
sub flăcările zbuciumate-n vînt,
platoșa noastră, scînteietoare!
Unde sînt
cei ce-au vrut să te spulbere,
să te-ngroape,
aproape
două sute de ani, dacă nu mă înșel?
Sînt rugină și pulbere!

Drum bun, uriașule de oțel!

Tu, dragostea mea, cu o mie de fulgere,
voi, tovarășii mei, ingineri, topitori,
nu uitați
în călătoria spre zare,
spre singura stea
nemuritoare,
să luați
de-acolo, de jos, din trecut,
unul din vechile noastre cuptoare:
o movilă de piatră și lut,
un colț de mormînt
al topitorului necunoscut...
Să meargă cu noi,
pretutindeni,
mereu,
această pecete de sînge,
nu ca o simplă piesă de muzeu
pe care o strînge
din pulberea timpului vreun arheolog
să fie steag — și vatră să ne fie
de luptă, de dragoste, de mînie,
focului veșnic — zălog!
Drum bun, uriașule,
pe-ntregul pămînt
al patriei mele!
Aprinde o mie și una de stele
fără de moarte,
ca tot atîtea steaguri în vînt,
să lumineze mereu mai departe
peste dealuri și creste
și peste
obositele inimi,
istovitele pleoape...

Unde sînt
cei ce-au vrut să te spulbere,
să te-ngroape,
aproape
două sute de ani, dacă nu mă înșel?
Sînt rugină și pulbere!

Drum bun, uriașule de oțel.

aprilie-decembrie 1958

mențiuni critice

perpessicius despre

Un roman antimonarhic: LANȚURI

Cetitorul, în curent cu publicistica și cu literatura, de netă inspirație socială a lui Ion Pas, se va împăca greu, poate, văzînd un titlu ca acela, al foiletonului nostru de astăzi. El va pune în cumpănă cele ce știe despre filele de cronică sau despre nuvelele și romanele, pe care Ion Pas le-a tipărit, începînd cu schițele Din lumea celor obidiți ale debutului din 1912 și sfîrșind cu masivele două tomuri ale ciclului Lanțuri din 1956, și nu este exclus ca la capătul acestui examen, nedumerirea lui să stăruie.

O dezbatere, de aceea, se impune, cu atît mai mult cu cît, la prima vedere, dreptatea, hotărît, e de partea sa. Literatura antimonarhică e, prin definiție, pamfletară. Mai violentă sau mai amabilă, folosind punctele de foc ale șarjei satirice sau simpla adiere electrică a ironiei, pecetea infamantă sau bobîrnacul jocului de cuvinte — multiple au fost nuanțele în care scriitori de diversitatea și de talentul unor Hasdeu, Macedonski, George Panu, Vlahuță, N. D. Cocea ș.a. și-au împletit cu abilitate și artă, verbul dur sau dactil al pamfletului lor. Exemplele sînt la îndemîna oricui va fi răsfoit excelenta antologie Din literatura antimonarhică, pe care ESPLA a editat-o, însoțită de copiosul studiu introductiv al regretatului academician Barbu Lăzăreanu, încă de acum zece ani. Ea se oprește, cum spune o notă din prefața editurii, „din lipsă de texte reprezentative în preajma domniei lui Carol II" și adaugă: „Absența acestora se datorește îngrădirii și apoi suprimării libertății cuvîntului în cadrul măsurilor dictatoriale luate de fostul rege împotriva ultimelor vestigii ale democrației etc." Lacună ce, fie zis în treacăt, fu împlinită în ultimii cincisprezece ani, dacă ne gîndim la scrierile lui I. Ludo, Petru Dumitru, Zaharia Stancu, care, în cărți anume sau în ample capitole din romanele lor, au stigmatizat atitea din ororile Sodomei regale. Aceasta pe de o parte.

Pe de altă parte: nimic din scrisul lui Ion Pas, ziaristic sau literar, nu trădează pe cronicarul sau romancierul febril, care s-ar lăsa dominat de impulsuri și reacțiuni instantanee. Ion Pas e un reflexiv, atent la spectacolul vieții, domestice sau internaționale, ale cărui stridențe le recepe cu strictețe și le comentează cu luciditate și pondere, chiar cînd ar avea toate motivele să se revolte. De aici, calmul atitudinii sale, ce se transmite și scrisului, preocupat de justețe mai mult decît de podoabe, prob, neabătut, convingător. E un stil, aș zice, stendhalian, prin caracterul lui nud, cu deosebire, desigur, că nu și l-a făurit în lectura codului civil cum obicinuia să o facă celebrul autor al lui Lucien Leuwen. Este ceea ce mi s-a părut cu osebire propriu și în lectura celor patru volume ale memoriilor sale, intitulate Zilele vieții tale, cînd îmi îngăduisem să notez, ca pe o temă demnă de dezvoltat, întrebarea: „Ce ar fi zis Stendhal, și el autor de memorii, despre paginile acestea, pe cît de simple, pe atît de pline de substanță?" Atitudinea aceasta, rezervată însă nu mai puțin fermă, cronicarul și comentatorul Ion Pas a păstrat-o de-a lungul întregii sale activități publicistice și ea poate fi ilustrată nu numai în opoziție cu comentariile intens lirice și variat pamfletare, inspirate din aceeași actualitate contemporană, ale lui Geo Bogza, despre care scriam deunăzi, dar și cu propriile ei aplicații. Ziaristul Ion Pas a fost unul din martorii cei mai integri ai epocei, ce s-a încheiat cu doborîrea fascismului, una din cele mai tragice, trăită, cum însuși și atît de sugestiv o spune, „în provizorat, în incertitudine sau mai bine zis în certitudinea altor catastrofe, de cu totul alte proporții", și cînd la capătul acestui lung și întunecat tunel al istoriei, închină victoriei și păcii atît de mult rîvnite, un gînd de reculegere, el o face cu calmul, cu seninătatea și cu răspunderea pe care singură o naltă și pură conștiință le impune. „Să nu uităm, să nu iertăm" — repeta d-sa în ultima pagină, datată 7 mai 1945, a volumului său „Noi, în furtună", („să nu uităm agresiunea..."; „să nu iertăm fascismul..."; „să nu uităm suferințele milioanelor și milioanelor de oameni..."), pe care o încheie cu această nobilă și luminoasă profesiune de credință: „Să ridicăm din scrumul lor, orașele. Să înălțăm din suferință și mizeria în care au fost cufundate, toate așezările lumii. Să repunem șantierele în funcție lor de instrumente ale muncii închinată binei stări colective. Să facem din dreptatea socială realitatea care să dea tuturor pîinea și fericirea. Astfel de gînduri, atît de sobru, dar atît de categoric exprimate, nu lasă nici o îndoială asupra structurii și orientării spirituale a scriitorului și alungă, s-ar zice, orice surpriză. Critica politică și socială a lui Ion Pas se dovedește pe cît de hotărîtă tot pe atîta și de obiectivă. Și totuși, ca o dovadă că tainele creației sînt infinite, să ne oprim, între altele și pentru că ne apropie de miezul dezbaterii, de următoarele rînduri din Zilele vieții tale, în care Ion Pas consemnează moartea regelui Carol I: „Bătrînul moare la sfîrșitul lunii septembrie. Are 75 de ani. A venit în țară cu aproape o jumătate de veac. Oamenii politici îi aminteau, cînd se supărau pe el, că a venit cu pantalonii rupți. Prin testament spune că l-au călăuzit două devize, una: „Totul pentru țeară, nimic pentru mine", alta: „Nihil sine deo". Dar tot prin testament anunță că averea pe care a strîns-o e de optzeci de milioane. O împarte nepoților și strănepoților; lasă o bună parte văduvii lui; lasă ca pomană pentru săracii din cîteva orașe: celor din București, cincizeci de mii de lei, celor din alte locuri, între cinci și douăzeci de mii. Nepotului, care va moșteni și țara, îi pune în vedere să fie econom. Nepoatei, pe care n-a putut-o sufer, îi trimite prin testament ultima dojană: să nu mai facă lux" (II, 163). Sîntem, de bună seamă, departe de pugilatul rechizitorial din Omul periculos, de la 1887, pentru care, ca și pentru celelalte piese ale susținutei lui campanii antimonarhice, George Panu avea să pătimească fie exil fie procese, sau de mai recenta Ploșniță din 1912, a lui N. D. Cocea și, totuși, cine ar putea tăgădui că sub platoșa nevinovată a portretului de mai sus nu s-au strecurat cîteva bine dozate și caustice picături antimonarhice? În timp ce Lanțuri e, oricît de paradoxal ar părea, un veritabil roman antimonarhic.

Oricît de paradoxal — și lucrul se cere explicat. E drept, de pildă, că Lanțuri e un roman de mari proporții, încăpător și de o solidă construcție, în care Ion Pas a concentrat mai bine de trei decenii din istoria modernă a Rominiei, aceea care se întinde între 1866, anul inscăunării nouei dinastii a Hohenzolernilor și anul 1898, zece ani după răscoalele țăranilor din 1888, rămînînd ca restul epocii să fie înfățișat în tomurile ciclului Descătușare, anunțat la finele celui de al doilea volum din Lanțuri și care va merge de bună seamă din pragul veacului al XX-lea pînă în ziua definitivei „descătușări" de la 23 August 1944. Un atît de mare spațiu epic singur Petru Dumitriu a mai încercat în a sa Cronică de familie, cu cele cîteva generații de Cozieni, ale căror destine le-a împletit cu evenimente și reflexe politico-sociale din istoria ultimului secol al Rominiei. Însă Ion Pas mulează întreaga acțiune a romanului pe însuși tiparul istoriei noastre moderne, și dacă această acțiune începe odată cu intrarea noului Domnitor în țară, lucrul nu e de fel întîmplător. Cum nu e întîmplător nici primul episod al romanului (Vine omul Visteriei și vine cîrmaciu nou se intitulează primul capitol al primei cărți) și care e atît de simbolic pentru întreaga desfășurare a romanului. Cortina se ridică peste una din scenele tipice, de excesivă fiscalitate, din istoria moravurilor noastre feudale, ce aduc după ele numai lacrimi și izbeliște. Executați cu asprime de omul Visteriei pentru impozitele ce datorează arendașului Aristică, viitorul ministru liberal înainte de a trece la conservatori și unul din izbutitele „bronzuri" din roman, ale politicianismului nostru, țăranii din Talanga se răzvrătesc, deznoadă în bătăi pe perceptor și cînd armata își face apariția, cei mai dîrji dintre ei, în frunte cu Ghiță Brebu, altă izbutită creație în care Ion Pas a intuit și realizat trecerea de la iobagul țăran la proletariatul industrial, acel Ghiță Brebu, ce dimpreună cu Olcescu ajung să inițieze și să conducă primele cercuri socialiste, își iau lumea în cap, așa cum atît de dureros de plastic povestește Dinicu Golescu în memorabilele sale pagini. În drum spre Capitală, Ghiță Brebu și Niță Stanciu se încrucișează cu faetonul noului domnitor și cum caii se sperie, Ghiță Brebu se alege cu un șfichiu de bici pe obraz, pe care nu-l va uita atît de lesne și pe care, cu haz de necaz, îl află „bun de saftea". Dacă am insistat asupra acestei prime scene, cînd, desigur, nici scenele nici eroii nu lipsesc din această somptuoasă frescă politico-socială din a doua jumătate a veacului al XIX-lea, este pentru simplul motiv că ea reprezintă adevăratul arc de trîumf, sumbru și cernit acesta, spre deosebire de cele oficiale, prin care intră, nu numai în istorie, dar și în acțiunea romanului, echipajul domnesc. În fond, tot ceea ce urmează, atît la țară cît și la oraș: mizeria țăranului, alimentată de zvonuri și nădejdi, ce duc întîi la cunoscuta mișcare a „petițiilor" din 1882 și apoi la răzmerița, atît de crunt reprimată, din 1888, sau, în pătura conducătoare: destrăbălarea politică a rotativei, culminînd cu afacerea Strusberg, a căilor ferate și cu carnavalesca manifestație antiguvernamentală, a opoziției unite, cînd cu vizita regelui la Iași, evenimente cărora Ion Pas, întemeiat pe o serioasă documentație, le acordă nu numai o amplă extensie dar și o foarte pitorească și intrutotul veridică reconstituire epică, totul, zic, nu este decît o continuă variațiune pe aceeași temă a episodului inițial. În lumina acestei axiome, totul se lămurește: și ascensiunea lui Neagu Cioară, acest emul al lui Dinu Păturică și al lui Tănase Scatiu, care din vătaf de echipă pe vremea exploatării Strusberg ajunge arendașul moșiei lui Aristică și din care Ion Pas a făcut una din figurile reprezentative ale arivismului sălbatec, ce nu putea sfîrși altminteri decît pedepsit pe măsura fărădelegilor lui, indiferent de titlul de „erou" cu care unii și alții din beneficiari gratifică pe acest bandit; și metamorfoza lui Mielu Bleandă, care din lacheu și vizitiu al Suțuleștilor și al lui Aristică, ajunge proprietarul hanului La mielul blînd și delatorul tălăngenilor, cu care dimpreună, fugise din sat, în 1866; și greva muncitorilor de la căile ferate, lichidată după cele mai clasice practici; și luptele parlamentare și demonstrația proprietarilor la Palat, cerșind despăgubiri pentru neomenia lor; și persecutarea întîilor înjghebări socialiste mergînd pînă la desființarea cluburilor de la sate etc., etc., toate aceste teme și episoade se însumează într-o unitate desăvîrșită, pe care o domină noua domnie și pe care o însuflețește darul portretistic și adînca cunoaștere psihologică a autorului. (A ilustra una sau alta din virtuțile acestea ale scriitorului ține cu adevărat de greutatea alegerii). De aceea nu mirã de fel cã, treptat-treptat, se aud tot mai multe glasuri de dezaprobare la adresa nouei dinastii. Chestiunea apanagiilor și domeniilor Coroanei nu lipsește din cronica evenimentelor singeroase din 1888 și, din acest punct de vedere, desigur că nu întîmplător a inserat Ion Pas în romanul său episodul de la Prundeni, locul de obîrșie al lui Ion Lungu, admirabilă figură de haiduc, și de adopțiune a lui Niță Stanciu, invalidul războiului de independență, unde a plantat unul din cele mai izbutite portrete ale romanului, pe administratorul domeniilor — Cristescu, colonelul pensionar, lup îmbrăcat în piele de oaie, dar cu năravurile intacte. Nu, hotărît, Coroana n-a fost străină de toată această falsificare a vieții publice a Rominiei moderne. „Ne-am ales un domnitor care să facă politica țării unde a venit, nu a aceleia de unde a plecat" rostește Kogălniceanu într-una din ședințele parlamentului, în 1869, în timpul absenței de trei luni, din țară, a domnitorului, și tot atunci, cînd e întrerupt și împiedicat să vorbească, adaugă: „...va auzi oricum țara — și eu, cu deosebire pentru ea vorbesc. Țara gîndește și vorbește, așa cum o taie capul, cum vede și cum simte, că treburile ei merg prost, că înoată în lipsuri, că mîndria ei e călcată. Ea are un domnitor cu numele, iar mișcările și faptele domnitorului sînt rînduite de la Berlin. Țara e a lui și, mai mult decît a lui, este a cancelarului (Bismark) și a domnului Strussberg" (I, 199). Iar în marea ședință parlamentară din 1882, în care se dezbătea chestiunea petițiilor (I, 410—418) și care s-ar cuveni în întregime citată, același Kogălniceanu și cu același fior sacru, cu care inițiase reformele domnitorului Cuza, n-avea cuvinte mai puțin aspre: „...Am făcut anul trecut încoronarea. Cunună de oțel cu pietre scumpe împodobește fruntea suveranilor noștri. Cunună de spini stringe și singerează fruntea poporului...". Și, mai departe, intrînd în miezul problemei și necruțînd pe marele vinovat: „...Întîi și mai întîi, temeiul mișcării care s-a iscat e nevoia de pămînt a țăranilor. Cer să le dăm pămînt...; statul a dăruit din nou un număr de moșii regelui. Dacă este darnic mereu cu maiestatea sa, de ce este zgîrcit cu ei?" ș.a.m.d. Desigur, altfel va suna cîntecul de lebădă al bătrînului om de stat cînd, la jubileul de 25 de ani ai Academiei, vorbește în fața suveranului. Dintr-un anume punct de vedere, nu e lipsită de tîlc și de umor următoarea însemnare din „memoriile martorului ocular", privind ședința parlamentului, în care se proclamă regatul: „C. A. Rosetti, biruit de emoțiune, și care a încărunțit în idei republicane... mulțumește Providenței că i-a permis să vadă încoronarea întregii sale vieți și a sforțărilor sale". Poate că cel mai în notă e tot Eminescu. Într-unul din articolele sale, legat de mișcarea din 1882 și în legătură cu scoaterea la mezat a plugarilor, partial inserat și în acest roman (I, 533—534, nota), el scrie: „Iată în adevăr încă o frunză de laur în coroana lui Carol-Ingăduitorul..." Pentru că, în visurile lui himerice, el ar fi dorit un Țepeș („Cum nu vii, tu, Țepeș-Doamne..."), așa cum nu era cu putință și cum Ion Pas o demonstrează cu strălucire și cu lux de argumente în romanul său antimonarhic Lanțuri.

Nazim HIKMET

„La mulți ani, soră!"

Te apropie,
în oglinzi să se desmierde
chipul tău. Te gătești
asemeni pomului de iarnă
ce sclipește domol, în ferești,
alb
și verde...
Rochia ta de bal
dintr-o mătase gingașe, ca mătasea
obrazului,
de care să te desparți nu te-nduri;
pare o fărîmă din zorii Caucazului
ori din siberienele păduri.
Aici, în țara ta nesfîrșită,
e vreun bulgăre de lut,
un leagăn,
un ciorchine de miere,
o nouă mașină,
care să nu fi cunoscut
a mîinilor tale binefăcătoare putere?
Iată-le,
culcă-te pe coarnele plugului,
aripilor de porumbel
la fel.
Aceste mîini, vestitoare ale belșugului
stăpînesc al țării pămînt.
Tot ce vrea să-nfloreascã
și să se-nalțe în zbor,
așteaptă mîngîierile lor.
Tu ești iubită,
tu ești logodnică,
mamă ești tu,
comunistă
și membră-n guvern.
Cui i se cuvine
să fie fericit
mai mult decît tine?
Cine și-a împărțit fericirea cu nefericiții
cum tu ai făcut?
Masa ta e-ntinsă pentru toți,
ne-ntîmpină-n cale,
cine n-a gustat din piinea
coaptă de tine?
Cine n-a sorbit vinul
oferit de mîinile tale?

Apropie-te!
Pătrunde-n oglinzi, nezărită...
Ce fericită surîzi!
Dacă aș putea
— neprețuit minereu —
ți-aș dărui strălucirile nopților
Istambulului meu...
Din grădinile burilor,
vreau să-ți aduc florile rodiilor,
pîlpîitoare scîntei,
udate cu lacrimi, de frații mei...
Dar,
se-apropie scînteietoarea oră,
e timpul să pleci,
valsul te cheamă.
Dă-mi mîinile să ți le sărut, soră,
„La mulți ani!"
„La mulți ani, soră!"

În romînește de
GHEORGHE TOMOZEI

---

cronica literară

În viziunea poetică a lui Mihu Dragomir, ultimul război mondial nu se integrează numai ca un moment tragic, atunci cînd armata romînă era tîrîtă fără voia ei împotriva socialismului, sau numai ca unul eroic pe frontul antifascist. Experiența amară a războiului a organizat lumea sufletească a poetului în jurul unei axe care pare a fi definitorie pentru profilul său artistic. De aceea amănuntul pe care-l vom culege din mărturiile sale lirice, depășește în semnificații rosturile lui curente și contribuie la conturarea personalității poetice a acestui creator mereu ispitit de adîncimile gîndului, original și viguros în expresie. Pe această coordonată, poetul se întîlnește cu destinul generației sale, cu sensul profund al unei răscruci istorice, pentru cîntarea căreia temperamentul și sensibilitatea lui s-au arătat a fi dintre cele mai indicate. Căci generația care-și petrecuse copilăria în umbra atrocităților primului război mondial și avea să-și ucidă tinerețea în tranșeele ultimului măcel fascist, renăștea la o condiție umană mai înaltă, odată cu „întoarcerea armelor".

În filmul trist al copilăriei poetului apar mereu secvențe tragice, amintind războiul care a fost, și pe cel ce se pregătea: „tata, fumînd de zor, / își înfășea — ca pe mine mama — un picior, / suduind din greu". (Războiul). *Vestigiile primului război mondial rînjeau de pretutindeni și mai întunecau încă, vieți omenești. Într-o zi, Apostol, copilul gingaș, vrăjit de farmecele firii, coleg de clasă cu poetul, n-a mai venit la școală:* „A găsit pe cîmp o cutie, / o tinichea, o jucărie, / și-a vrut să caute-n ea. / Dar războiul, înăuntru, aștepta. / Și fratele zglobiilor rîndunele / a zburat în fărîme, în bucățele, / ca și tat-su, hamal bătrîn, / mort în război pentru gloria regatului romîn".

Nu s-au șters, așa dar, urmele vechiului măcel și altul, mai inuman și mai singeros, își profila chipul spre toate punctele cardinale.

Învățămîntul cultiva psihoza războiului și buruiana otrăvitoare a naționalismului șovin: „Priviți hărțile! / Sîntem înconjurați de dușmani din toate părțile! / Ca să trăim, / trebuie să fim gata oricînd să-i măcelărim. / Sîntem o sentinelă, o insulă latină, / hărăziți să distrugem tot ce-i gîntă străină".

Într-o atare ambianță spirituală, în curînd, „Și visurile au căpătat berete kaki" *și...* „Din orice școală s-a făcut o cazarmă, / Din orice tînăr rămăsese un număr / al puștii ce-o ducea, tăcut, pe umăr".

În sfîrșit, se deslănțuie mult pregătitul război și generația poetului, alături de altele, îi cade pradă nevinovată. Măcelul a fost, așa dar, o teribilă încercare, intrată ca o coordonată esențială în existența poetului, despre care poezia sa, chiar cînd abordează temele cele mai variate, ne va aduce numeroase mărturisiri dramatice. Căci tinerețea ofilită prea devreme nu poate evita nici în somn imaginea monstrului distrugător, care-i revine chinuitor și-n intimitatea familiară: „Da, mai tresar în noapte, speriat, / crezînd c-am auzit sunînd atacul, / și cu străvechi deprinderi de soldat / îmi caut casca lîngă pernă, sacul... / Tu, buimăcită, nu-nțelegi nimic / și-abia cînd cald te cuibărești în mine / știu c-am avut un vis și alt nimic, / și c-ar putea să fie mult mai bine. / Prea mult am stat cu tîmplele-n noroi, / sau în mormîntu-adînc de cazematã! / S-au dus dar mai străbate pîn-la noi / O mînă nemiloasă și-nghețată". (Și-n somn).

De aceea, în pătrunzătoarea artă poetică din Cîntecul, *Mihu Dragomir spune răspicat despre sine:* „Eu sînt poetul celor ce-n tranșei zăcură / și-au spînzurat pe-un rece gard ghimpal, / mi-s anii uciși în foc de dragoste și urã, / și nu mi sfîrșesc niciînd de războinat!"

Dar să deschidem cea de a doua carte pe care i-a inspirat-o lui Mihu Dragomir războiul: „întoarcerea armelor" *echivalează cu o adevărată geneză, în a cărei* „întîie lumină" *poetul a știut să-și aleagă drumul către viitor:*

Da, eu am stat în răscrucile lumii,
în mijlocul genezei am stat,
în viscol, și liniște, și-arșiță, și moarte,
într-o vale rotindu-se ca un leagăn ciudat.
. . . . . .
Am stat în răscrucile lumii, în întîia
lumină,
și am știut,
măcar atunci am știut să aleg.
(Răscrucile lumii)

Dacă din poemul Războiul, *publicat în 1954, respiră o atmosferă exasperantă de infern, dacă ne îndurerau idealurile tinerești năruite prea devreme peste băncile școlii, peste cărțile cu povești ale copilăriei, peste chipul prietenilor și-al iubitei care* „avea ceva din toate poeziile citite", *dacă personalitatea eroului se măcina într-o luptă nedreaptă, nedorită, în* Întoarcerea armelor *omul își recapătă demnitatea, se regăsește pe sine, descoperă, cu ajutorul partidului, sensurile majore ale luptei și-ale vieții.*

Adevărul acesta îi inspiră poetului un înălțător poem închinat partidului, forța conducătoare a poporului nostru, forța născută din „amara dogoare a veacurilor", *salvatorul țării, împăcătuitorul năzuințelor noastre:*

În ceasul marilor cumpene
ți-ai ridicat mîna,
și arma răsfrîngea soarele de azi.
Născut din amara dogoare
Ziua venea de departe, și de demult.
Din cîmpia Padeșului, și mai de demult.
Ziua venea de demult, și de departe.
Din pădurile Albacului, și mai de departe.
Și de aceea n-au mai sunat buciumele,
pe drum,
și n-au bătut, în toace de lemn, alarmele.
Partidul, țîșnind din străfunduri, a spus:
Acum!
Și țara și-a luat, de mult pregătite,
armele.
(Insurecție)

De aci impresia de vastitate și de măreție carê se desprinde din poeziile inspirate de lupta dusă alături de armata sovietică împotriva fasciștilor.

Primul obuz a bătut în gongul marelui
început.
Primul obuz a rostit, boltindu-se:
— Gata!

Tunurile hohoteau, căutîndu-ne-n noapte,
pămîntul se clătina, beat de flăcări,
tunetele păreau șoapte
în iadul gonind cu copite de munți peste
noi.

Ținuta lirică sobră, simplitatea versurilor din Pluton în marș, *îi prilejuiesc poetului versuri de o deosebită forță artistică:*

Rap, rap, tăcuți ne întoarcem,
ne -ntoarcem din moarte
pe unde-s stăpînii ce-n foc ne-au băgat?
Rap, rap, aproape, departe, aproape,
departe,
ajungem, ajungem și acolo, soldat...

Într-un tablou voit monoton — prin versul onomatopeic, prin cadența ploii căzînd pe căști, prin mormăitul vîntului în care parcă se mișcă umbre obosite — pulsează o notă socială, o sete arzătoare de viață, o discretă amenințare și o hotărîre de răzbunare a nedreptăților îndurate:

„unde-s stăpînii ce-n foc ne-au băgat?...
ne-ntoarcem pe singurul drum înainte..., pe-aici era drumul, dar lasă pe
noi... ajungem, ajungem și acolo, soldat".

În Întoarcerea armelor, *ostașii parcă ies din ei, avînd sentimentul participării la rezolvarea problemelor sociale din țară; ceea ce vine să sublinieze mai mult una din ideile centrale ale volumului, ideea că „întoarcerea armelor" e un moment hotărîtor al revoluției noastre.*

Fiecare poezie se poate discuta în parte, ca un tot organic, de sine stătător și nu ca un fragment de poem.

Unele din ele, ca Harta, *— înfățișînd prietenia de arme romîno-sovietică:* „Și-s numai doi oameni, privind încordat, sub bolta de tunete spartă. / E numai atîta: un metru pătrat, / un rus, un romîn și o hartă" *— sau* Scînteia, *în slovele cărora soldații vedeau căldura unei „scrisori de-acasă", sînt niște crochiuri expresive, de asemenea independente, ca toate celelalte poezii, avînd un timbru liric cu totul deosebit de cel din* Războiul. *O poezie care amintește factura lirică a unor părți remarcabile din poemul apărut în 1954, este* Flori: „Cine n-a stat în groapă și n-a privit / florile din țara nimănui, / cine, în salturile atacului, / nu și-a amestecat răsuflețul înnebunit / cu florile albăstrui..."

Cu acest volum, Mihu Dragomir a făcut dovada incontestabilă a unei depline maturizări poetice, apreciată ca atare, din unghiuri diferite, de toate cronicile literare apărute (Viața romînească. Tribuna, Contemporanul, Gazeta literară).

Totuși întîlnim cîteva imagini mai puțin izbutite; unele cuvinte menite să exprime metaforic zgomotul bubuiturilor de tun sînt, de pildă, prea ostentativ întrebuințate și cu o anumită stereotipie. Într-o poezie suavă, legănată într-o melodie nostalgică, în care întîlnim versuri de o melancolie răscolitoare:

Nu, să nu vă feriți mîna,
cînd simțiți, pe fruntea iubitului, țărîna.
Cînd sărutul vi se pare ciudat,
poate a rămas pe buze un fir de lut uscat...

finalul, compus din patru versuri, ne mai adăugînd prea multă noutate poeziei, ni se pare de prisos.

Intoarcerea armelor *reprezintă una dintre cele mai de seamă izbînzi ale poeziei noastre contemporane.*

MIHU DRAGOMIR:
Intoarcerea armelor

de I. D. Bălan

PREZENTĂM REVISTA:

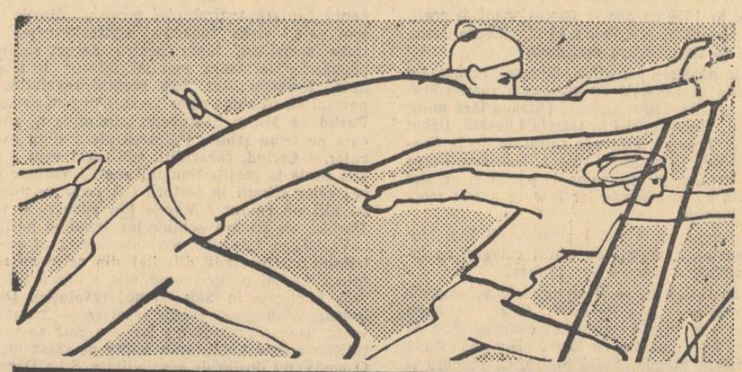

ЮНОСТЬ

3

IUNOST

Chiar de la primul număr, „Iunost" s-a anunțat ca o revistă literară destinată tineretului sovietic, educării sale comuniste. Cei cinci ani care s-au scurs de la apariție au întărit și mai mult acest profil inedit al revistei. Astăzi „Iunost", justificîndu-și întru totul titlul („Tinerețea"), se află, alături de cele mai bune reviste sovietice, în primele rînduri ale construirii comunismului, ale formării conștiinței comuniste. Sarcina sa complexă și-o îndeplinește realizînd, de la număr la număr, o mai strînsă legătură cu viața clocotitoare a tineretului și a întregului popor sovietic. In acest sens putem spune că nu există, în paginile revistei, vreun material care, într-un fel sau altul, să nu fie legat de sarcinile de luptă ale P.C.U.S.

Numai în anul 1959, revista a publicat, în afară de schițe și nuvele, 12 romane ai căror eroi sînt comsomoliști. Ultimul roman, apărut în 1959, este cel al cunoscutului scriitor sovietic Boris Polevoi și este închinat vieții Valentinei Gaganova, căreia, nu de mult, i s-a decernat înaltul titlu de „Erou al Muncii Socialiste".

O muncă entuziastă o desfășoară „Iunost" în direcția descoperirii și formării tinerelor talente din rîndurile constructorilor comunismului. Fiecare număr consacră cîte un tînăr poet ori prozator. De altfel, sîntem informați că, în cadrul redacției, activează intens și rodnic un cerc literar, unde în prezența tinerilor autori, sînt dezbătute variatele probleme ale măiestriei artistice.

Deosebit de interesante și instructive sînt rubricile revistei. Iată cîteva din ele: „Tribuna „Iunost", „Tehnică și știință", „Sport", precum și spirituala rubrică de satiră și umor intitulată sugestiv: „Aspiratorul de praf". Atrage, mai cu seamă, luare-aminte „Tribuna Iunost" în ale cărei coloane sînt dezbătute de către cititorii revistei problemele complexe ale educației comuniste a tineretului.

Este de datoria noastră ca, încheind această succintă prezentare, să remarcăm faptul că „Iunost" se bucură de o prezentare grafică excepțională.

DIN POVESTIRILE TINERILOR

MICI POVESTIRI

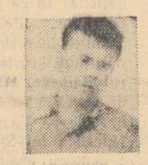

ANATOLII PRISTAVKIN

Anatolii Pristavkin are douăzeci și șapte de ani. De la vîrsta de zece ani a crescut la un cămin de copii. De la cincisprezece ani a lucrat și a învățat la o școală tehnică. Fără a ieși din producție, a absolvit o școală medie tehnică de aviație. Între 1952 și 1954 și-a făcut stagiul militar. A început să scrie versuri încă de pe cînd era la căminul de copii. In 1951 apar primele sale versuri în presa raională. In 1954, Anatolii Pristavkin a intrat la Institutul de literatură „A. M. Gorki" și l-a terminat în acest an școlar. De curînd a început să scrie povestiri, pe care revista „Tinerețea" le publică pentru prima oară.

FOCUL

Nu de mult am fost în localitatea unde m-am născut. Casa noastră cu două etaje, care era cea mai înaltă în toată circumscripția, mi s-a părut nespus de mică între noile case de piatră. Pomii din grădiniță unde alergam altă dată, s-au rărit, colnicul unde ne jucam s-a făcut una cu pămîntul. Mi-am adus aminte că pe acest minunat colnic am făcut o mare descoperire. Am descoperit focul. Mai bine zis, am descoperit niște pietre minunate cu care se putea produce focul. Îi aduceam pe băieți aici, ne umpleam buzunarele cu pietre și apoi ne retrăgeam într-o încăpere întunecată. In semiîntunericul plin de taină, loveam pietrele una de alta. Scăpăra o flăcăruie galben-azurie. Abia mai tîrziu am înțeles că focul nu-l produceau pietrele de pe colnicul meu, ci mîinile mele. Cum de s-a întîmplat că acest minunat colnic e acuma una cu pămîntul copilăriei mele?! Cată și găsește-i urmele.... Dincolo de colnic, din toate părțile, începea viața cu minunățiile ei. Dar credința că mîinile mele pot produce focul a rămas pentru totdeauna vie în inima mea.

FOTOGRAFIILE

Eu și surioara mea, care avea șase ani, locuiam departe de casă. Ca să nu-și uite părinții și rudele, o aduceam pe surioara mea odată pe lună în dormitorul nostru neîncălzit, o așezam pe pat și luam plicul cu fotografii.

— Uite Liuda, asta e mama. E acasă și-i foarte suferindă...

— Suferindă... repetă Liuda.

— Asta e tata. El e pe front. Îi bate pe fasciști.

— Îi bate...

— Asta e mătușa... Noi avem o mătușă bună...

— Dar aici?

— Aicea sînt eu și tu... Asta e Liudocika... Asta sînt eu...

Și surioara bătea cu palmele ei mici și vinete și repeta: „Liudocika și eu... Liudocika și eu..."

Am primit de acasă o scrisoare. O mînă străină ne scria despre mama. Apoi am vrut să fug undeva, departe de casa de copii. Dar lîngă mine era surioara mea. A doua zi, seara, stăteam din nou strînși unul lîngă altul și ne uitam la fotografii...

— Asta e tata. El e pe front... Asta e mătușa... Asta e Liuda...

— Dar mama?

— Mama? Unde e mama? S-o fi rătăcit... Lasă că o găsim noi mai tîrziu... Uită-te la mătușa... Mătușa e o femeie bună...

Au trecut zile și luni. Într-o zi de iarnă geroasă, cînd pernele care astupau ferestrele erau acoperite cu chiciură ca puful, poștașa aduse o foaie minusculă. Țineam foaia în mînă și vîrfurile degetelor îmi înghețau. Ceva mă înțepa în stomac. Două zile nu m-am dus la surioară. Apoi iar ne-am așezat alături și am privit fotografiile.

— Asta e mătușa... Uite ce frumoasă e mătușa! E minunată! Iar aici e Liudocika și eu...

— Dar unde-i tata?

— Tata? O să vedem acum...

— S-a pierdut?

— Da! S-a pierdut...

Și surioara repetă întrebarea, înălțînd o privire curată și plină de spaimă:

— S-a pierdut de tot?

Au trecut luni și ani. Și într-o zi mi s-a spus că copiii vor fi trimiși la Moscova, la părinți. Au venit cu un caiet și ne-au întrebat unde putem să plecăm, ce rude avem. Apoi m-a chemat directoarea de studii și, cu ochii plecați în hîrtii, mi-a spus:

— Băiatule, la casa de copii o să rămînă pentru un timp o parte din copii. O să rămîi și tu cu surioara. Noi i-am scris mătușii voastre, am întrebat-o dacă vă poate primi. Dar ea, cu părere de rău...

Și-mi citi răspunsul.

La casa de copii, ușile se trînteau, paturile de lemn se adunau grămadă, saltelele se înșiruiau.

Copiii se pregăteau să plece la Moscova. Eu și surioara stăteam, nu ne pregăteam de plecare. Ne uitam la fotografii.

— Asta e Liudocika... Asta sînt eu...

— Și încă cine?

— Cine? Uite și aici e Liudocika. Și aici. Și eu sînt aici. Și aici... Sîntem foarte mulți! Da?

PORTRETUL TATALUI MEU

Aceasta s-a întîmplat în timpul războiului. Am găsit întîmplător în biblioteca casei noastre de copii o cărțulie subțire. Pe copertă era fotografia unui om cu căciulă de blană pe cap, îmbrăcat într-o haină groasă, lungă pînă deasupra genunchilor și cu o pușcă mitralieră în mînă. Omul semăna foarte mult cu tatăl meu. Am luat cartea pe furiș, m-am retras în colțul cel mai întunecat, am smuls coperta și am băgat-o în sîn. Așa am furat-o mult timp acolo. O scoteam doar din cînd în cînd, să mă uit la ea. Desigur acesta era tatăl meu! Războiul ținea de trei ani și eu nu primisem de la el nici o scrisoare. Aproape că-l uitasem. Și totuși, știam că acesta era tatăl meu. I-am vorbit deschis lui Vovka Akimțev, cel mai voinic dintre băieții din dormitorul nostru. Acesta a tras portretul din mîinile mele și a spus:

— Prostii! Ăsta nu e tatăl tău!

— Ba-i tatăl meu!

— Hai s-o întrebăm pe educatoare...

Olga Petrovna privi coperta smulsă și zise:

— Nu trebuie să rupeți cărțile. Nu cred că acesta e tatăl tău. De ce să-i reproducă fotografia în cărți? Gîndește-te și tu. Doar nu-i scriitor!

— Nu. Dar acesta e tatăl meu!

Volodea Akimov nu mi-a dat coperta cu portretul. A ascuns-o și a spus că vreau să mă laud, că toate acestea sînt aiureli, și n-o să-mi dea coperta, ca să mă las de prostii.

Dar eu voiam să-l am pe tata. Am răscolit toată biblioteca, căutînd al doilea exemplar al cărții dar nu l-am găsit. Și de-atunci plîngeam mereu, în fiecare noapte.

Într-o zi, Volodea se apropie de mine și-mi spuse rizînd batjocoritor:

— Dacă acesta este tatăl tău, nu trebuie să-ți pară rău de nimic! N-are să-ți pară rău?

— Nu!

— O să-mi dai briceagul tău?

— Ți-l dau.

— Dar compasul?

— Și compasul.

— Dar costumul cel nou mi-l dai în schimbul unuia vechi? Și-mi întinse mîna în care ținea coperta șifonată: ia-o. N-am nevoie de costumul tău. Poate că, în adevăr...

În ochii lui Volodea se citea o mare durere. Și invidie. Ai lui erau la Novorosiisk, oraș ocupat de fasciști. Și nu avea nici o fotografie.

(trad. Vl. CAVARNALI)

O PAGINA DE UMOR

DESPRE VERSURILE LUI VLADIMIR KOSTROV

Cu Kostrov și versurile sale m-am întîlnit întîia oară acum doi ani la seminarul tinerilor poeți moscoviți. Pe atunci, el era student al facultății de chimie a Universității de Stat. In poeziile sale discutate la seminar se aflau versuri scrise cu un talent neîndoielnic.

Prezența unor versuri promițătoare în poezii încă nerealizate, nu spune nimic însă. Fiecare om e talentat. Dacă se apucă de o treabă nouă — în cazul acesta: să compună poezii — între zecile de versuri căznite se întîlnesc aproape obligatoriu și cîteva scrise cu talent, proaspete, originale. Din alt punct de vedere, chiar la un poet cu adevărat talentat ,cînd e abia la început, versurile originale, specifice lui, din pricina nedisciplinării gîndirii, a nepriceperii de a stăpîni inspirația, sînt învălmășite într-o seamă de cuvinte întîmplătoare, adăugate, încît pur și simplu se pierd din această pricină.

De aceea, dacă nu mi-ar fi fost dat să mă întîlnesc ulterior cu Kostrov și versurile sale, aș fi uitat repede această cunoștință. Dar s-a întîmplat ca la intervale de două trei luni să-mi parvină în manuscris noi și noi versuri ale lui. Și totdeauna mi-au stîrnit curiozitatea. Ele nu puteau fi publicate încă în forma în care ieșiseră de sub condei, pentru că și în aceste versuri abundau obscuritățile, neglijențe, greșeli. Dar la lectură doream de fiecare dată nu să le îndrept, ci să le selectez. In poeziile sale proporția s-a schimbat: ideile interesante și versurile frumoase s-au înmulțit, iar slăbiciunile au scăzut.

A mai trecut cîtva timp. Vladimir Kostrov a absolvit cu succes facultatea de chimie și a început să lucreze ca inginer într-o fabrică din preajma Moscovei. El a scris o seamă de poezii, și mă bucur că pot vorbi aici despre cîteva din ele.

Poeziile lui Kostrov, care se publică în acest număr al revistei, nu sînt nici de data aceasta lipsite de slăbiciunile inerente amintite mai sus. Împreună cu redactorul secției de poezie N. Starșinov ne am străduit să îndepărtăm anumite lungimi și imperfecțiuni. Desigur, aceasta am făcut-o cu deplinul acord al autorului, împreună cu el.

Eu prețuiesc în versurile lui Kostrov legătura organică dintre sentimentele și gîndurile flăcăului de la țară și omului cu o înaltă instruire tehnică al vremii noastre. El scrie la fel de firesc despre „creuzetele încinse pînă la alb" și despre „privirile albastre ale porumbiței". E încă vie în mintea mea vremea cînd poeții din primii ani de după revoluție se împărțeau în poeți proletari și în poeți țărani, în poeți pentru intelectuali și poeți pentru mulțimi. In acest nou poet se îmbină, fără contradicții și retorisme, prin însăși logica dezvoltării țării noastre, cele mai bune tradiții ale acelor grupuri de poeți. De fapt, în acest flăcău de la țară devenit inginer ai putea oare să separi omul care iubește nemărginit natura rusă de tînărul intelectual inovator?! Cînd spune „sînt urmașul unui plugar din Veatka, acum plec să brăzdez cerul" — aceasta nu e un simplu pretext poetic, ci o concluzie firească.

Noi, scriitorii din vechea generație, deși aceasta nu pot s-o înțeleagă filistinii literari, privim cu adîncă emoție și încredere pe tinerii literați care vin să ne ia locul.

Ce așteptăm în esență de la ei? Ne temem poate că vor fi mai puțin talentați decît noi? De bună seamă, nu. Nu, pentru că în primul rînd niciunul dintre noi nu-și supraapreciază talentul, iar în al doilea rînd pentru că solul rusesc nu va fi niciodată secat de talente. Ne bucură că printre tinerii poeți și prozatori apar oameni cu un talent remarcabil, dar ne mîhnește dacă ei și-l încătușează și nu știu să și-l prețuiască. Noi așteptăm de la tînărul scriitor care intră acum în arena literară, venind din mijlocul poporului, un material nou, o expresie poetică inedită a noilor relații, care pentru acești tineri literați sînt organice, firești, subînțelese.

Mi se pare că, printre acești tineri scriitori se numără și Kostrov.

Iaroslav Smeliakov

Dacă rus te-ai născut

Să privim pămîntul țării noastre,
Frumusețea lui neîntinată.
Porumbița cu priviri albastre
Din frunzar duios spre tine cată.
Cu mestecenii în hora mare
Prinde-te și joacă împreună.
Dă la fiece uzină-n floare
Cîte-un colț din Rusia străbună.
Dar priviți, nu trebui' să vă-ndemn!
Nu-i o altă frumusețe-n lume.
Dacă rus născut ești, atunci demn
Fii de puritatea-acestui nume.

În romînește de NICULAE STOIAN

Articolul și poezia sînt traduse din „Iunost" nr. 11 — 1959.

SĂ CĂUTĂM CEEA CE ESTE MARE ȘI ÎN LUCRURILE MICI...

Valentin KATAEV

Tribuna revistei IUNOST

Un camion, încărcat cu cărămizi, lunecă pe pantă și se opri. Roțile se învîrtiră pe loc. Șoferul, un tînăr expeditiv, fără să stea mult pe gînduri, luă din camion vreo zece cărămizi noi, începu să le spargă cu cheia și să le așeze sub roți. La observația mea că aceasta nu-i o treabă bună, că e mai bine să lege roțile cu lanțul și că ar putea să folosească bucățile de cărămidă care se aflau la zece pași de el, spuse oarecum mirat:

— Dar de ce?

Și continuă să așeze liniștit cărămida spartă pe panta abruptă.

De bună seamă că nu-i trecea prin cap că distruge roadele muncii omului, valori materiale, averea statului, a poporului. Nu înțelegea că această cărămidă este un obiect, cum este de pildă o ceașcă sau o farfurie. Desigur nu și-ar fi spart vesela, s-o pună sub roțile mașinii care lunecă pe pantă.

O altă întîmplare pe care o știm din presă:

Un șantier avea nevoie urgentă de un număr mai mare de cuțite pentru lucru în lemn. Bucățile de oțel pentru cuțite erau pregătite și trebuiau finisate. Tînărul lăcătuș căruia i se încredința finisarea punea condiția:

— Să-mi plătească cîte cinci ruble pentru fiecare bucată!

Adică după un tarif majorat de cinci ori.

El știa că aceste cuțite sînt necesare de urgență și de aceea stăruia să i se plătească cît cerea. I s-a spus:

— Nu fi lacom. Nu trebuie să bagi mîna în buzunarul statului.

Dar el repeta într-una:

— Lasă că nu săracește statul...

Al treilea caz. O partitură, ca să spunem așa, din altă operă.

O femeie încărcată cu bagaje, alergînd pe peron să prindă trenul, se împiedică și căzu. Abia se putu ridica. Îi era rușine. Alături stăteau trei flăcăi care priveau curioși la ceea ce se întîmplă. Dar nici unul nu se repezi să ajute femeii să se ridice. Unul spuse cu indiferență:

— Trebuie să faceți sport!

Iată încă o întîmplare:

Un tînăr ține o cuvîntare la o ședință a organizației comsomoliste. După cum vorbește se vede că n-are nimic de spus. Dar vrea să fie trecut în „darea de seamă". Și bate apa în piuă... Nici o idee nouă, nici un fapt nou. Și totuși continuă să mestece salivă. Vrea să facă impresia că e un gînditor profund, cu alură de conducător. Toată lumea înțelege foarte bine că e un flecar obișnuit, dar din politețe îl ascultă și tace, neîndrăznind să-l jignească cu această replică justă:

— Termină, Vasea! Nu mai chinui lumea! Dă-te jos de la tribună!

Dar flecarul de Vasea vorbește, vorbește mereu, răpind fără milă timpul prețios al lui și al tovarășilor săi, — ore întregi pierdute inutil.

Nu de mult am văzut un tînăr urcînd la brat cu o fată scările mari și curate ale unei Case de cultură. Erau amîndoi tineri și frumoși, bine îmbrăcați, veseli și sprinteni. Dar cînd m-am uitat la pantofii lui m-am întristat: erau pantofi moderni, frumoși, de bună calitate, dar erau murdari. Se vedea bine că de cînd și-i pusese întîia oară nu îi șterse nici cu peria, nici cu cîrpa, nu-i dăduse cu cremă.

Încălțămintea murdară nu cadra de loc cu veselia lui, cu scările strălucind de curățenie, cu costumul nou, cu fața frumoasă, proaspăt bărbierită...

Dar tînărului nici nu-i păsa de asta.

Probabil nici nu-i trecea prin cap că un om cult nu se duce cu încălțămintea murdară la lucru sau în localuri publice. Și mai ales că trebuie să-și curețe pantofii în fiecare zi.

De ce am vorbit despre întîmplări atît de diferite și, la prima vedere, mărunte?

Fiindcă socotesc că, deși sînt neînsemnate în aparență, face să meditezi mai serios asupra lor. Și mai ales astăzi mai mult ca oricînd.

Ne aflăm în pragul comunismului. „Comunismul e la ușă" cum spunea Maiakovski în cunoscutul „Marș al vremii" din piesa de teatru „Baia".

Comunismul, visat de veacuri de mințile cele mai luminate ale omenirii, devine o realitate. In prezent toți oamenii din țara noastră discută tezele raportului lui Nikita Sergheevici Hrușciov la al XXI-lea Congres extraordinar al P.C.U.S. E un plan grandios de construcție a bazei materiale-tehnice a comunismului, nemaivăzut în istoria civilizației mondiale.

Acest septenal va constitui etapa hotărîtoare, partea componentă cea mai importantă a programului de construcție a comunismului în țara noastră în următorii cincisprezece ani.

Tineretului nostru îi revine sarcina nu numai să participe la construirea comunismului, ci și să trăiască în societatea comunistă. Și aceasta îl însuflețește într-un fel deosebit.

Comunismul are nevoie de înălțimi. De înălțimi în toate acțiunile.

Comunismul înseamnă înaltă disciplină și productivitate a muncii. Înseamnă belșug de metale, de piine, de combustibil, de locuințe, de mașini și carne, de cărți și legume.

A lupta pentru belșug, pentru creșterea productivității, a raționaliza munca, a-ți însuși tehnica înaintată — aceasta este prima sarcină, pe care și-o pun membrii brigăzilor comuniste — aceste sînt cele dintîi rîndunele ale minunatului nostru comunism de mîine.

Dar aceasta e puțin.

Comunismul înseamnă priceperea de a dirija forțele naturii. Înseamnă dezvoltarea armonioasă a omului, nivel înalt de cultură tehnică și culturală generală. De aceea, fiecare membru al brigăzilor de muncă comunistă își ia angajamentul să învețe mereu, să acumuleze cunoștințe, cultură, să urmeze școala medie de cultură generală și politehnică și învățămîntul superior.

Dar și aceasta e puțin.

Comunismul înseamnă nivel înalt de conștiință. Moralitate pură ca de cristal. Creînd brigăzile de muncă comunistă, comuniștii, comsomoliștii, tot tineretul înaintat al țării noastre face un jurămînt solemn: să fie întotdeauna model de înaltă moralitate, de puritate morală.

Un astfel de jurămînt a făcut brigada tinerelor muncitoare de la fabrica de aparate de radio „M. Gorki", condusă de Lida Orehova, despre care se vorbește în reportajul „In plină viteză", apărut în acest număr al revistei noastre.

Cît de mîndru, cîtă înțelegere a răspunderii față de popor sună în cuvintele lui Viktor Uhanev, organizator al brigăzilor comuniste de la combinatul chimic din Lisician:

„Începînd de azi, principiile muncii și vieții noastre vor fi: să producem azi mai mult decît ieri, mîine mai mult decît astăzi; să știm astăzi mai mult decît ieri, mîine mai mult decît astăzi; să fim azi mai atenți și mai inimoși față de prietenul cu care muncim și trăim, mîine mai inimoși decît astăzi!"

Fenomenele dezgustătoare ale trecutului: parazitismul, pungășia, dilapidarea, mita, birocratismul, indiferența față de aproapele, egoismul, beția, înjurătura, huliganismul, nu au ce căuta în comunism! Poți intra în comunism fără să învingi prejudecățile religioase? Este posibilă în comunism întîmplarea cu spargerea cărămizilor, descrisă la începutul acestor însemnări? Sau lăcomia? Sau oameni tineri care nu ajută o femeie să se scoale? Sau niște tineri frumoși să se plimbe prin casele de cultură, cu pantofii murdari? Sau oameni care să bată apa în piuă de la tribună, în fața publicului, răpind timpul tovarășilor lor, să nu se țină de cuvînt, să întîrzie, să fie indiferenți față de obligațiile lor sociale, care, în comunism, capătă o importanță și mai mare ca pînă acum și care vor deveni o datorie sfîntă a fiecărui om?

Nu e limpede oare că, dacă nu lichidăm toate păcatele mari și mici ale existenței noastre, nu numai că nu vom putea „intra" în comunism, dar nici nu-l vom putea construi?

In acest număr al revistei **Tinerețea** publicăm, printre alte materiale, scrisori primite la redacție, care ridică probleme de moralitate, comportare, de relații între constructorii societății comuniste.

Fiecare cititor al revistei **Tinerețea**, care trimite scrisori poate că se întreabă:

— Pregătindu-mă să intru în comunism, mă eliberez oare de convingerile, de greșelile și de viciile specifice oamenilor lumii vechi și care ne împiedică să mergem înainte?

Revista **Tinerețea** va continua să publice materiale care ridică asemenea probleme.

Adresîndu-ne cititorilor noștri, le recomandăm să pornească în modul cel mai hotărît la luptă pentru puritatea morală a tinerilor sovietici, pentru progresul cultural al întregului nostru tineret, împotriva tuturor rămășițelor și proastelor deprinderi ale trecutului, care împiedică mersul nostru impetuos înainte, spre comunism.

(Din revista **Tinerețea**, nr. 1, 1959)

DIN TRE SUTE DE CATARGE

Vasile Petre Fati: Dispuța pe care o ai cu d-ta însuți asupra temei vers clasic — vers liber se va soluționa prin lectură și scris. Dealtfel se pare că așa și încerci să te lămurești: „Am încercat (și nu de puține ori) să nu mai scriu astfel, însă a fost cu neputință. Mi se pare că tot ceea ce scrisesem nu-i reușit, că versul clasic îmi stîrbește din valoarea imaginei sau ideii și încetul cu încetul aruncam ceea ce scrisesem în vers clasic, în foc". Că versul clasic nu poate „stîrbi" din valoarea imaginii sau ideii, stau mărturie atîtea volume de poezii contemporane, de la „1907" al lui Arghezi, pînă la ultimul volum al lui Beniuc. Dacă vei cerceta mai îndeaproape aceste realizări, vei vedea că forma clasică poate exprima perfect conținutul de idei al zilelor noastre, și mai mult chiar, forma aceasta se îmbogățește ea însăși. A întrebuința versul clasic nu înseamnă a scrie după anume canoane, ci a folosi toate mijloacele poeziei de pînă la noi în mod creator. Pe de altă parte, versul liber a primit de multă vreme cetățenie deplină în poezie, el însuși devine „clasic", și ineditul lui este doar o iluzie. După cum utilizarea lui nu este totdeauna cerută cu necesitate de imaginea poetică. Un exemplu din poeziile d-tale:

> **Și tîrziu dimineața**
> **a sosit lîngă țărm pescadorul.**
> **Oamenii au coborît veseli pe țărm,**
> **descărcînd în panere aurul mării...**
> **Pescarii cu bărbile lor ca**
> **niște vechi și lungi legende**
> **au privit îndelung panerele pline,**
> **și vocile lor calme**
> **s-au sărutat într-un singur cîntec.**
> **Atunci dimineața a devenit albastră și naltă,**
> **țărmul s-a încărcat de polenul vocilor**
> **și primele semne de toamnă**
> **au gemut sfîșiate...**

Imaginile au prospețime, — dar de ce crezi că tot ceea ce ne-ai spus nu putea fi scris în versuri perfect cadențate și rimate? A încerca să recompui versurile maiakovskiene în vers „clasic", ar însemna să le distrugi toată seva. Versuri de genul celor citate mai sus pot fi scrise și în sonet, și în orice formă de vers. Intrebuințarea versului liber nu poate fi arbitrară, ea survine numai cînd este cerută de conținutul respectiv.

Mihai Leonescu: Incercările d-tale au un caracter mult prea elementar:

> Ritmul muncii se-ntețește,
> Forțele se înzecesc,
> Peste tot unde privesc
> Văd cum țara înflorește.

Constatarea este întru totul adevărată, dar — chiar lăsînd deoparte lipsa oricărei tehnici poetice — nu se apropie cu nimic de imaginea poetică. D-ta scrii dintr-un îmbold lăudabil, dar fără o viziune poetică. Uneori, palpită printre rînduri un început de imagine:

> Se clatină văzduhul de-a
> tunetelor unde.
> Lumina clară-a zilei tot mai
> încet pătrunde.
> Trezit de-atîta larmă, privind
> peste ogoare,
> Un pui de grîu înginâ: — Mi-i
> sete, frățioare!

Dar, deocamdată, este încă prea puțin. Dacă într-adevăr ai ceva de spus pe calea versului, aceasta se va dezvălui după multă muncă, lectură și meditație.

Romulus Bogdan Antonescu: Ne-a reținut atenția „Hronicul prieteniei", care are o idee deosebit de interesantă, și depinde numai de d-ta să o realizezi ferind-o de livresc. Pe lîngă aceasta, versurile au, deocamdată, multe stîngăcii și locuri comune. Dacă „epilogul" pornește cu două versuri acceptabile:

> Prietenie sfîntă, prietenie
> sfîntă!
> Cutreeră pămîntul și-nvață-l
> cum se cîntă!

după aceea cadențele se impotmolesc în locuri comune:

> O viață cît mai bună — acesta
> fie țelul —
> Iar peste zări senine să zboare
> porumbelul.
> Aș vrea să se-mplinească
> această sărbătoare.
> Să mă deschei la piept și să
> strig — „soare, soare!"

Subscriem afirmațiile, dar pentru ca versul să fie convingător se cere argumentul imaginei. „Hronicul prieteniei" merită să te apleci asupra lui cu mult mai multă atenție. Așteptăm.

Doru Moțoc: Am ales „Implinire", și așteptăm să ne mai trimiți.

C. Pană: „Chemarea șantierului" se cam pierde în expresii voit „tari", și poate tocmai de aceea tocite. („Oamenii-n aprig avînt la zăgazuri", „tinerețea-mi de vultur", „sănătatea mea nepotolită-n dorințî", „îndîrjirea apelor potopitoare", etc.). Acest debit trebuie să fie controlat mai îndeaproape. Deși nu este total ferită de aceste alunecări, „Sînt miner" ni s-a părut mai expresivă, și o publicăm. Mai trimite-ne.

~

IMPLINIRE

Bătrîne zidîtor de frumusețe
Din nopți de mult apuse peste vreme
Ce-ai pus clipiri de vis să se răsfețe
In ale nopții albe diademe,
Ce-ai înălțat cupolele spre soare
Și-apoi te-ai stins, iradiind lumina
Sub ploile de stele căzătoare
Ce-au sărutat îndurerate tîna, —
Cum am mai vrea să fii cu noi alături
Să contemplăm în nopțile cu stele
Sclipirile albastre de omături
Imprăștiate-n șiruri de mărgele.
Să vezi că nu ni-s visele deșarte!
Prin boabele de diamant din gene
Să vezi cum peste țară, pîn-departe,
Cresc roșii gladiole în poiene.
Și-atunci să ne întoarcem către tine
Să-ți arătăm cum — peste gladiole —
Scăldate-n scăpărări diamantine
Cresc visurile noastre pe cupole!
...Și să te stringem lîngă piept,
Manole.

DORU MOȚOC

~

SÎNT MINER

Sînt miner —
Am mîinile încărcate cu aur, cu cărbune și fier.
Adîncul e lunca mea mătăsoasă de grîne,
E marea mea plină cu pești,
E cerul coborît pe noi meleaguri ale terrei —
E cîntecul spre care zilnic mă îndrept.
Sînt miner —
Și-am brațe tari și umeri de oțel.
Cu stîncile crescute invers, — sub pămînt,
Ca Hercules, cu șerpii necontenit mă înfrunt
Și scot la suprafață bogățiile țării —
Energii subterane tăinuite milenii...
Sînt miner —
Și forțele-mi se profilează imense și dăruitoare
In flăcările Hunedoarei către cer...
Cu ele smulg din adîncuri tone de sori și de stele,
Pornesc uzine și vapoare pe valuri în larguri,
Transform istoria descătușată din neguri —
A patriei mele!

C. PANĂ

~

Petrea Ignat: Ne ceri, printre altele, să ne pronunțăm dacă ai reușit „să îngroși îndeajuns ideea" din poezia „Giza de seară". Ideea ar fi: „zădonica trudă a altor vietăți de a reuși ceea ce omul a reușit". Iată poezia:

> **Giza de seară pe limba ei țipă,**
> **De lumină se-apropie — se**
> **lovește... Risipă**
> **De zbor — rotocoale ea face...**
> **De-o oară, de două ea nu are**
> **pace,**
> **Căci vrea din lumină-o fărîmă**
> **— și-n noapte**
> **Prin beznă spre-ai săi cu**
> **mîndrie s-o poarte;**
> **S-apropie iară și iară mereu,**
> **O gîză cît punctul — un mic**
> **Prometeu;**
> **Dar cade răpusă — și-a ars o**
> **aripă**
> **Și piere-nghițită de pară-ntr-o**
> **clipă.**

Este bine să te întrebi dacă ai reușit să redai ideea. Admițînd că versurile n-ar avea niciun fel de greșeli de formă, ne întrebăm și noi: ce idee ai vrut să comunici cititorilor? D-ta spui: „zădonica trudă a altor vietăți de a reuși ceea ce omul a reușit". (In paranteză, n-am mai întîlnit pînă acum termenul „zădonic", deși s-ar putea să existe). Dar de unde această idee că „alte vietăți" ar putea să întreprindă acțiuni omenești? Poezia este un produs al societății, nu al naturii, și poetul, vorbind despre orice elemente, trebuie să le aducă la viața noastră. Un Promoteu-gîză este un nonsens, deoarece actul prometeic este un produs al conștiinței. Simbolurile d-tale sînt răsturnate, și nu rezistă.

Iată o altă poezia, „Luna":

> **Ceas cu nisip**
> **Luna îmi pare:**
> **L-întoarce o mînă**
> **Din soare.**
> **Cînd se va sparge**
> **Odată, spune:**
> **Din cîte poeme-i sînt scrise —**
> **Ce-i va rămîne?**

Dacă prima strofă este expresivă, cea de a doua cade într-o filozofie fără sens. De ce te preocupă „spargerea" lunii? (Și la întrebarea d-tale se poate răspunde, pe drept cuvînt: vor rămîne poemele profunde, deoarece ele nu se pot „sparge" odată cu luna, ci vor trăi cît va exista și omenirea). Acestea sînt false întrebări, pe ele nu se poate construi nimic, deoarece par o joacă de copii; terminată mereu cu „ei și?". Părăsește, deci, asemenea „idei" și apropie-te de realitatea noastră, izvorul adevăratei poezii.

Marilena Duncan: Dacă vara este „o iluzie spontană", de ce n-ar fi și toamna la fel? Poezia nu stă în anotimpuri, ci în noi. Mai trimite-ne.

Vasile Hossu: Din desele valuri de imagini se reține unele:

> **Ingrozit trecutul își mînă caii**
> **spre uitare de-a lungul**
> **cîmpului,**
> **își urnește norii de stîncă și**
> **în drum toate amintirile și le descarcă**
> **clădirile lui dărîmate la malul**
> **mării debarcă (!)**
> **corăbii încărunțite ce-au rătăcit**
> **în largul mării timpului.**
>
> **In spate ploaia plescăie cu**
> **solzi mărunți de umezeală**
> **plăcută**
> **și ea curînd va șterge cu**
> **buretele ei de apă și vînt**
> **toate urmele trecutului bolnav**
> **și bătrîn, ca pe un cuvînt**
> **ce-a fost scris și uitat acolo pe**
> **tabla zării tăcută.**

Procedînd cu o mai mare strictețe, s-ar elimina senzația de aglomerare continuă, evidentă și în aceste strofe, dar mai ales în cele pe care nu le-am transcris. Acest sistem de nesfîrșite comparații — unele dintre ele notabile — ajunge ca fiecare vers să-l anuleze pe precedentul. Poezia capătă un fel de gîfîit obositor, și cititorul n-o poate urmări atent pînă la capăt. Te-am ruga să reflectezi asupra acestor inconveniente, pe care înlăturîndu-le vei putea să-ți realizezi mai repede și mai ușor certele d-tale posibilități.

Constantin Mazăre: Să spicuim cîte ceva din „Nuntă săracă":

> **Lumea un deșert se pare fără**
> **tine Constantine**
> **Pentru mine nu mai are lumea**
> **asta bucurie...**
> **Ochii mi-s lipsiți de lacrimi**
> **după tine al meu mire**
> **Tata te-a schîmbat cu altu' mai**
> **bogat nu știu de unde.**
> **Tată, tată, cum vă vine peste**
> **cap aceste gînduri?**
> **Eu te blestem în viață în**
> **nenumărate rînduri...**
> **Lîngă fată vine-un tînăr**
> **cunoscut de multă vreme:**
> **Eu sînt Constantin și-acuma**
> **să plecăm fără de veste...**
> **Codri, ape, dealuri, stele, peste**
> **tot priveau o clipă,**
> **Ei și-au găsit fericirea unde**
> **veșnic stă înfiptă.**

Avem toate motivele să credem că faptele povestite au fost zguduitoare. Povestirea, însă, trezește zîmbetul. Te rugăm să recitești clasicii genului, pe Coșbuc, pentru a vedea care este tratarea cea mai adecvată a acestor teme.

DEBUTANȚI 1959

Au debutat în 1959 un număr impresionant de poeți, prozatori, dramaturgi și critici a căror viitoare evoluție ar trebui să ne preocupe mai mult.

Principalele noastre periodice literare, numeroase ziare regionale și raionale au consacrat rubrici speciale pentru cei mai tineri scriitori (**Steaua fără nume** în **Luceafărul, Tinerii critici** în **Gazeta Literară, Debut** și **Cenaclu** în **Tribuna, Paginile culturale** de la Orașul Stalin, Arad, Petroșani, Craiova, Suceava, Constanța etc.). Prin grija organelor de partid și de stat rețeaua cercurilor și cenaclurilor literare a fost reorganizată și lărgită.

Caseie regionale ale creației populare Bacău, Hunedoara, Constanța, Galați au editat culegeri cu lucrări ale membrilor cenaclurilor literare.

Editurile au tipărit în acest an primele volume ale lui Fănuș Neagu, Vasile Rebreanu, Petre Stoenescu ș.a. A apărut o antologie cuprinzînd creațiile a 30 de poeți tineri. Piese semnate de Dorel Dorian, Radu Theodoru, Simon Magda, Aurel Storin, C. Teodoru și Mariana Pîrvulescu s-au jucat pe scenele teatrelor din Capitală și provincie.

Putem urmări așadar trei faze ale aceluiași proces: **Debutul literar 1959.** Ne vom referi întîi la **„stelele fără nume"**, la scriitorii — dacă nu-i prea devreme spus — care au publicat anul acesta primele lor schițe, ori povestiri mai importante. Pentru ca cititorul să-și facă o imagine cît de cît exactă cu privire la amploarea fenomenului semnalat, ne simțim datori să-i reamintim unele semnături noi, întîlnite sub diversele încercări beletristice tipărite. Adrian Munțiu — autorul unui poem premiat în cadrul concursului de creație literară, organizat în cinstea Festivalului mondial al tineretului și studenților de la Viena și a celei de a cincisprezecea aniversări a eliberării Patriei, Constantin Abăluță, I. Naghy, Gh. Pocreanu, Florin Victor, Ion Opriș, Victor Nițâ, Ion Tîrlea, Dumitru Cepănaru, Victoria Ana Tăușan, Ion Cazan, George Ionescu, St. A. Bănaru, Aurel Călugăru, Liviu Păcuraru, Teofil Balaj, Adrian Velichi, Sorin Stoian, Ligia Tamșa, Adi Cusin, Stanislav Popescu, Traian Müller, Dobre Marin, Dumitru Corneanu, în poezie; Nicolae Velea, Corneliu Omescu, Mircea Radu Iacoban, Manole Auneanu, Florian Avramescu, Nicolae Ghercu, Gh. Hoinaru în proză. Lista e departe de a fi completă. Ar fi necesare încă multe pagini pentru a o epuiza. Cert este că ne aflăm în fața unei mișcări artistice vaste, promovată consecvent prin grija Partidului, prin întreaga politică culturală a statului democrat popular, menită să împrospătează, ci ce are mai bun, forțele frontului nostru literar realist-socialist. Critica are datoria să acorde pe viitor o mai mare atenție acestor zone ale vieții literare unde cresc, se dezvoltă și se impun talentele. Conținutul muncii politice în cercurile și cenaclurile literare se cere încă îmbunătățit. Ades tinerii nu primesc ajutorul așteptat din partea scriitorilor virstnici, din partea comisiei de îndrumare de pe lîngă Uniunea scriitorilor. Sarcinile privind problemele de măiestrie sînt lăsate numai în seama poștei redacției a diverselor publicații.

Constituie o inițiativă lăudabilă publicarea prin intermediul editurilor și Caselor regionale ale creației populare a culegerilor **Flacări nestinse** (Hunedoara), **Din toată inima** (Bacău), **Sub soarele lui August** (Galați), precum și a celei de la Constanța, de care **Luceafărul,** într-unul din numerele sale trecute, s-a ocupat pe larg. Ele marchează un stadiu avansat în dezvoltarea tinerilor scriitori începători, reunind lucrările ce s-au impus deosebit în activitatea cercurilor și cenaclurilor literare. Credem că a procedat bine Casa regională a creației populare Hunedoara cînd a selectat pentru **Flacări nestinse,** lucrare închinată minerilor căzuți cu 30 de ani în urmă la Lupeni, numai pe Irimie Străuț și Ana Șoit — doi dintre cei mai harnici membri ai cercurilor literare din regiune, cum spune prefața. Multe din lipsurile inerente începutului: nesiguranța dialogului, lungimile inutile, descrierile „amănunțite", sînt depășite de Irimie Străuț. El scrie o proză ce poate fi judecată fără concesii, cu toată exigența critică. Povestirile **Fluturașii, Tăcutul, Steagul** rezistă unei confruntări critice severe. Irimie Străuț are oroare de efuziunile lirice, notația deține în schițele sale rolul hotărîtor. Personajele se definesc numai în acțiuni, în încleștări dramatice. Citeodată însă, scriitorul stăruie obsedant asupra împrejurărilor, asupra atmosferii, uitînd personajele pe drum sau lăsîndu-le numai cu numele, ca simple epitete. Ana Șoit a publicat primele poezii cu cîțiva ani în urmă. Astăzi ea poate fi socotită una dintre poetele tinere talentate. Și Ana Șoit, ca și Irimie Străuț, urmărește în versuri numai efectul detaliului natural, simplu, fără zorzoane. Poeta știe să descopere poezia acolo unde alții nici n-o bănuiesc. **„O, palmele acestea bătătorite, grele / Impreunate parcă pe veci cu stinca dură / au uneori atîta mlădiere în ele / In mingîierea calmă de liniști și căldură / Sînt seri cînd veselia te-mbie la cămin — / Armonica-i se frînge în brațe pătimaș. / Nu-s alte mîini atuncea să lunece mai lin / Chemînd ca din străfunduri și sufletul părtaș. (Palmele minerului).** Irimie Străuț și Ana Șoit, fii de mineri, trăiesc astăzi tot printre mineri și scriu despre viața acestor oameni pe care amîndoi o cunosc bine.

Merituos este de asemeni **Din toată inima,** volum editat de către Casa regională a creației populare Bacău, — în cinstea celei de-a 15 aniversări a eliberării Patriei noastre de sub jugul fascist. Față de numărul semnatarilor credem că în **Din toată inima** figurează destule nume noi: G. Ciubotaru Silvian, Ion Ghelu Destelnica, Aurel Stanciu, Radu Felecan, Dinu Vasilica, Ovidiu Bibere, A. S. Grigoraș... Plachetele de la Galați și Constanța ni se par nesatisfăcătoare. Nivelul lor artistic e scăzut, unele poezii conținînd locuri comune, imagini încîlcite.

Evenimentul cel mai de seamă al anului 1959 rămîne pentru tînăra poezie apariția antologiei **Sub semnul revoluției.** E reunită sub aceeași copertă o adevărată generație (termenul nu trebuie luat în sens rigid) de poeți. Mai trebuiau adăugați poate Radu Cîrneci, Ion Crînguleanu, Aurora Contescu, Damian Ureche, N. Dragoș, Ion Tugui, Dumitru Rachici, Sebastian Costin și atunci sumarul era aproximativ judicios. Despre unii dintre ei critica s-a și pronunțat. Ion Rahoveanu, Florența Albu, Ilie Constantin, Corneliu Șerban, Sina Dănciulescu, Negoiță Irimie, Leonida Neamțu, Miron Scorobete, Ana Blandiana, Nichita Stănescu, Mihai Negulescu, Constanța Buzea nu pot fi considerați debutanți, în sensul în care vorbeam despre Adrian Munțiu ori Ligia Tamșa. Aici e vorba despre un debut editorial colectiv, care vestește primul volum de versuri al fiecăruia. Există și la unii din acești poeți, ca și la cei care se află abia la început de drum, o permanentă căutare a timbrului propriu. Marile imperative ale vieții noastre contemporane, actualitatea socialistă, lupta pentru pacea și libertatea popoarelor formează mobilul tuturor temelor abordate. Reținem din **Sub semnul revoluției,** pentru patosul ei, în ciuda unor versuri mai modeste, poezia **Partid** de Miron Scorobete: **„In mine te cîntă acei care nu te-au știut / Pălmașii pierduți în convoi secular, / Cerînd, răzvrătiți, sub cerul avar / O dreptate tîrzie la porțile timpului mut. / Vorbesc cu tăcerea celor sfîrșiți în tortură, / A celor ce n-au trădat cu nici un cuvînt / Marele tău adevăr. Și te cînt / Devotat ca flacăra ochilor lor fermi și puri..."**

Varietatea tematică, avîntul tineresc al poeziei debutanților (în stadii diferite) din acest an nu poate totuși suplini o lipsă esențială a unora dintre poeziile publicate în **Sub semnul revoluției, Din toată inima,** în diverse reviste și ziare — caracterul livresc, pseudo-actualitatea lor, așa cum se sublinia și într-un articol publicat în **Lupta de clasă** nr. 3/1959. O poetă, nu lipsită de sensibilitate, Sina Dănciulescu, crescută pe lîngă revista **Steaua** notează: **Metalele iau foc / Pulverizîndu-se prafuI cu mirosul greu. / Focul lui Prometeu da friu meșteșugarilor / cu febra alchimiei / să toarne mereu...** (**In turnătorie** din volumul **Sub semnul revoluției**).

Ce sentiment pot trezi atari versuri neexpresive cititorului simplu? Intervine aici problema cunoașterii vieții de către tinerii scriitori, problema ridicată de tovarășul Nichita Sergheevici Hrușciov în istorica sa cuvîntare de la cel de al treilea Congres al scriitorilor sovietici. Incă puțini tineri poeți vin din mijlocul vieții tumultuoase, adevărate. Mulți cunosc realitatea pe cale indirectă, din cărți, din discuții sterile și nu din contactul nemijlocit cu „terenul". Supără nota de artificial, cu pretenții de profunzime, de mari introspecțiuni, și sensuri neaccesibile „profanilor", în poeziile lui Ion Rahoveanu, Andi Andrieș... Freamătul epocii noastre revoluționare, al avînturilor și aspirațiilor îndrăznețe e înlocuit cu preocupări mărunte, cu o viziune voit intelectualistă. Incerci regretul cînd printre construcțiile fade ale stihuiui, conceput în spiritul lecturilor demodate, descoperi incontestabil talent. Prin ținuta sa intelectualistă, o parte din volumul **Sub semnul revoluției** oferă un peisaj poetic uniform. Temele nu mai au un univers propriu, cum ar fi natural, în cazul unei creații intim izvorîtă din realitatea concretă, ci, imaginile, ideile, procedeele circulă de la un poet la altul cu relative modificări. Dintr-o mentalitate greșită, nu întotdeauna tinerilor li se spune destul de răspicat adevărul. Condițiile de seră, cocoloșirea greutăților începutului s-au dovedit întotdeauna nefaste pentru orice scriitor începător.

Merită să fie subliniat în mod pozitiv faptul că în proză nu poate fi semnalată o asemenea stare de lucruri. **Ningea în Bărăgan** de Fănuș Neagu, **In plină zi** de Vasile Rebreanu, **Privighetoarea** de Petre Stonescu schițele **Cioburi, Cînd se fac amintirile,** ori **Ochelari cu împrumut,** publicate de N. Velea în **Gazeta Literară** și **Luceafărul,** s-au bucurat de atenția favorabilă a criticii și cititorilor.

Fănuș Neagu ne poartă prin locurile cu ciulini ale Bărăganului și bălțile Dunării, unde altădată Panait Istrati își plasase acțiunea povestirilor sale. Personajele sînt deobicei figuri tinere care își găsesc rostul numai după Eliberare. Ele-s mistuite de puternice năzuințe și pasiuni. Cadrul real e amplificat considerabil, proporțiile autenticului mult exagerate. In evidență este scoasă cu precădere o singură trăsătură de caracter. Talentul lui Fănuș Neagu rămîne însă deficitar în ce privește tehnica construcției, armonia detaliilor. Pe aceeași linie Vasile Rebreanu, mai sprinten în dialoguri, dar cam sentimental, realizează narațiuni scurte de un puternic dramatism (**Sub cerul limpede, Mărul, Dialog sumbru**). Stilul folcloric al povestirilor înglobate în volumul **In plină zi,** îl apropie pe Vasile Rebreanu de tradiția prozei ardelenești a lui Slavici și Agîrbiceanu îndeosebi. Petre Stoenescu are proprietatea notației simple, a descrierilor firești. Prin relatări aparent obișnuite el te duce spre un desnodămînt zguduitor. In construcția personajelor, Petre Stoenescu plătește încă tribut acelui soi de schematism propriu numai debutanților, cu filozofări naive și metafore bombastice. Nicolae Velea, cu toate că nu intră în categoria celor care au debutat cu volume în 1959, a reușit să se remarce, pînă în prezent, ca un tînăr prozator înzestrat. In universul obișnuit, prozatorul găsește puternice resurse epice care nu au nevoie de nici un fel de amplificare. Dar tocmai această plasare tendențioasă în obișnuit dă uneori senzația de neobișnuit, de nereal. (vezi **Ochelari cu împrumut**). Se observă tendința de schematizare rigidă a complexității fenomenelor vieții în lucrările unor dramaturgi începători ca: Aurel Stoian și Mariana Pîrvulescu.

Am întîlnit și debutanți, prozatori mai ales, ca muncitorul Niculae Ghercu, de la Complexul C.F.R. Grivița-Roșie, apăruți o singură dată în **Gazeta literară,** într-un număr scris de cititori și apoi uitați. Schița **Pe gînduri** de Nicolae Ghercu vădea talent. Ce s-a întîmplat cu el? Ades publicațiile noastre centrale, uneori și **Luceafărul,** publicînd o dată pe un tînăr scriitor necunoscut, cred că și-au făcut datoria. Asta nu mai înseamnă debut. Peste un an sau doi, cînd altă revistă îl va redescoperi, el va fi din nou... debutant. Schițele și nuvelele tînărului prozator de care ne-am ocupat, se caracterizează, prin cîteva coordonate oarecum noi: pasiunea faptului autentic, pasiunea noului din viață, stilul oral, ritmul trepidant.

Despre cărțile apărute la Iași, aparținînd poeților Florin Mihai Petrescu, Andi Andrieș și Horia Zilieru, promitem să revenim într-un articol viitor.

Mai semnalăm în dramaturgie apariția lui Paul Everac și Dorel Dorian, cu piese ce au stîrnit interesul publicului spectator și-i anunță ca pe dramaturgi de perspective, a lui C. Teodoru, Radu Theodoru, Aurel Storin, a ziaristelor Mariana Pîrvulescu și Simon Magda, — asupra cărora nu stăruim deoarece în cronicile dramatice apărute în revista noastră ele au fost analizate. In critica literară semnalăm nume noi ca Ion Rotaru, Gh. Ciompec, Pavel Ruxandoiu, Gabriel Dimisianu, D. Cesereanu, Pompiliu Marcea, Eugen Simion și alții asupra activității cărora revista noastră va reveni în numerele viitoare.

Urmărită în zonele ei cele mai noi, literatura noastră realist-socialistă ni se dezvăluie plină de speranțe.

Gh. Achiței

Alexandru Barna

STEAUA fără NUME

Pastel nocturn

M-am urcat pe Tîmpa să culeg stele
Și parcă fugeau de mine, sau eu de ele.
Era seară. Am privit spre oraș, înapoi.
De jur împrejur numai stele, o, cît de multe un roi,
Pe un turn înalt era ancorat un luceafăr,
Lumina lui radia pînă departe. Era mîndru și teafăr.
Colțurile lui păreau îmbrobodite cu zare.
Iar sub el se-auzea duduit monoton de tractoare.
In jurul meu, greierii măcinau liniștea nopții tîrzii,
Pe cer, luna părea îmbrăcată cu palide ii...
La „Steagul" farurile camioanelor brăzdau noaptea adîncă.
Concasoarele „Temeliei" mușcau năpraznic din stîncă,
Războaiele „Partizanului" băteau ritmice și sonore
Lunile-s zile,
zilele-s ore.

Omule!
Măsoară pulsul acestor comori,
Ascultă cîntecul lor — mii de viori,
Veghează, fii treaz! Pe pămînt,
Păsări de noapte mai sînt.

Avuție

Rămîi pierdută dragoste dintîi,
Ca lacrima prelinsă și tîrzie.
Părerile de rău nu-și mai au rostul,
Trecutul dureros nu mai învie.

Poema ta mi se ascunde-n gînd
Ca vîntul serii-n pletele-ți bogate.
Cînd împleteam și dragostea și vis,
Cînd ne iubeam — atunci aveam de toate.

Șezătorile „LUCEAFARULUI"

— Semnificația unui bilanț —

Intîmplarea a făcut ca ultima șezătoare din acest an (ultima cel puțin pînă la ora cînd inserăm aceste rînduri) să fie într-un fel și o sinteză a tot ce au avut mai bun aceste manifestări organizate de revista noastră. Șezătoarea a avut loc la secția feroviară a Institutului de construcții din București și ea s-a caracterizat printr-o organizare excelentă, afluență de public, maximum de receptivitate față de poezie.

Credem că nu e lipsit de interes un scurt bilanț al șezătorilor organizate de revista noastră în decurs de un an. Cifrele însele vor ține locul oricărui comentariu:

— Șezători: 50, adică 4 pe lună;

— Participanți: Peste 25.000.

— La aceste șezători și-au dat concursul peste 40 de poeți, printre care: Cicerone Theodorescu, Maria Banuș, Radu Boureanu, Veronica Porumbacu, N. Tăutu, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Victor Tulbure, Eugen Frunză, Tiberiu Utan, Letay Lajos, Ion Brad, Ion Horea, T. Balș, Violeta Zamfirescu, N. Stoian și alții.

— S-au citit cam 12 poezii la fiecare șezătoare, ceea ce înseamnă 432 poezii, aproape 10 volume. Deci, aproape 10 volume de poezii au fost cunoscute de zeci de mii de oameni.

Cine spune că receptivitatea publicului la poezie a scăzut? Iată, cifrele dovedesc contrariul. Poezia are în țara noastră un număr tot mai mare de iubitori. Aceasta presupune însă și o mai mare receptivitate din partea poeților la cerințele cititorilor, la cerințele vieții. Trebuie să spunem că în acest sens, asemenea manifestări au fost deosebit de bogate în învățăminte pentru autorii care au participat la ele.

N. STOIAN

Cenaclul literar „M. Eminescu"

Cenaclul literar „M. Eminescu", de pe lîngă Casa de cultură a studenților „Grigore Preoteasa", a avut în cursul anului 1959 o bogată activitate. Lucrările citite în ședințe sînt selecționate în așa fel, încît să poată oferi o imagine cît mai complexă și mai clară asupra posibilităților și talentului autorului. Numai de la deschiderea anului școlar universitar 1959/1960, pînă în prezent, au fost discutate poezii de Ilie Constantin, Dimitrie Rachici, N. Dragoș etc. Ele aduc imagini noi din viața patriei noastre în plină transformare socialistă, din viața tineretului din uzine, fabrici, de pe ogoare sau a tineretului studios. Supără însă, uneori, aerul livresc, intelectualist al unora dintre aceste producții. Și Ilie Constantin și N. Dragoș au o preferință exagerată pentru filozofările în sine, oarecum sterile. De aceea cînd Dimitrie Rachici a citit în una din seri versuri de altă factură și vigoare, el a fost primit cu entuziasm, în ciuda faptului că aceste versuri nu erau îndeajuns de realizate. Se simțea însă în ele un filon de autenticitate, de viață adevărată, generatoare de emoții.

Tendința spre livresc, cunoașterea insuficientă a realității, a fost și mai evidentă într-o piesă citită de Sebastian Costin. Mobilul piesei era același ca și în Jocul de-a vacanța de Mihail Sebastian. Dar în vreme ce la M. Sebastian evadarea eroilor din realitate avea un sens major, era determinată de anumite condiții istorice specifice, în piesa amintită totul părea plat, inexpresiv și confuz.

E regretabil că mulți scriitori ce și-au luat angajamentul să ajute munca cenaclului n-au venit niciodată printre studenții — tineri scriitori.

EM. ENACHE

CUVINTE POTRIVITE ȘI... ÎNCRUCIȘATE

De Anul Nou

ORIZONTAL: 1) Are un an și două fețe — Verbul precedentului în dublu sens; 2) Sărbătorire pentru primele două litere; 3) Are doi ani și se poartă în excursii; 4) Asta are un an și se poartă tot în excursii — Merge cu Magnitogorsk; 5) Lîngă una — N-are decît un an, dar e capitală! 6) Mic și urechiat — Scriitor bănuit; 7) N-a fost nimic de capul întregii familii, dar mai ales de capul unuia — Doi ani, la romani; 8) Un soi de palmier care nu-i îngust! — Aici, un nume rusesc; 9) La jocuri de noroc și la zăpadă; 10) Ciobani care se miră de ziua trecută — Amprentă pe omăt.

VERTICAL: 1) Pelerină perimată... — Țigan pușchinian; 2) Are doi ani, deși Remus Luca a scris-o acum șase ani! 3) Diminutiv pentru autoarea „Vîrstelor anului" — De seamă, de mînă sau... pe față; 4) Roman de Sadoveanu — Rege în Italia, acum o mie de ani; 5) Ca să te liniștești — Supți! 6) Fără Tavi n-are nici un rost... 7) Bate-n lemn ca să ți se deschidă — In materie de ani îl deține Matusalem; 8) Primus inter pares, poate fiindcă e singurul din 12 care are un an! — Tînăr prozator, la plural; 9) A dat Nae lovitura! 10) Aer comprimat — Deși n-are decît un an, a fost eroina unui amor celebru!

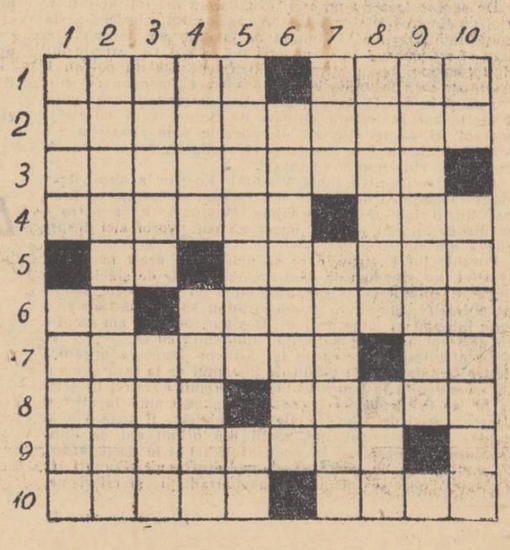

Pagini glorioase din istoria poporului

VIETNAMEZ

DUMITRU CORBEA

Istoria poporului vietnamez începe cu patru mii de ani în urmă, cu legendara dinastie a celor optsprezece regi Hung. Un munte din lanțul Cordilierilor poartă numele acestei dinastii. Legenda populară vietnameză spune că primul Hung s-a născut din dragostea unui dragon cu o zînă și de aici a rămas credința că regii Hung sînt urmașii dragonilor și zînelor, căpătînd prin aceasta atribute divine, suprapămîntene.

Sînt legende cu Hung al VI-lea și cu Hung al XVIII-lea. Sub Hung al VI-lea țara a fost invadată de cuceritori străini. Regele se retrăgea prin munți. Îi apare atunci înainte un copil de trei ani și îi cere o suliță și un cal de fier. Copilul adună poporul și îi bate pe năvălitori, eliberează țara.

Pe muntele Hung se mai văd și astăzi urmele unei cetăți, unei întăriturî. Pe acest munte își au mormîntul cei optsprezece regi. „Templul de mijloc" și „Templul Puțului" au fost ridicate de ultimul rege legendar. La „Templul Puțului" veneau să se spele cele două fete ale regelui. În popor s-a crezut multă vreme că apa acestui puț are puteri miraculoase, pentru a vindeca multe boli și a face multe minuni, întocmai ca apele unei alte fîntîni, care are și mai mare vechime, Pyrène, din cetatea Corintului, ale cărei ape, ce vin de sub Templul lui Apollo, curg și astăzi, de multe mii de ani.

Și n-aș vorbi despre istorii și legende dacă n-aș fi vizitat Republica Democrată Vietnam, începînd cu Paralela 17 și sfîrșind cu legendarul Dien-Ben-Fu, în nord, în inima pădurilor și munților.

Pe muntele Hung începe istoria veche a poporului vietnamez, iar la Dien-Ben-Fu începe istoria nouă, modernă, democrată și socialistă. Dien-Ben-Fu reprezintă, pentru poporul vietnamez și pentru toate popoarele împilate de colonialism, ceea ce a reprezentat Stalingradul în Războiul de Apărare a Uniunii Sovietice.

Din anul 40, războiul condus de surorile Trung împotriva ocupației feudalilor chinezi și războiul din 939, condus de viteazul erou național Ngo-Quyen, care a dus la eliberarea Vietnamului de sub jugul hanilor lacomi și tirani, istoria acestui popor n-a cunoscut un eveniment mai important ca victoria împotriva colonialiștilor francezi din primăvara anului 1954, împotriva eroinei-regine Trung-Trac, împăratul chinez de atunci l-a trimis pe vestitul general Ma-Vien, care învinsese și cucerise Japonia. După trei ani de lupte grele poporul vietnamez a fost învins din nou.

Răscoalele populare s-au ținut lanț împotriva ocupației feudale chineze. Se urma tradiția de luptă a celor două surori Trung. Poporul le diviniza. În cinstea lor s-a și ridicat în secolul XV un templu la Hanoi. Cele două statuete din templul din Hanoi le reprezintă pe cele două eroine, îngenunchiate, îmbrăcate în purpură strălucitoare.

După două secole se ridică altă eroină, Trien-An, dar este repede înfrîntă de armatele hanilor guvernatori. În secolul VI este înfrîntă și răscoala condusă de Ly-Bon. O altă răscoală izbucnește în secolul VII și este condusă de viteazul Thuc-Loan. Și această răscoală este înfrîntă. Numai răscoala condusă de Ngo-Quyen, în anul 939, n-a putut fi înfrîntă. Poporul a reușit să se elibereze de sub jugul feudal chinez. Și împotriva lui Ngo-Quyen s-au trimis trupe și vestiți generali de către feudalii chinezi, dar poporul vietnamez a luptat eroic, ca în legende, și a biruit.

Și în secolul XIII a luptat cu vitejie soldatul vietnamez, împotriva invaziei mongole. Hoardele de aur au covîrșit prin număr. Dinastia mongolă Yuan, întronată în China după ce China a fost cucerită, în Vietnam n-a putut dura decît un sfert de veac (1257-1284).

În secolul al XV-lea are loc din nou invazia hanilor chinezi. Împotriva acetei invazii se ridică din nou poporul, condus de legendarul erou Le-Loi. În memoria lui s-a făcut Lacul Mic din Hanoi. Legenda spune că pe acest lac eroul se plimba în barcă cu iubita, după ce-i biruise pe hani.

În secolul XVIII năvălesc japonezii în Vietnam. Un alt erou conduce lupta poporului. Acest erou se numește Quang-Trung. Poporul i-a bătut pe japonezi. Țara a fost eliberată din nou.

Pe la jumătatea secolului al XIX-lea are loc invazia franceză. De fapt nici n-a fost o invazie, ci o debarcare de trupe. Debarcarea s-a făcut în ascuns, fără știrea poporului, prin trădarea unui rege din dinastia Nguyen, instaurată în anul 1802, după victoria lui Quang-Trung împotriva japonezilor. Această dinastie a trădat mereu poporul. Șirul trădărilor acestor regi merge pînă la Bao-Dai, valetul comisarilor și generalilor imperialiști, care terorizează pe toți patrioții de la sud de Paralela 17. La sud de Paralela 17 funcționează ghilotina, spînzurătoarea și plutonul de execuție. Foști ofițeri naziști, criminali de război, își pun în aplicare și aici metodele de la Buchenwald și Auschwitz. Crimele săvîrșite în lagărul de la Fhu Loi, prin otrăvirea a mii de patrioți, care au luat parte la luptele împotriva colonialismului, au zguduit întreaga lume civilizată.

Despre suferințele poporului din sud poate vorbi una din eroinele luminate ale Vietnamului, pe nume Tran Thi Nahm, poreclită Ly. Ly este fată de țărani săraci, din sud. În anul 1952 ia parte la prima luptă. E viteză. Vrea să lupte împotriva împilatorilor, vrea să moară cum i-a murit și logodnicul, apărîndu-și țara. După Convenția de la Geneva începe calvarul acestei mici eroine, care n-avea decît 22 de ani atunci. Este arestată de ofițeri naziști și francezi, este schingiuită îngrozitor pentru a denunța și pe alți patrioți, dar ea tace. I se smulge carnea, i se taie bucăți din trup, dar ea tace. În anul 1958 reușește să fugă în nord plină de răni, mai mult moartă, adusă de tovarășii săi de luptă, prin junglă, în spate. Avea 26 de ani și cîntărea 30 kilograme. Pe Ly n-am văzut-o. Era încă la spital, în stare gravă, sub îngrijirea medicilor. Nici n-am cutezat să cer s-o văd. Mi s-a spus despre ea tot ce a pătimit și atunci mi-am închipuit-o cum arată. Am văzut-o la Paralela 17, într-o noapte, după o ploaie bună, tropicală, în septembrie 1959. Aici m-am întîlnit cu o fată care avea tot 22 de ani, cît avea Ly în anul 1954, după armistițiul convenit la Geneva. Pe fata pe care am întîlnit-o la Paralela 17 o cheamă Nguyen-Thi-Hong. Are un năsuc mic, puțin cîrn, părul negru ca abanosul, obrazul neted și delicat, ochii ca niște străluciri de antracit, micuță, slabă. Cred că Hong, acest trandafir al Asiei de sud-est, căci așa se traduce numele ei în limba vietnameză, în limba Kin, nu cîntărea nici ea mai mult de 30 de kilograme. Am stat de vorbă cu ea și cu alți patrioți din sud. Mi-au povestit multe ceasuri despre multe crime și fărădelegi ale colonialiștilor și baodaiștilor. Un patriot mi-a povestit cum a fost băgat, împreună cu alți patrioți, într-o groapă adîncă, strîmtă, acoperită cu bușteni și pămînt, care ținea loc de închisoare. Ploile umpleau groapa cu apă și patrioții, pentru a nu se îneca, își țineau gurile lipite de bușteni, de „acoperiș". Unul avea degetele tăiate, unghiile scoase. Mi s-a spus că la mulți li se tăiau mîinile, picioarele, li se smulgea limba din gură sau li se înfigeau cuțite și sulițe în carne, li se jupuiau părți din corp. Unora li se da să mănînce din propria lor carne. S-a ajuns pînă acolo încît, sub pedeapsa cu moartea, patrioților închiși li se da să mănînce din carnea tovarășilor lor de luptă.

Sate întregi au fost arse, locuitorii lor — ridicați, închiși, așa cum s-a întîmplat cu satul lui Nguyen-Thi-Hong. Ascultam și mă gîndeam la Oradour, la Lidice, la Varșovia și la mii de sate și orașe arse și nimicite de naziști, în cel de al doilea război mondial. Așa a fost ars satul vietnamez Huong Dien și alte sate. Toți locuitorii au fost arestați, cei mai mulți — împușcați, ghilotinați, spînzurați. Pe toate drumurile, la toate răspîntiile erau înșirate cadavre, oameni torturați, pentru a îngrozi, pentru a înfricoșa poporul, dar poporul nu s-a îngrozit, nu s-a înfricoșat.

Am ascultat și povestea oamenilor înșelați de trupele franceze în retragere, în sud. În special au fost mințiți catolicii. Li minteau ofițerii, maicile benedictine, misionarii și preoții lor. Li se spunea că vor fi uciși de comuniști, dacă rămîn în nord, vor fi torturați și li se vor dărîma bisericile. Dar poporul nu voia să plece. Armatele în retragere i-au forțat să plece pe mulți, din regiuni întregi. Îi evacuau sub pretextul luptelor care se pregăteau în acele regiuni și îi mînau spre sud. Li se spunea că Fecioara Maria s-a retras și ea cu trupele franceze, cu domnul guvernator, cu Bao Dai și mandarinii săi. Numai Budha rămînea în nord... Budha nu se refugia cu trupele franceze...

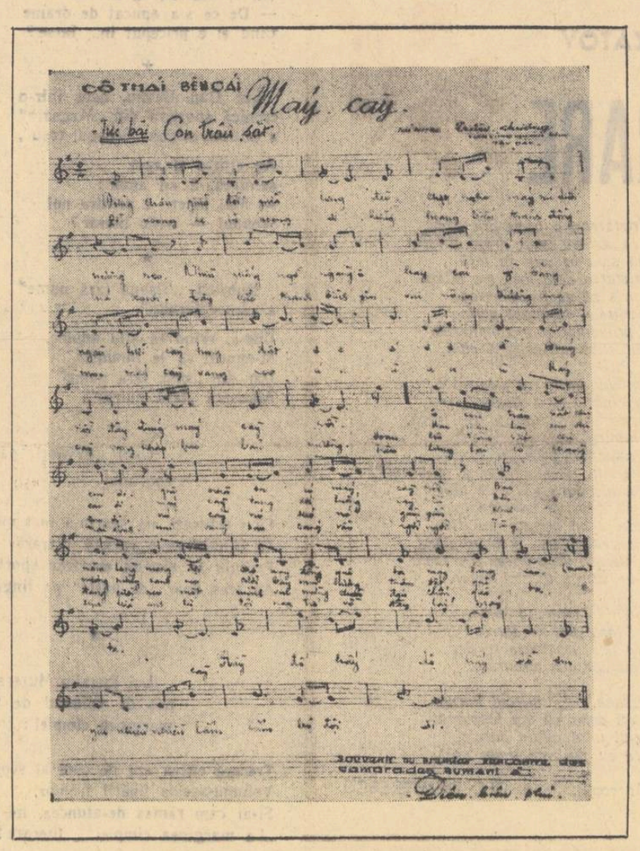

Acum, în sud, catolicii vietnamezi cerșesc o mînă de orez de la catolicii francezi. Dar aceștia nu au ce le da și îi lasă să moară de foame. Acei care cer să vină în nord, la casele lor, la pămîntul lor, sînt bătuți, sînt arestați. Și oamenii tac. Își dau seama că au fost înșelați. Își dau seama de toată minciuna cu Fecioara Maria și de raiul din sud, care este raiul lui Ngo-dinh-Diem, raiul mandarinilor și proprietarilor francezi, bancherilor, negustorilor. În acest rai nu pot trăi decît acei care împilează, decît acei care exploatează. Este raiul exploatatorilor și asasinilor. În acest rai au venit naziști, criminali de război, aventurieri, lepădăturile de pe tot pămîntul.

Vorbea încet Nguyen-Thi-Hong — trandafirul — și eu o priveam și îi turnam din vreme în vreme ceai în ceașca ei de pe masă. Ea sorbea și iar povestea. Avea răni pe picioare. Patru luni a mers prin junglă, pe culmile Cordilierilor, din creastă în creastă, zi și noapte. Mergea de la un trib la altul. Tinerii din fiecare trib o conduceau la alt trib, o dădeau în primire pentru a fi dusă mai departe. De multe ori era nevoită să stea în junglă, să doarmă în copaci de frica tigrilor, leilor și panterelor, de frica șarpelui boa și a pythonului. Dormea în arborele de tămîie, în arborele de fier, în lim și santal, în bambuși sălbatici. S-a tîrît pe mîini, pe genunchi. Privea mereu nordul. În nord era viața, în sud era moartea, teroarea, foamea. Privea și vedea strălucirea stelelor în cinci colțuri, vedea flacăra nestinsă a steagurilor roșii, revoluționare, sub care a luptat poporul. Nguyen-Thi-Hong a fugit de iad, a căutat libertatea. A fugit de la un mandarin, care avea o sută de sclavi, o sută de servitori. Și ea era una din sclavele acestui exploatator. Era bătută, ocărîtă, umilită și atunci s-a hotărît să fugă. A fugit noaptea și a intrat în jungla plină de fiare, de șerpi, de elefanți și bivoli sălbatici. Nu s-a înfricoșat.

A doua zi aveam să văd cu ochii mei cartea de vizită a guvernanților din sud, de peste rîul Hien-Luong. Pe un placat mare de scîndură am văzut scrisă o lozincă. Mi s-a tradus:

Cine atentează la proprietatea stăpînului este trădător de patrie.

Lîngă lozinca din sud a apărut un „bao-ve", un soldat în uniformă.

În fața acestei lozinci, în Republica Democrată Vietnam, se află altă lozincă:

Nord-sud — un singur cămin.

Două lozinci, două lumi. Una, cea din sud, reprezintă permanentizarea robiei, iar alta, cea din nord, reprezintă libertatea, unificarea pașnică, prin tratative, patriotismul fierbinte al întregului popor. Am văzut și un desen lîngă pancarta cu lozinca patriotică: o țărancă privește spre sud. Ea reprezintă femeia despărțită de familia ei, de copiii și rudele ei. Ea înfățișează familia din nord, care privește îndurerată la familia din sud, la familia mare a poporului de țărani și argați, de pescari și muncitori pe plantațiile de cafea și cauciuc ale exploatatorilor francezi și indigeni. Mi s-a povestit și un alt episod. O femeie a venit în nord, dar copiii i-au rămas în sud. Femeia venea adesea și privea spre sud, pentru a-i trece dorul de copii. Privea și plîngea, întindea mîinile, ca și cum și-ar fi îmbrățișat odraslele. Vedea satul ei și se liniștea. Nu-și putea vedea copiii; călăii ar fi arestat-o imediat, dacă s-ar fi dus, dacă ar fi trecut rîul Hien-Luong.

Priveam sudul și mă gîndeam la cele auzite în noaptea aceea. Îmi treceau prin minte numele celor doi călăi ai patrioților vietnamezi, cozile de topor ale colonialiștilor. Bao Dai și Ngo-dinh-Diem. Mă gîndeam la consilierii militari americani, la febrilitatea construirii de baze militare de către atîtătorii la război.

Poporul vietnamez vrea pacea. I-am văzut pe vietnamezi cum urmăreau

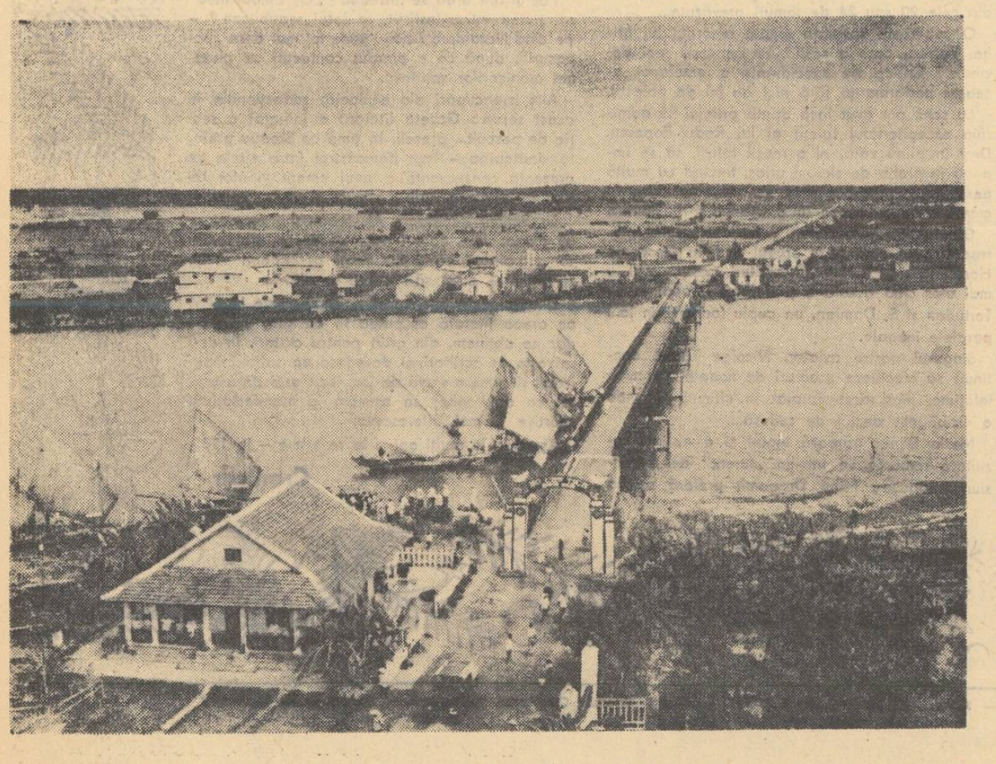

Podul care unește cele două maluri ale rîului Hien-Luong

O mamă vietnameză, privindu-și satul ei din sud.

vizita tovarășului Hrușciov în Statele Unite, i-am văzut cum muncesc și se instruiesc. În sud este crimă de stat dacă atentezi la proprietatea privată, iar în nord, nu numai că s-a înfăptuit reforma agrară, dar s-a început și colectivizarea agriculturii. Fermele de stat au constituit primele forme socialiste, ca avere a întregului popor. Am vizitat o fermă care are cele mai variate culturi: manioc, cauciuc, ananas, furaje pentru vite, iar pe o mare suprafață am văzut arbuștii tineri de cafea. Și cînd te gîndești că francezii spuneau că indigenii nu vor putea cultiva nici cafeaua, nici cauciucul... Erau plantele nobile ale Vietnamului, care nu puteau aduce venituri grase decît colonialiștilor. Ei acaparau pămînturile vietnamezilor pentru aceste culturi. Pe nimica toată le cumpărau pămîntul, mai ales cînd erau secete și inundații. Oamenii își părăseau satele, pentru a nu muri. Intrau ca muncitori agricoli, pe nimica toată, numai pe-o lingură de orez, la domnii mari proprietari, catolici, care le împărțeau robilor, la sărbătorile creștinești, cruciulițe și cîte o carte ilustrată cu Sfînta Fecioară... Atît le dădeau robilor. Domnii proprietari se rugau și ei, poate, Sfintei Fecioare, dar nu pentru fericirea flămînzilor, ci pentru fericirea lor. Se rugau, de exemplu, să dea cerul cît mai multe calamități naturale, pentru ca ei să poată acapara cît mai mult pămînt și să aibă cît mai multe brațe ieftine de lucru pe domeniile lor. Nu-i vorbă, îl puteau ruga și pe domnul guvernator francez, tot catolic și el, tot conațional, să lase, de exemplu, digurile multă vreme nereparate după o inundație, ca locuitorii să părăsească locurile din Deltă, să le vîndă și să-și caute alte ocupații...

Dar nu numai la Paralela 17 am văzut asemenea ferme de cafea, cauciuc, citrice. Peste tot am văzut, din sud pînă în nord, pînă în inima munților, unde se fac adaptări la climă, experiențe deocamdată cu unele plante de șes. Am văzut cum lucra muncitorul vietnamez în plantația de cauciuc, l-am văzut cum colecta lichidul viscos. Am intrat și în atelierele de colectare și am văzut cauciucul brut, în baloturi de cîte 50 kilograme, am văzut și foile care compun un balot, fiecare de cîte 10 kilograme, scoase proaspăt din camera de fum. Am vizitat și gospodăria colectivă din satul Vinh-Kim, de pe malul Oceanului Pacific. Tot satul a intrat în colectivă. Muncesc în colectiv 308 familii. Au 547 de bivoli de muncă. Au 100 ha. semănate cu manioc, au 200 ha. de livezi și zarzavaturi. M-au întîmpinat pionierii școlii, colectiviștii, profesorii. Directorul școlii, adresîndu-mi-se, se adresa, de fapt, poporului nostru. A vorbit de fraternitatea popoarelor din marea familie socialistă. În clipa aceea nu mai simțeam că țările noastre sînt atît de departe una de alta, mi se părea că sînt la o gospodărie colectivă din țara noastră. Familia socialistă nu cunoaște distanțele, mai ales cînd TU 104 te poate duce într-o singură zi de zbor pînă la Hanoi, dacă s-ar inaugura un astfel de transport. Îl ascultam pe director și parcă vedeam ceea ce spunea. „Nu-i mult de-atunci cînd regimul feudal ne ținea în cea mai neagră noapte a mizeriei, cînd dezastruosul război agresiv al colonialiștilor ne aducea atîtea nenorociri și atîta jale, cînd copiii noștri erau lipsiți de școli, supuși permanent foamei, bolilor și morții. Acest timp blestemat a trecut pentru totdeauna și nu se va mai întoarce niciodată".

Trecînd la rolul pe care l-a jucat școala în trecerea la socialism a satului întreg, directorul a spus:

„În clipa de față satul nostru este în plin mers înainte, pășind hotărît pe drumul socialismului. La înființarea cooperativei agricole de gradul întîi a avut un rol de mare importanță și școala noastră".

A vorbit apoi de înlăturarea analfabetismului, de întrebuințarea timpului liber al elevilor și practica muncii lor, despre terenurile experimentale, despre ajutorul pe care îl dau elevii colectiviștilor, la strînsul recoltelor, etc. Și-a încheiat cuvîntarea cu un mesaj pentru poporul romîn:

„Fericirea noastră este și mai mare atunci cînd ni-i dat s-auzim și să vedem cum se conjugă și se armonizează munca noastră comună pentru clădirea celei mai frumoase societăți umane. Terminînd, vă rămînem îndatorați dacă vă veți face interpretul nostru față de poporul romîn, pentru a-i transmite călduroase și prietenești urări de fericire".

Țările frățești, socialiste, nu trimit vietnamezilor bombe atomice sau otravă pentru a omorî oamenii. Ajutorul se dă pentru refacere, pentru construcții, pentru economie.

Republica Populară Chineză le-a construit mai multe fabrici. Și Republica Cehoslovacă le construiește o fabrică de zahăr, la Vinh. Am văzut medici bulgari, romîni, cehi și maghiari, polonezi și sovietici. Am văzut în ce condiții eroice muncesc și trăiesc medicii romîni de la Thanh-Hoa, i-am văzut pe inginerii romîni care lărgesc capacitatea fabricii de ciment din Haiphong, am văzut cum se ridică școli, spitale, cum se clădesc orașele arse și distruse de război.

Cu eroism luptă și muncește poporul frate vietnamez. Dar pentru a vedea și a înțelege mai bine această luptă, acest eroism, i-am rugat pe tovarășii de la Uniunea Scriitorilor și Institutul de Relații cu Străinătatea să-mi înlesnească vizitarea localității Dien-Ben-Fu, care a însemnat sfîrșitul dominației franceze. În acești munți n-a mai biruit un copil de trei ani, ca pe vremea lui Hung, ci întreaga tinerete a poporului vietnamez. Partizanii, patrioții vietnamezi nu aveau nici avioane, nici tancuri americane, nici tunuri grele. Ei luptau cu arme, de multe ori primitive, cu arcul, bolovani rostogoliți din munți, țepușile și capcanele așezate pe drumurile și locurile pe unde știau că umblă francezii. De multe ori au luptat cu măciuca și cuțitul, cu toporul și sulița. Luptele au durat aici 36 de zile. Francezii au pierdut multe divizii de soldați comandate de generalul De Castres. Feudalii chinezi l-au trimis împotriva reginei Trung pe generalul Ma-Vien, iar colonialiștii l-au trimis pe De Castres, care a sfîrșit prin a ridica mîinile în sus în fața citorva grupe de patrioți vietnamezi.

Colonialismul n-a putut fi salvat nici de parașutiști, nici de vase de război, de nimic. Am văzut monumentul eroilor din aceste locuri. E sus pe deal, în junglă. Monumentul a fost ridicat pe locul unde s-a sfîrșit ultima rezistență franceză. Două tancuri grele mai rămăseseră, pe culme, într-o poziție greu de cucerit. Doi ostași ai armatei de eliberare, doi tineri vietnamezi, s-au tîrît pînă la tancuri și le-au oprit, atacîndu-le cu grenadele de mînă. Aici au murit cei doi eroi—și poporul a ridicat în memoria lor un monument. Am vizitat și adăpostul de fier al generalului comandant. Voiam să văd locul în care s-a predat acest viteaz general care a ieșit din culcușul lui cu mîinile ridicate, înfricoșat, galben, implorînd milă și iertare.

Am văzut multe urme de război pe aici. Mai explodează mine puse de francezi, omoară încă vite și oameni. Am văzut căști franceze pe lîngă casele locuitorilor tai și sa. Sînt întrebuințate ca vase din care mănîncă porcii și cîinii. Am văzut și altceva la Dien-Ben-Fu. Am văzut cum obuzele și fierul vechi al tancurilor franceze este transformat în unelte agricole, casnice. Se fac pluguri, cuțite, topoare, seceri. Se fac piese mecanice de schimb pentru diferite mașini. Foștii ostași, foștii patrioți luptători pentru eliberare, s-au transformat în muncitori, în strungari, în tăietori de păduri, în agricultori. S-au însurat, și-au adus nevestele și copiii și au durat locuințe. În fiecare zi smulg junglei noi porțiuni de pămînt pentru agricultură. Dau foc la bălării, taie pădurea, prelucrează lemnul scump de lîm și santal, lemnul de fier.

Și aici am văzut ajutorul frățesc al țării noastre. Am văzut cele șapte tractoare românești, cu tăbliță pe care scrie: **Fabrica de tractoare „Ernst Thälmann", Orașul Stalin.** Cu aceste tractoare și cu tîrnăcoapele s-a desțelenit pămîntul virgin al junglei pe mii de hectare, transformate în orezării, în livezi și grădini de zarzavat, în cîmp de experiență botanică. Aici am văzut manioc uriaș, trestie de zahăr uriașă, bananieri și banane neobișnuit de bogate de pe o singură plantă. Dar aici am mai avut și altă surpriză împreună cu tovarășul Ludovic Boer, fostul însărcinat de afaceri al țării noastre la Hanoi. Corul exploatării agricole de stat ne-a prezentat un program de cîntece. Corul ne-a cîntat și cîntecul făcut în cinstea tractoarelor românești. Textul și muzica au fost scrise de compozitorul Tran-Chuong. Cele șapte tractoare au fost dăruite poporului vietnamez de către delegația guvernamentală română, în frunte cu primul ministru, tovarășul Chivu Stoica, care a vizitat Republica Democrată Vietnam.

Cîntecul poartă titlul „Tînăra fată tai și tractorul", iar ca subtitlu „Bivolul de oțel". Iată textul, scris tot de compozitor:

Tînăra fată tai se oprește pe colină
Și ascultă huruitul tractorului pe cîmpie.
Privește și se miră cum brăzdează pămîntul.
O! Oh! Surioarelor! Acesta este tractorul!
O! Oh! Surioarelor! Acesta este bivolul de oțel!
În sfîrșit, are și satul nostru natal un tractor.
Ani mulți și îndelungați l-am așteptat.
Astăzi hurule motorul pe cîmpiile noastre.
Hei! Tovarăși soldați! Mi-i drag acest tractor!

O! Surioarelor! Pădurea se transformă în cîmp albastrul de orez.
Nord-vestul trăiește în pace și fericire.
Orezul crește din belșug pe întinderile fermelor.
Tractoarele cîntă o muzică nouă,
Iar glasul lor înveselește cătunele îndepărtate.
Veniți surioarelor și vedeți cum ară tractorul.
Pădurea de lîngă cîmpie treamătă
Și o aromă dulce se ridică din arătura orezăriilor noastre.

Bravo, bivole de oțel!
Bravo, mașină care cinți și răstorni brazda
Ca și cum ai saluta pămîntul nostru natal.
Tractorul este condus de un tînăr chipeș.
Pe cascheta lui strălucește steaua de aur.
Priviți! Un tovarăș de arme conduce tractorul.
Hei! Tovarăși de arme! Mi-i drag acest tractor!

Vladimir SOSIURA

Acea noapte înstelată

O noapte-nstelată și drumul pe șplai
Prin iarna cu albe omături.
Mergeam ca prin vis. Ți-amintești cum pluteai,
Vrăjită zimbindu-mi alături?

Zburînd printre pomii de chiciură grei,
Pierea-n galerie metroul,
Tîrîndu-și pe-ntinsul covor de scîntei
Al străzilor ninse, ecoul.

Un vis părea toate-n decorul nocturn,
Și largile străzi riverane,
Și vechile ziduri și ceasul din turn,
Și lungul virtej de claxoane.

Și tot ce-mi rămîne în minte neșters,
Și tot ce numim fericire.
Cu tine-mpreună mereu aș fi mers
În iarna aceea-n neștire.

Azi toate-mi vin iar fermecate în gînd,
Deși ești aici, lîngă mine.
O, ceasul din Kremlin prelung răsunînd
Și-n noapte lăsînd să plutească pe rînd
Bătăile clare și pline!

În românește de IOANICHIE OLTEANU

Interviu cu Anul Nou

Un interviu cu „Anul Nou" este — mi se pare — un lucru dificil chiar şi pentru cel mai isteţ reporter. Degeaba te înarmezi cu o „delegaţie" de la redacţie, pentru că abia pornit la drum nu ştii încotro s-o apuci, nici unde să-l cauţi şi nici unde să-l găseşti. O iconografie de carte poştală ilustrată, multiplicată la tipar înalt, ne-a obişnuit să-l înfăţişeze ca pe un înger din Quatrocento, gol şi dolofan, cu o leduncă în curmeziş, de la umăr la şold, pe care scrie anul anunţat la zi-ntii, în clipa cu pupături din jurul meselor cu vin şi friptură de curcan la ceasul — după datină — douăsprezece şi o secundă.

Ne-am învrednicit şi anul trecut să-l căutăm (tot pentru un interviu) dar n-a lipsit mult să ne facem de basm. Optind pentru un interviu metaforic, ne-am înfăţişat în seara revelionului la maternitatea din Giuleşti, dorind să aflăm numele primului născut al anului, cel venit pe lume la

ceasul douăsprezece fix. Dar născutul era fetiţă şi ne-a venit cam peste mînă să-i trecem numele, după tipicul gramaticii, la genul feminin. Să-i fi spus Ana Nouă?! Ne-am dat bătuţi, dar iată că nici n-au trecut cele 365 de zile şi pocinogul iar a căzut pe noi. Ni s-a spus: „din pămînt, din iarbă verde, caută, nenişorule, Anul Nou şi ia-i un interviu". Unde să-l aflăm? Am întrebat la „Informaţiile Telefoanelor", la serviciul care-ţi dă la cerere orice vrei: rezultatul pronosport, rezultatul pronoexpres, loto-ul central, mersul trenurilor, programul filmelor şi teatrelor, dar după ce-a sunat clopoţelul telefonului pret de-o oră în cap, un glas suav ne-a mărturisit că în cartea cu lista abonaţilor telefonici din Bucureşti, redactată în 1957 dar tipărită în 1958, „Anul Nou" nu figurează şi că probabil va fi-

gura în noua carte pregătită în 1959 dar care se va tipări în 1960.

Un confrate, om cu idei, (ah, binevoitorii ăştia!) m-a sfătuit să întreb la 12.07.49. Crezînd că-i numărul direct al „Anului Nou" l-am luat fără ocol:

— Ce faci, nenicule, apari la 1 ianuarie?

Mi-a răspuns un glas supărat:

— Nu pot, dom-le, abia apărem cu numărul din noiembrie. Dar cine întreabă, vă rog?

Am lăsat repede receptorul, dîndu-mi seama în ultima clipă că nimerisem la redacţia „Vieţii Româneşti" care de cîţiva ani încoace ţine la calendarul ei (anul are paisprezece luni, ba chiar şi mai mult).

Am întrebat la ESPLA, dar ni s-a răspuns:

— Un an nou? Noi cunoaştem „Decada cărţii".

— Poate ştie Poşta,

ne-am gîndit noi, dar ne-am adus aminte că revista tipărită la zi-ntii în Bucureşti, ajunge cu „Coletăria rapidă" (îi zice aşa în deridere) la Sighet, după o săptămînă. La Poştă, aşadar, n-am mai întrebat. Ne-ar fi apucat „Anul nou" cu răspunsul în studiu, între două uşi vecine, de birou, cu telefon, telegraf şi secretară care-şi pileşte leneşă unghiile ascuţite ca vîrful peniţelor Klaps.

„Poate că-i ştie adresa chiar secţia de proză a „Luceafărului" şi-a zis reporterul decis să caute în propriile-i sertare.

— Unde-i Anul Nou?

— E la Silviu Georgescu. Ne-a făgăduit în octombrie 1957 o schiţă cu Anul Nou 1958. E posibil să ne-o aducă as-

tăzi. Schimbă doar data. Pune 1960.

Am chemat la telefon casele de creaţie din Sinaia. Erau vreo zece romancieri la telefon. I-am întrebat:

— Nu ştiţi unde-i Anul Nou?

— Habar n-avem! Noi stăm aici de... anul trecut!

Ce mai puteam să fac?

Să-l fi întrebat pe I. D. Mureşan, care a ajuns cu „actualitatea" numai pînă la 1784? Să-l fi întrebat pe Dumitru Mircea, care încă mai rupe din colţucul lui de pîine albă?

Ştiu ce să fac! Dacă stau la telefon, se cheamă că lucrez din birou. Hai, tovarăşe reporter, pe teren.

M-am dus la Reşiţa şi Hunedoara.

— Tovarăşi oţelari, unde-i „Anul Nou"?

— Acuma vii, tovarăşe, să ne întrebi de el? La noi a fost cu vreo lună în urmă.

— Vasăzică l-am pierdut şi aici. Hai la tovarăşul Hudiţeanu, de la Comana. Am ajuns la el.

— Unde-i Anul Nou?

— E în cele zece mii de tractoare pe care le primim în 1960. E în grîul care stă acuma sub cojocul de zăpadă. E în cele cinci mii de combine pe care le va primi agricultura noastră în 1960. E în munca şi viaţa noastră care-şi aşteaptă romanele, piesele şi poemele ce i se cuvin.

În tren, în timp ce mă întorceam la Bucureşti, am aţipit obosit. Am avut un vis ciudat pe care ţin cu tot dinadinsul să vi-l mărturisesc. Se făcea că m-am dus la editura unde îndeobşte iscălim contracte şi umblăm după legiuitele aconturi.

Eram în biroul editurii vreo cinci, vreo zece, ori vreo cincisprezece scriitori.

— Vrem să scriem cîte-o carte.

— De actualitate? ne-a întrebat zîmbind şiret redactorul.

— Bineînţeles.

Şi unde mi-au început poeţii, romancierii şi dramaturgii să-şi povestească pe scurt planurile!

Redactorul s-a uitat la noi, zîmbindu-ne satisfăcut. Apoi şi-a descheiat haina la piept şi ne-a spus:

— Foarte bine! Eram sigur că o să scrieţi şi despre mine. Mai ales că

în planul editorial pe anul viitor ocup foarte multe coale de hîrtie. Vă aştept, dragii mei.

Abia atunci am băgat de seamă că în faţa noastră stătea un puşti frumos, cu o leduncă în curmeziş, de la umăr la şold şi pe leduncă scria: 1960. Era chiar Anul Nou!

Vasăzică l-am găsit! Am să scriu, flăcăule, despre tine, o carte!

Petru Vintilă

TUDOR MAINESCU

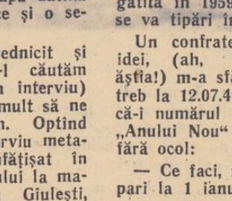

EUSEBIU CAMILAR

DIMOS RENDIS

PETRU DUMITRIU
Văzuţi de SILVAN

Epigrame de: *Tudor MAINESCU, Niculae STOIAN, Rusalin MUREŞANU, Gelu STOICESCU, Stelian FILIP şi Mihai NEGULESCU.*

Tot VAL MUNTEANU se adresează — aici — unora dintre scriitori, care folosesc tiparele dramatice ale teatrului burghez:

MENUET

Tudor Măinescu, unei edituri care-i ţine prea mult volumul pînă să-l tipărească.

De cînd cu volumul meu
Ce să spun? — e fapt real:
Am scăzut şi scad mereu
Din volumul personal.

Lui Dimos Rendis a cărui carte **Impărăţia proletară** a fost recenzată în numai 17 rînduri de revista **Steaua.**

Despre „Impărăţia Proletară".
Revista Steaua scrie-atît de şters,
Incît poemul pare doar un vers.
Aşa e cînd te crezi... o stea polară!

Lui Eusebiu Camilar, unul din harnicii noştri scriitori.

Romane, versuri, povestiri
I-apar întotdeauna.
De un' le scoate te şi miri,
Din „nopţi 1001"?

Petru Dumitriu, revelat cititorilor prin „Bijuterii de familie" a scris recent „Biografii contemporane".

Cu noile „biografii"
Pe cititor iar îl uimeşte...
Doar o-ntrebare se iveşte:
Sînt oare tot... bijuterii?

Rasul GAMZATOV

URARE

Şi-ntristarea-i o parte din viaţă,
Dar eu azi vă urez, dragi fîrtaţi,
Să vă stea bucuria în faţă
Şi-ntristarea de-a fost, s-o uitaţi.
Un surîs să vă fie-ntîlnirea,
Despărţirea, -ntristată puţin,
Fie-i pruncului zbor zămislirea,
Numai stihu-nfiripe-se-n chin.

S-a mîhnit draga ta astă vară
Lăsînd inima fără răspuns. —
Fie-acum rău amarnic să-i pară,
Cînd iubirea şi-n ea s-a ascuns.
Daghestanului meu fac urare:
Mulţi poeţi, cît mai mari şi mai noi!
Nu-i nimic dacă glasu-mi dispare
Copleşit de-a lor glasuri-şuvoi.
Vă doresc un prieten, un frate,
care-n ceasul cel greu şi amar
Să rostească-acea vorbă din toate
Care-ar stinge tăcutul pojar.

Fericiţi rîdă pruncii! Junie,
Avuţii fără preţ îţi doresc:
Pentru fete, frumoase să fie,
Iar băieţilor duh vulturesc.

Să răsune dar, cîntecul harnic,
Umpleţi cupa cu vin înspumat
Şi uraţi unul altuia darnic,
Tot ce eu pînă-aci v-am urat.

In romîneşte de GEO DUMITRESCU

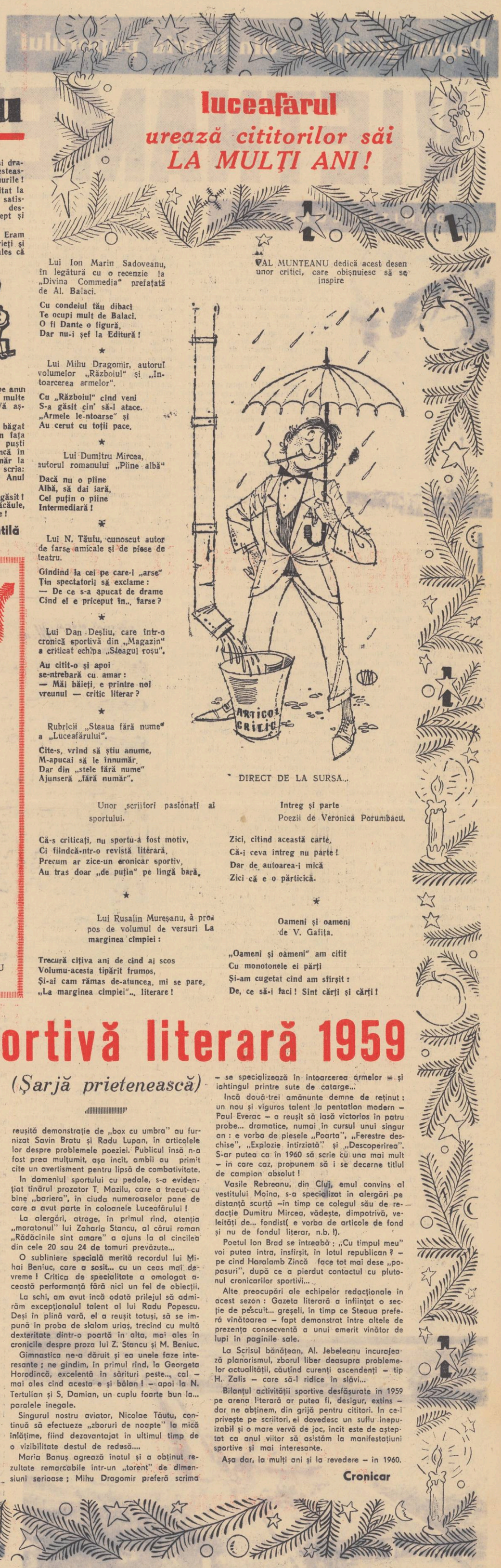

VAL MUNTEANU dedică acest desen unor critici, care obişnuiesc să se inspire

Lui Ion Marin Sadoveanu, în legătură cu o recenzie la „Divina Commedia" prefaţată de Al. Balaci.

Cu condeiul tău dibaci
Te ocupi mult de Balaci.
O fi Dante o figură,
Dar nu-i şef la Editură!

★

Lui Mihu Dragomir, autorul volumelor „Războiul" şi „Întoarcerea armelor".

Cu „Războiul" cînd veni
S-a găsit cîn' să-l atace.
„Armele le-ntoarse" şi
Au cerut cu toţii pace.

★

Lui Dumitru Mircea, autorul romanului „Pîine albă"

Dacă nu o pîine
Albă, să dai iară,
Cel puţin o pîine
Intermediară!

★

Lui N. Tăutu, cunoscut autor de farse amicale şi de piese de teatru.

Gîndind la cei pe care-i „arse"
Ţin spectatorii să exclame:
— De ce s-a apucat de drame
Cînd el e priceput în... farse?

★

Lui Dan Deşliu, care într-o cronică sportivă din „Magazin" a criticat echipa „Steagul roşu".

Au citit-o şi apoi
se-ntrebară cu amar:
— Măi băieţi, e printre noi
vreunul — critic literar?

★

Rubricii „Steaua fără nume" a „Luceafărului".

Cite-s, vrînd să ştiu anume,
M-apucai să le înnumăr.
Dar din „stele fără nume"
Ajunseră „fără număr".

DIRECT DE LA SURSĂ...

Unor scriitori pasionaţi ai sportului.

Că-s criticaţi, nu sportu-a fost motiv,
Ci fiindcă-ntr-o revistă literară,
Precum ar zice-un cronicar sportiv,
Au tras doar „de puţin" pe lîngă bară.

★

Lui Rusalin Mureşanu, a propos de volumul de versuri **La marginea cîmpiei:**

Trecură cîţiva ani de cînd ai scos
Volumu-acesta tipărit frumos,
Şi-ai cam rămas de-atuncea, mi se pare,
„La marginea cîmpiei"... literare!

Intreg şi parte
Poezii de Veronica Porumbacu.

Zici, citind această carte,
Că-i ceva întreg nu parte!
Dar de autoarea-i mică
Zici că e o părticică.

★

Oameni şi oameni
de V. Gafiţa.

„Oameni şi oameni" am citit
Cu monotonele ei părţi
Şi-am cugetat cînd am sfîrşit:
De, ce să-i faci! Sînt cărţi şi cărţi!

Arena sportivă literară 1959

(Şarjă prietenească)

Aşa cum se obişnuieşte la fine de an, prezentăm cititorilor un scurt bilanţ al bogatelor manifestări sportive care s-au desfăşurat pe terenul literaturii originale, în 1959.

Incepem — natural — cu fotbalul, cel mai popular dintre sporturi la ora actuală. Spre regretul nostru, nu putem consemna prezenţa în acest domeniu a vechiului as al balonului rotund, Eugen Barbu, întrucît el a abandonat activitatea competiţională în favoarea curselor pe... Şoseaua Nordului şi a cronicilor de specialitate la Contemporanul. In schimb, se ridică o pleiadă de talente tinere, remarcîndu-se, în deosebi, echipa criticilor. Ajunşi la acest capitol, ne vom permite să formulăm cîteva obiecţii... critice. De pildă, N. Tertulian a tras foarte rar la poartă — abia patru-cinci studii în tot cursul anului! Lui Paul Georgescu trebuie să-i reproşăm că driblează prea mult, în timp ce M. Gafiţa stă mai slab la capitolul tehnică, ceea ce îl pune în situaţia de a comite numeroase lufturi şi faulturi... I.D. Bălan păcătuieşte prin lipsă de incisivitate, iar Al. Oprea caută prea mult cea mai favorabilă poziţie de şut, ratînd astfel... articole ca şi făcute! Remarcăm, de asemenea, prezenţa cunoscutului arbitru Ov. S. Crohmălniceanu, a cărui imparţialitate este bine cunoscută şi care, în plus, aplică foarte corect legea avantajului.

Trecînd la rugby, vom semnala o oarecare îmbunătăţire a jocului la „grămadă". Deosebit de pasionantă ni s-a părut, din acest punct de vedere, disputa prelungită dintre formaţiile „Tribuna" şi „Gazeta Literară".

Boxul nu a strălucit în sezonul '59. Chiar un stilist de talia lui M. Petroveanu, a fost surprins lovind sub centură, ceea ce i-a atras cuvenitele observaţii din partea arbitrului G. Ivaşcu, în coloanele Contemporanului. La rîndul său, Dan Deşliu n-a vrut să se lase mai prejos, şi, folosind lovituri de o duritate excesivă (vezi articolul „Pseudo antiapologetica") l-a obligat pe M. Petroveanu să depună o contestaţie. In schimb, o reuşită demonstraţie de „box cu umbra" au furnizat Savin Bratu şi Radu Lupan, în articolele lor despre problemele poeziei. Publicul însă n-a fost prea mulţumit, aşa încît, ambii au primit cîte un avertisment pentru lipsă de combativitate.

In domeniul sportului cu pedale, s-a evidenţiat tînărul prozator T. Mazilu, care a trecut cu bine „bariera", în ciuda numeroaselor pane de care a avut parte în coloanele Luceafărului!

La alergări, atrage, în primul rînd, atenţia „maratonul" lui Zaharia Stancu, al cărui roman „Rădăcinile sînt amare" a ajuns la al cincilea din cele 20 sau 24 de tomuri prevăzute...

O subliniere specială merită recordul lui Mihai Beniuc, care a sosit... cu un ceas mai devreme! Critica de specialitate a omologat această performanţă fără nici un fel de obiecţii.

La schi, am avut încă odată prilejul să admirăm excepţionalul talent al lui Radu Popescu. Deşi în plină vară, el a reuşit totuşi, să se impună în proba de slalom uriaş, trecînd cu multă dexteritate dintr-o poartă în alta, mai ales în cronicile despre proza lui Z. Stancu şi M. Beniuc.

Gimnastica ne-a dăruit şi ea unele faze interesante; ne gîndim, în primul rînd, la Georgeta Horodincă, excelentă în sărituri peste... cal — mai ales cînd acesta e şi bălan! — apoi la N. Tertulian şi S. Damian, un cuplu foarte bun la... paralele inegale.

Singurul nostru aviator, Nicolae Tăutu, continuă să efectueze „zboruri de noapte" la mică înălţime, fiind dezavantajat în ultimul timp de o vizibilitate destul de redusă....

Maria Banuş agrează înotul şi a obţinut rezultate remarcabile într-un „torent" de dimensiuni serioase; Mihu Dragomir preferă scrima — se specializează în întoarcerea armelor — şi iahtingul printre sute de catarge...

Incă două-trei amănunte demne de reţinut: un nou şi viguros talent la pentatlon modern — Paul Everac — a reuşit să iasă victorios în patru probe... dramatice, numai în cursul unui singur an: e vorba de piesele „Poarta", „Ferestre deschise", „Explozie întîrziată" şi „Descoperirea". S-ar putea ca în 1960 să scrie cu una mai mult — în care caz, propunem să i se decerne titlul de campion absolut!

Vasile Rebreanu, din Cluj, emul convins al vestitului Moina, s-a specializat în alergări pe distanţă scurtă — în timp ce colegul său de redacţie Dumitru Mircea, vădeşte, dimpotrivă, veleităţi de... fondist(e vorba de articole de fond şi nu de fondul literar, n.b. !).

Poetul Ion Brad se întreabă: „Cu timpul meu" voi putea intra, însfîrşit, în lotul republican? — pe cînd Haralamb Zincă face tot mai dese „popasuri", după ce a pierdut contactul cu plutonul cronicarilor sportivi...

Alte preocupări ale echipelor redacţionale în acest sezon: Gazeta literară a înfiinţat o secţie de peşcuit... greşeli, în timp ce Steaua preferă vînătoarea — fapt demonstrat între altele de prezenţa consecventă a unui emerit vînător de lupi în paginile sale.

La Scrisul bănăţean, Al. Jebeleanu încurajează planorismul, zborul liber deasupra problemelor actualităţii, căutînd curenţi ascendenţi — tip H. Zalis — care să-l ridice în slăvi...

Bilanţul activităţii sportive desfăşurate în 1959 pe arena literară ar putea fi, desigur, extins — dar ne abţinem, din grijă pentru cititori. In ce-i priveşte pe scriitori, ei dovedesc un suflu inepuizabil şi o mare vervă de joc, încît este de aşteptat ca anul viitor să asistăm la manifestaţiuni sportive şi mai interesante.

Aşa dar, la mulţi ani şi la revedere — în 1960.

Cronicar

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11,51,54, 11,38,51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17,07,99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 2 (37) • 15 ianuarie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

PROGRESUL ADEVĂRULUI LA EMINESCU

Numărindu-se printre figurile enciclopedice ale culturii noastre, Eminescu se deosebește de toți inaintașii sau urmașii săi printr-o sete neasemuită de cunoaștere, căreia i-a subordonat toate puterile sale, pentru care a disprețuit suferința și și-a jertfit viața, mereu consecvent cu sine, mereu împins mai departe de aceeași năzuință spre adevăr. De aici s-au tras unele particularități ale biografiei, comportamentului și caracterului său, ale creației sale. De aici nonconformismul care l-a făcut să incalce orice convenție sau rigoare socială, de aci conflictul aproape continuu cu societatea contemporană. De aici modestia lui, acea modestie a valorilor autentice, dobindită de perspectiva reală a raportului dintre problemele uriașe ale cunoașterii și forțele limitate ale ființei omenești. De aci exigența excepțională, explicind cantitatea redusă a operei publicate față de cea rămasă in manuscris.

Năzuința spre adevăr e lesne de urmărit în bogata creație eminesciană din tinerețe, deoarece artistul romantic se exprimă în eroii săi pină la confuzie, pină chiar și în portretele lor. Și cine-i sint eroii? Profetul cu misiune socială (**Junii corupți, Andrei Mureșan**), revoluționarul (**Geniu pustiu, Impărat și proletar**), căutătorul adevărului absolut în filozofie (**Sărmanul Dionis**) și mai ales demonul, simbol al cunoașterii neingăduite, și al răzvrătirii, foarte frecvent la romantici. Și care sint intrebările arzătoare puse de acești eroi? Viața și finalitatea ei, natura morală a oamenilor în raport cu necesitățile orinduirii sociale, cunoașterea absolutului, dar mai ales problemele sociale și naționale revin obsesiv în operele concepute in anii de peregrinări și studii, mai toate axate pe cunoaștere teoretică, atit pe tărim social, național, cit și etic și filozofic.

In această vreme de lecturi și meditație multilaterală, cind Eminescu parcurgea cu grabă, cu febrilitate paginile cele mai proeminente ale literaturii, economiei, sociologiei și filozofiei de la Budha și Platon la Marx, el începea a crește și in cunoașterea de viață, în cunoaștere practică. Privea în tradiția luptelor de pină atunci, se înflăcăra retrospectiv pentru cauza pe care cu atita strălucire, dar și dramatism, o reprezentase Bălcescu, însă vedea infringerea revoluției din 1848 în Țările Romine și mai ales în Ardeal. Cerceta socialismul în sursele lui variate, de la cel utopic pină la cel științific, începea să vadă lupta proletariatului european și urmărea de la Viena cu intristată participare infringerea Comunei din Paris de către reacțiunea versailleză. Noi perspective care să susțină elanuri, idealuri de luptă, nu sezisa, mai ales la noi in țară, dată fiind tirzia dezvoltare a proletariatului romin, închegarea lui abia în anii cind Eminescu își sfirșea opera. De aceea eroii lui sint infrinți in incercările de depășire a datelor obiective oferite de o lume nedrept orinduită, stăpinită de inegalitate. Și demonul și proletarul și Toma Nour și Dan cad cu sufletele **„rănite de indoială"**, roase de scepticism, convinși că **„domnesc în lume rele căror nu te poți opune"**. Și ca și Andrei Mureșan, care privind la destinul poporului său nefericit, spunea:

„...atita plen de rele
S-a grămădit puternic în viața ginții mele
Incit îmi vine-a crede că sîmburele lumii
E răul...",

poetul va ajunge cu încetul, împins de aceeași priveliște socială, la acceptarea unora din postulatele filozofiei negativiste și sumbre a lui Schopenhauer, a acelora afirmind stăpinirea lumii, perpetuate de oarba voință de a trăi, de către egoism, rădăcina oricărui rău.

După întoarcerea în țară, experiența tot mai tristă, tot mai obositoare a unei vieți de dependență, nu avea decit să-l întărească treptat în aceste concluzii sumbre, rezultatul decalajului tot mai mare între înaltele năzuințe de realizare a adevărului social, național și etic, și mizeria vieții contemporane, atit de lipsită de orizonturi.

Influența ideologică a claselor dominante se exercită acum asupra lui mai puternic, așa încit receptarea de către poet a înriuririlor filozofiei idealiste germane e ușurată și de orientarea pe care incearcă să o imprime culturii romînești „noua direcție" junimistă promovată de Maiorescu.

Năzuința spre stingere individuală și universală, spre renunțare, spre acceptarea suferinței ca o voluptate, ia treptat locul setei tinerești de cunoaștere a absolutului. Inălțarea peste mizeria vieții, indiferența la durere și neclintita păstrare a cumpenei gindirii sint exprimate în **Rugăciunea unui Dac**, în **Glossa** și in **Luceafărul**, ca și în **Mai am un singur dor**, prețioase nu prin filozofia lor negativă, ci prin sinceritatea totală, prin patosul îndurerat al mesajului.

Contradictorie apare acum, în epoca în care poetul afirmă un adevăr, subiectiv și limitat în filozofie, activitatea lui publicistică. Dar valoarea operei de ziarist a lui Eminescu la **Timpul**, rămine legată de acele momente în care el se ridică deasupra unor elemente ideologice inguste, retrograde, spre adevărul obiectiv și general al intereselor maselor populare pe care le-a înțeles și le-a susținut aprig. Pe acel „neam al nevoii", iubit fierbinte, nimeni nu l-a apărat cu atita patimă în ziarele vremii, ca poetul. Nimeni n-a înțeles mai bine decit el cit de dăunătoare pentru desfășurarea procesului istoric al poporului său era politica dușmănoasă și oportunistă a claselor dominante, cit de fundamental deosebite erau interesele acestora de cele ale maselor de țărani și muncitori care se zbăteau în mizerie.

Ca și articolele politice, și **Scrisorile**, sfirșite în același răstimp, cuprind rezultatele raportării vieții hide în societatea nedrept orinduită, la idealurile de odinioară ale ginditorului. Dreapta minie a lui Eminescu izbucnește în infierarea vehementă a unei lumi de pigmei în care realizarea năzuințelor omenești e imposibilă. Căutarea adevărului în știință, filozofie și artă se soldează cu jertfa vieții și neînțelegerea posterității, înfăptuirea idealului național și social din epocile de glorie ale trecutului e împiedicată de o lume stăpinită de demagogie și neadevăr. La fel, nici în dragoste împlinirea nu se poate săvirși din pricina lipsei de morală individuală, de simțire pură. Nepotrivirea dintre adevăr și viața lumii contemporane i se impune cu necesitate poetului, dind forță excepțională satirei sale. Acum nu se mai prăbușea Dan din cer, nu mai pierea ucis în revoluție Ioan sau aruncat într-o temniță Toma, nici nu mai suferea demonul, ci striga, omenește lovit, artistul insuși, căzind.

Toate aceste contradicții atit de complexe, atit de adinci și atit de explicabile totuși în condițiile istorice ale vieții poetului sint însă depășite pe un singur tărim al activității lui, pe care s-a intilnit cu sursa vie a creației unui mare artist: folclorul, ca expresie a adevărului vieții poporului său. Inspirația continuă a lui Eminescu din folclor, pe tot parcursul vieții n-a insemnat decit încercarea conștientă a poetului de a face sinteza între personalitatea lui și ființa poporului. Astfel peste ridicări și căderi în urmărirea adevărului și idealului, poetul a înălțat necontenit ochii săi visători la steaua creației populare, răminînd și prin aceasta pentru noi pururi tinăr.

Zoe Dumitrescu

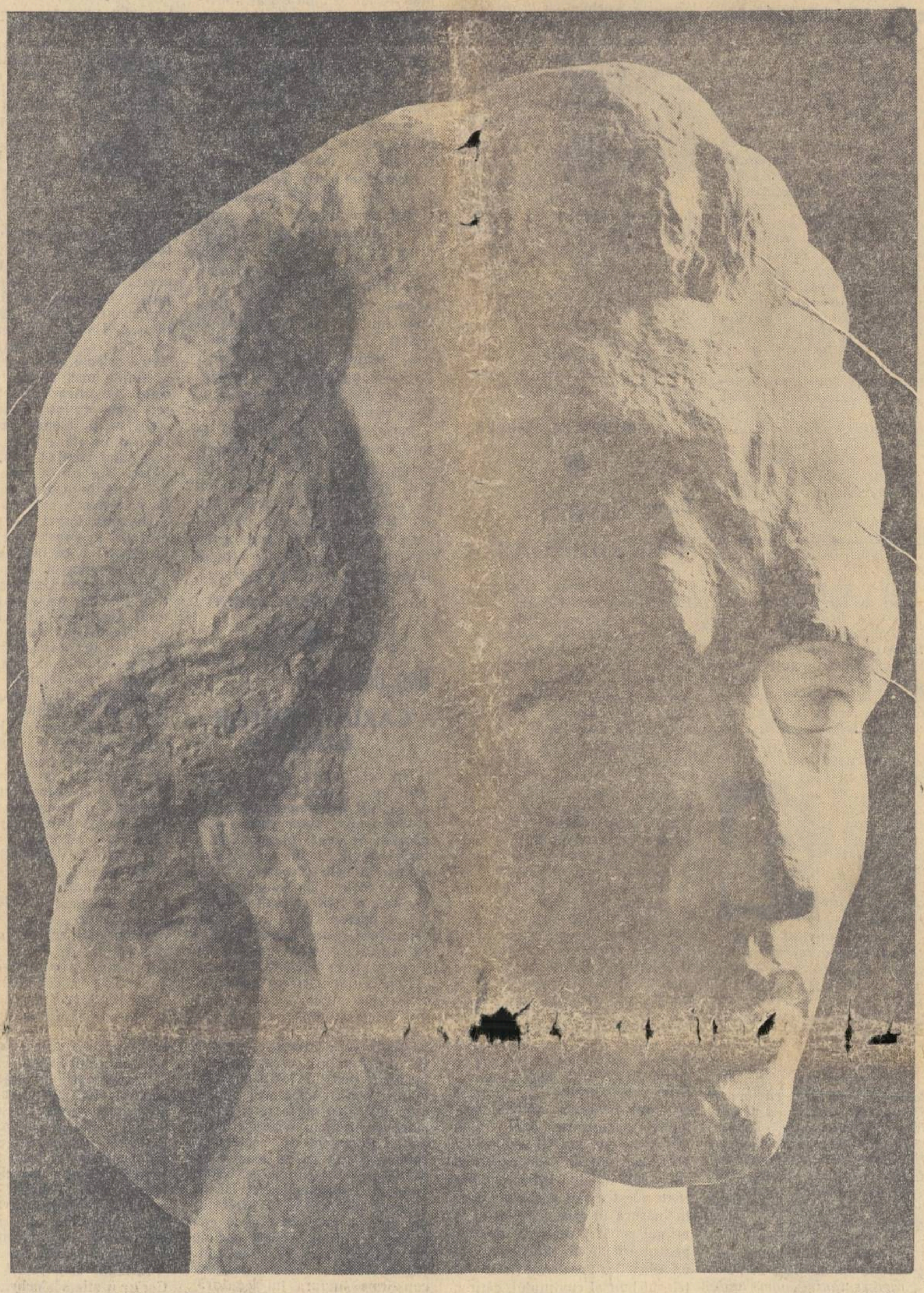

CORNEL MEDREA: EMINESCU

Tudor ARGHEZI

TABLETĂ

Se împlinesc, deci, 110 ani de la nașterea celui mai tinăr dintre poeți.

Te întrebi de-i adevărat că s-a născut și el, ori de nu s-ar fi ivit, aproape mitologic, pe o furtună de tunete și trăznete lungi, din talazăle mării, îndrăgostite de Joe, tatăl lui de drept.

Fără să i se cunoască origini și „influențe" nominale, fără unchii, mătușile, cumnații și verii literari, puricați de istoria critică, scormonitoare prin arhive și oseminte, pana lui Eminescu vine din străbunia brazdelor zvintate de sudoare și lacrimi, și a holdelor în răspăr.

Din orice scriitor fruntaș poate să iasă, telescopic, tub din tub, țeavă din țeavă, alt scriitor. Dintr-o veche păpușe populară, rusească, de lemn, se scoate, sucind, succesiv, o întreagă generație de păpuși descrescinde, pînă la ultima, cit o măslină. Pana lui Eminescu a dat din ea sumedenii de fulgi — pînă la scamă.

S-a publicat, în occident, chiar cursuri, în cîte douăzeci de lecții numerotate, despre cum se poate confecționa un autor, prin imitație raționată și plagiat diagonal. Imbulzirea, din rafturile librăriei, a mărfurilor tipografice, demonstrează că metodele dau rezultate.

Chiar la noi, odinioară, un profesor de universitate a scris fără să prea știe scri — ceea ce se cam întîmpla la dascălii cîte unei specialități științifice — o „Știință a literaturii" grație spiritului științific solemn, aproape veterinar, „pregătit" prin studii și rumegare, să facă din tot ce te-ai aștepta mai puțin, o „Știință", și să o confiște.

Dacă Biologia, Matematicile, Chimia sînt științe consacrate, de ce nu ar putea să devie știință, de pildă, și o regulă de construcție a lui „Carevasăzică"? Monsieur Jourdain și-a dat seama, cu emoție, de-abia pe la șaizeci de ani, că vorbind toată viața franțuzește, făcuse proză, rămînînd consternat științificește.

Autorul citatei „Științe a literaturii" era înzestrat, în scris, cu un dar al cacofoniei exemplar. Intr-o singură frază de douăzeci de cuvinte izbutea să ciocnească, grămădite neintrerupt, silabele ca și că și invers, așa de mult, încît cititorul putea să se întrebe dacă științificul scrie sau face, mă rog, altăceva.

De vreme ce spiritul științific de specialitate nu se putea împăca, fără să explice inexplicabilul, profesorul se silea să bage în sinea cititorului ignorant, o lege codificată, a talentului și a superlativului acestuia, încă neanalizat cum trebuie în cele vreo cîteva mii de ani de literatură de pînă la el. „Eu mai bine aș mai aștepta să afle Endocrinologia glanda, de la una din subsuorile omului de unde mustește secreția asta care-mi irită intelectul. Nu poate să fie decît o flegmă. Pînă atunci, științific, o contest și elimin" — ar fi putut răspunde, strîngînd din măsele, vreun coleg oarecare de niscaiva specialități.

Cu ce s-a ales, expermental, științificismul mesianicului novator? In cancelaria Facultății de Litere, Nicolae Iorga i-a trîntit științificului călimara în cap, spoindu-l violet, de la chelie la barbișon.

Nu a fost și Iorga om de știință? Ba încă și cum! Insă, vezi, nu era științific... E o diferență, să mă ierți. Științificul ar corespunde, pe fost plan social, cu „alegătorul" din vremuri: cizme crețe cu scîrțîietori muzicale. In mahalaua lui, Nea Ghiță era bărbat politic și de stat, influent.

Știința, ca și viața, e poezie: adevărata știință. Toți marii și mai puținii oameni de știință și descoperitorii au fost și sînt poeți. Știința și Ipoteza lui Poincaré matematicianul, e poezie. Fărîma lui de poem Les phosphènes e un splendid sonet. Buffon e poet. Enthomologia lui Fabre e poezie. Cercetătorul în halat, din laborator, e poet. E poet medicul intuitiv și sintetic. Inginerul e un poet. Pavlov a fost un mare poet. Științificismul? Spălătura retortelor, epruvetelor și capsulelor de experiență. Merge la canal...

E-adevărat că descoperitorul secretelor literare, organizate științific, trecea drept cel mai erudit prostănac din colegialitatea universitară. Se întîmplă și asta.

Superlativul însă e harul lui Eminescu, [illegible] ce-l face oricît [illegible] umblat prin lume. Pe la Goethe, mare poet și mare om de știință, pe la Beethoven, pe la Claude Bernard, pe la Dostoievski, pe la Pasteur, pe la Lenin (nu fac un repertoriu catalogat). Lumea s-a învățat cu prezența superlativului între oameni și-l distinge numaidecît, fără ciocul cocoșului științific, arborat la chivără și pălărie. Intreabă pe plugar, întreabă baciul, întreabă lăcătușul: ăia au de aia...

In ce mă privește, mi-am refugiat vocalele condeiului în Superlativ, ferindu-mă de litera G din dicționar.

In literatura romînească, Geniul e împărăția lui Eminescu, fiul biografic al unui fost minuscul, obscur tîrgoveț din Ipotești.

Din sumar:

A. P. CEHOV: Povestea lui Egor.
MIHAI NOVICOV: Frumusețea eroismului cotidian.
RADU TUDORAN: Sfînta familie.
Literatura romînă în școală
Prezentăm revista: PLAMÎC (R. P. Bulgaria)

Bicaz

Ca niște bivoli negri dorm munții rumegînd
vise milenare,
în latul frunților ținînd
măritul soare.

Și vulturi mari, sub piscuri,
tăiați parcă în stei,
așteaptă-n neclintire
să ieie apă-n pliscuri
cînd apa va ajunge pîn-la ei.

Oraș, primăvara

M-am învățat cu zgomot de tramvaie,
cu blocuri foarte-nalte la statură,
de par'că n-am dormit nici cînd în paie,
cînd plouă, sub o streașină de șură,
cînd norii bat cu degete de plută
și somnul fără vise ți-l sărută.

Și toată zarva asta ne-ncetată
ajung să cred că a crescut din mine
ca un copac cu creșterea înceată
sub cerul primăverii citadine.

...In zumzetul de bulevarde seara
în mine cîntă grîul și secara...

Tiberiu Utan

ÎNTÎLNIREA TINERETULUI DIN ȚĂRILE BALCANICE ȘI ALE MĂRII ADRIATICE

de vorbă cu scriitorul DEMOSTENE BOTEZ

Intre 29 ianuarie și 2 februarie se va ține la București Intîlnirea tineretului și studenților din regiunea balcanică și a mării Adriatice. Importantă manifestare a dorinței de cooperare pașnică a tinerilor din această parte a lumii, adunarea de la București este menită unui profund ecou în rîndurile tineretului din întreaga lume. Urmînd cu deosebit interes lucrările acestui binevenit colocviu internațional, reunit în spiritul propunerilor făcute în 1957 de tov. Chivu Stoica, președintele Consiliului de Miniștri al R.P.R., pentru realizarea unei multilaterale colaborări balcanice, revista **Luceafărul** s-a adresat tov. Demostene Botez, președintele comitetului național de pregătire a Intîlnirii, care ne-a făcut următoarele declarații:

— Se știe că, în 1957, guvernul romîn a propus țărilor balcanice convocarea unei conferințe, pentru încheierea unui tratat de înțelegere și securitate colectivă a regiunii balcanice, cu garanția marilor puteri. R.P. Albania, R.P. Bulgaria și R.P.F. Iugoslavia și-au dat adeziunea la această inițiativă. Din păcate, din partea guvernelor grec și turc nu s-au primit încă vești favorabile. Ideea a corespuns însă atît de mult dorinței de pace a maselor populare din toate țările balcanice, indiferent de sistemul lor social, încît se poate spune că inițiativa întîlnirii tineretului este un ecou al acestei preocupări. La Praga, la a 5-a Adunare a organizațiilor de tineret membre ale F.M.T.D., delegatul tineretului din țara noastră a propus organizarea unei întîlniri a tinerilor și studenților, avînd ca scop prim creearea unei zone a păcii în Balcani și regiunea Mării Adriatice, denuclearizarea ei și interzicerea instalării de rampe pentru rachete în această regiune precum și stabilirea unui sistem de colaborare mai largă între tineretul acestei părți a Europei. Inițiativa romînească a fost primită cu entuziasm iar întîlnirea de astăzi este traducerea în viață a acestei înțelegeri.

— Ne puteți da relații despre țelurile nemijlocite ale acestei întîlniri?

Țelurile întîlnirii noastre sînt multiple. In primul rînd, ea urmărește o mobilizare mai eficace a tineretului și studenților în lupta popoarelor din țările balcanice și adriatice pentru pace. In al doilea rînd, ea vizează creearea unui climat favorabil realizării inițiativei guvernului romîn, în vederea încheierii unui tratat interbalcanic de înțelegere și securitate colectivă. In al treilea rînd, ea se îndreaptă spre un scop mult mai larg, spre extinderea cooperării permanente a tineretului și studenților din țările balcanice și adriatice. In acest sens, se poate spune că întîlnirea noastră constituie abia un început. Ea va fi cu siguranță urmată de alte întîlniri și de stabilirea unor contacte permanente, de organizarea unei cooperări care să țină mereu trează vigilența tineretului din această parte a lumii.

— Care probleme vor face obiectul dezbaterilor întîlnirii?

Tinerii din țările balcanice și adriatice vor să se cunoască mai bine, să stabilească legături solide de prietenie, bazate pe respect și prețuire reciprocă. Ei vor să stabilească un sistem de dezvoltare a relațiilor culturale, sportive și turistice între tinerii și studenții din țările respective. După cum se vede, este vorba de a pune bazele unei solidarități largi și a unei conlucrări fructuoase. In acest scop, în programul întîlnirii, pe lîngă discutarea problemei nr. 1 — pacea — sînt prevăzute lucrări în patru sectoare: 1) probleme culturale; 2) probleme sportive și turistice; 3) probleme ale vieții studențești și 4) probleme generale de cooperare.

— Ne puteți da detalii asupra participanților la acest mare colocviu internațional?

Este important faptul că, pe lîngă reprezentanții tineretului balcanic, și-au anunțat prezența și reprezentanți ai organizațiilor de tineret și studențești din Italia și Grecia. Delegații acestor țări au și participat la lucrările comitetului pregătitor care a fixat programul întîlnirii.

Vor mai participa ca observatori și delegați ai tineretului și studenților din Cipru, precum și ai unor țări vecine ca U.R.S.S. și R.P. Ungară.

Intîlnirea și scopul ei au interesat foarte multe personalități din întreaga lume: oameni de știință, scriitori și artiști care și-au exprimat dorința de a participa la întîlnire.

— Care a fost atitudinea față de această întîlnire a guvernelor care nu și-au dat încă adeziunea la punctul de vedere al guvernului romîn asupra necesității unui tratat interbalcanic?

— Este îmbucurător că guvernele grec și italian nu s-au opus participării la întîlnirea de la București a organizațiilor respective de tineret și studențești. Ele au dat vize de intrare comitetului pregătitor al conferinței și diverșilor delegați romîni care aveau misiunea organizării participării la întrunire. Această atitudine trebuie salutată, cu atît mai mult cu cît este pentru prima oară cînd organizațiile de tineret și studențești au luat inițiativa unei întîlniri internaționale, dînd astfel un nou imbold luptei pentru pace. Nu ar fi exclus ca inițiativa tineretului din regiunea balcanică și mediteraniană să fie urmată în viitorul apropiat de inițiative similare ale tineretului din alte părți ale lumii, căci tineretul este acela care în toate războaiele a sîngerat cel mai cumplit.

Imi permit aici o amintire personală. Ca tînăr artilerist am luptat în timpul primului război mondial la Turtucaia. De pe poziția noastră, trăgeam asupra cotei ocupate de trupele bulgare. Acolo, un alt tînăr artilerist ca și mine, poet ca și mine, bulgarul Lamar, regla tirul artileriei asupra poziției noastre. După mulți ani, cînd ne-am cunoscut și ne-am dat seama prin cele ce am trecut, Lamar și cu mine am hotărît să luptăm ca asemenea lucruri să nu se mai repete niciodată. Tineretul are azi posibilitatea să oprească războiul.

— In afara dezbaterilor propriu zise vor avea loc și numeroase manifestări ale solidarității tineretului. Ce ne puteți spune despre aceste manifestări?

— Intîlnirea va pune accentul pe înaltele manifestări ale păcii: artă, cultură, sport, schimb de idei. Astfel, se vor organiza discuții la diferitele case de cultură ale tineretului bucureștean, simpozioane pe diverse teme în legătură cu strîngerea relațiilor culturale între țări. Vor avea loc competiții sportive (de baschet, tenis de masă, șah), recitaluri de canto, muzică instrumentală și balet. Se vor organiza întîlniri între formațiile artistice de amatori și serate comune. Se vor ține expoziții de pictură și desen ale tinerilor artiști din țările participante, avînd ca subiect viața și activitatea tineretului, precum și o expoziție fotografică a amatorilor. Aceste expoziții, care vor fi deschise în sala cea mare a „Casei Scînteii", vor fi itinerante, adică vor călători apoi în toate țările participante.

Cinematografele vor programa filme din țările participante. Teatrul de Operă și balet va da trei spectacole în cinstea congresiștilor. Marile ansambluri de cîntece și dansuri, ca de pildă ansamblul M.A.I. vor da spectacole de gală.

Bineînțeles, nu va lipsi nici vizitarea țării de către participanți, care vor putea astfel cunoaște cele mai importante regiuni economice și pitorești. Ca ceva foarte caracteristic, la cererea unui delegat străin, toți participanții la întîlnire vor lucra o jumătate de zi pe șantierul unei mari construcții de interes obștesc-cultural. E poate cel mai emoționant simbol al tineretului care luptă pentru pace și cel mai omenesc răspuns dat de tineri amatorilor de război și distrugere.

— Ce ne puteți spune despre ecoul trezit de această conferință în țările balcanice și adriatice?

— Faptul că zilnic am fost solicitat să dau interviuri telefonice marilor cotidiene din țările balcanice și adriatice, este o dovadă că opinia publică din aceste țări dă atenția și prețuirea cuvenită acestei întîlniri.

La noi, tineretul s-a pregătit temeinic pentru această întîlnire prin popularizarea ei în întreprinderi, în universități, în cămine. In celelalte țări balcanice, după cîte sînt informat, de asemeni.

Anul 1960 se deschide astfel în țara noastră cu o importantă manifestare pentru pace și cooperare.

M. R.

o seamă de cuvinte

Leonid Leonov:

SKUTAREVSKI

Literatura rusă a celei de a doua jumătăți a secolului al 19-lea poate fi socotită pe drept cuvint, prin problematica și prin adeziunea ei la cele mai frămintate probleme ale secolului, ca o literatură a întrebărilor. Nu numai titlurile unor cărți ca: Ce-i de făcut? de Cernișevski și Cine-i de vină? de Herțen, ne îndreptățesc să spunem acest lucru, ci însăși analiza profundă a diferitelor fațete ale vieții sociale pe care le tratează literatura și din care se ridică,

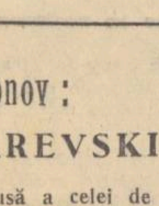

vrînd-nevrînd, aceste două întrebări, mereu la ordinea zilei. Nu întimplător în această perioadă nu apare roman sau poem fără să se atingă într-un fel sau altul problema intelectualului, a misiunii lui, pentru că intelectualul în această perioadă era chemat să-și aducă aportul la rezolvarea întrebărilor pe care le punea epoca. Dar cum puteau răspunde acestor întrebări intelectualii ca: Oneghin, Rudin, Raiski, Beltov, Raskolnikov, Trigorin, Kulighin și atîția alții, lipsiți de perspectivă, a căror viață parazitară, ruptă de popor, în condițiile unei atmosfere sociale sufocante, le-a anihilat rarele și timidele încercări de revoltă? Literatura acestei epoci n-a putut da indicații de rezolvare socială și n-a putut-o face atita vreme cît îi lipsea înțelegerea fenomenului istoric, perspectiva revoluționară pe care a insuflat-o, mai apoi, literaturii, partidul marxist-leninist al clasei muncitoare.

Literatura realismului socialist, începind cu Gorki, a fost aceea care nu numai că a fixat pe intelectual în timp dar i-a și dat posibilitatea să vadă clar drumul pe care trebuie să meargă, partidul și clasa care îi pot oferi posibilitățile de descătușare. Romane ca: Mama de M. Gorki, Primele bucurii de K. Fedin, Calvarul de A. Tolstoi și altele rezolvă această problemă, așa cum însăși viața a rezolvat-o, arătind intelectualului că nu există cale de mijloc; ori de partea revoluției, adică alături de partid și de clasa muncitoare, ori de partea contrarevoluției.

Romanul Skutarevski al lui Leonid Leonov arată tocmai această transformare a unui intelectual cu renume mondial, care primește să lucreze pentru Puterea sovietică. Acțiunea romanului se petrece în primii ani de după revoluție, cînd poporul sovietic, sub conducerea partidului, a început asaltul, pe toate fronturile, pentru construirea bazelor socialismului. În această perioadă savantul Skutarevski lucrează în cadrul unui Institut de Fizică la rezolvarea unei importante probleme științifice care pentru practică are o însemnătate imensă. Este vorba de transportul la distanță al curenților de înaltă tensiune.

Format într-un climat de total dezinteres față de lumea înconjurătoare, neînțelegind că împotriva tînărului Stat Sovietic acționează forțe dușmănoase, atît înlăuntru cît și în afara țării, devotat cu totul muncii lui, Skutarevski nu vede că propria lui familie îi este potrivnică. Înțelegind fals relațiile dintre clase el nu ia măsurile necesare cînd observă că fiul lui, Arseni, este autorul unor acte de sabotaj și, deși față de Petrighin, cumnatul său, nutrește o justificată aversiune, nu-și dă seama că acesta este conducătorul unui grup de sabotori și spioni. Apariția la Institut a comunistului Cerimov, precum și apropierea de comsomolista Jenia, îl fac să înțeleagă pînă la urmă mediul putred în care el trăise pînă atunci. Elementele ostile vieții în numele căreia lucrează Skutarevski încearcă să-l atragă de partea lor, dar fără rezultat. Munca savantului nu dă încă rezultatele scontate, mai sînt încă multe de făcut, dar la finele cărții întîlnim alt om, cu altă concepție despre viață și despre legile care o conduc. Nu numai mediul sănătos, în care lucrează, munca plină de abnegație a oamenilor, atmosfera, continuu împrospătată de prezența lui Cerimov și a Jeniei, îl fac să-și schimbe concepțiile, ci și adevărul crud despre propriul lui vlăstar. Își dă seama că fiul său este dușman și la căpătîiul sinucigașului Arseni, Skutarevski simte că lumea nu este alcătuită atît de simplu, că resorturile sînt cu mult mai complexe. Vede ceea ce la început nu putea vedea, mecanismul luptei de clasă, oglindit chiar și acolo unde s-ar fi așteptat mai puțin, în familie. Viața, aceea care convinge întotdeauna, îl schimbă și pe Skutarevski. Pilonii filozofiei individualiste cad unul cîte unul, de la înțelegerea simplistă a fenomenelor ajunge la o înțelegere marxistă, de la apolitismul mic burghez la o poziție de clasă bine definită.

Pentru înțelegerea și mai profundă a ideii că nu există cale de mijloc acolo unde clasele se ciocnesc într-o luptă pe viață și pe moarte, Leonov introduce în roman un al doilea plan, reprezentat de pictorul Feodor Skutarevski, fratele savantului. Aceste două planuri nu se contrapun, ci se completează demonstrînd justețea teoriei marxist-leniniste că într-o lume a capitalului unde banul este arbitrul tuturor valorilor științifice și artistice nu poate exista libertate de creație. Viața lui Feodor Skutarevski este mai complicată. Artistul, considerîndu-se liber în munca lui, elogiind individualismul și reținerea de la tot ce l-ar fi putut distrage din munca propriu zisă, nu-și dă seama că de fapt este la cheremul capitalistului Jistariov. Acesta îi cumpără toate tablourile, îi comandă altele, cu scopul precis de a-l domina, de a-i face arta uniformă, de a-și impune gustul și punctul lui de vedere. Feodor se crede liber dar libertatea lui este aparentă. Fin analist, Leonov arată cu o remarcabilă măiestrie falsa libertate a artistului în lumea burgheză. Nici cînd Feodor Skutarevski vede că Jistariov a pozat în „binefăcător" și că de fapt este un ucigaș al artei, nu găsește tăria să rupă cu concepțiile lui individualiste. Numai în discuțiile dintre cei doi frați ne dăm seama că pe savant și artist, ambii educați într-o lume a cărei baze au fost măturate de revoluție, ambii la o vîrstă cînd cu greu se mai poate schimba cineva, socialismul îi aduce pe căi diferite la același adevăr, că intelectualul, fie om de știință, fie artist, trebuie să fie alături de clasa muncitoare.

P. SALCUDEANU

G. Călinescu:

NICOLAE FILIMON

Despre Filimon au scris istorici literari și în trecut: N. Iorga, E. Lovinescu, N. Mihăescu, G. Baiculescu, etc. A scris G. Călinescu însuși în Istoria literaturii romîne *un capitol remarcabil care depășea contribuția predecesorilor și contemporanilor prin ascuțimea critică, proprie autorului. Cu toate acestea, tot ceea ce s-a scris anterior despre N. Filimon era insuficient, primului nostru romancier de seamă neacordindu-i-se atenția cuvenită. Cartea acad. G. Călinescu împlinește deci o lacună, resimțită nu numai în valorificarea autorului* Ciocoilor vechi și noi, *ci și în reconsiderarea altor scriitori care-și așteaptă judecata critică competentă, în lumina învățăturii marxist-leniniste privind moștenirea culturală.*

Monografia acad. G. Călinescu despre N. Filimon este o mărturie elocventă a superiorității metodei științifice marxiste în cercetarea literară. Subliniem de la bun început uriașa documentație care stă la baza acestei cărți, fapt care caracterizează metoda riguroasă de lucru a acad. G. Călinescu. Întreaga erudiție, deși pe alocuri nu pare a urmări o idee călăuzitoare, este pusă cu insistență în serviciul explicării omului și operei, în așa fel încît cititorul rămîne, după lectura cărții, cu o imagine completă a lui Filimon. Mediul familial al scriitorului, copilăria și tinerețea, profesiile și funcțiile deținute, activitatea gazetărească, formația și informația intelectuală, toate descrise și comentate într-un bogat context, încheagă pînă la urmă nu numai o personalitate, ci și o epocă, în tot ceea ce are mai caracteristic. Nu acesta însă găsim că este meritul fundamental al monografiei și, în orice caz, nu aceasta este diferența ei specifică față de cărțile de istorie literară mai vechi ale autorului. Valoarea deosebită a prezentei cărți a acad. G. Călinescu stă în profunzimea interpretării operei și mai ales a Ciocoilor vechi și noi.

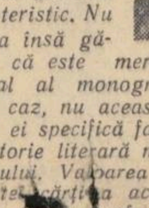

Stabilind mai întîi că avem de-a face cu un roman cu vădite tendințe mobilizatoare, care-și propune să educe societatea în spiritul unor idei programatice, acad. G. Călinescu nu se lasă antrenat de intențiile romancierului, ci le raportează, cu toată ascuțimea și subtilitatea la efectele lor sociale. Judecarea severă a ideilor lui Filimon nu scade cu nimic meritele scriitorului, reprezentantul unei anumite epoci, pe care totuși a depășit-o adesea, dar înarmează pe cititor cu o înțelegere lucidă a cărții și cu o dreaptă măsură a valorilor etice. Mai toți cercetătorii de pînă acum au vorbit, de pildă, despre inconsistența artistică, despre schematismul unor personaje ca Gheorghe sau Banul C., dar niciunul inclusiv autorul recentei monografii, în lucrările sale trecute, n-au putut sesiza că această nereușită se datorează unei inconsistențe ideologice. Înarmat cu o orientare materialist-dialectică asupra vieții, acad. G. Călinescu a stabilit că, în ciuda intenției lui Filimon, Gheorghe nu numai că nu poate fi un personaj pozitiv, dar că, dimpotrivă, „ideologicește vorbind, Gheorghe e un trădător al clasei sale, căci oricît de omenește buni ar fi și Banul și Domnul, ei nu vor înțelege răsturnarea ordinii și este invederat că Gheorghe, ajuns prin purtare neodioasă la treapta cea mai de sus, se va lupta, crezînd-o legitimă, s-o apere de răsturnare", devenind astfel „un viitor conservator". Cu o intuiție critică pătrunzătoare, acad. G. Călinescu prevede drumul eroilor lui Filimon după abandonarea lor de către autor, judecățile fiind imposibil de răsturnat. Se demonstrează astfel, o dată mai mult, că valorile morale individuale n-au nici o dată valoare în sine, că ele trebuie apreciate în raport cu însemnătatea lor socială. Credem că ultima carte a acad. G. Călinescu poate constitui un act exemplar de reconsiderare literară.

POMPILIU MARCEA

Petre Stoenescu:

PRIVIGHETOAREA

Volumul de povestiri și schițe, *Privighetoarea*, al tînărului prozator P. Stoenescu reușește, în mare măsură, să depășească stîngăciile și clișeele devenite locuri comune și să relateze, nepretențios și convingător, întîmplări obișnuite din viața, în continuă prefacere, a oamenilor muncii de la sate. Simplitatea narațiunii precum și fuga de pitorescul stilistic și de „atmosfera", cu care unii scriitori tineri sînt ispitiți să „coloreze" proza lor de inspirație rurală, sînt, desigur, laturi pozitive ale acestui modest volum de debut. Cu toate acestea, lectura lui nu-i numai un prilej de satisfacții. Cînd întorci ultima filă și încerci să reconstitui imaginea de ansamblu a vieții înfățișată în aceste povestiri, te surprinde caracterul fragmentar și anecdotic al întîmplărilor. Omenii nu depășesc cadrul strîmt al întîmplărilor ai căror martori sau eroi — cu sau fără voie — a[illegible]nit. Prozatorul mai a[illegible] de[illegible] un drum pînă la ma[illegible]rea deplină. Deocamdată el pare a spune că a vrut doar să-și verifice posibilitățile. A surprins eroi interesanți, a înfățișat probleme pasionante, care relevă atît noul univers al oamenilor de astăzi, cît și noile raporturi ce s-au stabilit între ei, dar toate acestea sînt dezbătute doar în măsura în care, exterior și la primul contact, au ceva ispititor pentru oricine. P. Stoenescu este un didactic, un moralist, în înțelesul bun al cuvîntului, căruia, pentru a face o literatură de adîncime, îi mai trebuie o anume știință a sondajului psihologic. De aceea el alunecă pe deasupra momentelor nodale ale conflictelor, de aceea prefacerile de conștiință — sugerate de prozator —, deși, obiectiv vorbind, sînt întemeiate, nu devin convingătoare. Nenuanțarea, neadîncirea procesului psihic, — tocmai în momentele care cer o mai mare atenție față de personaj și situație din partea prozatorului sînt peste tot evidente. Exemplu, în acest sens, ni se par povestirile *Nicovala*, în care un bătrîn fierar, stăpînit încă de falsul „miraj" al „libertății individuale", trece simplist, pînă la urmă, acolo unde era locul său firesc — în gospodăria colectivă sau schița *Ultimul la cuvînt*, în care se povestește „duios" felul cum o mamă și-a determinat foarte ușor fiul, fostul președinte al gospodăriei colective, să înțeleagă justețea scoaterii sale din muncă și să caute să-și îndrepte greșelile

Nici *Trufandalele președintelui*, — cu toate că aici este surprins un conflict de acuitate reală —, nu este convingătoare prin rezolvarea ei. Izbutite — și acestea credem că dau și linia volumului — sînt povestirile-reportaj *Ursu* și *Sandu Răduț*, care rezolvă cu mijloace artistice convingătoare două probleme de atitudine nouă mai puțin abordate pînă acum.

Petre Stoenescu se află în fața unor greutăți de formare, care-i cer depășirea acestui stadiu, depășire atît a viziunii cît și a procedeelor literare O mai profundă cunoaștere a oamenilor și o mai mare exigență artistică îi vor permite, fără îndoială, să dea o proză veridică.

NICOLAE SORIN

Ben Corlaciu:

CAZUL DOCTOR UDREA

Nu este vorba de un debut, cum crede Eugen Luca în cronica sa din **Contemporanul** ci de volumul unui autor care a mai abordat de două ori genul, însă fără succes: cu un roman evazionist în 1946 (**Moartea lingă cer**) și cu un slab roman de actualitate în 1951 (**Timpii de aur**). **Cazul doctor Udrea** are totuși semnificația unui început pentru că reprezintă prima reușită a scriitorului în acest domeniu.

Ben Corlaciu ridică prin prezența doctorului Udrea, problema intelectualului cinstit în timpul războiului antisovietic, a aderenței sale necesare, impusă de însăși natura evenimentelor, la lupta dusă de Partidul Comunist pentru eliberare. Eroul este inițial un om care-și apără convingerile prin tăcere și prudență. Conștient că societatea contemporană lui nu este favorabilă desfășurării unei activități creatoare consistente, el își limitează năzuințele la profesiunea lui, pe care vrea să o elibereze de orice relații sociale dăunătoare, și la fericirea conjugală. Aceste două domenii constituie singura lui legătură cu viața și singura posibilitate de a juca un rol în societate, de a putea să-i ajute pe oameni.

Protagonistul este totuși în contact cu viața. El vede tot ce se petrece în jurul lui și acumulează treptat impresii, fapte, sentimente și atitudini pe care nu și le mărturisește nici sie însuși pentru a nu-și strica subredul echilibru stabilit. Această acumulare, ajunsă la un punct de mare intensitate, cînd își dă seama că neutralitatea a fost numai o iluzie, este primul mobil ce provoacă transformarea eroului. Abia acum încep să acționeze asupra lui cei doi factori istorici: apropierea frontului sovietic antifascist și activitatea Partidului Comunist. Ben Corlaciu reușește să surprindă fazele succesive ale acestei

transformări, — începind cu pierderea echilibrului sufletesc și urmînd cu frămîntări, izbucniri ce depășesc obișnuita prudență, și atitudini din ce în ce mai hotărîte și mai îndrăznețe.

Deficiențele romanului se datoresc în special faptului că autorul nu urmărește numai această evoluție plasindu-și eroul într-o congruență prolixă de evenimente și situații, care îl copleșesc. Udrea este deci singurul „caz" al unui roman pe care Ben Corlaciu vrea să-l realizeze la ținuta unei ample fresce sociale. Nu sîntem îndreptățiți să-i reproșăm dorința, lăudabilă în sinea ei, ci numai faptul că a făcut-o în afara limitelor necesare unui conflict principal singular. Din cauza aceasta utilitatea multor pagini ale volumului este numai parțială.

Doctorul Pavel, de pildă, reprezintă în construcția romanului numai o cerință tehnică, el definind punctul de plecare al ciocnirii dintre Udrea și uzurpatorii săi, dar nu și una de conținut, tipologică. În schimb, cuplul Naim-Irina este mai realist încadrat în desfășurarea generală a acțiunii, dar, de acord cu Eugen Luca, relațiile dintre ei sînt redate la un ton sentimentalist de melodramă. Existența lor și a altor personaje sau situații, nu este așa dar inutilă, ci nerealizată deplin, neevidentă. Cauza stă fie în lipsa unor legături consistente între aceste elemente și atmosfera generală a volumului, prin urmărirea unor conflicte adiacente, fie în recurgerea la unele mijloace stilistice depășite.

Dacă autorul s-ar fi limitat la cazul doctorului Udrea, slaba prezență a comuniștilor în desfășurarea acțiunii nu s-ar fi resimțit atît de evident: ar fi apărut numai în limitele strictei necesități. În condițiile realizării unei fresce, însă, acest lucru se resimte ca o lipsă fundamentală, pentru că amplul tablou al vieții sociale urmărit de autor este cu totul inegal. Mateeanu și zgomotoasa lui ceată, reprezentînd oligarhia vremii în descompunere, reține prea mult atenția scriitorului, depășind ca realizare și proporții chiar planul principal al romanului. În schimb situația maselor populare se reflectă numai prin cîteva notații uneori naive, despre viața bolnavilor din spital sau prin ecoul unor întîmplări petrecute pe străzile orașului.

Esențial este totuși că Ben Corlaciu știe să închege un conflict și să-i urmărească evoluția pînă la ultimele consecințe. Nu avem calitatea să dăm sfaturi, dar ni se pare că mergînd pe această linie și renunțînd la alte complicații el ar putea ajunge la realizări mai durabile.

PAVEL RUXANDOIU

TRIBUNA

(nr. 53-1959 și nr. 1-1960)

Săptămînalul de cultură clujan aduce lucrări beletristice și articole critice mereu interesante.

În numerele de care ne ocupăm ca și în altele, proza ocupă un loc de frunte. Fragmentul de roman Banii, pe care îl semnează Vasile Rebreanu, pune în lumină, prin stilul din ce în ce mai bine cristalizat al talentatului prozator, psihologia oamenilor de azi din satul ardelean. Îndeosebi figura Vicăi este reliefată pregnant și cu finețe. Nu am înțeles însă de ce această femeie tînără, fire mîndră, nevasta unui țăran cam mototol, trebuie să poarte exact numele unei eroine foarte asemănătoare ca fire, pe care am întîlnit-o în nuvela Ningea în Bărăgan de Fănuș Neagu. În plus, ilustrația din revistă, adică figura Vicăi se aseamănă și ea cu aceea de pe coperta cărții lui Fănuș Neagu. Departe de noi gîndul de a ridica această chestiune la rangul unei probleme esențiale, dar coincidențele de genul acesta surprind.

Prima parte a nuvelei Mîna lui Oskar **de Ioan Grigorescu ne introduce în mediul petrolifer, surprinzînd momente dramatice din istoria acaparării terenurilor bogate de pe Valea Prahovei de către societățile exploatatorilor americani, bineînțeles înaintea celui de al doilea război mondial. Ca și în alte lucrări ale sale, Ioan Grigorescu ne apare aici ca un prozator matur, posesorul unui stil prin excelență realist.**

Reportajul, ținut de TRIBUNA la loc de cinste, este mai anemic reprezentat în numerele acestea. Pentru că admirabila însemnare Regăsire **pe care i-a prilejuit-o lui Mircea Zaciu vizitarea expoziției industriale a regiunii Cluj, nu este un reportaj propriuzis, iar** Ninge peste amintiri, **scris de Ben Corlaciu (în ultima vreme foarte harnic și ca reporter) ni se pare prea puțin elaborat.**

Poezia (sector susținut la TRIBUNA mai ales de o întreagă pleiadă de poeți tineri talentați, dar foarte inegali de la un număr la altul) este semnată de Emil Bunea (În ziua Republicii), **Miron Scorobete** (Imn în decembrie), **Ana Blandiana** (Poem despre mine), **precum și de Kiss Jenő și Létay Lajos, traduși de D. Florea-Rariște. Din poezia originală, mai remarcabil ni s-a părut** „Poem despre mine" **de Ana Blandiana, și îndeosebi cele trei** Cîntece. **Cam retorice sînt versurile despre prezent** (în genul „Timpuri socialiste-n ritmul triumfal"), **totuși poemul reține, în ansamblul lui, atenția cititorilor.**

Deci, o notă bună pentru strădania TRIBUNEI de a da posibilitatea afirmării cu consecvență tinerilor poeți grupați în jurul revistei. Mai multă exigență însă, și o îndrumare mai la obiect.

Rubricile critice ale TRIBUNEI sînt întotdeauna cele mai bine susținute, și mai ales de condeiul unor critici înzestrați.

Cele două numere, pe care le consemnăm aici, aduc articole de bilanț, la finele anului literar 1959, semnate de Al. Căprariu („În plină maturitate") **și Mircea Zaciu** (Istoria literară în 1959) **și scrise cu pondere, fără pretenții exhaustive, dar și fără omisiuni răuvoitoare (cum a făcut** Contemporanul **în numărul de anul nou) sau denaturări.**

La Cronica literară, **Ion Lungu dedică două articole ample și — în mod firesc, venind spre sfîrșitul unei dezbateri de durată — foarte bine documentate, cărții lui Mihai Beniuc-prozatorul,** Pe muchie de cuțit.

În mod deosebit ne-au reținut atenția două din articolele critice: Primatul afectivității? **de Ion Oarcăsu și** Consecvența funcției critice **de Dumitru Isac.**

În primul, Ion Oarcăsu, critic exigent și cu aplicații, pare-se deosebite, spre domeniul poeziei, discută cîteva opinii enunțate de diverși preopinenți în legătură cu specificul poeziei. După o trecere în revistă, de la Aristotel la Eugen Lovinescu, a teoriilor despre poezie, care într-un fel sau altul i-au influențat pe criticii noștri dornici să afle esența poeziei noi, revoluționare, Ion Oarcăsu conchide, pe bună dreptate: „Reluînd problema de unde a lăsat-o, nerezolvată, romantismul — realismul socialist o soluționează în mod științific, afirmînd că la baza poeziei lirice, ca și a muzicii de altfel, stă viața interioară a poetului: un complex de TRĂIRI, (subliniem termenul ca neadecvat, în lumina articolului semnat de Al. Philippide în „Contemporanul", n. n.) idei și sentimente formează deci împletitura imaginii poetice realist-socialiste, primatul unuia sau altuia dintre elementele componente fiind o problemă de înclinație temperamentală".

Dumitru Isac, în Consecvența funcției critice, **face un efort reușit, după părerea noastră, de adîncire a sensurilor bogate și indicațiilor științifice date criticii noastre de cunoscutul articol din SCÎNTEIA. Discernînd cu pondere, calm și obiectivitate științifică, judecățile de valoare contradictorii enunțate de diverși critici în legătură cu cartea lui Teodor Mazilu** Bariera, **Dumitru Isac demonstrează „pe text" necesitatea consecvenței funcției critice, arătînd că abaterile de la această virtute a criticii literare marxist-leniniste duc la cronici literare cu caracter „șovăitor, neconsecvent, disimulant și ca atare neprielnic valorificării unei cărți și bunei dezvoltări mai departe a unui tînăr talent", ca autorul** Barierei.

O notă bună, pentru operativitate și seriozitate, se cuvine rubricii de Însemnări. **De asemenea, o subliniere deosebită pentru** Cronica ideilor.

ION MANOLESCU

Mai mult de o jumătate de veac, marele actor a stat în slujba scenei romînești, la Teatrul Național, apoi în rîndul altor formațiuni artistice, ca să se reintoarcă definitiv, în anii regimului de democrație populară cînd a primit înaltele distincții de Artist al Poporului și Laureat al Premiului de Stat, în casa lui Matei Millo și Constantin Nottara, unde a apărut în neuitatele sale roluri.

Un temperament cald, o voce vibrantă, o frumoasă inteligență artistică, au fost darurile de căpetenie ale acestui fruntaș între fruntașii artei dramatice romînești.

El a făcut parte din generația lui Tony Bulandra, Vladimir Maximilian, Gheorghe Storin, Maria Giurgea, alături de care a cunoscut atîtea succese. A fost unul din principalii colaboratori ai lui Alexandru Davilla, atunci cînd eminentul director a format al doilea teatru de dramă stabil din capitala țării. Numeroase sînt creațiunile lui Ion Manolescu în lunga și triumfala lui carieră. E deajuns să amintim admirabilele realizări: de la Stane de piatră a lui Sudermann, pînă la Gringoire a lui Banville, de la Strigoii lui Ibsen pînă la Manasse a lui Ronetti Roman, de la Cei din urmă de Maxim Gorki, la Cetatea de foc de M. Davidoglu, de la Livada cu vișini de Cehov, la Regele Lear de Shakespeare, o gamă întreagă de personagii, fiecare cu individualitatea, cu tonalitatea lui proprie, personagii pe care le înfățișa cu autenticitatea cuvenită, le umaniza cu vocea lui caldă, cu freamătul temperamentului său. Raporturile lui Ion Manolescu cu colegii săi de teatru erau ale unui om civilizat, înțelegător, afectuos. Ca profesor a promovat o mulțime de elevi, cărora învățămintele maestrului le-au fost de mare folos. A iubit pe cei tineri, i-a încurajat. În mijlocul lor se simțea și el tînăr, gata s-o ia de la capăt cu același entuziasm, cu aceeași dragoste pentru arta lui, care l-au însuflețit de la debuturi pînă la maturitate și pînă la bătrînețe. Zvelt, surizător, încrezător în viață, așa ne-a fost dat să-l vedem pînă nu de mult, cu puțin timp înainte ca o boală ce nu iartă să-i grăbească sfîrșitul. Cîteva luni, abia, au trecut de cînd s-a despărțit de bunul său prieten și coleg, Vladimir Maximilian, după ce ani întregi a dus dorul scumpului său Tony Bulandra. Alături de ei, de Constantin Radovici, de Romald Bulfinski, de toți corifeii generației sale, amintirea lui Ion Manolescu va rămîne neștearsă în inimile miilor și miilor de admiratori care, decenii întregi i-au urmărit cu interes și pasiune fiecare apariție nouă în repertoriul original și străin.

Cel ce a purtat mantia îndoliată a prințului Danemarcei a cerut să fie îmbrăcat în alb. A vrut ca ultima lui înfățișare să poarte acest simbol de liniște și de pace: albul, albul care i-a înseninat și sufletul cît a trăit.

Mii de oameni au adus, neuitatului maestru, omagiul suprem, conducîndu-l cu durere pe cel din urmă drum.

Nicolae Brancomir

artist emerit

O nouă revistă: Viața literară sovietică

Viața literară sovietică, *noua revistă editată de Institutul de Studii Romîno-Sovietic, vine să îndeplinească o veche cerință a criticii noastre literare: stabilirea unui contact permanent și operativ cu critica literară sovietică.*

Primul număr al revistei Viața literară sovietică *cuprinde studii de teorie, istorie, critică și estetică literară, rubrici de referate, note bibliografice, traduceri din revistele* Voprosî literaturî, Izvestia Akademii Nauk S.S.S.R., Zvezda, Neva, Literaturnaia gazeta, Naș Sovremennik, Novîi Mir, *etc.*

Sub titlul Cu privire la sarcinile științei literaturii în lumina hotărîrilor Congresului al XXI-lea al P.C.U.S., — *revista reproduce părerile unor oameni de litere din Uniunea Sovietică în legătură cu sarcinile principale ale lingvisticii, teoriei și esteticii literare în anii septenalului.*

Un mare interes teoretic prezintă studiul intitulat O epocă nouă în literatură *de I. Anisimov. Făcînd o analiză judicioasă literaturii mondiale contemporane, criticul sovietic sezisează cu multă perspicacitate nu numai acele trăsături care despart literatura mondială actuală în două tabere opuse, dar și acele trăsături care constituie embrionul de viitor al literaturii universale.*

„Trăim într-o lume scindată, *scrie criticul.* Așadar, însăși noțiunea de literatură universală capătă în zilele noastre o semnificație nouă, deosebită... Cu toate acestea există o lege care se extinde asupra ambelor domenii distincte ale dezvoltării literaturii... Această lege ne permite să vorbim nu numai despre literatura lumii capitaliste și cea a lumii socialiste, ci și de un proces unic al literaturii universale".

Așa cum subliniază I. Anisimov, ceea ce constituie elementul unic al literaturii universale contemporane este detașarea din cadrul literaturii burgheze decadente a unui grup de „elemente înaintate de scriitori care tind spre nou, spre socialism, spre viitor". *Cei mai buni scriitori ai secolului XX se situează de partea revoluției socialiste. Anatole France, Bernard Shaw, Romain Rolland, M. A. Nexö, U. Sinclair, sînt numai cîțiva dintre marii scriitori care au salutat revoluția rusă și și-au exprimat simpatia față de țara și literatura sovietică.*

Răspunzînd atacurilor formulate de critica revizioniștilor la adresa realismului socialist, I. Anisimov citează, alături de alte lucrări critice valoroase, contribuția criticilor romîni la elucidarea acestei probleme. „Criticii și istoricii literari romîni au realizat o serie de lucrări noi, care se impun atenției", *scrie el citind unele lucrări datorate lui Mihai Novicov și, în special, noua lucrare a lui Ovid Crohmălniceanu* Realismul socialist și revizionismul, *care dă o ripostă convingătoare și tăioasă născocirilor revizioniste cu privire la realismul socialist.*

Dintre studiile publicate în primul număr al revistei Viața literară sovietică, *menționăm de asemenea articolul* Contemporaneitatea și valoarea artistică *de N. Ghei. În critica noastră literară, scrie N. Ghei, se fac simțite pînă în ultima vreme rămășițele unei aprecieri vulgare a artei, diferite lucrări fiind apreciate ca pozitive numai pentru că* „tratează probleme importante"... *Și astăzi mai apar articole și recenzii în care sînt înșirate greșelile grave săvîrșite de unii scriitori în construirea imaginilor, li se reproșează caracterele amorfe, limba inexpresivă, compoziția deformată, dar pînă la urmă, în ciuda gravelor carențe pomenite, criticul conchide că lucrarea este totuși* „valoroasă". *Combătînd* „tendința de a opune criteriul contemporaneității și actualității, criteriului valorii artistice, *N. Ghei citează cuvintele lui N. S. Hrușciov la cel de al III-lea Congres al scriitorilor sovietici:* „Trebuie să căutăm să creăm cărți bune, ca ele să trăiască mult și să-i bucure pe oameni".

Aflată la primul său număr, Viața literară sovietică *se anunță a fi de un real folos criticii literare, scriitorilor și cititorilor noștri.* Luceafărul *urează noii reviste spor la muncă în activitatea sa.*

EUGEN FLORESCU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); **Dan DEȘLIU** (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

Cercetări filozofice

Din sumarul numărului 5 (an VI, 1959) al revistei **Cercetări filozofice** desprindem: **Despre metoda universală de cercetare și metodele științelor particulare** de V. P. Certkov (U.R.S.S.); **Învățătura marxist-leninistă despre sfărîmarea aparatului de stat exploatator și aplicarea ei în Romînia** de L. Lörincz; **Rolul cognitiv al teoriei în fizică** de St. Popescu; **Critica unor concepții idealiste despre structurile logice** de Dan Bădărău; **Subiectivism și misticism în filozofia burgheză din Romînia între cele două războaie** de Al. Posescu și Oct. Chețan; **Unele considerații în legătură cu exploatarea spațiului** de Călin Popovici. La sectorul Comunicări se publică studiul **Influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie asupra culturii democrate din țara noastră** de Lucia Mureșan iar la **Discuții**: articolul **Cu privire la teoria și practica periodizării** de Ion Banu. Bogată este rubrica de critică și bibliografie din care reținem în special documentatul articol: **Pe marginea lucrării „Contemporanul și vremea lui"**.

Nr. 5 al revistei **Cercetări filozofice** mai cuprinde: **Răsfoind revistele, Viața științifică, Mișcarea filozofică de peste hotare, Note de lectură, Buletin bibliografic, Din sumarele revistelor străine de specialitate**.

V. R.

Elemente premergătoare în apariția revistei „Bluze albastre"

În numărul trecut al **Luceafărului** am avut prilejul să vorbim într-un articol aparte despre revista **Bluze albastre**, prezentînd-o drept unul din primele și principalele momente în apariția și dezvoltarea realismului socialist în literatura romînă. Cercetările întreprinse ulterior ne-au furnizat însă unele date importante, referitoare la strădaniile lui Al. Sahia de a edita **Bluze albastre** și de a-i asigura un caracter de revistă de literatură proletară.

Astfel, cu cîteva luni înainte de apariția primului număr din **Bluze albastre** (5 iunie 1932), Al. Sahia s-a străduit, în presa vremii, să anunțe și să contureze cu claritate profilul viitoarei reviste.

O primă manifestare în această direcție o constituie articolul **Bluze albastre**, apărut în revista Facla nr. 442 din 15 februarie 1932, sub semnătura lui Alexandru Sahia. Constatînd faptul că burghezia devenea tot mai străină și ostilă adevăratei literaturi, articolul sublinia că „se ridică în schimb o nouă lume de cititori: muncitorimea proletară" care „se îndreaptă către cartea care-i arată drumul și-i luminează viața cea nouă care va veni".

Sahia pregătea apariția revistei **Bluze albastre** tocmai pentru a oferi maselor de cititori din rîndurile proletariatului literatura corespunzătoare năzuințelor lor. El anunța, în cadrul acestui articol, că noua revistă **„va fi pentru muncitorime pîinea cea caldă pe care o așteaptă de multă vreme"**. Programul revistei **Bluze albastre**, formulat în primul ei număr și pus în practică în numerele apărute, era sugerat și în articolul din Facla. În Bluze albastre, arăta Sahia, muncitorul de atunci **„va găsi explicația vieții adevărate și străină lui astăzi, lumea în prefacere vie și care se scutură din temelie pentru o alta nouă și definitivă"**.

Al. Sahia a anunțat apariția revistei **Bluze albastre** și a indicat programul ei și prin articolul **Despre Bluze albastre** apărut în Facla nr. 445 din 7 martie 1932. Noua revistă era considerată ca un factor activ în luminarea și culturalizarea maselor muncitoare: „Vom pune în ea — scria Sahia — pagini de directivă... reportaj muncitoresc, scrisori, nuvelă, poezie, — toate într-o nădejde de trezire luminatoare a unei lumi întunecate și în nădejdea că cele scrise de noi vor prilejui ușoare descrețituri de frunți. Totul în așa fel ca muncitorul să știe că din 15 în 15 zile își are micuța lui carte, unde inima lui să se regăsească pentru cîteva momente, împăcată și caldă".

Articolele amintite mai sus, sînt o mărturie vie a dragostei și pasiunii cu care Al. Sahia, sub îndrumarea partidului, a muncit pentru editarea revistei **Bluze albastre**.

TEODOR VÎRGOLICI

100 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI

ANTON PAVLOVICI CEHOV

POEZIA CEHOVIANA

RADU BOUREANU

Desigur că mulți cititori ale căror coarde sufletești au capacitatea de a vibra, și a căror putință de a intui într-o lucrare literară, indiferent de gen, elementul poetic de natură și structură variată, vor fi cuprins această latură a scrisului cehovian.

Reținem din lecturi mai vechi, din studii sau din ediții critice, din literatura universală sau în scrisul nostru, categorisiri sau clasificări varii, printre care esența operei cehoviene era definită ca „poezie amară", sau o galerie de „oameni învinși" sau o literatură care zugrăvea „cenușiul existenței", așa cum scrisul lui Gorki era restrîns la o zugrăvire a lumii vagabonzilor din „Sfînta" (între ghilimele) Rusie.

In genere această trăsătură adîncă a scrisului lui Cehov, poezia infinită și de diverse naturi, care se desprinde vibrînd cu intensitate sau cu gravă catifelare, am întîlnit-o subliniată numai în valorosul studiu despre Cehov, al criticului sovietic Ermilov.

Spuneam odată într-un articol că literatura rusă prin conștiințele sale puternice, prin observația și curiozitatea susținută a creatorilor, a avut și are o traiectorie perpendiculară pe viață, pe adîncimea fenomenelor și a sufletului uman. Omul rus, creatorul rus, scriitorul, poetul, au căpătat de timpuriu, vorbind și situîndu-ne în istoria gîndirii și a literaturii, conștiința misiunii lor, a mesajului pe care trebuie să-l poarte o literatură ce trebuie să cuprindă în întregime și să străbată în adîncime esența vieții și sufletului omenesc, înaltele idealuri sociale.

Scrisul lui Cehov, întreaga sa operă împlinește cu prisosință aceste deziderate. In marasmul și cenușiul spiritual al anilor optzeci, el se aliniază conștiințelor care condamnau cu putere, cu flacăra demascatoare viața lipsită de concepție, funestele raporturi personale dintre oameni minate de josnicie, lîncezirea sufletească.

Toată creația lui Cehov este o căutare ardentă. O căutare a propriului său drum, a propriei sale poziții în viață și în miezul problemelor vieții. Prin această căutare a propriei sale căi către un luminiș ideologic, el duce de mînă conștiința colectivă a societății către un liman, către o zare nouă a vieții.

Dar toată această necontenită frămîntare a spiritului, toate răspunsurile pe care le dă chinuitoarelor întrebări ce le ridică pentru el și pentru ceilalți tovarăși de epocă și de peste epocă, oamenii, sînt răspunsuri materializate, cristalizate în creații, în opere care zugrăvesc contemporaneitatea, acea aprigă contemporaneitate pe care el nu o îmbracă în artificiul unei poezii voite, împrumutate imaginilor de viață observate, ci se desprinde acea culoare, cînd tragică, ori plină de blîndă sau amară melancolie, cînd luminoasă, sclipind cu stelele fericirii pe care o simte sau o presimte în prezentul vieții, sau în atît de intens așteptatele prefaceri sociale.

Cehov are o mare putere de plasticizare. Liniile tablourilor sale sînt simple, dar precise și de o culoare vibrantă, evocatoare. Nuvelele, schițele și chiar piesele zugrăvesc peisajul, natura rusă, cu toate caracteristicile ei, cum în pictura de șevalet numai marele peisajist rus Levitan îl redase.

Dar poezia cehoviană nu este numai puterea de plasticizare, de redare în cuvinte, de înțelegere a naturii, cîntînd-o pe coarde lirice, zugrăvind-o cu mare putere emoțională, cu penel măiestrit de peisajist sensibil, adîncind-o, scoțînd efecte nebănuite, intuind drama, melancolia, evocînd-o printr-o sensibilitate profetică în cele mai ascunse și misterioase laturi.

Dincolo de peisaj, de natură, poezia cehoviană se desprinde, se înalță din însăși esența dramatică, mizeră sau simplă a existenței, a existențelor celor umili, a celor lipsiți de voință, de putere, de înțelegere, de pregătire și de o linie directoare în viață.

Pot fi formulate în enunțare formele multiple ale „poeziei muncii", „poezia peisajului cehovian", „poezia naturilor simple", „poezia melancolică, amară a frumuseții zadarnic irosite", „poezia lumii de mîine", „poezia decorului, a atmosferei pieselor cehoviene", și însăși poezia tragică a caracterelor, a eroilor și a condițiilor existențelor din teatrul său.

La Cehov este pregnant, stăruitor, caracterul de simplitate și pudoare în fraza scrisă cu care zugrăvește natura, cît și adîncile sentimente ale naturii umane.

Pe linia frumuseții naturii ruse, surprinsă de ochiul atent al lui Cehov și așezată în pagini, citatele ar putea fi urmărite fără sfîrșit.

In unele nuvele sau schițe, prin cîteva fraze, chiar prin cîteva cuvinte, printr-o putere, proprie lui, de sinteză și plasticizare, se evocă peisajul larg sau animat în care se consumă o acțiune, o dramă, un crîmpei de existență umană.

Printre paginile sale, de pictură adîncită a naturii, ne oprim cîteva clipe asupra unor peisaje din celebra sa nuvelă **Stepa**.

Nici un scriitor, afară de Gogol înaintea lui Cehov, nu a cîntat, nu a înviat inimii și ochiului minții cititorilor întinderea nesfîrșită și aparent pustie a stepei.

Suavitatea sălbatică a vegetației mărunte, a florilor simple, a freamătului și fosnetului nesfîrșit și neîncetat al vieții, te pătrunde cu apele sonore imateriale, cu valurile moi și pătrunzătoare ale miresmelor de stepă.

Ascultînd această înfățișare a stepei rusești, simțim parcă înfrățindu-se ecouri, suprapunîndu-se imagini cunoscute, familiare auzului și sentimentului nostru. Cu 14 ani înaintea realizării acestei capodopere a lui Cehov, apărea la noi **Pseudokineghetikos** sau „Falsul tratat de vînătoare", acea nespus de valoroasă enciclopedie cinegetică, sub al cărui pretext, marele nostru Odobescu întreprindea o vastă incursiune, o călătorie savantă în istoria artelor universale. Ne amintim cu emoție măiestrita descriere a Bărăganului din acest op savant, capitol plin de lirism și plastică viziune, unde poezia naturii Bărăganului nostru este înțeleasă și redată cu vibrație de mare liric și cu putere vizuală, plastică, de neîntrecut artist al culorilor și al nuanțelor. **Pseudokineghetikos**, „Falsul tratat de vînătoare", apăruse la 1874. **Stepa** de Cehov apărea la 1888.

Cu afinități, cu sensibilități paralele, structural, din aceeași familie sufletească, Odobescu mai mult savant, Cehov mai precis literator, cîntau profilul, înfățișarea, evocau adîncimea frumuseții pămînturilor învecinate, Auzind și văzînd **Stepa** lui Cehov, auzeam și vedeam acea descriere a Bărăganului.

Desigur, la Odobescu, capitolul descrierii stepei noastre, era doar un prilej în sine pentru evocarea trecutului vînătoriei și a frumuseții unei părți a peisajului patriei noastre. Cehov pornește către alt obiectiv. Peisajul cehovian respiră elanul neostoit către viață a unei țări cu mari dimensiuni spațiale și clocotitoare tălăzuiri sufletești.

Ermilov, biograful de azi al lui Cehov și exegetul operelor marelui poet în proză și în teatru, dă o obiectivă interpretare fondului nuvelei de ample dimensii **Stepa**. El vede în acea viziune și în acel frămînt al naturii ruse, tendința — „către o viață demnă de bogăția și de frumusețea ei, năzuința spre înflorirea tuturor forțelor creatoare. Amărăciunea, tristețea că se irosesc degeaba forțele creatoare, „bogăția și frumusețea" minunatei țări natale, visul despre un erou, care într-o bună zi va veni, se va îndrepta în toată înălțimea lui, desfășurîndu-și toate forțele creatoare — acest dor, acest vis — care răsunase de mult în literatura rusă".

Procedeele cehoviene în zugrăvirea peisajelor îi aparțin, îi sînt proprii, sînt originale, întrucît și le-a apropiat, le-a însușit în urma unei munci susținute, în urma unor experiențe care l-au costat zile, nopți și sînge. Elementele cu care lucra sînt întîlnite desigur și în scrisul altor mari creatori: „conciziunea, claritatea, simplitatea", dar Cehov și-a făcut un crez și o linie din această tehnică.

Amănuntul pregnant, cel caracteristic, a înlocuit în descrierile sale desfășurarea stufoasă a nenumăratelor detalii. Intr-o scrisoare către fratele său Alexandru, scriitor și acesta, el și-a trasat principiile asupra modului tehnic prin care, descriind natura sau un cadru pitoresc, să se poată atinge cea mai mare simplitate, limpezime și prin aceasta o mare frumusețe, o crescută valoare artistică:

„Pentru descrierea unei nopți cu lună este de ajuns ca pe un dig să strălucească gîtul unei sticle sparte și umbra roții de la moară să se profileze întunecată". O asemenea noapte cu lună prin intermediul simplei recuzite a naturii a zugrăvit în povestirea **Lupul**.

Această tehnică a simplificării, a expresiei concise, lapidare, cîștigă teren în munca, în opera sa cu cît înaintează în viață prin experiență.

Teatrul lui Cehov, înnoitor în formă, creator al unui nou stil, într-atît de înnoitor și de valoros în cît el însuși, peste înțelegerea acestui mare aport în literatură, nu-l aprecia la justa lui valoare și importanță.

Nu este piesă din repertoriul cehovian care să nu fie străbătută, de la ridicarea la căderea ultimă a cortinei, de înaltul și delicatul sau intensul fior de poezie, propriu stilului cehovian.

Adesea o poezie de un fior tragic ca în **Ivanov**, ca în actul unic intitulat **La drumul mare**, alteori, o poezie a optimismului naturii umane, a caracterului rus clocotitor, ca în actul **Ursul**. In **Pescărușul**, această piesă cu care Cehov atinge limitele geniului, din care se degajă poezia actului eroic al „individului în fața vieții", în luptă cu ea, și a poeziei iubirii, împărtășite sau neîmpărtășite, a iubirii tonice sau dezagregante.

Părerile proprii ale lui Anton Pavlovici Cehov, despre **Pescărușul** în vreme ce o scria sunau astfel: „Multe discuții despre literatură, puțină acțiune, cinci puzi de iubire".

Nedrept și aspru ca întotdeauna cu el, trecea peste realitatea că în această operă erau create tipuri puternice, purtînd mesaje, tipuri pline de adevăr și poezie și că, sub raportul tematic, erau clare ideile actului eroic, arta și iubirea.

Și în **Trei surori** și în **Unchiul Vania** și în **Livada cu vișini**, simțim vibrînd, străbătînd, acțiunea, fondul etic și structura bogată a personajelor, trăirea scenică, psihologică, filoanele de poezie — care dau farmec și strălucire operei.

In toate trec izvoarele paralele, în curente contrarii; poezia muncii, prezentă sau enunțată în **Unchiul Vania** și de eroul titular, și de medicul Astrov și de Sonia. Fiecare mărturisește după temperamentul său, după structura caracterului și a concepțiilor lor despre viață și muncă. La fel în **Ivanov** sau în **Trei Surori**, personajul Tuzenbach care îi spune Irinei, cea mai tînără dintre surori, referindu-se la profețiile despre viitor ale lui Verșinin: „Spuneți că peste mulți ani, viața pe pămînt va fi frumoasă, uimitoare; cu adevărat. Dar pentru a te bucura acum, chiar din depărtare, trebuie să te pregătești; trebuie să muncești..."

Prin sita de poezie amară a piesei, străbat uneori elanuri de optimism, salturi către fericire și cu toate că impresia generală arată să fie apăsătoare, de o melancolie dizolvantă, prin plafonul cenușiu, transpar, să fie văzute, lagunele albastre ale unor idealuri care-și apropie de climatul prezentului, a piesei, culoarea profetică, promițătoare a unor timpuri în devenire, în care natura vieții sociale și destinele oamenilor vor fi altele decît în strîmba realitate a vremii eroilor cehovieni.

Uneori, în piesele într-un act, Cehov condensează atîta poezie tragică, atîta putere de expresie, de durere omenească, atîta atmosferă din care se degajă sentimentul care te prinde, te înalță ca să te prăbușească iar. In aceste acte însumează existențe întregi, mari pasiuni, mari idealuri zdrobite de mîna destinului orb, de așezarea strîmbă a unei vieți rătăcitoare prin pîclele obtuze ale obscurantismului, zdrobite de asprimea și seceta sentimentelor curate, de neînțelegerea dintre oameni, cum este acel act **La drumul mare** necunoscut la noi, netradus și nejucat pînă azi (încă). Este povestea unui om dobrît de o falsă și nenorocită iubire.

Trebuie să treci, să te așezi în toate colțurile de umbră tragică a acelei cîrciumi în care se desfășoară cînd molcom de trist, cînd tumultuos, tragic, ritmul, versul acestei sumbre elegii a existenței, acelor suflete de atunci, ca să înțelegi, să intuiești adîncimea durerii, sfîșietoarele ei cuvinte simple, spuse de oameni simpli dar cu inimi mișcate de freamătul unei mari poezii, poezia bunătății, a înțelegerii, a iubirii de om.

O altă gamă a poeziei tragice a existenței este puternic cîntată în actul **Cîntecul Lebedei**, acea seară de adio a unui actor, îmbătrînit, ratat, rămas singur, după spectacol, în întunericul scenei, ca în gura unei gropi, a unei văgăuni goale de sens și adevăr, ca în gura unui Moloch, rămas ultimă jertfă în gura acestui zeu nesătul; scena, soră bună cu scena vieții este tot atît de hrăpărețită, de înfometată de vieți, de existențe omenești măcinate în drum spre ultima limită. Ce sfîșietoare și adîncă poezie tristă în suita amintirilor, a evocării tinereții și a succeselor de altă dată. Bătrînul actor Svietlovidov, aiurează singur, apoi dialoghează cu bunul și blîndul sufler Nichita, bătrîn și el, martor al grandoarei de altă dată a actorului și martor al actului de sfîrșit și de moarte într-un ideal al lui Svietlovidov.

Dacă se apleacă și peste destinele unui boier moșier declasat, dacă deplînge amara existență a actorului ratat, bătrîn, și fără un final luminos, nesocotit de societatea în care a trăit, dacă o sumă de eroi diverși au trecut de-mînă cu umbra sau lumina vieții lor pe scîndurile scenei; Cehov cu prisosință scoate în evidență marea poezie a omului simplu rus. Eroul lui Cehov aparține în mod organic unui mediu social larg democratic, Cehov este străin de poetica eroului excepțional. Dar ceea ce este puternic simțit în creația cehoviană, fie în proză sau în teatru, este acea largă și adîncă, nuanțată poezie a eroilor, a situațiilor, a cadrului, a peisajului, a sentimentelor așa cum sînt conduse, cum se închegă sau se destramă existențele, cum se rupe sfîșietor coarda groasă a unui instrument de rezonanță tragică sau se înnoadă destinele unor eroi care se zbat și scapă din sorbul vieții cenușii, luminate de soarele încă palid al unui optimism, soare ce avea să-și intensifice mai tîrziu focul binefăcător, după ani și ani de zile, focul purificator al revoluției, transformarea de viață pe care Cehov n-a mai ajuns-o.

Povestea lui EGOR

Din „Jurnalul din Sahalin"

Călătoria lui Cehov în Siberia și Sahalin a avut ca urmare publicarea unor note de drum care au stîrnit, la sfîrșitul secolului trecut, un val de revoltă împotriva regimului la care autoritățile țariste supuneau pe deținuții politici și de drept comun. „Povestea lui Egor" — inedită în limba noastră — face parte din Jurnalul din Sahalin în curs de apariție la „Cartea Rusă".

Curînd după ce a fost demis din serviciu, doctorul la care locuiam a plecat pe continent; m-am mutat atunci la un tînăr funcționar, un om foarte cumsecade. Nu ținea decît o singură servitoare, o bătrînă ucraineană condamnată la muncă silnică; o dată pe zi venea și ocnașul Egor, care nu era privit însă ca servitor; „din respect" zicea el, aducea lemne, scotea gunoiul din bucătărie și îndeobște îndeplinea toate muncile de care bătrîna nu era în stare. Stam citeodată și citeam sau scriam și iată că ceva se mișcă suflînd greu sub masă; mă uit și-l văd pe Egor, care, desculț, strînge hîrtiile sau șterge praful sub masă. Egor are vreo patruzeci de ani, e un om greoi și neîndemînatic ca un bursuc, cu o gură largă și mare ca de pește și pare la prima vedere un prostănac. Părul îl are roșcat, barba rară, ochii mici. Cînd îl întrebi ceva, nu răspunde îndată, ci, privind dintr-o parte, întreabă mai întîi „cum?" sau „ce vrei?" Îți spune „înălțimea voastră" dar totodată te tutuiește. Să stea fără să facă nimic, e peste puterea lui și își găsește întotdeauna de lucru, oriunde ar fi. Chiar cînd stă de vorbă, cu privirea caută-n jur, doar o găsi ceva de strîns sau de reparat. Doarme cîte două-trei ore pe noapte pentru că n-are mai mult răgaz. La sărbători, punîndu-și haina peste cămașa roșie, stă de obicei cu burta scoasă înainte la vreo răspîntie, ceea ce înseamnă că „se plimbă".

Și-a durat singur casa în care stă și meșterește acum căldări, mese și dulapuri greoaie. Știe să facă orice mobilă, dar numai „pentru sufletul lui", adică pentru uz propriu. N-a bătut niciodată pe nimeni și n-a fost bătut. Doar o dată, cînd era copil, l-a altoit taică-su, pentru că, păzind mazărea, a lăsat să intre în grădină un cocoș.

Intr-o zi, între noi doi a avut loc următoarea convorbire:

– De ce te-au trimis aici? l-am întrebat.

– Ce zici, înălțimea ta?

– Pentru ce ai fost trimis în Sahalin?

– Pentru omor.

– Povestește-mi de la început cum a fost.

Egor s-a oprit lîngă ușă, și-a încrucișat mîinile la spate și a început să povestească.

– Ne-am dus noi la boierul Vladimir Mihailici, să ne învoim pentru lemne, pentru tăierea și transportul la stație. Bine. Ne-am învoit și am plecat toți spre casă. După ce ne-am îndepărtat de sat o bucată de drum, oamenii m-au trimis la agenție cu învoiala – să o legalizeze acolo. Pe drum însă, spre agenție, Andriuha m-a întors înapoi, cică s-a revărsat riul și nu se poate trece. „Mîine, spunea el, mă duc la agenție cu învoiala mea pentru pămînt și o să legalizeze și învoiala voastră". Bine. De acolo am plecat împreună: eu călare, iar ceilalți pe jos. Așa am ajuns pînă la Parahin. Mujicii au intrat în cîrciumă să fumeze, iar eu cu Andriuha am rămas pe trotuar, lîngă cîrciumă. El îmi zice: „N-ai cumva, frățioare, cinci copeici? Aș avea poftă să beau ceva". Eu de colo: „Păi tu, măi frate, știi cum ești, intri în cîrciumă să bei de cinci copeici și stai pînă te-mbeți". Da' el: „Nu, nu mă îmbăt, beau numai un pahar și mă întorc acasă". Ne-am dus la mujici, am vorbit și am strîns cu toții pentru o litră – apoi am intrat în cîrciumă, am cumpărat o litră de votcă și ne-am așezat la masă să bem.

– Spune mai pe scurt, l-am întrerupt aici.

– Stai, nu-mi lua vorba din gură, înălțimea ta. Am băut noi votca, iar el, adică Andriuha, a mai luat drojdie. Ne-a turnat mie și lui cîte un pahar și am băut iar împreună. Pe urmă toți au plecat din cîrciumă luînd-o spre casă și am plecat și noi, în urma lor. Mi se tăiase mijlocul mergînd călare, am descălecat și m-am așezat pe mal. Cîntam și glumeam. N-am avut vorbe rele de spus. Apoi ne-am sculat și am pornit mai departe.

– Spune-mi despre omor, l-am întrerupt din nou.

– Stai puțin. Acasă m-am culcat și am dormit tun pînă dimineața, cînd m-au trezit. „Hai, care din voi la bătut pe Andrei?" L-au adus și pe Andrei și a venit și șeful de post. Șeful a început să-i întrebe pe toți, dar nimeni n-a recunoscut fapta. Andrei era încă viu și a zis: „Tu, Serguha, m-ai lovit cu hamul și apoi nu mai țin minte nimic". Serguha n-a recunoscut. Noi toți credeam că Serguha e vinovatul și am început să-l păzim, să nu-și facă ceva. A doua zi Andrei a murit. Sora și neamurile lui Serghei l-au învățat: „Tu, Serghei, nu spune nu, pentru tine-i tot una. Mărturisește ce-ai văzut, trage în cine nimerești mai bine și atunci o să-ți dea drumul". De îndată ce-a murit Andrei, ne-am strîns cu toții la staroste și l-am chemat și pe Serghei. Il întrebăm noi, îl sucim, dar Serghei nu recunoaște. Apoi i-am dat drumul să doarmă acasă. Cițiva l-au păzit, de frică să nu-și facă ceva. El avea o pușcă și era periculos. Dimineața, ia-l de unde nu-i. I s-a făcut o percheziție, l-au căutat prin sat și au alergat și pe cîmp căutîndu-l. Apoi au venit de la poliție și ne-au spus că Serghei a venit acolo.

Ne-au strîns atunci și pe noi. Iar Serghei, știi, s-a dus de-a dreptul la șeful poliției, s-a pus în genunchi și a început să ne pîrască spunînd că de trei ani băieții lui Efeem, adică noi, tocmim oameni să-l bată pe Andriuha. „Pe drum, zice el, am mers trei inși. Ivan, Egor și eu – și ne-am vorbit să-l batem împreună. Eu, zice, l-am lovit pe Andriuha cu căpețelul, iar Ivan și cu Egor s-au apucat să-l snopească în bătăi încît m-am speriat, zice, și am fugit înapoi după mujici". După asta, pe tuspatru – pe Ivan, pe Kirșa, pe mine și pe Serghei – ne-au băgat în pușcărie, la oraș.

– Dar cine sînt Ivan și Kirșa?

– Frații mei. La închisoare a venit negustorul Petr Mihailici și ne-a luat sub garanție. Și am stat noi sub garanția lui pînă la Adormirea maicii domnului. Trăiam bine, liniștit. A doua zi după sărbătoarea Adormirii ne-a judecat la oraș. Kirșa a avut martori – l-au scăpat mujicii cu care a mers în urmă, dar pe mine și pe frate-meu Ivan ne-a pocnit bine. Am spus eu la judecată adevărul, cum ți-am spus acum și ție, dar judecătorii nu m-au crezut. Ziceau că: „Aici toți vă faceți de cap și pe urmă trîntiți o minciună". M-au condamnat și m-au trimis înapoi la zdup. Am trăit la închisoare sub lacăt, dar eram ca servitor acolo, măturam camerele și aduceam mîncarea. Pentru asta îmi dădea fiecare cîte o rație de pîine pe lună. Venea cam la trei funturi de om. Cînd am aflat că ne scoate de-acolo, am trimis acasă o telegramă. Era în ajun de sfîntul Nicolae. Nevastă-mea și frate-meu Kirșa au venit să ne conducă și mi-au adus cîte ceva de îmbrăcăminte și altele... Nevastă-mea plîngea, urla, dar n-avea ce face. Cînd a plecat, i-am dat pentru acasă două rații de pîine, să le ducă în dar la copii. Am plîns împreună și am trimis închinăciune rudelor și tuturor creștinilor din sat. Pe drum mi s-au pus lanțuri. Mergeam doi cîte doi. Eu mergeam cu Ivan. La Novgorod ne-au tras în poză, ne-au ferecat în lanțuri și ne-au ras în cap. Apoi ne-au mînat la Moscova. Cît am stat la Moscova, am scris o cerere de grațiere. Nu mai țin minte cum am mers pînă la Odesa, dar am mers bine. La Odesa ne-au cercetat la spital, ne-au dezbrăcat în pielea goală și ne-au privit din toate părțile. Apoi ne-au strîns pe toți la un loc și ne-au mînat pe vapor. Aici, cazacii și soldații ne-au dus pe sus pînă jos și ne-au băgat înăuntru. Stăteam pe paturi și atîta tot. Fiecare la locul lui. Pe patul de sus stăteam cinci oameni. La început nu înțelegeam ce se întîmplă, pe urmă însă au început să strige toți: „Am pornit, am pornit!!" Am mers, am mers, apoi a început să ne legene. Era o căldură de stăteau oamenii goi. Unii vărsau, alții nu. Bineînțeles că stăteam mai mult culcați. A fost o furtună strașnică. Ne arunca în toate părțile. Am mers așa, am mers, pînă am dat de dracu. Strașnic ne-a izbit. Era o zi cețoasă. S-a făcut întuneric. După ce ne-a izbit, s-a oprit vaporul și a început să ne legene, știi, pe stîncă. Credeam că dedesubt ne leagănă un pește mare, și dă să răstoarne vasul[1]). Au început să întindă pînzele peste gaură ca s-o astupe; au întins, au întins — dar n-a fost de nici un folos. Apa s-a strîns pe sub podea, sub noi, și a început să țîșnească și deasupra. Oamenii au început să se roage: „Nu ne lăsați să pierim, înălțimea voastră!" El zicea: „Nu vă îngrămădiți, nu vă îngrămădiți, nu vă las eu să pieriți". După aceea, apa a început să se urce pînă sub paturile de jos. Creștinii se rugau și se îngrămădeau. Boierul a zis atunci: „Ei, fraților, vă dau drumul, dar să nu vă răzvrătiți, că vă impușc pe toți". Apoi ne-a scos de acolo. Am citit o rugăciune ca dumnezeu să potolească relele și să nu pierim cu toții. Ne rugam în genunchi. După rugăciune ni s-au dat pesmeți și zahăr, iar marea a prins să se potolească. A doua zi au început să transporte oamenii pe mal cu barcazul. Și pe mal am făcut o rugăciune. După aceea ne-au trecut pe un alt vapor, unul turcesc[2]) și ne-au adus aici, la Alexandrovsk. Ne-au coborît pe debarcader în zori de zi și ne-au ținut apoi mult timp pe loc; am plecat abia cînd a început să se întunece. Creștinii mergeau din greu, împleticindu-se și parcă îi lovise orbul găinilor. Se țineau toți unul de altul; unii vedeau drumul, alții nu, și atunci se agățau. Eu am purtat după mine zece oameni. Ne-au dus în curtea închisorii și au început să ne împartă prin cazărmi. Înainte de culcare am mîncat din ce avea fiecare, iar dimineața au început să ne împartă merinde din cele cuvenite. Două zile ne-am odihnit, a treia zi ne-au dus la baie, iar a patra zi ne-a mînat la lucru. La început am săpat șanțuri pentru clădirea în care acum este spitalul. Am scos rădăcini de copaci, am săpat, am făcut tot ce mai trebuia – și asta a ținut o săptămînă sau două, poate și o lună. Apoi am dus bîrne de lîngă Mihailovka, le căram tîriș cale de trei verste și le îngrămădeam lîngă pod. După asta ne-au mînat în grădină să săpăm gropi pentru apă. Și cînd a venit timpul cositului, ne-au aruncat pe toți creștinii și au început să ne întrebe cine știe să coasească, – și pe cei care știau, îi însemna pe o listă. Ni s-a dat pîine, crupe și carne și ne-au mînat cu un paznic să cosim finul la Armudan. Trăiam bine acolo, dumnezeu mi-a dat sănătate și coseam bine. Pe alții paznicul îi ciomăgea, dar eu n-am auzit nici o vorbă rea de la el. Oamenii mă înjurau că merg prea repede cu cositul, – dar n-are a face. In timpul liber, sau cînd ploua, împleteam tălpi de paie. Oamenii dormeau după muncă iar eu stăteam și împleteam. Tălpile le vindeam, pentru o pereche luam două porții de carne care ar fi costat patru copeici. După ce am terminat cu cositul ne-au dus înapoi și ne-au băgat din nou la arest. Apoi pe mine m-a luat ca muncitor colonistul Saska din Mihailovka. La Saska am muncit la cîmp: seceram, făceam clăi, treeram, săpam cartofi și altele, iar el ducea în locul meu bîrne autorităților. Mîncam din ceea ce primeam de la stat și ce mi se dădea pentru muncă. Am trudit acolo două luni și patru zile. Saska m-a purtat cu vorba că-mi dă bani, dar nu mi-a dat nimic, afară de un pud de cartofi. M-a adus tot el înapoi și m-a predat la închisoare. Aici mi-au dat un topor și o frînghie, să tai și să car lemne. Făceam focul în șapte sobe și trăiam într-o iurtă. Căram apă și măturam pentru magaziner. Mai păzeam și băcănia unui tătar. Cînd veneam de la lucru, el lăsa totul în grija mea, eu vîndeam și el îmi dădea pentru asta cincisprezece copeici pe zi. In primăvară, cînd zilele s-au făcut mai mari, am început să împletesc opinci. Luam cîte zece copeici de pereche. Vara, aduceam lemne pe riu. Am strîns o grămadă mare pe care am vîndut-o apoi unui băieș evreu. Am mai strîns și vreo șaizeci de copaci pe care i-am vîndut cu cincisprezece copeici bucata. Uite așa am trăit, cum a dat dumnezeu. Numai că, înălțimea ta, nu mai am timp să vorbesc cu tine, trebuie să mă duc după apă.

– Mai ai mult pînă te faci colon?

– Vreo cinci ani.

– Ți-e dor de acasă?

– Nu. Numai că mi-e tare milă de copii. Sînt proști încă.

---

[1]) Este vorba de avaria suferită de vasul „Kastroma" lîngă țărmul apusean al insulei Sahalin în anul 1886.

[2]) Vaporul din flota voluntară „Vladivostok".

Moment din piesa lui A. P. Cehov „Trei surori", pusă în scenă la Teatrul Academic din Moscova

ROMAIN ROLLAND

SILVIAN IOSIFESCU

Vestea morții lui Romain Rolland ne-a parvenit în ultima zi a anului 1944. Cu o zi înainte Rolland se stinsese în orășelul elvețian unde petrecuse anii războiului; apucase să vadă începutul înfrîngerii fasciste.

Pentru toți aceia care am descoperit la șaptesprezece ani mesajul lui artistic și moral, e greu să vorbim de Rolland cu detașare critică. Și nici n-ar fi potrivit. Prezența directă a unui om de o mare elevație e cea mai stăruitoare impresie pe care ți-o produce scrisul lui. O știu toți cei care i-au sorbit lecția de energie și de demnitate fie în 1924, fie în 1934. Dar nu-l vom reduce la un nume care face să vibreze amintirea oamenilor de patruzeci de ani. Vocea lui Rolland își păstrează puterea de a convinge și mișca. După apariția Inimii vrăjite și — anii trecuți — a lui Jean Cristophe, am stat de vorbă cu mai mulți studenți. Multe din referirile literare și filozofice le rămăseseră neinteligibile. Dar mi-am dat seama că intuiseră esențialul, simțiseră aceeași prezență.

Vorbim de lecția de energie. E necesară o mai mare precizie. Termenul „profesor de energie" a fost devalorizat. Critica burgheză l-a aplicat lui Nietzsche și lui Barrès. Etica sălbatică a supraomului și a „voinței de putere" ca și combinația respingătoare de egotism estetizant și de prejudecăți șovine servită de Barrès, par din altă lume față de scrisul lui Rolland. Deși impresionat de Așa grăit-a Zarathustra — ne-o spune îndelung în memoriile sale. Rolland a dat de la început alt înțeles cuvîntului „energie".

Romain Rolland s-a născut într-o familie cu tradiții republicane și s-a format în perioada de răsunătoare scandaluri politice și financiare din jurul lui 1880. E vremea generalului Boulanger — marioneta politică pusă în mișcare de regaliști, de asemeni vremea lui Bel Ami. Nașterea imperialismului a fost însoțită de singeroase aventuri colonialiste și de scandaluri de felul faimoasei afaceri Panama, care a compromis în lanț nenumărați politicieni burghezi.

Adolescentul retras, interiorizat a vrut să-și călească existența din metal curat. „Îmi voi făuri viața ca o sabie, va spune mai tîrziu un personaj al său. O să mi-o făuresc sau o s-o sfărîm". Izolat în mediul de platitudine și meschinărie pe care l-a înfierat în 1903, în introducerea la Beethowen, caută puncte de sprijin teoretic și practic. În anii petrecuți la Școala Normală, apoi ca bursier la Școala de Arte din Roma, se desenează concepția trăirii eroice, elogiul energiei. Dar de la început, energia nu mai e concepută ca manifestare de vitalitate elementară. Nu întîlnim la Rolland admirația nediscriminată a forței de orice fel. Energia nu e disociată de țel. În căutarea dramatică a unui țel pentru existență, scriitorul rămîne încă la umanitarismul cu contururi vagi. Deși participă ca și cea mai mare parte a intelectualității franceze la lupta pentru revizuirea procesului Dreyfus, nu adîncește sensul acestei lupte care dezvăluie chipul justiției și armatei burgheze. Contactul cu conducătorii socialismului reformist îl împiedică să caute mai departe forțele revoluționare. Conducătorii aceștia descriși cu severitate lucidă în Jean Cristophe semănau îngrozitor de mult cu politicienii burghezi.

N-am înțelege mare lucru din primele decenii de gînd scris și acțiune ale lui Rolland, dacă am înghesui faptele în citeva caracterizări statice. E o zbatere continuă. Scriitorul nu se poate mulțumi cu umanitarismul vag, caută puncte de sprijin mai solide, caută un obiect mai precis al acțiunii. Împiedicat de straturile idealiste ale formației sale, e inclinat să vadă la baza dezvoltării sociale rolul marilor personalități. O astfel de înțelegere se simte în volumele pe care le consacră lui Michel Angelo, lui Tolstoi, lui Beethowen. Sînt pagini care scot la iveală grandoarea eroilor, îi înțeleg ca oameni nu ca statui, dar le proiectează prea izolat umbrele. Și totuși increderea în omul simplu, în tăria lui, în capacitatea lui de a înțelege și crea arta, se regăsește mereu în scrisul și în activitatea lui Rolland. Începuturile lui literare au avut drept scop crearea unui teatru al revoluției — Danton, Lupii — care se adresa maselor și prin ideile vehiculate și prin mijloacele artistice larg accesibile. Întîlnim în Jean Cristophe cîte un personaj, cum e unchiul lui Cristophe care contrastează prin sagacitate, prin ținuta morală cu demagogii și farsorii din cercurile politico-estetizante descrișii într-un inimos volum al ciclului Bilciul din piață. Mai tîrziu, Colas Breugnon avea să însemne tot un elogiu — rostit cu umor — al tăriei morale populare.

Jean Cristophe, vastul roman scris între 1904 și 1912, traduce căutările și certitudinile din această perioadă. Existența unui muzician de geniu e urmărită din primii ani și pînă la lupta cu neființa. Rolland care s-a format prin muzică și și-a împărțit tot timpul scrisul între literatură și muzicologie, a ales un astfel de personaj pentru a-și obiecta concepția despre viață și artă. Multe detalii sînt împrumutate din biografia lui Beethowen, cîteva din cea a lui Hugo Wolff. Relieful și vitalitatea eroului dau o ripostă artistică opiniilor estetizante care îi recunosc lui Rolland măreția morală, dar nu văd în proza lui decît lungimi și retorism. Astfel de pagini se întîlnesc în amîndouă marile romane. Dar se pierd într-un ansamblu care dă mereu impresia de grandios și de omenesc. Ceea ce rămîne, ceea ce se transmite după

lectura celor zece volume e pasiunea, vitalitatea lui Cristophe. Nu o vitalitate vegetală, ci una conștientă, devenită apoteoza omului. E optimismul fără dulcegării, credința că viața poate fi dominată și stăpînită. Generației din preajma primului război mondial i se lansa un mesaj de încredere în om. Răsunetul lui a fost imens.

Declanșarea războiului i-a arătat lui Rolland că trebuie să meargă mai departe, că numai elogiul energiei umane nu e suficient. Scriitorul și-a dovedit de la început consecvența și nu s-a gîndit să facă vreun compromis comod cu conștiința și convingerile lui. A rostit condamnarea războiului, fără să se lase intimidat de calomniile cu care a fost de îndată împroșcat.

Ca și pe Barbusse, lupta împotriva războiului, continuată după 1918, l-a dus mai departe pe Rolland. Pacifismul lui Clérambault sau Pierre et Luce se cerea înlocuit de o înțelegere mai profundă, de o atitudine activă. Revoluția din Octombrie, crearea statului sovietic pentru care Rolland și-a afirmat de la început atașamentul, deschideau perspective noi înțelegerii și acțiunii. După înfrîngerea intervenționiștilor, diverse fapte, — provocări, campanii de presă — dovedeau că se pregătea o nouă intervenție. Fasciștii, asasinii subvenționați ai imperialismului o aclamau tot timpul. Lupta revoluționară împotriva războiului, împotriva fascismului și apărarea statului sovietic, se uneau într-o acțiune unică.

Înțelegerea acestor adevăruri constituie substratul ideologic al Inimii vrăjite. Cele două principale personaje — Annette Rivière și fiul ei Marc sînt rude bune cu Jean Cristophe — caractere ferme și pasionate, niciodată înfrînte. Nici în viziunea scriitorului nu există schimbare totală. La șaizeci de ani un artist nu-și primenește în întregime personalitatea. Persistă în carte chiar și urmele formației idealiste. Interesul pentru mișcarea de eliberare a poporului indian — după război Rolland a fost atras de pseudo-soluția lui Gandhi, nonviolența, a scris și o Viață a lui Gandhi —, capătă uneori în Inimă vrăjită accente mistice. Și totuși, în raport cu Jean Cristophe diferența e izbitoare. Ar fi o discuție scolastică să căutăm măsura în care Inima vrăjită poate fi considerat un roman al realismului socialist. Nu e o problemă de coeficient. Dar evoluția lui Marc Rivière și a Annettei Rivière deveniți activiști ai luptei antifasciste, propagatori ai adevărului despre statul sovietic, creează dintr-o nouă perspectivă social-politică un tip de om nou în opera lui Rolland.

„Îmi voi făuri viața ca o sabie"... Unitatea caracterului activității și operei se păstrează la Rolland la un nivel superior. El și-a intitulat un volum din 1936 Cincisprezece ani de luptă. De fapt e vorba de mult mai mulți ani. Scriitorul e prezent în toate marile acțiuni progresiste. El fondează revista Europe și colaborează la principalele reviste de stînga, face parte din grupul de inițiativă al mișcării Amsterdam-Pleyel, apoi al acțiunii antifasciste, sprijină lupta poporului spaniol.

Romain Rolland n-a fost un vremelnic tovarăș de drum. Din motive foarte variate, confundînd uneori acțiunea revoluționară cu atracția aventurii, s-a întîmplat în anii aceia ca diverși artiști să se alăture un răstimp mișcării revoluționare, apoi s-o trădeze, să-i devină chiar dușmani înverșunați. Anii de luptă ai lui Rolland se prelungesc pînă la ultima lui clipă de conștiință. Cîteva fraze din Memoriile sale ce se potrivesc în primul rînd celui care le-a scris și nu filozofului individualist și retrograd pentru care au fost scrise: „Oamenii mari sînt aceia care tălmăcesc cu mai multă strălucire sufletul vremii pe cale de a se naște, aromele ei".

FRUMUSEȚEA EROISMULUI COTIDIAN

În orice etapă nouă de dezvoltare a unei literaturi, pot fi deosebiți doi factori determinanți, ce se împletesc și se condiționează reciproc: orientarea și realizarea. S-a scris nu puțin la noi despre importanța fiecăruia. S-a scris de asemenea despre obligația criticii de a ține seama de **amîndoi**, întrucît orice unilateralitate în acest sens e derutantă. Oricît de bogată în posibilități ar fi orientarea unei lucrări, dacă nu s-a concretizat într-o realizare artistică durabilă, lucrarea respectivă ca fenomen literar n-are valoare. Tot așa cum simpla îngrămădire a unor imagini sau chiar caractere realizate, dacă nu e „**ordonată**" de o viziune de ansamblu justă și profundă se estompează și se pierde în cele din urmă. Mai mult: o lucrare greșit orientată, scrisă chiar cu talent, poate fi și dăunătoare.

Cu atît mai mult trebuie să ne bucure situația în care, într-un anumit moment al dezvoltării literaturii noastre, sîntem în măsură să evidențiăm apariția unui număr mai mare de lucrări în esența lor bine orientate și — deși avînd fiecare o latură vulnerabilă — totuși în ansamblu realizate, evident la niveluri artistice diferite. Mă refer anume la volumele de proză apărute în preajma celei de a XV-a aniversări a eliberării patriei, care se subsumează toate unei ample teme comune: lupta poporului muncitor sub conducerea comuniștilor pentru sfărîmarea jugului fascist, pentru izgonirea ocupanților și ieșirea din criminalul război antisovietic. Spunînd aceasta am în vedere în primul rînd **Pe muche de cuțit** de Mihai Beniuc și **Șoseaua Nordului** de Eugen Barbu, dar și alte lucrări ca **Bariera** de Teodor Mazilu, **Cazul doctor Udrea de Ben. Corlaciu**, etc.

Romanele acestea merită, bine înțeles, să fie supuse unei analize ample, multilaterale, care să evidențieze puternic tot ce este în ele nou, realizat viguros, dar să semnaleze și scăderile și neajunsurile artistice și ideologice. Deocamdată nu ne propunem să efectuăm o asemenea analiză completă, ci să schițăm doar cîteva puncte de vedere, rezultate din căutarea răspunsului la întrebarea: în ce măsură ele reușesc sau nu să reliefeze artistic importanța covîrșitoare a actului de la 23 August 1944. Sau, cu alte cuvinte, în ce măsură sînt reprezentative pentru epoca înnoirilor revoluționare pe care o trăim?

Orientîndu-ne în acest fel cercetările, n-am putut să nu observăm o primă trăsătură comună: lucrările citate transmit o atmosferă de intensă încordare, ce se exteriorizează — printre altele — și prin convingerea fermă a eroilor luptători că zilele grele prin care trecea țara erau ajunul unor adînci schimbări revoluționare, care nu vor putea să nu aducă libertatea și lumina. În ciuda diferențelor specifice, despre care va fi vorba mai jos, toate romanele amintite se aseamănă prin aceea că bătălia revoluționară este zugrăvită în ele nu într-un moment de vîrf, ci am putea spune — în desfășurarea ei cotidiană. De bună seamă nici Mustea din **Pe muche de cuțit**, nici Dumitrana sau Mareș (**Șoseaua Nordului**), nici Vițu (**Bariera**), nici Maria Bogdan (**Cazul doctor Udrea**) nu ar putea să precizeze cînd și cum va veni ziua izbînzii, dar nici unul din ei nu se îndoiește că această zi va veni, cu toții o pregătesc cu meticulozitate întocmai așa cum pregătesc — să zicem — oamenii de știință reușita unei experiențe. Activitatea zilnică de mobilizare a forțelor în vederea ciocnirilor decisive îi absoarbe în asemenea măsură încît personalitatea fiecăruia se definește mai ales prin această activitate.

Din punct de vedere al compoziției, romanele citate sînt foarte diferite. Dacă cel al lui Beniuc, cum era și de așteptat, se distinge prin numeroase elemente lirice, semănînd mai degrabă cu un jurnal scris la persoana a treia, dacă romanul **Cazul doctor Udrea** vădește evident străduința autorului de a se menține în cadrele unei arhitecturi „clasice", celelalte două, și **Șoseaua Nordului** și **Bariera**, sînt tributare unei tehnici de altă factură: elementul narativ cedează adesea locul celui expozitiv, ansamblul se desăvîrșește ca o succesiune de tablouri în care evoluează aceeași eroi, dar care nu presupune prezența obligatorie a unui fir epic călăuzitor. Poate din această cauză elementul „atmosferă" e aici mai atotcuprinzător și mai multilateral dar și mai difuz.

Ar fi de notat și alte deosebiri. Atmosfera specifică, atît de caracteristică situației **din preajma** unor mari evenimente istorice, trăiește potențial în fiecare din romanele menționate dar se realizează factic la moduri foarte diferite, fiind cînd avantajată, cînd desavantajată de alte elemente componente. La Beniuc, de pildă, desfășurarea firului acțiunii într-o ambianță de discuție interminabilă — atît de propice unui mediu de intelectuali — este avantajoasă pentru reliefarea trăsăturilor sufletești esențiale ale eroilor pozitivi; avantajul este însă diminuat de stilul monoton (mai degrabă monocord) al discuției și de faptul că explicațiile și digresiunile alunecă uneori în afara literaturii și anume în sfera publicisticii. Eugen Barbu, pe de altă parte, deși caută prilejuri de a-și „ridica" eroii pînă la nivelul epocii și al faptelor lor, nu este consecvent, lasă adesea acțiunea să treneze într-o desfășurare atît de lentă încît contrastează strident cu ritmul general al romanului pe care l-a impus tema. În raport cu celelalte două lucrări nu putem fi tot atît de exigenți întrucît ele aparțin unor autori mai puțin experimentați. Ben Corlaciu, deși a făcut un categoric pas înainte față de volumele sale anterioare, nu s-a eliberat încă definitiv de alunecările spre schematism și în construirea unor personaje și în rezolvarea unor situații. Iar în ceea ce-l privește pe Teodor Mazilu, **Bariera** sa nu este încă un roman, ci mai degrabă o culegere de schițe, legătura epică dintre ele fiind pe alocuri foarte subțire. Se pare că tînărul scriitor nu a ajuns încă să-și definească clar deosebirea dintre stil și manieră.

Dar în ciuda acestor deosebiri, inegalități și particularități romanele de care ne ocupăm pot fi subsumate însă unor caracterizări comune care rezultă nu numai din temă, dar și din viziunea estetică asupra evenimentelor. Principala trăsătură comună ar putea fi definită în felul următor: epoca descrisă în toate e o epocă de trăire intensă, de cotituri istorice în viața poporului care îi obligă pe toți oamenii — indiferent de orizontul de viață anterior — să intre în contact cu luptele politice, să mediteze asupra unor probleme grave ale existenței umane. Perspectiva nouă îi sperie pe unii; ei fug de răspunsuri nete, fug de propria conștiință, evadează în zonele joase ale existenței. Sînt personajele negative pe care evenimentele le determină să-și reducă perspectiva la cea momentană. Dimpotrivă, caracterele rezistente se înalță și se purifică, încep să vadă din ce în ce mai departe și mai larg. Procesul acesta de transformare este surprins de bună seamă la niveluri artistice diferite — în toate romanele de care ne ocupăm. Oameni ca doctorul Udrea, ca Ionică sau Tuțuleasa din **Bariera**, ca Niculescu din **Șoseaua Nordului** sau chiar Sandu Crai din **Pe muche de cuțit**, cresc sub ochii cititorului oferind prin exemplul lor o măsură a descătușării forțelor umane. În aparență odată cu înrăutățirea vieții, pe care o aduce dictatura fascistă și războiul, greutățile existenței cotidiene devin mai mari și totuși nu sînt copleșitoare pentru că lupta patriotică condusă de comuniști le ajută oamenilor să se elibereze de sub apăsarea acestor greutăți. Lupta politică intervine în vălmășagul ciocnirilor de pasiuni și interese ca un catalizator care grăbește procesul de diferențiere a valorilor, îngroașă culorile, alungă amestecurile cenușii, subliniază trăsăturile pozitive și negative.

De bună seamă procesul acesta a putut fi oglindit printr-o ficțiune realistă, veridic și semnificativ printre altele și pentru că aproape în toate cazurile — romanul lui Ben Corlaciu făcînd excepție — autorii au adus în centrul construcției figuri de luptători comuniști. Despre niciunul din aceștia nu s-ar putea spune că este monumental, nici unul nu ar putea fi încadrat în galeria **„oamenilor excepționali"** dacă dăm acestei noțiuni conținutul pe care îl dădea Cernișevski zugrăvind figura lui Rahmetov. Totodată însă toți acești oameni — și Dumitrana, și Mareș, și Mustea, Ozun, Mili, Vițu, Treișpemii, Rădița, Melinte, Maria Bogdan, doctorul Pavel și alții — în ciuda faptului că în practica luptei comit greșeli, uneori destul de grave, — ca atitudine sufletească, sînt oameni hotărîți în convingerile lor, dedicați revoluției și pentru care lupta revoluționară e obiectivul nr. 1 al vieții. În capacitatea de a portretiza în acest fel oamenii de factură nouă, rezidă — după părerea mea — meritul principal al lucrărilor de proză apărute în cinstea lui 23 August 1959. A spune despre cei amintiți că pentru ei a judeca oamenii, faptele, lucrurile în primul rînd în raport cu sarcinile luptei revoluționare, a devenit o obișnuință e încă puțin. Esențialul e că această obișnuință dă conținut și fericire vieții lor. Astfel lucrările menționate intervin viguros și eficient în lupta pentru afirmarea unui nou ideal estetic, corespunzător epocii noastre de construire a socialismului.

Nu e un secret pentru nimeni că unul din dușmanii importanți ai literaturii realist-socialiste e artificialitatea, conven**ț**ionalismul. Despre asta s-a vorbit și la cel de al treilea Congres al scriitorilor sovietici. Dacă privim retrospectiv creația noastră de după 23 August 1944, observăm că această alterare a valorii artistice era deosebit de supărătoare mai ales atunci cînd lipsa de experiență, lipsa de talent sau pur și simplu necunoașterea vieții îi împingea pe autori spre dedublarea personajelor pozitive. Nu puteau convinge pe nimeni niște pretinși luptători care se afirmau ca atare bătîndu-se cu pumnul în piept, în fața colectivului sau atunci cînd explicau cîte o problemă politică și, dimpotrivă, uitau de preocupările lor obștești îndată ce ajungeau într-un cadru intim, familial sau dialogau cu ei înșiși. Dimpotrivă tocmai prin integritatea caracterelor lor s-au impus cititorilor ca realizări artistice certe personaje ca Mitrea Cocor, Anton Filip, Adam Jora, Ilie Barbu, învățătorul Teodorescu (Setea de Titus Popovici) și alții. Cîștigul realizat a fost continuat și dezvoltat în zone noi în lucrările apărute în vara lui cincizeci și nouă. În romanul lui Mihai Beniuc eroul principal se frămîntă incontinuu și pentru problemele politice și pentru cele personale. De fapt în cazul lui Mustea o atare „împărțire" pierde orice sens: pentru el problemele politice — în rezolvarea cărora e antrenat pînă peste cap — sînt tot atît de personale ca și cele de dragoste, de prietenie, de muncă științifică sau universitară. Același lucru se poate spune și despre Dumitrana: să încerce cineva să-i descrie personalitatea făcînd abstracție de stilul lui de muncă (de partid)! Nu se poate. O interesantă realizare în aceeași direcție găsim în primul roman al tînărului prozator Teodor Mazilu. Urmărind frămîntările sufletești și comportarea între oameni a muncitorului Vițu, observăm cum necesitatea organică de a-și manifesta filozofia vieții îl duce la obișnuința de a judeca, a aprecia lucrurile într-un mod deosebit, propriu. Ciudățeniile și paradoxurile sale sînt ale unui om care anticipează prin ele bucuria așteptată a victoriei celor ce muncesc.

O singură rezervă trebuie făcută totuși. Nu întotdeauna nivelul politic al personajelor corespunde locului lor în luptă. Reprosul nu se referă decît în parte la romanul **Pe muche de cuțit**. Dacă în legătură cu eroul principal observațiile privind lipsa unei atitudini suficient de critice a autorului față de eroul său sînt întrucîtva îndreptățite, în ceea ce privește romanul în ansamblu, sîntem datori să reliefăm — ca un succes incontestabil — că aici discuția politică e amplă, bogată, nuanțată, spirituală, ceea ce dă relief acțiunii, îi subliniază veridicitatea. Din păcate în alte romane lucrurile stau altfel. În **Șoseaua Nordului**, de pildă, momentele cele mai veridice sînt cele de mare intensitate, (interogatoriul, atacarea trenului, evadarea, luptele de la Băneasa) pentru că aici situația îi obligă pe eroi să se gîndească numai la ceea ce au de făcut în clipa dată, sarcina încredințată fiind de asemenea natură încît îl solicită pe om în întregime. Îndată însă ce conflictul se relaxează, oamenii — mă gîndesc la Mareș în primul rînd — pierd ceva din substanța lor, se mărunțesc. Mareș se gîndește foarte abstract și foarte emfatic la învățătura marxistă pe care și-a însușit-o la închisoare, dar acceptă fără obiecție explicația puerilă că trebuie să rupă legătura cu partidul pentru că e cunoscut de siguranță. Oare asemenea „teorii" sectare tot la închisoare le-a învățat? Discuțiile interminabile între Mareș și Niculescu se duc la un nivel politic foarte scăzut.

Slăbiciunea aceasta o găsim și în alte lucrări. Dacă Ben Corlaciu angajează dar nu stăpînește controversele dintre eroi (printre altele și pentru că uneori simplifică și schematizează termenii discuției), în **Bariera**, deși acțiunea cedează mereu locul discuțiilor și, introspecțiunilor, nu găsim nici o aluzie măcar la știrile de pe front sau la lozincile concrete ale Partidului Comunist cu toate că atunci aceste probleme erau pe buzele tuturor. Mai mult, în acest volum însuși actul de la 23 August e escamotat. Se pare că Teodor Mazilu se teme de gesturi politice, uitînd pe semne că toți actorii mari au gesticulat și gesticulează. Gestul supără nu prin dimensiune, ci atunci cînd e strident sau nefiresc, dar tot atît de nefirească poate fi discreția cînd este silită, ostentativă. Cecea ce se simte, din păcate, spre sfîrșitul volumului.

Am amintit de aceste lipsuri pentru că sezisarea lor ne pare importantă în raport cu orientarea eforturilor de viitor. Recolta din august 1959 e mai mult decît îmbucurătoare. Literatura noastră a făcut încă un pas spre cuprinderea complexă și multilaterală a realității socialiste, a dovedit din nou cît de bogate în potențe artistice sînt temele luptei. Pe acest drum trebuie mers mereu mai hotărît. Sarcina aceasta presupune însă adîncirea, presupune reflectarea complexă a universului sufletesc al fiilor celor mai buni ai poporului. Literatura pe care o așteaptă poporul muncitor nu poate să nu fie eroică. Totodată însă cerințele realismului socialist sînt incompatibile cu eroismul de paradă. Eroismul zilelor noastre e de altă factură, e plin de încordări excepționale, dar nu exclude cotidianul, ci se contopește cu el, crește din comportarea cotidiană a oamenilor de tip nou. Romanele apărute în cinstea celei de a 15-a aniversări a eliberării patriei noastre realizează la un nivel artistic destul de înalt imaginea complexă a unui asemenea eroism.

Mihai Novicov

CONDAMNARE FĂRĂ DREPT DE APEL

CRONICA DRAMATICĂ

De multă vreme, barometrul vieții teatrale apusene arată cu persistență „timp rău". Rarele, foarte rarele semne de ameliorare sînt atît de plăpînde și neinsemnate încît nu pot, în nici un caz, să determine schimbarea acului spre „înseninare și vreme frumoasă". Nu este vorba aici de o simplă figură de stil, ci de o constatare pe care chiar presa burgheză din Franța o face în termeni mult mai drastici și mai puțin figurați. Impasul teatrului francez poate fi desprins din lectura cronicilor dramatice a articolelor de sinteză anuală și a textului pieselor reprezentate. Totul configurează un sumbru bilanț. Nu sînt numai dificultăți momentane sau crize trecătoare. Boala teatrului burghez a devenit cronică, iar tratamentele prescrise se dovedesc a fi simple paleative ce nu pot îndrepta în nici un fel starea unui organism aflat în pragul agoniei.

Este ceea ce afirmă Eduardo de Filippo în cunoscuta sa scrisoare, un adevărat „J-accuse" al timpurilor moderne, prin vibrația patetismului său demascator. Este ceea ce se spune și într-un recent articol apărut în Cahiers du Sud *(octombrie-noembrie 1959) privitor la peisajul teatrului francez din ultimul an. Autorul acestui articol, Robert Kanters, constată cu amărăciune că, adunînd observațiile prilejuite de urmărirea atentă a vieții teatrale, nu poate spune de la bun început decît că „ultima stagiune pare foarte dezamăgitoare". De fapt, întreg articolul conține numai astfel de calificative care aruncă, fără nici o posibilitate de tăgadă, adevărata lumină asupra situației teatrului francez:* „palmares lipsit de strălucire", „stagiune mediocră", „criză teatrală", *etc.*

Care este geneza acestei stări de lucruri? Repertoriul. Răspunsul se cere argumentat. Să apelăm tot la articolul din revista Cahiers du Sud. *Ce se joacă pe scenele franceze? Teatrul lui Ionesco și Beckett,* „teatru al absurdului, mizeriei umane, pesimismului și disperării", *cum îl califică R. Kanters. Demnă de reținut este afirmarea sterilității definitive a teatrului de așa zisă avangardă, care nu-și poate cu nici un chip afla surse de înnoire, fiind condamnat încă din primă instanță și fără drept de apel, la o perpetuă repetare. Teatrul lui Ionesco, se spune în articol, este* „condamnat mai mult decît oricare altul, la repetiție, pentru că singurul său principiu este absurditatea limbajului fără conținut".

Aceasta este situația teatrului numit, în mod fals, „de avangardă". *Dar ne putem întreba: oare în teatrul francez din ultima vreme n-au apărut autori noi? Ba da. Dar în afara cîtorva excepții fericite, puține la număr, printre care Străina din insulă a lui Georges Soria, restul autorilor tineri francezi par a nu îndreptăți nici cel puțin speranțe. Lipsa de căutare, neputința lărgirii orizontului duce fatal la sterilitate, la o stare de oboseală și plictis, la senzația repetării, fără nici o noimă, a unor banalități răsuflate. Sau cum spune, cu o vizibilă amărăciune, autorul articolului:* „Lucrul cel mai grav nu este lipsa de talent a acestor autori, ci orientarea lor în direcții deja explorate".

Ceea ce caracterizează teatrul burghez din Franța ultimului an este încîntarea și lipsa lui de perspectivă. Nimic proaspăt, nici o fereastră deschisă spre noi orizonturi umane și artistice: „Repetiție, repetiție, repetiție", *pare a fi refrenul acestui an teatral, în care spectatorul francez a căutat zadarnic să afle un moment de înălțare sufletească. I s-au oferit piesele lui Tenesee Williams, pe care însă publicul a început să le ocolească, din pricina faptului că autorul* „vorbea prea tare despre obsesiile sale masochiste și homosexuale". *I s-au oferit „tradiționalele" piese bulevardiere, scrise pe șablonul* „teatrului cu un singur accesoriu: patul". *Și acestea au început să obosească publicul care, după cum ne arată același articol,* „pare să se orienteze spre ceva mai serios".

Într-adevăr, ce mai poate spune o piesă ca aceea a lui Roger-Ferdinand, intitulată Les croulants *se portent bien (ceeace ar însemna într-o traducere liberă, Babalicii se țin bine), care vrea să reediteze, în acordurile unui vals lent, formidabila noutate a teatrului burghez, veche încă la începutul acestui secol, și anume că:* „nu există o vîrstă anume pentru dragoste" *și că* „fiecare vîrstă are dorințele sale, plăcerile sale, amorurile sale". *O piesă al cărei rezumat îl dăm după un alt critic francez:* „Tatăl — divorțat, în vîrstă de patruzeci și șapte de ani — își propune să se căsătorească a doua oară cu o tînără de douăzeci de ani. Fiul — student — este sensibil la farmecele unei frumoase vecine, văduvă în vîrstă de treizeci și nouă de ani. Cît despre fată, ea descoperă în nașul ei, — patruzeci și șapte de ani, ca și tatăl — un om infinit de... „amabil". *Asistînd la acest* „balet domestic și sentimental", *spectatorul serios va pleca poate fredonînd valsul lui Georges Auric, dar va părăsi fotoliul obosit de mereu aceleași situații și replici, retopite pentru a nu știu cîta oară, în țesături dramatice desuete. Va asculta, fără să se amuze, destăinuirile pe care mama le face viitoarei soții de douăzeci de ani a fiului său de patruzeci și șapte de ani. Această mamă crede că* „avem vîrsta plăcerilor, dorințelor și pasiunilor noastre" *și își amintește, transportată, de faptul că atunci cînd a debutat ca artistă, un tînăr lord englez a plimbat-o prin Scoția, că doi ani mai tîrziu, un general a divorțat pentru dînsa, întîmplare care îi prilejuiește reflecția că* „militarii au cîteodată farmec, în particular". *Această sublimă lecție de morală burgheză se încheie ca șfatul pe care femeia cu o atît de îndelungată și fructuoasă experiență îl dă viitoarei și nu mai puțin inocentei sale nurori, și anume că* „totdeauna trebuie să fii discretă asupra numelor" *(e vorba de numele amanților).*

Banalitatea și imoralitatea se conjugă în această piesă care acreditează, după cum am văzut, o „idee" pe care teatrul bulevardier o oferă, de zeci și zeci de ani, ca desert la cina burghezului trîndav, ce caută în sala de spectacol, ca și personajele mai sus amintite, „plăceri", indiferent de vîrstă.

A cita varianta pe aceeași temă stupidă, a „norocului" și a „reușitei în viață", care pîndește chipurile la orice colț de stradă, pe tînărul burghez simpatic și întreprinzător, o reprezintă oare o altă piesă din această stagiune: Colecția Dressen? *Și aici, într-un joc uș și inconsistent schimb de replici, se brodează o intrigă subțire în intenții și realizare: un tînăr entuziast oferă spre vînzare multimiliardarului Dressen, posesor al unei fabuloase colecții de tablouri celebre, o pînză de o rară valoare, semnată nici mai mult nici mai puțin decît de... Rembrandt. În cele două acte ale piesei, Dressen supune pînza unei serioase expertize care confirmă autenticitatea. Dar stupoare: tabloul se dovedește pînă la urmă a fi o creație, destul de recentă, a unui pictor ratat, care se află și el prin castelul lui Dressen, și care divulgă el însuși secretul. Tînărul posesor al presupusului Rembrandt este așa dar silit să deschidă o galerie de artă cu suma ce ar fi rezultat din vînzarea tabloului, s-a prăbușit! Dar, spre satisfacția tuturor, unica fată și deci unica moștenitoare a fabuloasei averi, contractează o pasiune fulgerătoare pentru simpaticul tînăr, pasiune care se va încheia, cum e și firesc, cu o... căsătorie. Sau după cum spune, mai precaut, fericitul socru despre tînărul Simon:* „el va fi probabil PRIMUL meu ginere".

Ne oprim aici. Orice cititor își dă seama că alari inepții răsuflate au încetat de multă vreme să mai fie înscrise la capitolul „artă". Situate la periferia literaturii, ele demonstrează categoric impasul definitiv al teatrului burghez, ajuns — așa cum trebuie să recunoască și vocile lucide ale criticii apusene, la o totală neputință, asfixiat datorită lipsei sale de contact cu aerul vieții adevărate, strangulat în plasa minciunilor convenționale, înecat în apa murdară a ipocriziei și imoralității.

De ce se joacă un asemenea teatru? Să-l lăsăm tot pe autorul articolului din Cahiers du Sud *să ne spună. Mai întîi pentru că, pe lîngă criza de repertoriu, există în apus și așa numita* „criză de exploatare teatrală", *ceea ce înseamnă lipsă de public, lipsă de încurajare din partea statului, lipsă de mijloace financiare, etc.*

Teatrul francez trece prin aceeași gravă criză materială ca și teatrul italian. Salvarea? Statul burghez nu încurajează și nu va încuraja arta adevărată. O spune clar de Filippo în scrisoarea lui. Publicul? Am arătat mai sus că după inși mărturiile publiciștilor burghezi, începe să fie cam plictisit de aceleași și aceleași artificii dramatice ce se aprind fără strălucire și se sting fără urme.

Soluția? „Ne dăm seama că dificultățile economice ce se ivesc fără încetare obligă *(teatrele, n.n.)* să închidă ochii asupra unor slăbiciuni ale textului, pentru că mediocre combinații financiare le dau speranța că vor mai supraviețui încă vreo cîteva zile sau cîteva săptămîni".

Cum s-a încheiat deci anul 1959 pentru teatrul francez? Într-o totală tristețe, într-o atmosferă pesimistă, sumbră, fără ieșire. Pentru că „decorurile, vopselele și luminile" *nu pot ascunde vidul în care se prăbușesc toate salturile* „acrobatice" *ale celor ce cred că pot să dea viață unei așa zise arte. În fapt, această* „artă" *nu mai poate lăsa nici cel puțin o amintire în bezna mediocrității și lipsei de ideal.*

Valeriu Rîpeanu

Vladimir CAVARNALI

Vîntul

Hai, viteazule, vînt cu aripi cenușii,
scuturã norii pe drumuri de țarã.
Pămîntul uscat, sămînța de grîu și secarã
doarme sub brazdă și așteaptă să vii.

Hai, viteazule, fiu al stepei și al mării,
scapărã-n galop potcoava de aur!
Stoluri-stoluri de graure
salută de adio ogoarele țării...

Scuturã norii să plouă-n Dobrogea
noastrã,
să cînte-n lanuri de aur pasărea
măiastră...

O faclă...

Ca un maistru de șarje rapide,
aplec către ușa cuptorului fruntea,
prin ochelari de cobalt
să văd spicul flăcării albe...

Din lava aceasta de oțel,
în care vîntul biciuie ploi de jăratic,
turnați un lingou fermecat,
o faclă de aur să fie
în calea tovarășilor mei,
să alerge-n galop,
către zorii vremii de aur!...

Aurora CONȚESCU

Cîntec pentru delta mea

Ești albă, Delta mea: o balerină,
din care alb balet ceaicovskian,
ți-a-mprumutat îmbrăcămintea fină
din puf de lebădă, din tul și din lumină?

Și care făurar venețian
ți-a-ncremenit în sticlă, ca-ntre clești,
canalele cu nuferi albi și pești
și cu-un luceafăr mare și rotund
căzut — de greu ce-a fost — tocmai la
fund?

Și mie, care vraci, cu vrăji și cu descînt,
mi-a pus fierturi de floare în cuvînt
și-n inimă un ac solomonit,
să te-ndrăgesc — cum te-am și îndrăgit —
și să te cînt, în felul cum te cînt?

Încă n-am fluiere destule, Delta mea,
pe cîte să-ți spun doinele, aș vrea.
Și pe fragila strună, dată mie,
nu-ncape-ntregul șipot de mîndrie
ce-și trage încropitele fîntîni
din aspra trudă a atîtor mîini,
cîte te-ncing în strai de curcubeu,
mai iscusit decît pot face eu.

Tu nici nu știi, că de atîta vreme,
în tine legeni sute de poeme,
în reîmprospătatele orgii
de văluri verzi, de văluri străvezii,

Din lut arid și din mocirlă cresc
și vîntul ce-ncrețește, vara, balta,
le-apleacă pe o parte și pe alta...

Cu degete de fier și de oțel,
le-adună azi, din părul tău rebel,
coloșii cu tălpi lungi, bătute-n zimți.
Le simți în tine freamătul? Și simți
cum ochiul apei, ca un far
pe-ntinsul tău, cînd lunecă încet,
le toarnă-n viitor, ca-ntr-un tipar
de trainic și marmoreean sonet?

Nu, dară, vraci, cu vrăji și făcături,
îmi toarnă bucurii în băuturi,
ci nestemate-aduse la lumină
din suflete, ca din adînc de mină,
dau versurilor mele har, să șadă
sub cîntătoarea veacului cascadă.

Constanța BUZEA

Spre munte

Ne căutăm de dincolo de zare,
Ca două vînturi alergînd spre munte.
– Potecilor, potecilor mărunte,
Ne-ați împleti-ntr-o singură suflare!

„Ridică-mă, voinicule, din cale!
– O ramură se tînguie ușor —
Și ți-oi cînta ca fluierul, de dor,
În drumeția gîndurilor tale..."

„Ridică-mă, frumoaso, dintre brazi!
– O ramură îmi spune la ureche –
Cînd codrul își va-ntinde umbra veche,
Te-oi sprijini, în hăuri să nu cazi..."

Ne căutăm de dincolo de zare,
Ca două vînturi alergînd spre munte.
– Potecilor, potecilor mărunte,
Ne-ați împleti-ntr-o singură suflare!

Iosif NAGY

E cerul mai aproape

E cerul de o vreme mai aproape
De coșul casei noastre și de ape.
Ne facem scări spre el din cărămizi,
Iar sfinții-n ceruri ne privesc livizi
Și se întreabă: cît întindem struna,
Că am ajuns să le luăm și luna?
Și ca să nu-i gonim în sihăstrie,
Ca pe ciocoi, cîndva, de pe moșie,
Își tot ridică inspre Domnul graiul
Să ne strunească sau să mute raiul.

Cu suflet îndrăzneț și nesupus,
Noi scara ne-o-nlățăm spre cer, în sus.

Doar bunul meu bătrîn, plin de mirare,
Cînd slovenește-ncet lîngă ziare,
Că stăm pe lună ca pe-un vîrf de munte,
Mai încrețește brazdele din frunte,
Vechi amintiri de cînd lăsase satul
– Ehei, v-ați înfrățit cu necuratul!...

Ci eu zîmbesc... Știu. Inima-i bătrînă,
A-ngenunchiat atîta în țărînă
Și-atîtea legi i-au tot săpat morminte,
Că nu-ndrăznește zborul înainte,

Se va deprinde, în curînd, ursuzul,
Cum s-o deprins mai ieri cu troleibuzul.

Problemele realismului în discuția criticilor sovietici

O carte recent apărută în Uniunea Sovietică și intitulată **Problemele realismului în literatura universală**, va prezenta desigur un mare interes și un incontestabil folos pentru specialiștii din țara noastră, pentru toți cei ce studiază sau se preocupă într-un fel sau altul de dezvoltarea literaturii și artei în genere. Volumul reunește materialele discuției asupra realismului, purtate în U.R.S.S. în aprilie 1957.

Importanța deosebită a problemelor abordate ne este mărturisită de titlurile diferitelor studii incluse (rapoarte la discuție sau luări de cuvînt în cursul dezbaterilor) precum, de pildă, I. Elsberg, **Probleme litigioase ale studierii realismului în legătură cu moștenirea clasică**; V. Scerbina, **Despre realismul socialist**; K. Zelinski, **Forma națională și realismul socialist**; V. Perțov, **Realismul și curentele moderniste în literatura rusă la începutul sec. XX**; M. Strapcenko, **Metoda realistă și individualitatea creatoare a scriitorului**; D. Blagoi, **Specificul realismului rus în sec. XIX**; A. Ivașcenco, **În legătură cu realismul critic și realismul socialist**; N. Konrad, **Problema realismului și literaturile Orientului**; R. Samarin, **În legătură cu problema realismului în literaturile apusene din epoca Renașterii**; A. Elistratova, **Raportul dintre realism și romantism**; D. Lihacev, **La izvoarele realismului în literatura rusă**. Am mai putea cita contribuțiile prezentate sub formă de luări de cuvînt pe marginea referatelor principale printre care: **Formarea realismului în literatura universală și realismul clasic din sec. XIX** (V. Jirmunski), **Despre definirea realismului** (N. Ghei), etc. În volum figurează și concluziile asupra discuției aparținînd lui I. Anisimov și I. Elsberg (**Problemele realismului și sarcinile științei literare**) care aduc puneri la punct asupra chestiunilor mai ample dezbătute și o sinteză utilă asupra dezbaterilor desfășurate.

Conlucrarea rodnică dintre cei mai de seamă specialiști din diferite ramuri ale științei literaturii, a asigurat tratarea și rezolvarea temeinică, la un înalt nivel științific a unor probleme cheie pentru dezvoltarea literaturii din zilele noastre, pentru programul teoriei și istoriei literare contemporane. Trecînd dincolo de granițele cercetării oarecum clasice ale realismului în literaturile europene (rusă, franceză, engleză, italiană, germană, literaturile țărilor de democrație populară) s-a discutat problema realismului în literaturile Orientului.

Ar trebui de asemenea subliniat spiritul combativ în care au fost concepute studiile și volumul în întregime, polemica susținută desfășurată împotriva esteticienilor și istoricilor literari burghezi, împotriva revizioniștilor și a diferitelor „teorii" în genul „noului realism" sau al „crizei realismului".

Problema centrală abordată în cadrul dezbaterilor și reflectată ca atare și în volum este cea a conținutului pe care-l acordăm noțiunii de „realism" și implicit și cea a locului pe care realismul îl ocupă în dezvoltarea literaturii universale.

În discutarea acestei probleme s-au precizat două puncte de vedere antagonice. Unii cercetători au susținut teoria după care întregul proces de dezvoltare a literaturii din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi ar înfățișa lupta între realism și antirealism.

Această concepție sintetizată în lucrarea lui G. Nedoșivin **Studii de teorie a artei**, pe care în cadrul dezbaterilor a susținut-o într-o variantă nouă G. Friedlender, transpune în mod mecanic în istoria literaturii și a artei situația din domeniul filozofiei (lupta între materialism și idealism), exagerează peste măsură greutatea specifică a antirealismului în artă care nu poate fi totuși asemuită cu cea a idealismului în filozofie și ajunge pînă la urmă să identifice noțiunea de realism cu cea de veridicitate. Marea majoritate a cercetătorilor au criticat teoria „realism-antirealism" pentru caracterul ei mecanic, abstract, simplist, antiistoric, care duce în ultimă instanță „**la ignorarea procesului istoric real al literaturii mondiale**" (Blagoi). I. Elsberg subliniază că „această concepție apare ca o consecință a acelei metode de studiere a literaturii care pune accentul principal nu pe cercetarea specificului de conținut și formă, ci pe problematica filozofică", a operelor literare și arată că „împărțind toate fenomenele de artă între realism și antirealism" această teorie se găsește adesea în neputință de a explica momente complexe din istoria literară, cum ar fi de pildă: „**romantismul german și impresionismul francez, nevoită fiind să le atribuie „integral" sau realismului sau antirealismului**". Combătînd consecințele directe ale acestei teorii și anume, împărțirea realismului în „realism primitiv", „realism antic" sau „mitologic", „realism naiv" (al epocii feudale) etc., ca și varianta propusă de Friedlender — „realism naiv" și „realism conștient" — Elsberg spune: „**conceptiei pe care o criticăm... îi este străină însăși noțiunea de metodă de creație. Pentru că realismul nu înseamnă nimic altceva decît adevăr și nu un anumit tip de cunoaștere artistică, a cărei trăsătură principală este înfățișarea veridică a realității**". „Realismul și adevărul sînt într-adevăr indisolubile, dar — argumentează savantul sovietic — nu întotdeauna adevărul se identifică cu realismul.

Adevăr există și în literatura antică și în clasicism și în sentimentalism și în romantism". Pe cînd „**realismul așa cum ne arată istoria artei este o anumită metodă de cunoaștere a adevărului din realitate, metoda cea mai fecundă, mai importantă, dar nu unica**".

Concepției „realism-antirealism", majoritatea covîrșitoare a specialiștilor (I. Anisimov, I. Elsberg, R. Samarin, D. Blagoi, A. Ivașcenco, T. Motileva, A. Zis, V. Asmus, V. Vinogradov, A. Elistratova, etc.) i-au opus punctul de vedere după care realismul este o noțiune cu caracter istoric, „o categorie istorică", „o metodă... care se formează ca un sistem estetic cu existență obiectivă numai în anumite condiții istorice". (R. Samarin).

Socotind „**teoreticește pe deplin justă**" poziția celor ce preconizează studiul concret-istoric al noțiunii de realism, D. Blagoi afirmă că „**realismul nu apare de la începutul începuturilor, din momentul nașterii literaturii, ci se formează într-un anumit moment al dezvoltării ei istorice**". „Cercetarea realismului trebuie să aibă un caracter concret-istoric și un înalt nivel teoretic, să se bazeze pe analiza unor opere considerate în unitatea lor de conținut și formă, în specificul lor artistic, în ceea ce au ele original" — argumentează I. Elsberg, arătînd totodată că realismul reprezintă „**drumul principal al dezvoltării artistice a omenirii**".

Concepția criticată elimină tocmai acest aspect esențial al rolului important jucat de realism în istoria literaturii și artei universale, întrucît prin identificarea realismului cu veridicitatea desființează orice termen de comparație, orice altă metodă artistică.

Asupra rolului important pe care l-a avut realismul în istoria artistică a omenirii, devenind din sec. XIX orientarea principală în continuă creștere și dezvoltare, a insistat cu argumente convingătoare T. Motileva „...realismul — a afirmat ea — nu este pur și simplu „unul dintre curente", ci reprezintă DRUMUL PRINCIPAL (sublin. în text) **de dezvoltare a artei, metoda de bază a artei**".

De altfel, stabilirea acestui principiu are o importanță deosebită pentru teoria realismului socialist, căci după cum subliniază Elsberg: „...**numai de pe această poziție putem înțelege rolul realismului socialist ca al unei metode de creație care dă libertate de afirmare întregii game variate de stiluri și forme artistice. Realismul socialist a moștenit tot ce a fost mai bun din ceea ce au creat metodele artistice anterioare, și, în primul rînd, realismul, în decursul istoriei multiseculare a artei**".

În concluziile trase, I. Anisimov a arătat că „...**discuția a confirmat pe planuri multiple temeinicia conceptiei istorice despre dezvoltarea realismului**" și a scos în evidență semnificația acestei biruințe asupra teoriei „realism-antirealism": „...numai înțelegerea istorică a realismului ne îngăduie... să tragem o concluzie foarte importantă... și anume că realismul socialist este o necesitate istorică".

Din această înțelegere istorică a realismului decurge în mod direct problema de a stabili momentul în care se poate vorbi de apariția acestei metode artistice. Între cele cîteva puncte de vedere formulate au atras s-au impus două, împărtășindu-și între ele adeziunile **majorității cercetătorilor**. Primul, susținut în deosebi de R. Samarin și I. Elsberg, situează originile realismului în Renaștere, istorismul, ca un element nou adus de literatura din această perioadă în zugrăvirea vieții, fiind principalul argument invocat. Cealaltă opinie, afirmată de D. Blagoi, N. Konrad, V. Jirmunski, și susținută de mulți participanți la discuție, stabilește originile realismului în a doua treime a sec. XIX. Ea se întemeiază pe considerentele că în această perioadă realismul, ca metodă și curent, a îmbrățișat toate literaturile europene, a realizat opere clasice, a devenit o metodă artistică dominantă.

În legătură cu procesul de formare a realismului și de dezvoltare a sa la diferite etape, intervine problema deosebit de interesantă a raportului dintre realism și romantism, naturalism, modernism și în primul rînd între realism și realismul socialist. Cercetarea acestui din urmă aspect înseamnă, de fapt, abordarea problemei destul de mult discutată în ultima vreme a tradițiilor și caracterului inovator al realismului socialist. Respingînd vechile teorii care vorbeau despre o „ruptură" între realismul critic și realismul socialist, invocînd, în acest sens, argumente ce nu rezistă unei cercetări științifice (și anume că literatura realismului critic nu ar fi afirmat idealuri, nu ar fi înfățișat caractere eroice, nu ar fi arătat realitatea în mișcare, nu ar fi zugrăvit rolul poporului) V. Scerbina arată legătura între cele două metode artistice și felul cum tradițiile realismului critic sînt folosite în realismul socialist.

Noțiuni și probleme cunoscute și literaturii dinainte, suferă modificări calitative în literatura realismului socialist, privite printr-o prizmă ideologică nouă, reflectînd un material de viață nou și căpătînd rezolvări noi. „**Toate trăsăturile principale, de bază, ale realismului clasic au căpătat în arta realismului socialist o calitate nouă**" — spune V. Scerbina. Merită a fi subliniată de asemenea abordarea de către cercetătorul sovietic a problemei mai puțin discutate a legăturii dintre realismul socialist și realismul critic contemporan: „**Dezvoltarea realismului socialist nu poate fi concepută izolat de cele mai apropiate fenomene literare ale contemporaneității. Detașamentul de scriitori ai realismului critic formează în momentul de față o forță importantă, fără de care nu ne putem reprezenta mișcarea literară contemporană**". Desigur că nu poate fi trecut, în nici un caz, cu vederea și aspectul celălalt al influenței literaturii realist-socialiste asupra celei realist-critice.

Studiul lui A. Ivașcenco dă o ilustrare concretă a principiilor enunțate de V. Scerbina, dezvoltînd, cu multă competență și interesante observații de amănunt, problema tradițiilor realismului socialist cu referiri la literatura franceză și în deosebi la romanul lui Aragon: **Comuniștii**. Pe aceeași linie de investigație T. Motileva demonstrează de ce realismul socialist „**este metoda artistică universală atotcuprinzătoare, a artei cu adevărat progresiste din zilele noastre**".

„Mi se pare — spune dînsa — că acest lucru se explică prin aceea că realismul socialist este cu mult **mai variat, mai bogat în mijloacele sale de expresie, decît toate curentele sau metodele artistice anterioare**; el absoarbe toată experiența dezvoltării artistice a omenirii, el acceptă diferite, variante stilistice, corespunzătoare diferitelor tradiții naționale, și înclinărilor creatoare ale diferiților scriitori". Cuvintele Tamarei Motileva își găsesc din plin sprijin și o largă argumentare în articolul lui K. Zelinski, **Forma națională și realismul socialist**, unde aflăm interesante observații asupra modalităților stilistice, foarte variate, pe care le poate îmbrăca literatura realismului socialist.

Problema raportului dintre realism și romantism a fost amplu dezbătută de A. Elistratova, care pornind de la literatura engleză, de la sfîrșitul secolului 18 și începutul secolului 19, a dat o caracterizare temeinică și științifică valabilă a metodei romantice cu tot specificul ei, respingînd teoria care nu vedea în romantism decît o manifestare a realismului.

Contribuțiile substanțiale ale lui V. Perțov, T. Motileva și A. A. Ivașcenco au scos în evidență relațiile foarte complexe ce există între realism și naturalism și modernism. Condamnînd cu intransigență, ca profund reacționare în esența lor ideologică, simbolismul, futurismul, precum și alte manifestări moderniste, Perțov urmărește eliberarea celor mai de seamă reprezentanți ruși ai acestor curente (Blok, Briusov, Maiakovski) de sub jugul modernismului, și trecerea lor pe pozițiile metodei realiste.

Conținutul bogat, variat și deosebit de important al volumului **Problemele realismului în literatura universală** va stîrni desigur interesul cititorilor din țara noastră. Să sperăm că E.S.P.L.A. va tipări cît de curînd traducerea românească a acestui volum.

Tatiana Nicolescu

cronica literară

de I. D. Bălan

Unui volum de versuri actual, cu titlul împrumutat din sfera noțiunilor filozofice, nu-i e, desigur, străină dorința de a aborda teme, sentimente, idei, din perspectiva luminoasă a materialismului dialectic și nici rîvna de a da cititorilor o operă al cărei interes va trebui să-l stîrnească, în primul rînd, profunzimea gîndului și bogăția ideilor. Titlul Intreg și parte, *așezat în verticală pe coperta unei cărți de versuri, sună grav, filozofic, și sugerează una din problemele centrale ale dialecticii marxiste, căci într-un fel, partea și întregul sînt noțiuni care amintesc nemijlocit categoriile particular și general, menite a oglindi legătura și interdependența fenomenelor lumii obiective. Ținînd seama de prezența, în versurile Veronicăi Porumbacu, a unor termeni, proprii nomenclaturii filozofiei marxiste, ca: esență, contrarii, devenire, necesitate, libertate, etc. — extrem de rar întrebuințați, cu acest sens, în poezie, nu vom face decît să ne sprijinim impresia și convingerea primă pe un procedeu stilistic concludent și verificat.*

Intr-un mod special, Intreg și parte, *în volumul de versuri al Veronicăi Porumbacu, sugerează problema raportului dintre societate și individ, dintre artist ca personalitate creatoare și popor.*

Și, într-adevăr, nu puține sînt poeziile cu caracter de artă poetică (Sînt om, Intreg și parte, O voce, Partidului, Scriu, Era o vreme, *etc.) în care întîlnim referiri sau imagini ample privitoare la problema personalității artistice, ca parte concretă a întregului. In poezia Veronicăi Porumbacu, așezată pe un sănătos temei ideologic, personalitatea artistică e înfățișată just ca o intruchipare a ideilor și principiilor colectivității și nu „voința liberă autonomă" cum credeau filozofii idealiști Kant, Fichte și Schelling, de pildă, și nici „rațiunea pură gîndindu-se pe sine", „spiritul absolut în sine și pentru sine", cum o socotea Hegel.*

In raportul dialectic dintre parte și întreg, poeta își vrea creația într-un sens antonpanesc (De prin lume adunate...), *expresie a sufletului popular, a idealurilor celor mulți:*

Adesea cînd stau de vorbă cu mine,
regăsind ce mi-ați dat, eu vă dărui
din nou
chemările voastre înmulțite-n ecou
între voi și coline.

Adesea în vers vă sînt propria voce,
un orîmpei dintr-un cînt ori o dungă
de-azur,
pilpîire de vară, ori poate contur
al masivelor roce.

(O voce)

Poezia Intreg și parte, *din ciclul cu același titlu, repetă în trei strofe inspirate, aceeași ideie poetică:*

Aș vrea în fiecare fapt să fiu eu,
Intreagă și-n parte,
și totul să vie din adîncuri, ca seva
în fiece frunză.

. . . . . .

Aș vrea ca fiece gînd în mine
pe voi să vă poarte;
Ca orga în orice sunet să fiu
întreagă și-n parte.

Abundența unor atari declarații sincere și înaripate nu-i prilejuiește însă întotdeauna poetei rezolvarea concretă, artistică a unei probleme de importanța celei amintite.

Căci Veronica Porumbacu nu e atît o poetă în genul lui Beniuc, de pildă, la care fenomene obiective de viață se transfigurează așa de mult în arte poetice, încît într-un principiu estetic sînt însumate variate aspecte ale vieții sociale, politice și chiar economice. Veronica Porumbacu e într-o mare măsură o poetă a sentimentelor delicate, a duioșiei, a miniaturalului, a evocării. Cele mai izbutite poezii ale volumului: Vasul „Potemkin", Cadența luminii, Mărțișoare, Pionerat, Din care veacuri, Alb liliac de munte, *sînt tocmai de acest gen.*

Volumul de față are, într-o mare măsură, un caracter programatic, în sensul că vrea să afirme liric principiul dialectic al relației dintre parte și întreg. E o idee poetică deosebit de interesantă și originală, care oferă mari posibilități de a oglindi multilateral viața noastră socialistă; împlinirea ei în literatură nu se poate rezuma însă la afirmații, la argumente logice și „ilustrări" plastice.

Din acest punct de vedere realizările nu se ridică totdeauna la înălțimea intenției. Căci, deși într-o strofă remacabilă prin plasticitatea ei, autoarea spune, înmulțind declarațiile poetice:

Am sîțșiat foița de argint
ce-mi răsfrîngea doar chipul meu o
vreme.
Sînt azi oglinda apei și cuprind
Beau din izvor cu mîinile-amîndouă,
și mai cu sete încă aș bea,

fie în expresii care îngreuiază înțelegerea, se interpun rigid între poet și cititor:

Sclipește roua sfîntă, fără seamăn,
pe frunzele de-aramă ce-au căzut
în codrul vechi, mereu necunoscut,
sub toamna caldă a focului meu
geamăn.

Nu, bunul meu, străvechi și nou pămînt,
nu îndeajuns te mîngîiară pașii...
Ades te-mbrățișez cu Făgărașii,
la cumpene de ape, lîngă vînt.

Strofele acestea, din pricina lipsei de adîncime a sentimentului, ca și din pricina unor expresii și cuvinte nepotrivite, ridică unele nedumeriri. Elementul de pastel, relația om-natură nu ne apare într-o parea prea stăruitoare de propria persoană, concretizată stilistic în exclamații de felul acestora: „Frumoasă-i bucuria, Veronică / Aceasta-ți este partea, Veronică".

N-am vrea să fim înțeleși greșit. Orice îngrădire dogmatică e fatală poeziei. Lirismul are, firește, specificul său și își extrage de cele mai multe ori substanța din experiența personală a poetului, din raporturile acestuia cu societatea și lumea obiectivă. Dar în poezia lirică experiențele personale, avînturile, durerile și bucuriile particulare se cade să conțină o mare forță de tipizare și generalizare. Intr-un oftat intim din erotica eminesciană, de pildă, nu găsim niciodată numai durerea sau indignarea nefericitului poet; sentimentele poetului exprimate în poezie au întotdeauna capacitatea de a-și asocia sentimentele cititorului, de a-i da acestuia impresia că el se exprimă în ele, că au fost parcă scrise în mod special pentru el. Ori, o slăbiciune a unor poezii din prezentul volum al Veronicăi Porumbacu constă tocmai în această neîndestulătoare tipizare a sentimentelor proprii, ceea ce lasă impresia că poeta pare a se mulțumi să noteze pentru jurnalul intim anumite stări și impresii personale, fără contingențe reale cu mișcările sufletești ale oamenilor zilelor noastre. Prezența poetei, ca parte, la viața întregului, prezența ei în sufletul oamenilor muncii, dacă își găsește admirabil expresia în poezia Alb liliac de munte:

Alb liliac de munte... Pe drum să rupi
un ram,
să-l amiroși la tine în odaie —
ca seara, înc-o vreme, lîngă geam,
să mai dorești tîrzia mea văpaie...

își pierde tot farmecul într-o poezie ca Beau din izvor, *unde frumusețea ideii se destramă, fie în simplism (de altfel simbolul e mult prea uzat):*

Mă simt din nou Anteu. În țara mea
orice potecă este pururi nouă.

Poeziile grele de gînduri și sentimente profunde, nu sînt cele întunecate și tulburi. Apele tulburi nu sînt totdeauna și adînci, cum nici poeziile impenetrabile nu sînt și profunde.

Astfel poezia Ochiul de mare *e construită pe o simbolică absconsă, aproape ermetică, nefiind în stare să contribuie la mesajul ideologic și artistic al volumului. Iat-o în întregime:*

In preajma fîntînii se trece ușor,
cum trec norii pe cer,
neștiind că apa-i sărută-n adîncuri.
Nu-i fluviu, cascadă;
o gură uscată cu buze de lemn,
o ciutură-n zare;
dar știi? în fîntîni se deschide
ochiul de mare...

Dar, așa cum spuneam mai spre începutul acestei cronici, volumul de versuri Intreg și parte *conține și poezii de o mare sensibilitate, de o deosebită realizare artistică, vădind o linie ascendentă în creația Veronicăi Porumbacu. Poezia de atmosferă,* Nocturnă, *are ceva din fiorul adîncilor tăceri de noapte, ceva din simplitatea majestuoasă a cerului de vară, conținînd totodată și un discret elogiu al omului sovietic, cuceritor al spațiilor siderale, prin care azi „trece planeta cea nouă".*

„De la fereastră,
fără somn mă priveam în lacul uriaș
al nopții:
eram liniștea
sau cîntul etern al cerului
sau poate coama Veronicii stelare
prin care
trecea planeta cea nouă
ca vîntul în păr.
Eram adevăr
ori visare,
ori poate din fiecare
cîte ceva...

(Nocturnă)

Vasul „Potemkin" *este o piesă antologică. Poezia se caracterizează printr-o notă gravă, solemnă, prin suple articulații care transmit cititorului sentimentul răscolitor al acestui măreț act revoluționar. Imaginile sînt inedite și de o remarcabilă autenticitate. Expresia e densă, firească, solicitată organic de conținut:*

„Tu cea dintîi pluteai pe-o mare beată,
corabie trezită-n vijelii!
De tine, veche navă încercată,
Își amintesc talazuri fumurii.

Te văd azi de pe țărmul depărtării,
în casca albă-a fiecărui val,
pe tine, despicînd în piatra mării,
traseul grav al primului semnal.

Te văd rostogolind neiertătoare,
povara umilinții de pe bord,
majestuoasă, lungă fulgerare,
mesaj marin al stelei dinspre Nord.

Astfel de poezii, prin profunzimea și limpezimea lor artistică, afirmă categoric un progres în creația poetei, evidențiind totodată, prin contrast, scăderile prezente în volumul de față, scăderi care țin de faptul că nu întotdeauna versurile au un suport de idei în stare să reflecte substanțial multitudinea relațiilor dintre parte și întreg în societatea noastră socialistă.

VERONICA PORUMBACU: Intreg și parte

Sfînta familie

Radu TUDORAN

În 1948, cînd se făcu naționalizarea, Ana Odeta Gheorghi avea douăzeci și trei de ani și era amanta lui Miltiade, coproprietarul „Țesătoriilor Romine Unite", nu singurul aventurier care strînsese avere, datorită războiului, în acest mare port dunărean unde s-au petrecut faptele descrise acuma.

Fata se afla la București în ziua aceea, plecată din ajun, numai ca să-și facă părul și unghiile la „Ionică" și să-și cumpere mici dichisuri femeiești, fără listă, ce se putea găsi prin micile prăvălii cu lucruri străine. La data aceea era socotită cea mai frumoasă fată, într-un oraș vestit prin fetele lui frumoase — și încă, în ceea ce o privea, acest superlativ nu înfățișa adevărul în întregime. Orgoliul lui Miltiade adăugase frumuseții ei izbitoare ajutorul fascinant al gătelii și podoabelor scumpe, greu de găsit în timpul războiului. Ea avea aliați, fără să le știe prețul, pielea de șopîrlă care-i încălța piciorul, mătasea învăluită pe coapse, pe șolduri, pe sîni și pe talie, briliantul alb sticlind în lobul urechii, fardul adus de la Londra, colorîndu-i gura cu un roșu viu și strălucitor, parfumul de la Paris, sinteza celor mai tainice și mai subtile miresme dezvăluite de nesfîrșita floră a lumii.

Această făptură, căreia acasă i se spunea Ana, fără nici o alintare, ignorîndu-se că o mai chema și Odeta, nume nepotrivit pentru o fată sărmană, umblase odată, nu prea de mult, în picioarele goale, cu o bluză de tort și o fustă de nanghin, cenușie. Copilăria ei, petrecută cu șlepul, pe Dunăre, avusese mult farmec dar nu cunoscuse huzurul. Picioarele ei, învelite în ciorapi „nylon" astăzi, fuseseră pline de colb, sau de cărbune, și ea le spăla seara nu în baie, ci cu apă din Dunăre trasă pe punte cu ghiordelul. Tălpile ei, pe care pedicuristul de la „Ionică" le lustruia cu „pierre-ponce" și le înmuia cu alifii ușor colorate, făcînd roz călciiul, fuseseră odată arse și îngroșate de tabla punții încinsă de soare. Părul, strîns azi în coafuri iscusite, o înlănțuire de bucle legînd ceafa de tîmple ca un nimb arămiu, cîteva nuanțe mai închis decît nimbul știinților, îi atîrnase odată pe umeri, în toate culorile pe care le pot da vîntul, apa și soarele — și-n locul agrafelor punctate cu mici diamante, o glumă! — avusese încîlcite adesea fire de iarbă, de algă, luate din Dunăre. Mîinile, cu unghiile sidefate ca elitrele unor gîngănii mirifice, fuseseră aspre și bătătorite, de la pompă, de la vinci, de la visle, iar de pe timpul cînd se coc nucile pînă în preajma iernii, nimic nu le mai putea scoate negreala din piele.

Într-un loc al vieții, destinul ei sărman, pur și sălbatic se schimbase — și nimeni n-ar fi putut crede că în atît de scurtă vreme făptura ei se va potrivi fără greșală noilor deprinderi și noilor veștminte. Iar dacă farmecul ei astăzi amețea pe cei mai tociți prețuitori ai frumuseții feminine, pricina era și acea sălbatecă moștenire, purtată cu ea fără s-o vadă nimeni.

Fiindcă trupul ei, îmbrăcat în mătăsuri care îi fuseseră străine, își păstra, printr-o tainică binecuvîntare, libertatea moștenită de la natură; ea își ignora gătelile străine și se cunoștea în vechea ei alcătuire, ceea ce-i îngăduia să se miște între oameni cum ar fi înnotat în Dunăre, să le vorbească întocmai cum ar fi vorbit sălciilor, vîntului, soarelui.

În afara acestor însușiri uimitoare, ființa ei păstra sub luciul fardului, sub sclipirea bijuteriilor, o nevinovăție, o naivitate, o curățenie pe care n-o pot avea decît copiii — și izbitorul contrast zăpăcea mințile cele mai prevăzătoare, înmuia cele mai otelite inimi.

După ce îi pusese asemenea aripi și o învățase să zboare, lui Miltiade i se întîmplase de cîteva ori s-o scape din mînă, constatînd cu necaz și cu furie că fata nu îi era recunoscătoare. Descendentă a cine știe cărei Kiră Kiralină, Anei Odeta îi plăceau podoabele, dacă le avea la îndemînă, îi plăcea viața ușoară, dar la fel îi plăcea omul chipeș și tînăr — iar de acesta se lăsa uneori amăgită, dacă avea gestul ales și mînuia cu meșteșug verbul.

Se înțelege, așa dar, că tînăra curtezană nu păstrase protectorului său credința cea mai deplină. Bărbatul nu știa însă, și nu știa nimeni, că înclinarea ei spre aventură avea alt punct de plecare decît străcăciunea; ea păcătuia din acea tristețe a femeii care are nenorocul să nu datoreze credință nimănuia; o cîștigau nu cei ce se pricepeau să-i înfioare pielea, ci acei care, fără știrea lor, cu un gest, cu o vorbă, îi trezeau nostalgiile.

Cît despre recunoștință, ea nu avea simțămîntul acesta pentru Miltiade, și pentru nimeni, fiindcă nu știa prețul podoabelor și gătelii, ci credea, cu un orgoliu ascuns și melancolic, numai în podoabele primite de la natură.

Dacă se întorcea în casa îmbelșugată a protectorului, îndemnul nu era atît nevoia de bogăție, cît obișnuința, golul din suflet și teama de răzbunare. Căci, pe lîngă celelalte mijloace, Miltiade folosea, ca s-o stăpînească, puterea pumnului — și ea, întocmai ca acea Kiră Kiralină din legendă, fantomatica străbună, credea, lipsindu-i altă credință, în dreptul bărbatului de a struni femeia cu pumnul...

Dar acum bărbatul plecase și ea era singură pe peronul gării.

Sosise cu trenul de șapte seara, proaspăt coafată, într-un taior de șantung havan, cu un fular de voal alb, aproape imaterial, ca o pală de fum alunecînd de pe grumaz în despicătura decolteului, fără alte podoabe decît un inel subțire, cu piatră albastră, pe degetul arătător de la mîna stîngă, cu două clipsuri mici în urechi — nu briliante ci șirasuri, care sclipeau ca niște firișoare de rouă pe o petală trandafirie și nu păreau vulgare, oricît ar fi fost de nepotrivite călătoriei cu trenul. În poșetă avea un flacon nedeschis de „Chanel cinq", o cutie de pudră „Elisabeth Arden", două rujuri „Max Factor", un baton mare de ciocolată și un pachet de țigări „State Express" — nu fuma; un mic dar pentru Miltiade.

Miltiade plecase de trei ceasuri, cu automotorul — trenurile lor se încrucișaseră la jumătatea drumului— nu socotise potrivit nici măcar s-o aștepte, ca să plece după aceea, cu un tren de noapte.

Un om o întîmpină, cam ferit (nu-l cunoștea, poate era lucrător la fabrică) și-i întinse un plic soios, fără să-și scoată șapca, după care dispăru repede în mulțime. De obicei o aștepta Miltiade, sau măcar șoferul.

Ana Odeta nu dăduse nici o atenție celor petrecute astăzi în zorii zilei, deși simțise fierbere între oameni, pe străzi, prin magazine; apoi ascultase, absentă, convorbirile înfrigurate ale călătorilor din compartiment sau de pe coridorul vagonului — înțelesese deci că se întîmplase un eveniment care tulbura lumea, dar nu știa ce înseamnă naționalizare și, neinteresînd-o, nu întrebase pe nimeni.

Hîrtia din plicul soios, pe care mesagerul o ținuse în buzunar multe ore, cuprindea o lămurire obligatorie. Era un bilet, de la Miltiade, scris în grabă, nervos, cu creionul:

„Cred c-ai aflat nenorocirea, mi-au luat tot. Nu te duce acasă, s-a pus sigiliu. Întoarce-te în strada Plevnei și așteaptă-mă, vin să te iau într-o săptămînă".

În strada Plevnei era casa de unde plecase în 1942, de-atunci se împlineau șase ani acumna, casa părintească, s-ar putea spune, dar nu avea părinți, acolo locuia o mătușă, Didona, soră a mamei, care o luase la dînsa după ce fata rămăsese orfană.

Ana Odeta zăbovi cîteva clipe cu biletul în mînă. Înțelegea — și nu simțea nici o tulburare, nici măcar uimire. În casa lui Miltiade, sigilată acuma, avea tot: pantofii, ciorapii, rochiile, rufăria, pardesiile, paltonul, blana, parfumurile, bijuteriile — dincolo nimic, decît poate vreo fustă, vreo bluză din copilărie, vreo rochie veche, vreun taior mai ponosit dăruit mătușii în silă.

Stătea lîngă o bancă din capul peronului; sub braț avea, sul, două reviste de modă, cu coperțile lucitoare, „Vogue" și „Officiel", pe care le frunzărise în timpul călătoriei.

Trenul plecase mai departe, se golise peronul. Ana Odeta lăsă, cu un gest distrat, revistele pe bancă și porni spre ieșire. În piața gării șovăi — erau cîțiva oameni, se uitau la dînsa, avea prin ce le atrage privirile. Merse mai departe, se opri după ghereta tramvaiului, își scoase inelul, cercelul, le puse în poșetă, apoi își șterse rujul de pe gură, cu un gest mecanic, cu gîndul alergînd pe o sută de fire, dar fără să urmărească vreunul; buzele rămaseră roșii, cărnoase, tinere, în altfel (mai crud) ispititoare decît sub luciul vopselii. Se uită la pantofi, șovăi — era încălțată prea elegant pentru mahalaua orașului, dar nu putea să se descalțe acuma...

Ajunse acasă, pe jos, la ora amurgului, cînd vecinii stropeau trotuarul; o văzură toți dar fiecare se trase în curte, ferindu-se să-i vorbească. Numai maiorul Guzgunis, de la Cercul de Recrutare, pensionar de o lună, așezat pe un scăunel de bucătărie, la poartă, îi strigă de pe trotuarul celălalt, făcînd semne cu bastonul:

— Bine-ai venit, duduie Odeta!

Știa, bănuia, deducea că fata se întorsese acasă și se bucura diavolește, cu ochiul sclipind sub monoclu, de această schimbare a soartei. Ochiul celălalt, primind astfel lumina, părea plin de mizericordie și compătimire.

Ana Odeta nu întoarse capul, călcă într-un ochi de apă, udîndu-se pînă la gleznă — și astfel, cînd deschise poarta, avu senzația aspră că se întoarce acasă în picioarele goale, cum umblase pe vremuri.

★

Seara, la masă, capul familiei zise:

— Ei, și-acuma?

Îl chema Pol (Apostolescu), îi era unchi și credea că el o crescuse, dar n-avea nici o pretenție, renunțase la recunoștința umană, consolîndu-se cu băutura, deși aceasta îi mînca zilele; avea o veche și primejdioasă boală de inimă, angor pectoris, după diagnosticul pus de medicină — pe limba obișnuită angină pectorală.

Venise beat și acuma, pe jumătate, desăvîrșirea urmînd să se facă după cină, dar întoarcerea fetei îl trezise — și nu-l despăgubea nimeni! Era băutor vechi, iar în ultima vreme băutura însemna pentru el unica profesiune; bea din lipsă de ideal, din lipsă de noroc, din sărăcie, bea fiindcă nu credea în nimic, în nimeni — socotea lumea un haos în care singurul reper sigur rămînea lipsa omeniei. Însă, dacă lăsai la o parte filozofia, bea fiindcă îi plăcea vinul.

La întrebarea lui, Ana Odeta zîmbi fără voie: simțea, nelămurit, o mulțumire dușmănoasă văzînd panica în care intrase familia.

— Nu ride ca proasta! o mustră mătușa Didona.

În ajun nu i-ar fi vorbit astfel. Fata își dădu seama că în ochii lor decăzuse și asta îi mări mulțumirea.

— Ei, și-acum? repetă capul familiei.

Mătușa răspunse în locul nepoatei, cu o dezinvoltură care trebuia să acopere teama:

— Ce-i aia: și-acum? O să-și găsească altul!

Era sigură, dar fiecare negustor simte o neliniște pînă ce își tocmește marfa și ia arvună.

Cinau sub umbrar, în curte, și la lumina din casă, care se strecura printre frunze, frumusețea Anei Odeta izbucnea ca un strigăt de fiară.

Capul familiei se uită la ea prin monoclu. În tot orașul purtau monoclu el și maiorul Guzgunis, fără să se știe care-l pusese primul — și de-aici, fiecare socotindu-l imitator pe celălalt, între ei plutea, nedeclarată fățiș, o veche ură.

O clipă, privind-o, păru el însuși tulburat de farmecul fetei; pe urmă înghiți greu un nod de clei care se strînsese în fața omușorului, își scoase monoclul, întoarse capul repede, cum s-ar fi apărat de ispită, și rămase pe gînduri, cu privirea în farfurie.

Un timp tăcură ca morții; vii erau numai ochii Anei Odeta și zîmbetul de pe buzele ei cărnoase, care parcă pîlpîiau sub bolta umbrarului.

În sfîrșit, bărbatul își scuturâ un fior din spinare, ridică privirea și se uită lung la nevastă, fără să-și mai înfigă monoclul în orbita învinețită de băutură. Se uită lung — și cu ciudă, și cu batjocură, și cu tristețe. Pe urmă spuse numai o vorbă:

— Proasto!

Tonul era mai insultător chiar decît cuvîntul, dar nevasta îl îndură fără se simtă jignită, cum îndură

— Mămico!

Și cum spuse această vorbă, chipul ei se schimbă dintr-odată, se arătă trist și dulce, ca al unei copile care își strigă mama pierdută. Avea aproape patrusprezece ani cînd venise în casa aceasta, trupul ei nu-i mai trebuia mult să se împlinească, vestind de pe atunci desăvîrșirea lui de astăzi — dar noaptea plîngea, chemîndu-și mama cu același scîncet sfîșietor de trist și de dulce: mămico, mămică!... Și fiindcă mamă nu mai avea, se înnecase sub ghiață, îi dădea numele ei mătușii, fără s-o iubească, fiindcă trebuia să plîngă și să se alinte — și dac-ar fi spus mămico pernei, pereților, ferestrei albăstrite de stele, trandafirului de sub fereastră, ceilalți ar fi crezut-o nebună.

Astăzi cuvîntul rămăsese numai o deprindere, dar cînd îl rostea își mai simțea și-acum inima ghemuită, nu era un cuvînt pentru clipa asta, ci pentru copilăria pierdută, de-aceea rămînea deasupra păcatelor, ca un strigăt slab, ca o chemare a animalelor mici, alungate.

Mătușa stărui însă:

— Da' ce, mamă, să te ia și noi să rămînem pe drumuri?

— Nu-ți face griji de pomană! N-o să mai vină!

— Fiindcă așa spune unchi-tu?

— Nu; știu eu mai multe.

— Dacă știi, faci rău că nu-mi spui și mie!

Mătușa tăcu bosumflată o vreme, tot așteptînd ca fata să-i dea o lămurire, apoi, văzînd-o că tace, apucă supărarea de alt colț și izbucni, bătînd cu palma în masă:

— Dar cu casa cum o să rămînă? De ce au pus sigiliu?

— Ți-a explicat Pol: fiindcă era închiriată pe numele fabricii.

— Unde-i casa și unde-i fabrica!

— N-are nici o importanță.

— S-o fi luat pe numele tău!

— Uite că n-a luat-o!

— Fiindcă ai fost proastă!

Furia mătușii se prefăcu în tristețe și ea începu să-și plîngă paguba:

— Și-am fost proastă și eu, că nu ți-am deschis ochii la vreme, lua-m-ar dracu'! Da' ce, m-ai fi ascultat?! Te credeai deșteaptă!

Suspină, tăcu un timp, apoi izbucni iarăși:

— Dar lucrurile cînd ți le dă?

— Care lucruri?

— Care le ai acolo, rochiile, bijuteriile, blănurile...

— Am doar o blană.

— Dacă ai fost proastă!... Ei astea, cîte sînt, cînd ți le dă?

— Nu înțelegi că nu mi le mai dă?

— Fiindcă așa spune unchi-tu?

— Da; el cunoaște legile.

— Ce legi? Nu-s lucrurile tale?

— Nu.

— Dar ale cui?

— N-ai auzit? Ale fabricii!

Auzise, îi explicase bărbatul, se pricepea la legi, trăise prin tribunale.

Într-adevăr, nu era doar o vorbă scornită de oameni: Miltiade plecase cu mîinile goale — cu un pol în buzunar, după ce plătise trenul. Că mai avea agoniseli undeva, nu se îndoia nimeni, dar măcar pentru clipa asta, soarta se arătase dreaptă: cu un pol venise în pungă, cu un pol plecase!

★

Miltiade venise în oraș cînd să înceapă războiul.

Unii își mai amintesc, poate, că în timpul cînd politica hitleristă încercuia țările balcanice, intenționînd, între altele, să-și facă o bază de unde să atace Grecia, ca să vină în ajutorul lui Mussolini, al cărui război stîrnea rîsul lumii, un maior neamț fu împușcat la București, în fața hotelului „Ambasador", ziua namiaza mare, de față cu toți trecătorii. Făptașul era grec și gestul lui putea să însemne un protest împotriva agresiunii viitore.

Îndată ziarele începură să urle, ațîțînd ura împotriva grecilor din țară; cei mai înțelepți, sau mai fricoși, dintre aceștia se temură că vor avea de împărtășit soarta evreilor și căutară să-și pună la adăpost, dacă nu pielea, cel puțin averile.

Datorită acestei împrejurări veni în oraș Miltiade, adus de bătrînul Iacob Vanvacas, proprietarul țesătoriilor de pe vadul Pietrii — aici vaduri se numeau toate străzile care coborau la Dunăre.

Nou venit, desigur cunoștință mai veche a proprietarului, nu era singur, avea încă doi însoțitori, un inginer textilist, Stan Damian și un fost gazetar pare-se, Stătescu, pe care după cîteva zile nu-i mai văzu nimeni. Toți trei deveniră stăpîni peste fabrică, fără să scoată din buzunar o lescaie: Vanvacas le plătise trenul, le plătise mîncarea la restaurant, cafeaua și băutura, el plăti și taxele de vînzare, și avocatul — în sfîrșit, pe el îl priviră toate cheltuielile. În schimb primi o scrisoare prin care cei trei asociați își luau obligația să-i restituie fabrica la cerere, iar pînă atunci să-i verse patruzeci la sută din beneficiu, celorlalți, pentru osteneala lor, rămînîndu-le cîte douăzeci la sută fiecăruia.

Asociații erau abia la începutul carierei; curînd mai dobîndiră, cam în același fel, două țesătorii la București și o mare fabrică de postav la Timișoara. Pe toate la un loc le numiră „Țesătoriile Romine Unite", care inspira destulă încredere, înlăturînd mirosul de aventură.

Miltiade rămase aici asumîndu-și conducerea fabricii acesteia, ca s-o pună pe roate, iar ceilalți se stabiliră la București, unde era sediul central al firmei. Ne mai fiind văzuți în oraș, (de altfel nu apucase să-i vadă nimeni) lumea îl socoti proprietar pe Miltiade, cînd la drept vorbind nu era niciunul — și îi dădu cinstea care se cuvine.

De unde venea omul acesta nu se află niciodată bine — și nici Vanvacas, dacă știa mai multe, nu se grăbi să satur curiozitatea lumii.

Unii spuneau că avusese o societate de navigație în Argentina și că fusese expulzat, fiind amestecat într-un complot împotriva Președintelui, dar că își salvase averea, avînd-o în lire, la Londra. După alții venea din Congo Belgian, unde cîștigase bani cu nu știu ce concesiune.

Adevărul este că fusese și-n Congo, și-n Argentina, și-n alte părți ale lumii, ceea ce nu-l împiedica să aibă familie în Rominia. Dar aceste călătorii cu țeluri nelămurite nu-i aduseseră altceva decît un trofeu de tenis la Cannes, în 1936, iar în 1937 un campionat de schi la Garmischpartenkirken. Era, pare-se, un sportiv, și din asta nu putuse face parale; avea de gînd să le facă abia acuma.

Puțin grec și el, după unul din bunici, (ceea ce atrăsese îndată simpatia lui Iacob Vanvacas și reprezenta, de fapt, pentru el, singura garanție), puțin italian, după o străbunică, puțin austriac, după mamă, puțin francez după nevastă (dacă se admite) — Miltiade mai era și romîn, cît rămîne. Și rămînea destul, dat fiind că avea cetățenia romînă.

El readucea, în portul acesta, unde de zece ani prea rar mai ancorau vapoare străine, acea vrajă a omului care a colindat lumea. Avea patruzeci de ani la venire, nici un fir de păr alb în părul negru, des și aspru ca o coamă de mistreț, se ținea drept deși era înalt de statură, și se mișca sprinten, cu a agerime de sportiv, care lipsește adesea unora mult mai tineri.

Singurele semne mai aspre pe care i le lăsaseră anii erau cutele de pe frunte, brutale, ca urma unor repetate încercări de scalpare, și două cute „amare" în colțurile gurii; nu părea însă un om sensibil la amărăciune — socotea dulce și viața și lumea, iar semnele dure de pe figură îi dădeau o expresie năpraznic de vie.

Adăugînd la acestea o mare pricepere și îngrijire în alegerea costumului, a cravatei și gulerului, o perfectă știință a purtării cu oamenii, o limbă franceză și engleză vorbite ca la Paris și la Londra, pe lîngă germana care îi era, la fel ca romîna, limba de toate zilele, putînd să răspundă pe loc, la orice întrebare, din orice domeniu, (fără adîncime, dar asta nu se băga repede de seamă) — fiind adică un fel de mică enciclopedie, știind să zîmbească, să rîdă și să se încrunte la nevoie, iar peste toate acestea avînd darul să placă femeilor, se înțelege îndată ce ușor îi era drumul în lume.

Țesătoria lui Iacob Vanvacas mersese greu în ultima vreme; de altfel orașul nu avea specificul potrivit industriilor textile. În aparență, asociații nu făcuseră o afacere bună. Meritul lui Miltiade era că, în curînd, fabrica deveni foarte prosperă. Anumite relații cu un general de la Ministerul Înzestrării Armatei îi aduseră importante comenzi militare — pînză de mătase artificială pentru sacii de pulbere trebuitori războiului. Cu asemenea comenzi nu era timpul să se ducă prea multe tratative, să se facă economie. Prin același minister veniră din Germania noi mașini și războaie, din Italia celofibră cu mîile de tone — și comenzile se înmulțiră.

În anul următor, afacerile mergînd din ce în ce mai bine, ivindu-se noi perspective, Miltiade se prezentă la Iacob Vanvacas, în numele asociaților și cu un milion de lei — preț neinsemnat la vremea aceea — primi înapoi scrisoarea de garanție.

Venerabilul grec, fără moștenitori, doar cu o veche țiitoare care azi îi oblojea rănile, fu mulțumit să vadă măcar milionul acela, care, la drept vorbind, reprezenta din partea lui Miltiade un gest de mărinimie; știa, din gura avocatului care îl slujise ani de zile, că o scrisoare privată în asemenea afacere și mai cu seamă în împrejurări așa de grele, ar fi fost peste putință să-i dea cîștig la judecată, chiar dacă ar fi mers pînă la Casație, instanța supremă a justiției romîne.

Dacă încredințînd fabrica asociaților făcuse poate o prostie, de data asta, primind milionul, arătă mai multă înțelepciune, fiindcă banii îi îngăduiră să trăiască bine un an de zile, pînă muri de apoplexie.

Așa, Miltiade și ai săi rămaseră stăpînii — și pînă în 1948 nu îi supără aproape nimeni. Sfîrșitul războiului aduse oarecari turburări în mersul țesătoriei, devenită între timp o adevărată industrie, cu trei sute de lucrători, în afara funcționarilor din birouri. Atîția oameni nu puteau fi lăsați în încurcătură, și-apoi în țară era mare nevoie de produse textile. Statul dădu comenzi, în locul celofibrei se aduse bumbac, ca înaintea războiului, nu se mai fabricau saci de pulbere, ci pînză și stambă pentru mulțime.

Pe lîngă cîștigul din acte, asupra cărora noii inspectori își exercitau destul de sever controlul, Miltiade știa să-și mărească agoniseala vînzînd pe sub mînă negustorilor anumite prisosuri de marfă, provenite din iscusința contabilimii. În acest fel păgubea nu doar statul — își înșela și asociații, fiindcă lua tot plusul, nu doar o treime.

Probabil aceștia, la rîndul lor, îl înșelau la celelalte întreprinderi ale firmei, nu avea ce le face, știa legile negustoriei, după cum, poate, știa mai bine decît alții mersul politicii mondiale.

Se anunțau vremuri din ce în ce mai grele pentru foștii exploatatori, se schimbau orînduirile țării, armatorii, negustorii mari se împuținau la număr și cei rămași stăteau cu urechile ciulite, ca iepurii pe marginea pădurii. Doar lui Miltiade nu-i trecea voia bună, era obișnuit cu furtunile — fără să practice pescuitul știa că peștele gras se prinde unde este apa mai tulbure.

— Mai dau o lovitură și-o ștergem! Te iau cu mine! îi spunea Anei Odeta, ciupind-o vesel și cam brutal de bărbie.

O găsise la birou, practicantă, moștenire de la Vanvacas și plăcîndu-i peste măsură, o pîndise multă vreme, optsprezece luni însemnate pe calendar, pînă să-i pice în mînă, fiindcă fata n-avea cincisprezece ani și era sălbatică la timpul cînd luase el fabrica în primire.

Ea știa că făgăduielile lui de azi erau vorbe goale — cum s-o ia de-aici, unde s-o ducă? — de vreme ce la București avea casă, nevastă și două fete, dintre acestea cea mai mare împlinind în curînd vîrsta iubirii.

Cît despre lovitura pe care Miltiade vroia s-o mai dea înainte de plecare, ce însemna asta, inconștiență, sau lăcomie? Fiindcă, slavă Domnului, dăduse pînă azi nouă lovituri, nu una.

Și așteptînd acea ultimă clipă mare, primi el o lovitură, care îi frînse șalele și șira spinării.

Faptele se petrecură fulgerător, fuseseră pregătite într-o taină atît de desăvîrșită încît cei mai informați oameni din oraș nu le bănuiră.

Miltiade venise de vreme la fabrică, lipsa Anei

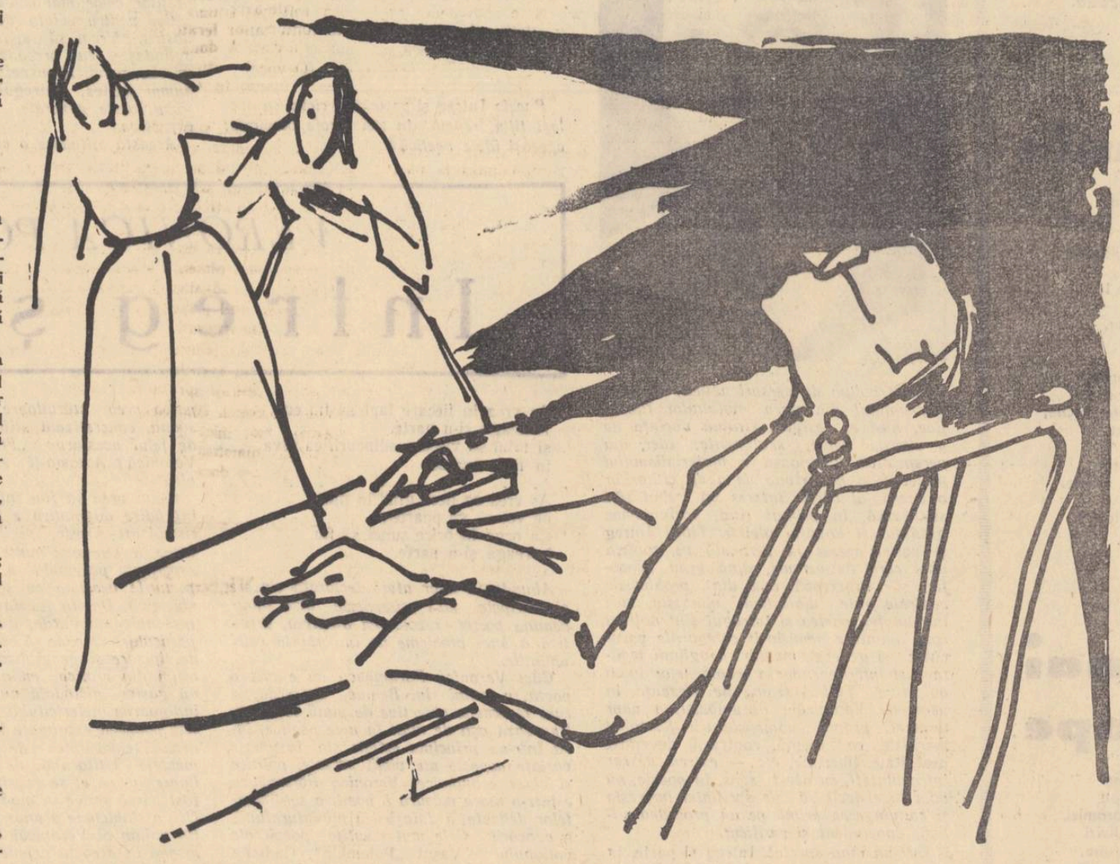

Fragment din romanul „Dunărea revărsată", a cărui acțiune se petrece în anii 1948—49, într-un șantier naval de la Dunăre.

Odeta făcea să i se pară casa neprimitoare — cînd intrară pe uşă fără să ciocănească. Într-un minut, birourile, contabilitatea, casieria erau ocupate de trimişii muncitorilor.

Cînd sună telefonul şi cineva întreba de domnul Miltiade, un muncitor răspundea în locul telefonistei care nu se vedea nicăierea:

— Domnul Miltiade lipseşte!

— Cînd îl pot găsi?

— Nu se ştie!

Apoi trîntea receptorul şi rămînea mut, nemişcat şi solemn ca o statue.

Cine putea să telefoneze căutîndu-l pe Miltiade, dacă nu vreun visător, vreun chefliu trezit atunci din somn, sau poate cineva de pe altă lume — fiindcă altminteri, la ora opt ştia întreg oraşul: fabricile, uzinele, şantierele, băncile, toate în aceeaşi clipă, intraseră în stăpînirea statului. Echipe numeroase, instruite pînă în cele mai mici amănunte, intraseră în acţiune simultan, la aceeaşi oră, ca la bătălie — şi din atîtea sute, mii, zeci de mii de oameni, dacă-i numărai pe toată ţara, nici unul nu scăpase o vorbă, nu se ştiuse, nu bănuise nimic, nimeni.

Miltiade era înmărmurit: un ceas să fi aflat mai de vreme, ar fi putut să mai salveze ceva, măcar numerarul din casa de bani; să fi venit în zori, să-i fi băgat în servietă şi-apoi, cu maşina, drumul la Bucureşti — mama lor de şnapani!

Cu zece minute mai de vreme să fi ştiut, încă ar fi putut să ia unele lucruri de acasă.

Un minut mai devreme şi tot era bine, barem n-ar mai fi intrat pe poarta fabricii şi ar fi scăpat de umilinţa acelor clipe.

Dar fiindcă nu aflase, îndură prăbuşirea, ca toţi de o seamă — şi după ce scăpă, părăsi oraşul după amiază, nutrind gîndul consolator că într-o zi se va întoarce să-şi ia fabrica înapoi şi să se răzbune.

Iar Ana Odeta, odată cu protectorul, îşi pierdu podoabele şi gătelile. Apartamentul din oraş, unde Miltiade o instalase după obiceiul vremii, era închiriat de fabrică, numindu-se casă de oaspeţi. Fără să fie un zgîrcit, protectorul nu se dăduse în lături de la această economie, întreţinîndu-şi iubita cu participarea egală a asociaţilor firmei.

Casa, cu tot ce era înăuntru (tot fabrica plătise facturile), urmă destinul întreprinderii: deveni bun al poporului — şi pînă la inventariere i se puse sigiliu.

★

Dinspre centru se auzea muzică de fanfară, chiuituri, strigăte, ca la serbările populare. Apoi, deasupra salcîmilor de pe stradă, cerul se lumină în culorile curcubeului; zburau artificii, — puţine pentru mărimea cerului şi numărul stelelor. Noul stăpîn era încă sărac, dar îşi serba ziua...

— Astea-s briliante, mamă?

— Nu, ştrasuri.

— Ptiu!

Mătuşa Didona se scuturâ, cu scîrbă.

— Nu m-ai ascultat mamă, acum îndură! Inelul barem e de aur?

— De aur.

— Şi piatra?

— Lapis-lazuli.

— Ce-i aia?

— O piatră.

— Scumpă?

— Nu ştiu.

— N-o fi şi asta vreo imitaţie?

— Nu, e luată cu garanţie.

— Slavă Domnului!

Fuseseră şi ceva bani, o hîrtie de o mie de lei, nouă, îndoită în patru, cu cochetărie, trei de cinci sute, cu chipul lui Tudor Vladimirescu — cu tot cu mărunţiş: trei mii patru sute cincizeci şi şase. Mătuşa îi numărase, netezise hîrtiile, le orînduise cum fac casierii, le pusese sub faţa de masă şi-acum ţinea mîna deasupra, ca dulăii care îşi păzesc ciolanul.

— Pe-asta cît ai dat?

— Nu mai ştiu.

Mătuşa cercetă batonul de ciocolată — probabil costase multe parale, nu se găsea în prăvălii, doar la speculanţi, pe sub mînă. Dar oricare ar fi fost preţul, nu putu să lupte mult cu ispita, rupse un colţ, îl băgă în gură, îl molfăi, apoi zise, şi cu necaz, şi cu mulţumire:

— E bună!

Restul batonului îl puse în poală; păcat! — nu-l mai putea vinde acuma.

— Ce-i aici, ţigări?

— Da.

— Miros frumos. Sînt americane?

— Nu, englezeşti.

Ţigările nu aveau căutare, aduceau multe marinarii.

— Uite pe ce arunci banii! Ia dă chibritul ăla la mine!

Nu era fumătoare, dar deschise pachetul, luă o ţigaretă, o aprinse să nu piardă chilipirul — şi începu să tragă din ea sclifosindu-se.

— Aici e pudră? Ce scrie pe ea? — nu văd bine.

— Elisabeth Arden.

— Oho! Asta am cui s-o vîndem. Mă duc chiar mîine.

Cunoştea muşterii şi pentru parfum şi pentru rujuri mai putea să ciupească pe ele trei-patru mii de lei, erau lucruri străine — şi nu calicise toată lumea, găsesc ele bani, femeile!

— Şi-acum ce-ai să faci, mamă? întrebă, după ce sfîrşi inventarul. Vezi-te cum ai venit, fără nimic pe tine!

— Am să-mi caut o slujbă!

— Na-ţi-o bună!

Era şi neîneredere şi indignare.

În clipa aceea, mătuşa Didona trase cu urechea. Dinspre centru răzbăteau ecourile unei cîntări, glasuri amestecate, femei, bărbaţi: „...voi oropsiţi ai soartei... osîndiţi la foame, sus!..."

Se întorcea bărbatul, îl cunoştea; întărita ciinii, lovind în garduri cu bastonul. Îşi adună repede lucrurile, în poală, banii îi luă de sub faţa de masă şi-i ascunse în sîn.

— Hai fuga să nu mai dăm ochii cu el că mi-e greaţă!

Vecinul de peste drum, maiorul Guzgunis, şedea încă pe scăunelul lui la poartă. Aşa întîrzia în fiecare seară, pîndind trecătorii şi stelele.

Strada era largă, ca bulevardele, avea chiar şi o peluză la mijloc, neîngrijită dar vara o împodobeau salcîmii.

— Bună seara, vecine! strigă maiorul.

Omul se opri, speriat de vorba neaşteptată — o ghiară rece îi sugrumă inima. Se rezemă de gard, cu mîna pe piept, aproape fără respiraţie... Dar îşi reveni repede, nu vroia să-şi arate slăbiciunile şi îşi puse monoclul, cu un gest bătăios, cum ar fi tras o spadă din teacă.

— Ce vrei? se stropşi, fără să răspundă salutului. N-are cine-ţi trage cizmele?

Cizmele, se ştie, le trage ordonanţa şi maiorul nu mai avea ordonanţă — dar e drept că nici cizmele nu le mai încălţa, de multă vreme. Răutatea, fără obiect, era cu atît mai dură — asemenea răutăţi nu săvîrşesc decît uneori copiii.

— Eşti cu chef coane Pol! zise victima, cu acreală, căutînd în gînd o vorbă necruţătoare. Vii de la biserică?

— Nu, de la bodegă! răspunse mucalit întrebatul cu o mare simplitate.

— Dar cu duduia Odeta ce e? continuă maiorul, fericit că, în fine, găsise mijlocul să i-o plătească. Am auzit că s-a întors acasă.

Unchiul fetei recunoscu, neturburat, cu aceeaşi simplitate:

— S-a întors!

Şi intră în curte trîntind poarta. Nu se vedea lumină, la nici o fereastră. Stăpînul casei bătu cu bastonul în uşă şi începu să răcnească:

— V-aţi culcat? Ieşiţi afară, că e sărbătoarea poporului, proastelor!

★

Familia avea o istorie bizară, tragică şi tumultoasă.

În 1909, la treisprezece ani, Didona intra servitoare în casa lui Titel Mihailide-Trinidad, cel mai mare avocat al oraşului. Fata se trăgea dintr-un neam de oameni frumoşi, toţi erau chipeşi, pînă la spiţele cele mai îndepărtate, bărbaţii înalţi, voinici, cu ochi negri, cu plete bogate, cu mustăţi groase, cu grumazuri vînjoase, vrednici la muncă, iuţi la hartă, mînuind cuţitul la nevoie, fără judecată, credincioşi prietenilor dar nu soaţelor, aprigi în dragoste. Femeile, mai multe la număr decît bărbaţii, se înfăţişau înalte şi planturoase, potrivite veacului, cu părul mai bălai, mai albe la faţă.

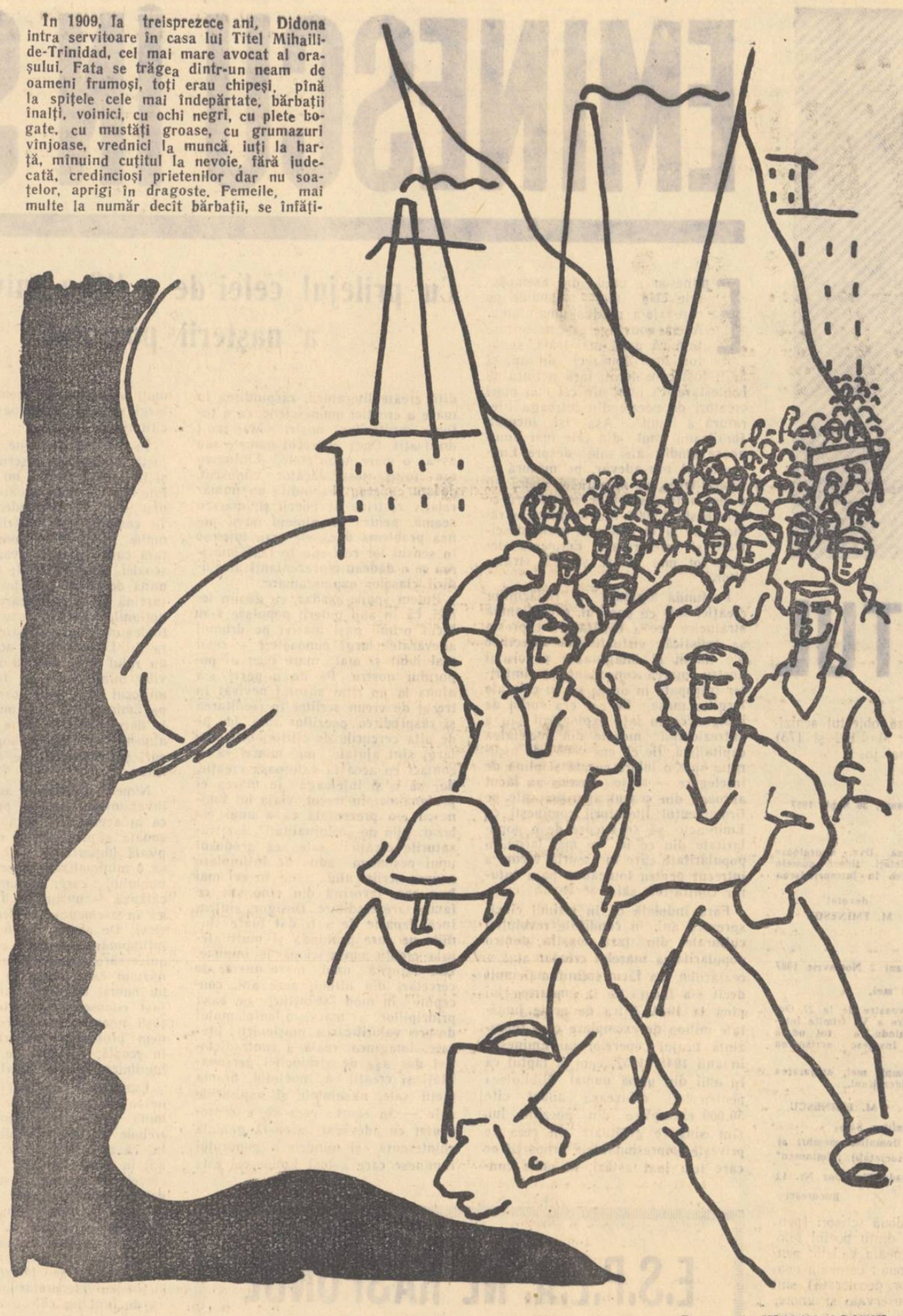

Desene de IULIAN OLARIU

Erau oameni de la Dunăre, rosturile lor se legau de apă, pescari, barcagii, hamali, muncitori în porturi — nici unul nu ajunsese mai departe — şi spiţa li se întindea pe mai multe judeţe învecinate, de la Giurgiu la Galaţi, cum îi dusese viaţa.

Numai un an aşteptă avocatul să mai crească fata, şi-apoi se duse în camera ei, noaptea. Copila nu se împotrivi, era speriată, şi-apoi îşi cunoştea soarta. Putea vreuna de seama ei să-şi aleagă alt drum, ca să scape? La fel se întîmpla pretutindeni cu fetele în casă, dacă erau tinere şi frumoase; pe cele slute nu le primea în slujbă nici dracul. Iar ca să se întoarcă la maică-sa...

Tatăl fusese macagiu în port şi-l călcase o locomotivă, cînd schimba acul; bătea viscol, n-auzeai nimic, să fi tras cu tunul asupra oraşului, nu-ţi vedeai nasul, dar calea ferată dovedi că omul era beat, încît despăgubirea hotărîtă de tribunal fu neînsemnată.

Acasă creşteau alte două fete, mai mici. Stela, născută în 1899, şi Fana în 1902: aceasta avea să fie mama Anei Odeta de astăzi. Numai fete, nici un băiat, să ajungă măcar mai tîrziu sprijinul bărbătesc al casei.

Mama le creştea muncind cu ziua — nu putea să le otrăvească.

În 1913, la paisprezece ani, Stela fugi de acasă, noaptea, şi ajunse tocmai la Constantinopole, cu comandantul unui bastiment francez, care ne vizita apele. Acolo marinarul o prezentă şefului escadrei, vice-amiralul de Barry, a cărui barbă impozantă plăcu foarte mult fugarei.

Cît timp avu ea de-aface cu escadra nu ştia nimeni, acasă nu se mai întoarse, nu trimise nici măcar cărţi poştale ilustrate. Din timp în timp, marinarii care veneau în ţară mai aduceau veşti despre dînsa, o întîlneau cînd într-un loc, cînd în altul, prin porturile levantului. La Pireu fu artistă într-un local de petrecere; pe străzi afişe mari îi arătau chipul, frumuseţe românească — şi ea se numea Stela Romana, desigur în amintirea ţării de unde plecase.

Ultima oară cînd se mai ştiu ceva de urma ei, prin anul 1933 sau '34, spăla paharele într-un bar, la Malta — îşi irosise fulgerător viaţa, avea părul cărunt, îşi pierduse un ochi, un marinar beat îi zdrobise orbita cu o carafă — şi era hidoasă...

Doar cea mai mică dintre fete, Fana, avu un destin neumilitor. În 1920, la optsprezece ani, se mărită cu un cîrmaci de şlep, Zaharia Gheorghi, îşi trăi viaţa pe apă şi fu fericită lîngă acel soţ. Deşi încheiată tragic, viaţa îi rămase curată, urmînd ca birul umilinţei să-l plătească mai tîrziu Ana Odeta, fiica ei.

Soarta Didonei în schimb, cea mai mare şi poate cea mai frumoasă dintre surori, fu numai zvăpăiată, nu tristă cum se vestise la început. Nopţile în care stăpînul venea s-o viziteze în odaia de lîngă bucătărie nu îi lăsară un gust rău. Bărbatul era încă tînăr, bine făcut, elegant după moda de atunci, avea şi îndeminare, era şi harnic în nopţile de amor, încît fata începu să-l aştepte nerăbdătoare, cu inima tresăltînd. Se pare că el, la rîndu-i, făcu o adevărată patimă pentru dînsa, dar ştiu s-o înfrîneze, ca să nu iasă scandal în casă şi-n tîrg.

În 1915, la începutul primului război mondial, o mărită, înzestrînd-o, cu un tînăr, Pavel Apostolescu, azi unchiul Anei Odeta, care îşi zicea Paul, mai orăşeneşte, şi căruia prietenii, ca să-i facă plăcere, îi ziceau Pol.

Pa atunci Pol Apostolescu era un fel de secretar, de trepăduş mai potrivit spus, al lui Titel Miahilide-Trinidad, slujindu-l în toate chipurile şi acasă şi la tribunal. Împlinise majoratul de curînd, fără să-şi fi dus liceul pînă la cap, mulţumindu-se cu gimnaziul, era înalt, avea mustăţi subţiri, răsucite în sus, mişcări iuţi, de spadasin, faţă prelungă, uşor suptă sub pomeţi, ochi căprui, poate şireţi, purta părul pe spate şi semăna cu Edmond Rostand, poetul Franţei, care vrăjise Europa, chiar şi Balcanii, tocmai în acel timp.

Măritîndu-şi iubita cu omul său de casă, Titel Mihailide nu se gîndea doar să-i asigure acesteia un viitor şi un rang în societate, ci, mai cu seamă, să prevină clevetirile, într-un moment cînd se aştepta să fie chemat în fruntea unui minister. Luă deci pe numele Didonei casa din strada Plevnei, nici în centru dar nici chiar la mahala, casă gospodărească, alcătuită din două odăi mari, antreu, marchiză, bucătărie şi alte atenanţe, cu magazie de lemne, cu curte de păsări, în fund, şi grădiniţă cu flori, în faţă.

În afară de această mică gospodărie care cuprindea tot ce era trebuitor tinerei perechi, de la pat pînă la albia de spălat rufe, nasul le mai dădu, de nuntă, cinci mii de lei, iar ginerelui îi făgădui că va veghea asupra lui.

Curînd, aşa cum se şi aşteptase, fu chemat în guvern şi se mută cu toată familia la Bucureşti. Pe ginere, care căpătase oarecum deprinderea legilor şi-a pricinilor judecătoreşti, îl împuternici apărător la tribunal, lăsîndu-i în seamă dosarele mai puţin încîlcite. În lipsa unei legi a avocaţilor, asemenea apărători fără titluri au existat într-un timp — şi chiar mai pe urmă, la apariţia legii, drepturile lor au fost recunoscute, încît unii din ei au trăit pe la judecătorii, pînă tîrziu.

Însurat, şi cu zestre mare, şi cu situaţie în societate, Pol Apostolescu avea de ce să fie recunoscător naşului. Acesta, deşi acum ministru (al Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor) le vizita casa destul de des, de trei ori pe săptămînă uneori, patima pentru fină dovedindu-se în stare să lupte cu politica.

Ministrul pleca seara la şase din Bucureşti, chiar dacă mai avea cîte ceva de făcut la minister sau la club, şi în patru ore sosea cu cel mai rapid tren din ţară, înfiinţat anume pentru pasiunea sa şi cunoscut în istoria căilor ferate sub propriu său nume, expresul Trinidad. A doua zi, la cinci dimineaţa, acelaşi tren, de care e drept că se bucura şi populaţia, îl ducea înapoi în Capitală şi astfel departamentul mergea.

În acele nopţi, soţul Didonei întîrzia prin cîrciumi pînă la închidere, cînd venea să se culce în odaia din fund, intrînd pe la bucătărie, destul de beat ca să nu simtă, ca sub anestezie, cele ce se petreceau în faţă, dar nu atît încît să-şi uite interesul şi să facă scandal.

Care era zestrea lui sufletească în clipa însurătorii nu se întrebase nimeni; fusese născut pentru această viaţă, sau se adaptase? Cazul lui nefiind unic în oraş, lumea nu-l privea cu mai multă stăruinţă decît pe alţi încornoraţi.

Războiul care izbucni şi la noi un an după aceea, îl tîrî în marea aventură a retragerii din Moldova — şi oamenii rămaşi aproape că uitară de existenţa sa.

Viaţa Didonei, dincoace de front, nu fu pusă la încercări mai mici decît a unui soldat. În graba evacuării, ministrul nu mai a avut timp să treacă pe-aici, ca s-o ducă la Iaşi. Rămasă în faţa inamicului, alcătuit din naţii amestecate, nemţi, unguri, bulgari şi turci, fu datoare să se poarte brav, — şi le fu vrăjmaşă tuturora, şi de toţi fu înfrîntă, fiindcă nu era decît o biată femeie cu inima slabă.

În 1918, la întoarcerea bărbatului pe care lumea îl uitase, Didona născuse primul copil, o fată, dovedindu-se încă o dată că în spiţa din care se trăgea, partea femeiască rămînea mai numeroasă. Dacă biologic ar fi fost cu putinţă, copila era fructul unei colaborări tumultoase. În schimb, numele cu care se botează, Angela, revărsa asupra ei o cadenţă de puritate.

Doi ani mai tîrziu se născu al doilea copil, tot fată, din tată aproape la fel de necunoscut; ea căpătă un nume şi mai serafic, Celesta, din fantezia mamei, care, ai fi zis, visa cu atît mai mult la curatul albastru al cerului, cu cît se zvîrcolea mai teluric sub bolta lui.

Urmă apoi un avort greşit, o boală de care suferiră mădularele zămislirii — şi Didona rămase stearpă pe toată viaţa.

Astăzi fetele nu mai erau în casă, numai fotografiile lor înrămate, — norocul le dusese departe.

Angela se mărită în 1935, cînd nu avea decît şaptesprezece ani şi, în ciuda vorbelor deochiate pe care le auzea în casă, nu ştia nimic despre dragoste. Era frumoasă ca întreg neamul maică-si, atît că dovedise o încetineală de minte proverbială în tot oraşul. Pe deasupra, dragostea nu o interesa, făptura ei, aşa de femeieşte turnată, nu cunoştea acea vibraţie ascunsă, neclară, pe care, la vîrsta potrivită, o trezeşte gîndul bărbatului.

Era ascultătoare, cuminte şi supusă, unde o puneai acolo o găseai şi peste trei ceasuri, dar nici un tînăr din oraş nu se dovedi atît de priceput ca s-o facă să stea cum ar fi vrut el — dintr-o dorinţă firească.

Apucăturile ei nu-şi găseau nici o explicaţie — şi această cuminţenie, în loc să atragă simpatia, respectul, admiraţia, nu făcea decît să-i ducă şi mai departe numele de proastă.

Cînd se ivi pretendentul, Angela îl privi puţin mai înviorată, ca pe un cataif, sau ca pe o baclava, prăjiturile fiind singurele lucruri care îi învingeau placiditatea.

Lumea din oraş o pizmui; ginerele, venit de la Bucureşti anume şi anume în căutarea unei fete frumoase, era un om cu vază şi, pare-se, foarte bogat. În orice caz, veni cu automobil propriu, cu şofer în livrea şi cheltui foarte mulţi bani. Îndată se află că avea post de director general la societatea de petrol „Romîno-Americană", că era plătit în dolari, că miniştrii făceau la el anticameră şi că regele îl poftea la palat.

Să fi fost adevărate numai pe jumătate aceste informaţii şi tot puteai să-ţi dai fata după el, cu cît mai repede cu atît mai bine, pînă ce pretendentul nu se răzgîndea. Altfel, ca înfăţişare... Pretendentul purta cămăşi de mătase naturală, papion cu buline, se pieptăna lins, cu cărare la mijloc, era cam slăbănog, cam gălbejit la faţă, dar putea fi socotit un bărbat „bine" prin purtarea elegantă şi situaţia sa.

Angela se duse cu el şi nu se mai întoarse niciodată în oraş. La Bucureşti frumuseţea ei uimi lumea, curînd fu cunoscută în cercurile mondene, fotografia îi apăru pe prima pagină din „Realitatea Ilustrată", despre ea se scrise şi-n „Le Moment", şi cum avea o singură deşteptăciune, să nu deschidă gura niciodată decît pentru a spune: „oh! oh!" sau: „interesant!" restul timpului privind spre o zare inaccesibilă celorlalţi, lumea o socoti enigmatică, nimeni nu-i descoperi golul dulce din cap.

Pe seama ei nu se cunoscu nici o aventură, decît o încercare a prefectului poliţiei de a o ademeni la palatul regal, dar nu prin faţă ci prin strada Luterană. Prefectul însuşi recunoscu eşecul, supărarea regelui, indignarea curţii şi primejdia în care se aflase, de a fi debarcat. Rezistenţa Angelei, inexplicabilă, închise chiar şi cele mai rele guri din Capitală — i se recunoscu virtutea unora din mamele romane, de aici înainte nici un răuvoitor, oricît de diabolic, n-ar mai fi putut-o dezonora.

În 1946, soţul, care nu era chiar director general, dar avea un post important la societatea „Romîno-Americană" fu implicat într-o manevră necurată cu acţiunile şi căpătă patru ani închisoare. Abia atunci Angela cunoscu aventura, păru chiar îndrăgostită de un aviator american. Din partea lui, aviatorul fu vrăjit de această superbă frumuseţe, nebănuită dincoace de ocean. Ea nu ştia să-i spună decît un singur cuvînt, „darling", învăţat la cinematograf; în rest se înţelegeau prin semne, ca primii oameni din preistorie, care totuşi se descurcau.

Neavînd deocamdată o limbă comună, cu care să-i detecteze sărăcia din cap, el îi atribui deşteptăciunea Minervei, o ceru de soţie şi-o duse pe pămîntul american ca un exemplar rar, lăsînd grija divorţului în seama unor avocaţi...

Celesta, a doua fată, blondă, cu ochii azurii, plini de-o mirare curată, poate şi mai frumoasă decît Angela, croită după dimensiunile vedetelor de cinematograf (se măsura şi făcea comparaţii cu revistele ilustrate în faţă) era şi mai placidă decît sora sa, încă şi mai modest înzestrată în ceea ce privea mintea din cap. Avea şi ea o deşteptăciune femeiască, să rîdă în faţa admiratorilor arătîndu-şi dinţii scînteietori de albi, măiestru înşiraţi, să se apropie de dinşii, cu buzele umede, privindu-i printre gene, ca şi cum i-ar fi îmbiat, iar apoi să le scape printre braţe, ca un ţipar. Însă acestea le făcea fără vreo judecată, fără vreun plan, fără să urmărească ceva, doar ca pe un fel de gimnastică.

Se mărită la optsprezece ani, după ce fusese logodită din greşeală cu un locotenent de cavalerie despre care Didona aflase că e bogat, ceea ce se dovedi fals.

Se duse şi ea la Bucureşti, după un soţ cu situaţie şi mai strălucită decît ginerele celălalt.

Deoarece primise scrisori anonime, jignitoare pentru mireasă, după o săptămînă soţul trimese aceste rînduri să fie inserate, cu plată, în ziarul local:

„Subsemnatul, Étienne Vasilescu, administratorul general al domeniilor şi întreprinderilor Mavrocordat, vestejesc vehement şi cu indignare zvonurile puse în circulaţie de răuvoitori şi invidioşi, pe seama actualei mele soţii, născută domnişoara Celesta Apostolescu, fiica distinsului avocat. Afirm în faţa lumii şi a lui Dumnezeu care îi va judeca pe măgari, că mireasa a adus în patul conjugal tot atîta curăţenie cît mielul pascal, fiind demnă de floarea de lămîiţă cu care a păşit la altar. Pentru care îmi exprim public mulţumirea, respectul şi recunoştinţa datorate celor ce au crescut-o atît de ales şi curat".

Înainte de a fi un document al onoarei, această scrisoare era o nemaipomenită declaraţie de dragoste. Cu siguranţă, nici unul din îndrăgostiţii legendari nu-şi mărturisise iubirea în public, atît de categoric şi de brutal. Intimii soţului ştiau că el avea principii şi mai profunde — şi dacă unii din ei ar mai fi putut să se îndoiască de neprihănirea nevestei, de dinsul erau siguri, fapt verificat, că deşi în vîrstă matură, întrase virgin în patul nupţial.

Pentru public însă, scrisoarea avea numai menirea să apere onoarea miresei, aparînd totodată onoarea mirelui, precum şi pe a prinţilor pe care acesta îi administra.

Peste cîteva luni prinţii îl trimiseră la închisoare, deoarece avură dovezi că de ani de zile administratorul îi fura.

Celesta rămase cu onoarea personală neştirbită, dar dezonorată de bărbat. În schimb se alese cu un bloc în Bucureşti, cu o fermă la Mogoşoaia, cu un vraf de bijuterii, plus trei milioane de lei, depuşi la bancă pe numele ei şi despre care ea nici măcar nu ştia. Prevăzător, administratorul prinţilor îşi pusese agoniseala la adăpost de orice rapt. Faptul se află abia în timpul instrucţiei, la tribunal, abia atunci află Celesta ce bogată era.

Avocaţii păgubaşilor se străduiră din răsputeri să smulgă înapoi aceşti bani, legile însă nu-i ajutau, socrul însuşi le cunoştea, puse şi el avocaţi mari.

Pîrîtul luă cinci ani de închisoare, prinţii rămaseră mofluzi, iar Celesta intră dintr-odată în rîndul celor mai bogate femei din Balcani.

În anul următor, cu cîteva luni înainte de izbucnirea celui de al doilea război mondial, o ceru de nevastă un conte italian venit cu o delegaţie, bărbat scund, brun şi înfocat. Celesta divorţă şi îl urmă în pripă, dornică să fie contesă şi să se plimbe cu gondola la Veneţia pe care i-o relevase fostul logodnic, puţin poet, citindu-i sonetul eminescian.

Nici una din fete nu scrise un rînd acasă, nu trimese un dar. Destinul lor fusese destul de asemănător, încheindu-se în prima lui parte la fel de strălucit şi de internaţional.

Dezamăgită de fete, carne din carnea sa, Didona se hotărî să-şi facă un sprijin din nepoată, să n-o scape din mînă, — şi din 1940, cînd Ana Odeta rămase orfană, o păzi destul de bine pînă azi. La început modesta leafă de practicantă a fetei, mai tîrziu darurile tinerilor care o curtau fuseseră singurele venituri ale casei, fiindcă bărbatul de mult nu mai aducea un ban. În tribunal nu mai putea să intre, boala de inimă îl sufoca, respira mai uşor aerul la bodegă şi băutura, zicea el, îi pria, ca un balsam.

Revoltător pentru inima de mamă era că în acest timp Angela, care încă nu plecase şi avea casa împestriţată, nu-i trimetea nici măcar un cozonac la Paşti.

Ivirea lui Miltiade fusese o mare pleaşcă. Didona îşi cîrpi necazurile, mai tîrziu îşi îndulci bine de tot viaţa, mulţumind cerului care dacă o pedepsise cu două fete ingrate, o miluise în schimb cu o nepoată aşa de supusă şi înţeleaptă...

Aceasta era casa în care se întorsese Ana Odeta, la fel de săracă astăzi, cum venise, orfană, prima dată.

Dar mătuşa, dezamăgită de această întoarcere, îşi punea încă nădejde în viitorul nepoatei. Îndată îi făcu patul, pe divan, în sufragerie, scoase pernă moale, să-i stea bine capul, cearceafuri curate (tot ea i le dase) iar dînsa se culcă pe canapeluţa din partea cealaltă a mesei, să fie aproape, ca şi cînd s-ar fi temut să nu-i fugă nepoata peste noapte. De altfel nu dormea prima oară în sufragerie, de mult îşi despărţise somnul de el bărbatului, care gîfîia ca astmaticii, iar uneori se trezea horcăind cu ochii holbaţi la fereastră, de parcă aştepta să vadă intrînd moartea.

Ana Odeta adormi repede, fiinţa ei se apăra instinctiv de realitate, se grăbea să se izoleze, cu somnul, de casa aceasta.

Se trezi pe lumină, în răcnete disperate. Uşa la antreu era deschisă ca şi cea următoare care dădea în camera de la faţă — uşi mari în două canaturi.

Mătuşa Didona, cu un capot soios, sub care se vedea cămaşa de noapte, nepieptănată, buhăită, mare ca statuia din piaţă, răcnea gros la fereastră:

— Săriţi, a murit, e ţeapăn!

Vecinii începuseră să se îmbulzească la poartă.

Stăpînul casei murise peste noapte, de vreme, nu apucase să se dezbrace. Şedea la birou, între cele două ferestre de la stradă, cu picioarele chircite sub scaun, cu amîndouă mîinile pe masă, cu tocul în mîna dreaptă, cu ochelarii pe nas, cu capul dat puţin pe spate. Nu se zvîrcolise, nu strigase, părea liniştit, gata să-şi continue scrisul pe hîrtia din faţă.

Dar nu mai avea ce scrie, ideea era încheiată, mai trebuia să-şi termine iscălitura şi să pună data. Pe hîrtie se vedeau doar două rînduri, cu litere mari, groase, schiloade şi tremurate, arătînd, ca pe o cardiogramă, spasmurile inimii sclerozate:

„Testamentul meu: sînt un porc, am convieţuit cu o scroafă.

Scuip pe viaţa mea şi pe toate".

Urma iscălitura, neterminată.

Din gura mortului se scurgeau bale reci pe bărbia îngheţată, ca şi cînd el, în ultima clipă, ar fi încercat să-şi concretizeze ideea lăsată cu limbă de moarte.

Victor EFTIMIU

Două sonete

1.

Încep să cred, ca omul din vechime,
Că-n centrul cosmosului e pămîntul.
Noi ne rostirăm, aştrilor, cuvîntul:
De mii de ani ei tac, în înălţime.

La apogeu ne-am dus aşezămîntul.
Avînturile noastre sînt sublime.
Încep să cred, ca omul din vechime,
Că centrul cosmosului e pămîntul.

Vertiginos, roiesc pe cer, sau lente,
Planete moarte, lumi incandescente:
Doar începutul şi deznodămîntul.

Dar mută e a stelelor mulţime!
Încep să cred, ca omul din vechime,
Că-n centrul cosmosului e pămîntul!

noiembrie 1959

2.

Nu! Universul nu mă copleşeşte
Cu ale sale stele miliarde!
Zadarnic ard, zadarnic vor mai arde!
Eu calo pămîntul nostru, voinicеşte!

Ingemănări absurde şi bastarde,
Bolizi demenţi, luceferi prinşi în cleşte...
Nu! Universul nu mă copleşeşte
Cu ale sale stele miliarde.

Doar foc şi scrum şi nebuloze, fumuri!
La noi: culori şi muzică, parfumuri
Şi luminoase frunţi, văpăi, stindarde.

Planeta noastră veşnic înfloreşte!
Nu! Universul nu mă copleşeşte
Cu ale sale stele miliarde!

noiembrie 1959

Octavian PALER

Sfîrşit de zi

din ciclul „Orele oraşului meu"

E ora care bate în amurg
în grele orologii de aramă,
cînd arborii se leagănă sonor
şi nestiute cîntece ne cheamă.

E ora cînd culorile adorm
ca ultimul acord dintr-o sonată
şi nuferii luminilor pe lac
ioşnesc loviţi de-o luntre-ngîndurată.

E ora cînd se plimbă-ndrăgostiţii
şi-n jurul lor tăcerea-i de mătase,
cînd floarea din cireşii de neon
o poartă vîntul, albă, printre case.

E ora cînd oraşul ca un sculptor
stă tulburat în liniştea tîrzie
şi simte-acum, sub dalta ostenită,
cum marmura pătrunde-n veşnicie.

Literatura română în școală

EMINESCU ÎN ȘCOALĂ

Cu prilejul celei de a 110-a aniversări a nașterii poetului

Eminescu e unul din exemplarele cele mai splendide pe care le-a produs umanitatea. Avem convingerea nestrămutată că dacă mai trăia, sănătos, încă douăzeci de ani, el ar fi fost considerat, fără putință de contestare, ca unul din cei mai mari creatori de poezie din întreaga literatură a lumii". Așa își începea Ibrăileanu unul din cele mai luminoase studii ale sale despre Eminescu. Și într-adevăr, pe măsură ce timpul trece, pe măsură ce opera lui e mai adînc cercetată, pe măsură ce cele peste 15.000 file manuscrise rămase de la el sînt mai atent descifrate și interpretate, Eminescu devine tot mai mare și mai strălucitor.

Profunda legătură a rădăcinilor creației sale cu poporul, excepționala strălucire ce a căpătat în expresia sa artistică virtualitățile specifice ale limbii și imaginației poporului nostru, marea consonanță a simțirilor întrupate în opera sa cu cele ale largilor mase, fie că era vorba de indignarea în fața exploatării sau a putreziciunii morale din societatea capitalistă, fie că era vorba de aspirația spre o iubire curată și plină de înțelegere — toate acestea au făcut aproape din ceasul apariției sale pe firmamentul literaturii românești ca Eminescu să se bucure de o popularitate din ce în ce mai largă, o popularitate care în scurtă vreme a întrecut pentru totdeauna pe a tuturor confraților săi.

Fără îndoială că în ultimii cincisprezece ani, în condițiile revoluției culturale din țara noastră, pentru popularitatea marelui creator al Luceafărului s-a făcut infinit mai mult decît s-a făcut de la moartea lui pînă la 1944. Cifra de peste jumătate milion de exemplare care reprezintă tirajul operelor lui Eminescu în anii 1948—1957, cum și faptul că în anii din urmă numai Biblioteca pentru toți difuzează anual cîte 50.000 exemplare din poeziile lui, sînt singure grăitoare în ceea ce privește impresionantele proporții pe care le-a luat astăzi, în noile condiții create literaturii, răspîndirea în mase a creației eminesciene, ca a tuturor scriitorilor noștri. Mai mult decît atît. Dacă în trecut numele său avea o mare notorietate, Eminescu era totuși nesatisfăcător cunoscut, pentru că erau răspîndite un număr relativ restrîns de poezii și, mai cu seamă, pentru că nimeni nu-și punea problema dacă ele erau înțelese în sensul lor real sau în răstălmăcirea ce o dădeau reprezentanți ai gîndirii claselor exploatatoare.

Putem spune așadar, cu deplin temei, că în anii puterii populare s-au făcut primii pași masivi pe drumul adevăratei largi cunoașteri a celui mai iubit și mai mare poet al poporului nostru. Pe de o parte s-a ajuns la un ritm absolut nevisat în trecut de vreun scriitor în reeditarea și răspîndirea poeziilor sale, iar pe de alta cercurile de cititori cele mai largi sînt ajutate nu numai să ia contact cu această valoroasă creație, dar să o și înțeleagă în marea ei profunzime. În trecut, viața lui Eminescu era prezentată ca a unui om bizar, plin de „originalități", iar trăsăturile creației sale ca produsul unui pesimism adus de întîmplare asupra scriitorului sau, în cel mai bun caz, izvorînd din cine știe ce fatale tare ereditare. Desigur, sîntem încă departe de a fi dat toate studiile pe care profunda și multilaterala creație eminesciană le impune. Dar datorită unui mare număr de cercetări din ultimii zece ani, concepute în mod științific, pe baza principiilor marxism-leninismului despre valorificarea moștenirii literare, imaginea reală a contradictoriei dar așa de strălucitei personalități și creații a poetului, drama vieții sale, năzuințele și aspirațiile sale — în scurt: ceea ce a reprezentat cu adevărat această genială chintesență și mîndrie a poporului rominesc care a fost Eminescu, este mult mai limpede pentru mult mai largi și mai numeroase cercuri de cititori.

În această acțiune de largă și justă cunoaștere a scriitorilor noștri și în primul rînd a lui Eminescu se înțelege că rolul școalei este astăzi mai plin de răspundere ca oricînd. În condițiile lichidării analfabetismului, cînd nu e om din această țară care să nu treacă pe băncile școalei, dascălilor de literatură română de orice grad le revine marea sarcină de a da fiecăruia nu numai noțiunile mai largi sau mai sumare, totdeauna cuprinzătoare, despre opera lui Eminescu. În același timp ei au rolul de a cultiva în rîndul elevilor mîndria de a face parte din mijlocul poporului care l-a produs pe Eminescu și, mai mult încă, de a le dărui fericirea de a se putea realmente cufunda în bogăția de sensuri și frumusești pe care ne-a dăruit-o el.

Nimeni din cei ce au legătură cu învățămîntul nu va putea contesta că în această privință valoarea personală a profesorului este de o capitală importanță. Dar ar fi nejust să o minimalizăm și pe aceea a manualului, care, oricum, rămîne o călăuză — uneori de o viață întreagă în asemenea probleme — pentru elevi. De aceea, în momentul cînd întîmpinăm cu emoție cea de a 110-a aniversare a nașterii lui Eminescu și năzuim ca geniala sa operă să fie nu numai unanim dar și deplin și just cunoscută pe întreg cuprinsul țării noastre, nu putem să nu punem problema studierii scriitorului în școală, ca una de care depinde împlinirea acestui ideal.

Examinînd capitolul despre Eminescu din manualul de literatură română pentru învățămîntul mediu, trebuie să observăm din capul locului că el a fost scris cu șapte, opt ani în urmă, într-un stadiu pe care cercetarea marelui nostru poet și în genere istoria noastră literară l-au depășit. În consecință, o serie din obiecțiile ce se pot face în legătură cu acest capitol, fie de ordin strict pedagogic, fie în ce privește exactitatea faptelor sau justețea, adîncimea și finețea interpretărilor, se adresează de fapt nu colectivului de autori care a alcătuit manualul, ci Editurii Didactice. După cît știu, editura n-a organizat în acest lung răstimp o dezbatere publică cu specialiștii și profesorii de română, în presă sau într-o adunare anume convocată, pe tema manualelor de literatură. Ba, ceva mai mult, a dat recent o ediție nouă, fără să-și pună problema îmbunătățirilor pe care practica în școală și progresele realizate între timp în domeniul istoriei literare le impuneau.

Ținînd seama de obiectivul cel mare amintit, în atingerea căruia școala — și deci și manualul — joacă în anii aceștia și de acum înainte un rol de o covîrșitoare însemnătate și fără să ne oprim la nenumăratele probleme speciale pe care capitolul despre Eminescu ca și altele le-ar impune discuției, dacă s-ar pune în cadrul larg cuvenit, îmi pare că, din obiecțiile cu caracter general ce se pot ridica, cea mai însemnată este că paginile acestui capitol din manualul de învățămînt mediu nu pun totul la contribuție pentru a prezenta în întreaga ei complexitate, adîncime și strălucire, măreața personalitate și creație eminesciană, ba aș zice chiar că într-o măsură ele chiar le împuținează sub multe aspecte.

Ca să pornim metodic, așa cum se cere să procedeze și manualul, considerînd ce materie complicată și delicată are de comunicat el unor adolescenți de 16—17 ani, aș începe prin a observa că această împuținare a uriașei personalități și creații a lui Eminescu se manifestă prin aceea că nu se arată în mod explicit nu numai vastitatea operei sale, dar și multilateralitatea ei. Se pomenește cu totul în treacăt, la biografie, că Eminescu a scris povești inspirate din folclor, fără să se insiste asupra valorii lor. Nici nu se arată că el face aceasta încă înaintea lui Slavici și Creangă — ceea ce nu e de loc lipsit de interes cunoscînd rolul pe care l-a avut Eminescu în faptul că ultimii doi au devenit scriitori. Tot așa cele mai adesea nu se vorbește de loc — sau se vorbește absolut în treacăt, fără să se sublinieze importanța contribuției lui în domeniul respectiv, că Eminescu a scris nuvele, un roman, studii sociale, cronici dramatice, articole literare și politice, încercări de teatru, că a cules folclor în mod masiv. Ceva mai mult, chiar poezia, în legătură cu care se insistă în mod precumpănitor, nu prilejuiește o prezentare completă, căci nu se pomenește nimic, de pildă, despre sfîșietoarea dezamăgire din erotica eminesciană (care a prilejuit cîteva din neuitatele capodopere ale liricii sale), sau despre scepticismul așa de dominant în Glossa și în alte creații. În consecință deci, nici nu se încearcă explicarea acestor simțăminte prezente în poezia marelui nostru scriitor. Dar într-o bună zi, elevii de azi se vor întîlni cu ele și manualul îi lasă dezarmați tocmai în fața laturilor celor mai contradictorii și mai greu de înțeles just din această creație.

Pe de altă parte, ignorarea nenumăratelor curente de idei, probleme, scrieri și cărți din toate domeniile, de la literatură pînă la economie politică, de la lingvistică pînă la matematici diferențiale, de la anatomie pînă la studiul sanscritei, pe care Eminescu le-a aprofundat cu acea sete de a cunoaște de care numai el era capabil, din vremea adolescenței pînă în anii tragici ai boalei, este de natură să diminueze ideea despre uriașa lui cultură, despre uriașele lui cunoștințe în foarte diverse domenii. Eminescu nu era numai un om genial, era un om genial care citise în mai multe limbi cu o mare pasiune, care adîncise o sumă de domenii și ajunsese a se mișca în ele, în ciuda tinereții sale, cu o mare competență, fără nici o dificultate. A trece ușor peste aceste lucruri înseamnă a înlătura unul din cele mai serioase elemente care au contribuit la soliditatea creației eminesciene în toate domeniile: de la poezie, unde, între altele, numai perfecta cunoaștere a tainelor limbii românești în evoluția ei i-a oferit posibilitatea unor așa de desăvîrșite izbînzi expresive, pînă la cronicile dramatice — înseamnă a nu pune în lumină în ce măsură orice biruință, chiar a oamenilor geniali, este rezultatul unei munci tenace și a scăpa, totdeodată, și prilejul unei excelente pilde pentru elevi.

Imaginea pe care elevul și-o poate face despre Eminescu este într-o mare măsură mai prejos de ceea ce ar trebui să fie și din pricină că nu se vorbește deloc de semnificația reală ce o oferă cele 15.000 file manuscrise rămase de la el. Se vorbește undeva despre aceste manuscrise, uneori se și folosesc extrase din ele, fără să se sublinieze suficient cînd este vorba de versuri că multe dintre ele sînt neduse la desăvîrșire și nepublicate de poet, știrbind astfel imaginea perfecțiunii pe care el o lasă prin ceea ce a publicat. Dar nu se scoate în lumină ceea ce reprezintă esențial aceste manuscrise. În primul rînd, nu se înfățișează vastitatea orizonturilor și a proiectelor literare ale scriitorului, viziunea lui îndrăzneață, creațiile de mari semnificații și de mari proporții la care el începuse să lucreze și pe care numai boala și moartea prematură l-au împiedicat să le ducă la capăt, să le desăvîrșească, toate aceste încercări rămase în manuscrise, constituind un factor cel puțin egal în importanță cu opera publicată de Eminescu, dacă nu încă mai însemnat, pentru a izbuti să configurezi ceva din uriașele virtualități creatoare ale acestui mare scriitor, pe care el n-a avut răgaz să le întruchipeze deplin. În al doilea rînd, nu se arată — și iarăși se pierde ocazia unei excelente pilde — însemnătatea acestor manuscrise pentru a ne da seama de necruțătoarea luptă a lui Eminescu pentru desăvîrșire artistică — strălucită lecție de muncă, răbdare și conștiință artistică.

De altfel, în această direcție, a luptei pentru desăvîrșire, în care pînă astăzi acest scriitor rămîne un nobil și neîntrecut exemplu, manualul aduce cea mai substanțială contribuție la împuținarea imaginei globale despre Eminescu. Departe de noi gîndul de a contesta însemnătatea conținutului ideologic al unei opere literare și ca atare pe aceea a lămuririi acestui conținut. Dar, cu infinit de rare excepții, dacă ai elimina din acest întreg capitol versurile citate, un elev care ia contact pentru prima oară cu opera celui ce reprezintă culmea cea mai semeață a liricii românești, ar putea crede foarte bine, din prezentarea poemelor, că ele sînt niște foarte substanțiale articole de gazetă sau în cel mai bun caz niște eseuri. Spun aceasta pentru că astăzi a devenit cu totul depășită analiza poeziei, în care nu se vorbește, în strînsă legătură cu conținutul — deci ca de o problemă de EXPRESIE, nu de FORMA — de limba lui Eminescu, de versificația, de imaginile lui, mai cu seamă de noutatea lor, uneori derutantă pentru contemporani, în raport cu ceea ce oferea lirica noastră de pînă atunci. Lăsînd la o parte cîteva calificative, bine înțeles superlative, sau explicări ca aceea a cezurii din versurile Serii pe deal — considerată a fi determinată, cum se spune în manual, de o necesitate „respiratorie"! — capitolul consacrat lui Eminescu relevă într-un mod absolut insuficient mijloacele de expresie și marile frumusețe ale acestei poezii. Sînt cu totul de acord că nu e ușor lucru să „explici", să analizezi lirica în genere și pe a lui Eminescu în special. Dar nu e mai puțin adevărat că manualul de literatură română, chemat a da elevilor cunoștințe concrete asupra scriitorilor, operelor și dezvoltării literaturii noastre, are totdeodată nobila și greaua sarcină de a învăța pe copii cum să citească, ce anume să caute într-o operă literară și cum să se poată bucura de forma specifică, plină de frumusețe, în care sînt comunicate o sumă de adevăruri despre lume și viață. În capitolul despre Eminescu din viitorul manual va trebui fără îndoială să se țină mai mult seamă de aceasta și, mai cu seamă, să nu se uite că insuficienta punere în valoare a unității dintre conținut și expresie — cu marile izbînzi ale acesteia din urmă — știrbește și umbrește ceea ce este mai specific și mai valoros în creația marelui nostru poet.

Eminescu a spus cîndva, chiar în perspectiva întunecată a acelei lumi, cu acea lucidă conștiință pe care o avea despre sine ca despre toate:

...al meu nume o să-l poarte
Secolii din gură-n gură și l-or duce mai departe
Deapururi, pretutindeni;
în ungherul unor crieri
Și-or găsi, cu al meu nume,
adăpost a mele scrieri!

Este foarte adevărat. Noi însă, în condițiile noi ale lumii socialiste, pe care el nu le putea vedea, trebuie să îngrijim ca întreaga lui creație să fie de toți înțeleasă ca o zguduitoare mărturie a dramelor trecutului, ca o splendidă pildă de muncă pentru desăvîrșire, ca un nobil prilej de înălțare prin frumusețe a inimilor și minților noastre.

Și școala are de spus cuvîntul dintîi și cel mai însemnat în formarea acestei înțelegeri a lui Eminescu — cel mai nepieritor monument ce-i putem înălța.

G. C. Nicolescu

EMINESCU ȘI TINERETUL

Două scrisori inedite ale poetului

Printre caracteristicele cu care scriitorii clasici cîștigă stima generațiilor este și grija pentru creșterea mlădițelor literare, marea răspundere pentru educarea viitorilor muncitori ai condeiului. Așa a făcut Eliade Rădulescu pentru generația lui V. Cîrlova, Grigore Alexandrescu, D. Bolintineanu, I. Negulici, C. Aricescu și, în Moldova, Asachi la **Albina românească**. Același crez l-au profesat Kogălniceanu și Alecsandri la **Dacia literară**, la **Propășirea**, la **Steaua Dunării** și la **Romînia literară**. Fără Nicolae Bălcescu, care l-a sfătuit în problemele istorice și literare, istoria culturii noastre ar fi fost văduvită de Odobescu. Hașdeu a sprijinit pe mulți începători în studiul filologiei, folclorului, bibliologiei și istoriei.

Eminescu a încurajat începuturile lui Vlahuță, după ce acesta, impresionat de poemele lui Eminescu, citite în paginile **Convorbirilor literare**, părăsise orașul Bîrlad și pornise la București ca să-l cunoască pe maestru, îl urmărise cu timiditate cîteva săptămîni. Apoi i s-a prezentat cuviincios; l-a vizitat în sărăcăcioasele lui locuințe pe care, din pricina lipsurilor bănești, Eminescu le schimba des, rămînîndu-i ucenic declarat în artă.

Constantin Mille îi fusese la fel discipol lui Eminescu, în poezia de atitudine critică. În carnetelele de notații personale și de aplicații ale „profesorului" M. Eminescu, ce se găsesc la Biblioteca Academiei R.P.R., se păstrează caracterizările ce poetul le făcuse de la catedră lui și altor elevi, și, într-o conversație cu Vlahuță, Eminescu aprecie distinctiv realizările tînărului rapsod socialist: „**Mile e poet... În „Caietul roșu" al lui am găsit lucruri minunate, minunate!**" Fără Eminescu, antologia noastră clasică n-ar fi avut nici pe Slavici, nici pe Creangă, nici pe Veronica Micle. Deși cei doi dintîi sînt mai vîrstnici decît autorul **Luceafărului**, ei au fost chemați la literatură, stimulați și ajutați de el. Slavici a recunoscut în scris de mai multe ori rolul hotărîtor al lui Eminescu asupra carierii sale literare. Aceeași gratitudine se citește și în rîndurile Veronicăi Micle.

În ciclul scrisorilor Hariettei Eminescu către Cornelia Emilian, din dramatica perioadă a suferințelor și lipsurilor materiale îndurate de poet la Botoșani între 1887—1888, se relatează că un grup de tineri din București rugaseră pe Eminescu să le înființeze o societate literară cu numele „**Eminescu**". Faptul provocase la început suspiciunea celui în cauză, cum, de asemenea, va provoca protestul comitetului de doamne din Iași, dornic să trîmbițeze și să strecoare note în presă pentru a acredita faptul că singurul sprijin pentru poet s-a acordat exclusiv prin „**cotizatoarele ieșence**". Lui Eminescu, însă, îi displăceau asemenea publicități de natură să-l umilească. Și faptul ni-l confirmă scrisoarea Hariettei din 27 noiembrie 1887 către Cornelia Emilian:

„**Societatea „Eminescu" de a căpătat voia lui Mihai a purta numele lui, iată cum a fost:**

Venind cumnatu și sora la noi, parcă era un instinct că nu ne mai vede, în timpul cela a venit o rugăminte iscălită de mai mulți băeți rugîndu-l pe Mihai a li da numele lui; cumnatu și sora au stăruit cinci zile pînă l-au înduplecat să li se dea voie prin propria lui scrisoare, fără a-i trece prin minte că ar fi o speculație din partea lor. Cumnatu și sora ziceau între altele: Dă-le Mihai dragă că-s băieții din Liceu și le vei face o mare bucurie, fără ca tu să perzi în fața altor persoane".

Scrisorile Hariettei din 20 și 27 noiembrie 1887 adaugă informativ că „ceia ce îl supăra mult (pe poet n.n.) este că s-a mai făcut încă o partidă care să facă liste" și, oricum, zarva filantropică era dubioasă frățiilor bolnavi din Botoșani: „**ajutorul este tîrziu sau poate n-a fi nici o dată**" (20 noiem. 1887), „**n-am primit nici un ban de la ei**" (26 noiem. 1887). „**In ceia ce privește pe Societate cu Președintele Moțoc nu am căpătat nici un ban**" (ibidem).

Liceenii de la „Matei Basarab" care-i solicitaseră numele pentru cercul lor literar erau dintre cititorii primelor două ediții (1883, 1885). Ei erau desigur informați din presă, poate și din relatările profesorului lor Ion Filibiliu, întîlnit în aria prietenilor nefericitului poet, despre tragedia anilor lui din urmă, perioadă pe care acad. G. Călinescu a denumit-o, în monografia ce-a închinat-o lui Eminescu, „agonia morală".

În fața insistențelor surorii Aglaei și a cumnatului Ion Drogli, Eminescu a dat curs rugăminții scrise a tinerilor bucureșteni ca „societatea" lor să-i poarte numele. Harietta se gîndea și la un folos bănesc, presupunînd că junii „eminescieni" din celălalt capăt de țară vor contribui ei înșiși și vor organiza cotizări extinse, lucru care — repet — nu-l interesa calculat pe poet, oricît de strîmtorat se simțea. Și cînd necunoscuții adolescenți — printr-altă intervenire — îi cerură telegrafic și o fotografie pentru secțiul Societății „Eminescu", marele liric se văzu obligat moral să le împlinească și această dorință, mai ales că și Cornelia Emilian îi repetase cererile pentru o fotografie proprie. Poetul s-a fotografiat în Botoșani la Bielig, între 10—20 noiembrie 1887, comandînd trei fotografii: una pentru liceenii din București, de sub conducerea unui oarecare Moțoc; a doua ca s-o trimită Corneliei Emilian, în ziua de 20 noiembrie 1887, cu specificarea epistolară autografă: „**Astăzi simțindu-mă bine, Vă satisfac dorința de a Vă trimite fotografia cerută de mult timp**" (acest portret-cabinet ilustrează ca al doilea hors-texte din volumul: Henriette și Mihail Eminescu, **Scrisori către Cornelia Emilian și fiica sa Cornelia**, „Colecția Șaraga", Iași, f.a.); iar a treia a păstrat-o pentru sine, — tiraj și împărțire despre care specifică explicit Harietta în 20 noiembrie 1887: „**Fotografia lui Mihai a reușit bine. Trei m-au costat cinci-spre-zece franci**, una lui Moțoc, care a cerut-o telegrafic, **una matale și una pentru noi**".

Parafa poetului din scrisoarea către Moțoc, președintele societății literare „M. Eminescu" (Botoșani, 30 Sept. 1887).

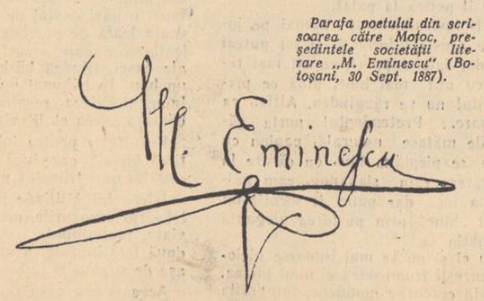

Dacă schimbul de corespondență dintre Eminescu și novicii literelor din 1887 își găsește menționarea în epistolarul dintre sora poetului și Cornelia Emilian, nu se cunoștea pînă acum textul scrisorilor lui Eminescu.

De curînd, fiul unuia dintre liceenii de-acum șaptezeci și doi de ani, astăzi și el ajuns la o vîrstă înaintată (tov. Vasilescu A.), a oferit Bibliotecii Academiei R.P.R. cele două răspunsuri autografe ale poetului. Materialele formează obiectul achiziției 61/1959 (Evid. Ms. 172 și 173) și le comunicăm mai jos:

I

Botoșani, 30 Sept. 1887

Domnul meu,

Aprobînd intențiunea Dvs. onoratoare de-a pune unei societăți tinere numele meu, Vă doresc succes în întreprinderea Dv. și rămîn al Dv

devotat
M. EMINESCU

II

Botoșani 2 Noemvrie 1887

Domnii mei,

În urma cererii D-voastre de la 27 Octomvrie a.c., am onoare a Vă trimite fotografia cerută, mulțumindu-Vă tot odată pentru dorințele ce însoțesc scrisoarea D-Voastre.

Primiți vă rog, Domnii mei, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

M. EMINESCU

Domniilor Sale
Domnilor membri ai societății „Eminescu"
Strada Plantelor Nr. 12
București

Cele două scrisori (pentru cea dintîi poetul folosise cerneala violetă; pentru a doua: cerneală neagră ușor decolorată) sînt bine conservate și impresionează, pe de o parte, prin forma lapidară a redactării; pe de altă parte, prin perfectul duct caligrafic. Cît privește semnătura poetului, ea este compusă cu eleganță și simetrie, parafa încheindu-se printr-un grațios nod liniar.

Sînt documente dintr-un timp în care palatul regal, oficialitatea și „belferii" botoșeneni n-au alinat cu nici o înlesnire sau măcar înțelegere pe chinuitul rapsod și cînd, în ciuda „filantropismului" cercurilor înguste, numai tineretul studențesc de la artele plastice din Iași, vechea trupă a Fannyei Tardini, cîteva tinere aparținînd cercurilor socialiste, care concertează prin tîrgurile Moldovei, subscripțiile organizate de Constantin Mille și alții, au ajutorat ultimele luni de viață ale poetului flămînd și greu bolnav. Și o coincidență: peste mai puțin de doi ani poetul avea să închidă ochii în sanatoriul doctorului Șuțu, care se găsea pe strada Plantelor, foarte aproape de sediul Societății „Eminescu".

Ineditele comunicate mai sus, odată cu contribuția despre bunăvoința cu care clasicul inspirat a răspuns și de data aceasta, ca întotdeauna, la chemările tineretului studios, sporesc epistolarul lui Eminescu, din nefericire restrîns în evidența de azi, cînd se împlinesc 110 ani de la nașterea poetului.

Augustin Z. N. Pop

E.S.P.L.A. NE RĂSPUNDE

Am primit din partea Editurii de Stat pentru literatură și artă, următoarele:

Referitor la raidul-anchetă „Literatura română în școli" publicat în revista dv. din 1 decembrie 1959, vă comunicăm următoarele:

— S-au luat măsuri în editura noastră, începînd încă din acest an, ca toate volumele de literatură română ce apar în „Biblioteca pentru toți" să fie însoțite de prefața respectivă. După cum ați putut constata, în anul 1959 nu a apărut nici o ediție nouă în această colecție, fără cuvenita prefață.

— Începînd din ianuarie 1960, „Biblioteca pentru toți" va apărea săptămînal. În alcătuirea planului privind literatura română s-au ținut seama de cerințele școlii, dar, pe primul rînd de cerințele maselor largi de cititori cărora le este destinată colecția. Au fost incluse în plan titluri ce vor fi de real folos școlarilor în cunoașterea literaturii române ca: M. Eminescu — Poezii, I. L. Caragiale — Teatru, V. Alecsandri — Culegere de proză, Ion Creangă — Amintiri, povești, povestiri, P. Ispirescu — Basme, legende, snoave, Șt. O. Iosif — Versuri, M. Beniuc — Poezii, G. Coșbuc — Fire de tort și alte poezii, N. Bălcescu — Românii subt Mihai Voievod Viteazul, A Davila — Vlaicu-vodă, I. L. Caragiale — Nuvele și povestiri, Zaharia Stancu — Desculț ș.a. Prefețele vor fi semnate de persoane competente (cadre universitare, istorici literari etc.) și vor fi folositoare, desigur, și elevilor. Menționăm că în editura noastră nu apar colecții din literatura română care să pregătească în mod special „ediții școlare", această sarcină revenind Editurii Tineretului care editează „Biblioteca școlarului". Sperăm însă că „Biblioteca pentru toți" în noua serie, va împlini unele goluri din bibliotecile personale ale elevilor.

Socotim foarte utile anchetele organizate de revista dv. și am dori ca pe viitor să se organizeze o anchetă privind difuzarea clasicilor literaturii române în masele largi de cititori (din fabrici, uzine, sate, etc.).

Liviu Rebreanu: RĂSCOALA

Trecuse mai bine de un sfert de secol de la marile mișcări țărănești din 1907, cînd a văzut lumina tiparului romanul care avea să însemne punctul culminant al creației lui Rebreanu și o dată cu aceasta, a întregii proze dintre cele două războaie. Scriitorul fusese preocupat de multă vreme de evenimentele din acea sîngeroasă primăvară a răscoalelor; încă înainte de război, mărturisea proiectul unei astfel de cărți. Spre mijlocul celui de-al treilea deceniu, terminase o versiune pe care o va întregi și aprofunda pînă va atinge forma publicată în 1933. Această îndelungată perioadă de căutări creatoare confirmă, în primul rînd, conștiința profesională a lui Rebreanu, dorința de adîncire a unei teme pline de dramatism.

Romanul nu e o monografie a răscoalelor țărănești. Zilele de luptă îndîrjită împotriva moșierilor nu ocupă decît un spațiu relativ redus în economia cărții. Rebreanu folosește două planuri epice, unul proiectat în satul Amara de pe lîngă Pitești, altul în București; planurile se întretaie în permanență, nu numai datorită peregrinărilor lui Titu Herdelea, ci mai ales preocupării comune: așazisa „chestiune țărănească". Perspectiva în care personajele, aparținînd celor două planuri, privesc această problemă reflectă poziția lor de clasă. Pe de o parte, interesele moșierilor și ale politicienilor care, fie că susțin cu cinism „primitivismul țăranilor", fie că rostesc cu emfază fraze convenționale, sforăitoare, cerînd „sacrificii din partea proprietarilor", pentru a rezolva „problema". O lume în care demagogia politică se conjugă cu cel mai înrăit conservatorism, în care țăranii sînt priviți în cel mai bun caz ca niște făpturi exotice (uneori, numite cu îngăduință niște „copii mari") care pot fi folosite numai pentru producerea de averi, astfel încît moșierii „stăpînii și tovarășii lor de muncă" să poată duce o viață de huzur. În fața dezlănțuirii țărănimii, oricum, dezbaterile din parlament și din cafenea găsesc un diapazon unic. Spaima i-a unit pe foștii „adversari", dînd pe față comunitatea de interese a burgheziei și a moșierimii. Chiar unele personaje însuflețite de intenții generoase, cum ar fi ziaristul Roșu, cinstit, scîrbit de minciunile pe care trebuie să le insereze zilnic în paginile jurnalului, dar prea blazat pentru a mai încerca să evadeze, și cizmarul socialist Mendelson, vrăjmaș nelmpăcat al orînduirii burgheze, nu izbutesc să se ridice la o înțelegere mai cuprinzătoare a fenomenului social la care asistau. Titu Herdelea, martor al dramei lui Ion al Glanetașului, înțelege foamea nestăpînită de pămînt a milioanelor de Ioni de dincoace de munți, dar e prea preocupat de propria ascensiune, de teama de a nu jigni pe cei care ar putea deveni binefăcătorii săi, pentru a-și exprima cu limpezime ideile. E un vag umanitarist, înlănțuit, însă, în cătușele egoismul burghez.

Cît despre moșieri și arendași, aceștia sînt prezentați în toată hidoșenia lor. Cruzi, lacomi de avere, disprețuindu-i pe țărani, ei își dezvăluie în momentele de grea încercare, întreaga lașitate. Groaza îi dezumanizează. Cerșesc mila celor de care nu le-a fost niciodată milă, se tînguie înfricoșați pentru ca, în clipa înăbușirii răscoalelor, să-și arate încă o dată furia ajunsă la paroxism. Maiorul Tănăsescu, Ștefănescu, Platamonu, sînt frați buni cu Gherasie Milarezi, cu Gogu Cristofor, sau cu colonelul Pienaru din Desculț al lui Zaharia Stancu.

E surprinzătoare însă lumina trandafirie care învăluie figura lui Miron Iuga, conceput în mod fals ca un bătrîn legat de tradițiile satului și, mai ales, a fiului său Grigore; zugrăviți amîndoi dintr-o eronată perspectivă ei nu înțeleg de fapt rostul adevărat al evoluției istorice și rămîn pînă la sfîrșit pe poziții compromise, cu sau fără voia romancierului.

Concursul „Iubiți cartea"

Portretele țăranilor sînt realizate într-o perspectivă impresionantă. Nu ne declarăm de acord cu cei care au prezentat nediferențierea tipurilor individuale drept o lacună a romanului. Nu credem că s-ar putea aduce această obiecție unei cărți în care fiecare personaj acționează în direcția intereselor clasei sale. Matei Dulmanu, Luca Talabă, sau Teofil Guju reprezintă poziții diferite în cadrul social al satului. La rîndul lor, circiumarul sau primarul reflectă concepțiile altor pături ale țărănimii, în care interesele capitaliste sau „răspunderea oficială" își spun cuvîntul. Înțelegem că nu la aceasta diferențiere evidentă în roman se referă obiecțiile. Dar subliniem că intenția scriitorului a fost tocmai contopirea acestor fizionomii individuale într-o figură unică: țăranul răsculat. Și era firesc ca în acest uriaș portret colectiv, multe din trăsăturile individuale să se șteargă, rămînînd ceea ce era mai pregnant în profilul fiecăruia. Se poate reproșa Torentului de fier sau Țăranilor lui Raymond că nu au personaje individuale perfect conturate? Credem că țărănimea Răscoalei nu poate fi judecată în afara intențiilor autorului: acelea de a crea un personaj unic, copleșitor.

Petre Petre, simbol al acestor forțe necruțătoare ale răscoalei, e sculptat într-o piatră tare. Îndîrjit, bîntuit de simțămînte potrivnice, el e contradictoriu ca însăși țărănimea răzvrătită în 1907. Dorința sa de a fi înțelept, de a „nu se amesteca" nu rezistă în fața priveliștii tragice a nedreptății, a împilării, a batjocorii celor adevărate. E crîncen și aspru; portretul lui e, poate, cea mai violentă lovitură dată poporanismului. În alte împrejurări, inteligent și vînjos, înzestrat cu spiritul dreptății, ar fi ajuns un Mitrea Cocor. (Și acesta, în primăvara lui 1907, s-ar fi ridicat și ar fi incendiat conace, ar fi înfruntat jandarmii.) Petre Petre rămîne una din figurile cele mai impresionante ale literaturii noastre.

Romanul lui Rebreanu nu e deci numai o monografie a răscoalelor țărănești. E o secțiune magistrală în curmezișul întregii societăți rominești de la începutul acestui veac.

Dan Grigorescu

PREZENTĂM REVISTA: „FLACARA"
(R. P. BULGARIA)

Plamîc

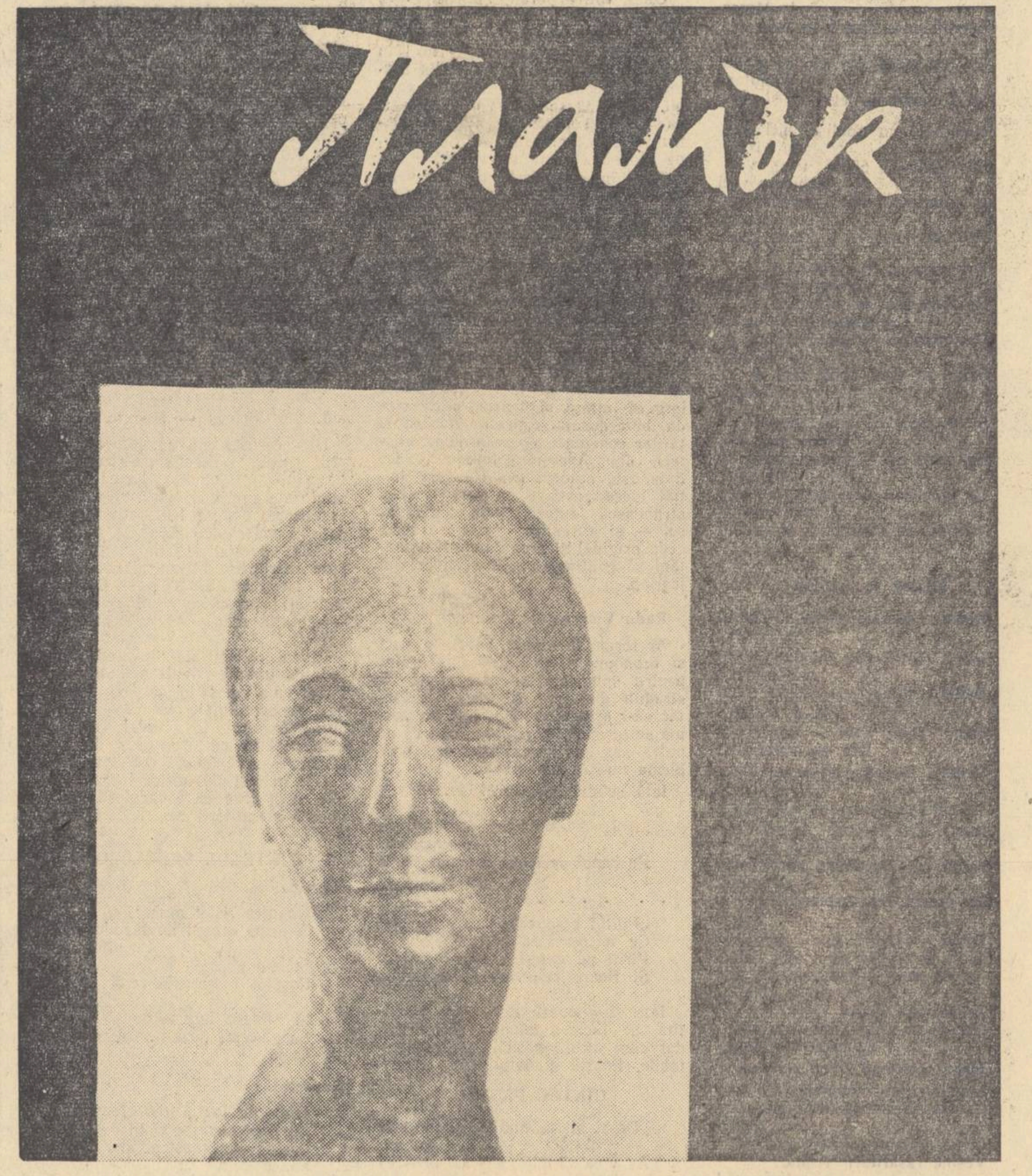

PARTIDUL ȘI LITERATURA

Scriitorii bulgari sînt mîndri de faptul că, în lupta epică pentru socialism, n-au fost martori pasivi, ci, în majoritatea lor, au luptat cu pana și spada pentru libertatea poporului. Se umple de bucurie inima fiecărui creator citind înalta apreciere a Comitetului Central al Partidului Comunist Bulgar despre intelectualitatea bulgară și în mod special despre scriitori, cuprinsă în salutul adresat Congresului Uniunii Scriitorilor bulgari: „Partidul Comunist bulgar și întregul popor bulgar sînt mîndri de intelectualitatea lor, care, în lupta împotriva fascismului și capitalismului, nu și-a plecat capul în fața aurului și a glonțelui, care și astăzi depune toate eforturile și capacitățile sale pentru înflorirea patriei noastre socialiste".

Cu o astfel de chemare la luptă a poporului se năștea noua literatură bulgară și ea a devenit un steag în lupta pentru eliberarea națională și socială. Și astăzi măreața epocă a renașterii noastre, eroismul nemuritor al haiducilor și al răsculaților trăiesc în conștiința noastră înainte de toate prin tipurile create de Cintulov, Rakovski, Karavelov, Botev, Vazov, Z. Stoianov și alții.

Dar visul poporului, „o republică curată și sfîntă", a rămas timp îndelungat nerealizat. Dominația ciorbadjiilor a fost înlocuită cu setea comercianților, cu goana după putere a funcționarilor trădători și a monarhilor străini. Fidelă tradițiilor sale, literatura bulgară a rămas alături de poporul care suferea și lupta. Și dacă scriitorii progresiști democrați ca Iavorov, Elin Pelin, T. Tenkovski, Stamatov, Debelianov ș.a. nu au putut depăși compătimirea și dezvăluirea caracterului inuman al societății capitaliste, noua literatură socialistă, apărută în zorii secolului nou, o dată cu mișcarea socialistă, a mers mai departe. „Din moment ce există împărțirea în clase — scria Dimităr Blagoev încă în anul 1898 — este firesc ca fiecare din ele să-și aibă ideologii și cîntăreții săi".

Primele manifestări ale acestei noi literaturi sînt cîntecele și foiletoanele lui G. Kirkov, poeziile lui B. Poleanov, unele din operele scriitorilor care oscilau între socialism și poporanism.

Ascuțirea contradicțiilor sociale, intensificarea luptei de clasă și creșterea Partidului Comunist ca apărător consecvent al intereselor celor ce muncesc creează într-un timp scurt condițiile consolidării literaturii socialiste. In perioada următoare Revoluției din Octombrie și după răscoala din septembrie 1923, scriitorii proletari devin ghizi pe drumul spre viitor. Operele lor marchează vîrfurile literaturii noastre. Un exemplu luminos în această direcție îl constituie creația lui Hristo Smirnenski, unul dintre cei mai însuflețiți cîntăreți ai revoluției proletare. Lupta pentru comunism se impune ca idealul cel mai măreț și mai uman în viață și în literatură. Iată de ce aproape toți creatorii însemnați, cinstiți și credincioși poporului se îndreaptă în mod conștient spre marxism, spre însușirea noii metode realist-socialiste, iar mulți dintre ei intră chiar în rîndurile partidului.

Literatura proletară, apărută și inspirată din luptele clasei muncitoare sub conducerea Partidului, ridică la o nouă înălțime dezvoltarea întregii literaturi naționale. Pentru prima oară în istorie ea dezvăluie cititorului un ideal — lupta pentru socialism, care nu mai este o simplă dorință subiectivă, o utopie romantică, ci o faptă vie, o legitate obiectivă a dezvoltării istorice. Ideile revoluției socialiste, luptele eroice ale Partidului Comunist, creează premizele istorice ale construcției chipului noului erou pozitiv, a luptătorului deșteptat de ideile comunismului, care moștenește tot ce este pozitiv din trecut, dar care poartă în inima lui și credința de nestins în dreptatea cauzei mărețe pentru care trăiește și luptă, și care, eliberîndu-se de sub jugul exploatării și subjugării, eliberează întregul popor. Acest nou erou reprezintă o realizare luminoasă a umanismului proletar, care este neînduplecat cu teoriile dragostei abstracte față de om, cu ideile împăciuitoriste, cu pesimismul.

Strînsa legătură a creației cu viața și cu lupta poporului constituie esența literaturii proletare și stabilește locul ei în viața socială și în dezvoltarea artistică. Această literatură continuă și dezvoltă tradițiile cele mai progresiste și revoluționare din trecut. In această perioadă, însuflețit de ideile comunismului, crește și se afirmă un important detașament de scriitori membri de partid și fără de partid, care stau astăzi în fruntea vieții noastre literare. In această perioadă și-a scris cîntecele nemuritoare și Nikola Vapțarov.

Abia după 9 septembrie 1944 literatura bulgară s-a putut dezvolta în mod liber, cuvîntul scriitorului a pătruns în colțurile cele mai îndepărtate ale patriei și a mobilizat pe cei ce muncesc la realizarea mărețelor sarcini trasate de Partid și de Frontul patriei. Caracterul popular al intelectualității bulgare creatoare, apropierea ei de partid, credința și devotamentul ei în cauza măreață a comunismului, explică marile succese ale revoluției culturale în țara noastră.

Indicațiile lui Gheorghi Dimitrov în scrisoarea sa din 1945 către Uniunea Scriitorilor au fost și rămîn un program adevărat pentru dezvoltarea literaturii. Scriitorii bulgari sînt mîndri că au răspuns cu cinste acestor sarcini de luptă imediată. In răstimp de cîțiva ani de viață liberă, scriitorii, adepți convinși ai marxism-leninismului, au putut să unească în jurul lor toate forțele creatoare, și dintr-un curent în trecut, literatura proletară a devenit a întregului popor, națională în formă și socialistă în conținut. Baza și condiția principală au constituit-o victoriile celor ce muncesc sub conducerea Partidului pentru construirea socialismului în țara noastră și unitatea moral-politică a poporului. Toate acestea au dat posibilitate Partidului să recomande realismul socialist ca unica metodă posibilă în condițiile vieții noi și să cheme pe toți scriitorii la însușirea și dezvoltarea ei creatoare.

Procesul acestei dezvoltări este greu, după cum este grea și construirea societății socialiste. Multe greutăți sînt de înțeles și firești — se creează o nouă societate care impune o cotitură radicală în viață, în modul de trai, în psihologia întregului popor. In fața creatorilor, martori și participanți ai acestei realități furtunoase mereu în transformare, stau și greutățile specifice însușirii noii ideologii creatoare, a măiestriei artistice, a imprimării individualității lor în literatură, a îmbogățirii formelor literare etc. Acestor piedici și greutăți firești trebuiesc adăogate și consecințele cultului personalității, dogmatismul unor scriitori și critici, care au împiedicat dezvoltarea normală a literaturii. Propaganda burgheză din ultimii ani a făcut toate eforturile pentru a scoate în evidență anumite lipsuri, vrînd să arate că acestea sînt de esența literaturii socialiste. Principalul ei atac a fost îndreptat împotriva partinității în literatură și artă, împotriva metodei realismului socialist. Insă acest atac a eșuat. Scriitorii bulgari și-au manifestat mai departe fidelitatea și devotamentul lor față de partid și popor. Anumite oscilări și îndoieli, care s-au înregistrat și care sînt depășite la ora de față, nu caracterizează viața noastră literară; ele sînt străine atît tradițiilor revoluționare din trecut cît și țelurilor literaturii bulgare contemporane. Și de data aceasta s-a învederat că forța scriitorului stă în legătura lui cu poporul, cu Partidul, cu mișcarea cea mai progresistă a timpului — lupta pentru comunism; că în zilele noastre nu există un drum de mijloc pentru scriitor; că creația lui trebuie să fie o armă în lupta de clasă. „Noi privim arta — scria Gheorghi Dimitrov — nu numai ca un mijloc pentru obținerea celor mai înalte satisfacții pentru om — bineînțeles lucrul acesta este necesar și noi nu-l subapreciem. Noi privim arta în multiplele ei aspecte și, înainte de toate, ca un mijloc de mobilizare a forțelor morale, spirituale și fizice ale poporului și tineretului nostru pentru construcție, pentru munca neobosită, pentru dragostea nestinsă față de patrie, pentru înfruntarea greutăților, pentru călirea voinței și credinței în propriile forțe".

Directivele celui de al treilea plan cincinal, care trasează perspectivele minunate ale dezvoltării noastre socialiste, umplu inimile noastre de voioșie și încredere și arată măreața forță creatoare a orînduirii socialiste. Există oare o sarcină mai nobilă și mai măreață în fața artei, decît aceea de a cînta munca pașnică și creatoare a poporului, de a înfățișa în cuvinte, în cîntece, simfonia vieții noi?

V. Kolevski

Convorbire cu GHIONCIO BELEV

TREBUIE SĂ CUNOAȘTEM PROFUND VIAȚA ȘI OMUL

Intr-o convorbire cu un redactor al nostru, scriitorul Ghioncio Belev a exprimat, printre altele, următoarele gînduri cu privire la unele probleme ale literaturii bulgare contemporane:

„Scriitorul nu trebuie să scrie niciodată despre ceea ce nu cunoaște. Numai atunci cînd pătrunde adînc în complicațiile realității va putea s-o recreeze în mod veridic și convingător. Eu am cutreierat întreaga Bulgarie. M-am străduit să fiu pretutindeni, să observ și să studiez viața. Insă niciodată nu m-am dus cu sarcina specială „să înregistrez". Studierea vieții se poate face pretutindeni unde există oameni. Este important să depășim granițele a tot ceea ce este obișnuit. Pentru mine omul este în special obiect de observație. Iar el este ceva foarte complicat, contradictoriu, adînc. Există și trăsături de ereditate și influențe din trecut, care mai sînt puternice și acționează asupra vieții noastre.

„Pentru a studia omul, nu este suficientă numai observația, ci și cultura generală. Scriitorul trebuie să cunoască și alte arte, muzica, sculptura etc. Și, ceea ce este cel mai important, trebuie să iubească, să respecte omul. Iată de ce eu nu folosesc nici o dată satira extremă în operele mele. Cînd rîd de careva din eroii mei, mă străduiesc întotdeauna să mențin demnitatea lui.

„Cu cît cunoști mai bine realitatea pe care o descrii, cu atît mai concis vei fi în lucrările tale. Nu-mi plac romanele groase, vaste. „Primul act" a avut 40 de coli — l-am redus apoi la 25. Cititorul contemporan este un om de cultură. Lui nu-i place să i se dea totul de-a gata. Turcii au un cuvînt foarte exact — anatardosvane, *ceea ce înseamnă:*

mistuit, extrem de explicat. Cititorilor de cultură nu le place mîncarea mistuită.

„Și pe urmă, viața actuală este rapidă, dinamică. Pe timpul lui Tolstoi viața a fost alta — nu exista tehnica contemporană. Tocmai de aceea trebuie să prindem ceea ce este important, să scrim concis. Viața se schimbă și cărțile noastre trebuie să fie contemporane. Eu apreciez pe acel cititor care, după ce a citit o pagină din cartea mea, va medita, va face o serie întreagă de asociații, își va aduce aminte de ceva, va visa ceva.

„In zilele tinereții noastre, eu, Dimcio Debelianov și alți scriitori cutreieram necontenit țara, nu rămîneam niciodată în același loc. Mă mir că în prezent tinerii scriitori nu călătoresc și nu le place să părăsească Sofia.

„Și noi am fost îndrăgostiți pînă peste cap de literatură. Ea a devenit pentru noi o esență și a rămas pînă azi aceeași. Nu puteam trăi fără ea. Cunoșteam pe de rost pe toți poeții. Am iubit poezia. Clasicii ruși care-mi plăceau mai mult erau Turgheniev și Korolenko. Pe atunci eram foarte săraci. Nu aveam unde dormi. Deseori dormeam pe băncile parcului, purtînd în buzunare „cuierele" — cuie pe care le înfigeam în brazi, și de care agățam șepcile noastre. Insă literatura ne făcea foarte bogați...

„In general, sînt bucuros să cînt despre om și despre tot ceea ce este frumos în el. Și tocmai de aceea m-am străduit în întreaga mea creație să înfățișez omul în mod veridic. Aceasta înseamnă a pătrunde în esența caracterelor. Eroii, caracterele duc povestirea mea. Toate planurile prealabile cad.

„Eu sînt realist și de aceea mă străduiesc să cunosc și să zugrăvesc toate aspectele sufletului omenesc și ale emoției omenești. Nu trebuie să ne temem nici de finețe, nici de sensibilitate. Cunoașterea completă a omului ne va da posibilitatea creării caracterelor veridice. Iar pentru a cunoaște omul trebuie să cunoaștem adînc viața, viața noastră. Cu aceasta încep și termin totul".

Măreţul început

Pentru mine cronica, pe care m-am apucat s-o scriu, a început exact acum 8 ani.

Prima zi a acestei cronici a fost ziua primului meu reportaj despre noul care-și croia drumul în satele noastre. Această anumită zi de iarnă, friguroasă, o țin minte pentru totdeauna — dealuri joase, drumuri proaste, copaci singuratici, cu crengile ca desenate pe tristul cer senin din acel an secetos. Pe eroina acestui prim reportaj am găsit-o la cîmp, la arat, în preajma satului din Cirpan „Svoboda". In urma boilor pășeau plugarii svelți și zbîrliți, la foc ședeau niște bărbați bărboși, roșii la față, și mie tot nu-mi venea să cred că brigadierul celei de a opta brigăzi era fetița aceea slăbuță, căreia oamenii îi spuneau foarte pe scurt și simplu — Nasa.

Astfel de probleme erau pe vremea aceea în satele noastre.

De atunci au trecut numai 8 ani.

In acea perioadă am vizitat dintr-un capăt în celălalt pămîntul nostru natal. La prima zi a cronicii mele de țară se adăogau altele noi, pline de bucurie. Una dintre ele este închinată Rosiței — tînără agronomă din satul Boreț, raionul Plovdiv, care i-a învățat pe țărani să cultive pepeni mari de tot. O altă zi mi-a trecut în zgomotul combinei, cu care secera vestitul mecanizator Jivko Topalov din satul Gagalia, raionul Ruse. A treia zi din cronica mea a sorbit din prospețimea izvorului de lîngă Demirbabateke, care a dat apă pentru zeci de sate din Deliorman.

In acești 8 ani drumul meu de reporter profesional a trecut și pe lîngă grămezile de fructe din piețele orașelor Cazanlîc și Silistra, pe lîngă grajdurile și hambarele noi din satele Alfatar, Slivița și Gorna Lipnița, m-a dus în vizită în casele noi ale cooperatorilor Nikola Novakov și Atanas Cernev. Și cu toate că ochii mei se loveau numai de contururile a ceea ce avea să fie, iar reportajele mele începeau mai mult cu „și-au luat angajamentul... au însămînțat... au obținut venituri mari...", eu totuși aveam sentimentul că înțelegeam bine ceea ce se întîmplă cu pămîntul și inima țăranilor noștri, că sînt martorul a tot ceea ce este nou și că-l cunosc și-l înțeleg.

Odată, eroina primului meu reportaj, Atanaska, m-a întrebat:

— Adică toți cei ce scriu despre cineva, merg ca d-ta la fața locului?

Și atunci cînd eu într-adevăr m-am mirat: „Păi cum altfel?" ea mi-a spus de-a dreptul:

— Eu nu pot să înțeleg de ce, de fapt, mergeți dv. E destul să se ia legătura cu cineva care vă interesează printr-o scrisoare...

Imi aduc aminte de această observație naivă însă foarte mișcătoare, pentru că nu pot să trec cu aceeași mînă pe această filă albă numai faptul nou și cifrele noi: s-au unificat... atîtea gospodării cooperative cu suprafața de... Nu pot! Nu am dreptul s-o fac, ci trebuie să-mi recunosc vina că am omis ceva mare, ceva într-adevăr măreț și că, informînd oamenii despre acest ceva într-adevăr măreț, îi informam cu uscăciune, în pripă, fără grijă, minat de iluzia că fac ceva important și folositor. Și iată, de la primul meu reportaj pînă astăzi au trecut numai 8 ani, și în loc de arătură adîncă agenția telegrafică anunță că raionul Botevgrad nu mai există! Așa cum a fost el altă dată nu mai există! Există numai două mari gospodării cooperative unificate. Să scriem oare din nou numele conducătorilor, numărul satelor și cifra decarilor? Și să facem reportajul nostru obișnuit, uscat, fără interes, reportaj care — dacă schimbăm numele și faptele — ar putea să se refere și la Pavlicheni, și la Botevgrad, și la Grozden și la Mezdra?...

Cînd ne-am dus să vedem cum anume se efectuează această comasare și i-am căutat pe conducătorii de partid în cabinetele lor, „pentru a ne orienta", femeia de la informații a spus foarte simplu:

— Toți sînt plecați.

Și primul secretar al Comitetului Regional din Vratza al Partidului, și al doilea, și al treilea... și șeful secției „agricultură". Președintele Sfatului Popular Raional era de asemenea plecat. El era numit președinte al gospodăriei agricole colective unificate, „Gavril Ghenov" — Mezdra.

★

L-am găsit în camera „cancelariei centrale". Petko Iotov discuta cu niște oameni în aparență cu totul obișnuiți, dar despre care am aflat pe urmă că erau președinte, agronom șef, contabil șef, director al S.M.T.-ului. Infățișare cu totul obișnuită avea de fapt și însuși președintele cooperativei gigante, care unificase 17 sate. Un bărbat în vîrstă, în aparență tăcut, înalt, zvelt, cu o față deschisă și ochi pătrunzători. El ne-a întîmpinat amabil, însă cînd a înțeles pentru ce venisem, a dat negativ din cap: „De fapt — acum începem; e prea devreme să facem declarații..."

Cu toate acestea, noi ne-am hotărît să mai stăm puțin și să ascultăm. Despre astfel de fapte mărețe ne-am învățat să vorbim numai la ședințe: unde să se înființeze brigăzi de tractoare și de cîmp, comune, cum să se rezolve problema cu privire la împrumuturile celorlalte sate, cum să se efectueze transferarea creditelor neinsușite. Telefonul sună — „aveți Lomul"! Petko Iotov întreabă pe cineva cîte mii de vițe de vie poate să-i dea. Da, da... Gospodăria comasată are intenția de a spori veniturile sale, prin cultivarea ardeilor.

La 18 km. de centru se afla satul Sinio Bărdo. Acolo e cooperativa cea mai înapoiată, cea mai săracă, săracă de ani de-a rîndul. Mai înainte, Petko Iotov, fiind președinte al Sfatului Raional, se străduia să-i ajute pe bărdenți, ca administrator, iar acum trebuie să meargă și să discute cu oamenii ca omul lor, ca președintele lor. Trebuie să le vorbească așa încît să-l creadă. Să-l creadă și să aibă încredere și în el, în forțele lor. Să se hotărască să meargă înainte.

Mica sală a școlii este arhiplină. Lume de la țară, fel de fel; îmbrăcăminte semi orășenească, semi muntenească însă, în general, modestă. Oamenii stau liniștiți, își ridică sprîncenele, tușesc cînd sînt cumva criticați, și își apleacă capul.

Iată — Petko Iotov le spune, că odată cu venirea sa s-a întristat. Vița de vie nu este îngrijită, iar căpșunile care-s altminteri frumoase au rămas neprășite. Pot ei spune că nu-i așa? In gospodăria nouă fiecare sat va specializa o ramură corespunzătoare. Satului din Sinio Bărdo i-a revenit cultivarea ardeilor, plantarea în iarna aceasta a 800.000 fire de viță de vie, sădirea a 400 decari tutun, și cultivarea a 100 de decari căpșuni...

— 100 de decari căpșuni, tovarăși — ridică mîna Petko Iotov — sînt 100 de tone de fructe, sau 200.000 de leva în bani. Insă căpșuni! nu buruieni. Cu buruienile nimeni pînă acum nu a cîștigat bani!...

Nea Pencio propune ca toate salariile funcționarilor să intre în casa comună și să se repartizeze între toți. Cineva, fără a se ridica, este de acord cu privire la salariile funcționarilor și propune ca înainte de toate să li se repartizeze căruțe ca să meargă la pădure, să-și taie lemne pentru casă. Inainte de toate acestea, iar pe urmă...

Insă în sală sînt și oameni care se gîndesc temeinic cum s-ar putea ieși din impasul acesta. Are dreptate Petko Iotov. Salvarea este în pămînt și în oameni, dar pentru asta trebuie mers la lucru în fiecare zi. Trebuie pregătiți tineri pentru cultivarea ardeilor, pentru curățatul livezilor, pentru săpat canale, pentru sădit 500-700 decari de tutun, din moment ce agronomii spun că s-ar putea cultiva tutun aici...

Și din nou se fac socoteli subtile: să ne ajute și gospodăriile consolidate! să dea și ele cîte ceva pînă începem singuri... Petko Iotov își apleacă capul:

— După ședință scriu și vă dau hîrtie la mînă că puteți lua îngrășăminte gratis de la Dermanți. Ne vom gîndi și la vreun alt soi de ajutor. Insă ajutorul acesta nu înseamnă mîncare, tovarăși! Voi să stați acasă, iar noi să vă trimitem de la Mezdra pîine albă, zahăr, plăci de paleton și încălțăminte cu tocuri înalte? S-a terminat cu „marfa" asta! Statul nostru nu mai produce „marfă" de aceasta!

Din nou, un rîset ușor. Și apoi un scurt plan de lucru pentru următoarele 15 zile, plan citit de colonelul în rezervă din armata populară Ivan Draganov, fost președinte (timp de două luni) și viitor ajutor al noului consiliu de conducere.

★

La ședința din Sinia Bărdo mi-au făcut o puternică impresie cuvintele președintelui Petko Iotov:

— Ceea ce facem noi, tovarăși, este nou nu numai pentru Bulgaria, este nou pentru lumea întreagă...

Intr-o seară friguroasă, împreună cu președintele Petko Iotov, am trecut dealul între satele Gorna și Dolna Kremena. Același vînt potrivnic, același cer de vreme secetoasă, ca și în ziua primului meu reportaj la țară. Incolo totul era nou Și oamenii, și grijile, și bucuriile. Pe o suprafață uriașă se ridicau zidurile de cărămidă ale noii crescătorii de păsări, care începînd din anul viitor va avea 5.000 de păsări mame (atît cît va avea acum întreaga gospodărie unificată). Oamenii au terminat ultimele lucrări pentru această zi și l-au întîmpinat pe președinte cu cuvintele:

— Hai mă, tovarășe președinte, unde te-ai pierdut? De ieri n-ai mai dat pe-aici!

In lumina amurgului, enorma clădire a viitoarei crescătorii părea mai puternică și mai impunătoare; oamenii, înghețați de frig, se învîrteau în jurul președintelui lor și-l întrebau despre vița de vie, despre tutun, despre niște mașini agricole, despre ogrăzi, despre canale despre livadă și-i aminteau că de mult n-a mai fost pe-aici nici un teatru: în toate acestea era ceva foarte diferit de prima mea vizită în gospodăria cooperativă. Rămăseseră în urmă grijile mărunte pe care oamenii le trăiau altădată pe tăcute. Spre regretul nostru, ele au rămas în urmă și pentru noi, căci ar fi trebuit să le descriem atunci cu o cerneală, în care să se simtă sudoarea și singele și lacrimile de bucurie.

Din fericire toți participanții la întîmplările din acest timp scurt, dar greu și eroic, sînt încă vii. Ba, mai mult: ei mai sînt tineri și n-au uitat, pot să-și aducă aminte de toate foarte bine. La ședința din Sinio Bărdo un om destul de bătrîn dar cu ochii zîmbitori, a spus:

— Măi, dacă nu lucrăm așa încît și cu Sofia să ne unificăm, nu o să facem mare lucru!

Aceasta pentru Sinio Bărdo poate să fie adevărat. Insă pentru noi, care trebuia să aștemem pe hîrtie ceea ce se întîmplă acolo — nu este! Oricît am lucra, dacă nu ne unificăm cu Sinio Bărdo și cu întreaga noastră țară care duce o muncă gigantică — nu vom reuși.

Serafim Severniak

Dorința

Vîtio RAKOVSKI

O, lumea aș tot vrea să o colind
cît i-aud rimei zumzetul de-albină,
cît primăverii duhul i-l mai simt,
cît inima de dragoste mi-e plină
și-atîta cît mai clocotește-n mine
izvorul viu, ce-n veci odihnă n-are,
cît timp se despletește ziua-n zîmbet
și-n zîmbet soarele răsare.

Și-aș vrea prin arătură să colind
cît mai aud al cîmpului grav cîntec,
cît vorbele țărînii le pricep
ce ploaia o îmbie-n lin descîntec,
cît timp în glasul păsărilor cred
și în ecou ce credincios l-îngînă,
cît vraja unei tufe înflorite
mai poate fi pe inima-mi stăpînă,
Și-aș vrea mai mult să-mi fie dragă lumea
acuma chiar, cînd încă-ntîia rază
a zorilor adînc o prețuiesc,
ce din abisul nopții se-ntrapează,
acuma chiar, cît inima îmi cîntă,
cît fulgerul în suflet mi se-abate,
ca să nu fiu nicicînd învinuit
de nepăsare și pastietate.

De nu-ndrăgesc acum această lume
cu suflet simplu, — adîncă-ncredințare,
eu voi pleca precum în brama toamnei
se stinge în arsură stearpa floare
lăsînd nici rod, nici rădăcini spre mîine,
spre alte flori, spre viitoarea viață,
în fața viscolelor ne-ndurate,
în asprele culcușuri de sub gheață.

★

Dar oare pot ajunge pîn-la tine
gîndind la alte lucruri ne-ncetat?
La zori, la dinții muntelui, la noapte?
Pot oare părul tău înmiresmat
să-l mîngîi, mătăsos, cu mîini ușoare
și tot atunci al soarelui coclaur
să stăpînească-a minții mele zare?
Pot oare ca iubindu-te întreagă
și amețit de-al tău răsuflet pur
să simt deodată că-mi lipsește aprig
a muntelui suflare de azur?
E cu putință, cînd tu mi-ești deodată
și răsărit de soare și amurg,
să simt cum visurile, dorul, gîndul
spre alte lucruri dimprejuru-mi curg?
Să fie rima mea sonoră undă
din valul veacului muncitoresc
și nesupusa-mi inimă rotită
minată de-urcul ceasului obștesc
al lumii noastre zilnice? Să fie
ca, bucuros pornind la drum în zori,
să mă întorc cuprins de grea mînie,
că frig în glas și-n suflet că ninsori?
Își face drumul lumii, voinicesc,
răscrace-n sufletu-mi, ca legea-i naltă?...

O, da! Ingăduie-mi să te iubesc
ca toate-aceste lucruri laolaltă!

In romînește
de GEO DUMITRESCU

DINTRE SUTE DE CATARGE

Ionel Drăgănescu — Hunedoara. Incercările dumitale sînt o demonstrație în plus a unui adevăr bine cunoscut. De cîte ori te apuci să rimezi generalități — pe idei și sentimente frumoase, de altfel — tentativele eșuează într-o perfectă banalitate. Asemenea comunicări în versuri: „Cînt foșnetul pădurii de mesteceni / Și ochi senini cum e în vară cerul", sau „Zăpezile de-atuncea s-au topit / Și-n lunca vieții-i astăzi primăvară / Pe-al inimă răzor mi-a înflorit, / Înaltă, floarea dragostei de țară", — prezintă tot atîta interes pe plan artistic, cît ar prezenta pe tărîm științific constatarea că de la București la Timișoara e o distanță mai mare decît de la București la Ploești. Tratînd de atare manieră teme majore, ca dragostea de patrie, devotamentul față de popor, de partid, ajungi la rezultate foarte depărtate de intenții. Aceasta, în primul rînd.

In al doilea rînd cred că trebuie să-ți atrag atenția asupra unor slăbiciuni conjugate, de concepție și expresie, care, în ultimă analiză, au la bază aceeași înțelegere superficială a poeziei „mari". De pildă, cele patru strofe intitulate „Păstrează Partidul în gînd", cuprind — în ciuda tonului general cald și emoționant — alăturări neinspirate: „Cînd țării de strajă la granițe stai, / Dușmanului calea cînd vrei să i-o tai / Cînd scrii unui prieten cu care-ai crescut, / Să nu uiți Partidul— căci far ți-e și scut!"

Ce rost are în contextul strofei citate, versul al treilea? După mine, unul de „umplutură"; din păcate, această neglijență anulează emoția. In plus, cînd în fiecare catren întîlnim asemenea rime: stai—tai, plecat—zbat, croiești—odihnești, pornești—clădești, putem conchide că din punct de vedere al meșteșugului și al exigenței față de propria creație, autorul se găsește încă la un nivel foarte scăzut.

Și totuși, dumneata ești capabil de poezie, după cum dovedesc cele două exemple de mai jos:

UZINA

In zgomotul uzinei am pătruns
Și mi-au ieșit în drum imense hale
Cu trompe uriașe, verticale,
Ce-aruncă vești nori de fum în sus.

Acestea toate, cite mă-nconjoară,
Acești giganți de cărămizi și fier
Ce-și reazimă ca munții frunte-a-n cer,
N-au fost așa dintru întîia oară.

O fundătură-n locurile-aceste
A fost la început. Cite-o scînteie.
In nopți tîrzii, vestea că în bordeie
Femei torceau a vieții grea poveste.

Și-un mic atelier, ascuns în fum,
A fost. Dar forța dură, omenească,
Din tot ce-a fost, făcu să se-mplinească
Metropola ce-o am în față-acum.

PEISAJ SIDERURGIC

Cîțiva bărbați cu-albastre salopete
Dezlănțuiră frămîntare-n hală.
Ca și pe cerul Nordului, se naște
Vestita aurora boreală.

Ca un potop cad roșiile stele,
Potop de foc feeric, sideral
E noapte-afar'. In hală-i însă ziuă
Și ninge cu luceferi de metal.

Ce se întîmplă? De unde provine diferența între platitudinile anterioare și aceste două poezii? Doar și aici e vorba de lucruri arhicunoscute, de aspecte comune ale vieții noastre de astăzi! Adevărat — numai că, în aceste două cazuri, avem de-a face cu abordarea originală a unei teme majore, cu exprimarea prin mijloace proprii a unor idei și sentimente larg răspîndite în societatea noastră.

Atît **Uzina** cît și **Peisaj siderurgic** au și ele slăbiciunile lor, amănunte criticabile (repetiri supărătoare în special de adjective, locuri comune, ca „Femei torceau a vieții grea poveste") însă în ambele primează latura pozitivă, evidentul fior poetic. Cititorul vede imediat acele „...imense hale / Cu trompe uriașe, verticale / Ce-aruncă veșnic nori de fum în sus", în opoziție cu minusculul atelier învăluit în aburii trecutului. Asta se cheamă imagine plastică, limbaj poetic — nu fraze stereotipe însăilate în „versuri" ca acelea pe care ți le reproșam la început. **Peisaj siderurgic** e un pastel remarcabil prin concizie și prin exactitatea detaliului sugestiv; desenul simplu dezvăluie o mînă viguroasă. Am remarcat efectul subtil al antitezei **flacără-gheață** pe care se bizuie **Peisajul**. In hala încinsă se naște o aurora boreală; iar stelele incandescente **ning** ca fulgii de nea.

Versurile acestea discrete, nepretențioase, te apropie într-adevăr de căile poziei majore, care ne cere să vorbim simplu despre lucrurile mărețe și măreț despre lucrurile simple. Perseverează în această direcție, lăsînd în plata domnului „noutățile" demult cunoscute, ca și rimele verb cu verb, substantiv cu substantiv.

Mai multă atenție la ortografie. Nu-i admisibil să-ți scape „dintr-u" și „ve-ți face". De acord?

Simon Ajarescu-Galați.

„Ad Astram" constituie o surpriză reconfortantă după cele ce il preced. Mai ales „Apropourile la lună" abundă în ciudățenii hilariante („S-a poleit meningea circumvoluțiunii", „Duc degetul la tîmplă și mă arăt pe mine", „Sînt simplu în uimire și-n simplitate uimitor", etc.). Cred că e necesar să-ți educi în mod sistematic o calitate esențială în artă: simțul măsurii. După cum spunea cineva, între sublim și ridicol nu-i decît un pas; dumneata faci prea adesea pasul ăsta în sens unic...

Poemul pe care-l reproducem este o excepție; voi încerca ulterior să spun cîte ceva despre meritele sale, în raport cu alte încercări ale autorului.

Dar, mai întîi, obiectul discuției:

AD ASTRAM

(versuri pe un motiv de mit împlinit)

I

Visul copilului Icar

Dormea la soare. Visul se deschidea lăuntric,
Cu toate cîte sensuri avea pe-atunci un vis.
Pe chip vădea iluzii și presimțiri solare
Trăite într-un fel de nedescris.

Dedal privea copilul și se gîndea la Minos,
Care dăduse sfoară în țară că acel
Ce-l va scăpa mai iute de crudul Minotaur
Va fi scutit de lege, ca și el.

Nici tatăl nu gîndise, nici fiul nu visase,
Că regele, de pizmă, îi va închide-n veci
In labirintul care-i pecetluise faima
Față de lume și de regii greci.

Icar visa că iese dintr-un zig-zag de noapte,
Cu taică-său de mînă, cu blonde-aripi la umăr
Din ceară de prisacă și pline de avîntul
Solar, al unor nopți fără de număr.

Și se făcea că tatăl zbura mereu mai jos,
Cu ochii către prima căsuță de pe deal,
Iar el vîslea spre soare, mai sus și mai departe,
Vibrînd de farmec și de ideal!

II

Dialog în văzduh

Dedal: Incotro băiete? Zborul e în jos!
Icar: Tată, mi se pare cerul mai frumos!
Dedal: Fiule, mi-e teamă, nu e chiar firește...
Icar: Tată, visul — zborul — iată, se-mplinește!
Dedal: Mama o să plîngă! De atîta dor
Va plăti cu viața fiul zburător?
Icar: Cîtă fericire! Lumea rîde-n mine,
parcă mă îndeamnă, parcă mă susține!
Tu n-auzi ecou-ndemnurilor sale?
Dedal: (pentru sine). Nu-l mai văd! Se pierde pe o altă cale...
Nu se mai zărește, nu se mai aude!...
Zeilor, ce-i asta?
Genele mi-s ude... (se apropie de pămînt. Plînge)
Icar: (privind roiul aștrilor)
Luminozitate, luminozitate!
Ce incandescență arzătoare-n toate!
Cîte-s înăuntru, cîte-s înafară,
Veșnic răsăriturl veșnic primăvară!
Tată, la o zare alta-i pune cruce...
Zborul meu de ceară încotro mă duce?
Unde — curcubeie poartă-mi simțămîntul!
Lavă de oglindă-i, tată, tot pămîntul!
Lasă-mă! Să nu plîngi că mă duc de-acasă:
Șoim decis din mine zboară și te lasă...
Iartă-mă! Să nu uiți chipul meu de soare:
Trebuie să zboare!
Trebuie să zboare!
(Își prinde brațele de-a lungul aripilor, zburînd tot mai sus).

Așa dar, un debutant oarecare își ia libertatea să trateze *sui generis* celebrul subiect mitologic, care a inspirat atîtea pene ilustre de la Ovidiu încoace! Iată o îndrăznea.lă de bun augur.

Din legenda complexă cu multiple ramificații și sensuri tainice, micul poem dramatic de mai sus evidențiază o singură ipostază: Icar în ascensiune, ca simbol al perpetuei aspirații spre ceea ce pare de neatins. Tocmai aici și trebuie căutat tîlcul superior al mitului, esența sa luminoasă.

Morala „clasică" s-ar putea rezuma — simplificator — cam așa: vai de nesăbuiții care cutează să încalce limitele umane!

Omul contemporan, pentru care Terra a devenit într-un sens mai strîmtă decît insula lui Minos pentru Dedal și fiul său vede însă în Icar emblema saltului eroic din fantezie în realitate, din ideal în posibil. Abordînd sub acest unghi legenda primului aeronaut, autorul nostru vădește înainte de toate o viziune filozofică modernă. Faptul e important în așa măsură pe plan estetic — încît eclipsează micile erori de informare, imprecizia unor detalii, slăbiciuni ale formei. Din punct de vedere poetic, interesează prea puțin că aventura s-ar fi petrecut nu deasupra solului, ci a mării Egee, între insulele Samos și Paros și coasta Asiei Mici, că aripile meșterite de taica Dedal erau închegate cu ceară, nicidecum făcute din acest material impropriu, ș.a.m.d. Important, în cazul de față, este suflul larg al întregului, tensiunea crescîndă, bine dozată, expresia îndrăzneață dar coherentă, epurată de terbilismele din „Apropouri la lună". De data asta autorul și-a clarificat inițial ideea poetică, a reușit să-și strunească fantezia cam... nărăvașe, — și a realizat, cum se vede, ceva original și promițător. Il așteptăm să continue pe linia simbolului icarian.

Radu Vincenz — București

Ai formulat singur, foarte exact și economic, un adevăr important pentru dumneata, pe care m-aș fi străduit din greu și poate zadarnic să-l evidențiez. Da, sînt aci „urme de uraniu", și eu unul cred că ar putea să „strălucească", deși problema nu-i de loc simplă.

Iată scîntei surprinzătoare:

„Ani de ucenicie, vremelnice popasuri
Pe bănci de lemn, în mari etuve de lumină..."
. . . . . ,,

„Pornii pe-o cale
Ce mi-o-arătau bătrînii...
Pîrîu pe care-l soarbe-o vale
Și floare ce-o iubesc salcîmii...

Iată și o poezie ceva mai rotunjită, de factură minoră, ce-i drept, dar care atestă posibilități incontestabile. Poartă ciudatul titlu

CINTEC PASTEL

„De-ai ști ce multă toamnă-i la șosea",
Aș vrea să-mi spună azi privirea ta.
Multe iubite-au spus-o — și-au crezut-o
Mulți dintre-aceia care n-au văzut-o...
E toamnă-n mine, sau e vară,
E iarnă? Poate primăvară...
N-am înțeles și n-o să înțeleg:
Atîtea taine, tainele le leg.
Eu n-am să pot să văd în mine niciodată;
Am intuit povestea asta toată...
Dar cred că port în mine — port din toate:
Belșugul toamnei și cîmpii desfășurate
In iarbă primăvara și închegate iarna
In albul stelelor din căile de lapte
Și port în mine șoaptele de noapte
Din miezul verii... Zvonuri de departe...

Dumneata ai o manieră cam eliptică de a te exprima — cel puțin în poezie. Mai precis, din roiul de gînduri, imagini, asociații care-ți trec prin minte în legătură cu un subiect oarecare, materializezi în cuvinte în mod arbitrar, după o logică pur subiectivă, anumite crîmpeie. Poate că pentru dumneata acestea sînt cele mai sugestive, dar pentru cellalți, te rog să mă crezi ,ele reprezintă adesea niște ieroglife neînțelese. Deci, am impresia că îți lipsește capacitatea de a te obiectiviza, de a discerne ceea ce este revelator exclusiv pentru **sine însuși**, de ceea ce poate constitui obiect de interes estetic, de emoție artistică, pentru societate. De altfel, nici nu-i de mirare că se întîmplă așa de vreme ce zona preocupărilor dumitale este circumscrisă la un teritoriu destul de redus, iar îndărătul repetatelor întrebări în legătură cu **eu însumi** — surîde șiirb hîrca egocentrismului.

Ocupă-te mai insistent de frămîntările celorlalți, de marile probleme comune; sînt convins că atunci le vei înțelege mai bine și pe cele personale. E singura cale sănătoasă spre rezolvarea dilemei care te agită.

P. S. Minulescu are calitățile lui; n-ar strica totuși să te încălzești la flacăra unei arte poetice superioare. Slavă domnului, există și așa ceva în lirica romînă din secolul XX.

Lucian Bolcaș — București.

Uite ce-nseamnă să locuiești în plin șantier, respectiv pe strada Luterană nr. 21! Cred și eu că te frămîntă de multă vreme... „Cîntecul schelelor"; e doar leit-motivul inspirației dumitale de zi și de noapte...

Ciclul acesta de miniaturi mi se pare meritoriu. Mi-au plăcut îndeosebi **Noaptea**, **Zidăriția** și **Oamenii**. Bine-ai făcut că ai eliminat **Betonul** — notație seacă, de un prozaism agresiv.

Cîteva obiecții de amănunt. Steagul, ca un zid înalt și solid — e forțat, mai ales în context. Imaginea cu perdelușele, bisată — pierde 50% din efect. In general, caută să eviți repetiri ca „sus sus de tot", „Clădirea urcă încet-încet", etc.

Dar în rest sînt atîtea lucruri reușite, încît cred că e cazul să le cunoască și cititorii noștri. Iată așa dar

CINTECUL SCHELELOR

Noaptea

Noaptea, isteț pescar,
A prins orașul în năvodul ei de întuneric.

Stelele sînt
Corăbii minuscule ce-și întind pînzele
Și plutesc luminoase
Spre același țărm plin de mistere:
Luna.

Șantierul

Mîna de foc a reflectoarelor
Impinge departe vălul de neguri,
Lăsînd loc construcțiilor
Să se avînte în sus.
Pe cărările tăiate de lumină
In pustiul negru al nopții,
Sprijinindu-se de umerii puternici ai schelelor,
Clădirea urcă încet-încet...

Zidăriția

Zidăriția culcă cu grijă
Cărămizi roșii
Pe patul cenușiu al mortarului.
Le dezmiardă ușor
Și, le zîmbește.
Domol zidăriția
Cîntă o melodie de leagăn.

Oamenii

Oamenii au mîini mari,
Vînjoase, îndemînatice.
Sub mîinile lor
Clădirea crește mereu.
Ei o văd de pe-acum terminată:
Văd pînă și perdelușele de la ferestre.
Și zîmbesc...
Oare de ce zîmbesc oamenii?

Steagul

E ca o ierbă de scîntei
Țîșnită din aparatul de sudură,
Ca pilpîirea miilor de becuri.
Ca un zid înalt și solid.
Stă sus de tot, pe schele
Și zîmbește cum zîmbesc oamenii,
Steagul, — la fel cu inimile lor.

Intîlnire cu
„STELELE FĂRĂ NUME"

La Luceafărul a avut loc în după-amiaza zilei de 5 ianuarie, o consfătuire „de lucru" cu stelele fără nume Numeroși poeți tineri: muncitori, studenți, funcționari etc., care au debutat la această rubrică, s-au întîlnit cu scriitorii din redacție. Au participat: Constanța Buzea, Constantin Abăluță, I. Butnaru, Tiberiu Cristescu, Florin Victor Costinescu, N. Dragoș, N. Edulescu, Iosif Nagy, Ion Țugui, A. Zăinescu.

Deschizînd această consfătuire, tov. Ion Brad, în numele secției de poezie a revistei Luceafărul, a invitat pe participanți să citească din ultimele lor lucrări. S-au dezbătut de asemeni problemele ce se pun în legătură cu formarea lor ca tineri scriitori, greutățile ce le întîmpină, planurile fiecăruia dintre cei prezenți. Discuțiile au durat pînă seara tîrziu. Ele au scos la iveală o serie de probleme specifice de care e necesar să se țină seama în munca cu începătorii. S-a constatat că există la toți tinerii poeți amintiți o orientare ideologică sănătoasă, o dorință vie de a răspunde prin scris problemelor arzătoare ale epocii. Imbucurător este de asemeni faptul că la fiecare dintre poeții care au citit versuri cu acest prilej, se poate observa o individualitate artistică în curs de formare, deși anume influențe inerente vîrstei și stadiului de experiență poetică mai erau încă evidente. Obiecțiile aduse fiecăreia dintre lucrările prezentate au ținut mai mult de problemele realizării artistice. Nesiguranța limbii, diluarea unor imagini, de altfel inedite, alunecarea spre melodramatic au fost cîteva din problemele pe marginea cărora s-a discutat. De la început vorbitorii au subliniat că atari întîlniri le dau un ajutor concret în munca lor.

Orice scriitor tînăr simte nevoia îndrumărilor competente, a sfaturilor prietenești din partea cuiva care are mai multă experiență, atunci cînd face primii pași în literatură. Ideea poetică, structura imaginii artistice, sensul general al poeziei, sînt probleme ce se pun cu deosebită ascuțime atît în legătură cu actualul stadiu de dezvoltare a Constanței Buzea, cît și în legătură cu scrierile lui Tiberiu Cristescu, Constantin Abăluță, N. Dragoș etc. A reieșit că unii tineri nu sînt încă destul de exigenți cu ceea ce scriu, încercînd să publice lucrări ce mai trebuiesc încă lucrate. Poeziile Sirena *lui Roaită și* Curbe de sacrificiu, *cîtite de N. Edulescu, pot fi citate ca ilustrative în acest sens.*

In unanimitate s-a propus ca asemenea consfătuiri să fie continuate, cel puțin o-dată pe lună.

La sfîrșit, tov. Dumitru Corbea, membru în Comitetul de direcție al revistei Luceafărul, *a invitat pe tinerii poeți să țină o cît mai strînsă legătură cu redacția. In numele* Luceafărului, *tov. D. Corbea a promis celor prezenți posibilitatea unor documentări mai ample în fabrici, uzine, pe ogoare, în vederea scrierii unor reportaje pentru revistă și care să constituie în același timp un prilej de reîmprospătare a impresiilor de viață, a legăturilor cu realitatea, atît de necesare oricărui scriitor.*

Dimineața

Noaptea a-ntins mîna zilei,
Să-și ia rămas bun,
Inima reflectoarelor se stinge, obosită,
Numai oamenii zîmbesc la fel de voioși:
Nu peste multă vreme vor înălbi la ferestre
Perdelușe luminoase ca dimineața.

Gh. Coțet, **Iași**; G. Gîbă, **București**; Theodor Cazan, **Mediaș**; George Șerban, **București**; Nelu Cosna, **Iași**; Stelian Fetelca, **Lupeni**; Gh. Nistea, **Cluj**; Misterică Izvoare, V. Val, **Craiova**; Constantin Nastac, **București**; Fany Dumitrescu, **Năsăud**; Ana Vilcereanu, **Ploești**; Aurel-Ioniță, Arău Nicolae, **București**; Ungherea Olimpian, **Glodeanu Sărat**; Popu Ioan, **Hunedoara**; Gelu, Ionescu, **Dorohoi**; St. Tascianu, **Orașul Stalin**; Mușat Gh., **Chișcani**; Soare P. Crînguri, **Găești**.

Mai trimiteți.

Mazăre Constantin, **Luna**; Navarra Giuseppe, **București**; Dumitrache Mihail, **Gdeni**; George Arinel Ene, **Ploești**; Florea Gh., **Galați**; Boantă Florea, **Sibiu**; Doru Lazăr, **București**; Gh. Gorun, Moldoveanu Emilia, Petru Ghiță, Cîrnecea Potinteu Ilarian, **Cimpulung Moldovenesc**; Munteanu Cruceanu, Nelu Pîrvu, **București**; Florea Nicolae, **Craiova**; Ludușan Sever, **Tîrnăveni**; Ion I. Cernat, **Ploești**; Pavelescu Cecilia, **București**; Solițchi Gavril, **Basarabi**; Costan Stela, **Cluj**; Manea Florin, **Vasilați**; Z. Santan, **Arad**; Bejan Octavian, **Huși**; I. Nistor, **Alba-Iulia**; Gh. Antonescu, **București**; Ștefan Bădescu, **Vînju Mare**; Radu Aurel, **Alba-Iulia**; Vasile I. Cucu, **București**; Gh. Dabija, **București**; Vasile Coban, **Arad**; S. Frățiloiu, **Moreni**; Ivan Alexandru, **Curcani**; Fotty Jean, **București**; Ion Ghiur Pauliana, **Arad**; Silcă Aurelia, **Constanța**; V. Constantinescu, **Galați**.

Deocamdată nu.

Dan Deșliu

Pentru cultivarea limbii scrise

Intr.un articol intitulat După trei ani..., **publicat în revista** Limba romînă, **nr. 5/1959, Academicianul Iorgu Iordan, consecvent lăudabilei sale atitudini față de cultivarea limbii, exprimă observații și principii judicioase, pe care le semnalăm cu căldură cititorilor revistei** Lucea.fărul.

Subliniind importanța exprimării corecte, Acad. Iorgu Iordan stringe într-un paragraf edificator opiniile sale în legătură cu această problemă: „Să nu minimalizăm, direct sau indirect, felul cum cineva își exprimă ideile, mai cu seamă cînd este vorba de exprimarea lor scrisă. Să nu uităm, ceea ce spunem, de altfel, mereu, că într-o țară care construiește socialismul răspîndirea și asimilarea de către mase a cunoștințelor de tot felul este o necesitate vitală și că acest lucru nu se poate realiza decît printr-un limbaj accesibil oricui. Să nu credem că a scrie simplu însemnează a scrie simplist și că nu este posibil să prezentăm pe înțelesul unui cititor cu o anumită cultură cele mai grele chestiuni de natură științifică, ideologică, artistică, etc. Să nu mai afișăm dispreț față de ostenelile acelor oameni, foarte puțin de altfel (și din păcate!), care încearcă, pe cît le îngăduie timpul și forțele, să dezvolte și să întrețină interesul pentru folosirea limbii naționale la nivelul cerut de năzuințele noastre actuale și de perspectivele strălucite ale unui viitor foarte apropiat"

Considerăm că atari principii sănătoase merită să stea în atenția tuturor minuitorilor condeiului, care au, primii, obligația să contribuie la cultivarea și îmbogățirea limbii materne.

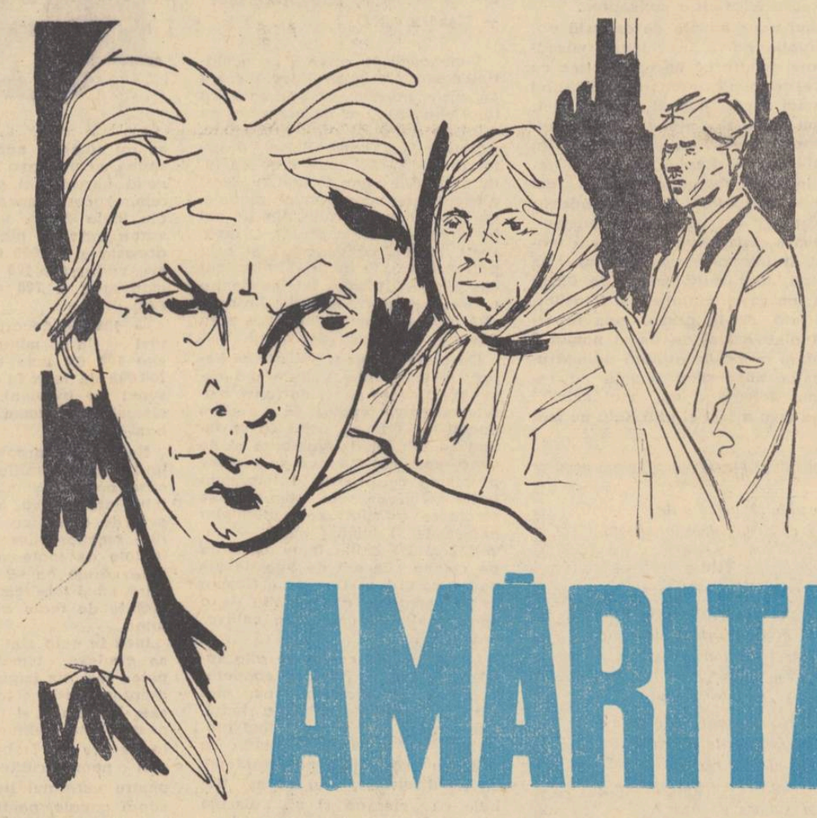

AMĂRITA

Cînd Măria împinse portița și auzi același scîrțîit prelung, i se păru că nimic nu se schimbase, iar cînd cîinele lătră scurt, din întuneric, văzu, de parcă ar fi fost ziuă, coliba lui, sub mărul din fața tinzii, acolo unde o știuse de cînd s-a pomenit pe lume, și era sigură că dacă l-ar fi chemat pe nume: Leu, ori Ciobanu, cîinele s-ar fi apropiat, gudurîndu-i-se la picioare, ca odinioară.

Cum să creadă că au trecut atîția ani de cînd nu mai călcase în curtea aceasta?

Ajunse la treptele ce duceau în prîdvor. Erau trei, le știa atît de bine! Urcă încet, cu spatele plecat, ca și cum ar fi cărat o povară. Prin geamul de la tindă răzbea o fărîmă de lumină ce cădea pe oalele cu flori așezate pe partea din afară a ferestrei. „Nu bănuiesc cei din casă ce plocon le cade, gîndi ea. Cum or să se bucure!"

Simți un junghi în inimă, acolo unde se adunase toată mînăria ei. Chibzuise mult pînă să ajungă aici, luni întregi, de cînd rămăsese văduvă se frămîntase mereu, dar altă potriveală nu găsise și îi fu ciudă pe „amărita" și pe cei din casă pentru darul neașteptat ce li se pregătea. O! dacă ar fi avut un copil! Își apăsă pieptul cu amîndouă mîinile, cercînd să înăbușe părerile de rău.

Ar fi vrut să se întoarcă, încă nu era prea tîrziu, mai putea s-o facă, dar teama, teama de singurătate care o împinsese pînă aci, o opri. Oftă greu, sfîșiată. Își înălță capul, ascultînd încordată. Un singur pas o mai despărțea de ușă și dincolo de ea — amărita — aproape că uitase cum o cheamă, de cînd o mîluise cu numele acesta de batjocură.

Toată viața o dușmănise pentru că se măritase cu cel mai sărac fecior din sat, făcînd-o de rîs pe ea — nevasta bogătanului Toader. O dușmănise și pe maică-sa, bătrîna Justina, pentru că-i dăduse învoire Savetei să-l aducă în casa lor pe Niculae, după ce tatăl lor închise ochii și împreunase mîinile pe piept. Și doar o ceruse a lui Lupan, fecior de oameni cu stare, neam bun, cumătru cu notăraș', dar ea, amărita, nu se lăsase înduplecată nici de vorbe bune, nici de ocări: ori cu Niculae, ori își ia lumea-n cap, sau, doamne ferește, își face seama...

Și biata maică-sa se învoise, simțind nevoia unei mîini de gospodar în curtea rămasă fără bărbat și, cu toate amenințările ei, îi deschise lui Niculae poarta și și-l făcuse ginere-n lege. Auzi? Să-i zică ei „cumnată" ficioru' Podarului? Se zburlise rău și Toader — omu' ei — că-l face de rușine cu asemenea rude în sat. Atunci plecase trîntind poarta pe care n-a mai deschis-o douăzeci și patru de ani...

Și-acum un singur pas mai trebuia să facă, să apese clanța ușii și să intre-n casă, dar ce mult însemna pasul acela... Continuă să stea acolo, în pridvor, ca o stană de piatră, în timp ce prin minte îi treceau întîmplări trăite de mult și tot de mult uitate. Iată! De stîlpul acesta i se agățase beteala cînd trecuse pragul să meargă la biserică alături de Toader-bogătanul, fecioru' morarului. Ce mîndră și proastă era! Și doar nu-l iubise niciodată! Nici atunci și nici în anii întunecați trăiți în casa lor din mijlocul satului.

Tresări cînd din casă răzbi pînă la ea zvon de glasuri și clinchet de linguri, semn că erau la cină. Își șterse picioarele de ștergătoarea de care se-mpiedicase și bătu în ușă. O clipă se simți clătinată de-o ameteală, apoi se birui și, fără să fi auzit dacă cineva dinăuntru o poftise, împinse ușa și intră.

— Bună sara! spuse scurt și rămase în picioare lîngă ușă.

O priviră toți înmărmuriți, neputînd să-și creadă ochilor, apoi Niculae, cel dintîi, se ridică în picioare și zise prietenos:

— Bine-ai venit, cumnată! hai de șezi! — și întorcîndu-se spre fata de lîngă el: — „adu un scaun tușe-ti să șadă". Iar cînd fata vru să-l pună alături de ladă, lîngă fereastră, Niculae se împotrivi: „Nu acolo, aci la masă cu noi — și îi făcu loc alături. Și tot către fată: „Adă și-un blid și-o furculiță". Își împinse scaunul mai încolo, să-i facă loc în fruntea mesei, acolo unde stă stăpînul casei, ori musafirul de cinste.

— Și-acum să căutăm o bucată bună, așa, ca pentru oaspeți, spuse el și întinse mîna spre cratița mare din mijlocul mesei.

Cînd îi văzu brațul puternic, acoperit cu păr brunroșcat, ieșind din mîneca suflecată, își aminti de Toader, omu' ei, și simți ceva rece, ca un șarpe, înecîndu-i prin șira spinării. Cum de trăise cu el atîția ani? Cum putuse îndura atît amar de vreme? Il văzu aevea: mic, cu capul de-abia răsărit deasupra mesei, cu ochi de viezure, iscodind farfuriile, să vadă de nu-i cumva prea multă mîncare în ele. Cap de hîrciog, spîn și c-o ureche crestată încă de pe vremea cînd era june și-l prinsese văcarul satului la fata lui. O stîrpitură de om și doar numele și fala lui de om bogat îl făcea să treacă prin sat cu capul sus, mîndru și fălos, înălțîndu-se pe vîrfuri să pară mai înalt decît era.

Murise anul trecut, ros de ciudă și inimă rea, blestemînd și ocărînd orînduirea cea nouă.

Il privi iar pe Niculae: alesese cu îndemînare o bucată frumoasă de carne și o puse în farfuria ei în timp ce Saveta, nevastă-sa, îi împinse pe masă, timid, o felie de pîine albă și proaspătă. La un semn al tatălui, Vasile, feciorul cel mare luă din blidar o cană de pămînt și ieși afară, în timp ce fata care-i dase scaunul ștergea niște pahare.

Le vedea pe toate ca prin vis și se simțea atît de bine că aproape uitase pentru ce venise aci.

Soru-sa, amărîta, continua s-o privească zîmbind, fără însă a fi în stare să rostească vreun cuvînt. O vedea acolo, în casa lor, la masa lor, pe cea mai mîndră și chipeșă femeie din sat, o vedea și nu se putea dumiri de-i adevărat ori e numai o părere. Aproape că uitase că ele sînt surori...

Vasile intră cu cana de vin și după ce umplu paharele, Niculae spuse ridicîndu-l pe-al său:

— Apoi binevenită să fii-n casa noastră, cumnată!

Simți că trebuie să spună ceva, să lămurească venirea ei dar îi era atît de bine cum nu-i fusese niciodată în casa ei. Își privi sora și, prin lumina slabă ce se cernea din lampa agățată deasupra mesei, i se păru surprinzător de tînără cu șuvița aurie ce-i ieșea de sub basmaua înflorată. Apoi, cu ochii în farfurie spuse deodată:

— Am auzit că vă-nsurați fecioru', și arătă spre Vasile, și m-am gîndit că n-ar fi rău să vină să stea la mine, să-i dau lui casa, că eu...

— E greu singură, cumnată, așa-i? o întrerupse Niculae.

— Tare greu, spuse ea încet și se miră, auzindu-se. Oare ea era Măria lui Toader, femeia mîndră de pînă atunci? Și parcă vrînd să se răzbune pe cineva nevăzut, repetă: tare greu! de aceea m-am gîndit că Vasile...

Feciorul, care toată vremea nu scoase o vorbă, își privi părinții și spuse răspicat: Io nu mă duc, rămîn aici!...

Cu vorbă rară și domoală Niculae lămuri:

— Vasile, ca mai mare, rămîne aci, în curte, așa am hotărît. Îi ridicăm o casă lîngă asta și-om sta laolaltă...

— E prea strîmt locul, nu-ți încăpea, încercă ea.

— 'Om împinge dealu' mai încolo și l-om lărgi, spuse simplu Niculae.

Se uită la el. Îi văzu spatele lat, umerii puternici și nu se miră. Era sigură că dacă el spunea, așa va face. Să ai un bărbat ca el! Și iar se gîndi la Toader al ei... la casa lor...

— Poate Ilinca, încercă ea privind spre fată...

— Pe Ilinca o dăm după Petre a' lui Lupu. O căpătat lot de la colectivă și-n primăvară le ridicăm casă nouă, spuse Niculae, mîndru. Apoi adăuga: și ăștilalți mai mici s-or rostui și ei la vremea lor, că are cine le purta de grijă...

— Și casa mea?!... Nu vă trebe? întrebă ea neputînd să creadă...

— Apoi, dacă ți-i urît în ea, hai și șezi cu noi, aci N-avem prea mult, dar ce ne trebe se găsește. Nu-i așa, nevastă?

Fetele-și priviră mama cu încordare.

Saveta zîmbi în tăcere, plimbîndu-și privirea de la unul la altul, apoi, cu ochii în ochii lui Niculae, spuse simplu:

— De ce să nu vină? Doar e casa din bătrîni...

Tîntuită pe scaun, lovită în mîndria ei, Măria lui Toader Florea amuțise. Înțelegea cu greu, dar tot înțelegea: nu le trebuia casa ei! Nu voiau s-o primească! O cuprinse o durere de moarte... Ar fi vrut să se ridice să plece, dar nu se putea urni. Lovitura fusese prea puternică. Oftă greu: casa ei! Cea mai mare și mai frumoasă din sat, cu ferestre mari, împodobite cu perdele de dantelă, ca la oraș, cu porți înalte, să nu treacă peste ele nici pasărea-n zbor, cu gard de cărămidă roșie cum văzuse la un negustor în Sibiu. Ani întregi se mîndrise cu ea! Ani întregi a crezut că tot satul jinduiește la ea, la casa ei, și cînd colo, lor — sărintocilor — nu le trebuia! Erau mulțumiți în căsuța asta veche, cu grinzi de stejar cioplite de moșu-său Ioan, cu zeci de ani în urmă. Și deodată îi fu ciudă pe ea, pe casa în care-și îngropase toată tinerețea, toată viața și care nu-i dase nimic în schimb. O văzu mare și înaltă, făcută parcă anume să încapă tot pustiul din lume în ea.

Se ridică cu greu, învinsă: venise degeaba! Se umilise degeaba! Îi privi pe rînd pînă ce ochii ei întîlniră pe ai Savetei; lucea atîta milă în ei, atîta durere și milă că atunci, cutremurîndu-se, mai înțelese ceva: dintre ele două, dintre ea și Saveta, amărîta era ea, Măria, nevasta bogătanului de Toader — și, fără să se mai poată stăpîni, începu să plîngă...

Olimpia Marcu

Eroi ai muncii socialiste

VASILE BENEA

Trenul lung urca alene, greoi, în susul Bîrzavei. La fereastra deschisă a unui vagon de clasa întîia, un om tînăr, înalt, cu fața prelungă, prietenoasă, stătea rezemat cu coatele de marginea geamului și nu își putea deslipi ochii de priveliștile ce se tălăzuiau fără încetare prin fața lui. De multă vreme stătea așa, cu fruntea în bătaia vîntului și cu privirile pierdute cînd în verdele închis al pădurilor, cînd în oglinda unsuroasă a apelor Bîrzavei.

De nu știu cîte ori, el, Vasile Benea a călătorit prin locurile acestea. Le-a văzut acoperite de omătul iernii, scăldate în soarele cald de iulie, împestrițate de florile lui aprilie și ruginite în limpezimi de toamnă tîrzie. Dar niciodată parcă nu i-au părut atît de dragi, atît de apropiate, ca în ziua aceea, cînd se întorcea acasă, purtînd cu el un lucru neprețuit, iar în inimă o bucurie pe care sufletul lui abia o putea cuprinde.

Într-un tîrziu, trenul s-a apropiat de capătul drumului, strecurîndu-se pe lîngă halele noilor turnătorii de la Mociur, pe lîngă frumoasele blocuri ale orașului nou, construit în anii din urmă în Lunca Pomostului.

A rămas la geam pînă cînd trenul, scăpat de ultima cotitură, și-a încetinit din ce în ce mersul, apropiindu-se pe nesimțite de gară. Nici n-au apucat însă frînele să strunească roțile vagoanelor, cînd de la fereastra lui, Vasile Benea a descoperit în mijlocul unui grup de oameni de pe peron pe Tofana, soția sa, și împrejurul ei ortacii săi de la furnale.

Ce-a fost după aceea, nu și-a mai dat seama. S-a trezit dintr-odată în mijlocul lor, îmbrățișat, întrebat, răsucit pe toate fețele. Abia într-un tîrziu i-au lăsat răgaz pentru Tofana și pentru copii.

— De unde ați aflat cînd sosesc? a întrebat-o el mai apoi, pe cînd păseau fericiți pe aleele largi din Lunca Pomostului.

— Te așteptăm de ieri la toate trenurile care au legătură cu București, i-a răspuns ea.

Înduioșat, Vasile Benea a cuprins-o cu o mînă după umeri și o vreme au privit amîndoi la copiii lor, Steluța și Vasile, care alergau veseli de-a lungul aleii.

★

În seara aceea, Vasile Benea s-a așezat să scrie o scrisoare. Cuibărită într-un fotoliu, Tofana împletea tăcută o față de masă. Din cînd în cînd se oprea din lucru și privea îndelung la steluța de aur și la chipul gînditor al soțului său. De afară se strecurau prin ușa deschisă a balconului miresme plăcute de la rondurile de flori din apropiere, în timp ce din odaia de alături se deslușeau vag respirațiile liniștite ale copiilor adormiți.

— „Dragă mămucă și tătucă", și-a început Benea scrisoarea.

Poate că, oprindu-se din scris, a lăsat gîndurile să se întoarcă cu ani în urmă, la vara aceea cumplită din 1946. Vedea parcă și acum cantonul singuratic, pierdut undeva departe de lume, pe o linie de cale ferată mărginașă, în pustiita Moldovă. În jur, cît vedeai cu ochii, numai pîrjol. Nici un fir de iarbă rămas în viață, nici o fărîmă de verdeață scăpată de urgie. Cei unsprezece copii ai cantonierului Nicolae Benea băteau în fiecare zi depărtările după o brumă de mîncare, dar se întorceau, de cele mai multe ori, mai flămînzi decît plecaseră. Foametea se năpustise cu o furie de neînchipuit peste oameni și peste vite. Pe drumeagul de lîngă cantonul singuratic treceau zi și noapte bărbați, femei și copii cu chipurile supte, cu trupurile sleite.

Nici în casa cantonierului Benea viața n-a fost mai ușoară. Cîțiva dintre copiii mai răsăriți au pornit în lume, să-și afle un rost. Într-o bună zi, Vasile, cel de-al optulea dintre

ei, s-a hotărît să-și încerce și el norocul. În sinea lui cocea de mult un gînd, pe care — însă — nu l-a destăinuit nimănui.

— Mă duc și eu încotro văd cu ochii, mamă. Mă duc, poate că am să vă ajut și pe voi cu ceva.

— Și încotro vrei s-o apuci, Vasile?

— La Reșița, mamă, i-a răspuns el cu gîndul la vechiul său plan.

— Departe, tare departe, Vasile! Tocmai peste lume, în celălalt capăt de țară, a oftat bătrîna cu ochii în lacrimi. Dar dacă tu crezi că e bine acolo, du-te.

Și Vasile Benea, pe atunci numai în vîrstă de 16 ani, a plecat într-o dimineață, pe acoperișul unui vagon de marfă, să înfrunte depărtările. După puțină vreme, în ziua de 30 mai 1947, a fost primit ca încărcător la furnalele Reșiței.

Era firav la trup și munca nu era ușoară, însă Vasile purta în el o hotărîre de nestrămutat și nu înțelegea cu nici un chip să se dea bătut. De sus, din înălțimea podului de încărcare a furnalului, cîta deseori la oamenii de jos de pe platou. Și nu odată după terminarea schimbului cobora între ei, urmărindu-le cu luare aminte fiecare mișcare. Vuietul colosului strunit de mîna omenească, mirajul șuvoiului de fontă vie, minunatele ocheane cu sticlă albastră, aparatele tainice înșirate pretutindeni, toate acestea îl atrăgeau întratît pe tînărul fiu de cantonier, încît simțea, pe zi ce trecea, că nu se va mai putea deslipi de ele. Oamenii de pe platou au început să-l îndrăgească pe flăcăiandrul ce dovedea atîta stăruință în dragostea lui pentru furnal. Și iată că în primăvara anului 1948, cînd s-a pus în funcție și furnalul nr. 1, au fost formate echipe noi de topitori. În una din aceste echipe și-a găsit loc și Vasile Benea. A făcut astfel cel dintîi pas către consacrarea de mai tîrziu, tot așa cum după cîteva luni, cînd a intrat în rîndurile U.T.M.-ului, el a păși de fapt pe minunatul drum ce avea să-l ducă spre Partid.

A mai trecut un an. Vasile, din tăcut și retras cum îl știau toți, a devenit îndrăzneț. Spre uimirea tovarășilor săi de muncă, el nu s-a sfiit să ridice glas răspicat împotriva vechilor metode de lucru. La îndemnul comuniștilor, Benea s-a înscris printre cei dintîi în prima brigadă de tineret de la furnale. Tinerii l-au ales încă de la început ca ajutor al șefului de brigadă.

Așa a fost cel de al doilea pas al lui Vasile Benea, ca după încă un an să-l facă și pe cel de-al treilea, ajungînd șeful brigăzii de tineret. Luni și luni de zile, brigada lui a dus o luptă crîncenă cu gigantul de foc. Pînă la urmă a reușit să-l îmblînzească din ce în ce mai mult. Încet, încet, pe graficul brigăzii, indicele de utilizare a furnalului a început să urce către culmi, pe care nu multe echipe de topitori se puteau lăuda că le-au atins.

Avîntul întrecerii dintre brigăzile de furnaliști a aprins în prim-topitorul Vasile Benea o aprigă sete de noi cunoștințe. Adeseori în zilele mai liniștite, sau în nopțile de veghe pe platou, el se străduia să tălmăcească în profunzime tainele furnalului. În astfel de clipe privea îndelung prin lentilele ochelarilor de cobalt în adîncul băii de foc, studia hîrtiile cu compoziția șarjelor, cerceta pe meșterii mai vechi și pe ingineri. Întotdeauna se izbea însă de aceeași barieră: cifrele, calculele. Și peste acestea, puțina lui știință de carte nu putea trece. Se necăjea, se frămînta singur și îi era ciudă că măsura puterii lui nu ajungea pentru a pune un frîu și mai puternic gigantului. Dar străduințile lui nu s-au irosit în zadar. Partidul l-a ajutat din nou, trimițîndu-l la o școală de maiștri furnaliști. Bătălia cu ecuațiile și cu trigonometria, cu procesele tehnologice complexe și cu principiile mecanicii nu a fost cu nimic mai ușoară decît aceea pe care el o ducea zi de zi pe platou. Vasile Benea a știut însă s-o cîștige și pe aceasta, așa cum a știut să le cîștige pe toate celelalte.

Întors la locul lui de muncă de la furnal, Benea nu și-a pierdut vremea cu nimicuri. I-a luat mai întîi pe lîngă el pe acei care dovedeau mai multă stăruință, după care a trecut din echipă în echipă să stea de vorbă cu fiecare în parte. Așa au dobîndit Cornel Dumitru, Rusei Ilie și Pîrvu Dumitru cheia multora dintre problemele care îi frămîntau și tot așa a învățat Bănică Cristache și alții să conducă furnalul.

În 1953, Vasile Benea a plecat pentru o lună de zile în Uniunea Sovietică, la un curs sindical. După terminarea cursului a vizitat regiunea petroliferă Baku și orașele Leningrad, Moscova, Minsk și Soci. Vizita aceasta a avut o mare influență asupra lui. A văzut cu proprii săi ochi cît de uriașă este forța omului descătușat din lanțurile robiei capitaliste și cît de luminoasă este calea pe care a pornit.

O dată cu anul 1953, viața lui Vasile Benea s-a așezat statornică în făgașul marilor bucurii. A cunoscut-o pe Tofana, s-au mutat amîndoi în locuința cea nouă din Lunca Pomostului, și-au cumpărat mobilă, radio, covoare. Numele și faptele fiului de cantonier au trecut și ele dincolo de marginea platoului de la furnale, răspîndindu-se pînă departe în țara Hațegului, în București, în Moldova.

În 1955 s-a împlinit ceea ce trebuia în mod firesc să se împlinească. Modest și liniștit, așa cum îi era felul, prim-furnalistul și-a deschis ca pe o carte cu slove limpezi, răspicate, întreaga sa viață, în fața celor mai buni dintre tovarășii săi de lucru. Cel mai înalt dintre toate titlurile, titlul de comunist, a venit să stea chezășie a faptelor sale viitoare. Vasile Benea a intrat în partid, ajungînd unul dintre stegarii fruntași ai bătăliei pentru mai multă fontă, în întrecerea cea mare cu hunedorenii. Și faptele nu s-au lăsat așteptate. Într-o bună zi drapelul de fruntaș pe țară în ramura furnale s-a oprit la colțul roșu al secției lor. Semestru după semestru el a prins acolo rădăcini din ce în ce mai adînci și n-a mai plecat de la Reșița.

Cel de-al cincisprezecelea an de la eliberarea patriei noastre a găsit furnalul lui Vasile Benea cu cel mai ridicat indice de utilizare întîlnit vreodată în istoria cetății de foc de pe malul Bîrzavei.

Toate acestea s-au perindat pe rînd în seara aceea prin fața ochilor lui Benea. Și din toate i-a rămas cu osebire în minte chipul istovit și întristat al mamei sale, din ziua cînd el și-a luat inima în dinți, părăsind pentru totdeauna cantonul sărac, pierdut în pustietatea șesurilor moldovenești.

Doisprezece ani au trecut de atunci...

Ochii lui s-au oprit din nou pe ultimul rînd al scrisorii abia începute: ...„am străbătut un drum atît de lung, cum nici nu vă puteți închipui". A apucat apoi tocul și a început să înșire pe hîrtie, slovă cu slovă, bucuriile trăite de-a lungul celor doisprezece ani.

Gh. Ruja
muncitor

ILIE TRANDAFIRESCU

Mi-e destul de antipatic stilul de reportaj care începe prin a descrie, cu o mare opulență de adjective, starea sufletească în care se află transportat reporterul de îndată ce a ajuns la poarta uzinei X. Și fiindcă mi-e antipatic procedeul ăsta, voi spune numai că m-am dus să stau de vorbă cu Ilie Trandafirescu, proaspătul Erou al Muncii Socialiste de la uzina „Ernst Thälmann" din Orașul Stalin.

Vreme de mai bine de un ceas, Trandafirescu nu mi s-a înfățișat ca un interlocutor, ci ca protagonistul unui spectacol. Decorul era acela al unei turnătorii, iar „subiectul" sau „conflictul" care se desfășura în fața mea era experimentul pe care îl făcea Trandafirescu, și anume noul său procedeu de turnare a unor piese (arbori, axe cu came) fără operația atît de costisitoare a forjării. Vreme de un ceas și mai bine n-a fost chip să stau de vorbă cu Ilie Trandafirescu. Era așa de angajat în „conflict" și părea atît de furat de vraja propriei sale experiențe, încît a-l bate pe umăr și a-i propune un interviu, părea tot așa de stupid ca și cînd ai opri un dirijor în toiul concertului și l-ai ruga să scoată din vestă bricheta și să-ți aprindă țigara. Mărturisesc însă că în acel ceas de pură priveliște l-am cunoscut pe Ilie Trandafirescu mai bine decît aș fi izbutit s-o fac în alte împrejurări și în alt cadru. Două trăsături ale lui Trandafirescu m-au izbit mai cu seamă în acele momente: curajul și omenia. Niște cupe nu prea mari vărsau în anumite forme metalul încins, iar explozia de scîntei, scrîșnetul cupelor și toată acea atmosferă de temperatură înaltă dădea acelei părți din turnătorie o notă aparte. În mijlocul uriașului roi de scîntei, un om, a cărui virstă nu se distingea încă bine, cu fața osoasă, mobilă, parcă spiritualizată, conducea cu o uimitoare dibăcie întreaga operație, dar ceea ce era cu adevărat mișcător, era să vezi că acest om își lua cu bună știință tot greul muncii asupra-și. Turnătoria uzinei „Ernst Thälmann" este o turnătorie modernă, și aici prelistile colosal incendiare sau de apocalips nu prea sînt cu putință, cu toate acestea experiența e experiență iar noul nu se dobîndește fără un risc oarecare. Dar cu un șef ca Trandafirescu riscul nu era decît pur și simplu iluzoriu.

Mai tîrziu, cîteva ceasuri bune am stat amîndoi la taifas. M-a poftit într-un laborator, și acolo, la o masă încărcată de eprubete și retorte, ne-a dezvăluit dintr-o viață despre care aș spune puțin spunînd că a fost o viață frumoasă (acest „a fost" nu trebuie, firește, citit literal, căci Trandafirescu este un om în plină putere a vîrstei). Un anume clișeu îl vrea pe erou impozant și calm, cu gesturi măsurate și pline de semnificație. Trandafirescu nu corespunde clișeului. Este un om care pulsează tot timpul, care trece cu o ușurință surprinzătoare de la gravitate la rîsul molipsitor.

Viața lui Trandafirescu are, ca sens, o mare statornicie. Dacă te

gîndești de unde a plecat Trandafirescu și unde a ajuns, înțelegi bine că acest om, al cărui portret se pretează atît de puțin la simplificare și schemă, a bătătorit de fapt o cale cît se poate de dreaptă. Copil fiind, erau mulți frați acasă, nu mai țin minte cîți mi-a spus că au fost, poate zece sau cincisprezece. Sărăcia înăsprește și răpește vîrstelor firescul și farmecul: tatăl său, mărunt meșter de țară, l-a socotit bărbat cînd era încă de-o șchioapă și, tot obișnuindu-se să fie privit astfel, Ilie n-a mai așteptat puful mustăților ca să dea examenul de maturitate în fața acelei profesoare care pune notele fără să-și potrivească pe nas ochelarii cu ramă de aur: în fața vieții. Unii oameni, cînd povestesc despre ei înșiși, se înduioșează peste măsură, iar privirea lor întoarsă în ei înșiși, capătă catifelările îngăduinței și ale răsfățului. Nu așa, însă, vorbește Trandafirescu. El povestește cu un fel de asprime, se judecă, pune în balanță mărunțișuri care de regulă sînt așezate în puful indulgenței totale, povestește cu umor o întîmplare mai „nostimă" și deodată devine dur și face să-ți înghețe în gîtlej rîsul. Mi-a povestit, de pildă, cum a intrat ucenic la patronul unei mici turnătorii ploeștene și cum patronul, cleptoman incurabil, obișnuia să ia de la clienții săi „suveniruri" adesea voluminoase. Odată a furat o curea de transmisie din păr de cămilă, și a fost o dandana întreagă, a venit poliția, a scotocit peste tot, s-a făcut mare zarvă. Patronul, care era un fel de jupîn Dumitrache („Te-ai culcat, mă? De ce te-ai culcat? Pleosc-pleosc. Nu te-ai culcat, mă? De ce nu te-ai culcat? Și iarăși, pleosc-pleosc), a arătat însă cu o mînă spre chimir și cu altă mînă spre ucenic. Ilie a fost înșfăcat și pus în arestul poliției (tonul glumeț al povestitorului acuma se înăsprește) unde l-a cunoscut pe un bătrîn muncitor, arestat pentru instigare la grevă. „Într-un beci de poliție se împrietenesc și șobolanii, dar mîte oamenii" face Trandafirescu cu gîndul dus la acel prieten vîrstnic care i-a vorbit cel dintîi despre Flammarion și despre tainele galaxiilor, din gura căruia nu numai că a auzit pentru prima dată cuvinte ca „exploatare" sau „capitalism", dar a prins cîte ceva și din tîlcul acestora; și cît de ușoară era această lecție pentru un ucenic căruia viața îi furnizase din belșug întregul „material didactic" pentru priceperea ei! De pe urma acestei întîmplătoare cunoștințe Ilie Trandafirescu s-a ales cu o pasiune, deocamdată haotică, pentru știință și problemele ei: legile mecanicii cerești, constituția celulei, perioadele marilor glaciațiuni, sau scrierea vechilor egipteni, cîte nu era în stare să absoarbă mintea avidă a acestui frate al lui Pic della Mirandola! Pasiunea aceasta, care l-a făcut în acea vreme să se înscrie ca student prin corespondență al unui institut electrotehnic din Paris, se împletea cu pasiunea pentru ceea ce s-ar putea numi, destul de schematic, „problemele sociale": cuvînt care vrea să spună, în carnea și sîngele lui, că Ilie Trandafirescu a luptat pentru clasa sa muncitoare, că a urît de moarte fascismul și că a luptat pentru stîrpirea lui, că a urît războiul antonescian și că din această ură i se trage acea înfiorătoare sentință pe care un tribunal galonat și fanfaron a rostit-o împotrivă-i în anul 1941: condamnat la 10 ani muncă silnică.

Plecasem la Orașul Stalin pregătit să întîlnesc acolo un om extraordinar. Știam că Ilie Trandafirescu a primit premiul de stat pentru contribuții la fabricarea în serie a unui tractor, știam despre el că a fost cel dintîi director muncitor al uzinei I.A.R., că a fost într-o vreme director de S.M.T., apoi directorul unei fabrici de batoze și directorul unei fabrici de zahăr. Cineva îmi povestise cu cîtă juvenilă sîrguință se pregătește acest om să-și dea examenul de stat la o facultate și cum acest politehnician Pygmalion este în stare să dea viață chiar și unui morman de fier vechi. Fiecare din aceste lucruri (director, inovator, iarăși director, iarăși inovator) este deajuns să facă din cineva o personalitate interesantă. Puse laolaltă, însă, parcă te copleșesc. Ce este mai important în această pluralitate de ipostaze? Trandafirescu poate fi cu greu simplificat și făcut să încapă în acel pat al lui Procust care este „portretul". Și totuși, în ciuda acestei stufoase alcătuiri, Trandafirescu, omul și comunistul, acela pe care l-am surprins în turnătorie pîndind înfrigurat „noutatea", înconjurat de tovarășii săi de muncă, acela da, cu siguranță, acela trebuie să fie Eroul.

N. Vălmaru

SFÎRȘIT ȘI ÎNCEPUT DE AN LA UZINELE „TIMPURI NOI"

Montorii Petre Văleanu și Ion Fiman lucrînd la montajul compresoarelor.

În cea din urmă zi a anului care a trecut, am făcut o vizită prietenilor mei de la „Timpuri noi". Uzina se află în cartierul meu, o aud în fiecare zi, în fiecare ceas, o simt în trepidația ușoară a pămîntului, în mișcarea văzduhului, în mireasma aceea nedefinită de păcură, de zgură, de fontă aprinsă care înțeapă aerul la miezul nopții. Sirena ei mă trezește în zori, îmi aduce aminte de existența materială a timpului, de măsura lui exactă, îmi spune de trei ori pe zi că totul poate fi supus și modelat de voința noastră. Am o fereastră defectă care-mi transmite în permanență, printr-un tremur abia perceptibil, tumultul uzinei. Cu un efort mai mare, aș putea identifica în acest sunet, aparent nediferențiat și monoton, procesul dramatic al nașterii unui motor, de la clocotul metalului topit, pînă la cizelarea organelor lui de mare sensibilitate. Dar aceasta încă n-ar fi o performanță. Aveam într-o vreme prejudecata că o uzină este o uzină, oriunde pe fața pămîntului s-ar afla ea, că miracolul tehnic este totdeauna impresionant. Gîndeam așa pe vremea cînd vedeam mai puțini oameni și mă lăsam stăpînit de viața rece a mașinilor, nedîndu-mi seama că acestea sînt simple instrumente care se pot afla în slujba patronului sau acelui care le mînuiește, după filozofia care guvernează societatea respectivă. Am învățat cu timpul să văd oamenii și am avut pe drumul acesta revelații neobișnuite. Studiul este nesfîrșit și să nu ne mire constatarea criticii că scriitorii cunosc prea puțin viața oamenilor muncii. O inerție intelectuală sau intelectualistă a frînat și frînează încă acest proces de cunoaștere. Înșelătoare și periculoasă este și iluzia că avînd o bună experiență a vieții, cunoscînd adică oamenii în general, te vei descurca ușor în literatura realist socialistă. Fără o asemenea experiență, bineînțeles, nu vei putea face nici un fel de literatură, dar realismul socialist presupune urmărirea vieții în mișcare și cunoașterea elementului care o propulsează.

Îmi îngădui aceste observații pentru că problema este mult controversată, pentru că există încă scriitori care se lasă frînați de prejudecata că ei pot întui marile transformări pe care revoluția socialistă le-a provocat în conștiința oamenilor, fără a cunoaște la locul de muncă pe omul care produce toate bunurile vieții materiale, adică pe omul care face revoluția, în fiecare clipă a vieții lui.

Un motor și un an nou

Zilele care sfîrșesc anul și cele care încep un altul, au, în viața unei uzine o temperatură foarte înaltă. Astfel, ducîndu-mă la prietenii mei de la „Timpuri noi", am fost nevoit să mă resemnez la mai puține întrebări, să renunț la alte scurte taifasuri, lîngă mașina care merge în gol. Altă dată mi se întîmpla să fumez o țigare cu un maistru, să ascult povestea unui tînăr de curînd ieșit de pe băncile școlii profesionale, să zăbovesc în fața unei piese care mi se părea ciudată, să privesc mult incandescența vulcanică a metalului, totdeauna misterioasă și îmbietoare la reflecții. De astă dată mi-am dat seama numaidecît că nimeni nu are timp pentru mine, că în uzină se petrecea ceva deosebit, că fiecare clipă cuprinde în ea o valoare nemăsurată. Fenomenul era de neînțeles la niște oameni care și-au îndeplinit planul pe 1959, încă de la 5 decembrie, fapt care le-ar fi dat dreptul la o mișcare mai înceată. Am aflat curînd despre ce este vorba: în uzină se construiește un motor care n-a mai fost construit aici. Așa stînd lucrurile, desigur că vremea nu poate avea o rigiditate matematică. Dar oamenii de la „Timpuri noi" au ținut ca acest motor nou să fie gata la 31 decembrie și să facă turațiile de probă la ceasul în care pămîntul întreg va ridica paharul și-l va întîmpina pe 1960. Mi-am închipuit motorul strălucind pe bancul de probă, în această clipă solemnă și-am înțeles că o mașină poate să închidă în perfecțiunea ei rece și nesimțitoare, entuziasmul și bătaia inimii unor oameni. Constructorii lui vor fi desigur acasă lîngă nevestele și lîngă copiii, în fața pomului cu luminările aprinse, dar este cu neputință ca ei să nu se gîndească la motorul lor, să nu-l audă și să nu-l simtă încă sub degetele lor. Și Văleanu Petre și Benea Gheorghe și Smedoiu Mircea, și toată echipa lui Vasile Alexandru, cu toții vor ridica paharele și vor spune: „Să ne trăiască!"

La secția unde se finisau cilindrii acestei mașini noi, am aflat că maistrul și o seamă de muncitori au rămas cîteva zile și nopți de-a rîndul în uzină. Nu le-a cerut nimeni acest efort.

Pomenesc aici despre această întîmplare nu pentru că ar fi senzațională, ci pentru că exprimă acea modificare de conștiință pe care numai revoluția socialistă o poate determina.

Cîteva clipe mai tîrziu, mă găseam în fața unui om tînăr și frumos. Nu puteam presupune de cînd lucrează în uzină și mi-a spus că se află la strung din 1941. Așadar trăise aici anii teribili ai războiului. Se ivise posibilitatea să compar și să-i sugerez cititorului o concluzie. Mi-a spus acel om tînăr:

— Mă pregătisem să fac lucruri folositoare oamenilor, lucruri care să le facă viața mai bună și mai frumoasă. Dar am fost pus să fac obuze, de felurite calibre. Am scăpat de război fiind mobilizat pentru lucru, dar la ce-mi folosea asta cînd eu eram silit să muncesc cîte douăsprezece ore pe zi, cu baioneta la spate? La orice abatere eram chemat în fața colonelului Niga, comandantul militar al uzinei, și judecat ca un tîlhar. De multe ori am fost băgat la carcera deși eram aproape un copil.

Am trecut amîndoi iute pe lîngă acei ani de întuneric ai vieții lui. Pe masa de lîngă strung se afla o grămadă de piese minuscule, pentru troleibuze, pentru compresoare, pentru motorul cel nou. Se apropie furtunos responsabilul cultural al uzinei:

— Le-ai făcut?

— Uite-le ici, ia-le, dar să știi că la revelion îmi faceți mie cinci cîntece, comandă specială...

Omul de la cultural începu să numere niște șuruburi lungi, calde încă și lucind ca niște aschii de cristal. Îmi explică:

— Am făcut cu mîinile noastre o tobă de jazz. Dacă o cumpăram ne costa cinci mii, așa am ieșit cu cinci sute. E bine? Să vii să faci revelionul la noi, are să fie ceva grozav. Am plecat... ceasu-l mare de la podul lui Lemetru...

Comuniștii

La podul lui Lemetru este într-adevăr un ceas, dar nu știu dacă la el se referea omul slăbuț cu ochii neastîmpărați. Mie mi-au sunat altfel aceste vorbe. La uzinele care au fost cîndva în stăpînirea belgianului colonialist Lemaitre, a bătut de mult ceasul cel mare al libertății. Aici în șandramalele întunecate și afumate care apăsau și striveau viața muncitorilor, cuvîntul „comunist" suna ca o teribilă amenințare pentru patron, pentru toată clica de asasini și jefuitori ai clasei muncitoare.

Comuniștii se-nmulțeau, se căleau, se pregăteau pentru marele asalt. Și momentul acela l-a găsit în primele rînduri ale bătăliei. Acum îi găsești lîngă uneltele și mașinile lor, liniștiți, senini, păstrînd în priviri acea prospețime și sete de viață pe care natura o arată după furtună. Îi rogi să-ți povestească viața lor, te aștepți s-auzi că au făcut cutare sau cutare faptă senzațională, dar ei îți vorbesc cu modestie:

— Am fost închis în nouăsutedouăzeci și opt pentru instigare la grevă. În timpul războiului iară m-au băgat la pușcărie și m-au bătut la sînge. Ei, au trecut toate...

În acest timp, ochii lui se rotesc prin hala mare, urmăresc drumul oalelor cu oțel topit, fiecare mișcare din complicata viață a uzinei. Acum aceasta este lupta. Iată-l pe Potrivitu Alexandru șeful secției de întreținere. Fără secția lui uzina n-ar putea exista, precum nu este de conceput o societate modernă fără o organizare sanitară. Știam de mult că-și face o casă, fără credit de la stat, din economiile lui și sînt curios să aflu dacă a dus-o la bun sfîrșit. Nu e gata casa, dar s-a mutat în ea, la primăvară o tencuiește pe dinafară, o finisează, își plantează pomi în grădină. Toate astea din salariul său de muncitor cu nevastă și trei copii. Sper că este limpede și pentru cei care, la posturile de radio dușmănoase, depling condiția muncitorului romîn.

M-am obișnuit să urmez calea firească a nașterii unui motor și ajung în „maternitatea" lui Vasile Gogonatu. Aici, motoarele noi sînt supuse unei verificări riguroase, sînt chinuite zile și nopți, făcute să zburde și să cînte încet, să se facă apte de toate treburile la care vor fi supuse. Gogonatu Vasile se compară cu un medic și nu greșește. El știe că acest motor este așteptat într-o gospodărie colectivă, la un mic șantier, la o moară, într-o mînă unor meșteri cruzi, abia ieșiți din școală, și nu și-ar ierta niciodată dacă le-ar trimite o mașină nepusă la punct. Gogonatu se simte răspunzător pentru ceea ce vor face aceste mașini, pentru că el nu e simplu mecanic, ci în primul rînd un comunist, un constructor al socialismului.

Dar sînt mulți oameni despre care ar trebui să vorbesc sau măcar să le pomenesc numele. E greu. Am plecat din uzină cu credința că-i voi cunoaște într-o zi pe toți. Îmi vor deveni prieteni, că voi fi învățat de la ei legile tari ale construcției socialiste. Un motor doarme la început în cîteva sute de kilograme de materie incandescentă, așa cum o carte se ascunde într-o idee și într-o sumă de cunoștințe și sentimente. Dacă Vasile Gogonatu ar controla cărțile și le-ar pune la încercare, m-aș teme de el.

La mulți ani, prieteni de la „Timpuri noi".

Nicolae Jianu

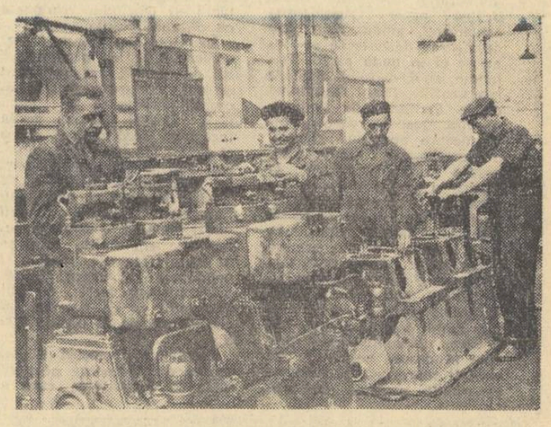

În uzină se fabrică și motoare de 100 C.P. Iată, echipa lui Toma C-tin lucrează la montarea cilindrilor.

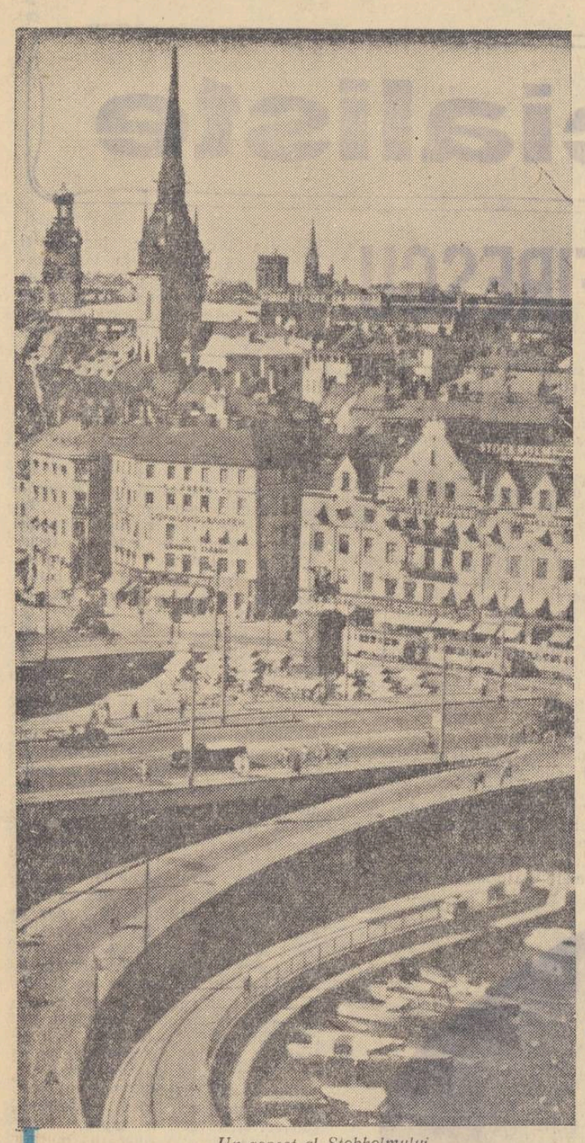

Un aspect al Stokholmului

DE VORBĂ CU

LUCIA DEMETRIUS despre

ADUNAREA INTERNAȚIONALĂ A FEMEILOR PENTRU DEZARMARE

Intre 10—12 decembrie s-a ținut în Suedia, la Kungälf, „Adunarea Internațională a femeilor pentru dezarmare". Printre cele 26 de țări reprezentate la această conferință, țara noastră a avut ca delegate pe tov. Lucia Demetrius și Mia Groza, care au participat la lucrări și au adus un aport personal la dezbateri.

Intr-o convorbire, tov. Lucia Demetrius ne-a făcut cîteva interesante declarații, atît asupra impresiilor culese la congres cît și asupra călătoriei în Suedia:

Kungälf este un mic orășel pitoresc, situat la vreo 20 km. de portul Göteborg. Localitatea posedă totuși un imens hotel pentru **weekend**, precum și o vastă sală utilizată în general pentru conferințe și congrese. Acolo s-au ținut timp de trei zile dezbaterile adunării noastre, la care au participat, cu excepția Australiei, delegate din țările tuturor celorlalte continente.

Deși congresul n-avea un caracter oficial și nu implica o participare a oficialității, am fost călduros primite de către delegațiile de femei suedeze, iar condițiile tehnice în care s-a desfășurat conferința (organizare, transmisiune, căști, traducerile etc.), au făcut ca lucrările să aibă loc în cele mai bune condițiuni.

— Ne puteți spune ceva despre obiectivele imediate ale congresului?

— Da, ele reies limpede din cele patru rapoarte prezentate, din dezbaterile care s-au ținut pe marginea lor și din rezoluțiile adoptate.

Rapoartele au fost ținute de dr. Isabelle Ponteille (Franța) despre **Stadiul actual al problemei dezarmării**, de Sako Okasawa (Japonia) despre **Consecințele nefaste ale experiențelor nucleare**; de prof. Louise Vaucair (Elveția) despre **Primejdia armamentelor moderne pentru umanitate** și, în sfîrșit, de Lina Merlin (Italia) despre **Perspectivele pe care le oferă dezarmarea.** Însăși enumerarea titlurilor acestor rapoarte vorbește suficient despre conținutul lucrărilor. Ele n-au constat numai într-un istoric al încercărilor făcute pînă azi de a se realiza dezarmarea și de a se asigura pacea, dar, prin acordul unanim al participanților, au pus accentul pe recentele propuneri ale U.R.S.S. la O.N.U. și au cerut, în rezoluțiile finale, încetarea pentru totdeauna a experiențelor nucleare și trecerea nemijlocită la dezarmare.

— In afara rapoartelor propriu-zise, care au fost intervențiile principale la congres?

— In primul rînd, trebuie subliniată personalitatea președintei, dr. Andrea Andreen, o eminentă personalitate din lumea științifică suedeză și laureată a Premiului Lenin pentru pace. Organizarea conferinței, modul cum s-au desfășurat dezbaterile se datoresc ei în bună parte. Trebuiesc, apoi, deosebit reliefate intervențiile Irinei Lagunova de la Institutul de Radiologie din Moscova, care a vorbit despre pericolul genetic al experiențelor nucleare și despre utilizarea energiei atomice în scopuri pașnice. S-a remarcat intervenția cunoscutei militante franceze Marie Claude Vaillant Couturier, care a vorbit despre organizarea luptei pentru dezarmare. Au fost mult apreciate cuvîntările Maminei Chatouf (Algeria), care a vorbit despre lupta poporului său împotriva colonialismului, precum și despre pericolul ce îl reprezintă proectatele experiențe atomice franceze în Sahara. Substanțială a fost și contribuția lui Lin Șa (China) și a produs impresie deosebită cuvîntarea lui Fatou Cissé din Guyana.

— Care a fost aportul delegației romînești la dezbateri?

— Am luat cuvîntul în problema dezarmării și am reliefat pe de o parte poziția guvernului romîn față de propunerile sovietice de dezarmare generală și totală; pe de altă parte am arătat modul în care masele de femei din țara noastră participă la lupta pentru pace. De altfel, ca o prețuire a eforturilor țării noastre în slujba păcii, am fost și aleasă în comisia de redactare a Apelului către femei și organizațiile de femei din întreaga lume.

— Care au fost rezoluțiile Congresului?

— In primul rînd, un apel către femeile din lumea întreagă și către organizațiile de masă feminine, pentru începerea unei lupte coordonate pentru dezarmare și pace. In al doilea rînd, un apel către cei „patru mari" pentru fixarea neîntîrziată a conferinței la cel mai înalt nivel, fapt care, între timp, s-a și produs. Și, în sfîrșit o scrisoare către conferința celor 3 puteri care studiază la Geneva problema încetării experiențelor nucleare.

Trebuie să remarc că toate hotărîrile au fost luate în unanimitate, că în tot cursul dezbaterilor a domnit cea mai perfectă armonie și, deși participantele erau reprezentantele unor țări cu concepții politice și de viață atît de diferite, acest fapt n-a împiedicat de loc asupra unității de vederi în ceea ce privește sistarea definitivă a experiențelor nucleare și trecerea la dezarmarea neîntîrziată.

In ultima zi a conferinței, o delegație a muncitorilor din Göteborg ne-a adus salutul călduros al sindicatelor și ne-a vorbit despre dorința de pace a clasei muncitoare din Suedia.

— Deși vizita dv. în Suedia a fost de scurtă durată, nu ne îndoim că ați cules unele impresii pe care vrem să le împărtășim cititorilor „Luceafărului".

— Conferința noastră s-a terminat în preziua unei tradiționale „sărbători a luminii" care se ține în fiecare an, din vremuri străvechi, la 13 decembrie. Deși de origini păgîne, simbolizînd triumful luminii asupra lungii nopți nordice, ea s-a împletit cu mituri creștine și chiar cu obiceiuri moderne. Astfel, cu această ocazie, are loc în Suedia alegerea unei regine a frumuseții. Ea merge în fruntea cortegiului de tineri și fete care străbate străzile Capitalei și a celorlalte orașe, cu care alegorice, cu torțe, cu făclii și cîntînd... cantoneta napolitană „Santa Lucia".

La Göteborg, mare port comercial dar cu mișcare destul de redusă, am participat și noi, congresistele, la această sărbătoare a „luminii". Orașul datează de la începutul secolului al 17-lea și e clădit în stil baroc, cu casele vopsite în culori plăcute, iar ghirlandele de flori și de lumini de neon cu care erau împodobite străzile, brazii gătiți în fața caselor și luminările sau stelele aprinse la toate ferestrele, precum și podoabele vitrinelor, îi dădeau un aer feeric, cu atît mai mult cu cît noaptea începe acolo pe la orele 3,30 d.a.

Comitetul democrat al femeilor din Göteborg ne-a invitat la festivitatea care a decurs în palatul municipalității, o impunătoare clădire în stil renaștere. Ni s-au prezentat foarte interesante coruri și dansuri populare și a avut loc (participau nu mai puțin de 600 femei suedeze) un fructuos schimb de idei prietenești.

Am fost și la Stockholm, unde orașul vechi, medieval, cu străzi înguste și casele de stil, e prins în mijlocul orașului nou de blocuri severe, ca o scoică. Și el bogat luminat și împodobit, era în plină sărbătoare și avea o frumusețe caldă și atrăgătoare. Am vizitat o expoziție de pictură spaniolă cu lucrări aduse din lumea întreagă, cu mulți Greco, multe lucrări de Goya, dar în schimb Velasquez era slab reprezentat...

In ceea ce privește aspectele sociale, vizita a fost prea scurtă pentru a-mi da seama personal de lucrurile cele mai interesante. Din conversații cu femeile suedeze am aflat însă că, deși nivelul de trai este aparent destul de ridicat, prețurile sînt în continuă creștere, chiriile sînt imense față de ale noastre, impozitele sînt de asemeni excesive. In sfîrșit, o problemă de care mi-am putut da seama, este aceea a tineretului. Alcoolul, jocurile de noroc, drogurile și mania vitezei fac zilnic ravagii. La hotelul în care eram cazate, tineri și tinere soseau în mașini și după ce se opreau cîtva timp în camere, coborau la cazino unde jucau toată noaptea. Intr-un mic bar din Stockholm unde am intrat, fete de 16—17 ani stăteau pe genunchii unor băieți de aceeași vîrstă și sorbeau băuturi alcoolice. Se luptă prin presă, prin organizațiile de masă, prin școală, prin biserică, împotriva acestor înclinații ale tineretului, dar, deocamdată, fără rezultate efective.

In general, vizita noastră în Suedia s-a soldat cu un important schimb de experiență, pe lîngă o întărire a solidarității femeilor din lumea întreagă în lupta pentru pace.

M. R.

JUDECATA CONTEMPORANILOR ȘI A POSTERITĂȚII

Anul trecut a apărut la Paris un volum ce reunește pentru intîia oară, după aproape două secole, corespondența dintre două personalități marcante ale gîndirii și artei europene: Diderot și sculptorul Falconet, creatorul „călărețului de aramă". Sub titlul Le Pour et le Contre. Correspondence polémique sur le respect de la postérité. Pline et les anciens auteurs qui ont parlé de peinture et de sculpture. Yves Benot a reconstituit, după monumentala ediție Assezat-Torneux și din fondurile de manuscrise (Vandeul, Falconet etc.) această pasionantă dispută cu numeroase implicații erudite și estetice. Prelungită excesiv (prima scrisoare a lui Diderot e datată 4 dec. 1765, iar ultima, a lui Falconet, 28 aprilie 1767), polemica se depărtează simțitor de la tema centrală și se reîntoarce la ea, capricios, cu paranteze și bogate trimiteri istorice sau referiri la antichitatea luată drept martor, așa cum ședea bine unor reprezentanți ai secolului Enciclopediei. Obosiți de o harță intelectuală ce le apare, pe măsură ce înaintau în discuții contradictorii, insolubilă, partenerii apelează la un arbitru imperial, la Ecaterina II-a, al cărei răspuns trădează nu atît perspicacitate cît încurcătura de a nu ofensa nici pe „filozoful ei", nici pe sculptorul invitat să modeleze chipul gloriosului predecesor. Falconet ar fi dorit să dea publicității scrisorile; Diderot manifesta însă, față de această intenție, o stranie rezervă și tergiversările sale conștiente urmăreau să dea uitării un asemenea proiect. Așa se face că abia astăzi avem în față (cu un impresionant aparat de note și variante), întregul schimb de scrisori. Fapt paradoxal: Diderot, îndrăgostitul de viitorime, refuza posterității mesajul său, în vreme ce sculptorul, afișînd un zgomotos dispreț pentru opinia urmașilor, se arăta grijuliu să le transmită pachetul de scrisori în care-și definea poziția filozofico-estetică. Căci acestea sînt cele două planuri ale polemicii (acerbă sub un aer de amabilitate amicală, acidă cu tot tonul de bunăvoință reciprocă): Diderot, spirit neliniștit și scormonitor, filozof în aceeași măsură ca și romancier, critic de artă, eseist, își propune să ia apărarea posterității față de prietenul său Falconet, sculptor dublat de un autentic gînditor care se declară partizanul exclusiv al „actualității". Trăind în prezent și creînd pentru el, artistul trebuie să trăiască fără iluzii, găsind o soluție de acomodare și afirmare, peste adversități. Pentru Diderot însă, ideea posterității intră ca o componentă subiectivă în actul de creație. Artistul e asemuit celui care trimite o epistolă în depărtatele Indii, unui prieten cu care nu se va vedea, dar care-i va primi rîndurile și-i va fi recunoscător: „Falconet, opera pe care ai făcut-o și va trece în veșnicie, e o scrisoare pe care o scrii unui prieten ce se află în Indii, care o va primi cu toată siguranța, dar pe care nu-l vei revedea vreodată. E plăcut să scrii unui prieten; e plăcut să te gîndești că el va primi scrisoarea ta și că va fi mișcat". (15 februarie 1766).

Sculptorul preferă să „scrie" contemporanilor în locul unui amic imaginar și ipotetic. Mesajul său va trebui receptat acum și aici. Dar dacă el nu va fi înțeles? ripostează filozoful. Invidia, spiritul de coterie, uneori — fără rea intenție — însăși mărginirea lumii contemporane riscă să falsifice sau să scadă valoarea operei, să nu-i descifreze toate semnificațiile, să nu-i lumineze toate laturile. Plămădită cu sînge și lacrimi, creația poate să nu trezească nici un ecou. Dar e cu neputință să nu răzbată la inimile celor ce vor veni. „Chiar dacă invidia ar impune tăcere tuturor acestor contemporani, vor veni judecători care-l vor aprecia (pe artist n. n.) fără fiere și imparțial" (10 ian. 1766). Fiindcă, „ceea ce scapă contemporanilor noștri nu va scăpa ochiului vremii și al posterității" (id.). Implicația etică a ideii e lămurită în altă parte: descurajat de neînțelegerea celor din jur, creatorul ar putea capitula în lipsa unui alt stimul, capabil să-i reînvie entuziasmul și munca. Dacă admirăm marile gesturi ale înaintașilor noștri, înseamnă că cei ce ne vor urma au să se oprească la rîndul-le în fața noastră, dacă actele noastre vor merita acest popas. Acest „non omnis moriar" atenuează în artist însăși ideea definitivă a morții („mi se pare că moartea are mai puțină amărăciune" scrie Diderot la 15 februarie 1766). Materialist și ateu, filozoful concepea „nemurirea" nu în înțeles spiritualist, mistic, ci ca o supraviețuire a mesajului umanist al oricărei opere, peste veacuri.

Dar redusă astfel la proporțiile unei „mingiieri" subiective, insistă Falconet, posteritatea nu rămîne mai puțin o iluzie. Căci cine știe cîte calamități va avea de suportat omenirea în viitoarele secole și în virtejul lor, cîte opere și nume de mari artiști nu se vor pierde? Dacă secolul al XVIII-lea este „posteritatea" antichității, cine ne-ar putea asigura că operele-relicve după care judecăm noi arta celor vechi au fost și cele mai reprezentative? Că cele mai bune nu s-au pierdut, că timpul și uitarea nu le-a măcinat?

Inflăcărat de o nobilă certitudine, Diderot răspunde:

„Ingrămădește supoziții peste supoziții; acumulează războaie peste războaie; nesfîrșitelor tulburări fă să le succeadă nesfîrșite tulburări; aruncă asupra universului un spirit de nebunie generală și-ți dau o sută de mii de ani pentru ca operele și numele lui Voltaire să se piardă; n-ai să reușești decît să-i alterezi pronunțarea.

„Și apoi ce-are face numele ce-l port cu plăcerea ce simt gîndindu-mă că Ifigenia mea va face să plîngă întotdeauna oamenii? Oamenii, mă auzi? Intotdeauna, înțelegi? Așa își spunea sie-și Racine". (1 febr. 1766).

Din desișul de considerații și argumente, se desprinde așadar acest numitor comun: posteritatea privită ca o „răsplată" pentru artistul certat cu orînduirea socială, ca un stimul creator al celui alungat din „cetatea" feudalo-burgheză; poziție firească la un filozof a cărui operă intreagă intrase într-un conflict acut cu societatea unde vietuia și la zdrobirea căreia tindea cu fiecare rînd al ei; firească și dacă ne gîndim la acele laturi ale gîndirii lui Diderot prin care el depășea granițele veacului burghez și-și manifesta rezervele față de lumea mercantilă ce venea la putere. Aceste elemente ale operei filozofului l-au făcut autorul preferat al lui Marx și l-au adus — în secolul nostru — elogiul leninist.

Argumentul posterității într-o discuție estetică nu se întîlnește însă întîia oară la Diderot. O prefigurare poate fi intîlnită încă în Tratatul despre sublim (secolul I al erei noastre) multă vreme atribuit retorului grec Longin, unde erau amendați acei scriitori care-și privează opera de o finalitate majoră, capabilă să încalce granițele strictei contemporaneități. Horațianul „non omnis moriar" nu izvora din aceeași conștiință? Printr-un accident, clasicismul a reluat discuția, tangențial însă în Reflexiile lui Boileau asupra Tratatului despre sublim pe care autorul Artei poetice îl tradusese și-l comenta cu scopul de a arunca noi argumente în lupta între „antici" și „moderni". Boileau merge de la parafraza textului grecesc („Numai aprobarea posterității poate stabili adevăratul merit al operelor"), pînă la concluzii foarte depărtate, necesare lui în polemica cu Perrault.

Dar deși nu e primul care o abordează, Diderot e cel care — prin ea — deschide seria foarte numeroasă a scriitorilor și artiștilor secolului următor, acei ce întorcînd spatele orînduirii burgheze, certați cu ea, izgoniți și prigoniți de ea, fac apel la o viitorime capabilă să-i înțeleagă și să-i răzbune. Marii neînțeleși au sperat cu ardoare într-o posteritate a răfuielilor, văzută desigur diferit, de la caz la caz. Shelley o concepe încă odată drept un „stimul"; singura ambiție căreia merită să-i sacrifici totul, i se pare aceea de a deveni „o fîntînă din care sufletul altor oameni va scoate forță și frumusețe" (scrisoare către Byron, din 29 sept. 1816). Cu toată poza lui cinică („cît despre aplauzele posterității aș vinde bucuros succesiunea în pierdere", îi scrie prietenului său Kinnaird, din Veneția, în 1819), Byron nădăjduia totuși că viitorul îi va da lui dreptate, în drama individuală care-l opunea „perfidului Albion". Opera lui, de altfel, e ca o coardă întinsă spre viitor. Și tot cam atunci, nu-și fixa Sthendhal termenul calendaristic cînd posteritatea îi va înțelege și prețui opera? Problema se complica în datele ei fundamentale, devenind o dilemă a creatorului, izvorită din divorțul tot mai tranșant între artistul autentic și o societate bazată pe exploatare și injustiție.

La noi, a preocupat pe Gherea, care a enunțat-o în formula Judecata posterității și judecata contemporanilor. Publicat în Viitorul social din Iași (nr. 5 din dec. 1907) articolul era însoțit de o scrisoare către redacție, cuprinzînd explicația intenției autorului: voise să dea în acele pagini „cîteva frînturi fugitive, foarte fugitive asupra unei etice socialiste". Evocînd rezolvarea dilemei în spiritul „luminist" al secolului al XVIII-lea, Gherea depășește această primă soluție (regăsită de noi în scrisorile lui Diderot), invitînd spre dialectica marxistă. Deosebind de pe poziții științifice clasele sociale angajate în luptă și etica lor specifică, Gherea cere artistului să opteze, să aleagă de partea cui își va plasa existența, creația, sensul operei. Cu cine și împotriva cui — devenise o problemă încă mai acută decît aceea a unei „răsplăți" morale, în societatea prezentă sau în perspectiva posterității. Alegînd, artistul își decide de fapt singur destinul propriei creații. Dacă-și va atașa întreaga activitate de etica clasei în ascensiune, poate fi sigur că alegerea lui va fi fertilă creației sale și favorabilă viitorului ei.

„In fiecare epocă istorică există astfel o etică inferioară și o etică superioară; aceasta din urmă reprezintă tocmai aspectul etic al acelei epoce spre progres, spre lumină. De această ideologie, de această activitate și luptă, de această etică superioară a epocei tale leagă-ți activitatea ta și conduita ta morală, pătrunde-te de cele mai înalte idealuri ale vremei tale și atunci ești sigur că vei merge pe drumul cel adevărat, pe drumul cel drept (...) Pentru epoca în care trăim, această activitate și luptă și idealurile ei înalte și etica ei superioară se rezumă în cuvîntul socialism" (Studii critice, ed. Horia Bratu vol. I. p. 416).

Cuvîntul fusese rostit așadar. Cheia problemei o oferise încă din 1844 Marx în Manuscrisele sale economice-filozofice, socotind umanismul socialist drept „adevărata soluționare a conflictului dintre existență și esență, dintre obiectivizare și autoafirmare". Era nevoie așadar de soluționarea, în primul rînd, a antagonismului individ-societate, pe care n-o putea aduce decît proletariatul revoluționar, prin etica sa umanistă, prin zdrobirea efectivă a vechii orînduiri. Trebuia, pentru scriitor, să se rezolve dezacordul dintre mesajul major al artei sale și societatea incapabilă să-l înțeleagă sau să-l accepte, fiindcă, în ultimă instanță acel mesaj îi era potrivnic și contribuia la subminarea temeliilor ei: trebuia, pentru scriitor, să intervină istoricește acea forță socială care avea tot interesul ca arta să dezvăluie realitatea, nu s-o falsifice și s-o eludeze; trebuia pentru ca scriitorul să fie readus în comunitatea socială, ca să devină popular (în sensul leninist al termenului) să se clădească o nouă orînduire, superioară. Și pentru rezolvarea vechii dileme a „judecății posterității și a contemporanilor" era — cum spune Lenin la moartea lui Tolstoi — „necesară o răsturnare socialistă".

Vom căuta să dezbatem această problemă într-un articol viitor.

Mircea Zaciu

Nu vede mai departe de lungul nasului

Ku Kri Niksi

Cismarul războiului rece

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Nomenclatură

ORIZONTAL: 1. — Mi-e sete! — Plural columbian. 2. — Ostrogotă în turn. 3. — Dispută între critici. 4. — Instrument ancestral, adjuvant gastronomic. — De la suprafață te duce la fund. 5. — Tango. — S-a vărsat lanolina... 6. — Sari înapoi. — Nod pe șine. 7. — Vultur de șindrilă. 8. — Șoptea în gura mare. — Horațiu i-a cîntat pluralul. 9. — Transformat în mai multe. — Așa-i, a intrat la apă... 10. — Meștere în încurcături. — Oraș mare...

VERTICAL: 1. — Insulă cehoviană. — Iar te miri? 2. — Pescar sau vînător. — Restul de cafea din tipografie. 3. — Zîncă cu arnici. 4. — ...Bala. — Profesor de dansuri biblice. 5 — Nu se face la calitate. — Dușmanul declarat al lui Bruto. 6. — Unul care refuză sanatorizarea. 7. — Prozator în uniformă. — E un cuțăr cu antichități. 8. — Nume cu rezonanță Eusebio-camiliariană. — Prepoziție pe limbă moartă. 9 — Udrea obez. — Oraș german. 10. — Careu bîlbîit. — Incălțată pe movilă...

RADU BOUREANU

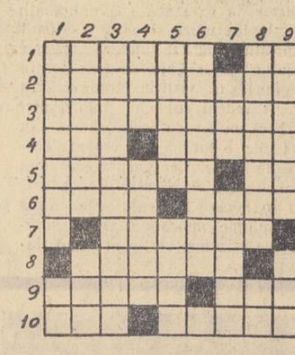

Poeților, care discută steril despre poezie

Eu le citesc și le ascult,
Dar unde-i opera cea nouă?
Găina care cîntă mult
Nu face ouă.

TUDOR MAINESCU

O POVESTE (TARDIVĂ) DE ANUL NOU

CRONICA SPORTIVĂ

Iată-ne așadar în anul olimpic mult așteptatul, pasionantul, enigmaticul an olimpic 1960! Că e mult așteptat — inutil să mai demonstrez. Pasionant? Gîndiți-vă numai la preliminariile turneului de fotbal, care, vorba ceea, ne interesează direct și personal... Dar de ce „enigmatic" — vă veți întreba. Ei bine, fiindcă mi se pare mai ușor să ghicesc 12 soliști la pronosport sau timpul probabil cu ajutorul buletinului meteorologic, decît pe laureatul unei singure probe la Roma, în vara aceasta! Excepție — unica, poate — înălțimea femei, unde cîștigă absolut precis... Dar ăsta-i secretul meu; ia să vedem, îl mai bănuiește cineva?

Vreau să vă istorisesc pe scurt, neobișnuita întîlnire de care am avut parte în prima dimineață din 1960. Ce legătură există între anul olimpic și aventurile mele matinale? Aveți puțintică răbdare!

Era, după cum știți, o minunată zi de început de primăvară... Cel puțin la noi, la marginea Bucureștiului, puteam să jur că e 1 martie. Deabia așipisem în zori, după ultima țuică și tradiționala ciorbă de potroace, cînd un bubuit năprazinic pe acoperiș mă făcu să sar în picioare. Urcai în grabă scara de la pod, deschisei luminatorul și ieșii în patru labe pe țiglele cărămizii, mîngîiate de razele soarelui.

O privelițe destul de ciudată mi se înfățișă ochilor. La rădăcina hornului văzui un omuleț cu tichie stacojie, cu cisme de marochin ca vișina putredă și cu un caftan de modă veche cam ponosit pe la încheieturi, semn de prea lungă întrebuințare. Bătrînul era cocoțat pe un maldăr de obiecte foarte diverse, înghesuite claie peste grămadă într-o sanie cît toate zilele.

— Cine ești dumneata? îl întrebai, fără altă introducere.

— Sînt moș Gerilă — răspunse bătrînelul, mîngîindu-și liniștit barba zăpezie, în timp ce mă privea surizînd, cu ochișorii lui ca două boabe de cafea verde.

— Hm! — făcui eu, cam neîncrezător. După cîte știu, moș Gerilă și-a terminat serviciul astănoapte, la ceasurile 12; încît n-aș pricepe ce să caute ziua în amiaza mare pe acoperișurile oamenilor?

— Caut U.C.F.S.-ul, zise moșneguțul, și drept să-ți spun — m-am rătăcit; nu mai recunosc locurile, parcă am nimerit în alt oraș...

— Ei, tăicuțule, dacă o iei așa, îmi place! Chiar eu, bucureștean get-beget, de cînd cu construcțiile astea am și uitat unde-i U.C.F.S.-ul cum a uitat și U.C.F.S.-ul de mine... Dar, ia spune-mi, ce treabă ai cu dumnealor?

— Am adus niște daruri pentru „olimpicii" voștri; pentru cei care or să meargă, pentru cei care-i probabil să meargă și pentru cei care „s-ar putea" să meargă la Roma, peste cîteva luni...

— Foarte interesant, moșule dragă! Îți jur pe barba ta pufoasă că exact așa ceva îmi trebuie pentru cronica următoare la „Luceafărul"! Ia să vedem ce-ai matale pe-aici, prin sanie... Asta, parcă ar fi o bîrnă de gimnastică... Ei, comedie! Ce s-a întîmplat? Cine m-a înhățat de mîini? Moș Gerilă, sări și mă scapă!

Moșul făcu un semn cu o creangă de brad și încleștarea pieri ca prin farmec.

— Asta-i pentru totul feminin de gimnastică — zise moșul, zîmbind pe sub mustață. O bîrnă vrăjită, de pe care e imposibil să aluneci. Cu bîrna asta s-ar putea să ocupați chiar primul loc — nu-i așa? Iar aici, să nu te miri, aici am o poliță din vara trecută...

— O poliță? — strigai. Dar bine, ce-ar putea să facă un sportiv cu așa ceva?

— S-o plătească! răspunse bătrînul, despăturind tacticos o foaie de hîrtie cît un cearșaf. In mijloc scria, cu litere mari: Lucerna, 1959. Creditor: Jerzy Pietrzykowsky (Polonia). Debitor: Gheorghe Negrea (R.P.R.). Termenul scadenței: finala campionatului olimpic. Roma 1960.

— Aha, acum am înțeles! Să știi că ai avut o idee bună, moș Gerilă: Negrea al nostru e băiat cumsecade și-și plătește datoriile în mod cinstit. Dar cu bicicleta asta ciudată, ce-o mai fi? Văd că în loc de roți are două cadrane, ca de cronometru...

— ...Da — mă întrerupse bărbosul — și fiecare cadran are șaptezeci de despărțituri.

— Adică?

— Adică — un minut și zece zecimi. Nu înțelegi? E o bicicletă specială pentru Ion Ionită, pentru cursa de 1.000 metri cu start de pe loc. Pe bicicleta asta nu poate să alerge decît sub 1,10 — ceea ce îi asigură un loc — poate chiar primul — în finala concursului olimpic... Mai am și un bazin de 33,33 m. care se transformă automat într-unul de 50, iar performanțele în loc să scadă se îmbunătățesc. Darul ăsta îl duc lui Al. Popescu și Ingrid Wächter. Uite aici o minge fermecată, cu care echipa voastră de polo o să învingă Ungaria, U.R.S.S. și Iugoslavia în turneul final. Ce zici? Cam ce fel de medalii s-ar putea să obțineți cu rezultatele astea? Așa... Niște tuș pentru Cernea și Gh. Dumitru... două perechi de aripi pentru Vamoș...

— Două? De ce două?

— Păi — una pentru sprintul de la 800, și alta pentru ultimul tur la 1.500...

— Bine, moș Gerilă — toate bune și frumoase numai un lucru nu-l înțeleg în runtul capului: ce-i cu mecanismele astea care seamănă cu niște armuri medievale?

— Sssst! Incetișor, fiule! făcu moșneguțul ducînd degetul la buze și uitîndu-se circumspect împrejur. Asta-i o taină...

— Ei, așa! Ce fel de taină?

— Astea-s pentru lotul de fotbal: 11 perechi de picioare, cu totul și cu totul de oțel... Să dai în ele și cu toporul — nici nu le pasă!

Și cum continuam să mă uit nedumerit, cînd la el cînd la picioroangele de metal:

— Ai uitat că aveți un meci decisiv, la 1 Mai? M-am gîndit că s-ar putea să le prindă bine băieții sînt inimoși, hotărîți, știu și ceva fotbal... Dacă picioarele rezistă 90 de minute — cine știe, poate vă calificați pentru Roma!

N-am mai apucat să răspund. O pală de vînt trecu prin barba bătrînului făcînd să zornăie ciudat zurgălăul de aur de la tichie. In aceeași clipă, totul dispăru într-un vîrtej de aburi și nu mai auzii decît un ris subțirel, ca un clinchet de sanie depărtată. Sper că în ciuda dificultăților de orientare, moșul a ajuns în cele din urmă la destinație. Peste cîteva luni, o să aflăm și noi dacă „olimpicii" noștri au primit sau nu cadourile lui moș Gerilă pe 1960.

Cronicar

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11,51,54, 11,38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

1964 Bibl

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

Din sumar:

Tineri poeți din țările balcanice și ale Mării Adriatice.

Literatura română în școală. — Pagină scrisă de profesori.

Prezentăm „Revista Artei" — Grecia.

PERPESSICIUS: Mențiuni critice.

Oltenia literară. — Pagină scrisă de scriitori din regiunea Craiova.

Dintre sute de catarge...

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 3 (38) • 1 februarie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

TIBERIU KRAUSZ: Tineretul construiește

Sus drapelele!

de TUDOR ARGHEZI

Pe hartă, Europa mare, Europa noastră, fixată de natură pe axa planetară, își desfășoară viața fragmentat, însă armonic, în jurul cîtorva pivoturi interioare cu proprii puteri centrifuge. Balcanii au personalitatea lor deosebită, o Europă mai mică.

Primul nostru ministru Chivu Stoica propusese o întîlnire la masa rotundă a primilor miniștri din țările balcanice. Frumoasa și înțeleapta idee nu s-a realizat încă; dar trebuie să salutăm cu entuziasm tineretul din aceste țări, hotărît să-și strîngă mîinile prietenește.

La Balcani se adaugă regiunea Adriatică: alături de bulgari, iugoslavi, greci și romîni, vin, la chemarea îmbrățișerii, Italia și Albania.

Să ne ridicăm drapelele, care pînă acum purcedeau în fruntea oștirilor, la război, să le ridicăm sus, cu inima și conștiința, și să le plecăm dinaintea unui tineret care intrînd pînă acum cel dintîi în foc, la trîmbița morții, sînt cei dintîi să pornească marea solie a Păcii.

CĂTRE STELELE FRUMOASE

de RADU BOUREANU

Transcriind din memorie mai mult ecoul versurilor poetului flamand Charles van Lerberghe, în traducția lui Perpessicius, pornesc de la sensul tristei neîmpliniri pe care o deplîngea poetul flamand: „...Va fi tîrziu cînd vîntul mi-o risipi departe, nervi, inimă și oase, eu n-am s-ajung să umblu prin stelele frumoase"...

Sensul poetic al versurilor cîntărețului flamand cuprindeau, sau poate tindeau să cuprindă felurite previziuni, pipăite timid de antenele sensibile ale poetului care se zbătea încă în abstract și dezorientată tristețe.

Trecut de cinci decenii vremea ne desparte de epoca și sufletele fără ideal și orizont social ale contemporanilor lui van Lerberghe. Iată, aripile omenirii se deschid, se încearcă pentru zborul către stelele frumoase. Am mîngîiat obrazul palid al lunii, pe care poeții l-au atins de veacuri, doar cu armoniile palinodiilor lor hiperbolice.

Am lăsat în lună primul jalon al vestirii viitoarelor contacte și al proiectelor transformării ei viitoare. Am prins pe peliculă imaginile visate, chipul nevăzut al astrului selenar; am schimbat formule de basm în ecuații matematice, în legi fizice împlinite, experimentate.

Basmul spunea: ...„și au zburat ca vîntul și ca gîndul"... Dacă precum spun savanții se va atinge o viteză de treizeci și nouă kilometri pe secundă, distanța Pămînt-Marte va fi învinsă în o sută cincizeci de zile. „Stelele frumoase" se apropie tot mai mult de intențiile noastre, atrase parcă de magnetul geniului omenesc.

Grădinile planetei Venus ne fac semn, ne cheamă de la milioane de verste depărtare nălucind paleta lor autumnală. Clorofila florei de pe Venus lasă loc gamei cromatice de galben, portocaliu, roșu... Misteriosul Marte va fi dezbrăcat într-un timp nu foarte lung de negurile tainelor sale... Schița fenomenului icaric, din timpi mitologici, se va traduce, pe scară evolutivă venind, în fenomen diurn al vremilor revolute. Omul va face salturi prin spațiile interplanetare. Această senzație am încercat-o, poate mulți au încercat-o, vizionînd filmul minunat al lui Gopo. Mărunta creatură umană, evoluînd prin spații, sărind din astru în astru, populînd pămînturile viitoare din eter cu floarea roșie, cu germenul lumei ideale a comunismului în lumile și planetele din Cosmos.

Ceea ce părea fantastic se colorează cu viață. Ideile omului prind viață, navighează pe linia realității. Marile visuri ale omenirii se împlinesc pe rînd. Împlinindu-se, harta nu se restrînge, ci își extinde laturile. Comunismul este în mars. Unda păcii își întinde cerneala albastră — și nu tîrziu, foarte curînd, sigur, fiind voința intensă a omenirii, va acoperi cu nuanța ei de azur toate petele întunecate sau însîngerate ale existenței de pe planetă.

O puternică maree sufletească ne ridică spre soare, spre optimism. Omul simte „sculate aripi de cocor"... cum spune stihul arghezian. Dar e un viitor cocor al uriașelor spații, un erou al marilor îndrăzneli...

Sînt însă stavili care s-au dovedit a fi depășite. Din această pricină își simte omul crescîndu-i la umeri aripi de cocor.

A fost întîi o mare aripă care a mișcat lumea; aripa Marii Revoluții din Octombrie a imprimat o largă mișcare celor care o visau, care o simțeau. Apoi etapele au fost străbătute. Obstacolele au fost depășite, doborîte. Dacă somnul rațiunii burgheze a născut monștrii, ideologia comunistă și lupta clasei muncitoare a născut omul, — oamenii. Omul, oamenii comuniști dau omului acestor timpuri, în general, siguranța, făcîndu-l să privească cu optimism vremea în devenire.

Pentru cea mai mare parte a omenirii negurile unui Ev Mediu nu mai sînt cu putință. Întîrzie în aceste neguri numai comentatorii de ură și umbră asasină. Conștiința omenirii s-a luminat și tinde către tot mai multă lumină. Ea vede lumina, din care paralele geografice, din ce climat ideologic și etic izbucnește, răspîndindu-se nu numai asupra pămîntului, ci tinzînd către străbaterea spațiilor cerești, spre alte pămînturi.

Omul Marii Revoluții a înfrînt toate greutățile, urmînd o linie etică superioară care a creat tipul social al omului comunist. Învingînd aceste greutăți, întărit de învățătura marxist-leninistă, omul revoluției, omul nou, comunist, a ajuns în stăpînirea unor arme unelte, care l-au ajutat să străbată cu o viteză neobișnuită distanțele istorice.

Iată-l azi în fruntea marșului omenirii către pace, către progres social și tehnic, în fruntea acțiunii științifice de cucerire a spațiilor interplanetare, a planetelor înseși.

Pentru o parte a lumii burgheze, succesivele victorii științifice în domeniul balisticei interplanetare, a sputnicilor, a rachetelor din ce în ce mai grele, sînt, cu fiecare etapă, prilej de întunecate, mereu mai grele perspective. În același timp își face drum către înțelegerea omului simplu, a omului din toate categoriile sociale și de toate credințele, reflexul gesturilor constructive pe care poporul, guvernul sovietic, le fac spre întîmpinarea și soluționarea problemelor dezarmării generale și a păcii.

Aceste reale contribuții pentru pace, sînt germenii izvorului, a fluidului de optimism care începe să scalde planeta. Prinzînd imaginea lunii, oamenii de știință din patria socialistă au botezat cu denumiri de poem presupusele mări ale melancoliului astru: ...„Marea furtunilor", „Marea negurilor", „Marea liniștii", „Marea fecundității"...

Pe rînd, toate aceste formule, imagini poetice, transplantate în nomenclaturile simbolice pe lună, trebuie să-și întoarcă ecoul și să statorniceacă pe planeta noastră liniștea, fecunditatea, să înlăture negurile și furtunile.

Recenta lansare a rachetei balistice în Pacific, constituie unul din uluitoarele fenomene în scară.

Noua acțiune științifică sovietică și cele ce vor urma, vor dărui iar Oceanului Pacific sensul simbolic al numelui care trebuie să-l definească.

Noi nu mai redităm în amănunte tehnice procesul științific și tehnic al acțiunii lansării rachetei balistice care învinge uriașele distanțe și crește totodată capitolul cercetărilor varii în sprijinul cuceririi Cosmosului și al viitorului astronauticii.

Vrem doar să subliniem epocala importanță a tot ce înfăptuiește pentru Om, pentru viață, geniul din această parte a lumii, geniul științei, al poporului sovietic, pentru știința mondială, pentru existența popoarelor.

Descinsă dintr-un basm spăimos de milenii, omenirea intră în marele basm al realităților constructive, revelatoare.

Aceste realități vor fi altele decît tindeau și se căsnesc să le înfăptuiască clicile interesate din țările capitaliste, care-și ascund chipurile contorsionate de ură, ale unor întîrziați urmași ai legendarului Cain, după măștile și obrazele de carton ale unor improvizați mentori ai vieții.

Făt-Frumos a descins, a descălecat de pe armăsarul înaripat din basme, Galben de Soare, și lăsîndu-l la stănoaga legendelor colorate didactic, urcă în ipotezele eroice ale navelor cosmice, pentru care minți geniale și generoase subscriu trudindu-se să le transforme în apropiate realități.

„Stelele frumoase" se apropie de noi. Steaua noastră, Pămîntul, prin lupta oamenilor către idealul comun: Pacea — va deveni steaua cea mai frumoasă.

La început de epocă

de I. AGÎRBICEANU

Cu adîncă emoție mă gîndesc la întîlnirea tineretului din țările balcanice, și din zona Mării Adriatice, pe pămîntul Romîniei, pentru a-și afirma încă odată voința și hotărîrea de a apăra pacea, alăturea de tineretul nostru.

Loc mai chemat pentru o asemenea întîlnire nici nu putea fi.

Acest tineret e însuflețit de un singur ideal arzător, care cu strălucirea lui acoperă orice altă preocupare: să apere pacea și în Balcani și în lumea întreagă, să ajute la împunerea ei de către cele mai nobile forțe ale umanității.

Tineretul ce se întîlnește în Romînia a intrat în epoca cea mai deschisă lumii și omenirii, a cărei lozincă este să creeze tot mai multe bunuri materiale și spirituale și să nu mai distrugă nimic din ele pentru a se putea împărtăși tot mai mulți oameni, frați buni ai noștri, din orice țară și din orice neam.

În această epocă țara noastră a intrat în mod special și prin propunerea de colaborare între toate țările balcanice, făcută nu de mult, în mod oficial, și primită cu simpatie.

Iar azi țările balcanice sînt chemate să asigure o zonă a păcii și tineretul lor se întrunește la noi în slujba aceluiași ideal.

Dar generația dintre războiul balcanic și ziua de azi a avut și alte motive care să-i dea altă mentalitate, decît cele impuse prin evoluția firească a spiritului omului spre desăvîrșire: cele două războaie mondiale.

Acum o jumătate de veac, armele de luptă erau încă într-un stadiu de copilărie, față de armamentul celor două războaie mondiale și mai ales față de cele create azi pentru distrugere. Atunci un „cîmp de luptă" era încă ceea ce-l arăta numele. Era îngrozitor și acela!

Tînăr încă, în vremea războiului din peninsulă, mi l-am închipuit și l-am descris în primul meu articol intitulat Pace, publicat nu mai știu în ce revistă a vremii și adunat mai tîrziu, în 1921, în volumul Ceasuri de seară.

Mentalitatea omului a trebuit să fie schimbată și prin ororile celor două deslănțuiri nebunești a „furiei teutonice" și prin grozava perspectivă a unui viitor război atomic.

...Da! Popoarele sînt toate setoase de pace și tineretul lor, care știe ce l-ar aștepta pe el mai întîi, e mai setos ca oricine.

Azi toată lumea știe, crede și simte că războaiele sînt cea mai cruntă nenorocire a omenirii; că omul nu-și mai poate permite să distrugă cu o mînă ceea ce a creat cu amîndouă; că știința și tehnica nu pot, fiindcă ar fi o crimă în veci neispășită, să fie puse în slujba distrugerii de vieți omenești.

Și de aceea toată lumea vrea azi pace, strigă după pace, și va striga pînă ce vor asurzi în palatele lor cei cari mai încearcă să pregătească războaie, sau mai exact, să-și crească veniturile și capitalul...

Anul în care am intrat va trebui să fie începutul politic mondial al statornicirii păcii.

Sînt atîtea premize de bun augur, cu începutul vizitelor între cei mari, prin drumul deschis de premierul Uniunii Sovietice în America; cu epocala propunere de dezarmare totală și generală făcută la O.N.U. de una din cele mai mari puteri din lume; cu viitoarea întîlnire la nivel înalt din mai; cu ultima constatare a președintelui Statelor Unite, făcută la prezentarea bugetului pe 1960, că prin înarmări s-a ajuns la o tensiune ce nu mai poate fi ținută prin toate acestea și mai ales prin exemplul strălucit pe care Uniunea Sovietică îl dă lumii întregi prin noua reducere a forțelor armate, în dorința păcii generale, încît omenirea a început să răsufle mai ușurată.

Și nu e puțin lucru nici atît. Căci a trăi subt veșnica teroare a unui eventual cataclism, nu numai că-l degradează pe om, aducîndu-l la stadiul primitivului care se ascundea de fulger și de trăznet, ci îl și împiedică să-și dezvolte facultățile spirituale. Frica, spaima continuă, timpește pe om, îi alungă strălucirea inteligenții din ochi, și-i umple cu o licoare sură, bolnăvicioasă.

Lupta împotriva acestor degradări poate că o simte mai intensiv și mai necesar tineretul tuturor popoarelor, din toate țările, pentru că tineretul trăiește mai din plin toate idealurile înalte ale umanității.

Și această latură a luptei pentru pace a determinat întîlnirea din Romînia a tineretului din țările balcanice și din bazinul Adriaticei.

Știm cu toții că între țări și popoare sînt și se vor mai putea ivi dispute și neînțelegeri. Dar toți sîntem convinși că toate se pot lămuri, se pot aplana, se pot pune la punct, prin tratative directe între cei interesați. Ființa rațională, care este omul, trebuie să-și ducă lupta vieții și să-și apere interesele cu ajutorul minții, nu cu pumnul, armat sau nearmat. Altfel, natura care a înzestrat pe vultur cu ghiare și cioc de fier, pe leu cu colți de sfîșiat și pe oricare ființă vietuitoare cu mijlocul ei de apărare și de hrană, l-ar fi înzestrat și pe om cu armă naturală, nu l-ar fi slobozit gol în lume.

Adevărul acesta îl cunosc oamenii de totdeauna, totuși răfuiala între popoare și țări s-a rezolvat pînă acum prin războaie, nu pe calea rațională a tratativelor. Și-mi pare că numai azi s-a ajuns la recunoașterea generală a necesității tratativelor și poate că nu de bunăvoia tuturor.

★

Tineretul ce se întîlnește în țara noastră pentru a proclama și a cere o pace statornică e în notă justă și stringentă a epocii celei noi în care a intrat omenirea.

A nu muri de pomană

de GEO BOGZA

Nu e de loc rău, ci e foarte bine că tineri din țările balcanice și adriatice se întîlnesc zilele acestea la București spre a se cunoaște și a lega prietenie. Nu e deloc rău, ci e foarte bine că bulgari, italieni, albanezi, iugoslavi, greci, ciprioți și romîni, vor sta față în față și își vor strînge mîinile. Nu e de loc rău, ci e foarte bine dacă tineri de neamuri atît de diferite, reprezentînd tradiții și culturi atît de diferite, dar trăind în aceeași parte a lumii, își vor da seama de unitatea intereselor lor.

Dar ce interes comun poate avea un băiat din Baia Mare și altul din Salonic, o fată din Sofia și alta din Palermo? Ce interes comun pot avea tineri care învață să prindă chefali pe Marea de Marmara cu cei care urmează chimia industrială la Universitatea din Belgrad? Ce interes comun pot avea fetele care culeg portocale în livezile de pe țărmurile Adriaticei și se duc duminica la liturghie, cu acelea care torc firele sintetice în uzina de la Săvinești și nu cred că trebuie să se spovedească atunci cînd le place ochii cuiva?

După părerea mea, interesul lor comun este să nu moară — și mai ales să nu moară de pomană.

Părinții și bunicii tinerilor care se întîlnesc la București au dovedit că, la nevoie, știu să moară, și atîția dintre ei au murit pentru libertate. Popoarele din partea aceasta a lumii sînt popoare viteze și veacuri de-a rîndul și-au vărsat sîngele pentru independența țării lor. Cînd au fost născocite săbiile ele și-au procurat săbii, și cînd au fost născocite armele de foc și-au însușit armele de foc. Atîția dintre strămoșii noștri au pierit de săbii și de arme de foc, dar oricît de groaznică ar fi moartea lor, nu se poate spune că au murit de pomană. Balcanii, Carpații și Apeniții apar în ochii noștri și mai frumoși, pentru că sînt stropiți cu sînge de eroi.

Dar acum timpul săbiilor și al armelor de foc a trecut. Și a venit timpul bombelor atomice și al proiectilelor teleghidate.

Acestea nu mai aduc în istorie sînge de eroi și nici un fel de sînge, ci numai flăcări uriașe și uriașe mormane de scrum.

A muri cu arma în mînă pentru o cauză dreaptă, poate fi cel mai frumos scop al vieții. Dar a fi carbonizat, într-o singură clipă, împreună cu încă o sută de mii de oameni, înseamnă nu numai a avea o moarte oribilă, ci mult mai rău: a muri de pomană. Nici Alpii, nici Carpații, nici Balcanii nu se pot aștepta de la un viitor război, la vreo picătură de sînge de erou, ci numai la un veșmînt de cenușă radioactivă care le va otrăvi izvoarele și usca pădurile, lăsîndu-i sinistri și jalnici.

De aceea nu e rău, ci e cît se poate de bine că fiii și nepoții unor viteji luptători pentru libertate, unor eroici apărători ai patriei lor, se întîlnesc astăzi spre a-și da seama că în zilele noastre adevăratul eroism este să lupți împotriva proiectilelor teleghidate, că adevăratul patriotism este să-ți aperi patria de primejdia războiului atomic.

DEMOSTENE BOȚEZ

Contingentul nou al Păcii

Participanților la Întîlnirea tinerilor și studenților din Balcani și regiunea Adriaticei, ce va avea loc la București.

Din munții suri ai rusticei Albanii,
De unde-i liber azi poporu-ntreg, —
Viteaz ca altă dată Scander-Beg, —
Nepoții celui ce-a invins dușmanii,
Vor cobori prin înepi cu promoroace
Și Dunărea vor trece-o pin-la noi
Să facă azi războiului război,
Să se înscrie-n oastea pentru pace.

Din Rila, din Rodopi și din Balcani,
Din văgăuni adînci și de pe piscuri,
Pe unde azi se-nalță obeliscuri,
Sfîntind morminte vechi de partizani,
Ca Botev, pe potecile umblate,
Studenți bulgari aceleași drum vor face,
Să-și apere cămin și libertate,
În lupta laolaltă pentru pace.

De pe pămîntul anticei Elade, —
Din țara lui Homer și Praxitele,
Și-a versului bătrînei Iliade, —
Cu mări albastre, țărmuri în dantele,
Vor debarca la Tomis din corăbii
Și vor călca pămînturile dace,
Soli tineri, fără arc și fără săbii,
Din noua oaste greacă pentru pace.

Din Roma și-a Veneției lagună
Și luciul Adriaticei albastre, —
Drum fără pulbere, argintat de lună,
Spre solul depărtat al țării noastre,
Pe vadul lui Traian de-odinioară,
Pe vechea cale vor veni încoace
Studenți italieni, la noi în țară,
Din marea expediție de pace.

Din țara Iugoslaviei vecine,
În care Dunărea îi scaldă-n cale
Bogatele cîmpii voivodine,
Și la Cazane spumegă-n zăbale,
Feciori cu chip frumos ca scos din ramă,
Ai partizanilor de eri nepoți,
Ne vor veni, cu tinerii de-o seamă
Să fie-n lupta pentru pace, toți.

Pe toți i-așteaptă, ca pe niște frați
Ai noștri tineri, într-un gînd cu ei...
Se-nalță, alb, un stol de porumbei
De la Olimp și pînă în Carpați.

O seamă de cuvinte

Cezar Drăgoi:

LUNA DIN CĂLIMARĂ

Adunînd între coperţile recentului său volum versurile cuprinse în citeva cărţi pentru cei mici publicate de el în ultimii ani, Cezar Drăgoi prezintă o retrospectivă aproape completă a activităţii unui poet care, cu puţine excepţii, s-a dedicat creaţiei pentru copii.

Ceea ce atrage de la bun început luarea-aminte în cartea lui Cezar Drăgoi e stăruinţa cu care versul scoate în relief cîteva principii de bază ale educaţiei patriotice a copiilor de vîrstă şcolară. Respingînd emfaza, el încearcă să tălmăcească aceste principii într-un limbaj accesibil cititorilor săi. Poetul foloseşte scurte povestiri, de cele mai multe ori hazlii, populate de fauna personificată din formele clasice ale basmului. Fantasticul poeziilor lui Cezar Drăgoi e aproape întotdeauna un pretext pentru introducerea elementului real. Plopul şi mărul **„somnoros"** discută despre acţiunea pionierilor care adună spice pe miriştе. Iepurele şchiop ce **„se zorea la tîrguit morcovi dulci dintr-o grădină"** vestеşte apropierea batozei. Salcîmul de sub fereastră duce o discuţie întreagă cu o fetiţă, trezind-o în dimineaţa celei dintîi zile de şcoală.

Sub acest raport Cezar Drăgoi continuă într-un registru diferit unele trăsături ale liricii lui Topîrceanu din **Balade vesele şi triste**, de influenţa căreia s-ar părea că nu a rămas străin. **(O poveste cam ciudată).** Din păcate, ideea care susţine versurile acestei poezii e departe de a fi profundă, de a aduce elemente educative cu o valoare oarecare. De altminteri, se observă că ori de cîte ori Cezar Drăgoi abdică de la principiul rolului educativ al versurilor sale, acestea dau o impresie de facil şi superficial.

Poetul nu utilizează numai povestirea directă, ci şi alegoria. Nu ne referim la alegoria simplă, imediat accesibilă, ca în **Vicleniile piticului din vatră**, în care personajul dă titlul micului ciclu, simbolizează flacăra, într-o compoziţie al cărei rost e de-a atrage atenţia cititorilor asupra primejdiei jocului cu focul. Cezar Drăgoi apelează şi la procedee mai complexe cum ar fi cele din **Ţara lui Făt-Frumos**, sau, mai ales din **Povestea Bradului**. In cea dintîi, încercînd (aşa cum declară el însuşi) o renovare a simbolurilor consacrate, el reconstituie cîteva pagini din istoria eroică a poporului nostru care, neajutorat de nici o intervenţie supranaturală, ucide zmeul, stăpîn pe moşii şi pe conace. Finalul poemului nu e lipsit de grandoare: **„Toate plugurile ară / ară ţara Făt Frumos / şi va creşte pentru ţară / spic ca vrabia de gros"**. Dacă aici simbolul ni se pare mai lesne de înţeles, în **Povestea bradului**, unde alegoria e mai subtilă, avem impresie că micii cititori se vor opri mai mult asupra povestirii propriuzise, de altminteri foarte antrenantă, fără să izbutească să-i descifreze sensul. Nobila dorinţă a bradului care, cu orice preţ, vrea să devină util oamenilor e înregistrată, credem, doar ca un simplu resort al acţiunii.

Nu ne putem însă, declara de acord cu rezervele lui D. Cesereanu (**Tribuna** din 14. I 1960), formulate pe un ton prea acid faţă de substanţa propriuzisă a observaţiilor. **„Decalajul dintre gradul de înţelegere a copilului şi forma inaccesibilă în care i se povesteşte"** nu constituie în nici un caz caracteristica esenţială a volumului. Sprijinite pe cîteva exemple răzlеţe luate dintr-o singură poezie, concluziile criticului clujean nu pot rămîne convingătoare. In măsura în care majoritatea pieselor incluse în volumul în discuţie mărturisesc tocmai efortul educativ, de accesibilitate pe care am încercat să-l semnalăm mai sus. De altminteri, însuşi D. Cesereanu remarcă (mărturisim, spre surprinderea noastră) într-o altă piesă **Povestea bradului** (ale cărei simboluri el le socoteşte explicate dinainte), că **„autorul utilizează fapte concrete, fără văluri"**. In acelaşi timp, ni se pare că a-l confrunta sistematic pe un poet tînăr, cum e Cezar Drăgoi, cu un maestru incontestabil al genului Tudor Arghezi, în cazul de faţă, nu este o procedare relevantă. Operînd cu asemenea mijloace, ar fi greu de găsit în întreaga literatură pentru copii o singură piesă care să reziste unei atare comparaţii.

Cezar Drăgoi foloseşte motivele poveştii populare şi în unele poezii ca **Buciumul haiducului**, în care modelităţile baladei sînt înlocuite cu acelea ale anecdotei de mai mare amploare. Umorul sănătos nu-l împiedecă să confere versurilor, mai ales în final, un înţeles mai adînc, amintind cîntecele haiduceşti, protestatare şi sarcastice în acelaşi timp.

Cîntînd patria, trecutul ei eroic, chipul străluciitor al Republicii noastre, Cezar Drăgoi a compus cîteva poezii izbutite atît sub aspectul ideilor puse în valoare cît şi sub cel al realizării artistice: **Balada cu Horia**, de un cramatism dens, **Balada cu Bucur Ciobanul şi prea-frumoasa Dîmboviţa**, în care revine asupra legendei întemeierii Bucureştiului, transformînd-o într-o poveste cu reale virtuţi poetice. Ciclul **Stema Republicii** explică în modalitate lirică, simbolul stemei ţării. Spicele, munţii, brazii, sonda, steaua roşie, sînt cîntate în versuri care confirmă că adevărata literatură pentru copii poate comunica şi cititorilor mai vîrstnici autenticul fior poetic.

Primejdia care, credem noi, îl pîndeşte pe Cezar Drăgoi e cea pe care am semnalat-o mai sus: facilitatea. Datorită ei, ideea unor poezii ca **Macii roşii**, sau **O poveste cam ciudată**, nu e suficient fructificată. Poeziile trădează încă pe alocuri urmele grabei. Rime ca încolo-colo; portiţa-fetiţa, scăunele-nepoţele, versuri întregi inexpresive **(Foarte bine — căci e pline / ce culegeţi voi copii)** prozaisme ca acelea din **Cum am ospătat la moş Nichifor...**, de pildă, păstrează amprenta acestei grabe de neiertat.

In ansamblu, însă, prin scopul educativ propus (şi realizat în mare măsură), prin însuşirile sale literare, volumul lui Cezar Drăgoi rămîne un bun exemplu de străduinţe conştientă a unui poet dornic de a dărui celor mici o poezie adevărată. Şi, recitind volumul, se pierde o bună parte din regretul de a nu-l vedea mai des semnînd poezii destinate şi celor care au depăşit vîrsta cravatei roşii.

DAN GRIGORESCU

Ion Băieşu:

CEI DIN URMĂ

Ion Băieşu a învăţat la şcoala reportajului respectul pentru concizіune. Povestirea **Cei din urmă**, păstrînd încă numeroase urme de reportaj, vădeşte preocuparea autorului pentru exprimarea simplă, directă a faptelor. Despre ce este vorba în povestirea **Cei din urmă?** Intr-o comună au mai rămas neînscrişi în gospodăria colectivă doar 12 ţărani individuali. După multe ezitări şi ei se declară de acord să intre în colectivă. Iată însă că la un moment dat, un incident în aparenţă destul de mărunt, este exploatat de chiaburii şi de clevetitorii din sat, luînd proporţiile unei real pericol pentru climatul ideologic pe care se străduie să-l creeze comuniştii din sat; (cei ce urmau să se înscrie în gospodărie, cad sub influenţa chiaburilor şi ezită sau nu vor să se mai înscrie). Incidentul care provoacă această confuzie este banal: cearta dintre preşedintele statului şi un gospodar **„cam cărpănos şi scandalagiu"**. Faptul face ocolul satului iar chiaburii răstălmăcesc faptele răspîndind zvonul că preşedintele bate oamenii ca să-i determine să intre în colectivă. Instructorul raional Mitroi se găseşte la începutul povestirii într-un impas, neaflînd încă nici o soluţie pentru rezolvarea conflictului, de care vor profita duşmanii. Mitroi încearcă să vorbească cu preşedintele, dar se ceartă cu el, şi, în disperare de cauză, cere ajutorul raionului. Cu acest moment se deschide povestirea **Cei din urmă**.

Ion Băieşu nu este la prima sa povestire şi mi se pare nici la primul volum. In povestirile sau schiţele publicate în **Luceafărul** sau în **Scînteia tineretului** a dovedit profunzime în tratarea temelor propuse. Sub acest aspect povestirea **Cei din urmă**, deşi conţine multe elemente valoroase şi edificatoare pentru talentul scriitorului, suferă totuşi de o insuficientă aprofundare a materialului faptic, altfel deosebit de interesant. Conflictul povestirii rămîne anunţat în liniile lui generale — pentru că zbuciumul interior al lui Mitroi, nu este urmărit suficient de adînc.

De pildă, unui tînăr gazetar cam pripit în generalizări, care trece prin sat, Mitroi îi răspunde printr-o afirmaţie, în loc să caute a-i da o lecţie bine meritată: **„Bineînţeles că mai avem şi greutăţi. Cînd nu te gîndeşti apare un zvon, o calomnie. Mai sînt şi duşmani şi cîrcotaşi. Comuna asta a fost considerată de fapt ca cea mai grea din raion. Mai sînt şi duşmani şi cîrcotaşi"**. —

Totuşi, Băieşu dovedeşte în aceeaşi nuvelă că ştie să sugereze prin imagini semnificative adevărul vieţii. Ne referim de exemplu la reconstituirea biografiei instructorului raional Mitroi, sau la scena dintre Mitroi şi chiaburul Paicu, venit să-l momească pe instructor. Mitroi bănuieşte că cel ce trage foloase de pe urma incidentului nefericit dintre Pîrloagă şi preşedintele sfatului este Paicu şi bănuiala se transformă în certitudine cînd acest personaj, foarte reuşit, al povestirii vine la Mitroi şi încearcă să-l corupă. Chiaburul îi promite lui Mitroi că va aduce cu el în gospodărie încă şase familii din cei rămaşi neînscrişi. Jocul lui Paicu este îndrăzneţ. El vrea să pară un om animat de cele mai bune intenţii faţă de colectivă. E suficient de inteligent ca să nu facă propuneri făţişe (mă primiţi — vă aduc în schimb încă şase cereri!) — ci lasă să se subînţeleagă faptul. Cu o degajare demnă de invidiat el vorbeşte despre colectivizare ca de o problemă care-l interesează în aceeaşi măsură ca şi pe Mitroi. Pronunţă degajat **„noi"**, **„problemele noastre"**, **„comuna noastră"**, etc., are iniţiativă: **„Hai să nu ardem gazul de pomană, şi să ne apucăm de treabă". „Uite, eu de-o pildă, m-am hotărît că nu vreau să mai aştept după fiecare"**. Paicu oferă şi cere în schimb, aşa după cum a fost învăţat o viaţă întreagă. Totuşi, o face cu dibăcie, insinuînd doar, mimînd limbajul şi comportamentul comuniştilor. Personajul aminteşte cumva de Berijan din romanul **Bărăgan**. Dar pe cît vreme Berijan încrezează la adăpostul unor acte false, Paicu pozează în om cinstit, care nu are nimic de ascuns, care crede că şi-a ispăşit pedeapsa pentru vechile păcate. Băieşu dovedeşte aici reale însuşiri de portretist. Păcat că aceste însuşiri nu sînt puse în valoare şi în cazul altor personaje, ce rămîn însumări ale unor trăsături de caracter abia enunţate. Din cauza aceasta povestirea are mai mult aspectul unui reportaj în care faptele în sine interesează dar adevărurile de viaţă nu sînt transfigurate artistic.

E. TUDOR

Andi Andrieş:

URCUŞ

Andi Andrieş aduce în volumul Urcuş, *editat de Comitetul Executiv al Sfatului Popular al regiunii Iaşi, un număr însemnat de poezii, axate pe teme actuale. Titlul defineşte de altfel crezul poetic şi cetăţenesc al lui Andi Andrieş. Ideea mersului înainte, a urcuşului, ideea comunismului învingător, este susţinută de la un capăt la altul al plachetei. Inegale ca realizare, aceste poezii reuşesc să transmită totuşi mesajul într-un limbaj poetic simplu, viguros, autentic. Acolo unde autorul evită gesturile grandilocvente, pe de o parte, şi anecdotica simplistă, prozaică, pe de altă parte, simţi izbucnind poezia. Lui Andi Andrieş i se potriveşte simplitatea, vocea reţinută, gravă, versul de sinteză, cuprinzător.*

Poezii cum sînt: Lozinci, Demonstraţie, Destinul, De sus, Monumentul, *edificatoare în acest sens, ar putea fi citate în întregime pentru ideea poetică, pentru ponderea, pentru tonul lor, pentru imaginile concentrate ce le conţin.* Demonstraţie *reuşeşte să transmită în două strofe, numai, sentimentul contopirii individului cu mulţimea, cu sufletul, cu mersul ei înainte. E poate cea mai matură, ca realizare, dintre cele peste 40 de poezii ale plachetei.* „Merg în coloana noastră, hotărît, / iar eul meu încet-încet dispare. / Mă simt imens, deşi nu sînt decît / o moleculă-n trupu-acesta mare. / Aud cum bate inima mulţimii / prin inima-mi ce-şi dăruie zvicnirea. / Simţind pe creştet sufluI înălţimii, / mă contopesc treptat cu nemurirea."

Versuri ca acelea din poezia Lozincă („Prindeau în inimi ca sămînţa-n lut, / Zburau ca nişte steaguri de pe buze. / In anii grei lozincile-au ştiut / s-adune, să aprindă, să acuze"), *sau din* Destinul, *ori versuri risipite în multe alte poezii, conturează un profil poetic interesant, original.*

Ar fi bine dacă Andi Andrieş ar urmări poezia nu numai în monumente, în coloane impresionante, în unele teme mari, căutate patetic. Stilul devine supărător în poezii ca: In noaptea aceea, Spiritul modern, Coloană de 23 August *şi altele. Aci abundă epitete prea la îndemîna vorbirii obişnuite: bun, mare, drag, tare, cinstit, entuziast, măreţ etc. Versurile se mentîn la treapta prozaicului, intervin neglijenţe de versificaţie, hiaturi nefericite:* „inima-ţi a cui e", „oamenii s-au bucurat ca de-o naştere"; *stîngăcii de felul* „ca cioplit în zări c-o daltă" *şi altele. Adesea în unele poezii în care abundă subiectul şi poantele ştiute* (Cînd văd atîtea-n ţara mea, Elena, Moment), *se strecoară imagini proaspete, ale faptului real obişnuit, cuprinzînd mult mai mult decît imaginile mari prin ele însele. Dintr-o poezie cuminte cum este* Cartea, *zvîcneşte o imagine caldă, frumoasă:* „Acolo, între file foşnitoare, / atîţia oameni cunoscu-încît / de i-ar poftі la prînz pe fiecare / s-ar umple casa lui numaidecît"

Poeziile de la început reuşesc mai mult să contureze simbolul plachetei, să ilustreze valoarea ei şi să ne vorbească despre talentul autorului.

Cartea de debut a lui Andi Andrieş este interesantă prin accentele de poezie autentică, dovedind că dincolo de stîngăcіile care se mai ivesc, dincolo de şabloane şi inegalităţi, avem de-a face cu un poet adevărat, preocupat de problemele majore ale epocii noastre.

FLORENŢA ALBU

ANONIMUL BRÎNCOVENESC

Unii istorici literari burghezi obişnuiau, adeseori, să facă diferite comparaţii între cronicarii moldoveni şi munteni, subliniind, invariabil, superioritatea celor dintîi. Printre altele, dominantă era încercarea de a demonstra o aşa numită obiectivitate — *quasi inexistentă — a cronicarilor moldoveni faţă de cei munteni. Că există deosebiri şi încă însemnate, nimeni nu se îndoieşte. Ele se referă, în cea mai mare parte, la modalitatea — să spunem literară — de prezentare a faptelor. In timp ce Grigore Ureche, Miron Costin şi Ion Neculce sînt talentaţi povestitori, precursori într-un fel sau altul, ai lui Creangă şi Sadoveanu, muntenii sînt înzestraţi polemişti, minuind pamfletul cu dexteritate, prefigurînd în paginile lor verva de care vor da dovadă mai tîrziu N. D. Cocea sau Tudor Arghezi. Desconsiderarea pe nedrept a cronicarilor munteni a făcut ca, înainte de 23 august 1944, opera lor să fie tipărită extrem de rar. In aceşti 15 ani, care s-au scurs de la eliberarea ţării noastre de sub jugul fascist, vălul prejudecăţilor şi erezіilor, care acoperea nejustificat opere extrem de interesante, a căzut. Cronicarii munteni au fost studiaţi cu atenţie, stabilindu-se drepturile şi valoarea lor atît în cadrul istoriei propriu zise, cît şi în acel al istoriei literare. Cronicile muntenеşti, alături de cele moldoveneşti, au început să vadă lumina tiparului în ediţii cu seriozitate îngrijite şi adnotate. Recent, în* Editura ştiinţifică *a apărut* Istoria Ţării Româneşti de la octombrie 1688 pînă la martie 1717, *ediţie întocmită de regretatul Constantin Grecescu şi prefaţată de Dan Simonescu. Lucrarea, alcătuită cu pricepere este rodul unei migăloase cercetări de mai mulţi ani a lui Constantin Grecescu, care a izbutit să stabilească textul cel mai bun şi complet.*

In introducerea succintă a lui Constantin Grecescu, printre altele, este dezbătută mult discutata problemă a paternităţii acestei cronici, pe care unii, mai înainte, o atribuiau, se pare pe nedrept, lui Radu Popescu.

In prefaţa semnată de Dan Simonescu se subliniază, pe bună dreptate, că această cronică „ocupă un loc foarte important în dezvoltarea istoriografiei române medievale, pentru că are însuşiri, am putea spune, unice, atît prin conţinutul şi tendinţele ei ideologice, cît şi prin cele mai potrivite mijloace literar-artistice care exprimă acest interesant conţinut".

Intr-adevăr, un scurt citat este edificator pentru realul talent de scriitor al cronicarului anonim, care ştie, printre altele, să minuiască cu pricepere şi eleganţă dialogul. Iată de pildă scena judecării lui Staico de către Constantin Brîncoveanu:

„Incepuse Constantin Vodă să zică: N-aş fi gîndit Staico să văz una ca aceasta, zău n-aş fi gîndit în vieaţa mea. Cela ce într-atîta vreme, printr-atîtea locuri şi cu atîtea fealiuri de umblete astăzi să te văz aşa dinaintea mea într-acestaş chip, zău, n-aş fi gîndit.

Staico răspunse: Greşit sînt mării tale, doamne. D-zeu m-au dat în mîna mării tale; mila mării tale încă este mai mare decît greşala mea. Zise domnul Predii din Prooroci şi celorlalţi ca de acestea. Să mai zică ei ceva nimică, n-au mai zis fără decît: greşiţi sîntem doamne, greşiţi şi ce va fi mila mării tale.

Zise domnul: Armaş, ia pă dumnealor de-i du în puşcărie, unde ş-au gătit, că noi avem altă treabă, să bem, astăzi".

Prin cursivitatea povestirii, prin momentele dramatice, care reconstituie culoarea epocii, moravurile şi oamenii Cronica anonimă *despre Brîncoveanu este o veritabilă naraţiune literară.*

MITU GROSU

„Cercetări filozofice"

Menită să fie un forum al gîndirii noastre filozofice noi, militante, marxist-leniniste, revista Cercetări filozofice **îşi îmbogăţeşte cu fiecare număr profilul, angajînd, la un nivel superior, discuţii dintre cele mai variate fie asupra problemelor pe care le naşte practica construirii socialismului în patria noastră, fie asupra ultimelor date ale ştiinţelor contemporane, probleme de istoria filozofiei şi culturii, de estetică, etc. Lucrul acesta îl ilustrează în mod deosebit ultimul număr al revistei din al cărei sumar reţinem articolele: M. Cerna** (Rolul factorului subiectiv în rezolvarea contradicţiilor neantagoniste ale perioadei de trecere); **V. P. Certkov (U.R.S.S.)** (Despre metoda universală de cercetare şi metodele ştiinţelor particulare); **Dan Bădărău,** (Critica unor concepţii idealiste despre structurile logice); **E. Gulian** (Critica fideismului în biologia contemporană); **Al. Posescu şi Oct. Cheţan** (Subiectivism şi misticism în filozofia burgheză din Romînia între cele două războaie mondiale); **L. Mureşanu** (Influenţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie asupra culturii democrate din ţara noastră) **şi altele. Analiza întreprinsă de M. Cerna, în jurul acţiunii factorului subiectiv în rezolvarea contradicţiilor neantagoniste ale perioadei de trecere, subliniază din capul locului ideea că odată cu studierea dialecticii obiective a procesului construirii socialismului e necesar să se ştie cum, prin ce mijloace şi în ce condiţii, poate şi trebuie să acţioneze factorul subiectiv, astfel încît să amplifice forţa stimulativă a mişcării contradicţiilor sociale şi să înlăture efectele negative care pot apare pe parcurs.**

In condiţiile perioadei de trecere, în faţa acestui proces complex, partidul, politica sa — element principal, hotărîtor al factorului subiectiv — sezisează contradicţiile, natura lor, elaborează un ansamblu de măsuri menite să asigure reglementarea conştientă a evoluţiei acestor contradicţii şi soluţionarea lor în cadrul construirii socialismului, desfăşoară o largă activitate pentru crearea unei conştiinţe socialiste a maselor, pentru a le organiza în vederea realizării măsurilor luate pentru a rezolva contradicţiile în momentul cel mai potrivit.

Extrem de concis, articolul lui V. P. Certkov aduce contribuţii de real interes în problema, mereu prezentă, a raportului dintre „metoda universală de cercetare şi metodele ştiinţelor particulare" respectiv dintre filozofie şi celelalte ştiinţe, accentuînd asupra necesităţii găsirii unei forme de colaborare concrete între filozofi şi cercetătorii altor ştiinţe, colaborare pe baza căreia să se creeze manuale de materialism dialectic pentru toate domeniile cunoaşterii.

Comunicarea Luciei Mureşanu „Influenţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie asupra culturii democrate din ţara noastră (1917 — 1921) **surprinde unele aspecte mai puţin discutate pînă acum în presa noastră, ca de pildă influenţa exercitată uneori indirect de ideile Revoluţiei asupra unora dintre intelectualii de valoare, progresişti din acea epocă, — dar se resimte de lipsa unui spirit sintetic, asociativ, autoarea expediind datele într-o manieră inventaristică, seacă.**

Fără să fie un studiu exhaustiv, articolul „Subiectivism şi misticism în filozofia burgheză din Romînia între cele două războaie mondiale" **semnat de Al. Posescu şi Oct. Cheţan, are înainte de toate meritul de a pătrunde într-o zonă considerată labirintică pînă nu demult, greu abordabilă, şi de a descifra din punctul de vedere al ştiinţei marxiste, ştiinţifice, substratul filozofic reacţionar, nociv, anti-uman şi anti-patriotic, al gîndirii burgheze din epoca menţionată. Bine documentat, combativ, articolul demască două dintre cele mai radicale manifestări ale filozofiei burgheze de la noi, subiectivismul şi misticismul, ipostaze în fond ale uneia şi aceleiaşi ideologii burgheze de coloratură fascistă. Născute pe fundalul epocii în care forţele reacţiunii declanşează atacul împotriva avîntului revoluţionar crescînd al maselor populare, în perioada în care Partidul Comunist este trecut în ilegalitate, în perioada în care burghezia crează tot felul de organizaţii fasciste diversioniste opuse clasei muncitoare, aceste forme idealiste devin principalele suporturi ale ideologiei fasciste din Romînia. Sensibilă faţă de cele mai reacţionare variante ale idealismului apusean, filozofia burgheză de la noi îşi caută o matcă proprie direct în fascism, inventînd „trăirismul", „misticismul ortodox", şi altele: „O deosebită atenţie este acordată idealismului subiectiv, folosit drept punte pentru părăsirea realului şi trecerea în domeniile sumbre şi nocive ale misticismului".**

Renunţînd la raţiune, la cunoaşterea adevărului obiectiv, profeţii valahi ai trăirismului, Nae Ionescu, Nichifor Crainic şi alţii, transformînd filozofia într-o chestiune strict subiectivă, personală, proclamau domnia instinctului, a iraţionalului, a cinismului, şi a minciunii, justificînd şi deschizînd drum legionarismului.

Sfîşiind vălurile metaforice care ascund esenţa reacţionară a trăirismului, autorii articolului arată că afirmarea acestuia nu s-a limitat la o simplă şi eteratа expunere de principii, cu aer savant şi esoteric, ci dimpotrivă, reprezentanţii lui au desfăşurat cea mai odioasă campanie de răspîndire a acestei ideologii iraţionaliste, de falsificare a adevărului istoriei, de întunecare a conştiinţei şi de stăvilire a ideologiei proletariatului în masele largi muncitoare, de falsificare a marilor valori ale culturii noastre clasice (la care se descopereau ad-hoc „tendinţe" **trăiriste), de asediere a gîndirii raţionaliste, pozitive, realiste, care se naşte la noi.**

Mistică, fideistă, gîndirea filozofică a lui Lucian Blaga cu toată rezerva formală faţă de creştinism pe care îl consideră o formă de „cultură minoră", trăgîndu-şi rădăcinile gnoseologice în bună măsură ca şi trăiriştii din aceiaşi mistici (Kirkegaard, Berdiaeff, etc.) practic sapă albia aceleiaşi filozofii reacţionare.

Fără să se simtă nevoia elucidării în amănunt, în cadrul limitat al articolului, pe probleme sau categorii de probleme, a filozofiei lui Blaga — unul din pilonii principali ai misticismului — nu era lipsit de interes dacă după unele generalităţi asupra filozofiei sale, analiza să fi mers mai la obiect şi să dezvăluie esenţa mistică a acesteia, substratul mistic şi agnostic al celor aşazise „moduri de cunoaştere" (concretă, înţelegătoare, mitică şi ocultă). Era iarăşi necesar să se ia poziţie faţă de teoriile lui L. Blaga din domeniul „filozofiei culturii" (matricea stilistică, spaţiul mioritic) teorii acreditate larg de către intelectualitatea burgheză, şi care alimentau în fond aceeaşi mistică gîndirist-legionară. Nu ieşea din obiectul articolului semnalarea fie numai în treacăt a „continuităţii" cu tezele gîndiriste pe care o are filozofia transfugilor de tip Cioran, filozofie care indiferent de metamorfozele sale, indiferent de filtrul existenţialist prin care îşi trece sintaxa, rămîne exponentul aceleiaşi ideologii plină de ură neputincioasă faţă de popor, faţă de forţa lui spirituală descătuşată, faţă de libertatea lui.

Partea cea mai substanţială a articolului urmăreşte atitudinea militantă intransigentă de pe poziţii marxiste, a Partidului Comunist, care a demascat prin rezoluţii şi hotăriri, pericolul ce îl reprezenta pentru clasa muncitoare aceste curente. Prevenind tineretul asupra consecinţelor nefaste pe care putea să le aibă ideologia fascistă asupra lui, prevenind marea masă a intelectualităţii poporului nostru asupra esenţei otrăvitoare a propagandei fasciste, documentele de partid, publicaţiile ilegale ale P.C.R. ca şi revistele editate sub îndrumarea partidului demască particularităţile fascismului romîn, rădăcinile sale de clasă, tendinţele sale criminale şi reacţionare. Articolul urmăreşte reacţia sănătoasă a unor reviste ca Era nouă **sau** Korunk **în care se denunţă caracterul diversionist al trăirismului şi misticismului, funcţia lor socială reacţionară, raporturile lor ideologice cu fascismul. In sensul acesta nu trebuia neglijat nici aportul artei şi literaturii noastre realiste care, pe o arie destul de largă, începînd cu creatori educaţi direct de partid ca Sahia şi pînă la prozatori, poeţi sau artişti ca N. D. Cocea, T. Arghezi, N. Tonitza, D. Corbea, Zaharia Stancu, M. Beniuc, M. R. Paraschivescu şi alţii care au sprijinit frontul democratic de rezistenţă activă împotriva fascizării culturii noastre.**

Din restul sumarului mai reţinem discuţia Cu privire la teoria şi practica periodizării (I. Banu) şi notele Un studiu critic asupra estetismului burghez din Romînia (M. Ciurdariu) şi Pe marginea lucrării — Contemporanul şi vremea lui (Oct. Cheţan), manifestîndu-ne însă dorinţa ca revista în viitor să cuprindă articole de estetică, generalizări mai ample asupra artei şi literaturii noastre, articole care să îmbogăţească profilul său.

Vasile Nicolescu

Despre unele probleme ale literaturii ştiinţifico-fantastice

In nr. 23 (34) din 1 decembrie 1959 al revistei Luceafărul **a fost publicată o notă, semnată Lector, în care se afirmă că romanul lui Horia Matei** Pasărea de piatră, **apărut în colecţia** Povestiri ştiinţifico-fantastice, **ar fi o „adaptare penibilă" după** Insula Epyornis **de H. G. Wells.**

Pentru a confrunta cele două lucrări, ne-am procurat o traducere în limba germană a povestirii lui Wells.

Insula Epyornis este o schiţă de 19 pagini. In ea e vorba despre amintirile unui aventurier care dă peste ouăle unei păsări pe care Wells o presupunea dispărută de cîteva sute de ani. Dintr-un ou de epyornis, care clocise din pricina căldurii, jese un pui. Omul şi pasărea trăiesc timp de doi ani pe acel atol, pînă cînd epyornisul devine agresiv iar omul îl ucide.

Comparînd cele două subiecte, **miile de cititori care cunosc romanul lui Horia Matei pot constata uşor în ce măsură ele se aseamănă, sau mai precis în ce măsură ele nu se aseamănă.**

In ceea ce ne priveşte, noi considerăm că acţiunea lucrării lui H. Matei (acest roman se întinde pe aproape 200 de pagini) n-are nici o legătură cu subiectul schiţei lui Wells. In romanul publicat de noi, e vorba despre peripeţiile a doi studenţi romîni în ştiinţe naturale, care ajutaţi de profesorii lor şi de mai mulţi pescari, reuşesc să descopere impresiunea unei păsări jurasice pe o placă de calcar, adică ceea ce paleontologii numesc o impresiune-lito, o fosilizare prin încrustare calcaroasă. Această pasăre nu poate învia sub ochii eroilor romanului, pentru motivul foarte simplu că a murit în urmă cu... un milion de ani, iar genul ştiinţifico-fantastic are şi el anumite limite. E drept că în final, pentru a da acţiunii fiorul fantasticului, autorul îşi lasă eroii să descopere nişte ouă ciudate, din care însă apare doar un pui de... şopîrlă.

Nota amintită mai susţine că, în colecţia noastră, „imitaţiile se ţin, din păcate, lanţ". De bună seamă că asemenea afirmaţii neilustrate prin exemple şi neînsoţite prin argumente, de o cît de sumară analiză critică, vin în totală contradicţie cu numeroasele scrisori primite de redacţia noastră din partea cititorilor.

Nota publicată de Luceafărul **cere însă un răspuns mai aprofundat.**

Mai întîi să clarificăm problema temei. In cazul nostru, despre păsări jurasice şi traisice, ca şi despre alte animale de mult dispărute n-a scris numai Wells, ci şi Jules Verne, Conan-Doyle, Obruşcev, Efremov şi mulţi alţii.

Fiecare a tratat tema în stilul său propriu, redînd alte aspecte ale vieţii, exprimînd artisticeşte alte probleme ştiinţifice. Aşadar e greşit să se considere că ideea ar aparţine unuia dintre ei, ceilalţi fiind simpli „adaptatori". De altfel, acest lucru e valabil pentru toate genurile literare.

Şi aici am ajuns la o importantă problemă legată de literatura noastră ştiinţifico-fantastică. Care este valoarea lucrărilor apărute pînă acum? Intr-o cronică recentă din Viaţa Romînească **mai multe lucrări originale tipărite în colecţia noastră au fost analizate şi au fost apreciate favorabil. Desigur că aceasta nu înseamnă că tot ce am publicat noi este ireproşabil, ci doar că, în ciuda faptului că scriitorii noştri n-au decît o experienţă de 5—6 ani în acest domeniu, ei depun evidente străduinţi în admirabila operă de întemeiere a unei literaturi originale de anticipaţie. Efortul lor nu e mic. Acest dificil gen literar pretinde o documentare serioasă, ale cărei roade sînt verificate cu severitate de referenţi cu autoritate în respectivele discipline ştiinţifice abordate. De asemeni, în vederea desăvîrşirii artistice a lucrărilor, redacţia noastră, prin criticile şi sugestiile ei, îndeamnă pe autori să muncească în mod conştiincios, să-şi creeze în aşa fel personajele încît acestea să nu fie simple figuri din cărţile de fizică, ci adevăraţi eroi pasionaţi de ştiinţă, de lupta pentru adevăr şi comunism. De un mare ajutor ne sînt operele scriitorilor sovietici, din care publicăm atît pentru desfătarea şi educarea tinerilor cititori, cît şi pentru „instruirea pe viu" a scriitorilor noştri. Nu mai puţin importantă este discutarea teoretică şi concretă a problemelor legate de genul ştiinţifico-fantastic. In Uniunea Sovietică asemenea dezbateri sînt purtate cu insuflеţire şi ele ar trebui să-şi găsească locul şi în revistele noastre. Un temeinic şi substanţial început l-a făcut de altfel articolul publicat în** Lupta de clasă **din octombrie 1959, un adevărat studiu care a îmbrăţişat o mare arie a literaturii pentru copii şi tineret.**

Tot în vederea îmbunătăţirii calitative a lucrărilor publicate de noi, am prilejuit colaborările oamenilor de ştiinţă cu scriitorii.

Credem însă că mijlocul cel mai sigur prin care literatura noastră de anticipaţie îşi va ridica nivelul artistic rămîne totuşi exemplul scriitorilor noştri încercaţi. Şi este semnificativ faptul că majoritatea acelora

PAVLIN NAZARIE

AFIŞ

cărora ne-am adresat ne-au primit invitaţia cu vădită căldură. Astfel, pînă acum redacţia colecţiei are lucrări pe şantier sau proiecte de lucrări ale mai multor scriitori cu experienţă, iar cu alţii poartă discuţii preliminarii. Printre aceştia putem pomeni de tovarăşii Eusebiu Camilar, Demostene Botez, Dan Deşliu, Mihu Dragomir, Vladimir Colin, Oscar Lemnaru, Tiberiu Vornic, Victor Bîrlădeanu, Radu Tudoran, Eduard Jurist, Ion Hobana, H. Rohan şi mulţi alţii, a căror promisiune o avem dar a căror colaborare este mai puţin sigură.

Cu o deosebită satisfacţie ar fi primită de asemeni colaborarea unor cunoscuţi savanţi care ar socoti — ca Ivan Antonovici Efremov — că ştiinţa cea mai înaltă poate fi împăcată cu literatura de valoare.

Redacţia Colecţiei „POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE"

★

Intr-adevăr, afirmaţia în privinţa „adaptării" nu este justificată în cazul de faţă. Există, în povestirea tov. H. Matei, unele asemănări cu subiectul schiţei lui Wells, precum există, însă, şi dezvoltarea unui subiect propriu, ceea ce face ca Pasărea de piatră să nu aibă nimic comun cu o „adaptare penibilă", aşa cum s-a afirmat în nota apărută în coloanele noastre. De asemeni, afirmaţiile privind calitatea literară a lucrării nu pot fi admise — chiar dacă ar fi juste — nefiind însoţite de o necesară analiză. Literatura originală ştiinţifico- fantastică, urmărită cu interes de un mare număr de cititori tineri, se cere a fi discutată cu mai multă atenţie, ceea ce promitem să şi facem în coloanele revistei noastre.

L.

RECTIFICARE

Titlul tabletei maestrului Tudor Arghezi din numărul I al revistei noastre se va citi Urare la luceafăr *în loc de* Urare de luceafăr.

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru al Comitetului de direcţie); **Dan DEŞLIU** (membru în Comitetul de direcţie); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcţie); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihaj NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcţie).

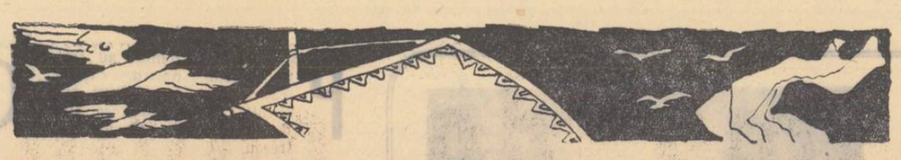

VOM SCRIE PE UȘILE CASELOR:

THEODOR STILIANU
Cipru

O, fraţii mei căzuţi...

O, fraţii mei căzuţi la posturile voastre.
Fericit cel ce se poate numi fratele vostru.

O, voi care-aţi simţit preţul jertfei,
sensul necesităţii,
voi toţi care v-aţi spus :

O femeie, un prieten
pot să aştepte.
Chiar o iubire poate s-aştepte.
Dar pămîntul acesta robit,
nu poate să aştepte,
şi laba greoaie a cuceritorului
ne striveşte piepturile.

O, voi copii ai ţării voastre albă ca varul
sau roşie ca argila,
voi, mlădiţe de leandru trandafiriu,
am plîns peste mormintele voastre, o, fraţii mei,
am plîns în fiecare oră şi-n fiecare clipă,
am plîns în zori şi am plîns în amurg,
cînd în cer se spărgea o grămadă de nori
ca nişte ghemuri de lînă îngălbenită –
am plîns, şi lacrimile mele-au căzut pe pămînt
ca boabele seminţelor de salcîm.
Ce putere scuturase arborele sufletului meu ?
Poate bătaia aripilor voastre
sau zborul vostru mă atinsese plutind...
Dar lacrimile, totuşi, nu erau un bocet,
ci o mîndrie.
Şi mi-am simţit plăminii lărgindu-se asemeni unor
aripi imense.
Fiindcă un astru care se-naltă trăgînd în urmă dîra
lui de foc
nicicînd nu se pierde,
ci umple universul cu stele noi.

Şi cine oare-a putut să închidă
ca turma de oi, într-un ţarc ?
Cine-a putut să înlănţuie vîntul
sau să înfăşure soarele-n sîrmă ghimpată ?

Chiar stîncile marine,
aceşti bureţi pietrificaţi,
într-o zi vor muri.
Ele se vor sfărîma ca nişte dinţi cariaţi.
fiindcă-au stat împotriva valurilor.

Valurile nu obosesc niciodată.
Ele atacă şi se retrag,
apoi atacă din nou
ca nişte berbeci minioşi
cu coarnele niciodată tocite.

şi vom slăvi primăvara şi viaţa
cu chemarea de-a pururi curată :
NICIODATĂ RĂZBOI...
NICIODATĂ !

(Din volumul „Caietul ascuns")

În romînește de TAȘCU GHEORGHIU

BIAGGIA MARNITTI
Italia

Roma

Primăvară,
adu-mi iară
oraşul cuprins de lumină de seară,
cafenelele lui umbrite de fum,
ceaţa dimineţilor lui.
Oraş al meu pe fluviul verde
eşti ca o dragoste ce-şi pierde
aducerile-aminte-ale poveştii ;
eşti o scrisoare ce mă tem
că va fi rătăcită ;
eşti oamenii,
tu cercul vieţii,
fără de piine şi-adăpost.
Sînt proaspătă şi nepreväzătoare
nedîndu-mi seama că nu este cale-ntoarsă.
Destram intîi şi-ncep apoi să-mi ţes iar pînza.
O, poezie, dă-mi tu cîntecul,
dă-mi cîntecul în stare
să zgîrie puţin închisa crustă
a vieţii care ne sugrumă
orice căldură omenească ;
poezie,
iluminează mlaştinile noastre
prin care se aude jazzul morţii ;
prefă în scrum ipocrizia
căci bunătatea-i osteritâ.
Călăuzeşte-mi strigătul pe mare,
tu, poezie,
roşu pescăruş,
tu, undă coralină,
pînză tu
a navei mele albe.
poezie,
înaltă, pură flamură de pace.

În romînește de ROMULUS VULPESCU

HASAN IZETTIN DINAMO
Turcia

Cîntecul Păcii

Prea bine ştiu
că vei veni,
cum vin ostaşii vei veni,
luptînd,

ION BRAD

Mă uit în ochii copiilor...

Mă uit în ochii copiilor
Ca o salcie-n lac.
Şi taine adînci, cu pecetii de vraje,
Se răsfoiesc ca frunzele de nenufar
Pe faţa cărora, nu rar,
Nedescifrate inscripţii mai zac.
Mă uit în ochii copiilor...

Dorinţele vechi ale noastre, o mie,
Dădeau ca racu-napoi,
Şchiopătînd, înapoi...
Pe urmele lor, numai mil,
Numai mil şi dezamăgiri
Asemeni cu mătasea broaştei.
În locul cuvîntului copilărie,
Pe inimi ca pe frunzele de nenufar, subţiri,
Se caligrafia cuvîntul război.
Cuvîntul război şi dezamăgiri...

Mă uit în ochii copiilor
Ca o salcie-n lac.
Adîncul lor se dezgheaţă.
Taine cu pecetii de vraje
Fumegă, se desfac.
Gîndul nu mai dibuie –
Mînă bătrînă – prin ceaţă.

Mă uit în ochii copiilor...
Toate dorinţele vechi ale noastre
În dulbinele lor
Zvicnesc – păstrăvi de foc
În iezăre-adînci şi albastre.
Visurile, cîndva neträite,
Azi, păuni înfloraţi, toate dansează.
Luceafărul vremii le ţese plasă din fire de rază
Şi-i vîntură sus,
Pe-acoperişul lumii, ca pe propria casă,
Să spună cîntecul încă nespus.

Mă uit în ochii copiilor...
Şi nu pot să tac...
În oglinda apei, în oglinda cerului,
Mă uit în ochii copiilor
Ca o salcie-n lac...

CLARA CODRA
R. P. Albania

Florilor de primăvară

Presimţirea-apoteozei,
albe şi mărunte flori de şes,
mai frumoase ca mîndria rozei
din oraşele cu parc ales !

Primăvara vouă vă închină
frumuseţea păcii, albul sfînt.
Soarele înväluie-n lumină
primul alb floral de pe pămînt.

În romînește de VERONICA PORUMBACU

STERGHIU VALIULI
Grecia

Niciodată război...

Vom semăna în paharele obuzelor
busuioc şi garoafe
ca să ne scalde în mirezmele lor
cerurile noastre albastre
bolnave de spaima războiului.

NICIODATĂ RĂZBOI !
vom scrie pe uşile caselor,
pe arbori, pe străzi, pe vitrine,
pe hambare şi pe uzine
şi în inimile noastre.

Să nu mai fie tobe
– ele ne-aduc aminte de popoarele prinse
în capcana minciunilor,
nici goarne să nu mai fie
– ele ne-aduc aminte de spaime
şi bătălii, –
e timpul să le uităm pe vecie...

Mai uşor se leagănă pruncii adormind
în sfintele desmierdări ale mamei,
mai uşor se trezesc flăcăii primind
sărutul iubitei în zori
şi mai frumos munceşte bărbatul
în amplul acord al iubirii.

*

Vom aprinde focuri
să ardem vestmintele cetii,
să salvăm înghetatele visuri.
Vom aprinde focuri
ca să se încălzească morţii
şi să simtă că nu au pierit în zadar.

Vom semăna noapte şi zi
şi zi şi noapte vom clădi

NICIODATĂ RĂZBOI !

Desen de F. CALAFETEANU

o, pace, tu izbăvitoarea lumii,
statornică, de măreţie plină !
Şi vei zdrobi de ţărmuri navele războiului
ce vor părea atunci corăbii de hîrtie.

Cu flori de violete va părea că plouă
peste Paris, peste Berlin şi peste Londra,
cînd biruind vei trece tu.

Da, vei veni,
plutind ca un parfum de iasomie vei veni
pe străzile scăldate în lumini.
Da, vei veni, în Istanbul, în Delhi, în Nankin
şi Tokio
învestmîntînd pămîntul
în minunate straie de mătase
Şi vor rodi atunci
speranţele crescute-n oameni,
asemeni fericitelor grădini din Amasia.

Da, vei veni,
întruchipată-n cîntul izbucnit din milioane
de piepturi,
şi vei veni întruchipată-n mille de trenuri
ce vor aduce zahăr, unt şi pîine
pentru noi.
Precum oţelu-ţi sînt de tari picioarele,
slăvito,
şi vei veni,
strivind cu voinicestile picioare de oţel
hurulitoare tancuri
ca pe nişte cutii fragile de chibrituri.
Da, vei veni,
strivind pe ţărmul new-yorkez
grămezile de tunuri fabricate-n loc
de hrană.

În romînește de BEN CORLĂCIU

MIROSLAV SLAVKO MADJER
R. P. F. Iugoslavia

Zagreb

Oraşul odihneşte cu oaze de frunzare
cu munţi mişcaţi în valuri de piatră, prin prejur.
Clădirile au fruntea ciudat de lucitoare
iar parcurile-s pînze zvîcnite spre azur.
Ca nişte străji stau arbori la marginea de stradă
şi e bătrîn oraşul în tinereţea sa.
Peceţi de pace poartă istorica-i faţadă
bătute-n piatră grea.
Pulsaţii seculare în zid se-aud. Dar iată
pe-alături cu tramvaiul modern alunecam
privind uimit neonul cu zare tremurată,
vitrina cu reclame şi oleandri-n geam.

Prin gări e pusă lumea pe glume sau pe ceartă,
către aleea Zrinţev porneşte drumul grav.
Fîntîni. Şi monumente.
Palate mari de artă
Prin urbea lui Maximir
Şi a lui Tomislav.
Mîrtgor visează încă în marmur aspru slava
Împrejmuit de fabrici în zvon melodios.
Priveşte cum trec oameni
Spre Sava, spre Dubrava
Cum sîngele cetăţii vibrează sănătos.
Zagreb. Un nume care străluce din vechime.
Priviţi-l în lumina electrică-mbătat
De-a patriei croate lumină şi mărime
De sufletul slavonic cel paşnic şi bărbat.

El creşte-n zorii proprii cu ridicare lină
Şi-n arborele ţării e-un ramur de lumină.

În romînește de AL. ANDRIŢOIU

HRISTO BANKOVSKI
R. P. Bulgaria

Gînduri

O dată doar născutu-m-am pe lume,
Cu visele şi cu nădejdea mea...
O dată m-am născut şi vreau anume,
Din piscul de oţel, din piscul vremii,
Să rup destinului cea mai vînjoasă creangă...

Nu vreau să viţuiesc un veac,
Ci-o sută de cărări doar într-un an să bat,
Şi fericiri şi frămîntări şi bucurii o sută vreau...
Şi vreau să-mi fie dat
Ca mai tîrziu
În anii părului cărunt,
Să nu îmi legăn amintirea.
Memoriile să nu-mi scriu
Într-o odaie cu căldura încropită.

Ci să străbat cu paşii-mi de bărbat
Cărările pămîntului întreg,
Pupila mea să sfredelească
A stelelor pupilă-nflăcărată.
Cu lovitură loviturii să răspund ;
La fiecare clipă care trece,
La fiecare răsuflare ce-o aud,
Să-mi cînte inima de bucurie-aş vrea.
Acest pămînt şi lumea-aceasta îmi sînt dragi,
Şi le iubesc
Cu toate visele şi cu nădejdea mea.

În romînește de DAN GRIGORESCU

SINCLAIR Lewis

A murit în 1951, istovit fizicește, cu sufletul răvășit, adînc dezi. luzionat și desgustat de cele ce se petreceau în jurul său. Era, de cîțiva ani, neglijat de pontifii criticii oficiale și ieșise din curentul de notorietate al repetatelor sale succese de librărie. Se uitase chiar și faptul că fusese primul laureat al Premiului Nobel pentru literatură din Statele Unite.

In tradiția realismului critic ilustrat de Mark Twain, în spiritul scînteietoarei critici sociale pe care o încercase eseistul Mencken, opera lui Lewis este o imagine amplă și vie a Americii contemporane. Lau scăpat desigur o seamă de aspecte esențiale ale lumii înconjurătoare, din care cauză această imagine nu e lipsită de limite și contradicții. Critic acerb al capitalismului, Lewis n-a tras concluziile social-politice la care ajunsese Theodore Dreiser, cu o generație înaintea lui. Dar, în măsura în care denunță sărăcia morală a modului de viață american, opera lui păstrează o valoare documentară inegalabilă.

După o activitate nuvelistică mai puțin remarcată, debutase în 1920 cu un „best seller", romanul Main Street (Strada Mare). Cartea aducea dintr-o dată la lumină toate calitățile pe care avea să le confirme întreaga creație literară ulterioară a lui Lewis: o inteligență ascuțită și o curiozitate nesecată, un incomparabil spirit de observație și un sarcasm neiertător, o foarte stăpînită știință a compoziției și, în același timp, verva unui stil care a stîrnit hohotele milioanelor de lectori. „Aceasta este America — scria el în scurta introducere a romanului — un oraș de cîteva mii de locuitori, într-o regiune de cereale, de lăptării și de mici dumbrăvi. Orașul povestirii noastre se numește Gopher Prairie (statul Minnesota). Dar Strada lui mare este continuarea Străzilor Mari de pretutindeni. Povestirea ar fi asemănătoare în statele Ohio sau Montana, în Kansas, Kentucky sau Illinois... Strada Mare este apogeul civilizației. Pentru ca Fordul acesta să poată staționa în fața magazinului „Bon Ton", Hannibal a invadat Roma și Erasm a scris în chilile din Oxford. Ceea ce Ole Jenson, băcanul, îi spune lui Ezra Stowbody, bancherul, este legea cea nouă pentru Londra, Praga și insulele inutile de pe mare; ceea ce Ezra nu știe și nu aprobă, constituie o erezie, nu merită să fie cunoscut și e scelerat să iei în considerare"...

Main Street se prezenta deci, de la început, ca o caricatură pe scară continentală: era un atac nedeghizat împotriva provincialismului strîmt și a ignoranței, împotriva vulgarității ascunse în contul de „profit și pierdere" și a ipocriziei fardate cu bigotism. Interesant era că milioane de americani se recunoșteau în paginile cărții și că rîdeau nesupărați în fața oglinzii pe care le-o întindea Lewis. Doi ani mai tîrziu, concetățeni și mai numeroși își scoteau adînc pălăria în fața lui **Babbitt**, vechea lor cunoștință din orașul Zenith. Romancierul iconoclast reușise de astă dată o tipizare uluitoare: George F. Babbitt, zugrăvit cu acuitatea și simțul de amănunt intim al pictorilor flamanzi, devenise, prin preocupările și idealurile lui, prin timidele lui încercări de evadare, dar, mai ales, prin teama înfruntării conformismului social, chintesența americanului sută la sută. Simbol social, Babbitt s-a transformat în adjectiv sau adverb și a început să fie scris cu literă mică.

In aceeași lume, provincială nu numai geografic dar și ca mentalitate, funcționarul filistin din **Our Mr Wrenn** (D. Wrenn al nostru) se deștepta la aventura datorită cinematografului și lecturii. Hollywoodul și digest-ele îi ofereau o evadare ispititoare din cercul lui mărginit, pînă cînd o călătorie în Europa și cunoștința unei artiste îl fac să simtă pentru prima dată puternicul complex al inferiorității. Tot în Europa, milionarul american din **Sam Dodsworth** simte fructul tîrziu și dulce al unei alte culturi, iar singurătatea lui în fața lumii se conjugă dureros pentru el cu incapacitatea înțelegerii unor valori pentru care nu era făcut. Și este oare întîmplător că, în **Arrowsmith**, unul din eroii cei mai iubiți și care încarnează tragedia savantului într-o societate care comercializează știința, Max Gottlieb, este un european? Babbitt nu vedea cu ochi buni permanența reliefare a unor valori străine. Americanul integral rîde cînd se descoperă în paginile lui **New Yorker** dar începe să strîmbe din nas cînd este ironizat de **Simplizissimus**.

Sinclair Lewis, o bună bucată de vreme copil teribil și adulat, începuse însă a se interesa tot mai mult de noi domenii considerate spațiu rezervat. Într-o societate unde se afișează cultul femeii, i s-a putut trece cu vederea faptul că **Ann Vickers** invedera inferioritatea morală pe care capitalismul o rezervă sexului frumos, atunci cînd are curajul luptei cu prejudecățile. Dar, de la **Elmer Gantry** înainte, criticile celor lezați s-au făcut tot mai auzite. Romancierul atacase, nemilos ca deobicei, dedesubturile vieții religioase: puzderia haotică de credințe și secte, de superstiții și ignoranță care, la discreția unor șnapani de talia eroului principal, exploata profitabil buna credință și naivitatea maselor. S-au lansat de astă dată fulgere din amvon, după cum, în alte două ocazii vor fi lansate de la tribunele „Tammany Hall"-ului sau ale „Legiunii americane". In primul caz era vorba de revelatorul monolog **The Man who knew Coolidge** (Omul care l-a cunoscut pe Coolidge), indiscretă investigație a mobilului activității bosșilor politici. In al doilea caz era vorba de romanul-pamflet **It can't happen here** (Nu se poate întîmpla la noi), un strigăt de alarmă și un fel de „pe aici nu se trece" zvîrlit sfidător fascismului, care pe atunci (1937) avansa amenințător în Europa. „Pînă aici!" părea a i se spune, cu intenția vădită de a-l intimida și în credința că, în societatea capitalistă, scriitorului îi sînt rezervate numai problemele minore.

Fără să epuizeze sacul fără fund al realității înconjurătoare și, în ciuda propriei lucidități, refuzînd parcă să vadă singura soluție logică a racilelor semnalate, Sinclair Lewis a cuprins pe rînd în cîmpul viziunii sale pe americanul de rînd și pe savantul genial, pe funcționarul umil și pe marele milionar, femeia și dragostea, clericul și ziaristul, marionetа fascistă și gînditorul politic generos. Un sfert de secol de activitate literară, cunoașterea vieții și cutreierarea planetei i-au maturizat viziunea, concepția lui despre lume s-a întunecat, rîsul său, altădată voios, a devenit amar. Ultimele sale romane sînt rodul acestei experiențe dureroase. **Gideon Planish** dezvăluia culisele falsei democrații americane, în care minciuna și înșelăciunea fac casă bună cu negoțul principiilor politice. Lewis își arunca pentru prima oară privirile spre monopoluri și spre filantropia practicată ca **business** și diversiune socială. Inegalitatea rasială, poziția negrilor în societatea americană și fascizarea continuă a acesteia fac subiectul lui **Kingsblood royal** (Sînge regal). „**Vom merge mai departe!**" exclamă soția lui Kingsblood, atunci cînd, împreună cu soțul ei, pășesc pragul închisorii. Era poate un ultim apel, destul de străveziu, al lui Sinclair Lewis, pentru ca cititorii lui să depășească pozițiile pe care se oprise el însuși.

Cunoscînd puțin clasa muncitoare și idealurile ei, Lewis n-a văzut nici în 1937 și nici zece ani mai tîrziu care sînt adevărații dușmani ai fascismului. Această lipsă fundamentală l-a făcut să se înșele cînd a crezut că numai lupta cîtorva spirite luminate ar putea fi eficace în drumul spre progres. Poate că și convingerea treptată că se înșelase îl amărîse atît de mult ultimii ani. In tot cazul, în ciuda avertismentului său mai vechi, fascismul, înfrînt pe cîmpiile însîngerate și în orașele fumegînde ale bătrînului nostru continent, trecuse nestingherit oceanul și activa de zor în haine rasiste, polițiste, maccarthyste. Cînd a început vînătoarea comuniștilor și cînd atîtea suflete cinstite își înfundau cît mai adînc capul între umeri, ca să nu fie zărît de teleobiectivul F.B.I.-ului și ale Comisiei de cercetare a activităților antiamericane, moartea lui Lewis a fost un simplu fapt divers. I-a supraviețuit însă temeinic opera lui vastă și variată care, în afara lipsurilor și limitelor remarcate, constituie o frescă monumentală a vieții americane, în egală măsură o realizare de incontestabilă valoare artistică și un important document de istorie culturală.

M. Roșca

Camil Petrescu și dramaturgia originală

Puțini scriitori români au fost în secolul nostru, cărora teatrul (ca literatură și instituție) să le datoreze atît de mult ca lui Camil Petrescu.

Intr-o vreme în care teatrele particulare împrumutau repertoriul parizian alcătuit din piese ieftine, cu subiecte ametitoare, cînd erau declarate celebrități Bernstein sau Porto-Riche și cînd li se făcea glorie tuturor negustorilor de dialoguri, Camil Petrescu era unul dintre cei mai ardenți susținători ai marelui teatru realist, universal sau autohton. Atît de pretențios cu sine, este de nerecunoscut cît de înțelegător era pentru literatura dramatică a altora. Judecata sa critică este viguroasă, atentă, cumpănind bine valorile în cele mai multe cazuri; în același timp îl aflăm categoric în fața maculaturii „originale". Iată pentru ce concomitent cu opera sa dramatică preluată în tezaurul nostru cultural printr-o analiză științifică, interesează și activitatea de cronicar dramatic, mijlocul eficient de a sprijini și a încuraja teatrul românesc. Alături de Camil Petrescu dramaturgul, acțiunea de reconsiderare a trecutului literar în lumina esteticii marxist-leniniste, trebuie să valorifice critic și activitatea cronicarului dramatic care a îngrijit și a vegheat la procesul de promovare a unui teatru românesc realist. Cu atît mai mult cu cît îndeletnicirea de cronicar dramatic a fost în cîmpul activității sale intelectuale o preocupare majoră, de durată, prin care într-un fel scriitorul a demonstrat practic concepția sa despre rostul teatrului. După edițiile de **Teatru**, apărute în 1947 și 1957, cronicile dramatice rotunjesc imaginea omului de teatru Camil Petrescu, putîndu-i defini, în limitele ideologice ale vremii, cărora le-a rămas și el dator, adevăratul rol în dezvoltarea dramaturgiei noastre.

De la teatrul clasic românesc pe care odată cu deschiderea stagiunilor de toamnă și cu reluările, îl discută cu un interes constant pînă la piese insignifiante, Camil Petrescu a căutat să descopere în repertoriul național o operă de valoare și s-o impună opiniei publice, să dezvăluie meschinăriile care au dus la premiera unei piese slabe, demascînd cu curajul care îl caracterizează, falsitatea „celebrității" autorilor la modă în acel timp. Cînd teatrele bucureștene aleargă după ultimele „noutăți" lansate pe scenele teatrelor de bulevard occidentale, cînd ultima inepție de pe scena cutărui teatru parizian are premieră peste cîteva săptămîni la București și cînd cronica dramatică e în funcție de fluctuațiile casei de bilete, teatrul românesc are în Camil Petrescu un judecător necruțător al importului de marfă teatrală. Scriitorul se sprijină pe marile creații ale teatrului nostru de la Caragiale, Delavrancea, Davila pînă la autorii, tineri pe atunci, G.M. Zamfirescu, V.I. Popa.

Cu ocazia reprezentării **Scrisorii pierdute** într-un spectacol festiv pentru sărbătorirea marii artiste de comedie, Maria Ciucurescu, Camil Petrescu declara piesa o „**capodoperă**" a cărei viabilitate o demonstrează „**succesul de totdeauna. Mereu nouă, ca aurul scos din pămînt**".

Autorul are sentimentul că se află în fața unuia din rarii creatori de teatru: „**Replicile din Scrisoarea pierdută, toate parcă sînt cele mai extraordinare sinteze artistice dintre multele cîte s-au scris pentru teatru. Cele mai multe dintre ele sînt în același timp formule logice, stigmate caracteristice, expresii verificate și momente comice. Ni se reproșează adesea caracterul prea exigent al cronicilor noastre și cît pe nedrept. Dovadă greutatea cu care putem exprima toată admirația pentru opera lui Caragiale**". (**Argus** 1924, nr. 3253, p. 3). Caragiale, dimpreună cu Eminescu, intră în ordinea noastră morală intimă: „**A avea în casă poeziile lui Eminescu și a cunoaște reprezentarea comediilor lui Caragiale, este tot atît de obligatoriu ca a avea în casă un relativ confort**"...

Impotrivindu-se „**inovației**" în jocul de teatru tradițional, Camil Petrescu rămîne partizanul continuității marilor tradiții, atunci cînd ele sînt o realitate evidentă în teatru: „**Singura tradiție a teatrului românesc e tradiția jocului Caragiale**". A rupe cu tradiția și a încerca inovații capitale, înseamnă a pleca de la nimic, a distruge în permanență elementul organic pe care se grefează evoluția.

Caragiale și Davila sînt cititorii teatrului românesc și timpul le va da perspectiva valorii reale. „**Cînd vom privi (vorbim sub unghi național) înapoi după veacuri, așa cum privesc franțuzii spre veacul clasicismului lor, Caragiale și Davila vor apare — pentru noi — nu încape îndoială — ca Molière și Corneille pentru urmașii regelui Soare**".

Ceea ce trebuie reținut ca factor esențial în activitatea de cronicar dramatic a lui Camil Petrescu e orientarea permanentă spre marea creație realistă a teatrului românesc, pe care, cu o înaltă ținută patriotică a apărat-o de mistificările moderniste. Recomandarea pe care Camil Petrescu o făcea autorilor de teatru contemporani, și anume urmarea exemplului comediilor lui Caragiale, avea o semnificație adîncă, dezvăluind însăși opinia sa asupra dezvoltării dramaturgiei originale spre teatrul cu un profund conținut social. „**E o lecție de realism în arta actorului, cum puține s-au dat pînă acum**" (**Exemplul lui Caragiale. Contemp.** 1953, nr. 4, p. 3). Nu simpatia literară gratuită îl determină așadar pe Camil Petrescu să ia ca unitate de comparație pe autorul **Scrisorii pierdute**, ci regăsirea adevăratelor rosturi ale teatrului nostru în opera dramatică a acestuia, cel mai elocvent exemplu de atitudine critică din istoria dramaturgiei românești față de orînduirea burgheză.

După Caragiale, numele lui Davila și Delavrancea sînt amintite ca momente de seamă în trecutul teatral. In jurul acestui triunghi al creației dramatice trebuind să graviteze dramaturgia noastră originală. **Apus de soare**, „**capodoperă de măreție**" va trăi cît timp va exista o scenă de artă românească (deși are după ea „**o melodramă cu adevărat teatrală**"—**Viforul**), cu rolul principal impus pentru totdeauna de Nottara, fără de amintirea căruia interpretarea lui Ștefan e de neînchipuit. (**Universul** lit., an. XLIV, 1928, nr. 37, p.596-597)

Cum premiera a avut loc în timpul războiului, **Patima roșie** a lui Sorbul nu a fost văzută de Camil Petrescu cu distribuția celebră în frunte cu Brezeanu, ci în provincie, la Lugoj, scriitorul fiind în acea vreme profesor la Timișoara. Piesa „**e o capodoperă a literaturii noastre**", avînd în Șbilț (interpretat de Gh. Ciprian) un personaj „**de o complexitate și de o adîncime rară**". (**Banatul rom.**, an. I, 1919, nr. 49). **Coriolan Secundus „e D-ale carnavalului a lui Sorbul"**, cu „**aceeași putere de creație**" dar cu „**acelaș nivel scăzut ca intelectualitate**". Piesa va rămîne susținută de **Patima roșie**, care il va trece pe scriitor „**în galeria scriitorilor clasici**" (**Argus**, an. XIX, nr. 4664, p. 4).

Mica operă dramatică a lui Liviu Rebreanu, începută după succesul romanului **Ion** și orientată spre problematica socială în **Plicul**, e comentată de Camil Petrescu fără să se simtă stînjenit în aprecierea valorii de imaginea marelui romancier ori de prietenia care îl lega de el: „**Firește că piesele lui de teatru nu se pot compara cu acele monumentale creații care sînt ION și PĂDUREA SPINZURAȚILOR. N-au proporții. Sînt trunchiate. Recunoști însă și în ele calitatea fundamentală a autorului. Prezentarea directă a vieții. Var și cărămidă autentice** (id. an. XVII, nr. 3877, p. 4). **Plicul**, jucat la Național în 1923, e o satiră căreia îi lipsește „**elementul esențial în teatru: dialogul**", Replicile „**sînt albe, incolore, cu o sintaxă uniformă**" (Flacăra, an. VIII, 1923, nr. 10-11, p. 171).

Cam în aceeași epocă încerca să se afirme un tînăr autor dramatic, necunoscut, relevat de Camil Petrescu și sprijinit de el cu entuziasmul care îi era propriu: G. M.-Zamfirescu. **Domnișoara Nastasia** a avut o cronică favorabilă: „**Fără să pretindă cote de înălțime literară, Domnișoara Nastasia e o piesă cu mult nerv teatral și cu un viu dialog dramatic**". (**Argus**, an. XVIII, 8 sept., p. 3). La **Ion Anapoda**, piesă „**copleșită de intenții**" care, față de **Domnișoara Nastasia**, închidea „**o carență a profundului omenesc și un exces de lirism simbolic**", găsea nimerit prilejul de a înfățișa condițiile grele de lucru ale scriitorului tînăr în climatul social și moral burghez neprielnic. (id. an. XXIV, 20 dec., p. 3).

Cu același interes urmărește creația dramatică a unui alt scriitor și om de teatru valoros, Victor Ion Popa, chiar dacă obiecțiile critice sînt destul de severe, unele fiind respinse de analiza critică științifică. Piesa **Take, Ianke și Cadîr** e axată pe „**una dintre cele mai banale teme din teatru**", „**excesiv verbală**", „**menținută într-o zonă refractară oricărei psihologii**", însă superioară lucrărilor sale dramatice: **Ciuta** și **Mușcata din fereastră** (piesă „**dintre cele mai durabile în teatrele noastre**"). Ca și cronicile lui Mihail Sebastian, cu care se regăsește pe aceeași coordonată a spiritului, la Camil Petrescu cronica teatrală nu e profesiune gazetărească, ci chiar atunci cînd ea rămîne un simplu creion, e o pagină cu impresiile unui intelectual și artist care merge de la critica moravurilor burgheze în artă pînă la notațiile de subtilitate proprii unui om obișnuit cu teatrul.

Ipoteza lui Camil Petrescu că după primul război mondial, teatrul românesc a excelat în comedie, găsind în aceasta o caracteristică a teatrului nostru în genere, e în cea mai mare măsură plauzibilă. Comedia, de la Caragiale încoace, a fost specia genului dramatic propice pentru oglindirea realității lumii burgheze, care la un loc cu satira și farsa au reprobat și înfierat modul de viață al claselor conducătoare. Tîrgul activității politice burgheze nu poate oferi dramaturgului decît subiecte de comedie; nici Titircă, nici Rică Venturiano, nici Cațavencu și Farfuridi, nici ginerii și nepoții acestora, moșieri, tăietori de cupoane, cu fotolii în parlament garantate prin Constituție nu sînt demni decît de tăișul satirei și rîsul cu lacrimi de ură al comediei. Afirmația e cu atît mai interesantă cu cît apariție unui autor de drame, nemulțumit că nu puteam juca drame și, într-un fel, care nesocotea ca mod de expresie dramatică comedia.

De exemplu, pentru Camil Petrescu, **Ciuta**, **Omul cu mîrțoaga**, **Mușcata din fereastră** au avut succesul asigurat de „partea de comedie a fiecăreia", deși inițial au fost concepute ca drame (id., an. XX. nr. 4955, p. 3-4).

Firește unele judecăți de valoare ale lui Camil Petrescu tributare vremii, sînt perimate astăzi. Insă chiar și în afară de această situație, unele cronici exprimă un punct de vedere confuz ori greșit. Dacă în linii mari orientarea sa teoretică în domeniul teatrului rămîne spre operele realiste, nu e mai puțin adevărat că își fac loc și influențele teatrului modernist „de idei", al introspecției și al analizelor interioare, al unui teatru pentru „elita" intelectuală, dezapreciind puterea de înțelegere a maselor, capabile — după părerea sa exprimată atunci — să simtă numai lucrurile ușoare. Din această greșită viziune vine preocuparea lui pentru teatrul cu o falsă problematică, căutător de formule „inedite".

Incepîndu-și cariera de dramaturg ca un semn de protest social — cum declară în **Addenda la Falsul tratat** (..Greu aș putea să uit vreodată rădăcinile sociale ale carierei mele de trudnic într-ale scrisului"... „**Înțelegeam atunci că lumea asta nu e „cea mai bună cu putință", că Leibniz nu avea dreptate**") și trecînd de multe ori în umbră această nobilă intenție sub puterea de acțiune a teatrului burghez, Camil Petrescu, abia după 23 August, și-a putut desăvîrși opera, luminîndu-și, cu filozofia clasei mu citoare, concepția sa despre menirea teatrului. Seria de articole din **Teatrul și Contemporanul (Naturalism în teatru, Arta și funcțiunea regizorului, Funcția primordială a regizorului în teatru ca și în film)**, dezvoltă pe o treaptă superioară și cu claritate ideologică, idei abia întrevăzute mai înainte sau diformate de viziunea timpului.

In acest spirit trebuie văzut aportul autorului lui **Danton** și al lui **Bălcescu** la progresul teatrului românesc, pentru că numai așa i se vor putea înțelege meritele care îi revin pe drept în epocă. Noi trebuie să reținem nu entuziasmul de-o clipă, reacția subiectivă, unele aprecieri dictate de relații ex-literare ca în cazul teatrului lui Victor Eftimiu, căruia i-a contestat tocmai fondul valoros al pieselor sale: filonul folcloric și nota de critică socială, cu toate că unele observații ale sale rămîn întemeiate, ci dăruirea entuziastă, cu patimă, cauzei propășirii teatrului original românesc, pilda pe care Camil Petrescu o dă din acest punct de vedere cronicarului și omului de teatru de azi.

In acest sens este demn de reținut faptul că atunci cînd e vorba de o piesă de debut, oricît de naivă ar fi, Camil Petrescu e prudent, așteptînd evoluția ulterioară a autorului. El nu distruge deși nu trece cu vederea neîmplinirile. Sinceritatea e primul postulat al criticii sale dramatice. El afirmă ceea ce crede despre piesă, indiferent de notorietatea scriitorului. Autori cansacrați sînt puși în aceeași linie cu cei tineri, neinteresîndu-l decît valoarea pieselor. Scriitorul face critica operelor dramatice, nu a dramaturgilor. Camil Petrescu surprinde opera prin cîteva definiții, urmărind-o unitar ca literatură și spectacol. Cronicarul încrezător în geniul nostru creator în teatru, după ce am dat opere memorabile ca **O scrisoare pierdută**, **Vlaicu Vodă** și **Apus de soare**, niciodată nu va lăsa neobservate deficiențele în creația dramatică contemporană, și niciodată nu va spune că mersul strîmb și chinuit e unduire fină de balerină. Impreună cu Andrei Pietraru, Gelu Ruscanu și cu atîția eroi ai săi care n-au avut dreptul să urce podiumul scenei în acele vremuri, sîntem datori, printr-o cercetare obiectivă, să aducem printre noi și pe cronicarul care, zeci de ani, a urmărit dezvoltarea, spectacol de spectacol a teatrului original românesc, în ciuda condițiilor vitrege de viață ale artei de atunci.

Marin Bucur

DRAMA EROICĂ ȘI CERINȚELE TEATRULUI EDUCATIV

CRONICA DRAMATICA

N. TĂUTU: PALOȘUL DE FOC, Teatrul Armatei

In perspectiva activității sale de autor dramatic, Paloșul de foc reprezintă pentru Nicolae Tăutu un moment de căutare. Dramă eroică, avînd de la bun început și o pronunțată notă didactică, ea cumulează nu numai însușirile dramaturgului Nicolae Tăutu, dar și ale poetului și prozatorului. Inclinarea, pozitivă cînd nu trece în domeniul manierei, de a reliefa în versuri sau proză un moment definitoriu, un instantaneu ce sugerează în puține cuvinte o stare de spirit sau un act de voință, sînt prezente și aici. Spectatorul îl va reîntîlni în diferitele episoade ale piesei și pe poetul N. Tăutu care caută să descifreze și să expună concluziv semnificația unui anume fapt.

De prima însușire a artei lui Nicolae Tăutu ține într-un fel și construcția piesei de față care pare mai de grabă o suită, părțile ei nedecurgînd în mod necesar una din alta, cîteva din ele avînd chiar autonomie scenică. Nu trebuie să înțelegem de aici că piesa n-are totuși o idee centrală și un fir conducător. Ce-i drept, ideea este mai mult afirmată și mai puțin rezultată din acțiunea propriu zisă, după cum filonul dramatic nu este hrănit în permanență de evoluția

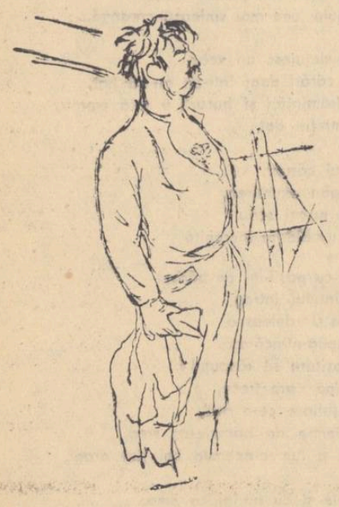

Constantin Guriță (Leahu) văzut de Silvan

eroilor, ci mai mult de tensiunea emotivă pe care o crează în anumite momente tablourile patetice. Dar, circumscrisă acestor limite de concepție și realizare, piesa lui Nicolae Tăutu aduce de-a lungul celor trei acte numeroase elemente care reușesc să dea acestei lucrări dramatice o notă aparte. Pentru că nu poți asista la piesă fără să reții figura atît de viu conturată a țăranului Leahu, maturizat ca om și cetățean în toiul luptelor împotriva fascismului. Aici avem de semnalat, credem, principala reușită a piesei. Și aceasta pentru că Leahu se definește ca personaj în acțiune, în complexul de fapte ale vieții ce se răsfrîng direct asupra lui, influențîndu-l și determinîndu-l să ia o anumită atitudine. Subtilitatea cu care N. Tăutu surprinde treptele morale ce le urcă eroul său, de la revolta anarhică pînă la înțelegerea conștientă a rostului său în viață, ne face să regretăm că această minuțioasă determinare psihologică s-a concretizat numai în cazul lui Leahu. De sigur, intențiile autorului n-au fost în nici un fel de a crea un decalaj caracterologic între eroii piesei sale. Dar proiectînd același fascicol de lumină asupra tuturor, n-a modelat intensitatea și n-a filtrat nuanțele decît în cazul lui Leahu. Celelalte personaje au rămas simple întruchipări scenice care s-au comportat uniform și n-au mai spus nimic spectatorului din momentul în care colonelul Moruzi le-a citit dosarele în lagăr. Și Drăgan, și Dungu, și Pănoiu au trecut prin mari evenimente. Au avut de înfruntat, ca și Leahu, situații extrem de încordate. Dar autorul n-a reușit să creeze osmoza dramatică necesară între evoluția sufletească a eroilor și faptele de viață la care ei participă. Acești eroi sînt lineari, pentru că înfățișează numai un anumit principiu, un anumit fel de a privi viața, lipsindu-le conturul individual.

Mai contribuie la acest fapt și absența unui conflict unitar în cadrul căruia eroii să-și poată valorifica însușirile morale, enunțate de autor în primul tablou.

Concepînd piesa ca o înșiruire de episoade lipsite de legătură dramatică, avînd drept numitor comun numai prezența fizică a personajelor, N. Tăutu a lucrat minuțios momente separate, unele tablouri și finaluri de act. Acestea sînt desigur emoționante, patetice și solicită prin autenticitatea reconstituirii și prin vibrația eroică ce se transmite sălii, o atenție deosebită. Vom remarca astfel faptul că ele sînt bine gradate teatral, rezolvate cu nerv și cu știința de a crea o atmosferă încordată, străbătută de neprevăzut și întorsături palpitante.

In asemenea împrejurări, unii eroi se definesc mai clar. Elena Chiriță de exemplu, în momentul apariției sale, ni se părea convențională și de oarecare rigiditate psihologică, drapată în faldurile unui entuziasm factice. Frumusețea ei spirituală, eroismul și spiritul său de jertfă, sînt însă reliefate în tonuri de rapsodie eroică în tabloul dîrzei rezistențe de la podul atacat de fasciști. După cum un personaj linear ca Dungu capătă cîteva prețioase trăsături de penel în finalul actului doi. Tabloul la care ne referim este unul din cele mai bune ale piesei și reușește prin cîteva scene de autentic dramatism să demonstreze convingător și clipa hotărîtoare a maturizării lui Leahu. Din păcate, autorul pedalează cu prea mare insistență — în scenele amintite — asupra momentelor de nevroză și de izbucnire spasmodică, neintegrate perfect în profilul personajelor.

Din pricina lipsei de perspectivă psihologică, autorul termină propriu zis piesa cu actul al doilea. Eroii au spus ce aveau de spus. Rămăsese însă neelucidată problema demascării maiorului Petcu. Deși autorul rezolvase într-un fel obiectivele psihologice ce și le propusese pentru eroii săi, nu reușise să rezolve acțiunea. In aceasta constă contradicția de bază a piesei. Pentru remedierea ei autorul a dilatat acțiunea cu încă un act — ce se petrece în 1948 — de care a avut nevoie pentru a rezolva cazurile Petcu-Firu. Ori actul acesta nu mai spune absolut nimic. Despre eroi aflăm numai lucruri strict biografice. Drăgan este acum căpitan, Stoica a devenit comandantul regimentului, Leahu este primarul satului. Dar acțiunea se petrece în afara eroilor principali care sînt numai comentatorii ei. Spectatorul bănuiește de la bun început că totul se va sfîrși așa cum trebuie și că trădătorul Petcu va fi demascat. Happy-endul actului trei nu face decît să diminueze tensiunea piesei.

Paloșul de foc ar fi cîștigat în profunzime dacă autorul s-ar fi străduit să evite coincidențele de natură melodramatică care intervin pe parcurs, necerute de logica dezvoltării acțiunii și a personajelor. Astfel Leahu se reîntîlnește de două ori cu Moruzi, colonelul-moșier, de la care furase cei trei saci. In felul acesta, înfruntarea dintre cei doi în lagărul antonescian și pe front pare oarecum generată de interese personale și pierde din semnificațiile ei majore. Dungu și Leahu sînt interogați de Moruzi și Wolf, aceiași care-i interogaseră și în lagăr. Elena Chiriță apare exact în momentul cînd Pănoiu le spunea tovarășilor săi că nu se mai pot ridica eroine ca Ecaterina Teodoroiu. Leahu este primar al satului în care vine regimentul condus de Stoica și Drăgan. Toate aceste coincidențe au drept rol să dinamizeze o intrigă pe care uneori numai întîmplarea o duce mai departe și să scoată din impas acțiunea atunci cînd ajunge într-un unghi mort. In fapt, aceste coincidențe nu fac decît să sporească nota convențională a piesei, lucru pe care autorul putea foarte bine să-l evite și prin eliminarea anumitor momente retorice

Iată deci un text dramatic de loc lipsit de interes, care poate ridica numeroase puncte de discuție, fructuoase atît pentru autor cît și pentru drama eroică puțin cultivată la noi. In contextul dramaturgiei de acest gen, Paloșul de foc are un loc aparte, reușind adeseori să emționeze, iar mesajul său să meargă la inima celor cărora le este adresată.

Scena din „Paloșul de foc" de N. Tăutu

★

O concepție regizorală bătrînicioasă (direcția de scenă Gh. Cheța), învechită, a evidențiat latura grandiloc vență a replicilor, retorismul unor momente. Cînd un actor cum ar fi Constantin Guriță a evadat din păienjenișul acesta vetust, am aplaudat o interpretare adîncă umană, nuanțată, autentică pînă în amănunte. Realizînd o rezultantă între pitorescul personajului și caracterul său adînc reprezentativ pentru masa țăranilor noștri din acest timp. Constantin Guriță a interpretat cu pondere și simț al nuanțelor un personaj (Leahu) ce a cîștigat simpatia sălii. El a fost urmat îndeaproape de Eugenia Bosînceanu care a avut în Elena Chiriță o apariție cuceritoare prin entuziasm, siguranță și simț al proporției. Din păcate, a trebuit uneori să atingă registre acute pentru a acoperi zgomotul dezlănțuit cu prea multă vervă de aparatele ce imitau canonada de artilerie, mersul tancurilor, etc. Grigore Anghel-Seceleanu a căutat să fie un Drăgan mai bogat sufletește, dar indicațiile textului îi limitau raza psihologică de acțiune. Constantin Neacșu în Pănoiu, deși s-a străduit să reliefeze durerea personajului și ura lui împotriva fasciștilor, a fost totuși șters, ca și textul. Vasile Lucian în Stoica a avut siguranța, fermitatea și francheța cerută de rol. Trădătorul Petcu a fost interpretat de Florin Sroe, lăsînd spectatorul să întrevadă clar care-i sînt intențiile. Un actor de talia lui Aurel Rogalski a fost mult sub limita posibilităților sale. Caricatural și afectat, interpretul colonelului Moruzi n-a spus nimic spectatorului.

Un spectacol inegal, care putea să cîștige în profunzime dacă regia găsea unele soluții mai fericite de a interpreta modern o dramă eroică.

Valeriu Rîpeanu

mențiuni critice

perpessicius despre

Contribuțiuni maghiare în literatura română

Recenta aniversare a o sută zece ani de la nașterea lui Eminescu a pus și mai mult în lumină caracterul pururi actual și pururi festiv al celei mai pure dintre gloriile literaturii noastre. Căci în timp ce și cei mai mari dintre scriitorii omenirii, și cu atît mai mult dintre conaționali, se cinstesc după anume date, invariabile, ale calendarului, singur Eminescu e sărbătorit zi de zi, pentru că zi de zi e prezent în conștiința tot mai sporitelor mulțimi de admiratori. Afirmația pare, la prima vedere, hiperbolică și oarecum de circumstanță, însă dacă s-ar alcătui statistica tuturor omagiilor cite, sub o formă sau alta, i s-au adus numai în acești ultimi zece ani, de la centenarul din 1950 și pînă astăzi, s-ar putea vedea, ca într-o luminoasă diagramă, nu numai cît de inintermitentă este prezența lui Eminescu în ultimul deceniu, dar și cît de încărcată de noi sensuri și de noi promisiuni e linia ascendentă a faimei lui. Două detalii o pot totuși ilustra. Este, dintru întîi, cifra, am spune astronomică, a tirajelor ultimului deceniu, în raport cu cele realizate timp de 67 de ani, de la întîia ediție din 1883 și este, după aceea, larga audiență de care poezia lui Eminescu s-a bucurat la atîția dintre literatorii altor neamuri. Sînt încă vii în memoria cetitorilor noștri ecourile tălmăcirilor apărute în limba rusă, în gruzină, în spaniolă și n-au trecut neobservate nici variatele tentative, întru asimilarea poeziei eminesciene, de la imediata vecinătate a literaturii bulgare și pînă la literaturile extremului orient. Urmînd să scriem despre cîteva din contribuțiunile maghiare, ale ultimului timp, în literatura română, ni s-a părut că n-am putea începe mai bine decît cu acelea, cari se raportă la marele nostru liric. Ele nu sînt numai numeroase, dar și de o valoare întrutotul excepțională.

«Tînărul Eminescu» (A fiatal Eminescu) se numește prea frumosul, sub toate raporturile, volum pe care Kakassy Endre l-a scos de sub tiparnițele clujene. Un impresionant portret, de mărimea copertei, după luciferica fotografie de Praga-Viena, reprodusă și-n interiorul volumului, într-o prea artistică execuție, ca și toate celelalte imagini dealtminteri, sugerează dintru început că ne aflăm în fața unei lucrări, gîndită și elaborată cu toată devoțiunea. Și acesta e adevărul. Pre cît ne-a fost îngăduit să deducem, dintr-o atentă parcurgere a volumului, de la prefață pînă la ultima filă din bogatul material de note și referințe bibliografice și grație, mai ales, concursului binevoitor al colegului Nestor Covaci, mica dar substanțiala monografie a lui Kakassy Endre este lucrarea unui adînc cunoscător al operei și personalității eminesciene. Stăpîn pe toate izvoarele de informație și scrutindu-le cu o dragoste nu mai puțin exigentă, Kakassy Endre a ținut nu numai să ducă mai departe firul acelei inițieri eminesciene, pe care literatura maghiară a întreținut-o încă din primii ani de la dispariția poetului nostru, dar și să-i lărgească perspectivele. „De la sfîrșitul veacului trecut și pînă azi, scrie d-sa în prefață, mai mult de o sută de lucrări și studii au fost scrise în limba maghiară despre autorul „Luceafărului" și despre poezia sa. Încă în anul 1859, la numai șase ani de la moartea sa, au apărut deodată trei studii mai mari despre Eminescu în limba maghiară. Și se poate aminti că traducătorii maghiari ai lui Eminescu, între cari sînt poeți renumiți, se pot mîndri azi cu aproape întreaga sa operă, tradusă". Iar în cap. 7, al studiului, pag. 74, această precizare, referitoare la calitatea traducerilor și care se cuvine reținută: „Cetitorii maghiari de abia după primul război mondial au cunoscut adevăratul vers al lui Eminescu, cînd poeți de talia lui Berde Mária, Áprily Lajos, Finta Gerö, Fekete Tivadar, Dzsida Jenö și încă alții au tradus, apropiindu-se de adevăratul vers eminescian". Reușita unei tălmăciri stă, în primul rînd, în gradul de afinitate, dintre original și tălmăcitor și de la această lege nimeni nu se poate abate. După cum pătrunderea și asimilarea unei esențe literare străine, precum în cazul de față, a celei eminesciene în cultura maghiară, cere de la cel ce o practică o cunoaștere adîncită, altoită pe dragoste. Și este tocmai ceea ce Kakassy Endre mărturisește în frumoasa sa prefață, cînd declară că „mai presus de tinerețea lui Eminescu, autorul a văzut împletirea celor două literaturi într-o frățească strîngere de mînă". Este, cu altă imagină, ceea ce și poetul Orașului pierdut, Mihai Beniuc, propovăduiește, cînd în poemul său Gelu și Tuhutum îi înfrăția în straja aceleiași păduri transilvane.

Aceleiași „împletiri" a celor două literaturi, romînă și maghiară, i-a consacrat mulți ani de studiu, cu rezultate dintre cele mai pozitive, și profesorul L. Gáldi de la Budapesta. Numeroasele sale lucrări, privitoare la istoria și limba poporului nostru, publicate în limbi de circulație universală, ca italiana, franceza, germana, monografia sa despre „cuvintele de origine neo-greacă" ale limbii noastre, ediția dicționarului valaho-latin al lui Samuil Klein, cercetările d-sale asupra influenței umanismului ungar în gîndirea romînească, traducerile sale din literatura noastră, precum aceea a Răscoalei lui Liviu Rebreanu, reiteratele sale incursiuni în tainele versificației romînești și, mai cu seamă, savantele sale prospecțiuni în straturile cele mai adînci ale creației eminesciene, iată, într-o frustată enumerare, tot atîtea titluri ce așează pe profesorul L. Gáldi printre filologii cei mai inițiați ai limbii și literaturii romîne, despre a cărui multiplă, variată și competentă activitate nu se poate referi într-o notiță atît de fugară ca a noastră. De aceea ne vom opri la trei din ultimele d-sale studii, publicate în revista Limba romînă din 1958 și 1959 și îndeosebi la două din ultimele sale exegeze eminesciene. Nu, însă, înainte de a spune un cuvînt despre admirabilul său studiu încă o dată despre metrul Țiganiadei, publicat la începutul anului trecut în Limba romînă (VIII, 2, 1959). Referindu-se la o teză, anterior abordată în paginile aceleiași reviste, după care versificația Țiganiadei, supusă unor stricte canoane metrice, ar fi fiind pe alocuri defectuoasă, L. Gáldi izbutește, întemeiat pe confruntări cu metrica poloneză și cu modelele maghiare, dar mai cu seamă ajutat de intuiția infailibilă a instinctului său muzical, să degajeze acest adevăr elementar, anume, că poeții mari, și Budai Deleanu este, ca și Eminescu, unul, trebuiesc citiți cu ochiul adaptat, nu la schema rigidă a unui canon metric, ci la plasma unui crîmpei de viață, ale cărui pulsații cetitorul cată să-și dea silința a le recepe. Variațiunile ritmice ale Țiganiadei dovedesc că Budai Deleanu a fost nu numai un cărturar învățat, dar și un spirit îndrăznet care asculta și de impulsurile fanteziei lui, cînd schimba locul cezurelor din versificația poloneză sau alterna metrurile. Bogăția de scheme cu care-și însoțește demonstrația arată, cum așa de just se exprimă L. Galdi, „complexitatea muzicală" a versului lui Budai Deleanu. De aceea și apelul, ce d-sa adresează cercetătorilor romîni, avertizîndu-i să nu se lase hipnotizați de duhul unei prea ortodoxe metrici, e întrutotul binevenit. „Ceeace importă, spune în încheiere L. Gáldi, pentru un cercetător modern, e realizarea UNIFORMĂ sau MULTIFORMĂ a metrului în chestiune, fiindcă numai așa putem ajunge la o înțelegere mai pătrunzătoare a expresivității ritmului poetic". Cele două exegeze eminesciene, pe titlurile lor: „Observații stilistice asupra poeziei MORTUA EST" (Limba romînă, VII, 6, 1958) și „Observații asupra poeziei O, MAMA... de M. Eminescu" (L. r. VIII, 3, 1959) fac parte din acel capitol al stilisticei literare, căreia lucrările profesorului Tudor Vianu, cu care ne vom întîlni în curînd, i-au dat atîta strălucire și-n care L. Gáldi vede, cu chiar termenii săi, „nu o ramură autonomă a lingvisticei, ci... o metodă de investigare la care putem recurge în domeniile cele mai variate ale lingvisticei: în fonetică, în lexicologie și în sintaxă". Sînt mai bine de treizeci de ani, de pe vremea cînd publica studiul său despre „geneza sonetului VENEȚIA", de cînd L. Gáldi își continuă explorările și investigațiile în labirintul atît de arhitectonicește organizat al creației eminesciene și a pretinde că am putea să dăm seama, în doi timp și trei mișcări, despre vastitatea, erudiția și chiar farmecul acestor reconstituiri geometrice ar fi deadreptul capilăresc. Singurul cuvînt ce trebuie spus e că exegezele acestea, ca tot ce vine din pana lui L. Gáldi, dealtminteri, trebuie cetit și meditat, rînd cu rînd, atît pentru a pătrunde tot mai adînc în subteranele miraculoase ale poeziei eminesciene, cît și pentru fericirea de a descoperi într-un exponent al intelectualității maghiare pe unul din cei mai pătimași și mai mari cunoscători ai frumuseților limbii și literaturii noastre. Dar dacă nu mi-e dat să stărui cum se cuvine asupra multelor probleme, ce L. Gáldi ridică și rezolvă în aceste două ultime exegeze, eminesciene, să-mi fie îngăduit să smulg cel puțin un myosotis din stratul bogat în corole și miresme al celui de al doilea studiu. După ce vorbește de „farmecul acustic" (al lexicului eminescian), demn le a fi comparat cu al lui Shelley sau Keats, în momentele lor cele mai inspirate" și de bogăția „aliteraților expresive", L. Gáldi e surprins să descopere, la versul refren al elegiei O, mamă..., „frecvența consonantei m — adevărat „punct de orgă", ca plînsul unui mi bemol într-un preludiu de Chopin". Cît despre absența lui ewig din dialogul schillerian, semnalată în reproducerea din vol. V, 20, nu mă voi ascunde după formula acelor „passages défigurés par d'involontaires chutes de mot" despre care vorbea deunăzi editorul jurnalului Goncourt, ci voi fi cu mult mai sincer, minunîndu-mă doar că n-au sărit, dimpreună cu el, și Hector și Andromaca.

Cu Szemlér Ferenc trecem pe versantul, oarecum, dimpotrivă sau, cu alte cuvinte, pe fața invizibilă pînă mai ieri a lunei. Și comparația e mai puțin fortuită decît s-ar crede. Căci după ce luceafărul de seară și de dimineață al poeziei romînești s-a prăbușit în 1883, eclipsa în care poezia lui Vasile Alecsandri începuse să intre a continuat să sporească, grație, între altele, și campaniilor de presă ale tinerei generații, în frunte cu Delavrancea și Vlahuță. Din acest punct de vedere Szemlér Ferenc nu greșește cînd, în excelenta notiță biografică cu care însoțește copioasa, precit și eleganta, d-sale antologie de Versuri alese (Válogatot Versek, Cluj, 1958, 384 pag.), din Vasile Alecsandri notează și acest punct nevralgic din viața destul de dolentă a poetului, dimpreună cu amărăciunea ce i-a umbrit bătrînețea. Cum a răspuns Alecsandri acelor atacuri, pe care autorii lor le-au regretat, se știe îndeajuns și, din nou, Szemlér Ferenc a procedat just traducînd și poeziile postume, atît de demne și atît de generoase, Unor critici și Fluerul. Hotărît, Alecsandri nu merita nici excesul acela de indignitate, sub care-l acopereau idolatrii impenitenți ai eminescianismului și nici, mai ales, nedreapta eclipsă postumă, care dura. Din acest punct de vedere, tînărul debutant de la 1870, al Epigonilor, pentru care se dădea acum lupta, intuise cu mai multă clarvedere și meritele și rolul istoric al poetului Alecsandri. Posterității nu-i rămînea decît să confirme sentința tînărului Eminescu. La-nceputul veacului acestuia, într-un catren epigramatic, tînărul St. O. Iosif rezuma perfect situația bardului de la Mircești, cînd își dorea sieși să fie „mai mult cetit", și „lăudat mai puțintel", decît Alecsandri. Un astfel de deziderat nu-și mai are rostul astăzi. Multele titluri, cu care Alecsandri s-a înscris în analele literaturii noastre, i-au fost toate autentificate și-n procesul acestei integrale restaurări ne este cu osebire plăcut să semnalăm apariția acestei splendide antologii de „versuri alese" în tălmăcirea lui Szemlér Ferenc. Lămuririle, cu cari d-sa însoțește culegerea, arată cît de adînc a mers traducătorul în cunoașterea și în interpretarea poeziei lui Vasile Alecsandri. Notelor originale din Alecsandri sau din alți comentatori, Sz. F. le-a adaos contribuția d-sale personală, precum d. p., ca să limităm la un singur exemplu, nota pentru Altarul mănăstirii Putna, în care se spune că „despre întrecerea arcașilor, Theodor Aman (1828—1891) a pictat unul din nemuritoarele sale tablouri". Interesante de asemeni și dind pe față fericite inițiative, și lămuririle d-sale cu privire la tălmăcirea diverselor titluri de poezii sau de cicluri. Așa este aceea în care explică cum, cu toate ezitările, a păstrat și în maghiară tot denumirea de „doină" deoarece i s-a părut «mai caracteristică pentru poezia populară romînă» — ceea ce singur un poet și un inițiat al culturii poporului din care traduce își poate îngădui, cu deplini sorți de izbîndă. Despre răușita traducerilor din Alecsandri, opinia amabilului meu consilier face, desigur, autoritate. Și totuși, am ascultat, cu infinită satisfacție, recitarea acelui minunat imn, postum, „Țara", scris pe la 1886, la Mircești, una din cele mai frumoase creațiuni lirice ale lui Alecsandri, în care bătrînul rapsod a concentrat toată lamura darurilor sale poetice și pentru care nu putem îndeajuns mulțumi lui Szemlér Ferenc, de-a fi inclus-o în prețioasa d-sale antologie.

Trecerea de la Alecsandri la Arghezi ține, oricum, de virtuozitate, dar Szemlér Ferenc își poate îngădui astfel de recorduri. Traducător al lui Beniuc, al Veronicăi Porumbacu, al lui Zaharia Stancu, Szemlér Ferenc este, pe deasupra, el însuși un poet modern, pe care din nefericire îl cunoaștem, imperfect, din „versurile alese" ce Demostene Botez i-a tălmăcit cu nenumărate grații, dealtminteri. Inițierea argheziană a lui Szemlér Ferenc datează de mulți ani și regretul meu e nespus că nu pot da suficiente extrase din confesiunea sa de tălmăcitor, pe care, în chip de medalion și sub titlul „Arghezi", a așezat-o în fruntea bogatei antologii argheziene ce a publicat sub titlul Lună plină (Telehold, Cluj, 1958, 406 pag.). Două-trei rînduri ajung însă pentru a învedera și lunga ucenicie a tălmăcitorului și conștiința lucrului împlinit. „Nu cetitorul pasionat, nu criticul sau savantul cercetător, ci traducătorul cunoaște pe creator" scrie d-sa dintru început și enunțul acesta, aparent orgolios, Szemlér Ferenc îl ilustrează și justifică cu întreaga sa operă de interpret al poeziei romînești, „Fără această conviețuire și înțelegere (cu autorul tălmăcit) nu se poate face o bună traducere ci o teză școlărească" — mai adaogă d-sa și aforismul e valabil pentru toate timpurile...

Iată cîteva numai din noile contribuțiuni maghiare în literatura romînească și concluzia mi se pare covîrșitoare. Căci deși bibliografia noastră petöfiană sau adyendreiană se poate mîndri cu numele a numeroși tălmăcitori, cîți se înșiruiesc între St. O. Iosif și Eugen Jebeleanu, totuși literatura maghiară n-a primit încă, din parte-ne, toate semnele, de reciprocă cinstire, ce i se cuvin. Personal, tot n-am renunțat la visul de junie de a putea ceti, odată și odată, în original, extraordinara elegie Sfîrșit de septemvrie a lui Petöfi.

CEZAR DRĂGOI

Soldatul se-ntoarce la vatră...

El știe: va preface-n pluguri tunul,
va-ntinde grîul ca pe un lăicer —
pe cîmpul care îl păscuse tunul...

Va stăpîni tot solul și subsolul,
că-i dăruit, poeme mari și noi,
nu cu cerneli să scrie — cu petrolul!

El știe: va preface-n rai pămîntul!...
El știe: și-a fixat și un soroc
cînd va-nflori planetele de-a rîndul!

...Dar ăsta este numai începutul!...

Și steaua sovietică de foc
e chezășia visului —
și scutul!

Cinstesc...

Cinstesc — la ceasul primăverii —
explozia de flori de nea
ce înfrumusețează merii.

Cinstesc și clipa preacurată
cînd nedibaciul mamei pui
izvorul laptelui îl cată.

Cinstesc și flacăra pe creste
și Revoluția — prin ea!...
Și ce va fi — din tot ce este!

Cinstesc în toate începutul!...
Nu șovăi și — în cinstea lui —
și baioneta sînt

și scutul!

IOSIF NAGHIU

Sosire

Delegaților la întîlnirea tineretului din Balcani și zona Adriaticii

E clipa cînd zările toate de cîntece sînt înflorite,
Cînd mîinile-ntinse-ntîlnesc alte mîini, în frămînt;
Cînd toate dorințele-s într-o imensă dorință topite,
Cînd urcă scandate spre cer într-un singur cuvînt.

Și nici o explozie nu e deasupra orașului.
Nu e deasupra orașului nici o ciupercă de fum,
Doar cîntecul meu — ieșit din uzină — încercîndu-și tremurul glasului
Și al cerului, calc, pe care un vis de student calculează cosmicul drum.

Iar nou așternuta zăpadă pe stradă-i o albă mirare,
Și albele blocuri pe fluorescente dunări albastre pornesc
Ca niște nave imense și suple în seara aceasta pe care
Numai cu cîntecul meu aș dori să o asemuiesc.

E clipa cînd nerăbdarea avîntului vostru coboară
De pe scările trenului în brațele dragostei noastre.
Cînd dorința vie de pace, schimbă în gară
Buchete de flori minunate și albe și roșii și-albastre.

cronica literară

DIMOS RENDIS:
Impărăția proletară

de I. D. Bălan

„Vrem poeme pentru deșteptare și pentru memorie!" *declară răspicat Dimos Rendis într-unul din versurile sale, repudiind energic poemele „pentru uitare și somn", cu care încearcă zadarnic să ne momească estetizanții artei decadente din apus. E crezul estetic al unei poezii militante, izvorîte din realitatea obiectivă, din viața de toate zilele a constructorilor socialismului, singurul crez capabil să asigure adevărata înflorire a artei. De aceea, poetului evazionist, ispitit să urce prin artificii pe crestele abrupte ale Parnasului, mașchind blîndul măgar într-un Pegas nărăvaș sau împrumutînd marile aripi ale legendarului Icar, i se spune cu o ușoară amărăciune:*

—Cu aripi de ceară
te-ndepărtezi, doar o clipă, de lut,
nu ajungi al visării hotar
în zadarnică goană.
Descalecă dar
și-ai să vezi cît de repede mergi
cu mulțimea-n coloană!
(Dialog între doi poeți)

În rînd cu mulțimea, în marșul spre viitor al oamenilor muncii, a mers poetul cînd a scris Impărăția proletară, *poem al deșteptării maselor conduse de partid, imn al revoluției noastre socialiste. Revoluția este înfățișată în poemul lui Rendis în caracterul ei concret istoric, cu formele specifice țării noastre și în desfășurare dialectică, din momentul izbucnirii ei, sub conducerea partidului, în urma unor îndelungi acumulări cantitative de suferință și mizerie:*

Revoluția izbucnește
abruptă,
cînd Partidul
preface lacrima curată-n gloanțe,
preface suspinul în strigăt de luptă.
în strigăt de luptă
și armelor
ținta le-arată!

și pînă la biruința nu numai pe plan politic și social, ci și pe planul vieții economice, cînd detașamentul de avangardă al clasei muncitoare a izbutit să antreneze întregul popor în elanul construcției socialiste. Versurile din poezia Dialog *(de fapt un monolog al mulțimii) exprimă de minune freamătul de stup al maselor muncitoare, entuziasmul patriotismului lor socialist, cu care oamenii noi se îndeamnă spre marile șantiere socialiste:*

— Să mergem, să mergem!
Vedeți flamurile poleite de lumina
răsăritului?
Vedeți crengile brazilor, suite pe
schele?
Vedeți uriașa penumbră a coșului
de granit?
să mergem!
— Să mergem, să mergem!

Nu mai puțin agitatorice și capabile să sugereze elanul muncii socialiste sînt versurile din poezia Visurile.

Poemul schițează sugestiv, prin imagini concrete de viață, drumul istoric parcurs de poporul nostru de la situația revoluționară, de la ideea de revoluție, la socialismul palpabil, întruchipat în practica de fiecare zi a maselor, în uimitoarele lor cuceriri. Poemul lui Dimos Rendis ne înfățișează un tablou cuprinzător, expresiv și semnificativ al vieții noastre de după eliberare, în care vibrează însă și adîncile ecouri ale trecutului de lupte și dureri. E un poem politic prin excelență, original, fără căutări extravagante, în care adevăruri îndelobște cunoscute sub formă de noțiuni logice, se întruchipează în imagini plastice, de o rară forță sugestivă. Să ilustrăm afirmația cu două exemple:

Lenin, vorbind în lucrarea sa Falimentul Internaționalei a II-a *despre cele trei schimbări obiective care creează situația revoluționară, arată că una din trăsăturile acestei stări constă în „O înăsprire mai pronunțată decît cea obișnuită a sărăciei și mizeriei claselor asuprite"* (Opere vol. 21, pag. 202).

Această genială învățătură leninistă despre situația revoluționară, constituie, fără îndoială, punctul de plecare al poeziei Revoluția:

Revoluția se vestește
cînd desaga s-a golit de merinde,
cînd în ulciorul cu ulei nu mai
licărește nimic
și bunica, în înserare,
pentru întîia oară n-aprinde
sufletul mîc
al candelei milenare...
. . . . . .
Pașii Revoluției se aud, apropiați,
cînd suspinele se lovesc
de gardul dinților încleștați
și lacrimile se rostogolesc
la porțile pleoapelor, sub sprîncene
încruntate
Și nu poți rosti nici un cuvînt.

Măiestria poetului se concretizează aci în capacitatea de a transpune în imagine artistică, plastică, o experiență de viață concretă, pe care o înțelege dialectic, prin prisma măreței învățături leniniste. Înăsprirea sărăciei și mizeriei claselor asuprite o simțim, o vedem în desaga golită de merinde, în ulciorul fără de ulei, o auzim în suspinele ce se lovesc, material parcă, de gardul dinților încleștați de mînie, etc.

Poezia Visurile viitorului *pare a fi inspirată de cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej care vorbeau despre posibilitatea tineretului nostru de a-și făuri astăzi cele mai îndrăznețe visuri cu certitudinea că ele vor putea fi îndeplinite:*

Visul este casă încăpătoare
pentru toți,
Visul este vastă șosea
pentru toți,
și roditoare și întinsă grădină
pentru toți.

Realizat într-o viziune realist-socialistă, inspirînd o remarcabilă încredere în viață, poemul nu e idilic. Se aude de peste tot o frămîntare creatoare, un zbucium puternic. In Impărăția proletară *a pătruns și parfumul holdelor socialiste și mirosul sudorii celor ce trudesc, și aburul de sînge al celor căzuți în lupte. Căci „Poetul și-a muiat — uneori — pana în cercul de sînge", din Piața Teatrului, în lacrima văduvelor și-a orfanilor de război, în durerea mulțimilor care-au trudit veacuri și-au suferit apăsate de exploatare. In poezia sa izbutită, Rendis nu e ispitit de vorbe mari, goale de conținut.*

Și ceea ce-i dă cu deosebire valoare poeziei sale este folosirea cu abilitate a faptului concret, a amănuntului care sugerează prin concretețea lui idei generale, probleme sociale și politice de maximă importanță. Dimos Rendis a înțeles că mișcările psihice nu se consemnează numaidecît în versuri cu largi gesticulații retorice, ci discret, cu modestia din care se poate ridica solemn, semnificația importanței lor istorice:

Zidarul n-a știut niciodată
cîte cărămizi i-au trecut prin mîini,
nu înnumără
cărămizile, nici clipele duse
și nu înnumără
stropii fierbinți, de sudoare.
Doar plumbul aninat la capătul
sforii
se leagănă, încet,
se leagănă, încet.
(Zidarul)

Subtitlul Firul cu plumb *sugerează poemul construcțiilor socialiste, frematătoarea muncă a activiștilor de partid, a minerilor, oțelarilor, inginerilor și țăranilor, a zidarilor, care, în trecut, au zidit biserici pentru sfinți, palate pentru stăpîni, iar pentru ei închisori, strivindu-și în zid femeia și copilul, zidari care, astăzi, construiesc viitorul socialist pe șantierele țării, sub steagul marilor cuceriri revoluționare, fără prinosul jertfelor stupide:*

Acum ți-am înțeles,
meștere Manole, povestea:
Pentru ca zidurile să nu se mai
năruie
e nevoie de sînge
și legea aceasta se va schimba
doar atunci
cînd sus, pe vîrfuri de schele,
vei ridica steagul roșu
— gigantică vînă —
în care curge
întregul sînge vărsat
de către toți zidarii.
(Zidarul)

Ineditul comentariului sporește nespus de mult valoarea versurilor. Căci Rendis, interpretînd mitul străvechi din unghiul ideologic al constructorilor socialismului, îl încarcă sensibil cu semnificații noi, majore, neintuite de nici unul din comentatorii simbolului Meșterului Manole. Frumusețea imaginii are, așadar, și aci o trainică temelie ideologică. Dimos Rendis subliniază astfel semnificația luminoasă a epocii noastre, care a rezolvat grelele probleme ale trecutului de asuprire și împilare, dă sens unor jertfe străvechi, împlinește visuri neîmplinite atît amar de vreme. Remarcabilă în această privință este și poezia Femeia *(portret):*

„Sînt femeia zidarului...
Și nu am picioare, picioarele-mi
sprijină
stîlpii-n biserici, de stei,
nici sînii nu mai am, i-au strivit
apăsarea pereților grei.
. . . . . .
Bucuria de a trăi liber abia acum o
cunosc.
— pămîntul, țara, zidul ce nu mă
va mai frînge —
nu în zadar am amestecat de-atîtea
ori,
— de o mie de ori! —
laptele meu cu sînge!"

Poemul lui Rendis e astfel și un poem al descătușării omului de superstiție și exploatare, un poem al regăsirii demnității umane în societatea socialistă. E un imn al muncii pașnice și constructive, alcătuit, cum observa Mihu Dragomir într-un articol din Gazeta literară, *pe o construcție de piesă antică. Căci „Cele cinci cînturi ale cărții sînt, de fapt, cinci acte, eroii revin, cînt după cînt, depănîndu-și în versuri povestea, iar „dialogurile", „chemările" și „visurile" nu sînt decît corul care rela ideile principale, le comentează, adresîndu-se, pe deasupra eroilor, publicului".*

De aci, din această adresare directă, provine și caracterul agitatoric al poemului, de aci simplitatea imaginii și trăsătura versului.

E evidentă, fără îndoială contribuția originală creatoare a lui Dimos Rendis în arhitectonica poemului. Dar, nu mai puțin evidente sînt și scăderile sale. Il dezavantajează în primul rînd însușirea prea nediferențiată, pe alocuri, a formulei dramatice. Căci, fără a fi adepții purității desăvîrșite a genurilor și speciilor, credem totuși că fiecare specie literară își are legile ei proprii, structurale, care dacă sînt ignorate, dăunează realizării artistice. Astfel Rendis, urmărind prea îndeaproape o structură dramatică, se vede obligat să aducă toate personajele „pe scenă", în fiecare cînt, odată cu repetiții inutile, lungimi obositoare, prozaice și fără poezie. Astfel, o poezie ca aceasta, din care citățm prima strofă, trece din simplitatea caracteristică, în general, poeziei lui Rendis, într-un simplism fad:

Poetul: care-i adevărul?
Inginerule, privește:
gardul, gardul grădinii se-apleacă,
privește:
sînt sparte geamurile clubului
și tinerii
cum să mai poată cînta
într-un club cu geamurile sparte?
(Inginerul — *dialog între poet și inginer despre adevăr*)

Adeseori replicile (monologurile) personajelor, în diverse ipostaze, nu sînt suficient de diferențiate, nu constituie o contribuție artistică efectivă, îngreuind chiar, cîteodată, înțelegerea poemului. Merită în schimb subliniată, în mod deosebit, putere de tipizare a poetului, care, deși lucrează cu entități generale (Țăranul, Inginerul, Poetul, Femeia, Zidarul), fiind slujit de prozatorul Rendis, izbutește să creeze figuri tipice, reprezentative, în care se poate recunoaște orice zidar, inginer, țăran etc. Poetul ni se pare însă cel mai șters tipizat, și mai inconsistent dintre toți, deși unele din referirile la acest personaj conțin reale valori poetice.

Dimos Rendis nu rămîne înțepenit în forme prozodice tradiționale, dar înțelege că inovația poetică, în arta realismului socialist, nu poate fi o jalnică acrobație decadentă. Versul liber, nu e liber să ne plictisească, să ne îndepărteze de viață, să ne izoleze în imagini incoerente și ermetice. E liber să contribuie la realizarea unei poezii realiste bune, politice, să ne deștepte conștiința, nu să ne împingă în „uitare și somn".

Imperecherea haotică între unele versuri lungi și altele scurte, fără ca această varietate să fie cerută de un anume conținut, de mișcarea specifică a sentimentelor și ideilor, nu poate decît cel mult să amuze, cum amuză apariția simultană, la circ, a unui uriaș lîngă un pitic.

Prin cele mai bune pagini ale sale, poemul lui Dimos Rendis demonstrează clar că poezia izbutită nu depinde de forma prozodică așa zis „modernă" a versului liber sau alb — cum cred unii — ci de conținutul ideologic și de intensitatea afectivă a imaginilor. De aceea, atunci cînd Dimos Rendis se lasă antrenat în mod nejustificat numai de unele sonorități formale ale versului liber, forța emotivă scade și poezia își pierde din eficacitate, devenind proză obișnuită. E de datoria poetului să nu abuzeze de anumite modalități formale, epatante, care dăunează, ajungînd în contradicție cu simplitatea organică a poeziei sale.

Poezia politică se cere a fi clară, accesibilă maselor, pătrunsă de spirit de partid. Sînt calități întîlnite frecvent în poemul lui Dimos Rendis, alături de care ne întîmpină, din păcate, și imagini mai cețoase, fără mesaj, strofe slabe, care fac impresia că-s trecute direct din ciornă în volum, fără a fi redactate definitiv. Așa se explică faptul că pe lîngă o poezie admirabilă cum e Poetul *(portret), de pildă, stă o poezie slabă, idilică și neconvingătoare:* Inginerul. *Dar balanța înclină mult mai mult în sensul pozitiv, poemul* Impărăția proletară *ilustrînd încă o dată, prin ceea ce conține el mai izbutit, rolul covîrșitor pe care îl are ideologia marxist-leninistă în realizarea operei de artă, în oglindirea realist-socialistă a vieții noastre contemporane.*

Chipul luptătorului comunist în proza noastră

Arătam într-un articol că sărbătorirea celei de a XV-a aniversări a eliberării patriei s-a soldat cu succese remarcabile și pe tărîmul creației literare. In deosebi cele cîteva romane închinate luptei patriotice conduse de comuniști pentru răsturnarea dictaturii fasciste merită o mențiune specială. Orientarea unui număr impresionant de scriitori către această temă e semnificativă. Prin ea, creația literară descoperă pe eroul adevărat al timpului nostru. Dar ca orice început și începutul acesta trebuie sprijinit. A sosit timpul să analizăm cu temeinicie cît de adevărată și cît de realizată, din punct de vedere artistic, e imaginea luptei partidului în ilegalitate și cît de corespunzător dimensiunii sale reale e chipul luptătorului comunist. Mi-am propus să cercetez cîteva romane numai din acest punct de vedere.

I.

„Bariera" de Teodor Mazilu

Bariera de Teodor Mazilu nu e de fapt un roman, ci o frescă în miniatură, o suită de schițe mai realizate sau mai puțin realizate. Legătura între diferitele episoade e atît de slabă încît, la lectura atentă dai de inadvertențe care ar fi putut fi ușor de înlăturat. Pe unul din eroii principali — tînărul muncitor Treispemii—îl cunoaștem inițial dintr-o scenă în care discută cu maică-sa. Pe acest din urmă personaj, însă, nu-l mai întîlnim niciodată. Eroul principal Vițu are doi copii — la început se pare că fata e cu mult mai în vîrstă decît băiatul, apoi dintr-o amintire (scena cu pepenii) aflăm că erau cu ani în urmă tot atît de mici, pentru ca apoi deosebirea de vîrstă să crească iar... Dar toate aceste nepotriviri mărunte nu șochează pentru că povestirea n-are subiect, părți întregi din volum (de pildă retrospectiva „romanului" dintre pictorul Rădulescu și Lucica) pot fi scoase fără ca întregul să sufere. Numeroase personaje se pierd pe drum. Cartea trăiește totuși mai ales prin atmosferă, prin redarea pasionantă a vieții cotidiene cu ajutorul unor aglomerări de amănunte care, dintr-odată, se transformă în ficțiuni semnificative. Tipurile creionate de autor sînt remarcabile, mișcîndu-se pe scena vieții cu acel firesc inedit care — atunci cînd îl descoperim într-o carte ne-o face dragă. Și muncitorul comunist Vițu, cel care nu poate admite să rîdă de cineva dacă și celălalt nu rîde de el, nu poate iubi o femeie despre care știe că stă mereu singură acasă, nu poate prețui un om care n-a observat nimic interesant în drum spre mahala, iar el însuși nu acceptă să vină acasă fără vreo surpriză sau să bea cu prietenii damigeana de vin primită de la un frate plugar, fără să facă o „recepție", dar care totodată, în ajunul execuției, simte că „învingîndu-și frica de moarte, își îndeplinește o sarcină de partid" ; și prietenul său tînăr, Treispemii, timid dar șugubăț, nu prea arătos, dar poet în sinea lui ; și vecina lor Tutuleasa, mistuită de curiozitate, suportînd cu neobișnuită blîndețe bătăile bărbatului său bețiv, dar aplicînd o lecție usturătoare vecinei țîfnoase cînd aceasta încearcă s-o trateze ca pe o servitoare , Tutuleasa despre care aflăm cum a ajuns de la Maglavit la munca de mobilizare a femeilor în lupta patriotică cu arma-n mînă ; și pictorul Rădulescu, bătrîn și sceptic, care și-a ratat viața pentru că o femeie ce nu l-a iubit niciodată, l-a vrut vulgar și șmecher, care acceptă să fie amic pînă și cu șeful postului de jandarmi, dar e de acord cu Vițu că în viață „trebuie cîteva lucruri sigure pe care să te bizui", deoarece „și Goethe spunea același lucru" („vreau certitudini, neliniști am și eu destule"), omul care din cauza slăbiciunii de caracter nu s-a simțit niciodată el însuși, dar se găsește la 60 de ani, descoperind că „pentru faptele generoase, ca și pentru creația adevărată, nu poți să delegi pe altul să te reprezinte"; și tînăra Rădița, plină de duh și de neastîmpăr, încăpățînată, ascunsă, dar independentă ca un băiat; ca și celelalte personaje mai episodice — plutonierul Eftimie, pungașul legionar Călărețu, „Doamna" Vestemeanu cu odrasla ei Ambrozel, etc — cu toții, din puține fapte și vorbe, ni se întipăresc în memorie ca niște veritabili „cunoscuți necunoscuți" — după cerința lui Belinski.

Aceasta fiind latura cea mai valoroasă a volumului, e firesc să apreciem nivelul artistic de zugrăvire a vieții de partid după gradul în care preocupările partinice se împletesc organic cu cele de altă natură și colorează într-un sens nou, superior, viața cotidiană a eroilor. Ceea ce se întîmplă într-o măsură însemnată mai ales în cazul lui Vițu. Pe acesta îl simțim comunist în fiecare gest al lui ; și în felul cum își bate joc de el însuși pentru că a avut prostia să cumpere un loc de casă de la un burghez, și în felul cum suferă cînd descoperă niște apucături negustorești în caracterul băiatului, și după cum e mîndru că fata lui utecistă „se ascunde" de el, și după felul deosebit în care se odihnește și se spală cînd se întoarce acasă de la o împrăștiere de manifeste, și după cum se supără pe directorul fabricii pentru că acesta îndrăznește să admire asfințitul soarelui („ia te uită, mititelu... a terminat de băgat muncitori în carceră și acum admiră natura și stă pe gînduri... păi trebuie să fi făcut ceva în viața ta, să fie ceva de capul tău ca să stai dus pe gînduri...") sau nu poate admite ca jandarmul să cînte cîntecul lui preferat „Cine te-a făcut pe tine Tudoriţo nene" etc. etc. Dar în zugrăvirea lui Vițu găsim și stridențe supărătoare. Mai ales atunci cînd gîndurile eroului părăsesc terenul mai facil al meditației aforistice și se îndreaptă spre ceea ce e mai important în viața lui — aprecierile politice. Aici simțul veridicului îl trădează pe autor. Părăsește stilul indirect pe care în alte prilejuri îl mînuiește cu atîta îndemînare și devine explicativ. Cînd Vițu își dă seama că nu e în stare să arate femeii care-l iubește ce-i lipsește în viață, la început monologhează firesc : „Cap sec ce ești. Flăcău bătrîn. Deșteptul dracului..." Dar nu continuă așa, ci : „Convingerea lui Vițu era că numai lupta revoluționară dă sens vieții". Expresia e livrescă, nu mai e a lui Vițu, ca și aceasta, în continuare : „Era convins că femeia trebuie să cunoască ce se întîmplă pe lume, să nu se gîndească numai la ea..." etc. După cum nu pare a fi prea convingător nici atunci cînd încearcă s-o „lămurească" pe Tuțuleasa :

„ — Trebuie luptat, Tuțuleaso... Muncitorii luptă și n-o să le fie bine burghezilor. Or și cum rămîn fără fabrici, n-o să mai exploateze muncitorii... Au pornit războiul ca să se mai îmbogățească, să mai adune miliarde..."

Propaganda, în ilegalitate, nu se făcea cu asemenea vorbe, care, spuse parcă de pe rost, nu ajungeau la inima oamenilor.

După cum nu cadrează în niciun fel cu stilul cald al cărții, această informație seacă, parcă silită :

„Dar descoperind alți muncitori care gîndeau ca și el, care credeau că lucrurile nu vor dura așa în vecii vecilor, că fabricile vor fi smulse din mîinile patronilor, că oamenii vor trăi ca oameni, Treispemii se simțea mai puternic, fabrica devenise a doua lui casă".

In treacăt trebuie adăugat că în desfășurarea ulterioară a acțiunii nu-l vom mai vedea niciodată pe Treispemii în fabrică.

Volumului Bariera îi este proprie, deci, o slăbiciune comună unor cărți cu tematica asemănătoare: în prezentarea laturilor politice ale preocupărilor umane, artistul parcă pierde contactul cu viața. De altfel și din acțiunile de partid ale eroilor aflăm prea puțin despre latura politică a muncii lor : Treispemii și Rădița împrăștie manifeste. Ce fel de manifeste nu se știe, în afară de faptul că sînt contra războiului și fascismului. Exact atîta aflăm și despre manifestele tipărite sub formă de programe de cinematograf. Vițu capătă și el diferite însărcinări, dar despre natura lor aflăm extrem de puțin : împrăștieri de manifeste (în general), transportarea unui geamantan cu litere dintr-un loc în altul. Spre sfîrșitul cărții se relatează două acțiuni în stil mai mare: un sabotaj în fabrică și un transport de arme. Sabotajul este motivat sumar (mai puține arme pentru hitleriști), dar impresia pe care o produce este umbrită de faptul că nu se arată cum au asigurat comuniștii securitatea muncitorilor. Cei doi (Vițu și Tabarcea) nici nu se gîndesc la asta, însă prima reacție a femeilor din cartier sună astfel : „E nenorocire la Vulcan..." Ultima acțiune e descrisă mai amplu, gestul de sacrificiu al eroului e bine motivat și totuși lipsește ceva : transportul de arme se face în ajunul evenimentelor hotărîtoare cînd fiecare comunist simțea apropierea lor, cînd această presimțire domina viața, mentalitatea, comportarea luptătorilor. Și totuși, nici Vițu, nici Treispemii numai la evenimentele din vara anului 1944 nu se gîndesc, numai despre asta nu vorbesc.

Un cuvînt aparte trebuie spus despre acțiunea din cinematograf : ea este cu totul neverosimilă. Niciodată n-ar fi admis partidul ca un om neinițiat să fie predat pur și simplu în acest fel în mîinile siguranței. (Iar dacă undeva vreo celulă a procedat așa, înseamnă că a călcat linia partidului). Manifestele se tipăreau efectiv sub formă de programe de cinematograf, dar nu pentru a fi împărțite în cinematograf, ci pentru a fi împrăștiate ca oricare alte manifeste (prin lăzile cu scule ale muncitorilor, în case, curți, etc.), coperta „programului" camuflîndu-le doar de ochii agenților.

Autorul Barierii a făcut eforturi vizibile pentru a apoteoza destinul comunistului Vițu, descriind amănunțit ultimele clipe ale vieții sale. Și trebuie să recunoaștem : în cea mai mare parte a reușit. Rămînînd mereu el însuși, apelînd mereu la arma glumei și chiar a persiflării prietenești, Vițu crește sub ochii cititorilor, pînă la ipostaza de erou, prin încrîncenarea cu care se luptă pînă-n ultima clipă pentru izbînda partidului comunist, sau, cum se exprimă el, pentru „împlinirea ultimei sarcini de partid".

Doar o singură nedumerire îl încearcă pe cititor la lectura acestui final. Era în august 1944, cînd frica intrase deja în burghezie, poliție, aparatul de stat, cînd comuniștii știau cît de mare e frica dușmanului și foloseau cu pricepere această armă. De ce atunci luptătorul Vițu nu luptă pentru viață? La propunerea maiorului anchetator de a divulga secretele partidului pentru a-și salva viața și mai ales la argumentul acestuia că maiorul ar face-o „dacă prin absurd ar încăpea pe mîna colegilor dumitale", Vițu răspunde minunat, dar numai în gînd, sie-și :

„Tu ești fascist. Ți-e ușor să vorbești așa... nenorocitule. Dacă ai divulga un secret de-al fasciștilor, ai face și tu ceva cinstit în viața ta... Și de ce dacă prin absurd te-ar prinde comuniștii ? Ce ți se pare chiar așa de absurd ? Ar trebui să începi să te obișnuiești cu ideea. Să-ți iasă din cap că e absurd. Cînd o să dai socoteală de crimele tale și o să fii cu ștreangul la gît, să nu faci ochii mari..."

Dar de ce n-o strigă în gura mare ? De ce n-o aruncă în fața maiorului ? De ce nu folosește și această armă, care în august 1944 devenise atît de eficientă ? De ce atunci cînd este prins, și Vițu (ca și eroii unor alte lucrări) se resemnează ? Se gîndește numai la moarte ? Și de ce nu ne spune autorul ce au întreprins tovarășii lui (acei care au primit arme) pentru a-l salva ? Căci în august 1944 se putea face mult ! De ce, îndată ce cade în mîinile dușmanului — luptătorul este prezentat izolat ?

Din păcate și autorul Barierei e foarte zgîrcit atunci cînd acțiunea îl obligă să insiste asupra conținutului politic al muncii comuniștilor. Manifestele, tipografiile etc., erau doar mijlocul, scopul propagandei erau oamenii. Munca cu oamenii, legătura cu oamenii — iată care era conținutul principal al activității celulelor de partid. Această activitate a rămas în afara frescei. Pînă și atunci cînd Vițu o întreabă pe Tuțuleasa „care e starea de spirit la Coroana ?" (unde lucrează femeia), noi iarăși nu aflăm, mai totul rezolvîndu-se în cîteva fraze spuse și ele „pe de rost". Pe de altă parte discuțiile lui Vițu cu Nicu Rădulescu sînt totuși „artă pentru artă" întrucît un comunist experimentat ca Vițu nu putea să nu-și dea seama că din punct de vedere al luptei, prietenul e inutilizabil.

In Bariera găsim deci multe tipuri pline de căldura vieții, multe amănunte bine prinse, multe situații care reliefează la un nivel artistic înalt superioritatea morală, puternica demnitate și curajul comuniștilor. Insă viața partidului, munca de partid și mai ales întreaga complexitate a legăturii partidului cu masele e prezentată încă prea sumar, sărac și schematic.

Mihai Novicov

O nouă ediție EMINESCU

Succesiunea edițiilor Eminescu a devenit, în ultimii ani, tot atît de firească și regulată ca și succesiunea anotimpurilor. Vitrinele librăriilor și rafturile bibliotecilor sînt luminate de apariția periodică și armonioasă, pe care numai revoluția culturală o putea înfăptui, a luceafărului sub raza căruia s-a făurit poezia romînească pînă la noi, și din care încă se va mai făuri pentru vremi îndelungate.

Volumul Eminescu a debutat cu un succes editorial unic, pentru vremea lui: 1.000 exemplare vîndute într-un timp record, de cîteva luni. Maiorescu, convins că arta nu poate fi înțeleasă decît de „elite", rămăsese el însuși uluit de succesul de librărie, pe care nu și-l explica nici după moartea poetului, cînd îi scria editorului Socec: „Sînt acum vreo 8 ani de cînd v-am rugat să luați asupra D-voastră imprimarea și editarea unui volum cu poesiile lui Eminescu, care pe atunci erau apreciate în adevărata lor valoare numai de un mic cerc de iubitori ai literaturii..." [1]) Deși faptele dovediseră deci, contrariul, Maiorescu tot nu credea în valoarea populară a artei eminesciene.

Ce-ar fi spus Maiorescu despre „micul cerc de iubitori ai literaturii", văzînd ultima ediție, tipărită în 60.000 de exemplare, ediție care vine după cele peste 700.000 exemplare tipărite în ultimii zece ani? Cunoscut pretutindeni, în țara noastră, ca simbol al poetului, Eminescu este astăzi și simbolul concret al poeziei, aflat în raftul modest de cărți al elevului, în buzunarul tractoristului, în port-hartul ofițerului și cu fiecare nouă ediție poți urmări înscrierea pe harta iubitorilor de poezie a noi contingente, ieșite din adîncul poporului ținut atîta vreme în întuneric.

Inaugurînd noua și eleganta serie a Bibliotecii pentru toți cu ediția Eminescu, ESPLA a făcut nu numai un act firesc la împlinirea celor 110 ani de la nașterea poetului, ci a consemnat și piatra unghiulară a unei noi serii de tipărituri din clasicii literaturii noastre. Meritul principal al noii ediții este de a pune, pentru prima dată într-un asemenea tiraj, într-o carte ieftină, destinată unui public foarte larg, un text cuprinzînd pe lîngă antume și o mare parte a postumelor, cunoscute mai îndeaproape abia din ediția bibliofilă Perpessicius, apărută în 1958 [2]). Urmînd textul acestei ediții, ediția de față are marele avantaj de a pune la îndemîna cititorului un text într-adevăr corect, stabilit după ani de migală de acad. Perpessicius. Indreptînd unele dintre lipsurile ediției bibliofile, ediția nouă este însoțită, pe lîngă cuvîntul înainte cu adînci rezonanțe, al lui Tudor Arghezi, de o bine gîndită prefață semnată de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, prefață pe care nu ne propunem a o discuta aici, dar ale cărei merite sînt incontestabile, în orientarea cititorului prin atît de vasta problematică a poeziei eminesciene. Aceste merite vor face, sîntem siguri, ca noua ediție să se bucure de o bună primire din partea cititorilor.

Cum, însă, cu toate succesele noastre în editarea științifică a operei lui Eminescu, sîntem încă la început, în această direcție, iar, pe de altă parte, noua serie a Bibliotecii pentru toți își propune să tipărească o bună parte din operele scriitorilor noștri clasici, credem că unele sugestii, născute din cercetarea acestei ediții, pot fi bine venite.

Mai întîi, problema postumelor. Nu intenționăm să reluăm vechile dispute pe această temă și considerăm că Șerban Cioculescu are perfectă dreptate susținînd într-un număr recent din Gazeta literară că „procesul a fost cîștigat de partizanii postumelor". Și totuși... Dacă într-o ediție bibliofilă, ca acea din 1958, publicarea integrală a postumelor era indicată, credem că într-o ediție populară, cum este cea de azi, problema se pune în mod diferit. Că este așa, o dovedește chiar faptul că îngrijitorul (sau îngrijitorii) ediției s-au oprit numai la cîteva postume. După ce criterii, însă? Din păcate, ediția nu ne permite să înțelegem și deci eventual să comentăm aceste criterii. Principiul leninist al preluării moștenirii culturale are, desigur, o aplicare concretă la fiecare scriitor clasic. A selecta, înseamnă a te pronunța pentru unele opere, și implicit împotriva altora, după anume judecată de valoare concretă. Acest punct de vedere trebuia să fie prezentat, oricît de sumar, într-o notă asupra ediției, lămuritoare asupra concepției care a stat la baza muncii de selectare. De ce s-au inclus unele postume, și nu altele? Nu putem nici măcar bănui, deoarece criteriul selecționării nu este evident nicăieri. Nesiguranța și lipsa unui criteriu clar se vădește mai ales în cazul poemelor sau poeziilor publicate fragmentar. Iată, de exemplu, poemul Icoană și privaz. Ediția nouă îl reproduce fragmentar, lăsînd deoparte mai bine de jumătate din text. Ceea ce se publică, este, într-adevăr, valoros, dar este greu să înțelegem în numele cărui principiu au fost lăsate deoparte pasagii de cea mai mare însemnătate ideologică și artistică, în care Eminescu își expune, cu o mare forță de realizare, unele din ideile de bază ale poeticii sale.

Cunoscătorul postumelor va fi mirat să nu găsească aici unele versuri citate destul de des de critica noastră, în ultimii ani :

Putut-am eu cu lira străbate sau trezi
Nu secolul, ca alții — un ceas măcar, o zi ?
Cuvinte prea frumoase le-am rînduit șirag
Și-am spus și eu la lume ce-mi este scump și drag...

sau :

Aceasta e menirea unui poet în lume ?
Pe valurile vremei, ca boabele de spume
Să-nșire-ale lui vorbe, să spue verzi ș-uscate
Cum luna se ivește, cum vîntu-n codru bate ?
Dar ori cîte ar scrie și oricîte ar spune...
Cîmpii, pădure, lanuri fac asta de minune,
O fac cu mult mai bine de cum o spui în vers.
Natura-alăturată cu-acel desemn prea șters
Din lirica modernă — e mult, mult mai presus.
O, tristă meserie, să n-ai nimic de spus
De cît povești pe care Homer și alți autori
Le spuseră mai bine de zeci de mii de ori.

Eliminînd asemenea pasaje, poemul Icoană și privaz a rămas, în ediție, un poem de dragoste, cînd în realitate el dezbate probleme mult mai complexe, fiind unul dintre cele mai importante postume, asupra căruia acad. G. Călinescu atrăgea atenția încă în Opera lui Mihai Eminescu (1935). In cazul acesta, nu era mai nimerit să se publice poemul în întregime ? Credem că da.

Din Diamantul Nordului, ediția reproduce doar cinci strofe, din cele 60 ale poemului. Strofele reproduse nu sînt, de fapt, decît o primă variantă a începutului Scrisorii a IV-a și, din acest punct de vedere, nu au decît un interes documentar de studiu, care, evident, nu era urmărit de ediția de față. Cît poate spori cunoașterea poeziei eminesciene, prin lectura unor asemenea crîmpeie mai puțin semnificative ? Oarecum asemănător este și cazul fragmentului minuscul din Odin și poetul, ale cărei idei și expresii le mai întîlnim în alte poezii (Scrisoarea a II-a, Ai noștri tineri) și care este oricum mult prea redus față de întregul poem, construit și pe alte idei decît aceea din introducere. Credem că publicarea fragmentelor nu este, deci, indicată în cazul postumelor eminesciene, deoarece selecția se poate opri cu ușurință asupra unor poezii și poeme închegate, lăsînd cu totul de-o parte lucrările de atelier, nefinisate, sau pe cele ce ar reclama comentarii mai întinse. Alegerea a circa 50 postume realizate nu este o operație mult prea dificilă, în așa fel încît volumul să se prezinte unitar, fără puncte de suspensie, dînd imaginea unui Eminescu pe linia împlinirii sale poetice. Și mai discutabilă ni se pare alegerea fragmentelor în cazul marelui poem Panorama deșertăciunilor, poem care merită însă o discuție aparte, pe care o vom întreprinde în numărul viitor.

In privința aparatului critic, și al tehnicii ediției, vom semnala unele deficiențe ce se cer înlăturate în viitoarele ediții Eminescu și ale celorlalți clasici programați în Biblioteca pentru toți.

Ediția este dotată cu o tablă alfabetică a poeziilor, ceea ce ar trebui să ușureze considerabil utilizarea cărții. Din păcate, tabla alfabetică este lipsită de orice valoare, deoarece îngrijitorul ediției a omis tocmai rostul de bază al unei asemenea table și anume... indicarea paginilor! Cui mai folosește în cazul acesta înșiruirea titlurilor ? Pe lîngă aceasta, textul cerea un minimum de note absolut necesare lămuririi cititorului. Cîteva exemple : în fragmentul din Odin și poetul (pag. 225) citim :

Aș stoarce cu o mînă crudă, rece,
Tot focul sînt din el...

Ce înțelege un cititor nefamiliarizat cu postumele ? Nimic. „Sînt" înseamnă, în acest text, „sfînt" și nu verbul cu care s-ar putea confunda. Era, deci, nevoie de o explicație. Aceasta cu atît mai mult cu cît, pe lîngă forma „sînt" există și forma obișnuită „sfînt", atît în postume, cît și antume. Dacă în celebra Sara pe deal citim :

Luna pe cer trece-așa sfîntă și clară

în nu mai puțin celebrul poem Epigonii găsim :

Voi, pierduți în gînduri sînte, convorbeați cu idealuri.

Notele ar înlătura nedumeririle, în special ale tinerilor cititori, necunoscători ai formelor lexicale mai vechi, sau regionale. Mai mult, chiar dacă nu au darul de a crea confuzii, ca în cazul citat din Odin și poetul, formele variabile se cer, totuși, explicate. Este firesc ca lectorul să știe de ce în Panorama deșertăciunilor (1872) Eminescu scrie : „pe un arc de cer albastru", iar la numai cîteva pagini depărtare, în O, adevăr sublime... (1874) scrie „ceriul / De stele..." Forme ca „timpi răcori", etc., se cer neapărat explicate fie în note, fie într-un scurt glosar pentru expresiile rare (mademuri, monastici, etc.).

Notele mai sînt necesare și pentru unele expresii (uneori versuri întregi) în alte limbi. Dacă la poezia Noi amîndoi avem același dascăl, ediția traduce [3]) în notă subpaginală, versul Non idem est si duo dicunt idem, de ce nu s-a procedat la fel și cu versurile latine din minunata poezie Umbra lui Istrate Dabija — Voievod ?

Poemul Icoană și privaz din care se publică fragmente, este întrerupt de două ori de puncte-puncte. Dar dacă prima întrerupere este a editorului, marcînd fragmentele excluse, cea de a doua întrerupere este chiar a lui Eminescu, marcînd o suspensie în poem. Cititorul va fi, însă, convins că ambele întreruperi aparțin editorului, confuzie ce putea să fie evitată printr-o notă.

In sfîrșit se cere o mult mai mare atenție pentru înlăturarea erorilor de tipar. Ediția de față se prezintă foarte bine din acest punct de vedere. Remarcăm, totuși, cîteva erori mai supărătoare. Fragmentul din Mureșanu este intitulat Mureșanul, în Cuprins. Cunoscuta poezie In zădar în colbul școlii, cu titlu transcris corect în Cuprins și în primul vers al poeziei, este totuși transcris In zadar în colbul școlii, în titlul de la pag. 330. Și altele de mai mică importanță.

Am insistat asupra acestor deficiențe și scăpări nu pentru că ar știrbi prea mult valoarea ediției, ci întrucît am dori înlăturarea lor, pe viitor, pentru a se ajunge la o ediție Eminescu populară și în același timp științifică, așa cum noua serie a Bibliotecii pentru toți își propune — și are toate condițiile — să devină, pentru toți clasicii noștri.

Mihu Dragomir

---

1) I. E. Torouțiu, **Studii și documente literare**, vol. IV, pag. 274. Scrisoarea datată 17/19 Dechemvrie 1892.

2) In prefață, tov. Zoe Dumitrescu-Bușulenga scrie : **„Opera eminesciană nu e de loc vastă. Un volum cuprinde ușor toate poeziile publicate, altul proza literară. Dar materialul de cunoaștere, de gîndire, de lucrare poetică pe care s-a ridicat această operă este uriaș".** Cam prea aproape de acest pasaj, pare-se citit și prelucrat în grabă, un articol de serviciu, nesemnat, din **Informația Bucureștiului** (nr. 2006, 18.I.1960), conține următoarea afirmație cu totul hazardată : **„Ca întindere, opera lui Eminescu nu e de loc mare ; poate fi lesne cuprinsă într-un singur volum, însumînd deopotrivă poeziile definitive (lăsînd la o parte nenumăratele variante) și paginile de proză și publicistică. Ea se dovedește însă uimitor de vastă atunci cînd pornim să-i sondăm adîncimile de gîndire, de simțire".** A susține că poezia, proza și publicistica eminesciană se pot tipări, și încă lesne, într-un singur volum, este o dovadă în plus a faptului că subiectul este, pentru autorul articolului, complet străin. Pentru a nu mai vorbi despre „izvoarele" articolului...

3) Spunem **„ediția traduce"** deoarece nicăieri nu se arată cine este îngrijitorul ediției. In editarea unor texte care ridică atîtea probleme, cum sînt textele eminesciene, anonimatul este contraindicat.

EMINESCU în albaneză

In epoca noastră, datorită progresului uluitor al tehnicii, căile lumii s-au scurtat mult și comunicarea spirituală între popoare, prin intermediul tezaurului lor moral, a devenit mai mult ca oricînd o necesitate istorică a vieții.

In acest sens, un rol deosebit de important revine traducerilor din literatura țărilor vecine și prietene, a marii familii socialiste. Ea oferă într-adevăr posibilități concrete de cunoaștere a valorilor morale ale popoarelor respective.

Moștenitorul acestor valori morale este azi poporul muncitor, izbăvit de exploatare și care-și construiește o viață nouă. Iar poporul albanez reprezintă un exemplu demn de însușire a tradițiilor culturale ale popoarelor frățești. Biblioteca albaneză s-a îmbogățit mult cu traducerile capodoperelor literaturilor străine, ca un rezultat firesc al grijii Partidului Muncii din Albania pentru dezvoltarea și întărirea creației originale prin cele mai strălucite exemple ale artei universale. Intr-adevăr, în domeniul traducerilor, situația actuală nici nu poate fi comparată cu cea din trecut, atît cantitativ cît și calitativ, exceptînd bineînțeles, în această ultimă privință, traducerile de înaltă măiestrie artistică ale remarcabilului poet albanez Fan S. Noli.

Pentru realizarea unor traduceri cît mai fidele și artistice, au fost mobilizate cele mai bune energii literare ale noastre. Au venit în primul rînd traducerile din literatura popoarelor socialiste și cu care poporul albanez este legat prin îndelungate tradiții. In rîndul acestora se situează și traducerile din literatura romînă. Inainte de Eliberare, se tradusese sporadic din Eminescu, Creangă și alții. Abia după Eliberare s-a trecut metodic și planificat la traducerea și publicarea scriitorilor romîni. Astfel, au apărut **Poezii** de Eminescu, o antologie a prozei romînești contemporane intitulată **Dreptul la viață**, trei romane de Mihail Sadoveanu, două nuvele de Petru Dumitriu, selecțiuni poetice din Coșbuc, A. Toma, Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Dumitru Corbea, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Veronica Porumbacu etc. Au fost reprezentate **O scrisoare pierdută** și **O noapte furtunoasă** de Caragiale, **Iarbă rea** și **Mielul turbat** de A. Baranga, etc. Sînt de asemeni în curs de traducere sau publicare numeroase opere clasice și actuale.

Am avut norocul și greaua sarcină de a-l traduce pe Eminescu în limba albaneză pentru că mi-am făcut studiile în Romînia și m-am ocupat cu creația poetică. Acum patru ani, în prefața culegerii de **Poezii** ale lui Eminescu, scriam : **„Ca admirator al operei sale și vrînd să dau poporului meu unul din tezaurele spirituale ale poporului romîn frate, sînt conștient de greutatea inevitabilă pe care o prezintă asemenea încercare. Am lucrat timp de cinci ani la traducerea cîtorva capodopere eminesciene și le-am prezentat cititorilor în speranța că cei ce vor veni după mine mă vor completa și perfecta".**

Il admir pe Eminescu încă de la începuturile activității mele poetice, cînd am cetit **Luceafărul** într-o traducere italiană. Am vrut să-l cunosc mai bine după ce am cetit traducerile în albaneză ale lui Mitrush Kuteli și mi-a încolțit ideea de a-l traduce eu însumi acum 12 ani, cînd am venit în Romînia. Eminescu nu aparține numai națiunii sale, ci tezaurului comun al umanității. De aceea am vrut să-i redau poporului meu acele poezii care sînt esențiale pentru cunoașterea lui. Am fost conștient de greutățile inevitabile pe care le voi întîlni și m-am ferit de cunoscuta lozincă **traduttore, traditore**.

Am întîlnit dificultăți nebănuite la traducerea unor pasaje întregi din **Luceafărul, Călin, Scrisoarea a III-a, O, mamă**... etc. Avem nevoie de cunoașterea adîncă a limbii poetice, a fondului de idei, a stilului, a vieții și epocii lui Eminescu. Trebuia să acord instrumentul meu poetic cu muzica eminesciană. Am explorat în acest sens toate sursele poetice ale țării mele, lirice și epice, culte și populare. Am consultat traducerile în alte limbi. In ceea ce privește motivele prozodice și metrica, am găsit multe afinități în literatura noastră. Motivul nunții din finalul poeziei **Călin** se întîlnește și în poezia noastră populară. Avîntul epic al **Scrisorii a III-a** l-am regăsit în rapsodiile noastre populare și în epica noastră cultă. Trecerea de la troheu la iamb, intercalarea lor cu dactyle se găsesc și în poezia albaneză. In sfîrșit, sistemul ritmic nu se deosebește de al nostru. Dar cum să pot reda inegalabila frumusețe a rimelor eminesciene, sau toate acele cuvinte poetice cu înțelesuri diverse și figurile stilistice atît de originale ? Atîtea probleme care cereau în egală măsură o rezolvare științifică și una artistică.

Am consacrat cinci ani din viața mea traducerii lui Eminescu și-mi dau seama că e prea puțin. De asta spuneam în prefața traducerii mele că alții vor trebui să ducă mai departe cele începute de mine. Pentru a traduce **O, mamă...**, am retrăit nu numai dragostea pentru propria-mi mamă, dar recitindu-mi neîncetat poezia, am creat nenumărate variante. Ca să traduc prima strofă a **Luceafărului**, cu intercalarea versurilor de 8 și 7 silabe, cu atmosfera ei solemnă și în același timp de basm, am consultat nenumărate povești ale noastre și am reușit astfel să păstrez nu numai ideea, ci și ritmul și natura rimei. Și aș mai putea da zeci de exemple.

Volumul **Eminesku-Poezi** a fost tipărit la Tirana în 4.000 exemplare, un tiraj mare pentru țara noastră. Fie ca această traducere să devină o puternică verigă în legăturile spirituale atît de strînse, care există între popoarele noastre.

Vehbi Bala

București, 18 ianuarie 1960.

ȘANTIER LITERAR SOVIETIC

In ultimii ani, în Uniunea Sovietică, discuțiile despre actualitatea literaturii sovietice, despre legătura cît mai strînsă a scriitorului cu viața, despre rolul activ al literaturii își fac tot mai mult loc în paginile revistelor și publicațiilor de specialitate. Acest lucru este cît se poate de firesc ; poporul sovietic trăiește zile glorioase, întreaga țară a devenit un șantier al muncii în care fiecare om își are locul și rolul său bine precizat.

Răspunsul scriitorilor la „comanda socială", care nu este altceva decît reacția firească pe care trebuie s-o aibă un scriitor în fața marilor înfăptuiri ale zilelor noastre, s-a concretizat în opere literare de valoare, ce se bucură de aprecierea publicului cititor atît în Uniunea Sovietică cît și dincolo de granițele ei.

Eroii acestor cărți sînt constructorii marilor hidrocentrale, tinerii înflăcărați de pe pămînturile siberiene, oamenii simpli. Ii vom întîlni în *Legenda continuă* de A. Kuznețov, în *Frații Erșov* romanul lui Kocetov, sau în *Vulturii stepei* de Bubennov.

Noul roman al lui Mihai Bubennov, *Vulturii stepei*, este închinat eroilor pămînturilor virgine, care vor rodi datorită muncii entuziaste a tinerilor veniți aici din toate colțurile țării. Autorul, ca să poată scrie despre acești „vulturi ai stepei", a plecat în Altai cu unul din primele eșaloane ale desțelenitorilor, a străbătut zeci și zeci de drumuri, a trăit alături de viitorii eroi ai romanului.

Vsevolod Ivanov lucrează în prezent la un roman a cărei acțiune se petrece într-un mic orășel din Siberia Răsăriteană. Va fi — după cum se exprimă autorul — o carte „despre muncă... un roman adînc psihologic, despre oameni și natură..." In centrul acțiunii va sta o mare familie de muncitori. Pentru ca să scrie această carte, Vsevolod Ivanov a mers în Siberia (pentru a treia oară în ultimii ani), străbătînd locurile acțiunii viitorului său roman.

Operele literare care au apărut sau cele care au fost anunțate de revistele literare pe anul 1960, romanele și povestirile, piesele de teatru care se află încă pe șantierul de lucru, dovedesc cu prisosință că, la întrebarea *„Care ți-e locul în septenal, tovarășe scriitor ?"* — cea mai mare parte a scriitorilor sovietici pot să răspundă fără nici un fel de ezitare.

„Cînd eroii noștri se duc la locul de muncă, eu mă așez la masa de lucru — spune Nikolai Pogodin. Noi construim primii în lume societatea comunistă și trebuie să fim pasionați, înflăcărați, cuprinși de nerăbdare în lupta de transformare a vieții, a poporului..." In operele literare „noi trebuie să cîntăm minunatul om al epocii contemporane". Legătura tot mai strînsă a scriitorului cu viața — iată ce cere în primul rînd marele dramaturg. Piesa la care lucrează Nikolai Pogodin se intitulează *Flori vii* ; după destăinuirile autorului, în ea vom simți „suflul contemporaneității", clocotul tinereții. Eroii piesei sînt participanți la brigăzile de muncă comunistă.

„Să iei contact direct cu viața, să nu scrii numai din auzite, — iată datoria scriitorului și mulțumirea lui în același timp" — spune Evghenii Popovkin. Aceasta fiindu-i deviza, scriitorul a plecat să ia contact cu marile construcții din Ural și Siberia, din Iacuția și Buriatia. S-a întîlnit cu minunații muncitori ai Primoriei, din Ussurisk și Nahodka ; aici a cunoscut pe viitorii eroi ai cărților sale. Acestor oameni vrea să le închine E. Popovkin noua sa piesă pe care ar dori s-o intituleze *Nahodka*.

In ceea ce privește planurile de viitor ale Verei Panova, *Literaturnaia gazeta* ne informează că, deocamdată, scriitoarea „le ține în secret, ferindu-le de eventualele comentarii înainte de vreme". Aflăm totuși că, pentru anul 1960, V. Panova pregătește o piesă și un roman-basm. Eroii piesei vor fi oameni ai zilelor noastre. Așteptăm surpriza pe care ne-o va face. Romanul-basm, după mărturisirea autoarei, va fi scris pentru oameni maturi, însă în așa fel încît el să poată fi citit cu interes și de copii.

Planurile revistelor literare pe anul 1960 vin să arate din nou prezența permanentă a actualității în operele scriitorilor sovietici. Nikolae Virta va publica în revista *Moskva* romanul *Canalul*, scris pe baza materialelor culese pe șantierul marelui canal din Kazahstan. L. Ovalov va publica în aceeași revistă romanul *Prietenul adevărat*, o carte despre tăria comunistului trecut prin încercările grele ale vieții.

Scriitorii iau atitudine și față de manifestările negative care mai apar în realitatea sovietică. Romanul lui A. Vasiliev, *Lunea este o zi grea* (roman satiric), care va apare în *Moskva*, este îndreptat împotriva birocrației, cancelarismului, pledînd pentru respectarea demnității omului.

In paginile aceleiași reviste vor apare și scrierile lui L. Nikulin *(Lașul)*, Anna Karavaeva *(Nu poți opri...)*, G. Markov *(Sarea pămîntului*, vol. II), V. Kocetov *(Jurnal de zi în anii de război)* și altele.

Revista *Novîi Mir* va publica în prima jumătate a anului 1960 ultima parte a trilogiei lui K. Fedin *Focul* (Prima și a doua parte a trilogiei o formează romanele *Primele bucurii* și *O vară neobișnuită*). Alături de eroii pe care i-am întîlnit în primele părți ale trilogiei, în *Focul* apar noi eroi, reprezentanți ai tinerei generații (copiii lui Izvekov, Ragozin, Pastuhov). Acțiunea romanului se petrece în prima perioadă a Marelui Război de Apărare a Patriei, însă retrospectiv aruncă o lumină și asupra anilor precedenți.

Revista *Znamia* anunță pentru 1960 o bogată „recoltă". Aici vor apare opere ale unor scriitori cunoscuți publicului romînesc. Astfel, V. Grossman va publica romanul *Pentru o cauză dreaptă* (vol. II) ; Vera Ketlinskaia, romanul *Numai așa...* ; A. Ceakovski, romanul *Drumuri ce se pierd în depărtare* ; D. Granin, *Trecătoarea periculoasă*, ș.a.m.d.

In anul 1960, revista *Zvezda* anunță cartea lui Iurii Gherman *Cauza pentru care lupți ;* anunță pe E. Granin cu *Alt drum* (vol. II), pe Vsevolod Kocetov cu un roman despre tineretul sovietic, etc. Aflăm de asemenea că *Moskva* va continua să publice romanul lui Mihail Șolohov *Ei au luptat pentru patrie*, iar revista *Don* anunță că va publica ultimele capitole din volumul al II-lea al celebrului roman *Pămînt desțelenit*.

Această trecere în revistă a cărților care vor apare în anul 1960 demonstrează cu prisosință că actualitatea, omul contemporan sînt continuu prezente în literatura sovietică. Scriitorii sovietici sînt cuprinși de dorința de a pătrunde cît mai adînc în cunoașterea omului nou, a gîndurilor și faptelor lui, de a reda în forme cît mai variate această lume bogată, complexă, a contemporanului.

Nicolae Ion Roșianu

DRĂGAICA

Era în ajun de Drăgaică. La asfinţit se vălureau pe cer brazde roşii-aurii, iar luna, ca o tipsie de cositor peste care se încîlcesc pale de fum şi de abur otrăvit, atîrna înţepenită sub pîntecele unui nor.

Sava Pelin, vicepreşedintele gospodăriei colective „23 August", tăia Dunărea, cu luntrea, de-a curmezişul, apropiindu-se de malul rîpos de unde începe cîmpia. Scurt de statură, fără gît, cu capul pornind chiar dintre umerii groşi, cu spinarea încovoiată şi picioarele proptite într-un maldăr de papură, purta vîslele cu mişcări line, egale, bucurîndu-se ca un copil de răcoarea ce-i pătrundea trupul. Şezuse toată după amiaza pe baltă, cu brigada de pescari şi mergea acum să se primenească şi s-o ia la joc, în poiana cu nuci, dintre vii, pe Tanţa Burcii cu care era în vorbă de doi ani. În timp ce se apropia de vadul umbrit de sălcii verzi, cu trunchiuri cafenii, umede şi cojite, de pe mal se uita la el un omuleţ prăpădit, cu obrazul mînjit cu funingine de hîrtie de ziar, să usuce pielea jupuită de-o pecingine. Era Jan Cavaleru, achizitorul cooperativei, care de o săptămînă, de cînd începuseră în sat pregătirile pentru bîlciul de Drăgaică, se ţinea după Sava, cu mersul lui legănat, de ţap jucăuş, să-i smulgă aprobarea de-a veni cu cuştile la locul petrecerii, să cumpere păsări. Dar Sava se arăta neînduplecat. „Nu dau voie să scărmănaţi fulgi în bîlci".

— Auzi vice, se miră Cavaleru, cînd Sava Pelin intră în vad, ai un cap, mă, de nu i-ar veni de hac nici şapte motani. Daa. O ceafă lată ca a ta, s-o izbeşti cu buzduganul, numai logofătul Mincu avea.

— Ţine priponul şi agaţă-l în ţăruş, zise Sava şi-i aruncă în braţe o frînghie făcută colac. Apoi, luîndu-şi vînt, sări şi el pe uscat.

— De mult eşti aici?

— E-eh! oftă Cavaleru. De două ceasuri stau şi te-aştept.

— Te ţii scai în coada iepii. Dar e degeaba.

— Mă, Sava, mă, se plînse Cavaleru, îmi dai la cap. Nu vrei tu să ştii că am şi eu un plan pe care trebuie să-l îndeplinesc? Hai cu mine la cazan să bem o ţuică şi să discutăm, să ne înţelegem.

— Nu-mi place ţuica. Dacă beau o cinzeacă adorm înainte de-a număra pînă la opt.

— Fugi de-aci! se supără Cavaleru.

— Îţi baţi gura de pomană, i-o reteză Sava, plictisit. Îţi spun încă o dată: să nu te prind cu cuştile în bîlci că ne stricăm la ceafă. Şi-acum: noroc şi s-auzim de bine, încheie el şi sui malul în suhat.

De pe fundul rîpii, Jan Cavaleru, văzîndu-şi şi ultimele speranţe dărîmate, se porni să-l ameninţe. Dar vocea lui aducea mai mult a văicărit.

— Domnia voastră nu dă voie. Sigur, domnia voastră vrea să-i înălţăm în bîlci numai munţi de turtă dulce şi susan. Lasă, drăguţule, că vine acuş timpul să nu mai ai cui vinde pătlăgelele roşii. Ai, ce-ai să te mai rogi tu de mine atunci: ia-le, mă, Cavalerule, că se fac terci în brazde. Dumadă să-l facă Dumnezeu pe Cavaleru dac-o sta să te-asculte.

Dar Sava Pelin nu-l mai auzea. Se depărtase în cîmpie, tropăind mărunt pe cărarea uscată ca o piele de berbec ţinută la căldură. Pe sub şirul de plopi, cireada de vite cobora la Dunăre, în bîzîit de tăuni şi plesnete de bici, să se adape. Praful stîrnit în copite stărui multă vreme peste suhat şi cînd se risipi iarăşi în iarba tocită, se iviră, în dreapta drumului, chioşcurile ridicate de cooperativă pentru desfacerea mărfurilor, umbrarul din stuf şi crengi de salcîmi, cu ciorchini de flori, sub care fusese instalat grătarul adus de la bodegă, şi mai încolo, roata cu căluşei la care tîmplarii gospodăriei se canoneau să bată ultimele scoabe. Colectiviştii o găsiseră în hambarul moşierului şi se foloseau de ea la Drăgaică şi toamna, la sărbătoarea recoltei. Pe podeaua de scîndură, căluţii dolofani, cu crupă lată, burduşită cu rumeguş şi iarbă de mare, goneau perechi-perechi. Zăbalele le sfîrtecau gura, dar ei, nărăvaşi, încordau grumazul, arcuiau gîtul peste care se umfla coama de cîlţi încleiaţi şi scăpărau din potcoavele galbene. Doar cîteva şei se păstraseră întregi, vopsite în roşu ţipător; celelalte fuseseră şterpelite şi magazionerul le înlocuise cu saci umpluţi cu pleavă.

Sava se apropie să schimbe o vorbă cu oamenii. Roata scîrţîia uşor în vîntul serii.

— Ia zi, băiete, cum îţi place? îl întrebă meşterul. Înalt şi gras, bătînd uşor o sută de ocale, era o minune cum de izbutea să se ţină cocoţat în vîrful scării, lîngă axul în care se adună toate vergelele.

— Aţi trudit, nu glumă! se miră Sava.

— Păi cum credeai? răspunse meşterul. Am muncit ca nişte diavoli. Dar acum sîntem pe sfîrşite şi-o să mergem să bem un păhărel. Ciolanul trudit îşi cere dreptul şi nu-i păcat dacă i-l dai... Strîngeţi sculele! strigă el către ajutoare. Şi vedeţi să nu uitaţi ceva... Un zîmbet îi lunecă pe buze şi-i făcu semn, cu degetul, lui Sava, să se dea mai aproape. Ia zi, îl întrebă, preşedintele nostru mai are mult pînă isprăveşte cu şcoala?

— Trei luni.

— Oho, destul... Se plecă mult de mijloc şi urmă în şoaptă, ferit: Spune-mi, Sava, e adevărat că la voi în casă o să fie nuntă? Ştii, clipi el şiret, mîine zboară Drăgaica. Ia zi!...

Zborul Drăgaicei e un joc al fetelor. Aceea care-l conduce e înflorită pentru măritiş şi flăcăul pe care şi-l alege de pereche e socotit, din clipa cînd îl prinde de mînă, ca logodnicul ei.

— Nu mă însor pînă la toamnă, meştere, răspunse Sava. Bucuria asta au s-o aibă mîine Nicu Bocioacă şi Tinca lui Ion Duminică. Eu mai aştept pînă se culeg viile.

— Hei, zise meşterul, nu de tine e vorba. De bătrîn ziceam, de tat-tu. Cică o ia pe Burca. I s-a urît omului să stea singur cuc în baltă, la orezărie şi o ia pe Burca cu el. Dar ea, proasta, vrea să-şi mute şi casa acolo. Asta-i mare risipă, maaaree — să strici o casă şi s-o muţi. Se pierde jumate din material. Burca nu-i muiere la rostul ei, să ştii de la mine. Tat-tu e al cincilea care-i intră în pat. Mai încolo, ţine minte ce-ţi spun, o să-i dea şi lui un picior undeva, de-ai să-l vezi venind în brînci.

Vorbind, meşterul coborî, luă scara la umăr, porunci ajutoarelor să înhaţe panerul cu scule, şi o porni spre sat. Sava dădu bună seara şi apucă altă cărare. Era buimăcit. „Cum vine asta, se gîndea, pînă mai ieri tata mă zorea să mă-nsor cu Tanţa şi acum îmi taie pasul?! Zi, drace, dac-ai mai pomenit aşa ceva!" Din necaz dădu în rîs. Taică-su ginerică! Să-şi puie pirostriile pe cap, la şaizeci de ani, şi să ţopăie, de mînă cu popa, „Isaia dănţuieşte"! Nu era de crezut. Îi veni în minte că meşterul şi-a bătut joc de el. Sigur, cînd sfîrşeşte lucrul cu bine, omul prinde chef de glume. „He-he, meştere, osînza naibii, din ăştia-mi eşti, vasăzică! Las' că o să-ţi coc eu una să le pună vîrf la toate!"

În marginea suhatului îşi aminti că e în ajun de Drăgaică şi că în seara asta toţi flăcăii şi fetele culeg cîte-un scaiete — socotit, prin părţile Brăilei, floare a norocului — îl curăţă de ghimpi şi de puful mov de pe măciulie şi-l aruncă pe casă, cît mai departe de streaşină, rostind după cum e obiceiul:

...mîine-n zori,
la cîntători,
în ceasul scăldat de rouă,
cînd răsare luna nouă,
să-ţi crească floarea la loc,
să am în lume noroc...

Şi floarea creşte — o saltă sucul din tulpină şi roua nopţii de iunie.

Sava taie şi el un scaiete, intră în ograda lor care dă în cîmpie, îl zvîrli pe casă şi se duse apoi la bucătărie. Taică-su mîncase. Sătul, sta acum pe prag, cu spatele rezemat de uscior, cu picioarele urcate pe butucul pe care se ţine găleata cu apă, şi fuma. Pălăria moale, pătrunsă de sudoare, lucind ca săpunul, îi ferea ochii de lumina lămpii atîrnate la cîteva palme deasupra capului. Cămaşa lungă, trasă mult la spate, îi dezvelea un umăr şi pieptul osos, avînd săpat în piele, cu acul înroşit în foc, un docar la care erau înhămaţi doi armăsari — echipajul prefectului judeţului Brăila, de acum vreo treizeci de ani, care-i plăcuse atît de mult lui Florea Pelin, pe atunci băiat de prăvălie, încît într-o bună zi, pe cînd stăpînul chefuia cu alte notabilităţi în restaurant, s-a suit pe capră, a dat bice şi a coborît tocmai în sat, de s-a crucit lumea cînd l-a văzut. Visa să se facă chirigiu... Ca osîndă, părintele judeţului a pus să fie legat de stîlpul de la fierărie şi l-a scobit cu acul de la gît pînă la linguriţă.

— Bună seara, tată, zise Sava.

— Bună, răspunse bătrînul, fără să se mişte.

— Strînge-ţi puţin picioarele să intru în bucătărie. Le-ai întins pînă în uliţă.

— Ei, şi? îi sări ţandăra lui Florea. Nu-i nici o căruţă să-mi sfărîme ţurloaiele, că le-ai trimis pe toate la Ştiubei s-aducă piatră să sature şoseaua. Da. Şi poţi să vorbeşti mai frumos cu taică-tu! ţipă el.

Sava deveni atent. „Caută ceartă cu luminarea, se gîndi, e ceva cu el".

— Ia uită-te-ncoace, îi zise, îmi spuneau adineauri tîmplarii că vrei să te însori.

— Tîmplarii! repetă bătrînul cu dispreţ. Ie-te-te! Au încheiat crucea Mîntuitorului şi m-au luat pe mine în primire.

— Mama lor, înjură Sava, n-au minţit vasăzică.

— Nu, răspunse scurt Florea. E adevărat. Mă iau cu Burca. Păi ce, strigă el, de cînd te bat la cap s-o aduci pe Tanţa aici?! N-ai vrut, socotec că nu-ţi place. Asta e. De-acum ţi-e soră. Trenul, mă băiete, dacă eşti motolog, nu stă să te-aştepte. Fiiiu! şi s-a dus.

— Haida-de! făcu Sava batjocoritor. Trenul! Uite unde-mi şedea trenul! Fă bine şi astîmpără-te, că ajungem de rîsul lumii.

— Sava, taică, se îndulci bătrînul, stai jos să vorbim omeneşte. Dar să-ţi pun mai întîi să mănînci, că altfel înţelegi cînd eşti cu burta goală şi altfel cînd eşti sătul. Uite, ţi-am copt nişte ouă, cum îţi făcea biata maică-ta, cînd trăia, şi astea-s bune numai fierbinţi; reci poţi să le arunci la cîini.

— Aruncă-le, dă-le dracului! se-nfurie Sava. Ce să mai vorbesc cu tine! Ori eşti beat, ori ai luzit de tot. Mă duc s-o scot pe Tanţa şi s-o aduc aici. Chiar acum.

— Vezi să nu! rîse Florea. A împiedicat-o mă-sa, ca pe cai, şi-o ţine legată de piciorul patului. I-a luat şi actele. He-he, du-te şi vezi.

„E băut, asta e" îşi zise Sava şi sări gardul în suhat. Mă răfuiesc şi cu dracul dacă trebuie, nu numai cu Burca, şi pe Tanţa tot o aduc aici". Burca... De mult îi şedea ea ca o gîlcă în gît. Astă iarnă, de cîte ori se ducea la Tanţa să stea de vorbă sau numai s-o privească cum deapănă sculuri de canură, apărea şi Burca numaidecît în odaia fetei, groasă cît soba, învelită în fuste ca o căpăţînă de varză şi nu se mişca de-acolo s-o fi sfîşiat. „Totdeauna halca asta de slănină a potrivit lucrurile ca să iasă în necazul meu".

Casa Burcii, neîmprejmuită, cu înflorituri de lemn cioplit la uşi şi la streaşină, era cufundată în întuneric. „S-a culcat, îşi zise Sava, doarme, dormi-ar somnul morţilor", şi trecu sub fereastră unde fluieră de trei ori, într-un fel anume, cum avea el semn cu Tanţa.

Dar Tanţa nu ieşi. În cadrul pervazului apăru Burca, cu părul căzîndu-i încîlcit în ochi şi pe bucile obrajilor.

— Ce-i mă pelegitule? strigă ea. De ce nu pleci, mă? Du-te că te opăresc cu apă fiartă...

— Stai, dadă, ce ai? — zise Sava, mirat. Pe cine ocărăşti aşa?

— A, se dumiri Burca, tu eşti? Credeam că e tot jupuitul ăla de Cavaleru. A fost pe aici, s-o roage pe Tanţa să-l laşi mîine cu cuştile în bîlci. Da tu ce vrei? Dacă n-ai somn în tine, du-te şi te dă cu capu-n Dunăre, nu mai fluiera pe sub geamurile oamenilor.

„E limpede îşi zise Sava, a îmbrobodit-o tata". Şi cu glas tare:

— Vreau să vorbesc cu Tanţa.

— Tanţa stă bine unde stă. Ia-ţi tîrlicii şi cară-te!

— Vrei să te măriţi şi o ţii sub cheie? răbufni băiatul.

— Mă mărit, na, şi ce-ţi pasă ţie?!

— Păi să-ţi fereşti capul, să nu-ţi culci capul pe pieptul tatii, că armăsarii prefectului dau cu copita... Aţi căzut în mintea copiilor, urmă el pe un ton apăsat. Oameni bătrîni şi fără ruşine. Să ştii că pe tata îl dau afară de la orezărie. Nu munciţi nici unul din greu, trîndăviţi toată ziua şi de-aia vă e capul plin de prostii.

— Amin! zise Burca şi închise fereastra.

„Ah, desfrînata Brăilei, o înjură Sava, cum ţi-aş mai croi eu vre-o două pe spinare!"

Noaptea de iunie, luminată de văpaia moale a lunii, era uscată şi fierbinte. Băiatul îşi descheie cămaşa lucrată cu rîuri de arnici şi intră în ogradă, luînd-o pe după coşar. „Trebuie s-o scot pe Tanţa de-aici în noaptea asta" îşi zise, şi urcă scara din dos a casei să încerce uşa. Era zăvorîtă. Şezu o clipă descumpănit, neştiind încotro s-o apuce şi ce să facă. Din cîmpie, din liniile cu vii, s-auzea pînă în sat cîntecul fetelor. Găsi ce-avea de făcut. O să meargă acolo să-l caute pe Nicu Bocioacă şi pe Wili Maneaca, prietenii lui, să le povestească tot necazul şi să le ceară să-l ajute. Vru să coboare treptele şubrede, dar văzu pe acoperiş, la capătul jghiabului pentru scurgerea ploii, un scaiete, avînd legat de el o hîrtie împăturită. O desfăcu şi citi cele cîteva rînduri însăilate de Burca cu creionul: „săn florească pentru mine şi pentru florea cosavem noroc şi săne dea dumnezeu drăguţu numa gînduăl bun şi potrivire cala nişte porumbei curcănari".

— Porumbei, auzi la ea! vorbi Sava. Dă-le drace, pe cap, porumbeilor tăi Burca şi Florea cîte doi motani.

Zvîrli scaietele pe movila de gunoi şi ieşi în uliţă, apucînd-o spre cîmpie.

★

Jan Cavaleru, pus pe goană de Burca, se duse la Florea Pelin ca să încerce să-l cîştige de partea lui.

— Poftim înăuntru, îl invită bătrînul. E o cinste pentru mine să-mi calci pragul şi iacă, mă ploconescu înaintea ta, îl luă el peste picior. Vrei să facem o partidă de tabinet?

— Cu plăcere, nene Florea, răspunse Cavaleru care nu pricepuse nimic.

Bătrînul luă cărţile de pe blidar şi începu să le amestece.

— Hei, mi-aduc aminte de tine cînd erai mic. Erai cît un poponete, un fleac, şi tat-tu se topea de grija ta. Nu puteai sări şanţul din faţa casei şi el dresase un cîine ciobănesc să te-nhaţe de ceafă şi să te zvîrle dincolo. Tu, mă, ai fost ursit s-ajungi om de rang mare. Şi mă bucur pentru tine, să ştii. Chiar astăzi îi spuneam lui Sava al meu: lasă-l, taică, pe Cavaleru să iasă cu cuştile în bîlci...

— Nu vrea, oftă Cavaleru, îmi poartă rîcă. Dar eu zic că dacă fac o plută şi o leg în vad la Dunăre n-o să se mai ridice cu scandal. Pun şi afiş la cooperativă că cine are să vîndă o pasăre, să vie mîine acolo. E-he, ar da buzna copiii...

— Ca să-i înşeli, ai? îşi dădu drumu bătrînul. Tat-tu era om cumsecade, mă, de unde te-ai iscat tu şmecher şi secătură?

— Nea Florea! rosti Cavaleru, cu imputare în glas. Se poate, bre, să vorbeşti aşa?

— Păi mutra te dă pe faţă că eşti pungaş. Întreabă-i şi pe alţii... Damă! strigă bătrînul cu satisfacţie. Trebuia să iei şapte cu şase—treişpe, prostule. Oho, ce-am să te pedepsesc. O să mă duci în cîrcă pînă la poartă şi îndărăt. Sau poate că vrei să-ţi cîrpesc două palme? Am fost prieten bun cu tat-tu şi-ţi dau voie s-alegi.

— Dacă e pe alese, zise Cavaleru, încercînd să-i intre pe sub piele, mai bine să mă pui să-nconjur odaia, sărind într-un picior.

— Dar ce, te-ai scăldat în Dunăre şi ţi-a intrat apă în urechi? Nu, drăguţă, asta e prea uşor. Ţie-ţi trebuie ceva să te ardă la inimă.

— Bine, se învoi Cavaleru, om vedea noi la urmă ce-o fi. Deocamdată spune-mi ce zici de chestia cu pluta?

— Pune carte jos şi taci! se supără gazda. Pluta! Sava ştie el ceva dacă nu vrea să te lase. Cine e în post de conducere, înseamnă că vede mai departe decît ceilalţi. Pîn-acum Sava al meu n-a dat cinstea pe ruşine. „Bagă la cap, îi zic eu cîteodată, te-au pus oamenii să ţii cîrma, apoi s-o ţii, mama ta, că de nu, scot rărunchii din tine şi-i frig pe jăratec".

Povestire de FĂNUŞ NEAGU

— Vorbeşte matale cu el de ce te rog eu, insistă Cavaleru, şi fac cinste mîine. Momiţe de viţel pe săturate şi trei oca de vin.

— Minţi că n-aveţi viţel. Aţi înjunghiat doi porci, ştiu eu. Viţel nu-ţi dă voie legea să tai.

— Daa? rîse Cavaleru. Aşa crezi matale? Îmi pare rău. Află că nu-i greu să faci de petrecanie şi la o cireadă de vite. Dacă ştii cum să lucrezi, te apără chiar legea.

— Şi cum trebuie să lucrezi? se interesă bătrînul. S-aud.

— Uite-aşa. Iei o piele de bou, o ţii în apă pînă se înmoaie bine şi pe urmă te duci să freci cu ea traversele de la calea ferată cînd se apropie acceleratul. Vitele sînt şi ele pe-acolea şi cum le dă în nări mirosul de piele crudă, se reped ca turbate să dea cu cornul, să se boncăluiască. Trenul trece, îi rupe uneia piciorul, alteia spinarea — şi gata, capeţi certificatul de la veterinar.

— Bun! aprobă bătrînul. Şi cinstea?! Cinstea unde-ai lăsat-o? În butoiul în care-ai înecat pielea boului? Ce eşti tu, vreau să ştiu, colectivist sau farmazon?

— Păi asta e numai o idee. Doar nu eram nebun să-i trag de mînecă la gară pe-ăia din consiliul de conducere al cooperativei. Mă buşeau cu capul de toţi pereţii.

— Meriţi, auzi, fiindcă mănînci leafă de la stat şi-ţi sticlesc ochii după prostii, taman ca la curvarul ăla de valet de ghindă pe care-l ţii în mînă. Aruncă-l pe masă, haide.

— Îmi place de matale că eşti glumeţ, răspunse Cavaleru, dar n-am figuri în mînă. Ia un patru dacă ţii cu tot dinadinsul... Eu însă, să ştii, sînt om de înţeles. Pe mulţi i-am ajutat.

— Iar minţi! i-o reteză Florea Pelin. Sînt doi oameni care-au venit la tine să-i împrumuţi cu bani şi le-ai arătat uşa.

— Împrumutul, bre, e boală cu bucluc: dai cu o mînă şi alergi cu zece picioare să scoţi ce-ai dat. Dar nu-s sgîrcit, zău nu. Dacă vrei, îţi împrumut voalul de mireasă al neveste-mi şi ghirlanda de măzăriche, c-am auzit că te însori.

— Nu fac nuntă cu tămbălău. Nici eu n-am douăzeci de ani şi nici Burca nu-i fată mare.

— He-he, rîse Cavaleru, ameninţîndu-l cu degetul, te-am văzut eu cum discutai cu ea la Dunăre. Aprigă femeie. Şi-o carne bălană pe ea!

— N-ai văzut nimic! Ce era să vezi? M-am dus cu Lolica, cu iapa de la saca, s-o adap şi Burca tocmai se scălda în vad. Ieşi afară am strigat, că tulburi apa. Dar ea de colo: aş ieşi, mă Florea, dar mi-e de iepuşoara ta că s-o ruşina. Pentru asemenea vorbă, muierea trebuie mîgîiată cu căpăstrul ud. De-a ta, însă, am auzit că te bate ea pe tine. Eşti o momîie, vai de capul tău. Ea îţi dă pinteni să te duci mîine cu cuştile în bîlci să-i tragi pe sfoară pe copii, aşa-i?

— Nu-i adevărat, protestă Cavaleru, la mine poate să vină toată lumea să vîndă. Eu pentru stat cumpăr.

— Aş! făcu bătrînul dispreţuitor. Te cunosc eu bine. Cînd ai vrut să-l bagi în cofă pe-al lui Radu Ghinea tot pentru stat ai făcut-o? Mă, dar atuncea ştiu că ţi-a ieşit pe nări.

Povestea se petrecuse cu vreo cîteva zile în urmă. Băiatul cel mare al lui Radu Ghinea, în vîrstă de treisprezece ani, vroia neapărat să-şi cumpere o trîmbiţă. Avea ceva bani puşi de-o parte, dar nu-i ajungeau, şi atunci a pus mîna pe gînsac, l-a ascuns într-un coş cu iarbă şi s-a dus cu el la Cavaleru. Seara, după ce-a strîns orătăniile, maică-sa a intrat la griji: unde-i gînsacul? L-au căutat pe la Dunăre, pe suhat — nimic. „O fi plecat cu vreun cîrd străin, a zis Radu Ghinea, e însemnat la picioare şi are aripile ciuntite, o să-i găsim noi mîine". „Eu cred că l-a spînzurat mucea sau l-a omorît cu pietre, că de mult îl duşmăneşte" a căşunat făptaşul pe fratele cel mic. Prostia lui, căci cel mic, trezit din somn, l-a dat pe faţă: „Nenea ştie de el. I-a băgat o pană în plisc să nu facă gălăgie şi l-a vîndut. A pus banii sub grindă". Luat la rost, pîrîtul a mărturisit că i l-a dat lui Jan Cavaleru pentru nouăsprezece lei. Auzind asta, Radu Ghinea a plecat întins la Cavaleru să-i ceară socoteală. A intrat fără să strige şi l-a găsit stînd la masă şi ospătîndu-se. Cavaleru, cînd l-a văzut, a înlemnit. Avea dinainte copanele gînsacului fripte şi pieptul gătit cu măsline. „Pune bucăţica jos!" i-a poruncit Ghinea. Apoi, întorcîndu-se către femeie: „adă încoace untura şi mărunţişurile. Fulgii nu-mi trebuie, i-a plătit bărbat-tu". A îngrămădit totul, tăcut, în două oale şi i-a făcut semn lui Cavaleru să meargă cu el. „Ia sticla cu vin şi pîinea şi dă-i drumu înainte, repede, că n-am vreme de pierdut, m-aşteaptă acasă nevasta cu copiii să le duc de mîncare".

Cavaleru, ce să facă, s-a supus, căci Radu Ghinea e un munte de om, dacă-ţi dă una peste şale, te lasă schilod pe toată viaţa.

Ajunşi la el, Ghinea l-a pus pe achizitor să repete după dînsul, ca la rugăciune, tot ce-aude:

„Poftă bună, copilaşi" a rostit Ghinea.

„Poftă bună, copilaşi" a îngînat şi Cavaleru, dîrdîind.

„Cînd vă lasă gura apă după cărnică să mai treceţi pe la mine"

„Cînd vă lasă gura apă după cărnică să mai treceţi pe la mine".

„Şi să-l priiască vinul lui tăticu".

„Să-i priiască vinul lui tăticu"...

— E om fără caracter Radu Ghinea, nene Florea, îl ocăra acum Cavaleru. Profită de putere, asta e cu el. Dar odată, în viaţa asta, se mai întîlneşte el cu mine. Să-l ferească ăl de sus să-mi cadă în labă.

— Păi dacă mai încerci să-i tragi pe sfoară pe-alde fi-su o să vă mai întîlniţi. Ei, îmi închipui eu ce planuri v-aţi făcut voi, tu şi nevastă-ta, de umbli cu limba scoasă după Sava. Copiii, v-aţi gîndit voi, se topesc să urce în spinarea căluşeilor, dar pentru asta trebuie bani şi nu toţi părinţii sînt mînă spartă. Şi iaca vii tu şi le zici: aduceţi cîte-o găină la neica şi vă dă el bani. Vorba vine că le dai. Le-arunci cu praf în ochi, căci tragi în buzunarul tău jumate din preţul pe care-l plăteşte statul, pe o pasăre. Dar află, mă, că roata cu căluşei, gospodăria pentru copii a reparat-o. De la ei nu cere nici o para.

Jan Cavaleru holbă ochii şi scutură din cap neîncrezător.

— Îi lasă să se dea huţa, toată ziua, pe degeaba? Fugi de-aici, făcu el indignat. Ce treabă e asta?

— Una bună. Şi stai frumos pe scaun, nu-l mai scîrţîi. E o treabă tot atît de bună ca şi aia cînd o fi să te zvîrle pe tine de la cooperativă.

— Mai va să mă dea pe mine afară. Tovarăşul preşedinte al U.R.C.C. ţine la mine ca la copilul lui... Şi-acum uite ici. Şapte cu cinci — doisprezece. Doisprezece şi o tablă. Ia creionul şi trage o linie în dreptul meu.

— Opreşte! strigă Florea Pelin. De unde ai scos valetul, că adineauri ziceai că n-ai. De-aia am pus şapte lîngă cinci, c-ai spus că n-ai. Lasă cărţile jos!

— Îmi închipui că ţi-ar conveni, dar nu se-nghite, i-o tăie Cavaleru. Ai pierdut. Şi pedeapsa pe care ţi-o dau e să te loveşti de zece ori cu şezutul de perete. Cine cîştigă comandă.

— M-ai înşelat, se-nfurie bătrînul, luăm partida de la-nceput.

— Fii serios, nene Florea. Jocul are regulile lui. Am făcut o învoială, trebuie s-o respecţi.

Florea Pelin se învineţi. Zvîrli cărţile, puse mîna pe un vlaiog şi trecu în uşă.

— Faci pe deşteptul cu mine? tună el. Adineauri n-ai fi crîcnit, mama ta, chiar dacă ţi-aş fi pocnit douăzeci peste bot. Ba mi-ai fi pupat şi mîna: dă nene Florea, dă cît poţi de tare, dă ca la fasole, îndur, numai să pui o vorbă bună la Sava. Dar cum ai văzut că nu mai e rost de afaceri, cum ţi-a crescut ţîfna. Treci la perete şi fă ce mi-ai spus mie.

— Stai bre, nene, încercă Jan Cavaleru să-l îmbuneze, de ce ţipi? Am glumit.

— Treci acolo, repetă bătrînul, că altfel nu ajungi zdravăn acasă.

Înfricoşat, Cavaleru se lipi cu spatele de perete.

— Una! începu Florea Pelin numărătoarea... Mai cu inimă, licheaua naibii, că nu-i peretele tău...

Dă să răzbeşti dincolo. Şase, şapte, opt... Dă să se zgîlţîie acoperişul. Nouă, zece... Gata, ţi-ai făcut noada mai. Ieşi afară!

Cavaleru înhăţă haina atîrnată într-un cui şi pieri pe uşă ca din puşcă.

— Ei, se mustră bătrînul în urmă, am fost de nimica. Trebuia să-l ţin să mă care şi-n circă. Dormeam mai liniştit dacă ştiam că l-am deşelat.

Apoi stinse lampa şi se vîrî în aşternut. Se făcuse tîrziu.

★

Sava Pelin dormea dezvelit în podul cu fîn. În zori, îl răzbi frigul în oase, se trezi şi coborî în ogradă. Bătrînul nu era acolo, se deşteptase înaintea lui şi-şi luase tălpăşiţa. „Numai de nu s-ar fi dus la Burca, se sperie băiatul, s-o ia la Sfatul popular să bage actele pentru cununie". Se înţelesese aseară cu Nicu Bocioacă şi Vili Maneaca să nu poarte „zborul Drăgaicei" Tinca Duminică, ci Tanţa Burcii, şi se temea de taică-su, să nu-i dărîme tot ce plănuise cu prietenii. Se spălă pînă la brîu, cu apă din fîntînă, îmbrăcă haine de sărbătoare şi o porni, luînd-o pe malul Dunării, spre locul unde peste un ceas sau două urma să se deschidă bîlciul. Cît zăbovise el prin casă, zarea se luminase şi acum răsărea soarele. Dimineaţa te îmbăta cu miros de ierburi coapte, jilave de rouă. La Dunăre, rîndunici şi lăstuni treceau în fulgerări pe deasupra valurilor, lişiţe cenuşii se roteau pe sus cu fîlfîiri domoale, în smîrcuri ţipau nagîţii iar raţele gălăgioase îşi scoteau puii în larg, să se bucure de strălucirea fără prihană a cerului răsfrînt în adîncuri. Pe amîndouă malurile, plopii, cu trunchiuri albe de vis, fremătau, şi apa, clipocind, le ţinea isonul. Stuful, crescut înalt, se clătina încet, parcă se desprindea dintr-o încremenire de blestem; fiecare trestie era un fluier pe care cînta vîntul subţire al începutului de ziuă.

Pe suhat, lîngă roata cu căluşei, Sava dădu peste o mulţime de căruţe, venite din satele vecine. Oaspeţii împiedicaseră caii la păşune şi plecaseră în sat — bărbaţii să caute ceva băuturică; femeile să pălăvrgeasc cu prietenele şi să se gătească, în faţa oglinzii, cu rochiile şi pantofii cei buni, aduşi de acasă în ladă, să nu-i umple praful... Puţină forfotă era totuşi în bîlci. Sub umbrar, gestionarul de la bodegă, îmbrăcat cu halat alb şi cu tichie pe cap, ţăcănea cu cleştele în grătarul care începuse de pe acum să fumege. Deasupra, la intrare, atîrna un carton pe care era desenat un chefliu cu gura la canea. Cîte două şiruri de cîrnaţi făcuţi cu cimbru mult şi cu usturoi, spînzurau împletiţi, în stîlpii din faţă. Chioşcurile fuseseră încărcate cu mărfuri încă de cu noapte, şi lîngă ele trăsese un camion, sosit de la Brăila cu baloturi de stambă, bumbac şi unelte agricole care aveau mare căutare. Jan Cavaleru, cu încă patru inşi, lua sacii din mîinile şoferului şi-i rînduia pentru inventariere, strigînd ca să-i îndepărteze pe cei care căscau gura pe de margini şi se grămădeau să lovească sacii cu pumnul sau cu piciorul, curioşi să ştie cît îs de îndesaţi. Florea Pelin se afla şi el acolo şi, cînd îl văzu, lui Sava îi veni inima la loc. Bătrînul se aşezase pe un colţ al tarabei şi, din cînd în cînd, îl tachina pe Cavaleru, stîrnind rîsul celorlalţi. „Jane, băiete, striga, ai grijă să nu ţi se lipească, mă, ceva de deşte!" Sau: „Jane, nu uita, mă, să-i dai complimente, prin tovarăşul delegat, tăticului tău de la raion!"

Cavaleru răbdă ocările cu bărbăţie. Dar în clipa cînd dădu cu ochii de Sava îşi ieşi din sărite şi începu să ţipe cu vocea-i searbădă:

— Spune-i vice lui tat-tu să mă lase în pace că altfel iese urît. De azi dimineaţă se ţine pe urmele mele, de-ai zice că e pus să mă păzească, şi mă beşteleşte.

— Hei, domol, zise bătrînul, că n-am supt corastră amîndoi. Ia te uită la el cum se înfoaie! Ce vrei să-mi spui, adică, că-ţi îndoi spinarea de pomană la atîta povară? Piei de-aici că nu eşti tu omul ăla să dai în brînci pe degeaba.

— Poftim Sava şi vezi! făcu Cavaleru disperat... Ce ai, bre, nea Florea cu mine, că eu te-am iubit ca pe tata, dumnezeu să-l ierte.

— Am, că eşti prost, răspunse bătrînul.

— Tată, zise Sava supărat, vino puţin încoace — şi se depărtă urmat de Florea, pînă în marginea drumului. Acolo scoase tabachera şi-i dădu o ţigară... Păzeşte-l mai departe, tată, îl îndemnă băiatul în şoaptă. Dacă-l scapi din vedere e în stare să vină cu cuştile aici.

— Vrei tu să fac asta? se miră Florea. Atunci fii fără grijă că nu scapă de mine. De mult îl pasc eu.

— De altminteri, zise Sava, au să-l dea afară de la cooperativă. Dar astăzi ţine-te după el.

Îl înverşuna împotriva lui Cavaleru, ca nu cumva să-i trăznească prin cap să-l pîndească şi să-i strice lui socotelile.

— Bun! se bucură bătrînul. Nu scapă de mine, ca de rîie. L-am ţinut eu în chingi pe logofătul Mincu, la împroprietărire, dar mite pe fleţul ăsta... Hei, o schimbă el, dar ai dormit singur în fîn şi spuneai c-o aduci pe Tanţa. Credeai că mă laud aseară? Acolo, băiete, numai mie mi se deschide uşa.

Din sat se auziră chiuituri înfocate şi tînguit de armonică. Erau flăcăii care porniseră să scoată fetele la „zborul Drăgaicei". Sava îl părăsi pe taică-su, grăbindu-se să întîmpine primul grup care apăruse în marginea suhatului. Erau vreo douăzeci de inşi, în cea mai mare parte pescari, cu mersul lăbărţat, voinici şi îndrăciţi. Veneau jucînd, părea că întreg grupul înaintează, rostogolindu-se. În frunte era Nicu Bocioacă, prietenul lui Sava, înalt şi subţire, care se pleca tropotind şi bălăbănea mîinile de parcă se apăra de-o haită de căţelandri. Răguşise strigînd şi se încălzise, fapt pentru care Vili Maneaca, scund, bondoc, cu piept de taur, se ţinea tot pe lîngă el şi vîntura şapca de atlas să-l răcorească.

— Vili, îl opri Sava, ce s-aude?

— Cu Tanţa? Vine frăţioare. E cu fetele, pe uliţa mare. Întîi Burca n-a vrut s-o lase, dar cînd am năvălit toată şleahta înăuntru, s-a făcut mieluşea.

— Tat-tu unde-i? îl întrebă Sava. Trebuia să fie aici.

Tatăl lui Vili era secretarul organizaţiei de partid.

— E acasă. Vrea să-i invite pe oaspeţi să viziteze gospodăria: sectorul zootehnic, orezăria, grădina de zarzavat. Trebuie să pice acuş. Hai, treci lîngă armonist şi atinge-l dacă nu ţine tactul cum se cade.

Sava se lăsă tîrît de şuvoi. Era cu inima încleştată, se gîndea că Burca văzînd ce-a pus la cale cu Nicu Bocioacă, o să facă un tîmbălău să aibe lumea de vorbă, după aceea, un an întreg.

Între timp alte cete de flăcăi se îndreptau spre dîmbul de lîngă roata cu căluşei, ca să aştepte ivirea fetelor. Oaspeţii, dornici să nu scape jocul, se adunaseră, roată, pe un povîrniş, neîndrăznind deocamdată să se amestece cu localnicii.

Sava Pelin îi adună laolaltă pe muzicanţi — doi ţambalagii, armonistul şi un viorist — şi le porunci să-i aducă pe străini, cu cîntec, în rînd cu ai satului.

— Hei, puicuţelor! strigă armonistul către nişte neveste tinere. Daţi-vă mai aproape de-ai noştri, frumoaselor. Sau vă e frică de şaurii de la ţambale? Nu mai au dinţi să muşte. Cînd o fi la botez, pe mine să mă chemaţi să vă cînt.

Oaspeţii urcară şi ei în muchea dîmbului. Vreo cîţiva încercară chiar să-l silească pe gestionar să-i servească cu mîncare şi băutură. Dar acesta rezista.

— Aveţi răbdare pînă zboară Drăgaica. După ce-om cunoaşte-o pe mireasă, vă dau tot ce vă pofteşte inima.

Careva dintre bărbaţi — străin sau localnic, nu se ştie — izbutise totuşi să se-afume şi cînta la o masă.

— Măi muiere, măi nevastă
Cine cată pe fereastră?
Omule-i pisica noastră
Nu-i bai.
— Măi muiere, măi femeie,
Ba-i bai.
Căci mîţa-i cu pălărie
Şi cu haine de dimie.

— Deh, săracul, o fi ştiind el ceva, îl căină o cumătră.

— Tăcere! cerură mai multe voci. Vin fetele.

Se făcu linişte. Şi ca la un semnal, flăcăii se desprinseră din rînduri, făcură cam vreo sută de paşi şi se opriră acolo să le aştepte.

„Ah, voi porumbiţelor!" începu armonistul cu dor, dar Sava îl înghionti în coaste să tacă şi băiatul muţi.

Fetele s-apropiară, ţinîndu-se pe după mijloc şi legănîndu-se, gătite cu tot ce-aveau mai de preţ. Ţineau în mîini flori de drăgaică, galbene, de la care se trage şi numele sărbătorii, cîntau şi-i făceau plecăciuni unei surate.

Cîntă-i cuce, dragă cuce
Că de la noi ea se duce.
Cîntă-i dintr-un plopuşor
Să-i fie traiul uşor.
Cîntă-i cuce gura fragă
Să-i fie soţului dragă...

Florea Pelin, urcat pe un bolovan, la spatele mulţimii, ţinea palma straşină la ochi, să vadă cine duce jocul, dar nu deosebea chipul fetei, din pricina soarelui şi se supără.

— Ştii ceva, se plecă el către omul din dreapta lui, dacă nici astăzi nu se face pe gîndul meu, mă îmbăt turtă. Sînt jurat, mă, s-o fac.

— Dar care-i gîndul ăla? vru să ştie omul.

— Treaba mea. Ce mi te vîri aşa în suflet? se mînie bătrînul. Dă-te mai încolo!

Jos, în ceata flăcăilor, Sava se foia neliniştit. I se năzărise, la început, că Tanţa nu e în şir cu fetele, şi asta îl sleise într-atît de puteri, căci nici să-l ia pe Vili Maneaca la întrebări de ce-l minţise nu mai fusese în stare. Pe urmă o zărise. Mică, subţire, călca sfios, stingherită de faptul că toată lumea o privea ţintă şi-i iscodea fiecare mişcare. „Îi e frică de maică-sa" se gîndi Sava. Dar odată ce era el acolo nu trebuia să se teamă de nimic. „Ei, rîse, parcă mie nu-mi bîţîie picioarele".

Fetele se aflau acum la vreo douăzeci de metri. Sava auzi rostindu-se în spate numele Tanţei — cu uimire, sau cu necaz, nu pricepu bine — şi pe urmă o văzu cum aleargă spre ele şi-i simţi mîna, lipindu-se de-a lui. Totul se petrecuse parcă într-o singură clipă.

— Sărut-o striga armonistul. Curaj!

Apoi lumea se buluci în jurul lor, gălăgioasă, să le ureze noroc.

Florea Pelin se repezi şi el la vale, dar jos în vale îi tăie calea Burca, însoţită de Jan Cavaleru.

— Florea, se atîrnă Burca de el, sui-te pe-o masă şi spune la lume că nu i-o dau pe Tanţa lui Sava. Doar ştiau c-o să ne luăm noi doi. Nu trebuiau să facă ce-au făcut.

— Cuscră! se răsti bătrînul. Cuscră! strigă el încăodată. Eşti cam într-o ureche. Păi eu am dat sfoară-n lume că mă însor cu tine, ca să-l silesc pe-al meu să nu mai aştepte pînă la toamnă. Şi tu, ai crezut că mi s-au aprins călcîiile după tine. He-he!

— Hodorogule! îl blestemă Burca. Ptiu! Înghiţite-ar iadul!

— Hei, ia-o mai încet, o sfătui bătrînul, că-l faci de baftă pe gineri-tu. De-acum să-ţi pui căluş la limbă, că de nu, te ia gaia... Şi tu ce rînjeşti, mă? se întoarse el spre Cavaleru.

— Ţi s-a părut, nea Florea.

— Da? Mai ştii cîntecul ăla al lui tat-tu?

— Puţin.

— Atunci, strigă bătrînul, ascultă comanda la mine: direcţia butoiul, cu cîntec înaintee... marş! Azi fac cinste şi la proşti ca tine, c-a ieşit treaba pe gîndul meu.

Jan Cavaleru lipi palma la vipuşcă şi bătu pasul milităreşte, cîntînd:

Hai, hai, pe Piatra lui Crai,
L-am trimis pe neamţ în rai,
Mai devale, la Oituz,
L-am întors cu cracii-n sus...

Soarele urca spre amiază.

Desen de TIA PELTZ

Literatura română în școală

DESPRE MANUALE ŞI LECTURA ÎN AFARA CLASEI

Profesor
PARASCHIVA PĂULESCU
Școala medie nr. 1 — Brăila

Inițiativa revistei **Luceafărul** de a organiza o discuție publică asupra predării literaturii române în școli; este salutată cu entuziasm de profesorii de specialitate. E ușor de imaginat interesul cu care urmărim paginile consacrate acestei probleme.

Chestiunea manualelor continuă să fie deschisă.

Fără îndoială că — așa cum sînt întocmite manualele pentru clasa a VIII-a, a IX-a și a X-a — sînt prețioase ca material bibliografic, dar nu ca manuale școlare propriu-zis. Folosirea lor cu eficacitate depinde de măiestria pedagogică a profesorului, de felul cum sînt îndrumați elevii să se orienteze în stufărișul datelor de istorie și mai ales de critică literară. La clasa a VIII-a, revizuirea programei analitice — fără a fi restructurat și manualul — creează dificultăți serioase în predare. Nu mai insistăm asupra definițiilor necuprinzătoare și neconcludente, date în acest manual pentru majoritatea noțiunilor de teorie literară. Se impune un nou manual, mai judicios și mai științific întocmit.

Analiza operelor literare în manualul de clasa a X-a este — de ce să n-o spunem? — haotică, dacă o raportăm la puterea de înțelegere a elevilor noștri, deprinși cu planuri organizate de analiză literară, cu sistematizarea clară a conținutului tematico-ideologic și a mijloacelor de exprimare artistică. In clasele V—VII și mai ales în clasa a VIII-a elevii învață să analizeze metodic opera literară, cercetînd fondul de idei și sentimente în strînsă legătură cu procedeele folosite de scriitor pentru conturarea imaginii artistice și — bineînțeles — cu considerații precise asupra condițiilor istorice în care a fost creată opera respectivă. Există așadar criterii clare, logice și mai ales metodologice, după care se studiază literatura în școală, dacă vrem ca elevii să-și însușească materia în mod științific și să rețină ce-au studiat. Ori, analizele date în manuale, îndeosebi la clasa a X-a, sînt studii critice ample, elaborate pretențios, mai mult pentru uzul profesorilor decît al elevilor. (Vezi Filimon, Odobescu și Hașdeu...). Și cînd te gîndești că — începînd din anul școlar curent — acești scriitori vor fi studiați în clasa a IX-a!... Lipsa de omogenitate, de fir conducător, de unitate în concepția critică și în stil stingherește atît pe profesor cît și pe elev.

Așteptăm cu nerăbdare manuale școlare redactate de un colectiv de dascăli cu bogată experiență la catedră care să ne aducă studiile competente de critică literară trecute prin filtrul principiilor didactice.

Pentru clasa a VIII-a și a IX-a socotim potrivit ca textele literare să fie incluse în manual, operele sau fragmentele indicate de programa analitică fiind astfel direct sub ochii elevului, legate organic de explicațiile date.

Problema lecturii individuale a elevilor la clasele X—XI este de interes fundamental și nici un profesor n-o poate privi cu ușurință, oricît de bun ar fi manualul și oricît de măiestrite caracterizările sau concluziile pedagogului. In clasele mari predarea literaturii se face numai pe texte, elevul fiind lăsat el însuși să gîndească și să înțeleagă valoarea educativă și artistică a operei literare, profilul și aportul unui scriitor în dezvoltarea literaturii noastre.

Mijloacele de stimulare a lecturii individuale sînt numeroase și variate, aparținînd direct de priceperea fiecărui profesor în parte. Și nu ar fi de loc lipsit de interes un schimb de experiență în legătură cu această deosebit de importantă problemă — a lecturii individuale a elevilor.

★

O prezentare caldă și însuflețită la sfîrșitul anului școlar, asupra materiei ce va fi studiată în clasa următoare, trezește interesul elevilor și-i determină să caute și să citească operele indicate.

Lista scriitorilor și a operelor cerute de programă ca lectură obligatorie sau facultativă este comunicată elevilor și afișată înainte de vacanța de vară. La începutul anului școlar, elevii găsesc în clasă un tablou gen foto-montaj — cu fotografii ale scriitorilor, coperți de ediții, semnături autografe etc. — prezentînd cronologic sau pe curente materia clasei. Odată cu manualele, elevii sînt îndemnați să-și cumpere — pe cît posibil — și operele literare de care vor avea nevoie, în ediții accesibile din **Biblioteca școlarului** sau **Biblioteca pentru toți.** Un program artistic dat de cercul literar, îngăduie strîngerea unui fond cu care se pot pune bazele unei biblioteci a clasei, cu cărți mai greu de procurat individual.

Dar există biblioteca școlii, Biblioteca centrală din Palatul Culturii, bibliotecile întreprinderilor și instituțiilor în care lucrează părinții, atîtea biblioteci particulare, încît elevul bine îndrumat și dornic de a citi va ști să-și procure cartea necesară. La clasa a XI-a, unde materia este atît de vastă și nouă, fără manual și fără aparat critic accesibil — fie că nu-l găsim, fie că-i redactat într-o formă din care greu poți desprinde coordonatele unor aprecieri limpezi, pedagogice — cunoașterea operei este obligatorie. O discuție cu clasa întreagă a conținutului operei citite, urmărind o problemă sau un personaj, reliefînd aspecte caracteristice de viață și subliniind apoi arta scriitorului în conturarea caracterelor, a conflictului și a faptelor — duce în mod firesc la concluzii sintetice asupra operei și scriitorului.

In scopul aprofundării lecturilor, elevii clasei a XI-a pot citi **cu fișe** în care notează evoluția unui aspect, a unei probleme sau a unui tip social. Astfel, studiind curentele decadente, pot fi extrase în fișe aspectele realiste paralel cu notele decadente din creația scriitorului aparținînd acestor curente. Fișele conțin titluri de operă, idei formulate de cititor pe marginea celor citite și chiar citate.

Lecțiile se desfășoară pe autori și opere, fiecare la rîndul ei, dar adevărata eficacitate a fișelor se vede la lecțiile de concluzii asupra unui capitol, cînd se dă elevilor o lucrare de sinteză, pe baza unui plan elaborat în clasă.

Lectura individuală mai este stimulată și prin **cercurile literare** în care se prezintă referate urmate de discuții, concursuri ghicitoare, analize de scriitori și opere, organizate în stilul „drumețiilor veseli" și chiar procese literare.

Activitatea cercului literar se desfășoară în strînsă legătură cu studiul materiei în clasă, ședințele de cerc avînd loc la încheierea fiecărui mare capitol (Eminescu, Sadoveanu, Scriitori continuatori ai principiilor generației de la 1848, Lupta dintre realism și antirealism, Romanul între cele două războaie, Precursori ai realismului socialist în literatura noastră etc., etc.).

Dragostea elevilor pentru literatură mai este stimulată și prin **expozițiile** periodice de caiete și albume literare lucrate de ei, ca și prin expoziția permanentă de planșe ilustrate, albume, scheme, portrete, ediții etc., de la Cabinetul literar al școlii. Amintim apoi **recitalurile** de poezie cu ocazia zilelor festive, **festivalurile** în montaj dramatic pe fond muzical-coregrafic, etc.

Concursurile literare organizate de Societatea de istorie-filologie sînt de asemenea un sprijin al acțiunii profesorului de a-i determina pe elevi să citească.

Multe se fac și se fac cu tragere de inimă și cu dragoste pentru tineretul pe care trebuie să-l dăm patriei socialiste cît mai bine instruit și educat în spiritul moralei comuniste. E nevoie însă de un punct de vedere unitar în predarea literaturii noastre, în general, și a literaturii de după 23 August, în special. Literatura realist socialistă constituie capitolul de bază și tocmai aici nu avem îndrumări critice și metodice clare, deși la toate examenele prin care trec elevii noștri — se întîlnesc cu această materie.

PREDAREA LIMBII ROMÎNE LA CLASELE VIII-X

Prof. ION POPESCU
Școala medie „Gheorghe Lazăr"
București

Punînd în discuție unele probleme referitoare la predarea limbii române în școlile de cultură generală (**Contemporanul** din 27 noiembrie 1959), am sezisat și o lacună a programei școlare, care prevede 18 ore de gramatică la clasa a VIII-a și cîte 9 ore la clasele a IX-a și a X-a, fără să precizeze cum se vor repartiza aceste ore și ce se va preda în cadrul lor.

Pentru a veni în ajutorul profesorilor de limba română, **Gazeta Învățămîntului** (nr. 542 din 4 decembrie a.c.) a publicat, sub semnătura prof. C. G. Chiosa, un articol judicios, în care se dau multe sugestii, recomandîndu-se folosirea cu maximum de profit a acestor ore. Deși articolul face multe propuneri utile și interesante, se menține totuși în cadrul generalităților și a recomandărilor metodice, fără a preciza ce capitole din gramatică ar trebui reluate și asupra căror probleme este necesar să se insiste.

In urma examinării unui mare număr de teze date pe trimestrul I al anului școlar în curs, am ajuns la concluzia că se impune o selectare a problemelor de gramatică asupra cărora este absolut necesar să se insiste în clasele VIII—X.

In lipsa unor precizări oficiale, voi face cîteva propuneri, care ar putea fi dezbătute de profesorii de specialitate, constituind eventual o bază de plecare pentru elaborarea unei programe școlare.

Revederea, în clasele a VIII-a, a IX-a și a X-a, a unor capitole din gramatica limbii române are în vedere în primul rînd îmbunătățirea exprimării și, în special, a ortografiei. Deaceea, pe lîngă unele capitole de gramatică, ar trebui să fie reluate și aprofundate și anumite probleme de lexic și de fonetică, consultîndu-se cu multă atenție, **Dicționarul ortografic,** cel **ortoepic** și cel de **punctuație.**

In limita celor 18 ore prevăzute de programa școlară la clasa a VIII-a, s-ar putea aprofunda următoarele capitole:

1. Formarea cuvintelor, insistîndu-se asupra derivării cu ajutorul prefixelor, care dau naștere unor incertitudini: **în** — cu doi **n,** cînd cuvîntul simplu începe cu **n** (înnoda, înnoi, înnora, etc.), dar cu un singur **n** cînd cuvîntul simplu nu începe cu **n** (înota, înalt, înapoi, înainte); **îm** — înainte de **b** și **p** (îmbuna, îmboldi, împărți, împăduri); **des** — (desface, descoase, despărți) și **dez** — înainte de **b, d, g, v, m, n, l, r** sau înainte de vocale (dezbrăca, dezdoi, dezgoli, dezveli, dezminți, deznoda, dezlega, dezrădăcina, dezaproba, dezechilibra); **răs** — (răsfixa, răsfoi); dar **răz** — înainte de **b, d, g, m, n, r, v,** (răzbate, răzbuna, răzgîndi); **ante** — (antebelic, antedeluvian) și **anti** — (antitific); **ne** — (nemaivăzut, nemaiauzit), dar și **ne mai trebuie.**

Este bine să se facă aplicații și în ceea ce privește scrierea unor cuvinte compuse care se leagă prin liniuță de unire: floarea-soarelui, bună-credință, drum-de-fier, zi-muncă, mașini-unelte, vagon-cisternă, față de: bunăvoință, untdelemn, etc., — 1 oră.

2. Despărțirea cuvintelor în silabe, punîndu-se accentul pe excepțiile de la regulile cunoscute **(b, d, g, v, t, c, f, + l sau r;** grupurile **ct, cț, pt** precedate de consoane; hiatul și cuvintele compuse) — 1 oră.

3. Scrierea substantivelor cu 2 și 3 **i**; genetivul și dativul singular al substantivelor feminine articulate cu articolul hotărît; scrierea substantivelor proprii compuse — numele geografice și istorice, cuvintele care denumesc o epocă sau un eveniment istoric, numele unor instituții și întreprinderi, a organizațiilor internaționale, de partid și sociale; numele proprii străine și cuvintele străine pătrunse în limba noastră (miting, lider, fotbal, wat, etc) — 2 ore.

4. Articolul posesiv **(al, a, ai, ale)** și adjectival **(cel, cea, cei, cele)** spre deosebire de cuvintele scrise cu liniuță de unire, care se pronunță ca și articolele posesive sau adjectivale, dar rezultă din rostirea într-o singură silabă, a două cuvinte deosebite **(a-l vedea, a-i cere, ce-l cauți, ce-a văzut, ce-i dai,** etc.) — 1 oră.

5. Pronumele personal și reflexiv — forme accentuate și neaccentuate — cu multe aplicații; pronumele de întărire (însumi, însuți, însuși, etc.); pronumele și adjectivele posesive (în special **noștri, voștri,** pe care unii elevi le scriu cu doi **i**: noștrii, voștrii); demonstrative (același, aceeași) și nehotărîte (mai ales cele formate cu ori-, oare-, fie-: oricare, oarecare, fiecare) — 3 ore.

6. Verbul **a fi** — scrierea lui cu doi **i** (să fii, fiind) și cu un **i** (a fi, aș fi, va fi, să fi fost, nu fi). Formele neaccentuate **-s (nu-s), -i (nu-i),** față de **îs** și **îi.** Compararea lui **-i (îi)** cu formele similare ale pronumelui personal de persoana a treia singular — 1 oră.

Rostirea și scrierea corectă a unor verbe: **acopăr** (nu acoper), **sufăr** (nu sufer), **batem, bateți, să batem, facem, faceți, să facem, scriem, să scriem, să scrieți** (nu bătem, bățeți, să bătem, făcem, făceți, să facem, scrim, scriți, să scrim, să scriți) ș.a. (A se vedea **Mic dicționar ortografic — Verbul,** pag. 40-42, ed. a II-a, 1954) — 1 oră.

Diateza reflexivă cu aplicații mai ales la timpurile compuse — 1 oră.

Formele inverse și verbele neregulate cu exemple din scriitorii clasici și contemporani și chiar din limba poporului — 1 oră.

7. Adverbul **(numai=doar** — spre deosebire de **nu mai** scriu, — **iarăși, totuși),** locuțiunile adverbiale scrise fără liniuță de unire **(cu anevoie, de jur împrejur,** etc.) sau cu liniuță de unire **(astă seară, astă-vară, dis-de-dimineață, calea-valea, vrînd-nevrînd, gata-gata, tura-vura,** etc.).

Propozițiile compuse și locuțiunile prepoziționale, accentuîndu-se asupra prepoziției compuse **de-a** din locuțiunile: **de-a binelea, de-a curmezișul, de-a dreptul** etc.

Conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale — 1 oră.

8. Acordul predicatului cu subiectul, al atributului cu substantivul determinat, al articolului posesiv cu substantivul, pronumele (adjectivul) posesiv sau cu numeralul pe lîngă care stă.

Apoziția simplă și dezvoltată și punctuația ei — 2 ore.

9. Coordonarea și subordonarea. Folosirea virgulei — 1 oră.

10. Punctuația, insistîndu-se în special asupra folosirii virgulei în propoziție și în frază — 2 ore.

Această repartizare nu trebuie luată mecanic. Profesorul poate renunța la unele capitole, dacă elevii unei clase nu întîmpină dificultăți care ar impune revederea problemelor respective, și are toată libertatea să dea o extensiune mai mare anumitor paragrafe sau capitole în funcție de nevoile clasei. Esențial este să utilizeze la maximum aceste ore și să acorde o atenție deosebită aplicațiilor practice, fără însă să neglijeze lămurirea noțiunilor teoretice, care facilitează eliminarea greșelilor de ortografie sau exprimarea corectă. Să nu se piardă niciodată din vedere importanța scrierii corecte bazată pe înțelegerea perfectă a gramaticii, nu pe formarea unor deprinderi mecanice.

In clasele a IX-a și a X-a, profesorul va insista anul acesta asupra capitolelor care creează mai mult dificultăți în ceea ce privește exprimarea și ortografia, bazîndu-se pe constatările făcute personal în urma corectării lucrărilor scrise sau a temelor date elevilor clasei respective.

La aceste clase, s-ar mai putea introduce și unele capitole noi de gramatică, nepredate în clasele anterioare sau atinse numai tangențial. De exemplu, s-ar putea studia semiauxiliarele modale, elipsa și repetiția, formele populare ale verbului, consecuția timpurilor ș.a.; dacă Ministerul Învățămîntului și Culturii, examinînd diferitele propuneri făcute în această privință ar da încuviințarea cuvenită.

Propunerea făcută de prof. C. G. Chiosa în **Gazeta Învățămîntului** de a se organiza la aceste clase unele lecții de gramatică după studierea operei literare a unor scriitori ca I. Creangă, M. Eminescu, I. L. Caragiale, în care punctul de plecare și materialul exemplificativ l-ar forma limba scriitorilor respectivi, este interesantă. Mă tem însă că mulți profesori vor fi tentați să facă mai degrabă ore de limbă literară sau de stilistică, îndepărtîndu-se de la scopul principal urmărit prin introducerea gramaticii limbii române la clasele a IX-a și a X-a.

Nu este pentru nimeni un secret că orele de gramatică sînt mai aride pentru elevi și mai puțin ispititoare pentru profesori, dar fără cunoașterea perfectă a gramaticii nu putem stăpîni bine limba română, iar cunoașterea perfectă a limbii materne nu este numai o îndatorire principală a oricărui intelectual, ci și una patriotică a oricărui cetățean conștient de rolul său în societatea nouă. De aceea, se impune deopotrivă, profesorilor și elevilor să acorde toată atenția puținelor ore repartizate de programa școlară studiului gramaticii în clasele VIII-X pentru a realiza maximum de profit de pe urma lor.

Considerațiile și propunerile de mai sus, deși se referă în general la predarea gramaticii limbii române la clasele VIII-X, se bazează însă pe constatările făcute la elevii cursurilor de zi. La cursurile serale și fără frecvență situația este cu totul alta. Mulți dintre elevii acestor secții au întrerupt școala de mai mulți ani sau n-au avut posibilitatea să studieze în bune condiții gramatica limbii române. De aceea, exprimarea și ortografia lor ridică probleme mult mai numeroase. Dat fiind faptul că ei învață și astăzi în condiții speciale, completîndu-și studiile concomitent cu munca în producție, ar trebui să se analizeze dacă, la aceste secții, n-ar fi utile mai multe ore de gramatică și o programă școlară specială. Pentru aceasta este necesar concursul tuturor profesorilor care predau la cursurile serale sau dau consultații la cursurile fără frecvență. Pe baza unor observații amănunțite și a experienței lor la catedră, aceștia ar putea veni cu propuneri și soluții necesare eliminării tuturor lacunelor existente în exprimarea orală și scrisă și mai ales în ortografia elevilor care frecventează aceste cursuri.

Problema predării limbii române la clasele VIII-X și chiar la clasele V-VII trebuie să frămînte pe toți profesorii de specialitate; îmbunătățirea ortografiei și a exprimării corecte a tineretului școlar constituind, în momentul actual, un punct de onoare în activitatea lor didactică.

Apreciez că foarte utile toate acțiunile întreprinse de presă și radio în vederea cultivării limbii, dar rolul principal îi revine școlii și în special profesorilor de limba română. Pentru aceștia, însușirea unei limbi corecte de către toți elevii este una dintre principalele lor îndatoriri patriotice. De aceea, consider că ar trebui întreprinsă imediat o campanie de mare amploare sub lozinca: **Nici o greșeală de ortografie în școala noastră.**

ANALIZA LITERARĂ ŞI ANALIZA GRAMATICALĂ

Prof. ION DUMITRU
Școala medie „Aurel Vlaicu" — Orăștie

Am socotit, întotdeauna, că profesorul de literatură nu poate realiza o analiză literară cît mai completă, dacă nu cultivă la elevii săi și aptitudinile lingvistului, spre a cunoaște și acele construcții pur gramaticale ale propozițiilor și frazelor, cu ajutorul cărora marii artiști ai cuvîntului au scos și mai mult în evidență frumusețile și mlădierea limbii.

Privită prin această prismă, analiza literară poate și trebuie să folosească analiza gramaticală, făcînd din ea unul din cele mai prețioase auxiliare ale sale. De aceea, vom încerca să arătăm unele procedee de analiză literară în conexiune cu analiza gramaticală. In prealabil însă, socotim că este neapărat necesar să precizăm că:

a). Pentru elevii școlii medii lectura operei literare trebuie să preceadă analiza acesteia.

b). Lectura integrală a operelor literare, începînd cu acelea prevăzute în programa analitică, este o „Conditio sine qua non" a punerii bazelor educației estetice, literare și artistice, întrucît se știe că mulți elevi încă mai suplinesc această lectură cu recenziile multor opere sau se mulțumesc numai cu notițele luate din explicațiile profesorilor. Ori a folosi rezumatul rezumatului și a pretinde astfel cunoașterea operei literare, este un procedeu cum nu se poate mai greșit și care, dacă mai este folosit, trebuie să fie combătut cu hotărîre. Alegerea de către profesori a textelor, în marea lor majoritate, din operele clasicilor, nu este determinată de o preferință anume a acestora pentru clasici și de o voită ignorare a scriitorilor contemporani. Pusă astfel problema ar fi un non sens. Dimpotrivă, socotim că exegeții operelor literare și profesorii pot trăi în cele mai bune „relații de colaborare« cu scriitorii contemporani.

Preferințele profesorilor pentru clasici, în vederea analizelor stilistice model, sînt justificate astfel:

a) Operele acestora au consacrat deja nume ca: Ion Creangă, M. Eminescu, I. L. Caragiale, Ion Slavici, Al. Vlahuță, G. Coșbuc etc., ele însele fiind expresia frumosului, în gradul cel mai înalt, al echilibrului, al proporției și al măsurii, constituind un model demn de urmat și de către scriitorii mai tineri.

b) Pentru unii dintre scriitorii contemporani, oricît de talentați ar fi, ne lipsește adeseori perspectiva largă a unei aprecieri obiective.

Totuși, luînd ca exemplu lucrarea atît de remarcabilă a academicianului Tudor Vianu din volumul De la Varlaam la Sadoveanu, nimic nu-l împiedică pe profesori ca, lărgind și mai mult sfera literaturii noastre, să facă ample analize literare, lingvistice și gramaticale, începînd chiar cu primele texte manuscrise în limba română: Codicele Voronețean și Psaltirea Scheiană și pînă la operele scriitorilor realiști socialiști.

Propunîndu-ne să prezentăm analiza gramaticală ca un prețios auxiliar al celei literare, o facem din două motive: In primul rînd, pentru că putem să răspundem afirmativ la întrebarea ce se ridică frecvent, și anume, dacă scriitorii gîndesc gramatical, adică în ce măsură sînt preocupați de chestiuni de fonetică, morfologie și sintaxă atunci cînd scriu și, în al doilea rînd, să înțelegem, odată mai mult, că nu trebuie să continuăm a mai preda gramatica într-o formă rigidă, seacă și plictisitoare, asemenea unui meșteșug de tîmpenie, cum spunea Ion Creangă, compătimindu-l pe bietul Trăsnea.

Un cercetător al sintaxei propoziției în Psaltirea scheiană scria în 1927: „E un fapt bine stabilit că textele rotacizante, fiind toate traduceri servile din slavoneşte respectînd întocmai conținutul religios al acestor texte, aceasta fiind considerat ca un mare păcat, (de neiertat — n.n.) nu ne lămuresc decît într-o măsură prea redusă asupra construcției înazei în limba vie a secolului al XVI-lea. Astfel, în sintaxa propoziționii simple, omisiunea verbului copulativ e fenomenul cel mai frapant în care se oglindește influența originalului slavon".

De la această afirmație, cu exemplificările de rigoare, pe care o facem în fața elevilor din clasa a IX-a, unde se studiază unele aspecte ale procesului de formare a limbii noastre literare de-a lungul veacurilor XV — XVIII, vom arăta elevilor din clasa a X-a ce important salt calitativ a făcut limba noastră în secolul al XIX-lea, luînd ca exemplu opera lui B.P. Hasdeu Răzvan și Vidra. In această piesă, eminentul slavist nu mai face omisiunea verbului copulativ, ci, dimpotrivă, îl folosește exclusiv într-o frază de patru propoziții.

„Răzbunarea cea mai crudă este,
Cînd dușmanul tău
E silit a recunoaște
Că ești bun și dînsu-i rău".

(Răzvan și Vidra — Cîntul II)

Folosirea exclusivă a verbului copulativ arată resursele nebănuite de care dispunea limba noastră spre a deveni cît mai mlădioasă și mai expresivă, imprimîndu-i un pătrunzător sens etic, într-o formă aforistică. In cele 4 propoziții alcătuitoare, prima fiind principală, iar celelalte secundare, subordonate completive, verbele predicative sînt formate numai din prezentul verbului „a fi" și încă într-o formă prescurtată „,e" și „,i", la două din cele trei propoziții secundare. Totodată, vom arăta și puterea de concentrare și expresivitate a limbii noastre, în anul 1867, cînd Eminescu abia își făcuse debutul la revista Familia în 1866.

Mai mult, B.P. Hașdeu imprimă nuanțe deosebite primei propoziții secundare, despre care toți elevii aproape spun că este o subordonată completivă temporală, cînd în realitate este o subordonată predicativă cu nuanțe de subordonată temporală. Ultimele două propoziții subordonate completive directe, coordonate între ele, subliniază tocmai prin aceasta factură, adînca semnificație etică pe care am menționat-o mai înainte.

I.L. Caragiale, creator al nuvelei psihologice, ne dă un minunat exemplu și de simetria frazei, în ceea ce privește construcția ei sintatică, și de exprimarea adîncii frămîntări sufletești a eroului său, prin formele corespunzătoare ale verbelor predicative din punct de vedere morfologic. „Preotul stinsese lumina și se trîntise pe pat, ca să-și adune gîndurile și să facă un plan, altă socoteală". (Păcat).

Simetria perfectă a frazei, rezultat al unei gîndiri ordonate, o constituie cele patru propoziții, două principale, coordonate copulative și două secundare, subordonate finale, coordonate între ele.

Din punct de vedere morfologic, elementul psihologic, adică frămîntarea, zbuciumul eroului principal, este scos în evidență prin folosirea celor două verbe predicative din propozițiile principale, la mai mult ca perfectul „stinsese" și „se trîntise", care exprimă o lucrare trecută, dar efectuată înaintea altei lucrări, tot trecute.

Scriitorul putea foarte bine să folosească oricare formă a trecutului, mai ales perfectul simplu — „stinse" — „se trînti" ca timp al narațiunii, sau perfectul compus, „a stins", „s-a trîntit" care exprimă nedeterminarea, neprecizarea timpului. El folosește m.m.c.p. anume spre a arăta, cum am mai spus, zbuciumul îndelung al eroului principal, al părintelui Niță. Așa cum completează cele două subordonate finale, se vede limpede rostul, explicația acestui zbucium.

Și la Alexandru Vlahuță, puterea de concentrare și expresivitate a frazei este evidentă în numeroase cazuri, ca de exemplu: „Foarte bine că s-a nimerit să aibă atîtea calități". (Clipe de liniște), folosind drept propoziție principală în frază o propoziție eliptică de subiect și de predicat, exprimată prin superlativul adverbului „bine" care, cu înțelesul folosit în această frază, mai poate face parte și din altă categorie morfologică. In acest caz o interjecție, a cărei funcție sintatică îi imprimă și rolul de propoziție principală în frază, urmată de două subordonate subiective, care-i întregesc înțelesul, precizînd despre ce anume este vorba și despre care elevii, iarăși cei mai mulți, spun că sînt completive directe.

Un alt minunat exemplu de concentrare a exprimării sau de exprimare concentrată, într-o formă lapidară, îl găsim la George Coșbuc, în Nunta Zamfirii (Eu cred că e mai corect Nunta Zamfirei): „E lung pămîntul, ba e lat", reușind ca în puține cuvinte să îmbine într-un vers iambic de opt silabe două propoziții principale coordonate adversative, spre a ne da imaginea imensității pămîntului.

Spre deosebire, însă, de tonul viguros al lui Coșbuc, în narațiunea epică în versuri, Eminescu a imprimat caracterul mai molcom al acelеiași narațiuni epice, dezvăluind cealaltă fire a țăranului, sfătoșenia, atunci cînd povestește, rar și potolit:

„A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

(Luceafărul)

Deși și aici ne întîmpină același ritm iambic, cadența este mai domoală, necesară contemplării imaginative a frumuseții fetei de-mpărat, pentru care a găsit, în sfîrșit, după o căutare de mai bine de doi ani, cuvîntul cel mai potrivit, adverbul „prea", de asemenea o expresie la superlativ, după ce încercase s-o definească succesiv prin expresii ca „O mult frumoasă fată", „O minunată fată", etc.

Intr-adevăr, cu nici o altă expresie poetul n-ar fi reușit să exprime înfiorarea ce ne-o produce frumusețea fetei.

Dar, insistînd și mai mult asupra importanței folosirii aplicațiilor sintaxei în analiza literară, vom arăta cum putem reliefa mai bine sfera tematico-ideologică a operei literare, conținutul său de idei și sentimente, precum și frumusețea expresiei lor cu ajutorul anumitor categorii de propoziții.

Ținînd seama că elevii ciclului mediu posedă, încă de la ciclul II, elementele de bază ale foneticii, morfologiei și sintaxei, unde au făcut și primele încercări de a pătrunde tainа frumuseților unui text dintr-o operă literară, pentru ei adîncirea analizei literare va fi cu atît mai eficace, cu cît își vor reaminti și unele chestiuni de gramatică, în orele anume afectate anul acesta în clasele a VIII-a — a X-a.

Și cum reîmprospătarea chestiunilor de teoria literaturii din clasa a VIII-a are un caracter permanent, îmbinarea acestora cu chestiunile de gramatică va însemna și fundamenta deprinderile unei analize literare, o adevărată desfătare pentru elevul care, pe lîngă suflet, va pune și un pic de judecată, de înțelegere conștientă și nu mecanică a fenomenului literar.

Să nu ignorăm logica desfășurării și succesiunii întregului complex de fapte și întîmplări din viața poporului înfățișate cu atîta realism în opera literară și care ni se vor dezvălui cu atît mai firesc, mai natural, cu cît și logica construcțiilor gramaticale pune în evidență aspectul realist al acțiunii.

CONCURSUL „IUBIȚI CARTEA"

A. M. Sperber: VERSURI ALESE

Autor al mai multor volume de versuri și emerit traducător în germană și engleză al capodoperelor folclorului romînesc, Alfred Margul-Sperber este prezent de mai bine de trei decenii în poezia noastră. Filtrat prin lumina poeziei clasice germane, versul poetului nu este mai puțin legat de plaiurile romînești pe care le-a cîntat cu dragoste în toate operele sale.

Încă din primele sale creații, Sperber a topit în versuri de rară simplitate sentimente de dragoste pentru oameni, de încredere în viitorul umanității. Rolul dinamizator al poetului și al poeziei în general, exprimat în sugestiva poezie

Teiul i se releva lui Sperber în chipul unei totale dăruiri cauzei poporului, dăruire lucidă, asigurînd finalitate gestului. In fiecare anotimp, teiul se mîngîie cu gîndul că apropierea primăverii îi prilejuiește reînflorirea visată:

La primăvară, fi-va mai cuminte?
La toamnă, inimi, iar va risipi?
Zadarnic — el rămîne ca-nainte,
Voios că are iar ce dărui!

Muzicală, menținîndu-se stăruitor în auzul cititorului, este poezia **Intîia zăpadă:**

Minune rece, sclipit alb de stea,
la visul firav, primii fulgi de nea,
pe mîini în treacăt, puful lor topind,
căzură lin, ca fluturii murind.

Sînt poeme, în care, prin alăturarea unor asemenea tablouri, concluziile lirice capătă un ton sobru și profund, vorbirea-manifest fiindu-i la fel de proprie poetului. E cazul poemului **Piine,** scris în 1926, poem de o severă frumusețe, în care se realizează imaginea unei țări sărăcite de exploatarea moșierilor și a unei generații de tineri care nu știu încotro s-o apuce, dar pe care-i aduce pe același drum năzuința spre lumină.

Schimbarea nu este întrevăzută sub forma unui cataclism general, irupînd haotic între hotarele lumii vechi, Sperber dovedește că desfășurarea istoriei, pe etape exacte, dinainte cunoscute, va duce la realizarea năzuințelor celor mulți.

De aceea, în versurile tipărite după 23 August 1944, Alfred Margul Sperber cîntă Partidul, simbol al unirii tuturor forțelor creatoare, simbol al victoriei obidiților, al dragostei și al puterii populare. Versul e acum direct, sigur, poetul renunțînd la convenientele fabulei, menite să-i învăluie adevăratele sensuri în timpul regimului burghezo-moșieresc. Ei întocmește astfel o „fișă" a comunistului, enumerînd calitățile fizice și morale ale luptătorului:

Bărbia:
Indîrjire,
Voință și putere!
Un colț abrupt
De stîncă
Pe care-l bat
Haine
Furtuni și uragane
Ce nu pot
Să-l doboare.

O coordonată esențială a poeziei lui Sperber este ura împotriva războiului, ura împotriva imperialismului atițător la masacre. Și în trecut, într-un excelent ciclu despre S.U.A., în care umorul se unea cu imprecația subtilă, poetul a incriminat fărădelegile capitalismului. **„Să poată-n tihnă orice om dormi"** nu este numai leit-motivul unei cunoscute poezii din ultimii ani ci o idee ce-l stăpînește pe poet în permanență. Cu un deosebit elan tineresc, Sperber scrie despre realizările oamenilor muncii **(Grîul înfrățit),** evocă figurile mărețe ale istoriei patriei **(Horia)** ori „comentează" poeticește, deosebit de ingenios, texte marxiste **(Eternul circuit, Lanțul de aur).** Aceste din urmă poezii merită o atenție specială întrucît sînt încercări temerare, din fericire încununate de izbîndă, de a transpune în metafore poetice simple, grandioasele idei ale marxismului, care au schimbat lumea.

Deși nu avem la îndemînă decît un volum de **Versuri alese,** tipărit de E.S.P.L.A. în 1959, transpus în limba română de mai mulți autori, ne putem face totuși o impresie generală despre activitatea poetică a autorului.

Ceea ce întunecă strălucirea unor poeme este poate un anumit ton didacticist, rece, care nu slujește ideea inițială. El se face remarcat mai ales în lucrările realizate exclusiv pe pretexte livrești (de altfel puține) și nu știm în ce măsură să atribuim unele deficiențe de realizare artistică poetului sau traducătorului. Dar sîntem neplăcut impresionați de unele versuri care șchioapătă, de unele rime alese anapoda. Vorbind despre rime, trebuie să spunem că se repetă excesiv, în verbe, dînd unor poeme reușite ca idee o atmosferă de monotonie și sărăcie.

Versurile lui Alfred Margul Sperber constituie un entuziast omagiu adus tinereții.

Gh. Tomozei

PREZENTĂM:

REVISTA ARTEI

(GRECIA)

Revista Artei este un periodic progresist de artă și literatură din Grecia. In scurta ei viață, — șase ani de la apariție — revista, condusă de un colectiv redacțional, a reușit să se impună în viața intelectuală a țării prin consecvența ei în lupta pentru propagarea ideilor progresiste, prin popularizarea artei și literaturii realiste și prin conținutul ei bogat, legat de problemele arzătoare ale epocii noastre, de lupta și năzuințele poporului grec spre o viață mai bună. Revista, eliminînd din paginile ei influențele ideologiei burgheze, pășește de la un număr la altul spre dobîndirea unei înalte ținute ideologice și artistice, spre însușirea singurei concepții juste, a materialismului-dialectic.

Intrunind în paginile ei semnăturile cele mai de seamă din viața intelectuală a Greciei de astăzi, revista este preocupată în același timp de promovarea tinerelor talente — speranță de aur a literaturii și artei neogrecești. O altă preocupare a revistei este aceea de a populariza literatura progresistă din diferite țări. Din literatura țării noastre, revista a publicat traducerea poeziilor lui Grigore Alexandrescu, George Bacovia, Mihai Beniuc, Nina Cassian, Maria Banuș și alții, schițe de Ion Luca Caragiale, informații din viața culturală, note, cronici, ca de pildă cronica dramatică a comediei O scrisoare pierdută — jucată cu mult succes de către un teatru tînăr „Dionis — Teatrul 59".

Firește, calea aleasă de revistă este foarte anevoioasă, colectivul de redacție avînd de înfruntat frecvente atacuri violente din partea adversarilor săi ideologici, procese penale, ori mandate de arestare. Astfel, de pildă, o puternică emoție în viața culturală a Greciei a fost provocată de procesul înscenat Revistei Artei și colaboratorilor săi, poeților Iannis Ritsos și Nikiforos Vretakos, precum și celui mai de seamă estetician grec, Marcos Avgheris.

In ciuda condițiilor vitrege, Revista Artei apare cu material din ce în ce mai bogat, mai interesant, mai pur din punctul de vedere al concepției îmbrățișate de către colectivul redacțional.

Luceafărul urează redactorilor și colaboratorilor revistei mult succes în opera de promovare a unei literaturi și arte legate de interesele și năzuințele pentru pace ale poporului grec și ale tuturor popoarelor.

Pictorul Vàllias Semertzidis despre realismul în artă

— Am cerut artistului să ne spună dacă am putea avea astăzi artă cu caracter național și ce ar însemna acest lucru. Pictorul Semertzidis ne-a răspuns :

— Cred profund că specificul național în artă este într-adevăr una dintre cele mai interesante probleme. Astăzi, cînd se încearcă să se prezinte arta abstractă ca fiind o artă „internațională", „cosmopolită", de „avangardă" și „revoluționară", așa cum susțin inspiratorii ei, ca să încurce adevărul, problema formei naționale în artă se pune cu toată ascuțimea. Numai atunci cînd o operă de artă este, prin conținutul ei, cu adevărat realistă, poate fi ipso facto o operă națională, de avangardă. Atunci cînd o operă exprimă caracterul național al poporului, caracterul pămîntului care a zămislit-o, cînd exprimă amărăciunile și bucuriile oamenilor țării respective,

M. COSTANOU : Portret de fată

este națională în formă. Forma unei opere reiese din însăși conținutul ei. Tradiția în artă, fiecărei țări, deși joacă un rol de seamă în dezvoltarea ei, nu poate fi decît un element ajutător. Pentru că, atunci cînd artistul nu trăiește intens viața contemporană a țării sale, elementele tradiției pătrund în opera sa la fel ca fantomele în castelele ruinate. Din acest punct de vedere, țara noastră prezintă o imagine caracteristică. De cînd ne-am eliberat (n.r. 1821) pînă astăzi, influențele străine au sugrumat orice adevăr în arta noastră. Incercările făcute de cîțiva artiști contemporani cunoscuți de a împrumuta elemente din arta populară bizantină și antică, nu se poate spune că au reușit. Aceasta, pentru că au luat asemenea elemente ca pe o formă dată, deși ar fi trebuit să ajungă la ele, pe calea relației cu viața poporului lor. Este ceva care nu s-a înțeles încă întru totul.

Mai departe, cunoscutul pictor și gravor grec ne-a vorbit despre influența nefastă pe care au avut-o asupra artei neogrecești diferite curente din Apus. După ce ne-a arătat absurditatea și caracterul antipopular, antinațional al artei abstracționiste, artistul Vàllias Semertzidis a accentuat caracterul de avangardă al artei realiste :

— Inșeși predicile formaliștilor și ale abstracționiștilor afirmă că arta lor nu corespunde nici unei idei progresiste. Putem numi artă de avangardă acea artă care exprimă ideile progresiste ale epocii. Pe de altă parte, odată ce conținutul determină forma, aceasta din urmă, la rîndul ei, primește automat caracterul de avangardă și de nou, în așa fel, încît este imposibil să separăm forma de conținut, atunci cînd este vorba de a judeca și mai ales de a încadra o operă în epoca respectivă. Conținutul nu este doar activitatea cotidiană, nu este exprimarea momentană a omului, nici faptul x sau y întîmplător. Conținutul este însăși esența vieții de avangardă a fiecărei epoci, care, trecînd prin prisma viziunii artistice, devine operă de artă. Putem numi operă realistă acea operă care exprimă un astfel de conținut.

Firește, realismul n-are nici o legătură cu naturalismul, așa cum afirmă cu tot dinadinsul vrăjmașii realismului. Naturaliștii cred că întîlnesc la fiecare pas forme artistice date și că este de ajuns să le transpună pe pînză, așa cum le văd, ca să ia automat naștere opera de artă.

Dacă abstracționiștii și formaliștii, amestecînd schemele și culorile, strigă că acest lucru este „pictural", deși în realitate „operele" lor nu reprezintă altceva decît un haos obscur, contrar sentimentului celor care îți înconjoară, naturaliștii, dimpotrivă, copiind mecanic, neagă chiar și acele elemente ale artei ca picturalul și plasticitatea, afirmînd că toate aceste elemente sînt doar născociri ale formaliștilor. Este firesc ca naturaliștii, avînd o astfel de concepție primitivistă despre artă și mijloacele sale, să devină și ei la fel de incapabili de a exprima veridic viața multilaterală clocotitoare și de a oglindi laturile ei pozitive.

Artiștii realiști sînt legați organic de viața poporului țării lor. Ei exprimă, în creațiile lor, năzuințele și adevărul vieții și supun întreaga bogăție a mijloacelor artistice, posibilitățile culorilor și liniilor, ale sunetelor și formelor, exprimării veridice a realității obiective. De aceea, izvorul de nesecat al inspirației, în creația artistică, în sensul cel mai vast al tezaurului, îl constituie viața multilaterală a naturii și a colectivului, adică viața omenească în integritatea ei...

G. Petris

IASON IOANNIDIS

Lagărul de lîngă mare

Dac-aș spune :
„iarba mării mi-a acoperit ochii" —
ați vedea, poate, marea-ntreagă înecîndu-mă.
Dac-aș spune :
„din mine vor rămîne doar oasele aci, în gura piolii" —
ați vedea, poate, dinții care rod totul.
Dac-aș spune :
„mă alătur zilei de mîine" —
nimeni nu mi-ar vedea căutușele, nimeni...

Șomer

Imi chinuiesc noaptea cu țigara.
Degetele mele s-au chircit, lipite de nervi.
O umbră tulbure
imi apare în dosul frunții.
Aș vrea să înaintez.... Să înaintez... încă puțin...

Dorm.
Dorm cu toții.
Vai ! Pentru mine nimic nu înflorește.
In picioarele mele,
simt că s-au oprit marșurile în jurul pămîntului ;
In mîinile mele,
simt că s-au oprit gesturile deasupra pîinii,
deasupra trupului dragei mele...

LEFTÉRIS SCLÁVOS

FLORILE AU ÎNGHEȚAT

Iarna trecută a fost dulce, blîndă. A nins doar de două-trei ori mărunt și asta a fost totul. Cei bătrîni spuneau că nu-și mai amintesc de o altă iarnă atît de blîndă.

— Doar să fie spre bine, spuneau. Desigur, martie nu s-a sfîrșit încă, dar, oricum, se află la capătul puterilor. Incepe să miroase a primăvară. Nopțile se tot chircesc ; zilele se întind. Soarele prinde puteri, vîntul se încălzește. Azi, mîine, pămîntul o să aburească și o să semănăm fasole.

Așa spuneau bătrînii. Ei nu greșeau. Intr-adevăr, martie era pe sfîrșite. Piersicii înfloreau timpuriu, înșelați de iarna ușoară. Era o plăcere să privești crengile gătite ca mireasele. Eh, în acest an — spuneam — o să avem recoltă bună. O să pună oamenii mîna pe bani buni, o să apuce pe dumnezeu de picior.

Din familia noastră — șase suflete — după treieriș, tata și cu mine lucram oriunde găseam o bucată de pîine. Altfel nu puteam s-o scoatem la capăt. Din recoltă, după ce puneam de-o parte pîinea pentru întreg anul, nu mai rămînea nimic. Eram îngenunchiați de datoriile la Banca Agrară, de datorii peste tot. Toată recolta mergea la datorii și nici măcar nu le acoperea.

Intr-o seară — s-au scurs patru ani de-atunci — venise tata acasă înnegurat. După ce mîncă, se sprijini de zid, lîngă vatră, își întinse picioarele și, aprinzîndu-și țigara, spuse :

— Cu grîul n-avem pricopseală mare. Nu are preț bun. Nici cheltuielile nu le scoatem. An de an ne scufundăm mai adînc în datorii. Să ne întoarcem și noi la piersici. Așa fac toți. Are trecere piersica. Se vinde la preț bun.

Se opri puțin, dădu drumul fumului spre tavan și continuă :

— Negustorul îți vine acasă, cu banii în mînă. Nici tu semănături, seceriș și treieriș, nici „procente de

V. SEMERTZIDIS : Țărancă

umiditate" și „corpuri străine" și să primești doar o jumătate de preț, iar cealaltă cine știe cînd. Cu piersicile e altfel, numai arături și două-trei stropiri pe an.

Am sădit piersici. Trei ani încheiați ne-am chinuit. Singuri de tot. Am scuipat sînge. Am cerut împrumut de la Bancă dar nu ne-a dat, căci ar fi trebuit să achităm mai întîi datoriile vechi pentru îngrășăminte și nu mai știu ce.

Ce era să facem ? A lucrat toată familia în livadă, cu pîine și ceapă doar. Tata cu mine lucram și ca zilieri. Am trimis-o și pe soră-mea, pe Athula, la fabrica de prelucrare a inului, la un ceas depărtare, pentru cincisprezece drahme pe zi. Ce puteam face ? Eram șase suflete. Am vîndut și vaca. Pînă la urmă am reușit. Livada era gata. Desigur, achitasem doar jumătate din puieți. Pentru cealaltă jumătate urma să plătim în rate. Tata a semnat cîteva polițe. Fie și așa. In cel de al treilea an piersicii au prins rod. Nu mare lucru. Vezi, cea dintîi înflorire. Tot ce am cîștigat am predat la seră pentru puieți și ne-am ușurat nițel. Am astupat și niște găuri la băcanul din sat.

— Incă puțină răbdare, măi Nicolas. Ai dreptate, cine zice că nu ? Dar uită-te și tu în ce hal sîntem. Știi doar. La anu', să fim sănătoși, o să avem recoltă bună. Am să te achit cu vîrf și îndesat.

Intre timp Banca se sălbăticea din ce în ce mai mult. Ne amenința cu mandate și cu pușcăria. L-a rugat tata pe deputat și s-au dus împreună la director. Au vorbit ce au vorbit, pînă la urmă le-au aranjat toate. Am căpătat un nou termen. Dar dobînda creștea mai departe, făta ca o cățea.

De Crăciun, în același an, după ce ne-am întors de la biserică, ne-am așezat la masă. Tăiasem două găini. Tata făcuse rost și de un litru de vin — zi mare, vezi bine. Totuși, tata s-a așezat fără chef, mut. Văzîndu-l pe el așa, n-am scos nici noi ceilalți o vorbă. Se auzea doar ceasornicul de pe vatră, moștenirea mamei de la bunica, o rablă de deșteptător, care suna monoton, semnalizînd trecerea timpului — tic-tac, tic-tac... Bătăile lui semănau cu sunetul picăturilor grele de ploaie care cad pe un bidon gol. Tata se întoarse către mama și zise, arătînd ceasornicul :

— Zvîrle-l afară, femeie ! Parcă și el, cu tic-tacul lui, vrea să-mi amintească de dobînda care crește.

— Ei și tu, spuse mama, toate te supără. Te plîngi într-una. Nu ne otrăvi ziua mare de astăzi... Zvîrle mai bine necazurile afară, să zîmbească și buzele noastre...

— Bine, bine, am glumit doar, zise tata. Ei, să ciocnim sănătate, la mulți ani, și anu' mai cu spor... să fim sănătoși.

Am ciocnit paharele, ne-am urat și a golit tata primul pahar ; apoi a golit și pe cel de-al doilea și a început să se încălzească. I s-a luminat fața, privirea, și s-a îmblînzit. A început să cînte. Am cîntat cu toții în cor, am și dansat. Un aer dulce, fără griji, a umplut coliba noastră. Păi, noi țăranii n-avem nevoie de mare lucru ca să ne încălzim.

La un moment dat, cînd ne-am așezat să ne odihnim, tata spuse :

— Ei, anul ăsta ne dezgropăm... Să fie sănătoase piersicile. O să reușim să facem și noi o căsuță, să ne așezăm și noi ca lumea.

Intr-adevăr, tata ca și noi toți, aveam un necaz ascuns că n-am izbutit să ne clădim o căsuță, să scăpăm de coliba noastră neîncăpătoare, făcută doar din pămînt, cu tavanul jos, și, în loc de pardoseală, tot pămînt.

Ne tot aminam dorința de azi pe mîine — fiecare mîine și mai prost, — familia creștea, coliba se îngusta din ce în ce mai mult. Pe urmă a venit războiul și am trăit o viață chinuită, fără bucurii.

— Din cărămizi o s-o construim, a continuat tata. Cu cinci trepte. Și cu subsol. Trei odăi, salon, bucătărie... O să facem și un grajd ca lumea. O să cumpărăm și o vacă. Jumătate cu plată, cealaltă jumătate pe datorie — o să ne descurcăm noi. O s-o acoperim cu țigle franțuzești. Să știți că nu pun turcești.

— Vai, tată, sare Athula și obrajii ei ard ca niște maci — să lăum și un aparat de radio.

— Da, da, tăticule, și radio... au intrat în vorbă și puștii.

— Și ce vă trebuie radio, mă, diavolilor ?

— S-ascultăm meciul, tăticule... Să vină acasă la noi și ceilalți copii să asculte și ei.

— Fie și radio... ce să facem ? Odată ce vă place, să luăm și un aparat de radio, fu de acord tata.

Apoi, după ce se gîndi puțin, adăugă :

— Dar, mai întîi și întîi, trebuie să punem ceva la o parte pentru zestrea lui Athula.

— Să fie într-un ceas bun, și-a făcut cruce mama.

Athula se prefăcu că n-auzise nimic. A răsuflat doar adînc. Douăzeci și patru de ani încheiați...

★

In acest an, la sfîrșitul lui martie, s-a năpustit nenorocirea peste noi. Să vezi tu zăpadă. Treizeci de centimetri pe șosea. Pe ogor se înfunda piciorul pînă-n genunchi în zăpadă. S-au întrerupt transporturile. S-au sfîrșit și lemnele. Tot ce ne lăsase iarna blîndă, ne-a mîncat în cîteva zile primăvara sălbatecă. Cum să te duci la tăiatul lemnelor, cu atîta zăpadă ?

Piersicii, abia înfloriți, s-au acoperit de zăpadă. Flori și crenguțe deveniseră un tot cu vata.

Dar asta nu era cine știe ce nenorocire. Oricum, ziceam, e martie, și-și face de cap. O să se schimbe vremea, o să se topească zăpada, o să se îmblînzească vîntul. Florilor nu le e teamă de zăpadă. Totuși, țăranii n-aveau liniște. Fețele lor se întunecaseră. Vremea nu se schimba. Peste zăpada cea veche se așternu alta nouă. Frigul mușca din ce în ce mai tare. Intr-o noapte — trecuse de miezul nopții — am sărit speriați din așternut. Afară urla crivățul ca un drac. Se desprindeau cărămizile, rostogolindu-se cu zgomot pe acoperișuri, copacii se îndoiau, țiglele răsunau jalnic, bidoanele goale din curte se loveau de pietre. Ai fi zis că venise sfîrșitul lumii. Tata și cu mine sărirăm la poartă.

Era un cer ca de cristal. Ai fi putut să numeri stelele. O noapte minunată, luminoasă, albă-albastră. Vîntul de nord, galopînd neoprit de nimeni din vîrfurile muntelui Caimacțalan, măturase norii de pe cer.

Intr-adevăr, tata ca și noi toți, copii — scufundați în zăpadă, se războiau în curți, încercînd să pună la adăpost tot ce ar fi putut să ia vîntul, să spargă capetele, ferestrele. In curtea vecinului nostru Sotiris, se culcaseră cele două salcîi. Una din ele sfărîmase, căzînd, acoperișul grajdului.

— Nu-mi place vîntul ăsta, îmi zise tata. Vine gerul.

Ne-am învelit în niște mantale vechi și am ieșit în ocol. Ne-am pus și noi la treabă, asigurînd tot ce putea fi luat de vînt. Cu greu puteam să ne ținem pe picioare.

Nu, nu era vînt. Erau parcă escadroane nevăzute de milioane de draci, care se năpusteau, urlînd sălbatec, peste tot, să măture totul, să omoare totul, în mînia lor oarbă, cu răsuflarea lor rece.

După ce am strîns toate lucrurile din curte, ne-am dus lîngă zidul vecinului nostru Sotiris, unde se adunaseră vreo cinci-șase consăteni.

— Băgați de seamă, ne strigă vecinul cînd ne apropiarăm. Bucățile de țiglă de pe acoperiș zboară ca niște avioane. Lame de ghilotină zburătoare !

Incetul cu încetul, ne-am înmulțit. Vîntul creștea din ce în ce mai mult. Muntele Caimacțalan zvîrlea într-una rezerve noi peste cîmpia chinuită, acoperită cu giulgiul alb.

— Ce nenorocire asupra noastră, oameni buni ! Ce ne facem ? Ce zicem ? Scăpăm piersicile ? întreba un nou venit.

— Să mergem la livada lui Tsamis, propuse cineva. Are termometru... să vedem cum merge treaba... Lucrează la el și un agronom italian. Poate că ne arată ce avem de făcut.

Am pornit spre moșia lui Tsamis. Inaintam cu greu pentru că vîntul ne lovea drept în față. Ni se oprea răsuflarea, ni se tăiau picioarele. Niște șerpi reci, nevăzuți, se strecurau prin gulerele noastre, străbăteau în grabă trupul și ieșeau prin manșetele pantalonilor.

In sfîrșit, înaintînd cu greu, cînd îndoiți ca niște bricege închise, cînd pășind cu umărul înainte, am ajuns. Tsamis are o livadă de piersici foarte mare. Are și un agronom, un italian, — om bun. Am găsit și alți consăteni acolo. Se adunaseră în afara grilajului de fier, care îngrădea curtea cu magazia pentru unelte și îngrășăminte. De un cui, la ușa magaziei, atîrna termometrul. Un muncitor al lui Tsamis își strecurase capul prin grilaj și rămăsese cu privirea pironită la argintul viu din termometru.

Tremurînd de frig, ne-am înghesuit și noi, dar n-am putut să distingem nimic.

— Ce se petrece, măi băiete ? l-am întrebat pe muncitorul care se afla mai aproape.

— O la la vale, zise el. Coboară treaptă cu treaptă, mama lui de încornorat !

Departe, în mijlocul livezii, italianul alerga ici-colo, înnebunit parcă. Pusese niște sobe de țiglă printre pomi, arzînd în ele paie, luptînd voinicește să lovească măcar nițel frigul în livadă, să facă să se topească zăpada de pe flori, să oprească în afara livezii moartea lor albă.

— Trei ! strigă deodată muncitorul, anunțîndu-l pe italian, cu palmele pîlnie în jurul gurii.

Italianul alerga de la o sobă la alta. Cîțiva muncitori aduceau necontenit legături de paie.

— Doi strigă din nou muncitorul gradele temperaturii.

— Foc ! foc ! poruncea dinsul muncitorilor. **Molto** foc... **molto**... **molto**...

— Să facem și noi la fel, zise cineva din noi.

— Nu putem noi... răspunde altcineva. N-avem sobe, nici paie. Fără sobe, vîntul o să împrăștie paiele. Apoi, de vom arde paiele, ce vor mînca vitele ?

Ce e drept e drept. Am tăcut din gură și am început să sărim, să ne încălzim picioarele care înghețaseră în bocanci.

— Unu ! strigă peste cîtva timp muncitorul.

A venit alergînd italianul și privi termometrul. Își pierdu curajul. Risca să se ducă dracului, odată cu milioanele stăpînului, și munca sa cinstită. Se pierdu în livada imensă, strigînd : „Foc ! **Molto** foc ! **Molto** !...

Sobele se încinseră. Pe zăpada albă-albastră, în noaptea luminoasă, transparentă, păreau ca niște felinare frumoase, aprinse, ca să împodobească o serbare nocturnă, feerică. Stoluri întregi de stele mici, roșii, săreau din coșurile sobelor odată cu fumul gros. Izbucneau ca niște rachete și-și dădeau pe loc sufletul.

La plus 1 grad, argintul viu a făcut un popas mai lung. Se calmase parcă dracul aducător de ger. Am prins curaj și am început să discutăm.

— In alte țări, spunea Vasilis, care făcea și pe frizerul în sat și îi plăcea să citească orice carte îi cădea în mînă, în alte țări se sădesc milioane de copaci, se sădesc păduri. Brîuri după brîuri, mii de kilometri în lung și în lat. Se lovesc de ele vînturile și se rup în bucăți. Pînă să treacă din brîu în brîu slăbesc. La ogoare ajung ca niște mielușei...

— Mie-mi spui ce se petrece în alte țări ? se posomori Sotiris, care căuta un pretext să izbucnească. In alte țări oamenii se îmbogățesc cu cereale — grîu, porumb... Noi ne-am vîndut și izmenele din cauza grîului. Nu ți se dă parà chioară pe el. Să zici că avem cu prisosință și alta nu. Dar nouă nu numai că nu ne rămîne, dar nu ne ajunge și aducem din afară... Muncim pentru Bancă, muncim pentru cămătari, muncim pentru negustori, pentru industriași și numai pentru noi nu muncim... Mie îmi spui ce se petrece în alte țări ? Păi, acolo țăranul se bucură de truda lui, sudoarea lui se preface în miere... La noi... otravă, nu altceva...

Am tăcut din nou și ne-am înghesuit în fața grilajului.

— Zero ! a strigat la un moment dat muncitorul.

Inima mi s-a făcut cît un purice. Poate era din cauza gerului. Am auzit răsuflarea celorlalți, gîfîită, grăbită și abia atunci am simțit că gîfîi și eu.

La trei jumătate, termometrul arătă — 1 grad. Nu se pierduse încă, avea speranțe. Dar argintul viu, indiferent, cobora una cîte una treptele nenorocirii noastre.

— Minus două !

O lovitură de cuțit ne-a străpuns inima. M-a apucat o poftă să sar și să-l sugrum pe cel care striga.

Ceva ca un muget a ieșit din piepturile tuturor. A sosit italianul gîfîind, împreună cu cîțiva muncitori. Și-a privit ceasul. Ora patru. A privit și termometrul : minus două și ceva. Și-a ridicat mîinile și dădu cu tifla spre locul de unde venea nenorocirea. Pe fruntea lui luceau niște cristale mici, rotunde. S-a șters cu palma, a aruncat o privire asupra noastră și a spus :

— Ei, gata.. **Finito**... Anul ăsta nu are piersici.

A răsuflat adînc și a încercat să ne explice :

— Frig nu **molto**... Vîntul înghețat **molto**... **molto**.. S-au dus floarea... **Morto**. Murit. Tot murit. Ptiu !

In livada lui Tsamis, serbarea nocturnă se isprăvise. Sobele s-au stins. Am pornit tăcuți spre casele noastre. Sub picioare, zăpada scîrțîia ca sticla pisată.

Acasă la noi, mama și cu Athula stăteau de veghe, așteptîndu-ne. Puștii dormeau fără griji. Pe vatră clocotea apa pusă la fiert.

Cînd am intrat, ne-au privit întrebător.

Tata și-a șters o palmă cu cealaltă, gest ce vroia să spună „s-a dus". S-a chircit lîngă vatră, a aprins o țigară, a suflat nervos fumul și a spus fără suflare :

— Ne-am stins.., Florile au înghețat...

Coliba părea un cavou. Numai rabla de deșteptător număra dobînda. Tic-tac, tic-tac, tic-tac...

— Are să plîngă lumea... mai vorbi tata. Cereale, fructe... nici o pricopseală...

Mama îl privea absentă, ca și cum nu pricepea graiul lui.

Athula noastră se înghesui lîngă tata, cu privirea pironită pe peretele proaspăt văruit. Ce vedea oare pe albul lui înghețat, ca de zăpadă ?

O cută subțire i-a zbîrcit buzele, parcă mîncase ceva amar. Douăzeci și patru de ani, încheiați...

Deșteptătorul de pe vatră își vedea de treabă : tic-tac, tic-tac, tic-tac...

V. SEMERTZIDIS : Țărani la muncă

O scrisoare pierdută

(fragment de cronică)

Scena teatrului grec, care a cunoscut pînă și subprodusele bulevardismului francez, chiar și mizgăliturile diferiților Verneuil, îl ignoră pe Caragiale, după cum ignoră și dramaturgia tuturor popoarelor balcanice. Mai ales Caragiale, care ocupă un loc de seamă nu numai în dramaturgia țării sale, a fost pînă acum necunoscut în Grecia. (Abia anul trecut, pentru prima dată, Revista Artei a publicat o schiță)...

O scrisoare pierdută este nu numai o satiră politică ascuțită, profundă, a unui moment al vieții politice românești din ultimul pătrar al secolului trecut, ci o demascare de ansamblu a unei instituții mult cîntate, mult lăudate în special în ultimii ani, a democrației burgheze, „apusene".

...De aceea, piesa O scrisoare pierdută este totdeauna actuală iar satira lui Caragiale distrugătoare.

...In piesa O scrisoare pierdută nu există roluri principale și roluri secundare. Toate rolurile, chiar și cele mai mici, sînt esențiale, fiecare cu trăsăturile și cu pretențiile sale. Aceste roluri, dificile chiar și pentru actori cu experiență îndelungată, au fost realizate cu succes de către actori tineri. Popi Aleculi, Cristoforos Anastasiadis, Spiros Pappas, Gheorghe Bartis, K. Apostolu, Soriris Petalas, St. Cristoforidis... Scenograful Iannis Hainis a realizat decorul piesei cu mijloace simple, cu multe „găselnițe", care, departe de a impresiona și de a se afirma în dauna celorlalte elemente ale spectacolului, au creat climatul și coloritul piesei.

Traducerea lui Takis Dragonas foarte vie...

Kostas Porfiris

DIN TRE SUTE DE CATARGE

DAN CHEȚA: Preocupările tematice sînt interesante, în ultimele d-tale încercări, dar rezolvările sînt încă prozaice:

Își cîntă Bicazul un cîntec
din ape și vînturi,
din codri și piatră,
din munți și mașini,
din turbine...

Versurile închinate succeselor din ce în ce mai mari obținute de savanții sovietici în domeniul reanimării sînt, deasemeni, neprelucrate încă, notînd doar ideea:

Dar nu!
O mînă dîrză mă înhață,
Mă trage-n sus...
Nu e zadarnic, nu e!
Un Prometeu
Mă zmulge hăului...
Scăpare...

Pentru a rezolva artistic tema, se cere mai întîi transpunerea ei în imagine, treaptă pe care aceste încercări n-a ajuns deocamdată. Reluîndu-le, ai putea obține rezultate frumoase.

CONST. COATU: Există idei și imagini prețioase în poeziile d-tale și, desigur, cu timpul ele vor deveni predominante:

Aduceți viitorul în prezent,
și de nu vrea, forțați-l!
(Avem dreptul de viață asupra lui
așa cum trecutul avea dreptul
de moarte
asupra noastră).

Din păcate, versul-cheie al poeziei (*„trageți cu toții de frînghia timpului"*) nu ni se pare fericit realizat, dînd o imagine necorespunzătoare a eforturilor de a pătrunde cît mai adînc în ziua de mîine. În *„Liniștea mea"* sînt, deasemeni, pasaje vibrante:

Nu în tăceri îmi pot afla eu liniștea,
ci în tulburătoarea dragoste dintre
ciocan și nicovală,
în țipetele sirenelor de la ora șapte,
în clocotul cascadelor silite de om
să șoptească la depărtări imense,
prin învîrtirea strunguri lor,
prin murmurul ventilatoarelor,
prin strălucirea filamentelor
de Tungsen.

Nu în tăceri îmi pot afla
eu liniștea,
ci în acordurile „Preludiilor"
de Liszt,
în semnalele sputnicilor,
în bătaia în poartă a poștașului,
în foșnetul foii de carte,
în tot ce înseamnă rezonanța
ticătăcului inimii omului.

Totuși, versurile nu au toată forța spre care năzuie, poate din cauza înșiruirii de argumente nelegate între ele de o concluzie majoră. Ideea din final ni se pare cam simplistă și deaceea unele versuri bune ce o preced — cum sînt cele citate — își pierd din vigoare.

Așteptăm cu interes noi lucrări.

I. ALEX. ANGHELUȘ: Misticismul, chiar așezat invers, rămîne tot misticism. Nu agreem în nici un fel astfel de exhibiții ca în „Trece peste Bărăgan...".

ADRIANA ROTARU: În cele mai multe cazuri, este greu să te pronunți asupra posibilităților autorului, după lectura a numai două poezii. Te rugăm, deci, să ne mai trimiți. Deocamdată, transcriem *„Tinerețe"*.

TINEREȚE

Moale firicel de vînt,
Colț de iarbă ce răsare,
Mîini asprite de pămînt,
Mîngîiate lung de soare,

Stele care-n cioburi cad
— Fulgi albaștri de păuni —
Printre crengile de brad,
Toate-n suflet le aduni.

Sorbi din viață cu ochi mari,
Sipet îți e inima,
Fruct mustind de sevă grea,
Și-o întinzi în mînă — dar —

Celor care-au făurit
Frumusețe
Și cu viața au plătit
Să te-nveți
Ce înseamnă cînd rostești:
Tinerețe!

ADRIANA ROTARU

NOCTURNĂ ÎN PORT

Mă pierd afund în seară-n acvatica
oglindă
În care-și despletește tristețea
un salcîm
Și frunzele se-ndură cu greu să se
desprindă,
Și umbra-n valuri pare un om pe-un
alt țărîm.

Se-aprind lumini pe țărmuri
ca stelele în noapte
Și zarva te-mpresoară aceeași,
cu alt chip
Și-n magica-mpletire de glasuri
și de șoapte,
Chiar pașii parcă strigă cînd
scîrțîie-n nisip.

Doar singur cargobotul de-o parte
picotește,
Purtînd pe umeri bolta ca pe-un
veștmînt bizar
Pe care norii nopții pictează
sfrengărește
Un căruțaș cu șubă doinind
pe lîngă-un car.

Alături stau vedete cu svelte siluete,
Cu grații de sirene, sosite de curînd.
Toate-au lăsat în urmă sclipiri
de minarete,
Or balticele țărmuri cu coșuri
fumegînd,

Or soarele-adriatic cu-a rozelor
comoară
Ce-a pus, cu ani în urmă, un ultim
cald sărut
Pe fruntea albă-a celui ce nu voia
să moară
Departe de pămîntul în care
s-a născut.

Bătu la poarta țării, tîrziu... Aripi
ciuntite
Salcîmii înălțară spre cerul mohorît.
Părea o rugă mută din mîini
regăsite,
Dar cerul searbăd poarta cu drug
și-a zăvorît.

Voi, valuri! Fără vină v-a mistuit
regretul
Și ați deschis cărare spre mîndrul
răsărit;
Și visul lui Bălcescu s-a ridicat
cu-ncetul,
Ca un altoi sub ploaia
luminii-a-nmugurit.

Dar amintirea-i doarme în tainica
oglindă
În care-și despletește tristețea
un salcîm
Și frunzele se-ndură cu greu să se
desprindă
Și umbra-n valuri pare un om pe-un
alt țărîm.

Galați.

ION CANĂVOIU

C. MANOLACHE: Pentru a porni „cu toate pînzele ridicate în bătaia vîntului spre tainele pline de farmecul chinuitor al creației", este nevoie în primul rînd, de o bună orientare, ceea ce la d-ta lipsește, după cum singur o mărturisești. Nu este nimic comun între cititorul de azi și stroîe ca:

Tu nu mai vii, și în zadar
Pășesc pe urme de-amintiri,
Cu ochii-n gol, cu pasul rar,
Cu sufletu-n delir.

Pentru a afla preferințele cititorului, există o cale foarte simplă: consultă fișele primei biblioteci publice pe care o întîlnești.

VIORICA CERNEA: Mai ales în *„Ploaie de vară"* sînt cîteva imagini grațioase, care dovedesc posibilități. Dar, așa cum spui în *„Stanțe mie însămi"*, *„să imiți vioara este prea puțin"*. Îndreaptă-te către temele adevăratei poezii. Prea multă ploaie, toamnă, prea multă singurătate. Nu este rău să scrii despre ploaie

Apoi ca o școlăriță
veselă că i-a izbutit șotia
o ia la fugă peste deal
într-un picior,

dar poezia nu se va reduce niciodată la atît. Lasă să intre viața în manuscrisele d-tale!

ADRIANA LIȘMAN: Scrisoarea în versuri către redacție este impresionantă, prin sinceritatea ei. Ca și unele dintre poeziile ce o însoțesc. Deocamdată, însă, versurile se caracterizează prin bune intenții, ritmate și rimate, dar stîngace în a făuri o imagine clară și convingătoare. D-ta spui, de exemplu:

Noi flori am răsădit peste ruine.
Din becuri — broderie de arnici
Ți-am împletit. Spre zorile senine
Ți-am ajutat, drag Iași,
să te ridici.

Imaginea este la îndemîna oricui, nu mai este nevoie de ceea ce numim îndeobște versuri, pentru a o face cunoscută oamenilor. Poezia trebuie, însă, să fie „înaltul cel mai înalt" și „adîncul cel mai adînc", așa cum spunea Maiakovski, identificîndu-și misiunea de poet cu comunismul. Nici versurile d-tale de dragoste nu reușesc să iasă din locul comun:

Minunată-i tinerețea noastră!
Vis semeț spre zare înălțam
Și gîndind așa, lîngă fereastră,
Cot la cot cu tine te simțeam.

Unele accente din *„Pe țărmul Balticei"* ne fac, însă, să așteptăm alte lucrări. Mai trimite-ne.

IULIAN POPESCU (R. Sărat): Ne ceri să spunem dacă „rimează această poezie" și care îi sînt „greșelile". De rimat, nu prea rimează, iar greșala constă în faptul de a prefăce motive populare în cuvinte fără sens:

Nu știu
Dacă inima s-a stins,
Dacă ochii mi s-a-nchis,
Dacă mama o fi plîns
Cînd la groapă ea m-a dus.

Poate cineva să scrie dacă nu știe asemenea lucruri elementare?

V. SĂLVAN: Cele „cîteva cuvinte", pe care ni le ceri, nu le putem rosti. D-ta ne-ai trimis o scurtă poezie, scrisă corect, fără sticluciri, dar și fără defecte vizibile, așa cum pot scrie mii și mii de tineri, astăzi, în țara noastră. De aici putem înțelege că iubești poezia, că vrei să scrii, că urmărești ceea ce se publică în acest domeniu. Dar nu mai mult. Impulsul către poezie este astăzi un fenomen întîlnit la tot pasul, mai ales în rîndurile tineretului. Dintre cei ce încearcă primele lor acorduri vor ieși, fără îndoială, marii noștri poeți de mîine. Dar tocmai pentru că acest impuls este atît de răspîndit, nimeni nu și-ar putea da, cu seriozitate, părerea numai după lectura cîtorva versuri (în afară de cazul unui talent cu totul deosebit). Te rugăm, deci, să continui să scrii, și să ne mai trimiți. Precizările nu vor întîrzia să se arate.

C. ALEXANDRESCU: Povestirea *„Mura"* nu este lipsită de interes, mai ales pentru portretul fetei de țigan. Faptele, desprinse de povestire, par veridice, dar nu devin astfel în manuscris, din cauza acțiunii prea simplist concepută, și a neadîncirii psihologice a personajelor. Punctele nevralgice ale povestirii sînt artificiale, și deaceea schimbarea atît de profundă de mentalitate pe care o vizezi d-ta nu se petrece în mod convingător. Mai trimite-ne.

EMIL BURLACU: *„Dialectica primăverii"* (titlu prea pretențios) conține prea multe versuri față de fondul de idei, iar corectitudinea este, în cazul acesta, un adevărat viciu. Versurile se înșiră fără să iasă de loc din comun:

Se-norează aspru cerul iară,
Și fulgii încă cern ca o sfîdare
Și nu mai sînt cei albi, și'
mi se pare
Că-s triști și cenușii în primăvară.

Lăsînd deoparte cacofoniile (uneori scuzabile), care este tendința poemului?

Ci nu mai vindeți florile pe stradă
Să izgonim țigăncile ce iară
Negustoresc pe bani o primăvară
Atît de veștedă și de schiloadă
Ingrămădită-n coșuri pe trotuară...

Este, desigur, un punct de vedere, dar sîntem convinși că nu va găsi prea mulți adepți. Numai cine n-a fost îndrăgostit nu înțelege ce înseamnă să oferi un buchet de flori... De altfel, în final, cîntăreții sînt astfel îndemnați:

Slăviți livezile ce-or să rodească,
Și dragii mele să-i cîntați, și mie,
Slăviți ce e frumos, fără
fereală:
Slăviți voi floarea care se desface
S-o încunune soare cu beteală...

Să lăsăm, deci, florile să înunde orașul, ori de cîte ori au ocazia...

I. CANAVOIU: (Runcu — Tg. Jiu): Reținem poezia „Noctură în port".

Pavavandulis Stelian, Constanța; Stelian Fetelca, Lupeni; Aurel Viagor; Const. Pușcuță, Bacău; Ion Cernat, Bacău; C. Vasilescu, Iași; Georgeta Ficiuc, Virgil Pană, Giurgiu; Gh. S. Marian, Șiria; Sava Ion, Grădiștea; Bejan Octavian; Victor Nistea, Cluj; Ion Neguț, Moreni; T. Cîmpeanu, Fierbinți; Miore Sionda, Cluj; Ifrim Aurel, Simeria; Nicolae Popenici, Ioan Rusu, Galați; S. Pădureanu;

Mai trimiteți.

Manea Florin, București; Ier. D. Ichim, Iași; Cornel Nistea, Arad; T. Chifiac, Tîrgoviște; Alexandru Sava; C. Pavelescu, București; Zăvoianu Dorel, Hunedoara; Stelian Lambă, Tuzla; S. Ovidiu; Petre Căpățînă, Codlea; Pădure Dan, Galați, V. Constantinescu, Galați; I. Bocu, Or. Stalin; Serghe Pavel, București; Cornel Jureș, Cluj; Cristian Popescu, Galați; Giani Popescu, Pucioasa; Bălan Marin, Drăgănești; C. Pona, Predeal;

Deocamdată nu.

L.

DESPRE ARGUMENTAREA POETICĂ

Poate ar fi fost nevoie de ghilimele pentru a sublinia că nu este vorba de accepțiunea curentă a cuvîntului, intrucît folosirea termenului de argumentare în legătură cu o operă poetică pare să ascundă perfid o discreditare implicită a acesteia. Ceea ce este nedrept. Pentru că, în măsura în care poezia, ca formă specifică de reflectare a realității, îndeplinește alături de funcția estetică și o funcție de cunoaștere, ea are obligația de a comunica idei, adevăruri și de a le susține în mod convingător.

Arătînd cît de profund eronate sînt părerile acelora care tăgăduiesc poeziei lirice orice capacitate ideativă, Mihail Isakovski, în Măiestria poetică, susține că ideea este sufletul liricei „deoarece ideea este intenția fundamentală a poetului, este sensul de bază al operei sale... Dacă nu există idee nu există nici poezie, ci există numai o culegere mecanică de rînduri ritmate, care nu au nici o semnificație și care nu trebuiesc nimănui..." Așa dar nu conținutul de idei, mesajul său social-uman, secătuiește poezia de forța sa emoțională, ci tocmai absența lui o transformă într-un joc steril ca sunetul dogit al unui clopot fără ecou.

Din acest punct de vedere, poetului nu i se poate refuza dreptul de a mînui — într-o formă specifică, bineînțeles — instrumentele logice ale convingerii, raționamentul și demonstrația. Și fără îndoială că ideea argumentării nu contravine în esența sa principiilor fundamentale ale artei poetice.

Spre deosebire însă de caracterul explicit al argumentării, în logică sau știință de pildă, în artă în general și în poezie în special, argumentarea este implicită operei, realizîndu-se numai în măsura în care exigențele funcției estetice și de cunoaștere sînt satisfăcute. Dar chiar poetică, argumentarea nu rămîne mai puțin argumentare. O cercetare asupra structurii logice a judecății poetice ar fi din cele mai fecunde, denunțînd cu rigoare facilitatea și caducitatea formalismului. Pentrucă nu întîmplător toate curentele decadente au propagat un așa zis iraționalism al artei. Situîndu-se în afara logicului ele sînt de fapt în afara esteticului.

Evidentă încă în titlu la Veronica Porumbacu (Intreg și parte putind foarte bine denumi și o carte de filozofie) și transparentă la Victor Tulbure, în Eu nu cînt că știu să cînt, intenția discursivă, departe de a compromite volumele, atestă, și în cazul lor, posibilitatea unei modalități poetice a argumentării.

Rareori titlurile, pe care poeții le dau cărților lor, subsumează, într-o sinteză expresivă, conținutul așa cum încearcă cele pomenite mai sus. Cînd nu cîntă relația întregului cu părțile sale, unitatea și măreția solidarității umane în general sau a clasei în atac în special (Sînt om, Partidului, Intreg și parte, O voce), Veronica Porumbacu exprimă cu delicatețe relația părților între ele, subînțelegînd în permanență, și atunci, prezența armonică a totalității (Pinza, Glumă). Poeta se simte datoare cu ceva fiecăruia și tuturor ar vrea să le răsplătească însutit:

Aș vrea ca fiece gînd în mine
pe voi să vă poarte;
Ca orga, în oricare sunet să fiu
întreagă și parte".
(Intreg și parte)

Aceasta nu înseamnează decît ilustrarea poetică a tezei dialectice privind „unitatea în varietate", potrivit căreia afirmarea întregului socialist, bunăoară, nu exclude ci dimpotrivă, garantează dezvoltarea elementelor componente, ar spune un logician exersat în formulări clare și distincte. Și este probabil că poeta n-ar pretinde că altceva ar fi vrut să spună. Cel mult ar putea să precizeze că expresia laconică a celui dintîi nu acoperă în întregime bogăția conținutului, poezia ideii sale. Ceea ce de altfel și legitimează existența modurilor deosebite, științifice și artistice, de cunoaștere și exprimare a adevărului.

Explorarea celestă, grandioasa cucerire a timpului nostru, amintind dar depășind prin semnificație, fapta lui Cristofor Columb și, mai ales, pentru a exprima intrarea triumfală a omului într-o realitate pînă acum mitologică, poeta o afirmă concis și strălucitor, vrînd parcă să arate că simpla rostire a acestui adevăr este emoționantă:

„Am intrat în sistemul solar,
surorilor, stelelor —
Eu, rațiunea umană!
(Salut)

Pledoarie poetică împotriva „artei pentru artă" s-ar putea intitula clar volumul lui Victor Tulbure Eu nu cînt că știu să cînt. Expresia are valoare de generalitate, putînd constitui un motto și pentru alte cărți de poezie ale vremii, după cum și pe coperta sa figurează într-o asemenea calitate. Poetul vrînd să spună că în această direcție nu este un inovator ci se înscrie fericit pe linia tradiției populare, după exemplul altora:

„Eu nu cînt că știu cînta / Dar mă-ndeamnă inima"
(Vorbă din popor)

sau:

„Eu nu cînt că știu să cînt / Dar mi-e drag acest pămînt".
(Maria Banuș)

Cu alte cuvinte nici pentru rapsodul popular anonim și nici pentru poetul cult, pricina cîntării nu trebuie căutată în dexteritatea de a cînta, ci într-o motivație de ordin sufletesc venind din adîncurile ființei sale. Bucuria clocotitoare sau suferința nemărginită dau naștere fie chiotului de fericire, fie bocetului tînguitor sau imprecațiilor de blestem. Fără îndoială, alternativa nu se pune decît în cazul artistului, deoarece numai lui i se poate întîmpla să alunece pe panta „artei pentru artă". În afara talentului, omul nu va cînta decît din îndemnuri lăuntrice puternice.

Artist autentic și conștient de înalta sa menire socială, poetul repudiază estetismul pur și declară răspicat că nu cîntă pentru a cînta pur și simplu, ci pentru că are ceva de spus și de apărat. Ba mai mult! În modestia sa merge atît de departe încît la un moment dat pare că se îndoiește de însăși vocația sa, ținînd să-și sublinieze doar calitatea de om pe care o socotește esențială:

„Nici prea mare meșter nu-s
Să spun tot ce nu s-a spus".

Cu toate acestea, fericirea de a trăi într-o „eră a luminii și vitezii" cînd petrecerea concediului în excursii celeste sau seratele literare în saloanele Lunii nu aparțin numai fanteziei, nu-l poate lăsa indiferent, după cum umbra înfiorătoare a războiului ce-i tulbură visele îl îndeamnă să apere viitorul cu armele sale poetice:

„Eu nu cînt că știu să cînt
Dar nu-i pace pe pămînt"
(Eu nu cînt că știu să cînt).

Pentru bucuria sa care a început și pentru ca fericirea și pacea să se instaureze definitiv în lume, poetul cîntă, convins fiind că arta cuvintului poate constitui un excelent mijloc de luptă în această campanie. Scriind, el are certitudinea, că asemeni lui, fiecare parte a uriașului întreg omenesc va putea mărturisi, într-o bună zi, ca Pomul său în lumină:

„Primăvara, vara, să mă-nfoi
Cu mireasmă, mugur și stamină".

Alte ori, inspirat, poetul își vrea patria o adevărată pădure de cîntece:

„Vreau în tine cîntecu-mi să-l cresc
Pînă-o umple de cuprinsuri țara
Și mă prind cu cinste să-ți slujesc
Iarna, vara, toamna, primăvara!"
(Codru-mi zise..)

Deși ne-am referit numai la două din cele mai recente cărți de poezie, fără a fi nevoiți să recurgem la citate clasice, literatura noastră nouă ne pune la îndemînă numeroase exemple în acest sens. Simpla enumerare a cîtorva titluri, luate la întîmplare, ar fi deajuns pentru a ilustra pregnant conținutul de idei al liricii actuale. Și aceasta încă n-ar fi nimic dacă, trecînd dincolo de foaia de titlu, n-am avea satisfacția că, în ciuda unor inerente nereușite, problemele cele mai arzătoare ale timpului nostru (inclusiv cele strict personale) sînt „tratate" și argumentate poetic.

Fie că este vorba de ideea de progres, resimțită deopotrivă la nivel general și individual, ca în Cu un ceas mai devreme de Mihai Meniuc sau în Lupta cu inerția a mult regretatului Nicolae Labiș, de coincidența prăbușirii și a nașterii lumilor (Cîntec de ruină de Dan Deșliu) sau de justificarea poetică a patriotismului ca în Oda pămîntului meu de Mihu Dragomir, de fiecare dată ești îndemnat să saluți intervenția eficientă a poeziei în desfășurarea dialectică a lucrurilor.

Artistică, dar nu mai puțin logică, argumentarea poetică este rezultatul implicit și nu condiția realizării estetice, în afara căreia eșuează de fapt, sub orice raport. Așa se întîmplă, în egală măsură, cu poeziile care nu spun nimic deși conținutul lor este expus destul de clar sau este din cale afară de ermetic (ca Ochiul de mare sau Arhitectul orașului de Veronica Porumbacu). Și într-un caz și în altul, dar din motive diferite, poezia nu-și argumentează conținutul, o dată părăsindu-și forma specifică de exprimare, a doua oară, exacerbînd-o. De unde urmează că atît „discursivitatea" cu orice preț cît și formalismul excesiv, sînt la fel de periculoase.

Bogăția de idei a unei poezii îi sporește acesteia virtuțile specifice, după cum sărăcia conținutului o anulează din punct de vedere artistic. Fără să fie suficientă, ideea este necesară pentru că, oricît de emoționant ar fi adevărul în sine, pentru a fi receptat ca atare, vestmîntul poetic îi este absolut indispensabil.

Modalitatea estetică a adevărului prilejuiește o cunoaștere mai completă și o înțelegere mai profundă a semnificațiilor sale. Arta și literatura pe care o anumită epocă le generează, ne spun foarte mult asupra structurii sale esențiale, depășind adesea interesul pur estetic. De aceia Balzac a putut să scrie o „excelentă istorie realistă a „societății" franceze" (Friedrich Engels) iar opera lui Maiakovski, de pildă, furnizează argumentele poetice ale comunismului. Fără îndoială că realitatea contemporană, atît de bogată în semnificații și uluitoare perspective, constituie sursa cea mai fecundă a gîndirii și interpretării poetice.

Octavian Barbosa

STEAUA Fără NUME

Octavian Georgescu

Orașul nou

Orașul acesta l-am văzut mai de mult,
L-am văzut peste gropile de obuze
În care ne jucam eu și ceilalți copii
Încercînd gustul primului rișet pe buze.

Fiecare visam un bulevard, o fereastră,
o alee cu plopi, un riu lunecînd...
Jocul apei s-a topit luminînd
Ca o flacără-albastră.

Anii au trecut ca niște lăstuni,
Cîte unul, risipindu-se-n zare.
Au rămas amurgurile cu cozi de păun,
Au rămas fîntînile cerului, clare.

...Ne-am reîntîlnit cu toții-ntr-o zi.
Poate că era ziua noastră.
Orașul nou de departe foșnu
Ca o imensă pădure albastră.

Cu clădiri înalte mi-a apărut,
Cu bulevarde, ca-n visele treze
Ale copilăriei cu gropi de lut, —
În lumina neuitatei după amieze.

Tractoriștilor

Cînd vă porniți cu soarele pe stepă
Lăsînd în urmă brazde-adînci de glie,
Aș vrea să fiu o ramură de soare,
Pe chipurile voastre să-ntîrzie.

Cînd la amiaz' vă ștergeți nădușeala
Și fetele codane-așternd de masă,
Aș vrea să fiu izvor cu ape clare
Și vin aș vrea să fiu, de tămîioasă.

Și-n străvezimi m-aș vrea o ciocîrlie
Să cînt în triluri bucuria caldă
Ce după munca rodnică, pe glie,
În ape calme sufletul vi-l scaldă.

Iar către seară, cînd vă reîntoarceți
Spre satul cu lumini aprinse-n geamuri
M-aș vrea un cîntec de iubire simplu
Și-o boare-aș vrea să fiu, trecînd prin ramuri.

ȘEZĂTORILE LUCEAFĂRULUI

Primele șezători...

Prima șezătoare a „Luceafărului", din anul acesta, a avut loc în orașul Titu în cinstea Conferinței raionale de partid. Poeții Dan Deșliu, Ion Brad și Niculae Stoian, precum și tovarășul Ioan Cazan, activist de partid și poet, au citit din versurile lor, în fața unui numeros public format din muncitori ceferiști, activiști de partid și de stat, elevi ai școlilor medii și ai școlii de mecanică din localitate.

Au urmat apoi discuții interesante pe marginea unor probleme ridicate de ascultători. Muncitorul ceferist Alexandru Paraschiv și eleva Marieta Bădulescu au mulțumit în încheiere scriitorilor prezenți la șezătoare.

Cea de a doua șezătoare s-a organizat în București, la 23 ianuarie. Cîțiva scriitori, redactori ai revistei noastre, răspunzînd la invitația organizației de partid de la Intreprinderea lemn-mobilă a Sfatului Popular al Capitalei, au citit muncitorilor din lucrările lor.

Un program bogat de șezători în regiunea Craiova

Dorind să extindă și mai mult cercul cititorilor săi, să popularizeze în mase cît mai largi realizările literaturii noastre noi, să sprijine efectiv activitatea culturală, revista „Luceafărul" a propus forurilor conducătoare regionale, organizarea mai multor șezători în regiunea Craiova.

In urma acestei propuneri scriitorii din redacția revistei noastre au fost invitați să se întîlnească cu oameni ai muncii din această regiune între 3 și 7 februarie. Printre cei care se vor deplasa la Craiova sînt: acad. Mihai Beniuc, directorul „Luceafărului". Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Dumitru Corbea, Haralamb Zincă, Ion Brad, Petru Vintilă, I. D. Bălan, Teodor Balș, Valeriu Ripeanu, Niculae Stoian.

După ce în prima zi, la 3 februarie, scriitorii bucureșteni se vor întîlni la orele 16 cu muncitorii craioveni în sala uzinelor „Electroputere", iar la orele 18 vor citi din lucrările lor în sala Casei Prieteniei din Craiova, se vor împărți în două grupuri care vor străbate itinerare diferite. Din cele două grupuri vor face parte, bineînțeles, și scriitori din localitate.

Grupul de scriitori ce va pleca spre Turnu Severin va organiza șezători în acest oraș în ziua de 4 februarie la Șantierele Navale (orele 16) și la Casa de Cultură (orele 18); la Casa de cultură din Strehaia, vineri 5 februarie; la G.A.C. Gîcherea, simbătă 6 februarie și la G.A.S. Dăbuleni, duminică 7 februarie.

Scriitorii din cel de al doilea grup vor fi oaspeții petroliștilor olteni joi 4 februarie, ai muncitorilor de la Rovinari și de la Combinatul forestier Preajba, precum și ai locuitorilor orașului Tîrgu Jiu, simbătă 6 februarie, iar duminică 7 februarie, ai muncitorilor și colectiviștilor de la G.A.S. și G.A.C. Segarcea.

Tot în acest timp în orașul Craiova se va ține și o consfătuire a revistei la care profesori, elevi fruntași, studenți, lucrători din domeniul culturii își vor spune părerea în cadrul dezbaterilor organizate de revistă cu privire la problemele literaturii române în școală.

Cronicar

Abonați-vă la revista

LUCEAFARUL

Apare la 1 și 15 ale lunii, într-un format mărit.

Abonamente:
9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni și 36 lei — un an

OLTENIA literară

Ilarie HINOVEANU

Secvențe craiovene

Trenul lasă Circea aninată de zare
Și oprește în halta Electroputerii.
Oamenii se adună cu vorbele-n cărare,
Prin ceața zdrențuită, puzderii.
Poteca peste ogoare își gonește virstele egale
Cu cele închise în arcadele de fier;
Făptura ei au plămădit-o tălpile goale
În ritmul cîntecului de brigadier.
În lungul ei pașii duc căldura căminelor din șes
Cu mirosul de gutuie și ploi...
Strada leagănă riul de oameni culeș
Din orașul învăluit în luminile moi.
Mîinile aspre se string din nou,
Palmele cad prietenește pe umeri voinici
Și răzbat prin vreme ca un prelung ecou
Din asaltul dat ogașelor de aici.
Drumurile schițate au venit prin dimineața senină
Apropiind prispele satului de cartierul muncitoresc
Și vor zbura din hale pe porți de lumină.
Cu iuțeala locomotivei Diesel, pe cîmpul oltenesc.

★

Aici, în cîmpia Olteniei uitate
Oamenii au trecut mîinile de pe plugul abia urnit de vaci
Pe butoanele de porțelan, încrustate.
Aici, pașii trecutului săraci
Urcă-n istorie ca dimineața în amiezi,
Iar brațele pe care le-a smucit pămîntul dur
Și le-a uscat soarele ca pe obezi
Domesticesc electronii-n fișii de azur.
Mai ieri, oamenii de-aici adormeau pe mohor
Cu capul pe al șeii oblinc,
Iar azi domolesc fluidul ușor
Pe firele de sub cerul țării adînc.

●

Sina DĂNCIULESCU

Inginerul

Zece din anii-i tineri s-au scurs
Și-ades mai primește-o scrisoare:
„Cînd te văd? Cînd mai vii?
Omul meu drag!
Tinerețea ne arde cu focul drumurilor repezi
profilate-n răscruci la plecare...

Generoasă, viața lui crește mereu peste diguri,
Odată cu ele.
Îi îndrăgesc silueta înaltă
cu care s-a obișnuit vîntul și soarele.
Mi-a fost dat să-i string mîna
Și să-i privesc ochii ca și cum am fi fost singuri.

Plutește în seninătatea lor cerul umed de Dunăre
Și marea domoală-a cîmpiei...
Și ochii lui sînt focurile agere
din preajma taberei, seara,
Arzînd printre cîntecele și vorbele brigadierilor țării –
Ochii lui, prin care-atîtea lucruri de pe pămînt
mă primesc...

●

Petre DRAGU

Unde e toamna?

E toamnă!
Toamnă peste Olt, peste sate:
Sub mantaua de plumb a norilor
Zările au pieptare de aramă pătate
Cu amintirea tuturor culorilor.

Vîntul, cu zale țepoase
Se apropie, se apropie...
Bruma, tîrzie dropie,
Își va lăsa în curînd penele
Peste poienile
Friguroase.

Toamnă din toate puterile!
În sat mustul s-a prefăcut în vin.
Iar cîmpia, singură își dospește averile
De oameni dăruite din plin.
Toamnă peste Olt, peste sate...

...Și deodată în cîmpiile dezbrăcate
Am întîlnit primăverile!
Erau cîteva sute,
Aveau ochii frumoși ca frunzele de mladă,
Erau tari ca pădurile abia crescute
Și cîntau un cîntec de brigadă.

Croiau în cîmpia arsă de toamnă și sură
Minunea unui făgaș;
Erau, sub cupola de zgură,
Ca un foc uriaș.
Flăcările acestui foc: brațele lor
Tîrnăcoape și hîrlețe sclipeau mușcător
Și mușcau fulgerat.

...Cerul de plumb, zările negre și scunde,
Aripa brumei prin cețuri îndeamnă...
Și totuși în cîmpie mă întreb: Unde,
Unde se ascunde făptura ta, toamnă?

MOMENT

Torică îl cercetează cu atenție pe copilul lui Avramescu. Băiatul poartă niște opinci mari și o cămașă de pînză albă. Plină de petice, îngrămădite unele peste altele, negre, albastre și galbene, cămașa nu numai că atrage atenția oricui, dar stîrnește chiar rîsul. Are și pălărie băiatul lui Avramescu. O pălărie mare, se vede cît de colo că în tinerețele ei pălăria a fost a altcuiva. Iar acum la bătrînețe „impodobește" cu sau fără voia ei, bostanul unui copil. Într-un loc pălăria e spartă. Un smoc de păr își face cu ușurință loc prin spărtură și se duce drept în sus către tavan. Pe Torică îl apucă un fel de milă pentru băiatul lui Avramescu. Ce păcat că aici, la sfatul popular nu se află și Avramescu! Ce ți l-ar mai lua Torică la întrebări! „Tu Avramescule, ești colectivist, nu-i așa?" „Da, sînt". „Și dacă ești, de ce nu-ți îmbraci copilul? De ce îl ții așa zdrențăros?" Aici Avramescu n-ar mai putea să răspundă nimic. „Eu sînt individual, ar mai spune Torică, dar copiii mei, zău că sînt mai bine îmbrăcați decît ai tăi. Și unde mai pui că tu erai și agitator. Umblai prin sat cu munca de lămurire. Știi cînd veneai la mine să mă lămurești?". Păcat însă că Avramescu nu vine pe aici, pe la sfatul popular. Parcă ar presimți ceva.

Torică cercetează mereu pălăria băiatului. Smocul de păr care țîșnește prin spărtură îl înveselește, dar îl și întristează întrucîtva.

— Nu l-ai văzut pe tovarășul președinte? întrebă Torică.

— Nu l-am văzut! răspunse scurt băiatul și continuă să răsfoiască în liniște un caiet pe care îl avea cu el.

— Al cui ești tu? duse Torică discuția mai departe. Parcă ai fi al lui Avramescu?

— Chiar al lui sînt.

— Ta-tu ce mai face?

— Ce să facă? E de vale, la gospodărie.

— Și ce face acolo?

— Lucrează, ce vrei să facă?

— Lucrează? E bine că lucrează. Poate îți cumpără și ție o pălărie nouă.

— Poate! răspunde băiatul și citește mai departe în caiet.

Iarăși tăcere. Torică cercetează acum opincile băiatului, niște opinci mari ce seamănă foarte mult cu niște bărci pe care le văzuse el cîndva la lipoveni.

— Nu te string opincile olea? întrebă Torică și zîmbi.

— Ce-i drept sînt cam mari! recunoscu băiatul și zîmbi și el.

Bucuros că fiul lui Avramescu nu pricepe că este luat peste picior, Torică vorbi iarăși:

— Pălăria asta te pocește de tot.

— Ce să fac? Așa cere rolul. Astăzi avem repetiție generală și ni s-a spus să venim costumați.

— ?!?!...

Afară vremea era foarte frumoasă. Cerul era limpede ca oglinda. Lui Torică i se păru totuși acoperit cu o pîclă albicioasă și subțire pe fondul căreia se jucau prostește niște forme ciudate, cărora, oricît te-ai fi străduit, nu le-ai fi putut da nici un nume.

Radu C. Ion a învățat să zîmbească

Fotograful așează aparatul pe cele trei picioare de lemn subțiri și înalte. Ceva mai încolo se află Ion C. Radu. Se pregătește pentru fotografie. Se piaptănă, — poate pentru a zecea oară. Își scutură haina și se mișcă mereu pe scaun în căutarea celei mai potrivite poziții. Tot în locul acesta își mai făcuse o fotografie. Dar asta se întîmplase cu vreo douăzeci de ani în urmă. Păstrează și acum fotografia aceea. Ori de cîte ori venea la el un vecin, nu se putea să nu se uite la fotografie și să nu facă observația că Radu e cam încruntat.

— Dacă ai fi zîmbit și tu puțin, ar fi putut ieși o fotografie bună! spunea vecinul și trecea la alte discuții.

Dacă ar fi zîmbit!... Ușor de zis. Radu ține minte că fotograful a făcut cel puțin zece drumuri de la aparat pînă la Radu.

— Zîmbește, Radule! se rugase atunci fotograful. Zîmbește, omule, ce dracu!

Radu zîmbea. Era însă un zîmbet moale, șters și prefăcut. Pînă să se întoarcă fotograful la aparat Radu pierdea iarăși zîmbetul.

— Ce dracu, Radule! se supăra fotograful. Unde îți e zîmbetul? Iar l-ai pierdut!

Radu încerca din nou să zîmbească, dar toate străduințile lui au fost fără nici un rezultat.

Mai acum cîțiva ani trei oameni au venit acasă la Radu. Doi dintre ei erau frații Dodocea, iar cel de al treilea era Iancu Velbuncu.

— Ce-i Iancule, ce vînt v-aduce pe la mine? s-a interesat Radu.

— Am venit să te întrebăm cît timp vrei să stai așa departe de noi? De ce nu vii, mă, și tu în gospodăria colectivă?

Radu a înălțat și a coborît sprîncenele de cîteva ori. Va să zică frații Dodocea și al lui Velbuncu erau agitatorii. La el, la Radu, nu veniseră încă agitatorii. Tocmai se pregătea să răspundă, cînd Iancu Velbuncu întrebă:

Radule, cînd ai făcut fotografia asta?

— Mai demult.

— Mai demult? Cam cînd? Nu mai îți mînte?

— Să tot fie douăzeci de ani de atunci.

— Și de ce ești așa încruntat, Radule, de ce n-ai zîmbit și tu? Întrebarea a rămas fără răspuns. Iancu Velbuncu îi pusese aceeași întrebare pe care i-o pusese de atîtea ori vecinul. De ce nu zîmbește? Fiindcă pe vremea aia nu știa să zîmbească. Putea zîmbi, cînd avea în picioare niște opinci mari, sparte pe toate părțile și cînd casa sta să se dărîme pe el și să-l omoare?

Nu mult după aceea, cînd Radu s-a înscris și el în gospodăria colectivă, Iancu Velbuncu și frații Dodocea erau în al nouălea cer.

— Peste un an-doi, o să te vedem cu casă nouă! îl asigura Iancu Velbuncu.

Și Iancu Velbuncu avusese dreptate. Ion C. Radu și-a făcut casă nouă, acoperită cu țiglă. A luat vechiul acoperiș — stuful și papura — l-a făcut grămadă și i-a dat foc. A făcut un foc mare de tot. Au venit copiii din vecini și s-au jucat în jurul focului. A făcut apoi curățenie în bătătură și a chemat un fotograf. Fotograful acesta care tot se străduiește să fixeze aparatul pe cele trei picioare subțiri de lemn. Radu

se piaptănă iarăși. Pentru a cîta oară? Nici el nu mai ține minte.

— Zîmbește, rogu-te! i-a spus fotograful pe neașteptate.

De ce să nu zîmbească? E lucru ușor. L-au învățat frații Dodocea și Iancu Velbuncu să zîmbească.

Petre Surupăceanu

Cristache ARNĂUTU

Partidului

Partidu-așa m-a învățat pe mine:
Să fiu mai tare și mai drept ca spada,
Ca flacăra să ard pentru mai bine
Și în dușmani să știu s-arunc grenada.

Torent să fiu ce-și zvîrle-n jos cascada,
Asurzitor — nu lac cu unde line,
Partidu-așa m-a învățat pe mine:
Să fiu mai tare și mai drept ca spada.

Și patriei, cu amforele pline
De dragoste mereu să-i fac dovada,
Să lupt și să mucesc cum se cuvine
Veghindu-i pacea, munca și livada.

Partidu-așa m-a învățat pe mine.

PAGINI DIN TRECUTUL LITERAR AL OLTENIEI

DRAMA UNUI TÎNĂR SCRIITOR

Tinerilor scriitori de azi, celor ce vor urma li se vor părea, poate o poveste.

Acum douăzeci și ceva de ani, în inima Bucureștilor, un tînăr scriitor, fiu al Olteniei, cu ochii plini de visuri și sufletul încărcat de roade, își punea capăt zilelor de mizerie. Planul fusese premeditat după cum ne mărturisește o scrisoare anterioară, din care desprindem: „O să mă întorc în Capitală, să-mi crestez o gură în sîn ca să beau lama unui cuțit pînă în plăsele, într-o mansardă de cartier, asemenea haimanalelor, printre care mi-am vînturat anii goi ai tinereții..."

Într-o societate în care oficialitatea culturală și literară — deși sezisate — nu înțelegeau să ia aminte că „scriitorii trebuie să creeze pentru dezvoltarea culturii poporului și pentru literatura românească", scriitorii erau lăsați să se sinucidă sau să moară, uitați în cine știe ce spital, trăind din mila altora. În timp ce în localuri luxoase se aruncau banii cu ușurință, spectrul unui Artur Enășescu rătăcea pe Calea Victoriei, pălmuind indiferența oficială, iar poetul N. Milcu era lăsat să moară într-un spital din apropierea Craiovei, părăsit și uitat de „generozitatea" high-lif-ului provincial.

La fel, Bogdan Amaru, tînărul scriitor oltean, a cărui amintire ne-a prilejuit aceste rînduri, „bolnav, neras, flămînd și singur", cum însuși mărturisește într-o scrisoare, se încălzea la soare „laolaltă cu cîinii", umbla cu „moartea prin buzunare și găuri de ciolane", considerîndu-se în societatea în care trăia, de prisos, „deslînat și sterp", cu sufletul „năpădit de dudău și tămîioară".

Îndurînd frigul și foamea de dragul unui ideal, vînzîndu-și ultima carte „unui brutar pe o pîine neagră", dorind să rabde „de foame și de frig" și să se încaiere cu „pungașii și cu cîinii pe maidane", dar să fie sănătos, Bogdan Amaru voia să trăiască, cu toate că în societatea în care era obligat să-și ducă existența, „după atîția ani de carte și sbucium", încă nu putuse agonisi „cinci gogoloae de măr pe zi"! „Mi-e rușine de vaca din bătătură, de greerii de pe cîmp, de ghimpii de la poartă, de loboda dintre uluci", încheie el una din scrisorile sale.

În această stare sufletească deprimantă, Bogdan Amaru a poposit într-o zi în Craiova, lipsit de bani, și totuși frămîntat de planuri mari și dor de viață.

În vara anului 1935, cînd prietenii săi din București, cărora le scrie, fără să primească vreun răspuns, erau plecați la aer și liniște, Bogdan Amaru se simți în Craiova „căzut frînt și inutil, ca un albatros pe un banc de nisip", după cum scrie el poetei Elena Farago, care locuia în acest oraș. „Dacă n-ați fi Dvs. să mă susțineți cu atîta generozitate — adaugă el — dacă n-aș ști că aici în Craiova există un suflet neobișnuit de mare, care veghează putreziciunii mele, aș nebuni, aș fugi din spital, pe cîmp, oriunde, afară dintre ziduri și bolnavi".

Întrucît doctorii îi spun că poate pleca să-și facă undeva convalescența, la munte, lucru pe care de altfel îl simte și scriitorul, Bogdan Amaru adaugă: „În adevăr, simt puțină energie în mine, atît cît să mă spînzur din nou de primul firicel de vis și de albastru ceresc. Plămînii-mi sînt atît de slăbiți, încît nu pot rîde. Îi simt ca pe o minge desumflată".

Bogdan Amaru ar fi suportat orice altă boală „oricît de gravă" dar care „să nu-l paralizeze" pentru atîta vreme. „Am fost veșnic activ, o activitate acum ruptă la ultimul urcuș către biruință", mărturisește scriitorul.

Într-altă scrisoare adresată aceleiași persoane, vorbind despre suferință, Bogdan Amaru spune printre altele: „...Despre dureri... am suferit și eu atît de mult și am văzut atîtea dezastre, încît aș putea să locuiesc netulburat și într-o morgă printre cadavre. Sufletește am învins viața și moartea. Sînt pregătit pentru orice..."

Biruind într-adevăr suferința, Bogdan Amaru găsește încă putere să scrie. De pe patul de spital, unde, prin intervenția și stăruința Elenei Farago, fusese primit și îngrijit în Craiova, el trimite poetei „cîteva «figuri craiovene»", cu rugămintea de a le da Jurnalului, publicație care apărea în acel timp în Craiova.

„Cred că peste o lună de zile voi putea părăsi spitalul, fără teamă de a mai cădea la pat", scrie poetul protectoarei sale, într-o ultimă scrisoare din 7 septembrie 1935, cu toate că încă mai are „un frig profund, organic, prin picioare, mîini și cap" care îl face să tremure „ca iarna".

În dorința de a-și reface deplin sănătatea și a striga „am învins destinul!", Bogdan Amaru nici nu bănuia că peste un an moartea sa care în realitate nu era decît un asasinat săvîrșit de societatea burgheză asupra unui tînăr scriitor, ridica o problemă socială de prim ordin, pentru existența scrisului românesc, nerezolvată însă atunci ci abia în zilele noastre.

Drama tînărului scriitor din trecut nu a rămas decît un vis urît, o tristă poveste pe care, din fericire, cei tineri nu o cunosc, iar cei mai virstnici își aduc aminte de ea, cu stringere de inimă.

C. D. Papastate

NEAȚU ARE UN OASPETE

Neațu umple paharele. Nimeni nu bagă de seamă că-i tremură ușor mîinile căptușite cu bătături lungi și galbene.

Femeia curăță masa de firimituri și le strînge în căușul palmei. Soacra, șireată și bisericoasă, stă pe pat și oftează cu ochii spre vin.

— Noroc și bine-ați venit în casa noastră, urează femeia repetînd cuvintele bărbatului.

Soacra se ridică greoi, sprijinindu-se cu mîinile de cuptor.

— Să trăiți și să fie numai bine!

Neațu acoperă paharul cu mustățile mari și cenușii. Bea să cîștige îndrăzneală la vorbă. Niciodată n-ar fi crezut ca primul secretar al raionului de partid să vină tocmai în casa lui, că doar nu e nici membru și n-a semnat nici cererea pentru colectivă ca alții.

O singură dată a stat de vorbă cu primul secretar și asta s-a întîmplat în toamnă. Lucrau vreo două sute de oameni la înălțarea digului din Lunca Jiului, în calea viiturilor de ape. Cînd s-a prevestit semn de furtună,

cîțiva au sărit în care și au început să îndemne boii spre case. El s-a înfipt înaintea carelor:

— Unde plecați, mă?

— Dă-te la o parte, a strigat unul.

— Mueri sînteți, mă, nu oameni! Ploaia vă gonește, mă, sau lenea?

N-au mai plecat pe urmă decît doi din satul Grindu. Norii s-au împrăștiat și lucrul a continuat pînă tîrziu, după aprinsul focurilor pe maluri.

A venit atunci primul secretar și i-a strîns mîna:

— Te-ai ținut bine „utemiștule". Un pumn de oameni ca dumneata și răsturnăm pămîntul...

L-a făcut „utemist" pe el, om la cincizeci și cinci de ani. Poate îl ține minte de atunci.

Și, cum se face că tocmai acum n-are în casă nici cîrnați nici șuncă să pună pe masă. De i-ar da femeii în gînd să facă niște scoverzi.

Femeia însă, stă uitată cu paharul în mînă. Soacra, îl măsoară pe primul secretar de sus pînă jos, întrebîndu-se dacă, într-adevăr, omul acesta puțintel la trup și cu glas subțire conduce raionul.

— Ne-ați găsit cam prost, se scuză bătrînul. Știți... acum primăvara...

— Ați nimerit în casă de oameni nevoiași — se jelui femeia.

Bărbatul tușește, apoi își șterge mînios mustața. Adică ce dacă e sărac? În casa lui nu poate intra un prim-secretar? Doar n-o să se ducă la bogătani?

— Eu nu intru decît la prieteni în casă.

Neațu trage adînc aerul în plămîni și mîngîie paharul. După o pauză primul secretar adaugă:

— Am venit fiindcă vreau să-l rog ceva...

— Să mă rugați dumneavoastră pe mine ceva?

— Da, am să te rog să înhami caii la căruță. O să mergem mai mulți de-aici din sat să-i vizităm pe colectiviștii din Întorsura. Plecăm cu vreo zece care.

— Am merge, dar avem un cal cu vătămătură la chișiță, mîntui femeia.

Neațu se încruntă și o privi pe sub sprîncenele stufoase. Mustățile îi tremurară. Semn că începea să se supere.

— Cred că s-a înzdrăvenit, apăsă el pe cuvinte.

Femeia nu se putu stăpîni.

— Vreți să-l trageți spre colectivă... știu eu!

Mustățile iar tremurară.

— Hei, tu femeie, caută-ți vorbele!

Soacra tresări prefăcută și luă paharul de pe masă:

— Știi ce zic eu maică? Zic să ne lăsați pe noi cu sărăcia că ne-am deprins cu ea. Cel care o duce rău pe pămînt, o să fie fericit pe lumea ailaltă...

Primul secretar își trecu degetele prin păr și cîntări răspunsul:

— Noi comuniștii nu gîndim așa. Știi ce ne-am zis? Oamenii au dus-o prea rău multă vreme și ne-am hotărît să punem umărul să facem un rai pe pămînt. Și dacă au s-o ducă oamenii bine n-au să se supere sfinții...

Mustăciosul își umplu paharul. Îi plăcu răspunsul.

Soacra își frecă mîinile stafidite.

— Nu-i rău cum spui dumneata. De ce nu bei, maică?

Femeia își certă bărbatul cu privirile. Îi era ciudă că începea să-l înveselească discuția și încercă să limpezească lucrurile:

— Eu, după cîte mă taie capul, cred că nu-i bine să facă omul ce nu știe.

— Eeee, nu știi, făcu Neațu, nu ți-am spus eu?

— Parcă tu știi ca lumea — se amestecă soacra în vorbă, oftă și căută paharul.

Primul secretar zîmbi, o cercetă pe soacră cu ochii lui mici și vioi, cercînd să desprindă cam cît atîrnă părerile ei în familie și vorbi mai mult pentru femeia lui Neațu:

— Eu cred că nenea Neațu a cam început să priceapă ce înseamnă socialism și asta este foarte bine.

Neațu se simți acum pe de-a-ntregul în apele lui și ridică paharul.

— Noroc, tovarășe prim!

— Mulțumesc, dar mai am multe treburi astăzi.

— Unul! se hotărî femeia să insiste.

Primul secretar se ridică și le strînse mîinile:

— Mai stăm de vorbă la Întorsura.

Femeia nu răspunse. Soacra se uită cît vin a mai rămas în cană.

În curte, Neațu se opri de cîteva ori, privi norii aducători de ploaie, dar mai mult vru să observe plin de mîndrie dacă erau pe uliță oameni care să vadă cine-a fost în casa lui.

Lucian Zatti

Desene de MIHU VULCANESCU

DOCTORUL

— Bună dimineața.

— Bun venit.

— Mă cunoști?

— Am auzit că ești de vreo două trei săptămîni pe aci.

— E drept.

— Haide, treci pragul. E mult de cînd nu ne-am văzut.

— Mult. Dar, poate...

— Haide, mai schimbăm cîte-o vorbă. N-ai îmbrătînit de loc.

— Nici tu.

— Bitrînețea nu se vede, se simte...

Am urcat împreună drumeagul spre casa ascunsă între ramurile dese ale pomilor. Drumeagul acesta e ceva nou, îmi zic. Pe aici se revărsau apele în fiecare primăvară. Făceau mlaștină, înverzeau, foiau pe de-asupra țîntarii în roiuri. Mirosea tare greu. În tot satul se răspîndea mirosul greu de apă stătută. Casa lui Nilă era puțin mai sus de viitura apelor. Locul grădinii, mai ridicat și îngrijit. O adevărată grădinărie. Flori puține, în schimb tot felul de zarzavaturi și legume.

— Luăm noi de la colectivă, nu-i vorbă, că avem din belșug, dar aci, lîngă casă... Doar dai fuga, cînd ți-e de trebuință, cînd ai poftă...

Înaintăm în susul drumului. O adevărată alee. Frumos, am spus eu.

— Dacă s-a înfrumusețat satul!... N-ai văzut? Păi ogrăzile noastre să stea așa? Frumos în sat, frumos la cîmp, frumos și acasă.

A rîs Nilă. Un rîs ușor, prietenos și deschis. Nu-l cunoșteam astfel. Eram obișnuit să-l știu zgîrcit la vorbă și aspru. A luat-o grăbit înaintea mea și s-a oprit sus în capul poteții.

— Ai mei sînt peste baltă la floarea-soarelui. E toată colectiva acolo. Eu nu mă simt prea bine. Reumatism... Un picior, mîna. Ce să faci? Se adună. Azi ceva, mîine ceva... Haide, cutează. În adevăr. În capul poteții mă oprisem stingherit și priveam cuprinsul ogrăzii și cele două case. Una în dreapta, alta în stînga. Vechea casă a lui taică-său nu mai era. Sub umbrarul larg din fața caselor, la fel ca alcătuire și așezare, mese cu fețe din mușama peste cele de pînză cu alesături. Scaune cu spate. Nilă m-a privit fugar cu coada ochiului, m-a îmbiat cu un ușor tremur al graiului.

— Șezi. Am niște vin. Ai nimerit bine. E vremea culesului. Sticlele sînt în fîntînă, la rece.

— Ai făcut o fîntînă?

Da. Cărau femeile apă tocmai din vale. Au cărat ele, bietele, cele bătrîne, de și-au rupt șalele.

M-am așezat. Gîndurile mi-au fugit înapoi cu treizeci de ani. Trecusem în clasa a IV-a. Era prin octombrie. Nilă a pătruns cu greu la școală. N-avea cărți, n-avea nici caiete, nici creioane, nimic. Era descult. Erau mai mulți descuți. Numai cîțiva mai înstăriți se încălțau din vreme. Ceilalți cînd ningea.

L-a scos la tablă. Învățătoarea era o domnișoară bătrînă.

— Vorbește, Nilă. N-auzi, Nilă? Spune lecția! Ori n-o știi?

Nilă nu spunea nimic. Întorcea capul spre cei din băncile din față, dar acolo erau cei avuți. Nu-i șoptea nimeni. Și domnișoara, cu coatele rezemate de pervazul ferestrei, privea afară cernerea măruntă, deasă și rece a ploii.

— De ce taci, Nilă, Nilă! Ai să te-nsori din clasa a IV-a. De aci are să te ia în armată, dobitocule. Ieși afară!

Domnișoara se desprindea de pervazul ferestrei, venea spre Nilă. Scotea de sub catedră o nuia mare, numai noduri.

— Ține!

Și domnișoara tomnatică, gînditoare, melancolică, venea, leagănîndu-se pe tocurile înalte ale pantofilor, spre Nilă. Peste palmele lui întinse curgeau dese, din ce în ce mai dese loviturile de nuia...

— Treci la loc, Nilă. Treci, boule! Să înveți lecția, auzi?

— N-am cărți, domnișoară. N-am nici caiete... N-am nici bani, domnișoară!

— N-o să-ți dau eu... Și pe mîini de ce nu te-ai spălat, Nilă? Să văd unghiile! Vai, vai, vai! Și iar curgeau nuielele. De data asta peste buricele degetelor, peste mîinile plăpînde.

— Nu vin de acasă, domnișoară, șpunea el, răzbit de durere.

— De unde vii?

— La domnu' Mare... M-a trimis de-am curățat la grajd...

Domnu' Mare era tatăl domnișoarei...

— Stai jos. Și domnișoara tomnatică și visătoare, cu nervii descărcați, trecea din nou la fereastră și privea cernerea ploii. Fredona din cînd în cînd cîte o melodie. Visa, în vreme ce Nilă cu genele pline de lacrimi și cu palmele umflate își rodea durerea între dinții încleștați...

— Uite și doctorul, îl auzii pe Nilă spunînd și întrerupîndu-mă din amintiri.

— Doctorul?! Am spus mirat. Ai un bolnav? Adică, tu... Reumatismul... De ce n-ai spus că așteptai un doctor?

— Stai, stai... Nilă zîmbea și privea în calea doctorului, un tînăr care urca pe poteca sprinten și plin de voie bună. Mă ridicasem din scaun gata să plec.

— Bună ziua! răsună glasul doctorului. Îmi întinse mîna, o mînă sigură și caldă, o mînă a unui om obișnuit să dea mîna cu oricine.

— Ei, cum e? întrebă el privind de jur împrejur. Bine? Mai bine acum?

— L-am întrerupt eu. Nu voiam. N-am știut că...

— Ei, dar nu te scuza atîta, prietene! E... fiul meu! Interveni cu zîmbetul cald, înflorit pe obrazul care se colorase deodată, Nilă.

— Doctorul. Celălalt e inginer minier.

Ștefan Bossun

CHARLES WHITE (S.U.A.): Ridicați-vă glasul!

LITERATURĂ DE SENZAȚIE...

De curînd, a avut loc în Statele Unite o Conferință de presă oarecum neobișnuită. Neobișnuită, mai întîi, pentru că nu s-a ținut nici în saloanele hotelului Waldorf Astoria din New York, nici la Casa Albă, nici la Centrul Presei din Hollywood, așadar în niciunul din locurile unde se țin îndeobște asemenea întruniri. Conferința de presă la care ne referim s-a desfășurat în închisoarea californiană San Quintino. Neobișnuită a fost această conferință și pentru că în cadrul ei nu a vorbit nici directorul închisorii (despre metodele de disciplinare a condamnaților) nici medicul (despre îngrijirea sănătății deținuților), nici preotul (despre ajutorul moral acordat pușcăriașilor). Conferința a fost convocată de un condamnat la moarte, cunoscut în toată America, răufăcătorul Caryl Chessman.

Este clar că la susnumita conferință s-au pus cîteva întrebări și s-au dat unele răspunsuri. Să încercăm a le recreea pe baza datelor de care dispunem. Chessman, astăzi în vîrstă de 38 de ani, a fost judecat la 22 mai 1948 în cadrul unui proces senzațional, care a ținut în mare tensiune magistrații, ziariștii și publicul. Din dezbateri a reieșit că acuzatul săvîrșise o cantitate remarcabilă de crime dintre care cităm: 12 răpiri, 3 acte de perversiune sexuală, 2 violuri, un atac la o bancă etc. Făptașul a fost condamnat de două ori la moarte, o dată la muncă silnică pe viață și de cîteva ori la pedepse cu închisoarea, însumînd, una peste alta, vreo 60 de ani. Deși acest cumul de sancțiuni cerea urgenta lor ispășire, infamul — totuși — a supraviețuit, fiindu-i din 1948 și pînă astăzi mereu amînată (apeluri, recursuri, apeluri la apeluri, recursuri la recursuri), moartea prin gazare. Se mai întîmplă, deși foarte rar. Ești nepotul unui suspus, sau ești poate unchiul suspusului. Ai un milion de dolari la bancă sau ești pe cale să-l obții. Chessman nu poseda însă nici unul din aceste puncte de sprijin: era singur, părăsit de banda din care făcea parte, fără familie, fără avere, fără apărare. Și așa, singur și sfîrșit cum se afla după proces, era pregătit sufletește să păsească, sub ochii reporterilor, în camera de gazare. Abandonase de mult orice nădejde, credea mai puțin ca oricînd în destinul lui și suprema sa speranță rămînea aceea ca totul să se termine cît mai repede. Cînd, lovitură de teatru, în ceasul al doisprezecelea, soarta a intervenit oprind execuția, punîndu-și mîna protectoare pe umărul încovoiat al condamnatului și preschimbîndu-i existența.

Înainte de a sonda tenebrele, i-a fost dat lui Chessman onoarea și satisfacția de a deveni, pentru un timp, „scriitor". Ceea ce am spus acum nu este o glumă a condeiului nostru, ci o glumă destul de izbutită dacă n-ar fi prea crudă, a modului de viață american. Luat sub protecție personală de un editor puternic, și cu „idei", Chessman s-a întors buimac în celulă și, sub pază severă, a început să scrie romane. Poate că, din cînd în cînd, a ridicat, pentru o clipă, condeiul și a meditat la gloria și la bucuriile intime pe care le oferă scrisul. Poate că, din cînd în cînd, s-a gîndit la imensa generozitate umană a editorului. Poate că, din cînd în cînd, a cugetat la această ultimă și pasionantă aventură pe care o trăia de astădată spiritul său în patrulaterul confortabilei celule care-i fusese în mod special amenajată. Mai sigur este însă că nu a avut vreme să chibzuiască la toate astea. Trebuia să scrie „romane". Evident, autobiografice. Și mai ales, evident, de mare succes la un anumit public crescut la școala celor mai ascuțite senzații; un public pentru care un scriitor aflat în libertate este suficient de banal, de anost, de lipsit de experiență; un public căruia numai un om aflat față în față cu moartea, zi de zi și ceas de ceas, mai poate să-i spună ceva.

Fulgerător, așa cum se înalță și cad în mare rachetele la Cap Canaveral, s-a creat gloria literară a „scriitorului"-gangster. Din condamnat la moarte — om de litere; din epavă debusolată — cetățean cu cont la bancă; din ucenic stigmatizat al crimei — maestrul ei respectat: iată o evoluție care stimulează gîndirea celui preocupat să definească o societate și o etică.

★

De la o vreme, s-a produs însă o schimbare în cariera lui Chessman, schimbare ce a determinat de altfel și conferința de presă de la San Quintino. De la o vreme, judecătorii, care aminaseră în cîteva rînduri execuția, se simt îndemnați de conștiință să nu mai prelungească o agonie care, chiar dacă e celebră, nu-i mai puțin o agonie. De la o vreme, editorul, care-l frecventa adesea pe „scriitor", îl evită. Nici nu-i greu să eviți pe cineva care e într-o închisoare.

Zîmbetul lui Chessman a înghețat pe buze. Mîinile care au compus 3 romane tremură nervos. Acest om, care se obișnuise cu gîndul că va trăi, care fusese învățat să facă din despărțirea de lume o savantă modalitate de a persista în viață, iar din jocul de-a v-ați ascunselea cu neantul o strategie a succesului, simte în jurul său surîsuri jenate și făgăduințe care seamănă cu un adio.

— Ce s-a întîmplat cu Chessman? au întrebat îngrijorați reporterii convocați în celula 244 T.

— Nu mai suport această conspirație, a răspuns „scriitorul". Vor să mă ucidă...

— Cine, judecătorii?

— Nu, editorii!

Într-adevăr, se pare că editorii, care se băteau pentru Chessman (omul și opera) nu se mai bat. Ori, dacă un editor american nu se mai interesează de un scriitor, asta înseamnă, în zece cazuri din zece, că scriitorul respectiv a încetat să mai intereseze. Este, se pare, cazul lui Chessman. „Scriitorul" nostru și-a epuizat experiența de viață, a încetat să mai producă. Violurile, furturile, răpirile acumulate de-a lungul vieții au fost absorbite toate, da, vai! toate, absolut toate, de paginile avide ale celor trei romane. Pentru al patrulea roman nu mai există substanță. Pentru al patrulea roman nu se mai găsește deci capital. Ah! Unde sînt violurile de altădată? De opt ani de zile, fără contact cu terenul, Caryl s-a rupt de viață. De aceea, condeiul său nu mai are ce mărturisi. Și apoi, Chessman nu-și ținea promisiunea. Făgăduise să moară încă de la primul roman și amîna mereu. Tot ce mai putea să facă pentru „literatură" era să piară pentru ca astfel, cărțile sale să poată apărea cu o banderolă care să le confere o autenticitate, să degaje un fior. Era absolut tot ce mai putea face pentru „artă".

— Păcat! — a murmurat editorul. Și pe buze i-a înflorit un zîmbet trist. Încă un scriitor terminat... Și cînd spun terminat...

Și astfel Caryl Chessman va face probabil, în sfîrșit, acordul cu vocația sa.

B. Elvin

CONSILIUL SUPERIOR AL AȘEZĂMINTELOR CULTURALE ȘI AJUTORUL SCRIITORILOR

De vorbă cu tov. CONSTANTIN PRISNEA, ministru adjunct la Ministerul Învățămîntului și Culturii

Care sînt obiectivele principale și imediate ale Consiliului Superior al Așezămintelor Culturale?

În fața Consiliului superior al așezămintelor culturale se pun în chip imediat cîteva probleme de mare însemnătate.

Ritmul de dezvoltare al activității culturale a devenit așa de rapid încît pregătirea cadrelor de activiști necesari azi, dar mai ales în perspectivă, a rămas mult în urma necesităților vieții.

Studierea complexă a acestor nevoi de cadre în perspectivă cît și a profilului acestor activiști de care satul nostru începe să ducă din ce în ce mai mare nevoie, este una din primele probleme pe care consiliul o va aborda.

În al doilea rînd, consiliul va studia diverse forme de activitate culturală de mare eficacitate — cum sînt conferințele, brigăzile științifice, cercurile profesionale și de cultură generală, pentru a putea recomanda măsuri de îmbunătățire, de ridicare pe o treaptă superioară a acestor forme, care cuprind astăzi sute de mii de auditori. Cinematografia va trebui probabil să joace un rol deosebit în cadrul acestor forme și va contribui — cu siguranță — la creșterea interesului maselor în proporții și mai mari față de aceste manifestări culturale.

Trebuie ținut seama de faptul că în viitorii ani accentul principal în viața culturală a satelor va cădea în mare măsură pe cineficare.

Mișcarea artistică de amatori din țara noastră a atins în momentul de față un nivel cantitativ, și în parte și calitativ, care, fără să ne producă o stare de amețeală caracteristică succeselor, ne pune în fața noastră mari probleme. Sîntem datori, și nădăjduim că vom izbuti cu ajutorul consiliului să rezolvăm aceste probleme.

Munca cu cartea la sate, cu toate succesele obținute în ultimii doi ani mai ales — suferă încă de mari lipsuri.

Și în ceea ce privește numărul de cititori, de cărți citite și mai ales în ceea ce privește conținutul muncii cu cartea.

Consiliul nostru va examina aceste probleme și sînt convins pe deplin că va găsi soluțiile cele mai potrivite.

În ce fel va lucra?

Consiliul se va întruni în ședință plenară o singură dată pe an. Secțiile se vor întruni însă de cîte ori va fi nevoie. Deocamdată, pe baza planului de muncă întocmit pe 1960, în cursul lunii mai se va examina problema cadrelor.

În trimestrul III se va întruni secția cultural-educativă pentru examinarea problemelor legate de munca cu conferințele, brigăzile științifice, cercurile profesionale și de cultură generală.

În cursul aceluiaș trimestru se vor întruni secția artistică și secția bibliioteci. Se vede că tot timpul anului consiliul va avea de lucru.

Cum vedeți dumneavoastră ajutorul pe care ar trebui să-l dea scriitorii și oamenii de artă în general?

Scriitorii și oamenii de artă pot și mai ales trebuie să dea un mare ajutor. Cunosc mulți scriitori și mulți oameni de artă entuziaști sprijinitori ai muncii culturale de masă.

Sînt unii care ne dau acest ajutor sporadic. Iar alții, ce-i drept puțini, sînt foarte ocupați și nu ni-l dau de loc. Cu siguranță noi sîntem vinovați de aceasta. Fie ca înființarea consiliului nostru să fie și începutul unei mai mari mobilizări a intelectualilor în jurul acestei mișcări.

Și-acum la concret. Avem nevoie să se scrie mai mult pentru sate. Pentru săteni. În publicațiile Așezămintelor Culturale să se găsească fruntea condeielor. Avem nevoie de piese de teatru cu subiecte din viața, din bucuriile și frămîntările satelor noastre de azi, din lupta și succesele noastre pe calea nouă, socialistă a satelor din Republica noastră. De cîntece și poezii, care să vorbească despre eroii zilelor noastre, care făuresc cu mîinile lor, sub steagul Partidului nostru — o viață precum au visat-o pentru dînșii și pentru cei ce ne vor urma nouă mîine.

Aș dori ca fiecare dintre noi, cei ce am avut norocul să ne încălzim mai devreme la soarele științei, artei, culturii, să întoarcem măcar cît de cît din ceea ce știm către cei care așteaptă acest lucru cu mare dragoste de la scriitori și poeți, de la pictori și actori, de la regizori și de la oamenii de știință.

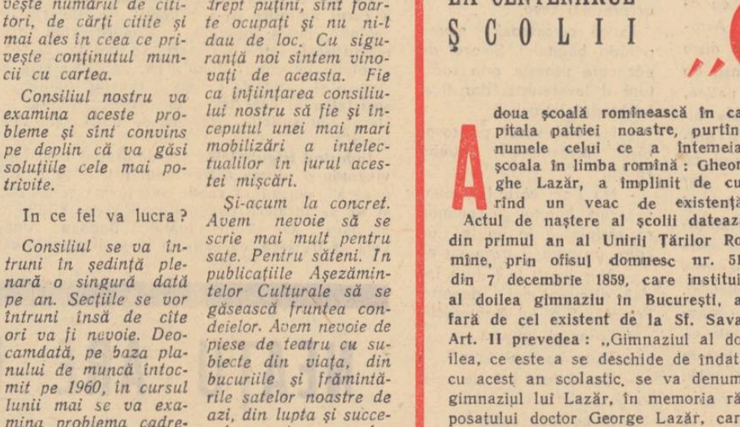

Corul din Poiana Sibiului și-a sărbătorit, nu de mult, semicentenarul

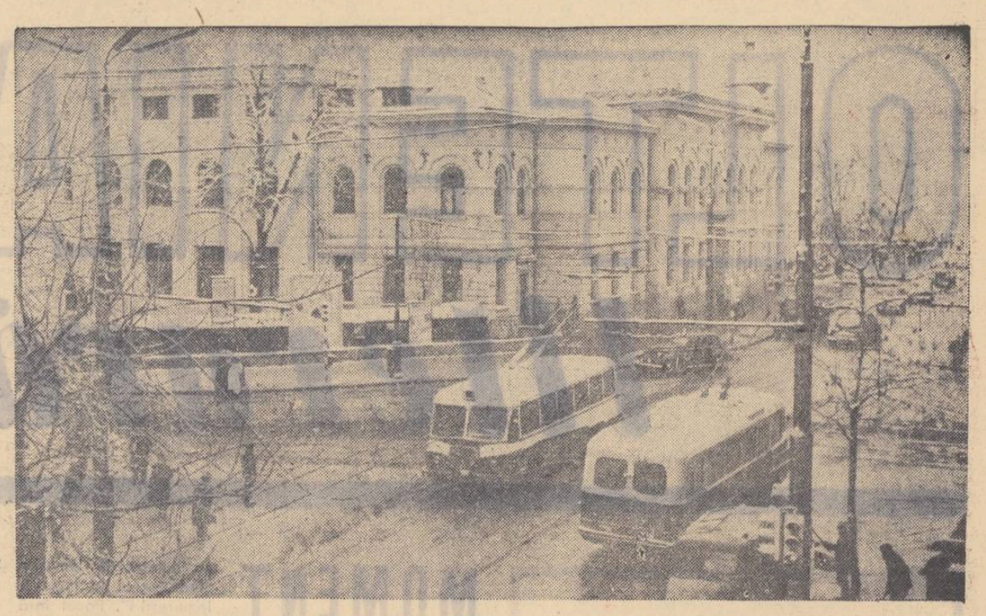

LA CENTENARUL ȘCOLII

„GHEORGHE LAZĂR"

Adoua școală românească în capitala patriei noastre, purtînd numele celui ce a întemeiat școala în limba română: Gheorghe Lazăr, a împlinit de curînd un veac de existență. Actul de naștere al școlii datează din primul an al Unirii Țărilor Române, prin ofisul domnesc nr. 518 din 7 decembrie 1859, care instituia al doilea gimnaziu în București, afară de cel existent de la Sf. Sava. Art. II prevedea: „Gimnaziul al doilea, ce este a se deschide de îndată cu acest an scolastic, se va denumi gimnaziul lui Lazăr, în memoria răposatului doctor George Lazăr, care a restituat limba română în dreptul său de limbă de studii și a fost reîntemeietorul școalelor naționale din acest principat. Datu-s-a în capitala noastră, Iași, la 25 ale lunei noiembrie, anul mîntuirei una mie opt sute cinci zeci și nouă și cel întîi al Domniei noastre în Principatele Unite".

Școala noastră, al cărei centenar îl serbăm, este rodul politicii culturale dusă în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Ofisul dat la Iași în decembrie 1859 își găsește precizarea în Monitorul Oficial nr. 10 din 14 ianuarie 1860, unde Eforia Instrucțiunii Publice publică următorul anunț:

„Se dă în cunoștința publică că luni, în 18 ianuarie curinte, la ora 10 dimineața se va celebra deschiderea noului gimnaziu al lui Lazăr, în casele D-lui Gh. Măcescu, de la Jignița. Culoarea Roșie nr. 35".

Și în adevăr, la 18 ianuarie 1860 a fost prima zi de cursuri a școlii noastre, adică acum o sută de ani. În cadrul gimnaziului s-a dus o rodnică activitate. Numărul elevilor sporise, încît localul nu mai era de mult corespunzător. După mult zbucium din partea conducerii școlii se obține locul pe care se găsește școala noastră azi, în primăvara anului 1890. În noiembrie 1890 s-a inaugurat noul local.

La 18 ianuarie 1892 s-a sărbătorit pentru prima dată ziua de 18 ianuarie, aleasă patronul școlii. Semicentenarul s-a sărbătorit la 2 mai 1910. În 1931 liceul Lazăr și-a mărit clădirea cu o nouă aripă, căpătînd astfel înfățișarea lui actuală. Profesori entuziaști au predat tinerilor elevi de pe băncile liceului Lazăr: Spiridon Popescu, profesor de matematici, autorul nuvelei Moș Gheorghe la expoziție și Rătăcirea din Stoborăni; Gh. Popa Lisseanu, profesor de limba latină; G.C. Longinescu la fizico-chimice; V. Pîrvan, istoricul, la limba latină; Alexandru Graur, azi academician, la limba latină. Printre numeroșii elevi care au îmbogățit sau continuă să îmbogățească cultura și arta românească și au primit învățătura în această școală citățm pe Camil Petrescu, Alfred Alessandrescu, academicianul Tudor Vianu, academicianul G. Călinescu.

Tradiția valoroasă a școlii din trecut se păstrează și se dezvoltă în anii regimului democrat popular. Școala noastră azi este un factor activ al revoluției culturale, ale cărei linii de dezvoltare s-au conturat și prin reforma învățămîntului din 1948, care a concretizat un aspect al funcției cultural-educative a statului socialist.

Școala noastră și-a deschis larg porțile pentru cei peste 3000 de elevi ai cursurilor de zi și ai școlii serale, cît și pentru elevii fără frecvență. În școala noastră o grijă deosebită se acordă fiilor de muncitori, prin ore de meditații și consultații, pentru a-i sprijini să ajungă fruntași în clasa lor, așa cum părinții sînt fruntași în producție.

Localul a fost amenajat, potrivit cerințelor unui învățămînt științific, cu laboratoare, săli speciale de geografie, științele naturii, sport, cabinete metodice, cabinete pe specialități. Politehnizarea școlii noastre se realizează prin existența atelierelor în care lucrează elevii. Pînă în prezent avem șase ateliere: două electrotehnice, două mecanice și două de mașini-unelte (în curs de dotare). O clasă lucrează la uzinele Mao-Tze Dun, iar școala este patronată de uzinele Grigore Preoteasa, unde o parte din elevi fac practica în producție, în săptămînile afectate acesteia.

Disciplinile umaniste își găsesc material în bogata noastră bibliotecă. Prin aceste discipline se ajunge la dezvoltarea multilaterală a elevului, ajutînd la integrarea lui în viața colectivului și la stimularea acțiunilor în cadrul organizațiilor de tineret.

Organizațiile de tineret din școala noastră au viață intensă, legată de virsta și preocupările elevilor, fiind un sprijin al procesului de învățămînt științific și de educare comunistă a elevilor.

Școala noastră organizează excursii de studii în țară. Avrigul lui Gheorghe Lazăr a fost vizitat în vacanța de primăvară a anului trecut. În luna noiembrie 1959, elevii au vizitat Doftana și Sinaia. Elevii, prin excursii, cunosc frumusețile și bogățiile patriei, marile șantiere și uzine, gospodăriile de stat, oamenii făuritori ai patriei socialiste.

Excursia școlii noastre în Bulgaria, în cadrul schimbului de experiență cu o școală din Sofia, a prilejuit consolidarea prieteniei cu poporul frate bulgar. Elevii școlii noastre trăiesc cu intensitate evenimentele. Sărbătorirea celor 500 de ani de existență documentară a orașului București, prin vizitarea muzeului de istorie a orașului și a șantierelor arheologice, prin cercetarea documentelor, stampelor, a Bucureștiului în literatură sau în arta plastică, i-a pasionat. De asemenea au tresărit de emoție la fiecare succes al cuceririi spațiului interplanetar.

Succesele elvilor noștrii la olimpiadele matematice, la concursurile de fizică și cele literare, la întrecerile sportive, sînt aspecte ale instrucției și educației comuniste, călăuzite de Partid. Sînt bucuria noastră, a dascălilor ce păstrăm făclia cărturarului patriot George Lazăr și avem datoria de a-i intensifica lumina, pentru a cuprinde în razele ei toate noțiunile pe care elevii le cuceresc.

Serbările centenarului școlii noastre — care vor dura tot timpul anului școlar — sînt ilustrarea veșnicei tinereți a bătrînei noastre școli, a unei vieți ce pulsează continuu în generațiile mereu tinere, din ce în ce mai aproape de idealul pentru care luptăm: fericirea omului într-o societate fără exploatare, într-o lume a păcii, a cuceririlor științei, culturii și artei.

Prof. Adriana Niculiu
Școala medie 22 „Gh. Lazăr" București

Sporturi minore — concluzii majore

CRONICA SPORTIVĂ

În ultimele două săptămîni ale acestui sezon „mort" (adică — fără fotbal!), spectatorii bucureșteni au fost literalmente... troeniți sub avalanșa unor gale sportive de mare anvergură, începînd cu faimosul duel Dinamo-Dukla Praga și sfîrșind cu partida de hochei Spartak Brno-Selecționata categoriei A. De fapt, nici nu e vorba de un sfîrșit propriu zis, ci de un mic intermezzo, de marți pînă simbătă, cînd s-au disputat primele jocuri în cadrul întîlnirii tineretului și studenților din țările balcano-adriatice.

Bilanțul perioadei respective este mai mult decît satisfăcător. Victoriile la baschet și la handbal în șapte, înseamnă de fapt laurii consacrării în domenii în care, pînă mai ieri, nu puteam emite pretenții la supremație pe arena internațională.

Într-adevăr, Dinamo Tbilissi este campioana celor mai buni baschetbaliști de pe bătrînul continent, iar cehii și danezii reprezintă — prin prisma recentei confruntări de la Copenhaga — elita handbalului mondial.

Închipuiți-vă că am învinge Real Madrid la fotbal, pe schiorii austrieci la coborîre sau echipa U.R.S.S. la haltere — și veți avea, prin echivalență, dimensiunea exactă a performanțelor în discuție.

Situația la hochei este, evident — diferită; mai avem multe de învățat de la maeștrii crosei: de la cehi, de la sovietici, de la suedezi. Turneul formației din Brno — care, între noi fie vorba, n-a strălucit — ne-a relevat un oarecare progres al jucătorilor noștri: timid, nesatisfăcător — totuși un progres incontestabil. Avem nevoie în continuare de adversari puternici, de profesori necruțători, care să ne bată zdravăn încă un an, doi, trei — apoi... Apoi — vom vedea!

Handbalul și baschetul, sporturi așazis „minore" — ne oferă, în această privință exemple cu valoare de principiu. Ar fi de dorit să tragem concluziile corespunzătoare și pentru ramurile majore ale mișcării noastre sportive: pentru fotbal, box, ciclism — între altele.

Prea adesea am văzut evoluînd pe stadioanele noastre formații de club cotate mediocru în soccerul european; fotbalul de clasă nu se învață de la a paisprezecea clasată în campionatul italian sau în liga engleză...

„Cupa orașului București" la handbal de sală, stîrnește asociații și întrebări legitime: pe cînd o competiție similară, cu participarea unora din cele mai bune echipe de fotbal din Europa? Oare îndelunga noastră rămînere în urmă la capitolul sportului cu balonul rotund nu se explică și prin lipsurile calitative ale calendarului intern — internațional?

Obiecția mi se pare valabilă și pentru ciclism — vezi participarea la circuitul R.P.R. și celelalte competiții de lung kilometraj — ca și pentru box, unde gala de astăvară cu Italia rămîne un eveniment izolat, „rara avis" în ultimii doi-trei ani. Orice s-ar spune, e cam greu de înțeles de ce pugiliștii noștri de frunte susțin cu regularitate meciuri inter-țări și inter-cluburi peste hotare, în vreme ce „așii" ringului european amator apar la noi abia din an în paște.

Nedumerire cu atît mai îndreptățită, cu cît rezultatele ultimilor ani ne situează de drept între primele cinci naționale de pe continent.

Cît despre importanța unor asemena reuniuni „la noi acasă", mi se pare inutil să insist. Comparați pentru edificare rezultatele turneelor de basket, handbal și hochei din ultimii doi-trei ani...

Vorba titlului — sporturi „minore", concluzii majore! Nu-i așa?

Dan Deșliu

Moment din meciul de handbal Dinamo București — Dukla-Praga

CUVINTE POTRIVITE ȘI... ÎNCRUCIȘATE

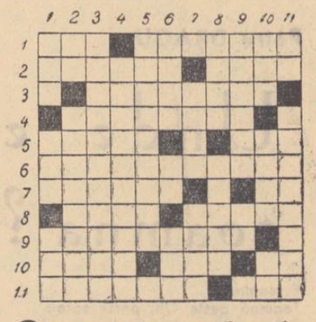

Cu capu-n piept...

ORIZONTAL: 1) Piept de cap de matematician — Îl știi la piept și (la nevoie) se cunoaște; 2) Ți se punea pe piept cînd îți pierdeai capul (arg.) — Cap în sînul familiei; 3) Piepți căpățînoși; 4) Verbul nostalgiei capului chel; 5) Rimă tematica la Coșbuc — A pune cap zilelor unui piept galben; 6) Coafezele unor capete de demult; 7) Era apt — deși n-avea aripi (fem.) — Corp contondent (Topîrceanu amenința cu el înțepătatea capului unui gazetar care îl însultase); 8) A folosi tănanți — Refugiul unui cap adormit... de-a-npiciorelea; 9) Era „capetelor de studiu" ale lui Da Vinci; 10) Răni... cu capul în jos — Spală Capul Bunei Speranțe — Mor decapitat...; 11) Cu petici — La pălării și la revere.

VERTICAL: 1) A ști, pe vremea romanței „La pieptul meu" — Pleacă de la poale și nu se suie la cap — Operă comică de Planquette din repertoriul rebusist permanent; 2) Poetul Ion Horea în articolul unui critic grăbit — Instrument înrudit cu mandolina; 3) Cu capul vraiște; 4) Muncesc pentru capetele noastre; 5) Zale pentru piepturi contemporane (diminutiv sing.); 6) Verbul firului cu patru capete — Poftim sodiu (asta nu-i din capul meu...) — Pronumele secretarului de redacție; 7) Motivare caragialească a formei capului său, ori, mai simplu, debutul actriței Tanți Cutava; 8) „Note" sucite (de călătorie într-un oraș englez celebru prin cerebrali) — Hărnicia stupului; 9) Presați — Repetate; 10) Reții, dar fără cap și coadă — Ține piept vehiculelor și pietonilor — Rest dintr-o pieptănătură; 11) Natriu — Are piept.

Încrucișare: MIHU DRAGOMIR
Definiții: OCTAV PANCU-IAȘI

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.61.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

1960 Bibl.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 4 (39) • 15 februarie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Din sumar:

PERPESSICIUS: Mențiuni critice.
MIHAIL SOLOHOV: Ei au luptat pentru patrie.
Literatura română în școală.
BÉLA ILLÉS: Cartea anecdotelor.
Prezentăm revista: „Nëndori" din R. P. Albania.
MIHAI NOVICOV: Chipul luptătorului comunist în proza noastră.
ENRICO DELLAVOLPE: Realismul în literatura italiană.

PRODUCȚIE ȘI POEZIE

de DEMOSTENE BOTEZ

În socialism, producția a căpătat un nou țel, — unul uman, înalt, general. Acela de a satisface nevoile, materiale și spirituale, mereu crescînde, ale oamenilor.

Sporirea producției industriale și agricole e garanția, unui trai tot mai bun pentru toți, pînă la acea superioară stare, în comunism, cînd fiecare va avea după nevoi. Creșterea epopeică a producției e o condiție a construirii comunismului. În orînduirea socialistă ea este o preocupare de om, e semnul prețuirii lui.

Consfătuirea reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste ale Europei cu privire la schimbul de experiență în dezvoltarea agriculturii are, astfel, o importanță deosebită. Ea demonstrează încă odată, în mod concret, relațiile internaționale de tip nou, bazate pe egalitate, prietenie, ajutor reciproc și colaborare între țările socialiste.

Ce replică splendidă, sfîșierii din Occident, în care 6 state caută să distrugă economicește alt grup de 7 state, într-o concurență în care, dictonul latin „homo homini lupus" este un eufemism, o formulă dulceagă și blîndă.

Consfătuirea a pus în evidență însemnătatea excepțională a colaborării și într-ajutorării frățești crescînde între țările socialiste pentru dezvoltarea tuturor ramurilor economiei lor.

Țelul orînduirii socialiste este fericirea omului care produce bunurile materiale și spirituale.

Cu un asemenea țel uman, producția are o mare semnificație etică, devine de-o frumusețe impresionantă.

Scopul ei, face să se ridice mai presus de substanța materială, să capete o extraordinară semnificație educativă. Munca și producția intră cu drept de eroi, nu numai în literatura în proză, dar și în cea mai înaltă poezie.

Ne simțim încă mici în fața dimensiunilor unei asemenea teme. Dar va trebui să ne depășim, să desprindem esența extraordinară a rodului pămîntului, nu într-un lirism răsuflat, desuet și dulceag, ci chiar în însăși noua lui semnificație.

Mussolini rămăsese, în vremea fascismului în floare, extaziat în fața mitralierei, exclamînd: „Ce frumos lucru e o mitralieră!" Mulțumim pentru estetică!

Dar într-adevăr, ce frumos lucru e un tractor, o combainā, o semănătoare! Ce senzație de triumf au atunci cînd străbat cîmpiile din zare în zare, schimbîndu-le fața! Ce victorios pare omul simplu, de deasupra, care conduce și orînduiește forța și munca lor.

Frumos e lanul de grîu care dă în pîrg, sensibil și foșnitor la orice adiere de vînt care scutură petalele roșii și delicate ale macilor, dar cu cît mai frumoasă e semnificația lui, atunci cînd el e al poporului care-l muncește, și-i destinat, nu comerțului geambașilor de la Amsterdam pentru procurare de fonduri valutare trebuincioase iernării a doi oameni în huzur, la Nissa, ci pîinii pe masa muncitorilor și țăranilor, muncitori din patria noastră altădată flămînzi pînă și de mămăligă!

Spiritul de colaborare și într-ajutorare între țările socialiste ne creiază zi cu zi sentimentul unei uriașe, invincibile solidarități, care ne dă o nemăsurată încredere în puterile noastre unite, într-un viitor fericit, într-o creație extraordinară.

GH. IVANCENCO: Schimb de noapte

GRIVIȚA ROȘIE

de RADU BOUREANU

Cetățile lumii, prin mîle de ani au suferit asedii; pe căile istoriei, din cetăți au pornit către alte cetăți oștiri și le-au asediat cu drepte sau nedrepte pricini.

Aezii, cîntăreții homerici, le-au alcătuit epopei.

Pe treptele de orgă ale epopeelor au răsunat sandalele înaripate ale eroilor, goana sau poticnirile învinșilor; dar cei mai grei au vibrat pașii robilor, trecerea fără sfîrșit a pașilor mulțimilor umile, simple, care-și plăteau tributul anonim de muncă și sînge. Teba și Troia, Cartagina sau Ninive trăiesc și acum în cîntecul lor din limbile moarte.

Au căzut în cenușă și moarte, ziduri făloase, cetăți năruite-n războaie nedrepte sau drepte.

Dar în epopeele lor, aezii n-au făcut să răsune glasul dreptății umane. Nu s-a ajuns la limanul dreptății popoarelor, la libertatea deplină și sfîntă, care împarte cer și pămînt, tuturor deopotrivă, tuturor celor simpli; — în epopeele lor cetățile s-au năruit, însă alte cetăți s-au ridicat sub umbra de scaune împărătești, sub umbra de lănci tocmite.

Iată, tîrziu, către noi, au răsunat epopei uriașe lupte pornite-n cetăți pentru dreptatea umană.

Au rezistat citadelele vremilor noastre „Putilov", „Aurora".

Din fabrici, uzine, vapoare s-a înălțat de pînză flacăra roșie a libertății și a dreptății tuturor celor simpli și harnici.

Din ele a pornit dreapta bătaie împotriva nedreptelor stări dintre oameni.

Din citadelele muncii a pornit Revoluția.

Cu trei decade în urmă, în Grivița noastră s-au ridicat feroviarii. Deasupra ei, flamura roșie a ridicat-o Partidul. În iunie, în '932 cîrmuiau strîmbătatea în țară la noi, național-țărăniștii. Spectre: tristețea, foamea și boala se întindeau cu umbrele slute peste uzine și fabrici, peste cartiere sărace. Sute și sute de brațe, ca niște aripi, cădeau lîngă trup fără muncă.

Ca să le smulgă demisia, banul din palmă, pîinea din vatră, erau mutați din loc în loc feroviarii. Aveau un plan drăcesc de bătaie, experții bancherilor de peste hotare „Planul de la Geneva".

Dar au început să fiarbă cazanele urii în Grivița noastră.

Deasupra ei flamura roșie a ridicat-o Partidul.

A început în cei fără sînge să clocotе sîngele.

Sîngele luptei a început să pulseze-n artere, în marele arbor al țării.

A bătut ca un val de purpură vie în ziduri la Iași, la Galați, la Pașcani și la Cluj...

Frontul unic muncitoresc de jos, se închega sub lumina flamurei roșii pe care o înălțase Partidul; înaintînd, călca peste umbre tirite și trădătoare. Flacăra flamurei roșii a ars calul troian pe care îl închingau social-democrații de dreapta. Mintea omului simplu e ageră. A învățat prin milenii la școala istoriei.

A fost un an în care omul de jos, muncitorul, a început să lovească cu fruntea de nouri. S-a înălțat cu o dîrză mîndrie cerîndu-și dreptatea și visul.

În anii '33, în ianuarie, au început în țară și-n Grivița, grevele. Deasupra ei flamura roșie a ridicat-o Partidul!

A fost începutul într-un sfîrșit cenușiu de ianuarie, anii '33, cînd cei patru mii de muncitori, întîi s-au ridicat în Grivița noastră. Înspăimîntați, cîrmuitorii burghezi s-au înclinat, ascunzînd sub unghiul vremelnic ura neputincioasă.

Dar muncitorii s-au ridicat din nou, ca un val, nu peste mult, ca să taie toți mărăcinii potrivnicilor burgheze din cale, din viață, și au cerut să fie recunoscut Comitetul de fabrică ce l-au ales atunci muncitorii din frontul unic de jos.

În 2 februarie, anii '33, Frontul unic muncitoresc de jos hotărăște să ocupe uzina. Calul troian al trădării social-democrate de dreapta ardea în dogoarea flamurei roșii ce-o fluturase Partidul.

Mintea omului simplu e ageră, s-a ascuțit prin milenii, frecată de stînca răbdării, de culmea istoriei. Cîrmuitorii burghezi s-au înclinat mai adînc, mai strîns, ascunzînd sub unghiul vremelnic al cedării, cuibul de vipere răzbunătoare.

15 februarie — 16 — anii '33. Începe prigoana. Lanțuri, celule; stegarii Partidului sînt puși în lanțuri. Griviția iar se ridică. Sînt mii de inimi, mii de voințe, mii de furtuni care bat cu valul de sînge, de purpură vie în tîmplele vieții. Se înspăimîntă și surzii. Cîrmuitorii burghezi iar sînt zîmbet și mîtere. Mască pe rînjet și fiere, pe ură, pe buzele strînse de cuibul de cobre din gură. O! Vor mușca năpîrcile, iar vor mușca tovarăși, iarăși și iarăși...

În citadela Griviței conducătorii muncitorimii iau conducerea grevei.

Deasupra ei flamura roșie a ridicat-o Partidul.

Sună sirena. Ca o mustrare sună sirena, ca o chemare.

Și pentru că uzina tăcea, pentru că nu se mai băteau nituri la cazane, au început oarbele unelte ale burgheziei să bată nituri de plumb în carne.

Pichetele de grevă bronzate de flacăra focului cădeau răsturnate ca niște antice statui. Sirena suna în Griviția Roșie acum. Era de sirenă înlănțuit, cu trupul zdrobit, un tînăr zeu din clasa muncitoare. Un tînăr Prometeu înlănțuit, de moartea burgheză înlănțuit, fiindcă a vrut ca Prometeul mitologic să aducă în omenire lumină și soare.

În ateliere se trăgea numai sirena. Printre zăbrele armata, jandarmii, trăgeau — pichetele de grevă se răreau, căzînd aveau în mîini doar rîngi de fier.

Cei care am trăit, paralel cel puțin, cu mărețele zile, nu vom uita cum orașul, poporul, sub cerul de tuci se lipea de uluci în inima îndurerată ca și inima lor din marea furtună a Griviței să bată. Nu veneau cu arme în mîini, veneau cu pîini, cu tutun, fără teamă de tun, de moarte, veneau auzind de departe sirena. Era glasul conștiinței, al durerii, al dreptății visate. Mulțimea era dens desenată cu tuș pe zăpadă, cu tușul unei negre denunțări. Amenințarea timpului revolut. Mulțimea anonimă citadină s-a copt greu pentru răsturnarea stăpînirii burgheze. Dar Griviția s-a trezit devreme.

Peste ea a fluturat flamura roșie care a înălțat-o Partidul! Prin lupta ei muncitorimea feroviară s-a ridicat la treapta neîngăduită să stea în fruntea clasei noastre muncitoare.

Șuvoi verzui, cîrmuitorii burghezi, mîncînd din troacă aurul străin, au pus în fiare fruntașii luptei muncitorilor din februarie. Le-au dat pedepse însumînd cu totul veacuri. Dar lupta glorioșilor soldați fără arme ai clasei muncitoare se urcă pe trepte mai înalte decît eroii cei proslăviți de aezii antichității, le-au alcătuit epopei. Zidurile lor s-au năruit, dar zidurile morale ale citadelelor noastre, ale Revoluției, nu se vor nărui niciodată. Din ele lupta cea mare a pornit pentru dreptate.

Griviția Roșie este cetate veșnică a poporului muncitor. Ea are ziduri ce nu se văd, dar care ființează puternic.

Griviția Roșie își așteaptă marea epopee.

Ca în slăvitele ritmuri antice, văd ridicîndu-se ca niște statui vii de bronz pichetele de grevă, căzute în zilele lui februarie ale anilor '33.

Ei vor fi înaltele exemple ale istoriei la Parthenonul victoriei, luptelor duse pentru dreptate și libertate ale poporului.

Deasupra ei filfîie fără istov, flamura roșie care a ridicat-o poporul.

ION BĂNUȚA

O stradă proletară

Istoria, prieteni, se oglindește-n noi!...
Palatul e de marmuri iar strada de noroi,
și stau atît de-alături și duc un trai comun,
de-o parte strălucire, de alta un tăciun.

Pe marmuri cade vinul cu decorații vechi
Și cîntec de bacante răsună în urechi,
și-n strada proletară se lasă greu murmur
de parcă mii izvoare se joacă împrejur.

Ca vîntul în vîrtejuri se zbate la-nceput
Cînd zei moderni bat lanțuri ce-s greu de desfăcut
O! stradă proletară ce viața mi-o dezlegi,
mi-ai prins ființa-ntreagă, de tine-n veci mă legi!

În nopțile cu stele, în zilele fierbinți,
eu îți văzui făptura și pietrele cuminți —
O! Griviță imensă cu glas nedeslușit,
într-o cumplită iarnă ce clar te-am auzit!

— „Mi-e foame. O, ce foame! De pîine și de cer,
să vie clipa sfîntă de cîntec, și de fier,
să duc pe piatra-mi dură tot pași de proletari,
și-n val să-i port la luptă în zilele lor mari!"

...Și Griviția de aur din pietre-a tresăltat,
și-a plîns amar cînd sînge de proletar, curat,
pe lespedea de gheață a curs în lung șuvoi
și-a plîns înfiorată cu inima din noi.

O stradă care plînge sau rîde cîte-o dată
prietene, iertare, se pare că-i ciudată...
Dar Griviția-i o stradă cum alta-n lume nu-i
și pribegind prin vreme și eu o străbătui.

Tovarășe din veacuri! De treci în zi de Mai,
s-o vezi cum rîde-n soare, în purpură și-alai
și-n steagul roș pe care îl flutură în vînt,
mai urcă, vie, seva ce curse în pămînt.

Din ciclul „Griviția eroică"

DUPĂ ÎNTÎLNIREA TINERETULUI DIN BALCANI ȘI ZONA MĂRII ADRIATICE

CALEA ÎNFRĂȚIRII POPOARELOR

În marea acțiune de cunoaștere reciprocă între popoarele lumii, acțiune care, răspîndită pe tot globul, se rînduiește în chip rodnic în lupta omenirii întregi pentru pace, Întîlnirea tineretului și a studenților din țările regiunii Balcanilor și a Mării Adriatice, care a avut loc nu de mult la București, trebuie apreciată cum se cuvine.

Prin evenimente de acest fel se fac pași însemnați înainte pe calea înfrățirii popoarelor și, deci, pe calea păcii. Salut din toată inima astfel de manifestări ale tineretului din țări legate între ele prin așezarea lor geografică și prin comune tradiții de cultură — și aș dori să se extindă peste cît mai multe granițe, în spiritul unei colaborări permanente și al unui schimb intens de valori culturale.

Al. Philippide
membru corespondent al Academiei R.P.R.

UN VIITOR MAI FRUMOS

Tînăr de ești, avîntul revoluționar nu-ți cunoaște obstacole ridicate de perimate orînduiri.

Tînăr de ești, nu te leagă vechi prejudecăți înrădăcinate în mintea unora, sau altora.

Tînăr de ești, dorești, inevitabil, un viitor mai frumos, nu numai pentru tine, dar și pentru omenirea întreagă. Vrei pace, prietenie pretutindeni, pentru ca acest viitor să fie clădit prin munca ta și a semenilor tăi.

De aceea cred că întîlnirea tinerilor din spațiul balcanic a fost folositoare pentru noi toți.

Szemlér Ferenc

ENTUZIASMUL TINEREȚII

Capitala noastră a fost de curînd locul de întîlnire al tineretului din țările balcanice și bazinul Adriaticei. Pentru a doua oară, Bucureștii au găzduit oaspeți frematători de voie bună și de veselie, dintre cei care din zilele de neuitat ale Festivalului, ne păstrează o amintire duioasă și recunoscătoare.

S-au desbătut probleme care interesează în cel mai înalt grad tineretul din aceste țări, felul de viață, cultura și moștenirea artistică a generațiilor succesive, rolul precumpănitor pe care cei tineri și l-au asumat în desfășurarea evenimentelor vremii lor.

Tineretul nostru care pe băncile școalei, în ateliere și uzine, oriunde munca productivă le solicită eforturile și le oferă roadele așteptate, în Capitala cea nouă a Republicii noastre populare, mărită și împodobită cu edificii splendide de cultură, biblioteci, laboratoare, stadioane, săli de adunare, a găsit prilejuri și toate înlesnirile să ajute cu elanul, competența și rezultatele experienții sale în decurs de 15 ani, la elaborarea atîtor postulate care pot să constituie CARTA MAGNA a tineretului doritor de pace în evul nostru, acel al rachetelor interplanetare și al epopeii atomice.

Alexandru Kiriței

O seamă de cuvinte

Tatiana Nicolescu: OPERA LUI GOGOL ÎN ROMÎNIA

Recenta lucrare a Tatianei Nicolescu, consacrată răspîndirii operei lui Gogol în Romînia, se înscrie în rîndul operelor care deschid istoriografiei literare de la noi posibilități de cercetare dintre cele mai fructuoase. Îndreptățește această caracterizare faptul că în istoria noastră literară au lipsit, în general, cercetări ample, bazate pe o informație temeinică și minuțioasă; au lipsit, mai cu seamă, lucrări care să urmărească răspîndirea și receptarea literaturii ruse în Romînia.

Bună cunoscătoare a literaturii romîne, înzestrată cu lăudabil spirit de sinteză, Tatiana Nicolescu urmărește cu competență și discernămînt, etapele principale de pătrundere în cultura română a operei gogoliene, condițiile obiective care au prilejuit receptarea ei (asemănările de structură dintre societatea rusă și cea romînească), semnificația acestei opere, înrîurirea ei asupra literaturii romîne.

După cercetările autoarei, prima menționare în presa din Romînia despre marele scriitor satiric rus, o găsim în 1860, în Foița de istorie și literatură din Iași, unde se publică un fragment din Scrisorile unui nebun, în traducerea lui D. Holban.

Momentul cel mai însemnat, însă, pentru cunoașterea, la noi, a operei lui Gogol este anul 1874, cînd Petre Grădișteanu prelucrează și localizează piesa Revizorul. Autorul romîn — demonstrează convingător Tatiana Nicolescu — a localizat comedia rusească, adaptînd-o moravurilor și realităților romînești de la mijlocul secolului trecut, cînd se resimțea o vădită înrudire de atmosferă și principii între viața publică și socială din Rusia feudală și autocrată și Romînia burghezo-moșierească. În dorința de a da în prelucrarea sa expresie realităților specifice Romîniei de pe la anii 1875—80, Petre Grădișteanu autohtonizează numele și funcțiile personajelor, satirizează moravurile politice, regimul parlamentar din Romînia, mania latinistă și altele, alunecînd, așa cum arată autoarea, spre o farsă ușoară, spre un comic exterior, care denaturează intențiile comediei lui Gogol. Devenit cunoscut publicului romînesc prin această adaptare, Gogol se bucură de calde și entuziaste aprecieri. Una dintre cele mai mișcătoare prin sinceritatea ei a făcut-o geniul poeziei romînești Mihail Eminescu, în 1876, în articolul Comedia franceză și comedia rusească: „Gogol — spune Eminescu — e după unii cel mai original, după alții cel mai bun autor rusesc. Lucrul stă însă altfel; el și-a înrădăcinat în minte viața reală a poporului rusesc; tipurile sale sînt copiate după natură, sînt oameni aievea precum îi găsești în tîrgușoarele pierdute în mijlocul stepelor rusești..."

Studiul dă informații bogate privitoare la relațiile unor scriitori ca B. P. Hașdeu, Alexandru Odobescu, Cezar Bolliac, Alexandru Macedonski, Ion Popovici-Bănățeanu, Mihail Sadoveanu, N. Beldiceanu, N. Dunăreanu, Barbu Lăzăreanu și mulți alții, cu opera gogoliană, care fie au tradus-o, fie au prelucrat-o, fie s-au inspirat din ea. O interesantă cercetare realizează autoarea în planul prezenței lui Gogol, de-a lungul anilor, în lumea teatrului romînesc.

Subliniind marea răspîndire a operei lui Gogol în Romînia, Tatiana Nicolescu urmărește, cu date bogate, felul în care opera acestui strălucit scriitor realist critic rus a fost însușită de masele populare din Romînia eliberată. Firește, lucrarea Tatianei Nicolescu nu e scutită de scăderi care provin, după părerea noastră, din caracterul didactic al unor pasaje, dintr-o anumită lipsă de organizare a materialului pe o ideie centrală. Dar aceste scăderi nu umbresc bogata informație, efortul de a confrunta corectitudinea și valoarea traducerilor, spiritul de sinteză, care caracterizează lucrarea în ansamblul ei.

I. D. BALAN

●

Călin Gruia: LA DRUMURILE LUMII

Hulubăț pleacă în lume să-și caute norocul. Poposind o noapte în rotăria de la răspîntia drumurilor lumii, flăcăul află într-o ladă niște lucruri și scule vechi, care prind glas și-i istorisesc, fiecare, cîte-o întîmplare despre stăpînii și meșterii lor de odinioară. După „noaptea poveștilor", în zori, Hulubăț cu traista în băț pornește mai departe în căutarea norocului, ducînd cu sine tîlcul celor auzite... Astfel pe flăcălul nostru nu-l vor întîlni, în drum, visuri nesăbuite ca pe Gavrilă Scumpie care și-a vîndut pentru o clipă sufletul pe-o căldare de galbeni; nu-l vor ademeni ca pe mîndrul pescar Danilo, zadarnice năluciri; nu se va înfumura ca iscusitul croitor Andrieș, care s-a lăudat că i-a croit necuratului o scurteică verde dintr-o panglică de postav; nu-și va irosi viața ca boier cineva, care s-a închis într-un turn, căutînd să scape de toate grijile omenești; se va feri de ispita lăcomiei care l-a ticălosit pe Porfir din povestea daitei pietrarului și va urî zgîrcenia nemilosului morar Elisei, depășit pînă la urmă de neamul șobolanului roșcat...

Trebuie remarcat faptul că în majoritatea povestirilor **La drumurile Lumii** Călin Gruia urmărește o idee morală, un tîlc anume. Mînuind o limbă bogată și sugestivă, folosind motive folclorice fie că rezolvă ideea morală prin firescul narațiunii (**Scurteica verde, Aluniță, Povestea fără nume, Ce a știut să povestească o daltă de pietrar, Moara lui Elisei**) fie că o transpune într-un simbol oarecare (**Orașul regelui, Apa albastră** și **Poveste**) autorul nu face nici un fel de concesie didacticismului plat și convențional. Dimpotrivă, însă, acolo unde ideea morală e neclară, realizarea artistică scade, narațiunea se consumă în vag, (**Povestea găvanului de furcă, Lumea-i mare**) simbolul se evaporă ca lucirea efemeră a unei ape fără de izvor (**Apa albastră**).

Desigur i s-ar mai putea reproșa lui Călin Gruia un anume abuz al procedeului „de poveste în altă poveste" care în **Povestea icoanei de aramă** dă subiectului niște întortocheri și lungimi care ar putea să lipsească și din povestea fierului de plug: **Cum a ris pămîntul de Gavrilă Scumpie.**

Dar în același timp nu se poate trece peste frumusețea și generozitatea unor idei ca aceea din povestea mistriei: bătrînul Povestar care a ridicat atîtea minunate palate în basmele ce le-a povestit copiilor, se sfîrșește flămînd și bolnav sub podul tîrgușorului. „Unii, (copiii recunoscători strînseseră piatră să-i clădească povestarului o casă) credeau că și-a făcut palat în nori și-a plecat cu norii spre vreo stea, alții c-a pocnit din bici și-a venit calul cel hrănit cu jăratec și l-a dus spre asfințitul roșiatec al soarelui, alții c-a coborît în fundul rîului la crăiasa apelor să se mai sfătuiască în taină cu ea. Și cum se apropiau umbrele serii copiii s-au întors acasă plini de bănuieli și triști".

Uneori Călin Gruia izbutește să genereze simboluri, cu o semnificație profundă care depășește limitele narațiunii propriu zise (**Orașul Regelui, Poveste**). Soldatul întors biruitor din bătălie, decorat la serbările din Orașul Regelui, e condamnat să piară de foame și mizerie de mai marii dregători, netrebnici și nerecunoscători. Dar el se ridică deodată cu forța fabuloasă a unui popor răzbunător: „...cu un pas călca o moșie. Soldatul își trase sabia și-o aruncă peste oraș. Din sabie țîșniră fulgere înfricoșătoare și tunete zguduiră palatele și pămîntul începu să crape în jur și orașul prinse să se cufunde în adînc, într-o apă tulbure care țîșni de sub temeliile lui... tar cînd nu se mai văzu nimic din slava și mărirea acelei zidiri, ostașul se făcu om ca toți oamenii".

Cred că o problemă pe care o ridică noul volum al lui Călin Gruia, problemă care s-ar cere dezbătută mai pe larg, ar fi: în ce măsură inspirația mai profundă a motivelor folclorice naționale, ar putea lărgi tot mai mult sfera basmului nostru cult, asupra realităților epocii noastre contemporane?

GICA IUTEȘ

Florin Mihai Petrescu: CHEMAREA PRIMĂVERII

Despre Florin Mihai Petrescu s-a mai scris în presa noastră literară, cu toate că abia acum, prin apariția volumului Chemarea primăverii, ni se oferă posibilitatea unei cunoașteri mai aprofundate a poeziilor sale. Editînd această plachetă de versuri, Comitetul Executiv al Statului Popular Regional Iași a inaugurat o nouă și valoroasă inițiativă culturală, menită să încurajeze efectiv scriitorii tineri talentați, legați prin activitatea lor zilnică, prin tematica lucrărilor lor, de anumite locuri. Este probabil că exemplul va stîrni interes și în alte părți. Cîteva încercări de același gen au fost făcute și la Hunedoara, Constanța, Bacău, Galați, unde au apărut culegerile literare de care ne-am mai ocupat într-unul din numerele noastre trecute.

Chemarea primăverii, cartea cu care debutează Florin Mihai Petrescu, insumează un număr de cincizeci de poezii, reprezentînd, desigur, stadiul actual de experiență artistică atins de poet. Se reflectă aici și ceea ce Florin Mihai Petrescu are valoros în poezia sa: orientarea spre problemele majore ale contemporaneității, grija pentru imaginea clară, simplă, fără zorzoane, acea muzicalitate proprie versurilor sale cît și unele carențe, inerente începutului; portretizări facile, uneori absența ideilor poetice, tendința spre simpla versificare de lozinci prozaice etc.

Chemarea primăverii simbolizează, la Florin Mihai Petrescu, chemarea țelului măreț al comunismului — primăvara omenirii.

„Și-n fiecare suflet Partidul zămislește
O forță nebiruită și
pururea-n asalt,
Chemarea Primăverii ce-n
inimi cald răzbește
Să ducă țara noastră spre
piscul cel mai 'nalt!"

Fie că este vorba despre eroismul oamenilor muncii de la hidrocentrala din Bicaz (Inscripție pe barajul de la Bicaz, Peisaj din Bicaz), fie că ni se vorbește despre construcțiile noi ale orașului, ori despre freamătul nopții de vară la sat, în toiul muncilor de recoltare, poetul deslușește în fiecare ceva din chemarea viitorului, a comunismului.

— „Mai sus" — îmi strigă
schelele-n urcuș
— „Mai drept!" îmi spun
semețele furnale.
— „Mai vesel!" vîntul cald și
jucăuș
Și oamenii ce-i întîlnesc
în cale.
— „Mai hotărîți!" răspund la
rîndul meu,
In marea luptă ce se dă
în țară
Și-n suflete ne va sclipi
mereu
Infloritoare, noua-i primăvară.

Valoarea volumului rezidă în primul rînd în actualitatea majorității poeziilor cuprinse, sugerînd marea bogăție a vieții noastre socialiste, multilateralitatea problemelor și aspectelor ei. Cu ei alături, Forjorii, Chirurgul, Instantaneu industrial, Cîntec muncitoresc, Termocentrala din Borzești, iată cîteva titluri care vorbesc de la sine despre orientarea scriitorului. Așa cum remarcam mai sus, întîlnim și poezii mai puțin realizate: De ziua ta, femeie, ni se pare o versificare banală, lipsită de forță emotivă. În Pe tărmuri, ca în basme..., Iarna în Moldova, Livezile patriei, abundă locurile comune, imaginile puerile, fără semnificație. În general placheta Chemarea Primăverii ne prezintă un tînăr poet cu ceea ce a realizat el pînă acum mai izbutit.

GH. ACHIȚEI

●

...DIN TOATĂ INIMA

Culegerea de versuri și proză, editată de Casa Regională a Creației Populare Bacău, cuprinde încercările literare ale unor condeieri, în marea lor majoritate, tineri care-și fac ucenicia în cele șapte cenacluri cîte funcționează în regiunea Bacău. Lucrările abordează o tematică majoră și variată, preocupările autorilor lor pentru reflectarea multilaterală ale problemelor actuale sînt evidente (remarcăm prezența bogată a reportajului).

Culegerea se deschide cu un Cuvînt înainte *care în loc să exprime simplu, cu sinceritate, străduința colaboratorilor de a fi cît mai aproape de marile evenimente ale contemporaneității, se pierde în fel și fel de ghilimele și înfloriturii stilistice, neinspirate, și, pe alocuri ilogice:* „Desigur că unii dintre colaboratorii prezentei culegeri mai sînt încă tributari măiestriei artistice. Or fi poate de „vină" și ritmurile neobișnuite ale construcției socialiste. Dar ce poate fi mai frumos ca țel de muncă decît permanența dorință a scriitorului de a ajunge din urmă pe campionii alergării economice?" *Ne simțim obligați să recunoaștem că din aceste fraze pompoase și prețioase nu înțelegem absolut nimic. Am atrage totuși atenția celui care a compus* Cuvîntul înainte *că ar fi foarte bine ca pe viitor să-și limpezească ideile înainte de a le pune în fruntea unei culegeri literare.*

Radu Cîrneci, cunoscut din versurile interesante pe care le-a publicat în presa literară, inaugurează culegerea cu trei poezii dintre care fragmentul din Balada pentru tatăl lui Vaniușa *ni se pare cel mai reușit.*

„...Își aminti deschisele ferești
Și de-o fetiță aducîndu-i apă,
— Ulcica grea temîndu-se c-o scapă —
Ea i-a zîmbit, din ochii mari, căprii:
„Nene soldat, matale ai copii?..."
(Radu Cîrneci: Sfîrșitul)

Versuri apreciabile semnează Cicerone Ionescu și foarte tînărul poet Popa Margărit.

De asemenea prezintă interes cele două portrete ale lui C. Ciubotaru Silvian, o schiță a lui Dinu Vasilica și, întrucîtva, reportajul lui George Bătăiță. Trebuie însă, să repetăm, că, în general, materialele apărute în culegere sînt superficiale și conțin note de prețiozitate inadmisibile pentru poeți tineri, încă foarte puțin încercați:

„Vedea-mă-veți atuncea cum apuc
De fericire plin, pe lîngă soare
Și-un brat de raze secerînd, aduc
ca un Icar al vremii viitoare"
(Ion Apetroae — Spre Cosmos)

sau:

Poete-avem în față cincinale,
Codaș la luptă cum o să rămîi?
Ori unde-ai fi, prin versurile tale,
Tu fii mereu în linia întîi!
(Radu Felecan — De vorbă cu mine însumi)

Semnalăm numeroase neglijențe de limbă:

„Să duc saci cu jucării
la copii tuciurii,
ciocolată, abecedare,
Haine, pline de mîncare."
(V. Muscalu Gînd de pionier la 1 iunie)

sau

„Drum bun, prieteni! Vă-așteaptă-n cale.
Borzeștii, Năvodarii,
Hunedoara,
Ciobani ca-n Grigorescu
și furnale".
(Nichita Bistriceanu Invitație la drumeție)

Neinspirat, reportajul Sidoniei Grunov Geamăn cu Vremea *conține fraze de acest fel:* „Astfel am aflat cum într-una din zile, comunistul Vasile Grapă a stat de vorbă cu șeful brigăzii, Vasile Grapă, iar din „monologul" lor a țîșnit o idee aducătoare de economii după care, brigada a cerut serviciului de normare a muncii reducerea timpilor de lucru la mai multe repere".

Asemenea formulări stereotipe, neinteresante, se întîlnesc și în reportajele lui Richard Wiwcuschi sau D. Finaru.

In concluzie, socotind inițiativa Casei Regionale a Creației Populare Bacău valoroasă, o dorim completată cu o sporită exigență și cu un ascuțit spirit de discernămînt artistic pentru ca la lumina tiparului să ajungă lucrări profunde, actuale, valoroase, pe care cititorii și critica literară le vor întîmpina, desigur, cu bucurie.

AUREL STORIN

O carte despre Constantin Godeanu

S-au împlinit, la mijlocul lunii februarie, cincisprezece ani de la moartea eroică a tînărului comunist, Constantin Godeanu. A căzut undeva în Munții Tatra, la cota 568, doborît de gloanțele unei arme automate fasciste. Avea atunci 26 de ani, neîmpliniți încă. Terminată la o atare virstă, în mod obișnuit, viața unui om nu poate spune urmașilor, prin experiența ei, prin ceea ce a realizat, prea multe lucruri. Și totuși, Constantin Godeanu rămîne pentru noi o pildă mereu prezentă, un înalt exemplu de patriotism și conștiință comunistă. A cunoscut, rînd pe rînd, arestarea, torturile poliției fasciste, condamnarea, viața de închisoare și bucuria clipei mult visate, — bucuria eliberării. Entuziasmul cu care Constantin Godeanu s-a dăruit luptei pentru zdrobirea definitivă a fascismului, este o pildă vie pentru tineretul nostru.

Recenta carte a lui Marin Mihalache, intitulată sugestiv Zborul șoimului, reprezintă, după cît ni se pare, prima încercare de valorificare literară a biografiei sale. Marin Mihalache urmărește în acest volum formarea conștiinței comuniste a lui Constantin Godeanu. Descriind evenimentele mai importante din viața eroului, scriitorul, documentat, arată cum fiecare nouă încercare, prin care a trebuit să treacă tînărul luptător, l-a oțelit și mai mult, i-a întărit încrederea în forțele sale. Pentru educația comunistă a tineretului, exemplul lui Constantin Godeanu este plin de învățăminte.

S-ar putea discuta desigur, în ce măsură autorul cărții Zborul șoimului trebuia să depășească în lucrarea sa limitele unei simple vieți romanțate și să reliefeze mai pregnant sensul, semnificația luptei lui Constantin Godeanu. Sub acest raport, Zborul șoimului ni se pare pe alocuri deficitară. Prozatorul s-a pierdut în abundența de fapte, în relatarea amănunțită a diverselor momente din trecutul personajului, uitînd că avea datoria să urmărească în primul rînd caracterul eroului, profilul său moral.

Zborul șoimului rămîne însă o carte utilă, ce se citește cu interes, destinată în deosebi tineretului.

O întîlnire prietenească

Secția de limbă și literatură a Academiei R.P.R., a consacrat, ca un omagiu, ședința din 10 februarie a.c., poetului grec Iannis Ritsos, artist de frunte al literaturii progresiste mondiale. Comunist, luptător pentru victoria democrației, unul din cei mai ardenți partizani ai triumfului păcii și echității sociale în lume, pentru care crez a îndurat martirajul închisorii, Iannis Ritsos se vădește ca un continuator al tradițiilor progresiste ale literaturii grecești. Poezia sa, cu care ne-am întîlnit recent prin traducerea Ninei Cassian, e pătrunsă de fiorul contemporan al luptelor sociale, al bătăliilor pentru demnitatea și măreția omului. El are respirația lirică proprie marilor poeți. Desinvoltura versului, noutatea și ineditul metaforic, patosul liric, vibrația adîncă dau poeziei sale un timbru deosebit. O conștiință creatoare care arde pe altarul marilor idealuri ale omenirii se simte în chemările sale la luptă.

Prieten al poporului nostru, căruia i-a închinat poemele strînse în volumul Arhitectura copacilor, recent publicat de Editura tineretului, Iannis Ritsos se simte solidar cu aspirațiile și victoriile Romîniei socialiste; el se simte înrădăcinat în solul realităților romînești contemporane. A spus-o și în ședința de la secția de limbă și literatură, răspunzînd cuvîntului rostit de Eugen Jebeleanu, care l-a prezentat asistenței. Poemele sale sînt roadele prieteniei sincere a unui artist care-și vede aici realizate idealurile pentru care luptă prin vers.

Povestiri științifico-fantastice

Ultimele două numere ale colecției (123 și 124) au prezentat cititorilor lecturi de cea mai bună calitate. Povestirea Rapsodia stelelor *de Valentina Juravliova este un strălucit exemplu de îmbinare a datelor științei contemporane cu fantezia și lirismul, ca și* Planeta albastră, *din același număr.* Bioautomatul, *o povestire îndrăzneață și seducătoare, amintește de bunele pagini ale genului scrise de Edgar Poe. (Nu înțelegem, însă, de ce, în scurtul referat științific care însoțește povestirea, i se dă un alt titlu,* Meteoritul, *creîndu-se, astfel, impresia că este vorba despre o altă povestire. Cum asemenea nepotriviri au mai fost semnalate, credem că redacția ar trebui să fie mult mai atentă).*

Cele Șapte povestiri *ale lui Cehov, publicate în nr. 124 sînt excelent alese, fiind de fapt parodii ale genului cu o aparentă tematică fantastică, sau ironizări subtile ale literaturii macabre de prost gust. Credem că redacția a procedat foarte bine alegînd asemenea povestiri, și gestul s-ar merita repetat, în viitor, și cu alți clasici ai literaturii universale.*

Subliniem

De cîteva numere apare în Iașul literar *rubrica intitulată* Comentarii și note. *Scrisă cu competență, această rubrică contribuie la înviorarea revistei și aduce unele precizări deosebit de interesante, mai ales privind viața culturală de azi și de ieri a Iașului. Din păcate însă, în numărul 12 un prea larg spațiu se acordă problemelor de istorie, materialele despre actualitate fiind destul de sărace și expeditive. Am aștepta ca* Iașul literar *să se pronunțe la această rubrică cu mai multă fermitate și combativitate asupra fenomenului literar actual.*

★

Actorul și scriitorul Sandu Teleajen publică la rubrica Evocări *cîteva amintiri privind pe unul din interpreții de seamă ai eroilor caragialieni, C. Vernescu-Vîlcea. Datele conținute de acest articol sînt interesante și conturează portretul acestui actor uitat. Ar fi de dorit ca investigațiile privind contribuția unor actori la propășirea scenei romînești să fie continuate pentru ca astfel să putem avea cît de curînd materialele necesare redactării unei atît de dorite istorii a teatrului nostru.*

★

In numărul 12 al revistei Viața Romînească, *Henriette Yvonne Stahl publică epilogul la volumul I al romanului* Voica. *Dacă primul volum, apărut acum 36 de ani, atît de elogios caracterizat de Garabet Ibrăileanu și Mihail Sadoveanu, aducea unele note de un crud realism privind viața țărănimii noastre din anii ce-au urmat primului război mondial, cel de al doilea urmărește destinul Voicăi în zilele noastre. Notațiile din primul volum păreau mai mult izvorîte din surpriza unei intelectuale care la cunoștință pentru prima dată cu un mediu și obiceiuri nu numai pitorești, dar zguduitoare în tragismul lor. Momentele erau disparate, notațiile erau frînte, romanul era lucrat în episoade. Din el însă se desprindea figura Voicăi și se reținea cîteva amănunte critice privind mai ales starea de higienă a populației de la sate, neglijența medicilor din mediul rural etc. Pe primul plan rămînea însă lupta pentru pămînt a Voicăi, o replică feminină la dimensiuni artistice mai reduse a lui Ion. Partea a doua apărută de curînd în* Viața romînească *îmbină elementele de reportaj cu cele de ficțiune, urmărind veridic modul în care egoismul și încăpățînarea ei o duce în cele din urmă la pieire. Epilogul se caracterizează prin sobrietatea și densitatea notației. Acolo unde ni se înfățișează ultimele clipe ale Voicăi, credem că putem semnala unele pagini ce depășesc nivelul primului volum. Epilogul la romanul* Voica *conturează un tip feminin în dispariție, închizînd și evoluția unei eroine din proza noastră dintre cele două războaie mondiale.*

JOSÉ VENTURELLI *(Chile):* *Vestea (litografie)*

„UNELE PROBLEME ACTUALE ÎN DRAMATURGIA ORIGINALĂ"

LUPTA DE CLASĂ Nr. 1/1960

Succesele dramaturgiei noastre originale, numărul mare de piese actuale reprezentate pe scenele teatrelor din București și provincie în cursul ultimelor stagiuni, ca și larga prețuire pe care publicul o acordă creației autorilor noștri de teatru, impune o analiză temeinică generalizată a acestui important sector al literaturii romîne realist-socialiste. Această cerință este resimțită cu atît mai mult cu cît teatrul a devenit o artă de masă, o artă avînd o putere de influențare nebănuită în trecut. Critica dramatică discută încă prea puțin pe marginea acestor piese, neextrăgînd concluziile cuvenite din analiza acelor elemente valoroase, pozitive, care reprezintă poziții noi cîștigate în lupta pentru aducerea în centrul operei de teatru a unor eroi tipici pentru vremea noastră, a unor conflicte interesante, pasionante, specifice epocii de construire a socialismului.

O temeinică și substanțială analiză asupra situației actuale din dramaturgia noastră o aflăm în Lupta de clasă, organ teoretic și politic al C.C. al P.M.R. (nr. 1, ianuarie, 1960), prin articolul Unele probleme actuale în dramaturgia originală semnat de tov. Virgil Florea.

După o succintă caracterizare istorică a situației teatrului romînesc din trecut, autorul articolului arată că în condițiile regimului democrat popular: „Teatrul face parte integrantă din viața oamenilor muncii, devenind cu adevărat un bun al poporului. Continuînd cele mai înaintate tradiții ale teatrului romînesc, tradiții de teatru realist, strîns legat de popor, mișcarea teatrală din țara noastră s-a transformat, sub conducerea și îndrumarea permanentă a partidului clasei muncitoare, într-un puternic mijloc de educare comunistă a maselor largi". Această transformare radicală a teatrului ridică în fața dramaturgilor noștri sarcini de mare răspundere. În primul rînd ei au datoria să creeze un valoros repertoriu de actualitate, alcătuit din acele piese ce și-au propus să oglindească istoria revoluției noastre socialiste, patosul vremurilor noi. Subliniind succesele obținute în stagiunea care a trecut și în prima parte a anului teatral actual, tov. Virgil Florea enumeră cîteva piese scrise de autori tineri și virstnici, piese care s-au bucurat de o caldă primire din partea publicului, și se oprește apoi asupra unui fenomen specific al ultimilor stagiuni: lărgirea frontului dramaturgiei noastre cu numeroși autori de teatru tineri și talentați care au reușit să prezinte lucrări valoroase, inspirate din actualitate. Articolul din Lupta de clasă subliniază o idee deosebit de importantă pentru munca dramaturgilor noștri: „Valoarea și succesul unei piese de teatru sînt determinate de valoarea ideologică a mesajului artistic, de talentul cu care relevă un înalt conținut de idei, o profundă orientare partinică"... „Esențial într-o lucrare dramatică este felul în care conflictul dramatic reușește să oglindească fenomenele centrale ale vieții de pe pozițiile cele mai înaintate, să transmită publicului bogăția epică și filozofică a eroilor timpului nostru". Analizînd din acest punct de vedere cîteva din piesele reprezentate în ultima vreme, autorul se oprește asupra dramei Surorile Boga **de H. Lovinescu, subliniind că: „Piesa constituie un pas înainte în creația lui Horia Lovinescu, prin abordarea mai directă a unei probleme prezente și în „Citadela sfărîmată" și anume ce au însemnat comuniștii în transformarea, morală, etică a oamenilor dornici de o viață cinstită, sufocați de mediul mic-burghez, de orînduirea inumană a vechiului regim". În concluzia analizei asupra Surorilor Boga se arată că: „În ciuda unor rezolvări schematice, semnalate de critică și asupra cărora se va manifesta, desigur, exigența autorului, această piesă aduce o contribuție de seamă la îmbogățirea calitativă a repertoriului original". Analizînd apoi piesa** Ferestre deschise **de Paul Everac, tov. Virgil Florea, după ce subliniază calitățile piesei și anume faptul că ea „pune în lumină raportul dintre individ și colectivul socialist, concepția despre muncă și dragoste, intensa trăire afectivă a oamenilor pentru care nimic nu e imposibil pentru interesele cauzei socialiste", arată că în legătură cu lucrarea lui Paul Everac: „Este interesant de analizat în ce măsură forma atrăgătoare a reflectării acțiunii prin scene paralele care pătrund în viața de fiecare zi a diferitelor personaje este strîns legată de conținut și slujește aprofundării artistice caracterologice, stabilirii unui fir comun care unește viața unor oameni extrem de diferiți și în ce măsură acest procedeu rămîne uneori, un mijloc formal, nu întotdeauna justificat". Vorbind despre problemele comediei satirice în teatrul realist-socialist, se reliefează valoarea comediilor** În Valea Cucului **de Mihai Beniuc și** Partea Leului **de C. Teodoru. Despre lucrarea lui Mihai Beniuc se arată că ea „exprimă încrederea în sfîrșitul inevitabil al claselor exploatatoare și al moralei lor, în triumful adevărului și al cinstei, al moralei comuniste". E discutată problema eroilor pozitivi în comedia satirică realist-socialistă în comparație cu comedia realist critică, demonstrînd că noua realitate impune alte trăsături literaturii de acest gen. Și aceasta pentrucă focul criticei în comedia satirică realist-socialistă se declanșează și se desfășoară de pe pozițiile proletariatului, ale clasei celei mai înaintate, ale forței sociale conducătoare. De aceea, în comedia satirică realist-socialistă „Eroul pozitiv capătă un rol de prim ordin".**

Autorul subliniază unele realizări în privința înfățișării eroilor pozitivi în dramaturgia noastră de astăzi. Concluziile în urma acestei analize sînt expuse cu claritate. Cu toate realizările obținute și de necontestat dramaturgia noastră actuală nu a reușit să cuprindă întreaga complexitate și bogăție a realității socialiste și să creeze prototipul eroului timpurilor noastre: muncitorul înaintat. De asemeni se arată că „Abordarea insuficientă a unor teme din viața clasei muncitoare se răsfrînge în ultimă instanță și asupra rămînerii în urmă a tematicii legate de viața satului" Dramaturgii noștri au datoria să se inspire din problemele noi, actuale ale țărănimii noastre care a pășit pe calea socialismului. În același timp se arată că „simpla abordare a unor teme actuale, oricît de importante, fără cunoașterea și înțelegerea temeinică a fenomenelor oglindite nu va naște niciodată bogăția de idei și fiorul artistic propriu marilor creații. Tratarea schematică, superficială poate compromite tema cea mai pasionantă".

Articolul „Unele probleme actuale în dramaturgie" se oprește apoi asupra muncii teatrelor cu autorii, asupra activității secretariatelor literare, a secției de dramă a Uniunii Scriitorilor și a modului în care sînt programate și interpretate piesele originale.

★

În același număr al revistei Lupta de clasă, **se publică articolul „D. Th. Neculuță, primul poet muncitor din literatura romînă" de Dan Deșliu. Încadrînd istoric activitatea și opera celui ce a scris** Cor de robi, **Dan Deșliu arată ce aduce nou D. Th. Neculuță în lirica vremii sale, subliniind că „arta poetică a lui Neculuță se dezvoltă la școala marilor tradiții protestatare din lirica romînească, începînd cu cele folclorice și mergînd pînă la tovarășii de idealuri din generația sa". În ultima parte a articolului Dan Deșliu urmărește influența poeziei lui D. Th. Neculuță și arată modul în care lirica sa a fost preluată și dusă mai departe de către scriitori contemporani.**

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); **Dan DEȘLIU** (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcție).

„CIRCUL LUI PTOLOMEU"

Povestire deocamdată fantastică

Iși sfîrșit e sigur că nu numai sorții au fost aceia care m-au ales să particip la iminenta călătorie cosmică în Lună pe bordul uriașei nave fotonice „Mirnii". Ea se află deocamdată la 15.000 de kilometri departe de pămînt, ancorată pe stațiunea numărul 3, unde a fost expediată în părțile ei componente și montată. Peste cîteva zile voi fi așa dar acolo, împreună cu alți douăzeci și cinci de reporteri de diferite naționalități, de la marile agenții de presă ale lumii și între ei voi fi, după cum se vede, singurul gazetar romîn. Cu toate că mi s-a spus de la bun început că uluitoarea călătorie nu ne va supune la surprize mai mari decît putea să ne supună la 1900 călătoria cu un tren expres, a trebuit să mă înfățișez unei pretențioase și sîcîitoare comisii medicale și să mă supun unor exerciții de o sportivitate cam prea cazonă în asprimea lor. Formalitatea asta a durat cîteva săptămîni și ținînd seama că din 2000 de ziariști urmau să fie selecționați numai douăzeci și șase, afirm cu mîna pe inimă că n-am trecut niciodată pînă atunci printr-un alt examen mai dificil. Totuși am reușit. Mai presus de orice, cred că la acest prim succes au contribuit sănătatea perfectă și curajul meu proverbial, tinerețea înfloritoare și bineînțeles, într-o oarecare măsură, chiar și specializarea mea în gazetărie, fiind șeful secției de „Știință și Tehnică" de la „Scînteia Tineretului". În sfîrșit, a tras greu la cîntar însuși bogatul meu palmares de reporter frenetic al secolului Douăzeci. Sîntem la începutul anului 2001, iar eu, Aurel Stoicănescu, după cum atestă certificatul de naștere, m-am ivit pe lume, în București, la 15 ianuarie 1971, deci am 30 de ani bătuți pe muche. La vîrsta aceasta puțini sînt oamenii ce se pot mîndri cu o viață plină de peripeții și de întîmplări uluitoare, așa cum pot face eu. Am treizeci de ani dar afirm, fără nici o laudă, că am trecut prin atîtea încercări uimitoare și revelatorii, încît dacă m-aș apuca să scriu chiar și a zecea parte din întîmplările trăite, nu mi-ar fi de-ajuns nici o sută de volume în folio, de cîte cincisute de pagini tipărite cu „petit" sau cu „non pareil". Am luat parte, de pildă, la memorabilul zbor circumplanetar cu avionul atomic sovietic „Săgeata Roșie". Atunci, am înconjurat bătrîna noastră planetă la o înălțime de 50 de kilometri deasupra Ecuatorului, zburînd cu viteza de 3800 kilometri pe oră, într-un circuit de trei ori repetat în jurul pămîntului. Și cînd te gîndești, stăteam în interiorul etanșat al avionului nu îmbrăcat într-un costum de astronaut, ci în haine obișnuite, ca și cum aș fi stat în scaunul meu din biroul secției de „Știință și Tehnică" de la „Scînteia Tineretului"! Am luat parte, bineînțeles tot ca reporter, la inaugurarea lucrărilor la uriașul baraj din strîmtoarea Behring și în relatarea televizată cu ajutorul stației cosmice-releu, am avut și eu fericirea să-mi văd transmis un reportaj-fulger de 7 minute. Am călătorit la Polul Nord pe bordul vechiului spărgător de ghiață atomic „Lenin", dar am bătut și drumurile Polului Sud, locuind timp de șase luni în orașul „Mirnii", edificat pe locul istoricei stațiuni sovietice de cercetări de la mijlocul veacului trecut, Am făcut parte și din ultima expediție pornită în căutarea faimosului om al zăpezilor, urcîndu-mă cu acel prilej pe vîrful „Kakaphoshi" la 7.600 metri înălțime. După aceea am ținut cu tot dinadinsul să realizez și un record invers, așa că nu m-am lăsat pînă cînd n-am coborît și eu în batiscaful savantului Iliușin la aproape zece kilometri sub nivelul Oceanului Pacific. Am luat parte, tot ca reporter, la experiențele efectuate de savanții sovietici în regiunea insulelor de coral din centrul Oceanului Pacific cu rachetele lor înzestrate cu motoare atomice, fiind martor și la experimentarea prototipului rachetei fotonice. Cu o astfel de rachetă urmează acum să fac și eu primul meu raid în cosmos, prima mea călătorie de documentare dincolo de atmosfera terestră. Aflasem mult dorita veste a plecării, în timpul dimineții, la redacție. A doua zi, dimineața la 7.30 trebuia să fiu la Moscova și eu aveam încă o mie și unu de lucruri de făcut înaintea plecării. De abia tîrziu după amiază am ajuns acasă, obosit-frînt. M-am retras în biroul meu, spre marea dezamăgire a soției și a celor doi copii ai mei, supărați că nu le spusesem decît foarte puține lucruri în legătură cu primul meu zbor cosmic. Multă vreme apoi, i-am auzit pe copii jucîndu-se în odaia lor cu ultima jucărie cumpărată, o mică rachetă care zbura prin cameră condusă de la un pupitru de telecomandă.

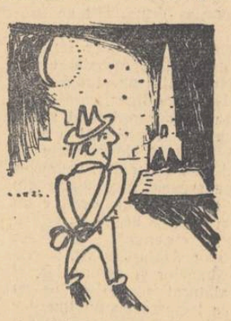

— Așa va zbura tăticul! îi auzeam pe copii și (de ce n-aș mărturisi?) m-a cuprins un ușor simțămînt de duioșie, sentiment pe care nu-l încercasem încă pînă atunci, la nici una din marile și aventuroasele mele călătorii documentare.

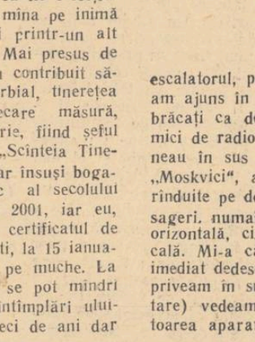

În aceeași seară am plecat la Moscova cu unul din avioanele atomice care fac cursa pe acest traseu de trei ori pe zi. Era încă noaptea cînd m-am instalat în camera 356 a uriașului Hotel „Leningradskaia" și dimineața, după o baie reconfortantă și un dejun copios, mă aflam în clădirea Institutului Unional pentru Zborurile Cosmice. Am să trec repede peste ultimele preparative dinaintea zborului. Seara, cu trei sau patru ore înaintea plecării, am chemat-o la telefon pe soția mea. Telefonul bineînțeles că avea și ecran-video, așa că nu mi-a fost greu să cer soției să-mi aducă și copiii ca să-i văd, să le zîmbesc încurajator, să-i fac chiar să rîdă și să le făgăduiesc în sfîrșit că am se le aduc din „Circul lui Ptolomeu" măcar un ursuleț selenar. După aceasta a urmat partea cea mai palpitantă a pregătirilor febrile pentru călătoria cosmică. Îmbrăcați în costumele de protecție, care ne dădură imediat o înfățișare stranie și neobișnuită, am fost urcați, ca un escalator special, pînă la ultima treaptă a rachetei ce avea să ne plaseze, cu telecomandă de pe pămînt, pe stația cosmică unde urma să... schimbăm trenul, ca să ne luăm locurile în uriașa rachetă fotonică. Cabina în care am luat loc era așezată în partea de vîrf a rachetei. În timp ce urcam cu escalatorul spre ea, ca spre cel de-al 5-lea etaj al unui bloc-turn de o absurdă și lucioasă formă cilindrică, am putut zări în capul rachetei ceva ce semăna cu o antenă de radio. Bineînțeles, n-am avut timp să admir prea mult exteriorul rachetei în imediata vecinătate a căreia ne urcă escalatorul, pentru că nici nu mi-am dat seama cînd am ajuns în cabină. Luați în primire de oameni îmbrăcați ca doctorii în halate albe, cu niște aparate mici de radio în buzunarele de la piept din care țîșneau în sus niște antene subțiri ca la automobilele „Moskvici", am fost repartizați și fixați în fotoliile rînduite pe două șiruri ca la clasicele avioane de pasageri. numai că aci ele nu erau așezate pe o linie orizontală, ci, ca la un original elevator, pe verticală. Mi-a căzut unul din cele două fotolii așezate imediat dedesubtul locurilor destinate piloților și dacă priveam în sus (lucru pe care l-am făcut fără încetare) vedeam destul de bine complicata și impunătoarea aparatură a rachetei. Undeva sub mine, la cincizeci sau șaizeci de metri, racheta se sprijinea încă inertă, pe enorma fundație de beton armat, cu aripile argintii ale stabilizatorilor. Acolo stătea încă mut, în carcasa lui groasă, motorul atomic și sus, deasupra mea, la cîțiva metri numai, ecluza prin care intrasem în cabină era încă deschisă. Încă mai era timp să ies, încă mai puteam, dacă vroiam, să cer să fiu desprins din fotoliul meu și să fiu scos din rachetă. Dar gîndul acela nu m-a săgetat decît o secundă. Știam că plecarea noastră va fi urmărită de telespectatorii întregii planete; acolo jos, îndărătul cazematelor de beton armat se aflau zeci de aparate de televiziune și de filmat și la mii de kilometri depărtare de Moscova, în cartierul nostru liniștit de lîngă lacul și pădurea Băneasa, soția mea și cei doi copii aveau să vadă cum zboară dragul, scumpul lor Aurel în Lună. În fața fiecărui fotoliu se afla un ecran de televizor și aci puteam în timpul călătoriei, să cercetăm ținta spre care aveam să zburăm cu o viteză fantastică. Acest lucru îmi era cu deosebire atrăgător și, ca să nu mă mai încerce nici un sentiment. chiar vag. de lașitate, am început să mă gîndesc numai la ceea ce avea să-mi descopere ochii uimiți. Mi se părea că timpul trece prea încet. Dacă fiecare dintre noi n-ar fi avut atașat la echipamentul lui un mic aparat de radio emisie și recepție, cu antene scurte și fine ce porneau din mijlocul căștilor noastre metalice, n-am fi auzit nimic din tot ce se petrecea în jurul nostru. Așa, auzeam clar, într-o rezonanță nițel sporită de atenția crispată cu care ascultam, toată febrila pregătire a zborului. După ce se așezară cei doi piloți la locurile lor, am crezut că sosise în sfîrșit momentul plecării, dar, am observat că ecluza încă nu fusese închisă. Se făcu un ultim control, riguros, atent, chiar sîcîitor, furăm pentru ultima oară întrebați dacă ne simțim bine și dacă mai dorim ceva, apoi ecluza fu închisă definitiv. Prin radioul central al rachetei care recepționă ordinul de afară, auzirăm cu toții, abia ținîndu-ne răsuflarea din pricina emoției, răsunînd puternic, limpede și precis, cuvîntul „Start"! În secunda următoare simțirăm o vibrare ușoară (care putea să fie la urma-urmei numai o părere cu totul subiectivă a mea, datorită emoției), și, urmărind imaginile ce derulară pe micile noastre ecrane de televiziune, am înțeles că racheta s-a desprins de pămînt.

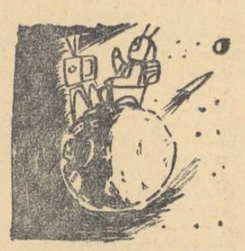

Prima etapă a călătoriei noastre decurse absolut fără nici un incident, lucru care a avut darul să liniștească și pe cei doi sau trei reporteri, descoperiți îndată că nu prea rîdeau cu toată inima la glumele noastre. Stația cosmică-releu pe care aterizarăm (dacă se poate spune așa) era o construcție a cărei dimensiuni și forme exacte nu le-am putut afla decît în încăperea ciudată, circulară, în care furăm introduși printr-un sistem complicat de ecluze. Încăperea aceea, aproape tot atît de mare cît cupola Ateneului, ori a gării Leningrad din Moscova, era de fapt ceea ce pe toate aeroporturile internaționale și moderne ale lumii, sînt sălile de așteptare. Aci, pe pereții tapetați cu material plastic într-o culoare azurie, văzurăm — ceea ce aflarăm repede că sînt fotografiile exterioare ale stației-releu. Ea avea, ca să spun așa, forma unei uriașe roți duble, fixate la mijloc pe un butuc sferic și de la care porneau, groase și puternice, opt axe spre cercul exterior. Noi ne aflam, nu în butucul enorm de la mijloc, ci într-una din secțiunile celei mai mici din roți. În interiorul stației, mare — după cum ni se spusese — cît un oraș cu zece mii de locuitori, ni se dădu voie să ieșim din costumele noastre de astronauți. Nu puturăm sezisa nici o deosebire față de condițiile de pe pămînt și, în ce mă privește, aș fi putut jura că mă aflu în sala Ateneului, sub frumoasa ei cupolă, în pauza unui concert cu muzică de Bach. Aflarăm că pentru a reproduce exact starea de ponderabilitate de pe pămînt, enorma, ciclopica roată dublă se învîrtea în jurul axului ei principal și mișcarea asta se datora unei puternice și ingenioase centrale atomice. Aci stăturăm, după timpul pămîntesc o zi întreagă, o parte din vreme odihnindu-ne într-un somn adînc în brațele căruia ne lăsarăm cu toată patima, iar apoi, începură iar, febrile, dar mult mai meticuloase decît pe pămînt, pregătirile de îmbarcare pe nava cosmică fotonică. În interiorul ei ar fi putut încăpea o sută cincizeci de cosmonauți, așa că intrînd împreună cu cei douăzeci și cinci de colegi și cu cei patru oameni ce alcătuiau personalul navigant al rachetei, ni s-a părut că stăm sub domul unei stranii catedrale gotice. Cele aproape douăzeci și patru de ore cît am stat în interiorul roții gigantice, ne-am simțit aproape ca pe pămînt, situați parcă la etajul cincizeci al unui zgîrie-nori, într-o noapte senină, înstelată. Printr-o fereastră dintr-un material rezistent și de o transparență ce mi se părea că întrece cu mult limpezimea celor mai fine geamuri terestre, am admirat pămîntul de la o distanță apreciabilă, am cercetat cu un telescop special porțiuni întinse din bolta cerească și bineînțeles că ne-am îndreptat privirile și spre discul selenar.

De cîțiva ani, chiar de pe pămînt, cu telescoapele puternice de la Pulkovo și Mont Palomar, se puteau urmări în detalii acceptabile fazele de construcție ale celor dintîi orașe selenare, construite unul în „Marea Liniștii", acesta era și veteranul orașelor lunare, al doilea în „Marea Crizelor", al treilea în „Circul lui Ptolomeu" și al patrulea pe reversul Lunii, în „Marea Moscovei", într-un punct ce nu putea fi observat de pe Pămînt. Apăruseră și în ziare fotografii extrem de interesante înregistrînd fazele istorice ale construcției primelor orașe selenare, posturile de televiziune din lumea întreagă dedicaseră emisiuni cu adevărat senzaționale, trimise direct de pe Lună pe Pămînt, dar pentru prima oară pleca spre Lună o rachetă încărcată nu cu ingineri și biologi, cu doctori în medicină și geologi, cu botaniști și energeticieni, cu astronomi și electroniști, ci cu un grup internațional de ziariști, într-una din cele mai fantastice călătorii documentare pe care a făcut-o un ziarist de la invenția tiparului și a gazetei pînă astăzi. Văzusem anul trecut, cu prilejul marilor festivități organizate sub auspiciile O.N.U.-ului cu prilejul anului 2000, în cadrul expoziției cosmice, aduse de către astronauții sovietici, mostrele geologice luate din Lună, văzusem cu același prilej machetele celor mai perfecționate rachete cu motoare atomice și fotonice, admirasem copleșit de emoție machetele orașelor selenare pe care le construiau în Lună astronauții sovietici, visasem eu însumi să nu mor, sau să nu fiu scos la pensie, înainte de a face o călătorie în Lună și iată că la mai puțin de un an visul mi se arăta în fața ochilor realitate atît de atrăgătoare, plină de un farmec copleșitor.

La toate acestea mă gîndem în orele cînd ne pregăteam să părăsim stația automată-releu și clipa cînd racheta fotonică și-a luat zborul nu m-a găsit mai puțin emoționat decît clipa similară cînd părăsisem Pămîntul, dar mărturisesc că m-a găsit mai pregătit sufletește de-a vedea o lume tulburătoare, plină de miracole și de o stranie poezie. Despărțindu-ne de teritoriul stației automate și depărtîndu-ne vertiginos de ea, am pierdut încă odată noțiunea elementară a punctelor cardinale, spațiul cosmic în care ne mișcam reducîndu-se la o singură dimensiune, aceea a vitezei și a direcției în care înaintam. Luna pe care începurăm s-o vedem pe ecranele televizoare fixate în fața fotoliilor noastre (ca și pe racheta anterioară) era singurul reper, iar el ne magnetiza și ne fascina prin prezența ei. Devenea din ce în ce mai mare, conturul ei rotund apropiindu-se din ce în ce mai mult de marginile ecranului și acest lucru era dovada cea mai sigură că zburam spre ea, era dovada că aveam un țel și că racheta se îndrepta spre el cu o precizie de neînlăturat. De la o vreme n-o mai vedeam ca pe un disc de geometrie plană, ea luînd tot mai mult forma unei sfere strălucitoare așa cum era în realitate. Ceea ce vedeam acum nu se mai compara nici pe departe cu fotografiile vechi ale atlaselor lunare, nici cu fotografiile din ziare și reviste, nici chiar cu dioramele ce mă încîntaseră în copilărie, vizitînd muzeele și planetariul din București. În fața mea se desfășura și creștea o lume neobișnuită de miracole, un peisaj pe care numai în vis aș fi îndrăznit să-l măsor și să-l cercetez. Sfera aceasta de argint și de platină care fermecase zeci de generații de poeți, plutea într-o beznă atît de profundă și de grea, într-un întuneric atît de dens în materialitatea lui, încît ca să-l caracterizez într-un limbaj în care încă nu există nici verbe și nici adjective cosmice, aș zice că este un întuneric absolut. Dar în timpul acesta, zborul vertiginos spre sfera de argint vechi, cenușiu, căpătă tot mai mult și mai precis caracterul unei alunecări catastrofale în jos. O clipă am avut senzația, urmărind imaginea de pe ecranul de televiziune, că mă prăbușesc într-o fîntînă adîncă de nenumărați kilometri, în fundul căreia, pe o apă nemișcată, de smoală, scînteia imaginea rece și insensibilă a Lunii.

Unul din piloți rosti calm, anunțîndu-ne:

— Ne pregătim pentru aselenizare.

Piloții manevrau aparatele, vorbeau prin radio cu rachetodromul de pe Lună, cu Stația automată interplanetară pe care o părăsisem cu puțin timp în urmă și chiar cu stația centrală de pe Pămînt, cu Moscova. Auzeam clar dialogul acela egal, alcătuit din termeni cu totul străini și necunoscuți, întovărășiți cînd și cînd de cîte un cuvîntel răscunoscut, cîte un „bravo", cîte un „drace" ori cîte un „bine". În sfîrșit am fost anunțați că racheta a executat ireproșabil comanda „întoarcerii" și că, deviată cu partea dindărăt în jos, se apropie de Lună. Au fost puse în funcțiune patru mici motoare laterale, cu combustibil chimic, așezate pe paletele fixate pe cilindrul rachetei. De abia acum simțim vibrațiile rachetei pe care nu le-am putut sezisa nici o clipă pînă atunci. Coborăm lin și ecranele noastre individuale le vedeam acoperite în întregime de masa aceea străniu strălucitoare, cu lumina ei rece, parcă străină.

În dreapta noastră se apropie, însă dispăru repede la orizont, un șir de munți stîncoși. Și deodată zărirăm în stînga, ceva ce semăna cu marginea unor construcții regulate, de o simetrie ordonată și meticuloasă. Aceasta e „Noua Moscovă" ne anunță unul din piloți, grăbit să ne comunice cea mai proaspătă cunoștință selenară. La cîteva minute după aceea, aselenizarea se sfîrșise, vibrațiile se terminară și o liniște se întinse brusc în interiorul cabinei noastre. Dar liniștea aceea ținu doar cîteva clipe, pentru că dezlegîndu-și cingătorile care-i ținuseră fixați de fotolii, cei patru piloți strigară într-un glas:

— Gata! Am ajuns!

Ne-am desprins și noi de cingători, dar nu ne-am părăsit locurile decît atunci cînd pilotul-șef ne-a spus, prevenindu-ne, lucru pe care de altfel îl știam încă de la instructajul de pe Pămînt și de la cel de pe stația cosmică interplanetară:

— Ocupați-vă în ordinea stabilită locurile în tanc!

Tancul era un tanc veritabil, însă neînarmat, de dimensiuni nevăzute niciodată pe nici unul din cîmpurile de luptă din trecutul Pămîntului. În el urma să părăsim racheta și să intrăm triumfal pe una din porțile celui mai tînăr și original oraș al Galaxiei, în „Noua Moscovă". Ne-am ocupat locurile în liniște. Teleghidat de la căpitănia rachetodromului, tancul nostru ieși afară prin ecluza ridicată a rachetei și coborî pe un uriaș pod metalic, atingînd în sfîrșit cu șenilele sale suprafața Lunii. După o scurtă oprire, tancul se îndreptă spre poarta orașului selenar, ea se deschise întocmai ca o ecluză și se închise în urma noastră. Acum știam că pompele de mare capacitate aveau să pompeze aer, aer așa cum ne înconjoară el pretutindeni pe Pămînt și că în cel mult zece minute putem părăsi tancul nostru vidoscaf, așa cum pe Pămînt, la București, am coborît de mii de ori dintr-o mașină oarecare pe bulevardul Magheru, ori la intrarea în Parcul de Cultură și Odihnă. Întregul oraș împărțit în sute de compartimente, era acoperit etanș cu cîteva rînduri succesive de pereți protectori, rezistenți la neîncetatul bombardament al pulberei meteoritice.

Am coborît din tanc, încă îmbrăcați în echipamentul nostru de astronauți. În clădirea în care am intrat ne-am descotorosit repede de el, rămînînd îmbrăcați în hainele noastre obișnuite, terestre. Am răsuflat în sfîrșit ușurați. Primirea noastră oficială a avut loc într-un fel de piață luminată ca de altfel toate colțurile localității, cu lumină electrică dar care aici strălucea altfel decît pe Pămînt. Într-o margine a pieței era ridicată o tribună împodobită cu verdeață și flori. În ea am luat loc toți cei douăzeci și șase de gazetari astronauți și spre noi se îndreptară obiectivele a zeci de aparate de fotografiat, de filmat și de televizat. După mitingul organizat în cinstea noastră, după nenumăratele cuvîntări rostite și în care s-a elogiat meritul Institutului Unional pentru Zborurile Cosmice de a fi organizat atît de strălucit această primă călătorie documentară pentru ziariști, după ce s-au elogiat principiile coexistenței pașnice care a dat roade atît de remarcabile în ce privește rapida dezvoltare a civilizației umane, a urmat bineînțeles un banchet după tot tipicul pămîntesc: cu votcă și țuică de prune, cu măsline și cașcaval, cu icre negre și roșii, cu morun și cotlete la grătar, cu vinuri grozave și cu fructe. La masă am stat lîngă reporterul special al agenției „Associated Press", un bărbat înalt și solid, care nu s-a sfiit să-mi spună că e primul ziarist american sosit în Lună și că era de înțeles că trebuia pentru treaba asta să învețe dacă nu 60.000 de cuvinte rusești, măcar cele șase cuvinte care se rostesc așa pe rusește:

— Bine v-am găsit, dragi prieteni! Zdrastvite!

În timpul banchetului ni s-a anunțat o veste grozavă și neașteptată, o adevărată surpriză: de pe Pămînt, Organizația Mondială a Televiziunii în colaborare cu cele 26 de societăți naționale, avea să transmită un program special închinat celor 26 de ziariști ai expediției. Fiecare din noi aveam să-i vedem pe cei dragi ai noștri care ne adresau astfel un mesaj televizat. Mi-a venit rîndul al 10-lea sau al 11-lea. Am fost, bineînțeles, foarte emoționat. Soția mea se uita cu ochii ei blînzi și umezi, parcă ar fi stat la un pas în fața mea. Îi tremura glasul cînd mi-a spus parcă rușinată, într-o șoaptă abia perceptibilă:

— Te iubesc...

Americanul de lîngă mine s-a aplecat repede și m-a întrebat gata să consemneze ce anume mi-a spus soția, dar eu l-am strîns de mînă și i-am răspuns amețit de ceea ce mi se părea că auzisem atunci pentru prima oară:

— O. K.! N-ai înțeles?

Din cauza vecinului meu curios, n-am mai auzit clar ce anume mi-au spus copiii, dar m-am încăpățînat să cred, așa îmi plăcea să cred că ei îmi cereau să nu uit cumva făgăduiala cu care plecasem la drum. Și multe ore după aceea, mi-au sunat în urechi aevea parcă, glasurile lor ca niște zurgălăi argintoși:

— Să nu uiți ursulețul din circul lui Ptolomeu!

Și peste glasurile lor pline de voioșie și speranță, continuam să aud șoapta tulburătoare a mamei lor, ca pe un viers încîntător și mirific: te iubesc... te iubesc., te iubesc!...

p. conf. Petru Vintilă

Rusalin MUREȘANU

Pași pe zăpadă

În fiecare urmă văd arzînd
O inimă. Și orice urmă-mi pare
Un cuib în care s-a sădit un gînd,
Un pas spre țel, un vis, o răsuflare.

O, mi-s de-ajuns aceste urme moi
Ca să mă umplu iarăși cu încrederi,
Și să visez garoafe, maci și iederi
Și să îmi pară cum că sîntem doi!

Se-ncarcă munții

Se-ncarcă munții cu-n decor bizar:
Din munte-n munte alt funicular.
Și se-ntretaie căile ferate
Pe-acolo unde ursul doar străbate.

Pe lîngă ulmi se aridică hornuri
Și nu mai cîntă vînători din cornuri,
Sus, prin poene; numai fierăstrăul
Electric, zumzăind îmbată hăul.

Cu vulturul ce stăpînește cerul
S-a înfrățit de-un timp, helicopterul.
Și riul ce spre mare-și poartă fala
Are-un prieten nou, hidrocentrala.

Din firea lor, de firea noastră scoși
Parcă-s mai tineri munții, mai frumoși!

Zidari

Munți mari de blocuri cresc înspre înalt
Și umbra și-o aruncă tot mai mare
Ca o pecete grea peste asfalt.
Doar piscul lor se-avîntă către soare!

Par mici pe schele meșterii zidari
Și umbra lor pe-asfalt n-o vede nime,
Doar soarele îi simte tot mai mari
Și cerul zilnic pierde-n înălțime.

Ca niște păsări spre înalt se cer
Mortar și cărămizi ce-mpung tăria.
Iar soarele s-a tras mai sus, pe cer,
Să nu-l dea jos vreo calfă cu mistria!

ALEXEI N. TOLSTOI

La 22 iunie 1941, adică în chiar prima zi a infamei agresiuni hitleriste asupra Uniunii Sovietice, Alexei Nikolaevici Tolstoi termină de scris partea a treia, ultima, (O dimineaţă posacă) din romanul său Calvarul, început în iulie 1919, la Paris (partea I, Surorile) şi continuat după revenirea în patrie (partea II, Anul 1918, apărută în 1927).

Scriitorul avea 58 de ani. În autobiografia cu care se deschide vol. I din Opere alese (ed. rusă, Moscova 1950), Alexei Tolstoi, consemnînd că terminase Calvarul chiar în ziua începerii războiului, adaugă: „Pregătind pentru tipar întreaga trilogie, am revizuit redactarea primelor două părţi ale acestei epoci. Lucrasem la trilogie timp de douăzeci şi doi de ani".

Autobiografia e datată: 1943. Doi ani mai tîrziu, în preajma strălucitei victorii a armatelor sovietice asupra fascismului german, Alexei Nikolaevici Tolstoi avea să închidă ochii pe veci, fără a fi apucat să termine partea a treia din cealaltă vestită operă a sa, Petru I, roman pe care-l începuse în februarie 1917. Amîndouă părţile din Petru apărute pînă acum constituie numai o introducere — spune marele scriitor în aceeaşi biografie din 1943 — şi după ce anunţă că a şi trecut la scrierea părţii a III-a face următoarea observaţie: „Ce m-a determinat să scriu epopeea Petru I? Este inexact că aş fi ales această epocă pentru ca să proiectez pe ea contemporaneitatea. M-a atras faptul că am simţit plenitudinea „nepieptănăteiˮ şi creatoarei forţe a vieţii de pe atunci, cînd caracterul rus se dezvăluia în mod deosebit de pregnant. Patru sînt la număr epocile pe care, din aceleaşi motive, mă simt ispitit să le descriu în imagini artistice: epoca lui Ivan cel Groaznic, epoca lui Petru, epoca războiului civil din 1918-1920 şi epoca noastră, cea de azi, a cărei amploare şi însemnătate e fără precedent".

Moartea nu i-a dat răgaz lui A.N. Tolstoi să-şi înfăptuiască pînă la capăt grandioasele planuri. Contemporaneitatea e prezentă în opera sa prin cîteva lucrări mai puţin masive: Piinea (1937) Povestirile lui Ivan Sudariov (din timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei), etc. fără să mai punem la socoteală numeroasele, înflăcărătele şi mobilizatoarele articole pe care le-a publicat în ziare şi reviste înainte de război ca şi, mai ales, în perioada războiului din 1941-1945. Scriitorul se pregătea pe îndelete, sistematic, aş zice: ştiinţificeşte, să dea contemporanilor săi o operă monumentală pe tema actualităţii. El spune: „Dar aceasta (a scrie despre epoca contemporană, n.r.) e o sarcină care mă aşteaptă în viitor. Pentru ca să pricep ceea ce se ascunde în adîncul firii poporului rus, pentru ca să-i pricepi măreţia, trebuie mai întîi să-i studiezi şi să-i cunoşti bine, în adîncime, trecutul: istoria noastră, momentele ei cruciale, epocile tragice şi creatoare în decursul cărora s-a formulat tăria caracterului rus".

Şi totuşi, chiar în timpul „pregătiriiˮ (dar o „pregătire„ care înseamnă capodopere cum sînt Petru I, Calvarul, însă şi Piinea sau Boierul cel şchiop, Oameni suciţi, Pătăniile lui Rastioghin, precum şi atîtea şi atîtea altele... printre care încă şi vreo zece piese de teatru...), scriitorul participa deja activ, efectiv, la lupta contemporanilor săi pentru apărarea şi consolidarea Revoluţiei. Cele două piese de teatru care constituie povestirea dramatică Ivan cel Groaznic, nu numai că au fost scrise în perioada cînd poporul sovietic salva prin luptă omenirea de barbaria hitleristă, dar au fost scrie tocmai ca să insufle curaj şi încredere în victorie celor încleştaţi în bătălie cu duşmanul, cu fasciştii. „Gîndindu-mă acum la cei doi ani de război ce au trecut, ani crînceni şi pustiitori — scrie A. N. Tolstoi în autobiografia sa din 1943, — văd că numai încrederea în nesecatele forţe ale poporului nostru, numai încrederea în justeţea drumului istoric pe care am pornit noi, drum anevoios, trudnic, — îndreptăţitul, omenescul drum spre o viaţă măreaţă, numai dragostea de patrie, numai sfîşietoarea durere în faţa suferinţelor pe care le îndură patria, numai ura faţă de duşman, ne-au dat puteri să luptăm şi să învingem. Am avut deplină încredere în victoria noastră (subl. red.) chiar în cele mai grele zile din octombrie-noiembrie 1941. Şi atunci, aflîndu-mă la Zimenki (în vecinătatea oraşului Gorki, pe malul Volgăi), am început povestirea dramatică Ivan cel Groaznic. Acesta era răspunsul meu faţă de umilirile la care supuseseră nemţii patria mea. Am chemat din nefiinţă la viaţă măreţul, pasionatul suflet al lui Ivan cel Groaznic, pentru ca şi această „inimă avanăˮ s-o ridic la luptă împotriva duşmanului".

Multora dintre cititorii lui A.N. Tolstoi le este dragă una din cele mai bune scrieri ale sale, Copilăria lui Nikita (1918), unde autorul îşi povesteşte amintirile din copilărie. Alţii preţuiesc nu mai puţin şi pe drept cuvînt — literatura fantastică a lui A.N. Tolstoi, de exemplu romanul Aelita (1921) care îi arată pe nişte bolşevici sosind pe planeta Marte şi organizînd acolo o răscoală. Sînt totmai lucrările din perioada în care A.N. Tolstoi, ieşind biruitor din lupta cu sine însuşi, alegea hotărît ceea ce Marele Octombrie scălda şi pentru el în lumină: patria, poporul, viitorul comunist al omenirii. Cu toate vremelnicele piedici de clasă, care i-au stat în cale, A.N. Tolstoi a ştiut să aleagă, a ales just. Pînă atunci, el fusese numai un scriitor rus. Abia după aceea — dar şi de aceea — a devenit autorul lui Petru I şi al Calvarului, adică celebrul scriitor sovietic Alexei Tolstoi.

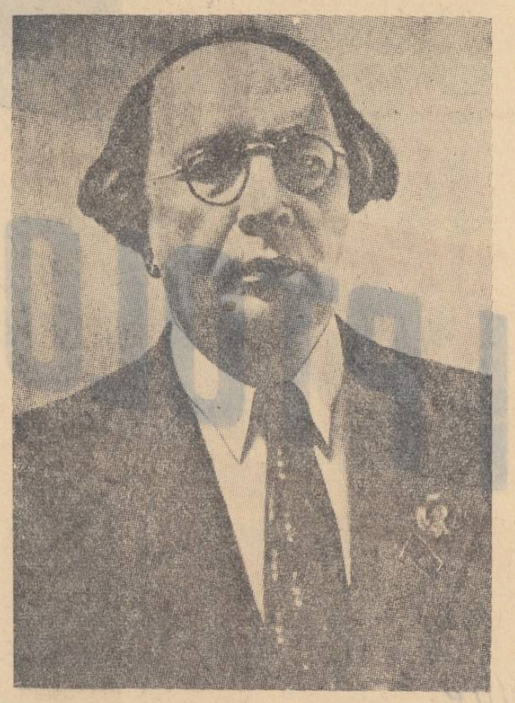

Aurel Lambrino

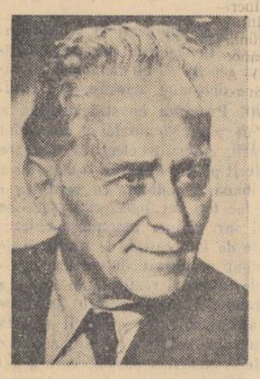

85 de ani de la naşterea lui A. TOMA

Alexandru Toma a fost un cîntăreţ al muncii, al luptei pentru o viaţă mai bună şi al încrederii în cauza celor mulţi. Scriitorul s-a format în preajma cercurilor socialiste, a unor colaboratori apropiaţi ai revistei Contemporanul *şi ai diverselor ziare muncitoreşti din acea vreme. Traducerea liberă după Ernst Claar* Trăiască Comuna *(1896) este edificatoare pentru orizonturile sale ideologice din tinereţe. Poezia se distinge prin patosul ei anticapitalist. În formularea unor expresii se simt uşoare accente din* Împărat şi proletar *a lui Eminescu.*

Elementele realist-socialiste, versurile profund partinice, militante, de mai tîrziu ale lui Alexandru Toma nu pot fi înţelese fără a se ţine seama de condiţiile în care autorul a ajuns să conceapă lumea, să-şi formeze o idee proprie despre ce se petrecea în jurul său. Ceea ce autorul Cîntului vieţii *aduce nou în poezia noastră dinainte de Eliberare este conştiinţa faptului că numai clasa muncitoare va realiza năzuinţele de milenii ale omenirii. Ardoarea luptei, speranţa în dreptatea istoriei, — elemente ce caracterizau perioada de început din scrisul lui A. Toma, — au căpătat cu timpul un sens mult mai adînc. Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, lupta Partidului Comunist din Romînia, în anii grei ai ilegalităţii, pentru eliberarea poporului de sub cruncena exploatare burghezo-moşierească au influenţat vizibil concepţia estetică a scriitorului. A. Toma a devenit un poet legat direct de lupta organizată a proletariatului, de năzuinţele milioanelor de oameni ai muncii.* Acesta e cîntecul pîinii amare, *purtînd menţiunea de „adaptare liberă", se intitulează una din cele mai frumoase poezii din* Cîntul vieţii, *scrisă în 1937.*

Patosul luptei pentru libertate răzbate din întreaga poezie ca un vînt nou. Majoritatea poeziilor lui A. Toma, create înainte sau chiar în timpul războiului, au acest caracter de îndemn direct la bătălia eliberării, pe care Partidul o pregătea demult.

După eliberare poezia lui A. Toma se împlineşte ideologic şi artistic. Ea devine strigăt de bucurie, glas protestatar împotriva războiului, armă de luptă pentru socialism. Vedem astăzi în Alexandru Toma un entuziast cîntăreţ al clasei muncitoare şi al partidului ei de avantgardă, un înflăcărat luptător pentru pace şi socialism.

Chipul luptătorului comunist în proza noastră

II

„ŞOSEAUA NORDULUI"
de EUGEN BARBU

Şoseaua Nordului de Eugen Barbu este, incontestabil, o carte impresionantă. Alături de altele, acest volum poate fi citat fără rezerve ca o nouă şi elocventă desmînţire a insinuărilor revizioniste cu privire la o aşa zisă „uniformizare" pe care ar aduce-o în literatură realismul socialist.

În centrul acţiunii se găsesc figurile a trei comunişti — Dumitrana, Mareş şi Niculescu — atît de diferiţi ca tipuri umane şi, totuşi, atît de apropiaţi în ce priveşte comportarea lor, prin disponibilitatea de a jertfi totul — şi viaţa la nevoie — pentru triumful cauzei comuniste.

Eugen Barbu îi surprinde pe doi dintre aceştia în relaţii dintre cele mai dificile. În tinereţe Mareş şi Ina erau mai mult decît prieteni. Mareş, mai ales, o considera pe Ina un fel de logodnică. Apoi, în 1933, a fost arestat, iar Ina, care de fapt nici nu fusese legată, prin vreo promisiune, de el — a acceptat să devie soţia lui Dumitrana. După eliberarea lui Mareş, lucrurile trebuie limpezite. Şi se limpezesc. Toţi trei rămîn nu doar tovarăşi de luptă, dar şi prieteni. Autorul stăpîneşte cu multă siguranţă această situaţie grea, rezolvînd-o sobru, fără stridenţe, fără nici o alunecare spre melodramă. Ca să n-o urască pe femeia care l-a trădat, Mareş trebuie să facă eforturi şi nu totdeauna se poate stăpîni. E nedrept uneori, chiar crud. Dar niciodată nu se lasă în voia sentimentului, atunci cînd e vorba de datoria faţă de partid. Pe Dumitrana îl stimează ca pe un vechi tovarăş, care-i este şi legătură superioară. Acesta la rîndul său manifestă, faţă de fostul prieten al tinerii sale soţii, o afecţiune aproape paternă.

Unora le-a părut ciudată, aproape neverosimilă întorsătura pe care a luat-o viaţa intimă, familială a lui Mareş. Reproşul îmi pare gratuit. El izvorăşte — aşa cred cel puţin — dintr-o viziune greşită asupra vieţii şi muncii de partid, potrivit căreia toţi ilegaliştii trebuiau să se comporte ca nişte eroi de carton. De fapt viaţa a fost, este şi va fi întotdeauna mult mai complicată decît şi-o închipuie amatorii de scheme. În romanul lui Eugen Barbu, comunistul Mareş trăieşte o tragedie şi încă una destul de grea. De tragedia asta nu putem s-o facem responsabilă pe Ina şi cu atît mai puţin nu-l putem face responsabil pe Dumitrana. Ina avea tot dreptul să creadă că prietenia ei cu Mareş era doar un fel de joacă tinerească, deoarece pentru ea, aşa era. Şi Dumitrana — tocmai pentru că avea în spate o experienţă vastă — o înţelegea foarte bine pe Ina şi avea drept să creadă că nu păcătuieşte cu nimic faţă de un tovarăş închis. Mareş însă nici n-o înţelege pe Ina, nici nu ştie ceea ce ştie Dumitrana. Dreptatea Inei şi a lui Dumitrana nu putea să micşoreze cu nimic suferinţa lui Mareş şi autorul tocmai de la această suferinţă porneşte atunci cînd începe să ne depene povestirea. Mareş va fi deci tăcut şi ursuz, închis în sine, indiferent în problemele vieţii personale, apatic chiar. Dar toate acestea nu-l vor împiedica să fie un bun comunist. La Piatra Olt e singur, izolat, imobilizat şi de un consemn inexplicabil (vom reveni) de a nu intra în legătură cu alţii. De Marta se leagă întîmplător, nici un moment n-are senzaţia durabilităţii în ce priveşte legăturile lui cu ea, dar nici n-are putere şi nu prea are de ce pentru moment, cel puţin, să renunţe la ele. Prin neputinţa sa, femeia l-a înduioşat. Nici nu observă cum dintr-o întîmplare a ajuns să-şi complice viaţa. Dar... în definitiv asta se poate întîmpla oricui. Nu în asta rezidă esenţialul, ci în faptul că în ciuda unei ascuţite dureri personale, Mareş rămîne un bun comunist. De bună seamă că din cauza lipsei de experienţă în viaţă, a greşit, şi are de o mie de ori dreptate Dumitrana atunci cînd îi spune (prin Ina): „comuniştii nu trebuie să aibă un călcîi al lui Achille". Dar greşala aceasta, care pe altul l-ar putea doborî, pe Mareş nu-l clatină, îl încrîncenează doar, îl face să se închidă şi mai puternic în scoica suferinţelor, dar cu cită demnitate veghează, ca nu cumva, să amărască existenţa altora prin amarul sufletului său! Greşala umbreşte caracterul său, dar nu anulează esenţa lui pozitivă.

Niculescu este într-un fel un antipod al lui Mareş. E exaltat şi exuberant, nestăpînit, curios ca un copil uneori (cazul doctorului Weiner), naiv (atunci cînd arde de dorinţa să-l informeze pe Mareş că a adus un transport de trotil). E vorbăreţ şi sîcîitor în neaştimpărul său, dar are tact şi în momente mai grave e înţelegător, cald. A trăit şi el o dramă a sa (fasciştii i-au ucis logodnica), nenorocirea însă nu l-a crispat, ci l-a făcut şi mai nerăbdător. Pentru el răfuiala cu fasciştii este încă din multe puncte de vedere o răfuială personală. De aceea abia în ajunul lui 23 August descoperă eroismul de tip superior, amintindu-şi într-un moment de mare primejdie (fugind cu o ladă plină de trotil printre casele aprinse de bombe incendiare), de comportarea lui Mareş şi a lui Dumitrana cu prilejul acţiunii de capturare a armelor nemţeşti. Autorul încheie viaţa cea scurtă a studentului Niculescu printr-o apoteoză. El moare eroic, pentru ca Dumitrana, Mareş, Tomulete, Ina, Tereza şi alţii să poată porni cu steagurile larg desfăşurate şi cu Internaţionala pe buze în întîmpinarea unei vieţi noi.

Dacă Niculescu este din multe puncte de vedere un antipod al lui Mareş, Dumitrana se deosebeşte puternic de amîndoi. Le poate fi opus amîndurora. În chipul acestui încercat comunist, Eugen Barbu a ştiut să întrupeze minunat o mare calitate omenească — maturitatea. Dumitrana e întotdeauna ponderat şi chiar grav, dar niciodată indiferent. Cînd totul se termină (hitleriştii fug în debandadă spre munţi) şi luptătorii obosiţi pot să se întoarcă acasă, Dumitrana şi Mareş întîrzie să se urce în maşină. Îi ţintuieşte de asfaltul şoselei amintirea prietenului căzut. Mareş plînge, dă drumul durerii pentru că ploaia măruntă îi umezeşte faţa şi lacrimile nu se văd. Dumitrana nu plînge şi are chiar tăria să pronunţe aceste cuvinte teribile: „Haide! Neaşteaptă oamenii, n-o să bocim aici toată noaptea". Cîtă durere e cuprinsă într-o replică aproape cinică în aparenţă, dar şi cîtă luciditate. Cînd soţia sa observă că e urîtă casa în care trăiesc, Dumitrana îi răspunde firesc că lucrul n-are importanţă, întrucît nevoile conspiraţiei îl obligă să se mute des dintr-un cartier în altul. Dumitrana e senin, are un chip întotdeauna luminos — şi asta îl opune lui Mareş, dar e măsurat pînă la pedanterie în tot ce face — şi asta îl opune lui Niculescu. El adună calităţile celorlalţi doi — stăpînirea de sine şi fermitatea lui Mareş, expresivitatea şi bucuria de a trăi a lui Niculescu, dar le ridică pe toate la un nivel superior, subordonîndu-le judecăţii mature — rod al unei experienţe excepţional de bogate.

Toţi trei — şi Dumitrana şi Mareş — şi Niculescu, — oricît de diferiţi ar fi, se aseamănă pentru că viaţa e în primul rînd în concepţia fiecăruia lupta revoluţionară pentru eliberarea poporului. Ei trăiesc, se bucură, greşesc, se redresează, se călesc în această luptă care a devenit pentru fiecare măsura principală a lucrurilor. După cum se vede identitatea de ţeluri nu-i împiedică să păstreze trăsături de caracter proprii. Mai mult: aceste trăsături se realizează mai ales în lupta pentru cauza comună.

Tocmai de aceea nu poate să nu ne supere faptul că în Şoseaua Nordului activitatea revoluţionară a comuniştilor este, totuşi, oglindită sărac.

Vom observa în primul rînd o anumită inconsecvenţă în construcţia romanului. La început viaţa e înfăţişată ca văzută dintr-un singur unghi de vedere — cel al lui Mareş. Romanul începe cu povestea vieţii lui Mareş şi continuă aşa mult timp. Cînd Mareş pleacă din Bucureşti, noi ne despărţim pentru un timp de ceilalţi eroi, aflînd veşti despre ei numai în măsura în care le află şi Mareş. Pînă la capitolul al XXV-lea personajele apar „în scenăˮ numai în măsura în care se întîlnesc cu Mareş. Imobilizîndu-şi eroul principal într-o mansardă de pe calea Griviţei, autorul a fost nevoit pînă la urmă să-l părăsească pentru a sugera, cît de cît, amploarea acţiunilor de pregătire a insurecţiei armate. Niculescu pleacă la Brăila singur, apoi acţiunea se mută la Craiova, iar la Bucureşti ne reîntoarcem împreună cu Dumitrana. Bucuria victoriei din seara zilei de 23 August o trăieşte în primul rînd Dumitrana şi nu eroul principal. Se pare că autorul s-a decis cu greu să părăsească linia iniţială întrucît capitolele în care se descrie viaţa celor doi în mansardă sînt inutil lungite în roman.

Oricare ar fi cauza situaţiei sîntem obligaţi să constatăm că datorită destinului cu totul neobişnuit al eroului principal, noi, despre lupta concretă a Partidului Comunist, aflăm mult prea puţin. Dacă lăsăm la o parte interminabilele discuţii dintre Mareş şi Niculescu — foarte spirituale şi foarte spumoase, poate, dar cu totul inconcludente, acţiunile de luptă descrise sînt foarte puţine: sarcina transmisă prin Dobre lui Mareş de a urmări transporturile de trupe germane — ceea ce de fapt este şi foarte puţin plauzibil, apoi transportul bidoanelor cu dinamită, capturarea armelor, aducerea trotilului la Bucureşti, acţiunea de la Craiova. Asta-i tot. Din această cauză activitatea comuniştilor nu mai poate să apară ca activitatea membrilor unui partid de masă, avînd nenumărate şi strînse legături cu cele mai diverse straturi ale oamenilor muncii. De bună seamă tot ce se descrie în roman se făcea şi trebuia făcut, însă toate acestea pierd adevărata lor semnificaţie dacă nu sînt prezentate în cadrul uriaşei activităţi a partidului pentru cîştigarea şi organizarea maselor populare. Din acest punct de vedere nu numai acţiunea dar şi discuţiile dintre comunişti sînt în cele mai dese cazuri nesemnificative: se discută mult despre front, despre ceea ce „mergeˮ sau nu „mergeˮ, despre frica burjuilor în urma victoriilor repurtate de Armata Sovietică, despre unele acţiuni izolate de sabotaj, însă despre starea de spirit a maselor, despre încrederea lor crescîndă în Partidul Comunist aflăm extrem de puţin. Spre sfîrşit, Dumitrana îi explică foarte frumos lui Mareş cîte vor fi de făcut după alungarea hitleriştilor din ţară, însă nu suflă nici o vorbă despre datoria partidului de a ridica şi organiza poporul muncitor. Prezentarea activităţii comuniştilor fără legătură cu mişcarea maselor este slăbiciunea principală a romanului Şoseaua Nordului. Şi nu este întîmplătoare de bunăseamă.

În roman sînt multe inadvertenţe care denotă lipsa de informaţie a autorului. Începînd cu eliberarea lui Mareş din închisoarea Jilava (unde pedepsele nu se executau, comuniştii stînd aici doar în prevenţie), trecînd peste prezentarea acesteia ca o închisoare semi-civilă, peste faptul că deţinuţii politici nu erau eliberaţi niciodată de la poartă, ci numai prin poliţie, trecînd în sfîrşit peste episodul cu totul neverosimil al corcoduşelor, peste faptul că, în închisori, comuniştii nu admiteau niciodată să execute corvezi umilitoare şi chiar peste afirmaţia atît de ciudată a lui Dobre „Jilava şi Doftana-s pline", făcută în ianuarie 1941, cînd Doftana era de mult la pămînt, nu putem să nu ne oprim asupra unei situaţii ce caracterizează aproape toată partea întîia a romanului.

Reluînd în prima seară după eliberarea din închisoare legăturile cu partidul, Mareş capătă instrucţiuni foarte ciudate: „avem dispoziţii clare: nu se mai admit decît legăturile individuale", „despre intrarea în partid nici o vorbă". S-ar putea bănui că sînt doar nişte interpretări năstruşnice ale lui Moş Dobre. Nicidecum. Şi Ina îi spune lui Mareş: „Nu mă mişc deocamdată. A devenit periculos". O repetă şi Dumitrana: „Mai multă vreme nu e nevoie de dumneata. Vezi-ţi de treburi". Cînd ajunge la Piatra Olt şi-i raportează lui Dobre că „oamenii mormăie", Mareş e apostrofat cu severitate: „Nu te-oi fi apucat să te mişti?". La Bucureşti se repetă iar: „deocamdată nici o mişcare", „cît se poate fii supus" etc., etc.

Este limpede că toate acestea n-au nici în clin nici în minecă cu activitatea comuniştilor. Dacă în ilegalitate partidul ar fi „izolat" de oameni pe toţi luptătorii pregătiţi şi călîţi în închisori, niciodată nu ar fi ajuns să cîştige imensa popularitate care i-a permis să pregătească şi să conducă cu succes glorioasa insurecţie de la 23 August 1944. Păstrarea regulilor conspirativităţii nu însemna în nici un fel izolarea de masă. Partidul nostru era şi în ilegalitate un partid leninist, iar Lenin spunea că partidul revoluţionar al clasei muncitoare trebuie să ştie să îmbine iscusit — pînă şi în cele mai grele condiţiuni — munca ilegală cu munca legală, dar şi munca legală şi cea ilegală erau de masă. A-şi crea cît mai multe legături cu oamenii muncii, cu masele, era datoria principală, de oricînd, a fiecărui comunist. Partidul este puternic şi atunci, tocmai prin aceste nenumărate legături ale membrilor săi.

Iată cum problemele de conţinut se împletesc indisolubil cu cele de formă. Creînd în mod artificial eroilor săi o situaţie „izolatăˮ de marea mişcare a maselor, aşezînd în centrul construcţiei epice figura unui comunist închis în sine, taciturn, puţin sociabil, organizînd romanul mai mult ca o suită de acţiuni — puternice fiecare — dar rupte de principala activitate a partidului, autorul n-a reuşit să dea o imagine amplă a luptei partidului.

Folosind formula lui Engels am putea conclude că autorul romanului Şoseaua Nordului a izbutit să zugrăvească personaje tipice pentru mişcarea revoluţionară a clasei muncitoare, dar n-a ştiut în aceeaşi măsură să le plaseze în situaţii tipice. Ştiind însă că succesele creaţiei ca şi în toate celelalte domenii, se cuceresc treptat, nu ne îndoim că experienţa, în ultima instanţă pozitivă, a lui Eugen Barbu ca şi talentul său, îl vor ajuta să împlinească în viitoarele lucrări şi lipsurile semnalate. Drumul ales e just, dar greu. Scriitorii epocii socialiste nu se tem însă de greutăţi.

Mihai Novicov

Florin Scărlătescu şi Dimitrie Rucăreanu într-o scenă din piesă.

CRONICA DRAMATICA

TINEREŢE ŞI PASIUNE

Ion D. Şerban: ÎN CĂUTAREA EXTRAORDINARULUI

După îndelungate discuţii, avem în Capitală un Studio al tinerilor actori în care vede lumina rampei piesa unui autor dramatic din aceeaşi generaţie cu interpreţii rolurilor scrise de el. Desigur, Teatrul Armatei a avut o bună iniţiativă deschizînd această fereastră spre zonele mai bogate în oxigenul întremător al noului. Şi pentru că sîntem la început de drum, ar fi bine poate să ne amintim o clipă că pentru împlinirea unui deziderat asemănător, George Mihail Zamfirescu împreună cu alţi entuziaşti au trebuit prin 1932 să-şi jertfească nopţi întregi, să lucreze neplătiţi, să îndure grosolănii şi jigniri, să înfrunte indiferenţa şi ostilitatea oficialităţii, să împrumute cortine şi costume, ca pînă la sfîrşit, după două-trei spectacole, totul să rămînă un simplu „gest demonstrativ", ca multe altele, fără ecou în bezna artistică a vremii de atunci.

Un vis împlinit vom spune, pe bună dreptate, despre acest studio al tinerilor artişti. Un studio unde să se joace de opt-nouă ori pe săptămînă piesa unui tînăr în pragul a treizeci de ani, de oameni care în alte împrejurări sociale, cu tot talentul lor, şi-ar fi cheltuit însuşirile şi energia bătînd la porţile instituţiilor artistice, pentru a obţine un angajament precar, reprezintă şi el una din cuceririle semnificative ale revoluţiei noastre culturale. Privit din această perspectivă, studioul, inaugurat de curînd, se înscrie ca o continuare şi împlinire firească a unor visuri îndrăzneţe de altădată, care atunci nu se puteau realiza. Dar tot din acelaşi punct de vedere trebuie să mărturisim că şi exigenţele noastre cresc faţă de cei ce s-au angajat pe un asemenea drum, atît de ispititor.

Să vedem mai întîi dacă formula adoptată de Teatrul Armatei e cea mai potrivită pentru un studio experimental. Un autor tînăr, care aduce pe scenă o piesă despre tineret, scrisă cu elan tineresc. Actorii sînt şi ei în majoritate tineri şi chiar foarte tineri, avînd însă unii din ei frumoase realizări pe scenele unor teatre din provincie. Directorul de scenă e un cunoscut şi vechi meşteşugar cu mulţi ani de experienţă artistică: Ion Şahighian. Alături de St. Norris autorul costumelor şi decorurilor, ei nu s-au alăturat acestei echipe cu gîndul de a tempera elanul tinerilor confraţi, ci de a găsi acea rezultantă potrivită pe care entuziasmul o poate da din întîlnirea cu experienţa şi cu maturitatea. De sigur, aceasta e una din formulele de alcătuire a unui spectacol de studio experimental din foarte multele posibile. Importante sînt însă rezultatele.

Să ne oprim mai întîi asupra piesei. I. D. Şerban nu mai este un simplu începător. Nici nu îndreptăţeşte speranţe numai prin stăruinţă, aşa cum cu atîta nedreptăţită ironie s-a spus despre el. E un autor dramatic în formare, încă neexperimentat, dar de la care credem că putem aştepta lucrări ce vor depăşi pe cele de pînă acum. În căutarea extraordinarului e o piesă ce se urmăreşte cu interes. De multe ori te atrage şi uneori te simţi chiar îndemnat s-o aplauzi. E o comedie de actualitate, cu eroi pozitivi din lumea tineretului. Trebuie să spunem de la început că eroii pozitivi ai lui I. D. Şerban nu sînt realizaţi la nivelul lui Toma Căbulea sau Spiridon Biserică. Ei se află încă în stadiul unor schiţe, desemnate cu multă vioiciune, ce-i drept, şi nu au trecut decît pe alocuri în faza portretului minuţios, conturat în detalii semnificative. Dar au prins totuşi viaţă din această vioaie mişcare a condeiului şi au izbutit să atragă atenţia publicului.

Personajele izbutite sînt acelea care s-au integrat ideii autorului, care au pornit în căutarea extraordinarului. Adică Nea Mitică, un tată de familie contaminant în frumuseţea şi puritatea sufletului său de copil mare, un soi de Ion Sorcovă al zilelor noastre; absolventul de liceu Valentin, ameninţător şi intempestiv, visător îndrăzneţ şi naiv, dar înzestrat şi cu o pregătire intelectuală temeinică; Ileana, montatoarea firavă şi harnică, capabilă de acte eroice, (deşi în treacăt fie spus, ar avea toate motivele să fie indignată de maniera searbădă în care se relatează actul ei de curaj); şi mai ales acel recalcitrant Nică, tînăr fără căpătîi, dar care-şi află drum drept de viaţă, dezvăluind un caracter furtunos, deloc rectiliniu, ce l-au făcut mai apropiat spectatorilor.

Toţi aceşti eroi, aşa cum spuneam, vor să afle extraordinarul pe meleaguri îndepărtate sau în fapte năstruşnice, şi pînă la urmă îl află în frumuseţea vieţii cotidiene. Autorul a fost mai îndeminatec atunci cînd a urmărit zbuciumul lor sufletesc, dibuielile, eşecurile momentane, micile deziluzii, clipele de entuziasm, de exuberanţă şi de bucurie. A introdus însă bruse eroii în conul de umbră al uscăciunii şi imobilităţii, de îndată ce au ajuns să descopere extraordinarul. Sedimentarea entuziasmului în formele reale şi constructive de viaţă s-a produs şi în cazul lui Valentin şi al Ilenei, prea brusc, fără ca straturile din adîncul sufletului lor să mai poată ieşi la iveală. De aceea, spre final, aceşti eroi nu mai spun mare lucru. Prins de cavalcada tinerească a personajelor sale, Ion Şerban n-a ţinut seama că un dramaturg are datoria nu numai să înfăţişeze momentul transformării eroului, dar să-l şi pregătească. Ori anumite cotituri în viaţă, chiar dacă pot fi în ultimă instanţă rodul unor fapte mărunte, trebuie să capete în piesa de teatru o argumentaţie veridică ce le poate da girul autenticităţii. Aşa cum se explică în piesă, întoarcerea lui Nică pe drumul cel bun este destul de naiv argumentată pentru direcţiile de desfăşurare de pînă atunci ale caracterului eroului. O simplă vorbă este de ajuns ca un om încăpăţînat şi refractar oricărui sfat să facă o întoarcere bruscă de nouăzeci de grade. Din fericire însă, autorul l-a regăsit pe Nică în final, cînd a executat cu graţie, pe muchia de cuţit a dramei lacrimogene, o proiectare a eroului într-o lumină caldă şi mişcătoare. Consecinţele lirice şi emoţionale ce rezultă din prezenţa, fie chiar şi indirectă, a acelei „minuni din toate zileleˮ cum denumea Pablo Casals sufletul copilului, sînt puse în valoare cu delicateţe de către autor care ştie în final să solicite discret atît zîmbetul cît şi lacrima.

Există, de altfel, în întreaga piesă, o undă de poezie autentică, (sugerată mai ales în raportul oamenilor cu marea) de vis şi de optimism constructiv. Şi chiar dacă fiecare din aceşti eroi avîntaţi şi romantici, cu capul înfierbîntat de visuri, nu realizează o individualitate puternic conturată, prin însumarea trăsăturilor celor mai caracteristice şi mai bine puse în evidenţă în caracterul fiecăruia, piesa crează totuşi o atmosferă tonică, străbătută de încredere în viaţa nouă de astăzi.

Din păcate, în scenă apar şi oameni care au descoperit de mult extraordinarul şi dau lecţii celorlalţi în acest sens. Ei însă nu întruchipează elementul nou, ci o experienţă nereuşită a autorului care şi-a închipuit că poate crea un erou al zilelor noastre din fraze şablon, din atitudini rigide şi zîmbete îngăduitoare. Căpitanul de rangul întîi, atît de uscat sufleteşte, este inutil în conflict, după cum inutile sînt şi cele două studente, Sanda şi Maria. Idilele lor nu aduc nimic în dezvoltarea acţiunii şi nu contribuie la conturarea ideii centrale. Prezenţe fără rost, ele ocupă un spaţiu scenic însemnat şi răpesc autorului posibilitatea unor sondaje mai temeinice în momentele de răscruce din viaţa personajelor. Piesa se mai resimte şi din pricina unei sărăcii a replicii. Deşi Ion D. Şerban este înzestrat cu umor şi dialogul e de bună calitate, cînd se fac schimburi de glume, replicile devin supărător de plate în momentele serioase ale piesei, exprimînd ca o frază de manual, o morală ce trebuia dedusă din acţiune sau din subtextul emoţional. Cuvintele nu exprimă, nu transmit toate intenţiile autorului şi nici nu au suficientă putere de sugestie.

Ion D. Şerban va înţelege de sigur că succesul de fiecare seară, aplauzele şi rechemările la rampă îl obligă pentru lucrările sale viitoare. Tinerii lui interpreţi vor dori atunci, fără îndoială, să dea viaţă unor eroi care să nu fie ameninţaţi pe parcurs de sincope şi nici să nu se piardă în anonimatul inexpresivităţii. Ceea ce desigur se va întîmpla.

★

Spectacolul, prin nota lui vioaie, prin mişcarea alertă a cîtorva personaje şi dinamismul unor scene, a îmbogăţit textul. S-au desprins din distribuţie patru solişti cu partituri mai generoase. Dimitrie Rucăreanu (Nică) a dominat scena prin naturaleţea şi francheţea interpretării, prin dezinvoltura şi subtilitatea cu care a înţeles sufletul acestei haimanale, cu atîtea resurse morale în stare latentă. Îi reproşăm falsetul prea prelungit din clipele împăcării, cînd a fost sub nivelul importanţei rolului. Cristina Tacoi (Ileana) confirmă şi de data aceasta însuşirile sale artistice, ţinînd în special de o maximă şi salutară discreţie, o pondere a mişcării şi în special de posibilitatea sublinierii discrete a nuanţelor sufleteşti. Un joc echilibrat, ce a amintit de unele creaţii anterioare ale Cristinei Tacoi, cum, ar fi de pildă, Mioara din Ion Anapoda. Sebastian Radovici (Valentin) a fost interesant şi cuceritor în avîntul său romantic din primul act şi lăudabil în intenţii în ultimul, cînd a vrut să suplinească sărăcia rolului. Decanul de vîrstă al distribuţiei, Florin Scărlătescu, într-un rol ce i se potriveşte, a îmbinat farmecul, duioşia şi umanitatea cu care compune adeseori personajele sale pozitive preferate. În nota bună a spectacolului au fost: Dorin Moga, Aurelia Andriţoiu şi V. Dobre Obreja. Ion Punea ar putea de sigur învinoviţi pe autor pentru faptul că i-a compus un rol atît de ingrat. Rodica Sanda Ţuţuianu, afectată şi caricaturală, credem că nici n-a ştiut pînă la sfîrşit ce se întîmplă cu rolul pe care-l joacă, fiind secondată în aceeaşi manieră de Elena Nica Huzum.

În orice caz, începutul este încurajator.

Valeriu Rîpeanu

Notă. Actriţa Elena Nica Huzum spune în loc de „Dintre sute de catarge", „Printre sute de catarge". Că n-a auzit de rubrica revistei noastre, n-ar fi un păcat prea mare, dar că nu ştie titlul unei poezii din Eminescu... Un alt actor pronunţă intinerar. Ori teatrul trebuie să fie şi un adevărat forum al vorbirii şi pronunţiei corecte.

mențiuni critice

Cetitorul, în curent cu neobosita activitate publicistică a prof. Tudor Vianu, nu trebuie să se lase amăgit, nesocotind întinsa lucrare științifică, pe care eruditul artist al „însemnărilor" o urmărește de lungi și rodnice decenii. O astfel de eroare, chiar dacă explicabilă, se cuvine, totuși, retușată. Cînd săptămînă de săptămînă și uneori mai des, ținînd seama de faptul că prof. Tudor Vianu colaborează la mai toate revistele, străbați atîtea peisagii instructive, dinlăuntrul și din afara granițelor noastre, nimic mai firesc decît să te lași vrăjit de spectacole, uitînd de călăuză. Un studiu despre poeții Chinei milenare, un altul despre Romain Rolland, o incursiune în arcanele artei poetice a lui Eminescu și o alta în universul feeric precît și concret, a lui Cehov, iată patru numai din multele teme, cu cari, Tudor Vianu și-a întreținut în ultimul timp cetitorii, cu acea cunoaștere a tainelor literare și cu acea eleganță a expunerii, ce fac din scrisul său un continuu și variat izvor de încîntări intelectuale. Însă Tudor Vianu e cu mult mai mult decît pedagogul periodicelor inițieri de care se împărtășesc toți cetitorii săi. Cariera sa universitară, începută încă de timpuriu, în primul deceniu de după întîiul război mondial, se poate mîndri nu numai cu atîtea și atîtea generații de discipoli, dar și cu numeroase lucrări științifice, în care a turnat cu mult mai mult decît numai rodul prelegerilor sale. Filozofia culturii, estetica, literatura universală și comparată, studii monografice, ca cele consacrate lui Eminescu și Arghezi, ediții critice, precum Macedonski și Odobescu, însoțite de ample studii introductive, tălmăciri din clasicii literaturii universale, ca Shakespeare și Goethe — sînt cîteva numai din titlurile disciplinelor și preocupărilor prof. Tudor Vianu. La ele se adaogă toate acele cărți, cu cari, de mai bine de douăzeci de ani, d-sa militează pentru izbînda stilisticei literare. Căci, a vorbi de o campanie, pe care ar fi dus-o cu perseverență și cu știința arhistrategului, aproape de un asediu, la capătul căruia cetatea avea să cedeze, nu este de fel exagerat, cum se va vedea din cele ce urmează.

Cercetarea limbii literare și a stilului în perioada 1944—1959 se numește referatul pe care, alături de altele, privind alte sectoare ale lingvisticei, îl publică Tudor Vianu (Limba romînă, 4, VIII, 1959), în seria acelor bilanțuri la care au fost prezente, cu ocazia sărbătoririi a cincisprezece ani de la eliberarea patriei de sub jugul fascist, atît economia cît și cultura națională, sub diversele lor aspecte. Cu bună dreptate și chiar de la primele rînduri, constată prof. Tudor Vianu că progresul studiilor de stilistică constituie unul din capitolele cele mai originale ale lingvisticei ultimilor cincisprezece ani, de vreme ce, spre deosebire de toate celelalte capitole, fonetică, gramatică, lexicografie, acesta ispitise prea puțin pe vechii cercetători ai graiului nostru. E drept, adaogă d-sa, că preocupări de stilistică și limbă literară n-au lipsit nici în trecut, într-un trecut chiar mai îndepărtat, cum se va vedea din primul volum al Bibliografiei limbii romîne, pe care-l elaborează colectivul de limbă literară din cadrul Institutului de lingvistică al Academiei R.P.R., și-n care se vor întîlni referințe pentru perioada 1780—1848, însă de studii științifice, așa cum le înțelege disciplina modernă, cu greu poate fi vorba. După ce recunoaște că atît G. Ibrăileanu cît și O. Densușianu, în deosebi în cursurile lor (acesta din urmă în cele patru serii de prelegeri din Evoluția estetică a limbii romîne), au acordat studiului lingvistic al limbii literare o atenție mai pronunțată, se oprește la Stilistica din 1944 a acad. Iorgu Iordan, care a însemnat „un adevărat început de drum", dar despre care observă, pe bună dreptate, următoarele: „Acad. Iorgu Iordan se ocupă însă numai de faptele stilistice ale limbii comune și cu toate că, prin exemplele folosite, recurge adeseori la textele scriitorilor, în măsura în care acestea atestă aspecte generale ale stilisticii limbii romîne, OPERA SA NU PĂTRUNDE ÎN DOMENIUL STILULUI ARTISTIC INDIVIDUAL, AL STILULUI BELETRISTIC. Această latură a problemei trebuia să se impună cercetării mai noi". Și este, poate, locul să ne oprim o secundă. Căci ne aflăm în fața a două atitudini, mai bine zis a două concepții, situate la antipozi, în materie de investigația stilului și limbii literare. Inutil să mai reluăm o dezbatere care, cu aportul netăgăduit al științei sovietice, a definit odată pentru totdeauna și conceptul și aria limbii literare, precum și felurîtele stiluri ale limbii. În referatul său din același număr al revistei, care prezintă situația și dezvoltarea studiilor lingvistice pentru aceeași perioadă de timp, acad. Iorgu Iordan rezervă cîteva rînduri și activității sectorului de limbă literară, din cadrul Institutului de lingvistică, condus de prof. Tudor Vianu, subliniind importanța Dicționarului limbii lui Eminescu ca și studiile celor două serii de Contribuții la istoria limbii romîne literare în secolul al XIX-lea, despre care, consecvent cu preferințele d-sale, scrie: „Se cuvine să relevez faptul, îmbucurător, că parte din acele studii se ocupă și de alte stiluri ale limbii, afară de cel beletristic și, este de dorit ca ele să fie tot mai numeroase în volumele viitoare ale „Contribuțiunilor". La care am adăoga: tot mai numeroase, fie, numai să nu înece și să nu anuleze pe cele de stilistică literară propriu-zisă, închinate beletristicei, care, ele, și nu deformațiile lexicale și hibrizii morfologici, ajută la progresul limbii literare de obște. În cel de-al XII-lea volum al tratatului de Istoria limbii franceze al lui Ferdinand Brunot, consacrat „epocii romantice", și contemporan aproape cu tratatul acad. Iorgu Iordan, Charles Bruneau spunea: „Scriitorii proști (les mauvais écrivains) nu ne oferă decît greșeli; greșeala e, prin definiție, un accident: nu se poate scrie nici o gramatică, nici o istorie a erorilor". Cel mult o comedie, am adăoga noi, dar aceea a fost scrisă de mult și de către cel mai mare dramaturg al timpurilor. Că Alecsandri n-a consimțit, toată viața, să se despartă de disgrațiosul său „onor", ca o dovadă că și marii poeți pot să greșească, acesta nu-i un motiv să-l trecem în tagma stricătorilor de limbă literară, căreia, dimpotrivă, i-a adus cu întreaga sa operă, poezie originală, proză, dramaturgie și folclor (în ciuda epitetului de „meșterul-drege-strică", cu care a fost gratificat), cele mai mari servicii. Așa cum, în critica literară, unii se simt atrași spre ceea ce încă de la începutul secolului trecut s-a numit „critica frumuseților" (la critique des beautés) și alții spre aceea a „urîțeniilor" (la critique des laideurs), echivalentă cu stilistica erorilor, la fel și-n lingvistică. Din acest punct de vedere, Tudor Vianu are perfectă dreptate, cînd, răspunzînd acelora dintre lingviști, care circumscriu și minimalizează rolul marilor scriitori în dezvoltarea limbii, zice: „Scriitorii sînt, într-un anumit fel, pedagogii popoarelor, încît a le recunoaște importanța, nu înseamnă de loc a întreține vreun „cult al personalității", cum s-ar putea teme cineva. Difuzarea culturii literare este una din metodele cele mai bune pentru fixarea limbii literare, adică, de fapt, pentru disciplinarea gîndirii și înălțarea nivelului intelectual al poporului întreg".

Vorbind către începutul acestor rînduri, de campania pe care Tudor Vianu a trebuit s-o ducă și de victoria care i-a încununat strădaniile, în recunoașterea și îndreptățirea ce se cuvine cercetărilor stilistice, eram departe de a folosi o metaforă. Campania aceasta își schițează debutul odată cu Arta prozatorilor romîni, bogata monografie din 1941, acea suită de studii critice, începînd cu Eliade Rădulescu și sfîrșind cu Camil Petrescu, completată cu o anexă de „contribuții la stilistica verbului", cu o alta despre „tehnica baso-reliefului în proza lui N. Bălcescu", transferate, aceste anexe, cu bună dreptate, în ultima dintre lucrările sale, Problemele metaforei și alte studii de stilistică, din 1957, una din cele mai docte contribuții ce s-au consacrat metaforei, în literatura universală a subiectului și-n care studiul recapitulativ Stilistica literară și lingvistica poate fi privit, dimpreună cu referatul din Limba romînă, comentat mai sus, drept raportul operativ al unei lungi și laborioase campanii. Nu e vorba să reluăm tot acest istoric, însă putem reține dintrînsul două-trei puncte de răscruce și de orientare. Vom transcrie dintru întîi, ca pe una din cele mai generos formulate, între rezervele pozitivismului lingvistic, frumoasa frază a romanistului Meyer Lübke: „Stilistica este studiul limbii ca artă și, pentru a-l întreprinde, trebuie să posezi simțul artistic, într-un grad pe care nu-mi este dat să-l ating. Aș fi deci cu atît mai fericit dacă această lucrare ar fi făcută de cineva care ar avea aptitudinile cerute de acest gen de studii". Plecînd de la premisa că „nu există altă cale pentru a pătrunde în ceea ce s-a numit „conținutul" unei opere, decît limba ei" și că „studiul lingvistic al operei literare este temelia înțelegerii ei științifice" și după ce dezvoltă, pe larg, principiul după care „țelul propriu al oricărui scriitor, în exprimarea imaginilor fanteziei, ale sentimentului și ale concepției lui nu poate fi pus în lumină decît străbătînd cu mijloace lingvistice, din ce domeniu al lexicului își culege poetul cuvintele etc., etc.; dacă expunerea lui se apropie de tipul limbii vorbite sau scrise etc., etc... și multe alte particularități de limbă prin care caracterizarea impresionistă, vagă sau prea generală, poate deveni științifică, precisă și adevărată" — Tudor Vianu ajunge la concluzia întrutotul logică, după care „criticul și istoricul literar trebuie să-și însușească disciplina lingvistică și să-i aplice metodele" și, de asemeni, că „cercetarea stilului beletristic constituie una din formele cele mai mature ale științei lingvistice". (Probl. metaforei, 148—150 passim). — O chestiune dintre cele mai interesante, căreia Tudor Vianu îi acordă toată atenția în raportul de cincisprezece ani, este aceea a originilor limbii literare romîne și, implicit, aceea a atitudinilor teoretice față de limba literară. „O părere foarte răspîndită, dar care trebuie considerată ca o prejudecată, este că literatura noastră artistică începe cu sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului următor, cu poeții Văcărești..." scrie d-sa și extinderea aceasta a sferei, pe deplin îndreptățită, nu poate decît să bucure. Cu atît mai mult cu cît, față de limitarea ce se putea ceti în pragul Artei prozatorilor romîni („Înainte de Heliade Rădulescu se întinde drumul literaturii istorice și religioase, adică al unei producții a cărei finalitate nu este propriu-zis estetică.") ea reprezintă singura poziție justă pentru un stilistician, ca să ne exprimăm în unul din termenii puși în circulație și care designă pe cercetătorii stilisticei. Crîmpeiul ce d-sa reproduce din prima prefață la Îndreptarea legei din 1652 e cît se poate de elocvent, așa cum elocvente sînt toate prefețele și predosloviile cîte împodobesc vechile noastre tipărituri. Oarecare îndoială ridică însă afirmația că n-ar „exista atestări despre existența unei atitudini literare în limbă pînă la George Șincai, care în 1783 în „Cuvînt înainte" la „Catehismul cel mare cu întrebări și răspunsuri", tipărit la Blaj, lămurește că alegîndu-și cuvintele a urmărit „ca prin normă... să se sporească și limba noastră". Oarecare îndoială, de vreme ce și epoca și contextul sugerează, pare-se, altceva: un sens mai curînd pragmatic și național. Șincai era, la vremea aceasta, director al școalelor, Catehismul lui era întocmit pentru „folosul și procopsala tuturor școalelor normalești a neamului romînesc", iar Norma ce l-a călăuzit nu era altceva decît directiva nouă a „luminatului" principe Iosif al II-lea, cu privire la învățămîntul în limba națională. Alegerea cuvintelor, făcută în spiritul predosloviei mitropolitului Simeon Ștefan la Noul Testament din Bălgrad (1648) și chiar al epilogului la Tetravanghelul diaconului Coresi (1561) nu urmărea altceva „fără numai, ca prin Normă, prin care după prea

perpessicius despre

Tudor Vianu și problemele stilisticei literare

înalta voe a Chesaro-Crăescului Maiestat trăbue să se sporească și limba noastră, precum și a altor neamuri". Este ceea ce, cu o formulă de mai largă cuprindere, spunea regretatul D. Popovici în a sa Istorie a literaturii romîne în epoca luminilor (ed. franceză), cînd vorbea de decretele liberale ale lui Iosif al II-lea și de urmările lor: „Zadarnic se străduia biserica catolică să-și confineze elevii în preistoria ideilor sociale, ea nu izbutea să-i ferească cu totul de duhul veacului".

Raportul de cincisprezece ani, la care ne-am referit în de-se rînduri, se încheie cu o lungă listă a studiilor teoretice, metodologice și de aplicație, pe care membrii colectivului de limbă literară de sub conducerea prof. Tudor Vianu și coasociații lor voluntari de la catedrele universitare, le-au închinat, sub specia lingvisticei, cercetărilor de stil și limbă literară și culminează cu înșirarea multelor titluri ale directorului însuși. A zăbovi la unul sau altul din ele ar fi de-a dreptul riscant, așa cum riscant, pentru că nejust, ar fi să ghilotinăm, pe acest podium de final de articol, minunatul tratat al metaforei, în care Tudor Vianu a strîns atîta știință și atîta subtilitate interpretativă. Altminteri, cum m-ar răbda inima, ca să iau un exemplu, a nu repeta din cuvînt în cuvînt prestigioasa dezbatere în marginea tragediei Regelui Lear, din capitolul Funcțiunea psihologică a metaforei? În fața spectacolelor literare, pe care acest miraculos caleidoscop, ce este Tratatul metaforei, le plimbă de-a lungul istoriei prin fața ochilor noștri, nu ne rămîne altceva de făcut decît să ne însușim recomandațiunea, pe care Tudor Vianu o face în articolul final, Cercetarea stilului, din volumul său Probleme de stil și artă literară (1955) și să o transmitem tinerilor învățăcei și doctori în stilistică: „Mi se pare recomandabil, scrie d-sa., vorbind de tropi și de figurile de stil, ca noii cercetători să cunoască tratatele de poetică și retorică ale clasicismului. Ele cuprind, împreună cu un mare depozit de fapte de observație, generalizările făcute în timp de secole asupra lor și care pot încă orienta cercetarea". Ei, bine, Tratatul metaforei este unul din acele instrumente de „întinsă cultură de specialitate", pe care prof. Tudor Vianu o socotește obligatorie pentru cercetătorii stilului. Acestor retorici și acestor tratate de poetică, cele mai multe de sursă grecească, le sînt debitori și cei mai mulți dintre cărturarii noștri din veacul trecut, care au înregistrat vocabulul și noțiunea în lexicoanele și dicționarele lor. Mai toate parafrazează etimologia greacă, așa cum se află și în Condica limbei romînești (ms. 847, f. 45) a marelui vornic Iordache Golescu: „metaforá (fam.: ca ocá) și metaforă; din cuv. grec: metaforá adică schimbarea unui cuvînt la înțălegere, după asemănare. Cuv. dă retorică". Nici Negulici (1848), nici Th. Stamati (1856) n-aduc mai mult în vocabularele lor. O definiție mai dezvoltată, însoțită de exemplu, în Băgări de seamă asupra canoanelor gramaticești (1840) ale aceluiași Iordache Golescu și pe care filologul și lingvistul Lazăr Șăineanu nu uită a o cita în marele capitol despre „metaforă" (pg. 88—156) din teza sa de licență din 1887, patronată de Hasdeu: „Incercare asupra semasiologiei limbei romîne. Studie istorică despre transițiunea sensurilor". Cît de în curent e Șăineanu cu bibliografia la zi a problemei, cît de ingenioase și cu totul în spiritul hasdeian sînt unele capitole, precum al psihologiei populare, cristalizată în locuțiuni metaforice și al listelor de metafore extrase din basme, cît de statornic a rămas lingvistul surghiunit principiului „creației metaforice" în lingvistică, de la întîile două studii publicate la Halle, cu imagini extrase din viața animalelor domestice (pisica, 1904; cîinele și porcul, 1907) și pînă la cele trei volume pariziene Les sources indigènes de l'etymologie française (1925—1930) — nu este nici locul, și nu-și are nici rostul, să vorbim. Iată detalii istorice și fișe de muzeu, pe care fie „bibliografia limbii literare" în curs de pregătire, fie studii de genul aceluia despre terminologia literară în veacul al XIX-lea, datorit stilisticianului I. Ștefan și tipărit în cea de a doua serie a Contribuțiilor... nu vor întîrzia să le popularizeze. Pînă atunci și pentru a înviora puțin melancolia acestui sfîrșit de promenadă, iată un crîmpeiu din Meșteșugul stihurilor romînești al lui Conachi (ms. 137, f. 13 urm.), care tratează „pentru metaforă": „Metaforă să numește la stihuri a potrivi lucrare străină. Bunăoar zicînd: „amoriul arde", cuvîntul „arde" este metaforă către amoriu, pentru că numai focului îi dat ca să arză. Deci dar, pe lîngă canoanili știuti urmează la stihurile cu metafora: a) Atît o parti, cît și ceailaltă parti între lucrurili ce rodești metaforaoa să nu aibă împrotivire la firea lor, căci să strică stihul. Bunăoar: „Fulgerînd cu doi ochi verzi — Și sufletul îmi dismerzi". Cuvîntul „fulgerînd", cu toati că esti lucru străin la puterea ochilor, și ar putea faci o metaforă minunată, dar fiindcă nu să potrivește cu firea cuvîntului „dismerzi", metaforaoa rămîni greșită, pentru că firea fulgerului esti de a omorî, ori de a înfricoșa, iar firea cuvîntului „dismerzi" nici una, nici alta nu cuprinde. Pentru aceea mă îndatoresc a prefaci stihul zicînd: „Tu fulgeri cu doi ochi verzi — Dar nu omori, ci dismierzi". Căci dau a înțelege că de vreme ce fulgeri cu ochii, trebuie să omori, dar că nu omori, esti iar un sămn al milostivirii tali. Asăminea urmează zicînd: „Cu ochii săgeți răpezi — Dar nu omori, ce vînezi" etc., etc.

Crîmpeiu de epocă, amintind de straiele stilistice ale tălmăcirii din Oxenstierna, pe care Tudor Vianu l-a comentat cu pătrundere, în studiile sale, acel Oxenstierna din care tînărul Eminescu transcria în miniaturala lui caligrafie violetă de la 1875, întregi pasagii, în manuscrise — considerațiile despre metaforă ale lui Constantin Conachi nu sînt, oare, cel mai duios omagiu cu care trecutul salută doctele investigații, de stil și limbă literară, ale prof. Tudor Vianu și nu confirmă ele, oare, credința lui Proust că „singură metafora poate da un soiu de eternitate stilului"?

Alexandru ȘAHIGHIAN

Elegie nouă

V-ați strecurat pe lîngă mine tăcuți
– Cu scînteiele ochilor de mult stinse –
Așa cum ați trăit, săraci, neștiuți,
Sub povara grijilor ninse.

O, cum aș fi vrut să smulg ceața
Care se pleca, lespede, pe voi,
Ca să prindeți cu mine dimineața
Inflorită – garoafă – mai apoi!

V-ași fi pus în palme azimă caldă
Și smochine de aur cu mierea legată...
Ochii mei nu se mai scaldă
In zîmbetul vostru, tată!

Miinile voastre nu-mi mai alintă brațul;
Nu ne mai ride mama printre suspine
Bucuroasă c-am înșelat lațul
Aruncat, șarpe, după mine...

Oasele voastre zdrobite de muncă,
Și-au găsit odihna, cuminți.
Stau rînduite sub straturi în luncă,
Dar parcă le simt încă fierbinți.

Cioburile galbene încă mai suspină!
Tăceți! Am să vă spun povestea de mult
începută,
A comuniștilor care scăpărau lumină
Sub prăvălitele nopți de cucută.

Inchisorile-au căzut. Dormiți în pace!
Am îngenunchiat dușmanii și sbirii.
Țara luminată-și desface
Rîvnitele bunuri, și trandafirii.

Dormiți! Comuniștii au aprins făcliile.
Au scuturat munți de povară,
Mulți au căzut fulgerați și s-au amestecat cu
stihiile.

Dimitrie STELARU

Oameni și flăcări la Grivița Roșie

Puși la roata pămîntului, umerii lor
Ard ca stelele.

Cei mari le spuneau haimanale...
Dar dincolo de mucegaiul străzilor Griviței,
De tufele de lemn cîinesc și cimitire,
Lunecau, uite-așa, spre viitor.

In hala de sticlă și fier, de vuiet și unghiuri,
lăcările cuptoarelor au coame de lei.
Arată-ți hohotul, topitorule,
Impletește-ți știința și rîzi
Ca un munte în furtună –
Tu ești creierul oțelului, bronzului, fontei, –
Ochii tăi sînt gurile soarelui
Și ești mereu neastîmpărul constructor al
lumii noi.

Ioile Vezuviului stau în ciocanele
neumatice. Litera mea caută formă spre vers,
Cînd un geamăt de fluviu aprins
se din talgerul mării cuptorului...
Vagoane,
cuzineți și arcuri,
broderii de metal și cadențe,
străluciți-mi încă o dată
petalele poemului.

cronica literară

SAVIN BRATU: Ibrăileanu – Omul

de I. D. Bălan

Dacă opera critică și beletristică a lui Garabet Ibrăileanu a solicitat atît de viu, în cursul anilor, interesul exegeților, viața lui n-a ispitit cu nimic mai puțin condeiul unui număr considerabil de scriitori și istorici literari. Căci, deși contemporană cu cea mai mare parte dintre cei care au evocat-o, viața lui Ibrăileanu are o poezie a ei, poezia unei vrăji de demult, împrumutată din marea sa omenie (poate că pseudonimul C. Vraja nu e întîmplător), din nemărginita dăruire artei și frumosului, dintr-o uimitoare sete de adevăr și cultură. Așa ne-au transmis imaginea acestui critic: Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Mihail Ralea, Tudor Vianu, G. Călinescu, Ionel Teodoreanu, Demostene Botez, Otilia Cazimir etc., oameni care au stat îndelung în preajma lui sau care l-au întîlnit numai prin intermediul unor studii și documente literare, descifrîndu-l din propria-i operă, din mărturiile altora, din note autobiografice, precum: Al. Dima, Al. Piru ș.a.

Scriitorii și exegeții aceștia l-au venerat pe Ibrăileanu. Ei au reușit să creeze imaginea unui om ce pare la un moment dat chiar autentic personaj de basm și de poveste. Dar nici o clipă omul acesta bun și înțelept n-a fost, n-a putut și nu poate fi, desprins de criticul inteligent, pasionat, înzestrat cu un gust estetic și o percepție impresionată a valorilor. De aceea ni se pare puțin paradoxal titlul volumului lui Savin Bratu, Ibrăileanu-Omul, *cînd omul Ibrăileanu n-ar fi prezentat, desigur, interes dacă n-ar fi fost critic, istoric literar, publicist și profesor; Ibrăileanu omul se conturează pregnant, la dimensiunile valorii lui reale, doar prin opiniile sale în materie de artă și doctrină literară, prin munca practică de îndrumător al literaturii. Preocupat, în mod deosebit, de mai multă vreme de personalitatea critică a lui Garabet Ibrăileanu, Savin Bratu după ce — cu ani în urmă — a scris un amplu și judicios studiu critic, și după ce a alcătuit mai multe ediții de largă circulație, a tipărit; de curînd, la Editura Tineretului, în colecția* Oameni de seamă, *o carte voluminoasă (circa 560 pagini) intitulată — cum spuneam —* Ibrăileanu-Omul.

Ținînd seama de caracterul colecției și de scopurile ei educative, o primă problemă care se ridică e aceea a alegerii subiectului. In ce măsură viața lui Ibrăileanu e exemplară și în ce măsură se pretează a fi tratată într-o lucrare de acest gen? Fiindcă, așa cum remarcă La Bruyère, există oameni de talent, care strălucesc singuratec, ca stelele, fără strămoși, fără urmași. Izolați de societate, mizantropi, acești oameni, oricît ar fi de valoroși prin operă, — după părerea noastră — nu pot constitui, prin exemplul vieții lor, un model pentru tînăra generație educată în spiritul moralei comuniste. In jurul vieții lui Ibrăileanu s-a țesut uneori imaginea singuratecului, a omului izolat în lumea cărților, prea puțin interesat de lumea înconjurătoare. Prin felul în care tratează desfășurarea vieții lui Ibrăileanu — criticul Savin Bratu reușește să ne convingă de necesitatea unei reconstituiri biografice, subliniind marile calități umane și intelectuale, armonizate într-o desăvîrșită frumusețe morală, care a fost Ibrăileanu. Savin Bratu, deși deliberat nu pare a urmări această problemă, spulberă cel puțin prin materialul documentar, falsa legendă a singurătății omului de merit, înfățișîndu-l în viltoarea evenimentelor, integrat în societate, prezent în lupta de idei atît de aprinsă la sfîrșitul veacului al XIX-lea și în răstimpul trăit de Ibrăileanu în veacul XX. E un succes al biografului, datorat înțelegerii marxiste a raportului dintre personalitate și societate, din păcate nu peste tot urmărit cu consecvență.

Recunoscînd necesitatea unei atari lucrări, recunoaștem totodată și dificultățile care se ivesc în realizarea ei. Căci, pe de o parte, așa cum spunea cineva — subliniind greutățile obiective, impuse de această specie, o viață bine scrisă e aproape la fel de rară ca și o viață bine întrebuințată, iar pe de alta, în cazul concret, despre Ibrăileanu — a cărui viață n-a fost totuși atît de bogată în fapte ca a lui Eminescu, Creangă sau Caragiale, să zicem — s-a scris atît de mult, și de condeie atît de remarcabile, încît se cer noului exeget calități și posibilități cu totul deosebite. Bun cunoscător al vieții și operei lui Ibrăileanu, Savin Bratu, făcînd dovadă și de unele intenții beletristice, și-a asumat această sarcină grea, cu dorința ca lucrarea „să rămînă o încercare de reconstituire biografică, poate romanescă dar fără romanțare" *(pag. 451).*

In calitate de critic, Savin Bratu ține să-și comenteze singur opera, arătînd că: „Investmîntată relativ literar, cartea aceasta se bazează exclusiv pe documente, pe izvoare certe, ficțiunea neîngăduindu-și decît să secondeze interpretarea faptelor într-o viziune unitară asupra omului de care se ocupă".

E aici mai mult un deziderat al autorului, care nu corespunde, însă, întru totul cu realitatea faptelor. E adevărat că lucrarea este numai relativ literară, *că se bazează pe documente și izvoare certe, — nu însă „exclusiv", fiindcă ficțiunea autorului, ademenită de literaturizare și romanesc, aduce, în dorita viziune unitară asupra omului, fapte și elemente nesemnificative, cu totul străine de viața acestuia, sau în orice caz fără nici o relație directă cu formarea lui. Căci ce rost poate avea o descriere atît de amănunțită sub aspectul vieții comerciale a Tîrgului Frumos, oraș în care s-a născut la 23 mai 1871 Garabet Ibrăileanu, încît tînărul cititor să fie obligat a afla că* „bogatul comerciant Lazăr Trancu, cetățean „onorabil" al Tîrgului, la stradă avea prăvălia. Dedesupt, o pivniță, cu 50—60 de butoaie cu vin", *sau că la Roman, unul din orașele în care a locuit Ibrăileanu,* „doamnele militare" *dădeau* „unul după altul baluri în profitul muzicii". „In felul acesta — *ne încredințează tov. Savin Bratu* — „societatea orășenească își dădea toate silințele pentru a putea întreține muzica regimentului local". „Cronica modernă a ROMANULUI constată, cu mici variații de termen, că Doamna Nathalia Dona fusese la bal, „frumoasă ca o noapte de mai", Doamna Maria Boteanu „cea mai răpitoare blondă", Domnișoara E. Rossetos „regina valsului", iar sora ei, Domnișoara L. Rossetos „o lăcrimoară din legenda lui Alecsandri". Cucoanele Romanului se transformau astfel, pe cîte o noapte, cu ajutorul ziarului lui Arghiropol, în grații inegalabile, printre care, desigur, foiau uniformele strălucitoare și fracurile". *(Urmează o jumătate din pag. 27 unde se descriu duelurile din oraș, iar apoi acțiunile „consiliului de trei", din care făcea parte și Ibrăileanu).*

Dar oare la Roman nu existau în acea perioadă oameni care sufereau apăsați de nedreptăți și exploatare, oare atitudinea tînărului Ibrăileanu față de această lume oropsită, n-ar fi interesat mai mult pe cititorul de astăzi? Despre această lume nu se scrie însă nici un cuvînt, în afară de unele referiri vagi la rudeniile lui Ibrăileanu. Dacă e vorba să închegăm o frescă socială, atunci trebuie să urmărim înfățișarea complexă a vieții pe toate planurile, oglindind chiar ciocnirile de clasă, înfruntările dintre aceste planuri antagonice. Dar, acceptînd lucrurile cum le înfățișează tov. Savin Bratu, ce rol joacă în formarea personalității lui Ibrăileanu amănuntele picante, citate mai sus?

Spunem aceasta nu pentru a-l șicana pe tovarășul Savin Bratu, ci pentru a încerca să discutăm unele aspecte ale „biografiei literare", specie atît de grea și de necesară pentru educarea tineretului de astăzi. In legătură cu această problemă, Goethe spunea undeva în celebra sa lucrare Poezie și adevăr: „tema principală a unei biografii este să descrie pe om în împrejurările vremii lui și să arate în ce măsură totalitatea lumii i se opune, în ce măsură îl favorizează, cum din acestea se formează o concepție despre lume și oameni și în ce chip, dacă este vorba de un artist, poet sau scriitor, concepția lui se răsfrînge din nou în afară".

E necesar, așadar, să se arate într-o biografie raportul dintre erou și mediul înconjurător, dar în relații structurale, organice, urmărindu-se influențele suferite de personajul biografiei, arătîndu-se rolul mediului în formarea personalității sale.

Sînt, desigur, neindicate într-o biografie, omisiunile cele mai mărunte, care sînt în stare a da culoare și nuanțe personajului. Cînd însă aglomerarea de detalii exterioare, din alte planuri ale vieții, șterge contururile personajului, îl ascunde printre hățișuri insignifiante, gestul este inacceptabil. Am greși dacă am afirma că peste tot figura lui Ibrăileanu rămîne neconturată. Autorul izbutește în multe pagini să creioneze un Ibrăileanu real, bogat sufletește, preocupat de probleme sociale, patriot, apărător al literaturii originale, însetat de cultură, apropiat la un moment dat de marxism, sfătuitor înțelept al scriitorilor. Respectînd cronologia, o practică frecventă în biografia modernă, fiindcă cei vechi, de la Plutarch și pînă în veacul al XVIII-lea, nu recunoșteau această cerință, Savin Bratu urmează în toate succesiunea istorică firească: părinții, nașterea, școala, facultatea, cariera profesională, consemnînd pe parcurs, la vremea potrivită, experiențele de cultură și de viață ale eroului.

Regretăm că în biografie își găsesc loc unele capitole neînsemnate ca „Jocurile gratuite ale estetului Lovinescu", *de pildă, și nu există un capitol special, să zicem* Ibrăileanu și Eminescu, *știut fiind rolul covîrșitor pe care marele poet l-a avut în viața criticului. Referiri la această problemă întîlnim des, dar ele sînt împrăștiate, mai mult sau mai puțin întîmplător, prin paginile cărții, fără o semnificație cu totul deosebită. Era necesar, și aceasta ar fi putut constitui o coordonată esențială a unei biografii despre Ibrăileanu, să se arate cum uimitoarea personalitate a lui Eminescu se dezvoltă progresiv în sufletul criticului, și în același timp cu el, și ecoul poeziei eminesciene în conștiința lui Ibrăileanu, care, orice s-ar spune, a fost prin viața lui — un eminescian.*

In linii mari, ca structură, poate constrînsă și de respectarea strictei cronologii, cartea lui Savin Bratu urmează biografiile anterioare, dintre care cea mai închegată pînă acum, sub raport documentar, deși cu unele limite în interpretare, este, fără îndoială, aceea a lui Al. Piru. Sînt înfățișate, rînd pe rînd, „Viața în familie și — fără familie", „Revoluționarismul romantic al gimnazistului", „Școala nouă", „Colaborarea la Evenimentul literar", *„Mirajul tihnei mic burgheze" care l-a cuprins la un moment dat pe Ibrăileanu, „Dezertarea" lui de la lupta socialistă, „Profesorul de liceu", „Intermezzo-ul turistic în străinătate", „Intemeierea* Vieții romînești", *munca la redacție, atitudinea față de răscoalele țărănești din 1907, zbuciumata iubire, oarecum tardivă, a lui Ibrăileanu, reflectarea ei în romanul* Adela, *lupta pentru catedra universitară, boala, stingerea din viață.*

Poate ar fi fost necesar ca tovarășul Savin Bratu să încerce o organizare mai ingenioasă a materialului documentar, respectînd, firește, ordinea cronologică, să exploateze mai mult informația brută. Căci întrebuințarea documentului prea puțin interpretat duce uneori la coincidențe de formulare cu unele pasaje din alte lucrări. Astfel, citim în articolul Depănînd vechi amintiri (Viața romînească, *nr. 4-5/1936 pag. 5) de A. T. Bădărău, următoarele cuvinte:* „In zilele de bune dispoziții — căci avea și rele — ne recita din Eminescu ori din Alfred de Musset. Incă îmi mai răsună în minte și acum strofa finală din BALADE DE LA LUNE *(sic!, urmează strofa, n.n)* precum și unele din scăpărătoarele lui aprecieri despre opera lui Guy de Maupassant, romanele rusești, critica lui Taine și diferite scrieri socialiste..." *Iar în Savin Bratu:* „In zilele de bună dispoziție recita amicilor, ca în adolescență, din Eminescu, se spune că și din Alfred de Musset (Balade de la lune). Mai mult, îi plăcea să discute despre romanele rusești, despre societate, despre Maupassant sau despre Taine, cînd nu asculta muzică" *(pag. 87). Sînt coincidențe neplăcute, care provin și din faptul că* „pentru a facilita lectura acestei cărți, autorul a renunțat la aparatul științific al trimiterilor, cu privire la întregul material informativ cuprins".

In virtutea acestui principiu, articolul lui T. A. Bădărău nu este citat nici cel puțin la „Izvoarele principale".

Procedeul ni se pare ineficace și neindicat chiar într-o lucrare „investmîntată relativ literar"

E regretabil că Savin Bratu s-a ținut atît de strîns de sursă, încît n-a corectat nici măcar titlul celebrei poezii a lui Musset Ballade à la lune, *împrumutînd eroarea lui T. A. Bădărău care-l transcrie cu greșeli de ortografie și morfologie.*

Socotim că în ansamblu lucrarea tovarășului Savin Bratu conține o serie de elemente prețioase, de informare și interpretare, dar sîntem de acord cu autorul că, în această formă, ea rămîne „o încercare de reconstituire biografică" asupra căreia va trebui să revină substanțial, pentru a ne da imaginea mai completă, mai bogată a acestei personalități puternice, cu înrîuriri atît de adînci în dezvoltarea culturii noastre.

Mihail ŞOLOHOV

23 Februarie — Ziua Armatei Sovietice

EI AU LUPTAT PENTRU PATRIE

Ostaşii din unitatea care acoperise trecerea peste Don au respins şase din cele mai înverşunate atacuri ale nemţilor. Tancurile şi infanteria germană se împrăştiaseră dispărind dincolo de înălţime şi spre amiază deasupra cîmpului de luptă se aşternuse pentru o bucată de vreme tăcerea.

După zgomotul asurzitor al focului de artilerie, după bubuitul exploziilor şi tăcănitul mitralierelor ce răsunaseră de-a lungul frontului, liniştea ce se lăsase dintr-odată îi păruse lui Zveaghinţev neobişnuită şi stranie.. Cu o mişcare înceată îşi trase casca de pe cap, îşi şterse obosit cu mineca vestonului obrazul murdar pe care şiruia sudoarea, apoi ascultînd cu o vădită plăcere sunetele propriului său glas rosti :

— Uite că s-au potolit...

Il desfăta liniştea încîntătoare şi el, cu capul puţin înclinat într-o parte, rămase mai mult timp cu auzul încordat urmărind cu atenţie copilărească zgomotul uscat, abia perceptibil, cu care se prelingea ţărîna de pe parapet. Undeva aproape de tot, răsună ţiriitul unui greier. Zveaghinţev întoarse domol capul în direcţia de unde venea sunetul ce-i atrăsese atenţia. Un bondar de culoare cărămizie, rotindu-se deasupra tranşeei îşi scoase din zbor lăbuţele negre, păroase, catifelate şi cu un zumzet ce amintea vibraţiile joase ale unei coarde de bas, se lăsă pe tulpina unei romaniţe. Clipind des, Zveaghinţev se uită puţin nedumerit la romaniţa prăfuită, ce se clătina ritmic, la bondarul ce părea grozav de gătit, se uita aşa de parcă niciodată în viaţă nu mai văzuse ceva asemănător şi deodată înălţă capul mirat: vîntul ce adia uşor aduse spre el, de undeva de departe, strigătul limpede şi ascuţit al unei prepeliţe...

Şi foşnetul vîntului prin iarba dogorită de soare şi frumuseţea gingaşă, timidă a romaniţei ce-şi etala petalele albe şi bondarul cu zumzetul lui în văzduhul dogoritor şi strigătul prepeliţei atît de cunoscut şi îndrăgit încă din copilărie — toate aceste mărturii ale atotputerniciei vieţii îi bucurară şi totodată îl umplură de nedumerire pe Zveaghinţev : „Parcă nici n-a fost luptă, extraordinar“ — se gîndi el uimit. — „Doar adineaori moartea urla jur împrejur pe toate glasurile şi acum poftim, poţi să stai să asculţi strigătul prepeliţei, care e acelaşi ca pe timp de pace, cum de altfel par şi toate celelalte gîngănii care continuă să se ocupe de treburile lor de parcă nu s-a întîmplat nimic... Să te minunezi nu alta !“

Zăpăcit parcă, uitîndu-se de jur împrejur, Zveaghinţev semăna în clipele acestea mai mult cu un om trezit dintr-un coşmar şi care cu un oftat de uşurare îşi dă seama de realitatea simplă şi mult dorită. A fost nevoie să mai treacă puţin timp pînă ce s-a obişnuit cu tăcerea din jur. Dar tăcerea aceasta era încordată şi ameninţătoare, ca înaintea unei furtuni, şi dacă ar fi ţinut mult, pentru Zveaghinţev ar fi devenit apăsătoare. In curînd însă, dinspre flancul sting, prinseră a ţăcăni mitralierele, iar dincolo de înălţime începură să tragă aruncătoarele grele de mine nemţeşti şi scurtul răgaz se termină toţ atît de brusc cum începuse.

Servantul — un ostaş tînăr, pe care Zveaghinţev nu-l prea cunoştea, se apropie de tranşee din spate, tiriş, şi i se adresă gîfîind şi răsuflînd din greu :

— Ţi-am adus muniţii. Ei bărbosule, n-ai de gînd să-ţi împrospătezi proviziile ?

Zveaghinţev îşi trecu palma peste ţepii roşcovani ce-i acopereau obrajii şi întrebă cu supărare în glas :

— Adică cum — eu bărbos ? După tine par a fi moş, nu-i aşa ?

— Moş, nemoş, — ceva pe aproape. Obrazul îţi e părăginit de te apucă groaza. Hai ia-ţi porţia.

— Ei şi ce dacă-i părăginit... Intr-o asemenea retragere nu prea ai timp să te faci frumos, asta trebuie s-o înţelegi, iar în ceea ce priveşte anii — nu am chiar atît de mulţi — adaose Zveaghinţev cam supărat umplîndu-şi raniţa cu gloanţe grele, calde şi unsuroase la pipăit.

Fără să ţină seama de cele auzite, servantul gureş continuă :

— Dar de ce taică stai aplecat în tranşee ca un suflet împovărat de păcate ? Neamţu nici nu se vede, împuşcăturile aproape că au contenit, de ce nu ieşi afară să-ţi mai moi oasele bătrîne la soare ?

Cuvintele „taică“ şi „oase bătrîne“ se vede că nu i-au prea plăcut lui Zveaghinţev, deoarece se uită cam chioriş la tînăr şi-l întrebă batjocoritor :

— Dar de ce tu, coşcogeamitea flăcău, te tîrăşti pe burtă, cînd neamţul nici nu se vede şi nici focuri de arme nu se trag ?

— Asta o fac din obişnuinţă — îi răspunse răzind ostaşul. Trebuie să înţelegi că misiunea pe care o am îmi cere asta şi m-am deprins acum să mă mişc tiriş de parcă aş fi o reptilă, încît mi-i frică ca nu cumva să mă dezvăţ a umbla pe picioare. Imi e mai la îndemînă să umblu de-a buşilea.

— Nu-i o treabă grea, s-ar putea să te dezveţi — îl aprobă bucuros Zveaghinţev.

Ii era urît şi ar fi fost dispus să mai palavragească cu acest flăcău isteţ, de aceea îl întrebă folosind, fără să vrea, după cum îi era obiceiul cînd stătea de vorbă cu tinerii ostaşi, un ton de îngăduinţă, familiar.

— Nu cumva eşti din compania a treia ? Mi se pare că te cunosc.

— Din a treia.

— Şi cum te cheamă ?

— Utişev.

— Eşti căsătorit ?

Flăcăul clătină din cap zîmbind :

— Sînt încă prea tînăr, n-am apucat, că veni războiul.

— Se vede că n-ai apucat.. Dacă ai să continui să lucrezi ca servant ai să te dezveţi cu totul să umbli, iar după război, dacă ţi-o veni poftă să te însori, tu în loc să umbli pe picioarele tale, ca toţi oamenii, aducîndu-ţi aminte de ceea ce făceai pe front, ai să pleci tiriş în peţit. Iar fata săraca, văzînd un asemenea mire — poc — o să cadă leşinată. Iar tatăl miresei o să-ţi netezească spatele cu bastonul strigîndu-ţi : „De ce-ţi baţi joc de o fată cinstită, fire-ai să fii ! Umblă şi tu ca toţi oamenii !“

Utişev trase spre dînsul cutia cu gloanţe şi-i spuse rizînd :

— Eşti hitru, cu toate că nu eşti bărbierit... Nu mă ţine de vorbă, eu te ascut — dar să ştii că nu m-am încurcat la socoteală, Iaca am terminat şi cu număratul gloanţelor ! De muniţii mai au nevoie şi alţii.

Zveaghinţev ar fi vrut să-i răspundă ceva, dar Utişev se tîra acum spre o tranşee vecină şi deodată, fără a întoarce capul, spuse serios pe un ton moralizator :

— Ai grijă bărbosule şi trage mai cu economie şi drept la ţintă. Mi se pare că uneori ţinteşti cam pe alăturea. Te-aş mai sfătui ca acum la bătrineţe să te gîndeşti mai puţin la fete, poate atunci n-o să-ţi mai tremure mîinile...

De supărare şi fiindcă fusese luat aşa, prin surprindere, Zveaghinţev nici nu găsi ce să-i răspundă pe loc şi numai după un timp îi aruncă :

— Pe bunică-ta s-o înveţi cum să tragă, mucosule !...

In tranşee era zăpuşeală, aerul nemişcat era încins ca-ntr-o baie ; nişte muşte cine ştie de unde apărute, te plictiseau cu bîzîitul lor. Moleşit de dogoarea amiezii, Zveaghinţev, după ce stătu jos pe haina făcută sul, se ridică frecîndu-şi cu dosul palmei ochii care i se închideau şi se uită la tancurile avariate şi arse, la cadavrele nemţilor împrăştiate prin stepă, la norul prelung de praf cenuşiu ce se mişca în depărtare spre terasamentul căii ferate, ce se întindea de-a lungul Donului spre răsărit. „Pun la cale ceva friţii ăştia blestemaţi — se gîndi el urmărind norul de praf. Mi se pare că le vin întăriturl — ia te uită ce de prăfărie mai ridică ! Iarăşi o să-şi adune puterile, o să se regrupeze, o să-şi mai lingă rănile şi parcă-i văd că n-o să ne lase în pace. Sînt încăpăţînaţi dracii, grozav de încăpăţînaţi ! Dar nici noi nu sîntem de lut, am învăţat cum să-i săpunim încît abia mai pridideşc să-şi şteargă chisăliţa roşie de sub nas. Nu mai sîntem în patruzeci şi unu ! Le-a mers la început, dar acuma gata !“ — îi trecu lui Zveaghinţev prin minte gîndul ce-l consola — apoi se uită la tancul distruş de Lopahin.

Namila ameninţătoare de adineaori, verde-cenuşie, stătea nemişcată, lăsată într-o rînă, cu ţeava căscată, ridicată în sus, a tunului ce tăcuse pentru totdeauna. Primul tanchist care reuşise să sară din turelă zăcea lîngă şenilă, culcat de prima rafală a mitralierei, cu mîinile date în lături, în timp ce o slabă adiere abia îi mişca marginea mantalei, cel de al doilea, doborît de Zveaghinţev, înainte de a muri reuşise să se tîrască mai la o parte de tanc. Zveaghinţev zărea, printre tufele rare de pelin, ceafa lui cu păr închis, mîna bronzată, aruncată înainte, cu mînecile cămăşii cenuşii suflecate pînă la cot, blăcheurile ce luceau în bătaia soarelui şi cuiele roase de pe tălpile ghetelor lui, ce păreau albe.

— Pe o asemenea căldură, pînă diseară, ăsta căruia îi sînt naş şi toţi ceilalţi căzuţi, cu siguranţă au să se umfle şi au să înceapă să pută. Cu asemenea vecini în curînd n-am să mai pot răsufla... rosti Zveaghinţev fără să-şi dea seama, cu glas tare şi se scuturâ îngreţoşat.

Simţi cum îl furnică prin şira spinării şi dădu din umeri înfrigurat, amintindu-şi de mirosul dulceag şi greţos de cadavru ce încă din primăvară însoţea necontenit regimentul în luptele şi marşurile lui.

Trecuse de mult timpul cînd Zveaghinţev, pe atunci soldat novice şi fără experienţă, ţinea foarte mult să vadă faţa duşmanului doborît, acum se uita indiferent la tanchistul zdravăn doborît de un glonţ, ce zăcea nu departe de el şi avea o singură dorinţă: să poată părăsi cît mai repede tranşeea îngustă de care îi era lehamite şi să poată dormi o zi întreagă într-o căpiţă de paie proaspete de secară.

Pe nesimţite îi veni în minte mirosul proaspăt de secară treierată şi gemu, simţind cum i se strînge inima de această dulce aducere aminte, încît se lăsă din nou în fundul tranşeei şi închise ochii, dîndu-şi capul pe spate. Il fura somnul şi acum ar fi stat bucuros de vorbă chiar cu Lopahin, ca să-şi alunge toropeala, dar Lopahin, după cel de al patrulea atac, trecuse într-o tranşee de rezervă şi era acum departe.

Cuprins de o somnolenţă, în care dispăruse hotarul dintre vis şi realitate — Zveaghinţev îşi vedea soţia, copii, pe tanchistul omorît ce purta cămaşă cenuşie, pe directorul S.M.T.-ului şi un riuleţ necunoscut cu apa repede şi puţină, cu prundiş lucios, multicolor pe fundul albiei... Apa riului spumega între malurile ei abrupte, argiloase, uruind tot mai tare, mai insistent şi Zveaghinţev se trezi fără voie, deschizînd ochii : zări în înaltul cerului şase avioane de-ale noastre, care o luaseră mult înaintea uruitului lăsat de motoarele lor.

De felul lui, Zveaghinţev era un om cu judecată practică, îşi iubea propria aviaţie, dar nu în mod abstract şi oricînd, ci numai atunci cînd îl apăra de sus, sau cînd vedea cum atacă şi bombardează poziţiile duşmane; de aceea, acum petrecu avioanele ce se îndepărtaseră fulgerător cu o privire rece de sub pleoapele obosite de nesomn şi mormăi cu o ciudă abia reţinută :

— Iarăşi aţi întîrziat ! Cînd nemţii ne bombardau şi atîrnau deasupra noastră de parcă erau ţintuiţi pe cer — voi sigur, sorbeaţi cafeaua sau vă trăgeaţi cizmele îmblănite, iar acum la spartul tîrgului aţi pornit să zburaţi ca fluturii şi să ardeţi gazul de pomană — că doar îi al statului... Mîncători de benzină — iată cine sînteţi !

N-apucă să-şi verse toată indignarea şi supărarea, deoarece nemţii puseră în mişcare artileria şi pe linia întîia se năpusti o adevărată urgie de foc, încît Zveaghinţev uită numaidecît şi de avioane şi de tot ce mai era pe lume...

De mult nu mai căzuse sub un foc atît de năpraznic şi nimicitor, de mult nu mai simţise o spaimă atît de disperată ce-i străpungea inima... Minele şi obuzele explodau atît de des şi atît de aproape, încît Zveaghinţev care la început se ţinuse destul de bine, acum îşi pierduse curajul şi nădejdea de a mai scăpa teafăr dintr-un asemenea infern...

Trecuseră cîteva clipe apăsătoare ce-i păruseră nesfîrşite. Focul nu se potolea... Zveaghinţev ridică brusc capul, îşi strînse pumnii de-i trosniră degetele, pironind ochii puţin umflaţi, ce-i luceau sălbatic, în peretele tranşeei de pe care, la fiecare explozie, curgea fără zgomot şi din belşug ţărîna şi prinse a înjura în gura mare. Injura de data aceasta în aşa fel, încît dacă l-ar fi auzit, şi Lopahin l-ar fi putut invidia. Dar nici asta nu-l uşură. Tăcu. Treptat îl copleşi o supărare grea... Dînd la o parte de sub bărbie cureaua udă şi lunecoasă, Zveaghinţev îşi smuci casca şi se lipi cu obrazul neras, cenuşiu, de peretele tranşeei şi se gîndi obosit şi resemnat : „De m-ar omorî mai repede...“

In jur totul se învălmăşea într-un urlet şi clocot sălbatic de praf, fum şi lumini galbene de explozii. Cătunul părăsit de locuitori, ardea de la un capăt la altul. Deasupra caselor cuprinse de flăcări, un nor uriaş şi negru de fum îşi întinsese larg aripile zdrenţuite şi mirosului înecăcios de praf de puşcă, ce plutea deasupra tranşeelor, i se adaose altul, amărui şi pătrunzător, de paie şi lemn ars.

Focul artileriei nu durase mai mult de o jumătate de oră, dar Zveaghinţev în acest răstimp parcă mai trăise o viaţă. La un moment dat, fusese copleşit de o dorinţă irezistibilă, nebunească : ar fi vrut să sară din tranşee şi să pornească în fugă, în întîmpinarea acelui zid negru de explozii, ce înainta spre el, şi a trebuit să facă o sforţare peste puteri ca să se stăpînească şi să nu comită o asemenea faptă necugetată...

In urma zidului de foc venea infanteria nemţească, înaintînd mereu.

Cu inima închircită, Zveaghinţev urmărea cum, căzînd, sărind în lături ca să se ferească de exploziî sau ocolind pîlniile săpate de obuze, ostaşii duşmani, din ale căror rînduri cădeau prea puţini, se apropiau în grupuri răzleţe tot mai mult de el.

Spre tranşeea lui păşeau opt soldaţi germani. In fruntea lor, puţin aplecat, de parcă ţinea piept unui vînt puternic, mergea repede un ofiţer. Inainta jucîndu-se cu un beţişor, apoi îşi suci capul în lături. Se vede că dăduse un ordin. Soldaţii, luînd-o înainte, porniră în fugă. Zveaghinţev il ţintise pe ofiţer şi cu respiraţia întretăiată pentru o clipă, trase. Se aşteptă ca ofiţerul să cadă, acesta însă continua să meargă teafăr. Minunîndu-se de curajul bravului ofiţer şi supărat pe sine, Zveaghinţev trase a doua şi a treia oară, grăbit şi agitat. Dar ofiţerul era parcă vrăjit, îşi îndesa doar pasul, continuînd să agite beţişorul cu care se juca ca la plimbare, strigînd din urmă ceva soldaţilor.

„E beat, fir-ar a naibii de jigodie !“ îşi dădu seama numaidecît Zveaghinţev şi cu degetele ce-i tremurau schimbă încărcătorul, scrîşnind din dinţi de furie şi nerăbdare : „Aşteaptă... numaidecît ai să aterizezi ! Te pun eu îndată cu botul la pămînt, să te saturi de băutură...“

In timp ce el îşi încărca arma, sergentul Nichiforov, calm, fără grabă, din două rafale scurte îl culcă pe „bravul“ ofiţer şi încă trei soldaţi. Ceilalţi cinci, dezmeticiţi de pierderea suferită, se pitulară în nişte gropi de explozii şi începură să tragă cu atîta iuţeală de parcă primiseră ordin să-şi iroseasca numaidecît toate muniţiile.

De undeva din dreapta războiului uruitul tancurilor. Zveaghinţev, din cauza larmei produse de luptă, abia putu desluşi glasul răguşit şi peste măsură de încordat al locotenentului Goloşciokov :

— Lăsaţi tancurile să treacă ! Lăsaţi tancurile să treacă ! Foc asupra infanteriei !

Pe întregul sector aparat de unitate, cît şi în sectorul vecin, asupra căruia erau îndreptate loviturile duşmanului, infanteria germană, ruptă de tancuri prin focul mitralierelor, se pitulase, apoi începuse să se tîrască după tancurile ce reuşiră să străpungă linia, înaintînd în salturi, apropiindu-se, pregătindu-se de ultima încleştare.

Nemţii erau aproape. Zveaghinţev auzea desluşit cuvintele de comandă rostite în nemţeşte — cuvinte străine, ale unui duşman hain — şi bătăile ca de ciocan ale inimii ce-i umpleau coşul pieptului.. El trăgea şi în acelaşi timp încerca încordat, plin de grijă şi întristare, să audă din nou tăcănitul mitralierei sergentului Nichiforov, care încetase brusc.

Dar mitraliera tăcea. „Şi-acum la baionetă“ — se gîndi Zveaghinţev aproape nepăsător şi resemnat, pipăind cu mîna asudată grenadele. Din cauza emoţiei simţea că se sufocă, nările i se dilatau, trăgea în piept aerul fierbinte şi îmbîcsit de fum, gîfiind ca un cal minat din răsputeri, gata să cadă din picioare.

O clipă mai tîrziu, nemţii se ridicară strigînd. Ca prin ceaţă, Zveaghinţev zări uniformele verzi-cenuşii, auzi tropăitul apăsat al cizmelor, bubuitul grenadelor ce explodau, pocnetul focurilor de arme trase în grabă — şi rafalele scurte de mitralieră... El aruncă în jur o privire fugară, de om încolţit ; din tranşee săreau tovarăşii, tovarăşii lui dragi, fraţii lui de arme pe viaţă şi pe moarte ; erau puţini, dar strigătul lor de „ura“ răsună tot atît de încordat şi ameninţător ca odinioară, — pe vremuri bune.

Cît ai clipi, Zveaghinţev îşi săltă trupul lui mare şi sări din tranşee, simţindu-se deodată atît de uşor, aproape imponderabil, înclină arma şi porni să fugă drept înainte, cu dinţii încleştaţi, fără a-şi lua privirea încruntată de la cel mai apropiat neamţ, simţind că toată greutatea armei s-a strămutat spre vîrf, spre baionetă.

Izbuti să străbată în fugă doar cîţiva metri. In spate scăpără fulgerător o flacără, răsună o bubuitură şi el căzu cu faţa la pămînt într-un abis clocotitor, care să căsca deodată în faţa ochilor lui dilataţi şi înnebuniţi de o durere cumplită...

★

Zveaghinţev îşi veni în fire din cauza durerii sălbatice ce puse stăpînire pe întreaga lui fiinţă şi a unor izbituri pe care nu şi le putea explica. Răsufla răguşit şi simţea că-l îneacă o tuse — gura lui era plină de pămînt şi de praf, îşi auzea ca pe ceva străin, venit de undeva de alături, tusea înecăcioasă şi geamătul adînc, răzbind din străfunduri.

In jur explodau mine şi obuze. Diferite ca sunet şi intensitate, ele zguduiau pămîntul, schijele zburau cînd urlînd, cînd şuierînd tot mai stins, de undeva din urmă străbătea zgomotul rafalelor prelungi de mitralieră. Din cauza exploziilor din jur, valurile dense de aer fierbinte, înţesate de fum, îl apăsau parcă şi mai mult la pămînt pe Zveaghinţev, ridicînd în jurul lui vîrtejuri de praf amărui. Aducîndu-şi aminte de toate zgomotele luptei care i se părea că ajung la el de undeva dintr-o depărtare necunoscută, Zveaghinţev se mişcă puţin, această slabă mişcare îi sporise peste măsură durerea pătrunzătoare şi abia atunci ajunse la conştiinţa lui întunecată gîndul că mai e în viaţă.

Acum, se temea să se mai mişte, simţind cu spatele, cu omoplaţii, cu picioarele, că pantalonii şi cămaşa îi sînt îmbibate de sînge şi se lipesc greoaie de trup. Zveaghinţev înţelese că este grav rănit de schije şi că durerea ce-l sfîşie şi-l imobilizează din cap pînă-n picioare — e din cauza asta.

Işi înăbuşi geamătul ce era gata să-i scape de pe buze şi încercă să împingă în afară cu limba norocul cleios ce-i umplea gura şi-l împiedica să respire ; simţi cum în dinţi îi scîrţîie nisipul şi zgomotul acesta, ce-i răsunase în cap atît de dureros, i se păru grozav de asurzitor ; în nări îl izbi mirosul greţos al propriului său sînge închegat, încît mai că nu-şi pierdu a doua oară cunoştinţa. Pe urmă însă, această cunoştinţă care tremura în el ca un firicel subţire de aţă, gata să se rupă în orice clipă, începu să crească, să se întărească şi numai atunci îşi aminti, cu o teamă tardivă ce-l cuprinsese dintr-o dată şi-l copleşi, — îşi aminti cum nu de mult sărise din tranşee, cum îi văzuse pe nemţi alergînd spre dînsul şi mai ales pe unul din ei — îndesat, aplecat înainte, cu gulerul descheiat, cu mantaua minjită de noroi, cu ochii cenuşii ce-i ieşeau din orbite... Neamţul alerga cu buzele palide încleştate, trăgînd zgomotos aer cu nările dilatate, cu umărul sting puţin adus înainte. Din fugă încerca să-şi încarce arma automată, iar Zveaghinţev păşind mărunt şi totodată avîntat, apropiindu-se de el, vedea ochii cenuşii ai duşmanului, înnebuniţi de furia asaltului şi nasturele opac al mantalei nemţeşti, mai jos de care dintr-o clipă într-alta avea să pătrundă cu un pîrîit cunoscut, moale, dezgustător, baioneta lui, mai vedea în clipele acelea reflexele lucioase, tremurinde, ce le arunca din mers, asemeni unui ac, virful baionetei... Tot atunci simţi că ceva l-a izbit puternic în spate şi peste picioare, iar mai apoi răsună scurt, ca un bubuit de tunet vara, zgomotul asurzitor al exploziei, şi el, Zveaghinţev, căzu cu faţa în jos, în ultima şi îngrozitoarea lui cădere, cînd nu mai avea putere nici să ridice mîna să-şi acopere faţa de lovitură, — simţi că acum totul s-a terminat, că ăsta-i sfîrşitul...

Cu greu ridică pleoapele. Prin praful amestecat cu lacrimi ce i se aşternuse pe faţă ca o poşghiţă, astupîndu-i ochii, zări un petic de cer roşu — încetoşat şi aproape de obraz nişte firicele ciudat încîlcite, care, plutind pe lîngă el, dispărură. Işi dădu atunci numaidecît seama că cineva îl tîrăşte prin iarbă pe o foaie de cort şi foşnetului de iarbă uscată i se alătură respiraţia grea, întretăiată, a omului care se tîra înaintea lui, trăgînd din greu — centimetru după centimetru — trupul lui greoi şi fără putere.

Ceva mai tîrziu, Zveaghinţev simţi că mai întîi capul, apoi tot corpul îi alunecă în jos. Umărul i se izbi cu putere de ceva şi din nou îşi pierdu numaidecît cunoştinţa.

Işi reveni a doua oară simţind pe obraz atingerea unei mîini micuţe şi aspre. Cu o bucăţică de tifon umed îi ştergea ochii şi-i curăţa gura. Pentru o clipă zări o mînă mică de femeie cu o vinişoară albastră ce zvicnea lîngă încheietura albă, apoi de buzele lui se lipi gîtul cald, metalic, cu gust fad, al bidonului de aluminiu. Vodca ce se prelingea îi ardea cerul gurii şi gîtlejul. El o sorbea cu înghiţituri mici, întretăiate şi după ce bidonul îi fusese uşor luat de la gură, mai înghiţi în sec de vreo trei ori ca un viţeluş tras de la uger şi, lingîndu-şi buzele uscate, deschise ochii. Văzu aplecată deasupra lui faţa unei fete necunoscute, cu obrazul palid acoperit de pistrui ce se zăreau, cu toate că pielea era bronzată. Purta o caschetă decolorată ce-i acoperea claia de păr roşcat şi creţ. Faţa era urîţică, nu prea arătoasă, o faţă obişnuită, cîrnă, a unei fete ruse, dar din toate trăsăturile ei înăsprite se revărsa atita bunătate şi îngrijorare izvorîtă din adîncul inimii, în ochii ei blinzi, cenuşii, de fată, licărea atîta căldură şi compătimire, încît lui Zveaghinţev i se părea că aceşti ochi sînt tot atît de buni, nelipsiţi şi necesari ca însăşi viaţa, ca cerul albastru şi nemărginit de deasupra lui, cu nouraşii aceia pufoşi din înălţime.

Bucuria că a scăpat, că n-a fost părăsit de ai săi, recunoştinţa pe care nu era în stare s-o exprime şi chiar de ar fi fost, n-ar fi ştiut să găsească cuvinte potrivite ca să se adreseze unei fete necunoscute — sanitară din altă unitate — il făcuse să simtă o caldă stringere de inimă şi de aceea abia putu îngîna :

— Surioară dragă... de unde ai răsărit ?

Vodca il întărise puţin. Simţi cum în trupul lui se revarsă o căldură binefăcătoare, pe frunte îi apărură broboane de sudoare şi chiar durerea din răni se mai ogoise, îşi pierduse din tăria ei sfîşietoare de mai înainte.

— Soră dragă, n-ai putea să-mi mai dai o picătură de vodcă... rosti el ceva mai tare, mirîndu-se în sinea lui de glasul ce-i răsuna slab, piţigăiat ca un glas de copil.

— Ce tot vorbeşti de vodcă ? Nu mai ai voie, n-ai voie de loc, nenicule ! Ţi-ai revenit — zi bogdaproste. Vai, şi focu ăsta de te-apucă groaza, nu se mai opreşte ! De-aş fi măcar în stare să te tîrăsc pînă la punctul sanitar al unităţii — adăugă, tînguindu-se, fata.

Incet, Zveaghinţev mişcă mai întîi mîna stîngă, apoi cea dreaptă, cu degetele care nu-l ascultau pipăi sub coaste foaia de cort şi ţeava armei încinse de soare, încercă — fără a reuşi — să-şi mişte picioarele şi, cu dinţii încleştaţi de durere, întrebă :

— Ascultă... unde sînt rănit ?

— Peste tot... Te-au nimerit din plin !

— Dar picioarele, picioarele-mi sînt întregi ? — întrebă Zveaghinţev cu glas sugrumat, gata în sinea lui să audă tot ce-i mai rău, şi totuşi refuzînd să creadă că ar fi posibil.

— Sînt întregi, întregi, nenicule, numai că ţi le-au cam găurit. Să n-ai nici o grijă. Mai bine taci. Cînd o să ajungem, au să te examineze, au să te panseze cum se cuvine, au să te doftoricească, apoi probabil au să te trimeată la vre-un spital din spatele fron-

tului și totul o să fie în ordine. Războiului îi place ordinea...

Nu tot ce rostise ea ajunse pînă la urechile lui Zveaghințev.

— Va să zică m-au atins peste tot? mai întrebă el odată și după o scurtă tăcere șopti îndurerat:
— Ce tot vorbești... Ce fel de ordin e ăsta...?

Erau într-o pîinie adîncă, pe niște bulgări tari de humă smulși prin explozie din străfundurile pămîntului. Cu un șuierat prelung, tot mai deslușit, o mină zbură deasupra lor și Zveaghințev, care era indiferent față de orice, afară de durerea lui, urmări totuși cu coada ochiului fața și văzu cum ea, în așteptarea exploziei apropiate, se ghemui, lipindu-se de pămînt, mijindu-și ochii și cu o mișcare impresionantă în naivitatea ei își acoperi obrazul cu palma ei mică, murdară.

În puținele clipe de luciditate, care-i scăpăraseră prin conștiință, Zveaghințev încă nu reușise pe de-a-ntregul să-și dea seama de situația lui nenorocită, nu-l năpădise încă mila față de el însuși, dar de față i se făcu milă și se gîndea mihnit: „E un copil, un adevărat copil! Ar fi trebuit să rămînă acasă cu cărțile ei de a zecea, să alerge la școală și să învețe mai știu eu ce algebră și aritmetică, nu să stea aici și să îndure atîta spaimă sub focul acesta nimicitor, sau să-și rupă mijlocul, tîrînd cîte unul de-alde mine..."

Focul parcă se mai potolise și cu cît exploziile bubuiau mai rar, trezindu-l pe Zveaghințev cu glasuri puternice la viață, cu atît mai mult el slăbea simțind cum îl învăluie treptat o liniște neagră, dușmănoasă, cum se pierde într-o stare de începătoșare și sleire.

Fata se aplecă deasupra lui și-l privi în ochii înnebuniți de durere, care păreau că nu mai văd și parcă răspunzînd unei dojane mute întipărită în acești ochi și în cutele amare din jurul gurei, strigă speriată și totodată poruncitor:

— Mai rabdă, dragă! Te rog, mai rabdă puțin! Pornim numaidecît, nu mai avem mult! Mă auzi?

Cu mare greutate reuși să-l tragă afară din pîlnie. El își reveni, încercînd s-o ajute, sprijinindu-se pe coate, apucîndu-se cu mîinile de iarba uscată și plină de țepi, dar durerea devenise insuportabilă și el se lipi cu obrazul scăldat în lacrimi de foaia de cort îmbibată de sînge și începu să sfîșie cu dinții mineca cămășii, ca să nu se arate lipsit de bărbăție în fața fetei și să nu urle de durerea ce parcă-i sfîrteca în bucăți trupul golit de sînge și care totuși se chinuia amarnic.

La numai cîțiva metri de pîlnie, fata scăpă din mîna asudată și amorțită marginea foii de cort, își trase răsuflarea răgușită și deodată începu să se tînguie:

— Doamne, dumnezeule — de ce oare iau în armată namile ca tine? De ce oare, te-ntreb eu? Crezi că sînt în stare să te tîrăsc, cînd ești cît un cal? Tu, nenicule, mai mult ca sigur că ai vreo șase puduri!

Zveaghințev aruncă răgușit printre dinți:

— Nouăzeci și trei...

— Ce nouăzeci și trei? Ce-i cu tine? — întreba fata gîfîind.

— Atîtea kilograme am avut eu... înainte... de război. Acum am mai puțin — o lămuri Zveaghințev după o scurtă tăcere, ascultînd încordat respirația întretăiată a sanitarei.

tă ce am să mă odihnesc un pic — o să pornim. Am scos eu din foc și pe alții mai dihai decît tine, să n-ai nici o grijă! Am avut cazuri și mai și... Tu nu te uita că sînt sfrijită, dar am destulă vlagă în mine.

Ea continua să-i vorbească, încurajîndu-l, lăudîndu-se puțin, dar Zveaghințev oricît se silea s-o asculte, nu mai deslușea cuvintele. Glasul plăcut al fetei se îndepărta, se pierdea treptat, pînă ce în cele din urmă dispăru. Zveaghințev își pierduse din nou cunoștința.

Își reveni după mai multe ore, pe malul sting al Donului, unde se afla punctul sanitar. Era culcat pe o brancardă și primul lucru pe care-l simți fu mirosul pătrunzător de medicamente și spirt; văzu apoi cupola verde și joasă a unui cort spațios și oameni în halate albe, care pășeau ușor pe pămîntul acoperit cu o prelată.

„De trei ori mi-am pierdut cunoștința și totuși sînt în viață... Înseamnă că am să scap, că nu mi-e dat să mor acum" — se gîndi Zveaghințev cu nădejde sporită.

Simțea că-i vine greu să respire și atunci duse încet mîna neagră și murdară la gură și scuipă. Saliva era albă. Nici o bășicuță roză în palmă. Se bucură și se convinse că acum probabil pentru el totul se va sfîrși cu bine. „Plămînii îmi sînt întregi, se vede, iar dacă a nimerit vreo schijă în ficați — doctorii o s-o scoată cu cleștele. Aici cu siguranță au tot felul de instrumente. Principalul este — cum stau cu picioarele? Sînt atinse și oasele? Am să pot umbla, sau rămîn schilod?" — se gîndea el, cercetînd atent și înciudat saliva din palma lată și bătătorită.

Alături de el, doi sanitari dezbrăcau un soldat rănit. Unul îl ținea de subțiori iar celălalt, umblînd grijuliu cu degetele groase, îi descosea cu foarfeca pe la cusături pantalonii acoperiți de pete cafenii închise. Și, cînd pe podea alunecară ca un maldăr de cîrpe pantalonii caki, aspri ca o foaie de cort, scorojiți de sîngele ce se uscase și izmenele de bumbac prăfuite, părînd de aceeași culoare ca și uniforma, Zveaghințev văzu pe piciorul drept al ostașului, ceva mai jos de coapsă, o rană grozavă. Din carnea roșie, sfîșiată, ieșea diform osul rupt, strălucitor de alb.

Ostașul, un bărbat în vîrstă — cu mustățile cărunte, cu gura suptă, cu pomeții ascuțiți acoperiți de o paloare vineție, care parcă îl amintea pe Strelțov, se ținea curajos; de pe buze nu-i scăpase nici un geamăt — și se uita tot timpul într-un punct fix, cu o privire pierdută; dar Zveaghințev văzuse cum piciorul lui sting, slab și păros, îndoit din genunchi, tremura, de parcă-l scuturau frigurile. Neputînd îndura suferința altuia, Zveaghințev se întoarse și închise repede ochii:

„Flăcăul ăsta n-o să mai sară pîrleazul! Doctorii o să-i reteze piciorul, o să-l reteze cît ai zice pește, dar eu am să mai umblu. Nu cred ca picioarele mele să fie rupte" — se gîndea Zveaghințev cuprins de o dureroasă așteptare.

Tocmai atunci se apropie de el un sanitar în vîrstă, chel și cu ochelari; ochiul încercat lunecă spre picioare și aplecîndu-se vru să-i taie carîmbul cizmei, dar Zveaghințev, care nu-l slăbea din ochi, își adună toate puterile și spuse încet dar hotărît:

— Pantalonii n-ai decît să-i foarfeci, dar de cizme să nu te atingi, nu-ți dau voie. Nu le-am purtat nici o lună și să nu crezi că le-am căpătat chiar atît de ușor. Vezi din ce marfă-s? Tălpa-i o grozăvie, iar carîmbii sînt din piele adevărată de vită. Asta frate-i marfă, nu glumă, trebuie să te pricepi... Eu și așa sînt bătut de dumnezeu; am lăsat mantaua și ranița în tranșee... Așa că de cizme să nu te atingi, ai înțeles?

— Tu nu mă-nvăța pe mine ce trebuie să fac — îi răspunse sanitarul indiferent — căutînd ca dintr-o singură mișcare dibace de mînă să taie cu cuțitul carîmbul de-a lungul cusăturii.

— Adică cum — să nu te învăț? Cismele-s doar ale mele — se revoltă Zveaghințev.

Sanitarul se îndreptă puțin din șale și-i spuse tot așa de calm ca și mai înainte:

— Ei și ce dacă-s ale tale? Au fost ale tale; doar nu ți le pot trage odată cu picioarele!

— Ascultă, nu face pe deșteptu, trage... trage încetișor, am să rabd — îi porunci Zveaghințev, fiindu-i încă teamă să se miște, pironindu-și în tavan ochii larg deschiși în chinuitoarea așteptare a unor noi dureri.

Sanitarul, fără să țină seama de vorbele lui, se aplecă și cu o mișcare agilă desfăcu un carîmb pînă la călcîi, apoi îl „operă" și pe celălalt. Zveaghințev nici n-apucă să deslușească pînă la capăt înțelesul vorbelor „au fost ale tale", cînd auzul lui prinse piriitul vesel al cusăturii desfăcute. Inima i se strînse și respirația i se opri cînd pînă la el răzbi țăcănitul moale al tocurilor de la cizmele lui, aruncate cu nepăsare la perete. Ne mai putîndu-se stăpîni, îi strigă cu glasul întretăiat de indignare:

— Căței chelboasă! — Drac afurisit și plesuv! Ce-ai făcut, parazitule!

— Astîmpără-te, astîmpără-te, ce-a fost a fost. Îți face rău dacă înjuri. Mai bine haj să te ajut să te întorci pe-o parte — i se adresă sanitarul împăciuitor.

— Du-te la naiba și chiar mai departe, cu ajutorul tău cu tot — spuse Zveaghințev, sufocîndu-se de indignare și de mînie neputincioasă. Sabotorule, dromader rîios, ciumă cu ochelari! Ce-ai făcut tu, fiu de cățea, cu cizmele statului? Dacă la toamnă o să trebuiască să le port iară, ce mă fac eu cu carîmbii desfăcuți? Să plîng cu lacrimi amare? Tu-ți dai seama că oricît le-ai coase, apa tot va trece prin rîioasă! Dușman al poporului — iată cine ești!

Desene de F. CALAFETEANU

Sanitarul desfăcea în tăcere și cu multă grijă de pe picioarele lui Zveaghințev obielele ude de sînge și sudoare, aburind de încinse ce erau; după ce o desfăcu și pe cea de-a doua, își îndreptă spinarea cam gîrbovită și fără a-și ascunde zîmbetul de sub mustățile roșcovane, îl întrebă vesel, cu un glas ce aducea a bas răgușit de sergent major:

— Ai terminat cu înjurăturile, Ilia Muromeț?

Accesul de mînie îl epuizase pe Zveaghințev. Stătea întins, tăcut, simțind cum îi zvîcnește inima tare și îndesat și în tot trupul o greutate de neînvins. În tălpile roase simțea o răcoare plăcută. Dar mai găsi în el destulă putere și neștiind cam în ce fel ar putea să-l jignească pe sanitarul care-l supărase de moarte, rosti cu glas slab, alegîndu-și cuvintele:

— Nu ești om, ești un ciot uscat! Adică nu uscat, ci putred! Ia gîndește-te, ai măcar un pic de minte? Și poftim — mai ești și om în vîrstă; nu îți e rușine de ceea ce faci? Probabil, înainte de război, în gospodăria ta sub pragul ușii n-aveai decît o broască rîioasă, și aceea se vede că a crăpat de foame... Piei din ochii mei, nenorocitule, deșălatule, frîguri ambulante ce ești!

Oricum, dar numai ordine nu se putea numi asta; liniștea severă a încăperii unde erau dezbrăcați rănîții, întreruptă de obicei doar de gemete și sughițuri de plîns, rareori era tulburată de înjurături atît de cumplite; sanitarul privea însă cu vădită plăcere la obrazul tras și acoperit de țepi roșcați al lui Zveaghințev, zîmbind domol și fără răutate pe sub mustăți. În cele opt luni de război, văzînd atîtea suferinți, el se extenuase, îmbătrînise și trupește și sufletește, dar nu se abrutizase. Văzuse nenumărați ostași și ofițeri, răniți sau muribunzi, atîția încît ar fi trebuit să fie deajuns, totuși el prefera aceste înjurături, la adresa lui, decît ochii ficși căscați de groază ai celor loviți de șoc. Și acum, cu toate că momentul nu era potrivit, își aduse aminte de cei doi fii ai lui, ostași pe frontul din Apus, și se gîndi oftînd ușor: „Acesta va scăpa, se vede că-i dat naibii și plin de viață! Dar băieții mei? Fir-ar a naibii de viață să fie, dacă aș putea măcar cu un ochi să mă uit și să văd cum o duc ei acolo? Sînt teferi, sau sînt culcați pe undeva și la fel ca acesta rupt în bucățele?"

Într-adevăr, Zveaghințev nu numai că era viu dar se și agăța de viață cu mîinile și cu dinții; culcat pe brancardă ca și pînă acum, cu obrazul acoperit de o paloare cadaverică, cu ochii închiși umbriți de cearcăne, el se gîndea, amintindu-și de cizmele lui pierdute pentru totdeauna și de ostașul cu piciorul rupt pe care tocmai îl transportaseră în sala de operație: „Cum de l-au nimerit așa, săracul! Se vede că vreo schijă zdravănă! Osul i-a ieșit cu totul afară și el tace... Tace ca un erou! După cum am văzut stă prost, eu însă trebuie să scap. Simt durere și la degetele de la picioare. Numai de nu s-ar întîmpla, așa din grabă sau din nebăgare de seamă, ca doctorii să-mi taie picioarele. Altfel, mai zac puțin, și pornesc iar la război... Se prea poate să-mi cadă în mînă tocmai neamțul care m-a mîruit cu grenada... Of, nu l-aș lăsa să moară dintr-o dată! L-aș face să mai icnească puțin în mîinile mele și numai după aceea i-aș da voie morții să se apropie de el! Dar ostașul ăsta e limpede că rămîne fără picior. De cizme, la naiba, nu mai are nevoie! Cred că nici nu se mai gîndește la ele, cu mine însă treaba stă altfel; de cum mă fac bine, trebuie neapărat să mă prezint la unitate, iar cizme ca ele pe care le-am avut nu mai găsesc nicăieri, în vecii vecilor! Doamne, dumnezeule, de ce oare asemenea spurcăciuni ajung sanitari? Cu apucăturile lui ar trebui să lucreze ca hingher, nu să stea aici și să strice încălțămintea propriilor noștri ostași..."

Pe Zveaghințev, în mintea căruia se statornici definitiv gîndul că pînă la moarte mai are mult, povestea cu cizmele îl indispuse de-a binelea. Era atît de supărat, încît el, om blînd și nerăzgos, — atunci cînd îl întîlnea gol pe masa de operație, la vorbele chirurgului care-l examina: „Va trebui să rabzi puțin, frățioare" — aruncă îmbufnat: „Am îndurat eu mai multe, ce mai tura-vura! Mai bine să luați seama ca nu cumva din nebăgare de seamă să-mi tăiați ceva ce n-ar trebui, că doar în asta sînteți mari meșteri, numai să te lași..." Chirurgul avea o față tînără și trasă. În dosul lentilelor de la ochelarii în ramă de baga, Zveaghințev zări pleoapele roșii, umflate de nesomn și niște ochi atenți, dar nespus de obosiți.

— Dacă ai răbdat atîtea, după cum spui, atunci astea o să le rabzi fără doar și poate, și să n-ai nici o grijă, n-o să-ți tăiem nimic în plus, n-avem nevoie de ceea ce e al tău — rosti iarăși blînd chirurgul.

O doctoriță tînără, aplecată de cealaltă parte a mesei, cerceta atent, cu sprincenele încruntate, spatele rănit de schije al lui Zveaghințev și fesa lui sfîrtecată pînă spre picior. Ultindu-se la ea pieziș, rușinat de goliciunea lui, Zveaghințev îi spuse, strîmbîndu-se de durere:

— Doamne, dumnezeule, ce te zgîiești așa la mine, tovarășă femeie? Ce, n-ai mai văzut bărbați goi? N-ai să găsești la mine nimic deosebit de curios, și apoi, aici nu e expoziția agricolă unională, iar eu, mă rog, nu sînt taurul de la această expoziție...

Doctorița îi răspunse tăios, scăpărînd din ochi:

— Nici prin gînd nu-mi trece să-ți admir grațiile, fac ceea ce trebuie. Iar dumneata, tovarășe, ai face bine să taci! Stai întins și nu discuta. Ești un ostaș tare nedisciplinat!

Pufni și se întoarse, iar Zveaghințev, uitîndu-se la obrazul ei îmbujorat, la ochii ei ce se rotunjiseră ca la o pisică înfuriată, se gîndi îndurerat: „Iată ce pățești dacă-ți pui mintea cu muierile, tu tragi un foc, iar ea îți răspunde cu o rafală de mitralieră... Dar să le dăm crezare, nici munca lor nu-i prea ușoară — zi și noapte să tot scotocească prin mărunțaiele noastre". Rușinat de faptul că vorbise atît de necuviincios cu doctorii, de data aceasta el se adresă pe un ton rugător, fără arțag:

— N-ați face rău, tovarășe doctor — din pricina halatului nu vă cunosc gradul — să dați ordin să mi se administreze niscaiva spirt înăuntru.

Nimeni nu-i răspunse. Atunci Zveaghințev se uită de jos în sus, implorîndu-l pe doctorul cu ochelari, și încet, ca să nu-l audă doctorița aceea severă, șopti:

— Te rog să-mi ierți rugămintea, tovarășe doctor, dar simt niște dureri, că mai bine ar fi să-mi văd sfîrșitul...

Chirurgul, zîmbind abia perceptibil, îi răspunse:

— Asta-i altă treabă! Uite așa-mi placi mai mult. Mai ai puțină răbdare, o să te examinăm și pe urmă vedem noi. Dacă o să fie cazul, n-am nimic împotrivă să primești o sută de grame — rația de front.

— Dar aici nu-i front, aici e departe de front, aici s-ar putea să beau și mai mult pentru cîte îndur — dădu a înțelege Zveaghințev și-și mîji ochii visător.

Dar cînd în rana lui de lîngă omoplați, spălată cu spirt și care-l ustura, pătrunse ceva tăios, el se închircì scrîșnind de durere și aruncă nu ca adineaori pașnic și rugător, ci răgușit și tăios:

— Ei, ei, mai ușor... la cotituri!

— Măi frate, da rău mai ești! De ce sari ca ginsacul la ciine? Soră, vată, spirt! Te-am prevenit doar că va trebui să rabzi puțin, atunci care-i baiul? Sau ai o fire din cale afară de urîtă?

— Aș, dar de ce dumneavoastră, tovarășe doctor, scotociți într-un trup viu, ca în propriul d-voastră buzunar? În astfel de împrejurări, — mă iertați — nu numai că începi să mîrîi, ci poți să latri și să urli totodată — rosti Zveaghințev, cu pauze mari între cuvinte.

— Ce tot vorbești, te doare chiar atît de rău? Nu mai ești în stare să rabzi?

— Nu mă doare, mă gîdilă, și mie încă din copilărie mi-a fost teamă de gîdilătură... Tocmai de aceea îmi vine greu să rabd... strecură printre dinții încleștați Zveaghințev, întorcind capul în lături, căutînd să-și șteargă pe furiș cu marginea cearceafului lacrimile ce-i curgeau pe obraz.

— Rabdă, rabdă, voinicule! Pentru tine rabzi, ca să-ți fie mai bine — îl consolă cu vorba doctorul.

— Oare n-ați putea să-mi dați vre-un praf ca să mă adoarmă? De ce sînteți atît de zgîrciți cu leacurile — abia mai putu să îngîne în șoaptă Zveaghințev.

Chirurgul însă rosti ceva scurt, ce răsună ca un ordin și Zveaghințev, care în timpul războiului se obișnuise cu tonul răstit de comandă, tăcu supus, hotărît să rabde, scufundîndu-se într-o stare de inconștiență, dar chiar așa pierdut cum era, avea senzația că trupul lui gol e mistuit de o văpaie, că limbile acestei văpăi cumplite îl ling cu nesaț, căutînd să ajungă pînă la oase.

Niște degete moi, probabil de femeie, îl țineau de încheietura mîinii fără a-l părăsi o clipă și el simțea tot timpul căldura lor binefăcătoare.

I s-a dat puțin rachiu, pînă la urmă amețise și nu atît de vodcă — doar nu era să amețească din nenorocita aia de sută de grame — cît de tot ce-i fusese dat să îndure în această zi neobișnuit de grea. Pînă la urmă și durerea devenise altfel — potolită, moleșită, îmblînzită de mîinile agere și pricepute ale chirurgului.

Cînd îl purtau bandajat pe brancarda ce se legăna ritmic, Zveaghințev, care nu-și mai simțea greutatea trupului, încerca să dea din mîna lui sănătoasă, vorbind încet, atît de încet încît abia dacă-l auzeau sanitarii, în timp ce lui i se părea că țipă în gura mare:

— ...Nu mai vreau să stau aici! La mama dracului! Nervii mei nu mai suportă! Ori unde să fiu numai aicea nu! Pe front? Poftim înapoi pe front, dar aici nu mă învoiesc! Unde mi-ați pus cizmele? Dați-le să mi le pun sub cap. Așa o să fie în mai multă siguranță... Aici se pot găsi destui amatori. Nu, tu mai întîi să fii vrednic de ele, să pășești în ele alături cu moartea, că de tăiat orice neghiob e în stare... Doamne, dumnezeule, ce tare mă doare!...

Mai bolborosi ceva, fără înțeles, îl strigă pe Lopahin, plîngea, scrîșnea din dinți și se scufunda în neștire ca într-o apă neagră. Iar în timpul acesta chirurgul stătea prins cu ambele mîini de marginea mesei albe, cu pete roșii ca de vin vărsat și se clătina cînd pe tocuri, cînd pe vîrfuri... Dormea... Și numai cînd tovarășul lui, un doctor masiv cu barbă neagră, care tocmai terminase la masa de alături o operație complicată în cavitatea abdominală, îl întrebă încet, trăgîndu-și mînușile ude de sînge ce plescăiau moi: „Ce se mai aude cu voinicul dumitale, Nikolai Petrovici? Scapă?" — tînărul chirurg se trezi din toropeală, desfăcu mîinile ce stringeau colțul mesei, își potrivi ochelarii cu un gest obișnuit și răspunse preocupat, cu glas puțin răgușit:

— Fără îndoială! Deocamdată n-are de ce să se teamă. Acesta nu numai că trebuie să rămînă în viață ci să și lupte mai departe. E zdravăn al naibii, știți, te-apucă invidia... Dar nu-l putem transporta acuma: are o rană care nu prea îmi place... Trebuie să mai așteptăm.

Tăcu, se mai clătină de vreo cîteva ori, sprijinindu-se cînd pe tocuri, cînd pe vîrfuri, luptînd din răsputeri împotriva toropelei și a oboselii excesive și cînd îi reveni voința și luciditatea, se întoarse din nou cu fața spre ușa cortului acoperită cu o perdea verzuie și uitîndu-se la fel ca mai înainte, cu ochii atenți, înflamați, și nespus de obosit, rosti sec:

— Evstighiev, următorul!

În romîneste de
ECATERINA BANDRABUR

DIN ISTORIA PARTIZANILOR SOVIETICI

„SUFLETE TARI"

În primele zile ale lunii decembrie 1959, am citit în „Pravda" o notă intitulată: „A fost descoperit mormîntul Eroului Uniunii Sovietice N. I. Kuznețov". O săptămînă mai tîrziu, tot în „Pravda", am întîlnit un articol care, de astă dată, relata cititorilor: „Ultima faptă eroică a lui N. Kuznețov". Atît prima notă cît și articolul mi-au amintit o carte, dar, mai ales, un erou al ei. Acestui erou îi închinăm articolul de față.

Cu cîțiva ani în urmă, mi-a căzut în mînă o lucrare literară care prin subiectul ei inedit m-a cucerit de îndată, îndemnîndu-mă să meditez îndelung la eroismul partizanilor sovietici, la înaltul lor patriotism socialist. Cartea se intitula simplu: „Suflete tari" și era scrisă de Eroul Uniunii Sovietice D. Medvedev, comandantul unui puternic detașament de partizani. În pagini deosebit de captivante, fostul comandant povestea istoria detașamentului său, drumul, străbătut, luptele purtate împotriva ocupanților hitleriști, dar, mai ales, povestea despre faptele eroice ale partizanilor-cercetași, așa numiții oameni cu „suflete tari". Cartea era însoțită și de fotografiile luptătorilor, ceea ce întărea și mai mult caracterul ei de document. Îmi amintesc că după prima lectură, am zăbovit ceva mai mult asupra unei fotografii ce-l înfățișa pe partizanul Nikolae Kuznețov căruia, post-mortem, i s-a acordat înaltul titlu de Erou al Uniunii Sovietice.

CINE A FOST N. I. KUZNEȚOV?

În Ucraina Apuseană, în pădurile imense de lîngă Rovno, a acționat în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei, un puternic detașament de partizani, poreclit Medved (Ursul). Alegerea regiunii nu fusese întîmplătoare. La Rovno își avea sediul „gauleiterul Erich Koch, împreună cu Reichkomisariat-ul său.

Din detașament făcea parte și un tînăr inginer de prin Ural, Nikolai Ivanovici Kuznețov. În anii premergători războiului, la uzina unde lucrase, avusese de-a face cu mulți specialiști nemți. Învățase germana la perfecție, mai ales că între timp, absolvise și cursurile fără frecvență ale Institutului de limbi străine din Moscova. Vorbea atît de bine limba lui Goethe, încît specialiștii din Germania îl considerau neamț, închipuindu-și că tînărul inginer își ascundea naționalitatea.

„Uitîndu-mă la el, — *ne mărturisește comandantul detașamentului,* — mi-am dat seama că seamănă cu un neamț: era blond și avea ochii cenușii".

Tocmai de aceea detașamentul îi încredință lui N. Kuznețov o misiune grea, îndrăzneață. Sub înfățișarea unui ofițer hitlerist, el trebuia să pătrundă în Rovno, să devină un „cetățean al orașului" și să culeagă informații pe care apoi să le transmită partizanilor. Iată cum descrie D. Medvedev, comandantul detașamentului, plecarea lui Kuznețov la Rovno:

„Strutinski și Kuznețov au plecat la Rovno cu un furgon militar; bătrînul ca vizitiu, iar Kuznețov în calitate de ofițer cu aprovizionarea. Își întocmise singur textul adeverinței... Actul dovedea că locotenentul Paul Siebert este „Wirtshaftoffizier" și se ocupă cu aprovizionarea cu alimente din regiunea Rovno. Actul mai conținea și rugămintea să i se acorde ofițerului tot sprijinul în muncă".

După o primă incursiune, Nikolai Kuznețov începu să se ducă mai des la Rovno. Cu timpul izbuti să lege cunoștințe, prietenii cu nemții, prin magazine și restaurante. Prezentîndu-se drept fiul unui bogătaș din Prusia, „Paul Siebert" își permitea să fie generos cu mărcile. Cinstea în dreapta și-n stînga. Iar „camarazii" îi furnizau, fără voia lor, date importante. În felul acesta, partizanii ajunseră să cunoască multe din măsurile secrete luate de hitleriști, planurile cele mai apropiate ale comandantului hitlerist, precum și datele despre regrupările de trupe.

Proverbială deveni, după o bucată de vreme, „prietenia" lui Kuznețov cu Von Ortel, ofițer de seamă al gestapoului din Rovno. Cu ajutorul acestuia, partizanul sovietic izbuti să pătrundă în palatul lui Koch, hotărît să-l lichideze. Și înainte de a-și înfăptui planul, conștient de riscul misiunii, Kuznețov expedie comandantului partizanilor un plic pe care scrisese: „A se deschide după moartea mea". Însă acțiunea nu-i izbuti. În schimb îi fu dat să afle chiar din gura gauleiterului o informație nespus de prețioasă: „Lîngă Kursk, Führerul pregătește o surpriză bolșevicilor". Precum se știe, ofensiva hitleriștilor în direcția Kursk n-a găsit Armata Sovietică nepregătită. Fără îndoială că informația lui Kuznețov și-a adus și ea contribuția de seamă la zdrobirea trupelor hitleriste în marea bătălie de lîngă Kursk.

Foarte curînd, „partizanul în uniformă hitleristă" deveni spaima Gestapoului. Mai întîi, în numele poporului sovietic, fu lichidat dr. Funk, unul dintre colaboratorii principali ai lui Koch. Apoi veni rîndul dr. Bauer, vice-guvernatorul Lvovului și a dr. Schreider, șeful cancelariei lui Bauer. Tot în zilele acestea, Kuznețov organiză cu succes răpirea generalului Ilgen pe care-l aduse plocon în mijlocul detașamentului de partizani. Odată cu Ilgen, Kuznețov îl răpi și pe șoferul personal al lui Koch.

Gestapoul îl căuta cu disperare. În vremea aceasta, Kuznețov ciocnea liniștit cupe de vin cu „prietenul" său Von Ortel, stîlpul Gestapoului din Rovno.

ULTIMUL MESAJ

Cînd trupele sovietice se apropiară de Rovno și Lvov, Nikolai Kuznețov și alți doi partizani primiră misiunea să se retragă și să treacă grabnic linia frontului spre detașament. Dar cei trei partizani n-au mai ajuns niciodată acolo. Multă vreme nu se știu nimic de soarta lor. Abia după eliberarea Lvovului, comandantul detașamentului intră în posesia unui document hitlerist în care se atesta moartea lui Kuznețov și a tovarășilor săi de luptă.

În seara aceleiași zile partizanii deschiseră scrisoarea lui Kuznețov, îndeplinindu-i astfel o ultimă dorință: „A se deschide după moartea mea". Iată ce glăsuia, printre altele, această scrisoare:

„...La 25 august 1942, la orele douăzeci și patru și cinci minute, am coborît din cer cu parașuta, pentru a răzbuna fără cruțare sîngele și lacrimile mamelor și fraților noștri care gem sub jugul ocupanților germani.

Timp de unsprezece luni l-am studiat pe dușman și, folosindu-mă de uniforma de ofițer german, am pătruns în bîrlogul satrapului, al tiranului german din Ucraina, Erich Koch.

Eu trec acum la acțiune.

Iubesc viața, sînt încă foarte tînăr. Dar dacă pentru patria pe care o iubesc ca pe propria-mi mamă va trebui să-mi jertfesc viața, o voi face. Să știe fasciștii de ce este capabil un rus patriot și bolșevic. Să știe că este cu neputință să subjugi poporul nostru, așa cum nu este cu putință să stingi soarele.

Chiar dacă am să mor, în amintirea poporului meu patriotii sînt nemuritori.

Al vostru
Kuznețov".

Cită luciditate în această ultimă scrisoare! Cît adevăr în aceste ultime cuvinte! Poporul sovietic nu l-a uitat. Pentru a cinsti memoria partizanului, în piața centrală a orașului Lvov a fost înălțat un monument.

Kuznețov a avut dreptate: eroii poporului rămîn nemuritori.

ULTIMELE CLIPE ALE LUI N. I. KUZNEȚOV

Prea multe amănunte în legătură cu moartea lui N. Kuznețov și a tovarășilor săi nu se cunosteau. Nu se știau care au fost ultimele clipe ale gloriosului lui cercetaș, — în ce împrejurări și-a găsit moartea? Unde i se află mormîntul? Abia acum, la cincisprezece ani de la terminarea războiului, toate aceste întrebări și-au găsit un răspuns în articolul apărut la 23 decembrie 1959 în „Pravda".

Iată ce se povestește în acest articol:

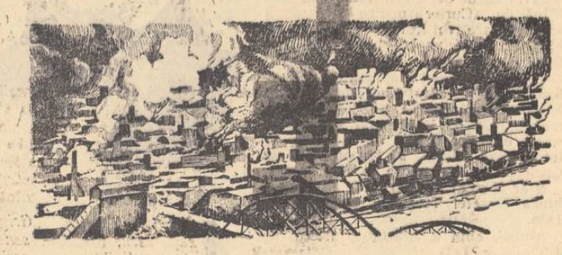

Desene de R. SFETCOVICI

Cercetașii Nikolai Kuznețov, Ian Kaminski și Ivan Belov, după îndeplinirea unor misiuni de luptă în Lvov, au pornit în întîmpinarea armatelor sovietice aflate în plină ofensivă.

În seara zilei de 9 martie 1944, N. Kuznețov și tovarășii săi, flămînzind prin pădure, au ieșit la marginea ei. În fața lor, pe o înălțime, se întindea satul Borotin. De departe se auzea canonada artileriei. Undeva, dincolo de orașul Brodi, trecea linia frontului.

Partizanii s-au îndreptat spre sat și au bătut la ușa lui Stepan Golubovici (trăiește și lucrează în colhoz). Doi dintre ei au intrat în casă. Cel de al treilea — Ivan Belov — a rămas în curte de pază.

În clipele acelea, pe neașteptate, au năvălit în casă bandiții naționalistului ucrainean Bandera. După o luptă scurtă și confuză, Nikolai Kuznețov și Ian Kaminski au fost legați. Totuși, la protestele lui Kuznețov care mai purta încă uniforma de ofițer hitlerist, banditii, în așteptarea șefului lor, i-au dezlegat pe partizani. Deodată, și-a făcut apariția atamanul bandei. Cunoscînd de la hitleriști semnalmentele lui N. Kuznețov, el și-a dat seama de îndată că a pus mîna pe faimosul partizan — spaima gestapoului. Kuznețov, la rîndul său, n-a mai stat mult pe gînduri. Cu o lovitură scurtă a răsturnat lampa de petrol strigînd: „Așa știu să moară partizanii sovietici". Apoi a azvîrlit în încăpere unica grenadă ce o avea asupra sa. Nikolai Kuznețov a murit așa cum a și trăit, ca un erou.

Grenada lui a omorît și rănit zece naționaliști ucraineni. Ian Kaminski a încercat să sară prin fereastra deschisă de sufletul exploziei, dar a fost ucis. Ivan Belov a fost și el ucis.

A doua zi de dimineață, doi săteni îl îngropau la marginea satului pe cercetașul sovietic. Ei însă nu aveau de unde să știe că în dimineața aceea de primăvară înmormîntau trupul unui patriot sovietic, a celui ce a fost partizanul Nikolai Kuznețov.

Iată, dragi cititori, pe scurt, istoria unui partizan sovietic, a unui „suflet tare".

Haralamb Zincă

Cînd a apărut „CURIERUL DE AMBE-SEXE"?

Istoria literară a consacrat drept dată a apariției acestei importante publicații anul 1836.

Pe de altă parte, G. Bogdan-Duică consideră distanța dintre numărul 1 și apariția celui de al doilea de aproape un an de zile. (G. Bogdan-Duică: Istoria literaturii romîne moderne: Intîii poeți munteni, **Cluj 1923, pag. 95—96), iar G. Călinescu în** Istoria literaturii romîne, **pag. 124, scria:** „Eliade scosese „Muzeul național". Gazeta literală și industrială (5 februarie 1836) ca supliment la „curier", apoi celebrul „Curier de ambe sexele", lunar (1836—1847) și nedatat".

Aceeași dată (1836) a fost folosită de majoritatea cercetătorilor începînd cu C. Diaconovici în Enciclopedia romînă **(1900) pag. 73, care, ce-i drept, la pag. 278 dă și anul 1837, Nerva Hodoș și Al. Sadi-Ionescu în** Publicațiile romînești: ziare, gazete, reviste **Buc 1913, pag. 161, Ovid Densușianu:** Literatura romînă modernă **vol. I. 1920, pag. 125, Gh. Adamescu:** Contribuțiune la bibliografia romînească, Fascicola I, **pag. 56, D. Popovici:** Ideologia literară a lui I. El. Rădulescu **pag. 155; și terminînd cu** Istoria literaturii romîne, **vol. I, Buc., E.S.P.L.A., 1954, pag. 109.**

Problema suscită discuții, deoarece presa timpului nu confirmă ca dată a apariției Curierului de ambe-sexe anul 1836 ci 1837.

Astfel, în Curierul romînesc **nr. 1, anul VIII, de vineri 12 martie 1837, pag. 2-3, în „Programa" acestei reviste pe 1837, Eliade încunoștiințează publicul cititor că:** „In anul trecut **(1836 n.n.)** „Gazeta Teatrului" s-a trimis în dar pe la prenumărații „Curierului", căci așa s-a fost hotărît de la cei ce au pus fonduri spre a se tipări. Pe anul acesta încetează Gazeta Teatrului și prin urmare, încetează și acest dar".

Editorul menționează însă în continuare:

„Ca să nu se precurme însă publicarea a oarecare cunoștințe de literatură, economie și industrie ce s-ar putea împrăștia, se întocmește o gazetă în locul aceleia a Teatrului, sub titlul de „Curier pentru amîndouă sexele" care va ieși de două ori pe lună: o dată pentru bărbați și altă dată pentru femei".

Gazeta Teatrului a apărut între 1 noiembrie 1835 — dec. 1936, fiind lunară. Incetîndu-și apariția „odată cu ultimul număr pe 1836", este normal ca unele dintre sarcinile ei, așa cum ne informează Eliade, să fie preluate de Curierul de ambe-sexe în 1837.

N-ar fi avut nici un rost să fie dublura Gazetei Teatrului Național, în 1836.

Atunci, cînd a apărut Curierul de ambe-sexe?

Tot Curierul romînesc ne va răspunde (nr. 24, anul VIII, de vineri 2 iulie 1837, pag. 96), în următorul anunț:

„CURRIERUL DE DOUĂ SEXE"

Nr. 1 al acestei foi se va arăta cu numărul viitor. Doritorii de a se prenumăra, se vor adresa la redacție, la Capul Tîrgului de afară sau la librăriile D. Iosif Romanov sau la D. Valbaum și Veise. Prețul pe un an, începînd de la 1 IULIE PÎNĂ LA 1 IULIE 1838, este de un galben plătit înainte.

Fiecare prenumărare va primi cîte DOUĂ NUMERE PE LUNĂ unul la zi întîiu și altul la 15. Această foaie așa cum s-a arătat și în numărul 1 al „Curierului romînesc" va fi hotărîtă a ieși odată pentru bărbați și odată pentru femei, iar mărimea de o coală în opt foi. Numărul întîi va fi în 12 foi și va cuprinde cele următoare: „Asupra istoriei Patriei" de D. S. Marcovici, „Cuvînt asupra Hristianismului de I. Eliad, „Nuotate braziliană" de Mistress Norton; „Studiu asupra artei teatrale de Mme Talma" **[o reproducere din „L'Epoque", semnată de Albert Montemoret (n.n.)]**; poezia „Crucea" de la A. de Lamartine, imitație de D. G. Crupenski, prescurtare de mode și o gravură de mode iar nr. viitor, 2, va cuprinde „Către femei" de I. Eliad; urmarea Nuotății braziliene **[a apărut cu titlul: „Logodnica braziliană" n.n.]**; „Scrisori la Marcia" de G. Sand; poezia „Pruncul și bătrînul" imitație de I. Eliad. Mode alăturate cu o gravură".

Apariția celui de al doilea număr, cu prezentarea succintă a conținutului și cu îndemnul adresat publicului pentru „prenumărare" (abonare n.n.) este semnalată în nr. 27 al Curierului romînesc, de joi 22 iulie 1837, pag. 106.

Confruntarea celor două anunțuri cu cuprinsul numerelor 1 și 2 ale Curierului de ambe sexe, numărul foilor din primul număr, dă temei pentru fixarea datei apariției revistei, luna iulie 1837 (între 2-22) **și nu 1836, cum eronat, după părerea noastră, s-a considerat pînă acum.**

Temporal, numărul 1 este separat de al doilea de cel mult o lună de zile și nu de un an, cum considera Bogdan Duică în op. cit. Revista era plănuită să apară de două ori pe lună și nu era lunară, cum se arată în Ist. lit. romîne de G. Călinescu.

Numai greutățile financiare — au determinat, pentru o perioadă, apariția neregulată a revistei.

Pentru fixarea anului 1837 ca an al apariției Curierului de ambe sexe, trebuie să ținem seama și de știrea pe care Dacia literară **în nr. 1 (ianuarie-februarie 1840) o însera la pag. 110, la rubrica** Telegraful Daciei:

„Curierul de âmbe sexe", scria „Dacia literară", va ieși pe anul 1840 cu litere nouă, îndatorindu-se totodată să publice mai multe producții cu litere strămoșești, începînd mai întîi cu articolul intitulat „Paralelism între limba romînă și italiană". Noi nu putem decît aplauda un asemenea plan și poftim mai ales pe moldoveni, să se prenumere la această foaie frumoasă și folositoare: pentru ca și anul acesta D. Eliad să zică aceea ce au rostit IN ANUL 1838.

„Curierul de âmbe sexe" DACĂ ESTE ȘI PE AL DOILEA AN, este dator rîvnei și patriotismului moldovenilor. Aproape de două sute abonați au fost gata a sprijini această foaie și a o primi cu bucurie. Pentru care, periodul acesta, al doilea, se închină Moldaviei".

Prin urmare și de astă dată logica impune, ca prim an al apariției revistei, anul 1837.

Eroarea datării apariției revistei a fost produsă, după părerea noastră, de Eliade însuși, în 1862, cînd cu ocazia republicării Curierului de ambe-sexe — a pus pe prima pagină a Periodului I datele 1836—1838. Și de aici, s-a perpetuat pînă astăzi.

Al. Hanță

Literatura romînă în școală

Analiza gramaticală și stilistică

Nu va fi niciodată deajuns, să spunem elevilor, cu rigiditatea cu care s-a crezut că trebuie să se predea gramatica, în general, că propozițiile, ca unități sintactice, sînt de mai multe feluri, luînd ca exemplu felurile propozițiilor după modul exprimării gîndirii: 1. enunțiative, 2. imperative, 3. interogative, 4. exclamative, 5. optative. Oprindu-ne asupra primelor trei feluri de propoziții, îi vom face pe elevi să înțeleagă cum rezultă caracterul lor din conținutul unei poezii. Să luăm de exemplu Vîntule... **de Ion Păun-Pincio, foarte potrivită și pentru ciclul II, ca și pentru ciclul mediu, cînd se fixează locul poetului în cadrul curentului** Contemporanul. **Iată strofa I-a:** „Vîntule, nebunule, / De ți-ai rupe strunele / Că tu cînți de-nmormîntare / Foilor de pe cărare / De rămîne lunca rară / Șesul ca trecut prin pară..." **Este evident caracterul enunțiativ al acestei strofe, o senarie, în ritmul sacadat al doinei, o apostrofă directă, întrucît — enunțiativ — „se spune ceva despre cineva", afirmînd cu certitudine că** „lunca rămîne rară" — „șesul ca trecut prin pară", **din cauza nebuniei vîntului, precizînd printr-o personificare ce anume simbolizează vîntul și nebunia lui.**

Caracterul sinistru al vîntului este precizat enunțiativ prin proporția „Că tu cînți de-nmormîntare..." **și întărit printr-o propoziție secundară subordonată consecutivă:** DE **(încît = conjuncție cu sens consecutiv)** rămîne lunca rară.

Cît de concludentă este acțiunea exprimată prin ultima propoziție ca o consecință firească, logică a aceleia din regenta sa. Strofa a II-a: „Nu te doare cînd suspini / Prin uscații mărăcini, / Cînd smulgi ușa din țîțîni, / Bietului bordei sărac, / Unde sufletele zac / Și răpezi în el nămeții / Peste lacrimile vieții ?" **este o frază amplă care, de fapt, poate fi redusă la o singură propoziție negativă-interogativă. Și anume în primul vers** („Nu te doare cînd suspini ?"), **sub o formă întrebătoare, i se face vîntului o-ndreptățită mustrare, cu o adîncă semnificație socială. Ne gîndim la imaginile tragice, ce le trezesc în mintea cititorului** „sufletele care zac, în bietul bordei sărac" **și sfîșietoarea durere ce-o provoacă** „nămeții peste lacrimile vieții".

Imaginea „bordeiului", **loc al mizeriei și suferinței, este sugestiv redată prin încadrarea substantivului** „bordei" **între două epitete** „biet" **și** „sărac" **care amplifică imaginea atît de plastic conturată în mintea tuturor.**

Intrebarea este astfel formulată și motivată, încît îndreptățește nu numai mustrarea ce se face vîntului, ci și porunca ce se dă în strofa a III-a: „Ia mai bine, dacă poți, / Chinurile de la toți; / Și povara inimei / Și pustiul lacrimei... / Și le mînă ca pe-o apă / Și-n pustiuri le îngropă..."

Sensul imperativ pe care îl imprimă strofei chiar prima propoziție nu este un imperativ categoric, exprimat interjecțional prin forma „ia" de la verbul a lua, ci este o formă mai îndulcită prin comparativul adverbului „bine", „ia mai bine"... cu rezultat îndoielnic, exprimat prin propoziția subordonată condițională — „dacă poți".

De altfel caracterul imperativ al ultimei strofe, chiar dacă nu ni se pare îndeajuns de categoric la început, el devine tot mai accentuat prin folosirea repetată a conjuncției „și" spre a marca o acumulare cantitativă a suferințelor celor necăjiți.

Dar adîncind analiza unui text, a unei opere literare, spre a scoate și mai mult în evidență semnificația ei socială, putem trece de la poezia „Vîntule...", **pe care o considerăm ca pregătitoare, la poemul** Împărat și proletar **de Mihail Eminescu, cu elevii din clasa a X-a.**

Luînd numai primul tablou, Proletarul sau Ideile proletarului, **chiar de la prima lectură, ne dăm seama de triplul său aspect sau caracter; enunțiativ, interogativ și imperativ. Această subliniere va scoate și mai bine în evidență discursul agitatorului revoluționar, marcînd stările lui sufletești extreme, de la răzvrătirea personală pînă la răzvrătirea maselor, prin trezirea conștiinței de clasă.**

Astfel, prima strofă, o cvinarie, în ritm iambic complex, singură are un pronunțat caracter enunțiativ, arătîndu-se cum „...în scunda tavernă mohorîtă" cu „ferești murdare", „stătea posomorîtă, / Cu fețe-ntunecoase, o ceată pribegită, / Copii săraci și sceptici ai plebei proletare".

Imaginea tavernei și a plebei, a cadrului, este atît de sugestiv și de impresionant redată printr-o abundență de epitete, încît justifică cu prisosință rostul întrebărilor agitatorului și prin aceasta subliniază caracterul interogativ al mai multor strofe:

> Ah! — zise unul — spuneți
> că-i omul o lumină
> Pe lumea asta plină de-amaruri
> și de chin?
> . . . .
> Spuneți-mi ce-i dreptatea?
> . . . .
> După ce-amar muncirăți mizeri
> viața toată,
> Ați mai purta osînda
> ca vita de la plug?
> . . . .
> De ce să fiți voi sclavii
> milioanelor nefaste,
> Voi ce din munca voastră
> abia puteți trăi?

Toate aceste întrebări, o adevărată suită dramatică, ridică tot atîtea probleme privind viața grea, de mizerie, a celor ce muncesc, în contrast cu huzurul exploatatorilor.

Prin modul cum sînt formulate aceste întrebări, printr-o gradare logică și prin răspunsurile date, se denunță originea și caracterul odios al capitalismului și al instituțiilor burgheze. Numai punînd aceste întrebări și dîndu-le un răspuns categoric se poate ajunge la trezirea conștiinței celor oprimați, care, în ultimă analiză, este determinată de întrebarea:

> „De ce uitați că-n voi e și număr
> și putere?"

cu o nuanță de mustrare în spirit critic. Această întrebare este un adevărat punct culminant în șirul atitor întrebări.

Și numai pe baza acestor întrebări se ajunge ca o concluzie logică, la energica chemare la luptă revoluționară, la zdrobirea orînduirii bazate pe exploatare, chemare ce exprimă însăși ideea operei literare. Ea se desprinde ca o concluzie din dezvoltarea temei, concretizată printr-un șir de propoziții imperative și fraze cu caracter asemănător:

> „Zdrobiți orînduiala cea crudă
> și nedreaptă..."
> . . . .
> „Faceți ca-n astă lume
> să aibă parte dreaptă..."
> . . . .
> „Sfărmați statuia goală a Venerei
> antice,
> Sfărmați tot ce ațîță inima lor
> bolnavă
> Sfărmați palate, temple,
> ce crimele ascund,
> Svîrliți statui de tirani în foc,
> să curgă lavă
> Să spele de pe pietre
> pînă și urma sclavă
> Sfărmați tot ce arată mîndrie
> și avere"

Toate aceste imperative nu arată numai obișnuitele imagini poetice, ca repetiția și gradația, ci și o masivă acumulare enumerativă a tot ce trebuia înlăturat, distrus. Deși i s-a imputat lui Eminescu o viziune idilică a societății viitoare, ca o consecință a limitelor sale ideologice, totuși, ultima propoziție imperativă:

> „Zidiți din dărmăture gigantici
> piramide"...

nu exclude și viziunea societății viitoare, pe care o identificăm ca fiind societatea actuală, cu mărețele construcții ale socialismului.

★

Dînd o mai mare extensiune acestei metode de analiză — literar-gramaticală — și folosind exemple din operele scriitorilor clasici, n-am făcut-o nicidecum în detrimentul artiștilor contemporani. Dimpotrivă, vrem să arătăm în concluzie că dacă metoda ar trezi interesul sau măcar curiozitatea în rîndul profesorilor de limba romînă, ea s-ar putea generaliza. Am propune în acest sens ca, atunci cînd se studiază opera scriitorilor contemporani într-o oră, să se îmbine analiza pur literară cu cea gramaticală, precizîndu-se că aceasta din urmă să fie folosită numai ca un auxiliar al celeilalte.

In fond folosirea acestei metode la analiza operelor scriitorilor de astăzi va da posibilitatea sezisării și mai pregnante a conținutului tematico-ideologic al operelor lor. Să luăm de exemplu poezia lui A. Toma: „Popor, izvor renăscător... **Primele trei strofe au un pronunțat caracter enunțiativ, poetul exprimînd ideea că tot ce e mai valoros în creația sa izvorăște din legătura cu poporul. Tocmai de aceea, în ultima strofă, sentimentul de răspundere față de popor este atît de categoric exprimat printr-o propoziție interogativă:** „Stăpîne-al meu, ești mulțumit / Cu floarea și cu rodul?"

Același caracter interogativ îl are și începutul poeziei Cîinii de stăpîni s-au dus, **tot de A. Toma. Prin cîteva propoziții interogative, poetul arată inutilitatea acestui „drăguț cocon" și necesitatea de-a părăsi tronul, exprimată imperativ: „Ia mai dă-te jos din tron" — semnificînd de fapt voința hotărîtă a poporului de a se scăpa de un „tontălău de rege..." Iar imperativul vieții noi este precizat chiar de titlu, în poezia** Pămînt, tu dă-ne pîinea păcii, **care este în același timp și un îndemn la muncă, singura care asigură belșugul și pacea.**

Iar ca încheiere, nu putem să nu amintim de răscolitorul imperativ exprimat atît de simplu și de mobilizator în romanul Desculț **al lui Zaharia Stancu:** Să nu uiți, Darie!

Acest imperativ categoric, la forma subjonctivă, persoana a II-a, exprimă toată ura neostoită a mamei lui Darie, căruia îi dădea ca poruncă „cu limbă de moarte" să nu uite batjocura și neînchipuitele chinuri, cruzimi și fărădelegi ale burgheziei, comise prin reprimarea sîngeroasă a răscoalelor din 1907.

Și Darie n-a uitat. Se exprimă în acest imperativ nu numai ideea operei literare, ci întregul ei mesaj, în spiritul conținutului tematico-ideologic. Și nu e riscant, credem, să afirmăm că voința expresă a mamei lui Darie are ceva și în spiritul Testamentului **ce-l lasă Ienăchiță Văcărescu:** „Urmașilor mei Văcărești..."

Și pentru Darie voința mamei sale a fost un adevărat testament pe care acesta l-a-mplinit, ca și urmașii lui Ienăchiță Văcărescu.

Prof. Ioan Dumitru
școala medie „Aurel Vlaicu"-Orăștie

150 de ani de la nașterea lui Grigore Alexandrescu

UN SCRIITOR MILITANT

„Eu nu îți cei în parte nimica pentru mine:
Soarta-mi cu a mulțimii aș vrea să o unesc..."

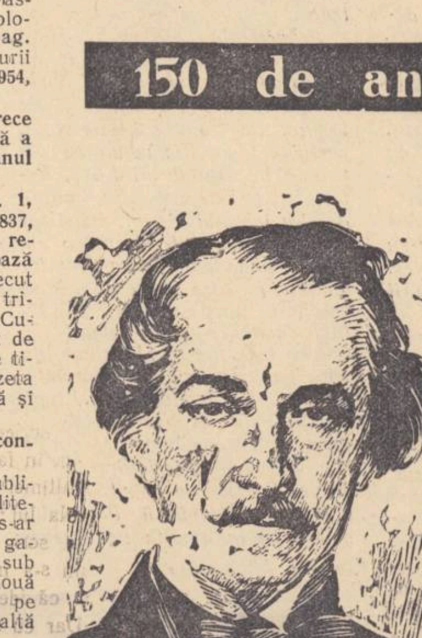

Astfel își preciza Grigore Alexandrescu, la 1840, sensul vieții și al activității sale scriitoricești. Cițiva ani mai tîrziu, la 1847, într-o prefață care însoțea ediția scrierilor sale, tipărită în același an, poetul spunea că: „poezia, pe lîngă neapărata condiție de a plăcea, condiție a existenței sale, este datoare să exprime trebuințele soțietății și să deștepte simțiminte frumoase și nobile care înalță sufletul". *Atari idei, subliniind că artistul nu poate fi rupt de viața și lupta socială, de aspirațiile mulțimii, se întîlnesc des în opera lui Gr. Alexandrescu. Nu numai ele, ci întreaga activitate a poetului — participant entuziast la frămîntările politice și culturale care au pregătit revoluția din 1848, apoi Unirea Țărilor Romîne, caracterul militant al scrisului său — întregesc într-un mod exemplar imaginea unui artist patriot, luptător pentru propășirea poporului.*

Grigore Alexandrescu debutează ca poet liric și fabulist. Amărăciuni ale vieții, pricinuite de moartea părinților, de faptul că scriitorul, încă adolescent, se vede singur, descumpănit în valurile vieții, aruncă un văl sumbru și descurajant peste primele sale creații lirice. In acest timp de căutare a unui echilibru moral și a unei formule artistice proprii, poezia sa se resimte de influența unor modele străine, aparținînd preromantismului sau romantismului, spre care, în condițiile sufletești derutante în care se afla, și cu o insuficientă experiență artistică, poetul se simțea atras. Curînd însă, pe măsură ce talentul și experiența de viață i se maturizează o dată cu participarea sa mereu mai activă la viața socială și politică, el se eliberează de influența împovărătoare a romantismului pesimist și poezia sa devine cu adevărat originală, pătrunsă de ecoul frămîntărilor sociale, naționale, străbătută de un profund mesaj uman, de încredere în forța creatoare a poporului. Acest optimism devine, de altfel, după 1838, coordonata esențială aproape a întregii producții lirice a poetului. In poezia Anul 1840, *poetul condamnă relele întocmiri sociale contemporane ca o violență de pamfletar și dorește prefaceri radicale menite să schimbe viața poporului său împilat.*

Același optimism străbate și poeziile în care se evocă trecutul. Ca și la Cîrlova, Eliade sau Bolintineanu, istoria oferă contemporanilor pilde de eroism, și poetul evocă aceste fapte animat de înalte năzuințe patriotice: să trezească sentimentul demnității naționale, ura împotriva tiranilor care asupresc noroadele, pentru a forma conștiințe de luptători. Există însă la Alexandrescu, dincolo de entuziasmul romantic, o perspectivă mai realistă decît la ceilalți poeți contemporani în înțelegerea epocilor îndepărtate ale istoriei noastre. Apoteozînd eroismul cu care poporul a luptat de-a lungul veacurilor împotriva celor care încercau să-l subjuge, poetul nu se lasă furat de mirajul epocilor de glorie militară. El știe că acele vremuri eroice măcinate de războaie continui, cu legi și năravuri împovărătoare, erau în esență pentru popor vremuri „triste și amare". Gînditor și luptător optimist, într-o vreme de plină afirmare a luptei antifeudale în principate, a tendințelor înnoitoare, el vede popoarele pășind în viitor, înfrățite într-o năzuință comună de pace, bună înțelegere și prosperitate.

Exclusivismul național, șovinismul, sînt străine poeziei lui Gr. Alexandrescu, profund națională și patriotică. Deseori, soarta poetului se împletește cu a poporului, a țării sale și a omenirii. In poezia Rugăciunea, *poetul dorește „deobște al* omenirii *bine"; în* Anul 1840 *înfierează pe despoți, care țin sub apăsare lumea, și ar vrea să vadă „ziua* pămîntului *vestită"; în* Umbra lui Mircea la Cozia *condamnă războiul, „bici groaznic" pentru omenire, și vede „*națiile *înfrățite".*

Lirica sa de dragoste nu se ridică la înălțimea celei patriotice. Dar față de frivolitatea și sensualismul unor poeți anteriori, ca Văcăreștii, Conachi, Dimachi, Momuleanu ș.a., Alexandrescu aduce în poezia de dragoste, cu toate stîngăciile, vădite adesea, sinceritate și adîncime de sentiment, o concepție de viață optimistă. O antologie a celor mai frumoase versuri romînești de dragoste nu va putea omite strofe ca acestea, alături de care s-ar putea cita încă multe la Gr. Alexandrescu:

> „Frumoasă e natura, frumoasă
> dimineața,
> Plăcut este al undei murmur
> melodios!
> Și roua și zefirul și floarea
> și verdeața,
> Dar lumea nimic n-are ca tine
> de frumos".

In epistole, *Alexandrescu exprimă păreri privind munca sa de creație. Dincolo de semnificația teoretică pe care o au în înțelegerea concepției estetice realiste a lui Alexandrescu, epistolele oferă concluzii foarte utile pentru reconstituirea portretului moral al scriitorului: artist de o modestie rară, frămîntat de întrebări chinuitoare pe care i le pune în față viața și creația artistică. La nici un alt scriitor romîn, înaintea lui Eminescu, nu găsim o atare intensă frămîntare, o atît de înaltă conștiinciozitate etică și, aș spune, o atare conștiință a răspunderii față de cuvîntul scris.*

Prin Alexandrescu fabula romînească realizează maxima ei strălucire. Inaintea lui și concomitent cu el, literatura noastră cunoaște și alți fabuliști. Ceea ce dă valoare necontestată fabulelor sale și face din ele modele neîntrecute ale genului este pregnanța lor realistă. In epistole, *Alexandrescu și-a explicat nu o dată sensul fabulelor sale ca expresie a realității sociale, ca mijloc eficace de a dezvălui moravurile și rînduielile nedrepte contemporane. S-a spus uneori că fabulele lui Alexandrescu reprezintă o adevărată „comedie umană" în miniatură. Și caracterizarea nu e de loc pedantă. Alexandrescu a reușit să evoce, în fabulele sale, ca nici un alt scriitor romîn care a practicat specia, aspecte foarte variate și esențiale ale societății din vremea sa. Micile istorioare alegorice par mici schițe sau comedii în care personajele sînt luate din viața socială. Impresia de fapt real, de autentic, e resimțită tot timpul citind fabulele lui Alexandrescu.*

Scriitorul reflectă și alte aspecte caracteristice vremii sale. Cît de viu sînt surprinse, în spațiul a două-trei pagini, conflictele sociale care au agitat societatea romînească în prima jumătate a veacului trecut, de pildă, în fabula Elefantul. *Aluziile subtile la regimul feudal din Țara Romînească din anii premergători revoluției, la starea de spirit mereu mai agitată a poporului, la domnitorul care patronează abuzurile dregătorilor corupți, sînt evidente. Fabulele sale, cu un foarte pronunțat caracter politic, sînt scrise de pe poziția luptătorului pașoptist. Alexandrescu, adesea, explică în final tîlcul fabulei, concluzii politice în care vizează deschis, cu o violență de pamfletar politic, tare sociale și politice din vremea sa.*

Scriitorul talentat, precursor și uneori maestru în unele direcții ale poeziei noastre, Grigore Alexandrescu a participat cu însuflețire la frămîntările epocii și a exprimat în opera sa năzuințele spre libertate și prosperitate ale poporului său. Incomod pentru cei pe care i-a satirizat cu consecvență, poetul a avut de suferit adesea grele privațiuni, apoi, în ultima parte a vieții, sărac și bolnav, a fost ignorat cu desăvîrșire. Sărac și nebăgat în seamă, s-a stins la 25 noiembrie 1885. Opera sa, însă, a străbătut deceniile, veacul, și ni se adresează astăzi cu prospețimea unui mesaj tînăr.

D. Păcurariu

Pagina de titlu a ediției din 1838.

Concursul „Iubiți cartea"

CAMIL PETRESCU: Un om între oameni

Romanul lui Camil Petrescu **Un om între oameni** a apărut în trei volume, între 1953—1957. **Un om între oameni** se situează pe linia preocupărilor mai vechi ale scriitorului a cărui literatură dezbate în special rolul și destinul intelectualului. Gelu Ruscanu, Andrei Pietraru, Ștefan Gheorghidiu, G. D. Ladima sînt, cu toții, intelectuali care, în condițiile societății burgheze, se zbat în van să găsească sensul vieții, pînă la urmă fiind învinși. Explicația înfrîngerii acestor eroi, deosebit de înzestrați de altfel, constă în aceea că idealurile pe care și le făuriseră nu-și găseau nici un fel de suport în viața practică. Oamenii căutau absolutul suspendați în neant, vehiculînd idei aprioric stabilite, în care credeau ca într-un **„joc al ielelor"**. În **Un om între oameni** viziunea scriitorului se schimbă fundamental. Inarmat cu concepția materialist-istorică despre rolul personalităților în istorie, cu cunoașterea raportului dintre personalitate și popor în evoluția societății, Camil Petrescu ne prezintă, prin personalitatea lui Bălcescu, pe intelectualul care-și caută sprijinul și verificarea practică a idealurilor în viața maselor populare și în lupta lor revoluționară. Măreția figurii lui Bălcescu rezultă tocmai din faptul că, înțelegînd aspirațiile populare, își sacrifică întreaga viață pentru realizarea acestora. In ansamblu, **Un om între oameni** reprezintă creșterea și cristalizarea uneia dintre marile personalități culturale și revoluționare ale poporului nostru: Nicolae Bălcescu. Eroul ne apare încă de mic, din timpul lui 1821, cînd boierii din Olt și Argeș se refugiau din calea revoluției lui Tudor. Pe atunci, Nicu Bălcescu avea doi ani, **„era cam slăbuț, tare negricios, cu ochi mari și căpșorul lunguieț"**. Il întîlnim după aceea școlar la **„Sf. Sava"** și autorul ne povestește în acest moment întîmplarea cu „găliganul" relatată de Ion Ghica în una din **Scrisorile** către Alecsandri, întîmplare prin care romancierul descifrează, de pe acum, cîteva dintre trăsăturile eroului: demnitatea, spiritul de dreptate, pasiunea pentru istoria patriei. Ca junkăr, Bălcescu va încerca să dea ostașilor cunoștințe despre trecutul poporului, noțiuni elementare de măsurarea pămîntului etc. La această vîrstă, în jurul a 20 de ani, Bălcescu nutrea idei eronate, considerînd că „lumina culturii" este deajuns pentru ridicarea popoarelor. Prin 1840, într-o discuție cu D. Filipescu, el afirmă și susține convins: **„Numai prin lumină se ridică noroadele"**. Treptat însă, pe măsura cunoașterii realității, el își corectează primele idei. Participarea la complotul împotriva domnitorului tiran Alexandru Ghica, în 1840, întemnițarea la Mărgineni (unde contractează boala care-l va măcina), cunoașterea profundă a realităților sociale caracterizate prin **„asuprirea unui pumn asupra majorității populației"**, l-au dus pe erou la concluzia că **„ridicarea noroadelor"** presupune **„inevitabilitatea revoluției"**. Astfel, întreaga activitate revoluționară a lui Bălcescu este rezultatul cunoașterii profunde a vieții sociale din epoca lui 1840—1848 pe calea contactului direct cu viața, pe de o parte, iar pe de alta prin cunoașterea istoriei poporului care-i dădea lui Bălcescu perspectiva evoluției social-istorice. Ca eminent cercetător al istoriei și cunoscător direct al vieții sociale, Bălcescu a întruchipat în personalitatea sa tipul revoluționarului într-o mult mai mare măsură decît ceilalți conducători ai revoluției de la 1848. Superioritatea lui Bălcescu se relevă, în modul cel mai pregnant, în iureșul revoluției. El a fost primul care a înțeles că **„o revoluție nu se poate face de sus"** (ceea ce nu înțeleseseră de loc, de pildă, revoluționarii moldoveni). Febrilitatea cu care a susținut ca împroprietărirea țăranilor să figureze în primele puncte ale **Proclamației**, se datorează tocmai înțelegerii de către erou a rolului predominant al maselor în făurirea evenimentelor istorice. In timpul sbuciumatei existențe a guvernului provizoriu, în vara lui 1848, Bălcescu este sufletul și flacăra revoluției, personalitatea sa domină evenimentele cu o autoritate indiscutabilă, tocmai pentru că eroul reprezintă și sintetizează suflul revoluționar al poporului. Figura lui Eliade, poate nedreptățită prin șarjă, reprezintă, pe plan simbolic, micimea reformismului și moderației burgheze. Camil Petrescu urmărește, apoi, drumul eroului după înăbușirea mișcării. Flacără nestinsă, Bălcescu continuă să răspîndească lumina revoluției.

Ultima parte a volumului III ni-l prezintă pribeag în Ardeal, tratînd pentru înțelegerea dintre Avram Iancu și Kossuth, frămîntat de gîndul unei noi ridicări a poporului la revoluție. Drumul eroului ne permite să prevedem că dacă autorul și-ar fi scris și ultimele capitole proiectate: **Paris** și **Palermo**, chipul lui Bălcescu ar fi căpătat o aureolă de martir, atingînd proporțiile unui simbol măreț al sacrificiului nobil pentru cauza populară. Deși cartea a rămas neterminată, figura lui Bălcescu ne apare monumentală.

Grandoarea eroului diferă însă de a unor personaje anterior create de Camil Petrescu, cum ar fi, de pildă, Danton. Figura acestuia, indiscutabil de o mare forță, rezultă însă dintr-o anume superioritate autodeclarată (**„Numele meu în pantheonul istoriei"**; **„Intre Paris și armatele năvălitoare voi și eu"**), dintr-o indulgență distantă față de cei din jur, dintr-o vagă generozitate și, implicit, un vădit dispreț pentru popor (comparat cu o **„tîrfă"**). Am putea considera că monumentalitatea lui Danton este relativă și șubredă, în sensul că autorul construiește o ostentativă și artificială distanță între erou și cei din jur. Măreția figurii lui Bălcescu rezultă, dimpotrivă, din sinteza trăsăturilor pozitive și populare în personalitatea eroului, reprezentant tipic al unui popor într-un moment revoluționar. De aceea, forța sa se amplifică incomparabil. Bălcescu este, deci, **„un om între oameni"**. Alături de el, în cele peste 2.000 de pagini ale trilogiei, trăiesc, bine individualizați, ceilalți participanți la revoluția de la 1848, fiecare cu rolul pe care l-a jucat: generalul Magheru, frații Catina, Axente Sever, Eftimie Murgu, Marin Serghescu, Ana Ipătescu, Popa Șapcă, Vaillant, frații Eliade, C.A. Rosetti, Brătianu etc. Apar, în același timp, oameni simpli, a căror contribuție la evenimente a fost determinantă: Toma, Tudose, Damian Tabacu, Mitu Tabacu etc. Incă din primele capitole romanul înfățișează viața grea a clăcașilor, conflictele cu cei bogați. Miai al Firului, flăcăul avid de viață din Zăvoiul Dihorului, va fi ucis cu toporul de către Ifrim și Resteu, cei doi fii ai bogătanului Nedelcu, și „plătit în bani". Toma, fratele lui Miai, al cărui drum este cu mult mai glorios (fusese pandur în oastea lui Tudor, rămăsese fără o mînă în lupta de la Băilești, participase activ la 1848), moare în luptele cu turcii care veniseră să înăbușe revoluția. Ion, frate cu Miai și Toma, își varsă una contra ucigașilor lui Miai, alergînd cu toporul „ca un nebun" să-i ucidă. Disperat, omul reflectă: **„Nu e dreptate și nu e... ce vrei? Nu putem face nimic... Căpriorii lumii ăsteia sînt prea grei pentru umerii noștri"**. Filaret țiganul, al cărui fiu, talentatul cîntăreț din vioară Bănică, murise din pricina despotismului boierului Medelioglu, îl va ucide pe acesta cu barosul, luînd apoi, împăcat cu sine, calea temniței. Incă din primul capitol ni se sugerează atmosfera de tensiune, încărcată, care așteaptă doar „o scînteie ca să ia foc". Oamenii vorbesc adesea de **„unul, Radu al lui Anghel, care dijmuia ciocoimea pe trei județe"**. Adeziunea țăranilor din Argeș și Olt la răscoala pandurilor din Gorj este masivă. Toma, despre care am mai pomenit, își lasă nevasta gata să nască și se înrolează ca pandur. In declanșarea evenimentelor oamenii se transformă, își ridică conștiința de clasă. Scriitorul notează că țăranii **„erau într-adevăr uimiți de ei înșiși... Nu se mai recunoșteau unii pe alții"**. Cu o cunoaștere precisă a fizionomiei morale a asupritorilor, Camil Petrescu construiește și cîteva figuri tipice de boieri: postelnicul Medelioglu, Băl-Ceaurescu, Cantacuzino, Filipescu-Vulpe etc.

In ansamblu, romancierul reconstituie, cu o deplină știință a mecanismelor sociale, realitatea muntenească din deceniile III, IV și V ale sec. al XIX-lea, în datele ei esențiale, la modul monografic. Bucureștiul, cu efervescența sa de capitală într-un moment de mari frămîntări, viața satelor, caracterizată prin conflicte de clasă între clăcași și moșieri, viața grea a lucrătorilor de la orașe, conflictele și ciocnirile de la curtea domnească, luptele cu turcii, disputele ideologice din sînul mișcării pașoptiste, și atîtea aspecte tipice ale vremii, trăiesc în roman cu o excepțională forță. Epoca dintre 1820—1850 din Muntenia trăiește a doua existență prin opera marelui scriitor. Anumite pasaje mai seci, care „înregistrează" viața în genul unui document de arhivă, sînt explicabile în febra documentării și prin grija exactității și, desigur că, la o nouă ediție, scriitorul le-ar fi reînviat prin suflul artei sale.

Compoziția romanului este complexă. Abordarea, cu intenții monografice, de frescă, a unui moment istoric dramatic, a necesitat o construcție tolstoiană, pe mai multe planuri, cu numeroase conflicte secundare, cu sute de personaje care totuși s-au armonizat într-un tot unic, într-un monument durabil. Compoziția romanului corespunde propriei concepții a scriitorului: **„Orice lucrare a mea are o creștere arborescentă, adică este într-o dezvoltare continuă, se amplifică ramificîndu-se în toate dimensiunile ei pînă în clipa în care aș putea zice că, oricum, e aproape gata"**.

Prin trilogia **Un om între oameni**, ilustrul și regretatul scriitor Camil Petrescu a adus un emoționant omagiu marelui revoluționar și istoric Nicolae Bălcescu și a reînviat, cu o uimitoare forță artistică, una din epocile glorioase ale zbuciumatei istorii a poporului nostru. Valoarea deosebită a romanului atestă, în mod convingător, vigoarea literaturii noastre noi pe drumul realismului socialist.

Pompiliu Marcea

Romanul Un om între oameni *este indicat pentru lectura în afară de clasă a elevilor din clasa a X-a.*

Béla Illés

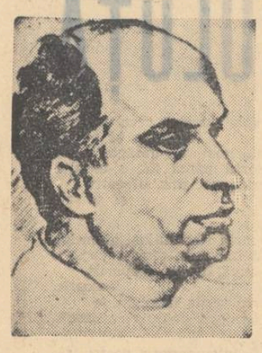

Cartea anecdotelor

CUVÎNT ÎNAINTE

E o mare plăcere să povestești anecdote în tren sau la masă, dar să scrii anecdote și să le publici, este o încercare primejdioasă pentru un scriitor. De aceea, încercarea mea nu este deloc ușoară. Scrierea anecdotelor este periculoasă pentru că anecdota este un gen literar învechit, anacronic, cum sînt șapca de iască, birja și chibriturile cu sulf, iar criticii au declarat de atîtea ori că „anecdotele au anumite bariere" încît azi copiii de școală știu acest lucru înainte de a ști ce este o anecdotă. Ba o știu și copiii pentru care „barieră" însemnează un drug de fier sau de lemn!

Eu iau asupră-mi pericolul inerent unei asemenea încercări, nu pentru că țin cu orice preț să simt senzația pericolului, nici pentru că m-aș îndoi de rigiditatea limitelor stabilite acestui gen literar, ci pentru că știu că și în interiorul acestor bariere, există un spațiu destul de mare, care așteaptă să fie completat. Știu apoi că anecdota este o creație specific națională, aproape tot atît de răspîndită ca și cîntecele populare și că o parte considerabilă a prozei noastre are la bază anecdote. Anecdota apare deopotrivă în orașele mari ca și în cele mici, în sate ca și la ferme, și nu este o creație care rămîne la ea acasă. În același timp anecdota este un gen literar internațional: dacă în Ungaria se naște o anecdotă bună, în cîțiva ani ea se povestește în China ca și în Olanda. Dar — firește — ceea ce la noi s-a întîmplat cu regele Matyas, în China s-a întîmplat cu un împărat chinez și în Olanda cu un prinț flamand. Nu se schimbă decît elementele exterioare; esența, adică anecdota, rămîne aceeași în Africa de Sud ca și în Suedia. Un erudit german susține și încearcă să demonstreze că de mii de ani circulă din gură-n gură aceleași anecdote (cu diferite adăugiri) și că numai rar se naște cîte o anecdotă nouă, viabilă. După cum o spune susnumitul ea apare „o dată — de două ori într-o jumătate de veac". De altfel, nu e ușor să descrii un om, o țară, o societate, în cîte o întîmplare scurtă (și cu haz)... Dacă eu am izbutit să scriu o singură anecdotă adevărată, primesc cu bucurie săgețile criticii.

În ultima vreme, adeseori s-a scris despre mine că „sînt veșnic tînăr". Această constatare este, din păcate, adevărată. „Veșnic tînăr" se zice despre bătrînul care nu vrea să admită c-a îmbătrînit. Eu într-adevăr m-am hotărît să lupt împotriva bătrîneții printr-o activitate din ce în ce mai intensă. Aș dori mult ca, înainte de „stingere", să scriu ceva nou și într-adevăr ceva ce să rămînă. Această dorință m-a silit să așternpe hîrtie cîteva duzini dintre anecdotele pe care de zeci de ani le povestesc atît celor pe care-i interesează cît și celor pe care nu-i interesează.

Și era cît p-aci să uit: omul care se străduiește fără folos să miște o stîncă din loc, nu cred că face mai mult decît cel ce aruncă o piatră (o piatră colorată!)... spre nori.

Maxim Gorki

Gorki m-a ocărît de multe ori și m-a ironizat de și mai multe ori. S-a supărat mai ales atunci cînd presa sovietică a spus că sînt scriitor sovietic. Nu știu pentru ce Gorki m-a făcut pe mine răspunzător de acest fapt zicîndu-mi:

— Dumneata ești ungur! Și orbul o vede din scrierile d-tale. Eu cred că, dacă e nevoie, ești gata să-ți dai viața pentru Uniunea Sovietică. Dar nu poți fi un adevărat om sovietic, decît dacă nu uiți nici o clipă că ești... ungur. Condiția primordială a internaționalismului este... patriotismul. Și oricum... inima omului se leagă mai mult de pămîntul pe care a învățat să vorbească, de pămîntul ale cărui cîntece populare îl emoționează, ai cărui scriitori i se par adevăratii scriitori și ai cărui eroi sînt simbolul tuturor eroilor. Omul își poate schimba hainele, dar idealurile nu și le poate schimba decît la suprafață. În adîncul inimii noastre trăiesc mai departe primele idealuri, chiar dacă acestea — cum e firesc — se transformă cu timpul, îmbogățîndu-se. D-tale, desigur, îți place mai mult Petöffi, decît... să zicem: Puşkin.

— Așa este! îi răspunsei.

— Este natural și just să fie așa, continuă Gorki, după cum este natural ca pentru mine Puşkin să fie un poet mai mare decît Goethe și Dante. Cu toate că din punct de vedere obiectiv ei nu se pot compara. Așadar, pentru mine soarele răsare în satul natal al lui Puşkin, iar pentru d-ta, în acela al lui Petöffi. De altfel, dacă vrei să vezi cum ești, ascultă următoarea anecdotă: acum patru săptămîni a sosit la Moscova un lăcătuș negru din America. Lucrează în fabrica de automobile din Moscova. Cînd am fost în fabrică, am stat de vorbă cu el. L-am întrebat cum îi place Moscova.

„Păi să vedeți, aici pe la noi, în Uniunea Sovietică, viața e cu totul altfel decît în America, îmi răspunse negrul!"

— Mă înțelegi? Mi-a spus Gorki: „Aici pe la noi!" Să nu cumva să mă înțelegi greșit! Eu sînt convins că, la nevoie, negrul acesta pune mîna pe armă și apără Uniunea Sovietică. Totuși, eu sper — în interesul lui, sper — că rămîne un negru american, care învață în Uniunea Sovietică diferite lucruri folositoare. Fiecare om să iubească omenirea, să învețe de la Uniunea Sovietică, în primul rînd pentru că astfel îi va fi credincios poporului și patriei sale. Așa stau lucrurile, dragul meu!

În mai 1936 am vorbit pentru ultima oară cu Maxim Gorki. Nu țin minte data exactă, dar știu că era într-o duminică înainte de amiază. Am făcut o plimbare pe Dealul Lenin (acolo unde Napoleon așteptase ca mai marii Moscovei să-i aducă cheile orașului). De pe Dealul Lenin se vede întregul oraș, toată Pădurea de Argint care înconjoară Moscova; pierdută în ceață, se vede o bună porțiune din șesul uriaș care se întinde de la Marea Neagră și Carpați, pînă-n munții Urali.

— Uitați-vă, băieți, zise Gorki, arătînd cu țigaretu-i lung, din lemn de dafin — spre un cartier care, în linii mari, avea încă înfățișarea de pe vremea țarilor: străzi înguste, case de lemn joase, cu ferestre mărunte. — Vedeți, zise Gorki, așa ar fi toată lumea dacă, în războiul ce va veni, ar învinge Hitler și complicii săi. Și iată, continuă el arătînd spre un cartier nou, cu case moderne, luminoase și parcuri splendide, — așa va fi lumea, după ce vom învinge noi; noi, libertatea, democrația, progresul...

Toți cîți eram de față rămaserăm multă vreme tăcuți. Nu știu la ce se gîndea Gorki, dar cînd reîncepu să vorbească, se cită pe el însuși — o frază bine cunoscută, tipărită și retipărită de multe ori:

— Dușmanul, dacă nu se predă, trebuie nimicit.

Maxim Gorki vorbea cu un glas frumos, adînc și răsunător. Era frumos nu numai ceea ce spunea, nu numai stilul și limba în care vorbea, ci și glasul îi era frumos... cuceritor și convingător.

În anul 1928, la o ședință a Comitetului de Redacție al revistei Krasnaia Nov, cînd un scriitor sovietic s-a plîns că publicul cititor nu înțelege ideile sale (ale scriitorului nemulțumit), Gorki îi răspunse:

— Cînd poporul nu-l înțelege pe un scriitor, e mai bine pentru scriitor să rămînă neînțeles; adevăratul necaz ar începe abia atunci cînd oamenii l-ar înțelege. Scriitorul care astăzi trăiește pentru popor, acela scrie și vorbește pe înțelesul tuturor. Nimeni n-are dreptul să și stilcească scrisul, povestirea, limbajul sau gîndirea eroilor săi. Nu-mi plac femeile la patruzeci de ani, care pretind că sînt neînțelese, dar vă mărturisesc că pe scriitorii neînțeleși îi disprețuiesc.

Adeseori, folosind cuvintele lui Voltaire, spunea:

— Orice literatură are dreptul la existență, în afară de literatura plicticoasă, apoi adăuga: — Fiecare stil are dreptul la existență, în afară de stilul care are nevoie de explicații sau care-l obligă pe cititor să-și bată capul pentru a ghici: „oare ce a vrut să-mi comunice nefericitul autor al acestei nefericite cărți?" Literatura înaltă, scrisă pentru un public redus... uneori este înșelăciune ordinară, iar alteori este autoamăgire.

Această constatare este foarte importantă, pentru că Gorki a luptat întotdeauna pentru un nivel înalt, cu adevărat artistic, al literaturii și pentru că el a ridicat cu stăruință problema limbii literare și a stilului. Avea pretenții mari. Gorki nu era adeptul scrierilor schematice, a romanelor numai pe jumătate gîndite și elaborate; nu admitea nici un fel de creație literară care nu era literatură adevărată, artă adevărată. El cerea un nivel ridicat, iar prin „nivel" înțelegea cu adevărat un nivel artistic, și nu caricatura lui.

În casa sa de la Moscova, Gorki avea două biblioteci. Una mare și alta mică. Cea mare cuprindea multe mii de volume și era întotdeauna într-o ordine exemplară. Această bibliotecă nu-i prea plăcea lui Gorki. Zicea că sînt într-însa multe cărți pe care nu i le-ar recomanda nimănui. Ajunseserăm din întîmplare acolo. Cealaltă bibliotecă se compunea numai din cîteva duzine de volume. Aceasta se afla în camera lui de lucru și era în așa fel așezată încît Gorki, șezînd la birou, o putea lua pe oricare fără a se ridica de pe scaun. Aceste cărți le alesese el și le răsfoia mereu. Ele reprezentau prietenii săi literari. Printre ele se aflau Homer și Dante, Cervantes și Swift, Balzac și Stendhal și, firește, mai marii literaturii ruse: Puşkin, Gogol, Saltikov-Scedrin, Tolstoi și Cehov. Erau acolo și cărți maghiare: Petöffi. O ediție în limba italiană și mica culegere întocmită de Lunacearski și tradusă tot de el în limba rusă.

Pe pereții camerei de lucru, printre gravuri și desene, se afla un tablou cu subiect maghiar: un portret al lui Sallai Imre, de Uisz Béla. În această încăpere eram adunați, după ce luasem masa, într-o seară de prin luna iunie 1935, vreo zece, doisprezece inși... ruși, ucraineni, francezi, unguri. Discuția a durat de seara pînă dimineața. N-au vorbit decît doi: Maxim Gorki și Romain Rolland. Se dezbătea problema pericolului de război. Gorki era de părere că războiul este inevitabil. De aceea omenirea trebuie mobilizată pentru a fi gata să reziste dușmanului libertății, progresului și al vieții: fascismul. Romain Rolland susținea că războiul poate fi împiedicat „dacă fiecare om adevărat strigă, zbiară cît îl ține gura: trezește-te, în preajma casei tale umblă ucigași și incendiatori!" De seara pînă dimineața discuția nu conteni, dar cei doi vorbitori rămaseră fiecare pe poziția lui. Cînd se lumină de ziuă, Gorki spuse:

— E trist că unul dintre cei mai luminați gînditori ai omenirii, Romain Rolland, nu vede că războiul este inevitabil.

Romain Rolland îi răspunse:

— E trist că cel mai mare scriitor azi în viață, Maxim Gorki, nu poate crede că omenirea nu va săvîrși cea mai mare mîrșăvie din istoria lumii,.. împotriva ei înșiși.

Vladimir Maiakovski

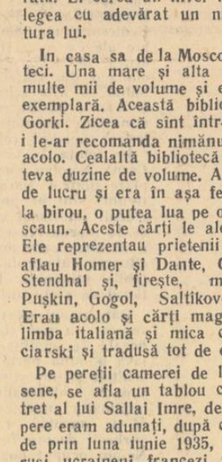

În anul 1929, am plecat la Leningrad: Serafimovici, autorul romanului *Torentul de fier*, Maiakovski și eu. Serafimovici, revoluționar bătrîn, întotdeauna calm, întotdeauna tăcut, întotdeauna sigur de el, scriitorul realist, cazacul viteaz, nu semăna de fel cu Maiakovski, torța veșnic aprinsă sau mai bine-zis vulcanul în continuă erupție. Se prețuiau, în oarecare măsură se și iubeau, dar tot timpul se înțepau nu tocmai cu drăgălășenie. Îmi aduc aminte de una dintre cele mai blînde înțepături — cînd Serafimovici îi spuse:

— Tare aș fi fericit, dacă ai scrie odată o poezie, despre care să nu spui azi că e genială pentru a constata mîine că e învechită și lipsită de valoare.

— Cu dragă inimă scriu o duzină de asemenea poezii, dacă în schimb d-ta scrii o nuvelă care să nu fie chiar în clipa cînd se naște o scriere bătrînă de sute de ani, îi răspunse Maiakovski.

Tachineria n-a contenit de la Moscova pînă la Leningrad, Maiakovski și Serafimovici au apărut împreună, în aceeași seară, luptînd umăr la umăr pentru ca cetățenii Leningradului să vină cu toate mijloacele lor într-ajutorul scriitorilor revoluționari refugiați din străinătate, și care locuiau la Leningrad.

Serafimovici a rămas la Leningrad. Eu m-am întors la Moscova împreună cu Maiakovski, cu trenul ce pornea la miezul nopții și nu se oprea pînă la Moscova.

Alexandr Serafimovici

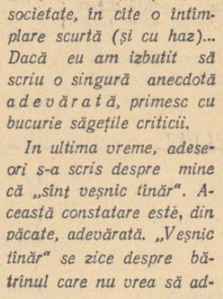

În luna noiembrie 1927, Uniunea Sovietică sărbătorea a zecea aniversare a existenței sale. La Moscova se adunaseră mulți scriitori. Alexandr Serafimovici, autorul volumului *Torentul de fier*, unul dintre cei mai mari scriitori ai Uniunii Sovietice, care pe atunci trecuse de șaizeci de ani, oferi o masă. Eram vreo treizeci la număr. Printre alții: Dreiser, Barbusse, Becher... În timpul cinei, femeia de serviciu intră spunînd:

— Tovarășe Serafimovici, te caută un tînăr necunoscut.

— Pune un scaun la masă și adă un pahar curat!

Peste un minut, intră în cameră un băiat în jurul vîrstei de douăzeci de ani, foarte stîngaci, cu obrajii palizi, slab și cu hainele tocite. Sub braț... un manuscris voluminos. Nouă, tuturor celor ce lucram prin edituri sau redacțiile revistelor, ni se opri mîncarea în gît. Numai bătrînul Serafimovici își păstră calmul.

—Stai jos, dragul meu, bea și mănîncă, apoi vom sta de vorba.

Noul venit se așeză sfios pe colțul scaunului și ciupi o frîntură din bucatele puse în farfuria sa. De băut, n-a vrut să bea de loc. Manuscrisul îl așeză pe jos în fața lui, așa încît să poată pune picioarele pe el, ca nu cumva să i-l fure cineva. Noi toți îl priveam cu milă.

După cină, se apropiă de Serafimovici:

— Alexandr Serafimovici, d-ta ești cazac, și eu sînt tot cazac. Lumea zice că ești om bun. Iar eu sînt foarte nenorocit. Ajută-mă!

— Cum să te ajut, băiete dragă?

— Păi, ce să mai lungesc vorba... am scris un roman și mi-a ieșit atît de gros, de nu vrea să mi-l citească nimeni. D-ta ești redactorul revistei *Octombrie* și dacă ai vrea...

Serafimovici continua să fie calm.

— Bine, îi zise cu resemnare, am să-l citesc. În două luni ți-l citesc.

Tînărul sfios îi mulțumi foarte stîngaci.

Trecură trei săptămîni. Într-o dimineață, am primit un telefon de la nora lui Serafimovici:

— Ești liber deseară? Dacă ești liber, tata te roagă să cinezi la noi. Dar să vii neapărat! Va fi o masă interesantă.

Serafimovici poftise din nou mulți musafiri. Scriitori ruși, ucrainieni, caucazieni care trăiau la Moscova și cîțiva scriitori străini. Printre invitați se afla și tînărul slab și blond, al cărui manuscris voluminos ne înspăimîntase pe toți, cînd l-am văzut pentru prima oară. Nu mai purta haine tocite... ci un costum căzăcesc nou și frumos, croit pe măsura lui. În costumul căzăcesc nu mai era stîngaci; parcă și obrajii i se mai rumeniseră.

În timpul mesei, Serafimovici se ridică și ținînd în mînă un pahar mare cu vin, începu:

— Fiecare tînăr este dușmanul omului bătrîn. Așa zice lumea și se mai spune că: dușmanul unui scriitor este fiecare scriitor mai talentat decît el. Pînă azi eu n-am prețuit decît un singur asemenea „dușman" pe două fronturi: pe Fadeev, care este cu treizeci și cinci de ani mai tînăr decît mine și, după toate probabilitățile, este un scriitor mai bun decît mine. Acum am descoperit un nou dușman: un băiat cu pătruzeci de ani și mai bine mai tînăr decît mine și vă dau cuvîntul meu: este de o sută de ori mai talentat decît mine. Nici unul dintre voi nu-i cunoaște încă numele, dar peste un an, îl va cunoaște întreaga Uniune Sovietică și cred că nu vor trece nici zece ani și-l va cunoaște lumea întreagă. Pentru că Mihail Șolohov este în așa fel...

Serafimovici făcu o amplă caracterizare a autorului cărții *Pe Donul liniștit*. Manuscrisul de care ne speriasem noi atît de tare, reprezenta primele două volume din *Pe Donul liniștit*.

— Îi doresc iubitului popor sovietic mulți scriitori, așa cum este tînărul și noul nostru prieten, Mihail Șolohov și mie mulți asemenea dușmani. Astfel își încheie Serafimovici cuvîntarea.

Peste un an, întreaga Uniune Sovietică îl cunoștea și-l iubea pe Șolohov. După cinci ani, *Pe Donul liniștit* apăruse în mai mult de treizeci de limbi. Și oriunde a apărut, a făcut cinste literaturii sovietice.

Cînd cineva îi reamintește lui Serafimovici această seară, bătrînul, zîmbind cu viclenie, face următoarea constatare:

— Poate că sînt un scriitor prost, și un bătrîn nefolositor, dar de mă făceam profet, aș fi avut desigur succese mari. Și dacă stăm să ne gîndim bine... meseria de profet nu-i de lepădat.

Bernard Shaw

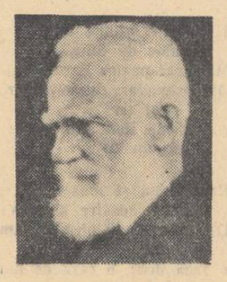

În vara anului 1931, Shaw a vizitat Uniunea Sovietică. Fiind unul dintre cei trei membri ai delegației ce urma să-l primească, am fost primul care am dat mîna cu el, la Moscova. După ce coborî din tren, un băiat irlandez (născut în același sat cu Shaw) îi vorbi marelui său compatriot.

— Sper că vei rămîne toată viața aici în Uniunea Sovietică, îi spuse Shaw.

— Încă nu știu, răspunse băiatul.

— Eu de-aș fi numai cu zece ani mai tînăr decît sînt, niciodată n-aș pleca de-aici, continuă Shaw.

— De unde știți că viața din Uniunea Sovietică e atît de frumoasă, cînd abia ați sosit de cîteva minute? Pentru ce-i acordați Uniunii Sovietice o atît de înaltă prețuire, cînd încă nu o cunoașteți? îl întrebă un gazetar moscovit.

— Dragul meu, îi răspunse Shaw, eu trăiesc de șaptezeci și cinci de ani... prin alte țări. În consecință am dreptul să prețuiesc, să iubesc și să respect Uniunea Sovietică. Dacă d-ta ai fi văzut toate cîte le-am văzut eu, ai săruta în fiecare dimineață pămîntul Uniunii Sovietice.

Scriitorii din Moscova au oferit o masă în cinstea lui Shaw. Cu acest prilej, Shaw a spus:

— În sfîrșit, îmi văd visul cu ochii. Mai mult de cinci decenii am avut de-a face cu editori și scriitori. Pînă acum n-am văzut decît scriitori exploatați de editori și editori îmbogățiți de pe urma muncii scriitorilor. Acum, în sfîrșit, văd scriitori care exploatează pe editori și văd editori care se plîng că sînt jupuiți de scriitori. Pentru această clipă, a meritat să trăiesc!

Apoi a vorbit despre greutățile ce a întîmpinat la începutul carierei sale:

— Primul meu roman a fost respins exact de șaizeci de editori. N-am mai putut face altfel rost de bani pentru taxele poștale, decît — fiind vară — punîndu-mi paltonul amanet. După aceea, cînd romanul a apărut, (poate cunoașteți povestea campionului de box), cartea a ajuns exact la a șaizecea ediție. Astfel, toată viața am avut griji materiale. Cînd eram tînăr un știam din ce voi trăi, iar acum nu știu ce să fac cu banii.

După ce vizitase un cămin de zi, Shaw era foarte bine dispus. Atunci am încercat să fac o glumă.

— D-voastră, Maestre, ți spusei, cînd susțineți o discuție contradictorie, semănați mult mai bine cu caricaturile decît cu fotografiile D-voastră.

— Știu, răspunse Shaw. Dar eu trăiesc de 75 de ani într-o lume care nu este mai mult decît o mizerabilă caricatură. Fiind om inteligent, mă adaptez... cel puțin în aparență.

La plecare, în gara Moscovei, un scriitor sovietic îi puse următoarea întrebare:

— Să sper, tovarășe Shaw, că rămîneți prieten al Uniunii Sovietice?

— Pînă la moartea mea, în orice caz, îi răspunse Shaw. Ce se va întîmpla după aceea... nu știu. Așa după cum cunosc eu presa europeană, s-ar putea întîmpla ca după moarte să devin dușman al Uniunii Sovietice.

Sabia și condeiul

Într-una din primele zile ale lui iulie 1941, cînd începe povestirea mea, compania de voluntari în care eram soldat, mersese pe jos mai mult de cincizeci de kilometri și mai aveam 15-16 kilometri pînă la locul de oprire. Conform regulilor aplicate în armata sovietică, după fiecare 55 de minute de marș, urmează un repaus de cinci minute. În locul unde i se ordonă „repaus", soldatul se culcă la pămînt, își pune ranița sub cap și peste cîteva secunde doarme dus: în viața mea n-am dormit un somn atît de adînc și de bun ca în aceste intervale de cîte cinci minute, întins pe pietrișul de pe drum sau în șanțul umed de pe marginea șoselei. După cele cinci minute — la un foc de pistol — toți săream în picioare, cu puteri reînnoite. De data aceasta, după ce se dăduse ordinul de „repaus", în fața companiei noastre se opri un autoturism din care coborî colonelul Kolpakcik. Comandantul de companie i-a raportat că compania de voluntari formată din scriitori și ziariști intră pentru cinci minute în repaus.

Colonelul ordonă să vină la el trei dintre noi: Lebedinski, Gaidar și eu.

— Acum eu încalec, ne zise, și automobilul meu vă va duce pînă în comuna D.. unde veți aștepta sosirea companiei.

După ce colonelul plecă, după cum spusese, călare, Lebedinski, care de pe atunci avea părul alb, se întoarse către noi:

— Eu nu mă despart de companie! Dacă ceilalți pot merge pe jos, voi putea și eu.

— Eu sînt infanterist, zise Gaidar, deci voi merge pe jos.

Eu am tăcut, iar automobilul plecă fără noi.

În satul D., unde sosirăm după miezul nopții, ne aștepta un ordin: tus-trei eram chemați la colonel. Kolpakcik ne primi destul de puțin prietenos

— V-am ordonat să vă urcați în automobil. N-ați executat ordinul. Iată pentru ce sînteți mustrați toți trei, ne zise pe un ton aspru. Apoi, cu fața zîmbitoare, continuă: Ați primit de bună voie să faceți pe jos drumul ostenitor, pentru a fi împreună cu camarazii voștri. Iată pentru ce vă felicit.

Noi, stingheriți, ne uitam unul la altul, neștiind cum trebuie să răspundem militărește. Iar colonelul aștepta răspuns. Lebedinski luă cuvîntul... foarte puțin militărește:

— Uite ce este, tovarășe colonel, eu am impresia că viața de militar seamănă mult cu cea de scriitor. În literatură, cînd un critic sau chiar un scriitor își dă părerea asupra vreunei lucrări de-ale noastre, noi nu știm dacă ne laudă sau ne ocărăște. După cîte văd, cam așa este și la militărie.

— Duceți-vă la culcare! zise colonelul și ne strînse bărbătește mîna.

Continuarea acestei întîmplări comice a fost tragică. Peste cîteva luni, Kolpakcik (ajuns general de brigadă) a scris familiei Gaidar o scrisoare, anunțînd moartea eroică a lui Gaidar. Apoi, peste trei ani, am scris în gazeta Grupului IV de armată din Ucraina, un necrolog... despre generalul Kolpakcik.

Acum, cînd îl întîlnesc din cînd în cînd pe Lebedinski (unul dintre actualii secretari ai Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S.), el îmi spune mie, iar eu îi spun lui să scriem istoria „acelor șăptămîni". Amîndoi șovăim în fața acestei sarcini.

Cu prilejul ultimei noastre întîlniri, Lebedinski mi-a motivat șovăiala lui:

— Dacă am scrie ce s-a întîmplat, noi, cei care știm ce și cum s-a întîmplat, nu ne-ar crede nimeni. Ni s-ar spune că idealizăm pe oameni și că nu sîntem realiști. Dar eu sper că, peste cîteva decenii, va veni un scriitor care încă nu se născuse pe vremea luptelor de la Moscova și care va descrie cele petrecute atunci în așa fel, încît toată lumea îi va da crezare. Cum el n-a văzut pomii (și n-a dîrdîit culcat pe zăpadă) va ști să redea imaginea pădurii înzăpezite și însîngerate.

Romain Rolland

În luna martie 1932, m-am întîlnit pentru prima dată cu „Conștiința Europei".

În vremea aceea, scriitorii de stînga din lumea întreagă se pregăteau să organizeze o acțiune mondială pentru a protesta împotriva politicii agresive a Japoniei în Orientul Îndepărtat. În această chestiune, trebuia să-l întîlnească pe Romain Rolland. Printr-o telegramă, l-am întrebat dacă pot veni la el și, tot pe cale telegrafică, am primit o invitație foarte călduroasă. În invitație îmi spunea că viza de intrare în Elveția o voi găsi la Viena, la Ștefan Zweig. Dar, la Ștefan Zweig, în loc de viză de intrare, mă aștepta știrea că, din motive politice, guvernul elvețian nu-mi permite să calc pe teritoriul Elveției. Romain Rolland mi-a propus să ne întîlnim pe teritoriul Austriei, în orășelul Feldkirchen, din ținutul Vorarlberg, la granița dintre Austria și Elveția.

Am petrecut împreună aproape douăzeci și patru de ore. Problemele politice pe care le-am discutat nu mai sînt azi de actualitate. Am vorbit mai ales despre amenințarea de război, despre războiul — care pe atunci abia se zămislea — și ale cărui ravagii nu de mult s-au resimțit în lumea întreagă. Romain Rolland simțea aproape o durere fizică la gîndul că omenirea tot nu pricepuse ce însemnează pentru ea militarismul.

Cea mai vie amintire a acestei întîlniri, mi-a lăsat-o o scenă plăcută, cam comică. Aflînd la Viena, că nu pot intra cu numele meu în Elveția (avînd încredere în secretul corespondenței), i-am propus lui Romain Rolland să mă duc la el cu un nume fals. Drept răspuns, „Conștiința Europei" mi-a tras o săpuneală strașnică, explicîndu-mi că nu se cade să lupți cu mijloace necinstite pentru cel mai sfînt țel. Cînd, în gara Feldkirchen, i-am vorbit, el mi-a spus „dragă Illés". Eu însă l-am lămurit imediat că, deoarece — din pricina activității mele comuniste — îmi este interzis să intru și în ținutul Vorarlberg, am venit cu pașaport fals și nu mă cheamă Illés Béla, ci August Neumann. Romain Rolland mă privi cîteva clipe uluit, apoi rise cu poftă.

— Mai devreme sau mai tîrziu, îmi spuse, trebuie să recunosc că sînt un om demodat, care nicicum nu poate pricepe împrejurările în care trăiește. În orice caz, dragă Neumann, din această întîmplare am învățat că pentru vizitarea noastră întîlnire — dacă situația va fi similară — te aștept în Elveția. Dacă trebuie să mint, să mint măcar în condiții confortabile.

A doua oară l-am văzut la Moscova, în vara lui 1935. Zile de-a rîndul l-am condus prin oraș, arătîndu-i tot ce era mai interesant în Moscova. Credeam că-l interesează în primul rînd monumentele culturii vechi, splendorile arhitecturii slave, muzeele, expozițiile de tablouri și bibliotecile. Mă înșelasem. Mai mult decît ori și ce îl interesau căminele de zi, fabricile moderne „alimentare" și... cazărmile Armatei Roșii.

. . . . . .

În ajunul plecării sale, l-am condus la Muzeul Militar. În fața unui instrument ciudat, se opri mirat. Instrumentul era un tun dăltuit din lemn de stejar.

— Acesta ce vrea să fie? mă întrebă.

— Acest tun a fost făcut de țăranii siberieni, care au treș cu el pietre în trupele contrarevoluționare din Siberia și împotriva japonezilor care le sprijineau. Cu asemenea arme au luptat partizanii, împotriva armelor moderne. Și au biruit..

Romain Rolland rămase multă vreme pe gînduri. În cele din urmă zise:

— Tunul acesta îmi explică liniștea voastră. Oamenilor care știu să învingă cu asemenea instrumente primitive, azi, cînd au o industrie extraordinară, într-adevăr nu trebuie să le fie frică nici de toate legiunile iadului. Ori de cîte ori îmi va fi frică, ori de cîte ori voi duce grija omenirii, mă voi gîndi la acest tun.

Apoi, îi ceru directorului Muzeului, fotografia tunului din Siberia.

În românește de HENRIETTE YVONNE STHAL

DINTRE SUTE DE CATARGE

GEORGE NICOLESCU — Cum se întîmplă adesea la începători — uneori și la alții — dumneata ai o concepție fundamental greșită despre rolul și esența operei de artă. În versurile pe care ni le trimiți, este o permanentă goană după imagini „cu orice preț", o avalanșă de cuvinte zornăitoare și teribilisme vetuste, un fals romantism care mimează emoția. Cîteva exemple:

Aicea unde iarna și-a
flutura hulubii,
Eu am trecut cu boabe și cîntec
peste vreme
Și am jucat în poeme
fîntîni arteziene,
Albastre ploi cu soare
cernute sub azur...
. . . . . .

Alerg cu iarna-n brațe și-o
vîntur peste zări
Și ca un cerb pe coarne, revin
în cîmp cu ploaia
Și îmi frămînt aluatul
pîinii timpurii...
. . . . . .

Aici m-am prins cu apele
ia trîntă,
Jucînd pe valuri
plutele — ghioc,
La căpătîi cu cîntecele apei,
Pe buze cu al soarelui uncrop...

Poezia, ca orice gen artistic, este gîndire în imagini. În poezie — spunea cineva — cuvintele trebuie să se simtă la strîmtoare iar ideile la largul lor. La dumneata este oarecum invers. Fără a-ți defini suficient ideea poetică, te avînți în valurile agitate ale unui torent de cuvinte care te poartă cine știe unde, la voia întîmplării. Singurul obiectiv precis al acestei întreprinderi, rămîne intenția de „a face frumos", de a te exprima în termeni „aleși", de a-i uimi pe ceilalți... Dar asta n-are nimic comun cu lucrarea artistică. Pe oameni îi interesează dacă poetul are sau nu ceva de spus în legătură cu marile probleme ale vieții, dacă poartă cu sine o solie, un mesaj de idei și simțiri, „doruri vii și patimi multe" — cum zicea Eminescu.

Dumneata, însă, te ocupi cu altele: te certi cu vîntul și „retezîndu-i gleznele" — îl culci; treci peste vreme „cu boabe și cîntec", iar pe fată — iarnă ai vrea „s-o strîngi nebun în brațe / Și, ca izvorul ciuta, s-o legeni și s-o furi".

Din cauza lipsei de claritate în concepție, și detaliile devin picloase. Ce vrea să zică a reveni în cîmp cu ploaia, „ca un cerb pe coarne", sau îndemnul adresat apelor să-și arunce **edecul** în mare?! Deși nu pari un om neavizat în ale sintaxei și morfologiei, îți îngădui adeseori libertăți exagerate față de limba română, probabil în virtutea aceleiași lipse de considerație pentru logica muritorilor de rînd. Nu credem că se poate spune în românește „am jucat în poeme fîntîni arteziene" nici „să simt zăpada scufundindu-mi pașii", nici „pe buze cu al soarelui uncrop" Nu sună prea bine nici „sacii deznădejdilor pe șleșuri". „ramele (adică vislele n.n.) săpate în pieptul apelor", sau „nunțile nădăjduirii voastre". De asemenea, ni se pare cu totul riscantă comparația: soarele în lanul de bumbac ca o vulpe-n aburul pădurii — după care urmează imediat investirea astrului zilei cu... o pereche de conduri! Condurii — pare-mi-se — erau cîndva niște încălțăminte de femei. Soare încălțat, orice s-ar zice, e cam năstrușnic.

S-ar putea să ai impresia că ți-am judecat cu prea multă severitate încercările poetice. Oricît de paradoxal ar părea, precizăm că am procedat astfel, fiind convinși de realele dumitale aptitudini și nădăjduim că te vei strădui să le dezvolți pe un drum sănătos, realist. Aproape în fiecare dintre cele cinci poezii pe care ni le-ai trimis, se pot găsi argumente în sprijinul acestei opinii.

Cu plete fumegînde pe sîni
de-argint căzute,
În albiile zării se
scaldă primăvara....
. . . . . .

De voi se leagă cîntecele mele,
Bătrînii mei, cu doinele-n desagă
Și visurile voastre —
aripi grele —
Prin visurile noastre
se dezleagă.

Ce-a fost cu voi, în ce
adînc de valuri
V-ați înecat — trecutul
să-mi răspundă...
Eu azi aplec genunchii
lîngă maluri
Și vă sărut pe fiecare undă.

Așteptăm cu încredere versuri noi.

ION MUSTAȚĂ — Valea Seacă, regiunea Constanța.

Fără strălucire deosebită, sînt totuși lucruri promițătoare în poeziile dumitale: firescul expresiei, căldura discretă a sentimentelor, un nivel satisfăcător al limbajului poetic. E bine că ne-ai trimis mai multe manuscrise, pentru că în felul acesta ne putem forma o imagine mai de ansamblu asupra posibilităților autorului.

Am reținut „Pămîntul țării", „Toamna", și „Din primăvara mea". Iată-le, în ordinea enumerării:

PAMÎNTUL ȚĂRII

Pămîntul ăsta mi-e mai
drag ca toate,
sînt fiul lui și-mi
place să ascult
cum crește viața nouă
și-l străbate
și cum se coace rodul
bun și mult.

Ce dulce-i vinul plin
de toamne lungi,
și cît de-aromitoare-i
pîinea nouă,
cînd ești trudit cu palma
grea s-o frîngi
și s-o împarți cu
prietenii în două.

Dobrogea azi tresaltă-nfiorată
și naște cîntul biruinței pline.
În ceas de tihnă, zăbovind
pe hartă,
ghicești conturul fabricii
de mîine
Pe-aici a fost pustiu, doar
vînt și iarbă:
azi se înalță blocuri și cartiere.
Copiii noștri prind în pumni
să soarbă,
din bogăția zilelor — putere.

Acesta e pămîntul țării mele
părinte bun — din leagăn
la mormînt
Pe soare clar, prin viforele grele,
n-oi înceta să-l laud și să-l cînt.

TOAMNA

Cocorii lopătează grăbiți
către Sud,
toamna a nins cu aur
cărările mele.
Plopul la geam a rămas
ca un nud,
cu fruntea-ndreptată spre stele.

DIN PRIMĂVARA MEA

Ți-am dat atunci flori
albe de cais...
Mă iartă pentru darul meu sărac.
Din primăvara mea vroiam
să-ți fac
cununi de flori, frumoase
ca un vis.

Era război și moarte și ruină,
și inimile noastre singerau
Din primăvara mea vroiam
să-ți dau
o rază doar, o rază de lumină.

Simțeam în piept o strună
că se frînge...
Aveai privirea grea, ca niciodată,
căci primăvara scutura-ntristată,
prin parcuri și pe stradă
flori de sînge.

Și te-am pierdut apoi.
Era-ntr-o seară,
cînd tremura pămîntul și ardea.
Pe ochii tăi adînci, de peruzea
se scuturau cireșii prima oară.

Așa cum se poate constata din exemplele de mai sus, o calitate prețioasă a încercărilor dumitale este claritatea imaginilor — deși pe alocuri fiorul poetic vibrează cu destulă timiditate. Ne-a plăcut felul direct și sincer în care îți exprimi gîndurile, elanurile, emoțiile. Unii dintre corespondenții rubricii noastre consideră că poetul modern trebuie să folosească un limbaj complicat, să-și drapeze sufletul în toga unei răceli de circumstanță, parcă s-ar rușina să-și rostească de-a dreptul bucuriile, mîhnirile, speranțele. La dumneata e altfel și, în această privință — e foarte bine.

E mai puțin bine că te complaci adesea într-o facilitate evidentă, atît ca nivel de gîndire, cît și ca expresie. Poezia începe acolo unde încetează relațiile banale între idei și termeni, și apar noi relații, calitativ diferite.

Plopul în pragul iernii, ca un nud
cu fruntea spre stele, crează tocmai
o asemenea asociație inedită, între
om și natură. Dincolo de cuvintele
propriu zise apare sugestia, fiorul
artistic. Mergi în această direcție,
ferindu-te de discursuri rimate și
dulcegării de romanță desuetă. Citește poezie — nu zic adevărată,
mare, etc., căci nu există decît poezie sau „altceva". Deci, Eminescu,
Coșbuc, Sadoveanu, Arghezi — și
cei cu dinșii. Și, bineînțeles, continuă să scrii, cu o autoexigență mereu sporită. Îți urăm succes.

AL. FLORIN TENE — Drăgășani. Am citit cu deosebit interes cele trei poezii de mai jos.

CAD STELELE

Cad stelele
Făclii luminoase...
Drumețe și ele.
Zine sfioase.

Cad stelele
Stringînd depărtarea...
Pierdute și ele,
Ca valul, ca zarea.

Cad stelele
Făclii fermecate...
Mergeți cu ele
clipe curate.

SPRE CULMI

Omul, de cînd e pe lume, a spus:
Iarna e prea frig,
Prea e cald vara,
Soarele prea iute moare-n apus,
Și-i prea mult nisipul ce
doarme-n Sahara!
Tot mai sînt spini printre
flori parfumate,
Norii tot calcă azurul și plîng,
Stelele albe sînt prea depărtate,
Încă-i uraniul ascuns prea adînc...
...Omul de cînd e pe lume a spus,
Și se va mai spune: Mai mult
și mai sus!
Astfel se smulge din el,
cu răbdare,
Floarea ruginii, palida floare.

OMUL, DE VEACURI...

Apleacă-ți urechea
pe sînul pămîntului,
Auzi tresăltările din adînc?
Parcă bate o inimă,
parcă pulsează o viață:
e mîna omului care scormonește
străfundurile pămîntului...

În trupu-i brăzdat de meridiane,
pămîntul ascunde o lume
petrificată în negrul lucios
al cărbunelui,
topită în uleiul gros al țițeiului,
încremenită în tăria fierului
și în scumpetea aurului.
Din lumea asta subterană,
Omul,
stăpînul,
scoate la iveală bogățiile lui.
Aruncă-ți ochii peste
veacurile lumii,
urcă pe piscul plesuv al munților,
coboară în adîncul verde al văilor,
mîngîie cu privirea luciul
unduios al rîurilor.

Vezi fumul fabricilor ce adulmecă
albastrul înălțimilor?
Vezi holda aurie fremătînd
ca un imn închinat soarelui?
Vezi hidrocentralele închingînd
tumultul apelor?
În toate e mîna lui — a omului
de-a lungul veacurilor
El clădește sanatorii albe
în creierii munților,
el face să rodească pămîntul
fecundat de soare și ploi;

el seamănă orașe în pustiu,
el pune zăbale nărăvașelor rîuri,
strunind în firul incandescent
puterea lor uriașă.
El, omul,
stăpînul,
grădină vrăjită,
din care naște floarea bucuriei.

Pentru început nu e rău deloc — cu atît mai mult cu cît autorul pare a fi de puțină vreme în relații cu muzele. Asta se observă mai ales în „amănunte", cum ar fi „lumea ce-a nouă", sau „închingînd" în loc de „închingînd".

Dumneata, dragă tovarășe Tene, ești un talent autentic, cu o orientare sănătoasă. Dar asta înseamnă totodată o mare răspundere față de popor, de societate. Dumneata ești dator să muncești „pe brînci" ca să ajungi la nivelul cultural pe care îl pretinde **obligatoriu** creația artistică în zilele noastre. Literatura implică o specializare nu mai puțin temeinică decît, de pildă, arhitectura sau ingineria. Cele spuse mai înainte pentru tovarășul Mustață, te privesc — ba chiar în mai mare măsură — și pe dumneata.

Trimite-ne noi lucrări și informații despre activitatea cenaclului. Dacă ai drum prin București, ne-ar bucura să treci pe la redacție

Dan Deșliu

Cercul literar D. TH. NECULUȚĂ

La Cercul literar D. Th. Neculuță de pe lîngă Casa Creației populare a Capitalei se pregătește pentru tipar un almanah înmănunchind cele mai izbutite lucrări citite în ședințele din ultima vreme.

Versurile lui Iosif Naghiu se remarcă prin tonul lor simplu, prin imaginile clare, sobre, puțin dure, prin actualitatea problemelor abordate. Sînt versuri care definesc un talent în dezvoltare.

Fragmentele din romanul Indoiala, citite de Constantin Georgescu, vădesc certe calități. Notațiile exacte, narațiunea sobră, bogăția de fapte, au făcut ca lucrarea să fie urmărită și discutată cu interes. Cei care au luat cuvîntul au subliniat atît caracterul schematic al unor personaje, lipsa lor de consistență, cît și paginile vii, antrenante, subiectul ingenios, acțiunea captivantă. Sînt desigur destule greșeli de informare, de stil, destule pasaje scrise plat, la care autorul e necesar să reflecteze. Din cele relevate în cadrul acelei ședințe și din fragmentul prezentat pentru „culegere", credem că Indoiala nu are încă o semnificație, un sens mai larg, mărginindu-se la stricta relatare a întîmplărilor.

Mariana Oltea Ionescu prezintă pentru almanah momentele lirice: Iubirile mele, Cînd am învățat, Introspecție, Tipăt de prigorie. Recunoaștem, desigur, sensibilitatea, gingășia, un deosebit simț al cuvîntului, tendința spre concizie, ce fac din tov. Mariana Oltea Ionescu una dintre tinerele poete talentate, membre ale Cercului literar D. Th. Neculuță, **dar unele din poeziile acestea sînt atemporale, închistate într-un univers mic, străin de tot ce se petrece în jur.**

Chiar în cadrul unui cerc literar, experiența artistică diferă. Între poeziile lui Iosif Naghiu, ale Marianei Oltea Ionescu și cele semnate de Gabriela Melinescu, există deosebiri substanțiale. Vestitorii **de Gabriela Melinescu începe frumos ·**

„Vremea aleargă
pe-afară fugară
se-mprăștie-n drumuri
scîntei de ziuă și seară"

pentru ca imediat să continue:

„Graurii visului nostru-au
cîntat
S-au înălțat și au căzut (!)
În oceanele anilor alții în loc
s-au născut și au crescut".

Primele trei versuri nu mai au nici o legătură logică cu următoarele. Metafore bombastice vorbesc despre niște graiuri ce, mai întîi, au cîntat, apoi „s-au înălțat și-au căzut" și s-au născut alții care „s-au zbătut", „n-au pierit, n-au căzut", „și-au adus pe aripe azi zorii", de nu mai înțelegi nimic. Dor de iarnă și iubire, sînt mai simple. Flori de Măr **de Venera Dobrescu, aduce aceeași notă de atemporalitate. Tovarășa Lucia Evoiceanu, una din vechile membre ale** Cercului D. Th. Neculuță, **evocă în schița** Urmăritul, **un moment din viața lui Alexandru Sahia. O altă schiță,** Boieroaica **de Florin Vasiliu ne introduce în atmosfera evenimentelor ce au urmat imediat reformei agrare.**

In schița La un macaz, **tov. Cerna Nicolae narează o întîmplare dintr-o gară mică. Două trenuri sînt pe punctul de a se ciocni. Cu riscul vieții, ceferistul de la macaz reușește să producă o deraiere care împiedică îngrozitoarea catastrofă. Găsim inevitabile stîngăcii. Dar se simte fiorul de viață autentică.**

Dar numai cîteva lucrări mai reușite nu pot suplini nota generală de apolitism pe care ți-o lasă o bună parte din versurile, schițele și povestirile selectate în vederea „almanahului". Dosarul impunător cuprinde încercările a 25 de membri. E imposibil să vorbești despre fiecare în parte. Ne-am ocupat doar de cîtiva ce ni s-au părut mai activi, mai talentați, în ultima instanță.

O „culegere" așa cum este plănuită cea a Cercului literar D. Th. Neculuță, **unul din cele mai vechi cercuri literare din București, unde s-au format altă-dată cîtiva scriitori cunoscuți astăzi, Al. Andrițoiu, Violeta Zamfirescu, Lucia Olteanu, Teodor Balș, Florența Albu, Petre Luscalov, necesită o ținută artistică superioară. Pentru a fi citit e necesar ca un astfel de „almanah" să fie la înălțimea oricărei cărți bune de literatură, să abordeze cele mai importante teme și probleme ale vieții noastre. Pe cine poate oare interesa o poezie ca** Sala de disecție, **de Costa Nadia:**

Din sala noastră cerul pare-
albastru și patrat
În sala noastră-i gălăgie multă
Și morții parcă tac și-ascultă
Și cerul pare mic, albastru
și patrat.

Iar morții stau întinși pe mese.
Noi citim viața dintr-o carte
Și-o învățăm pe trupurile
moarte
Pe care verde mucegai se
întese".

Cînd contemporanii noștri trimit rachete în cosmos, cînd pe pămînt apar noi mări, create de mîna omului, cînd cu toții ne străduim a ne aduce aportul modest la construirea socialismului, atari obscurități, pseudo-baudelair-iene, anacronice, desgustă.

Evident, nici de o atare poezie nu avem nevoie. Întîlnești și scrieri despre care nu poți spune că-s greșite din punct de vedere ideologic, nici că sînt scrise agramat. Cu toate acestea nici una nu te impresionează. Fără a fi pastișe, ele spun totuși lucruri cunoscute de la Creangă, Sadoveanu, Rebreanu etc. Mărul de Florin Gruia-Moldovan, e concepută într-o viziune tipic semănătoristă, cu un țăran purtător de amintiri triste și eroice, cu un judecător nedrept. Mantaua de Alice Grumăzescu, așijderi. Tendințele epigonice din construcțiile epice sau versurile alcătuite după modele livrești, dinainte studiate, sînt evidente deopotrivă la Stela Winkler, Constantin Eretescu, Sanda Diamantescu.

Persistența unora dintre membrii Cercului literar D. Th. Neculuță **într-o lume ireală, rupta de preocupările vieții zilnice, în trecutul, pe care mulți autori nici nu l-au cunoscut bine, și implicit în condiția epigonică, se explică și prin faptul că nici conducerea Casei creației populare a Capitalei, nici biroul cenaclului nu au luat măsurile necesare în vederea ridicării nivelului ideologic al creației și al dezbaterilor. Cu ani în urmă funcționa pe lîngă acest cenaclu un cerc de studii unde săptămînal se țineau prelegeri pe diverse probleme de estetică marxistă, de teoria literaturii etc. Un lucru folositor credem că putea fi și încadrarea tuturor membrilor** Cercului literar D. Th. Neculuță **în formele de învățămînt politic corespunzătoare. Slabul nivel ideologic și teoretic al cercului se oglindește mai ales în ținuta luărilor la cuvînt. La o ședință cineva spunea despre o încercare citită atunci că e mai bună decît Pseudokinegetikos (era o povestire de vînătoare). Altă dată un vorbitor recomanda spre lectură romanul Zbaterii. de Toma Spătaru, carte cu serioase scăderi ideologice care falsifică realitatea social-istorică românească dintre cele două războaie mondiale. Uneori discuțiile iau un aspect cabotin, se fac interpretări năstrușnice, se dau explicații absurde, la modul pedant, pline de sine, îngîmfate. Tov. Vasile Văduva, student la Filologie și, deci, pentru ceilalți o autoritate lingvistică, găsise foarte degajat, în ședința din 25 ianuarie, etimologia cuvîntului caraulă în verbul... „a cără". E necesar să înțelegem că educația politică și culturală a membrilor unui cerc literar interesează cel puțin tot atît de mult cît și talentul lor, că în afara unei înalte conștiințe politice și a unui larg orizont intelectual nu se poate face literatură adevărată.**

Lasă de dorit spiritul critic cu care sînt analizate lucrările. Prea repede este „consacrat" cel care citește. Observațiile se fac deseori în vag, bazate sau evoluînd pe chestiuni adiacente. Conducerea Casei creației populare a Capitalei are datoria să înțeleagă că acest cerc literar trebuie îndrumat, ajutat îndeaproape

Dacă literatura pentru copii e onorabil reprezentată prin poezii și povestiri efectiv valoroase, în rest, adică partea principală, mai este mult de lucru. Unele „piese" sînt prea mari (scenariul lui Iosif Naghiu: Alarma deasupra Bucureștiului), **cele mai multe sînt inexpresive, inactuale. În prezent biroul Cercului literar D. Th. Neculuță încearcă perseverent în vederea îmbunătățirii configurației „almanahului". Principala condiție a îmbunătățirii conținutului vii toarei culegeri rămîne totuși întărirea muncii ideologice și culturale în cadrul** Cercului literar D. Th. Neculuță.

Gh. Achiței

STEAUA fără NUME

O FEMEIE LINIȘTITĂ

MIHAI ERACLIDE

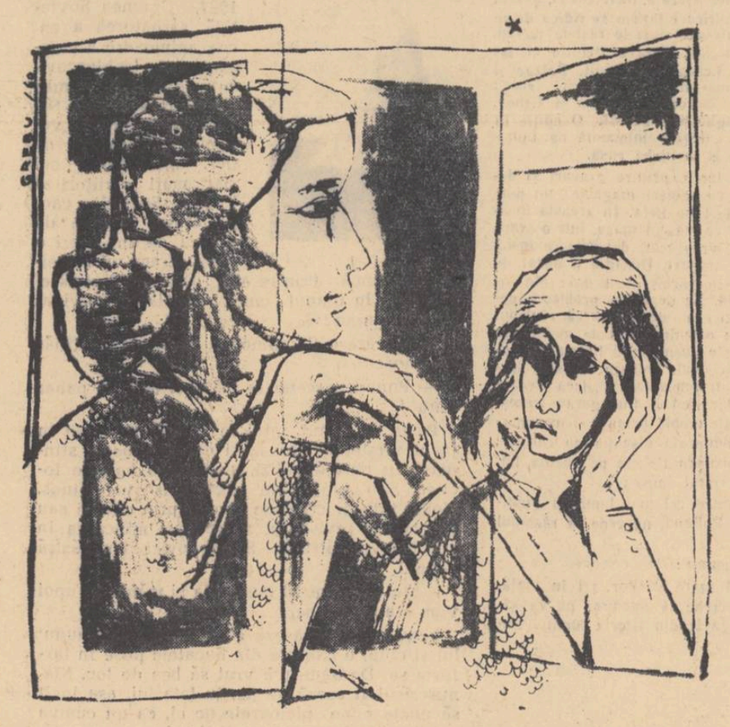

Desen de GREBU

Abia cînd își luă palmele de pe ochii înroșiți de plîns, Sanda băgă de seamă că nu e singură în birou. Privirea prietenoasă a celeilalte o stînjeni.

— Ai rămas... tovarășă Ana?

— Du, n-am putut să te las așa... răspunse colega ei, o femeie mai în vîrstă, îmbrăcată simplu, cu părul cărunt adunat într-un coc. Ridicîndu-se de la biroul ei, se apropie de Sanda. Ești încă o biată fetiță...

Ochii Sandei se umplură de lacrimi. Se ridică brusc.

— Dumneata, crezi că-i ușor? Auzi! Să știe că peste două săptămîni are nunta și tocmai pe el să-l detașeze! Pe șase luni!! Nu găseau pe altcineva?

— Dacă a fost nevoie...

— Bine... nevoie... dar tocmai de el?

Mergînd prin birou, Sanda zări micul parc de peste drum. Simți un nod în gît.

— Eram atît de fericită... Și-acum...

— Și-acum nu mai ești? o întrebă cu blîndețe Ana.

— Poți să mai fii?

— Numai șase luni! Șase luni... stărui din nou Ana. Și-apoi se întoarce... vă căsătoriți...

— Dar de ce și astea șase luni? izbucni Sanda.

— Eu te înțeleg, draga mea, dar spune-mi, voi vă iubiți?

Sprîncenele Sandei se ridicară într-o uimire mută, dezvăluind limpezimea ochilor albaștri.

— Păi... cum ai crezut dumneata?

— Și crezi că iubirea asta a voastră o să se destrame... ca un fir de ață întins de aici și pînă acolo unde pleacă el?

— Nu! Nu de asta e vorba, răspunse înciudată Sanda. Dar ne obișnuisem, mereu împreună... și acum să ne despărțim? E greu...

Ana se întristă. Se așeză încet la locul ei de lîngă fereastră și privi afară. Frunzișul încă tînăr al parcului străluce în bătaia soarelui. După ce chibzui cîtva, începu a vorbi rar, apăsînd cu grijă pe fiecare cuvînt.

— Crezi... că doi oameni care se iubesc sînt cu adevărat împreună numai atunci cînd stau unul lîngă celălalt, mînă-n mînă, cînd se privesc ochi în ochi? Crezi că ființa unui om se izbăvește în vîrful degetelor lui?

Sanda se simți prinsă de cuvintele Anei, ca într-o plasă. Încercă totuși să se desprindă.

— Tovarășă Ana, eu știu cum gîndești... Te știm toți de aici... Ești o femeie liniștită, chibzuită, știi să-ți măsori fiecare cuvînt și fiecare gest, și fiecare pas. Asta ești dumneata. De aceea, uneori, nu ne înțelegi și-acum nu mă înțelegi pe mine. — Și munca asta a dumitale, greutățile prin care ai trecut nu ți-au permis o viață sentimentală...

— Am avut un soț! rosti aproape brutal Ana.

— Știu...

— Și l-am iubit... și-l mai iubesc...

Sanda începea să simtă că a greșit ceva, fără să știe încă ce anume. Se sprijini de un birou și continuă a-i vorbi, dar fără convingere:

— L-ai iubit, tovarășă Ana, te cred, dar...

Nu mai sfîrși. Știa acum bine că a greșit. Aștepta o dezlegare, un cuvînt, din partea femeii acelea pe care o copleșise durerea. După un timp, Ana se desprinse de sub povara ei și începu a povesti. Sanda asculta, aplecîndu-se uneori, să prindă înțelesul unui cuvînt abia rostit.

— Voi spuneți... că sînt o femeie liniștită. Da! Sînt! admise Ana. Dar liniștea asta... voi credeți că se cumpără? Că se găsește gata... și o îmbraci ca pe o rochie? Nu... nu... trebuie să lupți pentru ca s-o cîștigi... Mai ales cu tine însăți. Și am luptat. Credeți că n-am iubit și eu ca voi... ca tine... că n-am simțit niciodată strînsoarea aceea a inimii? Hm! De-ați ști... Părul ăsta e aproape alb acum... prea devreme. A fost odată negru... și cădea în bucle... Ana își pipăi involuntar părul. Nu mai găsi buclele, și se mulțumi să-și netezească ușor șuvițele albe, adunate spre ceafă. Dar vezi... peste toate astea a fost o conștiință... o înțelegere...

Pe bărbatul meu l-am iubit mult. Nu știu dacă l-aș fi putut iubi mai mult. După cîtva timp mi-am dat seama că era membru de partid! Ilegalist! Știi ce însemna asta pe atunci? El nu mi-a spus nimic. Am înțeles și am crezut și eu în ceea ce credea el. Nu se putea altfel. A fost o căsnicie fericită, dar o fericire deosebită... În fiecare zi pe care o petreceam împreună, trebuia să iubim ca pentru o viață întreagă, căci fiecare zi putea să fie și ultima...

Pleca uneori, primea sarcini, nu-l vedeam zile, săptămîni... Cît eram singură, închideam ochii și-l urmam cu gîndul prelungindeni... Curînd, am intrat și eu în munca de partid. La început, mi-au dat sarcini mărunte, apoi...

Într-o zi, trebuia să plecăm: el într-o parte, eu în alta. Era prima mea misiune în provincie. În seara dinaintea plecării, ne-am așezat pe treptele casei. Era un ultim ceas de odihnă, înaintea încordării ce avea să urmeze. Era tîrziu..., liniște... tăceam amîndoi. El părea să caute ceva pe cer, printre stele. L-am întrebat ce caută. Întîi a rîs, apoi a devenit serios. M-a prins după umeri: „Vezi tu, Ană, ne despărțim... fiecare pe alt drum... și oricare dintre noi s-ar putea să nu se mai întoarcă așa curînd... Și-i atît de greu să fii departe de cineva drag... să nu-i simți cel puțin privirea într-un ceas greu... poate ai să rîzi, dar m-am gîndit să găsesc sus pe cer o stea...; una mică... și-n fiecare seară, amîndoi, orișiunde ne-am afla, să privim cel puțin pentru o clipă steaua aceea. Să știm că cel puțin pentru o clipă ni se întîlnesc acolo, departe, privirile, că ne unește raza aceea subțire de lumină..."

Așa mi-a vorbit el atunci, încheie Ana și păstră cîteva momente de tăcere. Apoi, mai înseninată, reluă:

— Am căutat împreună și ne-am hotărît pentru o stea micuță, ce abia sclipea în întunecimea cerului. O stea pe care desigur nu o lua nimeni în seamă... Din ziua aceea, oriunde ne aflam, găseam seara cîteva clipe de răgaz, o căutam acolo sus, știam că spre ea privește și celălalt, și ne găseam liniștea de care aveam atîta nevoie. Cu timpul, steluța aceea a devenit pentru noi un simbol a tot ceea ce numeam atunci viitor. Și credeam atît de adînc într-un viitor, încît nu ni s-ar fi părut cu neputință nici să prindem steluța aceea în pumni, s-o aducem aici, jos, printre noi...

Cît vorbise, pe chipul Anei se aprinsese lumina unor zile și unor gînduri ce trăiau încă în cugetul ei. Se opri astfel cîteva clipe, apoi închise totul în ea însăși și continuă a povesti:

— Dar viața nu e o poezie fără sfîrșit. Uneori te lovește. Fără milă. Ne-a lovit și pe noi. Ne-au arestat, ne-au bătut, ne-au judecat și ne-au condamnat. Numai la cinci ani, cum spuneau ei. Cînd ne-au scos din boxă, pentru ultima dată, nu ne-au lăsat să ne luăm măcar rămas bun. Bărbatul meu abia a mai apucat să-mi spună în pripă: „Ana..." Și-atît!

Am stat după gratii cinci ani. Știi ce sînt cinci ani? Ne despărțeau zidurile și depărtările. Cu toate acestea, ne-am căutat și ne-am întîlnit în fiecare seară, strecurîndu-ne privirea printre zăbrele, acolo... sus... tocmai la steluța noastră...

Într-o seară, le-am arătat-o și celorlalte tovarășe de suferință. De-atunci, a încetat de a mai fi a mea sau a soțului meu. Era steaua noastră. Acolo, închise, căpătasem un steag. Un steag adevărat, pe care nimeni nu-l putea smulge. Niciodată nu simți o dorință mai aprigă de luptă, decît atunci cînd ai mîinile încătușate. Uneori, priveam în noapte cu atîta tărie, încît în ochii noștri steaua creștea și parcă-i vedeam colțurile de foc ce călăuzeau lumea din vîrful unui turn, de departe... Așa a fost și așa este pentru noi, comuniștii: fiecărui vers vrem să-i dăm tăria unei bare de oțel și din fiecare zid înfiripăm o poezie...

Așa ne-am petrecut cinci ani de viață, lungi, grei... Cînd am ieșit, el era bolnav, slăbit... și totuși parcă abia ne văzusem cu o seară înainte... Ne-am reînceput viața, dar a trebuit să ne despărțim din nou. A plecat numai el. Am crezut că voi muri și eu... Am fost slabă... Pînă ce, într-o seară, fără să vreau, mi-am ridicat privirea și am zărit steluța. Era tot acolo. În clipa aceea mi-am regăsit liniștea și încrederea în ceea ce nu piere niciodată. Am aflat atunci, că un om nu se sfîrșește nici după moarte, cît timp nu se sfîrșește viața pe care o dăltuit-o cu mîna lui și după voia lui...

Ana tăcu. De-abia acum, Sanda îndrăzni să se așeze pe colțul unui scaun. O privea pe Ana, ca și cînd abia atunci ar fi cunoscut-o. Îi venea să se apropie de ea, s-o atingă cu mîna și s-o întrebe: „Cine ești, dumneata?"

ȘEZĂTORILE „LUCEAFĂRULUI"

Așa cum s-a anunțat și în numărul trecut, la invitația Comitetului Regional de Partid Craiova și a Sfatului Popular Regional, un număr însemnat de scriitori, redactori ai revistei noastre, s-au deplasat între 3-7 februarie în această regiune în vederea unor ședințe literare. Aceștia au fost: acad. Mihai Beniuc, Dumitru Corbea, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Haralamb Zincă, Ion Brad, I. D. Bălan, Teodor Balș, Valeriu Rîpeanu, Niculae Stoian.

Ședințele au avut loc la Craiova, în sala Filarmonicii „Oltenia", la Uzinele „Electroputere", „7 Noiembrie" și la Sfatul Popular Regional, în orașul Turnu-Severin, la Uzinele Mecanice și la sala „I. C. Frimu", la Ticleni, Filiași, Tg.-Jiu și în raionul Tg. Jiu, la Casa de cultură din Strehaia, la căminele culturale din satele Segarcea, Poiana Mare și Dăbuleni.

Numărul cititorilor care au luat parte la aceste manifestări se ridică la 10.000.

Tot în acest timp s-a ținut și o consfătuire la Liceul „Frații Buzești", pe tema literaturii române în școli, la care au participat profesori și elevi din Craiova

Citiți în numărul viitor un amplu reportaj despre desfășurarea acestor ședințe.

PREZENTĂM REVISTA: NËNDORI

NOIEMBRIE *(R. P. Albania)*

TIRANA *de ieri și de azi*

Poeții de azi cîntă Tirana.

Au scris despre ea mulți prieteni care ne-au vizitat în acești 15 ani. Unul dintre cei dintîi a fost Ilia Ehrenburg și a fost surprins, într-o dimineață, ieșind pe poarta hotelului „Dajti", cînd a cunoscut înfățișarea ei. A văzut bulevardul și clădirile de atunci și tineretul nostru pornind la muncă în zori de zi. Dacă prietenul acesta s-ar întoarce azi și ar părăsi din nou în zori de zi hotelul „Dajti", ar rămîne uimit și ar spune poate: „Nu visez, sînt în Tirana Albaniei, unde totul e nou". E nou „Parcul Tineretului" din fața hotelului, construit într-o singură noapte de tineretul nostru eroic; noi sînt palatele mărețe de pe locurile de altă dată ale cîmpiei pustii Shallvara, plină de gunoaie; noi sînt clădirile înalte de pe malurile rîului Lana, străjuind cel mai frumos bulevard al Tiranei, Bulevardul Marcel Cachin, cu sălcii plîngătoare și cu flori multicolore... Și dacă ar face doi pași spre Bulevardul Stalin, în dreptul clădirii Maternității, n-ar mai recunoaște locul: acolo s-au înălțat blocuri masive în dreptul ziarului Zeri i Popullit. Nu i s-ar părea totuși ciudat, pentru că asemenea clădiri pot construi numai oamenii liberi.

Dacă s-ar întoarce și tovarășul Ivanov, primul soldat sovietic sosit la noi în timpul luptei de Eliberare și dacă ar da o raită prin Tirana, de la Studioul Cinematografic pînă la orașul muncitoresc al Combinatului Stalin, nu i s-ar părea nimic surprinzător, pentru că l-a cunoscut pe albanezi în luptă. Ar vedea forfota dintre Banca de Stat și Combinat, miile de muncitori, studenți și tehnicieni, acel du-te-vino continuu între Întreprinderea „21 Decembrie", uzina „Enver", parcul auto, orășelul elevilor, noul combinat alimentar construit în fața acestuia din urmă, Întreprinderea „Misto Mame". Ajungînd la noile clădiri ale Combinatului, pe străzile largi și înflorite pe margini, ar vedea muncitorii înălțînd alte clădiri menite să lege centrul Tiranei cu orașul muncitoresc și ar constata că se află într-o zonă industrială de prim ordin.

Care din noi, cei ce mergem zilnic sau întîmplător la Combinat, n-a văzut forfota aceasta care exprimă pulsul Tiranei? Fără îndoială că tovarășul Ivanov ar recunoaște peste tot pecetea ajutorului mare pe care ni l-a dat și ni-l dă Uniunea Sovietică, expresie a dorinței ei ca Albania să ajungă din urmă celelalte state socialiste, pentru a păși cot la cot spre comunism. Și cît de mulțumit ar fi!

Pe noi, forfota aceasta nu ne mai surprinde, pentru că am crescut odată cu ea. Nu ne impresionează nici blocurile ce se construiesc în serie pe strada Dibra, pe strada „Celor 4 eroi", pe strada Spitalului, spre Studioul Cinematografic, pe calea „Congresul din Permet" și pe toate străzile din centrul Capitalei... De ce precizăm „centrul" Capitalei? Pentru că numeroase clădiri s-au construit și pe toate străzile noi ale Tiranei periferice, pînă la poalele Selitei, unde înainte de Eliberare se întindea pămîntul nedesțelenit, mlăștinos. Camioane încărcate, nenumărate mașini străbat zilnic străzile Tiranei. Transportă materiale de construcții: piatră și ciment, cherestea și mortar, nisip și prundiș, care aprovizionează pe nenumărați constructori ai Tiranei. Sute și sute de vehicule încărcate cu mărfuri străbat străzile, pentru a aproviziona populația capitalei noastre. O forfotă care-ți dă impresia unei metropole! Și-n inima acestei forfote răzbat sirenele locomotivelor sau zgomotul avioanelor care ne leagă cu lumea întreagă. Ce era Tirana cu 15 ani în urmă și ce a devenit ea astăzi!

Care din noi, locuitorii Tiranei, n-a străbătut de la un capăt la altul orașul? Unii au vizitat noile monumente, statuile lui Naim Frasheri, Vojo Kushi, Avni Rustemi, Qemal Stafa. Mărețele monumente ale lui Lenin și Stalin le vedem zilnic în centrul Tiranei. Alții au vizitat casa-muzeu unde a luat ființă partidul nostru, Muzeul luptei de eliberare națională de pe Calea Baricadelor, fost loc de torturi în timpul ocupației (și mulți tovarăși au trecut prin hrubele lui întunecate, printre care și Mehmet Stehu atunci cînd s-a înapoiat în țară din lagărele franceze de concentrare): au vizitat cîte o fabrică, uzină, școală.

Legendă sau basm ni se pare azi apa potabilă a Selitei sau lumina dată de Hidrocentrala Lenin. Au trecut ani de la construcția acesteia și apa continuă să curgă proaspăt în apartamentele și jocurile de apă ale orașului. Iar străzile și bulevardele sînt scăldate în lumină, încît, dacă într-o noapte întunecată privești pe fereastră, ți se pare că cerul e luminat de centrul Tiranei.

Bătrînii își amintesc vremea anterioară Eliberării, cînd în casele lor mai ardeau lămpile cu petrol (prima centrală a fost construită în 1927, la capătul căii „Congresul din Permet"). Pensionarii care se adună în parcuri și cluburi ca să taifasuiască, s-au obișnuit și cu această schimbare. De aceea, cînd trec pe străzile Capitalei, nu mai spun „aici a fost odată un puț", „acolo au fost morminte", sau „un izlaz unde păștea oile"; aici „a fost poliția"; „pe acolo era interzis să treci noaptea"; ci se întreabă: „Cum s-au clădit oare atît de repede attea clădiri? Cum de nu obosesc oamenii ăștia?"

Și bătrînii aceștia privesc cum trec pe lîngă ei oameni feluriți: chinezi, arabi, coreeni, germani, polonezi, bulgari, romîni, cehi, unguri... Și nu întreabă: „Cine sînt aceștia?" Pentru că știu că sînt sau studenți veniți din alte colțuri ale lumii, pentru a studia la Universitatea noastră — și aceasta nu este un subiect de mirare, pentru că Tirana educă și instruiește pe tinerii din țările cele mai îndepărtate — sau sînt prieteni și tehnicieni sovietici, cehi, germani, bulgari, romîni, unguri, polonezi, veniți aici pentru a monta mașini sau pentru a instrui cadrele noastre de constructori ai marilor obiective. Toate acestea nu mai impresionează azi pe bătrînii noștri. Pe ei îi mai impresionează doar cucerirea spațiului cosmic de către sputnicii sovietici.

Petro Marko

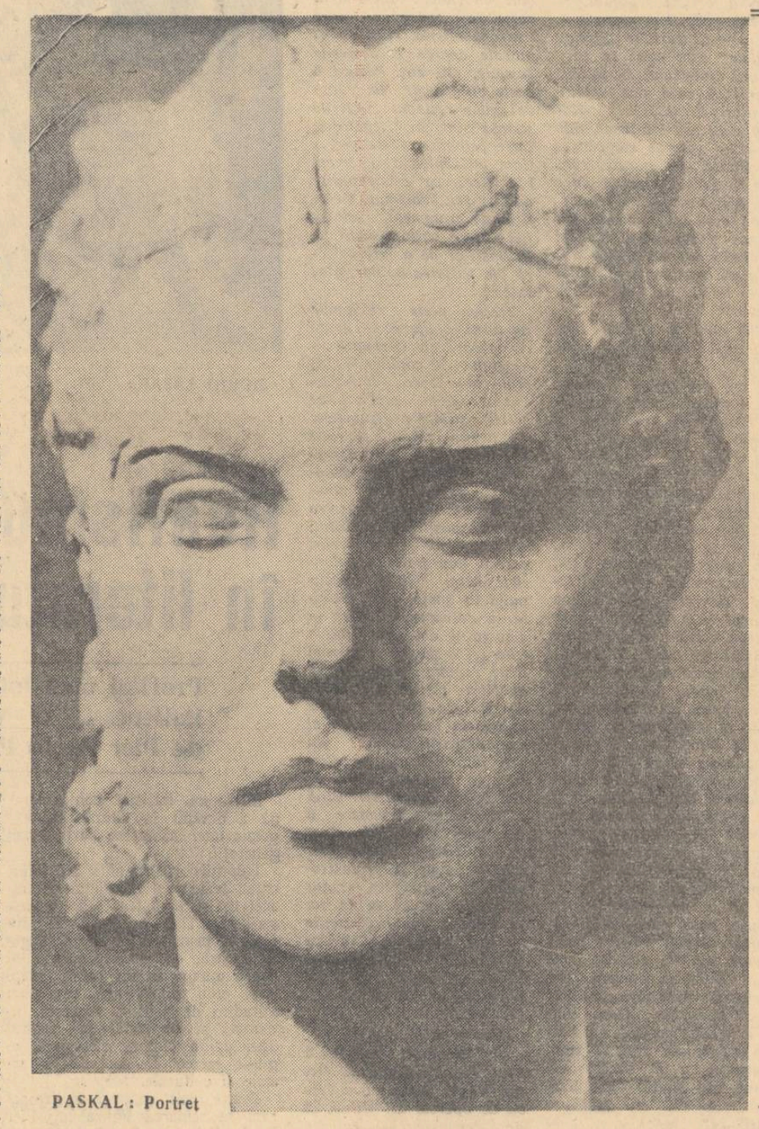

PASKAL: Portret

Revista Nëndori, abia intrată în al 6-lea an de apariție, a devenit pentru publicul cititor albanez o tovarășă nedespărțită. În paginile ei, întîlnim poeți și dramaturgi, prozatori și critici literari, muzicologi și critici de artă plastică. Nëndori prezintă cititorilor nu numai creațiile albaneze originale, ci și literatura țărilor socialiste, printre care și literatura romînă, precum și literatura progresistă mondială.

Revista dezbate probleme literar-artistice și social-politice. Ea popularizează ideile estetice ale clasicilor marxism-leninismului și participă activ la lupta împotriva literaturii burgheze, decadente și a revizioniștilor. Nëndori dă ospitalitate noilor veniți, tinerelor talente, și le face locul meritat alături de condeiele cele mai încercate.

Marile evenimente ale construcției socialismului și apărării păcii, rod al eforturilor oamenilor muncii sub conducerea înțeleaptă a Partidului Muncii din Albania, precum și succesele culturii socialiste din țările prietene, găsesc ecou în coloanele acestei publicații.

Organ lunar al „Uniunii Scriitorilor și Artiștilor din R. P. Albania", cu un cuprins de peste 260 pagini — o revistă atît de cuprinzătoare n-a existat încă în Albania, — Nëndori, în pofida tinereții sale, a jucat și joacă un rol deosebit de important ca tribună a literaturii și artei realist-socialiste.

SETEA DE PĂMÎNT

Plecările erau oprite. Țăranii nu mai puteau emigra în Australia sau în Argentina. La venirea toamnei, se adunau în grupuri și se îndreptau sau spre Delvina sau în vale, spre Saranda. Nevestele și copiii îi însoțeau o bucată de drum, pînă la Ollmi și apoi se întorceau ca lovite și blestemau nenorocita de pribegie.

Într-un an, cîțiva bărbați hotărîseră să rămînă în sat și să lucreze pămîntul, așa cum pe vremuri îl lucraseră numai nevestele lor. Terminaseră munca pe acele petice de ogor încă în primele săptămîni ale toamnei și apoi nu mai știau de ce să se apuce. Plecau să adune surcele și lemne, se întorceau la prînz și după-amiaza leneveau.

Începură să se certe cu nevestele care îi împiedicaseră să plece în pribegie. Mergeau cu vitele la pășune, ajungeau pînă la Roti și uneori pînă la Korija, pentru că satul avea loc de pășune și izlaz. Dar de acestea se bucurau numai chiaburii satului, care aveau cîte 200 de vite, oi, cai; cei săraci n-aveau, uneori, decît un singur măgar. Săracanii priveau cu invidie izlazul, dar nu puteau să intre în el.

În anul acela, Xakja și-a mărit întinderea ogorului său din spre munte. Rrapi îl zări și-și întinse și el ogorul înspre rîu. Și astfel, unii după alții, bogătanii își sporeau ogoarele de lîngă izlaz. Nici autoritățile satului și nici postul de jandarmi nu-i stînjeneau. Căci ei spuneau că aveau aceste ogoare din bătrîni, cu acte la mînă.

Pribegii, care aflaseră cele petrecute din scrisorile nevestelor lor, erau supărați și ardeau de mînie. Și cînd s-au întors de paști, încă mai înainte de a intra în sat, au zărit de departe pămînt lucrat acolo unde mai înainte fusese izlazul. Chiar din prima zi începură să taie brazde, unii pe lîngă ogoarele lor, ceilalți în mijlocul izlazului. S-a făcut zarvă în sat; fiecare se trudea să taie cît mai multe brazde, dar, parc-ar fi fost lege, nimeni nu trecea cu plugul peste haturi, pentru că s-ar fi putut întîmpla cine știe ce.

Feciorii lui Ndrio, Rrapi și Goni, își aveau fiecare căsuța lui. Casele erau vecine și curțile erau despărțite doar de un gard scund. În ocol țineau vitele. Vara stăteau în poartă vorbind despre lucrările pămîntului. Setea de pămînt nu i-a cruțat însă nici pe ei. Rrapi fusese unul dintre cei dintîi care acaparase petice din izlaz. Mai tăiase niște brazde și în locuri despre care nimeni nu știa cui aparținea și de care nimeni nu-ndrăznise să se apropie. Fiecare apăra cu grijă pămîntul acaparat ca și cum l-ar fi moștenit din bătrîni. Unii vegheau și noaptea pentru că, dacă ar fi arat cineva noaptea, hatul nu s-ar mai fi cunoscut a doua zi și puteai pierde totul pentru că n-aveai nici acte de moștenire și nici martori.

Izlazul din Roti era cel mai bun, pămîntul era rodnic, drumul spre el era drept și nici nu era prea departe de sat. Fusese desțelenit de țăranii care nu plecaseră anul acela în pribegie și printre ei se găsea și Rrapi. Acesta trăsese hat pînă în dreptul unei coline, dar, pentru că nu putuse desțeleni întreg ogorul, a lăsat pămîntul dinspre Roti pe mai tîrziu. Începură însă ploile, a venit și iarna și pămîntul rămase nelucrat. La început, haturile se vedeau bine și nimeni nu se apropia de ele. Dar la venirea iernei au fost ascunse de zăpadă și apoi piraiele aduse de apele primăverii le-au acoperit de tot.

Goni era în pribegie. Cînd s-a întors, s-a mirat de cele văzute în sat. I se părea că ar fi rămas orfan și fără nimic; era ros de invidie față de cei ce aveau pămînt. O aprigă sete de pămînt i s-a strecurat în inimă. I se părea că ajunsese în urma tuturor și că nu mai rămăsese nimic de prisos și pentru el. Într-adevăr, izlazul din spre munte nu fusese desțelenit, dar era departe și nu-l ispitea. În primele zile, zări izlazul satului cu brazde peste tot, cu ogoare desțelenite și, dacă mai rămăsese vre-un petec neocupat, era doar pietros. Cînd privi spre Roti îl cuprinse necazul, pentru că acolo unde ar fi putut duce vara vitele și unde era apă proaspătă nu mai rămăsese nici o palmă de pămînt liberă. Brazde peste tot și un fior îi cuprinse inima... Dar o speranță i-a încolțit totuși cînd a zărit că pe ogoarele de dincolo de Roti, înspre colina Cristoforița, nu se distingeau haturile. O bucurie lăuntrică îi încălzi vinele pentru că i se păru că a găsit o bucată de pămînt bun. Se întoarse acasă grăbit, luă plugul din șură, dădu de mîncare și de băut boilor, turnă petrol în lampă, îl puse și un fitil nou și spuse soției că diseară vor intra și ei cu plugul, ca și ceilalți țărani, într-un ogor nou.

Cînd s-a întunecat de-abinelea, înjugă boii, chemă pe nevastă-sa Lino și, bucuroși, porniră înspre Roti. Cerul era fără lună, acoperit de nori negri. Satul era cufundat în liniște. Un cocoș grăbit se pusese pe cîntat, un măgar flămînd răgea, lătrăturile cîinilor se auzeau ici-colo. Dar Goni și nevastă-sa n-auzeau nimic, împingeau boii înainte și păseau grăbiți spre izlazul de la Roti. Nu schimbau între ei nici o vorbă. Din cînd în cînd, cîte un bou se opintea în fața unei pietre și jugul scîrțîia în liniștea nopții. Dar Goni nu-l injura, pentru că voia ca lumea să nu-l audă. Altfel, boii n-ar fi scăpat de bice pe spinare. Astă-seară Goni era însă bucuros că va desțeleni unul din pămînturile cele mai bune din Roti.

Ajuns la fața locului, Goni aprinse lampa, pregăti plugul și spuse neveste-si să tragă boii, cu felinarul în mînă.

Ară mai întîi pămîntul din stînga, iar zgomotul plugului ascuțit și mirosul pămîntului îi mîngîiau inima. Boii gemeau, pentru că pămîntul era plin de rădăcini și se opinteau din greu. Goni, satisfăcut, mîngîia boii cu cuvinte drăgăstoase:

— Hai, boulenilor, bătu-v-ar norocul, hai dragilor, dați-i înainte!

Și boii, ca să-i facă parcă pe plac, îi auzeau vocea și se grăbeau. Goni, aținat, spuse nevestii:

— Grăbește, nevastă, că ne apucă zorii!

★

Rrapi desțelenea ziua pămîntul și noaptea păzea ogorul. Nopțile cu lună îi erau plăcute. Trecea spre colină și putea cuprinde cu privirea tot locul. Dar cînd cerul era înnegurat, trebuia să meargă de la un ogor la altul. Începea cu Korja, trecea apoi la Guri i Zi, la Mesicka, pe lîngă riu și ajungea la Roti și de acolo se întorcea acasă obosit și chinuit.

Și în astă-seară, de asemenea Rrapi își începu raita sa obișnuită. Luă cu el un ciomag gros și-și legă o toporișcă la briu. De cîte ori trecea pragul porții și pornea spre ogoare, îl cuprindea neliniștea, dar, hotărît, pornea înainte și, în pașii lui grăbiți și apăsați, se cunoștea cît de mult își iubea pămîntul. Îndeosebi pe cel de la izlazul Roti în care voia să sădească meri, să facă din el o adevărată livadă ca să se mire și bătrînii și tinerii. Ideea aceasta îi trecuse prin minte cînd trecea de la un ogor la altul. Întunericul nopții nu-l înfricoșa, ci numai îl aținea, pentru că-l silea să colinde atîta.

De îndată ce trecu de Korja și de Guri i Zi, Rrapi începu să cînte un cîntec vechi, tărăgănat, care-l obsedase ziua întreagă. Dar cînd ieși pe culmea Mesickei, zări în întunericul nopții o lumină mică, asemănătoare unui licurici, care creștea încet, încet. La început crezu că i se năzare, dar, apropiindu-se mai mult, zări într-adevăr pe cineva. Sîngele îi năvăli în obraji, începu să se grăbească. Se opri în două rînduri și blestemă pietrele care-l împiedicau în drum. Ca să ajungă la Roti, trebuia să treacă riul, și cînd intră în albia lui nu mai zări lumina. Se grăbi încă și mai mult ca să nu prindă a fugi cel ce întrase în ogorul lui. „Cine o fi omul ăsta?" își zicea el. „O fi, desigur, Vani... dinsul trebuie să fie, pentru că nu se mai satură de pămînt și e invidios pe mine pentru că i-am luat-o înainte la apă săptămîna trecută. Da, da, el o fi". Și mînia îi creștea, mintea i se tulburâ. Nu gîndea că ar putea fi chiar Goni, fratele său mai mic și nu contenea să blesteme printre dinți ca înnebunit: „O să-i arăt cine sînt eu! Să nu-mi spună lumea Rrapi dacă nu-i arăt eu lui și nu-i fac spinarea mai moale decît pîntecul! Cum de îndrăznește, cîinele, să intre cu plugul în ogorul altuia? Nu știe cu cine are a face? S-o fi gîndit oare că nu pot să-mi stăpînesc ogorul?". Într-atît se înfierbîntase Rrapi cînd ieși din albia riului și se găsi în fața ogorului de la Roti. Nu încăpea nici o îndoială: lumina lămpii, ca o scînteie, se apropia și se depărta pe ogorul lui. Porni, înnebunit înainte, cu ciomagul ridicat și blestemînd.

★

Goni își recunoscu fratele după voce și îl strigă:

— Rrapi...

Dar Rrapi zvîrlise ciomagul în capul fratelui său, înfuriat:

— Ce cauți pe ogorul meu?

Goni nu mai răspunse nimic. Căzuse fulgerat pe pămîntul pe care tocmai îl desțelenise. Lino se prăbuși deasupra lui, văitîndu-se.

Boii s-au zmuls din jug, trăgînd plugul după ei. Apoi zgomotul jugului și al plugului s-au mai auzit o bucată de vreme în întunericul nopții.

Rrapi își reveni în fire. Mînia îi dispăru cînd își recunoscu cumnata și o strigă înfuriat:

— Lino, Lino!

Dar Lino se văicărea neîncetat pe cadavrul lui Goni. Înnebunit, Rrapi, apucă capul fratelui în mîinile sale. Era plecat într-o parte și o șuviță de sînge i se prelingea din gură.

— Goni! Goni! strigă Rrapi, cît îl ținea plămînii.

Dar numai ecoul repeta de departe:

— Goni! Gonii —i —i —i...

Thoma Kacorri

Nunta

Deși prietenii l-au sfătuit altminteri, Ymer Halili hotărîse să se țină de cuvînt și să facă mare petrecere la nunta fiului său Sadik. Erau într-adevăr vremuri de război și nunțile cu mare cheltuială și mult zgomot nu erau binevăzute. Dar Ymer avea un singur fecior. El era unica și marea lui bucurie. Și nu se pregătise oare atîta vreme pentru nunta aceasta?

Ne-a invitat pe toți, dar comisarul a hotărît să mergem numai cinci partizani ca reprezentanți ai batalionului nostru. Comisarul hotărîse astfel nu numai pentru că Ymer era unul din cei mai apropiați prieteni ai partizanilor, ci și cu gîndul că, la nuntă adunîndu-se multă lume, am avea posibilitatea să facem agitație pentru cauza noastră. Ne-a ordonat însă să ne întoarcem a doua zi la batalion.

Am pornit, deși știam că drumul e lung și obositor și cheful nu merită atîta efort. Cînd am ajuns, mireasa sosise și nuntașii se și adunaseră în curtea casei lui Ymer Halili: toți bărbații erau înarmați și păreau mai curînd pe un cîmp de luptă decît la o nuntă. Stăpînul casei ne-a îmbrățișat și ne-a oferit locurile de cinste. Invitații ne-au salutat fiecare pe rînd cu mîna la inimă și ne-au dat țigări. Niște flăcăi voinici ne-au întins cești cu rachiu și tăvi cu gustări.

Au început apoi să răsune tobele, cîntecele și horele. Paharele și cești se ridicau unele după altele, risetele umpleau casa și cuvîntările se urmau cu multă hărnicie. De cîte ori se termina un cîntec sau o horă, începeam agitația noastră, vorbeam despre lupta de eliberare, oamenii ne ascultau cu interes, ne puneau întrebări, ridicau paharele în sănătatea noastră și cîntau.

Eram în culmea petrecerii și Haxhi țiganul sufla din toate puterile în fluier, cînd s-au auzit deodată niște împușcături. Cineva a intrat în grabă, anunțîndu-ne că sîntem înconjurați de balliști, adică de fasciști colaboraționiști.

Nunta s-a oprit. Cîteva lovituri de tobă au mai răsunat sec în liniștea care se așternuse. Ne-am ridicat cu toții și am luat armele atîrnate de perete. Comandantul grupului nostru, Nuri, a rămas nehotărît, neștiind ce trebuia să facă. Iar noi ne întrebam cum trebuia să procedăm: să rămînem locului, ca să așteptăm atacul, sau să pornim înainte. Dar încotro să pornim? Unde erau și care era numărul balliștilor?

Băiatul care ne alarmase ne spusese că erau numeroși și ne-a arătat colina, dincolo de dumbravă, unde-i zărise. Dar ce puteam face cinci partizani împotriva sutelor de colaboraționiști? Am hotărît. Orice s-ar întîmpla, de vii nu ne vor prinde. Nuri ne-a poruncit să pornim spre colină.

Soarele apunea și întunericul începuse să acopere cartierul și casa lui Ymer Halili. Urcam colina spre culmea ei luminată încă de ultimile raze ale soarelui. Dar n-apucasem să facem nici cincizeci de pași, cînd am zărit în urma noastră un grup de țărani înarmați și gata de luptă. Ceva mai departe, jos, în curtea casei, alte grupuri de țărani porniseră și ei în diferite direcții.

Am rămas o clipă locului, ne-am privit unii pe alții și am zîmbit de mulțumire. În clipa aceea am simțit că sîntem tari, foarte tari. Ce puteau reprezenta pentru noi atunci balliștii? Să-i zdrobim deci! Înainte, la atac!

Nuri mi-a trecut mie comanda și, împreună cu alt voraș, a coborît în vale și s-a unit cu grupul de țărani care se îndreptau spre pîriu. După puțină vreme au început împușcăturile din toate părțile. Mai întîi s-au auzit doar vreo două-trei pocnituri seci, dar a urmat răpăitul prelung al mitralierelor, șuierul grenadelor, injurăturile balliștilor și chemarea noastră la luptă „Înainte, partizani!"

Dar lupta n-a ținut prea multă vreme. Zgomotele armelor s-au îndepărtat și abia de se mai auzeau. Balliștii fuseseră zdrobiți. Ei socotiseră că ar avea de-a face numai cu vreo cinci partizani și se grăbiseră să întreprindă o acțiune ușoară. Dar cînd au auzit zgomotele și chemările noastre au crezut că întregul batalion se afla în sat. De aceea, aprig înfricoșați, au dat bir cu fugiții. Și cînd fugeau balliștii, era greu să-i ajungi. Dumnezeu le luase inimile dar le dăduse în schimb picioare repezi.

Ne-am întors din nou în sat, la casa lui Ymer Halili. Norocul fusese de partea noastră, pentru că nu înregistrasem nici o pierdere care să ne strice cheful nunții. Bărbații erau adunați, cu mai mult entuziasm ca înainte, povestind cu mîndrie cum au luptat și ce i se întîmplase fiecăruia. Cineva arăta cu mîndrie arma nouă pe care o capturase în luptă, altul povestea cum a prins niște balliști și i-a încuiat într-o pivniță a vecinului, altul glumea jucîndu-se cu căciula unui dușman. Flăcăii care ne ajutaseră ne-au adus căni cu apă, apoi rachiu și gustări.

Între timp, unul din nuntași spuse în glumă lui Ymer Halili că întîmplarea fusese în paguba lui, căci acum trebuia să dea încă și mai mult de mîncare musafirilor. Dar Ymer l-a asigurat că nimeni nu va rămîne nesăturat. Petrecerea a reînceput. Haxhi țiganul începu un cîntec bătrînesc și apoi o horă. Tovarășul lui cu toba veni în mijlocul casei, dansînd ca un saltimbanc printre farfuriile și sticlele de rachiu de pe podea. Dar nu trecu multă vreme și cineva se apropie de stăpînul casei, șoptindu-i ceva la ureche. Acesta s-a tulburat pentru moment, apoi s-a stăpînit și a poruncit ceva. Doi-trei flăcăi care serveau au ieșit afară. Nuntașii începuseră să murmure și să se privească. Nouă ne șoptise cineva o știre gravă: Sadik, fiul lui Ymer Halili, mirele, la nunta căruia ne adunasem, nu se întorsese încă din luptă. Sadik, la darea alarmei, fără să întrebe pe cineva, pusese mîna pe armă și pornise cu grupul de țărani în vale spre pîriu, acolo unde lupta era mai grea.

Auzind acest lucru, Nuri ne-a făcut semn să nu ne mișcăm, iar el însuși a ieșit afară. De la fereastră, vedeam bărbați cu făclii și felinare pornind să-l caute pe mire. În casă s-a așternut întristarea. Nimeni nu mai avea chef. Liniștea aceasta a lovit ca plumbul pe stăpînul casei care și-a scos luleaua dintre dinți și rosti privindu-ne mîndru pe toți:

— Ne-am adunat aseară pentru petrecere și petrecere vom face. Să bem, musafiri-! Pentru bucuria voastră! Și a dat pe gît paharul pînă la fund. Nuntașii au ridicat și ei la rîndul lor paharele, dar liniștea continua să domnească. Atunci Ymer Halili se ridică în picioare, spunînd lăutarilor:

— Dă-i înainte, Haxhi! Să sune tobele, în seara asta, în toată casa mea! Și el cel dintîi porni hora. Ultimele lui cuvinte nu le pot uita. Nici azi nu pot pricepe dacă erau un ordin sau un strigăt de disperare. Și azi bătrînul acesta îmi apare în fața ochilor, așa cum l-am văzut atunci — cu fruntea largă și încreștită adînc, cu nasul coroiat, sprîncenele groase și buzele strînse, care dădeau o înfățișare aspră chipului lui bronzat de soare; cu părul și mustățile încărunțite care îi dădeau totuși o expresie blîndă și nobilă. Ochii lui mari te priveau de obicei cu bunătate, dar, în clipele acestea, el ne privea aspru, ca și cum ar fi vrut să stingă cu privirea tot chinul său...

Priveam neliniștit pe fereastra cea mică. Era o noapte de toamnă cu cerul înnorat. Ici-colo, ca printr-o perdea, răzbătea cîte o stea. Luna, pe jumătate mîncată, cînd se arăta, cînd se ascundea printre norii care înotau cu repeziciune pe întinderea cerului. În cealaltă cameră, mama aștepta cu îngrijorare, mireasa nu-și scosese încă vălul și rămăsese împietrită. Iar noi, nuntașii, așezați turcește, ne priveam unii pe alții și nu știam dacă să ridicăm paharele pentru fericirea tinerei perechi sau să condolăm pe sărmanul tată, care făcea tot ce era posibil ca să nu se strice cheful.

După ce părăsi hora, Ymer Halili se așeză obosit la locul său. Liniștea ar fi revenit ca mai înainte, dacă n-aș fi intonat eu un cîntec al partizanilor. Bătrînul mă privi și în priviri i-am ghicit recunoștința adîncă. Îmi dădeam seama că-l scutisem de un mare chin. Toți cîntam acum în cor, dar cîntecele noastre nu erau nici de nuntă și nici de chef. Erau cîntece de luptă, potrivite pentru ceasul greu prin care trecusem. Nu cîntam noi partizanii oare în orice vreme? Și înainte de a pleca la luptă și după victorie și în culmea bucuriei și în clipele cele mai grele și după ce ne pierdusem tovarășii pe cîmpul de bătălie?

. . . . . .

Trecuse de miezul nopții, cînd un chiot de bucurie întrerupse cîntecul nostru. Am ieșit cu toții în curte. Adeseori, doar un fir de păr separă viața de moarte, o simplă mișcare a degetului inamic desparte pe cel căzut de luptătorul rămas în viață. Și, în noaptea aceea, strigătul de bucurie a despărțit nunta de jale.

Curtea lui Ymer Halili era plină de oameni. În mijlocul țăranilor, Sadik, mirele, în picioare, în lumina făclilor și a felinarelor, ne privea mîndru. Hainele lui noi de mire erau mînjite și rupte. Își pierduse căciula și părul îi cădea în dezordine pe fruntea asudată. Trăgea după el pe un mustăcios, cu haine otițerești și căciulă de balist. Imediat ce a pășit pragul, l-a predat lui Nuri, spunîndu-i cu mîndrie tinerească:

— Ține-l bine, de-abia l-am putut prinde pe cîinele ăsta!...

Și adăugă zîmbind:

— Asta-i iepurele care fugea.

Ymer Halili, bătrînul muntean, care, cu o clipă înainte își ascunsese chinul și disperarea, nu-și mai putea reține acum bucuria. Își îmbrățișă fiul și-l cuprinse la piept.

Nunta a continuat pînă noaptea tîrziu. Mîncarea și băutura au curs din abundență, tobele au răsunat zgomotos, nuntașii au cîntat și au dansat pînă au căzut istoviți. Nuntă și bucurie atît de mare de multă vreme nu mai văzuse satul acesta. Iar noi partizanii am cam încălcat ordinele primite: am băut pînă ne-am îmbătat.

Mico Kallamata

B. SEIDINI: Partizana eroină

Dritëro AGOLLI

Oamenii mei

(fragment)

Și iar pornești pe drumul lung
Din urmă doruri te ajung
Și-ți pare rău că la cîmpie
Lași tinerețea argintie,
Și satul tău dintre coline
Doru-l mîngîie cu lumine.
Rămîi! îți spune maica-n- vis,
Așterne-ți umbra sub cais
Rămîi!... dar drumul nu așteaptă,
Fumegă valea treaptă-n treaptă,
Te cheamă, te ridică-n prag...
Mîngîie chipul maicii, drag!
Străbați atîtea frumuseți
Alături iarăși de drumeți.
...Pe-acesta, l-ai mai întîlnit
Parcă-ntr-o gară-n asfințit
Pe cel'lalt parcă nu l-ai știi:
Unde te duci?
De unde vii?
...Unul înalță diguri zvelte,
Altul strunjește noi unelte
Altul cu șapte pluguri ară
Sub arcuita primăvară
Oriunde drumul tău te poartă
Te-adastă cineva în poartă.
Te-așteaptă-o casă primitoare
Fără de ciini, fără zăvoare
Și feții tăi, să îi mingîi
(Pe prislea mai întîi și-ntîi).
Trecut-ai creste, ape, scocuri...
Ai colindat atîtea locuri!
Și cînți și-n undele cîntării:
Orînduirea dreaptă-a țării.

In romînește de NICHITA STANESCU

G. MIRONOVA · Printre porumbei

CEA MAI MĂREAȚĂ ȘI MAI NOBILĂ SARCINA

Dacă am căuta o frază care să sintetizeze spiritul în care s-a ținut la Moscova, la 4 februarie 1960, consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia, credem că am găsi-o în ultimele rînduri ale Declarației care a încununat lucrările. „Ele (statele participante, N. R.) apreciază în unanimitate că în timpul nostru statele nu au și nu pot avea o sarcină mai măreață și mai nobilă decît de a contribui la asigurarea păcii trainice în lume". Cuvintele acestea, puține și limpezi, invederează pe de o parte unitatea absolută de vederi a participanților și, pe de altă parte, țelul categoric urmărit de hotărîrile luate. Deși ambele elemente sînt caracteristice lagărului nostru socialist, pe linia nedesmințită a năzuințelor și realizărilor sale, ele trebuiesc cu insistență subliniate. Este suficient, de pildă, să ne amintim manifestările anterioare, concomitente și ulterioare întîlnirii de la Paris, din 15—21 decembrie 1959, a Consiliului N.A.T.O. Și acesta a constatat, pentru prima dată în plenul lui, necesitatea întîlnirilor la cel mai înalt nivel. Dar cîte divergențe asupra relațiilor de la stat la stat și asupra marilor probleme internaționale s-au manifestat în declarațiile oamenilor politici răspunzători sau în atitudinea presei. Ele oglindeau fără îndoială diversitatea intereselor guvernelor atlantice, care, deși obligate să facă față puternicei presiuni a opiniei publice doritoare de pace și cooperare, mai sînt încă strîns legate de cercurile interesate în perpetuarea războiului rece. Acordul lor asupra a ceea ce s-a numit „concepțiile tactice" este încă un simplu deziderat și, ca atare, o chestiune de timp. Timpul însă, ca și unitatea lagărului socialist, lucrează la consolidarea șanselor păcii. A început — așa cum constata un ziar american — „reacția în lanț a tratativelor la nivel înalt" și experiența, deși încă fragedă, a acestora ne îndreptățește optimismul.

Declarația de la Moscova, o amănunțită și lucidă examinare a situației internaționale, constată într-adevăr certa îmbunătățire a acestela. Hotărîtoarea schimbare a raportului de forțe pe arena mondială, atît prin creșterea vertiginoasă a puterii economice și tehnice a U.R.S.S. și a democrațiilor populare, cît și prin trezirea la o nouă viață a țărilor Asiei, Africii și Americii latine, au făcut ca războiul să înceteze de a fi mijloc de soluționare a litigiilor internaționale și să ducă la „zdrobirea imediată și totală a celui care ar încălca pacea". Calea contactelor nemijlocite dintre Est și Vest s-a arătat însă pozitivă. Vizitele lui Macmillan și Gronchi la Moscova, a lui N. S. Hrușciov în Statele Unite, apropiatele vizite a lui Eisenhower în U.R.S.S. și a șefului guvernului sovietic în Franța, întîlnirile dintre conducătorii statelor din lagărul socialist și aceia ai unor țări din Asia și Africa, au dus la creearea unui climat favorabil apropierii și examinării rezonabile a intereselor respective. Asemenea climat a înlesnit acordul asupra folosirii Antarcticii sau creearea comitetului pentru folosirea spațiului cosmic în scopuri pașnice. Declarația de la Moscova trece însă în revistă și acele forțe influente din țările occidentale care se opun consolidării păcii și care au dus la sporirea forțelor N.A.T.O., S.E.A.T.O. și C.E.N.T.O., la înarmarea Bundeswehrului cu arma rachetă, la renașterea forțelor militariste din Japonia, la înțețirea propagandei războinice. În pofida acestor manifestări, posibilitățile destinderii și colaborării au rămas valide. Propunerile de dezarmare generală și totală însoțite de un sistem eficient de control, făcute de către Uniunea Sovietică, unanim sprijinite de statele Tratatului de la Varșovia, ultima reducere unilaterală a forțelor armate sovietice cu o treime (ceea ce urcă la aproape 4 milioane cifra reducerilor de efective ale țărilor Tratatului de la înființarea acestuia) trebuie să ducă în cele din urmă statele din N.A.T.O., atît la reducerea propriilor efective sub arme cît și la examinarea atentă a propunerilor sovietice în „comitetul celor 10". În sfîrșit, tot ca un succes evident al lagărului păcii, trebuie interpretat și faptul că n-au mai avut loc de multă vreme explozii nucleare.

O atenție deosebită a fost acordată de participanții la conferința de la Moscova problemei germane. Schimbul de păreri a arătat încă o dată necesitatea încheierii neîntîrziate a tratatului de pace cu ambele state germane, în ciuda piedicilor vestgermane și a revendicărilor revanșarde tot mai evidente. Nu încape îndoială că precizarea cuprinsă în Declarație va fi înțeleasă acolo unde trebuie: actualele frontiere sînt și rămîn indestructibile și, în consecință, nici un atentat la adresa R.D.G. nu va rămîne fără răspunsul cuvenit. Se știe că forțele care împing spre fascizarea vieții publice a Germaniei occidentale și care au dus la recentele provocări naziste se opun rezolvării problemei germane, după cum se opun transformării Berlinului occidental în oraș liber. Este însă evident, din reacția opiniei publice internaționale, că nu aceste forțe vor avea cuvîntul decisiv.

Dimpotrivă, vîntul înviorător al destinderii internaționale bate în direcția îmbunătățirii relațiilor dintre Est și Vest. În acest sens, Declarația de la Moscova trasează un plan cuprinzător: dezvoltarea comerțului internațional, sporirea contactelor între oamenii de stat, de știință și cultură, încetarea propagandei războinice, un pact de neagresiune între N.A.T.O. și statele Tratatului de la Varșovia și, în sfîrșit, pacte bilaterale de neagresiune. Iar în fața Conferinței la cel mai înalt nivel, Declarația din 4 februarie se prezintă cu propuneri concrete: dezarmarea generală și totală, tratatul de pace cu Germania, inclusiv problema creerii orașului liber Berlinul occidental, interzicerea experiențelor cu armele A și H, problema relațiilor dintre Est și Vest. Este o ordine de zi care cuprinde într-adevăr problemele majore ale ceasului de față și a cărei examinare necesită în primul rînd a „se ține seama în mod rezonabil de interesele părților și de năzuința generală spre pace" și, în al doilea rînd, „creearea unei situații care să înlesnească încheierea cu succes a apropiatelor tratative". Statele semnatare, acționînd în această direcție, lansează tuturor celorlalte țări invitația de a se abține de la acțiuni care ar complica tratativele.

Chemarea aceasta corespunde stării de spirit a opiniei publice internaționale, sătulă de anii de încordare ai războiului rece, de cursa înarmărilor, conștientă de pericolul genetic al sporirii stronțiului atmosferic și îngrijorată de coșmarul unei conflagrații planetare dezlănțuite de maneta unui descreerat. Ea traduce dispoziția de bunăvoință, de apropiere și înțelegere reciprocă, pretutindeni manifestată de marile mase după întîlnirea de la Camp David. În sfîrșit, ea arată calea practică de realizare a celui mai înalt țel, coexistența pașnică. Iată de ce, Declarația din 4 februarie a statelor participante la Tratatul de la Varșovia, eveniment de considerabilă importanță internațională, constituie un aport hotărîtor la deslușirea și consolidarea căilor păcii, cea mai măreață și mai nobilă sarcină a epocii noastre.

M. Roșca

RAVAGIILE „PSIHOLOGISMULUI"

Este imposibil să cuprinzi într-un articol giganticul torent — lipsit de orice măreție — al cărților „psihologiste" care apar în literatura americană de astăzi, literatură ce-a dat mari scriitori de talia unui Hemingway sau Faulkner, dar în care „pîinea zilnică" o constituie, din păcate, cărțile în genul celor de care ne vom ocupa aici. Gîndiți-vă însă că menționăm numai cîteva *cărți din cele pomenite într-un singur număr al unei* singure *reviste* — New York Times Book Review.

Nu vom face multe comentarii — judecați singuri:

Cînd un om e sfîrîmat *se intitulează recenzia cărții* Prăbușirea, *în care e vorba de un om care, în urma muncii depuse la o societate de binefacere și a unei neînțelegeri familiale, ajunge la ospiciu.* Un arzător sentiment al vinovăției *se intitulează recenzia cărții lui Theodor Reik,* Constrîngerea de a mărturisi. Despre psihoanaliza crimei și osîndei. *Iată cîteva extrase din recenzie: „Subiectul cărții îl alcătuiește criminalul și actul crimei. Crima, și în particular crima de omucidere, este o chestiune de fascinație fără de sfîrșit..." Teoria ce ni se dezvoltă e una dintre cele mai năstrușnice: Crima, cică, ar fi o „soluție la arzătorul sentiment de vinovăție preexistent", cu alte cuvinte în fiecare om ar exista un sentiment de vinovăție și pentru a și-l astîmpăra, omul... trece la asasinat. Poate credeți că am exagerat sau că autorul nu s-a referit la oameni în general? Ascultați cum începe recenzia:* „Oare cine n-a găsit posibil cîndva, pe o cale sau alta, să simpatizeze cu un ucigaș...? Cine n-a simțit îmboldul misterios de a „mărturisi"...?"

Ce? N-ați simțit acest îmbold? Nu vă vine să ucideți, ca să aveți ce mărturisi? Atunci înseamnă că nu sînteți normali — cam ăsta este sensul acestui articol, care e numai unul dintre articolele ce tind să insufle maselor de cititori o stare morbidă, să-i abată de la problemele sociale înspre psihologismul bolnăvicios.

Acesta este și sensul recenziei care se face cărții Femei tulburate, *care constituie „un splendid adaos la cunoștințele noastre despre comportarea omului"! Ia să vedem puțin acest „splendid adaos": „de ce ar pune o mamă revolverul în tîmpla norei ei și iar zbura creerii, cînd nu există vreun motiv evident pentru asta?" Alt caz: o femeie care vrea să fie bătută; altul: una care simte nevoia să se prostitueze; altul: despre o fată care mînca pînă la leșin; altul: despre gelozia paranoică; altul... Dar, destul! Să vedem concluzia: „Am găsit cartea — spune recenzentul — delicioasă și antrenantă la lectură". De așa deliciu, să aibă parte el!*

Dar să vedem reclamele: poate că aci găsim ceva mai convenabil. Iată o nouă carte de psihiatrie, care tratează isteria, stările maniacale depresive, devierile sexuale, etc, etc. Poate-i o carte științifică? Nu. Iată ce spune reclama: „Cît de strînse sînt azi legăturile între psihiatrie și religie?... Cum influențează sistemele filozofice, ca existențialismul și zen-budismul, metodele de tratament psihiatric? Care sînt posibilitățile tinerilor de a face carieră din tratarea bolilor mintale?"

Trecem peste reclamele de cărți polițiste — poate că măcar cele destinate tineretului și copiilor sînt mai luminoase. Într-adevăr: „Cele mai bune scrieri științifico-fantastice: Un nebun încearcă să radă de pe fața pămîntului Imperiul Britanic; un monstru vicios din anul 150.000.000 înainte de era noastră pustiește pămîntul, — plus alte 13 povestiri care-ți dau fiori pe spinare!" Alta: Voiajul detectivului în spațiu — și oribila sa descoperire! Slam — disperatul om artificial!" Alta (și e dintre „cele mai bune romane despre ziua de Mîine pentru cititorii de Azi"): „Ce oribilă formă a apărut în norul-ciupercă al unei explozii atomice? Nu veți uita această povestire care te îngheață — în acest volum înfiorător!" Pînă și apropiata pătrundere a persoanei omului în Cosmos e văzută ca un eveniment tragic și catastrofal: „Ești prizonier, singur în primul satelit cu un om la bord!... Iar rugăciunile — sînt rugăciuni pentru MOARTE!... Orbita e grea... Vei îngheța mort IN MAI PUȚIN DE 20 DE SECUNDE!"

Noapte bună, copii!

Uf! În sfîrșit! Iată ca o oază, numele clasicului Oscar Wilde. Dar... nu e vorba de operele lui Wilde, ci de expunerea — „cu 16 ilustrații" — a trei procese care mînjesc portretul moral al scriitorului. Alături, o reclamă a scrierilor selectate ale marchizului de Sade: „Era el păcătos?... vicios? desfrînat? Sau... înaintat? un profet aflat înaintea vremii sale?... Numele lui va arde pe veci în cuvîntul SADISM. 4 dolari și 95 de cenți" (prețul cărții, desigur).

Dar prețul e mult mai mare. Despre acest preț scriu și vorbesc sute și mii de americani cinstiți, oameni de omenie, care protestează contra vicierii tineretului, contra criminalismului crescînd, contra reclamei care se face crimei.

Însă negustorii de mărfuri, al căror scop e doar să ți se facă părul măciucă, își continuă comerțul. Ceea ce urmăresc ei este ca atenția cititorilor — cîți cititori au mai rămas, căci televiziunea, cu emisiuni și mai și, captează majoritatea tineretului — atenția acestor cititori să se îndepărteze de la marile probleme care frămîntă omenirea.

S. Fărcășan

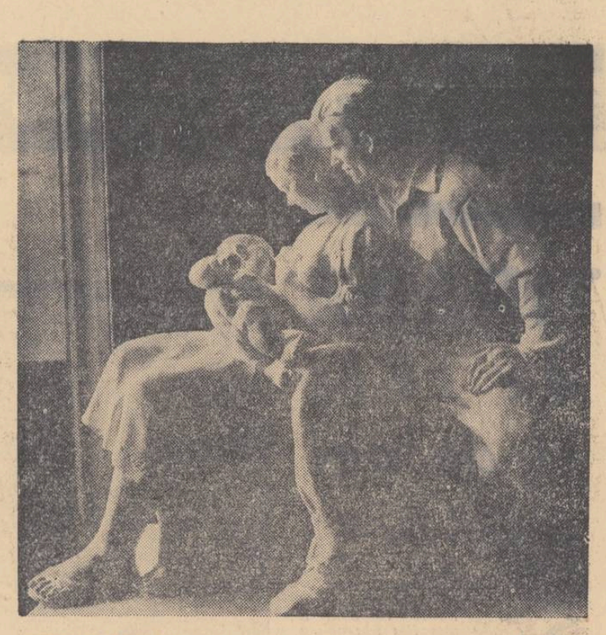

DORIO LAZAR - Familia

Realismul în literatura italiană

Profilul unei interesante opere literare italienești, O VIAȚĂ VIOLENTĂ, de Pier Paolo Pasolini

Literatura italiană contemporană a devenit în ultimii ani expresia unei însemnate părți a noii generații.

Tradițiile realismului au influențat desigur și au ajutat pe toți acei ce se pregătesc să devină scriitori. Dar aceasta nu înseamnă pentru ei că fac o alegere ușoară, cu ajutorul căreia să poată ajunge la un public adaptabil unui singur stil, sau unei atitudini de protest. Aceasta înseamnă să se pună în centrul unei opinii publice eterogene, agitate mereu de contradicții sociale și culturale.

Dintre noii scriitori contemporani se remarcă figura lui Pier Paolo Pasolini. Publicul i-a recunoscut o valoare deosebită, nu pentru că ar fi la modă, ci pentru că a îmbogățit în mod original realismul italian cu o lume nouă: aceea a generației care s-a format în ultimii opt ani.

De fapt, deși aparține unei generații precedente, el a demonstrat nu numai o anumită ascuțime de analiză, dar s-a legat intim de acest tineret, sezisînd, printre infinitele meandre ale mediului periferiilor marilor orașe, adolescența unei lumi care, deși aruncată la marginea cartierelor elegante, nu s-a resemnat.

Întreaga viață a lui Pasolini este îndreptată către această lume. În vîrstă de abia 32 de ani, el aduce spiritul anticonformist și amintirile vieții universitare de pe lîngă Ateneul din Bologna. A colindat prin diferite medii jurnalistice și literare de la Milano și Veneția. Apoi, șederea în regiunile meridionale și contactul viu cu realitatea țărănească i-au maturizat propriile lui idei. În sfîrșit, s-a integrat în viața intensă a capitalei și a început opera lui de căpătîi, **O viață violentă.**

Actualitatea acestei cărți, unanim considerată de critica italiană ca opera lui cea mai originală, o formează faptul că a reușit să facă chiar pe cititorul cel mai neinformat să participe la suferințele grupurilor din ce în ce mai numeroase de tineri din păturile populare și la conflictul dintre vechea societate și ideile acestor tineri.

O viață violentă este povestea lui Tommasino, fiul unui măturător de stradă (funcționar comunal, cum este numit în derîdere), care învață încă din primii ani ai copilăriei aspra lege a celui mai tare.

Prima parte a cărții e colorată cu tonuri puternice și are momente violente. Tommasino a învățat că solidaritatea între prieteni e o parte a vieții reale și s-a convins de necesitatea ei într-o noapte, cînd chestorul Romei ordonase o mare razie. Țipătul sfîșietor al mașinilor poliției, lătratul cîinilor polițiști, năvala agenților în barăci îl fac pe Tommasino să accepte tăcerea tenace a întregii mahalale, solidarizată cu omul căutat de poliție. Nu e vorba numai de faptul că lumea barăcilor vrea să apere pe micul pungaș care a constituit obiectul raziei. E vorba de sfidarea aruncată ipocriziei, acelei Rome strălucitoare de lux, îmbuibată de mondenitate, hrănită de scandaluri, în timp ce în mahalalele din Centocelle și din Monte Mario, oamenii trăiesc de pe o zi pe alta. Chiar dragostea are un gust diferit în mahalale. Tommasino, care contractase tuberculoza în barăci, înțelege la început dragostea în mod simplist. El este arestat în timpul unei serenade urmate de bătaie. Întors din închisoare și apoi din sanatoriu, dragostea capătă pentru el un alt sens. Pentru această dragoste nouă acceptă o slujbă modestă ca vînzător într-o circiumă pierdută printre noile construcții din cartier.

Pasolini reușește să schițeze acest personaj într-un mod foarte viu. Dar aceasta nu înseamnă că rezolvarea unora din contradicțiile a căror victimă este Tommasino, poate fi considerată ca o trecere la o maturitate politică înaintată. Nu, chiar atunci cînd pleacă la școala partidului comunist din Monte Sacro pentru ca să-și ceară adeziunea, Tommasino este în prada îndoielilor, este nerăbdător și are atitudini stranii. Situația aceasta se repetă și cînd își exprimă părerile asupra feciorilor de bani gata, pe care îi vede ducînd o viață de huzur în mijlocul grădinilor lor particulare. De fapt, feciorii de bani gata, oameni stupizi, fără voință, devin pentru el, uimit, orbit dar și naiv, spirite rafinate, care se bucură de avantajele unei vieți comode, obținută din sudoarea muncii altora.

Chiar și paginile care vorbesc despre moartea lui Tommasino (moarte provocată de revenirea tuberculozei, datorită răcelii contractate în timpul salvării unei femei) prezintă aspecte contradictorii. Profunda umanitate a lui Tommasino, pe care îl vedem înfruntînd riscurile cele mai mari, se transformă aproape într-o preocupare delicată de a nu provoca durere altora: prietenilor, fetei pe care o iubește, mamei.

Departe de mine gîndul de a afirma că **O viață violentă** reprezintă o lucrare de puternică maturitate artistică. Dar, fără îndoială, ea reprezintă pentru literatura contemporană italiană un fapt important, mai ales acum cînd în diverse cercuri (burghezia, social-democrații, clericalii) se teoretizează așa-zisa „criză a tineretului". Pasolini ne-a prezentat un mic și simplu erou al zilelor noastre, care ne demonstrează că lumea sărmană a mahalalelor simte puternic necesitatea unei înnoiri a tuturor valorilor sociale și umane, a raporturilor dintre om și societate. Realismul italian a demonstrat, cu această nouă carte, vitalitatea lui și posibilitatea de a traduce în mod artistic o problemă, transformînd-o în act de cultură.

Ceea ce deosebește pe Pasolini de alți scriitori de mai mare faimă ca Moravia, Pratolini, Calvino, Cassola, este originalitatea cu care se mișcă în mediul popular, căutarea constantă a unui limbaj realist și eforturile lui de a învinge falsa pudoare.

Într-o lucrare anterioară, **Noaptea curajoasă,** Pasolini se pierduse în meandrele negației posibilităților umane, a frumuseții omului. **O viață violentă** dovedește că Pasolini a început abia acum și cu succes, drumul său adevărat.

Enrico Dellavolpe

PRIVELIȘTI ROMANE

De pe cele șapte coline, bătrîna Romă domină pînă departe pămîntul italic. Printre pinii și chiparoșii de un verde închis răsare purpura acoperișurilor și răzbat năframele trandafirii ori albe ale oleandrilor în floare.

Imensa cupolă a bisericii San Pietro s-a înălțat deasupra tuturor clădirilor, ca să cerceteze, cu prefăcută indiferență monahică, tot cuprinsul „Cetății Eterne". Bătrînul Tibru își murmură neîncetat povestea. Uriașul amfiteatru al lui Flavius, sau, cum i se mai spune, Colosseo — te copleșește prin măreție, iar infirmitatea zidului, din lupta îndîrjită cu vremea, îți impune și mai mult respect.

Artere moderne, luminate cu neon, firme multicolore, trepidația caracteristică unei metropole, parcă ar fi invidioase pe toate prezențele trecutului, ce nu se dau învinse, luîndu-se la întrecere cu frumusețea de odinioară a Romei. Zgomotul secolului al XX-lea nu îndrăznește însă să tulbure pacea solemnă a Romei. Străzi pline de zarvă se încolăcesc șfios pe după ciudate rămășițe de ziduri, pe după temple cu brațele coloanelor întregi ori ciuntite. În pragul schilodit al ruinelor, trecutul și prezentul se privesc mereu și se măsoară.

Drept prin mijlocul Forului lui Traian, rămas ca albia secată a unui rîu, trece acum podul unei străzi moderne. În fața forului, în marginea cealaltă a străzii care-l taie, stă proptită cu obrăznicie clădirea în care se află restaurantul „Ulpia". De cum intri în restaurant, te primește statuia Messalinei. Din restaurant, cîteva trepte duc spre un bar la subsol, unde pietrele forului, peste care s-a ridicat clădirea, stau ca dintru începutul lor. Autoritățile de resort, în marele lor respect pentru trecutul roman, nu îngăduie să fie acoperită vreo piatră a gloriei strămoșești. Barul, cu scăunelele lui înalte, cu podium-ul unde instrumente moderne stau în așteptare, aparatul înalt și nichelat pentru cafea **espresso,** măsuțe joase și fotolii comode — dau ocazie pietrelor de pe timpul lui Traian, să cunoască gusturile și distracțiile urmașilor de azi.

Cînd cauți să te dezmeticești din această învălmășeală de trecut și prezent, chelnerul care te-a condus îți șoptește, oarecum intimidat, că barul se deschide foarte tîrziu și că în acest bar te poți distra ca nicăieri la Roma, fiind permis oricui să se dezbrace și să rămînă precum a văzut întîi lumina vieții. Statuia Messalinei, de la intrare, își are deci rostul ei. Ca să estompezi imaginea stăruitoare a surîsului ei viclean întipărit în piatră — apuci iar drumul spre Forul Roman.

Alături, odihnind pe un teren imens, se ridică impunător și solitar — Colosseum-ul, cel mai mare monument al Romei. Gigantul îți se pare neprimitor și te înspăimîntă oarecum. Un șanț, săpat în jurul zidului său eliptic, îl desparte de stradă, de prezent. Înlăntru, amfiteatrul, care putea primi pînă la 80.000 de spectatori, a rămas cu o puternică amprentă a pașilor vremii. Zidul său, știrbit mult într-una din părți, dă impresia unui uriaș infirm. Gurile căscate ale subteranelor prin care pătrundeau fiarele în arenă, glăsuiesc despre sălbăticia și ororile trecutului.

Cînd noaptea se lasă peste tăcerea grea a Colosseum-ului, care-și închide porțile pentru vizitatori, cufundîndu-se în amintiri — un val de liniște se răspîndește pînă departe. Peste cîteva ore, dacă-ți mai abați pașii prin preajma uriașului, observi o animație care te intrigă și te face să te apropii. Copii de diferite vîrste aleargă cu cîte o sticlă pînă la o gură de apă din apropiere, o aduc pînă la marginea șanțului ce împrejmuiește zidul, o întind cuiva în întuneric, așteaptă puțin cu spatele spre zid și, cînd sînt strigați în șoaptă, iau din nou sticla. Apoi povestea începe de la capăt. Cîte unul din copii, desigur la începutul uceniciei, curios, întoarce din cînd în cînd capul. Atunci, un glas de femeie îl apostrofează, de cele mai multe ori este chiar mama copilului. Din șanț apar bărbați, din cînd în cînd femei, făcîndu-și cruce pentru păcatul săvîrșit. În jurul Colosseum-ului — important monument al antichității și loc de pelerinaj pentru lumea creștinismului — își duce viața, de la o anumită oră, cea mai ordinară spelncă a Romei. Este unul din numeroasele chipuri ale mizeriei, care se plimbă nestingherită prin frumoasa și măreața capitală a Italiei, căci fețele femeilor ce ieșeau din șanțul Colosseum-ului — erau chinuite, pline de tristețe, de disperare.

Tot în apropiere de Colosseum — dar mai la lumină, mai fără frică — o altă lume își face și ea viața, o dată cu noaptea. Adolescenți și tineri, cărora le-ar sta bine să viseze aplecați peste o carte, ori să treacă prin frămîntările celei dintîi iubiri, zîmbesc cu gurile lor puternic fardate, tuturor celor care, ca și ei, sînt în slujba viciului. Mai interesant este faptul că nimeni nu pune arcanul pe ei, să-i ducă la o școală de corecție.

Pe Via Vittorie Veneto 145, se află **Caffé Doney** — punct de mare atracție și mare faimă, pentru anumiți străini și cetățeni ai Romei. La măsuțe rotunde, colorate, pe fotolii ușoare, așezate în fața localului, de o parte și alta a trotuarului, stă cea mai pestriță lume. Prin centru, pe trotuar, ca vestalele de pe vremuri, pe Via Sacra, se plimbă altă lume, la fel de deochiată ca și cea care consumă la mese. „Existențialiști" și alte soiuri asemănătoare sînt clienții nelipsiți ai acestei faimoase cafenele. Feciori de bani gata, femei în căutarea unei aventuri oferă publicului simplu un spectacol gratuit, plin de ridicol, și ca toi ceea ce e ridicol, plin de amară tristețe. Iată-l pe bărbosul de șaptesprezece ani, cu pipa în colțul gurii, cu hainele în toate culorile curcubeului, cu picioarele ridicate pe masă; iată și fata pe care încă ar prinde-o bine cositele și fundele, fardată ca o paiață, fumînd ca o șerpoaică; sau pipernicitul cu priviri tulburi, urlînd ca un sălbatic. Oare toți aceștia au avut vreodată timp măcar să audă că pămîntul patriei lor a dat un Dante, un Petrarca, un Leonardo da Vinci?

Străini îmbuibați de bani își risipesc și ei plictiseala în această cafenea, dîndu-i o nuanță și mai stridentă.

Nu poți să te împaci cu gîndul că aceasta este Roma de azi, că astfel răspunde prezentul gloriosului ei trecut, că astfel cinstește comorile ei de artă.

Nu, nu numai aceasta este Roma de azi!

Este deajuns să vezi, într-un cartier mărginaș, un modest buchețel de flori, prins cu mult meșteșug de un zid, cu o foaie de hîrtie pe care scrie numele tînărului partizan, căzut în lupta contra fascismului. Este casa unde s-a născut, a trăit și a visat o lume mai bună, mai dreaptă. De ziua lui, tovarășii săi nu l-au uitat, el este printre ei. Cele cîteva garoafe roșii și albăstrele sfioase, care apar prospete în fiecare an pe zidurile sărăcăcioase ale Italiei — sînt florile sufletului său, tînăr și puternic, pe care nimeni și nimic nu-l poate vesteji.

Veronica Russo

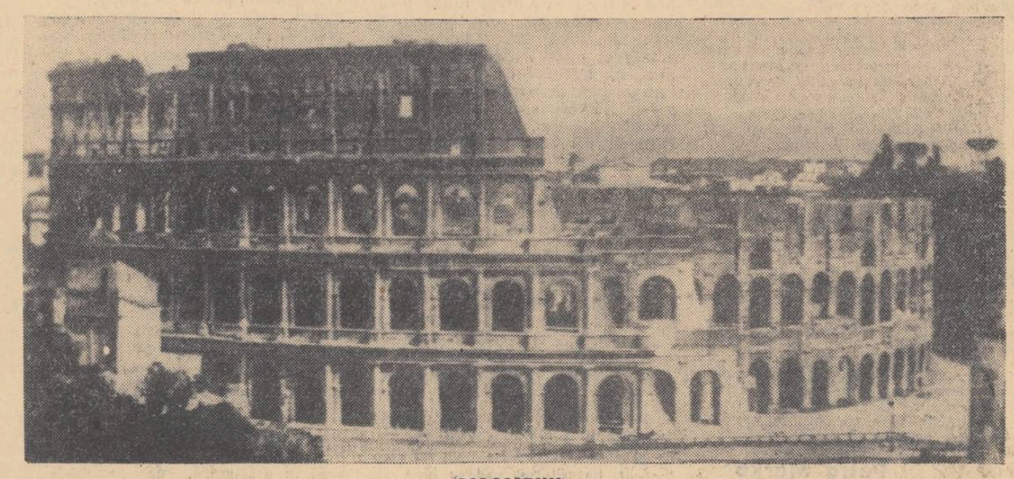

COLOSSEUM

CUVINTE POTRIVITE ȘI... ÎNCRUCIȘATE

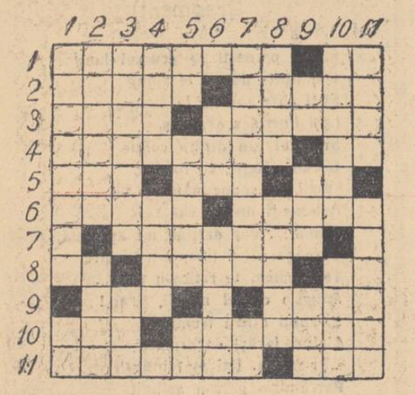

DEDUBLARE

ORIZONTAL: 1) Spui „Nu!" de două ori. — Cununa. 2) Ei și iar ei! — Călare pe vremuri. 3) Două din șapte. — Bidinea. 4) Ce mi-e una, ce mi-e alta... — Care n-are nici cap nici coadă. 5) Uneori două sînt deajuns. — Hai înapoi, că s-a dus pupa! — Nu chiar așa. 6) Fără una enormă! — Cucui unic. 7) Le ia cuțit la mijloc! 8) Abis. — Sultan celebru, de două ori decapitat. Inversat. 9) Nu-s ai mei. — Bilingv. 10) A uni iară. — Cucută, 11) Garbis începe o vocaliză... — Tunică și tiară!

VERTICAL: 1) Oaie tematică, de pe la Moromeți... Monogramă argintie. 2) E tot aia! — Aa! 3) Lelea-i scopul! — Peștere una sub alta. 4) Campion pe 1959. — Una din două din inel. 5) Stă sub zei. — Pești, și.., postești. — Nu se bisează. 6) Altfel de abis. — Noroi curat. 7) Cuta Doichi. — Pe jumătate bătrîn. 8) Doi vînzători. — Ne întreci. 9) Fără Asia.. — Care Nina? — E liniște.. 10) Suni up doină. — Tăcută. 11) Bisare. — Începi să cînți la intrarea în sat!

DAN DEȘLIU

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Bibl

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

Din sumar:

TUDOR ARGHEZI: Dedicație
ION VLASIU: Kukriniksi
ABDALLA KALANGA: Begaza Koba
MIHAI NOVICOV: Tipul comunistului în proza actuală
M. GAFITA: Călătorie prin China populară
Literatura romînă în școală
Scriitori din Regiunea Stalin
Itinerar oltean

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 5 (40) • 1 martie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

ADEVĂRATA MĂREȚIE

de **DUMITRU CORBEA**

In inima Africei, în pustiul de nisip al Saharei, a explodat o bombă atomică grea. A explodat în ciuda tuturor protestelor din lumea întreagă. A explodat în momentul cînd se pun la punct ultimele tratative pentru vizita președintelui Consiliului de Miniștri al Uniunii Sovietice în Franța, cînd se pun la punct tratativele diplomatice pentru întîlnirea la nivel înalt, cînd se apropie clipa vizitei președintelui Eisenhower în marea și victorioasa țară a socialismului, în care a biruit viteția și munca, rațiunea și tehnica. Ce semnificație poate avea un asemenea gest în clipa de față? Poate fi un avertisment popoarelor africane care luptă cu înverșunare pentru independența lor? Gestul guvernanților din Franța nu poate opri istoria. Istoria nu poate fi oprită în loc de explozii atomice. Acest lucru îl știe Franța foarte bine. Prin acest gest nu au crescut de loc puterea și prestigiul Franței. Dimpotrivă. Acest lucru îl spun savanții, conducătorii de state, opinia publică mondială ultragiată. Franța n-a ținut seama nici de opinia publică mondială, nici de recomandarea Organizației Națiunilor Unite, din care face parte, așa cum fac parte toate țările care i-au făcut recomandarea.

La 8 martie e Ziua Internațională a Femeii. Mamele vor să doarmă liniștiți copiii lor. Ele vor să le poată spune basme copiilor lor, basme fantastico-științifice, cu stele și oameni care călătoresc în ele... Explozia bombei franceze a trezit pe copii din somnul lor liniștit, le-a făcut pe mame să se ridice în picioare de lîngă leagăne, de la locul lor de veghe.

Cerul senin, curat al Africei, a fost murdărit de fumul exploziei atomice. Ca o ciupercă uriașă s-a ridicat acest fum și a fost văzut de toată Africa, de toate continentele și de toate țările din lumea întreagă. A fost ca un nou semnal de alarmă. Franța nu-și poate salva prestigiul cu înarmarea atomică. Prestigiul și măreția Franței constă în rațiunea ei, în tot ceea ce a adus ea bun în artă, în literatură, în filozofie. Măreția i-o aduce poporul francez, conștient, serios, matur. Măreția Franței contemporane constă în ceea ce întreprinde acum poporul ei muncitor cu privire la libertatea poporului algerian, cu privire la autodeterminarea acestei țări. Adevărata măreție este înțelegerea momentului de față, este contribuția reală pe care o vor aduce toate țările la dezarmarea generală și totală, la reglementarea problemelor litigioase printr-un șir de întîlniri și conferințe, așa cum propun țările lagărului socialist în frunte cu Uniunea Sovietică. Este măreția epocii atomului pus în slujba omului, pentru fericirea societății, nu pentru distrugerea ei. Acesta este un deziderat al tuturor popoarelor. Pentru acest deziderat popoarele luptă. Biruința va fi de partea popoarelor.

IULIAN OLARIU — IN BIBLIOTECĂ (Linogravură)

AUTOBIOGRAFIE DUPA JUMATATE DE SECOL

de **GICA IUTEȘ**

Secole de-arîndul n-am avut nume. Am rătăcit cu pruncul la sîn pe mările fără țărm ale umilinții și desnădejdii, tîrînd după glesnele mele subțiri lanțurile și durerea întregii omeniri.

Am arat și am secerat în genunchi ogorul și din ochii mei plinși au căzut pe țarină ploi roditoare.

Și fiindcă eu am gustat cea dintîi din pomul oprit, pentru toată foamea pruncilor mei am flămînzit.

Eu a trebuit să aștept să mi se întoarcă din război frații, mirele și feciorii: din marama mea neagră s-a născut blestemul pe lume, blestemul meu.

După chipul meu brăzdat de suferință, după pletele mele cărunte învîrtejite de furtună, Lenin a descris cum va fi prima zi a Marii Revoluții.

Și cînd noaptea s-a despărțit de zi, eu, femeia, mi-am căpătat numele de mamă și am cutezat să stau lîngă umărul bărbatului meu, de-o seamă.

Atunci am început să gîndesc, să visez, să-mi descopăr frumusețea și am început să iau din viață pentru mine ceea ce adevărat mi se cuvine.

Dacă aveam libertate voiam și pîine și pentru acestea amîndoi doream pace.

Și m-am răzvrătit să mai aștept să mi se întoarcă din război frații, mirele și feciorii. Din marama mea roșie s-a născut puterea și lupta: puterea mea și lupta mea.

In fiecare colț al continentului mi-am găsit un nume, fie că mi se spunea Dolores, Donca, Danielle, ori Olga, luptam pentru pace, libertate și pîine.

Călăii m-au aruncat în temnițe și-au născocit torturi.

M-au asasinat la Rawensbruck, la Buchenwald, la Auschwitz și Treblinca, în grotele Adreatine, la marginea satului, în pietele orașelor, pe ogor în timpul secerișului, în casă în timp ce-mi alăptam mezinul.

Dar eu mă întruchipam din nou în Zoia Kosmodemianskaia, în Uliana Gromova, în toate partizanele care o-preau cu trupul lor mașina diabolică a morții.

Copiii mei au purtat ghetuțele găsite la Lublin.

Mica mea fetiță Anna Frank a rămas cu jurnalul zilnic neterminat și totuși eu am supraviețuit.

Am supraviețuit în marmară și poemele poeților.

Pe tunica mea de soldat, președintele Mao a prins o medalie de aur.

Sînt fata Siao: singură mi-am tăiat cosițele negre ca abanosul ca să întăresc cu firul lor lung și mlădiu zăgazul orezăriilor.

O legendă vietnameză mă cîntă sub numele de partizana Min-Hai.

Pieptul meu e plin de medalii: eu am sădit grădinile de trandafiri din Lidice; am șuierat simfonia eroică a Leningradului, pe schelele tuturor orașelor eliberate de fascism; am deminat ogoarele cu holde călcate de șenilele tancurilor; dragostea mea a pulsat în amperii barajelor iar Marea Moscovei s-a format sub tălpile mele. Și cu vîrful degetelor pot isca valuri în Marea Liniștei selenare.

Sînt președintă de colhoz și deputată în Marea Adunare Națională.

Dețin taina tinereții fără bătrînețe și numai cu o privire pot desfereca ploile pentru fertilizarea pămînturilor sterpe.

Și port nume simple de eroină a muncii socialiste, ca acela al țărăncii Maria Zidaru, ori ca a țesătoarei Ana Boghină.

Port zeci de mii de nume simple și duioase, în orice limbă s-ar rosti ele, se pot traduce: pîine, libertate și pace.

Dar pruncul cînd mi-l legăn încă mai tresar...

Aud din nou ingrozitorii pași: călăii ce nu-s încă în juvețe, se apropie tiptil de casa mea să pună foc.

Poetul mîinilor încătușate de la Makronisos îmi cîntă sub fereastră.

In palmele mele s-au întors primele rîndunele în Oradour sur Seine și fiul meu cel mare îmi scrie din Alger.

O, chipul meu se face negru și spăimos...

Marama cea neagră se aprinde ca un rug.

Ciuperca de la Hiroshima se leagănă peste Ecuator.

Dar nu orbesc și nu cad în genunchi. Acum îmi cunosc frumusețea și puterea...

Chipul meu capătă trăsături grave și liniștite.

Din inima mea zboară stoluri de porumbei uguind în eter:

„N-a sosit oare timpul, domnilor, să fie aruncate în cuptoarele Martin, pentru a fi retopite, stocurile de arme acumulate, n-a sosit timpul ca tancurile să fie transformate în tractoare, tunurile în treierătoare, ca întreaga putere a atomului să fie îndreptată spre scopuri pașnice?"

Și răspunsul îl dau eu, întorcîndumă lîngă leagănul pruncului meu.

EROUL POZITIV AL LITERATURII REALIST-SOCIALISTE PENTRU COPII

de **LUCIA OLTEANU**

Marii scriitori realiști atît de diferiți ca personalitate artistică cum sînt Pușkin, Lev. Tolstoi, Dickens, Twain, Jules Verne, Andersen, Cehov, Mihail Sadoveanu, interesați deopotrivă în formarea conștiinței, caracterului, idealurilor viitoarelor generații, au scris pentru copii cărți devenite celebre în literatura universală și care, prin valoarea lor, au încîntat cititorii de toate vîrstele. Marea literatură pentru copii a fost întotdeauna o literatură militantă, umanistă, un instrument de afirmare a tot ce este drept, generos, în om și în societate, împotriva a tot ce este odios, perimat și anti-uman.

Scriitorii realismului critic, indignați și îndurerați în fața crimelor sociale la care asistau, au demascat și prin destinul tragic al unor eroi copii, monstruozitatea societății bazată pe exploatare, cultivînd în felul acesta la tinerele generații sentimentul de dezaprobare față de orice orînduire socială nedreaptă. Dramele surprinse de scriitori sînt cu atît mai zguduitoare, cu cît micii eroi opun uneori cruzimilor sociale o inocență dezarmantă.

Vanca, eroul unei povestiri de Cehov, trimite bunicului său o scrisoare în care-l imploră să-l salveze de torturile pe care le îndură în casa stăpînului. Pe plic, copilul scrie cu o zguduitoare naivitate: „Bunicului — în sat la noi".

Oliver Twist, eroul lui Charles Dickens, fugit din orfelinat spre a scăpa de mizerie, nu știe cum să-și exprime recunoștința în fața „generozității" noilor săi protectori care i-au dat de mîncare cu condiția să participe la un joc curios: sustragerea cu „măiestrie" a obiectelor din buzunarele străine.

Duduia Lizuca, eroina Dumbrăvii minunate a lui M. Sadoveanu, fuge de-acasă spre a scăpa de persecuțiile mamei vitrege și rătăcind drumul se adresează cu respect florii soarelui: „Nu știi mata Sora Soarelui, care-i drumul spre bunici?"

Prin asemenea eroi, la care se adaugă printre mulți alții și eroina lui Andersen, fetița care se încălzește iarna la flacăra chibritelor, marii scriitori au dezvăluit copiilor o realitate socială zguduitoare, solicitîndu-i să mediteze la cauzele care o generează.

Indurerați de soarta eroilor lor, scriitorii încearcă să ofere soluții. Andersen își „salvează" eroii prin moarte. Sadoveanu îi poartă într-o lume de basm: suferințele Duduii Lizuca sînt alinate de feeria dumbrăvii minunate. Copila lipsită de dragostea părintească, înduioșează cu povestea ei tristă pe Sora Soarelui, care lasă să-i cadă două petale, doi fluturi, ca două lacrimi de lumină. Prietenie îi arată fetiței și ciinele Patrocle, pe care ea îl iubește și-l respectă ca pe un om, adresîndu-i-se de fiecare dată cu formula politicoasă: mata. Interesant este faptul că din aceste opere nu se degajă deznădejdea, ci se transmite copiilor o durere bărbătească, însoțită de dorința fierbinte de a se schimba această stare de lucruri.

In pofida oprimării exercitată de societatea vremii, optimismul, vigoarea proprie poporului, continuă să se afirme. Purtătorii unui asemenea mesaj sînt eroii „Amintirilor" lui Creangă sau cei ai Aventurilor lui Tom Sawyer de Twain.

Cucerit de peripețiile lui Tom Sawyer, micul cititor dezaprobă împreună cu autorul societatea care încearcă să deformeze caracterele vii ale copiilor. Explozia de bucurie a poznașului Tom în fața tumbelor unui gîndăcel care, indiferent la regulele existente în societatea respectivă, tulburâ slujba religioasă, condamnă canoanele care vor să striveasca veselia, neastîmpărul firesc și vitalitatea exuberantă a copiilor.

Scriitorii au creat, alături de eroii învinși de orînduirea nedreaptă, eroi înaintați, modele ideale de curaj, de spirit de sacrificiu, de simț al dreptății. Aceste calități de întotdeauna ale poporului sînt exprimate și în creațiile noastre populare, în figura lui Făt-frumos, Miu-Copilu sau Corbea.

Jules Verne folosește în acest scop multe dintre fantasticele sale cărți de aventuri. Căpitanul în vîrstă numai de 15 ani, ca și copiii căpitanului Grant, sînt eroi poate unilateral descriși, poate în mod tendențios ideali, dar ei sînt purtătorii mesajului generos al lui Jules Verne, care condamnă necinstea, lașitatea și care s-a ridicat împotriva nedreptăților sociale.

Cărțile pentru copii amintite nasc în sufletul cititorului un sentiment de indignare pentru valorile umane distruse, pentru acei eroi atît de înzestrați pe care societatea i-a strivit încă din copilărie, pregătindu-i să îngroașe rîndurile robilor, ale exploataților.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a deschis o eră nouă în istoria omenirii. Ea a deschis o eră nouă și în dezvoltarea gîndirii artistice. Proletariatul pășind în arena istoriei cu idealuri noi, comuniste, și-a creat, folosind experiența artei universale, noi concepții estetice. Literatura pentru copii a devenit o formă importantă de educație a tinerei generații în spiritul ideilor comunismului.

Literatura pentru copii și tineret nouă, realist-socialistă, contribuie la formarea caracterelor, zugrăvind caractere reprezentative ale epocii noastre. Contribuția esențială pe care o aduce realismul socialist în literatura pentru copii este crearea unor figuri de eroi pozitivi, cu o structură sufletească nouă, complexă, modele veridice, profund artistice, în stare să înaripeze fantezia tineretului, trezindu-i dorința de a le imita și urma.

Un bogat izvor de inspirație pentru crearea acestor caractere este istoria luptelor duse împotriva exploatării, istoria revoluției socialiste, istoria luptelor împotriva fascismului și istoria pe care o făurim în aceste zile, construind socialismul și comunismul.

Trăsătura de caracter dominantă a acestor eroi este fermitatea cu care rămîn credincioși idealului în cele mai grele împrejurări din viață. In cazurile în care scriitorii au reconstituit în cărțile lor viața unor eroi reali, nu s-au limitat să expună cronologic și amănunțit biografia acestora, ci au urmărit să dezvăluie sensul social al activității lor. Alături de eroii pozitivi cu trăsături de caracter excepționale, cum ar fi Pavel Corceaghin, al cărui profil îl cunoaștem de la început, în literatura pentru copii și tineret apar alți eroi, la început simpli și obișnuiți, care ni se dezvăluie și se desăvîrșesc în lupta cu dușmanul, oglindind procesul de formare a unei înalte conștiințe patriotice și a conștiinței de clasă. Acest lucru face să creească puterea educativă a cărților pentru copii, ele adresîndu-se deopotrivă tuturor copiilor care înțeleg astfel că au cu toții drumul deschis pentru a se ridica la înălțimea eroilor.

Pionierul Volodia Dubinin, eroul cărții Strada Mezinului de Lev Kassil și M. Polianovski, este un asemenea copil obișnuit care dă multă bătaie de cap părinților și învățătoarei.

Dar acest pionier în anii Marelui Război de Apărare a Patriei, cînd devine partizan și primește prima misiune, își afirmă adevăratul său profil moral. Volodia, luînd toate măsurile de prevedere pentru a nu fi descoperit de fasciști, fără a se arăta măcar mamei sale care îl crede mort, deși îmbătat de parfumul ce plutește în aer, de lumina orbitoare a cerului și de o teribilă dorință de a trăi, nu ezită nici o clipă și se întoarce în subterana asediată a partizanilor, ducîndu-le o știre groaznică și hotărînd să moară împreună cu ei. Prin prezentarea unui asemenea personagiu, dotat cu multe contradicții, scriitorul îi mai învață pe micii cititori să deosebească în caracterul oamenilor trăsăturile dominante, să distingă esența de aparențe.

Comsomolistul Oleg Koșevoi, în vîrstă de 17 ani, (eroul romanului Tînăra Gardă scris de Fadeev), îndură să i se scrie pe piept cu fierul roșu numărul carnetului de comsomolist, să i se scoată ochii, îndură torturile care-i albesc părul într-o singură noapte, dar nu trădează cauza Partidului. Acest erou, ca și Pavel Corceaghin, fiul literar al lui Nicolae Ostrovski, au devenit mîndria și gloria unei generații.

Boala a curmat pretimpuriu și în chip tragic activitatea acestui tînăr, dar faptul că steagul său de luptă este preluat de ceilalți tovarăși, lasă în sufletul micului cititor nu spaimă în fața morții, ci imaginea neștearsă, strălucitoare a unei vieți închinate poporului.

In literatura realist-socialistă moartea unui erou nu este o dramă a dispariției biologice, ci drama unui luptător care a căzut înainte de a ajunge la victorie, dar al cărui destin se împlinește în marșul glorios spre comunism. Idealul comunist căruia Corceaghin îi închină ultima sa picătură de sînge, face din drama sa o tragedie optimistă.

Asemenea eroi au multe trăsături romantice, romantismul nefiind numai un atribut al vîrstei lor sau al viziunii scriitorului, ci el făcînd parte organic din viața societății noastre, a oamenilor noi, animați de cele mai îndrăznețe visuri.

Eroii pozitivi literari ca și eroii din viață pe care-i reprezintă, se afirmă în lupta dusă alături de popor, pentru societatea nouă, forța lor izvorînd tocmai din colectivul pe care-l reprezintă.

In literatura realismului critic, eroii pozitivi apăreau ca figuri excepționale, care în mod izolat se ridicau împotriva societății. Acum, eroul, prin calitățile sale personale, nu face decît să afirme caracteristicile categoriei sociale pe care o reprezintă. Pavel Corceaghin, condamnat prin orbire și paralizie la izolare totală, continuă să facă parte din detașamentul constructorilor comunismului, folosește toate posibilitățile pentru a crea o legătură strînsă cu viața, cu tovarășii. Vizitele pe care le primește, corespondențele pe care le poartă, discursurile înflăcărate pe care le adresează prin radio tineretului, fac din el, pînă în clipa morții, un tovarăș fericit care înaintează umăr la umăr cu marea coloană a constructorilor comunismului.

Se știe că în toate timpurile au existat eroi pozitivi, care au întruchipat calitățile și năzuințele poporului dintr-un anumit moment istoric concret. Diferența constă — și acest lucru desparte literatura progresistă din trecut de cea realist-socialistă — în faptul că în trecut, eroul pozitiv lupta împotriva societății, împotriva claselor exploatatoare, în numele poporului asuprit, pe cînd astăzi, eroul pozitiv luptă pentru societate, alături cu întreg poporul. De aici calitatea nouă a eroului pozitiv.

Literatura pentru copii începe să fie mai populată de eroi pozitivi maturi din rîndurile oamenilor simpli, comuniști, fii ai clasei muncitoare, care, ca și în viață, eliberați de exploatare, își valorifică în mod impresionant energiile, devenind demne modele de urmat în viață de către copii.

In literatura nouă, munca devine un cîmp în care eroii pozitivi, creatori de valori, se pot afirma la fel de puternic ca și în luptă.

Copiilor dornici de a-și exprima dragostea față de patrie, de a săvîrși lucruri extraordinare, literatura nouă le deschide prin eroii săi, această perspectivă: munca producătoare de bunuri apare ca un miracol de supunere și transformare a naturii de către omul nou.

In majoritatea cărților sovietice pentru copii sînt închinate nenumărate pagini eroismului manifestat de către oamenii simpli ai muncii, cultivînd prin calitățile acestor eroi, în sufletul micilor cititori, respectul și dragostea pentru cei ce-i apără, care îi hrănesc, îi încălță, îi îmbracă, le clădesc școli, le tipăresc cărți și le deschid căile spre toate profesiile. Acești eroi ai epocii noastre și ai literaturii pentru copii n-au calitățile fizice ale feților frumoși din basme, puterea nu le este dăruită de un roib mîncător de jăratec sau de un inel fermecat, dar ei se impun prin frumusețea idealului lor de viață. Sentimentul cel mai puternic în stare să declanșeze energii nebănuite la fiecare erou literar, copil sau matur, este dragostea de patrie. In cazul eroilor literari copii, acțiunile patriotice chiar dacă au aparențele unui joc, datorită romantismului propriu copilăriei, cum se întîmplă în cartea lui Gaidar Timur și băieții lui, dincolo de „ultimatumuri", de parole, telegraf cu sfori instalat în pod, admiri patriotismul acelor pionieri care iau sub protecția lor casele pe care au vopsit o stea roșie, semn că acolo soțul sau tatăl sau fiul, lipsesc de acasă, fiind plecați pe front.

Literatura noastră realist-socialistă are desigur o experiență mult mai restrînsă decît literatura sovietică. Acest fapt a și determinat ca majoritatea referirilor concrete privind trăsăturci caracteristice ale eroului pozitiv creat în literatura realist-socialistă, să fie luate din literatura sovietică. Dar chiar în tînăra noastră literatură realist-socialistă pentru copii apar schițate unele trăsături ale eroului pozitiv contemporan, experiențe e drept puțin numeroase, dar în stare să constituie premizele creării unor eroi pozitivi copii, figuri ce se afirmă în număr din ce în ce mai mare în viața tumultoasă și plină de poezie a patriei noastre.

Critica literară ar putea oferi un ajutor consistent, subliniind cu prilejul apariției fiecărei cărți pentru copii, reușitele și nereușitele în această problemă atît de importantă a literaturii pentru copii cum este crearea unor figuri de eroi pozitivi de neuitat.

Cu riscul de a repeta un deziderat exprimat în articolul „Caracterele în literatura pentru copii" publicat în revista Contemporanul, subliniem necesitatea apropierii scriitorilor noștri fruntași de această literatură. In primul rînd artiștii cu o mare experiență profesională, atît de interesați în procesul de educație al tinerei generații, pot crea acele cărți în care să strălucească figurile eroilor noștri contemporani, figuri care să înflăcăreze tînăra generație și s-o facă dornică de a le urma exemplu, devenind vrednici constructori ai comunismului.

Pe cînd, în literatura noastră pentru copii, mai mulți, mai bine realizați eroi pozitivi care să înaripeze visurile tinerei noastre generații?

GH. TOMOZEI

Zoia

Mîinile mici, cu degete subțiri,
ferecate de cătușe, nu mai
puteau să se ridice
spre soarele iernii
și pe umerii albi, lumină a
primei iubiri,
zăpada risipea albăstriile-i
spice.

Grea, ca de piatră,
i-au atîrnat de git inscripția:
„Incendiatoare",
Cînd nu era decît o fetiță,
mama, o mustra zîmbitoare,
că nu știe să aprindă focul
în vatră...

N-am găsit podoabe de aur,
la ea,
n-avea nimic, în afara auto-
matului greu.
Cînd nu era decît o fetiță
în fața școlii, se înălțau doi-
sprezece tei
și Zoia spunea:
„Mamă, al unsprezecelea e al
meu"...

Fulgii se alungau, în neștiute
jocuri,
pe ultima vieții ei cale
și Zoia înainta prin zăpezi, cu
picioarele goale
pentru ca fetele lumii
să se încălzească în pace, la
focuri...

Nu s-au plecat, sub ger,
genunchii ei rotunzi, de gutuie,
fața plăpîndă, sub cerul
moartei amiezi,
părea, a izbînzii uriașă statuie,
din lut și zăpezi...

O seamă de cuvinte

Tatiana Slama-Cazacu: LIMBAJ ŞI CONTEXT

După ce, în urmă cu trei ani, ne-a dăruit o valoroasă lucrare despre Relaţiile dintre gîndire şi limbaj în ontogeneză (Ed. Academiei R.P.R. 1957) Tatiana Slama-Cazacu îmbogăţeşte astăzi literatura de specialitate cu o nouă carte intitulată Limbaj şi context.

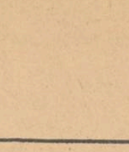

Autoarea, înarmată cu temeinice cunoştinţe de lingvistică şi fină observatoare a reacţiilor psihologice, este unul dintre puţinii cercetători din ţara noastră care abordează cu egală competenţă ambele domenii, strîns înrudite între ele, dar ale căror relaţii intime nu au constituit — la noi nici în trecut şi nici astăzi — obiectul unor studii mai vaste.

Limbaj şi context este prima contribuţie de seamă a psihologiei româneşti în problema limbajului. Lucrarea este o încercare reuşită de a sistematiza problematica limbajului dintr-un punct de vedere personal, avînd în vedere actul de limbaj în complexitatea sa, care include atît pe vorbitor cît şi pe auditor. In prima parte Prolegomene istorice şi metodologice, autoarea analizează pe scurt, dar cu un dezvoltat spirit critic, diversele tendinţe şi curente mai importante manifestate în cursul secolelor al XIX-lea şi al XX-lea în problema limbii. Tot aici sînt expuse principiile concepţiei materialiste asupra limbii, ideile lui Pavlov care au avut o mare înrîurire asupra importanţei acordate de lingvişti, psihologi şi fiziologii sovietici problemei contextului. Parcurgerea primului capitol pune în evidenţă ideea însemnătăţii „ansamblului" în fenomenele de limbaj; „ansamblul" este înţeles în două direcţii: fie că este vorba de faptul că un cuvînt are o valoare „relativă", dependentă de contextul de care este desprins, fie că este vorba de „întreg" în legătură cu fenomenul mai larg al limbajului, asociat cu totalitatea vieţii psihice şi cu situaţia specifică în care se manifestă. In capitolul al doilea al primei părţi autoarea îşi formulează principiul metodologic principal de a conchide asupra fenomenului studiat numai pe baza faptelor concrete, culese fie prin investigaţii personale, fie prin datele sigure oferite de alţi cercetători.

Partea a doua Faptul de limbaj, împărţit la rîndul său în trei capitole, porneşte de la ideea că numai o terminologie univocă, precisă, este capabilă să ducă la o justă înţelegere a faptelor.

In partea a doua a lucrării, autoarea acordă o deosebită importanţă sensului social al limbii. Ea arată că limbajul joacă rolul unei „pîrghii sociale" între unul sau mai mulţi emiţători şi unul sau mai mulţi auditori, în care necesităţile de cooperare obligă pe cineva să comunice o stare psihică a sa auditoriului în intenţia de a-l face să acţioneze într-un anumit mod.

„Coordonatele (interne şi externe) ale limbajului" „componentele limbii" (sunete, cuvinte, fraze) constituie obiectul ultimelor două capitole ale părţii a doua. Aici se formulează legea determinării de către ansamblu care atrage atenţia asupra relativităţii elementelor constitutive ale limbii în funcţie de relaţiile reciproce din interiorul unui cadru dat.

Partea a treia a cărţii intitulată Emiterea şi receptarea aduce în discuţie problema semnului şi a valorii lui.

In capitolul Tehnica limbajului, autoarea analizează felul în care vorbitorul şi auditoriul caută să se adapteze fiecare la celălalt, primul îşi organizează comunicarea pentru şi după interlocutor, iar acesta din urmă se găseşte într-o continuă activitate de înţelegere, de „interpretare" a datelor culese de la vorbitor. Influenţa reciprocă a partenerilor este o particularitate fundamentală, de obicei neglijată în studiile de specialitate dar bine pusă în lumină de autoare.

Ultimul capitol al lucrării aduce precizări asupra noţiunii de bază din carte, contextul. Aici se discută cele trei arii principale ale contextului: cel mai restrîns, contextul lingvistic este format din însuşirea lineară a cuvintelor. Aceasta se integrează în sfera mai largă a contextului explicit, alcătuit din toate celelalte semne auxiliare. Contextul total sau implicit cu aria cea mai vastă, cuprinde atît expresia cît şi mediul în care apare; acesta este contextul real. In toate situaţiile, principiul adaptării la context intervine ca o lege cu caracter universal, atît în emitere cît şi în receptare.

Lucrarea Tatianei Slama-Cazacu este însoţită în „Anexe" de relatarea unor interesante experimente — majoritatea executate pentru prima oară cu acest scop — prin care autoarea a căutat să pătrundă în cauzele reacţiilor respective. Experimentele expuse au marele merit de a nu fi fost realizate, decît rareori, într-un „laborator" propriuzis, în aşa fel încît s-au păstrat condiţiile fireşti ale apariţiei faptelor de limbaj. Lucrarea în discuţie este, în totalitatea ei, o pledoarie pentru utilizarea consecventă în studiile asupra limbajului, a metodei experimentale; pe bună dreptate autoarea se ridică împotriva experienţelor artificiale şi consideră că experimentele trebuie să decurgă în ambianţă naturală, singura propice să dezvăluie cauzele fenomenelor constatate. Experimentele bine gîndite şi minuţios pregătite ale autoarei şi-au atins scopul de a folosi teoriei limbajului sau unor aplicări practice. Numărul mare al persoanelor anchetate (110) nu face decît să confirme impresia de soliditate a concluziilor trase la fiecare experiment în parte. La numeroasele experimente efectuate am avea de făcut o singură obiecţie la exp. 1 (exerciţiul nr. 2) unde într-un şir de 27 de monosilabe erau risipite 5 cuvinte cu sens. In realitate se observă 7 cuvinte — în plus sînt crea şi buc din locuţiunea într-un buc a căror apariţie putea „strica ansamblului", deoarece celelalte 5 cuvinte alcătuiau în ordinea apariţiei lor o scurtă propoziţie.

Pentru bogăţia şi varietatea concluziilor la care se poate ajunge pe calea experimentelor, i-am sugera autoarei să apeleze mai des la colaborarea cu tineri lingvişti pentru a pregăti cadre de specialitate, dînd astfel un nou orizont cercetărilor pe tărîm comun lingvistic şi psihologic, de care avem atîta nevoie.

Nu putem încheia această scurtă prezentare fără a menţiona bogăţia notelor bibliografice. Singurul reproş pe care l-am aduce autoarei este în legătură cu modalitatea trimiterilor: spre deosebire de procedeul obişnuit care cere ca la fiecare problemă să fie date notele la locul citat, pe pagina respectivă, Tatiana Slama-Cazacu preferă să dea întregul aparat, pe capitole, la sfîrşitul volumului. Ori este destul de incomod ca tot timpul să răsfoieşti cartea pentru a urmări la ce se referă o anumită afirmaţie. O bibliografie dată în întregime la sfîrşit eliberează într-adevăr pagina de un subsol încărcat şi permite lectura mai cursivă, dar uneori face ca cititorul să abandoneze continua căutare a notelor.

Scrisă într-un stil plăcut care dovedeşte însuşiri literare, cartea examinată este o lucrare cu totul remarcabilă, una dintre reuşitele de seamă atît ale lingvisticii, cît şi ale psihologiei româneşti. Limbaj şi context marchează o dată importantă în istoria relaţiilor dintre cele două discipline apropiate, o lucrare cu rezonanţe multiple, o valoroasă contribuţie a ştiinţei noastre fundată pe filozofia marxist-leninistă.

FLORICA DIMITRESCU

Haralamb Zincă: POPASURI

Reporter activ şi scriitor harnic, Haralamb Zincă a dat, imediat după Un civil în tranşee, *volumul de reportaje intitulat* Popasuri. *Luate împreună şi raportate la întreaga creaţie, aceste cărţi se întregesc tematic. Ca şi în* Jurnal de front, Un civil în tranşee *respiră un adînc fond de umanitate, o puternică ură împotriva războiului de cotropire şi, implicit, o*

sete de viaţă paşnică, constructivă, în stare să redea omului întreaga sa frumuseţe morală. Continuitatea Popasurilor *cu volumele pe teme de război nu se face însă numai pe baza acestei asociaţii subterane. Multor oameni din ultima carte, războiul, cu urmările lui, le-au lăsat urme încă vii. Unui elev i-au murit amîndoi părinţii, un om, altădată viguros şi întreg, şi-a pierdut un picior, un altul a rămas numai cu un ochi; ateliere întregi au fost arse sau dărîmate de bombardamente. Oamenii n-au uitat toate acestea, în anumite momente ei deapănă nenorocirile trecute. Exprimarea lor se face atît pentru a trezi oroarea faţă de aceste vremuri cît, mai ales, spre a trezi conştiinţa frumuseţii timpurilor noi, în care omul are siguranţa existenţei, îşi poate afirma personalitatea creatoare, demnitatea şi inteligenţa. Volumul* Popasuri *este, de aceea, o consecinţă firească a năzuinţelor scriitorului de a afirma frumuseţea vremurilor şi oamenilor noi. Haralamb Zincă se mărturiseşte îndrăgostit de meseria de reporter pentru că este îndrăgostit de oameni.*

„Imi place să hoinăresc prin ţară; să poposesc pe meleaguri necunoscute, să ascult oameni povestind; să-mi întipărească în minte figurile povestitorilor; să-mi notez în carnet tot felul de întîmplări, căci carnetul, asemenea unui prieten bun, mă însoţeşte pretutindeni". Reporterul face „popasuri" diverse: la un orfelinat din Sibiu, la fabrica de sticlă din Pădurea Neagră, uzina de maşini-unelte din Oradea, muzeul istoric al raionului Turda, uzinele de tractoare din Oraşul Stalin, gospodăria de stat Progresul-Dragalina, *etc. Ceea ce-l interesează nu este procesul de producţie „ca atare" (fapt simplu de înţeles, deşi nu întotdeauna respectat) ci oamenii care săvîrşesc construcţia socialismului: un tînăr care studiază ingineria în U.R.S.S. şi care, în timpul vacanţelor, se ocupă cu educaţia copiilor dintr-un orfelinat, o fată care minuieşte cu îndrăzneală şi iscusinţă o namilă de macara, un agronom care a făcut dintr-o gospodărie agricolă de stat, rămasă în urmă, un exemplu de întreprindere socialistă etc. Mult zăboveşte reporterul la uzinele* Tractorul *româneşc cărora le face un istoric, începînd din 1925 pînă în ultimul an. Aici trebuie să observăm că uneori, domnat de date, reporterul le substituie prezenţei oamenilor. (In legătură cu documentarul* Tractorul *românesc i-am sugera autorului ca, pe baza datelor culese, la care s-ar putea adăoga altele, toate trecute prin ficţiunea proprie, să încerce scrierea unui roman despre marile uzine din Oraşul Stalin. Desigur că iniţiativa e dificilă, dar perspectiva rezultatelor poate înfrînge temerea). In volumul* Popasuri *„documentarul", care ocupă o mare parte a volumului, nu e suficient legat de restul cărţii şi nu prin gen, ca atare, cît prin înserarea cronografică a datelor, prin utilizarea unui stil istoricist, neprelucrat artistic totdeauna, susceptibil de finisare.*

Desigur cifrele sînt convingătoare, în principiu, dar trebuie ca ele să fie încadrate într-un context care le solicită cu necesitate. Prezenţa cifrelor „în sine" nu este, totuşi „cel mai bun şi mai convingător comentariu". Am mai avea de observat că ultimele două reportaje (Pe urmele amintirilor *şi* La casa lui Lenin) *nu sînt sudate în tematica volumului, lăsînd impresia că autorul le-a introdus întîmplător.*

Haralamb Zincă n-a ales dinuinte locurile pe care le-a vizitat, „popasurile sînt întîmplătoare, şi aceasta cu bună ştiinţă". Ideea de care s-a călăuzit reporterul justă, este aceea că, oriunde s-a poposi, pe vastul şantier al construcţiei socialiste din patria noastră, totul merită să fie văzut. Rezultatele muncii sînt vizibile, entuziasmează, solicită pe reporter la orice pas. Autorul însuşi pare a ne spune: „Oriunde veţi merge, în frumoasa noastră ţară, totul vi se va înfăţişa interesant, demn de reţinut şi de consemnat. Cei mai interesanţi sînt însă oamenii noi ai patriei, pe ei trebuie să-i prezinţi mai întîi". *De aceea sîntem întru totul de acord cu scriitorul care reflectează astfel în momentul în care vizitează un muzeu raional:* „Ce bine ar fi, dacă, lîngă aceste machete, conducerea muzeului ar expune graficul creşterii demnităţii omeneşti în societatea noastră — societate pe care o făurim cu trudă şi bucurie."

Prin Popasuri *Haralamb Zincă a încercat o înregistrare a „graficului creşterii demnităţii" omului nou; şi a reuşit într-o măsură care-l onorează.*

POMPILIU MARCEA

Dumitru Isac: ARISTOTEL

Grija pentru moştenirea culturală, pentru tezaurul de idei al trecutului se concretizează în munca editurilor noastre — pe lîngă substanţiale şi numeroase reeditări ale creaţiei înaintaşilor — şi în prezentarea unor interesante monografii, alcătuite cu pricepere şi migală, cu pasiune şi căldură.

Semnalăm cu acest prilej faptul că ne aflăm în posesia unui material vast, care reclamă fără întîrziere din partea criticii noastre articole de sinteză, cuprinzătoare.

Intre ultimele cărţi tipărite în colecţia **Oameni de seamă** a Editurii Tineretului, se înscrie şi valoroasa lucrare **Aristotel** de Dumitru Isac. Concepută sub forma unei biografii ample, în cadrul căreia este expusă pe larg concepţia gînditorului din Stagyra, cartea lui D. Isac se adresează unor pături largi de cititori, dezvăluind într-un limbaj accesibil, conţinutul de idei al operei aristotelice, valoarea ei istorică şi filozofică.

Adversar concepţiei idealist hegeliene conform căreia **„istoria filozofiei"** trebuie privită ca un **„Pantheon al formelor divine ale gîndirii"**, ca un sanctuar în care zac mumificate ideile, autorul cărţii de faţă, înarmat cu concepţia marxist-leninistă, abordează problema filozofiei lui Aristotel, de pe o poziţie ştiinţifică, creatoare, stabilind care sînt limitele istorice şi de clasă ale acesteia, oscilaţiile ei, desprinzînd din ea ceea ce este viu, nepieritor, urmărind influenţa ei pozitivă, fecundă, pentru gîndirea umană de-a lungul timpurilor. Spirit exhaustiv prin excelenţă, enciclopedie vie a antichităţii, **„mintea cea mai universală"** cum l-a numit Engels, Aristotel aduce un orizont uriaş de preocupări şi probleme a căror sinteză într-o lucrare monografică cere, pe lîngă stăpînirea metodologiei marxist-leniniste, pe lîngă o largă informaţie filozofică şi istorică, elasticitate de gîndire şi limbaj, logică şi simplitate.

Urmărind rădăcinile gîndirii aristotelice în îndepărtatele sisteme ale filozofilor milesieni (Thales, Anaximandros, Anaximenes), la Heraclit, Empedocle, la eleaţi, apoi la Democrit şi Leucip, autorul sintetizează un vast material, desprinzînd elementele materialiste care au captivat progresiv atenţia lui Aristotel.

Partea cea mai interesantă a lucrării, axa ei propriu zisă, se referă la raportul dintre cei doi mari filozofi, Platon şi Aristotel, de la procesul de întrepătrundere iniţială care a existat între concepţiile acestora şi pînă la ruptura totală dintre ei, cînd stagyritul devine unul dintre principalii critici şi adversari ai „doctrinei ideilor" respectiv ai idealismului platonician.

Depăşind importanţa unei simple digresiuni biografice, partea referitoare la relaţiile dintre filozof şi Alexandru Macedon are meritul de a pune în lumină calităţile neobositului cercetător şi savant care a fost Aristotel. De reală valoare se dovedeşte a fi analiza cu caracter mai concluziv în jurul celei de a doua perioade ateniene, perioadă de maximă intensitate a muncii, de vaste cercetări, cînd ca urmare a acestora, filozoful fundamentează logica sa, îşi cristalizează poziţia sa materialistă faţă de existenţă, faţă de cunoaştere.

Pozitivă, progresivă, gîndirea aristotelică, chiar dacă nu înregistrează întotdeauna un ritm continuu ascendent, se face simţită în toate epocile, impulsionînd gîndirea ştiinţifică, pasiunea cercetătoare. Prezentă în curentele filozofice ale epocii elenistice, preluată şi apărată de peripateticienii arabi (Avicenna, Averroes), de peripateticienii padovani ca Pomponazzi, în ciuda mistificărilor ei de către scolastica medievală, gîndirea aristotelică, mai ales logica sa, rămîne ca una dintre cele mai vii cuceriri ale raţiunii umane.

Pentru a sublinia mai „pe viu" importanţa acestei laturi a gîndirii aristotelice era necesar ca autorul să facă accesibile problematica silogismului şi a demonstraţiei din cele două **Analitice** (**„Formularea în toată amploarea a silogismului este opera nepieritoare a lui Aristotel"**, vezi M. Florian, Preliminarii la „Analitica primă — Organon". Aristotel. Editura ştiinţifică). Fără îndoială că lucrul acesta ar fi fost destul de greu, dar la interesantele şi originalele comentarii de ansamblu privitoare la forţa logicei aristotelice de-a lungul timpurilor, cititorul simte nevoia unui suport argumentativ mai bogat, mai larg.

Nu tot atît de dificilă însă ar fi fost „tălmăcirea" ca să spunem aşa, a ideilor estetice din **Poetica**, efort care ar fi relevat una din faţetele importante ale gîndirii aristotelice, ale sistemului filozofic al stagyritului.

Mai precis sub raportul ţinutei filozofice şi al clarităţii ni s-a părut capitolul **Căile înţelepciunii şi fericirii** un fel de micro-eseu axat pe **Etica nicomahică** şi în mod deosebit pe raportul dintre conţinutul acesteia şi conduita morală a filozofului.

Concepţia etică aristotelică, aflarea fericirii supreme în viaţa contemplativă, îşi află obîrşia după părerea lui D. Isac. în **„atmosfera de epuizare şi sfîrşire, de oboseală şi decadenţă incipientă, de evaziune din real a proprietarilor de sclavi — trăsătură caracteristică eticei eleniste în ansamblu, atunci"** — subtilă şi justa observaţie a autorului nu pare să se acorde cu o altă idee afirmată în aceeaşi pagină, idee conform căreia, aceeaşi epocă tulbure, va fi sugerat marelui filozof „legătura vie cu realităţile", şi „luciditatea raţiunii", (p. 167.)

Prin calităţile de concepţie şi stil ale cărţii, ca şi prin tonul cald, pasionat, cu care autorul prezintă o viaţă închinată cu abnegaţie, cu eroism chiar, ştiinţei şi adevărului, monografia **Aristotel** se înscrie între acele creaţii care îşi ating din plin scopul educativ, cultural, scontat de editură.

VASILE NICOLESCU

VIAŢA LITERARĂ SOVIETICĂ

Nr. 1 şi 2

Au apărut pînă acum primele două numere ale revistei Viaţa literară sovietică. Necesitatea unei publicaţii menită să informeze cititorii din ţara noastră despre ultimele noutăţi beletristice şi despre dezbaterile de istorie şi critică literară, de teorie a literaturii, estetică etc., din presa sovietică, era resimţită de multă vreme. Realismul socialist este o metodă de creaţie vie, ce se defineşte, aşa cum s-a mai spus, în permanent contact cu practica scrisului. Experienţa literaturii sovietice, experienţa literaturii din celelalte ţări de democraţie populară constituie pentru noi un ajutor preţios, un îndreptar în lupta pentru promovarea unor opere literare legate de viaţa şi interesele poporului, în munca de educare a maselor în spiritul eticei comuniste. Aşa cum subliniază şi I. Anisimov (O epocă nouă în literatură — Viaţa literară sovietică nr. 1), în vremea noastră noţiunea de literatură universală a căpătat o semnificaţie deosebită. Analizînd situaţia literaturii mondiale, I. Anisimov ajunge la concluzia că, mai mult decît oricînd, în momentul de faţă se poate vorbi despre o literatură a lumii capitaliste, aservită intereselor burgheziei şi o literatură a realismului socialist, care cultivă tradiţiile progresiste din trecut, literatură avînd ca obiectiv omul în măreţia şi aspiraţiile sale spre viitor. I. Anisimov consideră că, totuşi, în ciuda deosebirilor arătate, literatura universală contemporană are şi anumite elemente unice, comune. E vorba mai întîi de desprinderea din cadrul literaturii burgheze decadente, a unui detaşament de scriitori progresişti, hotăriţi să slujească prin pana lor masele de oameni ai muncii. Frontul realismului socialist se lărgeşte astfel incluzînd şi o seamă de scriitori legaţi de aspiraţiile populare, de învăţătura marxist-leninistă, din ţările capitaliste. Starea jalnică a esteticienilor revizionişti reiese şi din faptul că ei încearcă să tăgăduiască conştient sensul nou, determinat de legi obiective, al metodei realismului socialist. Revizioniştii comportează ideea că literatura se află în afara claselor, a luptei de clasă şi deci, toate elucubraţiile moderniste, ce degradează condiţia generală a operei de artă, ar reprezenta inovaţii de care trebuie ţinut seama, cînd în realitate, nu avem de-a face decît cu unul din aspectele adîncirii prăpastiei, din ce în ce mai mari, dintre cultura burgheză şi popor.

Problema caracterului suprastructural al literaturii formează, direct sau indirect, obiectul a multe din articolele, traduse din limba rusă, inserate în revista Viaţa literară sovietică, nr. 1 şi 2. V. Scerbina în articolul Congresul scriitorilor şi unele probleme de teorie literară citează chiar cuvintele lui **Ortega Y Gasset, filozof şi estetician burghez contemporan, ce recunoaşte odată:** „Nu trebuie să uităm că în toate epocile cînd existau două tipuri de artă — una pentru minoritate, iar cealaltă pentru majoritate — cea din urmă era totdeauna realistă. De exemplu, în Evul Mediu, corespunzător structurii duble a societăţii împărţită în caste — nobilime şi plebe — au existat două tipuri de artă: arta aristocratică care era „convenţională", „idealistă" şi arta populară realistă şi satirică". V. Scerbina dezbate pe larg, în lumina cuvîntării lui N. S. Hruşciov la al treilea Congres al scriitorilor sovietici raportul dintre principiul critic şi cel afirmativ în literatura realismului socialist, raport pe care îl consideră una dintre problemele-cheie ale metodei noastre de creaţie. Aşa cum pentru filozofie Marx zicea că ea n-a făcut pînă acum decît să interpreteze lumea, e vorba însă de a o schimba, tot aşa pentru literatură, scriitorului realist-socialist îi este străină poziţia contemplării pasive, neputincioase. Creaţia noastră, continuă V. Scerbina, este inspirată de patosul influenţării active a istoriei, al promovării elementului nou, pozitiv, al contribuirii la mersul ascendent al istoriei". In articol se dezbate de asemeni problema eroului pozitiv în literatura sovietică, a relaţiei dintre autentic şi convenţional în literatura realismului socialist, accentuîndu-se că noi nu sîntem împotriva a orice fel de convenţional, ci numai împotriva acelui convenţional ce iese din cadrul artei, din cadrul criteriilor unanim acceptate de înţelegere a frumosului.

In Duşmanii raţiunii, A. Egorov procedează la o analiză amănunţită a principalelor orientări reacţionare din critica, teoria literaturii şi estetica apusenă contemporană. Bazat pe citate elocvente cu referiri la principalii autori americani, englezi germani şi francezi, în cauză, A. Egorov face o scurtă incursiune în istoria freudismului — principalul curent iraţional din literatura contemporană apuseană. „In estetica burgheză de astăzi, — conclude A. Egorov — patologia este ridicată la rangul de valoare estetică şi proclamată trăsătură necesară a artei contemporane" Şi mai departe: „Pornind de la teza freudiană că arta satisface dorinţele sexuale refulate din copilărie, arta reacţionară deschide un cîmp larg pentru pornografie. Ea preamăreşte imoralitatea, cultul egoismului, violenţa. Scopul tuturor acestora este de a-l corupe pe om, de a-i paraliza voinţa de împotrivire faţă de forţele întunecate ale reacţiunii, de a-l transforma într-o unealtă docilă a agresiunii imperialiste". Nici intuiţionismul bergsonian, nici mistica lui Jacques Maritain nu merg mai departe.

Articolul Contemporaneitatea şi valoarea artistică, de N. Ghei, are meritul de a sublinia că paralel cu lupta împotriva influenţelor esteticii burgheze şi revizioniste, trebuie să veghem împotriva vulgarizărilor şi tendinţelor subiectiviste ce sînt vizibile uneori în activitatea criticilor literari.

In nr. 1, mai semnează: V. Arhipov despre Documentul program (cuvîntarea lui N. S. Hruşciov la Al treilea Congres al scriitorilor sovietici), S. Gaisarian: După cel de-al III-lea Congres al scriitorilor; V. Nazarenco: Trăsăturile stilului rusesc, K. Zelinski şi S. Britburg: Realismul socialist şi neorealismul; T. Motileva: Despre realism şi caracter convenţional, etc.. etc.

In numărul 2, B. Sucikov vorbeşte despre Caracteristicile anului literar 1959; V. Scerbina despre Perspectiva revoluţionară în literatură; A. Anikst — Noutăţi în domeniul studierii lui Shakespeare. Revista publică un ciclu de articole despre literatura chineză în interpretarea specialiştilor sovietici. Bogat este reprezentată aniversarea a 100 de ani de la naşterea lui A. P. Cehov (V. Ermilov. Unele particularităţi ale creaţiei lui Cehov, Despre specificul comicului la Cehov; G. Ohotina. Parodiile literare ale lui A. P. Cehov; M. Kolodociko, A. P. Cehov în China şi India).

Viaţa literară sovietică cuprinde o bogată rubrică de note, bibliografia cărţilor literare apărute în ultimul timp. Cronică şi Calendar. Aşteptăm cu interes următoarele numere.

Gh. Achiţei

Pronume sau prenume?

Datorită eforturilor lingviştilor noştri, în ultimii ani, s-au eliminat din limba vorbită şi din cea scrisă multe greşeli tipice şi persistente. Cu toate acestea, mai apar, chiar în scris, unele confuzii nejustificate. Străduinţa lingviştilor trebuie continuată cu perseverenţă de presă şi de radio. Un rol preponderent are, în această acţiune, şcoala, care dispune de posibilităţi multiple de a instrui multilateral tineretul.

Destul de supărătoare şi aproape generalizată este confuzia care se face curent între *prenume* şi *pronume*. Oricine face o cerere, întocmeşte un tabel nominal, completează o fişă sau un formular îşi scrie numele de familie şi pe cel de naştere. Adesea pe formularele imprimate sau în instrucţiunile date în vederea completării unor tabele nominale, găsim o indicaţie laconică: se vor trece numele şi pronumele. Mulţi se întreabă: care este numele şi care pronumele? Problema numelui este mai simplă. Chiar dacă nu ştie fiecare că numele se referă la familie şi confundă numele de familie cu cel de naştere, greşeala nu este prea mare. Mai complicată este situaţia pronumelui. Din primele clase elementare, se învaţă că *pronumele este partea de vorbire care ţine locul unui nume (substantiv)*. Eu, tu, el, noi, voi, ei, al meu, al vostru, acesta, celălalt, care, etc., sînt pronume. Cine însă zice sau scrie: Popescu Eu, Ionescu Tu, Dumitrescu Noi, Vasile Acesta, etc? Deci aşa-zisul „pronume" nu este de fapt pronume, fiindcă nu ţine locul unui nume, ci el însuşi este un nume.

Cum se explică totuşi folosirea acestei denumiri? La mijloc este o regretabilă confuzie, tolerată cu oarecare indiferenţă, în virtutea unei tradiţii acceptate chiar şi de intelectualii cu suficiente cunoştinţe de limbă. Larg răspîndită în administraţie, ea nu se sfieşte să se afişeze pînă şi în şcolile noastre de toate gradele. Confuzia constă în substituirea cuvîntului *prenume* prin *pronume*. Denumirea *prenume* este foarte veche şi singura corectă. In antichitate, romanii purtau de obicei trei nume: *nomen* (numele de familie); *praenomen* (numele de naştere) şi *cognomen* (porecla). De pildă, Cicero se numea Marcus Tullius Cicero, iar Ovidiu: Publius Ovidius Naso. Marcus şi Publius erau numele de naştere: Tullius şi Ovidius, de familie, iar Cicero şi Naso erau porecla (cognomen). Ele se scriau sau se pronunţau în ordinea aceasta: numele de naştere (praenomen), numele de familie (nomen) şi porecla (cognomen). Primul era praenomen — numele de naştere — denumit astfel, fiindcă stătea înaintea numelui (din prepoziţia *prae* = înainte şi *nomen* = nume).

In limba română cuvîntul *praenomen* a fost tradus prin *prenume* şi a pătruns prin intermediul limbii franceze (prénom), care l-a moştenit, la rîndul ei, din limba latină.

Deşi astăzi numele de naştere nu se mai scrie totdeauna înaintea celui de familie, denumirea s-a păstrat. Cu timpul, provenienţa şi înţelesul cuvîntului începînd să se uite, prenumele a început să se confunde cu pronumele, care este mult mai cunoscut şi mai frecvent în limbă. Din cauza aceasta, uneori chiar acei care cunosc bine sensul celor două cuvinte nu dovedesc suficient curaj să învingă tradiţia, folosind eronat tot denumirea de „pronume".

Este timpul ca un cuvînt desmoştenit fără nici un temei să fie repus în drepturile sale, înlăturîndu-se cu fermitate şi fără cruţare o confuzie prea mult timp tolerată.

Prof. ION POPESCU
Şcoala medie „Gh. Lazăr"
Bucureşti

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); **Dan DEŞLIU** (membru în Comitetul de direcţie); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcţie); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihaj NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ** (membru în Comitetul de direcţie).

Mai trebuie ceva...

Printre numeroasele lucrări, apărute în ultima vreme, un loc deosebit îl ocupă volumele tipărite în colecţia **Biblioteca Şcolarului** şi **Biblioteca pentru toţi** — ambele menite să răspundă nevoilor celor mai stringente ale şcolarului şi studentului.

Faptul că în primele zece zile de la apariţia numerelor din **Biblioteca pentru toţi** se şi epuizaseră stocurile din **M. Eminescu — Poezii, F. M. Dostoevski—Amintiri din casa morţilor**, că în multe librării sînt pe sfîrşite cantităţile de tiraj din **I. L. Caragiale—Teatru** sau **V. Alecsandri —Călătorie în Africa** reflectă interesul stîrnit de noua colecţie în rîndurile maselor de cititori. Dacă E.S.P.L.A. va ţine seama de sugestiile cititorilor pe marginea colecţiei în ceea ce priveşte unele lipsuri cum ar fi întrebuinţarea unei hîrtii mai adecuate, broşarea mai cu răspundere a volumelor, (lipsuri inerente, se pare, începutului, dar care nu se cade să umbrească o frumoasă şi utilă realizare editorială) atunci succesul de care se bucură colecţia va fi din ce în ce mai sporit.

O nedumerire însă. Printre lucrările apărute în citatele colecţii se întîlnesc unele — puţine e drept — al căror titlu imprimat pe copertă nu reflectă în modul cel mai fericit conţinutul volumelor. Dimpotrivă, îl sărăcesc. De exemplu, titlul numărului 16 din **Biblioteca Şcolarului** ne dovedeşte că avem de-a face cu **Balade şi Idile** de G. Coşbuc. Ei bine, lucrurile nu stau chiar aşa. Cercetînd sumarul aflăm că, departe de ceea ce spune titlul, volumul continuă o selecţie din poezia clasicului nostru şi că alături de versurile din **Balade şi Idile** sînt prezente poezii din **Fire de Tort, Ziarul unui pierde-vară, Cîntece de vitejie**, ba şi unele **„Postume"** sau din **„Poeziile rămase în manuscrise"**.

Acelaşi lucru se observă şi la numerele 4 şi 5 din **Biblioteca pentru toţi**. Respectiv nr. 4 din **Biblioteca pentru toţi** este intitulat **V. Alecsandri—Călătorie în Africa**, iar nr. 5 — **V. Alecsandri—Dridri.** Dar în bibliografia elevului, de pildă, nu se pomeneşte nicăieri de aceste titluri. Ii sînt necunoscute. Aşa se şi explică cum unii cititori mai puţin avizaţi înainte de a cerceta volumul, la prima vedere, se întreabă dacă nu ar fi binevenită o nouă ediţie din proza bardului de la Mircesti. Firesţe, pînă la urmă, lucrurile se clarifică. Sumarul salvează „vitrina" cărţii. Volumele conţin într-adevăr proza lui Alecsandri şi nu numai **Călătorie în Africa** sau **Dridri.** De neînţeles în privinţa acestor două volume rămîne criteriul care l-a determinat pe îngrijitorul ediţiei să se oprească asupra acestor titluri, cu atît mai mult cu cît Alecsandri niciodată nu le-a găsit atît de semnificative pentru a le pune în fruntea unui volum al său.

ŞTEFAN DUMITRESCU

Vera Muhina: *PIINE* (ghips)

„CELE PATRU DIN BRIGADĂ"

SIDONIA DRĂGUȘANU

E o vîrstă care se declară dintr-o răsuflare — riguros exactă pînă la amănunt: douăzeci și... o lună, și o săptămînă și trei zile — cam așa cum se răspunde la întrebarea — ce oră e — cînd ai ieșit în lume cu primul tău ceasornic la braț și cînd ți se pare că lumea ar rămîne în loc dacă tu n-ai surprinde pe cadran zvîcnetul secundarului — viu ca pulsația sîngelui — oprit ca un semn de exclamație tonic în dreptul trecătoarei secunde.

Douăzeci de ani este o vîrstă romantică, toate visele vîslesc și ancorează pe aceiași stradă care e întotdeauna strada ta și care se cheamă fără greș întotdeauna: douăzeci de ani.

Și lumea e a ta și are vîrsta ta.

Douăzeci de ani și nu știu cîte zile și nopți și cîte ore și minute am aflat că a împlinit — din gura ei — într-o răsuflare, Niculina Raicu și cam tot atît celelalte trei fete, Viorica Sterpu, Sevastița Bucur și Elena Stroe. Fac parte toate patru dintr-o brigadă numeroasă, fruntașă lună de lună, a secției nevedit de pregătirea urzelii pentru războaiele din Fabrica de Textile „Donca Simo".

In secția aceasta lucrează numai femei, (dealtminteri 85% din totalul de salariați îl reprezintă femeile, iar directoarea fabricii este tovarășa Elena Iordăchescu) și toate par a cînta două cîte două la o harpă — așa cum stau una în fața celeialte pe cîte un scaun scund — despărțite de perdeaua firelor despletite la nesfîrșire de pe un imens sul — prin care își zăresc doar ochii și-și urmăresc mișcările miinilor.

Fata aceea înaltă, brună, bine legată — de acolo.. (s-a ridicat acum în picioare) e Niculina Raicu...

...Dragă Niculina Raicu, mi se pare de datoria mea să te informez: te-am furat: voi comite un plagiat cu dumneata! Te voi copia și transplanta așa cum ești — într-o nuvelă a mea, fiindcă am nevoie de dumneata exact așa cum ești și de unde ești și cu tot drumul pe care l-ai parcurs. Am nevoie de o eroină cu biografia dumitale: să fie fiica unei muncitoare foarte harnice, care, despărțită de soțul ei de prea tînără și-a dăruit toată viața fiicei ei. Am nevoie de o eroină care să-ți semene: să fie pasionată de munca ei așa cum ești dumneata. Să aibă conștiința valorii partinice și patriotice a muncii ei — cum o ai dumneata.

Să-i placă poezia, muzica, dansul cum îți place dumitale.

Iți mulțumesc pentru tot ce mi-ai povestit din cei patru ani ai dumitale de studiu al baletului clasic și al dansului de caracter.

Eroina mea va învăța carte ca să ajungă ingineră textilistă, așa cum vrei să ajungi dumneata. Imi convine că ești la douăzeci de ani elevă în clasa a opta a unui curs seral de liceu. Asta înseamnă că n-ai prejudecata vîrstei și îmi place că ești și căpitanul unei echipe de volei! Și ce tezaur pentru dumneata dar și pentru mine — experiența pe care ai dobîndit-o lucrînd cu copiii în calitatea dumitale de instructoare de pionieri. Ce diversitate de preocupări și activități și ce om complex și frumos va fi eroina mea!

Iartă-mă — dar voi folosi în nuvela mea și discuția noastră despre dragoste. Asta este numai din vina dumitale, Niculina Raicu: mi-ai explicat așa de simplu, în cuvinte atît de puține și de esențiale cum se naște această mare taină.. Prin urmare, așa a fost: l-ai privit din senin, într-o bună zi altfel decît în toate celelalte nu știu cîte sute de zile de cînd vă cunoașteți și ai simțit deodată o mare și ciudată emoție. Asta a fost. S-a produs, cum ai spus dumneata, declicul. Declicul acela...

E adevărat, nimeni nu știe mai bine decît dumneata, la cei douăzeci de ani pe care îi ai, ce este dragostea.

Dar n-o uita te rog pe Tatiana Larina a lui Pușkin... Crede-mă, nimeni pe lume n-a considerat-o lipsită de demnitate pentru că i-a mărturisit lui Evgheni Oneghin că îl iubește înainte de a i-o fi spus el, ei.

Vreau să mai adaug că eroina mea va ajunge sigur ingineră textilistă, pentru că din nava cu vise care a trecut pe strada celor douăzeci de ani ai ei — cînd și-a ales unul, nu i-a tremurat mîna.

Va ajunge ingineră pentru că ea știe — cum știi și dumneata — că puterea miraculoasă de a-ți vedea visul împlinit, stă în adevărul statornic al dragostei pentru vis. Va ajunge ingineră pentru că trăiește în mijlocul unor oameni care nu îi vor privi cu ochi reci, indiferenți, nici eforturile nici meritele ei. Oamenii aceștia îi vor arăta calea visului aici pe pămînt și o vor ajuta în drumul ei. Și pentru că și eroina mea va ști — ca și dumneata — că avem nevoie de ingineri buni, îndrăgostiți de treaba pe care o fac și care să plece din rîndurile celora în mijlocul cărora te afli și muncești dumneata.

★

NICULINA RAICU

SEVASTIȚA BUCUR

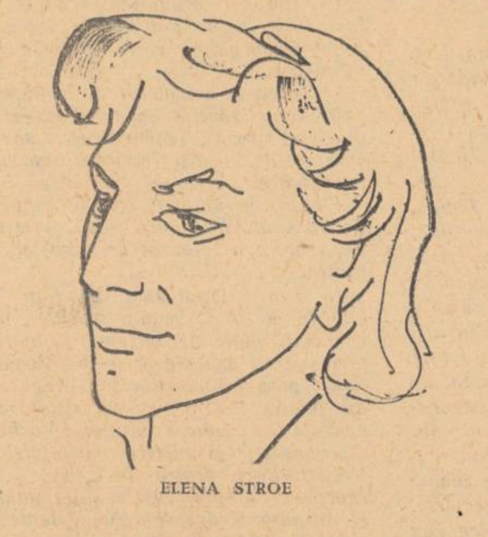

ELENA STROE

VIORICA STERPU

...Cînd a venit din Ciumești — satul ei natal, care se află între Cîmpulung Muscel și Pitești — să învețe o meserie în Capitală, Sevastița Bucur avea șaisprezece ani. Sînt cinci ani de atunci.

Sigur, altădată o fată ca ea ar fi intrat slujnică pe undeva și s-ar fi „calificat" în cel mai bun caz, după o vreme — jupîneasă sau bucătăreasă. Și cu aceasta s-ar fi tras un oblon negru și greu — definitiv ca o sentință — peste viața ei. Pașii i s-ar fi năclăit pe loc — și s-ar fi trezit într-o zi bătrînă... Privind în urma ei, nu i s-ar fi înfățișat decît nesfîrșite teancuri de farfurii spălate și de mături chelite. Iar mintea ei mă îndoiesc că ar fi fost luminată de altceva decît de „aforismele" și „maximele" cusute cu arnici roșu pe cîrpe în culoarea rîntașului blond care ornează pereții bucătăriilor.

Dar Sevastița Bucur — și altele cu miile ca ea — a venit în București să-și facă un rost în viață astăzi — în vremea noastră — și iată că numai după cinci ani este lucrătoare calificată într-o meserie pe care și-a ales-o singură, pe care o iubește și de care — zice ea — n-ar vrea să se despartă niciodată. Iată că numai după cinci ani, numără în teancuri cărțile pe care le-a citit și despre care discută, folosind termenii cei mai proprii, fiindcă și-a format criterii de judecată proprii și un gust pentru frumos, pentru artă. Astea toate la un loc se numesc personalitate — și ea nu se poate dezvolta decît avînd conștiința demnității tale umane.

Sevastița Bucur e membră de partid. E responsabilă cu munca patriotică. E responsabilă culturală în brigada ei fruntașă. (Ne-am obișnuit cu unii termeni care nu ne mai emoționează uneori destul: responsabilă!).

Și între timp s-a măritat. S-a măritat cu tînărul cu care era în dragoste de doi-trei ani și care a avut grijă s-o prevină — într-o accidentare vremelnică a legăturii lor sentimentale, provocată de dorința rudelor fetii de a o căsători cu un altul: — „Dacă te măriți cu celălalt, am să te fur mireasă..." Dar n-a fost nevoie de măsuri atît de drastice! Deși îndatorată rudelor în casa cărora își găsise adăpost și ocrotire, ea a știut să respingă voința străină care încerca să se substituie voinței ei. Așa mică și delicată cum e — cu ochii ei cu irisul mare — adînci și languroși cum îi au femeile din portretele lui Renoir — o simți gravă și decisă. E dintre ființele pe care nu ți le poți imagina niciodată stăpînite de impulsivități și violență. O sensibilitate, o discreție femenină, o grație interioară... Și cînd tocmai mă întrebam cum recepteazǎ — cum știe să învăluiască cu tandrețe această mare gingășie a ei — bărbatul pe care îl are — am primit răspunsul din cuvintele lui care mi se comunicau reproduse: — „Pe tine nu te iau la meciurile de box că tu ai să plîngi acolo de milă".

Și am înțeles.

... Mă gîndesc că peste ani — într-o zi de vară poate — în casa părinților ei, țărani întovărășiți în satul Ciumești — Sevastița Bucur va intra de-o mînă cu bărbatul ei și de o alta cu un copil cu cravată roșie la gît. Mi-a spus că-și dorește un copil.

Mă gîndesc că vor fi acolo și frații ei. Cel mare, care este astăzi tînăr locotenent, va fi atunci ofițer superior... Maior? Sau colonel?... Celălalt, care se pregătește să intre la Politehnică, va fi inginer... Al treilea.., poate medic. Și mult mi-ar place să fiu de față și eu cînd toți acești oameni strînși laolaltă — care vor veni cu brațele pline de vise împlinite — își vor povesti unul altuia, cum au cucerit ei viața...

★

Stroe Elena e măritată cu un meșter care lucrează și el tot aici, la fabrica „Donca Simo". Aici l-a și cunoscut. Astăvară din banii lor munciți împreună, și-au construit o casă cu două camere și o marchiză. Mai vor să-și înădească acum și o a treia încăpere pentru fetița lor. Să trăiască bine copilul. Să aibe tot ce-i trebuie. Să aibe și grădină cu pomi și flori în care să alerge după fluturi și să se bucure de soare.

Impreună, Elena Stroe și cu bărbatul ei, au sădit puiandrii în grădină — pentru puiul lor.

Impreună își pregătesc lecțiile pentru învățămîntul de partid. **Impreună** au intrat în partid. **Impreună** au ridicat din temelii o casă. **Impreună** își gîndesc viitorul pînă la sfîrșitul vieții lor...

... Acest cuvînt „împreună" revine mereu în tot ce-mi povestește Elena Stroe despre căsnicia ei, fără să-mi spună — dar știu că o crede — că acest împreună este o cheie a unei fericiri simple și atît de adînc omenești, din care doi oameni curați au știut să facă împreună un tot — o viață a lor.

★

Viorica Sterpu este șefa brigăzii fruntașe din care face parte și Niculina Raicu, și Sevastița Bucur și Elena Stroe.

Ea locuiește la căminul întreprinderii și serile, în dormitor — cînd are „inspirație" cum spune ea, scrie versuri, și tot ea o spune cu vorbele unui cîntec care îi place: „Nu e om să nu fi scris o poezie. Măcar odat'... „doar odat' în viața lui". Și Viorica Sterpu rîde, desvelindu-și dinții foarte albi și expresivi care rîd și ei cu un al doilea rîs al lor.

— Fetele din cămin—mi se plînge ea glumeț — zic că de cînd m-am îndrăgostit, am un aer melancolic... Am eu mutră melancolică? mă ntreabă ea. Nu, sigur, absolut sigur, n-are nimic dintr-o melancolică fata asta care și cînd e îndrăgostită scrie versuri ca acestea:

Și azi și-n fiecare seară
Spre parc noi doi ne îndreptăm
Și cu un zumzet de ghitară
Noi amîndoi, cîntăm, cîntăm...

Și cînd scrie despre Pace, elanul ei este plin de tinerețe și de voie bună:

Peste hotare pacea o întindem,
O răspîndim prin munți, prin văi,
Cu pacea lumea o cuprindem,
Că ea e tînără la fel cu noi...

Vioricăi Sterpu îi place să cînte — are un glas plin de modulație și știe să se acompanieze și la ghitară. Dealtminteri și el, despre care aflu că este frumos, blond, cu ochi albaștri... și el cîntă la ghitară.

Va ajunge vreodată fetișcana asta o poetă consacrată? Nu știu. Dar are douăzeci de ani și deci dreptul să viseze. Va ajunge actriță? (mi-a mărturisit marea ei pasiune pentru teatru. Mi-a spus că joacă foarte des în Brigada artistică a fabricii și că își cunoaște forța de a-și face comunicate sentimentele: publicul care o ascultă rîde și plînge după cum plînge sau rîde ea). Va ajunge actriță? Nu știu. Dar știu sigur că dacă talentul ei este real, nu va trece nimeni nepăsător pe lîngă el și că o voi vedea într-o zi pe scena unui teatru.

Pînă acum totul i-a reușit în viață. A venit singură în București, din satul ei, în anul 1953 — a dat examen la școala profesională și a reușit. A intrat la Fabrica „Donca Simo" ca ajutoare. A muncit bine, a avut succese și a obținut repede calificarea. E astăzi șefa unei brigăzi fruntașe și foarte importante din fabrică. Aici se pregătesc firele pentru războaie. De calitatea acestor urzeli depinde în primul rînd calitatea miilor de metri de pînzeturi, în toate culorile, care ies din fabrică.

Toate fetele din brigada asta — îmi spune Viorica — sînt niște fete minunate. Ne înțelegem, sîntem unite, disciplinate — ne iubim munca și ne străduim să ne îndeplinim toate sarcinile de plan și de producție. La fel mi-a vorbit despre ele și directoarea fabricii, tovarășa Elena Iordăchescu.

... Dar acum, după ce am cunoscut-o și pe Viorica Sterpu — cu preocupările ei diverse — cu interesul ei deosebit pentru lectură — cu muzele care o vizitează — cu vocația ei pentru artă — cu inteligența ei foarte vie și cu farmecul ei personal — mă simt datoare să mărturisesc al doilea plagiat din viață pe care sînt ispitită să-l săvîrșesc... Vreau să-i spun că o voi prezenta așa cum mi s-a zugrăvit ea însăși, așteptînd cu flori pe brațe — într-o zi a iernei acesteia — pe Aeroportul Băneasa — delegația tinerilor din Regiunea Țărilor Balcanice și ale Mării Adriatice. Aceasta va fi prima întîlnire dintre mine și eroina mea. Așa am hotărît. Și o să-mi placă să o privesc atentă de la masa mea de scris cum observă, cum ascultă — cum i se aburesc ochii, cum îi rîd dinții toți, urmărind spectacolul de pe scena casei de cultură Tudor Vladimirescu... Dar vreau să știu, Viorica Sterpu, ai dansat pe urmă în ziua aceea acolo, la casa de cultură Tudor Vladimirescu? In schița sau nuvela mea ai să dansezi foarte frumos și n-ai să fii nici o clipă melancolică pentru că o să fie și tînărul acela.., blond cu ochi albaștri acolo.

Și nu voi uita să spun că în zilele mărțișorului împlinești douăzeci de ani, abea douăzeci de ani.

Dar de ce să scriu numai despre dumneata și despre Niculina Raicu? Mai am și fișa de personaj a Sevastiței Bucur și a Elenei Stroe... Și nu știu de ce, îmi vine acum la sfîrșit în minte, povestea cu fiul de împărat, rîvnit deodată de trei fete dintre care una îi făcea făgăduiala unui „cocon cu totul și cu totul de aur" — a doua — nu mai știu cu ce supralicita — dar a treia, sigur, spunea că se simte vrednică să-i țină toată casa cu un singur fuior... Ce s-ar fi făcut fiul de împărat nimerind aici în secția asta? Intr-o brigadă cu douăzeci și patru de fete, cu sute de fuioare, mîini și fuioare din care ies mii și mii de vestminte pentru coconii cu totul și cu totul de aur, ai noștri?

Portrete de MIHU VULCANESCU

BEGAZA KOBA

KALANGA ABDALLA

Acum cîteva luni străzile din Stanleyville au fost înțesate de congolezi. Au venit detașamente de polițiști, apoi soldații. Indîrjită, mulțimea a rezistat. S-a apărat cu bîte și sulițî împotriva gloanțelor și a rămas acolo, sub focul ucigător de mitralieră, cerînd libertatea. Nici cînd au venit tancurile, mulțimea n-a dat îndărăt. Unul din morții ridicați de pe caldarîmul înroșit de sînge, cu trupul strivit de șenile, se numește Begaza. Am aflat numele lui întîmplător, dar îmi revine mereu în minte chinuindu-mă cu întrebarea: „e același?"

Begaza nu e un nume des întîlnit. Știu că un negru cu numele de Begaza Koba, muncitor necalificat la o mînă din Katanga s-a întors acum șapte sau opt ani în satul lui din hilee. Acolo i s-a întîmplat o nenorocire. O fi același? Să vă povestesc ce s-a întîmplat cu Begaza Koba.

S-a întors în satul lui într-una din lunile ploioase. Era frig. Un miros greu, grețos, de care se dezobișnuise, se ridica din băltoacele întinse, lunguiețe.

Cu hainele ude, lipite pe el, s-a ciucit pe pragul colibei cu intrare joasă.

— Jambo Kila! și-a salutat el cumnata.

— Ai venit, Koba? Vai ce frumos ești îmbrăcat?! Ca la oraș...

— Unde e Tubu?

— Ooo, te așteaptă! A trecut pe la noi omul trimis de tine și știe că vii să-l iei. Ce era nebunatic înainte, dar acuma să-l vezi cum a căpiat de nerăbdare.

— Așa? s-a bucurat Koba și a zîmbit timid, stingherit, așa cum zîmbea ori de cîte ori avea o bucurie.

— Il găsești în Poiana Băieților, l-a informat apoi Kila. E acolo de azi dimineață, căci anul acesta se face inițierea.

— Se face inițierea? Foarte bine, să ne mai înveselim și noi.

— Dar se face ca înainte cu întregul rit, nu-l ține numai la post.

— Cum cu întregul rit? Nu s-a făcut astfel de atîta vreme. Pînă și bătrînii au hotărît că nu trebuie să mai punem în primejdie viața băieților.

— Așa a hotărît Gobinde.

— Și Tubu cum este? Tot așa de slab?

— Că nu era să-l îngraș în ăștia doi ani cît ai lipsit. Gobinde ne-a luat impozitele pînă la ultima centimă. Plantațiile sînt păzite acum de polițai și ăia își învîrteau bicele în jurul lui de cîte ori îl întîlneau, amenințîndu-l că-l vor snopi în bătaie dacă nu plătește. Gobinde nu e prost să se lase biciuit pentru noi. Luna trecută s-a năpustit prin colibe împreună cu oamenii lui și ne-a jumulit de toți banii. Eye își cumpărase niște oale și nu mai avea bani destui. Știi ce i-a făcut Gobinde? I-a luat oalele.

Pe Koba însă îl îngrijora vestea despre inițiere. Asculta neatent.

Cercetînd coliba întunecată și plină de fum, a zărit o strachină cu fiertură de mei abia atinsă într-un colț.

— De-acolo a mîncat Tubu? și-a întrerupt el cumnata.

— Da... O face pe boierul, pe albul. Nu mănîncă decît ce-i place. N-am avut melasă...

— Cît stau în Poiana Băieților, îi ține la post?

— Bineînțeles. Nu ți-am spus că se face totul așa cum e obiceiul? Gobinde e hotărît.

Koba a murmurat un fel de bun rămas și ridicîndu-se s-a îndreptat către locul numit Poiana Băieților.

Nu era prea mult de mers. Pe frunzișul întunecat și compact picurii se prelingeau și cădeau reci ca gheața. Inalt, sprinten, se cățăra în picioarele goale pe trunchiurile căzute, care barau drumul. Mergea un timp pe unul, apoi sărea pe altul, scăpînd astfel de bălțile noroioase care se întindeau dedesubt. Se gîndea speriat la ceea ce-l aștepta pe Tubu. Cu trei ani mai mic, mezinul avea vreo 15 ani și era seitan sau fiu-său cel puțin. Il iubea.

Odată ajuns la poiană, Begaza a rămas pe loc zîmbind și privind. Tubu avea o îndeletnicire grozavă. In picioare, în ploaie, înconjurat de ceilalți băieți care urmau să fie inițiați, maimuțărea femeile din sat.

— Cumnata mea Kila, zicea el, n-a spus nimic. S-a gîndit pe semne că eu sînt slăbănog și n-o să mai înviu la sfîrșitul ritului, dar celelalte... Aie-ie-ieeee! Ce-au zbierat!... „Să fie inițiați!" țipa băiatul proptindu-se cu burta înainte pe picioarele desfăcute. „Să fie inițiați!" țipa legănîndu-și trupul și bătînd din palme pentru ca apoi să-și asvîrle brațele în lături.

Koba, rezemat de un trunchi ud, privea de la cîțiva zeci de pași chipul drag, ochii dulci, prelungi.

— Cît despre bătrîne, povestea mai departe Tubu, au spus lucrurilor pe șleau: „Nepoatele voastre trebuie să aibe copii, iar ei n-au să știe ce să le facă după nuntă. N-au să poată să...".

Tubu vroia să dea drumul la o serie de porcării, dar mai întîi s-a uitat în jur temîndu-se poate să nu-l audă cineva din sat. In clipa aceea l-a văzut pe Begaza.

— Kobaaa! a strigat el nebun de bucurie. Din două sărituri a fost lîngă fratele său mai mare, i s-a agățat de gît și a început să-l pupe pe gură, pe frunte, pe nas, rîzînd, sorbindu-l cu ochii lui negri, umezi de lacrimi. Apoi s-a întors către ceilalți băieți, a prins să țopăie pe loc și să chiuie.

— Să jucăm, mi-a venit fratele!

Tubu știa să danseze bine. Băieții îi băteau ritmul din palme și se mișcau încet, în jur, cu pași mici, iar el juca și cînta improvizînd:

„Fratele, fratele meu
Cel mai drag
Cel mai drag mi-e fratele meu!"

Dar s-a oprit repede din joc și trăgîndu-l de mînă pe Koba l-a așezat cu sila sub acoperișul sprijinit de șapte stîlpi.

— E noroi, s-a împotrivit zîmbind Begaza și după ce s-a așezat.

— Asta-i adevărat, iar tu ai haine tare frumoase a zis mezinul luîndu-l iar de gît, sărutîndu-l.

— Am venit să te iau la oraș, așa cum ți-am făgăduit.

— Imi pare bine. Te așteptam cu nerăbdare.

Cei doi frați și-au vorbit uitînd cu totul de ceilalți băieți.

— Mi-a fost dor de tine. Seara cînd mă întorceam de la lucru nu puteam adormi din pricina foamei. Inchideam însă ochii și-ți vedeam nasul cîrn, ochii, îți auzeam rîsul. Așa uitam totul, adormeam...

— Hmm! a mormăit Tubu răsfrîngîndu-și buza de sus și atingîndu-și astfel cu ea vîrful nasului. Nici acolo nu se mănîncă. Ai răbdat de foame.

— Ai să vezi tu. Am găsit loc la o mînă. Car pămînt roșu cu roaba. De învățat o meserie nu e rost căci pe noi nu ne primește ca ucenici. Foarte puțini negri ajung muncitori calificați.

Tubu l-a întrerupt pe neașteptate.

— Spune-mi frate, cine este șef peste oraș?

— Nu știu.

— Dar cîți oameni are orașul? Cîte case? Sînt lumini multe?

— Pui întotdeauna niște întrebări...

— Nu-i așa că dacă ne ducem acolo ajungem niscaiva șefi pe undeva?

— Ai să dai tu de greu și n-ai să mai întrebi nimic.

— La oraș oamenii sînt învățați; vezi și afli o groază de lucruri. Putem mînca și la trei zile odată doar să stăm acolo, să vedem, să aflăm.

Koba a rămas un timp tăcut privindu-și fratele. Ce slab era! Iar el a venit să-l ia, să-l ducă la o viață grea. Trebuia însă să-l scoată din satul înăbușit de pădure și de credințe bătrînești.

S-a zbătut, a adunat carton și cutii de conserve și a înjghebat o colibă în vecinătatea minei. Tubu era ființa care făcea ca toate suferințele și umilințele să aibe un rost. Vroia să-l ocrotească pentru că-l socotea pe mezin mai inteligent, mai înzestrat decît el. Era gata să-și împingă fratele înainte pe calea vieții ce-i aștepta și la nevoie să rămînă în urmă, trudind cît l-or ține puterile. Pe mezinul ăsta însă, slab cum era, satul vroia să-l supună ritului inițierii, rit în care băieți mai bine legați decît el au murit.

Ploua cu picuri mari. Stropii cădeau pe băltoace. Cerculețele se întîlneau, se pătrundeau unele pe altele, se spărgeau pe fața cafenie a apei. In lumina săracă a poienii, sub cerul cenușiu și coborît pînă la vîrful copacilor, în tăcerea ce se lăsase în grupul băieților, Koba chibzuia. Stătea încruntat, cu bărbia rotundă rezemată pe genunchi, își mușca buzele pline, arcuite și privea un lucru pe care nu-l vedea.

— Dacă moare Tubu? s-a întrebat el neliniștit, cu o îngrijorare crescîndă.

★

La cîteva zile după aceea, Begaza se duse la Gobinde. Acesta era o namilă de om, priceput la multe, dar mai ales la strîngerea impozitelor în cel mai scurt timp cît și în a scoate oamenii la desțelenire, se pricepea și la magie. Era chiar vraci și-i plăcea să fie numit astfel. Dacă se renunța la ritul mare al inițierii însemna că-și pierdea una din funcțiile importante.

— Rîd albii de noi se străduia Begaza să-l înduplece.

— Orice am face tot sălbateci ne zic.

— Dacă ne ținem de rituri...

— Lasă! Ogo Kantala, fiul șefului din satul vecin, a învățat pînă l-a ajuns vremea de însurătoare și în loc să fie învățător e șofer la albi. Și asta nu-i totul. Nevasta plantatorului, aia mare, grasă, îl plesnește peste față în văzul tuturor., Il plesnește de i se scutură creierii în cap și-i țîșnește sîngele pe nas. Orice am face tot aia iese.

— Bine! Fie cum zici, dar dacă moare vreunul din băieți?

Așa a început tîrguiala cu Gobinde. Gobinde, născut și trăit aproape numai în satul care desțelenea haosul de copaci și de rădăcini aeriene pentru plantatorii de cafea, ținea la rit. Dorea sărbătoarea în care avea în mîini atît viața celor care urmau să fie inițiați, cît și inimile înspăimîntate ale părinților. Totuși pînă la urmă, ricîit într-una de Begaza, s-a lăsat înduplecat. Il prețuia pe tînărul întors de la oraș, îl respecta căci știa să scrie! Gobinde nu învățase să facă asta și ceva ca un dor tăinuit, neștiut prea bine nici de el, mocnea în sufletul lui. Negrul înalt și masiv făcea să răsune pădurea cînd urla „Ertze!", pornirea la desțelenire, pipăia însă cu mîinile tremurînd ușor, orice petic de hîrtie. Pe el se putea scrie, pe el se puteau citi fapte și întîmplări de dincolo de pădurea mlăștinoasă.

— Dar am să-i țin mai mult pe copii în poiană, i-a zis el.

— Trebuie să plec repede, îmi pierd locul la mînă.

— Mă scoți din fire, s-a dezlănțuit Gobinde. Imi poruncești ce să fac? Imi strici tot ritul?

— Nu, nu! s-a retras repede Koba dînd din mîini.

Așa au rămas orînduite lucrurile pînă-n a patra zi, cînd ar fi urmat să se facă partea periculoasă a inițierii. Intre timp, liniștit și fericit, Begaza și-a curățat salopeta din pînză albastră, a stat la taifas cu vecinii, iar Tubu, părăsit în poiană cu ceilalți băieți, a flămînzit în ploaie și frig.

★

In ziua a patra, înainte de amiază, s-a iscat zarva în sat. Cîinii lătrau, găinile zburătăcite de femei fîlfîiau printre ceaune; se închideau în coteț păsările și în țarcuri caprele, se stingeau focurile din vetre. Toată lumea pleca. Se întîmpla ceva de necrezut. Veneau la ei în sat niște domni albi. Gobinde și ceilalți capita porniseră în întîmpinarea lor, iar sătenii de rînd îi urmau cu copii, cu bătrîni, pînă la ultimul om. Femeile au luat rogojinile bune să le pună în chip de acoperiș deasupra tipoyerilor care-i cărau pe musafirii stăpîni. Poate oamenilor care-i aduceau nu le dăduse prin gînd să-i ocrotească astfel. Veneau stăpînii de la plantații și prietenii lor și chiar dacă fuseseră băluți de ei, umiliți, prădați de banii care li se cuveneau, sătenii nu voiau să le plătească asta acum.

In al doilea tipoy era César Grindot, administratorul teritorial. L-au recunoscut de îndată Gobinde și Koba.

— Administratorul teritorial!

— César Grindot, administratorul teritorial! șopteau sătenii informîndu-se unul pe altul și privindu-l pe alb cu ochii mirați, larg căscați, plini de curiozitate, respect și frică.

Numele lui César Grindot pecetluia strîngerea impozitelor. César Grindot fixa data perceperii. Dacă nu se respecta termenul, Gobinde era amenințat cu biciuirea. Și Gobinde năvălea în colibe și le întorcea pe dos, luînd tot.

In haine cenușiu-deschis, cu o față osoasă, prelungă, bronzată spre auriu, César Grindot rîdea văzînd negresele cum cărau rogojini.

In primul tipoy era Fleury Thuillers, fiica marelui plantator. Avea fața albă ca laptele, ochii negri, buzele vopsite în sîngeriu aprins și la urechi purta cerceii lungi din pietre scumpe. Era atît de frumoasă, de răsfățată și de scînteietoare cum stătea în tipoy, învelită într-o haină de un verde crud, proaspăt, încît negresele tinere, îmbătrînite de griji, cu trupurile și fețele urîțite, deformate de multă muncă, o priveau cu lăcomie, ca vrăjite.

César Grindot l-a chemat pe Gobinde și l-a întrebat ceva. S-a mirat auzind răspunsul, apoi cu sprîncenele încruntate, palid de furie, a strigat răspicat.

— Ce mai e și asta? Pune ordine imediat și fă ritul în întregime.

— Am înțeles, a mormăit negrul plecîndu-și fruntea. Apoi a arătat în grabă tipoyerilor drumul spre balta mlăștinoasă și a poruncit să fie duși acolo și băieții.

Koba, speriat de întorsătura neașteptată a lucrurilor, cenușiu la față, s-a repezit să-i vorbească lui César Grindot. Acesta, sus pe tipoy, surîzător și amabil, întreba ceva pe Fleury care se întorsese către el și-l asculta, îi răspundea. Begaza și-a strivit picioarele printre rădăcinile și crengile rupte de furtuna trecută, a primit cîteva ghionturi în burtă de la tipoyerii pe care-i încurca, dar n-a ajuns destul de aproape, n-a găsit clipa potrivită ca să-l poată întrerupe pe domnul Grindot care tot vorbea.

O limbă de nisip încercuită de stînci mari acoperite de mușchi despărțea balta de rîu. Ceva mai la vale, rîul se arunca de la înălțime, vuind într-o cataractă dublă, apele lui întîlnindu-se aici cu cele ale unui afluent, Mouston. Puternic, neîntrerupt, vuietul apei care se spărgea înspumată, fierbînd între stîncile tari, era întărit de ecoul pădurii. In jurul cataractei copacii gemeau și urlau. Valurile în clocot, se băteau între ele, porneau împotriva pietrelor, se răsuceau și se amestecau. In contrast cu lupta spumegîndă din cataractă, balta mlăștinoasă, neagră, verzuie ca otrava, întinsă și rău mirositoare, sta nemișcată. De o parte a ei s-au așezat stăpînitorii. Plantatorul Thuillers, roșu la față, nemaipomenit de gras, asuda. Fleury, fiica lui, și César Grindot își spuneau vorbe amabile și își strîngeau pe ei hainele elegante, uscate. De partea cealaltă negrii se înghesuiau, strigau toți odată, tremurînd uzi, mai mult goi, slabi, cătînd umili către stăpînii mîndri și siguri pe ei.

Lui Koba îi bătea inima rar, cu putere. Il durea, îl durea și fără să vrea își apăsa mîna pe piept. Tubu a venit primul, clătinîndu-se pe picioare. Nemîncat de trei zile, și-a zărit fratele ca prin ceață. Ajuns la marginea bălții, s-a uitat lung la el și i-a zîmbit clipind încet.

Deznădăjduit, Koba a întors capul către albi. Era sigur că Tubu n-avea să reziste, îl vedea în ce hal era.

— Boana, a bîiguit el cu voce sugrumată, acoperită cu totul de zgomotul cataractei.

N-a auzit plescăitul și cînd a întors fața la Gobinde, acesta îl și răsturnase pe mezin cu capul în apă și-l ținea de picioare. Băiatul se zvîrcolea, se chinuia să-și elibereze gleznele din strînsoare. Bun înotător, a ieșit la fața apei mlăștinoase, s-a ținut un timp deasupra, apoi obosit a început să se afunde.

Grindot, plantatorul, fiica lui și ceilalți noi veniți se apropiaseră de mal și se uitau curioși.

— Te distrează ritul? a întrebat Fleury.

— Da! Mă distrează și să știi de la mine că e necesară Africa exotică, cu rituri, dansuri și magie.

— Nu găsești că e o barbarie ce vedem?

— O barbarie pe placul lor și pe placul nostru.

— Ai dreptate, dacă n-ar fi sălbatici, n-ar fi distractivi. Tubu se svîrcolea mai slab. Mișcările îi erau încete, zvîcnite. Apa învolburată în cercuri strînse în jurul lui lăsa să se vadă trupul subțire cu brațele întinse înainte. Bulboane de aer mai bășicau încă fața ei.

Acum trebuie să-l scoată, gîndea Koba, văzînd că fratele lui nu mai mișca de loc. Gobinde însă nu l-a scos. S-a uitat mai întîi la albi și cum i-a văzut curioși, mulțumiți de spectacol, l-a mai ținut. Apoi, cînd să-l tragă afară l-a scăpat, i-a alunecat miinile de pe picioare. Koba s-a aruncat primul, apoi încă doi negri s-au repezit ca fulgerul înotînd către locul unde Tubu se afunda. L-a prins altcineva, nu Koba. L-au scos împreună, răsuflînd din greu, lacomi de aer proaspăt, căci apa mlaștinei mirosea îngrozitor. Trupul băiatului era înghețat, fața mai neagră, gura și nările pline de apa noroioasă.

Tubu a fost lungit pe pămînt cu fața în sus, iar Gobinde a îngenunchiat lîngă el. Cu mișcări dibace, a prins mînerul cuțitului anume pregătit și încet, cu multă băgare de seamă a început să vîre lama lata cu amîndouă marginile ascuțite sub pielea de pe pîntec. Toată grija lui era concentrată în calea pe care o urma cuțitul nu cumva să intre mai adînc. Toți cei din față priveau încordați miinile lui iscusite. Lama tăioasă, odată pătrunsă în întregime, se vedea înaintînd sub piele. Sîngele însă, în loc să țîșnească roșu aprins și cu putere, de abia se prelingea în picături rare. Mulți inițiați se întorceau în clipa asta la viață, desmorțiți de durere. Tubu însă zăcea moale. Vraciul a scos încet cuțitul, la înfipt în pămînt lîngă capul băiatului, apoi i l-a înmînat lui Koba ca mărturie că fratele său putea fi socotit bărbat, om care învinge chinurile și moartea.

Moartea însă rămînea de văzut dacă avea să fie învinsă de trupul slab al inițiatului. La semnul lui Gobinde, sătenii au început să țipe în ritm sacadat.

— Nu mișcă! Este mort!

Este mort cu adevărat!

Este mort! strigau ei ascuțit, arătînd cu degetul către Tubu.

Auzindu-i și văzîndu-i, fiica plantatorului a izbucnit într-un rîs strident care a acoperit larma cataractei. Grindot rîdea cu lacrimi, zgîlțîindu-și burta enormă.

Cu fața brobonată de sudoare, răsuflînd pripit, Koba privea cu ochi îngroziți cum vraciul duce băiatul pe brațe la primul copac și-l spînzură cu capul în jos legîndu-i picioarele de o creangă. Ajutat de o bătrînă, Gobinde s-a apucat să-i strîngă pieptul și să-i tragă limba afară, ritmic.

Sătenii adunați în cerc băteau din palme țipînd: „Este mort, este mort". Stăpînii albi nu mai puteau de rîs. Iși ștergeau nasurile și ochii de lacrimi.

Bătrîna îl pălmuia pe Tubu pe obraji. Gobinde îi scotea mîlul din gură și din nări, iar Koba, cenușiu la față, scuturat de un tremur puternic, își strîngea pieptul. Nu-i spunea însă nimeni nimic, căci trecuse de mult vremea cînd strigătul fericit și triumfător al vraciului trebuia să le anunțe întoarcerea la viață.

— Ce-l mai trage de limbă? a strigat deodată César Grindot. Ala a murit! Să treacă la altul.

Gobinde și-a întors capul către el, iar domnul Grindot a insistat cu vocea răspicată, răsunătoare ca să fie bine auzit:

— Treci la altul! ăla s-a dus.

Gobinde, zăpăcit, se uita îndurerat la inițiat și la Koba. O negresă i-a vîrît în mînă, cu o mișcare furișă, iute, o oglinjoară. El a pus-o sub nările băiatului, dar oglinjoara... nu s-a aburit.

Fără să scoată o vorbă, fără să se uite la nimeni, Koba a așteptat ca Gobinde să deslege picioarele mortului. Sătenii i-au deschis drum în rîndurile lor, iar el, purtînd pe brațe trupul înghețat al fratelui, s-a depărtat de locul unde inițierea continua cu ceilalți băieți.

L-a dus în Poiana Băieților. N-a mai venit nimeni, semn că ritul n-a mai făcut altă victimă. Așa cum cerea datina, sătenii au ocolit acel loc ca să nu strice liniștea mortului. Koba a rămas să-l vegheze.

S-a pornit iar ploaia. Begaza a aprins o lanternă electrică, a atîrnat-o deasupra capului celui care i-a fost atît de drag și s-a ghemuit alături, sub acoperișul sprijinit de cei șapte stîlpi. Un tunet puternic s-a auzit în pădure, alergînd printre copaci în ecou prelung, zbătîndu-se între trunchiurile înalte. Apoi fulgere dese au ciopîrțit bolta neagră a cerului. Ploaia a prins să cadă în potop.

Frînt, cu mintea tulbure, s-a întrebat Begaza o noapte întreagă cum de și-a putut pierde astfel fratele. Nu înțelegea de ce nimeni n-a vrut să oprească ritul, de ce a venit administratorul teritorial și a poruncit să se facă atunci cînd el îl înduplecase pe inapoiatul Gobinde să nu-l mai facă. Neobișnuit să acuze pe alții, dădea vina pe el. Trebuia măcar pe drumul din pădure sau la balta mlăștinoasă să fi spus, să fi strigat, să fi rugat pe alba aceea tînără.

Au venit să-i civilizeze și în numele acestei cauze le luau ultimul ban, se amestecau în viața lor la oraș cu fel de fel de oprelisti, la sat prin șefi și prin preoți. Se vîrau în viața lor, știau totul, îi conduceau, îi stăpîneau. Au venit să-i civilizeze, iar fratele lui zăcea mort din pricina unui rit sălbatic. De ce? De ce s-a întîmplat așa cînd satul părăsise obiceiul acesta?

In zori s-a luminat, a stat ploaia, dar ceața grea a rămas aninată de plante și rădăcini. Cum nu putea pleca pe ceață, a rămas pe loc, a zăbovit îndelung prins ca într-o capcană fără ieșire. Nici gîndurile lui nu-și găseau atunci o cale, o dezlegare. Imensă, cu trunchiurile ei puternice, rece și cotropită de ceață, pădurea îl țintuia pe loc, îl strivea ca și durerea care îl sugruma.

★

Ceea ce v-am povestit sînt lucruri petrecute acum șapte sau opt ani. Imi vine în minte iar întrebarea: „e același?"

Drumul din satul izolat în hilee pînă la Stanleyville e lung, dar e drumul lui, al lui Koba. Begaza a ajuns acolo, în mijlocul mulțimii care cerea libertatea, încetarea jafului, a umilinței, a înapoierii. A ajuns pînă acolo, în fața detașamentelor de polițiști și soldați. Unul din tancurile grele s-a repezit scrîșnind din șenile, a trecut peste trupul zvelt al flăcăului din pădure și asfaltul s-a înroșit de sînge. Asta e povestea lui Begaza.

Tudor Arghezi

Dedicație

Pismașul scuipă-n lacrimile mele,
Usca-i-s-ar gingia cu măsele,
Batjocorind oftatu-meu cinstit,
Decum a tremurat și s-a ivit.
Intra-i-ar mucegaiurile-n oase,
Imi pismuie și florile frumoase.
Rămîne-i-ar și limba-n gît,
Dece, întotdeauna fățarnic m-a urît
Pentru că mie-mi plouă pe grădină?
Că mi-e spălată casa cu lumină?
El suferă bolind și-l doare
Că dau știuleții mei mărgăritare
Și grîul spic mai gros și bobul mare
Că plugul mi-e tot nou și tot curat,
In dimineața sură, la arat?
Vedea-l-aș spînzurat.
Că-mi sînt mai iuți și mai deștepți plăvanii
Și mînjii plini în șolduri, ca bostanii?
Că mi-e nevasta sprintenă și ciută?
Că-i harnică și priceputâ?
Că-mi sînt copiii zdraveni și cuminți?
Pismașule, te cred și cînd mă minți.
Ne-ai aruncat otravă și-n izvor,
Spurcîndu-ne și pîinea lor.

Dar nu m-am plîns și-am îndurat,
Că știu să rabd, nemîngîiat,
Și murdării și nedreptăți.
Eu mi le-ascund și tu m-arăți.
Ce-s vinovat, dacă-n tot locul
Mă-ntîmpină belșugul și norocul?
Te-am blestemat, pismașule Cutare,
Să putrezești de viu și pe picioare.

1912

„Mărțișor". Casa poetului

Răspunzînd cerințelor cititorilor noștri, revista „Luceafărul" începe publicarea unor pagini biografice argheziene, scrise de fiul poetului.

Începuturi

Pe tata îl chema țărănește, Ion. Ion, scos din călindarele cătunelor din Gorj, a rămas întotdeauna fără alterări și diminutive. Ion s-a născut la 21 mai 1880.

Moda numelor Jorj, Basil, Jenică, din sindrofiile de conac sau jour fixe, peste Ghiorghe, Vasile sau Ion, deopotrivă cu unele fasoane, desenau în mintea oamenilor de pe-atunci că unui intelectual — advocat, popă sau ofițer — îi era necesară o codiță mai altfel decît pe rominește. Cam tot de pe atunci ne-a rămas și suplimentarea numelor cu localitatea de origine. Și într-o lume de Popescu, Ionescu, Vasilești și Teodorești, să te cheme cu escu în coadă și să te remarci, era aproape imposibil. In orice caz Teodorescu-Olt sau Teodorescu-București, nu prea mergea...

— Mi-a trebuit un nume care să sune și care să nu mai semene cu un altul, completa la întrebarea dintîi tata, după ce-mi dăduse unele explicații:

— Și ți-ai căutat un pseudonim.

— Aș zice mai repede un nume... pseudonime, dacă vrei să le spui așa, au fost altele...

E-adevărat că Arghezi a semnat în mai multe feluri. Fără a face vreo clasificare, semnăturile au avut totuși o legătură cu evoluția lui și cu materialele publicate.

Răsfoind pagini vechi de ziare sau reviste, trecînd prin timp și viață, cititorul atent poate culege pseudonimele lui Arghezi și adăuga teancurilor de tipărituri, fărîme noi.

Mă sfiesc să-i cer tatii prea multe amănunte, pentru că lui nu-i plac întrebările directe. Scormonirea în trecutul îndepărtat nu-i surîde, după cum nu i-a plăcut niciodată să povestească prea multe despre copilăria lui, cu toate că a fost deseori solicitat s-o facă.

— Nu vreau să te întristez vorbindu-ți de viața mea de copil, îmi răspunde, totuși, tata, pentru că ea nu a fost ca a voastră... Tristețe multă, suferință și lipsuri... Unii spun, ca o laudă că ar vrea să mai fie copii odată. Eu n-aș mai vrea!

— Cînd l-ai luat pe „Arghezi" cu tine pe lîngă Teodorescu?

— Cam prin jurul anilor 1900...

Minute de așteptare. Indiscreția comisă de a pătrunde îndărătul unei jumătăți de veac printre sensibilități și poate că și printre așa zisele „secrete profesionale", mă făceau să cred că nu-mi puteam realiza intenția pe care cred că cititorii nu mi-o vor lua în nume de rău nici de astă dată. Literatura de laudă în familie nu ne caracterizează. Tovarășii redactori ai revistei „Luceafărul" sînt amabili și spun că e totuși interesant ca și fiul să spuie ceva despre tătîne-su: vina mea, prin urmare, e ceva mai mică...

— La „Liga Ortodoxă" am dat primele poezii semnate întreg Ion Teodorescu, apoi Ion Theo... aveam 16 ani... La Linia dreaptă iscăleam Gabriol *și* Tudor Arghezi... *eram pe-atunci la Mitropolie și pentru că n-aveam dreptul în calitate de călugăr să particip la viața gazetărească, scoteam Linia dreaptă, pe furiș dimpreună cu mult regretatul Demetrius. El figura pe copertă ca director. Ne războiam amîndoi cu nedreptățile și cu gazetele mari...*

In timpul călugăriei Arghezi a fost Iosif, nume dat de mitropolitul Iosif Gheorghian, care-l primise în mînăstire.

— După ce-am plecat de la Mitropolie am iscălit cîtva timp Ex-ierodiaconul Iosif Teodorescu... *unele cronici de teatru apăreau iscălite* Strapontini...

Fiecare pseudonim era de fapt și un început. Iscălitura nouă reflecta ceva nou: o cronică, un pamflet, o notiță.

In ziarul Dimineața, *cotidian în cîte 16 și 24 de pagini mari cît un cearceaf, pline de reclame și anunțuri sau cu articole pe 5—6 coloane, puțin probabil că și citite, Arghezi, de pildă, a început seria cîtorva articole cu subiect edilitar. Vorbea de noroaiele și mizeria mahalalelor Văcărești dintre închisoare și Mărțișor, despre casele dărăpănate și insalubre, despre copiii, femeile și tații nefericiți de sub acoperișurile cocoșate.*

Pe vremea aceea era doctorul Niculaie Minovici primarul Capitalei și, sîcîit mereu de articolele citite, s-a hotărît să viziteze mahalaua despre care se vorbea. Dar nu-l sîcîia numai atît, ci și faptul că un oarecare „Ion pînă-n gît" își permitea, atît de răzvrătit, să ia public o atitudine care-l cam vexa.

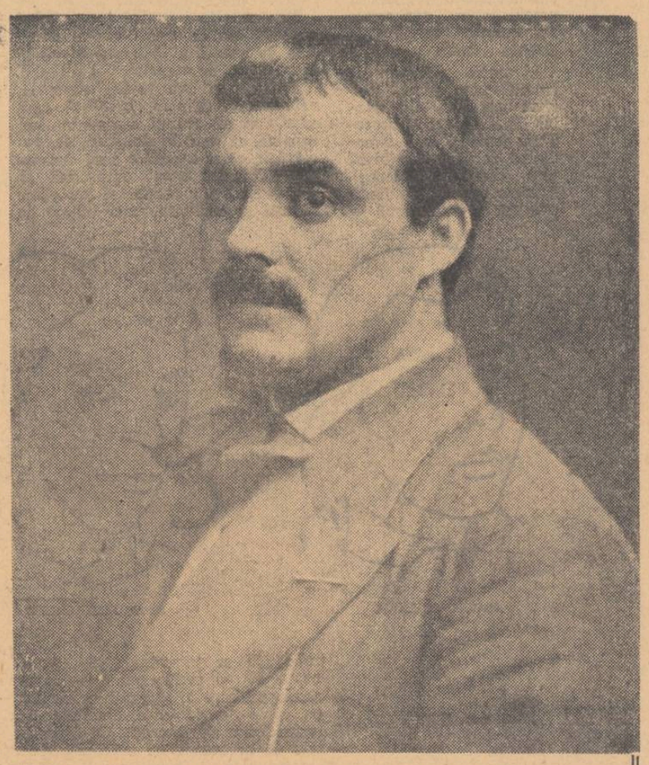

TUDOR ARGHEZI în 1912

Tudor Arghezi

A vrut să afle cine-i îndrăzețul, dar din redacție n-a aflat nimic. Atunci primarul a dat o notiță într-altă gazetă în care-l invita pe „Ion pînă-n gît" la o întîlnire la fața locului.

Niculaie Minovici era doctorul care ne-a lăsat casa muzeu de la Șosea pe lîngă altele, un om fin și sensibil și care avea, mai mult decît alți contemporani, un spirit ales de gospodar.

Pe la „Sub-coastă", unde se povîrnea dealul Mărțișor, în zidurile închisorii Văcărești, N. Minovici s-a întîlnit cu Arghezi.

— Ascultă domnule Arghezi, i-a spus primarul, este unul „Ion pînă-n gît" care se ține scai de capul meu... I-am dat întîlnire aici și văd ca n-a venit... dumneata care stai prin partea locului, nu știi cine mă-sa o fi?

Arghezi s-a recomandat: Ion pînă-n gît!

★

In vremea Biletelor de Papagal, formatul lung, cotidian și cel scurt, ca o jurubiță, săptămînal, Arghezi, în afara semnăturii cunoscute s-a mai folosit de Cocó, simple inițiale T. A. sau B. de P. Alteori, la fel de scurt, Rep-rep.

— Te-aș întreba, deși cred că răspunsul l-am și ghicit, de ce te-ai folosit de atîtea iscăliturî?

— Uneori e o problemă de stil, alteori e o necesitate și cîte-odată fantezii... depinde.

Arghezi și-a căutat un nume pînă și l-a găsit și după aceea i-au mai trebuit fărîme de nume în legătură cu ideea, spațiul tipografic și cazul relatat. De multe ori ieșea cu cîte două articole de-odată în ziar: unul, atunci îl semna T. Arghezi și, celălalt, Cocó.

— Mai am o întrebare în numele unor cititori: lucrări întregi, cărți sau volume, au fost semnate și altfel?

— Niciodată... întotdeauna Tudor Arghezi.

★

Tot la „începuturi" poate că s-ar adăuga și întîlnirea cu Caragiale, în sala unei expoziții de pictură de pe vremuri, din centrul Capitalei. Arghezi era băgat un fel de custode la expoziție. Vara, ca să-și adune ceva parale, Theo se angaja în cîte-un loc, pe timpul vacanțelor școlare.

Povestește Arghezi:

— Citeam o carte în sala mare și goală, cînd de-odată intră un grup gălăgios de tineri condus de Caragiale... El umbla adeseori cu cîte un grup de tineri, un fel de băiețași de bani-gata, cu baston și ferchești, care-i țineau isonul... Caragiale se complăcea ironic în mijlocul lor. Se opresc în fața unui tablou celebru, al lui Puvis de Chavannes... Uitați, mă, zise Caragiale, arătînd cu bastonul, ăsta e un tablou de P... la Chavannes... Toți pufnesc în rîs dîndu-și coate și repetînd pe voci diferite gluma nepotrivită... M-am ridicat din scaun și m-am dus drept la Caragiale: ați greșit domnule, i-am spus, nu se citește așa, ci Puvis de Chavannes, cu v... Caragiale rămase surprins... Mă, tu știi cine sînt eu?... Nu, i-am răspuns... Fisticit Caragiale a plecat. A doua zi pe la prînz veni din nou la expoziție, de data asta singur. S-a așezat pe un scaun în fața mea și s-a uitat în ochii mei... Mă, tu știi cine sînt... Da, știam, i-am răspuns... Mă, tu scrii!... Nu, nu scriu... Mă, tu nu mă minți pe mine că sînt vulpe bătrînă. Tu scrii!... Nu, n-am scris niciodată... Uite, zise din nou Caragiale, eu văz că scrii. Arată-mi și mie... Ai nevoie de chichițe pe care tu nu le cunoști... Nu, domnule Caragiale, dacă n-o să fiu în stare să găsesc singur chichițele astea, n-o să scriu niciodată...

Tata face o pauză de gîndire. Peste cîtă vreme? Peste cîte evenimente trec gîndurile lui?!

— Eu fusesem în străinătate și mă întorsesem. Caragiale, care devenise scriitor mare și cunoscut de toți, fusese între timp acuzat pe nedrept că plagiase piesa Năpasta și eu îi luasem apărarea... Intr-o zi Iosif Nădejde, redactor la Adevărul, veni la gazeta la care lucram: în redacție la noi e Caragiale, mi-a spus... S-a întors de la Berlin și vrea să te cunoască... L-am găsit într-un birou cu cîteva halbe goale în față, înconjurat de gazetari... Cînd am deschis ușa și cînd Caragiale a dat cu ochii de mine, a izbucnit: nu ți-am spus eu, mă, că tu scrii! Și m-a îmbrățișat...

★

Tîrîie telefonul. Convorbirea se întrerupe.

— Nu duduie, aici e Arghezi, nu Algaze...

Trîntește receptorul.

— Probabil că e unul Algaze cu care telefonul e în atingere... Sper că nu face și ăla literatură!

Baruțu T. Arghezi

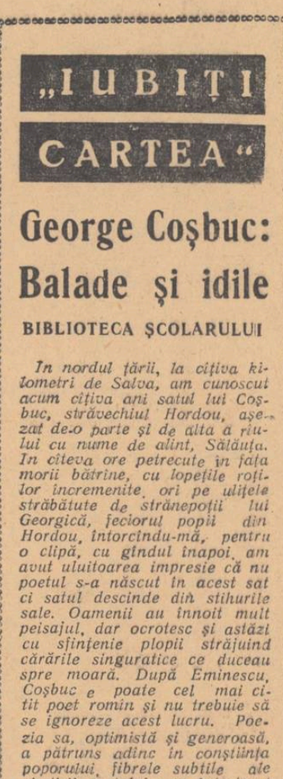

„IUBIȚI CARTEA"

George Coșbuc: Balade și idile

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

In nordul țării, la cîțiva kilometri de Salva, am cunoscut acum cîțiva ani satul lui Coșbuc, străvechiul Hordou, așezat de-o parte și de alta a rîului cu nume de alint, Sălăuța. In cîteva ore petrecute în fața morii bătrîne, cu lopețile roților încremenite, ori pe ulițele străbătute de strănepoții lui Georgică, feciorul popii din Hordou, întorcîndu-mă, pentru o clipă, cu gîndul înapoi, am avut uluitoarea impresie că nu poetul s-a născut în acest sat ci satul descinde din stihurile sale. Oamenii au înnoit mult peisajul, dar ocrotesc și astăzi cu sfințenie plopii străjuind cărările singuratice ce duceau spre moară. După Eminescu, Coșbuc e poate cel mai citit poet romîn și nu trebuie să se ignoreze acest lucru. Poezia sa, optimistă și generoasă, a pătruns adînc în conștiința poporului, fibrele subtile ale simțirii poetului s-au întrețesut cu șiragul lacrimilor ori cu perlele scînteietoare ale rîsului.

Coșbuc rămîne un mare poet al literaturii romîne, un poet cu totul surprinzător care a apăsat pe unele pedale al căror sunet ne răscolește sufletele. Laboratorul poetic al lui Coșbuc a fost cu dărnicie dotat de către natură. Imagini scînteietoare transpar ca bulgări de lavă fierbinte, în ritmuri ingenioase, de sonoritate deplină. Ținuta stihurilor lui Coșbuc nu ne lasă să întrevedem procese de alchimie îndelungate, ci ne duce mai de grabă cu gîndul la țîșnirea izvoarelor, la revărsarea perpetuă a marilor fluvii.

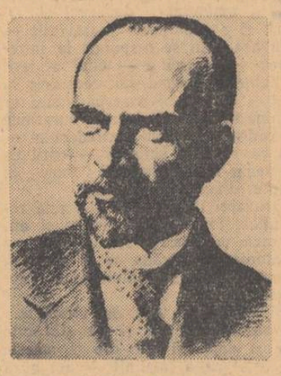

Despre viața lui Coșbuc nu s-a scris prea mult și omul acesta ridicat din vatra Hordou-lui din ale cărui versuri se degajă lumină, sete de frumos și voioșie, a dus o viață umbrită de timpuriu de amărăciune, în care singura bucurie a fost munca. Poet militant, preocupat de destinele țării sale, gazetar strălucit, popularizator și culegător al comorilor folclorice, iată diferite imagini care l-au nemurit pe Coșbuc. El a influențat procesul literar, nu numai prin nesovăitoarea sa integrare în tabăra apărătorilor celor obidiți, dar și prin activitatea sa de șef de revistă. „Fără luptă, nu e literatură" spunea poetul și opera sa este rezultatul unei lupte pornită demult, în paginile revistelor sibiene la care și-a început colaborarea și se continuă în contemporaneitate.

„Poetul țărănimii" cum l-a numit Gherea în studiul său, a reconstituit, precis și convingător, imaginea satului romînesc în perioada asupririi moșierești și s-a făcut ecoul unor strigăte de revoltă și deznădejde. Noi vrem pămînt rămîne un poem viguros, avertisment lucid pe care robii pămîntului îl dau nesățioșilor ciocoi. In versurile sale se oglindesc momente ale unor ascuțite conflicte de clasă, satul nu este văzut numai prin prisma mijloacelor picturale ci sînt dezvăluite înțelesuri subterane, se sugerează idei care frămîntau țărănimea în drumul ei spre visata „dreptate". Multe „idile" îți lasă gustul lor de amărăciune. Disprețuind parcă dimensiunile rigide ale unor expresii consacrate, Coșbuc le întregește sensurile. E cazul „idilelor" chiar. Poetul nu s-a împăcat cu descrierea unor imagini suave ale vieții, ci a proiectat totdeauna asupra lor lanterna magică a crudelor realități sociale. Și dacă n-a făcut-o direct, în versuri, a strecurat această lumină realistă în însăși tonalitatea unor poeme, în melodia discretă și tulburătoare a stihurilor. Acest lucru a fost cu atît mai greu, credem noi, cu cît Coșbuc poseda, așa cum am mai spus, neobișnuite calități de versificare, care nu l-au dus decît rareori la facilitate. Atunci cînd nu s-a putut exprima în chip direct, poetul a invocat marile umbre ale istoriei naționale, în hlamida cărora a strecurat tendințele sale de îndreptare a răului social.

Coșbuc a fost unul dintre cei mai înverșunați dușmani ai monarhiei pe care a condamnat-o și pe care a acoperit-o cu cele mai aspre învinuiri. Soarta tragică a vrut ca firul vieții poetului să se frîngă în 1918, departe de meleagurile copilăriei, în timpul războiului mondial. El face parte din galeria acelor creatori care au fost mereu preocupați de iluminarea poporului și din acest punct de vedere, trebuie să amintim opera de tălmăcitor al valorilor literaturii universale, pe care Coșbuc a întreprins-o, temerar, în condiții puțin favorabile.

O pildă vie pentru generații, un poet care merită dragostea și stima tuturora, un poet în care ne regăsim cîte puțin fiecare din noi, dar, lucru și mai de preț, în care se regăsesc pădurile și rîurile, cîntecele oamenilor și freamătul cîmpiilor. Poetul trebuie studiat în condițiile epocii în care a trăit și „poetul țărănimii" este o personalitate de prim ordin a literaturii noastre, o creație a geniului popular al poporului nostru, căruia i-a închinat cele mai frumoase versuri ale sale.

Gh. T.

Discuții despre măiestria dramaturgului

Secția de dramă a Uniunii Scriitorilor a organizat vineri 12 februarie 1960, o discuție privind problemele măiestriei în dramaturgie. Discuția a început prin referatul prezentat de criticul Simion Alterescu. Au luat cuvîntul apoi Mihail Davidoglu, Liviu Bratoloveanu, Ion Șahighian, Teofil Bușecan, Ludovic Bruckstein, Horia Deleanu, Călin Căliman, Victor Birlădeanu, Ioan Masoff, Paul Everac. In încheiere a vorbit dramaturgul Aurel Baranga. Discuțiile s-au purtat pe marginea problemei inovației în teatru și a necesității întrebuințării anumitor formule de expresie, a promovării tinerilor dramaturgi, a rostului criticii dramatice și a situației autorilor de teatru din provincie. Discuția a fost în general utilă și a prilejuit unele schimburi interesante de puncte de vedere, deși uneori s-a mărginit numai la obiective cu caracter personal. Cum însă din această dezbatere se desprind cîteva probleme interesante care preocupă în momentul de față frontul nostru teatral, ne luăm îngăduința să revenim într-un material mai amplu asupra celor discutate.

★

In cronica noastră din numărul trecut a fost omis numele actorului Constantin Vintilă, care a adus o contribuție pozitivă la desfășurarea spectacolului cu piesa „In căutarea extraordinarului".

CRONICA DRAMATICA

Cu Teatrul Național din Craiova în regiune

De două ori pe săptămînă, luneа și marțea, pe scena Teatrului Național din Craiova luminile nu se aprind, cortina nu se coboară și nu se ridică, iar fotoliile, lojile și stalurile rămîn goale. In fața clădirii teatrului, acolo în piața unde în 1857 craiovenii au încins, la lumina făcliilor Hora Unirii, moment imortalizat în celebrul tablou al lui Theodor Aman, nu te va întîmpina nimeni cu obișnuitul „N-aveți un bilet în plus?" S-ar părea că în aceste două zile actorii se odihnesc și că activitatea teatrului este temporar întreruptă. Craiovenii știu însă că în fiecare luni și marți, artiștii teatrului joacă la zeci și zeci de kilometri, pe scenele unor cămine culturale, case de cultură, cluburi muncitorești. Ei știu că în aceste două zile artiștii pe care îi răsplătesc cu aplauze în cele șapte spectacole săptămînale sînt așteptați cu aceeași dragoste în sate îndepărtate unde pînă mai acum cîțiva ani despre teatru se știa doar cîte ceva, din auzite, arta fiind prin părțile acelea doar domeniul șarlatanilor, improvizatori de turnee comerciale, vehiculînd fie inepții patriotarde, fie pornografii culese din recuzita cine știe cărei trupe de revistă.

Artistul emerit MANU NEDEIANU, văzut de SILVAN

Aproape toți cei ce ne ocupăm de consemnarea fenomenului teatral am scris adeseori despre ceea ce a realizat cutare teatru în domeniul stringerii legăturilor cu oamenii muncii, am publicat bucuroși cifre și date impresionant de grăitoare, am elogiat colectivele și artiștii care au mers în fabrici sau în sate. Cît de palide și de puțin grăitoare mi s-au părut toate aceste informații, fie ele poetic aduse din condei, și toate consemnările patetice scrise din birou, mi-am dat seama atunci cînd am plecat alături de artiștii Teatrului Național din Craiova într-o localitate din regiune, și anume la Balș. Atunci pentru prima dată am regretat sincer că nu sînt înzestrat cu darurile unui poet ca să pot descrie așa cum se cuvine clipele emoționante trăite în mijlocul acestor oameni, veniți într-o seară de iarnă în sala unei case de cultură, să vadă piesa lui Erich Maria Remarque. Comuniunea lor cu arta, — această comoară pînă nu demult necunoscută — părea firească, datînd de ani de zile. Dar cu deosebire emoționant era respectul pe care acești oameni îl arătau operei de artă. Nu sfiala copilului care se apropie speriat de un lucru necunoscut, ci prețuirea adîncă a unui fapt a cărui valoare și mesaj îl cunosc și îl pătrund așa cum se cuvine.

Pentru că la Balș am văzut oameni simpli, lucrători de prin părțile locului, țărani, muncitori la gospodăriile agricole de stat, venind la teatru însuflețiți de dorința de a se bucura și de a cunoaște și nu din obligație, nu chemați sau aduși prin cine știe ce mijloace de așa zisa propagandă cum își închipuie domnii de la vocile apusene sau transoceanice. Vestea sosirii Teatrului Național din Craiova pentru ziua respectivă, nu era nici cel puțin cu ostentație și reclamă adusă la cunoștință. Cîteva afișe în comună, un anunț la stația de rădioamplificare și nimic mai mult. Cînd am sosit noi, cu cinci ore înainte de începerea spectacolului, trei sferturi din cele trei sute nouăzeci de locuri erau vîndute. Am pornit alături de cîțiva actori prin sat. La **Alimentara**, în librăria sau biblioteca satului am fost martorii următoarelor discuții între locuitori: „Venirăartiștii" — „Venirăacum cu mașina". „Luarăți bilete?" — „Luarăm azi de dimineață". Era pentru ei ceva firesc, dar și ceva așteptat cu emoția cu care te apropii de faptele cu adevărat minunate ale vieții. Am stat apoi mai bine de două ore alături de administratorul turneului și i-am privit pe cei veniți să cumpere bilete. Treceau de la lucru spre casă sau lăsaseră treaba pentru cîteva clipe și se repeziseră pînă la **Casa de cultură**. Cu deosebire emoționantă era teama pe care fiecare din cei ce intrau pe ușă o aveau la gîndul că nu vor mai găsi un bilet pentru seara.

Dar mai era ceva. Pentru că cei din Balș nu veneau la teatru pentru prima dată. Și asta se vedea după cum cercetau răbdători schema sălii de spectacol, nemulțumiți că veniseră prea tîrziu și-l rugau pe casier să vadă dacă nu cumva nu mai sînt bilete „bune". Pentru ei faptul era cît se poate de normal și de la locul lui. Dar mie mi se părea că asist la cel mai minunat spectacol pe care îl văzusem vreodată: acela al deșteptării omului, al ridicării lui pe o treaptă de cultură, inaccesibilă altădată.

Cînd a bătut gongul liniștea a cuprins întreaga sală. Din momentul acela n-am mai făcut distincția între o sală din București și una dintr-o îndepărtată așezare de provincie. Spectatorii de la Balș au ascultat cu atenție, s-au înduioșat și s-au bucurat odată cu eroii piesei. Dacă mai adăugăm că tot aici **Pygmalion** de Bernard Shaw a înregistrat nu mai puțin de 810 spectatori, matineu și seara, ne dăm seama cît de mare este dragostea de teatru a celor ce muncesc.

Concomitent cu spectacolul am urmărit și reacția sălii. Pe fețele tuturor spectatorilor se citea nu mirarea ci interesul, pasiunea cu care voiau să înțeleagă și să pătrundă totul. De aceea au reacționat la momentele cheie ale piesei și au surprins cu multă finețe ideile ei esențiale. Discuțiile din antract și de la sfîrșitul spectacolului, ca și aplauzele la scenă deschisă, m-au dus la concluzia că într-adevăr mesajul piesei trecuse în această seară rampa. E drept, interesul publicului scăzuse întru cîtva în final, dar aceasta din pricina caracterului monoton și discursiv al ultimelor momente ce nu aduc nimic nou în definirea caracterologică a personajelor și în împlinirea conflictului.

Care sînt cauzele pentru care publicul din Balș înțelege și prețuiește astăzi teatrul? Cred că ele trebuiesc văzute în temeinica operă de educație artistică pe care Teatrul Național din Craiova o întreprinde aici de ani de zile. Mai întîi prin îndrumarea atentă a echipei artistice de amatori din localitate (una din cele mai bune din regiune) și apoi prin spectacolele de o serioasă ținută artistică prezentate în mod sistematic aici, ca și în alte localități.

Pentru că, spre lauda lor, artiștii și tehnicienii Teatrului Național din Craiova nu fac nici o distincție între spectacolul de la sediu și cel din turneu. In cele cinci ore cît au precedat începerea spectacolului, tehnicienii și artiștii au pregătit reprezentația de seară cu emoția și minuțiozitatea unei adevărate premiere. Nu s-a neglijat nici un amănunt, nu s-a „improvizat" nimic, nu s-a uitat nici cel mai neînsemnat accesoriu. S-a lucrat intens pentru reglarea luminilor, mașiniștii și electricienii au studiat cel mai bun loc de amplasare a reflectoarelor, totul a denotat înfrigurarea pe care o simți atunci cînd știi că seara vei întîlni un public exigent. Și să nu credeți că toate acestea sînt detalii lipsite de importanță pe care publicul nu le sezizează. Dimpotrivă! Văzîndu-se respectat, publicul îi respectă și el pe cei ce vin în mijlocul lui, învață în același timp să deosebească arta de improvizația superficială. Așa se și explică de ce mulți din locuitorii comunei Balș mi-au mărturisit nemulțumirea lor față de turneul unor cîntăreți de muzică populară și ușoară, care au venit nu de mult în mijlocul lor, cu programe învechite, executate la întîmplare, fără nici un fel de considerente artistice. După cum ne încredința directorul Casei de cultură, tovarășul Protopopescu, un inimos și priceput organizator, cei de la Balș sînt hotărîți să nu mai primească pe scena lor asemenea înșghebări pseudo-artistice. Dar pentru a ajunge la această conștiință a trebuit ca ani de zile, un teatru național să vie aici cu spectacolele cele mai valoroase, jucate în condițiile tehnice și de interpretare cele mai bune.

Pentru că important și demn de relevat este faptul că actorii din distribuția „Ultimei etape" — Paula **Gulițză-Constantinescu**, D. Aureliu, Maria Balint, Vasile Constantinescu, T. Pătrașcu, Pavel Cișu, M. Constantinescu, artista emerită Margot Boteanu Păcuraru, N. Vladimir

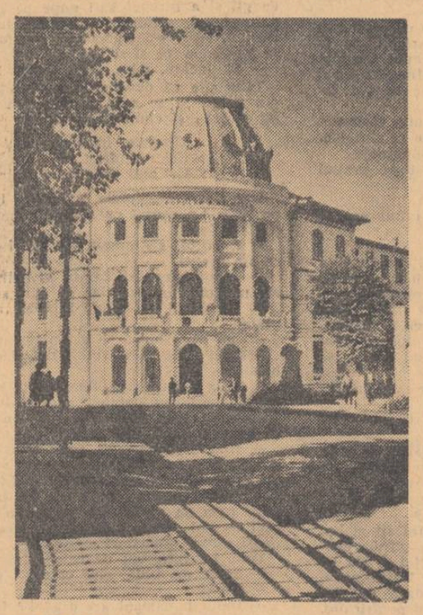

și P. Iliescu — au dovedit o înaltă conștiință profesională și artistică.

Faptul este cu prisosință lăudabil, mai ales că pentru tehnicieni și actori aceste deplasări necesită uneori eforturi destul de serioase. Este suficient să amintim că după terminarea spectacolului s-a lucrat la desfacerea și reambalarea decorului în camion aproape o oră, în timp ce termometrul scăzuse binișor sub minus cincisprezece grade. Iar actorii erau după o altă deplasare, cu o seară înainte la Filiași, și după o dimineață de repetiție la sediu.

Și totuși, voia bună nu-i părăsise nicio clipă. Nici chiar atunci cînd ne-am întors în autobuzul neîncălzit. Dar discutînd despre spectacol, despre viitoarele turnee, despre Caragiale și în general despre teatru, abia la Craiova privind ceasul din centrul orașului, ne-am dat seama că de multă vreme bătuse miezul nopții.

★

Am plecat la Craiova cu intenția să scriu despre cîteva spectacole ale Naționalului din localitate. Dar ceea ce am văzut la Balș m-a îndreptățit să amîn analiza propriu zisă a spectacolelor „Casa din strada Coșbuc nr. 10", „Pygmalion" și „Ultima etapă" pentru numărul viitor. Asistasem însă la un fapt de cultură atît de plin de semnificații, încît a-l trece cu vederea mi se părea o adevărată impietate.

Valeriu Rîpeanu

Leonid MARTÎNOV

Pasul

Pasul a fost făcut...
Nici n-are vreme colbul
Să scîrţîie sub mersu-ţi apăsat,
Că — în clipita-aceea scurtă —
Globul
În urma-i mii de leghe-a şi lăsat.

Din îndrăzneţu-i zbor
Nu poţi să-ntorci pămîntul,
Nu-l poţi întrece
Oricît ai goni !
Nici implorîndu-l,
Nici ameninţîndu-l —
În loc nu-l poţi opri, —
Nu poţi să ţii pe loc
Cu nici o-mbrăţişare,
Strivit sub tălpi, pămîntul fără glas...

Pămîntul, — veşnic sprijin la plecare :
Pe el înscriem
Următorul pas !

În romîneşte de TIBERIU UTAN

Létay LAJOS

Poezie şi realitate

Aproape toată noaptea am scris, vegheat de stele,
ca-n zorii albi un cîntec să duc iubitei mele.
Spre ziuă, poezia văzui că-i prea puţină,
cînd şuşoteau, la geamuri, grădinile-n lumină...

În romîneşte de ION BRAD

Nina CASSIAN

De genul feminin

Aşa e pacea.
Aşa e munca.
Aşa e dragostea.
Şi ploaia — ca o logodnică
Sclipitoare şi fericită,
îmbrăţişînd pămîntul ;
şi iarba pe care vîntul o biciuie,
sporindu-i rezistenţa.
De genul feminin :
aşa e toamna.
Aşa e răbdarea
şi fecunditatea.
Şi piatra cu volute dulci (şi dure)
şi furtuna răzvrătită animînd spaţiile
cu strigătul ei triumfător.
Aşa e nădejdea
şi revoluţia
şi frumuseţea.

Lucian VALEA

Cîntec despre copilul minerului

Pentru ochii lui deschişi să înveţe,
Pentru surîsul lui înflorit ca o nalbă,
Lumea are de la-nceput două feţe :
Faţa tatei, suind din adîncuri — neagră —
Faţa mamei, venind din lumină — albă.

Pentru obrazul lui de lună nouă
Mîngîierile sînt ca nişte ploi —
Mîinile mamei, albe şi moi,
Seamănă c-o ploaie de stele ;
Mîinile tatei, negre amîndouă,
Cu nişte ploi răcoroase şi grele.

Pentru somnul lui cuminte şi teafăr,
Pentru viitorul lui, sfînt tezaur,
Mîinile negre în fiecare zi aprind un luceafăr
Cînd trezesc, din amorţeala lor de moarte,
cărbunii
În timp ce mîinile albe, ca nişte
păsări subţiri
Îl urcă, pe aripile lor, în leagănul lunii...

Nichita STĂNESCU

Stihuri de îmbărbătare

Tăcuţi atlantozauri — mileniile-ncete
pe galbena Sahară călcară cete-cete,
havuzurile toate în forfotă de chipuri
şi murii-i răsturnară, cu turlele-n nisipuri ;
iar şiruri de cămile supt hăţuri beduine,
ritmară cu copita doar muchii de ruine.

La ce, deşert al verii, zîmbatele ciuperce
cu nefirească moarte se-ncearcă să te-ncerce?
O temelie stearpă să fii, cînd lungi canale
ţi-am hotărît, şi codri, la sînurile tale ?...
La ce-ai lăsat să-şi salte, din tine, gropi
întoarse,
de-au prăvălit văzduhuri, cu marginile arse ?
De ce-ai lăsat la pieptul tău, încreţit de
vînturi,
să-şi scuture ciuperca doar racle şi
morminturi ?
Şi pînă de sub soare ţi-au dărîmat lumina
din ţărmurii de mare la dunga zării, lina !

Ţi-au otrăvit pustiul, o, galbenă Sahară,
dar dorul meu de pace mai strîns te
înconjoară,
mai viu mi-apare-acuma şi mai de neînfrînt:
îţi va preface, mîine, nisipul în pămînt
şi stătătoare oaze, pe dunele acele
vor înverzi, în vîrful gîndurilor mele.

Chipul luptătorului comunist în proza noastră

III. BĂRĂGAN — de V. Em. Galan (vol. II)

Primul volum al romanului Bărăgan a stîrnit un interes explicabil: o carte de actualitate, scrisă cu vervă, punînd interesante probleme de muncă, luminînd într-un chip original o seamă de relaţii între oameni tipice epocii noastre, cu multe personaje bine conturate, iar în centru — un erou de tip nou, viu, atrăgător, un muncitor comunist, energic, generos, plin de neastîmpăr. Tocmai datorită interesului stîrnit mulţi se întrebau cum va continua romanul ? Început domol, pe îndelete, ca o iniţiere treptată a eroului principal în diverse aspecte ale „mediului" în care urmează să împlinească sarcina sa de partid (deci cu o construcţie într-un fel de tipul celei din Suflete moarte ale lui Gogol, cu posibilităţi deschise pentru autor de a lărgi mereu sfera investiţiilor), primul volum se termina pe neaşteptate cu schiţarea unei drame în stil şolohovian, prin sosirea „de pe lumea cealaltă" a lui Tiberiu Erhan, înfruntarea între cei doi fraţi, etc. Ce va urma ? Va reveni autorul la formula romanului-reportaj (sau a romanului cronică), limitîndu-se la „angajamentul" (nescris) luat de a ne relata conştiincios toate peripeţiile „carierei" de director a lui Anton Filip ? Sau, dimpotrivă, va fi ispitit de a „dramatiza" în continuare subiectul, obligîndu-şi eroii să treacă prin procese sufleteşti complicate, să ia decizii spectaculoase, să-şi încordeze în situaţii neprevăzute facultăţile umane de care dispun ? Trebuie recunoscut de la bun început că V. Em. Galan n-a mers pe niciuna din căile previzibile, ci ne-a dat în volumul II ceva cu totul deosebit de materialul volumului I. Partea a doua a romanului e în primul rînd o carte de atmosferă.

Construcţia e remarcabilă. Concentrînd într-un interval de timp foarte scurt o seamă de evenimente importante (pe scara unei comune, evident, şi chiar a unei plăşi) ca „preluarea" Bîrsanilor şi „evacuarea totală", sosirea lui Berijan şi încercarea oamenilor săi de a provoca o răzmeriţă (cu ajutorul „liliecilor" roşii şi negri), repartizarea la Lespezi a inginerului Cristescu, hotărîrea secretarului de plasă Lencu de a-l schimba pe secretarul T.S.-ului etc., plasînd toate aceste fapte în intervalul dintre momentul în care sînt publicate Hotărîrile Plenarei din 3—5 martie 1949 a C.C. al P.M.R. şi momentul în care ele ajung să fie cunoscute de lespezeni, autorul a ştiut să împletească atît de strîns diferite fire ale acţiunii, să antreneze în ele un număr atît de mare de personaje diferite, încît realmente în cartea sa, în noaptea de pomină, trăieşte tot satul, ceea ce dă tabloului relief. Volumul II al Bărăganului este şi o monografie, dar o monografie social-psihologică, compusă dintr-o suită de povestiri sclipitoare, semnificative. Tabloul specific contradictoriu, aproape haotic, al satului răscolit de ofensiva revoluţiei este zugrăvit cu o mînă sigură şi — lucru important — deosebit de realist, tocmai datorită diversităţii unghiurilor de vedere. Instantaneele care par statice, luate fiecare în parte, adunîndu-se imprimă acţiunii dinamism ca într-un film epic realizat pe mai multe planuri. Perspectiva finală e clară şi foarte bine motivată prin readucerea acţiunii la axul ei principal, hotărîtoare fiind intervenţia partidului ca forţă motrică a istoriei. Epavele reacţiunii care au început să se agite, sperînd că ar putea să speculeze confuzii vremelnice, nu vor putea să nu-i cedeze. Fără să fie formulată didactic, concluzia aceasta creşte firesc din complexitatea imaginilor zugrăvite.

Diversitatea de „medii" şi „situaţii" n-a putut să nu ducă şi la îmbogăţirea tipologică a romanului. Această particularitate a mai fost relevată în critică. Nu putem să subscriem, evident, aprecierea că avem de-a face cu un roman al „sufletelor moarte", termentul neputînd fi folosit decît în accepţiunea pe care ia dat-o Gogol, adică de personaje care există doar în plăsmuirea cuiva, fictiv, fără posibilitatea de a influenţa mersul evenimentelor. Dimpotrivă, şi Berijan şi Cristescu şi Spiru Nedelea şi Gustav Ponici şi chiar popa Chirtop sînt personaje foarte reale, foarte vii, de existenţa cărora în 1949, dar şi încă mult timp, nu se putea să nu se ţină seama. Rămîne însă valabilă constatarea că în volumul II autorul s-a ocupat mai mult de personajele negative. Nu intră în intenţiile noastre să discutăm acum cît de justificată pare a fi această orientare, nu putem să ne pronunţăm fără să cunoaştem sfîrşitul romanului. De asemenea vom lăsa deschise alte probleme, ca de pildă existenţa sau inexistenţa unor „lungimi", sau mai explicit: cît de încadrate artistic sînt unele descrieri biografice sau scenele lăturalnice, desfăşurate ca „bătălia" pe scara conacului Birseni, peregrinările lui Cîrmiş, panica de care e cuprins etc. sau cît de „motivate" sînt „cotiturile" în comportarea unor personaje. Vom reţine doar cîteva izbînzi indiscutabile ale autorului, ca portretul lui Berijan, al acestui duşman înrăit, dar inteligent, suficient de fin pentru a juca un rol îndrăzneţ, dar grosolan şi prea incult pentru a putea juca un alt rol decît cel de imitaţie a unui „vechi" comunist. Soluţia e incontestabil foarte ingenioasă, tipul semănînd într-un fel cu faimosul căpitan Ribnikov al lui Kuprin. Fără să fie şarjat, fără să fie minimalizat, Berijan apare ca un duşman periculos şi totuşi sortit pieirii, nu pentru că i-ar lipsi unele însuşiri necesare combatantului (iniţiativă, spirit de observaţie, curajul sau mai degrabă un anumit tupeu), ci pentru că se aventurează în luptă cu nişte oameni care îl depăşesc tocmai pe terenul pe care angajează el bătălia. Ca toţi acei care-i urăsc pe comunişti dar nu-i cunosc pentru că nu pot să înţeleagă psihologia oamenilor superiori, Berijan va pierde bătălia în primul rînd pentru că îşi subapreciază adversarul. Sosirea lui Berijan contribuie şi la dezvăluirea mai amplă a universului sufletesc al lui Erhan, care spre deosebire de volumul I se defineşte acum în mod clar ca un oportunist şi un carierist. Foarte pitorească e figura lui Cristescu, deşi discontinuitatea în prezentarea personajului, absenţa aproape completă a punţilor de legătură cu Cristescu din vol. I e supărătoare. Remarcabilă e şi analiza psihologică a frămîntărilor semi-copilăroase, semi-pervertite ale lui Gustav Ponici. Incercarea autorului de a arăta cum în anumite condiţiuni umanitate încă nealterată răzbate chiar şi în sufletul unui copil pervertit de viaţă, este dătătoare de multe şi interesante posibilităţi. Volumul II al Bărăganului e o carte foarte densă şi tocmai de aceea ne este greu să stăruim asupra tuturor elementelor noi pe care le cuprinde. Cu atît mai mult cu cît ne interesează în primul rînd altceva şi anume ce elemente noi aduce acest volum din punctul de vedere al zugrăvirilor chipurilor de luptători comunişti ?

Ar fi nejust să spunem că portretul lui Anton Filip nu s-a îmbogăţit. De la sosirea lui la Lespezi au trecut 6—7 luni şi-l reîntîlnim mult mai stăpîn pe situaţie, mai puţin frămîntat de îndoieli, mai sigur pe hotărîrile sale şi — în consecinţă — capabil de iniţiative îndrăzneţe, dînd la iveală însuşiri remarcabile de organizator şi conducător. Dar acestea erau previzibile şi în vol. I; caracterologic personajul rămîne acelaşi. De altfel şi rolul lui în desfăşurarea acţiunii e impuţinat. Despre ceilalţi comunişti de la Lespezi de asemenea nu se poate spune nimic nou.

De aceea, în raport cu tema comună a acestui ciclu de articole, ne-a atras în mod firesc atenţia chipul lui Maleş. Personaj epizodic în volumul I, acest activist de partid se dezvăluie amplu în cel de al doilea. Figura lui e interesantă şi pentru că, în aparenţă, Maleş nu are nimic proeminent, nu este înzestrat cu vreo însuşire deosebită. Mai mult, pare a fi şters, e moale, dominat de obrăznicia şi violenţele lui Lencu. Dar e cinstit şi devotat partidului. Nu are încă o pregătire politică temeinică, n-a trecut prin vreo şcoală înainte de a deveni activist, de aceea în multe probleme se descurcă greu, nu are orizontul necesar ca să se desprindă din cînd în cînd de „sarcini curente" şi să vadă mai departe, dar toate cîte le face, le face cu abnegaţie, pentru că munca de partid a devenit viaţa lui, conţinutul principal al rostului său pe pămînt. Lui Maleş îi pare firesc să petreacă o bună parte a zilelor în nesfîrşite drumuri, cu caii, cu boii, pe jos, în ploaie şi vînt, pe burniţă şi arşiţă, să doarmă şi să mănînce unde poate şi cum se nimereşte, adesea să nu doarmă deloc, să fie trezit la orice oră pentru o altă treabă. Nu e în stare, poate, să stabilească, în fiecare caz în parte, legătura clară între devotamentul său faţă de partid şi întreagă această sumedenie de trebi mărunte, (mai ales dacă acestea se hotărăsc de un tip ca Lencu) dar ştie că această legătură există şi de aceea aşteaptă cu răbdare, chiar cu un fel de resemnare, lămuririle care nu vor putea să nu vie.

V. Em. Galan îl surprinde pe Maleş într-un moment greu : lipsit de experienţă şi de tăria lăuntrică, e dominat de Lencu, de acest carierist şi demagog, care a reuşit să-l lege de el cînd prin înşelăciune, cînd prin persuasiune, cînd pur şi simplu speculînd abil spiritul de „disciplină" al lui Maleş, care din păcate funcţionează încă destul de mecanic. Iată de ce în sufletul omului simplu care este Maleş se produce un fel de dedublare: pe de o parte s-a obişnuit să „noteze" şi să execute întocmai toate „instrucţiunile" lui Lencu, pe de altă parte simte din ce în ce mai acut că el, comunistul Maleş, nu poate fi de acord cu Lencu. Dar dezacordul şi-l manifestă platonic: fie prin rapoarte scrise pe care Lencu le rupe, fie prin proteste verbale în discuţiile între patru ochi. Maleş e incontestabil un naiv, un candid, iar şmecherul mărginit Lencu ştie să folosească naivitatea lui. Pentru că Maleş mereu nu este de acord, el i-a dat porecla de „aiurit" (pronunţată, bineînţeles, părinteşte), îl ceartă uneori, uneori ţipă, alteori îl bate pe umeri, se amuză etc. Toată această falsitate a raporturilor între ei doi Maleş o simte, dar nici nu ştie s-o formuleze, nici să tragă consecinţele. Amînă totul pînă la „verificare". Dar nu poate să nu simtă şi o anumită laşitate, chiar duplicitatea unei atari poziţii. De aceea a devenit apatic, posac, resemnat, de aceea îi e silă de el însuşi, fapt subliniat atît de discret dar şi atît de apăsat de autor în scena cu oglinda.

Volumul II al Bărăganului cuprinde pe lîngă multe alte situaţii şi întîmplări şi pe aceea pe care am putea-o numi „trezirea" lui Maleş. Personajul parcă se eliberează din plasa deasă de inhibaţii şi renunţări în momentul în care îl împiedică pe Berijan să pună la cale o nouă diversiune. I se pare că nu face nimic deosebit: Berijan l-a pus (cum o făcea şi Lencu în mod curent) să expună şi să apere nu părerile sale, ci pe cele ale lui Berijan. Maleş se supune (din obişnuinţă) dar tot din obişnuinţă începe cu faimoasa formulă de desolidarizare, devenită aproape stereotipă la el, precizînd că „sugestiile nu sînt ale lui" şi că, după părerea lui, sînt „greşite şi dăunătoare"... În timp ce „acasă", adică lîngă Lencu, precizările de acest fel nici nu erau luate în seamă, aici produc efectul unei bombe... În atmosfera adevărată de partid imprimată de Filip colectivului, orice atitudine cinstită nu poate să nu fie sprijinită; Berijan îşi dă seama de asta, de aceea bate în retragere (fuga-i ruşinoasă, dar sănătoasă).

Maleş e singurul personaj în volumul II al „Bărăganului" care se transformă, creşte, în 24 ore sub ochii noştri, iar această transformare e foarte fin şi semnificativ motivată de autor. Obişnuit — din cauza lui Lencu — să activeze în silă, să îndeplinească tot felul de „sarcini" rostul cărora nu îl înţelege, dar ajuns în preajma Bîrsanilor în plină „evacuare totală", Maleş este prins de şuvoi şi — cu multă plăcere — face o baie de muncă avîntată, entuziastă, rudimentară dar orientată clar către un scop, prin excelenţă colectivă, mobilizatoare. Tocmai această baie de muncă socialistă îl ajută să se cureţe de multe sloiuri de apatie, birocratism, despersonalizare, care se suprapuseseră pe sufletul său cinstit în atmosfera viciată de activitate stil Lencu. De aceea ajunge noaptea la Lespezi alt om decît cel care a plecat de la Paroşeni, mai precis la destinaţie ajunge acel Maleş naiv şi neexperimentat dar cinstit şi încrezător în forţele sale, care a existat înainte de a fi copleşit de influenţa nefastă a lui Lencu. Şi tocmai de aceea devine capabil de o atitudine demnă, partinică. Lui Maleş de la Paroşeni i s-a adăugat „Grasulea" de la Bîrsani şi din această combinaţie renaşte vechiul activist de partid, adevăratul activist de partid.

V. Em. Galan a mai rămas dator cititorilor cu o serie de precizări în legătură cu Lencu. Nici după lectura volumului II nu ne devine clar ce fel de tip e acest individ, ce urmăreşte, cum a ajuns activist de răspundere, de ce este menţinut atîta timp într-un post de răspundere ? Nu e grav. Autorul mai are timp să aducă lămuririle necesare. Dar ceva s-a lămurit : că oameni ca Lencu pot altera pentru un timp într-un sector limitat stilul muncii de partid, pot frîna vremelnic rezolvarea partinică a sarcinilor, pot întîrzia procesul de întărire a muncii de partid, dar nu pot schimba conţinutul esenţial al luptei partidului, nu pot abate viaţa partidului de la desfăşurarea ei firească. Pentru că partidul nostru e în aşa fel plămădit încît în el cresc, firesc, ca o semănătură pe un pămînt bine arat, oameni ca Maleş, cinstiţi, devotaţi, demni, gata oricînd să valorifice însuşirile lor umane în situaţii nepreväzute, periculoase. Activistul de rînd al partidului, acest erou adesea anonim al măreţelor transformări revoluţionare pe care le-a înfăptuit poporul nostru, a găsit în persoana lui Maleş un reprezentant tipic, de o autentică frumuseţe morală.

Mihai Novicov

cronica literară

de I. D. Bălan

Evoluţia spre maturizare a poeziei Mariei Banuş, succesele remarcabile ale liricii sale din anii regimului democrat-popular, ca şi la alţi poeţi din generaţia sa, nu se pot explica, desigur, doar prin scurgerea obiectivă a timpului, prin deprinderea unei tehnici poetice, obţinută printr-un «exerciţiu prozodic îndelungat. Căci, între primul volum al poetei, Ţara fetelor, *apărut în 1937 şi* Torentul, *tipărit în cinstea celei de a 15-a aniversări a eliberării ţării noastre de sub jugul tiraniei fasciste, nu e numai o simplă deosebire de mijloace artistice, ci una structurală, ideologică, indicînd distanţa valorică dintre instinct şi conştiinţă. Important este faptul că această conştiinţă se afirmă ca o conştiinţă politică, partinică şi constituie suportul celor mai variate reacţii psihice ale poetei. Această trează conştiinţă politică, formată de-a lungul anilor prin însuşirea ideologiei marxist-leniniste, prin intensificarea legăturii poetei cu viaţa, cu evenimentele istorice şi sociale ale contemporaneităţii, a avut o înrîurire directă, salutară pentru creaţia sa. Ea i-a călăuzit drumul de la un intimism mărunt, de la un orizont poetic limitat la senzaţii acute, spre o înţelegere profundă a luptei oamenilor muncii, spre un univers artistic larg, capabil să cuprindă problemele majore ale omului, ale clasei muncitoare şi ale partidului ei. Această evoluţie fericită a creaţiei sale, poeta o datoreşte partidului şi o mărturiseşte emoţionant într-una din cele mai izbutite poezii ale volumului, un fel de* ars poetica, *intitulată* Partidului meu :

Puteam fi un vag funigel,
O scamă topită în vînt,
Ori bobul nevolnic, mişel,
Ce nu încolţeşte-n pămînt,
Puteam fi un vag funigel.
. . . . . .
Că nu m-a-nghiţit nici pămînt,
Nici aer, nici valuri, nici foc,
Partidul îl binecuvînt
Şi clasa cu forţă de şoc,
De nu m-a-nghiţit nici pămînt.

In acest proces, eul liric s-a obiectivat, s-a identificat cu interesele generale ale clasei, cu aspectele cele mai înaintate ale actualităţii. Sentimentul unei atari legături organice cu actualitatea e mărturisit direct în finalul amplului poem Torentul, *în care, în prima parte, se evocă aspecte ale Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, iar în a doua, se înalţă un elogiu înflăcărat epocii noastre făuritoare a unei lumi cu adevărat umane :*

— Bine-ai venit, străine !
— Bună să-ţi fie inima, voinice !
— Ce veşti ne-aduci în sihăstrii,
pe-aice ?
Să fie adevărat
Ce a zvonit o ţarcă ?
Mie parcă
Nici nu-mi vine
Să spun ce povestea :
De nişte zmei . . .
De-o bubă rea
Cic-a ieşit pe lume
Odată cu atomii
— Aia-s zmei —
Şi că-şi cloceşte ouăle
Şi-n apă,
Şi-n vînt,
Şi pe pămînt.

Poezia se încheie simbolic, exprimînd — pe de-o parte — dezgust de întuneric şi moarte iar pe de alta o imensă sete de viaţă a tot ce există, de la plăpînda floare şi pînă la omul cu o clară conştiinţă socială :

Mirosea a pămînt şi-a ninsoare
A clorofilă fragedă de lapte
De-abia ieşisem
— Şi ce greu —
Din noapte,
Şi eu şi el,
Nici eu nu cred, nici eu.

Versul final rămîne în conştiinţa cititorului ca un ecou al sensului etic din întreaga poezie, ca un îndemn indirect la vigilenţă şi la luptă pentru dezarmarea atomică. Te-ai aştepta ca o convorbire cu o floare atît de gingaşe să nu se poarte decît pe-o temă cel mult erotică. Şi totuşi, Maria Banuş primeneşte tradiţia, dă sensuri majore gesturilor cele mai neutre în aparenţă.

Abordînd aceste teme, poeta face dovada aceluiaş lirism proaspăt, autentic, care caracterizează partea cea mai izbutită a poeziei sale.

Remarcabile în acest sens sînt poeziile Balada micului polonez, *răscolitoare evocare a solidarităţii luptătorilor antifascişti,* La televizor — Bătălia Stalingradului, Gemütlich, In tabăra cea dreaptă, Glasul lui Lenin, *poezii caracterizate printr-o neclintită fermitate politică. In astfel de poezii, emoţia lirică e densă, spontană, de o autenticitate care se transmite firesc oricărui cititor. De aceeaşi densitate lirică sînt şi versurile închinate naturii, cum sînt cele din* Septembrie, *o izbutită poezie a tihnei şi a roadelor de toamnă :*

Septemvre, luminosul. Mai stă
pe hornuri barza ;
Grădina se desfată în grasele-i
culori ;
În vinete atlazuri se proslăveşte varza
Şi-n roşii arde-un sînge rîvnit
de muritori.

Sub cuhnia de vară e-n clocot bulionul;
Pe prispă cercelusii revarsă-aurării ;
Cetind, adolescentul se lasă dus
de zvonul
Şi de mireasma dulcii, prin timp,
copilării.

Unele poezii sînt însă mai reci, cu anume note prozaice, cu versuri şterse şi inexpresive, cu intenţii satirice ostentativ căutate, care ating prea puţin coarda poeziei, cum sînt de pildă unele versuri din Ecuaţii :

Am cunoscut oameni subtili
şi parfumaţi
ca o ţigară de foi.
Sensibili şi informaţi —
îi delectau poemele noi,
cea mai fină mişcare la bursă
şi Marea Ursă.
Pricepeau orice,
cîntăreau orice,
cu zîmbet subţire,
dintr-o privire.
Viaţa : o ecuaţie,
rezolvată cu graţie.
Viaţa : o bacantă,
picantă,
care-ţi întinde tipsia
plină de fructe :
Ia !

Notabilă, în prezentul volum de versuri al Mariei Banuş, este lipsa oricărei prejudecăţi în ceea ce priveşte folosirea versului liber, alb sau a celui melodic, cu rimă.

Poeta foloseşte în egală măsură toate posibilităţile prozodice, pe care i le solicită conţinutul uneia sau alteia dintre poezii.

Atitudinea nu e întîmplătoare şi se bazează pe un crez estetic, care, fără a fi eclectic, e elastic şi cuprinzător, cu o uşoară ironie îndreptată împotriva extremiştilor :

— Hm, versul alb i-aşa şi pe dincolo...
— Ei aş, el este unicul, modernul !
— Dă-mi mie, colo, un sonet —
eternul...
— Rondelu-i slăbiciunea lui Apollo...

Natura-i mai cuminte ca pedantul,
Ea face urşi, viţei şi căprioare,
Iar noi ne-nduioşăm cînd mielul sare
Şi ne-nchinăm cînd trece elefantul.

Maria Banuş întrebuinţează, după cerinţe organice poeziei, cînd un vers tipic prozodiei lui Şt. O. Iosif :

Mă mai ţii tu azi în lanţ,
Babă rea, lălîie.
Mîine-ţi sfărîm eu, în danţ,
Vraja, sub călcîie.

cînd aceleia a lui Topîrceanu :

În Parnas, la noi, de-o vreme
Mare agitaţie,
Delicata muză geme,
Lung, cu ostentaţie.

Au ieşit la bal, în lume,
Stele noi, cu graţie,
Şi ea n-a primit anume,
Nici o invitaţie.

cînd, dacă nu cel mai adesea, un vers liber de constrîngerea ritmului şi a rimei.

Există în inima lumii, pe ţărmul
Mediteranei,
o minune albă de piatră :
Acropole.
Există pe lume mîini spurcate
de crime ;
ele-au înfipt cîndva pe Acropole
steagul lor blestemat,
steagul cu svastica.

Aşadar, varietatea prozodică nu constituie un act de snobism pentru Maria Banuş ci o cerinţă firească a conţinutului de idei şi sentimente pe care vrea să-l exprime poeta. Un conţinut revelator pentru preocupările şi sensibilitatea oamenilor care construiesc socialismul.

Cu redactorii „Luceafărului“ prin țară

itinerar oltean

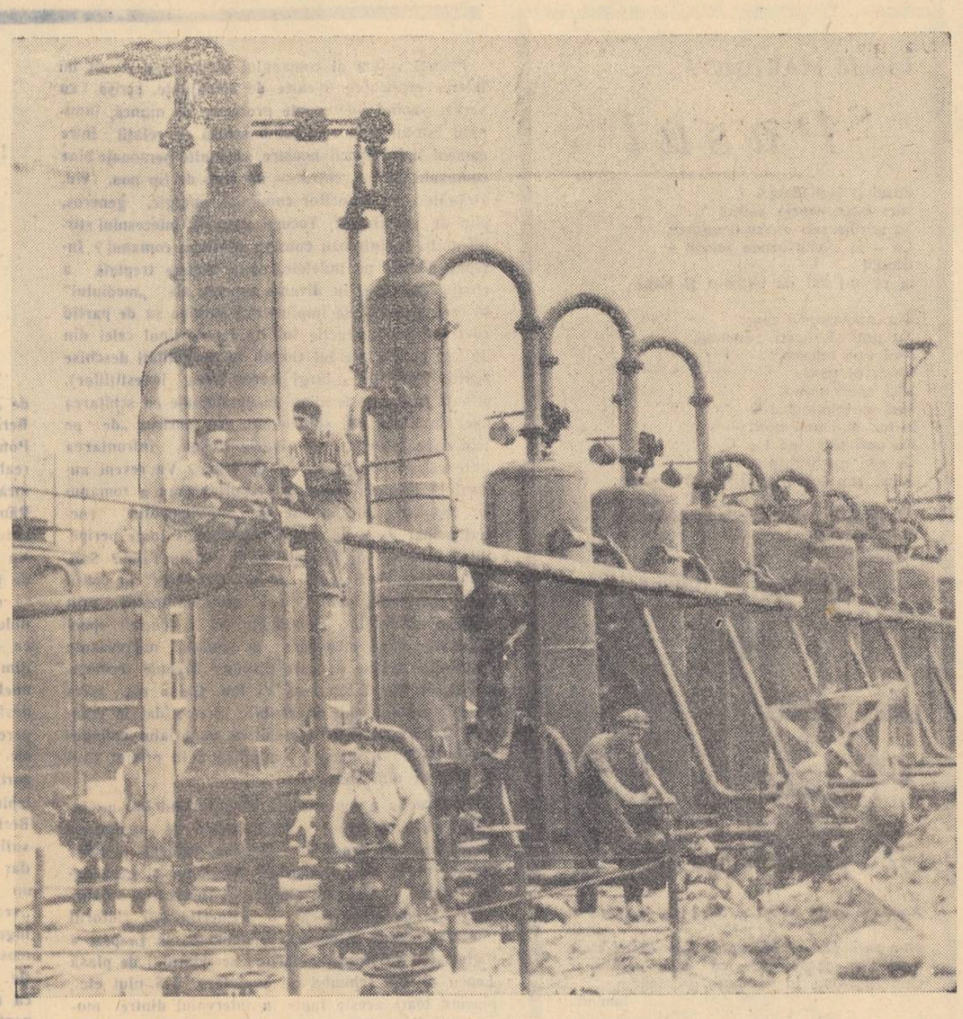

Pe calea poeziei

Dan DEȘLIU

La începutul acestui februarie zvăpăiat și contradictoriu, cînd primele pale de vifor alungau primăvara pretimpurie, cînd zăpada măruntă se răsucea pe șleaurile înghețate bocnă ca într-un virtej de marame și zuvelci, am pornit împreună cu zece tovarăși din București și Craiova într-o adevărată caravană literară pe plaiurile Olteniei.

Neobișnuita expediție, organizată de Comitetul regional de partid și de Sfatul popular regional, în colaborare cu „Luceafărul“, a durat aproape o săptămînă — timp în care am străbătut opt raioane și ne-am întîlnit în cadrul celor 15 șezători și consfătuiri cu 10.000 de oameni, cititori și eroi ai cărților noastre. Dar nu despre cifre vroiam să vorbesc, deși cifrele au și ele poezia lor. Poate mai degrabă despre farmecul locurilor, de la Dunărea ca un balaur sub sabia crivățului între Turnu-Severin și Ada Kaleh, pînă la feeria de focuri în zăpadă, noaptea, la Țicleni, în Gorjul petrolifer... Despre evocatorul Tîrg al Jiului, cu amintirea vechilor lupte, cu Masa Tăcerii și Columna fără sfîrșit — capodoperele lui Brîncuș, despre majestuoasa uzină de vinuri de la Segarcea, unde, intrînd, îți vine să te pleci pînă la pămînt înaintea butiilor cît casa, ca în fața unor meșteri venerabili, sau despre Căminul cultural din Dăbuleni — comună mare, cu 16.000 de locuitori — cămin pe care și l-ar putea da drept teatru unele din orașele țării...

Dar locurile, oricît de fermecătoare ar fi, ți se înscriu în suflet mai ales prin chipuri, priviri și cuvinte — căci oamenii fac toată frumusețea pămîntului. Știu că fiecare dintre noi a adus cu sine, din călătoria aceasta, o lume de glasuri și de gînduri în care palpită ființa viitoarelor imagini...

Iată-l pe nea Mitru Bobican, țăranul de 70 de ani, care ne-a întîmpinat cu pîine și sare pe treptele căminului din Dăbuleni... Îl văd, înalt și albit, cu o singură lumină țeafără sub marginea cușmei de oaie lăsată pe sprîncene; îi aud glasul, puțin tremurat dar limpede încă: — Măi, băieții moșului, apăi să trăiți o mie de ani!

Iată-l pe tovarășul Moneanu, prim secretar al raionului de partid Strehaia: un om tînăr, cumpănit, care știe să tacă și să asculte, privindu-te țintă cu ochii săi negri, rotunzi. Venea de la o ședință tîrzie, avea să înceapă poate alta în zorii zilei. A poposit între noi la cină, interesîndu-se de proiectele și impresiile noastre, vorbindu-ne despre munca activiștilor din raion, despre problemele și sarcinile comuniștilor. Simplu, fără ostentație, fără fraze de efect — cu o claritate proprie adevărului.

Dar cîte și cîte alte fizionomii și împrejurări nu-mi nălucesc în fiecare clipă în oglinzile amintirii?

...Șoferul Pobedei noastre, luptînd vitejește o sută și ceva de kilometri cu vîntul orbitor de zăpadă, în noaptea aceea de pomină, între Calafat și Craiova...

...Tovarășul Biță, inginerul de la Segarcea, cu figură blajină și rumenă, de om pe care vinul l-a făcut filozof și nu nebun ca pe alții, fiindcă a știut să-l pătrundă...

...Hora în zăpadă, sub vifor, pe la miez de noapte, în curtea gospodăriei de la Dăbuleni, unde s-au prins la joc și moșnegii care-și mai aduceau aminte de '907...

Dar fetița aceea, bălană și pistruiată, care mi-a dat cravata de pionier la Strehaia și a recitat o poezie — și era foarte emoționată, încît a trebuit să-i șoptesc de vreo două ori continuarea! Dar lăutarii întunecați de la Poiana Mare, care ne-au cîntat cu mare foc: „Păsărică de sub nor, ia-mă și pe mine-n zbor...“ ori balada despre unul, „Fănică de la Bistreț, se purta cu părul creț, nu era altu-n județ...“

Vai, biată Rosinantă a cavalerilor turnului de fildeș, pe unde ți-or fi înălbind oasele?

Lucian ZATTI

Invitație la Țicleni

Povesteam, nu de mult, unor prieteni despre felul simplu, bărbătesc și sincer în care un mănunchi de petroliști de la Țicleni sărbătoreau mutarea unei sonde dintr-un loc în altul, într-un timp record.

Ieșiseră din schimbul de zi. Începea cel de noapte. Și brigadierul Pătru Golea și inginerul Tucra Petre și Ion Popescu și Vasile Mureșan, acolo în baraca de lemn, transformată în grabă într-un restaurant, stăteau tăcuți în fața halbelor cu bere. Se cuibăriseră în toată ființa lor mulțumirea celor care se odihnesc după o muncă de care sînt îndrăgostiți și care le-a dat din belșug satisfacție.

În schelă, panglici de foc se sbăteau să se rupă din gurile „coșurilor“ pentru arderea gazelor, rumenind cerul. Alergau umbrele dimineții peste Țicleni și sondele cu becuri la cingătoare, stația de desbenzinare, bateriile de forță, presărate printre „turțele“ uriașe ale schelei, ansamblau vastul tablou petrolifer gorjan la care oamenii tăcuți în fața halbelor cu bere schimbaseră un detaliu.

I-am văzut pe acești oameni trăind la fel de bărbătește și de sincer bucuria de a fi gazdele grupului de scriitori de la revista „Luceafărul“, care la invitația Comitetului regional de partid din Craiova a vizitat așezările din nordul Olteniei.

I-au ascultat petroliștii cu dragoste pe scriitori. Majoritatea au ascultat lucrări pe care le mai citiseră din cărțile împrumutate de la biblioteca clubului sau din cărțile pe care le au în bibliotecile lor personale. Lucrările în lectura autorilor, însă, au avut darul de a cimenta legătura dintre scriitori și cititori.

Dacă ar trebui să vorbim în numai cîteva cuvinte despre această manifestare — nouă în viața Țicleniului — ar fi suficient numai atît: „A avut loc o întîlnire așteptată“...

Sondorii au avut multe lucruri de comunicat scriitorilor lor. În primul rînd le-au mulțumit pentru că s-au recunoscut printre eroii operelor citite în fața lor. În al doilea rînd le-au povestit crîmpeie din munca lor și pe care oaspeții le vor pune cu meșteșug în pagini de carte.

— Fie ca vizita aceasta să vă cheme mai mult printre noi. Să luați fărîme din această mare poezie a Țicleniului și să le șlefuiți pentru ca strălucind să ne mulțumească sufletul.

Nu e poet Nicolae Vătău, care a îndemnat astfel oaspeții. E un vechi petrolist. Prin cuvintele lui, însă, au vorbit petroliștii din întreaga Schelă Țicleni.

V. STĂNESCU

Profil cultural

Dintre orașele patriei noastre, Craiova se poate mîndri cu o tradiție culturală în adevăratul înțeles al cuvîntului. Un teatru care a trecut de o sută de ani, o școală populară de arte ce și-a sărbătorit semicentenarul, scriitori, pictori și muzicieni născuți și crescuți pe locurile acestea — de care și-au legat o parte a activității lor, reviste și publicații literare etc. Dar așa cum remarca un interlocutor al nostru, — profesorul Ion Hagiescu, directorul școlii populare de arte din oraș — cultura craioveană din trecut a evoluat cu greu prin sacrificii și jertfe dureroase și nu a avut o viață continuă. Nu e locul să evocăm aici dramele petrecute în trecut, datorate neînțelegerii și disprețului autorităților și statului, și agonia în care s-a zbătut ani și ani de zile teatrul, ca și alte instituții artistice. Cultura de astăzi a Craiovei este o continuare firească a celor mai bune și înaripate gînduri pe care le-au nutrit intelectualii patrioți din trecut și care în cea mai mare parte atunci nu s-au putut realiza sau au rămas ca simple scînteieri ce s-au pierdut repede fără urmă. Specificul culturii craiovene de astăzi este caracterul ei de masă și anume faptul că toate instituțiile artistice din Craiova își așează în fruntea preocupărilor lor în primul rînd răspîndirea tezaurului artistic în rîndurile muncitorilor din fabrici și ale țărănimii muncitoare.

Am remarcat acest fapt mai întîi la Teatrul de Stat din localitate care în anul 1959 și-a triplat numărul deplasărilor față de 1958, reușind să atragă numai în deplasările din provincie peste 34.000 de oameni spre teatru.

O instituție artistică cu o bogată activitate este și Filarmonica de Stat „Oltenia“, cunoscută și publicului bucureștean dintr-un turneu care a avut loc în urmă cu 4 ani. Dirijorul Teodor Costin este un talentat reprezentant al tinerei generații și a reușit alături de Victor Golescu, printr-o muncă perseverentă, să realizeze concerte de un nivel artistic remarcabil. Ne-am dat seama asistînd la cîteva repetiții că orchestra în momentul de față se află într-un continuu progres, deși dificultățile de atac la suflătorii în alamă mai sînt încă evidente. În afara celor două concerte săptămînale în noua și eleganta sală a Filarmonicii, orchestra simfonică s-a deplasat la uzinele „Electroputere“, la Depoul C.F.R., în gospodăriile agricole de stat și în gospodăriile agricole colective, în sate și în școli. Se organizează conferințe-lecție ce se bucură de o frumoasă primire din partea publicului și recent s-a luat inițiativa deschiderii unei universități muncitorești cu teme muzicale. Orchestra populară „Doina Olteniei“, formată din virtuoși instrumentiști, este întîmpinată cu simpatie și dragoste în satele și în orașele regiunii. N-am putea în acest profil cultural să trecem cu vederea o altă instituție cu atît de rodnică activitate, care este Școala populară de arte din Craiova. Cei peste 450 de elevi înscriși la numeroasele secții ale școlii sînt muncitori, fii de muncitori și de colectiviști, instructori artistici care își desăvîrșesc aici pregătirea sau învață primele semne ale alfabetului muzical. Am asistat timp de o zi la examenele școlii și ne-am dat seama că se duce o muncă intensă cu rezultate destul de bune. În special este demnă de relevat activitatea atelierului de țesut covoare, în care fiicele de colectiviști, prelucrînd ingenios cunoscutele modele oltenești, reușesc să creeze lucrări de o frumusețe impresionantă.

Cum spuneam la început, activitatea culturală a Craiovei se desfășoară pe planuri mult mai vaste. Ar trebui să amintim aici **Școala elementară de muzică, Muzeul de artă** (în care putem admira deosebit de interesante lucrări de Aman, Grigorescu, Petrașcu, Pallady, Corneliu Baba, Alexandru Ciucurencu ș.a.), **Biblioteca regională** etc., dar spațiul nu ne permite. Am vrut numai să semnalăm un fapt: că ceea ce în trecutul cultural craiovean era doar de domeniul dezideratului și al visului, ceea ce se putea înfăptui doar pentru scurtă vreme, cu dureroase renunțări și sacrificii, astăzi a căpătat viață deplină și pare ceva firesc. Contrastul dintre condițiile în care s-a dezvoltat ieri și se dezvoltă astăzi viața artistică din Craiova, este cît se poate de evident. Dar în același timp datele lui esențiale reflectă și una din semnificațiile majore ale culturii noastre socialiste și anume caracterul ei larg de masă. Și, în vechea cetate a Banilor, acesta este primul fapt care-ți reține atenția.

Petre DRAGU

La Filiași

De la Tg. Jiu la Craiova, călătorul poate să vadă cum dealurile, bulbucate, semețe, se așternt tot mai mult pămîntului pînă ce nu mai sînt. Trecerea de la deal la cîmpie e însoțită, aproape matematic, de o trecere de la lumea sondelor — la început dese ca o pădure tînără, către cîmpie rare ca barba unui licean — la lumea liniștită și fără zare a locurilor de șes. Un asemenea loc e Filiașul. În după amiaza în care i-am fost oaspeți, l-am găsit alb, încotoșmănit bine în ninsoarea deasă și tînără care se pornise de cu dimineața și avea să stăruie pînă a doua zi în zori. Era un decor festiv care ne-a făcut să regretăm că mașinile noastre nu au, în locul banalelor clacsoane, clopoței de troică și că intrarea pe șoseaua dreaptă a acestei tinere reședințe de raion nu s-a petrecut în pocnete de bici ca în proza lui Tolstoi ori Sadoveanu.

Cei care ne așteptau — activiști ai Comitetului raional de partid — erau ceva mai departe de asemenea gînduri poetice și ne-au întrebat, grijulii, dacă a funcționat bine caloriferul mașinilor și dacă nu cumva iarna oltenească le-a adus niște oaspeți înghețați. Le-am răspuns că, chiar dacă s-ar fi întîmplat așa, o asemenea primire plină de grijă ar putea să dezghețe și pe cel mai bătrîn aisberg, dar mi-te pe noi, călători în mașini cu încălzire sigură și modernă.

Pe urmă am fost oaspeții Casei de cultură. Am văzut aici, aliniate — ca niște bravi oșteni ai revoluției culturale — aproape 20.000 de volume. Cutia înțesată de fișe ne-a făcut cunoștință cu cititori între 12 și 70 de ani, iar faptul că majoritatea cărților nu arătau ca scoase din vitrină, ci purtau urmele unor îndelungi și repetate lecturi, ne-a arătat că biblioteca raională e o instituție căutată.

Șezătoarea era așteptată de o sală plină pînă la refuz și chiar dacă unica sobă a sălii de spectacol nu putea să biruie frigul (deși duduitul ei arăta că se străduie din răsputeri să o facă), cei care au cilit n-au avut vreme să observe că în timp ce spun versuri sau citesc proză le ies aburi din gură. Cuvîntul de salut al secretarului cu problemele de propagandă al Comitetului raional de partid—Dinulescu —a fost cald ca o zi de primăvară, iar aplauzele ascultătorilor — elevi și dascăli, activiști și țărani muncitori — ne-au făcut să gîndim: parcă era mai frig cînd am intrat în sala aceasta!

După șezătoare, la întîlnirea cu activiști ai Comitetului raional de partid și ai Sfatului popular raional, am aflat lucruri interesante și nu lipsite de poezie despre întărirea economico-organizatorică a întovărășirilor agricole din raion, despre sutele de oi aduse la cîmpie tocmai dintre stîncile cu brazi ale raionului Novaci, despre cărțile pe care ar vrea să le citească oamenii acestor locuri și despre folclorul din cîmpia Filiașului. Iubitor al acestui folclor s-a arătat a fi tînărul judecător Popescu. Cu măiestria moștenită de la străbunii săi novăceni și cu forța de stilizare pe care i-a dat-o cultura acumulată, ne-a cîntat sîrbe și hore din cîmpia Jiilor și Amaradiei, din munții pitici ai Băii de Fier și de lîngă Dunărea cu pește. În mîinile lui de liu de țărani învățat de partid să împartă dreptate, fluierașul de lemn ni s-a părut rupt din osul lui Pan cel vestit în cîntări împrumutate de la ape și codri și vînturi. Și ne-a plăcut nespus că acest intelectual tînăr iubește cîntecele pămîntului său și se străduiește să le ducă mai departe.

Am mai cunoscut un cîntăreț: flăcăul Tînțăreanu. Înlocuind gorduna cu un băț frecat de degetul arătător și vioara cu un suerat mlădios cu care își îngăduie nebănuite variații, ne-a cîntat doine și cîntece de dor care ne-au făcut să gîndim încă o dată la marea bogăție artistică a poporului. E greu de explicat cum cîntă Tînțăreanu, dar cîntecul său — primitiv dar nu lipsit de profunzime — se cere neîntîrziat imprimat pe bandă și studiat de cei care se ocupă de așa ceva.

O invitație asemănătoare pentru etnologi: să afle, cercetînd, din ce soluri și prin ce măiestră fierbere își trag Filiașenii pelinul roșcat cu care ne-au cinstit, revelator, în mijlocul cîmpiei.

Îmbogățiți cu buchetul acestui pelin, plini de semnificațiile frumoase ale dragostei judecătorului Popescu pentru cîntecul popular, uimiți de meșteșugul lui Tînțăreanu, însoțiți de vorbele calde ale secretarului Dinulescu (care a reproșat scriitorilor că nu vin mai des prin Filiași) ne-am urcat în mașini și am luat ninsoarea în piept. Farurile dezvăluiau, în noapte, roiuri de stele vii, iar motorul părea gorduna lui Tînțăreanu.

Peste un ceas am găsit Craiova albă și în viscol, ca un oraș de la nord.

Ilarie HINOVEANU

La Turnu Severin și Ada-Kaleh

În Turnu-Severin am ajuns în după amiaza zilei de 4 februarie. Orașul creat pe ruinele fostei Drubete și a Cetății Severinului, în urma decretului de înființare dat de generalul Kiselef în anul 1833, se revarsă într-o simetrie desăvîrșită în cîmpia Severinului, aci unde Dunărea își domolește mersul după o adîncă și răscolitoare zbatere în chingile stîncilor de la Cazane și Porțile de fier.

De-a lungul Dunării, orașul prezintă contraste izbitoare: alături de ruinele vechilor cetăți se ridică blocuri muncitorești cu ferestrele îndreptate spre parcurile de pe terasa bătrînului fluviu.

Din centrul orașului și pînă la Schelă, pe o distanță de 2-3 kilometri, în lungul malului Dunării, se întind Uzinele mecanice, puternică unitate a industriei noastre grele.

Gerul, care încoltise orașul, la prima vedere ar fi dat impresia că localnicii ar sta mai mult pe la casele lor. Dar la sfîrșitul zilei de muncă muncitorii Uzinelor mecanice se îndreptau spre clubul uzinelor, unde i-am întîlnit la orele 17, într-o sală spațioasă și luminoasă. Veniseră după o zi de muncă să se întîlnească cu poeții pe care îi cunoșteau din cărți, reviste și ziare.

Întîlnirea deosebit de călduroasă a dovedit dragostea muncitorilor, tehnicienilor și inginerilor față de poezia „care să meargă direct la inimă“, așa cum s-a exprimat tovarășul inginer Olaru Vasile, care a luat cuvîntul în numele colectivului uzinelor. Tot în cuvîntul său, tov. inginer Olaru a spus că „lectura din lucrările poeților prezenți la această întîlnire a constituit pentru cei de față o destindere și o însemnată contribuție la cunoașterea și mai profundă a literaturii socialiste din țara noastră“. „Dorim ca întîlniri între scriitori și muncitorii din uzinele noastre să aibă loc cît mai des“ — a spus tov. inginer Olaru.

În dar, muncitorii Uzinelor mecanice ne-au dat monografia șantierului naval din Turnu-Severin, cuprinzînd istoria bătrînului port care nu de mult și-a sărbătorit 100 de ani de existență.

Seara, Casa de cultură a orașului era arhiplină. Au venit să se întîlnească cu grupul de poeți, muncitori, activiști de partid și de stat, cadre didactice, elevi și militari. Un număr de 600 de cititori dornici de poezie au ascultat cu adîncă înțelegere și atenție versurile, dovedind odată în plus creșterea considerabilă a numărului de cititori în rîndul maselor de oameni ai muncii.

Prin aplauzele care izbucneau brusc, cei prezenți răsplăteau dar și arătau în același timp care este drumul poeziei pe care trebuie să meargă poeții noștri.

A doua zi, după ce am vizitat orașul, am plecat spre insula Ada-Kaleh.

Gerul se aciuise și prin aceste locuri unde cresc smochinii și migdalii. În ciuda vîntului rece care bicciuia apele învolburate și ne înțepa fețele, barca cu motor își tăia drum din ce în ce mai iute printre ghețuri, încît nici nu apucasem să ne înfășurăm bine, că ne-am și pomenit pe pămîntul vechii cetăți, inconjurați de pionierii și tovarășii care veniseră în întîmpinarea noastră.

Drumul spre centrul insulei trece prin porțile și catacombele cetății feudale. Pe alocuri se mai văd pojghițele de var și ferestrele făcute în groasele ziduri de cărămidă, urme ale locuințelor celor de pe insulă, care au trăit în mizerie în regimul burghezo-moșieresc.

Statul democrat-popular a creat condiții de muncă și trai oamenilor de aci, condiții pe care nu le-au cunoscut vreodată. Pe insulă am vizitat creșa, fabrica de țigarete „Ada-Kaleh“, fabrica de confecții și o locuință specifică locuitorilor de pe insulă.

Pe Medi Hatem, gazda căreia i-am vizitat locuința, am regăsit-o la fabrica de țigarete. Este șefa uneia din secțiile fabricii. Produce o impresie deosebită iuțeala și exactitatea cu care lucrează Eminé Mardare, Omer Refie și tovarășele lor, care reușesc să lipească un număr record de 10.000 pachete în 8 ore.

Scurtul popas pe insulă ne-a arătat căldura și ospitalitatea oamenilor de aci, care prin iscusința și îndeminarea lor, se angrenează în marele front de constructori ai socialismului în țara noastră.

Niculae STOIAN

Strehaia

Gerul era la fel de tăios și la Strehaia. Ba fiind spre seară, parcă se întețise și mai mult. La splendida casă de cultură din localitate ne-a întîmpinat însă un public prietenos și entuziast de mai multe sute de oameni, muncitori, activiști de partid și de stat, țărani, profesori și elevi. Șezătoarea a deschis-o primul secretar al Comitetului raional de partid, Moneanu. La cuvintele calde cu care am fost salutați, a răspuns Ion Brad.

Deodată în sală au răsunat tobele pionierești și o delegație de pionieri a urcat pe scenă. Saluturile și versurile recitate, ca și cravatele și insignele de pionieri dăruite de ei, vor stărui puternic în amintirea noastră și a celor prezenți la șezătoare.

După șezătoare o formație corală a interpretat cu multă sensibilitate cîteva cîntece și au urmat bineînțeles discuții, aceleași pasionante discuții de peste tot.

Pînă la ora cînd începea șezătoarea mai era destul timp, așa că porniram să vizităm gospodăria colectivă al cărei sediu e într-un fost conac. Acolo unde pe timpul boerilor, după cum spun localnicii, nu pătrundea nici pasăre măiastră, vine astăzi fiecare om, și intră ca în propria lui casă. Privim uluiți graficul celor 37 de brigăzi de muncă, în care sînt cuprinse cele 3154 de familii de colectiviști. Ne închipuim această uriașă armată de oameni împresurînd cîmpurile care la acea oră dormitau pustii sub zăpadă. Viziunea aceasta ne-a revenit încă o dată în minte în timpul șezătorii, în fața celor peste 900 de ascultători. Căminul cultural, vorba vine, căci altfel e un teatru în lege, are o arhitectură sobră și elegantă, cu o acustică excelentă și cu o scenă de dimensiuni uriașe, pe care se poate întoarce carul. Freamătul sălii a amuțit de îndată ce au început lecturile, pentru a izbucni impetuos după fiecare poezie.

Bucurîndu-ne de atenția și dragostea cu care erau primite poeziile, noi ne gîndeam cu recunoștință la bătrînii rapsozi populari ca Dan Gruia, pe care îl cunoscusem chiar în ziua aceea, la acești oameni care în condiții vitrege au păstrat nestinsă în sufletele lor dragostea pentru frumos și ne gîndeam mai cu seamă la condițiile minunate de culturalizare a țărănimii, create de regimul nostru în această comună, ca în atîtea altele. Ne gîndeam la cele patru școli din sat, la vasta bibliotecă, la căminul cultural terminat în 1959, la numeroasele formații artistice din comună.

Invitația de a reveni în mijlocul lor nu era o formulă de politețe, ci izvora din prețuirea sinceră a noii noastre literaturi.

Tîrziu, noaptea, ne-am desprins cu greu dintre gazdele noastre, după ce din sută în sută de metri ne opream pentru a ne lua rămas bun. De fapt, numai aparent ne despărțeam, căci duceam cu noi toată dragostea, tot entuziasmul bunilor noștri prieteni.

Poiana Mare

Drumul spre Poiana Mare pentru noi, poeții, era o adevărată reverie. Vîntul învîrtejea zăpada și o vălurea pe șosea înaintea mașinilor. Zăpada părea că se ridică de undeva din pămînt. Tovarășii șoferi nu se arătau însă de loc încîntați de imaginația năstrușnică a vîntului. Fata morgană a zăpezii care dănțuia pe șosea nu le inspira... prea multă încredere. Mașinile alergau totuși cu șaptezeci de kilometri la oră. Numai prin sate viteza scădea brusc. Mașinile răsuflau ușurate parcă, iar noi admiram cu nesaț noul peisaj rural. Casele trainice de cărămidă, proaspăt construite, cu fațadele zugrăvite multicolor erau pentru noi dovezi elocvente ale bunăstării țărănimii noastre colectiviste de prin aceste părți.

În sfîrșit, după cîteva ore de mers cît făcusem de la Strehaia la Poiana Mare, iată-ne și într-una din cele mai mari comune din țară, comună ce numără peste 12.000 de locuitori!

Atît de ospitaliera Oltenie ne pregătise aici o surpriză deosebită. O ceată de flăcăi ne așteptau la margine satului călări pe cai și cu steaguri roșii. Primirea ce ni se făcea ne bucura dar în același timp ne îngrijora: oare merităm noi atîtia cinste?

Știam însă că nu eram decît niște modești ambasadori ai poeziei sosiți pe aceste meleaguri și că tot ceea ce se făcea se datora de fapt șirului nesfîrșit de poeți ai acestui popor care au ridicat cîntecul nostru pînă la această înaltă prețuire. Primirea sărbătorească însemna așadar un prinos adus poeziei noastre, acelei poezii care a fost și este „suflet din sufletul“ poporului.

Urmînd pîlcul de călăreți, am străbătut după aceea satul pînă la Sfatul Popular unde eram așteptați de un număr mare de oameni.

De consemnat de asemenea faptul că seara, la o oră foarte tîrzie, după ce și-au încheiat programul, tovarășii de la stația de radioficare au cerut să le dăm un interviu și să facem cîteva înregistrări la magnetofon. Operativitatea și insistența cu care redactorul stației de radioficare și-a îndeplinit această misiune sînt demne de invidiat.

Dimineața, cînd abia se luminase, alte invitații ne așteptau și, cu toate că noi trebuia să ajungem tocmai la Poiana Mare pînă în prînz, am răspuns la cîteva din ele.

La Școala medie din localitate, aflată într-o clădire modernă, spațioasă, construită de curînd, ne-am întîlnit cu elevi și profesori. Elevii Gh. Tătaru și Irina Răceanu au pus deosebit de interesante întrebări iar profesorii Anton Alexandru, Izbășoiu și Protopopescu au făcut judicioase și foarte utile observații și propuneri privind discuția organizată de revista noastră despre literatura română în școli.

Ne-a bucurat de asemeni vestea că în școală urmează să se înființeze un cerc literar de care Sina Dănciulescu și-a luat angajamentul să se ocupe îndeaproape. Consemnăm aici acest angajament ca să fim siguri că el nu va fi uitat.

Ion BRAD

Segarcea

In ultima zi a turneului nostru literar, duminecă 7 februarie, înainte de masă, am poposit la Segarcea. In drum, dinspre Craiova, viscolul făcea tumbe primejdioase, învîrtejind zăpada peste cîmpiile albe, nemărginite.

Cu toată asprimea vremii, la orele zece și jumătate, sala căminului cultural din Segarcea era plină. Țărani colectiviști, tractoriști și mecanizatori de la Gostat, elevi și învățători, oameni în vîrstă, dar mai ales tineretul, au ținut să fie cu toții prezenți (și erau peste cinci sute!) la întîlnirea cu scriitorii veniți din București și Craiova. Gazdele spuneau că aceasta era prima șezătoare literară mai amplă care avea loc în Segarcea.

După cuvintele de „bun sosit", au urmat versurile citite de Dan Deșliu, Ilarie Hinoveanu, Niculae Stoian, Sina Dănciulescu și Ion Brad.

Apoi întrebări, discuții...

Vorbitorii au reliefat cu justificată mîndrie transformările remarcabile ce-au avut loc în anii regimului democrat-popular și în raionul Segarcea și în satul devenit azi centru de raion, al cărui nume era cunoscut altă dată numai cu adausul în coadă „domeniu regal". După ce poporul nostru a eliminat, odată cu monarhia, și penibilul apendice agățat mereu de numele localității Segarcea, bogățiile acestui pămînt au început să se răsfrîngă asupra vieții oamenilor. Invitația de-a le cunoaște roadele muncii libere, atît în gospodăria colectivă, cît și în gospodăria de stat — și a scrie despre muncitorii și colectiviștii fruntași, a fost primită cu dragă inimă de către oaspeți.

S-a vorbit și despre literatură, nu mult, dar cu temeinicie; îndeosebi despre problema accesibilității poeziei, dîndu-se în acest sens exemplul bun al unora dintre versurile cu caracter folcloric scrise de diferiți poeți romîni contemporani.

Cititorii ne-au rugat să transmitem Uniunii Scriitorilor dorința lor de-a întîlni cît mai des în presa literară și articole critice, scrise principial, într-un stil clar, pe înțelesul acelora care au nevoie de o îndrumare eficientă în acest sens.

După șezătoare, conducerea Gospodăriei de stat — Segarcea ne-a invitat să facem o scurtă vizită, bineînțeles, vestitei crame, construită acum peste cincizeci de ani.

Pe cîmp, drumul înghețat-bocnă, desfundat încă din toamnă, se lasă foarte greu străbătut de mașini. Viitoarele lanuri de grîu dorm îngrijorător de amorțite. Gospodarii însă ne spun că au luat zilnic probe și că firicelele plăpînde rezistă cu succes la ger.

Vîiei nici că-i pasă, doarme sub pămînt. Își strînge puteri noi, ca să izbucnească în plină primăvară. Spalierele nesfîrșite, dezgolite de viță, zgribură în pustiu și seamănă cu o imensă livadă cu pomi retezați de la jumătate.

Ce păcat, parcă spun toate, că nu putem lua înapoi cîteva picături din mustul dat în toamnă, ca să ne mai încălzim.

Mustul însă nu le răspunde nimic, a început să îmbătrînească. Are multe gînduri și caută să și le limpezească pe toate, bucurîndu-se de tăcerea iernii. Inginerul-șef ne asigură că vinurile, ca și oamenii bătrîni, au nevoie de liniște.

Crama, cu etajele ei subpămîntene, a devenit neîncăpătoare pentru via dublată ca suprafață în ultimii ani.

Cultură științifică, multe soiuri de viță, noi sau îmbunătățite, producții mari la hectar și o tehnică modernă a vinificării...

Dar cum să le poți cunoaște pe toate, într-un timp atît de scurt!

Telefoanele zbîrnîie neliniștite și ne anunță că la distanță de 70-80 de kilometri, colectiviștii din Dăbuleni au început să se strîngă la căminul cultural.

La revedere, prieteni din Segarcea!

Sina DĂNCIULESCU

Dăbuleni

Scrisesem despre acei oameni și despre cîmpiile mincinos sterpe de la poalele Olteniei, asupra cărora ei s-au aplecat generații după generații nu numai cu gesturi de muncă istovitoare, ci și cu sufletul. Fiecare întindere de pămînt de aici solicită din partea țăranului care-l lucrează deopotrivă încordarea trupului și priceperea minții. In stepele capricioase, înecate de nisipuri și bălți, încercate cînd de secetă, cînd de revărsarea implacabilă a Dunării, sau bîntuite de furtunile de nisip pustiitor — vestiții dăbuleni au crescut vița de vie și pomii în șanțuri adînci, sub pămînt, și-au trăit cum au putut, refractari mai ales la orice tendință de înrobire, fie chiar din partea „suveranului monarh" pe care nu l-au recunoscut niciodată.

Printre scriitorii bucureșteni care aveau să țină șezătoarea literară la Dăbuleni, eu veneam ca un om de-al locurilor; cu ani în urmă poposisem un timp printre școlarii dintr-un sat apropiat și nu de mult timp, printre cîntăreții și dansatorii populari care participau la cel de-al V-lea concurs al artiștilor amatori. Am urmărit cum viața din această parte a țării parcurge drumul de la doina tristă și tenebroasă, la cîntecul eliberat al ciocîrliei și — marele eveniment — digul! Cîteva zile din trecuta toamnă, pe șantierul de hidroameliorații Bechet-Gighera, m-au readus printre țăranii de la poalele Olteniei, porniți de această dată să se războiască pe față cu natura, pentru a-și transforma viața sărăcăcioasă și hărțuită în bunăstare și siguranță.

Mulți dintre cei pentru care scrisesem „Bucuriile" sau „Digul" erau atunci în sala căminului cultural din Dăbuleni. Nimic mai neliniștitor pentru mine... Prilejul n-a fost însă de simplă șezătoare, ci de întîlnire familiară, de dăruire și autentică apropiere umană, revelatoare și de o parte și de alta, de bucurii care m-au angajat la noi dorințe de creație...

Dăbulenii ne-au întîmpinat cîntecele — folosesc ostentativ acest termen — cu sărbătorescul ospitalității tradiționale, de la inimă la inimă. Intelectualii și fruntașii satului au hotărît încheierea programului nostru de șezătoare literară cu cîntecele și jocurile lor, iar învățătoarele, în portul Dăbulenilor, renumit pentru excepționalul lui rafinament, au servit la „ospățul" pe care colectiviștii l-au împlinit cu noi în cinstea poeziei... Întîlnirea cu ei s-a adăugat în sufletul nostru astfel și ca o frumoasă și prețioasă experiență de viață. Căci oamenii acestor locuri au intrat în viața nouă, socialistă, nu doar cu pămîntul și cu munca lor, ci și cu caii și ploștile de conăcar, cu scoarțele descîlnd cocoși și călăreți semeți, cu dansurile lor numai „fluture", cu toate gîndurile de viitor pentru care ei construiesc socialismul alături de muncitorii, intelectualii sau poeții acestei țări.

Cuvîntul cel din urmă, al primului secretar raional de partid, tov. Dindere, a însemnat pentru toți un adevărat manifest: „Prieteni, să crească grîul bogat, să se facă porumb mult și orez și vin bun și poezie frumoasă și să ne-ntîlnim și peste o sută de ani, să petrecem la fel..."

Fie-i îmbrățișat gîndul de toți poeții țării!

Teodor BALȘ

De la Țicleni la Tîrgu Jiu

Era o noapte sticloasă, cu ger polar. După vizita noastră de cîteva ore prin decorul fantastic al schelei petrolifere din Țicleni, părăsind dealurile împînzite de instalațiile moderne de extracție și prelucrare a țițeiului, lăsînd în urmă șerpii încremeniți ai conductelor, eprubetele uriașe ale stației de dezbenzinare, sondele suple profilate pe un cer de lacrimă împietrită și flacăra uriașă care despica noaptea, ne înfierbîntam la una din barăcile provizorii ale noului șantier.

Acolo, în sediul organizației de Partid, de la fereastra căruia se vedeau focurile și o lună oarbă rătăcind printre sonde, am asistat la o ședință impresionantă, ținută în picioare, ca un miting. Ne vorbeau comuniștii petroliști:

„Aici au fost dealuri sterpe; așezări puține și sărace. Pămîntul a păstrat pentru gorjeni, ascunsă, singura comoară scăpată de la jaful ciocoiesc: petrolul. Acum e-a noastră. Peste dealurile noastre s-au înălțat sonde și stîlpii de înaltă tensiune. Cătunul cu cîteva fumuri devine oraș.

Drumul de la plug la sondă, de la cioban la inginer e scurt; măsoară cîțiva ani. Oamenii pe care i-ați văzut au muncit eroic.

Veniți aici, printre ei, și forați în inimile lor; captați în cărțile voastre bogăția sufletească a acestor oameni, frumusețea acestor locuri, mîine de nerecunoscut. Să rămînă mărturie".

Tovarășe Mihalache, Vătoiu, Dumitrescu și ceilalți comuniști, voi ați forat primii în inimile noastre, pînă acolo unde uitarea nu poate pătrunde. Vom veni și vom scrie.

★

Seara pisicii. Columna fără sfîrșit sau Coloana infinitului a lui Brîncuși nu mai domină singură Tîrgul Jiului.

După modelul stîlpilor sculptați ai pridvoarelor țărănești, artistul a conceput-o poate într-o noapte în care cerul i s-a părut că stă gata să se surpe peste sărăcia plaiurilor gorjene. Poate a vrut să înalțe streașina țării, să pătrundă în ea mai mult soare, mai multă lumină. Peste zborul ciocîrliei l-a îndemnat să arunce infinitului o scară. După ani de singurătate între pămînt și cer, constructorii epocii noastre au înălțat, într-o altă margine a orașului Tîrgu-Jiu, coloanele moderne, din beton armat, ale combinatului forestier, stîlpii de fier ai rețelei electrice coborînd de la Paroșeni, turlele subțiri ale sondelor. Coloana lui Brîncuși a anticipat coloanele viitorului.

★

Ningea. Era noapte tîrzie. Jiul își tîra apele negre de cărbune pe prundul înghețat.

Eram singurii călători care de aproape un ceas, străbătînd orașul adormit, lăsam primele urme pe zăpada proaspătă. Ne-am fi așezat poate pe scaunele de piatră ale Mesei tăcerii, la marginea Jiului, dar acolo se cuvine să te așezi la sfat cu tine însuți și să taci. Nu i-am mai tulburat liniștea acoperită de nea și am cutreierat orașul discutînd. Era cu noi un om al locului care ne descifra istoria așezării, pe viu. Ne vorbea despre oamenii care la ora aceea munceau în schimbul de noapte, despre cei care dormeau liniștiți în blocurile noi, despre anii care vor veni, despre noul chip al orașului, despre revoluția culturală care a primenit sufletele oamenilor o dată cu schimbarea la față a raionului de la poalele munților Paring și Vulcan.

Cînd am intrat în piața așternută cu zăpadă proaspătă, ca o imensă coală de hîrtie, s-a oprit:

„Așa arată cartea — nescrisă încă — despre aceste locuri"...

Era unul din secretarii comitetului raional de partid, tovarășul Stegăroiu.

★

A doua zi, în drum spre Filiași, între două cîntece fluierate la volan, tovarășul Codreț Ion (care asistase, ca și celălalt simpatic „pobedist" Popa Ion, la toate șezătorile noastre) îi spunea lui Zatti:

— De mi-ar face cineva și mie un cîntec să-mi ție de urît la drum...

Mai tîrziu am aflat că amîndoi, după prima șezătoare de la Craiova, s-au abonat la „Luceafărul".

Poți să nu scrii despre asemenea oameni?

Olga avea 20 de ani și era sigură că viața ei s-a încheiat. Anii de învățătură, la școala de surori, au cuprins toate bucuriile și toate necazurile obișnuite dar și marea prăbușire care a urmat.

Profesorul i-a vorbit părinteste: „Olga am greșit. Eu am greșit. Dar nu am dreptul să merg înainte orbește, nu mai am de ales. Trebuie să-mi respect viața de familie, nevasta, copiii. Nu pot să continui beția. E clar. Pentru tine o să fie mai ușor. Ai 20 de ani, viața abia începe".

In ziua aceea Olga își luase diploma. Urma să plece undeva la țară, la un punct sanitar. Cînd a venit să-și ia rămas bun am crezut că s-a sculat după o boală lungă, grea. Fața-i era prea albă; ochii prea mari, prea negri, prea rotunzi, păreau opaci ca niște cărbuni înfipți în chipul unui om de zăpadă. Mi-a istorisit foarte pe scurt tot ce i s-a întîmplat. Buzele îi tremurau și cu o voce răgușită pe care nu i-am recunoscut-o m-a asigurat că viața ei s-a terminat:

„Nu poți să înțelegi, nu știi cît de sus m-a ridicat pe brațele lui, amețitor de sus. Și de acolo mi-a dat drumul. Am simțit că mă fac cioburi. Nu știu cum am să adun aceste cioburi. Dar știu că viața mea s-a încheiat".

Olga a plecat pe un șantier la un post de prim ajutor ca soră. Trei luni au trecut fără vești. Apoi am primit un plic mare, gros; am crezut că-i un manuscris.

Draga mea,

Uite au trecut trei luni fără să-ți dau vreo veste.

Citește foile astea și dacă îți vor folosi pentru o carte îți dăm voie noi cei de aici s-o semnezi, dar să se numească „Șoseaua". Nu știu dacă ai să ne înțelegi. S-a scris mult despre oameni îndrăgostiți de mare, de munte. Noi cei de aici sîntem îndrăgostiți de șoselele noastre. Trebuie să vii să trăiești cîtva timp printre noi. Te așteptăm.

Olga

Bărăgan. O șosea de asfalt. Anonimă, banală, nesfîrșită. Un drum fără poveste. Mă obișnuiesc greu cu vîntul. Tăios și aprig îmi suflă în urechi și îmi tăbăcește obrajii. Sticla pisată a prafului mă ustură în ochi și în fundul gîtlejului. Oamenii s-au obișnuit. Muncesc cu o înverșunare stăpînită. String și eu ochii ca ei, scrîșnesc din dinți, scuip nisipul care îmi intră în dinți și nu mai vreau să mă gîndesc la ce a fost.

Punctul sanitar e o baracă de culoarea baiților, într-o mică lizieră de salcîmi, singura vegetație în acest ținut de piatră și de praf.

Gheorghiță și-a dat cu ciocanul în deget și trebuie pansat. Vladimir, are o rană la picior și vine să i-o spăl, să-i trag o fașă. Lui Călin îi fac o injecție antitetanică. Și toți vor să știe tot: „De ce nu pun toată fiola deodată, de ce să mai vie după o jumătate de oră, cînd el are atîta treabă... tocmai astăzi cînd toarnă asfaltul... El e de la echipa de asfaltare și eu trebuie să înțeleg". Îmi pierd răbdarea.

— Dar ce eu te întreb de ce faci amestecul de nisip așa și nu altfel?

— Păi întreabă-ne, soră Olga, zîmbesc ochii poznași. Dacă ești acum de aici, de-a noastră, nici atît să nu știi?

Da, trebuie să știu. Dar cu ce să încep? „Cu oamenii" — m-a sfătuit secretarul organizației U.T.M. Îl cheamă Răduț... Grigore Răduț.

Zilele trec repede. Primele raze ale lui martie bat în fereastră, te cheamă.

Șuieratul vîntului veșnic pe același ton a ajuns să-mi zbîrnîie în creier. Uruitul mecanic al stațiilor de malaxare răbufnește încolăcit pe vîrtejul prafului pînă la remiza mașinilor.

De sub botul unui ZIS ies două picioare lungi în salopetă. Alături un om scund: nea Raicu. Șapca o poartă îndesată cu cozorocul peste sticla îmbulbucată a ochelarilor.

— Ce cauți acolo, se răstește lunganul care iese de sub botul mașinii.

— Am strîns lagărele.

— Ce, asta-i treaba ta? ar mai vrea să se supere nea Raicu, dar un surîs blajin îi înflorește sub mustața încărunțită.

— ...Ce era să fac?... Am nevoie de mașină pentru malaxor.

— Ai nevoie, ai nevoie! Zi mai bine că-ți place să te bagi la toate... Și către mine: De treaba asta se feresc toți. Uite la el cum arată. Uite îi curge uleiul pe mînecă, sub mînecă, pe față.

Atunci m-am uitat și am văzut o față mînjită de ulei și niște ochi albaștri curați.

— Ce să mai aștept echipa de depanare ca să scoată lagărele de la niște cuzinești... Răduț căuta parcă să mă facă să înțeleg că de partea lui e dreptatea.

Pe lîngă noi treceau trepidînd răgușit camioanele de asfalt. In basculă sclipea mixtura proaspătă, fierbinte. In urma ei a rămas un fum albastru cu miros de bitum.

Două săptămîni mai tîrziu.

Stațiile lucrează din plin. Uneori aș vrea să las bandajele mele albe, termometrul, sticluțele și să mă urc pe locomotiva aceea mică și verde cu profil de jucărie care trudește împingînd vagonetii cu criblură. O aud de departe cum țăcănește harnică de-a lungul liniei înguste. De la siloz, la malaxoare și înapoi.

Am trecut prin bucătărie să văd dacă totul e curat și în bună ordine. Dar Ioana, bucătăreasa, nu e în apele ei.

— Ce ai?

— Aș mînca numai murături... varză acră, tot butoiul... Dar azi e în program varză călită. Și de cînd cu sarcina nu sufăr mirosul...

— Unde e ajutoarea?

— S-a învoit să-și facă actele. Acu i-a venit să se mărite.

— Plimbă-te puțin, și chiar o plimbare lungă nu ți-ar strica, îți gătesc eu. Ioana a făcut ochii mari.

— Cum, dumneata? și stringînd buzele: Să te mai iei după vorbe... Te-au poreclit „sloi de gheață". Dar, lasă că le spun eu la prînz.

— Dac-o ieși bună varza. Altfel, nu sufli un cuvînt, te rog.

La început, cînd mă uitam pe geam mi se părea nespus de monoton. Același fum, același praf, același vînt, aceiași salcîmi mohorîți. Acum parcă nici o zi nu seamănă cu alta. Parcă la fiecare ceas altfel bate vîntul, altfel se așterne lumina și umbra.

Printre tăbliile de cîntare se zărește jos camionul basculant tras sub stație. La fiecare deschidere a manetei de blocare asfaltul curge în ele într-un vîrtej de aburi vineți. Din opt cîntare descărcate, mașina s-a umplut. Icnește cu greu, pornind cu viteza I-a, și altul îi trece în loc.

Deasupra stației coșul înalt al ciclonului împroașcă fum dens. Negru și acru. Din cauza vîntului îl simt pînă în plămîni. Și totuși, mă atrage pe zi ce trece mai mult șantierul. Șoseaua în devenire e vie. Totul e viu. Bitumul fierbe cu bășici de curcubeu. Butoaiele de tablă sînt ridicate cu macaraua, care se desprinde pe cerul de fum ca un imens semn de întrebare. Sub ea lucrează echipa topitoarelor. Au toți bocanci cu tălpi de lemn și mănuși mari de cînepă. Vîntul le-a lipit pe piept și pe brațe șuvițe negre de bitum închegat. Mi-ar place să fiu mecanic pe mașină sau ajutor la motorul uscătorului sau la Diesel-ul montat pe malaxor. Urmăresc mișcările lor iuți, precise. Răduț, șeful mecanic, privește atent cupele elevatoarelor. Parcă adulmecă bătaia bubuită a motoarelor. Are o voce pe care o recunosc de departe.

Fiecare stație de malaxoare își are o lume a ei. O lume aspră și tăcută, sudată în trudă, în nădejdi și bucurii comune. Oamenii fac glume, rid pentru orice fleac. Dar un lagăr care se încălzește, o curea care s-a rupt, sînt grijile care-i frămîntă pe toți deopotrivă. Eu privesc totul din afară, închisă în mine ca un arici. Și Marin Stanciu, șeful mecanic al grupului de la uzina electrică, secretarul organizației de bază, a băgat de seamă acest lucru. E un om voinic, de felul lui din Deltă, cu părul și genele aproape albe de bălaie ce sînt, dar cu ochii verzi, sfredelitori.

— Ei, cum îți place la noi? mă tot întreabă.

— Îmi fac datoria.

— Mare lucru să-ți faci datoria. Numai să știi că și asfaltul simte cînd nu-ți faci datoria chiar așa cum trebuie, cu tot sufletul și toată dragostea.

In adăpostul unde se dau bonuri, în dosul aparătoarei de stuf, îl aud pe Răduț vorbind cu „șefu", apăsat și chiar cu mîndrie:

— Ei bine, nu e încă prînz și am făcut 50 de tone.

Mă întreb, voi ajunge vreodată să mă bucur la fel ca și ei că s-au făcut 50 de tone? „Șefu" parcă mi-a ghicit gîndul.

— Ei, ce zici, soră Olga? In rapoarte și situații, în lumea celor cu condei, se scrie scurt: stația de malaxare a produs în ziua de... Dar pentru noi cei de aici e ceva viu, trăit intens. Dumneata îți dai seama?

— Da, încep să-mi dau seama. Fără voie, buzele mele au șoptit: Ș-apoi?

— Și apoi, încă o șosea, tovarășă Olga. Și ochii verzi care mă sfredelesc au aerul să întrebe: „nu-ți dai seama ce înseamnă încă o șosea?"

Venind din direcții opuse, asfaltul s-a întîlnit azi undeva, în cimp. Băieții și-au strîns mîna și s-au îmbrățișat. Pe radiatorul mașinei cu ultima încărcătură flutura înnodată stingaci o basma roșie. In cabină o damigeană de molan (vin roșu de prin partea locului). Mixtura fierbinte a fost repede întinsă și călcată de cilindri compresori.

Oamenii s-au strîns lîngă camion.

— Să fie într-un ceas bun, măi fraților.

— Cu noroc să fie. Ce zici, soră Olga?

Șeful de echipă, Stanciu Marin, și-a dat șapca pe ceafă, a prins gîtul damigenei și și-a turnat molan în palmă. Răduț, prezent în orice clipă, oriunde, a stropit cu vin asfaltul cald și a băut prelung, cu sete, din damigeana aplecată. Au băut toți, s-au șters la gură și au plecat. Răduț, cu ei; dar după primii pași s-a oprit și a venit la mine.

— De mîine dimineață turnăm într-o nouă direcție... Nu știu ce s-a așteptat să-i răspund, dar tăcerea mea l-a scos din sărite.

— Să-ți pui termometrul, soră Olga.

— De ce?

— Cred că ai temperatura scăzută...

Azi, am auzit de departe zgomot de voci, veselie. Veselia s-a apropiat de baraca mea. Trei tineri guralivi. Îi cunosc. Facem parte din aceeași organizație de U.T.M. Sînt toți mecanici. Parcă a intrat în baraca mea primăvara.

— Am venit să vă spunem despre bal.

— Vrem să organizăm o reuniune la noi pe șantier.

— Avem nevoie de un sfat.

— Am vrea să-i chemăm și pe cei din sat. Să ne dați o mînă de ajutor pentru agitație și propagandă.

— Și pentru bufet.

Plimbare lungă, pe jos, pînă în sat. M-a însoțit Ioana. Și așa am aflat că e pe șantier din '51. La început au lucrat numai la asfalt, care se turna la cald din niște mașini mari cît casa. Abia mai tîrziu au ajuns să facă kilometri întregi cu asfalt rece...

— Și de ce e mai bine la rece?

— E mai ieftin... Mai demult se făceau șosele la cald. Atunci a plecat și Dumitru pe șantier. Eu l-am chemat... Dumitru era cofetar. Au plecat atunci mai mulți olteni... că noi sîntem din Craiova. Și inginerul e de pe la noi. L-a luat în seama lui. L-a învățat cum să spele sculele, cum să înșurubeze una și alta... Asfaltul ieșea ca o piftie, nu se întărea. Culoarea în loc să iasă frumoasă cum e cafeaua cu fapte, ieșea cenușie, urîtă. S-au șucît ei, s-au învîrtit, degeaba. Ei, cine crezi că l-a venit de hac? Dumitru al meu... Grasu'...

— Ei, cum așa?

— Iacă așa... s-a gîndit omul meu. Dacă nu s-ar turna apa deodată și s-ar pune picătură cu picătură ca la maioneză? Și așa a fost...

— Adevărat?

— Adevărat... A ieșit o minune. Da' Grasu' tot n-a vrut să rămîie. Da' nici tovarășul Stanciu nu s-a lăsat pînă n-a aflat de ce se perpelește Dumitru... și pînă nu m-a adus pe șantier. „Ei, Ioano, mi-a spus, — ce-i amorul ăsta prin corespondență?"

S-au pregătit o săptămînă pentru bal.

S-a tăiat o vacă, au spînzurat-o nu prea atrăgător în macaraua de ridicat motoare. O mașină specială a fost trimisă după vin pînă în podgoria Buzăului. „Șefu" ne încurajează:

— Sînteți tineri, munciți bine, aveți tot dreptul să petreceți. Aveți grijă ca flăcăii din sat să se simtă aici ca la ei acasă.

Azi am luat haina pe umeri și am ieșit pe șantier grăbită de parcă aș fi avut întîlnire cu cineva. Nu mă așteptam decît soarele, îmblînzit, auriu. Am privit șoseaua în toată splendida ei desfășurare. Imi venea să-i spun ca unui copil: „Ce mult ai crescut". De departe venea o mașină. In mașină doi oameni. Nu îi cunosc dar știu că se întorc de la lucru. Fețe arse de vînt, stropite de bitum... Acum știu ce aștept, pe cine aștept, ce vreau. Mașina virează larg și intră în șantier. Mă îndrept într-acolo. Dominînd zarea, stația de beton asfaltic e în plină mișcare. O auzi trepidînd în cadența bubuită a motoarelor. Un mecanic coboară din balconul cîntarelor de la amestec. Strigă cu palma la gură:

— Șeful mecanic la inginer.

Strigătul se repetă. Nu trece mult și apare Răduț. Are azi parcă trăsături mai dure, privirea trece peste mine cenușie, absentă. Poartă aceeași salopetă prăfuită, părul e ca de obicei decolorat de soare, zburlit de vînt, aspru ca o bidinea. Mecanicul se îndreaptă spre el.

— Ședință fulger cu mecanicii. Convocată de inginerul șef de la trust.

Fraza e repetată ca un ecou din om în om.

Motoarele își dau duhul în ultimele bufnituri ale eșapamentelor.

Unul din băieții de la echipa de asfaltare, deși are nasul umflat ca o pătlăgică, are poftă de vorbă.

— Azi a fost ședință în sala de mese. N-a ținut mult. S-a cerut ca turnarea asfaltului să ajungă la cota kilometrică din plan, în timpul fixat.

Mă aflam seara în biroul atelierului de zonă. Venisem să întreb dacă pleacă vreo mașină spre Constanța. Prin fereastra deschisă se auzea țiriitul gingaș al greerilor. Răduț nota ceva într-un registru fără să mă bage în seamă. In ușă au apărut inginerul cu Stanciu, secretarul de partid. Convorbirea între ei era caldă, animată.

— Trebuie să terminăm la timp, spunea „șefu". E primul șantier cu toate utilajele produse la noi în țară. Acum își dau examenul în fața sarcinilor de plan și a celor din afară.

M-am trezit mai devreme ca de obicei. Am urmărit freamătul viu al șantierului. Crește treptat.

Incepe pulsația zilnică a muncii, din ce în ce mai încinsă, mai aprigă, mai febrilă.

Stația huruie harnică. Totul e mișcare.

Asfaltul negru curge fierbinte din șubăr într-un vîrtej de aburi vineții.

De-a lungul nesfîrșitei șosele, basculantele aleargă cu mixtura într-un lanț fără capăt. Compresoarele, tancul repartizator de la locul de turnare, periile mecanice, toate lucrează într-un angrenaj gigantic și nevăzut.

Nu-mi dau seama cum au trecut trei luni fără să mă despart o zi de șantier. Și iată, a venit primăvara. Aș vrea de dragul ei să-mi cumpăr o jachetă de lînă albastră.

Mi se pare acum că nici o zi nu seamănă cu alta, deși pe șantier toți sînt la posturile obișnuite și în cadența vie impusă de mașină, toți luptă pentru același țel. Fiecare metru de asfalt cu care înaintează șoseaua e o izbîndă a tuturor.

Au trecut multe zile fără să-l văd pe Răduț, multe zile fără să ies pe șantier. In timpul liber am croșetat ciubotele, scufița și o jachetică pentru fata Ioanei, căci fată va fi această cochetă care întîrzie la prima ei întîlnire cu viața...

Dar azi, iată-mă iar în fața basculantei, care la început mă speria: o namilă de șapte tone. Bena ridicată. Motorul toarce pe loc. In spate un șasiu. Răduț cercetează diferențialul. La volan, în ușa cabinei deschise, un șofer așteaptă atent. Se aude huruitul motocicletei și inginerul vine într-un iureș de praf. O frînă scrîșnită scurt și e lîngă mașină.

— Ioana a născut! strigă cît îl ține gura.

Aș vrea să-l întreb dacă-i fată, dar el, vesel, ridică din ataș un ciocan, îl aruncă-n cabină. Ciocanul cade peste maneta de comandă a basculei, care coboară brusc, tocmai în clipa în care Răduț iese de sub mașină. Oblonul din spate, desprins la izbitura benei de șasiu, îl lovește în cap. Se clatină. Inginerul îl sprijină.

— N-am vrut, n-am vrut!!!

— Știu, nu-i nimic, nu alarmați lumea! Lucrul trebuie să meargă înainte.

Zi invadată de soare. Basculantele cu mixtură aleargă în lanțul lor fără sfîrșit. Un mecanic se urcă sprinten pe catargul macaralei din vîrful stației. Printre colacii de fum spulberați de vînt, din coșul ciclonului se ridică un steag roșu care filfîie vesel peste tumultul șantierului. Făcînd un efort să nu-i tremure mîna, Răduț scrie cu creta, stingaci dar apăsat, pe cazanul negru al topitorului: „Am ajuns la 109+500. In cinstea lui 1 Mai turnăm azi asfalt în contul anului viitor".

Seara, masă în baraca de la cantină. Ghirlande de verdeață și flori, portrete, lozinci. In capul mesei inginerul-șef de la trust, cu paharul în mînă, felicită muncitorii. Alături, inginerul nostru, palid. In colțul gurii a căpătat parcă un tic nervos. Sub sprîncenele îmbinate, ochii căprui lucesc parcă de lacrimi abia stăpînite.

— Răduț trebuie să intre de urgență în spital, îmi șoptește „șefu". Uite-l cum arată, abia se ține pe picioare.

In numele mecanicilor răspunde Răduț.

— Dragi tovarăși, sînt fericit că astăzi... astăzi... dar forțele îl părăsesc și cade grămadă.

In camera albă a spitalului, privirea lui Răduț se îndreaptă spre ușă, mă caută. Sînt lîngă el.

— Dar eu trebuie să plec, Răduț. Radiografia e bună. Sînt liniștită.

Răduț îmi strînge mîna.

— Toată lumea te iubește, Olga. Cînd ai venit te-am poreclit „sloi de gheață". Cum te-ai schimbat!

— Cum, tu m-ai poreclit? Tu ești vinovatul? Dacă știam...

— Și dacă ai fi știut ce s-ar fi schimbat?

— Răduț, tu nu știi nimic despre mine. Acum trei luni cînd am pornit spre șantier eram sigură că viața mea s-a sfîrșit. Aș vrea să-ți povestesc...

— Nu-i nevoie să-mi povestești. E nevoie să-mi spui că viața ta abia începe acum. Spune, Olga, nu-i așa că începe acum?

— Da, n-am știut că există oameni ca tine, ca voi cei de pe șantier, că oamenii pot pune atîta suflet în munca pe care o fac, că iubirea se poate naște din admirație, nu știam că se poate împleti zi de zi din emoții, greutăți și bucurii.

— Nu trebuie să explicăm nimic, Olga. Trebuie să ne iubim simplu, cu încredere în noi și în viață. Să avem mereu același țel.

— Mi-e dragă viața, Răduț și oamenii îmi sînt dragi. Abia aștept să fiu iar pe șantier. Tu ești așa cum e clima acolo, aspră dar plină de soare și de farmec.

— Olga, draga mea...

De-a lungul nesfîrșitei șosele gonește un camion. Un viraj larg și se oprește lîngă postamentul de beton proaspăt al stației de montare. O nouă stație.

Răduț a coborît din mașină și privește atent macaraua care ridică, balansînd, în aer, capacul silozului de agregate. De sus, trei mîini flutură prietenește.

— Noroc bun, șefule! Aici sîntem noi, „băieții".

Răduț mă ia în brațe, o ploaie de sărutări.

In jurul nostru s-au strîns secretarul organizației de bază, „șefu" liniștit ca de obicei, înalt, solid, cu ochi de viezure. Nea Raicu gătit cu ochelari noi, Ioana cu voinicu' ei în plăpomiță albastră gătit și alții, alții, Zamfir, Vladimir, Grasu'. Prin praful șoselei își face pîrtie motocicleta. La ghidon inginerul, în spate un flăcău, în ataș cravate roșii, flori multicolore. Semne cu mîna. Inginerul oprește și într-un elan ne strînge mîinile, deodată cu ale mele — ale lui Răduț.

— Ați auzit, montăm pe 23-K4-010-05.

— Ce înseamnă asta? întreabă copiii.

— Înseamnă că la toamnă o să fie aici asfalt... șosele... asfalt.

Cella Serghi

Desene de IULIAN OLA

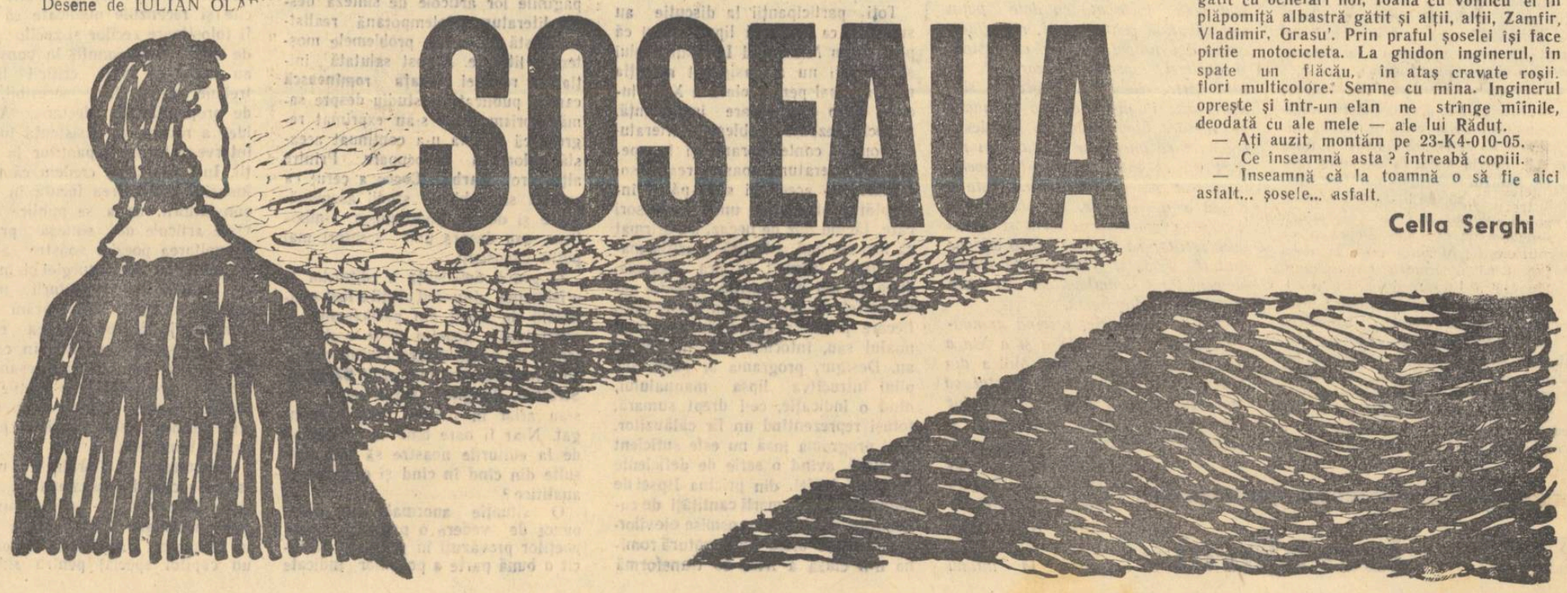

Literatura română în școală

Din cerințele actuale ale profesorilor și elevilor

- **Apariția neîntîrziată a manualului de clasa a XI-a.**
- **Întocmirea imediată a unui nou manual de teoria literaturii (clasa a VIII-a).**
- **Îmbunătățirea manualelor pentru clasele IX—X, în spiritul cerințelor școlii.**
- **Editurile și presa literară să publice studii și articole privind scriitorii și operele prevăzute în programa analitică.**
- **Editura tineretului și ESPLA să tipărească antologii și culegeri cu scriitorii prevăzuți în programa analitică.**
- **O culegere de studii despre scriitorii studiați în școală.**
- **Editurile și Direcția difuzării cărții să asigure prezența permanentă în librării a lucrărilor necesare elevilor.**
- **Rezolvarea neconcordanțelor dintre programa analitică și manuale, ca și dintre programa analitică și timpul necesar studierii operelor propuse.**
- **O scurtă istorie a artei și muzicii românești.**
- **Atenție deosebită față de limbă și față de normele gramaticale și ortografice în vigoare, în manuale, presa literară și lucrările critice și beletristice.**

CONSFĂTUIRILE REDACȚIEI „LUCEAFĂRUL" CU PROFESORII ȘI ELEVII DIN ORAȘELE CRAIOVA ȘI PLOEȘTI

Întrucît discuția inițiată de revista noastră, privind problemele predării limbii și literaturii române în școli, a găsit un larg ecou în rîndurile cadrelor didactice și ale elevilor, în scopul de a da rubricii noastre o eficacitate sporită și pentru a o lega mai direct de nevoile reale ale școlii, am inițiat o serie de consfătuiri în cîteva din orașele țării. Pînă în prezent s-au ținut asemenea consfătuiri în orașul Craiova, în ziua de 3 februarie, în localul Școlii medii nr. 2 „Frații Buzești" și la Ploești, în ziua de 20 februarie, în localul Școlii medii nr. 1 „I. L. Caragiale".

La aceste consfătuiri au participat, din partea redacției, acad. Mihai Beniuc, directorul revistei „Luceafărul", Dumitru Corbea, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Haralamb Zincă, membri în Comitetul de direcție al revistei, Teodor Balș, I. D. Bălan, Ion Brad, V. Ripeanu, N. Stoian.

Publicăm în această pagină o dare de seamă asupra discuțiilor purtate în cele două consfătuiri.

Dezbătînd modul în care sînt tratate problemele de limbă și literatură română în programele și manualele pentru clasele V—VII, vorbitorii au subliniat o serie de aspecte deosebit de interesante. Astfel, profesoara Elena Paulescu, din Ploești, a arătat că în manualele respective sînt prevăzute fragmente mai puțin semnificative din punct de vedere al expresiei literare, din unele romane. Același lucru a fost subliniat și de profesorul Nicolae Bălan din Ploești, care a arătat că într-un fragment din Străinul, inclus în manuale, sînt termeni și expresii greu de înțeles pentru elevi sau locuțiuni în limbi străine de asemeni inaccesibile elevilor, care n-au studiat încă aceste limbi. Tot prof. Nicolae Bălan a remarcat că un fragment din Semnul săraciei de D. R. Popescu suferă de asemenea din punct de vedere stilistic. Așa cum a reieșit din discuțiile de la Ploești și de la Craiova, fragmentele incluse în manualele pentru clasele V—VII trebuie să fie scrise într-o limbă literară model, fără expresii greoaie sau tributare unui naturalism lingvistic. Trebuie să se țină seamă de faptul că mulți dintre elevi rămîn cu cunoștințele acumulate pînă în clasa a VII-a. De aceea e necesar ca autorii programei școlare și ai manualelor pentru aceste clase să aibă în vedere atît nivelul cunoștințelor generale, cît și faptul că elevii trebuie să termine clasa a VII-a avînd un tablou oarecum complet asupra dezvoltării literaturii noastre. În aceeași ordine de idei, a remarcat prof. N. Bălan, nu este indicată introducerea prea multor fragmente sau chiar pasaje extrem de reduse, așa cum se întîmplă în manualul din clasa a V-a. E nevoie, pe de altă parte, atunci cînd se introduc fragmentele, ca ele să fie în concordanță cu opera din care au fost extrase. Un exemplu îl constituie fragmentul din Sultănica de B. Șt. Delavrancea, inclus în manualul de clasa a VI-a. Deși Sultănica este o lucrare cu pronunțat caracter epic, fragmentul ales (descrierea iernii) este prin excelență liric, necorespunzînd astfel genului lucrării respective.

S-a sugerat, de către prof. Cocoș Barbu din Craiova, necesitatea prezenței în manualele pentru clasele V—VII a unor lucrări care să cultive tema prieteniei, dragostea pentru frumusețile patriei noastre, sentimentele patriotice, sentimenul dragostei. „Cît de frumos ar fi — spunea prof. B. Cocoș — și ce minunat exemplu educativ ar constitui o lucrare literară de acest fel închinată prieteniei dintre Marx și Engels. Sau dacă în cărțile noastre am întîlni înfățișată dragostea dintre tineri, așa cum de pildă e tratată în Tînără Gardă a lui Fadeev".

În această privință, prof. Luca Preda din Craiova, amintind exemplul unor mari scriitori, cum ar fi Coșbuc, Creangă, Sadoveanu, a propus ca la alcătuirea manualelor pentru clasele acestui ciclu să se solicite colaborarea unor scriitori de prestigiu, alături de profesori și învățători cu o îndelungată experiență didactică.

Teoria literaturii în școală

În cursul dezbaterilor de la Craiova și Ploești, numeroși profesori și elevi s-au oprit asupra problemelor ridicate de predarea noțiunilor de teoria literaturii în școală. Aproape toți vorbitorii — elevi sau profesori — au subliniat caracterul foarte greu accesibil — din pricina prolixității, bombasticismului și abstracțiunilor — al manualului de teoria literaturii care încă se folosește în școală. Dată fiind importanța noțiunilor fundamentale de literatură, fără de care nu se poate înțelege nici istoria literaturii studiată în clasele următoare, Ministerul Învățămîntului și Culturii și Editura de Stat Didactică și Pedagogică au datoria să treacă neîntîrziat la elaborarea unui nou manual. În acest sens, prof. *Elena Paulescu* din Ploești a subliniat că elevii clasei a VIII-a, venind din diverse centre școlare, sătești sau orășenești, n-au un nivel egal de pregătire. De aceea, „...ținînd seama de aceste realități, este necesar ca manualul să fie redactat într-un stil limpede, lipsit de orice artificii și explicații tangențiale, autorii concentrîndu-se asupra preciziri cît mai riguroase a noțiunilor de teoria literaturii".

Prof. *Gh. Dogaru* din Craiova a insistat asupra faptului că manualul trebuie să aibă și un *folos practic*, să fie un instrument practic de prim ordin, „termenii abstracți sînt, firește, necesari în definirea noțiunilor de teorie literară, dar se cade să fie integrați în context în așa fel, încît să nu fie nevoie de ajutorul dicționarului și să nu deruteze pe elevi". Tot prof. *Gh. Dogaru*, demonstrînd că analiza gramaticală este de fapt o profundă analiză literară, a subliniat faptul că se studiază prea puțin unele forme cum ar fi vorbirea directă și vorbirea indirectă, care pot constitui un punct de plecare pentru explicarea specificului genurilor literare.

Elevul *Grigore Nicolae* din Ploești, din clasa a VIII-a, a spus printre altele că „exemplificările nu sînt întotdeauna tipice și elevii rămîn cu noțiuni greșite". Elevul a dat ca exemplu faptul că pentru ilustrarea caracteristicilor nuvelei, ca specie literară a genului epic, s-a înlocuit nuvela *Alexandru Lăpușneanu* de Costache Negruzzi cu *Îndrăzneala* de Marin Preda. În afară de faptul că *Alexandru Lăpușneanu*, capodoperă a literaturii clasice române, reprezintă un model înalt pentru ilustrarea speciei *nuvelă*, înlocuirea stîrnește nedumerire și datorită faptului că *Îndrăzneala*, o valoroasă lucrare a lui Marin Preda, ilustrează mult mai bine caracteristicile *povestirii* ca specie literară. De altfel, ar fi fost necesară o precizare mai nuanțată a deosebirilor dintre specii, din punct de vedere teoretic, în cazul de față dintre nuvelă și povestire. Exemple asemenătoare au fost date și de prof. *Gh. Milica* din Ploești, în special cu privire la baladă și poemă.

În acest sens s-a criticat și slaba contribuție adusă de presa literară la lămurirea unor probleme importante ale teoriei literare, contribuție care ar fi fost cu atît mai necesară cu cît manualul este de multă vreme necorespunzător.

Prof. *Dogaru* din Craiova arăta necesitatea tipăririi unei metodici pentru predarea teoriei literaturii.

Manuale, nu tratate de istorie literară

În privința manualelor pentru clasele IX-X, prof. Nicolae Bălan *din Ploești a spus că noile manuale sînt de fapt tratatele de istoria literaturii, apărute cu cîțiva ani în urmă, fără nici o adăugire. Majoritatea profesorilor au arătat că actualele manuale de clasa a IX-a și a X-a se adresează mai mult studenților, și nu elevilor. Pe de altă parte, lucrările respective, după cum spunea prof.* Luca Preda *din Craiova, sînt alcătuite după criteriile proprii unor istorii literare. Pentru predarea în școală, însă, ar fi fost nevoie de manuale care să țină seama și de nivelul elevilor și de cerințele pedagogice. Un exemplu în acest sens l-a dat prof.* Elena Paulescu *din Ploești, demonstrînd că biografiile scriitorilor sînt prea încărcate cu date puțin semnificative pentru elevi, răpindu-se astfel din timpul necesar cunoașterii și analizei operelor literare. Pe de altă parte, cîteodată, biografiile sînt întretăiate în mod nefiresc cu analize literare. Elevul* Basarab Nicolescu *constata că uneori se produce un raport invers între scriitori și operă, încît s-ar părea că scriitorul este o anexă a operei sale. De aceea, este nevoie ca prezentarea vieții și operei unui scriitor să se facă într-o viziune unitară, dîndu-se importanță numai elementelor semnificative, atît din viață, cît și din operă.*

O altă observație, privind manualele pentru clasele a IX-a și a X-a, a fost făcută de prof. Gh. Milica *din Ploești. Tov.* Milica *releva faptul că unii dintre marii noștri clasici sînt prezentați în lumina unor studii și interpretări depășite. Atît asupra lui Eminescu, cît și asupra lui Grigore Alexandrescu, N. Filimon, I. L. Caragiale și alții, au apărut în ultimii ani studii deosebit de importante, scrise de pe poziții marxist-leniniste, ca și noi date biografice care ar trebui să se reflecte și în manualele școlare.*

Aproape toți participanții la discuție și-au exprimat părerea că pentru realizarea unui bun manual de istoria literaturii române e necesară o colaborare între istorici și critici literari, profesori universitari de specialitate și profesori la școlile medii, cu o temeinică experiență pedagogică. Pînă în prezent, însă, așa cum spunea și prof. Ion Negreanu *din Craiova, participarea profesorilor de la școlile medii la redactarea manualelor nu a fost suficient solicitată.*

Prezența în școli a acestui manual, în mare măsură depășit, se explică și prin păstrarea aceleiași programe analitice de aproximativ 9 ani. Completările făcute ulterior au lăsat neschimbată, de fapt, programa analitică, iar unele dintre ele nu sînt deloc îndreptățite. Astfel, prof. Ion Negreanu *își exprima mirarea că pentru studierea operei marelui nostru scriitor revoluționar Nicolae Bălcescu și a gîndirii sale nu sînt rezervate decît două ore de predare. Faptul că despre Bălcescu se studiază și la cursul de istorie, nu îndreptățește întru nimic reducerea numărului de ore la istoria literaturii române, întrucît Nicolae Bălcescu a avut o deosebită înrîurire asupra dezvoltării literaturii și gîndirii avansate materialiste în țara noastră, fiind el însuși un artist al cuvîntului.*

În ajutorul manualelor ar putea veni studiile publicate ca prefață în Biblioteca școlarului *și* Biblioteca pentru toți. *Din păcate, așa cum a arătat elevul* Budică Dan *din Craiova, unele dintre cărțile apărute în aceste colecții sînt lipsite de prefață sau prezintă prefețe cu un caracter prea abstract, neținînd seama că se adresează elevilor. Chiar prefețele apărute în noua serie a Bibliotecii pentru toți, deși bine orientate și cuprinzînd interpretări judicioase, sînt lipsite de un minimum de date biografice. Întrucît aceste cărți se adresează tinerilor, este absolut necesar ca ele să conțină și aceste elemente.*

Pentru întregirea imaginii epocii în care au lucrat marii noștri clasici, elevul Basarab Nicolescu *din Ploești și-a exprimat dorința de a vedea publicate cărți cu amintiri despre scriitori, despre împrejurările în care s-au creat unele opere capitale ale literaturii noastre, etc.*

Uneori există o neconcordanță între programa analitică și manualul respectiv. Astfel, la manualul de clasa a IX-a, spunea prof. Adela Pop, *programa analitică indică spre studiu fabula* Toporul și pădurea *de Gr. Alexandrescu, iar manualul analizează fabula* Boul și vițelul.

Literatura contemporană în școală

Toți participanții la discuție au subliniat ca o gravă lipsă faptul că pînă acum Ministerul Învățămîntului și Culturii nu a asigurat apariția unui manual pentru clasa a XI-a, lucrare de o covîrșitoare importanță, întrucît dezbate problemele literaturii române contemporane, și în special ale literaturii noastre realist-socialiste. De aceea ni s-au părut îndreptățite afirmațiile unor profesori care, făcînd haz de necaz, au afirmat că nici nu mai așteaptă apariția manualului, întrucît, la ora actuală, după 12 ani de absență, există mii de astfel de manuale în toată țara, fiecare profesor avînd de fapt manualul său, întocmit oral în fiecare an. Desigur, programa ar putea suplini întrucîtva lipsa manualului, dînd o indicație, ce-i drept sumară, totuși reprezentînd un fir călăuzitor. Nici programa însă nu este suficient de clară, avînd o serie de deficiențe serioase. Astfel, din pricina lipsei de manual, ca și a marii cantități de cunoștințe ce trebuie transmise elevilor, multe dintre orele de literatură română din clasa a XI-a se transformă în ore de dictare a titlurilor și datelor, în așa fel încît nici profesorul nu-și poate dezvolta tema și nici elevii nu pot fi suficient de atenți pentru a o recepționa. Această problemă a fost ridicată de mai mulți participanți la discuție, printre care elevul **Papuc Ștefan** din Craiova și eleva **Mariana Drosu** din Ploești. Pentru studierea unor scriitori se prevede un număr de ore cu totul insuficient. (Trebuie să ținem seama și de faptul că ora de clasă nu are decît 50 de minute, timp în care se face și examinarea elevilor, ceea ce, practic, reduce ora la 30 de minute). Astfel, pentru literatura dintre cele două războaie se rezervă o oră (adică, de fapt, 30 de minute), timp în care urmează să fie studiați nu mai puțin de 8 scriitori și anume: Hortensia Papadat-Bengescu, Ionel Teodoreanu, Victor Ion Popa, Mihail Ralea, Tudor Vianu etc. Comentariile sînt inutile în fața unei astfel de situații, întrucît timpul repartizat nu ajunge nici măcar pentru înșiruirea titlurilor lucrărilor acestor autori.

O situație asemănătoare prezintă și programa pentru literatura actuală. Astfel, în două ore ar trebui să să studieze aspectele esențiale ale operei următorilor scriitori: Demostene Botez, Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu, Dumitru Corbea, A. E. Baconski, Mihu Dragomir, Victor Tulbure, Nina Cassian.

„Predarea acestor scriitori în două ore de curs (adică de fapt o oră) este o operație de-a dreptul imposibilă" a spus prof. **Constantin Enciu** din Ploești.

Într-adevăr, literatura actuală, prin bogăția de opere realizate, cunoscute și iubite de masele largi, nu poate fi predată în atît de puține ore și în această privință alcătuitorii programei au avut de întîmpinat dificultăți reale. O sugestie în sensul rezolvării, măcar parțiale, a acestei situații, a adus-o elevul **Basarab Nicolescu** din Ploești, arătînd că simplificarea manualului de teoria literaturii pînă la nivelul real de înțelegere al elevilor de clasa a VIII-a, ar putea crea timp pentru cunoașterea și studierea mai aprofundată a literaturii noastre actuale.

Toți participanții la discuție care s-au referit la problemele manualului de clasa a XI-a, au arătat că lipsa manualului putea fi înlocuită în bună măsură prin existența unei **Culegeri** din autorii prevăzuți în programă, cuprinzînd, pe lîngă textele literare, succinte date bio-bibliografice, scurte caracterizări asupra operei — și material ilustrativ.

În ambele consfătuiri, atît profesorii cît și elevii au cerut cu insistență ca activitatea criticii literare să fie mai mult legată de nevoile școlii. S-a cerut ca revistele literare — **Viața românească, Luceafărul, Gazeta literară, Contemporanul, Tribuna, Steaua** — să găzduiască în paginile lor articole de sinteză despre literatura contemporană realist-socialistă și despre problemele moștenirii literare. A fost salutată inițiativa revistei **Viața românească** care a publicat un studiu despre semănătorism, însă s-au exprimat regrete că revista n-a continuat această valoroasă preocupare. Printre alții, prof. **Barbu Cocoș** a cerut ca revista să publice studii asemănătoare și despre poporanism, simbolism, sau despre unii scriitori mai puțin cunoscuți.

O gravă deficiență a editurilor și a Direcției difuzării cărții a fost semnalată de mulți din participanții la consfătuirile noastre. Este vorba de faptul că unele dintre cărțile prevăzute în program, cum ar fi **Bărăgan, Străinul, Enigma Otiliei** etc., nu s-au aflat în librării timp îndelungat. N-ar fi oare bine ca tovarășii de la editurile noastre să mai consulte din cînd în cînd și programele analitice?

O situație anormală din acest punct de vedere o prezintă opera poeților prevăzuți în program. Întrucît o bună parte a poeziilor indicate de programă sînt cuprinse în diverse volume, apărute la mari răstimpuri, iar unele din ele demult epuizate, studierea operei respective se face cu mari greutăți, răpind elevilor un timp prețios. De aceea socotim îndreptățită propunerea prof. **Ionescu Vasile** de la Școala medie din Slănic, căruia i s-au asociat și ceilalți participanți la consfătuirea de la Ploești, de a se edita, în **Biblioteca școlarului** și în **Biblioteca pentru toți**, antologii ale poeților prevăzuți în programă, care să cuprindă poeziile indicate în mod expres de program precum și alte poezii reprezentative, care ar contribui la definirea personalității fiecărui autor.

Pe de altă parte, există situații derutante prin prezența în librării a mai multor ediții, cu mari diferențe între ele, ale aceleași opere. Prof. **Gh. Milica** din Ploești și alți participanți la discuție au arătat astfel dificultățile create de faptul că între cele trei ediții ale romanului **Pasărea furtunii** de Petru Dumitriu, există deosebiri substanțiale din punct de vedere ideologic și artistic; cum toate edițiile se găsesc laolaltă în librării și în biblioteci, nu se poate asigura un studiu unitar.

Se indică uneori în programa analitică fragmente mai puțin semnificative pentru opera studiată sau al căror sens este greu de descifrat atunci cînd sînt rupte din context. Un exemplu în acest sens a dat prof. **Adela Pop** de la Ploești, în ceea ce privește fragmentul ales din **Surîsul Hiroshimei** de Eugen Jebeleanu. (Cuvîntul pescarului japonez către asasin). S-a arătat pe drept cuvînt că, în acest poem, una dintre creațiile cele mai izbutite ale poetului Eugen Jebeleanu, se pot găsi cu ușurință multe alte fragmente mai accesibile elevilor.

S-a arătat de asemeni, în cadrul celor două consfătuiri, faptul că în clasa a XI-a se studiază literatura noastră actuală, care se îmbogățește neconfenit cu opere de o deosebită valoare artistică, presa literară avînd datoria să urmărească și să analizeze cu claritate toate aceste succese ale frontului nostru literar. Pentru ca studiile, articolele, cronicile și recenziile publicate să poată fi folositoare zecilor și zecilor de mii de elevi, participanții la consfătuiri au arătat că stilul criticii literare trebuie să fie clar, accesibil, lipsit de prețiozitate și afectare. Această idee a revenit cu insistență în toate intervențiile participanților la discuții. În acest sens, credem că trebuie însușită propunerea făcută în cadrul consfătuirii, de a se publica în reviste articole de sinteză privind: dezvoltarea poeziei noastre actuale, a prozei, a dramaturgiei și, în general, problemele literaturii noastre realist-socialiste. Considerăm de asemenea justă propunerea editării unei reviste de recenzii, în care să fie incluse cele mai interesante articole și cronici despre cărțile scriitorilor noștri actuali și în primul rînd despre acelea cuprinse în programa analitică.

Dezvoltarea literaturii noastre realist-socialiste înseamnă și înflorirea literaturii în limbile minorităților naționale. Cum este și firesc, în programa analitică se prevede un capitol special pentru studierea literaturii minorităților naționale. Așa cum a arătat prof. **C. Enciu** din Ploești, predarea acestui capitol întîmpină unele dificultăți din mai multe motive: în primul rînd, în unele antologii și culegeri destinate școlii, sînt prea puține traduceri din operele cele mai reprezentative ale scriitorilor aparținînd minorităților naționale, apoi nu se publică destule studii sistematice de sinteză, privind creația acestor scriitori în perspectiva istorică. Socotim că rezolvarea acestor probleme reprezintă pentru editurile noastre o sarcină extrem de urgentă.

Problemele dezbătute au fost variate, urmărind formarea multilaterală, armonioasă, a personalității elevilor, educarea lor în spiritul moralei comuniste. În ajutorul acestei munci educative s-a solicitat din partea profesorilor și elevilor sprijinul neprecupețit al scriitorilor de azi. Astfel, prof. **B. Cocoș** din Craiova constatînd lipsa unei literaturi menite a fi folosită cu ocazia serbărilor școlare, a manifestațiilor de masă, a propus Uniunii Scriitorilor să inițieze editarea unor culegeri de poezii, scenete, piese scurte și lucrări dramatice la nivelul tineretului, închinate marilor evenimente din istoria patriei noastre și a mișcării muncitorești mondiale. Această idee a fost prezentă și în consfătuirea de la Ploești, unde s-a cerut editarea unor antologii noi privind marile zile și evenimente din viața omenirii (7 Noiembrie, 1 Mai, 8 Martie etc.). Eleva **Guran Georgeta** din Craiova, ca și alți participanți la discuții, arătînd cît de mult a învățat din operele scriitorilor noștri de azi, și-a manifestat dorința de a citi și lucrări inspirate din viața tineretului nostru, a școlii, subliniind cît de interesante conflicte s-ar putea extrage din cunoașterea atentă a preocupărilor lor. Elevii și profesorii au arătat cît de așteptate sînt lucrările al căror personaj central să fie figura profesorului de tip nou, a elevului utemist, etc. De asemenea, considerînd că tînărul de azi se caracterizează printr-o dezvoltare multilaterală și armonioasă, participanții la discuții au cerut editarea unor scurte istorii ale artei și muzicii românești. Aceasta cu atît mai mult, cu cît dezvoltarea literaturii române s-a făcut în strînsă legătură cu dezvoltarea artei plastice și muzicii în țara noastră, existînd o permanentă influență reciprocă. În această privință credem că nu-i lipsită de însemnătate observația elevului **Budică Dan** din Craiova care a arătat că multe dintre reproducerile după opere plastice, în manualele școlare, sînt făcute în condițiuni grafice inacceptabile și nu contribuie de fel la dezvoltarea gustului și a pasiunii elevilor pentru frumos.

S-a discutat de asemenea problema lecturii în afară de clasă a elevilor. În acest sens, prof. **Negreanu Ion** a împărtășit experiența sa, pe care o supunem atenției și altor profesori din țară. Este vorba de organizarea unui caiet de lectură pentru fiecare elev, care se deschide cu o scurtă culegere de gînduri despre rostul lecturii. (Miron Costin, Eminescu, Pîrvan etc.). Lecturile sînt rezumate în caiet după un punctaj general, stabilit de profesor și care cuprinde: ideile principale, acțiunea, conflictul, păreri personale ale elevului despre valoarea ideologică și artistică a lucrării.

Socotind că experiența de mai sus este valoroasă și cum lectura în afară de clasă a elevilor reprezintă o activitate importantă, solicităm pe această cale pe profesori să ne comunice și alte asemenea metode de lucru, pentru a le populariza și a realiza astfel un schimb de experiență în toată țara.

Aspect din timpul consfătuirii de la Ploești

Cultivarea limbii

Faptul că toți participanții la discuție, profesori și elevi, au ridicat cu o deosebită ascuțime problemele limbii literare, ale stilului scriitorilor și ale însușirii gramaticii, ne arată că în această direcție manualele și presa literară au datoria să creeze condițiile optime pentru o exprimare clară, artistică și corectă.

Considerăm că este pe deplin justificată părerea profesorilor Barbu Cocoș, Dogaru Gheorghe, N. Bălan, Luca Preda, Dumitru Banu, Elena Paulescu, Adela Pop, Pupu Romulus, Mihai Vulpescu și a elevilor Pipercu Mariana, Nuță Maria, Guran Georgeta, Petecel Stela — **care au arătat că în manualele de școală nu trebuie să-și găsească loc lucrări sau fragmente în care se întîlnesc vulgarități, expresii argotice etc. „Dacă marele nostru Sadoveanu a putut să scrie o sută de volume fără să întrebuințeze niciodată un cuvînt din care nu se poate scrie decît inițiala — a spus prof.** Elena Paulescu **— nu înțelegem de ce un tînăr care este abia la al doilea sau la al treilea volum nu se poate dispensa de asemenea termeni care n-au nimic comun cu limba literară".**

Această discuție a avut un caracter mai larg, participanții referindu-se nu numai la lucrările indicate de programă, ci și la restul literaturii noastre actuale. Din acest punct de vedere au fost criticate de elevi și profesori lucrări ca Groapa de Eugen Barbu, unele fragmente din Cronică de familie de Petru Dumitriu, Moromeții de Marin Preda, precum și traducerea baladelor lui François Villon de Romulus Vulpescu. „Pornografiile trebuie excluse nu numai din literatura destinată școlarului, ci din întreaga noastră literatură. Ele nu ne dau un exemplu bun, — a spus eleva Mariana Pipercu **din Craiova. La vîrsta noastră, noi nu avem încă un drum definit în viață și ele ne pot influența în rău. Cred că unii scriitori îmbracă realitatea în haine meschine, în stilul neglijenței lor".**

S-a mai subliniat că nu există suficiente studii despre limba scriitorilor noștri, clasici și contemporani, care să ajute pe profesori și elevi. Profesorul Gh. Dogaru **din Craiova, arătînd că analiza gramaticală și stilistică este de fapt o profundă analiză literară, a demonstrat că manualele și profesorii trebuie să îmbine permanent, în mod organic, aceste analize cu predarea literaturii. De un mare ajutor ar fi publicarea în traducere a unor studii sovietice de specialitate și a unor metodici. Presa literară este foarte săracă în articolele de acest fel, și chiar revista** Luceafărul, **care ar avea datoria să se ocupe de ea în pagina închinată limbii și literaturii române în școli, n-a acordat atenția cuvenită acestei probleme. „Nu este nevoie de o analiză formală — a spus elevul** Basarab Nicolescu **din Ploești — care să numere epitetele, comparațiile etc., ci de o analiză stilistică profundă, care să pună în evidență valorile literare și conținutul de idei".**

Problemele gramaticii au suscitat de asemenea interesul participanților la discuție. Arătînd că profesorii își însușesc concluzia articolului publicat de prof. Ion Popescu **în revista noastră („Nici o greșeală de ortografie în școala noastră!"), prof.** Luca Preda **din Craiova a spus că această chemare ar trebui să se adreseze și presei literare, ca și tuturor scriitorilor noștri. Profesorii și elevii sînt deseori nedumeriți de prezența unor forme gramaticale în contradicție cu normele Academiei R.P.R. De asemenea și radio-ul are datoria să unifice diferitele sale emisiuni, adresîndu-se ascultătorilor într-o limbă literară, așa cum o recomandă în mod competent acad. prof. Graur în apreciata sa emisiune „Limba noastră". (O doleanță din partea elevilor: emisiunea este programată la ore nepotrivite pentru ei!).**

Faptul că din clasa a VII-a nu se mai studiază gramatica limbii române, crează unele dificultăți nu numai în predarea literaturii noastre, ci și la alte obiecte de studiu. Astfel, prof. Romulus Pupu **(profesor de limba rusă) arăta că neînsușirea temeinică a gramaticii limbii noastre crează dificultăți în însușirea limbii ruse și a altor limbi străine. Ar fi necesar ca măcar în programa clasei a XI-a să se prevadă cîteva ore de recapitulare a cunoștințelor gramaticale. Îmbinate cu analiza stilistico-gramaticală a operelor literare, aceste ore de recapitulare ar contribui la fixarea definitivă, prin intermediul practicii, a principalelor noțiuni de gramatică și ortografie.**

★

În cadrul acestor discuții au mai participat, aducînd exmple concrete din activitatea lor și reluînd unele idei exprimate în darea noastră de seamă, profesorii: Constantin Ionescu, Mircea Radu, Natalia Boncu, Patron Elena **și elevul** Ioan Arghiripol **din clasa a VIII-a.**

Sperăm că publicarea acestei dări de seamă a discuțiilor purtate la Craiova și Ploești va constitui un prilej de verificare a propriei munci, pentru profesorii și elevii din întreaga țară, pe care îi rugăm să ne comunice în scris părerile lor, atît despre problemele relatate, cît și despre oricare alte probleme privind predarea limbii și literaturii române în școală.

Note de drum

Călătorie prin China populară

I

Legende și întîmplări adevărate

Senzația că păşesc într-un continent nou, am avut-o prima oară cînd s-a ridicat avionul de pe aerodromul din Irkutsk, îndreptîndu-se către Pekin, capitala Chinei populare. În ceața alburie care estompa priveliștea am văzut jos, departe, lacul Baikal, cu apa tremurînd întunecată, săgetată ades de zborul alb al unui soi de pescăruşi. Apoi negurile au învăluit o vreme aparatul, care a rămas parcă plutind pe loc; însă undeva, la peste două mii de metri dedesubt, munții și dealurile înzăpezite fugeau cu repeziciune îndărăt pe măsură ce avionul se îndepărta de teritoriul Uniunii Sovietice. După aproape două ceasuri, norii s-au tras brusc în lături și pămîntul Republicii Populare Mongole a prins a sticli în soare. Un popas de două ceasuri în clădirea aeroportului din Ulan-Bator, sub un cer senin ca lacrima, apoi din nou zbor peste munți pleşuvi, peste întinderi netede, incremenite în lumina strălucitoare; am știut că se desfăşoară înainte și în lături pustiul Gobi. Ceața a şters încă odată întinderile lăsînd numai arar privirea să străbată pînă la fața pămîntului, unde au început să se ghicească mai întîi ogoare şerpuite între coaste prăpăstioase, apoi cîmpuri tot mai largi, brăzdate în toate direcțiile de un păienjeniş de fire — canalele de irigație — și satele semănate, pretutindeni, mici și dese, cu conture geometrice ca trase cu linia. Ne aflam deasupra Republicii Populare Chineze. Avionul cobora grăbit, peisajul prindea forme și culori tot mai lămurite și numai un nou val de ceață a răpit ochilor vederea marelui zid lung de trei mii de kilometri, care se pierdea spre dreapta și spre stînga în împietrirea lui de două milenii. Cînd am ieşit din nouri, s-au văzut jos, aproape, clădirile aeroportului, între care aparatul s-a aşezat calm, cîrmuit de mîna meşteră a pilotului chinez. Erau ceasurile patru după-amiază; la București în acea clipă era încă dimineață, ora zece. Căci între Pekin și Capitala țării noastre sînt nu mai puțin de 86 meridiane.

Și totuși, brusc, senzația acestei distanțe uriaşe s-a şters în fața căldurii cu care m-au înconjurat prietenii chinezi. Am uitat că n-am putut descifra inscripția de pe clădirea aeroportului, am uitat miile de kilometri înghițite de avioane — cînd am auzit vorbă românească rostită de prieteni, cînd la ieşirea din clădirea aeroportului am văzut statuia cunoscută din fotografii, închinată păcii, cînd am trecut pe dinaintea primelor mari construcții deasupra cărora flutura steagul roşu cu secera și ciocanul; la alt meridian, atît de îndepărtat, în mijlocul unei mulțimi cu altfel de obiceiuri, într-un peisaj schimbat, — mă aflam însă într-o lume care pune mai presus de orice aceleași mari valori ale vremii noastre, care sînt la locul cel mai de preț și în țara mea: pacea, prietenia, construirea socialismului și comunismului. Și dintr-odată, în mijlocul acestei mulțimi cu obiceiuri și înfățişare atît de diferite de acelea cu care eram obişnuit, în acest peisaj atît de altfel, m-am simțit într-un mediu familiar, apropiat și am rostit din toată inima primului localnic care ne-a întîmpinat, cuvintele de salut, de bun găsit și de urare, primele pe care le-am învățat pe pămîntul Chinei: Ni-ha! bună vremea, sănătate bună!

II

Dincolo de legendă

De ce oare, cînd vorbeam despre China, ne-am simțit îndrumați să ne închipuim numai priveliști fabuloase, pagode zvelte la tot pasul, săgetînd cerul, pavilioane grațioase în grădini îmbălsămate și poduri arcuite peste lacuri de smarald, în care se oglindesc lampioane de toate formele și culorile — o lume stranie, la care ne gîndeam cu emoție amestecată cu oarecare teamă! Aceasta e imaginea pe care ne-a dat-o despre țara Chitailor, Marco-Polo, călător acum şapte secole, în părțile răsăritului, unde i se păstrează pînă astăzi numele: „drumul lui Marco Polo" suie și acum din Canton spre nord și ajunge pînă în părțile Pekinului, unde încă se află un „pod al lui Marco-Polo".

Fostul oaspete, consilier și comisar al lui Kubilai, hanul tătarilor, a statornicit o legendă, pe care secolele au dezvoltat-o darnice. Au rămas, drept unica imagine a Chinei, mai cu seamă descrierile sale despre palatul de vară din San-tun. Întreaga Chină era socotită un fel de țara împăratului verde sau a lui făt-frumos din basme, undeva pe tărîmul celălalt. Iubitorilor de povești le-a plăcut să uite relatările vestitului călător și despre înfățişări mai puțin feerice ale Chinei, despre semințiile lăsate încă în stare de sălbăticie, în vreme ce la curțile imperiale se răsfățau comorile și minunățiile lumii.

În timpuri mai apropiate, poveștile au adăugat știri despre Marele Zid, pe care imaginația l-a vrut să înconjoare China, ca o pavăză, despărțind-o de restul universului. În interiorul Marelui Zid, călători ca spătarul Nicolae Milescu acum trei secole, s-au oprit și ei la minunile palatelor împărăteşti, la ceremonialul legendar, la obiceiurile necunoscute europenilor, și imaginația le-a acceptat mai cu uşurință pe acestea, decît întîmplătoarele referiri la groaznica suferință a unui popor de sute de milioane. Marele Zid de trei mii de kilometri se află și azi în ființă, pe toată întinderea lui, în partea dinspre nord a țării, — dar ce înseamnă oare trei mii de kilometri, de pildă, față de lungimea totală a frontierelor Chinei, de peste 26.000 kilometri? Ce înseamnă el, cu uriaşele-i şerpuiri peste munți și văi, chiar față de lungimea și lățimea teritoriului chinez, care măsurate în linie dreaptă, depăşesc fiecare 5.000 km.?

A opta minune a lumii, Marele Zid este un colos, o nebunie a imaginației și a puterii omului și nu găsesc cuvinte să-mi exprim uimirea cînd l-am văzut și am privit dimensiunile gigantice și i-am călcat pietrele vechi de două milenii. Dar cu cît mai colosală a fost cifra care indică milioanele și milioanele de morți jertfiți pentru înălțarea lui sau care numără flăminzii stinși cu zile de nemincare. Căci foamea a însoțit istoria Chinei ca o ciumă, de mii de ani, pînă acum un deceniu.

Imaginația altor timpuri a dat la o parte istoriile întunecate despre pustiul Gobi, această nordică Sahară, situată la mii de kilometri de tropicul unde geografia a aşezat de regulă deşerturile. Înfiorătoarele singurătăți ale nisipurilor mişcătoare vor fi fost acelea care au silit, din veacuri vechi, cam pe la începuturile istoriei poporului nostru, semințiile din acea parte a lumii să migreze spre răsărit și spre sud, în căutare de hrană. Laturile triste ale întîmplărilor au fost însă înlăturate pentru o imagine într-altfel fabuloasă.

Secolul trecut a sporit „taina Chinei", zugrăvind porturi tixite de lume, cu taverne ale celor mai ispititoare plăceri și desmățuri, unde apăreau chinezi enigmatici și unde se desfăşurau întîmplări misterioase, învăluite în aburul miraculos al opiului. Cărți ca ale lui Claude Farrère amplificau la nivelul capitalismului modern și al gustului pervertit burghez feeria veche, pigmentînd-o cu obscenități și prostituție. Și în adevăr, existau și acestea în porturile pe unde se scurgeau bogățiile Chinei, jefuite de monopoliștii englezi, francezi, japonezi, germani și americani. Existau, amestecînd deopotrivă în tulburea beție a opiului și pe unii dintre localnici, dar mai ales pe nepoftiții oaspeți de peste mări și țări. Mai ales pe aceştia.

Dar dincolo de ele, rămînea uriaşul popor al Chinei, de sute de milioane, cel mai numeros popor din lume, care nu trăia în palatele imperiale, nici în tavernele din Shanhai, Canton sau Hong Kong.

III

China construiește

Viața acestui popor s-a desfăşurat grea și plină de suferințe pînă cînd, la 1 octombrie 1949, a fost proclamată Republica Populară Chineză, în urma unor lungi lupte purtate sub conducerea Partidului Comunist Chinez, împotriva cotropitorilor străini și a slugilor lor interne, aripa reacționară a Gomindanului. Din 1949, poporul de şase sute de milioane al Chinei face parte din lumea socialismului și a păcii, construind într-un ritm nimitor ceea ce secolele și mileniile de exploatare n-au permis să se înalțe. Dintr-o țară înapoiată, China Populară devine, sub înțeleapta conducere a Partidului Comunist Chinez, un puternic stat industrial.

Planul de cinci ani, proiectat pe intervalul 1958—1962 a și fost îndeplinit, în mai puțin de doi ani, la principalii indici. Mă aflam în Shanhai, cînd au apărut în presă comunicatele vestind acest mare succes. Pentru a sugera cît de cît ritmul uluitor al dezvoltării economiei țării în acești ani, e deajuns să arăt că planul cincinal prevedea ca volumul producției industriale în ansamblul ei să crească în 1962 de trei ori față de cel al anului 1957; această creştere a fost îndeplinită și depăşită încă înainte de sfîrşitul anului 1959, adică în mai puțin de doi ani. Producția agricolă trebuia să atingă, la sfîrşitul lui 1962, o creştere de 35%, față de 1957, dar, de pe acum ea se și apropie de 50%.

Anii 1958 și 1959 au constituit un uriaş salt înainte, cum denumesc cu mîndrie oamenii muncii din China marile lor înfăptuiri. Imaginea unei țări fabuloase rămîne tot mai mult în urmă, și China înaintează pe calea progresului, a celor mai moderne înfăptuiri ale tehnicii, ajungînd din urmă în multe sectoare state industriale avansate ca Anglia sau Japonia. De altfel, legenda și misterul reprezentau numai un văl, țesut cu naivitate și romantism de vechii povestitori, în schimb cu interese precise de exploatatorii de acum cîteva milenii și secole, ca și de colonialiștii moderni, începînd din secolul al XVIII-lea. La adăpostul legendelor, un colosal popor era supus unei apăsări care nu se poate descrie în cuvinte sau care chiar descrisă, e tot atît de greu de conceput ca și o legendă.

IV

„Toba înflorată din Fon-Yan"

...Orașul Hofei se află în regiunea de cîmpie, între fluviile Huai-Ho și Yang-Tse, la vreo 500 km. spre asfințit de coasta răsăriteană a Chinei. Peisajul în jur e domol, întinderi mari de pămînt se alungă pînă către zarea celor două ape, care, de veacuri, au fost fericirea și nefericirea acestei regiuni. Ici-colo se saltă cîte un deal singuratic, ca pretutindeni în cîmpia chineză. Încerc să-mi închipui întîmplări vechi, — și nu prea vechi — cînd Huai-Ho și Yang-Tse își uneau valurile furioase cam în preajma orașului Ho-Zei, prăpădind în calea lor sate, semănături și oameni deopotrivă, în timpul ploilor mari din mai și iunie. Văd ca-n vis populația îngrozită de cataclisme, cățărîndu-se pe dealurile acestea ciudate, ca să-și salveze măcar nefericita viață. Colina Su-Șan din apropierea orașului, de cîte ori va fi fost martoră unor asemenea năpraznе de-a lungul veacurilor! Înțeleg cum s-a alcătuit din durere o vorbă tristă despre aceste locuri: „Ploaie mare — nenorocire mare! Inundație mare. Ploaie mică — nenorocire mică! Inundație mică. Nu plouă — altă nenorocire — seceta!"

Nu-i prea greu să-mi închipui nenorocirile acestea, cînd mi le povestesc martori oculari, trăitorii uriaşei inundații din 1931, cînd apele lui Yang-Tse, fluviul cel mare, s-au revărsat pe o lungime de cîteva mii de kilometri, înecînd în jurul său peste cinci sute milioane de mu, adică aproape treizeci și cinci milioane de hectare. Viețile a trei milioane de oameni au fost atunci amenințate, o sută cincizeci de mii au pierit în valuri. Sălbăticiei fluviului i s-a adăugat atunci crima Gomindanului care a aruncat în aer puținele întăriturі de pămînt ridicate de popor pe malurile apei.

De veacuri, cînd porneau vînturile toamnei, în regiunea orașului Ho-Fei, începea nu numai migrația păsărilor spre sud, dar și a oamenilor în căutare de hrană. Pămîntul puțin era și acela năpăstuit de revărsări. Ce putea să ajungă un mu la două familii? Și mai mult de jumătate din familiile acestui ținut n-aveau în mijlociu decît un mu, ba chiar cam a şasea parte nu avea nici o palmă de pămînt. De ce să fie de mirare că odată cu toamna o treime din populație pornea la cerşit, tînguindu-și durerea în cîntece triste, însoțite de bătaia tobei.

Așa s-a născut cîntecul tobei înflorate din Fon-Yan, îndureratul „Fon-Yan-Hua-Ku". În 1955, o fetiță de 14 ani, O-Cea-lin, din orașul Fon-Yan, aflat la cîteva zeci de kilometri de Ho-Fei, l-a cîntat la Pekin în cadrul unui concurs, obținînd premiul I. Transcriu în românește acest cîntec.

Spune-se, se spune-n lung și-n lat
La Fon-Yan pămîntul că-i bogat.
Mers-a veste-n lume an de an
Că-i mănos pămîntul la Fon-Yan
Că-i frumoasă viața la Fon-Yan.

Numai tu mi-ai mai rămas, hua-ku.
Rătăcim prin lume, eu și tu,
Sună, sună toba, plingi, avan.
Nu-i pămîntul darnic la Fon-Yan,
Nu-i frumoasă viața la Fon-Yan.

O-Cea-lin, astăzi membră a ansamblului artistic din Fon-Yan, a învățat melodia și cuvintele de la mama ei, Lin-O-lai, care le-a cîntat și ea mai demult, cerșind o lingură de orez, în ropotul înăbușit al tobei. La Pekin, în fața sutelor de ascultători, cînd a terminat cîntecul, fetița a aşezat toba pe pămînt și bețele încrucișate deasupra. Cîntecul tobei înflorate din Fon-Yan se încheiase, dar O-Cea-lin mai avea de adăugat ceva. Făptura puțintică, negricioasă la obraz, ca toată lumea din ținutul ei, a schimbat cîntecul cu un dans vijelios, o cascadă de rotiri și răsuciri la început, ca o întruchipare a sfîșierilor semănate de foame, a morților, prăpădiți de năvala apelor. A urmat o unduire potolită, tot mai lină și grațioasă mai apoi, cînd chipul fetei s-a luminat spre soare. În jurul vechii tobe care sunase plîngînd mai înainte, se desfăşura un dans al bucuriei, al biruinței. Privitorii au înțeles tîlcul — fata vorbea acum din toată ființa, în limbajul viu al mișcărilor trupului ei, despre anii de după eliberarea țării.

O-Cea-lin dansînd

Ploaie-n munte, ploaie doar o zi
Și Huai-Ho înecă-n jur cîmpii.
Ploaie-n munte-o zi și una iar,
Nu mai are nici Yang-Tse hotar,
Nu mai au puhoaiele hotar.

Nouă ani din zece, nouă-n șir
La Fon-Yan aduc nenorociri.
N-are omul hrană, casă nu.
Îi rămîi din toate numai tu,
Sună, sună toba mea, hua-ku.

Săptămîni stau apele pe şes,
Vînd avuții cai și-asini pe-ales,
Flăminzesc săracii luni la rînd.
Ce să vîndă omul cel flămînd?
Doar copii săracii dacă vînd.

V

Lacul florilor de lotus

Cam la jumătate cale de la Canton, către Pekin își mină apele vijeliosul Yang-Tse, peste care nimeni n-au putut cotropi nici a zecea parte din cît înecăseră cu 23 de ani mai înainte și cu o putere incomparabil scăzută. Atunci, în 1954, pe zeci și zeci de kilometri s-a desfăşurat o dramatică întrecere cu stihia: digurile au fost înălțate pe măsură ce apa creștea, odată cu ea, dar mai repede decît sporul valurilor. Era o întrecere în care contau nu zilele, ci orele și uneori minutele. Într-un singur loc fluviul a fost o clipă mai tare și a spart digul. Dar în dreptul spărturii, oamenii au făcut zid din trupurile lor, biruind bătaia valurilor și la adăpostul stăvilarului viu, digul a crescut puternic, de neînfrînt.

O-Cea-lin a vorbit despre această putere a fraților ei, în noua lor viață. Ea a ridicat toba și ropotul tobei a sunat ca și cîntecul, plin de fiorul bucuriei, al biruinței, închegînd un nou cîntec al tobei înflorate din Fon-Yan:

Pin' pe munte sus, pe Fon-Uan-Șan
E vestit pămîntul din Fon-Yan
Leagănă-se, leagănă în vînt
Roadele mănosului pămînt,
Sună tu, hua-ku și eu cînt.

Plouă-n munte, plouă mult și des,
Apele-s strunite jos pe şes.
Arde soare aruncînd văpăi,
Apele stropesc cuminți în văi
Lanuri și grădini departe-n văi

Nimeni nu mai suferă de foame în provincia An-Huei. Orașul Ho-Fei, reședința provinciei, este astăzi un puternic centru industrial, cu peste un milion de locuitori, — de unde acum zece ani nu avea decît a douăzecea parte, adăpostindu-se atunci în colibe de lut, ghemuite ca niște muşuroaie la fața pămîntului. Se ridică astăzi îndrăznețe spre cerul liber palatele cu multe etaje și cu coloane svelte, marile uzine, blocurile de locuit, școlile, instituțiile de cultură. Vechilor închipuiri de demult le stă în față toba înflorată din Fon-Yan, cu ropotirea ei grăitoare, — iar dincolo de ele, se profilează Revoluția înfăptuită de Partidul Comunist Chinez în ultimul deceniu.

V

Lacul florilor de lotus

Cam la jumătate cale de la Canton, către Pekin își mină apele vijeliosul Yang-Tse, peste care nimeni n-au putut cotropi nici a zecea parte din cît înecăseră cu 23 de ani mai înainte și cu o putere incomparabil scăzută. Atunci, în 1954, pe zeci și zeci de kilometri s-a desfăşurat o dramatică întrecere cu stihia: digurile au fost înălțate pe măsură ce apa creștea, odată cu ea, dar mai repede decît sporul valurilor. Era o întrecere în care contau nu zilele, ci orele și uneori minutele. Într-un singur loc fluviul a fost o clipă mai tare și a spart digul. Dar în dreptul spărturii, oamenii au făcut zid din trupurile lor, biruind bătaia valurilor și la adăpostul stăvilarului viu, digul a crescut puternic, de neînfrînt.

O-Cea-lin a vorbit despre această putere a fraților ei, în noua lor viață. Ea a ridicat toba și ropotul tobei a sunat ca și cîntecul, plin de fiorul bucuriei, al biruinței, închegînd un nou cîntec al tobei înflorate din Fon-Yan:

Pin' pe munte sus, pe Fon-Uan-Șan
E vestit pămîntul din Fon-Yan
Leagănă-se, leagănă în vînt
Roadele mănosului pămînt,
Sună tu, hua-ku și eu cînt.

Plouă-n munte, plouă mult și des,
Apele-s strunite jos pe şes.
Arde soare aruncînd văpăi,
Apele stropesc cuminți în văi
Lanuri și grădini departe-n văi

Nimeni nu mai suferă de foame în provincia An-Huei. Orașul Ho-Fei, reședința provinciei, este astăzi un puternic centru industrial, cu peste un milion de locuitori, — de unde acum zece ani nu avea decît a douăzecea parte, adăpostindu-se atunci în colibe de lut, ghemuite ca niște muşuroaie la fața pămîntului. Se ridică astăzi îndrăznețe spre cerul liber palatele cu multe etaje și cu coloane svelte, marile uzine, blocurile de locuit, școlile, instituțiile de cultură. Vechilor închipuiri de demult le stă în față toba înflorată din Fon-Yan, cu ropotirea ei grăitoare, — iar dincolo de ele, se profilează Revoluția înfăptuită de Partidul Comunist Chinez în ultimul deceniu.

V

Lacul florilor de lotus

Cam la jumătate cale de la Canton, către Pekin își mină apele vijeliosul Yang-Tse, peste care nimeni nu mai are nici Yang-Tse hotar, Nu mai au puhoaiele hotar.

Nouă ani din zece, nouă-n șir
La Fon-Yan aduc nenorociri.
N-are omul hrană, casă nu.
Îi rămîi din toate numai tu,
Sună, sună toba mea, hua-ku.

Săptămîni stau apele pe şes,
Vînd avuții cai și-asini pe-ales,
Flăminzesc săracii luni la rînd.
Ce să vîndă omul cel flămînd?
Doar copii săracii dacă vînd.

Numai tu mi-ai mai rămas, hua-ku.
Rătăcim prin lume, eu și tu,
Sună, sună toba, plingi, avan.
Nu-i pămîntul darnic la Fon-Yan,
Nu-i frumoasă viața la Fon-Yan.

O-Cea-lin, astăzi membră a ansamblului artistic din Fon-Yan, a învățat melodia și cuvintele de la mama ei, Lin-O-lai, care le-a cîntat și ea mai demult, cerșind o lingură de orez, în ropotul înăbușit al tobei. La Pekin, în fața sutelor de ascultători, cînd a terminat cîntecul, fetița a aşezat toba pe pămînt și bețele încrucișate deasupra. Cîntecul tobei înflorate din Fon-Yan se încheiase, dar O-Cea-lin mai avea de adăugat ceva. Făptura puțintică, negricioasă la obraz, ca toată lumea din ținutul ei, a schimbat cîntecul cu un dans vijelios, o cascadă de rotiri și răsuciri la început, ca o întruchipare a sfîșierilor semănate de foame, a morților, prăpădiți de năvala apelor. A urmat o unduire potolită, tot mai lină și grațioasă mai apoi, cînd chipul fetei s-a luminat spre soare. În jurul vechii tobe care sunase plîngînd mai înainte, se desfăşura un dans al bucuriei, al biruinței. Privitorii au înțeles tîlcul — fata vorbea acum din toată ființa, în limbajul viu al mișcărilor trupului ei, despre anii de după eliberarea țării.

Marele Zid

O-Cea-lin era numai de-o şchioapă cînd, în 1950, a început supunerea fluviului Huai-Ho. Milioane de oameni au păşit la o luptă crîncenă, pe care anii au dus-o la biruință. O rețea de canale și rezervoare, diguri și stăvilare, înțelept distribuite, au răsărit printr-o muncă uriaşă, desfăşurată rapid; alături de cursul principal al fluviului, care-și mină apele să și le verse în Yang-Tse, oamenii au săpat o albie nouă, de-a dreptul către mare, pe urma unei albii vechi, astupate în urma unei catastrofale revărsări, în 1194.

Acum, în timpul marilor ploi, puterea talazurilor e sorbită de canale și rezervoare și împiedicată să se dezlănțuie; diguri tari o strunesc, tăindu-i bruma de avînt rămasă. La fel Yang-Tse a trebuit să se supună, împrăştiindu-și apa liniştit pe căile arătate de omul contemporan al Chinei comuniste. În vremea inundației din 1954, cînd nivelul fluviului a crescut cu aproape un metru și jumătate mai mult decît în 1931, apele n-a putut arunca pod, mii de ani la rînd.

Aproape cinci mii cinci sute de kilometri de la vest spre est, încovoindu-se printre munți și brăzdînd şesul, sau cotropindu-l adesea, Yang-Tse a fost un hotar între China de Nord și cea de Sud. Trecerea peste valurile lui era anevoioasă și, în multe perioade ale anului, cu neputință. Adînc și repede, tîrînd spre Marea Galbenă uriaşe cantități de aluviuni, Yang-Tse este cel care a creat în milioane de ani cîmpia din centrul Chinei, împingînd marea tot mai spre răsărit; dar a fost și cel mai mare nimicitor al ei, tigrul ei, aşa cum e denumit adesea, din cauza dușmăniei cu care a împiedicat contactul dintre nord și sud ca și din cauza revărsărilor lui pustiitoare.

Undeva, cu peste o mie de kilometri înainte de vărsare, el primește ca afluent fluviul Han-Șuei, sărac în ape vara, dar adevărat potop în vremea ploilor. Aici, la întîlnirea celor două fluvii, se află „orașul celor trei orașe", Uhan, centru al industriei siderurgice și constructoare de mașini. Marile oțelării din Uhan, create începînd de acum cinci ani, au depășit de mult un milion de tone producție anuală, iar în 1961 capacitatea lor va fi de trei milioane tone. Uzina de mașini modernă utilată în întregime de Uniunea Sovietică, la fel cu marile oțelării, produce tipurile cele mai complicate de instalații. Aici, înainte de eliberare, nu se producea oțel și fontă, deși în regiune sînt mari zăcăminte de minereu feros.

O-Cea-lin dansînd

„Orașul celor trei orașe" era spintecat de Yang-Tse care-și rostogolea mîndru apele, purtînd spre ocean vapoarele mari ale colonialiștilor, încărcate cu bogățiile solului și subsolului Chinei și abia tîrînd bîrcile sărace ale localnicilor care-și duceau de ici colo suferința și nevoia. Numai acum peste un secol, taipingii, răsculații care au deslănțuit războiul țărănesc împotriva asupritorilor, au îndrăznit să încerce un pod peste Yang-Tse. Puterea taipingilor a fost înfrîntă după un deceniu, ca și curajoasa lor încercare de a lega între ele cele trei orașe.

Mi le povestea toate acestea scriitorul Li-Pin, cu vorbe potolite în acea inserare de neuitat, cînd m-a călăuzit spre lacul florilor de lotus. De aici pînă la apele lui Yang-Tse nu sînt decît poate cinci sute de metri — o limbă tare de pămînt străjuită acum și de digul construit în 1954. Se aud sirenele vapoarelor trecînd în sus și-n jos pe fluviu. Departe, dincolo de apă, se ghicește abia în pîcla înserării, unul din cele trei orașe ale Uhanului. Aici, în Han-Yan, unde ne aflăm, sub colina broaștei țestoase, a locuit, acum peste şase secole, poetul Li-Tai-pe, unul din cei mai mari cîntăreți ai Chinei. Poetul a lăsat o operă de o vigoare neobișnuită, de o rară prospețime, închinînd bucuriei de a trăi, dragostei, prieteniei, cîntece cum rar au răsunat în grai omenesc. Lacul florilor de lotus era unul din locurile plimbărilor obișnuite cu prietenii; aci și-a scris multe din poeziile sale și poate că spre fundul acestui lac s-a aplecat să îmbrățişeze luna...

În cîntecele sale poetul s-a veselit de vin, de viața uşoară pe care o ducea, — s-a încîntat de apropierea prietenilor și a rostit nepăsător blesteme către stăpînitorii nemiloşi.

Dar s-a întristat amarnic de atîtea ori, gîndindu-se că apa fluviului Yang-Tse desparte frați care nu-și pot auzi vorbele de pe un mal pe celălalt, îi împiedică pe îndrăgoştiți să-și stringă cu iubire mîinile. Valurile înalte cît munții trag hotar de netrecut între dînşii—suspina poetul. Aşa cum apa lui Hoang-Ho, fluviul galben, e totdeauna tulbure, tot astfel e cu neputință să se întindă pod peste Yang-Tse.

Ascultam povestea din alt veac picurînd tristă și priveam apele lacului care poartă numele florilor de lotus: Lieng-hua-wu. Neted, lacul florilor de lotus, asfințitul soarelui îl sorbea tainic; în adîncul lui se alungau în joacă norii legănați, pufoşi și leneşi. Noaptea mă-mpresura cu cețuri alburii; simțeam cum case și copaci se-ndepărtau și se pierdeau în întuneric, dar privirea nu mi-o ridicam spre maluri, nici spre coastele din jur, domoale.

Asfințitul murise de mult pe dealuri, fața lacului era întunecată. Dar în fundul lui ca-ntr-o oglindă cerul se zugrăvea uriaş cu lumina-i încă roşie ca jarul, ori ca dragostea poetului pe care anii n-au înfrînt-o... Printre florile de lotus risipite, cerul, în adînc, aurea ca-n răsărit de ziuă...

Și deodată a izbucnit în apa lacului un cordon lung și strălucitor de lumini, înşiruindu-se de la malul apropiat al fluviului, pe care-l priveam oglindindu-se răsturnat în apa lacului. Torentul de lumină galbenă alerga spre malul celălalt, pe care oglinda lacului nu-l mai putea cuprinde; însă acolo îl știam că poposește la poalele colinei şarpelui Și-șan.

Erau luminile marelui pod peste Yang-Tse, pe care l-a dorit de mult poetul Li-Tai-pe și pe care, în anii noştri, l-au înfăptuit oamenii Chinei populare.

Privit de departe, din minunatele locuri ale lacului din vest, Ton-U, podul pare un braț între cele două coline care coboară pînă la malurile fluviului; săgetează mașini și autocamioane pe autostrada de sus, legînd malurile pe care poetul nu le credea cu putință de unit; la două-zeci de metri, dedesubt, pe linia de cale ferată trec în goană trenurile, legînd nordul cu sudul Chinei. Iar la alți 30 sau 40 de metri dedesubt, Yang-Tse își rostogolește apele puternice minînd vapoare grele și bărcile sprintene cu pînze ori cu visle. Sînt 1128 m. de oțel și beton întinși deasupra valurilor, continuîndu-se la un capăt și la celălalt cu alți aproape 500 metri de oțel și beton, cu alte 10 poduri, cu 18 kilometri de cale ferată cu terasament înalt.

Cei opt piloni de susținere, situați la cîte 128 metri unul de altul, coboară sub fața apei și cîte 40 metri, ca niște uriaşe mănunchiuri de tuburi dure de oțel; ele se înfig în pămîntul tare cu cîte 3—7 metri. Nu este cel mai mare pod al Chinei, dar a fost cel mai greu de construit. Experiența lui va sluji la construcția altor poduri, cum e cel de la Nankin, tot peste Yang-Tse, care va trebui să fie dublu de lung față de acesta de la Uhan, sau cum e cel de peste fluviul Galben la vreo 300 kilometri mai spre nord.

Umbrei de demult a poetului Li-Tai-pe îi trimit un salut și o închinare. Ochii colindă fără voie preajma, însoțind minunea de şosea care se arcuieşte pe după colină prin latura cartierului de locuințe unde au stat acum cinci ani constructorii sovietici, în frunte cu inginerul Șilin, care au ajutat la proiectarea și executarea podului. Poetul Li-Pin a muncit cu alți tovarăși aici, lacul florilor de lotus îi e apropiat și familiar, nu numai din cîntecele lui Li-Tai-pe, ci și pentru că a participat la amenajarea împrejurimilor.

Tien-An-Min — Poarta păcii cereşti

...Privirile mi se opresc asupra unui turn monstruos, profilat negru pe cer, pe dealul dinspre răsărit, sub luna care s-a ridicat aurie. În armonioasa îmbinare de linii și arcuiri a acestor locuri, turnul pare un semn urît ca un cancer ori ca o molimă. E o veche construcție de pază a Gomindanului, pentru a supraveghea de pe deal fluviul și valea pînă departe. Oamenii Chinei noi nu s-au apropiat să răstoarne monstrul de piatră și beton. L-au lăsat în ființă — dar la poala lui dealul e smuls frîntură cu frîntură și transformat în ciment pentru clădirile din cele trei orașe. Gorganul va dispărea cîndva, nu tîrziu, iar trupul lui de astăzi, multiplicat în mii de ziduri albe, în coloane, va lăsa privirii cale liberă către zări. Săpăturile au ajuns în apropierea acestui anacronic, jignitor edificiu, rămăşiță a vechii orînduiri, care, undeva peste mări, s-a cramponat să mai rămîie în ființă pe insula Taiwan, pămînt milenar al Chinei.

Dar curînd, în detunătura unei încărcături puternice de dinamită, odată cu dealul care-l susține, monstrul gomindanist se va prăbuși amestecîndu-se în pulberea stîncii dislocate. Măselele puternice ale malaxoarelor îl vor mesteca laolaltă cu celelalte pietre și urma lui va dispărea pentru totdeauna. Iar pe un deal, în preajmă, se va înălța, ca un semn al victoriei, o pagodă cu multe etaje, cu acoperişuri albe și verzi și roşii, după tradiția locurilor, eternizînd victoria dobîndită de eroicii constructori ai Chinei Populare.

Mihai Gafița

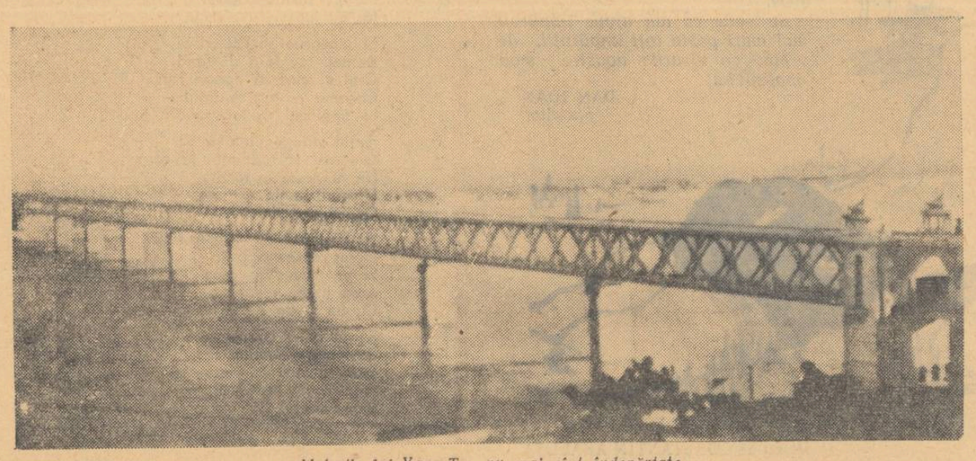

Malurile lui Yang-Tse nu mai sînt îndepărtate

DIN TRE SUTE DE CATARGE

A trecut prin viață ca un lup
Moșul ridicat de la opinci.

Hărțăgos, cu fruntea-naltă-n vînt,
Azvîrli cu tifla-n domni și regi,
Pe săraci i-a plîns lîngă mormînt,
Ori pe la zăvorul unui beci.

Unii i-au plătit și sărindar
Numai ca să-l vadă dus în iad,
Dar mușneagul, azi octogenar,
E la fel de falnic, ca un brad.

BETI IOSIF: Cum d-ta ne trimiți, mereu, versuri scrise în aceeași manieră, și la același nivel artistic, și răspunsul nostru va fi cel vechi: ai talent, dar îl risipești în fărîmituri de imagini, uneori interesante, dar de foarte multe ori neconcludente. Faptul că nu revii de loc asupra versurilor, și nu încerci să închegi imaginile într-o viziune poetică unitară, ne împiedică să le putem analiza altfel de cît pînă acum. Iată o poezie:

SPICUL

Se pleacă lin
Pîn-la pămînt,
De grea pace
Vibrînd.

Se-ndoaie-n vînt
Bucurii legănînd,
Alba ta mînă
Chemînd...

Și oamenii muncind cu sîrg
Prin holdele ce-au dat în pîrg.

Nota optimistă din clasicele „Pasteluri", d-ta ai transformat-o violent în idilism, gonind adevărata poezie a muncii. Încît apelul lansat în finalul „Chemării" sună fals nu numai din cauza exprimării improprii, ci și din cauza lipsei de conținut:

Poete, haide, vină, pășește fără jenă
Și-adună-n poezie această nouă-arenă!

Studiază cu seriozitate poezia contemporană, pentru a vedea felul cum și în care poeții noștri de frunte preiau experiența clasicilor.

G. POGINGEANU: Am citit cele 12 poezii („unicat și duplicat, total 454 versuri"), dar deocamdată nu putem fi de acord cu d-ta că „vor vedea lumina tiparului cît mai curînd posibil". Oarecum corecte ca ritm și rimă, încercările d-tale păcătuiesc prin lipsa fiorului poetic, fiind aproape toate versificări ale unor impresii comune, sau discuții rimate, presărate uneori și de vulgarități:

Tu mă-nvinuești adesea
Că de jocuri nu mă las,
Iar iubirii nu-i dau pas —
Și,cîndva, voi cădea mesa...

Tu mă-nvinuești mereu
Că iubesc alte femei;
Mă conjuri — pe anii mei —
Alta-n viață să nu vreu.

Este adevărat că versurile sînt datate 1927, dar de ce mai era necesară deshumarea lor? În scrisoare ne ceri să arătăm „devierile de la arta adevărată, reală, atît din punct de vedere ortografic (gramatical) cît mai ales din punct de vedere al concepției despre viață și omenire". Din punct de vedere ortografic n-am prea găsit erori, (și totuși nu se scrie ve-ți!) dar din celălalt punct de vedere, din păcate, caietul trimis suferă cumplit. Nu pentru că intențiile d-tale n-ar fi lăudabile, dar simpla orînduire a unor cuvinte sub formă de strofă nu are nimic comun cu poezia!

~

FECIOARA ROȘIE

În marmură-i sculptat un bust de fată
Și-un nume-i dedesubt: Louise Michel.
E-așa modest, dar s-a mîndrit cu el,
Comuna din Paris, însingerată.

Ai îmbrăcat, tu, roșie fecioară,
Tunică și chipiu de federat;
Și-n fruntea tuturor te-ai avîntat —
O armă ți-era singura comoară.

Te-ai stins sub lovituri de baionete.
Mult te-a urît acel hidos Versailles!
De ce-ai fost vinovată? Corectai
La masa ta un maldăr de caiete,

Și îndreptînd o literă strîngace
Făcută cam în pripă de-un copil,
Te-ai străduit să-i făurești azil
Științei, și în casele sărace.

Ca toți eroii, moartea în picioare
Ai preferat-o vieții în genunchi.
Știai, că dacă tai un pom, din trunchi,
În primăvară ies din nou lăstare.

LILIANA POPA

~

PARTIDULUI

În adînc,
Acolo unde noaptea nu se sfîrșește niciodată,
Și unde nu flutură adierea domoală a vîntului
Ca un steag la catarg —
În adînc
Lucesc stelele-albastre-ale lămpii minerului
Și cărbunele — piinea luminii!

Acolo lucesc stelele-albastre-ale minerului,
Dar tu, Partid
Ești lumina noastră!

Și apa se-nvolbură...
Cuprinsă de panică se strînge la baraj.
Omul, uriașul,
O strînge mănunchi,
O vrăjește
Și din valuri cresc turțele aprinse
Peste zări nesfîrșite!

Din valuri cresc turțele-aprinse,
Dar tu, Partid,
Ești turța noastră!

Vedeți!
Copilu-și întinde minuțele
Albe ca floarea de cireș...
Își întinde minuțele spre mama...
Vedeți!
Zîmbește!
Și zîmbetul lui e floare de prun.

Zîmbetul lui e floare de prun,
Dar tu, Partid,
Ești liniștea bucuriei
și zîmbetului copilului!

ION ALEX. ANGHELUȘ

~

MINA

Coboară-te aici, să pipăi și să simți
Căldura și lumina în starea de-nceput,
Cristalizate-n blocuri de pietre și de zgrumți,
S-auzi cum se sfărîmă cu geamătul temut;

Coboară-te în bezna densă și viscoasă
Și-n atmosfera asta glacială, dură;
Și fără a te teme că-ți va pătrunde-n oase
Decît lumină blîndă și lujeri de căldură.

Coboară-te aici ca să-nțelegi, afară,
Ce sens e în chemarea sirenei de uzină,
Și care-i elementul ce se topește-n pară
Cînd bezna împietrită zbucnește în lumină.

LUMINA CE CURGE...

Lumina ce curge prin cabluri, felină,
Poartă cu ea și visele noastre.
De-aceea ne mîngîie cald pe retină
Altcum decît noaptea recile astre.

Lumina aceasta, noi, alchimiștii,
O scoatem din apă mocnind-o cu stele,
Fiindcă te mîngîie cald pe retină,
E că din inimi căldura curge-n rețele.

GH. SUCIU

~

DĂRUIRE

E dimineață străvezie și calmă...
În vale, orașul întins ca în palmă
Respiră aerul rece și clar
Ca într-un peisaj inspirat.
De aici nu zăresc nici pe străzi furnicar,
Nici măcar
Nu aud glasul răgușit și ritmat
Al motoarelor.
De aici începe împărăția ogoarelor...
Și totuși, pe cerul cu aripi albastre
Zăresc și acum
Semnătura cu negru de fum
A uzinelor noastre.
Și totuși, de-aici unde sînt
Zăresc ziduri roșii și schele,
Înnoitorul veșmînt
Croit în zecile de șantiere,
Prin care orașul tinereții mele
Mă cheamă la el
Cu putere.
...Și-i simt zvîcnindu-i pulsul la mine în artere...

DOREL SCHOR

~

GH. SUCIU: Deși cu multe stîngăcii, versurile d-tale au zvîcniri promițătoare, și o autentică tendință de a surprinde imaginea nouă în domenii deseori cîntate de alții. Desigur, pînă la realizarea pe care o dorești mai ai drum de parcurs, dar baza de plecare ni se pare bună. Te rugăm să treci pe la redacție. Reproducem, deocamdată, două dintre poezii.

LILIANA POPA: Dacă ai reușit să îndepărtezi o sumă de stîngăcii, prin cercetarea atentă a sensurilor din care se împletește imaginea, avem impresia că în prezent te pîndește pericolul unei ritmări de metronom, căreia îi acorzi prea multă importanță. Lasă versurile să se desfășoare mai firesc (fără a le stîlci, bineînțeles!) și mai în concordanță cu vîrsta dumitale. Am reținut „Fecioara roșie", în credința că vom citi în curînd versuri conținînd mai mult decît promisiuni.

Nicolae Popenici; Lelia Avrigeanu, Isaccea; Dumitru Țiganiuc, Trușești; Sava Ion, Grădiștea; Marian Stoica, Ploiești; Albu Grigore, Cluj; Theodor Cazan, Mediaș; Gh. S. Maria, Șiria; Mihail Voicu, Oltenița; Popescu Mircea, Caracal; Theodor Freamăt, Iași; V. Constantinescu, Galați; Paul Dobrogeanu, București; Vasile Burlacu — regiunea București; A. Sergiu, București; Elena Zarescu, Argeș; Victor Nistea; Radu Stănescu, Riureni; A. Barnova, București; Andu C., București; Beti Iosif, Cluj; Kivu Constantin; Cernăteanu Viorica; MAI TRIMITEȚI.

V. Dragomirescu; V. Timoianu, București; I. Galavan, Arad; Vesa I. Mircea, Ciocova; I. Ion, Slobozia; Vasilescu Cezar, Iași; Cazan I.; Caran Ion; Buciu Vasile, București; Drăgoi Vasile, Făgăraș; Victor Moldovan, Petroșani; Mazăre Constantin, Luna; Chiseliță Gh. Reșița; Borgovanu Ion, Bistrița; Alex. Epure, Lupeni; Vasile Dumitru, Săbăoani; Sașa Roman, Sibiu; George Nănău, Reșița; Aurel Ciopa, Iași; V. N. Vasilceanu, Voluntari; Horațiu Opriș, Cluj; Titus Popescu, București; Leon T. Brătulișteanu, București; Ostafi Aurelia, București; Stelian Lambă, Tuzla; Bărbulescu Iancu, Arad. DEOCAMDATĂ NU.

Mihu Dragomir

VICTOR NISTEA: Poezia debutează cu o expunere de motive adunate într-o strofă corectă:

Foșnesc în mine vremi întîrziate
Și vremuri noi la geamuri îmi colindă.
Sînt visuri vechi, neîmplinite-agate,
Și doruri noi ce-ncep să se aprindă.

Din acest punct de plecare, urmărirea celor două linii (vechi-nou) ar fi putut da versuri de reală tensiune lirică, ceea ce nu se întîmplă, însă, deoarece se apelează la locuri de mult comune, și chiar mai mult, aparținînd unei poetici defuncte:

Ca-ntr-un sicriu am adunat durerea
În inimă un ghimpe ce mă-mpunge
Și-un cîntec trist și mai amar ca fierea
Și ura ce-azi încearcă să le-alunge.

Nimic din toată această recuzită poetică nu mai poate trezi interesul cititorului de azi. Desuetudinea lor este cu atît mai flagrantă cu cît, într-o variantă, ne vorbești, în continuare, despre palatele de marmoră din Venus sau din Marte!... Alăturarea, chiar contradictorie, dintre asemenea imagini nu rezistă, și imaginea globală pe care o urmăreai se descompune înainte de a se fi înjghebat.

Mai trimite-ne.

DOREL SCHOR: „Intenția satirică" pe care ai vrut s-o insufli poeziei „Caracterizare" n-a nimerit tocmai unde trebuia. Generalizarea nu este conformă realității, mai ales că d-ta nu utilizezi nicio nuanță. Un director de întreprindere poate fi așa cum l-ai descris d-ta, dar aceasta nu acordă dreptul de a-l prezenta drept tipic. Reținem „Dăruire".

MIHAI MUNTEANU: În poezia „Tudor Arghezi" sînt multe versuri realizate, suculente, și am fi publicat-o în întregime dacă finalul nu eșua în atemporalitate, iar unele strofe ar fi fost mai precise, ca idee (strofa 2, 6, 8). Așteptînd o formă îmbunătățită, reproducem cîte ceva:

Descîntat-a versul românesc
Moșul cu mustață și-ochelari...
A vorbit cum trebuia, firesc,
Nu s-a fandosit cu vorbe mari.

Șfichiuie cu unii și la zdup,
Și cu zvelte Rade, ori cu Tinci.

Consfătuirea de la Constanța

La Constanța, în sala Comitetului Orășenesc de Partid, a avut loc, în cursul zilei de 21 februarie, Consfătuirea creatorilor literari din regiune. La primul punct, tovarășul Anton Nițescu, Președintele Comitetului executiv al Sfatului popular regional Constanța, a făcut o amplă expunere cu privire la problemele creației literare în regiunea Constanța. În continuare au urmat discuții pe marginea activității cercurilor literare dobrogene. Numeroși vorbitori au subliniat utilitatea acestei consfătuiri și au mulțumit organelor de partid și de stat pentru sprijinul acordat cercurilor literare în ultima vreme.

S-au dezbătut numeroase probleme privind compoziția cercurilor literare, situația debutanților, promovarea oamenilor talentați, apariția unui supliment literar al ziarului Dobrogea Nouă etc... A fost expus apoi planul de muncă pe anul 1960 al Comisiei de îndrumare a cercurilor literare din regiunea Constanța. El prevede o amplă răspîndire a mișcării literare de amatori, îmbunătățirea discuțiilor și dezbaterilor pe marginea creației, ridicarea nivelului ideologic și cultural al membrilor cercurilor literare.

În încheierea discuțiilor, a luat cuvîntul tov. Vasile Vîlcu, prim-secretar al Comitetului Regional de partid Constanța, care a condus lucrările acestei consfătuiri. Tovarășul Vîlcu a subliniat îndeosebi rolul ce revine cercurilor literare în promovarea și afirmarea scriitorilor tineri talentați, în munca de agitație și popularizare a realizărilor noastre socialiste. După amiază a urmat un simpozion literar cu tema Viață nouă în Dobrogea. Au citit peste 20 de tineri scriitori din toate cercurile literare ale regiunii Constanța.

În cinstea Consfătuirii, a fost organizată în oraș o expoziție retrospectivă intitulată Condeie dobrogene 1956-1960, care se bucură de un real succes.

În numărul viitor al revistei noastre vom relata pe larg problemele dezbătute și propunerile ce s-au făcut la această consfătuire.

VISURI DE COPII

STEAUA fără NUME

Cînd eram mic, așa cam pe la opt nouă ani, îmi plăcea să mă duc împreună cu prietenul și colegul meu Cătană la scăldat, în spatele cantonului de cale ferată. Alegeam regulat locul acela fiindcă apa Tîrnavei era mai puțin adîncă iar prundul, pe care ne prăjeam la soare, începea chiar din marginea liniei ferate.

Uneori, fugeam de acasă cînd soarele se ridica de o suliță pe cer și ne întorceam seara, odată cu ciurda, lipăind cu picioarele goale, prin praful din mijlocul ulițelor.

Abia cînd ajungeam în apropierea casei, ne aduceam aminte de chelfăneala ce ne așteptă.

Pe mine mă bătea de obicei în aceste ocazii mama, iar pe Cătană, Aurelia, sora lui mai mare. Cînd se întîmpla să mă ierte mama o zbugheam în grădină și tupilat sub gard ascultam cu groază văicărelile prietenului meu, mult timp după ce scăpa din mîinile Aureliei.

După cină vorbeam amîndoi printr-o spărtură a gardului.

De cele mai multe ori ne fura somnul și simțeam ca prin vis cum cei ai casei ne ridicau ca pe două ghemotoace ca să ne ducă la culcare.

Aveam multe de vorbit amîndoi. Sub gardul care despărțea curțile noastre, ne hotăram în fiecare seară să mai lămurim odată lucrurile ce ne rămîntau, de îndată ce vom găsi prilejul să fugim de acasă, pe prundul din spatele cantonului de cale ferată.

Prilej de fugă aveam în toate diminețile.

De cum observam că soarele face ochi, săream ulucile și ne întîlneam în pîrîul din dosul școlii. Prin pîrîu străbăteam jumătate satul, pînă ajungeam în ulița care ducea la haltă.

Cînd ne grăbeam, reușeam să fim pe prund ca să apucăm trecerea acceleratului de 7 și douăzeci.

Așezați cu burțile pe nisipul răcoros, urmăream de fiecare dată, înmărmuriți, trecerea trenului. Întîi auzeam un fluierat prelung ce răbufnea cam de pe la curba din dreptul podețului de fier. Apoi auzeam lămurit și tot mai puternic țăcănitul șinelor. Curînd pămîntul din preajma liniilor începea să tremure și, în sfîrșit, de după canton, apărea locomotiva mare cît un zmeu și iute ca o năluca. Vagoanele zburau ca vrăjite prin dreptul nostru, descoperindu-ne pentru cîteva clipe o lume necunoscută.

În urma trenului se ivea o roată de praf, iar firele de iarbă tremurau parcă înspăimîntate, ca și inimile noastre.

După trecerea acceleratului, ne cățăram pe podul de lemn de peste Tîrnavă și urmăream vagoanele pînă cînd se mai zăreau doar cît o rîmă, strecurîndu-se pe sub pieptul dealului din spre Teiuș.

După ce nu se mai zărea nimic din accelerat, reveneam pe prund, ne înveleam picioarele cu nisip, ne strîngeam cîte o movilă de nisip sub piept și Cătană deschidea vorba:

— Dacă aș fi împărat, mai mare peste toți împărații, mai mare ca șeful de post, aș da ordin să oprească acceleratul la haltă.

— Eu dacă aș fi împărat, mai mare peste toți împărații, și peste nenea Marcu primarul, aș da ordin să se facă douăsprezece linii în dreptul cantonului.

— Nu se poate douăsprezece linii, sărea Cătană.

— Și de ce nu se poate?... mă oțăram eu de fiecare dată, deși cunoșteam răspunsul prietenului meu.

— Fiindcă vreo cîteva linii ar trece prin curtea lui nenea Dumitru.

— Ei și? Dacă eu sînt mai mare ca nenea Dumitru?...

— Dacă ne spune la soru-mea? mă întreba el pe un ton rugător.

Argumentul era puternic, astfel că ne tocmeam mereu și de teama Aureliei reduceam numărul liniilor ferate pînă ajungeam la cinci.

La această sumă, Cătană se declara mulțumit și rămîneam, după obicei, o bună bucată de vreme tăcuți, pentru a ne putea imagina fiecare, cum arăta cantonul nostru transformat în gară cu cinci linii, așa cum povestea tata că sînt gările mari și cum ar arăta acceleratul cu oamenii din el, dacă s-ar opri la noi.

Priveam apoi unduirile molcome ale apelor Tîrnavei, spălînd în trecere rămășițele podului de lemn, care pe vremuri, făcuse legătură cu malul din spre comuna vecină.

— Eu dacă aș fi împărat, mai mare peste toți împărații, aș da ordin să se facă aici un pod numai și numai din argint, zicea Cătană.

— Eu l-aș face numai și numai din aur și nu l-aș lăsa pe nenea Marcu primarul să treacă peste el, răspundeam eu.

— De ce?... mă întreba Cătană.

— Păi nenea Marcu nu vrea să repare podul de lemn, fiindcă are un pod plutitor și cîștigă multi bani cu el.

— De unde știi? sărea Cătană cu gura.

— Așa zice tata.

Și iar tăceam un timp ca să ne gîndim cum ar arăta podul de aur și cum s-ar ruga nenea Marcu de noi să-l lăsăm să treacă cu carul pe celălalt mal, ca să-și aducă porumbul din luncă.

Pînă la prînz mai construiam o moară, o cetate mare cît cetatea Neamțului și o peșteră în fundul pămîntului, ferecată cu nouăzeci și nouă de cercuri, pentru cîinele șefului de post.

Apoi luam de la Bonta — pricopsitul satului — două perechi de boi și-i împărțeam. Cei bălțați și cu coarne scurte îi lua Cătană, iar cei albi cu coarne lungi îi păstram pentru tata.

Aceasta era o înțelegere mai veche, cam de pe vremea cînd fusese secetă și părinții noștri vînduseră vitele pe porumb. Le cumpărase Bonta. La el gemeau hambarele de bucate strînse de an pe an, de la moară și de pe cele nouăzeci de iugăre din luncă.

Mai făceam o șosea asfaltată, la fel ca aceea despre care spunea tatăl lui Cătană că ar exista pe undeva.

Eu hotăram apoi să-i tragem o păruială zdravănă jandarmului care l-a bătut pe tata, fiindcă n-a vrut să are pămîntul lui nenea Marcu. Cătană dădea ordin să se deie la toată lumea pîine albă în loc de mămăligă, așa cum vedeam că mănîncă cei pricopsiți.

De atunci au trecut mai bine de 25 de ani. Părinții lui Cătană s-au mutat în Dobrogea. Ai mei au venit în București. Ne-am pierdut urma. Totuși mă gîndeam de multe ori cu dor la prietenul meu și la prundul nostru.

În 1956 aveam treburi în Hunedoara. Pe Cătană l-am întîlnit pe stradă. Ne-am uitat lung unul la altul. El nu crescuse prea mult, dar era vînjos. L-am recunoscut după nasul roșu plin de coji.

Ne-am sărutat, apoi, am început să dezgropăm amintirile.

Într-un tîrziu m-am pomenit zicînd:

— Eu dac-aș fi împărat, mai mare peste toți împărații, aș da un ordin să mergem să ne vedem satul.

Cătană a zîmbit vesel. Noaptea am petrecut-o la el. Era însurat și avea un Cătănel de vreo 4—5 ani, leit tatăl lui, cu nasul roșu și cojit. Prietenul meu era maistru la turnătoria uzinelor din oraș.

Dorul de prundul nostru ne-a făcut să pornim cu noaptea-n cap, pentru două zile, spre locurile copilăriei noastre.

Am sosit cu acceleratul. Cantonul devenise gară și avea trei linii, nu cinci cum visasem noi. Podul de peste Tîrnavă era din fier, nu din aur. Vechii noștri prieteni de copilărie ne-au primit cu pîine albă. Despre jandarmul care-l bătuse pe tata, am aflat că fugise din comună după 23 august 1944.

Se vede că am ajuns împărați mai mari peste toți împărații, de vreme ce visurile noastre s-au împlinit!...

DAN IOAN
muncitor

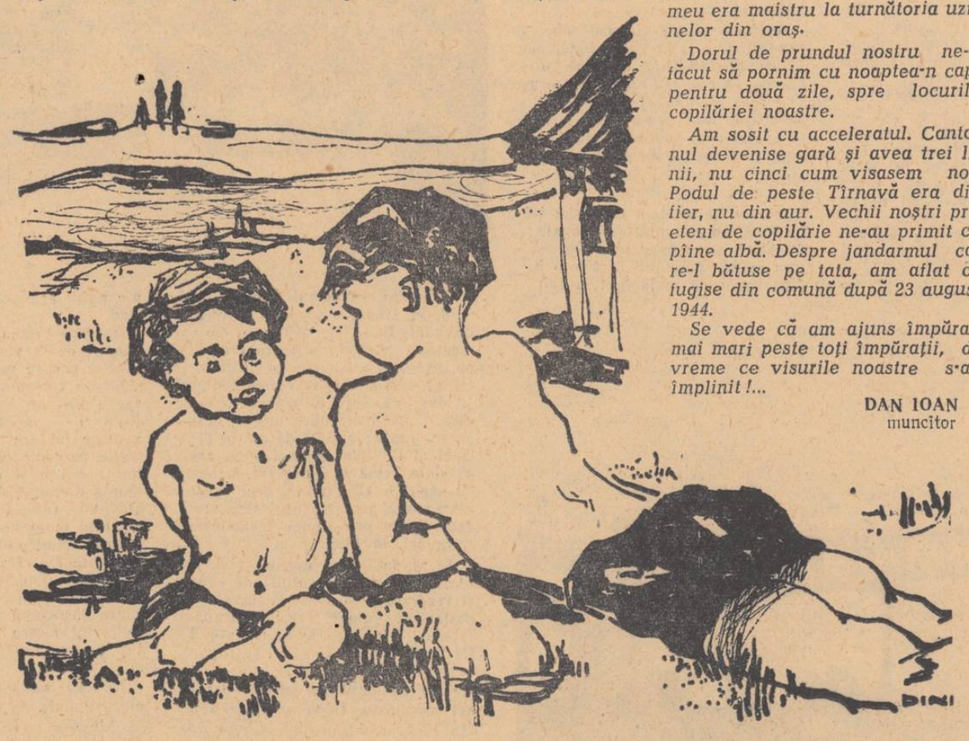

Desen de CONSTANTIN ABALUȚA

STEAUA fără NUME

Ion CAZAN

La mormîntul tovarășului căzut

Lui M. G. Roșu, ucis mișelește acum 12 ani.

Era un flăcăiandru. Căzu într-un august...
De-a roata, fără margini, în evantai, ogoare.
Pitit aci în umbra porumbului robust
Mormîntul lui e-o rană, adîncă, ce ne doare.

Averea lui? Carnetul cu semnul proletar
Și-o inimă cît vatra văpăii din tărie.
Trecînd cu noua lege al satului hotar
În suflete sărmane sădea credința vie.

Din tainițe stătute, cu zborul lor tiptil,
Țîșniră liliecii spre firul de lumină...
Era un flăcăiandru cu ochii de copil
Ce aducea prin sate tumultul de uzină.

Se-ntoarnă jurămîntul făcut atunci de noi,
Cînd l-a răpus în taină vrăjmașul clonț de bardă.
A fost la fel de tînăr ca Oleg Koșevoi
Și flacără nestinsă ca tînăra lui gardă.

Era un flăcăiandru. Căzu într-un august...
De-a roata, fără margini, în evantai, ogoare.
Pitit aci în umbra porumbului robust
Mormîntul lui e-o rană, adîncă, ce ne doare

Fărîmă cu fărîmă de sînge ne-nfricat,
Cu spicele odată au strîns culegătorii.
Și bura purpurie ce-n iarbă-a picurat
Va arde-n noi de-apururi, cum ard în slavă zorii.

Noaptea Doftanei

Stăm aici din ce milenii?
Clipe trec sau anii goi?
Bat cadențe gardienii
Peste dragile vedenii.
Bat cadențe peste noi.

De afară nici o veste...
Timpul pare împietrit.
Parc-au fost într-o poveste
Prunci, iubite sau neveste
Și ca vraja au pierit.

Ne cuprinde dor de vatră,
Dor de marele senin.
Sună sec pustiu de piatră.
Indîrjit zăvoare latră.
Iar au luat înc-un vecin.

Și încet ne soarbe vidul
Beznei, sac fără de fund.
Grai a prins să poarte zidul,
Cheamă neștiut Partidul —
La apel cîți mai răspund?

Fierul strînge cu putere,
Ghiara-i scurmă pîn' la os.
Ne pîndește în tăcere,
Licărind venin și fiere,
Ochiul ușii ticălos.

Ne-nfășoară noaptea-n straie.
Fioros cadențe bat.
Și pe mucedele paie
Arde inima-n văpaie
Ca un steag desfășurat.

Surdă bolta hohotește.
Bat cadențe piatra trist.
Ritmu-n nol se însuțește
Și prin zid parcă șoptește
Viu, Partidul Comunist.

SCRITORI DIN REGIUNEA STALIN

PETRE SĂLCUDEANU

Florile de mușcată

Venise în gară cu cîteva ceasuri înainte de sosirea trenului. Voise cu orice preț să-și aștepte copilul în Focșani și pentru asta făcuse pe jos drum de patru ceasuri, cu ghetele băgate în traistă și cu traista atîrnată de un umăr. Ar fi putut lua cursa, avea bani, dar socotise că vagoanele-s mari, oamenii mulți, roțile duruie și ea voia să fie singură numai cu gîndurile ei. Afară de asta s-ar fi găsit curioși să se uite la picioarele ei strîmbe, la statura ei mărunță, la florile de mușcată ținute strîns într-o mînă și ar fi rîs de ea, că cei fără treabă din nimic se izmenesc și-și fac prilej de glumă.

Peronul era pustiu. Întrebă la ce oră sosește personalul de Iași și abia după ce se uită la ceasul mare, atîrnat de tavan, își dădu seama că umblase neînchipuit de repede. Nu simțise oboseala.

— Îmi vine feciorul de la școală din Moscova, se simți ea obligată să spună unui hamal care la ora aceea se îndeletnicea cu măturatul. Omul dădu din umeri neîncrezător, se uită la făptura ei pitică, zîmbi și îngăduitor îi zise:

— Umblă sănătoasă femeie, că eu nu-ți cer biletul.

Lința nu pricepu și se duse. Cercetă platforma de la un capăt la altul și cînd dădu de o bancă liberă se ghemui la un capăt și suflă peste florile roșii cu petalele ofilite, ca și cum ar fi vrut să le dea viață.

Lîngă ea, un soldat mînca pîine cu carne dintr-o conservă. Mesteca mult și molcom, apoi înghițea lungindu-și gîtul pînă ce îmbucătura luneca în jos. Apoi fălcile își luau îndeletnicirea de la capăt, măcinînd încet de la stînga spre dreapta.

— Cîți ani ai, lele? o întrebă el deodată.

Lința se uită la militar și nevăzînd pe fața lui nici o urmă de batjocură răspunse:

— Patruzeci și trei, dar după cîteva clipe de tăcere se întoarse iar cu obrazul spre soldat și, cu glasul scăzut, zise că de fapt n-are decît treizeci și opt. Și fără să se aștepte rugată, se simți datoare să lămurească de ce are atîția ani cît a zis a doua oară și nu atît cît a zis prima dată...

...Înaintea ei cu cinci ani se născuse o soră. După cîteva luni a murit. Erau în toiul secerișului și conu Eftimie, la care lucrau nu l-a lăsat pe taică-său să meargă și să anunțe primarele. Comuna era departe, treabă multă, boierul neîngăduitor. După cinci ani s-a născut ea, Lința, și ca să nu dea de bucluc cu actele morții și să nu mai plătească pentru altele i le-au lăsat ei și de aceea acu pe țidulă are patruzeci și trei cînd de fapt n-a împlinit decît treizeci și opt...

Soldatul încetă să mai mestece.

Dădu din cap cu înțelegere și, voind într-un fel să se arate părtaș cu ea, îi puse în poală o felie de pîine.

— Nu-mi trebe, băiete. Eu nu umblu cu cerșitu. Uite, aici, am bani, îs colectivistă și am ficior la Moscova la școli și acum îl aștept să vină în conced. Că numa' pe el îl am... Bărbatu mi-o murit în război.

Militarul își luă pîinea înapoi și de data asta, zîmbăreț, se întoarse cu spatele, continuînd să mănînce fără grabă, ca omul ce se știe stăpîn pe timpul lui.

Pe linia a doua sosi cursa, cu care ar fi putut veni Lința și cîteva minute glasurile și forfota nu mai conteniră. Apoi locomotiva pufăi scurt, tampoanele vagoanelor zăngăniră în tonuri diferite și garnitura se îndreptă greoaie înapoi. Peronul rămase iar pustiu.

Militarul se foi, ștergîndu-și ochii înroșiți de oboseală, încercă să-și întindă picioarele ca să ațipească din nou, mai în voie, dar văzînd că n-are loc se răzgîndi și scoțîndu-și din buzunarul vestonului un pachet își aprinse o țigară.

— Ce-i leliță, nu-ți mai vine feciorul! Căscă de cîteva ori dezvelindu-și dinții înegriți de tutun și vorbi încet ca pentru el, mustrător, dînd din cap a părere de rău.

— Uită copiii, uită. Fac aripi și uită, că tot așa m-o fi așteptat mama să mă vadă în permisie și în loc să mă duc întîi la ea, m-am dus la drăguță. Că'n de, mama te face și te crește, da nu știe pîntru ce mîndră te crește. Și ca întărire a celor spuse mai căscă o dată, aprig, încît oasele fălcilor troznіră și ochii i se umplură de lacrimi.

Lința nu spuse nimic. După cîtva timp își zise că nu-i frumos să nu învrednicești pe om cu răspunsul cuvenit și întorcîndu-se către soldat îi mărturisi:

— Uită, c-așa-s făcuți copiii să uite... Dar după aceea îi păru rău că nu găsise altceva de spus și se strădui în sinea ei să se convingă că, de fapt, vorbele fuseseră puse pe seama altor copii și nicidecum pe-a copilului ei.

Își aduse aminte că în urmă cu un an n-o lăsase să vină la gară, n-o sărutase la plecare și femeile din sat n-au avut o săptămînă altceva de sporovăit, decît că lui Ion a Linței îi e rușine de mamă-sa. Puteau însă gurile rele să turuie „pînă ce li s-o usca cerul gurii", scrisoarea de la copil era acolo, în sîn, lîngă bani și în ea scris negru pe alb că astăzi vine, că îi e dor de ea, că pînă a nu pleca în străinătăți n-a știut ce-i dragostea de mamă.

Își duse mîna la piept și cînd auzi foșnetul hîrtiei sub bluză, pe buze i se înfiripă un cîntec:

„Dragul mamii copilaș
Prin ce țări mi te purtași..."

îl cîntă cu vocea ei gîngavă, spartă, făcîndu-i pe cei din jur să-și dea coate și să rîdă.

— Ce-i leliță, te-apucară ofurile?

Cîntecul îi muri tot atît de brusc pe cît apăruse și în minte i se răscoli iar viața, toate cîte le pătimise și le îndurase, toate cîte le înfruntase și trăise pînă atunci.

Se luminase bine de ziuă. Platforma se umpluse de oameni, cu ochii mereu cercetători spre semnalele roșii, verzi, albastre, care se schimbau cu repeziciune ca-ntr-un joc copilăresc.

La difuzor se făcu auzită vocea somnoroasă a unui crainic, anunțînd sosirea în stație peste cinci minute a personalului de Iași. Cîteva femei, purtînd în brațe buchete mari de flori, își făcură loc spre capătul peronului și de acolo, din învălmășeala de șine împreunate și întretăiate de ace, alegeau cu privirile două și le urmau pînă unde orizontul le unea într-un punct negru ce se mărea treptat.

În grabă, Lința își încălță ghetele și așezată buburez, ca să-i ajungă șorțul pînă la ele, le șterse, apoi se-nvălmăși printre oameni, mai în față, mai la vedere. Florile de mușcată se pleoștiseră cu totul și se aplecară peste pumnul care le strîngea tulpinele într-o încleștare dureroasă.

— Ce te vîri așa, femeie, ori vrei să iei trenul în brațe?

— L-aș lua de-aș putea, domnule, că el îmi aduce tot ce am mai drag pe lume, și Lința, văzînd omul care se oțărîse la ea strîmbînd din nas, își trase cu o mînă broboada mai spre frunte.

Locomotiva trecu zguduind terasamentul, vagoanele se înșirară unul după altul în urma ei, apoi nu se mai auzi nimic din pricina strigătelor, a clopotului de la cărucioru! automat, ce se strecura printre oameni să ia mesageria.

Toate florile, toate chemările erau pentru un vagon de la ferestrele căruia răsăreau capete de tineri, aplecați nefiresc de mult în afară.

Lîngă un stîlp de fier, care susținea acoperișul, Lința se oprise cu buchetul la gură. Nu avea putere să se înghesuie printre ceilalți. Îl văzuse pe „al ei". Coborîse pe scări și de acolo se uita căutînd peste capetele oamenilor.

O zări ascunsă după pilonul de fier și fără grabă, mirat de sfioșenia ei se apropie și o ridică în mîinile lui mari pînă la înălțimea capului. Lința se uită în ochii lui să vadă dacă sînt mustrători. Dar în lumina lor zări altceva, mult mai duios decît își închipuise și cuprinsă de fericire se nărui la pieptul lui, uitînd de mușcatele ofilite. Și în clipa aceea iar îi trecu prin minte toată viața ei, toate cîte le pătimise și le înduraseră pînă la bucuria de acum.

CISNĂDIE

Aproape jumătate din cei șaisprezece mii de cetățeni ai orașului lucrează în industria textilă. Probabil, cei pe care îi întîlnesc prin „Alimentare", la cofetăria „Garofița" sau în fața vitrinei plină de porțelanuri albastre a magazinului „Menajul" sînt schimbul liber. În fața sfatului, în părculețul chenăruit de danteluța albă a gardului din prefabricate, se înalță — ca dintr-o glastră minusculă, încît te miri cum de nu se răstoarnă, un brad uriaș încărcat cu pachete învelite în staniol și plin de globuri multicolore. E pomul de iarnă al orașului. L-au adus acolo cine știe de pe ce coastă a Măgurii. Acum, obosit de cînd tot ține darurile în brațe și tînjind după zăpadă, ca nordicul Peer Gynt cînd rătăcea prin nisipurile Africii, și-a lăsat cetinile în jos. Cineva a aruncat din milă sub el cîțiva pumni de vată scărmănată. E ca și cum un copil ar fi întins unei girafe flămînde o mînuță de iarbă din hîrtie colorată.

Alături, pe un panou albastru de tablă, Uzinele textile și-au scris fruntașii în producție. Caligrafia monocromă, ultramarină, sugerează discreție și bun gust. De curiozitate mă apropii și trec în revistă întreg catalogul silitorilor. Toate cele trei premii sînt în mîinile femeilor. Mă întreb ce i-o fi făcut pe bărbați să se lase depășiți în halul ăsta? Ori poate au cedat din cavalerism? Cine știe? În cazul acesta eu n-aș fi făcut-o. Parcă mă și văd într-o clasă și aud glasul profesorului strigînd: premiul întîi: Hanghel Elena, pentru depășirea normei cu 167 la sută, premiul doi: Haneș Maria, pentru 155 la sută; premiul trei: Vidrighin Sofia, pentru 143 la sută. Băieții trebuie să tropăie din picioare. Asta-i prea de tot. Cum, numai fetele? Remușcarea tîrzie e cu atît mai dureroasă. Nu, hotărît lucru, eu nu m-aș fi lăsat!

Trec prin fața halelor desprinse parcă dintr-o stampă medievală pe care graficianul n-a uitat să însemne nici mușchiul crescut pe acoperiș și intru în librăria micuță, mirosind a carte proaspătă și a email de pe jucăriile înșirate pe standul festiv de la intrare. Fasonată parcă pe proporțiile localului, aproape miniaturală, subțire și elegantă ca o mină de creion Hardtmuth, tovarășa Sîrbu, vînzătoarea, îmi și recomandă volumul doi din Bărăganul lui Galan. „Probabil la Sibiu s-a epuizat". În privința asta, tovarășa Sîrbu e o latifundiară. A vîndut pînă acum zeci de „bărăgane" și mai are cîteva. Galan e un autor preferat, precum se vede, în orașul cireșelor. Sub vitrinele de sticlă, copertele multicolore par flori exotice într-o seră din care o mînă îndemînatecă le desprinde și ți le oferă cu grație.

— Se citește mult? Întrebarea pare de prisos. Doi copii, un băiat și o fetiță, se apropie sfioși de tejgheaua nici ea prea înaltă și lasă să cadă din pumnișoarele lor cîteva hîrtii mototolite de cîte un leu.

— Vreau cartea „Nică fără frică"!

— Și eu „Zucăriile mele!"

Acum îmi explic de ce le trebuie cisnădienilor un cămin cultural cît un palat. Și, fără să vreau, îmi vine în minte clădirea albă pe care am văzut-o din mașină cînd am intrat în oraș. Tocmai și-a dat schelele jos și a rămas în haina elegantă de terasită, cu borurile acoperișului ușor arcuite în sus, într-un discret salut chinezesc. Alături, dorm în picioare două „turnuri de bob" și stă zgribulită o betonieră care a obosit tot mestecînd ciment și acum, ruptă de corvoadă, și-a tras căciula pe ochi și vrea să ațipească și ea pînă în primăvară. Poate să doarmă liniștită că atunci o vor deștepta, năvălind prin sălile mari de la parter și etaj, pe terase, între coloanele de pridvor romînesc, fluierele bucuriei.

Străzile coboară de pe niște dealuri cu vile, se adună în matca orașului, iau un aer grav, citadin, își anină pe piept cocardele roșii ale afișelor, se strecoară printre marile uzine textile, trec prin piață, pe la cinematograf, și urcă apoi spre alte dealuri cu vile, un fel de Palatin pe care se răsfață „cireșii lui Lucullus" și antenele de radio ale muncitorilor gospodăriei de stat. Una din aceste străduțe cuminți, după ce a trecut pe la cîteva sute de porți pe care le-a numerotat conștiincios, ca să le țină minte, m-a condus în viitorul cartier al blocurilor muncitorești. Spun viitorul, fiindcă deocamdată nu sînt decît două blocuri gata, iar șantierul deabia și-a deschis pofta de lucru. Cele două case cu cîte trei caturi, în ciuda dimensiunii lor par — din cauza culorii — niște prăjituri turnate în fondant roșu-cărămiziu, în care un copil sătul a scobit cu unghiuța găurile ușilor și ale ferestrelor și a apăsat cu degetul spre interior — ca să se joace — balustradele din fața ale balcoanelor. Au și început să tremure în vînt perdeluțele albe și cerul de deasupra să fie zgîriat de undițele cu care aparatele de radio își trag în difuzoarele lor și pun să le cînte, sirenele din oceanele văzduhului. Aud într-un apartament mișcare și bat în ușă. Îmi deschide o femeie blondă, scundă, tînără care tocmai a venit de la filatura „11 Iunie" unde lucrează. Se recomandă Rozina Sander, soția meșterului zidar Sander Ioan, de la șantierul de construcții. Apartamentul are în total patruzeci de metri pătrați, împărțiți în dormitor, sufragerie, bucătărie, baie și vestibul. Mă conduce peste tot volubilă și bine dispusă. Mobilă populară, coverturi elegante, covoare pe pereți și pe jos. În sufragerie un pătuc de copil, desfăcut, cu zăpezile imaculate ale cearșafului. Lîngă el un aparat de radio „Balada". Acum copilul e la bunica. Mi-i închipui seara laolaltă. Tovarășa Sander îmi stimulează imaginația:

— Sîntem fericiți, foarte fericiți. Soțul meu numai lîngă ele stă — și trece cu ochiul de la aparatul de radio la pătucul copilului. Acum e pe șantierul spitalului, adaugă ea, aici peste deal, pe strada Băilor, cum mergi spre ștrand...

— Cum, se construiește și un spital?

— Da, unul mare cu o sută și unul de paturi. De sus îl puteți vedea.

Îmi place cifra o sută și unu, de aceea nu mă pot stăpîni și urc la etajul doi. Pe o culme de deal, între niște vile rămase acum pitice, se înalță un pachebot de cărămidă cu prora în vînt. Îi număr printre schele cele nouă ferestre largi ale fațadei, care privesc spre marea zbîrlită și neagră a pădurilor.

Îmi întorc privirea către oraș și mai văd risipite printre casele mărunte, asemenea pete uriașe cărămizii, ca și cum ar fi fost scăpate de pe paleta unui pictor prea zorit. Se construiește. Se construiește spre toate cele patru puncte cardinale și între ele, ca razele dintr-o roză a vînturilor, se înalță liniile trandafirii ale clădirilor. Și toate astea au răsărit aici numai într-un an.

Aurel Călinescu

OLIMPIA MARCU

COASA

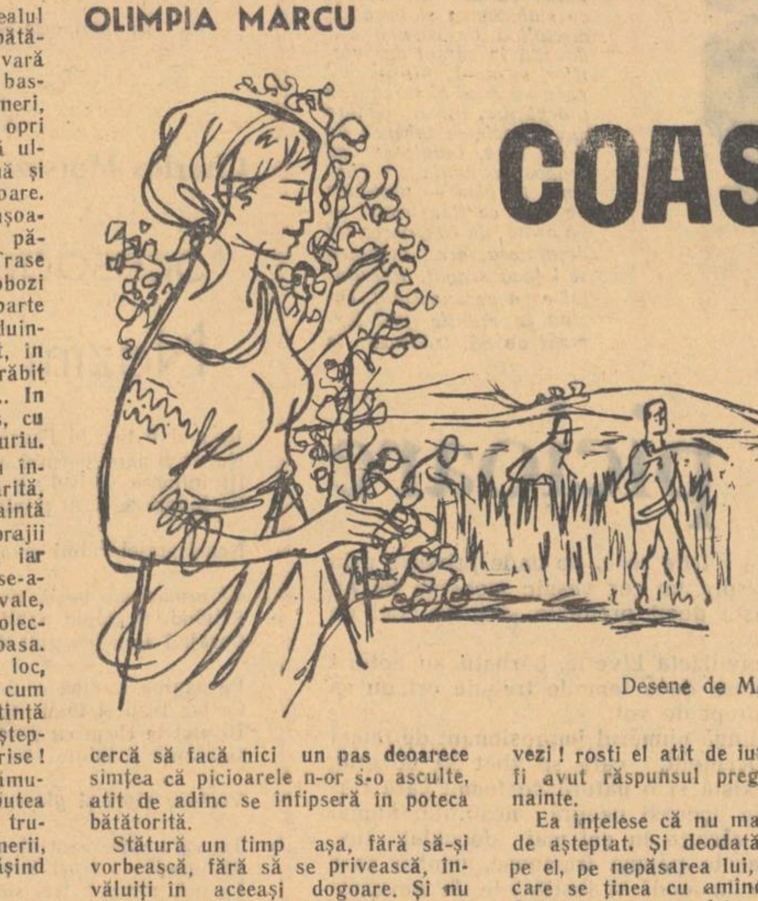

Desene de M. GYÖRGY

Lăsă drumul de cară și luă dealul pieptiș, urcînd pe o potecă bătătorită. Soarele amiezii de vară o ardea în creștet. Își desnodă basmaua, lăsînd-o să-i fluture pe umeri, ca pe vremea cînd era fată. Se opri o clipă, suflînd greu, apoi mută ulciorul cu apă în cealaltă mînă și porni iar. În deal era mai răcoare. Trăgea, dinspre brazi, o adiere ușoară, aducînd, odată cu răcoarea pădurii, miros crud de aluniș. Trase adînc aer în piept, apoi se slobozi pe o pantă ușoară de cealaltă parte a dealului. Pășea legănat, unduindu-și trupul tînăr, abia împlinit, în timp ce pieptul îi sălta încă grăbit de urcușul abia lăsat în urmă... În fața ei se-ntindea cîmpul întins, cu miriștea uscată ca un covor auriu.

După cîțiva pași, tresări. Avu întîi o mișcare de ciută fugărită, apoi tulburarea i se potoli și înaintă pe poteca îngustă. Își simțea obrajii dogorind ca-n preajma focului, iar ochii încețoșați ca zarea cînd se-apropie furtuna. Zărise, mai la vale, în marginea tarlalei de orz a colectivei, pe Toader, ascuțindu-și coasa. Nehotărîrea o țintui, o clipă, în loc, apoi porni iar, automat, ca și cum ceva a atrăgea spre el fără putință de împotrivire. Cît de mult așteptase întîlnirea aceea! Cît o dorise! Și-acum, se temea. O teamă nelămurită, străină, pe care nu și-o putea tălmăci, dar care-i strecurase în trupul tînăr un fior. Își înălță umerii, cercînd să se stăpînească și, pășind dreaptă, se apropie de el.

— Bună vremea! rosti cu tremur în glas și vru să treacă mai departe, dar picioarele se opriră singure, ca țintuite în poteca din fața lui.

Toader luă din brazdă un pumn de iarbă și începu să steargă, fără grabă, tăișul coasei. Nu se grăbea cu răspunsul. O privea pe sub arcul coasei ridicate, de parcă ar fi vrut s-o cîntărească bucată cu bucată. Fața lui negricioasă, cu ochi întunecoși, cu umbra unei mustăți abia ghicite, tresări ușor, apoi se împietri asemeni pămîntului cuprins de arșiță... Continua s-o privească necruțător, ținînd încă în mînă somoiogul de iarbă cu care netezea, în neștire, tăișul lucitor al coasei. După o vreme rosti rar, fără s-o mai privească:

— Bună, cui îi și inima bună!

Femeia înțelese. Privi mîinile lui atît de cunoscute, atît de dorite și aștepta ca mîinile acelea să se întindă sprea ea, s-o cuprindă, s-o adune lîngă el, așa cum făcură de-atîtea ori. Dar ele ședeau străine, dușmănoase, încleștate pe dîrjala coasei. Văzu pata neagră, cît un bob de linte, de pe unghia arătătorului stîng, strivită într-o seară cînd i-a prins-o lanțul boului la dejugat. Păli. Își amintise de boi, de boii ei pe care-a vrut să-i ducă-n colectivă. Înduioșarea i se risipi ca o creangă de mălin. Se scutură de amintiri, ca de omăt și-l privi în față drept, cu hotărîre. „De ce n-oi fi plecînd? se mustră ea, nedumerită, dar nu încercă să facă nici un pas deoarece simțea că picioarele n-or s-o asculte, atît de adînc se înfipseră în poteca bătătorită.

Stătură un timp așa, fără să-și vorbească, fără să se privească, învăluiți în aceeași dogoare. Și nu știau care arde mai tare: aceea care cobora din văzduhul încins, ori cea care urca din ei. Apoi ochii lui coborîră, oprindu-se pe fața ei. Îl privi și ea și își uită de boi, de colectivă de tot ce-a fost înaintea acelei clipe. Încercă să descopere în ochii lui luminița aceea tainică ce îi plăcuse atît de mult. O tremurare surdă trecu prin trupul bărbatului și se opri-n clipitul des al genelor. Lăsă coasa-n jos, îngropîndu-i tăișul în brazda proaspătă. O clipă, soarele se oglindi în el, răsfrîngîndu-și lumina pe chipul ei. Ochii de culoarea cenușei clipiră mirați sub fruntea-naltă de copil.

— Porți năframa deslegată, ca fetele. Poate ți-ai pus în gînd să te măriți?

Asprimea din glasul lui o lovi ca o pleasnă de bici. Nu zise nimic, dar se înroși pînă-n albul ochilor. Îi venea să plîngă. Apoi lăsă ulciorul jos și își înnodă încet basmaua. Privi cu ochi răi coasa. De n-ar sta între ei, dușmană, s-ar apropia de el și l-ar privi în ochi, de-aproape. Ar privi-o și el cu privirea lui răscolitoare și apoi s-ar împăca. „De ce n-o azvîrle" se nedumeri ea înciudată? Dar el se ținea de dîrjală cu toată greutatea trupului proptită în ea.

— Ești rău! zise ea după un timp, apoi cercînd să-l îmbune, întrebă încet: cum ai dus-o singur, Toadere?

— Dacă vrei să știi, să fi venit să vezi! rosti el atît de iute de parc-ar fi avut răspunsul pregătit mai dinainte.

Ea înțelese că nu mai avea nimic de așteptat. Și deodată îi fu ciudă pe el, pe nepăsarea lui, pe coasa de care se ținea cu amîndouă mîinile. Spuse sec, cu un fel de cochetărie necăutată:

— Iacă! N-am venit! Și aplecîndu-se luă de jos ulciorul înflorat și porni pe potecă fără să-l mai privească. De-acum știa că totul se sfîrșise. Mai simțea, ca pe-o arsură, înfiorarea mijlocului ei ce așteptase răcoarea brațului său. O cuprinse o deznădejde cumplită. Lacrămile prinse a-i șurui pe obrajii încinși. Îi era ciudă și rușine și necaz că o lăsase să plece ca pe-o străină. Aștepta s-o strige, s-o cheme înapoi, dar împrejurul rămase tăcut.

Era sigură, totdeauna a fost sigură că, dacă se vor întîlni undeva numai ei doi, așa ca acuma, se vor împăca. Dar el stătuse țeapăn, de stană, cu ochii încruntați sub fruntea pe care arșița verii lipise o șuviță de păr castaniu. Continua să meargă pe poteca îngustă, în timp ce lacrămile i se rostogoleau pe obraji, pe șurța înflorată, de unde picau jos, lăsîndu-se înghițite de pămîntul încins...

Ajunsă la holda „lor" legă un snop de grîu, îl puse în picioare și, la umbra lui închipuită, așeză ulciorul. Amintirile veniră s-o împresoare. Se revăzu cu Toader, în casa lor din malul văii unde-au trăit fericiți mai bine de cinci luni, pînă în toamnă cînd cu înscrierea-n colectivă. Revăzu seara cețoasă cînd s-au trezit cu taică-său în prag: „Io nu ți-am dat fata s-o bagi la stăpîn! strigase el, înfuriat. Dacă-i vorba să fie slugă, o duc acasă, la mine!" Ea s-a pornit să-și strîngă lucrurile. Toader, rezemat de căpătîiul patului, o privea încremenit. „Pleci, Anuță?" întrebase el, gîtuit. Ea nu-i răspunse, convinsă că el n-o va lăsa să plece și nu va mai face cererea. El însă tăcuse, ca și acum, numai ochii îi ardeau, ca la bolnavii de friguri și degetele îi tremurau, încleștate de căpătîii. Pălise la obraz, dar se stăpînise tot timpul cît ea și taică-său scotea din casă lucrurile ei. Apoi au înjugat boii la carul plin cu zestre. La plecare, el se oprise-n prag, de unde-i aruncase cu năduf: „De ți-ar fi drag de mine, n-ai pleca chiar de te-aș băga la stăpîn"...

Dar ea plecase. Nu pentru că nu-i era drag de el, ci fiindcă crezuse că, plecînd, îl va sili pe el să dea înapoi. A doua zi Toader s-a dus cu cererea. L-au primit....

„Lasă-l, Anuță, că vine el, la toamnă, îndărăt, cu mîinile goale. Pămînt ca al nost" nu-i în toată colectiva... și boi... și toate celea" — După vreo lună începu s-o chinuie dorul de el. Îl aștepta, îl dorea... Toader însă nu da semn. Așa a trecut iarna. Spre primăvară, începură a se tîrîi prin sat, ca șopîrlele prin iarbă, fel de fel de zvonuri: că se strică colectiva, că nu se-nțeleg din vite, din pămînt și cîte alte... Taică-său ieșea pe uliți în fiecare seară, de le aduna ca pe niște fructe otrăvite. Se bucura: „Lasă-l să se sature de golani, Anuță! Să-l vezi ce pocăit o să se-ntoarne! Îl aduce boii, pămîntul, zestrea ta de fată instărită!"

La începutul lui martie, colectiviștii încredințau pămîntului primele boabe. În pofida zvonurilor și uneltirilor, colectiva „1 Mai" din „Vadu Tîrnavei" rămînea în picioare. Se mai clătina puțin, ce-i drept, dar încet-încet își înfigea rădăcini în tarlaua de orz, în semănăturile de sfeclă, în porumbiște. Trebuia luptat cu haturile, cu răzoarele și-uneori — cu oamenii. Acum știa că Toader n-o să se mai întoarne!! Oftă greu, apoi prinse secerea în mîini și-o învîrtea în neștire, cercînd să se zmulgă din gînduri. Privi cerul, pe care nori alburii începeau să se adune, să se destrame, ca niște scame. „Dac-ar ploua, se gîndi ea, poate mi s-ar potoli și sufletul din mine", dar soarele dogorea mai departe, ca gura unui cuptor încins. Din lanul de trifoi a unchieșului Victor venea în valuri, mirosul dulceag al florilor albe. Și iar îl revăzu pe Toader, în tarlaua de orz a colectivei. Cît de mare, de bogat, părea în întinderea necuprinsă a holdei aurii. Și cît de străin! Acum știe că nu-i despart cele 8 luni de cînd plecase de la el, ci toate gîndurile lui, toate năzuințele spre o viață nouă în care ea nu voise să-l urmeze.

Își roti apoi privirea peste cîmpul întins. Își odihni ochii pe verdeața frunzelor de sfecle, puțin pălite de arșiță, apoi porumbiștea bogată, tarlaua de orz unde cosea Toader și cea de grîu, de peste vale. Locurile lor, al lor și al unchieșului, păreau ca pecingine pe fața netedă a cîmpului înfrățit. Strînse între cotu-văii și dîmbul cu mărăcini aci în „fundătura bogătanilor" cum o numea în glumă bădițu Niculae al tușei Saveta. Privirea i se opri pe clăile de grîu de care, în ajun, era atît de mîndră. Pentru ele? Pentru locul de porumb din buza văii și-a părăsit bărbatul?

De dincolo de vale se-auzeau rîsete și voci de femei. Cineva cînta. Recunoscu vocea Ilenii lui Părău — solista Căminului. Înălță fruntea, ascultînd. Cîntecul se înălța vesel, cu unduiri tremurate, ca o chemare de dragoste. Alte voci i se alăturară, întovărășindu-l. Deodată păli! Glasul lui Toader îi lovi urechea, amețind-o. Și el cînta! Gătase, desigur, hatul tarlalei de orz și venise să ajute celor de peste vale. O fulgeră un gînd: oare Toader?... N-avu putere să-l ducă pînă la capăt. „E o închipuire de-a mea, încerca ea să se liniștească. Dar dacă Toader... ar duce-o pe Ileana în casa lor?" Împrejurul se întunecă și prinse a se învîrti amețitor. „Doamne, se rugă ea, doamne" —dar nu știa ce să ceară și cui... Zvîcni în sus și se-ndreptă spre vale. Ascunsă de-a tufă de arini, cu picioarele în apa răcoroasă a văii, privea ca un flămînd, la cîntecul și veselia celor de dincolo de vale.

Se văzu singură, ca o ciumată, furișată sub arini, de unde-i privea îndelung, nesăturat. Era acolo Manole și Dumitru Dragotă, văru-său Ilie cu Măria lui și badea Sivu, vecinu' Toader, cu alți doi cosași făceau hat tarlalei de grîu. Fetele și femeile strîngeau grîul și-l puneau legături, iar ceilalți legau snopii și-i treceau alături, pe lanul de trifoi, unde îl clăiau, lăsînd cale liberă secerătoarei al cărui duduit se-auzea dinspre pădure.

Ochii ei îl căutau pe Toader. Ajuns primul cu brazda în capul locului, se sprijinea-n dîrjală, netezindu-și cu o mînă părul umezit. „O așteaptă pe Ileana" gîndi ea și inima i se strînse. Dar Toader strecura printre gene priviri iscoditoare spre holda lor unde-o știa, cercînd să străbată prin sălciile și arinișul din malul văii. Ochii lui lacomi, aprinși, o căutau. Păreau mirați că nu o vede. Era atît de aproape de el, încît i se părea că-i aude respirația.

Ajunseră și ceilalți cu brazda în buza văii și, după ce-și ascuțiră coasele, porniră înapoi. Porni și Toader pe urma lor. Respiră ușurată. Pieptul însă continua să i se zbată sub iia albă cu înflorituri. Era fericită! Se întoarse încet la locul lor. Privi o clipă păsările care urcau cîntînd, în văzduhul domolit, apoi azvîrli secera în postața neterminată...

Odată cu răcoarea ce venea dinspre brazi i se limpezea atîtea și atîtea nedumeriri, apoi începu să cînte și ea, împletindu-și glasul cu al celor de dincolo de vale...

Nicolae STOE

Executarea ilegalistului

După fiecare interogatoriu, după fiecare tortură
Trupurile ne erau de oțel, iar ochii umpluți de tăcere și ură,

Dar ca sufletele noastre să sîngereze și să ne doară
Ne-au scos într-o zi să privim cum unul din noi o să moară;

Era ca o tăiere a unui ram de pe trunchi
în dimineața căzută pe cîmp în genunchi.

Tremurau peste lacuri oglinzile vinete,
Cînd cineva i-a șoptit: fii tare!...

Comanda ne-a străpuns inimile ca un cuțit care arde
Și-am fi vrut să uităm ce va fi mai departe...

Cînd ne-am întors, mișcările ne erau străine, prelungi,
Aveam pumnii strînși și știam de pe-atunci

Că ramura frîntă o să se mistuie-n ploi,
Dar că trunchiul de seve mustind... eram noi.

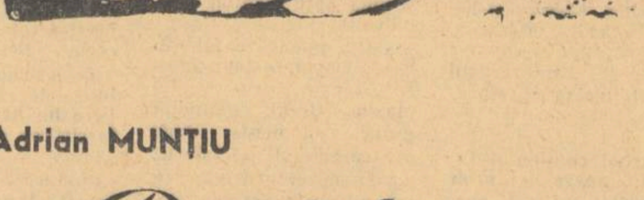

Adrian MUNȚIU

Pastel

Și cădeau și cădeau peste lagăr zăpezi.
Troznea din bice iarna în nevăzute sănii
Și frînți de mijloc arbori în vînt băteau r
Și peste oameni fulgii se adunau grămezi.

Cu fiecare clipă în ornic stinsă, ni se
Înmlădiau speranțe în șoapte și în gînd
Și trupurile noastre, ca niște răni deschise,
Ardeau cu surde flăcări, în noapte scăpărînd.

O, lungi și reci pasteluri din vremuri de război,
Zăpezi cădeau prin ramuri cu legănări de ape
Și lîngă mii de inimi ce ne erau aproape
Scriam pastelul ultim cu sîngele din noi...

Din ciclul „Văluri sfîșiate".

Ștefan STĂTESCU

Lăstuni la geamul lunii

Hei, cerule, deschide și ne lasă
să-ți sfîșiem cortina de mătasă
pe după care ții închis în cufăr
al nemuririi lujer alb, de nufăr,
că degetele parcă ni s-au frînt
tot căutîndu-i umbra pe pămînt,
și frunțile ca plumbul ni-s de grele
de dorul vechi al zborului spre stele.

Ne-am rupt din besne și-am irupt în soare.
Nu ne mai sună lanțuri la picioare
și umerii, desferecați din clipe,
și-au ascuțit conturul spre aripe,
și cresc în ei îndemnuri noi spre zb
S-o fi făcut pămîntul mai ușor?

Ieri, ne-am trimis în cerul pur lăstuni
să bată-ncet cu ciocu-n geamul lun
și luna ni-l deschise, și pe prag
îi stă de-atunci, ca flacăra un ste
dînd Cosmosului parcă mărturie
că după steag, și omul o să vie.

KUKRÎNIKSÎ
la Muzeul Simu

Expoziție de pictură, ilustrații, caricatură și afiș

Pe lîngă expozițiile noastre de stat, în care vizitatorii urmăresc efortul artiștilor romîni de a-și însuși măiestria redării realiste a vieții, expozițiile sovietice constituie un îndreptar. Ele îl ajută pe vizitator să aprecieze culmile măiestriei la care au ajuns artiștii sovietici și, în același timp, să urmărească aspectele bogate ale construirii comunismului, aspecte impresionante, pe care arta, ca și literatura sovietică, le ilustrează cu vigoare, accentuînd sensurile eroice ale încordării și capacității muncitorului sovietic.

Oglindirea veridică în opera de artă a unor astfel de conținuturi, artiștii sovietici o realizează cu o măiestrie gravă, în care simțul răspunderii pentru mesajul comunicat devine emoționant. Ideea de frumos rezultă din coeziune severă, ce survine între măiestrie și temă, coeziune care dovedește înaltul grad de sinceritate și atașament față de obiectivele revoluționare, cît și credința în valoarea culturală a operelor de artă.

Aceste calități n-au scăpat vizitatorilor bucureșteni, iar artiștii romîni, care se află în faza însușirii acestei umane și superioare gramatici estetice, se conving că drumul e bun.

★

Mihail Vasilievici Kuprianov, Profiri Nikitici Krilov, Nicolai Alexandrovici Socolov, artiști ai poporului și membri ai Academiei de arte din U.R.S.S. văzuți în expoziția de la Simu, în lumina operelor expuse, surprind și impresionează, mai întîi prin varietatea genurilor abordate, și, în aceeași măsură, prin nivelul realizării artistice.

Să observăm că a face trecerea de la o ilustrație la caricatură sau de la pictură la afiș, obligă artistul la o radicală schimbare a pozițiilor estetice, ceea ce include nu numai altă măiestrie, ci mai ales un orizont critic, substanțial modificat, în abordarea temelor.

Strunirea acestor polivalențe într-o viziune echilibrată cere, fără îndoială, o luciditate de gîndire și un efort care depășesc puterile unui singur om. Justificarea acestui colectiv se impune deci de la sine.

Impresia de vigoare ce rezultă din pluralitatea temelor cît și din nuanțele conținutului tematic, abordat la scară de posibilități a tuturor genurilor atacate, ne oferă alt argument: că sudura acestor trei talente este nu numai admirabil realizată, ci și aceea că inițiativa colaborării în procesul de creație poate lărgi și dinamiza în mod fructuos expresia artistică.

Munca în colectiv, știm cu toții, este o metodă pe care se bizuie construirea socialismului, dar în artă, din pricina unei vechi concepții asupra personalității, cît și pentru implicațiile intime pe care le angajează procesul de creație, este încă privită cu neîncredere.

Expoziția Kukrîniksî-lor reactualizează problema, cu un prestigiu și cu un îndemn pe care artiștii noștri îl înțeleg ca atare.

★

Urmărind conținutul lucrărilor, apare în prim plan spiritul militant, partinic, combativ, ale cărui aspecte și etape te atrag spre gravitatea pe care artiștii sovietici au pus-o în realizarea scopurilor umane legate de revoluția proletariatului.

Imaginile din afișele politice dau măsura și nivelul clarității în exprimarea unui mesaj agitatoric. Desenul puternic, interpretarea laconică, împing expresia spre un dramatism optimist, mobilizator ca un strigăt împotriva urîțeniei morale, a nedreptății și a violenței ucigașe.

Războiul odios, — pe care alții sînt gata să-l uite, — este evocat în figurile hidoase ale cîtorva conducători fasciști ale căror imagini te îngrozesc. Spiritul de luptă al oamenilor sovietici, optimismul eroic, față în față cu monstruozitatea dezlănțuită a războiului fascist, sînt exprimate cu o știință și cu un patos epic care ridică arta afișului la o nouă treaptă, punîndu-l alături de cele mai puternice mijloace mobilizatoare, în lupta ideologică a construirii socialismului.

Fermitatea cu care Kukrîniksî știu să pună accentul pe idee, cît și alegerea tematicii, denotă un dezvoltat simț politic pe care ei îl exprimă cu mijloace formale just echilibrate. Acest echilibru între conținut și formă apare spontan, fapt care subliniază momentul de maturitate al operei lor.

Nu mă îndoiesc că afiștii noștri vor primi această lecție de sobrietate și prestigiu artistic, pe care genul afișului, supus în treacăt reclamei minore, și-o însușește prin munca acestei personalități triptice: Kukrîniksî.

Al doilea gen în care talentul lor se manifestă, la alt orizont, dar cu același spirit de discernămînt politic și valoare artistică, este caricatura. Satira corosivă, de un umor popular direct și dens în ironie, cei trei artiști o manevrează cu ușurință de la o temă la alta, oferind privitorului prilejul unui hohot de rîs, care amintește epicul moment descris de Tolstoi în nuvela „Cazacii". Moment pe care l-a pictat și marele Repin într-un tablou care se alătură celui mai valoros tezaur artistic al artei sovietice.

Acest umor sănătos, tonic și mobilizator, poate fi urmărit și în ilustrații, gen în care linia progresistă a tematicii este urmărită în operele literare ale scriitorilor clasici, ruși și străini. Aici, talentul Kukrîniksî-lor înregistrează nuanțe, cu pricepere subliniate, fixînd imaginile unor eroi, în care burlescul se împletește cu grotescul într-o expresie artistică, susținută de tehnica laviului sau a peniței, în forme care merg cu ușurință spre detaliul semnificativ.

Satira tăioasă a lui Cehov, Gogol, a lui Saltikov-Scedrin sau a lui Maxim Gorki, oglindită grafic, nu pierde nimic din caracterul ei istoric, am spune dimpotrivă, cu un adaos în precizia accentuării a ceea ce este ridicol în înfățișarea fizică și ținuta etică a unor eroi.

Este util să prevenim vizitatorii că secretul emoției pe care ne-o dau aceste lucrări, nu stă numai în ceea ce obișnuit numim măiestrie ci mai ales în modul de a sintetiza plastic aspecte și situații, în imagini și figuri tipice, în a căror fizionomie recunoști fără greutate direcția ideologică spre care este îndreptată atenția privitorului.

Spre deosebire de afișul politic, gen în care primează instantaneul și surpriza interpretării, talentul Kukrîniksî-lor realizează, datorită acestui mod, cerințele de adîncire psihologică a imaginilor despre text, fără a cădea pe panta interpretării subiective, ceea ce ar afrage după sine riscul grav al denaturării operelor ilustrate.

★

Este un panou în expoziție pe care artiștii l-au intitulat „Șarjă prietenească", panou care oferă vizitatorilor o spirituală călătorie în istoria artelor plastice, a cărei noutate o constituie transmutația estetică de la nivelul grav, major, al acestor opere, la nivelul umoristic al caricaturii. Umorul obținut este bufon și dovedește încă o dată cît de larg este domeniul caricaturii. Rembrandt, El Greco, Albrecht Dürer, Michel Angelo, acești pontifi ai creației plastice, s-ar amuza neîndoielnic, privindu-și operele în haina veselă a umorului Kukrîniksî-an dirijat de la o operă la alta, cu întregul bun simț, angajat de personalitate și geniu. Umorul devine sarcastic în singurul caz al unui tablou, semnat de unul din reprezentanții curentului suprarealist, apusean, operă al cărei dezmăț și cabotinaj, Kukrîniksî îl demască cu necruțătoare ironie, în asentimentul general al vizitatorilor noștri, care de altfel n-au admirat niciodată elucubrația vopsită, nici chiar atunci cînd s-a intitulat, pictură.

★

Cîteva tablouri în ulei, semnate tot cu pseudonimul colectivului, ridică problema limitei între genul ilustrației și acela al picturii, problemă destul de spinoasă, fiindcă în timp ce o ilustrație își are rădăcinile și motivarea apriorică într-un text, pictura are mîndria de a putea să exprime un conținut fără concursul narativ al unui text. Practica lungă a artiștilor sovietici a ajuns într-un stadiu de realizări atît de avansat în cunoașterea problemelor ridicate de viața nouă revoluționară socialistă, încît distincția între descripție și expresie ei o realizează fără echivoc, la nivelul celor mai exigente cerințe picturale.

De exemplu, tablourile intitulate, „Ultima apariție a lui Kerenski", „Fuga fasciștilor din Novgorod", „Fuga fabricantului", „Dimineața ofițerului din armata țaristă", au personaje și acțiuni care chiar fără o prealabilă cunoaștere a istoriei politice sînt ușor de înțeles.

Kukrîniksî cunosc meșteșugul culorilor de ulei, și nu avem nici o îndoială că dînșii au dat alt rost acestor lucrări decît acela de evocare a unor momente de importanță istorică, ceea ce de altfel constituie însăși forța și specificul creației lor principale.

Cititorul să nu rămînă cu impresia că specificul picturii exclude sensul documentar al vieții. Ar fi o greșeală, pe care pentru a o evita, repet că pictura trebuie și poate exprima orice moment din actualitate sau din trecut, exprimînd cu patos direct, organic înscris în forme și culori, conținutul oricărei tematici.

Privind opera Kukrîniksî-lor ne dăm seama de planul superior în care este situată sarcina artistului comunist. În timp ce estetica burgheză, sub masca unei libertăți aparente, izolează artistul la periferia vieții sociale și politice, metoda realist-socialistă include efortul creator, dînd artistului sarcina de onoare de a fi promotor spiritual al vieții socialiste, înscriindu-se astfel în ritmul dinamic al realizărilor, cot la cot cu masele populare, din al căror avînt constructiv opera de artă își trage esența.

Dacă stai alături cu un rigid compas estetic deasupra frunții, poți pleca din expoziție fără să fi simțit tensiunea dinamică cu care creează acest artist cu trei inimi, din care nici una nu e rece, după cum nu e rece nici judecata lui, în care experiența anilor a adunat o știință pe care o recunoști în meșteșugul stăpînit, în gestul ferm și sensibil în același timp cu care se exprimă.

Pictura de șevalet oferă vizitatorilor dovada cea mai elocventă că sobrietatea combativă a lucrărilor de grafică dacă reușește să fie mobilizatoare este fiindcă artiștii au sufletul destul de cald pentru a simți și frumusețea simplă, directă, a naturii înconjurătoare.

Impresia pe care o ai trecînd din sălile de grafică în acelea cu pictură, este aceea pe care o simți trecînd dintr-o sală de arme într-o grădină. E o liniște în lucrările lor, un suflu uman care te îndeamnă să trăiești la nivelul cald al vieții.

E drept, paleta noastră este mai deschisă, lirismul suav a lui Grigorescu, Andreescu sau Luchian, au definit un specific în care noi ne simțim mai a casă. Din fericire, nici paletele nici specificul liric nu constituie bariere de netrecut pentru un spirit obiectiv și astfel pictura Kukrîniksî-lor, ca și întreaga pictură rusă, puternică și evocatoare, interesează și atrage vizitatori de toate profesiunile într-un număr atît de mare încît cu greu te poți apropia de panouri.

Este un omagiu și un succes cu care fiecare dintre noi s-ar mîndri pe bună dreptate.

Ion Vlasiu

Stînca de pe Volga

YVES MONTAND (șarjă prietenească)

Valsul lui Strauss, contemporanul

Un roman francez al rezistenței:

JEAN PIERRE CHABROL: UN OM ÎN PLUS

Cartea scriitorului francez J. P. Chabrol emoționează în primul rînd prin sinceritatea și ardoarea cu care autorul se situează pe pozițiile înaintate ale luptei clasei muncitoare pentru libertatea întregului popor. Pe de altă parte, el a știut să se folosească artistic de tradiția literaturii clasice franceze și să preia concizia expresiei și concentrarea acțiunii, gustul pentru dezbaterile morale și problematica psihologică, uneori de altfel cam prea accentuat.

Acțiunea se petrece în 1943, într-o tabără de partizani din munții Ceveni. Tema este aceea a vigilenței revoluționare, a disciplinei colective și a capacității de a distinge binele de rău. Eroii, ca și autorul lor, sînt pătrunși de principiul că binele este acel ce servește în primul rînd cauzei generale a poporului. În aplicarea lui concretă, se ivesc însă, pe tot parcursul cărții, divergențe între punctul de vedere al lui Jean, comisar politic al detașamentului, tînăr muncitor devotat partidului pînă la abnegație, însă rigid, pedant și stingist și între cel al lui Thomas, comisarul tehnic, tînăr învățător umanitarist și sentimental, cu resturi de individualism liberalist. Poziția cea mai justă o are zidarul Paolo, comandantul detașamentului, care unește principialitatea revoluționară cu înțelegerea sufletului omenesc.

Ciocnirea dintre propunerile lui Jean și cele ale lui Thomas se accentuează îndeosebi într-o împrejurare care formează însuși nucleul narativ al cărții. Maquizarzii au eliberat din temnița orașului unsprezece patrioți francezi condamnați la moarte de către hitleriști. În focul acțiunii însă, au scos din închisoare și au dus cu ei în munți unul mai mult, omul în plus. Referințele și informațiile obținute apoi dovedesc că necunoscutul e un deținut de drept comun, condamnat la moarte pentru asasinat, dar totodată și că e o victimă evidentă a exploatării și asupririi care l-au schilodit sufletește și l-au îndobitocit. Jean vede în el pe criminalul care trebuie suprimat, fiindcă strică unitatea morală a detașamentului, pe cînd Thomas îl socotește o victimă a societății capitaliste și cere să fie crușat. Cînd maquizarzilor li se face, de către un for superior, comunicarea că vor avea de întîmpinat a doua zi un atac al hitleriștilor, li se dă totodată și dispoziția ca necunoscutul — reprezentînd în asemenea împrejurări o primejdie gravă pentru colectivitate — să fie executat. Thomas, pentru a se sancționa pe sine însuși de slăbiciunea și lipsa de disciplină de care a dat dovadă în cursul dezbaterilor, se oferă, într-un impuls, să ducă el sarcina la îndeplinire, într-o pădure din apropierea taberei. Pe drum însă, înduioșat de dragostea umilă pe care omul în plus — neștiutor de ceea ce îl așteaptă — i-o arată, de cangoarea lui dezarmată, are lașitatea să-l facă scăpat. Rezultatul e că necunoscutul, căzînd în mîinile unei formații de SS, trădează la prima amenințare, facilitînd astfel atacul hitleriștilor. Jean și Thomas sînt prinși și spînzurați, iar Paolo, care reușește să scape și care a avut prevederea să mineze dinainte terenurile înconjurătoare, conduce cu succes lupta detașamentului împotriva hitleriștilor.

J. P. Chabrol construiește narațiunea cu o mare economie de mijloace, evitînd orice episod inutil. Acțiunea strînsă, rapidă și clară, gradată cu măiestrie, suscită de la început pînă la sfîrșit interesul cititorului. Unul din meritele principale ale cărții e de a fi creat în persoana lui Paolo o figură frumoasă și veridică de muncitor comunist, de luptător experimentat. Eroismul său apare ca o trăsătură din cele mai firești, înveninându-se armonios cu simplitatea și modestia, cu înțelepciunea populară și cu luciditatea îndrăzneață a comunistului. Autorul nu-l idealizează. Paolo are duritatea oțelanului, insuficiențele lipsei de cultură, nesiguranță în anumite împrejurări, dar atașamentul profund pentru partid și dragostea lui de oameni îl ajută să găsească drumul just.

Chabrol prezintă de asemeni cu realism și pitoresc viața din tabără, precum și figurile maquizarzilor luate în ansamblu. Mărunțele preocupări de un prozaism cotidian, asprimea băiețească sînt transfigurate și înălțate de devotamentul nedesmințit, de curajul conștient al acestor tineri muncitori care-și riscă viața în fiece ceas, pentru o cauză dreaptă. Atunci însă cînd încearcă să-i particularizeze, scriitorul recurge la anumite trăsături definitorii periferice, neesențiale (de ex. unuia îi e mereu foame, altul are pasiunea rămășagului, pe al treilea îl dor dinții etc.). Acest procedeu sărăcește substanța adîncă a personajelor și e surprinzător la un psiholog atît de versat ca Chabrol.

Un aspect oarecum derutant al cărții e figura lui Jean, comisarul politic. Acest muncitor prin dragostea lui prea generală și abstractă pentru umanitate, prin lipsa lui de înțelegere dialectică, prin atașamentul arzător dar dogmatic la principii, e mai degrabă un iacobin decît un comunist, mai apropiat de factura lui Robespierre decît de cea a discipolilor lui Marx și Lenin. Rigiditatea lui pedantă îndepărtează simpatia cititorilor, în ciuda eroismului de care dă dovadă. Fără îndoială că autorul n-a intenționat să creeze un model în persoana lui, dar faptul că, pînă la urmă, el apără poziția justă și că desăvîrșirea acțiunii îi dă lui dreptate poate crea anumite confuzii. E adevărat că, la o analiză mai adîncă a romanului, tragem concluzia că, prin ruperea lui de masa maquizarzi-lor, Jean e aproape tot atît de vinovat de tragedia finală ca și Thomas. Dar în ochii cititorului grăbit sau mai puțin educat, el riscă să dea o imagine insuficientă a comunistului.

În ansamblu însă, cartea emoționează și mobilizează pentru cauza revoluției. Abnegația, combativitatea, consecvența care însuflețesc personajele dau o tensiune înaltă și nobilă întregii povestiri. Cititorul din țara noastră regăsește aci cu emoție principiile înalte pentru care militează, precum și o serie de probleme morale care-l preocupă. Romanul contribuie astfel la întărirea legăturilor frățești dintre luptătorii pentru socialism, la internaționalismul proletar.

Letiția Papu

Poeți belgieni

Maurice Carême

Nostalgie

Cînd țara-i departe, cînd nu ești cu ea,
Din cer ți se pare desprinsă o stea,
Și visul gonește de mînă cu gîndul,
Iubitul meleag, dureros străbătîndu-l.

Îți pare și vîntul în zori mai rebel,
Și ploaia-i mai rece, și nu e la fel,
Și rozele-ți par mai puțin parfumate,
Și creanga de măr în fereastră nu-ți bate.

Zefirului poate ai vrea să-i vorbești,
Să-i depeni străvechile tale povești,
Dar el îți șoptește cînd fuge de tine:
„Degeaba! Străini vom rămîne, străine!..."

Garoafa de ceară, cînd treci prin grădini,
Se uită la tine cu ochii străini,
Zvîrlindu-ți privirea-i frumoasă dar moartă,
Ca fata ce-n suflet pe altul îl poartă...

În romînește de M. DJENTEMIROV

Charles Moisse

Scrisoare lui Nazim Hikmet

De n-ai fi fost în Praga, Nazim Hikmet, o știu,
Nu ar fi larg poemul ce-mi adîncește viața!
Îți înflorea surîsul: o stea ce sparge ceața
Să lumineze cerul privirilor, tîrziu.

Nemăsuratei înimi ce-o porți îi știu
candoarea;
Îți urmărisem pașii, pe trepte, la Congres,
Privindu-ți chipul palid, am murmurat ades:
Curaju-i fără margini dar liniștit ca marea.

Pe pagina ta albă ce nou poem ai scris?
Ce fac Ivan și Iosif acolo-n zări afunde?
De-aici te chem cu gîndul și te ascult pe unde;
Garoafele-ți iubite s-au veștejit în vis.

Vorbesc viori și glasuri sub nori purtînd
surdina.
Tu, care către oameni aprinzi în suflet far
Ai suferit — (vezi totul, îți e inima radar!)
La noi, minieri, trei sute-au murit
— mai ieri — în mină.

În romînește de RADU BOUREANU

David Scheinert

Cîntec de soldat

Mărșăluim de zor
Cu cîntec în cor...

Sînt cuie-n pingele
Și-n talpă bășici;
Adio, tu, mîndro,
Cu bluza-n arnici.
Înfulec o coajă.
E-amiaza în toi.
Dau dragostea naibii,
Plecăm la război.

Cu cîntec în cor
Ucidem de zor.

Picioarele-n paie
Și mîinile-n sînge.
Hei! unde ni-s anii
Și cine ni-i plînge?

Visăm la o fată.
E noapte în toi.
Ne clănțăne dinții
Culcați în noroi.

Ucidem de zor.
Cădem pe-un răzor.

Cu grîul deasupra,
Picioarele-n glie...
Ce cauți, mîndruțo?
El n-o să mai vie.
Și vîntu-a uscat
Mari lacrimi de ciută,
Și vîntul a plîns
Iubirea pierdută.

Cădem pe cîmpii
Ne-ngroapă de vii.

În romînește de DEMOSTENE BOTEZ

CRONICA SPORTIVA

Sport și meteorologie

După cum se poate observa cu ochii liberi, vremea — vorba amiculuiui Nae — este foarte mizerabilă. În cîteva zile trecem de la ghiocei la șoșoni, de la casata siciliană la țuica fiartă, de la cercul polar de nord la pardesiu și umbrelă. Complet buimăcit de acrobațiile barometrului, cetățeanul renunță în cele din urmă să-și mai bată capul cu probleme de metabolism terestru și pleacă dimineața în fulgarin — deși viscolește — ca să se-ntoarcă radios după zece ore, într-un superb amurg de septembrie.

Pentru sportivi, situația e ceva mai complicată. Niște ploi putrede în plin sezon de hochei anulează pe jumătate eforturile frigoriferului de la „23 August" și oglinda fermecată a patinoarului se tulbură în așa măsură, încît te întrebi de ce megafonul continuă să emită „Ciau, ciau, bambino!" în loc de „Trece rața Dunărea..."

Plecați în obișnuitul rulaj către dunga Carpaților, Dumitrescu, Zanoni et comp. constată adesea — ce-i drept, fără prea mare entuziasm — că Toplița s-a mutat la Pucheni și Reghinul la Băicoi, în vreme ce „acasă" la Floreasca, înotătorii se întreabă ce rost are bolta de sticlă deasupra bazinului, odată ce soarele de februarie încălzește ca la sfîrșitul lui mai?

Și acum, după cîteva zîmbete dulci-acrișoare pe teme sportivo-meteorologice, mi se pare că este cazul să salutăm fără rezerve — în acest debut de început de sezon — pe unii dintre cei mai iubiți, ocărîți, răsfățați, criticați, etc. — copii ai publicului nostru: cavalerii balonului rotund. Niciodată nu i-am văzut pe fotbaliștii bucureșteni pregătindu-se cu atîta gravitate, într-o perioadă în care antrenamentele constau, îndeobște, în duminicala partidă de schiuri pe Cocioc sau la „Trei brazi".

De astă dată toată lumea a luat lucrurile în serios; prevăzuți cu treninguri și capușoane de lînă, cu mînuși și fulare asemenea, băieții s-au aliniat pe terenurile viscolite, ca la plecarea într-o expediție arctică.

Abia se obișnuiseră cu gazonul de nea, cînd giumbușlucurile vîntului i-au silit să-și adapteze eforturile și... echipamentul la cerințele unui sport nou și foarte simpatic: fotbal pe baltă. Cumnecum, cine se scoală mai de dimineață...

Rezultatele încep să se vadă, încă de la primele „amicale". Echipele noastre se prezintă mai bine — acum, în februarie, — decît anul trecut, în aprilie, iar primele confruntări internaționale ne sînt favorabile nu doar prin prisma scorului. Desigur, rapidiștii nu s-au îndurat să se... abțină nici de această dată și ne-au servit în consecință o repriză secundă, cu Lokomotiv-Leipzig ca în cele mai triste zile ale lor. Cu toate astea, e limpede că și la ei lucrurile merg altfel decît altă dată. În sfîrșit, om trăi și-om vedea...

Așadar, fotbaliștii noștri au pornit-o cu dreptul! Însă, după cum se știe, sportul cu balonul rotund cere să folosești la fel de bine... ambele picioare — încît felicitările prefer să le expediez în seara de 1 Mai pe adresa „Echipa R.P.R.-Sofia" (hotelul nu interesează...). Zău așa, abia aștept!

Cronicar

O demnitate călcată în picioare

Marile metropole apusene, prin zvîrcolirea lor amețitoare, te uluiesc pentru cîteva clipe, dîndu-ți impresia că viața se revarsă cu puterea unui torent nestăvilit, în care vei descoperi o bogăție de forme, de nuanțe pe toată scara omenescului, de la rău la bine.

Întîlnești într-adevăr o sumedenie de fețe, mai ales ale hidoșeniei umane, rînjind și întorcîndu-se de la privirea deschisă, luminoasă a adevăratei frumuseți omenești. În acest peisaj dantesc de dezgust, de umilință și de mizerie, cel mai mult se zbate și se luptă femeia.

Parisul, cu strălucirea lui, te îndeamnă să-l cercetezi cu indiscreție pînă în cele mai tainuite unghere. Pariziencele, cu grația și gustul lor inegalabil, dau farmec străvechiului oraș și mai ales o notă de prospețime primăvăratecă. Dar cîtă tristețe, cîtă durere se ascunde sub acest farmec înșelător!

Parisul, devenit un centru de mari distracții pentru bogătașii lumii, a împins un mare număr de femei, care se zbăteau în ghiarele mizeriei și ale foametei, spre cel mai odios negoț pe care l-a cunoscut omenirea — prostituția. În fața bisericii Sacré-Coeur din Montmartre, polițiștii își au lunar asigurată o sumă pentru fiecare metru pătrat de trotuar pe care-l închiriază. Porțiunea de caldarîm plătită este consfințită și aparată. Se întîmplă uneori cîte o neînțelegere cînd, pentru același loc, au plătit două femei. Păruiala care urmează nu mai are nimic comun cu zîmbetul cuceritor al pariziencei.

Noaptea, cînd pașii te poartă pe cheiurile Senei, este bine să nu-ți arunci privirea pe sub poduri. Femei ajunse în pragul bătrîneții, fără nici un sprijin, pensionarele tuturor caselor de toleranță, stau în așteptarea unui cîștig. Nu trebuie să pierzi multă vreme pentru a fi martorul unor scene de zguduitoare degradare a ființei umane.

La Londra, ca în atîtea alte mari centre ale Angliei, domnește o atmosferă sobră, dar tot atît de înșelătoare, precum la Paris era surîsul și bunăvoia.

În capitala britanică, în apropiere de Picadilly Circus, la unul din marile magazine, se înghesuie curioșii. S-a schimbat vitrina, s-a adus marfă nouă și, pentru a atrage clientela, patronul a angajat două fete, de o frumusețe ireală, care stau în ușa magazinului. Sînt aproape goale și lumina soarelui unei zile de o rară seninătate le face să pară și mai goale.

În prea cucernica Italie, promiscuitatea care domnește în rîndurile sărăcimii este de domeniul coșmarului. O mamă îndurerată din Milano povestește prietenelor cum tatăl și-a povățuit fiul proaspăt angajat într-o slujbă să nu iroseasca vreun ban cu femeile, că doar are pentru așa ceva destule surori, iar banii ar rămîne astfel în familie. Nu este o întîmplare izolată, ci una din miile de chipuri ale promiscuității în care trăiesc desmoșteniții soartei în însorita Italie.

Siciliana Pia Alberti din Napoli, care caută prin coșurile de gunoi resturi de hrană pentru copiii ei, are fața plină de vînătăi. Stă într-o cocioabă, are o droaie de copii, un bărbat care nu cîștigă și care, de supărare, o bate. Așa i-a fost dat. Cînd află de unde ești, rămîne înmărmurită — Santa Madonna! acolo femeile sînt deopotrivă cu bărbații și s-au răzvrătit împotriva lui dumnezeu — i-a spus odată acest lucru Giuseppe al ei. Ce explicație îi mai poți da, cînd o ia la goană de parcă ar fi văzut pe diavolul în persoană?

În Olanda, mai mult decît în Italia, femeia este cu totul robită bisericii. Lupta dintre credința protestantă și cea catolică te fac să te simți în plin ev mediu, iar victima acestei lupte este, în primul rînd, femeia. Pentru supremația numerică a bisericii de care ține, femeia este datoare să aducă pe lume un cît mai mare număr de copii. Astfel, viața ei se trece între zidurile reci ale bisericii și cele ale căminului său, la fel de rece, de unde privește prin ceață spre un cer veșnic mohorît. Ea nu cunoaște decît predicile și grija zilei de mîine.

În civilizata Elveție, bărbații au hotărît să voteze dacă femeile trebuie ori nu să aibă drept de vot.

Pe lîngă numărul impresionant de femei din Occident, care se zbat în mizerie, mai există și o pătură de femei care trăiesc în aceeași neagră neștiință, numai că se răsfață în cel mai deochiat lux. Sînt acele păpuși frumoase, pentru care casele de modă și institutele de înfrumusețare inventează zilnic tot felul de năzdrăvănii pentru a le exploata prostia, de care ce-i drept nu duc lipsă. Dar, în afara femeii preocupate de efemera ei frumusețe sau de femeia martiră, exploatată fără milă începînd cu propria ei familie și terminînd cu biserica, femeia care luptă eroic pentru descătușarea sa și a semenelor sale nu lipsește din nici una din țările occidentale. Ea se află pretutindeni și prezența ei se face mereu tot mai simțită.

Femeile Apusului, ca atîtea femei din nenumărate colțuri ale lumii unde apasă încă o beznă grea, poartă în inimile lor flacăra sentimentelor care înalță omul, flacăra pe care, în ireșul celor mai grele încercări, o aprind cu grijă în inima generațiilor cărora le dau viață. Mama, soția, sora ori fiica lumii occidentale stau în umbră cu surîsul pe buze, cu durerea și lumina încleștate puternic în suflet.

Dar surîsul gol al păpușii trăite în huzur și neștiință, ori surîsul amar al mizeriei umane care ascunde o demnitate călcată în picioare, precum și surîsul de încredere al atîtor femei care-și închină viața luptei lor de dezrobire, flutură deopotrivă ca o cumplită acuzare adusă unei strîmbe orînduiri, ca o nădejde și ca o prevestire a unui viitor luminos ce va veni, ce trebuie să vină!

Veronica Russo

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 6 (41) • 15 martie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

PENTRU MENȚINEREA PĂCII

Un nou eveniment internațional de prim ordin reține în aceste zile atenția întregii lumi: premierul sovietic își începe călătoria în Franța, încep convorbirile dintre Nichita Sergheevici Hrușciov și Charles de Gaulle. Ideea nobilă a salvgardării păcii, a coexistenței și întrecerii economice pașnice între cele două sisteme politice ale lumii, ca și istoricele propuneri cu privire la dezarmarea generală și totală pe care N. S. Hrușciov le-a prezentat nu cu multe luni în urmă de la tribuna Organizației Națiunilor Unite, se așează, cu o forță și cu o elocvență nedesmințite în nici o împrejurare, pe linia celor mai scumpe principii de politică externă a Uniunii Sovietice, enunțate încă din prima zi a apariției în lume a statului sovietic. Consecventă măreților principii leniniste, politica externă sovietică a dovedit în tot cursul istoriei sale, după cum dovedește și azi cu un prestigiu maxim, justețea poziției sale de credincioasă apărătoare a păcii, de luptătoare înflăcărată pentru pace în întreaga lume.

Recent, N. S. Hrușciov a declarat la Calcutta: „Sînt profund convins că astăzi există toate condițiile pentru menținerea și consolidarea păcii. Nu numai eu gîndesc astfel, ci și toți prietenii mei care apreciază în mod realist actuala situație internațională. Repet — considerăm că acum situația internațională este mai favorabilă luptei pentru pace, pentru menținerea păcii".

Această situație nouă, aceste condiții bune și favorabile dezvoltării cu un succes crescînd a luptei pentru pace și coexistență, se datoresc mai presus de orice aportului hotărît adus în climatul politic internațional de către numeroasele inițiative sovietice. Dacă am aminti numai cîteva din șirul de acțiuni sovietice luate în apărarea păcii, cum sînt hotărîrea ei (la început unilaterală) de a nu mai face experiențe cu arma nucleară, hotărîrea recentă de a reduce din nou cu un procent însemnat efectivele forțelor armate sovietice, apoi propunerile concrete, practice, prezentate de către N. S. Hrușciov la O.N.U. pentru dezarmarea generală și totală, devine limpede faptul că aportul Uniunii Sovietice a fost și este esențial în statornicirea acestui nou climat politic internațional ce tinde să topească în întregime sloiurile războiului rece.

Recenta călătorie a lui N. S. Hrușciov în India, Birmania, Indonezia și Afganistan, a constituit, în lumina acestor considerații, o afirmare puternică și elocventă a posibilității depline de coexistență pașnică între țări cu orînduiri politice diferite. Călătoria care începe acum în Franța, ca și convorbirile ce vor avea loc între N. S. Hrușciov și președintele de Gaulle, vor alcătui fără îndoială, o nouă dovadă, o nouă afirmare a ideii că pacea poate și trebuie să fie salvată.

Opinia publică din țara noastră urmărește cu simpatie și cuînaltă prețuire eforturile continui pe care Primul Ministru al Uniunii Sovietice le închină țelului nobil al păcii și coexistenței pașnice între toate țările lumii.

Petru Vintilă

PICASSO: PRIETENIA FRANCO-SOVIETICĂ (afiș)

Tudor ARGHEZI

S-aștept?

S-aștept să vie viața cu coșurile pline
Și să-mi aștearnă daruri din zări pînă la mine?
S-aștept în noaptea goală s-aud suind un pas
De prieten fără nume, străin și fără glas?
Cu aripi adormite în dimineața lunii
S-aștept să mi se-ntoarcă în streașină lăstunii?
S-aștept poate-amintirea să-și mai încerce cheia
La poarta dintre dafini, s-aștept cumva scînteia
Luminilor pierdute în pulbere și scrum?
La mine nu mai urcă de-a dreptul nici un drum;
De-abia o cărăruie, o dîră ca de fum.
Nu intră nici o ușă, n-am prag, n-am pălimar.
Doar stelele se-ngînă cu noaptea-ntr-un arțar.
Ce să aștept să vie și ce să înțeleg,
Cînd peste mine timpul se prăbușește-ntreg?

(din „Ante-postume")

ȘCOALA ȘI LITERATURA

Deosebitul interes cu care a fost întîmpinată de cititori rubrica noastră „Limba și literatura romînă în școli" ne-a dovedit, încăodată, că mulțimea problemelor încă nerezolvate în acest domeniu pot și trebuie să fie rezolvate prin participarea celor direct interesați, în primul rînd profesorii școlilor medii. În special discuțiile organizate cu profesorii și elevii fruntași, în orașele Craiova și Ploești, au scos la iveală o serie de sugestii demne a fi reținute, și pe care le-am supus discuției în numărul trecut al revistei. Spunem „le-am supus discuției", tocmai pentru că acest caracter al rubricii noastre trebuie să fie evident cititorilor și colaboratorilor noștri. Problemele predării limbii și literaturii romîne în școli nu sînt nici puține, nici lesne de rezolvat. Dacă pentru cursul elementar aceste probleme sînt mai clare, dat fiind specificul claselor respective de a cuprinde materia de predat într-o formă mai simplă, începînd cu clasa a VIII-a lucrurile se complică din ce în ce, pînă la ultima clasă, care are de îmbrățișat literatura noastră nouă, realist-socialistă. O istorie propriu-zisă a literaturii noastre, alcătuită în spirit științific, marxist-leninist, care să evalueze întreaga moștenire literară pe temeiul tezelor leniniste, nu se poate alcătui în cîțiva ani. Iar din istoria literară dinainte de eliberare noi n-am putut reține decît material informativ și cîteva interpretări cu totul parțiale. Eforturile care se fac acum în acest sens, sub egida Academiei R.P.R., vor aduce, desigur, prima rezolvare a problemei, și abia atunci se va putea trece la întocmirea unor manuale pentru clasele IX—XI, corespunzătoare. Fără să fie istorii ale literaturi, manualele de școală se bazează totuși pe aceste istorii, și a le scoate din acest cadru ar fi o operațiune profund neștiințifică. De aceea, avînd în vedere greutățile reale în întocmirea manualelor școlare, redacția noastră a crezut util să instituie o discuție pentru a se găsi soluțiile cele mai indicate în îmbunătățirea manualelor actuale, și pentru a le supune atenției celor ce urmează a întocmi manualele viitoare.

În afară de problemele privind manualele, școala ridică altfel alte probleme importante, de metodică, lecturi în afară de clasă, organizarea și activitatea cercurilor literare școlare, folosirea cunoștințelor gramaticale în analiza literară, etc, etc. Credem a fi de folos școlii noastre încercînd să organizăm un schimb de experiență în această privință. Foarte discutate au fost, de pildă, articolele publicate în revista noastră le prof. Paraschiva Pauescu, prof. Ion Dumitru și prof. Ion Popescu. Unii participanți la discuțiile de la Craiova și Ploești, ca și unii dintre corespondenții noștri s-au declarat întru totul de acord cu punctele de vedere susținute în aceste articole, alții le-au negat justețea. Ținem să precizăm că nu am încercat să dăm „modele" de rezolvarea unor probleme, ci numai să notăm unele experiențe care ni s-au părut demne de interes, și care ar putea fi fructificate, cu eventuale îmbunătățiri, și de alți profesori. Mai ales în ceea ce privește îmbletirea analizei gramaticale cu analiza literară, sîntem departe de a fi găsit modalitatea cea mai indicată. Or, problema este de cea mai mare importanță pentru formarea elevilor, fiind de neconceput însușirea istoriei literaturii fără solide cunoștințe gramaticale. Școala veche avea darul să îndepărteze pe elev de gramatică tocmai pentru că o prezenta ca o materie extrem de aridă, fără nici o consecință practică, un fel de invenție diabolică, pentru chinuit elevi, ca bietul Trăshea din amintirile lui Creangă, cu „mi-i, ni-vi-i". Școala noastră nouă trebuie să distrugă din rădăcină acest fel de a privi gramatica, făcînd din ea un curs de bază pentru formarea gîndirii corecte, și îndrumînd-o practic spre cunoașterea frumuseților limbii noastre și a învățării limbilor străine. Pe drept cuvînt se arăta, într-una din consfătuirile noastre, că analiza gramaticală, bine condusă, este o profundă analiză literară. Dar cum se poate face aceasta în mod practic, fără a încărca mintea elevului cu accesorii inutile, fără a fărîmița textul literar, ci dimpotrivă, scotindu-i la iveală frumusețile și subtilitățile? La această întrebare vrem să răspundem întrebînd la rîndul nostru, pe tovarășii profesori, cerîndu-le să ne comunice experiențele lor pedagogice care au dat mai bune rezultate. Desigur, o discuție nu poate fi dusă la nesfîrșit, și revista noastră nici nu are calitatea de a oglindi, ceas de ceas, activitatea în școală. Dar, pînă la încheierea unei experiențe cu caracter mai general, solicităm tuturor celor interesați colaborarea, pentru a putea desprinde elementele necesare unei mai bune predări.

Am dat doar un exemplu, în privința analizei gramaticale și literare. Există încă multe alte probleme importante care se cer dezbătute. În limita paginei noastre vom încerca să le găzduim pe toate, pentru a contribui, pe măsura puterilor noastre, la îmbunătățirea predării limbii și literaturii romîne în școli. Tovarăși profesori de limba și literatura romînă! Prieteni elevi! Așteptăm articolele, propunerile, experiența dumneavoastră de muncă, dorințele dumneavoastră. Vă veți cunoaște astfel mai bine, prin intermediul „Luceafărului", contribuind la educarea comunistă a tinerei generații și la dezvoltarea literaturii noastre realist-socialiste.

Insemnări despre tehnica versului

AL. PHILIPPIDE

Versul romînesc este întemeiat pe un număr oarecare de silabe accentuate și neaccentuate cu regularitate, adică pe un număr de unități metrice. Principalele unități metrice sînt iambul, troheul, amfibrahul, anapestul și dactilul. Versul liber ar fi acela care nu ține seama de nici o regulă și nu este alcătuit dintr-un număr oarecare de unități metrice, ci dintr-un număr oarecare de cuvinte care se poate mări sau micșora după plac. O poezie compusă din versuri libere se deosebește de proză doar prin faptul că apare pe pagină în rînduri inegale. Pentru ca totuși aceste rînduri să fie considerate ca versuri și nu ca proză, se afirmă de obicei că versul liber are un ritm al lui, un ritm dictat de mișcarea gîndirii poetice, aceasta nefiind întotdeauna dispusă să se supună regulilor prozodice. Lucrul este perfect posibil. A spune însă că versul liber are regulile lui este poate prea mult, afirmația aceasta cuprinde chiar o contradicție în termeni fiindcă din moment ce ține seamă de regulă un vers nu mai poate fi liber, în sensul cel puțin al caracterizării pe care i-am dat-o mai sus.

Se va spune poate că această caracterizare nu e completă, că ea are în vedere numai însușirile exterioare ale versului și că nu ține seama de însușirile adînci, interioare, cum ar fi de exemplu acea corespundere între felul versului și mișcarea gîndirii poetice și că e destul deci să se facă dovada acestei mișcări pentru ca o frază sau un șir de fraze, să poată fi caracterizate drept vers. Ar fi cu totul greșit să se judece așa și asta din simplul motiv că versul nu există ca vers decît numai datorită acelor însușiri exterioare, perceptibile cu urechea, așadar datorită în primul rînd ritmului, ritmul fiind tocmai acea succesiune de vorbe rînduite astfel încît să alcătuiască un număr anumit de unități metrice, și care singur dă unui mănunchi de cuvinte calitatea de vers.

Versul liber nu se supune regulilor, nici unui ritm cunoscut. Armonia lui este deci analoagă cu aceea a prozei artistice. În proza lui Chateaubriand, a lui Flaubert, a lui Sadoveanu se găsesc multe pasaje de mare valoare poetică prin adîncimea emoției și prin adîncimea expresiei și care au din belșug cadență, amploare și ceea ce francezii numesc le nombre, adică armonia și echilibrul cuvintelor într-o perioadă așa încît să dea urechii un sunet plin. Versul liber este foarte de aproape înrudit cu acest fel de proză, este chiar de fapt această proză poetică, așezată în rînduri inegale. Această așezare, desigur, nu trebuie să fie arbitrară, făcută la întîmplare. Orînduirea frazelor în rînduri inegale trebuie într-adevăr să corespundă mișcării poetice, șirul de vorbe fiind mai scurt ori mai lung după cum intensitatea gîndirii poetice e mai mică sau mai mare, sau după cum emoția, sentimentul, sînt mai mult sau mai puțin puternice. Versul se modelează deci numai după ceea ce trebuie să exprime, nu după o regulă exterioară.

Dar versul regulat, construit așa cum prescriu normele prozodiei, se poate și el modela după mișcarea gîndirii poetice, și aceasta datorită, mai întîi, caracterului deosebit pe care îl au feluritele structuri metrice, troheu, iamb, anapest, etc. și, al doilea, schimbării ritmului în cursul poemului, adică datorită polirității. Este evident, de exemplu, pentru oricine, că troheul, a cărui unitate ritmică formată din două silabe poartă accentul pe prima silabă, se potrivește cu alte mișcări ale sufletului decît acelea cu care se potrivește „iambul suitor" cu accentul pe silaba a doua, ultima, a unității ritmice. Încercați să transpuneți **Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri în metrul Scrisorii a treia** și veți simți imediat această deosebire.

Poetul care lucrează cu versuri regulate are la îndemînă cîteva procedee care îi dau mari posibilități de modulație. În cursul aceluiași poem el poate schimba metrul; poate să lungească sau să scurteze versul rămînînd în același metru; în sfîrșit poate să facă și una și alta, să schimbe metrul și să micșoreze sau să sporească numărul silabelor. Iată o strofă în care toate aceste procedee sînt folosite: **„Păsările călătoare / Au dus din confinent în continent / Vestea cea mare; / Și-acum în orice vreț, în orice floare / E demonul revoltei, subtil și violent".** Primul vers de opt silabe, cu două accente tonice, pe prima și pe a șaptea, nu se potrivește cu nici o structură ritmică obișnuită, mai aproape totuși de troheu decît de altele; al doilea vers e un iamb de zece silabe; al treilea vers cuprinde un troheu **Vestea** și un amfibrah **cea mare;** în sfîrșit versul al patrulea și al cincilea sînt iambice dar de durată inegală, unul de unsprezece silabe, celălalt de treisprezece. Variația aceasta, atît în ce privește structura metrică, cît și în ce privește durata versurilor, dă strofei o mișcare de expansiune, potrivită cu conținutul.

Nevoia de-a da versului o și mai mare capacitate de modulație desprinzîndu-l din regulile metrice, este firească și îndreptățită. Înnoirea expresiei este o cerință legitimă în literatură, mai ales atunci cînd realitatea pe care literatura o reflectă se află ea însăși într-o fază de înnoire, așa cum se întîmplă acum în procesul de transformare socialistă pe care îl săvîrșește patria noastră. Desigur că versul liber atrage pe mulți poeți care văd în el un mijloc de expresie mai cuprinzător pentru complexa și variata realitate actuală. Tiparul versului regulat nu-i mai mulțumește. E drept că, într-o privință, e mai ușor să compui versuri după regulile metricei fiindcă aici ai de-a gata forma și odată pornit iambul sau troheul, merge aproape de la sine, dacă ai cît de cît simțul ritmului (fiindcă de acest simț un poet are neapărată nevoie). Dacă însă versul regulat te poate duce la o monotonie corectă, versul liber te poate duce la desfrînare verbală, la prolixitate, la neglijență stilistică. Dar și într-un caz și în altul **te poate duce numai dacă te lași dus.** Fie că lucrează cu versuri libere, fie că lucrează cu versuri obișnuite, poetul nu trebuie să se conducă după principiul comodității. În artă nu orice lucru pe care îl faci ușor e și bun, ba chiar aș crede că dimpotrivă, tot ce se face cu prea multă ușurință este, în artă, mai puțin trainic decît ce se face cu osteneală și studiu. Versul liber cere, ca să dea rezultate bune, cel puțin tot atîta muncă, tot atîta grijă în execuție cît cere și versul regulat. Mai mult chiar: abia atunci cînd poetul cunoaște la perfecție și stăpînește regulile prozodiei, abia atunci poate să compună versuri libere bune. Brâncuș, artist înnoitor prin excelență, îmi spunea odată: **„Am învățat zece ani anatomia și cînd am știut-o la perfecție, am dat-o la o parte și m-am luat la luptă corp la corp cu materia, uitînd ce am învățat".** De fapt, Brâncuș nu uitase regulile; trecuse dincolo de ele și putea să meargă cu pași siguri mai departe tocmai fiindcă cunoștea la perfecție tot ce fusese pînă la el. Ca să înfrîngi cu succes și în chip înnoitor regulile trebuie, mai întîi, să le fi studiat adînc și să le cunoști temeinic.

Cu ajutorul poliritmiei, în înțelesul cuprinzător pe care l-am indicat, se poate ajunge la atît de multe combinații metrice încît posibilitățile de înnoire a expresiei sînt și ele foarte numeroase, capabile desigur să cuprindă înnoirile și transformările pe care le oferă actualitatea. Versul liber adaugă la aceste posibilități multe altele. Înainte însă de-a încerca versul liber și pentru a izbuti mai bine, nu strică de loc dacă poetul studiază prozodia și se supune cîtva timp regulilor metricei. La alegerea unuia sau altuia din cele două feluri de versuri desigur că numai conștiința artistică hotărăște. Dacă această conștiință artistică e adîncă, dacă poetul e cinstit față de el însuși și față de materialul bogat și fecund pe care i-l oferă realitatea actuală, dacă va lucra fără grabă și va respinge ispita ușurinței, a comodității și a efortului minim, atunci va putea (talentul fiind, bine înțeles, condiția inițială absolut necesară) să compună poezii bune, fie că își va alege ca mod de expresie versul regulat, fie că își va alege versul liber. Să nu se uite însă că, și într-un caz și în celălalt, el trebuie să fie stăpîn pe mijloacele sale, că pentru a fi stăpîn pe aceste mijloace are nevoie numaidecît să știe să compună versuri după regulile prozodiei și că numai atunci cînd va stăpîni bine prozodia va izbuti să strunească cum trebuie versul liber, care e nărăvaș din fire.

Vera INBER

LENIN și vremea

De orișice prisos de timp
Știa să vămuiască ora,
Spre-a se putea-ngriji în schimb
De treburile tuturora,

De-orașe și uzine mari,
De solii satelor răzlețe
Și de studenți și de școlari
(Toți trebuiau de zor să-nvețe).

Grijind de pîine și metal,
De țara și de lumea-ntreagă,
Tot el ceruse, personal,
La Kremlin liftul să se dreagă.

Neadmițînd tărăgănări,
Tuna de-atîta supărare:
„Sînt inimi slabe, pentru care,
E-un chin acest urcuș, pe scări".

De mii de treburi prins în clești,
El, ca prieten și părinte,
De inimile omenești
Găsea timp să-și aducă-aminte.

La ceasul muncii stabilit
O dată-ntîrzie să vină,
În ziua cînd a fost rănit
Și moartea-i da ocol, haină.

Deși era nevindecat,
Deși abia putea să scrie,
Înaltele nevoi de stat
Erau o sfîntă datorie.

De-aceea veacurile-n rînd,
Lumină, l'or păstra oricînd.

În romînește de
NICULAE STOIAN

Din sumar:

MIHU DRAGOMIR: Plecarea în cosmos va fi întoarcerea unei vizite?
JEAN LIVESCU: Heinrich Mann
BARUȚU ARGHEZI: Tudor Arghezi — ziaristica.
MIHAI NOVICOV: Rădăcinile sînt amare.
N. TIC: Logodnica — schiță.
POP SIMION: Itinerar ungar.
Limba și literatura romînă în școală.
Prezentăm revista: Mainstream (S.U.A.)

O seamă de cuvinte

Silviu Dragomir:

„VLAHII DIN NORDUL PENINSULEI BALCANICE ÎN EVUL MEDIU"

Ne găsim, după scurt timp, la a doua monografie (prima a fost a lui I. I. Russu, Limba traco-dacilor, Buc., 1959) din seria de publicații ale Academiei R.P.R., elaborate în cadrul planului științific al Comisiei pentru studiul formării limbii și poporului romîn. Aceasta demonstrează interesul deosebit pe care-l suscită o problemă atît de importantă și atît de insuficient tratată în trecut. Pînă la elaborarea unui tratat masiv, asemenea cercetări ample, pe sectoare științifice înrudite (istoria, lingvistica, arheologia, etc) sînt necesare pentru înțelegerea condițiilor în care s-au format limba și poporul romîn. Lucrarea pe care o prezentăm reprezintă o sinteză originală a celor mai importante probleme referitoare la răspîndirea Vlahilor, la numele și limba lor, la vechimea așezărilor vlahe, la contactul dintre vlahi și albanezi, la raporturile interdialectale etc. Pe lîngă informațiile științifice noi, autorul încearcă printr-o metodă mai cuprinzătoare și, deci, mai bună, studierea datelor istoriei și ale lingvisticei, ocolind, pe cît i-a fost cu putință, labirintul polemicilor nesfîrșite, relevînd numai ceea ce interesează, în mod direct, disciplinele istorice și lingvistice. În felul acesta, relicvele romanității balcanice apar într-o nouă lumină, creînd noi posibilități de studiere a începuturilor poporului romîn, a originii și a structurii limbii romîne.

Informația documentară bogată, cercetarea izvoarelor istorice și a studiilor publicate de cercetători din sudul Dunării cu specială privire asupra rămășițelor romanității balcanice oferă prilejul de a adînci problemele și de a înfățișa sinteze cît mai cuprinzătoare.

Izvoarele bizantine și slave înțeleg prin vlahi populația romanizată, răsfirată în țările slave din Peninsula Balcanică. Grupul cel mai important al vlahilor e cel din Bulgaria medievală care a adăstat prin regiunea Stara Planina de azi (fosta regiune a Haemusului). Cercetările de pînă acum ne dau posibilitatea să reconstituim procesul de difuzare a vlahilor din Bulgaria, să urmărim prezența elementului romanic (mai ales în toponimie) și să fixăm data așezării lor nu mai tîrziu de secolul al X-lea. Vlahii de aici au fost însă repede asimilați de masa slavă. A înțelege prin vlahi pe aromîni e o gravă eroare. Dar aceste resturi toponimice ale populației romanice din evul mediu nu exclud caracterul de dacoromîn. E necesar, după apariția acestei lucrări, un studiu lingvistic pentru a se stabili vechimea unor toponimice și în ce măsură pot fi ele identificate ca urme lăsate de vlahii evului mediu.

Datele cu privire la vlahii din Serbia medievală sînt mult mai multe decît cele aflătoare la vlahii din Bulgaria și mult mai concludente. Hrisoavele sîrbești pun în lumină întinderea geografică a vlahilor, ne dau date prețioase asupra vlahilor dintre Vidin și Morava, a celor din Muntenegru și Herțegovina (cf. cele două numiri străvechi de munți Visitor și Durmitor) a celor din Bosnia medievală, etc. Pe lîngă materialul din toponimia și onomastica slavă, autorul reluînd studiile lui N. Jokl, consideră că trebuie să adăugăm și terminologia romanică prezentă în limba albanezilor din regiunea Drin (cf. alb. Lemnj din rom. lemne, alb. me trase după rom. tras de la trag etc.). Cu aceeași bogăție a informației e tratat și capitolul referitor la vlahii din Croația.

Mai discutabilă ni se pare situația vlahilor din Istria. Felul cum au fost împinși morlacii către Istria ridică semne de întrebare și pentru istorici și pentru lingviști. Socotim că problema trebuie reluată, de data aceasta cu mai multă siguranță de ordin lingvistic.

Capitolul privind viața și formele de organizație lăuntrică a vlahilor aduce prețioase date care elucidează multe probleme legate de istorie, de lingvistică, de etnografie și de folclor. Indicațiile sînt bogate și convingătoare. Cunoaștem astfel viața păstorilor vlahi, a vlahilor turmari (turma era termenul pentru caravana vlahă, ei transportînd cu caii marfa negustorilor raguzani, aducînd plumb și ceară, luînd, la întoarcere, de obicei, sare), a vlahilor ca soldați, etc. Cu privire la numele vlahilor (vlah, morlac, morovlah, etc.), autorul discută accepțiunea lui semantică de-a lungul istoriei; cît despre limba vlahilor, întrucît nu există probe din limba lor, autorul pune în discuție și rezolvă bine, în multe cazuri, problemele indicate de numele de persoană și toponimice care demonstrează caracterul romanic al populației vlahe sau morlace.

Capitolul ultim discută așezările vlahilor din secolele al X-lea—XVI-lea simbioza albano-vlahă, raporturile interdialectale. Asupra ultimelor probleme urmează a-și spune cuvîntul lingvistica. Regretăm că nu putem insista aici. Prin ideile ei generale, prin orizontul larg pe care-l deschide istoriei și lingvisticei, cartea este necesară oricărui om de cultură.

GH. POALELUNGI

●

Remus Luca:

DIMINEAȚA DE MAI

Nuvela, mai bine zis, povestirea lui Remus Luca, este biografia unei familii de muncitori, al cărei destin e determinat de destinul istoric al proletariatului. Ion Cîndea, muncitor ceferist, activist încă în primele forme de organizare ale muncitorimii ardelene, în sindicate, apoi înscris în partidul socialist, părtaș la mișcarea revoluționară maghiară din timpul primului război mondial, are evoluția accidentată de o optică viciată de influența doctrinelor pseudo-socialiste, după care social-democrații încercaseră să orienteze mișcarea muncitorească. Un timp, Cîndea se retrage, parcă depășit de evenimente, sub carapacea familiei, muncește cinstit alături de soția sa, preocupat de asigurarea unei fericiri minime. Ce se va întîmpla cu acest om? Aceasta i-a fost viața? Va fi de acum un om ca atîția alții, care nu cunosc decît slujba și casa, trăind din amintiri ca un rătăcit în prezent? Nu, pentru că legătura cu clasa din care face parte, cu oamenii cu care a luptat și practica muncii nu îi permit o atare stare de amorțeală. Cîndea nu e un retrograd, ci un om nematurizat ideologic. El nu e sceptic, cinic, blazat. El rămîne parte a întregului clasei sale. Comuniștii apelează la Cîndea fără rezerve, cerîndu-i servicii pe care nu le putea accepta decît un om legat de partid. Adevăratul luptător se naște din momentul conlucrării cu comuniștii. În el Cîndea își descoperă forța care lui însuși îi lipsea, lumina care să-i îndrumeze calea, sensul adevărat al vieții. Dimineața de mai *e o „biografie contemporană" într-un exces de descriptiv. Mai mult urmărit procesul de formare în interior, mai mult adîncit conflictul sufletesc al personajului și povestirea ar fi cîștigat în intensitate. Paginile reușite sînt acelea în care scriitorul alternează pasajele autobiografiei lui Cîndea pentru primirea în partid cu firul comentariului său biografic.*

Din momentul în care Cîndea ajutat de tovarășii săi Vidrășan Gheorghe fochistul, de Szecs, muncitori cu conștiința de clasă limpezită de cunoașterea filozofiei marxiste, este adus în rîndul comuniștilor, povestirea scade și mai mult ritmul, ca și cum după acest eveniment n-ar mai avea ce să se petreacă important. Copiii lui Cîndea, uteciști, au posturi de conducere ca și ai lui Vidrășan, Maria e sentimentală din cale afară și suferă că au părăsit-o odraslele, scenele de viață devin din ce în ce mai incolore. Primirea în partid a lui Cîndea nu îi încheie victorios o viață de luptător, ci, chiar dacă e la o vîrstă înaintată, îi dă energie pentru a începe o viață nouă. Cu carnetul de comunist în buzunar Cîndea nu trebuie să rămînă un pensionar retras și cu conștiința împăcată așteptînd nepoții de la școală, pentru că titlul de comunist nu e o simplă recompensă. Scriitorul a prins însă bine atmosfera de familie, spiritul muncitoresc ce domnește în casa lui Cîndea, în relațiile sale cu muncitorii, cu vecinii, cu prietenii. La aceștia slujirea luptei în ilegalitate, participarea la acțiuni riscante care sînt în interesul politicii Partidului Comunist, sînt acte firești și le îndeplinește cu dragoste.

Dimineața de mai *vine după un lung anotimp al întunericului, al împilării, dezonoarei și crimei, aurora roșie se ridică prin sacrificiile lui Vidrășan, ale lui Aurel și chiar ale Mariei și a lui Ion Cîndea pe care partidul nu-i reciștigă ca oameni înstrăinați ci îi socoate de la început aparținînd ca elementele aceleeași forțe morale. Puterea de granit cu care muncitorimea intră în noul ev istoric i-o dă această unitate de acțiune, de voință și de crez.*

M. BUCUR

●

Robert Burns:

POEME

Deși tipărit după un an de la sărbătorirea marelui poet scoțian, volumul cuprinzînd o culegere din versurile sale umple în mod fericit un gol al activității editoriale. Puțin cunoscută la noi în țară, numai prin cîteva tălmăciri răslețe apărute în periodice, figura poetului-plugar e desenată în cîteva linii sugestive de poemele publicate în recentul volum. Alcătuitorul culegerii a ales versurile definitorii ale celor mai importante registre poetice în care s-a manifestat talentul original și multilateral al lui Burns. S-a insistat pe bună dreptate asupra laturii celei mai însemnate ale creației sale: dragostea de libertate, exprimată cu o vigoare ce-i prevestește pe Shelley și Byron. Ostaș al luptei pentru izbînda ideilor revoluției franceze (cu care a fost contemporan), vrăjmaș al autocrației monarhilor de pretutindeni, Burns se numără printre cei mai de seamă interpreți pe plan poetic ai iacobinismului. Prezența unor poeme ca **Pomul libertății, Să nu mai lîncezim** (adevărat marș revoluționar), **Marșul lui Robert Bruce spre Bannockburn**, infirmă opinia curentă a unor critici occidentali care îl socoteau doar „un liric ireductibil, cîntăreț al priveliștilor natale" (cf. David Daiches, **Robert Burns**, Londra, 1950). Desigur nu se poate trece cu vederea legătura organică dintre poezia sa și peisajul scoțian, oamenii aspri și dîrji ai pămîntului său; dar a limita interesul liricii sale doar la acela suscitat de „o sursă de folclor" (cf. Franklin Bliss Snyder, **Viața lui Robert Burns**, New York, 1932) înseamnă a comite un fals.

Fără îndoială că în viața unei culegeri ce nu însumează mai mult de 70 de titluri din opera relativ masivă a unui poet, se pot ridica obiecții. Ni s-ar fi părut de pildă, interesant ca în volum să figureze **Petrecerea de simbătă seara a unui țăran** cel puțin fragmentele în care Burns înalță un imn patriei sale asuprite, cîntîndu-și dragostea pentru oamenii ei simpli, pentru optimismul și frumusețea lor morală. Sau **Urarea de anul nou**, considerată drept unul din cele mai concludente poeme autobiografice ale lui Burns, mărturie a atașamentului său față de muncitori, ogoarelor, în mijlocul cărora trăia. Sau **Nu sînt popă**, expresie a aceluiași sentiment de mîndrie a țăranului care-i disprețuiește pe nobili, pe clerici, pe toți cei care nu sînt în stare să producă bunuri necesare vieții societății.

Tălmăcirile, purtînd semnăturile de prestigiu ale cîtorva dintre cei mai buni traducători de versuri englezești (Mihnea Gheorghiu, Dan Duțescu, Leon Levițchi, Petre Solomon), ridică volumul la un înalt nivel artistic. Respingînd formula unei transpuneri în dialect, tălmăcitorii s-au dovedit inspirați. Ei au prezentat astfel o culegere unitară din punctul de vedere al lexicului și al formelor sintactice, fără fanteziile lingvistice la care ar fi putut fi îndemnați de limba scriitorului scoțian. Fapt care dovedește încă o dată că, întemeiate pe criteriul unic (și valabil) al transpunerii fidele a ideii în ritmul propriu originalului, în același număr de versuri și sistem de rime, traducerile creează impresia unității unui volum antologic.

Fără doar și poate, criteriile formale nu sînt nici singurele, nici cele mai importante, dintre cele care guvernează o traducere. Înțelegerea deplină a originalului (garantată de faptul că trei dintre cei patru traducători sînt și filologi angliști bine cunoscuți), ajungînd pînă la identificarea în amănunt cu intențiile poetului, sezisarea nuanțelor de expresie a ideii poetice, au făcut ca versiunea românească să fie ferită de primejdia de a deveni o juxtă versificată lipsită de vibrație.

Nu știm dacă traducătorii și-au ales poemele pe care urmau să le tălmăcească pe temeiul preferințelor personale. Dar unele traduceri amintesc de alte realizări remarcabile ale semnatarilor lor. **Cerșetorii veseli**, tradusă de Dan Duțescu, de pildă, păstrează rezonanțe din Chaucer, publicat nu de mult sub aceeași semnătură într-un volum de o deosebită ținută artistică. Sau **Cei doi ciini**, tălmăcită de Leon Levițchi, amintește stăruitor (și nu în chip nefericit) de unele pasaje din piesele lui Sheridan apărute acum cîțiva ani tot în traducerea lui Leon Levițchi. Astfel încît avem impresia că traducătorii au știut să găsească versurile cele mai potrivite temperamentului și experienței lor.

Am dori să semnalăm, totuși, cîteva asperități pe care, probabil, o muncă mai stăruitoare le-ar fi netezit. Cea mai frecventă dintre ele e diftongarea nefirească a unor vocale ce ar trebui pronunțate în silabe separate (Bastilia, te-mprietenește, neasemuita etc...). Desigur, sarcina de a transpune în același număr de versuri o idee exprimată într-o limbă prin excelență monosilabică e deosebit de dificilă; dar soluțiile nu lipsesc. Uneori, se folosesc asonanțe supărătoare (zdravăn-otravă; lord-comori; mării-Mary etc.). Ne întîmpină cîteodată expresii stranii: „La ghilotină lorzii toți / iar cavalerii-n brici (?!)", alteori repetări cacofonice de silabe (Bastilia, iadul rantei).

De ce o poezie, cunoscută îndeobște sub numele de **La recrutarea de soldați pentru războiul din America**, a fost tradusă sub titlul **Rînduri despre război și dragoste?** Credem că transpunerea integrală a titlului original ar fi contribuit la plasarea în timp a versurilor, lămurind referirea concretă. Poate că în cazul în care traducătorul a ocolit un titlu lung și greoi, redacția ar fi trebuit să dea o notă în legătură cu titlul original. Sau poate că la mijloc e o diferență între ediția pe care am avut-o la îndemînă și cea folosită de traducători. (La fel, poemul **Unui șoarece** apare în volumul recent apărut sub titlul **Oameni și șoareci**, diferență posibilă din pricina aceleași deosebiri dintre ediții).

Obiecțiile noastre se referă, după cum se vede, la detalii. În general însă **Poemele** lui Robert Burns așa cum au apărut de curînd la E.S.P.L.A. reprezintă un meritat succes al strădaniilor noii școli românești de traduceri. Cîntecele de libertate ale bardului scoțian de acum două veacuri și-au găsit de cele mai multe ori minunate corespondențe în limba noastră.

E. COJOCARU

Asztalos Istvan, inimă tînără

N-am putut să cred că tovarășul Asztalos Istvan, îndrăgit de noi toți, (la Cluj îi spuneam ca niște copii „Pișta-baci") ne-a părăsit pe neașteptate, în plină și exuberantă tinerețe creatoare, nu numai a condeiului, dar și a vieții cetățenești. El era într-adevăr, asemenea eroului uneia din cărțile sale, o „inimă tînără", un om și un scriitor adevărat, un comunist care scăpăra de neastîmpăr și căutare, un exemplu de modestie pentru noi cei tineri. Se vede însă că preaplinul acestei inimi îl amenința de mult și el știa, dar se făcea că nu știe. Acum, într-un amurg de martie încă aspru, clocotul a țîșnit în văzduh, ca un ram singuratec și îndrăznet, pe care gerul l-a încărcat cu flori albe, neadevărate, de hîrtie. Numai că izbucnirea acestei ramuri s-a repetat în vreo cincizeci de primăveri și florile cele vii au legat rod de atîtea ori, încît cele de brumă de acum nu pot lăsa urme. Opera literară pe care ne-a dăruit-o acest meșter povestitor va rămîne în inimile oamenilor muncii din această țară nouă, socialistă, pe care Asztalos Istvan o preamărea nu numai prin cuvinte sincere dar și prin fapta cetățenească.

Era fiul unor oameni săraci, muncitori ceferiști din Ardeal. Încă de copil a fost legat de viața muncitorilor romîni, maghiari și de alte naționalități, viață amară pe-atunci, pe care el însuși avea s-o guste din plin în căutarea unei meserii. A lucrat pe șantierele căilor ferate, printre cioplitorii de piatră (cubicari), printre tăietorii de lemne din Harghita și Oaș. Cunoștea traiul oamenilor simpli de la oraș și de la sat, ca unul de-al lor. Opera sa încă de la prima carte „Elmondja János" (Povestirile lui Janos) și pînă la fragmentele publicate dintr-un ultim roman, închinat satului colectivist, vorbește limpede despre pătrunderea adîncă a scriitorului în sufletul eroilor săi. O limbă bogată, nuanțată, un umor sănătos, veneau să împlinească marile calități de conținut ale scrisului lui Asztalos Istvan.

L-am auzit de-atîtea ori citind în fața muncitorilor din cartierul „Iris" din Cluj (a locuit acolo mulți ani și cetățenii îl aleseseră deputat) sau țăranilor romîni și maghiari de prin satele bihorene și cred că în primul rînd optimismul care iradia din cuvintele sale și umorul de factură populară (a la Creangă, aș zice) îi asigurau un mare succes. Dar el folosea mijloacele dăruite, ale artei adevărate, pentru ideile majore ale socialismului și înfrățirii prin muncă, în spiritul politicii leniniste a partidului nostru. Era dușman al naționalismului șovin și începuse să-l demaște prin scris încă din 1939, cînd se afla printre scriitorii de la ateneul muncitoresc din Cluj, în rîndul prietenilor revistei „Korunk" și la ședințele „Madasz"-ului.

Autodidact, de-o rară hărnicie, Asztalos avea cunoștințe bogate în multe domenii. Le învăța din carte, dar mai ales din viață. Spiritului său scăpărător și vivace nimic nu-i rămînea strein, de la problemele științelor exacte, pînă la disputele sportive. Dacă în timpul săptămînii nu-l găseai cumva la redacția ziarelor sau revistelor unde lucra (Falvak Népe, Utunk, și în ultimii ani la revista pionierilor și școlarilor, Napsugár, unde Asztalos era redactor-șef) fiind plecat într-o parte sau alta a țării, într-o documentare sui-generis, cu haine și ustensile de pescar adeseori, îl găseai în mod sigur duminica pe stadionul sportiv.

Acesta era Asztalos Istvan, omul și scriitorul, „inima tînără" legată de oameni și înfăptuirile lor, „romîni și neromîni, dar veșnic frați", cum zice poetul.

Așa cum întotdeauna cînd intram cu trenul în lungul tunel dintre Predeal și Timiș îmi aduceam aminte că multe pietre le-a așezat acolo „Pișta-baci", trecînd prin locurile pe care el le-a cîntat în cărțile sale și recitindu-i paginile măiestrit scrise, nu vom uita niciodată zîmbetul împrumutat de la soarele zorilor și cu care el sfida dintotdeauna amurgul său pretimpuriu de azi.

Ion Brad

La Casa Scriitorilor

Probleme ale tinerilor autori dramatici

Faptul că atît referatul *) criticului Simion Alterescu, cît și discuțiile care i-au urmat s-au purtat cu insistență asupra creației din ultimii ani a tinerilor dramaturgi, nu ni se pare a fi urmarea unei orientări unilaterale ci, o consecință firească a unei situații existente. Contribuția tinerilor dramaturgi este astăzi deosebit de importantă și o discuție asupra acestui sector al literaturii noastre nu poate face abstracție de prezența lui Dorel Dorian, Paul Everac, Mariana Pîrvulescu, C. Theodoru, etc. Rezultă oare faptul că între dramaturgii „tineri" și „virstnici" ar exista anumite deosebiri structurale, anumite limite despărțitoare care să ne îndreptățească să vorbim despre „probleme specifice" fiecăreia dintre cele două generații? Nicidecum. Așa cum a arătat și referatul — ca și cuvîntul de încheiere al scriitorului Aurel Baranga, există probleme majore care stau în fața întregului nostru front dramatic, fără nici o restricțiune privind vîrsta sau experiența literară. Atunci de ce au fost alese exemple — în referat și în discuție — mai ales din creația tinerilor, iar dezbaterile au ridicat în primul rînd chestiuni privind noua generație de dramaturgi? Pentru că în mod deosebit, dezvoltarea acestui puternic contingent nu poate fi concepută în afara unor ample discuții asupra creației lor, ceeace trebuie să mărturisim, nici în presa noastră și nici în cadrul Uniunii Scriitorilor, nu s-a întîmplat pînă acum. În acest sens, socotim deci că de primă importanță a fost chestiunea ce a revenit adeseori atît în referat cît și în dezbateri, și anume inovația în dramaturgie. Din acest punct de vedere, referatul — documentat și minuțios întocmit, dar cu tendințe exhaustive ce au dăunat limpezimii — și-a adus cîteva puncte de vedere ce merită a fi reținute. Simion Alterescu, pornind de la premiza că literatura dramatică realist-socialistă „cunoaște forme multiple de dezvoltare, o mare varietate de mijloace compoziționale și de expresie" și că pentru autorii noștri de teatru nu se pune problema respectării unor legi dramatice imuabile, ci „găsirea formelor corespunzătoare conținutului nou, revoluționar, al dramei socialiste", și-a expus punctul său de vedere privind noul și inovația în acest domeniu. Părerea referatului cu privire la teatrul epic — care ar aduce o descreștere a puterii de însușire — nu a fost suficient argumentată și de aceea unii din cei care au luat cuvîntul în cadrul discuțiilor au crezut că autorul ar fi condamnat definitiv și fără drept de apel anumite soluții contemporane de tratare a materialului dramatic. Părerea criticului Alterescu expusă mai clar cu prilejul analizei concrete a lucrărilor dramatice scrise în cinstea celei de-a cincisprezecea aniversări a eliberării patriei este că în multe din aceste piese „s-a manifestat o tendențiozitate simplistă, ideea dramei a fost nu de puține ori neîncorporată operei dramatice" și mai departe referentul consideră pe lîngă multe alte cauze ale slăbiciunilor acestor piese și aceea provenită din „căutarea aprioric a unor forme dramatice originale cu orice preț". Discutînd din acest punct de vedere cîteva din piesele reprezentate cu acest prilej, Simion Alterescu a întărît ideea sa, afirmînd că: „În multe din piesele pomenite pînă aici (Din noapte spre zori. Dacă vei fi întrebat, Opinia publică, Ediție specială, Explozie întîrziată, n.n.) deficiențele formelor dramatice provin din lipsa de concentrare a subiectului, uneori din cauza compoziției reportericești, alteori din cauza îngustării rolului eroului principal, prin confundarea eroilor cu masa în așa fel încît se ajunge la absența unui erou demn de reținut".

Referatul a cuprins numeroase alte idei, decurgînd însă din aceste probleme directoare. Dar în discuții mai puțin s-a vorbit despre măiestria în dramaturgie, și mai mult despre inovația și căile de căutare a noului. Astfel, Mihail Davidoglu, pornind de la premiza că literatura nu este un simplu reportaj și că în teatru trebuie respectată în mod necesar legea unității caracterelor, a făcut cîteva observații asupra pieselor Orașul fără istorie de V. Bîrlădeanu și Explozie întîrziată de Paul Everac. Nici tov. Davidoglu n-a respins unele formule dramatice, mai des folosite de autorii noștri de teatru în ultima vreme (introducerea povestitorului, reportajul dramatizat, întreruperea acțiunii). Apelul său către autorii dramatici și anume acela de a merge la autorii clasici, nu trebuie înțeles ca o respingere a tuturor formelor mai noi de teatru realist, deoarece M. Davidoglu a precizat, că... „hotărîtor este să existe un personaj viabil, pus într-o situație dată dramatică, interesantă, cu o psihologie a lui".

Reluată de Victor Bîrlădeanu, problema inovației a fost adînc dezbătută, cu puncte de vedere ce merită a fi reținute. V. Bîrlădeanu a pornit de la ideea că măestria dramatică este în fond legată de materialul de viață, de problemele realității reflectate în opera de artă. De aceea vorbitorul a considerat că materialul nou de viață, — aflat mereu într-o transformare foarte vie — impune unori forma de reportaj dramatic și că, în caz de nereușită, nu modalitatea trebuie reprobată, ci deficiența rezolvare a ei, lipsa de măestrie, necunoașterea vieții. Discuția a căpătat noi sensuri în cuvîntul de încheiere al dramaturgului Aurel Baranga, care a arătat că „problema adevărului vieții și a cunoașterii vieții rămîne problema esențială, crucială a scrisului nostru". Insistînd asupra acestei idei de maximă importanță, Aurel Baranga a demonstrat unde poate duce necunoașterea vieții, lipsa de legătură cu realitatea, spunînd că: „O piesă care nu tratează un material de viață cunoscut pînă în cele mai mici amănunte, nu este o piesă interesantă" Revenind și asupra disputei cu privire la inovație, Aurel Baranga a precizat că: „Nici un fel de inovație nu este de condamnat" dar „toate inovațiile, toate invențiile, tot ceea ce se numește căutare și nou, să slujească fondul nostru de idei"

Schimbul de păreri din această ședință nu s-a oprit numai la modalitățile dramei realist-socialiste și la căutările inovatoare, privite din punctul de vedere al utilității lor. Prețioase au fost și propunerile privind reprezentarea lucrărilor scrise de tinerii autori dramatici. O sugestie ca aceea a regizorului Ion Șahighian de a se crea un studio al tinerior autori dramatici unde să se reprezinte piese într-o formă perfectibilă, care să fie apoi supuse judecății critice, a fost susținută de Victor Bîrlădeanu, L. Bruckstein și Ioan Massoff. Aurel Baranga, arătînd că fiecare teatru trebuie să fie de fapt un asemenea laborator de promovare a tinerilor cu condiția respectării cerințelor exigente ale publicului de astăzi, amintea de fapt una din datoriile instituțiilor noastre de artă care nu trebuie să facă din încurajarea dramaturgiei originale o treabă de campanie. Aici, credem, că ar trebui în primul rînd discutate menirea Teatrului Tineretului, care se prezintă cu totul deficitar în această direcție Dar odată reprezentată piesa autorului tînăr, se ridică și alte probleme. Mai întîi a modului în care critica dramatică își face datoria față de literatura noastră teatrală. Participanții la discuție, printre care Horia Deleanu, Ion Șahighian, Teofil Bușecan, Dorel Dorian, au arătat aspecte diferite ale modului în care unii din criticii noștri dramatici înțeleg menirea lor. Horia Deleanu exemplifica foarte bine lipsa de dragoste față de dramaturgia originală prin cronica semnată de Mihnea Gheorghiu la piesa În căutarea extraordinarului care desființa piesa și punea sub semnul întrebării chiar și dreptul autorului de a ține condeiul în mînă.

De ce oare unii din cronicarii noștri își arată zelul critic asupra pieselor scrise de tineri care încearcă, se străduie să spună ceva nou, izbutind cel puțin parțial și de ce ochiul lor critic nu vede și calitățile acestor piese? Iată o întrebare care s-a pus în discuțiile de la Casa Scriitorilor

Discuția despre măestria în dramaturgie, după cum am văzut, nu a rămas numai la datele temei, ci a îmbrățișat mai mult aspecte însemnate care preocupă acum pe autorii noștri de teatru.

O concluzie totuși s-a impus și anume aceea că presa noastră literară va trebui să acorde o mai mare atenție dezbaterii pasionate, adînci, a experienței cîștigate an de an de dramaturgia noastră originală.

GHEORGHE STANESCU

*) Discuția, privind „Problemele măiestriei în dramaturgie", organizată de secția de dramă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R., o dare de seamă asupra dezbaterilor și un rezumat al referatului s-au publicat în *Gazeta literară* din 25 februarie 1960.

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: **acad. Mihai BENIUC**

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); **Dan DEȘLIU** (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA** (membru în Comitetul de direcție).

Proiectul monumentului lui Chopin (Varșovia)

Discuție despre creația tinerilor critici

La Casa Scriitorilor a avut loc în după amiaza zilei de 2 martie a.c. o discuție pe marginea creației tinerilor critici din ultima vreme. Prezidată de criticul Ovid Crohmălniceanu, ședința a început prin referatul susținut de Valeriu Ripeanu, care a prezentat cîteva din problemele mai importante pe care le ridică activitatea tinerilor critici literari, de la apariția articolului din Scînteia: Împotriva tonului apologetic în critica literară și artistică. Discuțiile care au urmat au fost vii și animate, reușind să dezbată cîteva chestiuni de importanță actuală pentru cei care urmăresc fenomenul nostru literar.

La discuții au participat: Liviu Călin, Gheorghe Achiței, Eugen Simion, Ion Gheorghe, Valeriu Filimon, Al. Oprea, Dan Tăiller, Fănuș Neagu, Al. Săndulescu, Niculae Stoian, Marin Bucur, S. Damian, Dan Hăulică, Ion Dodu Bălan, Ion Lungu, Alecu Ivan Ghilia. Concluziile au fost trase de criticul Ovid Crohmălniceanu, care a arătat sarcinile actuale ale tinerilor critici literari.

MIHU DRAGOMIR

PLECAREA ÎN COSMOS VA FI ÎNTOARCEREA UNEI VIZITE?

Cine nu este preocupat astăzi de problema zborului interplanetar? Aşteptăm, în fiecare dimineaţă, să citim în ziare ştirea — care va fi lipsită de senzaţional, tocmai pentru că este atît de aşteptată — că un om a pătruns în spaţiul cosmic, apropiindu-se de lună şi pregătindu-se să ne trimită primul reportaj astral luat „pe viu". Utopiile în această privinţă îşi găsesc tot mai greu un domeniu de activitate. Dacă partea invizibilă a lunii a putut fi fotografiată de om, oamenii de ştiinţă sovietici, de ce să nu se şi instaleze omul pe acest astru atît de familiar? Şi, fiind siguri că vom ajunge în lună, de ce să nu fim tot atît de siguri că vom ajunge şi în Marte sau Venus? De aici pînă la părăsirea sistemului nostru solar nu mai este decît un pas, un pas mare şi greu, dar totuşi un pas. Şi iată că subiectele romanelor interastrale au ajuns în suferinţă, deoarece călătoriile oricît de îndepărtate nu ne mai dau senzaţia ineditului. Şi atunci? Literatura ştiinţifico-fantastică va trebui să abandoneze această tematică? Pentru moment se pare că nu. Fantezia are încă loc nelimitat de acţiune şi va avea întotdeauna. Şi nu o fantezie „pură" ci bazată pe datele cele mai noi ale ştiinţei, o fantezie în care descoperirile savantului se împletesc strîns cu fiorul poetic. Ipotezele savantului sovietic M. M. Agrest, despre care ziarele au vorbit, pe larg, nu de mult, aduc în această privinţă puncte noi în discuţie. Este oare rigoare ştiinţifică, sau numai literatură de bună calitate? Sau şi una şi alta?

Pentru moment nu se poate da un răspuns precis. Dar discuţia este cu atît mai fascinantă. Care sînt ipotezele prof. M. M. Agrest? Literaturnaia Gazeta din 9 februarie a.c. expune aceste ipoteze, sub semnătura lui Valentin Rici şi Mihail Cernenko, într-un articol purtînd semnificativul titlu Urmele duc... în cosmos?, stîrnind cele mai variate întrebări. Comentariile noastre urmează, în cea mai mare parte, argumentările acestui articol, încercînd, acolo unde este cazul, să adaoge unele date şi supoziţii noi.

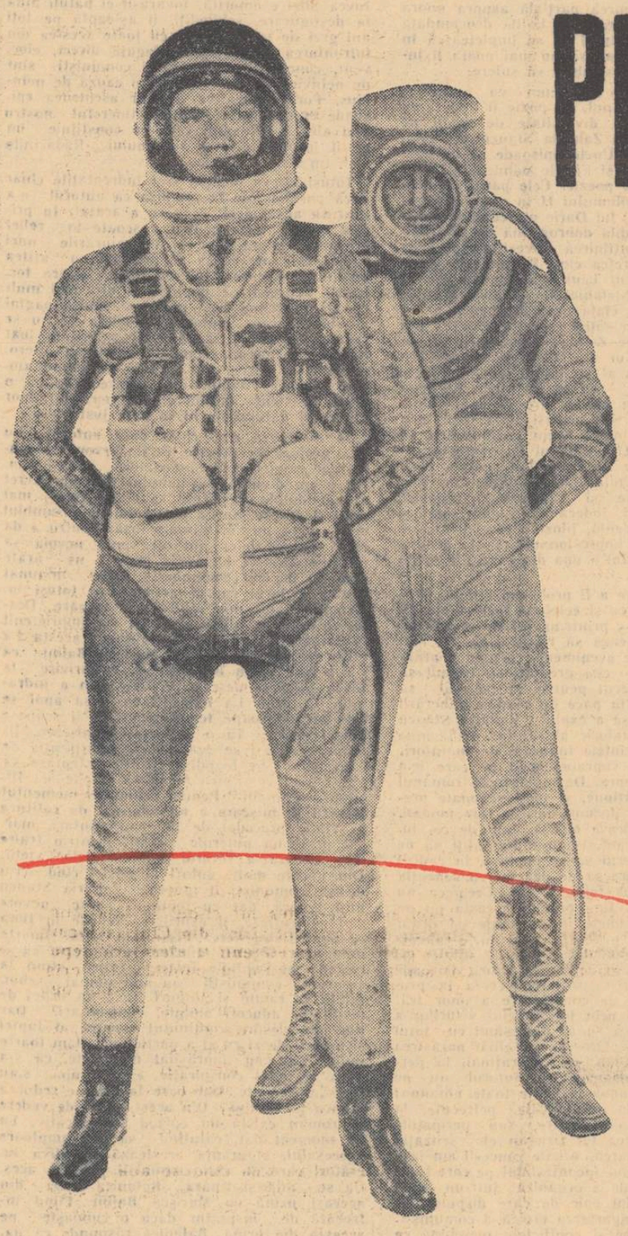

Pămîntul a fost vizitat de fiinţe din altă planetă?

În ziua de 31 octombrie 1938, posturile de radio din Statele Unite anunţară o ştire de-a dreptul senzaţională: locuitorii din Marte au descins pe pămîntul american. Un reporter fusese trimis imediat la faţa locului şi transmitea acest reportaj fără precedent: „Dragii mei ascultători! Extremitatea cilindrului începe să se deschidă! Obiectul trebuie să fie gol pe dinăuntru... Dumnezeule! o arătare se scurge din umbră, ca un fel de şarpe cenuşiu. Apare alta, apoi încă una. Parcă zăresc nişte tentacule. Acum pot să văd corpul întreg. E mare cît un urs şi lucreşte ca o piele umedă. Dar capul... capul nu poate fi descris în nici un fel. Ochii sînt negri şi lucitori, ca de şarpe. Gura e ca un V..."[1] O panică extremă se răspîndi de la un capăt la altul al ţării. Nu este doar un lucru de nimic să afli — mai ales că posturile de radio au emis şi o declaraţie ca din partea unui funcţionar al guvernului, anunţînd instituirea stării de asediu! — că marţienii au năvălit, cu cele mai vădite intenţii agresive, avînd arme necunoscute, de o formidabilă putere de distrugere, care au şi intrat în acţiune! Dar, după primul val de panică, lucrurile s-au lămurit în modul cel mai... literar cu putinţă. Emisiunea nu fusese decît un scenariu extravagant, confecţionat conform celui mai tipic procedeu gazetăresc american după cunoscutul roman Războiul lumilor al lui H. G. Wells (cunoscut la noi sub titlul „Năvălitorii din Marte"). Reporterul „trimis la faţa locului" nu făcea altceva decît să citească descrierea marţienilor, ieşită cu foarte mulţi ani înainte de sub condeiul marelui scriitor englez, prea puţin cunoscut, se vede treaba, în Statele Unite. Dar o problemă rămăsese totuşi, deschisă: ne puteam aştepta la vizita unor fiinţe de pe alte planete? Savanţii dădeau, aproape în unanimitate, un singur răspuns: Din Marte, sau din oricare altă planetă a sistemului nostru solar, nu ne putea vizita nimeni, deoarece în nici o altă planetă solară nu există condiţii pentru organizarea vieţii la un nivel superior. Răspunsul, oarecum liniştitor, năştea, însă, o altă întrebare: Dar dacă azi nu sînt condiţii de viaţă în Marte, n-au existat cu zeci sau sute de milenii în urmă, cînd pe planetă existau condiţiile de viaţă asemănătoare celor ale noastre?

În literatură, răspunsul l-a dat, printre alţii, scriitorul sovietic I. A. Efremov, în romanul său Corăbii astrale, bine cunoscut de cititorii romîni. Unul dintre eroii acestui roman descoperă un os de dinozaur în care se află nici mai mult nici mai puţin decît... urma unui glonţ. Un glonţ tras în animalul viu, adică acum 100.000.000 de ani în urmă! Dar cine poseda pe atunci arme de foc? Pe pămînt, nimeni. Şi iată că ipoteza unei vizite de pe altă planetă, cu multe sute de mii de ani în urmă, şi-a făcut loc în literatură.

Dar „Corăbiile astrale" sînt literatură şi nimic mai mult. Şi dacă, totuşi, supoziţiile romanului conţin şi un sîmbure din adevărul adevărat? Profesorul M. M Agrest crede că ar putea dovedi acest adevăr, bazîndu-se pe fapte palpabile. Astfel, ipoteza unei vizite de pe altă planetă poate, după părerea lui, explica o serie de fenomene rămase pînă azi „enigmatice".

Un cuvînt nou în vorbirea curentă: tectitele

Iată un cuvînt care pînă ieri era cunoscut numai de specialişti şi care azi a intrat în presa de mare tiraj şi în vorbirea curentă. Îl auzi în tramvai, în foaierele teatrelor, în sălile de şcoală. Dar nu a fost oare la fel cu atîtea alte cuvinte, intrate în vorbirea omului de pe stradă direct din tratatele de specialitate? Nu s-a întîmplat la fel cu „fisiune", „radar", „proton" etc.? Şi nu este acesta un semn că ştiinţa tinde tot mai mult să devină un bun al maselor celor mai largi? Ultimul cuvînt devenit popular aduce cu el o enigmă. Ce sînt tectitele? Nişte roci de formaţiune cristalină, aflate la suprafaţa pămîntului, sub formă de aglomerări izolate, cărora ştiinţa n-a putut, pînă azi, să le stabilească origina. Ceea ce s-a putut stabili a fost vîrsta lor, — şi tocmai de aici se ridică semnul de întrebare. Vîrsta tectitelor este, după radioizotopii de aluminiu şi beriliu, descoperiţi în tectite, de un milion de ani. Dar dacă tectitele ar fi corpuri naturale, adică fragmente provenind din planete sau comete ale sistemului solar, căzute pe suprafaţa pămîntului ca meteoriţi, vîrsta lor ar fi, evident, aceea a acestui sistem, adică de cinci miliarde şi jumătate de ani, spune Lucien Barnier într-un articol recent apărut în France nouvelle.[2]

De unde provin, deci, aceste corpuri misterioase? Prof. M. M. Agrest introduce ipoteza sa, şi totul pare a se lămuri: tectitele nu sînt decît nişte vechi mijloace de sondaj, trimise de o navă cosmică, venită în apropierea pămîntului. Apropiindu-se cam la 40.000 de kilometri de planeta noastră, şi oprind motoarele cosmice, nava a rămas suspendată, ca un satelit artificial, un oarecare timp, deasupra aceleiaşi părţi din pămînt şi anume deasupra Libiei. Pentru că, printre alte ciudăţenii, tectitele nu se găsesc pe toată suprafaţa globului, ci mai ales în deşertul Libiei, pe care misterioasa navă l-ar fi „încercat" ca loc de aterizaj.

Terasa din Baalbec

În cartea sa de călătorie Ageamiii în străinătate, Mark Twain vorbeşte şi despre una dintre cele mai mari şi mai misterioase construcţii din antichitate, situată în munţii Anti-Liban, şi denumită „terasa din Baalbec". „Ea datează de milenii, uimind şi extaziind pe călători" — scrie marele scriitor american, adăugînd: „Toate acestea există, dar întrebarea este cum au ajuns acolo!" S-ar părea, spune el, că „o rasă de uriaşi a locuit cu multe secole în urmă în Baalbec. Terasa este o întindere acoperită cu dale colosale, avînd fiecare cîteva tone. Pînă astăzi nimeni n-a putut răspunde cine şi în ce scop a putut construi această gigantică terasă. Enigma pare a fi cu atît mai profundă cu cît terasa a fost construită într-un loc foarte greu accesibil şi construirea ei chiar azi, cu mijloacele moderne, ar ridica probleme dintre cele mai dificile de rezolvat. În afară de aceasta, terasa nu prezintă nici un fel de folos practic evident. Piramidele egiptene, a căror construcţie a necesitat, de asemenea, eforturi uriaşe, au fost totuşi construite în apropierea unui fluviu pe care se puteau transporta blocurile de piatră, şi urmau să servească unor scopuri precise. Dar la ce putea servi în antichitatea îndepărtată — atît de îndepărtată încît nici n-o putem preciza — o asemenea construcţie ca terasa din Baalbec?

Este foarte simplu, — răspunde ipoteza prof. M. M. Agrest. Trebuie să nu pierdem din vedere faptul deosebit de important că tectitele nu se găsesc prea departe. Terasa din Baalbec nu ar fi fost altceva decît rampa de aterizare şi decolare a astronavelor care au vizitat cîndva pămîntul. Conform acestei ipoteze, construcţia capătă un sens, iar proporţiile ei colosale, nefireşti, nu trebuie să ne mai mire, din moment ce terasa nu era construită de şi pentru pămînteni.

Sulurile Mării Moarte

În primăvara lui 1947, un beduin căutîndu-şi o oaie rătăcită pe malurile Mării Moarte, a intrat într-o peşteră plină de manuscrise. În februarie 1952, o a doua peşteră îşi dezvăluia tainele. A treia, în martie acelaşi an. A patra în septembrie, şi aşa pînă în 1956, cînd cea de a 11-a peşteră era descoperită. Grotele conţineau ulcioare mari de lut, pline cu sulouri. Împrejur, sute de fragmente de manuscrise, texte gravate în lut, în aramă. O serie de cercetători, printre care A. Dupont-Sommer, au stabilit că manuscrisele aparţin sectei esenienilor, datînd din secolul I înainte de era noastră şi prezintă o importanţă covîrşitoare pentru stabilirea originilor şi istoriei reale a creştinismului, precum şi pentru compararea textelor biblice[3]). După cum se ştie, biblia, în textele ei încîlcite, pline de obscurantismul cel mai cras şi de un misticism halucinant, conţine totuşi şi o serie de legende străvechi ale mai multor popoare cu care evreii au venit în contact. H. G. Wells, în Istoria lumii arată că: „Biblia începe cu povestirea creaţiei lumii, a lui Adam şi Eva şi a potopului, care concordă cu legendele babiloniene şi pare să facă parte din credinţele tuturor popoarelor semite"[4]). Or, în legendele cuprinse în primele capitole ale bibliei, se găsesc trăsături care pot fi interpretate de omul de ştiinţă de azi în sprijinul ipotezelor sale. Metoda nu este nici nouă şi nici hazardată. Este de mult stabilit ştiinţific că vechile legende conţin şi unele adevăruri istorice precise, amestecate cu eresuri şi interpretări mistice, omului de ştiinţă revenindu-i sarcina de a le desprinde unele de celelalte, pentru a pune adevărul istoric în lumină. Pentru a descoperi locul Troiei, H. Schliemann a procedat la fel, citind cu atenţie Iliada şi separînd indicaţiile istorice de miturile despre zei şi de literatura propriu-zisă.

Al treilea fapt, deci, care pare mai mult decît o coincidenţă, este că sulurile Mării Moarte au fost găsite în aceeaşi regiune cu tectitele şi terasa din Baalbec. Care să fie, deci, trăsătura comună? Prof. M. M. Agrest crede a găsi această trăsătură în unele pasaje din Biblie.

Există, printre altele, unele legende despre existenţa unor fiinţe venite „din cer", numite în biblie „fiii lui dumnezeu" şi care se comportă, în relatările textului biblic, ca nişte fiinţe întru totul asemănătoare oamenilor, dar pe o evidentă treaptă de superioritate. Unele dintre aceste fiinţe, probabil venite din altă planetă, au conviețuit cu oamenii, pierzîndu-şi încetul cu încetul urma, după ce au mirat pe pămînteni prin „vitejia" lor, explicabilă prin cunoştinţele de care dispuneau şi, probabil, prin unele elemente ale unei tehnici avansate: „Atunci au văzut fiii lui Dumnezeu că fetele oamenilor sînt frumoase şi şi-au luat neveste, din toate, pe acelea care şi le-au ales"... „Iar în vremea aceea erau pe pămînt Uriaşii, mai ales după ce fiii lui Dumnezeu intrară la fiicele oamenilor şi le născură fii. Acestia sînt vitejii cei vestiţi din vechime".[5])

Atenţia cercetătorului sovietic este atrasă, însă, mai ales de felul în care este descrisă distrugerea oraşelor Sodoma şi Gomora. Textul biblic ne arată că Lot a fost avertizat astfel: „Iar după ce i-au scos afară, a zis unul: „Fugi ca să scapi cu viaţă! NU TE UITA ÎNDĂRĂT şi NU TE OPRI NICAIERI în acest timp! Fugi la munte ca să nu pieri!" La acest avertisment, Lot ripostează: „Nu aşa, stăpîne! Iată a aflat robul tău har în ochii tăi şi tu ai mărit milostivirea ta, pe care mi-ai arătat-o mie, scăpîndu-mi viaţa, dar EU NU VOI PUTEA SĂ FUG LA MUNTE, FĂRĂ SĂ NU MĂ AJUNGĂ PIEIREA ŞI SĂ MOR. Ci iată! Cetatea aceasta aproape este ca să fug în ea, şi e foarte mică. Îngăduieşte-mă să fug într-însa". Dacă ar fi fost vorba despre o „minune dumnezeească" biblia putea să-l salveze pe Lot şi fără refugiul în munţi, la care îl îndemnau cei ce ştiau de inevitabilitatea cataclismului, probabil o explozie nucleară! Descrierea dezastrului este impresionantă: „Atunci Domnul a turnat asupra Sodomei şi asupra Gomorei ploaie de pucioasă şi de foc... Şi a prăpădit cetăţile acelea şi TOT ŢINUTUL şi pe TOŢI LOCUITORII cetăţilor şi TOT CE CREŞTEA PE CÎMPIE. Ci femeia lui Lot s-a uitat ÎNDĂRĂT şi S-A PREFĂCUT ÎN STÎLP DE SARE. Şi s-a sculat Avraam a doua zi de dimineaţă şi s-a dus la locul unde stătuse înaintea Domnului. Şi a căutat spre Sodoma şi Gomora ŞI SPRE TOATĂ CÎMPIA ŢINUTULUI şi a privit şi iată: FUM GROS SE RIDICA DE PE PĂMÎNT, CA FUMUL DINTR-UN CUPTOR".

Tradus în limbaj modern — iar traducerea nu este prea dificilă — pasajul descrie o explozie atomică, cu ciuperca sa caracteristică, şi cu distrugerea pe mari întinderi, iar „stîlpul de sare" nu este decît moartea instantanee, cunoscută din descrierea grozăviilor de la Hiroshima! Interdicţia de a privi îndărăt nu se poate referi decît la orbirea provocată de „fulgerul atomic". De altfel, după dezastru, Avraam părăseşte, probabil din pricina radiaţiilor care persistau, şi mica localitate Ţoar unde se adăpostise: „Însă Lot a plecat din Ţoar şi s-a sălăşluit în munte, împreună cu cele două fiice ale sale, CĂCI SE TEMEA SĂ MAI LOCUIASCĂ ÎN ŢOAR. Şi s-a aşezat într-o peşteră cu cele două fiice ale sale".[6]) (Sublinierile noastre vor să noteze asemănările mai elocvente cu o explozie atomică.)

Desigur, asemenea citate nu pot fi o probă irefutabilă, în cazul de faţă, dar ele nu sînt mai puţin fulburătoare şi, trebuie să recunoaştem, se conjugă perfect cu ipoteza prof. M. M. Agrest. Şi, de data aceasta, legendele biblice ar putea folosi tocmai la sfîşierea vălului de misticism caracteristic bibliei, şi dovedind pluralitatea lumilor locuite, precum şi faptul că omul poate învinge distanţele astrale, explorînd şi stăpînind şi cerul, aşa cum va explora şi va stăpîni întinderile pămîntului.

Demonstrînd consecvent toată falsitatea şi nocivitatea interpretărilor biblice, care vor să sădească în om frica şi întunericul, omul de ştiinţă de azi poate găsi, totuşi, în aceste texte unele urme ale străvechilor fapte petrecute cîndva pe pămînt.

S-ar putea obiecta, desigur, că fiinţele venite din adîncul cosmosului n-ar fi trebuit să-şi marcheze trecerea pe pămînt prin explozii nucleare. Dar, aşa cum spune Lucien Barnier, în articolul din care am mai citat „noi nu ştim dacă această eventuală catastrofă a fost provocată în mod deliberat, sau dacă un accident oarecare nu i-a silit pe aşa zişii astronauţi să distrugă o parte din combustibilul lor nuclear".

Credem, pe de altă parte, că s-ar putea ca explozia să fi însemnat chiar distrugerea astronavei, ceea ce ar explica şi faptul că astronauţii n-au mai încercat să revie pe pămînt.

Alte urme ale trecerii fiinţelor din altă planetă

Faptele pe care prof. M. M. Agrest încearcă să le explice prin ipoteza sa sînt într-adevăr tulburătoare, dar par încă insuficiente. Acestor fapte li se mai pot adăuga însă altele, tot atît de tulburătoare, răspunzînd întrebării: oare numai atît au lăsat astronauţii străini în trecerea lor pe pămînt? Nu, ei par a fi lăsat şi alte urme.

Să pomenim mai întîi legenda Atlantidei. Aceasta afirma că ar fi existat în timpuri imemoriale un popor extrem de dezvoltat, care a pierit în întregime, în urma unei catastrofe gigantice, care le-ar fi distrus în întregime şi pe neaşteptate întreaga ţară. Să remarcăm că legende de acest fel există la mai toate popoarele (potopul, etc.). Acei oameni necunoscuţi n-au putut lăsa nici o urmă a civilizaţiei lor, în afara unor „secrete" teribile, pe care numai o mînă de iniţiaţi le deţineau, transmiţîndu-le cu mare greutate. Preoţii egipteni erau printre cei ce deţineau unele din aceste „secrete" referitoare mai ales la „origina solară" a omului şi la forţa magică a numerelor. După felul cum ne-au parvenit ştirile asupra modului cum decurgeau iniţierile, se pare că deţinătorii secretelor nu ştiau nimic în afara formulei propriu zise, pe care deci n-o puteau întrebuinţa, neavîndu-i corespondentele practice ale ştiinţei şi tehnicei. Ei le-au materializat, însă, în unele monumente, dintre care cel mai impunător este marea piramidă, în care sînt înregistrate date cu neputinţă de cunoscut pe vremea aceea.

Astfel, printre alte date materializate în construcţia marei piramide, este şi distanţa de la pămînt la soare, considerată ca fiind de 148.208.000 kilometri. Faţă de distanţa considerată astăzi ca reală (149.504.000), cea înscrisă de egipteni, cu 5.000 de ani în urmă se poate numi într-adevăr cît se poate de exactă! Cu 2.000 de ani mai tîrziu, Aristarc din Samos, primul astronom care a afirmat că pămîntul se învîrteşte în jurul axei sale şi în jurul soarelui, aprecia distanţa de la pămînt la soare ca fiind de... 8.000.000 kilometri! Cum au putut egiptenii să calculeze această distanţă? Tot atît de uimitor este şi faptul că piramida are coordonate geografice caracteristice pentru planeta noastră, în aşa fel încît meridianul, cît şi paralela pe care se află centrul bazei piramidei, traversează cea mai mare întindere de uscat de pe glob, iar meridianul piramidei împarte uscatul în două părţi egale. Pe lîngă aceste date surprinzătoare, piramida mai conţine şi durata în zile a anului tropic (un număr cu 7 zecimale!) adică durata dintre două treceri consecutive ale soarelui prin punctul în care ecliptica intersectează planul ecuatorului, la echinocţiul de primăvară.[7])

Este evident că inteligenţa cea mai ascuţită a antichităţii nu putea afla distanţa de la pămînt la soare, neavînd niciun mijloc de a o măsura! Şi cum concordă amplasarea piramidei cu extrem de puţinele cunoştinţe asupra pămîntului la acea epocă? În antichitate, geografii nu cunoşteau decît o infimă parte a globului, şi nu avem cum să ne imaginăm că, necunoscînd existenţa tuturor continentelor, ei se puteau ridica la împărţirea uscatului în două părţi egale, stabilind un meridian 0 riguros ştiinţific. De altfel, acest „mister al numerelor" a stat la baza înfiinţării unor şcoli de iniţiaţi, printre care putem numi secta pitagoricienilor, cu celebra lor tablă a înmulţirii şi cu „triunghiul lui Pitagora", în care vedeau nu numai un instrument aritmetic, ci o adevărată religie. De altfel, se afirmă că Pitagora ar fi fost „iniţiat" în vechiul Egipt, unde „triunghiul lui Pitagora", ca şi celebrul „triunghi de aur", erau cunoscute cu două milenii înainte. El n-ar fi făcut, în acest caz, decît să înţeleagă relaţiile dintre cifrele moarte ale unor adevăruri matematice cărora li se pierduse sensul. Şi cum se face că arabii, care întrebuinţau sistemul cel mai judicios de numerotare, cel arab, care a luat la timpul cuvenit locul celui latin, aveau atîtea cunoştinţe de astronomie? De unde proveneau aceste cunoştinţe neconforme cu dezvoltarea ştiinţei? Ipoteza lui M. M. Agrest răspunde şi aici: fiinţele venite din alte planete au lăsat o sumă de cunoştinţe superioare nivelului de atunci al omenirii. Aceste cunoştinţe s-au transmis, apoi, ca nişte mistere religioase, pierzîndu-şi cu totul scopul practic şi ajungînd să fie întrebuinţate numai atunci cînd omenirea le-a redescoperit cu propriile ei forţe. Faptul este perfect plauzibil, deoarece a pune în mîna unui analfabet o carte nu înseamnă a-i preda învăţătura. El, dacă rămîne toată viaţa analfabet, o va privi ca pe o icoană, convins că are de-a face cu un lucru „supranatural".

Pe de altă parte, se mai poate discuta şi despre originea nelămurită a unor popoare, printre care cel etrusc. Faptul că originea unui popor care a trăit pînă la începutul erei noastre, în plin continent european, lăsînd bogate mărturii ale geniului său artistic şi ale civilizaţiei sale, nu poate fi urmărită mai îndeaproape, a intrigat şi intrigă pe oamenii de ştiinţă. Dar şi mai misterios este faptul că nici pînă astăzi n-a putut fi descifrat alfabetul şi deci limba etruscilor, deşi există destule inscripţii rămase de la ei.

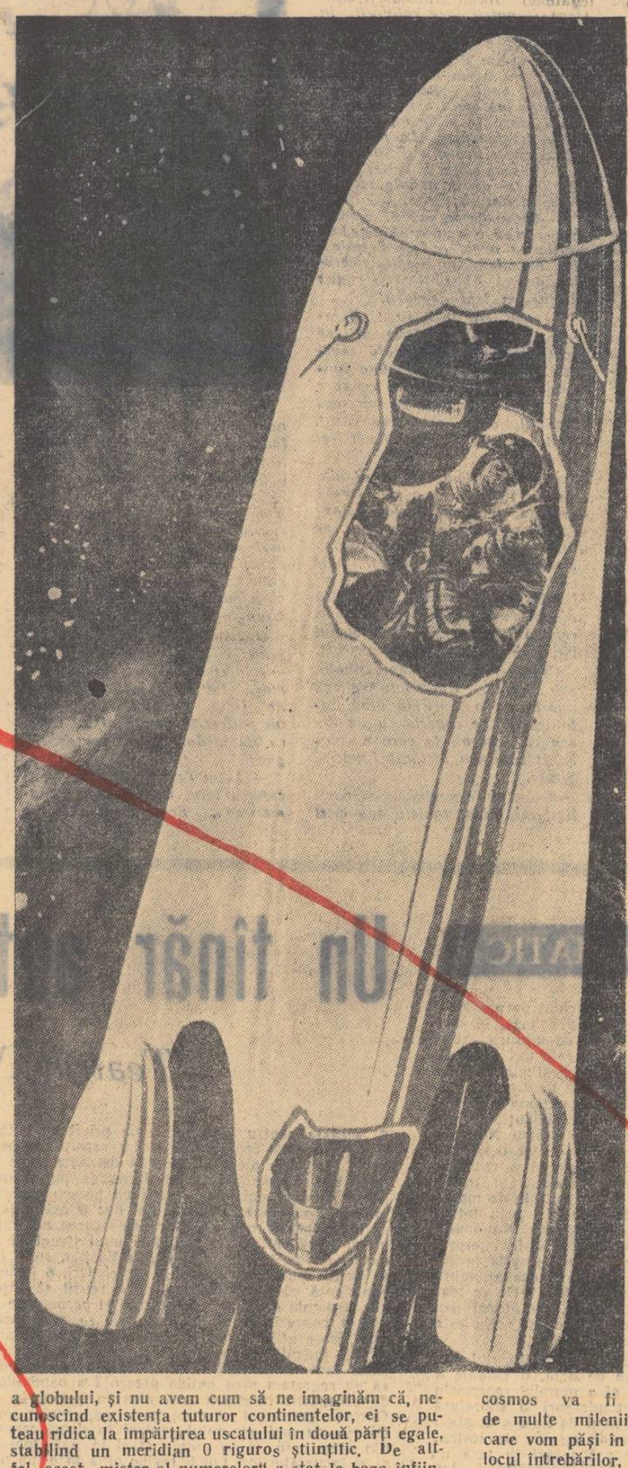

De unde?

Cum a putut Ionathan Swift să descrie, cu 150 de ani înainte de descoperirea lor, caracteristicile de bază ale sateliţilor lui Marte? Cei doi sateliţi, Deimos şi Phobos, sînt atît de mici, şi atît de aproape de planeta-mamă, încît nu puteau fi descoperiţi decît cu telescoape puternice, aşa cum nu existau pe vremea lui Swift. Şi nu este tulburător faptul că, astăzi, un savant sovietic afirmă că aceşti sateliţi ar putea fi artificiali? Admiţînd că presupuşii astronauţi ar fi venit din Marte, nu este prea greu de presupus că ei au lăsat într-un fel oarecare descrierea acestor sateliţi, făuriţi de mîna lor, şi care le-au folosit, poate, ca primă treaptă în zborul către planeta noastră...

Toate aceste descoperiri premature, toată această ştiinţă apărută înaintea oricăror condiţii logice de dezvoltare (cel puţin după datele pe care le avem astăzi), n-ar putea demonstra oare că aceste cunoştinţe au fost transmise de către necunoscuţii vizitatori din alte planete?

Ipoteze şi certitudini

Încercînd, deci, să asamblăm şi să dezvoltăm, pe cont propriu, elementele ipotezei prof. M. M. Agrest, am obţinut următoarele: Cu cîteva mii de ani în urmă o astronavă plecată din altă planetă, poate din alt sistem solar, s-a apropiat de pămînt. La aproximativ 40.000 km. de planeta noastră astronava a oprit sau a încetinit mult motoarele, rămînînd suspendată cam deasupra Libiei. După ce a încercat terenul de aterizaj cu ajutorul unor sonde (tectitele de azi) astronava a venit pe suprafaţa pămîntului. După un timp oarecare, astronauţii s-au pregătit de plecare. Este posibil ca unii dintre ei să fi vrut să rămînă pe pămînt („fiii lui dumnezeu") şi cei care au plecat să fi distrus, sau să fi fost obligaţi să distrugă dintr-un motiv oarecare depozitul nuclear. (Sodoma şi Gomora). Poate că explozia atomică, nedorită de astronauţi, să fi însemnat chiar distrugerea navei şi deci cei rămaşi să fi fost siliţi să trăiască pe pămînt fără să se mai poată ridica la nivelul tehnic cu care veniseră. S-ar putea ca dintre aceştia să se fi format unele popoare a căror origine este încă nelămurită, deşi au lăsat urme precise ale civilizaţiei lor (etruscii). Unele dintre cunoştinţele lor au fost transmise apoi fără baza materială respectivă, ajungînd elemente considerate sfinte (datele înscrise în piramide, diferite cunoştinţe superioare de astronomie etc.). Aceste date n-au putut fi folosite de omenire decît atunci cînd au fost descoperite de ea însăşi, odată cu progresul ştiinţei şi tehnicei pe planeta noastră.

Desigur, toate acestea sună a povestire ştiinţifico-fantastică! Dar n-ar fi posibil să fie totuşi aşa? Iată o întrebare pasionantă, al cărei răspuns nu ni-l poate da decît viitorul.

Îndrăzneaţa ipoteză a prof. M. M. Agrest a stîrnit, cum era şi firesc, o discuţie aprinsă în rîndurile oamenilor de ştiinţă. Desigur, savanţii pot numi multe alte „enigme" care nu se pot explica prin această ipoteză. Ei pot găsi şi alte explicaţii pentru „enigmele" supuse ipotezei lui Agrest. Aceasta nu este decît o ipoteză, dar o ipoteză admisibilă. Dacă planeta noastră nu este singura locuită, — şi nu este, — dacă noi putem pleca în cosmos, — şi putem, — pentru ce alţi locuitori ai cosmosului n-ar fi putut veni la noi? Poate că erau marţienii, în căutarea unei alte planete, în timp ce planeta lor nu le mai oferea condiţii bune de viaţă. Poate că era o navă venită din adîncul cosmosului, al cărei sfîrşit a fost să fie pe pămîntul nostru. Cine ştie?.. Mîine vom şti mai mult.

Şi nu este mai bine, oare, ca omenirea să se preocupe de astfel de ipoteze, decît de ştirile „războiului rece", întreţinut de imperialişti, şi de eventualele dezastre ale unui război nuclear? Poate că generaţia de mîine va da alt răspuns „enigmelor" cercetate de savantul sovietic. Dar pentru aceasta, este nevoie de pace, pentru ca toate forţele umanităţii să se consacre supunerii şi folosirii naturii, şi explorării cosmosului, pe calea deschisă de ştiinţa sovietică.

Chiar dacă pare a fi literatură ştiinţifico-fantastică, ipoteza prof. M. M. Agrest se sprijină pe concepţia cea mai avansată asupra lumii, concepţia marxist-leninistă. Departe de a ne simţi „inferiori" faţă de probabilii vizitatori de pe alte planete, vedem în urmele vizitei lor demonstraţia elocventă asupra materialităţi universului, palpabilitatea concepţiei despre organizarea materiei în formele ei superioare, ale fiinţelor gînditoare, oriunde sînt întrunite condiţiile necesare. Dacă fiinţe din alte astre ne-au vizitat cîndva, aceasta nu ne dă o siguranţă în plus că şi noi vom străbate în curînd spaţiile interastrale, folosind cosmosul pentru fericirea omului? Dacă plecarea noastră în cosmos va fi întoarcerea unei vizite vechi de multe milenii, sau dacă noi vom fi primii care vom păşi în eter, nu aceasta este problema. În locul întrebărilor, avem o certitudine, materializată în planeta artificială a soarelui, planeta roşie făurită de oamenii sovietici, şi cîntată de poeţii tuturor ţărilor, în fotografiile părţii invizibile a lunii, în super-precizia cu care rachetele sovietice ating ţintele aflate la peste zece mii de kilometri, în trilul atît de familiar al primului sputnic, gravat pentru totdeauna pe benzile magnetofoanelor din toate ţările. Această certitudine ne spune că omul poate să biruie orice obstacole, clădindu-şi, cu mîinile lui, fericirea. Şi numele acestei fericiri este comunism.

---

1) Citat după Thomas G. Buchanan, „Literatura ştiinţifico-fantastică în Statele Unite", Orizonturi, an VIII, nr. 97, iunie 1959.

2) „Fiinţe gînditoare extra-terestre au vizitat deja planeta noastră?", France Nouvelle, 18. II. 1960.

3) Henriette Psichari: „Une source du christianisme", Europe, an, 37, nr. 366, oct. 1959.

4) H. G. Wells: „Abrégé de l'histoire du monde", ed. I. H. Jeheber, 1936, Genève, pag. 85.

5) Facerea, VI, 2, 4.

6) Facerea, XIX, 17—30.

7) Arh. G. şi T. Chiţulescu: „Şapte monumente celebre ale arhitecturii antice", Editura tehnică, 1959, pag. 41—45.

Joi. 2 Februar 1928 No 1.

bilete de papagal

DIRECTOR T. ARGHEZI

BILETELE DE PAPAGAL

Un ziar atât de mic n'a mai apărut niciodată nici la furnici. Neavând ziarul mare, în care să scrie nerozii importante, redactorul acestei foițe de țigare, dă la lumină mai puțin de cât o fițuică și se mărginește să publice crimpeie surâzătoare. Idealul lui nu era de altfel decât să realizeze în universul hârtiei tipărite, un echivalent al puricelui din lumea de carne și oase. Un purice nervos, dotat cu o remarcabilă natură de inspector general, ațâțat de o inițiativă și o ipoteză nouă la fiece săritură și zigzag, este orișicum o creațiune catalogată în albumul ilustrat al lucrurilor făcute de Dumnezeu, în ziua lui a șaptea, de odihnă. De ce să fie omul liniștit, s'a întrebat Ziditorul, instituind Duminica pentru repaos? Gândiți-vă că puricile, vioi, absent și provizoriu, mai trăește și după ce limba latină, în care i s'a zis *pulex*, a murit. E mai vechi decât istoria: s'au scărpinat de el Fenicienii, Perșii, Chinezii, Atila, Iuliu Cezar, Napoleon și Antropitecul. Un om călare nu se poate ține după el, săgeata nu-l găsește, glonțul încă nu l-a nimerit, există realmente și totuș dubitativ, mai mic decât el însuș, invizibil și preferând costumului pielea.

Înființând un bilet de papagal fără flașnetă, ne-am gândit să satisfacem cu acest cuvânt numai firma: puricile rămâne capitalul. Dar ce e puricile altceva decât un ac cu gămălie animat? Blajin la un capăt, cu capătul celălalt înțeapă, dar abia a înțepat, delicat, în vederea unei mâncărimi ca o sărutare, că el a și pornit mai departe. Păzească invocația Papagalului, patronul acestui ciumpei de gazetă, să nu se întârzieze puricile mai mult într'un cojoc. Pentru stațiunile lungi ale mâncărimii natura întocmise un alt personaj, de moravuri sedentare, musulman, cu familie, cu haremuri, și cu rotative, care nu are nimic comun cu personagiul nostru nomad, neinstalat și celibatar.

Preocuparea noastră de căpetenie nu este totuș a face pe oameni să se scarpine, ci pe cititor să zâmbească. O dată pe zi, un surâs, nu e de lepădat și doi lei pe zi ca să surâzi e un record de ieftinătate și o medicină bună. Niciodată omul nu a fost mai bolnav decât de-atunci de când a început să fie serios și tragic. În războiul popoarelor medicii au făcut observația că aceleași răni se vindecau mai repede la soldații victorioși de cât la cei învinși. Învingătorul fiind optimist, adică în stare sufletească de surâsuri. Cititorii „Biletelor de Papagal", deprinși cu ziarul de impachetat, în 18 și 20 de pagini de afiș, este bine să ia seama la ceeace fiziomitura noastră de ziar le aduce cu totul nou: Sănătatea. Măsurate cu kilometrul pătrat, nici marile ziare nu dau cititorului, afară de hârtie de ambalaj, un material literar mai voluminos. În cel mai bun caz, pe două-trei coloane se deșeste întregul conținut interesant al unei zile.

„Tendința „Biletelor de Papagal", care în primele zile vor apărea amestecate, este să dea zilnic cititorului numere individuale, organizându-și colaborările așa în cât fiece număr să fie scris și semnat în întregime de unul și acelaș colaborator, care își va lua inspirația, în libertate, ori de unde i-ar plăcea. Cititorului i se asigură o lectură variată, elastică și unanimă și foaia noastră este scutită de umpluturile și de colaborările foarfecilor, care țin adese și locul scriitorilor direcți.

Surâzând treptat, în fiecare zi, cititorul se va obișnui să

Tudor Arghezi
ZIARISTICA

La 47 de ani Arghezi a intrat în librării cu prima lui carte, Cuvinte potrivite, versuri. Adunate încet-încet, noapte după noapte și ani după ani, versurile ieșeau de fapt tîrziu strînse în volum.

— E mai bine să aștepți, să lași manuscrisul să zacă, să-l citești de mai multe ori, să-l bagi în foc și să-l iei de la început...

Cu toate acestea lui Arghezi i-a fost caracteristic și un alt stil de lucru: scurt, prompt, cotidian. Felul de a lucra la ziar, mult deosebit de celălalt de chilie, fără grabă, cerea spontaneitate și actualitate imediată.

Prezența lui în presă s-ar putea împărți, fără pretenții didactice, în două: colaborator zilnic la gazete sau reviste, și redactor la publicații proprii.

Presa de odinioară, prea puțin independentă și mai mult determinată de feluritele interese ale coteriilor politice, era reprezentată prin diverse publicații, cînd mai mari, cînd mai mici. Obiceiul era următorul: dacă voiai să publici, trebuia să fii de partea unuia sau de partea altuia, iar „unul" și „altul" erau de fapt același.

Răsfoim paginile vechi: îl găsim pe Arghezi prezent de-a lungul celor peste 60 de ani de activitate neîntreruptă.

Prima revistă romînească de un neted caracter revoluționar a fost Facla: articolele lui Arghezi erau, ca gen literar, pamflete. Colaborări la rubricile de teatru, modă, edilitate, literatură și basme pentru copii, au apărut pe o durată mai scurtă sau mai lungă, uneori cu întreruperi, în Viața socială, în Adevărul literar și artistic, în revista Radio, în Seara, Dimineața, Viața Romînească, într-o revistă C.F.R., în Adevărul politic după 1944. Destul de multe colaborări au fost risipite în variate publicații. Recent: Scînteia, Contemporanul, Steaua, Gazeta literară, Luceafărul...

— De cele mai multe ori trebuiau ceasuri întregi de discuții, își aduce aminte Arghezi, ca să poată apărea un articol în cutare sau cutare gazetă... Pe vremuri gazetele, ca și revistele, erau proprietatea unui oarecare cu veleități politice sau literare și cu bani.

— Odată, Baruțule, intră și mama în vorbă, taică-tu făcuse un articol și plecase cu el să-l dea la tipar... Era pe la zece dimineața cînd m-am pomenit cu un domn elegant că sună la ușă... Ce doriți? Caut pe domnul Arghezi... Nu-i acasă... Dumneata ești soția lui?... Da... Dă-mi voie să-ți zic fata mea și lasă-mă să intru și să-ți vorbesc. A intrat, l-am poftit pe un scaun și l-am întrebat ce dorește... Era un domn de vreo șaizeci de ani, cu bărbișonul alb, mărunțel, frumos îmbrăcat... Eu tocmai coseam un cearșaf pe plapuma întinsă pe jos... Uite despre ce este vorba, fata mea: soțul dumitale are un articol care trebuie să apară „Popa Iapă", un episcop cu care sînt prieten și articol care nu trebuie să apară... După cum văd, parcă stați cam sărăcăcios... Uite, ți-am adus un cec... Convinge-l pe Arghezi să nu-și publice articolul... Uite, dintr-odată te vezi bogată (Cecul era în valoare de 70.000 lei, emis de Banca Romînească, unde vizitatorul era fac-totum)... Poți să-ți cumperi rochii frumoase, bijuterii și puteți face călătorii în străinătate... Ce nu poate face o femeie cînd vrea? Gîndește-te bine... M-am și gîndit, i-am răspuns: nu avem nevoie de asemenea bani... Bărbatul meu dacă ar lua banii ăștia n-ar mai fi în stare să scrie un rînd, și i-am deschis ușa... La prînz vine Arghezi acasă și-i spun tot.

— Fusese și pe la mine, la redacție, își aduse aminte tata, și l-am invitat să plece...

— 70.000 de lei aur pe vremea aceea erau o avuție. Abia ne luaserăm și nevoi aveam destule... Îmi pare bine, mi-a spus îmbrățișîndu-mă, că simți ca și mine: nu ne-am luat degeaba.

— Mai era încă ceva, Baruțule, care m-a determinat să scot cîte o foaie personală, reluă tata. Am găsit întotdeauna condeie tinere și cinstite cu care am putut apărea la zi sau săptămînal, după cum era cazul, fără subvenții, fără bănci și fără cecuri...

Arghezi a fost inițiatorul mai multor ziare și reviste. Linia dreaptă, de pildă, o scotea clandestin sub formă de revistă, pe vremea cînd era la Mitropolie. Nepermițîndu-i pravila să fie și călugăr și publicist — scrisul fiind socotit probabil de natură diavolească — Arghezi a scos revista dimpreună cu prietenul lui, scriitorul Vasile Demetrius.

Cronica, revistă săptămînală, sub direcția Galaction-Arghezi, apărea ca o fascicolă albă, întotdeauna pe copertă cu un desen caricatural, la care a colaborat continuu pictorul Francisc Șirato.

Articolul de pagină mică, pamflet, medalion, tabletă sau bilet de papagal, începea să-l intereseze. În locul articolelor pe patru și șase coloane, diluate, decolorate, banale, cititorul găsea ceva nou și pe placul lui.

— Într-o seară i-am arătat Paraschivei proiectul Biletelor de papagal, spuse tata, și ea a crezut că m-am țicnit... Cum o să apari tu în lume cu o fițuică așa de caraghioasă? Cine o să ți-o cumpere?... Nu vezi ce mari sînt gazetele celelalte? O să te faci de rîs...

Biletele de papagal erau cît a opta parte dintr-un ziar.

Din raftul de după ușă, tata trase colecția Biletelor de papagal, formatul lunguieț, care au apărut zilnic, mai bine de patru sute de numere. Înțeleg din așezarea lui domoală pe scaun, din răsfoirea cîtorva pagini, dintr-o pauză pierdută în cine știe cîți ani îndărăt, emoția aducerilor aminte.

— Primul număr s-a vîndut în 10.000 de exemplare. Izbutisem... Tirajul a crescut apoi în fiecare zi și fițuica mea s-a răspîndit în toată țara.

Îi iau din mîini colecția și o trec răsfoită pe degete: Topîrceanu, Galaction, Felix Aderca, Sadoveanu, Otilia Cazimir, Ionel Teodoreanu...

— Biletele de papagal se pot mîndri că au scos la iveală doisprezece scriitori noi... Cei pe care i-ai citit tu, erau mai mult sau mai puțin consacrați... Veneau sute de plicuri în fiecare zi și seara le citeam pentru conștiinciozitate în redacție... Multe mergeau la coș... Cînd găseam cîte ceva bun, ne adunam doi-trei, dintre care Felix Aderca nu lipsea niciodată, citeam și îi făceam imediat loc în gazetă... Am pus la îndemîna tineretului o foaie la care puteau să trimită cu încredere orișice, — proză, poezie, scrisori, snoave. Au apărut lucruri bune, semnate de tineri scriitori, necunoscuți pînă atunci... Unii dintre ei, după ce s-au lansat, m-au și înjurat. Nu mi-a părut rău decît atunci cînd m-au înjurat prost...

Degetul mi s-a oprit la o pagină: citesc „Bilete de papagal — vineri 17 august 1928 — numărul 164"... un articol semnat de Gala Galaction încadrînd un portret în peniță al lui Gala, ca un medalion, semnat de Arghezi.

— L-am desenat în joacă, îmi explică tata, văzîndu-mi nedumerirea... Eram undeva la o masă și stam de vorbă cu Galaction...

Lîngă semnătură am putut descifra și data: 10 august, același an. Singurul document al înclinației pe care a avut-o pentru desen.

De fapt eu mai cunosc și altele care au rămas însă între hîrtiile sertarelor cu manuscrise: un cap de popă, o stradă veche cu turn, un pod de piatră. Vignete pe marginea unor pagini de manuscris în tuș.

Biletele de papagal au apărut în mai multe serii. După seria cotidiană și după 1930, Biletele au reapărut săptămînal, sub forma unui caiet de buzunar cu scoarțe galbene. Același antet, un papagal cu un bilet în cioc...

S-a spus despre Biletele de papagal că au fost pentru literatura noastră o epocă. E poate deajuns să spunem că minusculul ziar a dat un avînt printre tineri și că a făcut un pas îndrăzneț rupînd regulele de pînă atunci. Biletele au făcut și pui. Numeroase gazete de același format începeau să apară prin tîrguri și orașe aducînd în paginile lor o nouă atmosferă.

Un fapt petrecut, devenit anecdotic. Biletele de papagal, după cum se știe, supărau adesea oficialitatea și diverși „oameni de seamă". Supărat odată, profesorul N. Iorga, ministru, a dat ordin la poliție să fie confiscate Biletele în care Arghezi polemiza cu el.

La un chioșc de ziare se oprește un comisar de poliție în uniformă. Dă un ocol gheretei devenită subit suspectă, apoi se adresează vînzătorului:

— Caut ceva papagali...

— Papagali!? N-avem nici un papagal...

Comisarul căuta cu ochii o colivie care nu era.

— Nici de ăia vorbitori?

— Nu... dar de ce, mă rog?

— Am primit ordin să arestăm toți papagalii... Văd că ești în regulă.

Comisarul a plecat mai departe.

Faptul este relatat de tata, care tocmai cumpăra niște țigări de la același chioșc.

În timpul celui de-al doilea război mondial și al ocupației nemțești, Biletele de papagal au reapărut în formă de bilet cotidian, aproape un an întreg, intercalate în prima pagină a unui ziar de dimineață, Informația zilei. Biletul adus de Coco la scăpăratul zorilor în mîinile cititorilor, era de fapt un articol scurt, condensat la maximum, scos din faptele zilei.

Într-o zi, Arghezi a fost chemat la etajul III al Prefecturii de poliție să „explice", de pildă, ce voia să spuie în biletul: „La capătul nopții" sau „Năpîrca"... Altădată, a lipsit de-acasă trei zile...

Într-o noapte, pe la douăsprezece, tata o strigă din capul scării pe mama:

— Puică, dormi? Vino pînă sus să-ți citesc ceva...

Mama sui scara. Mitzura, care dormea în camera de alături, ciuli urechile ca și mine. Suirăm și noi pînă în camera tatii, ca să vedem de ce era vorba.

— Stați colea să vă citesc ceva...

Tata scrisese articolul Baroane. Începu să-l citească.

— Iar ți s-a făcut de pușcărie, i-a spus mama, pe la jumătatea lui.

Tata a citit mai departe și isprăvind de citit, a întrebat:

— Sînteți de acord? Să-i dăm drumul?!

Mama pricepea mult mai bine dedesubtul articolului și înțelegea și urmările publicării lui.

— Dă-i drumul, a răspuns mama hotărîtă.

Privirile lui tata au trecut, pe rînd, la Mitzura și la mine.

— Sînteți și voi de acord? Ați auzit ce-a spus mama, că mi s-a făcut de pușcărie!?

Cu toate că eram mai mici, deslușeam că îndărătul vorbelor scrise se ascundea o situație destul de neplăcută și că tata voia neapărat să știe și opinia noastră. Am fost și noi de acord, solidari cu toții.

Dictat la telefon, articolul apăru la rubrica Bilete de papagal din sus-numitul ziar. Dis-de-dimineață începură să zbîrnîie telefoanele, la redacție, la cenzură, la președinție... Pe la șase, echipe speciale de agenți umblau să confiște ziarul epuizat sau ascuns... Mașinile de scris începuseră să multiplice pe neștiute articolul și să-l difuzeze pe sub mînă. Cuvîntul „Baroane" circula prin oraș ca o fantomă.

— Ai auzit? L-au arestat pe Arghezi pentru că a scris împotriva nemților...

— Se spune că „Baronul" e Killinger...

— Ce-or să facă acum? Or să-l împuște? Am auzit că i-au ridicat pe toți...

Vorba șoptită din ureche în ureche și amplificată din zvon în zvon luase și proporții.

La Mărțișor, în aceeași dimineață, trei mașini l-au luat pe Arghezi arestat, ca să dea o declarație la cenzură și... dus a fost. Seara am aflat că îl duseseră pe tata la Tîrgul Jiu... A urmat o vreme în care mica literatură de corespondență pe carte poștală purta, ștampilată, viza lagărului de deținuți politici. În lagăr, tata a scris o piesă de teatru, ai căror eroi erau medicii. Titlul: Siringa.

În camera de lucru, tata este furat din nou de gînduri. Îi așez la loc în rafturi colecțiile de ziare și reviste. Pe masă, alături de cana de pămînt cu creioane și condeie, un papagal pestriț de ceramică, așteaptă, împietrit, o șoaptă parcă de la tătuțul lui care l-a luat de pe flașnetă și l-a pus în literatură...

— La revedere Coco... la revedere tată... mă reped pînă la redacția Luceafărului să duc și eu un fel de bilet de papagal... Se spune că cititorii îl așteaptă...

Baruțu T. Arghezi

Soții Arghezi, în grădină

CHIPUL luptătorului comunist în proza noastră

IV. RĂDĂCINILE SÎNT AMARE — de Zaharia Stancu

Una din trăsăturile caracteristice ale ciclului Rădăcinile sînt amare este complexitatea. Materialul de viață adunat în cele cinci volume e foarte variat, planurile narațiunii, foarte diferite și foarte îndepărtate. Critica a văzut în asta în primul rînd un neajuns. Din moment ce părți întregi ale romanului (ca de pildă toate episoadele legate de „afacerea" Tia Cudalbu-Drugan), pot fi scoase fără ca firul principal al acțiunii să fie deviat, înseamnă — așa argumentează criticii — că diferitele laturi ale construcției epice nu au fost bine sudate, înseamnă, cu alte cuvinte, că romanului îi lipsește armonia necesară de compoziție.

Din acest punct de vedere e greu de făcut o apreciere definitivă din moment ce opera nu e încă terminată. Nu încape îndoială că în stadiul actual romanul suferă din cauza unei stufozități inutile. Dar e foarte posibil ca după terminarea întregului ciclu — eventual și prin revenirea parțială asupra unora din volumele publicate — liniile deocamdată paralele ale subiectului să se împletească în așa fel încît nici una să nu mai poată fi înlăturată fără ca ansamblul să sufere.

Dar, indiferent de felul cum va arăta în cele din urmă romanul, nu poate fi trecută cu vederea uimitoarea diversitate de medii pe care le reconstituie Zaharia Stancu în Rădăcinile sînt amare. Unele episoade se apropie ca stil de Desculț și Florile pămîntului. Sînt pline de lirism și poezie. Cele patru capitole de la începutul volumului II în care se evocă anii de tinerețe ai lui Darie petrecuți la Rușii de Vede, suava idilă dobrogeană cu tătăroaica Uruma, reîntîlnirea povestitorului cu marea și cu tinerețea cînd îl cunoaște și pe fiul său necunoscut Lenk, adolescența Iovcăi Silef (de fapt a Ștefaniei Bogdanov), dragostea ei pentru Ilf, viața grea de muncă a bătrînului Oroș și a soției sale Rafira etc., ni-l atestă din nou pe Zaharia Stancu ca pe un remarcabil evocator al frumuseții umane, ca un cunoscător fin al sufletului omului simplu — și — totodată — ca pe un pictor de prim ordin al vieții în tot ce are ea mai tainic și mai atrăgător. În același timp însă prin Rădăcinile sînt amare, avem posibilitatea să apreciem din nou și talentul de pamfletar al autorului. Galeria de tipuri, prezentate caricatural, ale stăpînitorilor Romîniei de ieri, începînd cu regele și cuprinzînd, miniștri, prefecți, procurori, judecători, inspectori și comisari de siguranță, filozofi, ziariști etc. — e mai mult decît impresionantă. Forța demascatoare a romanului e una din calitățile ce nu i se pot contesta.

Mai dificilă pare a fi problema stilului. Romanul începe — ca și celelalte lucrări ale lui Zaharia Stancu — printr-un fel de memorial. Autorul se angajează să reconstituie cît mai exact o seamă de evenimente, pentru a arăta — celor de azi — cîte greutăți au trebuit să fie învinse în trecut pentru ca poporul să se poată bucura în pace de roadele eliberării sale. Cel puțin așa a explicat Zaharia Stancu însuși sensul metaforic al titlului. Rădăcinile amare sînt suferințele îndurate de luptători, eforturile adesea supraomenești pe care le-a cerut în trecut lupta. De bunăseamă romanul e roman, deci ficțiune, și nu i se poate pretinde exactitatea documentară. Dar modalitatea stilistică aleasă obligă. Iată de ce, judecînd după început, eram îndreptățiți să ne așteptăm ca autorul să se mențină în cadrul unei narațiuni care să ne dea mereu senzația reconstituirii unor fapte trăite. Ceea ce nu se întîmplă însă. Iar spunînd aceasta nu ne referim doar la unele inadvertențe de ordin istoric (în 1948, nu au existat încă raioane etc.) ci la diferite inconsecvențe de stil, ca de pildă înșăilarea în acțiune a unor episoade evident șarjate (Duelul), recurgerea la procedee complicate de comunicare a unor frămîntări sufletești prin intermediul visurilor, a simbolurilor și a unor digresiuni cu totul metaforice (Inimă, Oroș IV) și chiar părăsirea — pentru mult timp — a narațiunii la persoana I-a. Din moment ce autorul nu ne spune de unde cunoaște Darie toate amănuntele privitoare la întîmplările petrecute la siguranța din Satu Mare, sau peripețiile legate de arestarea lui Drugan etc., senzația de hibrid ne încearcă, oricîte concesii am face în numele dreptului incontestabil pe care-l are orice romancier de a organiza într-un mod original materialul epic de care dispune. În consecință și comportarea eroică a comuniștilor din Satu-Mare și conflictele meschine ce se iscă între diferiți profitori ai acestei urbe, și — mai tîrziu — tot ce este legat de „cazul" Drugan apar, în raport cu evenimentele reconstituite, ca niște „romane" de sine stătătoare, cărora li se adaogă doar cîteva pagini din jurnalul intim al lui Darie. Iar acesta din urmă seamănă prea puțin cu un jurnal intim din cauza tonului său minor satiric, aproape mizantrop. Capeți impresia că în viața lui de ziarist, Darie era înconjurat numai de monștri, ceea ce e foarte greu de crezut, mai ales dacă ținem seama de activitatea de după 23 August a eroului principal, așa cum o cunoaștem din primele două volume.

Latura eroică a ciclului Rădăcinile sînt amare se compune din două mari episoade — activitatea comuniștilor în cadrul campaniei electorale din martie 1948 — și evocarea comportării eroice la siguranță a grupului de comuniști compus din Licu Oroș, Marișca Balint, Iovca Silef, Gavril Toduță și Minu Uibaru. La acestea se mai adaogă și scurta biografie a Sarmizei Ciobanu.

Cu privire la capitolele în care se descriu evenimentele din 1948 în județul Teliu e greu de spus ceva definitiv. Atmosfera încordată a muncii de partid într-un moment de bătălie e redată sobru. Se simte atmosfera de „mobilizare generală" caracteristică unor asemenea momente. Comuniștii Licu Oroș, Clemente Țigănuș, Lalu și ceilalți sînt mereu la datorie, acționează cu luciditate și cu mult simț de răspundere, dau dovadă de abnegație și prezență de spirit, nu intră în panică în fața greutăților neprevăzute, resping cu hotărîre atacurile dușmănoase. Din acest punct de vedere episoadele sînt veridice și mobilizatoare. Prin ele superioritatea morală a comuniștilor și mai ales tăria lor sufletească sînt bine reliefate. Autorul va trebui însă, să clarifice unele aspecte ale acestei părți a romanului, în special cele legate de prezența prefectului Zenobie Bușuleangă în fruntea județului, despre care aflăm că a fost prefect și sub Carol al II-lea. Aluziile la o anumită situație existentă atunci la Ministerul de Interne sînt neconvingătoare, ca și explicațiile lui Oroș că nu trebuie „să slăbim" deocamdată frontul. Care „front"? Doar sîntem în 1948 după doborîrea monarhiei și după izgonirea ultimilor reprezentanți ai burgheziei din guvern! În general dintr-un anumit punct de vedere scenele din 1948 sînt cam anacronice, semănînd mai degrabă cu campania din 1946 și nu cu cea din 1948. Dușmanii poporului acționează prea pe față, prea obraznic. Chiar dacă o atare situație putea să se creeze la un moment dat într-un județ ca Teliu, era de datoria autorului să sublinieze într-un fel că e o situație excepțională care contrastează cu situația generală a țării. Să nu uităm că alegerile din 1948 au consacrat victoriile istorice ale revoluției populare.

Volumul trei al romanului, mai precis capitolele în care se relatează cele petrecute la siguranța din Satu Mare în toamna anului 1939, constituie un vibrant omagiu adus luptei eroice a comuniștilor în ilegalitate. Ideea principală a acestei părți a romanului este într-un fel concretizată în gîndirile Iovcăi Silef: „Un comunist trebuie să-și pună în primejdie viața — Viața! Era adevărat că ei îi plăcea viața. Era adevărat că ea iubea viața poate mai mult decît alți oameni. Dar nu orice fel de viață iubea. Ea iubea viața pentru că rîvnea să-i dea vieții ei un scop înalt, un rost deosebit în lume. Ea iubea viața pentru că rîvnea să și-o pună în slujba vieții oamenilor. Ea iubea viața pentru că voia să și-o folosească ajutînd la marea schimbare a lumii".

Dacă intenția autorului s-a redus la aceea de a arăta cît de dîrz știu să reziste comuniștii prin cele mai grele încercări, cum știu să suporte fără să crîcnească pînă și cele mai groaznice suferințe și să-și sacrifice la nevoie și viața dacă o cere cauza partidului — atunci putem spune că intenția aceasta a fost adusă la îndeplinire la nivelul necesar. Tăria de caracter, demnitatea, forța de abnegație, frumusețea interioară a comuniștilor sînt evidențiate în scene puternice, emoționante. În lupta inegală dintre călăii siguranței care-i au în mînă pe comuniști și aceștia din urmă, care sînt prizonierii primilor, victorioși sînt comuniștii pentru că în afară de cele ce au putut afla prin trădarea unui nemernic, zbirii nu reușesc să smulgă arestaților nici un cuvînt. Victoria cere sacrificii: Iovca Silef e omorîtă, tovarășii ei bătuți pînă la desfigurare, schilodiți, îi așteaptă pe toți ani grei de temniță, dar cu toate acestea din înfruntarea zugrăvită se degajă direct, elocvent, concluzia că luptătorii comuniști sînt de neînvins, deoarece apără o cauză de neînvins. Forța educativă a unor asemenea episoade în general și pentru tineretul nostru mai ales e evidentă, ceea ce constituie un merit incontestabil al romanului Rădăcinile sînt amare.

Totuși cîteva obiecții sînt îndreptățite chiar dacă pornim de la premiza că autorul n-a vrut să arate decît ceea ce a arătat. În primul rînd: oare pentru a scoate în relief eroismul comuniștilor în împrejurările unei căderi este nevoie să se prezinte cu atîtea amănunte fiecare interogatoriu, fiecare tortură? Reproșul se impune cu atît mai mult cu cît descriind pe multe și multe pagini asemenea scene, autorul nu poate să nu se repete. De pildă, scena interogatoriului luat Sarmizei Ciobanu, seamănă cu scena interogatoriul lui Oroș, iar aceasta cu interogatoriul Marișcăi Balint, etc. Aprecierea că o atare insistență inutilă creează pericolul unor alunecări naturaliste ni se pare justificată.

În al doilea rînd chiar dacă autorul nu și-a propus să descrie decît dîrzenia comuniștilor atunci cînd sînt datori să tacă pentru a nu divulga dușmanului nici un secret al partidului, era firesc să aflăm totuși mai mult și despre munca partidului în ansamblul ei. Ceea ce nu se întîmplă însă. Pentru a da relief personajelor autorul simte nevoia să ne comunice și biografia lor, să ne arate cum au devenit comuniști. Prilej minunat pentru a lărgi cadrul acțiunii. Și totuși informațiile sînt mai mult decît sumare. Despre Licu Oroș aflăm doar că s-a împrietenit în armată cu Gavril Toduță și acesta l-a atras în mișcare, despre Marișca Balint că s-a inițiat prin bărbatul ei, cu privire la Iovca Silef se descrie pe larg cum a îndrăgit-o Ilf, cum l-a îndrăgit ea, însă apoi se comunică aproape telegrafic: „Ilf îi scăpase atunci viața. Ilf o adusese în mișcare. Ilf propusese să i se dea numele conspirativ de Iovca Silef. Se logodise cu Ilf. Așteptase să termine universitatea și să se mărite cu Ilf. Căzură amîndoi". Pentru comuniști momentul intrării în mișcare e un moment de cotitură în viață, precedat de lungi frămîntări, marcat printr-un puternic avînt, printr-o trăire mai intensă a tuturor împrejurărilor vieții. Din păcate mulți autori ai noștri cînd scriu despre comuniști îl ignoră. Zaharia Stancu nu-l ignoră, dar cu toate că simte nevoia să-l evidențieze, îl expediază repede în timp ce pentru descrierea, pînă la urmă foarte monotonă, a schingiuirilor, nu pregetă să se extindă pe capitole întregi. Totuși, stînd la siguranță comuniștii nu sînt numai schingiuiți. Ei rămîn și singuri. Încă un prilej de meditații, aduceri aminte, confruntări. Dar din nou despre conținutul concret al luptei și muncii de zi cu zi a partidului aflăm foarte puțin. Că s-au împrăștiat manifeste, că s-a adus material conspirativ, că din nou s-au lipit „afișe" etc. Dar oare la atît se reducea munca partidului? Din acest punct de vedere în roman există un episod semnificativ. La un moment dat, căutînd să dea amploare procesului, siguranța arestează și cîțiva lucrători care nu sînt comuniști. Printre aceștia se află și tînăra Bălănica Dron din aceeași uzină cu Marișca Balint. Fiind întrebată de inspector dacă o cunoaște pe aceasta din urmă, Bălănica răspunde că da, pentru că Marișca Balint i-a explicat odată cu prilejul unui accident că în fiecare fabrică trebuie să fie și un doctor, pentru că „domnul Gros cîștigă din munca noastră destui bani, așa că ar avea de unde plăti leafa medicului". E un episod semnificativ, căci aruncă lumina asupra laturii esențiale a muncii comuniștilor — munca în mijlocul masei, de întărire a legăturilor cu masa. Din păcate despre această muncă se vorbește foarte zgîrcit. În schimb, ca un scriitor experimentat, autorul romanului simte nevoia să umple golul. În consecință apar episoade ca dialogul Marișcăi cu propria sa inimă, împrietenirea lui Oroș cu „burticosul" paianjen etc. Dacă în principiu nu se poate obiecta nimic împotriva unor asemenea procedee, fiecare scriitor fiind pînă la urmă singurul legislator al propriei sale creații (cum o spune Maiakovski), rămîne de văzut dacă toate acestea nu încețoșează, totuși, conținutul principal al luptei comuniștilor.

În sfîrșit și în cazul romanului Rădăcinile sînt amare, sîntem nevoiți să repetăm o observațiune făcută și cu alte prilejuri: de ce odată arestați comuniștii căzuți sînt izolați de restul mișcării? Autorul ne arată ce-i drept — într-un mod foarte puțin verosimil — cum odată ajunsă la București, Rafira Oroș este îndrumată pe stradă de o fată necunoscută, către o casă conspirativă. La fel tot la București, Licu Oroș primește la siguranță în pîine o scurtă scrisoare de afară. Dar pînă atunci? De ce la Satu Mare nu se face nimic pentru ușurarea soartei celor arestați? Doar aflăm că acolo la „Căile Ferate" mai sînt mulți comuniști. De ce arestaților nu li se aduce mîncare — cum se făcea întotdeauna? De ce nu se angajează vreun avocat? De ce Rafira Oroș este lăsată să fie jefuită de avocatul doctor Claudiu Pop? De ce nu se mobilizează opinia publică împotriva terorii? (doar arestarea era cunoscută dacă a aflat despre ea pînă și Rafira Oroș în sătucul ei de munte). După ce o omoară pe Iovca Silef, inspectorul Grunz se teme doar de anumite neplăceri cu forurile superioare, dar de reacțiunea opiniei publice nu se teme? De ce? Doar istoria mișcării noastre muncitorești cunoaște atîtea acțiuni puternice în apărarea victimelor terorii. Tocmai din această cauză călăii nu întotdeauna puteau să schingiuiască la infinit pe cei căzuți, cum reiese din roman. Ei erau presați nu atît de obligația de a deferi pe cei arestați justiției (justiția era dispusă să aștepte oricît), ci mai ales de frica opiniei publice, de teama contraacțiunilor clasei muncitoare. Toate acestea în roman nu sînt oglindite de loc. Nici chiar arestații nu se gîndesc la ce fac tovarășii lor rămași afară, la ce întreprind pentru a le veni în ajutor. De bună seamă că la crearea acestei impresii — că cei de afară se dezinteresează de cei căzuți — contribuie și lungirea la nesfîrșit a scenelor anchetei și împletirea lor cu alte episoade tot atît de inutil lungite, privind afacerile polițiștilor, aventurile lor amoroase etc.

Romanul Rădăcinile sînt amare e amplu și stufos, conține un material de viață foarte variat. Se pare că tocmai din această cauză această lucrare e reprezentativă și pentru ceea ce s-a cîștigat în proza noastră din punct de vedere al zugrăvirii cît mai realiste a luptei comuniștilor, dar și pentru greutățile și slăbiciunile acestui început promițător în dezvoltarea tematică a creației literare contemporane.

Mihai Novicov

CRONICA DRAMATICA

Un tînăr autor și alte probleme

Teatrul Național din Craiova

S-a discutat și se discută încă insuficient despre locul și menirea Teatrelor Naționale din provincie, în complexul vieții noastre culturale. În ce măsură există o distincție între teatrele propriu zise și cele trei instituții artistice din Iași, Cluj, Craiova, iată o chestiune ce pare uneori că nu este prea evident conturată. Pentru că, dincolo de titulatură, existența unor teatre naționale în trei părți diferite ale țării, implică anumite obligațiuni de profil, repertoriu, stil, etc. Mai întîi un Teatru Național nu-și justifică numele decît dacă scena sa devine o tribună a promovării dramaturgiei noastre actuale și a revalorificării critice a tezaurului moștenirii clasice. Un teatru național își creează un profil și un stil în funcție de modul în care dramaturgia romînească trăiește aici prin întruchipările ei cele mai valoroase și semnificative. Naționalul din București a creat în ultimii ani o școală de interpretare a lui Caragiale, Naționalul ieșean are înscris în repertoriu piese de Alecsandri, interpretarea unora ajungînd uneori la virtuozitate. Dar este oare suficient? De ce teatrele naționale nu încep să creeze stilul, pe autori sau genuri, a dramaturgiei noastre realist-socialiste? Nu este cazul să intrăm aici în amănuntele unei discuții.

Teatrul Național din Craiova a preluat din trecutul său ilustrat cu atîtea fapte prestigioase de artă, o tradiție a interpretării pieselor romînești dar și a marelui repertoriu universal. Ambele direcții au răzbit adeseori la suprafață în luptă cu melodrama, opereta, teatrul de bulevard, și-au croit drum chiar prin desele etape de agonie ale teatrului. Teatrul Național din Craiova are astăzi în țară un nume cunoscut nu numai prin tradiții îndepărtate, dar mai ales prin ceea ce în ultimii ani a prins viață sub lumina reflectoarelor pe scena sa. A existat, și nu de mult, o perioadă — să spunem — de aur în istoria actuală a naționalului craiovean, ilustrată prin realizări ca: **Hamlet, Tragedia optimistă, Gîlcevile din Chioggia**, etc., dar care n-a avut continuitatea dorită din pricina fluctuației cadrelor actoricești și regizorale. Așa că, în momentul de față, teatrul din Craiova se află de fapt într-o perioadă de căutare, de redefinire a profilului său. Spectatorul nu va observa căderi prea bruște de nivel, ci sinuozități artistice și inconsecvențe în stabilirea profilului. Prezentarea în stagiunea actuală a premierelor cu: **Tînăra gardă, Surorile Boga, Zări de necuprins**, sau **Pygmalion** și reluarea unor spectacole cu **Hamlet, O scrisoare pierdută, Gaițele** și **Arcul de Triumf** constituie un indiciu destul de sigur pentru orientarea teatrului spre domeniile marelui repertoriu. Dar, în același timp, spectatorul observă în repertoriu și **Colivia cu sticleți**, de S. Georgescu și L. Sebastian, farsa **Casa din strada Coșbuc, 10** de Florin Vasiliu. Cred că prezența literaturii dramatice originale este încă precară sub raportul calității lucrărilor. Pentru că farsa lui Florin Vasiliu nu aduce în scenă un conflict tipic și reprezentativ al vremii noastre. Nu sîntem de acord cu cei care în formule mai mult sau mai puțin politicoase distrug tinerii autori dramatici. Socotim însă că exigența trebuie să ne însoțească ori de cîte ori căutăm să stabilim meritele și deficiențele unor piese scrise de autori aflați la începutul drumului lor literar. Florin Vasiliu a adus în această piesă o apreciată experiență scenică. Dar el nu și-a dus pînă la ultimele consecințe intențiile, ci tratînd eroii în fuga condeiului, ferindu-se de culorile complimentare absolut necesare caracterizării lor, i-a transformat în scheme.

Și aceasta pentru că autorul n-a privit cu suficientă maturitate esența conflictului și l-a rezolvat superficial și pripit. De fapt, piesa ar vrea să demaște acele resturi ale lumii apuse care practicînd darea de mită, înșelăciunea, falsul în acte publice, relații cu persoane dubioase ce mijlocesc asemenea afaceri, mai duc o existență anacronică în societatea noastră. Dar demascarea acestui exemplar uman (Caliope), epavă activă a unui trecut de tristă memorie, devine în piesa lui Florin Vasiliu, rolul hazardului, al jocului pueril, al glumei și farsei. Ori, o femeie cu atîta experiență cum era Caliope, ce a reușit să înșele ani de zile vigilența organelor de stat să și perpetueze falsul fără nici o consecință, nu e firesc să se resemneze în fața unor farse atît de transparente. De sigur, chiar dacă admirăm ingeniozitatea viitorului actor Gheorghiță Belea, chiar dacă ne despărțim rîzînd de Caliope nu putem totuși să nu regretăm prea palida prezență a oamenilor noi, atît de schematic înfățișați mai ales în persoana inginerului Obreja. Devenind din ce în ce mai mult un figurant, Obreja nu mai are rolul central în demascarea necinstei din acea casă, ci se pierde și el în păienjenișul farselor și al încurcăturilor. Lui îi revine pînă la urmă numai rolul de sfătuitor convențional și de arbitru al unor situații artificial complicate. Care este defectul de bază al piesei lui Florin Vasiliu? Faptul că estompează în tonuri dulcege, un conflict care chiar dacă uneori se pretează la farsă, nu trebuie minimalizat în nici un caz. Caracterul odios al unor oameni care trăiesc prin mijloace necinstite trebuia deci demascat cu toate consecințele lui. Caliope și cei ce gravitează în cercul ei par în piesa lui Florin Vasiliu inofensivi sau în orice caz nu prezintă nici un pericol și se dau bătuți cu ușurință. Ceea ce, trebuie să recunoaștem, este în contradicție cu adevărul vieții. Caliope, femeie ridicolă și caraghioasă prin unele răbufniri erotice tardive, își pierde semnificația profund negativă pe care a intenționat să i-o dea autorul. Ori, chiar în cadrul comediei, profilul moral desgustător al unor asemenea oameni poate ieși în evidență. Să ne amintim numai cu cîtă vigoare demască Alexandru Kirițescu consecințele criminale ale caracterului **Gaițelor** sale, care nu rămîn numai simple paiațe. Ori, Florin Vasiliu, care a construit-o pe Caliope din perspectiva **Gaițelor**, avea datoria, nu să rețină din această piesă numai amănuntele, să le denumim „etern umane". O atare lipsă de perspectivă tăios critică, îl duce pe autor la repetare. Adică, îi imputăm lui Florin Vasiliu faptul că abuzînd de caracteristicile comune unor asemenea personaje, caracteristici epuizate de literatura noastră, sub diferite forme, și neaducînd în scenă ceea ce este specific unei Caliope în condițiile de azi, a atemporalizat conflictul și nu l-a situat în actualitate decît prin cîteva date convenționale. Pentru că, referindu-ne chiar la elementele izbutite ale piesei și anume la studentul Gheorghiță Belea și la tatăl său Iorgu, trebuie să le recunoaștem și lor o descendență nu prea îndepărtată, și anume din teatrul lui Victor Ion Popa. La această concluzie ne-a dus nu accentul moldovenesc al personajelor, ci evidenta notă de patriarhalism cu atîtea recrudescente semănătoriste ale **Mușcatei din fereastră**, de pildă.

Ce-au făcut actorii în fața acestei situații destul de dificile? Spre cinstea lor, au căutat să nu alunece pe povîrnișul glumei gratuite, să nu abuzeze de „cîrligele" textului și să nu meargă la șarjă. Ei au depășit chiar limitele farsei și s-au străduit din răsputeri să creeze unele personaje viabile. Cum era și firesc, în cadrul respectiv ei au putut doar să realizeze cu talent și conștiinciozitate variațiuni pe cîteva teme: Aneta Duduleanu (Madeleine Nedeianu) Conu Grigore din **Mușcata din fereastră** (Costică Ionescu) sau Miroiu (Mircea Mușatescu). Rodica Tapalagă, prin temperamentul său vioi și prin nota de poezie dată rolului a făcut din Rădița o prezență mai bine ancorată în conflictul piesei. Mircea Hădircă a fost în nota rolului și s-a străduit să dea pe alocuri naturalețe și suplețe unei partituri rigide.

Dar să nu judecăm teatrul național din Craiova numai după această piesă. Pentru că pe scena sa a văzut lumina rampei în această stagiune și **Pygmalion**. Piesa lui Bernard Shaw a prilejuit aici un spectacol de reală ținută artistică, îndrăzneț și ingenios, de un nivel cu totul remarcabil. Vlad Mugur în final a accentuat prin cîteva indicații suplimentare, ideea despărțirii definitive dintre Higgins și Elisa. Rodica Tapalagă a fost o florăreasă care a stîrnit admirația sălii, dar s-a aflat în fața unor serioase dificultăți în ultimele două acte cînd n-a găsit în permanență cheia gamei dramatice cerute de rol. Cu toate acestea, rolul Elizei interpretat de Rodica Tapalagă, într-o notă pregnant volițională, reprezintă o bună reușită pentru o artistă tînără aflată la începutul carierii sale. Nicolae Radu (Higgins) a interpretat cu siguranță toate modulațiunile sufletești ale eroului, păstrîndu-se la un nivel egal în sensul pozitiv al cuvîntului de-a lungul întregei piese. Ca de altfel și Manu Nedeianu (Doolittle) subtil, nuanțat și plin de vervă. Așa cum cerea și autorul, Doolittle în interpretarea lui Manu Nedeianu părea să fie lipsit **„și de frică și de conștiință în aceeași măsură"**. Colonelul Pickering a fost interpretat de Richard Rang cu ponderea și calmul cuvenit. Din restul distribuției am mai reținut pe Olga Moisescu (Clara) care a dat rolului nota de grandomanie, avînd **„bravada celor scăpătați"**. Interesanta perspectivă creată de decorurile lui I. Popescu-Udriște a contribuit la realizarea unui spectacol demn de prestigiul teatrului național din Craiova.

Dacă în **Ultima etapă** piesa lui Erich Maria Remarque patru actori (Paula Culitză, D. Aureliu, Vasile Constantinescu și Mihai Constantinescu) au înregistrat roluri interesant compuse, căutînd fiecare să releve semnificația personajului pe linia unei interpretări cît mai firești, spectacolul nu avea totuși o idee directoare. Și aceasta din pricină că regizorul (Nicolae Moldoveanu) nu a reușit să armonizeze toate rolurile tratîndu-le mai degrabă ca elemente disparate.

*

Concluzii: Teatrul Național din Craiova trebuie să se străduiască să-și afle un profil propriu, să evite piesele mediocre care irosesc forțele actorilor, să meargă și mai departe pe linia promovării curajoase a tinerilor actori în roluri principale, să-și îmbogățească repertoriul cu lucrări de actualitate valoroase și să concretizeze posibilitățile în spectacole omogene.

Valeriu Rîpeanu

JEAN LIVESCU

Zece ani de la moartea lui Heinrich Mann

umanismul militant

Nimeni, poate, n-a conturat mai cuprinzător locul aparte pe care l-a ocupat Heinrich Mann în literatura umanist-burgheză a Germaniei contemporane ca fratele său mai tînăr, Thomas, în cuvinte care nu ascund nici recunoașterea propriei sale limitări: „Cine (dintre noi amîndoi) a fost marele vizionar și portretist critic al societății? Cine a scris Supusul și cine a prezis democrația în Germania, într-o vreme cînd alții se complăceau în apărarea melancolică a unui spirit cetățenesc german protestant-romantic-antipolitic?". Aceste cuvinte, scrise în 1946 pentru a omagia cei 75 de ani ai scriitorului, îl găseau bolnav, departe, pe coastele Californiei, de unde însă nădăjduia să se poată întoarce în patria-i scumpă. În 1949, Republica Democrată Germană îi acordă Premiul Național și-l cheamă să-și reia scaunul de președinte al Academiei de Arte, părăsit în 1933, cînd teroarea nazistă îl silise să ia drumul pribegiei. Scrisoarea adresată la 30 martie 1949 lui Wilhelm Pieck este o profundă profesiune de credință, de încredere în viitorul poporului german pornit, sub conducerea partidului clasei muncitoare, să clădească socialismul: „Succesul este dinainte de partea acțiunii cinstite și a gîndirii rectilinii. Germania unită, democrată, pacea dreaptă, sînt certitudini, care în zadar mai sînt vremelnic întunecate. Aveți de parea voastră viața însăși; cîtă vreme o mai am, mă declar pentru viață și mă bucur să împărtășesc cu voi această convingere". Speranța de a-și revedea țara și de a contribui cu forțele sale la construcția noii culturi nu se mai împlinește; la 12 martie 1950, Heinrich Mann se stinge din viață la Santa Monica, în apropiere de San Francisco.

Activitatea literară a lui Heinrich Mann începe în jurul lui 1890, în „epoca wilhelmină", cînd imperialismul burghezo-iunkeresc german își arată din ce în ce mai fățiș agresivitatea acaparatoare și expansionistă și cînd, în domeniul ideologic, arta și literatura burgheză își conturează aspectele lor parazitare, decadente, evazioniste. Unele din primele romane ale lui H. Mann sînt, prin conținutul și forma lor, în parte tributare acestor curente dizolvante (Într-o familie, 1893, Zeițele sau Cele trei romane ale ducesei de Assy, 1902—1903), deși (mai ales ultimul) înseamnă căutarea, uneori bizară, a unei „forme de viață" demne de om, dar într-o lume interlopă, saturată de escroci și aventurieri politici și sentimentali; aceste romane înseamnă în același timp o considerare destul de critică a absenței oricărei semnificații umane într-o artă calificată, în comparație cu cea a Renașterii, drept „isterică". (Mai tîrziu, în frumosul și echilibratul roman cu atmosfera sudică, italiană, Micul oraș, din 1910, H. Mann își va exprima convingerea că izvorul artei adevărate trebuie căutat în legătura acesteia cu poporul). Dar tot aceste începuturi literare aduc și primul roman de demascare a cercurilor afaceriștilor și bancherilor: În țara trîntorilor (Im Schlaraffenland, 1900), în care domnesc banul și corupția, unde carierele și renumele parveniților se încheagă în umbra alcovurilor; un Bel-Ami din „lumea bună" berlineză, lipsit însă de seninătatea caustică și de nervul epic al lui Maupassant, cu trăsături caricaturale mai pregnante, adecvate contrastelor mai flagrante ale realității Germaniei.

Pasul hotărîtor spre satira necruțătoare a aspectelor tipice ale societății wilhelmine îl face H. Mann cu Profesorul Unrat (1906) în care dezvăluie esența inumană a sistemului de educație din școala prusacă, menită să înăbușe orice pornire spre gîndire independentă, să cultive acel „Untertanengeist", spiritul de supunere servilă în fața „superiorului" și de dispreț pentru „inferior", de care avea nevoie burghezia și iunkerimea imperialistă. Critica școlii de castă a prusacismului și a consecințelor ei dezastruoase, anihilarea personalității umane, o găsim la numeroși scriitori umaniști ai vremii (amintim numai de Thomas Mann și de Hermann Hesse), la nici unul însă forța de demascare nu capătă atîta vigoare și strălucire ca la H. Mann. Produsul acestei educații este prezentat tipic în figura lui Diederich Hessling, schițată mai întîi în nuvela Gretchen și definitivată apoi în marele roman Supusul (Der Untertan, 1914), a cărui publicare, interzisă de autoritățile prusace, nu s-a putut face decît după alungarea kaiserului. Fecioru de fabricant care-i stîlcit în bătăi acasă și la școală, dar care, la ziua de naștere a profesorului, împodobește cu flori bățul cu care este „educat", care-și completează „cultura" la bețiile cu bere ale corporației sale studențești și se strecoară abil prin rigorile cazărmii, nu va avea nici o reticență în alegerea mijloacelor de îmbogățire, va exploata, la rîndul lui, fără scrupule pe muncitori, va proslăvi cu servilitate pe împărat, pe cei așezați mai sus pe scara socială și se va simți, la rîndul lui, cu totul superior nu numai față de masa mare a oamenilor simpli dar și față de tot ce nu e german, cu acea forță de sintetizare dată marilor scriitori realiști, capabili să înțeleagă sau măcar să presimtă esența dezvoltării sociale, Heinrich Mann a anticipat în figura lui Diederich Hessling unele din trăsăturile ideologiei canibalice a hitlerismului; după cum remarcă un critic german, ceea ce în 1919 putea să apară unui cititor neavizat o simplă satiră, a devenit în 1933 o odioasă realitate. Aprofundarea cunoașterii mediului social a permis lui H. Mann să reliefeze și un alt element negativ din dezvoltarea societății germane, anume rolul nefast al oportunismului social-democrației de dreapta, personificat în figura, cu nume predestinat, a lui Napoleon Fischer; și aci scriitorul anticipează asupra drumului de mai tîrziu, — farsa, patronată de social-democrația de dreapta, a Republicii din Weimar și prăbușirea ei.

Ceea ce Heinrich Mann, limitat la concepția lui burghezo-democratică, nu putea înțelege, în această vreme, ca și ulterior, pînă a tras toate învățămintele din nenorocirile istoriei, — a fost locul și rolul clasei muncitoare, sensul istoric al luptei ei. Crescut în tradiția iluminismului francez și a raționalismului incisiv al lui Voltaire, Heinrich Mann crede în idealurile proclamate de revoluția burgheză și nutrește iluzia despre capacitatea burgheziei de a duce revoluția pînă la capăt și de a instaura „democrația pentru toți" (multă vreme a crezut că Republica din Weimar va realiza aceste idealuri). Asemenea idei și iluzii l-au împiedicat să recunoască conflictul ireductibil dintre burghezie și proletariat, să vadă că numai prin doborîrea burgheziei și victoria proletariatului este posibilă realizarea adevăratei democrații. Din această cauză muncitorimea nu apare în romanele lui H. Mann ca clasă, ci este reprezentată prin indivizi, zugrăviți cu simpatia umanistului burghez pentru omul simplu, în setea lor de a-și realiza o viață demnă prin însușirea culturii. Această optică deformată viciază viziunea socială a scriitorului nu numai în Supusul, ci și în cel de al doilea roman din trilogia Imperiul, purtînd un titlu caracteristic pentru spiritul umanitarist al concepției lui H. Mann despre masele muncitoare: Sărmanii (Die Armen, 1917). Al treilea roman, Capul, apărut mai tîrziu (1925), își propune să analizeze, într-un amestec de adevăr istoric și de ficțiune, ultimii ani ai monarhiei cu numeroasele și complicatele intrigi și ciocniri de interese, de la curtea imperială și din guvern, între grupările politice ale marii burghezii și iunkerimii.

Consecvent cu concepția sa democratică, Heinrich Mann a fost unul din puținii ideologi burghezi care au condamnat fără șovăire războiul imperialist din 1914. Spre deosebire de alți scriitori (excepție n-a făcut nici fratele său, Thoman Mann), Heinrich Mann a înțeles cine sînt purtătorii și profitorii adevărați ai războiului și a ținut să-și afirme crezul său umanist și adeziunea la lupta pentru victoria binelui. În mijlocul surlelor și fanfarelor care proslăveau barbaria războinică și sentimentele șovine, H. Mann scrie celebrul său eseu asupra lui Zola (1915), cu ochii mai puțin îndreptați spre romancierul francez, cît spre intelectualii germani, care, furați de minciuna propagandei imperialiste, își trădau misiunea de a milita pentru bine și adevăr. Lupta lui Zola pentru dreptate în „afacerea Dreyfus" devine astfel la H. Mann o parabolă prin care condamnă războiul imperialist, țintind să cheme pe intelectualii germani la îndeplinirea adevăratei lor misiuni. Eseul lui H. Mann a avut un puternic răsunet; cel mai important poate a fost acela că a determinat, după o lungă și aprinsă dispută, pe Thomas Mann să iasă din estetismul cu pretenții de „nepolitic" și să-și dea seama de rolul social al scriitorului.

Curajul de luptător și consecvența democratică a lui H. Mann au atras asupra sa fulgerele reacțiunii, care în cadrul pseudodemocrației Republicii din Weimar se pregătea, sprijinită de trădarea de clasă a social-democrației de dreapta, să instituie dictatura lui Hitler. Iluziile lui Heinrich Mann l-au împiedicat să vadă că salvarea democrației putea veni numai din lupta maselor muncitoare conduse de partidul marxist-leninist. Încă în mai 1932 credea în „democratismul" lui Hindenburg, ceea ce i-a atras o replică severă din partea lui J. R. Becher. Trezirea a venit prea tîrziu. La 10 mai 1933, cărțile lui Mann ardeau, împreună cu acelea ale lui Heinrich Heine, marele său predecesor, și a multor alți scriitori, pe rugul înălțat de naziști în centrul Berlinului. Heinrich Mann izbutise să-și salveze viața de lagărul de concentrare sau de securea călăului fugind în Franța, iar de aici, după ocuparea ei de trupele hitleriste, în Statele Unite. Din „penibilul exil', cum îl numește el, Heinrich Mann a dus o necurmată luptă împotriva fascismului, apelînd în scris și prin radio la poporul german, demascînd esența inumană a regimului hitlerist, bazat pe ură și distrugere (Ura, 1933) și insuflînd oamenilor încredere în victoria forțelor democratice asupra fascismului (Curaj, 1939). De o puternică forță mobilizatoare este romanul satiric Lidice (1943) care a ținut la stîlpul infamiei publice crima ocupanților hitleriști împotriva populației lipsită de apărare din micul sat cehoslovac.

O bună parte din perioada primilor ani de exil, Heinrich Mann și-o petrece lucrînd la romanul despre regele francez Henrich al IV-lea (Tinerețea lui Henri Quatre, 1935, Desăvîrșirea lui Henri Quatre, 1937). Cu toată

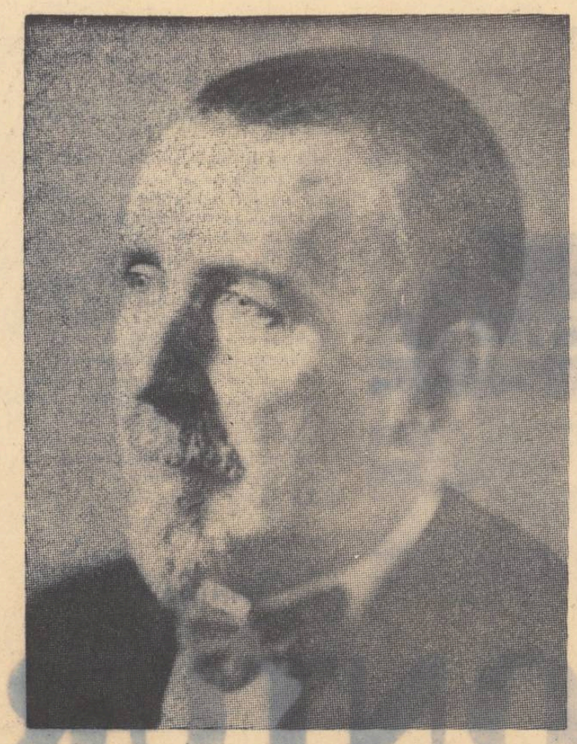

fidelitatea detaliului, istoria este o mască, un pretext, „o parabolă adevărată", cum o caracterizează H. Mann însuși. Legenda despre regele umanist, care și-a pus ca scop al vieții ca în casa fiecărui francez să domnească bunăstarea, îi servește lui H. Mann, pe de o parte, să opună lipsa de umanitate, inechitatea socială a societății burgheziei imperialiste unui asemenea ideal de pace și prosperitate, pe de altă parte, să atribuie lui Henrich al IV-lea propriul său „mare plan" al unei uniuni a țărilor europene, — de fapt o reluare necritică a unei idei mai vechi a ideologiei imperialiste, demascate încă din 1915 de Lenin. Viziunea istorică rămîne idealistă, personalistă, masele populare se mișcă numai în măsura în care sînt antrenate de ideile regelui-erou: ceea ce Heinrich Mann așteaptă de la istorie, este o victorie a „forței bunătății", cum spune el însuși.

Dar dacă opera artistică a lui H. Mann se încheie în linii mari în spiritul concepției sale democrat-burgheze (ultimele două romane, Respirația, 1949 și Recepție în lume bună, 1950, nu aduc elemente noi), volumul de „amintiri și reflexiuni" Revizuirea unei epoci, din 1944, oferă observații concludente pentru cunoașterea evoluției ideologice a scriitorului. Nu e vorba numai de o răfuire polemică cu toate aspecte nefaste ale imperialismului, ci și de o revizuire a propriilor sale idei, în lumina zguduirilor istorice ale veacului nostru. Încrederea în capacitatea burgheziei de a organiza o societate bazată pe umanitate este în mod evident zdruncinată. Ochii lui H. Mann privesc din ce în ce mai insistent spre lumea nouă, care se născuse din Revoluția din Octombrie și care a fost factorul determinant în zdrobirea fascismului. „Iubesc acum din toată inima Uniunea Sovietică", spune H. Mann într-o schiță biografică din 1943, „...privesc spre ea ca și cum ar fi deja lumea viitoare care mă cunoaște". Iar în Revizuirea unei epoci, scrie: „Uniunea Sovietică poate cîștiga războiul, pentru că posedă dincolo atît de mult adevăr. Nu adevăr neputincios, ci adevăr viu, — viața adevărată, așezată pe baza celei mai bune cunoașteri, cu cea mai bună voință pentru om". Și în altă parte: „Noul umanism va fi socialist. Viața adevărată aparține muncitorilor tuturor stărilor și meseriilor. Numai și numai prin ei merge viața mai departe. Numai ei sînt rodnici și au o imagine întemeiată despre viitor. Fără putință de tăgadă, întreaga putere va trece asupra muncitorilor.

Heinrich Mann își dă acum seama că numai drumul socialismului poate asigura poporului german victoria asupra forțelor reacționare imperialiste. „Industriașii și financiarii sînt dușmanul pe care trebuie să-l doborîți", spune scriitorul berlinezilor într-un mesaj din 1945. „Nimeni voi o puteți face... Nu vă opriți decît atunci cînd toate întreprinderile vitale vor fi trecut din proprietate privată în cea publică! Cîtă vreme măcar una din marile industrii va fi exploatată individual, vă amenință constringerea și tirania, iar un viitor război ar fi pentru voi tot atît de sigur, pe cît de sigur a fost cel precedent... Luptați necurmat pentru un stat care nu numai să fie responsabil în fața poporului, dar să-l și intruchipeze".

Această onestitate spirituală, această consecvență în gîndire și încredere în forțele poporului cinstește pe marele scriitor patriot și umanist. Opera lui H. Mann este de aceea scumpă întregii omeniri progresiste și constituie un sprijin ideologic puternic în lupta poporului german împotriva militarismului revanșard și a fascismului promovat de guvernanții de la Bonn. În necrologul publicat de Comitetul Central al P.S.U.G. la moartea scriitorului, se spune pe drept cuvînt: „Opera sa critică este o armă importantă în lupta împotriva resturilor de ideologie militarist-prusacă și nazistă din poporul german. Ultimele sale opere constituie o mare dovadă a justeței cauzei pentru care luptăm cu toate forțele noastre".

Sina DĂNCIULESCU

Digul

Duceau țăranii mîna streașină la ochi:
— Acolo, în pîlcul de sălcii și plopi,
se primenește Dunărea cu Jiul...
Un uragan de aer și nisip
zburătăcea prin lanuri, fără rost,
de poalele și de basmalele femeilor
plesnindu-și coamele albe.
Înseși potecile și drumurile,
oarbe se desprindeau, învîrtindu-se
ca în poveștile bătrînești
înfricoșata cenușă a morților...

Sau năvăleau apele...
Dunărea-și înghițea orizontul; asemeni
ploii de nisip se risipea-n cîmp.
Cîțiva pomi mai apucau să-și scoată
cuțitele rădăcinoase de sub tulpini sărace,
părînd corăbii naufragiate,
cînd Dunărea la propria ei matcă scăpăta.

Atunci
țăranii-și potriveau iar mîna streașină la ochi;
— Acolo, în pîlcul de sălcii și plopi
se-ajunseră Dunărea cu Jiul...
Și lăsau să cadă semințele-n cuibarele brazdelor goale,
cînd plini de nădejde,
cînd de visuri noi săgetați,
cînd neîncrezători:
într-un galop de cai fermecați
n-ai să ne blestemi iar cu potop?
Și-adeseori se-ntorceau acasă din cîmp,
cu plugurile lor lucind ca soarele,
cu plugurile lor neîntinate de lut,
peste care-au trecut doar brazdele ușoare ale vîntului
și s-au rostogolit numai vorbele lor bolovănos îndîrjindu-se...

Și iată acum,
acești vechi ingineri și-adoratori ai pămîntului,
cum înfruntă
cu vorbe simple și mișcări patetice apele,
cum frămîntă pămîntul,
ca zimbrii (din basmele bătrînești),
să-nalțe, ca-n drumul vestitelor castre,
un dig, la poalele țării.

Își duc țăranii mîna streașină la ochi,
spre nimbul de sălcii și plopi
unde Jiul și Dunărea se-ntîlnesc...
Acolo, unde se ivesc screperele,
legănîndu-și gîtul lor zvelt
de stoice cămile sub povară,
ce-adulmecă parcă deodată-n țărînă
oaza visată —
grădinile și izvoarele calme, și pomi de răcoare
scînteietoarele lanuri...
Își duc țăranii mîna streașină la ochi,
spre zarea picloasă,
săgetată de sălcii și plopi...
spre zarea picloasă,
Acolo, unde titanice buldozere stăruie,
— Dunăre,
fluturîndu-și coamele albe
și scuturîndu-și copitele peste drumul deschis
zilelor toate care-au să vină...

Umblă apele, șușotesc în surdină,
pămîntul se-adapă-n ghenunchi,
asemenea cerbului cu o mie de stele —
— Jiule-fiule, cheamă,
Dunăre-soră...
fără vicleme și liniștit încercînd să le prindă
în creștet rebelele văluri ale sălciilor...
Și soarele arde-n tăriile zilei
și mîinile streașină la ochi privesc zboruri senine
de ciocîrlie, —
și pluguri albastre,
pluguri măiastre, ce conversează cu soarele
și revarsă talazuri de lut în cîmpie,
statornic,
ca niște simboluri de foc ale izbînzii depline.

Florența ALBU

Odihnă

Pauză.
Aud cum respiră mina
Apa se prelinge pe liniști,
parcă o ploaie de primăvară
și-ar murmura noaptea, la streșini, cîntecul mic.

Pe-o grămadă de cărbune lămpașul
cu lumină moale
care rotunjește mîna, surîsul, cuvintele.
În sufertașe
lapte
și-n abataj începe să miroasă a iarbă
și-a pîine, ca acasă.

Sorb laptele, strînși alături,
și lumea își sprijină obrazul
pe genunchii lor,
ca o femeie care visează
cu tîmpla sprijinită de umărul bărbatului ei.

Aud cum respiră mina.
Picături se preling peste liniști,
parcă o ploaie de primăvară
și-ar murmura noaptea, la streșini, cîntecul mic.

Mihai NEGULESCU

Ecou de baladă

Cînd drumul către casă iar ne-adună
Sub destrămarea zilei, în amurg,
Cînd umbre line peste dealuri curg, —
Zidirile cu stele se-ncununâ...

De aștri-mpresurate, sau prin ceață,
Străbat în vreme ca un cîntec clar...
Cumva din zarea unui mit răsar,
Sau noi am dat acestor turle viață?

Ca alt Manole, -nvingător, privim
Și noi, cu-nfrigurare, cum ne trece
Ceva aprins, din piept, în piatra rece —
Să nu se surpe ceea ce zidim...

Și nu ne împresoară niciodată
Ispita tihnei... Peste ani, cîndva,
La fel vom fi: iubire semănată
În înfloriri, în tresăriri de stea,

În cărți, în cîmp, în marea zbuciumată, —
Întîmpinînd al soarelui potir
Pe culmi ametitoare de zidiri
Și-n pînze albe ce spre zare cată...

cronica literară

de I. D. Bălan

FĂNUȘ NEAGU: Ningea în Bărăgan

În ultimii ani s-a impus cititorilor de la noi un impresionant contingent de tineri scriitori talentați, din care face parte și Fănuș Neagu, autorul volumului de nuvele Ningea în Bărăgan. *Zugrăvind o lume cu trăsături pronunțat specifice, cu o atmosferă pe cît de realistă, pe atît de plină de farmecul romantic din poezia nopților și a bălților de la Dunăre, cu oameni de o interesantă structură psihică, de obicei aflați în momente de răscruce ale existenței lor, Fănuș Neagu și-a cîștigat, de la intiia sa lucrare, un profil original, un mod de a scrie care, deși conține unele influențe străine, e al lui și numai al lui. Personajele au întotdeauna ceva din firea și chipul autorului; odată întîlnite într-o nuvelă, le recunoști cu ușurință, apoi, oriunde te-ar întîmpina, fără a avea senzația de repetiție. Căci, cu neînsemnate excepții, cărora o fatalitate congenitală le-a paralizat amorul propriu și voința, cum e Babalete cel „slab la minte de la naștere", sau cărora o existență inumană le-a imprimat o psihologie de sclav, cum e mama sa, supusa și blajina Nadoleanca, ființă „cu chipul sigilat de o suferință adîncă" — cum ar zice Macedonski, eroii lui Fănuș Neagu sînt firi aprige, voliționale, animați de pasiuni puternice, violente chiar, oameni care scutură cu hotărîre fermă jugul prejudecăților și, frîngînd cercul îngust al unei existențe sufocante, anacronice, pătrund în sfera vieții noi, socialiste, ca Onică și Vica din* Ningea în Bărăgan, *Chiriac din* Cocoșul roșu, *Voica din* Copacul și umbra, *Cornelia și Dana din* Căruța cu lucernă. *Înfruntările dintre eroi sînt pătimașe, adeseori brutale, cu bătăi multe și reacții primare — ceea ce nu implică numaidecît o reducție psihologică, așa cum s-a afirmat undeva; Fănuș Neagu n-a complicat lucrurile în afara adevărului obiectiv al vieții. Respectul pentru acest adevăr, reflectat în lumina ideologiei marxist-leniniste, constituie unul din elementele esențiale care asigură valoarea volumului* Ningea în Bărăgan.

Violența gesturilor nu reprezintă, pentru eroii lui Fănuș Neagu, expresia unor instincte oarbe, nici a unei existențe reductibile la simple acte fiziologice. Încăierările care au loc nu-s niște elementare descărcări pasionale, ci o formă reală, prezentă încă uneori în lumea satului, de rezolvare a unor acute conflicte psihologice. Fănuș Neagu face observații fine asupra psihologiei țăranului, nu ca un cercetător rece, cu precepte grave, venind din afară cu scopul de a studia un obiect oarecare; el a crescut și s-a format în lumea eroilor săi, de aci sentimentul de autenticitate și firesc, pe care ni-l dau majoritatea paginilor din nuvelele cele mai izbutite: Ningea în Bărăgan, Cocoșul roșu, Salcia neagră, Copacul și umbra. *Cea mai reprezentativă nuvelă a volumului este aceea care-i dă și titlul. Sîntem într-un sat din Bărăgan, Suligatu, de pe malul Buzăului, prin anul 1949, în casa unui țăran înstărit, Chivu Căpălău. E un moment încordat, o atmosferă grea, apăsătoare. Chivu Căpălău, om aspru, brutal cu nevasta și feciorii cînd e vorba să-și impună voința, află, de la cîntărețul din stranăcă popa Răgălie intenționează „să-i facă vînt din consiliul parohial, fiindcă i-a ajuns la ureche că Onică, băiatul cel mai mic al lui..., trăiește cu Vica", nevasta lui Babalete, băiatul cel mare, care „slab de minte de la naștere" nu-și găsise femeie decît într-un sat îndepărtat, pe Vica, fata batjocorită de feciorul unui chiabur, într-o primăvară, la plug, lăsînd-o cu un copil din flori. Intrată în familia lui Căpălău, Vica are o situație ciudată. Căci în capul bătrînului, cu o menialitate chiaburească, stăruie o gravă confuzie între* om *și* proprietate. *Pentru el, Vica era o marfă, o vită de muncă, „o alesese anume cu copil din flori, să fie mereu sub porunca lui și să nu crîcnească la muncă": de aceea voia s-o țină o lună de probă, s-o vadă cum se poartă și cît îi poate capul și pe urmă să facă formele la Comitetul provizoriu".*

Femeie energică și hotărîtă, Vica nu acceptă să fie o simplă piesă de inventar în gospodăria lui Căpălău. Îl urăște pe nătîngul Babalete, îl ține la distanță și se iubește cu Onică. Împrejurarea aceasta stîrnește un puternic conflict în familia lui Căpălău, în care un șuvoi de viață nouă începe să curgă peste străvechi prejudecăți. În calea lui, Căpălău bătrînul se ațîne cu toată înverșunarea. Dar e în zadar. Noile condiții de viață sînt potrivnice opiniilor sale învechite. Vica fuge de lîngă Babalete și se îndreaptă să muncească pe-un șantier la Brăila, unde îi scrisese Silica, verișoara sa, că „leafa e bună și dacă muncim bine luăm și primă". În aceeași seară, după ea pornește și Onică.

Gestul Vicăi și al lui Onică e simbolic pentru trezirea conștiinței propriei demnități umane.

Împrejurarea nu e nouă. În literatura noastră din trecut o întîlnim nu o dată. Ceea ce e nou este semnificația acțiunii, determinarea ei socială. În literatura dinainte de 23 August, pentru realizarea visului erotic, eroii erau constrînși să fugă din viață, să se refugieze în forme străvechi de existență, într-un fel de haiducie romantică, sau să slugărească la boieri. Ori încotro s-ar fi îndreptat, drumul adevăratei fericiri le era înfundat de prejudecățile eticii burgheze.

În noile condiții, în viziunea nouă, realist socialistă, înfruntarea prejudecăților e o garanție a fericirii. Acum, dragostea poate triumfa cu adevărat, căci etica noii societăți nu-i meschină. Eroii nu se duc să se piardă în trecut și în legendă. Onică și Vica intră de-abia acum în viață, drumul lor e drumul viitorului. Asupra lui, Fănuș Neagu nu insistă, dar pregătirea e atît de temeinică încît sugerează totul simbolic. Ar fi fost bine dacă autorul ar fi insistat asupra acestei perspective de dezvoltare revoluționară a societății, dacă ar fi stăruit și asupra dimensiunii viitorului din viața eroilor. În acest caz s-ar fi apropiat și mai mult de actualitate. „Noi — scria Gorki — trebuie să cunoaștem și a treia realitate — realitatea viitorului. Sîntem datori să includem neîntîrziat această a treia realitate în esența noastră, trebuie să o reflectăm. Fără aceasta nu vom înțelege ce este metoda realismului socialist".

Dimensiunea aceasta mai clară a viitorului, desprinsă dintr-o actualitate mai subliniată, se face simțită în nuvelele Căruța cu lucernă *și* Proprietar a noua parte, *unde, din păcate, nu este însă suficient de împlinită artistic. Eroii acestor nuvele sînt parcă mai șterși, mai „cuminți", n-au întotdeauna vigoarea celor din* Salcia neagră, Cocoșul roșu *sau* Ningea în Bărăgan. *Am fi dorit-o pe Dana Grigoriu, de pildă, activistă a Comitetului raional U.T.M., mai împlinită artistic, mai expresivă prin însăși munca ei nobilă, decît zvăpăiata Tița din* Cocoșul roșu. *Aceasta pentru simplul motiv că eroii actuali, pozitivi, din viață, au mai multă energie și frumusețe morală, idealuri mai înalte decît orice vis al trecutului.*

Ar face, însă, dovada celei mai crase opacități cel care i-ar imputa lui Fănuș Neagu înclinații spre idilism. Ceea ce i se poate cere este doar o mai accentuată adîncire a conflictului pe coordonatele obiective ale realității. Astfel, partea a doua și finalul celei mai izbutite nuvele din volum, Ningea în Bărăgan, *mi se pare că are o substanță epică mai slabă și o adîncime dramatică mai tocită decît prima. Aceasta, credem noi, din pricină că autorul, furat de multe aspecte folclorice și etnografice ale satului, pe care le cunoaște atît de bine, mută conflictul de pe făgașul strict al realității, unde atinsese un punct culminant, pe un fundal de satiră folclorică, plină de pitoresc dar care tocmai prin aceste aspecte pitorești și hazlii, în loc să accentueze conflictul real din familia lui Căpălău, îl destinde prin glumele flăcăilor ce strigă* Olelie.

În general, însă, substanța epică e bogată și minuită cu pricepere. Cititorul nu are senzația penibilă care îl încearcă uneori, la alți scriitori, că autorul toarce acțiunea din caier de fum. O profundă cunoaștere a vieții și oamenilor se simte pretutindeni. Rareori avem impresia unui episod de prisos. Am semnala în acest sens scena de o inumană cruzime în care Onică și Biș, la lăsatul secului, dau cîini în jujău. Nici chiar umorul spumos și veritabil pe care pregătirea acestei scene îl degajă, nu o justifică.

Prin vina epică de care a dat dovadă, prin simțul compoziției și cunoașterea vieții, prin calitățile stilistice din volumul de debut, Fănuș Neagu se înscrie, pe bună dreptate, printre înzestrații tinerei generații de prozatori de la al căror talent viguros sîntem îndreptățiți să așteptăm opere tot mai actuale, mai pătrunse de spirit partinic și mai bine realizate artistic.

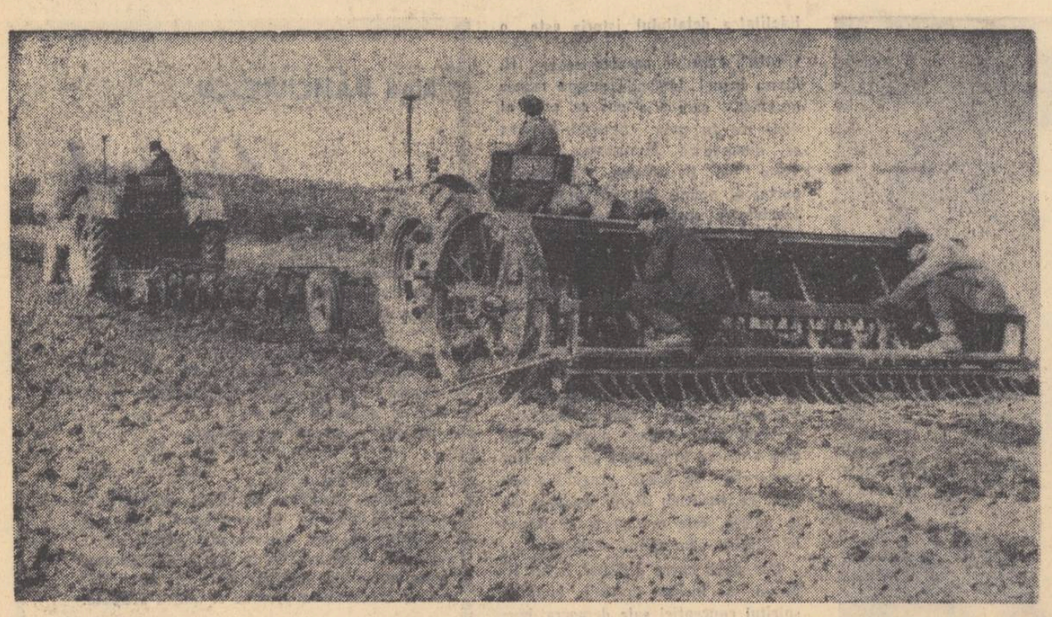

ORIZONTURI

VINTILĂ ORNARU

De la nașterea primei combine românești și pînă la apariția lui C.I. 10.824 nu s-au scurs încă patru ani. Această unealtă agricolă de recoltat păioasele, careia nu-i lipsește decît cuptorul ca din covoarele aurii ale holdelor să poți obține direct pîine, vedea lumina zilei la vreo șapte ani de la înființarea întreprinderii, botezată cu tîlc, ori prin simplu hazard, „Uzinele Semănătoarea".

Procesul istoric de industrializare a țării dicta înființarea unei noi întreprinderi și această întreprindere lua ființă în anii 1949—1950, prin comasarea fabricilor Fichet, Haug, „Inginer Eugen Lăzărescu", Peter Feld, etc., (toate îngrămădite de-a lungul Cheiului Dîmboviței, dincolo de Uzina de apă Grozăvești).

Imediat după semnarea actului ei de naștere, noua întreprindere a început să producă vagonete de mină, transportoare de cărbuni, semănători de porumb cu tracțiune animală, uscătoare de porumb și incubatoare, și alte produse industriale de mai mică importanță economică. După 1950 construcțiile metalice au cedat locul mașinilor-unelte produse în serie, (semănători, seceratori, cu tracțiune mecanică ori animală), ca în 1956 să se treacă la fabricarea în serie a combinei C.I. Odată cu ea, de la Semănătoarea au ieșit combine de recoltat porumb, mașini de recoltat și transportat stuf, culegători de știuleți, combine de însilozat și tocat nutreț etc., unelte agricole care au contribuit din plin la transformarea peisajului de pe meleagurile bătrînului Dunubiu.

In cabinetul inginerului șef

Cedomir Stupar e un om înalt, cu o față rotundă, cu ochi mari și scînteietori. N-a împlinit încă 40 de ani. Acest om dirijează de cîțiva ani producția uzinelor. Prin mîinile lui au trecut proiectele a zeci și zeci de agregate, semnătura lui poate fi găsită pe mii și mii de acte oficiale, acte ce au declanșat sute de procese tehnologice și au determinat intrarea în producție a milioane de repere.

Mă aflu în cabinetul inginerului șef de aproape o jumătate de oră și n-am izbutit să schimb cu el o vorbă, deși în încăpere nu sîntem decît noi doi... Inexact. Mai e cineva: interfonul, un „personaj" care ne întrerupe cu timbrul vocii sale baritonale ori de cîte ori încercăm să legăm o frază.

— „Tovarășe inginer Stupar... să ni se aducă de urgență bobina de la heliografe. Dacă n-o avem într-o oră, heliografele vor sta."

Inginerul, la rîndul său, comunică: „Atențiune, atențiune, bobinajul... Într-o jumătate de oră să fie trimisă bobina la heliografe. Altfel heliografele își vor înceta activitatea".

Și vocea baritonală răspunde de undeva din perete:
— „Bobina a plecat spre heliografe"...

Deci, heliografele nu-și vor înceta activitatea...
Într-o jumătate de oră, în prezența mea, s-au rezolvat șaisprezece probleme de producție prin interfon.

Interfonul, într-o întreprindere modernă, este un personaj de care nu te poți dispensa nici în ruptul capului. Prin el, cu viteza sunetului, inginerul șef se deplasează în orice colț al uzinelor și orice om al uzinelor e prezent oricînd, tot prin el, în cabinetul inginerului șef.

În sfîrșit, interfonul ne dă pace și inginerul șef începe să-mi vorbească de noul plan de dezvoltare a uzinei.

Îl ascult cu atenție. Am impresia că în fața mea se află acum nu un om specializat în probleme de construcție a mașinilor, ci un năstrușnic arhitect, care știe să înalțe așezări în spațiu cu ajutorul cuvintelor, ca un adevărat romancier.

Descrierile inginerului sînt atît de plastice, încît mă și văd în noua uzină... Între uzina de-acum și cea pe care mi-o zugrăvește el n-au trecut decît 360 de zile și totuși, totul e de nerecunoscut. De pildă: cîteva hale mai mici s-au topit într-una mai mare, traversată de un covor fermecat (o bandă rulantă) ce-i va dărui muncii o nouă ritmicitate.

Vastul program de mecanizare (pe care mi-l descrie inginerul șef) a prins viață și, în fața ochilor mei, se mișcă podurile rulante, macaralele și conveerele de mîine.

Și, cum e și firesc, dezvoltarea uzinei va merge mînă-n mînă cu perfecționarea tehnologiei. Lupta cu minutul, cu secunda e-n plină desfășurare și parcă aud cum timpul scrîșnește din dinți, minios că i se smulg drepturile lui inalienabile, cu atîta chibzuită pricepere.

Toate previziunile tehnicienilor — deocamdată notate modest pe pagini de bloc-notesuri — vor deveni fapte și vor duce la ridicarea productivității muncii, la întărirea simțului de răspundere față de muncă, la supunerea rațională a timpului, la scăderea prețului de cost. Ele sînt incluse în planul de perspectivă de 6 ani și vor face posibilă executarea, numai în acest an, a unui număr de cinci mii de combine, în afară de alte mașini agricole, așa după cum prevede tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej în expunerea sa din 3-5 decembrie 1959.

Că va fi așa e suficient să vizitezi noua turnătorie a „Semănătoarei"! Cine nu știe cum arată o turnătorie? Fum, praf, pereți înnegriți, miros înecăcios de metal topit și de pucioasă. Totuși la noua turnătorie lucrurile stau altfel. Hala pare un imens laborator farmaceutic, utilat cu o stație automată de încărcare a formelor la presiune, cu cîteva cubilouri rotative și verticale, cu poduri rulante, cu macarale și conveere mecanice, cu tot ce e de trebuință unei turnătorii. Cînd intri în noua hală ai impresia că a fost întoarsă cu capul în jos o străveche prejudecată... Turnătorii pot fi lesne confundați cu niște spițeri.

Am vizitat și vechea hală. Cînd am ieșit din ea am avut impresia că ies dintr-un muzeu în care a fost instalată o turnătorie medievală. Aci Fichet ori Haug turnau pe vremuri case de bani. Turnătorii munceau în această hală întunecoasă și plecau acasă să-și întindă oasele pe un pat tare într-o cocioabă cu pereții înnegriți. Totul într-o ambianță perfectă... Capitaliștii erau oameni „subțiri", dotați cu un „înalt simț estetic"... Nu puteau suporta contrastele de culori. Perna de sub capul muncitorului și zidurile casei lui trebuiau să fie negre, ca zidurile negre ale turnătoriei.

In atelier, motoarele tractoarelor sînt verificate și reparate cu multă grijă.

Fotografia a doua vă înfățișează căminul muncitorilor de la S.M.T.-Cobadin.

Adînci și mănoase brazde lasă, în urma lor, tractoarele S.M.T.-ului pe pămînturile colectivei.

Brigada lui Tudor Bălan

Tudor Bălan e un om de talie potrivită, subțirel, șaten, cu ochi negri și mici ca de viezure. Are 30 de ani și e căsătorit cu o fostă lucrătoare care, acum cîțiva ani, era strungăriță în porțelan la fabrica „Iris" din Cluj. A cunoscut-o într-o stație balneo-climaterică. S-au plăcut și s-au luat. Din căsătoria lor au rezultat două fetițe. Să le trăiască! Familia Bălan locuiește pe strada Brezoianu nr. 54—56 la parter, într-unul din blocurile noi ce s-au ridicat de curînd în spatele Palatului.

Tudor Bălan e din Snagov. Au fost șapte copii acasă. De 17 ani muncește în fabrică. Specialitatea: modelier.

În 1955, de-abia întors din armată, Tudor Bălan a cerut conducerii uzinelor „Semănătoarea" să i se aprobe să înființeze o brigadă de tineret. A primit aprobarea și brigada a luat ființă. Astăzi ea numără 18 membri dintre care „16 productivi", cum zic ei, unul „la facultate" (a reușit în 1959 ca bursier) și un altul detașat la omologări.

Prin Protopopescu, (cel de la facultate), Tudor Bălan și-a văzut împlinit propriul lui vis. A vrut să învețe carte, dar nu s-a putut... „vremuri grele..." Acum se pregătește și el s-o dea pe-a „VIII-a".

Crețu Vasile e înscris la pregătire... Și ăsta „o s-o șteargă la facultate".

Erșov Iorgu și Vagner Valentin „se pregătesc tot pentru a VIII-a". Alți doi tineri sînt la seral într-a X-a. Un altul e tot la seral într-a IX-a.

„A tras Protopopescu cu piciorul și se duc toți după el". În brigadă mai sînt și alți muncitori care au pregătire. Unii au școli medii, alții liceul seral, alții calificarea din școlile profesionale. Numai Tănase Gheorghe „nu are școală". Era muncitor necalificat. Tudor Bălan l-a văzut că e băiat bun și ascultător și l-a calificat el la locul de muncă. Acum execută lucrări de „înaltă precizie" și urmează un curs de minim tehnic. Cine știe? Poate că și Tănase Gheorghe o să-i calce pe urme lui Protopopescu...

Ce face brigada lui Tudor Bălan? Muncește, învață, face minuni, deși nici unul din membrii ei nu aduce nici pe departe cu vreun sfînt.

Cam de la jumătatea anului trecut brigada dă bătălia pentru a deveni „brigadă socialistă". De atunci, în ceea ce privește producția, planul e depășit în medie, în fiecare lună, cu 15% și nici unul din cei „16 productivi" nu e sub normă.

Într-unul din dulapurile metalice așezat lîngă perete, în apropierea bancurilor unde lucrează brigada, se află un catastif mare cît catastiful lui Moș Gerilă, pe coperta căruia o mînă de caligraf a scris următoarele cuvinte: „Jurnalul brigăzii Vasile Roaită".

Catastiful mi-a căzut și mie în mîini și mi-am permis să-l răsfoiesc. Pe prima pagină stau scrise obiectivele pe care brigada și le propune să le atingă. Iată-le:

1). Îndeplinirea ritmică a planului. Nici un membru sub normă. Nici un rebut din vina vreunui membru al brigăzii. Economii anuale pe întreaga brigadă de 5.000 de lei...

(Numai de la jumătatea și pînă la sfîrșitul lui '59 brigada a realizat 6.000 lei economii).

2). Însușirea unei profesii auxiliare în așa fel încît toți membrii brigăzii să poată executa reparații curente la mașinile încredințate.

3). Pînă la sfîrșitul cincinalului (respectiv 31 decembrie 1960) nivelul mediu de calificare pe brigadă să fie cu cel puțin o categorie de încadrare tarifară peste nivelul mediu al oricărui muncitor din sector.

4). Brigada va realiza anual cel puțin trei inovații și raționalizări.

(De la jumătate și pînă la sfîrșitul lui 59, membrii brigăzii au dat la iveală opt inovații și raționalizări. Numai de pe urma aplicării raționalizărilor lui Bălan s-au economisit 41.000 lei).

5). Ridicarea multilaterală a nivelului de cunoștințe politice, literare, științifice, pe bază de plan. Fiecare membru al brigăzii va citi cel puțin 300 de pagini lunar. Se vor organiza discuții colective pe teme date în așa fel ca în primul trimestru al anului 1960 fiecare membru să obțină insigna: „Prieten al cărții".

6). Vizionarea, în fiecare lună, a cel puțin trei filme și a unui spectacol de teatru...

Mai departe, în filele jurnalului, e urmărită activitatea și din producție și din afară de producție a fiecăruj muncitor din brigadă. Am deschis jurnalul la întîmplare. Am dat de numele lui Vagner Valentin. Din iunie și pînă în septembrie 1959, el a citit: „Prăpădul" de E. Zola, „Crimă și pedeapsă" de Dostoievski, „Opere alese" — Creangă, „Mitrea Cocor" de Mihail Sadoveanu și „Setea" de Titus Popovici, în afară de vreo alte șapte tomuri cu caracter științific și profesional.

Tot din jurnal am mai aflat că opt băieți din brigadă urmează cursurile învățămîntului de partid, că cinci urmează cursurile de învățămînt politic U.T.M., că șapte au biblioteci personale înzestrate cu peste 40 de volume. (Erșov Iorgu, 80 de volume, Tănase Gheorghe, 40 de volume, Ionescu Florentin, 100 de volume) și că în general au toți peste 70 de ore de muncă voluntară.

Tot din jurnal am mai aflat că soțiile celor din brigadă ies împreună la plimbare cu copiii, cu cărucioarele... că un productiv învață să cînte la pian, că un altul e în echipa de teatru a uzinei, că un al treilea joacă în divizia A de hokei pe iarbă și că un al patrulea e căpitanul echipei de popice din uzină.

Jurnalul e completat la zi cu o sumedenie de alte observații de către Cotoțană Grigore, care de la pagină la pagină se dovedește a fi nu numai un harnic și iscusit caligraf, dar și un strașnic observator al seismelor sufletești din brigadă.

Poate că Grigore Cotoțană își trece în acest jurnal fișele ce-i vor fi de trebuință cîndva la redactarea unei... cărți! În obiectivele pe care le urmărește brigada nu se vorbește nimic de așa ceva. Poate că Grigore Cotoțană „caligraful" o fi citit în vre-un tratat de literatură că de fapt cărțile se scriu în taină și se conformă și el acestui obicei...

Cine știe?

Viitorul e plin de surprize...

P. S. Cînd am primit spălțul acestui reportaj spre corectare am aflat că toți membrii brigăzii au cucerit insigna de „prieteni ai cărții". Vă rog să faceți cuvenita rectificare.

Neculai TĂUTU

Săvinești

Maică-mea trudea pe-aici odată,
Parcă-o văd, aevea, aplecată,
Cînd plivea în lanuri și grădini,
Șingerînd prin pietre și prin spini
Mîinile-i subțiri și reci de fată.

Sîngele-i a dat țărinii vamă,
L-a spălat adeseori din palmă
Și a pus pătlagină și sare
Peste răni adînci și arzătoare...

Dar de mult au mîinile hodină
Prefăcute-n ierburi și în tină...

Peste cîmpuri am durat uzină,
Fulgeră neonul, și în zare
Urcă fumul albele-i ștergare.

Mie doar, cînd prin ținutul serii
Ies în camioane pînzele puzderii
Valuri lungi de pînză ne-ntinată,
Mi se pare, maică a durerii,
Că batiste albe de lumină
Urma ta o caută în tină,
Să-ți aline pentru-ntîia dată
Mîinile subțiri și reci de fată...

Ion GHEORGHE

Beton

De mii de ani eroici și tenaci
porniră oamenii, pe drumuri tulburate,
să-și poarte răbdători, ca melcii pe copaci,
cochiliile caselor — în spate.

Docherii vineți, prăvăliți prin port,
după cum i-a prins beția somnului tîrziu,
crunt sleiți de silnicie și efort
ori cu frunțile în balta de rachiu,
ofiliți de secetă-n tavernă,
răsturnați pe lespezi crîncene de gară,
cu măciuca pumnului drept pernă
și rostogoliți ca lemnele afară;

Cojanii mei săraci și certăreți
în mărunte case galbene, de lut,
după cum au fost rămase de la geți
care le-au uitat în cîmp ori le-au pierdut,
unul peste altul aruncați ca sacii
cu viței și cu miei-abia născuți,
încălziți în iesle la suflarea vacii,
înveliți cu iarbă, vara, în căruți; —

Toți, ieșind ca melcii din sălașe,
parcă în migrație pe noi meleaguri,
toți visau întoarceri uriașe
la acele urdinișuri noi, de praguri.

Dar mișcîndu-se pe alte noi orbite
și urcînd pe altă scară de viață,
sufletele lor în veci nemulțumite
caută-nălțimea pururea semeață.
Ei topiră munții în cuptoare reci,
căci trecînd de toate visele acele
toarnă astăzi în tiparele de veci
casele cu vîrful încărcat de stele.

Codri de beton se urcă în coloane,
încordat, în salt întins, de leopard,
răsucindu-se în jerbe și-n coroane
precum fumul energiilor ce ard;

Cercetați aceste izbucniri involte,
răsucirea sprintenă și dură,
ce petrece azi betonul către bolte
cățărîndu-se pe ritm și pe măsură,
cercetați cum nu se mai termină
o cascadă de beton pornită-n sus,
cum panselele de soare și lumină
maiestuos le calcă, dur și nesupus.

Cercetați betonul drept și fără bolți
și ghiciți-i înțelesurile grele:
parcă trebuie să-i treacă peste colți
prima navă — alunecînd spre stele.
Și pe-această scară vînătă și dură
omul va sări pe crugul altei vieți
să se plimbe, să se-ntoarcă prin natură
cu aripile întinse-ntre planeți.

CORNELIU LEU

Mic roman al unei mari distincții

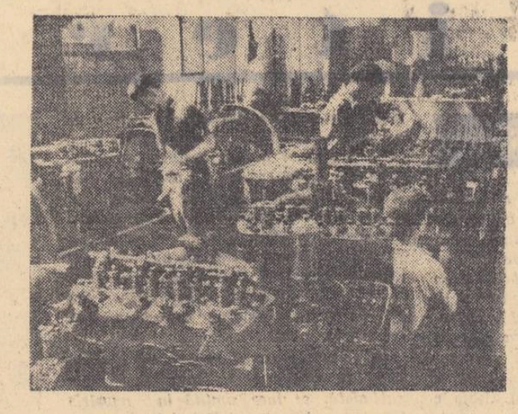

Mecanizatorii

Capitolul I

Dobrogea. Pămînt aspru, nu prea darnic; trebuie să-i smulgi ceea ce vrei să obții de la el.

Anul 1948. Vînturile au venit repezi, usturătoare, dar au venit cu ploaie. Primul an mănos după secetă. Pămîntul Dobrogei arăta trențuit. Holde mici, fîșii de ogoare pe dealuri cu pămînt cenușiu. Ici-colea, rareori, din depărtare-n depărtare, pe pămîntul cîte unui moșier, păcănea vreun tractor „Lantz" sau „Hanomag".

Și deodată, tractoarele astea au înghețat pe cîmp cu botu-n vînt. Mecanicii, slugile boierilor, au sărit de pe ele și au pornit undeva, într-o anume direcție, sub îndemnul unei înalte chemări. Luau ființă S.M.T.-urile.

Capitolul II

O construcție părăginită, părăsită. Alături o baracă în care au stat ceva motoare militare. În față, o perdea de salcîmi; după perdea, gara Cobadin, gară mică, ghemuită în mijlocul imensului platou din partea de jos a Dobrogei. Pe deasupra, încep să alerge herghelliile vîntului de octombrie. Șuieră, țiuie, face să zbîrnîie sîrmele telegrafului vîntul. Deodată, un zvon mai puternic acoperă glasul vîntului. Douăzeci și două de tractoare negre, străluciitoare, noi, apar din spatele perdelei de salcîmi și opresc în jurul barăcii. Sînt pe șeile lor și tractoriști cunoscuți prin părțile locului: Gozma Mitran, venit de la Mosneni, de pe moșia unuia Rădulescu, Chiriță Călărașu, venit de la Plopeni unde doi chiaburi, proprietarii unui „Lantz" vechi, scoteau cîștig dublu exploatînd munca lui Călărașu și nevoile țăranilor din sat. Tractoarele se opresc aliniate ca la militărie. Cine oare le conduce pe celelalte?... Sînt băieții din sat. Habar n-au avut de mașină. I-au învățat cei cîțiva mai pricepuți cum să le aducă de la gară pînă aici.

Din baracă apare inginerul șef. Se uită la băieți. — Ei, rămîneți la noi?... Avem în grija noastră 11.733 de hectare. Așa a luat ființă, ca multe altele, S.M.T. Cobadin.

Capitolul III

„N-ai să pleci acolo că-ți zdrobesc capul!... Ce, acuma, cînd ai mai crescut și tu să te am ajutor și nu numai gură flămîndă, îmi pleci?! Și unde, la S.M.T... Să dormi pe cimp, să te-nhăitezi cu toți aia plini de ulei?! Nu-i să te duci..."

Așa strigau părinții din sat, care aveau feciori trecuți de cinsprezece-șaisprezece ani. Dar atracția mașinii era mai mare. Băieții înfruntau și greutățile începutului și furia părinților și-nvățau noua meserie. Apoi, cînd au venit acasă cu primii bani în mînă, părinții s-au mai muiat. Ehe, explicau ei — și Niculae Dumitru și Costică Bafane și Nuțu I — dacă lucrăm bine, luăm și mai mult...

Cam atunci a apărut germenele întrecerii.

Capitolul IV

Au devenit cobadineni. Cozma Mitran și-a întemeiat aici familie, la fel și Chiriță Călărașu. Treaba mergea. Și era tare multă și tare încurcată. Țăranii începuseră să simtă „gustul tractorului". Le ara cît ai zice „pește"; și încă ce arătură!... Băieții de pe tracoare, și ei simțeau „gustul tractorului", dar altfel: de sus, de pe șa, conducîndu-l. Trebuiau însă învățați, ca să-l poată stăpîni cît mai bine. Așa a luat ființă primul curs de calificare: primăvara și vara și toamna munceau, iarna învățau. „Ca să fii tractorist, trebuie să ai ureche de muzicant, le spunea băieților Chiriță Călărașu, deveni acum și profesor. Motorul trebuie să meargă „rotund", vedeți voi, Dieselele..."

E drept, omul ăsta înalt, blînd, cu mîini mari, nu visase în viața lui să ajungă profesor. Dar pentru întărirea stațiunii de mașini și tractoare a făcut-o și pe asta!... Își dădea seama ce mare lucru e, pentru țară și pentru țărănimea muncitoare, să existe asemenea stațiuni bine utilate, care să poată smulge rod bogat pămîntului care nu întotdeauna e la fel de binevoitor.

Capitolul V

Cozma Mitran a devenit celebru dintr-un capăt într-altul al celor trei străzi care formează Cobadinul. Brigada lui făcea minuni. De pe urma lucrărilor făcute de el ieșea grîu mare, bogat în boabe. În plus, de la fiii lor, acum tractoriști, țăranii aflau cum, datorită îndemnului lui Cozma, întreaga stațiune, care trebuia să lucreze cu fiecare tractor 304 hantri, lucrase 322 și că prețul lucrului unui hantru pe care statul îl fixase la 123 de lei, ei îl scoteau la 121 lei.

Deci, faimă sigură. Și în S.M.T. și în întreg satul. Oamenii îl întîlneau pe cîmp și-i mulțumeau. El, cu ochii mari, albaștri, adînci, îi privea îngîndurat părînd să nu le înțeleagă mulțumirea: Ehe, măi oamenilor, dacă ar putea băieții mei să meargă cu tractorul drept, așa, cît îi zarea, apoi să se-ntoarcă înapoi, și iar să meargă pînă la capul cîmpiei. Ehe, să vedeți atunci ce rezultate am scoate!... Oamenii l-au privit înțelegători. De fapt, de multă vreme îi păștea și pe ei gîndul să facă o gospodărie colectivă cu lanuri cît îi zarea.

Cînd a luat ființă gospodăria, nimic nu i-a mai oprit pe tractoriști din drumul lor!...

Capitolul VI

Intradevăr, nimic nu i-a mai putut opri.

Au trecut ani; două dintre gospodăriile colective al căror pămînt îl lucraseră tractoriștii de la S.M.T. Cobadin sînt azi milionare. În Cobadin belșugul a intrat în fiecare casă.

Părinții vin acum și se roagă de șefii de brigadă să le primească băieții să-i învețe meseria.

Tractoriștii de la Cobadin sînt vestiți. Din 1956 aproape încontinuu steagul de fruntaș pe regiune stă la ei.

Dacă în 1949 reușiseră să scoată prețul de cost al unui hantru lucrat, de la 123 lei la 121, în 1958 au ajuns să-l scadă de la 118 lei și 38 bani la 84 de lei și 6 bani, iar în 1959 ei și-au luat angajamentul să-l scadă pînă la 77 de lei și tot ei și-au depășit propriul angajament scăzîndu-l la 71 de lei.

Și salariile le-au crescut. Dacă în 1951 salariul mediu lunar al unui tractorist era de 303 lei, în 1958 a ajuns la 1017 lei iar în 1959 e și mai mare.

Velicu Ion, șeful brigăzii a 5-a, de exemplu, a cîștigat în august 1959, 3000 lei. Nici cunoscuții noștri nu stau mai prejos: Chiriță Călărașu încasează pe aceeași lună 2324 de lei; iar Cozma Mitran 2640 lei.

Ce fac cu banii? Acesta e subiectul capitolului următor. Aici, un singur lucru mai avem de adăugat: Chiriță Călărașu a fost ales, de colectiviștii din Cobadin, membru în Consiliul de conducere al gospodăriei lor. Doar el e unul dintre cei care le-a adus belșugul, smulgîndu-l pămîntului nu prea binevoitor al Dobrogei.

Capitolul VII

În cap cu șeful, cei unsprezece tractoriști din brigada lui Cozma și-au luat bicicletele și-au pornit spre sediul stațiunii. Faptul că sînt văzuți tot timpul împreună nu mai miră pe nimeni. Mitran Cozma i-a învățat nu numai cum se merge cu tractorul, ci și cum se merge în viață. Banii nu trebuiesc aruncați!... Asta o știu acum cu toții pentru că au început de la lucruri mărunte și încet, încet au prins gustul: întîi o haină, o bicicletă, un aparat de radio, acum au ajuns fiecare să aibă carnetul lui de economii, să se gîndească să-și cumpere motocicletă, să călătorească în străinătate (Bafane a vizitat Bulgaria, Nuțu II Moscova și Leningradul) și chiar să-și ridice case, cum e cazul cu Dumitru Niculae, Nuțu I și însuși Cozma.

Șirul de bicicliști ajunge la sediul stațiunii. Acolo, se văd venind alții, din alte direcții. E o ședință de analiză a muncii, înaintea campaniei de recoltat. Oamenii împărtășesc din experiența lor. Se vorbește despre grija pentru fiecare piesă schimbată, pentru fiecare litru de carburant, pentru adîncimea fiecărei brazde.

Nuțu II schimbă priviri cu colegii lui de brigadă, refăce o socoteală în minte și pe un carnețel din față, apoi ridică două degete.

— Eu mi-am făcut o socoteală, zice, din toate economiile pe care le-am realizat anul ăsta lucrînd cu grijă, am ajuns la concluzia că în patru zile pot economisi atîta carburant încît a cincea zi să lucrez fără să mai iau nimic de la magazie. Da, da... uitați-vă... E exactă?...

E exactă! Oamenii verifică cifrele în comparație cu economiile pe care le-au făcut și ei, și văd că e posibil. Într-adevăr nu-i un lucru ușor. Dar lor tocmai asta le place: de ani de zile de cînd există S.M.T.-ul s-au învățat să se ia la trîntă cu lucruri grele, să rezolve probleme mari.

Și tractoriștii acestei stațiuni fruntașe lansează chemarea lui Nuțu II, în întreaga țară!

Capitolul VIII

Pe frontispiciul intrării în parcul larg de tractoare al S.M.T.-ului din Cobadin a fost așezată macheta unei decorații. E Ordinul Muncii clasa I-a care i-a fost acordat cu prilejul celei de-a 15-a aniversări a eliberării patriei noastre.

Cînd ies din stațiune, tractoriștii privesc c-un zîmbet fericit macheta înaltei distincții ce le-a fost acordată.

Apoi, pornesc peste ogoarele negre pe care ei le-au îmblînzit, le-au făcut darnice, le-au pus bogate la picioarele țăranilor. E drept, Dobrogea are pămîntul aspru, nu prea darnic, dar, în fața voinței unor oameni atît de hotărîți, asta nu mai contează.

PETRE SURUPĂCEANU

Ciuluvică

Ciuluvică întrebă într-o doară unde-i sînt opincile și nevasta-sa îi răspunse, fără să dea importanță celor ce spunea, că a venit Ștefan, învățătorul cel nou, i le-a cerut și ea i le-a dat. Ciuluvică făcu dintr-odată niște ochi de broască și rămase nemișcat. Dacă i-ar fi spus cineva că al lui cutare merge de vreo trei zile cu capul în jos n-ar fi fost atît de mirat ca acum.

— Tu glumești, zise Ciuluvică după o vreme.

Avea în glas ceva rugător. Nădăjduia, poate, că ceea ce îi spusese femeia nu-i decît o glumă nevinovată, menită să-l facă să rîdă.

— Nu glumesc, răspunse femeia. I le-am dat.

Ciuluvică se lăsă moale într-un scaun și nu mai putu spune decît: „M-ai procopsit". Un „mai procopsit" rostit cu un fel de înspăimîntare. Nu mai era nimic de făcut. Se va întîmpla ceea ce Ion Ciuluvică dorise din inimă să nu se întîmple.

— Te duci numai decît și aduci opincile înapoi! hotărî el tăios.

— Mă duc, răspunse femeia, mulțumită că supărarea omului ei nu luase alte forme și pieri ca fumul.

De opincile astea ale lui Ciuluvică se lega o întîmplare, de alminteri o întîmplare scurtă, dintre acelea care pot fi povestite cît ai fuma o țigară: cu vreo două sau trei săptămîni în urmă, Ciuluvică îl întîlnise pe învățătorul Ștefan. De la el aflase că în sat va fi deschisă o expoziție.

— Ce fel de expoziție? — se interesa Ciuluvică.

— O expoziție ca toate expozițiile. O expoziție care să arate viața din trecut și de astăzi a satului Plopu. Și-o să fie nevoie și de opincile dumitale.

— Să vă dau opincile? se mirase Ciuluvică. Pentru ce să vi le dau tocmai eu? Ce rost ar avea opincile mele la expoziție?

— Păi au ele un rost, că de florile mărului nu ți le cer eu. Se spune că e cea de pe urmă pereche de opinci pe care ai purtat-o în viața dumitale, fiindcă de cînd te-ai înscris în gospodăria colectivă ai început să te fudulești, nu mai porți opinci. Ți-ai cumpărat bocanci. Și apoi, cică o dată, la horă, erai singurul om care purtai opinci și singurul care mai rămăseseși neînscris în gospodărie.

— Cine ți-a spus toate astea? întrebase Ciuluvică (avea el o bănuială dar nu era sigur). Cine ți-a spus, mă rog frumos?

— Buznea! venise, simplu, răspunsul.

Aha, vasăzică Buznea îi spusese. Asta era și bănuiala lui Ciuluvică. Nici nu se putea să-i spună altcineva decît Buznea. El este acela care tot se ține de cira lui Ciuluvică. Ciuluvică întrerupsese dintr-odată discuția și plecase.

Intr-adevăr, Ciuluvică trecuse cîndva printr-un moment greu. Era horă în sat. Venise și el să joace, ca oricare. Abia după ce s-a prins în horă și-a dat seama că în afară de el nu mai e nimeni încălțat în opinci. Ceilalți purtau bocanci sau pantofi. Ilie Buznea, de pildă, avea niște pantofi pe care trebuia să-i fi cumpărat de la Craiova, dacă nu chiar de la București. Careva l-a călcat pe Ciuluvică pe picior. A fost o întîmplare. O simplă întîmplare. Ciuluvică s-a supărat însă, și a început să facă scandal pentru greșeala făcută de unul dintre oameni, nu se știa cine anume. S-a adunat lumea în jurul lui. Din mulțime și-a făcut apariția Ilie Buznea. Se apropia de Ciuluvică. Venea cu pas domol ca și cînd ar fi vrut să se încalere cu Ciuluvică. Se făcuse o liniște adîncă. Fiecare aștepta să audă ce-i va spune Buznea lui Ciuluvică. Nu o dată Buznea trecuse pe la Ciuluvică și-i spusese să lase încăpățînarea de catîr de care Ciuluvică era stăpînit și să vină în gopsodăria colectivă, să fie și el în rînd cu lumea. Dar degeaba. Orice încercare a lui Buznea fusese zadarnică. „Să vezi că Buznea duce muncă de lămurire cu Ion Ciuluvică" — se auzeau șoaptele unora.

— Ai venit și tu la horă, Ciuluvică? — a întrebat Buznea.

— Am venit! N-am voie să vin și eu la horă? Sau hora este a ta? Eu cred că am voie să vin la horă.

— Ai, sigur că ai! — vorbise Buznea păstrînd același ton. Ai voie să vii la horă. Dar du-te și ia-ți bocancii. Cum vii la horă în opinci? Du-te și ia-ți bocancii ăia pe care i-ai cumpărat ieri.

Ciuluvică a simțit numaidecît ironia cuvintelor lui Buznea. Buznea vorbise despre niște bocanci pe care Ciuluvică „i-a cumpărat ieri", adică despre un lucru care nu se întîmplase... Ciuluvică nu cumpărase nici un fel de bocanci. Singurii bocanci pe care-i avea erau niște bocanci vechi, cazoni, cu placheuri întoarse și cu tălpile căptușite de știfturi, cumpărați de mult de la un plutonier pe cînd Ciuluvică făcea armata. Erau niște bocanci urîți pe care nu-i încălțase de două ori de cînd îi luase. Iată de ce se înciudase Ciuluvică atunci cînd Buznea îl trimisese acasă pentru a se încălța cu bocancii „cumpărați ieri". Ciuluvică n-a mai spus nici un cuvînt, semn că a depus armele. Și-a făcut loc printre oameni, mișcînd cu mare greutate coatele spre a-și croi drum. Semăna cu o pasăre de baltă care abia învăța să înoate. Mai prin strădania lui, mai prin bunăvoința oamenilor, Ciuluvică a ieșit la margine și s-a făcut nevăzut. Mai tîrziu, cînd a venit în gospodăria colectivă, se vorbea despre opincile lui ca despre ceva de care rîzi, oricît ai fi de supărat. Ca dovadă, oamenii începeau să vorbească despre opincile lui Ciuluvică atunci cînd voiau să se veselească. Numai ce-l auzeai pe cîte unul:

— Vă mai amintiți de opincile lui Ciuluvică? Iar asta voia să însemne: „Vă mai amintiți de vremea cînd tot satul se înscrisese în gospodăria colectivă, iar Ciuluvică rămăsese pe dinafară?" Sau se spunea:

— Măi, al lui cutare, tu ai o mentalitate ca pe vremea opincilor lui Ciuluvică.

A venit apoi în sat un învățător nou, căruia oamenii i-au spus „tovul Ștefan". Tovului Ștefan i-a venit ideea să facă o mică expoziție. De la Luță Tudoran luase o hîrtie în care boierul scrisese cîndva datoriile pe care Luță avea să i le plătească. De la Dumitru Anghel luase doi țăruși, primii țăruși cu care se începuse în '45 împărțirea moșiei boierești. Adunase multe lucruri, iar printre acestea vroia să se numere negreșit și ultima dintre perechile de opinci care se purtaseră în satul Plopu, opincile lui Ion Ciuluvică. Dar Ciuluvică nu i le dăduse. Cum ar fi putut să i le dea? Sau nu le-ajunge cît au rîs de opincile lui? Vor să rîdă iarăși? El știe cum sînt orînduite obiectele într-o expoziție. Fiecare lucrușor are alături o mică etichetă în care se specifică locul de unde a fost adus acel obiect, al cui a fost și așa mai departe. Despre opincile lui, Ciuluvică s-ar fi scris poate: „Acestea sînt unele din cele de pe urmă opinci care se mai găsesc în satul Plopu. Sînt opincile lui Ion Ciuluvică".

Portița din grădină scîrții scurt, apoi se auzi cum se închide repezit. Ciuluvică știu că se întoarce nevasta lui. Numai ea avea obiceiul să intre pe poarta cea mare. N-avea la ea opincile și Ciuluvică simți cum se prăbușește în el cea din urmă speranță. In loc de opinci, femeia îi întinse o mică bucată de hîrtie.

— Opincile nu mi le-a dat! spuse femeia cu voce pierdută. Numai biletul. A zis să-l citești și să mă duc după aceea să iau opincile. Eu am vrut să le iau...

Dar Ciuluvică nici n-auzea ce spunea ea. Se adîncise în lectura biletelului și, încet-încet, fața i se lumină: învățătorul Ștefan îi făcea o mare bucurie. Îi spunea să fie liniștit că n-a scris pe etichetă ale cui sînt opincile. „Am avut eu grijă — scria învățătorul — să nu fie nevoie de numele dumitale. Dacă ții cu tot dinadinsul, pot să-ți dau opincile. Dar ar fi bine dacă le-ai lăsa aici. Acasă la dumneata tot stau degeaba, pe cînd aici, la expoziție, ele au un rol educativ".

— Ei, așa da, așa mai merge! strigă Ciuluvică și se ridică tinerește de pe scaun. Așa da, așa mai merge!

Nu-i spuse femeii ce vrea să însemne acest „așa mai merge". Vorbea cu el însuși. Nevesti-si nu-i spuse decît că e foarte bine să se deschidă o expoziție în sat pentru că din expoziții oamenii se mai deschid la cap.

Desen de TIA PELTZ

Locul unde nu s-a întîmplat nimic:

FĂLTICENI

Ce liniște!... Ce liniște era odată la Fălticeni! Ce oraș de naftalină, de lut și mușcate! „Rar venea adierea slăbită a unui cîntec de fată, care lucra undeva, la o fereastră, deasupra gherghefului. Uneori pornea vîntul și trecea fremătînd prin toate livezile din prajmă, ca printr-o pădure".

O dată, în Dumbrava minunată — sub ochii Lizucăi — un vardist l-a omorît în bătaie pe-un vagabond care furase lemne.

„Nu s-a întîmplat nimic". Pe ostroavele din marginea tîrgului — Nada-florilor — a fost găsit un prunc, înfășat în zdrențe. „Nu s-a întîmplat nimic".

Haia Sanis s-a sinucis. Neculai Manea a ratat. S-a făcut liniște... Ce liniște! Ce liniște desăvîrșită! Pe urmă a venit vara și iarmarocul.

Iarmarocul Sfîntului Ilie

„Un colț întreg de țară năvălise în cîmpul acela pustiu al Folticenilor. Bătrîni, copii, femei, bărbați și flăcăi și fete în strai de sărbătoare — parcă intraseră într-o viitoare..."

Tîrgul fierbea. Se oprea la roata norocului, pe care și-l cumpăra cu un ban de aramă. (Ce vreți? Oraș fără aur, fără petrol sau cărbune...) Cu un ban de 5, — un coif împărătesc împodobit cu pene vopsite. Cu un ban de 10 făcea înconjurul lumii. In „baraca lunii", prin ocheane rotunde, se vedeau orașe mari și pline de viață, zgîrie-nori și munți, oceane ridicate-n picioare. Era lumea largă, cu toate zgomotele și minunile ei.

Pe urmă, toată iarna, la foc, orașul visa...

Și-a mai trecut un an, sau doi, sau o sută. Povestea n-are nici început, nici sfîrșit. A mai fost bătut un vagabond în Dumbrava Lizucăi. A mai fost găsit un prunc în scutece zdrențuite, pe brocarturile de la Nada florilor. S-a mai sinucis o Haia Sanis. A mai fluturat, din eșarfe de culori, iarmarocul. A mai ratat un Neculai Manea. A mai... S-a mai...

„Nu s-a întîmplat nimic!" Biet orășel de cărăuși și zugravi, de spălătorese și tăietori de pădure, de negustori de cuie, scrumbii și conversații dostoievskiene! Cît de jalnic sunau vorbele astea și cît de fals, de penibil de fals, în aerul veacului XX!

Pe urmă a venit 23 August 1944.

„Pereții de întuneric din juru-mi dispar"

„Pereții de întuneric din juru-mi dispar și vedenii populează marginile zării..."

„Cînd a pășit tinichigiul spre foc, eu am fost în urma lui. Nu-l slăbeam din ochi; eram pătruns pînă la lacrimi de fapta lui pe care o socoteam eroică; se aflau îngemănate în sufletul meu răzvrătirea lui Pintilie Rotaru și mîhnirea maicei mele Polixenia și mînia uncheșului meu Haralambie..."

In lunile următoare, pe străzile noroioase a trecut un autocamion cu ceferiști din Pașcani. Era dimineață.

Elicea motorului se lupta vitejește cu aerul patriarhal. A erupt un cîntec. Parcă o boare de vînt: „Hai la lupta cea mare!..."

Tot orașul a ieșit la porți. Au ieșit, voinici, tăietorii pădurilor, de parc-ar fi ieșit pădurile de stejari. (Uite că orașul avea umeri puternici!) Au ieșit căruțașii, cizmarii, sacagiii, hamalii, spălătoresele și servitoarele, băieții de prăvălie și ucenicii ofiliți ca niște plante clorotice; au ieșit — cu ochii cîrpiți de somnul cel lung — mahalalele Lutăriei, Broscăriei, Coteștilor, Rădășenilor. De unde se ivise atîta mulțime? Uite-l și pe Pavel Ciubotaru! Au ieșit din rafturi și eroii lui Mihail Sadoveanu.

In mulțime era și un copil de 9 ani. Venea din Mălin. In urma lui veneau căprioarele și regii nevăzuți, plini de înțelepciune, ai izvoarelor.

Autocamionul a cotit spre prefectură. Tot orașul s-a încolonat după el.

Au rămas în case doar cîțiva. Domnu' Hudiță, fostul ministru, boierii Goilavi și Cantacuzini...

Dinspre prefectură se auzeau urale. Vorbea un muncitor din Pașcani. S-a făcut apoi o liniște mare, de cer de vară; casele tîrgului s-au întors către omul de pe treptele prefecturii. Vorbea un salahor din Lutărie. Pentru prima oară i se auzea sunetul glasului. Omul acesta care tăcuse tot timpul, de demult, de pe vremea cînd Wilhelm de Kotzebue își mîna caleașca spre iarmarocul din Nordul Moldovei, și mai de demult; omul acesta care nu știuse decît să muncească pe brînci, — apărîndu-și liniștea casei de lut, cu geamlîc și o brazdă de flori, — vorbea acum, ridicînd pumnul către orașul unde „nu se întîmpla nimic".

Jos prefectul burghez!
Jos orașul burghezo-moșieresc!
Jos mediocritatea!

Orașul se descoperea pe sine. Își descoperea umerii de stejar, nervii, inteligența, curajul.

In zece ani cît într-un veac

„Ca bun tovarăș, Hacăiașul cu părul zburlit mi-a dat întîi mie ulciorul.

Am sorbit din el, descoperind abia atunci în viața mea plăcerea apei. Am depărtat o clipă ulciorul de la gură și am răsuflat adînc ca după un început de asfixie.

Am băut iar prelung. Bună apă, rece apă, ca pentru o sete sacătă ca a mea și pentru o arșiță ca aceea care mă apăsa".

Dintr-un vraf de statistici elocvente — ale creșterii natalității, ale reducerii la zero a analfabetismului, sifilisului etc., îmi place s-o aleg pe aceasta. Numai în primul deceniu de viață liberă, la Fălticeni s-a construit mai mult decît în secolul dinainte. Îmi place statistica asta. E simplă, ușor de ținut minte și simplă; parcă spune totul.

De acolo, de sus — de pe schelele marelui combinat forestier — salahorul Sava Henția domina orașul. Se ridicase pentru prima oară deasupra lui. Și se minuna: cum de putuse duce traiul acela de gîză, în ghiocul de pămînt ars de pe strada Broscăriei nr. 4? Muncea de 30 de ani, avea copii mari și nu știa o meserie, nu știa carte. Acum ducea la gură ulciorul și răsufla din adînc. Nu mai putea trăi ca înainte. Iată: acum da o mînă de ajutor la ridicarea orașului pe măsura marilor planuri ale socialismului. In 1950 învăța carte. In 1952, — elev la școala de meșteri tehnicieni a uzinii. In 1954, — era șeful ultramodernei săli a mașinilor de la combinatul forestier. Pe urmă, începe să-și construiască o casă cu trei camere și baie cu mozaic și faianță.

Orașul nu mai e robit întunericului. S-a împodobit (acesta-i cuvîntul) cu Combinatul forestier „A 5-a aniversare a Republicii", unul dintre cele mai impunătoare din țară. Combinatul ocupă 30 de hectare pe fosta moșie a lui Manea Hagi. Producția e mecanizată în proporție de 95 la sută. Se fabrică mobilă și claviaturi de instrumente muzicale care ajung în Franța, în Italia, în Germania, în Argentina și Orientul apropiat.

Ce s-a mai făcut? S-au smuls din rădăcini iniștile din „Împărăția apelor", s-au trimis la muzeu războaiele arhaice de țesut, lîngă buzduganele fraților Ideri — s-a depănat gogoașa de argint a tehnicii noi: noua filatură, cea mai modernă din țară (numai instalația de împrospătare a aerului e o uzină întreagă, la fel instalația termică), produce fire de in și cînepă gata albite (pentru prima oară la noi), ață de cizmărie (ieri încă importată din Polonia și Olanda), fire pentru furtunuri (cumpărate cîndva din Italia) și aprinde nopțile orașului cu lumină fluorescentă.

Fălticenii își ridică etaje. Se construiesc blocuri muncitorești în vecinătatea noilor întreprinderi. S-au construit o nouă uzină electrică, noi întreprinderi. Un spital pentru copii și o maternitate. Creșe și școli.

In orașul de naftalină, de lut și mușcate, au apărut materiile noi, — fierul și betonul. A fost — după cuvîntarea de pe treptele prefecturii — a doua revoluție în tîrgul boierului Foltea.

Replici

„Zile mohorîte, zile lungi. Fata lui Sanis, în ceasuri chinuite, nu-și mai găsea astîmpăr. Se uita la deal, se uita la vale... Dar pe ulița îngustă, schimbată într-un pîrîu de noroi, nu vedea nimic din ce aștepta ea".

— „Nu mai pot! Nu mai pot! Și năvăli afară, la aer curat".

Am cunoscut-o la Fălticeni... O cheamă Silvia Mitocaru, are 22 de ani, e specialistă la secția de „carde fine" a filaturii. Își depășește totdeauna planul. Am văzut-o lucrînd. Fată de țară, cu mîini albe și frumoase, strunjite ca niște suveici. Bunicii, — clăcași — mi se pare — pe moșia Cantacuzinilor, — tîrau după ei inelele de fier care se văd la muzeul orașului, și care spărgeau osul gleznei. Taică-sa n-a avut niciodată o cămașă de schimb. Silvia Mitocaru vine la lucru într-un mantou elegant, de stofă fină, cu blăniță de jder. I s-a dat un apartament într-unul din noile blocuri ale uzinei. Accentul odăilor cade pe ferestrele mari, la care scapără noaptea luminile de neon ale filaturii, și pe biblioteca de cîteva sute de volume. Lîngă „Haia Sanis" e „Originea speciilor", lîngă „Originea speciilor" e „Manualul inginerului textil". Uzina i-a creat condiții să urmeze liceul seral; — acum își pregătește facultatea prin corespondență.

Am cunoscut-o la Fălticeni...

Fălticeni — perspectivă

„Mai departe erau imașuri și sate, spre munte. Le știam, însă nu le mai vedeam; umblam numai pe subt cer, în locuri singuratice; și la malul gîrlelor și bălților ni se arăta cerul celălalt: dincolo în fund, unde se coboară cîteodată Făt-Frumos din povești".

Urc pe faimoasa uliță a Rădășenilor. Las pe mîna dreaptă casa lui Pavel Ciubotarul, de ilustră memorie. Casa lui Sadoveanu e-n creștetul uliței, pe o culme. In față sînt copacii Minunatei Dumbrăvi, în spate, departe, sfărîmăturile de ape ale Nadei Florilor. De aici se văd bine Combinatul și filatura... Din vechiul Fălticeni, păstrăm doar un pumn de miresme.

Urc cu gîndul mai sus, pe o culme de aer, „dincolo, în fund". Văd Iașul în soare, cu noua fabrică de antibiotice. Mai spre miazăzi e giganticul laminor de la Roman. Iată Bicazul, fabrica de relon de la Săvinești, mai jos Combinatul forestier de la Vaduri, mai încolo Borzeștii, Oneștii... Oriunde te întorci, o piatră; o stea; un plămîn cu respirație tare.

Citadelele vieții noi iau cu asalt Fălticenii. Trimit un iureș de raze spre ultimele cocioabe, spre ultimele liniști, spre ultimii plictisiți.

Acesta să fie „locul unde nu s-a întîmplat nimic"?

Ilie Purcaru

Utemista Rodica Țugui, fruntașă în muncă la Filatura de in și cînepă

NICOLAE ȚIC

LOGODNICA

Desen de M. GYORGY

Să vă facem cunoștință:

— Tovarășul Prodan și logodnica mea.

— Tovarășul Stanciu și logodnica...

— Tovarășul Mihai și... La ce oră începe programul? Șapte? Mai sînt zece, douăsprezece minute. Mă iertați, trebuie să schimb două vorbe cu Strihan. Pe unde-o fi? Pavel Cucu îi făcu semn logodnicei să-l urmeze: „Hai, să ți-l prezint pe Strihan... Peste zece minute o să-l vezi pe scenă, e foarte talentat".

— Tovarășul Strihan și logodnica mea.

— Maria Conțescu, spuse fata.

— Bine-ați venit! îi ură Strihan.

Pavel Cucu își potrivi batista albă la buzunar:

— Aveți ceva tare?...

— Ce anume?

— In program.

— Potrivit.

— O să rîdem?

— Cred că da.

— Atunci e bine.

— Căutați-vă locuri, că-ncepem, îl sfătui Strihan.

Toate băncile erau ocupate, veniseră la spectacol aproape toți muncitorii uzinei, cu neveste și copii. Pavel Cucu se uită cu neliniște în jur: „Atîția oameni! Cînd vor rîde toți deodată!... Vai de cel care-i în „program". Să-i plîngi de milă, nu altceva!" După o clipă, Cucu se gîndi să-l întrebe pe Strihan, între patru ochi: „Spune-mi cinstit, cu mine aveți ceva? N-aș vrea tocmai astăzi!" Dar Strihan se grăbea, îl chemau pe scenă — și-apoi, își zise Cucu, nu-i frumos să te interesezi. Cei din brigadă sînt oameni serioși, Strihan cu atît mai mult. Chiar dacă sînt în program, o să mă scoată. Odată vine omul cu logodnica la spectacol, doar n-o să-l facă de rîs tocmai atunci! Trecînd printre rînduri, Cucu întreba mereu: Locurile astea sînt libere? Nu? Îmi pare rău... să vă fac cunoștință: Tovarășul Gheorghiu și logodnica mea... tovarășul Gîjbă și logodnica... Locurile astea sînt libere? In sfîrșit, găsi două locuri, cam la mijlocul sălii. Inainte de a se așeza, Pavel Cucu se adresă vecinilor: Să vă prezint... Tovarășul Micu și logodnica... tovarășul... Spectacolul putea să-nceapă. Pavel Cucu făcuse rost de două locuri bune. Logodnica îl întrebă ce cuprinde programul. „Cîntece, zise el, vreo două, trei cuplete și altele. Ca de obicei. Pentru luna viitoare, brigada pregătește o piesă. Cred că o să joc și eu, adică mi-au propus, dar nu știu dacă o să reușesc la probe. E vorba de talent!"

La șapte fix se trase cortina. In sală se făcu liniște deplină. „Vai de cel care-i în program!" gîndi Pavel Cucu. „Oamenii ascultă în liniște, uite-așa, apoi izbucnesc în rîs, de nu-i mai poți opri. Trebuia să discut cu Strihan". Pînă acum, brigada artistică îl trecuse cu vederea—nici de bine, nici de rău. „De-aș scăpa și de data asta!" Incercă să pară bine dispus. „Il vezi pe Strihan? — se adresă logodnicei. E grozav! Cea de lîngă el e Mia Popescu, să-ți fac cunoștință cu ea, e foarte cumsecade". Ca să-și alunge neliniștea, Pavel Cucu vorbea mereu, dădea explicații inutile, rîdea. Cei din jur îl poftiră să tacă. El se-ntristă, brusc: Dece-i fac observații tocmai astăzi, cînd a venit cu logodnica? „Ce oameni, doamne! îi șopti logodnicei, nici cum nu le intri în voie!" Dar fata parcă uitase de el, era atentă la cei de pe scenă, abia-și ținea rîsul. Mia Popescu începu să recite „Balada leneșului Toacă". Sala hohotea. „Punctul ăsta din program nu mă privește, își zise Pavel Cucu mulțumit. Vai de bietul Toacă. Pe unde-o fi? Il căută cu privirea, nu-l găsi și iar îi plînse de milă: Vai de el! După asta, Cucu rîse în rînd cu ceilalți, nu prea tare, ca să nu atragă atenția — și chibzui: „Au fost două cîntece, un cuplet și balada asta... Trebuie să mai fie vreo două cîntece și o scenetă, cam așa ceva. Cîntecele nu mă privesc, iar sceneta... doar n-o să facă o scenetă despre mine! N-au nici un motiv, absolut nici unul".

— Asta cu Toacă a fost grozavă, spuse Cucu.

— Care-i Toacă? întrebă logodnica.

— Nu-l văd, s-a topit.

— Nu-i strică!

— Am zis eu că-i strică? se miră Cucu. Asta a lucrat o vreme cu mine, în echipă, de cîte ori nu i-am atras atenția, dar nu se leagă vorba de el. Dă-l încolo, o să se-nvețe el minte, făcu Pavel Cucu și se uită la ceas: — Peste vreo jumătate de oră începe dansul. Trecem mai întîi pe la bufet, ciocnim o bere...

— Asta-i despre tine!

— Ce?...

— Ascultă!

Pavel Cucu își auzi numele și se uită revoltat în jur: rîdeau toți, de ce rîdeau, de prostiile lui Strihan? Vru să strige: nu-i adevărat, încetați! Vă fac un scandal... Il izbi rîsul logodnicei, ea se prăpădea de rîs, uite la ea! O clipă, Pavel Cucu o privi foarte nedumerit: Ce-i cu ea, ce-a pățit? Nu-i destul că rîd ceilalți de mine, mai rîde și ea? Îi șopti:

— Incetează!

— Strihan e grozav.

— O să-i arăt eu cît e de grozav! șuieră Cucu. Nu-i adevărat. Povestea asta cu comenzile rebutate e clară, foarte clară, preciză el, am discutat cu tovarășul director, nu-i vina mea! De ce rîzi?

— Fiindcă-i de rîs.

— Fiindcă-i de dracu! Ce-ți pasă ție, e adevărat ori nu, tu rîzi, bine că ți-ai arătat colții. Mersi! făcu el, acum știu cine-mi ești! Oamenii continuau să rîdă — Strihan se întrecuse pe sine. „Comenzi, comenzi! — ei, și ce dacă le-am rebutat? gîndi Cucu, furios, au mai pățit-o și alții". De ce se leagă tocmai de mine? Am mai dat rebuturi pînă acuma? De ce rîzi?

— Ascultă! îi șopti logodnica.

— Păi sigur, își bate joc de mine — iar eu să-l ascult, ba să mai și rîd. Așa cum faci tu! Te rog să pleci! M-am lămurit.

— Cu ce te-ai lămurit?

— Hai, gata, poți să pleci. Ai rîs destul, ești mulțumită, de asta ai venit...

— Dacă-i de rîs?

Pavel Cucu luă o hotărîre importantă: o să strice logodna. Indată ce se termină programul artistic, el pleacă, ea n-are decît să rămînă. Mîine dimineață, o să-i trimită o scrisoare prin poștă: „Intrucît nu avem nimic comun, am hotărît..." Cum să trăiești alături de-o nevastă ca asta? Alții își bat joc de tine și ea, în loc să-ți ia apărarea, rîde în hohote. E nemaipomenit. Parcă ai fi un străin, un dușman, așa rîde.

— Te rog să încetezi!

— Lasă-mă, dragă.

Ajuns la capătul răbdării, Pavel Cucu se ridică de pe scaun și porni spre ieșire, înghiontind oamenii, cerînd să-i facă loc, înjurînd. Totul era limpede, foarte limpede, el n-are ce mai căuta aici. Vine cu logodnica, i-o prezintă lui Strihan, și pe urmă Strihan își bate joc. Om fără suflet. Toți sînt fără suflet, hotărî Pavel Cucu. Știu să rîdă... păi sigur, le convine, că nu-i vorba de ei. Și ea le ține isonul. Doamne, gîndi el, cît de greu e să cunoști oamenii. Vrei să te însori, ești convins că o să ai o nevastă cumsecade, și cînd colo, ea moare de rîs... In timp ce se îndrepta spre ieșire, Pavel Cucu întoarse capul de vreo două ori, trăgînd nădejde că logodnica o să-l urmeze: „Dragul meu, te rog să mă ierți... am rîs, dar acuma îmi dau seama că ei n-au dreptate, vor să te compromită. Eu sînt de partea ta, hai să plecăm de-aici!" Dar logodnica nu se arăta. „Păi sigur, ea stă acolo, în rînd cu ei, și rîde. Se așteptă să audă glasul lui Strihan: „Cucu, ce faci, domnule? Te-ai supărat? Te rog să mă ierți, dar n-a fost în intenția mea. Te-am criticat, meritai, înțelege..." Nici urmă de Strihan. Pavel Cucu ieși în stradă, cu gîndul să nu se mai oprească pînă acasă. „Mîine dimineață trec pe la uzină și cer transfer. De cîte ori am dat rebuturi? O singură dată. Și pentru asta — atîta gălăgie. Ori își cer scuze, ori plec!" Dar după cîțiva pași se opri, nu-i venea la-ndemînă să se depărteze. Poate că logodnica, ori Strihan au ieșit din sală și-l caută: „Degeaba, își zise el, pot să mă caute cît poftesc, eu la club nu mă-ntorc. Ar vrea ei, ce haz ar face!" Incercă să-și imagineze cum l-ar primi oamenii: „Ce-i mă, te-ai speriat, nu suporți? Ha, ha! Zi așa, îți lași logodnica și fugi!" După ce se gîndi bine, Pavel Cucu ajunse la concluzia că se află într-o situație foarte neplăcută. O să rămînă de pomină... Oamenii au rîs acuma de el, dar o să mai rîdă și mîine și multă vreme încă: Și-a lăsat logodnica și pe-aici ți-e drumul! Așa un bărbat, mai mare dragul! Pavel Cucu înțelese că a făcut o greșeală plecînd. „Trebuia să mă ridic în picioare, își zise el, plin de curaj și să strig: „Eu sînt ăla de care rîdeți! Poftim, rîdeți în voie! Vă asigur că a doua oară n-o să mai aveți prilejul". Intr-un asemenea caz, alta ar fi fost povestea, toți l-ar fi privit cu respect: uite-l că se ține bine, e tare băiatul. Greșeala trebuia reparată cît mai era timp, înainte de-a se termina programul artistic. Pavel Cucu își făcu un plan amănunțit: Intru, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic și mă îndrept spre locul meu. Dacă se uită toți la mine și rîd, o să rîd și eu: Ce să-i faci, așa-i cîteodată! Dar oamenii o să fie prinși cu programul... Atunci eu mă strecor încet, încet... Ce-ar fi să duc ceva în sală? Un scaun, ori un pahar, ori dracu știe... ca să las impresia că a trebuit neapărat să ies. Bate la ochi, își zise el, și iar mă arde Strihan. De ce să mai complicăm lucrurile?

Programul era pe terminate. Pavel Cucu mai prinse cîteva replici din scenetă. Rîse mai tare decît toți, vrînd să atragă atenția asupra lui; să vadă oamenii că-i bine dispus. Dar oamenii nu aveau vreme de el, se amuzau, îi aplaudau frenetic pe artiști. In sfîrșit, cînd trecu printre rînduri, ca să ajungă la logodnică, cineva întrebă:

— Ei, Cucu, te-ai răcorit?

— Oho! rîse el, m-au răcorit ăștia! Bravo lor!

— Cum te simți, Cucu? se auzi un glas de femeie.

— Ca după un duș bun.

— Cucu!

— Cucu...

Cîteva minute, Pavel Cucu se întreținu cu cei din sală, cu cei curioși să afle cum se simte; se strădui să pară vesel, îl aproba pe Strihan — firește, a avut dreptate, nu-i port supărare — apoi, cu veselia întipărită pe față se apropie de logodnică.

— Credeam că ai plecat, zise ea.

— Cum, de ce? se prefăcu el. N-ai văzut că mi-a făcut semn Vasile Top să ies? A, tu nu-l cunoști pe Top. Nu știu pe unde-i, să ți-l prezint. M-a chemat frate-miu la telefon, vrea bani... N-am de unde, să aștepte pînă poimîine. Ce zici de Strihan? întrebă el, a fost grozav, nu m-a iertat. De! Pavel Cucu își luă logodnica de braț: hai la bufet, ciocnim o bere. Pînă la bufet, se opri de cîteva ori: Să vă fac cunoștință...

— Tovarășul Guțu, logodnica mea.

— Tovarășul Cernescu și logodnica...

— Tovarășul Popa și logodnica...

Tribuna profesorului

Alecsandri, Odobescu şi A. Toma

în colecţia „Biblioteca şcolarului"

Prof. Fănică N. Gheorghe
Şcoala medie „Mihai Viteazul"
Bucureşti

Problema prezentării literaturii noastre în ediţii destinate şcolarilor nu este nouă. Ea preocupă de mai mulţi ani de zile factorii de răspundere în acest sens — Ministerul Invăţămîntului şi Culturii, editurile, şcoala, scriitorii, profesorii. Preocuparea aceasta este justificată, pentru că, dacă rămîne mereu vie problema raporturilor dintre carte şi masele de cititori în genere, cu atît mai vie şi mai continuă trebuie să stea în centrul atenţiei factorilor de cultură problema raporturilor dintre literatură şi cea mai gingaşe categorie de cititori — şcolarii, tineretul.

Pe cît se ştie, profesorul de literatură este acela care caută să jaloneze şi să uşureze astfel, cu priceperea şi experienţa sa, calea elevilor spre pătrunderea unei opere literare. Profesorul de literatură este primul ajutor al elevului în înţelegerea unui text literar.

La îndemîna elevului trebuie, însă, să stea, în orice chip, opera literară respectivă. In munca sa cu elevii profesorul se sprijină nu numai pe pasiunea sa de lector, de pedagog, dar şi direct pe opera scriitorului care trebuie să stea în faţa elevului într-o ediţie accesibilă, într-o formă care trebuie să-l apropie de ea şi în acelaşi timp să-i uşureze înţelegerea. Căci la un moment dat, sau în anumite situaţii, ajutorul profesorului poate să lipsească elevilor — cum ar fi cazul celor de la secţiile fără frecvenţă — şi atunci, mai ales atunci, ei trebuie să găsească într-o ediţie potrivită tot ce le trebuie: şi textul operelor reprezentative şi elementele care să-i ajute la înţelegerea sau la interpretarea acestor texte.

In acest sens, Editura tineretului s-a trudit în ultimii ani să găsească cele mai potrivite prezentări ale scriitorilor şi operelor literare necesare procesului de învăţămînt. Biblioteca şcolarului dovedeşte pe deplin preocuparea editurii de a rezolva cît mai mulţumitor această problemă.

Din cele 17 titluri apărute pînă acum în cadrul noului profil al colecţiei, cercetînd cu deosebire volumele V. Alecsandri, Al. I. Odobescu şi A. Toma, ne-am îngăduit unele aprecieri pozitive, dar şi unele rezerve. In primul rînd, socotim că fragmentele incluse sînt destul de bine alese, în conformitate cu programele analitice şi cu nevoile de lectură ale elevilor. Nu lipsesc din aceste volume nici operele care constituiesc lectura „obligatorie", nici cele prevăzute pentru lectura „facultativă", iar pe lîngă acestea ele mai aduc în atenţia elevului o seamă întreagă de alte opere sau fragmente din opera acestor scriitori, atît de necesare formării unei impresii de ansamblu asupra scriitorilor respectivi. Căci, dacă ar fi să reducem lectura elevilor numai la ceea ce prevede programa de învăţămînt, ar însemna să simplificăm şi să sărăcim mult formaţia culturală a tineretului şi să-i îngreunăm posibilitatea de a citi cît mai mult în timpul său disponibil de dincolo de orele de curs. Ori, tocmai această nevoie a elevilor tinde să o împlinească colecţia Biblioteca şcolarului, care, alături de colecţia Biblioteca pentru toţi, tipărită de E.S.P.L.A., constituie pentru ei un preţios auxiliar. Asta nu înseamnă, însă, totul pentru elev. Nu înseamnă că el nu poate folosi şi alte ediţii mai cuprinzătoare, mai pretenţioase, ale operei acestor scriitori. Ba, dimpotrivă, cu atît mai bine — actul de cultură se săvîrşeşte mai întregit, mai susţinut.

Aşadar, volumele tipărite de Editura tineretului în colecţia Biblioteca şcolarului pun la îndemîna elevilor un material destul de bogat. Volumul V. Alecsandri: Poezii, reprezintă o culegere întocmită pe baza ediţiei Vasile Alecsandri — Poezii, în două volume, îngrijită de G. C. Nicolescu, C. Căplescu, G. Rădulescu, apărută în colecţia Biblioteca pentru toţi în 1958. Se găsesc aici cele mai alese poezii din ciclurile Doine, Lăcrămioare, Suvenire, Mărgăritărele, Pasteluri, Varia, Legende, Ostaşii noştri, apoi cîteva poezii din periodice şi din postumele poetului.

Am fi socotit însă necesar să nu lipsească din această culegere nici cîteva poezii din ciclul Poezii poporale, publicate în 1852 de Vasile Alecsandri, care strînge laolaltă floarea cîntecelor bătrîneşti (Mioriţa, Toma Alimoş, Mihu Copilul, Doica, şi altele). Deşi sînt valori artistice ale poporului, aceste poezii, balade sau cîntece, aduc la lumină şi un aspect al activităţii creatoarea a lui Vasile Alecsandri. Se ştie că poetul nu le-a publicat aşa cum le-a auzit şi cum le-a cules din gura poporului, ci a fost preocupat să pună cît mai meşteşugit în valoare lumea lor de frumuseţi nebănuite, „îndreptîndu-le" pe alocurea, dîndu-le „mlădiere", sau cum spune academicianul Perpessicius: „...cu simţul său de frumos, de măsură şi de armonie, V. Alecsandri a netezit asperităţile, a desăvîrşit conturul, a şlefuit cărbunele nefosforos într-un diamant cu multe şi scînteietoare feţe, impunîndu-l admiraţiei unanime" citat pe care, de altfel, ni-l oferă şi prefaţa ediţiei.

Cît priveşte prefaţa volumului, ea nu este semnată de nimeni; tot aşa stau lucrurile şi cu prefeţele volumelor Odobescu şi A. Toma. După părerea noastră procedeul prefeţelor anonime este contraindicat, întrucît într-o prefaţă se fac afirmaţii, se exprimă puncte de vedere, se interpretează sau se analizează opera scriitorului, se trag concluzii şi de aceea ar fi pe deplin necesar să se ştie cine face aceste consideraţiuni; cine este autorul acestor interpretări sau concluzii şi aceasta, la urma urmei, în numele unui elementar simţ de răspundere.

N-am vrea să considerăm, totuşi, că prefaţa la volumul Poezii de V. Alecsandri nu este, în genere, ilustrativă — cu observaţia că partea privitoare la viaţa poetului este puţin haotică, prea sumară şi nu urmează o cale metodică. Tot cu oarecare grabă este prezentată şi poezia, prezentare care dovedeşte chiar unele tendinţe de superficialitate. Consideraţiile despre dramaturgie şi proză, tot în prefaţa acestui volum (care cuprinde numai poezia) socotim că şi-ar fi avut locul în fruntea volumelor respective (de teatru şi de proză) care nădăjduim că vor apare într-un viitor apropiat. Acelaşi procedeu se foloseşte şi în editarea lui Al. I. Odobescu, tipărit în două volume — primul, intitulat Pseudokinigetikos, avînd prefaţa care priveşte întreaga operă a scriitorului, iar volumul următor intitulat Mihnea Vodă cel rău, care cuprinde Scenele istorice şi pagini alese din Articole şi Studii, nu este însoţit de nici un fel de consideraţii asupra acestor opere. Ori, aceste volume nu au continuitate (ca volumele unui roman, bunăoară) şi pentru elevi ar fi mai util ca prefaţa să fie legată de textele din volumul respectiv.

Cît priveşte volumul Cîntul vieţii de A. Toma, el cuprinde, de asemenea, poeziile cele mai reprezentative din cele două cicluri ale poetului (Cîntul vieţii, 1894—1940 şi Flăcări pe culmi, 1941—1952), înfăţişate şi ele cronologic. Volumul este întregit cu cîteva poezii din Cronica momentului, apărute în foi volante sau în presa ilegală şi postumul Cîntec tovărăşesc.

Te desprinzi cu adevărat de acest volum cu o idee de ansamblu asupra operei poetului. Autorul prefeţei însă — tot necunoscut — nu stabileşte destul de clar conexiunea dintre poet şi epoca sa, adică legătura dintre viaţa scriitorului şi ambianţa socială, politică şi culturală a vremii sale, nu-i fixează prea bine locul în cadrul fenomenului literar al epocii. Uneori se fac chiar unele aprecieri grăbite (de exemplu se afirmă că poetul A. Toma debutează într-un moment cînd „în cîmpul literelor romîneşti" se putea vorbi de „începuturile unei serioase crize" — ori, se ştie că tocmai în acea perioadă Coşbuc, Slavici, Caragiale erau încă în plină maturitate creatoare). Apoi A. Toma este unul din precursorii realismului socialist în literatura noastră, încă din perioada dintre cele două războaie mondiale, şi aportul său la dezvoltarea literaturii noastre în această etapă şi mai ales după 23 August 1944, este deosebit de valoros. Prefaţa este stîngace în prezentarea acestui aspect. Tot aşa de puţin clară este prefaţa şi atunci cînd prezintă, în cadrul analizei unor poezii, legătura dintre conţinutul lor de idei şi sentimente şi mijloacele artistice de care se foloseşte poetul pentru a le exprima, ducînd analiza uneori la un simplu inventar tematico-ideologic. Această carenţă o vădesc şi prefeţele la Poeziile lui V. Alecsandri şi, într-o oarecare măsură, prefaţa volumelor Al. I. Odobescu. Nu se subliniază îndeajuns valoarea de adevărat maestru al limbii noastre literare a lui Odobescu, aşa cum a fost apreciat la vremea lui de marele nostru Eminescu, fascinat de acel tot armonios pe care îl reprezintă îndeosebi Pseudokinigetikos. Această deficienţă ridică dificultăţi elevilor în înţelegerea fenomenului artistic şi mai precis a problemei indestructibilei legături dintre conţinutul operei şi imaginea ei artistică.

Stilul prefeţelor în genere este adecvat nevoilor, accesibil cititorilor elevi, cu aprecierea că aparatul critic care însoţeşte textele ar putea fi mai bogat şi mai susţinut. Astfel, socotind că sugestiile noastre pot fi utile Editurii tineretului, aşteptăm pe viitor ediţii din ce în ce mai bune, atît în prezentarea clasicilor, dar mai ales în prezentarea scriitorilor noştri din perioada dintre cele două războaie mondiale, precum şi a celor de după 23 August 1944, de care şcoala are atîta nevoie.

„DACIA LITERARĂ"

120 ani de la apariţia revistei

In ziua de 27 martie 1840, în numărul 27 al Curierului romînesc, Ion Eliade Rădulescu saluta în cuvinte calde apariţia unei noi publicaţii: „Primind nr. 1 şi 2 al acestei foi (Dacia literară — n.n.) ce se publică în Iaş subt redacţia D. Căpitanului M. Kogălniceanu, nu putem decît a ne bucura dimpreună cu toată naţia despre dobîndirea unei asemenea foi literare".

Intr-adevăr, Dacia literară, prin programul şi activitatea sa şi mai ales prin orientarea sănătoasă, realistă, pe care a imprimat-o dezvoltării literaturii şi presei literare romîneşti, constituie un moment de cotitură în istoria culturii noastre, o nobilă moştenire pe care poporul o primeşte cu toată recunoştinţa.

Insufleţită de spiritul înaintat, democratic al marelui patriot Mihail Kogălniceanu, revista îşi propune încă de la primul număr, prin celebra Introducţie, să urmeze „drumul bătut" de înaintaşii săi, I. El. Rădulescu, Gh. Asachi şi Gh. Bariţ, în domeniul presei, „folosindu-se de cercările şi ispita lor", de experienţa pe care o dobîndise în difuzarea literaturii în limba romînă Curierul romînesc, Albina romînească şi Foaia pentru minte, inimă şi literatură a lui Bariţ, ca şi suplimentele lor literare. Intenţia revistei era însă de a abandona caracterul eterogen de „ştiri diverse" iar pe de altă parte, de a combate „coloarea locală", regionalismul pe care, mai mult sau mai puţin, îl aveau toate cele trei publicaţii existente.

Meritul cel mai mare al revistei şi al colaboratorilor săi îl constituie chemarea patetică adresată tuturor scriitorilor din provinciile locuite de romîni de a cultiva o literatură originală, patriotică prin conţinutul său, precum şi inaugurarea luptei organizate împotriva traducerilor „care omoară în noi duhul naţional", „manie ucigătoare a gustului original".

Literaturii de împrumut, „traducţiilor", localizărilor şi imitaţiilor din literatura străină, Kogălniceanu le opune inspiraţia din „istoria noastră" care „are destule fapte eroice, frumoasele noastre ţări sînt destul de mari, obiceiurile noastre sînt destul de pitoreşti şi poetice, pentru ca să putem găsi şi la noi subjecturi de scris, fără să avem pentru aceasta nevoie să ne împrumutăm de la alte naţii".

Problema aceasta, a creării unei literaturi axate pe realităţile sociale şi politice ale ţării noastre, o mai dezbătuse Kogălniceanu, în 1838 în Alăuta romînească pg. 23, unde la coloana recenziilor avertiza cititorii că se va ocupa numai de cărţile „în limba romînă, cu scop romînesc", „atingătoare de ţara şi naţia noastră", „fiindcă numai cînd vom cunoaşte deajuns istoria, obiceiurile, aşezămînturile patriei, atuncea vom păşi să învăţăm şi starea altor ţări. Pentru acuma să cunoaştem mai înainte de toate pe noi înşuşi". **Era oare prin aceasta Kogălniceanu refractar ideii de civilizaţie, necesităţii circulaţiei valorilor, aşa cum au încercat să acrediteze junimiştii şi mai ales semănătoriştii?**

Nicidecum. In studiul său „D. A. Demidoff în Banat, Valahia şi Moldova", **tocmai parcă spre a înlătura interpretările tendenţioase, va arăta în introducere că** „scrierile însă care vorbesc de noi, de istoria noastră, deşi compuse în alte limbi, se cuvin cu dreptate Daciei literare"... „Pentru acum vom da cîteva fragmente din călătoria d. A. Demidoff. In alt număr, vom publica pre Tunsul sau Tundza ce ni s-a trimis de către d. A. Donici, traducătorul Ţiganilor lui Puşkin".

Reluînd problema aproape două decenii mai tîrziu, în 1858, Kogălniceanu va insista asupra acestei idei arătînd că literatura romînească trebuie să se adape la izvoarele naţionalităţii, adică la istoria, moravurile şi obiceiurile ţării noastre. „Insă precum în politică nu sîntem pentru utopii, aşa şi în literatură nu sîntem nici pentru pedantism, nici pentru şarlatanism; sîntem pentru adevăratul progres. Urîm confuziile babilonice, urîm ignoranţele şi mediocritatea ascunse sub cuvinte răsunătoare, dar seci de simţ. Socotim că ne trebuie o literatură originală, nobilă, naţională, însuşită de a ne forma mintea şi inima, o literatură de care să ne putem făli şi înaintea străinilor". (Introducţie la Steaua Dunării).

Principiile susţinute de Kogălniceanu nu erau ale unui naţionalist, ale unui şovin, cum au încercat să le interpreteze unii istorici literari burghezi, ci ale unui patriot, ale unui om luminat.

Nu poate fi considerat un naţionalist scriitorul care în prefaţa Letopiseţelor, ed. I, XXXIII, 1843, spunea cu demnitate şi foarte multă luciditate: „In mine veţi găsi un Romîn însă niciodată pînă acolo, ca să contribuiez la sporirea Romanomaniei, adică mania de a ne numi Romani, o patimă care domneşte astăzi în Transilvania şi la unii din scriitorii din Valahia **iar în altă parte, insistînd asupra necesităţii imperioase a dezvoltării culturii naţionale, este de acord că** „civilizaţia nu izgoneşte nici decum ideile şi moravurile naţionale, ci numai le îmbunătăţeşte spre binele naţiei în particular şi a omenirii în general".

Realitatea este că Mihail Kogălniceanu iniţia în paginile Daciei literare lupta împotriva cosmopolitismului, împotriva boierimii decăzute, străină de idealurile naţionale, refractară ideilor progresiste. In mai sus citatul studiu publicat în Dacia literară, Kogălniceanu înfierează cu vehemenţă marea boierime retrogradă, care printr-unul din reprezentanţii ei „a zis odată într-o adunare strălucită: „Cînd aş şti că în trupul meu este o singură picătură de sînge romîn, mi-aş tăia braţul ca să scap de dînsa!!!" **Kogălniceanu înţelegea că** „Geniul se află în toate naţiile şi în tot pămîntul; are trebuinţă numai de slobozenie, ocrotire şi prilejuri ca să se arate".

O altă latură pozitivă a activităţii Daciei literare o constituie stabilirea de către Mihail Kogălniceanu, în paginile sale, a fundamentelor criticii literare obiective. Kogălniceanu spunea că în Dacia literară „se va critica cartea, iar nu persoana. Vrăjmaşi a arbitrariului, nu vom fi arbitrari în judecăţile noastre".

Necesitatea introducerii criticii literare şi artistice ca mijloc eficace de selectare a valorilor o teoretizează Mihail Kogălniceanu tot în paginile Daciei literare, unde dă una dintre primele definiţii cunoscute în literatura noastră, privind acest gen, remarcîndu-i utilitatea şi dreptul de „încetăţenire în literatură".

Misiunea criticii o mai sublinia scriitorul în 1858 în Steaua Dunării cînd, privind retrospectiv situaţia din jurul anului 1840, reamintea că trebuia combătută „Pacotila de versuri fără poezie, de romane traduse şi de tratate anabaptisto-lingvistice" **şi încurajate scrierile care dovedeau că** „literatura este duhul unei naţii".

Cu toată viaţa sa scurtă, revista a avut un rol de seamă în crearea unei literaturi originale, militante, îndrumînd-o pe un făgaş sănătos realist. Pe de altă parte, prin atitudinea înaintată critică a colaboratorilor săi, revista contribuie la răspîndirea ideilor premergătoare revoluţiei de la 1848.

Multe dintre principiile Daciei literare, cum ar fi orientarea spre folclor, inspiraţia din istoria poporului, cîntarea frumuseţilor ţării şi a aspiraţiei spre libertate a maselor populare, au avut o înrîurire puternică asupra marilor noştri scriitori clasici: Eminescu, Caragiale, Creangă, Alecsandri, Hasdeu, Odobescu, Delavrancea etc.

Eliberarea socială a omului, înnobilarea lui spirituală, lichidarea analfabetismului, dărîmarea oligarhiei trădătoare, cosmopolite, împotriva căreia se ridică Mihail Kogălniceanu, nu puteau fi realizate, însă, decît de o orînduire în care puterea să fie în mîinile poporului.

Al. Hanţă

Limba şi literatura romînă în şcoală

Două imagini ale satului în Amintiri din copilărie

Cînd I. Creangă scrie în **Amintiri din copilărie**, la început, că Humuleştiul era **„sat vechiu răzăşesc"** nu înseamnă că avea şi dreptate. Nu însă pentru faptul că mai încolo îi dă pe humuleşteni **„răzeşi fără pămînturi"**. Dar întrebarea se pune numaidecît. Deposedaţi de pămînturi, de cine anume? Nicăieri în **Amintiri** nu se descriu scene de acest fel şi boierimea nu e nici măcar pomenită. Cînd povesteşte despre Humuleşti, un critic putea vorbi, în această privinţă, chiar de „limite" în viziunea realistă a lui Creangă asupra satului. Nimic mai fals. Şi totuşi ce fel de răzeşi vor fi fost humuleştenii povestitorului, devreme ce ei — măcar o parte — fug de peste munţi de frica „papistăşiei" — adică a prigonirilor religioase. Catagrafia anului 1820 dă, în legătură cu locuitorii satului Humuleşti, informaţii preţioase: **„şăd pe moşia mînăstirii Neamţ, loc de cîmp, chivernisala lor munca cu mîinile; se hrănescu şi pe alte moşii străine neavînd loc cu îndestulare; starea lor proastă"**. Mînăstirea Neamţului, pomenită încă în întîile documente care ni s-au păstrat, stăpînea pămînturile din jur, cu cîteva veacuri înainte ca fugarii de peste munţi să se fi aşezat aici. Insă prigonirile religioase din Transilvania, care au determinat sate întregi să-şi ia avutul şi să treacă munţii, au constituit, pentru mînăstirile moldovene şi muntene, o adevărată binecuvîntare. Căci ele, apărînd ortodoxismul şi îngăduindu-le fugarilor să se aşeze pe pămînturile mînăstirilor, urmăreau, de fapt, să acapareze mînă ieftină de lucru. Multe feţe bisericeşti, îndeosebi călugăriţe, aparţineau boierimii şi e de la sine înţeles că nu puteau avea aplecare spre muncă. Este atît de adevărat acest lucru încît cer domnilor să le întărească prin hrisov stăpînirea asupra băjenarilor, astfel ca aceştia, în caz de nemulţumire, să nu mai poată părăsi pămîntul mînăstirii. Monahia Agafia Balş, de pildă, obţinuse un asemenea hrisov pentru Petrea Ciubotariu. Acesta nu e altul decît bunicul povestitorului.

Este ştiut că răzeşii au fost oameni cu mare dragoste pentru „ocinile" lor, pentru care aveau vechi documente, întărite de cancelariile domneşti. Insă eroii din **Amintiri** nici nu au cunoştinţă de aşa ceva, iar Ştefan Ciubotariu, tatăl povestitorului, stăpîn încă pe o fîşie de pămînt în afara satului, lasă ţiganii să o lucreze. Nicăieri în **Amintiri** nu se dau scene cu încălcări de hotar, cu judecăţi, etc., fapte de viaţă care constituie materia celor mai multe opere cu temă ţărănească din literatura noastră. In această privinţă am putea vorbi chiar de-o anume „indiferenţă" a eroilor din **Amintiri**.

Insă humuleştenii **„răzeşi fără pămînturi"** aveau sub ochi latifundiile mînăstirii, la a căror împărţire aceştia nici nu se gîndeau. Critica a vorbit mult de ireligiozitatea eroilor din **Amintiri** şi nu numai din această operă a lui Creangă, dar ea nu se explică numai prin corupţia clerului. Acelaşi cler — şi faptul acesta este şi mai important — stăpînea şi pămîntul la care humuleştenii puteau rîvni, ca unii ce erau foarte strîmtoraţi. Tatăl povestitorului făcea reflecţia: **„că-ţi intră biserica în casă de departe ce-i"**. Să observăm că în **Amintiri** ţăranii sînt ireligioşi, fiind cu oarecare respect faţă de biserică numai unele eroine. Bărbaţii se arată a fi ajuns mai repede la înţelegerea adevăratelor raporturi dintre sat şi biserică. Aceasta, prin latifundiile pe care le stăpînea, juca rolul moşierului.

Faptul că mînăstirea nu a acceptat să lărgească dreptul ţăranilor asupra pămîntului, a avut consecinţe extrem de importante, care constau în modificarea modului de viaţă al humuleştenilor. Se explică de ce pe eroii din **Amintiri**, chiar ţărani, îi caracterizează o anume conduită. Documentul din 1820 ne informează, cum am văzut, că humuleştenii la acea dată neavînd „loc cu îndestulare", plecau să se hrănească „pe alte moşii străine". Nicăiri în **Amintiri** nu se face o asemenea menţiune. Sîntem cîteva decenii mai tîrziu şi humuleştenii nimeriră o altă cale **„să se hrănească"**. Anume ei practică meseriile, admirabil descrise de I. Creangă. Asupra acestui lucru nu e de stăruit. Nu încape însă discuţie că Humuleştiul este zugrăvit în unul din manualele de relativă prosperitate, poate singurul. Oricum în industria casnică sînt ocupaţi deopotrivă şi bărbaţii, care torc în rînd cu femeile.

Meseriile asupra cărora critica a stăruit îndeajuns nu trebuie doar inventariate, cum adesea se face. Important e să vedem că participarea lor, în condiţiile arătate, este o consecinţă nemijlocită a stimulării ţărănimii. Cu alte cuvinte humuleştenii se îndeletnicesc cu ele nu de bună voie, ci **de nevoie**. Biserica îşi are şi în asta partea sa. Ireligiozitatea eroilor se explică o dată mai mult.

Şcoala se arată a fi, ca şi meseriile, o cale de salvare. Asupra ei, ca şi asupra pămîntului, a pus, însă, stăpînire biserica, prefăcînd-o într-un privilegiu al ei. Dragostea de învăţătură a unor eroi nu mai poate fi privită ca dezinteresată, aşa cum este adesea interpretată. Oşlobanu, popa, îşi împingea fiul să înveţe, pentru a se menţine în rîndul clerului, căruia i se plătea, cum spune unul din eroi, pînă şi „dinţăritul". Ştefan a Petrei, în schimb, om cu mulţi copii, se zbătea ca Ionică să înveţe carte, crezînd că aşa îşi putea găsi un rost în viaţă. Poate că Ştefan a Petrei prevedea şi ruinarea meseriilor şi Ionică trecut prin şcoală ar fi putut veni în ajutorul celor de acasă. Cuvintele lui Ştefan a Petrei, spuse în clipa cînd îşi privea băiatul la Socola, sînt, din acest punct de vedere, semnificative: **„Dar fiind el cel mai mare, norocul său; trebuie să căutăm a-l zburătăci, căci nu se ştiu zilele omului! Şi poate vreodată să fie şi el sprijin pentru iştiialalţi"**.

Dacă humuleştenii se salvară de la completa sărăcire, măcar pentru un timp, prin practicarea meseriilor dar cu resentimentul ruinării acelor meserii, se îndreptau spre şcoală, imaginea Broştenilor e cu totul alta. Deosebirile decurg şi din situarea geografică, satul fiind unul de munte. Mult mai important este însă faptul că ţăranii nu se arată a fi găsit o ieşire din sărăcie, fie şi numai temporară. Casa Irinucăi era **„o cocioabă veche de bîrne, cu fereştile cît palma, acoperită cu scînduri, îngrădită cu răzlogi de brad"**. Puţinele date care se dau în legătură cu locuitorii Broştenilor, contrastează puternic cu imaginea ce ne-o formăm despre Humuleşti. Cum se ştie, bărbatul Irinucăi şi fata lucrau în munte la făcut cherestea. Comentariul povestitorului se cuvine însă retranscris: **„...doi oameni cu doi boi la vreme de iarnă, abia îşi puteau scoate mămăliga. Ba la mulţi se întîmpla de veneau sîmbătă noaptea cîte cu un picior frînt sau cu boii stîlciţi şi aceasta le era cîştig pe deasupra"**. Este de la sine înţeles că, fără vite, ţăranii intrau ca pălmaşi. Avem aici toate elementele pentru ultimul stadiu dinaintea sărăcirii complete a ţărănimii.

Se va fi gîndit povestitorul la toate acestea? Fără îndoială că da. Căci narînd în penultimul deceniu al veacului trecut, întîmplări petrecute înainte de 1856, cînd scria despre starea „înfloritoare" a humuleştenilor, Creangă avea dinainte şi imaginea a ceea ce a urmat decăderii industriei casnice. De aici şi acele note sentimentale din **Amintiri** faţă de viaţa din trecut a satului. Chiar puţine, în comparaţie cu alţi scriitori, ele distonează în cuprinsul acestei opere prin excelenţă realistă. Asupra lor critica s-a oprit fără însă să le explice. Cît priveşte poziţia povestitorului faţă de biserică, nu uităm că, la data cînd îşi scria **Amintirile**, conflictul cu autorităţile eclesiastice se încheiase cu excluderea sa din cler. Creangă însă nu putea capitula şi continua lupta împotriva bisericii, în plan literar. Amintirile din copilărie sînt, neîndoios, şi operă polemică.

D. Vatamaniuc

Concursul „Iubiţi cartea"

Mihail Davidoglu — CETATEA DE FOC

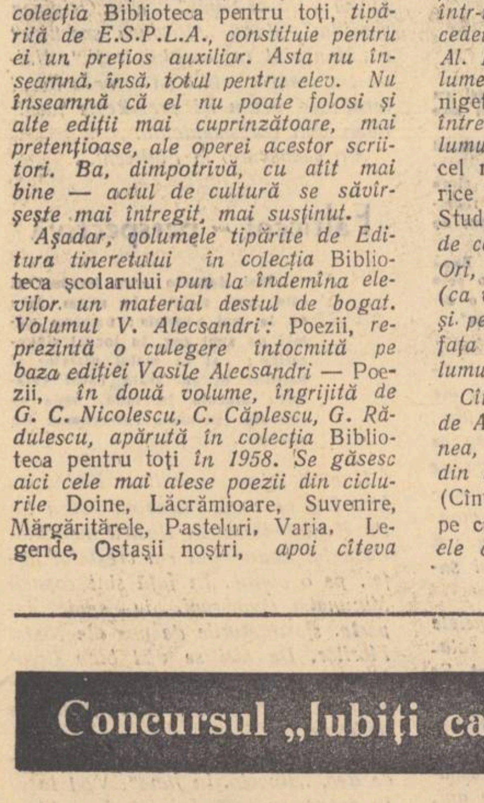

Cercetarea, chiar şi sumară, a unei bibliografii cuprinzînd lucrările beletristice apărute în perioada care a urmat celei dintîi conferinţe pe ţară a scriitorilor, din primăvara lui 1949, cînd s-a dezbătut problema însuşirii de către creatori a principiilor fundamentale ale realismului socialist, relevă orientarea tot mai sigură a producţiei literare către realitatea vie, patetică, făurită de oamenii noi ai patriei, de clasa muncitoare în frunte cu comuniştii. Operele dramatice care au văzut luminile rampei în anii 1949—1951, opere care se adresau într-un mod nemijlocit sutelor de mii de spectatori ce asistau la episoadele ale propriei lor lupte pentru transformarea patriei, confirmă revoluţia teatrului romînesc din acea epocă. Scriitori cu renume în alte sectoare ale creaţiei literare şi-au îndreptat atenţia spre teatru, conştienţi că de la înălţimea scenei, adevărul, cuvîntul mobilizator, îşi vor afla şi mai repede răsunet în conştiinţele oamenilor muncii. Acum au fost create piese de o certă valoare, ca Pentru fericirea poporului de Aurel Baranga şi N. Moraru, Iarbă rea şi Recolta de aur de Aurel Baranga, Cumpăna şi Vadul nou de Lucia Demetrius, Minerii şi Cetatea de foc de Mihail Davidoglu. Clasa muncitoare apărea pe scenă, minunată în eroismul ei, în dragostea pentru valorile cele mai înalte ale umanităţii.

Conflictul piesei Cetatea de foc se inspiră dintr-o problemă majoră a vieţii societăţii noastre din acea vreme: ciocnirea surdă, ale cărei implicaţii sînt deosebit de interesante, dintre idealul social preconizat de muncitorii cu o înaltă conştiinţă de clasă şi resentimentele personale ale celor pentru care interesele societăţii întregi nu se precizaseră încă a fi şi ale lor înşişi.

La Reşiţa, adevărată „cetate de foc" a ţării noastre, lupta oţelarilor care voiau să dea tinerei industrii socialiste oţel mai mult, de calitate superioară, suferă cîteva eşecuri. Metalul incandescent e departe de a satisface indicii tehnologici, căptuşeala de şamotă a cuptoarelor se prăbuşeşte, au loc accidente grave care pun în primejdie viaţa muncitorilor. In aceste împrejurări, oţelarii sînt convinşi că în uzină s-au strecurat unelte ale bandiţilor refugiaţi în munţii din împrejurimi, care fac tot posibilul să saboteze producţia furnalelor. Un fapt e sigur: fonta furnizată de bătrînul Petru Arjoca, prim-maistru furnalist, e de proastă calitate; fiul său, Pavel, nu şovăie ca, în şedinţă de partid, să ceară punerea sub anchetă a tatălui său pentru lămurirea misterului. Intervenţia lui Pavel răscoleşte toate sentimentele bătrînului: orgoliul rănit se luptă cu dragostea şi cu mîndria paternă, şi, în cele din urmă, învinge. Petru Arjoca, jignit, îşi părăseşte tovarăşii, cerînd pensionarea. Zadarnic încearcă Muntean, secretarul de partid, Aaron, vechiul prieten al lui Petru, Pavel şi Dominic, fiii furnalistului, să-i demonstreze că plecarea lui echivalează cu o dezertare. Nici cînd furnalul la care a muncit ani în şir ameninţă să se stingă pentru totdeauna, Petru Arjoca nu pare decis să se întoarcă. Dar e un muncitor vrednic şi cinstit. El nu se lăsase impresionat de linguşirile inginerului Brebenar, executorul ordinelor bandei din Semenic, decît pînă în clipa în care bănuiala că acesta ar fi putut fi un duşman înrăit i se strecoară în inimă. Trezit la realitate, se uită speriat în jurul său, văzînd limpede cum putea fi utilizat de vrăjmaşii propriei sale fericiri. Şi se întoarce să dea viaţă furnalului, convins că în felul acesta loveşte şi mai sigur în banda de ucigaşi. Ezitarea de o clipă, pricinuită de ameninţările legionarului Alec Jemănar care îl anunţă că Dominic, ostatec în munţi, va fi ucis în momentul în care tatăl său se va întoarce la furnal, se risipeşte. Petru Arjoca îşi va sacrifica propriul copil, dar nu va părăsi lupta împotriva ucigaşilor. Momentul e de o măreţie reală. Proiectat pe fundalul luminos al cetăţii de foc, furnalistul se transformă într-un simbol: idealul întregii societăţi a ieşit biruitor. Finalul, în care Dominic, salvat din mîinile legionarilor, se întoarce în uzină nu adaugă un plus în definirea mişcării dramatice a piesei, ce se încheiase în momentul sacrificiului conştient al tatălui său; el reprezintă, însă, un corolar etic, semnificînd victoria desăvîrşită a curajului şi a conştiinţei de clasă.

Conflictul principal se întemeiază pe confruntarea permanentă a trăsăturilor contradictorii ce conlucrează la formarea unei conştiinţe noi, de ostaş al luptei clasei muncitoare. La definirea acestui conflict contribuie analiza psihologiei personajului central. Petru Arjoca nu e desenat în conformitate cu o schemă prestabilită, ci se defineşte în cursul evoluţiei dramatice a piesei, în acţiune, în mijlocul celorlalţi muncitori. Evenimentele vieţii sale personale se amplifică, antrenînd interesul pasionat al celor din jur. Petru Arjoca nu e singur: accidentul lui Pavel, primejdia în care se află Dominic sînt înregistrate de tovarăşii lui ca evenimente ale propriei lor vieţi. Bătrînul îşi dă seama de aceasta şi nu mai simte singurătatea care i se păruse că îl înconjoară.

Dintre celelalte personaje ale piesei (referindu-ne deocamdată la muncitorii cu adevărat devotaţi idealurilor avîntate ale clasei lor), figura lui Pavel Arjoca se detaşează în chip deosebit. Aparent rece şi aspru, absorbit de problemele de producţie, el se ridică împotriva tatălui său în clipa în care i se pare că acesta e vinovat de eşecurile întîmpinate de lupta miilor de oţelari ai uzinei. Pavel nu e, aşadar, un om calm, un flegmatic. E un pătimaş, un îndrăgostit de meseria lui, de uzină, de viaţa nouă care urma să se ridice pe temeliile oţelului turnat de el. Chiar în clipa în care îşi pierde vederea, în urma unui accident provocat de sabotori, el urmăreşte încordat mersul furnalelor, cu ajutorul mamei sale care îi descrie culoarea fumului ce se ridică din minereul încins. Cînd urmările accidentului se vindecă (e adevărat, cam prea brusc şi prea la momentul oportun, cînd priceperea lui era solicitată în oţelărie), Pavel se întoarce în uzină pentru ca, umăr la umăr cu tatăl său, să reînvie furnalul ucis.

Muntean, secretarul organizaţiei de partid, e plin de dragoste pentru muncă, pentru oameni, înzestrat cu mult tact, datorită căruia izbuteşte să-l aducă din nou pe bătrînul Arjoca în mijlocul alor săi, să descopere pe sabotori şi să dea întregii uzine sîngele pe care vrăjmaşii voiseră să-l sugă. Alături de el, Marica, soţia lui Pavel, dîrză şi feminină în acelaşi timp, Adolf Klein, aparent inofensiv şi sperios ca un „iepure roz", dar, în realitate, gata să se sacrifice pentru uzina lui, Dominic, tînăr, curajos, impetuos, Ştefan Svoboda, zis Pişto, sportiv, îndrăgostit, respirînd în jur numai optimism, completează galeria muncitorilor conştienţi de sarcina lor patriotică, de menirea lor superioară.

In tabăra cealaltă, duşmanii. De la bestialul Alec Jemănar, pînă la insinuantul Liviu Brebenar, toţi sînt legaţi de duşmănia lor veninoasă împotriva minunatelor cuceriri ale poporului, de dorinţa de a le distruge cu orice preţ, singuri, izolaţi, prinşi în cercul fierbinte al urii muncitorilor, care se strînge treptat, prinzîndu-i şi nimicindu-i. Istoria însăşi le este duşman şi-i zdrobeşte.

Drama are, evident, unele slăbiciuni de construcţie; asupra cîtorva am încercat să atragem atenţia în rîndurile precedente. Altele, cum ar fi inexplicabila salvare a lui Dominic, insuficienta aprofundare a episodului romantic, altminteri plin de prospeţime, al dragostei dintre Pişto şi Florica, sau portretul încă destul de palid al Luciei Brebenar, ţin şi ele de detalii secundare. Dar, judecată în ansamblu, Cetatea de foc se impune prin problematica ei actuală, prin ideile generoase pe care le vehiculează, prin galeria de eroi prezentă în ţesătura ei dramatică, ca o operă de adevărat maturitate a dramaturgiei noastre.

Dan Grigorescu

Această piesă figurează şi în programa analitică a clasei a XI-a.

Instantanee ungare

POP SIMION

1. „Glasul Dunării, al Oltului e-acelaşi..."

Aî trei ore libere?
— Depinde pentru ce.
— Nu-ţi spun. Vino şi vezi. Nu vei regreta.

Invitaţia neobişnuită tenta. Deşi îmi propusesem să-mi consacru fiecare zi, fiecare ceas al şederii mele în ţara prietenă numai acelor activităţi care sînt în măsură să-mi mărească în cel mai înalt grad cunoaşterea mea despre oamenii Ungariei noi, am acceptat — cum se spune — să semnez un cec în alb. Rezultatul? O plăcută surpriză pe care mă grăbesc să v-o istorisesc cu mijloacele reportajului.

Seară. Gonim cu maşina de peste o jumătate de ceas, pe o vreme ceţoasă, urmăriţi de luminile oraşului. Locul unde ne oprim face parte dintr-un cartier muncitoresc din circumscripţia a 18-a a Budapestei şi se numeşte Lörince. Un edificiu bătrin —un fel de cinematograf-teatru — cu 600 de locuri. Sala arhiplină. Steaguri romîne şi maghiare. De-a lungul cortinei de catifea, o lozincă pe limba lui Petöfi: „Trăiască prietenia maghiaro-romînă". Holul destul de încăpător, îmbrăcat în panouri şi fotomontaje ce oferă imagini din R.P. Romînă. Zeci şi zeci de muncitori, de elevi, de femei casnice, funcţionari, pensionari, se perindă prin faţa fotografiilor expuse, făcînd cunoştinţă cu Bicazul, cu litoralul însorit al Mării Negre, cu mările de grîu ale Bărăganului înfrăţit, cu siluetele impunătoare ale uzinelor construite în anii din urmă, cu noile edificii ale Bucureştiului — într-un cuvînt, oamenii acestui colţişor al Budapestei fac o imaginară călătorie în patria mea.

Intreb ceva despre caracterul întrunirii.

— O seară a prieteniei romîno-maghiare, organizată de comitetul de circumscripţie al Frontului Popular.

Un ansamblu al elevilor deschide festivitatea prin cîteva cîntece revoluţionare; pionerii oferă în plină iarnă buchete minuscule de flori roşii (regret că nu le cunosc denumirea. Seamănă cu florile de oleandru, ori sînt aievea); o fată cu codiţe recită poezia lui Ady „La Dunăre" din care îmi stăruie în minte versul ce într-o traducere aproximativă sună aşa:

„Glasul Dunării, al Oltului e-acelaşi..."

Ideea poetică îmi revine ca un leit motiv. Cineva rosteşte o cuvîntare despre cele mai noi izbînzi ale constructorilor socialismului din patria noastră — în industrie, în agricultură, în cultură. E ilustrată pe larg viaţa liberă şi înfloritoare pe care o duc minorităţile naţionale din R.P.R., care, egale în drepturi şi datorii, construiesc socialismul alături de poporul romîn. Numele tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej e subliniat de aplauze entuziaste şi îndelungi.

In pauză, cei cîţiva romîni prezenţi sînt înconjuraţi cu prietenie de oamenii cartierului. Intrebări: cum sînt utilate noile uzine; cît s-a schimbat în ultimul timp Bucureştiul; dacă vor continua şi mai departe construcţiile de pe litoralul Mării Negre; de ce echipament ai nevoie dacă vrei să petreci un concediu în Carpaţi; care-i situaţia întrecerii între siderurgiştii de la Hunedoara şi Reşiţa... Intrebări, întrebări, întrebări. Descifrezi uşor sentimentul de sinceră prietenie din interesul pe care îl arată oamenii simpli ai Budapestei pentru realităţile noi din Romînia socialistă. Răspunsurile noastre sînt completate de cele cîteva filme documentare romîneşti care sînt prezentate cu acest prilej.

Era seară tîrzie cînd m-am întors pe insula Margareta şi ceaţă şi frig. Ianuarie era slab şi neputincios faţă de căldura spirituală care pusese stăpînire pe mine. Participasem la una din acele seri ale prieteniei care sînt foarte frecventate în oraşele şi satele Ungariei noi. In mintea şi sufletul meu revenea ritmic versul lui Ady:

„Glasul Dunării, al Oltului e-acelaşi..."
Iar sentimentul acesta l-am împărtăşit tot timpul cît am stat în ţara vecină şi prietenă.

2. Semnificaţiile unei aniversări

Pomii de pe marginea bulevardelor au zece ani; întiia tencuială de pe zidurile caselor încă n-a avut cînd să fie mîncată de vreme; copiii născuţi în iureşul primelor construcţii abia au ajuns la vîrsta cînd învaţă tabla înmulţirii; arhiva oraşului e fără istorie, iar arhivarul nu e de fel obişnuitul bătrînel uscăţiv, cu chelie, ochelari şi mînecuţe, ci un băieţandru care adună întiiele documente care vor alcătui în timp biografia oraşului.

Mă aflu la 70 de kilometri de Budapesta, spre Sud, în preajma Dunării, pe un loc nisipos, unde a răsărit ca din pămînt un gigant al industriei siderurgice maghiare, care în scurtă vreme şi-a făurit meşterii de care are nevoie, înălţînd totodată oraşul modern, în care muncitorul metalurgist găseşte odihnă, confort, frumuseţe, bunăstare, cultură. Oraşul acesta se numeşte Sztálinváros şi este creaţia întiiului cincinal maghiar.

Pentru că vizita mea la Sztálinváros coincide cu aniversarea a zece ani de la înfiinţarea lui, îmi face plăcere să vă schiţez un portret al oraşului tînăr.

Pe locul unde se înalţă azi marele oraş industrial, creştea pînă nu de mult păpuşoiul. Cîmpie fără hotar, cu aşezări mărunte, unde şi alcătuirea unei sobe trecea drept o chestiune de tehnică complicată. Inainte, cît vedeai cu ochii, pe aici se întindeau moşii boiereşti, aşa că neştiinţa şi promiscuitatea au lucrat în voie decenii de-a rîndul. Ţăranii erau fără pămînt. Averea lor — braţele, plozii şi căsuţa învelită cu paie. Le-a fost dat aşadar să cunoască numai coada sapei, umilinţa şi teama zilei de mîine. Singurul lucru luminos pe care l-au fixat în memorie, transmis din tată în fiu de-a lungul generaţiilor, este amintirea despre un ţăran îndrăzneţ pe nume Szórán Márton, fiu al acestor meleaguri, care cîndva, demult, a condus o răscoală ţărănească împotriva stăpînilor feudali. Dar amintirea aceasta o ţineau tăinuită ţăranii cîmpiei, pentru că stăpînitorii de mai tîrziu ai pămînturilor — conţii, moşierii şi grofii — aveau, pe lîngă gîrbaciul vechilului şi puterea prefectului, şi flinta jandarmului şi baioneta honvedului.

Dar puterea democrat-populară a regenerat biografia acestui loc, construind, sub privirile uimite ale ţăranilor, o întreagă familie de fabrici adunate într-un mare combinat siderurgic, iar pentru viitorii maeştri ai oţelului, un oraş luminos, care deschidea acestui pitoresc colţ de ţară perspectiva socialismului. O mie de ingineri sovietici au muncit la construirea acestei cetăţi a oţelului, aducînd pentru noile fabrici utilaj din ţara lor şi dragostea sinceră, izvorîtă din spiritul internaţionalismului proletar, de a ajuta înflorirea Ungariei noi, eliberată de sub dictatura fascisto-hortystă. Combinatul siderurgic din Sztálinváros este una din izbînzile care stau la temelia prieteniei de nezdruncinat dintre poporul maghiar şi popoarele Uniunii Sovietice, unul din roadele nemuritoare şi semnificative ale acestei prietenii frăţeşti.

Calc prin oraşul cel tînăr şi oamenii locului îmi vorbesc despre primăvara lui 1950, cînd hotarul satului de pustă Dunapentele a fost invadat de sute şi mii de meşteri zidari şi tîmplari şi fierari şi betonişti, care s-au apucat cu sculele lor felurite să înalţe case şi fabrici, să întindă străzi de asfalt, să zidească şcoli şi case de naşteri şi grădiniţe de copii — mă rog, să facă un oraş în toată puterea cuvîntului.

Acum, după zece ani, tot ce a fost pesemne atunci doar intenţie, vis ori schiţă abstractă pe hîrtie de calc, este o copleşitoare realitate.

Arhitectura oraşului e simplă şi monumentală. Blocurile muncitoreşti cu mai multe etaje sînt dispuse după o simetrie armonioasă, proprie oraşelor moderne, în care spaţiile verzi, scuarurile, bulevardele largi, arborii, rîndurile de flori, constituie — aş putea spune — o necesitate arhitectonică. (Păcat că nu mi-a fost dat să văd oraşul cel tînăr în anotimpul florilor şi al arborilor copleşiţi de verdeaţă). Sub cerul de o transparenţă surprinzătoare, oraşul acesta muncitoresc înălţat lîngă apa Dunării are multă luminozitate, o frumuseţe neostentativă, discretă, aproape sobră. Deşi oraşul, cu miile lui de apartamente, a fost construit într-un timp foarte scurt de mîinile aceloraşi meşteri, sub supravegherea aceloraşi ochi de ingineri, după concepţia aceloraşi proiectanţi, monotonia, şablonul arhitectonic nu şi-au găsit loc aici. Străzile se disting prin diversitate, prin ţinuta proprie a clădirilor care le alcătuiesc. Culorile, linia arhitectonică, stilul, particularitatea amănuntului alternează de la stradă la stradă, dîndu-ţi în acelaşi timp senzaţia unui tot armonios, pe care specialiştii îl numesc diversitate în unitate.

Reporterul încearcă să sugereze prin cîteva elemente sumare dinamica vieţii din oraşul cel tînăr.

Tezaur uman: 35.000 locuitori. Trecerea de la producţia de păpuşoi la cea de oţel a făcut să sporească de zece ori populaţia. Natalitatea e în continuă creştere. Se nasc în medie 100 de copii pe lună. Anul 1959 a dat oraşului 1200 de copii dolofani.

Nivel de trai: muncitorul metalurgist are apartament tapetat în linoleum, baie îmbrăcată în faianţă, şi o bucătărie spre care gravitează zilnic bunătăţile pe care le oferă cele 100 de magazine.

Cutură: **Bank Ban** pe scena unui teatru de vară cu 2.200 de locuri, cinematografe, cluburi, cămine culturale, 10 şcoli felurite, 280 de pedagogi, o tipografie, un ziar local în 6500 de exemplare, o şcoală de balet, mii de televizoare şi 9 milioane de cărţi cu copertile făcute ferfeniţă de atita citit.

Asistenţă medicală: 100 de medici şi o policlinică cu o capacitate de 1400 de locuri. Aşadar, în fiecare zi se investesc 800 de ore de muncă medicală, pentru ocrotirea sănătăţii muncitorilor.

Cifre şi iar cifre. Oamenii locului nu le reţin. N-au timp. Nu şi-au format memoria propriilor lor cuceriri. Sinteza mai poate să aştepte. Ei au încă de lucru. Oraşul se extinde continuu, lărgindu-se departe, în pustă. O pădure foarte tînără, de zece ani, vînătă şi dezgolită la vremea aceasta de iarnă, desparte oraşul de Combinatul metalurgic aşezat din motive de sănătate la cîteva kilometri depărtare. Pe cerul de o transparenţă albastră se proiectează siluetele grave ale uzinelor, tonificînd imaginea locului, dîndu-i consistenţă şi grandoare. Furnalele înalte aruncă fum leneş în văzduhul îngheţat, povestind că în partea aceasta de ţară cuptoarele Martin produc fără întrerupere, oalele cu fontă topită se perindă prin hala oţelăriei în ritm regulat, în vreme ce pe calea ferată se apropie trenuri cu cocs, iar pe Dunăre şlepuri pîntecoase aduc minereul fieros în portul fluvial, pînă sub macaralele gigantice cu gît înalt, de girafă.

Ziua oraşului industrial se desfăşoară ciclic, împărţită în felii de cîte opt ore. La fiecare glas de sirenă, o treime din muncitorii oraşului îşi preiau posturile de lucru, ducînd mai departe gigantica operă industrială a Combinatului, în vreme ce alte două treimi din muncitori se odihnesc, învaţă chimie, se joacă cu copiii, schiază, ori pur şi simplu se plimbă pe străzi, să vadă cum cade întiia zăpadă pe casele albe ale oraşului nou.

Muncitorii, adevăraţii stăpîni ai acestui loc, urmăresc cu atenţie fiecare respiraţie a oraşului lor. Ei au ridicat casele şi fabricile de aici, ei au învăţat să le iubească şi să le ocrotească. In zilele contrarevoluţiei, aceşti adevăraţi stăpîni, în frunte cu comuniştii, au apărat cu hotărîre şi dîrzenie viaţa şi integritatea oraşului lor socialist. In zilele acelea tulburi, Combinatul de la Sztálinváros a produs din plin, cu întreaga lui capacitate.

Aşadar, în Sztálinváros a sosit cea de-a zecea iarnă, oamenii fac oţel şi copii mulţi. Dunărea aduce minereu în pîntecul şlepurilor, pădurea tînără din pustă creşte, tot creşte şi toate ceasurile oraşului sînt fixate să împartă ziua în cele trei cicluri de lucru.

La Sztálinváros toată lumea munceşte.

3. Libresso

De vrei să fumezi în tihnă o ţigară, să petreci cinci minute în tovărăşia unui prieten, să parcurgi noutăţile din paginile ziarului de seară abia ieşite din gura rotativelor, intră în primul „espresso" care îţi pică în cale şi spune:

— Egy duplat!

Ospătăriţa cochetă, cu ochi albaştri şi păr platinat (regula nu-i obligatorie) îţi va răspunde printr-un zîmbet discret, ca după un minut să-ţi aşeze în faţă ceşcuţa fierbinte, din care se ridică aburul îmbietor al cafelei.

Aceste „espresso"-uri, atît de larg răspîndite în ţara vecină, au o tradiţie veche şi s-au fixat durabil în modul de viaţă maghiar. Sînt un soi de cafenele intime, în care personajul cel mai de seamă este automatul de preparat cafea, ce cîntă în surdină, discret, mulţumindu-se să scoată tonuri mai înalte şi şuierături numai cînd fata cu bonetă se joacă cu manetele lui de ebonită, de parcă ar fi clapele unui ciudat instrument muzical. Dar jocul fetei nu-i de fel gratuit — la fiecare şuierătură se umple cîte o ceaşcă cu miraculoasa licoare a boabei de cafea.

O ţuică de caise („barackpàlinka"), un caviar rusesc, un pateu proaspăt, ori o bere „girafă", sînt articolele pe care ţi le oferă „espresso"-ul atunci cînd eşti hotărît să rămîi peste cele cinci sau zece minute obişnuite ale omului grăbit...

Dar nu mi-am propus nicidecum un crochiu despre cafenelele maghiare, ci mai degrabă o consemnare a sentimentului de plăcută surpriză, pe care l-am împărtăşit într-o zi de ianuarie friguros în oraşul Pécs.

Intru într-o librărie. Intîrzii în faţa standurilor, răsfoind cărţile noi. Vînzătoarea mă invită cu amabilitate:

— Dacă aveţi cinci minute răgaz, vă rugăm să le petreceţi în „libresso"-ul nostru.

Nu înţeleg. Vînzătoarea mă ajută, arătîndu-mi o a doua încăpere a librăriei.

Curiozitatea mă îndeamnă să intru. O cafenea obişnuită, cu automatul ei nichelat, cu ospătăriţa platinată şi ţuica de caise, cărora li se adaugă însă, de data aceasta, un element cu totul nou.

Pereţii localului sînt tapetaţi cu vitrine cu cărţi şi reviste. Din loc în loc, desene, schiţe, picturi (despre care am aflat mai tîrziu că sînt producţii ale artiştilor plastici locali). Vizitatorii au în faţă obişnuitele cafete însă şi cărţi de poeme, ori exemplare din cele mai noi romane scoase de sub teascurile editurilor. Am senzaţia concretă că mă aflu într-o sală de lectură. Mă aşez pe canapea, în faţa unei mese minuscule. Fata cu ochi albaştri şi păr platinat mă serveşte cu cafea şi buletinul ultimilor cărţi apărute. Deschide vitrina mobilă din perete şi mă invită să-mi aleg cartea preferată. Pînă mă hotărăsc, puţinele mele cunoştinţe de latină mă ajută să descifrez cuvîntul rebus, care este chiar numele acelui joc original: Libresso — adică **liber-libri-carte**, plus **espresso-presso-cafenea**. Aproximativ: cafenea de lectură.

Se trezeşte în mine reporterul. Responsabilul librăriei îmi oferă informaţii. Aflu că „Libresso"-ul din Pécs este deocamdată unic în ţară. A luat fiinţă în urmă cu două-trei luni pe lîngă cea mai mare librărie din localitate, cu scopul de a oferi omului de pe stradă plăcute ore de lectură, de a-i recomanda cele mai noi apariţii. Mai plastic:

— Libresso-ul, este pentru noi un mijloc prin care îl ispitim pe cititor cu cartea nouă, menită să-l tenteze, să-i trezească interesul, zice responsabilul. O are în mînă, o răsfoieşte, îl captivează cîteva pagini citite în răstimpul cît a băut o cafea. Facem o experienţă? Să privim timp de o jumătate de ceas ce se întîmplă aici...

Din cei 28 de oameni opriţi pentru cîteva minute în faţa unei cafele şi a unei pagini de carte, 23 au trecut şi în încăperea librăriei să cumpere volumul care nu mai avea nevoie de nici o recomandare. El nu poate lipsi din biblioteca personală, iar lectura lui, începută de acum, nu poate fi în nici un chip întreruptă.

Dar „Libresso"-ul din Pécs găzduieşte adesea întîlniri între cititori şi scriitori, discuţii de meşteşug între scriitorii mai vîrstnici şi cei tineri, schimburi de păreri între autori şi artiştii plastici despre ilustraţiile cărţilor, etc.

Mă interesează cine este ingeniosul şi entuziastul care întreprinde o acţiune atît de folositoare şi originală. Il am în faţa mea. Responsabilul librăriei e unul dintre scriitorii din localitate.

Pe cînd un „Libresso" bucureştean?

Imagini din Sztálinváros

Se ridică o nouă construcţie
Arcade
Şcoală elementară
La oţelărie

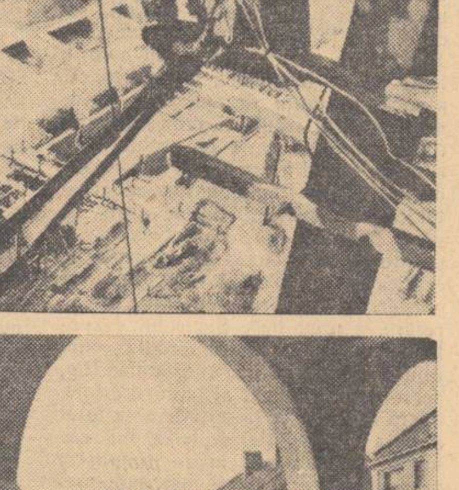

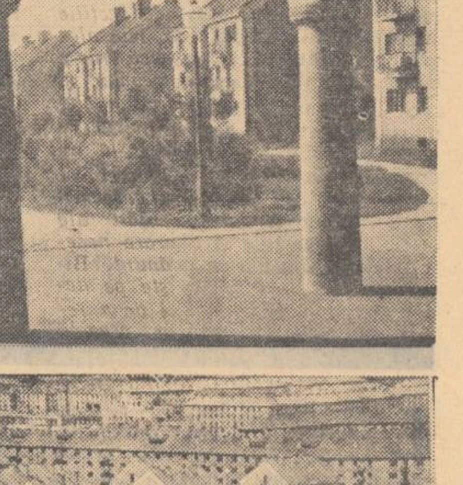

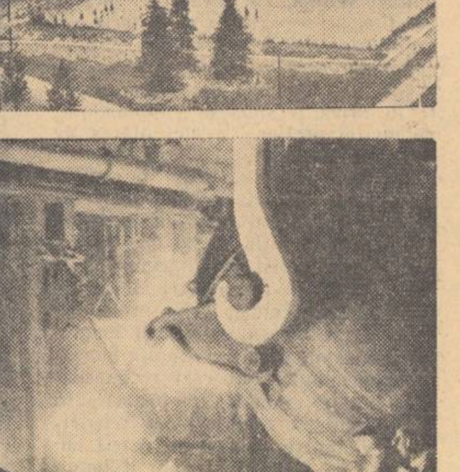

viaţa cercurilor literare

Insemnări pe marginea unei consfătuiri

Asistăm în ultima vreme la o continuă înviorare a „mişcării literare de amatori", cum a început să i se spună. Reorganizate potrivit noului regulament de funcţionare, elaborat de către Ministerul Invăţămîntului şi Culturii şi Uniunea Scriitorilor, cercurile literare din ţara noastră şi-au lărgit considerabil activitatea. Ele sînt în prezent tot mai mult îndrumate spre anumite obiective concrete: întocmirea unor programe pentru brigăzile artistice de agitaţie, ajutarea muncii culturale din întreprinderi, gospodării agricole colective, case de cultură. Au fost atrase numeroase elemente tinere talentate, cu reale perspective de dezvoltare. Numai la recenta „Consfătuire a creatorilor literari din regiunea Constanţa", convocată din iniţiativa Comitetului Regional de Partid şi a Sfatului Popular Regional, au participat un număr de peste 200 de persoane — muncitori, ţărani muncitori, activişti de partid şi activişti ai organizaţiilor obşteşti, ingineri, tehnicieni, funcţionari, profesori, elevi, militari etc. Tovarăşul Vasile Vîlcu, prim-secretar al Comitetului Regional P.M.R. Constanţa, care, de altfel, a condus lucrările consfătuirii, spunea pe bună dreptate în concluzii că o asemenea „şedinţă de lucru", de o atare amploare, nu s-ar fi putut ţine cu zece sau cincisprezece ani în urmă, din lipsă de participanţi. Nu ai fi avut prea mulţi oameni de invitat. Majoritatea tinerilor scriitori prezenţi au crescut recent, în cercurile literare. Desigur, nu toţi vor ajunge poate, „consacraţi". Dar dacă dintre ei se vor impune şi cîţiva poeţi, prozatori sau dramaturgi de seamă, eforturile depuse acum vor fi răsplătite.

Credem că o bună parte din experienţa acestei consfătuiri interesează pe cititorii revistei Luceafărul, mai ales că, atît în expunerea tovarăşului Anton Niţescu, cît şi în cadrul discuţiilor s-au ridicat probleme extrem de importante privind conţinutul muncii cercurilor literare, sarcinile imediate, măsurile ce trebuie luate în vederea îmbunătăţirii activităţii lor.

Consfătuirea a demonstrat clar că numai o acţiune de masă, menită să atragă şi să încurajeze cele mai talentate şi capabile elemente din popor, poate da rezultatele aşteptate. „In regiunea noastră — arăta tovarăşul Anton Niţescu, preşedintele Comitetului Executiv al Sfatului Popular Regional, în expunerea „Cu privire la problemele creaţiei literare în regiunea Constanţa", „există multe elemente talentate. Noi nu ne-am ocupat să le descoperim sau le-am neglijat. Cercurile literare existente, cu excepţia celor din Constanţa, Tulcea şi Cernavoda, sînt inactive. Mai sînt raioane care nu au încă organizate aceste cercuri. Unele, deşi au existat, cum este cercul literar „Panait Cerna" din Măcin, acum nu mai există... In sfîrşit, trebuie făcut totul ca să nu existe centru de raion sau comune mai mari, unde sînt forţe, fără cercuri literare". Şi, fără îndoială, că în scurt timp, în regiunea Constanţa se va ajunge la o asemenea situaţie. Faptul că, direct, Comitetul Regional de Partid şi Sfatul Popular Regional au ţinut să convoace această întîlnire, în care s-au dezbătut problemele muncii literare, problemele îndrumării şi creşterii viitorilor scriitori, constituie principala garanţie în acest sens. De altfel, expoziţia „retrospectivă" „Condeie dobrogene 1956—1960", organizată într-o spaţioasă sală din oraş, oferă o imagine destul de clară a avîntului ce au început să-l ia unele cercuri literare constănţene, a contribuţiei lor efective în paginile ziarului Dobrogea nouă, în cele cinci culegeri locale de poezie şi proză apărute, în coloanele unor reviste şi ziare centrale. Desigur, pe marginea acestei expoziţii sînt multe lucruri de spus. E vorba în primul rînd de o idee foarte originală, de a decupa din cadrul publicaţiilor tot ce au publicat tinerii scriitori din Dobrogea. Cele mai multe poezii, schiţe, articole afişate sînt combative, agitatorice; cu toate evidentele stîngăcii, ele emoţionează totuşi. Există o notă de tinereţe şi entuziasm proprie tuturor producţiilor la care ne referim. Iată acum şi cîteva cifre: sînt prezenţi 121 de autori cu 453 poezii, 74 nuvele, schiţe, povestiri, 100 de însemnări şi reportaje literare, 99 recenzii şi cronici literare... In total 876 de „articole" expuse. Am vrut să vedem cum arată această „producţie" publicistică repartizată pe profesii: sînt 34 de ziarişti din Constanţa şi alte localităţi, 10 muncitori şi colectivişti, 6 învăţători, 8 profesori, 2 tehnicieni, 8 elevi, 3 ofiţeri, 12 funcţionari, 2 ingineri, 10 activişti culturali ş.a. E bine că se găsesc reprezentaţi în expoziţie membri ai principalelor cercuri literare din regiunea Constanţa. Era necesar însă să se ţină seama de progresul realizat de fiecare scriitor începător în parte, de cînd a debutat şi pînă azi, prezentîndu-i-se astfel vizitatorului un tablou mai expresiv al evoluţiei sale, dacă acesta a evoluat. Cîteva date biografice privind vîrsta, studiile autorului, anul cînd i-a apărut prima lucrare, publicaţiile la care a colaborat, ar fi fost utile.

Lasă de dorit uşurinţa cu care au fost selecţionate lucrările.

Dintre „exponatele" mai atrăgătoare, notăm poeziile elevului Fati V. Petre, ale Sandei Ghinea-Prisăcaru, ale Aurorei Conţescu şi ale lui George Mihăescu, schiţele, povestirile şi nuvelele semnate de Marin Porumbescu, Ştefan Cismaru, Marin Iancu-Nicolae ş.a.

Accentul principal s-a pus, în cadrul consfătuirii, pe legătura scriitorului începător cu viaţa noastră socialistă. Ruperea de realitate, plutirea în condiţia unei literaturi fade, inofensive, confecţionată după modele livreşti, au fost considerate principalul pericol ce pîndeşte pe o parte din membrii cercurilor literare din regiunea Constanţa. Nici n-au învăţat bine să versifice ori să construiască un subiect, şi unii tineri din cercurile literare se avîntă să scrie romane, „poezii filozofice" de mare „ţinută", în care se dezbat destinele omenirii, ale morţii şi nemuririi. Ori, e firesc ca tentativa lor să dea greş, ca ei să nu reuşească să spună decît naivităţi, lucruri puerile, incredibile. Noi considerăm — s-a spus la consfătuire — că prozatorul ori poetul ucenic trebuie mai degrabă să înveţe a scrie la şcoala realităţii zilnice, consemnînd în informaţii, reportaje, foiletoane, articole pentru ziare, izbînzile, bucuriile şi necazurile celor din jur, sentimentele lor, descoperind frumosul în fapte, nu în abstracţiuni. Numai urmărind atent pulsul realităţii socialiste în permanenta transformare revoluţionară, înveţi să înţelegi sensul a ceea ce se numeşte actualitate, înveţi să fii partinic, să participi din tot sufletul alături de ceilalţi oameni ai muncii la epocalele victorii contemporane ale socialismului. „Aici, în mijlocul vieţii, se făuresc aripile talentului dumneavoastră" — menţiona tovarăşul Vasile Vîlcu în cuvîntul său de încheiere. Expunerea tov. Anton Niţescu arătă că cercurile literare trebuie să fie cele mai sensibile antene ale transformărilor ce se petrec în societatea noastră, să surprindă primele noul din conştiinţa oamenilor şi să-l înfăţişeze în lumina cuvenită. A fi partinic şi actual, înseamnă a sluji ţelurilor partidului nostru, a înfăţişa, de pe poziţiile partidului clasei muncitoare, acele probleme ce frămîntă în cea mai înaltă măsură masele.

Tovarăşii care au luat cuvîntul au subliniat că membrii cercurilor literare nu trebuie să aştepte numai ajutor şi încurajare de pretutindeni, ci să se considere un puternic detaşament de agitatori ai politicii partidului şi guvernului nostru, să se considere ostaşi ai frontului ideologic marxist-leninist, să lupte ei înşişi pentru pregătirea lor profesională. Numai aşa, menirea cercurilor literare poate fi înţeleasă. Tovarăşul Anton Niţescu cita cuvintele lui Ilya Ehrenburg: „Cărţile noastre sînt chemate să schimbe viaţa. Acest lucru îl poate face numai o artă adevărată, nu surogatele ei. Marii noştri înaintaşi ne-au lăsat cu limbă de moarte să înflăcărăm cu cuvîntul inimile oamenilor. Pentru aceasta nu este de ajuns să ai un carnet de membru al Uniunii Scriitorilor, pentru asta trebuie să ai inima înflăcărată, pentru asta trebuie să fii scriitor". **Această observaţie, extrem de preţioasă — cuprinsă şi în cuvîntarea tovarăşului Vîlcu, trebuie reţinută. E răspîndită printre cenaclişti părerea că, activînd în cadrul unui cerc literar, poţi căpăta repede certificat de calificare în meseria de scriitor. După cum este unanim cunoscut, cercurile literare nu pot certifica talentul nimănui.**

In cadrul consfătuirii s-a insistat mult asupra necesităţii relaţiilor de principialitate în cercurile literare. Spiritul de laudă, tămîierea reciprocă, ca şi critica negativistă, nu fac decît să împiedice dezvoltarea talentului. Simţul măsurii, aprecierile obiective, sobre, lipsesc încă la unele cercuri literare din regiunea Constanţa, cum ar fi Cercul literar „Filimon Sîrbu" şi Cercul literar „Panait Cerna".

Aurora Conţescu, Sanda Ghinea-Prisăcaru, Gheorghe Bică, George Mihăescu, Marin Porumbescu au relevat rolul ce revine criticii literare în îndrumarea celei mai tinere generaţii de scriitori, importanţa sfaturilor şi observaţiilor competente, a documentării în uzine, pe şantiere în gospodăriile agricole colective.

O altă problemă, legată de activitatea cercurilor literare din regiunea Constanţa, ridicată la consfătuire, a fost aceea a nivelului cultural nesatisfăcător cu care vin şi pleacă din cercurile literare unii din tinerii talentaţi. Intîlnim ades atitudini refractare faţă de studiu, faţă de cultură în general; situaţi pe poziţii proletcultiste, străine formaţiei scriitorilor realist-socialişti, ei mai cred că versificînd lozinci şi locuri comune, nu pot fi criticaţi de nimeni. Prin cele afirmate de la tribuna consfătuirii, tovarăşul N. Ivănescu s-a făcut ecoul unei asemenea mentalităţi. El afirma că dacă noi am fi ţinut seama de lecţiile de estetică, de toate amănuntele de măiestrie, n-am mai fi scris niciodată despre 1 Mai sau despre Maiakovski. Mai trebuie oare spus că aspiraţia scrisului e incompatibilă cu incultura?

Paralel cu documentarea neconteniţă, cu participarea susţinută la acţiunile obşteşti, membrii cercurilor literare au datoria să-şi ridice necontenit nivelul ideologic şi intelectual. In planul de muncă pe anul 1960, al Comisiei regionale pentru îndrumarea cercurilor literare, se prevăd o seamă de măsuri menite să ducă la îmbunătăţirea muncii de documentare şi pregătirea profesională a membrilor cercurilor literare din Dobrogea.

Trebuie înţeles faptul că literatura nu este copierea fidelă, fotografică a realităţii. Noi preţuim acele opere, scrise cu măiestrie şi talent, în care se oglindesc cele mai importante probleme ale contemporaneităţii. Forţa lor constă în aceea că, în condiţiile artei, se dezbat chestiuni arzătoare ale vieţii. Dar literatura are un specific al său. Dincolo de acest specific, intenţia singură nu valorează nimic. In ziarul Dobrogea nouă au apărut cîteodată poezii şi schiţe în care se narează direct simple fapte brute, fără nici un orizont, fără nici o semnificaţie.

Mulţi vorbitori au cerut apariţia unei reviste literare la Constanţa, ori cel puţin a unui supliment literar al ziarului Dobrogea Nouă. Dacă la alcătuirea acestei tipărituri, nu se vor avea în vedere criteriile de selecţie obiective, ştiinţifice, pretutindeni acceptate în presa noastră, succesul e îndoielnic.

E îmbucurător optimismul cu care toţi vorbitorii s-au referit la planurile lor literare, însă nu trebuie uitat că talentul mai înseamnă şi muncă, cum spunea Gorki. Despre munca asupra manuscrisului ei au pomenit foarte puţin. Referitor la asta, tovarăşul Vîlcu îi sfătuia să nu facă salturi de Icari, cîtă vreme aripile talentului nu le sînt destul de puternice. Nu e bine, de asemenea, să izolăm creaţia literară a tinerilor scriitori de restul literaturii noastre noi, care a atins un stadiu superior de dezvoltare. Altminteri, ajungem să ne facem numai iluzii.

„Consfătuirea creatorilor literari din regiunea Constanţa" s-a încheiat cu un simpozion literar, în cadrul căruia au citit, printre alţii, Aurora Conţescu, Pia Chiriac, Sanda Ghinea-Prisăcaru, Taisia Puşcaşu, Marin Porumbescu, N. Motoc, Ştefan Cismaru, George Mihăescu, Petru Borisov, Ion Drăgănescu, N. Niculescu, Irinah Vartic, Al. C. Aldea, Stanislav Popescu, Fati V. Petre, Vasile Terzea etc.

Multe din lipsurile semnalate în cadrul dezbaterilor de dimineaţă s-au putut observa şi cu ocazia acestor lecturi. Scriitorii Ion Brad, Traian Coşovei, Pop Simion şi Mihai Gavril au analizat cele mai reprezentative lucrări, subliniind valoarea lor şi criticînd unele stîngăcii.

Prin importanţa ce i s-a acordat, prin seriozitatea cu care a fost pregătită, „Consfătuirea creatorilor literari din regiunea Constanţa", constituie un exemplu de analiză a muncii cercurilor literare, a problemelor ce le ridică creaţia scriitorilor începători.

Gh. Achitei

DINTRE SUTE DE CATARGE

NECULAI CIPRIAN — **Suceava.** Schița **Ploile**, precum și profesiunea și adresa ce le indicați în scrisoare, ne dau certitudinea că d-ta te afli în mijlocul unor interesante frămîntări sociale. Sub ochii d-tale se făurește satul nou, socialist. Fără îndoială că pregătirea politică te ajută să sezisezi noul care se dezvoltă în conștiința țăranului nostru muncitor. Te sfătuim să urmărești cu atenție toate aceste fenomene. Vei descoperi atunci substanța dramatică a fiecărui fenomen. Noul își croiește drum într-o continuă luptă cu vechiul pe care, în cele din urmă, îl învinge. Judecînd schița **Ploile** în lumina acestui adevăr, subiectul ei ne apare liniar, lipsit de un conflict. Vorbind despre subiect, Gorki dă următoarea explicație: „Subiectul este... istoria creșterii și formării unui caracter oarecare, a unui tip". Subiectul dezvăluie sufletul, caracterul eroului, condițiile în care el intră în luptă. Ion, personajul principal al lucrării d-tale, aderă foarte ușor la inițiativa cu totul nouă a organizației de bază din comună... Rezolvarea apare simplistă, neconvingătoare. Ar fi fost mult mai interesant dacă ai fi încercat să zugrăvești un moment din lupta dramatică a țăranilor pentru salvarea recoltei amenințată de ploi.

Și încă una: schița te obligă la o mare concentrare a subiectului, la o urmărire judicioasă a eroului. D-ta procedezi bine cînd îți aduci eroul pe planul întîi, dar greșești atunci cînd nu te străduiești să vezi totul prin ochii, prin reacțiile și gîndurile sale.

Așteptăm din partea d-tale noi lucrări.

AL. DRAGOMIR — **Reșița.** Știut este că dacă iei o bucată de gumă și o întinzi mai mult decît se cuvine, ea se subțiază, ca apoi să se rupă. Subiectul multor încercări în proză au o soartă asemănătoare bucății de gumă. Mulți începători întind fără milă subiectul, subțiindu-l și risipindu-i fără rost substanța epică. Odată tema aleasă, subiectul trebuie elaborat cu grijă, cu discernămînt. De pildă, sînt subiecte care nu suportă mai mult de cinci pagini. Totuși, unii începători îl încarcă cu zece și chiar cu douăzeci de pagini. Încărcat cu pagini de prisos, subiectul dispare, devine neinteresant, obositor pentru cititor. Din păcate, lucrarea d-tale intitulată simplist **Povestire**, suferă de această boală. Invață de la Caragiale și Cehov să intri de îndată în subiect, adică în acțiune. Ferește-te de a șarja eroii atunci cînd tema și subiectul n-o cer. Ober-inspectorul Singhița — personajul principal — este prezentat caricatural. Singhița are „o sută patruzeci și opt de kilograme", celălalt brigadier este „gros și umflat ca un butoi". La aceste amănunte caricaturale, se adaugă și altele. Sezisăm aici tendința de a prezenta schematic reprezentanții celor două clase în luptă: asupritorii grași și cu aceleași trăsături hidoase de caracter; asupriții, dimpotrivă. Trebuie să ne ferim de asemenea false tipizări.

O întrebare: în ce perioadă se desfășoară acțiunea lucrării **Povestire?** Din manuscrisul d-tale nu rezultă acel fundal istoric, atît de necesar tratării unor teme luate din lupta clasei muncitoare.

Așteptăm și alte lucrări ale d-tale.

SAVU IONICA — **Focșani.** In scrisoarea adresată redacției, ne ceri un răspuns precis din care să reiasă clar: „...dacă e cazul să-mi mai pierd nopțile scriind ori e mai bine să-mi văd de sănătate și de învățătură". Iată răspunsul sau, mai curînd, sfatul nostru: continuă să scrii (bineînțeles dacă simți nevoia acestei activități) și, în același timp, vezi-ți de sănătate și învățătură. Una nu trebuie să excludă pe cealaltă; scrisul și învățătura sînt obligate de înseși legile literaturii să meargă mînă în mînă. Vei ajunge să scrii bine, dacă vei învăța bine.

Acum, în legătură cu „Gluma" dumitale. Nu-ți cunoaștem vîrsta, nu știm care îți este experiența de viață. Totuși, citindu-ți lucrarea, am ajuns la concluzia că posezi ceea ce noi în literatură numim „spirit de observație", că știi să sezisezi „glumele" vieții, consecințele tragice ale unor întîmplări. Trăsăturile acestea sînt absolut necesare unui om cu anumite aptitudini pentru arta scrisului. Dar, alături de aceste constatări îmbucurătoare, desprindem și una mai puțin încîntătoare. Gîndirea dumitale artistică nu este încă destul de formată. Din această pricină nu poți încă turna un fapt interesant din viață într-o formă artistică emoționantă. Te lași ușor influențat de anumite scheițe și nuvele schematice care, din păcate, mai apar în viața noastră literară. Apelezi la șabloane (cheful din casa lui Mitache, crima ce se pune la cale, atragerea în această afacere dubioasă a unui om cîndva cinstit, umbra ce ascultă la fereastra casei cu pricina, etc. etc.), care slăbesc mult din forța epică a schiței.

Citește mult, fă cît mai multe exerciții și studiază cu răbdare tehnica literară. In special, caută să înțelegi unde se termină într-un text intervenția autorului și de unde începe monologul interior al personajului.

DAN CHEȚA— elev, **București**: In patru pagini și jumătate de caiet dictando cît are schița **Omuleții**, dumneata ai făcut o încercare temerară, dar bineînțeles nereușită, de a cuprinde un subiect de roman. Iată de pildă cum expediezi în cîteva rînduri un episod care ar fi necesitat o descriere pe multe pagini: „Veniseră cu toții de la Bacău cu vreo trei săptămîni în urmă. Gheorghe lucrase pînă atunci la o mică fabrică, dar patronul îl dăduse afară. Era vremea „curbelor de sacrificiu"...

De ce nu încerci să scrii schițe sau mici povestiri inspirate din ceea ce cunoști nemijlocit și anume din viața elevilor de azi?

BARBULESCU IANCU — **Arad**: „O povestire despre mai mulți pescari și o undiță", dovedește un real talent de povestitor, are un stil limpede, fără întortocheri și digresiuni inutile; dar din păcate subiectul este total lipsit de interes. La un rămășag pe tema cine va prinde mai mult pește într-un timp dat (de cîteva ceasuri), unul dintre pescari cîștigă pentru că folosește o undiță de o mare tehnicitate, înzestrată cu un mic generator electric care atrage peștii ca un magnet. E prea puțin pentru o povestire. Ceadaltă schiță la care vă referiți (Stafiile) nu merge.

ADRIAN ANDRONIU: Reportajul despre Olănești este o descriere extenuant de minuțioasă a vestitei noastre stațiuni balneo-climatice. Descrierea este făcută nu în genul unui reportaj literar, ci în genul unui ghid pentru uzul turiștilor. Ne îngăduim numai două citate în sprijinul afirmației noastre: „Mă aflu în inima localității. O piață mică, asfaltată, înconjurată de clădiri moderne, în care aflu: „Librăria noastră", Oficiul poștal ș.a. In dreapta, la umbra umedă a brazilor bătrîni se întinde parcul; în timp ce spre stînga urcă strada ce duce la izvoare".

...„Sub poala muntelui ce poartă turnul acesta de cetate, găsesc un pod, la stînga căruia trepte largi coboară spre cele dintîi izvoare: 7, 8, 9, 10, 11 și 12"...

S. VASILIU — **București.** Deșteptarea Ilenei durează mult prea mult. La pagina 18 se produce desnodămîntul: Andrei și Dumitru se bat pentru dragostea lor. Președintele gospodăriei vrea să-i despartă. „Lasă-i, repetă ea cu toată ardoarea. Simți privirea intensă, scormonitoare a președintelui ațintită asupra ei, dar nu se uită la el. Era hipnotizată de încleștarea celor doi, de sunetul înfundat al loviturilor și de imaginea stăruitoare a unui obraz însîngerat. In aceeași clipă văzu pe Stănoiu lîngă ceilalți cu o mînă ridicată deasupra lui Dumitru și groaza care o cuprinse îi tăie puterea vorbei, pentru că înțelese ce înseamnă aceasta. Dar mîna nu căzu; se lăsă încet, alături de cele două trupuri încleștate și căută o altă mînă care să împlinească destinul".

Și destinul se împlinește: „Se simți iar învăluită de vîlvătaia aceea răscolitoare a cărei sursă era Dumitru".

Ne întrebăm însă care e sursa unei asemenea creațiuni?

D. D. FURTUNĂ. In schița **Bucurie**, dovedîți oarecare îndeminare în construcție. Dar Ion Bucurie — de ce nu Popescu Durere sau Gheorghe Nostalgie — nu este ceea ce se cheamă un personaj, chiar dacă nu omiți nici un amănunt din biografia lui. E înfățișat liniar, sărac sufletește și reacțiile lui sînt neveridice. Limbajul comun. Nici un pic de prospețime. Așteptăm să ne mai trimiți ceva, dar înainte de aceasta un sfat: gîndește bine și apoi așează-te la masa de scris.

DUMITRU CIUMBRUDEANU: Un lucru e limpede: ai umor. Dar credene, „harnicii soboli ai pămîntului" merită mult mai multă atenție și dragoste. In regimul nostru democrat popular sînt mulți indivizi care trebuiesc satirizați. Dar de aici pînă la a generaliza e o distanță uriașă. Se întrevede că nu aceasta a fost în intenția dumitale, totuși, furat de pitoresc, ai căzut în cealaltă latură. „Bătălia virtuoasă" pentru înființarea gospodăriei colective ar fi cîștigat în profunzime dacă o tratai cu ceva mai multă seriozitate. Abuzezi de regionalisme. Abuzezi de asemenea de cuvinte „inventate".

S. VASILIU: Trimite nuvela toată. Nu putem hotărî asupra unui singur fragment.

I. Tucheac; ing. Stelian Mihuț — Cluj; Iulia Chiriițescu — București; Gh. Miloș — Timișoara; Mihu Zlate; I. Tîrlea — Turda; Veronica Birca — Sibiu; Dumtiru Bravu; Cornel Rusu — Constanța; Aristide Leonte — București; elev frt. Horomnea Dragomir — Sibiu; Ioan Paranici — Iași, V. D. Andriescu — București; Viorel Cacoveanu — Cluj; Matei Căchescu — Călan; I. Dutose; Ene Stancu — Bistrița; Emil Gavriliu — Breasta — Craiova; Gheorghe Gheorghe — București; Const. Bîra — Galați; Ion Teodorescu — Orăști; Ion Georgescu — Or. Stalin; Kuban Endre.

MAI TRIMITEȚI.

Radu Ciurezu — Timișoara; N. Danase—Cîmpulung Moldova; Gh. Bogdan; Dinamită Ileana — Filiași; Ionescu Traian Vifor — București; Ivan Alexandru — Curcani — Oltenița; Al. Cristea — București; Ivan Alexandru — București; George Dienescu — București; C. Bogdan — București; A. Kiriacu — București; Ion Bocu — Or. Stalin; Corneliu Rădulescu — Cluj; George Radu — București.

DEOCAMDATA NU.

L.

NOTE DESPRE UN CERC LITERAR ORĂDEAN

Nu demult, din însărcinarea Comisiei de îndrumare a cercurilor literare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor, am luat legătura cu cercul literar din Oradea.

Bătrînul oraș negustoresc, cu piețe și tarabe, cu bănci și dughene presărate într-un alt Lipscani, s-a născut din nou. Un mic atelier de vagoane s-a prefăcut, în anii puterii populare, în marea uzină de mașini-unelte Infrățirea. *Un alt atelier de încălțăminte a devenit o fabrică de export. Unde se întindeau terenuri goale, se ridică în ritm ului tor blocuri de o grație neobișnuită; unde era furnicarul iarmaroacelor, e azi o vastă piață și un parc, dominate de monumentul sobru și cald al ostașului sovietic. A rămas patina terezian și barocă a multor străzi și clădiri — teatrul, sfatul, biblioteca etc. — au rămas în muzeu vestigiile unei dezvoltate civilizații dacice pe acest pămînt, au rămas fixate, în amintirea profesorilor, revista* Familia, *unde a debutat Eminescu, și pe ziduri, plăcile comemorative ale cafenelei frecventate de Ady Endre; iar în toată această aglomerare de populație, pulsează o viață școlară vie, o viață teatrală animată, două ansambluri remarcabile, un ziar regional, un teatru de păpuși în vesnice căutări ale noului, sere cu tot secretul și parfumul florilor orădene și un cerc literar, pe lîngă Casa de creație populară, care dezbate săptămînal poeziile și schițele membrilor săi și adună materiale pentru o culegere...*

Da, la culegere vream să ajung. Talente, nu lipsesc. E clar. Muncitori, elevi, învățători, profesori, ziariști, activiști în organele de stat își comunică în această culegere cîte ceva din experiența lor, în cîteva sute de pagini, cîte mi-au fost date spre lectură. Emoții legate de viața de școală, văzută de la catedră sau din bancă, versurile învățătorului (Traian Oancea), încercări de redescoperire a Apusenilor (V. Spoială), sezisare a problemelor noi în colectivizare a agriculturii (Arțăgosul de Al. Silaghi, Bate, palma, frate *de N. Cotoi), evocarea întîmplărilor din armata veche, ca și a actelor eroice în războiul de eliberare (Gh. Moga), lirice introspecții ale poeților foarte tineri, unii colaboratori ai* Stelei *(G. Grigurcu) sau ai* Tribunei, *întîmplări din viața sportivă a școlarilor (V. Clepea), schimbarea mentalității copiilor în puțin prea lunga dar bine scrisa schiță a lui Ilie Giulai* (Covrigul), *merituoase traduceri din clasicii maghiari (Aurel Pop). Dar fiindcă noua Comisie de îndrumare a cercurilor literare mi-a încredințat spre lectură materialul cercului pe care l-am cunoscut, nu mă voi mărgini să fac numai complimente de rigoare autorilor, ci mă voi strădui să le arăt ce au de făcut spre a putea publica în curînd această culegere. Cu alte cuvinte, îmi voi împărtăși și impresiile de lector. Cum am spus, există versuri și pagini de proză promițătoare, interesante. Există și un mai interesant cadru în care ele au prins viață. Dar între acest cadru al orașului și regiunii și obiectivarea sa în literatură, este încă o discrepanță. Nimeni n-ar putea avea pretenția ca primele lucrări ale membrilor unui cerc — și aici e vorba de zeci de autori! — să fie sclipitoare ca debutul lui Eminescu sau emoționante ca ale atît de tînărului dispărut Labiș. Sînt însă deficiențe ale culegerii, oglindind însăși munca cercului. In primul rînd, o slabă cunoaștere a propriei regiuni, a propriului oraș. Culegerea orădeană ar trebui să încerce a reflecta configurația și schimbările din locurile natale, să fie mai bogată în seva, și mai săracă în generalizări. Reportaje sînt mai puține și acelea—unele—literaturizate, nu grele (Giță Dumitru:* Simfonia Chiejdului)*; ele vorbesc mult despre sat, ceea ce nu e o lipsă, dar prea puține zugrăvesc orașul; sînt doar cîteva pagini despre viața din fabricile noi mari, care pe mine, ca oaspe de două zile, m-au uimit. Cred că ziarul regional ar putea folosi regulat condeiele tinere, sprintene tocmai la reportaje. Ar fi în folosul ziarului și al reporterilor. Intr-o vreme în care transformările se înfăptuiesc atît de rapid, un scriitor tînăr, în formare, trebuie să înțeleagă adînc acest fenomen, deci în primul rînd să-l cunoască. Așa cum au pornit odată echipe de scriitori pe marile șantiere, așa poate și cercul literar trimite tineri poeți sau prozatori, să aducă, în cadrul culegerii, reportaje asupra uneia sau alteia din fabrici, momente din gospodăriile colective locale, cu problemele lor specifice. In acest caz, culegerea va deveni mai bogată, mai realistă, iar tinerii vor cunoaște sectoarele propriei realități și se vor exersa să le descrie. In acest caz, ei își vor da seama că nu trebuie pusă problema publicării culegerii, sub semnul „frumosului local" i „dacă nu pot atinge nivelul republican de publicare, măcar să publice la nivel regional". Desigur, culegerea e utilă. Dar dacă cercul literar își va îmbogăți sumarul prin reportaje sau alte modalități de reflectare a realității vii, atunci își va da seama implicit că frumosul nu e republican sau regional, ci unul singur, al literaturii noastre noi. Și sînt convinsă că fortele regionale, îndrumate de forurile de partid și stimulate de Casa de creație populară, vor da foarte curînd la tipar o culegere compactă, densă, de valoare.*

O altă problemă a cercului orădean: ridicarea nivelului cultural, de cunoaștere a operelor contemporane de valoare: dedicarea unor ședințe analizei de cărți, românești sau străine apărute în traducere română; îndrumarea membrilor cercului de a învăța limbi străine, de a le folosi pentru lecturi... Dar aceasta e o altă față a muncii cercurilor, care merită o discuție aparte...

Veronica Porumbacu

STEAUA FĂRĂ NUME

Mircea **HERIVAN**

Mănușa ȘOFERULUI

Lemnul crud al barăcii, ridicate numai cu o săptămînă în urmă, amplifica asemeni unei uriașe cutii de rezonanță rumoarea sălii întesate de spectatori. Pe scena despărțită de restul sălii printr-o cortină improvizată, zgomotul acesta răzbătea de abia înăbușit.

In picioare, pe podiumul improvizat, tînărul artist își acorda vioara. Fața culcată complet pe umărul sting avea o expresie concentrată în trăsăturile prelungi dar pline de fermitate. Cu un gest scurt, abia perceptibil, ceru încă o dată tonul.

Teo Coveianu, acompaniatorul, un omuleț rotofei, cu părul rar, piептănat lins pe o parte ca să acopere începuturile vizibile ale cheliei, parcurse din nou, cu vădită plictiseală, claviatura pianului. Cu puține minute în urmă îi spusese violonistului, pe un tot prețios, că nu-i plăcea de fel atmosfera sălii.

Pe Radu Murnu, artist în plină maturizare a talentului, remarcat doar cu cîțiva ani în urmă și ajuns acum la mai puțin de 30 de ani artist emerit, solist al Filarmonicii, îl iritau astfel de comportări ale acompaniatorului. Totuși, grija protectoare și respectuoasă în același timp a lui Coveianu, desele citate din lucrări de muzicologie universal recunoscute — citate, enunțate majoritatea în limba ediției originale — și referirile la violoniști celebri pe care-i cunoscuse în diferite ocazii, îl impuneau.

Pianistul acompaniator avea față de solist o afecțiune și un atașament interesat. Atașamentul plin de invidie al ratatului care pornise alături de marii virtuoși, dar nu izbutise să depășească primele înălțimi. Îi purta însă de grijă sănătății și succesului lui Radu Murnu, cu intransigența unui impresar-infirmier, căci nu era de loc dispus să-și riște mijloacele de existență, tabieturile și comoditățile pe care i le asigura.

— Gata, pot ridica cortina?

Chipul curios al pompierului de serviciu, promovat pentru această ocazie specială cortinier, apăru în deschizătura din dreapta scenei improvizate.

— Lasă-i pe artiști în pace; maestrul nu trebuie supărat cu asemenea fleacuri înainte de concert — se auzi din culise o șoaptă răstită. Am să-ți fac eu semn cînd să ridici cortina!

Capul pompierului dispăru și pe scenă își făcu apariția un tînăr înalt, stingherit în mișcări de costumul nou pe care-l purta. Roșea parcă n-ar fi venit să-și ofere ajutorul, ci să solicite cine știe ce favoare:

— Permiteți-mi să mă prezint: Costin, dirijorul corului și orchestrei de amatori. Mi s-a spus să stau la dispoziția dumneavoastră pentru... pentru întorsul paginilor la partituri.

— Încîntat de cunoștință! răspunse cu ceremonioasă ironie Coveianu. Pe chip i se citea satisfacția anticipată pentru împunsăturile răutăcioase pe care se pregătea să le rostească.

Radu însă nu privi în direcția lui. Se îndreptă spre timidul dirijor de cor și cu oarecare întîrziere, însă ferm, energic, îi strînse mîna.

Intrebă, stînd cu spatele către Coveianu care mima o adîncă jignire:

— Cred că putem începe, nu?

Costin făcu semn pompierului, al cărui cap apăruse din nou la intrarea culisei din dreapta, și trase de capătul sîrmei care susținea cortina, cu mult mai multă vigoare decît era necesar.

Sute de ochi se ațintiră asupra artiștilor. O furtună de aplauze izbucni în același moment.

Primul contact cu publicul acesta neobișnuit domină toate celelalte impresii ale tînărului solist.

Se aflau, așa cum își dăduse seama încă de la început, în sala de mese a cantinei. Pe băncile nelustruite, înguste și lungi, oamenii stăteau atît de înghesuiți, încît nici nu încăpeau umăr lîngă umăr. Nu găseai loc nici pe mesele aliniate de-a lungul pereților. Majoritatea muncitorilor veniseră cu nevestele și copiii mai măricei, purtînd hainele de sărbătoare. Cîțiva, puțini la număr, erau în salopete: poate veneau direct de la lucru.

Desen de V. SAVONEA

Pianul și aproape simultan și vioara făcură să răsune acordurile repezi ale primei părți din „Sonata primăverii" de Beethowen. Sunetele melodioase se revărsau în sală, amplificîndu-i dimensiunile, făcînd-o parcă mai înaltă, mai luminoasă.

Sfîrșitul de toamnă, vestitor al unei ierni friguroase, mai ales în valea aceasta despicată în semeția piezișă a munților, aducea de afară răbufniri înghețate de vînt, pe care căldura celor două sobe de tuci încinse la roșu de-abia izbutea să le domolească pe o rază de cîțiva metri în jur.

Limpezimea melodiei pe care arcușul o smulgea coardelor viorii te transpunea însă cu luni de zile înainte, în prag de primăvară...

Celor din sală cărora tusea le juca vreun renghi, fulgerați de privirile vecinilor, se roșeau pînă-n vîrful urechilor și a doua oară preferau să se înăbușe decît să mai tulbure tăcerea admirativă care unea într-o singură familie sutele de ascultători. Nu-i supăra nici fumul înecăcios pe care cîte o rafală mai turbată de vînt îl azvîrlea înapoi prin horn, împrăștiindu-l în atmosfera sălii. Din pricina unei stricăciuni la uzina electrică, sala rămase pentru cîteva clipe în beznă. Pianul nici nu se mai auzi în acest răstimp, dar Murnu, ca și cum n-ar fi observat nici o schimbare, continuă să cînte. Deși uimirea și emoția acestei întîmplări pusese stăpînire pe aproape toți spectatorii, nu se auzi nici o șoaptă. Doar ici-colo cîte un oftat slab de ușurare.

Acordurile largi ale naturii împlinite, fecunde, așteptînd rodnicia verii, planau încet, clipe de-a rîndul, dominînd tăcerea, pînă ce izbucniră aplauzele.

— Continuăm cu „Momentul muzical" al lui Schubert — îi spuse încet tînărul violonist lui Coveianu, în timp ce-și aduna părul răvășit pe frunte.

— Ce-a fost cu tine, Radule? — îl întrebă Coveianu în pauză. Prea te risipești fără rezervă în orice ocazie.

Aplauzelor, care urmară ultimelor acorduri ale melodiei, le mulțumi înclinîndu-se scurt, apoi ieși repede către o mică încăpere din dreapta scenei. Acompaniatorul se luă după Murnu.

Il prinse în brațe cu o mișcare de prefăcută afecțiune.

— Bine, măi băiatule, se poate să ai emoție? Dar ce, ești la un concert de gală? Sensibilitatea artistului are două surori nedespărțite: rațiunea și tehnica interpretării. Altfel nu ne-am deosebi cu nimic de un lăutar. Crede-mă, te frămînți fără nici un motiv real.

Radu se desprinse încet din îmbrățișare. Un timp rămase cu privirea ațintită în vid.

— Groaznică senzație! — rosti greu, într-un tîrziu.

— Să continuăm, așteaptă publicul — spuse Coveianu, cu un ton rece, oficial parcă, ignorînd izbucnirea tînărului artist. Reluîndu-și locul în fața pianului, acompaniatorul luă cu indiferență cîteva acorduri.

Primele măsuri ale romanței lui Glier mai aduseră încă umbre din asprimea interpretării precedente care însă se topiră treptat, redînd melodiei întreaga ei căldură și duioșie.

Cîteva din fetele așezate în prima bancă nu așteptară sfîrșitul ovațiilor prelungi ale sălii, ieșiră, apoi se întoarseră purtînd victorios un coș uriaș încărcat cu flori de toamnă. Se codeau însă și se îmboldeau una pe cealaltă, să-i ofere florile artistului, încît în cele din urmă, enervat, inginerul șef, un tînăr care nu precupețise nici un efort pentru a putea să organizeze concertul, le luă coșul din mîini și-l oferi singur lui Murnu. Vocea inginerului, atît de sigură atunci cînd trăgea concluziile consfătuirilor de producție, lăsă să se ghicească o umbră de timiditate, subliniată de obosească, atunci cînd pe lîngă obișnuitele mulțumiri încercă o nouă rugăminte:

— Știți, sectorul nostru fruntaș, cel mai greu, sectorul 7, are tare mulți amatori de muzică. N-au putut veni... A fost acum două zile o furtună cu avalanșe în munți și s-au întrerupt legăturile telefonice. M-am întors cu mașina de acolo chiar înainte de concert. Acum a trecut... (Inginerul se încurcă și lăsă fraza neterminată). Cînd au aflat că sînteți aici mi-au cerut să vă transmit rugămintea să cîntați mîine și în fața lor. Sînt băieți...

— Maestrul e obosit — îl întrerupse brusc Coveianu. Radule, nu uita că duminică dimineața ai concert cu Filarmonica — îl avertiză grav pe tînărul violonist, preîntîmpinînd posibilitatea unei acceptări. Apoi, din nou către inginerul șef: „V-aș ruga să ne dați cît mai curînd o mașină pentru întoarcere".

— Da, desigur — răspunse acesta dezorientat, sperînd încă în schimbarea hotărîrii. Le-am spus băieților că e greu, dar ei m-au rugat să insist... In sfîrșit, dacă nu se poate, aveți concert duminică, atunci... — și-l privi pe violonist deschis, în ochi.

Dar înainte ca acesta să poată răspunde, năvăli în culise un flăcău negricios, cu șapca înfundată peste părul răvășit. Scuzîndu-se neîndemînatic, îl trase pe inginer de o parte și-i șopti ceva la ureche. Fără îndoială o veste importantă căci chipul acestuia vădea o adîncă preocupare. Mai întrebă odată:

— Ești sigur?... Halal băieți!

— Costine, — se întoarse inginerul șef către dirijorul corului. Eu mă reped din nou pînă la sectorul 7. Ingrijește-te tu de plecarea tovarășilor. Să ia GAZ-ul meu. (Pe chip îi trecu o umbră de îngrijorare). Vorbește cu Mureșan, șoferul, și explică-i care-i situația. Spune-i că eu plec cu motocicleta.

— Noroc, tovarăși, și încă odată vă mulțumesc, — își luă rămas bun, strîngînd mîna artiștilor. Își opri din nou căutătura albastră-cenușie a ochilor în privirile lui Murnu. „Păcat că nu puteți să vă repeziți pentru o zi pînă la al șaptelea... mare păcat...". Dispăru în grabă însoțit de tehnicianul negricios.

Timidul Costin rămase doar cîteva clipe după plecarea inginerului. Apoi se salvă murmurînd niște scuze: „Șoferul... mașina...".

Se întoarse însă înainte ca artiștii să fi terminat de strîns partiturile, anunțînd că mașina e gata de plecare.

Afară îi izbi un vînt rece, tăios. Seara fără lună era atît de întunecoasă, încît abia puteai desprinde pe fundalul cerului colții negri ai piscurilor muntoase. Doar lumina tremurătoare a stelei polare se încumeta să înfrunte întunericul adînc.

Mureșan, șoferul, conducea încet, ferind prin viraje scurte gropile drumului încă neasfaltat. In conurile de lumină ale farurilor, praful stîrnit de mașină și involburat de vîntul care bătea din spate, juca sarabande fantastice. Prelata învechită, cu ochiurile de celuloid desprinse, lăsa să pătrundă în interiorul GAZ-ului, aerul înghețat care se adăuga la mirosul greu al benzinei.

— Drôle de route — încercă să glumească cu vocea acrită Coveianu. O oră-două din asta și ne putem continua drumul într-un vagon congelator. Nu se poate merge mai repede? — îl întrebă pe șofer, accentuînd clănțănitul dinților.

Șoferul le întinse prin întuneric un pachețel alb. „Luați o țigară; încălzește".

Văzînd la lumina chibritului fețele înroșite de ger ale pasagerilor săi, surise încurcat și opri mașina:

— Nu mi-am dat seama că vi-i așa de frig.

Scoase pătura care învelea bancheta din față a mașinii și le-o întinse pe picioare. Apoi privirea lui întîlni, îngrijorată, mîinile în mănuși subțiri de piele ale lui Murnu.

— Dumneavoastră, tovarășe artist, n-aveți dreptul să căpătați degerături! Faceți bine și puneți-vă mănușile astea! Și-i întinse o pereche de mănuși groase de lînă cu un singur deget. Dumneata bagă mîinile sub pătură; ai mănuși mai groase, n-o să înghețI, îl sfătui binevoitor pe Coveianu.

Sub roți nu se mai simțiră de la o vreme hurducăturile neașteptate ale gropilor, ci fișiitul lin și uniform al asfaltului. Șoferul începu să fluiere primele măsuri din Sonata primăverii. Melodia răsună uimitor de corect, nuanțată cu sentiment. Murnu simți din nou prin întuneric zîmbetul larg al șoferului.

— Grozav har aveți dumneavoastră. (Îi plăceau pare-se unele adjective). Mi-a plăcut și mie vioara dar n-am prea avut noroc de învățătură. Acum, de cînd a venit tovarășul Costin, mă mulțumesc să cînt și c-o ghitară, în orchestra șantierului.

De astă dată rise cu zgomot, plin de veselie.

O ultimă cotitură largă și în fața mașinii drumul se bifurcă.

— Ia te uită — se miră șoferul încetinind din nou. Am uitat să vă întreb încotro vă duc. Inapoi la gară, sau la sectorul 7? Parc-așa spunea șeful cînd l-am adus: „Ar merita și băieții un concert". Și încă cum ar merita...

Răscrucea se apropia văzînd cu ochii. In față, îmbietor, drumul spre gară cu coborîșuri line, la stînga drumul cu serpentine în unghi ascuțit care se cățăra de-a lungul peretelui de stîncă.

— Spre sector — sună atunci glasul tînărului violonist.

Coveianu ațipise. Cînd se trezi din nou hurducat prin gropi și află că urcau spre sector, se închise jignit într-o muțenie adîncă.

Dar Murnu i se adresă de-abia atunci cînd ajunseră în poarta barăcii mai mari a administrației sectorului. Vorbea destins, cu o vădită notă de ironie:

— Lichidez rezervele „momentului psihologic" domnule Coveianu. Dacă dorești, pot cere însă să te ducă chiar acum la gară. Cînt fără acompaniator!

V. SPOIALĂ

Apusenii

Adînc se cutremură Apusenii.
In trupul lor bătrîn de piatră
materia se deschide.
— Țîșnește materia vie
aducînd cu ea deodată
încărcate-n vagonete
puteri adormite
din milenii în milenii.

Se cutremură Apusenii...
Puteri trezite
se nasc în locul stinselor tăceri.
Și-n locul fumului de vreascuri
din bordeiele de ieri,
spre viitor
fumegă
înalte furnale.

Paul DRUMARU

Inceput de imn

Amintire, fii binevenită la mine, pioasă,
Puternică, plină de sensuri de jar,
Pădurea memoriei mele din nou te așteaptă, sfioasă,
S-o umpli cu razele acelui Brumar.

Și iată, răsună-nceputul istoriei contemporane
Din vorba lui Lenin, din salva Aurorei, în noi,
Și iată răsare întîia lumină pe rana
Inimii omului de veacuri strivită-n noroi.

Și iată se-nalță columna de pară-a Comunei
Pe-ntinderea țării și-n inimi, mereu.
Și-Octombrie roșu continuă slava să-și sune
In cîntecul de-o potrivă al tău și al meu.

Amintire, fii binevenită la mine, pioasă,
Dar sensul de jar în adîncu-mi trăiește nestins,
Și pădurea memoriei mele se-nclină sfioasă
Cînd caut un strop din lumina-i să-nchipui un vers.

Cei doi autori sînt membri ai cercului literar „Iosif Vulcan" din Oradea

PREZENTĂM REVISTA:

MAINSTREAM

Publicația lunară care de cîțiva ani incoace apare sub titlul Mainstream (în traducere: „curentul principal"), are o istorie de aproape o jumătate de veac. De-a lungul acestei istorii, revista și-a schimbat de multe ori titlul, formatul și periodicitatea, însă n-a încetat niciodată să fie ceea ce este și astăzi — o tribună curajoasă de luptă pentru promovarea ideilor înaintate, și pentru apărarea tradițiilor democratice și progresiste ale poporului american. Primul ei număr, apărut în decembrie 1911, avea următorul subtitlu, echivalent cu un întreg program: „Revistă lunară, devotată intereselor poporului muncitor". Revista se numea pe atunci The Masses (Masele), și sub acest titlu a continuat să apară pînă în 1917, cînd a fost interzisă de către autorități, din pricina campaniei antirăzboinice și antiimperialiste pe care o susținuse în paginile sale. Reapărînd curînd după aceea sub titlul The Liberator (Eliberatorul), revista a salutat Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, publicînd printre altele reportaje entuziaste ale lui John Reed, din care avea să se întrupeze celebra lui carte intitulată Zece zile care au zguduit lumea. Vreme de cîțiva ani, The Liberator a ținut sus steagul socialismului într-o Americă dominată de forțele celei mai negre reacțiuni. Lipsită, atunci ca și astăzi, de mijloace financiare, revista și-a încetat după un timp apariția, pentru a reînvia curînd, sub numele de New Masses (Noile mase). Noua revistă a contribuit activ la mobilizarea conștiințelor din America, împotriva pericolului crescînd al fascismului. Mulți dintre redactorii și colaboratorii ei au participat direct la lupta anti-fascistă, înrolîndu-se în rîndurile brigăzii Abraham Lincoln care a combătut, alături de alte brigăzi internaționale, în Spania. Arnold Reid, unul dintre redactorii revistei, a și murit pe frontul de războiul civil din Spania.

Revista a fost deosebit de activă în timpul celui de-al doilea război mondial, militînd pentru întărirea alianței anti-hitleriste a marilor puteri și pentru prietenia sovieto-americană. După terminarea războiului, revista a devenit o tribună a păcii, combătînd primele simptome ale unei boli, care avea să primească în curînd numele de „război rece".

În martie 1948, New Masses a fuzionat cu publicația literară trimestrială Mainstream, devenind Masses & Mainstream. În condițiile terorii dezlănțuite de adepții „războiului rece", revista a continuat lupta, afirmîndu-și cu curaj punctul de vedere asupra tuturor problemelor majore ale epocii noastre. Ea a înfierat, astfel, intervenția americană în Coreea, și a luat atitudine hotărîtă împotriva reînvierii militarismului german.

Fiind silită să-și reducă numărul de pagini și să-și restrîngă aria de preocupări, revista apare, de cîțiva ani, sub titlul Mainstream. Permanența acestei tribune în viața culturală a Statelor Unite este un fenomen îmbucurător, care se explică prin hotărîrea și curajul intelectualilor progresiști americani, credincioși nobilelor idealuri ale păcii și socialismului.

Poem prozaic pe o temă veche

Dacă am reprezenta un articol în bugetul de stat,
sau un fir de praf în registrul datoriei publice,
Dacă am putea fi lansați la vreo trei sute de mile
de un obiectiv minuscul din Pacificul de miază-zi,
Dacă am fi bombardierul ruginit de anul trecut sau
ultimul răcnet în materie de tehnică a războiului cu gaze,

Dacă am fi experți în planificarea demodării, sau inventatori
ai unui sistem de răcire pentru contoarele „Geiger",
Dacă am fi niște iscoade în sala de ședințe a unui sindicat,
sau membrii unui comitet pentru cercetarea Poemelor
și tablourilor cu un înțeles oarecare,

Atunci grijile noastre s-ar sfîrși, am sta ascunși la căldurică, în impozitul pe venit, în impozitul pe vînzare, în taxa de cinematograf, în taxa percepută la vînzarea gazolinei sau a țigărilor, toate taxele care-i jupoaie pe săraci și-i cruță pe bogătași.

Însă, devreme ce sîntem pe partea voastră a drumului și nu pe a lor, nu putem face apel la sprijinul cutărui adept al vechii credințe în Casa Albă, și nici la ajutorul cutărui individ din Albany, cu surîsul pe buze și cu cuțitul în dinți.

Și avem absolută nevoie de 7.000 de dolari pentru a ne putea continua apariția — nici o centimă mai puțin.

Prieteni, dacă veți citi cu plăcere materialele publicate în acest număr, informați-ne în singurul mod care contează în actuala etapă a anului.

Și anume, trimiteți-ne un cec, un mandat de plată, sau chiar numerar. Banii dumneavoastră ne vor ajuta în bună măsură să facem ocolul pămîntului cu cîteva grăunțe de adevăr.

Editorii

Desenele — operă a reputatului grafician progresist american ANTON REFREGIER — sînt realizate pe tema „Să transformăm armele în pluguri".

Cîntărețul tribunal

Clădirea de cărămidă roșie a tribunalului domină tîrgușorul Poplarville, reședință de district. E cea mai arătoasă clădire din urbea răposatului senator Bilbo. Și e centrul de forță al sistemului de discriminare rasială din regiunea pădurilor de pini a Mississipiului de Sud — un centru cu raza de acțiune de 10 pînă la 20 de mile. Aici are loc înregistrarea alegătorilor albi — singurii alegători. Aici are loc alegerea juraților albi — singurii jurați. Și tot aici, pe temeiul acuzațiilor aduse de albi, sînt condamnați negrii la închisoare sau la moarte prin gazare. În locul acesta, un tînăr tăietor de lemne, negrul Mack Charles Parker, care era singurul reazim al unei mame bolnave, a fost linșat în primăvara trecută de către o bandă de buligani mascați, care-l răpiseră din închisoare, folosind cheile șerifului.

Era zi de judecată cînd am sosit în localitate, iar pe coridoarele tribunalului se foiau sau tăifăsuiau vreo sută de oameni, — fermieri în năzdrăgi albaștri și seceratori din poienile pădurilor de pini, negustorași din Poplarville și din alte orășele, cîțiva mari cultivatori de cicoare și de tung", cîțiva lucrători zilieri, cîțiva agenți ai F.B.I.-ului și obișnuiții curioși care umplu tribunalele. Numai fețe albe! Singurul negru care ar fi trebuit să fie prezent și anume în boxa acuzaților pe temeiul unei acuzații de „viol", — se afla în fundul Rîului Perlelor. Cadavrul lui nu putea fi găsit decît după scăderea apelor, însă toată lumea vorbea despre el.

Un lungan în cămașă cu mîneci albastre și cu niște pantaloni de piele decolorată se apropie de mine și-mi șopti, mestecînd tutun:

— Ești din ăla, din partea guvernului?

A părut încîntat cînd i-am spus că sînt scriitor și s-a oferit să mă conducă. Mă așteptam să-mi vorbească pe un ton spășit despre linșajul cu pricina, dar iată că o făcea cu un fel de trufie: „Păcat că n-ai fost aici ieri. Ți-aș fi arătat balta de sînge care s-a strîns cînd l-au tîrît prin coridorul ăsta. L-au tîrît pîn-aici, de dreptul de la închisoare. Mi s-a spus că negrul ăla sîngera ca un porc".

Îi plăcea să vorbească despre sînge, parc-ar fi vorbit despre zaharicale. Mai tîrziu am aflat că e unul din trîntorii care roiesc în jurul tribunalului și că ciupește din cînd în cînd ceva bani ca jurat sau ca delegat special, care aduce voturi Partidului Democrat din partea locuitorilor cabanelor din pădurile de pini.

Am scăpat de el datorită unui omuleț bondoc, îmbrăcat într-un costum gri de vară, cu o cravată înflorată la gît. El mi-a făcut semn să-l urmez, în clipa cînd un grăsan cam băut l-a apucat de mînă pe cîrceloneie meu.

— Sper că nu te lei după vorbele ăstuia — mi-a șoptit noua mea cunoștință, cînd ne-am depărtat puțin. E un om de nimic. Cît privește linșajul, afla că-i o afacere necurată, și aș dori să-ți spun ce cred despre ea dac-aș ști că nu-mi vei publica numele în vreun ziar. Sînt un om de afaceri din Picayune.

Cînd a rostit „Picayune" am înțeles de ce-l atît de prevăzător. Picayune este un tîrgușor din apropiere, cu un ziar local cunoscut pentru rasismul său deșănțat. Ziarul acesta, Picayune Times, publicase injurii grosolane la adresa lui Parker și a celor doi avocați negri ai săi, trei zile înaintea linșajului. Diatriba ziarului se încheia pe acest ton sinistru: ...„Dacă Mack Parker va fi găsit vinovat de această crimă, nici un fel de pedeapsă nu va putea fi socotită prea aspră pentru acela sau acela care vor încerca să-l scoată basma curată".

I-am lăgăduit omului din Picayune să nu-l pomenesc numele, iar el a urmat: — Linșajul acesta a fost o nebunie, o adevărată nebunie. Negrul ar fi putut să fie judecat cum se cuvine și ar fi fost condamnat la moarte în mod legal. Pe cînd așa, capetele astea înfierbîntate...

O voce plictisită îl întrerupse:

— Da, dom'le, ar fi fost condamnat. Sigur că da. Numai că știi ce-ar fi făcut Curtea Supremă. Ar fi anulat sentința, fiindcă noi n-avem nici un cioroi în juriu, și nici n-avem de gînd să alegem vreodată asemenea juriați.

Cel care vorbea era un fermier în năzdrăgi albaștri, care se făcea ecoul ziarelor din Jackson: acestea puneau linșajul în seama Curții Supreme.

Am așteptat să plece fermierul ca să rămîn iarăși singur cu individul din Picayune. L-am întrebat atunci de ce-i atît de convins că negrul ar fi fost condamnat:

— Femeia care-a declarat că a fost violată nu prea era sigură că Parker a fost agresorul. Spunea că „semăna" cu el, dar că glasul era „al altuia".

— A declarat asta atunci cînd l-a văzut între polițiști, mi-a replicat omul din Picayune. Acum însă e sigură. Zice că fotografia din ziare e leit mutra lui. Și o cred. Nici un jurat din districtul nostru nu va da crezare unui negru împotriva unei femei albe.

Omul vorbea molcom fără aprindere, astfel încît am cutezat să-l întreb dacă există vreo probă medicală asupra violului. Nici procurorul, nici presa n-au menționat o asemenea probă. Întrebarea mea păru să-l irite. Trecură cîteva clipe pînă cînd îmi răspunse:

— La drept vorbind, nu știu. Dar sînt sigur de un lucru: că negrul ar fi fost judecat în mod cinstit. Îl cunosc pe judecătorul Dale. E un om drept.

În clipa aceea, aprodul păși în sala tribunalului și anunță deschiderea ședinței. Sala se umplu repede. Ședința ținu foarte puțin. Nu există nici un acuzat — lămuri judecătorul calm, trimițîndu-i pe juriați la casele lor. Apoi înălțimea sa coborî în sală, pentru a sta de vorbă cu reporterii ziarelor sudice. Era un tip surizător și prietenos, cam în vîrstă, cu un început de chelie în părul-i sur. Și părea la largul lui cînd își apăra rolul pe care-l jucase în „cazul Parker". Da, el îl sfătuise pe șeriful Moody să lase fără pază închisoarea în noaptea fatală. Și tot el respinsese o motiune a avocaților apărării, care cereau transferarea deținutului într-un district depărtat, ca să nu fie omorît de mulțimea din Poplarville. El, unul, nu se așteptase la așa ceva din partea bunilor locuitori ai districtului. Și-apoi, dac-ar fi s-o fac din nou, tot așa aș proceda, adaose el, sfidător.

Cît despre negru, era „vinovat" cu anticipație, orice-ar fi spus apărarea. Acest arhiereu al justiției rasiste susținea în fața amicilor săi, arîștiți, că „evidența era suficientă", pentru a-l condamna pe negru. Și folosea cuvîntul „nigger", rămas de la proprietarii de sclavi, — nu cuvîntul obișnuit „negro" sau măcar intermediarul „nigra", — ori de cîte ori se referea la vreun fiu al seminției răposatului Parker. Mi-a fost ușor să-mi dau seama de ce o face, ultindu-mă la îmbrăcămintea lui. Judecătorul Dale nu purta costumul obișnuit al magistraților, ci era îmbrăcat întocmai ca fostul său prieten Bilbo, acest Goebbels al statului Mississipi. Costumul ăsta albastru și cravata roșie, ca și batista de mătase din buzunarul de la piept, sînt însemnele răposatului Bilbo — remarca un reporter din Sud. Și ascultîndu-l pe discipolul din Poplarville al lui Bilbo, mi-am amintit de lauda acestuia — „sînt un adept al Ku-Klux-Klanului" — și de numeroasele sale atîțări la violența împotriva negrilor.

Eram dornic să părăsesc acest templu al bîlbîismului, dar mai aveam ceva treburi de rezolvat, așa încît l-am urmat pe aprodul ursuz pînă la închisoare, care e lipită de clădirea tribunalului, — parc-ar fi doi frați siamezi. N-am putut sta de vorbă cu deținuții negri care asistaseră la răpirea lui Parker. Am pîndit însă zăbrelele groase ale celulei lor comune. Am văzut de asemenea o celulă mai mică, lipită de cealaltă: acolo fusese ținut Parker. Și m-am gîndit că tînărul tăietor de lemne ar fi acum în viață, dacă gloata nu ar fi pus mîna pe cheile șerifului.

Pe la amiază am intrat într-o cafenea, dar abia mă așezasem cînd la masa de alături s-au instalat doi indivizi pe care-i văzusem la tribunal.

— N-au să condamne pe nimeni, niciodată, spuse unul dintre ei, sorbind dintr-o sticlă de coca-cola.

— Nu, niciodată, adeveri celălalt.

Ascultîndu-l, mi-am dat seama că acest „nu, niciodată", are o vechime de 82 de ani — o întreagă istorie. Nici un ucigaș din statul Mississipi n-a fost pedepsit vreodată, pe cîte știu, din ziua cînd președintele Hayes a dispus retragerea trupelor federale din statul lui Jefferson Davis, în 1877. Și mi-am adus aminte de o crimă rămasă nepedepsită, pe care am anchetat-o la fața locului în această regiune forestieră, cu mulți ani în urmă. Victimele acelei tragedii au fost cinci sindicaliști albi, care îndrăzniseră să salveze de la linșaj pe un lovaraș negru. Ei au fost masacrați în orășelul Bogalusa, situat cu cîteva mile mai departe de Poplarville, pe celălalt mal al Rîului Perlelor, un orășel înzestrat cu fabrici de cherestea, la care lucrează și numeroși oameni din Poplarville... Istoria acestei tragice întîmplări începe în 1919, odată cu încercarea A.F.L.*)-ului de a pătrunde în Sud. Cam atunci au început dulgherii să-i organizeze pe muncitorii negri și albi de la joagărele marii fabrici de cherestea ai Societății Forestiere „Great Southern Lumber". Sindicatul muncitorilor forestieri, afiliat la A.F.L., îi organiza la rîndu-i pe bușteanarii negri din păduri. Cele două sindicate se ajutau reciproc. La un moment dat, Sol Dacus, conducătorul negru al muncitorilor forestieri, s-a dus la oraș pentru a discuta cu președintele sindicatului muncitorilor din fabricile de cherestea, un alb pe nume Lum Williams. Agenții înarmați ai Societății forestiere au încercat să-l aresteze pe Dacus, dar Williams a intervenit. Atunci, o bandă de huligani înarmați l-a înconjurat pe cel doi lideri sindicali și i-a mînat pe strada mare a orășelului.

A doua zi, la amiază sirena fabricii de cherestea a sunat, prevestind tragedia. O gloată de 75 de indivizi, conduși de un bancher din localitate, a răspuns chemării sirenei. Ei au dat buzna în dugheana de lemn, pe care muncitorii fabricii o foloseau ca sediu, și l-au ciuruit cu gloanțe pe Williams. Alți patru fruntași albi ai muncitorilor au fost uciși în același mod. Sindicatul a fost lichidat. Iar dl. A. Conger Goodyear, președintele societății forestiere, un tip din Buffalo, avea să devină, cîțiva ani mai tîrziu, îngerul financiar și unul din administratorii Muzeului de artă modernă din New-York. Amintirea martirilor n-a murit însă în pădurile de pini. Ea va rămîne ca o pagină luminoasă în istoria mișcării muncitorești din sudul țării...

I-am vorbit despre acest masacru unui muncitor forestier scos la pensie, care m-a însoțit prin Poplarville în ziua aceea. Era un bătrînel simpatic și blajin, care trudise în păduri pînă la epuizarea lui și a lor. Cînd i-am pomenit de societatea forestieră „Great Southern Lumber", ochii lui albaștri s-au întunecat: „Era o societate afurisită. Îmi amintesc de masacrul acela. Căram pe atunci bușteni din Mississipi pînă la fabrică. Mînam un car cu patru rînduri de boi și cu opt roți... Drumurile erau foarte rele... Și mă plăteau prost de tot".

— L-ai cunoscut pe Lum Williams? — l-am întrebat eu.

— Parcă da. Se vorbea mult despre el. Muncitorii țineau mult la dînsul.

— Spune-mi, de-atunci mai există pe-aici vreun sindicat?

— Nu, de cînd a fost omorît Lum Williams, nu mai e nici un fel de sindicat în toată regiunea pădurilor.

— N-au oare oamenii nevoie de sindicate?

— Ba cum nu! Cred că orășelul ăsta bate recordul în Sud, în ce privește salariile proaste. Numai ăi mari nu vor sindicate.

— Cine-s ăi mari?

— Păi am să-ți spun, dacă n-ai să-mi scrii numele la gazetă. Ăi mari sînt judecătorul Dale, șerifu Moody și alți ștabi, adică autoritățile districtului. Ei merg mînă-n mînă cu bogătașii care stăpînesc pămînturile și fabricile de pe-aici.

L-am lăsat pe bătrîn în orășelul Lumberton, situat cu vreo zece mile mai jos, și am pornit spre casa familiei Parker. De la șosea, aveam de străbătut doar o jumătate de milă pînă acolo, dar distanța era ca între două lumi. Pavajul se termină brusc la porțile „cartierului" negrilor. „Cartierul" e un ghetto alcătuit din cocioabe de lemn, o școală făcută din scînduri, o biserică din lemn și cîteva ulițe gloduroase pe care umblă o droaie de copii desculți. N-am zărit nici o față albă. Am fost întîmpinat de un negru în vîrstă, care s-a arătat foarte bucuros cînd i-am spus din partea cărui ziar vin. Am mers împreună pe o potecă întortochiată, străjuită de tufe înalte, pînă la coliba în care locuiește Eliza Parker, mama negrului linșat. În cele trei încăperi ale colibei mai locuiesc trei surori și frați ai acestuia și un copilaș.

Intrarea mea în colibă a stîrnit la început o anumită încordare. Doamna Parker, care zăcea bolnavă în pat, mi-a aruncat o privire aspră, neîncrezătoare. Primise nu de mult vizita a doi albi, care lăsaseră în urma lor un iz de moarte: procurorul William Stewart, care nădăjduise să-i trimită feciorul în camera de gazare, venise la ea împreună cu șeriful Moody, ale cărui chei îusesera folosite de huligani. Veniseră chipurile ca să-și exprime „condoleanțele" pentru moartea violentă a fiului ei, — de față cu reporterii presei locale. Am simțit cum atmosfera din colibă se schimbă ca prin farmec, în clipa cînd însoțitorul meu a lămurit pentru ce venisem. Doamna Parker s-a ridicat în capul oaselor și mi-a spus, apucîndu-mi mîna:

— Sînt bucuroasă că ai venit. Vreau să știi ca sînt mîndră de fiul meu. Era un băiat de ispravă și deștept. Dar n-a avut parte de noroc aici în Mississipi.

— Nici unul dintre noi n-are noroc, maicuță Parker, a rostit un tînăr vecin cu Parker-ii. Un alt tînăr mi-a spus: — Am fost coleg cu el la școala pe lîngă care ai trecut venind încoace. Învăța foarte bine. Dar n-a avut norocul să termine școala. L-au luat în armată.

Mi-am dat seama că pe doamna Parker o dureau aceste amintiri. Dar nu a izbucnit în plîns. Și mi-a povestit la rîndu-i, cum fiul ei îi împărtășise cîndva dorința de a învăța o meserie după terminarea stagiului militar.

— Numai că un om de culoare nu are putința de a învăța o meserie în Mississipi și de plecat în altă parte, nu voia. Era singurul meu sprijin. Mack Parker a căpătat singura muncă pe care o putea căpăta în această patrie a segregației rasiale.

— Încarcam împreună cu el busteni în camioane — și-a amintit primul tînăr. Eram plătiți cu gramada și cîștigam 35—40 dolari pe săptămînă.

— Ăștia-s bani buni aici, a remarcat celălalt tînăr.

— Bătrînul meu împlinise tocmai 23 de ani, a urmat doamna Parker. Voia să se însoare cu o fată foarte dulce. Acum însă e mort. Sînt sigură că băiatul meu era nevinovat. „Nu m-am atins de femeia aia, mamă" — așa mi-a spus. Și știu că-mi spunea adevărul. N-ar fi fost capabil de o asemenea faptă.

Bătrînul inimos, care mă condusese pînă acolo, a plecat odată cu mine din casa Parker-ilor.

— E un lucru îngrozitor, mi-a spus, pășind lîngă mine pe poteca întortochiată. Dar s-a mai întîmplat cu mii de semeni de ai mei în trecut. Odată am văzut cadavrul unei femei gravide care fusese linșată cu pruncul în pîntec. Pe vremea aceea trăiam în alt district. Oamenii mei s-au rugat de doctorul alb să salveze pruncul. Dar el nici n-a vrut s-audă. Așa-i în Mississipi. Însă noi avem încredere în cei de sus. Întreaga lume e astăzi cu ochii pe noi. Și știu că eliberarea noastră se apropie...

...La Jackson, capitala statului Mississipi, un fruntaș negru mi-a recomandat să citesc editorialele ziarului Jackson Daily News în apărarea linșajului. Sînt la fel de huliganice ca articolele care apar în presa sud-africană — mi-a spus el.

Ziarul Jackson Daily News este mîna dreaptă publicistică a d-lui James O. Eastland, plantatorul milionar care prezidează comitetul judiciar al Senatului Statelor Unite. Propaganda rasistă a acestui ziar, care are cel mai mare tiraj dintre toate ziarele statului Mississipi, se răspîndește zilnic în Hattiesburg, Poplarville și în alte zeci de orășele. Încerc să rezum conținutul celor trei editoriale apărute în ziua aceea.

Primul dintre ele este un atac împotriva acelora care au criticat linșajul în Nordul țării. De ce să se obiecteze împotriva „răpirii unui sălbatec" își începe articolul redactorul ziarului din Jackson. Și încheie cu o ieșire isterică împotriva orașului New-York, pe care-l califică drept „o groapă infernală, colcăind de patimi curvăsărești", care ar trebui azvîrlită „în mărunțaiele fierbinți ale iadului fără fund". Al doilea editorial este îndreptat împotriva „Asociației Naționale pentru promovarea populației de culoare și împotriva tribunalelor federale, care apără „niște sălbatici". Editorialul se încheie cu un strigăt de ură împotriva lui Willie Mc. Gee, Emmett Till, Mack Parker, Autherine Lucy, Martin Luther King, Minnijean Brown, Paul Robeson și Daisy Bates, precum și împotriva judecătorului Warren de la Curtea Supremă și a doamnei Eleanor Roosevelt pe care-i califică drept „ființe cu creierii plini de cîlți".

Al treilea editorial, intitulat Parisul și Poplarville, ar fi putut să fie scris de Streicher, cel mai turbat dintre gazetarii lui Hitler. Editorialul începe cu un citat din procurorul general Rogers, care spune că linșajul din Poplarville a ocupat în presa pariziană un loc mai însemnat decît conferința miniștrilor de externe și că, în felul acesta, prestigiul Americii a fost știrbit.

Editorialul continuă astfel: „Nu prea e limpede de ce tocmai Parisul, cu străzile-i înțesate de comuniști, s-a găsit să deplîngă răpirea unui negru sălbatec, cînd se știe că în acest oraș poți descoperi cu greu cîte o femeie cinstită, în vîrstă de peste 14 ani. Editorialistul spumegă de furie împotriva Parisului, „acest oraș al nebunilor și-al tîrfelor", împotriva New-Yorkului, calificat drept un „oraș păcătos, plin de căței" și împotriva negrilor socotiți „niște maimuțe neisprăvite" și „niște violatori fără minte".

Acesta este doar un aspect al Jackson-ului. I-am văzut însă și cealaltă față, asistînd la un eroic miting de protest, chiar în ajunul apariției acestor editoriale. Mitingul a avut loc în istorica Biserică Metodistă Africană de pe Pearl Street, construită în urmă cu 90 de ani de către sclavii eliberați. Mitingul a fost organizat de „Liga Alegătorilor Progresiști", care militează pentru cucerirea dreptului de vot (în statul Mississipi, doar 5000 de negri au acest drept, într-o populație de circa un milion). Cei care au luat cuvîntul la miting l-a înfierat cu curaj pe „canibalii adepți ai supremației albe", care l-au asasinat pe Mack Parker, iar participanții au făcut o colectă pentru mama victimei.

N-am mai găsit-o pe doamna Parker cînd m-am întors la Lumberton. Plecase la o soră a ei din Mercedes (California) ca să scape de huliganii albi care începuseră s-o amenințe. Am vizitat alte cîteva așezări forestiere și am auzit o înspăimîntătoare dare de seamă asupra mutilării lui Parker de către rasiști. Un reprezentant al autorităților a desmințit această relatare, în timp ce cadavrul mutilat al negrului era îngropat în grabă. Dar negrii din regiune cred că relatarea e adevărată.

Între timp, ucigașii umblă în libertate. Al 578-lea linșaj înregistrat în statul Mississipi a rămas nepedepsit, la fel cu celelalte 577 linșaje anterioare. Agenții F.B.I.-ului, care știu bine cine sînt ucigașii, s-au reîntors la vînătoarea lor anti-comunistă. Iar cazul lui Mack Charles Parker a rămas în mîinile judecătorului Dale, a acestui discipol al lui Bilbo, care a declarat recent: Dacă femeia violată ar fi fost rudă cu mine, anchetatorii n-ar fi trebuit să-l caute prea departe pe cel care l-a răpit pe negru din închisoare.

Dar ultimul capitol al tragediei lui Parker nu va fi scris între pereții singerosului tribunal.

Art Shields

Pagină tradusă și prezentată de PETRE SOLOMON

*) Arbust din semințele căruia se extrage un ulei sicativ, folosit la prepararea unor vopsele și lacuri.

*) A.F.L. — Federația Americană a Muncii.

Martin CARTER

Universitatea foamei

Universitatea foamei este deșertul imens
pe care pășește omul, în lungul său marș.
Amprenta foamei cutreeră țara.
Copacul verde se apleacă asupra celor demult uitați,
Cîmpurile vieții se ridică și cad cuprinse de spasme,
Casele oamenilor se contopesc în mizerie.

Iată-i călcînd în urmele lăsate de copitele cailor,
trecînd peste podul străvechi,
iată mormîntul trufiei,
fuga subită,
groaza și timpul.

Iată-i venind din depărtatul sat al potopului,
trecînd din miezul văzduhului spre miezul pămîntului,
în orele obișnuite ale nudității.
Frunțile lor metalice sînt însemnate cu drugii gemeni ai foamei,
două anotimpuri gemene —
seceta și potopul — îi batjocoresc.

Iată-i pe cei negri,
pe cei cufundați pîn-la briu în pămînt,
pe cei care n-au avut niciun glas în deșert,
în tărîmul fantastic
fără de umbră.

Iată-i călcînd pe dușumeaua de noroi a anului,
amestecați cu apa neagră și grea
și cu filfîirea liliecilor orbi, ca talazele mării.
O, lung este marșul oamenilor și lungă e viața,
și mare distanța!

Iată-i venind în șiruri prelungi
spre orașul cel mare.
Luna aurie e ca un ban rotund pe cer.
Sub stratul de carne, stratul de oase, e foamea.
Boala ce-și sparge de-o piatră pliscul, e foamea.
O, lung este marșul oamenilor și lungă e viața,
și mare distanța!
O, rece și crîncen e vîntul ce bate,
rece e sapa înfiptă-n pămînt!

Iată-i venind ca niște păsări de mare
ce filfîie-n urma unei corăbii.
Foamea e chinul soarelui în amurg, cu bandaje de purpură,
e pulberea de foc a amurgului risipită ca praful,
e vuietul valurilor înspumate căzînd pe nisipul zbîrcit.

Străzile lungi ale nopții se mișcă încolo și-ncoace,
dezgolind coapsele unei femei
și hăul unei întregi generații.
Bătăile tobei se-ntorc și mor cu încetul,
oamenii bărboși cad, osteniți, în somnul lor,
cocoșii zorilor se trezesc și sună din trîmbiți.

Iată-i pe cei ce se deșteaptă devreme,
pentru-a privi moartea lunii în zori.
Iată-i pe cei care-au auzit zăngănitul fierului,
pe cei lipsiți de glas în deșert,
în tărîmul fantastic
fără de umbră.
O, lung este marșul oamenilor și lungă e viața,
și mare distanța!

John BERGER

Din vremea mea

Partizanilor din Cervignana (Italia)

Giorgione a dat un nume acestei lumini.
În seara asta lumina, mult așteptată,
Sosește ca un zeu
Din toate direcțiile.

În seara asta lumina, mult așteptată,
Doboară povara coaselor
De pe umerii
Celor care se-ntorc de pe dealuri acasă.

În seara asta lumina, mult așteptata,
Nădăjduiește să vadă
Pe-o masă de lemn
Un vin de culoarea lunii.

În seara asta lumina, mult așteptata,
Distruge orice calcul.
Distanța și Timpul dispar,
Dar încordarea dorinței rămîne.

În seara asta lumina, mult așteptata,
E găsită-n sfîrșit,
Ca un pat într-o odaie dereticată,
Pe-a cărei podea e o floare.

În seara asta lumina, mult așteptata,
Va spune cum în aceeași lumină
Au fost împușcați niște oameni ce mi-ar fi fost dragi,
Cu dorințele neîmplinite.

Un copil acuză fascismul

La 15 ani după război, cînd Jurnalul Annei Frank a pătruns pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii și într-un moment în care provocările neo-naziste au trezit atenția opiniei publice mondiale, un nou document zguduitor a pornit să facă înconjurul pămîntului. Cu două săptămîni înainte ca Anna Frank să fi scris prima pagină din jurnalul său, Dawid Rubinowicz, în vîrstă de 14 ani, își întrerupe șirul însemnărilor făcute timp de aproape trei ani, de la 21 martie 1940 pînă la 1 iunie 1942. Martor al unor evenimente dramatice și victimă a atrocităților fasciste. Dawid Rubinowicz a lăsat în cele cinci caiete școlare mărturia tragicei sale existențe.

Nu știm cum a decurs viața micului Dawid înainte de a-și așterne gîndurile pe paginile jurnalului ; presupunem doar că lăptăria din satul Krajno nu aducea familiei Rubinowicz o existență lipsită de griji. Cotropirea Poloniei de către hitleriști înrăutățește brusc situația familiei Rubinowicz și privează pe mulți oameni de elementarele lor drepturi la libertate. Închiderea școlilor, ordinele prin care se interzicea evreilor să călătorească cu trenul sau în căruțe, percheziționile și arestările ca urmare a unui război odios, sînt receptate cu durere de copilul de 12 ani, sensibil la tot ce se petrece în jurul lui.

12 AUGUST 1940. De la începutul războiului învăț singur acasă. Cînd mi-aduc aminte cum mergeam la școală îmi vine să plîng. Acum trebuie să stau în casă, nu pot ieși nicăieri. Iar cînd mă gîndesc la războaiele ce se duc acum în lume, cîți oameni cad zilnic uciși de gloanțe, de gaze, de bombe, de epidemii? și de alți dușmani ai omenirii, nu mă mai atrage nimic.

1 SEPTEMBRIE 1940. Astăzi se împlinește un an de la izbucnirea războiului. Îmi amintesc cîte am trăit în acest scurt răstimp, cîte am suferit..

În primăvara anului 1941, fasciștii se hotărăsc să limiteze și teritoriul în care se pot mișca evreii. Astfel ia ființă, la 1 aprilie 1941, gheto-ul din Kielce, pe care locuitorii nu aveau dreptul să-l părăsească decît cu învoirea poliției. Acum persecuțiile populației evreești se întețesc, arestările și omorurile devin cotidiene.

28 DECEMBRIE 1941. M-a trezit din somn o bătaie în fereastră. M-am îmbrăcat și am ieșit să deschid. Erau doi evrei din Bodzentyn, care mergeau la Kielce și au intrat să se încălzească. I-am întrebat dacă au vreo noutate. Mi-au spus că, de Crăciun, au fost împușcați doi oameni fără nici o vină. Nu trece zi fără vreo veste rea. Spuneau că și în Daleszyce s-a întîmplat ceva, dar nu știu ce anume.

După masă a venit din Daleszyce secretarul Consiliului bătrînilor evrei ; spunea că astăzi au căzut victimă 5 evrei. Jandarmul a dat ordin să fie îngropați într-o singură groapă în propria lor curte .Erau : tatăl, 3 fii și fiica. În Kielce, cad zilnic cîteva victime pentru ieșirea din cartierul evreesc. În astfel de condiții oribile trec zilele și săptămînile pline de spaimă și de groază.

Nesiguranța în care trăiau oamenii, teama de evacuările despre care începuse să se vorbească iau sfîrșit în primăvara anului 1942, cînd nemții hotărîră concentrarea evreilor din împrejurimile orașului Kielce — în localitatea Bodzentyn. Astfel, în Bodzentynul suprapopulat, fiecărei familii i-a fost repartizată încă o familie sau două scoase cu forța din casele lor. La 12 martie 1942, Dawid Rubinowicz, împreună cu părinții, cu fratele și sora, părăsește casa părintească din Krajno și se stabilește în casa unchiului său din Bodzentyn, str. Kielecka nr. 13.

12 MARTIE 1942... Eu am plecat înainte, fără banderolă. Cînd am ieșit, n-am putut scoate nici un cuvînt, așa mă durea inima. Am mers vreo cinci kilometri în neștire, nu știu cum am putut merge atît de repede. Căruța nu m-a putut ajunge pînă la sfîrșitul drumului.

Cercul se strîngea tot mai mult. Nimeni nu putea părăsi Bodzentynul fără învoire.

La 28 aprilie 1942, Dawid Rubinowicz vede pentru ultima oară casa în care și-a petrecut anii copilăriei. Închis în hotarele strîmte ale Bodzentynului, lipsit de bucuriile copilăriei, încoltit de prigoana sălbatecă ce se abătuse asupra evreilor, micul Dawid înregistrează acest fapt fără urmă de exaltare, rămînind la modul sobru de relatare a evenimentelor cotidiene. Fasciștii au schilodit pînă și amintirile copilului.

28 APRILIE. În zorii zilei am plecat cu tata la Krajno. Pe drum, ne-a ajuns o căruță și ne-am urcat în ea. Cum mergeam, mi se părea că mă duc acasă. M-am dăruit visurilor, dar mi-am dat repede seama că nu sînt decît niște visuri deșarte... Intrînd în casă, mi s-a părut atît de necunoscută de parcă n-am fi locuit niciodată aici... Am alergat cu multă plăcere pe cărarea cunoscută. Din nou mi se părea că mă întorc acasă : acolo sînt părinții, acolo sînt toți ; dar a trecut repede. M-am așezat într-adins la fereastră să-mi pot aminti mai clar clipele petrecute aici. N-am rămas mult timp pentru că m-a copleșit durerea și a trebuit să ies din casă, să nu mă podidească plînsul.

Nu mult după aceea, Dawid Rubinowicz trece printr-o grea încercare. În goana după oameni pentru lagărele de muncă, poliția organizează arestări în masă. La 6 mai 1942, este arestat și tatăl lui Dawid și trimis la Skarzoko. Dragostea copilului pentru tatăl său, ascunsă undeva în adîncul inimii rănite de nedreptățile din jur, izbucnește acum cu toată forța.

6 MAI 1942. După ce s-a mai liniștit puțin, au venit două mașini, una avea platformă în spate. Cînd le-am văzut și cînd m-am gîndit că tata va fi trimis în altă parte, am început să plîng îngrozitor... Fratele meu a venit să ia o căciulă călduroasă, dar n-a mai avut timp... mașinile ajunseseră în piață. Am izbucnit în hohote de plîns, iar cînd au ajuns aproape am strigat : „Tăticule, unde ești să te mai văd o dată". Și l-am văzut în ultima mașină, plîngînd, l-am urmărit pînă a dispărut după cotitură ; abia atunci m-a podidit un plîns însoțit de spasme și am simțit cît de mult îl iubesc, și el pe mine, și abia atunci am văzut că ceea ce am scris la 1 mai, că nu mă iubește, e o minciună sfruntată.... Am plîns așa multă vreme, iar cînd îmi aminteam fața lui plînsă, izbucneam în hohote. Ne-au luat tot ce am avut mai scump pe lume...

Revolta legitimă a lui Dawid Rubinowicz împotriva barbariilor săvîrșite de fasciști, care străbate întreg jurnalul, izvorăște din sensibilitatea copilului, ascuțită la maximum de suferință. Condițiile create populației concentrate în Bodzentyn nu permiteau nici o manifestare de împotrivire, de aceea, unicul mod de rezistență frecvent era fuga din fața poliției și jandarmilor. De multe ori însă, foamea care lovise populația, împozitele și amenzile mari duceau oamenii la disperare și-i aruncau cu pumnii goi împotriva automatelor polițiștilor și jandarmilor.

15 MAI 1942... Stînd în cameră,. am auzit că poliția a intrat la unchiul meu, pe urmă a venit soră-mea și mi-a spus că au venit după dulap, pentru că unchiul nu plătise împozitul la consiliu. Poliția a venit imediat cu căruța și s-a apucat să scoată dulapul Toți s-au împotrivit, dar n-au putut face nimic și l-au scos. Cînd să-l urce în căruță, s-a enervat unchiul și a oprit căruța. A venit imediat polițistul și l-a dat la o parte, unchiul l-a lovit și au început să se bată. S-au apropiat toți și au vrut să-i despartă, au început să strige îngrozitor. Au văzut jandarmii, au venit în fugă și au început să tragă de la distanță...

1 iunie 1942 e „zi fericită" pentru Dawid Rubinowicz. După aproape o lună, copilul își întîmpină fericit tatăl, ascultă pînă noaptea tîrziu povestirile lui care „nu mai aveau sfîrșit". Atmosfera fericită care domină însemnările din ziua de 1 iunie 1942 se întrerupe brusc însă la amintirea unei tragice întîmplări din ziua aceea :

Astăzi dimineața, două evreice, mama și fiica, au ieșit în sat. Din nefericire, niște nemți din Budki veneau la Bodzentyn după cartofi și s-au întîlnit cu cele două evreice. Cînd i-au zărit pe nemți, au început să fugă, dar ei le-au ajuns și le-au prins. Au vrut să le împuște imediat în sat, însă primarul s-a opus și atunci le-au dus în pădure și le-au împușcat acolo. Poliția a plecat îndată să le ridice și să le îngroape în cimitir. Cînd a sosit, căruța era plină de sînge.

Aci se întrerupe jurnalul lui Dawid Rubinowicz. Pe coperta celui de-al cincilea caiet se poate vedea însemnarea „D. Rubinowicz, Bodzentyn, ul. Kielecka nr. 13". Poate că ziua fericită din 1 iunie a însemnat pentru Dawid și începutul calvarului. Se știe doar că un timp a stat ascuns împreună cu tatăl său în podul vecinei lor, Helena Waciuska, apoi urmele lui se pierd în grupul evreilor din Bodzentyn, trimiși în septembrie 1942 în lagărul de la Maidanek. Acolo se presupune că a fost gazat și ars în anul 1943.

Probabil că, în graba cu care a plecat din casa unchiului său, Dawid și-a uitat însemnările care, cîțiva ani mai tîrziu, au ajuns în posesia familiei Wolczyk. La 1 octombrie 1957, învățătorul Wolczyk, în cadrul unei emisiuni la stația locală de radio, face cunoscut locuitorilor din Bodzentyn jurnalul lui Dawid Rubinowicz. Ecoul acestui document zguduitor nu depășește însă hotarele satului. Abia publicarea lui în revista poloneză Twórczosc (Creația), nr. 1 din ianuarie 1960, de către Maria Jarochowska, a stîrnit interesul opiniei publice mondiale pentru mărturisirile „fratelui polonez al Annei Frank".

Doi copii, crescuți în țări și în medii diferite, dar uniți prin sensibilitatea vibrantă față de nedreptate, au exprimat fiecare în felul lui aceeași tragedie.

Jurnalul lui Dawid vine să reamintească omenirii că nimeni nu are dreptul să răpească copilăria miloanelor de prieteni ai Annei Frank și ai lui Dawid Rubinowicz.

Ion Petrică

Artemiusz și Helena Wolczyk difuzînd, la stația de radioficare din Bodzentyn, jurnalul lui Dawid Rubinowicz.

HUTA BERULAVA

Ultimul cîntec

Eroului Uniunii Sovietice Grigori Shuluhia, care a fost ars de viu de către fasciști și a murit cîntînd.

I

Crescut stingher acolo, în șesul necuprins,
Un tei susține bolta pe crengile ușoare ;
Și foșnete de frunze cu geamătul lor stins
Par a chema un frate, un ajutor, din zare.

Prin iarba zdrențuită se tînguie o boare
Și zace-n nemișcare, în iarbă, un soldat..
Cînd rănile ca para îl ard ne-ndurătoare,
Ce plaiuri deodată în vis i s-au iscat ?

II

A tresărit... Acolo, departe de dușmani,
El vede văi... Și codri... Și așezări natale..,
Și Georgia lui scumpă... Și tinerii lui ani...
Din depărtare totul îi iese iar în cale !

Se vede încă de-o șchioapă... Întîia zi — școlar,
Și mama, -nduioșată, ce-l petrecea din poartă,..
Și ziua neuitată : cametul — ca de jar —
De Comsomol, ce-n lumea atitor vise-l poartă !

Trec zile, ani... Sînt pagini de carte... Cîte sînt ?
Alt tei, ca niciodată dădea atunci în floare...
Se auzea un cîntec sub teiul nalt și sfînt...
Și că aude cîntul acela iar îi pare.

III

A fost, cîndva... Deodată pieri a ceții undă —
Căci se tîrăsc fasciștii spre el, ca umbre stranii ;
Și simte bărbăția cum inima-i inundă
Cînd singur, față-n față, se vede cu dușmanii.

Așa rănit și palid, el tot se va scula
Cu-o ultimă-ncordare să-nfrunte moartea iară ;
Neclătinat de moarte, urmează legea sa —
Cu arma îndreptată spre dușman o să moară !

...„Răspunde-ne degrabă ! Nimic nu tăinui !
Arată ale voastre poziții ! De îndat' !
Și nu minți ! Minciuna-i sfîrșitul ! Chiar aci —
De moartea cea mai cruntă vei fi îmbrățișat !..."

Rămîn neclătinate frunzarele de tei.
Iar soarele în piclă cununa și-o ascunde.
În arse ierburi vîntul se-opri cu pașii grei :
„Ce va răspunde el ?... Ce va răspunde ?..."

IV

A teiului foșnire în fum e-năbușită...
O flacără zbucnește spre boltă, ca de sînge !
Sub tei stingher, acolo-n Crimeea însorită,
Pe rug dușman, flăcăul făptura și-o va frînge...

Dar ce se-aude-n preajmă, că dușmanul tresare ?
Nu a trecut prin flăcări șuierătorul vînt,
Nici glasul Mării Negre din ceți, amenințînd, —
Ci suie peste flăcări a Georgiei cîntare !

Să tremure fasciștii ! Din piatră, din pămînt,
Un cîntec se ridică, învăpăiată lavă,
Zăgăzuind durerea, și moartea învingînd...
El tinerețli noastre îi dă avînt și slavă.

A teiului foșnire în fum înăbușită —
Și flacăra de purpur crescînd, apoi scăzînd...
Sub tei stingher, acolo-n Crimeea însorită,
Nu cîntul, doar făptura flăcăului s-a frînt !

V

...Prin stepele Crimeii vin iarăși rîndunele
De peste Caucazul rămas în zări tăcut;
Vin iarăși rîndunele în locurile-acele
Unde — pentru Soviete — ostașul a căzut.

Sub vechiul tei ce-și sună mlădițele în vînt,
Culeg cu pietate cenușa unui rug —
Cu ele o ridică pe boltă, — și o duc
Departe peste creste, pe-al Georgiei pămînt...

Traducere din limba gruzină
de FANNY DJINDJIHAȘVILI
Adaptare poetică : MIHAI NEGULESCU

„WE LIKE FIDEL CASTRO!"

Machiavel obișnuia să vorbească despre așa zisele „crime utile". El voia oarecum să justifice prin rațiunea de stat anumite acte care, în mod obișnuit, repugnă moralei, bunului simț și, în tot cazul, legii penale. Prin extensiune, crime „inutile" deveneau acelea care, departe de a consolida poziția „principelui", contribuiau să-i sape prestigiul și, pînă la urmă, să-l compromită.

Ne desparte o jumătate de mileniu de țiarele renașterii italiene, din purtările cărora Machiavel concentrase esența omului său politic ideal. Vremurile și fața lumii s-au schimbat, dar istoria ne-a oferit, periodic, în diverse puncte ale globului, reproduceri de variată anvergură ale „principelui". Ascensiunea lor meteorică și lamentabilul lor sfîrșit, amintind atît de mult de eroii florentinului, lăsau să se creadă că istoria se repetă. Istoria nu se repetă, dar strămoșul cavernelor se reîncarna, prin nu se știe care miracol atavic, în persoana unor „duci", „führeri", „caudillos", „conducători" și alți „poglavnici". Am supraviețuit majorității acestora dar, din păcate, mai sîntem contemporani unor exemplare care în peninsula iberică și în sudul peninsulei coreene, în insula Taiwan sau în insula Haiti, în sudul Africii și în sud-estul Asiei, se îndreaptă încet dar sigur spre desnodămîntul întrevăzut cu precizie matematică.

Există însă anumite forțe care încearcă să se opună mersului logic al istoriei și să împiedice căderea iremediabilă a dictatorilor fasciști îngropați în mormanul crimelor lor inutile. Se știe prea bine cine, la ora de față, furnizează baloanele de oxigen lui Franco sau Cian Kai-și, lui Trujillo sau Li Sin Man. Fiecare dolar sau fiecare armă trimisă potentatului amenințat înseamnă cel puțin un act dușmănos față de poporul respectiv. Și acest act este cu atît mai grav cînd e vorba de un dictator alungat, ca Batista, de pildă.

Asupra acestui din urmă caz merită să ne oprim cu deosebire. O mînă de îndrăzneți, cu mijloace reduse dar ajutați de întregul popor, au pus capăt dictaturii cubane și au trecut la reforme social-economice considerabile. De atunci, periodic, plantațiile cubane sînt incendiate de avioane a căror origine și pistă de decolare nu mai sînt un secret pentru nimeni. Aceasta ca să nu mai vorbim de atîtea atentate avortate sau de ultima explozie a unui vas cu muniții. Astfel de atacuri piratерești constituie și ele, la rîndul lor, niște „crime inutile", după cea mai ortodoxă logică machiavelică. Și aceasta din mai multe motive : în primul rînd, nu vor reuși să compromită producția cubană de zahăr ; în al doilea rînd, nu vor putea slăbi poziția guvernului Castro ; în al treilea rînd, vor arunca oprobriul asupra lui Batista și a susținătorilor săi nord-americani și, în sfîrșit, în al patrulea rînd, vor întări solidaritatea Americii latine cu noua democrație cubană.

Se cunoaște prea bine ecoul adînc pe care revoluția cubană l-a trezit în America centrală și sudică. Exemplu și îndemn pentru popoarele care mai suferă jugul dictaturilor, guvernul Fidel Castro se bucură de adeziunea deschisă a marilor mase din țările în care acestea și-au cucerit o libertate relativă. „We like Fidel Castro" (Ne place Fidel Castro) anunțau placardele cu care studenții argentinieni au primit recent pe președintele Eisenhower. Aluzia la vestitul slogan electoral „We like Ike" (Ne place Ike) al partidului republican era vizibilă. În Uruguay, gazdele au fost și mai îndrăznețe iar poliția respectivă a recurs la pompieri și gaze lacrimogene.

Problema care se pune este însă de a ști dacă Departamentul de Stat se va decide, în cele din urmă, să tragă concluziile impuse de istorie și să-și revizuiască sistemul. Pentru că, în definitiv, nu este vorba numai de Fidel Castro și de revoluția cubană. Avem într-adevăr convingerea fermă, că, dacă n-au făcut uz de umorul studenților argentinieni, maselor asiatice nu le lipsea curajul să afirme în timpul recentei vizite a președintelui Eisenhower în Asia, „We like Mao Tzedun, We like Kim Ir Sen, We like Ho Ci Minh, We like...

M. Roșca

CULTURA în SPANIA FRANCHISTA

De peste douăzeci de ani Spania geme sub jugul franchist. De tot atîta vreme spaniolii suferă, în țara cunoscută odinioară ca „mama tuturor fructelor", o mizerie ce nu-și are egal decît în teroarea dezlănțuită de Direcția securității naționale („Seguridad Nacional"), poliția politică a lui Franco, care deține în închisori mii de antifasciști și persecută în numele „cruciadei" din iulie 1936, pe toți cei care se opun regimului dictatorial.

Într-o țară în care poporul nu-și poate astîmpăra foamea, care poate fi soarta culturii, care pe vremuri a cunoscut o strălucită „epocă de aur"?

Răsfoind presa spaniolă, precum și numărul revistei La Nouvelle Critique, închinat Spaniei, găsim răspuns la această întrebare. Desigur că un regim fascist nu-și propune drept sarcină să apere sau să răspîndească cultura. Dimpotrivă, pe lîngă înfometarea, teroarea, tortura și crima, folosește și incultura ca pe unul din lanțurile cu care regimul vrea să-și încătușeze supușii. De la celebra lozincă „Moarte inteligenței !", rostită de generalul Franco în 1936, și de la părerea exprimată, doi ani mai tîrziu, de către marchizul de Lozoya („toate nenorocirile Spaniei vin de la stupida dorință de a-i învăța pe spanioli să citească"), nimic nu s-a schimbat în peninsula iberică. Dimpotrivă, cercurile conducătoare din Spania franchistă duc o stăruitoare politică menită să împiedice accesul la învățătură a unui număr cît mai mare de copii. Tena Artigas, directorul învățămîntului elementar, declară că un milion de copii spanioli nu sînt școlarizați. Tot el declara în mai 1957, la Sevila, că în Spania există 4 milioane de analfabeți. Iar ministrul educației, Jesus Rubio, declara încă din 1956 : „E nevoie de 1000 de școli anual ca să fim în ritm cu creșterea demografică și de peste 25.000 ca să acoperim deficitul !"

Nu trebuie să uităm nici o clipă că Spania este în mod oficial, un „stat catolic". Așa că — după cum sună dispozițiile oficiale — învățămîntul trebuie să „restabilească în școală sentimentul religios care a fost înlăturat, învățămîntul religiei și al istoriei sfinte fiind obligatorii". Așadar, întregul învățămînt nu urmărește altceva decît să dea copiilor o formație religioasă. Acestui program trebuie să-i adăugăm firește și educația politică în spirit fascist.

În școlile medii, învățămîntul nu se deosebește aproape cu nimic de cel elementar, religia fiind materia de bază a întregului program. Dacă ne aruncăm ochii și asupra programului de educație civică, constatăm că el urmărește îndobitocirea categorică a copiilor. În „biografiile" pe care le studiază aceștia, nu figurează decît cele ale sfinților sau ale fruntașilor mișcării falangiste, căzuți în timpul războiului civil din 1936—38. (Goya, de pildă, nu figurează). La capitolul „morala civică", din cadrul aceleiași materii, se spune la paragraful „pacea socială" că „muncitorii și conducătorii (expresia „patron" este sistematic evitată), trebuie să se simtă satisfăcuți de propria lor condiție, să se completeze și să se stimeze reciproc ca părți ale uneia și aceleiași activități". Într-un stat „național corporatist", cum se intitulează cel franchist „colaborarea" dintre clase este urmărită cu multă tenacitate, deși grevele muncitorilor din centrele industriale și miniere nu arată că ea a putut fi vreodată realizată.

Chiar și în universități religia este obligatorie, iar nivelul cursurilor este foarte scăzut, cea mai mare parte dintre ele fiind predate de asistenți improvizați, studenții neavînd nici manuale. La medicină, studenții fac mai mult teorie decît practică, disecții aproape de loc, pentru că și aici, ca în general în întregul învățămînt, nu se predă un învățămînt realist, științific, legat de viață, ci unul religios, mistic.

Dar ceilalți spanioli, care nu mai frecventează școlile sau și-au terminat de mult studiile, ce hrană spirituală își pot oferi ? Presa este folosită ca un simplu instrument de propagandă sau de diversiune. În coloanele majorității ziarelor (există 117 cotidiene), se etalează aceleași lozinci propagandistice, aceleași articole normative impuse de cenzură, cronici mondene și reportaje „sentimentale", care urmăresc distragerea atenției cititorilor de la crudele realități și crearea unei stări de abrutizare necesară pentru menținerea unui regim ca cel franchist. În coloanele acestei prese nu pot răzbate preocupările poporului spaniol, informațiile și articolele nu duc la cunoașterea reală a situației internaționale, a adevărului, căci cenzura nu îngăduie așa ceva.

Biserica, la rîndul ei, continuă prin publicațiile sale (din 1943 periodice 300 sînt ale organizațiilor religioase) să facă propaganda ei religioasă. Radioul, în întregime în mîinile agenților de publicitate, emite programe insipide, îmbinate cu informații și discursuri oficiale, prin care se proclamă „grandoarea regimului" și binefacerile aduse populației.

Nici la cinematograf cetățeanul spaniol nu poate scăpa de acțiunea nefastă a propagandei fasciste. Pe lîngă filmele pe care le prezintă, toate cele 4000 de cinematografe existente sînt obligate să dea și actualitățile cinematografice spaniole (No Do), singurul jurnal filmat autorizat.

Acest control al cenzurii, prin care regimul franchist urmărește să țină ingenunchiat poporul spaniol și să înlăture orice act de nesupunere față de doctrina și „programul" franchist, se exercită și asupra tuturor tipăriturilor. Controlul merge atît de departe, încît pentru a consulta lucrările oarecum clasice ale lui Azorin sau Pio Baroja la biblioteca universității, un student avea nevoie, pînă în 1957, de o autorizație specială. Dacă regimul acesta s-a mai îndulcit puțin, în schimb controlul asupra tuturor cărților venite din străinătate continuă să se exercite cu aceeași severitate, cenzura refuzînd primirea unor cărți ca acelea ale lui Stendhal sau Descartes, considerate ca aducînd „grave atingeri ordinei publice".

Firește, cenzura este și mai activă încă în cazul lucrărilor tipărite în țară, în această acțiune fiind foarte mult ajutată și de Opus dei (Cauza domnului), un fel de ordin feudal-religios modern. Ea a interzis nu numai cărți de poezie sau romane, ci și lucrări cu un vădit caracter științific, de fizică, chimie, medicină etc. Astfel, cartea lui Juan Maria Castelet, Note despre literatura spaniolă, a fost confiscată din librării, deși toate studiile pe care le conține apăruseră înainte în reviste. Cenzura știe de altfel să folosească multe și variate mijloace de a înăbuși cuvîntul liber al scriitorilor. Dacă, de pildă, i-a acordat lui Gabriel Calaye dreptul de a-și tipări o plachetă de versuri Cantos iberos, i-a limitat în schimb tirajul la 250 de exemplare, astfel că el a devenit aproape confidențial.

Acest tablou al situației culturii spaniole are totuși și raza lui de lumină, pe care o vedem în toate manifestările care au avut loc în ultimul timp în Spania. Oricît au încercat cercurile conducătoare franchiste să facă din oameni roboți, ei au început să se împotrivească acțiunilor de îndobitocire pe care regimul le duce prin toate mijloacele. Studenții, an de an, prin greve, manifestațiuni violente sau larvare, încep să roadă stîncile legilor franchiste. Ei au reușit astfel să obțină cu cîtăva vreme în urmă ca posturile de conducere ale S.E.U. (sindicatul studenților, din care toți studenții trebuie să facă parte în mod obligatoriu) să fie atribuite studenților aleși, nu numiți, cum se întîmpla pînă de curînd.

Alte dovezi ale acestei atitudini sînt tot mai numeroase opere literare, în special romane apărute în ultima vreme, în care „eticul trece înaintea esteticului". De asemenea, cărțile care nu pot fi publicate în Spania, sînt tipărite în alte țări și ajung pe ascuns și în mîinile cititorilor spanioli, avizi de a citi și altceva decît maculatura oficială. E cazul scriitorului Luis Goytisolo — recent arestat — care a publicat romanul „Burun" și al lui José Corrales Egea care a publicat „Imprejurimile", în Franța.

Studenții arestați acum doi ani, în urma manifesațiilor antifranchiste la care au participat, au găsit apărători în rîndurile unor scriitori cunoscuți, ba chiar și în cele ale unor preoți.

Toate acestea ne fac să vedem că jugul obscurantismului a început să fie serios zgîlțîit și să nutrim speranța (care este a tuturor spaniolilor și în genere a tuturor oamenilor progresiști din lume), că se apropie ziua în care Spania își va regăsi nu numai libertatea, ci și noi posibilități de dezvoltare culturală.

Paul B. Marian

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11,51,54, 11,38,51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Bibl.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

În acest număr:

Amintiri despre Lenin
RADU BOUREANU — versuri
ION LANCRANJAN — proză
IOANICHIE OLTEANU — reportaj
I. D. BALAN — cronica literară
PROGRAMA PREDĂRII LITERATURII ROMÂNE ÎN CLASELE IX, X și XI

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 7 (42) • 1 aprilie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

ÎNSEMNĂTATEA APRECIERILOR LENINISTE DESPRE FUNCȚIA SOCIAL-EDUCATIVĂ A ARTEI

Lenin n-a avut răgazul necesar să elaboreze și o lucrare teoretică de mari proporții dedicată problemelor literaturii și artei. Și a regretat mult acest lucru. „Ce domeniu interesant este istoria artelor! — i-a spus el odată lui A. V. Lunacearski. Cît ar fi aici de lucru pentru un marxist! Ieri n-am putut adormi pînă la ziuă; am răsfoit o carte după alta. Și mi-a părut atît de rău că n-am avut și nu voi avea timp să mă ocup de artă". **Aceste cuvinte pun în evidență, odată mai mult, modestia proverbială a marelui om, deoarece Lenin ne-a lăsat aprecieri, de o covîrșitoare însemnătate, asupra problemelor artei. Este fundamentală pentru rezolvarea consecvent științifică a problemelor esteticii, teza leninistă despre caracterul reflectoriu — în raport cu realitatea obiectivă — al imaginii artistice iar principiul partinității comuniste a literaturii și artei — fundamentat de Lenin în celebrul articol Organizația de partid și literatura de partid — este, cum se știe, principiul suprem în dezvoltarea literaturii și artei realist-socialiste.**

În aprecierile sale privitoare la unele probleme ale artei, Lenin — preocupat în cel mai înalt grad de ridicarea revoluționară a poporului la o viață materială și spirituală superioară, plină de bucurii — a apăsat în mod deosebit asupra rolului social-educativ al literaturii și artei. În cunoscuta convorbire cu Clara Zetkin, exprimîndu-și indignarea față de absurditatea creațiilor decadente, Lenin sublinia faptul că arta autentică, realistă, care aparține poporului prin rădăcinile ei cele mai adînci, trebuie „SĂ UNEASCĂ sentimentele, gîndirea și voința" maselor largi de oameni ai muncii „să le ridice" (subl. noastră G. S.).

Insemnătatea excepțională a acestei idei leniniste constă în aceea că aprecierea dată scoate în evidență complexitatea funcției social-educative a artei, pune în lumină caracterul ei deosebit de cuprinzător. Într-adevăr, artei autentice îi este proprie capacitatea de a contribui la unirea sentimentelor, gîndirii și voinței poporului, mobilizîndu-l în felul acesta în mod multilateral la activitatea creatoare. Tocmai de acest lucru se tem clasele exploatatoare și esteticienii idealiști — care sprijină pe plan teoretic interesele acestora — cînd este vorba de poziția lor față de funcția social-educativă a artei și teza subliniată de Lenin este un ajutor prețios dat esteticii marxiste în demascarea teoriilor retrograde atît din trecut cît și din prezent. „Subiectul poate să fie luat din realitatea poporului, dar tratarea nu poate să fie decît ideal-artistică, **FĂRĂ NICI O PREOCUPARE PRACTICĂ** (subl. ns. G. S.), afirma conservatorul Titu Maiorescu. **El nu putea trece cu vederea faptul că în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, literatura realistă din țara noastră era în plină înflorire și se bucura de o largă prețuire din partea poporului, deoarece se inspira din viața lui și-și îndrepta spiritul critic în sensul stigmatizării claselor exploatatoare. În consecință, Maiorescu era nevoit să scrie că subiectul poate fi luat din realitatea poporului, dar se străduia să escamoteze tocmai faptul că arta autentică are o deosebită valoare social-educativă. Acesta-i, în ultimă instanță, sensul tezei maioresciene că „tratarea nu poate să fie decît ideal-artistică, fără nici o preocupare practică". O dovedește, dealtminteri, afirmația explicită a lui Maiorescu:** „Esența acesteia (adică a artei — G. S.) este de a fi o ficțiune, care scoate pe omul impresionabil în afară și mai presus de interesele lumii zilnice oricît de mari ar fi în alte privinți". **Esteticianul idealist contesta contingențele operei de artă autentică cu realitatea obiectivă, tocmai în scopul de a face să se creadă că arta n-ar avea nici o valoare sub raportul funcției sale social-educative.**

De capacitatea pe care o are arta adevărată, în a contribui la unirea sentimentelor, gîndirii și voinței poporului, se tem capitaliștii și esteticienii burghezi contemporani cînd este vorba de poziția lor față de creația artistică. În consecință, ei încurajează — cum mărturisește Marcel Brion, teoretician burghez al artei abstracte — o „creație ex nihilo care nu datorează nimic realității obiective". **Plastica abstracționistă și în general creațiile aparținînd variatelor curente ale artei decadente contemporane au un caracter diversionist în favoarea intereselor de clasă capitaliste. Nu este, de aceea, de mirare faptul că în țările capitaliste picturi decadente, dintre cele mai năstrușnice prin absurditatea lor, sînt plătite încurajator de către bancheri cu sume, uneori de-a dreptul fabuloase. Se confirmă încă odată, cu deosebită vigoare, aprecierea leninistă că** „nu poți trăi într-o societate și să fii liber față de această societate. Libertatea scriitorului, a pictorului, a actriței burgheze — **sublinia Lenin cu peste jumătate de veac în urmă** — este doar o dependență camuflată (sau care e fățarnic camuflată) față de sacul cu bani, față de corupție, de întreținere"

Străduința pe care o depun scriitorul și artistul realist-socialist de a crea opere valoroase nu este un scop în sine. Ea este determinată de conștiința, pătrunsă de spiritul partinității comuniste, că operele pe care le creează au un rol social-educativ deosebit. Viabilitatea oricărei arte autentice își află justificarea în faptul că opera creată de artistul realist contribuie la unirea sentimentelor, gîndirii și voinței poporului. Cu atît mai mult capătă amploare și se adîncește funcția educativă a artei în orînduirea socială în care masele muncitoare își clădesc în mod conștient viața, în care, condusă de partid, lupta oamenilor muncii pentru lichidarea exploatării, pentru progresul social, se ridică pe o treaptă calitativ nouă; funcția ei socială crește tocmai în măsura în care literatura și arta realist-socialistă sînt „parte integrantă a cauzei generale a proletariatului", **se subordonează luptei clasei muncitoare pentru construirea socialismului, contribuind cu mijloace specifice la înfăptuirea acestui țel. Aprecierea pe care Lenin a dat-o primei opere realist-socialiste — romanului Mama, al lui Maxim Gorki — este deosebit de grăitoare în această privință. Cu emoție și căldură, Gorki subliniază în amintirile sale că la Congresul al V-lea al partidului, Lenin i-a împărtășit părerea sa despre romanul Mama.** „I-am spus că am scris cartea în grabă, — își amintește Gorki — dar n-am apucat să-i explic de ce m-am grăbit, căci Lenin, dînd aprobativ din cap, a lămurit singur acest lucru: Foarte bine că m-am grăbit, căci este o carte necesară; mulți muncitori au luat parte la mișcarea revoluționară în chip spontan, inconștient, așa că lectura Mamei le va fi de mare folos.

„O carte foarte actuală", acest compliment, singurul pe care l-am auzit din partea lui, era extrem de prețios pentru mine."

Densă în conținut, aprecierea dată de Lenin este un exemplu strălucit de sezisare, în cazul concret al unei opere, de ceea ce înseamnă eficacitate artistic-educativă a operei realist-socialiste atunci cînd scriitorul își subordonează creația țelurilor luptei revoluționare a clasei muncitoare. Răspunzînd direct unei probleme fundamentale pe care o ridica lupta clasei muncitoare împotriva exploatării, romanul Mama aducea o contribuție importantă la lămurirea, în imagini vii, emoționale, a faptului că mișcarea revoluționară reclamă un proces de ridicare a muncitorilor de la o luptă spontană la una conștientă. Tocmai în acest sens, Lenin a subliniat — în raport cu momentul istoric respectiv — actualitatea cunoscutei opere creată de Gorki. „Foarte bine că te-ai grăbit căci este o carte necesară" — **aprecierea dată de Lenin, departe de a fi o încurajare a superficialității în zugrăvirea realității, pune în lumină responsabilitatea morală a scriitorului care știe să-și plece atent urechea la glasul epocii sale, dăruindu-se oamenilor muncii.**

O operă realist-socialistă exprimă, în raport cu aspectele de viață oglindite veridic, asemenea răspunsuri, asemenea rezolvări ale situațiilor omenești, în care artistul concretizîndu-și conștient atitudinea sa partinică, aduce o contribuție vie, emoțională, în favoarea înfăptuirii idealurilor fundamentale ale oamenilor muncii. De aici rezultă în mod nemijlocit caracterul cu deosebire activ al conținutului operelor de artă realist-socialiste. Aceasta este o idee pe care, în spiritul aprecierilor leniniste despre rolul educativ al artei, o găsim mereu subliniată în documente de partid de o excepțională însemnătate pentru orientarea marxist-leninistă a scriitorilor și artiștilor realist-socialiști. „In dezvoltarea și îmbogățirea culturii spirituale a societății socialiste... literatura și arta ... contribuie activ la formarea omului societății comuniste ... Scriitorii, oamenii de teatru, cineaștii, muzicienii, sculptorii și pictorii sînt chemați ... să ajute și de acum înainte în mod activ partidul și statul în educarea comunistă a oamenilor muncii, în propagarea principiilor moralei comuniste...", **subliniază tovarășul N. S. Hrușciov în raportul prezentat la Congresul al XXI-lea extraordinar al P.C.U.S. Tocmai în sensul manifestării acestui caracter cu deosebire activ, funcția educativă a artei realist-socialiste îi cere artistului să nu se** „distanțeze" **de realitatea contemporană, mereu vie, mereu nouă, ci să meargă în pas cu viața pe care, zugrăvind-o în ceea ce are ea mai semnificativ, să creeze opere cu o înaltă valoare educativă.**

Dar crearea de către scriitorul și artistul realist-socialist a unor opere care să poarte semnele distinctive ale epocii noastre, implică cunoașterea cu maximum de profunzime a vieții poporului, a activității sale creatoare. Constatarea care rămîne la suprafața realității, documentarea din mers, sînt incapabile să surprindă sensul istoric nou al dezvoltării fenomenelor sociale. Principala cerință a veridicității artistice în creația realist-socialistă, anume — contemporaneitatea — nu poate fi realizată prin asemenea căi. „Cînd autorul își consacră povestirile unei teme pe care nu o stăpînește, rezultă ceva neartistic", **sublinia Lenin. Iar opera lipsită de valoare artistică este prin aceasta lipsită de capacitatea de a contribui la unirea sentimentelor, gîndirii și voinței poporului. Sînt cît se poate de grăitoare cuvintele tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej care — în recenta cuvîntare la conferința organizației regionale de partid Cluj — atrăgea atenția, în spiritul învățăturii leniniste, asupra faptului că acei scriitori care nu se străduiesc să cunoască în profunzime viața și preocupările oamenilor muncii „devin în mod inevitabil sterpi în activitatea lor creatoare; ei pot stîrni admirația ieftină a cîtorva snobi, dar poporul — acela căruia trebuie să i se adreseze orice operă de artă veritabilă — îi respinge". Numai prin cunoașterea trăită într-o participare efectivă a artistului la manifestările, pline de patos revoluționar, ale vieții poporului, el, artistul, poate crea opere profund veridice, cu o înaltă valoare social-educativă, opere puse în slujba „milioanelor și zecilor de milioane de muncitori, care alcătuiesc floarea țării, forța ei, viitorul ei", așa cum i-a denumit Vladimir Ilici Lenin.**

Gr. Smeu

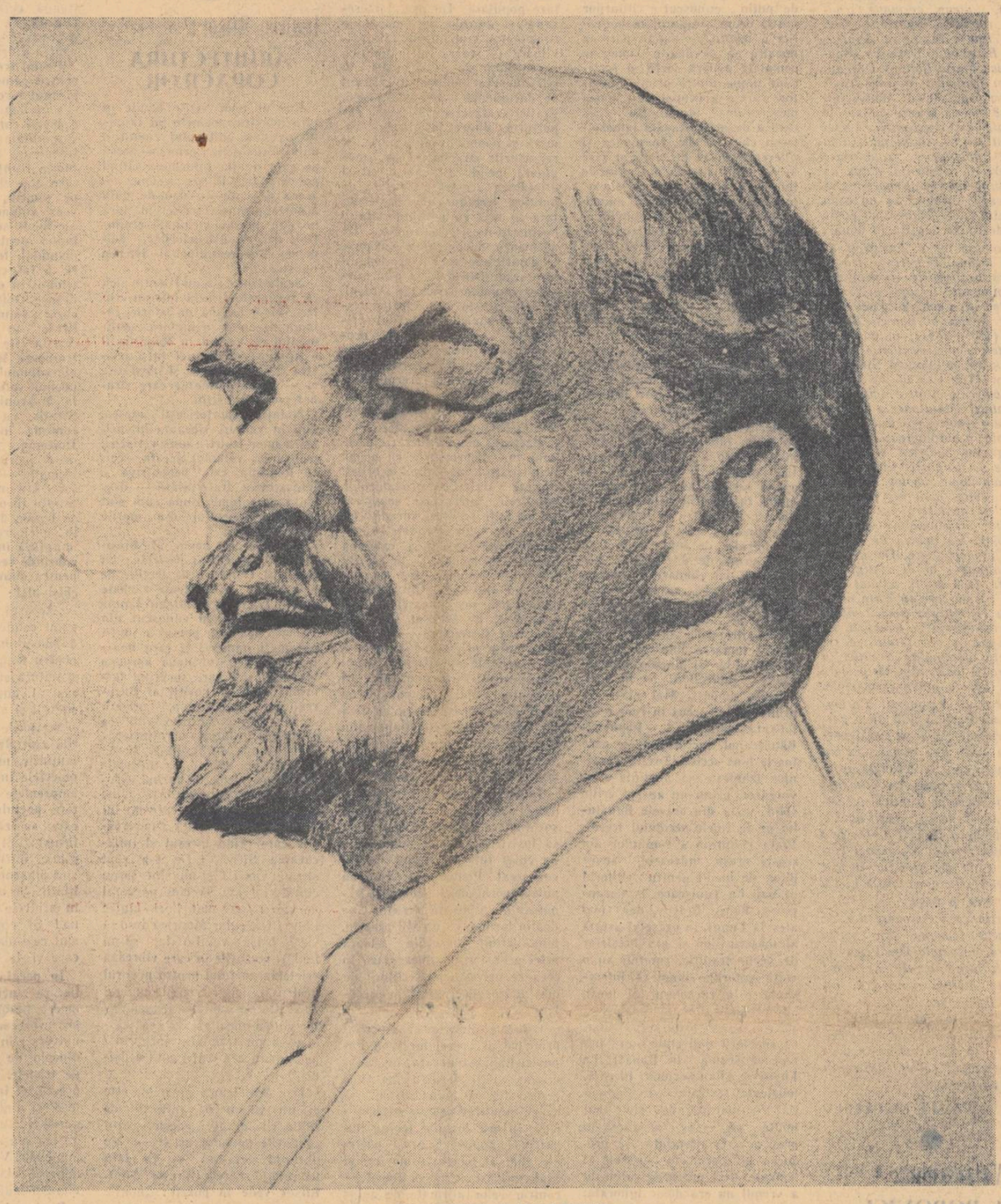

VLADIMIR ILICI LENIN — Portret de P. VASILEV

Mihai BENIUC

Nu poposi...

Știința, poezia și viața
Le-am străbătut ca pasărea văzduhul.
Din zbor, m-a ispitit adesea stuhul
Cînd vălu-și îngroșa în juru-mi ceața.

„Nu poposi, odihna-i cuibul morții!"
Spunea chemînd o voce de departe
Și-am înfruntat talazurile sorții
Și smircurile ce duhnesc a moarte.

Mă iată deci pe țărm și știu din toate
Atît cît poate omul ca să spună,
Cinstit și liniștit: Nu știu nimic!

Și știu ceva mai mult: Că se mai poate!
Și-s gata iar de zboruri prin furtună,
Chiar de mi-i dat să nu stau nici un pic.

OMUL CARE A FĂCUT CEL MAI MULT PENTRU OAMENI

Cu treizeci și nouă de ani în urmă, în 1921, la lucrările celui de-al III-lea Congres al Internaționalei Comuniste, la Moscova, l-am cunoscut pe Vladimir Ilici Lenin, întemeietorul și făuritorul de zi cu zi a glorioșului Partid Comunist al Uniunii Sovietice, învățătorul și conducătorul oamenilor muncii din lumea întreagă, cel mai mare geniu al omenirii de la Marx încoace, omul care, în lupta fără odihnă și răgaz contra tuturor trădătorilor cauzei clasei muncitoare, a continuat și dezvoltat marxismul, a pregătit, organizat și condus Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și a pus, victorios, temeliile primului stat socialist din lume.

Acest gigant al gîndirii și acțiunii revoluționare era omul cel mai modest, cel mai simplu, cel mai apropiat de necazurile oamenilor simpli din toate țările lumii și nu avea decît un singur gînd, o singură preocupare: cum să-i ajute să scape de jugul nemilos al robiei și exploatării, cum să-i ajute să-și cucerească o viață mai luminoasă, mai fericită, mai frumoasă.

Gîndul lui era limpede ca cristalul, cuvîntul lui era simplu și pe înțelesul tuturor, oricît de grea ar fi fost problema care trebuia rezolvată. Argumentația lui era de granit: nu mai aveai ce să-i răspunzi.

Autoritatea și prestigiul lui nu erau de natură fizică. Cînd apărea la tribună se făcea o tăcere atît de adîncă, încît puteai să auzi căzînd un ac. Îmbrăcat simplu, mai mult scund, cu o frunte care fugea parcă spre cer, cu niște ochi mici, cînd rizînd prietenoși, cînd plini de malițiozitate ușurătoare, cînd aruncînd fulgere, dar întotdeauna plini de dragoste de oameni și de viață, se plimba de la un capăt la altul al tribunei. Și ochii tuturor din sală atîrnau de buzele lui, de ochii lui, de fruntea lui, mergeau cu el de la un capăt la celălalt al tribunei, toți vedeau zîmbetul lui, simțeau marea lui căldură și se supuneau prestigiului și autorității sale.

Argumentația lui era atît de puternică, judecata lui atît de logică și de strînsă, dialectica lui atît de precisă, încît pînă și adversarii cei mai înverșunați trebuiau să se dea bătuți. Și cînd te biciuia citeodată — cînd era cazul — cu sarcasmul său plin totuși de bunătate, nu mai știai unde să te ascunzi.

Oamenii îi simțeau dragostea nemărginită, fie că erau aproape, fie că erau departe de el. Și-i întorceau această dragoste. Ei vedeau în Lenin întruchiparea lui Danco, eroul legendar din povestirile lui Gorki, care conducîndu-și poporul spre limanul libertății, prin pădurea întunecoasă și plină de primejdii, își scoate inima din piept pentru a-i lumina calea spre meleagurile însorite ale fericirii.

Lenin trăiește și astăzi cu aceeași forță în inimile a sute și sute de milioane de oameni ai muncii de pe întreg pămîntul.

Opera nemuritoare a lui Vladimir Ilici Lenin trăiește și cucerește zi cu zi inimile și gîndurile altor milioane de oameni în lupta pentru pace și socialism.

Leninismul trăiește și va trăi în veci.

Al. Buican
Vice-președinte al Institutului Român pentru Relațiile Culturale cu Străinătatea

Scriitorul și unealta lui

AL. PHILIPPIDE

Literatura — ca și arta în genere — oglindește viața. Scriitorul — urmînd acestei definiții — ar fi omul care, cu o fire înclinată către acest soi de îndeletnicire dar și cu o îndemînare căpătată prin exercițiu, știe cum să potrivească oglinda în așa fel încît viața să nu se reflecte în chip strîmb și deformat, ci în toată plenitudinea ei, în ipostaza ei adevărată. Această oglindire se săvîrșește deopotrivă în toți scriitorii și totuși în chip deosebit în fiecare scriitor. S-ar părea la prima vedere că afirmația aceasta cuprinde o contradicție. S-o dezvoltăm puțin și vom vedea că contradicția dispare. Faptul constant, repetat mereu este acela al oglindirii. Oglinzile înfățișate de scriitori nu sînt identice între ele. Ar însemna să dăm o interpretare mecanicistă fenomenului literar dacă am lua termenul de oglindire în înțelesul pe care îl are în mediul fizic. Într-o societate în plină transformare socialistă așa cum este societatea noastră, scriitorii reflectă această transformare cu toate variatele ei aspecte, dar fiecare potrivit firii și talentului său. Să dezvoltăm și mai mult afirmația. Ce se reflectă în chip constant este tendința generală adîncă, fecundă, a transformării socialiste. Faptele pe care această transformare le provoacă, sînt nenumărate și diverse. Scriitorii își vor alege dintre acestea acelea care li se par mai potrivite cu firea și cu talentul lor; mai mult decît atît: felul în care sînt înfățișate aceste fapte va fi, în chip necesar, altul de fiecare scriitor.

Aceste constatări pot părea elementare — și chiar așa și sînt. Dar ele trebuie mereu făcute și amintite mereu. În deosebi scriitorii tineri trebuie să-și aducă aminte de ele ori de cîte ori se așează la lucru. E firesc ca un scriitor la începutul activității lui să sufere influențe și să-și aleagă, printre înaintașii lui, exemple și modele. Să se ferească însă de imitație. A suferi o influență este una și a imita este altceva. Imitația, de obicei, se manifestă prin copia însușirilor exterioare, mai repede accesibile, prin înginarea tonului, prin reproducerea manierii formale, a detaliilor de îmbrăcăminte, nu a celor de conținut. Imitația este un fenomen de aceiași natură cu moda. Influența se exercită în adînc și prin calitățile de conținut. Mai mult: între individualitatea influențatorului și individualitatea influențatului trebuie să existe o înrudire, pentru ca influența să se exercite în chip rodnic. Spre deosebire de imitație care repetă fără să adauge nimic, influența trezește de multe ori personalitatea literară și o îndeamnă către creația proprie. În literatură originalitatea absolută nu există, nu poate exista (cum nu există de altfel niciăieri). Ne tragem întotdeauna din ceva care a fost și înnoim în chip creator pe temeiul a ceva deja existent, nu din neant. Nici un scriitor nu scapă de influențe în epoca lui de formație. Originalitatea constă în asimilarea totală a împrumuturilor, în modificarea acestora prin adăugirea unui ferment personal. Un scriitor tînăr poate și chiar trebuie să învețe de la alții cum să construiască unealta literară dar să nu ia unealta altora și s-o întrebuințeze, pentru că asta e imitație stearpă. Să încerce să-și făurească o unealtă a lui și să n-o ia, comod, gata făcută, dela alții. Oglinda cu care va reflecta realitatea să fie a lui, lucrată de el însuși. Și, mai ales, să caute s-o potrivească într-un fel al lui propriu. „Paharul meu nu-i mare, dar e paharul meu" spune Musset. Toți văd același lucru dar fiecare cu alți ochi: toți reflectă realitatea socialistă dar fiecare cu oglinda lui și nu cu alta. Aceasta e singura originalitate posibilă.

Tudor ARGHEZI

Prin constelații

Mă-aș căi să nu pomenesc de o plimbare prin cer, mai de curînd.

Pretextînd că profesorul Observatorului Astronomic din București împlinea 75 de ani (Cei mulți și voinicești înainte!) Academia l-a invitat să fie sărbătorit în aula ei și sărbătoritul nu a mai avut încotro.

Într-adevăr, la 19 februarie a tras la poarta instituției Carul Mare, de argint, urmat de brișca de cleștar a Carului Mic.

Ptolomeu, Galileu, Pitagora și Copernic veniseră mai devreme, cu invitație specială. I-am găsit îndreptîndu-și ceasornicele de la mînă după meridianul București, unde poposeau întîiași dată.

Belerofon d-abia descălecase și el, legîndu-și, cu căpăstrul, Pegasul de paltinul din fața intrării. Ceilalți se deteră jos din cele două cărucioare.

O dispută de preferințe întîrziase programul, unii academicieni voind să ia un ceai în Casiopeea și alții o limonadă în Aldebaran. Căruța de argint ne-a purtat în sus și-n jos prin emisfere, fermecați de vastele peisagii diamantine, dezvăluite de astronomii de la Filaret.

Cît au durat povestirile lor inspirate și limpezi, nu s-a ivit nici un căscat, auditoriul simțind, dimpotrivă, o învigorare vioaie, cum nu mai încercase de la lectura Iliadei, sau de cînd cu Apa mare, cum i s-a mai spus. Sosită la o sărbătoare de 75 de ani, asistența a plecat întinerită.

O atmosferă virginală plutea în aula Academiei și stelele-și ningeau petalele impalpabile pe zîmbetul, aș zice fericit, al audienței.

La elogiile iluminate ale foștilor lui ucenici, a răspuns sărbătoritul, care s-a prezentat impresurat de aripi. Vorbirea solului ceresc a fost de o incomparabilă frumusețe de dantelă și păienjeniș astral.

Studiul stelelor l-a transfigurat într-atît încît auditorii se așteptau să-l vadă zburînd... Cîntarul cuvîntului și sfiala cu care marele învățat primea aplauzele și tăcerile dintre ele, au dat dovada spiritului de știință proaspătă, la limita lui de azur cu poezia. Acest bărbat, puțin la trup și mult la simțire și intelect, așternea o delicată undă de reverie pe sufletele din sală.

El a ieșit din aulă cu brațele încărcate de snopi de miozotis, edelweis și ciclamene, culese pe crestele de sus, în horă planetelor din eternitate. Nemaiîntîlnită, pură, inefabilă bucurie! Un om în cerul deschis, într-un paradis de giuvaere, umbla prin veacurile veciei, ca prin grădina lui, acoperit cu chiciuri de mărgăritare.

Omul gingaș se chiamă, cu simplicitatea plugarului de jos, numai Gheorghe și Dumitrescu. Numai atît.

O seamă de cuvinte

DIN LIRICA FEMININĂ

Prin firea ei orice antologie lirică e un fel de coral în care timbrele vocilor deşi distincte, deşi de nuanţe deosebite, dau iluzia unei armonii adînci, depline.

Dacă priveşti mai atent lucrurile îţi dai seama că impresia aceasta se sprijină în fond pe concepţia selectivă a alcătuitorului oricărei antologii bune, de puterea acestuia de a extrage dintre nenumărate piese lirice, acele versuri care exprimă partea cea mai luminoasă, cea mai vie, a creaţiei poeţilor respectivi, acele versuri care exprimă cel mai bine pasiunile fierbinţi ale oamenilor pentru frumuseţe, dreptate şi adevăr.

Impresia unei consonanţe poetice adînci şi tulburătoare e primul lucru pe care-l impune recenta antologie Din lirica feminină *a Veronicăi Porumbacu. Înmănunchiate cu căldură şi dragoste în această antologie, poeziile scrise de cele 181 poete din peste 40 de ţări, transmit odată cu sentimentul de durere înăbuşită, de revoltă şi protest faţă de nedreptele orînduiri ale trecutului în care femeea era considerată de două ori roabă, sentimentul încrederii într-un viitor luminos, sentimentul încrederii în viaţă, ca şi mesajul de prietenie şi pace al femeilor din totdeauna şi de pretutindeni.*

Ocolind lirica senzualist-narcisistă a unei Bilitis, traducătoarea se opreşte la poezia înaintaşei acesteia, la poezia de nepieritoare vibraţie a lui Sapho în care exultanţa dragostei se împleteşte atît de frumos cu seninătatea atică. Filigranele poetice din lirica chineză feminină, cu toată subţirimea expresiei lor nu reuşesc să ascundă durerea surdă a femeii chineze, umilită şi exploatată cumplit cu secole în urmă (Ban Cije-lui Cîntec de jale, *Tzi Cijun* Bocet, *Ma Tzian Lan* Orchideea pe care am pictat-o, *etc.*), *după cum graţia de evantai a miniaturilor poetice japoneze, nu rarefiază sentimentul de apăsare şi singurătate, dorinţa de libertate a femeii nipone.* [Cîntecele anonime, *Ise* (*Fujivara Ise Go*) Cînd ţăranii ardeau iarba pe cîmp.]

În general poezia de dragoste din antologie, covîrşitoare prin prezenţa ei, însumează creaţii majore care au înfruntat şi vor înfrunta timpul. E deajuns să evităm, cu toate implicaţiile lor deosebite, sonetele VIII şi XIV de Louise Labé, terţinele Mareea dragoste *de Elina Zalitie, Muzica de Margărita Aligher (într-o foarte fericită transpunere românească),* Bărbatul *de Magda Isanos şi multe altele.*

Lirica de protest social, de luptă pentru libertate, înscrie poeme viguroase, revoluţionare, mărturii patetice ale participării femeilor de pretutindeni la lupta pentru eliberarea popoarelor de sub jugul exploatării şi al mizeriei. Louise Michel, poeta franceză, întemniţată după sîngeroasa represiune a Comunei din Paris din 1871, încrezătoare în izbînda unei noi lumi *scrie în închisoare vibrantul poem* Garoafele roşii, *rezumînd elanul nestins al comunarzilor:* Marsilieza totuşi ne prevestea furtuna / Era un roşu răsărit.

Lupta antifascistă de dezrobire a popoarelor de sub călcîiul fascist ca şi lupta pentru pace, au înscris în tezaurul literaturii universale contemporane numele a numeroase poete sovietice, poloneze, italiene, germane, franceze, române, iugoslave, etc. (Vera Inber, Marghita Aligher, Olga Bergholtz, Desanka Maksimovici, Maria Banuş). Deşi numai în fragment, poemul Ţie-ţi vorbesc America ! *al Mariei Banuş, se înscrie printre piesele de greutate ale antologiei. Apelul adresat sentimentului matern al femeii americane, călduroasa chemare la vigilenţă, devin un înflăcărat mesaj de pace:* „Să nu-nceapă furtuni / Să nu cadă trăznetul / . . . „Nimeni nu poate rupe destinele noastre în două".

Antologia nu e lipsită şi de unele lacune. Preferinţa traducătoarei pentru lirica de dragoste i-a îngustat uneori orizontul spre tematica socială. Poeta engleză Elizabeth Barret Browning (1806—1861), autoare între altele a unei veritabile poezii de valoare antologică Strigătul copiilor (Tue Cry of the Children) *puternic protest împotriva exploatării chinuitoare a copiilor de către fabricanţii britanici, e prezentă în antologie cu* sonetele portughezei, *duioase şi intime cîntece de dragoste. Evident nu obiectăm împotriva lor, dar pentru a defini mai clar portretul poetei şi al altora în general (spaţiul nu îngăduie şi alte exemple), era nevoie de o mai justă proporţionare. De asemenea antologia ar fi cîştigat în valoare dacă ar fi adunat mai multe poeme care să cînte lupta pentru construirea socialismului şi a comunismului, tematică vie şi majoră a actualităţii ce reprezintă dominanta creaţiei a numeroase poete din ţările care zidesc paşnic o nouă societate.*

Modestia Veronicăi Porumbacu manifestată prin lipsa participării sale la acest coral *poetic nu e de bun augur. Numai poezia cu care se deschide antologia, deşi frumoasă, încrustată ca o orchidee pe frontispiciul volumului, densă ca mesaj, nu suplineşte lipsa cîtorva dintre cele mai bune creaţii ale poetei (indiferent cît de grea ar fi fost autoselecţia) din volumele* Lirice *sau* Intreg şi parte.

Oferită ca un modest dar de 8 Martie femeilor din patria noastră, antologia Din lirica feminină, *întîia lucrare de acest gen în literatura noastră, rămîne, ţinînd seama de nivelul tălmăcirilor, o izbîndă poetică a traducătoarei şi a poeziei noastre noi, ca şi un mesaj de pace şi umanitate către femeile din întreaga lume.*

VASILE NICOLESCU

●

D. Vatamaniuc:
I. POPOVICI-BĂNĂŢEANUL

Chiar dacă „ar putea apărea un abuz" — după cum se exprimă autorul în prefaţa lucrării sale — monografia închinată scriitorului lugojan „înainte de a avea altele, ştiinţifice, despre marii clasici", este binevenită. Căci Ioan Popovici-Bănăţeanul, cu tot cadrul restrins al operei (explicabil prin imprejurarea morţii sale pretimpurii, la 24 de ani) este un scriitor, pe cît de interesant prin tematică, pe atît de puţin cunoscut cititorilor noştri de azi. Autorul monografiei a izbutit — după părerea noastră — să dea o imagine completă asupra vieţii şi scrierilor unuia dintre primii prozatori care s-a ocupat de lumea meseriaşilor, „dinlăuntrul ei", care a oglindit această lume într-un chip veridic, cu munca şi diferenţierile ei de clasă şi care — cel puţin în una din nuvelele lui — a reuşit să creioneze, înaintea multora, figura muncitorului, complexă şi convingătoare din punct de vedere artistic. Cu drept cuvînt (deşi argumentaţia se cerea întrucîtva mai detaliată, mai temeinică, în partea finală a lucrării) tov. D. Vatamaniuc a scos pe I. Popovici-Bănăţeanul de sub auspiciile curentului „Junimii" sau ale semănătorismului — unde fusese aşezat de istoriografia literară burgheză din trecut — şi l-a apropiat de scriitorii grupaţi în jurul Contemporanului.

Meritele lucrării stau, înainte de toate, într-o temeinică informaţie. Metoda cercetării ştiinţifice ample — în jurul vieţii şi operei scriitorului — pe care o aplică în lucrările sale Institutul de istorie literară şi folclor al Academiei R.P.R., se resimte în monografia de faţă, ferită de orice urmă de diletantism. Numai aşa, cu răbdare şi modestie, fără grabă, autorul a descoperit o mulţime de documente inedite pe care se bizuie în toate afirmaţiile sale. În felul acesta lucrarea interesează pe cititori chiar şi dincolo de marginile subiectului — în sine, oricum, modest. Mai ales în prima parte, aceea în care e înfăţişată viaţa lui I. Popovici-Bănăţeanul, lucrarea ni se pare foarte bine scrisă. Tov. Vatamaniuc izbuteşte să prezinte convingător, printr-un aparat critic solid, viaţa din oraşele Banatului pe la finele secolului trecut. Viaţa culturală a rominilor din aceste oraşe, îndeosebi, apare plină de inedit pentru cititorul de azi. La Timişoara, la Caransebeş. Beiuş, Braşov, dar mai ales la Lugoj, în oraşelul acesta al meseriaşilor şi al breslelor de veche tradiţie, rominii au o viaţă culturală complexă, interesantă prin caracterul ei local, „descentralizat", am putea spune. (Nu e nici o mirare, aşadar, că scriitorii dialectali s-au ivit mai cu seamă în Banat). La Lugoj se aflau societăţi literare, muzicale, teatrale, „Inteligenţia" — mărunţă de cele mai multe ori — se producea în presă: scria literatură, se producea la spectacole muzicale şi teatrale, deci mişcarea culturală a vremii nu era deloc ignorată. Cunoaşterea largă a limbii germane punea în contact pe intelectualii bănăţeni cu cultura europeană a vremii, iar patriotismul celor mai mulţi dintre ei făcea să fie mult popularizată literatura românească de dincolo de munţi. Unul dintre cele mai importante aspecte pe care îl relevă monografia este — de pildă — prestigiul de care se bucura, printre bănăţeni, opera lui Vasile Alecsandri. Sosirea bardului la băile de la Mehadia se transformă, la un moment dat, într-o înălţătoare manifestare populară. Tot aşa, interesante şi dincolo de marginile subiectului, sînt informaţiile privitoare la starea social-politică a rominilor de peste munţi la sfîrşitul veacului trecut. Bazat pe documente, autorul monografiei arată clar care erau raporturile dintre burghezia română şi popor, pe de o parte, şi raporturile cu burghezia maghiară, pe de altă parte, cît şi atitudinea acestei clase faţă de politica habsburgilor, văzută faţă în faţă cu politica statului burghezo-moşieresc romîn. De asemenea, documentele sînt puse la contribuţie spre a se demonstra stadiul în care se afla mişcarea muncitorească din Ardeal. În felul acesta, monografia despre I. Popovici-Bănăţeanul prilejuieşte rezolvarea unor probleme care interesează în bună măsură interpretarea vieţii şi operei altor scriitori, precum Slavici, Coşbuc etc., despre care, pînă în prezent, nu avem asemenea lucrări.

Partea a doua a lucrării, oarecum în disproporţie cu prima prin spaţiul mai mic acordat, discută scrierile prozatorului. Analizele, întreprinse comparativ cu alţi scriitori înrudiţi tematic cu Ioan Popovici-Bănăţeanul, ţintesc a fixa valoarea operei şi locul ei în istoria literaturii noastre, aşa cum arătasem mai sus. Observaţiile, judicioase, se întemeiază pe conţinutul de idei al scrierilor discutate şi reuşesc — de cele mai multe ori — să surprindă cu exactitate specificul operei prozatorului. Convingătoare ni se pare, astfel, demonstrarea ideii după care caracteristica lui Ioan Popovici-Bănăţeanu este nu „investigaţia psihologică", ci mai ales „observarea, din afară, a eroilor".

Totuşi în ceea ce priveşte analiză măiestriei nuvelistului, socotim că monografia trebuia să insiste ceva mai mult, dacă nu chiar într-un capitol special consacrat. Pentru că, deşi nu putem vorbi de I. Popovici-Bănăţeanul ca de un scriitor pe deplin format, cu un stil propriu, bine definit, discuţiile asupra artei prozatorului interesează în ceea ce priveşte pe scriitorii de mai tîrziu, în special pe ardeleni.

E foarte adevărat că meritul principal al operei lui Ioan Popovici-Bănăţeanul stă în „descrierea vieţii meseriaşilor şi a creării figurii muncitorului" — ca şi în atitudinea sa anticlericală, în ura fostului teolog împotriva „popimei", acest puternic aliat al burghezo-moşierimii exploatatoare. Credem totuşi — contrar celor afirmate de autor în prefaţă — că monografia trebuia să cuprindă într-un capitol special consacrat, analiza poeziilor acestui prim, şi cel mai interesant, posteminescian de peste munţi. În felul acesta lucrarea şi-ar fi întregit pe deplin caracterul ei ştiinţific, serios şi profund documentat, pe care îl are şi care poate servi de exemplu şi altor monografişti.

ION ROTARU

●

Iannis Ritsos:
ARHITECTURA COPACILOR

Rod al unor vizite făcute în ţara noastră, poemele lui Iannis Ritsos dau cititorului romîn o dublă satisfacţie: prima — aceea pe care o află totdeauna citind poeziile lui Ritsos, a doua — aceea pe care i-o dau de data aceasta poemele scrise în ţara noastră, poeme închinate eroilor Doftanei, constructorilor, doinelor, Bucureştiului şi istoriei noastre.

Sentimentul că nu-i străin aici, că regăseşte Grecia într-un cîntec, într-o pagină de istorie, într-un desen pe o amforă, sentimentul că venind în Romînia îi e aproape nu numai ţara noastră ci însăşi lumea şi idealurile ei — sînt sentimente care străbat poemele cărţii.

Notaţii reportericeşti adesea, dau în versuri vibrante intensitatea unor trăiri, a unor reflecţii; pentru că volumul acesta, scris în Romînia, este deopotrivă o fereastră a fraternităţii — deschisă spre lume, după cum sînt gîndurile poetului din marile clipe de răgaz.

Sînt aici un poem al Bucureştiului şi cîteva portrete; un poem al Doftanei şi „lecţiile de poezie" — şi în toate răzbate glasul poetului cetăţean Iannis Ritsos, cum l-am cunoscut din Poeme. Aşa cum poetul a simţit apropiaţi oamenii şi ţara noastră, aşa ne sînt nouă aproape versurile sale care surprind farmecul cald şi pestriţ al Bucureştiului („Noaptea, oraşul se-neacă în zarva broaştelor / ca dragostea în forfota săruturilor, / şi-arcuşurile — ţigăneşti încremenesc pe viori / ca degetele tăcerii pe buzele de curînd sărutate. / Bucureşti e un oraş adînc ca tăcerea. Un oraş care nu îndură tăcerea şi cîntă...") versurile care prind iureşul şi înflăcărarea Sîrbei („De s-a rupt struna viorii / şi-mi sînt şerpii cîntători / am să cînt pe corzi de viperi / cel mai liber cîntec liber / Oi, chiar Moartea de-o să vie / Naşă vieţii-o fac să-mi fie !"), versurile în care vibrează prietenia poetului pentru poporul nostru („Aici şi crengile umbrei freamătă la adierea dragostei / Iar inima mea greacă se desface ca un trandafir purpuriu / pe ramura cea mai înaltă a doinei").

Dar Arhitectura copacilor este şi un volum de reflecţii, de solilocvii despre poezie. Sînt gîndurile poetului activ — ale poetului cetăţean — în faţa umanităţii căreia îi este dator. Ritsos vede în poezii: „marile fluvii / care nu se opresc niciodată, înainte de-a ajunge la mare", iar poeţii „lucrează o ţară pentru toţi ochii".

În acest volum sînt adevărate arte poetice, exprimate mai simplu, mai întreg şi mai adevărat decît oricare altele: „Prea mult albastru. Prea mult verde. Lipseşte roşul / roşul unui acoperiş sub care se adăpostesc oameni, / roşul de pe vasele antice, roşul singelui proaspăt / ia aminte: nu pierde din vedere roşul"; şi în altă poezie: „Versurile duc în mîinile lor o întreagă cetate de continente. / Dincolo de fiecare uşă aşteaptă o inimă. N-o uita / Dăruieşte-te pentru a primi".

Poetul trebuie să dea o poezie pentru oameni, să le dăruiască poemul care să arate prin ploaie „ca un deget — locul soarelui"; o poezie care să înfrîngă inerţia, singurătatea, tăcerea, aşa cum trebuie să frîngă lanţuri şi să înalţe frunţi. Ideea unei poezii care să-i elibereze şi să-i bucure pe oameni, merge, firesc, şi în acest volum, ca şi în alte poeme ale lui Ritsos — alături de ideea luptei pentru idealurile comunismului, fraternităţii şi păstrării a tot ce e mai uman, mai frumos în om. De aceea Poemul despre Doftana, **cu care se încheie volumul, se integrează firesc în ansamblul cărţii. Acesta este unul dintre cele mai frumoase şi mai profunde piese ale volumului; poemul Doftanei, poemul solidarităţii exilatului de la Makronisos, Lemnos şi Ai Stratis, cu luptătorii comunişti romîni, închişi între zidurile Doftanei.** „Două chei ca două oase încrucişate, / În liniştea timpului — zăngănitul lanţurilor / Un imens schelet de fier proptit în pieptul soarelui / Fiare legate de gîtul, la mîinile şi la picioarele tovarăşilor" — **imaginea închisorii se amplifică, cuprinde sensuri mari şi gînduri pentru oamenii care au fost închişi aici:**

„Această tichie atîrnată în cuiul celulei / e o boltă care a adăpostit un cuget liber / o boltă pentru templul nou al vieţii; în scobitura ei / e urma creştetului ras al unui tovarăş / e urma sudorii şi sîngelui unui tovarăş".

Scrisorile comuniştilor, versurile zgîriate pe zid, fotografiile, lanţurile, mirosul de igrasie şi obiectele lucrate de cei închişi, amprentele digitale — îi amintesc poetului alte închisori, în care au zăcut tovarăşii săi, el însuşi: „Şi aceste amprente digitale, atîrnate pe zidul alb, / sînt pinacoteca naţională a onestităţii. Şi ale mele / se găsesc în arhivele Siguranţei din Atena ! Şi poate că tocmai ele / sînt cele mai frumoase poezii pe care vi le ofer, tovarăşii mei"

În poezia lui Iannis Ritsos fiecare lucru mărunt, fiecare obiect, fiecare gest îşi au poezia lor, vorbesc, sensibilizează un univers plin de prezenţa omului, dincolo de suferinţă, de tăcere, de tristeţe. Aşa înţelege Ritsos poezia, el însuşi „străbătînd lumea şi timpul"... „trăgînd odgonul versului şi vestind dragostea / aşa cum, pînă în ultima clipă, Vasile Roaită a tras mînerul alarmei / pentru întîlnirea mondială a păcii".

Poate cel mai firesc cuvînt de încheiere la această modestă prezentare a cărţii lui Iannis Ritsos, închinată ţării noastre, ar fi — pentru autorul ei — mulţumesc.

FLORENŢA ALBU

Literatura romînă în R. D. G.

Literatura romînă, clasică şi actuală, a făcut obiectul unor numeroase şi reuşite traduceri în Republica Democrată Germană. Faptul oglindeşte atît interesul crescînd al publicului cititor german pentru transformările social-culturale din ţara noastră după ultimul război şi, deasemeni, nivelul ridicat pe care l-a atins literatura noastră în ultimii cincisprezece ani. Nu ne referim, bineînţeles, la transpuneri izolate de nuvele sau schiţe, de poezii sau studii critice, întîlnite atît de frecvent în revistele literare din R.D.G., cît la volumele compacte, în prezentare elegantă, care au înfăţişat periodic cititorilor germani *Amintirile* lui Creangă sau *Basmele* lui Vladimir Colin, *Poeziile* lui Eminescu sau *Mărul de lîngă drum* al lui M. Beniuc, *Ciocoii vechi şi noi* ai lui Filimon sau *Moromeţii* lui Marin Preda, *Baltagul* lui M. Sadoveanu sau *Desculţ* de Z. Stancu etc.

Recent, editura „Der Morgen" din Berlin a publicat o foarte utilă şi judicioasă antologie a prozei româneşti. Alcătuitorul ei, Dr. Jakob Paul Molin, un bun cunoscător al limbii şi literaturii noastre, şi-a intitulat volumul *Die Glücksmühle — Klassische rumänische Erzählungen (Moara cu noroc — Povestiri clasice româneşti).* Sub titlul colectiv al cunoscutei nuvele a lui Ioan Slavici se mai publică *Tiranul* (Alexandru Lăpuşneanu) de Costache Negruzzi, *Nenorocirile unui slujnicar* de N. Filimon, *Prietenia unei cochete* de Ion Codru Drăguşanu, *Bucuriile şi tristeţile dragostei* (Ciuma lui Caragea) de Ion Ghica, *Viaţa unei prinţese* (Doamna Chiajna) de Al. Odobescu, *Năzbîtiile tinereţii* (Amintiri din copilărie) de Ion Creangă, *O fată caută dragoste* (Cezara) de M. Eminescu, *O făclie de paşti* şi *Două lozuri* de I. L. Caragiale şi, în sfîrşit, *Avarul* (Hagi Tudose) de Barbu Şt. Delavrancea.

S-ar putea discuta desigur de ce alcătuitorul antologiei s-a oprit asupra anumitor povestiri şi dacă altele ale aceluiaş autor nu ar fi fost mai indicate. Trebuie însă să se ţină seama că J. P. Molin a fost nevoit să evite opere apărute anterior în alte ediţii cît şi faptul că a vrut să prezinte o imagine cît mai variată a literaturii romîne clasice. Dacă, pe lîngă aceste considerente, urmărim rînd cu rînd traducerea deosebit de cursivă, fidelă pînă la transpunerea savorii originale a lui Creangă sau Caragiale, căpătăm certitudinea că traducătorul a făcut o operă pe cît de grea pe atît de necesară şi că *Die Glücksmühle* va cîştiga în rîndurile cititorilor germani, mai puţin iniţiaţi în literatura romînă, numeroşi curioşi de a cunoaşte şi alte creaţii ale scriitorilor noştri, apărute sau în perspectivă de editare.

În această privinţă, cititorii germani vor fi, fără îndoială, ajutaţi de prefaţa, biografiile şi notele cu care Romul Munteanu, lector de limba română la Universitatea din Leipzig, însoţeşte volumul. Cele opt pagini ale introducerii conţin o foarte densă şi limpede expunere a circumstanţelor social-politice care, la mijlocul secolului trecut, au făcut posibilă eflorescenţa literaturii romîne moderne cît şi o rapidă dar sugestivă trecere în revistă comparativă a principalelor curente literare româneşti în cadrul mişcărilor de idei europene. În ceea ce priveşte „biografiile", mai mult decît le arată numele, sînt extrem de condensate studii asupra scriitorului respectiv.

Ele reuşesc să dea o imagine sumară dar de ansamblu asupra literaturii noastre clasice.

Tot în cadrul operei de popularizare a literaturii noastre în Germania, ne-a parvenit şi o altă nouă lucrare. Este vorba de *„Der positive Held im modernen rumänischen Roman* (Eroul pozitiv în romanul romînesc modern), datorată tot lui Romul Munteanu, lucrare prezentată în cadrul Institutului de Romanistică din Leipzig şi publicată de *Wissenschaftliche Zeitschrift de Karl-Marx-Universität Leipzig* (Revista ştiinţifică a Universităţii K. Marx din Leipzig). Pornind de la ideea că una din caracteristicile principale ale operei epice sau dramatice este crearea unor eroi care să întruchipeze trăsăturile şi tendinţele fundamentale ale epocii vrînd, pe de altă parte, să dezmintă imaginea falsă (răspîndită de unii filozofi romîni idealişti) cu privire la poporul nostru văzut ca o masă pasivă, supusă resemnării, autorul face o analiză pătrunzătoare a romanului romînesc din ultimii cincisprezece ani, pentru a arăta că trăsăturile eroului de tip nou sînt dinamismul, energia, patriotismul şi umanismul. De la *Mitrea Cocor* la *Setea*, de la *Negura* la *Bărăgan* sau la *Trandafir de la Moldova*, de la *Oraşul de pe Mureş* la *Pîine albă* sînt examinate condiţiile care înlesnesc, odată cu transformarea socialistă a ţării, şi apariţia eroului pozitiv al vremii noastre. Studiul face şi o interesantă incursiune în problematica romanului universal contemporan, pentru a reliefa pe de o parte forţa realismului socialist şi pe de altă parte originalitatea contribuţiei româneşti. Iar această latură este una din cele mai izbutite ale studiului.

Credem că, pentru claritatea lui, pentru poziţia fermă de pe care sînt dezbătute problemele şi pentru aportul informativ în ceea ce priveşte aspectele generale ale romanului contemporan, eseul lui Romul Munteanu trebuie publicat şi în româneşte, dacă n-ar fi să luăm în consideraţie decît necesităţi pur didactice.

Precizări

În numărul din 18 martie al revistei Contemporanul, **un redactor sau colaborator anonim ne atrage atenţia că s-ar cuveni să ne însuşim „fără întîrziere" iniţiativa revistelor** Gazeta literară **şi** Viaţa romînească **privind publicarea de articole despre istoria noastră literară, menite a contribui la operaţiile de pregătire a Tratatului de Istoria literaturii romîne. Ceea ce ne miră în această foarte sumară notiţă, care indică ce anume ar trebui să facem de acum înainte în acest domeniu, este faptul că anonimul colaborator sau redactor nu s-a ostenit cel puţin să răsfoiască paginile revistei noastre. Ar fi aflat de aici că în „Luceafărul" problemele de istorie literară s-au bucurat mereu de atenţie. Am aminti, celui care scrie fără să citească, faptul că dacă reclamă să se publice „documente literare inedite", să se semnaleze şi să se corecteze erorile de informaţii ale istoricilor literari din trecut, revista noastră n-a aşteptat apelul d-sale ci a publicat în mai puţin de un an şi jumătate documente deosebit de grăitoare privind apariţia revistei Propăşirea, aportul lui Mihail Kogălniceanu în lupta pentru unirea ţărilor romîne, corespondenţă inedită din Alexandru Vlahuţă semnificativă pentru biografia autorului, două cronici despre Poemul Putnei de Mihail Eminescu, contribuţiuni la cunoaşterea lui Alexandru Sahia, fragmente din jurnalul lui Ion Călugărul. Problema influenţelor pe care ne-o recomandă iarăşi notiţa publicată în** Contemporanul, **a fost şi ea abordată în articole care urmăreau prezenţa scriitorilor şi cărţilor sovietice în presa noastră dintre cele două războaie, despre opera lui N. V. Gogol în limba romînă, despre Rebreanu ca traducător al lui Cehov şi despre Contribuţiuni maghiare în literatura romînă. Să adăugăm că prin articole ample şi detaliate revista noastră şi-a propus să aducă partea sa de contribuţie la studierea tradiţiilor literaturii noastre realist-socialiste, după cum o poate dovedi şi rubrica ce poartă acest nume apărută în paginile „Luceafărului", şi în cadrul căreia s-au publicat articole despre revistele** Cultura proletară, Era nouă, Reporter, Bluze albastre ? **Dacă mai adăugăm că despre primul poet muncitor D. T. Neculuţă s-a publicat o cronică literară şi un articol amplu privind locul acestui scriitor în istoria literaturii noastre ; dacă mai adăugăm faptul că revista noastră a închinat pagini întregi lui Mihail Eminescu, o pagină lui Gala Galaction precum şi articole ale lui Alecu Russo, A. Toma, Grigore Alexandrescu, în repetate rînduri lui Camil Petrescu, (fragment inedit de teatru, etc.) şi a discutat problemele preluării moştenirii literare, că a rectificat date greşite din istoriografia literară trecută (vezi Curierul de ambe sexe) avem dreptul să ne întrebăm : este vorba numai de necunoştinţă de cauză ? Pentru că nu ştim cum se poate califica trecerea sub tăcere a acestor articole care au încercat să aducă o modestă contribuţie la lămurirea unor fenomene din trecutul nostru literar, precum şi recomandarea de a face ceea ce noi facem de multă vreme.**

CRONICAR

MATEI NATALIA: Repararea uneltelor (linoleum)

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan OEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR membru în Comitetul de direcţie), V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihaj NOVICOV; acad Panaitescu PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcţie).

Poezia şi proza din SCRISUL BANAŢEAN

Cu numărul doi, ultimul apărut, lunarul timişorean marchează o orientare mai sigură spre adevărata sa menire. Cititorul acestei reviste era desigur nemulţumit pînă acum observînd că pulsul viu al realităţii, lor bănăţene de astăzi nu pătrundea în paginile revistei decît arareori şi atunci mai ales prin poezii în care autorii lor îşi luau angajamentul să cînte oamenii din părţile locului şi faptele lor. Numărul din februarie, pe care îl avem acum în faţă, merită a fi discutat, tocmai datorită străduinţei pe care redacţia a depus-o în această direcţie.

Două materiale de proză semnate unul de Mircea Şerbănescu şi altul de Alexandru Jebeleanu se înscriu pe linia acestor preocupări. Prozator cu o experienţă care ne îndreptăţeşte exigenţe sporite, Mircea Şerbănescu publică în acest număr un fragment din volumul de reportaje, intitulat Mîndră Timişoară. Fragmentul este interesant mai ales în primele sale pagini unde autorul încearcă reuşind uneori să surprindă atmosfera unei zile de neuitat în istoria ţării: naţionalizarea, văzută de un gazetar timişorean aflat atunci „la faţa locului". Sînt notaţii caracteristice pentru starea de spirit a oamenilor deveniţi stăpînii întreprinderilor şi autorul ştie să evoce cu sobrietate clipele măreţe. Dar, din păcate, atunci cînd Mircea Şerbănescu vrea să surprindă „trăsătura principală" a industriei timişorene de la naţionalizare pînă în prezent, reportajul său se transformă într-o dare de seamă uscată, lipsită de orice suflu artistic.

Este bine că Mircea Şerbănescu se fereşte de fraze mari, grandiloccvente şi caută un stil mai direct, mai comunicativ. De asemenea socotim drept un fapt pozitiv străduinţa reporterului de a informa cititorul şi a nu se pierde în generalităţi. Dar această străduinţe trebuie să se concretizeze într-un vestmînt literar adecvat. Şi din acest punct de vedere fragmentul suferă. După cum o bună idee reporterească a poetului Alexandru Jebeleanu (aceea de a înfăţişa realitatea de astăzi a unui sat bănăţean socotit în trecut unul din cele mai înapoiate din punct de vedere cultural) se pierde pe parcurs din pricina aceleiaşi metode terne, de relatare fără nerv artistic a faptului de viaţă. Credem că scriitorii din jurul revistei timişorene au datoria să elimine din reportajele lor despre viaţa de astăzi a Banatului elementele care ţin de consemnarea seacă, stereotipă. Pentru că ceea ce lipseşte din aceste pagini este tocmai omul. Şi Mircea Şerbănescu şi Al. Jebeleanu aduc în reportajele lor nume şi nu chipuri de oameni. Şi de aici credem că pornesc toate deficienţele unor pagini ce îşi propun să evidenţieze aspecte dintr-o regiune fremătătoare de viaţă nouă. Ori colaboratorilor revistei „Scrisul Bănăţean" cărora nu le lipseşte nici talentul, nici pasiunea, pot să realizeze acest deziderat. Aceleaşi efort, îl putem urmări şi în poezia publicată de revistă.

Versurile grandiloccvente, înzorzonate în gătelile unei imagistice calpe, care nu poate ascunde decît lipsa de idei şi sentimente, semnate de Ion Potopin nu reuşesc să spună mai nimic despre „dimineaţa reşiţeană". Lucian Valea, poet cunoscut, evocă înfiorat o tragedie minieră de acum patruzeci de ani şi versurile sale ar avea densitatea cerută dacă n-ar conţine unele imagini nefericite: „ne legănăm în colivie parc-am fi peţi", „Copilul minerului", de acelaşi autor, este scrisă cu emoţie şi sobrietate. Cele două poezii ale lui George Drumur, deşi nu sînt lipsite de o mişcare alertă şi de suflu, se menţin totuşi la generalităţi şi par a spune lucruri deja spuse. Ca dealtfel şi pastelul lui Dim Rachici. Un poet cu realizări valoroase Haralambie Ţugui se lasă şi el adeseori furat de retorism cam grandilocvent.

Am vrea să subliniem bunul obicei de a se publica lucrări din creaţia cercurilor literare ale regiunii, deşi redacţia ar fi datoare cu unele lămuriri suplimentare, atunci cînd ne înfăţişează un nume nou.

În această sumară trecere în revistă am vrea să arătăm că lunarul din Timişoara va trebui să continue efortul său de axare a literaturii publicate aici pe temele actuale ale vieţii bănăţene, însoţindu-l cu o preocupare tot atît de constantă pentru expresia artistică.

●

Luminiţa
Nr. 3 — 1960

Deşi ne-a fost dat altă dată să citim şi numere ale revistei Luminiţa destul de şterse, neatrăgătoare, numere în care numele colaboratorilor se repetau supărător, cel pe care-l recenzăm e spre bucuria noastră izbutit, constituind o lectură plăcută şi mai ales instructivă pentru micii cititori.

Trebuie să evidenţiem în primul rînd aria tematică foarte largă, îmbrăţişînd aspecte diverse ale realităţii noastre contemporane. Se realizează astfel acea educaţie multilaterală a copilului în spiritul moralei comuniste, prin intermediul operelor literare. Alături de lucrările unor scriitori cunoscuţi ca Kiss Jenő, Gica Iuteş, Tiberiu Utan, Valeria Boiculesi, Mihai Stoian şi alţii, revista are buna iniţiativă de a publica cîteva scrisori, între care una a tov. Gheorghe Stănescu, directorul tehnic al fabricii de confecţii „Gh. Gheorghiu-Dej", şi cîteva ale unor cititori, scrisori în care se reliefează realizările obţinute sub conducerea partidului.

Tot ca o bună iniţiativă se înscrie şi publicarea unui fragment din romanul Un om între oameni de Camil Petrescu în care sînt evocate cîteva momente din copilăria lui Nicolae Bălcescu. Prezenţa unor asemenea fragmente din operele închinate vieţii şi luptei celor mai luminoase figuri ale poporului nostru s-ar putea, credem, permanentiza.

Bine venite sînt şi rubricile intitulate sugestiv De 1000 de ori de ce, Meşterul descurcă lume, Fiţi politicoşi.

Acest număr nu duce deloc lipsă de o proză bogată, pe teme de actualitate dintre cele mai diverse. În afara povestirei Gicăi Iuteş, cităm bucata Povestea copacilor **şi a vîntului a scriitorului Ondrej Sécora, precum şi schiţele** Povestea şorţuleţului **de Mihai Stoian şi** Aritmetică **de Nina Stănculescu. Cea din urmă îndeosebi, fără să fie deloc didacticistă, realizează efectul educativ scontat.**

Deşi numeroase, poeziile publicate nu satisfac în întregime, multe din ele fiind greoaie şi abundînd în formulări destul de abstracte, lipsite de plasticitate. Dacă redacţia era mai exigentă, şi mai ales dacă ţinea seama de cititorul căruia i se adresează, revista poate că nu ar fi publicat poezii cum sînt cele semnate de Nicolae Bulgaru şi Horia Aramă.

Insuficient a lucrat redacţia şi cu Florenţa Albu a cărei poezie, deşi ne-a surprins în mod plăcut prin prospeţime şi simplitate, putea fi rimată în întregime pentru a fi mai uşor memorată de copii.

Poezii bune semnează în revistă Kiss Jenő (în traducerea Veronicăi Porumbacu) şi Tiberiu Utan. Un model de poezie pentru cei mici ni se pare „Aratul" de Kiss Jenő.

Grafica şi paginaţia numărului sînt vii şi sugestive. Bună este îmbinarea de desen şi fotografie folosită la ilustrarea reportajului În vizită la milionarii din Şandra.

Aşteptăm din partea redacţiei Luminiţei numere din ce în ce mai interesante, în care să se oglindească pregnant viaţa patriei noastre.

In întîmpinarea celei de a 90-a aniversări a nașterii lui V. I. LENIN

AMINTIRI DESPRE LENIN

V. A. SMOLIANINOV
membru al P.C.U.S. din 1902

LENIN IN 1921

Lucrînd în aparatul Sovietului Comisarilor Poporului, am avut adeseori ocazia să asist la ședințele pe care le conducea Vladimir Ilici. Le conducea cu măiestrie. În primul rînd el respecta cu strictețe principiul democrației de partid. Asculta cu atenție pe cel care vorbea și niciodată nu-mi amintesc absolut de nici un caz ca Vladimir Ilici să-și permită să întrerupă pe cineva. Lenin nu putea suferi discursurile lungi și lipsite de conținut. La ședințele Sovietului Comisarilor Poporului fusese stabilit un regulament ferm : zece minute pentru raportul comisarului poporului și dacă raportorul nu termina, Vladimir Ilici nu-l întrerupea, ci ridica ceasul și-l arăta oratorului. Ordinea în luarea cuvîntului se respecta cu strictețe și însuși Ilici lua cuvîntul în ordinea înscrierii. Erau cazuri cînd problema expusă de raportor era limpede și nu necesita lămuriri suplimentare. Atunci discuțiile se suprimau. Niciodată, în nici o problemă, Vladimir Ilici n-a luat hotăriri de unul singur. Problema se punea la vot și Lenin nu ridica mîna primul niciodată.

Vladimir Ilici respecta legile sovietice și ne învăța și pe noi, colaboratorii, să le respectăm. La ședințele Sovietului Comisarilor Poporului sau ale Sovietului muncii și apărării, pe masa lui se afla întotdeauna o cărțulie : „Respectați legile sovietice" pe care el o folosea adesea. Sînt cunoscute cazurile cînd, drept răspuns la anumite cereri, spunea că problema a fost rezolvată de Comitetul executiv central unional și el, ca Președinte al Sovietului Comisarilor Poporului, nu poate să calce hotărîrile organelor superioare ale Puterii Sovietice.

Despre punctualitatea lui Vladimir Ilici s-a scris mult. El a fost în adevăr neobișnuit de grijuliu și de punctual. Vladimir Ilici n-a întîrziat niciodată la nici o ședință. Lenin nu putea permite ca din cauza lui oamenii să-și piardă timpul. Ședințele începeau întotdeauna la ora fixată, indiferent de numărul membrilor Sovietului Comisarilor Poporului și ai Sovietului muncii și apărării. Uneori, cel care întîrzia un minut sau două minute deschidea încet ușa și se strecura pe scaunul lui. Dar nu te puteai ascunde nicăieri de privirea ageră a lui Vladimir Ilici. El ridica îndată ceasul și-l arăta celui care întîrziase. Dar dacă omul întîrzia cinci minute, Lenin îi cerea îndată explicații.

Pe mine, ca și pe toți cei care lucrau alături de Vladimir Ilici, ne uimea neobișnuita lui putere de muncă și modul în care se pregătea cînd trebuia să ia cuvîntul sau să facă un raport.

Îmi aduc aminte cum se pregătea Vladimir Ilici pentru cuvîntarea pe care trebuia s-o țină la al IX-lea Congres al Sovietelor. Prin Direcția secretariatului, el a scris și a trimis tuturor comisarilor poporului rugămintea de a i se da scurte dări de seamă de două-trei pagini cu privire la activitatea comisariatelor poporului. G. V. Cicerin, comisar al poporului pentru afacerile externe, i-a trimis o dare de seamă de șaisprezece pagini. Dorind „să-l ajut" pe Vladimir Ilici am hotărît să fac un referat de două pagini din darea de seamă a tov. Cicerin pe care l-am alăturat la aceasta. Și am fost foarte mihnit cînd am primit referatul înapoi, fără nici o însemnare, iar „lunga" dare de seamă a lui Cicerin era împestrițată de însemnările lui Lenin.

★

Fiind un om cu o severă disciplină interioară, Vladimir Ilici era pretențios și față de alții. El ne spunea mereu : în primul rînd să controlați îndeplinirea sarcinilor.

El căuta să obțină de la noi ca această lucrare să se facă după un sistem precis, care să asigure controlul real, verificarea efectivă. Lenin ne învăța aceasta folosind exemple concrete. După indicațiile lui, noi am făcut fișe speciale pentru a controla îndeplinirea hotărîrilor Sovietului Comisarilor Poporului și Sovietului muncii și apărării. Într-o asemenea fișă, în prima rubrică, scriam pe scurt cuprinsul hotărîrii ; în a doua, termenul cînd trebuia îndeplinită ; în a treia cine trebuia s-o îndeplinească ; în a patra cînd a fost îndeplinită, etc.

Această formă a fost corectată și aprobată personal de Vladimir Ilici. Conducerea cartotecii a fost încredințată tov. Ulrich, colaboratoarea secretariatului. Ea trebuia să ia legătura prin telefon cu comisariatele poporului și cu alte instituții și să completeze regulat datele necesare în cartotecă. Cartoteca a luat ființă și credeam că lucrarea merge normal. Dar, pe neașteptate, asupra noastră s-a dezlănțuit furtuna. Vorbind cu cineva la telefon, Vladimir Ilici se interesă cum se aduce la îndeplinire una din hotărîrile Sovietului muncii și apărării. Comisarul poporului raportă vioi că totul a fost făcut în termen și s-a adus la cunoștință secretariatului Sovietului Comisarilor Poporului. Vladimir Ilici a hotărît să controleze. A chemat-o pe tov. Ulrich și a cerut fișa respectivă. Văzînd fișa, Lenin se încruntă ; fișa era alcătuită neglijent, cu ștersături, completată neciteț, dar, mai ales nu după model. Vladimir Ilici controlă îndată toate fișele și găsi că datele sînt scrise la întîmplare, într-o dezordine totală. Era indignat. Se întoarse în biroul său și scrise îndată o scrisoare adresată mie. „Trebuie să vă pun în vedere, Dumneavoastră și tov. Zaks — și vă previn că data următoare se vor aplica măsuri mai severe — că, verificînd lucrarea tov. Ulrich, care urmărește de cîteva luni îndeplinirea hotărîrilor Sovietului Comisarilor Poporului și Sovietului muncii și apărării, am găsit o mare dezordine... Vă însărcinez pe Dumneavoastră, împreună cu tov. Zaks să obțineți ca lucrarea să fie bine pusă la punct ; dacă tov. Ulrich nu va învăța, să o înlocuiți și să găsiți pe altcineva care va face lucrarea necondiționat cu multă grijă.

E mai bine să se verifice o parte din hotărîrile Sovietului Comisarilor Poporului și ale Sovietului muncii și apărării (după însemnările locțiitorilor sau ale șefilor de serviciu) dar să se verifice cu grijă pedantă. Obligați-vă ca, de două ori pe lună, și dumneavoastră și Zaks, să-mi scrieți (scurt, în stil telegrafic) cum merge munca de organizare a verificării cu grijă a sarcinilor.

În caz de insucces — se va elibera din muncă.

Atașez fișe curate, corectate de mine : nu cumva să le murdăriți, nu cumva să scrieți ceva de prisos, nu cumva să deviați cu o iotă".

Nu era prea sever Lenin ? Nu, el era numai pretențios pe bună dreptate. Fiecare din noi, care a lucrat cu Vladimir Ilici, poate aduce zeci de exemple care denotă grija lui, atenția lui, eu aș spune chiar amabilitatea lui. Nu de mult am găsit în Arhivă o scrisoare a lui Vladimir Ilici în care roagă să mi se dea locuință, ca unui om cu familie, iar eu pînă azi n-am știut de existența unei astfel de scrisori.

Lenin se gîndea la fiecare și se gîndea la toți.

În august 1921, la Direcția secretariatului Sovietului Comisarilor Poporului s-a primit o scrisoare de la Comisariatul Poporului pentru afacerile externe, cu rugămintea de a se examina de către Sovietul Comisarilor Poporului problema acordării a 27.000 de dolari chinezi familiilor chinezilor căzuți la Belgorod. Lenin a avut o atitudine plină de compasiune față de această rugăminte a Comisariatului Poporului pentru afacerile externe și mi-a dat mie această cerere pentru a o duce la îndeplinire.

În 1922, la sfîrșitul lunii mai, Lenin s-a îmbolnăvit și se afla la Gorki pentru îngrijire. Noi, colaboratorii, îi simțeam nespus de mult lipsa, de aceea mare ne-a fost bucuria cînd la Direcția secretariatului Sovietului Comisarilor Poporului a venit într-o zi următoarea scrisoare :

„T. Smolianinov !

Sosesc la 1 sau la 2 octombrie. Marți, 3 octombrie, voi prezida. Ședință de la orele 5–9. Cu pauză de 1/4 ceas.

Preveniți pe fumători. Să nu se fumeze de loc. În pauză, în camera de alături se bea ceai și se fumează.

Țiuripa n-a venit ? Cînd vine, ședință aici cu cei 3 locțiitori.

Dacă nu vine, ședință la ora 2–3, luni sau 11–2, sau 5–7.

Toate acestea trebuie să le aranjați bine. Pentru marți, dimineața să-mi pregătiți materiale pentru toate problemele.

Informați-vă despre congresul cu privire la problemele normalizării. Cînd ? Căutați să luați parte. Mă interesează foarte mult. De la Gosplan trebuie luat un om care se interesează foarte mult".

Este greu să redau în cuvinte entuziasmul cu care pregăteam cu toții materialele pentru Vladimir Ilici, cu care îndeplineam indicațiile și cererile lui, exprimate în această scrisoare. Și cînd a început ședința exact la ora indicată de Lenin, sala era arhiplină. Toți erau într-o stare neobișnuită de bucurie și de entuziasm. Cei prezenți l-au felicitat fierbinte pe Lenin că s-a însănătoșit.

— Parcă a răsărit soarele din nou ! spuse Maria Ignatievna Glasser, exprimînd simțămintele fiecăruia dintre noi.

Mare și simplu a fost acest om care iubea poporul și ura pe dușmanii poporului. Așa l-am cunoscut pe Vladimir Ilici, așa va trăi în amintirea mea pînă la sfîrșitul zilelor mele.

MARCEL CACHIN

CONVORBIRI CU LENIN

L-am cunoscut pe Lenin foarte de aproape în vara anului 1920, în timpul călătoriei la Moscova, unde am fost trimis în urma hotăririi unanime a congresului Partidului socialist francez de la Strassbourg.

Scopul venirii noastre la Moscova era de a discuta problema legată de posibilitatea intrării Partidului socialist francez în Internaționala a III-a. La 19 iulie, conducătorii noii Internaționale, în frunte cu Lenin, s-au întîlnit cu noi pentru un schimb de păreri.

Primul a luat cuvîntul Lenin. El a vorbit într-o admirabilă limbă franceză. Și-a început cuvîntarea aducînd mulțumiri Partidului socialist francez pentru hotărîrea de a începe convorbiri cu Internaționala a III-a. El acorda sosirii noastre o foarte mare importanță și spunea rizînd, că „ne-a așteptat", deoarece aprecia mult spiritul revoluționar al proletariatului francez. El nu cerea de la noi să facem de îndată revoluție. Problema se punea cu totul altfel. Principalul consta în a pregăti, fără a pierde o zi, condițiile pentru a lupta cu succes împotriva imperialismului.

— Pentru aceasta este necesar, spunea el, să se creeze în Franța un partid, care să educe clasa muncitoare și s-o ducă pe calea eliberării. Pentru aceasta este nevoie de o gazetă cu adevărat marxistă. În partid trebuie să existe o disciplină severă pentru toți, dar în primul rînd pentru cei cărora li s-a acordat onoarea de a ocupa posturi de conducere. Trebuie făurit un partid de clasă, unit, cu o înaltă conștiință, disciplinat.

— Războiul în condițiile actuale — spunea Lenin — duce inevitabil la zguduiri serioase, care ascut lupta de clasă și apropie revoluția. Ar fi o zadarnică pierdere de timp să încerci să determini cînd anume, — mai devreme sau mai tîrziu — se va face revoluție. Dumneavoastră spuneți că nu aveți oameni. Nici noi nu avem destui oameni, dar mergem înainte și numărul oamenilor crește odată cu mișcarea. Trebuie să avem o încredere nelimitată în resursele inepuizabile ale proletariatului. Dumneavoastră, francezii, trebuie să înțelegeți că tactica noastră este determinată de experiența revoluțiilor anterioare din țara noastră. Și la dumneavoastră, capitalismul va ceda locul socialismului. Faceți propagandă printre popoarele asuprite de imperialismul dumneavoastră, deoarece pretutindeni oamenii trebuie să aibă posibilitatea de a trăi liber. Dumneavoastră spuneți : „Este foarte greu". Și nouă ne-a fost greu, dar noi am luptat și am învins !

Înainte de a pleca în Franța, l-am rugat pe Lenin să ne acorde o întîlnire, ca să ne luăm rămas bun și să ne împărtășim impresiile. Am fost la el miercuri douăzeci și opt iulie.

Lenin s-a interesat amănunțit de situația din Franța, pe care el o cunoștea bine. Și a repetat din nou că are o mare admirație față de trecutul țării noastre și față de proletariatul francez. A salutat cu căldură pe soldații francezi din Moldova și pe marinarii francezi din Marea Neagră, care au refuzat să ia parte la agresiunea împotriva poporului care s-a eliberat. Lenin i-a numit pe comuniști „iacobini, care s-au unit cu proletariatul". De aceea, era convins că în Franța metodele Internaționalei a III-a au un mare viitor, deoarece corespund în întregime tradițiilor revoluționare ale țării noastre. La ora cînd noi vorbeam cu Lenin, Armata Roșie nimicea bandele polonezilor albi, care pătrunseseră în Ucraina. Republica Sovietică și-a curățat teritoriul de toți agresorii și victorioasele armate sovietice s-au apropiat de granițele Poloniei. Atunci imperialiștii francezi și englezi, care sprijineau agresiunea poloneză, au intervenit pentru a opri înaintarea armatelor roșii și a salva Polonia albă de înfrîngere totală. A fost trimisă la Varșovia o divizie de elită comandată de generalul Weygand. Această divizie dispunea de un mare număr de arme ucigătoare de tipul cel mai nou. În Franța, docherii de la Dunkerque au refuzat să încarce arme și mitraliere pentru Polonia și Lenin ne-a rugat să transmitem o mulțumire fierbinte oamenilor muncii din Franța.

Problema liniei care trebuie urmată de guvernul muncitoresc-țărănesc rus după înfrîngerea armatelor poloneze era extrem de complexă și necesita o hotărîre extraordinar de prudentă. După părerea lui Lenin, se putea înainta în interiorul Poloniei numai în cazul cînd muncitorii și țăranii polonezi vor primi ideea socialismului și vor chema singuri Armata Roșie. În caz contrar, trebuia să se propună polonezilor pacea în condiții foarte avantajoase pentru ei.

În încheiere, Lenin a spus că Europa imperialistă, care timp de trei ani a atacat Republica Sovietică, a pierdut încă odată posibilitatea de a birui.

— Dacă ar fi unit împotriva noastră toate forțele, spuse el, ea ne-ar fi putut bate. Dar ea a împrăștiat aceste forțe și a trimis unități mici. De aceea a pierdut. Acum, după înfrîngerea imperialiștilor în Polonia, la noi se va stabili o pace relativă ; ne vom folosi de ea, pentru a ne reconstrui țara și a o face invincibilă.

Lenin ne-a întrebat ce impresii avem în urma șederii noastre îndelungate în Rusia. I-am spus că vom păstra de la această vizită cele mai admirabile amintiri. Am subliniat că, în ciuda unor distrugeri uriașe, cauzate de război, toată țara este plină de entuziasm, de încredere în viitor, de bărbăție, care constituie chezășia sigură a victoriei.

Lenin s-a bucurat foarte mult de ceea ce i-am spus. El și-a exprimat dorința ca în Franța să se creeze pe cît posibil mai repede un Partid comunist puternic și promise să-i urmărească succesele cu atenție. La sfîrșitul convorbirii, și-a exprimat regretul că nu s-a putut întîlni cu noi mai devreme și să discute mai mult.

Înainte de a pleca din Moscova, Lenin ne-a dat să citim următoarea scrisoare, pe care o adresa proletariatului francez :

„Noi sîntem profund convinși că proletariatul francez va făuri un Partid comunist puternic și va ocupa unul din primele locuri în familia proletariatului internațional.

Nu se poate ca clasa muncitoare a Franței, cu minunatele ei tradiții revoluționare, cu cultura ei, cu capacitatea ei de a se jertfi, cu admirabilul ei spirit de luptă, să nu creeze un Partid comunist mare, tocmai acum, cînd orînduirea burgheză a intrat într-o perioadă de agonie.

Revoluția proletară din Rusia este continuarea Comunei.

Dorim din toată inima proletariatului francez să se organizeze într-un Partid comunist puternic, cum au făcut comunarzii, să pornească la asedierea cetății capitalismului.

Trăiască clasa muncitoare a Franței !

Trăiască Partidul comunist francez, puternic și unit !".

TUI TIU-BO

LENIN

Lumina roșie, care țîșnește de pretutindeni din sala Andreevski luminează universal. Cuvîntările reprezentanților oamenilor muncii din diferite țări, glasurile lor cutremură globul : aceasta este Internaționala Comunistă la cel de al III-lea congres al ei. Azi Kremlinul a devenit în adevăr simbolul diverselor culturi ale omenirii.

Lenin a luat cuvîntul de cîteva ori la Congres. Vorbește foarte bine germana și franceza, gîndind și cîntărind liniștit fiecare cuvînt. Ținuta lui Lenin în timpul cuvîntării nu are nimic de profesor universitar. În această simplitate a ținutei se vede omul politic sincer și cu voință de fier. M-am întîlnit întîmplător cu Lenin pe culoar și am vorbit cîteva minute. Mi-a atras atenția asupra unor materiale cu privire la problemele Orientului.

De fiecare dată, cînd Lenin vorbește în sala Andreevski, nu e posibil să te apropii de tribună: peste tot, pe scaune și pe mese stau oameni, n-ar putea să cadă jos un măr. Cînd se aprind luminile în sală, umbra mare a lui Lenin, formînd un admirabil tablou, cade pe panouri și pe lozincile : „Internaționala comunistă", „Proletari din toate țările, uniți-vă" ! „Republica Sovietică Federativă Socialistă". Această siluetă pe pînza roșie dă naștere unor sentimente neobișnuite și devine un simbol deosebit.

6 iulie 1921

★

Uzina „Electroputere", vechile ateliere „Dinamo".

Se sărbătorește Revoluția din Octombrie. Seara, la solemnitate, se adună multă lume. Muncitorilor — acești oameni cinstiți — le-a fost dat să vadă și să suporte multe în viața lor: adunări muncitorești împrăștiate de cazacii sălbăticiți, greve ca niște uragane, lupte dîrze cu dușmanii, nu pe viață ci pe moarte. Dar azi, cînd se sărbătorește Revoluția din Octombrie, îi cinstește atîta lume. Funcționari, muncitori, familiile lor, grupuri-grupuri vin șuvoi spre uzină.

La oricine ai privi, vezi că toți au o dispoziție neobișnuit de înălțătoare. Dar pe neașteptate, îl văd pe Lenin ridicîndu-se la tribună. Toți cei din sală țind grămadă înainte. Timp de cîteva minute se pare că uimirea nu va avea sfîrșit. Dar liniștea nu durează prea mult : e spartă deodată de urale, de aplauze, care zguduie pămîntul și cerul.

Privirile muncitorilor cată într-un singur punct : sînt fixate asupra lui Lenin. Incordîndu-și auzul pînă la limită, ei ascultă cuvîntarea cu atenție, căutînd să nu scape nici un cuvînt. Folosind exemplele cele mai simple și pe înțelesul tuturor, Lenin arată limpede că Puterea Sovietică este însăși Puterea oamenilor muncii, iar conștiința acestui adevăr crește în sînul maselor muncitoare zi de zi.

„Omul cu arma — care stîrnea groază în trecut în conștiința maselor muncitoare — nu mai stîrnește groază azi, ca reprezentant al Armatei Roșii, ci este apărătorul lor".

Ultimele cuvinte ale lui Lenin se înecă în ovații furtunoase.

Adunarea s-a terminat. Majoritatea din cei prezenți se îndreaptă spre sala unde se servește o masă sărbătorească.

Seara închinată, de uzină, aniversării Revoluției din Octombrie a fost într-adevăr solemnă...

3 noiembrie 1921

RAOUL GONZALES TUÑON

Cîntec despre Lenin

Nu-i om mai bun, mai plin de-a ta căldură,
de vremuri și lumi noi făuritor
Învățătura ta, lumină pură,
e piinea bună-a noastră-a tuturor.

Ești apa, diamantul, trandafirul,
cărbunele și zorii planetari,
ești rădăcina vieții, ești potirul
izvorului etern de focuri tari.

Ne-ai luminat prin muncă viitorul,
mereu neobosit și dirz, luptînd,
nicicînd tu nu ți-ai înșelat poporul,
așa cum el nu te-a-nșelat nicicînd.

Ți-a fost viața numai strălucire,
ca un luceafăr falnic pe-nserat.
Ți s-a schimbat chiar moartea-n nemurire
dînd viață pe pămînt cu-adevărat.

Prin tine lumea iese din robie,
războaiele prin tine astăzi mor.
Iubirea ta pentru popor e vie,
precum iubirea-ntregului popor.

Nu monument de lespezi înghețate,
ci suflet cald ne ești, arzînd în piept,
tu, scumpe Lenin, marele meu frate,
conducător și prieten înțelept.

Pe-al tău mormînt, dau steagurile-n floare.
Acei ce luptă nu cunosc răgaz.
Cu-nvățătura ta biruitoare,
ești zi de zi în mintea noastră treaz.

În romînește de BEN. CORLACIU

ALBERT RIS WILLIAMS

LENIN LA LUCRU

Odată cu înaintarea nemților a început fuga străinilor din Rusia. Rușii erau puțin uimiți de faptul că străinii, care urlau tot timpul: „moarte hunilor !", au căutat să-și ia tălpășița din vreme, tocmai cînd acești huni au venit atît de aproape, că puteai să te bați cu ei.

În aceste zile m-am înscris în Armata Roșie.

— Vă felicit ! Ori ar trebui să vă spun în englezește : „My felicitations", zise Lenin. În momentul de față, treburile noastre nu merg tocmai bine. Vechea armată nu va lupta. Noua armată e încă în fașă. Chiar acum a capitulat Pskowul, fără nici o rezistență. Aceasta este o crimă. Președintele sovietului trebuie împușcat. Muncitorii noștri dispun de mult eroism și sînt gata de jertfă. Dar n-avem oameni bine instruiți, lipsește disciplina. Și în felul acesta, în cîteva fraze, mi-a prezentat situația de pe front și a încheiat :

— Nu avem altă ieșire, decît pacea. Dar Sovietele pot lua hotărîrea de a continua războiul. În orice caz, vă felicit că ați intrat în armata revoluționară. După lupta pe care a trebuit s-o dați cu limba rusă, cred că o să luptați bine cu nemții.

Lenin se gîndi o clipă, apoi adăugă :

— Un străin poate face multe. Poate că veți putea să găsiți și alții ?

Am spus că voi căuta să organizez un detașament.

În aceeași zi, spre seară, detașamentul „Legiunea străină" era organizat și am lansat un apel către toți străinii să intre în detașament. Dar Lenin nu se liniști. Pentru el nu era destul că cineva face această treabă importantă. El însuși urmărea cu grijă organizarea „Legiunii străine", se interesa de toate amănuntele. A sunat de două ori la redacția Pravdei, *rugîndu-l să publice apelul în rusește și englezește. Apoi a dat dispoziție să se trimită telegrafic apelul în toată țara. Astfel, fiind un adversar al războiului și luptînd împotriva celor care se îmbătau cu fraze revoluționare și vociferau, Lenin acumula forțe pentru continuarea războiului.*

Et trimise un camion cu soldați din gărzile roșii la cetatea Petropavlovsk, cu ordinul de a aduce cîțiva generali contrarevoluționari, închiși acolo.

— Domnilor, îi se adresă Lenin cînd aceștia intrară în biroul lui, v-am chemat aici în calitate de experți. Petrogradul este în pericol. N-o să fiți atît de buni să elaborați tactica militară a apărării lui ?

Generalii au acceptat.

— Iată, aici sînt forțele noastre — continuă Lenin, arătînd pe hartă poziția armatelor roșii și a rezervelor. Forțele dușmanului, judecînd după ultimele știri, se află uite aici. Dacă veți avea nevoie de alte lămuriri, le veți primi.

Generalii s-au pus pe lucru și spre seară au prezentat rezultatele lucrărilor lor.

— Iar acum, vrem să-l rugăm pe cetățeanul Președinte al Sovietului Comisarilor Poporului, să ne pună la dispoziție o încăpere mai confortabilă, i-au spus lui Lenin, generalii.

— Regret foarte mult, dar nu pot face aceasta acum, răspunse Lenin. Altădată, numai nu acum. Încăperea dvs., domnilor, poate că nu e destul de confortabilă, dar își are avantajul ei : este sigură.

LENIN CA VIZIONAR ȘI OM POLITIC

În primăvara anului 1918, cînd lumea întreagă rîdea de ideea posibilității revoluției în Germania, cînd armatele Kaizerului îi băteau pe aliați în Franța, Lenin, într-o convorbire cu mine, mi-a spus :

— Căderea Kaizerului este aproape. N-are s-o ducă nici un an. Aceasta se poate spune cu toată hotărîrea.

Nouă luni mai tîrziu, Kaizerul a fost nevoit să fugă de mînia înverșunată a poporului său. La ultima întîlnire cu Lenin, el a scris în englezește această scrisoare și mi-a dat-o mie :

„Trimit salutul meu socialiștilor internaționaliști din America prin tovarășul american Albert Ris Williams. Sînt profund încredințat că pînă la urmă revoluția socială va birui în toate țările civilizate".

Lenin a scris acestea ușor și repede, oprindu-se numai o dată. Nu putea găsi cuvîntul potrivit pentru „pînă la urmă". I l-am spus și el a scris : „ultimately".

— Da, spuse el, revoluția va birui. Poate în curînd, dar poate — și el ridică ochii spre mine și zîmbi... — poate va fi nevoie de două decenii. În orice caz noi am început. Lumea a intrat hotărît în epoca războaielor și a revoluțiilor...

Lenin îmi întinse scrisoarea și întrebă :

— Cînd aveți de gînd să plecați în America ? (era în mai 1918).

— N-am stabilit încă precis — am răspuns.

— Dacă aveți de gînd să plecați prin Vladivostok, e mai bine să vă grăbiți, altfel în Siberia o să vă întîlnească armata americană.

În timpul acela era extrem de ciudat să auzi la Moscova o asemenea declarație, fiindcă noi toți credeam că America este stăpînită de sentimentele cele mai prietenești față de noua Rusie.

— Asta nu e posibil ! am protestat eu. Dvs. știți că după părerea lui Raymond Robins, sînt speranțe că America va recunoaște guvernul sovietic în viitorul cel mai apropiat.

— Poate că el gîndește așa, spuse Lenin. Colonelul Robins reprezintă burghezia americană liberală. Dar politica Americii este condusă de alții. Acolo conduce capitalul financiar. Dar capitalul financiar are nevoie de Siberia și el va încerca să-și trimită soldații să ocupe Siberia.

Pe atunci nu puteam fi de acord în nici un fel cu acest punct de vedere... Dar la 29 iunie 1918, am avut posibilitatea să văd cu ochii mei cum debarcă la Vladivostok marinarii americani, în timp ce monarhiștii ruși, cehi, englezi și japonezi smulg steagul Republicii Sovietice și ridică steagul tricolor al monarhiei prăbușite.

Prezicerile lui Lenin se adeveresc atît de des, încît părerea lui asupra viitorului este foarte interesantă. Iată în esență ce a spus Lenin, în cunoscutul interviu acordat ziaristului francez Nodau, și apărut în aprilie 1919 în publicația pariziană „Le Temps".

„Viitorul lumii ? Eu nu sînt profet. Dar un lucru se poate spune hotărît : statul capitalist, cum este de pildă Anglia, se dizolvă. Vechea orînduire este sortită pieirii. Condițiile economice, generate de război, împing lumea către o nouă orînduire. Evoluția omenirii merge inevitabil către socialism. Cine ar fi putut spune acum cîțiva ani că în America e posibilă naționalizarea căilor ferate, fie chiar și ca măsură de război ? Vedem de asemenea că guvernul american a introdus monopolul la pîine pentru a folosi mai bine resursele ae pîine în interesul întregii țări. Toate obiecțiunile care se fac împotriva statului n-au împiedicat cu nimic această evoluție. În adevăr, trebuie găsite și create căi noi de control pentru a înlătura lipsurile. Toate încercările de a împiedica statul de a fi puterea supremă sînt zadarnice. Deoarece inevitabilul își face drum datorită propriei sale inerții. Englezii spun : „Calitatea budincii se cunoaște cînd o mănînci". Spuneți ce vreți despre budinca socialistă, dar toate popoarele încep să guste tot mai mult acest fel de mîncare".

Baruțu T. ARGHEZI

Mărțișor

„Mărțișor" este numele unui crimpei din oraș, așezat geografic la Sud-est de miezul lui și cuprins în brîul de măguri din dreapta Dîmboviței.

Istoric, Mărțișorul făcea parte din moșia Mavrocordaților care au și ridicat pe la o mie șapte sute și ceva mînăstirea Văcărești...

Mărțișor mai este și o stradă, croită printre căsuțe și grădini de pasul domol al cîtorva generații. Pe-aici, pe undeva, prin Mărțișor, au venit din întîmplare sau poate chemați de cine știe cine, vreo cîțiva olteni, lucru dovedit: puțul „La trei olteni", care a dat apă limpede și rece pînă de curînd. Mai e și neica Dumitru, gorjanul, dulgher, așezat cu căsuța pe-o răspîntie, peste care el împlinește curînd veacul dimpreună cu băbuța lui, baba Voica...

Mi-aduc aminte de Mărțișorul de acum vreo treizeci de ani, cînd în locul ulucilor și al cărărilor era cîmp, erau scaeți și din cînd în cînd mari turme de oi călătoare.

Mai întîi a fost o căscioară de lut, cu un puț adînc înfipt în pîntecul dealului și un motan pe care-mi aduc aminte că-l chema Grișa... Din „centru" mama și tata au venit cu noi în cîmpul gol și au început să construiască. Tata își lăsa ziua condeiul și-o ajuta pe mama care a fost și inginerul și arhitectul casei și al gospodăriei. An după an și timp de aproape douăzeci de ani, căscioara s-a făcut casă, iar casa, căsoaie. Sus, la cucurigu, două turle și-o terasă, în jur balcoane sau ferestre largi, acoperiș povîrnit ca la munte și ziduri albe ca laptele. Țiglele au îmbătrînit în spinarea casei, zdravăn clătinată de cîteva ori, de cutremure și de bombardament. Pe grinda mare din pod se mai văd încă inscripțiile dulgherilor și ale zidarilor: Costache, Dingă, Iepure, care au lucrat la casă.

Activitatea de scriitor, Arghezi și-a împletit-o atît de strîns cu Mărțișorul, încît aș îndrăzni să spun că fără Mărțișor poate că multe pagini de literatură n-ar fi apărut niciodată, după cum fără osteneala condeiului, mărțișorul n-ar fi putut să fie. Liniștea adîncă a nopților cu ferestrele deschise, i-aduceau mirosul pămîntului; depărtările, sclipirile orașului; grădina, cîntece de greieri și bălțile din vale, orhestre întregi de broaște și de brotăcei. Prin livadă zburdau iezii caprelor albe. Cîinii întregeau atmosfera de mare familie a omului frate cu ei, cu toate orătăniile la un loc, cu vrăbiile și cu porumbeii. Cîte o mîță, cînd Alba, cînd Jia, cînd Linx sau Schija, călcau încet pe tinicheaua ferestrei, chemînd în zilele de frig pe tăticu și pe măicuța lor să le deschidă geamul și să intre la căldură. Și au intrat cu toții în literatură.

★

Camera de lucru a lui Arghezi este de obicei o încăpere mică, simplă ca o chilie. Zic, de obicei, pentru că tata în casa din Mărțișor a lucrat în diverse încăperi, cînd sus, cînd jos, în față, ori spre grădină. O masă de brad, un raft cu cărți, un pat cu macatul țărănesc, două-trei tablouri. Cam asa era întotdeauna.

Pe masă o uliță de pămînt cu condeie, creioane și cîteva pene. O călimară, dicționarul ilustrat „Petit Larousse", manuscrise, ceașca de cafea și scrumiera.

Arghezi a lucrat în cea mai mare parte, pe liniște, noaptea. Fereastra lui veșnic iluminată atrăgea ca un magnet din beznă cărăbușii, gîzele și fluturii așteptați să cadă amețiți din hora lor în dantela străvezie de păienjeniș sau jos, ca să fie înghițiți de broaște.

Pe rînd, ieșind din condei și trecînd din manuscris în cerneala tipografică, s-au ivit din Mărțișor pagini de literatură, proză și vers, adunîndu-se în peste treizeci de volume și cărțulii și în nenumărate „Bilete de papagal" sau „tablete"...

— Singur n-aș fi putut răzbi... Dacă n-aș fi avut-o pe Chiva cu mine, nu știu ce s-ar fi ales de capul meu. Ne-am luat împreună imediat după întoarcerea mea din străinătate și făcurăm, vasăzică, cincizeci de ani de căsnicie... O viață de om!

Anul 1960 ne aduce o triplă aniversare: tata 80 de ani, mama 70 și amîndoi, 50 de ani de viață.

★

Arghezi nu și-a iubit niciodată nici manuscrisele și nici literatura. O pagină l-a interesat atîta timp pînă ce a fost acoperită și odată terminată era gata-gata s-o arunce. Coșul de hîrtii a intrat de nenumărate ori în foc, fără ca cineva să știe ce avea în el.

O voce venită de undeva, dintre studenți, poate dintre cărturari sau necărturari, întreabă destul de des: „vreau să știu cum scrie Arghezi? Te rog spune-mi și mie"?

Unii cred că scrisul e o tehnică... Dacă ții tocul mai aplecat sau mai drept poți să scrii mai ușor în proză sau în versuri. Alții poartă chică, sperînd că vor fi mai inspirați. Nu e nimic adevărat: scrisul cred că este un dar, ca al cîntărețului, ca al zugravului, ca al cioplitorului... Toată problema este să scoți din fărîma pe care o ai în tine cît mai mult.

Din vorbele lui Arghezi se înțeleg aspecte și perspective. Un manuscris, de pildă o tabletă, niciodată n-a ieșit din primul creionaj. Pagina ștearsă și adăugită devine de cele mai multe ori de necitit. Alteori, ideea este reluată după o zi sau două și nu trece la dactilografiat fără o ultimă puricare.

— Ideea trebuie muncită mult pe hîrtie... Iți trebuie timp și răgaz sufletesc... In literatură e bine să nu te grăbești.

Mulți ani de-a rîndul, în Mărțișor, îl lăsam pe tata seara la masa lui și-l regăseam dimineața cînd ne trezeam deodată cu cocoșii, lucrînd mai departe. Cîte ore din douăzeci și patru? — In vremea colaborărilor cotidiene, la gazete, cînd articolul trebuia să fie gata la timp, aproape că nici nu mai dormea. Cîte 16 și 20 de ore se scurgeau pe neștiute pe lîngă penița condeiului.

Niciodată Arghezi n-a fost și nu este mulțumit de lucrul lui. Il știu întotdeauna stăpînit de sentimentul că nu și-a făcut pe deplin datoria. Datoria de fiecare zi și-o înțelege cu un accent mai aspru și pe un ton mai dur. Nu vrea să se lase convins nici de mama, nici de noi, nici chiar de medici, că nu i-ar strica măcar o săptămînă încheiată de odihnă totală. O zi-două de nelucru îl obosesc mai mult...

Un caiet cu scoarțe albastre pe care dacă l-am răsfoi între patru ochi cu cititorul, fără ca tata să știe — lui nu-i plac indiscrețiile în manuscrise — sau altul pestriț cu eticheta îngălbenită de vreo șaizeci de ani trecuți, cu însemnări aproape zilnice, cu aprecieri, ori cu cîte un vers, am vedea că poartă, abia deslușită, cîte o inscripție latinească: „Nulla die sine linea"... adică nici o zi fără o linie, tradus în conștiința lui Arghezi, măcar o vorbă scrisă în fiecare zi. Cîte vorbe scrise, cîte rînduri, cîte pagini s-au scris oare în aproape șapte decenii? Strădania lui Arghezi se pare că n-a rămas fără rezultat.

In Mărțișor au venit peste umerii familiei, întotdeauna strînsă în dragoste și în muncă, și vremuri bune și vremuri grele. Grădina, îngrijită de cîte-și patru, înflorită și curată, a fost pentru amîndouă situațiile un refugiu sufletesc și o alintare în același timp. Nici cînd a fost răscolită de bombe, grădina casei noastre n-a fost tristă decît o zi, cît s-a risipit fumul și cît s-au adunat cioburile... Un vișin în fața casei și-a lăsat umbra de nenumărate ori peste manuscrisele lui Arghezi. Cînd lucra ziua în grădină, veneau lîngă el și cîinii. Zdreanță, bătrîn acum de aproape douăzeci de ani, se așeza sub scaunul lui. Hoțu — cu botul lui în botul ghetelor, Zmeu, mai sfios, pe cărarea de nisip. Din sensibilitate în sensibilitate, de la o mîngîiere pe nasul cîrn sau pe spinarea dreaptă la condei, de la o vorbă blajină la un vers, întreaga stare sufletească a Mărțișorului s-a transpus în literatură. Pe limbaj mai științific asta s-ar numi interdependență, influența mediului, reflectare, sau nu știu mai ce. Versurile citate poate că spun din acest punct de vedere mai mult decît o critică literară:

L-ați văzut cumva pe Zdreanță
Cel cu ochii de faianță?
E un cîine zdrențuros
E flocos, dar e frumos...

★

Zmeu', dog de vînătoare,
E frumos la arătare,
Falnic, sprinten și semeț
Nu e cîine de coteț...

★

A orbit de boală grea
Hoțul tatii, și-aș fi vrut
Să-i găsesc un leac, ceva.
Nici un vraci nu l-a avut...

Tot pe sub vișinul care acum nu mai este, Arghezi se vedea vara cu musafirii casei, prieteni de demult și prieteni de literatură. Venea mai des pe vremea cînd Mitzura și eu eram mai mici, părintele Gala Galaction și-l făceam să se dea cu noi în scrinciobul de lemn și să ne spună snoave. Figura lui era impresionantă cu barba albă care-i ședea frumos. Pălăria mare și neagră era cu marginile largi și mai ales cismele grele pe care le purta ne făceau să-l credem un fel de staroste al viticilor din basme, care se asemănau cu el. N. D. Cocea, V. Demetrius, Dem. Theodorescu și Galaction se adunau cîteodată cu toții și umbrele serii îi prindeau povestind în Mărțișor. I. C. Vissarion, scriitorul țăran din Dîmbovița, înnopta uneori pe la noi, vorbind și povestind tot soiul de întîmplări frumoase sau urîte de prin sate. Odată, pe vremea cînd tata era închis la Tg. Jiu și maică-mea era plecată cu Mitzura să-l viziteze la lagăr, a venit Vissarion.

— Să-ți spui cum l-am văzut prima oară pe Arghezi... Poate n-ai să mă crezi, da' așa a fost... Venisem de la Colești la București și mă aflam la o circiumă la poalele mitropoliei. La masa de alături erau cîțiva băieți și un popă tînăr. Am ciulit urechile la ce vorbeau ei. Popa vorbea așa de frumos și spunea cuvinte atît de înțelepte, că-mi venea să sar la el și să-l pup... Dar, vezi, el era în giubea și eu în ițari... Pe vremea aia unde se pomenea un popă, dar mi-te un călugăr, într-o circiumă!? Mă dau binișor pe lîngă unul dintre ei și-l întreb: „Cine-i, neiculiță, popa ăsta, că tare le mai vorbește de la inimă"?... Ăla mi-a răspuns că e diacon la mitropolie și că-l chiamă Iosif, dar că-și spune și Arghezi... M-am uitat năuc la el și parcă-l văz și acum...

Mărțișorul a devenit cu timpul un fel de mică patrie, în care toți deopotrivă luam parte, după puterile noastre, la treburile fiecărei zile. Tot în Mărțișor, soră-mea Mitzura a debutat cu creionul și cu acuarela. Inclinația spre desen a tatii s-a transmis Mitzurei, iar Mitzura de mică începuse să smîngălească hîrtia. Studii după natură, de mișcare, perspectivă, unghiuri noi și o formă nouă de desen se deslușeau din mîna ei sub același îndemn scris și pe caietele ei: nulla die sine linea. Pornită din Mărțișor și înfățișînd crîmpeie de viață ale gospodăriei, o expoziție de desen și de succes în același timp, în fosta sală Prometeu, deschidea Mitzurei un nou orizont. Paralel cu desenul, dansul și teatrul au furat-o însă de la șevalet și au dus-o pe scenă...

Dacă ar fi să vorbim de ea, copilăria noastră este însăși evoluția Mărțișorului cu nevoi și bucurii. Nu este crîmpei de casă ori fărîmă de gospodărie care să nu fi trecut printre degetele tătuțului și ale măicuții, la care se asociau plăpînde și ale noastre, ca o ucenicie necesară de viață. Odată cu cartea, principiul creșterii a fost să meargă și munca dusă de brațe și nu putem spune că educația n-a fost una dintre cele mai bune. Franțuzeasca mergea perfect cu gospodăria, după cum lectura se completa ușor cu greblatul în grădină.

— Am dus-o destul de greu, după cum știți și voi, și un singur lucru ne-a ajutat să ajungem pînă aici: am ținut mult unul la altul. Din dragoste și cu dragoste am realizat ceea ce vedeți și voi... Și să-ți mai spun ceva, continuă tata. Toată literatura mea nu face cît o ciorbă sau o tocană de-a Paraschivei!

— Cum pune Chiva capacul, se cunoaște, adaugă tata, sărutîndu-i mîna la sfîrșitul mesei.

★

Să spunem că s-a făcut seară în Mărțișor. Au tăcut și vrăbiile, s-au cumințit și porumbeii și la înghinatul zărilor cu noaptea, a mai rămas pe cer o fărîmă de lumină. E luceafărul. Sub el și peste zarea întinsă de la poalele Mărțișorului peste oraș, salbe de scîntei sclipesc și se înmulțesc parcă înmiit din sclipirea lui.

Nu alerga prin iarbă, că deranjezi lăcustele. Nu striga prea tare, că-ți vor răspunde din turle cucuvăile. Stai liniștit și uită-te peste oraș. Privește din Mărțișor noaptea cum Bucureștii cresc pe dimensiuni nebănuite. Nu te sfii: desprinde-te ușor îndărătul timpului și înțelege de ce Arghezi s-a retras de bulevarde și de haos și s-a cocoțat pe deal. Și ceea ce vezi și ceea ce înțelegi în Mărțișor, păstrează în inima ta.

„Școală de măiestrie literară"

Revista **Voprosî literaturî** a inițiat, odată cu începutul acestui an de activitate o rubrică nouă și originală: **Școala de măiestrie literară.** In cadrul acestei rubrici de larg interes și de mare importanță revista și-a propus: **„să contribuie la dezvoltarea tinerelor talente, îndrumîndu-le spre o legătură strînsă cu viața, cu mediul în care trăiesc, educînd în tineret spiritul de răspundere pentru munca literară, pentru calitatea ei".** E vorba oare de o școală și lecții, ca să spunem așa, **„prin corespondență"**, menite să învețe pe tineri cum să devină poeți, prozatori sau dramaturgi? Desigur că nu. **„E foarte puțin probabil să poți „învăța" pe cineva să scrie** — arată revista în cuvîntul său de prezentare a rubricii. **Scopul nostru este, în primul rînd, de a prezenta experiența de creație a clasicilor, a maeștrilor literaturii sovietice... A învăța nu înseamnă a imita, ci a-ți însuși procedee de măiestrie".**

In primele trei numere pe anul în curs, în cadrul rubricii au luat cuvîntul cîteva din cele mai de seamă personalități ale literaturii sovietice din zilele noastre, precum: I. Ehrenburg, Boris Polevoi, S. Marșac, Aseev, V. Kojevnicov, A. Arbuzov, V. Rozov, Alexandr Bek. Nume cunoscute și apreciate de cititorii din țara noastră și de cercurile scriitoricești pentru care această rubrică poate prezenta un real interes. Diferitele puncte de vedere formulate oglindesc specificul dezvoltării și a preocupărilor literare ale fiecărui scriitor, poartă amprenta propriilor lui căutări în procesul de creație. Foarte variate și cu numeroase ilustrări concrete, deloc rigide și fără intenția de a impune reguli și norme, amintirile, sfaturile, considerațiile expuse în rubrica revistei **Voprosî literaturî** reprezintă un schimb de păreri și de experiență, foarte util și rodnic, între generația mai vîrstnică a literaturii sovietice și schimbul ei de mîine.

Astfel adresîndu-se acestui tineret I. Ehrenburg afirmă: **„Scriitorul în afară de viață, are o singură școală: literatura și în primul rînd cărțile bătrînilor scriitori".** Autorul **Furtunii** mărturisește că ori de cîte ori tineretul îi cere sfaturi, el îl îndeamnă să citească, să adîncească operele clasicilor, să pătrundă în laboratorul lor de creație: **„Din ciornele clasicilor putem învăța foarte mult... Studiul ciornelor nu ne arată numai cum se construiește o frază, el ne dezvăluie însăși natura artei".** Dar a învăța de la clasici — arată I. Ehrenburg — nu înseamnă a-i copia. Arta contemporană nu poate repeta aidoma soluțiile și realizările predecesorilor ei **„...pentru noi e foarte important să căutăm o formă nouă, nu o formă în genere, ci o formă care să corespundă conținutului artei. Nu numai orînduirile sociale sau concepțiile științifice evoluează, evoluează și limbajul artei... Nu se poate scrie un poem închinat colhozurilor în forma în care s-a scris EVGHENII ONEGHIN".** Subliniind că legile după care evoluează arta sînt altele decît cele după care evoluează societatea sau știința și că nu e vorba **„de progresul sau desăvîrșirea formei, ci de schimbarea ei,** Ehrenburg conchide: **„trebuie să găsim forme noi, care să corespundă ideilor pe care vrem să le exprimăm. In artă forma este inseparabilă de conținut, de aceea nu putem culege ceea ce a rămas de pe urma veacurilor trecute".**

O idee îndeaproape înrudită afirmă și A. Arbuzov. **„Timpul aduce schimbări în tehnologia creației. Noi repetam adesea în formule generale unul și același lucru: „învățați de la clasici". E neîndoielnic că avem ce învăța de la clasici, dar trebuie să luăm din creația lor, ceea ce trăiește și astăzi".**

Despre legătura cu viața, despre tematica de actualitate, despre suflul contemporaneității, ca sursă principală de inspirație a scriitorului a vorbit, alături de alții, Boris Polevoi.

„Ce bogăție fără margini de oameni minunați, cu suflete mărețe, puternice, se deschide în fața scriitorilor lumii socialiste, dacă ei au un ochi ager, o ureche ascuțită, o inimă largă. Ce situații noi, uimitoare, cîte conflicte noi, poartă cu sine fiecare zi din viața noastră! Iată unde găsim o comoară nesecată de teme, subiecte, imagini pentru noi toți și în primul rînd pentru scriitorii începători".

Datoria și în acelaș timp fericirea scriitorului „e de a fi" în miezul vieții, de a observa noul în momentul nașterii sale, de a-l relata cu glas tare și în felul acesta de a contribui la afirmarea lui".

O legătură neîntreruptă și foarte intensă cu viața este secretul biruințelor lui **Alexandr** Bek, după cum el însuși ne-o mărturisește. Relatarea succintă a împrejurărilor care au dus la apariția cîtorva din operele sale (**Kurako, Șoseaua Volokalamskului, Viața lui Berejkov**), dezvăluie limpede rolul hotărîtor al materialului cunoscut și cules direct din viață, înrîurirea binefăcătoare a pulsului viu al contemporaneității. E demnă de relevat și de imitat ideea **„cabinetelor memorialistice"** — ce au luat ființă în U.R.S.S. din îndemnul lui Gorki — adevărate tezaure, colecții de mărturii ale oamenilor despre epoca lor, despre munca lor, despre contemporanii lor.

El însuși maestru al traducerilor și traducător cu o veche și bogată experiență, S. Marșak a împărtășit cîteva păreri în problema tălmăcirilor. Chiar dacă cercetările de ordin teoretic despre arta traducerilor ar fi fost mai numeroase și mai substanțiale, părerile lui S. Marșak tot și-ar fi păstrat interesul și valoarea datorită contribuției pe care scriitorul sovietic a adus-o în frontul acestui gen special de activitate literară. Dar cum problemele teoretice și cele de măiestrie a tălmăcirii sînt încă departe de a fi fost pe larg dezbătute și cu atît mai mult pe deplin elucidate, e lesne de înțeles atenția cu care se cuvine să ascultăm spusele lui S. Marșak. Subliniind greutățile ridicate de tălmăcirea unei opere și totodată relevînd și importanța activității de traduceri, Marșak insistă asupra realizării, a artei întrupării unei opere literare într-o limbă străină: **„Limba traducerii trebuie să fie tot atît de bogată și de curată ca și limba unei opere originale... Traducerea trebuie să fie o operă de artă adevărată. Și această artă ca oricare alta presupune căutări, soluții fericite și riscuri inevitabile".**

Auspiciile sub care se desfășoară noua rubrică a revistei **Voprosî literaturî**, menită să fie de un real ajutor în lămurirea problemelor de artă literară, făgăduiesc și pe viitor alte noi și interesante contribuții.

Tatiana Nicolescu

Semnificația unor traduceri

Ajuns la noi la a patra ediție, romanul lui G. Călinescu Enigma Otiliei *a apărut nu de mult pentru prima dată în librăriile sovietice, în traducerea lui Iuri Kojevnikov, cunoscut din numeroasele tălmăciri în rusește din literatura noastră, și a lui D. Spolianski.*

Precedat de o prezentare generală a personalității culturale a autorului, traducerea urmează claritatea și profunzimea frazei romînești.

Tirajul fabulos indică aprecierea dată asupra valorii acestei opere de către forurile sovietice competente și dragostea și interesul din partea publicului sovietic pentru cultura noastră națională.

La puțin timp după traducerea în rusește, romanul Enigma Otiliei *de G. Călinescu era editat și în limba franceză* La Nef de Paris editions *în tălmăcirea lui A. Georges Boeșteanu. Traducerea aproape simultană în aceste două limbi de circulație mondială a unuia dintre cele mai bune romane romînești, dovedește interesul stîrnit în străinătate pentru una din operele semnificative ale academicianului G. Călinescu.*

Aceste traduceri dovedesc viabilitatea pe care timpul i-o certifică an de an unei opere fundamentale a epicei romînești.

Enigma Otiliei, *scrisă în timpul elaborării unor opere fundamentale de critică și istorie literară cu perspective neîntîlnite pînă atunci, aparținînd aceluiaș autor, nu era o revelație și o descoperire a romancierului Călinescu, pentru că talentul literar din* Viața lui Mihai Eminescu *și* Viața lui Ion Creangă *îl ducea spre o operă beletristică în înțelesul curent al cuvîntului.*

O ediție nouă la București, traducerea ei la Moscova și la Paris, transformă actele editoriale în indicii prin care Otilia ne amintește că a dispărut numai figurativ din strada Antim, dar că ea continuă să trăiască aici ca și peste hotare.

CRONICA DRAMATICA

Eroul pozitiv în dramaturgie

PERSPECTIVA ȘI IDEAL

Privită în evoluție istorică, problema eroului pozitiv din teatrul romînesc actual capătă noi semnificații și înțelesuri. Pentru că dorința de a crea un erou deosebit, care să concretizeze în datele caracterului său idealuri și aspirații înalte, a fost prezentă și în dramaturgia noastră dintre cele două războaie. Gelu Ruscanu, Domnișoara Nastasia, sau chiar Miroiu, ca să ne oprim numai la cîteva tipuri mai caracteristice, întruchipează un ideal de cinste și integritate morală, de dorința de a depăși existența meschină și mediocră; de a se opune necinstei și grosolăniei burgheze. Dar fiecare din acești eroi își încheiau destinul fie resemnîndu-se și cufundîndu-se în apa stătută a unei existențe amorfe, fie apelînd la soluția definitivă și tragică: sinuciderea. Soarta acestor icari cu plumb în aripă era de fapt o consecință a opticii limitate a autorilor, prizonieri ai propriilor contradicții, în împrejurările sociale respective. Tocmai acest fapt ni-l mărturisește Camil Petrescu atunci cînd evocă etapele desăvîrșirii *„Jocului ielelor": „A doua versiune a fost scrisă pe la mijlocul lui Iunie și cu ea m-am încîlcit în jocul inextricabil al antinomiilor în așa măsură, că întocmai ca și eroul meu, n-am mai putut să mă desprind pentru tot restul vieții de „jocul ideilor" întrevăzute în sferele albastre ale conștiinței pure, care mi-a apărut încă de pe atunci ca „jocul ielelor" (Addenda la falsul tratat, Teatru,* vol. III, 1947). Citatul este revelator și cred că ne oferă posibilitatea să întrevedem cauzele pentru care eroul cu un profil moral deosebit din literatura dramatică dintre cele două războaie mondiale a avut un sfîrșit tragic.

O privire istorică asupra problemei ne va ajuta să înțelegem și noutatea revoluționară a tipurilor de eroi pozitivi din dramaturgia noastră actuală. Eroul cinstit din dramaturgia deceniilor al treilea și al patrulea se caracterizează, chiar și în cele mai avansate întruchipări ale sale, prin lipsa unui ideal social clar și a unei perspective de viață. Dramaturgia noastră a creat asemenea tipuri care prin forța înfruntării cu mediul burghez și dorințele clocotitoare de eliberare depășeau *„învinșii"* din proza acelei vremi. Gelu Ruscanu, Domnișoara Nastasia sau Silvestru Trandafir cad răpuși atunci cînd ultimele licăriri ale speranței s-au stins. La ei curba de involuție este mult mai bruscă. Toate aceste tipuri atît de deosebite între ele au comună, cum spuneam, neputința de a vedea dincolo de marginile unui orizont foarte apropiat și în fond circumscris la aria socială a vieții de atunci. Pentru Domnișoara Nastasia visul nutrit cu atîta ardoare nu reprezintă mai mult decît evadarea din mahalaua promiscuă a Veseliei în strada luminoasă și curată aflată, în închipuirea ei, în cartierul Popa Nan. Pînă la urmă își va da seama că totul n-a fost decît o iluzie: *„N-am mai găsit nimic din ce-a fost odinioară! Case murdare, cu oameni răi și femei bețive ca pe la noi, noroi..."* In fond, Domnișoara Nastasia este victima unui miraj. Iar perspectiva ei se reduce la cadrele unei existențe tot atît de meschine. Sinuciderea eroinei lui George Mihail Zamfirescu nu apare decît ca o consecință firească.

La alte dimensiuni sufletești și cu implicații psihologice mult mai subtile, Gelu Ruscanu *(Jocul ielelor* de Camil Petrescu) trăiește de fapt aceeași dramă. Parcurgînd și el experiența neîmplinirii unui ideal — și anume acela de dreptate — în societatea burgheză, Gelu Ruscanu cade victima aceleiași lipse de perspectivă în înțelegerea vieții. Deși avea într-un fel condiția revoltatului *(„Era prea inteligent ca să accepte lumea așa cum este")* Gelu Ruscanu vr... să-și vadă împlinit idealul său, în mod absolut, fără a ține seama de împrejurările sociale și istorice concrete. „Orgoliul său nemăsurat" era de fapt expresia individualismului întîlnit și la eroina lui Zamfirescu. Negînd o întocmire socială rău alcătuită, ei se prăbușeau pentru că nu aveau capacitatea să întrevadă viitorul și căile de realizare a lui. Pricina eșecului vine de fapt de la această singularizare a eroului, de la lipsa unui racord intim între idealul eroului și cel al societății întregi. Domnișoara Nastasia, Gelu Ruscanu ca și Carmen Anta *(Ciuta* de Victor Ion Popa) sau Silvestru Trandafir, sînt, în fond, niște izolați, ei nu simt în împlinirea visului reazimul celor din jurul lor. Lupta lor îndîrjită cu destinul n-are de fapt un suport în datele concrete ale realității. Ei vor să urce pe crestele fericirii, dar pășesc pe nisipuri mișcătoare și cu fiece încercare de a ieși la liman nu fac altceva decît să se cufunde și mai adînc în abisul vieții burgheze.

De fapt, aici vedem limitele realismului critic în literatura noastră privind construcția și destinul eroului. Specific dramaturgiei noastre este însă faptul că eroii aceștia provin fie din mediul periferic (la George Mihail Zamfirescu sau Mihail Sorbul) fie din cel intelectual (la Camil Petrescu sau Mihail Sebastian). Proza afirma aceste caractere mai ales din lumea țărănească (vezi Vitoria Lipan și în general eroii din popor ai lui Mihail Sadoveanu).

Dar revenind la dramaturgie, interesant de reținut este și faptul că întotdeauna zborul acesta spre înălțimi sau pentru unii din ei spre un necunoscut feeric, cutremura pe cel care singur s-a încumetat fără să cunoască drumurile și țelurile omenirii. Și atunci se vor întreba ca Gelu Ruscanu: *„Mai merită viața asta să fie trăită, dacă totul ți se dă atît de cîrpit sau îndoielnic?"* sau vor spune îndurerați ca Marin Miroiu că: *„...nici o stea nu se întoarce niciodată din drumul ei".*

Eroul pozitiv de astăzi al literaturii dramatice realist-socialiste are înaintași în acești oameni care au afirmat atunci idealuri de dreptate și demnitate. Comună va fi integritatea morală și dîrzenia de caracter întruchipată în diferite personalități artistice. Dar pe cînd eroul literaturii dramatice dintre cele două războaie se prăbușește în luptă cu forțe ostile, complet opuse țelurilor sale, eroul teatrului de astăzi își împlinește idealul și visul desăvîrșindu-și armonios personalitatea. Dar aceasta pentru că eroul pozitiv al dramaturgiei realist-socialiste (Anton Nastai, Petru Arjoca, Ioana Boga, Spiridon Biserică, Toma Căbulea), stăpîn pe destinele vieții sale, își construiește un ideal în concordanță deplină cu idealurile clasei care a oferit omului perspectiva eliberării sale. Aspirațiile sale sînt aspirațiile societății noastre și el luptă pentru împlinirea unor deziderate ce fiind ale sale sînt ale tuturor celor ce merg alături de el, sub conducerea partidului. De reținut alături de aceste caracteristici este și faptul că eroul pozitiv al dramaturgiei noastre realist-socialiste, simbolizînd forța milioanelor de oameni descătușați, nu mai are sentimentul chinuitor al însingurării, ci conștiința nezdruncinatei solidarități în lupta pe care o duce. In timp ce eroul vechii dramaturgii pierea în luptă cu societatea burgheză, eroul noii dramaturgii luptă pentru ca idealurile societății socialiste să triumfe. El nu mai nutrește himere ci visuri realizabile pentru că drumurile sale sînt luminate de învățătura partidului celor ce muncesc. El are perspectiva faptei sale de zi cu zi, iar între idealul său ca om și cel al societății, există o perfectă osmoză. Ceea ce înnobilează și ridică pe o treaptă superioară caracterul eroului pozitiv al dramaturgiei noastre de astăzi este sentimentul răspunderii sociale a omului. Cum se concretizează aceste trăsături morale în cîteva din personajele cele mai autentice ale noii noastre dramaturgii, ne propunem să urmărim într-un articol viitor.

Valeriu Rîpeanu

Aurora CONȚESCU

Eu cînt de-aici

Eu cînt de-aici, din sînul verzuilor meandre
ce-și scutură în toamnă frunzișul mort așa
ca pielea-mbătrînită a unei salamandre,
întoarsă-n țărna neagră, asemenea cu ea.

Eu cînt de-aicea, unde sub brazda răscolită,
în urne prăvălite sub ziduri de cetate,
stă, sub rugina vremii, apusa lume scită,
cu vechile blazoane sub oxidări treptate.

Eu cînt de-aicea, unde-ncercările incerte
aduc din largul zilei pe truditori la mal,
cum vin pescuitorii de perle, să deșerte
lumina somnoroasă a lacrimei de-opal.

Ei trec, fără s-o știe, în drumul către casă,
pe sub boltirea vastă a sufletului meu,
în care un grăunte din forța lor îmi lasă,
și iau cu ei, pe frunte, un fir de curcubeu.

Ii știu: aceleași vînturi ne dor și ne dezmiardă,
mîndria mea, alături de-a lor se-nalță-n șea.
Din fiecare cută a frunții lor fac coardă
din fiecare zîmbet, pe cerul meu, o stea...

AL. A. PHILIPPIDE
la 60 de ani

Omul de cultură Alexandru A. Philippide împlinește 60 de ani. Semnătura sa a apărut în anii imediat următori primului război mondial în paginile unor reviste cu orientare democratică, — îndeosebi în Viața Românească. *Poet cu o sensibilitate deosebită, autor al volumelor* Aur sterp *și* Stînci fulgerate, *Al. A. Philippide a fost prezent și în critica noastră literară dintre cele două războaie cu articole și studii critice în care erau evidente — în ciuda unor neclarități și confuzii — idei prețioase, de respingere a curentelor decadente, de afirmare a idealurilor umaniste, cărora poetul le-a fost totdeauna credincios. Pe aceeași linie se înscrie și afirmarea neîncetată a valorii și trăiniciei literaturii noastre clasice.*

Al. A. Philippide este unul din intelectualii care s-au apropiat cu dragoste și entuziasm de noile realități sociale din țara noastră. Numele său este cunoscut astăzi milioanelor de cititori, datorită muncii sale neobosite duse în acești 15 ani, pe tărîmul traducerilor din clasicii literaturii universale. Școala românească de traduceri numără pe Al. A. Philippide printre reprezentanții săi cei mai străluciți. Multe din valorile literaturii universale au fost puse la îndemîna maselor largi de cititori prin excepționalul de valoroasele traduceri semnate de acest mereu tînăr poet și om de cultură. Să amintim aici operele lui Pușkin, Lermontov, Schiller, Goethe, Heine, Lev Tolstoi, Jules Vallès, Cernîșevski, A. France, Th. Mann, Baudelaire, Voltaire etc. Prin aceste traduceri, Al. A. Philippide a adus o contribuție de seamă la cunoașterea în adevărata lumină a clasicilor literaturii universale.

In același timp, Al. A. Philippide a participat la desfășurarea revoluției noastre culturale prin articole, studii și prefețe despre marii scriitori. Adînc prețuitor al literaturii sovietice, despre exemplul căreia în făurirea noii noastre literaturi a scris în mai multe rînduri, Al. A. Philippide a publicat traduceri din marile opere ale scriitorilor sovietici.

Tinerii scriitori din țara noastră prețuiesc în persoana lui Al. A. Philippide pe intelectualul de înaltă cultură, modest și exigent, care s-a situat prin atitudinea și scrisul său alături de cauza poporului nostru pe drumul socialismului. Dragostea sa față de literatura nouă realist-socialistă și de tînăra generație de scriitori s-a concretizat și se concretizează prin articolele pline de căldură publicate în ultima vreme în paginile revistelor. Indemnurile și sfaturile sale sînt îndemnurile și sfaturile unui scriitor crescut la școala literaturii clasice, cu o bogată experiență artistică, ce înțelege drumurile sănătoase de dezvoltare ale literaturii realist-socialiste și dorește din tot sufletul să contribuie la înflorirea ei. De aceea, articolele lui Al. A. Philippide au un larg ecou în inimile celora cărora le sînt adresate.

Activitatea multilaterală a acestui intelectual patriot a fost prețuită la adevărata ei valoare numai de regimul de democrație populară. In acești ani i s-a acordat înalta distincție de laureat al Premiului de Stat. In anul 1955, Al. A. Philippide a fost ales printre membrii corespondenți ai Academiei R.P.R.

Revista Luceafărul *urează distinsului său colaborator, poetul și criticul Al. A. Philippide, ani mulți și rodnici, dorindu-i să fie mereu prezent în primele rînduri ale bătăliei pentru înflorirea literaturii noastre realist-socialiste.*

LUCEAFĂRUL

CREȘTEREA TENDINȚELOR MILITANTE ÎN REALISMUL ROMÎNESC ÎN PREAJMA LUI 1907

Semnele rele ale veacului celui de curînd început pe scena istoriei se înmulțeau. Vremea imperialismului intra însoțită de plăgile groaznice pe care odată Dürer le înfățișase într-o gravură încărcată de semnificații. Cei patru cavaleri ai apocalipsului: foamea, molima, judecata și moartea.

Organizațiile muncitorești și partidele socialiste din țările Europei constituiau nuclee de forțe noi care, crescînd fără oprire și în ciuda unor momente de descumpănire, se pregăteau să înfrunte lumea cea veche într-o crîncenă încleștare. Chiar din primii ani ai secolului, ca o profeție a semnului sub care el avea să se desfășoare, cîmd centrul mișcării revoluționare se mutase din apusul în răsăritul Europei, a izbucnit în bătrîna și apăsata Rusie, revoluția burghezo-democratică. Anii 1905-1907 cu înfrîngerile, victoriile și învățămintele lor au fost ani de stringere a rîndurilor, de încercare și călire a forțelor revoluționare ruse, dar mai ales de fixare a ideologiei marxiste sub îndrumarea directă a lui Lenin. Intre 1902 și 1905 apăruseră lucrări teoretice fundamentale ale marelui călăuzitor și anume Ce-i de făcut? (1902), Un pas înainte, doi pași înapoi (1904) și Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică (1905), iar în anii aceștia s-au verificat ideile și principiile tacticei revoluționare.

Literatura, ca întotdeauna, a răsfrînt fidel durerile oamenilor și lupta lor, și n-a fost o întîmplare că anul 1905 a însemnat pentru Rusia și pentru istoria literaturii universale anul începuturilor realismului socialist, anul apariției romanului Mama al lui Maxim Gorki. De altfel, problemele culturii și literaturii s-au bucurat de o mare atenție din partea lui Lenin în vremea primei revoluții, din pricina însemnătății lor educative covîrșitoare. Acestea aveau menirea să ridice masele din beznă, să le conducă spre viață activă și liberă. Marea furtună revoluționară rusă a fost deci atît prin acțiune, cît și prin ideologie, o pildă dinamizatoare pentru toată Europa, dar în special pentru țările din imediata vecinătate a colosului imperiu.

La noi în Romînia, s-au petrecut aproape concomitent fapte de istorie și cultură care denotă înrîuriri sigure ale evenimentelor mai înainte menționate, devenite exemplare pentru toate mișcările de eliberare socială. Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej arăta în raportul prezentat la a 30-a aniversare a întemeierii Partidului Comunist din Romînia că „începînd cu crearea primelor cercuri muncitorești, cursul întregei dezvoltări a mișcării noastre muncitorești este influențat de cursul mișcării revoluționare din Rusia...“ Și tot cu același prilej, analizîndu-se cauzele răscoalelor țărănești, se spunea: „Ascuțirea contradicțiilor de clasă provocate de această situație ca și impulsul revoluției ruse din 1905, a aprins vîlvătaia marilor răscoale țărănești din 1907“. Proletariatul nostru, tînăr însă, fără un partid politic revoluționar, n-a știut să conducă răscoalele, și acestea au fost înecate în sînge. Experiența lor a slujit însă luptelor viitoare, iar literatura noastră a înregistrat o creștere a problematicei sociale, a atitudinilor militante, ferme din partea scriitorilor.

In ierarhia problematicei noastre sociale, chestiunea țărănească se impunea cu o gravitate crescîndă. De pe la 1880, în răbufniri aproape periodice de mînie și disperare, masele țărănești își exprimau haotic, neorganizat, dar tragic, suferințele unei existențe de mizerie aproape subumană.

Sub povara copleșitoare a unei întreite apăsări, a boierului, a arendașului și a administrației de stat, țăranul, „talpa țării“, își tira ființa istovită, stoarsă de putere, pe lanurile străine a căror muncă nu-i asigura decît un bordei sordid și o hrană ce abia-l ținea în viață, ros de pelagră și alte boli sociale. Această figură tragică a țăranului romîn, repetată în milioane de exemplare pe întinsul țării, ajunsese să constituie un fel de „specific național“ pe care l-a fixat toată arta vremii.

Incă de pe la 1880 literatura începuse să fie dominant inspirată de problematica țărănească. Contemporanul adusese o preocupare masivă în legătură cu viața satului care devenise un fel de punct obligator de program pentru toți aderenții curentului. Sub înrîurirea creșterii mișcării muncitorești care agita pe prim plan tot problema agrară, se înregistrase, după 1890, o pătrundere a aceleiași tematici în opera marilor scriitori ai timpului. Alecsandri, ultimul scriitor din generația sa, văzuse noua mizerie și noua luptă a țărănimii pe care el le crezuse încheiate la 1864 și scrisese în 1888 poemul rămas postum Plugul blăstemat. Caragiale în Năpasta și Arendașul romîn, Vlahuță în Socoteala și La arie, Coșbuc în Noi vrem pămînt (pentru care a și fost socotit printre instigatorii răscoalei din 1907) aduceau noi și impresionante variații pe această temă care amenința să devină clasică prin permanența ei.

In pragul secolului XX, chiar curentele anti-realiste, semănătorismul și poporanismul nu încercau decît diversiuni pe marginea aceleiași realități amare, propunînd false soluții, ca de pildă, exaltarea tradiționalismului sau sublinierea datoriei intelectualului de a ridica prin cultură satul din care a plecat. Așa se explică totuși popularitatea printre scriitorii vremii a acestor curente, în ciuda trăsăturilor lor ideologice reacționare negative: ele atrăgeau prin ceea ce aduceau în miezul însuși al diversiunii lor, nefericirea maselor țărănești.

1907 a însemnat, istoric, sinteza tuturor încercărilor anterioare, izolate, sporadice, de protest, într-o vîlvătaie de răzvrătire uriașă înălțată spre cer, o irumpere de desnădejde, cu o lărgime de cuprindere fără precedent, pe măsura noilor contradicții, de nestins în afara luptei. Și oarba aruncare a țăranilor înspre un țel nelimpede încă, această manifestare spontană a unor dureri milenare ce nu mai puteau fi îndurate, a fost plătită printr-o jertfă sîngeroasă enormă.

Ca și în Rusia, în lumina evenimentelor crîncene, peisajul literaturii noastre capătă o perspectivă socială tot mai largă și mai unitară, cum poate de la 1840 nu se mai întîlnise. Scriitorii, zguduiți profund, răspund fiecare conform temperamentului lui artistic, conform modului obișnuit de selectare, dar cu un adaos de umanitate emoționată, de vibrație socială puternică. Printre primii răspunde Ibrăileanu, chiar în numărul de pe martie al Vieții romînești, cu o cronică literară, Țăranul în literatura românească, scrisă într-un freamăt de îndignare, însuflețită de susținute accente polemice îndreptate împotriva lui Maiorescu, cu refuzul acceptării unor momente de idilism în înfățișarea țăranului la Alecsandri și cu elogii la adresa lui Caragiale, Vlahuță și Delavrancea care au dăruit cîteva instantanee pline de emoție din viața țărănimii. Criticul lovește apoi în imaginea falsă a unei țărănimi „decorative“, întreținută ca ornament de către oficialități la serbări și jubileuri. Iar concluzia articolului stă într-o întrebare dramatică prin grava ei descumpănire: „...Și ce direcție oare va lua, de aci încolo, literatura românească? ...Dar îmi vine o altă întrebare, dacă e o alta: durerile din acest moment ale poporului romîn sînt ale facerii sau alte morții?“

Turburarea, mînia, încertitudinea se amestecă în învălmășitele rînduri pline de grabă, înșirate de marele critic într-o clipă de compasiune adîncă pentru recolta însîngerată secerată de pe ogoare. Cronica lui Ibrăileanu e parcă un semn la care se vor ralia în numerele următoare ale Vieții romînești, ale Luceafărului, ale Semănătorului, cei mai mulți și mai buni scriitori ai vremii.

Mihail Sadoveanu, Paul Bujor, Spiridon Popescu, George Ranetti, sînt prezenți în paginile Vieții romînești cu bucăți deosebite ca factură, ca timbru, ca atmosferă, dar legate toate prin aceeași tematică: viața întunecată de suferință a țăranului. Intr-o zi de primăvară a lui Sadoveanu aduce imagini din marile și înăbușitele dureri ale populației rurale, chinuită de o fiscalitate excesivă, de autorități nepăsătoare.

Scrisă se pare încă din ianuarie 1907, nuvela lui Spiridon Popescu, Moș Gheorghe la expoziție, cuprinde un fel de preludiu al răscoalei, prin implicarea subtilă a motivelor ei într-o fabulație aparent plină de haz. Eroul, prin uimirile lui naive, pronunță verdictul societății contemporane, sfîșiată de un decalaj fatal între clasele dominante și cele oropsite, între lux și mizerie.

Fabula lui Raneti, Plugul și tunul, vorbind în tîlcuri transparente despre reprimarea răscoalei, sfîrșește cu imaginea țăranului „în veci jertfit / Ca mucenicul osîndit / Să piară pe aprinsul rug...“

Schița lui Paul Bujor, Măcar o lacrimă, e cea mai puternică prin tonul elegiac care însoțește finalul de viață al unui bătrîn sătean ce-și găsește feciorul în maldărul de cadavre, victime ale represiunii.

In Luceafărul nr. 7, din 1 aprilie, Octavian Goga dă la lumină Rugăciune, ecou al aceleiași încrîncenări de sînge, urmată în numărul 9, din 1 mai, de Inviere, mărturisire a adeziunii poetului la marea cauză a obiditilor lumii, a oșteniților fără nădejde.

Șt. O. Iosif, cu mijloace folclorice, vorbește simbolic în Somnul lui Corbea, publicată în Semănătorul din 20 aprilie, de amenințarea grozavă a uriașului erou popular care se trezește din seculara amorțire. Iar Al. Vlahuță înfățoșară în alegorii aceleași relații dintre oprimați și oprimatori în amplul poem 1907, apărut în nr. 5, din mai, al Vieții romînești. Imputarea directă făcută regelui: „Nu ți-ai iubit poporul malestate / Sau nu l-ai înțeles și e tot una“... e de o mare forță protestatară și din pricina atitudinii antimonarhice a lui Vlahuță, presa oficială atacă Viața românească sub cuvînt că publică literatură „incendiară“ și „anarhistă“ (invinuirea îl privea și pe Spiridon Popescu pentru nuvela mai sus amintită). Ibrăileanu, cu aceeași vervă indignată cu care scrisese cronica anterioară, răspunde cu Literatura „incendiară“, „anarhistă“ etc. ridiculizînd proaspăta preocupare a gazetelor și revistelor improvizate adhoc în critici literari și încheind ironic și violent, ca într-un manifest: „Scriitori romîni, nu cîntați suferințele poporului că sînteți „incendiari“ și „anarhiști“! Scriitori romîni, nu zugrăviți în operele voastre decît personaje fericite, politicieni junimiști, oameni pentru care lumea aceasta e cea mai bună cu putință din lumile cu putință bune, altminteri sînteți „incendiari“ și „anarhiști“!“

In același an mai abordează tema răscoalei Panait Cerna care închină sumbrelor evenimente din martie poezia Zile de durere (Convorbiri literare nr. 9, XLI, 1907). Iar în toamnă, apare pamfletul 1907 din primăvara pînă-n toamnă (după ce în prealabil se publicase un fragment în ziarul vienez Die Zeit) al marelui exilat voluntar la Berlin, I. L. Caragiale. Acesta, într-o izbucnire de mînie nereținută, face o analiză severă a factorilor economici, sociali și politici care au dus la zilele din martie și condamnă întreaga oligarhie, întregul sistem de guvernămînt al „fracțiunilor“ politice și al „clintelei“ lor. El spune: „...In același timp, dedesubt, în adînc, clocotesc aproape cinci milioane de creaturi umane, sufletele ofensate de prea îndelungă obijduire. Mințile care au început și ele să se lumineze, le ard de gîndul răsturnării uzurpatorilor, de dorul cuceririi unei părți măcar din stăpînirea intereselor și destinelor proprii... Acolo pe cînd d-asupra se-nvîrtește tot cu mai mult avînt veselul cancan fără soluție, acolo, în adînc, gem uriașe nevoi materiale și morale ale unui popor întreg — singura temelie, singura realitate, singura rațiune de a fi a statului național romîn... Acolo, în adînc, o lume care știe mai bine ce înseamnă a muri ca vitele decît ce va să zică a trăi ca oamenii scrîșnește: „Noi vrem acum nu doar pămînt!... vrem și pămînt și omenie!“...

Puținele dar izbitoarele imagini surprind și sintetizează cauzele izbucnirii vulcanului suferinței într-o concentrare demnă de marele prozator.

Pamfletele lui N. D. Cocea din Romînia muncitoare, intitulate Reformele, Camerele s-au deschis, Comedia începe, scrise în stilul polemic, susținut, caracteristic, aduc o notă deosebită, foarte interesantă, reunind într-o viziune comună asupra suferințelor lor, pe țărani și muncitori. El vorbește despre „nenorocirile țărănimii decimată de foame și de gloanțe“, despre împilările suferite de muncitorimea orășenească, despre „plugari ai țarinelor altora și proletari din uzinele capitaliste“ pe care-i dorește strînși în rîndurile socialismului. Dacă mai menționăm și aluzia la proletariatul rus, sugrumat sîngeros (de către marele duce Vladimir), înțelegem direcția vîntului înnoitor care-și întinsese aripile și asupra țării noastre.

Dar încheierea anului răscoalelor nu va stinge interesul pasionat al scriitorilor pentru uriașa nedreptate săvîrșită de regim, pentru problemele sociale în general, și operele literare direct sau numai aluziv legate de evenimente vor continua să apară: I. I. Mironescu va da Furtună Veteranul (martie 1908), A. Mirea, în 1908, va introduce în Caleidoscop — Scrisoare deschisă unui melc și 1907, Spiridon Popescu va scrie Rătăcirea din Stoborăni (1909), I. C. Vissarion Lupii și Epilogul răscoalei (1915) etc. etc. și inspirația scoasă din cruntele fapte va continua pînă tîrziu.

Facla lui N. D. Cocea va apărea în martie 1910 și în cuvîntul introductiv scriitorul va stabili o comparație grăitoare: „Cei vechi își transmiteau din mînă în mînă, din generație în generație, focul sacru. Ca și dînșii, în ziua celei de a treia aniversări a marei răscoale țărănești, la ultimele resfrîngeri ale incendiilor din primăvara anului 1907, aprindem Facla aceasta“. Iar în 1912, în pamfletul antimonarhic Omul cu ochii vineți, Tudor Arghezi avea să scrie: „Trebuiesc spuse unele ca acestea și altele și repetate regelui de peste flămînzi, azi cînd se împlinesc cinci ani de la secerișul de sînge din 1907... Și el știe cu toate acestea acum că poporul nostru a încăput pe calea revoluțiilor sociale, că o revoltă cheamă altă revoltă ca să o vindece...“ Cuvintele acestea și multe altele ale acestor scriitori și ale altora spun ritos, fără să lase umbră de îndoială, încotro se mergea în viața publică și în literatură și ce roade se așteptau în viitor. Și cum s-au limpezit țelurile sociale în vremea aceasta, așa s-au lămurit și cele literare. In concepția despre artă se produce acum o precizare de poziții, are loc o orientare ideologică nouă sub semnul aceloraș înrîuriri ruse dar și al necesităților locale. G. Ibrăileanu, mergînd pe același drum, continuă să afirme, dar cu mai multă putere, concepția sa despre arta cu tendință pe care o opune susținătorilor artei pentru artă, văzuți acum cu claritate de el drept partizani ai vechiului social, ai neclintirii stărilor de lucruri din viața publică (O nouă concepție asupra artei — V. rom. 1907 — nr. 11 — noiembrie).

Și Gala Galaction, acum și mai tîrziu, va întreține o concepție înaintată, valoroasă despre artă, pe care o va alimenta din aceleași surse ideologice foarte avansate, constituite de creșterea năvalnică a mișcării socialiste. Și el va face, în imagini artistice, analize fine ale stării precare a maselor la noi și va ironiza plin de durere pe susținătorii așazisei seninătăți olimpice a artiștilor (Oglindă ca a noastră și Ad verginem redeuntem — 1913).

Iar N. Cocea, vestejind modernismul în articolul Spre arta viitoare (Pagini libere nr. 6. 1908), vestește din marasmul contemporan apariția înviorătoare a artei noi: „Ici și colo, prin pîcla deasă a acestor vremuri trăite se întrevăd zorii artei viitoare, tot astfel cum pe luciul întins al mlaștinilor otrăvite de paludism, răzbat din adîncuri nuferii verii“.

Aceste cîteva spicuiri doar dintr-un fenomen literar mult mai larg și mai complex petrecut în anii marii răscoale țărănești și a urmărilor ei, nu sînt decît consecința firească, pe plan suprastructural, a intensificării luptei sociale și a descoperirii potențialului revoluționar al maselor populare din Romînia, influențată desigur și de ecourile revoluției din marea țară vecină de la răsărit.

Astfel, păstrînd proporțiile, s-a produs și la noi o sporire a tendințelor militante, o înțelegere mult mai adîncă a sarcinilor unei literaturi în care comanda socială se impunea ca imperativ al unei noi etape istorice anunțînd zorii artei viitoare, legate de victoria revoluției proletare.

Zoe Dumitrescu

cronica literară

CORNELIU LEU:
Sîngele și apa

de I. D. Bălan

Dacă literatura noastră realist socialistă s-a îmbogățit, în ultima vreme, cu numeroase opere a căror temă este pregătirea insurecției și înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, tematica luptei pentru preluarea puterii politice de către clasa muncitoare e mai slab reprezentată, sau, în orice caz, insuficient explorată. E o temă importantă, căreia scriitorii noștri îi vor acorda, desigur, atenția cuvenită, urmărind, pe planuri largi sociale, ecourile acestui act revoluționar, rolul lui hotărîtor în evoluția unor destine umane, conflictele și deznodămintele pe care le-a generat.

E meritul lui Corneliu Leu de a fi abordat printre primii această temă într-o nuvelă de o remarcabilă realizare artistică: Sîngele și apa. *Acestei creații, care împrumută titlul întregului volum și care conține latent germenii unui adevărat roman, i se adaugă altele, inegale ca realizare, dar însuflețite de aceeași străduință de a reflecta viața clasei muncitoare în literatură. Căci în centrul tuturor nuvelelor, cuprinse în volum, stă figura muncitorului, zugrăvită în diferite momente istorice și în diferite ipostaze. Eroii celor cinci lucrări:* Sîngele și apa, Fiul risipitor, Mama *și* directorul morilor, Tovarășul Roșca *și* urmașul său, Cicatricea, *prin evoluția lor sugerează rolul hotărîtor pe care l-a avut și-l are clasa muncitoare, condusă de partid, în variatele domenii de activitate ale vieții noastre noi.*

Fără a împărtăși teoria după care speciile scurte ale genului epic, schița și nuvela, ar fi un exercițiu pregătitor pentru o specie mai cuprinzătoare, pentru roman, socotim, totuși, că o bună parte din piesele însumate în acest volum sînt într-o mare măsură crochiuri în vederea elaborării unui nou roman. Autor, la o virstă tînără, a două romane: Ochiul dracului *și* Virsta de aur, *Corneliu Leu nu-și dezminte nici aici vocația de romancier. Organizarea materialului, factura epică a acțiunii, natura unora dintre eroii care au acumulat un anume sentiment al timpului mai pronunțat decît eroii unei nuvele, ne îndreptățesc — credem — observația. Cea mai elocventă, în acest sens, este, fără îndoială, scrierea* Sîngele și apa, *în care sînt înfățișate luptele muncitorimii din Constanța pentru instalarea unui primar comunist. Ceea ce impresionează mai întîi în ampla nuvelă a lui Corneliu Leu este forța de a înfățișa mișcarea maselor, puterea de a insufla cititorului convingerea că ele fac adevărata istorie. De aceea, tot timpul, în centrul acțiunii stă imaginea lor vie, dinamică, din care se ridică treptat și în mod firesc luminoasa figură a comunistului Drăgan, care, cu sprijinul județenei de partid, devine expresia nemijlocită a vieții și idealurilor oamenilor muncii:*

„De la ferestrele tuturor caselor îi însoțeau priviri, îi urmăreau priviri, îi iscodeau priviri. Iar de pe ușile multor case ieșeau alăturîndu-li-se alți și alți oameni. Și coloanele deveneau imense, amestecînd în marșul lor hamali și sudori și nituitori și rujari și învățători și cizmari și electricieni și marinari și elevi de liceu și femei cu copii în brațe și ostași eliberați și țărani din suburbii și invalizi și zidari și tipografi și profesori și lustragii și ceferiști și romîni și armeni și greci și turci și lipoveni și macedoneni și găgăuți și șepci și pălării și basmale și capele și capete cu păr blond, cu păr negru, cu păr castaniu, cu păr alb, cu păr cărunt, zeci de feluri de culori, sute de feluri de haine, mii de chipuri și un singur glas care izbucnea în urale revărsîndu-se asupra întregii peninsule, coborînd pînă la apa mării, înfruntîndu-se cu valurile mohorîte și amestecîndu-se cu negurile depărtărilor ei de cositor.

„Trebuie să le arăt că merit încrederea lor“, își spunea Drăgan încruntat, privindu-și picioarele încălțate-n bocanci.

Prin cap îi vîjîiau tot felul de gînduri: o să facem comitete de control în fabrici... o să-i obligăm pe patroni s-aducă alimente... — țăranii — oare sînt țărani pe-aici? — țăranii să pună mîna pe moșia generalului Macici, care-a fugit...“

Intuind adecvat realitățile sociale, prozatorul a izbutit să reflecte artistic relația dialectică dintre erou și masă, să contureze personalitatea lui Drăgan în mijlocul mulțimilor, în munca de lămurire a oamenilor, în frămîntarea iureșului lor revoluționar, condus și îndrumat de partid. Chipuri prea bine conturate, în sensul unei adînci individualizări, nu întîlnim pînă spre sfîrșitul nuvelei; sînt schițate fugar, în cîteva linii, figuri caricaturale din tabăra reacțiunii, cum este lașul și perfidul colonel Candrea, prefectul județului, a cărui singură notă specifică este ticul lingvistic „bineînțeles“, solemnul și prezidențialul bîlbîit liberal Tanașoca Iorgu, „care nu putea face legătura între propozițiuni, pentru că domnia sa, cerealist fiind de profesie, era obișnuit doar cu replicile scurte ale tocmelii la obor“, *elegantul, abilul inginer Segărcescu, care vrea să spargă unitatea clasei muncitoare cu ajutorul declasatului Cîrnu, cel ce-și vînduse, fără scrupule, pe bani pești, conștiința, intrînd în rîndurile partidului liberal, pentru a orbi ochii lumii. Ce adevăr sinistru conține sfatul dat de inginerul Segărcescu acestui proletar cu conștiința de burghez și cît de bine-i caracterizează pe amîndoi:* „Uite

„Cu întreaga conștiință a datoriei pe care o avea, păși hotărît pe parchetul cabinetului său, ajunse la birou și, așezîndu-se în fotoliu cu toată siguranța omului care are de făcut o treabă adevărată, apasă pe butonul soneriei“ *chemînd secretara pentru a-i dicta o ordonanță „în numele clasei muncitoare din oraș“.*

Pe aceeași linie valorică se înscrie nuvela Mama *și* directorul morilor, *oglindind dintr-un unghi actual noua conștiință a muncitorilor, sentimentul responsabilității, atitudinea nouă, înaintată față de economia socialistă, grija de ea ca de propria lor gospodărie.*

In toate paginile nuvelei, bine scrisă și bine construită, pulsează acest spirit nou și o impresionantă omenie, care-i face pe eroi dragi cititorului, adevărate modele etice.

Nu la fel izbutită ni se pare ampla bucată Fiul risipitor. *Ii dăunează nuvelei insuficienta substanță epică, lipsa faptelor, a acțiunilor și înlocuirea lor cu vorbe, un anume caracter didactic, care pironește nuvela la nivelul unei parabole modernizate. De altfel, nuvela e mult prea evident tributară, de la titlu și pînă la construcție, parabolei biblice. Traian, fiul unui muncitor din port, plecase, cu mulți ani în urmă, să cucerească fericirea în țări exotice. Mirajul îmbogățirii rapide se arată fals și imposibil. Traian se află, într-o zi din anii regimului nostru, pe un vapor care transportă guano în apus.*

In intenția autorului, nuvela urma să înfățișeze o problemă de conștiință; din păcate, însă, tocmai adîncimea psihologică îi lipsește. Traian n-are, de fapt, nici o problemă care să-l preocupe și să-l frămînte sincer; Ion, fratele său și tatăl, bătrînul marinar, cu atît mai puțin. Discuțiile dintre ei sînt superficiale, efortul de a-l convinge să rămînă în țară se rezumă la fraze generale:

— „Rămîi, zău rămîi, Trăienică! — *îi spune bătrînul.* Nici nu-ți închipui ce viață frumoasă ducem noi acum... Uite carnetul meu de pensii, uite și fișa cu care în fiecare an sînt trimis la băi. Ți-o spun eu, eu care, știi bine, am căutat în fiecare port un trai bun“.

Acestei nuvele, ca și celorlalte două din volum — Tovarășul Roșca și urmașul său *și* Cicatricea — *li se cere o mai mare adîncime a conflictului, o structură epică mai bogată, o redactare mai îngrijită. Aceasta, cu atît mai mult cu cît în celelalte autorul atinge o ținută matură, care-l așează printre scriitorii cei mai reprezentativi ai generației lui.*

Radu BOUREANU

Calul negru

Goneam într-o volgă albastră.
Spinări de coline bulgare
Pămîntul, sub trecerea noastră,
Geologice valuri spre mare.

Treceam prin străvechile sate
Pe unde-a fost ciuma turcească
De mult prăvălită pe spate,
Sdrobită să nu se trezească.

Goneam în caleașca modernă,
Tarafuri cîntau bulgărește;
Iubirea cu capul pe pernă
Spre Venus privea cum sclipește.

Venea o baladă pe unde,
O veche baladă bulgară,
Din freamăt de coarde profunde
Pe dor și pe jale de țară.

Spunea de un cal de cărbune,
De fulgere din iatagane,
Și ura sburînd să răsbune
Ochi negri și grei de codane.

Goneam într-o volgă albastră
Și smuls din furtuna de strune
Vedeam galopînd la fereastră
Un viu armăsar de cărbune.

●

Arbanase

Azi la Tîrnovo pe dealuri
Soarele lumină toarnă
Și-o răstoamă vîntul valuri.

Cu olane de rugină
Stă în limpezime satul,
Moartea limpede-i deplină.

Vechi temeiuri îl durase,
Rase-au fost și vieți și case,
Sus, pe deal la Arbanase.

Crunt tăiase osmanliul
Pînă-n șapte zeci și șase;
In spre noapte curge riul

De pustiu, de vînt, de soare,
Sare vîntul peste case-n
Arbanase, cade, moare.

S-a deschis o poartă veche
In iatacuri vechi bulgare
N-are timpul glas, ureche;

Nu aude lumea moartă,
Sparță e-n tipare vremea;
S-a închis o veche poartă.

★

Case vechi în Arbanase;
Șase-i ornicul, lumina
Se încurcă-n negre plase.

In iatacuri vechi bulgare
N-are ceasul limba veche,
Glas, ureche, timpul n-are.

Treptele de lemn, uscate,
Neurcate, gem cu viul
Geamăt de dureri uitate,

Nu le suie ciorbagiul
Cu chimirul plin de aur
I-au urcat pe scări sicriul,

I l-au coborît pe trepte;
A rămas în timp chimirul;
Poate aurul s-așteptе...

Aur stins la Arbanase;
Printre crengi — bani moi de soare
Cad pe ziduri vechi de case.

ÎN TOIUL IERNII

'ON LĂNCRĂNJAN

Cula lui Hăpăleață trecuse valea, prin Meal. Nu mai bătea toba și nici nu mai striga. Nici nu mai era nevoie, de altfel. Satul fusese pus în mișcare deacum.

— Asta-mi place, mă! le-a spus el oamenilor cînd a ajuns la școli. Bine c-ați venit! Dacă nici acum n-o limpezim, atunci n-o mai limpezim niciodată!

Și-a făcut loc prin mulțime, să-l caute pe Ionu lui Cărbune.

— Faceți loc, mă! Faceți loc!

De voie de nevoie, oamenii au început să se deie la o parte, murmurînd. Cula înainta prin mulțime, purtîndu-și căciula lui buhoasă și spartă pe deasupra capetelor.

— Faceți loc, mă! Faceți loc!

Apoi tot el a schimbat-o și s-a întors pe neașteptate către uliță.

— Dați-vă la o parte că vin... Dați-vă la o parte...

Se auzea pe undeva sunet argintiu de zurgălăi.

— Vin... vin... vin.. is cu sania...vin...

Mulțimea s-a clătinat și s-a bulucit către uliță. Cula și-a aruncat toba în șanț și a sărit peste gard, ca să iasă înaintea săniei.

— Dați-vă la o parte... faceți loc... Feriți-vă...

Oamenii care erau mai aproape de gard și au văzut sania, au început să murmure

— Da unde-i prefectul?

— Nu-l vedem pe prefect!

— De ce-o venit numai domnu' Henegariu?

Cula a ieșit înaintea saniei și a vrut să prindă calul de zăbăluță, să-l oprească. Domnul Virgil Henegariu i-a făcut semn să se ferească și a atins calul cu corbaciul. Sta în picioare în sanie, înalt și drept, și ținea tăpleele cu mîna stîngă, că era ciung de dreapta. Cula l-a ascultat și s-a ferit. Căpitanul a întors sania și a strunit calul, scurt, trăgîndu-l de tăplee. Pe urmă s-a suit pe jilț, ca să vadă mai bine în jurul său. Cula a sărit la cal și l-a domolit, rînjind slugarnic.

— Stai, mă puiuțule, stai cuminte...

Căpitanul și-a trecut tăpleele pe ciotul mîinii drepte și și-a tras căciula pe ceafă, cu stînga.

— Oameni buni! a supus el încet. Apropiați-vă și nu fiți îngrijorați. Domnul prefect s-a dus în Dîrja, eu am venit aici. Apropiați-vă, vă rog, pentru că am să vă spun cîteva lucruri importante. Nu vă sfiiți, că nu ne cunoaștem de ieri-de-alaltăieri...

— Asta-i așa...

— Păi, da...

— Vă știm noi, cum să nu...

Căpitanul și-a mîngîiat mustăcioara, satisfăcut.

— Bine fraților! Haideți încoace, să stăm puțin de vorbă...

Oamenii s-au apropiat, murmurînd.

Căpitanul a mai așteptat puțin, apoi a început să vorbească pe îndelete, liniștit. Din ceea ce spunea el reieșea că numai comuniștii erau de vină pentru că

Fragment din romanul „Cordovanii".

se încăieraseră ai noștri cu dîrjănenii și pentru că nu erau încă lucrurile lămurite cu reforma. Fără să strige, fără să vorbească urît și fără să înjure, ca de obicei, căpitanul a reușit să-și apropie mulțimea, încetișor, pe ocolite.

La început nu l-a aprobat decît Cula lui Hăpăleață:

— Așa, măria ta... Chiar așa... cum spui... Luminează-ne, că noi, săracii, sîntem proști și neajutorați.

Au început apoi să-l aprobe și alții, mai încet ori mai tare.

— Asta-i cam așa... comuniștii...

— Păi cu pămîntu' de cînd o tot clocesc...

— Vor să ne înșele, că bine zice...

— O fi el al dracului, da aici ține cu noi...

— Îi de-al nostru, mă, și ne știe necazurile...

— O luptat pe front și-o fost decorat...

— Nu-i un coate-goale oarecare...

Căpitanul vorbea liniștit și le arăta oamenilor ce trebuie să facă. Îi atița împotriva comuniștilor, și le spunea că satul va primi pămînt tot de la cei care i-au improprietărit în 1920. Trebuia puțină răbdare, nu multă, numai puțină.

— Un singur lucru trebuie să-l înțelegeți, a adăugat el liniștit. Și anume, dumneavoastră trebuie să știți că comuniștii țin cu lucrătorii din fabrici. Aceștia sînt oamenii lor. Pe dumneavoastră, pe țărani, vor să vă prostească. V-aruncă țărînă în ochi să vă orbească. Să luați aminte la asta, ca să nu vă treziți prea tîrziu...

— Vor să ne strice obiceiurile...

— N-au încredere în noi, în țărani..

— D-aia fac atîta larmă...

Căpitanul s-a uitat bucuros în jur.

— Întocmai, dragii mei! Întocmai!

— Da dumneata cu cine ții, domnule căpitan? a întrebat pe neașteptate o muiere, de undeva din curte.

— Eu? a tresărît căpitanul. Cu cine să țin eu?... Cu dumneavoastră, cu țăranii... Se înțelege de la sine... Și dumitale, dacă nu ți-i frică, hai încoace să stăm de vorbă pe față, deschis.

În curte și-n uliță s-a făcut liniște.

— Vezi bine că nu mi-i frică, a spus muierea. Mie nu mi-o fost frică niciodată de unul ca dumneata. Și nici acum nu mi-i frică. Patru mîini dac-ai avea și tot nu mi-ar fi frică. Și dumneata, de altfel...

În fața mulțimii a ieșit, hotărîtă și amenințătoare, Nica lui Indreiu, vecina.

— Iată-mă, domnule căpitan, a spus ea batjocoritoare. Aice-s!

— Foarte bine, a răspuns căpitanul. Să vorbim deschis...

— Să vorbim, domnule căpitan, cît mai deschis.

— Sînt de acord.

— Dacă ești de acord, spune-le oamenilor ăștia cu cine ții dumneata...

— Eu?... Am mai spus o dată... Știe toată lumea... Eu țin cu dumneavoastră, cu țăranii...

— Atunci de ce-i cînți în strună lui Adalbert Korn? De ce te duci în fiecare zi pe la el? Spune aicea!

Căpitanul a încercat să schimbe foaia:

— La urma urmei, nici n-ar trebui să stau de vorbă cu dumneata! a spus el mînios.

— Chiar așa domnule căpitan, a sărit Cula lui Hăpăleață. De ce să vă înșirați la vorbă cu o proastă? Asta știe una și bună: să fete copii. Îi ca o iepuroaică. L-o pricopsit pe săracu Indreiu...

— Taci, măi hodoroagă...

—Zuruitoarea dracului!..

— Lingăule!... Hăbălăule!..

Unii au încercat să le ia apărarea, căpitanului și lui Cula, dar n-au mai avut răgaz și rînd la cuvînt. Muierile, cîte erau de față, au început să strige și să se agite.

— Și noi avem dreptul, mă...

— Știm și noi cîte ceva...

— Voi ați fost plecați și n-ați aflat cîte-am pătimit noi cu domnu' căpitan... Îl cunoaștem noi bine.

Căpitanul a cerut liniște, dar nu l-a mai luat nimeni în seamă. Nica lui Indreiu, vecina, s-a suit pe gard și a început să strige.

— Dragele mele, suratelor! Dumnealui, domnu' căpitan, m-o bătut într-o zi cu cravașa, pînă cînd m-o învinețit. N-am vrut să mă duc cu el și l-am zgîriat pe față. Și atunci, el m-o bătut. S-o răzbunat, ciinele, lepădătura, murdăria lumii și-a pămîntului! Așa că eu zic c-ar fi bine să-l judecăm și noi o țîră, pentru tot ce-o făcut...

Căpitanul s-a dat jos din sanie și a vrut să se strecoare printre oameni. I-a ieșit o muiere în cale și l-a întors înapoi.

— Nu fugi, cucoane, rogu-te!... Acum sîntem toate aicea... Poți să ne iei la rînd... Cînd ne trînteai prin cucuruză și prin șanțuri și pe unde ne prindeai, erai mai curajos... și mai vesel... Da' ia mai stai un pic... Poate te jugănim... Poate că-ți luăm sculele, amintire, sovenire...

Speriat, calul începuse să se smucească, în stînga și-n dreapta, căutîndu-și loc de ieșire. Nu-și găsea. Rotogolul din jurul saniei se strîngea mereu.

—Eu, spunea căpitanul agitîndu-și ciotul mîinii drepte în aer, speriat — eu... care m-am purtat cumsecade.., întodeauna... au mai fost și nemulțumiri... le știu eu, era și firesc,.. între oameni se pot întîmpla multe!

Știa căpitanul despre ce era vorba și aici să se apere nu îndrăznea.

La un an de zile după ce fusese numit administrator la moșia domunului Adalbert Korn, rămăsese văduv. Nevasta îl lăsase și se dusese în lume, cu un ofițeraș de cavalerie. Nu-i vorbă că și-nainte de asta i-a făcut sînge rău. Nu era fecioraș din sat cu care să nu se fi culcat. Ieșea călare pe cîmp, în vremea lucrului, să se plimbe. Îi chema pe cei care voiau să meargă cu ea prin zăvoaie și prin cucuruză. Într-un rînd și-au bătut joc unii de ea și au lăsat-o latră într-o miriște; fuseseră vreo zece. Căpitanul, cînd a auzit, a venit și-a luat-o acasă, la curte. N-a bătut-o și nici n-a certat-o, dar nici să iasă din curtea domnească n-a mai lăsat-o. Femeia a răbdat cît a răbdat, apoi a plecat și nu s-a mai întors. Domnul Virgil Henegariu s-a dus după ea. A căutat-o pe la Sibiu și pe la Brașov și n-a găsit-o. A plecat supărat și s-a întors mînios. Și-atunci, ca să uite de necaz, s-a apucat de băut și de petrecut. A început să se agațe de fetele și de muierile din sat. Pe unde le întîlnea, le trîntea la pămînt și le punea poalele-n cap. Băgase spaima-n ele.

Acum trebuia să deie socoteală mulțimii și nu știa pe unde să-și scoată cămașa. Se alipise de cal și nu mai zicea nimic.

— Sînteți nebune, tu! striga Cula lui Hăpăleață la muieri. Sînteți într-o ureche. Nu dați cu zăpadă! Dacă v-atingeți de domnu' căpitan, v-atingeți de mine...Nu trageți de el.. Nu pune mîna tu... Asta-i erou... Pupa soarelui și maica dumnezăului vostru și-a cui v-o făcut... Proastelor și nebunelor... Măi fraților, măi oameni buni, măiiii...

S-au mai găsit și alții care i-au ținut isonul: Ionu lui Căbune și încă vreo cîțiva.

— Lăsați-l...

— Dați-i pace...

— Ce-aveți cu omu?

— Ce v-amestecați voi?

— Muierile să steie acasă și să-și vază de treabă!

— Ce s-amestecă?

— Dă-te, mă...

— Nu-l lăsa, mă!

— Trage-o de poale, mă.

— Pișc-o!

— Trîntiți-le în zăpadă!

Profitînd de zăpăceala care se stîrnise, căpitanul a lăsat calul și s-a strecurat printre oameni. Muierile s-au bulucit după el, să-l prindă. Și-n urma muierilor s-au grămădit și oamenii, unii să-l apare, alții să-l bușească, la înghesuială, să se răcorească pentru cine știe ce pricină veche.

— Pe el!

— Prindeți-l!

— Dați! Trageți! Nu-l lăsați!

Cînd a scăpat din învălătuceala aceea, căpitanul era însingerat și dezbrăcat; nu mai avea scurtă pe el și nici haina n-o mai avea și nici vesta; nimic nu mai era întreg pe el.

— După el. Nu-l lăsați! Prindeți-l să-l jugănim!

Muierile s-au repezit să-l înhațe din nou.

— După el, măăă... După elllll...

Căpitanul a vrut s-o cotească pe la pod. O clipă a stat pe loc șovăitor. Apoi a luat-o și mai repede la picior, uitîndu-se din cînd în cînd înapoi, speriat, îngrozit. În fața crișmei s-a oprit iar. S-a uitat în jur, scurt, apoi a sărit repede pe trepte și a intrat înăuntru, în crișmă, zăvorînd ușile în urma lui.

Strigătele mulțimii s-au mai domolit și s-au schimbat.

— Săriți la porți, mă!

— Să nu le-nchidă!

— Intrați prin curte!

— Împresurați-l!

Unii s-au grămădit la porți. Alții au început să bată cu pumnii în obloanele crișmei. Dar Ironim nu se arăta la față.

— Să spargem cetatea asta a crișmarului, mă! a strigat unul care era mai aprins.

— S-o spargem!

— Aici s-au strîns toți banii comunei!

— Să-l luăm și pe hirciog la rost!

Din urmă s-a apropiat, cu calul căpitanului de zăbăluță, Cula lui Hăpăleață.

— Voi sînteți nebuni, mă! striga el într-una. Nu știți ce faceți... Vă luați după niște muieri...

Muierile care erau prin apropiere s-au întors către el și-au început să-l ieie la rost. Li s-au alăturat apoi și oamenii, pe rînd și pe apucatele. Obloanele și porțile lui Ironim au fost lăsate în pace. Mulțimea s-a bulucit în jurul săniei, ocărîndu-l pe căpitan, pe domnul Henegariu.

— Cutruchi-l-ar dumnezeu să-l cutruchească!

— Pîrjoli-l-ar...

— Pîrli-l-ar...

— Trebuia s-avem grijă de el...

— Trebuia să-l sfișiem...

— Trebuia să-l călcăm în picioare...

Calul căpitanului alerga de-a lungul uliței, cu o bucată de sanie după el. Muierile și copiii îl întorceau mereu din drum și nu-l lăsau să meargă nici în sus, nici în jos. Și-l loveau toți, rîzînd, chiuind, suduind. Cu ce aveau în mînă-l loveau, cu cîte o bucată de scîndură, luată din sanie, cu cîte-o rudiță. Cu ce se nimerea îl băteau. Calul necheza și scîncea și bătea din picioare, înnebunit.

— Dați în el, mă!..

— Bățeți-l, că ăsta-i calu' căpitanului, al mișelului ăluia care-o măcelărit copii pe front!...

— Rupeți-i picioarele!..

— Dați pe el!...

Alții, mai miloși, încercau să-i domolească.

— Nu-l mai chinuiți!..

— Lăsați dobitocu', mă!..

— Ce dracu!..

— Sînteți oameni!..

— Lăsați-l!... Dați!...

— Dați!... Lăsați-l!...

De către Gurguleu s-a apropiat un om strigînd.

— Vine Mitru, măăă!... Cu toată județeana!.. Cu pămîntu, mă!... Domnu' Henegariu ne-o-nșelat cu niște hectare!... S-aude, fraților?...

S-a stîrnit o leacă de zăpăceală, la început.

— Ce?... Cum?...

— Cine zice că vine?..

— Nouă nu ne trebuie decît pămînt!...

— Asta-i a noastră. că noi, de cînd ne știm, cu pămîntul trăim!..

— Și dacă nici de-atîta n-avem parte, atunci îi rău!...

Calul căpitanului tremura ca piftia. Sta lipit de-un zid și scîncea și plîngea. Oamenii au mai aruncat cu cîte ceva în el, în grabă, fără să se mai uite dacă-l nimeresc sau nu. Pe urmă au pornit-o pe uliță la vale, către Gurguleu.

— Haideți încoace, mă! a strigat Mitru la ei, de departe. Haideți numa-ncoace, că acum sînt bun și eu, ceara mamii voastre, mă, că voi, mă, sînteți mai răi ca copiii!... Vă luați după toată lumea!... Mă, dac-ați ști voi cum stau lucrurile cu moșia, mă!... Acuș o să vină tovarășul Maxim — s-o dus prin Dăinești că-n vale-i rău și n-o putut trece!... Ce mai, tovarășu' Maxim o să vă spună ce-i și cum, cu căpitanu' și cu domnu' Korn!... El știe mai bine!... Haideți numa-ncoace!... Haideți după mine!... Ceara voastră de hîrcioji, că vouă, mă, o să vă mince țărîna capu'!...

În fața crișmei, Mitru s-a oprit. Odată cu el s-au oprit și oamenii, dîndu-și coate, foindu-se. S-a ținut apoi altă adunare, acolo în drum, pe nepregătite. Deschiderea a făcut-o Mitru lui Spînzură-Foame, așa cum s-a priceput, cam anapoda ce-i drept.

— Haideți numa-ncoace, mă! a continuat el. Haideți mai aproape!..

Oamenii s-au strîns grămadă, cu încetul, clipind mereu din gene, șoptind, bolborosind. Se ivise soarele într-o goliște și zăpezile începuseră să strălucească, ascuțit și mărunt, și lor nu le era la îndemînă de loc.

— Ce zice ăsta, mă?

— Cu ce noutate a venit?

— Cu pămîntul?

— Și cu mai ce?

Bodogăneli și tropote nu se mai auzeau. Și nici vorbe aspre. Numai șoapte și fosnete. Și bîjbîieli moi, nedeslușite, lînoase. Se părea că toată lumea-i obosită după fuga dinainte, după dezlănțuirea aceea neașteptată.

— Da' ăsta de ce ne ia la rost, mă?

— Cine l-o tocmit?

— L-o rugat careva?

Murmurau unii, pe-aici și pe colo, dar de plecat nu plecau. Din contră mai veneau și alții, să audă, să vadă, să afle.

Mitru lui Spînzură-Foame a prins curaj și-a început să strige la ei.

— Vedeți, mă? spunea el din ce în ce mai tare. Pînă la urmă tot la ale mele ați ajuns! Degeaba v-ați ferit și-ați murmurat! O să vină și tovarășu' Maxim — acuș o să fie aici — și-o să vă spună ce-i și cum și cu moșia și cu pămînturile! El știe mai bine!... Și eu știu mă, că mi-o spus el da voi pe mine nu mă credeți, că voi vă socotiți mai deștepți, mă, și-ați fost învățați să judecați oamenii după boi și după jugăre, mă...

La marginea mulțumii, pe undeva pe lîngă gard, s-au auzit chicoteli și rîsete.

— Iscălitura de primar ți-ai alcătuit-o, mă? a întrebat unul, un oarecare.

Mitru s-a încruntat și s-a uitat urît la mulțimea care forfotea în fața lui.

— Nu mi-am alcătuit-o! a spus el mai încet. Eu nu știu să scriu, mă! Da o să-nvăț! Să nu credeți voi c-o să stau în coada altora pînă-i lumea și pămîntul!

Dintre oameni s-au ridicat, de ici de colo, alte întrebări.

— Atunci de ce ne ții cuvîntări?

— Ce vii aicea s-o faci pe grozavu'?

— Da ce crezi tu că sîntem o adunătură oarecare?

— Să vină Maxim al tău să ne spună ceva, dacă are ce!...

Mitru a început să se burzuluiască, înfrigurat, mînios.

— Uitați-vă aicea, mă! a strigat el iarăși, arătîndu-le abecedarul acela soios, cu care umblase și pe la Sebeș. Să nu credeți voi că eu o să stau cu mîinile în sîn!... Eu, mă, în cîteva ani vă bag în buzunar pe toți...

Oamenii au început să rîdă, cei mai mulți cu răutate, ori așa într-o doară. Mitru s-a înfuriat și mai rău. De la strigăte a trecut la înjurături și la amenințări.

— Vă bateți joc, mă, că voi așa ați fost învățați!.. Da să nu credeți voi că eu, mă... Tu-vă soarele vost.. O să chem jandarii, mă, că voi, mă, sînteți ai dracului și sînteți reacționari... Și „retrogarzi"! Și mișei!

Mulțimea a început iarăși să fiarbă. De către Dăinești s-a apropiat, pe partea cealaltă a satului, duduit înfundat de motor. Dar oamenii n-au mai pus seama pe asta. S-au grămădit către crișmă, hărțuindu-l pe Mitru cu fel de fel de întrebări. El nu se lăsa și le răspundea, scrîșnind, injurînd. Spunea, printre altele, și lucruri care-i puneau pe gînduri pe unii. Vorbea și despre necazuri care nu erau numai ale lui.

— Degeaba, mă! zicea el răspicat. Puteți să vă bateți joc, puteți să mă-njurați, puteți să faceți ce vreți! De-acum înainte n-o să-mi mai închideți voi gura, nici mie, nici altora care-s de-o seamă cu mine, mă, și care nu cutează să-și spună durerea pe față pentru că nu știu ori nu le-o ajuns cuțitu' la os!... Da' mie mi-o ajuns, mă, viță de chiaburi și de hîrcioji, robi ai pămîntului, slugi ai țărînii!... Tu-vă dumnezăul și soarele vost!... Rîdeți de mine că nu știu să scriu și să cetesc!... Păi eu o să mînc abecedarul, mă, așa, cumu-i, soios, urît!... Îl zdrumic în măsele!...

Printre oameni și-a făcut loc, venind din susul uliței, Maxim, secretarul județenei.

— Ce s-a întîmplat, fraților?... De ce vă certați?... Vă înjură!... Dar de ce?... Că nu știe carte? Dați-mi voie!... Faceți-mi loc!...

Îndată ce-a ajuns în față, în goliștea din jurul mesei, Maxim s-a întors către oameni și i-a întrebat dacă ei știu toți să scrie și să citească. Oamenii s-au mai potolit, rîzînd, dîndu-și coate. Mitru lui Spînzură-foame a prins iarăși curaj și-a sărit jos de pe masă.

— Uite-așa se întîmplă, tovarășe Maxim, nu mă pot înțelege cu ei!... Sînt căpățînoși!...

Maxim nu l-a luat în seamă. A aruncat jos, în zăpadă, țigara din care nu fumase nici pe jumătate și s-a cățărat repede pe masă.

— Ei, ia spuneți-mi, oameni buni, dumneavoastră știți toți să scrieți și să citiți?

Fierberea mulțimii a continuat să scadă, ca un val care s-a izbit de un țărmure prea tare.

— Apoi că nu știm nici noi, chiar toți...

— Mai punem și deștu' citeodată...

— Și-o mai slovenim, ce să zicem...

— Da' noi nu facem pe cocoșii...

— Stăm la locu' nostru...

Maxim i-a făcut semn lui Mitru să steie mai la o parte și să aștepte. S-a uitat apoi peste mulțime întrebător, cercetător, fără nici un pic de teamă. Era un om neînfricat, după cîte se părea, deși era mărunt de stat și șters la înfățișare. Avea o față lată, sprîncene groase, împreunate, ochi mici și sfredelitori și era puțintel cam cărcănat. La îmbrăcăminte nu strălucea de fel, din contră, era îmbrăcat cam pestriț. Avea pe el o scurtă de pănură ieftină și groasă, o șapcă de piele, niște pantaloni cazoni. Numai cimele-i erau noi-nouțe.

— Dacă nu știți să scrieți și să citiți toți, atunci de ce vă bateți joc de unul de-al vostru, de-aici, din sat?

Oamenii, cei din față mai ales, au început s-o deie către justificări și către explicații: c-o fi, c-o păți, că Mitru i-a înjurat — și nu numai acum — că-i necioplit și-nrăit — și cîte altele. Maxim și-a tras șapca pe ceafă și a făcut un anumit semn, cu mîna: „Să trecem peste asta". Pe urmă a început să vorbească despre alte lucruri, răspicat, apăsat, ca omul care știe ce are de spus și pentru ce se află acolo.

— Despre scris și despre citit o să mai vorbim noi! a spus el scurt. Acum trebuie să ne ocupăm de altceva, și-anume, trebuie să lămurim lucrurile cu împărțirea pămînturilor care vi se cuvin, prin reforma agrară. După cum știți și dumneavoastră, moșiile boierești au fost împărțite în toată țara! Acolo unde s-a pus cineva de-a curmezișul, oamenii au intrat cu forța, cu sprijinul direct al muncitorilor! Și-au luat în primire ceea ce li se cuvenea, după dreptatea cea adevărată! Aici, la dumneavoastră, lucrurile au rămas puțin în urmă! Nu se poate, însă, să mai stea așa! Partidul Comunist vă dă tot sprijinul ca să primiți și să luați în stăpînire, pentru totdeauna, pămînturile domnești! Moșia lui Adalbert Korn, partea care vi se cuvine dumneavoastră prin reformă, a încăput pe mîini hoțești! Împărțenia care s-a făcut, nu-i cea mai bună! În afară de asta, trebuie să vă spun că o altă parte, destul de însemnată, a fost sustrasă de la împărțenie! Căpitanul Virgil Henegariu zice că a cumpărat, pentru el și pentru frate-său și nu mai știu pentru cine, două sute de hectare, încă din toamna trecută! Dumneavoastră îl credeți, că eu unu' nu pot să-l cred de loc?!

Oamenii s-au burzuluit și-au început să se scarpine în cap.

— Noi?... Cum o să-l credem?

— Da ce, sîntem într-o ureche?

— Ia auzi-l, al dracului harmăsar!

— Cu ce să cumpere ăsta atîta pămînt?

— De unde-o scos atîția bani, că ăsta ar fi fost în stare să beie și luna de pe cer?

Maxim s-a îmblînzit și-a zîmbit.

— Păi vedeți? a continuat el mai încet. Și dumneavoastră vă țineți de năzbîtii! Vă lăsați ațîțați și să vă bateți cu dîrjănenii, degeaba, fără nici un rost, în timp ce alții își văd de interesele lor, în spatele dumneavoastră, așa cum or făcut-o întotdeauna! Căpitanul Virgil Henegariu spune că are acte pe pămîntul care l-o cumpărat! Adevărul e că s-a înțeles cu domnul Adalbert Korn, să salveze o parte din moșie, ca să v-o vîndă mai pe urmă cu bani grei! Îi priveste! Noi nu știm nimic de asta. Noi nu sprijinim nici un fel de aranjament! Noi lucrăm după dreptate. Partidul Comunist a venit și a dat pămînt țăranilor! Țărăniștii și liberalii au încercat s-o încurce și-acum ca și-n 1918. Noi ne-am opus și am îndemnat oamenii să-și ieie în primire ceea ce li se cuvine. Și am mers în fruntea lor, dacă a fost nevoie! Și a fost nevoie, de nenumărate ori, în nenumărate locuri. Unui prieten de-al meu, cu care am ucenicit la Arad, i-a găurit capul un legionar. Trei copii au rămas după el. Uitați scrisoarea nevesti-si...

Secretarul a scos o carte poștală din buzunar și-a arătat-o oamenilor.

— Dacă vă spun asta, n-o fac ca să mă laud cu orice preț. Noi, comuniștii, nu ne ocupăm de-așa ceva. Partidul nostru ne învață să nu ne batem cu pumnii în piept. Noi trebuie să conducem poporul pe o cale nouă, dreaptă, omenească. Asta trebuie s-o facem noi. Dumneavoastră, de pildă, țăranilor care asudați pe ogor, noi trebuie să vă deschidem ochii și să vă arătăm care vă sînt interesele...

— Da cu pămîntul cum rămîne pînă la urmă, tovarășe? a întrebat un om, ca din întîmplare, moale.

— Cum să rămînă? Să-l stăpîniți sănătoși! De-aia am și venit eu aici!

Desen de IULIAN OLARIU

Ion CRÎNGULEANU

Cîntec pentru dragostea pămîntului

...Pămîntul a dorit să sărute stelele, soarele -
I-au lipsit în urcuș
Aripile largi,
Brațele tari
Și picioarele...

Dar și-a ridicat mările, oamenii, munții
Și brazii – severii,
albaștrii, cărunții...
Holda murmurînd imn de soare și piine
Urca din pămînt
Cu palmele pline...

*

...Cînd plopii creșteau, ca dreptatea, în cînt,
S-au stîrnit furtuni
Și ierni pe pămînt...
Dar plopii au suit neclintiți și înalți
Cu fruntea în stele, de cer rezimați,
Ca făcliile albe, – minunată-mplinire;
Semn că pămîntul e curat în iubire,
Semn că dragostea învinge furtunile...

Al. I. ZĂINESCU

Ochii

Era un joc fantastic de picle și de stele,
Frumos părea să fie dar prea de tot sever
Se-ncovoiau salcîmii ca sub o grea povară
Și-nfășurau inele de flăcări către cer
Și casele ca bete se-nlănțuiau afară,
Cădeau pe brînci în stradă și mai dansau
pe brînci,
Dansau înfiorate și fără de vioară,
Dansau ca pe jăratic și stelele adînci.

Frumos părea să fie dar straniu era jocul,
Căci păsările rele purtau în pliscuri focul,
Și-l răsturnau pe boltă și-l răsturnau în lut,
Și dănțuia pămîntul, un dans necunoscut,
Și casele ca bete se-nlănțuiau afară,
Dansau înfiorate și fără de vioară,
Dansa cenușa-n aer și crematoriu, zarea,
Zvîrlea săgeți de flăcări cu zgomot
înfundat,
Dansau prin preajmă dealuri, salcîmii și
cărarea,
Dansa anemic cerul în aer suspendat –
O, cum dansau cu toate în ochii-aceia mari
– Doi simburi de lumină prelinși între
pleoape !..
Dece-oi fi plins atuncea, și azi îi pling amar,
Cînd le zăresc privirea în inimă, aproape ?!

Severă ești privire alunecată-n sus
Și revărsată-n codrii de sonde și de schele.
...Copilăria-mi plînge adesea în auz,
Căci ochii-aceia-s ochii copilăriei mele.

„Sarcinile dezvoltării economiei naționale în 1960 oglindesc orientarea justă trasată de conducerea partidului în legătură cu concentrarea eforturilor materiale și bănești spre creșterea rapidă a producției industriale și agricole, spre ridicarea productivității muncii și scăderea prețului de cost în toate ramurile economiei — baza îmbunătățirii neîncetate a nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii de la orașe și sate".

(Din expunerea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej la plenara C.C. al P.M.R. din 3-5 decembrie 1959.

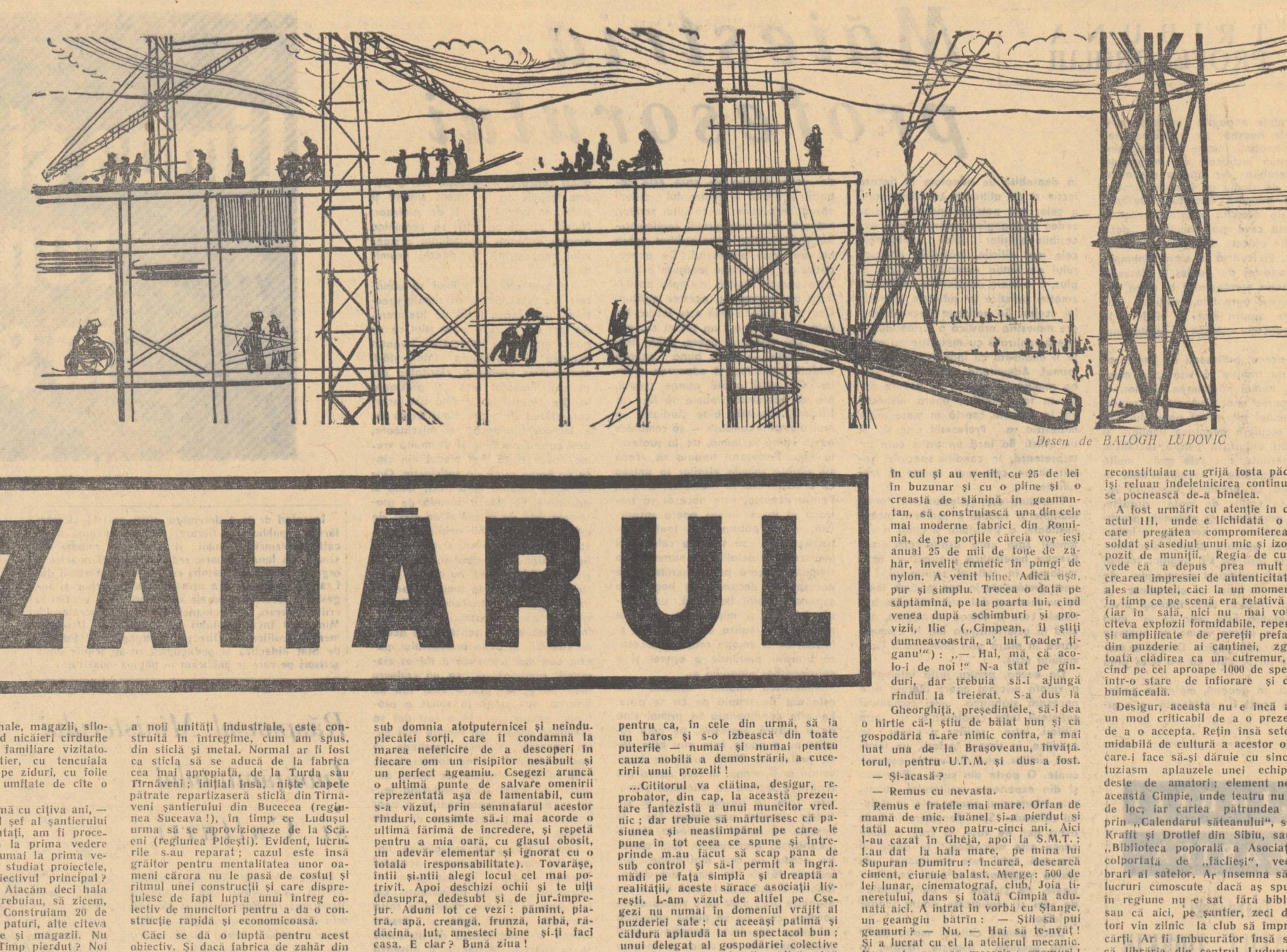

Desen de BALOGH LUDOVIC

ZAHĂRUL

IOANICHIE OLTEANU

Decorul n-are nimic deosebit, dar locul acesta n-a fost ales întîmplător. Cîmpia Transilvaniei este o regiune cu veche tradiție — de peste șase decenii — în cultura sfeclei de zahăr, iar producția la hectar e aici cu mult deasupra mediei pe țară. Cu veche tradiție în cultura sfeclei, dar nu și în consumul zahărului, așa cum ar fi fost logic... Agrara Cîmpie, cu tîrgurile ei de vite și cereale, traversată în lung și lat de caii mărunți ai mocanilor, era de fapt una din cele mai înapoiate regiuni ale Transilvaniei. Cine i-a bătut surpăturile și rîpele uscate, cine a trăit în satele ei de pămînt și a colindat „hodăile" foștilor birișí, nu poate să uite traiul aspru al oamenilor ei. Scîrțîiau carele cu sfeclă prin noroaiele toamnei, dar zahărul se cumpăra aici „de leac"; rar se întîmpla ca producătorul, lăudatul „econom de pămînt", să-și permită luxul de a înnoda într-un colț de batistă două-trei bucățele din substanța aceea miraculoasă, care erau împărțite copiilor ca o comoară din altă lume. „Un kilogram de zahăr anual pe cap de locuitor al satelor" (și aceasta numai pentru familiile de „săteni înstăriți!"), calcula un for oficial în 1936; și cifra era valabilă, desigur, pentru satele din toată țara. Romînia pare a fi fost și din acest punct de vedere în urma celor mai multe țări din lume — cu ceva înaintea Turciei și Chinei, dar depășită sensibil de Iugoslavia, Ungaria, Grecia, Iran, Egipt, Tailanda (Tailanda !...).

Și totuși, industria zahărului are, în Romîna, o istorie relativ lungă pe care amatorii o pot afla în cele cîteva lucrări de specialitate. E drept, nu de pe vremea blocusului napoleonian, în împrejurările căruia se naște de fapt industria europeană a zahărului din sfeclă. Din perioada aceea de tatonări datează cel mult un opuscul bizar, mărturie a interesului pentru acest produs ce începuse a fi cunoscut și la noi: „Dissertație a lui Ioann Burger M. D. despre zăhar... scurtată și pre limba Rumînească prefăcută." Cu toate că autorul ne asigură că zahărul de jugastru și de „tulei de cucuruz" e „foarte dulce și celui galben, untosului zăhar ce e din cannă (trestie) mult se asămenează", (afirmație în sprijinul căreia aduce drept mărturie „isperimînturile sau ispitirile" lui Hermbstedițius, „pe care le-a făcut în anii 1796 și 1800 asupra jugastrului și le-au vestit în Berolin"), istoria nu i-a împărtășit entuziasmul pentru virtuțile jugastrului și ale „tuleilor de cucuruz". Vulgara sfeclă mediteraneană, după multe decenii de cultivare și înnobilare, s-a dovedit singura în stare a suporta concurența crescîndă a trestiei americane. Industria zahărului se dezvoltă abia după legea protecționistă din 1873, dar în mai bine de optzeci de ani de dezvoltare haotică, s-a ajuns la un consum anual de 5 kg. pe cap de locuitor și de unul singur pentru populația rurală — dar și acela, numai pentru „sătenii înstăriți" !

Socialismul a moștenit prin urmare o industrie de zahăr înapoiată și de capacitate redusă; și nici aceea folosită integral: posibilități puține de export (culmea ironiei: exportam!), iar consumul intern, cum s-a văzut... Cu noile dotări și reutilări, cu sporirea suprafețelor cultivate cu sfeclă, s-a ajuns în 1959 la o producție de 242.000 tone zahăr, ceea ce înseamnă peste 13 kg. pe cap de locuitor. Această din urmă cifră nu reprezintă totuși consumul, care e completat cu o anumită cotă de import. Tocmai pentru a nu mai fi nevoiți să recurgem la import — și aceasta începînd chiar din 1960 — Partidul a luat hotărîrea de a se construi cele două fabrici noi, de la Luduș și Bucecea, și de a se asigura o astfel de sporire a producției, încît să ne permită ca „în anul 1964 să ajungem la un consum de zahăr de 20 kg. socotit pe cap de locuitor, față de 5,5 kg. cît era în 1938 — și să dispunem în același timp de însemnate cantități pentru export". (Gh. Gheorghiu-Dej, Expunerea făcută la ședința plenară a C.C. al P.M.R. din 26-28 noiembrie 1958). Acesta este deci actul de naștere al fabricii de la Luduș, care a pus literalmente în mișcare nu numai adormitul „emporiu de lemne și cereale" cu „tîrgurile mari de vite", dar și întreaga Cîmpie, — „delurósă" da, dar mai mult înapoiată și ținută în mizerie decît „roditóre".

Șantierul acestei fabrici mai poate fi vizitat cîteva luni încă. Fabrica, în stare să devoreze 200 de vagoane de sfeclă pe zi, va intra deci în funcțiune. Cum s-a putut ridica o fabrică de asemenea proporții într-un termen atît de scurt? Căci astă vară, pe locul unde acum se înalță uriașa hală de fabricație, se secera grîu. Petrecînd pe șantier abia cîteva zile, nu mă voi încumeta să dau un răspuns complet, dar am aflat o serie de lucruri care merită a fi împărtășite cititorilor; pe de altă parte, însăși observarea aspectului general al șantierului poate spune multe, dacă nu chiar despre o nouă metodă în construcțiile industriale, în orice caz, despre unele principii și practici noi.

Ceea ce te izbește în primul rînd la Luduș este lipsa aproape totală a barăcilor. Pe cele 20 de hectare se înalță sau sînt în curs de construcție clădirile: ateliere, hale, magazii, silozuri, dar nu se văd nicăieri cîrdurile de barăci, așa de familiare vizitatorului oricărui șantier, cu tencuiala aruncată în pripă pe ziduri, cu foile de carton asfaltat umflate de cîte o pleaznă de vînt.

— Poate că în urmă cu cîțiva ani, — îmi spune inginerul șef al șantierului — mai inexperimentați, am fi procedat așa cum pare la prima vedere mai logic — dar numai la prima vedere. Adică: am fi studiat proiectele, — bun! Care-i obiectivul principal? Hala de fabricație. Atacăm deci hala de fabricație! Ne trebuiau, să zicem, 1000 de muncitori. Construiam 20 de barăci a cîte 50 de paturi, alte cîteva zeci pentru ateliere și magazii. Nu erau bani irosiți? Timp pierdut? Noi am procedat altfel. După terminarea fabricii, tot trebuia să construim blocurile de locuințe pentru viitorii salariați; am început deci cu blocurile și ne-am instalat civilizat și confortabil în spațiul beneficiarului! Mai departe: aveam nevoie de atelierele noastre, de magazii pentru materialele și utilajele noastre. Jocul cu propria noastră instalare a continuat: am lăsat la urmă tot ce nu ne era imediat util, nouă, constructorilor, chiar dacă era vorba de construcțiile de bază ale fabricii. Căci într-un fel lucrezi cînd te miști în voie, ca la tine acasă, și altfel cînd trăiești sub imperiul provizoratului, înghesuit și mutat de colo-colo. Aveam încă nevoie de spațiu deci; am ridicat magazia de semințe, unde ne-am instalat tot noi, ca și în școală, ca și în magazia de materiale.

Întreg acest sistem de lucru a presupus o planificare riguroasă și o colaborare strînsă cu proiectantul, în scopul alegerii celor mai potrivite soluții, în funcție de ritmul rapid al consrucției. Hala rămînînd a fi ridicată în lunile de iarnă, s-a renunțat la alternativa beton armat — a cărui turnare e mai rentabilă vara — și s-a proiectat în întregime din sticlă și metal. (Toate acestea mi-au fost spuse, bineînțeles, nu cu emfaza pe care le-o împrumut eu, pentru reliefarea ideii; Ion Găvozdea e un om modest, simplu în cuvinte și gesturi, pe care greu îl deosebești, la prima vedere, de un muncitor cu lopata; și a trebuit să aflu de la altcineva, aproape nevenindu-mi să cred, că spectaculosul avînt pe care l-a luat în ultimul an construcția de locuințe la Cluj, i se datorește în mare măsură. Aș jura că nu mi-ar fi spus-o niciodată).

— ...Dar numai cu „sistemul" — continuă acest om încă foarte tînăr, deși începutul de chelie și mustața îi împrumută aerul unui țăran trecut prin multe, de aceea înțelept și foarte la locul lui — numai cu „sistemul" n-am fi făcut nimic. Demararea rapidă, eliminarea perioadei de pregătire, au fost asigurate de Regiunea de partid, la îndemnul căreia, șantierului i s-au creat de la început toate condițiile: spațiu de locuit la castelul din Gheja și în Luduș, un tren special pentru muncitorii de pe linia Zaului, zeci de mii de ore de muncă voluntară, efectuate de studenții din Cluj. Așa se face că astăzi, la opt-nouă luni de la atacarea lucrării, directorul și tehnicienii fabricii de zahăr au fost instalați în birourile lor definitive, s-au mutat în locuințele lor definitive, în timp ce abia acum se montează unele utilaje, iar altele sînt încă pe drum...

Ar mai fi de adăugat un amănunt în legătură cu aspectul general al șantierului, amănunt asupra căruia, evident, n-a fost nevoie să-mi atragă atenția inginerul Găvozdea. E vorba de faptul că, aci, drumul spre șantier nu e împînzit, cum se întîmplă de obicei, de roiul acela de precupețe care dau o imagine dezolantă peisajului, prin vecinătatea meschinei și lamentabilei lor întreprinderi particulare, cu colosii industriei socialiste. Deduc că autoritățile locale, așa cum au organizat din timp mărirea suprafețelor cultivate cu sfeclă de cîteva raioane, au luat din timp toate măsurile cuvenite pentru buna aprovizionare a muncitorilor.

Bineînțeles, nu toate lucrurile au mers și merg pe roate. Șantierul e șantier și, mai ales la început, în perioada de „rodaj", cînd se lucreaza cu un mare volum de muncă necalificată, direcția și organizația de partid au oarecare bătaie de cap cu cazurile de încălcare a disciplinei: întîrzieri, lipsuri de la lucru, abateri de la normele elementare ale muncii. În timpul șederii mele la Luduș, nechibzuința unui lăcătuș, muncitor bun altfel, care s-a lăcomit la două capete de scîndură, apropriindu-și-le sub forma unei elegante săniuțe, confecționată pe șantier, în orele de lucru — zăpada nu se topise încă — a provocat o furtună de proteste în ședința organizației de partid. Comuniștii nu puteau tolera un asemenea gest — un fleac în aparență — unui tovarăș de-al lor. Alt caz, mult mai grav, al șefului serviciului de aprovizionare, care sustrăsese „cu acte în regulă" 2000 kg. de lemne, urma să fie dezbătut și să se ia măsurile cuvenite. Pe de altă parte, cum sămînța birocrației n-a pierit de tot, se mai înregistrau întîrzieri în predarea documentației, opriri solicitate de proiectant în vederea unor modificări, piedici în aprovizionarea cu gaz metan (necesar, iarna, pentru turnarea betonului), transporturi încrucișate, haotice, nerentabile. E de-ajuns un exemplu pentru a se vedea pînă unde poate merge modul de a rezolva birocratic o problemă: hala de fabricație, clădirea cea mai mare a noii unități industriale, este construită în întregime, cum am spus, din sticlă și metal. Normal ar fi fost ca sticla să se aducă de la fabrica cea mai apropiată, de la Turda sau Tîrnăveni; inițial însă, niște capete pătrate repartizaseră sticlă din Tîrnăveni șantierului din Bucecea (regiunea Suceava!), în timp ce Ludușul urma să se aprovizioneze de la Scăeni (regiunea Ploești). Evident, lucrurile s-au reparat; cazul este însă grăitor pentru mentalitatea unor oameni cărora nu le pasă de costul și ritmul unei construcții și care disprețuiesc de fapt lupta unui întreg colectiv de muncitori pentru a da o construcție rapidă și economicoasă.

Căci se dă o luptă pentru acest obiectiv. Și dacă fabrica de zahăr din Luduș se află azi în stadiu de finisare, dacă economiile realizate peste plan pînă în prezent depășesc cifra de un milion de lei, aceasta se datorește spiritului gospodăresc, inventivității și hărniciei fiecăruia dintre muncitorii șantierului.

Există o topitorie de cînepă la Luduș, în imediata vecinătate a viitoarei fabrici, care produce, în afară de cunoscutul fuior, și o cantitate uriașă de puzderie pe an. Privind munții de puzderie din curtea topitoriei, îți răsare nu știu cum, din fundul memoriei, sunetul clasicei „Melițe" a lui Beniuc, al cărei teribil refren însoțea zilele și nopțile de studiu ale unei tinereți înăbușite și amenințate de rînjetul războiului:

Toată vara, toată toamna latră
Melița, melița...

Pe Gheorghe Csegezi nu l-am întrebat dacă priveliștea i-a evocat și lui vechea poezie; poate nici n-o cunoștea. Om practic, Csegezi a reacționat conform firii și îndeletnicirii lui la vederea acestor grămezi enorme de deșeuri — pentru că un deșeu e puzderia, nimic altceva, produs în cantități nemaiîntîlnite, cred, în nici o ramură industrială. Poate „sterilul" scos din straturile metalifere dacă s-ar putea măsura cu prezența masivă și de neocolit a puzderiei, dar numai pînă la un punct: „sterilul" e piatră ca orice piatră, locul lui e acolo la gura minei, nu deranjează și nu supără pe nimeni; depus pe pămînt, aderă, se face una cu el, fiind de aceeași esență; devine relief acceptat ca atare pentru totdeauna. Puzderia însă nu e nimic, e ceva inventat anume ca să provoace dureri de cap; nu poate fi ascunsă, ignorată, transportată; pusă pe pămînt, nu stă pe loc, e inflamabilă ca benzina și jucăușă ca nisipul la vînt, amenințînd să acopere, să aplatizeze, să inunde. Țăranca o strînge de sub meliță și o arde în cuptor. Gospodarii topitoriei au făcut la fel la început: au ars-o la cazane; dar după introducerea gazului metan, năzuroasa și incomoda puzderie a răsărit din nou. I-au făcut vînt în Mureș și au intrat în conflict cu nu știu ce lege de protecție a apelor: or fi tăcînd ei peștii, dar nu înghit orice. Au băgat mîna în casa întreprinderii și i-au făcut un crematoriu special: arz-o focul! Dar totul a fost degeaba, nu război: ardeau un vagon și răsăreau zece în loc, ca un blestem. În sfîrșit, cam aceasta este, în linii mari, istoria puzderiei, sau mai degrabă, preistoria ei. Pentru că adevărata istorie începe o dată cu apariția lui Csegezi.

Acest Csegezi are o vorbă pe care o lansează numai după o prealabilă pregătire psihologică a interlocutorului, conform tuturor regulilor retoricei antice:

— Tovarășe, dumneata vrei să-ți construiești o casă.

— Eu? Te-nșeli.

— Nu; zi că vrei!

— Mă rog, fie.

— Buuun! Îți construiești o casă vasăzică. Și ce faci dumneata întîi și-ntîi, dacă ești bun să-mi spui și mie?

Aici o sclipire de satisfacție trece prin pupilele acestui om cărunt dar sprinten ca argintul viu și de o formidabilă locvacitate, care aplică în felul lui maieutica socratică: parcă ți-a ghicit răspunsul și nu se poate împiedica să savureze de pe acum triumful zdrobitoarei replici cu care te va pune definitiv la pămînt.

— Ce fac întîi? Cred că procur materialele necesare.

— Materialele! (Aha!) De unde?

— Le cumpăr de la... depozit.

— De la depozit!!... (Ca și cum aș fi spus cea mai mare enormitate din viața mea). Prima greșală! Cea mai mare greșală; inadmisibil, tovarășe! Nemaipomenit! Ăștia-s oamenii noștri, domnule!

Regret sincer că l-am adus pe simpaticul Csegezi într-o asemenea stare de amărăciune și universală dezolare, ca în fața implacabilului fatum.

— Bine, dar... (ca să mă reabilitez, cît de cît) ce trebuie să fac?

Asta era vasăzică: toată discuția fusese o manevră menită a-mi zmulge întrebarea, odată cu recunoașterea implicită a incompetenței mele absolute în materie de construcții, și a pregăti răspunsul:

— Domnule, — pardon; tovarășe! (Vocea se îmbunează, trăsăturile feței se destind imperceptibil, ca și cum s-ar fi găsit totuși o licărire de speranță, o slabă șansă de scăpare de sub domnia atotputernicei și neînduplecatei sorți, care îl condamnă la marea nefericire de a descoperi în fiecare om un risipitor nesăbuit și un perfect ageamiu. Csegezi aruncă o ultimă punte de salvare omenirii reprezentată așa de lamentabil, cum s-a văzut, prin semnatarul acestor rînduri, consimte să-i mai acorde o ultimă fărîmă de încredere, și repetă pentru a mia oară, cu glasul obosit, un adevăr elementar și ignorat cu o totală iresponsabilitate). Tovarășe, întîi și-ntîi alegi locul cel mai potrivit. Apoi deschizi ochii și te uiți deasupra, dedesubt și de jur-împrejur. Aduni tot ce vezi: pămînt, piatră, apă, creangă, frunză, iarbă, rădăcină, lut, amestec bine și-ți faci casa. E clar? Bună ziua!

Și se depărtează demn, după ce m-a plantat în mijlocul drumului, năucit și ridicol, dar în posesia secretului fundamental al economiei în construcții, același din comuna primitivă pînă în zilele noastre. Totul n-a durat decît o clipă; după cîțiva pași, Csegezi se întoarce brusc și parcă e altul. Acceptînd postura dezonorantă de constructor ageamiu, am cîștigat, probabil, dreptul la bunăvoința. Serviabil, politicos, e gata să-mi arate tot ce vreau: expoziția de prefabricate, noile construcții din incinta șantierului și chiar propriul sanctuar: atelierul de aglomerare, care submineaza metru cu metru infatuarea acelui colos de puzderie, devorîndu-l, digerîndu-l și scuipîndu-l drept pe șantier, sub forma de nerecunoscut a unor plăci gri de mărimea unor planșe de desen, groase de vreo 10 cm. Acolo vor intra în „spațiul beneficiarului", constituindu-se perete provizoriu de dormitor în viitoarea magazie de materiale, dușumea izolantă ori plafon definitiv la cutare sau cutare clădire. Altele iau drumul spre Cluj, spre Codlea sau spre alte localități unde e angajat în construcții Trustul 5 din Orașul Stalin. (În cadrul căruia Csegezi e cunoscut și sub porecla de „meșterul de puzderie"; ceea ce-i provoacă indignarea nu e porecla în sine, cît zîmbetul de îngăduință cu care îi e acordată — căci plăcile, cît ar fi ele de plăci, de rezistente și economicoase, nu se poate uita că sînt făcute din acea substanță mizerabilă și de nimic. Dac'ar fi barem din rumeguș, treacă-meargă, dar așa...)

— Și din rumeguș am făcut! La Trust! Dar dacă aici n-am rumeguș și am puzderie? Doar nu vrei să aduc lemn de la munte și să-l transform în rumeguș, ca să am din ce face plăci...

Hotărît, omul acesta e un pătimaș al disputei. Și nu cred că greșesc dacă văd în simpaticul lui artag amintirea cine știe cîtor dezbateri de-a lungul cărora a trebuit să peroreze, să argumenteze, să convingă, să reînvie din memoria civilizației maieutica și s-o aplice la rutinile, obișnuințele, comoditățile contemporane, să le urnească și să facă loc neastîmpărului creator. Aici, la Luduș, nu era cazul să se ducă lupta împotriva rutinei. După cum am văzut, însăși organizarea șantierului e o expresie a spiritului inovator. Pe de altă parte, puzderia a constituit aici din totdeauna o preocupare, iar organele de partid au atras în repetate rînduri atenția constructorilor asupra necesității de a economisi lemnul și de a studia materialele locale.

Aș fi nedrept dacă n-aș arăta că, chiar la topitorie, au existat încercări de utilizare a acestui deșeu incomod: pe biroul inginerului șef Biró se poate vedea un obiect de bachelită în masa căreia au fost imobilizate măruntele așchii de cînepă; dar...

— ...Noi am mers pe altă linie, spre material de tîmplărie, îmi spune inginerul; acesta era prea complicat și cerea utilaj costisitor. Însă după terminarea fabricii de zahăr, atelierul de aglomerare o să ne rămînă nouă și vom înlătura cu ajutorul lui, printre altele, stagnarea pe timp de iarnă, obligatorie la noi, prin specificul muncii. Nu mai vorbesc de economii! valorificarea celor 3000 de tone de puzderie, o să ne aducă economii de 300 de mii de lei anual.)

Gheorghe Csegezi are, cum am spus, patima demonstrației și vede în interlocutor un denigrator virtual al năstrușnicei lui materii prime, sau cel puțin un sceptic. Dar scepticismul trebuie combătut: moarte scepticismului! Vizităm deci expoziția de prefabricate, amintind de incinta unui muzeu de antichități, plin cu lespezi masive de diverse forme și mărimi, de pe suprafața cărora lipsesc numai inscripțiile în unciale; intrăm în atelier, unde în retortele hîrșiitoare ale cîtorva betoniere, vegheate de fideli și concentrați ucenici vrăjitori, care au trecut de mult pragul prim al „inițierii", se consumă tainele unei bizare alchimii *); ajungem, în sfîrșit la plăcile gata uscate, asupra cărora meșterul exercită toate violențele posibile: le ciocănește ușor cu degetul și-mi face semn să fiu atent la rezonanță, aruncă una jos și calcă pe ea ritmic și apăsat, ca într-un dans ritual pentru ca, în cele din urmă, să ia un baros și s-o izbească din toate puterile — numai și numai pentru cauza nobilă a demonstrării, a cuceririi unui prozelit!

...Cititorul va clătina, desigur, reprobator, din cap, la această prezentare fantezistă a unui muncitor vrednic; dar trebuie să mărturisesc că pasiunea și neastîmpărul pe care le pune în tot ceea ce spune și întreprinde m-au făcut să scap pana de sub control și să-i permit a îngrămădi pe fața simplă și dreaptă a realității, aceste sărace asociații livrești. L-am văzut de altfel pe Csegezi nu numai în domeniul vrăjit al puzderiei sale; cu aceeași patimă și căldură aplaudă la un spectacol bun; unui delegat al gospodăriei colective dintr-un sat apropiat îi explică, pînă răgușește, avantajele construcțiilor agricole din puzderie; intervine în discuție pentru susținerea candidaturii unui tînăr fierar-betonist care a făcut cerere de intrare în partid; sau condamnă fără milă pe un șef de echipă care își lasă oamenii să umble brambura.... Csegezi Gheorghe mi s-a părut a fi o figură tipică de muncitor, în conștiința căruia Partidul a educat neastîmpărul și febrilitatea cercetării continue: „deschizi ochii și te uiți deasupra, dedesubt și de jur împrejur". Sau, cum ar fi spus Marcus Tullius Cicero, ale cărui cuvinte sînte folosite ca epigraf de autorul „Dissertației" amintite la începutul acestui reportaj: „Notatio naturae et animadversio peperit artem". Adică, în romîneasca tipărită la Pesta în 1813: „Sămnarea naturei și luarea aminte născu măestria".

Dar „măestria" nu e o însușire numai a lui Csegezi. În atelierul lui, ca și pe tot șantierul, există zeci și sute de tineri, cei mai mulți coborîți dintre taurile și salcîmii zgîrciți ai Cîmpiei, de pe valea Singerului, a Lechinței, a Dileului, care se inițiază în tainele științei și tehnicii și își pun tot sufletul în această primă mare construcție a locului. E o adevărată năpustire a Cîmpiei, un exod voluntar de la negura hodăilor și a rîpelor sărace, spre secolul XX, spre industria socialistă. Olaru Cornel, Hagău Ioan s-au calificat aici; Petru Ban, un tînăr masiv, colțos, încuiat, asemeni eroilor lui Țic, a coborît acum cîteva luni de sus, de pe lîngă Sărmaș și a pus mîna pe hîrleț; dovedindu-se unul din muncitorii cei mai disciplinați, a fost ales în biroul organizației de U.T.M., apoi în comitetul U.T.M. pe șantier; azi a dat hîrlețul pe ciocan și se califică în meseria de forjor. Lazăr Vasile, din Mihes, deși are numai 25 de ani, e constructor cu vechime, stimat și cunoscut în Luduș; brigada lui de tineret — fruntașă pe șantier de luni de zile — economisește, printr-o bună organizare, o treime din lemnul necesar pentru sprijinirea malurilor la canalizări. Cum nu voi putea măcar să enumăr pe toți tinerii de pe șantier care ar merita cel puțin o mențiune pentru vrednicia lor, mă voi opri la unul singur; din exemplul lui se va vedea, sper, și cum vine un tînăr spre industrie și cum i se deschid înainte toate porțile.

...L-am văzut întîi cățărat în vîrful unei scări, ciocănind un știu ce pe sus, la niște fire. Fluiera ceva, sau mai mult mi se părea; un nimic, dar cu niște modulații care se potriveau undeva, răspundeau unui tipar vechi din dedesubturile memoriei. Ridic ochii: un băiat, ce mai.

— Mă!

— Ce?

— Dă-te jos!

Coboară fuștel cu fuștel, nici încet, nici repede; exact ca omul care EL e acasă. Slăbuț, negriu, 17 ani, ochi verzi, pantaloni „pană", bocanci, șapcă săsească bleu-marin și pulover.

— Mă, tu ești Iuănel!!

— Da. (Cuviincios și firesc; vag intrigat de ideea că s-ar fi putut pune o clipă la îndoială faptul).

Fantastic! Acum doi ani, mi se pare, într-o vacanță, trecea de șapte ori pe zi cu carul cu gunoi spre Ridicata, așezat gospodărește pe ceglău: — Cea, Bumbișcă! Seara, cînd se întorcea cu ultimul car durgălind gol din osii și tenghere pe drumul țării, stătea în picioare pe leasă — 15 ani! — și pe deasupra sălciilor amețite de fum, printre hămăituri rare de cîini flămînzi și gîfîitul sondei, se înălța în răstimpuri firul curat și pîlpîitor al unui fluier de om trudit, dar cu inima împăcată.

— Ce-i cu tine?

— Ce să fie? Nu-i nimic.

Nu-i nimic! Și zîmbește. Stă în fața mea cu un clește în mînă, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic, nemirîndu-se de nimic, ca o dezmințire vie a acelor agreabile relatări literare, în care troglodiți pitorești evoluează ca niște somnambuli printre mașini, scuturați de un acces permanent de spaimă amestecată cu extaz.

— Cum ai ajuns aici?

— Bine. Cu trenul.

Cine crede că a vrut să facă o glumă, se înșeală. Băiatul acesta e prea tînăr și prea al vremii acesteia ca să poată concepe că s-a întîmplat ceva care n-ar fi întru totul în firea lucrurilor atunci cînd el, sau Petru Ban sau nu știu care altul, au pus biciul în cui și au venit, cu 25 de lei în buzunar și cu o pîine și o creastă de slănină în geamantan, să construiască una din cele mai moderne fabrici din Romînia, de pe porțile căreia vor ieși anual 25 de mii de tone de zahăr, învelit ermetic în pungi de nylon. A venit bine. Adică așa, pur și simplu. Trecea o dată pe săptămînă, pe la poarta lui, cînd venea după schimburi și provizii, Ilie („Cîmpean, îl știți dumneavoastră, a' lui Toader Țiganu'"): „— Hai, mă, că acolo-i de noi!" N-a stat pe gînduri, dar trebuia să-i ajungă rîndul la treierat. S-a dus la Gheorghiță, președintele, să-i dea o hîrtie că-l știu de băiat bun și că gospodăria n-are nimic contra, a mai luat una de la Brașoveanu, învățătorul, pentru U.T.M. și dus a fost.

— Și-acasă?

— Remus cu nevasta.

Remus e fratele mai mare. Orfan de mamă de mic. Iuănel și-a pierdut și tatăl acum vreo patru-cinci ani. Aici l-au cazat în Gheja, apoi la S.M.T.; l-au dat la hala mare, pe mîna lui Supuran Dumitru: încarcă, descarcă ciment, ciuruie balast. Merge: 500 de lei lunar, cinematograf, club, Joia tineretului, dans și toată Cîmpia adunată aici. A intrat în vorbă cu Șlange, un geamgiu bătrîn: — Știi să pui geamuri? — Nu. — Hai să te-nvăț! Și a lucrat cu el la atelierul mecanic. Dar asta nu era meserie: geamuri! Să pui geamuri! Niște sticlă, acolo. Un prieten lucra la meșterul Veprich: instalații, centrala, tot păienjenișul electric! Acolo-i de Iuănel! Un tîrnăvean, Bartel, s-a calificat în cîteva luni, ia cu 200 mai mult și umblă prin toată sîrmăraia ca prin propriul buzunar. Și el, geamuri! Păi geamuri pune și-un copil, dacă vrei...

— Eu te iau, îi spune Veprich, și te fac om, dar noi sîntem 506 instalații: altă mîncare de pește. Ia-ți transfer de la ai tăi și vino.

Ușor de zis, dar maistrul Ianta — „constructorul general" 507 — nici nu vrea s-audă: bun băiat, să stea la hîrleț.

Ne-am împotmolit, bătrînule geamgiu! Ce-i de făcut domnu' Șlange, că-i bai cu Iuănel! Pune geamuri, lucrează ca și pîn' acum, dar încleștat și-ncruntat. Nu e nimeni în acest 507 să-i pună pe umăr o mînă bună?

— Uite ce e, mă băiatule: te duci la Ianta și-i spui, cînd or fi și alții de față, așa și-așa, și-așa...

Iuănel și-a luat inima-n dinți:

— ...Domnu' Ianta, dumneavoastră sînteți împotrivă; neglijați, împiedicați, subapreciați!

— !!!

— Tineretul astăzi e chemat să... Nemaipomenit!

— Na, mă și du-te!

Decît un clonțos — Iuănel!! — mai bine fără. Ori poate că totul a fost numai o încercare?

Acum lucrează la Veprich: o să dea examen de electrician. E de patru luni pe șantier. Cum a ajuns? Cu trenul.

... Bine, Iuănel. Se vede că am rămas în urmă, sau am început să îmbătrînesc, căci cel care se miră sînt eu, nu tu.

★

Înaintarea de care vorbeam mai sus, a acestui tineret al Cîmpiei, nu e un simplu salt către tehnică, sau către cei 200 ori 300 de lei în plus; e un salt în toate direcțiile, și arta e una din citadelele care urmează a fi cucerite. Cu o seară înainte de plecare, am asistat pe șantier la un spectacol de teatru; da, teatru, la Luduș, unde aproape singura distracție a argaților de pe vremuri era „rexul", biliardul acela cu găuri de la casînă, prevăzut cu un automat bătrînesc, în jurul căruia se aduna lumea în zilele ploioase sau în lungile seri de iarnă.

Sala cantinei gemea de lume. De la spectacolul dat de „lucrătorii" unei instituții locale, nu lipsea nici Iuănel, nici Csegezi (pe care, de altfel, îl întîlneam de cîteva ori pe zi, în absolut toate punctele șantierului, mereu agitat și pornit, mereu avînd ceva de explicat, argumentat, condamnat; nu m-aș fi mirat dacă cineva mi-ar fi spus că e înzestrat cu miraculosul dar al ubicuității). Erau prezenți dulgherii lui Vasile Lazăr, cu cizmele lor de gumă, cu care lucrează în interiorul canalelor; betoniștii, zidarii... Piesa reprezentată, „Tudor I. Tudor" — de Tăutu, dacă nu mă înșel — nu era chiar o capodoperă, iar „asistența regizorală" a unui profesor de la școala medie din localitate, deși cu idei îndrăznețe, vădea o inexperiență absolută în materie de teatru. Dar, cu toate acestea și indiferent de succesul pe care-l va fi repurtat sau nu lucrarea pe scenele Capitalei, pot declara că rar am asistat la un triumf atît de categoric ca în seara aceea la Luduș. Un cronicar dramatic ar fi privit cu un ochi foarte critic relativul simplism al conflictului, liniile îngroșate ale caracterelor, ca și libertățile pe care și le permiteau actorii, introducînd pe alocuri unele detalii toponimice familiare; cît despre decor, sînt convins că i-ar fi zmuls exclamații de dezaprobare. În ce mă privește, furat de foamea de artă a acestor oameni și de creditul acordat oricui încearcă să le-o prezinte, mărturisesc că am urmărit spectacolul, de pe masa unde mă cocoțasem cu încă vreo patru-cinci tovarăși, cu o perfectă bună credință și încîntare. Nu m-a deranjat nici golănescul „bis", proferat din fundul sălii, într-un moment de mare tensiune dramatică, de un familiar, se vede, al galeriei căruiva teatru de oraș (strigătul n-a provocat nici cea mai mică urmă de rîs, fiind luat drept un omagiu firesc); după cum nu m-a deranjat nici faptul că, în timpul unei încăierări, duse prea departe, se vede, tot decorul de brazi veritabili se prăbușea cu huiet la pămînt. Eroii, cu aerul cel mai natural din lume, făceau o pauză în asemenea momente, reconstituiau cu grijă fosta pădure și își reluau îndeletnicirea continuînd să se pocnească de-a binelea.

A fost urmărit cu atenție în deosebi actul III, unde e lichidată o bandă care pregătea compromiterea unui soldat și asediul unui mic și izolat depozit de muniții. Regia de culise se vede că a depus prea mult zel în crearea impresiei de autenticitate, mai ales a luptei, căci la un moment dat, în timp ce pe scenă era relativă liniște (iar în sală, nici nu mai vorbesc), cîteva explozii formidabile, repercutate și amplificate de pereții prefabricați din puzderie ai cantinei, zguduiră toată clădirea ca un cutremur, aruncînd pe cei aproape 1000 de spectatori într-o stare de înfiorare și deplină buimăceală.

Desigur, aceasta nu e încă arta, e un mod criticabil de a o prezenta și de a o accepta. Rețin însă setea formidabilă de cultură a acestor oameni, care-i face să-și dăruie cu sincer entuziasm aplauzele unei echipe modeste de amatori; element nou pe această Cîmpie, unde teatru nu exista de loc; iar cartea pătrundea numai prin „Calendarul săteanului", scos de Krafft și Drotlef din Sibiu, sau prin „Biblioteca poporală a Asociațiunii", colportată de „făclieși", vechii librari ai satelor. Ar însemna să repet lucruri cunoscute dacă aș spune că în regiune nu e sat fără bibliotecă, sau că aici, pe șantier, zeci de cititori vin zilnic la club să împrumute cărți. Ar fi îmbucurător însă să aud că libraria din centrul Ludușului — 4-5 kilometri de aici — a deschis pe șantier un chioșc de cărți și reviste, sau că teatrele și operele din Cluj, din Turda sau din Tg. Mureș — trei, respectiv două ore cu trenul — și-au propus să dea barem un spectacol pe lună, fie și în sala cantinei. Căci arta amatorilor, la nivelul pe care-l mai păstrează pe alocuri și astăzi, trebuie înțeleasă ca o etapă pregătitoare spre arta veritabilă, în măsură să pregătească cetățenii luminați ai societății socialiste.

Un șantier e o lume întreagă de năzuințe, de eforturi, de victorii; un colectiv care n-apucă să se închege bine că și e nevoit să se destrame. Dar această „destrămare" se petrece la un nivel superior închegării: oamenii lasă în urmă un bun definitiv cîștigat, un monument al muncii și iscusinței. Și apoi, plecînd, nimeni nu mai e cel de la început. Acțiunea colectivului, munca de educare a partidului i-a schimbat: din pălmaș a făcut un om care mîine o să aibă nevoie de teatru veritabil, de concert, de studiu și care n-o să se mai mulțumească cu exploziile și artificiile năucitoare din culise; iar din meseriașul care azi consideră că n-o să piară lumea dacă fură o scîndură de pe șantier, un păstrător atent al bunului public. Rîndurile de față dau o imagine palidă a acestui proces de fiecare zi; pe de altă parte, sînt o serie de oameni pe șantier, cu rol hotărîtor în acest proces, ca Petru Șerbănuț, organizatorul de partid, sau Ilie Biceac, directorul, de care nici n-am amintit. Numai figura acestuia din urmă, sînt convins că l-ar cuceri pe un romancier: fost lăcătuș, la „Steagul Roșu" mi se pare, avînd de suportat și trecînd cu bine, cu ajutorul partidului, prin cele mai perfide atacuri pe care le poate încerca în anii noștri dușmanul de clasă, Biceac are astăzi ceva din aerul unui „lup de mare" pe care îl cîștigă, probabil, de la o vreme, toți constructorii pasionați. Construcția industrială e o muncă cel puțin la fel de complexă și dură ca și marinăritul, care cere ușurința de mișcări și cutreierul prin cele mai diverse domenii ale științei și tehnicii: de la metalurgie la arta aplicată, de la planificare la cea mai pretențioasă psihologie. Ei bine, Biceac are această ușurință, această putere de orientare imediată, pe care i-o dă unui muncitor comunist experiența, fermitatea, perseverența și claritatea țelului, acest al șaselea simț, dacă vreți, care-l făcea, în timp ce mă conducea pe șantier, nu numai să descifreze într-o cărămidă uitată, în poziția unei macarale sau pur și simplu în felul de a se mișca, de a vorbi, al oamenilor dintr-o secție sau alta, o defecțiune, un impas, o stagnare, dar să și ia măsuri imediate.

Acest colectiv se va „destrăma" cum spuneam; în urma lui va rămîne aici, la marginea Cîmpiei, cea mai modernă fabrică de zahăr din țară. Fără să-i exagerez importanța, trebuie să spun totuși că acestă fabrică va avea urmări hotărîtoare pentru dezvoltarea regiunii și în primul rînd a Ludușului. Satul acesta, cu ciudatul său aer oriental, pe care-l dau poate colbul și mugetele de vite în zilele de tîrg, ori sacalele trase de măgăruși și călărite de cîte un țigan bărbos, va deveni — a devenit deja — un oraș. Școli noi, săli de spectacole, blocuri de cîte două și trei etaje se înalță de pe acum pe vatra Mureșului; apă, asfalt, canalizare, tot ce deosebește orașul de vechiul tîrg înapoiat, devin din acest an bunuri cîștigate. Se studiază proectul construirii unei fabrici de lapte praf și al alteia de dulciuri (era normal).

... Așa că atunci cînd vînzătoarea îți va întinde kilogramul de zahăr preambalat, să-ți amintești, cititorule, de fabrica de zahăr din Luduș — primul pas decisiv spre industrializarea acestei regiuni — de oamenii care au construit-o într-un timp record și a căror muncă n-a fost de loc ușoară.

---

*) Ale cărei principii am cutezat a le răpi; le dau aici pentru uzul curioșilor: puzderie, ciment, apă, silicat de sodiu, clorură de calciu (accelerator de priză), sulfat feros (accelerator și moartea insectelor!)

TRIBUNA PROFESORULUI

Măiestria profesorului

Discuțiile angajate în revistele și gazetele noastre, pe marginea predării literaturii române în școală, sînt pe deplin justificate de importanța considerabilă pe care o are acest obiect de studiu în domeniul instruirii și educării tineretului. Desigur, literatura exercită asupra elevilor o influență ceva mai complexă decît celelalte obiecte din planul de învățămînt. Ea cultivă la elevi sentimentul dragostei de patrie, le dezvoltă imaginația creatoare și le oferă, într-o formă agreabilă, multiple cunoștințe asupra lumii și vieții — le face educația estetică și cetățenească.

De aceea, profesorul de limba română nu trebuie să vizeze, în munca sa, numai informarea elevilor, ci și formarea unor oameni noi, mîndri de trecutul glorios al poporului în lupta seculară împotriva împilării și luptători entuziaști pentru socialism.

Interesante sînt cele mai multe dintre sugestiile și soluțiile date în legătură cu predarea literaturii române în școlile de toate gradele. Toate procedeele și metodele propuse sînt utile și pot contribui la îmbunătățirea predării acestei discipline. Se pare însă că s-a neglijat tocmai esențialul: măiestria profesorului de a utiliza la timp, cu eficacitate și adecvat fiecărei lecții întregul arsenal metodic. Este ceea ce în mod curent, în ultima vreme, se numește măiestrie pedagogică. Despre aceasta însă mi se pare că s-a spus prea puțin.

Dacă, în general, măiestria pedagogică poate fi considerată ca o artă deosebită de adaptare la fiecare lecție și de utilizare, cu îndeminare, a celor mai potrivite metode și procedee pedagogice pentru a face accesibile elevilor chiar problemele cele mai dificile, măiestria profesorului de limba română implică, în plus, și o mare iscusință în realizarea emoției artistice în sufletele tineretului școlar. Se vorbește frecvent despre măiestria artistică a scriitorului. O operă realizată cu măiestrie nu poate fi analizată cu indiferență, rece și formal. Adevăratul profesor de limba română recreează, de fiecare dată, în fața elevilor, opera respectivă. În aceasta constă în mare parte măiestria sa. Profesorul este și el un artist. Ba încă un artist care interpretează, în condiții speciale, roluri dintre cele mai variate și mai dificile.

Literatura este reflectarea în forme multiple și variate a realității înconjurătoare, a trecutului și chiar a viitorului spre care aspiră omenirea. Creația beletristică presupune acumularea, în sufletul scriitorului, a unor simțăminte în așa măsură, încît, la un moment dat, sfărîmă toate barierele care le țineau încătușate, ducînd la exteriorizarea lor, la comunicarea în afară prin intermediul cuvîntului scris.

De aceea, pentru justa înțelegere a valorii oricărei opere literare este necesară stabilirea unei comuniuni sufletești între creatorul ei și între cititori. Între scriitor și cititor se produce, în timpul lecturii, un fenomen similar celui din vasele comunicante. O parte din viața sufletească și din experiența scriitorului trece, prin intermediul operei sale, în sufletul cititorului. Spre deosebire însă de acest gen de vase, în care comunicarea este mecanică, în domeniul literaturii totul este condiționat de starea sufletească a celui care primește, de cultura sa, de afinitatea de idei și sentimente dintre scriitor și lector.

Dacă pentru cititorul matur problema prezintă aspecte variate, în funcție de loc, timp, împrejurări, concepții, pentru tineret situația este oarecum diferită. Avid de informare, dornic să pătrundă cît mai curînd și cît mai profund secretele vieții, ușor educabil, cu o experiență proprie mai puțin bogată, tineretul caută cu plăcere literatura, din care își poate satisface setea de cunoaștere și curiozitatea persistentă. Acest lucru trebuie să-l aibă în vedere în primul rînd profesorul de limba română. El trebuie să utilizeze cele mai variate metode și procedee pentru a captiva tineretul pentru creația literară. Este nevoie, mai ales, de acel alturism, de acea dăruire de care este capabil scriitorul în momentul creerii operei respective. În circuitul scriitor, profesor, elev, interpretul sentimentelor și al ideilor care străbat opera literară este profesorul. De aceea, apare ca imperioasă legătura psihică între aceștia. Există multiple posibilități de realizare a acestei legături. Cea mai eficace însă este lecția. Nu este pentru nimeni un secret că, așa cum sînt opere și opere, există lecții și lecții. O lecție bună vizează totdată instruirea și educarea elevilor. Ca să-și poată atinge scopul, ora de literatură trebuie să fie atractivă, vibrantă, bine studiată și mai ales bine condusă — să comunice de la inimă la inimă, de la profesor la elev. Profesorul trebuie să facă să vibreze inimile elevilor la unison cu a scriitorului în momentul creației. Pentru aceasta, este necesar să trăiască el însuși intens opera respectivă, să o pătrundă în toată profuzimea ei, să seziseze cele mai neinsemnate detalii, să nutrească o simpatie sinceră pentru scriitor. Este necesară o documentare bogată, o expunere clară, frumoasă, sistematică, îngrijită și mișcătoare. Numai așa se pot realiza atît instruirea elevilor, cît și emoția artistică necesară însușirii profunde a operei și a convingerilor autorului ei.

Realizarea emoției artistice nu este atît de simplă pe cît se pare. Ea este condiționată în primul rînd de o lectură expresivă, pe care nimeni nu o poate face mai bine decît profesorul. Elevii, oricît de binevoitori ar fi, numai în rare cazuri pot realiza o lectură cu adevărat expresivă, care să trezească fiori în sufletele tinerilor ascultători. Lor le lipsește nu numai experiența, dar și autoritatea, prestanța în fața clasei. De aceea, de cele mai multe ori, lecturile făcute de elevi sînt defectuoase. O astfel de lectură nu se deosebește prea mult de o vioară dezacordată, care nu va putea niciodată să redea adevărata melodie a unei opere muzicale. În zadar ar încerca cineva să exprime toate subtilitățile unei simfonii a lui Beethoven sau ale Rapsodiei I-a a lui Enescu, folosindu-se de asemenea instrumente. Și-ar putea închipui cineva că ar reuși să facă să vibreze sufletele sensibile ale elevilor printr-o lectură monotonă, neexpresivă, stîngace chiar, atunci cînd este vorba de cele mai emoționante creații poetice? Împărat și proletar, Luceafărul, Călin, Scrisoarea a III-a, Sergentul, Dorobanțul, Plugul blăstemat, Lidice, Bălcescu, Lazăr de la Rusca ș.a. nu se pot preda ca un capitol oarecare despre carbon, sulf, hidrocarburi, oglinzi concave, magnetism etc. O poezie trebuie să fie intens simțită și trăită, în primul rînd, de profesor. Numai atunci va reuși să comunice elevilor întreaga sensibilitate a poetului concentrată în poezia examinată.

Am avut adesea prilejul să urmăresc din fundul clasei, ca simplu spectator, numeroase lecții de literatură. Au fost ore la care n-am știut ce să admir mai întîi: informarea bogată, justețea și exactitatea interpretării sau lectura expresivă, claritatea expunerii, limbajul ales și prestanța în fața clasei! Nu o dată am încercat, alături de elevi, fiorii treziți de o lectură frumoasă și mișcătoare, deși cunoșteam bine și de multă vreme opera citită. Am plecat din clasă cu inima plină de satisfacție. Orice lecție izbutită mi-a trezit stimă și admirație. Ea este o dovadă de atașament față de școală și de elevi, de înțelegere a misiunii nobile a profesorului. Am avut, însă, și unele dezamăgiri. Alături de elevi și, fără să vreau, solidar cu ei, nu mi-am putut stăpîni plictiseala în timpul unor ore interminabile, monotone, lipsite de viață și de entuziasm. După o astfel de oră, aveam senzația că acolo, pe catedră, în urma profesorului, poezia cea mai frumoasă a rămas ciopîrțită, abandonată ca un cadavru inert pe masa rece a unei săli de disecție. Am simțit în suflet o profundă amărăciune. Mi-a fost dat să urmăresc uneori, din fericire mai puțin frecvente, și lecții searbede, în care profesorul, cedînd opiniei clasei, se preocupa în special de luarea notițelor de către elevi, reducînd lecția la o dictare aproximativă a unor generalități, lipsite adesea de orice interes.

Lecțiile monotone, schematice, lipsite de elan, subordonate scopului imediat — nota — nu sînt numai infructuoase, ci chiar dăunătoare. Ele formează în mintea elevilor o falsă concepție despre viață și despre muncă, îi îndepărtează de literatură și, în special, de poezie, îi privează de înțelegerea profundă a fenomenului literar.

De aceea, consider că, mai presus de orice, este nevoie de măiestria profesorului, de dragostea lui pentru literatura română, de elanul său creator în fiecare oră de curs, de documentarea sa bogată și de acea dăruire continuă, singura capabilă să transforme pe profesor într-un maestru, nu într-un meșteșugar oarecare.

Prof. Ion Popescu
Școala medie „Gh. Lazăr"-București

„IUBIȚI CARTEA"

A. Tvardovski:

VASILI TIORKIN

In românește de Cicerone Theodorescu

Vasili Tiorkin vine de departe, din basmul folcloric, înrudit cu al nostru, amintindu-ne de isteții și omenoși eroi ai lui Creangă. Fiu credincios al patriei sale, el pornește la război ca să-l pedepsească pe cotropitorul pămîntului patriei: „Da, peste zăpezi, spre-adîncul / Scumpei Rusii-n adevăr / Se tot duce Vasia Tiorkin / Ca pe neamț să-l bată măr".

Față-n față cu hainul agresor fascist, soldatul își pune la contribuție, alături de tăcuta armelor și pe aceea a vorbirii caustice, moștenită de la eroii poveștilor din vechime. Întrebările adresate dușmanului mustesc de ură, dar și de o ironie care izbește cum trebuie aroganța și nerușinarea: „Te grăbeai după „hazaică"? / „Ouă, maică? Lapte, maică? / I-auzi ce onoare! Nu? / „Dă-mi și dă-mi". Da ce ești tu? / Cu-o bătrînă, te simți tare? / „Dă-mi și dă-mi!" Da ce-ai crezut? / Că Rusia ți-e datoare / De mîncare și băut?"

Vehemența satirei populare se adună ca într-un pamflet în care agresorul josnic și antiuman e potopit sub valurile negre ale disprețului și indiferenței: „Cine ești? Nu mă privește / Al cui tată, fiul cui... / Om? — Ești doar la chip, firește / Strop de om în tine nu-i!"

Lui Tiorkin, care strigă vijelios la atacuri „Pentru patrie -nainte!", „nu de glorie îi pasă / ci de viață pe pămînt". *El nu e fire sumbră de războinic înzăuat, nu se închină lui Marte nici chiar atunci cînd poartă arma pe umăr. Viteazul ostaș vrea să-l îndepărteze cît mai curînd pe cotropitor spre a-și regăsi condiția normală a optimismului său înnăscut. Tiorkin e, cum ar spune Alecsandri, „un hîtru bun de glume" și admirabila traducere a lui Cicerone Theodorescu credem că păstrează foarte mult din farmecul original.*

Caustic față de dușmani, persiflînd moartea ce pîndește în război la fiecare pas, hîtru cu prietenii, flăcăul Tiorkin are și momente de duioșie, de adîncă emoție, ca în acel moment de neuitat cînd se înfăptuiește eliberarea patriei. Vibrează acolo simțirea cea mai adînc omenească ce n-a putut să treacă fără să fi sorbit din bobul curat al unei lacrime: „Anii amarurilor toate / A trecut copii iubiți! / — Ce-i cu tine, Tiorkin, frate? / Plîngi! / — Se-ntîmplă, să trăiți..."

Prin eroul său atît de popular, poemul Vasili Tiorkin *se înscrie printre cele mai de seamă opere create de poeții sovietici în timpul războiului. Dacă ar fi să ne referim numai la cele cîteva fragmente de scrisori pe care le reproduce autorul în comentariul istoric de la sfîrșitul volumului și tot am înțelege ce uriaș ecou a avut* Vasili Tiorkin *în inimile miilor și miilor de cititori, pe atunci ostași pe frontul antifascist. În tot locul, Vasia făcea să înflorească entuziasmul și încrederea în victoria finală.*

Poemul Vasili Tiorkin *oferă un strălucit exemplu de ceea ce reprezintă forța unei idei inspirată de mase și care, prin condeiul scriitorului, ajunge să cucerească masele.*

Al. Săndulescu

Limba și literatura română în școală

Începînd de la 1 decembrie 1959, revista „Luceafărul" a publicat în fiecare număr o pagină dedicată problemelor limbii și literaturii române din școală. În luna februarie redacția revistei noastre a organizat două consfătuiri cu profesorii și elevii din Craiova și Ploești. Ca urmare a propunerilor și sugestiilor făcute de cadrele didactice, elevi, istorici și critici literari, în coloanele revistei „Luceafărul", Ministerul Învățămîntului și Culturii — Departamentul școlilor — Direcția pedagogică și Editura de Stat didactică și pedagogică ne-au trimis două scrisori pe care le publicăm în pagina noastră.

Răspunsul Ministerului Învățămîntului și Culturii

Apreciem în mod deosebit inițiativa revistei „Luceafărul" de a sprijini Ministerul Învățămîntului și Culturii prin discutarea principalelor probleme ale predării limbii și literaturii române în școală; de asemenea, considerăm îndreptățite cerințele cadrelor didactice și ale elevilor adresate Ministerului Învățămîntului și Culturii, redacțiilor unor reviste, Uniunii scriitorilor etc.

Importantele probleme ridicate în aceste consfătuiri vor prilejui și un rodnic schimb de experiență între cadrele didactice și antrenarea lor la participarea tot mai vie în rezolvarea lipsurilor care mai există în predarea limbii și literaturii române.

În prezent, Ministerul Învățămîntului și Culturii se preocupă de elaborarea noului manual de „Noțiuni de teoria literaturii", de tipărirea Istoriei literaturii române clasa a IX-a pentru anul școlar 1960/1961, de definitivarea și tipărirea manualului de Literatura română clasa a XI-a, în cursul acestui an, de îmbunătățirea programelor școlare etc.

Pentru anul școlar 1960/1961, în noul manual „Noțiuni de teoria literaturii" clasa a VIII-a, se va pune accentul pe teoria genurilor literare și se vor restrînge problemele dificile din capitolul de teorie generală; pentru clasa a IX-a, în afară de Istoria literaturii române, redactată de tovarășii G. Călinescu, I. Vitner, Ov. S. Crohmălniceanu, — primul manual elaborat în mod științific, în lumina concepției materialiste —, va apărea și un nou manual. Manualul de literatură română clasa a XI-a, redactat de tovarășii: M. Gafița, secretar al Uniunii scriitorilor din R.P.R., Al. Piru, D. Micu, Gh. Ursu, se va tipări în cursul acestui an. Prima parte a manualului, care cuprinde literatura română pînă la 23 August 1944, se află sub tipar.

Pentru ca cele relatate de „Luceafărul" să ducă la îmbunătățirea muncii și să nu producă derută în rîndul cititorilor, afirmațiile făcute și problemele ridicate trebuie să fie bine cunoscute și să corespundă realității.

Din materialul publicat în coloanele revistei „Luceafărul" nr. 5 din 1 martie 1960, reiese că unele cadre didactice nu acordă atenția cuvenită programelor școlare, notelor explicative care însoțesc programele, nu citesc „Gazeta învățămîntului".

Astfel, tovarășul Romulus Pupu, profesor de limba rusă, din Ploești, nu știe că pentru anul în curs, programele școlare, clasele VIII—X, prevăd ore de recapitulare a principalelor cunoștințe gramaticale. Aceasta dovedește lipsa de colaborare între cadrele didactice cu specialități apropiate, precum și faptul că în consiliul pedagogic al școlii, problema exprimării corecte a elevilor n-a fost o preocupare timp de o jumătate de an.

Era bine ca profesorii de limba română să-l fi informat pe tov. Pupu, chiar în timpul consfătuirii.

Tov. profesor Ion Negreanu din Craiova își exprimă mirarea că operei marelui scriitor revoluționar N. Bălcescu nu-i sînt rezervate decît 2 ore de predare. Ne întrebăm, după ce programă lucrează tovarășul Negreanu, deoarece nici în anii trecuți, nici în prezent, scriitorul N. Bălcescu nu se studiază în 2 ore, ci în 3 ore. De asemenea consider că nu este indiferent faptul că activitatea scriitorului N. Bălcescu se studiază în clasa a VI-a, a VII-a, precum și la istorie, astfel încît personalitatea scriitorului este conturată în mintea elevilor la sfîrșitul școlii medii.

Tov. I. Popescu, profesor la liceul „Gh. Lazăr" București, arată, în „Contemporanul" din 27.XI.1959 și în „Luceafărul" din 1.II.1960, că o lacună a programei școlare care prevede 18 ore de gramatică la clasa a VIII-a și cîte 9 ore la clasele a IX-a și a X-a, că nu precizează cum se vor repartiza aceste ore și ce se va preda în cadrul lor.

Citîm din Nota explicativă a programei „Noțiuni de teoria literaturii" clasa a VIII-a, ediția 1959, pag. 7: „În vederea consolidării deprinderilor de ortografie și punctuație, programa prevede 18 ore pe care profesorii le vor repartiza pe trimestre. În aceste ore nu se vor face lecții teoretice de gramatică, ci numai lecții practice aplicative; dictări, analize gramaticale, exerciții practice de ortografie și punctuație".

De altfel, această indicație se repetă și în programa pentru clasa a IX-a și a X-a, ediția 1959, pag. 9 — Nota explicativă.

În „Gazeta învățămîntului" nr. 535 din 16 octombrie 1959, în articolul „Pentru o exprimare corectă", se dau sugestii cu privire la conținutul acestor ore de gramatică.

Elaborarea unei programe școlare pentru 18 ore de gramatică la clasa a VIII-a, sau pentru 9 ore la clasele a IX-a și a X-a, ar fi dus la obligativitatea respectării prevederilor ei, la transformarea unor ore în lecții de gramatică — obișnuite la clasele V—VII — și la neglijarea aspectelor variate de la o clasă la alta, de la învățămîntul de zi la cel seral. Conținutul acestor lecții trebuie să fie dictat de realitatea concretă a fiecărei clase, de lacunele din cunoștințele elevilor.

Totuși, ținînd seama de propunerile bune făcute de cadrele didactice cu privire la conținutul acestor ore, în programele pentru anul școlar 1960/1961 aceste probleme vor fi mai amplu dezvoltate.

★

Considerăm că este dificil să supui aprecierii elevilor o programă școlară, lucrare a cărei discutare comportă o viziune de ansamblu asupra materiei cuprinse, o pregătire ideologică și de specialitate.

Apreciind interesul redacției „Luceafărul" pentru problemele școlii și sprijinul prețios acordat pînă acum, vă trimitem alăturat un exemplar din programa nouă a claselor IX—XI.

Avem convingerea că observațiile și sugestiile pe care ni le veți trimite ne vor sprijini în definitivarea programei pentru anul școlar 1960/1961.

Prof. Constanța Muscă
inspector principal de învățămînt din Direcția pedagogică — Ministerul Învățămîntului și Culturii.

Răspunsul Editurii de Stat didactică și pedagogică

În ultimul timp, presa manifestă un interes deosebit față de conținutul procesului de învățămînt din școala medie de cultură generală. Cum era de așteptat, manualele ocupă locul central în cadrul discuțiilor. Articolele publicate în ultimele luni, precum și dările de seamă privitoare la Consfătuirile de la Ploești și Craiova cu cadrele didactice și elevii, prezentate în paginile **Luceafărului**, ilustrează o preocupare permanentă în cadrul școlii pentru alcătuirea unor manuale didactice corespunzătoare nevoilor actuale ale învățămîntului. Și din discuțiile organizate de M.I.C. și Editura didactică, în anii precedenți, cu cadrele didactice în diverse localități din țară în jurul manualelor de școală, au reieșit multe sugestii bune, de care, în ultimul an, s-a ținut seama la revizia unor manuale sau la elaborarea altora noi.

Odată cu aplicarea H.C.M. din 1956, privitoare la trecerea la învățămîntul de cultură generală de la 10 la 11 ani, în fața M.I.C. și a Editurii didactice au stat sarcini deosebit de grele, în privința întocmirii programelor școlare și a manualelor didactice într-un timp scurt.

Elaborarea manualelor trebuie să răspundă unui complex de cerințe științifice și pedagogice. În unele domenii, Editura didactică a fost nevoită s-o ia înaintea institutelor științifice pentru editarea unor manuale de școală, fără să se aibă la dispoziție tratatele respective din care să se sintetizeze noțiunile de bază în cuprinsul manualelor. Ex.: manualul de **Istoria literaturii române cl. XI-a, Istoria R.P.R. cl. XI-a, Teoria literaturii cl. VIII-a, Geografia patriei cl. XI-a etc.**

Legarea cunoștințelor teoretice de practica construirii socialismului, pasul cu ritmul dezvoltării științelor, caracterul educativ al conținutului manualelor, accesibilitatea lor etc., sînt probleme mari, cerințe de care la toate manualele ar trebui să se țină seama în timpul elaborării lor.

În cuprinsul celor cîteva sute de manuale școlare elaborate de Editura didactică în 3-4 ani de zile, indiscutabil că sînt și greșeli — uneori de informare, alteori de interpretare, iar alteori de ordin didactic pedagogic.

Multe dintre deficiențele de detaliu au fost înlăturate în anii anteriori cu ocazia reeditării sau reviziei manualelor. Editura didactică a salutat și a mulțumit întotdeauna celor care au adus critici judicioase manualelor, ținînd seama de ele la edițiile ulterioare. Dar, prin anumite locuri, se manifestă și o manie criticistă, negativistă, de a critica cu orice preț manualele, fără argumente temeinice, care însă nu poate fi nimănui de nici un folos.

Multe cadre didactice din țară, și constatăm aceasta și cu prilejul consfătuirilor de la Ploești și Craiova, și-au manifestat fierbinte dorința, în diferite ocazii, de a participa la elaborarea manualelor de școală. Surprinzător este însă faptul că în ultimii trei ani, deși s-au organizat concursuri deschise de întocmire a manualelor didactice, totuși cadrele didactice s-au prezentat într-un număr mult prea mic. Pentru manualele **de Limba română cl. VII-a, Istoria literaturii române cl. IX-a și a X-a**, scoase la concurs, nu s-au prezentat decît 2, 3 pînă la 5 concurenți, din lucrările cărora, de multe ori, comisiile n-au putut premia nici una în vederea publicării.

Editura didactică s-a preocupat în permanență de întocmirea unor bune manuale de literatură română pentru clasele VIII-XI. Problemele, foarte complexe, au întîrziat realizarea lor în condițiile cerute de nevoile stringente ale învățămîntului. Manualul de teoria literaturii pentru clasa a VIII-a, tipărit în 1956, luat în ansamblu, depășește puterea de înțelegere a elevilor. De aceea, Editura didactică a luat măsuri ca să întocmească un alt manual de teoria literaturii pentru cl. VIII-a, care să fie dat spre folosință în anul școlar 1960/1961. Și pentru clasa VIII-a, ca și pentru celelalte clase de la mediu, se renunță la **Culegerile de texte** separate, întrucît s-au pus bazele unor manuale în cuprinsul cărora să figureze și textele cerute de programele școlare respective pentru analiză literară.

Manualul de teoria literaturii va avea cel mult 150 de pagini de prezentări teoretice, cu comentariile textelor laolaltă, iar textele ce urmează să fie analizate, incluse în manual, vor însuma un număr de cca 200 de pagini. Prin măsurile luate, în locul comentariilor întinse istorico-literare pe marginea textelor analizate, mai potrivite pentru un manual de istorie literară decît pentru unul de teorie literară, se vor da succinte prezentări, care să ducă la definirea noțiunii respective de teorie literară. Se va renunța la întinsele prezentări ale istoricului unor specii literare, manualul viitor limitîndu-se doar la cîteva date, absolut necesare, asupra unor specii vechi și cu o largă dezvoltare în domeniul literaturii universale.

Autorii și editura se vor strădui să dea definiții cît mai clare și accesibile pentru vîrsta elevilor de clasa a VIII-a. De asemenea, prin programa respectivă s-a renunțat la unele noțiuni de teorie literară grele, urmînd ca ele să fie studiate temeinic în clasa a XI-a, cînd elevii vor avea capacitatea de înțelegere a respectivelor fenomene literare și cînd vor studia literatura realist-socialistă. Pentru ilustrarea unor specii literare s-a recurs la literatura contemporană, spre a-i da un caracter mai educativ manualului.

Actualele lucrări de **Istoria literaturii române** pentru clasele a IX-a și a X-a, folosite de mai mulți ani în învățămînt, vor fi înlocuite cu altele, elaborate pe măsura nevoilor claselor respective. Cu toate criticile aduse acestor manuale, imediat după apariție, ele, totuși, au fost de un real folos școlii, atît elevilor cît și cadrelor didactice. Procesul de reconsiderare a literaturii noastre clasice, preluarea critică a moștenirii noastre literare nu se realizează într-un timp prea scurt. Cum cu ani în urmă acest proces se găsea încă într-o primă fază, prezentarea acestor scriitori la un nivel și proporții care să depășească cerințele stricte, imediate, ale școlii medii era necesară. Profesorii și elevii au putut avea la dispoziție prezentări de ansamblu asupra scriitorilor, care îi pot orienta just asupra modului cum trebuie privită activitatea lor literară. Aceste manuale au însă serioase deficiențe de ordin pedagogic. Reducerea lor ulterioară la proporțiile unor manuale veritabile ar fi însemnat o restructurare masivă. De aceea Editura didactică a luat măsuri să facă noi manuale, în care să fie incluse și textele pentru analiză literară.

Pentru anul școlar 1960/1961, în clasa a IX-a va fi dat spre folosință, cu titlu experimental, un nou manual de istoria literaturii noastre. De asemenea, în prezent, se lucrează la un nou manual de istoria literaturii române pentru clasa a X-a, în care va fi prezentată materia pînă la 1920.

Probleme deosebit de grele a ridicat manualul de istoria literaturii române pentru clasa a XI-a. Periodizarea literaturii, sintetizarea întregului peisaj literar de la 1920 pînă în prezent într-un număr relativ mic de ore, trierea și ordinea scriitorilor pe care să-i prezentăm monografic, prin caracterizare generală sau numai citați, prezentarea operelor lor, **cînd critica și istoria literară nu și-au spus încă în suficientă măsură cuvîntul**, au reținut îndelung atenția autorilor și editurii, ducînd astfel la întîrzierea apariției acestui manual. Un complex de fenomene literare în perioada dintre cele două războaie mondiale — curente, orientări, confuzii — au necesitat un timp îndelungat pentru clarificarea lor. Lipsa unei istorii literare ample pentru această perioadă s-a resimțit adînc în munca autorilor la elaborarea acestui manual.

Institutul de literatură și folclor al Academiei R.P.R. a întîrziat editarea unei asemenea lucrări.

De asemenea nici Uniunea scriitorilor n-a sprijinit în suficientă măsură munca Editurii didactice în elaborarea manualelor de literatură română.

Pînă în prezent, prima parte a manualului a fost elaborată și se găsește la tipar. Manualul va apărea și va fi folosit de elevi pentru recapitularea materiei și pentru examenul de maturitate.

Partea a doua a manualului, care tratează perioada de după eliberare, este în curs de definitivare la autori. Se depun eforturi pentru finisarea ei și pentru publicarea în curînd a manualului integral.

Avîndu-se în vedere complexitatea problemelor, neprezentate încă pe larg într-o amplă istorie literară, respectivul manual încearcă să contureze profilul integral al literaturii noastre de după 1920.

Analizînd observațiile cadrelor didactice de la Craiova și Ploești referitoare la manualele de limbă și literatură română pentru clasele V-VII, le-am găsit îndreptățite. Înlăturarea naturalismului lingvistic din fragmentele cuprinse în aceste manuale a preocupat pe autori și Editura și s-a căutat să se evite asemenea texte care nu au ce căuta într-un manual de școală. Dacă mai sînt încă fragmente care nu sînt reprezentative pentru ilustrarea și reconstituirea temei operelor respective, aceasta se va remedia în edițiile viitoare. Sugestiile în legătură cu noi teme care ar trebui introduse în programe și manuale își vor găsi rezolvarea în măsura în care numărul de ore afectat disciplinei respective va permite aceasta.

Neconcordanța dintre manualele de istoria literaturii romîne pentru clasele a IX-a și a X-a și programele de școală, este în oarecare măsură justificată prin aceea că refacerea manualelor n-a putut să țină pasul cu revizuirea programelor în fiecare an.

Recentele discuții purtate pe marginea manualelor școlare de limbă și literatură română au scos la iveală necesitatea ca și alte edituri să țină seama, în activitatea lor, de nevoile imediate ale învățămîntului. Atît cadrele didactice cît și elevii au nevoie, pe lîngă manuale, de antologii literare — proză și versuri — din operele scriitorilor studiați în școală, ca să le stea la dispoziție în afara celor analizate în clasă. De asemenea, de un real folos ar fi culegeri de articole de critică literară privitoare la scriitorii prevăzuți în programele școlilor medii de cultură generală. Sînt mulți elevi dornici de a adînci, de a cunoaște mult mai mult decît le oferă manualul. Publicațiile mai vechi sau mai recente, din diferitele reviste, nu sînt accesibile tuturor elevilor. Asemenea culegeri de texte literare și articole de critică literară sînt foarte utile pentru învățămînt și chiar pentru marele public.

De asemenea și critica literară ar fi necesar să țină seama de problemele dificile din istoria literaturii noastre care se predau în școala medie și să-și concentreze mai mult atenția asupra lor spre a le adînci, clarifica. Intenția **Vieții românești** de a prezenta ample articole asupra unor curente literare este lăudabilă, dar ea trebuie realizată grabnic. Și nu numai atît. Este necesară dezbaterea acestor probleme în continuare pentru elucidarea lor, căci în general se ia de bun tot ce se publică în asemenea articole dacă nu se vine curînd cu clarificările respective. Zecile de mii de elevi și cadre didactice consideră, pînă la o definitivă punere la punct, articolul din **Viața românească** despre **Semănătorism** ca ultimul cuvînt asupra acestei probleme.

În etapa actuală, cînd în cadrul Editurii didactice se duce o intensă activitate pentru revizuirea și îmbogățirea manualelor didactice elaborate în ultimii patru ani, dările de seamă publicate de **Luceafărul** asupra consfătuirii cu profesorii și elevii din Ploești și Craiova, precum și celelalte articole publicate anterior, ne sînt de un real folos. Continuarea acestei acțiuni ajută în mare măsură activitatea Editurii didactice și, indirect, învățămîntul general.

EDITURA DE STAT
DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ

Programa privitoare la predarea literaturii romîne în clasele a IX-a, a X-a şi a XI-a

Începînd din acest număr vom publica în coloanele revistei noastre Programa privitoare la predarea literaturii romîne în clasele a IX-a, a X-a şi a XI-a.

Deoarece programa reprezintă un document de bază care fixează cerinţele şcolii în vederea educării tineretului, ea trebuie cunoscută şi aplicată în mod creator de profesorii care predau acest obiect. De aceea chemăm cadrele didactice să ne comunice cît mai repede observaţiile şi propunerile lor concrete izvorîte din aplicarea programei în clasă, ţinînd seama de numărul de ore, de posibilităţile de înţelegere ale elevilor, de scopul educativ urmărit de şcoală.

Aşteptăm ca profesorii de limba şi literatura romînă să vină cu observaţii pe marginea noii programe.

Introducere

Programa claselor IX—XI cuprinde două feluri de teme: teme monografice, consacrate studiului operei unor anumiţi scriitori şi teme cu caracter general, de trecere în revistă a principalelor etape din istoria literaturii romîne.

În temele cu caracter general se studiază principalele evenimente istorice, lupta ideologică între clasele sociale antagoniste, principalele aspecte ale vieţii culturale, pentru ca elevii să înţeleagă condiţiile istorice în care au apărut operele literare, caracteristice pentru epoca respectivă. Asemenea teme cu caracter general sînt: cultura şi literatura romînă în sec. XIV—XV—XVI; cultura şi literatura romînă în sec. al XVII-lea; literatura romînă în secolul al XVIII-lea; literatura romînă în secolul al XIX-lea, literatura romînă în secolul al XX-lea.

Atît în studierea temelor cu caracter general, cît şi a celor monografice, în centrul atenţiei profesorului trebuie să stea operele principale, indicate în programă pentru analiză literară. Celelalte opere amintite în programă vor fi prezentate de către profesori printr-o caracterizare generală sau numai menţionate.

Principalele opere indicate de programă pentru analiză în clasă trebuie să fie citite în întregime de toţi elevii. Se va duce o insistentă luptă împotriva cunoaşterii principalelor opere din fragmente, din povestiri sau recenzii. *În acest scop, profesorii trebuie să cunoască programa şi să recomande elevilor operele, înainte de vacanţa de vară sau de la începutul anului şcolar. Este necesar ca profesorii să-i înveţe pe elevi să-şi facă însemnări în cursul lecturii, să scoată ideile esenţiale, să noteze pasajele cele mai caracteristice din punct de vedere ideologic şi artistic. Profesorii trebuie să urmărească şi să controleze, la fiecare lecţie, dacă elevii au citit operele indicate, cultivîndu-le şi stimulîndu-le gustul pentru citit, pentru literatură.*

Deosebită atenţie trebuie să acorde profesorii analizei literare a operelor. Prin analiza literară se urmăreşte, în primul rînd, înţelegerea de către elevi a conţinutului ideologic al operei. Analiza personajelor operelor şi cunoaşterea sensului ideologic al acestora se pot face numai pe baza cunoaşterii temeinice a operelor literare.

Metodele folosite pentru analiza literară sînt în funcţie de conţinutul operelor, de genul căruia îi aparţin, de particularităţile artistice, cît şi de gradul de pregătire al elevilor.

O grijă deosebită în pregătirea lecţiilor şi în predare se cere şi din partea profesorilor de la şcolile şi secţiile serale, unde elevii au timp mai puţin pentru studiu şi lectură.

Aprofundarea studiului literaturii este condiţionată şi de justa organizare a muncii independente a elevilor. Deprinzînd pe elevi să citească operele în întregime şi cu atenţie, să desprindă pasajele cele mai potrivite pentru caracterizarea eroilor, să citească articole de critică literară, să-şi pregătească compunerile acasă după plan, folosind material de critică şi istorie literară, se asigură realizarea scopului instructiv-educativ.

Justa organizare a muncii independente a elevilor este un mijloc de bază în însuşirea cunoştinţelor de istoria literaturii romîne şi a luptei împotriva formalismului. Analiza completă şi aprofundată a operei literare cere şi cunoaşterea de către elevi a drumului creaţiei scriitorului.

În expunerile despre viaţa şi creaţia marilor noştri scriitori, profesorii vor accentua acele însuşiri ale scriitorilor pe care urmărim să le formăm la elevi: curajul, perseverenţa, fermitatea, iniţiativa, devotamentul, puterea de sacrificiu, dragostea de viaţă şi oameni, dragostea pentru popor şi dorinţa de a-l sluji.

Studiile de critică literară şi comentariile apărute în diferite publicaţii contribuie la înţelegerea literaturii ca reflectare a realităţii, precum şi a importanţei ei sociale. De aceea, elevii vor fi îndrumaţi să citească studii şi articole apărute în revistele şi gazetele noastre literare, care prezintă aspectele revoluţiei culturale din Republica Populară Romînă, care valorifică creaţiile celor mai de seamă scriitori ai noştri din trecut şi evidenţiază caracterul nou, mobilizator al operelor actuale. Ei trebuie să fie îndrumaţi să studieze documentele de partid necesare pentru a înţelege dezvoltarea culturii noi, socialiste din R.P.R.

De-a lungul cursului de istorie a literaturii romîne se repetă şi se adîncesc noţiunile de teoria literaturii căpătate în anii anteriori.

O parte importantă a cursului de istoria literaturii romîne o formează studiul limbii operelor literare, necesar nu numai pentru o mai adîncă înţelegere a acestora, nu numai pentru formarea şi îmbogăţirea vocabularului şi a posibilităţilor de exprimare a elevilor. Studierea atentă a limbii operelor literare dă elevilor posibilitatea să înţeleagă mai bine unitatea dintre conţinut şi formă, să-şi dea seama de contribuţia marilor scriitori la făurirea unei limbi bogate, expresive, nuanţate, să cunoască în mod sistematic etapele dezvoltării limbii literare romîne. Asemenea cunoştinţe se dau elevilor în cadrul lecţiilor de analiză a operelor literare, dar ele pot constitui şi tematica unor lecţii speciale, consacrate mai ales studiului limbii operei marilor noştri scriitori: Al. Odobescu, M. Eminescu, I. L. Caragiale, M. Sadoveanu, Tudor Arghezi, M. Beniuc, Z. Stancu etc.

De o deosebită importanţă în studierea limbii şi literaturii sînt compunerile de diferite tipuri.

Compunerile trebuie să fie date cu grijă, să nu ocupe prea mult timp pe elevi, să fie limitate la 5-6 pagini pentru ca elevii să se deprindă cu sistematizarea şi concentrarea ideilor şi pentru ca lucrările să poată fi corectate de către profesori. În corectarea compunerilor, profesorii vor urmări ca elevii să cunoască temeinic tema tratată, să-şi expună ideile în mod logic, să motiveze şi să argumenteze cele expuse, să tragă concluzii, să-şi formuleze ideile corect din punct de vedere gramatical. Profesorii trebuie să fie intransigenţi faţă de greşelile ortografice, de punctuaţie şi stilistice din lucrările elevilor.

Pentru ca munca elevilor să decurgă în mod organizat, este bine ca lucrările, compunerile, să fie planificate de la începutul anului, să se fixeze termenele şi să se dea îndrumări cu privire la bibliografie şi felul cum să lucreze; astfel elevii vor învăţa să alcătuiască compuneri bine gîndite, studiate temeinic şi literar exprimate.

Pentru reuşita lecţiilor de literatură din clasă, trebuie desfăşurată o intensă activitate în afara clasei.

Pentru ca elevii claselor a IX-a şi a X-a (care studiază în cei doi ani literatura de la origine pînă în secolul XX) să nu fie lipsiţi de cunoaşterea, în mod organizat, a unor opere din literatura noastră actuală, expresie a vieţii noi în mijlocul căreia trăiesc, a marilor realizări obţinute de poporul muncitor, călăuzit de partid, a marilor valori morale şi artistice, profesorii trebuie să stimuleze interesul elevilor pentru această literatură.

Profesorii vor recomanda, din vreme, operele prevăzute în programă pentru lectură suplimentară; vor analiza unele dintre ele în orele de control al lecturii; vor face referiri la aceste opere de-a lungul cursului de literatură. Dacă timpul permite, profesorii vor putea recomanda şi alte opere nou apărute.

De asemenea, este bine ca tematica cercurilor literare să fie axată şi pe probleme noi ale literaturii, desprinse din lectura suplimentară.

Organizarea sistematică a lecturii în afara clasei, completarea bibliotecilor şcolii şi ale claselor cu cărţile necesare, recomandarea cărţilor indicate pentru studiul literaturii, înaintea vacanţei de vară, trebuie să fie în atenţia profesorilor de literatură, a diriginţilor şi a directorilor de şcoli. Pentru buna desfăşurare a lecţiilor, profesorii trebuie să fie la curent cu operele apărute, cu studiile de critică literară cu care vor actualiza în permanenţă lecţiile elevilor, fără însă să supraîncarce pe elevi.

În tot timpul anului şcolar, profesorii de limba romînă vor ţine o legătură strînsă cu bibliotecarul şcolii, îl vor ajuta şi îndruma şi vor controla frecventarea bibliotecii de către elevi.

Pentru a ţine mereu viu interesul elevilor pentru literatură, se vor amenaja standuri de cărţi, panouri cu coperte de cărţi noi, se vor organiza recenzii, simpozioane, serate literare.

Vizitele la unităţile de muncă, excursiile pentru cunoaşterea frumuseţilor patriei, a comorilor culturale şi artistice sînt un minunat prilej pentru ca elevii să cunoască construcţiile socialiste şi munca creatoare a oamenilor, marile realizări ale regimului nostru de democraţie populară.

Sub îndrumarea şi conducerea profesorului este bine ca elevii să vadă la teatru sau să asculte la radio piese de teatru şi să vizioneze filme realizate după anumite opere literare studiate la cursul de literatură.

★

Pentru consolidarea cunoştinţelor gramaticale ale elevilor, pentru cultivarea dragostei faţă de limba poporului şi a marilor noştri scriitori, şi în vederea perfecţionării deprinderilor lor de a se exprima cît mai corect oral şi în scris, programa acordă la clasele a IX-a şi a X-a cîte 9 ore, care vor fi repartizate pe trimestre.

Conţinutul acestor lecţii va fi impus de realitatea concretă a fiecărei clase, de lipsurile constatate în cunoştinţele elevilor. Se vor putea organiza lecţii practice cu scopul de a înlătura lacune în cunoştinţele de bază ale gramaticii (declinarea substantivului, adjectivului şi articolului, declinarea pronumelui personal — cu formele nearticulate; formarea modurilor şi timpurilor verbului, diatezele verbului, verbele auxiliare şi neregulate). În alte lecţii se va urmări corectitudinea construcţiei gramaticale (acordul adjectivului cu substantivul, acordul articolului genitival şi adjectival, acordul predicatului cu subiectul etc.), sau lecţii de structură a propoziţiei şi a frazei pe care se axează regulile de punctuaţie. De asemenea, studiul limbii unor scriitori de valoare care ridică probleme importante de stil şi construcţii gramaticale pot face obiectul unor asemenea lecţii.

Toate aceste lecţii de gramatică trebuie să contribuie la întărirea şi perfecţionarea deprinderilor de scriere corectă. De aceea, aplicaţiile practice trebuie să fie cît mai variate: dictări, analize gramaticale, scurte compuneri, discutarea unor lucrări etc.

Pentru a lupta însă cu eficacitate împotriva greşelilor de exprimare, pentru a învăţa pe elevi să folosească cît mai corect limba literară, profesorilor de limba romînă le revine sarcina de a menţine mereu activ frontul comun al cadrelor didactice în vederea realizării acestei importante probleme.

Nota acordată lucrărilor elevilor trebuie să reprezinte aprecierea exactităţii conţinutului şi corectitudinea formei de exprimare.

★

Printr-o muncă bine organizată şi planificată, aplicînd creator indicaţiile şi îndrumările cuprinse în programă, şi printr-o predare ştiinţifică şi atrăgătoare, izvorîtă dintr-un sincer ataşament faţă de clasa muncitoare, profesorii vor contribui pe deplin la ridicarea nivelului pregătirii elevilor şi la formarea oamenilor noi.

CLASA a IX-a

3 ore săptămînal — 99 ore anual

I. FORMAREA LIMBII ROMINE — 2 ore

Formarea poporului romîn. Teritoriul de formare a poporului şi limbii romîne.

Contribuţia elementului autohton la formarea limbii romîne.

Limba romînă, limbă romanică. Caracterul latin al limbii romîne, oglindit în gramatică şi lexic.

Influenţa slavă. Alte influenţe exerciate asupra limbii romîne.

Dialectele limbii romîne.

Limba vorbită şi limba literară.

II. LITERATURA POPULARĂ (orală) — 2 ore

Originea folclorului.

Literatura orală, punct de plecare a literaturii scrise.

Temele principale ale folclorului (viaţa păstorească, agricultura, lupta împotriva exploatării, lupta împotriva dominaţiei turceşti).

Tematica folclorului actual.

Caracterul realist al creaţiei folclorice.

Însemnătatea instructiv-educativă şi artistică a folclorului.

Strînsa legătură dintre folclor şi literatura cultă.

III. LITERATURA ROMINĂ SCRISĂ — 2 ore

Manifestări culturale în sec. XIV—XV—XVI

Scrieri religioase şi istorice în limba slavonă.

Cele mai vechi tipărituri din ţara noastră în limba slavonă. Macarie (1508).

Primele manuscrise în limba romînă. Scrisoarea lui Neacşu din Cîmpulung (1521).

Primele traduceri în limba romînă. Influenţa husitismului în nordul Ardealului şi Maramureş în a doua jumătate a sec. al XV-lea şi influenţa luteranismului în prima jumătate a sec. al XVI-lea.

Începuturile tipăriturilor în limba romînă. „Catehismul luteran" (1544) Sibiu.

Activitatea de tipograf a lui Coresi. Importanţa tipăriturilor româneşti ale lui Coresi (1559—1581).

CULTURA ŞI LITERATURA ROMINĂ ÎN SEC. AL XVII-LEA — 2 ore

Condiţiile economice, politice şi sociale ale epocii. Lupta împotriva jugului otoman. Legăturile politice şi culturale cu Rusia şi Polonia.

Dezvoltarea şcolii.

Introducerea limbii romîne în biserică şi în cancelaria domnească.

Cazania lui Varlaam. Noul Testament de la Bălgrad al lui Simion Ştefan (Predoslavia). Psaltirea în versuri a lui Dosoftei.

Contribuţia lui Varlaam, Simion Ştefan, Dosoftei, la dezvoltarea limbii literare.

Biblia de la Bucureşti (1688). Însemnătatea ei în dezvoltarea limbii literare.

ÎNCEPUTURILE ISTORIOGRAFIEI ÎN LIMBA ROMINĂ — 2 ore

Împrejurările în care apar cele dintîi cronici în limba romînă.

Cronicarii moldoveni.

Grigore Ureche: Letopiseţul Ţării Moldovei — (prezentare generală).

Miron Costin: Letopiseţul Ţării Moldovei de la Aron Vodă încoace (prezentare generală).

CULTURA ŞI LITERATURA ROMINĂ ÎN SEC. AL XVIII-LEA — 2 ore

Situaţia economico-socială a epocii. Întărirea legăturilor politico-culturale cu Rusia, în lupta împotriva jugului otoman.

Dezvoltarea culturii. Tiparul. Istoriografia.

Cultura şi literatura romînă în prima jumătate a secolului al XVIII-lea.

Contribuţia lui Antim Ivireanu la dezvoltarea culturală a epocii. Didahiile.

Cărţile populare de mare răspîndire: Alexandria, Esopia, Halima.

Istoriografia munteană.

Cronicarii munteni — 1 oră

Stolnicul Constantin Cantacuzino — Istoria Ţării Romîneşti (începuturile istoriei) Radu Popescu — Istoriile domnilor Ţării Romîneşti.

Istoriografia în Moldova.

Ion Neculce — 3 ore —
1672—1745

„O samă de cuvinte" (prezentare generală). Figura lui Ştefan cel Mare şi a spătarului N. Milescu.

Importanţa acordată de I. Neculce tradiţiei istorice a poporului. Valoarea literară a legendelor.

Letopiseţul Ţării Moldovei de la Dabija voevod la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat (prezentare generală). Domnia lui D. Cantemir.

„O samă de cuvinte" şi „Cronica lui I. Neculce", izvor de inspiraţie pentru scriitorii noştri.

Dimitrie Cantemir — 2 ore
1673—1723

Scurtă prezentare a vieţii. Studiile. Activitatea sa de scriitor (Istoria ieroglifică).

Descrierea Moldovei (prezentare generală). Descrierea frumuseţilor şi bogăţiilor patriei, a tradiţiilor poporului, cunoaşterea folclorului, latinitatea limbii. Preţuirea producţiilor populare.

Valoarea operei sale ştiinţifice şi literare. Patriotismul şi umanismul scriitorului. Erudiţia sa.

Însemnătatea internaţională a operei ştiinţifice a lui D. Cantemir.

Locul istoriografiei în dezvoltarea culturii şi literaturii romîne. — Concluzii — 1 oră.

Idei principale în istoriografie: originea romană a poporului romîn; unitatea romînilor; ideea originii latine a limbii romîne; patriotismul cronicarilor.

Contribuţia cronicarilor la dezvoltarea limbii literare. Elemente cărturăreşti şi elemente populare în limba folosită de cronicari.

CULTURA ŞI LITERATURA ROMINĂ ÎN A DOUA JUMĂTATE A SEC. AL XVIII-LEA — 4 ore

1. **Şcoala ardeleană.** Reprezentanţi: S. Micu, Gh. Şincai, P. Maior.

Ideile Şcolii ardelene.

Însemnătatea culturală şi literară a Şcolii ardelene. Rolul istoric al Şcolii ardelene în dezvoltarea culturii româneşti şi în formarea constiinţei naţionale.

Curentul latinist.

I. Budai Deleanu
(1760—1820)

Opera: **Ţiganiada.** Operă de critică violentă la adresa regimului feudal, a monarhiei, a jugului otoman şi a corupţiei moravurilor epocii.

Ţiganiada (analiză literară).

Însemnătatea Ţiganiadei ca primă epopee a literaturii noastre.

2. **Începuturile poeziei lirice culte în Ţara Romînească şi în Moldova** — 1 oră.

Poeţii Văcăreşti, (Ienăchiţă, Alecu şi Nicolae Văcărescu). Testamentul literar. Patriotismul lor. Costache Conachi.

LITERATURA ROMINĂ ÎN SECOLUL AL XIX-LEA — 2 ore

Cadrul economic, social-politic al epocii. Răscoala condusă de Tudor Vladimirescu.

Creşterea avîntului revoluţionar al maselor, în preajma anului 1848.

Pregătirea politico-socială şi culturală a revoluţiei de la 1848. Organizaţii cultural-politice puse în slujba ideilor revoluţiei. Societatea literară. Societatea filarmonică. Frăţia.

Activitatea desfăşurată de Gh. Lazăr şi Gh. Asachi. Primele şcoli în limba naţională.

Presa. Primele ziare şi reviste în limba romînă.

Teatrul. Primele spectacole în limba romînă. Traduceri din repertoriul universal. Contribuţia scriitorilor timpului la formarea unui repertoriu teatral în limba romînă.

Dezvoltarea literaturii — 2 ore

Traduceri şi adaptări din literatura universală. Clasicism şi romantism.

Scriitorii: Dinicu Golescu (însemnare a călătoriei mele). Iancu Văcărescu, animator şi sprijinitor al mişcării culturale (teatru, traduceri) etc. Activitatea literară.

Anton Pann — 1 oră
(1794—1854)

Povestea vorbei (1851). Interesul pentru folclor. Prezentarea critică a moravurilor sociale din acea epocă.

Vasile Cîrlova — 1 oră
(1809—1831)

Cîntăreţ al năzuinţelor poporului, în preajma revoluţiei de la 1848. Marşul romînilor.

Ruinurile Tîrgovişteі (analiză literară). Admiraţia poetului faţă de trecutul glorios al poporului. Influenţa romantică.

I. E. Rădulescu — 2 ore.
(1802—1872)

Activitatea lui I. E. Rădulescu în preajma revoluţiei de la 1848 (om politic, profesor, traducător, critic literar şi teatral, editor).

Importanţa Gramaticii (Introducerea). Justeţea părerilor lui Eliade Rădulescu în problemele limbii, în această epocă (simplificarea alfabetului, lupta împotriva etimologismului, adoptarea principiului fonetic în ortografie, îmbogăţirea vocabularului.

Locul lui I. E. Rădulescu în dezvoltarea culturii şi literaturii noastre.

M. Kogălniceanu — 2 ore
(1817—1891)

Activitatea lui M. Kogălniceanu ca îndrumător al culturii şi literaturii. Dacia literară. Programul Daciei literare.

Interesul pentru studiul ştiinţific al istoriei. Importanţa studiului istoriei pentru educarea tineretului în spiritul dragostei faţă de patrie(Cuvînt pentru deschiderea cursului de istorie naţională la Academia Mihăileană).

Discursul pentru îmbunătăţirea soartei ţăranilor (prezentare generală).

Locul lui M. Kogălniceanu în cultura şi literatura noastră.

N. Bălcescu — 3 ore
(1819—1852)

Viaţa şi activitatea.

Editarea revistei Magazin istoric pentru Dacia. Rolul de seamă al lui N. Bălcescu în pregătirea şi desfăşurarea revoluţiei de la 1848.

Principalele studii şi opere (Puterea armată la Romîni, Starea socială a muncitorilor plugari).

Opera.

Istoria Romînilor sub Mihai Vodă Viteazul

Importanţa operei. Concepţia istorică a lui N. Bălcescu. Analiza fragmentului „Călugărenii."

Evocarea luptelor eroice ale poporului romîn sub conducerea viteazului domn, cu scopul de a înflăcăra patriotismul contemporanilor.

Valoarea artistică a descrierii.

Locul lui N. Bălcescu în literatură. N. Bălcescu, înflăcărat patriot, luptător consecvent, scriitor militant. Contribuţia lui N. Bălcescu la dezvoltarea limbii literare.

Gr. Alexandrescu — 4 ore.
(1810—1885)

Scurte date biografice.

Orientarea către mişcarea revoluţionară. Participarea la revoluţia de la 1848.

Aspectele activităţii sale literare (fabula, satira, meditaţia, epistola).

Opera.

Lirica patriotică. Umbra lui Mircea la Cozia. (analiză literară).

Evocarea figurii lui Mircea cel Bătrîn, apărător al libertăţii ţării.

Admiraţia pentru locurile istorice, amintind trecutul glorios de luptă al poporului.

Încrederea poetului în progres, în viitorul luminos al omenirii.

Condamnarea războiului. Folosirea decorului natural.

Poeziile de satiră socială. Satiră Duhului meu (caracterizare generală).

Fabula. Toporul şi pădurea (analiză literară).

Semnificaţia socială a fabulei.

Personajele.

Locul scriitorului în literatură. Importanţa operei lui Gr. Alexandrescu pentru dezvoltarea literaturii noastre.

C. Negruzzi — 3 ore
(1808—1868).

Activitatea lui C. Negruzzi pe linie luptei scriitorilor progresişti de la 1848. Colaborator la Dacia literară şi Propăşirea.

Opera.

Nuvela istorică — Alexandru Lăpuşneanu (analiză literară).

Scrisorile literare: Negru pe alb (prezentare generală).

Locul scriitorului în literatură.

C. Negruzzi, creator al nuvelei româneşti, deschizător de drumuri şi în alte genuri literare (poema eroică, scrisori literare, fruntaş al acţiunii pentru promovarea teatrului în limba romînă, popularizator al literaturii ruse prin traduceri).

Cezar Bolliac — 1 oră
(1813—1881).

Participant la revoluţia de la 1848.

Activitatea literară.

Temele poeziei sale sociale: exploatarea clăcaşilor şi a robilor ţigani (Clăcaşul, Muncitorul, Ţiganul vîndut); ura împotriva exploatatorilor (Carnavalul).

Clăcaşul (analiză literară).

Exprimarea urii şi revoltei împotriva boierilor care exploatează pe iobagi. Îndemnul la luptă pentru cucerirea şi apărarea drepturilor poporului.

D. Bolintineanu — 1 oră.
(1819—1872).

Participant la revoluţia de la 1848.

Activitatea literară. **Legendele istorice** (prezentare generală).

Evocarea eroismului strămoşesc cu scopul de a trezi sentimentele patriotice şi mîndria naţională a contemporanilor (Muma lui Ştefan cel Mare; Mircea cel Mare şi solii).

Al. Russo — 2 ore.
(1819—1859).

Activitatea depusă în domeniul teatrului, literaturii şi limbii romîne. Interesul pentru folclor. Poezia poporală.

Opera.

Cîntarea Romîniei (prezentare generală).

V. Alecsandri — 8 ore.
(1819—1890).

Viaţa şi activitatea creatoare. Studiile.

Participarea, alături de M. Kogălniceanu, Al. Russo, C. Negruzzi, la mişcarea culturală din preajma revoluţiei de la 1848; colaborarea la Dacia literară. Activitatea literară şi publicistică.

Interesul pentru folclor.

Participarea lui V. Alecsandri la revoluţia de la 1848.

Activitatea politică în slujba unirii.

Activitatea literară (opere dramatice, pasteluri, legende, Ostaşii noştri).

Opera.

Poezia. Creaţii inspirate din poezia populară.

Cîntic haiducesc 1843 (analiză literară). Împletirea dragostei de natură cu dorul de libertate şi dreptate al haiducului.

Folosirea în mod creator a poeziei populare.

Dragostea de patrie în poezia lui V. Alecsandri.

Peneş Curcanul (analiză literară).

Glorificarea eroismului poporului, făuritor al independenţei naţionale.

Evocarea frumuseţilor naturii în poezia lui V. Alecsandri.

Pastelurile. Oglindirea în pasteluri a frumuseţii priveliştilor ţării şi a dragostei poetului faţă de natură.

Concertul în luncă (analiză literară).

Prezentarea în imagini poetice a concertului în luncă. Atmosfera de basm a poeziei.

Teatrul.

Chiriţa în provincie (caracterizare generală).

Despot Vodă (analiză literară).

Oglindirea luptelor pentru domnie între diferite partide boiereşti în Moldova, din a doua jumătate a secolului al XVI-lea.

Caracterizarea personajelor principale. Caracterul dramatic al acţiunii.

Îmbinarea elementelor romantice cu cele realiste.

Locul operei lui V. Alecsandri în dezvoltarea literaturii noastre.

I. Ghica — 1 oră.
(1816—1894).

Opera.

Scrisorile (prezentare generală).

Contribuţia scriitorilor de la 1848 la dezvoltarea literaturii (concluzii) — 1 oră.

Trăsăturile generale ale literaturii scriitorilor generaţiei de la 1848. Elemente clasice, romantice şi realiste în creaţia lor.

Inspiraţia scriitorilor din folclor.

Literatura romînă în deceniile 6 şi 7 ale sec. al XIX-lea — 1 oră.

N. Filimon — 3 ore.
(1819—1865).

Orientarea activităţii sale creatoare pe linia ideilor revoluţionare ale epocii de la 1848. Caracterul variat al activităţii (ziarist, critic muzical şi teatral).

Opera.

Ciocoii vechi şi noi (analiză literară).

Tabloul descompunerii economico-sociale şi morale a lumii feudale.

Demascarea caracterului de clasă al aparatului de stat. Zugrăvirea realistă a mizeriei şi suferinţei ţărănimii iobage. Personajele.

Caracterul realist-critic al romanului.

N. Filimon, creatorul romanului realist critic în literatura romînă.

Al. Odobescu — 4 ore.
(1834—1895).

Scurte date biografice.

Activitatea progresistă a scriitorului pe linia revoluţiei de la 1848. Al. Odobescu, sprijinitor al luptei pentru unire şi independenţă naţională, al politicii de apropiere faţă de Rusia.

Interesul pentru evocarea trecutului istoric (Mihnea Vodă cel Rău şi Doamna Chiajna). Interesul pentru studiile de folclor.

Justa orientare în problemele de limbă — combaterea exagerărilor latiniste.

Opera.

Mihnea Vodă cel Rău (analiză literară).

Zugrăvirea conflictelor din sec. al XVI-lea dintre boieri şi domnitori.

Figura lui Mihnea Vodă cel Rău.

Pseudokynegheticos 1874 (prezentare generală):

Caracterul original al operei. Operă de mare erudiţie.

Arta descrierilor şi a peisajelor. (Cîmpia Bărăganului, Culmea Bîsocii).

Al. Odobescu, maestru al limbii literare.

Locul lui Al. Odobescu în literatură. Contribuţia lui la dezvoltarea culturii şi limbii literare.

B. P. Haşdeu — 3 ore.
(1838—1907).

Orientarea activităţii sale pe linia ideologiei scriitorilor progresişti de la 1848, luptător pentru unire.

B. P. Haşdeu, apărătorul reformelor democratice în folosul maselor ţărăneşti: Ion-vodă cel Cumplit.

Contribuţia scriitorului la studiul istoriei.

Activitatea ştiinţifică în domeniul filologiei. Preţuirea limbii şi creaţiei artistice a poporului.

Concepţia înaintată asupra formării şi dezvoltării limbii literare (Magnum Etymologicum Romaniae. Cuvente den betrani) (1878—1881).

Opera.

Răzvan şi Vidra (analiză literară).

Evocarea dramatică a vieţii unui ţigan rob ajuns domn al Moldovei.

Personajul principal, exponent al unii poporului asuprit împotriva tiraniei. Prezentarea poporului.

Folosirea elementelor folclorice. Îmbinarea elementelor romantice cu cele realiste în opera lui Haşdeu.

Locul lui B. P. Haşdeu în dezvoltarea culturii noastre.

Lucrări scrise şi discutarea lor	*6 ore*
Recapitulare finală	*6 ore*
Compuneri în clasă	*6 ore*
Recapitularea principalelor noţiuni gramaticale prin exerciţii şi aplicaţii practice, dictări etc.	*9 ore*
Controlul lecturii suplimentare actuale	*3 ore*

LECTURA ÎN AFARA DE CLASA

— **Camil Petrescu — Bălcescu**
— **Camil Petrescu — Un om între oameni**
— **Geo Bogza — Porţile măreţiei**
— **Geo Bogza — Meridiane sovietice**
— **E. Barbu — Pe-un picior de plai**
— **Mircea Ştefănescu — Matei Millo**
— **Eugen Jebeleanu — Surîsul Hiroşimei**
— **T. Popovici — Setea**
— **Fr. Munteanu — Statuile nu rîd niciodată**
— **M. Preda — Îndrăzneala**

CLASA a X-a

3 ore săptămînal — 99 ore anual

LITERATURA ROMINĂ ÎN DECENIILE 8 ŞI 9 ALE SEC. AL XIX-LEA — 2 ore.

Cadrul social-politic al epocii.

Intensificarea luptei dintre forţele progresiste şi cele reacţionare pe tărîm cultural.

Junimea, expresie a ideologiei societăţii burghezo-moşiereşti.

Societatea Junimea (1863). Revista Convorbiri literare. Junimismul, promotor al teoriei artă pentru artă, al izolării artistului de realitate, de viaţa poporului şi de năzuinţele acestuia.

Lupta forţelor culturale progresiste din această epocă împotriva ideologiei Junimii.

Începuturile organizării mişcării muncitoreşti. Lupta împotriva ideologiei junimiste dusă de către mişcarea muncitorească prin publicaţiile sale. Polemica Maiorescu — Gherea. Contemporanul.

Dezvoltarea în literatură a realismului critic, ca expresie a nemulţumirii şi revoltei maselor asuprite.

Mihail Eminescu — 14 ore.
(1850—1889).

Viaţa şi activitatea creatoare a lui M. Eminescu.

Opera.

Revolta poetului împotriva nedreptăţii sociale; demascarea şi condamnarea regimului burghezo-moşieresc.

Împărat şi proletar 1874 (analiză literară). Conţinutul poemului. Discursul agitatorului revoluţionar. Critica violentă a orînduirii exploatatoare, a reprezentanţilor ei. Înfăţişarea vieţii de mizerie a celor ce muncesc, în contrast cu huzurul exploatatorilor. Îndemnul la răsturnarea revoluţionară a orînduirii sociale. Limitele ideologice ale poeziei.

Poezia „Împărat şi proletar", expresie a revoltei poetului împotriva nedreptăţii din societatea capitalistă, a dragostei sale pentru poporul oprimat. Măiestria compoziţiei poeziei. Noutatea şi plasticitatea imaginilor.

Scrisoarea III — 1881 (analiză literară). Dragostea de patrie şi de popor a poetului exprimată prin evocarea trecutului glorios de luptă pentru libertatea naţională; înfierarea liberalismului, a demagogiei burghezo-moşiereşti. Compoziţia operei. Caracterul dramatic al întîlnirii lui Mircea cu Baiazid. Prezentarea prin antiteză a caracterului demn şi simplu al lui Mircea, faţă de îngîmfarea şi dorinţa de putere a lui Baiazid. Realismul folosit în prezentarea societăţii burgheze contemporane. Mijloace artistice folosite de poet.

Dragostea şi natura în poezia lui M. Eminescu.

Sara pe deal 1885 (analiză literară). Luminoasa evocare a naturii şi a iubirii. Tabloul plin de viaţă al satului, în amurg.

Dragostea poetului, intensificată de frumuseţea şi pitorescul tabloului. Atmosfera optimistă, de încredere în viaţă a poeziei.

Arta versificaţiei realizată în poezie.

Floare albastră — (analiză literară).

Folclorul, izvor de inspiraţie în opera lui Mihail Eminescu.

Călin — (File de poveste), (caracterizare generală). Povestea iubirii dintre zburător şi fata de împărat. Dramatismul acţiunii. Deznodămîntul poemului oglindit în concepţia populară asupra binelui care învinge răul şi asupra fericirii umane, care poate fi cucerită prin lupte împotriva greutăţilor.

Măiestria descrierilor de natură. Realismul descrierilor. Îmbinarea artistică a fantasticului cu realul. Folosirea creatoare a expresiilor populare.

Luceafărul (analiza poeziei). Împletirea elementelor de basm popular cu concepţia despre lume şi dragoste a poetului. Conţinutul.

Caracterul simbolic al poemului. Eminescu, despre înţelesul alegoric dat poemului său.

Caracterul romantic al poeziei Luceafărul.

Forţa descriptivă a poetului. Peisajul eminescian. Plasticitatea imaginilor. Muzicalitatea versurilor.

Luceafărul, una din cele mai valoroase creaţii poetice ale lui Eminescu.

Folosirea şi prelucrarea materialului folcloric în creaţia poetului (Ce te legeni, Revedere, La mijloc de codru des, Călin nebunul, Făt-Frumos din lacrimă).

Scrisoarea II şi Criticilor mei, satire îndreptate împotriva claselor exploatatoare (disprefuitoare ale adevăratei arte) şi împotriva superficialităţii criticii burgheze.

Însemnătatea deosebită a creaţiei lui Eminescu în dezvoltarea literaturii noastre. Caracterul popular, democratic şi patriotic al operei sale. Elementele romantice şi realist-critice ale liricii sale. Concepţia înaintată despre artă a poetului. Contribuţia lui Eminescu la desăvîrşirea limbii literare. Importanţa operei lui Eminescu.

(CONTINUARE ÎN NR. VIITOR)

Florian STANESCU

CONTUR

> Materialele beletristice din această pagină sînt reproduse din culegerile Caselor regionale de creaţie populară din regiunile Suceava şi Bacău.

— Sănătate bună!
— Mulţumesc.
— Să nu ne uiţi!
— Nu-mi uit prietenii niciodată.

S-a închis uşa după mine. Doctorul uriaş, mereu vesel, surorile, femeia de serviciu — ţaţa Tudora, — m-au părăsit. Sînt singur. După şase luni de convalescenţă departe de zgomotele oraşului, freamătul străzii mă ameţeşte. Pipăi asfaltul cu bastonul, fac paşi nesiguri, de copil ce se îndirjeşte să meargă. Unu, doi, trei... o sută de paşi. Rîd mulţumit. Nu mă pot abţine să mormăi încet:

„Nici de cer, nici de pămînt,
Nu mi-i teamă,
Chiar dacă sub lanţuri curge singele şuvoi".

E un vechi cîntec revoluţionar, din timpul răscoalei muncitorilor din Şanhai, în 1927. L-am învăţat de la un comunist coreean, No Rion Gin, venit la noi în ţară cu mulţi ani în urmă. Cîntecul ăsta mi-l amintesc mereu, în clipe de cumpănă ori bucurie. In iarna anului 1947, la fel cîntam şi număram paşii. Satul la care mă trimisese Partidul, ca instructor, era departe, în stepă. Pornisem la drum fără să ţin seama de sfaturile şefului de gară, un tovarăş vechi.

— Eu aş zice să plecaţi mîine, cu factorul poştal. Vremea e rea, drumul lung şi primejdios.

— Nu. Plec azi. Sarcina trebuie cît mai grabnic îndeplinită.

— Luaţi cel puţin şuba mea, o să vă fie de folos. E un ger de te pătrunde pînă la măduva oaselor.

— Asta da. Mulţumesc!

Drumul trecea prin ţinuturi nelocuite. Pe întinderi de kilometri — nici o ţipenie de om. Fulgi de zăpadă cădeau alene. Zi de iarnă cenuşie, mohorîtă, rece. Tăcerea era stranie: nu se auzea nici cel mai slab murmur. Numai zăpada întărită de ger scîrţăia sub picioare. Mersesem aproape două ceasuri. Pe neaşteptate, izbucniră urlete.

„Lupii".

Nu. Nu erau lupi. Erau oameni. Urlau numai ca lupii. Intr-o sanie — trei ţărani în cojoace de astrahan. Unul lovea cu o jordie lungă caii care trăgeau istovindu-şi ultimele puteri. Ceilalţi doi, ameţiţi de băutură, flencăneau capetele şi-i trăgeau un leleleu, care părea urlet de lupi.

Aproape de mine i-am oprit.

— Măi, oameni buni!

— Ce e mă? întrebă cel cu jordia. Cădeau fulgi pe faţa lui şi numaidecît se topeau. Ii curgea apa pe obraji.

— Mergeţi la Bordeieni?
— Da. Şi ce?
— Nu vreţi să mă luaţi şi pe mine? Loc văd că e destul.
— Dar ce cauţi tu acolo?
— Mă duc la o rudă.
— La cine, bă?
— La Oprea Vrej.

Omul cu jordia privi către tovarăşii lui.

— Al lui Floroiu, mă. Sărăcanul, zise al doilea.

— Comunistu' — adăugă al treilea.

— Aha! — Acu mai vii de-acasă. Şi tu eşti comunist, bă?

— Da, şi eu.

— Aha!... ai venit să ţii şezătoare, să înveţi pe golani să ne belească. Ce mai calea-valea: nu sta ca o bleandră. Cară-te că e jale. Ai noroc că sînt la chef, altfel ţi-aş scărmăna spinarea.

— Te-om face una cu pămîntul, zise al doilea.

— Te-om zdreli, pîrlitule, încheie al treilea.

Omul cu jordia a lovit calul peste bot. S-au depărtat chiuind. Am rîs.

— Duceţi-vă dracului, nichitarilor...

Se lăsase un ger de ardea fierul. Cerul părea de funingină. Fără să ştiu cînd apăruseră, sute de corbi zburau croncănind deasupra cîmpiei. Porni o vijelie cumplită. Valuri uriaşe de zăpadă se rostogoleau bezmetic. Aşchii de gheaţă mă loveau cu furie. Piciorul se scufunda pînă la genunchi în zăpadă. Simţeam cum aşchii reci şi umede mi se lipesc de obraji şi bărbie, topindu-se de mîini şi pătrunzîndu-mi în bocanci.

De trei ori am greşit drumul. De trei ori am scos tabachera şi, lungit pe burtă, încercam să scapăr chibrit peste chibrit, fără a izbuti să aprind. Vîntul stingea focul înainte de a-l fi dus la ţigară.

In cele din urmă izbutisem. Cîteva fumuri erau deajuns pentru a mă întrema. Mă ridicam şi porneam din nou la drum, cîntînd:

„Nici de cer, nici de pămînt,
Nu mi-e teamă..."

Cîte întîmplări, cîte chipuri!...

Am văzut multe soiuri de oameni. Cinstiţi, bărbaţi drepţi, ca bradul sus, pe stîncă, oameni ca No Rion Gin, sau paznicul de la firma „Vinuri Mott" care m-a salvat într-o zi din ghiarele Siguranţei şi cîteva săptămîni mi-a doftoricit arcada ochiului rănit; ca Puşcariu, cismarul ofticos, care a murit în beciurile poliţiei, fără să trădeze locul unde tipăream manifeste; ca Onica, învăţătoarea cu care voiam să mă căsătoresc şi care, deşi mă iubea, îmi spunea mereu:

„Nu-i timp de dragoste. Lasă, mai tîrziu".

Aşa i-am cunoscut. Inimi învolburate după adevăr. Pătimaşi. Drepţi. Drepţi şi de neabătut.

Dragii mei, scumpii mei fraţi, oameni! Nu există sentiment mai puternic decît iubirea pentru patria mamă; dorinţa de a face ca munca, ceasurile tale de veghe să slujească cauzei nobile a socialismului...

Citesc de puţină vreme. De Creangă am auzit cînd aveam treizeci şi opt de ani. Pe Gorki l-am citit în lagăr. Acolo m-am împrietenit şi cu Tolstoi, cu Balzac, cu Marx. La început silabiseam rînd cu rînd şi cînd isprăveam fraza eram mulţumit. Acum ştiu să cîntăresc cuvîntul. Nici nu vă puteţi imagina ce mare bucurie a fost pentru mine cînd am început să apreciez greutatea cuvintelor...

Sînt de vreo zece ani activist de partid. Nu am avut înainte parte de viaţă omenească. M-am pomenit într-un orfelinat. Am început să-mi cîştig pîinea ca ucenic la o frizerie, am fost calfă la un zidar, liftier, electrician, acar.

Viaţa mea de atunci? Calvar, iad.

M-am născut din nou la 1 decembrie 1942, în cercul de foc de la Stalingrad. Ajunul anului nou. O zi ca toate celelalte. Proiectilele sovietice răbufneau înfundat şi prelung, zguduind pămîntul, clătinînd văzduhul. Bubuiau scurt şi sec tunurile antitanc. In răstimp, răzbătea şuierul ascuţit al gloanţelor, lătratul turbat al mitralierelor, urletele de asalt ale luptătorilor.

Un ceas, pînă la miezul nopţii, vacarmul înnebunitor s-a întrerupt. S-a lăsat o tăcere de moarte.

— Ce crezi, tu, Apostole, n-o să atace taman amu? — mă întreba Rusalim, un ţăran voinic.

— Nu ştiu... locotenentul zice...

— Dă-l dracului. Asta nu ştie decît să ţipe. Parcă am fi lucrat în tîrla lui.

— De, ce să-i faci, os de moşier.

— Pe mă-sa! Să-i dau una, nu-i mai trebuie lumînare. Il fac zgîrci. Se gudură pe lîngă nemţi să-i dea de mîncare şi noi trăim cu vopsea de tancuri şi cu carne de cal.

Inţepenisem între ruinele unei case, crunţi, întunecaţi.

Ora 12. Izbucniră acordeoane, jerbe de traiectorii albe, roşii, verzi. Trăgeau sovieticii. Ne strigau în ruseşte şi romîneşte:

— An nou! An nou, fericit!

Cerul se colorase în nenumăratele tonuri ale curcubeului. Pămîntul înghețat tuci, părea mai cald, mai bun. Alături de mulţi tovarăşi, în seara aceea eu şi soldatul Rusalim Rusalim ne-am predat sovieticilor.

In stepa rusă m-am împrietenit cu un ostaş sovietic, Serghei Stepanov. Serghei, profesor răbdător, mi-a sistematizat lecţiile învăţate la şcoala vieţii. Mi-a arătat prietenii şi duşmanii, mi-a dovedit că nu sînt singur pe lume, că nu am de pierdut decît lanţurile, că am o lume de cîştigat.

„Nici de cer, nici de pămînt,
Nu mi-e teamă,
Chiar dacă sub lanţuri curge sîngele şuvoi"

De cîte ori în şir, de atunci, brazii s-au încărcat cu albul zăpezii; de cîte ori cîmpiile s-au acoperit cu pînza deasă şi tremurătoare a ierburilor?

Peste Carpaţi a răsărit un soare nou. Capitala noastră e alta. Imi place să trec pe bulevardele ei spaţioase... Acolo, lîngă biserica Doamnei, era maidan. Il întorceau porcii cu rîturile. Acum pe el s-a construit un bloc cu două etaje. Şi lîngă bloc un alt bloc. Zece blocuri. In locul bordeielor de pe strada Viitorului — apartamente cu baie şi electricitate.

Un copil — ochi de cărbune, sclipiri briliantate — se joacă de-a prinselea.

— Stai!
— Ce e nene?
— Al cui eşti, mă?
— Eu n-am tată.
— Dar pe maică-ta cum o cheamă?
— Ioana Tudose.
— Pe mine nu mă cunoşti?
— Ba da. Ai vorbit o poezie, cînd s-a deschis blocul nostru.
— Vezi că ne cunoaştem? Sîntem prieteni vechi.
— Da, nene! răspunde copilul mulţumit.

Tudose Ioana. Spălătoreasă. Să care apă, să spele rufe, să facă focul, asta era ocupaţia ei de dis-de-dimineaţă, pînă tîrziu în noapte. Acum e muncitoare fruntaşă la fabrica „21 Decembrie". Pentru ei construim, pentru muncitori, oameni cinstiţi... Mă cuprinde furia cînd aud că vreo ploşniţă se înfruptă din bunul obştesc şi nu mă las pînă ce vinovaţii nu sînt pedepsiţi.

Acum şase luni, primul secretar m-a chemat la el şi mi-a spus:

— Tovarăşe Apostol, aş vrea să mergi la Zănoaga. Cîţiva săteni au venit la mine cu plîngere. La cooperativa din comună este responsabil un fost ofiţer, care îşi face de cap, ca pe vremea lui Antonescu. Scumpeşte preţurile la produse, vinde pe sprinceană, înjură cooperatorii. Oamenii au reclamat la Uniunea Cooperativelor, dar inspectorul Popescu, trimis în anchetă nu a luat nici o măsură. Dumneata vezi cum stau lucrurile şi lămureşte problema.

A doua zi, cu primul tren, am fost la Zănoaga. Ciorchine în faţa uşii cooperativei. Cîteva femei tremurau de frig, îmbrobodite în şaluri.

— Unde dracu o fi înţelenit, fa?
— Cîntă la fundul nevestii-si.
— Şi pe noi ne macină ploaia...
— De, s-a umplut satul de Filipeşti!

La vreme de un ceas, sosi şi gestionarul.

— Ei drăcie, şi venirăţi, fă?

Femeile se îmbulziră înăuntru, tăcute. N-am intrat. M-am dus la organizaţia de bază. Am stat de vorbă cu oamenii care făcuseră plîngerea. Am luat declaraţii. Am vorbit cu alţi cumpărători.

— Mardare de la colectivă ştie şi el multe. E om de ispravă, nu face liturghia cu bragă — mi-au spus sătenii. O să-l recunoşti repede. Strică un ban de cincizeci între degete şi e înalt de nu se mai sfîrşeşte.

Mardare mi-a spus, e adevărat, multe. Despre tabla şi ţigla vîndută pe sub mînă, despre bicicletele şi motoarele vîndute la suprapreţ, despre stambă, despre aragazuri şi cîte şi mai cîte.

Impreună am vizitat apoi gospodăria aşezată temeinic. Mi-a arătat acareturile, vacile mari, albe şi curate, sutele de păsări care făceau o gălăgie asurzitoare.

— Cum vă spuneam: pămîntul e darnic, oamenii harnici, cinstiţi...

— Mai umblă cîte unul cu oceaua mică...

— Nici vorbă. In copacul fără poame, nimeni n-aruncă pietre. Dar pentru un harbuz gol, eu dau zece galbeni zămoşi.

— M-am întors la cooperativă îndîrjit.

— De ce-ai scumpit preţurile la stambă?

— Cît ai cîştigat vînzînd la preţ de speculă motocicletele?

— La cine ai vîndut tabla comandată de gospodăria colectivă?

— Dar cuiele?

Fostul ofiţer da din colţ în colţ. Transpira. Se bîlbîia.

— Să vedeţi eu nu am ridicat preţurile.

— Cine atunci altul?

— Nu sînt vinovat... am nevastă, copii... Sînt om corect... tovarăşul Popescu, de la raion ştie...

— Sigur că ştie. Ştie multe dar tace. Tace pentru că a plecat de aici încărcat. Parcă fusese la moşie, nu la anchetă. Dar lasă-l pe Popescu. O să-l scuturăm şi pe el să-i zboare fulgii. Acum cu dumneata. Cîte aragazuri ai primit spre vînzare?

— Douăzeci şi două.

— Minţi. Ai primit patruzeci. Cauţi să mă induci în eroare, pentru că nu mă uit în hîrtiile tale măsluite. Eşti un ticălos şi jumătate. Mă mir cum de-ai luat pînă acum ochii lumii.

— Nu înţeleg de ce vă faceţi foc şi pară pentru orice fleac. Vă luaţi după calomnii...

— Cum? Calomnii? Fleacuri? Optzeci de mii de lei fraudă, e un fleac, o calomnie? Dar cîte milioane ai fi vrut să furi, ticălosule?

— Eu am fost cîndva în...

— Nu mă interesează... Te-ai înfipt ca o molie în avutul poporului...

— Tovarăşe Apostol...

— Să taci! Cuvîntul ăsta, n-ai dreptul să-l rosteşti. Sînt tovarăş cu cei ce deschid ferestre spre viitor. Tu eşti o năpîrcă.

Mi-am strîns notele şi am plecat spre gară... Se întuneca. Acarii aprindeau lămpile felinarelor. Cîţiva copii îşi îndemnau vitele cu ţipete răguşite. Priveau cum cerul se transforma cu încetul într-o pată roş-violetă. Predomina albastru întunecat, galbenul-pal.

— N-a venit încă trenul? — era gestionarul, care se apropiase de mine, încetişor.

— Nu.

— Ştiţi?... aş vrea să vă rog ceva...

— Ce?

— Am la mine vreo cinci mii... Aş vrea să vi-i încredinţez...

— Cum îndrăzneşti, nemernicule? Pleacă că-ţi sfărîm capul!

Curind sosi trenul. Am urcat fără să privesc înapoi. Căldura înăbuşitoare, întunericul şi singurătatea compartimentului m-au făcut să arunc servieta în port-bagaj şi să rămîn afară.

Mă atrăgea aerul parfumat al nopţii, răcoarea mîngîietoare.

Mă lăsam desmierdat de curent, cînd dintre vagoane răsări o umbră.

— Tovarăşe Apostol...

Am rămas surprins, neştiind cu cine am de-a face.

Un pumn mă aruncă cu capul de bara metalică a ferestrei. Apoi altul. Am alunecat jos. Destul ca să fiu izbit cu picioarele întinse. L-am lovit la rîndul meu, cu furie, făcîndu-l să geamă de durere. M-am ridicat în picioare. Un cuţit a sclipit în întuneric. M-am aplecat cu iuţeala fulgerului pe vine. Cu aceeaşi viteză m-am ridicat prinzîndu-i mîna ca într-un cleşte. Atunci mi-am cunoscut duşmanul: era mieluşelul, fariseul, gestionarul hoţ. Cuţitul a căzut jos. M-am aplecat să-l ridic. Greşeală fatală. M-am simţit apucat de cap şi lovit cu furie. Bestia m-a tras spre uşă şi a deschis-o, încercînd să mă arunce afară. M-am prins cu mîinile de bara de susţinere. Atunci a început să mă lovească peste degete cu picioarele.

Am ţipat, am căzut în gol. Am simţit o groaznică lovitură la şale. Apoi nimic. Leşinasem.

La spital mi s-au comunicat cele ce au urmat mai apoi. Conductorul trenului văzuse ultima parte a luptei. A tras de semnalul de alarmă. L-au arestat imediat pe huligan.

„Nici de cer, nici de pămînt,
Nu mi-e teamă,
Chiar dacă sub lanţuri curge sîngele şuvoi..."

Frumoasă zi. Mi s-au adunat la piept cerul acesta albastru şi pur, soarele cu razele-i calde.

— Bună ziua, tovarăşe Apostol!

— Bună ziua, tovarăşi! Dar unde mergeţi?

Sînt muncitori şi muncitoare de la fabrica „Solidaritatea". Poartă pe umeri lopeţi şi tîrnăcoape.

— La muncă voluntară, tovarăşe Apostol. Au început lucrările la baraj...

— Măi, măi! Bună treabă. Merg şi eu cu voi. Azi îs liber...

— Bine, dar... sînteţi bolnav... să nu...

— Ce vorbeşti? răspund eu, glumind, lui Toma, mustăciosul, secretarul de partid. Am spus că merg, merg şi basta!

— Să ştiţi că nici oţelul, cît e de oţel, fiert prea mult nu rezistă... Doar nu dau tătarii...

— Lasă, mă! Eu îs oţel cu suflet!

Şi rîd.

Rîdem toţi.

Radu CÎRNECI

Din toată inima

Ca un ulcior, în care fierbe vinul,
Mi-e inima, un clocot de cîntări,
Ce-n dimineţi şi-n calme înserări
Işi dăruie mulţimilor prea plinul.

Oriunde-ajung, sub cerul ţării mele,
In mine-adinci, pe umăr de Ceahlău,
Eu string prezentul în potirul său
Mai luminos ca miile de stele.

Eu port în ea oţelul Hunedoarei
Şi cîntecul luminii din Bicaz,
Balada veche-a codrilor de brazi
Şi visurile fragedei fecioare.

Aud în ea vuind ocean de grîne,
Moderna simfonie din uzini.
Iar bolta pămînteştilor lumini
Ca roşa stea în inimă-mi rămîne.

Acesta-i cîntul: apa vie-a vieţii.
Ca şipotul curgînd neostoit —
Din inimă! Prieteni, vă invit:
Sorbiţi-i lung licoarea tinereţii

Căci cîntecele noastre-s fără moarte
Şi-n zborul lor cu-aripi de albatros
Ne poartă către visul luminos,
De care-un pas de vreme ne desparte.

Dumitru NIŢAN
(ţăran muncitor)

Alelei, feciorii mei...

Alelei, feciorii mei,
Cum v-am crescut eu pe voi!
Prin oraşe am lucrat,
La boieri am fost argat,
Toată vlaga lor mi-am dat!
La conac cînd mă duceam,
Toată ziua roboteam,
Ca o vită de povară,
Din zorit şi pînă-n sară.
De mîncam tot cu sudori
Şi oftam de mii de ori!
Noaptea mă culcam şi eu,
Cum da bunul dumnezeu:
Pe pămîntul ud şi gol,
Fără pernă, fără ţol!
Pumnul sub cap mi-l puneam,
Cu stelele mă-nveleam
Şi la multe mă gîndeam.

Alelei, feciorii mei,
Cum v-am crescut eu pe voi!

Du-te iarnă

Du-te iarnă sănătoasă,
Să mai ies şi eu din casă,
Să văd zarea luminată,
Să văd lunca îmbrăcată,
S-aud apele vuind
Şi norii răzbubuind,
Să iasă tractoarele,
Să are ogoarele,
S-aud cucul cucuind
Şi flăcăi pe plai doinind...
Du-te iarnă şi mă lasă,
Să mai ies şi eu din casă,
Să cînt, să mă veselesc,
Inima să-mi răcoresc,
C-am scăpat de boieresc!
Inima să mi-o deschid
Pentru ţară şi partid!

DIN ACTIVITATEA CERCURILOR LITERARE

Din iniţiativa Comisiei pentru îndrumarea cercurilor a avut loc miercuri 9 martie, la Casa Scriitorilor o consfătuire cu birourile cercurilor literare din Bucureşti. Au participat scriitori, reprezentanţi din partea Casei Centrale a creaţiei populare şi ai Sfatului popular al Capitalei. Şedinţa a prilejuit un fructuos schimb de experienţă. Dările de seamă cu privire la activitatea cercului literar Ion Păun Pincio şi a Cercului literar de la Fabrica de confecţii „Gheorghe Gheorghiu-Dej, discuţiile pe marginea lor au arătat clar necesitatea creării unei comisii orăşăneşti de îndrumare a cercurilor literare.

Paralel cu îndrumarea ideologică şi profesională necesară, tinerii scriitori sînt îndrumaţi astăzi spre un permanent contact cu viaţa nouă din anumite domenii economice concrete. In cuvîntul lor participanţii la şedinţă s-au referit aproape unanim la această problemă. Diverse cercuri literare mai puţin legate de viaţa unor mari unităţi socialiste, caută în momentul de faţă să găsească modalităţile necesare pentru a înlesni contactul tinerilor scriitori începători cu problemele producţiei, cu viitoarele lor personaje.

Intocmirea de către cercurile literare a textelor de brigăzi (brigăzi artistice de agitaţie), ni se pare o iniţiativă utilă în acest sens. Dezbaterile au scos în evidenţă de asemenea necesitatea unui mai înalt nivel teoretic al cercurilor literare bucureştene. S-a propus înfiinţarea unor „cursuri" de estetică şi teorie literară pe lîngă Casa regională de creaţie populară. Se resimte şi aici, în Capitală, slaba prezenţă a scriitorilor consacraţi chemaţi să dea ajutor „ucenicilor". Nu întotdeauna Casa centrală a creaţiei populare, redacţiile revistelor „de specialitate", Uniunea Scriitorilor, se îngrijesc de creşterea viitorilor poeţi, prozatori, dramaturgi şi critici.

La consfătuire s-a ridicat cu deosebită insistenţă problema luptei împotriva influenţei ideologiei burgheze în cadrul creaţiei şi al dezbaterilor. Trebuie să fim netoleranţi faţă de orice ieşire neprincipială, nesănătoasă. Atmosfera de laudă reciprocă, cocoloşirea lipsurilor, familiarismul dintr-o seamă de cercuri literare eterogene înlesneşte, de obicei, prezenţa confuziilor, a ideilor de contrabandă, platitudinea.

Tovarăşul Haralamb Zincă, preşedintele Comisiei centrale pentru îndrumarea cercurilor literare, vorbind în încheiere despre importanţa acestei consfătuiri — prima pe Capitală, — a menţionat cîteva din sarcinile imediate care stau în faţa cercurilor literare: cum ar fi legătura concretă cu producţia, ridicarea nivelului ideologic şi profesional al tinerilor condeieri, contribuţia cercurilor literare în cadrul brigăzilor artistice de agitaţie etc.

PE MARGINEA UNEI CULEGERI LITERARE

Ţara de sus, culegere de versuri şi proză a cercurilor literare din regiunea Suceava, atrage încă odată atenţia asupra activităţii cercurilor literare. Apariţia lor presupune nu numai importanţa social-culturală crescîndă a acestor cercuri, în ansamblul dezvoltării tuturor regiunilor ţării, ci şi prezenţa scriitorilor tineri talentaţi care din activitatea anonimă a începutului au ajuns la afirmarea individuală în publicaţiile centrale. In acest sens rolul Caselor regionale a creaţiei populare este de prim ordin, iar culegerile literare editate de ele trebuie să fie discutate în paginile revistelor literare cu toată seriozitatea. Ţara de sus se remarcă îndeosebi prin poeziile lui Ion Cringuleanu, poet de talent autentic, afirmat în ultimii ani, şi în presa literară din capitală, (Luceafărul, Contemporanul, Viaţa romînească). De altfel două poezii din ciclul publicat în această culegere au apărut cu un an în urmă, în Contemporanul şi Viaţa romînească. Poetul se află, cu alte cuvinte, trecut de întîiele experienţe, pe o treaptă a afirmării personale, şi figurează în culegerea coregionalilor săi la loc de cinste. O poezie a neastîmpărului adolescenţei, a presimţirii formelor sublime ale maturităţii tinerei generaţii socialiste, o poezie firească, necontrafăcută, cu fluenţa versului şi stîngăciile (să zicem, naturale) păstrate dezinvolt la locul lor. Ascultaţi, Salcîm, cea mai realizată piesă a culegerii:

Mi s-a cuibărit în braţe poezia,
Ca un prunc ce caută alint, —
Eu îmi scutur peste vis speranţe,
Scutur ploi de aur şi argint.

Din salcîmii-n floare-a doua oară,
Clătinîndu-şi albul lor tezaur,
Eu cu tine mi-am sădit credinţa:
Ploi bogate de argint şi aur.

Peste ani voi scutura în vînturi,
Ploi de aur şi argint din strune,
Iar salcîmul dragostei în soare,
Tînăr, tot mai tînăr va rămîne.

O poezie bună este şi Partidului, comunicînd certitudinea poetului în desăvîrşirea propriei sale meniri „sub soarele neclintit, din amiază" al Partidului, apoi Mîndria mîinilor noastre ori Trec tractoriştii. Mai puţin realizată este La douăzeci de ani, în care stîngăciile şi expresiile forţate dau poeziei nu atît caracter bruionar, cît de versificare neinspirată:

Am douăzeci de ani... Etate
La care gust iubirile dintîi.
Mi-s larg deschise geamurile toate
Şi viitoru-mi este căpătîi.
Priviţi cum urcă printre schele
Clădirea anilor de douăzeci.
Sînt larg deschise geamurile mele
Şi chemătoare dacă o să treci, etc.

ori Revedere, unde peisajul dispare într-un mod miraculos, încît nici berzele, la întoarcerea lor, primăvara, nu mai găsesc de mîncare, nici cuiburi pe case, şi în amurg, dorm obosite şi întristate pe schele. Poezia, confuză şi forţată, dovedeşte că Ion Cringuleanu, pe lîngă mîndria de a se vedea afirmat cu lucrări valoroase în presa literară centrală, mai are o prezenţă justificată în paginile culegerii modeste a confraţilor săi din regiunea Suceava.

Se remarcă tot în culegerea suceveană şi Gh. Damian, cu poezia Au înflorit livezile oraşului meu drag, o poezie curată, cu excepţia strofei care cîntă mai de-a dreptul munca înnoitoare a oamenilor:

Harnicile ţesătoare drumuiesc,
In fiecare dimineaţă,
Către frontul muncii paşnice,
Şi-n fiecare dimineaţă dau munţi de pînze,
Cît munţii de-nalte.

Zaharia Plăianu, care la vîrsta cînd alţii abia schiţează primele versuri, traducea, pentru bucuria lui, Viteazul în piele de tigru de Şota Rustaveli, publică o poezie mediocră, nepersonală şi nereprezentativă, cu strofe de felul acesteia:

Hei, flăcăiaşul ista!
Ce soartă-avu ciudată.
De toate-a fost cît lumea —
îndelung a colindat;
aicea, în pădure,
viaţa-i zbuciumată
găsitu-şi-a-n brigadă
un tată-adevărat.

La fel şi V. Gh. Popa, în poezia Ţara de sus exprimă într-o versificare corectă „patriotismul local" fără o expresie lirică mai convingătoare, şi epuizat, în final, violînd niţel sensurile fireşti ale limbii romîne:

Din toate cîte-am adunat cu drag
In al visării înstelat desag (?)
Am încercat cu versul să ţi-l cos (?)
Frumosul chip atîta de frumos (?)

Dacă mai pomenim şi de Adela Popescu, poetă cunoscută tot din revistele Capitalei, prezentă în culegere cu două lucrări nereprezentative, lista poeţilor mai valoroşi prezenţi în culegere o socotim încheiată. Mai semnează Clement Antonovici. Balada pămîntului natal ce se remarcă doar prin aranjarea strofelor după stricte tipare geometrice; Ion Horea Creţeanu, Tractoristul şi Te cînt tinereţe, care alternează între corectitudine şi agramatisme; Teofil Dumbrăveanu, Trei semnături, în care inversiunile şi versurile sugrumate anulează intenţia iniţială a poetului şi Crescătoarea de păsări, corect versificată. C. Gavrilă cu Ion, versificare cel mult amuzantă:

Ion e un flăcău din brigada de tractoare;
lucră fiecare sută de hectare.
Vara, cînd combina în mersul ei legănat,
nu-şi mai satură pîntecul argintat
de grîul care curge ca la robinet, etc.

Dumitru Niţan scrie o poezie folclorică după tipare cunoscute, iar pe Eugen Paşcanu, ascultaţi-l:

Deodată însă geme de durere:
în ţară munca proaspătă ţîşneşte,
ca un izvor, cu mii de cai putere...
Şi fostul rege, latră şi scrîşneşte.

Aurelian Groza, M. Iacobescu, Octavian Rusu şi Gheorghe Scripcă semnează poezii corecte fără stridenţe prea supărătoare şi fără trăsături originale.

Proza publicată în Ţara de sus, nu afirmă un talent deosebit. Suflete mari de Petre Popovici este o încercare cuminte, cam sufocată de un pitoresc stilistic moldovenesc. Petre Popovici ştie să povestească, fără pretenţia de a selecţiona şi de a organiza într-un mod personal şi interesant materialul de viaţă, fără să dea, deci, o formă autentică povestirii sale. La fel şi Florian Stănescu, aglomerează momente şi situaţii, informînd, schiţînd un cadru de natură, sugerînd o stare poetică etc., într-un material literar hibrid, nu fără însuşiri stilistice. Un fel de poem în proză de P. Iulian, este o încercare fără calităţi literare, inutilă în ansamblul tematic al culegerii. Corect, cu însuşiri mai ales gazetăreşti, reportajul La Vlăsineşti de M. Jaminschi îmbogăţeşte doar tematic această culegere literară.

In concluzie, poezia culegerii Ţara de sus, cu cîteva excepţii, este prea încărcată de elemente antipoetice, extrem de supărătoare, care ar fi putut fi înlăturate printr-o muncă mai serioasă a cercurilor literare şi a metodiştilor de la Casa Regională a Creaţiei Populare. Exceptînd o poezie, două, restul materialelor nu are nimic specific Ţării de sus şi poartă semnele festive ale unor lucrări comune, nejustificate de o trăire poetică autentică. Proza este săracă şi nu reflectă viaţa de azi a oamenilor din regiune. Prin aceste observaţii nu vrem să socotim inutilă apariţia culegerii, vrem doar să socotim inutilă publicarea lucrărilor submediocre, lipsite de idei, cu un orizont tematic îngust, nelegate prin nimic de oamenii care schimbă înfăţişarea ţării de sus şi să subliniem în acelaşi timp prezenţa unor condeie de talent, a căror dezvoltare va fi hotărîtoare şi de modul cum vor trăi de intens realităţile înconjurătoare. Realizarea lor este o chestiune individuală dar în acelaşi timp priveşte şi felul cum se lucrează în cadrul cercurilor literare, şi felul cum Casa Regională a Creaţiei Populare ştie ori nu să ajute şi să promoveze elementele talentate. In acest sens o sarcină deosebită revine Comisiei de îndrumare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor, al cărei rost este acela de a îndruma şi lucra efectiv cu membrii cercurilor literare şi de a selecţiona cu mai multă exigenţă materialele unor publicaţii cum este Ţara de sus. In sfîrşit, o altă chestiune: nu se pot face observaţii amănunţite şi nu se pot indica linii de dezvoltare în faţa materialelor acestei culegeri, fără să se cunoască cel puţin cîteva date biografice şi referiri asupra experienţei literare a fiecărui autor. Ar fi nimerit ca în viitoarele culegeri aceste date să nu lipsească. Intr-un fel vorbeşti de lucrarea unui începător şi în alt fel de încercarea întîrziată a unui scriitor cu o experienţă de cîteva decenii.

I. H.

PORTRET de PLUTAŞ

Cînd l-am văzut dintîi, mai că m-am speriat. Voinic l-am ştiut şi pe Iordache Cojocaru, cel care s-o plimbat astă vară ca turist prin Bulgaria, voinic l-am ştiut şi pe Costică Ungureanu, dar nici chiar aşa. Cînd se aşează plutaşul meu pe scaun parcă ar trage şi cerul după el. Cînd se ridică parcă nu se mai termină. Are nişte palme!... Dacă ţi-ar da una, batăr în glumă, zaci două săptămîni.

L-am văzut prima oară pe plută, acum cîţiva ani. Era pe la începutul lui aprilie. Veniseră apele mari. Bistriţa bătea furioasă în maluri, spumegînd ameţitoare. Cald nu era. Dinspre cîmp bătea un vînt rece şi tăios. Norii se învolburau pe deasupra capetelor, jos de tot. Ţi se părea că-i destul să întinzi mîna mai tare şi să smulgi caiere fumurii. Pe o astfel de vreme l-am văzut, singur, pe-o plută de opt căpătîie, mai la două sute de metri. Stătea pironit la cîrmă, cu picioarele desfăcute, uşor aplecat înainte. Şi după ce a trecut de podul de pe care îl priveam, am auzit în urma lui o melodie duioasă, dulce, caldă, aşa cum sînt mai toate cîntecele pe Valea Bistriţei. Am înţeles. Omul de pe plută era mulţumit, liniştit. Ce-i păsa lui că Bistriţa se zbătea şi urla?

Badea Costică Chiele e un om blajin. Muntele acesta de om a înfruntat firea munţilor, a văilor, a apelor, a poienilor, a locurilor printre care a crescut şi a trăit. Munţii Neamţului i-au dat firea lor domoală, liniştită. Limpezimea cerului de vară se oglindeşte în ochii lui clari, în privirile lui deschise. Framătul codrilor i-au dat neastîmpărul. Poate şi de aceea spune: „Măi, oameni buni, omul trăieşte o singură viaţă. Şi dacă nu şi-o trăieşte acătărea, degeaba mai trăieşte. Am o viaţă şi nu vreau să mi-o dorm pe laiţă". Bistriţa i-a dat iuţeala ei, siguranţa vieţii, a muncii. Şi vai de acela care s-ar încumeta ca, trecînd peste blîndeţea lui obişnuită, să-i căşuneze vreun rău, să-l facă să sufere. „Aşa sîntem noi, plutaşii: oameni cu oamenii, răi cu răii".

Povestea vieţii lui Costică Chiele mi-au spus-o plutaşii cu care se prinde tovarăş sau cei din sat cu el, din Buhalniţa. Cînd l-am rugat odată să-mi vorbească despre el, a dat din umeri a lehamite:

— Ce să-ţi povestesc? ia, îs şi eu plutaş ca tata, ca bunicul şi străbunicul. Iarna, la pădure. Tai lemnul şi-l cobor la vale. Primăvara îl bag în apă şi toată vara şi o bucată de toamnă îl duc la vale, unde trebuie. Atîta. Ş-apoi nici n-am darul vorbirii.

Dar tovarăşii lui (şi ai mei) mi-au povestit multe. Moş Toma Chiele fusese dălcăuş la tat-su. A făcut-o el pe învăţăcelul vreo cîţiva ani, apoi a plutărit singur. Cînd s-a ridicat de-o schioapă Grigore, feciorul cel mai mare, care-i acum director la fabrica din Tarcău, l-a luat pe plută şi i-a spus: „Hai, Grigore! Vin de-nvaţă a plutări, vin de te uită cum se cîştigă pîinea amară pe care ţi-o dă tat-tu". Şi Grigore s-a dus, nu numai pentru că-i poruncise tat-su. Dar vedea flăcăuaşul că-i greu de scos la capăt numai cu două braţe şi-o casă de nevoi.

După cîţiva ani Grigore, fecior de nădejde, l-a luat pe Costică pe plută şi i-a spus şi el aspru: „Costică, hai pe apă"! Şi Costică l-a întrebat: „Dălcăuş, bădie? Mă tocmeşti"? La care Grigore i-a răspuns: „Dălcăuş, frate. Vezi şi tu citu-i de greu acasă. După vreo doi ani, cînd nici nu-i mijea mustaţa, Costică Chiele a aruncat şpranga la cazic, la „Celuloza" şi i-a spus frăţine-su:

— Bădie, de-amu gata! Nu mai merg cu dumneata.

— De ce mai zdrahonie? Nu-ţi mai place a plutări?

— Ba-mi place. Dar mi s-o împlinit vremea de dălcăuş.

— Măi, s-a minunat Grigore. Da aprig mai eşti!... Şi te ghizui de unul singur?

— Mă ghizui, bădie. Ia te uită la palmele mele...

Şi avea Costică încă de pe atunci făptura zdravănă, palmele late şi grele de plutaş, palme muncite şi braţe mari şi vînjoase. Grigore n-a spus nimic. Aşa doar sfîrşise şi el a fi dălcăuş la tătîne-su. A adăugat doar:

— Vezi, mă ţică... Bistriţa nu-i uliţa satului cînd te duci la horă. Pe lîngă trup şi mîini, mai trebuie şi un dram de minte.

Impreună au mai plutărit ei o bucată, dar aşa, tovărăşie, egali cum s-ar spune. Numai nu multă vreme, că prin '46-'47 l-a luat partidul pe Grigore şi l-a trimis la cîrmit alt soi de treburi, unde era nevoie de multă minte, de îndrăzneală şi hotărîre. Şi Costică a plutărit mai departe singur, mîndru, cu sufletul împăcat. Şi dacă uneori, pe înserat, mai cîntă a tristeţe, e poate că-şi aminteşte că nevoile nu i-au dat răgaz să umble mai mult pe la horă ori să cutreiere mai avan munţii cu frumuseţile lor fără margini. Şi poate tot din cauza asta mai scuipă uneori în apă cu necaz şi-i trage cîte-o înjurătură năprasnică la adresa domnilor negustori de plute, proprietari de fabrici ori slugoilor de la fostele domenii ale coroanei, care i-au mîncat tinereţea.

Nu-i drept că badea Costică nu are darul povestirii. Sub ochii lui, Valea Bistriţei a căpătat o nouă înfăţişare decît cea pe care o ştia cînd s-a tocmit dălcăuş la frăţine-su: sub ochii lui s-au înălţat toate, pe malurile apei

Şi seara, cînd autobuzul îl readuce în sat, povesteşte oamenilor ce-a mai aflat şi ce-a mai văzut pe unde a fost şi pe unde a trecut. Şi a avut badea Costică ce povesti:

— Ieri s-or fi spălat domnii de fabrici. Gata!

— La „Trecătoarea lupilor" a început să se facă fabrică nouă, faină a dracului.

— Se zice că s-o face plan ca-n Uniunea Sovietică. Mi-o spus Grigore. Şi el ştie ce spune.

— Ei, dac-aţi şti voi ce se face la Bicaz! Uzină electrică măi, care să meargă cu apă. Or să înhame Bistriţa să dea lumină.

Şi cîte şi mai cîte.

Dar odată Costică Chiele tot a păţit-o cu pluta. Era acum vreo doi ani, în vară. Apa era tulbure, înspumată. Plouase tare la deal şi Bistriţa iar începuse să-şi facă de cap. Badea Costică luase o plută, grea a dracului, tocmai de la Hăroaia, aproape de Broşteni, a mers ea pluta cît a mers, dar aproape de Buhalniţa pluta care-i mergea înainte, a nimerit în nu ştiu ce şi a închis apa. Chiele n-a mai avut vreme să mai manevreze şi a intrat cu toate cele 8 căpătîie în tabla buştenilor din faţa lui. A plesnit deodată şpranga, pirîind şi un colţ nodat de cablu l-a plesnit tare peste falcă, rupîndu-i-o. A simţit atunci o durere năprasnică, dar n-a fugit la mal. Aşa plin de sînge cum se găsea s-a aruncat în apă, adunînd iar buştenii şi refăcînd pluta. A muncit cîteva ceasuri în apa învolburată, istovit de truda şi sîngele curs, supt de apă, pînă cînd toţi buştenii pe care-i luase de la Hăroaia erau alături, asiguraţi. Cînd s-a suit pe mal a căzut grămadă. N-a mai putut. Şiroia de sînge. L-au suit oamenii într-o maşină şi fuga la spital. Acolo n-a mai avut ce-i face. Trebuia intervenţie urgentă, care nu se putea face decît la Iaşi. S-a găsit o maşină mică şi în cîteva ceasuri Costică Chiele era de acum pe masa de operaţie. I-au tocmit doctorii gura, l-au pus pe picioare şi l-au dăscălit zdravăn.

— Cînd s-a rupt cablul trebuia să sari pe mal şi să te îngrijeşti. N-ai fi pierdut atîta sînge.

— Cum? Să fi lăsat lemnele să se risipească pe apă?

— Să le fi lăsat!

— Dar ce, erau lemnele mele? Sau ale statului? Dacă fiecare plutaş şi-ar părăsi pluta, unde am ajunge?

— Dacă te pierdeai?

Costică Chiele a rîs atunci şi le-a spus:

— Ei, pe dracu! Doar nu se pierd acum plutaşii, aşa, cu una, cu două. Se pierdeau cînd ne tocmeam la domni. Atunci da. Ştiai cînd pleci de acasă, dar cînd te întorci sau dacă te mai întorci ba. Acum are cine purta grija plutaşilor.

— Oricum, o bucată de vreme, un an, doi, să nu mai plutăreşti, c-o dai de sminteală. Smunciturile şi apa ţi-or face rău.

Plutaşul a privit pe doctori, le-a mulţumit tare pentru îngrijire şi le-a răspuns într-o doară:

— Oi vedea eu...

Şi a văzut. La o săptămînă şi ceva s-a dus la Broşteni şi s-a urcat din nou pe plută. Cei din schelă au rămas trăzniţi. Mai că nu le venea să creadă că scăpase de la moarte.

— Aşa ţi-i de dragă plutăria, bade Costică?

— Dragă, tovarăşe, mi-era dragă şi pe vremuri, cînd mă urcam pe plută c-o mămăligă şi cu un boţ de brînză. Dar amu? La deal te aduce autobuzul, nu mai vii pe jos cîte o săptămînă de la Galaţi. Dacă erau alte vremuri îmi putrezea falca şi mă prăpădeam, coşcogeamite plutaş în putere. Şi apoi... casa plutaşului, locul lui, e pe plută, pe Bistriţa. Şi dacă nu simţi greutatea în palme, în cîrmă, dacă nu te vînjoleşti măcar o ţîră cu puhoaiele, parcă nu trăieşti.

— Ce-ai să faci după ce s-o închide Bistriţa la Baraj?

— Oi plutări de la baraj în sus.

— Şi dacă s-or face uzine şi mai sus?

— Oi lucra la baraje, dar de pe Bistriţa tot nu m-oi duce. Uite, tata cîtu-i el de bătrîn şi tot nu s-ar dezlipi de apa asta a noastră. Amu, stă dimineaţa, cînd trec plutele şi se uită lung după ele şi oftează. Cîteodată, cînd mă întorc de pe apă se tot roagă: „Mă, v-am învăţat meserie, v-am crescut şi voi vă bateţi joc de mine. Mă lăsaţi acasă ca un neputincios, ca pe o muiere nevrednică. De ce? Luaţi-mă cu voi. M-oi tocmi ca dălcăuş"... Iar eu îl tot amîn de la o zi la alta şi-mi vine tare greu cînd îl văd lăcrimînd şi privind la plutele care se tot duc la vale. Dar tot l-oi lua odată. C-aşa-i plutaşul, chiele ră de fecior al apei. Şi dacă te sui odată pe plută nu-ţi vine a te mai da jos.

C. Ciubotaru-Silvian

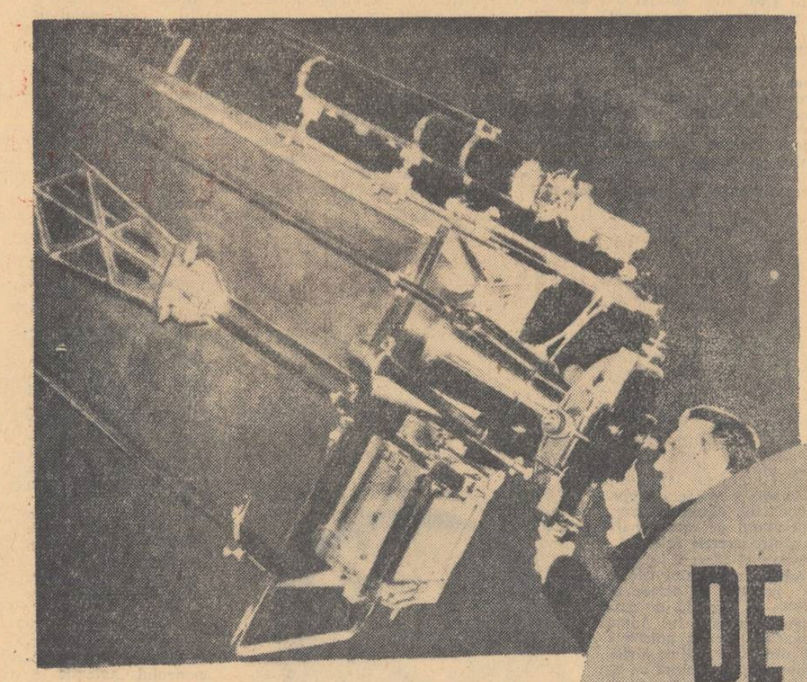

DE AICI SE VĂD SPUTNICII ȘI GALAXIILE...

Victor KERNBACH

De aici, de pe strada Cuțitul de Argint, astronomii din București au urmărit cu interes, și științific și fratern, mersul celor trei sputnici și zborul uluitor al lunnicilor.

Am intrat într-o seară la observator și un astronom, o tovarășă în negru (nu mi s-a părut un doctor Faust, cum aș fi crezut-o poate altă dată), mi-a arătat o panglică lungă de hîrtie, pe care, de-a lungul unei linii gradate, șerpuiau sinusoidele; imprimate în violet, ele nu erau nimic altceva decît glasul radiofonic al celui de-al treilea sputnic. Nimic altceva? Cine poate compara emoția produsă de înregistratorul de furtună al lui Popov cu emoția acestor benzi de hîrtie pe care alergă linia violetă a unor glasuri trimise de oamenii sovietici să circule în sistemul solar și să se întoarcă de acolo, îndărăt spre Geea.

Cînd am intrat de curînd într-o seară la Observatorul astronomic din București, știam că nimeni din cei care intră aci în ultima vreme, de pe stradă, ca simpli profani, nu se interesează numai de ora siderală sau de timpul uniform (pe care-l poate afla și prin radio,de cîteva ori pe zi). Din 1956, oamenii au început să se intereseze de astronomie ca de o știință practică, de la care așteaptă nu numai dezlegări de taine străvechi, dar și informații precise de natura celor oferite de botanică, fizică, geografie sau — de ce să nu îndrăznim a spune? — chiar de antropologie. Ce s-a întîmplat totuși în 1956? Primul corp ceresc artificial lansat de om în cosmos, întîiul satelit artificial al Pămîntului, creat de oamenii sovietici, a fost lansat în anul următor. Dar încă în anul anterior se puteau citi în reviste atît de multe comunicări și reportaje științifice despre zborul cosmic, încît populația lumii civilizate participa aproape public la așteptarea lansării primilor cosmonauți. Treceam în 1956 — anul „marii opoziții" a planetei Marte față de Pămînt, pe bulevardul Ana Ipătescu și am văzut coadă în fața Observatorului astronomic popular. Oamenii stăteau liniștiți în rîndul ce se urca din stradă pînă în cupola observatorului, făcînd coadă pentru a căpăta imaginea vizuală, de cîteva clipe, a planetei Marte! Cine ademenise populația harnică a acestui oraș să-și rupă din timp pentru a privi spre stele? Adia din acel public ceva ca o boare: poate simțămîntul colectiv, manifestat în tăcere, al omului nostru contemporan despre puterea sa, poate convingerea lui că peste puțini ani, cineva, o rudă sau un prieten, îl va saluta de pe un ecran de televizor, chipul aceluia plecînd de departe, de dincolo de brîul ionosferei, de pe malul unuia din secretele canale marțiene. Am adulmecat cu voluptate acest simțămînt cu legănare de zefir și am înțeles cît de nou și de magnific este timpul căruia ne bucurăm a fi părtași și constructori.

Cînd în 1957, în leagănul primei revoluții socialiste și pe tărîmul unde s-au deschis înflorite primele corole ale timpului comunist, s-a construit și a zburat cu succes pe întîia orbită cosmică primul nostru astru făcut în laboratoare, aceiași oameni care stătuseră liniștiți în multe țări să vadă o planetă străveche, au slăvit încă o dată țara în care toate eforturile au scopul unic al fericirii și demnității omenești.

Ce ne interesează azi în observatorul de pe strada Cuțitul de Argint, pe noi toți, bucureșteni cu meseriile noastre și profani în știința astrelor, mai mult decît calculul timpului după calendar și oră, mai mult decît teleghidarea avioanelor? Nu ne mai exersăm elasticitatea fanteziei pe urmele lui Hector Servadac sau ale Aelitei. Autorii care ne-au încîntat cu romantismul unor viziuni mai dezlănțuite, ori mai riguroase, s-au întors demult în Geea să se retransforme în hidrogen, carbon și azot. Din tăcuta cupolă se zăresc noile realități ale cosmosului.

Luna nu ne mai ascunde aproape nimic; omul a făcut alte Luni, a făcut o planetă, pentru ca Pluto să nu se mai simtă cea din urmă din sistemul solar, și va mai face; omul a fotografiat spinarea Lunii, a creat și o cometă și a introdus în practica vorbirii noastre curente termenul asolenizare, desemnînd acum un act săvîrșit. Vor mai fi azi pe undeva oameni care să tragă oblonul cît mai ermetic în nopțile cu clar de lună, pentru ca Luna să nu-i soarbă din fotografie recentă o văzusem de curînd și îmi venea să încep a toarce cu ea lîna timpului infinit, am auzit sunînd ceva ca un corn de vînătoare, prelung și subțire, poate cornul lui Roland sau al vreunuia din oștenii lui Ștefan cel Mare. Dar era semnalul mi se pare al unui orologiu cu cuarț. Să spun cititorilor că aceste orologii cu cuarț comunică timpul uniform, sau că lamela de cuart din orologiu are proprietatea de a oscila de o sută de mii de ori într-o secundă? Cititorul dacă vrea să afle ora exactă, va putea să telefoneze, fără a cunoaște astronomia. Observatorului din București, sau va asculta la radio, fără a se interesa numaidecît de compoziția și proprietățile cuarțului. Totuși, observatorul nostru participă ca și alte observatoare, cu regularitate, la urmărirea timpului, lucru care nu e chiar atît de simplu cît mi s-ar fi părut. Pămîntul se rotește teoretic în jurul axei sale în 24 de ore, dar sînt în această rotație și fluctuații și încetiniri, datorită influenței combinate a Soarelui și a Lunii, iar mările (o, marinarii știu!) își freacă apa de fundul vast, așa că astronomii urmăresc, mi se pare, timpul...

Dar munca astronomilor e multiplă, și de multe ori publicul n-o află. Publicul nu știe de pildă că astronomii care stabilesc orele, nu pot să țină seama de ore. Că numai sub cerul liber se poate face astronomie, și, indiferent de temperatură, fără mănuși. Fotografierea unei nebuloase durează o oră și un sfert, iar instrumentul optic trebuie scăldat de la o extremitate la alta în aceeași temperatură. Iar dacă nebuloasa pozează într-o noapte de ger, șuruburile lunetei care sînt fine și care nu suportă altă atingere decît a mîinii goale de astronom, aduc în degete fiorul înghețat al nopții siderale.

Căldura aici este interioară: vine din pasiunea pentru cunoașterea exactă a realității cosmosului.

Dialogurile din observator n-au agasat pe interlocutoarea mea în negru, nici pe astronomul răspunzător de timpul sideral sau de timpul uniform, deși eu știam numai ceva mai multă astronomie decît Menip, eroul lui Lukian din Samosata. Mi s-a explicat cu răbdare și noul reper pentru poziția stelelor, de cînd s-a aflat că ecuatorul terestru se deplasează și poziția stelelor trebuie raportată la nebuloasele extragalactice; mi s-a vorbit și de catalogul de stele slabe la care lucrează observatorul; am înțeles și faptul — înainte miraculos — că petele solare, asiduu urmărite, sînt numai niște vîrtejuri ale masei incandescente; am aflat și despre programul astronomilor noștri de a face fotografiile asteroizilor sistemului solar (sînt acele planete micuțe pe care a călătorit Prințișorul lui Antoine de Saint-Exupéry), dintre care bunăoară Eros nu e nici măcar rotund, ci probabil un fel de castravete ceresc, iar Hermes privește Pămîntul chiar și numai de la 600.000 kilometri.

De voi fi greșit cu ceva în aceste retransmisii, cer iertare și cititorilor, și astronomilor, și stelelor, căci intenția nu a fost de a face un rezumat de prelegere de astronomie, ci de a mă bucura de sentimentul contemporan al omului din lumea lagărului socialist, pentru care nu există decît taine aflate și taine deocamdată nedeslegate, și în fața voinței căruia nici depărtările cosmosului nu-i sînt obstacol.

Știam că astronomii de la Observatorul din București nu cunosc codul semnalelor transmise de sputnici și lunnici.

— Dar le urmăriți zborul cu stăruință!

— Da. Și această urmărire este de mare folos.

— Ce aflați?

— Studiem propagarea undelor de radio (uneori, semnalele sateliților s-au putut înregistra chiar cînd acești zburau de pildă deasupra Indiei, și probabil undele fuseseră reflectate de ionosferă). Observarea optică a sateliților artificiali ne ajută în studiul formei Pămîntului, căci forma planetei noastre nu e simetrică; orbita satelitului deviază uneori de la linia ei teoretică, și astfel s-a putut socoti, de exemplu, că Pămîntul e mai turtit la Polul Nord decît la cel sudic...

(Mă gîndeam tot timpul că aici ar fi — adică în fiece observator — magazziile viitoarelor rute interastrale, și de aceea m-am grăbit să compar astronomia cu geografia, ceea ce am văzut îndată că nu putuse fi un compliment).

— Nu, asta e o greșală. Geografia e o știință descriptivă. Astronomia nu e numai atît.

Dar eram convins că nu greșisem cu totul: intenția de laudă a rămas în mine totuși intactă, căci geografia descrie ținuturi cercetate cu ochiul și cu piciorul, ceea ce astronomia de azi încolo, mult mai bogată în cuprinsul ei, va îngloba în planurile sale.

— Să vă întreb, cum aș fi întrebat la începutul adolescenței, dacă există oameni pe Marte, adică mai exact: marțieni, nu mă încumet...

— Dar viață pe Marte s-ar putea să existe, fie și în forme elementare, a zîmbit astronomul, sfîrșindu-mi fraza pe care eram gata s-o suspend.

Ne-a întrerupt cineva care adusese o telegramă.

— Cometă? a întrebat aproape cu indiferență tovarășa în negru, cum ar fi zis „pantofi" sau „benzină". Mi-am adus aminte numaidecît că vornicul Ureche notase în anul 1577 că „într-acestaș an s-au arătat pre ceriu stea cu coadă, ce-i zic unii cometa" și m-am gîndit la ironia de mai tîrziu a lui Grigore Alexandrescu atîtată de inconsistența „astrologilor ce lumea îngrozesc" cînd scria în 1857 o epistolă „cometei anonsate pentru 13 iunie". Dar nu era cometă. Sosise mi se pare un instrument optic nou, sau altceva.

— Ce vești ne dă observatorul pentru timpul apropiat?

Astronomul s-a ferit, nu de întrebare, ci de precizări. Dar în cuvintele „crearea condițiilor pentru plecarea omului în cosmos" am simțit certitudinile pe care numai timpul nostru magnific ni le poate da.

— Și fenomene previzibile exact?

— La 15 februarie 1961, la ora 10 dimineața, o eclipsă totală de soare, fenomen rar pe teritoriul țării noastre.

Așa dar, Luna are să-și arate Soarelui fața pe care nouă n-a vrut să ne-o arate, dar pe care totuși am văzut-o. Ea nu ni se va mai părea, ca lui Miron Costin, „întunecarea soarelui.. foarte groaznică întunecare". Cronicarul spune: „S-au întunecat soarele într-acel anu, în luna lui iunie, cu mare groaze, cît pierise soarele cu puțin nu toată lumina (acuma, eclipsa va fi însă totală), tocmai amiadză-dzi și mulți oameni, neștiindu a să feri de o întunecare ca aceia și privind la soare multu, au pierdut vederea în toată viața lor" Azi nu sîntem însă în 1655, și cine n-are ochelari de soare (deși acest fenomen este rar) își va afuma o bucățică de geam.

Prin dreptul lunetelor observatorului de pe strada Cuțitul de Argint trec sateliți și planete făcute de oameni.

Într-o bună zi, vor trece rachete purtînd spre alte astre, nu persoane fabulate de imaginația romancierilor, ci oameni reali, cosmonauți curajoși și savanți, cărora patria lor, deschizătoarea acestui formidabil drum spre cosmos, le va transmite în fiecare clipă glasul ei de îmbărbătare și de salut.

Cred că am să mă întorc la acest observator peste un număr de ani să mă uit cu tulburare și mîndrie la racheta în care va naviga fiul meu, sau altul din generația lui, mult mai viguros decît Etans.

Urmașii noștri vor citi cu interes pios cărți pe care noi încă nu le cunoaștem, cărțile primilor călători cosmici, așa cum noi am citit cartea căpitanului Cook sau memorialul lui Mikluho-Maclai.

De aici, din observator, se pot vedea, de doi ani, sateliți artificiali și rachete plimbîndu-se prin cosmos. De aici se văd sputnicii și galaxiile.

SCRIITORI PENTRU COPII

OTILIA CAZIMIR

Poeta care a ocrotit cu sentimentele ei delicate făpturile universului mărunt, florile, gîzele, păsările, a dedicat o mare parte din creația sa copilăriei și copiilor.

Lumea celor mici este un cadru intim scriitoarei.

Imaginația ei ingenuă, uimirea cu care redescoperă universul, fantezia cu care umanizează natura, umorul ce izbucnește spontan ca rîsul unui copil, puternica memorie afectivă ce pune pe primul plan viața concretă, cunoașterea senzorială, trăsături caracteristice ale artei Otiliei Cazimir, sînt tocmai calitățile esențiale ale literaturii pentru copii dictate de particularitățile psihologice ale micilor cititori.

În privința eficienței artei destinate copiilor scriitoarea afirmă prin poeziile strînse în ultimele volume: Baba Iarna intră-n sat *și* Poezii, *un punct de vedere prețios: jocul, jucăria, sînt cele mai potrivite forme prin care literatura pentru cei mici se poate integra universului infantil.*

Și poeziile Otiliei Cazimir sînt autentice jucării.

Versurile-jucării împrumută realităților noi pe care le fac cunoscute un aer familiar, ocrotind în felul acesta primul contact al copilului cu viața. Fiecare poezie devine un joc în care universul se apleacă cu prietenie și întîmpină copilul.

Poeta miniaturilor deși înfățișează natura ca o lume de basm, nu folosește elemente hiperbolice, preferînd lumea mărunță, firul de iarbă, floarea de păpădie, furnica. Pregătind a atmosfera intimă, scriitoarea creează copilului sentimentul de cunoscut, de acasă, chiar în lumea nouă, necunoscută, în care-l poartă. Iarna este o bătută, moș vîntul dereticînd prin cer, risipește steluțele pe pămînt sub formă de ninsoare, răchita vrea să se ascundă: „I-e rușine de copii / Că din muguri aurii, / I-au ieșit în loc de flori / Mițișori"...

Tot ce aparține firii, manifestă în poeziile Otiliei Cazimir dragoste pentru copii. Păsările lasă din zbor cîte un fulg ca să le fie pătuțul mai moale, iepurașii trag sănioara în care-l aduc pe Moș Gerilă, greierușii le țîrîie colinde, albinele — picături de soare — le pregătesc mierea. Sentimentul care se degajă din aceste poezii este ușor, diafan. Către atmosfera senină, vioaie, conduce și metrul scurt și ritmul sprințar al versului.

Otilia Cazimir, ținînd seama de o preferință a copiilor, creează cel mai adesea mici întîmplări cu sfîrșitul neprevăzut și cel mai adesea plin de haz. O găină stă la îndoială: „Că din șapte puișori, șase-s galbeni-gălbiori / (Ghemotoace de beteală), / Numai cel de la sfîrșit / A ieșit / Mai ponosit! / Și se-ntreabă speriată: / — Nu cumva-i de ciocolată?..."

Pățania liliacului flămînd ce se avîntă să prindă o steluță căzătoare, confundînd-o cu un licurici, sau a fetiței care încearcă o amară dezlucire văzînd un licurici la lumina zilei, sau pățania băiețelului lăudăros luat la vînătoare, care se sperie de un iepuraș, îl ajută pe copil să tragă învățăminte prețioase că nu tot ce zboară se mănîncă, că aparențele sînt adesea înșelătoare. Astfel, prezentînd întîmplările cotidiene ale universului, poeta trezește în sufletul copiilor primele atitudini morale.

Otilia Cazimir se apleacă cu duioșie nu numai asupra dramelor universului mic, compasiunea sa adresîndu-se tuturor celor slabi și dezarmați. Volumul Întuneric (Din însemnările unei doctorese), *inspirat din viața satului de altă dată, adresat maturilor, se deschide, acuzînd orînduirea socială a vremii, prin drama unui copil. Neputința medicului de a-l salva de la o moarte groaznică, exprimă sentimentul de revoltă și neputință al scriitoarei de a schimba, de a curma starea de înapoiere, de întuneric, în care se zbătea satul în trecut.*

Consecventă unui principiu pedagogic solid, după care jocul este mijlocul principal de manifestare al copilului, scriitoarea nu se limitează în lucrările sale la crearea unei atmosfere de joacă, ci descriind anumite jocuri, atitudinea copiilor față de ele, face, din aceasta, metoda principală de caracterizare a micilor eroi. Dovadă stau povestirile strînse în Albumul cu poze *— suită de tablouri triste ale vieții din trecut a copiilor — unde toți eroii sînt surprinși la joc. Jocurile sînt jelurite, copiii jeluriți, doar sentimentul care se degajă este unic, de compasiune pentru jocurile triste ale copiilor striviți de societate. Chița, care are numai șase ani dar e „fată de mînăstire" n-are voie să se joace „că-i rușine" și n-are voie să cînte decît pe nas, călugărește, că altminteri se face foc și o huește maica Achilina. Cruzimea acestor obiceiuri mînăstirești ce situau însăși natura este luminată de autoare în clipa în care Chița prinzînd o minge rătăcită începe să o bată într-un ritm nebun, joaca transformîndu-se într-un dans sălbatic, în vîrtejul căruia amețită fetița reafirmă aspirațiile elementare ale omului către frumos, frumos pe care-l află întîi în joc. Dar mina chircită a maicii Achilina pune capăt fericirii de o clipă a fetiței. Prin asemenea imagini scriitoarea surprinde de sub o lumină orbitoare monstruozitatea prefăcătoriilor schimnicești.*

Jocul lui David, micul negustoraș de castane coapte (Coapte, gata coapte) *care-și tîrăște taraba cu marfă imaginară ultîndu-se speriat în toate părțile, căci el „este deja evreu" sau jocul lui Hani, copilul orfan, lipsit de căldura unui cămin, care oferă în joc unui pisic bolnav tocmai dragostea care i-a lipsit lui, și-l ogoaie murmurîndu-i un cîntec de leagăn, dureros de naiv, compus de el: „Taci că vine tata, măi Pisoi" / Taci că vine mama, măi": sînt tot atîtea drame concludente ale vieții copiilor din societatea bazată pe exploatare. Tocmai prin asemenea imagini ale trecutului, prin confruntarea lui cu prezentul, din contrastul lor, copiii cititori ai Otiliei Cazimir învață să înțeleagă și să prețuiască prezentul.*

Dragostea pentru copii o descifrăm și în osteneala pe care Otilia Cazimir a pus-o spre a tălmăci în limba noastră lucrări valoroase ale literaturii pentru cei mici, cum sînt operele lui Arcadie Gaidar, S. Marșak, Serghei Mihalkov, A. Barto ș.a.

Contribuția Otiliei Cazimir în literatura română pentru copii este remarcabilă. Scriitoarea a acuzat, în numele copiilor fără copilărie, societatea nedreaptă a trecutului și cu o mare forță de plasticizare a fixat în tablouri de neuitat tot ce poate face mai frumoasă viața celor mici.

Dar copiii generației noastre, cărora clasa muncitoare le pregătește o lume într-adevăr de basm, așteaptă din partea prietenei lor, scriitoarea Otilia Cazimir, cîntece, poezii și povești mai multe, inspirate din viața lor fericită de astăzi.

Lucia Olteanu

SEMNIFICAȚIA UNEI COMEMORARI — 50 DE ANI DE LA MOARTEA LUI

Mark Twain

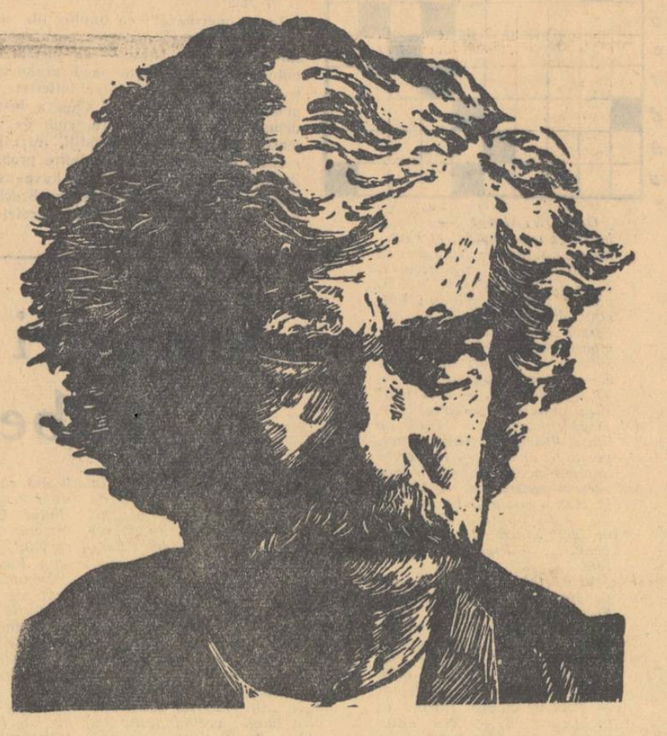

Petre Solomon

Se împlinesc, la 21 aprilie, 50 de ani de la moartea lui Mark Twain, scriitorul care, împreună cu poetul Walt Whitman, a dat cea dintîi expresie literară aspirațiilor democratice și particularităților naționale ale poporului american. Au existat și pînă la ei, în America, o seamă de scriitori valoroși, ba chiar și unul genial, Edgar Allan Poe, însă mai toți ar fi putut figura la loc de cinste în istoria literaturii engleze. Atît Washington Irving cît și Nathaniel Hawthorne sau Herman Melville au fost mari scriitori de limbă engleză, născuți și crescuți în cea mai engleză dintre provinciile continentului nord-american, — numită cu oarecare temei Noua Anglie și situată în răsăritul Statelor Unite.

Mark Twain s-a născut la 30 noiembrie 1835, într-un sat din ținutul Missouri, pe atunci unul din avanposturile vestice ale tinerei și dinamicei națiuni americane, care-și dobîndise destul de recent independența. De fapt, nu Mark Twain s-a născut atunci în satul acela, ci un anume Samuel Langhorne Clemens, fiul unui judecător ghinionist, care plecase în Vestul țării pentru a-și căuta norocul. În 1839, judecătorul Clemens s-a stabilit împreună cu familia lui, destul de numeroasă, în tîrgușorul Hannibal de pe Mississippi — marele fluviu care avea să joace un rol atît de însemnat în viața și în opera lui Mark Twain.

Locuitorii tîrgușorului erau în marea lor majoritate mici fermieri și mici negustori, dar unii dintre ei aveau și veleități aristocratice: aidoma plantatorilor din miazăzi, se făleau cu obîrșia lor „nobilă" și practicau rasismul, deși într-o formă ceva mai blîndă și asupra unui număr mai mic de sclavi negri decît dispuneau proprietarii marilor plantații de bumbac din sud.

Educația copilului a fost făcută în spirit puritan la școala particulară pe care a frecventat-o, de bine de rău, vreme de cîțiva ani, precum și la „școala de duminică" unde era trimis adesea de părinții săi. Dar adevăratul său dascăl a fost marele fluviu, care i-a predat, în cu totul alt spirit, lecții gratuite de geografie, de istorie contemporană și mai ales de etică, trezind în sufletul lui dorul de libertate și respectul pentru libertatea altora.

Copilăria a luat sfîrșit pentru el la vîrsta de 12 ani, cînd a rămas orfan de tată și a fost nevoit să-și cîștige pîinea, angajîndu-se ucenic tipograf la o gazetă locală. Curierul din Hannibal. Peste vreo doi ani a schimbat patronul, devenind lucrător tipograf la gazeta pe care începuse s-o editeze fratele său mai mare, Orion Clemens. Din cînd în cînd, acesta îl lăsa să-și încerce mîna și ca redactor de știri locale.

La vîrsta de 18 ani, Samuel Clemens i-a cerut voie mămîcă-si să plece de-acasă pentru a-și căuta de lucru la St. Louis, unde se stabilise o soră de-a lui. Vreme de patru ani și-a cîștigat existența ca tipograf în orașele St. Louis, New York, Philadelphia, Cincinnati, Keokuk și Muscatine, apoi, într-o zi din primăvara anului 1857, s-a îmbarcat pe un vas cu destinația New-Orleans, marele port fluvial din sudul Statelor Unite, de unde spera să pornească mai departe, spre America de Sud. Auzise că, pe malurile Amazonului oamenii se îmbogățesc rapid, din negoțul cu cacao... N-a ajuns însă la țărmul Amazonului, pentru că, pe bordul vasului pe care se îmbarcase și-a schimbat gîndul, hotărînd să rămînă pe Mississippi și să învețe meseria de pilot. Horace Bixby, pilotul vasului, s-a învoit să-l ia ca ucenic pe lîngă el, în schimbul unei sume de bani. Ce a însemnat această ucenicie pentru viitorul scriitor, se poate vedea în multe din cărțile sale, îndeosebi în cartea de evocări și de reportaje intitulată „Viața pe Mississippi" și în capodopera lui „Aventurile lui Huckleberry Finn".

Războiul civil, izbucnit în primăvara anului 1861, a pus capăt acestei etape hotărîtoare a vieții viitorului scriitor. După cîteva săptămîni petrecute în rîndurile uneia dintre unitățile periferice ale armatei sudiste (pilotul se întorsese la Hannibal, tîrgușorul copilăriei sale, unde predominau elementele pro-sclavagiste), Samuel Clemens s-a lecuit pentru toată viața de militărie și, decît să lupte mai departe în slujba stăpînilor de sclavi, a preferat să plece în Far West împreună cu fratele său, Orion. Acesta, mai orientat politicește decît el, îmbrățișase cauza Nordului anti-sclavagist și fusese numit de curînd secretar al guvernatorului din Nevada, un nou teritoriu din Vestul îndepărtat, care trecuse sub jurisdicția guvernului central. Molipsindu-se de boala căutătorilor de aur și de argint din Nevada, Samuel Clemens a agonisit o nouă experiență de viață, ca miner și „prospector", apoi ca reporter la un ziar din Virginia City — cel mai mare centru al industriei miniere din Nevada. La 2 februarie 1863, acest ziar, intitulat Territorial Enterprise, a publicat pentru prima oară un material semnat „Mark Twain" — un nume care s-a încărcat între timp cu atîtea semnificații, încît oamenii i-au uitat înțelesul originar, foarte modest. „Mark Twain" era una din expresiile folosite pe Mississippi pentru a indica adîncimea fluviului: dacă un vapor avea sub el doi stînjeni de apă, putea naviga în bune condiții, de aceea strigătul „mark twain" („marchează doi") era bine venit. Multe din reportajele satirice ale lui Mark Twain au fost reproduse în presa din San Francisco, unde în curînd, în primăvara anului 1864, a plecat și autorul lor. Acolo, în capitala prosperei Californii, Mark Twain a pătruns pentru prima oară într-un mediu literar, frecventînd societatea unor scriitori ca Artemus Ward sau Bret Harte, care-și cîștigaseră o oarecare faimă ca umoriști. La cererea lui Ward (pe care-l cunoscuse încă în Nevada), Twain a trimis unei reviste din New York o schiță umoristică intitulată „Jim Smiley și broasca lui sălțăreață" și astfel, la 18 noiembrie 1865, numeroși cititori ai revistei newyorkeze Saturday Press au făcut la rîndu-le cunoștință cu Mark Twain. Între timp, războiul civil se terminase și oamenii simțeau nevoia să rîdă, să se destindă după încordarea și suferințele celor patru ani de luptă sîngeroasă între Nord și Sud. Sudul sclavagist fusese înfrînt, iar această înfrîngere dădea acum capitaliștilor și industriașilor din Nordul țării posibilitatea de a-și extinde dominația de la oceanul Atlantic pînă la Oceanul Pacific.

La începutul anului 1867, Mark Twain a părăsit pentru totdeauna „Vestul sălbatic" îndreptîndu-se spre răsăritul Statelor Unite, pentru a îmbrățișa noua lui carieră, de umorist. Cîteva luni după sosirea lui la New York, umoristul s-a îmbarcat pe un vapor care efectua o croazieră în Mediterana: înainte de a pleca din San Francisco se învoise să trimită unui ziar local reportaje de călătorie. Aceste reportaje, strînse ulterior într-o carte intitulată „Ageamiii în străinătate", i-au sporit și mai mult faima umoristului, vădind totodată și meritele lui de „moralist". Reîntors în patrie, Mark Twain a fost primit (ce-i drept cu greu) în „lumea bună", îngăduindu-i-se chiar să se însoare cu fiica unui bogătaș din orășelul Elmira, de lîngă New York. Olivia Langdon, devenită Clemens, a încercat să-l „domesticească" pe bădăranul de pe Mississippi, mai ales cu ajutorul religiei creștine, ale cărei precepte le învățase și el, cîndva, în „școala de duminică" din Hannibal. Cu toată bunăvoința lui (o iubea nespus de mult pe Olivia), Mark Twain n-a putut fi „salvat". Și într-o bună zi i-a mărturisit nevesti-si că nu mai vrea să citească din biblie cu glas tare în fiece dimineață.

Mark Twain n-a devenit, deci, sub influența Oliviei și a mediului bigot și burghez în care a pătruns, un filistin fățarnic și conciliant. Evoluția lui, din momentul cînd s-a stabilit în răsăritul Statelor Unite, întîi la Buffalo, apoi în orășelul Hartford, atestă o direcție cu totul contrarie. În ciuda mediului „select" și în ciuda unei glorii care-i asigura o prosperitate personală destul de mare, Mark Twain a devenit din ce în ce mai radical în scrierile și în convingerile sale. Etapele acestui proces de radicalizare sînt marcate de operele sale, care de aci înainte se confundă cu biografia lui (deși unele detalii ale biografiei rămîn inferioare și exterioare operei, bunăoară penibilul episod al experienței de businessman, încheiat cu un faliment și mai penibil). Iată cîteva din aceste etape:

1) Romanul satric scris în colaborare cu Charles Dudley Warner și publicat în 1874 sub titlul „Epoca aurită" — un titlu care a rămas formula definitorie a unei întregi epoci din istoria Statelor Unite.

2) Cele două romane ale copilăriei și adolescenței: „Aventurile lui Tom Sawyer" (1876) și „Aventurile lui Huckleberry Finn" (1884).

3) Romanele istorice „Prinț și cerșetor" (1881) și „Un yankeu la curtea regelui Arthur" (1889).

4) Cartea de reportaje și note de drum intitulată „De-a lungul Ecuatorului" (1897).

5) Numeroasele pamflete antiimperialiste scrise în perioada 1900—1910 și publicate doar în parte prin revistele vremii, — ca de pildă: „Statele Unite ale Linșajului", „Omului care trăiește în beznă", „În apărarea generalului Funston".

Spațiul nu ne îngăduie să analizăm aceste lucrări, care reprezintă culmile creației lui Twain și ilustrează în același timp evoluția ascendentă a umorului său, de la gluma inofensivă la satira socială cea mai ascuțită. Străbătînd acest drum (pe care-l atestă și multe din schițele sale scurte, vrednice de a fi pomenite alături de capodoperele citate mai sus), Mark Twain s-a eliberat treptat de numeroasele prejudecăți și iluzii moștenite sau căpătate de la mediul ambiant.

Fără a cunoaște socialismul științific, marele scriitor american a făcut societății capitaliste, și îndeosebi „modului de viață american", o critică pătrunzătoare, care se apropie în multe privințe de aceea formulată de marxism. Luciditatea, cinstea, bunul simț și curajul de a spune lucrurilor pe nume, l-au determinat pe Twain să se despartă, rîzînd și făcînd și pe alții să rîdă, de o orînduire nedreaptă, care, încă pe vremea lui, se dovedea a fi, istoricește, de domeniul trecutului. De aceea, nu e de mirare că opera lui stîrnește și astăzi furia apologeților capitalismului (dovadă interzicerea mai mult sau mai puțin periodică a cîte unei sau altei din cărțile sale în Statele Unite). Încă pe cînd mai era în viață, Mark Twain a cunoscut din plin această furie și a înfruntat-o cu curaj. După apariția pamfletului său antiimperialist „Omului care trăiește în beznă" (publicat în februarie 1901 în revista North American Review) unul din ziarele proimperialiste l-a calificat pe Mark Twain drept „trădător"...

Puțini contemporani ai lui Twain au înțeles adevărata esență a umorului său, printre alții Bernard Shaw, care-l scria în 1907 cu admirație:

„Sînt încredințat că viitorul cronicar al Americii va socoti opera dvs. tot atît de indispensabilă pe cît sînt tratatele politice ale lui Voltaire pentru un istoric al Franței".

La 50 de ani de la moartea lui Twain, aceste cuvinte profetice se cuvin completate cu cifrele astronomice care reprezintă tirajele atinse de cărțile lui în întreaga lume (și îndeosebi în lumea socialismului) și care exprimă grăitor popularitatea și actualitatea crescîndă a marelui scriitor american. Numele lui, care evoca la început doi stînjeni de apă, evocă astăzi milioane de cititori care învață și de la el să minuiască arma rîsului pedepsitor.

Un martie reușit

Destinderea internațională înregistrată în ultimele luni se datorește incontestabil inițiativei sovietice de a stabili contacte nemijlocite între conducătorii politici ai Răsăritului și Apusului și de a se fixa data unei întîlniri între „cei patru mari". Cedînd presiunilor opiniei publice doritoare de pace, rezervele occidentale a trebuit să cadă. Așa încît, mai mult ca oricînd în istoria diplomației contemporane, schimburile de vizite între șefii de state și de guverne au luat proporții și un ritm care traduc conștiința impasului la care a dus războiul rece și pe care mijloacele tradiționale ale discuțiilor dintre cancelarii nu-l pot rezolva. Ce dovedește această puțin obișnuită frecvență a discuțiilor la nivel înalt? Că omenirea sătulă de încordarea adusă de cei cincisprezece ani postbelici, îngrijorată de riscurile continuării cursei înarmărilor și de soarta civilizației, a salutat inițiativa sovietică și a cerut insistent oamenilor ei politici să caute cele mai potrivite și mai rapide mijloace de restabilire a încrederii și de promovare a coexistenței pașnice.

Nimic nu confirmă mai puternic această fermă dorință a popoarelor, decît sincerul entuziasm cu care ele au salutat prezența lui N. S. Hrușciov printre ele și care a culminat, zilele acestea, în triumfala primire din măreața metropolă franceză și din provinciile fermecătoare ale Franței. Această primire a constituit o caldă recunoaștere a eforturilor neîntrerupte ale guvernului sovietic pentru consolidarea păcii, fapt care s-a concretizat în cuvintele președintelui De Gaulle la dineul de la palatul Elysée: „Politica dv. și politica marii țări pe care o conduceți este îndreptată spre destinderea încordării și poate duce într-o bună zi la stabilirea unei înțelegeri" Această recunoaștere categorică, în auzul întregii lumi care urmărește cu cea mai mare atenție desfășurarea contactelor franco-sovietice, s-a repetat în multe milioane de exemplare și tot atîtea forme în decursul călătoriei lui N. S. Hrușciov în Franța. Dar, intensitatea ei a fost una și aceeași în Place de l'Etoile sau printre docherii din Marsilia, printre agricultorii din Pau sau muncitorii din Lille, la Bordeaux sau Dijon, la Metz sau la Rouen, printre spectatorii Operei și membrii Camerei de Comerț pariziene ca și printre foștii combatanți și membrii rezistenței. Desigur că francezii, care urăsc plictiseala și șablonul aproape tot atît de mult ca și războiul, au adus în primirea oaspetelui lor un gust, o fantezie și un umor de care n-au dus nici o dată lipsă. De la veselele monoame studențești, care au străbătut foburgurile pariziene scandînd „Hrușciov, bip, bip, ura!" (amuzantă aluzie la semnalele sputnicilor) și pînă la marchizul din Bordeaux care, oferind premierului sovietic o sticlă de vin „Medoc" din recolta 1894 (data nașterii lui Hrușciov), i s-a adresat în limba rusă, spunîndu-i că „a fost un an bun"; de la vînzătorii care-și lăudau periscoapele și pînă la țăranii din sud-vest, care au prezentat omagial înaltului vizitator specii exemplare de cereale sau animale; de la mulțimea care aplauda emoționant pe colina Mont Valérien (unde au fost asasinați mii de patrioți francezi) și pînă la spectatorii reprezentației folclorice din curtea castelului din Arles (centrul străvechii culturi meridionale), toți francezii și-au manifestat, cu căldură și originalitate, simpatia pentru premierul sovietic și încrederea în loialitatea politicii marii țări a socialismului. Și dacă pe americani, cărora le plac oamenii zîmbitori, zîmbetul lui N. S. Hrușciov l-a cîștigat, francezilor, amatori de vorbe de spirit, răspunsurile pline de vervă ale înaltului oaspete i-au fermecat definitiv.

Au fost, desigur, și cazuri, cînd unii nu și-au putut ascunde iritarea pe care le-a provocat-o entuziasmul recepției lui N. S. Hrușciov. Dar aceste cazuri, atît de puține, atît de izolate și de fără importanță, trebuie menționate numai pentru a sublinia cu atît mai mult ecoul nul pe care l-au întîlnit și pentru a scoate în relief cît de masivă a fost adeziunea maselor franceze la mesajul pe care-l aducea cu el președintele de consiliu al U.R.S.S.

— Aștepți ceva? întreabă — într-un desen al lui Jean Effel — o stewardesă de la „Air-France", pe tradiționala Mariană, care așteaptă pe aerodrom, cu privirea ațintită spre cer.

— Da, aștept primăvara, flori și păsări mari, mari...

Primăvara, florile și pasărea argintie a lui Iliușin n-au înșelat așteptările Marianei. Au sosit concomitent și Mariana i-a primit într-un fel care, pe de o parte amintește foarte oportun că bunele relații franco-sovietice au tradiții seculare, pe de altă parte, că prietenia dintre cele două țări este necesară, pentru că ea corespunde cerințelor adînci ale vieții. Între Franța și U. R. S. S. n-au existat și nu pot fi litigii teritoriale. Cele două mari puteri au fost unite în cursul celor două războaie mondiale. Cele trei divizii germane, care au ocupat în 1940 Parisul, și-au găsit mormîntul la Stalingrad.

Cînd aliatele Franței, în timpul celui de-al doilea război mondial, îi negau dreptul de a redeveni mare putere, numai Uniunea Sovietică și-a exprimat limpede credința că Franța are în lume un rol important și constructiv. Francezul de pe stradă știe acest lucru.

Unii dintre cei „iritați", au căutat să acrediteze părerea că „Hrușciov ar dori să facă o spărtură în relațiile dintre Franța și prietenii ei occidentali", că scopul tratativelor franco-sovietice ar fi de a exercita presiuni asupra Washingtonului și Londrei, pentru ca acestea să consimtă la anumite concesii față de Franța. „Noi nu am avut și nu avem astfel de intenții — a declarat N. S. Hrușciov la Palatul Matignon, răspunzînd premierului Debré. Dimpotrivă, vrem să fim prieteni atît cu Franța, cît și cu prietenii ei. Am fi bucuroși dacă Franța ar fi prietenă cu noi și cu prietenii noștri". Franța și Uniunea Sovietică se mai găsesc deocamdată în tabere deosebite.

Cu toate acestea, țelurile ambelor guverne trebuie să fie comune pentru că și interesele lor sînt, neîndoielnic comune. Că există, într-adevăr, și la Paris, nu numai la Moscova, conștiința comunității acestor interese, o dovedește cum nu se poate mai limpede afirmația categorică a primului ministru francez: „În Franța, toată lumea știe că după această vizită și după această întîlnire situația nu trebuie să mai rămînă așa cum a fost înainte". Ce a fost înainte se știe; ce trebuie să urmeze după, se profilează net din propunerile lui Hrușciov: dezarmarea generală și totală a statelor, desăvîrșirea grabnică a reglementării pașnice cu Germania, lichidarea rămășițelor celui de-al doilea război mondial, oprirea manevrelor revanșarde și încetarea politicii echilibrului forței. Există desigur în Franța opinii care susțin că reînvierea militarismului german n-ar prezenta un pericol. Chiar generalul De Gaulle a spus că „în curs de un secol continentul a fost amenințat de două ori de pretenții nelimitate, astăzi dispărute". Cu sinceritatea care-l caracterizează, N. S. Hrușciov a arătat că nu poate crede în această dispariție. „Încercările de a dovedi că acesta (militarismul german — N.N) nu mai este acela din trecut și că nu mai există temeiuri ca el să provoace teamă, nu pot fi luate în serios". El a cerut găsirea unor metode comune pentru a evita pericolul unei revanșe. Aceasta și nu poporul german constituie inamicul. „Vrem să fim prieteni cu toate popoarele, inclusiv cu germanii", a declarat premierul sovietic în fața Consiliului Municipal al Parisului.

Ceea ce se poate conchide de pe acum, rezultînd din declarațiile oamenilor politici și din manifestările opiniei publice, este foarte mult: o vădită apropiere între cele două puteri, o mai bună înțelegere a punctelor de vedere respective, o mai imperioasă convingere a necesității colaborării, o mai clară viziune a posibilităților de consolidare a păcii. „Pacea în Europa trece prin alianța dintre Uniunea Sovietică și Franța. Dacă o asemenea alianță va exista, nu va fi război în Europa" a avertizat N. S. Hrușciov, fără îndoială în conștiința că învățămintele istoriei nu pot fi uitate. Și dacă generalul De Gaulle a pomenit de butada lui Barbusse, care vedea în om o „mașină de uitat", tot el a declarat că vrea să vadă în semenii săi și o „mașină de învățat". E o completare care spune mult, pentru că îndreptățește tot optimismul. Rezultate imediate și spectaculoase nu trebuiesc așteptate. Dar rezultate practice, care netezesc calea apropierii, sînt de pe acum vizibile. Relațiile comerciale și culturale au căpătat un impuls nou și hotărîtor. Ele au fost comparate de președintele de Consiliu al U.R.S.S. cu niște adevărate „păraie de primăvară", care, croindu-și drum prin toate aluviunile întîlnite în cale, trebuie să se unească „într-un fluviu puternic al prieteniei și colaborării sovieto-franceze". Ca și Mariana lui Jean Effel, care așteptă primăvara cu florile și păsările mari, omul sovietic vede în apele primăverii un îndreptățit prilej de speranță, iar iubitorii de pace din toată lumea sînt de acord cu Ilya Ehrenburg, cînd acesta vorbește de un „martie reușit" care trebuie să pregătească „un mai reușit". Călătoria lui Hrușciov în Franța, primirea delirantă pe care i-a făcut-o poporul francez, aria vastă a problemelor examinate și concepția realistă care a stat la baza tratativelor, sînt tot atîtea indicii evidente că, după Camp David, la Rambouillet s-a făcut un nou pas înainte spre destinderea internațională, că apropierea franco-sovietică, urmînd tratativelor sovieto-americane și britano-sovietice, va contribui efectiv la găsirea unui necesar punct de vedere comun la viitoarea întîlnire dintre cei patru mari.

M. Roșca

Leon KRUCZKOWSKI
și dramele moderne ale conștiinței umane

De-a lungul celor treizeci de ani ai activității sale literare care se împlinesc în 1960, Kruczkowski s-a dovedit fidel postulatelor artei sale. Această consecvență își are originea în evidența lui preferință pentru sensul etic al unor extrem de actuale probleme politice.

Începînd cu romanul de debut, Cordian și țăranul, apărut în 1932, și terminînd cu opera sa dramatică cea mai recentă Prima zi de libertate, Kruczkowski dezbate drame ale contemporaneității, fiind unul dintre primii scriitori polonezi care — încă din anii derutei ideologice și ai fascizării progresive dintre cele două războaie mondiale — aduce în literatura polonă spiritul revoluționar al mișcării muncitorești.

Chiar și atunci cînd, în aparență, se întoarce spre trecut, cum se întîmplă cu primul său roman pomenit mai sus, Kruczkowski discută polemic actualitatea. Dintre „problemele curente" la ordinea zilei, el selectează ca esențiale pe cele aflătoare în atenția imediată a opiniei publice poloneze sau mondiale.

În acest sens nu e lipsit de interes să semnalăm promptitudinea cu care se operează în opera lui Kruczkowski transferul din realitatea imediată în sfera ficțiunii și, ca o consecință imediată, răsunetul larg, caracterul de eveniment cultural pe care-l marchează apariția fiecăreia dintre operele sale.

Primul său roman, Cordian și țăranul, a deschis o nouă etapă în evoluția romanului istoric polonez. Evenimentele relatate se petrec în preajma răscoalei din 1830—31, evocată de marea poezie romantică revoluționară a lui Adam Mickiewicz și Julius Slovacki. Intenția polemică a autorului este vădită din chiar titlul cărții. Cordian, celebrul erou romantic al dramei cu același nume de Slovacki, figură complexă și contradictorie, al cărei destin tragic a înflăcărat imaginația multor generații, devine la Kruczkowski unul dintre termenii antagonismului ireductibil dintre moșieri și țărani. I se opune în mod activ țăranul, cel căruia șleahta contestându-i pînă și numele real, i-a aplicat ca o pecete rușinoasă porecla ce l-a însoțit de-a lungul secolelor: „Cham-bădăranul".

Eliminînd patetismul eroic tradițional în aprecierea acestor evenimente, Kruczkowski le zugrăvește prin prisma conflictului de clasă esențial al vremii: cel dintre țărani și moșierime.

Astfel, tînărul debutant intervenea în disputele cele mai arzătoare ale vremii sale, înscriindu-se în literatură cu un roman care răsturna sensul general acceptat al unui întreg trecut istoric.

Peste cîțiva ani (1935), Kruczkowski extinde polemica începută prin Cordian, publicîndu-și noul roman Pene de păun. Aici acțiunea se petrece într-un sat din Galiția, în preajma primului război mondial. Conflictul izbucnește în încercările bogătanilor satului de a pune mîna pe islazul comunal, lovind astfel în nevoile elementare ale țăranimii, slujește unei prezentări cuprinzătoare a condițiilor social-politice poloneze.

Trimițîndu-și eroii principali în rîndurile legiunilor pilsudskiste, el da expresie artistică unei triste realități, arătînd cum oameni neavertizați cad pradă demagogiei social-democratice de dreapta. Răspunsurile lui Kruczkowski la problematica contemporană sînt astfel cît se poate de limpezi și lovesc din nou cu putere în cîtadela politicianismului burghez, care avea să ducă la dezastrul Poloniei din 1939.

Cînd armatele hitleriste îi cotropesc patria, Kruczkowski este un romancier recunoscut, un gazetar temut pentru clarviziunea avertismentelor sale, un luptător antifascist activ. Războiul, prizonieratul, tragicele experiențe de lagăr maturizează arta scriitorului. Romanele stabiliseră însușirile sale de dramaturg, evidente nu numai în caracterul scenic al replicelor și în tipicitatea caracterelor, ci, mai ales, în intensitatea dramatică și în concentrația maximă — mergînd la chintesență — a conflictului și a acțiunii.

După eliberare, Kruczkowski romancierul devine exclusiv dramaturg, preferință accentuată desigur și de contactul nemijlocit cu spectatorii pe care-l permite scena, ca o formă superioară de discuție colectivă, polemică a unor probleme noi și actuale.

Hitlerismul și consecințele sale nefaste, acțiunea mutilantă ce-a exercitat asupra sufletului omenesc, mai cu seamă a tineretului, constituie tema piesei sale Răspunsul (1948), ce deschide șirul marilor succese teatrale ale scriitorului și inițiază un repertoriu structural nou în Republica Populară Polonă.

Primul mare și răsunător succes îl marchează spectacolul cu piesa Nemții (1949), jucată aproape simultan la teatrele polone și cele germane ca un simbol al prieteniei și al păcii.

Tema „germană", cu implicațiile și întrebările acute pe care le generează mai ales imediat după sfîrșitul războiului și — cum e firesc — în special în rîndurile cetățenilor polonezi, îl urmărește pe Kruczkowski încă de pe cînd se afla îndărătul gratiilor hitleriste. Cine e răspunzător pentru crimele fasciste? Cum a fost cu putință această dementă revărsare de ură, cum de n-au putut s-o stăvilească mii de oameni cinstiți, întreabă Kruczkowski, formulînd cu temeritate una dintre problemele cele mai zguduitoare ale eticii moderne. Răspunsul se desprinde din drama existenței familiei Sonnenbruch din Nemții, cu fiecare din destinele membrilor acestei familii, urmărite în timp dincolo de anii războiului, în evoluția lor ulterioară.

Varietatea tipologică cu atît mai dificilă cu cît personajele piesei aparțin aceleiași categorii a germanului de mijloc și — într-o sferă proximă — aceleiași familii, diversitatea mobilurilor și a argumentelor, cît și intensitatea conflictului crează climatul spiritual necesar vehiculării ideilor. Ca și teatrul brechtian, cel al lui Kruczkowski predispune la meditație asupra problematicii existenței umane.

De aceeași factură este și piesa Julius și Ethel, dramatizare a celebrului caz al soților Rosenberg, care în iunie 1953 și-au găsit sfîrșitul pe scaunul electric. Din nou prompt în a releva un episod dintre cele mai edificatoare ale înfruntării dintre fascism și democrație, dintre forțele reacțiunii și ale progresului și păcii, Kruczkowski își realizează piesa la numai cîteva luni după memorabila zi de 19 iunie 1953.

Nici o stridență, nici o afectare nu alterează luminoasa apologie a demnității umane, a vieții călăuzite de o țintă nobilă, din această piesă, în care protagoniștii principali — Ethel și Julius — își trăiesc în fața spectatorului ultimele ore ale vieții. Totul se realizează aici, în această extremă concentrare a timpului devenit prin scurgerea lui martor, judecător și, în cele din urmă, strigăt triumfător al vieții prin moarte.

La fel ca în majoritatea operelor sale, ca în Cordian și țăranul, în Pene de păun și în dramaturgie, Kruczkowski apelează la documentul autentic — Scrisorile soților Rosenberg — care devin axul central al piesei. Verbînd despre geneza acestei piese, Kruczkowski mărturisește că l-a urmărit multă vreme „replica pozitivă, eroică a fenomenului", pe care-l eticheteaza de „sonnenbruchism", ca sinteză a problematicii din Nemții. Remarcabil e însă saltul pe care-l realizează Kruczkowski cu această piesă din sfera eroismului individual spre cea a universalismului politic și etic.

Cu ultima lui piesă, Prima zi de libertate, Kruczkowski ne introduce în dispuța asupra unei probleme filozofice cu largi implicații etice: ce înseamnă libertatea. În căutarea răspunsului, dramaturgul imaginează două situații extreme, care se succed la un interval de timp redus la numai douăzeci și patru de ore, și în raport cu care se modifică sau se precizează convingerile și atitudinea grupului de personaje.

În prima din aceste situații, cinci prieteni, care au scăpat în dimineața aceleiași zile dintr-un lagăr de prizonieri, posesc seara într-un orășel german părăsit. Kruczkowski prezintă în mod magistral acest prim „șoc" al libertății, precum și nevoia de a reintra în ciclul normal al vieții, de a regăsi sensul libertății.

Toți cinci caută cu febrilitate sensul libertății. Unul — Pawel — se oprește pe treapta inferioară a înțelegerii, acolo unde libertatea se identifică cu satisfacerea imediată a unor pofte elementare: mîncare, băutură, somn, petrecere. Un altul, Michal, va găsi sensul libertății închinîndu-și viața unui țel, lupta imediată pe front. Pentru un al treilea, libertatea înseamnă desfășurarea unei activități practice, oricît de neînsemnate dar imediate, de pildă efortul pentru buna încartiruire a grupului. Singur, Jan se ridică la o înțelegere superioară a noțiunii de libertate și, în raport cu acest unic punct stabil în ansamblul incertitudinilor care-l înconjoară, el își organizează existența. Libertatea trebuie „s-o iei în mîinile tale, să fie a ta. Să simți că vrei, așadar că poți", încearcă Jan să-și formuleze cît mai exact ideea. În raport cu acest sens al libertății, care-i redă încrederea zdruncinată în demnitatea umană, Jan hotărăște să facă un gest uman — să acorde sprijin și ocrotire fiicelor unui medic neamț, singurul locuitor rămas cu întreaga sa familie în oraș. Libertatea coincide astfel cu exercitarea prerogativelor de om ca ființă rațională.

A doua situație extremă se creează prin atacul neașteptat al unor coloane nemțești în retragere. În fața primejdiei de moarte Jan rămîne demn și neîmburat. Cînd însă rupînd aparentul armistițiu, Inge, fiica cea mare a medicului neamț, mitraliază din vîrful clopotniței pe soldații polonezi, Jan, ca om „liber", așadar liber să aleagă, să-și hotărască acțiunile, o ucide cu mîna lui pe fost sa protejată.

Teatrul i-a oferit lui Kruczkowski prilejul unor succese care au depășit demult scena poloneză, afirmîndu-se în cadrul dramaturgiei contemporane mondiale. Piesele sale sînt prețuite de spectatorii și cititorii din Uniunea Sovietică și din majoritatea țărilor de democrație populară.

De două ori laureat al premiului de stat, purtător al înaltei distincții „Pentru apărarea păcii între popoare", luptător activ în cadrul Comitetului de luptă pentru pace, membru al Comitetului Central al P.M.U.P. și deputat în Sejm, Kruczkowski este astăzi unul dintre scriitorii cei mai apreciați ai Poloniei Populare.

Olga Zaicic

TINEREȚE, CULTURĂ, VOIOȘIE

De vreo zece zile încoace, sala de spectacole a Casei de cultură a studenților „Grigore Preoteasa" din București cunoaște febra unor pasionate întreceri artistice. Aci, la cîțiva pași în spatele Teatrului de Operă și Balet, se prezintă seară de seară, în fața unui juriu alcătuit din compozitori, dramaturgi, coregrafi și critici de artă, formațiile artistice de amatori ale instituțelor din centrul universitar București. Coruri alcătuite din studenți, din viitori profesori, medici și ingineri, din viitori arhitecți și geologi, apoi formații de dansuri populare sau de teatru amator, brigăzi artistice de agitație, recitatori și în sfîrșit, formații de muzică instrumentală, toate vin la această tinerească și plină de voioșie trecere în revistă a bogatei vieți culturale studențești.

Spectator cam sceptic la început, am venit să vizionez fazele acestei originale întreceri artistice și am fost pe nesimțite cucerit nu numai de voioșia tonifiantă a spectacolelor, nu numai de talentul și măiestria celor ce se urcau pe scenă, în fața reflectoarelor și a juriului, cu o emoție și cu un trac lesne de înțeles, dar cucerit ar fi fost aci oricare, surprins să aibă revelația bogatei vieți culturale a tineretului nostru studios.

Prin contrast, mi-am adus aminte de condițiile mizere ale vieții studențești de acum douzeci de ani în urmă. Imi aminteam de colegii săraci care dormeau prin sălile de așteptare ale Gării de Nord, despre cei care ziua învățau la cursuri iar noaptea, la „București-Mărfuri", descărcau vagoanele cu lăzi și butoaie. Imi aminteam de un vechi prieten, student la „Belle-Arte" care vindea în holul cinematografului „Marna" bibelouri ieftine de ipsos, ori cărți de vizită pe care desenase coșuri cu viorele și trandafiri. Imi aminteam de un alt prieten care, ziua învăța despre Munții Hercinici, ori despre dealurile carstice, iar seara cînta la „Olimpia", sordidul local din Matache Măcelaru, pentru o farfurie cu mîncare de cartofi. Imi aminteam de studenții de acum douăzeci de ani pe care-i întîlneam la poarta cu zăbranic a cimitirului Bellu mîncînd alături de cerșetori coliva împărțită cu un „Dumnezeu să-l ierte" la parastasele anonime și jalnice.

Amintirile întristătoare veneau dintr-o lume topită pentru totdeauna în moarte, stăteam în sala tixită de un public tînăr și vesel și eu însumi, renăscut, trăiam parcă o nouă adolescență cu febra examenelor și aci, cu febra acestei întreceri artistice și studențești.

Cine sînt acești tineri? Astă vară i-am văzut la munca practică, în schelele petrolifere de la Țicleni și Zemeș, i-am văzut, încă studenți, dar viitori ingineri, pe platforma cuptoarelor Siemens-Martin de la Oțelăria nouă a Reșiței, și i-am văzut în jurul nostru, în București, pe sutele de șantiere ale noilor construcții. Intre aceștia din urmă va fi fost desigur și studentul Dietmar Czoppelt din anul V al Facultății de construcții. Cu cinci ani în urmă venise la examenul de admitere de pe un șantier din Dîrste. Acolo fusese un simplu dulgher. Veți spune suspicioși. Ei, a fost dulgher, profesorii sînt îndulgenți cu un fost muncitor. Nu-i așa! La recenta sesiune de examene, studentul Dietmar Czoppelt se mîndrește a fi înscris în carnetul său zece note de 10. La colocviu a primit nota 10. La cele cinci examene ale sesiunii a primit pe flanc nota maximă, 10. Aceeași notă, care exprimă concretizată și setea lui de învățătură și admirația profesorilor, a primit-o și la cele patru proiecte prezentate în ultima sesiune de examene.

Iată, așadar, cine sînt acești tineri, care de vreo zece zile încoace se prezintă seară de seară în sala de spectacole a Casei de cultură a studenților „Grigore Preoteasa", în fața unui examen original, al pasiunii artistice, al bucuriei de a trăi și învăța în condiții pe care nici o altă generație nu le-a avut nici cînd în trecut în țara noastră.

Iată, așadar, cine sînt acești tineri entuziaști și pasionați, avizi de cultură. Există la Institutul de Petrol, Gaze și Geologie o brigadă artistică de agitație alcătuită din studenți. I-am văzut prezentîndu-și spectacolul la concurs în seara zilei de 16 martie. Spectacolul lor avea ceva din diversitatea surprinzătoare a unui festival internațional. Membrii brigăzii sînt numai studenți de la Institutul de Petrol, Gaze și Geologie din București. Dar aci sînt și studenți veniți să studieze de la depărtări de mii de kilometri. Și iată așa, juriul și spectatorii prezenți în seara aceea a concursului au ascultat-o cîntînd un vechi cîntec rusesc pe Liubov Mierkulova, studentă în anul IV la Foraj. L-au ascultat recitînd o poezie de dragoste și pe indonezianul Hermantino Singodvirjo. I-au ascultat cum au cîntat *Fluieraș*ul și *Locomotiva* și pe tinerii albanezi Milto Bano, Stavri Kociolari și Ilia Karadumi. L-au ascultat și pe studentul indonezian din anul I Foraj, Gerhard Arnold Simandjuntak, cîntînd *Le-Leng*. Ca să înțelegeți și ce rol educativ și de întărire a prieteniei îl poate avea o brigadă artistică de agitație, pomenesc doar faptul că acest student indonezian, venit abia astă toamnă în țara noastră, a învățat românește bine, în cursul repetițiilor la brigada artistică de agitație. Brigada e tînără și ea, abia a împlinit trei sau patru luni de existență. Dar a și repurtat cîteva succese cu care membrii ei se mîndresc mult. La faza pe Institut a concursului, au dobîndit premiul I. Intre altele, au prezentat un program și în fața muncitorilor petroliști de la Moreni.

In seara spectacolului, furișat cu îndrăzneala clasică a reporterului în spatele scenei, am stat de vorbă în pauzele scurte cu Stoicescu Cornelia, lector la Institutul de Petrol, Gaze și Geologie și „regizorul" brigăzii. Un interviu original, smuls în cele cîteva minute libere:

— Sînteți studenți la Petrol, Gaze și Geologie, specialiști deci în niște științe exacte.

— Exact.

— Aș vrea să întreb, cine a compus textul brigăzii?

— Specialiștii — cum ziceți dvs. — în Petrol, Gaze și Geologie.

— Cititorii „Luceafărului" fiind scriitori sau viitori poeți, ar dori să afle amănunte.

Pe scenă studentul Ninu Petre din anul V Foraj tocmai recita o parodie în ritmul cunoscut al vechiului „El Zorab".

E o poezie scrisă de un student.

Iat-o, așa cum am înregistrat-o febril, din culise:

La Decanat, vine-un student
Cu ochi distinși, cu grai decent
Tovarășe Decan, am fost chemat,
Pe listă eu sînt afișat
Că-s repetent.

Am absentat, asta e drept,
Dar jur cu mîinile pe piept
Că nu sînt vinovat.
Cînd aveam orele de sport
Oasele toate m-au durut
Și ca atare n-am putut
Să fac acest efort.

Eu am găsit că-i nimerit
Să stau în pătură-nvelit
Pe stradă să mă plimb nițel
Sau să ciocnesc un păhărel
Cu cine s-a găsit.

Apoi m-am încurcat și eu
Cu-o roabă a lui Dumnezeu
Și am lipsit nemotivat
Doar știe orice însurat
Că începutu-i greu.

Un alt motiv mai abitir
Că am lipsit trei zile-n șir
Să plec eu am fost nevoit
Cînd mama soacră a murit
S-o duc la cimitir.

Pe la lucrări am dat mai rar
N-am fost la nici un seminar
Căci zău, prea multe-aș fi riscat
Să vadă de m-ar fi-ntrebat
Că n-am de loc habar...

Regizoarea îi divulgă cu dragă inimă și pe ceilalți poeți ai brigăzii:

— Madrigalul recitat de studentul indonezian Hermantino Singodvirjo e scris de Manolescu Gorun din anul V Foraj, iar poezia satirică „Spre Cosmos" inspirată de eșecurile repetate de la Cap Canaveral, e scrisă de Spiridon Ionel tot din anul V Foraj.

— Proiecte de viitor?

— Vrem ca brigada de agitație în Institutul nostru să rămînă o tradiție. Plănuim să organizăm scurte spectacole și pe teren, în schelele petrolifere unde studenții vor merge în practică. Am dori ca scriitorii să ne vadă și în schele, la lucru, nu numai ca membri ai unei brigăzi artistice de agitație, ci ca viitori ingineri petroliști, ostași ai construcției socialiste. Profităm de coloanele „Luceafărului" să mulțumim Partidului pentru dragostea și grija ce ne-o arată ca să avem condiții optime de învățătură, ca să ne însușim tainele științei, ca să avem o viață bogată și frumoasă.

★

Oricare din cei prezenți în ultimele două săptămîni la spectacolele acestui concurs original și tineresc, vor fi avut, ca și mine, revelația climatului nou, bogat și profund, în care tineretul nostru universitar trăiește și învață, bucurîndu-se din plin de condițiile generoase, inimaginabile în trecut. Acest concurs este o dovadă grăitoare, una din nenumăratele dovezi ale acestei minunate realități.

Petru Vintilă

CUVINTE POTRIVITE ȘI... ÎNCRUCIȘATE
DESPRE POEZIE

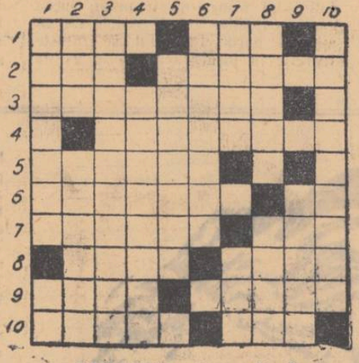

ORIZONTAL: 1. — Dacă barda-și rupe coada, el rămîne cu balada. — Nu rimează cu victis, dar i se potrivește. 2. — Copiii se-animă și umblă la rimă. — Versu-i bun cînd devine verb. 3. — Reversul social al verbului a monologa. 4. — Varianta versului. 5 — Versuri torențiale. 6. — Cai înhămați la stih. — Vers nerimat. 7. — 7 vertical și-un pronume personal. — Tîrg francez. 8. — Tot pe lîngă drum, pe lîngă drum, pe lîngă drum... — În orice univers poetic. 9. — A face versuri pentru joc. — Numai la teatru poate fi în versuri. 10. — El i-o face ei și ea-i de lemn, dacă nu-i cumva în versuri. — Prefix de egalitate.

VERTICAL: 1. — Desert cu sirop. — Dacă nu este Efes, poate fi numai Ehes. 2. — Debutul poeziei telefonice. — Vers scris într-un dialect francez, egal cu un palmac. 3. — Infinitul lung al unei răsturnări scurte. 4. — Poet al culorii, întîlnit și în Cehov. 5. — Vers antic scris, firește, fără pană. 6. — Varlaam și Dosoftei au psaltichiat și ei. 7. — Negri și calzi. — Rimă la „nu-i bai", cînd o altă rimă n-ai. 8. — Un fel de Preda Buzescu zaporojan. — Chiar cînd e alb nu suportă cenușiul. 9. — Numai pe această parte a hîrtiei ar trebui să se scrie versuri. 10. — Adjunctă a versului.

Incrucișare: MIHU DRAGOMIR
Definiții: TEODOR BALȘ

Amintiri din luptele pentru eliberarea Ungariei

Cu mai bine de 15 ani în urmă, în ultima iarnă de război, comandamentul hitlerist socotea că Budapesta apără drumurile de acces spre Viena. De aceea își concentrase aici numeroase trupe. Dar zadarnică i-a fost truda. Toate încercările dușmanului de a ne bara drumul au eșuat. La sfîrșitul anului 1944 orașul era complet încercuit. In acea iarnă nu mai rămăsese întreg nici unul din podurile construite de-a lungul veremii peste Dunăre; Buda și Pesta erau două orașe despărțite de ape. Apoi cercul a început să se strîngă. Incercările de spargere au dat greș. In sfîrșit, după o lună și jumătate de necontenite lupte, încercuirea a fost lichidată. Budapesta a fost eliberată. Populația civilă, înfometată, a început să iasă dintre ruine și moloz, blestemînd pe fasciști. Niciodată nu va putea fi uitată purtarea omenească a ostașilor noștri, imaginile acelea emoționante, cînd bucătăriile militare împărțeau hrană caldă copiilor și bătrînilor ce-și așteptau în ordine rîndul. Camioane și trenuri întregi transportau lemne, cărbuni, hrană, medicamente, spre Budapesta eliberată.

Comandamentul sovietic a vrut să cruțe orașul de distrugerile războiului. După ce a încercuit trupele fasciste, le-a dat un ultimatum. Li se garanta viața și întoarcerea acasă la sfîrșitul ostilităților. Era în ajunul anului nou. O delegație sovietică s-a îndreptat spre liniile hitleriștilor. Fasciștii, blestemații fasciști, au tras atunci în parlamentari, în cei doi oameni care veneau spre ei fără arme, cu flamura albă, simbol al păcii. Multe am citit, am auzit și am văzut eu însumi din cruzimele fasciștilor, dar parcă cele petrecute acolo, în preajma Budapestei, îmi stăruie cel mai mult în minte.

Am fost printre cei care au luptat, luni în șir, pe pămîntul Ungariei, pe drumul de foc al războiului antihitlerist, simțind mereu alături umărul puternic al tovarășilor noștri de arme, ostașii sovietici. Imi aduc atît de bine aminte! Era toamnă. Mureau frunzele, mureau ostașii. Nopțile erau umede, reci. Mergeam pe drumurile desfundate de ploi, pe făgașurile adînci lăsate de tancuri. Zi și noapte, într-o forfotă aproape neîntreruptă, frămîntînd pămîntul, treceau camioane și tunuri, care-rute și ostași. Apoi a venit iarna. Ne îndreptam neconținut spre apus. Știam că acolo, undeva departe, trebuia să se sfîrșească lungul nostru drum. Unitățile noastre rămăseseră cu oameni puțini, chiar foarte puțini, fiind greu încercate într-un nesfîrșit șir de lupte. De atîtea ori dușmanul ne-a prins în focul bombardamentelor sale. Și atîția dintre noi au fost sfîrtecați de schije, ciuruiți de gloanțe.

A fost un drum lung, greu, presărat cu mii și mii de modeste movilițe de pămînt, mormintele ostașești, peste care, în anii următori, în fiecare primăvară, a crescut iarbă proaspătă, deasupra cărora au înflorit an de an, flori roșii, roșii ca sîngele tinăr al eroilor ce atît de fierbinte au stropit fiecare răzor, fiecare cărare pe unde s-au purtat neuitatele lupte. Mulți feciori au căzut pe pămîntul unguresc. Multe mame și-au jelit fiul, poate unicul lor fiu. Și tot atît de multe soții au rămas văduve. Și cîți tineri, care pe atunci erau abia în fragedă vîrstă, nu știu că tatăl lor, omul al cărui chip îl privesc astăzi din fotografie, își odihnește trudite le oase sub glia maghiară, la Debrețin, la Tiszalok, la Salgotarian, la Budapesta sau în masivul Matra, unde a căzut cu fața la dușman, luptînd pînă la ultima suflare pentru eliberarea Ungariei de sub jugul fascist.

Cincisprezece ani au trecut. Am revăzut de atunci, de cîteva ori Ungaria nouă, și m-am bucurat nespus pentru succesele ei în construirea socialismului.

Cu bucurie am aflat că în numeroasele localități unde s-au purtat lupte grele, populația recunoscătoare, ca un emoționant omagiu a înălțat monumente pentru cinstirea eroilor romîni. Și îmi place să-mi închipui cum, în aceste strălucitoare zile de primăvară, în satele și orașele Ungariei, în cele peste 1.200 de localități, printre care 14 centre mai mari, la eliberarea cărora au participat trupele românești, pionierii maghiari sădesc cu dragoste florile recunoștinței pe mormintele soldaților noștri. Acești copii încă nu se născuseră cînd pe acolo umpleau văzduhul uralele noastre victorioase.

Frumos vor înflori în aceste zile caișii din împrejurimile Budapestei, unde au căzut oameni atît de scumpi inimii noastre. Și de sus, de pe Gellert, atîtea lumini se oglindesc seara în vesnic mișcătoarele unde ale Dunării care-și mînă, nepotolit, apele bogate printre șirurile clădirilor străvechi. Și pietrele Budapestei ar putea povesti despre dramaticele bătălii... Numai în luptele pentru eliberarea Capitalei Ungariei au căzut mii de ostași romîni și sovietici.

In aceste zile, de sub podurile refăcute ale Budapestei, Dunărea aduce zvon de sărbătoare. Am din nou sentimentul de îndreptățită mîndrie că poporul meu a contribuit la făurirea Ungariei noi, dăruind atîtea inimi viteze pentru binele poporului vecin, care își sărbătorește acum 15 ani de viață liberă.

Pe acolo unde răsuna altădată bubuitul tunurilor, astăzi ară tractoarele socialismului.

Raporturi de bună vecinătate, de prețuire și ajutor reciproc ne înfrățesc astăzi sub flamura biruitoare a clasei muncitoare. Deși vorbim limbi diferite, ne unește un limbaj comun: cel al prieteniei. Pentru că avem nu numai o istorie comună, ci și un viitor comun: cel al socialismului. Precum atît de inspirat scria poetul Ady: „La fel vorbesc și Dunărea și Oltul!"

Marin Mihalache

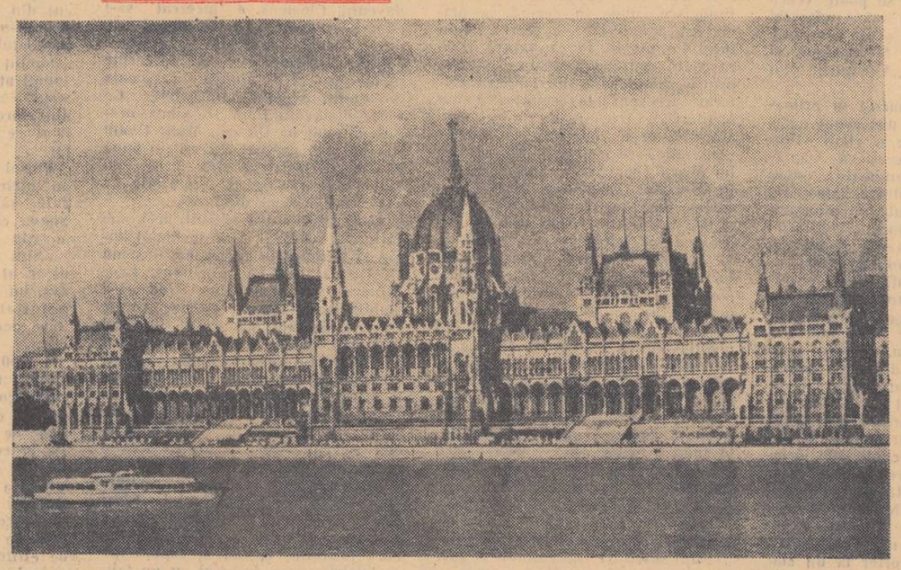

Palatul Adunării Naționale a R. P. Ungare

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 8 (43) • 15 aprilie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Din sumar:

M. GH. BUJOR: Intîlniri cu Lenin
Poeții lumii îl cîntă pe Lenin
Reportaje și proză: H. ROHAN, POP SIMION, DRAGOȘ VICOL, HARALAMB ZINCA
Versuri: ION HOREA, NICOLAE TAUTU, GHEORGHE TOMOZEI, VIOLETA ZAMFIRESCU etc.
Dintre sute de catarge...
Articole: RADU BOUREANU, VERA CALIN, M. NOVICOV, LUCIA OLTEANU, STANCIU STOIAN etc.
PROGRAMA ANALITICA PENTRU LIMBA ȘI LITERATURA ROMINA — CLASA A X-A
E. HEMINGWAY: Cine l-a ucis pe veteran?

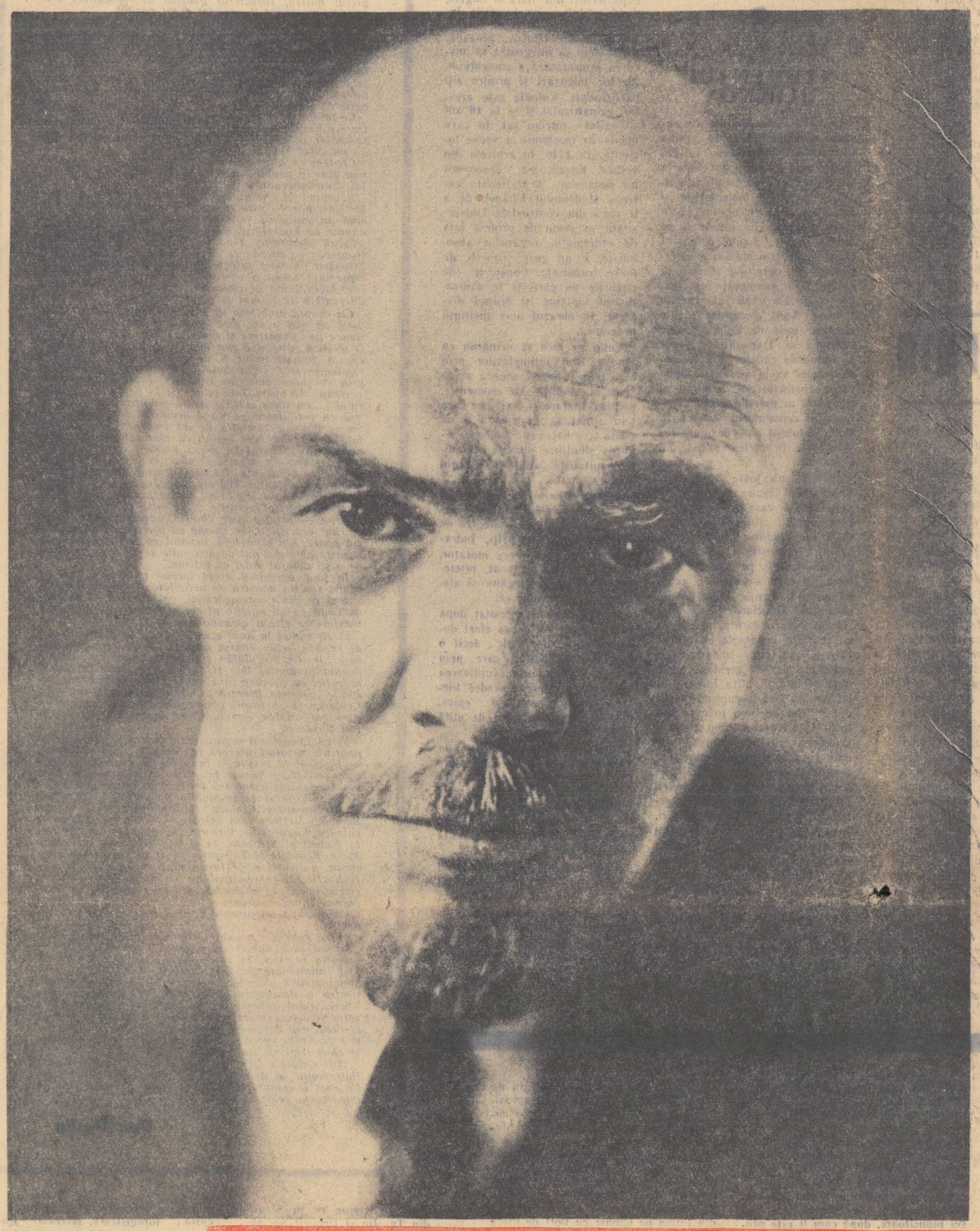

V. I. LENIN în iulie 1920

GENERAȚIA NOASTRĂ LENINISTĂ

Istoria literaturii din societatea împărțită pe clase mă cutremură prin dureroasa ei bifurcare. Pe de-o parte filantropia umilitoare cu care Mecena, Regele Soare, Kaiserul și chiar domnul Malaxa se milostiveau de unii slujitori ai condeiului. Insuși sinistrul rege Carol al doilea se intitula fîfnos „regele culturii". Acesta ar fi poleiul, lustrul dat putreziciunii. Pe de altă parte însă, Ovidiu se mistuise în surghiun, Voltaire a fost anatemizat de biserică, scriitorii decembriști împinși în închisorile Siberiei, Bălcescu îngropat în groapa comună, Pușkin expulzat, Eminescu internat în ospiciu, Lorca împușcat, Neruda hăituit ca vînatul de preț etc. etc. E o simplă și palidă schiță de istorie a scrisului, redusă la unități întîmplătoare. Cazurile pot fi însă insutite și înmiite.

A trebuit să vină leninismul purificator care să curețe de mucegaiuri milenare toate aspectele vieții. Leninismul care ne-a dat economia socialistă (plinile) și arta realismului socialist (trandafirii). Leninismul care ne-a dat dimensiunea și profilul epocii. El avea să restabilească o dată pentru totdeauna demnitatea culturii, făcînd din artă o parte integrantă a cauzei proletare.

Teoretic și practic el dă artiștilor un teren de activitate nevisat odinioară. Ideile leniniste au înnobilat vioara și dalta, condeiul și penelul.

Epopeea revoluției nu se lăsa încorsetată într-o frază definitorie de curent sau mișcare literară. Se cerea altceva, o metodă atotcuprinzătoare, transfigurantă, o metodă după chipul și asemănarea noii vieți. Articolul lui Lenin Organizația de partid și literatura de partid surprindea coordonatele metodei pe care în jurul anului 1908, încă pe atunci tînărul Gorki o ctitorea în proză, iar zece ani mai tîrziu, încă pe atunci tînărul Maiakovski o încetățenea în poezie. Teoria leninistă a reflectării a dat generațiilor de scriitori busola sigură a orientării în cele trei fețe de timp. Ea a dat trecutului adevăratele-i măsuri de valoare (Lenin însuși ne-a lăsat minunate reconsiderări ale clasicilor ruși), a dat prezentului aripi, făcîndu-l o înaltă baricadă de idei și a dat viitorului acea perspectivă majoră a comunismului spre care tinde astăzi întreaga omenire. Leninismul, prin desăvîrșirea lui, împletește atît de armonios cugetarea lucidă cu romantismul revoluționar al sentimentelor, încît el însuși, ca teorie, este un nesecat izvor de inspirație.

O adevărată tînără gardă de scriitori din țara noastră face corp comun în lupta pentru realismul socialist. Generația are un profil bărbătesc, un avînt necurmat, o tinerețe fără de bătrînețe, izvorîte din deplina și matura ei partinitate. Leninismul, partinitatea, se omogenizează în conștiința lor așa cum arătase Maiakovski în poemul închinat genialului conducător al proletariatului rus. Lenin e cu noi, în teorie, în practică, în artă.

Toate aspectele vieții de pe întreg globul pămîntesc, au trecut reîntruchipate pe sub condeiul lui Vladimir Ilici și au vibrat între pereții modestului său birou.

Ele dau vieții noastre și operei de construire a socialismului dimensiuni istorice și ne configurează profilul etic și estetic în funcție de această epocă. Optimistă, epoca ne-a dat un robust profil optimist. Nu optimismul desprins din vechile enciclopedii, cu surîsul de rigoare și cu natura sa strict temperamentală, strict biologică, ci optimismul de coloratură istorică, de structură socială, optimismul luptător și creator.

Acest optimism de esență leninistă cuprinde toate orizonturile vieții, devine tipic pentru toate manifestările noastre și dă profilului nostru un farmec bărbătesc unic și posibil numai în condițiile aderării totale la marxism-leninism.

Leninismul dă eticii și esteticii noastre măreție și sens. Morala proletară, știdătoare a tuturor sistemelor artificioase de etică cu care filozofii livrești își încheiau sistemele, e o justificare istorică a sufletului nostru, e cartea de vizită cu care ne înfățișăm în fața maselor. Ea ține tot de partinitate în sensul larg al cuvîntului, mărturisind dragostea față de partidul clasei muncitoare, în viața de fiecare zi, în opera scrisă și editată. Această etică ne menține mereu proaspeți, mereu puternici pe baricadă și ne face arta un bun al maselor.

Demnitatea epocii și-a țării e și demnitatea scriitorului însuși și a generațiilor de scriitori. Tînăra gardă a scriitorilor noștri își are frontul consolidat tocmai prin această etică leninistă. Lenin ne-a învățat să fim oameni adevărați și scriitori adevărați. Tipul scriitorului cetățean în accepțiunea leninistă a cuvîntului, a restabilit respectul scriitoricesc dat uitării secole de-a rîndul și confundat cu saltimbancul de bîlci. Muncitorii își primesc scriitorii cu ovații; cărțile scriitorilor populează odăile oamenilor muncii. Printr-o subtilă dialectică, creșterea conștiinței socialiste a muncitorului reclamă o creștere a valorii artistice și această creștere a nivelului artei dezvoltă gustul estetic al cititorului obișnuit.

Partinitatea etică, estetică, revoluționară, adică leninismul e însăși justificarea existenței noastre ca oameni și ca scriitori tineri. În numele marelui Lenin să ne transformăm arta într-o înaltă baricadă a marilor idei, făcînd utilul frumos și frumosul util. E cea mai măreață lozincă pe care o putem arbora în fruntea generației.

Al. Andrițoiu

TUDOR ARGHEZI — Medalion:

SCRIITORUL LENIN

De vreme ce orice zvîcnire adîncă a popoarelor pentru respectul, demnitatea gîndirii și libertății omului se oglindește și în intelect și scris, nici revoluției franceze, din 1789, ivită în frămîntarea epocilor de revendicări sociale, parcă într-adins, ca să dea rascolitor lumină, nu i-au lipsit cărturarii cunoscuți sub denumirea colectivă Enciclopediștii. Ei au fost Diderot, D'Alambert, Voltaire, Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, dimpreună cu alți colaboratori mai puțin celebri la redactarea la olaltă a Enciclopediei lor. Dar toți învățații citați erau numai oameni de birou fără participare la evenimentele activ revoluționare și părtași mai mult la o democrație de burghezie.

Integral și radical, în erupție și ofensivă, guvernînd direct în neîntreruptă acțiune, întorcînd întregul front al armatei imperiale împotriva imperiului chiar, Lenin în doldora luptei cu împărăția, nici în răgazuri nu și-a lăsat niciodată condeiul din mînă, poet în simțire și mare prozator în scris.

Citindu-i și căutîndu-i puterea expresiei, precizia ideii și energiile proprii, le descoperi pretutindeni în scrisele lui. Fraza lui limpede, argumentul tare, stilul cristalizat, îl consacră tot atît de mare scriitor cît și strateg, incomparabil mai complex decît enciclopediștii.

A fost conducătorul Marii Revoluții ruse și al socialismului în continuitate neîntreruptă care pornește la luptă și guvernează, în toate țările unde au pătruns, cu cartea și arcul înainte.

Țăria socialismului, cum s-a văzut și se vede și la noi, vine de la preocupările esențiale, de cunoaștere și înnoire. Lenin e perpetuu prezent în toate problemele și manifestările minții și talentului, în literatură, în pictură, în cîntece, înainte de toate, alături de meșteșugarii acestor discipline, ocrotitor aplecat ca un frate mai mare pe umărul lor.

MIHU DRAGOMIR

Cadența nemuririi

Intîi, cadența lină-a vîntului prin brazi,
Ningeau din stele de rubin lumini,
ningea dinspre pămînt spre cer,
și miezul nopții, între ieri și azi,
se zgribulea undeva, sus, printre norii de ger
destrămați de luminile ce ningeau
dinspre pămînt spre cer.
Intîi, cadența lină-a vîntului prin brazi,
brazii, străjerii albelor file de marmură
înapoia cărora zvicnește, fierbinte, cenușa nemuritorilor

Miezul nopții și-a scuturat cele douăsprezece aripi
c-un clinchet subțire de cheí.
Douăsprezece fluturări de batistă pentru ziua trecută,
douăsprezece bine-ai venit pentru ziua de azi,
douăsprezece arcuri de pod către ziua de mîine.

Și, ca un ecou,
sau poate ca o întrupare firească,
pașii ostașilor răsună din nou
în istoria Pieții Roșii.
Se schimbă garda.
Se schimbă garda, și cadența pașilor, pe pămînt,
se împletește în cadența orelor, plutind în vînt,
se schimbă garda, neschimbîndu-se —
ostașii ce vin sînt frații celor ce pleacă,
trecîndu-și consemnul, firesc și solemn,
cum orele își trec timpul din mînă în mînă.

O, clipă statornică a veșniciei,
sens netrecător al trecerii noastre!
Lîngă fruntea leniniană, boltind marile ei întrebări și răspunsuri,
ostașii își trec consemnul, firesc și solemn,
întruchipînd, în cadența celor douăsprezece aripi ale miezului nopții,
schimburile nesfîrșite ale generațiilor.

Generații nesfîrșite
trecîndu-și cadențat din mînă-n mînă,
steagul tot mai învăpăiat al victoriilor,
țară după țară, continent după continent,
ștafetă pornită din fundurile istoriei
și înfiptă aici, pe culmile istoriei
de omul ce-adună-n mănunchi marile-ntrebări și răspunsuri.

Noi nu spunem clipei: rămîi!
Noi îi spunem: îndeplinește-ți menirea!
În trecerea clipelor am găsit netrecătorul,
sensul încadenscenței din noi și din astre,
cadența leninistă-a vieții noastre.

Mîine — vom avea privelișteа comunei pe întreg pămîntul.
Apoi — vom reface armonia sistemului solar.
Apoi — vom împinge moartea în lături.
Apoi — vom căuta tot ce-i gîndire-n cosmos.
Mereu, mereu, mereu,
ștafeta leninistă va fulgera pe drumurile infinitului.

Salut, orelor strecurate printre brazi,
ca douăsprezece aripi mătăsoase!
V-ați îndeplinit menirea, puteți călători în veșnicie...

Dar sensul acestor lumini
care ning dinspre pămînt spre cer,
de lîngă fruntea lui, boltind marile-ntrebări și răspunsuri,
această cadență puternică și simplă ca firea —
rămîne veșnic cu noi
cu generațiile ce poartă azi ștafeta biruințelor leniniste
cu generațiile ce o vor primi, mîine, sporită în biruințe,
și o vor preda, cîndva, altora, urmașilor,

de aici, de lîngă fruntea boltind marile-ntrebări și răspunsuri
de aici, de unde azi răsună-n cosmos
cadența leninistă-a nemuririi.

LENINISMUL ȘI CRITICA LITERARĂ

Fundamentînd principiul spiritului de partid în artă și literatură, elaborînd teoria reflectării, subliniind necesitatea caracterului popular al operei de artă, dînd pilde geniale de aplicare practică a tezelor sale teoretice, prin analiza concretă a unor opere literare și a unor etape din evoluția culturii ruse, Vladimir Ilici Lenin ridică la un nivel calitativ superior cele mai bune tradiții ale esteticii democraților revoluționari Belinski, Dobroliubov, Cernișevski — și dă criticii literare un solid și sigur suport ideologic. Pentru orice critic literar realist-socialist, ca și pentru orice creator în spiritul acestei metode, exemplul leninist este o călăuză nespus de prețioasă.

Reamintind că moștenirea leninistă în domeniul esteticii nu constă numai în teze teoretice de o importanță covîrșitoare pentru înțelegerea artei, ci și în exemplele practice, concrete, în geniala analiză științifică a unor cărți și a unor scriitori, cum sînt, de pildă, studiile despre Lev Tolstoi sau acela despre Herzen, — nu dorim decît să subliniem unele din sarcinile criticii noastre actuale. Exemplul criticii leniniste, prin spiritul ei științific, prin profunzimea filozofică a analizei, ne ferește de bucherism, de practicism îngust, de tratarea superficială a operei, ne oferă modelul adevăratei etice comuniste în critica literară. Aplicînd creator modelul criticii leniniste, ținînd seama de fenomenul specific, concret al creației, un critic nu poate greși, nu poate emite judecăți de valoare false, nu poate fi nici apologet, nici negativist. Uneori, din motive nejustificate sau dintr-o așa-numită timorare, criticii și istoricii noștri literari au manifestat o atitudine necritică, neștiințifică, față de opera unor scriitori de seamă, din trecut sau de astăzi, deși, în creațiile respective se făceau simțite reale greșeli ideologice și vădite scăderi artistice. S-a resimțit o ezitare și o confuzie în fața limitelor ideologice din opera unor clasici, ca și față de unele lucrări actuale, în general utile și izbutite, dar inegale, insuficient realizate pe alocuri sau nu peste tot îndeajuns de clare ideologic.

Unii critici au privit cu îngăduință atitudinile evazioniste, întîmpinate din creația unor poeți. Aceasta, într-o bună măsură din pricina neaplicării consecvente a criteriilor leniniste de a face critică literară, chiar atunci cînd ea se aplică celor mai înzestrați dintre scriitori. Ce model înalt a dat Lenin criticii marxist-leniniste, atunci cînd în septembrie 1908, scria despre Lev Tolstoi, oglindă a revoluției ruse, următoarele: *„Pe de o parte avem în față un artist genial, care a dat nu numai tablouri neîntrecute ale vieții ruseștí, dar și opere de prim rang ale literaturii mondiale. Pe de altă parte, un moșier scrintit intru Hristos. Pe de o parte avem în față un protest extrem de puternic, direct și sincer împotriva minciunii și a ipocriziei sociale; pe de altă parte avem în față un „tolstoist", adică un om jalnic, epuizat și isteric, numit intelectual rus, care, bătîndu-se cu pumnul în piept, spune: sînt un ticălos, un nemernic, dar mă ocup de autoperfecționare morală".*

Recunoașterea pasionată a părților înaintate din creația lui Tolstoi nu l-a împiedicat pe Lenin să formuleze obiecții critice necruțătoare. Iată cum Lenin, dezvoltînd observațiile din cunoscuta scrisoare a lui Fr. Engels către Miss Harkness, privitoare la contradicția dintre creația balzaciană și atitudinea politică înapoiată, legitimistă a autorului ei, arată într-un chip genial, model de principialitate, contradicția dintre genialitatea creatorului și tolstoism. Subliniem faptul că Lenin nu circumscrie observațiile sale numai la Tolstoi, ci arată — ținînd seama de raportul dintre personalitate și epoca sa — că aceste contradicții sînt proprii primei revoluții ruse țărănești democratice, că ele reprezintă totodată și forța și slăbiciunea acestei revoluții.

Confruntarea permanentă a operei cu viața, în lumina unei înalte atitudini filozofice, pasiunea pentru promovarea noului, a ceea ce este valoros și înaintat, intransigența comunistă față de ceea ce e învechit și anacronic, constituie pentru critica literară de azi o parte din nepieritoarea moștenire leninistă. În spiritul leninismului, critica literară nu poate fi o simplă problemă de retorică, o comodă meserie de birou, o arbitrară muncă de evidență contabilă sau un tribunal în care se absolvă și se condamnă cuvinte, fraze, eroi și cărți. Critica literară marxist-leninistă trebuie să fie *„parte integrantă a cauzei generale a proletariatului"*, trebuie să se afle într-o legătură indestructibilă cu creația și cu masele populare cărora li se adresează. Militînd pentru sobrietate în stil, pentru seriozitate și principialitate partinică în analiză, criticii noi îi sînt cu totul străine academismul arogant, dogmatismul înțepenit în prejudecăți, ca și dezinvoltura și teribilismul pueril.

Îndrumînd și cercetînd astfel creația literară, critica marxist-leninistă înțelege să promoveze modalitățile cele mai originale, să stabilească relații între ele, să generalizeze experiența lor, să stabilească pe baza acestor experiențe liniile generale de dezvoltare ale literaturii, să contribuie la îmbogățirea tezelor esteticii marxist-leniniste. Atentă la raportul dialectic dintre conținut și forma operei de artă, critica realist-socialistă acordă primordialitate conținutului, fără a neglija forma. Criticii științifice îi sînt străine și sociologismul vulgar și estetismul pedant și pretențios. Ea cere operei de artă o realizare armonioasă a conținutului, un bogat mesaj ideologic într-o înaltă formă artistică. Ea are datoria să militeze pentru desăvîrșirea formei artistice, pentru îmbogățirea limbajului, să vestejească prezența termenilor abstracți, a cenușiului, a platitudinii și uniformizării, ca și a snobismului lingvistic. Lenin s-a pronunțat întotdeauna pentru purificarea limbii, pentru corectitudinea ei, văzînd în aceasta o problemă politică. *„Mărturisesc* — scria el în articolul *„Despre purificarea limbii ruse" — că dacă întrebuințarea, fără să fie nevoie, a cuvintelor străine mă irită (fiindcă îngreunează înțelegerea noastră asupra maselor), apoi unele greșeli ale celor care scriu în ziare pot să te scoată cu totul din sărite".* Și încheia categoric, întrebîndu-se *„Nu e oare timpul să declarăm război stîlcirii limbii ruse"?*

Credem că în această privință, referindu-ne la limba română, și critica noastră mai are încă multe de făcut.

Adeseori, cronicile, recenziile și articolele critice folosesc un limbaj pretențios, termeni abstracți, neologisme pedante, îngreuind înțelegerea ideilor sau, în orice caz, camuflînd lipsa lor. Presa de partid și cititorii au criticat în repetate rînduri astfel de slăbiciuni de stil ale criticii noastre literare și e momentul să facem un efort comun pentru a le lichida. Asemenea lipsuri sînt incompatibile cu caracterul popular al criticii leniniste și cu nivelul, în general înalt, de dezvoltare la care a ajuns critica noastră sub îndrumarea înțeleaptă a partidului. Spiritul leninist trebuie să pătrundă mai mult în stilul nostru de muncă. În analiza operei literare, după cum reiese din exemplul lui Lenin, criticul nu se poate mărgini doar la cercetarea mijloacelor artistice, la descrierea corectă și cuminte a operei. El are obligația să discute problemele vieții, ale societății de azi, prin prisma operei literare. Din articolele critice realizate în spirit leninist, nu pot lipsi pasiunea și inspirația, înflăcărarea, dragostea pentru viața poporului constructor al socialismului, pentru partidul clasei muncitoare, pentru frumos și adevăr.

Așa ne învață Lenin!

I. D. Bălan

O seamă de cuvinte

Cărți despre LENIN

S. K. Ghil:
ȘASE ANI CU LENIN

La ghișeul ofițerului de serviciu dintr-o gară moscovită, un cetățean mărunt, cu palton demodat ciocănește, așteaptă să se deschidă și-ncepe să spună:

— Iată ce s-a întîmplat, tovarășe... niște dușmani sau niște birocrați, au încurcat cîteva vagoane cu medicamente. Dumneata îți dai seama ce prețioase sînt ele pentru statul nostru. Ei bine, ascultă-l pe comandantul detașamentului de pază pe care eu l-am întîlnit întîmplător în trenul ăsta și ia măsurile necesare... Poate că ar trebui să se facă așa... așa... așa...

Ofițerul ascultă atent, dar cam nedumerit: de ce s-o fi băgînd într-o asemenea afacere civilul ăsta căruia, prin ghișeu nu-i vede decît bărbuța și-o parte din blana gulerului?... Și ce caută el, de vine duminică seara c-un tren de marfă de pe linia Leningrad...

— Sînteți cu ostașii de pază?

— Nu.

— Sînteți feroviar, din garnitura trenului?

— Nu...

— Atunci?

— A, iartă-mă că nu m-am prezentat, dar m-a enervat afacerea asta. Sînt Lenin. Poftim legitimația mea.

Și civilul cu palton demodat continuă să mai discute la ghișeu, normal ca orice cetățean care-a solicitat ceva, apoi salută și pleacă.

Și-a petrecut duminica la vînătoare. I s-a înzăpezit sania cu motor și împreună cu șoferul s-a suit într-un marfar care venea spre Moscova. A doua zi, disdedimineață își relua preocupările de președinte al Consiliului Comisarilor Poporului.

Șoferul, S. K. Ghil pe nume, povestește aceasta cu destulă zgîrcenie de amănunte. El l-a cunoscut bine pe Lenin timp de șase ani — o spune și titlul cărții. „Ce păcat, spune S. K. Ghil la un moment dat — că n-am ținut un jurnal zilnic al celor petrecute cu Vladimir Ilici" — și-i dai dreptate. Ii dai dreptate însă pînă cînd îți vine în minte gîndul că tot așa cum de la cartea aceasta ai dori și mai multe amănunte, ai dori și de la cealaltă — de la eventualul jurnal pe care l-ar fi publicat.

Cartea lui Ghil, prin modul ei simplu, linear, în care e scrisă, este direct influențată de personalitatea simplă a marelui om.

Poate că zeci de figuri de stil n-ar fi reușit să ni-l redea mai bine pe acel om la auzul numelui căruia toți se fisticeau, dar la auzul vorbei căruia, toți deveneau prietenoși, comunicativi, nestingheriți.

Amintirile șoferului său îl surprind pe Lenin în viața de familie, în excursiile duminicale, printre muncitori și țărani, la mitinguri. Notațiile sînt un adevărat tezaur căci ce satisfacție mai mare de cetățean al epocii noastre poți avea decît să-ți dai încă odată seama că acela care-a stat în fruntea celor ce-au înfăptuit-o, era un om simplu și modest care-și usca ciorapii pe podișca de la marginea vreunui sat, care se-ngrijea de sănătatea tovarășei lui de viață și ajungea la complicități cu șoferul ca s-o facă să mănînce la timp, care se-nfuria pe cel ce tăiase un copac frumos, admirat c-o săptămînă înainte, căruia-i plăcea să întrebuințeze cu toată savoarea, expresia „a freca ridichea," care de multe ori se mulțumea c-o cină formată dintr-un pahar de ceai și două felii de pîine presărate cu sare, care, ca să intre în sălile de festivități unde era așteptat cu nesaț să vorbească, se-nghesuia la intrare, neobservat, printre cei care veneau setoși să-l vadă și să-l audă.

Iată încă o scenă:

La frizeria din Kremlin, cîteva persoane așteptau la rînd. Deodată apare Lenin. Se interesează cine a venit ultimul, scoate din buzunar o revistă și se-așează modest pe scaun, începînd să citească. Intre timp, frizerul care a terminat cu clientul de pe scaun, îl poftește pe Vladimir Ilici să treacă înaintea celorlalți.

— Nu, nu, tovarăși — răspunde el. Vă mulțumesc. Trebuie să respectăm rîndul. Noi am introdus doar această regulă. Am să aștept și eu ca toată lumea.

Da, așa trebuie înțeleasă modestia acestui om care a deschis o eră nouă în istoria omenirii, firească, naturală, decurgînd dintr-un punct de vedere științific asupra lumii și societății.

Acesta este Lenin, asupra căruia cartea lui Ghil, **Șase ani cu Lenin**, aruncă încă o lumină: omul modest în chip conștient și firesc. Omul ajuns la acea sublimă claritate de gîndire, care-l face atît de apropiat și atît de drag semenilor săi.

Citești cartea și-ai vrea să afli alte și alte amănunte, și-ți dai seama pînă la urmă că asta s-ar întîmpla după oricît de multe cărți pe care le-ai citi despre Lenin.

CORNELIU LEU

N. Krupskaia:
AMINTIRI DESPRE V. I. LENIN

Intr-un poem de înaripată evocare a lumii comuniste sau mai exact a biruinței comunismului, Cuvintele și lumea comunistă, *Mihai Beniuc, convins de aproximativa putere a cuvintelor de a tălmăci tot adevărul vieții noi, creatoare, a socialismului, scria:* Dar dragostea de oameni a lui Lenin, / Cuvinte, vai, n-aveți puterea / Nici pe departe s-o cuprindeți. /

Privind însă la exemplul lui Maiakovski, poetul nu numai că își curmă brusc această îndoială, dar conferă poeziei forța de expresie și generalizare pe care numai nobila artă a picturii o mai posedă: E cunoscut că Maiakovski, / Geniu matematic al cuvîntului, / A găsit ecuații strălucite / Ca niște pînze de Goya, / De van Gogh, / Să prindă-n jerbe de scîntei / Cascada omeniei / Declanșată-n istorie de Lenin.

Există însă și genuri literare mai puțin investite cu harul de a zgudui adînc, de a mișca inimile, menite doar să răsfrîngă, la o anumită scară, frînturi din viața de toate zilele, întîmplări mari sau mici din viața unui om, a unei familii, a unui mediu oarecare. Sinteză înaltă a pasiunilor umane, poezia răsfrînge într-un vers vaste ținuturi de lumină sufletească, adevărate „jerbe de scîntei" umane.

Ar urma, absolutizînd această idee, să crezi că reportajul, jurnalul de călătorie, biografiile, memoriile, sînt lucruri minore, periferice. Considerăm că nu mai e nevoie să ilustrăm contrariul numind cîteva capodopere ale acestor genuri. E deajuns să amintim de scrierea Nadejdei Krupskaia, vastă biografie a Revoluției și a lui Lenin, vibrantă confesiune a unei revoluționare de profesie, mărturie simplă și impresionantă a unei conștiințe partinice, mereu vie și înaripată. Krupskaia reconstituie profilul marelui învățător al proletariatului, din elemente simple, și cu atît mai mișcătoare. Nesfîrșita modestie și bunătate a lui Lenin față de toți cei ce îl înconjurau, grija și delicatețea față de tovarășii săi, respectul față de muncă și adevăr, dîrzenia sa revoluționară, ura față de dușmanii de tot felul ai revoluției. Urmărind firul vieții lui Lenin pe o perioadă destul de largă — copilărie, adolescență, anii de deportare siberiană, anii de revoluție etc. — Krupskaia desprinde din fiecare episod, din fiecare frîntură de viață, din fiecare întîmplare semnificativă, trăite de marele Lenin, substanța spirituală a acestuia, forța lui agitatorică extraordinară, capacitatea sa organizatorică și mobilizatoare, dragostea pentru popor, pentru partid și pentru cauza acestuia. Luate în parte sau împreună, aceste frînturi trezesc aceeași puternică emoție. Senzația că ești lîngă Lenin, că îi urmărești pașii, privirea, expresie concentrată a chipului, că asiști nemijlocit la viața lui tumultuoasă ca o lumină de primăvară, nu te părăsește nici o clipă. In aceste fapte mărunte, în aparență: Lenin vizitînd un tovarăș bolnav, studiind Manifestul comunist *și* Capitalul *în condițiile deportării de la Sușenskoe, Lenin la vînătoare, sau cîntînd alături de copii siberieni și în multe, zeci și sute de fapte, sînt condensate nesfîrșite pagini de poezie. De altfel, multe din acestea au și trecut demult fie pe pînză, pe portativ sau în poezie. Puțini sînt poeții din patria comunismului și din țările socialiste care să nu-și fi încercat lira măcar pe unul din luminoasele „motive" ale existenței „celui mai uman dintre oameni". E impresionantă și pilduitoare — așa cum se detașează din mărturiile Nadejdei Krupskaia, imaginea lui Lenin ca om de cultură și în mod deosebit ca apărător al frumuseților culturii clasice înaintate, realiste a trecutului.*

Un neprețuit tezaur îl reprezintă învățătura leninistă în ceea ce privește formarea conștiinței noi, revoluționare, comuniste a tineretului, pe baza însușirii și prelucrării în mod critic a tot ceea ce a creat mai bun societatea omenească: „Ar fi greșit să se creadă că e deajuns să-ți însușești lozincile comuniste, concluziile științei comuniste, fără a-ți însuși acea totalitate de cunoștințe a căror consecință este comunismul însuși. Un exemplu de felul cum comunismul a apărut din totalitatea cunoștințelor omenești este marxismul" *(Din* Sarcinile Uniunilor Tineretului*).*

Învăluite de căldura prieteniei pentru Vladimir Ilici, străbătute de spiritul unei neclintite încrederi în cauza Partidului, Amintirile *Nadejdei Krupskaia, care vor vedea în curînd lumina tiparului, într-o nouă ediție, reprezintă un nesecat izvor de cunoaștere a personalității leniniste, a omului și teoreticianului comunist, a celui care, după cum scria un tînăr poet, a intrat în mausoleul de marmoră,* lăsînd afară primăvara *întregii omeniri muncitoare.*

VASILE NICOLESCU

B. Volin:
STUDENTUL ULIANOV

Lenin a lăsat puține însemnări autobiografice. In aprilie 1917, după întoarcerea sa din străinătate, soldații din bateria 8-a de artilerie au trimis o scrisoare Sovietului muncitorilor și soldaților din Petrograd prin care rugau să fie informați pe scurt despre Lenin. Lenin a răspuns printr-o scrisoare neterminată, în care, cu marea sa modestie a enumerat principalele etape ale vieții sale revoluționare. Acest document este singurul scris de Lenin, despre tinerețea sa. Dar, din scrisorile și amintirile rudelor, din memoriile unor vechi activiști ai mișcării muncitorești, prieteni și cunoscuți ai marelui dascăl, scriitorul și cercetătorul sovietic B. Volin a folosit date de mare însemnătate în cartea: Studentul Ulianov.

Privită sub toate aspectele, Studentul Ulianov e o lucrare remarcabilă care îmbogățește cunoștințele cititorului despre viața lui Vladimir Ilici Lenin. Volin a reconstituit atmosfera orășelului de pe Volga, Simbirsk, în care s-a născut, acum 90 de ani, Lenin, oraș despre care I.A. Gonciarov spunea: „Dacă trece o căruță, sau dacă un trecător bocănește cu ciubotele pe caldarîm undeva la o depărtare de o verstă, toată ulița răsună. E atîta liniște, încît fără să vrei te cuprinde somnul..." Anii de liceu în care Volodia Ulianov și-a uimit dascălii și colegii prin neobișnuitele sale calități, prin setea de muncă și tenacitatea sa, ani umbriți de amărăciuni, au fost anii formării intelectuale, anii primelor întrebări și ai celor dintîi răspunsuri. In preajma examenului de sfîrșit de an, în ultima clasă, fratele mai mare al lui Volodia, Alexandru, învinuit de a fi participat la un complot împotriva țarului, a fost ucis într-o fortăreață. Volodia îl iubea mult pe fratele său. Deși s-a arătat de la început în dezacord cu calea anarhistă, de atentate, aleasă de el, a înțeles că în esență, Sașa a fost un înflăcărat luptător împotriva țarismului. Volodia a hotărît să urmeze calea luptei organizate.

După ce a primit certificatul de absolvire și medalia de aur, Vladimir Ilici s-a înscris la Universitatea din Kazan, oraș evocat adesea de Gorki. Aci, după lecturi din Marx și Engels, după întîlnirea cu lucrările interzise, ale lui Pisarev, Cernîșevski și Dobroliubov, proaspătul student se integrează în mișcarea protestatară a studențimii. Au loc tulburări și printre alți participanți, Volodia este arestat, exmatriculat și — la 16 ani — exilat într-un sat, în care mama sa moștenise o veche locuință. In 1946, în arhivele din vechiul Kazan, s-a descoperit un document senzațional: cererea studentului Ulianov de a fi șters din controalele Universității în semn de protest față de nedreptățile organelor absolutiste. E un gest superb, de mare frumusețe. Conștient de riscurile pe care și le asumă, tînărul luptător își aruncă disprețul în obrazul unei instituții nedemne...

Volin ne face să urmărim cu emoție firul întîmplărilor prin care trece Ulianov, munca sa de zi cu zi, studiile sale economice, politice, literare și statistice care l-au ajutat să înțeleagă și să poată combate cu mijloace riguros științifice bazele orînduirii capitaliste aflată în pragul descompunerii.

Tînărul Ulianov a fost un om de o robustețe ideală luptătorului, s-a apropiat cu înțelegere de oamenii simpli, asupriți. Indrăgea natura rusă, era înotător, skior și șahist pasionat, prietenos și jovial, înțelegător și sfătuitor al prietenilor săi.

Cartea, care a necesitat după cum se vede un serios efort documentar, e mai mult decît o biografie obișnuită care, prin construcția sa, prin utilizarea cu succes a unor procedee literare specifice evocării epice, este o lectură deosebit de utilă și pasionantă.

Apariția ei în romînește ne va ajuta să dobîndim cunoștințe noi, despre tinerețea sa clocotitoare, despre o viață dăruită luptei pentru izbînda comunismului. Ea va constitui pentru tineretul nostru o pildă de înaltă conduită comunistă.

Fără îndoială că terminînd ultima filă, ești tentat să întrebi dacă există o continuare — poate scrisă de același Volin — urmărind și alte etape ale vieții lui Lenin. Dacă există în limba rusă, sugerăm Editurii grabnica ei editare.

ELENA DRAGOȘ

Sprijin tovărășesc sau aserțiuni arbitrare?

La rubrica „Revista revistelor", Contemporanul *din 8.IV. a.c. face o serie de aprecieri în legătură cu activitatea* Luceafărului. *Pe un spațiu restrîns, articolul la care ne referim, abordează o problemă de importanță majoră în viața oricărei publicații și anume, problema sarcinilor specifice, a profilului revistei noastre.*

Fără îndoială, unele considerațiuni și sugestii în această direcție sînt întotdeauna bine venite, cu atît mai mult atunci cînd este vorba de o apariție relativ recentă în publicistica literară. In acest sens, mulțumim tovarășilor de la Contemporanul *pentru atenția pe care ne-au acordat-o, ca și pentru observațiile judicioase referitoare la rubrica de critică și istorie literară sau la articolul pe marginea consfătuirii de la Constanța. Trebuie să spunem însă că, spre regretul nostru, caracterul general al respectivei însemnări nu poate fi apreciat drept pozitiv.*

Din capul locului impresionează neplăcut tonul sentențios, atitudinea „de sus" — dînd impresia lectorului neavizat că asistă nu la o critică tovărășească, ci la un veritabil... rechizitoriu — impresie întărită de începutul celui de-al șaselea paragraf, care sună astfel: „Există suficiente dovezi că Luceafărul *tratează formal problema promovării și îndrumării creației tinerilor".*

Ce fel de vorbă-i asta — „există suficiente dovezi"?! Oare avem de-a face cu un for tutelar, sau anonimul semnatar al rubricii și-a luat sarcina să întreprindă „o anchetă"?

Credem că atari exprimări sînt complet neindicate, mai ales în paginile unei publicații de ținuta și profilul Contemporanului.

Revenind la chestiunea principală, aceea a sarcinilor specifice — este necesar să corectăm în primul rînd afirmația cu care debutează respectiva notă, și anume că Luceafărul *și-ar fi asumat sarcinile ce reveneau publicației* Tînărul Scriitor. *Ocupîndu-se într-adevăr cu precădere de problemele ridicării și îndrumării tinerelor talente literare, revista noastră nu reprezintă totuși o continuare a publicației susamintite, lucru lesne de observat, între altele, chiar după diferențele de format și periodicitate.*

Cît despre problema în sine, noi înșine sîntem convinși că mai avem încă destule puncte slabe în acțiunea de cunoaștere și orientare a cercurilor literare. O analiză temeinică sau unele sugestii practice în această direcție ne-ar fi de un real folos. Nota din Contemporanul *înlocuiește însă ajutorul tovărășesc prin considerațiuni „ex catedra", împănate cu inadvertențe. Se afirmă, de pildă, că în paginile* Luceafărului *„...un tînăr scriitor odată publicat e dat uitării, așa că activitatea sa nu e urmărită de redacție, că nu se observă tendința de a-l impune". Din respect față de adevăr, vom aminti că prin coloanele revistei noastre au debutat în presa literară centrală și au publicat apoi în repetate rînduri, talente ca: Aurora Contescu, Constanța Buzea, Olimpia Marcu, Adrian Munțiu, Constantin Abăluță, Ion Țugui, Iosif Naghiu, Ion Cringuleanu etc. Unii dintre aceștia și-au văzut ulterior tipărite lucrările și în alte publicații bucureștene — printre care chiar* Contemporanul. *Tot în spiritul exactității, se cuvine să precizăm că* Luceafărul *apare, din iulie 1958, urmînd să împlinească vara aceasta abia doi ani de activitate și nu trei, cum crede a ști autorul notei cu pricina.*

In fine, apreciind drept formal *modul în care se ocupă revista noastră de activitatea începătorilor, însemnarea din* Contemporanul, *pe lîngă că ne confundă vădit cu un buletin al cercurilor literare, omite să menționeze cîteva amănunte:*

a) că numai în anul acesta — deci în șapte numere de revistă — au apărut articole despre cercurile literare „D. Th. Neculuță" și „Mihai Eminescu", despre debutanții anului 1959 și despre o întîlnire în cadrul redacției cu „stelele fără nume", că s-au publicat paginile „Oltenia literară", „Luceafărul în regiunea Craiova" și „Scriitori din regiunea Stalin", pagini în care majoritatea semnăturilor aparțin tinerilor scriitori localnici.

b) că Luceafărul *organizează sistematic, încă de la apariție, șezători literare în capitală și în provincie, — în școli și instituții, în uzine și gospodării agricole colective. Numai în primul trimestru din 1960, s-au organizat asemenea întîlniri la întreprinderi ca: Grivița Roșie și Lemn-Mobilă București, 7 Noiembrie și Electroputere Craiova, Uzinele mecanice Turnu Severin, Metrom din Orașul Stalin, Combinatele chimice Făgăraș și Victoria, la Sibiu și la Tg. Jiu, la Țicleni și Strehaia, la G.A.C. Dăbuleni și Poiana Mare, Cisnădie și Tălmaciu, ca și la numeroase școli medii și institute de învățămînt superior din București. In aceste reuniuni nu se citesc pur și simplu cîteva poezii, ci au loc discuții cu cititorii și cu începătorii în ale scrisului, stabilindu-se astfel contacte nu mai puțin importante decît acelea de la Poșta redacției.*

c) că rubricile noastre „Dintre sute de catarge" și „Steaua fără nume" au funcționat permanent de la apariția revistei, în ciuda scepticismului cu care au fost întîmpinate de unii confrați. A considera drept simptomatică absența „catargelor" din ultimul număr, pentru a demonstra „neglijarea de către redacția Luceafărului *a sarcinilor ei specifice", așa cum face respectiva însemnare, ni se pare o aserțiune arbitrară, izvorîtă mai de grabă dintr-o privire superficială asupra realității, decît din cercetarea atentă a faptelor și efort temeinic de a ajuta.*

Atît redacția cît și cititorii revistei Luceafărul *sînt îndreptățiți să aștepte de la* Contemporanul *un sprijin real și competent în dezbaterea unor probleme de importanța celor abordate.*

Dan Deșliu

Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Craiova

Sînt proiectate mai multe consfătuiri cu membrii cercurilor literare din diferite regiuni. Inițiativa e bine venită. Se va putea studia astfel, pe larg, experiența acumulată în ultimii ani privind atragerea și promovarea elementelor talentate. Cercurile literare trec acum la o etapă superioară a muncii lor. Indrumarea începe să aibă un caracter mai organizat, de care răspund casele creației populare, filialele Uniunii Scriitorilor, publicațiile apropiate. S-au inițiat manifestări ample — șezători, întîlniri cu cititorii, concursuri, emisiuni la stațiile de radio-amplificare — temeinic pregătite. Contribuția tinerelor condeie la viața culturală locală va fi, așadar, foarte importantă. Aici în mijlocul frămîntărilor creatoare unde contribuie efectiv la formarea caracterelor noi, viitorul poet sau prozator învață să meargă în pas cu vremea, să fie actual. Angrenate în rețeaua de măsuri agitatorice concrete, menite să mobilizeze păturile largi ale populației la lupta pentru construirea societății socialiste, cercurile literare devin o școală de studiere a realității și de redare a ei în lucrări pline de patos, emoționante, izvorîte din miezul problemelor acute, din contactul nemijlocit cu contemporaneitatea.

Consfătuirea cercurilor literare craiovene, care a avut loc în ziua de 27 martie 1960, a fost convocată la propunerea Comitetului regional de partid, de către Sfatul popular regional Craiova, în colaborare cu revista Luceafărul și Comisia centrală pentru îndrumarea cercurilor literare. Printre cei prezenți s-au aflat invitați din partea colectivelor de creație ale brigăzilor artistice de agitație, muncitori pasionați de literatură, țărani muncitori, învățători, activiști de partid și de stat, artiști plastici, compozitori, profesori, studenți, elevi etc. La ședința de dimineață au luat parte de asemenea tovarășii Petre Golea, secretar al Comitetului regional de partid, Ion Petrescu, președintele Sfatului popular regional, Ion Giubelan, redactor șef al ziarului Inainte și un grup de scriitori din București: Dan Deșliu, Haralamb Zincă, Ion Brad, Radu Lupan, Al. Oprea, I. D. Bălan, Al. Iv. Ghilia, Adrian Cernescu, Ion Meițoiu. Referatul tovarășei Ioana Stancoveanu, vice-președinta Sfatului popular regional, a constituit o amplă analiză a problemelor ce stau în fața tinerilor scriitori din această parte a țării.

S-a semnalat în primul rînd un fenomen îmbucurător — cercurile literare capătă tot mai mult un caracter de masă. In regiune funcționează pînă acum 12 cercuri literare. Numărul lor poate fi considerabil mărit, avîndu-se în vedere că aproape fiecare brigadă artistică de agitație are un colectiv de autori care îi realizează textele și care formează nucleul unui viitor „cenaclu". In ultimul timp s-au înființat cercuri literare la Segarcea, Băilești, Cujmir, Strehaia, Uzinele mecanice T. Severin; altele sînt pe punctul de a lua ființă la fabrica 7 Noiembrie, la Teatrul Național, la Institutul Pedagogic. Este interesant că asemenea apariții nu sînt rezultatul a cine știe ce planuri îndelung chibzuite undeva într-un birou, ci consecința unor nevoi practice imediate. Iată ce povestește învățătoarea Margareta Lupescu din Segarcea, secretara Cercului literar: „In primăvara anului 1959 a luat ființă în comuna Segarcea cercul literar „Elena Farago". Cercul nu a fost deschis întîmplător. Munca culturală avînd multe aspecte, ni s-a solicitat, în afara pieselor de teatru, pe care le primeam de la Casa creației, să prezentăm și texte de brigadă, seri literare, dramatizări pentru copii etc. Oamenii, care îndrăgeau poezia, romanele, schițele, au acceptat să facă parte din cercul nostru literar și să ne sprijine, atunci cînd au fost solicitați, prin compozițiile lor..." Așa cum spunea și tovarășa Stancoveanu în referatul său, ar fi naiv, desigur, să se creadă că toți cei care frecventează un cenaclu sau altul vor ajunge neapărat scriitori. Dar numai o acțiune amplă, de masă, poate duce într-adevăr la descoperirea tuturor resurselor artistice existente în popor, la relevarea celor mai valoroase talente. Pe de altă parte nu trebuie uitat nici o clipă rolul cultural educativ ce-l pot juca cercurile literare în cadrul bibliotecilor, cluburilor, al colțurilor roșii. Viitorii scriitori, ce-și fac astăzi ucenicia în cercurile literare, sînt datori să urmărească cu atenție noul din conștiința oamenilor, noul din lumea înconjurătoare și să-l prezinte cititorilor în forma cuvenită. Intrarea lor, mai tîrziu, în literatură, nu va fi numai o simplă completare automată a rîndurilor, o simplă înlocuire a celor ce pleacă. „Trebuie să pătrundem dincolo de simplele aparențe, spunea tovarășa Stancoveanu, să dezbatem problemele eficacității creației noastre, a rolului pe care îl au poeziile, schițele, povestirile, romanele, piesele de teatru în munca de educație comunistă a maselor. Unii scriitori începători cred că a scrie e ceva foarte ușor, o simplă distracție care nu obligă cu nimic, care nu solicită autorul la nimic decît la „glorie", poate. Pornind la drum cu o asemenea concepție greșită, mai tîrziu sau mai devreme, vei fi silit să constați că te-ai înșelat. Sarcinile dumneavoastră sînt mult mai grele decît vi le închipuiți, misiunea muncii dumneavoastră e mult mai mare decît o credeți". Despre legătura scriitorului începător cu viața s-a vorbit foarte mult la consfătuire. Avem impresia că aceasta rămîne, totuși, problema cea mai dificilă a cercurilor literare. Principiul este înțeles vag, superficial, confundat cu vizitele turistice prin ateliere, prin gospodării agricole colective etc. Abia a publicat o poezie sau o schiță și autorul cere să fie trimis „în documentare", deși în preajma lui se petrec atîtea lucruri deopotrivă de semnificative pentru realitatea noastră. Tovarășul Dan Deșliu găsea explicația unei atari atitudini în atracția ineditului, a oamenilor necunoscuți, firească mai ales în epoca pe care o trăim: „Terenul e totdeauna acolo unde nu ești". Intervenția sa în cadrul dezbaterilor a fost ascultată cu mult interes.

Tovarășul Deșliu a arătat că dragostea pentru nou este proprie clasei muncitoare, după cum îi este proprie pasiunea adevărului, sinceritatea, modestia, intransigența față de greșeli. Scriitorul începător trebuie să-și însușească aceste trăsături, să le aplice consecvent în munca sa de creație. Ce înseamnă însă a cunoaște oamenii? Inseamnă a trăi între ei, a te face ecoul năzuințelor lor, al preocupărilor lor. Pentru aceasta nu este nevoie să te deplasezi special în cutare sau cutare loc. Oriunde mergi, găsești astăzi noutăți, aspecte interesante, demne de „imortalizat". Lucian Zatti combătea tendințele de superficialitate, înfumurare, disprețul față de amănuntul cotidian, față de omul simplu, goana după extraordinar, după monumentalul luat de-a gata, vizibile și la tinerii scriitori craioveni, membri ai cercului literar de pe lîngă filiala Uniunii Scriitorilor și la membrii cercului literar „Traian Demetrescu". Multe producțiuni citite în ședințe sînt abstracte, cuminți, construite după modele livrești. Ori, literatura înainte de toate presupune participarea pătimașă la marea bătălie dată de oameni cu ceea ce este vechi, sortit pieirii, literatura presupune pledoarie înflăcărată pentru nou, în înfățișările sale cele mai diverse. „Dumneavoastră, care urmăriți noile edificii de la primele cărămizi, de cînd se iau primele inițiative și pînă cînd se înfăptuiesc, dumneavoastră, care trăiți aici în mijlocul nostru și urmăriți oamenii de cînd fac primii pași spre un nou mod de gîndire, de înțelegere, de simțire, — menționa tov. Stancoveanu — sînteți cei mai în măsură să scrieți despre ce ați cunoscut, văzut, urmărit".

Paralel cu studiul realității, consfătuirea de la Craiova a formulat un nou imperativ al vieții cercurilor literare, tot atît de important: studiul marilor valori artistice clasice și contemporane, studiul esteticii marxist-leniniste, a noțiunilor de teorie și critică literară. Atît referatul tovarășei Stancoveanu cît și concluziile tovarășului Petre Golea au stăruit asupra acestei probleme. Cîteodată nu se cunosc principiile elementare ale realismului socialist, nu se ține seama de nivelul înalt de dezvoltare atins de literatura romînă în momentul de față. Mai poți auzi stihuri pășuniste, scrise după exemplul lecturilor din manualul de citire de acum cincizeci de ani.

A fost aspru criticată șezătoarea cu tema „Toamna", organizată de cercul literar din Tg. Jiu, cu aproximativ un an în urmă. Cităm din cuvîntul introductiv al profesorului Stelian Sterescu: „Cînd tîrziurile cenușii cu ploi bacoviene, adună gîndurile noastre lîngă priveghiul amintirilor pe care le depănăm în liniștea somnoroasă a căminului, din văgăuna anilor copilăriei și a clipelor de studiu întins pe cîmpia cu flori de litere a cărților, pornesc spre noi, ca niște steluțe duioase, frînturi din arhiva cea mare a poeților și a scriitorilor...". „Simțirea tîrziului se pare că a scornit-o toamna". „Toamna zilelor noastre păstrează și fructifică scînteia creatoare a unei vulcanice toamne de acum 40 și mai bine de ani, atunci cînd omenirea a fost zguduită de știrea (?) faimosului decret pentru pămînt și pace...". „Șezătoarea pe care v-o prezentăm... și-a ales ca temă de RECENTĂ ACTUALITATE (sic!) TOAMNA... (care) e veșnic și totuși nouă, căci ea a fost muza și a tovarășilor mei, pe care îi veți vedea și auzi peste cîteva minute..."

...Și încercările literare pe tema „de recentă actualitate" — TOAMNA erau: Prinos de toamnă. Unde sînt toamnele? Toamnă fermecată de Ilarie Popescu; Plînge parcul, Madrigal, Refulări de toamnă de G. Pîrcălăbescu; In toamna rece, In taina nopții de Marinescu Marin; E toamnă de Al. Mocanu; Toamna în parc, Toamna, Toamnei, Se duce vara, ale Liei Preoteasa. Titlurile singure sînt semnificative pentru versurile citite în fața oamenilor muncii din Tg. Jiu, versuri obositoare, de ciudată și maladivă tristețe, descîntece contra uritului de toamnă, panseuri cabotine. Cărui public se adresează asemenea producții?

Intîlnim pe alocuri tendința spre o poezie contorsionată, neinteligibilă, îmbîcsită de imagini bombastice, stufoase. De la poezia populară putem învăța foarte mult în ceea ce privește simplitatea, claritatea, forța expresiei — trăsături esențiale ale literaturii realist-socialiste, spunea cineva la consfătuire. Tendințele de prețiozitate pedantă care ascund de obicei idei sărace, inofensive, trebuiesc reprimate în germene. Prezența în sală a ciobanului de la Mușetești-Novaci, Gheorghe Nistor Ungureanu, care la șezătoarea de seara s-a bucurat de un emoționant succes, constituie pentru multe cercuri literare din regiunea Craiova un exemplu de atragere și folosire a creatorilor populari. Pînă acum cercurile literare oltene au dat prea puțină atenție culegerii de folclor.

Vorbitorii au cerut din partea organelor de presă locale, din partea studio-ului de radio, mai multă exigență față de lucrările publicate, mai mult sprijin acordat scriitorilor începători. In vreme ce în Steagul Roșu din Tg. Jiu și Drumul Socialismului din T. Severin apar cîteodată poezii slabe, sub orice nivel, altele, izbutite sînt pe nedrept respinse. In cuvîntarea sa, tov. Ion Giubelan a recunoscut că ziarul Inainte s-a mulțumit să publice, mai degrabă, poezii, schițe, reportaje, ale membrilor cercurilor literare, decît să analizeze serios activitatea lor.

Lipsa de ajutor din partea Casei creației populare și a Sfatului popular regional s-a făcut și ea resimțită. Comisia regională pentru îndrumarea cercurilor literare, recent constituită, va trebui să vegheze mult mai atent asupra conținutului muncii de creație, asupra dezbaterilor pe marginea încercărilor prezentate în cenacluri. Compoziția socială eterogenă, în care elementul mic-burghez predomină, a cercului literar din Tg. Jiu se resimte și în orientarea dezbaterilor, a încercărilor literare ale membrilor săi, nu rareori apolitice, scolastice, banale. O atenție deosebită a fost acordată cercului literar de pe lîngă filiala Uniunii Scriitorilor din Craiova. Membrii acestui cerc sînt tineri scriitori cu oarecare experiență: Sina Dănciulescu, Lucian Zatti, Petre Dragu, Petre Stoenescu, P. Surupăceanu, Ilarie Hinoveanu și alții. In anul 1959 au apărut volumul de povestiri Privighetoarea de Petre Stoenescu și cartea de reportaje a lui Lucian Zatti Pe temeliile lui 23 August. Amîndouă înfățișează aspecte din viața Olteniei de azi. Multe din lucrările membrilor cercului au fost publicate în paginile revistelor: Luceafărul, Tribuna, Steaua, și în antologia Sub semnul revoluției, tipărită de Espla. Cu ele cercul literar se poate mîndri. Totuși se scrie prea puțin față de forțele existente. Petre Dragu, P. Surupăceanu, P. Stoenescu nu sînt destul de exigenți cu creația lor. Tot la Craiova funcționează și cercul literar „Traian Demetrescu", unde vin începătorii, cei care fac primii pași spre literatură. Referatul prezentat la consfătuire asupra activității cercului, de către tov. Ilarie Hinoveanu, a scos în evidență atît realizările demne de remarcat cît și numeroase lipsuri. Ședințele au deseori un caracter birocratic, rupt de restul preocupărilor literare, de problemele de estetică ce interesează pe cenacliști. Există o adevărată suită de forme birocratice prin care trece lucrarea pînă a fi citită: înregistrare, referate aprobări, etc. Numărul participanților este insuficient.

Nu poate fi de loc apreciată pozitiv activitatea filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor. Ea continuă să fie complet străină de mișcarea cercurilor literare din regiune. Aici persistă și azi spiritul de bîrfă, intrigile, climatul de suspiciune și neseriozitate. Intepăturile veninoase, șicanele de tot felul își găsesc uneori solul potrivit. E un fenomen căruia, așa cum a remarcat și tov. Golea, trebuie să i se pună cît mai grabnic capăt. Ar fi cazul ca Uniunea Scriitorilor să intervină în acest scop cu mai multă hotărîre.

S-a propus înființarea unor forme de învățămînt specifice cercurilor literare: prelegeri de estetică, de teoria literaturii, studii despre literatura contemporană. Din dezbateri s-a putut observa nevoia unor cursuri de îndrumare a conducătorilor de cercuri literare, necesitatea editării unui Buletin intern al cercurilor.

E necesară atragerea cît mai multor elemente tinere, talentate, din mediul muncitoresc. A fost criticată și Casa regională, care a întîrziat, în mod inadmisibil, apariția culegerii antologice Oltenia literară.

Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Craiova s-a încheiat cu un seminar de creație. La discuții au participat tovarășii: Paul Nestorescu, Barbu Cocoș, Ovidiu Vasu, Ion Cireș, Jana Șerbănescu, Marin Ancuțescu, Pătru Vasile și alții. Seara, la Casa prieteniei romîno-sovietice, a avut loc o șezătoare literară, la care au citit: Dan Deșliu, Ion Brad, Sina Dănciulescu, Gheorghe Nistor Ungureanu, Mariana Ionescu etc.

Experiența cîștigată prin consfătuirea cercurilor literare din regiunea Constanța, pe care am prezentat-o într-unul din numerele noastre trecute, s-a îmbogățit cu noi învățăminte prin consfătuirea ținută la Craiova. Nu încape îndoială că și cele care vor urma se vor dovedi la fel de utile și concludente în ce privește activitatea viitoare a cercurilor literare din țara noastră, forme specifice de participare a maselor la revoluția noastră culturală.

Gh. Achiței

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcție).

Un om de șantier

FAPTUL INTII. Bistrița fusese deviată din nou. Se terminaseră lucrările la batardoul de pe malul sting și urmau să înceapă marile excavații din zona centrală și de pe malul drept al fluviului. Au fost aduse de pe alt mare șantier două dintre vestitele excavatoare sovietice EST3 — giganți cu 16 motoare. EST3 sînt adevărate uzine. Sute de fire se împletesc și se ramifică în interiorul lor tot atît de subtil și complex ca și nervii în corpul omenesc. Imensul braț de oțel care se mișcă în toate direcțiile cu supletea mîinii omenești, este însuflețit de o excitație a unor nervi electrici. E deajuns o cît de mică alterare a unui fir cît de subțire pentru ca brațul, ca și mîna omenească, să „sufere", să „amorțească".

Sistemul nervos e același la toți oamenii. Anatomistului nu-i este greu, avînd în față un om pe care nu l-a văzut în viața lui, să știe cum este alcătuit pe dinăuntru — ce nervi îl fac să se miște; să resfire degetele; să facă mîna căuș, pentru a ridica un pumn de țărînă. Un excavator ca EST3 — creație a nesfîrșitei fantezii omenești — este pentru cel mai bun „anatomist în comenzi electrice" o specie neîntîlnită.

Și iată, la ora două noaptea, imensul braț de oțel, care pînă atunci se mișcase, cu supletea mîinii omenești, în toate direcțiile, purtînd uriașa cupă deasupra autocamioanelor care se înșirau pe șosea, așteptînd încărcătura, simte undeva o „durere". Se apleacă și se ridică, dar nu se mai poate roti. Douăzeci de autocamioane de cîte zece tone, care pînă atunci trecuseră pe rînd, în lanț continuu sub cupa ce-și deschiește pumnul lăsînd să i se resfire printre degetele de oțel pămînt și piatră în platforme, așteaptă, goale. Douăzeci de șoferi încep să se neliniștească. Servații excavatorului încearcă să găsească sursa „amorțirii", știu cîte ceva, dar niciunul dintre ei n-a mai lucrat pînă acum pe un EST3.

— Chemați-l pe tovarășul inginer Poleac!

— Deabia s-a culcat, spune cineva. A stat pînă tîrziu la stația de transformare de la fabrica de beton. Mîine se face proba.

Șoferii încep să vocifereze.

— Să se scoale! Trece noaptea și noi tot cu camioanele goale.

Operatorul de la cabina de comandă îi se alătură. Manivela telefonului de campanie. Ronțăitul caracteristic al pinioanelor în ebonit.

— Alo! Tovarășe inginer...

După vreun sfert de oră apare din întuneric un tinerel subțire, cu părul zburlit, cu o privire întunecată. Șoferii, grămadă, își aprind bucuroși țigările și zîmbesc cu ifos. A venit Poleac, gata! E-n regulă! Vor mai face el încă multe drumuri pînă dimineața.

Dar inginerul Gheorghe Poleac nu e anatomist de excavatoare. E absolvent al unui institut de automatizare. Șoferii și servanții excavatorului, mîndri de inginerul lor, glumesc și rîd acum cu nepăsare, fiindcă sînt încredințați că Poleac va descoperi la iuțeală sursa „amorțirii" — a studiat doar în Uniunea Sovietică și știe limba rusă. Acestea sînt argumente tări. De aceea, ei se gîndesc cu semeție la micul defect care, în curînd, va fi dibuit de inginer în vizuina lui, ca un pui de șobol speriat. Poleac ia schema instalației, citește ce scrie acolo și numaidecît se duce la firul cu pricina.

Șoferii nu știu că „anatomistul" se află în fața unei specii, deocamdată necunoscută lui. Cu schema în mînă el abia descoperă nou și complicatul labirint al nervilor de aramă. În timp ce înaintează cu băgare de seamă, admiră cu voce tare frumusețea concepției organismului. Somnul i-a trecut. Și oboseala. Privirea lui neagră scînteiază însuflețită de plăcerea muncii. Servanții ascultă cu atenție reflecțiile lui admirative. Tot scufundat în bulboane — pun în mișcare sfredele care lucrează sub apă, pompe puternice care absorb piatra și nisipul dislocat de sfredele și care împing șuvoiul greu pe niște tuburi spre mașinile de separare a pietrei de nisip. Pentru a pune în funcție a treia dragă, ar trebui un cablu mai gros. Un boa. Cablul existent n-ar rezista, s-ar încinge, s-ar înroși și ar lua foc. Biroul de proiectare propune aducerea unui boa — lucrare care ar costa aproape 200.000 lei și care ar dura 5—6 zile. Șase zile, balastiera ar însemna să-și reducă producția. Este o problemă a șantierului de hidromecanizare.

Ce spune inginerul Poleac, devenit acum hidromecanizator?

Inginerul nu e împotriva șerpilor boa. Confrații de la proiectare, cărora le poartă tot respectul, au dreptate. Dar chiar în timp ce ei alcătuiesc proiectul, pe el îl nemulțumește tocmai faptul că au atîta dreptate.

Prea multă dreptate strică în cazul ăsta! își spune el, în timp ce se ocupă de alte lucrări. Prea costă mult și prea e neeconomică pentru a nu te îndoi de ea! Draga trebuie să lucreze cîteva luni, un an, iar noi ar urma să facem pentru ea o instalație de alimentare cu energie ca și cum ar rămîne pentru un secol. Ne trebuie o soluție „de șantier", conchide el.

O soluție de șantier e o soluție din mers — cu ce ai — cu se se poate — este rezolvarea unui paradox: un provizorat care să se comporte ca un lucru de durată.

Într-o zi, cîțiva muncitori, sub comanda inginerului Gheorghe Poleac, s-au apucat de o modificare undeva la instalația de alimentare cu energie electrică a drăgilor. A treia zi, dimineața, au sfîrșit. Sfredelul celei de-a treia drăgi a început să scormonească fundul apei, o dată cu celelalte. Poate că au scos de acolo piatra care a scrîșnit sub copitele grele ale zimbrilor mai de mult, pe vremea descălecării lui Dragoș în Moldova.

Serviciul contabilității a înregistrat după cîteva zile un decont al șantierului de hidromecanizare pentru o anumită transformare în instalația electrică: 9.000 lei.

Faptul al treilea, al patrulea, al cincilea — cine a stat să le numere? Punerea în funcție a vibratoarelor de beton la baraj — inginerul Poleac! Acționări la cabinele de comandă bene — inginerul Poleac. Automatizări la drăgi — inginerul Poleac!

Cine e acest om?

Un bărbat de 30 de ani, subțire, cu un basc pe cap și o jachetă, de statură potrivită, semănînd cu oricare dintre muncitorii de pe șantier, un om modest care iubește munca și viața fără zgomot și fanfaronadă, înțelegînd-o în sensul ei înalt-uman — un om al secolului său.

Ca ființă omenească, din carne și sînge, l-a plăsmuit o femeie, țărancă săracă dintr-o comună de lîngă Suceava, dar soarta i-a plăsmuit-o epoca. Ascultîndu-i scurta istorisire, mi s-a relevat într-un sens mai propiu cît adevăr e în cuvintele atît de des rostite: „Lenin trăiește în noi!"

Veacul nostru este dominat de gîndirea gigantică a lui Vladimir Ilici. Viziunea asupra construirii concrete a comunismului înrîurește nu numai destinele unor țări, dar și destinele omenești, luate în parte. Ideile sale despre practica revoluției proletare au modelat tipul revoluționarului consecvent al secolului XX, concepția sa despre practica construirii socialismului și comunismului au modelat tipul constructorului noii societăți. Și pe un plan mai puțin general, se poate vorbi de o întreagă generație de constructori ai luminii și energiei electrice în Uniunea Sovietică și celelalte țări socialiste — născută din celebrele sale cuvinte: „Electrificare plus soviete înseamnă comunism". Așa cum prozatorii ruși spuneau despre ei înșiși că au ieșit din „Mantaua" lui Gogol și energeticienii lagărului socialist pot spune că au ieșit din aceste cuvinte ale lui Lenin.

Gheorghe Poleac — unul dintre atîția de pe glob. Nu se gîndea să devină energetician. După ce a terminat liceul la Fălticeni s-a înscris la Institutul de Petrol și Mine din București. Își lega soarta de dezvoltarea industriei petrolifere sau carbonifere — bogății de bază ale țării. Cînd a sfîrșit primul an de institut a apărut Hotărîrea Comitetului Central al P.M.R. cu privire la elaborarea planului de electrificare al Republicii Populare Romîne. „Electrificare plus soviete înseamnă comunism". În desfășurarea revoluției socialiste și construirii noii societăți, Partidul Muncitoresc Romîn — partid marxist-leninist — se inspiră din experiența P.C.U.S. Venise momentul GOELRO al Romîniei. Visuri noi au înflăcărat inimile tinerilor. În anul următor, numele lui Gheorghe Poleac, în vîrstă de 20 de ani și a altor doi romîni, figurau în cataloagele Institutului de Energetică „Vladimir Ilici Lenin" din Ivanovo. L-au înregistrat apoi serviciile de personal, în perioadele de practică, ale uzinelor „Uralmaș" din Sverdlovsk, de automobile din Gorki, apoi Dniepropetrovsk, unde a avut acelaș regim cu muncitorii. (Recunoști că în îndrăzneala cu care ia o inițiativă, e spiritul muncitorilor sovietici).

După cinci ani, în 1955, făcîndu-și bagajul pentru a se reîntoarce definitiv în țară, inginerul de automatizare Gheorghe Poleac punea în valiză, între cămăși și cărți, tradiționala fotografie cu lauri a promoției de absolvenți. Am văzut-o în camera lui de burlac, pusă pe o etajeră simplă din lemn de brad dat la rindea — mobilă de șantier, ca și patul și dulapul. Între alte cîteva zeci de figuri tinere de pe această fotografie, încadrate în mici ovaluri, mă privea un cap de băiat cu ochii mari și limpezi, negri, foarte strălucitori. Strălucirea intensă și nehotărîtă a curiozității. Avea în expresie ceva inocent și avîntat de cerb tînăr care a deschis ochii asupra minunățiilor pădurii. Era uimitor cît de mult era același băiat tînăr ca înfățișare, extrem de mult același, cu aceleași timple înguste de adolescent și cît de mult nu semăna cu omul pe care-l făcusem să-și istorisească viața, plimbîndu-se în balastieră, prin fața celor trei drăgi, de-a lungul Bistriței acoperită de sloiuri și zăpadă.

O parte din lume trecuse în lumina neagră a ochilor săi și strălucirea intensă nehotărîtă, — s-a transformat în scînteierea precisă a cunoașterii și experienței. Omul de șantier. Ciocnire cu greutățile, viață trăită tumultos, 24 de ore din 24. De la Institutul de Energetică „V. I. Lenin", la șantierul Hidrocentralei „Vladimir Ilici Lenin" de la Bicaz. Zece ani de viață, anii care gravează profilul moral și profesional al omului, petrecuți la învățătură și muncă sub cupola de lumină a numelui celui care înrîurește și de dincolo de moarte destinele noastre.

H. Rohan

FAPTUL AL DOILEA. Pe Bistrița, nu departe de baraj, acolo unde va fi fundul viitorului lac de acumulare, două drăgi, „Moldova" și „Bistricioara", scot piatră și nisip de pe fund. Balastiera. Piatră pentru betonul barajului care se înalță văzînd cu ochii. Constructorii consumă din ce în ce mai mult beton. Nu ajunge piatra, Balastiera e în urmă. Mai trebuie o dragă.

În cala drăgii, uriașe motoare electrice, alimentate cu energie printr-un cablu de la stația de transformare aflată pe mal — un șarpe gros de cauciuc, tîrîndu-se pe iarbă și

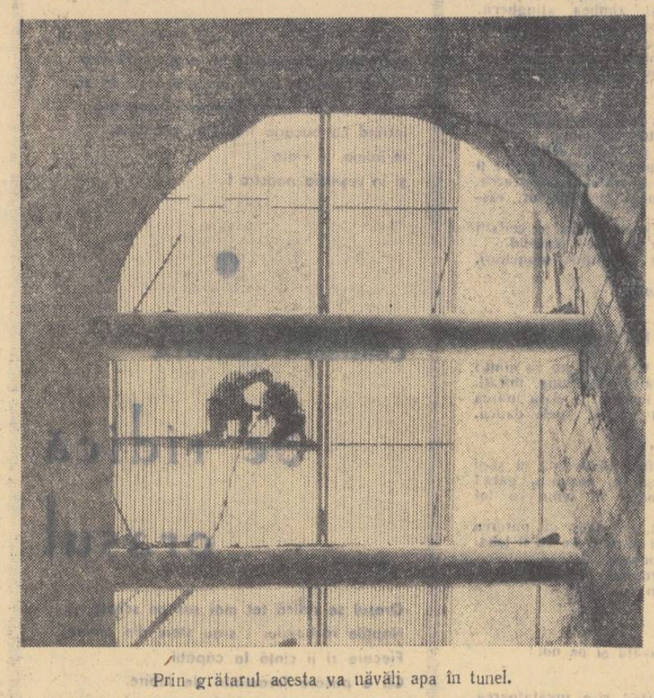

Prin grătarul acesta va năvăli apa în tunel.

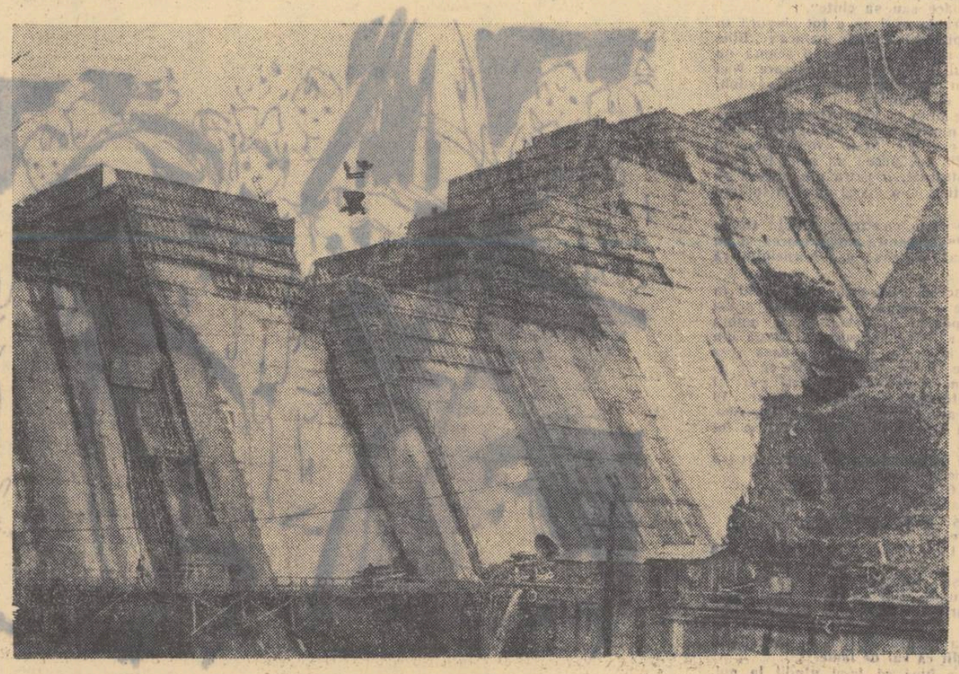

Așa arăta barajul hidrocentralei acum o lună.

SCRISOARE DESCHISĂ TOVARĂȘEI MARIA ZIDARU

Am printre hîrtiile mele o sumedenie de file cu felurite însemnări din gospodăria colectivă Steagul lui Lenin. Găsesc acolo frînturi de convorbiri avute cu colectiviști, cifre despre recolte record, biografii ale vechilor argați, într-un cuvînt, imagini despre modul cum revoluția a remodelat viața și oamenii din Păulești, localitate care s-a fixat de mult în memoria colectivă prin izbînzile dobîndite în ultimul deceniu.

De fapt, hîrtiile mele despre oamenii de la Păulești sînt într-un fel miraculoase. Ele îmi dau putința să vizitez gospodăria dumitale, tovarășă Maria Zidaru chiar și atunci cînd n-am destul răgaz să-mi las treburile pentru cîteva zile spre a lua acceleratul 401, care să mă ducă în Ardealul de Nord.

Deci tovarășă Maria Zidaru, să nu mă certi că vin rar pe la voi. De multe ori, chiar cînd nu mă întîmpinați cu un „bine ai venit tovarășe reporter", eu revin la cunoștințele mele de la Păulești, străbat îndelung întinderile cu grîu verde și tînăr, mă opresc cu plăcere în preajma caselor noi, de piatră, pe care le construiesc colectiviștii, ori la umbra plătanilor bătrîni din curtea fostului castel boieresc, stau de vorbă cu dumneata, da, cu dumneata, tovarășă Maria Zidaru.

Pentru că sîntem în luna april și poporul nostru îl sărbătorește pe Lenin, m-am gîndit să-ți scriu această scrisoare prin care să ne aducem aminte de o seamă de izbînzi ale voastre obținute sub steagul lui Lenin (cum spune de altfel și numele gospodăriei colective), de cîteva momente care s-au înscris în anii din urmă în biografia dumitale, biografie a unui „erou pozitiv", după cum obișnuiesc să o numească scriitorii. Așadar scrisoarea aceasta vreau să fie un modest omagiu adus sărbătoririi lui Lenin.

Îți mai aduci aminte de ciubărul cu var și bidineaua cu care în primii ani după eliberare scriați lozinci pe gardurile satului? N-ai uitat nici vara aceea neobișnuită din 1949, cînd ați constituit marea familie a colectiviștilor? Nici înjurăturile chiaburilor și greutățile dintîi? Sînt sigur că n-ai uitat o iotă din toate acestea. În anii aceia fierbinți ați făcut primii pași sub steagul lui Lenin.

N-am uitat nici plînsul acela din curtea cu plătani. Te superi dacă îți reamintesc? Era ziua inaugurării gospodăriei colective. Satul era în plină sărbătoare. Cînd oamenii au zis că te aleg pe dumneata, fosta slugă a grofilor, drept președintă, de emoție și teamă că nu vei putea face față, ai izbucnit în plîns cumplit, încît trăsălta rochia aceea de stambă cu flori albăstrui pe care ai îmbrăcat-o atunci întîia dată. Îmi place totdeauna să-mi aduc aminte de plînsul acela. Îmi pare simbolic. Era plînsul plin de bucurie și răspundere prin care foștii argați, foștii dijmași și zileri se rupeau din mrejele unui veac apus — veac de umilință și exploatare — ridicați de către partid la demnitatea de om liber. Plînsul acela va trece fără îndoială în istorie.

Nu pot să uit perseverența dumitale la învățătură. Orfană de mic copil și slugă la boieri o jumătate de viață, ai fost ca o plantă plăpîndă ținută în întunericul timpului trecut, lipsită de soarele științei și învățăturii. După ce ai fost aleasă președintă a gospodăriei, mi-ai spus adesea că unul din gîndurile care nu-ți dau pace de fel este acela de a-ți isteți mintea cu ajutorul cărților. Te-ai apucat să înveți cu perseverență și sîrg, cu bucurie pentru tot ce era nou în viața noastră și cu ură cumplită pentru anii trecuți. Ți-ai cumpărat cărțile școlarilor și citeai în puținul răgaz pe care îl găseai în tumultul treburilor. Ai absolvit școala de președinți, apoi o școală de partid. Setea de învățătură te îndemna mai departe. Doreai să te specializezi în domeniul agriculturii. Ți s-a împlinit dorința în 1957, cînd te-ai înscris la școala medie specială de agrofitotehnie din Cluj. Noii dumitale prieteni au fost botanica, agrimensura, zootehnia specială, fizica, legumicultura, pedagogia, viticultura, mecanizarea și atîtea alte discipline care îl învață pe om cum să împodobească pămîntul cu roade. Timp de doi ani ai împărțit sarcina de elevă cu aceea de președintă, de deputată în Marea Adunare Națională, ori cu aceea de mamă și soție. Zeci de drumuri la Cluj, sute de prelegeri, consemnate cu un scris mărunt și ordonat în nenumărate caiete de notițe. În timpul campaniilor agricole zburai în zori cu avionul la școală pentru cîteva ore, ca să te întorci înapoi după amiază. Seara te găsea în cîmp, în mijlocul semănătorilor, iar miezul nopții în ședințele în care se analiza mersul muncilor. Îți aduci aminte cum nu odată te refugiai departe, în mijlocul lanurilor de porumb, ca să poți sta un ceas-două în tovărășia cărților? Și iată că perseverența dumitale a izbîndit. Examenul de absolvire la care te-ai prezentat împreună cu elevii de zi, l-ai luat printre primii, primind diploma de tehnician agricol. Prestigiul și autoritatea președintei au fost întărite astfel de pecetea severă, durabilă a științei. Lozinca lui Lenin „învățați, învățați, învățați!" a căpătat în persoana dumitale o nouă și luminoasă împlinire.

Ce recolte aștepți pentru acest an? Da, n-am uitat de fel supărarea pe care ți-a pricinuit-o grindina și seceta de anul trecut. Vara trecută mi-ai spus cu necaz să nici nu pomenesc de recoltele de la Păulești. M-am străduit să te ascult. Cine ar fi bănuit că toamna îmi va aduce o surpriză plăcută? Recoltele obținute de colectiviștii din Păulești — în ciuda secetei și a altor calamități naturale — au fost printre cele mai bune din regiune.

Hai să punem modestia la o parte. O recoltă medie de grîu de 2.500 kilograme la hectar pe 1959 nu-i glumă deloc. Dar ovăzul? 2900 kg. la hectar. Înainte cu cîțiva ani, din ovăzul acesta aveai doar 7 boabe primite în dar pentru experiență. Iar de sfecla de zahăr ce să mai amintesc? Cele 40 tone la hectar e o producție record. Scrie-mi dacă e adevărat „zvonul" pe care l-am auzit: cineva venit de la Satu Mare mi-a spus că v-ați pus în gînd să depășiți neapărat această cifră record. Se pare că muncitorii de la fabrica de zahăr, care v-au trimis odată vorbă în glumă că meritați să vă ridice o statuie... de zahăr, vor trebui să-și țină făgăduiala.

Aceste recolte model nu fac altceva decît să ridice nivelul bunăstării colectiviștilor înfrățiți în gospodăria „Steagul lui Lenin". Știu. Pentru voi, foști argați, dijmași și zileri la grofi și moșieri, costumul făcut de comandă la oraș, mobila fină, covorul, motocicleta „Jawa", aparatul de radio — nu mai sînt de fel articole rare. Știu de asemenea că cei zece ani de muncă în comun în Păulești, sătucul micuț ce nu adună laolaltă nici 200 de familii, colectiviștii — romîni și maghiari — și-au construit 68 de case noi, și-au reconstruit zeci de case mai vechi. (Dacă au intervenit schimbări în această statistică a mea, aș vrea să-mi fie comunicate).

Ce-ți mai fac prietenii, prietenele? Știu că ai o mulțime de prieteni, unii din domeniul artei, științei, literaturii. Să amintesc doar de cîțiva care îmi vin în minte la repezeală. De cînd nu te-ai mai întîlnit cu poeta Maria Banuș? Bineînțeles mă refer la întîlniri personale, în afară de acelea pe care ți le prilejuiesc revistele de literatură. Pe actrița Irina Răchițeanu-Șirianu ai văzut-o lucind în piesa „Surorile Boga?" Meritată. Pe poetul Dan Deșliu îl cam trage ața iară spre meleagurile pe care le-a bătut mai demult. Cheamă-l să vadă noutăți.

Am uitat să te întreb despre flori. Trandafirii și gladiolele dumitale tot mai bat recordul în varietate și frumusețe? Desigur i-ai scris biologului Rudolph Palocsay despre succesul florilor pe care le cultivați pe cele 2 hectare din soiurile selecționate și dăruite de el. E oare un lucru de rînd să te poți lăuda că ai trandafiri de 79 de soiuri și culori și gladiole de 33 de feluri? Sînt sigur că a rîs cu poftă omul de știință cînd a auzit de nemaipomenita „concurență" pe care gospodăria voastră a făcut-o florăriilor altor întreprinderi din Satu Mare și de faptul că le-ați silit — dragă doamne! — să dea... „faliment". Puneți un buchet din aceste flori ale voastre lîngă portretul lui Lenin.

Deși n-am fost în sală, ți-am ascultat cu plăcere cuvintele entuziaste rostite la tribuna recentei Conferințe regionale de partid din Cluj.

Chiar mi-am notat în hîrtiile mele cîteva fraze din cuvîntarea pe care ai rostit-o acolo. Ziceai simplu, firesc: „...Satul nostru este electrificat, are

Răsadnițele sînt și ele o preocupare a președintei

cinematograf, în 97 la sută din casele colectiviștilor găsești aparate de radio. Acum zece ani în Păulești era o singură casă acoperită cu țiglă, iar azi în tot satul doar o singură casă este acoperită cu paie — aceea pe care o păstrăm ca obiect de muzeu. Colectivistele noastre au primit de 8 martie un dar: o brutărie..." Cîte sacrificii, cîte lupte au trebuit să ducă muncitorii în frunte cu comuniștii conduși de partid, ca noi azi, să putem rosti aceste cuvinte simple, firești. Steagul lui Lenin, pe care l-ați desfășurat într-un început în fruntea marii voastre familii unite, v-a condus și vă conduce spre toate aceste izbînzi.

Cu prilejul sărbătoririi lui Lenin, permite-mi tovarășă Maria Zidaru să felicit călduros pe Eroul Muncii Socialiste de la Păulești, pe membra în Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne, pe președinta gospodăricei colective „Steagul lui Lenin". Aceleași felicitări soției și mamei Maria Zidaru. Viața dumitale se înscrie în marea biografie a liniștilor, a constructorilor socialismului și comunismului.

cu salutări tovărășești,

Pop Simion

27 martie 1960.

Niculae STOIAN

Rapsodul lui LENIN

Lui Vladimir Vladimirovici Maiakovski

Nici eposul, nici odele solemne
Nu-s ale minții hieroglife străine, —
Ivite-s, ca în ele să-și însemne
Circumvoluțiunile lor anii.

Dovada chiar Homer e. Pare-mi-se
C-așa orînduise maica gee:
Odată cu Ahile și Ulisse
O Iliadă și o Odisee.

E legea consfințită de milenii
Și — după dialectica-i firească —
Istoria cînd îl născu pe Lenin,
Și pe rapsodul lui a fost să-l nască.

Dar știu: O veche caterincă tristă
Avea să fie Maiakovski, dacă
Prin arșița văpaie leninistă
Dat nu-i era,-n Octombrie să treacă.

Ci iată-n versul lui de bronzuri dure
Și în marmoreenele-i cuvinte
Vladimir Ilici prinde iar conture,
Cu-ndemnul brațului zvîcnit'nainte.

Nu-n pas grandilocvent de defilare,
În lanț de tragători desfășurîndu-l,
Poemul lui e-oștașul roșu, care
Fidel lui Lenin îi urmează gîndul.

Iar dragostea, ce dă din vers năvală,
Nu-i patos doar, ci veșnic trează gardă
Veghînd ca-n fiece cuvînt — vestală
Leninlana inimă să ardă.

DRAGOȘ VICOL

ÎNVĂȚĂTOAREA

1.

Despuiați și murdari, puradeii se jucau în colbul uliței azvîrlind cu pietre în sîrmele de telefon. Lovite, sîrmele țiuiau prelung și atunci puradeii făceau o larmă de nedescris, ceea ce tălmăcea, pe semne, bucuria victoriei.

Stînd pe malul șanțului, un țigan bărbos, între două vîrste, cu capul gol, desculț și cu o pipă neagră de lut în colțul gurii, le urmărea jocul cu atenție și-i îmbărbăta:

— Haide, bă! Arde-o bă, că nu-i sîrmili noastri! Ce ne trebuie nouă țilifon! Haide, bă!

Cel mai îndemînatic dintre puradei se arăta a fi un țînc de vreo șapte opt ani, ciufulit, cu ochii negri, neastîmpărați, slab ca un țîr și îmbrăcat numai într-o cămășuică prea largă pentru el. Fiecare piatră azvîrlită de el își atingea țința: sîrmele țiuiau, țiuiau, iar el sărea într-un picior dezvelindu-și dințișorii albi ca de sidef și întrebîndu-l pe bărbosul de pe marginea șanțului:

— Vezi, Teteo, vezi?...

„Tetea" dădea din cap și trăgea parcă mai cu poftă din pipa de lut. Iar cînd i se părea că joaca se moaie intervenea numaidecît:

— Hăi, bă? Ce-i bă? Arde-o, bă, că nu-i sîrmili noastri, bă!

Era o zi luminoasă de la începutul toamnei anului 1950. Cătunul răsuna de vaierul aramei lovite de ciocane; din preajma bordeielor se înălțau trimbe de fum; din cînd în cînd se auzeau glasurile aprinse ale unor țigănci care se certau; cîte un bărbat venea dinspre pădure cu vreo bucată de lemn de plop, pentru linguri, în spate, hăulind de unul singur, ori molfăind mere pădurețe.

Era o zi ca toate celelalte în care pînă la ceasul acela de după prînz nu se întîmplase nimic deosebit. Puradeii își vedeau de joaca lor în colbul uliței, Tetea trăgea din pipă pe marginea șanțului, meșterii căldărari modelau arama, lingurarii ciopleau lemnul de plop, viorile se odihneau în cui și vremea trecea încet, încet pe nesimțite, apropiind discul soarelui de crestele verzi albastre ale pădurii.

Altceva n-avea ce să se întîmple în Gircinul țigănesc în ziua aceea. Doctorul de la Săcele fusese cu cîteva zile înainte și bătuse zadarnic pe la toate porțile (cătunul o tulise la pădure...), poștașul nu avea de ce veni, popa la fel, așa că oamenii își vedeau de treabă liniștiți. Cine altul avea să-i stinghereacă? Cine avea să se înfunde în cătunul acela unde pînă și drumul se sfîrșea undeva în pădure și pe unde nu treceau decît sîrmele de telefon care leagă o mină de dincolo de pădure cu orașul, și asta numai pentru că prin Gircin e mai de-a dreptul.

Și totuși, în ziua aceea, în cătun se ivi un oaspe cu totul și cu totul neobișnuit. Țîncul ciufulit și slab ca un țîr îl zări cel dintîi; se opri brusc din joacă și strigă arătînd în lungul uliței:

— Teteo! Uite, măi Teteo!

Tetea își scoase pipa din gură și-și aruncă privirile în direcția în care arăta mîna țîncului.

— Auliu, bre! făcu el și se ridică în picioare surprins din cale-afară.

— Ce-i, măi Teteo? se îngrijoră țîncul venind aproape de el.

— O cocoană, bre Pîrcule, o cocoană pă bițiclu! Tii, mă! Ce-o fi vrînd cocoana, măi Pîrcule, ha?

Pîrcul, — ciufulitul ridică din umeri. Tetea chibzui ce chibzui ca apoi să clatine din cap în semn că nici el nu pricepe. Totuși surise șmecherește și-și vîri mîna într-unul din buzunarele pantalonilor numai petice și-i porunci ciufulitului:

— Pune, bă, niște ținte-n drum să coboare cocoana pă jos ha-ha-ha! și să întoarcă bițiclu de unde-a venit...

Pîrcu clipi din ochi în semn că a înțeles și presără numaidecît de-a latul uliței țintele pe care i le strecurase tăicăsu în palmă.

— Măăă, heeei!... țipă Tetea cu putere și îndată din ogrăzi ieșiră vreo zece bărboși cu lulele.

— Șo, mă.

— Ha?

Tetea le șopti la ureche ceea ce pusese la cale și bărboșii începură a se înveseli și ei:

— Hi-hi-hi-hi-hi!

— Ha-ho-ho-ho-ho!

Puradeii începură să arunce iar cu pietre în sîrmele telefonice, ca și cum n-ar fi știut nimic nici cu spatele. Mai ales Pîrcu ciufulitul părea cel mai nevinovat.

Cînd biciclista se apropie, cei de pe marginea șanțului se liniștiră ca să nu dea nimic de bănuit. Puradeii, în schimb, începură să se zbenguie și să țipe și mai avan, trăgînd totuși cu coada ochiului la țintele presărate cu virful în sus.

— Acuși, acuși... șopti Tetea, trăgînd un fum zdravăn și pregătindu-se să izbucnească în rîs.

— Are să facă poc! și fiss... zise un altul și dădu să chicotească, dar nu apucă s-o facă pentru că în clipa aceea biciclista frînă și coborî de pe bicicletă.

Era o fetișcană de vreo douzeci de ani, subțirică, cu un păr lung castaniu, cu ochii albaștri îndrăzneți trădînd voință și siguranță de sine, îmbrăcată într-o fustă și o bluziță albă. La gît purta o cravată roșie de instructoare de pionieri.

— Bună ziua, oameni buni! îi salută ea zîmbind.

Dar nu-i răspunse nimeni. Și bărboșii, și puradeii rămaseră cu gurile căscate.

— Bună ziua, oameni buni! repetă ea și văzînd că nici de data aceasta nu primește răspuns se întoarse spre ceata de copii:

— Nici voi n-aveți limbă?... Vai ce păcat!

Copiii se uitară unul la altul nedumeriți, apoi cîțiva își scoaseră limba și-o pipăiră cu degetul.

— Vedeți că voi aveți? Bravo! îi lăudă fetișcana. Ei, dacă aveți limbă atunci să ne spunem bună ziua. Bună ziua, dragii mei!

— Bu... bu... nă...

— Bună...

— ...ziua! răspunseră ei, iar fetișcana îi mîngîie pe creștet.

— Teteo! strigă contrariat Pîrcu-ciufulitul. Tu n-ai, Teteo?

Fetișcana începu să rîdă cu poftă. Tetea mormăi ceva printre dinți. Era supărat pe fată. De ce a coborît de pe bicicletă? Ca să-i dea lui socotelile peste cap? Ei, a dracului treabă! Praful s-a ales din planul lui!

Și tare-ar mai fi ris dacă... Și ceilalți ar fi ris. Dar așa...

— Teteo! Chiar n-ai, bre? insistă Pîrcu dar Tetea, drept răspuns, scuipă cu necaz.

— Are, dar azi a rătăcit-o, răspunse fata în locul lui și rise subțirel.

— Vezi-ți de bițiclu, cocoană, și nu te lega de mine! se supără Tetea și dădu să-i întoarcă spatele.

— Întîi că eu nu-s „cocoană"! îl înfruntă fata.

— Dar ce ești? se miră Tetea.

— Sînt tovarășă. Tovarășa învățătoare Ludmila Trifan...

— Treaba dumitale!

— Ba-i și treaba voastră fiindcă sînt învățătoarea voastră.

Tetea și ceilalți făcură niște ochi mari cît cepele. O măsurară pe fată din creștet pînă-n tălpi, apoi se uitară unul la altul și izbucniră în hohote:

— Învățătoarea noastră?! Ho-ho-ho!

— Ce ne trebuie nouă învățătoare?!

— Nici pe nume nu-ți putem zice! E prea greu!

— Noi n-avem nevoie de nimeni!

— Hi-hi-hi!

— Du-te acasă, fătucă nu-ți cheltui bițiclu că-l păcat!

— Ha-ha-ha!

Începură a rîde și puradeii. Ba mai mult, încurajat de rîsete, Pîrcu-ciufulitul petrecu printre spițele roții din spate cîteva bucăți de nuiele, lucru care-l înveseli strașnic pe Tetea.

Fata îi lăsă să rîdă cît vrură. Cînd se potoliră zise zîmbind:

— N-ați rîs de mine, să știți... De voi ați rîs și e păcat!

Apoi se întoarse spre puradei și mîngîindu-l pe Pîrcu pe obraji îl întrebă:

— Ei, ce facem cu nuielele cu care mi-ai împiedicat roata? Le scoatem, nu-i așa?

Avea atîta blîndețe în glas încît Pîrcu se supuse numaidecît. Ba se grăbiră și ceilalți să-i dea o mînă de ajutor.

— Mulțumesc. Ești un băiat foarte cuminte și foarte deștept.

— Unde-ai mai văzut dumneata țigan deștept? strigă Tetea de pe marginea șanțului.

— Chiar aici! Uite-l, îl vezi? îi răspunse fata.

Pîrcu simți în clipa aceea un fior cald prin inimă. Se apropie și mai mult de fată și-și lipi obrazul de stofa cenușie a fustei ei. Era atît de bine lîngă dînsa! Ar fi vrut s-o audă spunînd și altceva despre dînsul. Orice, numai să spună...

Deodată își aminti de țintele pe care le presărase de-a latul uliței și se repezi să le culeagă. Apoi se întoarse lîngă fată și întinse mîna spre soneria de pe ghidon.

— Apasă într-o parte... așa!

Soneria răspîndi cîteva sunete de argint. Într-o clipă ciurda de puradei începu să se îngrămădească în jurul fetei să pipăie minunea aceea cu sunete zglobii, să rîdă, să se certe, să se bucure.

Numai Tetea striga de pe marginea șanțului:

— Marș acasă, Pîrcule, că te rup cu dinții și te tai în patru!... De ce-ți bați joc de țigani, cocoană? Ha?

Iar bărboșii ceilalți îi țineau isonul:

— De ce? Lasă-i în cenușa lor!

— Ce vrei de la noi? Ha?

— Cocoană, cocoană?!...

2.

Învățătoarea ieși în uliță să-și întîmpine elevii. Era atît de emoționată și atît de nerăbdătoare încît nu închisese ochii toată noaptea.

O vreme a ascultat glasul trist al viorilor izvorînd din liniștea nopții și și-a amintit feeriile cu țigani pe care le vedea cînd era mică. Salbe, mătăsuri, tamburine, cîntece pătimașe și lumini cînd verzi, cînd roșii, cînd albastre. Cîtă minciună în toate! își zisese gîndindu-se la Tetea cel bărbos care nu-i putea spune pe nume, la Tîrț-căldărarul care-și bătea copiii în fiecare dimineață ca să le treacă foamea, la Țuna, o fetiță care nu știa să rîdă, la Pîrcu ciufulitul, care rămăsese mut de uimire cînd el, cu mîinile lui, stîrnise zuruitul de argint al soneriei de la bicicletă.

Pentru ei venise în cătunul acela singuratic, uitat

de lume. Pentru ei împodobise singura clasă deschisă într-una din încăperile casei pădurii, cu flori, cu ghirlande de cetină, cu tablouri și lozinci. Pentru ei pusese perdele la ferești și așezase pe fiecare din cele zece bănci noi-nouțe cîte două penare în care se găseau creioane colorate, radiere, condeie, compase, dăruite de muncitorii de la Uzinele „Steagul roșu".

Își făcuse și-o cancelarie transformînd o cămară, și în cancelarie își instală dormitorul: un fotoliu pat, o noptieră și-o ladă cu cărți. „Cînd vom avea o școală ca toate școlile, o să fie mai bine" gîndise, mulțumită deocamdată cu ce avea.

Muncise de pe rupte ajutată doar de nevasta pădurarului, o femeie blîndă și tăcută pe care o îndrăgi. Cătunul nu-i purtase grija. Cînd s-a ivit camionul cu băncile și celelalte mobile, ușile bordeielor s-au închis și cătunul a amuțit. A doua zi, era pustiu. Cătunarii se duseseră cu cîțel și cu purcel la pădure, la strîns jir și ciuperci...

Dar toate acestea n-aveau însemnătate. Învățătoarea era fericită că deschisese școala și că peste puțin va întîmpina elevii cu „bine ați venit dragii mei!" și va preda cea dintîi lecție.

Așteptînd, Ludmila Trifan își mai aruncă o dată privirile asupra tăbliței de deasupra ușii: „Școala de 4 ani Gircin" și simți că în scrisul acela e ceva din inima ei. Era cea dintîi tăbliță de acest fel în cătun... Și mai mult decît atît: o scrisese ea cu mîna ei, așa cum tot ea va ține cea dintîi lecție copiilor de-aici...

Dar timpul trecea, Ludmila Trifan se uită la ceas și se neliniști. Era ora 9 și nici un copil nu venise încă. Oare de ce? O săptămînă întreagă umblase din casă în casă dăruind fiecărui viitor elev cîte un abecedar și cîte un caiet și străduindu-se să-i înduplece pe părinți să-și lase copiii la școală. Părinții clătinau din cap bănuitori, dar nu se împotriveau. În sinea lor se întrebau, de bună seamă, ce vrea străina asta de la ei, de ce le tulburâ viața?

Ludmila Trifan avusese încredere în copii. „Copiii vor veni la școală. De curiozitate și tot vor veni. Vor sta un ceas, poate și mai puțin, dar vor veni. În prima zi îi voi învăța să se joace sau să cînte".

Și totuși uite că e ora zece și ea e tot singură în uliță. Degeaba a mai pus sub tăbliță lozinca: „Bine ați venit!". N-a venit nimeni și de bună seamă nu va veni nimeni. Cătunul o înfrunta cu nepăsare. Nici țipenie de om. Nici un vaier de aramă în văzduh. Liniște. O liniște rece, dușmănoasă.

Învățătoarea porni pe uliță la vale. Strigă la prima poartă. Nu-i răspunse nimeni. Intră în ogradă. Bordeiul cu ușile vraiște era gol. Stătu cîteva clipe în prag privind sărăcia din încăpere: un prici pe care era aruncat un țol destrămat, o vatră din lespezi pe care stătea un ceaun știrb, și-o pisică ogirjită torcînd în cenușă...

„Altfel trebuie să fie viața voastră... Altfel! De ce nu vreți să înțelegeți?" murmură învățătoarea și cu tristețe dar și cu necaz și trase ușa bordeiului să nu mai vadă nimic.

...Pe Tetea îl găsi acasă. Ședea pe un trunchi în ogradă. Era — pare-se — singurul om rămas acasă în tot cătunul. Asta pentru că Tetea nu se omora cu hărnicia. Îi plăcea să stea degeaba, să tragă din pipă, să ațițe puradeii la pozne și să rîdă dacă avea de ce. Restul îl lăsa pe seama nevesti-si. De ce să se zbată el la urma urmei? Erau numai trei guri și pentru trei guri se poate zbate și Miranda singură. El e stăpîn și stăpînii au dreptul să stea degeaba. La ce i-ar folosi dacă s-ar zbate? Tot Tetea și tot țigan ar rămîne...

Învățătoarea îl găsi răsucindu-și o țigară groasă dintr-o bucată de hîrtie cu poze.

— Bună ziua, nene Gîndac!

— Bună să fie, cocoană!

— Te-am mai rugat să nu-mi spui cocoană...

Tetea zîmbi șmechereș:

— Păi da, tovarășă Lu... Lub... dacă nu-ți pot zice pe nume..

— Ajunge și tovarășă... Ce mai faci?

— Ce să fac? Iaca fumez. Dar să știi că mi-ai lăsat foiță cam aspră, tovarășă. Și cu prea multe culori. Înțeapă!

Zicînd acestea, Tetea scoase de sub el abecedarul lui Pîrcu, rupt și jumulit ca vai de lume.

— La urma urmei, e bine că te-ai gîndit la noi. Avem cu ce face țigări o lună întreagă, zău așa. Mai lăsăm și noi pipa că-i amară a dracului.

Învățătoarea simți cum îi năvălește tot sîngele în obraji. Se repezi la Tetea și-i smulse rămășița de abecedar din mînă.

— De asta n-au venit copiii la școală?! Unde-s copiii, spune?!

Tetea rise batjocoritor:

— Copiii-s la pădure, la lucru. String jir și ciuperci. Că nu i-om hrăni să stea degeaba cu dumneata, în bănci.

— Nu vi-e rușine! izbucni învățătoarea. N-aveți nici un pic de minte în capetele astea?!

Tetea zîmbi cu tristețe:

— N-avem, cocoană! Țiganii n-au avut niciodată nici minte, nici rușine!...

...Dar de ce taci... Cocoană? Țipă, batjocorește-ne, bate-mă! Că ce alta merită un țigan ca mine?!

În ochii de obicei șterși ai lui Tetea se oglindea acum o tristețe adîncă, fără margini. Învățătoarea o înțelese; se așeză lîngă el pe trunchi și zise cu blîndețe:

— De ce nu vrei să pricepi că n-am venit să batjocoresc pe nimeni?

— Dar atunci, de ce ai venit?

— Să vă învăț carte.

— La ce ne folosește asta?

— Să vă faceți copiii oameni și să deveniți și voi oameni....

Tetea se întoarse spre fată și o privi drept în lumina ochilor:

— Țiganii oameni?! Cine a hotărît asta?

— Oamenii cei mai oameni: comuniștii...

— Și dumneata ești comunistă?

— Și eu...

Tetea ridică din umeri, mirat. Apoi își plimbă privirile în pămînt și rămase pe gînduri. Nu, nu înțelegea cum ar putea deveni țiganii oameni... El de pildă. O viață întreagă a hoinărit dintr-un capăt de țară în altul. Cine l-a luat vreodată în seamă? Nimeni. Pe urmă s-a aciuiat aici, în cătunul acesta împreună cu toți ceilalți. Nu se vedea nimic pe-aici, nici măcar o fîntînă. Ei au clădit bordeiele sătui de batjocură și pribegie.

Nu, țiganii nu pot deveni oameni. Și totuși fata de lîngă dînsul pentru asta a venit...

Dar cum o să-i facă ea pe țigani oameni?...

3.

Învățătoarea se întoarse la școală, intră în clasă, se așeză la catedră, și-și aruncă privirile asupra băncilor goale. Ar fi vrut să-și închipuie că în fiecare bancă se află cîte doi școlari, că toți au în față abecedarele și caietele deschise, și că rostesc o dată cu dînsa: „aaa, e; ac! ooo...m: om! Și că la un semn își închid cărțile și caietele și încep să cînte:

„Vine, vine primăvara"...

În vreme ce ea se plimbă printre bănci și-i îndeamnă:

— Mai tare! Și mai tare!

Dar nici închipuirea n-o putea înșela. Clasa era goală și tristă, tristă ca și dînsa, neputincioasă și atît de fără rost ca și dînsa. De ce trebuia să înceapă astfel?

Își lăsă capul pe mîini simțind nevoia să plîngă. Dar se stăpîni. De ce să plîngă? A încercat tot ce se putea încerca și nu mai avea nici o ieșire din impas. A dezarmat-o cel dintîi insucces?... Bătălia abia începea.

Își ridică fruntea și... înmărmuri. În fața ei, de sub una din bănci ieși un cap ciufulit, cu obrajii murdari de colb și rășină, cu privirile îngrijorate:

— De ce plîngi?

— Pîrcule! izbucni învățătoarea și cobori repede de pe catedră. Ce-i cu tine? Cînd ai venit?

Era atît de bucuroasă încît nu știa ce să facă mai întîi: să-l mîngîie sau să-i șteargă obrajii cu batista ei albă ca neaua.

Pîrcu începu să zîmbească.

— Am fugit din pădure! Aolică mamă, ce-am mai fugit! Am venit să...

— Să înveți?

— Nu, să sun la bițiclu, mărturisi Pîrcu, dar învățătoarea nu se supără deloc.

— Bine, dar mai întîi să te speli puțin. Știi, ești prea...

Pîrcu o privi cu spaimă, dar nu zise nimic, nici nu se împotrivi. Pentru soneria de la bicicletă era dispus să facă orice sacrificiu.

Peste o jumătate de ceas se uita într-o oglindă și parcă nu-i venea să-și creadă ochilor. Al lui să fie chipul ăsta curat, cu părul pieptănat cu cărare, cu ochii aceia iuți ca de viezure?

De fapt Pîrcu nu știa prea bine cum arată. De oglindit se oglindea rareori în apa Tărlungului cînd se ducea la scăldat. Ținea minte că atunci cînd s-a oglindit ultima dată arăta mai altfel... Parcă nu era așa alb...

— Și acuma, zise învățătoarea, să-mi spui, Pîrcule, îți place să cînți?

— Să sun îmi place!

— Bine, ai să și suni, dar mai întîi ai să cînți cu mine. Cînd vom termina, ai să suni recreația. Vrei?

— Ce să sun?

— Pauza.

Pîrcu rise arătîndu-și dinții albi și zise „bun!" deși nu știa ce anume are să sune. Dar cînd o văzu pe învățătoare punînd pe catedră soneria demontată de la bicicletă, sări în sus de bucurie și începu a cînta cît îl ținea gura:

„Foaie verde de dudău,
Bate Tetea la ilău,
Aolică, daolică!"

În ochii învățătoarei sclipeau două lacrimi.

— Iarăși plîngi? se întrerupse Pîrcu din cîntat.

— Nu, nu plîng, mă bucur... așa e că ai să vii și mîine, Pîrcule?

— Am să vin, dacă mă lași să sun! răspunse Pîrcu și întinse mîinile spre soneria de pe catedră.

Învățătoarea i-o dădu în sfîrșit.

— Hai, sună sfîrșitul orei.. Dar mîine să nu vii singur, auzi? Să veniți cu toții.

Pîrcu dădu din cap și începu a slobozi o ploaie de clinchete argintii...

În seara aceea Tetea se supără foc. Îl prinse pe Pîrcu de-o „aripă" și-l tăvăli prin colbul uliței să-l murdărească la loc răcnind:

— Vrei să faci neamul țigănesc de rușine? Te speli ca boiarii? Cioară!

4.

Copiii veneau într-o goană nebună dinspre pădure, cu cămășuicile în vînt, cu pălăriile sparte fluturate deasupra capetelor, lărmuind și ridicînd nouri de colb în urma lor.

În fața școlii se opriră puținței și-l înconjurară pe Pîrcu.

— Da' ne lasă, bă?

— Dacă nu ne lasă?

— Cum, să cîntăm mai întîi?

— Cîntăm, măi Teteo, cîntăm, parcă ce?

— Da' nu ne amăgește?

— Nu, mă, nu! strigă Pîrcu din străfundul bojocilor. Ne spală, bă, și ne lasă să ne uităm în oglindă!

— Și pe urmă ne bate acasă cum te-a bătut pe tine?

— Hi-hi-hi!

— Nu, bă, ne lasă să umblăm cu sunăria!

— Bine măi Teteo atunci să mergem!

La asemenea cuvînt Pîrcu slobozi un chiot abraș și liota năvăli în clasă, se buluci peste bănci umplîndu-le de colb și începu a cînta din răsputeri:

„Foaie verde și un dudău,
Bate Tetea la ilău,
Iar ilău zice-așa:
„Nu mă doare, iaca-na!"
Aolică, daolică!

Cîntau de zornăiau geamurile, fără oprire, unii rostind cuvintele, alții ținînd hangul cu: „aolică-daolică"!, în vreme ce învățătoarea, stînd în picioare lîngă catedră, zîmbea, zîmbea mereu. Era bucuroasă, din cale-afară de bucuroasă și-i venea să-l ia în brațe pe Pîrcu și să-l sărute pe amîndoi obrajii.

După ce isprăvirâ cîntarea, copiii își îndreptară privirile spre Pîrcu.

— Și-acu? întrebă careva.

— Acu, zise învățătoarea, să învățăm un cîntec nou, vreți?

— Da' nu ne speli mai întîi? întrebă Pîrcu oarecum dezamăgit.

— Ba da! Ba da! răspunse repede învățătoarea și liota sări peste bănci țipînd, fluierînd și se năpusti în curte la fîntînă, după pilda lui Pîrcu.

După un ceas năvăleau cu toții înapoi în clasă, în vreme ce învățătoarea și nevasta pădurarului, chemată în ajutor, abia de se mai puteau îndrepta de șale.

...Și în ziua aceea, la școala din Gircin, fu învățat cel dintîi cîntec școlăresc:

„Vine, vine primăvara
Se așterue-n toată țara"

Îl învățau vreo douăzeci de băieți și fetițe cu părul pieptănat lins, oacheși, dar curați și pe obraji, și pe mîini, și pe git.

„Floricele pe cîmpii,
Hai să le-adunăm copii!"

Și cîntecul răsuna peste cătun zglobiu ca o rostogolire de triluri de argint.

5.

Tetea intră în „cancelarie" supărat foc, urmat de încă vreo cinci bărboși încruntați și ei și pușI pe arțag.

— Unde ești, cocoană? întrebă el deși vedea prea bine că învățătoarea e la masa de lucru.

— Unde ești, cocoană, că-s foc și catran! repetă el și ca să-și dovedească supărarea își turti cu palma pălăria din cap.

— Așa-i, zău! întări unul din cei cinci bărboși, iar altul desluși:

— Îi foarte suparat, cocoană, și nu numai el.

— Păi de ce? se miră învățătoarea și se ridică din scaun să vină în fața lui Tetea.

— De ce? Am să-ți spun eu de ce! se oțări Tetea, dar învățătoarea îi făcu semn să se potolească.

— Mai întîi să nu-mi spui „cocoană". Înțelege o dată! Și în al doilea rînd ai intrat într-o școală, nene Gîndac, și-ar fi frumos să-ți scoți pălăria din cap...

— De ce s-o scot, tovarășă... asta... iaca iară nu-ți pot zice pe nume...

— Pentru că așa-i regula aici, și pentru că așa vreau eu.

Tetea se fîstîci. Și-i fu necaz că s-a fîstîcit, dar nu-i venea în minte ce să facă, ce să spună, cui să ceară ajutor ca să-și poată reveni. Își duse, parcă fără să-și dea seama, mîna la pălărie și se descoperi. Ceilalți îl urmară pilda.

— Așa! surise învățătoarea și-i porti: Acuma ședeți.

Și către Tetea:

—Poftim, nene Gîndac, vorbește!

Dar Tetea nu mai știa cum să înceapă. Își motoli pălăria în mîini, tușea și zîmbea stingherit.

— Parcă spuneai că ești supărat, îl ajută învățătoarea.

— Da, tovarășă, sîntem supărați... Adică vrem să știm și noi... adică vrem să ne spui matale ce faci matale cu dancii noștri?

— Cum ce fac? Învățămînt!

— Hîm! Acu de asta hai, nu mai zicem nimic, dar îi și speli! interveni unul dintre cei cinci.

— Așa, așa! De ce-i speli? se repezi altul.

— Vezi, matale, tovarășă? Spune, de ce-i speli? îi ceru socoteală și Tetea căruia îi revenise supărarea.

— Îi spăl pentru că nu-i spală mamele lor, răspunse învățătoarea.

— Păi de ce să-i spele? se miră Tetea și ceilalți aprobară clătinînd din cap. La noi nu-i obiceiul.

— Păcat. Copiii ăștia au să fie mîine muncitori, ofițeri, doctori...

— Ha? Copiii de țigani doctori?

— Ofițeri?

— Muncitori?

— Nu ne minți, cocoană! Noi sîntem batjocura lumii, cocoană!

— Nu vă mint, oameni buni! Vă jur că nu vă mint! Cei șase se priviră unul pe altul, îndelung, mirați.

— Hmm! făcu Tetea și mai încercă o dată marea cu degetul: Și trebuie musai să se spele dancii, tovarășă?

— Musai, altfel nu se poate!

— Dacă-i musai, musai să fie! încuviință el și-și puse pălăria în cap. Dacă așa e porunca, gata! adăugă el și-i zîmbi învățătoarei în semn că tot înțege el cîte ceva din toate.

— Dacă s-o spăla prea mult, își dădu cu părerea unul dintre cei cinci, s-or fuduli de noi. Le va fi leha-mite să se mai uite la noi, cocoană.

— Asta se poate, îi dădu dreptate învățătoarea

— Atunci noi ce să ne facem?

— Să vă spălați și voi...

— Noi? Și e musai?

— Eu cred că e musai!

— Auzi, bă Gîndac, că ne învață și pe noi!

— Păi nu-i învățătoare?

— Este?

— Și-am să vă învăț și carte! rise învățătoarea.

— Pe noi?! Hă-hă-hă-hă-hă!

— Pe noi mai încet! Noi nu sîntem oameni. Dancii, de! poate-or fi! răspunse Tetea și începu a-i împinge pe ceilalți spre ușă.

6.

„Cînd a trecut timpul, oare? Nici nu l-am simțit. Parc-aș fi venit ieri aici la Gircin, și parcă ieri l-am găsit pe Pîrcu singur în toată clasa. Și astăzi uite: și Pîrcu și Dudă și Miranda și Țuna au devenit pionieri. Ce minunat a fost!

Dis de dimineață a venit unitatea de pionieri de la școala din Săcele, adică de la oraș. Cu un camion a venit. Au răsunat trompetele și tobele răscolind cătunul. Au venit o dată cu ei și o mulțime de oaspeți: prim secretarul U.T.M.-ului, cîțiva profesori, învățători și vreo cîteva colege de-ale mele.

S-au adunat cu toții în curtea școlii. Pionierii, în careu. Elevii mei și viitorii mei pionieri lîngă mine. Eram atît de emoționată. Însfîrșit, aveam să am pe lîngă școala mea și o unitate de pionieri pe care eu am înființat-o și căreia tot eu îi voi fi instructoare.

„Dancii", îmbrăcați curat, nu-și mai găseau astîmpăr. Le umblau ochii de colo pînă colo ca argintul viu. Părinții se adunaseră mai la o parte arzînd și ei de nerăbdare. Eram și eu la fel de nerăbdătoare, mai ales cînd mă gîndeam că ceeace avea să urmeze se întîmpla pentru întîia oară în viața acestor oameni. Pîrcu, Dudă, Miranda, Țuna și ceilalți erau cei dintîi pionieri din cătunul acesta, așa cum eu eram cea dintîi învățătoare și instructoare.

În sfîrșit, trompetele sunară, tobele duruiră și festivitatea începu. N-am să uit niciodată strălucirea din ochii lui Pîrcu, ai Țunei, ai Mirandei, și nici lacrimile din ochii părinților, cînd le prindeam cravatele roșii la git.

Dar partea cea mai emoționantă pentru mine a venit abia după aceea. De îndată ce noii pionieri și-au primit cravatele roșii, pionerii din Săcele au rupt careul și s-au repezit să-i îmbrățișeze și să-i felicite.

În clipa aceea în grupul părinților s-a stîrnit un freamăt. Vreo douăzeci de bărbați și-au scos viorile de sub haină și-au început să cînte. Cîntecul a umplut cătunul.

— Pentru tovarășa Lumina!... Să ne trăiești, tovarășă Lumina! a răsunat un glas.

Era glasul lui Tetea. În clipa aceea am început să plîng și eu. Ascultam glasul viorilor și plîngeam...

— „Am înțeles acum că e drept, că și țiganii sînt oameni, a rostit Tetea cînd glasul viorilor a tăcut. De asta noi, părinții, ne-am gîndit că-i prea mică școala ce-o avem pentru cătunul nostru. Vrem să facem una mai mare să avem loc și noi cei mai bătrîni în ea. Și-om face-o pentru că o avem cu noi pe tovarășa Lumina... Vezi că acu îți pot spune pe nume, tovarășă Lumina?"

Sînt atît de fericită tată... Și-ți sînt atît de recunoscătoare pentru sfatul de a veni să muncesc aici!...

Gircin, 30 aprilie 1953".

...Învățătoarea lipi plicul și scrise adresa: „Tovarășului Nicolae Trifan, strungar, Uzinele „Steagul Roșu", Orașul Stalin, stinse lampa și se culcă. Dar nu putu adormi. Îi răsuna mereu în minte un glas: „Vezi că acum îți pot spune pe nume, tovarășă Lumina?"

Nicolae TĂUTU

Statuia lui LENIN

În piața Scinteii cu turlele din zare
se-nalță statuia lui Lenin, peste vremuri, vie,
lată-l, cu ochii mari privind în depărtare
— acum parcă i-a ridicat de pe hîrtie —
cu hainele simple așa cum a trecut
de la masa de lucru — tăcut —
în veșnicie!

E-atîta de aproape și-atît de cunoscut
de parcă de pe soclu îl vezi cum se coboară
și îți întinde mîna cu vechiul lui salut,
cu el să te ridice spre piscul însorit,
cu el spre stele fruntea să-nveți să o ridici,
cu el să crești orașe spre cerul aurit,
cu Vladimir Ilici!

Ca flăcări pe comoară ard steaguri purpurii
și fruntea-i strălucește în larga primăvară
ca un luceafăr roșu; luceafăr nou de zi,
ce-atît de omenește lumina își coboară
întrînd cu bucuria înaltului, albastră,
în inima, în viața
și în veșnicia noastră!

●

Constantin ABALUȚĂ

Se ridică orașul

Orașul se ridică tot mai sus pe schele,
Nopțile războiului i s-au șters din privire.
Fiecare zi îi cîntă la căpătîi
Ca o păsăre freamătul de iubire.

Am dărîmat zidurile tristeții
Năpădite de mucegaiuri și plăgi amare,
Zidurile pilpîind verzui ca o feștilă bolnavă
Lîngă sicriul unei lumi în destrămare.

Soarele nu știu ce tot meșterește
Acolo sus, la ultimul etaj, lîngă azur.
Văzduhul pulsează ca o vină imensă,
Și numai ritm e totul, jurimprejur.

Sîngele curs peste lespezi,
Sîngele eroilor, l-am ridicat
Și l-am pus în ziduri și cărămizi
Să-și trăiască acvea viitorul visat.

Desene de TIA PELIZ

DIN TRE SUTE DE CATARGE

Cuvînt pentru prietenii noştri

Corespondenţa noastră cu începătorii în ale scrisului a demonstrat încă o dată marele număr al talentelor răspîndite pe tot cuprinsul ţării, entuziasta lor aderiune la cauza literaturii noastre noi, legată nemijlocit de munca de construire a socialismului în patria noastră. Tot mai multe sînt încercările demne de a fi semnalate şi nu o dată am simţit că metodele utilizate de noi la această rubrică devin insuficiente. Răspunsurile obişnuite la tradiţionala „poştă a redacţiei" sînt, evident, neîncăpătoare pentru marele aflux de corespondenţe conţinînd poezii, schiţe şi nuvele. Pe de altă parte, problemele pe care le ridică creaţia începătorilor pot fi sintetizate în cîteva aspecte esenţiale, prezente şi la muncitorul din Reşiţa, şi la elevul din Constanţa, şi la betonistul din Bicaz. Alegerea temei, multiplele şi nuanţatele probleme ale limbii, construcţia imaginii, argumentarea poetică, concentrarea, definirea personajelor în acţiune, etc., sînt chestiuni ce se cer dezbătute pe larg, pentru începători, de către scriitori competenţi. Răspunsurile noastre — lăsînd deoparte latura lor pozitivă — erau de multe ori telegrafice, nu reuşeau să adîncească aceste probleme, rămînînd astfel, în unele cazuri, fără efect direct pentru corespondentul în cauză şi mai ales pentru ceilalţi corespondenţi şi cititori ai revistei. Ţinînd seama de această experienţă, care a scos în evidenţă limitele metodei, am hotărît să punem accentul principal pe creaţia tinerilor, acordînd toată atenţia în primul rînd manuscriselor ce conţin promisiuni sau realizări. Rubrica noastră devine, astfel, locul de întîlnire al încercărilor, izbutite măcar în parte, pe care le supunem aprecierii cititorilor. Convinşi că ne îndeplinim o datorie faţă de tinerele talente, vom căuta deci să publicăm tot ceea ce merită să fie cunoscut de cititorii noştri. În privinţa problemelor de creaţie, care ridică atîtea întrebări pentru tineri, rubrica noastră va publica articole de îndrumare, scrise de scriitori cu vastă şi recunoscută experienţă, adresîndu-se fiecăruia şi tuturor, dezbătînd deopotrivă problemele poeziei şi prozei, ale orientării şi meşteşugului artistic. Sîntem siguri că, în felul acesta, cel puţin pentru o perioadă oarecare, vom răspunde mai bine sarcinilor ce ne-au fost încredinţate, ajutînd la promovarea unor noi generaţii de artişti ai cuvîntului scris, care să cînte cu patos şi originalitate minunata epocă în care trăim.

Daria Saveli

Lenin

Să scrii despre Lenin un poem e puţin;
Să-l cuprindă în timp doar istoria poate.
Curcubeu înălţat peste largul senin
E din cei ce rămîn şi mai vii după moarte.

Nenfricat luptător, cu duşmanii la trîntă,
Uraganul l-a-mpins pîn-la mal, pîn-la ţel.
Milioane-au venit, milioane ce cîntă
Primăveri comuniste-nmugurite prin el.

●

George Cristea Nicolescu

Partidului

Cîntecul meu s-a născut din cîntecul tău
Ca macul din sîngele strămoşilor
Undeva, unde doar zarea face răzor
Cîmpului nostru cu brazde grase.

Cîntecul meu s-a născut din cîntecul tău
Ca trandafirul schelelor din inimi
Undeva, unde zgomotul şantierului
E cea mai adîncă romanţă de dragoste.

Cîntecul meu s-a născut din cîntecul tău
Aicea, printre oameni, lîngă tine
Şi-aş vrea numai atît: să-l pot cînta
Cum cîntă-adesea oamenii în mine.

●

Ştefan Malmare

Anii mei

Anii mei sînt ca o fereastră deschisă,
Spre dimineţile albe ale primăverii.
Îi mîngîie flacăra marilor biruinţi.
Crescută pe cenuşa groazei şi-a durerii.

O, ani de tinereţe rodnică, ani frumoşi,
Cît am alergat cătînd drumul spre voi.
Azi, să nu vă miraţi, ani frumoşi,
Văzîndu-mi setea de a-mi umple anii cei goi.

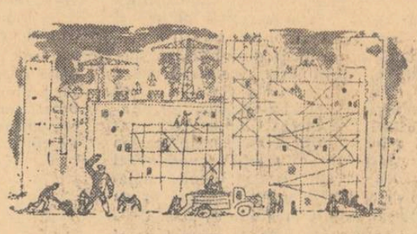

Victoria Ana Tăuşan

Iubirii de oameni

In faţa ta sînt vatra cu jăratec,
cu jocuri mari de flăcări peste zări,
iscate de-acest vînt primăvăratec
al anilor şi-al-naltelor chemări.

Ard putregaiul de-l găsesc în vise
şi cînd miasma groaznică-i destram,
cîte scîntei nu mi le-adun, ucise,
şi cîţi cărbuni în sînea mea mai am!...

Puterile-mi rămîn pe jumătate,
sînt ca un foc plăpînd, abia-născut, —
dar, de mă-nalţ cu flăcările toate
şi cu tăria mea de la-nceput,

măruntul bob de jar dacă lumine
arzînde pîn-la cer îmi-nalţă iar,
te simt, minune veşnică, în mine,
şi-atîta pot şi eu să-ţi dau în dar:

să fiu iar vatra plină cu jăratec,
cu jocuri mari de flăcări peste zări,
iscate de-acest vînt primăvăratec
al anilor şi-al-naltelor chemări.

De vorbă cu Partidul

Întîi mi-ai fost îndemnul. Apoi m-ai învăţat
în multe dintre fapte adîncile pătrunderi.
Cîntările-mi strunite pe rînd le-ai ascultat,
şi loc le dai la masa înaltelor răspunderi.

Am gînduri îndrăzneţe, dar încă la-ntîmplare
şi cînd prin vălmăşagul cumplit încerc vreo cale,
simt slova ta-ntre ele incandescentă, care
înlătură pămîntul de-alesele metale...

Doar tu mi-ai fost îndemnul... Apoi, m-ai învăţat
în multe dintre fapte adîncile pătrunderi,
cîntările-mi strunite pe rînd le-ai ascultat
şi loc le dai la masa înaltelor răspunderi...

Îmi domolesc adesea un vers, dar îmi ascut
cuvîntul şi privirea cu vreri neîntrerupte,
poemul meu ce încă abia-i la început,
să tindă spre măsura măreţei tale lupte.

Grig. Olariu

Secolul XX

Ca un virtej împinge veacul eternul clipelor noian
Şi-n sînul clipei călătoare ne depăşim tot an de an;
Cu veacu-n pas se-ntrece Omul; din valul vremilor să scape
Se-avîntă-n zboruri largi, elastic, precum delfinii sar prin ape;
Iar veacul, fluturînd din aripi, alungă stoluri de secunde
Şi trec neostenite zile, ca-n fluvii unde după unde...
Statuia-naltă-a libertăţii de lîngă-ocean e întristată:
Duşmanii omului şi-ai păcii i-aruncă-n faţă neagra pată
A pregătirii de război... dar valul vremurilor noi
Vesteşte: Pace, Libertate, nu curge Donul înapoi!
Al nostru secol, al vitezei, e cel din urmă şi dintîi, —
El, lumii vechi care se duce i-a pus hotar şi căpătîi...
Precum în basmele străbune, deslănţuit-a forţe-nchise,
Cu frîu de flăcări le conduce, croindu-şi căi peste abise.
Rapsod, rătăcitor prin viaţa cu împletitele-i poteci —
Mă-agăţ de coama fulgerîndă a Secolului Douăzeci.

●

Gabriel Vlad

Spre înălţimi

Sînt şantiere ce se văd în zare,
Viu profilîndu-şi crestele de schele,
Ori sînt imaginile viitoarei ere,
Plutind pe necuprinsa vremii mare?

Sînt culmi ale înalţilor vulcani,
Stropind îndepărtările cu lavă,
Sau sondele ce-ntrezăresc prin ani
Înfăptuirea viselor de slavă?

Sînt gînduri ce se-nalţă de jăratec,
Străluminînd prin spaţii viitorul,
Şi faptele cu-aripi din soare rupte,
Spre înălţimi de-azur îşi află zborul.

●

Vasile N. Văduva

Partidului

Mi-ai deslușit rostul trecerii anilor
Inviorîndu-mi focul gîndirii ca o pală de vînt,
Mi-ai dăruit cheia de la inima oamenilor
Învăţîndu-mă să muncesc, să rîd şi să cînt;
Fruntea nu mi-ai lăsat-o niciodată să se plece în glod
Însămînţîndu-mi în suflet tărie...
Şi sufletul meu este astăzi
Ca un pom cu crengile-ncovoiate de rod
Aşteptînd culegătorii să vie.

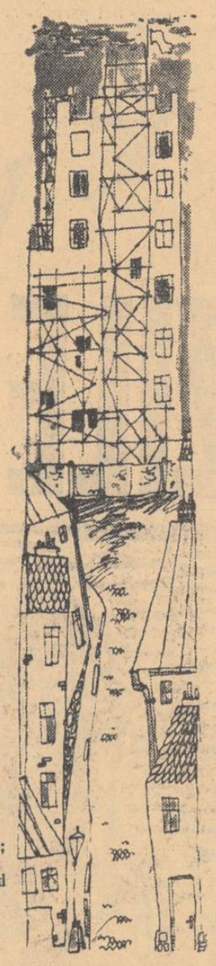

Ion Cănăvoiu

Cîntec de zile mari

Cîntecul vechilor mahalale,
trist uneori, ca exodul cocorilor toamna
pe-un cer pietruit cu opale,
palid ca frunzele moarte gravitînd spre pămînt alteori,
petrecute cu lacrimi de nori
tînguitor ca jalea iubitei mîntite,
adăstînd minuni iluzorii,
îl ascultam altădată,
cînd pe-azurii necuprinsuri navigau cocorii,
vislind din aripi ostenite.

Dar astăzi nu cîntul acesta-mi adapă auzul,
nu foşnetul frunzei,
valsînd ostenită cu vîntul tomnatic,
nici tainica şoaptă
cu care-ameţeşte boschetul havuzul
zglobiu, nebunatic.

E-un cîntec ţîşnit ca o torţă spre zările-albastre,
care-a mocnit îndelung
poate sub caldarîm,
poate pe alt tărîm,
sau poate aici, mai aproape,
în taina inimii noastre
udatu-l-au, poate, cu şoapte de unde
adîncile sîngelui ape.

Un cîntăreţ cu faimă-i aduse peste ani,
din negura bordeielor mizere,
pînă în inima vremii
pe-aceste străzi — şantiere,
în blocurile albe şi înalte,
sau poate abia-începute,
pe schelele fabricii noi, sau pe alte
schele-redute.

Pe străzile larg deschizîndu-şi portalul
imensei mulţimi,
cu noi îl purtăm în adîncuri de mină,
cărbunele negru-l filtrează
şi-l scoatem cu noi la lumină
în plină amiază,
mai pur de cît este cristalul.

Şi străzile, străzile...
Aceste drumuri mărginite-n spaţiu,
dar nesfîrşite-n timp,
aceste gazde bune ale cîntecului
din vremile bătrînului Horaţiu,
sau mai demult,
acest modern Olimp,
cu patima-l cîntă omului ce îl străbate
cu pasul egal, liniştit:
şi ţie, vecine cismar, care cel dintîi ne
vesteşti cu ciocanul amiaza,
un cîntec mai nou,
un cîntec al zilei de azi pentru mîine,
şi ţie, minerule cu ochi de cărbune,
şi ţie, copile, şi-oricărui,
parcă ar spune:
— L-am cules de pe buzele voastre, prieteni,
şi vouă vi-l dărui.

EMANOIL PETRUŢ

311 n-a vorbit...

Deţinutul din celula 7 închise ochii... Cu ochii închişi vedea parcă aievea pereţii netezi ai celulei, fereastra cu gratiile groase prin care acum pătrundeau cîteva raze de soare rătăcite, începînd un dans drăcesc în cel mai întunecat colţ al încăperii.

Îl anchetaseră toată noaptea. Şi atît de ai dracului încît în zorii zilei îl aruncaseră scăldat în sînge pe priciul celulei. Cîteva clipe privi cu ochii dilataţi pereţii celulei, apoi căzu într-un nou leşin. Nu-şi reveni decît tîrziu după amiază. Timplele îl dureau îngrozitor. Privea în gol şi avea o singură dorinţă: o ţigară. Cu chiu cu vai, se ridică şi se tîri pînă la vizieră. La chemare apăru gardianul:

— Doar nu vrei să mărturiseşti?
— Dă-mi o ţigară!
— E interzis.
— Dă-mi o ţigară. Aprinsă.
— Na-ţi. Dar să taci... Ei da... De asta n-am grijă. Voi comuniştii ştiţi să tăceţi... Te-au bătut rău azi noapte?
— Da. Mulţumesc.

Un zgomot sec şi viziera se închise. Se tîri înapoi şi trase adînc din ţigară. Îşi reveni treptat şi trecu în revistă evenimentele nopţii trecute.

L-au schingiuit îngrozitor: el stătea cu bărbia în piept, legat de scaun. N-a scos o vorbă. Din cînd în cînd îi privea numai. Şi aceste priviri i-a întărîtat atît de mult, încît dădeau în el în neştire. Şi-a pierdut cunoştinţa de cîteva ori.

— Cu cine trebuie să te întîlneşti în seara de 3?

Asta era leitmotivul. L-au repetat pînă la extenuare. El a tăcut. Dar aici, în singurătatea celulei, îşi închipui ce ar fi dacă vreunul ar vorbi totuşi. Se cutremură. Într-un fel sau altul trebuie să le dea de ştire. Întoarse lucrurile în toate felurile, dar fără rezultat. La noapte mă vor lăsa în pace — se gîndi — dar noaptea de mîine va fi îngrozitoare. Dacă nu voi vorbi, mă vor ucide. Această certitudine îl puse pe gînduri. Nu era vorba de frică. Într-un fel dorea acest deznodămînt. Moartea în chinuri e o soartă tragică, dar viaţa îl cioplise pe deţinutul 311 dintr-un material deosebit de dur. Cum să intru în legătură cu ei? Întrebarea îl frămînta zi şi noapte. Întreaga organizaţie orăşenească poate să cadă, dacă aştia află totuşi ceva.

Stinse ţigara. O ultimă rază de soare mai dănţuia pe perete. Încet, aproape fără să-şi dea seama, începu să fluiere.

Deodată, deasupra capului, pe un fir subţire, poleit de soare, se ivi legănîndu-se un păianjen: Mişu. Singura vietate din cavoul acela de beton care era celula numărul 7.

Păianjenul rămase şi după ce ultimele note ale melodiei se pierdură undeva afară, în soare...

Deţinutul cu numărul 311 se gîndea. Îşi frămînta creierii cu disperare. Purta în gînd o discuţie aprinsă, iar tovarăşul de discuţie era păianjenul:

— Mişule, să ştii că e de rău. Trebuie... trebuie neapărat să-i înştiinţez pe tovarăşii mei. Am nevoie de un sfat. Ce tot legeni acolo? Halal ce prieten îmi eşti! Nici nu eşti atent. Habar n-ai ce importantă este treaba asta. Ţie am să-ţi spun tot, că ştii să taci... Înainte de arestarea mea, am primit acest mesaj: „Miercuri, pe ziua de trei, la ora 19, şedinţa comitetului orăşenesc". Peste două zile urmează, aşadar, să aibă loc şedinţa, iar aştia pot pune mîna pe ei ca pe nişte copii mici. Am impresia că cineva a vorbit. Aştia ştiu ceva. De la mine vor să afle locul întîlnirii. Dar n-o să-l afle. Cu asta eşti de acord, nu? Un om cinstit nici nu stă de vorbă cu astfel de bandiţi. Nici nu ştiu de ce iau ei asta în nume de rău. Dacă îi scuipă omul în obraz, imediat se supără. Dar dacă le-aş spune totul... pe loc aş primi ţigări. Mi s-ar aduce vin, şniţele, dulciuri! Toţi ar fi nemaipomenit de amabili. Mai tîrziu, tot m-ar împuşca... Sau m-ar lua în slujba lor, ceea ce ar fi şi mai rău. Dacă le-aş spune totul... Dacă le-aş spune totul...

Rămase un timp cu ochii aţintiţi spre Mişu, apoi îşi lovi fruntea cu palma:

— Ei, Mişule, prietene, îţi mulţumesc pentru povaţă. Să ştii că-ţi rămîn îndatorat. Ai merita două muşte grase. Uite ce palid eşti! Du-te frumos la locul tău. Nici n-aş fi crezut că eşti un păianjen atît de isteţ. Cum de nu mi-a trecut prin cap pînă acum soluţia asta?

De afară se auzeau paşii gardianului. Din cînd în cînd se deschidea o uşă, apoi răsuna zgomotul sec al zăvorului tras.

Deţinutul stătu culcat, cu ochii închişi şi după un timp adormi. În colţul gurii i se contură un zîmbet ciudat. Parcă rîdea în somn. Păianjenul stătea în colţul celulei, nemişcat. Dormea şi el.

Deţinutul cu numărul 311 a fost trezit aproape de miezul nopţii. Era buimăcit şi rupt de oboseală. Trecu prin culoarele întunecoase aproape inconştient. Numai la încheieturi simţea o durere surdă din cauza cătuşelor.

Biroul era gol. O lampă cu abajur verde ardea pe masă. L-au aşezat pe un scaun. Încet, încet, îşi reveni. Îşi îndreptă spinarea şi-l întrebă pe gardian:

— Începe iar hora, ei?

Poliţistul surise cu un aer timp. Apoi se deschise uşa şi intrară mai mulţi în cameră. El şedea drept, privindu-şi cătuşele. În faţa lui apăru „şeful". Marele şef. Ceilalţi rămaseră în umbră.

Am devenit o persoană tare importantă, dacă însuşi şeful mă ia în primire — gîndi el.

Şeful vorbi încet, apăsînd pe fiecare cuvînt:

— Domnule! Ai ajuns la ultima zi a existenţei dumitale pe acest pămînt!

În timp ce vorbea, aprinse cealaltă lampă de pe birou şi lumina albă, puternică, se îndreptă spre ochii deţinutului.

— Scoateţi-i cătuşele! — porunci şeful enervat. Dragă prietene, continuă el cu o amabilitate sinistră, află că ne-am plictisit de această tărăgăneală. Noi întrebăm, iar tu taci. Vei răspunde la o singură întrebare: Unde se ţine miercuri seara la ora 7 şedinţa comitetului orăşenesc de partid? După cum vezi, ştim şi noi cîte ceva. Ştim că poimîine va avea loc şedinţa, ştim că toţi au fost înştiinţaţi, ştim, de asemenea, că miercuri la prînz între unu şi două trebuie să chemaţi un număr de telefon ca să vi se dea parola. Vezi, sînt sincer. Aş putea să-ţi cer doar numărul de telefon, dar noi nu ne mulţumim cu atît. Avem nevoie să ştim locul întîlnirii. Voi fi scurt...

Şeful se lăsă pe speteaza scaunului şi din sertarul biroului scoase un revolver. Ridică piedica şi îl îndreptă spre deţinut.

— Repet: voi fi scurt.

Îşi încordă trupul şi ridică glasul:

— Fii atent! Ai două minute. Apoi, aici, în acest loc, te împuşc ca pe un cîine. Ai înţeles?

Deţinutul tăcea. Şeful făcu un semn. Uşa se deschise şi în prag...

— Priveşte-i încă o dată şi gîndeşte-te: Merită să-ţi sacrifici copiii, să-ţi azvîrli întreaga familie în cea mai cumplită mizerie, numai ca să scapi pielea unor bandiţi?

Femeia şi copiii stăteau alături de el. Copiii priveau muţi de spaimă obrazul însingerat al părintelui lor. Femeia tăcea. Era palidă şi chinuită.

Vru să se ridice în picioare, dar mîini puternice îl ţintuiră locului. Ea începu să plîngă. În cameră era linişte.

— Ei, ce faci? Vorbeşti sau nu vorbeşti?

Văzînd că întrebarea rămîne fără răspuns, şeful îşi scoase ceasul şi-l puse pe masă.

— Peste două minute, în faţa nevestei şi a copiilor, îţi zbor creierii! Ai înţeles?

Linişte. Au încremenit cu toţii. Auzea respiraţia întretăiată de groază a nevestei sale. Unul din copii începu să plîngă.

— Luaţi-l de aici! Nu! Numai copiii! Mişcă! Aduceţi un scaun pentru femeie, că acuşi se prăbuşeşte. Dobitocilor! Mişcaţi-vă... Nu. Nu acolo. Uite aici, pe scaunul meu. Să se vadă unul pe celălalt.

Şeful se sculă, trecu în spatele prizonierului şi apăsă ţeava revolverului în ceafa acestuia.

— Două minute! Nici o secundă mai mult. Gîndeşte-te!

Femeia şedea în faţa lui. Se uitau unul la altul. În tăcerea încăperii nu se auzea decît respiraţia sacadată a poliţiştilor. Pe fruntea deţinutului aparură broboane de sudoare rece. Privirile lor se îmbrăţişară. Două vieţi mult încercate stăteau în faţa ultimei încercări. Deodată, cu voce calmă, liniştită, femeia glăsui:

— Te iubesc. Niciodată n-am iubit pe altcineva. Eşti totul pentru mine. Fără tine, viaţa nu va mai fi viaţă. Eu sînt femeie. Mai slabă ca tine. Dar tu eşti bun şi puternic.

Se sculă şi se topi în penumbra încăperii.

— Mai ai 30 de secunde. Număr pînă la zece. La zece trag! ...Unu... doi... trei... patru... cinci... şase... şapte... opt... nouă...

Din pieptul deţinutului, străbătu un glas care nu mai avea nimic omenesc:

— Nu trage! Voi vorbi!

— În fine, bine că ţi-a venit mintea la cap — zise şeful cu un glas care iubila.

— Poimîine... miercuri la amiază, între unu şi două, trebuie să chem un număr de telefon, ca să primesc parola şi... — continuă după o mică ezitare — adresa. Şedinţa are loc la şapte seara. Vă voi conduce acolo... Acum lăsaţi-mă să mă întorc în celulă. Nu mai rezist.

— Luaţi-l! Vom discuta mîine restul!

Apoi către deţinut, cu o cumplită ameninţare în glas:

— Să nu cumva să te răzgîndeşti, că-ţi tai carnea centimetru cu centimetru.

— După aceea îmi daţi drumul?

— Sigur că da. Poimîine seară iei masa cu ai tăi. Luaţi-l.

Cel care părăsi încăperea, era un om îmbătrînit în cîteva ore. În uşă stătea femeia lui. Doi ochi negri dilataţi îl priveau cu o groază cumplită. Se cutremură. Plecă fruntea şi îşi urmă însoţitorii.

În celulă era întuneric. Se trînti pe prici. În colţul gurii îi atîrna o ţigară neaprinsă. După îngrozitorul efort, n-avea puterea nici să-şi scoată ţigara din gură. O scuipă, scîrbit. Luna pătrundea în celulă, luminînd palid pereţii, priciul, şi pe deţinutul căzut într-un somn vecin cu leşinul. Pe buzele lui flutura un zîmbet sardonic. Rîdea.

★

A doua zi se trezi cu greu. Mai simţea încă urmele efortului supraomenesc din ajun. Stătea nemişcat şi privea în gol. Refuzase mîncarea, dar promise ţigările ce i-au fost trimise. După amiaza tîrziu, deveni din nou stăpîn pe el. Încercă să fluiere. Nu mergea. Mişu, păianjenul, apăru însă şi fără să fie chemat de cîntec.

— Ei, Mişule, ce-a fost mai greu a trecut. A trecut, dar mă doare sufletul... Sărmana femeie. A fost cea mai grea încercare pentru ea. Totul s-a prăbuşit în sufletul ei. Dacă ai fi văzut-o cum mă privea din uşă...

★

Seara pe la nouă, îl chemă şeful. Îl primi de parcă i s-ar fi întors fiul rătăcitor. Îl pofti să şadă şi-i oferi ţigări.

— După cum vezi, sîntem numai noi doi. Putem sta liniştit de vorbă. Vezi că nu ţi-au mai pus cătuşele?

— Nu. Nu le-au mai pus. Mulţumesc pentru grijă.

— Ei vezi? Dumneata, de fapt eşti de pe acum un om liber. N-a mai rămas decît trebuşoara aceia de mîine... Apoi, după două-trei zile, ne vom vedea din nou într-un restaurant la un mizilic şi vom discuta totul. Ei, ce zici?

— Sînt de acord. Pot să mai iau o ţigară?

— Cîte vrei. Nu ţi-e foame? Vrei să ţi se aducă ceva de-ale gurii? O sticlă de bere?

— Păi... dacă e voie...

Şeful sună. În scurt timp se ivi un gardian cu o tavă. Deţinutul mîncă şi bău cu poftă. Şeful vorbea într-una:

— Mănîncă liniştit. Trebuie să te întremezi. O să ai multă treabă. Ca om deştept şi inteligent ce eşti, cred că vei face treabă bună. Ai să cîştigi bănişori frumoşi. Nevasta dumitale nu va avea nimic împotrivă?

Cu gura plină, deţinutul 311 dădu din cap în semn că nu.

— Asta-mi place. Femeie deşteaptă. Copiii se vor duce la şcoală. Vă înfoliţi, vă mutaţi într-o casă nouă. Vă aşteaptă zile grozave. S-a terminat cu sărăcia, cu mizeria... Mai vrei o sticlă de bere?

— Nu. Mulţumesc pentru masă.

— Să-ţi fie de bine. Şi acum să aprindem o ţigară şi să discutăm ce avem de făcut...

— Domnule şef! Aş mai avea o rugăminte!

— Spune. Cere ce vrei!

— Aş vrea... dacă se poate... ca mîine, cînd dau telefonul, să fie de faţă şi nevastă-mea. Ştiţi...

— Nu e tocmai legal, dar... fie!

— Vă mulţumesc din suflet.

— Deci mîine, între unu şi două vei primi parola şi adresa. După amiază, bărbierit şi îmbrăcat, te vei duce pînă la casa cu pricina. În faţa porţii, mergînd agale, te vei opri, vei aprinde o ţigară şi vei merge mai departe. Apoi te întorci acasă. Asta-i tot. Ne-am înţeles?

— Am înţeles.

— Atunci să fii sănătos. Am dat ordin să ţi se dea tot ce ceri. Noapte bună!

Şeful îi întinse mîna şi-i făcu semn că poate pleca. Pe culoar se opri.

— Ce s-a întîmplat? De ce te-ai oprit? Mişcă! — îl îmboldi gardianul.

— Domnul şef a spus că pot să cer ce vreau. Este?

— Aşa e.

— Vezi mustele alea de sub lampă?

— Le văd.

— Lăsă-mă să le prind.

Gardianul îl privi bănuitor şi spuse cu uşoară compătimire:

— Ai înnebunit...

— Tot ce se poate. Totuşi vreau muştele.

— Prinde-le!

O singură mişcare rapidă şi cele două muşte îi şi gîdilau palma. Le puse în batistă.

— Să mergem.

— Chiar că ţi-ai pierdut mîntile. Ce nevoie ai de muşte în celulă!

— Le mănînc. În fiecare zi, spre miezul nopţii, mănînc cîte o muscă, două.

Gardianul rîse tare.

— Eşti nebun de legat. Ancheta ţi-a luat mintile. Du-te frumos înainte... Să ştii că voi povesti treaba asta la camera de gardă.

— Asta te priveşte. Să-mi laşi totuşi cîteva minute lumina aprinsă. Cînd bat în uşă, stinge-o.

Uşa celulei se închise în urma lui. Scoase muştele din batistă.

— Am mîncat ca un prinţ în seara asta, Mişule. Meriţi şi tu o cină bună...

Apoi bătu în uşă să se stingă lumina. În întuneric stătu mult timp cu ochii deschişi. Se gîndea la cele petrecute şi era de părere că a făcut bine ce-a făcut.

— Oare ce o să zică femeia? se gîndi.

Într-un tîrziu se întoarse cu faţa la perete. Adormi. În colţul gurii avea şi acum un suris curios, ironic, parcă şi-ar fi bătut joc de cineva.

În zori, cînd se trezi, privi în colţul lui Mişu. Păianjenul nu era în plasă.

— Bună dimineaţa, Mişule!

Începu să fluiere încet, cu duioşie. Plasa tremură. Păianjenul se tîri la marginea plasei. Deţinutul fluieră mereu cu atîta patimă de parcă ar fi dat o serenadă.

Zăvorul fu dat la o parte. În cadra uşii apăru ofiţerul de serviciu şi un civil.

— 311! La birou!

În birou îl aşezară pe un scaun. Mai tîrziu îl conduseră într-un alt birou. Peste vreo două ore apăru un alt agent în civil. Îi făcu semn.

— Să mergem!

Îl lăsă să treacă înainte.

— Nu cumva să încerci vreo prostie, că trag fără avertisment. Dă-i drumul.

Trecură printr-un labirint de culoare, pînă ce se opriră în faţa unei uşi. Intrară într-o cameră cu pereţii de faianţă. Îl primi un om în halat alb, cu aspect de infirmier.

— Îi faci o baie, îl razi, îl tunzi... Repede.

Peste o oră făcură cale întoarsă. I s-au dat înapoi hainele şi actele. Apoi l-au condus în biroul şefului. Se trînti pe un scaun. Era ora 12.

— Mai am încă o oră şi jumătate — se gîndi el. Se sculă şi se duse la fereastră. Privi strada.

— Pleacă de la fereastră şi stai jos. Nu te fîţîi atîta în cameră.

Glasul agentului îl trezi la realitate.

— Mi-e urmărită fiecare mişcare. Trebuie să fiu calm, se gîndi el.

Se aşeză din nou. Se gîndi la ea. Acum trebuie să fie în drum. Pe copii i-a lăsat probabil la doamna Mantu. Ce femeie cumsecade e doamna Mantu. Săraca nevastă-mea! Cîtă durere i-am pricinuit! Mă va ierta oare? Cred că da. Cel care iubeşte şi este iubit... iartă.

Se făcu ora unu. Sosi şeful urmat de vreo şase agenţi în civil.

— Bună ziua, tinere. Ai dormit bine? Ai mîncat?

— Domnule şef, nevastă-mea...

— E aici.

— Lăsaţi-o să intre.

După o clipă de ezitare îi făcu semn. Femeia intră. Era palidă şi gravă. Deţinutul o privi şi zise cu o voce răguşită:

— Stai jos. Acuşi sîntem gata!

Femeia îl privi. Dumnezeule, ce durere ardea în aceşti doi ochi negri! Prizonierul îşi strînse buzele.

— Începem, domnule şef?

Poliţistul se uită la ceas. „Este ora 13 şi 10 minute. Peste 20 de minute chemi numărul. Pînă atunci stai jos".

Se aşeză lîngă soţia sa. Vremea trecea. Ea vorbi:

— De ce ai făcut asta?

— Nu se putea altfel. O să recunoşti şi tu că a fost singura soluţie. Crede-mă.

După o pauză lungă, adăugă:

— Te iubesc. Ai încredere în mine şi iartă-mă pentru tot.

— Nu pot. Ai trădat...

— Sssst! Nu spune mai mult... Să nu mai vorbim. Sînt lîngă tine şi este tot ce mi-aş mai putea dori în clipa asta...

— Este unu şi jumătate! Începem!

Deţinutul se ridică şi se apropie de telefon. Îşi plimbă privirea pe feţele celor din cameră. Şeful căuta să se stăpînească, dar agenţii îi urmăreau fiecare mişcare cu o vădită încordare. Soţia îl privea cu ochii dilataţi de spaimă. Ridică receptorul şi făcu numărul. Şeful sări la el şi-i smulse telefonul din mînă. Îl duse la urechi, apoi i-l dădu înapoi.

— Răspunde. Vorbeşte!

Ţinea receptorul în mînă şi privea ţintă la femeia lui. Apoi îl duse la gură, respiră adînc şi urlă cu o voce de stentor:

— Am fost trădaţi! Imprăştiţi...

Atît a reuşit să spună. I-au smuls receptorul din mînă şi zece mîini căutau să-i astupe gura. Şeful horcăia în receptor:

— Alo! Alo! Alo!

Dădu cu aparatul de pămînt. Receptorul se rostogoli pe covor. Pe deţinut îl băteau. Muţi, fără milă, în disperare.

O privi, parcă atunci o vedea pentru prima oară. În ochii ei strălucea un zîmbet de nedescris. O dragoste fără margini îi trimetea ultimul mesaj de mîndrie şi... de recunoştinţă!

Îl bătură cu sălbăticie. Dădură în el în timp ce-l scoteau din cameră şi-apoi în timp ce-l duceau spre celulă. Pe culoar căzu. Îl călcară în picioare. Cînd l-au aruncat în celulă era o masă de carne, informă, singerîndă. Dar deţinutul din celula 7 nu murise. După un timp nu se ştie cît, deschise un ochi. Pe celălalt nu-l mai putea deschide. Întoarse capul către ochiul de geam. Printre zăbrele se zărea cerul. Nori negri se împrăştiau lăsînd să se vadă bolta albastră, curată, senină...

★

Am cunoscut cîndva un om. Nu ştiu dacă a murit sau dacă mai trăieşte. Ştiu doar că a suferit. Şi vreau să ştie — dacă trăieşte — că nu i-am uitat povestea...

Desene de D. GREBU

HARALAMB ZINCĂ

ZILE DE PRIMĂVARĂ

Desene de IULIAN OLARIU

Intraseră în a patra noapte de marș. A doua zi în zori, după calculul comandantului, urmau să atingă Ceahlăul, și astfel misiunea stabilită de „Stejarul" avea să fie îndeplinită. Sleiți de puteri, partizanii înaintau totuși în noapte, glumind și rizind. Din ce în ce mai des, Ghinea se vedea nevoit să-i potolească:

— Ssst... băieți.... Ce dracu?...

Îi potolea cu o adîncă părere de rău. Ar fi vrut să-i lase în voie, să zburde, să rîdă, căci o meritau, dar așa cum acul fin al barometrului simte apropierea furtunii, tot așa și el, comandantul, simțea că încă în noaptea asta aveau să mai înfrunte destule primejdii.

— Ssst... băieți!... Ce dracu?

„Sînt ca o dădacă!" se dojenea el. „Oamenii au chef să rîdă, iar tu Ghinea îi împiedici... nu-i lași în pace. Ce tot îi muștruluiești? Ce vrei de la dînșii? Lasă-i, omule, în pace... Lasă-i să rîdă... Oare tu nu te întrebi cîți din ei vor mai apuca ziua de mîine? Iarăși gînduri sumbre! Ce dracu, nu poți să fii și tu ceva mai vesel, mai optimist?" Întrebarea asta îl jigni de-a binelea de parcă i-ar fi aruncat-o în față altcineva, un străin ieșit pe neașteptate în calea sa. „Ce vrei să spui? Unde vrei să ajungi? Hai, răspunde... Uite că răspund. Ce, crezi că mi-e frică? Sigur că pot să gîndesc și altfel, deși... Ce vrea să însemne acest „deși..."? Deși simt prezența unor mari primejdii. Și vreau, înțelegi, vreau să nu mai piară nimeni dintre noi. Vreau să ajungem acolo sus, toți... toți, înțelegi sau nu? Și simt primejdia. Simt cum pulsează în noapte, ascunsă pe după brazi. De unde se va arunca asupra noastră, din stînga, din dreapta?... Poate că doarme. Da, da, nu te mira, și primejdia poate să doarmă, așa cum și atenția noastră poate să cadă într-un somn adînc. Poate că o va trezi rîsul nostru, glasul nostru, pasul nostru".

— Ssst, băieți... ce dracu?

— Da' n-a rîs nimeni, Ghinea!

— Da, ai dreptate, n-a rîs nimeni, recunoscu comandantul rușinat.

„Sînt nervos, îmbătrînit... Văd în jur numai primejdii... De ce numai la primejdii te duce gîndul? Uite, în curînd, în dreapta, într-o vale, o să apară Schitul Durău... Poate c-o să trecem pe lîngă el și-o să-l vedem în taină, hoțește... Apoi, o s-o cotim la dreapta și-o să începem să urcăm Ceahlăul. Ceahlăul, Ceahlăul!! Ce nume frumos! Cîtă bărbăție în numele ăsta! Ceahlău!... Păcat că trebuie să-l urcăm noaptea, pe întuneric, ghicindu-i numai frumusețea. Cîteva ceasuri de mers... Trei sau poate patru!... De fapt, nu ne mai despart decît patru ceasuri pînă la întîlnirea noastră cu „Stejarul", cu partidul... Și n-o să mai rătăcim, o să aflăm noua noastră misiune".

Cineva rise potolit... Ghinea continuă să-și vorbească. „De unde știe David atîtea anecdote? ...Pînă acum a tăcut, nu le-a povestit nimănui. Le-a ținut în „rezervă", pentru orice „eventualitate". Își aminti că i-a cerut să-i mai traducă din jurnalul hitleristului, dar el a refuzat, rugîndu-l: „Nu, n-am putere... Cînd citesc văd totul înaintea ochilor, ca pe un ecran... nu, n-am putere..." „Îl înțeleg. Are dreptate... Și eu am văzut tot ceea ce a citit" gîndea Ghinea. „Înseamnă că..."

Brusc, în noapte, izbucni un foc concentric de arme automate și puști mitraliere. „Primejdia!" mai apucă Ghinea să zică și se aruncă la pămînt, la rînd cu ceilalți partizani. „Am trezit primejdia". În fața lor, se înălțară din mai multe părți rachete zgîriind întunericul cu luminile lor stridente. Ghinea urmări traiectoria lor și înțelese că, de astă dată, nimeriseră nu peste o patrulă, ci peste forțe numeroase și organizate ale dușmanului. „Ne așteptau?... Nu cumva Emil?" îl fulgeră un gînd. „Nu cumva au pus mîna pe Emil și el ne-a..." Nu îndrăzni să pronunțe cuvîntul trădat.

Se trăgea orbește, cu înverșunare. Ghinea, mai mult din obișnuință, încercă să ghicească locurile unde se adăpostiseră partizanii. „Nu, Emil nu putea să facă așa ceva... Nu..."

Cei doi cercetași — Mihuț și Andrei — se apropiară tîrîndu-se de dînsul. Vorbiră în șoaptă:

— Ghinea!

— Da...

— Sînt mulți... foarte mulți... i-am auzit vorbind... sînt nemți...

— Ce-i de făcut, băieți, ce-i de făcut?

— Acum e limpede că s-au pornit să curețe pădurea... S-ar putea ca dinspre nord, de sus, să vină alții... să ne cadă în spate. Tu ce crezi, Ghinea?

Comandantul nu răspunse. Mintea îi lucra cu febrilitate. „Cercetașii au dreptate. S-au pornit nemții să curețe munții de partizani... De fapt, nu mai avem unde să ne retragem... Și nebunii trag... De fapt, le este frică... de noapte, de noi... Nu ne atacă pieptiș... Așteaptă zorile... Așteaptă zorile, ca apoi să pornească mai departe în căutarea noastră. Ce-i de făcut?".

Simțind parcă prezența partizanilor, nemții nu încetară nici o clipă focul. Trasoare luminoase străpungeau întunericul. Ploua cu rachete. „Sîntem încercuiți... Și Ceahlăul e atît de aproape... Să pui mîna pe el, nu alta...".

— De ce taci, Ghinea? întrebă Andrei, parcă înciudat.

Ghinea nu răspunse nici de data asta. Căuta o scăpare. La lumina rachetelor, văzu molizii înalți, semeți, înfruntînd gloanțele hitleriștilor. Și, ciudat, își aminti deodată de versurile lui Eminescu rostite cîndva de Iurie: „...tot ce mișcă-n țara asta, riul, ramul, Mi-e prieten numai mie, iar ție dușman este..."

— E un foc concentric, tare periculos, șopti Mihuț.

— Molizii! spuse Ghinea fără nici o legătură...

— Ce spui? întrebă Andrei nedumerit.

„Da, fără îndoială că în zori nemții or să pornească să scotocească pădurea, — rosti Ghinea... ne vor înghesui din toate părțile... ne vor lichida..."

— Ce zici, mă? se înfurie Andrei...

Ghinea vorbi îndîrjit:

— N-avem unde să ne mai retragem... Vin peste noi din toate părțile... Molizii sînt de partea noastră. O să ne ascundem fiecare, sus, într-un molid... Nu ne vom clinti de-acolo. O să stăm ascunși cît timp o să fie nevoie... Uite cum o să procedăm: oamenii se vor trage nu mai mult de douăzeci de metri... Voi doi o să acoperiți retragerea noastră și o să porniți într-o direcție contrară nouă... Trebuie să lăsăm impresia că în direcția voastră s-a retras tot grupul... După asta, și voi o să vă ascundeți în molizi... De acord?

— Dacă au ciini? întrebă Andrei.

— I-am fi auzit pînă acum... Să anunțăm oamenii... Voi rămîneți pe loc... Nu deschideți focul decît atunci cînd o să auziți semnalul meu... un foc de revolver... S-a înțeles?

Ghinea începu să se tîrîie. Își găsi oamenii pitulați în spatele copacilor. Le făcu semn să-l urmeze. Nemții trăgeau acum mai rar: doar două puști mitraliere clănțăneau fără contenire, undeva pe flancuri.

După vreo douăzeci de metri, Ghinea se opri și le explică partizanilor noua situație...

— Ghinea, ție-ți arde de glume!

— Nu glumesc...

Izbucniră alte două rachete. Întunericul se sparse din nou. Se făcu lumină. Cîteva clipe molizii, asemenea unor umbre fantastice, începură să se clatine într-o horă ireală. Partizanii se aruncară la pămînt. Ghinea repetă ordinul:

— N-avem timp de pierdut... Cărați-vă mai repede... Aveți însă grijă să n-adormiți.

— Da' tu, întrebă Grigore, ce-ai de gînd să faci?

— Mai am puțină treabă...

Oboseala-i pierise. Ghinea se simțea mai sprinten ca niciodată. Nu mai lansă semnalul. Își părăsi oamenii și alergă atent înapoi spre cercetași, făcînd din fiecare copac o pavăză.

— Ghinea, tu ești, mă? se miră Mihuț. De ce te-ai întors? Așteptam focul tău de armă.

— Am venit să vă ajut...

— Ne descurcăm noi și fără tine, se supără Andrei.

— Veniți după mine! ordonă Ghinea. După cîțiva metri se opri. Andrei veni lîngă dînsul. Gîfîia. Comandantul îi auzi cu greu întrebarea:

— Ascultă, Ghinea, tu crezi că Emil?...

— Nu, Andrei, nu cred... Nu, nu... De altfel sînt de mult pe urmele noastre...

— Va să zică, tu crezi că Emil n-a...

— Să lăsăm vorba, îl întrerupse Ghinea cu brutalitate. Veniți după mine...

Se trîrîră încă un timp, urmăriți de gloanțele nemților, apoi se ridicară în picioare și, la ordinul comandantului, se resfirară, nu departe unul de celălalt și deschiseră focul.

De astă dată nemții răspunseră din toate armele. Apoi, ca la o comandă, își mutară focul în direcția celor trei partizani...

— Așa, frățioare, se bucură Ghinea, asta și așteptam...

Gloanțele șuierau acum din toate părțile. Rachete sprințare se străduiau să topească bezna. Cei trei se retrăgeau, trăgînd din armele lor automate.

După un timp, cînd Ghinea socoti că distanța între ei și nemți devenise destul de mare, ordonă încetarea focului. Cercetașii se apropiară. Îl iscodiră pe comandant în tăcere, gîfîind.

— Acum, băieți, trebuie să ne alegem și noi molizii noștri... Ghinea arătă cu un gest larg codrul pierdut în bezna nopții.

. . . . . .

Se lumina de ziuă. Liniștea codrului prinse a fi tulburată de cîntecul cocoșului de munte. Cînta și, după un timp, zbura dintr-un molid într-altul. Ghinea duse obosit binoclul la ochi și se apucă să cerceteze împrejurimile. La început, nu zări nimic, apoi, cu greu, îi descoperi pe nemți; stăteau resfirați și camuflați printre copaci. Erau mulți, somnoroși și parcă așteptau ceva. Urmări multă vreme mișcările lor încete și lenețe. Dacă aveau în fața lor un post fix al dușmanului? Atunci, s-ar fi văzut nevoiți să stea cățărați în copaci pînă la lăsarea nopții, ceea ce ar fi fost de ne închipuit. Imediat însă fu de altă părere. Nu, nu se aflau în fața unei asemenea poziții. „Un post fix", după schimbul de focuri din cursul nopții, ar fi trimis de mult în codru o patrulă de scotocire.

Cerul se lumină și mai mult; era curat ca lacrima. Ghinea continua să scruteze peste munți depărtările și, înaintea ochilor, îi apăru dintr-o dată Ceahlăul cu vîrfurile sale vestite, Pelaghia și Toaca, învăluite într-o ceață lăptoasă, albăstruie. Inima începu să-i bată puternic; acolo aveau misiunea să ajungă. Și vor ajunge, era convins. Își aminti iar versurile: „Tot ce mișcă în țara asta; riul, ramul, / Mi-e prieten numai mie, iar ție dușman este...". Nu-și mai lua ochii de la Ceahlău. Semeția muntelui îl impresiona într-atît, încît își închipui o mare acțiune a Partidului: „Proletari, să ne cunoaștem Patria". Vedea aievea muncitori care nu-și părăsiseră niciodată mahalalele, orașele, străbătînd potecile întortocheate ale munților, bucurîndu-se de frumusețile patriei care, mîine, va fi în întregime a lor. Și cine știe, poate că ghidul va da excursioniștilor și lămurirea asta: „Știți, tovarăși, prin locurile acestea a luptat grupul de partizani «Stînca»!"

Cîteva comenzi scurte, rostite în limba germană, îl trezirăm din visare. Își duse iute binoclul la ochi și cercetă pozițiile nemților. Se bucură văzîndu-i pregătindu-se de marș. Se uită la ceas: acele încremeniseră arătînd o oră ireală de noapte. Aruncă o privire cerului: continua să fie senin. Totuși, undeva către nord, descoperi un nor negru, încremenit ca un balaur pe umerii munților.

Mai auzi o comandă, prin binoclu îi văzu pe nemți desfășurîndu-se în lanț de trăgători; porneau să scotocească pădurea. De bucurie, îi veni să urle: „Am izbîndit!". Apoi se îngrijoră: „Ce fac ceilalți? Au rezistat oare băieții? Au rezistat! Fără îndoială că au rezistat!" În tot cursul nopții n-a auzit nimic suspect. Acum însă, acum să nu se trădeze careva. Prinse să-i îndemne în gînd, stăruitor: „Băieți, încă puțin! Supraveghiați-vă mișcările... Încă puțin și sîntem salvați... Sînt sigur că sîntem salvați".

Se uita încordat la nemți. Veneau spre dînsul, spre molidul său, dar mult prea încet. Scotoceau metru cu metru, ca și cînd ar fi căutat o comoară. „Mai repede, blestematilor, hei, mișcați-vă, doar ați mîncat pe ziua de astăzi!" se enervă Ghinea. Avea senzația că timpul a încremenit, că momentele acestea nu vor mai trece niciodată, că nemții se vor învîrti mereu în același loc. Se apropiară și Ghinea împietri. Îi vedea acum și fără binoclu; hitleriștii aveau fețele grave și țineau armele pregătite de atac. Deodată lui Ghinea i se păru că aude un geamăt, ca și cînd ar fi gemut un molid, și inima i se făcu cît a unui purice. „Cine o fi? Cine a gemut?" Broboane reci de sudoare îi năpădiră fruntea încruntată. „Dacă ne descoperă?" Geamătul acela slab nu se mai repetă, dar inima comandantului continua să se zvircolească înfricoșată. Trei nemți trecură la distanțe egale pe lîngă molidul său. Instinctiv, Ghinea închise ochii, iar cînd îi deschise, văzu spinările urmăritorilor; urcau greoi, scotocind într-una pădurea. Răsuflă ușurat și dacă nu s-ar fi apucat la vreme de-o cracă, s-ar fi prăbușit din cuibul său. De bucurie, s-ar fi prăbușit. Manevra izbutise. Îi păcălise pe nemți. Îi venea să chiuie așa încît tot codrul să-l audă. „Băieți coborîrea!" Încă n-avea voie s-o facă. Trebuia să-i lase pe nemți să se depărteze, abia după aceea avea să coboare și să constate că într-adevăr primejdia trecuse. Apucă binoclul și cercetă nervos crestele Ceahlăului. Muntele îi aștepta. Drumul spre el fusese deschis. Vor porni înainte, fără zăbavă. Nu vor mai aștepta lăsarea nopții. Fierul se cere bătut cît e cald. Îi urmări pe nemți multă vreme pînă cînd aceștia dispărură cu totul în adîncul pădurii.

Coborî atunci din copac încet, fără zgomot, fericit. Îl dureau oasele, mușchii, fiecare părticică din trup. Dar nu-i păsa de nimic. Bucuria biruinței întrecea orice durere.

Cînd atinse cu picioarele pămîntul, simți o senzație curioasă de amețeală și rămase nemișcat lîngă molid. Stătu așa cîteva minute, apoi se apucă să cerceteze, minuțios, împrejurimile. Nu se înșelase: drumul le era deschis. Dădu semnalul; fluieră o dată, de două ori. La cel de al treilea semnal, se auzi din apropiere trozнetul unor crengi și Iurie se ivi ca și cum ar fi căzut din cer. Se uită lung la Ghinea cu niște ochi roșii și umflați. Cînd comandantul întinse brațele, actorul se aruncă la pieptul său, murmurînd:

— Nu... nu... zău, nu... nu credeam c-o să rezist... Ghinea, a trecut... nu-i așa?

— A trecut, îl liniști Ghinea.

Se ivirăm, rînd pe rînd, Victor, David, Grigore, Vorobiov. Veneau spre comandant clătinîndu-se, galbeni la față. Însă n-apucară să-și stringă mîinile. Se auzi o bufnitură înfundată, ca și cînd un sac greu ar fi căzut dintr-un copac și alergară într-acolo. Sub un molid îl găsiră pe Andrei leșinat. Zăcea pe spate, cu brațele întinse, de parcă ar fi vrut să-și arate palma rănită și sîngerîndă.

— O, ce rană! exclamă Ghinea.

— Cum naiba s-a tăiat?

Grigore îngenunchie și-i duse bidonul de apă la gură, după care, îi stropi fața. Andrei își reveni; deschise ochii și se uită nedumerit la tovarășii lui, de parcă ar fi vrut să-i întrebe: „Ce-i, ce s-a întîmplat? De ce v-ați strîns în jurul meu"? Cînd înșfirșit înțelese ce se petrecuse, rosti slab:

— Și zi așa? Am leșinat?

— Ai leșinat, zău! îi confirmă Mihuț.

— Bravo!

— Poți să te ridici? se interesă Ghinea.

— Cum să nu? Andrei dădu să se ridice. Se strîmbă de durere, dar se ridică, neluîndu-și ochii de la mîna rănită și murmurînd: „Nu-i nimic... grav... nimic... pot să merg... picioarele-mi sînt întregi". Zîmbi vinovat. Era palid la față, iar mușchii obrazului îi tremurau nervos.

Ghinea își plimbă cu dragoste privirile de la un partizan la altul. Citi pe chipurile lor răvășite o mare oboseală, dar și o adîncă mulțumire. Vorbi emoționat:

— Băieți!... Tovarăși, nu mai facem nici un pas... Ne-am odihnit destul acolo în brațele molizilor... În trei sau patru ceasuri am putea să ajungem sus la cabană... Odată dușmanul păcălit, trebuie să cîștigăm și timp... Ce ziceți, tovarăși, pornim?

Îi privi întrebător; îi știa istoviți; mărșăluiseră doar o bună parte din noapte, apoi interveni se ciocnirea neașteptată cu dușmanul. Cîteva ceasuri de odihnă ar fi fost binevenite. N-avea însă dreptul să ordone: „Popas, tovarăși!" Ar fi săvîrșit o mare greșeală. Poate fatală. Nu mai așteptă răspunsul lor.

— După mine, tovarăși, comandă el fără să mai trimită cercetașii în avangardă.

Porni înainte, printre copaci, sprinten ca și cum toată noaptea n-ar fi făcut altceva decît să doarmă. Și, pentru întîia oară după atîtea zile de la atacarea bazei, simți nevoia să cînte. Voce însă n-avea și-i era rușine să dea tonul. Totuși, în ureche îi răsuna un cîntec sprinten pe care-l auzise la Doftana:

Trece, trece, trece,
Doftana azi petrece,
Doftana azi petrece,
Iar noi ne veselim...

*

Ocoleau poienile. Acum înaintau printr-un hățiș sălbatic, ținînd într-una aceeași direcție: sud-vest. Vîrfurile Toaca și Pelaghia constituiau cel mai bun punct de orientare. Ghinea era mulțumit de ritmul marșului. Ceahlăul i se părea din ce în ce mai aproape. Numai că, pe măsură ce înaintau, constata cu amărăciune că și muntele se depărta parcă înadins. „Bătrîne, ne faci mizerii. Nu te lași cucerit cu una, cu două. Bine! O să vedem noi!"

Făcură un scurt popas pe un platou îngust de la marginea pădurii. De acolo, se zărea în depărtare, ca o machetă ciudată, Schitul Durău.

— S-a dus aprovizionarea noastră! glumi Grigore care nădăjduise să facă rost de ceva mîncare de la călugării schitului.

— Oho, și călugării ăștia au mîncare berechet, adăugă Mihuț. Toată ziulica mănîncă și beau...

— Iarăși vorbești de mîncare?

— Flăminzilor, după mine, comandă Ghinea.

Reluară marșul. După un timp, drumul deveni abrupt și din cale afară de anevoios. Înaintau încet, gîfîind din răsputeri. Și cerul tot încet se întuneca, devenind amenințător. Ghinea se mînia ca și cînd ar fi simțit apropierea unui dușman nevăzut. Mîrîi în gînd cu ciudă: „Bine! O să vedem noi!" Un vînt rece, ivit de sus, parcă dintre stîncile năpădite de mușchi și jnepi, începu să sufle, îngreuindu-le și mai mult marșul. „Se apropie furtuna!" își zise Ghinea, simțind șfichiuirea rece ce-i tăia respirația. Nori negri, asemenea unor stînci, se prăvăleau peste vîrfurile brazilor, alcătuind curînd o singură lespede întunecoasă. „Fie!" hotărî Ghinea. „Fie și furtună!" Apoi se întoarse către partizani și-i întrebă cu o voce groasă, puternică:

— Băieți, vă înspăimîntă furtuna?

— Nu! răsună codrul de vocile lor răgușite și obosite.

— Băieți, vă înspăimîntă ploaia?

— Nu!

— Atunci, după mine!

Ghinea avea acum senzația că acceptase provocarea unui joc fantastic, halucinant, care avea să ducă grupul la pierzanie. Pădurea, biciuită fără milă de vînt, vuia amarnic. După un timp, Ceahlăul dispăru... Ceahlăul se ascundea în spatele norilor. Ceahlăul, ca într-un basm zbuciumat, le punea lor, oamenilor, puterile la încercare. Fulgere albe, ca niște sîrme de foc, spintecau norii. Tunetul izbucni de îndată, cutremurînd înfricoșător munții, văile. Începu să plouă des, cu stropi mari. Ghinea se opri din nou și strigă peste umăr întocmai ca un puști pus pe șotii:

— Băieți, primul tunet... prima furtună de primăvară... o înfruntăm, nu-i așa?

Își vedea oamenii prin pînza deasă a ploii. Se străduiau să-i răspundă printr-un zîmbet. Străduința lor îl înduioșă și ar fi vrut să se repeadă la ei și să-i îmbrățișeze, și să le spună: „Tovarăși, bunii mei tovarăși!" Întrebă neconvingător:

— Ne oprim, tovarăși?

— Nu, răspunse Victor, care părea să fi înțeles starea comandantului.

— Ne oprim, tovarăși?

— Nu! strigară și ceilalți.

Atunci, se auzi vocea limpede și frumoasă a radistului:

„Sîntem stegari călîți ai veacului ce vine,
Purtăm în inimi alte destine..."

Partizanii începură să cînte. Ploaia îi udase pînă la piele. Abia mai răsuflau, dar cîntau:

„Recoltele luminii le vom culege mîine
Din brazda trasă de străbuni".

Ghinea rîdea: sufletul i se umpluse de o duioșie fără margini. Rosti și el cuvintele:

„Noi creștem ca holdele țării
În ploi și furtuni..."

Vorobiov recunoscu melodia sovietică a cîntecului și-și spuse din nou: „Comuniștii, pretutindeni, sînt aceeași..." Începu să cînte.

Furtuna răscolea pădurea. Fulgerele brăzdau norii. Tunetele se prăvăleau asurzitor peste stînci. Ici și colo, cîte un brad semeț se prăvălea doborît de furtună. Și, pe măsură ce urcau, cîntecul lor se stingea obosit: avea sentimentul că înotau printre nori, că numai așa vor mai putea să atingă Ceahlăul, cabana Dochia.

— Ne apropiem, tovarăși, strigă Ghinea. Dar strigătul său, pe care-l voise încurajator, răsuna a disperare.

Ploaia nu mai contenea. Apa șiroia, se scurgea la vale, prin mii și mii de șuvoaie. Poteca se desfundase. Partizanii înaintau greu. Alunecau, iar mîinile ostenite își înfigeau degetele în noroi, căutînd un sprijin. Nimeni însă nu se opri, deși ploaia îneca pădurea, munții.

Ceva mai tîrziu, nimeriră o potecă și mai abruptă, năpădită de grohotiș. Cădeau unul după altul. Îndîrjit, Ghinea se apucă să urce în patru labe. Ceilalți făcură la fel. Grohotișul își înfigea colții în palmele partizanilor, sîngerîndu-le. Ei însă nu simțeau nici un fel de durere. Urcau gîfîind, iar după cîțiva metri se opreau și scrutau înălțimea prin aburul norilor; poate-poate vor zări chipul de granit al Ceahlăului. În timpul acestor opriri, se auzea glasul comandantului care repeta mecanic, dar încurajator:

— Nu mai avem mult, tovarăși...

Curînd, norii se subțiară, deveniră străvezii, și partizanii avură senzația că ies la lumină, din adîncul unui tunel prin care bîjbîiseră multă vreme. Soarele — pată rotundă de aramă — încerca parcă să le vină în ajutor. Oamenii se uitau la el ca la un prieten drag. Li se păru că razele lui se străduiau să lărgească breșa ce ducea la lumină. Și mare le fu bucuria cînd, la capătul drumului presărat de grohotiș, dădură peste un drum drept, scăldat în soare. Se ridicară în picioare și cu greu izbutiră să-și păstreze echilibrul. În fața lor se dezvălui un tablou uimitor; deasupra, ca o cupolă adîncă și fără hotar, se întindea azurul cerului; în apropiere, Ceahlăul își desfăcea în voie crenelurile semețe și cenușii, iar la picioarele lor, prin văile prăpăstioase, fără fund, văzură lespedea grea a norilor, de care încă se mai spărgeau fulgerele de foc ale furtunii.

— Tovarăși, de-acolo venim noi, din furtună, murmură Andrei.

Priviră încă multă vreme, în tăcere, frumusețea necunoscută a furtunii și a liniștii. Apoi, porniră încet, clătinîndu-se, în direcția cabanei Dochia. După încă o sută de pași, la o cotitură a drumului, ea se ivi simplu, neagră, bătută de ploi, și nimeni dintre partizani nu chiui de bucurie. Tuturor li se păruse firesc ca, după un marș atît de istovitor, cabana să le iasă în cale, ca una dintre marile certitudini ale vieții.

Ghinea vedea cabana printr-o ceață amețitoare și rîdea în sine, nervos și stăpînit. „Am ajuns! Am ajuns!" Socotea că acum erau în afara oricărui pericol. Totuși, la cîțiva pași de cabană își scoase revolverul și înaintă amenințător spre ușă, urmărit de ochii obosiți ai partizanilor.

În aceeași clipă, ușa aceea, pîndită cu încordare de oameni, se deschise cu un scîrțîit prelung, parcă prea zgomotos, și în pragul ei se ivi un bărbat trecut de patruzeci de ani, voinic, cu o față veselă, surîzătoare. Ghinea se uită la dînsul și vru să spună parola, dar necunoscutul i-o luă înainte:

— Ghinea! Băiete...

Recunoscu în omul din fața sa pe unul din tovarășii din conducerea partidului și căzu în brațele ce i se întindeau prietenește și cu căldură.

— Lascăr!

Nu izbuti să-și stăpînească plînsul: un plîns nervos, iscat deopotrivă și de încercarea marșului, dar și de bucuria îndeplinirii misiunii:

— Ghinea! Băiete, liniștește-te.

În așteptarea unui fapt important și grav, partizanii, așa cum le cerea în asemenea ocazii disciplina militară, se aliniară emoționați, uzi, obosiți.

— Ghinea, băiete, dă-o-ncolo de treabă!

Comandantul se eliberă din strînsoarea curierului trimis de „Stejarul" și, uitîndu-se fix în ochii lui, zise:

— Spune ceva... spune, nu vezi, oamenii așteaptă? Și eu...

Tăcu. Și el aștepta, voia să afle dacă și-a îndeplinit sau nu misiunea, dacă este sau nu un comandant demn să ducă la îndeplinire sarcinile de luptă ale partidului. Îl auzi pe Lascăr rostind cu o voce tremurîndă:

— Ați biruit, tovarăși...

Violeta ZAMFIRESCU

Conștiința

Puneți-mi pe inimă palma, simțiți cum
m-apasă?
Pentru tot, mă apasă-o durere
Poate că-n Spania, topit de-nchisoare,
un frate îmi piere.
Parcă eu însumi port rănile lui pe obraji
și pe pintec.
Cum rîd cabaretele-n cîntec!
Cum bat castagnetele!
Și mie mi-e sete cu toți care-n stînci gem
de sete,
Mi-e foame cu cei ce mai rabdă-nrobite
pămînturi,
Mi-e somn, dar țin ochii deschiși,
Cu toți luptătorii,
Biciuită de vînturi
în lande,-n preerii,
Cînd dănțuie-n zări albatroșii și zorii
Vestesc comunism, libertate!
Puneți-mi pe inimă palma: Simțiți cum
îmi bate?

În ochi duc povară de groază adunată-n
războaie,
Pe mîini, bătăturile celui ce trupul și-ndoaie
Cînd piatră despică-n filoane de aur,
undeva, lîngă tropice.
N-am lapte, n-am ceai, nici orez,
Pîntecu-mi frige de foame-n Havai,
Unde marea și florile
Trezesc armonii
Și au toate culorile
Ce nasc paradisul.

În carnea mea simt uneori lanțul sclavilor
negri,
În ceafă îmi ciuruie gloanțe dușmane-n
Ruanda Urundi,
În nopți fără lună,
Eu străjuiri răniții-n Alger,
Și mă zbucium nebună
Cu toți muribunzii,
Și mor.

Apoi înviez, și duc apă acelor ce țipă de
sete,
Gîtlejul îl simt leșietic cu cei fără coaje
de pîine,
Cu cei aruncați pe trotuare
Obrajii de pietre-i lipesc cînd mi-e somn.
Dar mă-nalț la cinci dimineața
Înviorată de soare,
Spăl fața în fluvii de raze,
Și cînt libertatea de mîine
A tuturor raselor,
Meridianelor,
Cînt cum vom preschimba deșerturile-n oaze,
Și-am lumina ghirlanda de pace-a
oceanelor.

De tot ce-i progres și lumină
Mi-e inima plină —
I-am aprins flacăra la focul sacru-al
lui Lenin;
Cînd visez și cînd lupt
Sînt la fel
Cu milioanele de oameni treziți de el.

Fragment din romanul „Dintre sute de catarge".

ÎNTÎLNIRI cu LENIN

M. Gh. BUJOR

Așa se face că Odesa mai întîi și apoi și alte centre ale Rusiei revoluționare au devenit refugiul și a doua noastră patrie. Aici s-a constituit pe la sfîrșitul lui aprilie un „Comitet de acțiune" care a creat un complex Centru revoluționar romîn (secție de partid, ziar săptămînal, secție militară și apoi batalion revoluționar romîn cu ramificațiuni de propagandă în țară).

★

Centrul nostru revoluționar de la Odesa a salutat cu entuziasm prin organul său Lupta și prin edițiile sale speciale, cît și prin cuvîntările și moțiunile adunărilor convocate, marele, covîrșitorul eveniment, care aducea încetarea ostilităților pe întreg frontul de răsărit.

„Romîni! Gheața s-a spart", striga unul din manifeste. Guvernul regelui Ferdinand a trebuit să plece. Zorile unei vieți noi se arată la orizont. Atîrnă de voi ca ea să se desăvîrșească mai curînd".

In numele poporului romîn ținut în măcel și martirizat, manifestul da glas recunoștinței noastre strigînd „Trăiască Revoluția Rusă aducătoare de pace".

Zeci de mii de mame și flăcăi, de romîni expuși morții, trebuie să fi proslăvit atunci pe Lenin și partidul său.

Dar lucrurile nu se schimbau de la sine. Victoria Revoluției ruse nu era încă asigurată. Ea era atacată de numeroșii și înverșunații săi dușmani, atît din lăuntru cît și din afară. Poporul romîn nu scăpase încă de cătușele exploatării. Numai revoluția îl putea salva.

Am apucat drumul Petrogradului, capitala Revoluției și drumul spre Lenin. Cauza luptei revoluționare de la sud și din Romînia cerea, impunea această călătorie. Astfel se face că în primele zile ale lui decembrie 1917, ajutat și înlesnit de Sovietul din Odesa, am plecat spre viitorul oraș al lui Lenin.

Călătoria nu era ușoară. Prin sudul și centrul Rusiei luptele continuau. Drumul spre nord se făcea cu greu, pe ocolite, cu opriri și întîrzieri mari. Uneori comunicațiile erau de-a dreptul întrerupte. Trenurile, cu toate compartimentele, spațiile și coridoarele lor erau supraîncărcate. In ele se găsea omenire de toată mina, de toate orizonturile. Predominau soldații înarmați care veneau sau plecau spre front. Ca și pe străzile orașelor și aci discuțiile se încingeau și nu mai conteneau. Se putea spune că fiecare tren era un miting în mers. Trenul se mai oprea dar mitingul ba. Din cînd în cînd cei mai aprinși se opreau din vorbă doar ca să constate nu dacă au sau nu au dreptate, ci că au trecut dincolo de stația de scoborîre.

După trei zile și două nopți am ajuns în marele și imensul oraș zidit de Petru cel Mare și cîntat de Pușkin. Era un ger cu adevărat rusesc. Contrar zvonurilor răuvoitoare, orașul era bine aprovizionat. Numai la restaurante piinea era înlocuită cu tartine de cartofi. Ordinea și liniștea nu erau încă restabilite peste tot. Făcătorii de rele atacau noaptea depozitele închise de băuturi alcoolice. Dezordinile pricinuite trebuiau să servească elementelor contrarevoluționare ca o perdea de fum în intenția lor de a ataca instituțiile guvernamentale și a pune mina pe putere. Dar vigilentele detașamente de soldați bolșevici soseau repede cu camioane și automobile blindate și potoleau și energia scandalagiilor și dezordinea.

La comisariatul pentru afacerile externe unde m-am prezentat după sosire, am fost întîmpinat la intrare de un respectabil portar de proveniență țaristă, cu șapcă și uniformă acoperite de galoane și fireturi de aur și cu o respectabilă barbă rusească. Dar în interior, pe culuare, se găsea pe mese o întreagă literatură de manifeste, ziare, reviste, broșuri, cărți de cea mai autentică proveniență bolșevică. Comisarul poporului, cu care am făcut cunoștință în cabinetul său, mi-a arătat după prezentarea și informațiile de rigoare, un ziar scos acolo în romînește și destinat împrăștierii pe front. Din nenorocire ziarul era prost scris de un intrus care a și fost imediat îndepărtat. Am înmînat comisarului poporului un memoriu care se ocupa de situația din țară și de posibilitățile de luptă de acolo. Era iscălit „Comitetul de acțiune social democrat romîn". El a luat și exemplarul pentru Lenin, luîndu-și sarcina să i-l predea ulterior, întrucît atunci era foarte ocupat și nu primea pe nimeni. Memoriul acesta a fost publicat, nu știu dacă în întregime, prin februarie în Pravda.

In zilele următoare am cercetat în arhiva Ministerului de externe actele și corespondența diplomatică privitoare la intrarea Romîniei în războiul din 1916, din care se vedea și aroganța seacă a politicienilor noștri burghezi și felul cum tîrguiau și vindeau, și interesele și sîngele poporului romîn. Din acest material a ieșit ceva mai tîrziu broșura demascatoare Cum s-a prăpădit țara, tipărită în tipografia ziarului Izvestia.

Apoi, într-o dimineață, un telefon neașteptat. Cine mă putea căuta în acest oraș unde eram complet necunoscut? Eram anunțat că Lenin mă cheamă și că mașina lui mă așteptă la ieșire. Cred că puțini oameni au simțit tresărirea și emoția pe care le-am încercat eu atunci.

Peste vreo cinci minute intram cu mașina lui Lenin pe poarta Institutului Smolnîi, vasta clădire care fusese pînă mai deunăzi adăpostul școlar al fiicelor de „nobili" iar acum era sediul statului major al Marii Revoluții, inima, brațul și creierul ei. Două tunuri străjuiau la intrare.

Șoferul îndeplini în grabă formalitățile obligatorii, străbătuRăm furnicarul omenesc, în majoritate militari, care-și așteptă rîndul, urcarăm treptele a două etaje, ajunserăm la capătul labirintului unde alte sentinele ne făcură loc și intrarăm în vasta cancelarie care vădit trebuia să ducă în cabinetul lui Lenin.

Pe Lenin nu-l cunoșteam personal și nu-i văzusem niciodată fotografia. Oricît de popular era el și oricît numele lui ca șef al guvernului și cap al Revoluției era pe buzele tuturor, în toate ziarele, pretutindeni, totuși chipul lui luminos și voluntar nu se vedea nicăieri — nici prin ziare, nici prin magazine, nici la vitrine, nici pe ziduri.

In momentul cînd am voit să deschid ușa care ducea la Lenin, cineva, cu o hîrtie în mînă, a deschis-o de partea cealaltă și ne-am găsit

deodată față în față. L-am luat drept secretarul — se putea ca Lenin să nu aibă măcar un secretar? — care-mi ieșea înainte ca să mă conducă la Lenin. Privirile noastre s-au întîlnit prietenos, mîinile noastre s-au strîns cu căldură și fără să ne spunem o vorbă, am intrat în cabinet. Dar aici nu mai era nimeni altul. Atunci înțelesei cine era omul cu hîrtia în mînă, mai ales că, oprindu-se în picioare lîngă măsuța rotundă ce ținea loc de prim birou, intră imediat în materie și-mi citi hîrtia scrisă. Eram încîntat de felul acesta simplu, direct, firesc, de a face cunoștință și de a intra numaidecît în discuție, dînd la o parte formalitățile inutile, pentru care nu era nici timp, nici nevoie. Lenin mă consulta asupra unei măsuri urgente și delicate pe care voia să o ia pe frontul Moldovei ocupat de trupele Revoluției. Am fost de acord cu măsura propusă, dar am făcut cîteva observații asupra modalității de executare, pe care Lenin și le-a notat imediat pe hîrtie. Convorbirea noastră trecu apoi la memoriul trimis, la situația generală din Romînia, din Balcani și își exprimă părerea că ar trebui examinată mai de aproape situația revoluționară din Europa răsăriteană, după ultimele date primite. Convorbirea noastră fu întreruptă de cineva care intră ca să raporteze lui Lenin despre atacul nocturn asupra ambasadei italiene (era tactica contrarevoluționarilor de a crea dezordini și dificultăți diplomatice). Lenin trebui să afle amănunte și să dea dispoziții. Prima noastră întrevedere luă sfîrșit.

Plecînd, am mai privit încă o dată chipul preocupat de gînduri și plin de o reținută energie. Acum eram sigur că nu-l voi mai lua niciodată drept eventualul său secretar.

Apoi am mai îmbrățișat cu privirea camera împărțită în două printr-un paravan mobil — „birou" și „dormitor" — în care lucra și se odihnea Lenin la Smolnîi în cele dintîi săptămîni ale Revoluției.

Era postul de observație și de comandă al acelui comandant suprem de oști proletar, care a stat liniștit, dîrz și priceput în fruntea celei mai mari zguduiri revoluționare care a deschis țării sale și omenirii o eră nouă.

★

După convorbirea cu Lenin am putut să-mi dau seama și de faptul că Rusia avea acum un guvern revoluționar, care aruncă la coș toate clișeele învechite și împinge lumea înainte.

Acum și noi, refugiații de la sud, puteam să ne mișcăm mai larg și să ne implinim mai cu folos datoriile noastre către Revoluție și către lupta din țară.

Trebuia să ne pregătim pentru sforțări și mai serioase și evenimente și mai mari. Centrul nostru putea acum, între altele, să procedeze la prefacerea secției militare în batalioane regulate, bine instruite și pregătite.

Toate cele necesare pentru împlinirea acestei misiuni fură comunicate telegrafic la Odesa.

★

Le ședința istorică, prima și ultima, de la 5 sau 6 ianuarie 1918, a Adunării Constituante, am avut ocazia să-l văd din nou pe Lenin.

Ședința aceasta trebuia să fie, și a fost, o ciocnire și o răfuială completă și definitivă între blocul partidelor socialiste de dreapta, acum înlănțuite de la cîrma Revoluției din cauza politicii lor de-a dreptul primejdioase Revoluției, deci contrarevoluționare — și bolșevici.

Adunarea Constituantă fusese aleasă cu vreo două luni și jumătate în urmă și avea o majoritate socialistă de dreapta. Dar în acea perioadă furtunoasă a Revoluției, cum am notat și mai sus, spiritele și curentele evoluau într-un ritm nemaivăzut de accelerat. Trecerea majorității marelui Soviet al Petrogradului, numai în curs de 4-5 luni, de la dreapta la stînga, de la menșevici la bolșevici, ilustra această evoluție extraordinar de rapidă. Lenin avea dreptate cînd afirma și dovedea că majoritatea Adunării alească cu două sau două luni și jumătate mai înainte nu mai corespundea majorității din țară, trecută după Octombrie de partea bolșevicilor. O conlucrare între această majoritate depășită a Adunării — compusă din menșevici, socialiști-revoluționari, poporaniști, cadeți, octombriști — și între bolșevicii acum la putere, în frunte cu Lenin, era cu totul exclusă.

Intre cele două tabere ostile, prezidate la început de socialistul revoluționar Cernov, se încinse unul dintre cele mai formidabile și mai aprinse dueluri oratorice. Criticile și acuzațiile se ciocneau între ele ca niște bombe incendiare. Toată lumea din imensa sală a palatului Tauridei, deputați și spectatori, erau prada unei încordări extreme.

Lenin, însoțit de ceilalți membri ai guvernului, ședea în capul băncii minsteriale. El n-a luat parte direct la dezbateri. Se știa că el ar fi vrut să evite această ședință, pe care n-o crezuse necesară. Dar rolul lui diriguitor era evident. Toată lumea, printre care mă prenumăram și eu, își ațintea privirea spre el.

Noaptea tîrziu, Sverdlov ocupă tribuna și propuse adunării să voteze declarația guvernamentală pe care o citi cu vocea lui sonoră. Declarația propunea deputaților să ratifice măsurile luate pînă atunci de guvern și să recunoască puterea sovietelor. Majoritatea din adunare, care nu-și da seama că se despărțea de majoritatea din țară și se apropia de întreaga reacțiune antisovietică, refuză recunoașterea puterii sovietelor, ceea ce determină dizolvarea ei.

Apoi, fu convocat de îndată Congresul al III-lea al Sovietelor pe întreaga Rusie. El, ca putere de reprezentare reală a țării, înlocuia cu succes răposata Adunare Constituantă formalistă și fără viață.

In această adevărată și uriașă Adunare a poporului, a dominat un entuziasm indescriptibil. Lenin, încălzit și entuziasmat el însuși, proclamă solemn, în mijlocul uralelor și aclamațiilor, constituirea formei sovietice de Stat. In comentariile lui, el stărui, jubilînd de bucurie, că noul stat proletar a întrecut cu 15 zile Comuna din Paris, primul stat proletar cunoscut de istorie. El voia prin aceasta să răspundă adversarilor care nu „acordaseră" statului sovietic o viabilitate mai mare de două săptămîni sau o lună. In privirea lui lăuntrică lucidă în prezent și viitor, el vedea cele 15 zile prefăcîndu-se în 15 luni, 15 ani, 15 veacuri, în veșnicie.

In timpul congresului, am stat mai tot timpul în apropierea imediată a tribunii și am avut ocazia să-l ascult și să-l privesc vorbind. In zilele acelea înfrigurate de luptă, tribuna era pentru el ca o arenă și el ca un luptător. Era în permanentă agitație. Cînd se repezea înaintea tribunei, se apuca de marginea ei exterioară cu mîinile și se pleca înainte, cînd se retrăgea, făcea cîțiva pași înapoi, se oprea aci cîteva clipe, apoi se repezea din nou înainte, asupra adversarului invizibil.

Și gesturile lui erau variate, dar sobre. Uneori, ca și Bebel, își vîra degetele unei mîini sau ale amîndorura, în găurile jiletcei, alteori o mînă sau amîndouă în buzunarele pantalonilor, alteori își netezea ușor capul de la vîrf spre frunte, alteori ținîndu-și șapca între degete își întindea amenințător sau acuzator brațul înainte.

Vorba lui, care grasseia puțin, era sonoră, plăcută auzului, egală, curgătoare, rapidă, aproape fără pauze.

Priveam pe Lenin, la tribună, în diferitele lui atitudini, poziții și gesturi, urmăream efectul cuvîntului lui clar și logic asupra ascultătorilor și răspunsul vibrant al sălii prin aplauze, exclamații, aprobări sau urale.

Și pe cînd eu îl urmăream, entuziasmat de întreaga lui ființă, un desenator iscusit, care ședea la dreapta mea, creiona din fugă, pe foile unui bloc de desen, care se succedau rapid, chipul lui Lenin la tribună în diferitele lui ipostaze.

După ședință îl întîlneam uneori pe Lenin prin holul care ducea la ieșire. Venea agale, cam obosit, mai întotdeauna singur. De departe, fața lui gînditoare se lumina de un zîmbet, îmi strîngea mîna, îmi spunea două trei vorbe și se îndrepta spre ieșire, unde-l așteptau însoțitorii și-l așteptă mașina.

★

Pe la mijlocul lui februarie 1918 m-am dus la Smolnîi. Fuseseram chemați. A fost o ședință lung prelungită în noapte a Sovietului Comisarilor Poporului. S-a discutat, între altele, situația de la sud, unde ordinea revoluționară nu era încă peste tot stabilită și s-a hotărît să se înființeze un „Inalt Colegiu pentru lupta împotriva contrarevoluționarilor de la sud". Pe la 2 noaptea, Lenin a ieșit din sala de ședințe și a venit în camera unde îl așteptam și mi-a adus la cunoștință numirea ca membru în cadrul acestui Colegiu. S-a interesat din nou de starea de lucruri din Romînia, a arătat perspectivele viitoarei activități de la sud. I-am mulțumit pentru această înaltă dovadă de încredere și prețuire și l-am asigurat că îmi voi face fără șovăire datoria. Apoi ne-am strîns călduros mîinile și ne-am despărțit.

Era, fără să știu, o despărțire pentru veșnicie.

Am purtat asupra mea decretul lui Lenin ca pe o comoară. Deseori îi reciteam rîndurile, priveam iscălitura lui Lenin și toată figura și personalitatea marelui om se redeșteptau în mine.

In refugiul meu din stația balneară Balaclava, pe țărmul Mării Negre, aproape de Sevastopol, a trebuit însă să mă despart de el și să-l ascund în dosul căptușit al unei oglinzi ca să nu cadă în mîna dușmanului.

★

A doua sau a treia zi după această neuitată audiență nocturnă, cu prețiosul decret în servietă, am plecat spre sud. Duceam cu mine pachete mari, care umpleau un compartiment întreg, cu broșurile cu coperta roșie „Cum s-a prăpădit țara", tipărită în romînește la Petrograd, în tipografia ziarului Izvestia. Broșura era fructul cercetărilor noastre printre documentele diplomatice țariste aflate în arhiva Comisariatului afacerilor externe ale noui stat și era destinată propagandei printre ai noștri de la sud și din țară și demascării tîrgului secret înfăm dus de oligarhie și de guvernele Antantei pentru tîrîrea poporului romîn în război.

Din cauza nesiguranței și luptelor ce se desfășurau prin unele regiuni ale centrului și sudului Rusiei, călătoria s-a făcut pe ocolite și cu întreruperi. Prima etapă a constituit-o distanța Petrograd-Moscova-Harcov. De aci, după o așteptare de 3—4 zile, am străbătut, în condiții mai grele, etapa a doua: Harcov-Sevastopol. Aci a avut loc, între altele, predarea către Inaltul Colegiu, din partea autorităților militare sovietice, a vaselor romînești aflate sub jurisdicția lor. Apoi solemnitatea de pe vasul „Impăratul Traian" unde au fost adunate toate echipajele, în care vasul acesta și toate celelalte: regele Carol, împăratul Traian, Romînia, principesa Maria, Ștefan cel Mare, Durostor și altele au fost botezate cu denumiri noi: Ion Roată, 1907, Revoluția socială, Republica romînă, Ștefan Gheorghiu, Zubcu Codreanu.

După alte cîteva zile a venit la rînd și ultima etapă: Sevastopol-Odesa, pe care am făcut-o pe un mic vas de război, pe marea extrem de agitată și cu perspectiva de a fi întîmpinați și atacați de cele două submarine germane, care blocau și supravegheau liniile și coastele sovietice ale Mării Negre.

Ion HOREA

Numai cu Lenin

Numai cu Lenin, omul poate lua de jos
Pămîntul, să-i dea chipul mai nou și mai frumos.
Numai cu Lenin, totul ia forma minții tale,
De-i marmoră în munte, de-i arătură-n vale.
Numai cu Lenin, fierul din adîncimi o floare-i,
Ca o grădină, noaptea, sub cerul Hunedoarei.
Numai cu Lenin, fruntea rotundă ca o boltă
Simte svîcnind lumina gîndirilor, involtă.
Numai cu Lenin, — Foamea, Robia și Minciuna,
Alăturea de oameni nu poate sta niciuna.
Numai cu Lenin, cartea e carte, dalta, daltă,
Cu piinea zilei date oricui și laolaltă.
Numai cu Lenin, iată, își spulberă vecia
Opacitatea, Lenea, Trufia, Trîndăvia.
Numai cu Lenin, mîna e mînă, gura, gură,
Și mîna nu lovește și gura nu injură.
Numai cu Lenin, visul trăit atîta vreme,
Azi poate să mă-asculte și poate să mă cheme.
Sînt meșterul cel mare căzut în multe rînduri
Din zborul meu cu aripi de ceară și de scînduri.
Mi-e fruntea mîngîiată și-nchinsă de toți vecii
De-același vînt ce bate Ceahlăul și Bucegii.
Și cînd răsare soare, și cînd se-arată stele
Se cațără pe piscul înalt al frunții mele.
Această semeție de la-nceputul vremii,-n
Adîncuri neștiute mi-o arătase Lenin.
Numai cu Lenin, și eu sînt om în lume, totuși,
Crescut aici pe Mureș, pe Argeș ori pe Trotuș.

Darie NOVĂCEANU

Lui Lenin

Eu sînt un riu ce curge către mare
stringînd din toate părțile izvoare —
sînt arbore înalt și tînăr, și mereu
cu flori și roade-n rămurișul meu.

Eu sînt un drum ce duce către casă
cînd prăbușită noaptea pe cîmpii se lasă.
Sînt ușă nouă,-nchisă niciodată
fereastră sînt într-una luminată.

Sînt flacăra iubirii tuturora
din rouă, strop ce stringe aurora
fereastră sînt, și cîntec și nemărginire
și spre Comună vis și împlinire.

Și-așa cum pescărușii sînt ai mării
și depărtarea albă stîlpul zării,
opera ta mă știu și sînt
dragostea ta de viață pe pămînt.

Mihai NEGULESCU

Să-l întîlnesc

Cu Ilici, în Octombrie, prin Smolnîi n-am umblat
Dar îl urmam oriunde, cu-un dor înăpăiat:
Pe vechile portaluri, căzute în țărînă,
Aș fi trecut cu torța drapelelor în mînă;
Cu inima — cormană, în primăvara lumii,
Aș fi tăiat, mănoasă, o brazdă a Comunei...
La poarta dintre ere eu n-am putut să fiu:
In noaptea țării mele eram legat de viu.
Dar înflorise-n inimi o sete a luminii:
Din lașul de ecouri îmi căutam vecinii.
Și-n Grivița speranței, sub viscolul sirenei,
Treceam hotar de gloanțe, să-l întîlnesc pe Lenin...
Iar cînd am frînt zăgazul, în Augustul fierbinte,
Ca un copil ce-i sare la piept unui părinte,
Cu vechea tînguire sortită împlinirii
I-am căutat cuvîntul și mările privirii.
Cu setea mea de viață creșteam sub raza lui
Neclătinat de gîndul pieziș al nimănui.
Simțeam că din bătrînul solemn mausoleu,
Cu fiece izbîndă el va veni mereu —
Sorbindu-și nemurirea din tînărul șuvoi,
Din bucuria noastră, din începuturi noi...
Așa, firesc și simplu, din orizontul rus,
Se răsfrîngea în mine ca stelele de sus;
Cu dragostea-i de oameni, cu bunătatea sa,
In fiece tovarăș al lui, mă-ntîmpina...

Gheorghe TOMOZEI

In luptă cu valurile

...Apa se isprăvise și pe buzele arse
închipuirea desena fructe mari, de zăpadă,
guri de izvoare, din piscuri întoarse,
se furișau sub a frunților aspră arcadă.
Au spintecat cu cuțitul armonica scumpă
și cîntecele au țîșnit fierbinți
iar pilpîitoarea lor umbră
au mestecat-o odată cu burduful de piele, în dinți.
Apoi și-au mîncat cizmele, au glumit amar
și parcă nu mai erau singuri, erau mai mulți,
glasuri din depărtare se auzeau, arar...
Străbăteau oceanul, patru oameni desculți...
Amăgitoare valuri se rostogoleau printre ei,
plescăiau, în jur, sonore sărutări de apă
și oamenii bărboși își vorbeau despre vise, despre femei
și moartea nu știa cu care să-nceapă.
Ca să se stingă la vreme, peste pămînt,
se desprinseseră, din cer, stele de sînge
și lunecau prin vîrtejuri de vînt
în vreme ce ei se pregăteau, cămășile să-și mănînce.
Citeau din London, singura lor carte,
o carte cu aproape șterse foi
și fiecare, simțea cum de dincolo de moarte
se-apropie copacii țărmului, cu frunzele moi...
Citeau o singură filă pe zi
cum ar fi mușcat dintr-o piine, în fiecare zi o fărîmă
și mai departe de foi, în seri tîrzii
vedeau zidurile apei cum se dărîmă...

...Cîndva, un om asculta, asemenea lor, aproape de noapte
o poveste de London, sub ale ninsorii risipe
și poate că domoalele șoapte
i-au prelungit viața cu cîteva clipe...
Poiana cu mesteceni, în jurul casei se rotea
și zăpezile lunecau prin fumul alb al poenii
și-și strecurau lumina rotundă prin perdea
iar omul care asculta, se numea Lenin...

...Cei patru, au simțit pe spinările dogorînd,
pe care le biciuiau soarele și amiezile
cum se așează, alinătoare, din poiana de-argint
zăpezile,
zăpezile,
zăpezile...
Ninsori nemaizărite,
își striveau fulgii străvezii, de buzele lor crăpate
și fructele speranței, din rouă rodite
încălzeau palmele lor singerate...

...O navă, în zare... Salvatorii se-ntreabă:
„Ce caută vasul de lemn,
pe care oameni flămînzi îl hrănesc cu trupurile lor,
ce-l ține peste valuri, ce indemn,
ce-ncărcătură scumpă poartă cu el, în zbor?
Superracheta rusă a țîșnit, de curînd, peste ape...
Oare oamenii-aceștia pe care valuri în cete-i
prefăcură-n statui de sare aproape,

nu-s inima vie-a rachetei,
singele viu, al rachetei,

ori, poate, continuarea rachetei?!"

Dacă MAIAKOVSKI n-ar fi fost

Cînd Vladimir Maiakovski a denumit Revoluția Socialistă „Revoluția mea", mai mult ca sigur că în această formulă, clamată posesiv, genialul poet includea sensul revelator al revoluției sale spirituale, al revoluționării modului său artistic.

Marea Revoluție din Octombrie era „Revoluția lui" fiindcă fenomenul social-istoric al acelor zile, al acelor ani, s-a reflectat cu dimensiile grandioase în tot ce poetul a cuprins în opera sa.

Opera lui Maiakovski rămîne o permanență. Ecoul ei va fi un ferment puternic în cultura umanității în perindarea timpului. Sunetul, culoarea versului maiakovskian vor da sunet și culoare nouă poeziei universale. Insă mimarea în chip iconografic a poeticei sale va constitui din ce în ce mai mult o eroare.

Pentru a-l înțelege pe Vladimir Maiakovski, pentru a-i pătrunde în adîncime și a-i urmări în desfășurare opera, trebuie nu doar să înțelegi capitala importanță a fenomenului Revoluției, pentru omenire, ci să înțelegi bine, să te confrunți, în ce măsură urmezi cu organică participare drumul ascendent al vieții noi... Altfel, tot sensul operei lui îți rămîne străin, toată strălucirea ei opacă.

In Maiakovski nu afli recuzita poetică familiară pînă în pragul Revoluției, nu descoperi tristeți metafizice, nici încîlcirea unor false probleme filozofice. Toată poezia lui este generată de dinamica fizică, de mișcarea centrifugă morală care se învîrtește pe axul mîndriei revoluționare, proletare, de acea putere de absorbție imensă, a tot ce alimentează viața revoluționară transformatoare a omului, a universului. Forța previziunii profetice a unor moduri de viață terestră viitoare și a iminentelor viitoare cuceriri cosmice, de sensuri și importanțe uriașe...

„Din mîna noastră de-a ieșit / ce-am făurit // Ce ușă-n fața noastră nu se va deschide? / Noi, făurarii de pămînturi noi, / decoratorii de planete, // noi, făcătorii de minuni... / sau în unele considerații proprii, despre piesa Misterul-buf: „Astăzi, spre Comună se avîntă voința milioanelor de oameni, iar peste o jumătate de veac, poate că navele aeriene ale Comunei vor porni asaltul asupra planetelor depărtate".

Nici nu se putea altfel, nu se putea ca Maiakovski să nu intuiască, să nu presimtă marile gesturi viitoare ale omenirii, el care primul și atît de intens le-a simțit și le-a reflectat în opera sa pe acelea ale dezrobirii omului, și a pornirii pe lunga cale a creării unui nou mod de viață transformatoare.

Marii poeți ai lumii au fost vizionari, au avut darul de a proiecta în conștiințele prezentului imaginile fenomenelor viitorului. Maiakovski a văzut în viitor și a chemat cu o fervoare romantică, pentru atunci viitoarele, apropiatele înfăptuiri ale geniului omenesc, azi pe cale de desăvîrșire.

★

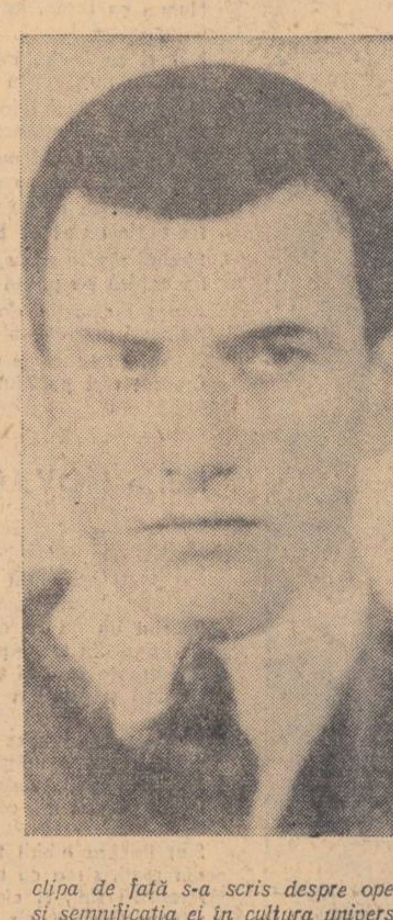

Dar nu în acest chip ar trebui să orientez rîndurile de față, nu astfel aș vrea să evoc statura poetului de geniu al Revoluției. De la afirmarea personalității sale poetice, pînă în clipa de față s-a scris despre opera și semnificația ei în cultura universală, în orientarea lumii progresiste, a popoarelor, mii de pagini, noian de articole de critică, de exegeză a operei maiakovskiene.

Poeții, se cuvine, la date calendaristice, legate de numele și opera lui Maiakovski, să scrie astfel încît să nu repete, să aducă în întîmpinarea datei un mănunchi de cuvinte ca un mănunchi de flori culese din cele mai neumblate făgașe. Ar trebui culeasă din constelația cuvintelor strălucitoare steaua cuvîntului cea mai luminoasă, mai neatinsă, și lustruind-o cu grijă de catifeaua roșie a inimii, să o anini ca pe o decorație prețioasă de haina albastră a memoriei lui.

Maiakovski a fost un dascăl emerit — de poezie. El a lăsat un catehism laic, poetic, urmașilor, arătînd cum trebuiesc făurite versurile în climatul eticei realismului socialist.

Maiakovski a fost un miraculos, un neobosit și necruțător agent sanitar social. Cu bisturiul strălucitor ca un fulger de ironie metalică, a tăiat excrescențele psihologice, tumorile morale, coxalgiile estetice. Cu scalpelul incisiv al umorului, a extirpat blegeala morală, prostia organică și virusurile întîrziate sociale: birocratismul, prostia, incultura, prevaricările, filistinismul, invidia galbenă.

Cunoscînd bine climatul lumii literare și a curentelor artistice care ființau înaintea Revoluției și luptau să supraviețuiască: futurismul, acmeismul, naturalismul, tutimismul, tot ca agent profilactic le-a urmărit cu ascuțimea și vigoarea verbului său. Dar a pus în locul lor un larg capitol de creație, de mare poezie în slujba poeziei vieții, a luptei proletariatului pentru tiparele noi ale vieții socialiste.

Tot el a fost cel care l-a făcut pe Lenin să zîmbească, bucurîndu-se că versul maiakovskian le tăia ca o secure rădăcinile inerte ale „ședințagiilor".

Tot el este apărătorul nostru, al poeților, vorbind cu autoritatea-i genială despre munca poetului în orînduirea socialistă, despre sarcina de grea răspundere: „Extragere de radium // e poezia / un an trudești / la gramul de metal, / Pentr-un cuvînt / scoți tonele cu mia // de minereu verbal.

Apărător al poeților fără apărare împotriva rutinei contabile, ca acei inspectori financiari ai vremii maiakovskiene, înviați din duhori de cerneală și duhori de invidie, cînd, în fond și în medie poeții stau... „la rînd cu muncitorii și țăranii cei mai săraci".

El a portretizat întîiul și cel mai lapidar „poetul muncitor" — „Poetului / într-una / i se strigă: // „La strung să-ți văd folosul! // Ce-s versurile? / Fleacuri... Mai nimica... / Iar cînd e vorba de muncit, // dai dosul..."/ Poate că / nouă // munca / ne e mai scumpă ca orice. // Și eu sînt fabrică./ Iar dacă nu am coșuri, / poate că // fără coș/ mai greu încă e.../"

★

Răsfoiește albumul viu al omului și creatorului Maiakovski. Tînăr, cu ochii mari, adînci, negri, ca două puțuri de țiței care stau să țîșnească. In adîncul lor joacă cozile de păuni minerali ai poeziei. Părul e o coamă neagră de noapte capilară în care străfulgeră luceferii marei inspirații.

Iată-l drapat în nu știu ce costum, sau cu lavaliera neagră ca o orhidee exotică neagră, într-un rol în anii de actorie, de film.

Inalt și încordat, cu fața concentrată distilînd acidul ironiei, al satirei politice-sociale, plimbă penelul lung ca o baghetă peste placatele de hîrtie care vor fi afișe, desene umoristice de propagandă în vitrinile satirice Rosta.

Il văd pe bordul unui vas, pornind încruntat, către sau din America, să culeagă, sau cu carnetul și sufletul plin de gravurile grele, ale condiției de viață ale oamenilor, între zgirie nori, între clădirile oarbe ale băncilor din City, ale diavolului galben. Il văd la marile întîlniri cu muncitorii, spunînd ca un uriaș Ilia Muromeț, cuvintele revelatoare ale poemelor neuitate de muncitorii Revoluției...

Il văd soare, ca la Pușkino, pe dealul Akulov, cînd în paralelă cu soarele, scria în vila Rumeanțev, de pe drumul către Iaroslavl, despre misiunea poetului care trebuie să lumineze asupra lumii ca soarele.

Geniul lui Maiakovski suie la înălțimea și incandescența soarelui. Nu se sfiiește să vorbească familiar cu Pușkin sau cu astrul de foc, organic și de drept fiind la înălțimea și registrul și incandescența lor.

Esenin a luminat ca o lampă aurie cu revărsarea buclelor sale în care se încurcau toate tristețile Rusiei vechi, ale existenței necernite de tulbureala unei epoci lipsită de pătrundere, de concepție și demnitate umană. N-a fost însă mai puțin un mare poet, cum n-a fost nici un Alexandr Blok mai fără sunet în auzul poetic al vremii sale, dar marele vlăjgan cu capul ras, strălucind de dîrzenie și geniu, ducea atletic o întreagă epocă pe unghiurile brațelor încordate ca un neînvins campion al expresiei poetice a fenomenelor timpului său. Ce ar fi fost dacă Maiakovski nu s-ar fi născut, dacă n-ar fi existat? — să ne întrebăm.

Aceasta n-ar fi fost posibil, fiindcă Maiakovski este o apariție organică logică, un reflex al fenomenului Revoluției. El a crescut organic din acest fenomen și ar fi existat oricum s-ar fi numit. Marile epoci ale omenirii au avut cîntăreții lor. Ori Revoluția din Octombrie este momentul crucial al omenirii și punctul de plecare al istoriei noi. Trebuia deci să-și afle rapsodul. Și l-a aflat în geniul maiakovskian. El a pătruns, a descoperit și a consemnat noul. A bruscat chiar adesea spiritul contemporan.

Maiakovski a dat o raită pe harta lumii. Pe longitudini și latitudini a însemnat toate datele esențiale, toate scăderile și treptele putrede, dar și urcușul sub apoteoză, spre care țînteau privirile artistului sovietic, cu o conștiință comunistă și o prețuire a valorilor și nevoilor umanității noi.

Radu Boureanu

Chipul luptătorului comunist în proza noastră

V.

Mihai Beniuc: *Pe muche de cuțit*

Despre romanul lui Mihai Beniuc s-a scris în presa noastră literară destul de mult. Cronicile lui Paul Georgescu (*Gazeta literară*) și Dumitru Micu (*Viața romînească*) precum și articolul lui Nestor Ignat apărut în *Scînteia* au scos în lumină — cu destulă competență — atît laturile pozitive ale romanului, cît și neajunsurile lui. Cu toate acestea, persistă impresia că există și pînă astăzi o anumită incertitudine în legătură cu aprecierea globală. Se pare că aceasta se datorește, printre altele, și faptului că din lucrare n-a apărut pînă acum decît primul volum, ceea ce îngreunează apreciabil formularea unei judecăți de valoare ferme. Noi am mai formulat o atare rezervă în legătură cu romanul lui Zaharia Stancu *Rădăcinile sînt amare*, ceea ce a părut unora nesusținut. Impotriva noastră s-a evocat — și pe drept cuvînt — exemplul romanului lui Șolohov *Pămînt desțelenit* din care n-a existat timp de aproape 20 de ani decît primul volum, și despre care s-a scris, totuși — în acest răstimp — o literatură întreagă. După părerea noastră, comparația nu e concludentă. *Pămînt desțelenit* a fost conceput, de la bun început, ca o lucrare epică în două volume distincte (după modelul lui Lev Tolstoi, evident), fiecare volum avînd, tocmai datorită concepției inițiale, o independență relativă. Spre sfîrșitul primului volum în destinul fiecărui personaj intervine un moment de răgaz (de echilibru relativ) bine motivat. Davîdov e satisfăcut că a reușit să-și consolideze prestigiul de președinte de colhoz, fiind totodată atras într-o legătură de dragoste nedorită, dar copleșitoare; Nagulnov dimpotrivă, se simte liniștit într-un fel, „eliberat" și după lămurirea situației de la „raion", dar mai ales în urma despărțirii de soția necredincioasă: Ostrovnov se bucură că a scăpat de „musafirii" din cămăruța de lîngă intrare, care au început să-i devie o povară, etc. Impresia de „rezolvare", de un început de dezlegare a ițelor, de un fel de „desnodămînt provizoriu", este întărită compozițional prin plasarea spre sfîrșitul primului volum a episoadelor legate de ecourile variate pe care le-a stîrnit și în masa țăranilor cazaci și în rîndurile dușmanilor articolul lui Stalin „Amețeală de pe urma succeselor". Abia în ultimile pagini reîntoarcerea lui Polovțev și a lui Tișka Rvannii anunță posibilitatea unor noi complicații ce urmează să ia amploare în volumul al II-lea.

De bună seamă despre vreo împărțire compozițională de acest gen nu poate fi vorba nici în cazul romanului *Rădăcinile sînt amare* și cu atît mai puțin în cazul romanului lui Beniuc. Romanul lui Stancu se întrerupe brusc și întîmplător la capătul ultimului foileton publicat de autor în *Gazeta literară* la sfîrșitul anului 1958. Primul volum din *Pe muche de cuțit* se încheie de asemenea, într-un moment cînd în viața eroului principal — și a altor personaje — apar complicații neprevăzute ce se cer lămurite, pentru ca integritatea epică a compoziției să nu sufere. Sandu Crai e arestat, Vasile Ozun, în dezacord cu unele aspecte tactice ale muncii, începe să-și manifeste nemulțumirile într-un mod anarhic, incompatibil cu disciplina de partid, iar apoi este și el arestat, în viața lui Atanase Mustea începe „pe neașteptat" o dragoste violentă, dar în același timp el este stăpînit din ce în ce mai puternic de „frămîntări" nesănătoase în legătură cu situația lui de partid, etc. Aproape de sfîrșitul primului volum asistăm la scena simbolică din parc — cu cei doi cinteozi și uliul, scenă care prevestește, parcă, o arestare (dintr-un fragment apărut în *Gazeta literară* am aflat chiar că Mili va fi arestată). Așa încît, ultimele capitole ale volumului I nu numai că nu aduc rezolvări parțiale sau provizorii, ci dimpotrivă, abia leagă mai încîlcit multe fire ale subiectului, ceea ce ne îndeamnă să presupunem că nu avem de-a face cu o compartimentare compozițional justificată a lucrării în două părți, ci de o împărțire mai mult sau mai puțin arbitrară a materialului care nu poate fi apreciat definitiv decît ca un tot. Iată de ce și în legătură cu *Pe muche de cuțit* ne vom mărgini să formulăm observații provizorii.

Acest roman se deosebește favorabil de celelalte apărute în cinstea celei de a XV-a aniversări a eliberării printr-o mare densitate a discuției politice. Eroii principali: Atanase Mustea, Sandu Crai, Mili Barcaru, Petre Gabor, Tana, Lili Rotbaum, Vasile Ozun, Avram Rotaru și alții sînt comuniști. Autorul descrie — cînd mai sumar, cînd mai amănunțit — viața lor de toate zilele, cu bucuriile, necazurile, nedumeririle, speranțele ei. In centrul vieții fiecăruia se găsește însă activitatea ilegală de partid. Acestei activități i se subordonează toate celelalte coordonate ale vieții. In miezul frămîntărilor sînt, de asemenea, problemele muncii de partid cu variatele implicații ale acesteia. Preocupările acestea domină tabloul zugrăvit de autor, deși nu elimină alte aspecte; și Mustea și ceilalți eroi ai cărții trec prin cele mai felurite aventuri și întîmplări cu caracter personal. Dar toate aceste laturi ale existenței cotidiene, deși sînt prezente (ceea ce conferă tabloului de ansamblu „culoarea" necesară de inedit), sînt împinse totuși pe al doilea plan de interesul constant și atotcuprinzător pentru activitatea politică. Nu întîmplător prietenii intelectuali cînd se întîlnesc la „Academia", la „Bufnița" sau în casa lui Avram Rotaru discută problemele de comportare a comuniștilor, despre rolul intelectualilor în mișcare, despre felul cum trebuie să muncească un comunist ca să nu cadă în mîinile dușmanului, iar dacă a căzut totuși, ca să nu trădeze. Beniuc îi descrie pe comuniști, îi descrie așa cum i-a cunoscut și-i cunoaște, ca pe niște oameni pentru care lupta partidului e viața însăși, iar bucuria personală izvorăște mai ales din izbînzile partidului, ca pe niște oameni pentru care nu există interese majore în afara intereselor partidului. De bună seamă, tocmai această prezentare amplă și multilaterală a vieții comuniștilor, în ceea ce are ea esențial, definește și latura pozitivă cea mai importantă a romanului.

Despre *Pe muche de cuțit* s-a scris — și într-un mod îndreptățit — că este un roman de atmosferă, pe care în special Dumitru Micu a caracterizat-o destul de amănunțit, însă accentuînd latura ardelenească și țărănească a ei. Nouă ni se pare mult mai important să subliniem că prin toți porii cărții respiră atmosfera muncii ilegale, atmosfera devotamentului necondiționat al comuniștilor pentru cauza eliberării poporului. Dar mai este ceva: cartea lui Mihai Beniuc nu este despre comuniști în general, ci despre intelectualii comuniști, fapt care-i dă o amprentă cu totul aparte.

In cadrul acțiunii cunoaștem episodic mai mulți luptători comuniști care se comportă ca adevărați eroi. In primul rînd Petre Gabor și soția sa Sultana, caractere de fier cărora călăii nu le pot smulge nimic, apoi cei arestați la întreprinderea „Grupul electric", soții Rotbaum mai ales, mama Cătălina, această minunată femeie din popor, Radu Scorțeanu, tînărul comunist care se poartă atît de demn în timpul execuției încît pînă și ofițerii armatei regale sînt nevoiți să-l omagieze... Dar toate aceste întîmplări de incontestabilă forță epică, nu se află totuși în roman pe primul plan, ele nu sînt înfățișate direct, ci povestite, despre toți acești tovarăși aflăm doar atît cît află eroul principal. Din punct de vedere compozițional, în centrul romanului se găsește figura asistentului universitar Atanase Mustea și a prietenilor săi, cu toții intelectuali din mediul universitar. M. Beniuc a redat cu multă precizie și cu simț de observație atmosfera acestui mediu. In aprecierea romanului nu se poate trece peste această împrejurare. De altfel, chiar în paginile romanului găsim o caracterizare foarte interesantă a intelectualului comunist făcută de Avram Rotaru despre care Mustea notează undeva că este „el însuși un intelectual, dar mult mai vechi în mișcare și mult mai ferm pe poziție". Respingînd pretențiile lui Sandu Crai și ale altora, că de ce, mă rog, ei intelectualii n-ar avea un rol „conducător" în mișcare, Avram Rotaru sezisează cu multă perspicacitate că „cei mai mulți și mai pricepuți comuniști sînt muncitorii" pentru că sînt *„legați trup și suflet de clasa lor"* (sublinierea noastră M. N.) în timp ce intelectualii sînt legați de mișcare mai ales „prin rațiune și inimă", și, fiind dependenți materialicește de burghezie, într-un mod explicabil sînt adesea șovăitori. Dar și atunci cînd au ales definitiv, oare se pricep *„prin definiție*, la munca de partid?" „El (intelectualul, M. N.), — explică Rotaru, — știe biologie, filozofie, chimie, sociologie și alte savantlîcuri. Dar cu astea poți oare face treaba conspirativă, te descurci în probleme economice, în chestiuni de propagandă, în materialism dialectic și istoric? Mă, comunismul e o știință și ca atare se învață în teorie și în practică, mai cu seamă în practică".

Romanul *Pe muche de cuțit* vorbește despre acest fel de intelectuali comuniști, — care s-au atașat deja partidului, dar n-au învățat încă temeinic știința comunismului. Iată de ce ni se par exagerate unele reproșuri ce s-au făcut lui Beniuc în legătură cu comportarea eroilor săi. Oare poți să-l faci responsabil pe autor de greșelile eroilor, atunci cînd el, autorul, n-a făcut altceva decît să-i descrie pe eroi așa cum sînt, sau mai degrabă, în cazul nostru, așa cum au fost? O anumită îngăduință față de înclinația spre interminabile discuții savante, inutile, și chiar spre pălăvrăgeală era proprie mediului intelectual și Beniuc ar fi greșit, după părerea noastră, dacă ar fi ignorat-o. Ideea în aparență paradoxală a lui Mustea că nu trebuie să taci pentru că abia dacă taci devii suspect (în mediul intelectual unde ești atît de bine cunoscut), ni se pare deci destul de ingenioasă și în orice caz pe deplin justificabilă în condițiuni date. Nu se poate spune că autorul nu ia atitudine față de asemenea greșeli ale eroilor săi. Și totuși, din acest punct de vedere romanul nu satisface pe deplin. I s-a reproșat lui Mihai Beniuc că el ca autor n-are o atitudine suficient de critică față de eroul preferat. Reproșul ne pare îndreptățit, în ciuda numeroaselor rezerve pe care autorul însuși le face și la care ne-am mai referit. De ce? Pentru a răspunde la întrebare ne vom permite o scurtă digresiune cu privire la formula epică a romanului.

Romanul e scris la persoana a treia. Totuși, la lectură îți dă senzația unui jurnal de zi ținut de Mustea, pe care autorul cel mult l-a transcris apoi. Din acest punct de vedere procedeul seamănă cu acela folosit de Furmanov în *Ceapaev*, cu deosebire doar că scriitorul sovietic recurge mai des la extrase din jurnalul intim al lui Klîcikov. Pe de altă parte, Beniuc îl părăsește uneori pe Mustea, fie pentru a relata ceea ce Mustea a aflat, fie pentru a însera la modul „obiectiv" cîteva informații despre Sandu Crai sau despre un alt prieten al eroului principal (ceea ce nouă ni se pare că este totuși o inconsecvență în raport cu compoziția liniară a lucrării în ansamblu). Dar oricum ar fi, *Pe muche de cuțit* ni se înfățișează ca sinteza experienței *unui singur om*, care a participat la lupta ilegală a Partidului Comunist în *anumite* condițiuni, avînd *anumite* sarcini etc. Iată de ce ni se pare, iarăși, nedrept a-i reproșa lui Beniuc că n-a descris în roman ceea ce eroul său n-a avut cum să vadă. Dar astfel — ni se va răspunde — putem justifica orice lipsă în orice roman, pe orice temă. *Pe muche de cuțit* este totuși un roman al luptei comuniștilor care nu reușește să ne înfățișeze această luptă în întreaga ei amploare, care nu dă o imagine completă a legăturii partidului cu masa poporului, nu înregistrează decît parțial și fragmentar variatele ecouri stîrnite de acțiunile partidului în masele largi ale oamenilor muncii, nu redă decît foarte puțin din colosalul efort depus de partid pentru mobilizarea și organizarea maselor în vederea luptelor viitoare, decisive. Se pot oare justifica toate aceste lipsuri doar prin faptul că eroul principal Mustea, datorită unui complex de împrejurări, ajunge într-o situație care nu-i permite să intre în contact direct cu aspectele esențiale ale luptei? Nu susținem noi oare că dimensiunea temei nu depinde decît în mică măsură de faptele concrete, că amploarea epocii poate fi oglindită în orice episod, oricît de „mic" și „neînsemnat" ar părea? Dacă punem problema așa, sîntem nevoiți să acceptăm că Beniuc a greșit totuși undeva și ni se pare instructiv să încercăm a depista greșeala.

Grosso modo, lucrările epice care se bazează compozițional pe redarea experienței unui singur om pot fi împărțite în două categorii: cele în care povestitorul (sau eroul principal, ceea ce în fond este același lucru) face abstracție de propriile frămîntări, se obiectivizează la maximum. Dintre lucrările de acest gen am mai putea cita, în afară de *Ceapaev* al lui Furmanov, *Povestirile din Sevastopol* ale lui Lev Tolstoi, *Focul* lui Barbusse, *Zece zile care au cutremurat lumea* de John Reed etc. Cealaltă categorie o formează lucrările în care reacția sufletească a povestitorului la evenimentele descrise (și la care participă) constituie axul principal al subiectului. Aici trebuiesc încadrate toate „romanele" și „povestirile" autobiografice, de la trilogia lui Lev Tolstoi pînă la cea a lui Gladkov, de pildă. Fără a pronunța sentințe definitive, ne incumetăm, totuși, să observăm că în cazul lucrărilor din această a doua categorie, modalitatea aleasă se justifică mai întotdeauna prin alegerea eroului principal, a cărui biografie este de asemenea natură, încît permite înfățișarea unui fragment important al realității prin intermediul doar al experienței sale. La Lev Tolstoi biografia lui Nikolenka Irteniev este cît se poate de potrivită pentru înțelegerea împrejurărilor în care se formau intelectualii ruși din păturile suprapuse, chinuiți de „rostul vieții" și de pasiunea „pocăinței" (după o expresie a lui Vorovski).

Dacă ne întoarcem acum la romanul lui Mihai Beniuc, constatăm că în cazul lui nu sînt respectate condițiunile niciuneia din cele două modalități descrise; pe de o parte biografia lui Mustea nu permite autorului să înfățișeze lupta comuniștilor în întreaga ei amploare, pe de altă parte autorul nu-l lasă pe Mustea să fie doar un cronicar al evenimentelor, ci îl obligă să dezvăluie și propriile sale frămîntări. Acestea însă sînt prea complexe pentru a putea încăpea în paginile unui jurnal intim. Ar fi stupid evident să-i reproșăm lui Beniuc că eroul său pledează pro domo. Dar care om nu pledează pro domo atunci cînd suferă? Iar Mustea suferă crunt pentru că el crede sincer că e izolat, nedreptățit, depreciat tocmai de tovarășii săi, tocmai de acei oameni pe care-i prețuiește cel mai mult în viață, la aprecierea cărora ține — în mod firesc, comunist fiind — ca la ochii din cap. *Pe muche de cuțit* nu e un jurnal „obiectiv", nu e o înșiruire „rece" de notații făcute de un participant care știe să facă abstracție de propria persoană, ci o lucrare lirică, este romanul lui Mustea în primul rînd. Dar dacă avem dreptate, atunci — așa ni se pare cel puțin — pentru a putea da romanului lui Mustea, destinului său de viață, proporția reală, autorul era dator să confrunte pledoaria lui Mustea cu altele, în așa fel încît din confruntarea și încrucișarea unui număr mai mare de traiectorii să reiasă sintetic tabloul epocii, tabloul *întreg* al luptei partidului. Aici ni se pare că este izvorul greșelii: în nepotrivirea dintre materialul de viață folosit de scriitor (care este de roman, prin excelență de roman) și modalitatea epică aleasă care în ciuda relatării la persoana a treia este de jurnal intim, liric. Materialul de viață prea bogat nu încape în forma aleasă, o depășește, dar negăsind o altă albie, irupe haotic, se revarsă nestăpînit de autor.

Revenind la aprecierile inițiale, am putea conchide: nouă ni se pare că *Pe muche de cuțit* este cea mai autentică lucrare literară despre lupta comuniștilor din cîte au apărut pînă acum. Ea nu poate fi apreciată definitiv fără să cunoaștem volumul II. Dar — provizoriu, evident — și pe baza lecturii primului volum, sugerăm autorului să mediteze asupra unor insuccese și în primul rînd asupra întrebării dacă nu cumva tema aleasă și mai ales materialul concret de viață îl obliga la o tratare mai obiectivă după regulile — mereu tot atît de noi — ale romanului clasic?

Mihai Novicov

Prin vremuri...

Pe marginea unui fel de biografie a lui Arghezi începută în coloanele Luceafărului, s-ar mai adăuga poate vreo cîteva popasuri de-a lungul celor optzeci de ani ai lui. Prinse din zig-zagul amintirilor și unele trăite împreună, să ne fie permis de astă dată să vorbim despre ducerile lui prin lume.

După înțelesul țărănesc „prin lume", ar fi să începem cu plecarea lui de la vatră. Hoinar și călător, Teo, cum îi spuneau colegii de școală și de joacă, a parcurs o bucată frumoasă de drum trîntit în iarba proaspăt cosită și aruncată în car pînă în munții Harghita. O călătorie pe vremuri la munte era o chestiune de zile, de preparative și de așteptare.

— Ce m-a impresionat adînc, povestește tata, mai mult poate și decît peisajele străine cutreierate mai tîrziu, a fost pădurea imensă care se chema Riga... Și pe urmă cîrdurile de păuni albi din Harghita. Cînd o să treci și tu pe-acolo, să cauți să-i vezi dacă mai sînt...

Intercalate între pauze și între decenii, aducerile aminte se ivesc amestecate din trecutul îndepărtat.

— Mergeam pe bicicletă distanța dintre București și Brașov într-o zi, mai mulți băieți. Șoseaua frumoasă de azi era șoseaua brașovenilor veniți cu mărfuri încoace, plină de bolovani... Opream pe la cîte un han și sorbeam în drum cîte o bere rece... Mai tîrziu am luat calea mînăstirii Cernica... Eu am apucat, pentru că văd că vrei să te legi de capitolul ăsta, caii de poștă și diligența, ca să nu mai vorbesc de tramvaiul cu cai...

O răspîntie importantă în viața lui Arghezi este plecarea în străinătatea mare. Din mînăstirea socotită ca un loc liniștit de refugiu pentru lucru, Arghezi a plecat cu un gust amar. Icoanele de lemn au zugrăvit ceva din acest crîmpei de viață.

Cu toate că Iosif Ghiorghian, mitropolitul care i-a dat numele lui la primirea în mînăstire, voia să transmită din finețea și delicatețea lui celorlalți din jur, cei care-l înconjurau erau parcă făcuți pe calapoade strîmbe. Arghezi n-avea răgazul necesar și nici tihna trebuitoare. Lucra noaptea la pîlpîirea lămpii și dimineața ieșind din chilie auzea șoaptele cuvioșilor vecini care-l pîrau mitropolitului că stă la miezul nopții de vorbă cu diavolul. Intr-o bună zi ierodiaconul Iosif și-a lăsat scufia și-a pornit-o în lume oprindu-se tocmai la Fribourg în Elveția.

— In tren am cunoscut un domn cu țăcălie care s-a recomandat Teofil Buser, armurier... Din vorbă în vorbă am ajuns să-i spun că mergeam la Fribourg unde voiam să stau cîtăva vreme... Mi-a dat adresa lui și m-a rugat să trec pe la el... Am tras la o mînăstire a cordilierilor unde aveam o recomandație din țară. Am fost primit bine și începusem să mă acomodez, să vorbesc mai deslușit franțuzește și mă pusesem pe citit...

— Ai stat mult la cordilieri?

— Da de unde.. Am fugit și de-acolo într-o împrejurare destul de comică dar și de stupidă în același timp... Mîncam la o masă lungă, coate-n coate cu călugării, ascultînd cum era obiceiul, în liniște, explicațiile cîte unui fragment biblic. Un cuvios mai-mare al lor din capul mesei, vorbea frumos, da explicații interesante și era bine documentat. Totul a mers pînă într-o zi cînd s-a apucat să ne explice originea duhului sfînt... Tatăl, spunea el, era de-o frumusețe rară, iar fiul de o frumusețe nemaivăzută... Uitîndu-se tatăl la fiu și fiul la tată și admirîndu-și frumusețea reciprocă a chipului lor, au exclamat, tatăl „ah", iar fiul „oh"... „Ah plus oh, saint-esprit!" M-a pufnit, Baruțule, un rîs ca niciodată. M-am ridicat de la masă rîzînd, am străbătut toată lungimea sălii rîzînd, în consternarea tuturor, mi-am luat geamantanul din chilie și tot rîzînd am ieșit pe poartă salutîndu-l cu mîna pe călugărul-portar, care credea, probabil, că înnebunisem... Unde să mă duc? Hai la Teofil Buser...

M-au emoționat mult ceasurile petrecute la Fribourg, anul trecut cu tata. Plecînd odată din clinica genevează, la braț, la o depărtare în timp de o jumătate de veac, tata aducîndu-și aminte pe rînd de colțul vechi al unei case și de cîte o turlă, eu călcînd pe urmele pașilor vechi și noi, am încercat să colindăm împreună două Elveții. O Elveție o cunoșteam din povestirile frumoase spuse pe cînd eram mici și închipuită ca o grădină cu flori, cu munți de ciocolată și cu oameni frumoși ca păpușile cu care ne jucam — a doua Elveție o cunoșteam cu pasul, cu ochii și cu inima, foarte apropiată de prima impresie. Așteptam parcă să-l zăresc printr-un colț de grădină și pe Wilhelm Tell... Pentru tata cele două Elveții erau la capătul unui drum de cincizeci de ani.

Recunosc prea puțin din ce am lăsat. Orașele s-au mai întortochiat, străzile sînt altfel și aproape nici un loc nu mai seamănă cu altul... Singur Fribourgul parcă e mai puțin schimbat.

Am coborît în piața strîmtă a orașului care e și centrul lui. In mijloc o fîntînă cu patru brațe pline de porumbei. In jur clădiri mari, grele, zidurile cîtorva mînăstiri înghesuite una-ntr-alta și o stradă liniștită în urcuș.

— Uite Notre Dame... Uite protestanții... Uite și cordilierii!

Cupole mai ascuțite sau mai boante, pereți mai cenușii ori mai albi, porți masive și clopotele celor trei mînăstiri care s-au luptat secole de-a rîndul pentru o dominație absolută, stăpînesc orașul.

— Fribourgul era pe vremea mea un fel de sucursală a Vaticanului, din punct de vedere al catolicismului...

De la fîntînă, peste pietrișul fin al unei străduțe înfundate, cînd călcam cu aceiași pași oarecum osteniți de drum, trăgeam cu coada ochiului la tata... era și el emoționat.

Am văzut și copacul gros de alături sub care se făceau judecățile acum cîteva sute de ani și se dădea osînda de moarte. Păstrat într-un gard metalic, pe o răspîntie de străzi, „le Tilleul de Morat" cum se numește arborele, își legăna în asfințit ramurile din umbra cărora se mai descifrau parcă spînzurații...

— M-am stabilit apoi la Geneva, în Plaimpalais.

Nici piața vastă a Plaimpalais-ului colorată viu jur-împrejur de firme, de reclame, de afișe, de nenumăratele etaje crescute între timp, nu mai erau aceleași. Iată-ne și în strada vecină.

— Voici la maison! exclamă tata surprins.

La Fribourg, anul trecut

Găsisem și strada și casa în care locuise. Aceeași intrare. Aceeași ușă. Treptele la fel de roase de pasul vremii. Etajul întîi: fereastra spre curtea interioară neschimbată.

— In fine, găsesc ceva care nu s-a transformat...

Batem în ușă.

— Pe cine căutați?

Șovăiam. Ne-am uitat unul la altul: pe cine căutam?! Am aflat că acolo nu mai sta nimeni, dintre cei cunoscuți, de o grămadă de ani...

La Geneva, ca să poată trăi, Arghezi începuse pe vremuri diverse activități: ceasornicar, făcînd capace de aur la un strung mic; bijutier, făcînd bijuterii din metal ieftin pentru tarabele ambulante; cîteodată mai ducea și cu umărul geamantanele grele din gară pe cîteva centime.

— M-am menținut singur destul de greu, dar nu m-am dat bătut niciodată.

Un episod nou în viața lui Arghezi care i-ar putea interesa și pe criticii noștri sportivi: a fost unul dintre puținii romîni, poate că printre primii, care a suit Mont-Blanc-ul din stîncă în stîncă pînă sus.

— Englezii aveau în special obiceiul să se echipeze din magazinele de jos, cu frînghii, cu cîrlige, alpen-stock, binoclu și tot felul de zorzoane. Luau funicularul pînă în vîrf și acolo se fotografiau pe un peisaj prăpăstios... Noi, eram un grup mic de nemți și de francezi în care era și un romîn, adică eu. Urcam cînd aveam timp liber și mai ales în vacanțele școlare, căutînd piscurile și edelweiss-ul stîncilor abrupte... Odată ne urcaserăm sus de tot. Mă lăsaseră în față pe o muche îngustă de piatră peste care trebuia să trec. Cînd m-am uitat în lături, în pereții prăpastiei, am văzut o grămadă de cruci sub care erau scrise numele și anul celor care căzuseră acolo, unii mai de mult, alții mai proaspeți... Cei din spate începuseră să rîdă de mine pentru că nu mai puteam face nici o mișcare. Ca să mă dau îndărăt a trebuit să fiu apucat zdravăn de păr de unul dintre ei și tras încet pe un loc mai larg... Mi-au spus că făcuseră o glumă... Cel care o pusese la cale a mîncat însă o bătaie romînească pe care cred că n-a uitat-o multă vreme, iar eu, m-am lăsat de ascensiuni.

Arghezi a stat în străinătate, între Paris și Geneva mai mulți ani. Făcînd diverse studii, adunîndu-și o bibliotecă de cîteva mii de volume și citind mult, umblînd prin marile muzee și expoziții, cunoscînd fel de fel de oameni și de împrejurări și distilînd totul prin firea lui, Arghezi a strîns în palmele lui un lut amestecat din care a dat, după cum se știe, tipare noi pe blid și amforă.

Ca extreme europene în apus, trei zile a stat la Londra: neștiind englezește, iar englezii fiind pe atunci într-un conservatorism excesiv, n-a putut mînca decît portocale, deoarece similarul „orange" era acceptat, puțin scîlciat la limbă, de insulari. Londonezii refuzau să audă vorbindu-se franțuzește — altă extremă, sudică Messina, vizitînd ruinele cutremurului care a zguduit Sicilia...

★

In 1956 încep din nou drumurile cu pasul făcut de astă dată peste frontariile răsăritene. Făcînd parte dintr-o delegație să preia de la Moscova „Cloșca cu pui", Arghezi pătrunde „într-un vast univers de miracole nebănuite".

— Auzisem bineînțeles de Moscova, știam despre ea și despre revoluția care se pregătea încă de pe cînd mă aflam la Geneva, dar n-o văzusem niciodată. M-a uimit... De la al cincisprezecelea etaj al hotelului unde am fost găzduiți te uitai peste oraș ca într-o hartă...

Cărticica apărută în urma voiajului prin Uniunea Sovietică, intitulată *Din drum*, a adunat în paginile ei impresii asupra oamenilor, asupra atmosferei și realizărilor, împletite pe un puternic sentiment de prietenie.

Stînd uneori seara de vorbă acasă, atît tata cît și Kiva, măicuța noastră, povestesc despre „Cloșca cu pui" ca despre comoara din poveștile noastre țărănești, unde adevărul se îmbină cu fantasticul. Intrată în legendă, comoara noastră alcătuită din nenumărate piese mici și mai mari de aur, a căpătat nuanțe și străluciri noi.

In nord, la Leningrad, Arghezi s-a întîlnit cu un aer franțuzit al clădirilor din timpul lui Petru cel Mare, impresionîndu-l puternic imensa bogăție de artă a Ermitajului.

— In Uniune am încercat un sentiment delicat pe care nu-l am decît la noi acasă... acela că nu sînt străin. Rușii sînt la fel de primitori ca și romînii... Și mi-a mai plăcut ceva, că n-am întîlnit nicăieri pe unde am fost în Moscova și Leningrad, nici în tren, nici la teatru, nici în troleibuz și nici pe stradă, figura clasică a pezevenghiului, a șarlatanului, a lichelii, prezentă peste tot în lume... Și încă ceva, care a început să fie și la noi: toată lumea citește, pe stradă, în stațiile de autobuze, în metrou, de dimineața pînă-n seară...

Intr-o pauză de cîteva secunde, Arghezi leagă peste decenii amintiri și evenimente.

— La Geneva, acum cîteva zeci de ani, cunoscusem cîțiva ruși în răspăr cu nobilimea venită din Petrograd să-și cheltuiască banii la ruletă și pe chefuri. Erau cîțiva băieți și cîteva fete și ne obișnuisem să luăm cîte un ceai sau să bem cîte o bere la un fel de local mai ieftin... Stăteam de obicei la aceeași masă și cîteodată vedeam cîte un scaun gol... Unde-i Petrovna? întrebam. A plecat cu manifeste la Varșovia... După cîteva zile vedeam pe reverul hainei lor o panglică neagră. Intrebam nedumerit ce se întîmplase: au prins-o pe Petrovna și au spînzurat-o la Varșovia... După cîteva zile pleca altul și apoi altul... Tinerii ăștia ruși făceau parte dintr-o lume nouă care s-a ivit abia mai tîrziu... Mi-a plăcut bravura și încrederea cu care plecau să împartă manifeste revoluționare, știind că dacă vor fi prinși vor fi spînzurați sau împușcați... Cînd am văzut „Aurora" ancorată pe Neva am avut același sentiment de admirație...

★

O călătorie scurtă ca distanță dar parcursă între două lumi pe litoralul romînesc, între o Eforie lăsată în paragină și o Eforie renăscută înzecit în frumuseți și valori, l-a făcut pe Arghezi să-și confirme încă o dată încrederea pe care a avut-o întotdeauna în posibilitățile, gustul și imaginația poporului.

Căutîndu-l pe Ovidiu pe coasta nouă dobrogeană, Arghezi l-a regăsit în poezia unghiurilor, în armonia liniilor și în tristețea amintirilor.

— Mai e vreo călătorie prevăzută în 1960?

— Poate că da... Tot la Geneva ca să-mi dreg ochiul rămas teafăr... Dar înainte de asta cu siguranță un drum scurt pînă la mare. Litoralul nostru e azi mai frumos ca toate stațiunile străine... O să dăm o fugă cu toții pînă la Constanța sau pînă la Eforie și să mai vedem ce au realizat meșterii noștri... Vrem să vedem mozaicul din Tomis recent descoperit și zborul pescărușilor în azur...

★

Simt o întrebare discretă a cititorului căruia aș vrea să-i răspund în final: călătoriile lui Arghezi au fost călătorii de lucru. Ele au intrat în cerneala și condeiul scriitorului pe nesimțite și au ajuns pe masa de lectură a acelui care le-a cetit, în versuri și în proză. Poate că vreodată, cînd vom mai sta de vorbă, stimate și amabile cetitor, o să fiu în stare să răspund și altor întrebări. Pînă atunci bun rămas.

Baruțu T. Arghezi

Cu gîndul și cu inima la Ilici!

„Masa oamenilor muncii este cu noi. În aceasta stă puterea noastră.“

V. I. LENIN

Avem atîtea scrisori, pornite din adîncul inimii și trimise marelui conducător, învățător și prieten al oamenilor muncii, Vladimir Ilici Lenin! Metalurgiștii din Moscova, petroliștii din Baku, pescarii din Nord, pensionarii casei de copii din Siberia, țăranii săraci din Ucraina, ostașii din cetatea Sevastopol – dar parcă e posibil să-i amintim pe toți cei ce au năzuit cu gîndul și cu inima spre Ilici, care i-au cerut un sfat, care au voit să-și exprime dragostea față de el, să-i spună că sînt gata să-și dea viața pentru cauza revoluției socialiste!

A. M. Gorki s-a exprimat bine cu privire la dragostea întregului popor față de V. I. Lenin:

„Avea într-însul un fel de magnetism care atrăgea inima și simpatiile oamenilor muncii“. O dovadă vie este culegerea de Scrisori ale oamenilor muncii adresate lui V. I. Lenin, pregătită de colaboratorii „Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.“ și ai „Arhivei centrale de stat a Revoluției din Octombrie și a construcției socialiste a U.R.S.S.“, editată de „Editura politică de stat“ cu prilejul aniversării a 90 de ani de la nașterea marelui conducător. Această culegere cuprinde o parte din scrisorile și telegramele trimise lui V. I. Lenin de diferite organizații și de persoane particulare.

Majoritatea documentelor, afară de răspunsurile lui V. I. Lenin, se publică pentru întîia oară.

Scrisorile, care au intrat în această culegere, cuprind perioada noiembrie 1917 – ianuarie 1924. Ele sînt străbătute de entuziasm revoluționar și reflectă ca o oglindă epoca marilor înfăptuiri, mersul biruitor al puterii sovietice, eroismul războiului civil, statornicirea și întărirea primului stat socialist din lume al muncitorilor și țăranilor. În scrisorile adresate lui V. I. Lenin, șeful guvernului, conducătorul maselor și al partidului, care a condus poporul la eliberare, muncitorii își exprimă mulțumirile față de puterea sovietică, hotărîrea de a o apăra împotriva oricărui dușman. Ei își manifestă credința că tînăra Republică a Sovietelor va rezista, va împrăștia norii negri ai contrarevoluției și va păși într-un viitor apropiat la construirea pașnică a socialismului.

În august 1918, cînd dușmanii au săvîrșit atentatul mișelesc împotriva lui V. I. Lenin, vestea aceasta a stîrnit o furtună de mînie în inimile oamenilor muncii. Aceștia cereau în scrisorile lor pedepsirea severă a torționarilor, jurau să-și arate devotamentul față de conducător, prin fapte, prin noi victorii pe front și în muncă, să-l ajute să lecuiască rănile mai repede. Țara a urmărit cu respirația oprită sănătatea lui Ilici și a primit cu entuziasm întoarcerea lui la lucru.

Scrisorile arată cum a crescut țara noastră din lună în lună, din an în an și, odată cu ea, și omul sovietic, nou și adevăratul stăpîn al statului. În scrisorile adresate lui V. I. Lenin, oamenii muncii cer răspuns la multe probleme care-i frămîntă, se grăbesc să împartă cu el bucuria că a fost pusă în funcțiune prima stațiune electrică, că a început să lucreze o nouă întreprindere, că a fost arat un lot de pămînt suplimentar, că a fost inaugurat un nou club, că o nouă serie de oameni a absolvit cursurile...

Scrisorile oamenilor muncii îi produceau lui V. I. Lenin o deosebită bucurie. Spunea că sînt „adevărate documente omenești“. Nu lăsa fără răspuns nici o scrisoare; deși bolnav, răspundea la scrisori. Culegerea cuprinde rezoluții, însemnări, răspunsuri ale lui Vladimir Ilici la multe scrisori. Și sînt foarte prețioase, fiindcă arată încă o dată legătura lui V. I. Lenin cu poporul. Și poporul îl răsplătea cu o nețărmurită dragoste.

Izvorul acestei iubiri a poporului față de V. I. Lenin, autoritatea lui de netăgăduit, a fost credința profundă a lui Ilici în masele oamenilor muncii. V. I. Lenin nu ascundea de popor adevărata situație a lucrurilor, a greutăților. Acest stil leninist, încrederea profundă în popor, străbat toată activitatea, multilaterală, a Partidului comunist, creat și educat de Lenin. Partidul se sprijină întotdeauna și în toate pe mase, se sfătuiește cu ele, cînd rezolvă cele mai importante probleme din viața țării. Cu cît poporul nostru pășește mai departe spre comunism, cu atît crește activitatea și conștiința oamenilor muncii, se dezvoltă tot mai larg democrația sovietică. Poporul sovietic sprijină în unanimitate politica înțeleaptă, leninistă, internă și externă, a Partidului comunist și a guvernului sovietic. Numărul mare de scrisori ai oamenilor muncii, adresate organelor centrale de partid și sovietice, constituie o dovadă convingătoare despre toate acestea.

Publicăm mai jos o parte din documentele cuprinse în culegerea Scrisori ale oamenilor muncii adresate lui V. I. Lenin.

Vom apăra cu pieptul nostru Puterea Sovietelor!

Din partea adunării muncitorilor de la căile ferate din raionul Borisoglebsk, orașul Borisoglebsk, c.f. Sud-Est, gubernia Tambov.

15 iulie 1918

Moscova, Sovietului Comisarilor Poporului,

Președintelui Sovietului Comisarilor Poporului, tovarășului Lenin,

Noi, funcționarii, meșterii și muncitorii din raionul Borisoglebsk, după ce am ascultat ordinul tov. Petrov*) pentru apărarea Puterii sovietice, linia Țaritin, trimitem un salut Sovietului Comisarilor Poporului și aducem la cunoștința Sovietului Comisarilor Poporului că noi vom apăra aici din răsputeri, cu piepturile noastre, puterea Sovietelor și această singură cale ferată, care ne leagă de regiunea de Sud, care dă Nordului înfometat pîine, petrol, gaz — într-un cuvînt produsele necesare muncitorilor și industriei.

Adunarea generală a peste două mii de muncitori.

Președintele adunării, Hlamov
Comisarul raionului Baku, Petrov

Mai bine murim decît să fim iarăși robi

Din partea Congresului reprezentanților țărănimii sărace, județul Rejițk, gubernia Vitebsk.

4 ianuarie 1919

Moscova, Kremlin, lui Lenin.

Congresul reprezentanților țărănimii sărace din Rejițk salută în persoana Dumneavoastră pe apărătorul săracilor și asupriților tuturor țărilor și națiunilor.

Noi, săracii satelor și ai orașelor, care am simțit și am suportat pe grumazul nostru jugul apărătorilor burgheziei mondiale, al gardiștilor albi, declarăm în fața proletarilor din lumea întreagă că vom lupta împotriva gărzilor albe pînă la ultima picătură de sînge și mai bine să murim decît să fim iarăși robii trîntorilor și lipitorilor.

Președintele Congresului, Gaevskii
Secretar, T. Kivkuțan.

O rezoluție a lui Lenin pe o telegramă

Moscova, Președintelui Sovietului Comisarilor Poporului, lui Lenin

Vă aducem la cunoștință, noi, țăranii din gubernia Iaroslav, județul Liubinsk, plasa Cernostansk, satul Budilov: Președintele comitetului sărăcilor a luat de la noi pîinea, noi nu avem pîine de prisos. Au stîrnit noaptea o mare panică, ne aflăm sub o mare asuprire a puterii locale, vă rugăm pe dumneavoastră să ne apărați ca șef al guvernului țărănesc.

REZOLUȚIA LUI V. I. LENIN PE TELEGRAMĂ:

16 decembrie 1918

Lui Petrovski.

Cer să numiți de îndată o anchetă foarte severă și să-mi raportați de numire și de rezultate.

Lenin.

În fruntea clasei muncitoare

De la muncitorii și funcționarii uzinelor de mașini agricole din Moscova.

Începutul lui septembrie 1918

Conducătorului revoluției muncitorilor, tovarășului Ulianov-Lenin, Comisar al Poporului.

Mult stimate tovarășe, conducător și părinte al oamenilor muncii!

Faptul trist, pentru noi în deosebi și în genere pentru toți oamenii muncii, săvîrșit vineri 30 august 1918, cu mîna dușmanului mișelesc al revoluției noastre muncitorești, asupra scumpului părinte al revoluției — Comisar al Poporului, tovarășul Ulianov-Lenin, — ne-a făcut să ne ducem cu gîndul către începuturile revoluției noastre muncitorești, Revoluția din Octombrie. Noi ținem minte ziua cînd a strălucit ca lumina vie a soarelui în fruntea revoluției muncitorești numele conducătorului nostru de nebiruit, tovarășul Lenin. El cel dintîi s-a ridicat pentru apărarea noastră, a maselor asuprite ale oamenilor muncii. El, primul, a întins mîna clasei oamenilor muncii săraci care se înecă între burghezi. El cel dintîi s-a ridicat cu pieptul puternic ca de granit la luptă cu imperialismul pentru apărarea drepturilor noastre muncitorești. În fruntea clasei muncitoare, el n-a așteptat de la ea străfulgerare, n-a așteptat palate de granit, ei n-a voit și omul sărac nu putea să-i dea aceasta, iar noi muncitorii și masele oamenilor muncii am dat și vom da în loc de strălucire inimile și sufletele noastre muncitorești, asuprite, înecate în sînge, noi toți vom muri pentru el...

Tovarășe conducător, rana Dumneavoastră este rana noastră. Noi credem cu toată tăria, că Dumneavoastră, care ați biruit o rană mult mai grea — imperialismul și burghezia — fără îndoială că veți învinge rana care v-a atins acum și din nou, noi toți, oamenii muncii, luminați de soare, sub conducerea Dumneavoastră, vom continua pînă la sfîrșit strîngerea rîndurilor clasei muncitoare a Rusiei și vom întări odată pentru totdeauna revoluția pe care am dorit-o!

Trăiască conducătorul poporului muncitor, tovarășul Lenin!

Înainte, pentru Soviete și adevăr!

Pentru bucuria noastră și în ciuda imperialiștilor

Din partea adunării generale a țăranilor din plasa Pankov, județul Novosilsk, gubernia Tula.

4 decembrie 1918

Moscova, Președintelui Comisarilor Poporului, lui Lenin.

Tovarășe Lenin! Noi țăranii din plasa Pankov, județul Novosilsk, îți trimitem salutul nostru frățesc. Să te faci sănătos pentru bucuria noastră și în ciuda imperialiștilor. Noi știm care sînt sarcinile noastre în revoluția socială. Ca să nu piară revoluția de foame, i-am pus pe chiaburi să care pîine la gară și mîine vom trimite 4.000 de puduri de secară.

Președintele adunării generale,
N. Kziuev
Secretar, Tișin

Cu profundă simpatie, cu respectuoase salutări

De la un funcționar sovietic fără de partid.

1 septembrie 1918

Orașul Moscova,

Președintelui Sovietului Comisarilor Poporului, lui Vladimir Ilici

Primiți, scumpe dascăl și prieten, de la un om mic, cum sînt atîția pe care Dumneavoastră nu-i cunoașteți, expresia profundei simpatii și a grijii pline de neliniște, în legătură cu atentatul la viața Dumneavoastră, atît de necesară și de prețioasă acum pentru toți oamenii muncii conștienți. Cu credință în grabnica însănătoșire a Dumneavoastră, pentru binele general al marii majorități a omenirii, și cu respectuoase salutări.

Un lucrător fără de partid dintr-o instituție sovietică.

Adevărate documente omenești

— EXTRASE DIN SCRISORI —

Adunarea constată că masele au deplină încredere în Sovietul Comisarilor Poporului și sînt pătrunse tot mai mult de ideile bolșevismului. Sovietul Comisarilor Poporului poate fi sigur de sprijinul deplin al soldaților și muncitorilor și nu trebuie să aibă în legătură cu aceasta nici un fel de îndoială.

Din scrisoarea reprezentanților celulelor comuniste din armata V.

8 decembrie 1917.

★

Noi vedem că Dumneavoastră sînteți în adevăr pentru eliberarea țăranilor săraci. În genere, luptător pentru socialism este partidul bolșevicilor. Nu știam înainte cine sînt bolșevicii. Dar cînd am aflat cine sînt bolșevicii, am văzut că noi, țăranii, — toți sîntem bolșevici.

Din scrisoarea țăranului D. Grehovodov din satul Melovo, plasa Bogatînse, județul Oboiansk, gubernia Kursk, 14 aprilie 1918.

★

Cu cît trece timpul, cu atît se vor dezvolta bazele Revoluției din Octombrie, în toată lumea. Nici gărzile albe, nici capitalul internațional și nici burghezia nu vor stinge idealul sfînt al socialismului în inimile clasei muncitoare, ale oamenilor muncii și ale asupriților din lumea întreagă.

Din scrisoarea celui de al IV-lea Congres al Sovietelor din Orientul îndepărtat. 15 aprilie 1918.

★

În locul lumii vechi, capitaliste, vine o lume nouă, comunistă și în această lume nouă, noi, viitorii purtători ai culturii, vom ocupa locul gol și vom face din această cultură un bun al maselor largi de oameni ai muncii.

Din scrisoarea cadrelor didactice din județul Spask, gubernia Riazan. 24 ianuarie 1920.

★

Noi, reprezentanții sindicatelor profesionale din orașul Tașkent, recunoaștem că este necesar să luptăm hotărît cu frigul, cu foamea, cu epidemia și cu alte greutăți, primite ca moștenire de la orînduirea burgheză răsturnată, și sperăm cu toată puterea, că sub conducerea Dumneavoastră, clasa muncitoare va realiza idealurile proclamate de Marea Revoluție din Octombrie.

Din scrisoarea reprezentanților uniunilor sindicale din orașul Tașkent. 28 ianuarie 1920.

★

Aici, în spatele frontului, întărind bazele Puterii sovietice, noi ne-am situat hotărît pe teren sovietic; cetățenii noștri dau în mod conștient și cară singuri la punctele de colectare tot ce este trebuincios pentru front și pentru centrele muncitorești. Să țină minte căpeteniile cazacilor albi, cauza lor e pierdută pentru totdeauna și nici un fel de uneltiri burgheze de răsturnare, nu pot fi încununate de succes, pentru că soldatul republicii noastre libere prețuiește arma mai mult decît ochiul lui drept și țăranul muncitor stă hotărît pe pămînt sovietic și ține minte numai una că, în noua construcție sovietică, există o adevărată și sfîntă dreptate.

Din scrisoarea comuniștilor din plasa Medvejensk, județul Livensk, gubernia Orlov. 15 iulie 1920.

★

Nu vom elibera pe vechii stăpîni: am învățat singuri să lucrăm, trăim ca o familie unită și vom înfige un piron în ceafa burghezilor.

Din scrisoarea muncitorilor de la fabrica de sîrmă și cuie din Moscova. 7 noiembrie 1922.

★

Mai curînd vom pieri în luptă, decît să permitem dușmanilor revoluției sociale să răstoarne puterea sovietică în Turkestan și în toată Rusia.

Din scrisoarea popoarelor eliberate ale Turkestanului. 13 martie 1920.

★

Scrisoarea a fost scrisă de toți cei fără de partid, de toți cei ce știu pușca, și dacă nu e scrisă așa cum se cuvine, iertați-ne; deși sîntem fără de partid, inimile și duhul nostru sînt comuniste; am înțeles că, în momentul de față, puterea este, în adevăr, a oamenilor muncii.

Din scrisoarea țăranilor din plasa Levolansk, gubernia Tambov. 20 aprilie 1920.

★

În subotnicul de întîi mai, muncitorii uzinei constructoare de locomotive din Lugansk, muncind împreună, au amenajat și au deschis un club al muncitorilor, care-i poartă numele și care va fi o chezășie a culturii și învățămîntului pentru masele muncitoare.

Din scrisoarea muncitorilor de la uzina constructoare de locomotive din Lugansk. 22 mai 1920.

★

Primul congres sovietic ostășesc al cazacilor roșii din armata de cazaci Semirecia, începînd munca de atragere a masei de cazaci în rîndurile Partidului comunist și în Soviete, va trimite Dumneavoastră, marelui conducător al revoluției sociale ruse, un salut fierbinte, ca semn al dragostei și al devotamentului nostru ostășesc față de Dumneavoastră personal și față de Rusia Sovietică. Armata din Semirecia s-a trezit, a înțeles bolșevismul, puterea sovietică, necesitatea distrugerii aventurilor gărzilor albe în prezent și în viitor... Transmiteți salutări proletariatului din Moscova, soldaților roșii, întregii Moscove roșii.

Din scrisoarea trimisă de Primul congres al cazacilor truditori din Semirecia. 20 septembrie 1919.

★

Tinerii mineri din Gorlovka, în ziua aniversării a trei ani de la înființarea organizației comsomoliste, îți trimit ție, scumpului conducător al Partidului muncitorilor și țăranilor, un salut fierbinte și declară că lozincile tale: a învăța, a învăța — tinerii mineri le vor îndeplini și vor ține carte, și dacă nu e scrisă așa cum se cuvine, iertați-ne; deși sîntem fără de partid, inimile și duhul nostru sînt comuniste; am înțeles că, în momentul de față, puterea este, în adevăr, a oamenilor muncii.

Din scrisoarea țăranilor din plasa Levolansk, gubernia Tambov. 20 aprilie 1920.

★

În subotnicul de întîi mai, muncitorii uzinei constructoare de locomotive din Lugansk, muncind împreună, au amenajat și au deschis un club al muncitorilor, care-i poartă numele și care va fi o chezășie a culturii și învățămîntului pentru masele muncitoare.

Din scrisoarea muncitorilor de la uzina constructoare de locomotive din Lugansk. 22 mai 1920.

★

Primul congres sovietic ostășesc al cazacilor roșii din armata de cazaci Semirecia, începînd munca de atragere a masei de cazaci în rîndurile Partidului comunist și în Soviete, va trimite Dumneavoastră, marelui conducător al revoluției sociale ruse, un salut fierbinte, ca semn al dragostei și al devotamentului nostru ostășesc față de Dumneavoastră personal și față de Rusia Sovietică. Armata din Semirecia s-a trezit, a înțeles bolșevismul, puterea sovietică, necesitatea distrugerii aventurilor gărzilor albe în prezent și în viitor... Transmiteți salutări proletariatului din Moscova, soldaților roșii, întregii Moscove roșii.

Din scrisoarea trimisă de Primul congres al cazacilor truditori din Semirecia. 20 septembrie 1919.

★

Tinerii mineri din Gorlovka, în ziua aniversării a trei ani de la înființarea organizației comsomoliste, îți trimit ție, scumpului conducător al Partidului muncitorilor și țăranilor, un salut fierbinte și declară că lozincile tale: a învăța, a învăța — tinerii mineri le vor îndeplini și vor

Noi știm că sub conducerea strungarului calificat al gîndirii marxiste, — a lui Ilici, avînd în mînă instrumentele precise ale luptei de clasă și comunismului — „Capitalul“ și „Manifestul comunist“, — vom fi ajutoarele tale: maiștri și ajutori de maiștri ai societății socialiste, elaborînd metode de construire a comunismului.

Din scrisoarea muncitorilor de la arsenalul din Kiev. 23 aprilie 1923.

★

Noi, cetățenii din cătunul Losev, secția Caucaz, din îndepărtatul Kuban, trimițînd un reprezentant la expoziția agricolă a întregii Rusii, îi însărcinăm să transmită marelui și scumpului nostru conducător și învățător Vladimir Ilici Lenin un dar din inimă, doi pepeni zemoși, cultivați de noi pe ogoarele noastre, care să împrospăteze plămînii tăi ciuruiți de glonțele contrarevoluționar și cu sucul lor să-ți redea sănătatea atît de prețioasă pentru noi.

Din scrisoarea țăranilor din cătunul Losev. 15 august 1923.

Podul Lenin, podul prieteniei între popoare

Gara Poili, calea ferată Transkaukazia

23 februarie 1921

Urgent.

Moscova, Kremlin, lui Lenin.

Scumpe Vladimir Ilici, noi constructorii podului din Poili, la hotarul dintre Georgia și Azerbaidjan, muncitori, țărani, foști prizonieri georgieni, unități ale Armatei roșii, muncitori de la căile ferate și din Baku, în total în număr de 1.200 de oameni, după ce-am terminat lucrul și am deschis trenurilor calea pe podul refăcut, trimitem un salut conducătorului ființei internaționale și al revoluției mondiale, tovarășului Lenin. Am hotărît să numim podul din Poili, refăcut cu mîinile muncitorilor georgieni numai în patru zile, podul lui Lenin, pentru ca acest pod să fie primul monument al muncii unite a proletarilor georgieni și ruși și să unească aceste două popoare tot atît de puternic cum am unit noi cele două maluri ale rîului Kura.

Scumpe conducător al revoluției mondiale, tovarășe Lenin, să nu uitați că pe acest pod poporul georgian tinde spre Dumneavoastră, ca spre eliberatorul său, al muncitorilor și țăranilor din lumea întreagă.

Președintele adunării, Serebrovskii

Minerii vor depune toate sforțările

De la minerii din minele Nesterov.

6 noiembrie 1922.

Donbas.

Moscova, Sovietul Comisarilor Poporului, lui Lenin.

Scumpe Vladimir Ilici!

Noi, minerii din minele Nesterov, întreprinderea de stat Iuzov, vă trimitem din mine un salut fierbinte... Nu ne uita pe noi, minerii din Donеț, iar noi vom depune toate sforțările pentru refacerea industriei renăscute a economiei sovietice.

Pentru ca pretutindeni să lumineze razele strălucitoare ale luminii electrice

Din partea adunării solemne a muncitorilor și funcționarilor, consacrată inaugurării stațiunii electrice.

1 ianuarie 1923.

Toropeț, gubernia Pskov.
Moscova, Kremlin, lui Lenin.

La ședința solemnă din 1 ianuarie, ora 12 noaptea, consacrată inaugurării stațiunii electrice de 150 kilovați putere, a cărei construire a început la 27 decembrie 1921, îți trimitem un salut tovărășesc ție, ca inițiator al electrificării, cu urarea ca razele strălucitoare ale luminii electrice, odată cu începutul construcției economice a republicii, să lumineze toate colțurile marii Republici Sovietice Federative Socialiste Ruse.

Șeful secției gospodăriei comunale din Toropeț, Ivanov.

Puteți să veniți, cînd doriți...

De la maiștrii și muncitorii gării Gorkino, c.f.Nord.

4 ianuarie 1919

Moscova, Sovietul Comisarilor Poporului, lui Lenin.

Noi, funcționarii, maiștrii și muncitorii gării Gorkino c.f. Nord, am găsit necesar în adunare generală să ne adresăm Dumneavoastră cu rugămintea de a aproba să trimitem pe delegații noștri pentru a vă expune nevoile noastre urgente. Dacă sînteți de acord să ne primiți și cînd anume, vă rugăm să ne înștiințați.

Președintele adunării generale
Reabinin
Secretar, Nesterehin

RASPUNSUL LUI V. I. LENIN:

5 ianuarie 1919

Gorkino, c.f. Nord.

Lui, Reabinin, președintelui adunării generale a maiștrilor și muncitorilor.

Delegații pot veni cînd doresc. Am să caut să-i primesc personal, iar dacă nu voi putea, vor fi primiți de secretar.

Președintele Sovietului Comisarilor Poporului, Lenin.

O recomandație a lui Ilici

De la K. N. Emilianov, ostaș roșu.

14 februarie 1921

Bună ziua, mult stimate tov. Vladimir Ilici și Nadejda Konstantinovna.

Vă scrie tov. Kondratii Emilianov, din Sestroreț, dacă țineți minte vila de vară, în poiana din pădure (coliba) unde ați stat în iulie 1917. Pe atunci aveam rolul de luntraș, îi treceam prin Razliv pe tovarășii care veneau.

Scopul scrisorii mele este de a vă ruga să mă cheme de la unitate. Vreau să ies din unitate și să intru la Academia de ingineri militari, în orașul Petrograd, Sadovaia 4. Dacă se poate, binevoiți a-mi îndeplini rugămintea. În 1920, martie 22, am terminat tehnicumul de ingineri militari și am fost numit pe frontul apusean, unde mă aflu în momentul de față. În prezent, cînd pe front este liniște, aș vrea să-mi continui studiile începute. Vladimir Ilici, vă rog să nu-mi refuzați cererea. Rămîn cu salutări tovărășești.

Adresa mea: Armata a 16-a, compania 1-a separată, de pionieri, divizia a 5-a de pușcași.

K. Emilianov

★

SCRISOAREA LUI V. I. LENIN

către vicepreședintele Consiliului militar revoluționar, al Republicii, E. M. Skleanskii.

3. III. 1921

Tov. Skleanskii!

Tov. Kondratii Emilianov, soldat din Armata Roșie (adresa: Armata 16-a, compania 1-a separată, de pionieri, divizia a 5-a de pușcași), mă roagă să-l chemăm de la unitate și să-i aprobăm să intre la Academia de ingineri militari din Petrograd (Sadovaia, 4).

El a absolvit la 22. III. 1920 Tehnicumul de ingineri militari, apoi a fost numit pe Frontul apusean.

Ar vrea ca acum, cînd pe front este liniște, să-și continue studiile.

Îl cunosc personal pe tov. Kondratii Emilianov și toată familia Emilianovilor (dintre cei mai buni muncitori bolșevici din „vechea gardă“) și de aceea vă rog pe Dumneavoastră (dacă nu aveți vreo obiecțiune deosebită) să îndepliniți rugămintea tov. Kondratii Emilianov și să dați dispoziția respectivă!

Nu refuzați să-mi scrieți două cuvinte de răspuns.

Cu salutări comuniste, Lenin.

Se poate scrie direct la Moscova, la Kremlin

De la țăranul E. Nikitin, satul Alecseevo, județul Belsk, gubernia Smolensk.

17 martie 1919

Vă rog pe Dumneavoastră respectuos să nu lăsați cererea mea fără răspuns, deoarece în Sovietul nostru sătesc țărănesc s-a organizat partidul comuniștilor-bolșevici și din rîndul lor fac parte și eu.

Noi dorim din partea cercului nostru să avem legătură cu Dumneavoastră și vă rugăm să ne trimiteți decretele Dumneavoastră și programele Dumneavoastră cu îscălitura Dumneavoastră. Dorim să vă sprijinim; în legătură cu aceasta, vă rog să trimiteți decretele, fiindcă ceea ce decretați Dumneavoastră nu ajunge pînă la noi, pînă la dumnezeu e prea sus, iar pînă la Dumneavoastră e departe.

Iertați-mă pentru că vă deranjez cu scrisoarea mea.

Adresa mea: Stația Andriapol. Va primi I. A. Bogdanov și va transmite în satul Alexeevo, lui Egor Nikitin.

1919, martie 17. Vă rog respectuos să dați răspuns cererii mele.

★

BILEȚELUL LUI V. I. LENIN CĂTRE L. A. FOTIEVA

martie 1919

Lid. Al. I

Răspundeți-i că am transmis adresa pentru decrete Biroului Comitetului Central (și trimiteți acolo) și că poate să-mi scrie direct la Moscova, Kremlin.

Copiii îl invită la ei

De la pensionarii casei de copii „Lenin“, stanița Podsolnecinaia, calea ferată Octombrie.

(Mai 1922)

Dragă Vladimir Ilici!

Noi, pensionarii casei de copii „Lenin“, vă trimitem salutul nostru și dorim ca Dumneavoastră să fiți sănătos. Dorim foarte mult să vă vedem. Veniți la noi. Casa noastră de copii se află pe malul lacului Senej. E un loc foarte frumos. Se poate prinde pește și se poate vîna. Aerul este proaspăt, curat. O să vă odihniți și o să vă faceți bine. Noi avem lapte proaspăt de la vacile noastre și o să vă cinstim, o să vă fie foarte folositor. Vara cresc la noi multe lucruri gustoase și noi o să vă cinstim cu de toate. O să vă așteptăm. Vă dorim numai bine, dar, mai ales, multă, multă sănătate.

Pensionarii casei de copii „Lenin“ de lîngă stanița Podsolnecinaia

Titlurile scrisorilor publicate în această pagină sînt ale redacției. Unele scrisori se publică cu anumite prescurtări.

Din PRAVDA nr. 13 (15.137), 13 ian. 1960.

*) G. K. Petrov, unul din cei 26 comisari din Baku, împușcați la 28 septembrie 1918, din ordinul intervenționiștilor englezi în nisipuri la 207 kilometri de Krasnovodsk. În iulie 1918, potrivit dispoziției guvernului sovietic, G. K. Petrov a fost trimis în fruntea unui detașament la Baku și în trecere, se afla la Borisoglebsk.

Limba și literatura română în școală

LENIN

ne cheamă să legăm școala de viața și munca productivă

Sînt cunoscute cuvintele prin care Lenin își exprimă punctul său de vedere, cu privire la legarea școlii de viață, de producție. „Nu-ți poți închipui un ideal de societate viitoare fără îmbinarea învățămîntului cu munca productivă a tinerei generații: nici învățămîntul și studiile fără muncă productivă, nici munca productivă, fără învățămînt și studii făcute paralel, n-ar putea fi ridicate la înălțimea cerută de nivelul actual al tehnicii și științelor"[1]. *Aceste cuvinte, care definesc structura școlii viitorului, au fost scrise de Lenin în 1897, cînd el n-avea decît douăzeci și șapte de ani. Prin ele, marele învățător ne cheamă — ne cheamă stăruitor și necontenit spre una din cele mai importante laturi ale muncii de educație comunistă.*

Chemarea lui Lenin a răsunat stăruitor chiar în timpul vieții lui, el însuși revenind de mai multe ori asupra ei. „Pasiunea pentru considerații generale și lozinci abstracte", *pentru care critică el comisariatul poporului pentru instrucție, a fost prea puternic cultivată de școala veche, ca să dispară așa de ușor. Or, principiul legării școlii de viață, de munca productivă, tocmai acest lucru cere: lichidarea acestei „pasiuni".*

Două probleme se desprind mai ales cu claritate din acest principiu leninist și se cer rezolvate pentru justa lui aplicare: cum să facem educația în și prin muncă a tineretului? Cum să legăm școala de producție?

Cum să facem educația în și prin muncă a tineretului? În această privință, Lenin ne-a avertizat mai întîi că acest lucru nici nu este posibil de realizat, în adevăratul sens al cuvîntului, în orice societate. Narodnicul Iujakov, pe care-l critică Lenin, socotea că poate să realizeze o școală medie, care să fie în același timp o gospodărie, susținută cu munca elevilor. El propunea în realitate o școală potrivită unei societăți îobăgiste. În școala preconizată de el, elevii care puteau plăti ar fi plătit pentru întreținerea lor în liceu, iar cei săraci ar fi muncit. Așa se petreceau de fapt lucrurile atunci și în societate, în societatea țaristă feudalo-burgheză. În fond situația s-ar fi prezentat așa: părinții săraci ar fi continuat să muncească, precum o făceau deja, pentru copiii bogătașilor; pentru copiii săraci urmau să fie puși la muncă grea copiii săraci înșiși, rupîndu-i prin aceasta de la munca laolaltă cu părinții lor, îngreuindu-le acestora munca și viața.

Care putea fi valoarea educativă a muncii într-o școală, în care elevii antrenați în munca gospodăriei liceale ar fi avut mereu în fața lor exemplul „colegilor" lor care nu ar fi muncit? Din punct de vedere moral nici una. „Munca productivă obligatorie nu este la narodnicul nostru — *spunea Lenin* — o condiție a dezvoltării generale și multilaterale a omului, ci o simplă taxă școlară", *o obligație* „nicidecum pentru toți, ci numai pentru cei săraci"... *Or* „pentru a îmbina munca productivă generală cu învățămîntul general, este necesar, evident, să se impună tuturor obligația de a lua parte la munca productivă"[2]. *În acest sens, educația în și prin muncă, educația în spiritul unui umanism al muncii nu poate fi deci concepută în orice orînduire, ci numai în aceea în care școala poate să oglindească interesele unei societăți pătrunsă de acest spirit. O astfel de orînduire este numai orînduirea socialistă.*

Orînduirea socialistă este condiția sine qua non pentru o adevărată școală a muncii, dar o astfel de școală nu poate fi realizată ușor și dintr-odată. Școala sovietică a înfăptuit în această privință adevărate minuni, care o deosebesc categoric, calitativ, prin rezultatele ei, de școala din trecut. Cu toate acestea, după cum știm, tov. Hrusciov atrăgea atenția pedagogilor sovietici asupra faptului că vechea atitudine față de muncă fizică n-a fost lichidată complet, că mai există un rest de „atitudine boierească" *față de muncă fizică, manifestată între altele prin preferințele unora dintre elevi și părinții lor, pentru învățămîntul și profesiile teoretice. Omul sovietic a fost transformat mult — ca și, în mare măsură, omul format de regimul nostru democrat popular; dar procesul educativ nu s-a terminat. A fost lichidată exploatarea muncii (elementul obiectiv), rămîne de lichidat încă un rest din atitudinea veche față de muncă (elementul subiectiv). Lenin ne-a arătat limpede acest lucru și școala are datoria să-i urmeze cu sfințenie învățătura.*

A doua problemă, privind legarea școlii de viață, este — cum am mai spus — aceasta: cum să legăm școala de producție? Și aci avem de precizat mai întîi un lucru — fundamental din punct de vedere principial: ce trebuie să înțelegem prin producție? Sau mai exact: despre ce fel de producție este vorba? Este clar că nu despre producția capitalistă. Noi nu putem avea în vedere de cît modul de producție socialist. Elevul și studentul institutiilor noastre de învățămînt trebuie să devină buni și pricepuți constructori ai socialismului și comunismului.

Una din trăsăturile indispensabile ale constructorului socialismului și comunismului, după Lenin, este formarea lui politehnică. Educația sau instrucția politehnică este o parte componentă indispensabilă a educației comuniste; este elementul nou, nu numai din punct de vedere al conținutului său, ci ca element nou propriuzis în ansamblul celorlalte părți componente ale educației comuniste. De aceea Lenin, împotriva celor ce socoteau introducerea învățămîntului politehnic total prematură, recomandă introducerea acestuia în școala sovietică, încă din primii ei ani de existență. În „Însemnări pe marginea tezelor Nadejdei Konstantinovna", *el spune:* „Trebuie spus limpede că noi nu putem renunța nicidecum tocmai la principiul învățămîntului politehnic și la înfăptuirea lui imediată, în măsura posibilului"[3].

Această indicație a lui Lenin este de o mare însemnătate pentru practica pedagogică. Ea ne vorbește și despre necesitatea imediată a aplicării în școală a acestui principiu și despre prudența tot așa de necesară de care trebuie să dăm dovadă în această muncă de mare răspundere. Principiul trebuie să fie respectat și aplicat, dar numai „în măsura posibilului", *ținînd seama de condiții concrete.*

Revenind la citatul dat în fruntea acestui articol, din Lenin, putem desprinde din el, trei idei foarte importante pentru teoria și practica pedagogică. O primă idee este în legătură cu „îmbinarea învățămîntului cu munca productivă", — *obligatorie pentru* „societatea viitoare". *adică pentru societatea noastră socialistă. Despre acest lucru am vorbit și nu mai revenim. O a doua idee se referă la necesitatea ca învățămîntul și studiile să se facă paralel cu munca productivă; iar a treia — că una fără alta, nici prima nici a doua, nu pot fi realizate la nivelul cerut de nivelul actual al tehnicei și științei.*

În ce privește cea de a doua idee — necesitatea ca studiul teoretic să se facă paralel cu munca în producție — aceasta este o indicație extrem de prețioasă. Ea pledează atît împotriva acelora care vor să dizolve școala în procesul de producție, cît și a acelora care izolează sau chiar lipsesc școala de orice legătură cu producția. Ea pledează de asemenea, după părerea noastră, și pentru respectarea în practică atît a învățămîntului sistematic pe obiecte de învățămînt, cît și a unui plan de instruire în producție, cu logica lui specifică. Pedagogii — învățători și profesori — știu că între firul logic al procesului de învățămînt (teoria) și „logica" procesului de producție, în care elevii sînt chemați să lucreze, apar adesea nepotriviri și contradicții. Dar contradicțiile sînt firești în viață, iar pedagogia de aceea există, — ca să găsească mijlocul de a le rezolva. Metoda cu ajutorul căreia putem găsi acest mijloc este experimentul. El ne poate arăta cînd practica poate premerge teoria generalizatoare și cînd teoria (practică generalizată, condensată, obiectele de învățămînt) poate din contră să premeargă.

În ce privește cea de a treia idee, pe care am văzut că o putem desprinde din citatul lui Lenin, ea ne pune în gardă împotriva alunecărilor fie spre un învățămînt format din abstracțiuni sterpe, fie împotriva practicismului îngust. „Se va da o mai mare amploare în TOATE școlile tehnice-profesionale disciplinelor de cultură generală", *zice el în însemnările despre tezele Nadejdei Konstantinovna; iar imediat mai sus:* „se va evita specializarea timpurie"[4]. *În repetate rînduri vorbește apoi Lenin despre necesitatea ca școala să se țină în pas cu vremea, să fie întotdeauna la nivelul cel mai înalt al științei și al tehnicei, înlăturînd complet din preocupările ei concepțiile învechite, orice urmă de idealism, fideism sau misticism.*

Școala sovietică a mers patru decenii și mai bine pe calea trasată de Lenin și roadele culese de ea se văd. Economia sovietică, știința și tehnica sovietică, pășind din succes în succes, sînt dovezi strălucite de justețea învățăturii leniniste, privind legarea școlii de viață și producție, — de viața și producția regimului socialist, la a cărui construire contribuie pe această cale.

Școala din Republica Populară Română urmează exemplul școlii sovietice. Începînd cu reforma școlară din 1948 și continuînd cu hotărîrile partidului și guvernului din 18 august 1951, privind îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă a cadrelor didactice; cea din 13 iulie 1955, privind învățămîntul profesional și tehnic, cea din 13 iulie 1956, privind îmbunătățirea învățămîntului de cultură generală, cea din 10 iulie 1957, privind învățămîntul superior și cea din 11 martie 1959, despre învățămîntul seral și fără frecvență, de cultură generală și superior, — toate aceste măsuri au fost luate în lumina învățăturii leniniste despre învățămînt și educație, despre legarea cît mai mult a școlii de viață, de producție. În acest spirit, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, adresîndu-se învățătorilor la Congresul din 11 aprilie 1952, spunea: „Școala este izvorul principal de cadre pentru construirea socialismului. De aceea este necesar ca școala noastră să predea elevilor cunoștințe științifice în legătură indisolubilă cu practica, cu activitatea în producție"[5].

Școala noastră, sub îndrumarea partidului și guvernului, pășește cu hotărîre, dar și cu prudența necesară, spre realizarea scopului propus: educarea elevilor în și pentru muncă (munca în spirit socialist), apropierea școlii de producție (producția socialistă). Fiecare din hotărîrile arătate au însemnat prilej de analiză a succeselor obținute, cu arătarea lipsurilor inerente muncii, dar și momente de generalizare a experienței obținute, cu precizarea liniei de urmat în viitor.

Aceasta este de fapt și metoda cea bună, materialist dialectică și materialist istorică, — metodă pe care Lenin ne cheamă să o aplicăm fără încetare și pe care trebuie să o aplicăm neapărat.

Prof. univ.
Stanciu Stoian

---

[1] Lenin despre învățămîntul public, p. 29.
[2] Ibidem, p. 30.
[3] Ibidem, p. 445.
[4] Ibidem, p. 445.
[5] Gheorghe Gheorghiu-Dej. Articole și cuvîntări, 1955, p. 459.

PROGRAMA PRIVITOARE
LA PREDAREA LITERATURII ROMÎNE
ÎN CLASA a X-a (CONTINUARE)

I. Creangă — 5 ore.
(1839—1889).
Opera.
Poveștile. Prelucrarea plină de măiestrie a tezaurului folcloric. Originalitatea poveștilor și basmelor lui Creangă. Caracterul lor realist. Împletirea fantasticului popular cu realitățile sociale.
Povestea lui Harap-Alb (analiză literară).
Îmbinarea cu iscusință a elementelor realiste cu cele fantastice. Personajele basmului.
Mijloacele artistice folosite în redarea conținutului.
Amintiri din copilărie — fragmente (analiză literară). Conținutul operei.
Zugrăvirea realistă a vieții satului din prima jumătate a sec. al XIX-lea. Puternica dragoste față de țărănimea muncitoare. Zugrăvirea mizeriei satelor. Critica educației și a metodelor pedagogice înapoiate din învățămîntul vremii, a sistemului de recrutare în armată, a clerului. Oglindirea realistă a tradițiilor poporului.
Umorul și forța satirică a scriitorului. Arta povestirii, a descrierilor de natură și a portretelor, plasticitatea imaginilor. Reproducerea cu mare artă a graiului vorbit de popor. Îmbogățirea limbii literare.
Meșteșugul artistic al scriitorului. Limba și stilul. Caracterul popular al operei.
Însemnătatea operei lui I. Creangă.
Contribuția scriitorului la dezvoltarea literaturii și a limbii literare.

I. L. Caragiale — 9 ore.
(1852—1912).
Viața și activitatea creatoare a lui I. L. Caragiale.
Opera.
O scrisoare pierdută. 1884 (analiză literară).
Conținutul. Demascarea strînsei împletiri de interese dintre burghezie și moșierime, a parodiei sistemului electoral burghez. Trăsăturile comune ale personajelor: demagogia, imoralitatea, incultura, ipocrizia.
Caracterul tipic al personajelor.
Măiestria dramaturgului în caracterizarea personajelor prin limbaj, gesturi etc. Caracterul popular al comediei „O scrisoare pierdută".
Realismul comediei. Mijloacele folosite de Caragiale pentru realizarea comicului și caracterizarea personajelor.
Comedia „O scrisoare pierdută", cea mai de seamă creație a realismului nostru critic.
Arendașul romîn (analiză literară)
Zugrăvirea raporturilor dintre exploatați și exploatatori și uneltele lor, și simpatia autorului față de cei dintîi. Ura și disprețul față de exploatatori.
Două loturi (analiză literară).
Conținutul. Reliefarea mentalității micului burghez, cu visurile lui mărunte de îmbogățire.
Figura lui Lefter Popescu. Caracterul realist al nuvelei.
1907, din primăvară pînă în toamnă (analiză literară).
Însemnătatea lui I. L. Caragiale pentru dezvoltarea literaturii noastre. Opera lui I. L. Caragiale, culme a realismului critic în literatura română. Valoarea patriotică și democratică a operei lui Caragiale. Caracterul ei popular.
Opera lui Caragiale, model de măiestrie artistică. Influența lui Caragiale asupra contemporanilor și urmașilor. Actualitatea operei lui Caragiale.

I. Slavici — 3 ore.
(1848—1825).
Note biografice.
Moara cu noroc (analiză literară).
Imoralitatea și lăcomia celor două personaje principale, cauze ale destrămării familiilor lor și a descompunerii morale.
Realismul scriitorului în prezentarea critică a familiei burgheze.
Particularitățile artistice ale operei. Caracterul popular al operei lui Slavici. Realismul operei, oglindit în critica și demascarea moralei burgheze.
Locul lui I. Slavici în dezvoltarea literaturii noastre.

Contemporanul — 5 ore.
Însemnătatea apariției Contemporanului, ca primă tribună de luptă politico-culturală a clasei muncitoare (1881). Lupta desfășurată de Contemporanul pe linia concepțiilor estetice ale democraților revoluționari ruși, împotriva teoriei „artă pentru artă". Contribuția lui Dobrogeanu-Gherea la revista Contemporanul. Activitatea de critic literar a lui C. Dobrogeanu Gherea. Lupta lui împotriva Junimii și a lui Titu Maiorescu. Afirmarea rolului militant al artistului (Artiștii cetățeni) și a caracterului tendențios pe care îl are opera de artă (C. Dobrogeanu-Gherea despre scriitorii noștri clasici și despre marii scriitori ruși și ucrainieni).
Inconsecvențele ideologice ale lui C. Dobrogeanu Gherea.
Contemporanul, creator al unui larg curent literar. Tematica literaturii promovate de Contemporanul. Caracterul militant și combativ al acestei literaturi.
Poeți:
I. Păun-Pincio. Lirica sa, expresie a durerii și suferințîi vieții poporului în societatea burgheză.
Pe stradă (analiză literară). Zugrăvirea prăpastiei dintre viața de mizerie a poporului și huzurul claselor exploatatoare.
Traian Demetrescu. Critica ascuțită a moravurilor societății burgheze (Nunta de argint). Dragostea poetului pentru lupta clasei muncitoare (Muncitorilor).
N. Beldiceanu. Împletirea elementelor romantice cu cele realiste în poezia lui N. Beldiceanu (Dezmoșteniții).
Prozatori:
Constantin Mille și Anton Bacalbașa. Caracterul combativ al scrierilor lor. Critica instituțiilor și moravurilor societății burgheze. Demascarea imoralității din familia burgheză și a sistemelor barbare din școala burgheză în romanul Dinu Millian de C. Mille.
Însemnătatea Contemporanului în istoria culturii noastre.
Prima traducere a „Capitalului" lui K. Marx, în limba română, făcută de Anton Bacalbașa (Batony).
Contribuția scriitorilor de la Contemporanul la dezvoltarea realismului critic în literatura română. Școala critică a Contemporanului. A. Bacalbașa, Raicu Ionescu-Rion, G. Ibrăileanu.

LITERATURA ROMÎNĂ LA SFÎRȘITUL SEC. AL XIX-LEA — 3 ore

Dezvoltarea literaturii în această epocă în condițiile adîncirii antagonismelor de clasă, ale revoltelor tot mai puternice și mai numeroase ale țăranilor. Continua dezvoltare a mișcării muncitorești din țara noastră. Gazete muncitorești (Munca) 1890.
Ecoul puternic al ideilor înaintate ale Contemporanului în rîndurile scriitorilor progresiști. Continuarea luptei Contemporanului de către alte publicații muncitorești (Evenimentul literar, Literatură și știință 1893, Munca nouă literară și științifică 1894).
Manifestări ale decadentismului burghez. Revista Literatorul (1880).
Marii scriitori ai epocii alături de lupta maselor populare.
Prezența puternică a vieții maselor țărănești în tematica literaturii epocii. Obiective de luptă ale mișcării muncitorești oglindite în literatura înaintată a epocii. Alte teme de critică socială în literatura epocii.
Dezvoltarea realismului critic: influența marii literaturi clasice ruse.
Al. Vlahuță — 2 ore.
(1858—1919).
Opera.
Bogate activitate literară și publicistică a scriitorului. (Din goana vieții, Dan, File rupte, Romînia pitorească, Pictorul Grigorescu).
Unde ni sînt visătorii (analiză literară). Condamnarea literaturii decepționiste. Chemarea entuziastă adresată poeților de a crea o artă militantă, menită să contribuie la înlăturarea nedreptății sociale.
1907 (analiză literară). Necruțătorul atac la adresa monarhiei și a mișcinilor care stăteau la baza orînduirii burghezo-moșierești. Folosirea antitezei.
Critica aspră a societății burghezo-moșierești în opera lui Al. Vlahuță. Optimismul poetului: sublinierea rolului social al literaturii. Dragostea pentru popor, pentru natura patriei.
Locul lui Al. Vlahuță în literatura noastră.
B. St. Delavrancea — 4 ore.
(1858—1918).
Notă biografică.
Creator de tipuri sociale în nuvele, povestiri, piese de teatru. Ascuțit critic social, mare iubitor al poeziei populare.
Opera.
Hagi Tudose — fragmente (analiză literară).
Conținutul; demascarea unuia din aspectele caracteristice lumii capitaliste, dezumanizarea individului sub puterea banului. Prezentarea realistă a personajelor.
Limba și stilul nuvelei.
Apus de soare (analiză literară).
Evocarea trecutului istoric al poporului și a figurii glorioase a lui Ștefan. Tablourile de natură folosite ca mijloc de reliefare a stărilor sufletești prin care trec eroii; arta portretelor și a descrierii atmosferii epocii. Varietatea stilului.
Contribuția lui Delavrancea la dezvoltarea literaturii noastre. Arta sa realistă.
D. Zamfirescu — 2 ore.
(1858—1922).
Opera.
Ciclul — Neamul Comănești enilor; Viața la țară, Tănase Scatiu, În război, Îndreptări și Ana, frescă socială a epocii de la sfîrșitul sec. al XIX-lea. Elemente realiste în operă.
Gh. Coșbuc — 6 ore.
(1866—1918).
Viața și activitatea creatoare a lui G. Coșbuc.
Opera.
Nunta Zamfirii (analiză literară). Conținutul. Gradarea momentelor. Realismul descrierilor. Puternica afirmare a dragostei de viață a poporului. Plasticitatea și bogăția imaginilor. Expresivitatea limbii. Influența poeziei populare.
G. Coșbuc, cîntăreț al iubirii. Redarea gamei variate a sentimentului dragostei din sufletul omului din popor (Dușmancele. La oglindă, Seara, Spinul etc.).
Dușmancele (analiză literară).
Natura în poezia lui Coșbuc. Sublinierea permanentei legături dintre omul din popor și cadrul natural în care trăiește. Varietatea aspectelor naturii în pasteluri. Natura privită ca un izvor nesecat de energie (Vara. În miezul verii, Iarna pe uliță etc.).
Noapte de vară (analiză literară). Realismul prezentării tabloului. Gradarea momentelor pastelului.
Oglindirea trecutului de luptă pentru libertate în poezia lui G. Coșbuc. Istoria văzută de Coșbuc ca o luptă pentru libertate. Realismul interpretării trecutului istoric. (Pașa Hassan, Dorobanțul, Rugămintea din urmă).
Coșbuc, poet al revoltei populare împotriva exploatării. Condamnarea asupririi burghezo-moșierești, a statului și a instituțiilor regimului, zugrăvirea realistă a sentimentului de ură a poporului împotriva asupritorilor săi (Hora, Doina).
Doina (analiză literară). Imaginea legăturii indestructibile între popor și creația sa poetică; doina, expresiei vie a sentimentelor poporului și sprijin în viața lui grea sub apăsarea exploatatorilor. Personificarea doinei. Realismul imaginilor. Procedee stilistice.
Dragostea pentru popor și libertate, elemente de bază ale creației artistice în opera poetului.
G. Coșbuc, traducător al unor opere de seamă din literatura universală.
Locul lui G. Coșbuc în literatura noastră.

LITERATURA ROMÎNĂ ÎN SEC. XX

Literatura romînă în primele două decenii ale sec. al XX-lea — 2 ore.

Cadrul economic-social al epocii.
Lupta pentru organizarea mișcării muncitorești. Influența revoluției ruse din 1905 și a răscoalelor țărănești din 1907 asupra mișcării muncitorești.
Continuarea tradițiilor realiste din secolul precedent.
Apariția unor reviste influențate de mișcarea muncitorească: Viitorul social, Viața Socială, Facla (caracterul militant și combativ al revistelor). Dezvoltarea pamfletului politic.
Revista Viața romînească (1906).
Lupta dintre realism și antirealism.
Reviste și curente literare diversioniste: semănătorismul, poporanismul, simbolismul.
D. Th. Neculuță — 1 oră.
(1859—1904).
Primul poet muncitor în literatura română.
Conținutul realist și revoluționar al operei lui D. Th. Neculuță. Caracterul militant al poeziilor sale, izvorît din strînsa legătură a poetului cu masele asuprite.
Opera.
Denunțarea exploatării și nedreptății sociale (Cor de robi, Moment de revoltă, Martiri și călăi).
Glorificarea eroismului luptei revoluționare, îndemn la acțiune (Sculați, Spre țărmul dreptății, Înainte).
Locul lui D. Th. Neculuță în literatura noastră.
Al. Macedonski — 2 ore.
(1854—1920).
Începuturile valoroase ale creației sale. Elemente de critică socială la adresa societății burgheze de la începutul sec. al XX-lea în ciclul de poeme Nopțile (Noaptea de ianuarie, Noaptea de noiembrie).
Opera.
Noaptea de mai (analiză literară).
Poeziile antidinastice.
Al. Macedonski, reprezentant al simbolismului în literatura română. Întemeietorul revistei Literatorul (1880). Caracterul decadent al unor poezii.
G. Ibrăileanu — 2 ore.
(1871—1936).
Legăturile criticului la începuturile activității lui, cu mișcarea muncitorească. Latura valoroasă a creației sale.
Întemeietorul și conducătorul revistei Viața romînească (1906).
Caracterul democratic al revistei. Continuatorul ideilor revistei Contemporanul în realizarea unei arte realiste, legate de popor.
Limitele sale ideologice sub influența ideologiei poporaniste.
St. O. Iosif — 1 oră.
(1875—1913).
Înfățișarea vieții poporului și a frumuseții naturii patriei în ciclul de poezii (Icoane din Carpați).
Puternica influență a poeziei populare.
Doina (analiză literară).
Întruchiparea bucuriei vieții libere în figurile celor 3 haiduci.
Folosirea creatoare a artei populare.
St. O. Iosif, traducător din literatura progresistă a altor popoare.
P. Cerna — 2 ore.
(1881—1913).
Contactul cu mișcarea socialistă. Orientarea către marile probleme sociale (1907).
Zugrăvirea mizeriei și suferințelor poporului muncitor în poezia lui P. Cerna (Poporul, Zile de durere, Către pace).
Zile de durere (analiză literară).
Concepția optimistă a poeziilor lui P. Cerna.
O. Goga — 2 ore.
(1887—1938).
Monografia satului ardelean (Noi, Plugarii, Dascălul, Dăscălița).
Clăcașii (analiză literară).
Zugrăvirea prin antiteză a vieții clăcașilor care muncesc în arșița verii și imaginea luminoasă a copilului care va răzbuna exploatarea străbunilor.
Dragostea poetului față de clăcași. Încrederea în viitorul luminos al poporului.
C. Hogaș — 2 ore.
(1847—1917).
Zugrăvirea frumuseților naturii în descrierile sale (Amintiri dintr-o călătorie și In Munții Neamțului).
Influența folclorului în opera lui C. Hogaș. Humorul scriitorului. Originalitatea stilului.
Singur (analiză literară).

Lucrări de control și discutarea lor . 6 ore
Compuneri . . . . . 6 „
Recapitulare . . . . . 6 „
Recapitularea principalelor noțiuni gramaticale, prin exerciții și aplicații practice . . . . . 9 „
Controlul lecturii suplimentare recomandate în programă . . . . 3 „

LECTURA ÎN AFARA DE CLASA

Literatura romînă în secolul al XX-lea — 36 ore.

— T. Arghezi — Stihuri pestrițe
— M. Banuș — Despre pămînt
— I. Istrati — Din neagra țărănie
— Z. Stancu — Desculț
— Florile pămîntului
— V. Em. Galan — Bărăgan
— M. Beniuc — În Valea Cucului
— E. Barbu — Șoseaua Nordului
— C. Chiriță — Întîlnirea

„IUBIȚI CARTEA"

VICTOR TULBURE:

POET ȘI OSTAȘ

Poet și ostaș este al zecelea volum de versuri al lui Victor Tulbure. Al unsprezecelea (Eu nu cînt că știu să cînt) a apărut între timp și tuturor acestor cărți li se adaugă șapte volume de traduceri. E o activitate laborioasă, a unuia dintre cei mai buni poeți ai noștri.

Tema preferată de poet, dragostea de patrie, este dominanta tuturor cărților apărute pînă acum. Încă din prima sa mare lucrare, impresionantul poem Balada tovarășului care a căzut împărtind „Scînteia" în ilegalitate, Victor Tulbure cîntă frumusețea țării jefuită ani de-a rîndul de burghezie și de monarhie, laudă lupta comuniștilor pentru libertate și pentru recucerirea frumuseții. Versul este expresiv, încărcat de un aer solemn, cuvintele sînt scurte, sacadate, strigate parcă. Ironic, subtil (ca în Vînătoarea de Jderi) impetuos (Poruncă sau Țării mele), dens, dînd viață unor imagini vaporoase (Vacanță), conversativ, stăpînind procedee folclorice (Cîntec) ori pătimaș și imperativ ca în villoniana Baladă împotriva vrăjmașilor țării. Tulbure a dovedit capacitatea sa de a cînta cu emoție patria și oamenii ei. Nu se poate să nu lauzi strădania cu care Tulbure ne face să simțim în poemele sale prezența poporului eliberat, felul cum întreg eroismul creației noastre cotidiene este pus sub steaua înțelepciunii poporului condus de comuniști. În fiecare poezie a sa e o fărîmă din universul poeziei populare. În totalitate, aceste scînteieri folclorice înnobilează, înzestrează creația sa cu lumini și culori sigure, sobre. Poet al realismului socialist, Tulbure nu cîntă numai patria în zilele ei de sărbătoare. El evocă momentele războiului trecut, eroismul armatei sovietice.

Autorul se consideră un simplu „ucenic la tata Sadoveanu", paznic, afară, în frig, apărînd liniștea oamenilor care în casă se bucură de pace. E o postură sublimă: cînd, în zori, poetul paznic va intra în casă, va fi încălzit de sentimentul că a fost util, că a prilejuit fericire.

Volumul Poet și ostaș care prezintă antologic drumul creației lui Tulbure, înfățișează cititorului imaginea unui poet care-și cîntă patria cu mîna pe armă, gata s-o apere, care se confundă cu visurile sociale ale poporului. Poezii ca Versuri în coloană, Poetul, Luminile nopții, apărute în volumul Lauda patriei; Mîndrie, Răspunderi și Versuri cu lozinci din Cornul Pădurarului, ori Pragul de aur din Eu nu cînt că știu să cînt, se înnumără printre reușitele de prim ordin ale poetului.

Vorbeam la început despre capacitatea lui Tulbure de a se sustrage unei etichetări pripite, de a se manifesta în multiple feluri. Credem că după unsprezece volume de versuri, este de așteptat o carte în care să vibreze strune noi, socotind aproape încheiate unele cicluri ca rememorarea tablourilor de front, incursiunile în copilărie și altele. Nu știm de ce, în ultima vreme, Victor Tulbure a pus surdină viorii sale, vioara roșie cîntată în cartea de debut. Versul se desfășoară corect, egal, cu o redusă capacitate emotivă pe o traiectorie veche. Sînt folosite vechi rezolvări, finaluri cu multe semne de exclamări dar cu o tonalitate scăzută. I-am mai reproșa poetului o oarecare înclinare spre livresc, care face ca unele poezii să sufere de uscăciune, deși inițial sînt concepute pe interesante pretexte poetice.

În spațiul restrîns al acestei note, e greu să vorbim despre multiplele daruri poetice cu care este înzestrat Victor Tulbure, dar, în încheiere, voi pomeni numai unul: simplitatea. Versul său simplu, nu are nimic de prisos, exhibițiile de formă, nefiind încercate nici măcar ca experiență.

T. Gheorghe

„MARELE ELAN CĂTRE LUMINĂ"

Din noiembrie 1917, deci încă din primele zile ale Marei Revoluții Socialiste, datează un text leninist, de o excepțională însemnătate pentru definirea rostului culturii în opera de construire a noii societăți. Textul reprezintă o indicație privind modul de organizare a bibliotecii publice din Petrograd și începe prin afirmarea unui adevăr care ne explică de ce cultura a fost ridicată la adevărata ei valoare, numai de partidele leniniste: „Pentru a participa în mod rațional, conștient și cu succes la revoluție, trebuie să învățăm".

În aceste cîteva cuvinte, Vladimir Ilici Lenin, care în 1905 conferise literaturii marea datorie de a deveni „o parte integrantă a cauzei generale a proletariatului", stabilea cu conciziunea ce-i era proprie, rolul hotărîtor al însușirii culturii în lupta pentru triumful revoluției. Deci învățămîntul și cultura nu mai aveau un rol subsidiar, nu mai prezentau un caracter accesoriu, nu mai constituiau un lux și o preocupare măruntă, ci deveneau una din armele socialismului în ofensivă. Participarea conștientă la revoluție era condiționată, în sistemul de gîndire leninist, de modul în care oamenii vor reuși să-și apropie tezaurul de cunoștințe și învățături creat pînă atunci. Însușirea „cunoștințelor" nu mai reprezintă o acțiune cu finalitate restrînsă, cu implicații strict individuale. Nu numai destinația elementelor culturii era alta, dar și funcția lor. Lenin sfărîma în același timp și teoriile celor care susțineau că oamenii simpli ar manifesta o așa zisă „rezistență" față de cultură. În această direcție el spunea încă din august 1918 că: „Oamenii muncii sînt dornici să dobîndească cunoștințe, deoarece acestea le sînt necesare pentru obținerea victoriei. Nouă zecimi din masele muncitoare au înțeles că instrucțiunea este o armă în lupta lor pentru eliberare, că insuccesele lor se explică prin faptul că nu sînt destul de instruiți, și că acum depinde de ei înșiși ca instrucțiunea să devină accesibilă tuturor". **(28 august 1918).**

Instrucțiunea privită din acest punct de vedere capătă o altă perspectivă. Ea încetează de a mai fi chiar o simplă problemă de stat și devine unul din factorii absolut necesari triumfului revoluției. „O altă condiție a sporirii productivității muncii — spunea Vladimir Ilici Lenin în lucrarea „Sarcinile imediate ale puterii sovietice" (1918) — este, în primul rînd, avîntul cultural și pe tărîmul învățămîntului al maselor populare. Acest avînt crește acum cu o iuțeală extraordinară, lucru pe care nu-l văd oamenii orbiți de rutină burgheză, incapabili să înțeleagă marele elan către lumină și către inițiativă care se desfășoară acum, datorită organizării sovietice, în straturile «de jos» ale poporului".

Deci nu este vorba de o simplă folosire a culturii pentru propagarea unor idei, ci faptul că masele înseși sînt acelea care doresc să devină stăpîne ale tuturor bunurilor spirituale. Vorbind despre situația difuzării presei și a repartizării ziarelor în întreaga Rusie, și aceasta pe baza unei documentații ample, Lenin spunea în februarie 1921: „...cu toată sărăcia noastră, am putea să scoatem încă DOUĂ ziare cotidiene de cîte 125.000 de exemplare fiecare. Și în fiecare din aceste două ziare am putea da poporului în fiecare zi un material publicistic serios și prețios, cea mai bună literatură beletristică și literatură clasică, manuale de cultură generală, manuale de domeniul agriculturii, al industriei".

Majoritatea sistemelor soluțiilor pe care intelectualii burgheziei le propuseseră înainte, în vederea apropierii de cultură a poporului, se dovedeau a nu fi decît jocuri sterile ale imaginației, trecute la bilanțul pasiv al istoriei. Lenin conferea cuvîntului „cultură" un înțeles pe care nu-l avusese pînă atunci. Unii îl visaseră, dar nu-l credeau de domeniul realului. Lenin îl transforma în carte pentru fiecare om, în ziare pentru fiecare om, în cinematograf pentru toți, în literatură la îndemîna tuturor. Și toate acestea ca una din condițiile participării conștiente la revoluție și una din condițiile victoriei ei.

Cultura capătă în acești ani de „sărăcie", cum îi numea Lenin, înțelesul ei cel mai nobil și cel mai înaintat. „Trebuie ca omul să folosească în practică priceperea de a citi și a scrie, ca el să aibă ce citi, să aibă ziare și broșuri de propagandă, ca ele să fie repartizate în mod rațional și să ajungă în mîinile poporului..." (Noua politică economică și sarcinile comitetelor pentru educație politică).

Acest uriaș plan leninist de răspîndire a culturii a devenit un exemplu pentru toate partidele de tip nou din țările care construiesc socialismul. Sînt prea bine cunoscute, ca să le mai amintim aici, analfabetismul, starea de incultură și beznă morală care plutea deasupra satelor noastre pînă la eliberarea țării. Interesant și poate mai puțin știut este faptul că ideologii burghezi din trecut au încercat să teoretizeze, să explice și să susțină permanentizarea acestei rușinoase stări de lucruri. De la tribuna senatului, Titu Maiorescu spunea în februarie 1891 că nu putem afla un „interes ideal" în rîndurile țăranului „cu care să-l putem atrage spre școală". Singura soluție propusă de mentorul junimist era ca „unde e un turn cu clopotul bisericii să fie și un turnuleț cu clopoțelul școlii", susținînd la sfîrșitul secolului trecut o adevărată reîntoarcere la vremurile medievale. În amintitul discurs, Titu Maiorescu teoretiza destul de deschis transformarea școlii primare într-o sclavă a bisericii, nu numai pe plan ideologic, dar și în detaliile organizatorice! De la teoria sa pînă la ceea ce susținea, în 1934, Rădulescu-Motru, nu este o mare distanță. Autorul „Rominismului" pleda, de pe pozițiile aceluiași fals interes pentru o așa zisă culturalizare a maselor, pentru definitiva rupere a poporului de carte, pentru coborîrea satului în negura unei vieți primitive. Vorbind despre carte ca instrument de educație, C. Rădulescu-Motru spunea: „Ea este de neînlocuit la pregătirea viitorului burghez care în cariera lui are nevoie de raționamente abstracte care duc la convingeri individuale; este însă de o utilitate foarte relativă la pregătirea viitorului sătean gospodar care în viața lui nu are nevoie de atitea raționamente abstracte și de atitea convingeri individuale. Copilul de burghez poate să-și ocupe primii ani ai copilăriei sale cu cartea... dar copilul de sătean ce zor are să imite pe burghez?" (Școala satului, Revista Fundațiilor, 1 august, p. 306).

Analfabetismul și incultura și-au aflat deci la noi teoreticieni fățiși. Rîndurile citate de noi credem că sînt grăitoare pentru acest catehism al ignoranței atît de consecvent pus în practică de clasele stăpînitoare din țara noastră. Și într-adevăr, atît de consecvent, încît o statistică din acele vremi, publicată de un pedagog cu funcții oficiale în ierarhia școlii burgheze, arăta că din 1921, pînă în 1927 inclusiv, au fost înscrişi în școlile primare 7.585.914 elevi, din care au absolvit 637.869 deci 8,4%. Procentul acesta infim scade vertiginos între 1927 și 1931.

Partidul Comunist din Rominia a demascat cu consecvență și hotărîre starea de incultură a maselor, ca rezultat al politicii criminale dusă de guvernele burghezo-moșierimii. Într-un manifest adresat în 1924 către studenții din toată țara se spunea: „Burghezia stăpînitoare nu îngăduie apropierea culturii decît numai numărului de intelectuali necesar pentru conducerea întreprinderilor și băncilor sale și pentru funcționarea aparatului de stat. Ea se teme însă de TINERETUL STUDIOS IEȘIT DIN RÎNDURILE PĂTURILOR SĂRACE, pentru că acesta, ridicîndu-se și luminîndu-se în număr mare, ar putea contribui în măsură considerabilă la trezirea și organizarea poporului stors și împilat".

Și alte documente ale Partidului Comunist din Rominia, aflat în ilegalitate, înfierează această stare de lucruri. În rezoluțiile și hotărîrile plenarei a V-a lărgită a C.C. al P.C. din Rominia — august 1936 — se arată că „Școlile și universitățile se închid. Analfabetismul se întinde, nivelul cultural al poporului scade".

După eliberarea țării, Partidul Comunist din Rominia, urmărind cu consecvență ideile și învățămintele leniniste, a înscris printre sarcinile sale de seamă, lichidarea tristului trecut în domeniul învățămîntului și culturii. Astfel, în Raportul politic al Comitetului Central la Conferința Națională a P.C.R., din octombrie 1945, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus:

„Partidul nostru se preocupă și trebuie să se preocupe de învățămînt. Problemele de bază ale învățămîntului nostru sînt:

a) lichidarea analfabetismului;

b) reorganizarea întregului învățămînt, de la cel primar pînă la universitate, pe baze democratice, ca să asigure un minimum de cunoștințe generale pentru întregul tineret".

În cei cincisprezece ani ciți au trecut de la eliberare, Partidul Muncitoresc Romîn a reușit să lichideze cea mai rușinoasă pecete de pe fruntea acestei țări: analfabetismul. Datorită politicii sale consecvente leniniste s-a dovedit că țăranul nostru are un „interes ideal" pentru școală, că lumina cărții este în primul rînd necesară maselor largi.

„Regimul de democrație populară — spunea tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej în cuvîntarea rostită la Congresul învățătorilor din R.P.R. — arată, de la instaurarea lui, cel mai mare interes pentru dezvoltarea învățămîntului public și culturalizarea maselor, pentru pregătirea viitorilor cetățeni, constructori conștienți ai socialismului".

Și roadele acestei politice consecvent leniniste se văd în faptul că în cele peste 18.000 biblioteci publice din țară s-au citit într-un singur an (1958) 22.934.000 cărți, că de la un an la altul numărul spectatorilor de cinematograf a crescut cu mai mult de opt milioane, numărînd 126.725.000 în 1958, că în cele zece luni ale unei stagiuni, 20.000 de oameni pe seară văd teatru sau ascultă muzică în sălile de concerte.

„Marele elan către lumină" al maselor populare, despre care vorbea Vladimir Ilici Lenin în 1918, a devenit deci și în țara noastră ● realitate.

Valeriu Ripeanu

Semețul monument de cultură al Casei Scînteii ● Aici, în clasă, se însușesc cunoștințele de bază ● Minerului Haidu Iuliu nu-i scapă nimic din ceea ce apare în literatură ● În clubul cel nou, reședinței își petrec mare parte din timpul lor liber ● Biblioteca Centrală din Iași ● Corul Căminului cultural din com. Vaideeni, raionul Horezu.

SCRIITORI PENTRU COPII

Mircea Sîntimbreanu

Mircea Sintimbreanu este un scriitor tînăr, original și talentat, care numai în urmă cu cîțiva ani și-a făcut debutul în literatură prin lucrări dedicate copiilor.

Fiind și profesor, mediul cel mai intim scriitorului este școala, iar eroii preferați firește, școlarii și pionierii, a căror psihologie o cunoaște foarte bine.

Interesul manifestat, prin creația sa, față de evoluția copilului în școală merită a fi cu atît mai subliniat, cu cît scriitorii noștri pentru copii s-au inspirat prea puțin din acest sector de viață, hotărîtor în zilele noastre în formarea caracterelor copiilor.

Verificînd zilnic, la școală, preferința copiilor de a critica prin ris, scriitorul crează schițe și foiletoane satirice, un gen de caricaturi animate capabile să stîrnească hazul și dezaprobarea față de unele manifestări negative de-ale școlarilor.

În majoritatea lucrărilor sale, simulînd naivitatea, autorul lasă să se înțeleagă că acordă întregul credit aparențelor și cheamă pe micul cititor ca spectator și arbitru prezentîndu-i o comedie în miniatură. Prinzînd sub lupă pe cei cu năravuri, își lasă personajele singure să acționeze și să se autocaracterizeze. Întîmplările respective îngroașă pînă la caricatură tipul unor „campioni" în practica șuflatului, copiatului, memoriei mecanice, neatenției, nerespectării programului, condamnînd astfel apariția în germene a unor trăsături de caracter ca lenea, minciuna, lașitatea, cameleonismul, orizontul limitat.

Atitudinea critică a scriitorului îmbracă tonalități cu totul deosebite de la o lucrare la alta și după gravitatea greșelii pe care o dezvăluie dar și după vîrsta, deci răspunderea personajului. Cu dispreț și cruzime îl demască pe „șmecherul" care vrea să-și înșele profesorul; lipsa de orizont, de preocupări a unor eleve o comentează ironic; pe un ton duios, de părere de rău îl cearță pe piticii dintr-un cămin, care-și manifestă prea ostentativ veleitățile artistice smîngălind perești.

Scriitorul nu umilește copiii nici pe cei care greșesc. El nu rîde de nepriceperea unui elev, de neputința lui de a învăța. Mircea Sîntimbreanu iubește copiii fără a fi un sentimental. El își tratează eroii ca și pe micii cititori, bărbătește, de la egal la egal, evitînd dulcegăriile, fără a-i menaja și fără a-i moraliza, — știe că nu le place.

În cazul tipurilor criticate de Mircea Sîntimbreanu nu poate fi vorba de combaterea unor înrăiți (caracterele în cazul de față nefiind cristalizate) ci de dezvăluirea unor tendințe negative, periculoase mai ales prin dezvoltare, dar în majoritate izvorîte din devierea unor trăsături pozitive, caracteristice copiilor, cum ar fi inventivitatea. Majoritatea eroilor lui Mircea Sîntimbreanu sînt copii dotați și îndeosebi inventivi care, dornici cu orice preț să se afirme ca originali sau să găsească soluții inedite pentru rezolvarea unor situații aparent fără ieșire, își construiesc planuri din ce în ce mai năstrușnice.

Autorul afirmă multă inventivitate creînd situații cu efecte comice. Un leneș, vrînd să-și asimileze întreaga materie în ajunul examenelor, alcătuiește un „tabel al secundelor", pierzîndu-și vremea cu tot felul de calcule în legătură cu timpul economisit dacă nu s-ar mai spăla nici seara nici dimineața. Un alt elev, pasionat de lectura cărților de aventuri, citește cu lăcomie, sub privirile admirative ale bunicii, cărțile preferate, travestite în cărți de zoologie, matematică și geografie.

Comparînd lucrările strînse în prima sa carte („Cu și fără ghiozdan") cu cele publicate în volumul „Sub lupă" sau, mai tîrziu, în presa pentru copii, progresul săvîrșit în creația lui Mircea Sîntimbreanu este evident, profilul său scriitoricesc conturîndu-se din ce în ce mai distinct.

În timp ce în prima carte, prins de pitorescul unor situații sau al unui șargon, comenta fapte adeseori minore, prelungind artificial peripețiii de un umor gratuit, în ultimele lucrări, scriitorul își îndreaptă atenția spre probleme mai semnificative privind educația copiilor în școală. Schițele strînse în volumul „Sub lupă" se preocupă mai puțin de combaterea unor metode greșite, acordînd o atenție deosebită problemelor formării caracterului, ajutînd la clarificarea unor noțiuni etice importante cum sînt prietenia, lașitatea, cavalerismul, cinstea sau necinstea. Concentrarea scriitorului spre oglindirea unor probleme majore explică și atenția pe care el o acordă în cel de-al doilea volum problemelor vieții pionierești. Cunoscînd rolul organizației de pionieri în formarea conștiinței politice și cetățenești a copiilor, judecă și își apreciază eroii, în special din punctul de vedere al membrilor colectivului organizației; critică lipsa de intransigență în aprecierea tovarășilor, cunoașterea superficială a membrilor colectivului, formalismul în îndeplinirea sarcinilor, demagogia, — adică condamnă acele trăsături negative foarte dăunătoare pentru viitorul cetățean de mîine.

Trebuie să observăm, de asemenea, comparînd ultimele sale lucrări cu primele publicate, reușitele scriitorului în ceea ce privește stăpînirea mijloacelor artistice, concizia, debarasarea, într-o mare măsură, de elementele gratuite, economia de mijloace pentru caracterizarea unei situații sau unui personaj. Astfel, în timp ce multe din schițele strînse în primul volum antrenează numeroși eroi în peripeții complicate, desfășurate pe multe pagini, pentru a combate greșeli cu totul minore, în schița „Însemnări de lector", transcrisă simple adnotări de cîteva cuvinte de pe o carte a bibliotecii, scriitorul reușește să definească cîteva tipuri de neglijenți care nu respectă cartea: îl desemnează pe orgolios prin „citită de mine, azi", ironizează eleva afectată care semnează „Puyca", cu igrec, sau îl demască pe moralistul care notează: „O minte fără cărți e ca o pasăre fără aripi. Nu înțeleg de ce smîngăliți cărțile, care sînt un prieten ce trebuie să circule din mînă în mînă. Dau o colivie de sîrmă pe un porumbel, Nicu". Exprimarea mai concentrată la îndemnat pe Mircea Sîntimbreanu să-și investească cuvintele în ultimile lucrări cu o mai mare putere de sugestie. Valoarea pe care el o dă unei replici, o putem aprecia analizînd una dintre cele mai reușite schițe ale sale: „Pronume personal". Modificările ce se petrec în conștiința unui elev de clasa I-a, în prima zi de școală, sînt exprimate doar prin formele gradat modificate ale unui pronume personal. Elevul cel mic, pornind de acasă cu un fost tovarăș al său de joacă, căruia era deprins să i se adreseze cu un „mă" prelungit, pe măsură ce se apropie de școală și află despre „bogăția" cunoștințelor tovarășului său, începe să i se adreseze treptat cu mata și chiar cu dumneavoastră, avînd certitudinea că din totdeauna i-a purtat un respect deosebit.

Dacă în lucrările publicate în ultima vreme scriitorul dovedește efort, fantezie în crearea unor situații diverse, comice în stare să comunice în mod concentrat idei prețioase pentru educația copiilor, adeseori i se întîmplă să mai cadă în plasa unor calambururi, prins de hazul unor situații sau, cîteodată, de pitorescul unui jargon școlăresc caraghios, să relateze întîmplări de un umor ieftin și gratuit, așa cum se întîmplă cu schițele „Negustorie" „Politețe și timiditate", Între prieteni" și altele.

Se știe că în anii școlarității, psihologia copilului suferă transformări decisive; acum începe procesul cristalizării caracterului, începe să se profileze idealul de viață; copiii doresc să se afirme, să săvîrșească pentru patrie acte neobișnuite. Profesorul și scriitorul Mircea Sîntimbreanu are capacitatea și datoria de a-și ajuta mai mult decît pînă acum pe micii cititori în rezolvarea acestor probleme majore.

Lucia Olteanu

POEȚII NOȘTRI IL CÎNTĂ PE LENIN

Soclul statuii lui Lenin din Piața gării finlandeze, povestea acad. Tudor Arghezi, e zilnic împrospătat cu nenumărate buchete de flori așezate acolo nu prin grija municipalității, ci culese și aduse de mîinile anonime ale poporului care-și iubește și azi învățătorul. **„O logodnă cotidiană a marelui revoluționar, cu mireasa lui, cu țara lui!"** (T. Arghezi, **Din drum).**

Amintirea lui Lenin nu are nevoie să fie întreținută oficial. El e **„și azi, mai viu decît cei vii"** după aproape patru decenii de cînd Maiakovski prevedea că **„viața fără moarte a tovarășului Lenin / n-o poți cuprinde, secole să scrii!"** (Vl. Maiakovski, **Vladimir Ilici Lenin).**

Lenin trăiește mereu prin faptele și învățăturile sale. Leninismul e tulpina viguroasă pe care cresc biruințele muncitorilor de pretutindeni, încrederea celor încă oprimați, în victoria luptei pentru eliberare, alături de certitudinea unui viitor fericit, a celor care construiesc socialismul și comunismul. Partidele comuniste — partide de tip leninist — conduc masele în urcușul sigur, la capătul căruia se află societatea comunistă. Fiecare treaptă e luminată de profunzimea și temeinicia științifică a leninismului. Fiecare nouă cucerire ne apropie de Lenin.

O literatură realist-socialistă (cum a devenit literatura noastră le la eliberare pînă azi), care prelucrează artistic temele luate din realitatea nouă, va oglindi în mod necesar chipul celui, care a fundamentat solid această realitate.

Cîntîndu-l pe Lenin, poeții cîntă viața de azi, munca omului constructor al societății socialiste, lupta pentru pace, progresul științei, visurile proiectate în viitor. Tocmai datorită acestei identități, **Lenin — actualitate, Lenin — viață,** poezia închinată conducătorului Revoluției din Octombrie nu se poate limita la versurile ocazionale, publicate anual, ca un omagiu, în fiecare aprilie. Poezia închinată lui Lenin constituie, de fapt, un amplu capitol în istoria literaturii noastre actuale.

De la poeții cei mai reprezentativi ca M. Beniuc, Radu Boureanu, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Mihu Dragomir, Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Cicerone Theodorescu, Dan Deșliu, pînă la cei mai tineri, dintre care unii fac abia primii pași în poezie, toți îl descoperă liric, pe Lenin, odată cu aprofundarea principiului literaturii partinice și împreună cu receptarea și răspunsurile la chemările contemporaneității.

Poezia noastră nouă cîntă această viață perpetuă care învinge timp și spații și se continuă neîntrerupt în generațiile tinere. M. Beniuc spune despre Lenin, simplu și direct: **„el e-n tot ce omenirea / pe drumul fericirii-o cheamă"** (Lenin — **Contemporanul).** Poeții comunică, în versuri, un adevăr fundamental: imaginea multilaterală a lui Lenin nu trebuie căutată la mausoleu, **„ci de vrei să-l vezi alevea pe Ilici / cercetează oamenii și viața!"** (Dan Deșliu: **Nemurire, — Versuri alese).** Lenin complex, deplin, nu poate fi aflat colindînd prin muzee ci doar **„în clocotul mulțimilor de-afară"** (N. Tăutu, **În muzeul V. I. Lenin).** Cu sensibilitatea și gingășia discretă ce-i sînt caracteristice, Veronica Porumbacu scrie despre un sculptor care caută model pentru chipul frămîntat din lut, în portrete și volume. Disperînd, neputînd în acest fel **„să treacă-n lut un început de eră / Abia tîrziu pe Lenin îl găsi / în ochii celorlalți, era aci, / aproape, mai aproape, la un pas, / într-o tăcere, în frînturi de glas, / în forfotă, pe schele de oraș, / în bolta galeriei, de lîmpașe, / în cîmpul fără margine sub cer, / într-o privire de pionier..."** (V. Porumbacu, **Bustul lui Lenin).**

Poeții se fac purtătorii de cuvînt ai generațiilor de azi și viitoare, care-i vor păstra lui Lenin amintirea mereu vie, slăvindu-l prin construcții pașnice, **„De-a pururea ești viu în inimi, Lenin!"** exclamă V. Tulbure, în numele celor care au învățat de la Ilici să fie **„groparii / setoșilor de sînge și averi"** (V. Tulbure, **Cuvîntul lui Lenin).**

Vladimir Ilici e fost un geniu al poporului, o expresie a năzuințelor și forțelor acestuia. Tînărul poet Alexandru Andrițoiu își imaginează răspunsul pe care i l-ar da însuși Lenin, la încercarea lui de a-l preamări în ode pompoase: **„El mă opri zicîndumi: o, nu sînt dumnezeu. / Eu unul dacă-n lupte eram de unul singur, / nu izbuteam o piatră din loc mișca să pot (..)**

„Ci-n mine ca și-n tine vorbise un norod / Am fost ghiocul numai, ecou la oceane, / și picurul de rouă ce răsfringea un cer / (...) Cîntați cu lira voastră mulțimea neînvinsă / Talazul ei cu care să-nfrîngi nimic nu-i greu, / Și-atuncea în cîntarea înaltă și încinsă / Cîntatul voi fi eu". (Al. Andrițoiu, **Lenin,** V. R. 4/1956).

Lenin e întîlnit în realizările și aspirațiile poporelor. Străduințile perseverente pentru împunerea păcii în lume, îndreaptă gîndul poeților spre creatorul Statului Sovietic, care a salutat umanitatea prin decretul de pace: **„Cînd azi luptînd pe calea păcii merg, / Popoarele îți cîntă ție slavă / Și-n lupta lor dureri și lacrimi șterg / Dînd lumii care nu va fi bolnavă: / Pace!"** (M. Beniuc, **Pacea leninistă).** Evocarea decretului leninist, e o chezășie a triumfului păcii: **„Pe cerul omenirii de azi, de cîte ori / Se strîng, vălătucite, cetățile de nori, / Din care voci sinistre, duhnind a mort coboară / Ca niște mari pălanjeni iritați / Eu văd rotînd în spații, mai albi ca-ntîia oară / Calmi, porumbeii-n soare legănați, / ai inimii lui Lenin..."** (Ion Brad, **În vuietul vremii).**

Comuniștii de azi au învățat de la Lenin intransigența revoluționară și încrederea în propriile forțe. Te momentele de **„grea turburare"**, cînd **„mii de-ntrebări și răspunsuri se-alungă"** — poeții invocă învățătura lui Lenin, cugetul său, **„necruțătoarea lui limpezime"**, glasul lui care seamănă certitudinea: **„Prin orișice cumpeni poporul răzbate, / Revoluția-i tare, mai tare ca toate",** și care sfătuiește sever: **„nu bețe-n victorii și nu disperare... / organizare, organizare, organizare..."** (M. Banuș, **Glasul lui Lenin).**

Cu Lenin se întîlnesc poeții cînd scriu despre viața nouă a tinerei generații care se poate bucura azi de lumina științei, căci **„să poți sorbi temeinic învățătura dreaptă, / a stat de strajă Lenin prin vremuri zbuciumate / dînd visului țării să se prefacă-n faptă / călînd în oameni dorul străvechi de libertate".** (Dan Deșliu, **Celor ce vin).**

Dezvoltarea artelor și literaturii, cultivarea unei arte aparținînd poporului, pe înțelesul maselor și iubită de ele, amintesc poeților dragostea lui Lenin pentru comorile culturii. Într-o evocare poetică a unui episod din Revoluția din Octombrie, cînd detașamentele roșii au asaltat Palatul de iarnă, V. Porumbacu ni-l arată pe Lenin dînd ordine ostașilor să stea de strajă **„ca nu cumva s.atingă neștiutoare — o schijă / tablouri olandeze..."**

Cititor al comunismului, Lenin e prezent în fiecare nouă înfăptuire a constructorilor societății comuniste. Dintre elementele necesare progresului științific și deci construirii comunismului, Lenin a insistat în scrierile sale asupra electrificării. E deci firesc ca în consemnarea poetică a răspîndirii **„lămpilor lui Ilici"** în țara noastră, poeții să evoce figura marelui învățător: **„Înalții brazi cu becurile vii / Sînt arcuri de triumf slăvind pe Lenin / și-aceluiaș Octomvrie, mărturii".** (V. Porumbacu, **Mărturiile lui Octomvrie).** În numele lui Lenin și al slobodei vieți, Eug. Frunză își exprimă convingerea că apele vijelioase ale Bistriței vor fi domesticite, iar tăriilor ei îi vom da aripi să spintece **„văzduhul cu mii de săgeți"** și noaptea s-o mături din cale. (Eug. Frunză — **Nu e putere să-i steie în cale).**

Lenin e cîntat cu ocazia progreselor uimitoare ale științei, fiind cel care a descătușat fantezia creatoare. Oamenii sovietici au înfăptuit cele mai îndrăznețe vise. Prin sateliții lansați spre cer din patria lui Lenin, N. Tăutu îl vede pe Ilici aprinzînd **„spre mine-semafoare"** (N. Tăutu, **Acarul).** Prima rachetă cosmică, **„ducînd spre soare visu-ndrăznet ce n-are moarte"** amintește **„cum totdeauna-n calea luminii ne-a-ndreptat. / Așa arată brațul lui Lenin: mai departe!"** (Ion Brad — **Nou albatros).**

Lenin e simbolul victoriei proletare. **„Ideea lui înseamnă: biruință!"** (Petre Solomon — **Citindu-l pe Lenin).** Numele lui a căpătat o sinonimie, unanim acceptată, cu tot ceea ce implică, efectiv și național, cuvintele: revoluție socialistă. Poeții care se inspiră din istoria contemporană, evocînd Revoluția din Octombrie, îl cîntă pe Lenin. Făcînd un bilanț de un emoționant farmec poetic, al fericirilor pe care le-a adus revoluția în omenire, Cristian Sîrbu substituie, firesc, cuvintului revoluție, numele lui Lenin: **„De la Lenin încoace / nu mai e întuneric și frig. / S-au înmulțit mușcatele pe cer. / S-au limpezit zările. / Din toate părțile pămîntului se vede Moscova"** (C. Sîrbu, — **De la Lenin încoace).** Severele cadențe ale glasului lui Lenin, păstrate pe disc, îi evocă lui Eugen Jebeleanu vîltoarea răsturnării strîmbei orînduiri: **„Drepte, țișnind ca din mitralieră / Izbeau cuvintele-n bătrîna eră / (...). Pe-ntregul glob țăind mănoase șanțuri / le auzeai sfărmînd căluș și lanțuri"** (Eugen Jebeleanu — **Glasul lui Lenin).** Această sinonimie: Lenin — Revoluția Socialistă din Octombrie, Mihu Dragomir o prevestește a fi veșnică: **„Și-n limba lor necunoscută nouă / vor spune oamenii din anul un milion: „Lenin!" / Și ca la lucirea unui fulger / Va re-nvia bătrînul Piter / vor trece marinarii investmînțați cu benzi de mitralieră / vor tropăi bocancii grei pe coridoarele Palatului de iarnă".** (Mihu Dragomir — **Acorduri pentru marea oda).**

Poeții noștri l-au cîntat pe Lenin în diverse ipostaze, pe conducătorul revoluției alături de activistul de partid, pe Lenin dezrobitorul alături de Lenin învățătorul, pe părintele comunismului alături de omul modest și simplu, iubitor de poezie și frumos. Dragostea, venerația și prețuirea răzbat din fiecare vers, pentru conducătorul care a dus istoria lumii **„cu o mie de ani înainte"** (Geo Bogza, **Cosmogonie).**

Lenin înseamnă visul de progres al omenirii, așa cum apare în versurile lui Mihu Dragomir: **„Și-n Spaski parcă bate-un ceas de cart, / Se leagănă rubinul pe catart / Sub steagul lui Ilici, dogoritor, / Și simt cum piața-alunecă ușor / și-naintăm, cu pînzele întinse / Prin visul lui cu-ntinderi neatinse"** (M. Dragomir, **Mieziul nopții la Kremlin).**

M. Beniuc, dînd glas sentimentelor poporului, îi vede amintirea și învățătura, biruind nemuritoare timpul și trăind veșnic în mijlocul popoarelor pe care geniul său le-a îndrumat pe drumul comunismului (M. Beniuc — **Lenin): „Vor trece și milenii și multe-o să se-nece / Și oamenii spre lună, spre Marte or să plece, / Vor trece și acestea și altele-or să vină / Ci Lenin, adevărul, rămîne tot lumină!** (...) **Și Lenin o să fie atunci în orice om / Ca primăvara seva și soarele în pom".**

Rodica Florea

TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE ÎN SPIRIT LENINIST

Problema raportului între tradiție și inovație este una dintre acelea care se discută și se reiau mereu, în țările unde se elaborează o literatură realist-socialistă. Este util să ne reamintim la fiecare nouă etapă a acestui proces de elaborare binecunoscutele păreri ale lui Lenin. Ele limpezesc confuziile și ajută la stabilirea unui echilibru între cele două tendințe, ori de cîte ori se manifestă exagerări într-un sens sau într-altul: fie în sensul ruperii literaturii noi de tendințele sănătoase ale creației literare realiste și progresiste din trecut și al adoptării unui modernism detașat de problematica societății socialiste, fie în sensul reluării și imitării nediscriminate a unei tematici și a unor procedee tradiționale epuizate.

În 1920, dînd un răspuns clarificator Proletcultului, care nega cultura trecutului și preconiza construirea culturii proletare din nimic, pe un teren curățat de tradiții, Lenin a formulat unul din principiile esențiale ale politicii culturale socialiste și ale esteticii marxiste: „Marxismul și-a cucerit însemnătatea istorică universală ca ideologie a proletariatului revoluționar, prin aceea că el, marxismul, nu a înlăturat cîtuși de puțin cele mai prețioase cuceriri ale epocii burgheze, ci, dimpotrivă, și le-a însușit și a prelucrat tot ce era mai de preț în dezvoltarea a mai bine de două mii de ani a gîndirii și culturii umane. Numai munca ce va urma pe această bază și în aceeași direcție, însuflețită de experiența (practică) a dictaturii proletariatului ca ultimă luptă împotriva oricărei exploatări, poate fi recunoscută drept dezvoltare a unei culturi cu adevărat proletară". Despre izvoarele filozofice ale marxismului vorbise Lenin înainte: acum stabilea că noua cultură marxistă își găsește izvorul firesc în cultura cea mai înaintată a veacurilor trecute.

Tot în același an, la al III-lea Congres al Tineretului Comunist rus, Lenin reia ideea, insistînd asupra preluării critice a acestei moșteniri: „El (Marx) a preluat în mod critic tot ce a fost creat de societatea omenească, nelăsînd nici un punct să scape atenției sale". Și mai departe: „Cultura proletară nu este ceva ieșit de nu știu unde, nu este o născocire a oamenilor care-și zic specialiști în cultură proletară. Ar fi ceva cu totul absurd. Cultura proletară trebuie să fie dezvoltarea după anumite legi a acelui bagaj de cunoștințe, pe care omenirea le-a elaborat sub jugul societății capitaliste, a societății moșierești, a societății birocratice".

Principiile lui Lenin au devenit, în țările socialiste, bazele unei politici culturale de mare amploare. Edițiile ample, științifice, critice, de clasici, care apar, în aceste țări, în condiții, tiraje și cu frecvențe necunoscute înainte, fac orice alt comentariu de prisos.

Din punctul de vedere al esteticii literare, afirmațiile lui Lenin mai sus amintite, ideea preluării critice a celor mai valoroase tradiții literare și artistice, sînt consecința logică a teoriei leniniste asupra reflectării ca și a concepției lui Lenin despre cele două culturi. Teoria reflectării afirmă putința artei — deci și a literaturii — de a surprinde, prin însăși structura imaginii artistice, adevărul obiectiv. De aci decurge perenitatea artei, care vorbește conștiințelor, chiar într-o epocă depărtată în timp de momentul elaborării artistice. Reflectarea nefiind însă un proces mecanic, ci angajînd afectivitatea creatorului și producîndu-se prin mijlocirea unei concepții despre lume și societate, tendențiozitatea operei de artă e evidentă. Reflectarea poate, prin urmare, fi fidelă sau deformantă, după cum artistul aparține uneia sau alteia dintre cele două culturi existente în fiecare națiune. Din aceste principii decurge, pe de o parte, interesul unei lucrări literare din trecut pentru conștiințele oamenilor de astăzi, pe de alta, necesitatea contemporanilor de a desluși, în spirit critic, orientarea conștiinței artistice, care a realizat reflectarea.

Preluarea critică o moștenirii literare este un principiu estetic și de politică culturală. Dar preluare critică nu înseamnă, în nici un caz, reproducere, repetiție mecanică a unor concepții literare și a unor procedee artistice — fie ele valoroase — ale trecutului. Lucrul este de altfel nelogic și nerealizabil. Condițiile create de revoluția proletară nu pot genera un realism de tip balzacian. Realismul scriitorului, care scrie, astăzi, într-o țară socialistă, este luminat și conștient dirijat de o concepție, de o ideologie. El întîmpină realitatea înarmat cu o gîndire științifică, și ar fi o absurditate să ni-l închipuim, făcînd realism fără să-și dea seama. Această teorie a realismului inconștient nesusținut de nici o orientare ideologică și datorat doar forței cu care se impune mediul înconjurător conștiinței și simțurilor artistului, teorie revizionistă, urmărește tocmai anihilarea rolului ideologiei în creația literară a zilelor noastre. De aceea ni se pare un nonsens aprecierea pozitivă pe care o acordă unii critici unor romancieri actuali care ar face astăzi, la noi, realism critic. Exagerînd puțin, de dragul exemplificării, am putea aprecia elogios pe un poet ce ar scrie astăzi ca Homer și să-l felicităm că realizează acea naivitate, care ne farmecă în poemele homerice și pe care Marx o punea în legătură cu copilăria omenirii.

Cele mai valoroase dintre operele care se scriu astăzi la noi ne arată deopotrivă importanța absorbirii de către scriitorii contemporani a marilor tradiții literare, ca și imposibilitatea reluărilor identice. Că Titus Popovici merge pe linia deschisă de marii prozatori ardeleni — Slavici, Rebreanu — s-a spus de multe ori. Și tot de atîtea ori s-a remarcat că fărîmul ardelean care în Ion era stăpînit de mistica pămîntului, trăiește în romanele lui Titus Popovici o metamorfoză explicată de adîncimea prefacerilor sociale, cu care este contemporan. Preluarea necritică și necreatoare a tradițiilor literare a dus totdeauna la epigonism. Ea nici nu poate fi concepută într-o epocă de istorie, care inaugurează un nou tip de societate.

Dacă preluarea nediscriminată — astăzi — a unor concepții și procedee literare — fie ele datorate unor scriitori progresiști ai trecutului — duce la epigonism și desuetudine, imitarea unor orientări literare care, nici în vremea înfloririi lor n-au jucat un rol progresist, intră în domeniul absurdului. Accentele idilic-neo-semănătoriste, semnalate de critica noastră în poezia unor tineri, vădesc din partea acestora nu numai o totală ignorare a echilibrului necesar între tradiție și inovație, dar și o falsă ierarhie de valori.

Există inovații, există pseudo-inovații — Lenin a respins noul de dragul noului însoțit de sacrificarea sensului și a valorii estetice în opera de artă. În amintirile ei, Klara Zetkin reproduce opiniile lui V. I. Lenin în legătură cu unele orientări absurde și extremiste: „Frumosul trebuie păstrat, trebuie să fie luat ca model, trebuie să pornim de la el, chiar dacă-i „vechi"... Nu sînt în stare să consider operele expresionismului, futurismului și celorlalte „isme" drept cea mai înaltă manifestare a genialului artistic". Lenin o aprobă pe interlocutoarea lui, care refuză să accepte că niște triunghiuri în loc de nas pot exprima năzuințele unui suflet inspirat și că aspirația revoluționară spre acțiune „trebuie să transforme trupul omenesc, în care organele sînt legate într-un complex, într-un sac moale și informe, așezat pe două picioroange, cu două furci și cîte cinci dinți fiecare".

Criteriul acceptării înnoirilor în artă îl reprezintă gradul lor de accesibilitate, influența lor asupra maselor. Lenin o spune răspicat: „Arta aparține poporului. Prin rădăcinile ei cele mai adînci ea trebuie să pătrundă în însuși grosul maselor largi muncitoare... Ea trebuie să unească simțirea, gîndirea și voința acestor mase, să le ridice". Cu aceste cuvinte, Lenin desființează toate orientările artistice, care se vor revoluționare, dar se adresează în cazul cel mai bun unui grup de inițiați și snobi, care închid maselor accesul spre opera de artă.

Încercarea de a introduce germenul descompunerii în artă sub firma „înnoirilor" rafinate catalogate drept „revoluționare" continuă și astăzi în unele țări ale apusului. Abstracționismul, Letrismul, desființarea personajului în epică, sînt doar cîteva formule. Caracterul lor tendențios și antipopular nu necesită demonstrație.

Se impune însă discernămînt în aprecierea noului în artă și literatură. Dacă e necesară respingerea cu vehemență a pseudo-inovațiilor, neacceptarea dogmatică a unor înnoiri determinate de prefacerile obiective care solicită atenția scriitorului poate deveni primejdioasă. Dovedește, între altele, neînțelegerea raportului dialectic între tradiție și inovație în literatura realist-socialistă.

Vera Călin

LENIN — CONDUCĂTORUL

Sculptură de N. A. Andreev

BERTOLT BRECHT

Invincibila inscripție

În plin război mondial,
Într-o celulă a temniței italienești
Care gemea de vagabonzi, de hoți și San-Carlo dezertori,
Un soldat socialist a scris cu creionul pe zid:

„Trăiască Lenin!"

Cuvintele abia se deslușeau
În umbra încăperii, aproape de tavan, —
Dar temnicierii au zărit și au trimis
Zugravul, care a vopsit cu var
Inscripția primejdioasă,
Trecînd cu pensula deasupra literelor scrise:

Pe zid a apărut însă din nou
— Nu în creion, ci luminată-n var —
Inscripția „Trăiască Lenin!"

Un alt zugrav vopsi apoi peretele întreg.
Inscripția a dispărut, dar dimineața,
Cînd zidul s-a uscat, pe el a răsărit din nou:

„Trăiască Lenin!"

Zidarul îl aduseră, cu-o daltă,
Și literă cu literă a răzuit-o.
Cînd isprăvi,-n celulă strălucea din nou,
Săpată-n cărămidă de-astă dată,
Inscripția nemuritoare
„Trăiască Lenin!"

— De-acum luați peretele! — le-a spus soldatul.

În romînește de TIBERIU UTAN

PAUL VAILLANT-COUTURIER

Arma victoriei noastre

(fragment)

Tunetul! Tunetu-ascultă-l!
E glasu-Aurorei suind peste Neva.
E vuietul glasului său...
Și salva răsună-n Palatul de Iarnă,
Sînt gărzile roșii stăpîne-n oraș.

Aici muncitorii, soldații, țăranii
Înfipt-au pe țărmul rusesc
Stindardul cel roșu, stindardul Comunei
Sub pașii-n cadență ai cismelor grele,
În ceasul răsplatei, în ceasul luptei.
Octombrie-ngropat-a trecutul,
La granița vremii.

Și flacăra flamurii roșii țîșnit-a
Peste corăbii...
Lenin!

Ca viscolul steagul cel roșu-i izbi
Pe albi din miază-noapte-n miază-zi
Lenin!

Și steagul cel roșu sună pîn-la stele
Din trimbițî de fabrici, din trimbițe grele
Lenin!

Steagul roșu! Văpăile lui triumfale
Profetizau marile cincinale
Lenin!

Ostași ai Comunei slăvite
Culcați sub țărînă aici
Noi v-am adus cununi de flori
Iar dar de la Comuna voastră nouă,
Priviți: tractoare de la Stalingrad
Și păsări de oțel din Moscova,
Și minereuri din Magnitogorsk,
Torente de secară pîrguită
Departe,-n colhoznice cîmpuri,
Pe toate le aducem la zidul slăvit
Armă-a izbînzii
Comunei Mondiale.

În romînește de DAN GRIGORESCU

BOGUSLAV KOGUT

Există un asemenea partid!

O zi de iarnă caldă la Leningrad. Ușor,
Zăpada se topește picînd pe-asfaltul ud.
Stau casele-nvelite-n al negurilor nor,
Aud prin vreme glasul lui Lenin, îl aud.
Cum stă veghind nainte de luptă un ostaș,
Stă Smolnii printre arbori înalți
ce zarea-nchid.
Desface vîntu-n șuier prin negură făgaș.
Și-aud un glas:
— Există asemenea Partid!
Cărări șerpuitoare istoria călca, —
Prin foc treceau ostașii, prin viscole și ploi,
Cu ploile odată și sîngele ploua,
Dar se-auzea-ntre rînduri: Sus! Lenin e cu noi!
Vezi sîngele în valuri și moartea-ți stă în față.
Cu dinții strînși rabzi focul dușmanului perfid.
Și cine ți-a fost sprijin, putere și povață?
Aud un glas:
— Există asemenea Partid!
Sub flamura de sînge, ostașii-naintează.
Ei vin din lanuri arse, din mine, — vin șuvoi,
Și duc prin moarte viața, purtînd cuvîntul-rază:
Cu noi e Lenin, frate, Partidul e cu noi!
Precum un steag de flăcări peste-al mult-îmbie vis,
Pe tot întinsul lumii azi zorii se deschid.
Dar zodia lui mîine, de mîna cui s-a scris?
Aud un glas:
— Există asemenea Partid!

În romînește de GEO DUMITRESCU

ARKADI KULEȘOV

Prezidiul meu

La mitinguri fost-am adese
În anii-mi de zbuciume grei
Și inima singură alese
Solemnul prezidiu al ei.

Și-n el chiar din zilele crunte
De luptă cu aprigi vrăjmași,
Avîndu-l pe Ilici în frunte,
Am luat loc matrozi și ostași,

Zidari și plugari... Prin furtună
Cu cîntecu-am mers către țel.
Și nimeni la masa comună
Nicicînd n-a roșit pentru el.

Că vremii ce steagu-nvăpaie
I-a fost și-acest cîntec îndemn —
Tot tînăr în inima mea e
Același prezidiu solemn.

Iar Ilici trudind cu tot zorul,
Urînd lîncezeala mereu,
În veci este conducătorul
Acestui prezidiu al meu.

În romînește de ANTON A. ILIESCU

CINE I-A UCIS PE VETERANI?

ERNEST HEMINGWAY

În numărul din ianuarie 1960 al revistei americane Mainstream *a apărut reportajul* Cine i-a ucis pe veterani *de Ernest Hemingway. Reportajul marelui prozator deși publicat pentru prima dată cu mulți ani în urmă, își păstrează pe deplin actualitatea. Dovadă a acestei stringente actualități o face republicarea lui în revista americană la 25 de ani de la prima sa apariție în* New Masses.

Publicăm reportajul lui Hemingway pentru adevărurile revelatorii cuprinse în rîndurile sale și pentru frumusețea sa artistică. Iată mai întîi nota revistei Mainstream:

„În noaptea de 2 septembrie 1935, un uragan se năpusti asupra coastei de sud a Floridei în direcția strîmtorii Matecumbe, la 50 de mile nord de Key West. La Matecumbe, al cărui nume în limba indienilor din aceste părți înseamnă „Locul durerii", 700 de veterani lucrau la construcția unei căi ferate ce urma să lege interiorul peninsulei cu Key West. Cei mai mulți dintre ei participaseră la marșul organizat pentru mărirea salariilor cu cîțiva ani în urmă, căzînd victime crizei și credinței generalului Mac Arthur că bogații au nevoie de apărare.

Deși oficialitățile din Washington știau de cîtăva vreme că furtuna se îndrepta spre Matecumbe, ele nu au făcut nici un efort pentru evacuarea veteranilor care trăiau împreună cu familiile în bordeie insalubre. Un tren trimis în ultimul moment în ajutorul lor nu a ajuns niciodată la destinație. La Matecumbe au murit 450 de soldați, femei și copii. Publicăm reportajul lui Hemingway care a vizitat locul tragediei."

Key West, Florida,

I-am dus pe golanii mei la luptă; au fost decimați. Dintr-o sută cincizeci n-au rămas în viață decît trei care nu vor avea altă soartă decît să cerșească prin mahalale tot restul vieții.

Shakespeare.

Da, și acum i-am înecat și pe ăștia trei.

Pe cine au supărat oare, cine socotea că prezența lor ar însemna un pericol politic?

Cine i-a trimis în strîmtorile Floridei în anotimpul furtunilor?

Cine-i răspunzător de moartea lor?

Autorul articolului de față trăiește departe de Washington și nu cunoaște răspunsul acestor întrebări. El știe însă că oamenii cu stare, proprietari de iahturi și organizatori ai partidelor de pescuit (așa cum au fost atîția dintre președinții Statelor Unite) nu vin în Florida în anotimpul uraganelor. În august, septembrie și octombrie, lunile bîntuite de furtuni, nici un vas nu-și face apariția de-a lungul țărmului. Pentru că proprietarii iahturilor știu că proprietățile lor ar fi pîndite de o mare primejdie, o primejdie din care cu greu ar putea scăpa dacă s-ar isca o furtună. Pentru același motiv, pentru nimic în lume nu i-ai putea convinge pe milionari să pescuiască în largul apelor Cubei în timpul verii cînd vin aici peștii cei mai mari. E știut că proprietățile acestor milionari s-ar afla într-o mare primejdie. Dar veteranii nu sînt proprietatea cuiva. Ei sînt numai ființe umane. Niște ființe nenorocite care în mod fatal trebuie să moară. Fac o muncă infernală pentru un salariu maxim de 45 de dolari. Au fost trimiși pe coastele Floridei pentru că aici nu pot provoca nici un fel de dezordini. E anotimpul furtunilor, e adevărat; dar dacă s-ar ivi vreun pericol cine s-ar gîndi că nu pot fi evacuați la timp?

Iată cum vine un uragan. E sîmbătă seara. Ești la Key West, ai terminat o săptămînă de lucru, te duci la crișmă să tragi o dușcă și să-ți arunci ochii prin ziarele de seară. Primul lucru pe care-l vezi în ziar e o înștiințare care te previne că se va dezlănțui un uragan. Știi că asta înseamnă o întrerupere a lucrului pentru un timp, ceea ce te necăjește grozav pentru că pînă acum totul mergea destul de bine.

Se spune că furtuna asta tropicală ar fi izbucnit la est de Long Island în arhipelagul Bahamas și că direcția ar fi aproximativ spre Key West. Iei harta meteorologică a lunii septembrie care indică direcțiile și datele a patruzeci de uragane care au bîntuit regiunea în cursul acestei luni, începînd din 1900. Și, ținînd seama de viteza comunicată de biroul de prevedere a timpului, calculezi că furtuna nu poate ajunge aici pînă luni seara cel mai devreme. Toată duminica ți-o pierzi chinuindu-te să-ți pui barca în siguranță. Dacă ești refuzat, spunîndu-ți-se că sînt prea multe ambarcațiuni care așteaptă să fie remorcate și duse la adăpost, îți cumperi cu 52 de dolari cîțiva metri de cablu gros, de oțel, îți duci barca la baza submarinelor, în locul care ți se pare cel mai ferit și o legi cît poți mai bine. Luni, bați în cuie obloanele casei și vîri înăuntru tot ce ar putea fi ridicat de furtună. Dinspre nord-est încep să se arate semne îngrijorătoare. La 5 după masă se stîrnește un vînt puternic. Pe catargele vaselor se arborează steagul roșu, mare, cu un pătrat negru în mijloc, ceea ce înseamnă „uragan". Vîntul se pornește mai tare, barometrul cade brusc. În tot orașul oamenii stau zăvorîți în case.

Dai o fugă pînă la luntre și încerci să-ți dai seama ce se va întîmpla cînd se vor ridica talazurile. Ai impresia că totul ar fi în ordine dacă furtuna ar veni de oriunde în afară de nord-vest, direcție spre care e deschis bazinul. Observi cu bucurie că nici o altă ambarcațiune nu amenință să se năpustească într-a ta și s-o sfărîme. Doar o șalupă confiscată de poliția de coastă e legată chiar lîngă barca ta și remarci că parîmele de la pupă sînt legate doar de inelele pupei bărcii tale și simți că te apucă o durere violentă de burtă.

— Pentru numele lui dumnezeu, să știi că inelele astea păduchioase or să iasă din pupă și atunci o să se năpustească în barca mea.

— Dacă-i așa, poți tăia parîmele sau poți s-o dai la fund.

— Ce sistem e și ăsta să lași o vechitură ca asta să nenorocească o luntre bună?

După ultimul buletin, se pare că uraganul nu va izbucni pînă la miezul nopții. La 10 seara ieși din Biroul pentru Prevederea Timpului și pleci acasă, gîndindu-te că poate vei izbuti să dormi două ore. Lași mașina în fața casei pentru că garajul îți se pare că e prea șubred ca să prezinte vreo garanție. Îți pui lîngă pat barometrul și lanterna de buzunar, pentru momentul în care o să se stingă lumina electrică. La miezul nopții, vîntul urlă, barometrul arată 29,55 și scade văzînd cu ochii. Ploaia cade în rafale. Te îmbraci, găsești mașina șiroind de apă, te îndrepți cu greu spre barcă, călăuzit de lumina lanternei. Crengile cad lîngă tine, sîrmele electrice se încolăcesc. Lanterna nu străbate prin pînzele de ploaie. Vîntul bate acum exact dinspre nord-vest. Vasul capturat de poliția de coastă a smuls inelele pupei și, condus de José Rodriguez, un marinar spaniol, s-a repezit în larg înainte de-a avea timpul să ne lovească. Acum îl auzi tocmai cum se sfărîmă de dig.

Vîntul suflă tot mai tare, înaintezi cu greu, îți bate din față. Dacă uraganul va veni din direcția din care suflă vîntul, vasul o să fie pierdut și n-o să ai niciodată bani să-ți cumperi altul. Te simți ca în infern. Dar puțin după ora 2 noaptea, vîntul se întoarce dinspre vest și atunci, după legea cîclonilor îți dai seama că uraganul a trecut pe deasupra strîmtorilor și ne-a ocolit. Vasul e aparat de dig. La 5, barometrul s-a oprit și te întorci acasă. Luminile sînt stinse. Un copac s-a prăbușit de-a curmezișul potecii. Un gol ciudat în latura de miazănoapte a grădinii îți arată că și uriașul sapodillo a fost doborît. Intri.

★

Așa se întîmplă cînd furtuna te ocolește. Îți trebuie cel puțin două zile să te pregătești să întîmpini un uragan; două zile întregi. Uneori, mai mult.

Dar ce s-a întîmplat în strîmtori?

Marți, pe cînd uraganul străbătea Golful Mexic, vîntul era atît de puternic încît nici un vas nu putea părăsi Key West și nu exista nici un mijloc de comunicație cu strîmtoarea sau cu continentul. Nimeni nu știa ce rămăsese în urma uraganului. Nu venea nici un tren dintr-acolo și nu ne parvenise nici o știre. Nimeni nu bănuia ce catastrofă avusese loc la Matecumbe. De-abia a doua zi un vas pătrunse prin Matecumbe Key, venind dinspre Key West.

Acum, cînd sînt scrise aceste rînduri, la cinci zile după furtună, nu se știe numărul exact al morților. Crucea Roșie, care se joacă cu cifrele, a anunțat întîi 46, apoi 150, spunînd în cele din urmă că numărul morților nu depășește 300. Listele de azi dau o nouă cifră: 446; dar numai totalul veteranilor morți și dispăruți este de 442. Dacă adăugăm că au fost găsite trupurile a 70 de civili, totalul morților trece de 1.000, gîndindu-ne mai ales că multe cadavre au fost înghițite de valuri și nu vor fi găsite niciodată.

Nu e cazul să discutăm moartea civililor și a familiilor lor, deoarece ei se aflau aici din propria lor dorință. Își construiseră case, cumpăraseră terenuri și știau limpede că destinul le e în joc. Dar veteranii fuseseră trimiși. Nu aveau cum să plece. Nu erau apărați împotriva uraganului. Nu aveau nici un fel de șanse să scape.

În timpul războiului, detașamente întregi, uneori chiar numai cîțiva soldați, care și-au atras dizgrația superiorilor, au fost trimiși în poziții extrem de amenințate și ținuți acolo pînă cînd nu mai prezentau nici o problemă. Nu cred că cineva a trimis cu bună știință, într-o asemenea poziție pe veteranii de război ai Statelor Unite. Dar strîmtorile Floridei, în anotimpul furtunilor, în condițiile construcției căii ferate de pe coasta răsăriteană a peninsulei, pot fi considerate o poziție cît se poate de periculoasă. Și ignoranța nu poate fi acceptată ca o scuză pentru asasinat sau pentru ucidere în masă.

Cine a trimis în Florida, în anotimpul uraganelor, o mie de veterani, mulți dintre ei viguroși, apți de muncă grea, loviți de soartă, să trăiască în bordeie?

De ce nu au fost evacuați duminică, sau cel mai tîrziu luni dimineața, cînd se știa că uraganul se va năpusti asupra regiunii și că evacuarea era singura apărare cu putință?

Cine s-a împotrivit trimiterii trenului din Miami pînă luni la patru și jumătate, astfel încît terasamentul era inundat înainte ca garnitura să fi ajuns în lagăr?

Cineva trebuie să răspundă acestor întrebări.

★

Cînd am ajuns la Matecumbe, am văzut plutind cadavre în șanțul căii ferate. Peisajul era cafeniu, de parcă ar fi venit toamna în aceste insule în care nu-i niciodată toamnă, ci doar un fel de vară primejdioasă: pe ramuri nu mai erau frunze. În punctele cele mai înalte ale insulei, era o pătură de nisip groasă de două picioare, adusă acolo de valurile mării. Mașinile grele de construcții erau răsturnate. Insula părea cursul vechi al unui rîu care ar fi dispărut, înghițit de mare. Taluzul fusese năruit și oamenii care se ascunseseră în spatele lui și, în cele din urmă, cînd veniseră apele, se agățaseră de traverse, fuseseră luați odată cu ele. Pot fi văzuți acum, aruncați claie peste grămadă în mangotieri. Grămezile cele mai mari de cadavre erau în mangotierii noduroși, veșnic verzi, din spatele cisternelor și al turnurilor de apă. Au stat ghemuiți aici, la adăpost, pînă cînd vîntul și apa i-au smuls pur și simplu. Nu i-au luat dintr-o dată; pe rînd, de îndată ce nu se mai puteau ține. După aceea, apele i-au azvîrlit în crengile copacilor. Îi vezi pretutindeni; la căldura soarelui, au început să fie prea grași pentru hăinuțele lor albastre de dril, ponosite, care afîrnau, largi, pe ei în zilele de foamete.

. . . . . .

„Pentru ei e mai bine așa", încearcă probabil să se justifice față de el însuși cel care i-a trimis aici. „Ce bine-o duceau! Pentru poate să prevadă cineva accidentele și voința domnului? Erau bine hrăniți, aveau case bune, bine tratați și, să presupunem, au murit ușor".

Dar aș vrea ca unul din cei care i-au trimis aici să scoată măcar un cadavru din mangotier, să întoarcă unul din cele care zac de-a lungul drumului, să lege laolaltă trupurile ca să nu fie duse-n larg, să inspire aerul duhnind așa cum nu ți-ai imaginat niciodată că poate duhni aerul — și să fie fericit. Dar știu prea bine că nu-i nici o fericire cînd javrele bogate fac război. Nefericirea ține pînă cînd toți cei care se luptă mor.

Așa încît ține-ți nasul și tu, care ai mizgălit într-o revistă literară cîteva rînduri, pretinzînd că ai vrea să mergi la Miami să vezi un uragan pentru că vei avea nevoie de el în viitorul tău roman și acum ți-e frică să nu-l vezi într-adevăr, poți continua să citești ziarul și vei avea tot ce-ți trebuie pentru următorul roman. Dar aș vrea să-ți dau brînci de pe scaunul comod al uraganului — aflat — din cărți, să te pomenești în mijlocul stivelor de cadavre din mangotieri. Să vezi o femeie, umflată ca un balon, întoarsă cu fața în jos, alături de ea, o alta, cu fața în sus, și să-ți explic că erau două fetițe nostime care lucraseră la o stație de benzină și la un bufet și că poți admira în voie nenorocirea lor. O să poți să faci din asta o fișă pentru viitorul tău roman, frate scriitor, amice s...t?

Dar tocmai atunci, unul din cei opt supraviețuitori ai acestui lagăr în care trăiseră 187 de oameni (alți 12 plecaseră la Miami să joace bass-ball, lucru care-i pune în mare încurcătură pe admiratorii procentajelor) trecu pe acolo, spunînd:

— Asta a fost iubita mea. S-a ngrășat, nu-i așa?

Băiatul era, însă, puțin nebun; putem, deci să-l lăsăm în pace, să ne întoarcem și să pornim spre lagărul cinci.

În lagărul cinci, din 187 de oameni, rămăseseră în viață numai opt. Dar am găsit numai 67 de cadavre și încă două de-a lungul șoselei. În total 69. Toți ceilalți sînt în mangotieri. Nicăieri nu se văd zburînd păsări. Nici măcar corbi. Absolut nici un corb. Vă vine a crede? Furtuna a ucis corbii ca și păsările mari, cum ar fi pelicanii. Îi puteți zări în iarba mustind de apă, de-a lungul țărmului. Iată încă un cadavru. Ghete cu carîmbul jos, cu tocurile tocite, un bărbat, de vreo șaizeci de ani, cu ghete tocite, o manta tivită cu o margine de metal, cămașă albastră fără guler, hainăde vînt, cu buzunarele goale. Îl întoarcem cu fața în sus. Obrazul tumefiat, imposibil de recunoscut. Nu seamănă a fi veteran. E prea bătrîn. Părul aproape alb. După ce o să-l vezi, așa o să fie și părul tău. Să-l întoarcem. E un veteran. Îl cunosc. De ce avea ghete cu carîmbul jos? Poate că le cîștigase la zaruri. Tu nu-l cunoști. Eu îl știu, are degetele mari ale mîinilor retezate. După asta l-am cunoscut. Crabii i-au mîncat degetele. Crezi că-i cunoști pe toți. Așteaptă. După un timp, are să ți se facă rău, frate. O să vezi șaizeci și șapte și o să ți se facă rău la al șaizeci și optulea.

Te plimbi pe țărm. Totu-i calm, limpede, albastru, ca în zilele de iarnă cînd milionarii vin aici. Numai că acum sînt muște mari, tîntari și duhoare de cadavru. Asta e la fel în orice țară te-ai duce. Acum miroase a cadavru în propria ta țară. E adevărat că soldații uciși miros la fel, indiferent de naționalitate și de cine i-a trimis la moarte?

Cine i-a trimis aici?

Cred că citește rîndurile astea. Ce-o simți oare?

Și el o să moară, poate nu într-un uragan; poate o să aibă o moarte ușoară, ceea ce tu, frate, ți-ai fi putut dori din toată inima. N-ar fi trebuit să te prinzi de vreun obiect oarecare, să stai spînzurat pînă cînd degetele nu te-au mai ținut și s-a făcut beznă. Și vîntul șuieră asemenea fluierului unei locomotive, pentrucă vîntul șuieră exact ca în cărți. Țărmul dispare, apele te poartă încoace și-ncolo, dai de ceva în preajmă, nu știi ce e, te agăți și te găsim apoi, obiect fără importanță, frînt în două, pe creanga unui mangotier.

Ai murit, frate; dar cine te-a părăsit în anotimpul furtunilor pe țărmul strîmtorii unde o mie de oameni au murit înaintea ta în anotimpul furtunilor, în timp ce construiau un drum, năruit acum de ape?

Cine te-a părăsit? Și care e pedeapsa pentru asasinat?

În romînește
de DAN GRIGORESCU

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 35 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Sibiu – Biblioteca orășenească

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 9 (44) • 1 mai 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Cîntec pentru MAI

GICA IUTEȘ

Niciodată nu i-au putut desluși chipul.
Chipul lui era chipul mulțimii.
Nu-i cumpăraseră decît brațele, tendoanele încordate la maximum, degetele cîrlige ale poverii.
Miinile lui inrobite, care săvîrșiseră cele șapte minuni ale lumii, miinile acestea purtau acum un steag.

Și albi de groază, ca plastroanele fracurilor de gală, în insomniile și coșmarele pe care și le transmiteau din generație în generație ca pe niște boli congenitale, il simțeau intrînd prin ușile ferecate, prin ferestrele oblonite, pătrunzînd prin pereții tapisați cu mătase și piele de Cordova. Cu cele o mie și una de fețe teribile ale răzbunării. Și dindărătul safeurilor unde aurul mai păstra înăbușit plînsul stins al copiilor care cereau pîine, porunceau cu spume la gură să se tragă în stradă, să se tragă în el. In cel care purta steagul în fruntea mulțimii.

O, de cite ori n-au răsuflat ușurați văzîndu-l căzut pe caldarim, înfășurat în lamura sîngelui său! Dar rînjetul le incremenea pe buze. Peste o clipă numai, el se ridica din nou întruchipat în cele o mie și una de fețe teribile ale răzbunării. El era? Altul din mulțime? Niciodată nu i-au putut desluși chipul. Chipul lui era chipul mulțimii. Și de cite ori nu-i orbise steagul din miinile care nu mai vroiau să robească. Steagul zvîcnind înainte, desfășurat deasupra mulțimii, ca purpura ce se lasă peste talazurile vuinde ale mării in preajma furtunii!...

Căci venea o primăvară care părea timpurie, prevestitoare de furtuni neasemuite. Primăvara în care Lenin a scris Tezele din Aprilie. Și steagul din miinile înrobite a luat foc, ca o armă necunoscută, cumplită. Atunci, ceasul sorocit a bătut în salvele de pe Aurora și miracolul unei nașteri s-a produs pe scările Palatului de iarnă. Atunci s-a înfăptuit a opta și totuși prima minune a lumii. Atunci a apărut pe pămînt o nouă ființă.

Omul cu arma a devenit omul liber. Vestea a zburat din meridian în meridian, omul liber a întins miinile sale căutînd miinile surori, miinile omenirii.

In geografia planetei s-au ivit semnele unor noi paralele.

Și în timp ce prin gestul simplu și firesc al muncii, omul liber se desăvîrșea pe sine, devenind stăpînul său și al naturii, făurindu-și pe pămînt fericirea după chipul și asemănarea visurilor sale. In timpul acesta ce n-au făcut ei? Și-au pus măștile ipocriziei, au stropit cu apă de trandafiri piețele inundate de singe, au dat drumul haitelor de copoi în gherocuri negre de ciocli. Au ctitorit temnițe. In nebuneasca lor disperare l-au născocit pe Hitler și l-au uns împărat pe fiul Dickei Berta. Au bîntuit cu ciuma cămășilor brune Varșovia, Praga, Parisul, Oslo, Atena, Belgradul, au incendiat ogoarele omului liber. Și-au făcut idoli moderni din calupuri de nitroglicerină. Dar a venit primăvara Stalingradului. Și primăvara din anul victoriei. Primăvara eliberării popoarelor de fascism. Și primăvara Chinei. Atunci au intrat în ultima fază a panicei. Intîi au căzut în misticism și au cumpărat cu cecuri în alb toate indulgențele papei, sperind în minunea bombelor curate. Și-au început să facă spiritism pe lada de gunoi a istoriei și singura revelație a fost că aveau înăuntru un loc rezervat. Soarele de mai li s-a părut o adevărată caniculă. S-au refugiat ca pentru un weekend sinistru pe ghețarul războiului rece, cu bombele lor curate și murdare, cu rampele și trampele în care mai speră.

Ei, care niciodată nu i-au putut desluși chipul, chipul care se multiplica în insomniile și coșmarele lor în cele o mie și una de fețe teribile ale răzbunării, l-au cunoscut, în sfîrșit!

Cu miinile lui, a lansat spre ghețarul războiului rece odată cu marile construcții ale socialismului primul spărgător de gheață atomic.

Pescărușul argintiu al Lunikului peste Marea Liniștii. Și ziua de lucru de cinci ore.

I-au auzit și glasul, răsunînd în mesajul lui Nichita Sergheevici Hrușciov. In această primăvară, care numără peste un miliard de oameni liberi, chipul său e una cu visul nostru.

TRĂIASCĂ 1 MAI,

ZIUA SOLIDARITĂȚII INTERNAȚIONALE A OAMENILOR MUNCII!

MIHAI BENIUC

Tufan de trandafiri

Adesea mi se pare că nu mai este mult,
Ci pasul trece iarăși de ușă mai departe,
Și, cum se pierde-n ceață la alte porți, ascult
Și mi se pare cum că eu sînt fără de moarte.

In viața-mi nu prea lungă văzui atitea cele,
Și oameni mari și state căzînd și dispărînd
Și drumul ce se-ncheagă de la pămînt la stele,
Incît un drum la ceruri, cred, va veni curînd.

Eu nu știu de-oi ajunge să umblu personal
Pe căile celeste zburind în astronave;
Sînt prea cuprins în treburi, ca o meduză-n val,
Și-s cam trecut, vezi bine, mi-s oasele bolnave.

Dar cînd se va descinde pe Venus ori pe Marte,
Și eu am o dorință: sicriul să mi-l ia
Să-l ducă pe-o planetă, cu resturile-mi moarte
Și-acolo loc să-i facă-ntr-o groapă, undeva.

Aș prefera, desigur, pe Venus, căci iubirea
Mai mult decît războiul pe lume o iubii;
Dar de va fi pe Marte, să fie! Omenirea
Ceva din asta totuși, poate, va dobîndi.

Am să răsar pe Marte, tufan de trandafiri,
Iar unde-s trandafirii, s-or țese și iubiri.

POEZIA FAPTULUI DIVERS ȘI-A MICULUI NIMIC

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

Amicul meu, micburghezul cutare, duce nostalgia ziarelor de odinioară. Și nu a întregului cuprins din ziare ci numai a rubricii fapte diverse și a însemnărilor despre micile nimicuri. Cînd factorul poștal îi aducea foaia tipărită, adică disdedimineață, amicul meu o desfăcea și-o așeza pe masă ca apoi, paralel cu sorbirea cafelei (cu lapte) să citească noutățile: cine s-a mai aruncat de la etajul 7, cine s-a aruncat în Dîmbovița, ce e cu pachetele funebre și... care mireasă a fugit cu un vînzător de cereale tocmai în toiul nunții.

Cu stufoasa lui psihologie micburgheză, amicul meu nu-și dă seama că și astăzi poate găsi în presă fapte diverse, — și încă mult mai multe și mai importante. Firește că nu de factura celor de odinioară. La Bicaz și în Dobrogea, în Capitală și în micul cătun din Vrancea, s-au petrecut o sumedenie de fapte diverse și toate autentice (ziarele de odinioară aveau o fantezie care o întrecea pe-a vînătorilor) și toate de seamă. Un fost păstor a coborît la Bicaz și-a devenit inovator. E, orice s-ar spune, un fapt divers, de îndată ce mulți alți păstori au devenit inventatori. Căci ce este faptul divers dacă nu întîmplarea devenită obișnuită și la ordinea zilei. Dar amicul meu o știe pe-a lui și-o ține morțiș, fără să asculte părerile altora. Dar ceea ce-l întărită pe amicul cutare este că literatura de astăzi ocolește faptul divers și micul nimic, nefructificîndu-le marile sarcini de „energie artistică" (folosesc limbajul interlocutorului).

— Franța, dom'le, nu lasă să-i scape printre degete poezia faptului divers. Poetul de pe Sena s-a specializat în acest domeniu fecund. De ce nu faceți și voi așa ceva?

— Dar, în definitiv, explică-te! Ce înțelegi dumneata prin fapt divers? Că — văd eu — avem opinii diferite.

— Am să-ți răspund c-un exemplu. Deunăzi plimbîndu-mă prin Cișmigiu am văzut un pensionar care aducea de mîncare lebedelor. Paznicul parcului îmi spunea că face acest gest emoționant de doi ani. E un fapt divers.

— Ce-ar fi să scriu o „Inscripție pe un cuțit"? E o poezie a micului nimic.

— Exact! Scrie!

— E tîrziu. A scris Arghezi. — și între hotarele patriei.

Amicul a redevenit monosilabic.

— Mda. Dar sînt în definitiv, sînt două cazuri. O singură pereche, aidoma mănușilor îmblănite.

— De acord! Dar am să-ți istorisesc ceva:

Unui țăran rus i-au luat chiaburii vaca. I-au sechestrat-o deși era oropsit și avea o singură vită în iesle. Atunci țăranul a scris o jalbă lui Lenin, iar Lenin a dat ordin telegrafic Sovietului sătesc:
Să i se restituie vaca!
Și dați-mi o dare de seamă.

—Mda. E o poezie, cine a scris-o?

— Isakovski. Dar astea sînt fapte diverse. Am și mici nimicuri.

O tranșee, o sobă
de fum
Lăcrimează rășina-n văpăi.
Dar armonica-mi
cîntă acum
Despre zîmbetul
ochilor tăi.

Deci tranșeea, soba, rășina, armonica... E o poezie de Surkov.

— Păi, bine, bine! Dar poeții noștri?

— Și poeții noștri!

— Ai răbdare! In Egipt, Victor Tulbure a cunoscut un felah care știa un cuvînt din lexicul limbii ruse: harașo. Adică știa că va fi bine. Că va fi pace în lume. Că Uniunea Sovietică e pavăza libertății și-a păcii. E un fapt divers. Mai departe, A. Toma scria despre un miner care a salvat abatajul: fapt divers. Dan Deșliu, despre minerii de la Maramureș, care au dat lumină și glorie socialismului: obișnuite și contemporane fapte diverse. Te-aș putea copleși cu alte zeci de citate. Un lucru vreau să reții însă: astăzi, faptul divers din literatură nu mai e aruncarea de la etajul opt, nici pachetele funebre cu oameni ciopîrțiți, nici alte asemenea bizarerii. Fapt divers e faptul că (iartă-mi calamburul) țăranii colectiviști țin ședință ca niște cugetători (vezi poezia lui Mihu Dragomir), că micuța Boroș demască chiaburii satului (vezi Vară fierbinte de Victor Tulbure), că Pașca Gavrilă, de la Bicaz, a ajuns celebru în toată țara (vezi poezia lui Mihai Beniuc) etc., etc. Iată obișnuitele, atît de obișnuitele noastre fapte diverse.

Ai vrea probabil și ceva despre poezia așaziselor mici nimicuri. Mă rog! Un mic nimic e și secunda, infima clipă din ceasornic. Dar ea poate aduce mărfuri și economii de milioane. E adevărat că odinioară micile nimicuri erau înspăimîntătoare. In timpul teroarei antonesciene, tacîmul suna înfiorător pe masă (citește dumneata poezia Mariei Banuș), iar, după incendierea satului ceh Lidice au mai rămas, dacă l-ai citit pe Eugen Jebeleanu (dar dumneata ești un incult) numai aceste „mici nimicuri".

Iată micile nimicuri care vizează viața de odinioară. Și o vizează amar de dureros.

Mistria caldă de atita muncă,
Creionul care s-a înfierbîntat,
și clipa scurtă cu văpaie lungă
și becul și neonul care-a luminat,
și veștile care sosesc în plicuri
despre un nou vestit inovator, —
aceste mici dar foarte mari
nimicuri
sînt bucuria noastră-a tuturor.

— Mda! Cine-i autorul?

— Eu. Sînt versuri făcute ad-hoc pentru a-ți limpezi noțiunile. Nu mai avem nimicuri mici — nu mai avem fapte diverse de ușoară senzație. Nici nu avem trebuință de așa ceva. Amănuntul, pe care nu se știe de ce-l numești „mic nimic", — e un fragment hotărîtor al marelui ansamblu al construirii socialismului. Șurubul, domnul meu e un ce necesar al noilor mașini electronice iar clipa victorioasă e o componentă a nemuririi. Spunemi, deci, sînt mici aceste nimicuri? Faptul divers a devenit istoric, definitoriu pentru epocă. Eftimie Croitoru a salvat un pod de la explozie pentru ca armatele eliberatoare să ajungă mai repede la Berlin. In Franța Raymonde Dien a oprit trenul morții pentru ca armamentul să ajungă mai tîrziu în colonii. Silvestru, minerul, a salvat abatajul pentru ca minerii să ajungă cu un infim fragment de timp mai repede în socialism, pe cînd algerianca Djamila Buhired a întîrziat cu o clipă hotărîtoare ajungerea trupelor metropolei într-un oraș. Sînt faptele contemporane ale comuniștilor. Dar ce să-ți mai explic eu dumitale unuia care e un anacronic fapt divers și un mic nimic al zilelor noastre.

Atît!

Al. Andrițoiu

VIZITA POETULUI

acad. TUDOR VIANU

COLOCVIU CU TINERETUL

A intrat pe ușă un tînăr sfios. Și-a spus numele. A venit dintr-un oraș de provincie destul de îndepărtat, pentru a încerca să publice în revistele din Capitală și, dacă se poate, pentru a-și face un drum în literatură. Se vede bine că a trebuit să lupte cu unele împrejurări și să se învingă pe sine înainte de a se hotărî să bată la ușa mea. Cînd mi-a întins caietul pe care pînă atunci îl purtase în buzunarul hainei, mi s-a părut că mîna lui tremură puțin. Se exprimă însă bine, limpede și complet, ca un om care și-a meditat ideile și și-a pregătit demersul. In provincie a trăit destul de retras, ca funcționar într-o administrație locală. Darul și îndeletnicirea lui poetică n-au avut încă martori. S-a gîndit că, la București, ar putea găsi pe cineva care să cîntărească înzestrarea lui și să-i indice căile de a se realiza. Ce fericit ar fi să poată deveni poet, scriitor cunoscut! Nu este una din cele mai înalte ținte ale vieții, aceea de a putea cîștiga puteri asupra sufletelor omenești, de a le face să cînte sub arcușul tău? Aspirația de a te exprima, de a limpezi clocotul tău în cuvinte frumos rînduite, calde și îmbietoare, este o soartă căreia nu i te poți sustrage. Tînărul poet crede că îi este rezervată o astfel de soartă.

Răsfoiesc caetul scris cu slovă măruntă, dar armonioasă și citeață. Mă opresc la cîte un vers, la cîte o bucată întreagă, vreun sonet. Parcurg caietul de la prima la ultima lui filă și mă întorc la început, în timp ce poetul face să ardă cu grabă țigara lui. Am în fața mea opera unui începător inteligent și talentat. Noul scriitor știe să compună versuri; folosește o limbă nobilă și destul de bogată: regiunea țării de unde a venit a fixat în vocabularul său cuvinte mai rar întîlnite, dar expresive și bine alese. Construcțiile lui sînt mlădioase, încît într-o frază scurtă poate introduce multe determinări, multe nuanțări ale gîndirii. Cîntă o poiană umedă dintr-o pădure, un parc tomnatic, cu oglinda fumegîndă a bazinelor lui. Am mai citit așa ceva. Intr-un rînd se apostrofează pe sine, pronunțîndu-și numele și scoate un nostalgic „hei!" Altă dată a văzut o sondă la poalele unui deal și schelăria i s-a părut că se pierde în azur. Poetul a citit pe poeți. Pînă la urmă închid caietul și-i netezesc coperta lucie. Mă întorc către omul uitat o clipă, dar care părea mulțumit că nu trebuia să vorbească.

Aflu cîteva din împrejurările și din ideile lui. A studiat ceva, dar nu și-a încheiat studiile. O școală mai înaltă dusă pînă la capăt pregătește pentru o carieră și el nu dorește pentru sine o altă carieră decît aceea a literelor. Se miră că am vorbit de lecturile lui, căci n-are mai multe decît oricine. A citit pe poeții romîni, pe Eminescu, pe Macedonski, pe Coșbuc și Anghel, pe Topîrceanu, pe Arghezi și Beniuc, dar a înțeles că în poezie interesează originalitatea și preocuparea lui a fost de a se sustrage influențelor, încît — lucru curios — deși plăcerea lui cea mai mare este să citească pe poeți, se simte nevoit să le combată înrîurirea și să facă a amuți ecourile lor, atunci cînd se apleacă să construiască sintezele lui. Se caută pe sine? Negreșit că se caută. S-a găsit vreodată un scriitor, înainte de a se căuta? Deci privirile lui au fost mereu întoarse către sine, cu preocuparea de a-și descifra propria enigmă, de a se pricepe, de a se defini. Nu este sigur că a izbutit să facă lucrul acesta pînă acum și, de aceea, caută pe cineva să-l ajute, să-l îndrumeze pentru a ajunge să se priceapă mai bine. Cînd va atinge acest punct, este sigur că va da opere cu ecou puternic. Pasiunea expresiei o are de pe acum; îi mai trebuie să execute progresele hotărîtoare în direcția cunoașterii proprii.

Tînărul vorbește ca un om cuminte; se rostește clar și exact, dar mi se pare că nu a spus tot ce așteptam de la el. Nu sînt un oracol și mă feresc să dau sfaturi, deoarece știu că numai concluziile experienței personale sînt folositoare cuiva. Dar a venit la mine și nu pot rămîne mut în fața lui. Va fi citit poate o frază, un cuvînt pe care nu știam cui le adresam, dar le-a simțit ca pe o chezășie a încrederii. Ii spun deci necunoscutului de pînă atunci că studiile cele mai departe împinse mi se par indispensabile pentru formația unui scriitor. Eminescu a fost un om foarte învățat. Am admirat totdeauna întinderea și precizia cunoștințelor de limbă, de istorie, de folclor, de viață populară ale lui Sadoveanu. Este bine ca studiile să-l ducă pe scriitor la o carieră, la o activitate bine conturată într-unul din domeniile creației de bunuri materiale sau culturale. Desigur, Rebreanu, Arghezi și Sadoveanu au trăit numai ca scriitori, în primul rînd ca scriitori, și împrejurarea nu s-a legat cu nici un neajuns pentru ei. Dimpotrivă. Intinderea și bogăția operei lor se explică și prin faptul că i s-au putut consacra în întregime. Astăzi, cînd cercul cititorilor s-a extins atît de mult, cînd masele populare cele mai largi au fost chemate la viața culturii, scrisul literar a devenit o profesiune și scriitorul i se poate dedica în întregime. Continui totuși să cred că este folositor scriitorului, cel puțin pentru începuturile lui, însușirea temeinică și exercitarea unei profesiuni. Printr-o profesiune te legi de viață, dobîndești un punct de observație asupra ei și îți formezi deprinderi de muncă, folositoare și activității literare. Dacă au existat scriitori care au reușit, rămînînd numai scriitori, pot fi amintiți și alții, pierduți prin boemă, prin lipsa legăturii cu viața, cu una din formele muncii care alcătuiesc conținuturile ei.

Cultura profesională mi se pare că trebuie să se însoțească cu cea literară, cu cea mai întinsă și mai adîncă dintre ele. Mi-ar plăcea să-l amintesc aici pe prietenul meu Al. Philippide, unul dintre scriitorii cei mai culți ai generației mele, pe M. Beniuc, pe Perpessicius, pe G. Călinescu, pe Alfred Margul-Sperber. Toți acești sînt adevărați eruditi, nu numai în literatura lor națională, dar în mai multe literaturi moderne sau clasice. Cine cunoaște multe lucruri din literaturile lumii nu riscă nicidecum să-și limiteze originalitatea. Te sufocă o singură influență tiranică, dar te eliberează un orizont larg deschis, o vedere întinsă asupra culturii omenirii. Cine nu poate compara între ele multe modele literare, riscă să alunece sub dominația unuia singur dintre ele. Se ridică deasupra lor numai cine, dispunînd de multe modele, știe să le limiteze și să mărginească puterea lor asupra lui.

Desigur, originalitatea este pentru un artist rațiunea existenței lui. La ce bun să scrii, dacă nu aduci un sunet nou, un mesaj personal, vigoarea unei forțe proprii în serviciul unei cauze comune. Vrei să-ți slujești patria sau omenirea prin scrisul tău, dar n-o poți face bine decît înmulțind cu o energie nouă și, deci, personală, numărul forțelor care luptă pentru cauza patriei sau omenirii. Imitatorii, epigonii, pastișorii, academiștii, mînuitorii formulelor consacrate și uzate, alcătuiesc pulberea istoriei literare, ecourile pierdute în văzduh. Este legitimă deci aspirația spre originalitate, dar este greșită și primejdioasă metoda căutării ei prin concentrare asupra fondului tău, prin întrebarea istovitoare adresată firii tale. Originalitatea este mai mult un punct de sosire, decît unul de plecare. Tînărul pornește, de obicei, de la un fond nebulos, dar activitatea îl limpezește, îi dă formă și relief. Nu căuta deci originalitatea întorcîndu-te către tine, ci proiectîndu-te în afară, în multele fapte ale creației harnice, entuziaste și devotate. Nu te închide în tine și nu te izola de lume. Imaginea poetului solitar a fost făurită de un romantism decadent. In turnul de fildeș nu locuiește un om viu, ci o stranie ființă rituală, un palid muezin. Cum vrei să te definești dacă nu te miști, dacă nu intri într-o rețea de relații complexe, dacă nu cobori în viață, dacă nu te lupți? Cauți cumva o rețetă literară? Nu există rețete literare. Există numai creație de artă ca formă de viață. Nu-ți pot spune decît un singur lucru: trăiește! Se întîmplă atîtea lucruri însemnate, grele de viitor, în largul lumii, în țara noastră. Ia parte la toate aceste lucruri mari, fii omul timpului tău, înțelege-l și deschide-te în fața lui cu inima largă și generoasă. Vei fi fericit și poate vei fi creator.

PETRE DRAGU

Cîntec de brigadă

Voi, cei veniți la marile parăzi,
Mai țineți minte primele brigăzi?

— Hei, rup!
Hei, rup!
Strigați, flăcăi și fete mari!
Toartele cerului se rup,
Plămînii noștri sînt mai tari:
— Hei, rup!
Rînjeau tălpile desfăcute, legate cu sîrmă,
Rînjea foamea, cu gingii ca de lup...
Rînjeam și noi:
— Vom vedea cine rîde la urmă!
Pînă-atunci, la lopată!
— Hei, rup!
Intram în munte cu dinamita, cu fierul,
Zumzăiam în granituri ca-n stup;
Iși topea dinții-n carnea noastră gerul
Și noi rîdeam, clădeam, cîntam, creșteam:
— Hei, rup!
— Fata mea, uite,-aici unde vezi o cocioabă,
Din seninuri palat pentru noi am să rup.
Pînă-atunci pune mîna pe roabă
Și să strigi tinerește
— Hei, rup!

Voi, cei veniți la marile parăzi,
Porniți pe urma primelor brigăzi!

Țițeiul în conducte aleargă — tren nevăzut —
Trenuri lungi, din tuneluri, ca țițeiul erup
Și-al mașinilor salut acut
Parcă-i strigătul nostru:
— Hei, rup!
Agnita, Bumbești, Apaca, Vișeu...
Le-am durat de la-ntîiul șurub.
Noi n-am spus „Fiat lux!", ca dumnezeu,
Noi am strigat ca pădurea, ca marea, ca omul:
— Hei, rup!
Pe noi ne-a sădit partidul în vreme,
Pădure tînără pe-al țării trup
Și-am crescut și-am rodit în zidiri și-n poeme
Și rodim în cei tineri:
— Hei, rup!

PROFILURI LITERARE

Tînăra generaţie de scriitori

Cîţiva cunoscuţi mi-au reproşat că am întrerupt seria de profiluri literare publicate anul trecut în „Luceafărul" şi care, cu toate cusururile lor, ar fi avut meritul să aducă în discuţie particularitatea drumului de creaţie al cutărui sau cutărui scriitor tînăr. In plus, specia de profil ori portret ar îmbogăţi modalităţile curente ale criticii literare.

Intrucît revista „Luceafărul" mi-a făcut cinstea de a-mi cere să reiau rubrica, — ajutat, bineînţeles şi de alţi confraţi, tineri critici, — mă simt obligat să încep printr-o lămurire sau justificare.

Raţiunea elementară a acestor preocupări o constituie existenţa unei puternice generaţii de tineri scriitori. Acest termen de generaţie unii îl folosesc cu timiditate, fiindu-le teamă că înseamnă separarea de cei vîrstnici şi reeditarea tezei burgheze a luptei între generaţii. Dar temerea nu este justificată. Nu se vorbeşte oare, referitor la Uniunea Sovietică, despre generaţia lui Pavel Corceaghin ori Oleg Coşevoi? Noţiunea de generaţie este determinată obiectiv de acele împrejurări social-istorice care, obligînd tineretul să facă faţă unor comandamente specifice ale prezentului, îi conferă o particularitate, un mod propriu de a fi. Generaţia noastră, de exemplu, şi-a format profilul moral şi ideologic sub directa îndrumare a Partidului, activînd în cadrul Uniunii Tineretului Muncitor şi înscriind în istoria ei, acte ca munca voluntară pe şantierele Bumbeşti-Livezeni, Salva-Vişeu, Agnita-Botorca ori, de dată mai recentă, Ozana-Cracău, etc. Aceste evenimente fac parte din biografia noastră şi nu pot să nu dea naştere unor trăsături comune de generaţie. Aş mai adăoga ceva. Noi sîntem întîia generaţie care a crescut şi şi-a dezvoltat personalitatea o dată cu creşterea şi cu întărirea orînduirii socialiste din ţara noastră. Revoluţia culturală a dat posibilităţi de afirmare multiplelor talente din masele largi ale poporului, condamnate altă dată să piară în anonimat. De aici greutatea specifică pe care o are, bunăoară, tineretul, în literatura contemporană.

Tînăra generaţie actuală se deosebeşte, desigur, de tinerele generaţii din trecut. In 1938, revista Viaţa literară instituia o rubrică „De vorbă cu tînăra generaţie", pornind de la următoarea premiză formulată categoric în articolul redacţional: „Conflicte între generaţia «tînără» şi cea «bătrînă» au fost de cînd lumea şi vor fi mereu". De fapt prin tînăra generaţie, în trecut, se înţelegea adesea tineretul intelectual burghez, acel tineret snob, cu dispreţul său barbar faţă de cultură şi înaintaşi, cu practicarea frenetică a celor mai descreierate forme ale decadentismului moral şi artistic. In ancheta pomenită, cineva îşi definea plastic generaţia din care făcea parte ca o generaţie care nu poate nici măcar să se sinucidă. E de prisos să mai spunem că nu aceşti filistini neurastenizaţi constituiau adevărata generaţie tînără a ţării, ci uteciştii care înfruntau cu dîrzenie moartea pentru fericirea maselor muncitoare: Vasile Roaită, Filimon Sîrbu, Haia Lifşiţ.

Pentru a spune lucrurilor pe nume, despre generaţie, în adevăratul înţeles al cuvîntului, nu se poate vorbi decît în orînduirea noastră. Numai la noi se realizează o unitate de ţel a tuturor tinerilor şi din colaborarea lor pentru rezolvarea problemelor timpului, se zămisleşte o fizionomie de generaţie. Iată pentru ce în condiţiile noastre teza burgheză a luptei între generaţii şi care era considerată ca o lege biologică, este de-a dreptul absurdă, tineretul nostru împărtăşind un ideal unic cu virstnicii, alături de care comunică intim şi indestructibil cu revoluţia clasei muncitoare.

Particularitatea modului în care trăiesc şi sînt educaţi tinerii din ţara noastră îşi pune pecetea asupra nivelului activităţii lor din oricare domeniu al vieţii contemporane. Vreţi un exemplu din creaţia literară? Să ne oprim asupra caracterului pe care-l au în literatura actuală debuturile. Străinul lui Titus Popovici poate fi considerat ca prima sa carte, deoarece nu pun la numărătoare schiţele scrise împreună cu Francisc Munteanu; adaog: M-am făcut băiat mare de Nicuţă Tănase, Cuscrii de Alecu Ivan Ghilia, Lenţa de Francisc Munteanu, Ana Nucului de Remus Luca, volumul de versuri al lui Alexandru Andriţoiu, In ţara moţilor se face ziuă, ori al lui Aurel Rău Mesteacănul, piesa lui Al. Mirodan Ziariştii, Bariera de Teodor Mazilu, Ningea în Bărăgan de Fănuş Neagu etc., cărţi prin care „debutanţii" au pătruns de la început în rîndurile scriitorilor cunoscuţi. (Lista poate fi mult lărgită, Mihai Gafiţa, care îşi propusese cîndva în Contemporanul să fie exhaustiv a trebuit să adaoge însemnărilor iniţiale încă un articol întesat numai cu nume). Desigur este vorba aici de treapta de maturizare pe care a atins-o creaţia literară din ţara noastră. Dar explicaţia nu este suficientă. Trebuie neapărat să ţinem seama de justa orientare a talentelor tinere, de faptul că Partidul a atras cu grijă atenţia totdeauna cînd a existat pericolul unor tendinţe nocive, antirealiste, în creaţia lor, îndreptîndu-i către ceea ce constituie izvorul viu al adevăratei arte, legătura cu contemporaneitatea.

Mai trebuie oare să demonstrăm că tocmai pentru că tinerii noştri scriitori au fost crescuţi în spiritul dragostei pentru umanitate, că au fost ajutaţi să-şi deschidă larg sufletele către viaţa şi năzuinţele oamenilor simpli, că au fost învăţaţi să îndrăgească moştenirea înaintaşilor deşi însuşi spiritul noii realităţi îi obligă să fie inovatori, ei au reuşit să îmbogăţească literatura contemporană cu opere remarcabile, să se realizeze ca oameni şi ca artişti?

Toate acestea nu ne îndreptăţesc însă să avem o privire indulgentă asupra slăbiciunilor muncii noastre. Aş spune că, dimpotrivă, sînt chemate exigenţele cele mai mari datorită aderării noastre — ca vîrstă şi ideal — la tînăra generaţie actuală, adică, mai explicit, această aderare ne obligă să ţinem pasul cu tineretul nostru constructor al socialismului. Discutînd de pe această platformă nu pot să nu ne apară evidente lacunele ori greşelile din activitatea tinerilor scriitori. Tinerii muncitori din uzine şi fabrici sînt raţionalizatori, inovatori, etc., în gospodăriile colective, gospodării de stat, S.M.T.-uri, tinerii figurează ca fruntaşi în muncă, activiştii organizaţiei noastre oferă atîtea modele de comportament utemist, etc. Am folosit noi toate forţele noastre creatoare pentru a scrie cărţile care sînt atît de aşteptate despre actualitate, care să zugrăvească în imagini zguduitoare marile prefaceri social-umane din realitatea contemporană, într-un cuvînt sîntem noi, din toate punctele de vedere, la înălţimea generaţiei noastre? Tovarăşul Gheorghiu-Dej, în cuvîntarea ţinută în faţa organizaţiei de partid din regiunea Cluj, arăta că în opera unor scriitori există o slabă reflectare a construcţiei socialiste, a eroilor acestei construcţii, oamenii simpli ai patriei noastre. Acestei critici nu i se pot sustrage nici tinerii cu atît mai mult, cu cît ei nu cunosc altă epocă, decît a construcţiei socialismului, care i-a format ca tineri scriitori. Unii tineri se izolează încă într-un cerc îngust şi desuet de probleme, încît dacă ar trebui să le fixezi generaţia din care fac parte ar trebui să te referi la cele depăşite de vreme, anacronice. In cărţile altora, eroii — datorită necunoaşterii vieţii ori neînsuşirii măiestriei literare — săracesc imaginea contemporanilor, caracterizată prin atîta colorit şi bogăţie spirituală.

Aceste defecte trebuie să le dezvăluim cu toată sinceritatea şi fără menajamente.

Dar astfel ajungem la natura profilului literar. O cronică, în accepţia obişnuită, poate să releve neîmplinirile unui volum, făcînd doar trimiteri la drumul general de creaţie al autorului. Rămîne însă puţin discutat profilul general al creatorului, evoluţia sa, acele procese din laboratorul său de creaţie care provoacă operelor fisuri de conţinut ori de formă. (Mai ales că tinerii scriitori se produc mai puţin în cărţi şi mai mult în paginile ziarelor şi revistelor). Cu această operaţie se îndeletnicesţe studiul amplu, dar într-o analiză prea revărsată care încarcă uneori trăsăturile distinctive şi în sfîrşit, cu o anumită morgă cerută de rigorile speciei. Dimpotrivă, profilul literar beneficiază de toate calităţile articolului scurt, tonul degajat, sprinten, privirea rapidă asupra întregii creaţii, coagularea observaţiilor în jurul cîtorva trăsături dominante ale personalităţilor etc. Intră în discuţie, aşadar, şi persoana autorului cu particularităţile sale de temperament, de structură psihologică ş.a. Astfel de referiri se mai întîmplă să fie privite cu suspiciuni şi echivalate, fără discernămînt, cu exerciţiile impresioniste. Să ne înţelegem însă: tocmai critica marxist-leninistă care depăşeşte unilateralitatea tuturor metodelor critice din trecut are posibilitatea să explice armonios şi în toată diversitatea de nuanţe, personalitatea unui artist. Această operaţie, în cazul de faţă, e cu atît mai utilă, cu cît măcar cîteva dintre talentele tinere vor deveni mîine figuri de prim rang ale literaturii noastre. Şi cînd pot fi înţelese trăsăturile interioare ale fizionomiei lor dacă nu în această perioadă cînd se transformă crisalida în fluture, cînd diamantul nu e ajuns la strălucirea sa inanalizabilă, cînd mai păstrează reziduri de cărbune? In definitiv, prin aceasta nu facem decît să schiţăm o cronică a tinerei generaţii de scriitori, cu elanurile împlinite total ori parţial, cu neîncetatele eforturi către crearea marilor cărţi ale prezentului. Iată chemarea pe care vreau s-o adresez susţinătorilor acestei rubrici: să oglindească veridic modul în care tinerii scriitori îşi însuşesc înaltele trăsături ale generaţiei lor care participă cu atîta abnegaţie şi eroism la construirea noii lumi socialiste.

Al. Oprea

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie); V. Em. GALAN; Silvian IOŞIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcţie).

TOMA GEORGE MAIORESCU

Ritmuri contemporane

Alături de alţi tineri scriitori, cu mai multă sau mai puţină experienţă, Toma George Maiorescu s-a arătat a fi unul din cei mai zeloşi şi activi susţinători ai înnoirilor poetice. Căci, nu o dată, tînărul poet s-a străduit, în succinte note critice, în dezbateri sau în diverse intervenţii polemice, să convingă pe cei care i se păreau încă neconvinşi, de această necesitate imperioasă. Căutările creatoare constituie, fără îndoială, o nevoie obiectivă, organică, pentru orice creator dornic să îmbogăţească posibilităţile de expresie ale literaturii noastre noi. Fără înnoiri, fără inovaţii structurale, realismul socialist este de neconceput. De aceea, atitudinile închistate, tradiţionaliste, refractare progresului şi inovaţiei artistice, ni se par dăunătoare şi incompatibile cu metoda de creaţie a literaturii actuale, menită să oglindească variat şi profund realităţile vieţii noastre, cum incompatibile şi dăunătoare ni se par exerciţiile teribiliste şi snobe, executate, în numele modernităţii artei, numai de dragul de a atinge o banală originalitate.

Căutătorii unei atari originalităţi exterioare care nu izvorăşte din modul original de a oglindi realitatea socialistă „devin — aşa cum arăta tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea sa de la Conferinţa organizaţiei regionale de partid Cluj — în mod inevitabil sterpi în activitatea lor creatoare; ei pot stîrni admiraţia ieftină a cîtorva snobi, dar poporul — acela căruia trebuie să i se adreseze orice operă creatoare, îi respinge". (Scînteia, 17 martie 1960). Din păcate, în versurile unora din cei care agită mereu castanetele inovaţiei nu se face simţită o înnoire de conţinut a imaginii, şi nici măcar înnoiri prozodice esenţiale, căci, de pildă, fringerea neregulată a versurilor — fără a fi cerută de o mişcare psihică adecvată — împrăştierea haotică pe hîrtie a cuvintelor, lipsa de punctuaţie, căutarea ostentativă a amănuntului prozaic, care ar reda, chipurile, prospeţimea senzaţiei, şi altele de aceeaşi surprinzătoare „originalitate", sînt noi cum e nou un caftan întors pentru a doua oară.

Snobismul şi anarhia prozodică nu înseamnă noutate sau inovaţie în spiritul contemporaneităţii, cum tradiţia sănătoasă nu înseamnă numaidecît stih cu rimă bogată şi ritm tărăgănat, pe care se leagănă imagini patriarhale şi moţăie pe picioare de troheu un molcom vers păşunist. Cînd vorbim despre tradiţie şi inovaţie (din păcate din unele texte critice se vede că adeseori se înţelege prin aceasta din urmă tot modernism), prima condiţie ce se impune este aceea de a le discuta ca nişte noţiuni istorice, privite din momentul actual de dezvoltare socială şi culturală. Altfel, această discuţie, susţinută cu disperată zădărnicie de cîţiva minuitori ai versului liber-alb, ori de cîte ori se iveşte ocazia, ni se pare cel puţin o tristă şi enervantă pierdere de vreme, dacă nu chiar o încercare de escamotare a problemelor centrale, caracteristice literaturii noastre realist-socialiste.

De fapt, discuţiile estetice, în abstract, fără referiri concrete la opera de artă, sînt ineficace, asemănîndu-se cu o ridiculă vînătoare de umbre. De aceea, e indicat să le purtăm mai ales atunci cînd creatorii ne oferă lucrări care ridică prin esenţa lor atari probleme.

Recentul volum al tînărului poet Toma George Maiorescu, Ritmuri contemporane, prin calităţile şi scăderile lui, oferă un prilej nimerit criticei literare de a discuta pe viu unele chestiuni teoretice, ca raportul dintre versul aşazis clasic şi versul liber-alb, dintre tradiţie şi inovaţie, probleme atît de desbătute altădată, din păcate în cea mai mare măsură, în abstract.

Intr-o plachetă de versuri, cu o înfăţişare grafică ostentativ originală, tînărul poet abordează, în „ritmuri contemporane", teme, — volumul ar fi cîştigat mult dacă acestea ar fi fost abordate mai substanţial în „imagini contemporane" — care sînt caracteristice poeziei noastre noi. Sfera tematică a volumului e variată şi cuprinzătoare. Unele din poeziile însumate sînt bune şi emoţionante, altele slabe şi deadreptul prozaice.

Evocarea vieţii inumane, a muncii infernale efectuată în trecut de mineri, în pîntecul întunecat al pămîntului, cu mijloace tehnice rudimentare şi străvechi, atmosfera de apăsare amară, îndurerata speranţă a exploataţilor, grevele şi luptele cu patronii găsesc expresie artistică şi rezonanţe lirice autentice în poezii ca Aici oamenii. A venit peste deal, Mămăliga e bună, din ciclul intitulat Inima muntelui. Scrise în versuri libere, nestrunite de ritm şi rimă, poeziile acestea — inspirate din viaţa din trecut a minerilor — izbutesc într-o bună măsură să închege în plasma lor imagini adevărate, cu o reală forţă emotivă, în ciuda unor neglijabile carenţe. Bazată pe notaţii selective, formînd fiecare cîte un vers exprimat într-o propoziţiune de sine stătătoare, poezia Aici, oamenii se împlineşte într-o imagine unitară, peste care străluce o atmosferă plină de tragism:

Aici, oamenii nu mureau în pat
niciodată.
Aici, oamenii nu mureau niciodată
singuri.

Îi îngropa muntele în galeriile sale.
Îi lipeau de pereţi exploziile.
Îi ardeau de vii gazele.
Trupurile lor sfărîmate se amestecau
cu pulberea cărbunelui.
Trupurile lor erau uşoare
ca şi cenuşa.
Aici, oamenii nu mureau niciodată
singuri.

Imagini sugestive îi inspiră poetului şi ura împotriva fascismului într-o poezie parţial izbutită cum e Amintiri însîngerate. Puterea de rezistenţă a popoarelor împotriva crimelor fasciste e înfăţişată original şi plastic:

Nu poţi opri inima unui popor
cum nu poate fi oprit
cu ameninţarea gurilor de tun
soarele
să răsară cu fiecare aurora.
Cum nu poţi opri să cadă roua
în fiecare dimineaţă.

De multe ori T. G. Maiorescu are simţul notaţiilor aparent prozaice, care acumulate pe o idee artistică, iscă imagini izbutite, creează o atmosferă poetică, specifică, aşa cum se întîmplă în poezia Retrospectivă în tinereţe, din păcate tot numai parţial realizată (şi vom arăta mai jos de ce). Exagerînd însă procedeul, tînărul poet îşi văduveşte uneori cu o busolă în mîini şi-o lopată spre inima pămîntului...

Şi-aşa, geologul tot înaintează şi poetul după el notează, curmîndu-i cititorului orice emoţie reală.

Alteori, fugind de proză, poezia decolează de pe terenul senzaţiilor directe, al notaţiilor imediate şi se umflă într-un retorism desuet, într-un bombasticism apos, care diluează sau chiar îneacă în cavalcadele lui emoţia poetică. Degajarea maiakovskiană — pe care o vizează tînărul poet — nu e autentică, rămînînd o simplă mimă factice, extravagantă şi cam incoherentă:

Raţiunea noastră
îmbrăcată în mantia de foc
a rachetei
accelerată de viteza celor
11.000 metri pe secundă
s-a rupt
— istoriei supremă Silvestră —
de gravitate terestră.

Prieteni!
Nu vă pierdeţi timpul
cu teoreme sclerozate
şi false probleme.
Nu-i vreme!
Ca să nu cădeţi în anacronism
studiaţi sinteza epocii:
astronautică
+
comunism!

Poetului nu-i şade bine, firească, să fie prea modest, dar e dator să păstreze simţul măsurii chiar în inovaţie, căci, altfel, teme scumpe tuturor ajung a fi bagatelizate.

Şi e cel puţin ciudat că un poet care scrie versuri sincere, spontane şi înaripate ca acestea prin care face elogiul puterii creatoare a omului sovietic:

Aliniaţi-vă, vise, din negura
anilor
şi daţi onorul!
Cel mai îndrăzneţ dintre voi,
cel mai nobil vis
şi-a luat zborul!
Irupţie de geniu şi lavă.
Cutezătorilor, muncitorilor,
chimiştilor, atomiştilor,
şi visătorilor, slavă!

în alte poezii, dintr-o greşită înţelegere a originalităţii şi a inovaţiei, care aduce de fapt a snobism, scrie versuri teribiliste, cu totul lipsite de modestie, simplitate şi mai ales de poezie. Exemplele citate, credem că sînt elocvente, ca să nu mai lungim articolul cu altele.

Marea îngrămădire de nume proprii, de termeni tehnici, geografici şi ştiinţifici (Galilei, Giordano Bruno, Uluk-Bek, antimateria, protoni, neutroni, Taj-Mahaluri, Reghistane, Eniwetok etc.), sporeşte şi ea impresia de grandilocvenţă şi bombasticism.

O slăbiciune aproape generală a prezentului volum ni se pare a fi lungimea excesivă a poeziilor, căci în orice formă prozodică ar fi scrisă poezia se cere a fi concentrată, densă, nu pentru că o încorsetează strofa, ritmul şi rima ci pentru că expresia se cade să acopere dialectic conţinutul. Or, în unele poezii ale lui T. G. Maiorescu simţi, la un moment dat, că emoţia sau ideea poetică s-a terminat şi poetul continuă să scrie fără ritm şi fără rimă, dar şi fără poezie.

Unde e inspiraţia partinică şi pulsează fiorul vieţii reale, indiferent dacă se scrie în vers clasic cu ritm şi rimă sau în vers liber alb, există şi poezie, şi unde nu, poţi să scrii în glossă sau pantum şi tot cuvinte searbede rămîn. Fiecare poet scrie, desigur, în formele care convin mai mult naturii talentului său; ceea ce-i cere cititorul, căruia trebuie să i se adreseze, este să nu-i dea proză în loc de poezie. Şi uneori goana după versul liber duce la această situaţie. Iată o poezie intitulată Dirzenie pe care o transcriem fără nici o intervenţie în proză:

„In amurguri, pe potecile munţilor, la graniţe se întorc de la muncile lor călări pe catîri bărbaţi şi femei. La graniţe, bărbaţi şi femei călări pe catîri poartă legate de şeaua de lemn unelte de muncă. Şi alături de cazmalele şi sapele lor, puşti. N-am întîlnit în amurguri pe potecile munţilor, la graniţe soldaţi. Căci fiecare albanez e un grănicer".

S-a zis cîndva că Pe lîngă plopii fără soţ, datorită simplităţii ei, poate fi transpusă în proză. N-am văzut însă pe nimeni realizînd aşa ceva, fiindcă în simplitatea eminesciană e un fior liric, o sensibilitate şi o melodie care se refuză prozei. La Eminescu, totul e clădit organic şi pentru a clădi altceva trebuie să fie dărîmat vechiul edificiu. In poezia citată de noi nu dărîmi nimic şi obţii proză, fiindcă proză a fost de la început.

Aşadar formele prozodice n-au însuşiri virtuale, cum nu au nici defecte virtuale. Volumul inegal ca realizare, scris de Toma George Maiorescu, credem că ilustrează pe deplin acest adevăr.

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Aurel Baranga: TEATRU vol. I şi II

Desigur că fiecare dintre piesele cuprinse în volum necesită o analiză minuţioasă, detaliată. Deoarece nu vom putea realiza acest lucru într-un cadru atît de restrîns, vom încerca să schiţăm doar unele trăsături esenţiale ale dramaturgiei lui Aurel Baranga. Ceea ce trebuie relevat de la început, este varietatea tematică. Piesele lui A. Baranga îmbrăţişează aspecte multiple ale realităţii socialiste: Iarbă rea, Recolta de aur, Mielul turbat. *In afară de aceasta, A. Baranga a evocat în piesele sale lupta eroică a comuniştilor în anii negri ai stăpînirii burghezo-moşiereşti şi ai dominaţiei fascismului* (Anii negri, *în colaborare cu N. Moraru,* Arcul de Triumf). *Prin galeria amplă de personaje pe care o creează, A. Baranga aduce în literatura noastră dramatică o tipologie variată. Personajele sînt diferenţiate şi au, de cele mai multe ori, o individualitate precis conturată. Scriitorul e atent la viaţa sufletească a eroilor, găseşte mobilurile interioare care le determină acţiunile şi le sugerează discret, cu inteligenţă artistică. Vom aminti cîteva dintre personaje. Mihai Buznea, din* Anii negri, *este un erou comunist care luptă în ilegalitate. El înfruntă cu curaj primejdiile luptei, torturile de la Siguranţă, durerea pierderii fiului iubit (pe care călăii îl ucid în închisoare). Nimic nu poate frînge dîrzenia acestui luptător pentru fericirea poporului. Fermitatea, curajul eroic, încrederea în partidul comunist, în victoria cauzei măreţe (devenită şi cauza lui personală, telul vieţii sale) sînt trăsături ale fizionomiei morale a lui Buznea. Nimbul eroismului care înconjoară personajul, nu-l schematizează. Autorii (Baranga şi Moraru) au reliefat omenescul eroului comunist.*

In Recolta de aur — *piesă axată pe problema transformării socialiste a satului — asistăm la creşterea morală a lui Iacob, bătrînul preşedinte de colectivă. In focul luptei cu chiaburii, el găseşte mijloacele cele mai potrivite pentru a le învinge rezistenţa. Mihai — ginerele său — parcurge „drumul spinos al înţelegerii" adevărului. Ruperea sa de grupul chiaburilor — cu care intrase în cîrdăşie — apare precis motivată. Il credem — în final — deoarece ne-am convins pe parcursul piesei, că — în acea noapte de vară — conştiinţa lui devine lucidă. In piesă, acţiunea e punctată cu note de umor (susţinute de cuplurile Dada Vanghelina-Zaharia şi Tituică Gherghina). Faţă de duşmanii vieţii noi, satira e folosită cu voluptate. Infierîndu-i, autorul simte şi nevoia să rîdă cu hohote de aceste epave umane. Piesele anterioare* Mielului turbat *îl anunţau pe autorul celei mai bune comedii satirice actuale. Inventivitatea scenică, spontaneitatea replicii, umorul, verva satirică îşi găsesc o împlinire fericită în* Mielul turbat, *în care autorul combate cu înverşunare birocratismul. Spiridon Biserică, cunoscutul protagonist al mielului, este un viguros personaj de comedie. El domină acţiunea, are un umor propriu, sănătos, care derivă organic din firea sa vioaie — Spiridon Biserică se răfuieşte zdravăn cu birocraţii cu lichelele înrăite care frînează avîntul înnoitor al muncitorilor. Spiridon Biserică este un model de „personaj pozitiv" în comedie.*

A. Baranga este un scriitor pasionat. Acţiunile pieselor sale au ritm susţinut, succesiunea episoadelor e vie, plină de mişcare. Scriitorul dovedeşte că posedă simţul măsurii ceea ce are drept consecinţă gradaţia justă a acţiunii, desfăşurarea ei ingenioasă. Ni se pare însă că, uneori, dramaturgul se precipită. Aşa credem că se petrec lucrurile în finalul Mielului turbat *şi al* Reţetei fericirii, *unde se simte intervenţia — într-o anumită măsură — arbitrară a autorului. El aglomerează detalii şi explicaţii, fără să pregătească suficient ultima cădere a cortinei. Finalul* Mielului turbat *a cunoscut mai multe variante. Ni se pare însă că nici pînă acum autorul nu a găsit cea mai justă rezolvare a lui. Desigur că inventivitatea scenică a lui Baranga, de care aminteam mai sus, îl va ajuta să ajungă la o soluţie potrivită.*

De asemenea, în Reţeta fericirii *transformarea lui Marin — din final — apare neconvingătoare, insuficient demonstrată. De altfel — asupra acestei piese nu vom mai stărui, deoarece erorile ei au fost menţionate la momentul potrivit.*

Dramaturgul îşi „aude" clar personajele vorbind. De aici decurge firescul dialogurilor înlănţuirea lor logică. In ceea ce ne priveşte credem că darurile scriitoriceşti ale lui Baranga sînt multiple; el scrie (şi reuşeşte!) atît în dramă, cît şi în comedie (e adevărat, are puternice înclinaţii comice şi satirice).

MIHAI BOTEZ

●

Gica Iuteş: CEI DE LA CRISANTA

Romanul pentru copii Cei de la Crisanta *reprezintă o bogată relatare a unor fapte caracteristice transformărilor de după 23 August, fapte care nu devin nici momente de analiză profundă dar nici fantezii searbăde, puerile. Cu procedeele literaturii pentru copii, Gica Iuteş tratează schimbările petrecute în satul rominesc contemporan.* Cei de la Crisanta *s-ar mai putea înscrie şi în literatura de aventuri pentru copii, în sensul pe care îl dăm azi noţiunii de aventură. Cele două personaje principale, copiii Mihălucă şi Benoni Breb trăiesc şi ei inerentele peripeţii ale vîrstei cu hoinăreli, cu acţiuni captivante, însă aceste aventuri sînt legate de condiţiile sociale în care părinţii şi unchii lor îşi duc existenţa, dependenţi la începutul de conacul boieresc.*

Cartea este o revizuire în spiritul adevărului a acelei literaturi din trecut în care se idealizau relaţiile dintre stăpîni şi slugi şi în care copiii argaţilor creşteau din milostivirea vreunei doamne sau domn caritabil. Lucă Breb şi Benoni se trezesc la viaţă în toiul luptei părinţilor lor cu stăpînii. Nenea Tomeca, mecanicul de pe moşie se uneşte cu ţăranii din Prisăcani, Zăvoriţa şi Sălcuţa, ajutîndu-i la împărţirea moşiei lui Puiu Popov; mătuşa Olimpia stringe lucrurile din casa boierului cu sentimentul că sînt ale ei. Lui Mihălucă îi moare mama şi rămîne fără nici un căpătîi. Unii bătrîni mai cred că boierul Cristu Crisanta este milos şi îl înfiază, însă acesta este o ciumă, un zgripţuroi ca şi Puiu Popov, care n-ar putea face un bine omului. Destinul copilului nu se curmă prin moartea mamei: el se uneşte cu destinul omului nou. Creşte împreună cu Benoni, are în învăţător un părinte, iar în colegii săi adevăraţi fraţi. Lucă Breb e în embrion omul de mîine, crescut în climatul vieţii libere. In ansamblul de fapte al cărţii, „romanul" lui Lucă Breb are întîietate, fiind un adevărat simbol al formării unui om cu o nouă structură morală. Copilul nu este un regăsit şi un readus la liman, ci un om care de la început intră pe un făgaş nou, legat prin viaţă de societatea de azi. Cei de la Crisanta *nu sînt nişte robinsonieni izolaţi, ci un colectiv de muncă unit prin aceleaşi idealuri. Copiii cresc în cîntecul muncii, în apropierea unchiului Tomeca şi a maistrului Barani, iubind munca.*

Tonul de povestire e prea simplist uneori, autoarea alunecînd spre descrieri neconvingătoare, hibride. Tomeca, fierarul, muncitorul care ar trebui să fie în fruntea luptei ţăranilor împotriva boierului, e un tip prea placid. Dăunează imaginii realiste şi cuminţenia fierarului şi a Olimpiei, care parcă nu au curajul să ridice fruntea în faţa boierului, aşteptînd pe cineva din afară care să-l înlăture. Ca să devină stăpîni ei înşişi trebuie să alunge pe falsul stăpîn. Chiar şi scenele cu relatarea întoarcerii lui Emilian Crisanta au o notă de poliţienism factice, prea căutat şi neconvingător care nu spun nimic în plus faţă de ceea ce ştim despre Mihălucă Breb. Căci scena în care copilul părăseşte casa bănuind că mătuşa sa ar fi încercat să-i rupă cravata de pionier, socotind acest fapt un sacrilegiu de neiertat, e hotărîtoare, subliniind conduita morală a omului de mîine.

MARIN BUCUR

●

C. Anton: SERI ALBASTRE

C. Anton alege pentru eroii săi o vîrstă ingrată şi anume momentul cînd copilul — în virtutea unei schimbări fireşti — se simte descumpănit de propria transformare sufletească şi fizică.

Firul principal al acţiunii se leagă de dragostea şiroasă, pe care pionierul Nunu Albineţ o simte pentru mica lui tovarăşă de tabără, Vica. Alintată, capricioasă, lipsită de curajul răspunderii, fetiţa nu are tăria să suporte critica meritată în urma unei abateri de la disciplină şi pleacă, pe ascuns, din tabără. Nunu, surprinzîndu-i fuga, o urmează la gară cu gîndul de a o aduce înapoi. Aci, însă, o caută din greşeală în alt tren care se pune în mişcare şi băiatul se pomeneşte la Brăila. In speranţa de a-i ieşi în cale la Bîrlad, Nunu ia tren după tren şi ajunge la Iaşi, oraşul unde locuieşte atît el, cît şi Vica. Necunoscîndu-i nici numele de familie, nici strada, încearcă s-o descopere, ajutat de isteţul său prieten, Ţiru. Acesta însă află adresa abia cînd, plictisit de aşteptări zadarnice, Nunu a plecat la ţară să-şi petrecă restul vacanţei la bunici.

Intre timp, facem cunoştinţă cu „Clubul Vrăbioilor", asociaţia de băieţi, căreia şeful său Rosei îi imprimă un caracter golănesc. Cei mai buni dintre „vrăbioi" încep să se desprindă de grup, nemaigăsind farmec în acest joc depăşit pentru ei.

Nunu se întoarce la Iaşi în ajunul începerii cursurilor. Şcolile au devenit mixte şi el va fi coleg cu Vica. Alternanţele de indiferenţă şi de amabilitate interesantă ale fetiţei îl zăpăcesc cu totul. Convins că s-a făcut de ruşine în ochii ei, deoarece a adormit la un concert, caută s-o ocolească, ba mai mult, se auto-învinuieşte în plin detaşament de un act huliganic săvîrşit de colegul său Rosei. Lucrurile se împacă pînă la urmă, prin stratagema instructorului Negrea care-i aşează în aceeaşi bancă. Cei doi copii sfîrşesc prin a se împrieteni, muşcă zilnic împreună dintr-o pară zemoasă şi schimbă cuvinte duioase după balul pionierilor.

Cu aceasta se sfîrşeşte volumul I al romanului.

Autorul dă dovadă de vervă narativă. Desfăşurarea numeroaselor peripeţii e, în bună măsură, atrăgătoare pentru cititorii şcolari, în ciuda faptului că C. Anton nu stăpîneşte îndestul arta construcţiei romanului. Episoadele sînt legate între ele, mai mult prin prezenţa aceloraşi personaji şi prin succesiunea în timp, decît prin necesitatea internă a acţiunii. Bunăoară, capitolele, care privesc fuga şi care ar părea să aibă o importanţă hotărîtoare în desfăşurarea ulterioară a acţiunii, nu se înlănţuiesc şi nu devin cauză a celor întîmplate după aceea.

Dacă figurile episodice de profesori sînt lipsite de individualizare iar instructorul Negrea nu depăşeşte cadrul convenţionalului, avem în schimb cîteva figuri interesante de copii ca: Nunu, Ţiru, Mihu, Rosei, Vica.

C. Anton e preocupat de considerate cu o îndulgenţă exagerată. De altfel, întreg colectivul de elevi şi educatori are reacţii timorate în faţa diverselor abateri. Copiilor le lipseşte violenţa pătimaşe a vîrstei, iar adulţii se dau la o parte cu pasivitate. Aceasta scade în unele momente atît din valoarea educativă a cărţii cît şi din dramatismul ei.

Trebuie să încheiem precizînd că, în ciuda neîmplinirilor, cartea lui C. Anton ne dovedeşte că autorul ei are calităţi reale de scriitor pentru copii. O mai mare profunzime şi îndrăzneală, o mai curajoasă pătrundere în universul copilăriei vor da, fără îndoială, rezultate frumoase.

LETIŢIA PAPU

O seamă de cuvinte

PROBLEMELE PROZEI ŞI POEZIEI PENTRU COPII

În zilele de 25, 26 şi 27 aprilie a avut loc în sala S.R.S.C. plenara lărgită a Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Romînă în legătură cu „Problemele prozei şi poeziei pentru copii". Referatele au fost prezentate de scriitorii: Vladimir Colin şi Ion Brad. Pe marginea referatelor s-au purtat ample discuţii la care au participat scriitori, critici literari, redactori, activişti pe tărîmul pedagogiei etc.

În numărul nostru viitor vom reveni cu o amplă dare de seamă asupra acestei deosebit de importante dezbateri.

Povestire de FĂNUȘ NEAGU

SOMNUL DE LA AMIAZĂ

Desen de IULIAN OLARIU

Moroganii cinau la o masă încheiată din cîteva scînduri, sub salcîmul din partea de sus a ogrăzii, de unde se vede întreg cătunul Găgulești, format din vreo douăzeci de case, înșirate de-a lungul unei singure uliți, situat la depărtare de trei kilometri de comuna Bozia, într-un cot al Călmățuiului — cel mai mic riu din Bărăgan, un fel de tranșee surpată pe fundul căreia se prelinge un fir de apă coclită. Trifan se așezase în locul de cinste, avînd înaintea ochilor casa de cărămidă, cu balcon, scări de piatră și bordură de ciment de jur împrejurul temeliei, iar femeile, Tasica și fiica ei din prima căsătorie, Maria, semănînd leit, ca puii ieșiți dintr-un ou cu două gălbenușe — mărunțele, vioaie, cu nasul sumeț — ședeau, una la stînga, cealaltă la dreapta capului familiei. Ceaunul de lapte fiert era pus pe niște pirostrii, la îndemîna mamei. Ea turna în strachina fiecăruia, după poftă.

Dar în seara aceea de iulie, liniștită, cu cerul străveziu, Trifan Morogan n-avea chef de mîncare. Sorbise o carafă de rachiu, îmbucase după ea o felie de pîine, pe urmă nu mai vru să guste nimic. Scund, gras, cu pieptul plin, ca de cumătră, își rezemase obrazul în pumn și asculta cum Papa Leon, vecinul lor — poreclit așa din ziua cînd, certîndu-se cu preotul, a părăsit slujba de dascăl la biserica din Bozia și a strigat că se leapădă și de credința în care s-a născut și trece la catolicism — îl lua peste picior pe Grigore Jantea care pe vremuri avusese în cătun băcănie și dăduse faliment.

Papa Leon, lungit pe prispă, cînta cu voce spartă, să-l audă toată lumea:

La Jantea, în prăvălie
Jucau șoarecii-n călcîie.
Anicuța, la tejghea,
Să-ți dea restul nu avea.

— Își bate joc, ticălosul, grăi Morogan care nu-l putea suferi pe vecin din pricina limbuției. Făcu o pauză, apoi vorbi din nou, cu glas sumbru, vrîndu-se piaza rea a celuilalt: Ricîle tu mult în cenușă și lasă, dacă n-ai să te frigi odată să te ustere la mărunțaie...

Femeile băgaseră de seamă că nu e în apele lui, că fierbe de gînduri negre, și-l lăsau în pace. Ce se întîmplase? Ziua, la vremea prînzului, cînd soarele se risipește într-o puzderie orbitoare pe acoperișurile de tablă și în geamuri, Toma Hanu din Bozia venise la moara din Maraloiu, la Morogan, care e administrator acolo, și-i spusese fără înconjur:

— Trifane, o să trebuiască s-o dai pe Maria după Luș al meu. I-a venit băiatului vremea să-l însor și-i place fata. Eu am fost prieten bun cu frate-tu Tănase pe care l-au mîncat lupii astă iarnă, dumnezeu să-l ierte. Am învîrtit cu el un pic de negustorie cu vin. Tănase era om cu sînge rece, curajos, am cîștigat ceva parale noi doi. Dar avea o dambla. Cum apuca la băutură începea să-și laude neamurile. Mai ales pe tine te sălta în ceruri. „A ce lovitură a dat neica Trifan la viața lui!" Vreau să-ți spun că știu cum ai ieșit din armată, înainte de război și cum ți-ai făcut casa din Găgulești și pe-aia din Brăila. Erai plutonier la casieria regimentului și, la zi întîi, tu mergeai să ridici solda pentru droaia de căpușe de la voi. Ăia de la divizie, ca să nu-și tocească buricele degetelor cu număratul, făcuseră o socoteală. Domnule, unitatea cutare are atîția inși care mănîncă leafă de la stat, ia să vedem noi cît atîrnă asta pe cîntarul de farmacie, în hîrtii de cîte cinci sute de lei nou-nouțe, abia scoase din bancă. Atîrnă un kil și trei sferturi. Sau două. După caz. Îți dădea așadar teancul, semnai de primire, și la verificare găseai că iese țanc pe țanc. Într-o zi te-a înhățat norocul de chică. S-au zăpăcit ăla și ți-au aruncat un kil mai mult decît trebuia. Ai simțit că-ți îngheață inima, pe urmă te-ai făcut vînăt la obraz ca cineva care zace de brînză. Se învîrtea pămîntul cu tine. Dar ai tăcut. Ai înfundat în geantă tot banetul, ai chemat soldatul care te aștepta cu birja și mînă la comandantul garnizoanei. Ăla se trăgea și el de prin părțile noastre. — Domnule colonel, uite-așa și pe dincolo, învață-mă ce să fac, că se răstoarnă lumea peste mine! — Stai liniștit, Morogane, nu călca în strachini, așteaptă și-om vedea ce-o fi. Au trecut cîteva zile. La divizie, un amărît de sublocotenent care nu belise ochii la vreme, și-a găurit țeasta c-un glonte, paguba au trecut-o în circa lui, iar vulpoiul bătrîn te-a jumulit, ca pe un prost, de jumătate din gologani și, ca nu cumva să te ia gura pe dinainte, mai tîrziu, a aranjat să fii trecut în rezervă.

Acuma, Trifane, asta s-a uitat, e chestie veche, tu ai slujba ta, aici la moară, de unde scoți noaptea porumb și-l ascunzi în groapa de bucate a lui Grigore Jantea, nevasta și fata lucrează în gospodăria colectivă, sănătos să fii, că mai mult nu-ți trebuie nimic. De-o pildă, casa din Brăila. Ce foloase tragi de pe urma ei? Păgubești. Cu chiria abia ajungi să acoperi impozitele. De-aia, zic, dă-o tinerilor cu acte, Mariei și lui Luș, să se mute în ea și să te pomenească toată viața, că uite ce om a fost tata. Da. Și mîine dimineață să rămîi în Găgulești. Viu cu flăcăul să fixăm data nunții și să bem aldămașul.

Amintindu-și de Toma Hanu, cum pătrunsese în biroul lui, înalt, roșcovan, cu pălăria de pai de orez dată pe ceafă, în mînă cu un bici împodobit cu canaf roșu și de vorbele-i rostite încet, răspicat, în timp ce ochii cenușii, ascunși sub sprîncenele groase, îi fugeau în toate părțile, rîzători, Morogan nu-și putea stăpîni mînia și-l blestema pe frate-su Tănase, căci numai el, secătura, îl băgase-n belea. „Bine măcar că l-a luat dracu!" Toma Hanu îl înfricoșase și-l impresionase totodată. „Asta se pricepe să-l stringă pe om în clește. Îi suge viaga ca o lipitoare și nici nu clipește. Pot să jur că ticălosul a și arvunit mobilă pe potriva casei mele din Brăila. Merge la sigur".

Le văzu pe femei că încă nu isprăviseră cu mîncatul și cășună pe ele.

— Aveți de gînd să leorpăiți pînă la miezul nopții? le întrebă. Ia strîngeți blidele și duceți-le de-aici.

— Acușica, răspunse Tasica surprinsă. Hai, drăguța mamei, scoală, o îndemnă la rîndu-i pe Maria, că n-am așternut paturile și tat-tu-i obosit, săracul. Arz-o focul de treabă, nu-i mai dai de capăt pînă întri în pămînt.

Maria se ridică, în tăcere și începu să adune, cu mișcări repezi, tot ce se găsea pe masă. Tulpanul legat la ceafă, îi alunecase pe creștet și, în lumina crudă a lămpii puse pe fundul unei putini, alături de salcîm, părul ei negru, buclat, avea o lucire întunecată, stinsă, ca păcura veche. În ochii albaștri, deschiși, jucau firave reflexe aurii. La optsprezece ani avea trup subțire de sălbăticiune mică, obișnuită să zburde în voie și sîni cît pumnul. Doar în dreptul șoldurilor, rochia, decolorată de prea multă purtare, se strîmta, arătînd că fata e coaptă pentru dragoste.

„Iaca, își zise Morogan cu dușmănie, cine se va lăfăi în averea mea. De haram a fost, pe apa Sîmbetei se duce. Eh, mama ta de viață".

Cîinele scheuna în lanț. Stăpînul îi zvîrli o bucată de mămăligă: — na de ici și taci!

— Tasică, o chemă el, după aceea pe nevastă-sa, dă-te mai aproape să-ți spun o vorbă. Astăzi, auzi tu, am avut pețitori. Toma Hanu din Bozia o cere pe Maria pentru Luș al lui. Eu, să știi, am bătut palma, că-mi place băiatul. Ca dotă îi dau fetii casa din Brăila. Mîine Toma vine cu flăcăul să facem logodna, așa că aveți grijă să vă sculați de dimineață, să fringeți gîtul la două găini.

— Vai de mine! rosti femeia adunîndu-și mîinile sub bărbie, într-un gest de uimire și bucurie. De ce nu ne-ai spus mai din vreme?!... Amețită, se lăsă pe bancă. Zîmbea și zîmbetul îi întinerea obrazul încrețit de durere și de vreme. Vasăzică, șopti ea, o să fiu soacră mare. Am apucat s-o trăiesc și p-asta.

— Dar mie nu mi-e drag de Luș, mamă, o înfruntă Maria și n-o să mă mărit cu el.

Tasica se sperie de izbucnirea fetei. Se suci spre ea și începu s-o mustre:

— Draga mea, cum poți să vorbești așa! Trifan și cu mine îți vrem numai binele. Fii cuminte, o povățui ea. Și de ce zici că nu ți-e drag Luș? o întrebă. La balul care s-a dat în duminica paștilor la Bozia, ai jucat numai cu el. Ți-a dat atunci o groază de ilustrate și tu le-ai înșirat în toată casa, pe pereți.

— Nu, mamă, nu, se îndîrji fata — și Tasica simți că-i singeră inima. Nu vreau să-l iau. Nu am nimic cu el.

Trifan Morogan înțepenise pe scaun. Dacă s-ar fi deschis cerul să verse potop de foc peste el, poate că n-ar fi fost într-atît de uluit ca de cutezanța fetei, căci era prima oară cînd îi ieșea din cuvînt. Se ridică în picioare, ars de mînie și, înhățînd-o de umeri, o întoarse spre el.

— De ce nu vrei Marie? se auzi glasul lui, înăbușit. În loc să-mi săruți mîna că te scot de la coada sapei, din lut și prăfăraie și te trimit la oraș să nu mai fii cu rapăn pe picioare, să le ții toată ziua în pantofi și cînd te descalți, seara, să vezi că-s aibe ca lebăda, tu faci pe dos. Tu nu ești a mea, Marie, și eu îți dau casă în Brăila, cum n-ai văzut niciodată, și tu zici că nu vrei. De ce, Marie?

— M-am jurat să-i fiu nevastă lui Horia Mohreanu, răspunse fata, înecîndu-se de plîns. Pe el îl iubesc.

Horia Mohreanu era instructor de partid în Bozia.

— A, se dumiri Morogan, asta e! și-i dădu drumul din mîini. (Tasica își trase și ea palma de pe gură.) Creștise tot timpul că bărbat-su acum-acum se va porni să-i cărăbănească fetei pumni cu nemiluita și se ghemuise asupra ei însăși să împiedice țipătul ce i se zvîrcolea în piept). L-ai schimbat pe Luș cu Mohreanu?! Fă bine și întoarce-ți ochii către cel dintîi. De jurămînt te dezleg eu, pe mine să cadă păcatul. Înțelegi, pe mine! Și acum mergi la culcare. Bagă de seamă însă, urmă el, cu glasul sec, amenințător, dacă mîine te pune dracu și crîcnești, măturograda cu tine. Să nu te rogi de milă pe urmă, că, vezi, ți-am spus din timp să-ți bagi mințile în cap. Asta e.

Maria tăcu și se depărtă, tremurînd, spre podul de fîn clădit deasupra grajdului, unde dormea, vara.

Luna plină, ieșită în despicătura dintr-un nor, învăluia în lumina-i blîndă, ușor înnegurată, întreg pămîntul. Numai cîțiii din fuioarele de în spînzurate pe sîrma legată între porumbar și staulul oilor, sticleau fosforescent ca niște țincușe de os.

Trifan Morogan șezu o vreme în loc, privind încruntat, în cîmpie, apoi scoase o țigară, o aprinse și porni spre poartă.

— Mă duc pînă la Jantea, îi spuse Tasichii, am puțină treabă cu el. Mă întorc îndată.

Ieși în drum în dreptul podului de lemn de peste Călmățui, cu arcade la amîndouă intrările și coti spre Jantea pe după zăvoiul de sălcii. Se ducea să-i spună ca, în zori, să încarce porumbul ascuns în groapa de bucate și să plece cu el la tîrg.

★

Podul de fîn al Moroganilor, unde urcase Maria și se lungise îmbrăcată pe pătura așternută la cîțiva pași de scară, e înalt încît poți sta în picioare în el. Pe timpul verii, scîndurile care formează peretele din față sînt date jos și în locul lor se pune o plasă de sîrmă, cu ochiuri potrivite ca mărime, ca acelea de la custile de porumbei, așa că vîntul pătrunde în toată voia în maldărele de iarbă și lucernă îngrămădite la păstrare. Cîteva tufe de pelin, smulse cu rădăcini și vîrite pe după grinzi, împrăștiau un miros amărui, deosebit de cel dulceag și ușor — mai mult o părere — al florii de fîn.

Mariei nu-i era gîndul la somn, avea vorbă cu Horia Mohreanu să se vadă în seara aceea lîngă șanțul care mărginește ograda lor spre cîmpie și aștepta să termine maică-sa cu vînzoleala pe-afară ca să coboare și să se strecoare, fără primejdii, la locul întîlnirii, așa cum mai făcuse de cîteva ori în ultima vreme. Dragostea lor începuse într-o simbătă din luna iunie. Căzuseră ploi mari toată săptămîna și brigada din Găgulești a gospodăriei colective cu sediul în Bozia ieșise să dărîme clăile de grîu, încinse de umezeală. Cete de cîte patru oameni — la aceea a Mariei se alipise și Horia Mohreanu, venit să dea o mînă de ajutor — tăbărau și luau snopii așezați în cruce și-i rînduiau roată în jur, cu spicele în soare. Celor de dedesubt le desfăceau legăturile și-i răsfoiau cu o izbitură de picior, dată dibaci, pentru ca valurile de dogoare care copleșeau iar aerul, atîrnind ca o ceață moartă, să stîrpească mucegaiul ce atacase paiul. De la fund țîșnea uneori cîte-un șoarece, prăpădit la căldură. La vederea lui Maria slobozea un țipăt și sărea în lături, isteric.

— Grozav ce ți-e frică de șoareci! zise Mohreanu. Și ei își pierd mințile fugind de dumneata să nu-i pocnești cu secera în cap.

— Vai, făcu fata, dac-aș nimeri cu mîna într-un cuib de-al lor aș leșina îndată și pe urmă, de scîrbă, n-aș mai mînca o săptămînă.

— Cuiburi n-am văzut. Se pare că nu s-au prăsit mulți pe-aici. Și, ca să se convingă de adevăr, răvășì cu bocancul locul unde fusese claia — pămînt chel, miriște putredă, cu rare fire de mohor opărite. Nu, cuiburi n-au fost, repetă el. Cel puțin aici n-au fost.

— Dumitale, întrebă fata mirată, nu ți-e teamă de ei?

— Nu, răspunse Mohreanu. De loc. Cînd eram mic și-ai mei băteau porumbul, prindeam cît puteam de mulți, îi înhămam la un cărucior în care se afla o păpușă a soru-mi și-i mînam pocnind din bici, cu hărmălaie mare. La urmă îi zdrobeam cu ciomagul. Da' de ce mă privești așa?

— Mă crucesc cît de înalt ai crescut. Cred că eu nu-ți ajung nici la umăr. De-aia nu ți-e teamă de șoareci, că ești înalt.

— Ei, asta-i! rîse el. Poftim alături să ne măsurăm. Nu ești chiar atît de mică.

— N-are rost. Vede oricine că e așa cum spun eu.

Aproape de prînz mîntuiră treaba. Oamenii adunară bulendrele și grăbiră spre cătun să se lase și să se primenească. Maria, ostenită, rămase mai pe urmă. Sub un corcoduș, în marginea lanului de floarea soarelui în care zumzăiau albinele, se opri să-și tragă de pe brațe mînecile de lînă, desprinse de la o flanelă veche, pe care le îmbrăcase ca să se apere de zgîrieturi. Dimineața, cînd plecase de acasă, maică-sa i le însăilase de rochie și nu izbutea acum să rupă ața.

— Stai, nu te mai chinui, spuse Mohreanu, că-i viu eu de hac.

Se aplecă și tăie ața cu dinții.

— Uf! răsuflă ea ușurată, la sfîrșit, mișcînd de cîteva ori brațele subțiri, bronzate. Parcă le-am scos din cuptor.

Deasupra lor, în ramurile corcodușului, uguia o porumbiță sălbatică.

— Spune, îi ceru Mohreanu, diseară vii la joc în Bozia?

Maria se mohorî.

— Nă mă lasă de-acasă, că m-aș duce zburînd.

— Păcat. Dac-ai veni, mi-ar place să joc cu tine, Maria.

— Și mie cu tine... Horia, grăi fata, tristă.

Pe Maria, apropierea de omul acesta, înalt, tînăr — Mohreanu avea douăzeci și șapte de ani — puternic, fălcos, cu veșmintele mirosind a ploaie și a grîu, o tulbura, îi risipea gîndurile.

— Horia, vorbi ea îndrăzneață — și el se înfioră — dacă vrei să mă vezi diseară, vino la răchitile din fundul ograzii noastre.

Mohreanu avu o clipă de descumpănire, apoi o cuprinse în brațe și-i căută gura. Buzele ei erau sărate de arșiță.

Cînd o slobozi, Maria îl privi în ochi, tăcută, apoi, tot în tăcere, își atîrnă secera pe umăr și o porni spre cătun, iar Horia apucă drumul în sus, spre Bozia.

În pod trozni o grindă și fata tresări. Se făcuse tîrziu, noaptea se adîncise și maică-sa demult intrase în casă. Se sculă și cobori scara, cu urechea la pîndă. Era liniște, numai undeva, pe drumurile Bărăganului, s-auzeau bătînd faraoanele unei care.

Porni către fundul ograzii, spre Călmățui, pe sub vișinii argintați de lună și-l găsi pe Mohreanu trîntit în iarbă pe-o rînă. Bicicleta lui zăcea răsturnată alături.

— Bine că n-ai venit mai devreme, îi spuse el, silind-o să se așeze pe haina lui aruncată pe jos. De-abia am scăpat de Papa Leon. M-a zărit pe cînd se plimba pe arie la el, frîngîndu-se de tuse, și-a venit aici. Tovarășe instructor, cică, te-am cunoscut de departe și vreau să-ți spun o vorbă. Zi-i nene Leon — numele bun nu i-l știu — te-ascult cu plăcere. Uite ce-i, zice, fă bunătatea și nu mai umbla cu capul gol, pe căldură, cum am văzut că ai obiceiul, fiindcă odată te pomenești că te bușește sîngele pe nas și cazi jos ca oaia capie. Nu-i lucru de glumă. Eu am mai văzut chestii d-astea.

— Lasă-l pe Papa Leon, Horia, zise Maria. Răcoarea pămîntului îi pătrunse tălpile goale și se ridică în picioare. În seara asta, Horia, sînt așa, c-aș fugi în lume, nebună.

Mohreanu se ridică și el, neliniștit de vorbele fetei.

— Ce-i cu tine Maria? De ce spui așa?

— Oh, dac-ai ști ce-a fost la noi la cină! Ce tărăboi! Horia, strigă ea șoptit, tata vrea să mă mărite cu Luș al lui Toma Hanu din Bozia. Nu vreau să-l iau pe Luș, Horia, numai pe tine te am drag și tata a sărit la mine ca lupu' cînd i-am spus. Nici eu nu știu cum de-am scăpat teafără.

Mohreanu simți cum îi fuge sîngele din inimă și-i năvălește în tîmple și-n urechi. Îi seca răsuflarea, ca după o lovitură primită în burtă. Broboane de sudoare rece îi năpădeau gîtul și fruntea țeștită.

— Stai, zise el, o iei razna. Cu de-a sila nu poate să te dea.

— Ba da, Horia, poate, căci și mama e de partea lui. Noi două am fost tare sărace, iar tata spune că-mi dă de zestre casa din Brăila, și asta a zăpăcit-o. Durerea o frînse și hohote de plîns îi zguduiră pieptul. Ce mă fac, Horia, ce mă fac? izbucni fata nestăpînită și se atîrnă de el, disperată, așteptînd, cu o explozie de lăcomie nefirească, întipărită în ochi și pe chip, izbăvirea care numai de la el putea să vină.

Mohreanu îi trecu palma peste obraji, ca să-i zvînte lacrimile și o dezmierda, răvășindu-i părul, în timp ce o boare de vînt dinspre Călmățui clătina buruienile cîmpiei. În zăvoiul de plopi piramidali țipă straniu o bufniță, un fulger vînăt zvîcni pe boltă, în depărtare și Maria auzi vocea lui — tu numai a mea ai să fii Maria — și o lumină albă, odihnitoare, îi coborî în suflet.

— Du-mă de-aici, Horia, du-mă unde vrei tu.

— Nu, se împotrivi Mohreanu, acum nu. Intîi să merg să vorbesc cu nea Trifan. Lumea nu înțelege multe, Marie, și eu nu trebuie să-i dau de bîrfit.

— Dar tata nu-l vrea decît pe Luș pentru mine. Numai pe el. Și mîine Luș vine să facem logodna.

— Atunci o să mă duc la Toma Hanu, la Bozia, și n-o să mai vină mîine nici-un Luș.

Maria se desprinse de la pieptul lui și se așeză în iarbă, alături de cărare. Deasupra ei, cerul era negru și înflorit. „Parcă-i un lan de rapiță", se gîndi fata.

Mohreanu aduse haina și i-o puse pe umeri.

Horia, șopti ea, închizînd ochii, fă-mă nevasta ta, aici.

Bărbatul avu o tresărire ciudată în tot trupul.

— Vreau să fiu nevasta ta, repetă Maria...

Tîrziu, către miezul nopții, se despărțiră. Maria îl urmări cum se depărtează în noapte, pe bicicletă, pe drumul dinspre Bozia, și cînd negura albăstrie îl înghiți cu totul, se întoarse în podul cu fîn.

„Doamne, se gîndi ea, dac-ar ști tata ce-am stat să fac, mi-ar întinde pielea pe băț și m-ar închide în fundul pămîntului".

Luna ajunsese deasupra salcîmilor din ogradă și privea în pod pe sub streașina deschisă. Maria, obosită, se suci cu fața spre stîlpii care susțin creasta acoperișului. Frînghii, sîrme adunate colac, două cîrlige de scos gălețile înecate în fîntînă, capete de curele pe jumătate putrede, o legătură de zăbale și de chei ruginite și tot soiul de alte fleacuri atîrnau de cuiele bătute în trupul lemnelor acelora groase, jupuite de coajă.

„Pentru ce-or fi adunat toate astea aici" se întrebă fata... Dedesubt în grajd se auzea ronțăit de șoareci. Dar Maria adormise și n-avea cum să-i mai fie frică.

★

Maria se trezi tîrziu a doua zi, tocmai către prînzul cel mic, și o găsi pe maică-sa, care se sculase odată cu steaua zorilor, la bucătărie. Răzuia cu cuțitul, ghemuită pe prag, țigaia de aramă în care copsese plăcintă. Pe plită, într-o tingire, sfîrîia în untură și ulei — grăsimile amestecate frăgezesc carnea — o găină despicată în două. Tasica pregătise și o oală cu ciorbă, dreasă cu leuștean verde. Făcuse totul singură. Morogan, văzînd cît e de înglodată, voise s-o strige pe Maria, dar ea îl oprise.

— Odată se logodește omul în viață. Las-o să doarmă pînă se satură. Poate că bărbat-su n-are s-o ție pe palme.

— Ești proastă de dai în gropi, i-a răspuns Morogan. Dac-o fi din alea de care știu eu, se logodește și de zece ori. Tu n-ai fost de două ori mireasă?

— S-o ferească dumnezeu să pățească și ea ca mine.

Maria se spălă pe ochi la fîntînă și se întoarse să mănînce. „Ce mai de bucate", se miră ea și la gîndul că toate erau degeaba, că Toma Hanu și Luș n-au să mai vină — știe el Horia cum să le vorbească, să-i facă să priceapă că nu se poate altfel — pufni în rîs. Rîdea așa cum rizi cînd i-ai pregătit cuiva o păcăleală și ăla, neștiutor și tont, vine întins să cadă în ea.

Tasica se veseli și ea. „Drăguța mea, o lăudă, știam eu că supărarea de-aseară nu-i decît o toană".

Afară se auziră pași grei, îndesați și îndată după aceea Morogan se ivi în prag, mic, burtos, leoarcă de nădușală.

— Afurisitul ăsta de soare, bombăni, nimicește totul. Nu mai e chip de trăit, ia foc lumea. A, schimbă el vorba, dînd cu ochii de Maria, te-ai sculat? Du-te-n casă și te piaptănă și ia-ți altă rochie. Cu aia de pe tine, ciumpavă, ești mai goală ca o paparudă.

— Dacă-ți place matale să mă vezi gătită, mă duc, zise fata.

— Imi place, nu-mi place, fă ce-ți spun! îi strigă ta-su din urmă, mînios.

Fata dispăru în casă și Morogan ieși la poartă să se uite pe drumul către Bozia, pe întinderea căruia, pale de vînt, iscate prin cine știe ce minune, ridicau cîrlionți de praf. I se păruse c-a deslușit în depărtare huruit de căruță. Nu se înșela. Peste puțin apăru, la cotitura cea mai apropiată, între hatările de borceag, căruța lui Toma Hanu, purtată la trap de un cal între hulube.

„Vine pezevenghiul, nu și-a rupt gîtul, îl blestemă Morogan, și se duuuce dracului căscioara mea, se duce".

Trase zăvorul de la poarta mare și-i strigă Tasichii să încuie cîinele în grajd că sosește drăguțul de Luș și s-ar putea să-i hărtănească nădragii.

Maria îl auzi din casă și sări la fereastră, tocmai cînd Toma intra în ogradă și le saluta pe gazde, fluturînd pălăria de pai de orez. Un junghi o fulgeră prin tîmple și se prăbuși pe pat, bocind, încredințată că Horia, după ce-și făcuse poftele cu ea, o părăsise, o lăsase lui Luș.

Între timp, cei de jos deshămară calul, îl legară la conovăț și se strînseră la vorbă în jurul mesei de sub salcîm. Luș sta mai de-o parte, la capătul laviței și se uita în toate părțile, așteptînd s-apară de undeva Maria. N-avea decît nouăsprezece ani, dar se vădea în el sămînța de voinic, căci de pe-acum era aproape cît ta-su. Avea umeri vînjoși și brațe lungi. Buza de sus, crudă, neîmplinită încă, lăsa să se vadă un șir de dinți albi și mici. Părul bălai, căzîndu-i pe frunte, îi da un aer strengăresc și-i făcea oleacă mai prietenoși ochii suri, mari, alungiți.

— Ce cauți, Luș, tată, îl înghioldi Toma, clipind hoțește spre ceilalți. Pe cine-aștepți tu poate că nici nu-i acasă.

— Da, mă, răspunse Morogan, batjocoritor, e după casă. Joacă țontoroiul într-un picior acolo. Sculați-vă și strigați-o cum e cîntecul ăla al copiilor: biti, biti porumbel, vino-ncoace, la purcel — și să vedeți cum vine.

— Trifane, strigă Tasica, mustrătoare.

— Ce-i? făcu el. Crezi că se supără oaspeții? Nu, să n-ai tu grijă de asta. Hai, du-te de-o cheamă pe fată și puneți masa că mi-e foame de crăp.

Maria ieși afară îmbrăcată c-o rochie nouă, de crepdeșin. Palidă, cu ochii umflați de plîns (maică-sa era îngrozită de cum o găsise și nu mai înțelegea nimic din ce se întîmpla cu dînsa; doar mai adineauri umpluse casa cu rîsul ei). Se apropie și dădu bună ziua, mîngîindu-și șirul de mărgele — bobițe albe și roșii, mici, prinse pe trei fire de nylon care se încheiau într-un fel de broșă aurită. Toma Hanu se ridică și-o sărută țocăit pe frunte strigînd: să-mi trăiești, noră, să-mi crești nepoții. (Dar în gînd o înjura vîrtos. Ehe, lighioană prefăcută, ce-ai să joci tu pe sîrmă la mine. L-ai pus pe Mohreanu să mă scoale în crucea nopții, că să te las în pace, că numai cu el vrei să te măriți. „O las, cum să nu, e bucățica dumitale, i-am zis; m-ar bate dumnezeu dac-aș întinde mîna să ți-o rup de la gură". Da' uite că tot o să te iau și ăluia n-o să-i dea mîna să facă tămbălău aici). Iar Luș îi strînse mîna, roșu de emoție și-i făcu loc alături, în vreme ce Tasica îngrămădea pe masă bucatele pe care le pregătise. Ca băutură, Trifan Morogan scosese din beci o oală cu țuică, mare cît hîrdăiașul în care se mulg vacile.

— Oho, făcu Toma Hanu, dînd o ceașcă pe gît, e tare a dracului — și plescăi din limbă. Să știi că nu plecăm repede de aici.

Ca să scape de-o grijă, Toma Hanu îi anunță dintru început pe Morogani, că, în ce privește nunta, el e de părere s-o facă la toamnă, după culesul viilor, dar că Maria trebuie să se mute la ei, la Bozia, începînd de duminică. Bagă actele la Sfatul popular cu Luș și se mută.

— E bine așa, aprobă Morogan căruia-i era totuna, acum cînd intrase în horă. Imi convine.

— Trifane, se auzi deodată vocea lui Papa Leon, la gardul din fundul ograzii, ce e acolo la voi, mă? Curge, văd, rachiul ca apa pe Călmățui.

— Păi tu ce crezi să fie, rise Toma Hanu, dacă eu am fată mare și el flăcău, hai?!

— Bairam, zise Papa Leon.

— Ei da, și ce-ți pasă ție? strigă Morogan, mînios, zvîrlind mîinile înainte, așa cum faci cînd vrei să alungi găinile venite să rîciie lîngă ușa casei. Mă-njuri în fiecare zi în gura mare, că ți-aș fi luat locul ăsta pe de pomană, și-acum hop, te legi la vorbă cu mine. Du-te și lasă-ne-n pace!

— Ia te uită! se cruci Papa Leon. Păi tu nu mă înjuri pe mine?! Ba bine că nu! Dar eu sînt mai deștept, Morogane, aia te arde pe tine, că eu totdeauna mă scol cu noaptea-n cap și îți-o iau înainte. Chestie de timp, încheie el și se depărtă.

Alde Hanu, socotind că lucrurile se aranjaseră cum e bine, se așezară cu temei pe chefuit. La mîncare se îndesau și nu prea, în schimb băutura o zvîntau.

— Asta nu-i țuică — îi dădea Toma cu gura, e lacrimă de amantă. Să mă trăsnească dacă mint.

Morogan sta, ca de obicei, în capul mesei și căta la ei cu dușmănie. „Prăpădesc totul, ca guzganii, ticăloșii. Pesemne că pe la ei pe-acasă papă mai mult răbdări prăjite". Pe urmă nu se mai gîndi la nimic, începu și el să înfulece, rupînd bucăți mari din plăcinta făcută cu multă brînză. Maria nu gusta nimic, dar nici bărbații și nici maică-sa nu se sinchiseau de asta. Își ziceau că așa sînt miresele, mofturoase.

Tîrziu, cînd umbra salcîmului începu să se scurteze, Trifan Morogan îi făcu semn nevesti-si s-o ia pe fată și să plece amîndouă în casă, să nu le mai bîzîie mușchii acolo degeaba. Tasica crezu că omul ei vrea să înceapă tocmeala cu socrul ăl mare, să vadă ce-i dă băiatului, ce trece la numele lui, și-i lăsă singuri.

Dar Morogan nu se gîndea la așa ceva. Știa că Toma Hanu se zbate să apuce, nu să dea. Alta avea el în cap. O luase puțin la ureche și vroia să-i cînte Luș, care și el se cherchelise. („Barem cu atît să mă plătească"). Cît despre Toma Hanu, cu toate că duce la băutură ca un bivol, era cuc și altă pasăre, cum se spune, dar nu se cunoștea asta pe fața lui. Cel puțin nici fi-su și nici Morogan nu bănuiau că-i dărîmat.

— Zi-i ceva de inimă rea, ginerică. Da să nu urli. Zi-i încet. Of, cum m-ați bușit voi. Cu parul, cu maiul în moalele capului.

Luș nu se lăsă rugat, începu numaidecît, legănîndu-se, un cîntec care-i plăcea lui.

...Că tu mi-ai fost lume, hoață.
Mă vorbeai de bine-n față.
Dar dimineața, la șosea,
Imi făceai discuția...

Între timp, Toma Hanu, aducîndu-și aminte că zărise, într-o vie, aproape de Găgulești, o femeie cu care se avusese el bine, cîndva, se sculase de la masă și ieșise în cîmpie.

— Tată, stai liniștit, mă, îl strigă băiatul din urmă.

Dar Toma nu se opri.

— Tată, îl chemă din nou flăcăul.

— Zît! răspunse de data aceasta Toma. Și repeta: zît!

Peste cîteva minute, Morogan, care îl băgase pe Luș în bucătărie, să se culce, și se urcase în balcon unde adie vîntul, văzu că soarele-l copleșise pe Toma Hanu. Ajunsese pe o movilă cu iarba porcului și cîmbru și se lungise pe creasta ei. „E beat, se gîndi Morogan. He-he, lacrima amantei". Auzi în odaia alăturată pe careva dintre femei suspinînd și trecu să se uite pe geam la ele.

— Hei, strigă el, ce-i cu voi? Cereți osîndă, văd eu.

Femeile amuțiră și Morogan se întoarse pe locul de adineauri. Movila pe care dormea Toma Hanu luase foc. Iarba porcului se aprinsese de la soare (asta o știa bine Morogan, căci de-atîtea ori îi fusese dat să vadă, vara, asemenea întîmplări, aici în cîmpie) și ardea, stîrnită de-un fir de vînt. Fumul ei înecăcios suia în colaci albi spre vîrf, încotro întorcea vîntul flacăra gălbuie. Bucuria îl năuci pe Morogan, căci cunoștea că fumul de iarba porcului e ca otrava și că cel de cîmbru te amețește.

— Sfinte soare, murmură el, arzi, sfinte soare! Se ruga pentru casa lui din Brăila.

— Ajută-mă, sfinte soare!

Îi veni în minte că de pe pod se vede totul mai bine și atunci coborî în ogradă și ieși în drum. Zările fierbeau în apa morților, iar scăpărarea aceea fantastică îi da putere și liniște. Spaima de Toma, de cele ce știa Toma, se făcea scrum, odată cu iarba porcului, în flacăra care, aținată de vînt, sărea din spic în spic.

Dar cînd ajunse sus și încălecă pe grilaj, încremeni. Printre lanurile de porumb, se apropiau de movilă doi oameni. Îi cunoscu: unul era Papa Leon, celălalt Horia Mohreanu. Papa Leon, dobitocul bătrîn, se tîrîse pînă la Bozia ca să-l vestească pe instructor că Toma Hanu a venit în peții. „Of, căpățînă seacă, se ocări Morogan, n-am vrut să-l chem la un pahar de rachiu. Acum ar fi zăcut gemînd, pe prispa lui".

Mohreanu și Papa Leon văzură focul și pe Toma Hanu, dormind întins pe burtă, în dogoarea lui, și o rupseră la fugă într-acolo. Flacăra se întinsese, acoperea întreaga movilă. Pălăria de pai de orez, rostogolită la picioarele omului cufundat într-un somn besmetic, se mistuia și ea încet.

De pe pod, Trifan Morogan se uita buimac la Mohreanu care își smulsese haina din spate și înăbușea focul cu ea, mergînd de-abuselea. Papa Leon, desculț, juca pe tufele de cîmbru.

— Joacă pentru că vin rusaliile, strigă Morogan rizînd, și începu și el să topăie.

Dar rusaliile fuseseră de mult. Trifan Morogan înnebunise.

Natură moartă

Zăresc în mine șesuri și temelii de munți
Cu ceruri printre piscuri și riuri pe subt punți,
Ca pe pămînt, întocmai ca pe pămînt, din care
Ieșii ca o mihnire, trăind ca o-ntrebare.
Se înfiripă umbre, schițate, și se-ntind,
Ca-n urma unui soare născindu-le murind.
Păduri culcate-n unde, pe apele domoale,
Și turlele prin ceață, ca de castele goale.
Cîte un drum coteșe, oprit la un copac.
Vor fi trecute toate, c-atît adorm și tac?...
Le-asemui parcă unui veșmînt care mai poartă
Și astăzi urma veche-a mișcării-n cute moartă.
Dar cînd, întîrziată, copita, pe răzoare,
Se-ndreaptă către peșteri, a unei căprioare,
Să înțeleg de unde se-ntoarce-mi vine greu...
Din cîmpul sterp și rece sau din sufletul meu?

Tudor Arghezi

1959 = Genève — Hôpital Cantonal
(din Ante-postume)

Muncă și poezie

Versuri ale muncitorilor

A. PECIALNOV
(colhoznic — U.R.S.S.)

Mi-i drag

Totu-aicea nespus mi-i de drag :
Către școală, drumeagul domol,
Ocolind al bisericii prag
Și ducindu-mă spre Comsomol.

Iată cimpul în care lucrez,
Făr să-mi drămui puterile-neam.
Iată banca-ntre sălcile verzi,
Unde-odată iubita-ntilneam.

Club aici am clădit, magazii,
Fin în luncă la vite-am cosit.
Primul vers tot aici il ivii
În al spicelor lin șopotit.

Nimeni deci nu mă poate lipsi
De al meu neschimbat obicei ;
Să mă scol tot în zorii de zi,
Pînă seara muncind cu temei.

Al recoltelor meșter, să fiu —
Tot aici, în colhoz, mi-a fost dat ;
Cu-a mea muncă, cu ceea ce scriu,
Voi sluji îndrăgitul meu sat.

În romînește de
NICULAE STOIAN

●

JOSÉ LÉON DELESTAL
(miner asturian — Spania)

Șapte mineri

Șapte-n zori plecase.
S-au întors doar șase.
Unde e al șaptelea miner ?
Șapte umbre zorii au zărit.
Șase numai, lungul asfințit.
Unde e al șaptelea miner ?
Șapte soții
Le-au dat șapte săruturi, tăcut.
Acuma, sub cer,
— Lăstun fără cuib — zboară stingher
Al șaptelea sărut.
Unde e al șaptelea miner ?
Din raft s-au luat șapte lămpașe
— Șapte licurici în umbra uriașă —
Dacă sînt numai șase-n cirligul de fier
Unde e al șaptelea miner ?
În zori — șapte voci,
Ca șapte perforatoare scormonind în roci
Seara — șase tăceri,
Ca șase lacrimi solemne.
Unde e al șaptelea miner ?
Unde e al șaptelea miner ?

N-ai învățat niciodată că mina
Știe aritmetică, haina ?
Pînă tirziu
Pe tabla ei, neagră ca una de școală,
Minerii scriu
Cu tibișirul lămpașelor
Și fac socoteală.
Dar ea adună și scade
În pătrățelele abatajelor.

Mai cu seamă scade !
Șapte, în zori de zi.
Șase cînd asfinți.
Unul rămîne și cade.

E aici al șaptelea miner,
Împietrit în liniști profunde,
Cu moartea, venită nu se știe de unde,
La căpătîi.

Mina se pricepe la scăderi !
La aritmetică — premiul intîi !

În romînește de
ROMULUS VULPESCU

**) Poezia este scrisă în 1957, cu prilejul unei greve generale a minerilor asturieni. Greva a luat naștere în semn de protest împotriva condițiilor extenuante de muncă în mina capitalistă, dotată cu un utilaj învechit ce punea în permanență primejdie viața muncitorilor.*

●

FOTIS ANGOULÉS
(pescar — participant la Rezistența antifascistă — Grecia)

Așa a fost

Înainte de glorie,
Soarele a strălucit deasupra stepei
A topit zăpezile
Iar inimile oamenilor,
Fierbinți, au zvicnit în lumină.

Apoi,
Moartea l-a luat pe Țar
Iar apoi,
Stalingradul a deschis
Porțile uriașe-ale lumii.

Tovarășilor care nu s-au întors din luptă

N-a fost zadarnic că nu v-ați mai întors
Că-n drum v-ați frînt, cu-amarnice dureri
Căci drumul nostru-ncepe, azi,
Unde-a sfîrșit al vostru ieri,

Peste zăpezile curate,
O dîră din al vostru sînge
Va prinde drumul să ne-arate,
Chiar dacă noaptea-n jur se stringe.
. . . . . .
Pe drumul nostru-s însemnate
Urmele voastre-nsingerate.

În romînește de
TAȘCU GHEORGHIU

JACK GRAHAM
(muncitor — Australia)

Avangarda comunistă

În lumea suferinței m-am născut
Și piinea-am frămîntat-o din durere ;
În beznă am trudit de la-nceput,
Din vlaga mea, dînd altora putere.
Dar soarele pe cer va răsări
Și, temnița surpînd din temelie,
În urma avangardei vom păși
Cu mii de muncitori asemeni mie.

Asupritorii-s slabi și se fălesc
Cu legi nelegiuite și-nchisori ;
Dar munca-i tare, forțele ei cresc
Și-i vom strivi pe viermii trădători.
Iar arma unității, de ne-nvins,
O vom căli-n văpaia veșnic vie
Ce-n pieptul lor de cremene-au aprins
Atîția muncitori asemeni mie.

Războiu-i tilhăria cea din urmă :
Stăpînii vor să scoată-averi din sînge.
Dar glasul Păcii-n veac de veac nu-l curmă
Nici chinuri și nici vorbele nătînge.
Vom frînge și zăbrele și cătușe
Iar frații noștri liberi or să fie ;
Clădind o lume nouă din cenușe,
Cu mii de muncitori asemeni mie.

Ne hăituiesc în jungle și-n orașe
Și pruncii fără milă ni-i ucid.
În fața baionetei ucigașe,
Voința noastră crește ca un zid.
Pe cei bogați îi vom preface-n scrum —
Nicicînd fantoma lor n-o să învie...
Și marșul comunist își taie drum
Cu mii de muncitori asemeni mie.

Ce drag ni-i omul ! Mergem spre Comună !
Viteză avangardă, vom lupta,
În viitor intra-vom împreună
Sub neînfrînta flamură a ta.
Ne-mbărbătează, amintire sfîntă,
Eureka *), sîngerata ei cîmpie.
Pe țărmul nostru steagul tău l-implîntă
Atîția muncitori asemeni ție.

În romînește de
DAN GRIGORESCU

**) Aici a avut loc, în 1854, o ciocnire sîngeroasă între minerii greviști și armata guvernului de la Londra.*

Desen de F. CALAFETEANU

Cinci ani de la moartea lui GEORGE ENESCU

În concepția artistică a lui George Enescu, funciar legată de aspirațiile poporului și umanității, muzica se înfrățește în mod firesc cu arta cuvîntului, cum singur o mărturisește în discursul de recepție la Academia Română (22 mai 1933) :

„Poezia și muzica, cuvîntul și tonul, au mers mînă-n mînă, adesea contopindu-se, completîndu-se.

Cuvîntul aruncă lumină vie asupra sentimentelor descriindu-le, precizîndu-le-n chip plastic. Grație cuvîntului, gîndirea se poate formula. Muzica revărsîndu-se-n adîncimile sufletului pătrunde, misterioasă, în cele mai tăcute taine ale simțirii. Din îmbinarea cuvîntului și-a muzicii s-au născut și se vor naște opere nemuritoare".

Această conștiință l-a făcut pe compozitor să fie un prețuitor deliberat al folclorului romînesc ca și al poeziei lui Vasile Alecsandri și a lui Eminescu. E ușor de înțeles inițiativa lui George Enescu din 1915, pentru ridicarea unei statui a lui Eminescu în București. Spre sfîrșitul vieții lui Eminescu, George Enescu, copil, concertase la Botoșani — și amintim că tot atunci în ziarul botoșenean Curierul romîn, *condus de Scipione Bădescu, prietenul poetului, a apărut prima critică muzicală asupra copilului-minune. Enescu își apropiase în programul din 1915, dintre scriitori, pe Delavrancea și pe Victor Eftimiu, pe actrițele Marioara Ventura și Agepsina Macri, precum și pe cîțiva remarcabili interpreți instrumentali :*

PALATUL ATENEULUI
Sîmbătă 31 Ianuarie 1915
ora 9 seara

FESTIVALUL EMINESCU

organizat în vederea strîngerii fondurilor pentru ridicarea unei statui marelui poet romîn Mihail Eminescu

PROGRAMA

1) G. Enescu, Sonata 2 pentru vioară și pian
La vioară : Mircea Bîrsan
La pian : George Enescu — Prima audiție

2) Barbu Delavrancea, Cetind pe Eminescu

3) Fr. Kreisler, Caprice viennois
La vioară : Mircea Bîrsan
La pian : Jean Altersohn

4) Cetind din Eminescu :
Maria Ventura, Agepsina Macri : Călin

5) Victor Eftimiu : Cetire din operele sale : Rapsozii

Rulează filmul Eminescu — Veronica Micle făcut la Paris — casa Pathé-frères (1500 m.)

În aceeași lună, George Enescu, dirijînd Orchestra simfonică a Ministerului Instrucțiunii, dăduse la București și alte concerte pentru strîngerea fondurilor necesare construirii unei orgi la Ateneu, pentru „Crucea Roșie" și pentru „Asociația muzicală romînă".

Datorită comunicării tov. Nic. Missir, colaborator științific al Institutului de istoria artei de pe lîngă Academia R.P.R. și unul dintre cei mai meticuloși cercetători ai operei compozitorului, avem putința să împărtășim publicului cititor cuvîntarea pe care Liviu Rebreanu a rostit-o la București în ziua de 11 decembrie 1931, cînd s-a sărbătorit împlinirea virstei de 50 de ani a lui George Enescu :

„Sîntem recunoscători că s-a oferit scriitorilor romîni prilejul să se asocieze la omagierea lui George Enescu.

Liviu Rebreanu despre GEORGE ENESCU

Sărbătorirea se face cînd Enescu împlinește 50 de ani. Dacă n-ar fi spus cei din intimitatea lui, desigur că nici noi și nici admiratorii de aici și de pe tot globul, n-am fi bănuit că Enescu a ajuns cincantenar. Pentru noi Enescu a rămas fără virstă, maestru ideal mai presus de trecerea anilor. Îl ascultăm azi, ca și ieri, ca și mîine, — același vrăjitor incomparabil, același pasionat al armoniei, același entuziast al creației, același răscolitor și alinător de suflete...

Pe deasupra atîtor daruri, Enescu a primit și pe acel al maturității eterne. E darul rezervat celor puțini dintre toți oamenii înzestrați. Imensa majoritate a artiștilor de toate felurile trăiește din actualitate și pentru actualitate. Activitatea noastră omenească, operele noastre de artă, cunosc îndeobște o curbă în ascensiune, cu o culminare și apoi cu un inevitabil declin. George Enescu e dintre cei puțini aleși dintre aleși. După o ascensiune rapidă, a rămas pe culme, sus ; pe lîngă el, și mai ales pe sub el, trec modele și capriciile, trec grăbiții și neisprăviții. Pe el nu-l atinge nimic. E actual azi, cum a fost ieri, cum va fi mîine. Cei 50 de ani ai lui nu înseamnă decît un număr de ordine. Arta lui e deasupra numerelor de ani. El se întruchipează în creații care sfidează numerele și anii, care se ridică peste hotare și se împrăștie pe tot cuprinsul planetei noastre ca o merinde vie pentru toate sufletele însetate de frumos.

Gloria lui Enescu însă e și cea mai curată fiindcă este numai glorie și artă, fără nici un adaos. Noi am avut și avem artiști remarcabili care au creat opere strălucite și care au pus temeliile unei culturi naționale romînești, care mai pe urmă au înălțat această tînără cultură, la nivelul ei, desigur respectabil, de azi, și care îndreptățesc toate speranțele pentru viitor. Dar trebuie să recunoaștem, chiar într-o ocazie solemnă, că tot ce s-a creat în domeniul acesta, a fost pînă azi oarecum pentru consumul intern, căci contribuția noastră la tezaurul de civilizație al omenirii e încă o muzică a viitorului.

Pentru prestigiul Romîniei în lume, Enescu este astfel mai prețios decît toate combinațiile politice, decît toate băncile și industriile noastre atît de răsfățate, decît tot exportul de cereale și petrol și mai știu eu ce...

George Enescu reprezintă în fața lumii sufletul romînesc în tot ce are el mai curat și mai înălțător. De aceea el e și cel mai strălucit ambasador al nostru, pentru că el oriunde se arată, cucerește ce e mai scump în lume : sufletele. Sute de mii de oameni de pe suprafața pămîntului care iubesc pe Enescu nu se poate să nu cuprindă în aceeași iubire și poporul și țara care a dăruit lumii pe Enescu...

Pe un asemenea artist țara nu-l poate răsplăti niciodată îndeajuns. Omagiile ce i se aduc cînd împlinește cincizeci de ani, oricît ar fi de bogate, nu vor compensa decît într-o infimă măsură recunoștința nemărginită pe care i-o datorează toată suflarea romînească.

Pentru noi George Enescu mai este osebit și un ideal de conștiinciozitate artistică și de mîndrie profesională, este și creatorul excepțional care și-a pus toate năzuințele numai în slujba artei, cu convingerea nezdruncinată că servind arta servește mai bine interesul cel mare și etern al gloriei românești.

Totuși, în ceasul cînd recunoștința pentru George Enescu se manifestă atît de elocvent, noi, scriitorii romîni, trebuie să ne mulțumim cu rolul cenușăresei din poveste. Noi sîntem atît de săraci că nu-i putem face nici un dar tocmai lui George Enescu, marele meșter căruia îi se cuvin toate darurile. Nouă ne-a rămas să-i oferim decît inimile noastre calde în care, însă, palpită toată iubirea și admirația pentru activitatea lui prodigioasă, pentru persoana lui radiatoare de bunătate și înțelegere, pentru opera și gloria lui nemuritoare".

În prețuirea lui Liviu Rebreanu e o apoteoză a mesajului de artă pe care Enescu l-a inscris cu belșug de izbîndiri în istoria culturii universale. Și-l consemnăm ca o contribuție de mare prestigiu acum, cînd la 5 mai 1960 se împlinesc cinci ani de la încetarea din viață a compozitorului „Rapsodiilor romîne".

Augustin Z. N. Pop

CONȘTIINȚA FERICITĂ

În zilele pregătitoare ale revoluției ce avea să zguduie întreaga lume, Vladimir Ilici Lenin — în sfaturile unuia care nu e de față — dădea cîteva indicații din care rezulta necesitatea ca tineretul muncitoresc, umăr la umăr cu muncitorii din Garda Roșie, cu marinarii și soldații să participe în tot locul și la toate operațiunile importante. Încrederea lui Lenin în tineret era la fel de mare ca și dragostea și grija pe care i-a purtat-o în toate împrejurările. Educat în spiritul dragostei față de patrie și popor, în spiritul atașamentului neclintit față de cauza revoluției și a proletariatului internațional, în spiritul respectului și al dragostei față de muncă, într-un cuvînt în spiritul educației comuniste, sub flamura biruitoare a leninismului — tineretul marii țări prietene s-a călit în focul revoluției și participă, astăzi, acoperit de glorie, la construirea comunismului. Splendidul efort, eroica luptă și muncă pentru făurirea acestei unice societăți drepte și fericite, cuprinde în sine, organic, ideea primăverii, a tinereții, a optimismului neîngrădit. Construcția gigantă desfășurată în numele celor mai nobile idealuri umane, cu atît mai mult nu poate fi străină tineretului și țelurilor sale. Există aici o fuziune deplină, esențială, internă. Noul nu este tinerețe, vigoare, avînt ? Comsomolul, această floare a tineretului sovietic — creație leninistă — împodobește grădina tinereții întregii lumi. Exemplul strălucit de muncă, cinste și abnegație ce ni-l oferă este rezultatul efortului stăruitor și permanent depus în societatea nouă pentru modelarea tipului nou de om, consecința faptului că tineretul sub conducerea și îndrumarea partidului comunist, sorbind neîncetat din apa veșnic vie a învățăturii marxist-leniniste, și-a format un ideal suprem de viață, avînd mereu limpede în față menirea activității sale înălțătoare. Lenin spunea : „...Avem... tot dreptul să ne mîndrim — și ne mîndrim — că nouă ne-a revenit fericirea de A ÎNCEPE construirea statului sovietic, de A ÎNCEPE astfel o nouă epocă în istoria mondială, epoca dominației unei clase NOI, care în toate țările capitaliste este asuprită și care pretutindeni pășește spre o viață nouă, spre victoria asupra burgheziei, spre dictatura proletariatului, spre izbăvirea omenirii de robia capitalului și de războaiele imperialiste". Cuvintele lui Lenin au pătruns adînc în conștiința tineretului. Și, conștient și mîndru de ceea ce a început să facă, ca și de ceea ce face, tineretul leninist — cot la cot cu cei maturi — și-a cîștigat conștiința fericirii sale. Cîștigul este imens.

Și el se realizează pretutindeni acolo unde concepția despre lume a proletariatului, filozofia marxist-leninistă, pătrunde în conștiințe și le revoluționează.

Tineretul a năzuit timp îndelungat după o conștiință fericită. Uneori, căutarea i s-a părut o adevărată fugă după himere. Îmi amintesc de un pasaj din Mama lui Gorki : „Cei tineri stăteau prin circiumi sau făceau petreceri cînd la un prieten, cînd la altul ; cîntau din armonică niște cîntece urîte, murdare, beau, dansau, înjurau și bîrfeau. Istoviți de muncă, oamenii se îmbătau repede, și în pieptul lor zvîcnea o aițiare neînțeleasă și bolnavă, care cerea să iasă la lumină. Se legau de toate întîmplările care puteau să le astîmpere neliniștea. Apoi, pentru un fleac se aruncau unul asupra altuia, cu sălbătăcie și cu ură. Se încingeau încăierări sîngeroase, care se încheiau cu schilodiri grozave și uneori chiar cu omoruri". Condițiile inumane ale exploatării nu puteau să nu-și pună pecetea asupra unanimității membrilor ei, pe care, prin inegalitatea ei revoltătoare, îi lovea nemilos. Dezumanizarea, înstrăinarea de colectiv, efecte ale exploatării omului de către om, au fost strălucit analizate de Marx. Formă a obiectivării de sine, istoricește determinată, proprie societăților antagoniste, înstrăinarea dusese la ceea ce Hegel numea „conștiința nenorocită". Faptul că producătorul direct nu-și mai aparține sie însuși, că obiectivarea în condițiile exploatării îi apare în fapt ca o pierdere de sine, ca o autonegare, ca o servitute constrîngătoare — constituie însuși sensul tragic al existenței umane în capitalism. În asemenea condiții nu numai tinerii, dar mai ales ei, puteau ușor să cadă pradă degradării, dezumanizării. Tinerețea lor fie că se istovea prin muncă grea și hrană proastă, fie că, abrutizată, lipsită de un ideal, își revărsa energia — așa cum scria Gorki — în cîntece murdare, beție și înjurături. Poate fi ceva mai tragic decît o tinerețe destrămată, denaturată, lipsită de perspectivă și de idealuri ? Adevărata tinerețe, prin definiție, exclude inactivitatea, secătuirea, moleșeala, pasivitatea. Atributele ei sînt altele ! Tinerețe = dinamism, energie, fierbere, tensiune, incandescență. Tocmai de aceea, nu se poate imagina ceva mai trist și dezolant decît o tinerețe fără tinerețe, decît o tinerețe aidoma ultimelor pilpîiri ale unei flăcări ce se stinge.

În climatul „conștiinței nenorocite", ideologia burgheză contemporană reacționară găsește teren prielnic. Mai ales pentru tineret influențele sînt nefaste. Relatările despre gangsterismul și crimele abominabile săvîrșite de tineri, sau chiar minori căzuți pradă „educației" ce li se face, au devenit frecvente pentru paginile de senzație ale cotidienelor capitaliste. Evident, faptele nu fac altceva decît să pună în lumină și valoarea (sau non-valoarea) pe care o are concepția despre lume ce călăuzește pașii fiecărui om. Explicabile prin rădăcini de clasă și gnoseologice, dar prin aceasta nu mai puțin nocive, printre teoriile filozofice burgheze contemporane sînt unele care au „descoperit" prezența tragicului în însăși „structura eternă a existenței". Ideile existențialiste provoacă tulburări adînci acolo unde se infiltrează. Pentru S. Kierkegaard, disperarea e o „categorie a spiritului suspendată pe eternitate", omniprezentă chiar și în „cel mai frumos și mai adorabil lucru" (filozoful nu exclude nici tinerețea) ; disperarea nu e o excepție, din contra, e regula — zice obscurul filozof și teolog danez a cărui actuală deshumare teoretică încercată de filosofii reacționari din apus nu este accidentală. Pe urmele lui Kierkegaard, în zilele noastre, o pleiadă întreagă de filozofi se consacră obsesiv speculațiilor filozofice în jurul categoriei de existență interpretată sui generis. Mai mult, existențialismul a depășit marginile propriu-zise ale filozofiei, devenind una dintre orientările importante ale întregii culturi burgheze contemporane. În literatura unui Joyce, Gide, Malraux, ș.a. — anxietatea și neantul au dobîndit importanța unor coordonate fundamentale ale existenței umane, iar trăirea în jurul acestora s-a transformat într-o stranie savurare, într-o frenetică beție dyonisiacă. O filozofie pentru care eșecul devine o condiție permanentă a existenței, pentru care existența este o cursă de la neant la neant, iar activitatea fundamentală a existenței este nimicirea („das Sein nichtet") nu poate duce decît la secătuirea, la despuierea de orice virtuți, la mortificarea conștiinței pe care a invadat-o. Miasmele unei asemenea gîndiri descompuse sînt iremediabil și pe de-a-ntregul străine și ostile vieții autentice, conținutului ei, activității creatoare. Atributele viziunii apocaliptice, condamnarea definitivă plină de o sadică voluptate, proprii gîndirii existențialiste, îngemănate cu fermenții iraționaliști, sceptici, mistici, reacționari ale atîtor și atîtor alte „isme" ce bîntuie în ideologia burgheză contemporană — reprezintă tot atîtia factori spirituali care, acționînd în sensul determinat de condițiile materiale ale societății capitaliste, sînt meniți să contribuie „substanțial" la mistificarea conștiinței, la formarea „conștiinței nenorocite", la desfigurarea personalității umane, la dezumanizarea ei.

Nu e întristătoare înfățișarea unor tineri din țările capitaliste care, sub influența celor mai reacționare și nefaste idei, dezorientați și vlăguiți, în lipsa oricărui ideal major de viață, se irosesc în orizontul îngust pînă la sufocare, cuprins între paharul cu wisky și filmul de groază ? Dacă ne-am referi cu exclusivitate numai la acest caz al tinerilor pe care — folosind una din expresiile lui Rousseau — societatea i-a corupt, e suficient pentru a putea sezisa pe deplin imensa importanță pe care a avut-o și o are singura concepție științifică despre lume, filozofia proletariatului revoluționar, marxism-leninismul. E limpede acum semnificația adîncă a „conștiinței fericite", valoarea incomensurabilă a învățăturii lui Marx, Engels și Lenin care, luminînd drumul de luptă al proletariatului, a arătat totodată singura cale de abolire a oricărei înstrăinări umane, a oricărei „conștiințe nenorocite". Umanistă în sensul cel mai înalt al cuvîntului, pornind de la recunoașterea posibilităților nelimitate de cunoaștere și transformare a lumii, descoperind legile generale obiective de dezvoltare ale naturii, societății și gîndirii, această filozofie a adus omenirii nu numai cel mai valoros mesaj ci și metoda de eliberare practică de sub povara exploatării și de apăsarea tuturor formelor suprastructurale care servesc la permanentizarea unei orînduiri sociale nedrepte. Marxism-leninismul a demonstrat teoretic că desființarea relațiilor capitaliste, dezumanizatoare, deschide calea dezvoltării multilaterale, universale a personalității umane, că odată cu socialismul va începe propriuzis istoria oamenilor ca oameni. Practica revoluționară a făcut ca socialismul să devină o realitate, dînd o confirmare strălucită tezelor marxiste. Realitatea socialistă a deschis cimp nelimitat de dezvoltare personalității umane prin eliberarea omului de sub acțiunea mutilantă a înstrăinării ființei sale în capitalism .Prin întreaga sa activitate teoretică și practică, prin întreaga sa viață exemplară închinată cu generozitate omenirii, Lenin a adus o contribuție uriașă la formarea de facto a conștiinței fericite a celor care odinioară, abia o visau. „Nepoții noștri — spunea Lenin încă în 1919 — vor privi ca o ciudățenie documentele și monumentele epocii regimului capitalist... Pînă în prezent se vorbea ca despre un basm, despre ceea ce vor vedea copiii noștri ; acum, însă, tovarăși, vedeți limpede că edificiul societății socialiste, a cărui temelie am pus-o noi, nu este o utopie. Cu și mai multă rîvnă vor construi acest edificiu copiii noștri". Pentru tinerii crescuți în epoca leninistă, recunoștința pentru marele dascăl este cu atît mai mare cu cît, datorită revoluției, nici n-au mai avut cînd să guste din fructul amar al „conștiinței nenorocite".

Procesul formării a ceea ce am numit „conștiința fericită" nu s-a sfîrșit. El continuă în adîncime și în extensiune cu o forță mereu sporită. Socialismul a devenit un sistem mondial, în care este cuprinsă și țara noastră. Altoită pe cuceririle revoluționare tot mai cuprinzătoare ale socialismului, crește și în grădina noastră floarea „conștiinței fericite".

Conștiința fericită, izvorîtă din modul nostru socialist de existență presupune, ca o trăsătură inalienabilă, neobosita vigilență — de tip leninist — față de orice încercare menită să o submineze. Pe acest drum, larg deschis în patria noastră de Partid, milioane de tineri cunosc din ce în ce mai profund această conștiință fericită, conștiința participării la construirea socialismului.

Dumitru Ghișe

DINTRE SUTE DE CATARGE

A FI MODERN...

Raportul tradiție-inovație a fost în toate timpurile una dintre problemele cheie ale dezvoltării artei și literaturii. Ca în orice activitate umană, artistul pornește de la experiența existentă, tinzînd să o îmbogățească prin contribuție proprie. Această tendință înnoitoare, specifică tinereții, este frecventă în rîndurile începătorilor — poeții, romancierii, dramaturgii de mîine.

Încă de la primele încercări, fiecare tînăr talentat caută posibilități inedite de exprimare artistică. Aș vrea să fac cîteva observații în această privință, pe baza corespondenței pe care o primim la redacție, a discuțiilor organizate sau întîmplătoare cu unii dintre prietenii rubricii de față. Dorind să inoveze, foarte mulți dintre ei pleacă de la forma în căutarea noutăților „tehnice", deci exterioare. Or, după cum se știe, noul în artă — ca și în genere, în viața socială — este înainte de toate o chestiune de conținut. Forme noi? Foarte bine, dar în ce scop? Doar forma în sine este o aberație evidentă. Nici un arhitect nu se va apuca să proiecteze un edificiu fără a-i cunoaște în prealabil destinația. Poetul pe care nu-l mai încap vechile tipare trebuie să aibă de spus ceva cu totul aparte, să știe exact ce reprezintă acel „ceva".

Desigur, un conținut nou se va exprima în forme adecvate; numai că această idee perfect logică, nu trebuie interpretată mecanic: aici există o vastă gamă de nuanțe. De pildă, discutînd despre poezie, unii înțeleg prin înnoire modificarea structurii versului. După adepții acestei teorii, versul rimat și ritmat reprezintă vechile forme, în timp ce nerespectarea legilor prozodice li se pare un indiciu sigur al modernității.

În primul rînd, forma poetică înseamnă ceva mult mai larg decît numărul de picioare, tonica accentelor, construcția strofică etc. Prin urmare, ar fi absurd să afirmi: eu scriu un vers liber, deci am o formă modernă — pe cînd dumneata folosești endecasilabul, deci ești adeptul formelor perimate. Ce-i drept, asemenea afirmații enorme au fost făcute nu de vreun corespondent al nostru, ci într-o ședință la Uniunea Scriitorilor. Un coleg — nu-i mai spun numele — afirma că poeții din trecut au scris în vers rimat și ritmat pentru că așa porunceau gusturile... exploatatorilor! Cu alte cuvinte, alexandrinul are un caracter de clasă, iar noi, eliberați de exploatare și de formele fixe, trebuie să ne orientăm în masă spre versul libero-alb!?

Evident, aici este vorba de vulgarizări proletcultiste și nimic mai mult.

Cînd discutăm despre forma poetică, trebuie să avem în vedere elemente diverse, de la vocabular și sintaxă pînă la structura imaginii.

Revenind la teza noastră de bază — caracterul modern al operei de artă, inclusiv forma modernă, este determinat de apartenența artistului la contemporaneitate. Orice „noutăți" tehnice ar folosi un scriitor, în absența unor idei originale, rod al observațiilor sale asupra societății timpului său — opera respectivă va fi lipsită de caracter novator.

De-a dreptul stranie mi se pare atitudinea — evident împrumutată — a unor tineri poeți, mai mult sau mai puțini începători, care se tot învîrtesc în jurul propriei persoane ca pisoiul după vîrful cozii, considerînd că asta ar fi cea mai modernă poziție cu putință. De remarcat că majoritatea producțiilor de acest gen sînt croite din fraze prozaice, însăilate la repezeală în chip de versuri.

Individualismul, preocuparea de sine, sînt trăsături caracteristice omului din trecutul îndepărtat. Venind dinspre caverne spre marile bulevarde cu lămpi fluorescente, se luminează conștiința socială a individului — recte, artistului. Cu atît mai puternic este acest fenomen în societatea noastră socialistă, unde prăpastia între ins și colectivitate a fost desființată, unde simțul răspunderii sociale devine tot mai acut, de la o zi la alta, unde distanța între al meu și al nostru, între eu și noi se apropie treptat de zero.

Adevărat, mai vezi cîte un tînărișt care-și închipuie că noi ne vom alinia după el, că vom confunda bucuriile noastre contemporane cu splenurile și melancoliile lui, particulare, exprimate în forme vetuste încă din născare. Pe cine pot convinge asemenea bizarerii moderniste? Ele vor tenta, eventual, pe cîțiva naivi, o bucată de vreme. Văzînd însă ce sterpe se dovedesc în practică pseudo-inovațiile de acest fel, tinerii cu pricina se vor convinge că drumul cercetărilor creatoare nu poate merge decît în viață, în mijlocul societății contemporane.

A fi modern înseamnă, în primul rînd, a exprima în opera ta concepțiile, activitatea și aspirațiile celei mai înaintate forțe sociale a timpului tău: clasa muncitoare, avangarda poporului liber.

Dan Deșliu

Trei schițe de **ANTE LAURIAN**

Deceptie

Încă de mic îmi intrase în cap că mă pricep la oameni. Mai precis, că știu să le ghicesc gîndurile. Astfel, în timp ce profesorii se străduiau să ne facă a înțelege cîte ceva din tainele lumii acesteia, era suficient pentru a ști la ce se gîndește fiecare.

Astfel stînd lucrurile, m-am trezit mare, încrezător în „arta mea". Cum văd pe cineva străin, îmi întind „plasa" să aflu cît mai multe, să-i pătrund tainele și dezvelindu-i adevărata față, mulțumit, să-mi zic în gînd: și pe tine te-am „ghicit". Degeaba v-ascundeți oameni. Din fața mea n-a scăpat nimeni. Și totuși a scăpat cineva. Și nu de mult. Alaltăieri. Mă plimbam singur prin toamnă. În parc, lîngă mînăstire, m-am așezat pe o bancă. Frunzele cădeau ca niște confete uriașe.

Deasupra, se strigau cocorii, zburînd în unghiuri. Mă apucase o stringere de inimă. Îmi place toamna, dar prea e tristă. Mă hotărîi să plec. O, pronie cerească, de ce n-am făcut-o? Pe cărare venea un ceferist bătrîior. Într-o mînă legăna un lampion slinos cu sticle colorate. Bastonul și-l purta tîrșiit, lăsînd o dîră în frunziș. Parcă se temea să nu uite drumu-napoi. S-a oprit o dată, a căutat spre cer, apoi iar a pornit. Venea spre mine. Mi s-a trezit repede vechea pasiune. Vino! Vino dragă tovarășe. Acum nu te mai scapă nimeni din ițele mele. Uite, tu nici nu-ți dai seama. Te-așezi lîngă mine și habar n-ai că privirile mele au început să te sfredelească. Ce te uiți așa des la ceas?..

— Sînteți din Sinaia? l-am întrebat.

— Da. Fac naveta la Comarnic. Sînt revizor de cale.

Aha. Îl și văd parcă măsurînd traversă cu traversă în căutarea buloanelor căzute. Din cînd în cînd lovește în șină cu un ciocan cu coadă lungă. Zgomotul ei îi spune totul. Dacă e ruptă, dacă e numai crăpată, sau dacă a scăpat din ghearele de fier în care au înțepenit-o constructorii. O întreagă simfonie... De ce însă se zgîiește la cer și se ferește să dea ochi cu mine.

— Frumos e cerul, nu?

— Da, frumos, fiule.

Păsări nu mai trec și cerul inserării nu poate fi interesant pentru un revizor de cale. La ce s-o fi gîndind? Sau poate stă numai așa cu capul pe spate că-l dor vinele gîtului. E și normal. Nu-i lucru ușor să mergi opt ore gheboșat, cu nasu-n pămînt. Dar la ce bun, și-a scos atunci, din tocul ros, ochelarii legați cu sfoară. Privește-ncruntat în sus, arcuindu-și sprîncenele stufoase. Și-o fi făcînd socoteala avantajului dacă linia ferată ar trece aerian. N-ar trebui atunci decît să se plimbe sub dînsa cu mîinile-n buzunări. Nu i-ar mai înțepeni mădularele... Bastonul nu spune nimic. Un simplu băț de corn. Barba-i deasă. Afurisit ceferist. Parc-ar avea carapace. Și se tot uită la cer. În cer nu știu să citesc. De i-aș vedea măcar ochii...

— Tovarășe!

Nu se întoarce. Dar în clipa următoare sare ca ars, cu bățul de corn semețit de parc-ar vrea să-l înfige în cer.

— Îl vezi? Mă întreabă.

Descumpănit, ridic ochii. Prin rarișteа copacilor dezgoliți — ca un licurici roșietic — incetișor, lunecînd pe cerul senin trece satelitul sovietic. Ceferistul e nemișcat. Așa cum stă, îți pare că face semne mașinăriei astrale și înălțat pe vîrfuri vrea să ajungă cît mai aproape de ea.

Într-un tîrziu îmi spune liniștit și bucuros ca unui vechi prieten:

— L-am mai văzut o dată. Atunci din întîmplare. Parcă era un semafor îndepărtat. Acum însă cunoșteam precis ora cînd trece. Am ascultat-o la radio. Dar n-am înțeles ce-i ăla azimut. Mi-a fost rușine să te întreb... Ce-i azimutul? Dumneata nu cumva știi?

— . . .

Azimut? Azimut? Plec grăbit, încurcat, uitîndu-mă înapoi să văd dacă nu cumva pe banca unde am stat lăsasem „arta mea" de a citi în sufletul oamenilor.

Flautul

Mă aflam la Sinaia, în biroul responsabilului artistic al Casei de Cultură. Se pregătea un spectacol al oamenilor veniți la odihnă. În fața responsabilului, pe scaun, se afla un bărbat în vîrstă, muncitor la o fabrică de confecții — după cum s-a recomandat așezînd pe masă un fel de baston scurt băgat într-o teacă din foaie de cort. Zîmbea stînjenit căutînd în servietă cu mîini tremurînde. Scoase niște hîrtii boțite și le puse liniștit pe masă:

— Două poezii, dragă tovarășe; „Boul și broscoiul" și „Toamna". Le-am mai recitat la noi la fabrică. Culturalul îi făcu doar un semn din cap să înceapă. Se vedea că era plictisit.

Omul se ridică cu oarecare greutate, își scurt netezindu-și părul cărunt și începu să declame. Recita rar, destul de puternic și deși nu avea o dicție perfectă, emoționa. Cînd termină prima poezie, ascultă calm calificativul:

— Merge. Și responsabilul începu să scrie într-un carnet titlul poeziei pe care o ascultase. Apoi îl întrebă fără a-și ridica privirea:

— Numele dumneatale?

— Kovacs. Dar al dumneavoastră?

Responsabilul, cam încurcat de o asemenea întrebare, își spuse numele.

Kovacs stărui, cercetîndu-l cu ochii:

— Aș vrea s-o ascultați și pe cea cu „Toamna", adăugă pe un ton convingător. Zău că e frumoasă. „Culturalul" îmi aruncă o privire a lehamite și îi răspunse cam în doi peri:

— Bineee. Numai mai repejor, tovarășe. Mai sînt și alții de ascultat.

Cînd și această poezie fu trecută în carnețel, Kovacs, cu mișcări grăbite, scoase din misteriosul baston un flaut vechi.

Doar la un capăt se ghicea că fusese cîndva vopsit în negru. În ochii „culturalului" de astă dată citii disperarea. Omul, văzînd aceasta, mi se adresă numai mie:

— O singură melodie. Trebuie să v-o cînt. O știu din tinerețe.

Nu știu de ce nu l-am putut refuza. Așa se face că am rămas pe scaunul responsabilului cultural, care vădit plictisit, părăsi biroul.

Flautul, minuit cu stîngăcie, scotea molcom sunetele triste, aproape stinse, ale unei melodii vechi. Kovacs mă privea întrebător cu fața omului mulțumit de ceea ce face. La un moment dat, cînd melodia se apropia „crescendo" de final, flautul scoase un șuierat sec și Kovacs, lăsîndu-l, începu să-și maseze arătătorul mîinii stîngi. Umezindu-și buzele uscate îmi spuse rugător:

— Un moment, tovarășe. Din cauza degetului. Uneori mi se înțepenește. Apoi reluă melodia ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. „Flautul" de astădată răsună ceva mai clar, spre mulțumirea lui Kovacs. Îmi era necaz pe responsabil, care dacă ar fi fost acolo m-ar fi scutit să-i spun muncitorului că de fapt nu cîntă grozav. Am luat-o pe ocolite:

— Dar ce ai la deget?

Kovacs zîmbi scuturînd ușor din cap ca și cînd s-ar fi așteptat la o asemenea întrebare:

— Îi o poveste veche. Era în toamna lui '44, pe frontul din Ardeal. Nemții se aflau foarte aproape de tranșeele noastre. Flautul îl aveam cu mine. Camarazii mă rugau uneori să le cînt. Într-o seară aveam mulți răniți pe care nu-i puteam transporta în spatele frontului. Gemetele lor ne tulburau. Am scos flautul și-am început să cînt. Tot melodia asta. Se vede că i-am înfuriat pe nemți. A urmat o explozie. Atunci mi-au sfîrtecat piciorul și mi-au betegit degetul. De aceea, vedeți, uneori mi se înțepenește.

M-am uitat la picioarele lui Kovacs. De sub manșeta pantalonului se zărea pielea roșcată a protezei. Responsabilul cultural intră în acel moment pe ușă. L-am mințit dintr-un sentiment încă nelămurit:

— Cîntă frumos tovarășul Kovacs. Trece-l în program. Am ieșit repede din birou. Seara, deși eram grăbit, am ținut să rămîn la spectacol. Voiam să-l ascult din nou pe Kovacs. Poeziile le-a recitat bine. Aplaudat, Kovacs îndoi numai piciorul zdravăn. Cu un singur genunchi îndepărtat, părea caraghios și lumea îl reținu la rampă. Am așteptat. Voiam să-i ascult melodia la flaut. Cînd mă convinsesem că responsabilul n-a mai trecut-o în program, Kovacs apăru pe scenă șchiopătînd ușor și ținînd flautul strîns în mînă. Avea în ochi aceeași lumină ca dimineața, cînd îl ascultasem. Mi se părea că de data asta cîntă mai frumos ca la repetiție. Fața lui, mulțumită, strălucea în lumina reflectoarelor. Dar deodată, în locul știut, flautul scoase sunetul sec. Degetul rănit nu reușea să apese clapa dorită. Kovacs nu se lăsă intimidat de spectatorii care, rîzînd, începură să aplaude. Reluă melodia și, în timp ce pe frunte îi luceau cîteva broboane de sudoare, finalul răsună calm, melodios.

Am aplaudat îndelung, apoi m-am dus între culise să-l felicit. Părea încurcat, un zîmbet de vinovăție îi încrețea fața iar ochii parcă-mi cereau iertare. Își masa cu insistență degetul betegit.

Mere

— Mere bune. Mere!

— Cum le dai?

— Ieftin. Mere bune. Atîtea mai am. Un „kil". Le iei?

Omul privește lung merele roșii, apoi își întoarce fața spre strada cu trotuarele pustiite de căldura amiezii.

Nepotrit, se așează lîngă vînzătoare, pe treapta de jos a unei case. Respiră greu ca după o mare casnă. Femeia îl privește bănuitoare. Fața omului e osoasă, năpădită de o barbă țepoasă. Ochii adînci, încercănați. Din capul gol, dogorît de soare, o nădușeală fierbinte îi șiroiește pe frunte. Desculț, aproape în zdrențe, pare un om de rînd scăpătat.

— De unde ești omule?

— De departe!

— Aha. Mere. Mereee!

După ce-și strigă încă o dată marfa, femeia prinde a se jeli străinului:

— Of, și blestematul ăsta de război... Așa lume nu s-a mai pomenit. Mori în casă și nu te ajută nimeni. Să știi că vine „pocalipsul", c-așa scrie la cărți.

Omul nu ascultă. Privește merele din coș înghițind în sec. Înghițiturile se repetă una după alta, dîndu-i o falsă senzație de saturație. De două zile n-a mai mîncat. În stomac simte o răsucire de cuțit. Ochii i se împăienjenesc. De-ar putea cere pomană. Ă încercat. Nu poate. Vorbele i se opresc în gît strangulate. Nu-i învățat să cerșească. O viață întreagă a muncit. De azi dimineață umblă ametit, pe străzile văduvite de umbră. Trotuarul încins îi frige tălpile. Acolo unde altădată își simțea stomacul, îl chinuie un gol. La fiecare pas așteaptă să cadă... A zărit femeia cu mere. S-a așezat lîngă ea. Poate îi va da un măr. Nu-i dă. Nu i-a ghicit dorința. În timp ce așează cu grijă merele, femeia, pițigăindu-și glasul, strigă din nou:

— Mereee! Apoi aruncă căutături piezișe bărbatului:

— Ce vînt te-a adus maică? Ai fi fugit de pe front. Amu îs mulți din ăștia.

Omul tace. Scutură doar din cap privind lacom merele coapte. Încearcă să le numere. Greșește anume numărătoarea, ca s-o poată lua de la capăt.

Puținii trecători nu zăbovesc în fața mărfii întinse. Doar soarele își întețește săgețile fierbinți. Așteptare seacă. Femeia oftează îndreptîndu-și basmaua pe frunte. Cu o mișcare înceată, străinul se apropie de coș. Un gînd îl încearcă ca o străfulgerare. Să fure unul. Un singur măr. Gîndul îl învăluie. Îl părăsește însă în aceeași clipă. Nu putea stărui. Nu putea prinde rădăcini în mintea sa. Nu, pentru nimic nu ar putea să o facă. Dar o moleșeală caldă îl cuprinde ca înaintea unui somn adînc. Strada se clatină. Casele scînteie orbitor. Fără judecată, întinde mîna spre coș și-n clipa următoare prin buzunar simte tăria plăcută a mărului furat.

Abia acum femeia-l privește drept în față. Se bate cu palma peste gură, chihotind a mirare:

— Sfinte Arhanghele! Dumneata, nu cumva ești domnul Pavel? Da. Da, domnul învățător din Puțuri. Țin minte. Ai venit la mine și m-ai certat să-mi dau băiatul la școală. Thii, Sfinte, că rău ai mai ajuns!

Învățătorul se răsucește neliniștit. Amărăciunea care îl înăbușe îl face să uite, pentru o clipă, de foame. Ar vrea să-i explice ce s-a petrecut cu el. Cum s-a întors de pe front și nu l-au mai primit la școală. Dar tace. De rușine, sîngele i se îngrămădește în obraji. Se întreabă și recunoaște năucit:

— Am furat!

Femeia-l mai privește încă nedumerită, apoi caută să-l liniștească, văicărindu-se:

— Ce să-i faci, do'n învățător?! Iaca și eu, ce crezi, o biată precupeață. Pe lîngă toate pacostele mi s-a îmbolnăvit și băiatul de friguri. Trăsni-ia-i doamne...

Învățătorului îi vine o poftă nebună să fugă, dar o greutate ca de plumb îi apasă umerii. Fața i se scorojește. Ar vrea să pună mărul la loc, dar nu mai poate. Nu mai are puteri nici să gîndească. Simte doar o usturime în tot corpul.

O cucoană se oprește în fața lor. Îi vede doar vîrful pantofului de catifea bătînd nerăbdător asfaltul.

— Cît ceri pe mere? Învățătorul mai deslușește zgomotul îndepărtat al unui cîntar, apoi vorbe tăioase:

— Mîncinoaso! Ai vrut să mă înșeli. Nu te mai iau.

Mașinal, ca împins de-un resort, omul bagă mîna în buzunar, scoate mărul, îl așează în coș și vlăguit pleacă împleticindu-se.

Descumpănită, precupeața îl privește cu ochii holbați de mirare, apoi strigă ca din gură de șarpe:

— Hoțule! Plesni-ți-ar mațele! Ai văzut coniță? Doamne, de-o cădea odată „pocalipsul ăla". Și știți cine-i? Pavel! Învățătorul din Puțuri.

Cucoana se încruntă și-și tuguie buzele scîrbită:

— Un bolșevic!

Femeia ia banii, îi numără gînditoare, apoi o ia la fugă, căutînd aprig, prin străzile pustii, un om. Strigă cu voce sugrumată:

— Do'n învățător! Do'n învățător...

AUREL GAGIU

Partidului

Aș fi rămas prin ceturi și fumuri
Cu pașii încîlciți în drumuri.
Prin piscurile ostenite de stele
Ar fi înghețat chemările mele —
Zbor alb, lunecare străină,
Încurcată-n fîșii de lumină.

Azi flutur ca un steag pe vecie.
Timpul îmi cîntă adînc în mistrie
Și se dăltuie lumea și mă dăltui și eu
Din zîmbet îmi fac curcubeu
Peste dimineți, peste schele
Proptite în zările grele.

Și-n cîntul ce urcă pe clipa ce vine
Lumina ta arde, întoarsă din mine
Și-n fiece pas de silabă, Partid,
Făcliile-ți ard și drumu-l deschid.

Chemarea primăverii

Să vină, să vină din nou
Sărutul adînc al luminii
Spre trupul adormit al pămîntului;

Să vină și culorile, culorile
Să crească-n zîmbetul trecătorilor
(Prietenii mei fără nume)

Să vină și înserările, de argint fost
Boltite peste săruturi
Și veghea lunii, lunii

Pornită din turle și schele.

GH. ANDREI

Eroului din Tatra

Te regăsesc adesea în filele-amintirii,
Pierdut în piscuri care nu le mai pot distinge.
Știu, munții-aveau zăpadă, și iar pornea a ninge,
În noaptea străbătută de izul pustiirii.

Tu ai rămas sub gloanțe de te-a sorbit pămîntul
Și-ai spus că mai departe să-ți împlinim credința.
Pe el crescut-a densă și vastă biruința.
Și amintirea-n file îți poartă treaz cuvîntul.

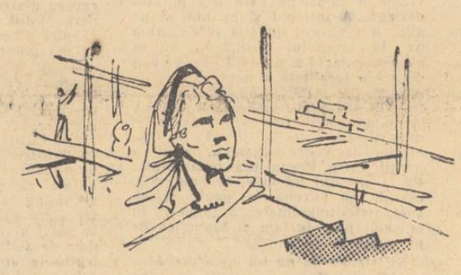

GH. VUNVULEA

Zidăriță

Păpușile copilăriei
aveau rochițe
și funte
roșii.
Zidăriță
cîntă,
culcînd roșiile cărămizi,
ca niște păpuși
în așternut odihnitor de mortar.
Schela
e un leagăn uriaș
inundat
de apele luminii
și-ale cîntecului.
Păpușile ei roșii
adorm cuminți.
În somnul lor
zidăriță
simte zvîcnind
zidul,
care crește imens
în scurgerea clipelor.

ADRIAN PĂUNESCU

Dăruire

Noi ne-am născut pentru a fi comoara
Acestei tinereți fără de leacuri
Și nouă stelele ne par rucsacuri
Să colindăm cu ele-n spate țara.

Avem de apărat aprinse steaguri
În care Comunismu-și joacă para —
Și-n fiecare ride primăvara
Sub ale libertății nalte praguri.

Orice cuvînt rostit de comuniști
E-un Maiakovski-nflăcărînd o lume.
Fiind al lor, nici eu nu pot să tac.

Și-acum cînd tu, victorie, te iști
E dăruită viața mea anume
„Acestei clase-a noastră în atac".

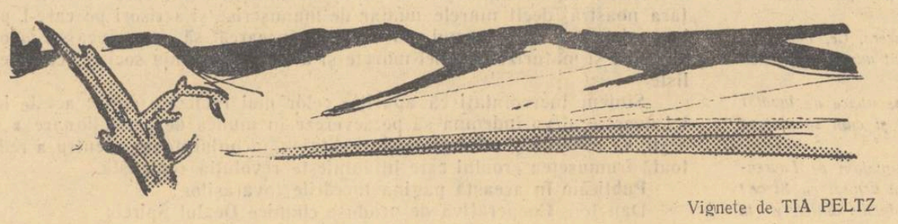

GH. ANDREI

Chemare către primăvară

Te-așteaptă Bărăganul împînzit
De plămădirea holdelor mănoase,
Să-i crească-n soare foi ca de buratec
Și miei zglobii cu lînă de mătase.

Iar razele înlipte în pîrîu,
Să vină iar copiii să le prindă.
Sub cerul de-ametist să se desprindă,
Spre slavă, ciocîrliile din grîu.

Te-așteaptă pomii floarea să-și deschidă
Și casa să te soarbă prin ferestre.
Din armonia sevelor terestre,
Mireasma-n valuri moi să se întindă.

În spații nesfîrșite-n lung și-n lat,
Tractoarele să-și cînte rapsodia.
Să simți iar cum se naște poezia,
Nemărginită-n cîmpuri fără hat.

C. MARA

Aceasta mi-a spus-o un copil

Tata mi-a dat un creion roșu
Și eu am făcut un steag roșu.
Tata mi-a dat un creion galben
Și eu am făcut un steag roșu cu galben.
Tata mi-a dat un creion albastru
Și eu am făcut un steag roșu-galben-albastru.
Tata mi-a dat multe culori.
Atît de multe încît eu am spus
Că pot face cu ele toate drapelele.
Tata a zîmbit, m-a luat în brațe
Și mi-a spus că așa va fi:
Tu, cu prietenii tăi
Vă veți iubi și veți înfrăți toate steagurile.

ION LEONTE

Într-o zi de record

(În Orașul Victoria)

Au venit în uzină poeții
Țării noastre, aici între munți.
Muncitori, le dați mîna, vedeți-i,
Că au cute de soare pe frunți!

Ne-au adus primăvara-n balade,
Nou avînt în întreceri, băieți,
Pentru asta drapelul, se cade,
Bucuroși azi să-l dăm la poeți!

Într-o zi de record, după cină,
Depănîndu-ne-al faptelor ghem,
Au plecat de la noi din uzină
Fiecare mai mult cu-un poem!

DOREL STĂNESCU

Copilăria și focul

Privesc uneori flăcările aținate,
Ca niște liane de lumină și vis,
Împletindu-și spirala sfîșiată-n
Bolțile arse ale cuptoarelor siderurgice.

Da, și mă gîndesc, mai ales,
Că există între cei care sîntem și
Care-am fost — vîrstele focului.

De parcă focul ar fi un copac
Cu frunze de aur ori o ușă
Deschisă spre soare și uitată aș

Amintire de care niciodată
N-am putut să mă lepăd,
Flăcările horeau copilăriei, fantast

Rămîneam agățați de umbrele albe
Ale reflectoarelor, ca după gratiile
Unei cuști suspendate în noapte.

Și nu știam că atunci, la flăcări,
Se pîrguiau necoapte, fructele amare
Ale mîniei,
Ale mîniei de a nu rămîne niciodată singuri...

Vignete de TIA PELTZ

DAN IOAN

ȘASE ORE

In dimineața aceea, directorul întreprinderii ne aștepta la ușa secției. I-am dat binețe și ne-am strecurat spre vestiare. Parcă ne era un pic ciudă că venise cu noaptea în cap, să ne controleze dacă intrăm la timp în lucru. Doar ne cunoștea și știa că la noi nu se întîmplau întîrzieri de la program. Ne-am dezbrăcat în pripă și fără să știm cum s-a întîmplat, în loc să trecem la treburile noastre, ne-am apropiat de director. Părea grav și gînditor. Totuși, ochii îl trădau. Parcă deslușeam în ei o nuanță de bucurie abia stăpînită.

— Tovarăși, zise el și vocea-i tremura ușor. Incepînd din ziua de 1 martie 1960, vom intra în regimul de muncă redus la 6 ore. Deci începînd de mîine, vom lucra 6 ore pe zi, în loc de 8. Eu vă felicit din toată inima și vă doresc spor la muncă!

Ne strînse apoi mîinile, ne zîmbi și porni grăbit la treburile lui. Noi am rămas în pragul secției, urmărindu-l cu privirile, pînă ce dispăru în spatele porții. După o vreme, mi-am întors capul spre tovarășii mei de muncă. Nu se mișcase nimeni din locul lui și în hala de lucru era atîta liniște, că dacă ai fi închis ochii cîteva clipe, ai fi jurat că nu se află nimeni prin apropiere. Spre mirarea mea, pe fețele lor nu am descoperit nici o urmă de surpriză, ci doar o tăsătură vie și puternică de bucurie, care țîșnea din jocul ochilor strălucitori și din mușchii obrajilor destinși în zîmbete largi.

Unul cîte unul, oamenii se desprinseră din prag și se îndreptară spre locurile lor de muncă. Pe mine, m-au trezit strigătele lui nenea Adrian, șeful meu de echipă.

— Hei, măi Zamfire! Ce naiba! Ai înlemnit acolo în pragul ușii?

M-am întors și m-am uitat la el cu ciudă. Fața lui devenise din nou rece și posacă, așa cum o știam totdeauna. Și în timp ce aprindeam focurile la injectoare, mă gîndeam amărît... Oare așa trebuie anunțată o veste ca asta? Imi era ciudă și pe director. Eu aș fi organizat o serbare. Un cadru festiv, în care aș fi vorbit muncitorilor din toată întreprinderea despre reducerea orelor de muncă la secția de abrazive. Aș fi vrut să se vorbească și despre noi și despre succesele noastre în producerea pastelor de șlefuit și lustruit metale. Mai eram supărat și pe tovarășii mei din secție. Văzusem doar destul de bine bucuria săpată pe chipurile lor, iar acum, abia la o jumătate de ceas, parcă și uitaseră de vestea primită.

Lîngă mine, nenea Adrian amesteca de zor prafurile abrazive cu grăsimile, în cazanul de aramă. Am pus și eu mîna pe lopata de lemn și am început să amestec în cazan, alături de el. Lucram absent și fără tragere de inimă.

Adrian se uită mai atent la mine, mă înghionti prietenește cu coada lopeții și mă întrebă:

— Ce-i Zamfire? Parcă n-ai inimă la lucru, azi.

— N-am nene Adrian, i-am spus eu burzuluit.

— Ai vre-o supărare?

Am pus lopata de o parte și i-am spus tot ce mă rodea, dintr-o răsuflare. Omul mă privi un timp și nu zise nimic. Apucă lopata, mai învîrti cu ea în cazan de parcă mă uitase, apoi își privi mîinile noduroase și în sfîrșit, îmi făcu semn cu ochiul, să privesc spre cazanul echipei lui Persianov. Acesta, în picioare, mesteca în cazan. Mușchii mari și rotunzi îi jucau sub pielea brațelor. Șarja era pe terminate și oamenii din echipa lui se pregăteau să scoată formele pentru turnarea pastei.

M-am întors din nou spre Adrian și în ochii lui am citit o urmă de mustrare. Am înțeles într-o clipă. Echipa lui Perisanov ne-o luase înainte. M-am repezit la injector și i-am mărit puterea de foc, apoi am trecut la cazan. Colegii mei de echipă mă priviră zîmbind. Mă trezisem și eu. Din pricina mea, rămăsesem în urmă celeilalte echipe, cu vre-o douăzeci de minute. Mă simțeam vinovat. Am început să trag la lopată, cu îndîrjire. In secție nu vorbea nimeni. Rar se auzeau și comenzile scurte ale celor doi șefi de echipă, fiindcă fiecare din noi știa ce are de făcut.

La prima șarjă, ne-a întrecut echipa cealaltă, cu zece minute. La ultima șarjă, doar cu patru minute, dar nu aveam motiv de amărăciune. Terminasem planul pe ziua aceea, mai devreme cu aproape un ceas.

Ne-am așezat să fumăm cîte o țigară. Eram obosiți și mulțumiți de treaba noastră. Adrian mă ghionti cu cotul.

— Și zii, așa. Ești necăjit pe toată lumea, Zamfire.

Am ridicat din umeri, iar el continuă:

— Așa cum a fost, a fost bine. Ție ți-ar fi plăcut o serbare cu vorbe multe și frumoase, despre noi. E adevărat că și vorbele sînt bune, dar faptele parcă vorbesc mai altfel, mai pipăibil.

— N-am vrut să fim lăudați, nene Adrian. Am vrut doar să se știe cum muncim noi, i-am răspuns eu jignit.

— Te cred, măi băiatule. Dar să nu-ți închipui că mîna asta de muncitori care sîntem noi, trăim chiar așa. Că nu ne știe nimeni. Doar ai văzut, din vestea pe care am primit-o, că Partidul nostru ne cunoaște destul de bine și bucuriile, și necazurile!

— Așa-i, nene Adrian, dar oricum față de o măsură ca aceasta pe care a luat-o Partidul ca să ne îmbunătățească și mie și dumitale condițiile de muncă, trebuie mai multă sensibilitate, o înțelegere mai adîncă. Vestea se putea aduce într-un cadru mai sărbătoresc și apoi, parcă nu s-a gîndit nimeni să aducă Partidului un cuvînt de mulțumire.

Adrian zîmbi întîi înveselit, apoi veseia-i dispăru treptat ca un cărbune care se stinge.

— Ascultă Zamfire, îmi zise el. Cînd aveam anii tăi, munceam la stăpîn. Omul nu era nici mai rău, nici mai bun decît alți stăpîni. Uneori, mă bătea din nimic. Așa era obiceiul pe atunci. Stăpînul își scărpina slugile, ca să-l știe de stăpîn. Mă sculam dimineața la patru. Aș mai fi întîrziat în căldura așternutului, că-i dulce somnul spre ziuă, dar nu era chip. Mă culcam pe la miezul nopții. De multe ori adormeam cu dumicatul în gură lîngă strachina cu mîncare, de trudit ce eram. Mă întreba pe mine atunci cineva cît muncesc? Aș! Nu se pomenea despre așa ceva. De fapt nici eu nu mă întrebam. Nu-mi trecea prin minte. Azi dimineață cînd ne-a anunțat tovarășul director că de mîine vom lucra șase ore, mi-am amintit de truda mea din trecut. Mi s-a pus un nod în gît și mi-a venit să pling. Iar tu spui că eu și ceilalți nu avem sensibilitate și putere de înțelegere. Ce știi tu măi băiete? Tu ai găsit multe lucruri de-a gata, fiindcă ești tînăr și n-ai apucat mai nimic din timpurile vechi. Dacă n-ai gustat mămăliga, îi greu să spui cît îi de bun cozonacul.

Cît despre mulțumire față de Partid, ai văzut cum s-a lucrat azi. Și fii sigur că pînă la sfîrșitul lunii, vom ajunge să facem planul de 8 ore în șase ore. Acesta va fi răspunsul nostru de mulțumire.

GHEORGHE RUJA

Trei generații de oțelari

Intr-o dimineață mohorîtă de noiembrie, mă găseam pe ulițele liniștitului și arhaicului orășel bănățean Ciacova, în căutarea celui mai bătrîn oțelar al Reșiței. Cu puțin timp în urmă aflasem din amintirile depănate de prim-maistrul topitor Matei Stubnya, o mulțime de lucruri privitoare la neuitatul său dascăl de pe vremuri, Cozel Mihai. Omul care își făcuse veacul printre cuptoarele de foc, plecase să-și petreacă bătrînețea în liniștea patriarhală a unui mărginaș orășel bănățean.

Mi s-au povestit multe în ultima vreme despre bătrînul care a fost cîndva unul din cei mai buni oțelari pe care i-a avut Reșița. Și dintre toate m-a impresionat îndeosebi respectul pe care i-l poartă și acum oamenii care l-au cunoscut.

La Ciacova, căsuța bătrînului oțelar e pitită undeva pe o stradă mărginașă. M-am oprit cîteva clipe pe banca de la poartă, încercînd să mi-l închipui pe bătrîn în serile limpezi și potolite de vară, așezat comod și ascultînd cum picură rar tălăngile turmelor ce se întorc agale de la păscut.

Moș Cozel nu e nici înalt, așa cum mi-am închipuit că trebuie să fie un oțelar vestit, și nici grav, cum mi l-au prezentat cei care îl cunoscuseră. E un bătrîn mărunt, cu obrajii roșii și cu ochii neobișnuit de blînzi. Doar vorba și mișcările-i sînt iuți, repezite, cum rar întîlnești la un om de 73 de ani.

Cînd a auzit că am bătut special pentru el drumul de la Reșița la Ciacova, nu i-a venit să creadă. De bucurie că vechii săi ortaci nu l-au uitat, bătrînul m-a tras după el în camera mare și a scos dintr-un sertar un teanc de hîrtii și fotografii. Nu m-a lăsat pînă nu m-am uitat prin fiecare. Am găsit între ele diplome de fruntaș primite în anii 1947—1948, acte de pensie și scrisori de la oțelari și furnaliști. Bătrînul le păstra pe toate cu multă grijă, ca pe niște documente de mare preț.

Intr-o zi din primăvara anului 1912, pe cînd se găsea ca ajutor topitor la Bohumin în Cehia, a descoperit pe o șină de cale ferată o inscripție pe care n-o mai văzuse pînă atunci. A cercetat-o mai din aproape. Pe șină era scris: Reșița 1898. Pentru tînărul Cozel inscripția a rămas multă vreme o taină pe care n-a putut-o dezlega. A întrebat și pe unii și pe alții, dar nimeni nu știa nimic. Abia pe la începutul verii, un bătrîn meșter zidar i-a povestit ceva vag despre o localitate situată undeva pe aproape de sîrbi. Lui Cozel nu i-a trebuit mai mult. Și-a luat desaga la spinare, a mai trecut o dată să-și îmbrățișeze surorile și să le lase bruma de cîștig agonisit, apoi a pornit către Reșița cea îndepărtată. Pe la sfîrșitul lui iulie, în anul 1912, ostenit, cu buzunarele goale și cu speranțele împuținate, a poposit în orășelul plin de fum și funingine de pe malul Bîrzavei...

Nici la Reșița nu i-a mers mai bine ca înainte. Patronii de aici nu erau cu nimic mai buni și mai omenoși decît cei din Cehia și din Silezia. Numai că tînărul Cozel n-a mai avut de data aceasta nici îndrăzneala și nici îndîrjirea să-și ia din nou lumea în cap. A rămas pe loc, luptîndu-se din greu cu puținul pe care i-l putea oferi viața. A sorbit pînă la fund din cupa amară a exploatării, dar doborît nu s-a lăsat. A cunoscut aici, de-a lungul anilor, oameni care au aprins în sufletul lui nădejdi noi, pentru o bătrînețe liniștită, lipsită de griji. Cu gîndul mereu la cele ce aveau să vie, el s-a încleștat și cu dinții de meșteșugul de oțelar, întorcîndu-l și răsucindu-l pe toate fețele. Nimic din ceea ce știa nu ținea închis pentru sine, ci era gata să tălmăcească totul, oricui vroia să-l asculte.

Era prin anul 1933. La echipa lui a fost adus ca ajutor un tînăr înalt, spătos, cu înfățișare deschisă și cu ochi vioi, prietenos. Il chema Matei Stubnya. Prim-topitorul Cozel l-a îndrăgit de la început, găsind în viața tînărului multe puncte asemănătoare cu ale lui. Și Stubnya, ca și el, a crescut fără părinți și tot așa a fost nevoit să se ia la trîntă cu viața. Pe amîndoi i-a atras mirajul oțelului și tot în aceeași măsură amîndoi nădăjduiau la împlinirea unei alte vieți, în care să nu mai fie patroni și grija zilei de mîine și în care munca oțelarului să se desfășoare liberă, prețuită la adevărata ei valoare...

Și anii au trecut unul după altul. Matei Stubnya a crescut sub ochii bătrînului, ajungînd pe aceeași treaptă cu el: prim-topitor. Nici pentru el oțelul nu mai avea taine, și aceasta datorită dascălului său întru meșteșug, Cozel.

Nădejdile lor se aprinseseră din ce în ce mai puternice pentru ca într-o bună zi să le vadă împlinite.

Prim-topitorul Cozel Mihai, trecut de mult peste 50 de ani, a fost printre puținii din generația sa care a continuat să rămînă pe baricada cuptoarelor. Fostul său ucenic de pe vremuri, Matei Stubnya, ajunsese comunist din 1945 și apoi ca maistru la cuptoare a pășit cu curaj în linia întîi a bătăliei, pentru mai mult oțel și mai multă fontă.

Abia în anul 1948, la 62 de ani, vestitul oțelar Cozel Mihai a consimțit să lase altora mai tineri întreaga grijă a cuptoarelor. A plecat în perioada cînd în echipa lui începuse să se afirme un flăcău îndesat și neastîmpărat, pe nume Bălan Florea, venit la Reșița tocmai din inima Olteniei. De unde era să știe pe atunci moș Cozel că nu mai departe decît peste cîțiva ani, cînd se va întîlni din nou cu vechii săi elevi, comuniștii Matei Stubnya și Bălan Florea, îi va găsi pe unul prim-maistru la cuptoare, iar pe celălalt prim-topitor fruntaș?

★

După ce mi-a povestit cele de mai sus, bătrînul oțelar a rămas pe gînduri, cu ochii pierduți cine știe unde. Insă n-a uitat să adauge:

— Săptămîni de zile după ce am părăsit Oțelăria, nu mi-am putut găsi odihnă. Era destul să văd de departe coșurile, sau să mă întîlnesc cu careva dintre oțelari, ca să simt cum fierbe totul în mine. Am fost nevoit să plec cît mai departe de Reșița, ca să mă pot potoli și să-mi văd în liniște de bătrînețe. Dar și așa tot m-apucă uneori un dor, de mi se frînge inima. Și-atunci îmi vine să las totul baltă și să mă întorc acolo între ortacii mei de odinioară.

Am tăcut iarăși o vreme amîndoi. In liniștea adîncă ce ne împresura nu se auzeau decît bătăile rare, regulate, ale pendulei de la ceasul cel vechi, agățat pe un perete al odăii. De afară răzbătea la răstimpuri pînă la noi cîntatul unui cocoș, iar din odaia de alături se auzeau cînd și cînd izbiturile cratițelor în care bătrîna Eva, soția lui Cozel, pregătea prînzul. Pacea și tihna acestei căsuțe se împăcau atît de puțin cu frămîntarea bătrînului din fața mea, încît n-am putut să nu mă uit cu respect la omul acesta, care la vîrsta de 73 de ani răscolea ziarele și trăia cu gîndul la munca și la ortacii lui de altădată.

După toate acestea nu m-am mirat de fel cînd la plecarea mea, moș Cozel, mi-a spus că vrea să mă însoțească pînă la Reșița.

— Oricum, tot mă repezeam eu într-acolo zilele acestea, a căutat el să se scuze față de mine. Cel puțin nu mă duc singur.

★

A doua zi se pornise de sus o ploaie măruntă și deasă, ce învăluia ca o piclă furnalele și coșurile oțelăriei. Cerul, sub povara straielor fumurii, se încovoiase adînc, îmbucîndu-se aproape cu crestele dealurilor din jurul orașului.

Pe o asemenea vreme am purces împreună cu moș Cozel pe drumul ce duce spre oțelărie. Cît de emoționat a fost vechiul oțelar în clipele acelea. Nu pot uita nici acum uimirea ce l-a cuprins atunci cînd a văzut hala cea nouă, hală pe care el nu o știa. Impresionat peste măsură, a cătat îndelung la cuptoarele masive înșirate sus pe platou și la macaralele uriașe care purtau cu atîta ușurință oale de mărimea unei case, pline cu oțel topit. In fața acestei priveliști neașteptate, bătrînul s-a apropiat de mine și m-a apucat de braț. Am simțit atunci cum mîna care a cuprins-o pe a mea, tremura ușor.

— Mă uit și parcă nu-mi vine să cred, a exclamat el într-un tîrziu. Nu mai cunosc nimic din ce a fost și doar aproape cincizeci de ani am lucrat în oțelărie zi cu zi. Cînd dumnezeu s-au putut petrece toate minunile astea?

— Ceea ce vezi aici, moș Cozel, e încă prea puțin pe lîngă toate cîte s-au schimbat în țară în anii aceștia, am căutat eu să-i explic bătrînului.

— Nu, a făcut el cu oarecare asprime. Nimic nu poate fi mai măreț decît schimbarea asta pe care mintea mea de abia o poate cuprinde. Numai cine a trăit ca și mine o viață întreagă în fosta oțelărie, poate să-și dea seama de acest adevăr.

N-am știut ce să-i răspund bătrînului și nici el n-a mai stat să lungească vorba. Am simțit deodată că mă trage după el către scara care urca pe platou.

— Hai, hai mai iute, că nu mai am pic de răbdare. Abia aștept să-l văd pe Stubnya și pe ceilalți, să aflu cum dracu se descurcă cu uriașii ăștia.

Cu o sprinteneală pe care nu i-aș fi bănuit-o, moș Cozel a urcat cele vre-o treizeci de trepte ale scării. Nici n-a apucat însă să pășească bine pe platou și era cît pe-aci să se ciocnească cu un om înalt și spătos ce trecea grăbit de la un cuptor la celălalt. O clipă s-au oprit în loc amîndoi și s-au măsurat cu ochii, ca apoi să se repeadă unul la celălalt și să se ia în brațe.

Mă uitam la ei cu cîtă bucurie își vorbeau și cum se țineau de mijloc ca doi copii și mi-a părut nespus de bine că tocmai mie mi-a fost dat să fiu martorul unei astfel de întîlniri. Din vorbă în vorbă bătrînul Cozel și-a adus aminte și de olteanul acela scund și neastîmpărat care venise în echipa lui prin vara anului 1947.

— A, de Bălan e vorba? l-a întrebat Stubnya cu voioșie. Uite-l colea la cuptorul trei. E prim-topitor și el de cîțiva ani și pot spune că nu se găsesc astăzi mulți să-l întreacă.

Așa s-a făcut că în dimineața aceea de noiembrie, reprezentanții celor trei generații de oțelari din Reșița: Cozel Mihai, Stubnya Matei și Bălan Florea s-au întîlnit din nou, după mai bine de unsprezece ani. Numai că de data aceasta, întîlnirea lor a avut loc într-o oțelărie nouă, modernă, construită în anii puterii populare, iar oamenii nu mai erau nici ei cei din 1948.

★

Moș Cozel nu se mai sătura să privească noile cuptoare ale oțelăriei. Le-a dat nu știu cîte tîrcoale, a pipăit cu mîinile lui nenumăratele țevi ce le împrejmuiau pereții și s-a minunat multă vreme de ușile cele mari ce se deschideau și se închideau singure. Dintre toate însă, i-a plăcut cel mai mult ușurința cu care lucrau oțelarii. Ceasuri întregi a stat uitîndu-se la ei, urmărindu-le fiecare mișcare. Și cu cît i-a privit mai mult, cu atît mai limpede i-au revenit în minte toți anii aceia lungi și chinuiți petrecuți sub pîrjolul focului.

— Blestemate zile am mai trăit și noi în alte vremuri, măi Mati, s-a întors într-un tîrziu bătrînul către Stubnya, gîndindu-se la toate acestea. Iți mai aduci aminte de conducta aceea de gazogen de la cuptorul cinci? Dacă nu m-ați fi tras voi la timp, mă năpădea gazul și acolo îmi putrezeau ciolanele.

— Cum să nu-mi aduc aminte, Cozel-baci, a răspuns Stubnya cu voce ceva mai moale decît cea obișnuită. Am tras atunci o sperietură soră cu moartea. Nu ieșiseși încă afară și gazul a și pornit de-alungul țevii. Am crezut că nu mai apuc să te văd niciodată la lumina zilei. Dar de oala aceea cu fontă, care a scăpat din macara lîngă cuptorul dumitale, îți mai amintești? Era cît p-aci să vă prăpădească pe toți din echipă.

— Cum să nu-mi amintesc, încuviință repede bătrînul. Doar atunci mi s-a prăpădit singurul costum bun de haine, pe care îl aveam. Il agățasem colea în latura cuptorului. Cît te-ai șterge la ochi, n-a mai rămas nimic din el. Ehei, măi copii, s-a întors apoi moș Cozel către topitorii tineri ce făcuseră roată în jur, ce știți voi cum a fost înainte munca de oțelar. O adevărată ocnă. Nu aveam la îndemînă alt aparat decît ochii. Cu ei ne chinuiam să dezlegăm toată taina oțelului. Și greu, tare greu a mai fost.

După aceste vorbe, bătrînul oțelar n-a mai zis nimic multă vreme, mulțumindu-se să urmărească în tăcere cum se rotesc macaralele pe platou, încărcînd cuptoarele. Topitorii s-au împrăștiat pe rînd la locurile lor. Doar eu cu Bălan și cu Stubnya am mai rămas alături de Cozel.

★

I-a fost dat în ziua aceea bătrînului oțelar să vadă cum la o simplă apăsare pe un buton se deschid și se închid ușile cuptorului; cum se înregistrează pe o bandă temperatura și în general cum se desfășoară întregul proces complex de topire a oțelului.

După ce le-a aflat pe toate, n-a putut răbda să nu pună ortacilor și învățăceilor săi de odinioară, o întrebare care încă de dimineață îi stătea pe inimă:

— Dar voi, voi cu ce fapte vă puteți lăuda? Prin ce știți să vă arătați recunoștința pentru toate acestea?

Stubnya a schimbat atunci o privire cu Bălan, făcîndu-i acestuia cu ochiul, apoi l-a invitat pe bătrîn la colțul roșu al secției.

— Iată, Cozel baci, și faptele noastre, i-a zis el bătrînului, arătîndu-i un drapel roșu pe care scria cu litere cusute cu fir de aur: „Fruntaș pe țară în ramura oțel".

Moș Cozel a citit cu atenție cuvintele de pe panou, a mai cătat încă o dată către drapelul cel roșu, după care s-a întors cu fața îmbujorată de bucurie către Bălan și Stubnya.

— Ferice de voi că ați apucat să trăiți asemenea zile.

Ne-am despărțit cu greu de bătrînul oțelar și am privit în urma lui pînă l-am pierdut din vedere printre vagoanele din hală. Și poate că am fi luptat încă multă vreme cu părerile de rău, dacă un semnal strident, răbufnit pe platou, nu ne-ar fi adus la preocupările obișnuite: se slobozea șarja de la cuptorul doi.

CONDEIE MUNCITOREȘTI

VICTOR DELEANU

DIN ÎNSEMNĂRILE UNUI MINER

Am urmat sfatul lui Fila baci și la sfîrșitul lunii am cerut tovarășului Tenczler, șeful sectorului, să-mi încredințeze un loc de muncă. La început mi-a fost teamă că nu voi reuși. Lîngă mine nu mai era Fila baci care să-mi spună:

— Vezi Victore, mîine trebuie începută atacarea! La al 8-lea grant din suitor e semnul de unde începe preabatajul! Mașinile trebuiesc revizuite! Gaura de probă trebuia făcută de 5 metri, fiindcă în ort lampa de siguranță a mirosit metanul, etc. De acum înainte toate acestea cădeau în grija mea și cea mai mică greșeală pe lîngă că m-ar fi făcut de rușine în sector, putea periclita bunul mers al procesului de producție, putea periclita viața celor 10 oameni și a locului de muncă ce mi-a fost încredințat să-l conduc. Ceea ce am învățat însă, în brigada condusă de comunistul Fila baci, care timp de 3 decenii a trăit două vieți, una în mină și una la suprafață, mi-a fost de mare ajutor. La început a fost mai greu. In prima lună graficul de producție din sector arăta că brigada pe care o conduce elevul lui Fila baci nu se situează printre cele de frunte. Doar 17% depășire. In comparație cu depășirile medii anuale de peste 50% obținute alături de Fila baci, cele 17 procente cu care am depășit planul în prima lună de existență a brigăzii, n-au fost un merit deosebit pentru mine. Doi dintre ortacii mei au părăsit brigada. Au plecat la altele mai bune care depășeau planul cu 40—50%. Dar, acesta a fost doar începutul. A doua lună graficul din sectorul IV al minei Petrila, n-a mai arătat 17% ci 26%. Fila baci urmărea munca noastră, felul în care conduc brigada. Intr-o zi cînd am ieșit din mină, în timp ce făceam baie, Fila baci zîmbind mi-a spus:

— Văd că începe să meargă mai bine treaba la voi. In fiecare lună urcă tot mai sus săgeata graficului. Dacă nu o urci și de acum înainte să nu spui la nimeni că ai învățat mineritul la cărbuni în brigada mea. Vreau să nu mă faci de rușine. Acest îndemn pentru munca mea de nou șef de brigadă, nu l-am uitat. Incepînd din a treia lună brigada noastră a început să se situeze printre brigăzile fruntașe din sectorul IV al minei Petrila.

Atunci cînd o brigadă capătă un renume bun, oamenii „trag" spre ea, vor să intre în brigadă, să se califice sau să-și ridice calificarea. Așa s-a întîmplat și cu brigada noastră. Printre primii care au venit la noi a fost ajutorul miner Vasile Pop, care lucrase pînă atunci într-o brigadă mai slabă. De la început, el și-a dat toată silința. In scurt timp, conștiinciozitatea sa a fost remarcată și dată ca exemplu în toate trei schimburi ale brigăzii.

Practic, această creștere a gradului său de calificare s-a manifestat prin participarea intensă la conducerea lucrărilor în frontul de lucru. Cel mai de preț lucru pe care l-a făcut brigăzii, a fost acela că a dat atenție lucrărilor care se petrec în timpul șutului. A învățat să plaseze găurile în front, să mînuiască mașina de perforat tot așa de bine ca și un miner. Adeseori cînd nu reușea să efectueze vreo operație mai grea, cerea ajutorul calificat al minerului său. Am asistat de multe ori cînd ajutorul miner Pop cerea indicații practice asupra anumitor operații. Astfel, cînd am atacat un suitor pe stratul 5 pentru a face legătura cu orizontul imediat superior (adică de la orizontul XII cu orizontul XI), a cerut minerului să-i arate la fața locului cum se așează tropanele, cum se ține direcția suitorului, pe ce bază s-a ajuns ca suitorul să fie atacat pe coperișul stratului. Cu alt prilej am văzut că a cerut să fie ajutat la strîngerea armăturilor în pene, în așa fel încît orice pușcătură să nu le deplaseze de la locul în care au fost montate. O armătură deplasată de pușcătură nu numai că dă un aspect destul de urît lucrării (respectiv galeriei sau chiar abatajului) dar în ultimă instanță se produce o slăbire a întregului sistem de susținere a lucrării respective.

In brigadă s-a introdus procedeul de a arăta muncitorului cum și ce are de făcut, și numai după aceea i se cerea executarea unei lucrări. Acest procedeu foarte eficace nu a fost o inițiativă proprie a brigăzii noaste ci a fost însușit de noi de la brigada lui Fila baci.

La noi în brigadă a mai cerut să fie primit un Pop. O bună parte de timp el a îndeplinit funcția de măsurător de gaze (gazator, cum îi spun minerii). In timpul controalelor efectuate la locul nostru de muncă, i s-a trezit interesul față de munca noastră. De multe ori, după ce termina de controlat puterea de emanație a gazelor la cele cîteva abataje și pregătiri, pe care le avea în primire, se întorcea la locul de muncă al brigăzii și ne spunea că dorește să muncească într-o brigadă. L-am sfătuit să se lase de măsurat gazele. Om sănătos, tînăr și cu experiență în muncă, de ce să țină un loc în care putea tot așa de bine îndeplini funcția lui un miner mai vîrstnic, mai slab, a cărui putere de muncă a scăzut.

Minerul Pop Ion a cerut sectorului eliberarea din funcția de gazator și trecerea sa la sectorul IV, direct la brigadă. L-am primit cu bucurie, iar experiența sa ne-a fost adesea de folos. Doi tineri nou veniți au fost dați în grija sa. Pentru calificarea lor a depus mult interes, lucru pentru care brigada în consfătuirile de producție l-a felicitat.

In acea vreme executam suitorul amintit pe stratul 5. Cu cît înaintam în sus presiunea provocată de emanațiile de gaze și de locul gol ce-l făceam pentru armături creștea mereu. Pentru a evita orice accidente, sau vreun „pruc", ceea ce ar fi dus la închiderea locului de muncă, am hotărît să înaintăm cu șteculaj (bandajarea tavanului în suitor). Dacă nu aveai experiență în executarea suitorilor cu șteculaj, problema devenea aproape de nerezolvat.

Tot tavanul este acoperit de bandaje și tu ca miner trebuie să înaintezi (să tai mereu în sus) fără să desfaci șteculajul, ceea ce ți-ar primejdui chiar viața. Și totuși trebuie să înaintezi. Dar cum? Intr-o asemenea situație s-a găsit și minerul Pop Ion. Dacă a văzut că frontul pocnește, se desprind bulgări de cărbuni care pot să provoace accidente, s-a apucat în grabă și a făcut un șteculaj zdravăn.

— Na! Acum te-am oprit — și-a zis el. Presiunea a fost oprită și orice eventual accident evitat. Trebuia totuși să înainteze din nou în sus. Dar cum? Iată ce l-a frămîntat de data aceasta pe minerul nostru. Un schimb întreg s-a necăjit să-i dea de capăt dar n-a reușit. Cînd am venit la șut, am găsit în front șteculajul său, dar, n-am găsit înaintarea. I-a fost rușine să recunoască. Am văzut noi cu toții că ocolește să răspundă care este cauza nerealizării planului în schimbul său. Adevărul l-am aflat imediat ce am ajuns în suitor la fața locului.

— Cine a făcut șteculajul? am întrebat.

— Eu, răspunse el.

— Se vede că ori ai uitat, ori nu știi să faci un șteculaj.

— Pe unde ați tăiat voi, ia arată-ne.

— Numai în părți am tăiat.

— Metrii, dragul nostru, se măsoară în sus, nu în părți. Ați făcut goluri de pomană, acum trebuie să le astupăm. Asta-i toată opera voastră.

Pop n-a mai zis nimic, a lăsat capul în jos. Se simțea vinovat că a frînat executarea suitorului. Dar nu din rea voință ci din nepricepere, din lipsă de calificare superioară.

Am scos șteculajul din front în fața lui. După ce am pus un vandrug din coperiș pînă în culcuș numai în locul unde golul era avansat mai tare, ne-am apucat de îndreptat pereții laterali mereu în sus.

Lecția practică a avut efect. După ce a văzut cum se execută înaintarea cu șteculaj în suitor, mi-a promis să scoată în următoarele zile tot ce a pierdut. După cîteva zile schimbul său a recuperat pierderea de plan.

Să vă povestesc în cîteva rînduri despre doi tineri pe care i-am calificat în brigadă.

Pe unul îl cheamă Stroe Vasile și pe celălalt Hugeanu Laurențiu. Stroe Vasile a fost lăcătuș de mină iar Hugeanu Laurențiu agricultor dintr-un sat din apropierea orașului moldovean Roman. Ambii au îndrăgit munca de miner. De la bun început i-am învățat cum se numesc sculele cu care lucrează și la ce folosește fiecare. Peste puțin timp au deprins la care operație minieră este necesar picul (ciocanul pneumatic), dîrgul, lațul de pantă etc.

I-am îndrumat să se întreacă între ei și acolo unde nu pot găsi singuri răspuns la întrebările lor, să vină la mine. Am observat că îndeosebi Stroe înclina spre armare, iar Laurențiu spre perforarea găurilor și tăierea cu picul. Mi-a folosit această observație din două motive. Pe de o parte știam la ce lucrare să repartizez pe fiecare, iar pe de altă parte îi puteam stimula.

— Vezi, Stroe, ce bine a plasat în front gaura Laurențiu, ca un adevărat miner. Și tu poți face dacă ai voință.

— Dă-mi să încerc. Ce, Laurențiu îi mai deștept decît mine? răspundea el.

Și ambiționat se apuca de învățat cum să perforeze și cum să plaseze găurile.

Altă dată îl stimulam pe Laurențiu. — Trebuie să armezi ca Stroe! Uite ce bine s-a închis dintele de la grindă cu cel de la șteamp.

Intrecerea dintre ei a dat rod.

De Stroe m-am ocupat mai mult și mai sever. Cauza n-a fost numai firea lui prea zburdalnică dar și faptul că în timp ce Laurențiu urma după amiază, de trei ori pe săptămînă, cursurile teoretice, Stroe le neglija. De aceea față de Stroe am fost mult mai exigent, mai ales în perioada cînd am stabilit să se prezinte în fața comisiei de examinare și încadrare. E adevărat, amîndoi mi-au făcut cinste. Au reușit cu bine la examen. După ce Stroe a primit încadrarea de ajutor miner, s-a schimbat foarte mult. A început să privească mai serios atribuțiile sale în brigadă.

O altă con[illegible] a stat în fața lor în perioada de calificare a fost folosirea timpului liber.

Ambii veneau des acasă la mine. Inainte de a-mi cinsti musafirii, le puneam în mînă diferite manuale de specialitate. Astfel Stroe a citit din Minerul în abataj *iar Laurențiu a învățat din* Indrumătorul minerului.

Incetul cu încetul între noi s-a închegat pe lîngă relațiile de muncă și o prietenie adevărată, fapt ce a contribuit din plin la calificarea lor. Ridicarea calificării lor de atunci a devenit o datorie prietenească.

Cînd timpul a venit să ne despărțim, brigada a avut toată nădejdea în Stroe: el își continuă cu drag meseria de miner în calitate de șef de schimb într-o brigadă fruntașă din sectorul II al minei Petrila.

Impreună cu Laurențiu am pus temelia noii brigăzi. Și în noua brigadă, Laurențiu se pregătea cu sîrguință să-și ridice calificarea. L-am ajutat cu plăcere. De aceea aproape zilnic, pe lîngă cele ce învăța la școală, primea un instructaj suplimentar.

Ce cuprindea instructajul suplimentar? Intîi Laurențiu a fost instruit să organizeze practic munca într-un schimb. Ii permiteam în repetate rînduri să conducă schimbul fără amestecul meu. Interveneam numai în cazul cînd vreo greșeală de a sa putea periclita realizarea planului sau s-ar fi putut produce un accident. La sfîrșitul șutului îi spuneam cum a muncit. Treptat, pînă la examenul de miner șef de schimb, Laurențiu s-a obișnuit să conducă un schimb în brigadă. Examenul l-a trecut cu calificativul „Foarte bine" și a primit diploma de miner, iar brigada i-a încredințat un schimb să-l conducă.

Astfel brigada a avut două bucurii: una că a reușit să crească doi mineri noi, și a doua că proprii ei mineri conduc brigada spre realizare de noi succese.

Azi, Laurențiu este un miner harnic și priceput, înconjurat de stima celor cu care lucrează. Are în planul de viitor dorința vie de a ajuta pe alții să devină mineri. Insigna de „Miner fruntaș" primită de mai multe ori este pentru noi o dovadă că Laurențiu va reuși.

IOSIF NAGHIU

Manifestație

E orice stradă imn spre cer crescut...
Pădure de drapele se-nalță peste case
Purtind albastra boltă, ca pe-un scut,
Cu-nvăpăiate brațe de mătase,
In ziua-n care timpul a uitat
Să-și mai măsoare destrămarea-n clipe.
Un omenesc ocean nemăsurat
Spre cer își desfășoară uralele – aripe,
Și ele-n zbor lovind sonor în zări
Se ntorc multiplicate în vibrații,
Ca la ale Partidului chemări
Răspunsurile-acestei generații.

Aici, cu toții am uitat de noi....
Ni-s frunțile mai drepte, mai înalte
Privirea arde-n aprigul șuvoi, –
Neon pe albe frunți de bulevarde,
Și înțeleg ce n-am putut cindva
Prin umilința denumită viață...
Sus în tribună sîntem noi – și azi
Cei din tribună mergă cu noi prin piață...
Atunci salutul meu, peste oraș,
Cu alte mii de mii și-adună zborul.
Mai clar desprind din zgomotul de pași
Care străbat prin piață, viitorul!

E ziua-n care timpul a uitat
Să-și mai măsoare destrămarea-n clipe...
Un omenesc ocean nemăsurat
Spre cer își desfășoară uralele – aripe,
Și ele-n zbor lovind sonor în zări
Se-ntorc multiplicate în vibrații,
Ca la ale Partidului chemări
Răspunsurile-acestei generații.

In dorința de a ajuta cu și mai mare eficiență pe începătorii în ale scrisului, muncitori în uzine și fabrici, pe șantiere, în gospodării agricole de stat și colective, redacția noastră a luat hotărîrea de a acorda un spațiu mai larg lucrărilor lor care-și propun să oglindească artistic transformările revoluționare care au loc în societatea vremii noastre.

Nimic nu mărturisește mai limpede uriașul avînt spre cultură al oamenilor muncii din țara noastră, decît marele număr de manuscrise și scrisori pe care-l primim zilnic și în care impresionează entuziasmul cu care ei încearcă să zugrăvească fenomenele noi, să surprindă nașterea și maturizarea unei morale și a unei conștiințe sociale, caracteristice revoluției socialiste.

Sîntem încredințați că apariția celor mai realizate dintre aceste lucrări, în paginile revistei noastre, îi va îndemna să persevereze în munca de perfecționare a mijloacelor lor scriitoricești, să observe și să înțeleagă realitatea înconjurătoare, pentru a reda toată complexitatea și toată frumusețea eroului care înfăptuiește revoluția socialistă.

Publicăm în această pagină lucrările tovarășilor:

Dan Ion, **Cooperativa de produse chimice Dealul Spirei;**
Gheorghe Ruja, **Uzinele Tudor Vladimirescu;**
Victor Deleanu, **miner, Petrila;**
Iosif Naghiu — **fabrica Stela.**

De vorbă (prin corespondenţă) cu

I. A. Efremov despre literatura ştiinţifico-fantastică

Numele lui Ivan Antonovici Efremov este bine cunoscut de publicul nostru cititor, încă din primii ani de după eliberare, cînd a apărut în traducere românească volumul Roza vînturilor, *în care erau cuprinse cîteva dintre cele mai reuşite povestiri ale literaturii ştiinţifico-fantastice ale epocii noastre. Îmbinînd în mod fericit munca migăloasă de cercetare ştiinţifică şi fantezia poetică, Efremov a creat o nouă viaţă acestui gen literar atît de iubit de tineret. Geolog, marinar, paleontolog, geograf, explorator şi filozof, Efremov ştie să adune în imagini de neuitat preciziunea ştiinţifică şi romantismul revoluţionar propriu omului sovietic, fie că ne descrie călătorii în îndepărtatele mări ale sudului, ca în* Atolul Fakaofo, *fie că reînvie epoci dispărute de milenii, ca în* La Hotarul Oicumeniei, *fie că anticipează cu mii de ani viitorul, ca în* Nebuloasa din Andromeda.

Fiecare povestire sau roman conţine ipoteze îndrăzneţe, prevestind uneori uimitor de exact descoperiri neaşteptate, care confirmă, şi deci fac cu atît mai valoroase paginile sale. Astfel, în Craterul cu diamante, *scrisă în 1944, el a emis ipoteza că în Uniunea Sovietică se vor afla diamante în fundul unor cratere ca în Africa de sud. După cîţiva ani, un geolog a pus pe masa scriitorului un... pumn de diamante găsite în fundul unor cratere din Iacutia ! Ce satisfacţie mai mare poate avea un scriitor al genului ştiinţifico-fantastic ? În binecunoscuta sa povestire* Corăbii astrale, *Efremov emite afirmaţia că, în urmă cu milioane de ani, fiinţe cugetătoare din alte planete au vizitat pămîntul. Nu putem stabili oare o strînsă legătură între această viziune literară — izvorîtă din datele unor ştiinţe atît de diferite ca paleontologia şi astronomia — şi ipoteza recentă a prof. M.M. Agrest ? Ultimul roman al lui Efremov,* Nebuloasa din Andromeda, *a cucerit mase mari de cititori prin îndrăzneala concepţiei şi forţa artistică cu care este adusă în faţa noastră imaginea unei lumi de peste mii de ani, cînd poezia şi ştiinţa se contopesc într-o viziune grandioasă asupra universului. (Romanul a fost publicat, într-o versiune redusă, în colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice" şi urmează să apară în întregime în Editura tineretului. Publicăm, alăturat, un fragment netradus pînă acum în româneşte).*

Cunoscînd interesul pe care cititorii noştri îl acordă literaturii ştiinţifico-fantastice, ne-am adresat lui I.A. Efremov, rugîndu-l să ne răspundă la cîteva întrebări în legătură cu acest sector atît de pasionant al literaturii.

— Care este, după părerea dumneavoastră, rolul literaturii ştiinţifico-fantastice în educaţia comunistă a tineretului ?

— Am militat întotdeauna pentru o cît mai largă răspîndire a ştiinţei, socotind că în societatea socialistă şi cu atît mai mult în societatea comunistă, construită pe baze ştiinţifice, cunoaşterea noţiunilor generale ale ştiinţei moderne este egală cu ştiinţa de carte în societăţile de tip vechi. Pătrunderea ştiinţei în ansamblul vieţii societăţii noastre, legătura intimă a viitorului nostru cu descoperirile ştiinţei, determină necesitatea creşterii permanente a numărului oamenilor de ştiinţă şi al cercetărilor ştiinţifice. Aceasta este o lege a dezvoltării societăţii noi şi pentru îndeplinirea acestei legi, răspîndirea cunoştinţelor ştiinţifice şi mai cu seamă stimularea interesului pentru ştiinţă devin din ce în ce mai importante. Şi care altă literatură poate să se ocupe de acest domeniu, în afara literaturii ştiinţifico-fantastice ?

— Care sînt căile de urmat pentru ca scriitorii acestui gen să folosească din plin metoda realismului socialist ?

— După părerea mea, scriitorul de literatură ştiinţifico-fantastică trebuie să îndeplinească trei condiţiuni :

a) o deplină cunoaştere a obiectului ;

b) să aibă o viziune dialectică, marxist-leninistă asupra lumii ;

c) în centrul operelor sale să se găsească oamenii, nu tehnica sau cuceririle ştiinţei, întrucît scopul umanismului socialist este : fericire pentru toţi oamenii de pe pămînt, fără excepţie. Întrebările : cum să-i facem pe oameni din ce în ce mai fericiţi, mai sănătoşi, mai plini de viaţă, sînt de primă importanţă pentru orice gen literar. Iar pentru genul discutat — care se preocupă de viitor — ele sînt esenţiale ! Modificarea conştiinţei individuale şi sociale a oamenilor este temeiul cel mai grandios şi multilateral.

— Avînd în vedere uriaşele şi rapidele cuceriri ale ştiinţei, nu riscă literatura ştiinţifico-fantastică să rămînă în urma vieţii ?

— Acest risc există de totdeauna şi în aceasta constă cea mai mare dificultate a genului. Scriitorul trebuie să fie, asemenea omului de ştiinţă, la curent cu toate descoperirile recente ale ştiinţei şi chiar cu ipotezele. De fapt, numai dezvoltînd în imaginaţia sa posibilităţile abia enunţate sau deabia întrezărite ale noilor căi ale ştiinţei scriitorul poate să creeze opere care să privească cu adevărat în viitor.

— Poate un scriitor să se bazeze exclusiv (sau în cea mai mare parte) pe puterea imaginaţiei sale fără să cunoască în profunzime cuceririle concrete ale ştiinţei ?

— Răspunsul se află, în parte, în răspunsul la întrebarea precedentă. Din cele arătate reiese cu evidenţă că scriitorul nu se poate bizui numai pe imaginaţia sa. Pentru literatura ştiinţifico-fantastică timpul „fanteziei pure" a trecut ! Ştiinţa este atît de multilaterală şi dezvăluie attea fenomene neaşteptate, ba chiar cu aparenţă de neverosimil, încît fantezia, ea singură, nu se mai poate fine în pas cu ea. În afară de aceasta, trebuie să ţinem seama de faptul că oamenii se obişnuiesc tot mai mult cu elementul adevăr şi precizie în cunoştinţele lor asupra lumii, elemente care le sînt asigurate de ştiinţă. De aceea, dacă opera are un fundament ştiinţific subred, el va fi descoperit repede şi va face ca cititorul să se îndoiască de valoarea întregii opere. Pe scurt, cititorul nu-l va mai crede pe autor, şi în felul acesta va fi compromisă şi partea artistică.

— Ce calităţi trebuie să aibă un roman ştiinţifico-fantastic pentru a rămîne viabil şi după ce datele ştiinţifice conţinute în el au fost depăşite ?

— Întrebarea este mult mai complicată decît pare. Romanul poate trăi mult, dacă ideile, caracterele, visurile personajelor vor fi la nivelul cititorilor de mîine. Un bun exemplu este Jules Verne.

În alt caz, romanul trăieşte dacă în el sînt expuse consideraţii umaniste juste, în ceea ce priveşte structura societăţii, şi idei utopice legate de oameni minunaţi, înzestraţi cu trăsăturile vii ale noului. Exemplu : H.G. Wells. Şi, în sfîrşit, romanul poate să „învie", să capete o sonoritate modernă, dacă dezvoltarea ştiinţei va relua unele imagini ce păreau dispărute, şterse din concepţiile contemporane. Aşa „învie" uneori ideile ştiinţifice din romanele lui Jules Verne sau Wells, sau ale altor scriitori de la începutul secolului nostru. Din păcate, învierea ideilor corespunde foarte rar cu noile calităţi ale personajelor romanului şi astfel opera nu poate fi restaurată în întregime.

— Care sînt clasicii acestui gen preferaţi de dvs. ?

— Herbert G. Wells.

I-am mulţumit (printr-o altă scrisoare) lui I. A. Efremov pentru preţioasele sale răspunsuri, care sînt în măsură nu numai să-i satisfacă pe cititorii noştri, dar să-i ajute şi pe scriitorii genului să-şi limpezească unele probleme de creaţie, pentru că şi la noi să apară, cît de curînd, acele opere care „să privească" cu adevărat în viitor".

Mihu Dragomir

Un interviu pentru cititorii Luceafărului

NEBULOASA DIN ANDROMEDA

I. A. EFREMOV

Astronova „Tantra" zburînd prin spaţiile cosmice, intră fără voia expediţiei în forţa de atracţie a unei „stele de fier". Coborînd pe una dintre planetele stelei, echipajul descoperă două astronave, una terestră, „Vela", şi una necunoscută, venită probabil cu milenii înainte dintr-o altă galaxie. Echipajul „Tantrei" află, dintr-o serie de întîmplări, că oamenii de pe „Vela" au fost nimiciţi de un soi de „meduze" necunoscute, care nu acţionează decît în bezna „stelei de fier", dispărînd la orice rază de lumină. Astronavigatoarea Niza este grav rănită, dar echipajul reuşeşte să captureze cîteva „meduze". Apoi, învingînd atracţia „stelei de fier", „Tantra" se înapoiază pe pămînt. Aici se încearcă reanimarea „meduzelor".

Cu răsuflarea tăiată, Erg Noor urmărea mişcările iscusiţilor laboranţi. Mulţimea de aparate amintea postul de comandă al unei astronave ; vastitatea spaţioasei săli cu largi ferestre sinelii te făcea însă să înlături îndată orice asemănare.

În centrul încăperii, pe o masă metalică, se afla o cameră construită din plăci groase de rufolucit, un material prin care puteau pătrunde atît razele infraroşii, cît şi cele vizibile. Un păienjeniş de ţevi şi fire învăluia zmaltul cafeniu al rezervorului de apă, în care se găseau cele două meduze negre capturate pe planeta Stelei de fier.

Stînd în picioare, drept şi neclintit, cu braţul rănit prins încă în eşarfă, Eon Tal observa de departe cum se rotea încet tamburul înregistratorului. Deasupra sprîncenelor groase şi negre, fruntea i se brobonise de sudoare.

Erg Noor îşi trecu vîrful limbii peste buze.

— Nimic. În cei cinci ani de drum n-a mai rămas acolo decît praf şi pulbere, făcu astronautul cu o voce răguşită.

— Ar fi cît se poate de trist... pentru Niza şi pentru mine, răspunse biologul. Va fi nevoie, probabil, de ani şi ani de cercetări pe dibuite, pînă să se determine natura leziunii.

— Mai crezi că organele ucigătoare ale meduzelor şi ale „crucii" sînt identice ?

— Nu sînt singurul de această părere : o împărtăşesc şi Grim Şar şi ceilalţi. La început, făceam însă cele mai surprinzătoare presupuneri. Îmi închipuisem o vreme că arătarea cea neagră în formă de cruce nu-şi avea origina pe acea planetă.

— Dacă îţi mai aminteşti, şi eu spuneam acelaşi lucru. Mi se părea că această făptură provenea de pe astronava discoidală şi că o păzea. Totuşi, la drept vorbind, de ce ar fi aparată din afară o cetate inexpugnabilă ? Încercarea noastră de a pătrunde în spiralodisc a dovedit absurditatea unei astfel de presupuneri.

— Am crezut că această cruce este un automat pus de gardă lîngă astronavă.

— Exact ! Dar acum, firească, am renunţat la această ipoteză. Întunecata cruce este o fiinţă vie, generată de acea lume a beznei. Aceşti monştri locuiesc fără îndoială în cuprinsul văii. Duşmanul nostru a venit dinspre „poarta" aflată între stînci. Meduzele, mai uşoare şi mai mobile, populează platoul pe care am coborît. Legătura dintre cruce şi spiralodisc este cu totul întîmplătoare : dispozitivele noastre de protecţie atinseseră pur şi simplu acest sector depărtat al cîmpiei care rămăsese mereu în umbra uriaşei astronave necunoscute.

— Şi dumneata crezi că există o asemănare între organele ucigătoare ale „crucii" şi ale meduzelor ?

— Da ! Aceste animale care trăiesc în condiţii identice trebuie să aibă organe similare. Steaua de fier este un astru termoelectric. Pătura groasă a atmosferei lui este saturată de electricitate. Grim Şar crede că aceste fiinţe culeg energia atmosferei şi crează acumulări ce se aseamănă cu fulgerele noastre sferoidale. Aminteşte-ţi de steluţele cafenii care scăpărau pe tentaculele meduzelor

— Crucea avea şi ea tentacule, n-avea însă...

— Nimeni n-a avut timpul să observe. Dar caracterul leziunii — traumatismul nervilor principali cu paralizia centrului corespunzător — este identic la Niza şi la mine; asupra acestui lucru toată lumea-i de acord ! De altfel aceasta constituie dovada esenţială şi suprema noastră nădejde !

— Există o nădejde ? se învioră deodată Erg Noor.

— Desigur. Priveşte-aici, şi biologul arătă linia dreaptă trasată de înregistrator. Electrozii sensibili, introduşi în capcana cu meduze, nu arată nimic. Şi totuşi monştrii au intrat acolo, cu încărcătura plină a energiei lor care n-avea cum să dispară după sudarea rezervorului. Stratul protector al recipientelor alimentare folosite în expediţii cosmice este fără îndoială de nepătruns: nu se compară cu uşorii noştri scafandri biologici. Adu-ţi aminte că aceeaşi cruce care a paralizat-o pe Niza, dumitale nu ţi-a făcut nici un rău. Ultrasunetul jivinei ţi-a străbătut scafandrul de înaltă protecţie, ţi-a biruit voinţa, dar descărcăturile-i ucigătoare au rămas fără rezultat. În schimb, au străpuns scafandrul Nizei, după cum meduzele l-au străspuns pe al meu.

— Aşadar, încărcătura de fulgere sferoidale sau de ceva asemănător ar trebui să se mai afle şi acum în rezervor. Totuşi aparatele nu marchează nimic...

— Tocmai aceasta mă şi face să sper. Meduzele nu s-au descompus, s-au...

— Am înţeles. S-au închis într-un fel de coconi.

— Da. O asemenea adaptare este răspîndită printre organismele vii, nevoite să suporte periodic fenomene neprielnice existenţei lor, cum ar fi lungile nopţi glaciale de pe planeta cea neagră şi înspăimîntătoarele-i uragane de „dimineaţă" sau de „seară". Cum însă aceste perioade alternează destul de rapid, sînt convins că meduzele se pot închista foarte iute şi tot atît de iute pot ieşi din această stare. În acest caz, le vom putea face lesne să-şi recapete facultăţile ucigătoare.

— Reconstituind temperatura, atmosfera, lumina şi celelalte condiţii ale planetei întunecate ?

— Da. Totul a fost calculat şi pregătit. În curînd va veni şi Grim Şar. Vom introduce în rezervor un amestec de neon, oxigen şi azot la o presiune de trei atmosfere. Dar mai întîi să ne convingem...

Eon Tal ţinu o scurtă consfătuire cu cei doi asistenţi. O instalaţie se apropie încet de rezervorul cafeniu. Placa dinainte de rufolucit se deplasă, dînd acces spre primejdioasa capcană.

Electrozilor din interiorul recipientului le luară locul microoglinzi cu lămpi cilindrice. Unul dintre asistenţi trecu la postul de telecomandă. Pe ecran

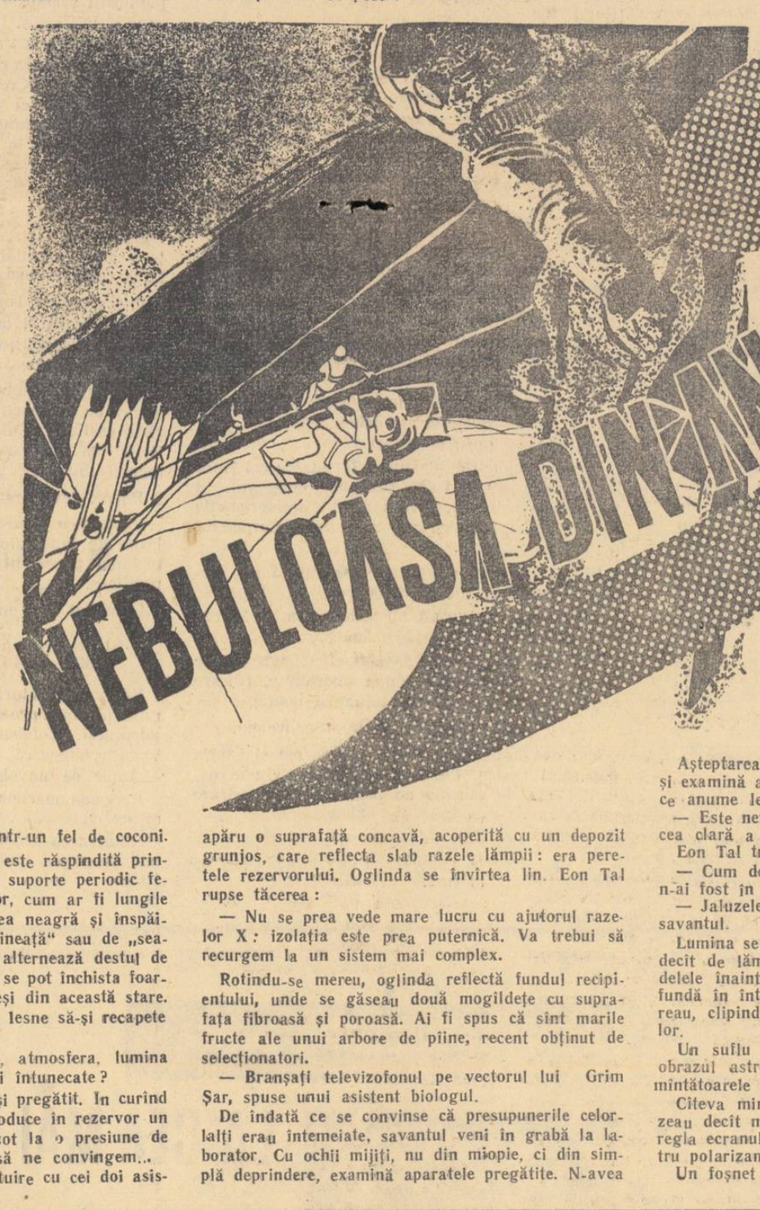

aşteptarea lor fu zadarnică. Savantul se încruntă şi examină aparatele, străduindu-se să-şi dea seama ce anume le scăpase din vedere.

— Este nevoie de întuneric ! se auzi deodată vocea clară a lui Erg Noor.

Eon Tal tresări :

— Cum de-am putut uita ! Dumneata, Grim Şar, n-ai fost în Steaua de fier. Eu însă...

— Jaluzelele polizatoare ! rosti în loc de răspuns savantul.

Lumina se stinse. Laboratorul nu mai era luminat decît de lămpile aparatelor. Asistenţii traseră perdelele înaintea mesei de comandă, şi totul se cufundă în întuneric. Doar ici colo, abia se mai zăreau, clipind, punctele luminoase ale indicatoarelor.

Un suflu de pe planeta cea neagră răbufni în obrazul astronauţilor, trezindu-le în minte înspăimîntătoarele şi pasionantele zile de luptă.

Cîteva minute se scurseră în tăcere. Nu se auzeau decît mişcările prudente ale lui Eon Tal care regla ecranul de raze infraroşii, prevăzut cu un filtru polarizant.

Un foşnet slab, o lovitură surdă : capacul rezervorului de apă căzuse în interiorul camerei de rufolucit. Sclipirea cunoscută a fulgerelor cafenii şi tentaculele unui monstru negru se arătară la marginea recipientului. Jivina ţîşni brusc şi, aşternînd un văl de întuneric peste întreaga încăpere izolantă, se izbi de tavan. Mii de steluţe cafenii şiroiră pe corpul meduzei care se bolti de parcă ar fi fost izbită de o pală de aer şi cu tentaculele-i strînse mănunchi se propti de podeaua camerei. Din rezervor se ivi cel de-al doilea monstru, hidă nălucă de spaimă cu mişcări repezi şi tăcute. Aici însă, îndărătul pereţilor rezistenţi ai sălii de experienţe, în mijlocul unor instrumente telecomandate, aceste plăsmuiri ale planetei întunecate erau neputincioase.

Aparatele măsurau, fotografiau, elaborau, trasau curbe complicate, descompunînd structura monştrilor în indici fizici, chimici şi biologici. Inteligenţa omului sintetiza toate aceste date, pentru a dezvălui misterul oribilelor creaturi şi a le supune.

Cu fiece oră care trecea, Erg Noor era tot mai încredinţat de victorie.

Eon Tal devenea din ce în ce mai vesel ; Grim Şar şi tinerii lui asistenţi erau şi ei cuprinşi de o mare însufleţire.

În cele din urmă, savantul se apropie de Erg Noor :

— Poţi pleca în sfîrşit... cu inima uşoară. Noi rămînem aici pînă la sfîrşitul experienţei. Mi-e teamă să conectez lumina obişnuită : meduzele negre nu se pot adăposti de ea ca pe planeta lor. Or, ele trebuie să ne răspundă la tot ce vrem să aflăm.

— Şi veţi reuşi ?

— Peste trei patru zile, cercetările noastre vor fi duse la capăt... cel puţin pentru nivelul nostru de cunoştinţe. Putem însă chiar de pe acum să ne imaginăm acţiunea dispozitivului paralizant.

— Şi s-o trataţi pe Niza... pe Eon ?

— Da !

Abia acum simţi Erg Noor cît de mare fusese povara care-l apăsase din ziua aceea fatală... Fusese zi ori noapte ? Ce importanţă mai avea acum ! O frenetică bucurie crescu în inima acestui om întotdeauna atît de rezervat. Cu greu îşi înfrînă dorinţa absurdă de a-l prinde în braţe pe micul Grim Şar, de a-l scutura şi a-l arunca în aer. Uimit de aceste idei extravagante, se linişti pînă la urmă şi-şi regăsi obişnuita-i reţinere.

— Ce mult o să contribuie studiile dumneavoastră la lupta împotriva meduzelor şi a crucilor într-o viitoare expediţie.

— Desigur. Acum îl vom cunoaşte pe duşman. Dar va mai fi oare întreprinsă o expediţie în lumea aceea a gravitaţiei strivitoare şi a tenebrelor ?

— Fără nici o îndoială !

Era la începutul unei frumoase zile de toamnă septentrională.

Erg Noor umbla fără grabă, desculţ, prin iarba moale. În faţa lui, sub streaşina pădurii, pe zidul verde al cedrilor, se prefirau arţari desfrunziţi — aidoma unor trunchiuri de fum. În rezervaţia de aici, unde omul lăsase priveliştii întreaga-i sălbăticie, un farmec nespus răspîndea hăţişul de ierburi înalte, cu mireazma lor bogată şi contradictorie, iute şi desfătătoare.

Un riu cu unda rece îi tăie drumul. Erg Noor coborî pe o potecă. Vălurelele apei străvezii, străbătute de soare, păreau o plasă de aur tremurînd peste pietrişul pestriţ din adînc. Fărîme de muşchi sau de alge pluteau aruncînd pe fund fugare umbre albăstrii. Pe malul celălalt, se plecau în vînt mari clopoţei violeţi. Aroma pajiştei umede şi a roşiilor fructe de toamnă părea să făgăduiască omului bucuria muncii, căci fiecare mai păstra într-un ungher al sufletului, ceva din plugarul vechimii.

Un grangur de un galben aprins se aşeză pe o cracă şi scoase un fluierat ironic şi trufaş.

Deasupra cedrilor, tăriile erau argintate de ciruşi într-aripaţi. Erg Noor se afundă în penumbra pădurii, în care plutea o mireasmă amăruie, de cedri şi de răşină. Îşi şterse fruntea năduşită. În preajma clinicii de neurologie se afla un crîng, declarat monument al naturii ; Erg Noor îl străbătu curînd, ieşind la un drum. Apele riului umpleau o cascadă de bazine din sticlă lăptoasă. Bărbaţi şi femei, în costume de baie, ieşiră de după o cotitură şi se repeziră pe drumul cu marginile smălţate de flori multicolore. Probabil că în această zi de toamnă apa era destul de rece, dar tinerii plonjară glumind şi rizind, şi coborîră cascada înot.

Erg Noor zîmbi fără să vrea la vederea acestei cete voioase : erau muncitorii vreunei uzine sau vreunei ferme din împrejurimi, care profitau de odihnă...

Niciodată planeta natală nu i se mai păruse atît de frumoasă acestui om care-şi trăise cea mai mare parte din viaţă într-o strîmtă astronavă. Inima lui era plină de o imensă recunoştinţă faţă de oamenii şi de natura pămînteasică, faţă de tot ce contribuise la salvarea Nizei, navigatoarea lui cu păr roşcat. Ea venise astăzi să-l întîmpine în grădina clinicii ! După o consfătuire cu medicii, hotărîseră să plece amîndoi la un sanatoriu din zona polară. Niza şi-a redobîndit pe deplin sănătatea, de cum i se înlăturase paralizia prin suprimarea presistenţei inhibiţii a cortextului, produsă de descărcarea tentaculelor crucii negre. Nu-i mai rămînea decît să-şi recupereze energia pierdută în urma lungului somn cataleptic... Niza vie şi sănătoasă ! Erg Noor nu se putea gîndi la aceasta fără să tresară de bucurie.

În româneşte de
TATIANA BERINDEI
şi ADRIAN ROGOZ

MIHAI NEGULESCU

Coloana primăverii

Cu orice primăvară cîntăm iubirea iar ;
Dar amintiri, din neguri, în suflet ard amar.
Ştim şi-altă primăvară... nu înfloreau speranţe...
Din braţele iubitei ne prăvăleam sub gloanţe...
Uitam şi înflorirea, şi liniştea, şi jocul...
În lagăre cernite ne cununam cu focul...
Dar a venit şi ceasul de Mai, cînd am învins —
Şi cînd sudoarea, rece, pe fruntea ni s-a prelins.
Ştiam că alte flăcări, s-o-ncingă, nu mai sînt,
Că înflori-vor iarăşi bujorii pe pămînt...
De-atunci, în primăvară, cîntînd iubirea iar,
Tăceri şi solitudini ne-mbie în zadar ;
Zadarnic bucuria măruntă ne-ar da ghes —
În calea ei cu pîine şi sare n-am să ies ;
Eu ştiu numai oceanul acestei bucurii
Ce leagănă pămîntul pe valurile-i vii...

Cînd fluviile păcii străbat meridiane
Văd bluza salopetei înlocuind vestoane...
Cu mîna, ce de schije ne-a fost însingerată,
Vom sugruma în bombe gheena blestemată...
Atunci va fi în lume întîia primăvară
Pe care generaţii, în şir, o adăstară —
Dar numai veacul nostru, cu sputnicii,-n azur
Îi ridică vrăjitul coralelor contur
De bucurii şi pace... Contemporan cu ele,
Simt seva lor cum trece prin trunchiul ţării mele ;
Cu fiecare faptă, cu fiecare gînd,
Răzbate spre-mplinire acest mănos pămînt.
În stînca ce o eră o despărţea de alta
Noi — vad spre primăvară ne-am desfăcut cu dalta ;
Iar mîna, oţelită de cînd deschise pragul,
Mereu, ne-ndoplecată, va şti să poarte steagul !
În Mai, uniţi sub flamuri de tinără văpaie,
În noi atîtea creste şi zări se întretaie.
Simţind în fiecare din ele o chemare,
Coloana primăverii în veci biruitoare
Pe străzi, pe bulevarde, cum trece majestuoasă,
Un prieten bun adună din fiecare casă.
Şi-n fiecare poartă — o soaţă, o iubită,
Îşi flutură năframa în soare limpezită,
Spunîndu-ne, tăcută, cu ochii : cale bună...
Privirile acestea în inimi ni se-adună ;
Şi parcă-atunci, alături de timpla noastră sînt
Cosiţele lor negre, prin vînt alunecînd ;
Şi în coloană umeri de nea parcă-au trecut
Cu noi să-mpartă drumul mereu, ca pe-un sărut...

GHEORGHE TOMOZEI

De cînd a început pacea

Pacea pluteşte peste castani
din clipa cînd,
într-al stepelor vad,
în urmă cu sute de ani,
zidari bărboşi, din pămînt,
au ridicat un oraş
pe care l-au numit mai tîrziu Stalingrad...

Pacea a început, cu adevărat, din clipa
în care, în lagărul morţii, rană a humii,
înconjurat de lanţul sîrmei ghimpate, prelung,
în faţa călăilor lumii,
s-a născut un prunc...

Pacea a început din clipa în care
un soldat, cu amîndouă mîinile retezate,
a dictat, pentru mama-i departe, o scrisoare :

„Să nu mai plîngi, măicuţa mea bătrînă,
Vezi, plînsul nu e cunoscut la ruşi.
Cine ţi-a spus că nu mai am o mînă ?
Trimite-mi o pereche de mănuşi..."

Pacea a început din casa părăsită, în care
totul era pustiu, şi numai într-un colţ de grădină,
un ostaş sovietic a găsit
şi i-a strîns în căuşul căştii, patru pui de găină...
Bulgării de aur înviau liniştea, ferecată în gheaţă,
cum învie întunericul, scăpărată, scînteia
şi piuiau, cerîndu-şi fărîma de viaţă...

Desigur, pacea s-a născut în clipa aceea...

ION ŢÎRLEA

Dimineţile păcii

Ele strălucesc mereu, chiar mohorîte de sînt,
În grădinile zorilor înfloresc speranţele.
În grădinile zorilor iedere de aur cresc pe cer,
şi-un alai de păsări e vara lor.

Dimineţile au roua — lacrimile fericirii.
Vara ele se umplu de tractoare şi de ţărani
cu pălăriile pline de lumină,
iar în oraşe, — de strigătul viguros al sirenelor.
Frumoşi sînt oamenii
care trec pe străzi şi pe drumuri,
care urcă pe schele sau ies în cîmp
asemeni unei revărsări a mişcării.
Frumoşi arborii, munţii înalţi pînă-n senin,
rîurile cu valuri de argint, ca fluturii.
Anii se trezesc în fiecare dimineaţă, rizind,
şi anotimpurile sînt o ramură-ncărcată cu alte frumuseţi,
în care veşnic năzuiesc spre lumină
mugurii noi.
Ele strălucesc mereu.
cu o prospeţime
ca o strîngere de mînă
a încrederii.

„

Limba și literatura română în școală

LITERATURA ROMÎNĂ ÎN ȘCOALĂ — O PROBLEMĂ MAI AMPLĂ ȘI MAI COMPLEXĂ

Conf. univ. G. C. NICOLESCU

Cum nu se poate mai binevenită discuția asupra literaturii în școală inițiată de Luceafărul, a cărei pildă a fost apoi larg urmată de alte reviste. Cadrele didactice — îndeosebi acele din învățămîntul mediu — trebuie să contribuie cu atît de prețioasa lor experiență pentru a arăta în mod concret calea cea mai bună pe care trebuie mers în acest domeniu. Relatarea consfătuirii Luceafărului de la Craiova și Ploești a arătat ce interesante sugestii pot oferi aceste cadre didactice și, în consecință, ce însemnat sprijin se poate afla în ele pentru a rezolva cu bine această problemă.

Dacă îmi este îngăduit să fac cîteva sugestii în această privință, prefer să renunț la orice considerații preliminarii. Primul lucru ce mi se pare necesar aici este simplificarea manualelor și a programelor. S-a spus și la recentele consfătuiri, iar cei care am avut în mînă manualele de clasa a VIII-a și a IX-a (vechi) ne-am putut da seama ușor că ele depășesc capacitatea de înțelegere și reținere de care sînt capabili elevii de vîrsta respectivă și că îngrămădesc un număr exagerat de date. În ce privește primul aspect, competenți sînt, firește, specialiștii în pedagogie, cărora le revine să constate și dacă în ansamblu programele la toate materiile dintr-un an nu sînt prea încărcate în raport cu vîrsta și timpul elevilor. În ce privește cel de al doilea aspect, profesorii de română știu că s-a ajuns pe alocuri la unele exagerări. Dintre acestea se observă faptul că în unele locuri s-a făcut din studierea literaturii române în școală o materie la fel de prozaică și de bazată pe memorie ca geologia sau chimia anorganică, deși ea ar trebui să constituie pentru elevi un curs de inițiere în arta de a descoperi singuri frumusețea și sensul unei opere literare, în arta de a descoperi viața însăși și rostul ei. Ceea ce e absolut necesar în școală e o studiere a literaturii române care să nu abdice nici un moment de la interpretarea ei științifică. Obișnuind pe elev — la nivelul cunoștințelor și posibilităților sale — să surprindă necontenit ecoul dezvoltării istorice în suprastructură, studiul literaturii trebuie să pună accentul pe adîncirea concretă a operelor literare așezate în condițiile istorice care le-au produs, cu frumusețile și sensurile lor profunde, neuitînd mai cu seamă că arta este o formă specifică de cunoaștere a lumii și depunînd străduința ca elevii să se familiarizeze cu sezisarea acestui specific.

Simplificarea, însă, nu înseamnă simplism. Aș zice că ea are nevoie încă mai mult de o deplină limpezire, de o deplină precizare a problemelor litigioase. Indiscutabil sînt încă numeroase curentele, scriitorii și operele din istoria noastră literară pe care încă nu le-am abordat sau nu le-am abordat în toată amploarea și adîncimea lor sau, în sfîrșit, dacă le-am abordat, n-am ajuns la soluții satisfăcătoare, la soluții care să realizeze un consens în jurul lor. E suficient să ne gîndim la simbolism, la poporanism, la naturalism, la decadentismul dintre cele două războaie mondiale, la raportul dintre naturalism și realism în diverse opere literare, la raportul dintre realism și nerealism sau antirealism în opera unor scriitori ca Macedonski și altele. Nu putem pretinde profesorilor de literatură română să învețe pe elevii lor lucruri uneori foarte complicate cu atît mai puțin în formele cele mai clare și mai accesibile — cum trebuie s-o facă, dacă aceste lucruri nu au fost în prealabil deplin lămurite. S-a vorbit, de pildă, de nenumărate ori, pe bună dreptate, ca de un lucru regretabil, de lipsa unui manual de literatură română pentru clasa a XI-a, care să cuprindă materia de la 1900 pînă azi. Manualul acesta este în elaborare, dar întîrzie. O primă formă a lui a fost considerată cu doi ani în urmă nesatisfăcătoare. Nimeni nu contestă dificultatea rezolvării problemelor din această perioadă, dar ceea ce n-a putut încă face un grup respectabil de critici, istorici și teoreticieni literari din cei mai considerați ai noștri care au elaborat manualul de acum doi ani, cerem totuși de zece ani să facă bine, clar și simplu fiecare profesor în parte, singur, departe de o bună bibliotecă. Este nedrept și este mai cu seamă nerealist. Și e de la sine înțeles că marea majoritate a acestor profesori — fără să vreau să micșorez cu nimic valoarea lor — vor reuși mai puțin bine decît colectivul amintit mai sus. Iată de ce un manual mai slab, însă bine orientat ideologic, discutat larg apoi de cei care l-au folosit și de alți specialiști, poate deveni o bună temelie pentru unul satisfăcător. Iată de ce, pe de altă parte, monografiile de istoria literară serioase și numeroase, menite să contribuie la clarificarea atîtor probleme încă litigioase din dezvoltarea literaturii noastre, sînt nu numai stîlpii de susținere fără de care nu se poate a unei bune istorii a literaturii noastre, dar și ai studiului acesteia în școală.

N-aș vrea nici un moment să se considere că subapreciez valoarea și posibilitățile cadrelor didactice de literatură din învățămîntul mediu. Dimpotrivă, sînt convins că, după cum în trecut din rîndurile lor s-au recrutat, în ciuda marilor greutăți cu care aveau de luptat pe atunci, istorici literari și profesori universitari de literatură valoroși — e suficient să-l amintim pe Ibrăileanu — astăzi, cu atît mai mult, în noile condiții create de partidul clasei muncitoare, ei sînt chemați să aducă o contribuție importantă la rezolvarea multor probleme ale literaturii noastre și în primul rînd la elaborarea unor bune manuale de școală. Acestea mai cu seamă nu pot și nu trebuie să se facă fără ei.

Dar nu e mai puțin adevărat că nu trebuie să trecem cu vederea condițiile concrete în care oamenii aceștia sînt puși să lucreze. Mă gîndesc în primul rînd că ei au foarte puține studii monografice și nici o istorie a literaturii noastre amplă, științifică, din care să învețe, cu ajutorul cărora să-și adîncească mereu cunoștințele. Știu bine că nici monografiile, nici istoria literaturii noastre nu se pot improviza, că începuturi s-au făcut pe drumul construirii lor. Dar se pune problema dacă tuturor dascălilor de română de pe întreg cuprinsul țării noastre aceste materiale care apar le sînt accesibile. Mărturisesc că nu cunosc exact situația, dar e foarte firesc ca în bibliotecile atîtor școli medii noi înființate în anii din urmă să nu existe absolut toate lucrările necesare pregătirii continue și ținerii la curent a unui profesor de literatură. Studierea situației tuturor acestor biblioteci pînă la cele mai mărunte și perfecta punere la punct a utilării lor cu cărți și cu principalele reviste curente este una din cheile însemnate care vor deschide drumul spre îmbunătățirea predării literaturii române în școala medie, spre ridicarea reală a nivelului absolvenților școlilor medii și, prin aceasta, implicit și al candidaților, al studenților învățămîntului superior, al culturii noastre de mîine.

Aici se ridică și o altă problemă. După 1944, studiul literaturii în țara noastră a intrat într-o nouă etapă. Ne-am dat seama, nu mult după 23 August, că o sumă din instrumentele noastre de lucru, din izvoarele noastre de informație, din monografiile cu care ne ajutam, din istoriile literare care ne călăuzeau sînt, în întregime sau în parte, greșite, oferind date necomplete, interpretări tendențioase, caracterizări ale operelor și scriitorilor necorespunzătoare, semnificații trecute cu vederea sau trucate, procesul în ansamblul său neștiințific reconstituit și mai cu seamă aproape total ignorată atît de strînsa interdependență dintre literatură și viața socială. Fără să se renunțe la absolut tot ce se făcuse în trecut, pe baza învățăturii marxist-leniniste trebuia totul reexaminat critic, trebuia construită adevărata istorie a literaturii noastre. Iată, între altele, de ce a fost nevoie ca în cei cinci ani de studiu din facultate consacrați literaturii române să se parcurgă întreaga literatură română, întrucît viitorul profesor sau cercetător nu putea să se mai ajute la început decît cu foarte puține lucrări cu adevărat științifice asupra unor epoci sau scriitori.

Dar din acest fapt, care a jucat un rol pozitiv important în studierea just orientată a literaturii noastre în acești ani, a izvorît și un dezavantaj. Pentru a cuprinde întreaga materie în numărul de ore de curs al celor cinci ani de studiu, s-a ajuns că unii scriitori au fost predați într-un număr de ore foarte mic, uneori egal sau mai mic numărului de ore ce le sînt afectate în învățămîntul mediu. Ce poate rezulta de aici? În mod firesc, imposibilitatea unei mai mari adînciri a materiei, imposibilitatea unei serioase exegeze a conținutului și expresiei, exegeză care să fie inițiatoare în cazul concret și călăuză în general pentru studenți, imposibilitate de a cuprinde cu egală atenție toate capitolele creației unui scriitor, ca pentru niște viitori profesori ce vor trebui să știe mult mai mult decît vor trebui să spună viitorilor lor elevi. Dacă la aceasta adăugăm că studenților nu le rămîne întotdeauna timp să parcurgă în întregime bibliografiile, că bibliografiile acestea sînt uneori alcătuite în funcție de timpul studenților, deci incomplete și, în sfîrșit, că sînt cazuri în care studenții deveniți profesori nu au adesea răgazul care să le îngăduie recitirea cărților indicate de bibliografia din facultate, citirea altora care să o completeze sau ținerea la curent cu operele literare și studiile ce apar, se poate înțelege de ce predarea literaturii române în școala medie devine uneori mecanică, seacă și chiar schematică.

Iată de ce problema numărul unu rămîne totuși alcătuirea de serioase studii monografice asupra scriitorilor, curentelor, revistelor, operelor etc. din literatura noastră, menite a ne da toate datele — unele încă necunoscute sau nevalorificate — și a ne duce la cele mai științifice aprecieri asupra fiecărui fenomen. Elaborarea acestor monografii, mai degrabă alegerea titlurilor și stabilirea ordinei importanței lor, firește nu poate fi lăsată nici la voia întîmplării, nici a preferințelor subiective individuale. Ea trebuie să se realizeze pe baza unui plan întocmit în urma unei consfătuiri a specialiștilor noștri în istorie literară care va seria subiectele în ordinea urgenței iar, ținînd seama de nevoia de a lămuri capitolele cele mai puțin cercetate și de a constitui totdeodată stîlpii de boltă ai tratatului de istoria literaturii române.

S-ar putea adăoga încă ceva foarte util: o revistă, de preferință lunară, cam cu fizionomia revistei Limba română, dedicată însă problemelor de istorie literară și celor ale studiului literaturii în școală — așa cum sînt cele sovietice de acest gen — în care se vor putea publica documente și date noi, interpretări noi de fapte și studii noi teoretice, informații generale din literatura de specialitate română, sovietică și din alte țări, bibliografia curentă, etc. O asemenea revistă va putea fi o excelentă călăuză, un excelent mijloc de a ține profesorii de literatură la curent cu dezbaterile cele mai actuale ale specialității lor, de a le susține activitatea didactică și de a stimula munca lor creatoare în domeniul elaborării de manuale, în cel al cercetării științifice propriu zise sau în acela al unui rodnic schimb de experiență.

Cu aceste numeroase monografii, cu tratatul de istoria literaturii noastre în rafturile bibliotecilor și pe mesele de lucru, cu revista pe care o propunem, aducînd necontenit ultimele noutăți, ultimul cuvînt al științei în domeniul nostru, întreaga pregătire se va îmbunătăți, iar cursurile universitare își vor putea schimba cumva structura, putînd cerceta ceva mai adînc mari scriitori și cele mai însemnate fenomene, devenind în felul acesta mult mai utile viitorilor profesori ce le vor urmări. Fără îndoială, la toate acestea sînt încă multe de adăugat, mai cu seamă multe precizări concrete de făcut, asupra cărora poate voi mai reveni, dar aș fi bucuros dacă prin cele spuse voi fi izbutit să sugerez deocamdată ceea ce mi se pare esențial: că problema studierii literaturii române în școală este numai un aspect din problema studierii literaturii române în ansamblul ei, că orice soluții care nu vor ține seama și de acest lucru nu vor fi eficiente decît poate local și trecător.

PROGRAMA DE LITERATURĂ

LITERATURA ROMINA IN SECOLUL AL XX-LEA *)

3 ore săptămînal — 99 ore anual

Literatura română între cele două războaie mondiale — 4 ore.

Cadrul istoric al epocii.

Criza generală a capitalismului.

Ecourile Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Creșterea mișcării muncitorești în Romînia. Înființarea Partidului Comunist Romîn (1921).

Continuarea și dezvoltarea realismului în literatură. Dezvoltarea în știință, literatură și artă a marilor tradiții democratice și realiste din secolul precedent.

Reviste cu caracter progresist: Viața românească, Însemnări literare etc.

Dezvoltarea literaturii.

Rolul P.C.R. în orientarea literaturii. Lupta ideologică desfășurată de P.C.R. pentru o literatură pusă în slujba proletariatului.

Publicații scoase sub îndrumarea P.C.R.: „Cultura proletară" (1926), „Veac nou", „Bluze albastre" (1932), „Cuvîntul liber" (1933), „Era nouă" (1936), „Reporter".

Contribuția scriitorilor legați de clasa muncitoare și călăuziți de mișcarea revoluționară, la crearea unei noi literaturi.

Încurajarea și răspîndirea de către clasele exploatatoare a ideologiei fasciste. Promovarea unei literaturi cu conținut mistic, obscurantist, șovin, reacționar. Autohtonismul și misticismul în literatură. „Gîndirea", expresie a descompunerii și degenerării culturii și artei burgheze.

Decadența literaturii și artei burgheze. Aspecte ale decadentismului în literatură (expresionism, impresionism, dadaism, suprarealism etc.). Trăsăturile literaturii decadente „moderniste". Eugen Lovinescu, reprezentant al criticii impresioniste, sprijinitor al literaturii „moderniste".

Lupta consecventă a P.C.R. împotriva ideologiei fasciste — principalul dușman al poporului și al culturii sale naționale; — lupta împotriva curentelor decadente. Apărarea de către P.C.R. a tradițiilor progresiste ale literaturii, mobilizarea tuturor scriitorilor legați de popor, împotriva fascismului, a ideologiei și a literaturii promovate de acesta.

Mișcarea literară.

Mihail Sadoveanu — 8 ore
(1880)

Viața. Începuturile literare; orientarea realistă. Colaborator la revista Viața românească și Însemnări literare.

Bogăția operelor și varietatea temelor scriitorului în perioada dintre cele două războaie. Caracterul democratic și patriotic al operei sale.

Opera.

Marile teme ale scriitorului.

Satul și țăranul în opera lui M. Sadoveanu.

Cumplita exploatare și mizerie a țărănimii în trecut (Bordeienii, Păcat boieresc). Ura și răzvrătirea țărănimii muncitoare împotriva asupritorilor (Hoțul, Ion Rusu Ungureanu).

Județ al sărmanilor (analiză literară).

Dreapta răzbunare a țăranului exploatat și batjocorit de boieri. Semnificația povestirii. Personajele. Dramatismul acțiunii.

Bogăția sufletească a omului din popor în opera lui M. Sadoveanu (**Crîșma lui Moș Precu, Cîntecul amintirii**).

Baltagul (analiză literară).

Setea de dreptate și caracterul dîrz al omului din popor. Figura Vitoriei Lipan. Descrierea obiceiurilor și tradițiilor poporului.

Semnificația romanului Baltagul. Inspirația folclorică. Stilul romanului.

Romanul istoric.

Evocarea luptelor poporului pentru libertatea națională și socială. (Șoimii, Neamul Șoimărești-lor, Zodia Cancerului).

Patriotismul poporului în contrast cu interesele înguste ale boierilor și ale domnitorilor.

Frații Jderi (analiză literară).

Evocarea epocii de domnie a lui Ștefan cel Mare între anii 1469 și 1475. Romanul, monografie a vieții sociale din epoca respectivă. Caracteristicile ideologice și artistice ale romanului. Caracterul popular și național.

Figura lui Ștefan cel Mare. Familia Jderi. Celelalte personaje ale trilogiei.

Viața tîrgurilor de provincie în opera lui M. Sadoveanu.

Viața cenușie, lipsită de orizont a tîrgurilor de provincie în regimul burghezo-moșieresc. (Floare ofilită, Locul unde nu s-a întîmplat nimic).

Natura patriei în opera lui M. Sadoveanu.

Unitatea indisolubilă între natură, om și istoria poporului nostru. Peisajul complex și viu al naturii (Țara de dincolo de negură). (caracterizare generală).

*) *Ultima parte a programei este valabilă și pentru anul școlar în curs.*

Limba scriitorului. Valoarea artistică a limbii și stilului scriitorului.

T. Arghezi — 3 ore
(n. 1880)

Viața. Primele încercări literare. Colaborator la diferite reviste (Revista modernă, Viața nouă, Linia dreaptă, Viața socială, Viața românească, Bilețe de papagal).

Legătura poetului cu țărănimea revoltată.

Activitatea scriitorului în timpul celui de-al doilea război mondial și în anii construirii socialismului.

Opera.

Bogăția și diversitatea temelor. Volume de poezii: Cuvinte potrivite, Cărticica de seară, Flori de mucigai.

Poezia lirică de atitudine socială (Plugule, Binecuvîntare, Caligula, Țara mea).

Poezia lirică cu caracter filozofic-religios (Psalmi, Duhovnicească, De-a v-ați ascuns).

Poezia. Testament (analiză literară).

Solidaritatea poetului cu înaintașii săi. Elogiul adus străbunilor care au contribuit la ridicarea omenirii pe treptele civilizației și culturii prin munca lor istovitoare.

Realizarea artistică — plasticitatea și vigoarea imaginilor.

Proza. **Imagine realistă a societății în trecut. (Poarta neagră, Icoane de lemn, Lina, Tablete din Țara de Kuty). Pamflete antimonarhice.**

Sînge și aur (analiză literară).

Ura și disprețul față de cîrmuitorii cinici și cruzi și simpatia pentru victimele societății burghezo-moșierești.

T. Arghezi, artist al cuvîntului — creator de imagini, cuvinte și sensuri noi. Versificația.

Gala Galaction — 1 oră
(1879)

Începuturile literare. Orientarea realistă și democratică a scriitorului în prima parte a activității sale (De la noi la Cladova, Lîngă apa Vodislavei, Gloria Constantini). **Simpatizant al mișcării muncitorești** (O lume nouă, Batalioane a plebei proletare).

Orientarea antirealistă, mistică (după primul război mondial) (Roxana, Papucii lui Mahmud, Doctorul Taifun).

Colaborator la ziare și reviste după 23 August 1944.

Opera.

Lîngă apa Vodislavei (analiză literară).

Lupta înverșunată dintre asupriți și asupritori din timpul răscoalei lui Tudor Vladimirescu. Realismul nuvelei.

A. Toma — 2 ore
(1875—1954)

Începuturile literare ale poetului, legate de creșterea mișcării muncitorești din țara noastră la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Colaborator la publicații socialiste. (Munca, Lumea nouă, Lumea nouă științifică și literară).

Opera. Creația literară pînă la 23 August 1944.

Strînsa legătură cu mișcarea muncitorească (Trăiască Comuna). **Credința nezdruncinată a poetului în victoria clasei muncitoare** (Secerișuri sfinte); **îndemnul înflăcărat la lupta revoluționară. Poezia lui A. Toma în slujba luptei proletariatului revoluționar.** (Acesta e cîntecul pîinii amare, Șomerii).

Cîntul vieții (analiză literară).

Optimismul și încrederea poetului în uriașa forță a proletariatului. Dragostea poetului pentru lupta celor exploatați.

Poezia lui A. Toma după 23 August 1944.

Continuarea și dezvoltarea celor mai de seamă trăsături ale poeziei sale din trecut. Întărirea caracterului militant al poeziei sale.

Creșterea elanului liric și a optimismului în legătură cu perspectivele viitorului. Cîntăreț al marilor realizări din patria noastră. (Cîntec pentru Republica Populară Română). **Eroismul oamenilor muncii** (Silvester Andrei salvează abatajul).

Popor, izvor renăscător (analiză literară).

Identitatea dintre aspirațiile artistului și idealurile de luptă ale poporului. Imn de mulțumire închinat poporului de către poet. Elogiul limbii populare.

Locul lui A. Toma în literatura noastră.

L. Rebreanu — 5 ore
(1885—1944)

Viața. Începuturile literare. Orientarea scriitorului pe linia prozei realiste în prezentarea vieții poporului. Colaborator la revistele Luceafărul, Viața românească, Romînia literară.

Autor de nuvele (Frămîntări, Golanii).

Perioada marilor creații: Ion, Pădurea spînzuraților, Răscoala.

Alunecarea scriitorului pe poziții reacționare în anii fascizării țării. Declinul artei sale. (Gorila 1938).

Opera.

Tematica variată a operei sale: viața satului (Ion), **Răscoala țăranilor din 1907** (Răscoala), **demascarea atrocităților războiului și politicii diversioniste** (Ițic Ștrul, dezertor, Catastrofa, Pădurea spînzuraților), **satirizarea imoralității publice** (Plicul).

Ion **(caracterizare generală).**

Răscoala **(analiză literară).**

Tabloul realist al vieții românești în anul răscoalei țăranilor, 1907. Amploarea și forța răscoalei, izvorîte din capacitatea de revoltă, acumulată de țărănimea exploatată. Caracterul răscoalei. Represiunea sîngeroasă. Personajele principale. Masa țărănească în romanul lui Rebreanu. Semnificația romanului.

Măiestria artistică a scriitorului. Caracterul realist al operei sale.

Locul lui L. Rebreanu în literatura română.

Cezar Petrescu — 2 ore
(1892)

Scurtă biografie.

Opera. **Zugrăvirea realist-critică a diverselor aspecte ale societății românești de la începutul sec. al XX-lea** (Calea Victoriei, Oraș patriarhal), **jefuirea bogățiilor țării de către trusturile străine în complicitate cu burghezia românească** (Aurul negru); **drama intelectualului în societatea burgheză** (Apostol); **demascarea primului război imperialist și a epocii postbelice** (Intunecare).

Creația lui Cezar Petrescu după 23 August 1944: Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine, Învățătorul Dominic, Vino și vezi, Nepoții gornistului.

Intunecare **(analiză literară).**

Pregătirea războiului de către clasele exploatatoare. Lumea profitorilor (Vardaru, Vezbianu). Caracterul nejust al războiului. Condamnarea războiului prin reliefarea ororilor lui. Figura lui Radu Comșa. Figuri de țărani și intelectuali.

Locul lui Cezar Petrescu în literatura noastră.

Camil Petrescu — 2 ore
(1894—1957)

Scurtă biografie.

Opera. **Bogata activitate publicistică și literară. Versuri, proză, piese de teatru etc., înrîurite de concepția partidului clasei muncitoare.**

Activitatea după eliberare (Bălcescu, Un om între oameni).

Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război. **(analiză literară).**

Revolta și indignarea scriitorului împotriva guvernării burgheze care a pregătit și condus războiul din 1916. Demascarea războiului imperialist. Dramatismul situațiilor. Realismul romanului.

Locul lui Camil Petrescu în literatura epocii.

G. Călinescu — 2 ore
(1899)

Activitatea multilaterală a scriitorului. Colaborator la diferite reviste.

Istoric și critic literar. **Prezentarea documentată a evoluției literaturii noastre. Delimitarea cu discernămînt a fenomenelor estetice de cele culturale, selectarea valorilor literare. Limitele ideologice.**

Activitatea culturală și literară după 23 August 1944. Studiile despre Gr. Alexandrescu și N. Filimon.

Romancier.

Enigma Otiliei **(caracterizare generală). Oglindirea vieții burgheziei de la începutul sec. al XX-lea, dezumanizată de goana după bani.**

Puternicul caracter realist al romanului.

Locul lui G. Călinescu în literatura română.

G. Bacovia — 1 oră
(1881—1957)

Primele încercări literare sub influența lui A. Macedonski. Colaborator la Literatorul, **Viața nouă etc.**

Opera. **Volume de poezii:** Plumb, Scîntei galbene, Cu voi, Stanțe burgheze.

Tematica poeziilor: viața citadină, tabloul contradicțiilor sociale. Sentimentul singurătății, sensibilitate ascuțită (Amurg, Decor, Toamna, Plouă).

Plumb **(analiză literară).**

Serenada muncitorului **(analiză literară).**

Manifest revoluționar, ilustrativ pentru deșteptarea conștiinței de clasă la muncitori, după revoluția din 1905.

Elemente simboliste și realiste în poezia lui G. Bacovia (Scîntei galbene).

Limba, stilul și versificația.

Concursul „Iubiți cartea"

Nagy Istvan: LA CEA MAI ÎNALTĂ TENSIUNE

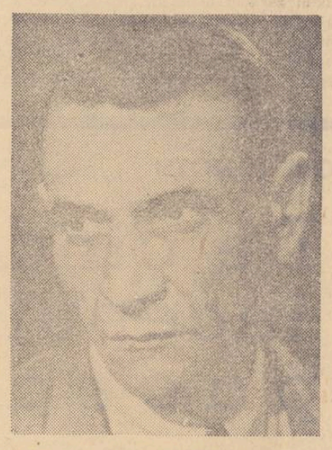

O carte care-și justifică pe deplin titlul și se citește cu o pasiune și un interes mereu susținut.

11 iunie 1948: principalele mijloace de producție au fost naționalizate și date în mîna celor cărora le aparțineau de drept. Acest eveniment revoluționar determină radicale transformări în conștiința oamenilor. Ele se profilează pe de o parte în atitudinea față de muncă, iar pe de altă parte în lupta necruțătoare, de zi cu zi, împotriva dușmanului de clasă. Foștii patroni, conștienți de superioritatea relativă pe care o au, temporar, în domeniul muncii de administrație și conducere a întreprinderilor, a proceselor de producție, își fac iluzii cu privire la „incapacitatea" organizatorică și tehnică a muncitorilor.

La o turnătorie modestă din Cluj, cu un utilaj tehnic uzat și în parte descompletat, sînt numiți trei muncitori în posturile cheie: Karoly Bucsi, comunist ilegalist, încercat în luptele grele împotriva siguranței horthyste, ca director, Felecan, un om înzestrat cu o mare capacitate organizatorică, dar mai ales cu tactul necesar în acțiunile dificile, ca secretar de partid și Bereczki, fost social democrat, om de orgoliu bolnăvicios, care-l împinge spre carierism și apoi spre acțiuni de-a dreptul dușmănoase partidului, ca prelnite al comitetului de întreprindere. Abia instalați, cei trei își dau seama că ceva e în neregulă. Procentul de rebuturi de la turnătoria de fontă a crescut brusc după naționalizare. Lipsa aparatelor de laborator, necesare analizelor chimice, nu justifică întru totul prezența acelor rebuturi. Cu sprijinul Universității „V. Babeș", problema analizelor este, pentru un timp, rezolvată. Fonta începe să devină din ce în ce mai bună. Cu regularitate de ceasornic însă, din 3 în 3 săptămîni, fonta supusă maleabilizării este stricată. Împreună cu Felecan, Bucsi dă de firele misterului. Bindasz, muncitorul însărcinat cu supravegherea proceselor termice ce se petrec în interiorul cuptoarelor, încrezător în paznicul de noapte Beke György, se culcă în timpul serviciului, iar paznicul, unealtă a foștilor patroni, are grijă să-l scoale totdeauna după ce fonta a fost arsă prea mult. Arestarea imediată a lui Beke ar da însă prilejul patronilor, a căror unealtă este, să se dea la fund.

Intre timp, alte probleme se pun în fața noului colectiv de muncă. Uzina devine o adevărată pepinieră de cadre. Fosta responsabilă culturală, Roza Zsigmond, a fost chemată la o școală superioară de partid, de unde va fi trimisă într-o muncă de răspundere. Felecan este cooptat și el ca activist al comitetului județean de partid, apoi al Comitetului Central. Gergely Kiss va fi numit responsabil cultural în comitetul provizoriu ce urmează să ia ființă, etc. Se dovedește astfel completa falsitate a tezei reacționare potrivit căreia socialismul va sucomba din lipsă de cadre tehnice și de conducere. Dimpotrivă, Revoluția descătușează toate energiile, pînă atunci nebănuite, ale unui întreg popor. În încleștarea marilor lupte se călesc numeroase cadre capabile să conducă toate domeniile de activitate ale unei țări, se făurește o nouă atitudine față de muncă și față de societate. Acesta este sensul scenei în care muncitorii Sereș, Feri Kovács și Gergely Kiss, înfuntînd temperatura ucigătoare a cuptorului de turnare, pătrund în interiorul acesteia și-l pregătesc în vederea reluării cît mai urgente a lucrului. Conștiința că fabrica e a lor, că nimic nu se clintește deci fără a fi și ei consultați, iată misterul pe care inginerul șef Tolocan, reîntors în fabrică, odată dezlegîndu-l, va înțelege cauza radicalei schimbări petrecută în viața acestui colectiv de muncă.

De o densitate tipică deosebită, evocînd în paginile ei tensiunea revoluționară a lunilor ce se scurg între actul naționalizării și acela al aparției primului plan economic de stat (1949), cartea lui Nagy Istvan ridică numeroase probleme. Pe măsură ce firul epic înaintează, narațiunea își lărgește mereu cadrele, adunînd în albiile sale toate probleme majore ale epocii, de la lupta neobosită și necruțătoare împotriva acțiunilor dușmănoase ale clasei deposedate pînă la aceea împotriva fiecărui rebut în muncă. În finalul cărții se conturează perspectiva unor noi victorii ale clasei noastre muncitoare.

D. Petrescu

ROMÎNĂ PENTRU CLASA a XI-a

M. Sebastian — 1 oră
(1907—1944)

Opera. Activitatea scriitorului (proză, teatru, critică literară — Oraşul cu salcîmi, De două mii de ani, Steaua fără nume).

Ultima oră (caracterizare generală).

Demascarea modului tîlhăresc în care marii exploatatori de odinioară îşi agoniseau averi. Dependenţa presei burgheze faţă de magnaţii capitalului. Protestul împotriva orînduirii exploatatoare. Personajele.

Al. Sahia — 2 ore
(1908—1937)

Scurte date biografice. Începutul activităţii literare.

Opera. Orientarea activităţii lui Al. Sahia în această epocă pe linia obiectivelor de luptă ale Partidului clasei muncitoare; lupta împotriva exploatării maselor muncitoare în perioada crizei economice (Uzina vie, Revoltă în port); demascarea pregătirilor războiului antisovietic (Întoarcerea tatei din război, În cîmpia de sînge a Mărăşeştilor); combaterea diversiunii rasiste şi naţionalist-şovine (Şomaj fără rasă, Execuţia din primăvară).

Activitatea publicistică cu caracter militant a lui Al. Sahia în revistele Veac nou şi Bluze albastre, pe care le-a condus.

U.R.S.S. azi — prima lucrare a literaturii noastre despre realizările socialismului victorios.

Uzina vie (analiză literară).

Denunţarea exploatării muncitorilor în regimul burghezo-moşieresc în perioada crizei economice. Planul revoluţionar de luptă al muncitorimii împotriva exploatării. Personajele. Succesiunea dramatică a episoadelor.

Locul lui Al. Sahia în literatura română.

G. Topîrceanu — 1 oră
(1886—1937)

Scurte date biografice.

Colaborator la Viaţa românească şi Însemnări ieşene.

Opera. Varietatea temelor tratate. Accente satirice şi umoristice în poezie: Balada chiriaşului grăbit. Critic al modernismului şi apărător al realismului.

Volume de poezii: Balade vesele şi triste, Parodii originale, Migdale amare.

Poezia anotimpurilor: Rapsodii de toamnă (analiză literară).

Folosirea creatoare a creaţiilor populare în poezie; dragostea de viaţă şi de natură. Plasticitatea imaginilor, varietatea personificărilor şi a epitetelor, perfecţiunea tehnică a versului.

Alţi scriitori — 3 ore.

N. D. Cocea, I. Călugăru, Geo Bogza, Pavel Dan, Magda Isanos, M. Beniuc, D. Corbea, Victor Ion Popa, M. Ralea, Miron Radu Paraschivescu.

II. — Literatura română după 23 August 1944.
— 4 ore —

Cadrul istoric al epocii.

Insurecţia armată de la 23 August 1944, iniţiată, organizată şi condusă de P.C.R.; însemnătatea ei istorică.

Revoluţia culturală în R.P.R. Conducerea revoluţiei culturale de către partid. Valorificarea critică a moştenirii literare. Îndrumarea dată de P.M.R. dezvoltării artei şi literaturii noi. Lupta împotriva manifestărilor ideologiei burgheze în domeniul literaturii.

Literatura română pe drumul realismului socialist. Metoda realismului socialist.

Avîntul literaturii naţionalităţilor conlocuitoare.

Poezia nouă pe drumul realismului socialist — 1 oră.

Reprezentanţi: T. Arghezi, A. Toma, M. Beniuc, D. Botez, E. Jebeleanu, M. Banuş, D. Corbea, C. Theodorescu, R. Boureanu, M. Breslaşu, M. R. Paraschivescu, Alfred Margul Sperber, Horvath Imre, Nina Cassian, D. Deşliu, V. Tulbure, V. Porumbacu, M. Dragomir, E. Frunză, Al. Andriţoiu, A. E. Baconsky, Letay Lajos, Maytenyi Erik.

Tematica poeziei noi.

Poezia lui Tudor Arghezi după eliberarea ţării — 3 ore.

Activitatea literară şi publicistică.
Opera. Cîntare Omului.
Cel ce gîndeşte singur (analiză literară).
Imn de slavă înălţat puterii omeneşti, muncii, năzuinţei omului de a merge înainte, de a stăpîni cosmosul.

Realizarea artistică.

„1907"

Pe răzătoare (analiză literară).

Ura ţăranilor exploataţi împotriva moşierilor lacomi şi cruzi. Îndemnul la răscoală.

Epilog (analiză literară).

Aspectul satelor după reprimarea răscoalelor ţărăneşti.

Perspectiva optimistă a viitorului luminos în finalul poeziei.

Particularităţile artistice ale poeziilor lui T. Arghezi.

Locul lui Tudor Arghezi în literatura română.

M. Beniuc — 3 ore.

Scurtă prezentare a activităţii creatoare.

Principalele volume de poezii: Cîntece de pierzanie (1938), Cîntece noi (1940), Poezii (1943), Un om aşteaptă răsăritul (1946), Mărul de lîngă drum (1954), În frunte comuniştii (1954), Trăinicie (1955).

Caracterul militant al poeziei sale.

Cîntec de primăvară (analiză literară).

Încrederea poetului în primăvara omenirii, într-un viitor mai bun.

Patria (analiză literară).

Exprimarea puternicului sentiment patriotic al poetului.

Mărul de lîngă drum (analiză literară).

Menirea socială a poetului exprimată alegoric.

Locul lui M. Beniuc în literatura română.

Eugen Jebeleanu — 2 ore.

Scurtă prezentare a activităţii creatoare.
Surîsul Hiroşimei (analiză literară).

Mobilizatoare chemare la lupta împotriva aţîţătorilor la război şi apel călduros la menţinerea păcii în lumea întreagă.

Locul lui Eugen Jebeleanu în literatura română.

Maria Banuş — 2 ore.

Scurtă prezentare a activităţii creatoare.
Din Maramureş (analiză literară).

Evocarea vieţii noi a copiilor din ţara noastră.
Ţie-ţi vorbesc, Americă! (caracterizare generală).

Trăsăturile artistice ale poeziei Mariei Banuş.

Proza pe drumul realismului socialist — 1 oră.

Reprezentanţi: M. Sadoveanu, Camil Petrescu, Nagy István, Geo Bogza, Astalos Isván, Z. Stancu, E. Camilar, I. Călugăru, M. Preda, V. Em. Galan, Sütö András, T. Popovici, A. Mihale etc.

Tematica poeziei axată pe problemele mari ale construirii socialismului (industrializarea socialistă, viaţa nouă a satului, evocarea trecutului, oglindirea războiului).

Mihail Sadoveanu în anii construcţiei socialiste — 3 ore.

Creaţia literară şi publicistică. Principalele opere: Caleidoscop, Mitrea Cocor, Nicoară Potcoavă, Nicoară Potcoavă (analiză literară).

Evocarea evenimentelor istorice de la sfîrşitul secolului al XVI-lea. Luptele lui Nicoară Potcoavă, sprijinit de forţele populare, împotriva trădării boiereşti şi împotriva cotropirii otomane.

Arta scriitorului.

Locul lui M. Sadoveanu în literatură.

Zaharia Stancu — 2 ore
(1902)

Scurtă prezentare a activităţii creatoare.
Desculţ (analiză literară).

Prezentarea realistă a vieţii şi a luptei ţăranilor săraci în satele cîmpiei dunărene, la începutul secolului al XX-lea. Evocarea dramatică a răscoalei din 1907. Personajele principale. Particularităţile stilului.

Camil Petrescu — 2 ore.
Un om între oameni (caracterizare generală).

Nagy István — 2 ore.
(1904)

Scurtă prezentare a vieţii şi activităţii creatoare.

Reprezentant de seamă al prozei din R.P.R. Colaborator activ la revista Korunk. Participant la mişcarea muncitorească.

Activitatea multilaterală (schiţe, nuvele, reportaje, romane), în care oglindeşte procesul de transformare a conştiinţei muncitoreşti, apariţia fenomenelor noi create de condiţiile luptei şi construcţiei socialiste din ţara noastră.

La cea mai înaltă tensiune (analiză literară).

Prezentarea actului naţionalizării la o uzină metalurgică din oraşul Cluj. Lupta clasei muncitoare, condusă de partidul ei, împotriva burgheziei, păşirea pe drumul industrializării socialiste, pe drumul conducerii planificate a economiei naţionale.

Lupta muncitorilor împotriva uneltirilor duşmanului de clasă. Colaborarea frăţească a muncitorilor romîni şi maghiari. Figura lui Bucsi Karoly. Stilul romanului.

Geo Bogza — 3 ore
(1908)

Scurtă prezentare a activităţii creatoare.
Moartea lui Iacob Onisia (analiză literară).

Zugrăvirea dramaticului sfîrşit al minerului Iacob Onisia. Condiţiile de viaţă şi de muncă ale minerilor în timpul stăpînirii burgheze.

Meridiane sovietice (caracterizare generală).

Prezentarea unor imagini din ţara socialismului victorios.

Asztalos István — 2 ore.
(1909—1960)

Scurtă prezentare a vieţii şi activităţii creatoare.

Colaborator la revistele Korunk, Napsugár, Utunk. Consecvent luptător pentru întărirea frăţiei poporului romîn cu minorităţile naţionale. Opera sa, expresie a cunoaşterii oamenilor muncii, a preocupărilor şi idealurilor lor. (Povestirile lui Ianos, Anul nou, Pelin, Inimă tînără).

Vîntul nu se stîrneşte din senin (analiză literară).

Zugrăvirea realistă a vieţii ţăranilor dintr-un sat ardelean, în anul 1947, cînd se duce lupta pentru unificarea celor două cooperative. Prezentarea frămîntărilor ţăranilor săraci şi mijlocaşi şi lupta lor împotriva chiaburilor, care folosesc arma otrăvită a şovinismului, cu scopul de a sparge unitatea ţăranilor muncitori. Rolul Partidului în înfrîngerea duşmanului de clasă la sate şi în înfrăţirea ţăranilor muncitori romîni şi maghiari, pentru a păşi pe calea progresului şi bunăstării. Stilul romanului.

Marin Preda — 3 ore
(1922)

Scurtă prezentare a activităţii creatoare.
Morometii (analiză literară).

Imaginea complexă a vieţii ţărănimii din sudul Munteniei, înainte de cel de al doilea război mondial.

Prezentarea realistă a satului şi a ţăranilor. Figura lui Ilie Moromete. Alte personaje ale romanului.

Desfăşurarea.
(caracterizare generală).

V. Em. Galan — 2 ore
(1921)

Scurtă prezentare a activităţii.

Bărăgan (analiză literară).

Aspecte din lupta comuniştilor pentru consolidarea unor unităţi socialiste în agricultură. Lupta comuniştilor pentru înlăturarea claselor exploatatoare. Figura lui Anton Filip.

Titus Popovici — 2 ore
(1930)

Scurtă prezentare a activităţii.
Setea (analiză literară).

Oglindirea prefacerilor din viaţa satului nostru, ca urmare a instaurării puterii populare: reforma agrară din 1945

Personajele principale ale romanului.
Figuri de ţărani în roman.

Dramaturgia — 1 oră.

Dramaturgia noastră pe drumul realismului socialist.

Tematica nouă dramaturgiei. Noul conţinut al conflictului dramatic.

Reprezentanţi de seamă: Camil Petrescu, L. Demetrius, A. Baranga, M. Davidoglu, M. Ştefănescu, H. Lovinescu.

Camil Petrescu — 2 ore.

Bălcescu (analiză literară) 2 ore.

Evocarea vieţii şi luptei marelui democrat revoluţionar, N. Bălcescu. Figura lui Bălcescu; caracterul său nobil, curajos, drept, însufleţit de adîncă dragoste pentru popor.

Alte personaje.

Adevărul istoric în piesa Bălcescu. Importanţa educativă a dramei Bălcescu.

M. Davidoglu — 2 ore.

Cetatea de foc — 2 ore

Aspecte din munca şi lupta muncitorilor din industria grea. Lupta de clasă tot mai ascuţită în jurul industrializării socialiste.

Personajele principale.

Gradarea conflictului dramatic.

Critica literară — 2 ore.

Rolul criticii literare în dezvoltarea literaturii noastre: lupta împotriva ideologiei burgheze, lupta pentru puritatea ideologică a literaturii, promovarea noii literaturi.

Reprezentanţii principali: G. Călinescu, T. Vianu, I. Vitner, Al. Dima, S. Iosifescu, Ovid Crohmălniceanu, M. Novicov, Paul Georgescu.

Concluzii — 1 oră.

Trăsăturile literaturii noastre noi.

Caracterul naţional şi popular al literaturii. Spiritul de partid al literaturii noi. Eroul pozitiv în literatura nouă. Raportul dintre conţinut şi formă. Problema perspectivei.

Ecoul mondial al literaturii române.

★

Lucrări de control	6 ore
Compuneri	5 „
Recapitulare	6 „

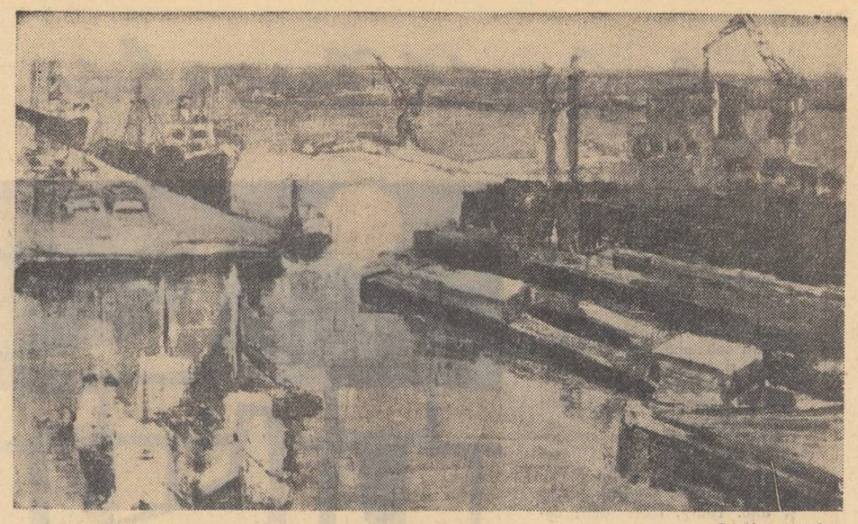

MATHILDA ULMU — *Şantier Naval*

RELIEF

O notiţă semnată Ali. Adania, apărută în Contemporanul din 8 aprilie, intitulată „Acesta nu e Sinclair Lewis", se ocupă de articolul subsemnatului, publicat în Luceafărul din 1 februarie, cu ocazia celei de a 75-a aniversări a naşterii marelui scriitor american.

Articolul amintise, între altele, un lucru de multă vreme notoriu: că Lewis a fost un critic neîndoielnic al societăţii capitaliste americane. Citînd însă trunchiat patru cuvinte din cele peste 1600 ale articolului, invocînd „consensul unanim al criticii marxiste", Adania socoate că, departe de a fi criticat capitalismul, Lewis a fost un „apologet al eternului burghez", pe care l-ar fi ridicat „la rangul de pilon al civilizaţiei mondiale". Ce fel de „apologet" a fost S. L. îşi poate da seama orice cititor al romanelor acestuia. Şi dacă semnatarul notiţei ar fi răsfoit oricît de superficial Babbitt sau Main-Street, Elmer Gantry sau Kingsbood Royal, ar fi aflat că sarcasmul de nemaiîntîlnită cruzime care caracterizează la S. L. satira şi caricatura societăţii americane, nu constituie atributele unei „apologii".

De altfel, şi „consensul unanim" descoperit de Adania este tot atît de puţin valabil, întrucît un critic de talia lui I. Anisimov, vorbind despre Literatura şi modul de viaţă american (Littérature soviétique, nr. 6, 1948, pag. 168) spune despre romanele lui S. L. că „denunţă cu convingere sărăcia morală a civilizaţiei capitaliste" şi că „Lewis degajă din realitatea americană aspecte mereu noi, cu o forţă acuzatoare uneori extraordinară". Asta ca să nu citîm păreri tot atît de categorice exprimate de Mollena şi Mendelsohn.

Citînd a doua oară trunchiat alte şase cuvinte, Adania socoate că Babbitt n-ar constitui o critică a conformismului american şi o chintesenţă a „americanului 100%". De ce însă babbitt, transformat de peste trei decenii din substantiv propriu în adjectiv şi adverb (şi scris cu literă mică), simbolizează ignoranţa suficientă şi provincialismul strîmt, ipocrizia şi bigotismul, teama înfruntării opiniei publice?

Mergînd pe aceeaşi linie a obiecţiilor, Ali. Adania precizează că: 1) articolul subsemnatului ar aduce „confuzia" de care ar da dovadă V. Moglescu în prefaţa la traducerea romanului Babbitt; 2) aş fi pus „pe picior de egalitate" Sam Doosworth cu It can't happen here şi cu Kingsblood Royal. Nu puteam „adînci" confuzia la care se referă Adania, pentru simplul motiv că articolul meu a apărut cu cel puţin o lună înaintea prefeţei serioase şi competente a lui V. Moglescu. N-am tras semn de egalitate între cele trei romane, ci am arătat limpede că fiecare din ele reprezintă epoci diferite în creaţia lui Lewis.

Aşadar, obiectivitatea şi, dacă ne e permis să spunem, seriozitatea obiecţiilor lui Adania ies uşor la lumină. Este surprinzător faptul că s-a putut strecura în coloanele Contemporanului o asemenea „critică".

M. ROŞCA

Deşi ne propusesem să ne referim la creaţia poetică publicată numai în cursul lunii martie în Gazeta literară, nu putem să lăsăm deoparte o poezie, după părerea noastră, elocventă pentru viziunea nouă a poetului realist-socialist: Turnul de Maria Banuş. Vom deroga de la intenţiile noastre, zăbovind cîteva clipe asupra acestor versuri, apărute spre mijlocul lui februarie, nesemnalate încă de critică.

Poemul crează imaginea dezvăluirii realităţii noi, necunoscute unei fetiţe de şase ani, în clipa în care prima literă albă, scrisă cu creta, apare pe tablă, „fixînd în haos un punct de reper". Acelaşi sentiment al securităţii, al risipirii nesiguranţei o încearcă şi pe femeia din anii maturităţii în momentul desenării imaginii fascinante a rachetei cosmice pe cerul întunecat al nopţii. Maria Banuş nu foloseşte o simplă simetrie imagistică, lipsită de conţinut. Mina muncitorului „mare şi bună" care „scapără-n noapte racheta" dăruieşte sentimentul puternic al siguranţei, generează un adevărat cîntec de biruinţă umană.

Trecerea de la întunericul de spaimă la lumină e sugerată de poetă prin imagini dense, clare, într-o viziune largă. Considerăm că Turnul reprezintă una din creaţiile cele mai izbutite din ultimul timp ale Mariei Banuş.

Regretul vremii care trece e exprimat în sonetul Plopii al lui Victor Eftimiu. Folosind resursele recunoscute de maestru al versificaţiei, poetul nu atinge însă profunzimea ideii pe care vrea să o exprime. O oarecare grandilocvenţă („Heralzi cu atitudini minerale, / Solemni ca stîlpii unei catedrale") nu acoperă sentimentul de singurătate, de detaşare de restul lumii, prezent în sonet. Contrastul dintre şirul de arbori care creşte „pe marginile drumului de ţară / nepăsător de-a viforelor ură" şi om, „un bob de rouă într-o Niagară" ce se crede „colos" şi-i doar „miniatură" nu contribuie la definirea unei idei filozofice specifică zilelor noastre. Sonetul lui Victor Eftimiu e lipsit de conştiinţa mîndră a participării patetice la viaţa întregii societăţi.

Balada spaniolă a lui Teodor Balş, ni se pare una din cele mai izbutite creaţii ale sale din ultima vreme. Tragismul vieţii poporului spaniol sub călcîiul lui Franco, „aprinsele fluvii de sînge-omenesc" care pătrund în marea mulţimii, „furtuni uriaşe trezind în adînc" sînt tratate într-o manieră sobră, dramatică. Adeziunea la cauza poporului martir, dragostea pentru eroul-poet Garcia Lorca, au generat un poem de o frumoasă ţinută artistică.

Socotim însă că încrederea în victoria finală a poporului Spaniei s-ar fi cuvenit subliniată cu mai multă tărie, contribuind la desemnarea mai fidelă a peisajului social al patriei lui Garcia Lorca.

Traian Coşovei se întoarce, în numărul din 31 martie, la o armă părăsită de mai multă vreme: versul. Călătoria sa prin Polonia populară prilejuieşte o confesiune impresionantă cum e cea din Uneori uit... Amintirea tragică a Auschwitz-ului se proiectează pe faptele vieţii de fiecare zi ce trebuie apărată de repetarea crimelor naziste la care omenirea a fost martoră în cursul ultimului război mondial. În altă poezie, La Nowa Huta, în faţa cuptoarelor, poetul înregistrează, într-o amplă suită imagistică, procesul uriaş al ţării prietene. Din păcate, Coşovei nu izbuteşte să menţină tensiunea lirică la acelaş nivel, pe parcursul întregii poezii. De aceea finalurile poemelor sale cad în declaraţii de ordin general, prozaice: „pe oriunde mă aflu / că un semn tragic, / ca o cicatrice groaznică / dintr-o catastrofă / de care sînt legat / în veci să n-o mai îngădui, / în veci s-o condamn şi s-o nărui (!)". Sau: „— Ce vezi acolo? — m-au întrebat / — Polonia. Polonia tinără, înfloritoare".

Aşa cum se prezintă, poemele lui Coşovei par încă piese de atelier asupra cărora poetul ar mai fi trebuit să zăbovească, spre folosul ideilor interesante şi preţioase sugerate de realităţile cunoscute în mijlocul „unui popor / înălţat din propria cenuşă / şi din soare".

Un alt itinerar liric, de dată asta prin R. P. Bulgaria, e semnat de Radu Boureanu. Într-o suită imagistică unitară, poetul înfăţişează aspecte din viaţa Bulgariei de azi. Pasteul se însufleţeşte, priveliştile minunate, cuceritoare, capătă un conţinut mai precis prin referirile precise la istoria poporului de dincolo de Dunăre. Ca un simbol, Starîi Dab — bătrînul stejar — se înalţă în mijlocul peisajului bulgar, semnificînd forţa invincibilă, de uriaş, a poporului împlinat în pămîntul milenar al patriei. Formulăm, totuşi, o rezervă asupra utilităţii în construcţia lirică a unor referiri la „regina Mab" şi la shakespeareanul „vis al unei nopţi de vară" care nu contribuie la limpezirea ideii, dînd, în plus, o notă de ostrecare preţioizate.

În ultima zi de Florenţa Albu şi Plecarea de Al. Jebeleanu, sînt unite de o caracteristică comună: tratarea prozaică, de reportaj versificat, a unei teme majore. Prozaismul îneacă cele două poeme, prefăcîndu-le în exemple de superficialitate, de alunecare pe deasupra lucrurilor. Imaginea emoţionantă a turbinelor fabricate în ţara noastră, aşteptînd să fie trimise departe, peste continente, e înlocuită de Al. Jebeleanu printr-o succesiune de notaţii terne: „Muncitorii care le-au pus la fiecare / Nervii, retinele, / Le păzăie cu duioşie / Bobinele. / Turbinele vor pleca-n călătorie, / Vor pleca de pe ramurile uzinei". Socotim că poetul a exagerat sensul termenului „creionării" (subtitlul ciclului căruia îi aparţine şi Plecarea), folosind prea mult schiţarea nedefinită a sentimentului şi a ideii.

După ce construieşte o imagine cu conţinut („Betonul, oţelul şi virsta-le noastre, / stratificări patetice şi pure, / păstrînd atît de mult din noi, / vor aştepta acolo / să întîlnească veacurile"), Florenţa Albu alunecă într-un reportaj oarecare, lipsit de căldură: „Şi cînd vom fi terminat de împărţit florile şi decoraţiile, / în case va fi multă lumină, / se vor întinde feţe de masă albe, / copiii în haine albe, / vor învăţa alfabetul şi cîntece..." Falsa tendinţă de „umanizare" a risipit emoţia poetică solicitată de grandioasele construcţii ale Bicazului.

A. E. Baconsky continuă să publice poeme întemeiate pe jocul sterp al imaginilor, detaşate de problemele importante ale realităţii contemporane. Vădit influenţat de o „modă" lirică — astăzi în desuetudine chiar peste hotare, Baconsky foloseşte vagi elemente ale vieţii contemporane ca simple pretexte pentru desfăşurarea unor imagini care nu spun nimic. Poetul ar fi vrut să coboare „spre alte tărîmuri", cu armuri strălucite şi mantii „purtate de vînt"; ochii lui „taie în zare mari diamante negre". „Umbrele amurgului, ieşind" din trupul său „se întrupară-n săli"; „sufletul e vinovat de toate", exclamă el. Poetul afirmă că „toate cele duse dorm în ceaţă", că el e „altul". Dar poemele nu conving că această schimbare s-a produs într-adevăr. Chiar atunci cînd ideea e mai pregnantă, ca în Femeile privesc schelăriile noilor case, manierismul său imagistic ameninţă sentimentul poetic.

O apropiere mai hotărîtă de tematica generoasă a actualităţii i-ar îngădui lui A. E. Baconsky crearea unor opere mai consistente sub raportul conţinutului, o expresie lipsită de vechile începătoşări care dăunează ideii poetice.

Versurile prezente în paginile Gazetei literare din ultimul timp certifică apropierea poeţilor aparţinînd diferitelor generaţii de aspectele noi, caracteristice, ale realităţii noastre. Imagistica tulbure a unor versuri care se adresează unui cerc restrîns de „rafinaţi", provenind dintr-o fugă permanentă de realitate, nu poate înlocui autentica poezie, reflectarea patetică a vieţii noastre noi.

Preluînd ideea hilară a unui critic care considera că un Eminescu de pildă n-ar fi scris niciodată o poezie despre Enescu, dat fiind „specificul" deosebit al celor două arte în care au excelat aceştia, ar însemna să condamnăm din principiu orice tentativă de a tălmăci în graiul poeziei frumuseţea muzicii, puterea acesteia de a răsfrînge umanul din noi sub forma cea mai elevată.

Ar trebui mai ales sancţionată după părerea criticului acea poezie care-şi propune să cînte pe unul sau altul din marii creatori de muzică ai lumii! Imensă şi dublă eroare. Mai întîi trebuie reţinut că puţini, foarte puţini poeţi (cîţiva simbolişti, Juan Ramon Jimenez etc.) sînt cei care au cîntat muzica în sine. Muzica a reprezentat în lirica multora mai ales un nobil pretext de a expune reacţii sufleteşti dintre cele mai profunde, mai mişcătoare, legate de un fapt de viaţă personal sau general, de un eveniment etc., reuşita poetică fiind condiţionată însă de înălţimea concepţiei de viaţă a poetului respectiv.

Într-un fel te mişcă Cornul englez al lui Eugenio Montale, altfel te impresionează Morgenstimmung-ul arghezian şi altfel te zguduie Muzica Margaretei Aligher.

În al doilea rînd poemele închinate de pildă unor titani ca Bach, Beethowen, în afară de cazul cînd nu sînt simple biografii versificate, ci încearcă o sinteză lirică despre măreţia umană, eroismul şi frumuseţea spirituală a acestora, nu numai că nu încalcă legile realismului în poezie, dar sporesc cunoaşterea frumosului vieţii, sporesc sensibilitatea noastră. Numai în lirica noastră nouă dacă am spicui şi tot am găsi astfel de texte cel puţin pentru o modestă antologie (Miron Radu Paraschivescu, Mihu Dragomir, Nina Cassian, N. Tăutu, Eugen Frunză şi alţii). De aceea am primit cu legitim interes, într-un număr recent din Contemporanul, poemul Bach de Nina Cassian. Poetă şi muziciană în acelaş timp, Nina Cassian a înţuit secretul profunzimii, clarităţii şi seninătăţii clasice a muzicii lui Bach în marea iubire de oameni a acestuia, în „sensul eroic al dragostei lui faţă de oameni".

Unele versuri suple, cizelate, de mare forţă sugestivă, realizînd magistral atmosfera în care s-a născut muzica lui Bach: „...pe clapele reci ca furturii o germanică iarnă, / filtru al tuturor anotimpurilor, sculptoare sinteză: / case cu suprafeţe clare barate cu grinzi cafenii / ca semne de adunare şi-nmulţire / o întreagă matematică familiară / şi burlane de gura cărora atîrnă silabele lungi ale gheţii / şi ogiva gerului şi vîrful gotic peste care cîntă / cocoşul cu creasta lui de tablă. Disciplinată iarnă" vor să sublinieze prin contrast incandescenţa sufletească a acestuia, fiorul uman al muzicii lui.

Din păcate, însă, poeta nu se menţine pînă la sfîrşit pe linia aceasta. Astfel eroul liric este asociat cu biblicul personaj din Cana Galileii, punîndu-l astfel pe Marele Laic să împartă umanităţii în douăsprezece „bucaţi sa de pîine" (cele douăsprezece sunete" ca apoi, metamorfozat într-un „tată". să-şi deplîngă în sunete fiul care a pătimit şi apoi a fost răstignit. În ciuda intenţiei poetei, vehicularea acestor mituri face poezia confuză, greoale şi o depărtează de adevăr. La impresia aceasta contribuie fără îndoială şi forma poetică, exagerat liberă. E regretabil că un număr destul de mare de versuri n-au scînteiere poetică, în adevăratul înţeles al cuvîntului şi dacă n-ar păstra geometria poemului, ar putea folosi unui articol în tema.

Limbajul de asemenea e pe alocuri livresc şi mai ales inaccesibil masei mari de cititori: gustul domesticităţii, minuţios edificiu cu stări suprapuse, se izolează-n argumente şi grupete, plenitudinarul părinte etc. plus unele metafore cel puţin ciudate: capul ca o orgă moale, părul tubular etc.

Oricît de abstractă ar fi tema unei poezii, dacă este încorporată în imagini realiste, vii, emoţionante, nimic nu o poate opri să ajungă la inima cititorilor.

Ceea ce spre regretul acestora nu se întîmplă decît în mică parte cu ultimul poem al lui Ninel Cassian.

Despărţirea de zădărnicie — îşi intitulează Ion Rahoveanu un ciclu de poezii tipărit în Tribuna. Cele şase poezii constituie o mărturisire lirică a încrederii în efortul creator al colectivităţii. Eroul liric, desprins din meandrele tristeţii şi „zădărnicieî" şi „ajuns pe nesimţite între oameni", spune despre sine: „Într-o în umbra maşinilor sub slavă (?) / Şi liber deodată-n zări mă simt. / Într-o umbra caselor înalte / încrezător cum nu m-am cunoscut, / Ca-n umbra unor flamuri adînc desfăşurate / Sub care mă-nrolez, sub care lupt!"

Sub semnul unei asemenea mărturisiri, am fi aşteptat în continuare o proiectare a eului liric în diferitele ipostaze ale acestei integrări. Poetul şi-o construit în alt chip ciclul, revenind asupra înfrîngerii orizontului sterp al singurătăţii. Ce e drept, această revenire nu se realizează în dauna poeziei (sînt aici cîteva imagini remarcabile, cum ar fi bruma răsturnată sub brăzdare, ca simbol al zădărnîciei învinse), ea atenuează însă semnificaţia filozofică a integrării în viaţa colectivităţii. Prezenţa iubitei, ca un al doilea personaj, prilejuieşte întreţinerea unui dialog cu suave inflexiuni lirice. Împlinirea dragostei e proiectată, însă, într-un „peisaj viitor", apt pentru dragoste în sine, iar alte momente din ciclu aduc totodată o reverie derutantă.

Ciclul tinde să cuprindă un mănunchi mai larg de probleme. Imaginea în jurul căreia se înscrie discuţia despre prezent o constituie blocurile pentru muncitori şi familiile lor: „umbra caselor înalte..." (Cotidiană); „pe lîngă aceleaşi blocuri..." (Din locuri singure); „cartierul acesta să se ridice atît..." (Bruma); „duram palatele din ţara mea..." (Contemporan); „vor fi înalte străzi într.un alt vînt (!?)" (Peisaj viitor). Ne întrebăm numai dacă această punctare succesivă a poemelor, cu o imagine-cheie, poate înlocui suportul de fapte al procesului etic şi sufletesc urmărit. Finalul ciclului, în care poetul ne mărturiseşte că zilele viitorului el le trăieşte „încrezător, adînc, cu inimile tuturor", rămîne de aceea suspendat între declaraţia directă şi modul facil în care crezul acesta ne.a fost împărtăşit pe parcurs.

Foarte activ în paginile publicaţiei clujene, Ion Rahoveanu (mai ales în ultimul timp cînd şi-a învins simţitor ermetismul imaginii), ne oferă adesea versuri expresive, lucrate cu îndeminare, cu un mesaj limpede şi emoţionant (vezi ciclul Orizonturi solidare — închinat Elenei Sîrbu). Dar tot la el întîlnim şi versuri ca acestea: „În răsărit, văd podul către viaţă / visat de Lenin într.o dimineaţă / Spre dragostea de oameni piere ceaţa..." etc., în care străduinţa pentru aflarea expresiei inedite se observă, din păcate, prea palid. Versul „Rachete se înalţă spre cura)" — aminteşte prea simplist despre eforturile oamenilor sovietici contemporani. Vedem aici rodul superficialităţii, al grabei. Momentele majore ale ciclului dau, în general, mai puţină emoţie decît momentele pur descriptive sau de atmosferă. De aceea poeziile, chiar la a doua sau a treia lectură, lasă impresia că nu au crescut pe o tulpină prea viguroasă. O pronunţată concretizare a noţiunii de „zădărnicie" ar fi adus după sine o condamnare mai eficace a acesteia. Pendulînd între poezia de atmosferă şi meditaţie, furat pe alocuri de volubilitatea inspiraţiei, poetul părăseşte adesea matca largă şi plină de răspundere, pe care o anunţase cititorului în titlu. Cînd se regăseşte pe sine, şi mai ales cînd îşi confruntă convingerile cu ale celor din jur, versurile lui Rahoveanu capătă un timbru grav, mai adecvat, ca în finalul poeziei Contemporan.

Abordînd probleme majore, poetul află aici adevărata semnificaţie a „depărtării de zădărnicie".

O poezie necunoscută a lui Nikola Vaptarov

IN CAREU

Careu-i scund. Fum des pluteşte-n jur...
Stăm după cart într-o tăcere sumbră.
De gînduri grele sufletul se-adumbră
Şi ne uităm cum prinde-ncet contur
din nori de fum un drum pierdut în umbră...

După zăbrea soiosul felinar
Bolnav îşi joacă flacăra albastră
O, de-am putea, căliţi de vrerea noastră,
Să spargem colivia de avar,
Să-şi ieie zborul pasărea măiastră!

Ne mistuie urîtul, ceas de ceas.
Clipesc prin fum ţigări ca să se stingă...
In palme fruntea s-a lăsat nătîngă,
Iar fungile-viori cu jalnic glas,
Incearcă-n vînt amarul să ni-l plîngă.

Lumina-ncătuşată-i în zăbrea...
Şi-a noastră e, ca însăşi viaţa noastră!
Ni-e dor de pilpîirea ei albastră.
Zdrobiţi vrăjmaşul cu mînie grea,
Să-şi ieie zborul pasărea măiastră!

In romîneşte de MIHAIL CALMICU

Numele marelui poet revoluţionar bulgar Nikola Vaptarov, asasinat mişeleşte de hitlerişti în ziua de 23 iulie 1942, este cunoscut în întreaga lume. Revista bulgară **Plamik** a publicat nu de mult pentru prima dată poezia sa. **In careu** scrisă de Vaptarov la 22 februarie 1931 pe bordul vasului „Komcia" pe vremea cînd poetul era încă elev al Şcolii Navale din Varna. Deşi este una din primele sale poezii, în ea se afirmă de pe atunci concepţia revoluţionară, protestul lui împotriva nedreptăţii sociale. O reproducem mai jos.

Mladá tvorba

TÎNĂRA CREAȚIE
(R. CEHOSLOVACĂ)

Mladá tvorba („Tînăra creație"), organ lunar pentru literatură și artă al Uniunii Scriitorilor Slovaci, a început să apară în anul 1956, la Bratislava, în R. Cehoslovacă. Revista este dedicată creației tinerilor scriitori și, în drumul parcurs pînă acum, ea a contribuit într-o măsură substanțială la îndrumarea și formarea ideologică și artistică a contingentului tînăr de scriitori slovaci. Deși este o tribună a tinerilor, revista se sprijină și pe colaborările unor scriitori cu mai multă experiență: Milan Ferko, Vojtech Mihalik, Vladimir Minac și alții. Totuși, majoritatea covîrșitoare a materialelor este furnizată de tineretul literar. Preocupările revistei sînt diverse: publică multă poezie, reportaje literare, fragmente de piese de teatru, studii, recenzii etc., al căror numitor comun este preocuparea pentru pătrunderea și zugrăvirea cît mai în adîncime a vieții contemporane, pentru înțelegerea și zugrăvirea artistică a fenomenului social din Cehoslovacia marilor și înnoitoarelor prefaceri socialiste, în toată complexitatea lui. Pe lîngă lucrările ancorate în viața contemporană, care sînt cele mai numeroase, Mladá tvorba cuprinde și multe creații inspirate din răscoala națională slovacă din anul 1944, acel moment glorios în care, cu eroism legendar, poporul slovac s-a răsculat împotriva guvernului fascist, pentru a grăbi eliberarea patriei sale. Meritul revistei constă și în aceea că și-a format un cerc larg de colaboratori recrutați din cenaclurile literare din alte localități ale Slovaciei, publicînd în fiecare număr un supliment rezervat creației tinerilor talentați dintre membrii lor.

Rubrica de critică literară și recenzii este în permanență susținută de articole care reacționează operativ, combativ și principial la cele mai noi evenimente literare din țară și din străinătate. Colaborările critice, aparținînd în marea lor majoritate unor critici din generația tînără (Julius Noge, Ștefan Drug, Jan Lenco și alții), înarmați cu o bună pregătire filozofică și estetică, cu un orizont cultural larg, aduc o contribuție însemnată la cunoașterea și consolidarea realismului socialist în literatura slovacă de astăzi.

Remarcabilă este și străduința redacției revistei Mladá Tvorba de a populariza în rîndurile cititorilor slovaci, prin traduceri și articole critice sau informative, literatura contemporană progresistă din întreaga lume (Bertolt Brecht, Alberto Moravia, Béla Illés, Heinrich Böll, Hemingway, poezie indoneziană, chineză, românească, coreeană, americană, etc.) și în primul rînd din literatura sovietică (V. Maiakovski, V. Sosiura, Leonid Sobolev, Evgheni Evtușenko, Juri Naghibin, Rasul Gamzatov, etc.).

Mladá Tvorba este o revistă plină de tinerețe; colaboratorii ei caută să-și îmbogățească necontenit universul de idei și sentimente, pe care le sorb din realitatea patetică și dramatică a zilelor noastre și să-și însușească mijloace noi și proaspete de expresie, pentru desăvîrșirea măiestriei lor artistice.

PENTRU REVISTA „TÎNĂRA CREAȚIE"

De cîte ori răsfoiesc paginile revistei „Tînăra creație" îmi revin cu emoție în gînd zilele neguroase ale luptelor de pe Tatra, apoi zilele însorite ale Victoriei, de la Praga. Atunci, stăruitor, îmi reapare în memorie chipul blond și zîmbitor al unui tînăr partizan cu numele de Danek. Era elev în ultima clasă de liceu (la Bratislava) și scria versuri. Ne-am întîlnit în două rînduri: la Brezno și la Hnuste. Una din poeziile sale, o odă, începea cam așa: „Curînd va veni soarele la noi / Și l-om pofti să stea / Nu pe lăzile cenușii de campanie / Ci la masa de scris a poeților!"

Danek avea 17 ani, un singur caiet de poezii și peste 30 de atacuri și misiuni în spatele trupelor hitleriste de ocupație. Caietul simplu, cu scoarțe vișinii, doldora de poeme, îl ținea, tăinuit, în raniță, lîngă harta Cehoslovaciei, lîngă trotil, grenade și cutii de conserve. Încă de pe atunci, cînd purta cu înverșunare arma, tovarășul încă necunoscut în literatură al lui Fucik, dar cunoscut în rîndul partizanilor, dorea fierbinte să-și publice poeziile într-o revistă a tinerilor scriitori progresiști.

Atît mi-a putut mărturisi în bătaia gloanțelor sau în scurtul răgaz dintre două atacuri. Apoi ne-am pierdut în vălmășagul luptelor.

Cînd rachetele și trasoarele bucuriei mai brăzdau încă, adînc, cerul victoriei din mai, l-am căutat pe Danek la Bratislava, dar nu l-am aflat. Am fost informat că numele de Danek ar fi putut fi un nume de împrumut, cum se obișnuia în ilegalitate. Danek își recăpătase numele adevărat și menirea adevărată, rezemînd arma, scria poezii.

Poate chiar în poeziile traduse în această pagină una să-i aparțină lui Danek. Cît de necuprinsă mi-ar fi bucuria!

Dacă nu am găsit și n-aș putea să descopăr în revistă numele lui Danek, am întîlnit în schimb prezente gîndurile și aspirațiile sale umanitare, comune întregului popor, pentru care au sîngerat ostașii sovietici, ostașii noștri și tovarășii lui Danek acum cincisprezece ani.

Soarele din oda tînărului poet și luptător a îmbrăcat cu aurul razelor sale întreaga Cehoslovacie, care și-a șters cu mîneca salopetei ruinele războiului și a cucerit pașnic o viață nouă.

În paginile revistei „Tînăra creație" întîlnesc povestiri și poezii, care duc peste vremuri elanul adolescentului partizan, care împlinesc generos idealul său de libertate, de pace și creație, poezii care aparțin deopotrivă și poporului nostru și tuturor popoarelor constructoare ale socialismului.

Se mai poate ca poetul partizan Danek să nu se mai fi ridicat de pe crestele înghețate ale munților în timpul unui atac, să fi rămas în somnul înghețat al stîncilor, al brazilor puri, al iezerelor albastre și neclătinate decît de cerbi, de vulturi sau de vînturile înălțimilor nebănuite. Să doarmă alături de eroii sovietici și de ostașii noștri somnul veșniciei, așa cum împreună au luptat alături pentru demnitatea și fericirea omului.

Dar lupta și visul său luminos pulsează vii în toate construcțiile Cehoslovaciei moderne, în Praga de aur, în Bratislava de argint dunărean, în Tatra de smarald nepieritor și în conștiința vie a oamenilor a căror hărnicie și, mai ales, a căror iscusință a trecut în mitul legendelor.

Lupta și visul său nobil trăiesc mai departe în paginile și versurile voastre, tovarăși și colegi condeieri, colaboratori ai revistei „Tînăra creație" și primiți drept recunoștință dragostea noastră nemărginită, acum cînd soarele a coborît pentru totdeauna la masa de scris și vis a poeților și în inimile popoarelor noastre, înfrățite de năzuințele creatoare ale socialismului, de dorințele păcii, fericirii și poeziei!

Și mai primiți salutul cald al inimilor noastre încălzite de același biruitor soare al primăverii lumii și poeziei!

Neculai Tăutu

■ MILAN FERKO

Credința mea

Cărbuni pușcăm, și fotbal jucăm, și stringem grine
Și viața ce în urmă, în fapte, ne rămîne
Din față ne cuprinde din nou, în cerc aprins...
Mari drame nerostite ne-au răsărit în cale
Și vesele orașe privirea ne-au aprins
— Cristale scînteinde sau tainice opale, —
Cu fete, cu taxiuri, și-a pline aromind...

Dar încă cel mai mîndru oraș nu l-am găsit.

În noaptea albă strada de viață mai răsună,
Sub liniști, în grădină, slab, foșnete se-adună;
Un strop din Cook și Noe coboară-n noi tăcut...
Alcea cu mesteceni, mlădie balerină,
Al umerilor sclipet spre trecători și-nclină...

Prin parcul cel mai tainic noi încă n-am trecut.

Simțim arzînd în palme, în ceasul de zăbavă,
Paharul — și, arare, a cîrjelor otravă.
Ștafeta-n uraganul turbat nu zăbovește;
Departe peste Alfa Centauri — gonește...
Chiar ambele picioare de și le-ar pierde, ea
Cu sufletul păși-va — și se va ridica
Frumoasă cum vin zorii pe insula Bali,
Sublimă ca durerea din ochii mamei, vii,
Fără istov, ca mîna ce s-a călit în muncă...

Cea mai frumoasă gură n-am sărutat-o încă.

În românește de MIHAI NEGULESCU

■ MAJERCIK MICHAL

Fiului meu nu-i va bate ceasul

Încă puțin aluat și găluștile vor fi gata. Pînă atunci Ianko se va întoarce. Spusese că se duce să bea o halbă de bere. Dar cine știe dacă nu se va întinde la vorbă cu cineva. E foarte prietenos, leit taică-său. Mîna bătrînei se mișcă în aer, găluștele căzură în apa fierbinte, dar gîndurile ei erau în altă parte. În ultima vreme o încearcă tot felul de necazuri. Este supărată că feciorul are legături cu partizanii și se teme pentru el. Săptămînă de săptămînă se duce la ei în munți. Hitleriștii sînt cu ochii în patru. Dacă îmi mai aduce o dată rucsacul i-l rup de cap. De ce se amestecă Mara în treburile astea?

Găluștile căzură în apa clocotită și din nou gîndul i se îndreptă spre feciorul său. E schilod săracul, dar în istețime, slavă domnului, nu-l întrece nimeni în tot satul. A învățat cizmăria, e săritor la nevoie, oamenii îl laudă, și cîștigă cît să-și ducă zilele. Citeodată bea și asta numai din pricina prietenilor, dar nu pot să mă plîng, căci are grijă și de mine. Ah, și cum mai joacă teatru! Numai de nu l-ar împiedica beteșugul lui... Ei, dar ar fi timpul să vină. Îndată scot găluștile, numai să mai fiarbă puțin.

Se aplecă, vrînd să bage lemne în foc, cînd cineva bătu în ușă.

În odaie intră o bătrînă. Era mai mică de statură decît ea, dar arăta mai tînără. Avea un rucsac în spinare.

— Lăudat fie domnul!...

— Ah, Mara, ar trebui să te dau afară și să-ți încui ușa. Ți-am spus să nu mai aduci astea aici. Vezi și tu că e un nenorocit. De ce nu se duce al vostru că e zdravăn, slavă domnului? Îi dați ghes lui mereu...

— Ei, hai, nu te mînia, cum o să se ducă al nostru tocmai din mijlocul satului, mai cu seamă că hitleriștii sînt cu ochii pe el. Se mîră puțin de primirea făcută, dar în clipa următoare înaintă în odaie și începu să-și scoată rucsacul.

— Dacă ar vrea, ar putea să se ducă, așa cum se duce și-al meu.

— Ce te repezi la mine? Ce sînt eu de vină? Vezi și tu ce vremuri sînt. Ce fac ăștia...

— Nu-ți mai bate gura de pomană, știu eu de ce e nevoie. Da de ce trebuie să se ducă tocmai al meu? Îți vine ușor să vorbești, cînd băiatul tău stă la adăpost acasă.

Nici nu văzuse bine ce i-a adus Mara. În timp ce ea scormonea în jar, Mara vîri rucsacul sub laviță de după ușă. Apoi, știind să plece, Mara zise:

— Lasă, Dora, nu te teme și nu te minia că n-ai de ce. N-o să meargă veșnic așa. Avem și noi destulă bătaie de cap pînă ce facem rost de tot ce trebuie dus sus. Noi le aducem și el le cară... Ce mai vrei? Închise ușa cu zgomot și plecă.

Ce-și închipuia Mara? Ce sîntem noi? Cică ei au griji, iar Ianko al meu se joacă cu viața... Nu-și putu stăpîni lacrimile. Își șterse ochii cu poala șorțului, apoi nasul și, plîngînd, se duse să ia farfuria pentru găluști.

Privirea i se opri pe bătrîna pendulă, o amintire de la răposatul. În curînd va fi douăsprezece.

Ieși în pragul casei să vadă dacă vine cumva Ianko. Vedea numai pînă la pod. Neamțul stătea în mijlocul podului și privea riul. Bătrîna se uită spre casele vecinilor, dar ulița era pustie. Din nou întoarse capul spre pod. O apucă spaima. Hitleristul o țintea cu privirea.

Ah, doamne, îți vine greu să te uiți la oamenii ăștia. Cînd zări rucsacul de după ușă, o cuprinse din nou furia. Îl duc înapoi. Pun mai tîrziu grăsime peste găluști.

Dumnezeule, ce-o fi în sacul ăsta de e atît de greu?

Încuie poarta în urma ei și porni. Rucsacul îi atîrna greu în spinare, ulița era pustie. Porni repede, grăbită, atît cît îi îngăduia bătrînețea. Să-l înapoieze cît mai degrabă, fiindcă Ianko n-ar asculta-o și l-ar duce sus. De ce o apasă așa? Începea să fie nervoasă. Vru să se oprească, să-și îndrepte rucsacul. Se uită spre pod: hitleristul o privea mereu. Doamne, de ăsta am uitat cu totul, dacă-mi cotrobăie în rucsac? Ce-i spun? Nici măcar nu știu ce-i în el. Picioarele i se îngreunau, broboane de sudoare îi ieșiră pe frunte, capul i se învîrtea. O mînă nevăzută îi desena în fața ochilor cercuri multicolore. Pămîntul se clătina ca atunci cînd i-a sosit vestea morții bărbatului ei. S-a prăbușit atunci și abia peste o oră și-a revenit în fire. Nu, nu, își muște buza, nu, acum nu trebuie să cadă. Hitleristul s-ar putea repezi și, cine știe, ar putea să vadă ce duce.

Încleștă pumnii, închise ochii, potrivi rucsacul și păși cu nădejde mai departe. Hitleristul se răsuci și continuă să privească spre apele Hronului. Îi reveneau siguranța și puterea care, cu cîteva clipe înainte, o părăsiseră.

Poate că n-o să mă bage în seamă. Cum să trec pe lîngă el? Cum trec de cîte ori mă duc la cooperativă? Să mă uit la el sau să nu mă uit? Să privesc în jos sau în sus? Cînd mă duc la cooperativă, am în mînă coșul, acum am mîinile libere, ce să fac cu ele? Numai de n-ar vedea rucsacul. Păcat că nu mai e cineva cu mine. N-ar fi atît de bătător la ochi.

Oh, mi se pare că asud. În fiecare zi car cîte o legătură de lemne și acum de ce asud sub greutatea asta? Dacă îmi șterg fruntea e și mai bătător la ochi. A, dar nu e atît de greu. Numai de nu m-aș împiedeca de ceva.

Bătrîna nu ajunse bine la capătul podului, cînd simți privirea cuiva înfiptă în spinare ca o săgeată. Se uită înapoi. Privirea ei speriată întîlni pe cea șireată a hitleristului. Ar fi vrut să găsească privirea prietenoasă a fiului, el însă o privea străin.

Vru să fugă, repede, repede, numai să ajungă în curînd departe de locul acesta. Dar nu, nu, încetișor. Nu, el nu trebuie să se apropie. De ce tocmai astăzi? Să nu mă uit încă, abia peste vreo zece pași. Acum pot.

Hitleristul stă așa cum stătea și privește așa cum privea... la rucsac? Nu, cred că mi se pare. Cine știe la ce se gîndește el, e și el om, și el are mamă, poate chiar se gîndea la ea. Poate că nici nu sînt atît de răi cum se vorbește despre ei, dumnezeu știe...

A lăsat rucsacul și s-a întors acasă; genunchii îi tremurau.

Șezu așa fără să știe cît. Parcă se oprise vremea în loc. Dintr-o dată simți, așa cum numai o mamă poate să simtă, că fiul său vine.

Doamne, e ora două și găluștile? Bine că nu le-am pus grăsime.

Scormoni în foc, puse cîteva bucăți de lemne, suflă în jar și limbile flăcărilor începură să lingă plita. Cînd răsună bocănitul neregulat al piciorului strîmb, slănina tăiată în bucăți mărunte începuse să facă jumări.

Îi era frică să i se uite în ochi. Simțea că el știe ce s-a întîmplat. Așeză pe masă farfuria plină cu găluști. N-are decît să înceapă el. În bucătărioară plutea nesiguranța. Nu știa încotro să-și îndrepte privirile. Și le opri asupra pendulei.

— Mănîncă, Ianko.

Nu se mai putu stăpîni.

Struna se rupsese.

— Mamă, de ce...? Diseară trebuie să mă duc sus. Să pui bine rucsacul cînd îl vor aduce din nou.

El se uită în farfurie, dar ea, unde să se uite? Are ochii plini de lacrimi și șorțul ud.

Spre seară, Ianko plecă.

Pendula bătu ora nouă.

De ce mă tem astăzi atîta pentru el? Poate de zece ori pînă acum a fost sus și nu i s-a întîmplat nimic. De ce tocmai acum i s-ar întîmpla?

E nouă. Doamne, să-mi fac rugăciunea și să mă culc. Să mă culc, dar cum? Ianko a plecat și nemții patrulează. Parcă îi văd. Nu pot să dorm. Astăzi se va întîmpla ceva. Nu-l va lăsa. E numai al ei.

Cineva izbi în poartă, apoi bătu. Nici prea tare, nici prea încet. Tresări. Cine ar putea să fie la ora asta?

Acum bătu mai tare. Bătrîna se ridică de pe scaun.

Doamne cine să fie? Ianko, unde ești?

— Ați venit să ne vedeți, dar eu n-am față pentru dumneavoastră, încercă să glumească, dar zîmbetul îi îngheță pe buze, neștiind ce să mai spună.

— Bun, bun, eu caut fiu, știi, șchiop. Rise, imitînd mersul lui Ianko.

— Ianko s-a dus, știi dumneata, ca flăcăii... după fete...

— Bine, eu știm, așteptăm. Partizan, știi, eu văzut, știi rucsac. Eu prins partizan, comandant dat permisie. Știi fiu arată... Fiu trăiește, partizan pif, paf. Știi, nu teme. Eu văzut. Fiu trăiește. Bun.

Doamne, mă părăsesc puterile. Pendula bătu nouă și jumătate. Strînse pumnii, se încovoie, ca și cum ar fi vrut să-și potrivească în spinare o povară.

— Fiu nix partizan! Trebuie să-l salvez. Nu trebuie să se întoarcă. E și el cu o față, îl chem...

— Nu, eu aici așteptă. Știi tu așteptă fiu, știi?

Stătea la masă. El se așeză în fața ei, lîngă mașina de gătit. Își scoase pistolul din tunică, umplu încărcătorul, apoi îl puse pe genunchi.

— Ja, ja, alles partizan.

— Ianko nu e partizan.

Nu îndrăzni să ridice ochii. Îi era frică? Nu, nu-i mai era frică. Nu trebuie să-i fie frică. Cu frica nu-i poate veni în ajutor. Nu se va întoarce înainte de ora unu. Mai avea încă cel puțin trei ore. Trei ore! Stau cu el de o jumătate de ceas și mi se pare o veșnicie.

— Să vă fac ceai. Luă din mers ibricul și îl puse de o parte. Hitleristul o urmărea cu privirea. Se teme că-l otrăvesc. Dar cu ce? Ți-aș face-o...

Hitleristul bea pe îndelete.

— Da, da, forte bun. Fiu va trăi, nu teme, partizan kaput.

Fiul ei va trăi. Trebuie. Auzi? Trebuie.

Bătrîna își cufundă fața în palme, prefăcîndu-se că se odihnește. Ceaiul i se răci. O rugă să i-l încălzească. Cum să-l...? Cu ce?... Cu cuțitul n-aș avea destulă putere, ah, nu! Cu vătraiul? E ușor, mic, degeaba, m-aș da în vileag. Cercetă cu gîndul toată odaia. Pe bufet se afla cuțitul, dar cu el nu se putea. Sub pat sînt cizmele. Dar cum ar putea cu cizmele? Nici asta nu merge. Sub masă e o oală de tuci. Așa ar merge. Dar cum o iei fără ca el să vadă? Numai ceva ce ar fi în spatele lui. Acolo trebuie să ajungă într-un fel. I-aș înfepa ochii cu sula, dar se va apăra. Și ce pot face eu, o bătrînă fără vlagă?

Deodată tresări. Pe plită trebuie să fie fierul de călcat. Voise să-i calce lui Ianko o cămașă pentru a doua zi. Numai de-ar mai fi acolo. Dar cum să se uite? Ridică capul. Hitleristul la fel. Se uitară unul la celălalt. Oare simte ceva? Pistolul sclipea pe genunchi. El se uită la ușă, ea la mașina de gătit. Nu văzu nimic. Hitleristul acoperea cu umerii aproape întreaga plită. Dar trebuie să fie acolo, trebuie...

Bătu ora unsprezece. Nu, fiului meu nu-i va bate ceasul. Hitleristul începu să moțăie. Bătrîna se ridică, dar hitleristul tresări și se uită la ea.

— Vreau să bag pe foc.

— Was?

Nu, genunchii nu-i tremurau. Trebuie să hotărască. Slavă domnului, e acolo, la îndemînă. Îi va fi de folos. Îl avea de la o mătușă, ca dar de nuntă. E vechi, dar încă bun și destul de greu.

Hitleristul se uita la ea. Oare știe să citească gîndurile?

— Was?

— Vreau să bag pe foc. Îi făcu semn să se dea mai la o parte cu scaunul ca să poată trage lada cu lemne. El bombăni ceva, în semn de aprobare, și se mișcă din loc.

Scoase lada și se uită la el. Stătea picior peste picior și, pe genunchi, pistolul. Pe pistol cotul mîinii stîngi. Își mîngîia bărbia cu palma și-și plimba arătătorul de la mîna dreaptă pe patul pistolului.

Acum. Se ridică. Doamne, cum să omor un om? Genunchii i se înmuiară. Mai deschise o dată portița mașinii de gătit, prefăcîndu-se că aranjează focul. Hitleristul se uită, apoi își schimbă poziția mîinilor și acum era cu totul întors cu spatele spre ea.

Îl privi. Acum plimba arătătorul de la mîna stîngă pe pistol. Trebuie, Ianko, pentru tine.

Îi venea greu să se ridice de parcă ar fi avut o povară de lemne în spate. N-a observat nimic? Nu.

Apucă fierul de călcat, făcu un pas spre el, îl ridică deasupra capului și simți în mîini o putere ca odinioară, cînd trebuia să care la chiaburi sacii cu cartofi...

Trebuie să fi simțit ceva. Se aruncă într-o parte, dar mașina, îndreptată spre creștetul lui, îl lovi cu și mai mare putere în tîmplă.

Se prăbuși la pămînt, fără să scoată nici măcar un țipăt.

Bătrîna căzu pe scaun.

Puterile o părăsiseră.

În românește de CORNELIU BARBORICA

■ VIERA MALAROVA

Fereastra barăcii muncitorești

Era o fereastră luminată,
și conul luminii, culcat,
afară, în legănarea ciudată
a cerului înstelat.
Și dincolo, el, în lumină,
zidarul, cînta la vioară.
Mîna lui grea părea atît de ușoară
în curgerea arcușului, lină, —
mîna lui, cu arcușul, încet
dansa pe cutia viorii
ca într-un menuet, pe oglinda-parchet,
stăpîni pe mișcări, dansatorii.
Nici o melodie nu se-auzea,
doar pe ecranul ferestrei luminate,
ca în filmele mute, apărea
fața ziadarului. Ea trebuia să fie,
altfel n-ar fi putut să arate,
învățînd un monolog ori o poezie,
în liniștea nopții înstelate.

În românește de ION HOREA

Letopiseț

Să ne permită cititorul învățat, cronicar sau numai curios să-și arunce ochii peste rînduri, să încercăm un fel de letopiseț al lui Tudor Arghezi.

Neplăcîndu-i întrebările și nici răspunsurile biografice, Arghezi nu dă amănunte, lăsîndu-l pe investigator în spațiu. Cronologic mai mult sau mai puțin, cuprinzător în parte a unor date mai importante și respectînd exactitatea faptelor, letopisețul nostru este cules de fapt direct de la Arghezi și după mărturia unor tipărituri cunoscute.

— Am venit pe lume în București, cu origini părintești în Cărbunești Gorjului... De copilărie să nu mă întrebi că nu-mi place să-mi aduc aminte... Pot să-ți spun, ca un episod mai interesant al timpului cînd umblam și eu la școală, despre Ghiță berbecul, o haimana de berbec... Era un berbec mare cît un viței care iubea copiii, iar noi ne îndrăgostiserăm de el pentru că ne aștepta în fiecare zi în poartă, cînd suna clopotul, la prînz... Străbăteam în alai, unii călărind pe el, alții ținîndu-se de coarnele lui, cîteva străzi cu Ghiță în mijlocul nostru... A murit, săracul, ars de viu deodată cu fostul hotel Bulevard unde era adăpostit... Îmi mai aduc aminte și de doi dintre profesori, unul în contrast cu celălalt... Diaconul Avramescu: el m-a învățat să scriu și să citesc și lui îi sînt dator că știu să țin condeiul între degete... Alălalt era un profesor de matematici care ne bătea și care ne cerea pentru trecerea unui examen cel puțin zece curcani grași. Nu se mulțumea, ca alții, cu o cutie de tutun „Bectimis"... Asta, cînd m-am dat odată jos din amvon la Mitropolie, s-a repezit să-mi sărute mîna și evanghelia. Am refuzat, iar el a început să plîngă. Evident, nu mă mai recunoștea.

Vasăzică Tudor Arghezi s-a născut la 21 mai 1880, numindu-se Ion Theodorescu pînă pe la vreo 20 de ani, cînd îl găsim la Mitropolie sub numele de Iosif, iscălind și Arghezi.

Căutînd în fiecare vacanță de vară de lucru, pentru că trebuia să trăiască muncind, Theo intra, după cum găsea, la cîte un fel de stăpîn de unde încerca să prindă unele meșteșuguri. În vara anului 1895 lucrează în atelierul de sculptură comercială Storck.

În 1896 îl întîlnește pe Caragiale, fiind custodele unei expoziții din holul unui hotel, fapt povestit într-unul din articolele trecute.

Tot în 1896, Arghezi trimite prima lui poezie la ziarul socialist Lumea nouă.

— Eram prin clasa a IV-a sau a V-a de gimnaziu și pe vremea cînd Radu Rosetti era poetul bine cunoscut bucureștenilor, cu toate că făcea avocatură. El reprezenta în ceea ce privește costumul și pălăria pe François Copé, poetul francez... La rîndul lui îl copia colegul meu de bancă. Asta făcea poezii, trimițîndu-le la ziarele și revistele de pe atunci. Bietul meu coleg era extrem de iritat că nici o revistă nu-i da nici un semn de viață și că nu-i publica nici o poezie. Ca șicană și ca să-l ațiț puțin, am trimis și eu o poezie la ziarul socialist Lumea nouă la care el m-a asigurat, din trista lui experiență, că nu voi primi nici un răspuns... În numărul următor am primit la poșta redacției următorul răspuns: „I.N.T.-Loco. Deocamdată versurile dumitale au mers la coș, dar mai știi de unde sare iepurele?"

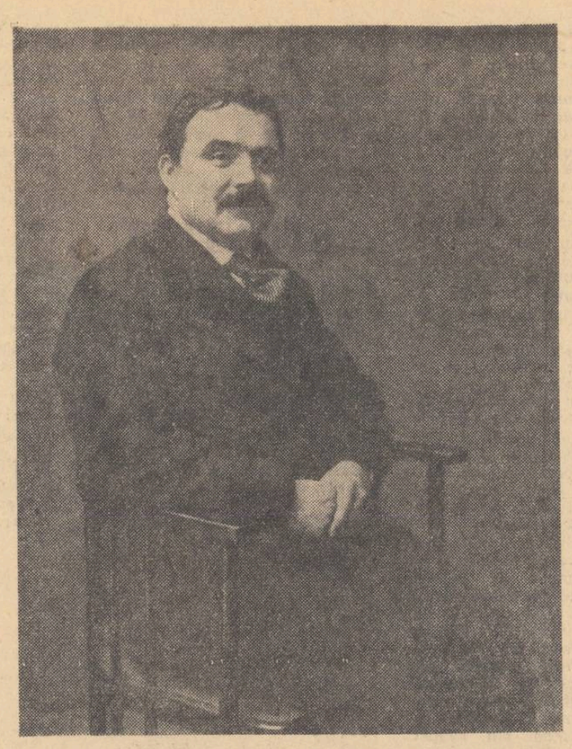

1927 — Apare primul volum de versuri, Cuvinte potrivite.

„Joi 2 Februar 1928" — Apare primul număr din Bilete de papagal — cotidian în patru pagini, după spusele lui Arghezi „un ziar atît de mic n-a mai apărut niciodată, nici la furnici". Ziarul durează pînă în toamna anului 1930.

1930 — Apar două cărți: Icoane de lemn și Poarta neagră.

1931 — Iese de sub tipar, cu un autoportret, cărticica Flori de mucigai — în același timp și Cartea cu Jucării, reeditată de patru ori, ultima dată în 1958.

În această perioadă, la postul de radio București, al cărui colaborator a fost, a ținut o serie de conferințe și cronici.

1933 — Tablete din Țara de Kuty.

— Ochii Maicii Domnului, fără dată de apariție, imprimată de editură, se pare că în 1934.

1934 — Cuvinte potrivite și... încrucișate, un volum de jocuri de cuvinte și definiții.

1935 — Cărticică de seară.

— Cimitirul Buna-Vestire, își aduce aminte Arghezi că apare în 1936, lipsind și din Revista Radio și Radiofonia, Viața Românească, mai tîrziu Ramuri și Revista Fundațiilor; în Adevărul literar și artistic au apărut primele Tablete, titlul general sub care Arghezi a continuat să adune și să consemneze date și evenimente literare, artistice și sociale.

1915-1916 — Arghezi scoate revista săptămînală Cronica pe a cărei coperță albă cititorul găsea un desen caricatural, inspirat de obicei din viața politică a timpului, semnat Șirato. Un colaborator permanent al Cronicii a fost Gala Galaction prietenul lui cel mai vechi.

1939 — apare volumul de versuri Hore.

1940 — Versuri, a treia ediție „iarăși adăogită".

1943 — Apare în a doua ediție Lina, care are adaos de către editură subtitlul „roman".

1943 — Eminescu, o conferință repetată la Ateneu și apărută în broșură.

1943 — Reapar „Biletele de papagal" integrate în pagina I-a a ziarului Informația zilei, cu cîte un bilet cotidian.

30 septembrie 1943 — apare articolul „Baroane" la rubrica susamintită, avînd consecința imediată arestarea lui Arghezi și internarea lui în lagărul de la Tg. Jiu.

1946 — Apare în Editura de Stat o culegere de poezii cu titlul Versuri alese.

1946 — Se joacă pe scena Teatrului Național-Studio piesa originală Seringa, în stagiunea de primăvară și în cea de toamnă.

1946 — Manual de morală practică.

1946 — Apare volumul Bilete de papagal — o culegere a „Biletelor" din diferite epoci de apariție.

1947 — Apare volumul de versuri 101 poeme

1947 — Apare cărticica Drumul cu povești, volum unic, apărut în cîteva librării din București, cu următoarea inscripție pe pagina opusă copertei interioare: „Acest caiet de buzunar, întîiul din seria lui, scris de Tudor Arghezi, desinat de Mitzura Arghezi și tipărit de Baruțu Arghezi, acasă la ei, în editura autorului, a văzut lumina zilei de crăciunul anului 1947". Este de fapt singura tipăritură realizată în tipografia personală a lui Arghezi dintr-un proiect mai vechi.

1951-1954 — Tîlmăciri în românește: Moloch de Kuprin; Fabule, de Krilov; Povestiri de Saltikov-Scedrin; Fabule de La Fontaine; În floarea vieții de Anatole France; Suflete moarte de Gogol.

1955 — Volumul de versuri 1907.

1955 — Pagini din trecut, reeditat în 1956.

1956 — Apare volumul Simple amintiri.

1956 — Cîntare Omului, versuri.

1956 — Prisaca, versuri de copii.

1957 — Stihuri pestrițe.

— Din drum, note de călătorie din U.R.S.S.

1957 — Două timpuri.

1957 — Traduce piesa lui Brecht, Mutter Courage

1958 — Versuri. Culegere în colecția „Cele mai frumoase poezii".

1958 — Lume veche, lume nouă.

1958 — Cartea mea frumoasă — cu ilustrații pentru copii de Mitzura Arghezi.

1959 — Versuri — ediție completă bibliofilă E.S.P.L.A.

*

O pagină albă a letopiseților va fi probabil curînd începută cu însemnările cronicarilor despre o ediție a Versurilor în Biblioteca pentru toți, noul format frumos, un volum de Tablete de cronicar, o nouă ediție de Stihuri pestrițe și Cu bastonul prin București...

Desigur că în căutările lui prin rafturile mai vechi sau mai noi ale bibliotecilor, cititorul va mai găsi fragmente, titluri, colaborări și extrase, nu fără importanță din punct de vedere critic, dar lăsate de-o parte de letopisețul de față.

Prezența lui Arghezi în presa actuală, cu tablete, medalioane, reportaj, poeme sau poezii, în publicațiile bucureștene sau ale altor orașe din țară, se leagă de obiceiul lui de totdeauna de a nu fi absent dintre oameni și evenimente.

Tot de Arghezi, și uneori fără știrea lui, au apărut într-alte țări de limbi străine traduceri mai mari sau mai mici. Din cîte știm: cehii scot în 1936 Oci Matky Pane (Ochii Maicii Domnului) — sîrbii în 1954, printr-o editură din Virșeț — Versuri alese; francezii, poeme și poezii în Cahiers du Sud și Europe; la Moscova în Inostrannaia Literatura; în limba maghiară, prin traducerea editurilor noastre, apare Prisaca și mai apoi Telehold, versuri traduse frumos, cu deosebită sensibilitate, de Szemler Ferenc.

— A mai tradus poetul Alfred Margul Sperber, în revistele germane, poeme despre care mi s-a spus că sînt tălmăcite cu mare talent.

— O întrebare finală: care dintre cărțile tale, ce tabletă sau ce poezie îți place mai mult?

— Tipărită nici una. Îmi place scrisul cînd vreme îl scriu...

Letopisețul nostru se oprește aici.

Baruțu T. Arghezi

SCURTĂ CRONOLOGIE A OPEREI LUI TUDOR ARGHEZI

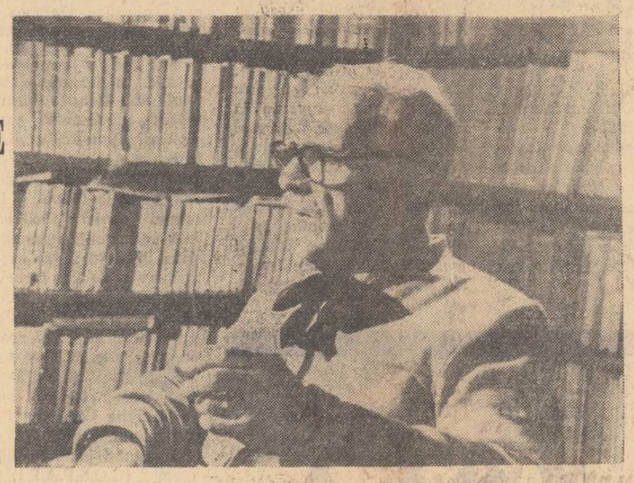

La telefon HUNEDOARA!

Allo! Allo! „Luceafărul"? Aici Hunedoara! cu cine vorbesc?... Să trăiești, tovarășe redactor! Nicuță-i la telefon! ...Cum, care Nicuță? Nu închide, tovarășe! Nicuță Tănase! Sînt la Hunedoara pentru voi. Ei, ce faci! Ați uitat? Trebuie să vă scriu un reportaj despre construcția cuptorului O.S.M. nr. 4... Vorbesc tovarășei...

Ascultă, tovarășe redactor, material pentru reportaj, cu duiumul... Dacă am găsit ceva interesant? Asta mă întrebi? În primul rînd trebuie să-ți spun că n-am mai recunoscut Hunedoara. S-a întins pînă dincolo de Pestiș. Cum? Ce-i Pestișul? O comună la 5 km. de Hunedoara... Vorbesc, tovarășe, nu mai mă întrerupe... Nici cu busola nu te mai poți descurca în Hunedoara asta. Sigur! Construcții și iar construcții... Să vezi Orașul Nou. L-a lăsat în urmă pe cel vechi. E mai mare ăla nou. Auzi, tovarășe redactor! Eu, de fapt, sînt aici ca să scriu despre cuptorul nr. 4, dar am dat o raită și prin oraș. O să vă povestesc cînd viu la București. Acum n-am timp. Așteaptă și alții legătura cu Bucureștiul...

Allo! În legătură cu reportajul despre cuptorul nr. 4, vreau să te întreb ceva... Sigur! Anul ăsta intră în funcțiune, intră cu cu siguranță în producție. Anul ăsta o să dea oțel. Da! Cuptorul e mult mai mare decît celelalte... I.C.S.H.-ul se străduiește să-l dea în folosință înainte de termen. Am cules material. Sigur că da... Allo! Auzi, tovarășe? Am stat de vorbă cu Binder Mihai. După indicativul 17. Ce înțeleg prin indicativul 17?... Păi excavatorul „Kirov" pe care lucrează Binder are indicativul 17... E băiat de „comitet"... Cum, ce legătură are cu cuptorul nr. 4? Păi el... Vorbesc, tovarășe, nu mă mai întrerupe!... Allo! Păi el a excavat aici mii de metri cubi de pămînt. Ce crezi dumneata că un cuptor e o jucărie? Allo! Allo! Mă auzi? A făcut un dispozitiv pentru tragerea firului de fier beton... Înțelegi cum vine asta? Fierul beton sosește pe șantier în colaci. El trebuie desfăcut, descolăcit și întins. Adică îndreptat. Înainte, la fiecare fir se pierdeau la întins 20—30 cm. Acum se prinde firul cu dispozitivul ăsta excentric... Dacă e excentric, cu cît se trage cu atît se strînge. Înțelegi?... Am eu desenul. O să vă explic... Cu invenția asta aduce o economie anuală de circa 6.000 lei. Nu-s de lepădat banii ăștia! Mai are o inovație tot la descolăcit. Deobicei, descolăcitul ăsta... Lasă-mă, tovarășe! Înțelege odată că vorbesc!... Despre ce îți spuneam? A, da! Despre... Pentru descolăcit trebuiau să tragă ca la galere patru oameni. El a pus un motor, a instalat un cablu fără sfîrșit și asta scutește oamenii de la o muncă brută. A făcut o mică mecanizare. A adus o mașină de fasonat electrică. O stanță electrică. Și după ce a făcut toate astea, a anunțat conducerea I.C.S.H.-ului Binder, din '53 lucrează pe „Kirov" ăsta. Are 9937 ore funcționate fără nici un fel de reparație. Are grijă de mașină ca de ochii lui din cap. E o figură Binder. Am eu mai multe chestii despre el. Cînd o să scriu reportajul o să-l trec la loc de cinste... Merită. Acum sapă cu excavatorul fundația pentru cuptorul 5... Se aude? Cum e vremea la București? Plouă? Și aici plouă! Mi-e frică să nu fi răcit astăzi. Am stat mai toată ziua printre fierari betoniști... Și ăștia au terminat lucrul la cuptorul 4. Pregătesc fundația la 5... Auzi? Am cunoscut un șef de brigadă a I-a, Ionescu Petre îl cheamă. Da. El e șeful brigăzii de fierari betoniști. Are 14 oameni în brigadă. Toți băieți brava. Și auzi? Majoritatea sînt în învățămînt de stat. Urmează liceul. El, Ionescu, a urmat Universitatea populară. Are și cîteva inovații... Allo! Mă auzi? A făcut un dispozitiv pentru tragerea firului de fier beton... Înțelegi cum vine asta? Fierul beton sosește pe șantier în colaci. El trebuie desfăcut, descolăcit și întins. Adică îndreptat. Înainte, la fiecare fir se pierdeau la întins 20—30 cm. Acum se prinde firul cu dispozitivul ăsta excentric... Dacă e excentric, cu cît se trage cu atît se strînge. Înțelegi?... Am eu desenul. O să vă explic... Cu invenția asta aduce o economie anuală de circa 6.000 lei. Nu-s de lepădat banii ăștia! Mai are o inovație tot la descolăcit. Deobicei, descolăcitul ăsta... Lasă-mă, tovarășe! Înțelege odată că vorbesc!... Despre ce îți spuneam? A, da! Despre... Pentru descolăcit trebuiau să tragă ca la galere patru oameni. El a pus un motor, a instalat un cablu fără sfîrșit și asta scutește oamenii de la o muncă brută. A făcut o mică mecanizare. A adus o mașină de fasonat electrică. O stanță electrică. Și după ce a făcut toate astea, a anunțat conducerea I.C.S.H.-ului să i se reducă timpul de lucru cu 10 la sută. Știi ce salariu a ridicat Ionescu într-una din lunile trecute? 3.370 lei. Oamenii lui de nădejde n-au scos niciunul sub 2.000 lei. Fii atent aici. Am și niște amănunte. În fiecare dimineață, nevastă-sa stă la coadă la „Comlemn Mobila". Așteaptă să vină mobilă tip „Tîrnăveni" de 7.200 lei. A locuit la Blocul 24. Avea o singură cameră. Acum are un apartament cu trei camere în Blocul 26. Hainele și le face la un croitor care se numește Stănel. Asta ci-că lucrează în stilul Bucureștiului. Are o linie elegantă... Și-acum o poantă. Ionescu Petre are un copil. Știi cum îl cheamă pe copil. „Luigi". Nici el, nici nevastă-sa, nici unul din neamul lor nu au fost italieni. De unde acest nume? Simplu: Luigi Ionescu. Cîntărețul de muzică ușoară este simpatizat de această familie. Deci în Blocul 26 există un Luigi Ionescu. Aoleu ce muzică le face pustiu' (2 ani are) cînd vine taică-său acasă fără bomboane! Are o voce!... Și-n blocul 27 se aude!... Vorbesc, tovarășă telefonistă, nu mă mai întrerupe... Ce agasante sînt telefonistele astea!... Allo! Asculți? Se aude bine?... Ai băgat de seamă că mă pricep la documentare? Am luat-o așa... cum scrie la carte. Întîi săpătorul, pe urmă fierarul betonist. După fierarul betonist vine... Stai că am încurcat borcanele. Ordinea nu vine așa. După săpători, pe șantier, vin dulgherii ori cofragiștii, cum îi se mai spune! Sigur că așa. Da. Da. Așa vine... În ordinea asta mi-am luat și eu notițe. Da. Uite carnetul de notițe. Pe șeful brigăzii de dulgheri îl cheamă Șuster Martin. Are 30 de ani. Are 22 de oameni în brigadă. Este de prin părțile Sibiului. Nu lipsește de la nici un meci al echipei „Corvinul". Dorește s-o vadă în divizia A. Și-a cumpărat un loc de casă sus pe linga Chizid. Vrea să rămînă aici. Mi-a spus el: „Hunedoara asta e de mare viitor". Se spune că ei sînt cheia șantierului: cofragiștii. El nu zice lucrul ăsta, că e tare modest. Nu prea-i place să vorbească despre el. În schimb mi-a vorbit despre oamenii din brigada lui... „Cel mai bun din brigada mea este Kiroly Alexandru. Are numai 24 de ani. De doi ani lucrează cu mine și am curaj să-i dau brigada pe mînă. E candidat de partid. E și propagandist la cursul seral U.T.M. Îi place muzica. Are scriitorii lui preferați. Jokai Mor, Ostrovski și Sahia... Allo! Se aude?... Mă asculți? Bine că nu se mai bagă pe fir telefonista. Auzi?

L-am întîlnit aici pe nea Gogu Zidaru... Ei, care Gogu! Voica Gogu, șeful brigăzii de șamoteri. Am mai scris eu despre el... Peste tot l-am întîlnit. La Bicaz. La Calan. Pietroșița. Pe unde am fost, am dat de el. Acum face șamotarea la camera regeneratoare de la cuptorul nr. 4 Abia l-am găsit. Lucrează pe sub pămînt. La 6 metri. 1500 metri cubi de zidărie are de făcut la cuptorul ăsta. La un metru cub intră 500 bucăți cărămidă. Îți închipui cîte cărămizi i-au trecut prin mînă. Dibaci zidar. Lucra la o boltă cu o deschidere de 6,14 metri și deschiderea trebuie să se reducă la 2 metri pe o distanță de 3,40 metri. L-am întrebat dacă are curaj să stea sub boltă cînd scoate cofrajul. Mi-a rîs în nas. „Ce, eu sînt meseriaș de azi de ieri?" N-am avut de lucru... S-a cam supărat pe mine... Mă asculți? Toată echipa lui e din comuna Cornu-Cîmpina. În Hunedoara sînt 124 de zidari din comuna asta. Anul trecut, Voica și-a făcut casă. Știi în cît timp a ridicat-o? În trei zile. „Am lucrat-o după sistemul cu care se lucrează pe șantierele noastre" mi-a spus el... Allo! Allo! Se aude? Să vorbesc mai încet că auzi? Iartă-mă, m-am obișnuit să țip. Știi cum e pe un șantier. Știi ce zgomot e. M-am molipsit de la monteuri. Să-i auzi pe ei cum țipă... Ce fac monteurii aici? Păi hala e aproape gata. Am asistat la montarea stîlpilor. Știi cam ce greutate are un stîlp? Cîte unul are și 80 de tone. Echipa lui Almăjan Gheorghe... Să vezi ce „ghiezure" de om e. Parcă e un puști. Are o brigadă de 14 oameni. Cel mai bătrîn din brigada lui are 24 de ani. Am stat și m-am crucit cînd am văzut ce e în stare brigada asta. Sub ochii mei, au ridicat cu două macarale un tronson sau cum i se mai spune o „grindă cu inima plină" de 33 metri lungime și lată de 2,60, făcută din tablă de 20 milimetri... Am numărat pe tronsonul ăsta, peste 6.000 de bucăți nituri de 24 mm. bătute. Îți închipui ce grindă! Puștii ăștia l-au ridicat. Lucrează cu o iuțeală și cu o siguranță uimitoare. Să-i vezi la înălțimi de 30—40 metri cum umblă în picioare pe traverse. M-a văzut mirîndu-mă Almăjan. Zicea: „Ca să fii monteur, trebuie să ai școala curajului și bani la C.E.C...." Mă auzi? L-am întrebat pentru ce trebuie să aibă monteurul bani la C.E.C.. Mi-a răspuns: „Ca să stringă bani pentru motocicletă!" Am vrut eu să-i spun că mai cunosc eu un monteur la Hunedoara, pe Mițu Nicolae, cu școala curajului și cu motocicletă și că a consumat pînă acum doi saci de ipsos. Nu i-am spus. De ce să-l descurajez? Și poate el nu are boala vitezei, cum o avea Mițu. Toată brigada lui, toți cei cu școala curajului au carnete C.E.C... Asculți? Se aude bine? Maestre, să-mi faci loc în numărul viitor pentru un chenar. Am mai găsit un caz interesant. E un puști aici, unu' care se cheamă Lupu Gheorghe. E croitor... Ce caută un croitor pe un șantier? Ai răbdare! L-au dat părinții lui cu forța la un unchi al lui care avea atelier de croitorie. Lui nu-i plăcea croitoria. A fugit de cîteva ori și l-au adus înapoi. Luna trecută a împlinit 18 ani. A devenit major. I-a arătat lui unchiu-său buletinul și i-a spus: „Gata, sînt major. De acum, fac ce vreau!" La fel a spus și părinților. A venit aici la Hunedoara. Se califică. Monteur vrea să se facă și ăsta... Ce părere ai? Merge un chenar?...

Ce mai am de transmis? Păi am carnetul de însemnări încărcat... Auzi, am privit Hunedoara de la 90 metri înălțime! Trebuie să recunoști că sînt curajos. Ce-am căutat la înălțimea aia? Cum m-am urcat? Pe scară... Da, cuptorul nr. 4 are nevoie și de un coș. Închipuie-ți! Da, un coș de 90 metri înălțime... Ce te miri?... Sigur, am și eu școala curajului, altfel nu mă urcam. Dar n-am nevoie de motocicletă. Coșul la bază are 7,13 m., iar sus 3,55 m., e făcut din beton armat monolit.

Brigada complexă a lui Buch Ioan, compusă din 22 de oameni, luorează acest coș... De ce nu-ți vine să crezi că m-am urcat pînă sus... Dacă nu crezi, uite, îți dau amănunte. Acolo, sus, un tînăr, Sandu Dumitru, din regiunea Suceava, îl ruga pe tov. Buch să-l lase să-și scrie numele cu vopsea ca să nu se șteargă. Buch nu-l lăsa. Ne-a arătat coșul cuptorului 3. „Numele meu de ce să nu se vadă cum se vede numele ăla?" Da. Pe coșul 3 am citit: „Mustețea Ion. Reg. Cluj-1958. Raionul Năsăud, comuna Singiorz-băi". „Ce, eu n-am lucrat la coșu' ăsta?"

I-am lăsat să se tocmească. Eu am privit Hunedoara de acolo. Am văzut clubul nou. Stadionul nou. Teatrul. Școlile. Zău, nu vreau să fac o figură de stil, dar mi s-a părut că văd socialismul... Mă auzi? Socialismul!

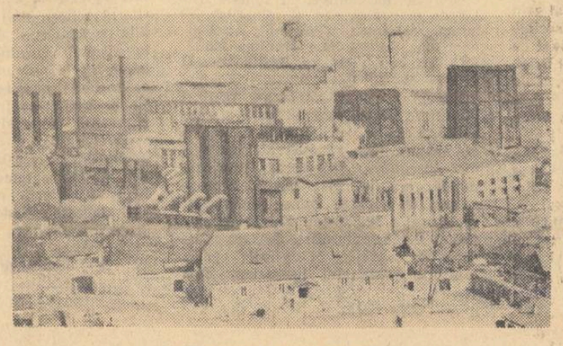

Secvență hunedoreană

Nicuță Tănase

SCRIITORI PENTRU COPII

Octav Pancu-Iași

În literatura noastră pentru cei mici, Octav Pancu-Iași promovează cu predilecție o specie cu resurse și efecte neașteptate asupra copilului preșcolar: cozeria. Prin ea își cucerește cititorul sfătuindu-l cu discreție ce e bine și ce e rău. În cărțile sale se creează un cadru intim, favorabil desfășurării unor conversații prietenești, degajate. Povestind la persoana întîia, în numele părintelui a doi băieți neastîmpărați, scriitorul și-aduce cititorii aproape, parcă pe genunchi, (doar mai are un loc liber!) sau în vizită la o ceașcă de ceai. La sfîrșitul întîlnirii imaginare, cînd eroii poveștirii au fost răsplătiți sau pedepsiți după cum o meritau, scriitorul încheie convorbirea cu cititorii în mod firesc, cum se întîmplă în familie cînd se lasă seara: **„Dar voua copii, nu vi-e somn? Mie, de ce să vă mint, îmi cam este..."**

Într-o asemenea atmosferă Octav Pancu-Iași își deapănă poveștile. Păpanille descrise sînt ale unor copii neascultători dar din **„politețe"** față de cititor ei sînt reprezentați în majoritatea cazurilor nu prin copii ci prin pui de elefant, de crocodil, de arici sau chiar printr-o ghindă („fiica" unui stejar).

Interesul cititorului este acaparat de la început prin cîte o întrebare cu care scriitorul își începe adeseori poveștile: **„La voi în casă sînt șoricei?** Sau simulînd supărarea, pornește să contrazică o pretinsă afirmație a cititorului: **„Păi se poate? Mă bufnește rîsul: Bursucul nu știe să povestească... Atunci cum mi-a povestit mie atîtea și-atîtea întîmplări? Răspundeți, cum? A, tăceți... nu vă convine, mîncinoșilor! (Iertați că vă fac mîncinoși dar merită.)"** Și într-un ritm foarte viu autorul polemizează cu cititorul, comentează întîmplările trăite de personaje, intervine cu tot felul de digresiuni, relativ la unele întîmplări din viața sa, deschide adeseori paranteze care au darul să-l distreze pe copil. La tot pasul autorul te întîmpină cu glume, face asociații de idei cu totul neașteptate, se joacă cu cuvintele, cu sensurile lor, schimbă raportul termenilor într-o serie de expresii, obținînd efecte comice. În momentul în care vreunul dintre personajele preferate trece printr-o încercare grea, scriitorul, preocupat să mențină buna dispoziție și veselia cititorilor, le abate atenția de la întîmplarea respectivă, printr-o glumă. Cînd puiul de arici a rămas singur-singurel pe lume, autorul după ce-i deplînge soarta, încheie: **„Copii, acum să nu începeți să-l plîngeți pe Ariciul cel mic, închipuindu-vă că o să se rătăcească, ori o să i se întîmple ceva rău. Am eu grijă de el, iar voi păstrați-vă lacrimile pentru altă poveste..."** ca mai tîrziu, într-un alt moment critic, să intervină din nou: **„Copii, acum îmi vine mie să plîng, n-aveți o batistă curată?"**

Adeseori, în cadrul digresiunilor, face asociații cu totul neașteptate, alăturînd termenii în mod mecanic după latura lor formală, ajungînd la concluzii certate cu logica, absurde care-l surprind pe copil, îl nedumeresc și sfîrșesc prin a-l amuza. După ce afirmă: **„Toată lumea știe că pămîntul este rotund ca un măr"**, adaugă **„doar că nu-i așa dulce"** sau explicînd că miriapozii au foarte multe picioare, precizează: **„Asta nu înseamnă însă că sînt cei mai buni jucători de fotbal din lume"** ca în replica următoare să pregătească o altă surpriză: **„N-am auzit să fie primiți nici măcar în campionat"**.

Cunoscînd bine psihologia copiilor, îndeosebi a ante-preșcolarilor și a preșcolarilor, scriitorul știe să se folosească de nenumărate elemente care să dezvolte imaginația celor mici, să-i încînte și să-i înveselească. Astfel în cadrul povestirilor, pentru mai multă varietate, sînt intercalate versuri simple, mici cîntecele, iar cititorii sînt solicitați de autor să le execute împreună cu eroii. Numele personajelor sînt muzicale: **„Ghinda-ghinda"** sau compuse din mai multe cuvinte ritmate și rimate chiar. Cititorii fac cunoștință cu **„Elefantescu-Elefant cît un munte de înalt, Elefantescu-Elefanțel cît un deal de mititel"**, cu **„Aladina-Mandarina"**, cu **„Doctorul Dovleac, are pentru toate leac"** sau **„Melcul grabă n-are cu locuință în spinare"**. Pentru sonoritatea lor numele personajelor sînt foarte des pomenite, copiii ascultîndu-le și repetîndu-le cu plăcere. În cele trei cărți ale lui Octav Pancu-Iași adresate preșcolarilor: **Are tata doi băieți, Mai e un loc pe genunchi** și **Ala bala portocala**, avem de-a face mai mult cu un gen de fantezii a căror acțiune este atît de simplă, încît îți vine greu s-o povestești. Fără verva autorului, istorioara își pierde mult din interes. Adeseori linia de dezvoltare a subiectului este și mai simplă, ea reprezentînd ca și în basme doar multiplicarea unei singure peripeții. Un asemenea procedeu nu numai că nu duce la monotonie dar este pe placul copiilor, în special ante-preșcolarilor, la care, în această perioadă, înșeși jocurile se caracterizează prin repetarea stereotipă a unor activități.

Fabulația istorioarelor lui Octav Pancu-Iași este adeseori ingenioasă. Ca să-i rușinеze pe copiii ce-și țin degetele în gură sau și le vîră în farfurii sau prin borcanele cu dulceață, imaginează o conferință a degetelor necăjite care și-au părăsit stăpînii pentru că le-au făcut de ocară; pentru copiii care pot întui obiectele numai trecîndu-le prin gură, imaginează o delegație de șoareci-avocați care în numele clientei lor doamna Șoricescu „subchiriașă" a apartamentului scriitorului, îl amenință cu darea în judecată pentru că băiețelul Alexandru rozînd creioanele a răpit un drept șoricesc.

Majoritatea acestor fantezii sînt scrise cu scopul de a fixa la copii în special bunele deprinderi: îi face de rîs pe mofturoși, pe cei certați cu apa și cu săpunul, pe răsfățații care așteaptă să li se dea totul de-a gata, sau laudă fapta deosebită a băiețelului care a reușit pentru prima oară să se încalțe singur și fără să greșească, cu gheata stîngă pe piciorul stîng și cu gheata dreaptă pe piciorul drept.

Cozeria spumoasă care asigură într-o mare măsură succesul lucrărilor lui Octav Pancu-Iași, atunci cînd nu este folosită pentru exprimarea unor idei prețioase, devine stridentă, supărătoare.

Dacă digresiunile aduc în lucrările lui Pancu-Iași mai multă varietate, fac atmosfera mai intimă, subliniază sensul întîmplărilor prilejuind nenumărate glume reușite, trebuie să observăm că scriitorul abuzează de acest procedeu, folosindu-l și atunci cînd nu se simte nevoia, pentru a camufla cîteodată sărăcia de idei. Parantezele în acest caz nu numai că nu au nici un fel de legătură cu textul, dar lansează un gen de „panseuri" sau glume lipsite de substanță. Hazul se face în aceste situații pe baza unor lucruri care ies din sfera de preocupări a copiilor. Astfel, reproduce și comentează textul unui afiș care precizа că: **„Femeile cu pălării și copii sub 7 ani nu sînt primiți în sală la teatru"**; dedesubtul unor cuvinte rimate prost se scuză: **„Ați văzut copii, fără să vreau am făcut și o poezie așa cum vă fac și mătușile voastre"**; sau introduce asemenea pasaje: **„Ala Bala Portocala se adresează dragei sale Aladina Mandarina: „Vrei să fii nevasta mea? / Vreau / Atunci să facem nunta / Să facem / Pregătiră bucatele cele mai alese, tocmiră lăutari și poftiră la nuntă pe toți cunoscuții. Pe scriitorii pentru copii nu-i poftiră, ei nu sînt cunoscuți"**; sau lansează maxime de genul: **„Cîinele de vînătoare nu vine niciodată singur în pădure ci numai însoțit de stăpînul lui, așa după cum stăpîna unui cîine de casă nu iese niciodată singură la plimbare ci numai însoțită de cîinele ei"**. Într-o asemenea manieră cultivă un umor gratuit.

În loc să depășească nivelul cultivării bunelor deprinderi (spălatul pe dinți, culcatul la ora opt seara), prin explorarea universului sufletesc al copiilor, Octav Pancu-Iași, nu de puține ori, căzînd în propriile sale capcane, plăsmuiește un gen de povești aidoma unor jocuri de artificii, după lectura cărora micii cititori rămîn adeseori derutați.

Fantezia, verva discuției, caracteristici ale scrisului lui Octav Pancu-Iași, ar fi mult mai utile cititorilor mici dacă ar servi unui conținut de idei mai bogat, dacă ar cultiva sentimente nobile la copii, dacă ar servi clarificării unor noțiuni importante.

Pentru școlarii mai mari, Octav Pancu-Iași a scris două cărți. Cea mai veche este: **Marea bătălie de la iazul mic**, tributară în mare măsură schematismului și semnificativă pentru creația scriitorului doar în măsura în care ea afirmă dragostea și interesul lui pentru copii. Cea de a doua și cea mai recentă este **Cartea cu ochi albaștri** care reprezintă prima tentativă a scriitorului de a dezbate probleme de ordin social, serioase, dramatice. Eroul este un copil, Andrei, rămas orfan, venit la oraș la unchiul său negustor, în speranța că va putea urma la școală. Tutorele, grăbit să parvină, acționează cu violența celui ce a prins gustul îmbogățirii; îl împiedică pe Andrei să-și continuie școala, vrînd să-l folosească fără nici o simbrie în prăvălia sa. Dar Andrei nu este singur, și acesta este mesajul principal al cărții; în ajutorul lui sar prietenii, pionierii împreună cu instructorul lor.

Deși acțiunea cărții se desfășoară într-o atmosferă gravă, scriitorul găsește totuși o cale de a-și folosi maniera preferată, comentariul vesel, spumos, replicile hazlii. Creează un erou: pe Gae, un copil a cărui psihologie este foarte asemănătoare cu aceea a povestitorului din cărțile preferate și caracteristice ale lui Octav Pancu-Iași. În felul acesta autorul găsește un mod direct de a interveni și de a se manifesta. Gae copiindu-și părintele literar, se afirmă, la nivelul lui, ca un original coseur Gae acaparează atenția și simpatia cititorilor, deși nu el este eroul central al cărții. Andrei, eroul principal, fiind o cunoștință relativ mai nouă a autorului, se profilează mult mai vag. În **Cartea cu ochi albaștri** Octav Pancu-Iași și-a propus să rezolve multe probleme. În parte a reușit, în parte nu. Romanul pretinde o discuție detaliată. Vrem să amintim însă o calitate a cărții care își are valoarea ei în literatura noastră nouă pentru copii. Octav Pancu-Iași găsește în această carte modalitatea de a explica celor mici, prin întîmplări și personaje convingătoare, care este esența de clasă a exploatatorilor.

Drama bătrînului Tașcu, care-și găsește salvarea spînzurîndu-se, sau zbaterile bietului Andrei care trebuie să renunțe la visul său cel mai drag, acela de a merge mai departe la școală, dezvăluie cu o mare putere de convingere ce acțiune nefastă de degradare morală săvîrșește exploatarea. Abordarea și rezolvarea cu succes a unei asemenea probleme, atît de importante pentru educația cetățenească a copiilor, constituie un merit deosebit al **Cărții cu ochi albaștri**. Am aștepta ca dezbătînd mai des o asemenea problemă actuală să vedem manifestîndu-se și să admirăm talentul scriitorului pentru copii Octav Pancu-Iași.

Lucia Olteanu

CALEIDOSCOP...

De vorbă cu academicianul

IORGU IORDAN

despre munca tinerilor cercetători științifici

1. Vă rugăm să ne spuneți cum apreciați munca tinerilor cercetători din cadrul Academiei R.P.R.

2. Ce s-a realizat în direcția legării de practică a muncii tinerelor cadre.

3. Ce anume trebuie întreprins de acum înainte pentru îmbunătățirea muncii de cercetare.

4. Care sînt sarcinile actuale ale tinerilor cercetători?

1. Munca desfășurată de cadrele tinere în institutele de cercetări ale Academiei R.P.R. merită, în general, o apreciere foarte pozitivă. Marea lor majoritate lucrează cu pricepere și cu entuziasm, răspunzînd în felul acesta încrederii acordate de regimul nostru democrat-popular, care le pune din belșug la dispoziție mijloacele materiale necesare cercetării științifice și le stimulează, cu mereu mai autoritate, contribuția la construirea socialismului. Succesele lor, concretizate în lucrări valoroase, pe care le publică nu numai în periodicele românești (adesea în volume aparte), ci și în cele străine, se datoresc, într-o însemnată măsură, și ajutorului primit de la profesorii lor, precum și de la cercetătorii cu experiență în disciplina respectivă. Colaborarea între cadrele științifice tinere și cele vîrstnice se realizează în cele mai bune condiții.

2. Călăuziți de concepția marxist-leninistă, conform căreia teoria și practica alcătuiesc o unitate indisolubilă, lucrătorii științifici de toate gradele participă în mod direct, prin cercetările, inovațiile și descoperirile lor, deopotrivă cu toate categoriile de muncitori din republica noastră, la măreața operă de construire a socialismului, indiferent de domeniul în care își duc munca lor. Căci dacă inginerii, fizicienii, chimiștii, agronomii etc. contribuie, ca să zic așa, concret și imediat la creșterea producției industriale și agricole, deci la întocmirea și dezvoltarea bazei economice, nimeni nu mai crede astăzi că filozofii, istoricii și toți ceilalți reprezentanți ai științelor sociale sînt niște simpli „teoreticieni", străini de realitățile practice ale vieții. Munca lor este foarte importantă, și, în ciuda aparențelor, care pot înșela numai pe oamenii lipsiți de o orientare justă, ea sprijină direct atingerea țelului nostru, orînduirea socialistă, prin faptul că, dezbătînd problemele materialismului dialectic și istoric, ei inițiază pe participanții la această frumoasă operă în doctrina marxist-leninistă, far conducător în toate manifestările cetățenilor unui stat socialist.

3. Rezultatele obținute pînă acum în munca de promovare a tineretului sînt, cum am spus deja, mai mult decît satisfăcătoare. Aceasta nu înseamnă totuși că trebuie să ne mulțumim cu ceea ce am realizat pînă acum. Pe măsură ce construirea socialismului progresează, exigența trebuie să sporească din partea atît a profesorilor, cît și a actualelor și viitoarelor cadre științifice tinere. Să nu-și închipuie nici unii nici ceilalți că s-a ajuns la un nivel pe care n-ar fi necesar să-l depășim. Un asemenea nivel, oricît de înalt ar fi, nu poate exista decît un singur moment. Necesitățile vieții și, drept consecință logică, progresul continuu al științei și al tehnicii, sub toate aspectele lor, ne arată că trebuie să depășim în fiecare clipă etapa imediat anterioară, prin îmbunătățirea și perfecționarea metodelor de lucru, prin îmbogățirea și aprofundarea cunoștințelor etc. În acest sens cred că se impune să stăruim fără încetare în munca noastră cu tinerii lucrători științifici actuali și viitori.

4. Răspunsul la această întrebare l-am dat, în cea mai mare parte, prin ceea ce am spus mai înainte. Aș insista, în încheiere, asupra unei importante sarcini de ordin politic, pe care, la fel cu toți locuitorii patriei noastre, o are, trebuie s-o aibă și tineretul, indiferent dacă lucrează în domeniul științei și al tehnicii, sau în acela al literaturii și al artei. Căci numai specificul muncii diferă de la unii la alții, scopul este comun și, prin urmare, comună urmează să fie și străduința. Această sarcină este să lupte, cu fapta și cu vorba, pentru pace, pentru crearea și întreținerea atmosferei absolut necesare unei activități rodnice și folositoare întregii omeniri, atît pe plan intern, cît și pe plan internațional.

...LA ZI

...ȘTIINȚIFIC

STUDIUL SPAȚIULUI COSMIC

Lansarea rachetelor geofizice pentru studiul atmosferei înalte a început din anul 1945 și a continuat de atunci folosind rachete tot mai perfecționate și instrumente tot mai complexe. În cursul Anului Geofizic Internațional și a Cooperării Geofizice Internaționale (1 iulie 1957—31 decembrie 1959) numai Uniunea Sovietică a lansat 175 de rachete, în afară de acele lansate de S.U.A., Anglia cu Canada și Australia, Japonia și Franța. Uniunea Sovietică a lansat apoi trei sateliți artificiali și trei rachete cosmice, cele mai masive și mai perfecționate laboratoare cosmice care au fost puse pînă acum în orbite în jurul Pămîntului sau a Soarelui. S.U.A. au încercat în ultimul timp să cîștige rămînerea sa în urmă în cercetarea spațiului cosmic prin lansări de sateliți și de rachete cosmice, care însă nu au ajuns la greutatea și varietatea aparaturii aflate pe sateliții și rachetele cosmice sovietice.

Paralel cu realizările tehnice impresionante au văzut lumina tiparului un mare număr de lucrări științifice rezultate din datele transmise de aparatele aflate pe rachetele cosmice și sateliții artificiali, din înregistrările diferitelor instrumente recuperate din rachetele geofizice sau din studiul traectoriilor rachetelor și sateliților artificiali sau a unor experimente cosmice întreprinse cu ajutorul lor. Începînd din august 1958 s-au ținut mai multe conferințe internaționale în care s-au expus lucrările științifice efectuate cu ajutorul rachetelor și sateliților, ultima avînd loc în ianurie a.c. la Nisa, unde țările participante la Comitetul pentru studiul spațiului cosmic de pe lîngă Consiliul internațional al Uniunilor Științifice au prezentat rapoarte asupra lucrărilor efectuate și un număr impresionant de comunicări științifice. Uniunea Sovietică a fost prezentă la toate aceste reuniuni internaționale ca țara care deține primul loc în cercetarea spațiului cosmic. În decembrie 1959 s-a constituit sub o nouă formă în cadrul O.N.U., un Comitet special pentru utilizarea practică a spațiului extra-atmosferic, comitet în care este reprezentată și țara noastră. Adunarea generală O.N.U. a hotărît ca în cursul anului 1960 să se țină o mare conferință internațională științifică în care să se expună cercetările efectuate cu rachete și sateliți artificiali și să se facă un schimb de experiență în aceste probleme. Cercetarea spațiului cosmic ia un caracter internațional tot mai vădit, aceasta reieșind din participarea unui număr tot mai mare de state la lucrările Comitetului O.N.U. pentru aceste lucrări (24 state), sau a Comitetului pentru studiul spațiului cosmic (C.O.S.P.A.R.), la care luau parte 14 state la începutul acestui an.

Nu toate statele pot lansa rachete cosmice și sateliți artificiali, însă lansarea unor rachete meteorologice, la înălțimi pînă la 200 km., este în posibilitatea unui număr tot mai mare de țări, pe măsura dezvoltării tehnicii și cooperării și interajutorării între state. Observarea optică și radio a sateliților artificiali și a rachetelor cosmice se face pe bază de colaborare internațională, așa cum a fost ea organizată pentru prima oară această colaborare cu ocazia A.G.I. Aceasta deoarece sateliții și rachetele cosmice sînt succesiv vizibile din regiuni îndepărtate ale globului și în condiții meteorologice foarte diverse. Înregistrările radio ale semnalelor se pot face din foarte numeroase țări și pot fi folosite la studiul ionosferei. Apoi datele telemetrate de aparatele de pe sateliți pot fi puse la dispoziția cercetătorilor din diferite țări, așa cum se procedează cu datele A.G.I. colectate în centrele mondiale, spre a putea fi studiate de acestea. În sfîrșit, există foarte numeroase cercetări teoretice ce se pot întreprinde pe baza materialelor de observații publicate și există foarte numeroase cercetări făcute la suprafața Pămîntului, care sînt strîns legate de acelea care se fac cu sateliți artificiali și cu rachetele. Astfel, spre exemplu, cercetarea legăturilor Soare-Pămînt se fac atît în observatoarele terestre cît și cu ajutorul rachetelor și sateliților. Promovarea pe scară internațională a cercetării spațiului cosmic este în programul C.O.S.P.A.R. cît și în acel al comitetului de pe lîngă O.N.U. În starea actuală a dezvoltării științei și tehnicei, progresul cercetării nu poate fi limitat la cîteva state și în însuși interesul dezvoltării științei este necesară o colaborare internațională cît mai strînsă, spre a se evita dublicările inutile și a se mobiliza toate rezervele științifice disponibile ale omenirii, pentru grăbirea pătrunderii omului însuși în cosmos.

În revistele de popularizare științifică s-au descris în culori trandafirii era călătoriilor interplanetare, cu astronauți debarcînd pe Lună și Marte, cu sere ciudate de plante pe asteroizi, cu orașe artificiale în craterele lunare, sub bolți gigante de sticlă, cu astronauți care se reîntorc pe Pămînt după călătorii de sute de milioane de kilometri, etc.

În fața fanteziei deslănțuite, fiecare din noi se întreabă dacă nu este victima unor mistificări și dacă nu trebuie să ia cu surîsul pe buze toate „prezicerile" erei cosmice. Încrederea nu poate fi redată decît referindu-ne la extraordinarele performanțe realizate pînă acum în special de oamenii de știință și tehnicienii sovietici, cu ajutorul sateliților și rachetelor cosmice. Să ne gîndim la fotografierea părții ascunse a Lunii, sau la comunicații radio și comenzi date prin radio la distanțe de milioane de kilometri... Păstrînd „picioarele pe Pămînt", deși avîntați în zborul cosmic, să scrutăm perspectivele viitorului apropiat la ce avem să ne așteptăm în primele etape ale cuceririi cosmosului.

Ameliorarea previziunilor meteorologice și efectuarea unor previziuni meteorologice pe durate mai lungi de timp, depind de culegerea datelor meteorologice pe toată întinderea Pămîntului și nu numai pe o cincime a suprafeței planetei noastre, în cele mai favorabile cazuri, din cauza apelor, deșerturilor și ghețurilor. Sateliții meteorologici vor da prin televiziune situația maselor noroase pe întreaga întindere a Pămîntului și vor mări prin aceasta precizia previziunilor. Prezicerile pe durate mai lungi de timp cer cunoașterea mai bună a caracterelor principale a fenomenelor meteorologice pentru lumea întreagă, de legătura între căldura primită de Pămînt de la soare și cea radiată de Pămînt în spațiu, de cunoașterea mai precisă a influenței fenomenelor solare asupra fenomenelor geofizice, etc. Se va putea ajunge astfel la previziuni meteorologice pe durate de cîteva săptămîni, ceea ce va avea o importanță practică foarte mare pentru agricultură, industrie, transporturi. Sateliți care să transmită prin televiziune aspectul Pămîntului de la cîteva sute de km. înălțime s-au realizat și ca atare această aplicație practică a cercetărilor cu sateliți este pe cale să fie înfăptuită în viitorul apropiat. Pe cale de realizare este și folosirea sateliților ca stații releu pentru transmisiunile de radio pe unde foarte scurte, fie ca reflectori pasivi, fie ca repetatori activi. În primul caz, stația terestră emițătoare trebuie să fie foarte puternică, iar satelitul va putea reflecta unde de diferite frecvențe, care nu se interferă. În al doilea caz va fi nevoie de o sursă de energie permanentă pe satelit. Astfel de stații relee nu vor fi dependente de fenomenele din ionosferă care din cauza exploziilor solare pot face uneori imposibile comunicările radio pe distanțe mari, ca la începutul lunii aprilie a.c. Sateliți far care să fie folosiți pentru navigația vapoarelor și avioanelor pe mari distanțe, sînt și ei pe cale de realizare, ca și folosirea sateliților și rachetelor pentru scopuri geodezice și cartografice. Astfel, utilizarea practică a sateliților intră în limita posibilităților concrete, pe cale de înfăptuire. Cît despre zborul omului, întîi în rachete geofizice, apoi cu sateliți artificiali în jurul Pămîntului, aceasta pare realizabil în viitorii 2 ani, dacă nu și mai devreme. Experiențele sovietice din Pacific de la sfîrșitul lui ianuarie a.c. încunounate cu deplin succes, dovedesc că momentul cînd omul va lua loc pe o navă cosmică este foarte apropiat. În viitorii ani va fi posibilă călătoria oamenilor în jurul Lunii, cu întoarcerea lor pe Pămînt, ca și trimiterea unor rachete cosmice pînă în apropierea planetelor Venus și Marte, comunicîndu-ne de la „fața locului" informații extrem de prețioase despre aceste planete. Cu cît ne îndepărtăm însă în viitor prezicerile pierd din preciziune. Încă nu se poate fixa un termen pînă cînd omul va putea efectiv să pună piciorul pe Lună sau pe una din planetele apropiate, dar progresul fantastic al științei și tehnicii ne face să credem că aceasta va fi posibil mai devreme decît se poate bănui astăzi. Pînă atunci diferitele aparate automate de pe sateliți și rachete cosmice ne vor preciza tot mai mult cunoștințele astrofizice pe care le avem despre spațiul interplanetar, soare și radiațiile solare, razele cosmice, Lună și planete, etc., astfel că drumul omului în cosmos va fi pregătit mai dinainte pas cu pas.

Prof. univ. Călin Popovici

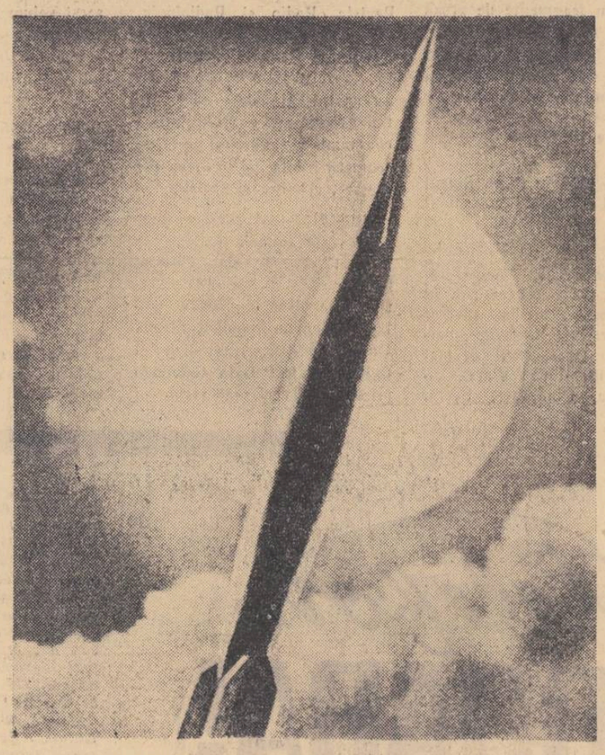

O sută douăzeci de ani de la nașterea lui

EMILE ZOLA

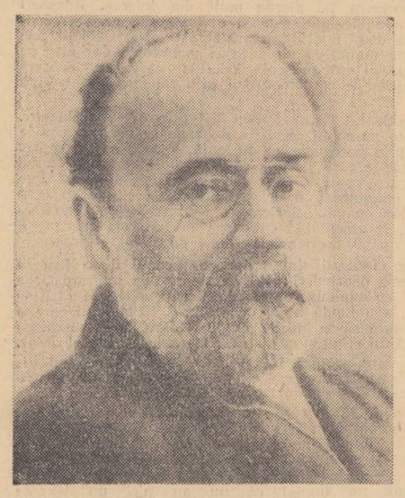

Deși născut la Paris în 1840, Emile Zola și-a petrecut copilăria în sudul Franței, unde tatăl său, inginer și inventator, fusese angajat în vaste opere de construcții. Moartea timpurie a tatălui l-a silit pe tînărul Zola să-și caute cu orice preț de lucru. Respins la bacalaureat, Zola, care simțea o chemare deosebită pentru literatură, și-a încercat norocul publicînd prin diferite ziare din provincie și, mai tîrziu, de la Paris. Publicistica se dovedea însă atît de puțin rentabilă, încît Zola se vede nevoit să intre vînzător la librăria „Hachette". Primele sale lucrări, de factură romantică și chiar polițistă (Misterele Marsiliei, roman-foileton, compus după modelul Misterelor Parisului, faimosul roman al lui Eugène Sue), au trecut neobservate. Dar romanul realist Thérèse Raquin l-a impus atenției publicului și criticii ca pe un observator pătrunzător al realităților sociale. De atunci, tînărul scriitor, abandonînd modelele romantice, nutrește ambiția să-l egaleze și chiar să-l întreacă pe Balzac, compunînd un mare ciclu de romane care să îmbrățișeze o întreagă epocă sub multiplele ei aspecte.

Ciclul s-a intitulat Rougon-Macquart, istoria naturală și socială a unei familii sub cel de al doilea imperiu, iar primul roman, Izbînda familiei Rougon, a apărut în 1871. Zola își propunea să urmărească istoria acestei familii pînă la ramificațiile ei cele mai îndepărtate, în toate straturile sociale. Dar avînd ambiția să-l întreacă pe Balzac, Zola a voit să inventeze o nouă formulă de roman, care să aibă la bază o teorie științifică. Sub influența lui Claude Bernard și Taine și chiar a unor pseudo-savanți ca doctorii Letourneau și Lucas, Zola și-a închipuit că ereditatea este o lege științifică implacabilă și că o tară ereditară poate fi urmărită pînă la mlădițele cele mai îndepărtate ale familiei Rougon-Macquart. (Zola a publicat chiar un arbore genealogic în fruntea ultimului roman al ciclului, Doctorul Pascal).

În ciuda erorilor lor științifice, romanele lui Zola au cucerit marele public din Franța și din străinătate prin veridicitatea zugrăvirii unei societăți capitaliste, care intra în faza ei finală, imperialismul. Recunoscîndu-se în această întunecată pictură, presa și critica burgheziei s-au alarmat, afirmînd sus și tare că opera marelui romancier este o adevărată defăimare națională. Dar Zola și-a continuat neîntrerupt activitatea, publicînd, unul după altul, cele douăzeci de romane care alcătuiesc ciclul.

Scriitorul se afla în culmea gloriei sale, cînd a izbucnit vestita afacere Dreyfus. Diversiunea antisemită reușise să facă dintr-un nevinovat o victimă și să condamne pe căpitanul Dreyfus la deportare. Înțelegînd că scriitorul, ca să fie consecvent cu el însuși, nu trebuie să lupte numai prin operă împotriva nedreptăților sociale ci și pe tărîm obștesc, Zola a luat cu mult curaj apărarea capitanului Dreyfus. Condamnat la închisoare, Zola izbutește totuși să se refugieze la Londra, unde moare în 1902 în urma unui accident.

Popularitatea operei lui Zola n-a fost un efect trecător al modei, așa cum critica din timpul vieții scriitorului a încercat s-o demonstreze în fel și chip. Reeditarea continuă a operelor scriitorului în Franța, succesul traducerilor în alte limbi și mai ales în limbile țărilor socialiste, arată cu prisosință cît de pripite au fost acele pronosticuri. Pripite — și am adăuga: interesate și răuvoitoare. Aproape toate romanele lui Zola au fost supuse la apariție unui adevărat foc concentric: lumea „bună", clerul, universitatea, academia, presa și, pînă la urmă chiar statul major și poliția și-au strigat în cor indignarea și ura. Necruțătoare și sumbră, fresca lui Zola a rezistat totuși, impunîndu-se împotriva tuturor acestor atacuri. Astăzi ea ocupă un loc de cinste în patrimoniul literaturii universale.

Opera lui Zola n-ar fi rezistat timpului, dacă autorul ei ar fi urmărit numai măgulirea instinctelor josnice, prin cultivarea sistematică a obscenului și trivialului; limitată la proporțiile unei „epopei a animalității umane", așa cum a încercat Jules Lemaitre s-o închidă într-o formulă lapidară, ea ar fi fost de mult dată uitării. Naturalismul s-a dovedit de la început a fi, așa cum a spus-o Zola însuși, o „estetică a avortării umane". Discipolii lui Zola s-au luat la întrecere să pună în practică o asemenea estetică. Rezultatul, îl știm cu toții. Cine se mai ostenește să mai citească astăzi, „îndrăznelile" obscene ale lui Paul Bonnetain, Paul și Victor Margueritte sau Léon Hennique? Pentru că, dacă ar fi vorba numai de pornografii, acești scriitori le ilustrează din plin.

Este tot atît de adevărat că nici la vremea lor și cu atît mai puțin astăzi, teoriile estetico-științifice ale lui Zola nu puteau constitui un subiect de atracție. „Romanul experimental", acest monstru născut mort, era o construcție improvizată pe o dublă eroare artistică și științifică. Pe de o parte, un roman nu poate fi o experiență de laborator, pe de alta, teoria fatalității ereditare nu-i o teorie științifică.

Tot atît de greșită apare și metoda de lucru a scriitorului: „documentarea" lui nu depășea adesea posibilitățile de pe vremuri ale unui reporter. Cu drept cuvînt observa la vremea lui Paul Lafargue că a parcurge 100 km. cu o locomotivă, a vizita mai multe zile de-a rîndul marile magazine sau a petrece opt zile într-o regiune minieră, nu înseamnă a pătrunde adînc felul de viață al mecanicilor de locomotive, al funcționarilor de magazine sau al minerilor. Și totuși... minune: Germinal, Au bonheur des dames, (La fericirea femeilor), La bête humaine(Bestia umană) trăiesc și astăzi.

Adevărul este că Zola s-a realizat împotriva propriilor sale teorii și concepții. Zola a voit, bunăoară, să fie un savant, fără să aibă nici vocație, nici pregătire științifică. Temperamental era un liric înzestrat cu o putere de viziune comparabilă doar cu aceea a lui Hugo. Zola s-a mărturisit public naturalist, deși nu făcea decît să continue, la o altă epocă, tradițiile romanului balzacian. Zola a trecut la vremea lui drept pesimist, cînd pesimistă era viziunea lui despre societatea capitalistă intrată în plină descompunere. Dimpotrivă, fondul lui era optimist. Așa se explică La joie de vivre (Bucuria de a trăi), alături de Rougon-Macquart. Departe de a vedea în om numai partea lui animalică, Zola credea în forțele omului, în posibilitățile lui de viitor. Deși fourrierist și utopic, ciclul celor „patru evanghelii" se opune ciclului Les Rougon-Macquart prin speranța viguroasă a scriitorului în lumea nouă, care nu va întîrzia să vină. Zola a mai declarat că scriitorul, savantul trebuie să se țină departe de politică. Totuși, cînd scandalul Dreyfus a izbucnit, cînd simțul de dreptate al scriitorului a fost răscolit pînă în adîncuri, acesta a apărut pe primul plan al vieții politice. S-a văzut atunci că omul timid, care ducea o viață retrasă și mic-burgheză, este în stare să scrie unul dintre cele mai vehemente și vibrante pamflete (celebrul J'accuse) (Acuz!) și să înfrunte fulgerele statului major și ale justiției, ca și atacurile întregii reacțiuni coalizate.

Zola a fremătat, ca nimeni altul înaintea lui, la suflul marilor mulțimi anonime, cărora le-a dat viață, ridicîndu-le la rangul de personaj principal în unele din romanele sale. În Germinal, giganticul personaj este întreg poporul de mineri, care se agită — e drept confuz și neorganizat încă — pentru dreptate și pentru un viitor mai bun. Veridicitatea observației lui Zola a pus într-o puternică lumină epoca marilor concentrări de capitaluri, cînd omul este măcinat și strivit de noile și monstruoasele organisme sociale (L'argent, (Banii), Au bonheur des dames). În sfîrșit, mesajul lui de artist-cetățean trebuie să ne fie mereu în minte, cînd persecuțiile rasiale există în lumea capitalistă, cînd încă se mai semnalează agitații antisemite, așa cum de curînd s-a întîmplat în unele state occidentale. Într-o cuvîntare rostită în timpul afacerii Dreyfus, Zola se adresa tineretului cu aceste cuvinte de urgentă actualitate:

„O, tinerel! gîndește-te la marea sarcină care te așteaptă. Tu ești făuritorul viitorului, tu vei înălța temeliile de adevăr și de echitate începute la sfîrșitul veacului nostru. Noi, bătrînii, îți lăsăm formidabilul morman al anchetei noastre, multe contradicții și multe confuzii poate, dar cu siguranță cel mai mare efort făcut vreodată de un secol către lumină, documentele cele mai cinstite și cele mai trainice, temeliile vastului edificiu al științei, pe care tu trebuie să-l clădești mai departe, spre cinstea și pentru fericirea ta".

Al. Dimitriu-Păușești

...REBUSIST

Voci de primăvară

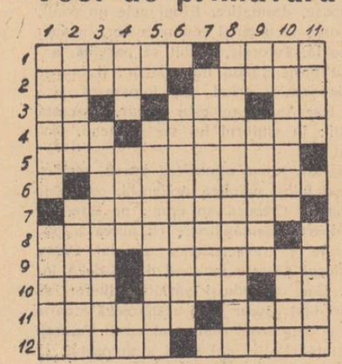

ORIZONTAL: 1. Foc cu pompă — Foc sub nas. 2. Cu cheie sau fără — Un fel de Aprilie. 3. Altădată mai pe scurt — Vine, vine primăvara! — Sah avocalic. 4. Se știi moldoveanul! — Popi clasa-nții... 5. Sinteza fizică a aerului. 6. Vine, vine! 7. Frescă din Renaștere. 8. Tablou de Levitan. 9. Roma lui Neculce — Intîi a vărat un cioban, și-apoi a fost geniul pustiu... 10. Primăvara, mai pe la mijloc... — Cîntă cîmpul pe portative de cernoziom — Jumătate cale. 11. Măturâ roasă — Gaz aproape metan... 12. Scenă neroniană — O masă de seară.

VERTICAL: 1. Dolcă de lemn — Iubire care nu se uită. 2. Mozaic sonor — Cel care spune că ară întîiul. 3. Din pene ca asta nu se face o ...rîndunică — Și pagini și țesături. 4. Bine bătut — Cifră, noțiune, absolut — Oarecare. 5. Prima notă în travești — Ninsori nețopite. 6. Balul pomilor. 7. Ieșirea din criselidă. 8. Crai bătrîn cu aere de tinerete. 9. Cămași de primavară — Portul diluviului — ...Ce vreme frumoasă! 10. Salon neolitic — Imbold fizic sau spiritual. 11. Prefix pentru mai multe insule — După cortină.

Radu Boureanu

...SPORTIV

Al XX-lea meci

Sîntem în ziua marei întîlniri. La Sofia, pe stadionul Lewski, reprezentativele R.P. Bulgare și R.P. Române se întîlnesc într-un meci decisiv pentru calificarea în turneul olimpic de fotbal. Este exact al 20-lea meci dintre cele două echipe, disputat la exact 35 de ani de la disputarea celui dintîi, în 1925 exact în luna mai! Am așteptat cu emoție acest meci. Cu o săptămînă în urmă am fost martorii unei neobișnuite activități turistice: se completau ultimele excursii cu trenul, cu autocarele și cu avionul. Unde? La Sofia. Posesorii de televizoare sporeau cataligele antenelor de pe acoperișuri, în speranța că vor izbuti să-i vadă pe Voinescu și Colev, pe Naidenov și Tătaru. Profesorii, gravi, confiscau ciriitoarele de lemn și fluierele de la școlari, dar nu le uitau în cancelarie, ci le puneau în geamantan pentru meci. Zeci de bucureșteni au năvălit în magazine, solicitînd clopote de toate mărimile. Se făceau antrenamente în fața oglinzii. Bărbatul, cu umbrela în mîna stîngă striga din răsputeri „Hai băieți" cutremurînd geamurile. Nevasta fugea în vecini sau la... mama. Gurile rele spun că un respectabil giuleștean n-ar fi fost primit într-o excursie turistică fiind răgușit. Se completau buletine Pronosport. Dacă nu e prea tîrziu, revista Luceafărul vă oferă pronosticul exact: 1, X, 2! Dar rămîne între noi! Am văzut într-o poză, pe faimosul Colev în decor familiar. Ținea în brațe un finc, fiul său și urmărea alături de frumoasa-i soție un album sportiv. Fie ca în acest album să se mai adauge o poză, una mică de tot, dar de gigantică însemnătate, de pildă reprezentînd pe Hașoti marcînd golul victoriei...

E oare posibil acest lucru?

Cu totul posibil. Pentru a ne convinge, să ne folosim de cîteva date:

Din cele 19 meciuri disputate pînă acum, noi am ieșit învingători în 13, am terminat la egalitate 2, și am pierdut numai 4, marcînd 53 de goluri și primind 32. Am obținut așadar 28 de puncte din 38 posibile. 4 din cele 13 (ce cifră urîtă! N-ar trebui schimbată oare?) au fost cucerite la Sofia, astfel: 4:2 în 1925, 3:2 în 1929, 3:2 în 1947 și 2:1 în 1953.

La București, am învins în 8 meciuri. Cum echipa noastră ne-a obișnuit cu jocuri bune în deplasare, iată așadar că șansele noastre deși mai mici poate decît ale bulgarilor, ne lasă totuși să sperăm...

Băieții noștri ne pot face o asemenea bucurie, jucînd astăzi, 1 mai, la adevărata lor valoare, uzînd de toate subtilitățile tehnice, demonstrînd o bună condiție fizică și o matură orientare pe teren. Meciul e foarte greu. Căpitanul echipei bulgare, veteranul Manol Manolov a declarat: „Eu cred că meciul nu va lua sfîrșit cu un rezultat de egalitate..." E o declarație care spune destul de mult.

Dorim această victorie. Ea va marca adevărata sosire a primăverii. Au visat-o sutele de mii de spectatori care v-au urmărit, dragi băieți, ani de-a rîndul. Școlarul care colecționează autografe, tipograful care are gata pregătite titlurile victoriei, juniorii din turneul U.E.F.A. care, marcînd în poarta belgienilor, spaniolilor, francezilor ori ausiriecilor, marcă în același timp în poarta lui Naidenov, fetele care păstrează, decupat din ziar portretul lui Constantin (e însurat fetelor!), așteaptă victoria 11-lui nostru. Dar, dacă vor juca mai bine și vor cîștiga jucătorii bulgari, cu toată mîhnirea (trecătoare) vom aștepta un nou meci, la București.

Peste cîteva ore vom fi în posesia rezultatului, iar în numărul viitor vă vom relata pe larg aspecte de la marele meci.

Gh. Tomozei

...EXTERN

Planul de apariții din literatura universală contemporană, anunțat de curînd de editurile sovietice, cuprinde, printre altele, opere ale lui Corrado Alvaro, Aragon, Elsa Triolet, Druon, Georges Simenon.

★

Marele răzvrătit e titlul filmului dedicat vieții lui Beethowen a cărui turnare va începe în curînd la Viena. Regizorul filmului, Walt Disney, i-a încredințat rolul principal lui Karl Heinz Boehm.

★

Bagheta marelui dirijor Arturo Toscanini a fost depusă zilele trecute, într-un cadru festiv, în muzeul operei La Scala din Milano.

★

La Paris a apărut, sub titlul Mocirla, jurnalul de campanie al lui Jacques Tissler, un tînăr de 25 de ani, întors de curînd de pe frontul din Algeria. Mobilizat în 1955, el și-a notat impresiile zilnice, alcătuind un document impresionant prin simplitatea lui, prin relatarea crudă, fără pretenții literare, a atrocităților comise de colonialiști. Cartea lui Tissler releva drama tinerei generații de francezi, „tîrîți într-un război criminal și inept".

★

În Uniunea Sovietică apar zilnic 190 titluri de cărți într-un tiraj de 3 milioane exemplare. În cursul lui 1959 au apărut 60.000 titluri în 1.167 milioane de exemplare. Tirajul cel mai mare l-au atins lucrările lui Lenin (33 milioane exemplare). Operele lui Cehov, tipărite în 12 volume, au fost tipărite într-un tiraj de 600.000 exemplare. Dintre clasicii universali, Mark Twain a fost editat în 300.000 exemplare, Shakespeare în 225.000.

★

În Republica Democrată Germană, în cartierul Treptow din Berlin, se va deschide un nou cinematograf care va purta numele regretatului Gérard Philipe.

★

Un nou aliat a venit în sprijinul egiptologilor care încearcă să salveze comorile de artă antică din Nubia. Experimentată la Abn Simbel, fotogrametria a dat rezultate excepționale. Frize uriașe au fost reproduse, cu o precizie de 1/20 cm.

★

Folosind procedeele tradiționale ale dramei africane, compania Les Griots a prezentat la teatrul Lutèce din Paris comedia tragică Negrii a lui Jean Genêt. Piesa prezintă revolta popoarelor Africii în fața falsei civilizații aduse de opresorii colonialiști.

★

Conform unor statistici oficiale, în Republica Federală Germană tirajul unui roman nu trece niciodată de 5.000 exemplare. O carte de nuvele, eseuri sau piese de teatru înregistrează maximum 2000 de exemplare.

★

Biblioteca Lenin din Moscova numără 14,5 milioane cărți. Biblioteca Congresului din Washington 9,3 milioane cărți. British Museum din Londra — 6 milioane cărți. Biblioteca Națională din Paris — 6 milioane cărți.

★

La Paris a apărut în colecția Garnier o nouă ediție din Les fleurs du mal de Baudelaire, cu o introducere, variante și note de Antoine Adam, profesor la Sorbona. Antoine Adam este un eminent cunoscător al operei lui Baudelaire despre valoarea și înțelesul căreia a vorbit în urmă cu cîțiva ani și în țara noastră, al cărei oaspete a fost.

★

Haciaturian va prezenta în curînd o nouă lucrare a sa: Suita pentru muzicuță. Aflîndu-se la Paris la începutul lunii trecute, el l-a ascultat pe Albert Reisler, un adevărat virtuos al acestui instrument. Marele compozitor sovietic a fost impresionat de arta lui Reisler și s-a hotărît să-i dedice compoziția Suită pentru muzicuță.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

1964

Sibiu - Biblioteca orăşenească

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 10 (45) • 15 mai 1960 • Apare la 1 şi 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

EMINESCU şi ARGHEZI

de acad. TUDOR VIANU

De la Mihail Eminescu, poezia lirică românească n-a cunoscut o altă realizare mai de seamă, marcată de o originalitate mai puternică şi cu repercusiuni mai întinse asupra întregului scris literar al vremii, decît acele legate de opera lui Tudor Arghezi. Asocierea celor două nume a devenit una din formulele curente ale criticii literare şi chiar ale simplelor consideraţii de amatori, fiindcă ea corespunde sentimentului general al publicului, care, comparînd între ele operele celor doi poeţi şi răsunetul stîrnit de ele, a trebuit să se constate înalta treaptă cărora ambele opere le aparţin deopotrivă. Nu ne vom lăsa ademeniţi deci de întrebarea atît de rău pusă, relativă la eventuala depăşire a unuia dintre marii poeţi de către celălalt. Stabilirea ierarhiilor în poezie, în marea poezie, este o operaţie din cale afară de stingace şi în care n-ajung să se afirme decît afinităţi subiective, greu de justificat. Goethe a spus odată că poezia se găseşte, în fiecare moment, la ţinta ei, astfel încît este cu neputinţă să consideri una din realizările ei de seamă drept pregătirea celei următoare sau ca pe o culme de la care începe declinul. Astfel de gradaţii nu se pot stabili decît între creaţii de valoare inegală, nu şi între cele care aparţin aceluiaşi rang.

Este tocmai cazul poeziei lui Mihail Eminescu şi a lui Tudor Arghezi. Ambele au apărut într-un moment în care arta literară a poeţilor lăsase în urma lor un drum, pe care ei l-au părăsit, pentru a începe unul nou. Eminescu venea după poeţii paşoptişti, după Eliade, după Alecsandri, după Bolintineanu. Primele poezii ale lui Eminescu sînt încă debitoare vechei arte poetice. Curînd însă Eminescu părăseşte lexicul şi procedeele înaintaşilor, pentru a găsi pe ale sale şi pentru a începe, astfel o fază nouă în dezvoltarea artistică a poeziei româneşti. Arghezi aparţine, prin începuturile sale, epocei post-eminesciene. Se pot stabili şi în poezia lui Arghezi unele infiltraţii provenite din opera marelui predecesor, dar puţine şi rare, încît ele nu trag greu în cumpăna în care autorul Cuvintelor potrivite a aruncat greutatea originalităţii sale şi a făcut ca acul balanţei să se oprească în faţa altui semn. Dintr-un anumit punct de vedere se poate deci spune că rolul istoric al lui Arghezi a fost să depăşească eminescianismul, prezent încă în operele atîtora dintre poeţii generaţiei lui. Limba lui Arghezi este alta decît aceea a lui Eminescu, şi tematica, şi modul de a gîndi poetic, şi mijloacele de artă sînt altele. Renovarea liricei româneşti, smulgerea ei de pe căile unde o fixase marea influenţă a poetului Luceafărului, este consecinţa cea mai importantă produsă de afirmarea lui Arghezi încă din al doilea deceniu al secolului nostru.

Devenit independent faţă de eminescianism, Arghezi a exercitat totuşi o înrîurire egală cu a înaintaşului său, în direcţia renovării limbii şi a artei literare. Trebuie spus, de altfel, că această înrîurire a lucrat nu numai asupra poeţilor, dar şi asupra altor mulţi scriitori români din ultimele trei sau patru decenii. Ibrăileanu avea obiceiul să spună: „Într-un fel s-a scris înainte de Arghezi, altfel după el". Observaţia aceasta are nevoie de o întemeiere lingvistică şi estetică, pe care nu ne îndoim că studiile argheziene, aflate astăzi la începuturile lor, o vor aduce, pentru a transforma în certitudine ştiinţifică ceea ce astăzi nu este decît obiectul unui sentiment general, dar vag. Acei care se vor însărcina cu dovezile de rigoare, vor trebui să pornească tot de la comparaţia cu Eminescu, adică de la creaţia aceluia faţă de care s-a precizat contribuţia argheziană.

Cercetătorii vor trebui să arate că deosebirea dintre cei doi poeţi provine, mai întîi, din momentul lor social şi istoric deosebit. Eminescu este poetul unei epoci în care apar, în societatea românească, conflicte puternice, manifestate în mişcările ţărăneşti ivite curînd după moartea poetului, pentru a culmina în marea zguduire de la 1907. Sentimentul de neadaptare a poetului la epoca sa, înţeles limpede de contemporani, de Gherea, de Vlahuţă, i-a colorat întreaga operă. Între 1870 şi 1890 nu se putea întrezări încă în ce chip se va rezolva tensiunea socială, aflătoare la temelia operei eminesciene, aşa încît poetul face să alterneze protestul său, de pildă în Scrisori, cu refugiul în reflecţia pesimistă asupra soartei omeneşti sau în resemnare stoică. După 1907, cînd începe să se afirme geniul lui Arghezi, momentul social devenise altul. Răscoalele înzestrasera ţărănimea săracă cu o conştiinţă de clasă mai limpede şi mai activă. Mişcarea muncitorească dezvoltată şi ea în ţara noastră înzestrează sufletele luptătoare ale epocii cu o reprezentare mai clară a scopurilor şi le tonifică în atitudini de luptă mai dîrze. Arghezi apare ca poetul acestui moment. Apariţia lui în fruntea primului număr al Vieţii Sociale, unul din organele socialiste ale vremii, apoi continuarea colaborării poetului în paginile aceleiaşi reviste, nu lasă nici o îndoială asupra sensului manifestat de creaţia lui Arghezi încă de la începuturile ei. Legarea operei poetului de momentul inserării ei în mişcarea literară a vremii trebuie să fie, pentru toţi cercetătorii viitori, cheia însăşi a explicaţiei ei.

Judecat din punctul de vedere al lirismului ei fundamental, opera lui Arghezi înseamnă depăşirea „pesimismului" eminescian. În locul acestuia apare o atitudine mai luptătoare, expresia conflictului mai limpede în conştiinţa de sine şi în hotărîrea acţiunii, caracteristice pentru răstimpul care începe odată cu al doilea deceniu al veacului nostru. Această atitudine produce consecinţe artistice care vor trebui studiate cu deamănuntul în opera argheziană. Ele vor trebui identificate în reforma lexicului, în dreptul de cetate literară pe care poetul îl acordă sectorului aspru al limbii, alternat de altfel cu aria lexicală cea mai delicată, în sfera sa tematică, sporită prin temele luptei, ale revoltei, ale negaţiei, prin reforma prosodică, în cadrul căreia apar multe frîngeri ale ritmurilor tradiţionale, în modalităţile sintactice, cu dislocările atît de expresive ale frazei şi în multe alte procedee ale artei argheziene. Impresia generală lăsată de lirica lui Arghezi este aceea a unei mari tensiuni interne, a unui dramatism esenţial, niciodată exprimate, în formele şi cu accentele aceleiaşi intensităţi, în tot trecutul poeziei noastre şi în care se exprimă vocaţia revoluţionară a unei noi epoci din istoria noastră politică, socială şi morală.

Tudor Arghezi a însoţit prin comentariul său liric şi publicistic dezvoltarea societăţii româneşti în ultimele cinci decenii. Soarta mai clementă decît pentru Eminescu, i-a hărăzit viaţă lungă şi carieră bogată, salutate astăzi în momentul roadelor supreme şi a încununării lor, de toţi acei care, ca tovarăşi de drum sau ca admiratori din mulţime recunosc în el pe poetul grăitor în numele tuturor.

CÎNTEC

M-ai dăruit cu aur şi podoabe,
De care multor suflete li-e sete,
Toate puterile răzleţe-mi fură roabe,
Sînt plin ca de icoane un părete,
Ingreuiat de nimburi şi smaralde.

Mă simt ca un stihar de voevod
Ţesut încet cu degetele calde
Ale întregului năpăstuit norod.
Atît îs de bogat şi-n adîncime,
Atît îmi mişună mătasea împrejur,
Că-mpletiturile rămase din vechime
Şi-aduc aminte fostul lor murmur.

Tudor Arghezi

1959 Champel
(din Ante-Postume)

TUDOR ARGHEZI IMPLINEŞTE 80 DE ANI

COLOCVIU CU TINERETUL

SCRIITORI AI EPOCII SOCIALISTE

Dragă prietene,

Am ales atunci ca să te ascult, un loc viu din bătrîna grădină într-o dimineaţă de primăvară. Fierbea viaţa în jurul nostru iar dumneata, te văd ca şi acum, mă priveai atent. Voiai să ştii multe, să afli „tot" în legătură cu scriitoricescul meşteşug. Firesc că încrederea dumitale îmi făcea plăcere şi mă onora. Mi-am îngăduit însă, de atunci, să-ţi amintesc puţinătatea mea, făgăduindu-ţi totuşi cîteva gînduri şi concluzii dintr-o experienţă personală. Şi iată că acum mă ţin de cuvînt.

Ceea ce consider ca pe o problemă deosebit de grea în profesiunea scriitoricească este găsirea şi stabilirea conformă cu temperamentul fiecăruia a unei metode de lucru. Ea se referă nu numai la stil şi compoziţie ci în general la actul de creaţie al scriitorului, realist, firesc, de la trăire, observaţie, selecţionarea materialului expresiv, cu adaosul reacţiunilor personale. Îmi reamintesc că Liviu Rebreanu cu care îmi împărtăşeam de multe ori experienţa de scriitor (eu avînd să învăţ mult mai multe de la el) îmi spunea: — Un scriitor lucrează permanent şi ori unde. Munca lui nu încetează niciodată! Se referea desigur la actul permanent de înregistrarea fenomenelor vieţii înconjurătoare, materia primă în prelucrarea de mai tîrziu. Mărturisirea lui Rebreanu sublinia autenticitatea scriitoricească în trăirea fiecăruia din noi atunci unde ea nu dezvăluia însă metoda de lucru a marelui prozator. Metoda aceasta de lucru nu e o singură regulă de trei exterioară fiinţei intime a scriitorului, ci din potrivă ea este asociată cu stări sufleteşti care merg de la bucurii, pînă la entuziasme, legate atît de rezolvări profesionale cît şi de perspectiva integrării în ritmul social înconjurător, căci creaţia literară rămîne permanent dependentă de climatul social.

În afară de o mare claritate şi justă ordonare în compunere, siguranţa drumului pe care îl ai de urmat, cunoaşterea precisă îţi dă o mare satisfacţie şi bucuria aceea unică a scriitorului (şi desigur a oricărui alt artist) în actul de creaţiune. Despre bucuria aceasta în munca scriitoricească grea, bucurie care ignorează oboseala şi te absoarbe total nimeni nu ştie să vorbească mai bine ca Mihail Sadoveanu pentru care elaborarea vastei sale opere a însemnat nu o grea trudă istovitoare ci un şir întreg de asemenea bucurii creatoare.

Elaborarea intimă a operei aparţine personalităţii fiecărui scriitor. Ceea ce este însă esenţial şi anterior actului redactării este actul de cunoaştere a lumii înconjurătoare, formarea depozitelor de materiale necesare, prin trăire, cunoaştere directă şi prin largile şi feluritele căi ale culturii.

De-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn să însemne pentru noi toţi scriitorii, angrenaţi în marele efort constructiv al Patriei prilejul unor noi angajamente de a contribui după puterile noastre la înflorirea literaturii noi. Răspunzînd chemărilor Partidului să fim la înălţimea sarcinilor ce ne stau în faţă. Numai îndeplinindu-le cu elan, vom fi demni de titlul de scriitor al epocii socialismului.

Iată ce am vrut să-ţi transmit în aceste momente de mare importanţă istorică pentru poporul nostru, ţie, prieten al meu scriitor tînar.

Ion Marin Sadoveanu

Mulţumire pentru Tinereţe

Tinereţea este şi a fost întotdeauna vîrsta viselor îndrăzneţe, a năzuinţei spre fapte mari, eroice, a făuririi unui înalt ideal de viaţă.

Şi totuşi nu întotdeauna aceste elanuri primăvăratice, au dat mult rîvnitul rod, încărcînd ca merele de aur din poveste crengile livezilor tinere. Au fost zile, au fost ani, au fost veacuri întregi, cînd ele ori au fost sugrumate înainte de a-şi deschide corola, ori au înflorit anemic, fizice surîsuri. Şi nu trebuie să căutăm dovezile în trecutul îndepărtat. E de ajuns să-i întrebăm despre aceasta pe părinţii noştri (şi din păcate nu toţi putem s-o facem, fiindcă nu puţini sîntem cei care am rămas din faşă copii ai nimănui), ori să deschidem o carte care păstrează imaginile acelor ani — „cimitire ale tinereţii".

Am deschis şi eu o asemenea carte. Se cheamă Din veacul XX şi poartă semnătura cunoscutului poet Eugen Jebeleanu. Deschid deseori această carte la pagina unde autorul consemnează cu amărăciune şi revoltă, parcă pentru a fi trecute în istorie rîndurile sale, drama tînărului scriitor Bogdan Amaru (şi nu numai a lui) îngenunchiat la douăzeci şi cinci de ani (vai, exact la anii mei!)

...Şi deschid o altă carte, o carte abia începută, dar în care sînt scrise cu litere de aur, mărturii din acelaş veac XX, numai că dintr-o altă emisferă: însorită, optimistă, populată de altă viaţă. Milioane şi milioane de autori scriu această carte la îndemnul şi sub îndrumarea Partidului Muncitoresc Romîn.

Există în această carte un capitol care are drept titlu cuvintele tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej: „Tineretul îşi poate permite visele cele mai îndrăzneţe cu siguranţa că ele vor fi înfăptuite". Este capitolul generaţiei mele, al primei generaţii de tineri care şi-au putut înfăptui visurile.

Elanurile noastre tinere la chemarea Partidului, au sfredelit munţii, deschizînd drum trenurilor spre Valea Jiului, au aruncat punţi peste prăpăştii la Salva-Vişeu. Cîntecele noastre înflăcărate de dragostea pentru partid, au legat cărămizile APACEI. Alături de cei vîrstnici vom putea spune în curînd şi noi, tinerii, celor care vor privi uluiţi uriaşul lac de acumulare al Hidrocentralei: acolo, în adîncimi, pămîntul poartă efigiile paşilor noştri.

Unde sînt oare copiii de acum şasesprezece ani, care învăţaseră abecedarul între două bombardamente, copiii care întîmpinau la 23 August 1944 cu flori pe ostaşii sovietici eliberatori?

Vă ştiu unde sînteţi, prieteni!

V-am admirat nu o dată priceperea şi siguranţa cu care daţi cep cuptoarelor clocotinde, pentru ca să se reverse oţelul din care vor prinde viaţă tractoarele şi turbinele mult aşteptate.

Ţin minte pasiunea cu care mi-ai vorbit, tînără ingineră de pe meleagurile Dobrogei socialiste, despre metoda ta de a obţine recolte de mii şi mii de kilograme porumb la hectar!

V-am aplaudat şi eu furtunos alături de mii de spectatori pe voi, tineri prieteni actori, la concursul vostru. Iată-vă: îi interpretaţi pe Shakespeare, pe Caragiale şi Gorki, ale căror piese (vă mai amintiţi?) le repetaţi ca pe un jurămînt în anii de şcoală.

Vă întreb de aceea pe voi, pe primii tineri fericiţi din istoria acestei ţări: oare ce ar fi fost tinereţea noastră dacă n-ar fi respirat aerul tare, sănătos al acestor ani, dacă nu şi-ar fi tras seva din viaţa nouă a patriei socialiste, dacă nu s-ar fi aplecat asupra ei cu grijă privirile părinteşti ale Partidului clasei muncitoare? Dar ce-ar fi luna altceva decît un astru invizibil, de n-ar scălda-o lumina soarelui care îi dă strălucire şi poezie?

Se cuvine, aşadar, să-i aducem Partidului Muncitoresc Romîn, înaintea celui de-al III-lea Congres al său, mulţumirea inimilor tinere pentru visele noastre împlinite, preschimbate în palate şi viaducte, în locomotive şi poezii, în proiecte îndrăzneţe şi statui. Să-i mulţumim pentru tinerescul „hei rup" şi pentru cîntecele de brigadă entuziaste, pentru sălile de lectură luminate cu neon şi pentru primele salarii de muncitori, pentru căminele noastre fericite proaspăt întemeiate şi pentru creşele însorite în care fac primii paşi, primii noştri copii. Să-i mulţumim Partidului pentru mîndria cu care vom putea spune cîndva generaţiilor viitoare din ce în ce mai fericite: cu noi a început istoria tinereţii fericite pe aceste plaiuri.

Niculae Stoian

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

ÎNFLĂCĂRATUL CÎNTEC AL MUNCII

Ce problemă mă preocupă în postura de tînăr scriitor (ca vîrstă) şi scriitor tînăr (ca experienţă)?

Ca pe oricare dintre colegii de generaţie (şi de condei, aş adăuga dacă Titus Popovici, de pildă, nu şi-ar redacta cărţile direct la maşina de scris!) mă frămîntă numeroase probleme — dar afirmînd cu dezinvoltură că, pentru rîndurile de faţă, am ales una din ele, la întîmplare şi anume pe prima care mi-a sărit din călimară pe hîrtie, ar fi să dovedesc lipsă de probitate, în primul rînd faţă de mine însumi. Pentru că adevărul e altul. Adevărul e că de o bucată de vreme, în dorinţa care mi se pare legitimă de a nu rămîne la pantalonii scurţi ai copilăriei literare, la vîrsta literară a adolescentului care trage din ţigara ascunsă conspirativ în mîneca tunicii, subordonez marea majoritate a problemelor ce mi le ridică creaţia uneia singure pe care o socotesc, în ceea ce mă priveşte, problema cheie.

Vorbesc despre cunoaşterea vieţii. Despre cunoaşterea nemijlocită a vieţii. Despre o activă, intensă, fără slăbire temporară a ritmului şi deci fără perioade de asalt, participare la viaţă, la complexitatea vieţii în condiţiile construirii socialismului la noi. Vorbesc despre cunoaşterea vieţii, dar nu mă refer la ceea ce numim în mod curent „documentare". Hîrtiile cu note mai mult sau mai puţin grăbite pe care le aduci în valiză, înghesuite între tubul cu pastă de dinţi şi flaneaua de lînă împletită de soţie („ia-o dragă, tu nu ştii, dar la Bicaz e răcoare"!), pot sluji, în cel mai bun caz, creării unui reportaj împănat din belşug cu semne de mirare aşezate în coada unor fapte, în fond uimitoare doar pentru tine, nu şi pentru cititor, el însuşi creatorul acestor fapte, pe care le consideră firesc, pe care le confundă cu însuşi scopul existenţei sale, al apartenenţei sale entuziaste la construirea socialismului.

Dacă nu se integrează personalităţii creatorului, dacă nu devine o puternică de neînvins, necesitate de creaţie, faptul brut de viaţă n-are cum să se transforme într-o lucrare literară. Or, e neserios să-ţi închipui că săptămîna sau luna „petrecută pe teren" are forţa să pună faptul brut în aceste condiţii necesare literaturii! Documentarea, în înţelesul ei curent, rămîne, după părerea mea, un mod util şi adesea indispensabil de completare, de sistematizare a unui material trăit şi selectat în urma unei participări permanente şi active la viaţa celor despre care trebuie, ţi-a devenit o stringentă necesitate, să scrii.

Un prieten, de asemenea tînăr scriitor, m-a emoţionat profund, povestindu-mi că, trăind de mai bine de doi ani în mijlocul petroliştilor, i s-a întîmplat adesea să fie confundat cu un sondor sau cu alt muncitor de pe şantier. Culmea a atins-o într-o zi un reporter de la ziarul regional care i s-a adresat astfel prietenului meu... „sondorul":

— Dumneata cum stai cu norma? Merge, merge treaba?

(În paranteză fie spus, cînd reporterul a aflat că sondorul e de fapt scriitor, s-a indispus că-i „strică documentarea" în loc să se bucure şi să scrie despre asta cu aceeaşi înflăcărare cu care scrie despre oricare fenomen al nouăi descoperit în viaţă).

Prin participarea la viaţă a tînărului scriitor, mai înţeleg însă şi altceva. Sînt bucuros că acest „altceva" a fost formulat cu competenţă de mulţi alţii înaintea mea şi că mie nu mi-a rămas decît să-i citez. Dacă nu pe toţi, (ca să nu pun Luceafărul în situaţia de a-şi mări numărul paginilor cu cel puţin zece) măcar pe M. Novicov care a scris recent: „intervenţia activă" (a scriitorului la munca poporului)... „trebuie să fie precedată de o intervenţie activă, cetăţenească. Astăzi, în ţara noastră constructoare a socialismului, un scriitor, mai ales un scriitor talentat, poate ajuta efectiv oamenilor muncii să rezolve curent unele probleme mai complicate de ordin economic, politic, social, moral". Subscriu cu amîndouă mîinile (dacă tov. Novicov îmi acordă cinstea de a mă lua coautor!).

În creaţia mea de pînă acum, am sărit, ca să zic aşa, doar de puţine ori gardul pentru a ieşi din ograda literaturii destinate copiilor. Mărturisesc că m-am simţit bine în această ogradă (deşi nu odată m-a mîhnit faptul că critica literară a trecut pe lîngă ea cu nepăsare atîta amar de vreme). Consider că nu poate exista o educaţie comunistă multilaterală a tinerei generaţii fără o mare şi bună literatură pentru cei mici. Consider de asemenea că această mare şi bună literatură pentru cei mici nu poate fi realizată printr-o cunoaştere mai superficială a vieţii, printr-o participare întîmplătoare la viaţă, prin „documentări" pripite în şcoli şi tabere. (Timur al lui Gaidar nu s-a născut în timpul vizitei scriitorului într-o şcoală, unde, în răgazul dintre două autografe date micilor cititori, l-a întrebat: „Ei, spuneţi-mi: cum o duceţi? Ce mai ziceţi? Vreau să scriu despre voi!").

Leg, în concluzie, munca mea de creaţie prezentă şi viitoare, creşterea, maturizarea mea ca scriitor, indisolubil de modul cum voi şti (şi unde voi şti) să trăiesc. Dacă voi reuşi să devin o picătură din imensul clocot al vieţii, atunci, iertaţi-mi lipsa de modestie, tovarăşi — cred că cea mai puternică dorinţă a mea, aceea de a scrie o carte a cărei figură centrală să fie adolescentul de azi, nu va rămîne doar în stadiul de deziderat. Dacă nu... dar să mă opresc aici! Nu pot concepe cealaltă alternativă. Ea ar dovedi pasivitate, adică tocmai contrariul idealului de viaţă al unui tînăr scriitor care trăieşte în ficcare clipă imensa satisfacţie că este în primul rînd, unul din milioanele de luptători sub steagul partidului, în bătălia pentru socialism, de o vigoare şi de o frumuseţe fără seamăn. Ba, mai mult, v-aş ruga să tăiaţi fără teamă şi cu linii cît mai apăsate, acel „dacă" nesuferit. Pentru că nu mai departe decît aceste modeste rînduri, am sentimentul nu că le scriu, ci le cînt: că n-aş putea întîrzia sau lipsi nici o secundă din uriaşul cor care face să triumfe în primăvara aceasta înflăcăratul cîntec al luptei şi al muncii dedicat marelui eveniment de la 20 iunie, cel de-al III-lea Congres al Partidului nostru.

Octav Pancu-Iaşi

PROFILURI LITERARE

Titus Popovici

Că schițele scrise în colaborare cu Francisc Munteanu, pe la mijlocul anului 1950 ar fi putut arunca lumini asupra viitoarei traectorii literare a lui Titus Popovici, e discutabil.

Dar chiar volumul Baci Jurca, de scurte povestiri, caracterizîndu-se printr-o anume stăpînire a tehnicii literare nu depășea marginea unor narațiuni înflorate, cu căutări de pitoresc cum sînt unele din scrierile tinerilor povestitori ardeleni.

Romanele Străinul și Setea l-au proiectat, dintr-odată, pe Titus Popovici în rîndul scriitorilor formați prin maturitatea observației ca și prin expresia literară de o mare densitate, simplitate și limpezime.

Inceputurile literare ca și analiza atentă a ultimelor sale cărți ne oferă posibilitatea să descifrăm adevărata structură a scriitorului, interesanta sa evoluție artistică.

Pentru că vrem să spunem din capul locului ceea ce pare apolinic la Titus Popovici nu este altceva decît o mască. In realitate, calmul epic, riguroasa disciplinare a materialului romanesc, toate acele atribute ale stilului clasic, reprezintă victorii asupra unei naturi ardente.

S-a evidențiat atitudinea sa polemic-satirică din Străinul. Reprezentanții partidelor istorice ori ai intelectualității burgheze — sînt luați exemplar cu exemplar și supuși unei șarje violente, pînă la limita grotescului, încît unii dintre aceștia părăsesc condiția lor biologică umană și intră în rîndul animalelor împăiate din magazinele cu vechituri. In Setea, urmărind pe Suslănescu și batjocorindu-i fiecare gest, fiecare replică, ajunge să atenteze la existența literară a personajului. Dar ce are a face. Titus Popovici s-a descărcat de repulsie și furia pe care i-o provoca acest tip de caracter. S-a răzbunat, chiar dacă prin aceasta scriitura sa tipologică n-are decît o valoare publicistică. (Observați și specificul satirei lui Titus Popovici: el nu cunoaște umorul potolit, blînd. Chiar scene prin excelență comice — ca cea din Setea cînd motoganii, fericiți că li se vor da și lor pămînt din moșia baronului Papp de Zerind, vor să cînte ceva și se pomenesc intonînd singurul cîntec pe care-l cunoșteau, imnul regal, — sînt zugrăvite cu o ironie care nu cunoaște îngăduință, care, pe undeva, atinge sarcasmul). Dar nu-i vorba numai de ținuta sa pamfletară și care alunecă, citeodată în accente excesive, derogînd de la legile artei. S-a demonstrat că în Străinul, Titus Popovici se face vinovat, în cazul lui Andrei Sabin, de o atitudine opusă celei discutate, de idealizare.

Și cu toate acestea, ceea ce este mai bun în ultimele sale cărți se remarcă printr-o sobrietate apăsată, învățată la școala lui Slavici și Rebreanu. Să mai ținem seama de ceva. Cunoscînd temperamentul lui Titus Popovici ne-am aștepta ca operele sale să evolueze în sensul romanelor, cum s-au numit cu un termen impropriu, „subiective". Ei bine, nu se întîmplă așa. Cu eforturi, despre care nu avem cunoștință, el s-a orientat către formula romanului, numită iarăși cu un termen impropriu „obiectivă". Astfel este Setea în care se încheagă tipologii de felul Anei, a lui Mitru Moț, ori Gavrila Ursului complet desprinse de subiectivitatea autorului.

Aceste aspecte prezintă cauze mai adînci, care nu pot fi clarificate fără a ne referi la problematica romanelor lui Titus Popovici. Tema principală, motivul interior al oricărei cărți pe care a scris-o stă în procesul care se face intelectualității micburgheze, la lumina marilor evenimente din noua istorie a poporului nostru.

In Străinul, eroul principal e Andrei Sabin a cărui anamneză a caracterului ni-l arată înrudit cu eroii cunoscuți, în literatura noastră din trecut, sub numele de inadaptabili și, în literatura rusă, de oameni de prisos. Andrei adopta poza unei ființe neînțelese și neobișnuite, îndrăgostită de absolut și de mitul superiorității — ca să nu spunem genialității, propriei persoane.

Chiar gestul care-l pune în conflict cu autoritățile școlare și-i determină excluderea — o teză care blama războiul antisovietic, — provine și dintr-o dorință de bravadă gratuită, de frondă. Eroul va fi azvîrlit însă în circuitul marilor întîmplări istorice de la 23 August 1944 și la temperatura lor înaltă va începe să se curețe de caracterul său, oțelul de zgură.

In „Setea" învățătorul George Teodorescu este realizat cu toată obiectivitatea și are ca atare o fizionomie rotunjită. Este adevărat, personajul se află pe o altă treaptă a evoluției. S-a întors din Uniunea Sovietică și a luptat în cadrul diviziei „Tudor Vladimirescu". Revenind acasă, primul său drum a fost să-și dea adeziunea de intrare în Partidul Comunist Romîn. M-a uimit însă osîrdia unor colegi de a-l considera drept un erou pozitiv exemplar, comparabil cu Voropaev și Davidov. Toată activitatea lui George Teodorescu se așează însă sub semnul luptei interioare de a realiza un acord între adevărul lui și adevărul maselor, tinzînd către cel din urmă cu toată puritatea sa sufletească. (Amintiți-vă critica pe care o primește la județeana de partid cînd vine cu propuneri de o „generozitate" narodnică).

Personajul, repet, are un caracter rotunjit, analizîndu-se cu finețe toată sinuozitățile drumului prin care ajunge să se contopească, firesc cu idealul partidului clasei muncitoare.

Ultima creație a lui Titus Popovici, piesa „Passacaglia" este de fapt o revenire la problematica „Străinului". Autorul a vrut să încheie socotelile sale cu romantismul mic-burghez. Eroul, pe care-l cheamă tot Andrei, este un tînăr pianist talentat care orbit de ambiția unei realizări personale — suferă și el ca toți eroii lui Titus Popovici, de grandomanie — în cei patru ani zbuciumați de dinaintea lui 23 August 1944 s-a izolat în casa profesorului său, ca într-o citadelă a idealurilor unui frumos „pur", fără contingențe cu viața celorlalți oameni. Acest refuz în fața realității, a evenimentelor socialpolitice îl va arunca într-o cumplită dramă. Fasciștii în care are încredere să se destăinuie, îi vor zdrobi degetele cu care voia să vrăjească universul întreg.

Acești eroi sînt recuperabili pentru noua societate. In cazul celorlalți, după cum am văzut, autorul apelează numai la mijloace de pamflet. Dar cum s-ar fi putut înfățișa modul în care are loc purificarea de toate năravurile și apucăturile psihologiei lor micburgheze, fără a se oglindi activitatea maselor, cu eroismul și sănătatea lor spirituală contagioasă? Și observați că în Străinul avem, de fapt, de-a face cu două romane: unul al lui Andrei Sabin — despre care am referit — și celălalt al forțelor muncitorești mobilizate de Partidul Comunist Romîn pentru înfăptuirea actului istoric de eliberare a Patriei de sub stăpînirea hitleriștilor și a dictaturii fasciste antonesciene. Uneori ele se întretaie și dau naștere unor scene impresionante, alteori coexistă, avînd ca justificare generală intenția de a realiza o frescă a acelor ani. (Lipsa unor punți de legătură vizează insuficiențe în experiența de romancier a lui Titus Popovici). Dimpotrivă în Setea și Passacaglia, pe primul plan sînt aduse acțiunile maselor populare — în primul, al țărănimii sărace, reprezentată de Mitru Moț — în piesă, ale detașamentelor muncitorești din care face parte Mihai. Pe acest fundal apar în adevărata lor semnificație peripețiile intelectualității. De aici cele două categorii de personaje favorite, pe care le vom găsi totdeauna în cărțile lui Titus Popovici: ori firi caracterizate prin știuta dedublare, cu frămîntări anxioase, ori caractere integre, pline de vitalitate morală. Rețineți și o altă caracteristică de ordinul compoziției: punctele nodale, de adîncă tensiune rezidă în „întîlnirea" dintre eroii primei categorii, cu masele populare. Andrei Sabin ajungînd pe baricadă, scoate la un moment dat, acest strigăt sufocat de o intensă bucurie: „Oameni, primiți-mă între voi... v-am întîlnit în drumul meu, care se oprește aici, în această regăsire". Cuvintele sînt adevărate pentru oricare din eroii principali ai cărților lui Titus Popovici.

Inutil să întreprindem, în acest sens, o demonstrație. In Străinul, Titus Popovici a prezentat, printre primii, într-o lucrare mai vastă, măreața temă a eliberării patriei noastre. In Setea, reflectorul artistic cuprinde un eveniment tot cu proporții de epopee: reforma agrară înfăptuită în chip revoluționar de către țărănime sub conducerea clasei muncitoare.

De altfel, acest sentiment de amploare, de vastitate îți-l dau toate cărțile lui Titus Popovici. El este scriitorul care nu se simte atras, cum ziceam la începutul articolului, decît de temele mari ale prezentului, de ceea ce este monumental, grav și dramatic în epoca noastră. N-o să-l prinzi niciodată ocupîndu-se de aspecte minore și cu atît mai mult se dovedește recalcitrant mirajului formalist al originalității de dragul originalității. Titus Popovici este pătruns de ideea responsabilității în fața scrisului. El, după cîte pot să-mi dau seama, scrie cu facilitate. Sînt scene întregi care, am certitudinea, au fost scrise, cum se spune, dintr-o răsuflare. Și cu toate acestea, scriitorul încredințează cu greu cărțile sale tiparului. In decursul unor ani întregi, el își verifică impresiile subiective despre anumite tipuri cu echivalentul acestora din viața de toate zilele, își lărgește orizontul cunoștințelor despre oameni, cu un viu spirit de autocritică scriitoricească, căutînd să înțeleagă cît mai profund semnificația transformărilor pe care le produce, în peisajul uman al țării, Revoluția noastră.

In fața materialului vast, complex și monumental al epocii noastre, care cere forțe creatoare herculeene, el nu se dă înapoi, ci cu avînt temerar pornește înainte, citeodată primul, crescînd de la carte la carte și fortificîndu-și talentul. Iată pentru ce Titus Popovici este considerat ca o mare speranță a prozei contemporane.

Al. Oprea

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

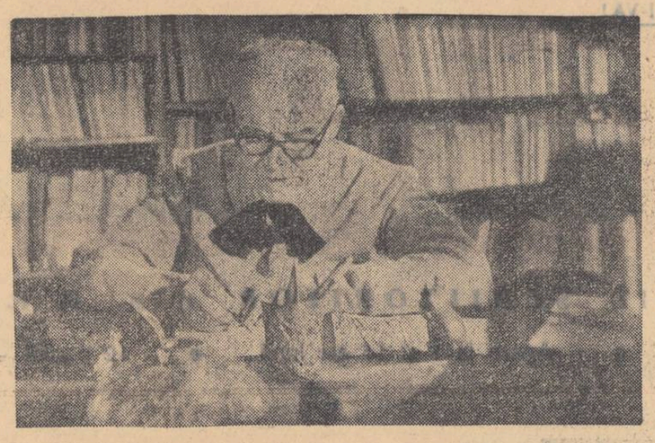

ARTIST DESAVIRȘIT AL CUVINTULUI

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Dacă strălucirea astrului se poate răsfrînge într-un bob de rouă — și dacă cel mai adesea vorbele acestea nu rămîn o simplă și uzată metaforă, ni se pare, totuși, de neconceput cuprinderea unei complexe personalități poetice între marginile înguste ale unei modeste cronici literare. Și dacă ne încumetăm totuși să brodăm cîteva rînduri pe marginea versului arghezian, cu convingerea că petrecem doar cîteva fire de fuior prozaic printr-o strălucită pînză de borangic, este pentru că admirația noastră în fața slovei maestrului octogenar nu se poate sustrage acestui răscolitor moment. Să fii contemporan cu Arghezi și să te închizi sfios, intimidat, în tine, e ca și cînd ai sta în fața frumuseților carpatine cu ochii închiși. Nu poți sui Carpații pe toate cărările lor deodată. Asta nu înseamnă că Arghezi este un poet inaccesibil, cum s-a străduit să-l înfățișeze critica burgheză. Dimpotrivă, izvorît din popor, Arghezi, prin cea mai izbutită parte a operei lui, alături de Alecsandri, Eminescu și Coșbuc este și va deveni, din ce în ce mai mult, fără îndoială, unul dintre poeții noștri cei mai populari. Îi asigură aceasta atașamentul lui pentru popor, legătura indisolubilă a creației sale cu versul folcloric. Căci poezia română cultă, în vîrfurile ei cele mai înalte, a însemnat întotdeauna, de la începuturi și pînă astăzi, o sinteză a valorilor spirituale, așezate de generații în plasma versului popular. Aplecați asupra aceluiași izvor folcloric, poeții noștri cei mai reprezentativi au luat din el substanțe și valori diferite, potrivit cu cerința structurii lor artistice.

Alecsandri s-a apropiat de viața poporului prin baladă, Eminescu prin cîntecul liric, Coșbuc prin complexul etnografic, Arghezi, deși are poezii folclorice cu inflexiuni suave ca Buna Vestire și Lingoare, prima amintind de „Fata morarului" a lui Coșbuc, totuși, răsturnînd sensurile speciilor și încărcîndu-le uneori cu o pronunțată notă satirică și socială, a rămas alături de versul popular prin „blestem", „descîntec", prin formule aparent stereotipe din „jocurile copiilor" și mai cu seamă prin valorile lingvistice. Căci de la Eminescu și pînă astăzi, alături de Sadoveanu, Arghezi reprezintă monumentul cel mai impunător de limbă poetică. In vers sau în roman, în articol sau cronică, în pamflet sau în tabletă (specie tipic argheziană), fie că a dat glas unui profund și chinuitor zbucium lăuntric, în căutarea adevărului filozofic, fie că i-a blamat și sfîșiat cu fierăstrăul frazei pe netrebnici și exploatatori; fie că s-a îndurerat de soarta celor năpăstuiți în trecut, sau s-a bucurat în anii regimului nostru de triumful socialismului, Arghezi a fost oricînd și pretutindeni, un artist desăvîrșit al cuvîntului. Scoborînd din robii durerii unei vecii întregi, limba versului arghezian, bărbătesc, colțuros, uneori cu rezonanțe metalice, transformă biciul îndurat într-un aspru verb pedepsitor. De aceea relația argheziană cu folclorul și limba populară nu e o simplă relație lingvistică, ci una de structură, așa cum a fost la Alecsandri, la Eminescu și Coșbuc, iar în vremea noastră la Beniuc.

Din șirul lung al precursorilor țărani, poetul a schimbat, „întîia oară, / sapa-n condei și brazda-n călimară" și „din graiul lor cu îndemnuri pentru vite", el a ivit „cuvinte potrivite", cum singur mărturisește în nepieritorul său Testament.

Contribuția lingvistică a lui Eminescu — așa cum observa acad. Tudor Vianu — se realizase în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, în sensul „poetizării" vocabularului, genialul poet căutînd, în general, cuvintele care exprimă emoții delicate, suave; contribuția arghezziană se sprijină pe alte zone lexicale, ignorate pînă atunci în limba literară. In afară de zona graiului cu — „îndemnuri pentru vite" — despre care vorbeam — Arghezi îmbogățește limba poetică, înnobilînd cuvîntul de la mahala, „iscînd" din „bube, mucegaiuri și noroi", desăvîrșite frumuseți artistice, care stau alături de puritatea limbii eminesciene — o a treia zonă lingvistică frecventată de poet. Aceste fapte lingvistice se împlinesc adesea în exprimarea unui univers folcloric cu aspirația spre dreptate, adevăr și echitate socială, cu ura împotriva asupritorilor și cu unele limite, proprii acestui mediu, în înțelegerea lumii.

La Arghezi cuvintele au o concretețe uimitoare, de aceea sentimentele și noțiunile exprimate se nasc, trăiesc, se intensifică, se sfarmă și se comportă ca niște vieți autentice, potrivit stărilor pe care le exprimă. In sonurile lor stăruie cînd melancolia liniștei eminesciene, cînd neastîmpărul spiritului arghezian, cînd geamătul și scrîșnetul celor oprimați de strîmba orînduire burgheză; în ele se împletește și murmurul apei, și-al frunzei de fag, topită-n doină, și țăndări de fulger răzbunător.

Dar geniul lingvistic arghezian se impune în primul rînd prin puterea de redare a desăvîrșitei unități dialectice dintre conținut și formă, într-o uimitoare varietate prozodică, expresie a bogatului său univers lăuntric.

Inglobînd în firea sa trăsături esențiale ale omului din popor, Arghezi și-a călăuzit versul după destinul poporului său, împrumutînd în creațiile sale realist-socialiste ceva din siguranța, optimismul și prospețimea morală a constructorilor socialismului. Vigoarea verbului său cu un caracter din ce în ce mai pronunțat popular, trăiește acum o strălucită tinerețe. De aceea poezia arghezziană, pentru a fi pătrunsă deplin, se cere uneori plînsă ca doina, alteori șoptită ca descîntecul, sau zvîrlită-n față ca blestemul și „sudalma".

Am greși desigur, dacă am reduce complexa personalitate arghezziană numai la o dimensiune folclorică și dacă am ignora relațiile ei cu spiritele strălucite ale culturii universale, cu poeți ca Villon și Baudelaire sau cu prozatori ca Rabelais, Swift, Cehov, ș.a. Dacă am insistat, totuși, numai pe această latură, refuzînd pînă și exemplele — este pentru că socotim o latură esențială și cea mai evidentă a personalității lui poetice, asupra căreia vom reveni cu o analiză amănunțită într-un studiu mai amplu.

Cu acest prilej festiv, singura strofă, pe care dorim s-o înfățișăm aci, este aceea ce stă astăzi pe buzele fiecărui cititor al lui Arghezi:

„Carte frumoasă, cinste cui te-a scris
Incet gîndită, gingaș cumpănită;
Ești ca o floare, anume înflorită
Mîinilor mele, care te-au deschis.

O CARTE DESPRE CEHOV

O anchetă întreprinsă de o mare revistă străină, îl numără pe Cehov printre cei mai citiți scriitori din lume. Exegeza operei sale e imensă. De curînd a apărut și la noi o lucrare de interpretare și explicare a vieții și artei sale, datorită tînărului critic B. Elvin. Colecția în care s-a tipărit această lucrare implică anumite limite decurgînd din caracterul ei monografic. Autorul studiului a încercat să spargă aceste limite, neabordînd doar latura „romantată" a existenței marelui scriitor.

Personal detest anecdotica, adică elementul facil, atractiv care ispitește un anume soi de cititor. Ea nu determină și nu explică în mod esențial o personalitate artistică. De aceea cred că Elvin a făcut bine folosind cu precauție datele intime ale vieții scriitorului, încercînd să le integreze într-o viziune globală, armonioasă și sintetică. Firește că este necesar a-l situa pe scriitor în epoca respectivă, a trasa caracteristicile ei a ilustra influența forțelor sociale, atmosfera în care a trăit, pentru a da pregnanță portretului, pentru a arunca o lumină circulară asupra operei sale. Urmărind datele biografice, criticul nostru tinde de fapt să reconstituie formațiunea, istoria unei personalități. In acest sens amănuntul biografic este important în măsura în care e utilizat ca un mijloc de interpretare a universului cehovian. Din păcate se face exces de asemenea date și nu întotdeauna semnificative. E adevărat însă că la Cehov opera și omul se luminează reciproc. Poate la nici un alt scriitor concordanța nu este atît de strînsă.

Cehov a fost fidel lui însuși, nedesmințind nici o clipă în viață idealul pentru care milita în artă. Era în așa fel croit încît fiecare gest, fiecare atitudine, fiecare ideie îl exprima deopotrivă nu numai ca individ social, ci și ca artist. La el nu se remarcă discrepanțele, rupturile atît de violente între opera obiectivă și modul de existență atît de des întîlnite la alți mari scriitori. Cele două aspecte se completează, se echilibrează formează loialtă un tot unitar de unde și acel farmec indicibil al personalității cehoviene. Medicul modest care-și cheltuiește propriile venituri pentru înființarea unui spital, omul care, deși bolnav, pornește spre îndepărtatul Sahalin ca să întocmească fișe privind starea fizică și morală a deținuților, nu este un simplu spectator al vieții celor umili, desnădăjduiți, apreși de societatea țaristă. Scriitorul nu profesează doar literar simpatia pentru oamenii simpli, obișnuiți, care vor popula schițele și nuvelele sale. Această simpatie este reflexul direct al unei umanități profunde, a delicateței, a modestiei și interesului viu pe care Cehov le are față de această lume neînsemnată din jurul-i. Ea se manifestă deci și în conduita de fiecare zi, ca și în scris.

In planul creației, însă, exigențele sînt mai mari. Duioșia, simpatia nu dispar, dar nici nu umbresc luciditatea artistului. Și nu rareori, scriitorul se ridică de la zîmbetul amar și resemnat pînă la revoltă.

Unii exegeți occidentali au vrut să înlăture din interpretarea lor elementul politic, pretextînd că Cehov era insensibil la acesta reducîndu-i problematica eroilor la drama omului simplu, banal, care se desfășoară indiferent de condiții sociale. Criticul nostru spulberă această optică falsă și tendențioasă. El izbutește să demonstreze convingător, printr-o analiză strînsă, implicațiile sociale și politice, dependența strictă a eroilor de mediul sufocant al societății țariste. Opresiunea ia formele cele mai insidioase, infiltrîndu-se în conștiința eroilor, despersonalizîndu-i, transformîndu-i în mecanisme uniforme, cu ticuri, cu obișnuințe, aidoma reducîndu-i la cea mai tristă banalitate. Dar sub această aparență de cenușiu și monoton, banalitatea are o nemaipomenită varietate de aspecte. Sub crusta apăsătoare, se consumă traiul anonim, cu suferințele, cu dramele tăcute, care deși ale unor oameni mărunți, nu sînt mai puțin sguduitoare.

Marele secret al artei cehoviene rezidă tocmai în puterea de a izola banalul, de a-l pune în valoare, de a-l lumina și a ne surprinde prin diversitatea lui, prin ceea ce conține turbător și inedit. Omul de prisos al lui Cehov, omul banal capătă astfel o dimensiune neobișnuită, care întrece cu un cap propria sa statură. Este profundă observația unui renumit critic al nostru G. Călinescu, cînd asemuia spaima nefericitului slujbaș care strănutase în chelia generalului cu mînia lui Achile. Eroii sînt mari sau mici, în funcție de proiecția artistului.

Refuzul gesturilor patetice, a conflictelor zgomotoase, a intrigilor complicate, l-a îndreptat pe Cehov către descoperirea înfățișărilor diurne și multiple a unei lumi cu existența pasivă, aproape vegetală. A vedea totuși drama în evenimentul cotidian, a consemna destinul unor oameni mărunți, cerea o ascuțime și o fină percepție a resorturilor lor sufletești. Dar mai presus de toate cerea o cunoaștere a atmosferei sociale, ale cărei efecte se resimțeau în toate articulațiile psihologice ale personagiilor.

Desigur că Cehov nu s-a mărginit numai la acești eroi, — și îndeosebi în teatrul lui — inclinația unora dintre ei de-a ieși din impas, de a găsi o soluție este mai pronunțată. Eroii au conștiința existenței lor mizerabile, lipsită de orizont, fiind în același timp însetați de o lume mai frumoasă și fericită, spre care tot ceea ce e mai curat și nobil în ei, năzuiește cu o mare nostalgie. Și aci, drama se consumă fără o gesticulație sonoră, intensitatea situațiilor fiind adesea subliniată printr-o tăcere, printr-o aluzie sau o pauză, care laolaltă dau și tensiunea și atmosfera de neuitat a pieselor cehoviene.

Este în această artă ceva desăvîrșit și desigur paginile care ne-au plăcut mai mult din volum sînt tocmai cele în care se descifrează cu subtilitate și inteligență arta marelui scriitor Nu ne putem opri să remarcăm că în această direcție, criticul a dat mai puțină extensiune unui capitol care ar fi trebuit să constituie cheia cărții sale. In ciuda acestei limite, lucrarea constituie totuși o contribuție pozitivă în înțelegerea spiritului cehovian

IERONIM ȘERBU

Al. Piru: OPERA LUI IBRĂILEANU

In opera lui Ibrăileanu de Al. Piru, activitatea criticului ieșan este supusă unei analize științifice și explicată în ceea ce ea are esențial și valoros, cu precizarea limitelor gîndirii criticului — poate prea sumar și prea puțin explicativ cîteodată. Influența dăunătoare a filozofiei idealiste asupra formației lui Ibrăileanu este expediată, bunăoară, într-o singură frază („Firește, apelul la noțiunile esteticei idealiste îndepărta pe Ibrăileanu de principiul esteticei materialist-dialectice al reflectării, făcîndu-l să admită în procesul cunoașterii artistice și unii factori mai degrabă iraționali, în ciuda dorinței lui de a rămîne în marginile inteligibilității"). Din fericire „expedierea" este de cele mai multe ori numai aparentă. Lasă această impresie mai degrabă felul, poate prea sobru, în care Al. Piru își înțelege rolul de comentator. Conciziunea interpretărilor nu exclude o anume intensitate critică, care ajunge uneori pînă la reproșuri directe: „Ibrăileanu scapă însă din vedere un lucru și anume că scriitorul (Brătescu-Voinești) substituie acest unghi de vedere (bun e sinonim cu inadaptabil, rău cu adaptabil) antagonismului de clasă" (I se reproșează deci lui Ibrăileanu însuși substituirea elementului social cu cel etic). Atunci cînd este necesar însă, așa cum se întîmplă în analiza „Spiritului critic..." cercetătorul insistă mai mult asupra limitelor istorice ale gîndirii lui Ibrăileanu, fenomenul fiind explicat prin lupta dintre obiectivitate și nevoia stînjenitoare de a consolida curentul inițiat. (pag. 97).

Autorul studiului se străduiește permanent să stabilească modul în care observația directă asupra fenomenului literar contemporan și atitudinea reflexivă față de materialul studiat, l-au ferit pe Ibrăileanu să cadă pradă erezziilor idealiste. Ajungînd aproape pînă la paralelism, Al Piru determină de repetate ori măsura în care concepția criticului ieșan se apropie de concepția materialist-dialectică căreia — deși părăsise mișcarea socialistă ți rămîne în anumite limite credincios. Lecturile marxiste din tinerețe și influența activității de critic literar a lui Gherea îi formează un sistem personal de idei și opinii. Uneori însă — arată Al. Piru — fără să înțeleagă esența idealistă a pragmatismului lui W. James, Ibrăileanu descoperă la filozoful american idei progresiste ca „încrederea în forțele vii ale spiritului uman și în capacitatea lui de luptă pentru mai bine". Aspirația, de fapt, nu-i aparține lui James, ci criticului ieșan care bine intenționat l-a interpretat greșit pe James. Pentru ca să lămurească eventualele confuzii, Al Piru simte necesitatea unei precizări sintetice a poziției lui Ibrăileanu: „Ca și Dobrogeanu Gherea în secolul trecut, Ibrăileanu a militat pentru o literatură legată de realitățile vieții și pusă în slujba claselor asuprite, oricît într-o anumită epocă idealul politic al criticului a fost limitat la poporanism" (pag. 172)

Uneori în stabilirea filiației de idei se poate observa o oarecare exagerare. Atunci cînd se vorbește, de pildă, despre „exagerarea conștientă", pe care Ibrăileanu o consideră ca o necesitate obligatorie a artei, Al. Piru constată existența aceleiași idei la Guyau și Gorki, ceea ce nu era necesar dacă ne gîndim că promotorul ei a fost Aristotel. De altfel aceste apropieri, foarte frecvente în cuprinsul studiului, nu trebuie considerate totdeauna ca fixarea unor puncte de plecare, ci ca intenții de a semnala circulația mai largă a unor idei și opinii.

Ca metodă de expunere Al. Piru substituie modalitatea cronologică a unei sistematizări a ideilor privind formația criticului. După interpretarea ideologiei politice și a concepției estetice vine în mod firesc cercetarea viziunii critice asupra literaturii române și străine, acordîndu-se un capitol aparte polemistului. Nu este neglijată nici concepția etică a lui Ibrăileanu, esențială pentru o personalitate care, în modul de viață, ți respectă principiile și idealurile. De aci se pornește și în subtila analiză pe care Al. Piru o face romanului Adela, subliniindu-se sensibilitatea scriitorului analist. Un capitol final despre stilul lui Ibrăileanu era cu atît mai necesar cu cît se emiseseră păreri despre facilitatea acestui stil.

La rîndul nostru, sîntem siliți să constatăm la Al. Piru un stil riguros științific cu o frază strict logică, dar complicată uneori pînă la posibilitatea de a crea confuzii (vezi pag. 77). Conciziunea interpretărilor sintetizînd uneori lungi dezbateri și opinii des formulate, solicită adeseori intervenția cititorului în finalizarea unor idei (...concluzia recenziei este totuși că Dan și Ana sînt „tipuri vii" ceea ce este fals. Insă „partea romanului de la urmă — despre nebunia lui Dan — nu-i tocmai mulțumitoare din punct de vedere al motivării psihologice", ceea ce este just, pag. 89).

Cu toate lipsurile și confuziile pe care o tendință exagerată spre laconism le accentuează, lucrarea lui Al. Piru este meritorie și utilă prin buna sistematizare și descrierea fidelă a materialului studiat, prin formularea unor judecăți clare și fără echivocuri. Autorul poate revent asupra subiectului pe care nu l-a epuizat.

PAVEL RUXĂNDOIU

O seamă de cuvinte

Dimos Rendis: „ULIȚA PIPERULUI SĂLBATIC" vol II

Cînd a apărut Ulița piperului sălbatic critica literară constata — nu fără surprindere — că autorul vădește înclinații certe pentru proza de tip obiectiv. Intr-adevăr, Dimos Rendis n-a scris un roman-confesiune — la care s-ar fi așteptat, poate, cititorii poeziei sale — și nici măcar un roman „de atmosferă" cum îl clasifica Eugen Luca într-o recenzie publicată anul trecut în Gazeta literară. Autorul știe să controleze o acțiune desfășurată pe mai multe planuri, să dispună elementele acestei acțiuni într-o dezvoltare gradată, să dirijeze evoluția unui ansamblu — destul de cuprinzător — de personaje. Cartea conține o mare bogăție faptică, evenimente multiple care, mai ales în volumul II, au o succesiune precipitată. Față de volumul anterior în care viața descrisă se scurgea, uneori, extrem de încet, exprimînd astfel starea de așteptare încordată acum chiar ritmul acțiunii e altul. Perioada descrisă (cîteva luni din anul 1944) corespunde, pe plan istoric, unei situații noi. Acum, ofensiva năvălită a Armatei Roșii pe întreg frontul din est aduce în viața Greciei subjugate un aer proaspăt. Orizonturile sînt parcă mai limpezi, domnește o febrilitate care anunță apropiata alungare a hitleriștilor.

Autorul reia în acest al doilea volum relatarea luptelor antifasciste care culminează în cel precedent, cu închegarea frontului național de eliberare. Veștile victoriilor sovietice electrizează pe locuitorii Atenei care trec la lupta fățișă împotriva fascismului și la acțiunea de eliberare treptată a cartierelor orașului. In agitația bătăliilor de stradă distingem siluete cunoscute: Lucas, Iorghis, Rizos, luptători antifasciști, acum cu arma în mînă. Ca și în primul volum, firele cărții se întrețes în jurul tînărului Nondes, care trăiește un proces de creștere, de maturizare sufletească și ideologică. El participă la toate acțiunile Elas-ului, este rănit într-o luptă, se vindecă, cere primirea în partid și într-unul din ultimile capitole aflăm despre intrarea sa în rîndurile comuniștilor.

Evocînd anii teroarei hitleriste în Grecia, Ulița piperului sălbatic dezbate, din unghiuri diferite, o problematică de ordin moral. Aduși în împrejurarea excepțională de a trăi sub ocupație, oamenii se delimitează, se verifică sufletește, adoptînd, fiecare, față de cotropitor, o atitudine determinată, în primul rînd, de poziția socială. Este evidentă în cartea sa, tendința monografică, năzuința de a compune fresca societății grecești. Spre a o realiza, romancierul procedează printr-o reducere la esențe, condensînd în spațiul restrîns al străduței Oreas oameni și aspecte caracteristice, prin extensie, întregii societăți grecești. Pentru amploarea tabloului, prozatorul nu evită nici aspecte oarecum digresive, descrie scene de familie ca măritișul Dinei Bokos, fată comerciantului, sau se oprește îndelung asupra tristeților Siei, fiica paralitică a lui Onarkos Nidis. Tentația monografică merge uneori chiar prea departe și autorul bate la ușă care ar fi trebuit să rămînă închise. Scenele de amor grotesc între Vangos și Marigula, fata slabă de minte a coanei Vghenio, nu completează în mod necesar viziunea socială, aducînd în plus un iz naturalist.

Tonul în genere măsurat, de expunere obiectivă, cunoaște din loc în loc explozia lirică. Cînd relatează o întîmplare tragică (de pildă asasinarea unui compatriot, în lagăr) romancierul, pînă acum narator al faptelor devine și comentatorul lor patetic: „Nici un cotropitor nu va putea înțelege niciodată cum e cu putință ca un om să păstreze pentru el toată durerea. Să o închidă într-însul, ca să-i roadă inima. Să plîngi în taină și să-ți înăbuși suspinele, ca să poți rîde și glumi pentru a feri de durere o altă ființă dragă. Așa ceva nu poate înțelege un cotropitor. Nici un cotropitor, niciodată. Nici nemții — nu acei nemți care l-au dat pe Diesel, pe Goethe, pe Beethoven, ci acei care au născocit fascismul" *(pag. 26). Dar astfel de pasaje (nu multe) generate de vechea inclinație lirică a autorului diluează de fapt dramatismul cărții, rămînînd întrepolări de factură jurnalistică. Iată de ce mi se pare interesant de notat că Dimos Rendis ajunge la bune rezultate tocmai atunci cînd strunește înclinarea virtuală spre lirism. Capitolele de mare concentrație a acțiunii de epică densă (narațiunea luptelor de stradă, în care abundă mișcarea, gestul repezit, strigătele) sînt și cele mai reușite (vezi cap. XIV). De altfel, chiar eroii cărții prind relief, se individualizează mai ales în astfel de momente dinamice. Căci Ulița piperului sălbatic, roman al rezistenței grecești antifasciste, este o carte în care viața palpită cu o forță uriașă.*

GABRIEL DIMISIANU

Roman, laminor, tinerețe, forță

Varduca

Cine și-ar fi închipuit, colega, că Romanul ăsta în care a fost decapitat Miron Costin, pierdut printre cele mai amărîte orășele din partea asta de țară uitată, sălțînd în văzul lumii doar prin cutiile sale de zahăr și grădina sa publică, — va deveni cineva în Rominia? Romanul ăsta al nostru, colega, nedepășind ani de zile orizontul micului negoț, cunoaște azi pe teritoriul lui unul din procesele fundamentale ale lumii moderne: automatizarea. Roman e printre clasicii automatizării la noi, colega. Romanul este — în complexul acestei regiuni dezvoltate formidabil, fără nici o exagerare, colega... — Romanul e în rînd cu Bicazul, cu Săvineștii, cu Oneștii, cu Borzeștii. Laminorul automatizat de la Roman, colega.

Colega apare în frazele mele numai sub influența tovarășului Varduca, Pericle Varduca, secretarul de partid de la laminor. Varduca are un fel de a folosi termenul colega, pe care nea Vițu al lui Mazilu l-ar pricepe cel mai bine; e o ironie blîndă, ușoară, nevinovată care cade ca o rază de soare pe realitatea muncii; dimineața, cînd lumina soarelui străluce pe agregate, inclusiv în țeava incandescentă de oțel, trebuie să fie o voluptate să intri în hala laminorului, între băieții ăștia care toată viața lor conștientă nu au știut decît că sîntem tovarăși, să le spui, glumeț, colega, ca între doctori honoris causa, ca între academicieni, sau nu știu care alt soi de savanți.

— Colega, îi spune deci Verduca lui Halah, secretarului de U.T.M., te rog să preiei problemele următoare... plec la București.

— Pentru ce? întrebă Halah, îmbrăcîndu-se de lucru.

— La expoziția Lenin, a telefonat de la comitetul orășenesc să mă pregătesc, mîine dimineață plecarea. Să vezi ce-o să spună ofițerul... (Desigur, soția tovarășului Varduca — n.a.).

— O să-i pară bine.

— Nu-i place s-o mobilizez.

— Păi atunci de ce mai are grad?

— Sîntem pentru dezarmare totală, colega.

Și Varduca, bucuros ca un copil că pleacă la București, predă sarcinile cu o mare febrilitate lui Halah. Înaintea automatizării propriu zise, îmi vine în față ca un val cald dinspre o mare însorită, acest tovarăș Varduca. Înalt, voinic (deși nu știu ce durere îl ține în spate, dar nu contează la 32 ani), cu o dantură strălucitoare, cu o privire inteligentă care nu te scapă o clipă. Varduca e contaminat cu bună dispoziție. De mult n-am văzut un om atît de bine dispus în structura sa, nu în baza a cîtorva zîmbete circumstanțiale. Îi predă lui Halah cu o voie bună indicibilă, cotizațiile de partid — spre a le trimite unde trebuie și îl anunță pe acelaș ton că tov. director va plăti cotizația mîine. Halah deși e departe de structura lui Varduca, foarte departe, zîmbește, contaminat. Cinci dosare a cinci oameni, „întocmite precum s-a cerut", sînt predate lui Halah spre a fi date tov. Petrescu cu bucuria cu care eu aș preda o capodoperă Editurii tineretului. Nimic neutral, nimic apatic. Varduca e în partid din '46 în P.C.R., tovarășe dragă. S-a înscris la el în sat prin preajma Romanului, după care a venit în oraș, la difuzarea presei, responsabil; a fost mulți ani cu difuzarea presei, nu mai întreba, nu era ca acum, cînd fiecare știe ce e un ziar; mergeai unde vrei și nu vrei, cîtiți fraților, abonați-vă colega. Nu, nu colega. Pe atunci nu prea aveam chef de colega. Le spuneam fraților, cetățeni, tovarăși, a fost bătălie serioasă; i-a rămas însă boala presei în sînge. Varduca e în corespondență cu Steaua roșie din Roman, cu Steagul roșu din Bacău, cu Scînteia. Redacțiile răspund corespondenților lui, — nu întotdeauna publicabile, ca omul, colega... — și-i solicită colaborarea în problemele luptei pentru reducerea prețului de cost la dumneavoastră în secție, în problemele culturale, etc., etc. Varduca e la laminor din '58. Direct de la difuzarea presei. La 30 de ani, bărbat în toată firea, cu nevastă și copii, a hotărît să se califice în siderurgie.

— A fost un act curajos, tovarășe Varduca.

— M-am gîndit la copii, ei vor fi muncitori, eu... dar se încurcă. Un gest al mîinii vrea să insinueze să lăsăm baltă chestiunea aceasta patetică. El așa ar fi vrut; să evităm cuvintele mari despre el, însă cum încercase el să le evite, prin imaginea copiilor, a viitorului, nu era cu nimic mai simplu. Îl urmăresc cu cîtă grabă trece să-mi explice cum e cu educația comunistă a tineretului la ei în secție. Laminorul e patronat de tineret, sînt trei brigăzi complexe care au o medie de vîrstă de 23 ani! Nu a existat la început decît un nucleu redus de tehnicieni, veniți de la specializare din Uniunea Sovietică, care au învățat prima promoție de tineri cum să lucreze, pornind cu ei de mînă, colega, de la cuptor pînă la ultimul valț. Oamenii au prins repede meseria, după aceea au plecat în armată. A urmat o a doua promoție, am primit oameni de la Școala profesională din București, băieți foarte buni, dar laminorul nostru modern e altceva decît „Republica". Și au trebuit s-o ia dela început. Sînt probleme foarte serioase. Și comuniștii au trebuit să le descurce pe îndelete, cu cap, colega. O hotărîre foarte importantă a noastră, a fost ca fiecare membru de partid să se ocupe de unul sau doi tineri; avem rezultate — să mergi la Cojocaru sau la „duo", la Zaharia, o să vezi concret. Lucrează cu doi băieți, cu Bereș și Dănilă, i-am primit candidați de partid, au venit de la țară.

Îl privesc insistent. Varduca trece peste privirea mea și își continuă expunerea cu plăcerea tonică conținută în prima probă, la cald, a laminorului.

— În ianuarie '60 am realizat pianul în proporție de 103,69 la sută; coeficientul de utilizare a agregatelor a crescut de la 83 la 91,04, calitatea producției, idem (idem sună la el frumos, ca și colega — n.a.). De la 87 la 93,6. În februarie am realizat 100,1, calitatea idem ca și în ianuarie. Acum în aprilie, cu Congresul în față, va fi tare de tot, colega, ascultă-mă pe mine, știu ce-ți spun. La Congresul al II-lea, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej ne anunța apariția. Acum iată-ne. Congresul al III-lea o să ne dea sarcini noi. Trebuie să venim în fața lui cu fruntea sus.

Și după aceasta ne privim în perfectă înțelegere.

— Tovarășe Varduca, cum au fost lunile alea de calificare?

— Mi-au cam însingerat palmele, colega, ce să mai vorbim. Nu eram obișnuit și ședeam aici de dimineață pînă seara, plus cursurile la școală. Am ieșit lăcătuș-mecanic, cum mă vezi, — și se autodescrie cu o privire peste salopeta care cîntă pe el, așa negricioasă de efort, ulei și sudoare, — dar acum încep cursurile pentru laminoriști și idem.

Varduca închide dosarul și pune palma lui grea pe el. Cu imaginea palmelor lui Varduca — ale unui comunist chemat de laminor și viitor în chip fascinant — mă apropii de automatizare. Mă apropii, gîndind ca și Varduca la realitatea acestui laminor în fața Congresului al III-lea al Partidului. Ce bucurie să aduci în fața forului suprem de partid — acest „acum, iată-ne" al lui Varduca...

Automatizarea

Automatizarea trebuie urmărită dimineața, într-o dimineață de primăvară cu atît mai bine. Noaptea — fierberile oțelului, cu mișcările sale de început de lume, cu șirul de oameni aruncînd sălbatic dolomit în cuptor, cu veghea încordată a șarjei, cu probele de laborator reliefate pe somnul oamenilor din oraș. Noaptea, oțelul poate fi mai bine înțeles, iar automatizarea — dimineața, neapărat dimineața, sub un cer albastru ca acum, nedespărțindu-ne aparent de el, decît vitraliile halei. Cerul albastru e aici, în rațiunea agregatelor întregul proces cere un orizont larg, adînc, însorit, pe care natura îl oferă ochilor numai la mare. La laminor, marea se oferă imaginației imediat după ce ochii au coborît cu cerul albastru în hală și pașii se țin de țagle, de transformarea lor. Mai întîi sub o formă fragedă, a cuptoarelor în care răsare soarele. Laminorul, ca și dimineața, începe cu focul cuptoarelor; sentimental, privirea nu se poate despărți multă vreme de cuptor, cum nu se poate despărți pe o plaje de apariția soarelui. Țaglele, reci, măsurate în milimetri, legate bine și nediferențiate, sînt transportate aerian și aruncate în cuptor, la cald. Pînă devin incandescente, pînă răsare astrul, dimineața mai păstrează din misterele nopții, laminorul numai aici la cuptoare mai păstrează din vraja oțelăriei. Cabinele de comandă din fața celor două cuptoare sînt în penumbră, luminate doar din față; pe tablourile cu butoane prin care se ordonă operațiile de introducere și extragere a țaglelor, mîna se mișcă straniu, în clar-obscur. Dar cu o precizie matematică, cert desprinsă din matematica solară. Extrase din foc, țaglele roșii-alburii apar în dimineață, pe banda transportoare, în rolele, în inelele și în verigile căreia a coborît, precum spuneam, cerul albastru. La cuptoare, legătura laminorului cu marea era deocamdată fragedă. Abia aici, pe banda transportoare, ea se încheagă mai clar. Paralel cu banda transportoare e o pasarelă pentru mișcarea umană. Distanța dintre țeava care alunecă spre perforator și pașii tăi, tot într-acolo, e de natură să te întoarcă pe nisipul unui țărm, la cîteva degete de valurile care se sparg liniștite, mîngîindu-te cu spuma și lumina lor. Căldura țevei se înalță în tine — ești la cîțiva centimetri de ea, fără vreun pericol — ca soarele din valurile sparte la picioare. Pașii pe pasarelă lîngă țeava alunecînd spre perforator și iradiind, te fixează pe o încîntătoare plaje, de unde orizontul automatizării devine mai amplu. Într-adevăr se apropie perforatorul, un virtej cu totul special la care e supusă țeava. Observă că nu mai avem de-a face cu un stoc de țagle reci, nediferențiate; tot ce apare acum sub cerul albastru, venind dinspre cuptor e strict individualizat, cu o personalitate clară, roșie-alburie, așa cum la mare fiecare val lovindu-te molatec în față, în timp ce înoți, e precis în intensitatea și direcția sa. La perforator individualitatea fiecărei țevi e mai marcată ca oriunde; aici, prin comenzile date dintr-o cabină înălțată peste agregat, țeava este lungită, subțiată, modificată conform cerințelor, pentru ca imediat, printr-un sistem de ridicare și alunecare, în continuare roșie, fierbinte, să fie trimisă mai departe, spre răcire. Dacă e cazul, țeava trece, după perforare, pe la o mașină specială, numită „duo". Operațiile în care mîna omului mai intervine direct, unde munca fizică ocupă un volum important, aici sînt — la perforator și la „duo" (în legătură cu dopurile speciale introduse în țeavă la perforat, cu mișcarea țevilor, etc.). După aceea, automatizarea e deplină pînă la răcirea țevii. Răcirea, deajuns de departe de perforator, închide nu numai traiectoria parcursă de țeavă, ci și cea parcursă de imaginație. Țevile se răcesc în hală, și încet-încet devin din roșii, negre, tot mai negre, spre noapte. E apusul. Devin plăcut sumbre, ca marea în amurg; departe — la cuptor, pe benzile transportoare, la perforator, pe altă emisferă — e ziua. Aici se lasă o noapte dulce, dulce ca trecerea de la roșu la cenușiu, de la cenușiu la negru, a țevii. Te aștepți să apară stele, în plină dimineață.

În sfîrșit, pătrunzînd mai în adîncul acestei metafore, trebuie spus că laminorul automatizat are exact capacitatea binecunoscută a mării de a da substanță și profunzime frumuseții și puterii omului. Ceea ce în natură marea poate cel mai bine, să dea maximum-ul de plasticitate fizicului nostru, cu toate consecințele psihice care decurg din aceasta — automatizarea reușește la fel de bine, dacă nu chiar mai pregnant, pentru că e un fundal cu totul inedit, proaspăt în viața omului nostru nou. Dispariția, sau dacă nu, reducerea substanțială a volumului de muncă fizică dau, într-o uzină a unor oameni liberi de exploatare, proporții nestudiate — îndrăznesc să scriu în locul oricărui superlativ — ridicînd la puterea n atît amănuntul, cît și liniile mari, categorice.

Atitudinea mîinilor

Tovarășul Nichifor Mihai, candidat de partid, colega Nichifor Mihai, cum ar spune Varduca, deoarece sîntem între savanți, omul fiind maestru la cuptoare, cu școală și specializare, a bătut de la 9 ani cu ciocanul. A avut un mos fierar și de la 9 ani a stat în fierărie să cîștige o pîine. Între vîrsta aceea și acest Nichifor e o distanță de 15 ani; la numai 24 de ani, Nichifor a cunoscut automatizarea, mîna sa s-a desprins de ciocan și acest fenomen e incalculabil, așa cum s-a întîmplat și cu mii de ani în urmă, cînd mîna a apucat pentru prima oară o uneltă. Altfel, Nichifor pare oltean și dat dracului, mic, vînjos, cu o căutătură rapidă, pătrunzătoare, de om umblat, ca oltenii și, vorba aceea, cu căciula de astrahan. Nici gînd. E moldovean de pe pămînturile acestea, de prin părțile Iașului. Ar vrea să insiste asupra mosului său, cel care l-a învățat să muncească, dar un chinez tînăr, student la practică, aici, colega, îl întrerupe și într-o românească evidentă îl întreabă dacă știe unde sînt cheile. Nichifor îi răspunde prietenos și trece ager să-mi explice ce grozavi sînt chinezii. De o seriozitate, tovarășe... pe urmă revine cu vorba în țară, la cei trei ani ai lui petrecuți la Hunedoara, la cursul de maeștri unde l-a trimis I.M.S.-ul. Altă viață la Hunedoara, altă lume, dar moldoveanul nu se pierde, ce zici? Ce să zic? Nasc și în Moldova oameni. Intrăm în cabina de comandă din fața cuptorului. Nichifor — aceiași ochi care au fixat foalele, focul rudimentar al unei fierării — controlează dintr-o privire, în penumbră, operatorul și pentru cîteva clipe lucrează el la butoane. Brațul automat îl ascultă supus, ordonează țaglele în cuptor, se mișcă în dreapta, în stînga, înainte, înapoi, după cum vor degetele lui Nichifor. Omul privește înainte și de acolo focul îi răspunde cuminte, pe față, prin reflexe superbe. Restul cabinei e în penumbră. Și mai departe decît această penumbră, — în umbră, au rămas urmele muncii fizice, ale ciocanului deprins la moșu-său. Poate au mai rămas în mușchiulatura pieptului și brațelor, dar în nici un caz în ochii aceștia competenți de savant siderurgist. În fața focului, Nichifor tace. Degetele lucrează pe butoane într-o agitație care, curînd, cînd vom începe să studiem mai atent transformările provocate de automatizare în omul liber, vom descoperi că țin de o estetică cu nimic inferioară pianului, după cum laminorul nu e, ca emoție, inferior mării. În acest timp, în fața focului, în Nichifor Mihai, psihic și fizic au loc transformări imperceptibile.

Dimpotrivă, Tarhon, operator la perforator lucrează fără solemnitate. Lîngă el, imaginația nu te duce nici la mare, nici pe plăjile primitive ale dezvoltării omenirii. Ești în prezent, captivat de spontaneitatea tipului, de mustăcioara lui foarte șic, cu care stopează orice elan liric. Altă vîrstă decît Nichifor, cu patru ani mai mic, adică douăzeci de ani! Nichifor, oricît a trecut pe la Hunedoara și a văzut lumea, păstra tăcerea în momentele grave din cabină. Tarhon, moldovean și el, de pe la Vaslui, a văzut Bucureștiul, a făcut Școala profesională acolo la Uzinele „Republica" și adaugă că a jucat și în echipa națională de rugbi, la juniori, bineînțeles. E subțiratic, mărunțel, altfel decît pe „trei sferturi" nu-l văd. Exact. E pasionat după rugbi. Joacă la Laminorul lor și pe nerăsuflate îmi povestea înfrîngerea de duminica trecută, 10 aprilie, absolut nemeritată. În acest timp, țeava alunecă pe bandă, spre perforator, Tarhon o urmărește degajat, cu coada ochiului, doar mîinile, degetele sînt febrile și atente Nimic greșit. Povestirea despre rugbi merge înainte. S-ar părea, aici în cabină că totul este ușor, senin, fără efort, așa că reflecțiile sportive n-au nimic forțat, artificial. Țeava iese din perforator, trece pe sub ochii noștri și Tarhon îmi spune foarte mișcat că el, de cînd e sportiv, nu a lovit niciodată adversarul și nu-l va lovi. Singura chestiune de viitor pe care o discutăm împreună e căsătoria lui. Mai tîrziu. După armată. O nouă țeavă intră în mașină și degetele lui Tarhon parcă s-ar juca pe manetă, subliniind, toate zece, deplina degajare interioară a operatorului în fața acestei minuni a tehnicii moderne.

La „duo", unde spuneam că volumul de muncă fizică e mai mare, descopăr doi băieți uriași, jucători în grămada Laminorului. Bereș și Dănilă — mai exact, Dănilă titular, Bereș mai puțin titular, nefolosit de antrenor în ultimele meciuri, pentru că mai trebuie să studieze regulamentul. Dar cele patru eseuri neacordate de arbitru, duminică, le vedea oricine — spune Bereș, fusese pe tușă, dar a plecat plîngînd de la meci. De nervi, tovarășe, de nervi. Bereș, ca și Dănilă, e un copil uriaș, nu au atîns nici douăzeci de ani. Sînt amîndoi de la țară, tot de pe lîngă Roman, trecuți și ei prin Bucureștii pe la Republica, unde au deprins direct laminatul și rugbiul, cu terminologia lui franceză, eseu, miele și ce-o mai fi. Impresia fundamentală e de putere proletară fermecătoare. Și în același timp — de stîngăcie. Acea stîngăcie a oamenilor puternici care nu prea știu să țină în palmele lor — obișnuite, iată, cu un balon oval — o vrabie. Zaharia, meșterul lor la „duo", om la treizeci și doi de ani, dar violent mai vîrstnic decît îmberbii aceștia, în primul rînd printr-o față mai chinuită pe care au trecut mult mai multe griji — și în orice caz, la vîrsta, lor, nu plînsul după 4 eseuri neacordate — mă asigură că dimpotrivă, băieții sînt oameni pe care te poți bizui. Care stîngăcie, tovarășe? Fața lui Zaharia se destinde într-un zîmbet superior de muncitor care știe mai mult decît toți inginerii și ziariștii la un loc. Să-i fi văzut la ședința de primire în partid. Am auzit că i-ai avut în grijă, mi-a spus Varduca... Ai avut sarcină în sensul acesta. Zaharia e foarte mulțumit că știu asta, dar el despre băieți discută, nu despre persoana lui. Să fi văzut ce răspunsuri frumoase au dat, tovarășii n-au avut nimic împotrivă. Candidați de partid la 20 de ani. Pot pleca în concediu și să-i las pe ei aici fără grijă. Și Zaharia socotește că acest argument e suprem.

În clipa aceasta, Bereș se uită la ceas. Și-a ridicat mîneca salopetei unsuroase, a lăsat piesa grea la picioare, dominînd-o ca pe un fulg, a ținut cîteva clipe mîneca să nu-i acopere vizibilitatea și a privit ora indicată de ceasul de la încheietura mîinii sale drepte. Cît timp îl desparte de ora antrenamentului, după amiază? E un ceas modern, mare, arătos, de bun gust. A venit la șase sute și ceva pe lună, acum are nouă sute și ceva cu perspective — dar frumusețea e în acordul dintre acest gest al unui fost țăran și mîna unui fost fierar pe butoanele comenzilor la cuptor, uniți prin fluxul automatic al laminorului, sub vitraliile aceluiaș cer albastru de primăvară și sub steagul aceluiaș partid al clasei lor, creat pe măsura forței și inteligenței muncitorești.

Radu Cosașu

RUSALIN MUREȘANU

În fața Partidului

În fața lui natura, ea însăși s-a supus!
De la-nceput aceeași și închistată-n forme.
S-a răsvrătit de-odată și dîrză și-a răpus
Cu ajutorul nostru greșelile-i enorme

Și-a scos la suprafață carpații de cărbuni
Și mările de codri le-a înălțat spre soare.
Și stelele pe vîrfuri de fabrici drept cununi
Și a sculptat în munte palate mari de sare!

A Bistriței talazuri le-a stăvilit din mers
Torcînd lumina dulce pe firele gingașe,
La sud din harta-i gravă mocirle vechi și-a șters
Și a făcut ogoare și-a înălțat orașe!

La Nord izbi cu dalta fierbinte-n munții reci.
Și căi de fier veniră și trenuri iuți ca vîntul
Prin suple viaducte împrieteni pe veci.
Un pisc înalt cu altul și cerul cu pămîntul.

Iar la Apus își puse pecetea sa de foc:
Furnale mari, ca-n ele ea însăși să renască.
Și a mai scos sfioasă, zîmbind, din loc în loc
Argint, aramă, aur, — mîndria ei moțească!

Și peste toate-aceste, în mijloc, drept îndemn
Al timpului ce tînăr ne înconjoară-ntruna,
O stea de foc își puse natura, simplu semn
Că se supune nouă de-acum, pe totdeauna!

Renașterea cetății

La un congres internațional al arhitecților urbaniști ținut la Bruxelles în 1930, s-a făcut afirmația curajoasă că structura orașelor moderne are un caracter antiuman. Un delegat a pus chiar o întrebare foarte rezonabilă: „De ce poate fi condamnat un măcelar care vinde carne stricată în timp ce legile apără pe acela care exploatează bordeie putrede închiriindu-le populației nevoiașe?". S-au mai rostit acolo și alte vorbe de bun simț, sau auzit și strigăte de indignare și revoltă, dar, bineînțeles, toate aceste manifestări au fost puse pe seama unor exaltați. Cei răspunzători de monstruoasa dezvoltare a centrelor urbane au zîmbit cu îngăduință, văzîndu-și mai departe de treburile lor și lăsînd în pace „sfînta inițiativă privată", adică dînd frîu liber și încurajînd construcția haotică și mercantilă.

Încă de atunci, Uniunea Sovietică, prima țară socialistă, a prezentat în cadrul unor discuții internaționale, proiecte și planuri de construcție și sistematizare a orașelor, în care toate elementele erau subordonate intereselor vitale ale omului, promovînd astfel principiul răspunderii colective, singura modalitate în stare să rezolve această gravă problemă a secolului. Și în cazul acesta, ca-n multe alte împrejurări, grija statului sovietic pentru viața oamenilor a fost considerată simplă propagandă. A afirma că fiecare om care muncește are dreptul la o locuință confortabilă, la școli pentru copiii săi, la spații verzi și la flori pentru odihna minții și ochilor lui, însemna desigur a propaga idei foarte periculoase pentru burghezia acaparatoare, pentru stăpînii care rezervau slugilor lor cartierele mărginașe, în vecinătatea gropilor de gunoi, fără lumină, fără canalizare, cu străzi care erau doar niște pîrtii nămoloase printre colibe și bordeie.

Pentru a ilustra ipocrizia guvernanților burghezi față de aspectul și buhăstarea orașelor, amintim că în 1932, mi se pare, un alt congres al arhitecturii urbanistice s-a ținut pe un vapor luxos, în apele Greciei. Vreme de patru zile experții au plutit pe mare, legănați de valuri și de vînturile dulci ale Eladei. Singurul beneficiar al acestei originale croaziere a fost firma elvețiană care a procurat tablele de aluminiu, obligatorii pentru prezentarea proiectelor.

Dar ani mulți după aceea, „marile orașe" au continuat să crească asemenea polipilor, în sus, în jos, lateral, îngropînd și putrezind milioane de vieți, condamnînd la degenerare milioane de copii.

Astfel de imagini m-au năpădit privind macheta noilor construcții ce se vor naște în capitala noastră. Ne-am obișnuit să primim asemenea proiecte cu entuziasmul liniștit al omului care cunoaște dimensiunile revoluției socialiste. După înfățișarea de o monumentalitate aproape ireală a complexului din Piața Republicii, s-ar părea că nimic nu poate fi mai grandios. Într-adevăr, mii de oameni se perindă zilnic pe acolo și se opresc înmărmuriți, privesc ceasuri întregi blocurile de o zveltețe aproape vie. Dar sala, sala aceea pe care fotografiile n-o pot cuprinde, sala cu instalațiile cele mai moderne, sala cu care s-ar mîndri orice oraș din lume... Cine a făcut acestea? par a întreba trecătorii. Noi, românii? Da, noi, poporul român, dar pentru asta a trebuit să înfăptuim întîi revoluția socialistă. Și totuși, proiectele publicate recent, am impresia că întrec în amploare tot ce am făcut pînă acum. Și semnificația lor este mult mai adîncă, pentru că vom dărîma ceea ce mai amintește întunecata noastră viață de ieri. Grivița, Mihai Bravu, Oborul, Piața Mare și cîte vor mai urma, ascundeau în beciurile lor, în mansardele, în magaziile și barăcile lor, spectrul unor rînduieli odioase, al unor așezări pe care le urîm tot mai mult, depărtîndu-ne de ele.

Cît să fie de-atunci?

Chiar în clipa cînd țara întreagă avea sub ochi imaginea viitoare a căii Griviței, acolo apăruseră tîrnăcoapele, excavatoarele și buldozerele. Am văzut înversunarea cu care oamenii prăbușeau cocioabele, setea cu care mașinile culcau la pămînt zidurile mucegăite și triste, înălțate cîndva cu iluzia chiverniselii și fericirii depline. Contemplînd astfel acest prăpăd binecuvîntat, am văzut, ca pe un ecran suprapus, marșul cutremurător din februarie 1933. Am auzit bocancii cu tălpi de lemn lovind piatra cenușie a străzii, am zărit chipurile întunecate de mînie ale greviștilor. Și ningea, ningea cu fulgi mari peste coloana nesfîrșită care se îndrepta spre centru într-o tăcere amenințătoare. Burghezi grași priveau prin perdele mulțimea de mantale negre și nu bănuiau că numai peste zece ani aceste mantale vor vîntura și vor risipi sacrosancta și putreda lor domnie.

Cupa unui excavator s-a ridicat ca o dihanie și s-a deșertat gemînd într-o basculantă. M-am apropiat și am cercetat umeda inerție a pămîntului. Pete roșii în floreau ici și colo, erau niște alge, dar aveam dreptul să-mi închipui și să cred că e sîngele celor răpuși pentru că atunci, în februarie, ceruseră pîine și libertate.

Peste cîteva luni, probabil, între Sf. Vineri și Podul Constanței, nu va mai fi nimic din ce-a fost și ne va fi foarte greu să refacem imaginea veche. O arteră largă de 54 metri, brodată cu alveole de verdeață va trece printre cele 3.000 de apartamente, printre clădirile cu 12 etaje încălzite în aburul de la atelierele C.F.R. Și apoi, magistrala va veni spre inima orașului, către gară, va ajunge în calea Victoriei, se va uni cu celelalte artere și vor alcătui împreună sistemul respirator al unei cetăți îndelung sufocată de o concepție urbanistică meschină și urîtă.

Dar cel mai mare șantier se naște chiar acum pe șoseaua Mihai Bravu. Amintiți-vă șandramalele cu tîrși, cu ghiudem, cu luminări. Amintiți-vă de atmosfera grotească evocată de Rogalski în „Înmormîntare la Pătrunjel", amintiți-vă de toată acea viermuială de bîlci, mînată orbește de o singură lege: a hoției, a lenei, a dreptului celui mai corupt și mai tare. Pe mormîntul acestei lumi se vor ridica 10.000 de apartamente, se vor naște mari peluze de vegetație, stranduri și săli de teatru. Și mai departe, spre Șerban Vodă, de la Piața Unirii spre imensa groapă a Cociocului va lua ființă cea mai importantă arteră a capitalei, magistrala Nord-Sud. Și tot mai departe, spre șoseaua Giurgiului se vor înălța blocuri cu 14 etaje. Rețineți: aici vor lua ființă 6 apartamente pe zi. Măsurați singur proporțiile acestor construcții. Condeiul rămîne neputincios și în socoteli și în imagini.

Peste un an, într-o duminică dimineața, bucureșteanul cu copilul și nevasta, va zbura cu helicopterul prin văzduhul capitalei.

— Tată, dar ce-a fost pe-aici înainte?

— Nu mai știu, puiule, am uitat. Mi se pare că a trecut de atunci un secol.

De fapt nu s-au scurs decît 365 de zile. Diferența rezultată din comprimarea timpului înseamnă socialism.

Așa va fi și la noi

Un ochi atent, obișnuit să aprecieze mișcarea energiilor umane, ritmul vieții, cum se spune, va fi băgat de seamă că de cîteva săptămîni Bucureștiul cunoaște o frămîntare neobișnuită. De cînd s-a anunțat ziua Congresului Partidului, mișcarea străzii, a uzinelor, a instituțiilor, a șantierelor, e propulsată de o forță greu de definit și de măsurat. S-ar putea vorbi de maturizarea conștiinței sociale, de acel simț de răspundere la care societatea noastră te obligă, de care nu poți fugi fără riscul izolării și al amorțirii. Acesta, cred, este cel mai mare cîștig al revoluției, o cucerire fără de care nu sînt de închipuit realizările materiale.

Să observăm fenomenul pe un pămînt gol, fără viață. Se știa de cîteva luni că aici, pe un fost stadion, într-un cartier unde formulele arhitectonice s-au încăierat și au dat o mostră de anarhie și nepăsare edilitară, se va tăia un bulevard și se vor înălța zeci de blocuri. Locuitorii supuși evacuării au fost transportați și așezați în cartiere noi, în case bune, de se mirau ei înșiși de atîta noroc. Cîteva zile apoi, a căzut peste toate o liniște dezolantă. Case vechi, gheboase și umede, pîndeau cu ochi triști sosirea tîrnăcoapelor. Acestea au venit într-o noapte și nu singure. Mii de tone de fier, cherestea, ciment, macarale, basculante, toată acea avangardă laconică și severă. În cîteva ceasuri numai, pămîntul vechi și leneș a explodat Pînă seara s-au ridicat barăcile, s-au asigurat surse de energie, gropi imense au căscat gura spre cer. De la ceas la ceas crește numărul oamenilor, se îngrămădeau materialele, zgomotele difuze s-au adunat, au început să geamă, au devenit tumultuoase. Așa s-a născut șantierul. S-au adunat vecinii.

— Dar ce faceți, fraților aicea?

— Ei, facem un bulevard și niște blocuri... deocamdată.

Șoferul care răspunsese astfel, își plecă ochii în paginile ziarului și nu văzu, desigur, fețele uluite ale vecinilor. Vasăzică așa se vorbește acuma la noi: „facem un bulevard..." cum ai spune „bat un cui"!

Seara am trecut pe acolo. Noaptea șantierele au o măreție misterioasă. Ploua. Sub streașina unei barăci, un topometru, înconjurat de cîțiva muncitori, citea cu glas scăzut dintr-un ziar: „În Uniunea Sovietică... desființarea impozitelor... ziua de muncă de 7 și 6 ore, cea mai redusă din lume... se împlinește vechiul vis al oamenilor muncii... în 1964 ziua de muncă de 5 ore..."

Cititorul a făcut apoi, cîteva clipe n-a vorbit nimeni și se auzea doar ploaia mărunță bătînd cu degetele ei subțiri în acoperișul barăcii. Rupse tăcerea unul mărunțel:

— Și la noi va fi așa... acesta e comunismul.

— Sigur, și la noi... nu mai avem mult, zise topometrul și rămase cu privirea pierdută, gîndindu-se.

În văzduhul umed, lămpile cu neon ale cetății care renaște, își difuzau pînă la nori lumina violentă și albă.

Nicolae Jianu

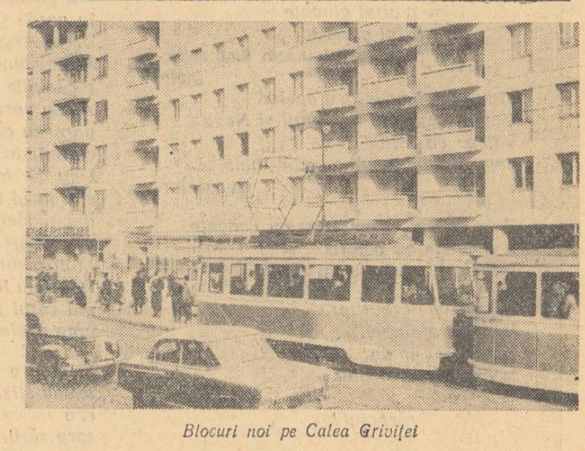

Blocuri noi pe Calea Griviței

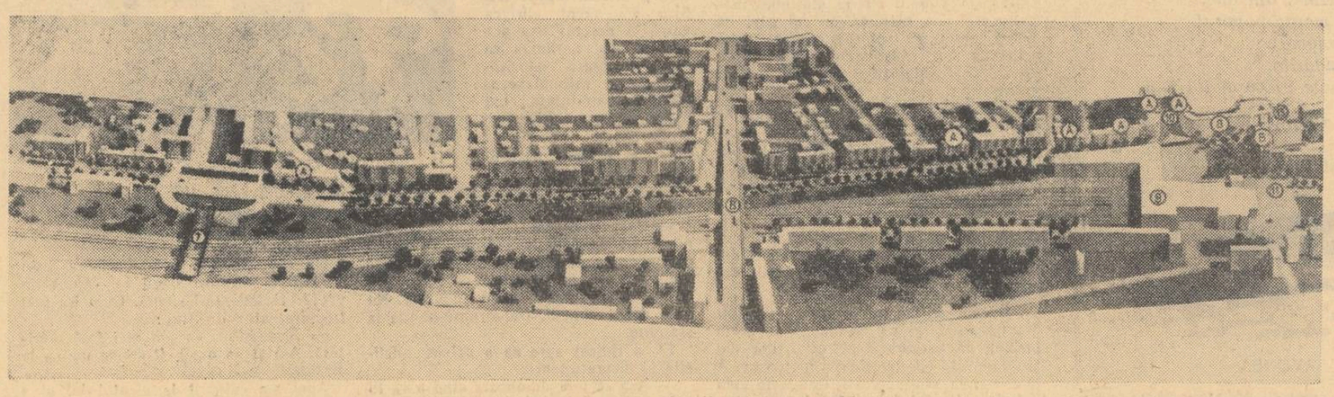

Așa va arăta, peste puțină vreme, panorama Căii Griviței

FLORENȚA ALBU

STATUIA

Statuia lui Samson — simbol al forței poporului — a fost dărîmată de fasciști, în timpul celui de-al doilea război mondial. După victoria armatelor sovietice, statuia a fost purtată prin Leningrad, în strigăte de „Trăiască poporul !".

Hei, auzi printre mesteceni,
Viforul — ca o catiușă.
Cerul înghețat pîndește.
Spaima-ți prinde gîndu-n clește.

Împietrește-n cizma-gheață
pasul de „cuceritor"
cînd privesc pămîntu-n zare,
ochii-și pleacă, ochii-i dor.

Le e dușman și pămîntul
și statui și cerul nord —
în armatele nemțești
trag catiușe — tună vîntul

★

Noaptea, le Petrodvoreț,
nemții beau —
vor să-nvingă și beau,
vor să-și sperie teama și beau,
vor să creadă-n victorie — și beau.
Se clatină apele nordului
și viscolul bate-n ferestri de palat
și Baltica urcă-n valuri mînia
și statuile toate, rînduite pe-alei,
parcă vin spre palat,
parcă vin — regimente,
rînduri — rînduri se-apropie
și în bronz sună vîntul,
sună viforul viu.

★

În nopți, uriașul de bronz
înainta cu umbra lui,
în fereastra palatului.
Îi auzeau pasul greu,
șoapta grea :
eu sînt pămîntul,
sînt mamele,
sînt partizanii.
Vă pîndesc.
Vă număr pașii,
vă țintuiesc privirea,
vă urmăresc cu pădurile, cu apele,
cu furtuna, cu liniștea,
care nu prevestește nimic bun, pentru voi,
vă urmăresc cu nesfîrșirile stepei,
vă pregătesc morminte sub secară,
sub păduri,
în Volga, în Neva,
luați seama :
sînt puterea. mînia, victoria !

★

Au sfărîmat statuia lui Samson.
Semăna prea mult partizanilor
care-au cîntat
întîmpinînd moartea și soarele
lipiți de zidul palatului ;
Parcă-și semețea pieptul de bronz,
în fața tancurilor,
și fîntînile lui,
ca o mie de-armonici,
cîntau prea rusește-n amiezi.

Ciocane-au izbit
și puști — rînd pe rînd au izbit
să dărîme statuia.
Era pămîntul reavăn
în nord ;
Urcau seve-n mesteceni
și fremătau — să rasară,
rădăcinile și sămînța.
Apele nordului — torente puternice,
porneau către lume,
clătinîndu-și cerul și cîntecul.
L-au dărîmat pe Samson
și-n locul lui, au răsărit din pămînt,
din rădăcina uriașilor —
alți uriași.
Erau pădurile pline
de mînia lor,
era cerul plin de frunțile lor,
erau apele pline de puterea lor

Și cînd a dat în floare cerul,
țarina sfîșiată de obuze
și-a ridicat flamurile roșii, învingătoare,
spre zările lumii.

★

Victorii, victorii, victorii !
Pace
în nord, în sud, în apus —
pace !

Poporul — erou,
orașul — erou,
codrii — eroi,
stepe eroice !
Orașul își spală obrazul, de fum și de
sînge, în Baltica.
Au înflorit trandafirii.
În Simfonia Leningradului
soare grav — sună marșul victoriei.

Trece purtată pe umerii mulți
statuia uriașului, răsărit din pămînt,
din păduri, din uzine, din ape.
Și-n jurul statuii merge poporul
Armatele Roșii aclamă
trandafirii și steagurile
înfloresc — buchete în cerul lui mai.

E ziua victoriei ! Victorie !

Poporu-și înalță statuia !

Samson sfîșie leul.
Puterea stă în tendoane —
săgeată-ncordată —

torsul de bronz,
semeț arcuit către spate,
pieptul, vălurit ca o mare,
fulger în ochi și în frunte.

Era pace — uriașul
și dușmanu-a venit să-l înfrunte.

Statuia-avea un mit
și mitul se uitase.
Samson prinsese rădăcini
în țărmul acesta,
cu grîul și apele Nevei.

În bronzul statuii, ca-ntr-un proverb
era omul acestui pămînt — era pacea
și dușmanu-a sărit să-l înfrunte.

★

În bronz sună vîntul. Cresc voci de mînie.
Din stepă vin vînturi și ierbile-nvie.
Pămîntu-n gorgane adună-noptare
și răzbunarea ascute în zare
lungi fulgere, fulgere-ascute în zare.

Întreabă pămîntul :
— Cine a trecut peste mine ?
Cine mi-a sfărmat
sămînța și liniștea densă ?
Și vine stepa
valuri, valuri vine :
— Cine-a trecut peste mine ?
Cine mi-a frămîntat
pănușița albastră și grîul ?
Cine a-nfipt gloanțe
în țîrîitul greerilor
și-n pașnica fulguire-a amiezelor
mele ?
Și la marea-ntîlnire-a apelor
Volga. Daugava și Niprul și Neva
vuiesc cu mînie
pentru sîngele întunecînd unda
izvoarelor.

Trec cizme, cizme, cizme-n cadențe.
Avioanele au omorît
intimitatea omului cu cerul.

Împotriva ierburilor,
împotriva stepei,
împotriva apelor, cerului,
împotriva firescului —
auzi,
războiul !

★

Aproape de Leningrad,
printre păduri cu mesteceni firavi,
printre secară și ape
a trecut frontul nemțesc —
tunuri, cizme și zvastici.

Acolo-n lumina plăpîndă a Golfului Finic,
au explodat grenade, obuze,
au murit oameni.

Și-n front cu poporul
au intrat pămîntul, pădurile,
stepa rusă și măicuța Volgă,
răsăritul și viforul,
au intrat în front — statuile.

Așa trebuia :
să intre în front, împotriva cotropitorilor,
alături de tancuri — statuile.

★

Nemții trec în flanc, alături,
Crivățu-l blesteamă
Vin prin stepa-vastă moarte,
Valuri, valuri — vînt și-omături.

Desene de V. SAVONEA

PETRE SĂLCUDEANU

Oviața

În ziua aceea, Fremu terminase cu toate și întors de la munca cîmpului, istovit, nici nu intră în tindă, unde zăcea Marta bolnavă. Rămase în foișorul de sticlă, voind să se gîndească la ceva. Dar somnul îl dobori și adormi cu capul rezemat de scîndura groasă a mesei de stejar. Se trezi tîrziu, cu dureri la tîmple și cu gura uscată ca iasca. Nu băgase toată ziua nimic în gură. Marta nu se putea scula să-i facă de mîncare și el fusese obișnuit să i se pună totul în față. Se sculă anevoie. În urma căscăturii i se auziră oasele feții troznind. Făcu cîțiva pași spre tindă și ajuns la ușă se opri cu mîinile în buzunarele cioarecilor. Prin ferestruica de-o palmă, lumina amurgului răzbătea pînă la patul bolnavei, zgîrcită și cenușie, de parcă razele ar fi trecut printr-o pîclă groasă de fum.

Fremu se așeză pe prag mai istovit decît înainte de a se culca. La gemetele femeii tuși arar ca ea să ia aminte că el era acolo și-i era foame.

— Tu muiere, ce să mînc ?, întrebă el și, neprimind nici un răspuns, se ridică și ieși afară.

În foișor, pe poliță, erau înșirate cîteva oale cu lapte acru, iar sub masă, într-o troacă, acoperită cu pînză de in, se vedea o pîine mare cît o roată de car. Luă de pe poliță o oală, la întîmplare, și scoțîndu-și din chimir cosorul tăie o bucată de pîine. Pîinea era uscată și lama de oțel se opintea din greu în coaja groasă. Mușcă hulpav din coltucul cu găurile verzui de mucegai. De cînd se știuse pe lume se învățase să mănînce pîinea mucegăită. Îi spusese mamă-sa c-avea să găsească bani. Bani nu găsise niciodată, dar învățătura îi rămase și împreună cu ea și încredințarea că odată și odată norocul tot o să dea peste el. În timp ce sorbea din oală laptele acru, smîntînit, Fremu își purta ochii prin curte. Era nemulțumit. Boala Martei se vedea peste tot locul. Ograda era nemăturată, găinile lăsate în voia întîmplării răvășiseră gunoiul așezat lîngă grajd, iar vițelul flămînd smucea frînghia cu care era legat de șopron. De o zi nu-l mai dezlegase nimeni să sugă. Silviu, mutat în casă nouă, nu mai dădea pe le vechea locuință deloc. În ziua mutării, Fremu fusese la Cimpie și flăcăul luase tot pe ce putuse pune mîna. Silviu nu-și iubea tatăl. Cît fusese flăcău muncise ca o slugă și acum credea de cuviință că tot ce se găsea în curtea alor săi i se cuvenea lui. Bănuia că Fremu avea puși de o parte bani cu ghiotura și nu o dată îi dăduse de înțeles bătrînului că o parte din strînsură trebuie să-i aparțină. Numai că Fremu, ori de cîte ori se vorbea despre bani, tăcea, ca și cum ar fi fost vorba de altul, nu de el.

Mesteca alene. De cîtva timp îi pierise pofta de mîncare. Iar dacă mînca, mînca numai pentru că știa că trebuie să-și aline cu ceva sfîrșeala de la stomac. Toate ar fi fost cum ar fi fost dacă nu s-ar fi îmbolnăvit Marta. Mai zăcuse ea o zi, două, o mai încercaseră și altădată junghiurile la inimă, dar de lucrat lucra, nu i se simțise lipsa ca acum. În Silviu nu mai avea nădejde de cînd se mutase, iar Marta zăcea de trei săptămîni fără semn de însănătoșire.

Fremu își șterse gura cu dosul palmei, puse oala cu restul de lapte la loc, pe poliță, bucata de pîine rămasă o aruncă în troacă și rămase dus pe gînduri. Altădată ar fi strîns miezurile de pe masă și le-ar fi dat la păsări, ca să nu se piardă din avuție nimic. Acum însă nu le mai luă în seamă. Își privi mîinile bătucite și crăpate, apoi prin deschizătura de la cămașă se uită la părul alb de pe piept. „Cum trece vremea". Nu știuse și nu cunoscuse toată viața altceva în afară de muncă. De mic copil nu auzise în casă alte vorbe decît acelea care într-un fel sau altul însemnau avere și de trudltoarele căi care duceau la ea. Ai lui fuseseră săraci, el avea tot ce-i trebuia, dar nu-și pusese niciodată întrebarea pentru ce ținuse atît de mult să aibă. De bine n-a dus-o mai bine ca alții, nici mîncări mai alese n-a mîncat, iar capul și l-a odihnit iarna, vara, în grajd lîngă vite, cu toate că în casa mare pernele stăteau îndesate una în alta pînă în tavan. Viața — îngustă viață — cît o palmă. În afară de Luduș și Turda, unde își făcuse armata, nu văzuse alte orașe. Nu fusese nici măcar la Cluj, ca să se laude c-a băut apă cu bulbuci amestecată cu sirop. Înainte nu-l mai aștepta mare lucru. Înapoi era totul, dar uitîndu-se înapoi nu vedea nimic. Gol, căci așa-i fusese viața, goală. Dacă ar fi avut noroc cel puțin cu feciorul. Îl crescuse aspru, pentru că averea nu se poate strînge decît cu asprime. Numai că vremurile erau altfel și el nu ținuse seama de ele. Silviu îl făcuse prost, i se ridicase împotrivă, și îl amenința că se înscrie în colectivă, că nu-i mai pasă de el. „Dumnezeu nu bate niciodată cu bîta" — își zise Fremu și într-adevăr, l-a bătut, cu boala muierii, ca să-i fie sufletul în amărăciune.

Din tindă se auziră gemetele Martei și Fremu intră în casă. Strică cîteva chibrituri. Mîinile îi tremurau. În sfîrșit lampa se aprinse. Din pat îl priviră doi ochi cu luminile stinse, plini de spaimă. Fremu își trase lîngă pat scaunul cu trei picioare și așezîndu-se pe el se uită la chipul Martei. Nimic din ce a fost odată, nimic din tinerețe. Nasul femeii se ascuțise în cele cîteva săptămîni de boală, buzele i se topiseră, iar urechile i se făcuseră albe ca laptele. Niciodată nu se uitase Fremu la urechile nevestei lui. De-abia acum o vedea pe cea din dreapta, mică, cît o copăiță de scoică. Peste urechea asta o lovise poate nu o dată, se umflase și țiuise în urma loviturilor, dar de mîngîiat, uite, așa ceva nu-i trecuse prin minte.

Fusese frumoasă Marta, dar trecuse pe lîngă frumusețea ei fără să o bage de seamă. Cînd vrei să faci avere n-ai timp de mîngîieri, de duioșii. Truda și oboseala nu-ți dau răgaz pentru așa ceva. Și totuși, acum îi părea rău că nu-i putea aduce aminte femeii de o clipă luminoasă din viața lor, care să-i fi bucurat pe amîndoi. Le uitase sau poate că asemenea clipe nici n-au fost. Se uitau unul în ochii celuilalt, ea neputînd scoate nici un cuvînt, el neavînd ce spune. Fremu își mută privirile spre bocanci. S-ar fi dus bucuros afară, să tragă în piept aerul răcoros al serii, să aștearnă la vite, să ducă vițelul la supt, numai să nu stea aici, sub privirile atotiertătoare ale femeii. Dacă l-ar fi înjurat pentru toate bătăile pe care i le dăduse în viață, pentru toate supărările pricinuite din pricina averii, s-ar fi scuturat cu inima ușurată, ar fi dat cu piciorul în scaun și ar fi ieșit fluierînd. Marta însă nu-l înjura, nu-l certa pentru nimic. Cu mîna pe jumătate amorțită, îi căuta mîna lui. El îi prinse gîndul și-și lăsă palma dusă de degetele ei umflate spre piept, acolo unde flacăra inimii începea să se stingă. Își ridică iar privirile spre ea, simțind că ochii ei vor să-l vadă.

— Nu-i așa că nu ești supărată pe mine, Martă ?

Femeia tăcu, dar din strînsoarea degetelor înțelese că nu-i supărată.

Marta ar fi vrut ca el să-i spună măcar acum o vorbă bună, să-i vorbească de vremea cînd o juca la „Preumblată". de seara cînd bătuse un flăcău pentru că o bîrfise unui lăturean în fel și chip.

Apoi Marta se strădui să-și aducă aminte de cînd n-o mai sărutase Fremu. Se gîndi mult, cu încordare și făcîndu-și socoteala se cutremură. Doamne, nici nu-i trecuse prin minte vreodată să numere anii și acum adunîndu-i laolaltă, se speriase de mulți ce erau. Așa-s anii, ca și dragostea, se duc ei, se duce și ea, mereu la vale, ca apele Arieșului și de întors nu se mai întorc niciodată. Măcar acum de-ar mîngîia-o, de-ar săruta-o numai o dată, ca un frate, pe frunte, l-ar ierta pentru toate cîte i le făcuse de-a-juns pînă aici, pentru toată viața irosită în zadar. Dar Fremu înțelese bătăile iuți și neregulate ale inimii în felul lui. Își luă mîna de la pieptul ei moale și ridicîndu-se de pe scaun trase zăvorul la ușa tinzii.

Se duse apoi la fereastră și punînd mîna streașină la ochi, se uită afară, în noapte. Nu era nimeni. Nimeni nu le încerca poarta. Fremu se întoarse către femeie și făcîndu-i semn să aștepte, intră în casa mare. Stătu cîtva timp cu spatele la ușă, ca ea să nu cumva să se scoale și să dea peste el. Dar uitîndu-se prin gaura cheii o văzu pe Marta lungită în pat ca mai înainte. Se mustră din nou, zicîndu-și că nevastă-sa e bolnavă rău și nu se preface. Se îndreptă spre pat și luînd pernele una cîte una începu să răscolească în paiele din saltea, în vreme ce Marta, cu fața înroșită ușor, tremura cuprinsă de nerăbdare la bucuria pe care știa ea bine că avea să i-o facă Fremu. De cînd închisese ușa tinzii, îi trecuse prin minte că el are să meargă în casa mare și fără să-l vadă cineva are să scoată din lada de zestre hainele lui de mire și rochia ei de mireasă. Ar fi vrut să-l vadă îmbrăcat ca în ziua nunții, cu cămașa scrobită și împăturită, strînsă la mijloc în chimirul greu de mărgele și arginți. Și așa îmbrăcat să vie la ea să-i ajute să-și pună rochia albă cu păsturi negre, cusute cu fir aurit și ghetele de lac cu turecii prinși în copcii. Asta îi fusese singura zi senină din toată viața.

Ușa casei mari se auzi scîrțiind și Marta închise ochii strivind sub pleoape două lacrimi mari. Tot nu era el rău, tot vroia s-o bucure măcar acum și nădejdea că gîndurile ei aveau să se împlinească o făcu să simtă în aer miros de haine noi, ținute vreme îndelungată în loc închis. Cînd îi bănui apropierea, întinse mîna să pipăie cu degetele cutele cămășii plisate. Fremu se trase înapoi. Adică ea ghicise. Știuse că acum, la ceasul cel de pe urmă, o să-i arate rodul muncii lor, ca să se bucure și să plece în lumea cealaltă, de dincolo, mulțumită.

— Uită-te, Martă !

Ea nu se uită. Plîngea cu ochii închiși, în timp ce cu mîna căuta să cuprindă pieptarul înflorat, îmbrăcat de el la cununie.

— Martă, nu vrei să vezi ?

Auzi întrebarea. Cum să nu vrea ? Își duse mîinile la ochi ca să vadă printre degete, nu deodată, treptat albiciunea straielor și roșul arniciului pe pieptul cămășii. Nu, nu trebuia să vadă. Mai bine după ce-o fi îmbrăcată și ea. Își strînse pleoapele la loc și sprijinindu-se cu mîinile de marginile patului, se ridică încet, ca o arătare.

— Dă-mi rochia.

— Care rochie, Martă ?

Ea deschise ochii mari, tulburi, ca o apă ce nu se vrea pătrunsă și atunci Fremu îi puse în față o lădiță din scîndură geluită. Îi deschise capacul și din ea luă în mînă niște bani de argint ascunși de multă vreme. Marta se uită fix la monedele fără valoare, la hîrtiile de bancă de pe fundul lădiței, și zîmbetul îi rămase frînt, împietrit, ca și cum așa trebuia să-i rămînă pentru totdeauna.

— Uite muncușoara noastră, Martă. Am strîns ca să.. și neștiind să spună pentru ce-a strîns, înghiți în sec, zicînd : „Așa, ca să avem, Martă"...

Capul femeii căzu pe pernă. Ochii deschiși se uitau la bărbat cu dojană și milă și alte două lacrimi se prelinseră la vale, străine, tăcute, singurele care se mai mișcau vii pe trupul rece, înghețat.

Afară, în ferăstruică se văzu lipit de geam un nas și o margine de frunte. Fremu se înspăimîntă. Închise lădița și în grabă atinse mîna femeii. Citva timp palma oscilă ca o pendulă pe lîngă marginea patului, apoi se opri. Fremu duse lădița la loc și gîfiind de teamă trase zăvorul.

— Tu erai ?

Silviu se opri în ușă, mare ca un buhai.

— Ce făceai cu ușa închisă ?

— Așa a vrut mamă-ta cînd a murit.

— Păi eu stau prost cu banii. N-am strînsură ca...

— O îngrop eu dragu tatei, o îngrop eu, că a mea a fost — și dîndu-i de înțeles lui Silviu că vrea să închidă tinda îl făcu să iasă afară, puse lacătul la zăvor și merse la Jula să-i spună să tragă clopotul cel mic, în dungă, ca odinioară pentru cei săraci.

LUCIAN ZATTI

Polina

Dina cîntă. Fals, tărăgănat cu glas de băiat. Și cel puțin dacă ar ști tot cîntecul. Știe numai o strofă și o repetă într-una :

„Spune, spune să nu minți
Că albina n-are dinți".

— Mai taci din gură Dino !
— Nu vreau. Ce-ai tu cu mine ? !

„Spune, spune să nu minți
Că albina n-are dinți..."

Sanda stă pe marginea patului și privește absentă clipirile pripite ale cărbunilor din soba improvizată dintr-un butoi de carbid. Tița întinde marmeladă pe o bucată de pîine mare cît toate zilele.

Fulgii de zăpadă aleargă grăbiți prin fața ferestrei și acoperă pe nesimțite brazdele răsturnate de tractoare cu o zi înainte. S-a schimbat vremea pe neașteptate și acum, în loc să are, tractoriștele stau în vagonul dormitor. Cînd au fost repartizate aci, la Valea lui Ciine, credeau că o să răstoarne pămîntul. Cînd colo...

Sanda privește în podea plictisită și caută în buzunarul salopetei. Vorbește, apoi, cu gîndul cine știe unde :

— A dracului vreme !...

Ninge într-una și brazdele răsturnate, poleite cu argint, au căpătat înfățișarea unor solzi uriași care se ascund în zăbranicul pe care înserarea îl țese deasupra bălții.

— Iar fumezi, Sando ?

— Și ce-ți pasă ? Ia mai bine niște vaselină din cutie și întinde-o pe pîine...

Dina îi zice înainte. Fals, tărăgănat cu glas de băiat.

Noaptea a coborît peste Valea lui Ciine, după ce au țipat speriate cîteva rațe sălbatice în smîrcuri. Vagonul, cu burlanul scos prin acoperiș, pare o născcire nefirească ivită în mijlocul cîmpului pătat de zăpadă. Rar ajunge pînă aci lătratul cîte unui ciine din satul ascuns de brațele cenușii ale salcîmilor ce străjuiesc drumul pe care se întoarce Polina, la vagon. De la stațiune, magazionerul i-a răspuns în doi peri că Sică e plecat cu autocamionul să ducă motorină brigăzilor de la Malul Vechi. Va să zică, a mințit-o. Nu vine nici în seara asta.

Calcă rar, fără să-i pese de bălți, de fulgii reci care-i caută căldura obrajilor. Și-a descheiat nasturii de la pufoaică. E obosită. Ochii ei albaștri sînt chinuiți de tulburarea care-i răscolește sufletul. Se oprește din cînd în cînd locului, trage adînc în piept aerul rece, oftează și încearcă neputincioasă să sfredelească cu privirea întunericul din jur. Vrea să alunge amintirea aceea dar nu poate.

...Cu un an în urmă, însămînța împreună cu Tița, cu Sanda și cu Dina tarlaua de porumb a colectiviștilor din Gorgane. Li se terminase motorina. A telefonat la stațiune. Își amintește cum a îndrăznit să-l ia pe director :

— Ori ne trimeteți în noaptea asta motorina, ori o dăm dracului de treabă !

În cumpăna nopții le-a bătut cineva în ușa vagonului :

— Hei, mai trăiesc oameni aci ?

— Cine întreabă ?

— Om bun, vine de la stațiune...

A deschis ușa chiar ea. Nu l-a văzut bine la față. Era întuneric.

— V-am adus alimentele...

— Și motorina ?

— N-am cunoștință. Eu aduc alimentele. Sînt nou la semete și nu știu cine-i cu motorina.

— Măi tovarășe, nouă ne trebuie motorină. Mîncare avem.

Ce mai, s-a urcat lîngă el în mașină și au plecat să lămurească lucrurile. Pe drum l-a spionat cu privirea.

— Spui că ești nou la stațiune ?

— Nou, de două zile. Înainte am lucrat la Ploești. Găzar, ce să-i faci. Îmi zice Sică.

— Mie, Polina. Dar de ce-ai plecat din Ploești ?

— Să fiu mai aproape de casă. Sînt din Băbeni.

— Eu din Slăvuța.

— Cunosc Slăvuța. Pe unul Ilarion îl știi ?

— Îl știu, cum nu !

— Bun om...

Apoi au tăcut. Autocamionul alerga și arborii alunecau în urma lui ca niște năluci. Frumos băiat, ochi negri, mustăcioara tot neagră...

— Of ! De ce nu ne-o fi trimis motorină ?

— Știu eu !?

Atunci s-a auzit pocnitura aceea înfundată. Frînele s-au tînguit și mașina a încremenit pe loc. Sică s-a făcut alb ca varul. A deschis ușa și a coborît. Ea a rămas cu mîna la gură, nepricepînd ce se întîmplase și totuși înspăimîntată. L-a auzit într-un tîrziu vorbind :

— Ce oameni nesocotiți... Ce oameni !...

Cînd a venit în cabină i-a spus mîhnit, sprijinindu-și capul în palme :

— Auzi dumneata, am omorît un minz. Ce oameni, lasă animalele nepăzite noaptea pe cîmp.

Ea l-a apucat de mînă.

— Știi ce, satul a rămas în urmă. Nu ne-a văzut nimeni. Dăi drumu-nainte la stațiune.

El a ridicat spre ea o privire plictisită și disprețuitoare.

— Așa să faci dumneata cînd o să fii șofer.

...Polina grăbi pasul. Vagonul dormitor încă nu se zărea. Mai descheie un nasture la pufoaică. Vru să-și șteargă obrajii, dar batista era udă și renunță.

Cînd au ajuns cu autocamionul în Cărbunești, Sică l-a trezit pe paznicul de noapte care dormea pe o masă în sfatul popular.

— Taicule, am omorît un mînz.

— Măi omule, trezește-te ! Cine are cai pe cîmp ? N-auzi, am omorît cu mașina un mînz. Sînt șofer la semete. Vreau să mă înțeleg cu păgubașul...

De atunci a început să-i fie Sică drag. Încearcă să gonească amintirile. Ar vrea ca timpul să se întoarcă cu cîteva luni. Își închipuie viața altfel de cum a fost. Seara, spală cu fetele rufe la cișmeaua din spatele dormitorului. Sică vine s-o roagă : „Hai Polino la balul tractoriștilor !". „Nu știu să dansez". „Te învăț eu.". „Nu vreau !". „Hai". „Lasă-mă în pace !".

Dar s-a întîmplat altfel. Într-o seară stăteau amîndoi pe banca din fața stațiunii. El a început să cînte „Bagă doamne luna-n nori"... Și, minune ! a văzut ea cu ochii ei cum s-a băgat luna-n nori și cum o părere de întuneric blîndă ca o adiere caldă a îmbrățișat pămîntul. Atunci a sărutat-o. S-a desprins din brațele lui, a alergat în dormitor, s-a ascuns în perne și toată noaptea i s-a părut că buzele lui sînt lipite de ale ei.

...Vagonul dormitor începu să se zărească singuratic, pierdut în imensitatea cîmpului posomorît. Tractorista se opri pentru ultima dată înfiorată de liniștea din jur, urcă scara de fier și intră în vagon. Mări simburele de lumină al lămpii și aruncă o privire Dinei care dormea liniștit. Sanda deschise ieneș un ochi :

— Ce-au spus ăia de la stațiune ?

— Nimic ! N-am putut să-i prind la telefon — mînți Polina șoptit, apoi se desbrăcă, aruncă pufoaica pe bancul de lucru și se urcă în patul suprapus, acolo unde era locul ei de șefă de brigadă. Lampa proiecta pe tavanul vagonului o inimă fără astîmpăr. I se păru că inima de pe tavan palpită în același timp cu inima ei. Tresări. Nu, nu se auzea zgomotul autocamionului. Vîntul pornise să trezească smîrcurile și păpurișul.

— Te culcași, Polină ?

Nu răspunse. Ce știe Sanda ce-i în sufletul ei ? Într-o seară l-a căutat la grajd. Trebuie să-i spună. Cum i-a mai tremurat atunci glasul :

— Sică, știi... eu am mai fost măritată. Am și un copil. Îl crește mama la Branițe.

Apoi s-a cuibărit la pieptul lui și a plîns amarnic. Iar cînd a început să povestească, repetînd amănuntele cuibărite în amintire, retrăia, parcă, viața lăsată în urmă...

„Pe Mihai l-a cunoscut pe șantierul Bumbești-Livezeni unde venise împreună cu alte fete din Branițe. Era un băiat sărac de prin Dobrogea. Cînd se însurase și-l lăudau brigadierii pentru vre-o ispravă spunea că are în el sînge de tătar. Învăța meseria de miner. Povestea că la el acasă e sărăcie și că are mulți frați. S-au împrietenit. Își dorea o familie. Într-o zi a întrebat-o sfios dacă vrea să se mărite cu el. Ea n-a vrut. I-a spus că e prea mică. A mai trecut o bucată de vreme și într-o zi brigadierii de pe șantier i-au dus cu alai la gară. Culeseseră flori de cîmp și le umpluseră brațele la amîndoi. Au plecat la Branițe. Polina nu avea decît mamă. I-a plăcut de Mihai. Au făcut nuntă sărac și s-au întors pe șantier. Au locuit la baracamente. Aveau o cameră mică, cu pereți albi, văruită de Mihai. În ziua cînd el a primit prima leafă de miner ea a trebuit să plece acasă. Se pregătea să nască.

— Să-mi faci un tătar frumos — glumise el — și a fluturat multă vreme în urma trenului cascheta de brigadier.

I-a trimis apoi la Slăvuța bani din leafă și o scrisoare. Pe o bucată de hîrtie scrisese cineva : „Să ne aduci pe șantier un brigadier bun ca tat-su". Și semnau toți cei din brigada ei.

La cîteva zile o fată din sat, o brigadieră a venit și i-a adus vestea. Mihai murise într-un accident.

Pe Defileul Jiului se află și acum o piatră de granit în care brigadierii au săpat cu dalta : „Cinstim memoria brigadierului Mihai Iusum".

Pe copil, îl chiamă tot Mihai...

Sică a ascultat-o cu inima înfiorată. I-a spus sugrumat de durerea ei :

— Polină, Ești o femeie cinstită. Vreau să fii nevasta mea. Mîine dimineață dau fuga acasă și le spun la ai mei. O să te duc la mama. O să te iubească. O să-l iubim și pe Mihai. Facem actele. Îi spun și lu' tovarășul director. Pe ochii mei ! Tu să mă aștepți mîine la vagon că vin să-ți spun ce-am făcut acasă...

Polina închise ochii și-și apăsă buzele fierbinți cu palma : „Doamne, ce frumos spunea... o să-l iubim și pe Mihai".

Și uite că a mințit. Au trecut două zile... Magazionerul i-a spus răstit la telefon că e plecat cu autocamionul tocmai la Malul Vechi să ducă motorină brigăzii a cincea. Poate că inadins s-a dus să n-o mai vadă.

Inima de pe tavanul vagonului palpita rar. Furișă mîna sub perină și începu să împletească flanelul pentru copii, la care lucra de două zile.

...Noaptea adîncă și rece înfiora pămîntul. Două panglici de foc șerpuiau mîngîind brațele cenușii ale salcîmilor de pe marginea drumului. Aplecat peste volan pînă aproape de parbriz un șofer scruta întunericul, căutînd stăruitor cu farurile ceva pe cîmpul pătat de zăpadă de la Valea lui Ciine și fredonînd : „Bagă doamne luna-n nori !".

DINTRE SUTE DE CATARGE...

TOT DESPRE VERS ȘI SPIRIT MODERN

Este revelator și plin de învățăminte cum experiențele și zestrea clasicilor pot sluji de îndreptar nesfîrșitului șir de generații. Încercînd să adaog o contribuție la discuția asupra „tehnicei și esenței poeziei moderne" mi-am urmărit memoria pe tărîmul spiritual al clasicilor. Căutînd să disting ce e nou de ce e vechi, ce poate și trebuie să fie nou în expresie ca un reflex al noului din viață, am văzut că în materie de nou, uneori și eternul și permanentul este valabil.

Mai mult, am văzut că unele legi tehnice și estetice prestabilite se suprapun peste sensuri și cerințe ale noului.

In acest sens, fiindcă este vorba de poezie, de disputa între partizanii versului clasic și acei ai versului alb, despre versul regulat, clasic și nevoia de modernitate în formă a poeziei tinere, am găsit unele întăriri și argumente în Arta poetică a lui Nicolas Boileau-Despréaux.

Se pretinde, de către partizanii unei poezii moderne, a unei poezii îmbrăcată în forme potrivite — și ca un reflex al timpului și fenomenelor pe care le străbatem — că ritmul, forma riguroasă, modulațiile și metrica, prozodia poeziei clasice ar constitui un pericol de sclerozare, de calcificare a fenomenului poetic.

S-ar părea că temerea aceasta este logic fundată și că legile implacabile ale progresului pledează organic în favoare.

Dar un vers al „artei poetice" a lui Boileau ne vestește simplu, lapidar peste cei aproape 300 de ani, că: „Ades, un rău ne face să-ntîmpinăm alt rău".

Spiritul prevăzător și prudent al clasicului francez care codifica regulile versificației și limbajului vremii sale, acest „Legislator al Parnasului" dădea o lecție durabilă, de înaltă ținută, contemporanilor săi, dar trecînd peste menirea didactică a multor pasaje din opera de îndreptar critic a marelui Boileau, înclinăm să credem că acest strigăt de alarmă: „Ades un rău ne face să-ntîmpinăm alt rău", clamat la capul a trei secole în urmă, poate vibra și azi, cu aceeași intensitate și culoare, în cuprinsul, în sfera preocupărilor noastre despre „tehnica și esența poeziei moderne".

A arunca peste bord uneltele presupuse vechi și a căuta unele noi, presupune de asemeni, o răspundere, o perspectivă plină de răspunderi și de revelații.

Poetul Al. Philippide în articolul său Însemnări despre tehnica versului, publicat în coloanele acestei reviste, a subliniat neajunsurile și avantajele versului clasic și ale versului presupus modern, versul liber și alb, condiționîndu-le pentru eventualitatea desăvîrșirii, de adînca cunoaștere și stăpînire a mijloacelor tehnice, a regulilor prozodiei. Scăpat din corsetul versului clasic, din rigorile prozodiei, versul liber și alb își poate lua cîmpii, mai ales cînd autorul, neputînd sintetiza, pierde hățurile și nu-și stăpînește caii... Mai mult decît versul regulat, versul liber poate deveni o cavalcadă verbală stearpă. Acest pericol îl semnala și în versul cu prozodia, cu emistihul pauzei, cu armonie nestricată, Boileau: „Fuyez de ces auteurs l'abondance sterile"... „Fugiți de autorii cu stearpă bogăție".

A crea o nouă formă poeziei, a făuri o poezie modernă, nu înseamnă a rupe tiparele doar, ci a găsi făgaș potrivit apelor primăverii. Noua primăvară a lumii noastre, sensul și dinamica vieții, formele acestei vieți, cer, desigur, și noi tipare, noi modalități de expresie. Sîntem datori să veghiem asupra acestui fenomen, cum Boileau cu trei veacuri în urmă se simțea dator s-o facă: „Quelquefois du bon or se sépare le faux" „Ades din aurul falsificat aleg pe cel curat".

Căutătorul de forme noi de expresie are datoria să nu contravină spiritului novator. Dacă tinzi să te eliberezi de tipare, de corsete care ți se par nepotrivite elanului, concepțiilor, dacă vrei să exprimi fondul nou al vieții, trebuie să-i făurești și o formă, dar o formă chemată de propriile gînduri, aspirații și pe măsura și culoarea personalității proprii.

A mima versul maiakovskian, pe acel al lui Neruda, al lui Ianis Ritsos, sau al altora, a fi novator prin oglindire, înseamnă să fii imaginea păsării peste lacul străbătut în zbor, șlearsă în aceeași clipă de aripa vîntului peste încrețirea oglinzii umede a apei.

Radu Boureanu

Ștefan Stătescu

Cîntec pentru Partid

Tot ce-i al meu, prin tine am, Partid.
Tot ce-am rîvnit cu sete într-o viață.
Această nesfîrșită dimineață,
și-aceste drumuri largi ce mi-o deschid.

Treceam prin ani, cum trec pe stradă orbii,
lung pipăind profilul pietrei, dur.
Și mă izbeam de toate din prejur
cînd încercam cumva să mi-le-apropii.

Înămolit în ape vechi, sălcii,
orbecăiam pe drumuri mici, meschine.
Din clipa cînd m-am întîlnit cu tine,
în ochii mei, cer nou se limpezi.

Căci tu mi-ai dat această zare vastă
din care sorb lumini în căni de lut,
și cerul, pînă ieri necunoscut,
ce-l știu imens, și-l simt că mă adastă,

și-aceste blocuri albe care cresc
luxuriant, ca flora tropicală,
neonul, argintind ca o beteală
bătrînul meu oraș muncitoresc.

uzinele din care zbor tractoare
spre lanul colectivei înfrățit,
și grija ta pentru copii, Partid,
și risul lor, cu clopoței de soare.

Prin tine-am gîndul, pînza mea subțire
prin care cern al faptelor nisip,
să scot din ele luminosul chip
al omului cu flăcări în privire.

Prin tine — ochiul limpede și pur,
Partinitatea, pavăză și spadă.
Și inima, candida mea zăpadă,
și cîntecul — ne-nvinsul meu vultur.

O, tu, Partid! Conștiința mea și-a lumii!
Tu faptă. Tu idee. Tu imbold.
Cuvîntul tău, ca pe o spadă-l port,
și fără el, în nici un fel azi nu mi-i,

căci el mi-e ochiul, inima și gîndul,
și fără el, sînt orb și surd și mut
cum am mai fost atunci, la început,
cînd anii vechi îmbrobodeau pămîntul.

O, tu, Partid! Tu viață! Tu, lumină!
Mi-e cîntecul sărac, dar ți-l aduc
să faci din el un zdravăn fier de plug
și să brăzdezi mileniul ce-o să vină.

Maria Frumușanu

Partidul

Am crescut
sub un scut
în care săgeata dușmană
s-a frînt,
rostogolindu-se ca o piatră ascuțită
aruncată pe munte
la poale.

Sînt uriaș cît viitorul
în care
ideile roșii
s-au oglindit
ca adevărul în ochi comuniști.
Cînd priviri dușmane
au cutezat să mă înfrunte —
au pierit ca umbra la soare.
Noi
am împodobit steagul roșu
crescîndu-i alături.
Am crescut
cu fața brăzdată
nu de riduri războinice,
ci de cutele aspre ale gîndirii
care se-adună
ca literele ce formează cuvîntul —
Comunism.

Desene de D. GREBU

George Cristea Nicolescu

Spre ani și nemurire

Sînt cel ce și-a culcat pămîntul la picioare
Și l-a făcut vieții sale rob.
Sînt cel ce rîde virstelor din rouă
Și vede-o pîine-n fiecare bob
De grîu. Sînt cel ce trebuie să fiu
Mai de demult aicea și oriunde
Sînt cel ce mută zările și sînt
Cel ce-a uitat în noapte să se-afunde.
Sînt cel ce frînge fulgerelor dalta
Și ploilor le-abate horă-n cîmp,
Sînt cel ce ară, seamănă și strînge,
Sînt cel ce cîntă, și sînt eu un cînt.

Și vreau să fiu precum mă vrei, partid,
Spre întruparea visurilor tale,
Sînt cel ce poartă inimii-mi deschid
Și-mi fac spre ani și nemurire cale.

Zeno Ghițulescu

Anna Frank

In ochi ei mari și catifelați,
De mireasma vechilor legende,
De bucuria puiului de căprioară
Alergînd prin ierburi de mister,
Citesc presimțirea copacilor încărcați
De frunzare-n căderi lente.

Au fost oameni-lupi, care au spus
Că ochii ei negri întunecă soarele,
Și mîinile-i albe,
Purificate parcă-n focuri geologice,
Otrăvesc ghioceii ce-i ating,
Și lacrimile-i
Tulbură limpezi apele.

Au fost oameni,
Care cu singe au scris în parcuri cu flori,
Pe albastrul cerului și-al conștiinței
Pe jucării, pe pîine și viori — interzis...
Și fetița care-adormea păpuși în vis
Zăcea ascunsă cu spaima-ntre ziduri
Ca tîlharii care-au ucis...

Afară în stradă,
In sunetul tobei de aur a soarelui
Tumultul primăverii ieșea la paradă...
Atunci fetița cu buze livide a-ntrebat:
— Mamă, de ce n-am voie
Ca ceilalți copii să văd, cum zboară cocorii
Spre bolta senină...

Mama a înghițit ceva-ntr-o doară,
Iar tatăl și-a ferit obrazu-nlăcrimat,
Și fiica omului, cu ochi de căprioară,
Stingheră s-a retras într-un ungher
Ca visele să-i moară...

Magdalena Macedonski

Prefață la era cosmică

Luna adună în talger comori străvechi de aur
Și Carul Mare-aleargă spre constelația Taur.
Spre marea opoziție înaintează Marte
Iar Venus se înfășoară în nori și cețuri sparte.
Uran, Neptun și Pluton privesc un soare slut
În glaciala noapte la zero absolut.
Pleiada-și strînge puii cu grijă împrejur
Pe-o parte se prăjește, neconsolat, Mercur,
Iar Steaua cea Polară spre Nord mereu lucește
Și-n jur întreaga boltă de aștri se rotește.
Se schimbă crugul lumii, dar astrele-s la fel
Dragonul, Scorpionul și Vulturul rebel,
În constelația Lira nu-i nici o transformare,
Aceleași arabescuri pe căi crepusculare.

— — — — — — — — — — —

Așa gîndea savantul, bătrînul astronom
Privind prin telescoape, căutînd în vechiul tom
Cînd, din genuni de spațiu, țîșni semnalul nou
Precum în scoică sună al valului ecou.
Era ca gunguritul năvalnic de copii,
Sprințar ca mieii în joacă pe pajiști de April,
Semnalul biruinții, în falnici, roșii zori...
Secundele strîng trepte de haos în viitori
Pe care urcă, sveltă în triumfalu-i mers
Racheta — gîndul nostru — rodind în Univers...

— — — — — — — — — — —

Müller Traian

Mîini de miner

Minerule, frate cu stelele și zorii,
Mîinile tale aspre și mari
Fremătînd pe ciocan, încordate,
Inrourate de sevele sudorii,
Par frunze de cărbuni, dezghiocate
Din inimă de arbori seculari...
Asemeni unor petale, palmele-ți aspre,
înfloresc...
— Cîntec al meu, tu vei crește
pentru ele, firesc!

C. D. Zeletin

Iarna la Bicaz

S-au răzvrătit pe semne statornicele zodii:
Omături voluptoase n-au tihnă și se zbat,
Cînd pe prăpăstii sumbre se și așternă zăpodii,
Și-n somn, păduri nemțene, au visul tulburat.

Imense macarale deslănțuiesc balansul
Și falca spînzurată apucă stînci din plin,
Le zdruncină odihna și își dezvoltă dansul,
Ca berzele-nsetate de-albastru și senin.

Nu se slăbesc o clipă odgoanele-ncordării;
Aici e omul ziua și noaptea-i tot aici
Viitori de diamante rup aburu-nserării
Cînd izbucnește stolul de becuri mari și mici.

Atunci, mirate capre, coboară de pe munte,
Crezînd că stă ascunsă de-adolescenții pîini
O nuntă-mpărătească de cerbi cu stea
în frunte.
Că n-a văzut ținutul, nicicînd așa lumini...

Cristache Arnăutu

Păduri de stuf

Păduri de stuf se clatină domol
In rama Deltei arcuind ușoare,
Crescute-aici din veșnicul nămol
Sub ploaia blondă-a razelor de soare.

Și în curînd combinele vor trece
Să secere pădurile la rînd,
Și flautele stufului cîntînd
Le va primi pe apa bălții, rece...

Apoi, pe luciul proaspetelor foi
Vom pune jarul marilor poeme,
Ca să slăvim belșugul Deltei noi
Și auru-i și marea noastră vreme.

Elena Zamfir

Tinerețea Dobrogei

Vechi pămînt al setei și-al tristeții
Sterp, sărac și cu zbircit obraz
Azi — întruchipare-a tinereții
Ne ești dragă Dobroge de azi.

Înfrățite glii ți-aduc bogate
Aurul cîmpiilor în dar
Pe tipsii cu roade și bucate
Cupe s-au umplut cu Murfatlar

Pentru ierni cu vreme grea, geroasă,
Turmele de oi în lung șirag
Ți-au croit o sarică mițoasă
Cald ținînd pămîntului tău drag.

Oameni cu mîini și minți dibace
Învîiind trecutele pustii
Pentru traiul bun și pentru pace
S-au unit în mari gospodării.

Știi acestea toate și îi dai
Mulțumind, partidului binețe
Că ți-a dat pentru vecie strai
Tinerețea fără bătrînețe.

Eugenia Popa

Cîntare mîinilor

Îți cînt omule, mîinile tale,
Floarea aceasta cu calde petale.
Vă sărut degete aspre, degete moi,
Am băut cîntec și soare cu voi.

Mamă, îți sărut cupa mîinilor plină,
Am băut cu ea rouă, viață, lumină.
Mi le-ai prefăcut pe ale mele în zbor,
Să-mi fie drumul spre soare ușor.

Octavian Vana

Semn

Prind visele noastre aripi și zboară.
Fericirea, de mînă o prindem zîmbind,
Inima noastră, iubită vioară,
Strunește pe corzile ei de argint.

Bucuria — nesfîrșită fată
Mereu ne sărută pe frunte cu dor...
Tristețea... durerea... ce fost-au odată,
S-au stins în uitare ca un nor călător.

Construim, visăm și cîntăm fericiți,
Neliniștea o alungăm cu vise
Și în cartea viitorului, uimiți,
Lăsa-vom litere cu aur scrise.

CRIȘAN RADU

Măcieșul

Călăuzită de cocori, primăvara a trecut peste Dunăre, undeva spre miază-noapte, presărînd în urma ei, pe meleagurile Dobrogei, ierburi, flori și gîze. Pe aici, nu mai sînt haturi de mult și primăvara nu mai vine tărcată, ci într-un veșmînt atotcuprinzător, de smarald. Acolo, departe, unde cerul își sprijină arcuirea pe pămînt, se deslușește limpede, satul. Un sat ca multe altele din aceastâ Dobroge mai tinără azi ca oricînd. Colectiva din sat e mare, bogată. Cîmpul, cît îl poate îmbrățișa privirile, e al ei, tot. Acum e colorat într-un verde crud, iar vîntul sprinten și călduț de primăvară, unduiește firele încă firave ale grîului, dăruind privirilor imaginea unui ocean care răsuflă din adîncuri. Satul e legat cu inima cîmpului, printr-un drumeag, lîngă care stau fremătînd ciția pomi, ca niște corăbii trase la cheu, — iar în largul acestui ocean verde, — bărcuță stingherâ și rătăcită pe valuri, — își tremură ramurile firave, un măcieș. Dealtfel, măcieșul este aproape uscat și numai cîteva ramuri își mai clatină în vînt, floricelele delicate, de un roz-pal. Dacă ai lovi de cîteva ori cu o secure în tulpinile lui, ai curăța locul de o uscăciune, înainte ca vremea să-și facă singură primenirea. Cîndva, măcieșul prinsese rădăcini pe un hat oarecare și numai pentru aceasta i se îngăduise să crească în voie. Atunci nu stingherea pe nimeni. Acum tractoristul care se nimerește cu plugul sau combina pe firul măcieșului, bodogănește supărat. Se necăjesc flăcăii, dar de ocolit îl ocolesc cu grijă. Niciunul dintre ei, — și de fiecare dată s-a nimerit tot altul cu tractorul în fața măcieșului, — nu știe pentru ce anume e ocrotită uscăciunea. Cînd cei mai vechi îl dădăceau pe noul sosit în S.M.T., nu se întîmpla să uite sfatul:

— Pe tarlaua colectiviștilor, aceea de lîngă cișmeaua Șeitanului, chiar în mijloc, e un măcieș. Vezi ai grijă să nu intri cu tractorul în el, că dai de bocluc. Ordin de la director...

De fapt, actualul director al S.M.T.-ului, habar n-avea că undeva pe cîmp e un măcieș ocrotit de autoritatea lui.

Dar a fost, în adevăr, și un ordin. Un ordin scurt, ca o telegramă cifrată. Il dăduse directorul S.M.T.-ului, în primăvara aceea, cînd pămîntul fusese desferecat de haturi, cînd tractoarele au înghițit flămînde și răzbunătoare pe veacurile de suferințe, imaginea unui pămînt îmbrăcat într-o haină petecită. Il dăduse în urma rugăminții lui Gheorghe Itu, președintele G.A.C.-ului. Desigur i se păruse ciudată această rugăminte și curiozitatea firească fiecărui om, îl îndemnase să ceară deslușiri. Cu oarecare stinghereală, președintele îi explicase.

— Și crezi că merită, ca pentru o simplă dorință personală, pentru un gust, să lăsăm bazaconia asta de măcieș să ne încurce veșnic?

— Eu cred că merită. Parcă de măcieș e vorba? De om... la o adică.

— Treaba voastră! In definitiv, trebuie să ținem seama de indicațiile pe care ni le dați. Fii fără grijă, voi da dispoziție...

Dintru început, s-au mirat oamenii cînd au văzut măcieșul rămas în mijlocul tarlalei, dînd vina pe neglijența tractoriștilor. Au început să se dumirească, abia după ce au văzut-o pe Ștefana Priboi, desăvîrșind ceea ce în mod firesc tractorul nu putuse, destelenind și ultima palmă de loc din jurul lui. Asta se repeta în fiecare an, astfel că măcieșul căpătase numele de „trandafirul" Ștefanei. Era firesc ca Ștefana Priboi să îngrijească pămîntul nemușcat de limba plugului lîngă măcieș, pentrucă ea fusese cea care adusese locul cu pricina în colectivă și al ei fusese mai înainte și hatul și măcieșul și, de bunăseamă, gîndeau oamenii, tot din voința ei rămăsese acesta nedoborît. Dar pentru ce, oamenii nu se dumireau. De-au întrebat-o chiar pe Ștefana, în cîteva rînduri, ea le-a răspuns, mai mult în glumă: „să aibe unde se aduna păsărelele, să cînte" sau „pentru puturoși, să aibe unde se întinde la umbră, vara". Altceva, n-au putut scoate de la ea. Unii își aminteau de Ștefana Priboi, cînd fetișcană, slugărea la alții, cei mai tineri o știau cum vădană, își crescuse cu necazuri cei cinci copii și toți erau mîndri de ea acum, cînd pentru munca și dîrzenia ei, era șefă de brigadă. O cunoșteau și îndeosebi o iubeau prea mult, pentru a gîndi ceva rău despre ea. Numai cîte unul, la necaz, — și o șefă de brigadă, harnică, neînduplecată, poate pricinui lesne, necaz unui lenevos, — îndrăznea să-și lase slobodă gura, mormăindu-și ciuda: „A dracului! A intrat în colectivă, dar de ce crezi că-și păstrează măcieșul? E... hei, la o adică să știe unde i-a fost hatul, că ce-i drept, locul ei era pămînt bun, gras. Numai, nu pricep cum de l-a îmbrobodit pe președinte, că-i om dintr-o bucată..."

Ce-i drept, și președintele se gîndise cam la același lucru, atunci cînd Ștefana îl rugase să-i cruțe măcieșul. Și dacă președintele gîndea un lucru, apoi nici că-și putea stăpîni limba. Ștefana Priboi se întunecă la față și răspunse mîhnită:

— Așa mă cunoști tu pe mine, Gheorghe?

Altceva nimic. Nici un cuvînt de dezvinovățire. Doar o tăcere grea, apăsătoare. Gheorghe Itu se simți tare vinovat.

— Atunci, ce rost are măcieșul? Ce-ți veni hachița asta?

— Ei, ți-oi spune... Dar să nu rizi de mine... Măcieșul ăsta, mi-e drag, tare drag... vezi!... vezi, rizi de mine...

— Hai, spune Ștefano... Spune, că nu rîd...

Și în adevăr, a ascultat cu atenție pînă la sfîrșit și n-a rîs. N-a avut de ce să rîdă Că pînă la urmă, tot hachiță era, bănuise el de la început. Dar Ștefana il cîștigase, pentru că fiecare om tîrăște după el în viață, ca un păianjen, un fir subțire și delicat de amintiri.

— Apăi, Ștefană, ținem fiecare la cîte un lucru mărunt, ca la o comoară. Acum... să nu rizi tu de mine...Am făcut patru ani războiul și nu puține am văzut și am trăit în acești ani. Împrejurul meu, moartea secera. Și gloanțele pornite din arma mea, au ucis poate, oameni... Dar despre toate acestea, îmi amintesc mai greu. Mi-a rămas în minte, uite, parcă-l văd și acum, un copilaș pe care l-am găsit strivit sub niște ziduri într-un orășel din Ungaria. Lîngă el, era o jucărie, o mașinuță, care scăpase nevătămată, dar pe care, din neatenție, am călcat cu tocul cismei. Așa zdrobită, am luat-o eu. O păstrez... O păstrez ca pe un lucru de preț. De ce? Eh,... așa e sufletul omenesc... Eu, îmi păstrez ușor jucăria. Cu măcieșul tău e mai greu...

Prea greu, n-a fost, căci iată că după cinci ani, măcieșul încă își mai poleește florile cu soare.

Era tot o zi de primăvară. Pe uițele satului, lumea forfotea grăbindu-se spre Căminul Cultural, unde brigada artistică a S.M.T.-ului din comuna vecină, dădea spectacol. O singură femeie pășea liniștită, zîmbitoare, împotriva curentului care se scurgea spre Cămin, îndreptîndu-se spre celălalt capăt al satului. Lumea o privea curioasă, unii zîmbind și dîndu-și coate. Aceasta, pentru că Ștefana Priboi ducea în brațe un modest buchet de flori de măcieș.

— Și-a jumulit, Ștefana, trandafirul!! chicotea cîte o codană.

— Ihi... la fică-sa s-o fi ducînd cu flori...

— Halal, flori!! Mai bine i-ar duce o legătură de ceapă!

Ștefana Priboi, nici nu le putea auzi, pentru că pe ea o preocupa altceva. Zărind în calea ei, un tinerel, pe care-l știa tractorist la S.M.T. il opri și-i spuse:

— Pe tarlaua noastră e un măcieș... Il știți voi... Pînă acum l-ați iertat de fierul plugului. Ați fost băieți de treabă... tare de treabă. Știu că vă stă ca un nod în gît și chinuiți tractoarele ca să-l ocoliți. De-acum... intrați cu tractorul în el, curățați locul... E aproape uscat. Și-așa, tot n-o mai duce el mult... Nu-l iartă timpul, chiar de-aș mai vrea eu...

Băiatul rămase mirat în drum, privind în urma ei.

Ștefana Priboi a ajuns la dispensar. O întîmpină sora de servici, binevoitoare:

— Încă nu i-a venit sorocul. Pînă mîine dimineață o mai duce ea. Mai mult, nu...

— Acum se simte bine?

— Nu știt de bine ca să zburde, dar nici atît de rău ca să intre pe mîinile noastre.

Au pătruns apoi, amîndouă, în salonul de maternitate, curat ca un pahar. Lucreția, o întîmpină cu o exclamație de mirare:

— E, hei... mamă!! Am început să ne orășenim cu totul! Numai pe ei îi vezi cu flori în mîini, cînd se duc în vizite. Noi duceam flori numai la biserică, dumineca, să le agățăm la icoane, sau să împodobim iconostasul. Unde se pomenea altceva la noi!

Dar privind florile, o undă ușoară de ironie, îi tulbură limpezimea vorbei.

— Asta-i frumos... Dar tot nu ne pricepem încă: uite, ai adus flori de măcieș! Păi, flori de acestea se aduc?

— Știu, Lucreție, mamă... Dar ție ar trebui să-ți placă mai mult decît ori ce floare. Doar sînt cele dintîi flori, care te-au întîmpinat în viață.

— Cum? Ce vrei să spui, mamă?

— Ei, n-am cine știe ce de spus. Azi, altfel ni-i viața. Tu, bunăoară, griji mari n-ai, zilele de muncă îți sînt socotite. Stai aici de trei zile, o să mai stai și după aceia. Dar eu, — eu trebuia să muncesc pînă în ultima clipă. Și-am muncit. Aram cu taicătu, dumnezeu să-i odihnească oasele pe unde i s-or fi risipit. Eu duceam caii de dîrlogi, el la coarnele plugului. Cînd am simțit că nu mai pot, eram în mijlocul ogorului. N-am mai avut putere să merg pînă la capăt, unde era căruța. Taică-tu m-a luat în brațe și m-a dus lîngă hat. Aici, singurul loc ocrotit, de bine de rău, de soare, era cel de sub măcieș. Taică-tu, de...om, ce să se priceapă el? Cînd a văzut cum mă zbăteam în dureri, a luat-o la goană spre sat, după baba Dăscăloaia, odihnească-se și ea în pace.

Eu, am rămas singură sub măcieș. Pînă să vină el, te născusem. Au fost clipe grele, tare grele. Credeam că acolo îmi dau duhul. Am și văzut-o pe hîrcă, coasa ei blestemată... și pe urmă nu mai știu ce-a fost. M-am dezmeticit, numai cînd ți-ai slobozit tu, primul țipăt. De văzut însă, n-am văzut decît florile de măcieș de deasupra capului meu. Și pasă-mi-te, florile acestea îmi rideau și-mi șopteau: trăiești... trăiești... ai scăpat, și copilul a scăpat... Uite, așa m-am întors eu din moarte, cu niște flori de măcieș deasupra capului, — iar ție, în locul ursitoarelor, poate ți-au prevestit viața de azi. De aceea am îndrăgit atîta, tufa asta de măcieș.

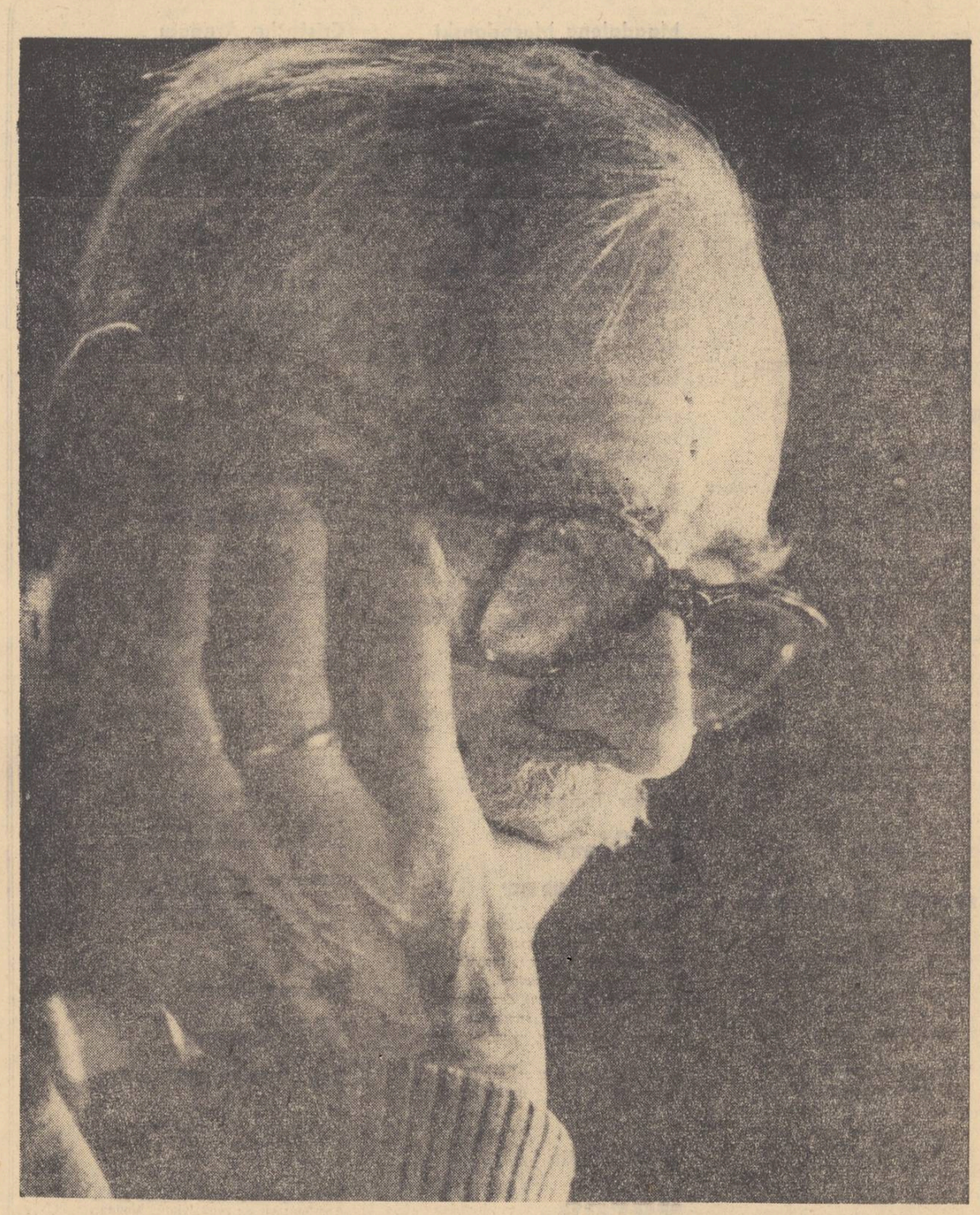

TUDOR ARGHEZI
SPIRIT UNIVERSAL

Că orice creator tinde pasionat către universalitate este un adevăr comun. Doar varietatea și întinderea ramificațiilor pasiunii pentru cunoaștere constituie coeficientul variabil, care stabilește profilul deosebit al fiecărui artist.

Leonard și Goethe sînt prototipurile realizării celei mai întinse, mai complexe, produsele epocilor celor mai pline de strălucire în istoria ideilor: renașterea și secolul XVIII, al luminilor.

La noi, din pricina condițiilor istorice specifice, calea spre universalitate a fost în trecut mai strîmtă și drumul pe ea mai anevoios. In Dimitrie Cantemir, prințul moldovean membru al Academiei din Berlin, Europa a cunoscut pe primul român năzuitor către o largă cuprindere a faptelor de cultură veche și nouă, filozof și istoric, poet și moralist, muzicolog și folclorist.

Secolul al XIX-lea a văzut înflorirea curiozității culturale celei mai fertile și a sintezelor romantice cele mai strălucite: Eliade Rădulescu, Hajdeu, Odobescu și ultimul, dar nu cel din urmă, Eminescu.

Tudor Arghezi a venit după aceștia, fiu al unei etape noi de dezvoltare istorică, încrîncenată de cele mai mari contradicții și a făcut, cel mai tîrziu dintre romantici, drumul lor de-andaratelea. Inaintașii lui merseseră mai toți, deziluzionați, de la viață spre vis. Iscoditor și neliniștit, spiritul său a pipăit mai înainte lucrurile cerului, ale visului și după aceea s-a coborît, repede, pe pămînt, pe care a pornit să-l iubească cu tot mai multă patimă. S-a mai întors de cîteva ori în țării, dar a revenit mereu la singurul punct de sprijin în univers.

In biografia poetului, rătăcirile în ceruri și vise au însemnat călugăria, căutările singurătății, asceza, curînd părăsite. In idei și operă au însemnat **Agatele negre** și poate admirația pentru Sar Peladan și pentru o artă de așa-zisă avangardă și acestea lăsate în urmă chiar în vremea tinereții.

„**Ingerul căzut**", atras pe pămînt de irezistibila chemare a vieții, aducea cu sine o însetată dorință de cunoaștere pe care a adăpat-o printr-o activitate enormă ca volum și semnificație. De aceea, anii de ucenicie la Arghezi par să nu se fi sfîrșit niciodată.

Artistul adevărat a învățat să se înalțe de pe platforma meșteșugului. Atelierul de sculptură, laboratorul de chimie, dughеana elvețiană unde a învățat să facă inele și capace de ceasornic l-au familiarizat tactil cu materia, cu substanțele, l-au pătruns de frumusețea măruntului vieții.

Ucenicia ideilor, studiul filozofic și artistic s-au suprapus celor de mai înainte și toate s-au amestecat cu belșugul subsolului străvechi de înțelepciune și artă populară, într-un univers de o excepțională bogăție. Din înmuierea succesivă a aripilor „îngerului căzut" în atîtea tărîmuri ale existenței omenești, a ieșit întîi și întîi poezia. Prin procesul regresiei în desfășurarea generațiilor înlănțuite într-o istorie a suferinței, poetul a intuit și a strîns în sine, ca o moștenire scumpă, tot veninul durerilor surde și amare ale robilor cu sarici. Prin contactul cu pămîntul meșteșugar, cu vegetația și vietățile lui, cu obiectele artei autohtone, s-a fixat în el viziunea poetică originală și colorată, imagistica fără pereche în concretețe în care găsești alăturate frunzișurile plopului și carpenului în toamnă, zigzagurile și chenarul scoarțelor îndrăznеț înflorate, tighelurile de piatră de pe monumentele seculare, ca și forma alăutei și a urcioarelor de lut.

Muzica descîntecului și blestemelor populare dă sunet nou versurilor argheziene.

Din toate cele de mai sus, ca și din visele și incertitudinile artistului care-l făceau să simtă sufletul ca un „**clopot mișcat în vînt pe toarte**", a ieșit poezia cuvintelor potrivite. S-au adăogat la acestea, odată cu cunoașterea suferinței celor lipsiți de libertate și oprimați de societatea burgheză, scrîșnetul și violența comprimată a florilor de mucigai scrise în închisoare, noi flori ale răului în ediție balcanică. Ca orice mare creator de proveniență populară, Arghezi a dat glas adesea strunei hître a alăutei sale. **Horele** au fost rodul unor astfel de momente cînd s-a ivit în poet duhul jucăuș al fabulei, însuflețind cu inteligență și intenționalitate umană universul mic.

De aceeași stare de spirit ține și opera de povestitor, scînteind în toate culorile curcubeului. Drămuind cu plăcere, cu bucurie sau compasiune în mîinile sale puternice dar sensibile și iscusite de făurar, de sculptor și desenator, fărîmele de viață însuflețită sau neînsuflețită, floarea și giza, buruiana și argila, cartoful sau piatra prețioasă, poetul s-a înălțat necontenit și spre marea lume a ideilor generale, spre întrebările și simbolurile relațiilor fundamentale.

Căutînd semnificația superioară a tuturor proceselor vieții, poetul s-a înălțat, în unele clipe, spre o filozofie nuanțată de mîhniri, simțindu-se acoperit de cenușa visărilor sau singur ca un univers închis. Dar el a înțeles (și această înțelegere l-a salvat de la agnosticism și scepticism) că valorile se arătau în bucuria vieții, nu în incursiunile lui solitare prin bolți. Intîlnirea poetului cu această bucurie este exprimată exact și lapidar în finalul din **Morgenstimmung**.

Eu veneam de sus, tu veneai de jos.
Tu soseai din vieți, eu veneam din morți.

In grădina „Mărțișor"

Etica lui Arghezi poartă pecetea izvorului popular și ea i-a făurit dreapta judecată asupra orînduirii burghezo-moșierești. Etica luptătoare l-a ținut prezent în toată viața epocii. Arghezi, publicistul, Arghezi pamfletarul, Arghezi moralistul era temut în vremea aceea cum numai Hajdeu mai fusese cu vreo cincizeci de ani înainte.

Moralistul Arghezi a dat pe prozator, pe autorul **Icoanelor de lemn** și al **Porții negre**, al **Biletelor de papagal**, al **Tabletelor din țara de Kuty**. Așa cum s-a mai spus, mijloacele prozei, ale neegalatului pamflet arghezian, au fost scoase tot din arsenalul poetic, dar din acela care slujea criticului unei lumi pe sfîrșite la pictura întunecată a acesteia în culori de bube, mucegaiuri și noroi. Nu numai o prezență etică marca Arghezi în viața publică, dar și un sistem estetic sigur, puternic, aducea în cronicile sale literare, dramatice, plastice, domeniu vast de activitate pentru spiritul neobosit și nesătul de cunoaștere. Puține au fost dățile cînd criticul literar sau artistic s-a înșelat sau a judecat subiectiv. De obicei pasionat dar lucid, a mers spre aprecieri definitive nu numai în literatură unde, printre cei dintîi, a fixat valoarea lui Macedonski, nu numai în teatru unde a găsit imagini scoase ca din versurile lui pentru a lăuda pe Marioara Ventura („**agilă ca o lăcustă, tînără ca o frunză, optimistă ca un pui roșu de panteră**"), dar mai cu seamă în plastică.

Poetului care vedea în crengile dezgolite de toamnă și proiectate pe cer desenele brocartului, în zăpezi, pardoseli cu fețe de marmur, în plugar și vitele lui, grup de bronz și de piatră, valorile plasticei nu-i erau străine.

Ca și Baudelaire în Saloanele sale, Arghezi a trecut în revistă toată plastica vremii în cronici. In ritmul lor, simți pasul nervos cu care trece prin expoziții criticul exigent, cu cultură superioară de specialitate și care așteaptă și știe că țara lui are de dat valori autentice. Ce-l nemulțumește în mai toate saloanele oficiale din trecut? Lipsa de mesaj, de concepție, de personalitate. „**Același chip de a vedea și de a trece pe lîngă lucruri. Nu idei, nu viziuni, nimic adînc**". Și cu bruschețea obișnuită spune cuvîntul greu, desființător pentru mediocrități, pe deasupra cărora trece cu repeziciune. Din cînd în cînd însă și nu întotdeauna în saloanele oficiale, găsește pasărea rară și atunci exultă de mîndrie națională. Atunci zăbovește asupra artistului, ca asupra lui Luchian, marele și nefericitul Luchian, uitat în suferința sa de oficialități, dar admirat și iubit de colegii săi de geniu. „**Cu sufletul plin de nuanțe**", artistul e „**slovă românească, geniu românesc**" spune Arghezi. Brîncuși, atît de puțin cunoscut atunci, e pentru cronicar „emulul lui Rodin". La fel Paciurea, Ressu, Dărăscu, Pallady, Iser, Steriadi, sînt definiți cu o poezie și un adevăr artistic extraordinare.

Și ce cerea Arghezi pentru înălțarea artei din punct de vedere al concepției? „**Înțelegerea rostului educativ și moral al picturii care va contribui cu celelalte arte să mărească expansiunea și regiunile culturii**" (Facla — II, nr. 51 — 24 dec. 1911).

Această poziție teoretică înaintată privind misiunea artelor plastice este confirmată și completată de viziunea largă asupra rolului și rostului omului de cultură în general pe care o întreținea Arghezi. In 1915, în plină viltoare a războiului mondial, scriitorul cetățean făcea aspre mustrări colegilor săi care-și uitaseră misiunea: „**Scriitorii, intelectualii, gazetarii timpului de azi, închiși după preferințe în cîte-o hermetică scoică, au uitat că fac parte din omenire și din așteptările ei. Ei și-au uitat chiar talentul cînd l-au avut. Scrisul lor și-a pierdut ponderea și țința supremă și fără avînt și de-o sinceritate frazeologică, de bilci sau de nebunie, ei s-au cantonat în exasperarea unei singure monotone corzi**". (**Decesul sufletelor, Cronica** — I, nr. 15 — 24 mai 1915). După ce a ajuns la această concepție atît de luminoasă, de vastă, Arghezi n-a mai pierdut din vedere „țința supremă". De aceea, după 1944, pornit de pe liniile vechii orientări general democratice, scriitorul s-a adaptat treptat unei noi concepții de viață și unei noi orînduiri. Și asupra lui Arghezi, ca și asupra celorlalți creatori de artă legați de popor, ideile marxist-leniniste au avut o influență hotărîtoare. Și, pe rînd, veninurile s-au făcut miere, viziunea critică ce-l despărțea de lumea veche s-a transformat în îmbrățișarea cuprinzătoare a întregei opere de construire a socialismului, zidurile personalității neconformiste au căzut și poetul, la 80 de ani, realizează azi, miracolul universalității. A scris în ultimii ani opere fundamentale. A scris 1907, împlinindu-și o veche dorință. (In 1913 el arăta condiția esențială a unei astfel de opere: „**Talazul țărănesc care aleargă peste cîmpie și zdrobit de stînca de aur, se revarsă sînge în șanțuri, și înecă, pentru ca să fie povestit, cere unica putere a geniului**". (**Facla** — IV — nr. 10 — 9 martie). Apoi a alcătuit **Cîntare Omului**, urmărind în lumina unei noi finalități, ce aparține unei noi concepții, socialiste, despre viață și istorie, drumul speței umane spre progres și fericire.

Arghezi e apoi prezent peste tot în publicistică, în politică, în muzică, în plastică, afirmînd atașamentul și admirația sa nereținută pentru transformările revoluționare petrecute în țara noastră în anii regimului de democrație populară.

Umanismul arghezian își împlinește azi toate virtualitățile. In secolul nostru și în istoria literaturii române, Tudor Arghezi realizează, prin adeziunea sa entuziastă la politica Partidului nostru, conceptul universalității moderne, desăvîrșite în noua renaștere a omenirii, în socialism.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga

Cu Tudor Arghezi despre tinerețe

TINERET ȘI TINEREȚE, este, dragă tată, ideea unei întrebări adaose la cuvîntul **LITERATURĂ**. Ai vrea să povestești cititorilor **LUCEAFĂRULUI** ceva în legătură cu această problemă? Zic problemă cu toate că e vorba mai iute de o stare sufletească, de vreme ce citești treile pleacă de la inimă și se întorc tot la ea.

— **Să începem, dacă vrei, cu inima pe care o pomenișI: tinerețea nu e o chestiune de vîrstă. Am văzut tineri bătrîni și vîrstnici tineri... Anii sînt o născocire a oamenilor și cred că ei au fost inventați nu atît pentru a separa tinerețea de o așa-zisă bătrînețe, ci pentru a ține alte socoteli. Eu cred că tinerețea este permanentă dar că oamenii nu știu întotdeauna să o găsească în ei.**

— Ar putea fi și o problemă de educație?

— **Poate că da. Ca și surisul. Omul se simte bine întotdeauna tînăr: tinerețe e și gîndul și perspectiva și elanul și dragostea și poezia... Unul dintre rolurile scriitorului cred că ar fi să învețe și să deprindă pe om să rămîie întotdeauna tînăr.**

— Sigur că este o mare legătură între tinerețe și condei...

— **Poate că este și mai mult. In ziarele și revistele care-mi sosesc văd zeci de pagini de literatură tipărite, versuri și proză. Le citesc: unele zvicnesc de la prima frază, altele nu prea au relief. E o adevărată plăcere să simți cuvintele cum trăiesc și cum se mișcă... Nu mă refer numai la literatura noastră. Tinerețea frazei și a versului se găsește destul de greu și în literatura străină, mai nouă sau mai veche.**

— Cred că ai dreptate. Aici trebuie căutată probabil și explicația lucrurilor așa zise „greu de înțeles", pe care unii critici încearcă să le explice aiurea. Totuși în literatura noastră există multe lucrări, să le zicem, tinerești.

— **Dacă ar fi să le enumerăm eu aș începe cu baciul care a făcut Miorița, cu femeia istovită din cîmp care-și legăna pruncul cîntîndu-i pe brazdă, cu toți unchеșii care cîntau și cîntă pe fluier, cu Barbu Lăutaru și cu Enăchiță Văcărescu. Literatură e și asta și încă de bună calitate. Cîntecele, snoavele și povestirile țărănești sînt o literatură de o neștearsă tinerețe. Adu-ți aminte de basmul cules de Ispirescu Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte. Ce exemplu mai bun de tinerețe vrei?**

— Literatura actuală este caracterizată și de încercările tinerelor condeie. Ce zici de ele?

— **M-a surprins la început mulțimea numelor noi și mi-am adus aminte de Biletele de papagal cînd pusesem cele patru pagini mici la îndemîna tineretului. Biletele au descoperit doisprezece scriitori care s-au confirmat mai tîrziu... Azi cifra lor e poate înzecită. Atît mai bine: selecția definitivă a valorilor autentice se poate face pe o suprafață mai vastă... Nu-i rău că în reviste și în librării ton lon, pînă mai ieri la plug sau la nicovală, minuiește azi condeiul și e prezent în același raft cu literatura mondială.**

— Părerea ta în legătură cu literatura lor.

— **Să mă ierți și tu și să ma ierte și ei: nu întotdeauna literatura pe care o dau este la înălțimea așteptării cititorilor.**

— Fondul? Stilul?

— **Nu e vorba de fond: poți vorbi de o floare sau de o uzină. Totuși depinde de altceva și acest „altceva" face parte dintr-un meșteșug niteluș cam greu.**

— Meșteșugul scrisului!

— **Unii cred că scrisul e scrierea. Nu. Scrisul nu e simplă scriere. Pe lîngă talent, e nevoie de muncă și de perseverență dură dar și de personalitate. De fapt talentul nu-i ca o monedă pe care unii o au și alții nu: nu se poate defini, dar îl simți prezent în lectură după cum tresare omul și pana.**

— Păreri asupra meșteșugului tinerilor noștri...

— **Cred că versul și că fraza nu sînt frămîntate, ca aluatul, destul. Talent este din belșug: e o particularitate a poporului nostru în toate domeniile artei. Ți-am spus și ție de mai multe ori că un manuscris trebuie să zacă. Iartă-mă că-ți vorbesc de mine: eu am scos primul volum la 47 de ani, după ce o serie de colegi de-ai mei de vîrstă și de condei se isprăviseră și li se uscase cerneala în călimară. Scriitorul tînăr — adică tînărul și vîrstnicul care simte că ar putea să scrie — are nevoie de înțelepciunea așteptării și de o reflectare neîntreruptă.**

— Reflectarea se leagă de subiect iar subiectul este pretutindeni. Cum vezi SUBIECTUL în literatură?

— **Am cunoscut scriitori care căutau un subiect ani de zile și nu-l mai găseau... Subiectul zace în om, adică în scriitor și în tot ce este lîngă el. Uită-te în jurul tău: n-ai prieteni? nu vezi o floare? nu te impresionează surisul, încordarea muncii, cîntecul, necazul, speranța, zborul rîndunelelor? nu iubești? Subiectele sînt risipite pretutindeni. N-ai decît să le aduni și să le treci prin sensibilitatea ta. Scrie dar nu te mulțumi cum iese primul creionaș. De pildă Șulăm Alechem, autorul Lăptarului Tevie știe din nimic să facă lucruri de geniu, așa cum țăranul nostru face dintr-o buturugă sălbatecă o admirabilă grindă cioplită și crestată... Scrisul cere bătaie de cap și răbdare multă. Prima preocupare nu este subiectul. Este felul cum îl prezinți.**

— Ce deosebire găsești între scrisul prozei și al versului?

— **Metalul e același: depinde cum îl bați pe muchi și cum îl prinzi în clește. Versul se face mai greu pentru că cere multă migală și cine nu migălește proza nu poate migăli nici versul. In orice caz ritmul face parte din idee și din simțămînt... Să-ți dau cîteva exemple. Prima frază din romanul Salambo, a lucrat-o Gustave Flaubert de-abia în șapte ani... L-am văzut cu ochii mei pe Caragiale sfîșiind o sumedenie de cărți poștale, ca să-i scrie lui Ibrăileanu la Iași să se întîlnească într-o vară amîndoi la o mînăstire din munții Moldovei... Pagina trimisă la tipar nu iese ca dintr-un ou de ciocolată. Coaja de astă dată rezistă și cere ciocan, daltă și pilă.**

— Mai este vorba și de un așa zis CADRU în care lucrezi.

— **Uite: pe cînd începuserăm noi să mînjim hîrtia și pînza, unii cu condeiul și alții cu pensula, literatura și pictura de aproape înrudite, nu erau niște îndeletniciri acceptate. Moda pentru un tînăr era să te faci ofițer, avocat, popă și uneori profesor. Un tînăr foarte greu își putea găsi colțul lui retras, necesar de lucru... Azi tinerețul are colțul lui, frumos pregătit în toată țara. Doar citiram nu de mult pe o tablă roșie, undeva prin jurul nostru „Casă de creație"... Condițiile vasăzică sînt, subiecte sînt, tinerețe este: e necesară și o literatură pe măsura lor... In legătură cu asta: supără urechea un cuvînt prea des repetat și care circulă de la o vreme cu prea multă ușurătate: creația. „Creația mea" — „am creat" — „unde te duci să creezi vara asta?" — cînd aud pe cineva că vorbește așa, am impresia că toată viața mea am stat degeaba și îmi vine să fug. Și, pe urmă, literatura nu se creează, ci se scrie. Primul prag înalt de trecut și acela peste care trebuie să sari zilnic este a scrî, adică a lucra pe brînci. Cred că n-ar strica o oarecare decență: a „crea" înseamnă a face un lucru pe eternitate. Nu știu dacă o fărîmă de poezie sau un crîmpei de proză ne poate da acest drept. In orice caz verbul a „crea" nu se conjugă niciodată la persoana întîia și trebuie să îi se atribuie de alții, nu de tine însuți.**

— Faptul că mulți tineri scriu, nu e rău după cum ai spus și tu de atîtea ori. Care ar fi totuși mijlocul de control intim al acestei literaturi care vede sau nu lumina tiparului?

— **Nu există rețete. Eu, de pildă, las manuscrisul după cum îți mai spusei, să zacă. Imi place să lucrez noaptea pentru că e liniște mai multă... Aș sfătui pe tînărul scriitor să lase condeiul să-i umble singur pe hîrtie ceasuri întregi. E nevoie de foarte mult exercițiu. O recitire după cîteva zile, după ce l-ai uitat, e în același timp și o verificare critică serioasă... Lectură bine chibzuită. Călătorii și bunul obicei de a observa lucrurile mici... Insemnarea faptelor mărunte și a ideilor cînd îți vin printre alte preocupări... O fărîmă de hîrtie și un vîrf ascuțit e bine să se găsească întotdeauna în buzunar... Eu nu-mi iubesc manuscrisul. Imi place scrisul atîta vreme cît iese din condei și cît mi se pare proaspătă ideea... Cuvîntul trebuie bine ales, să corespundă și intenției și imaginii: uniș scriitori am impresia că lucrează fără vocabular și fără prea multă bătaie de cap. Simpla înșiruire a cuvintelor pe sfoară nu dă calitatea așteptată de cititori, la fel de tineri și ei... Caută cuvîntul, muncește-l și nu da drumul manuscrisului din mînă pînă ce nu iese așa cum ai vrea tu să fie bine... Cum ar fi să se controleze scriitorul? Citindu-se pe sine, comparîndu-se, recitindu-se, scriind din nou și reîncepînd întotdeauna pagina albă cu emoție și cu încredere.**

— Ce părere ai despre cititor?

— **Un cititor pe tînărul scriitor să lase condeiul să-i umble singur pe hîrtie ceasuri întregi. E nevoie de foarte mult exercițiu. O recitire după cîteva zile, după ce l-ai uitat, e în același timp și o verificare critică serioasă... Lectură bine chibzuită. Călătorii și bunul obicei de a observa lucrurile mici... Insemnarea faptelor mărunte și a ideilor cînd îți vin printre alte preocupări... O fărîmă de hîrtie și un vîrf ascuțit e bine să se găsească întotdeauna în buzunar... Eu nu-mi iubesc manuscrisul. Imi place scrisul atîta vreme cît iese din condei și cît mi se pare proaspătă ideea... Cuvîntul trebuie bine ales, să corespundă și intenției și imaginii: uniș scriitori am impresia că lucrează fără vocabular și fără prea multă bătaie de cap. Simpla înșiruire a cuvintelor pe sfoară nu dă calitatea așteptată de cititori, la fel de tineri și ei... Caută cuvîntul, muncește-l și nu da drumul manuscrisului din mînă pînă ce nu iese așa cum ai vrea tu să fie bine... Cum ar fi să se controleze scriitorul? Citindu-se pe sine, comparîndu-se, recitindu-se, scriind din nou și reîncepînd întotdeauna pagina albă cu emoție și cu încredere.**

— Ce părere ai despre cititor?

— **Un cuvînt pentru scriitorii tineri.**

— **Ți l-aș cita, pentru o priveliște generală, pe Eliade Rădulescu al nostru care a îndemnat tineretul să se realizeze cît mai mult, în cuvintele: „Scriți băieți"... Clasicul nostru a uitat însă fetele...**

Baruțu T. Arghezi

Tudor și Paraschiva Arghezi

LA MULȚI ANI!

Mihai Munteanu

Tinerețe

Descîntat-a versul rominesc
Moșul cu mustață și-ochelari.
A grăit cum trebuia, firesc,
Nu s-a fandosit cu vorbe mari.

Gîzelor și stelelor șopti
Iar lui dumnezeu găsind pricini
Il tot căuta noapte și zi
Printre nori, pe valuri, prin grădini.

Sfat ținu cu unii și la zdup,
Cu ochioase Rade ori cu Tinci
Și-a trecut prin viață ca un lup
Moșul ridicat de la opinci.

Hărțăgos, cu fruntea-naltă-n vînt
Azvîrli cu tifla-n domni și regi
Pe săraci i-a plîns lîngă mormînt
Ori pe la zăvorul unui beci.

Răii i-au plătit și sărindar
Numai ca să-l vadă dus în iad,
Dar moșneagul, azi octogenar,
E la fel de falnic, ca un brad.

Chiuie și rîde, strigă-n hori,
Versu-i înflorește aspre văi,
Are-n traistă-un snop de zicători
Și-un abecedar pentru țingăi

L-am căutat prin galbene chilii
Și prin strane-n fumul vinițiu
Clopotul bătrîn aman vui:
— Iosif nu-i. Acasă parcă-l știu...

L-am mai căutat, ca-n alte dăți
La Mitzura și la Hoțu lui
Dar în ușă străjuia un băț,
— Moșu i dus la cîmp. Acasă nu-i...

L-am găsit pe cîmp, cu-al serii ceas,
Sta-ntre tractoriști, vorbind deschis.
Ei îi recitau ceva cu haz
Despre-o foaie verde de Paris.

Niște țuici am tras, sărbătorești,
Colo, printre focuri și plăvani.
— Săru' mîno și să ne trăiești
La mulți ani moș Tudor, la mulți ani!

DIMENSIUNEA VIITORULUI

La nici un alt poet romîn, ca la Arghezi, compararea operei scrise înainte de Eliberare cu aceea creată sub semnul revoluției biruitoare nu este atît de semnificativă în privința clarificării mesajului și al adeziunii la cauza poporului. Cuvinte potrivite și Flori de mucigai — prezența unui mare poet, stăpîn deplin pe cuvînt, încordat într-o revoltă titanică împotriva unor întrebări mai puternice decît el, dureroase și aparent fără ieșire. 1907 și Cîntare Omului — prezența aceluiași poet, ieșit în sfîrșit în largul marilor răspunsuri, depășindu-și întrebările vechi și dînd „din mucigaiuri, bube și noroi" nu numai „frumuseți și prețuri noi" ci mai ales o lumină înaltă și împăcată, ca înțelepciunea unui patriarh ce încă se mai prinde în horă. Privind numai din prezent spre prezent, Cuvinte potrivite și Flori de mucigai condamnau o lume „vagă, lîncezindă" dar nu știau de unde să ceară o alta „limpede și blîndă". Era vremea revenirilor chinuitoare asupra rosturilor artei, cînd cartea, deși „încet gîndită, gingaș cumpănită" i se părea poetului că „nu răspundea la nici o întrebare". In bătăliile în care se angajase, poetul se simțea „prins de patru laturi deodată" și după înfrîngere pornea a doua zi, este adevărat, din nou în miezul bătăliei, dar nu cumva cu conștiința unei noi înfrîngeri inevitabile? La ușa „marelui vis" atîrna lacătul inexorabilului, care nu se găsea, de fapt, în afara, ci chiar în centrul conștiinței poetice: „Și inima urmează s-atîrne ca un lacăt / Cu cheile pierdute, la porțile luminii". Refuzind „să ba'ă noroiul vremii cu ochii-nchiși", poetul își striga sălbatec răzvrătirea neputincioasă: „De ce nu pot să nu știu, de ce nu pot să n-aud / In ce stă rostul zilei și prețul de-a ți-o trece?" Psalmii sînt expresia aceleiași neputințe, răzvrătirile se împleteau cu reconvertirile, într-un cerc vicios de flăcări.

Arghezi era exponentul unor generații îngenuncheate, cu pieptur ile acoperite de cicatrice grele, poezia lui era gîfîitul celui pus la pămînt ce așteaptă să-și revină pentru a încerca iar să se răzvrătească, dar știind că va fi din nou îngenuncheat. Problematica psalmilor nu cuprinde doar febra devorantă din sufletul insului chinuit de îndoiala asupra existenței unui creator atotputernic. Ar fi mult prea puțin. Nu asistăm doar la o criză religioasă, petrecută în tăcerea unei chilii, departe de zgomotul lumii concrete. Psalmii, trecuți pe plan social, pun sub semnul întrebării o parte din ființa însăși a societății ce-și justifica existența de orori prin binecuvîntarea bisericii. Statul burghezo-moșieresc romîn nu era un stat laic, nu trecuse — cum nu trecuseră nici alte state din această parte a Europei — prin „cultul rațiunii" ridicat pe treaptă publică. De la naștere pînă la mormînt, trecînd prin școală, armată sau justiție, omul era educat și constrîns să se închine, umbra crucii parafa însăși existența societății burghezo-moșierești. Intrebările și îndoielile argheziene aveau, deci, în majoritatea psalmilor, o masivă încărcătură socială, erau reflexul unor întrebări ce mocneau în străfundul social. Poezia lui căuta să răspundă unor întrebări reale, pe care, însă, le prelua brut, nediferențiat, fără perspectiva viitorului. Cîtă disperare este în strigătul:

Vreau să te pipăi și să urlu: Este!

strigăt în care se deslușește și dorința oarbă de a-și repopula altarul, dar mai ales descoperirea golului din altarul crezut sfînt. Și cîtă luciditate în acest prim răspuns dat aceleiași întrebări, după trei decenii:

Incerc de-o viață lungă,
să stăm un ceas la sfat
Și te-ai ascuns de mine
de cum m-am arătat.
Oriunde-ți pipăi pragul
cu șoapta tristei rugi,
Dau numai de belciuge,
de lacăte și drugi.

Inverșuna' de piedici,
să le sfărîm îmi vine,
Dar trebuie, -mi dau seama,
să-ncep abia cu tine.

Acest „îmi dau seama" notează distanța dintre nebuloasă și primele contururi ale planetei ieșită din ea. Poetul a trecut, însă, mult mai departe, astăzi, în armonia înțelegerii profunde, punînd în centrul vieții nu „oglindirea unui drum de apă", ci pe adevăratul stăpîn al universului:

Și în sfîrșit, urmașul
lui Prometeu, el, omul
A prins și taina mare,
a tainelor, atomul.

Cum ar fi arătat 1907 scris înainte de Eliberare? Il găsim, în unele imagini semnificative, pentru acea vreme, în „Flori de mucigai". Desigur, volumul conține și alte note decît acelea pe care vrem să le relevăm, dar din ansamblu răsună bătaia inimii poetului alături de suferințele celor de jos.

Țăranul Ion, cutremurătoare sinteză a deznădejdii țărănești, zace în „beciul cu morții", după o luptă nezugrăvită, dar certă, cu dușmanii de veacuri ai sărăcimii satelor:

In ochii-i deschiși, o lumină,
A sa'ului unde-i născut,
A cîmpului unde iezii-a păscut,
A încremenit acolo străină.

Departe de vatră și prins
de boieri,
Departe de jalea mămuchii,
Pe trupu-i cu pete și peri,
In cîrduri sînt morți
și păduchii.

Metodic, stăpînirea înregistrează numărul victimelor, ca în cunoscutele comunicate ale criminalei orînduiri ce trăsese cu tunurile în țăranii răsculați:

Aduceți cerneala:
Se face acum socoteala,
Azi noapte, cu luna și plopii,
Opt bolnavi au dat ortul popii.
De foamea și chinul răbdării
Lipită li-i burta
de șira spinării.

Altundeva, aceeași macabră contabilitate:

Bezna rece, zidul rece,
Mai muriră paisprezece.

Sau:

Ies morții...
Subt bol'a cu clopot a porții,
Sînt zece la număr
Și, umăr la umăr,
Se duc, cîte doi, în coșciuge,
Fără mamă, fără popă,
fără cruce;
Se duc împreună
Pe-nghet și pe lună,
. . . .
Drum bun! către groapa
comună.
Țărîna să vă fie mai bună
Ca domnii ce v-au osîndit,
Ca preoții ce nu v-au citit.

Nu sînt aceștia morții fără număr din 1907, rămași pe cîmpuri sau adormiți în închisori? Ființa țărănească a poetului îi descrie în graiul de acasă și în aer plutește izul pămîntului către care au năzuit răsculații. Dar priveliștea este numai aceea a sfîrșitului, a înfrîngerii sîngeroase, a morții. Este un plîns fără lacrimi, lucid, gîlgîind de ură, dar și de convingerea sufocantă că totul a fost zadarnic. De nicăieri, nici o rază de lumină. Este o răzvrătire întoarsă spre resemnare, în care nu licărește nici măcar un „poate"... In 1907 tabloul este, ici și colo, același:

E o 'ăcere moartă,
care-a-nghețat și zace
Pe sate, pe cătune, pe oameni,
pe conace.
E frig în suflet.
Gîndul se-nfiripă alene
Și șchioapătă ca șoimul gol,
dezbrăcat de pene,
Cu aripa de piele, prin glod,
ca o găină.
S-a mohorît a noapte și ziua,
pe lumină.
Un lucru umblă, negru, și nou,
din casă-n casă.
Din negurile astea tot moarte-o
să mai iasă.

Dar, în loc de privirea ce-a-ncremenit „străină", în ochii morților licărește altceva:

Morți-au 'ăcut în sate,
dar tot le-a mai rămas
Din ochi o pîlpîire și-o șoaptă,
ca un glas.

Din acest glas, Arghezi a auzit, astăzi, ceea ce nu auzise atunci. Nu înfrîngerea domină tabloul vast al răscoalelor, ci lupta crîncenă. Față de „domnii ce i-au osîndit", țăranii răsculați rostesc cuvintele tari ale unei încrederi nemărginite în cauza lor, chiar disperată:

Vezi, dacă ceri tot mila tuturor?
Dumitre, pune mîna pe topor!

Și acest îndemn revine, într-un vers de neuitat:

Nu căuta dreptatea domnească,
frățioare.

Poetul, în anii războiului

Ia pe ciocoi ca hreanul
și dă-l pe răză'oare.

Lupta, departe de a mai fi inutilă, a devenit, deci, în concepția poetului condiția însăși a demnității populare, victoria este posibilă, „domnii" și „boierii" pot fi înlăturați. Lupta celor mulți nu mai are funcția unei revărsări a prea-plinului durerii fără leac, ci este pulsul unei istorii care își caută matca, matcă găsită de clasa muncitoare, pentru întreg poporul. Invinșii și morții din Flori de mucigai erau victimele unei cauze fără ieșire. Cei unsprezece mii de morți din 1907 sînt eroii unei cauze mari care străbate tot poemul și se exprimă neechivoc:

Nu vreți, nici astă da'ă
nu vreți? Atunci se schimbă.
S-a isprăvit tocmeala.
Vorbim o altă limbă.
Așa, pe negîndite,
pe la un miez de noapte,
Răspunde din bordeie
alt Nouă-sute-șapte,
Mai chibzuit, mai crîncen,
nu lînced ca o turmă.
Să nu cumva să fie, vedeți,
și cel din urmă.
Că poate și armata
în slujbă la ciocoi,
Trezi'ă la dreptate,
să fie atunci cu noi.

In Flori de mucigai, opoziția dintre asupriți și asupritori este doar constatată, și chiar în această constatare plutește acceptarea, deși silită, a unui destin implacabil:

Tot una-i ce faci:
Sau culci pe bogați,
sau scoli pe săraci.

Livizi ca strigoii și sui,
Strîmbați de la umeri,
din șold și picior,
In blidul fierbinte,
cu aburi gălbui,
Iși duc parcă sîngele lor.

In Cîntare Omului, sîngele acelorași răzvrătiți capătă alte reflexe, amenințătoare:

Cînd cumpăna răbdării,
Măria Ta, se frînge,
O ciutură-i de lacrimi
și-o ciutură-i de sînge.

Cercul vicios a fost deci, sfărîmat, curba s-a transformat în săgeată, arătînd înainte, spre viitor. Cîștigînd dimensiunea viitorului prin revoluția socialistă, poezia argheziană a trecut de la întrebări la răspunsuri, de la realism la realismul socialist. Forțele care clocotiseră în ea, impetuoase, dar închise într-o peșteră de piatră, au irupt într-o jerbă magnifică, răspunzînd așteptărilor pe care un popor le pusese în geniul celui mai mare dintre poeții lui de azi. Răspunzînd comenzii sociale a epocii noastre, Arghezi și-a răspuns sie însuși, nu plîngînd, în stihuri zguduitoare, înfrîngerile, ci aclamînd victoriile zilei de azi, care răzbună toate înfrîngerile trecutului.

La capătul răzvrătirilor sale, Arghezi a văzut că dincolo de lumea cu „măceluri, osînde, pă-ca'e" există o lume a marilor împliniri și Cîntare Omului sfîrșește cu acest început de lume nouă:

E timpul, slugă veche
și robul celui rău,
Tu, omule și frate,
să-ți fii stăpînul tău.

La numărătoarea celor 80 de ani de nesecată tinerețe, poetul trăiește marea fericire de a fi sărbătorit de poporul care își este propriul stăpîn.

Mihu Dragomir

GHEORGHE TOMOZEI

Lui Tudor Arghezi

Cum păsările nopții, în arbori rătăcesc
și legănate cuiburi în lemnul dulce-și sapă,
ca-ntr-un palat de frunze, la tine poposesc
printre sonore seve și rădăcini de apă...

Prin tine zbor spre stele, de cîntece răsun,
cuvîntul tău, trezește genuni, din împietrire
și-un cîntec în păstaia surîsului adun
și-ncerc s-aplec spre oameni, o creangă de iubire.

I-un fulger printre stele, ca un imens sărut;
cu-arginturile lunii și ningerea zăpezii
lumina crește-n astre — rotunde pîini de lut —

...și e o stea, pe care o vom numi Arghezi...

DIMITRIE RACHICI

In mijlocul grădinii

„Vrei tu să fii grădina mea..."

Supus mă iată în grădină iar
Așijderi ca-n toți anii — grădinar,
Pămîntul cultivîndu-mi-l mereu
Zile și nopți, stăpînul meu.

Eu nu nisip am presărat pe-alee
Ci pulbere de-argint și curcubee!
Un univers întreg făcui să fiarbă
Pe alăuta fiecărui fir de iarbă.

Și-n mijlocul grădinii mai pus-am o cișmea
Cu apă vie: inima mea,
Din care să te-adapi mereu-mereu
Stăpînul meu iubit — poporul meu...

CONSTANTIN NISIPEANU

Vioara

A rupt o bucățică de soare de pe cer
și, răsturnînd-o-n casă, într-un tăcut ungher,
o pipăi cu dalta din zori și pînă-n seară
și-n mîna lui de meșter s-a prefăcut vioară...

O încercă pe-o noapte cu luna stinsă-n nori:
din strune-a curs lumină ca dintr-un rîu de sori
și parcă-un stol de mierle din lemnu-i a zburat
cînd a simțit cum viersul dintîi s-a-naripat...

Și-a încercat-o ziua, pe crîncenă furtună,
cînd vîntul ca un dușman pe holde se răzbună
și am văzut furtuna, atunci, întîia oară,
oprindu-se să-asculte un cîntec de vioară...

Și azi, măiastra-i mînă, pe coarde, c-un arcuș,
ne cîntă la ureche al vieții noi urcuș...

Tudor Arghezi despre arta literară

Transpunerea într-un mesaj nou a viziunii adevărului frumos plămădit și rafinat printr-o neîncetată și minuțioasă distilare, cere o separare strictă a metalului de zgură. Nu e o muncă de rînd, pentru că în ea nu poate încăpea nici pripeala, nici ușurătatea. Cine, dacă nu scriitorul, e ținut să dea frazei armonie, relief și putere dinamică de viață? Prin îndatorirea lui față de cititor socot că scriitorul are misiune, aș zice sacră, de a ridica nivelul limbii cît mai sus.

★

S-a observat de mult că poezia cea mai prețuită e cea care, din elemente simple și binecunoscute, reușește să construiască imagini și metafore nemaiîntîlnite. Poezia pune într-adevăr puține probleme de vocabular, dar foarte multe de organizare și de rînduială nouă în cuvinte. In poezie cuvintele iau asupra lor sarcini expresive noi, răspîndind pentru înțelegerea obștească alte lumini, potrivit sensibilității care le-a chemat din adîncul conștiinței ca să le trimită în lume ca mesageri ai tulburării de o clipă. Dacă expresia acestei stări afective nu este repetabilă în vorbirea comună, simțirea care i-a dat naștere este ipotetic posibilă în fiecare om. Rezervele limbii sînt suficient de mari pentru a putea construi din elemente disparate, expresii, fraze, forme de stil corespunzătoare reacțiilor delicate ale sensibilității.

★

Adevăratele cîștiguri ale expresiei poetice stau în densitate și exactitate. Exactitatea năzuiește către transcrierea unui tumult interior, nu ca formulă matematică a densității de simțire. Versul cioplit o dată, de două ori, de o sută de ori, trebuie să vină în lume ca o vestire nouă, ca un strigăt de triumf și de eliberare. Fără sentimentul însuflețirii materiei și fără bucuria descoperirii unui zăcămînt sufletesc neștiut și încă nerostit, nu văd cum poate exista poezia adevărată. Detest aerul de publicitate și de permanență poetică a celor care versifică facil, pe teme minore. Confecția calculată poate fi corectă dar îi lipsește suflul vieții. Curînd timpul care este vindecătorul tuturor mîhnirilor și judecătorul faptelor bune și rele, al valorilor și al oamenilor, alege ceea ce trebuie încredințat veciei.

★

Cred în dragostea pentru frumos, pentru adevăr și pentru onoarea limbii a tinerii generații de scriitori și sper ca în viitorul apropiat să am pe masa mea noi volume pătrunse de inspirație adevărată, de sinceritate, de mai multă simțire; deci scrise într-o limbă originală, incandescentă. E urarea poate a unui veteran, dar e și profesiunea de credință a unuia care crede cu tot sufletul în miracolul poeziei.

★

N-avem dreptul să scădem cu nimic bogăția și onoarea limbii noastre. Scriitorul, ca om de conștiință, cu sentimentul dezvoltat al pasiunii artistice, e obligat la acuratețe și precizie. Cuvîntul lui devine puternic și nou numai cînd transpune pe hîrtie o simțire valabilă. Expresia poetică inovatoare, proprie, încărcată cu noi valori metaforice, trebuie să răscumpere, pacostea gunoaielor lexicale din limbă. Scrisul de mîntuială ofensează dorința omului cinstit de a se ridica la marea împlinire. Realismul nu pretinde crudități lexicale, nici indiferență stilistică. Cei care le preferă trebuie scuturați pentru că pășesc în contra timp cu năzuința pozitivă a cititorilor.

★

Creația literară nu poate avea suport decît talentul, buna credință, munca și stăruința, stăruința înverșunată pentru expresia concentrată. Limba operei literare rămîne un sistem mereu perfecționabil, de care se leagă capacitatea de a recrea lumea din miezul faptelor ajunse în conștiință. Versificația superficială, într-un stil de proces-verbal, e primejdioasă. Ea pervertește gustul. Eu cred că în proză chiar, lipsa filonului liric, uniformitatea și exasperanta exactitate a detaliilor, obosesc. Scînteia metaforei și violenta iscare a epitetului urmăresc să răvășească materialul amorf al expunerii discursive, plate. Mi-a plăcut să răstorn rînduielile vechi ale cuvintelor de dragul unui nou contur stilistic pronunțat și chiar violent. În scrisul poetic nu poți fi banal, găunos, emfatic. Să nu ne jucăm, cînd avem de spus adevăruri clare, cu vorbele goale. Știu că șirul cuvintelor este imens, că există ierarhii cam didactice și o categorisire pe compartimente de vechime și de regiuni. Există cum se spune arhaisme, regionalisme, termeni tehnici și multe, multe neologisme fără gust și ființă materială, greu de integrat în configurația versurilor. Neologismele neaderente sînt în general vorbe fără matcă, fără patrie și fără noblețe poetică.

★

Gustul, bogăția și ordinea există în cea mai mare măsură în toată literatura noastră țărănească; există și în literatura clasică, cultă, în paginile cărților vechi, religioase și mirene, scrise cu simțire și pasiune pentru frumos. Vechii noștri confrați nu s-au gîndit la faima creatorului popularizat și încoronat. Cu răbdare, cu sinceritate și cu multă cunoaștere de sine, cu adîncă pătrundere în rosturile firii și ale naturii, ei au făcut adevărate minuni în limba literară romînească, simțind răspunderea scriitorului față de cuvînt și față de idee.

★

De multe ori se abuzează de neologisme sau de termenii pretențioși, care nu spun mai bine, nici mai exact, gîndul, decît vechile cuvinte romînești. In poezie neologismul rareori se potrivește bine. Se găsesc totuși, cum se știe, la Eminescu, cîteva zeci, bine țesute în contextul versurilor, a frazei desfășurate într-un chip nou. Termenul tehnic și neologismul sînt ca monedele de circulație universală. Cum am zis, neavînd matca adîncă în graiul de vechime, ele poartă pecetea convenționalului, putînd reda exact o semnificație, dar fiind în același timp reci și solemne pentru simțirea poeziei. Jocuri subtile și ingenioase, mai adesea grandilocvente și cu substrat ironic sau comic, pot fi construite cu neologismele. O răsturnare prin incizie a măruntelor pretenții de adîncime și filozofie s-a iscat sub pana inspirată a unor scriitori deveniți stăpîni pe arta împletirii termenului popular, arhaic, regional cu neologismul de circumstanță. În acest chip, valul de abstracțiuni și aproximații proprii neologismelor a putut fi netezit și limpezit prin topirea lui în matca largă și infinită în posibilități poetice a lexicului nostru frămîntat de secole cu truda, înverșunarea milioanelor de asupriți. Putem asimila prin cultură și documentare un volum mare de cuvinte, de etichete, de procedee literare. Limba poetică e însă un aspect al substanței, o echivalență exteriorizată a simțirii. Ea se revarsă firesc și fără multe calcule atunci cînd simțirea noastră adună, în adîncimi inexprimabile, impresii, amintiri, senzații și elanuri copleșitoare. Din infinite întinderi ale imaginației și din peisaje în care ne-am înfipt ființa și conștiința de la naștere, cuvîntul ce exprimă adevărul vine spre noi însoțit de vecinătăți care-l armonizează și-i potentează virtuțile plastice. În general, pe tulpina neologismului nu înfloresc semnificațiile posibile în cuprinsul cuvintelor vechi.

De șaizeci de ani de cînd urmăresc fenomenul literar mărturisesc că adesea m-a cuprins consternarea de cîte valuri de cerneală și de hîrtie se irosesc din vanitatea literară. Am experimentat nenumărate curente literare, au trecut peste noi mode și orgolii sterile și furtuni mărunte, cu aerul de a regenera graiul poetic. Au trecut toate și a rămas străvechea virtute a limbii poporului, unealtă de preț, bogată și destoinică, în stare să poarte către inima omului de azi și de totdeauna, de aici și din toate colțurile țării, mesajul poeziei.

Din „Luceafărul"
1 decembrie 1958

Pe lacul Leman — tata, mama și Mitzura

(fotografiile: Baruțu T. Arghezi)

Acum doi ani, în grădina Ateneului Republicii Populare Romîne

---

Pe strada Mărțișor

Casa de la Ipotești a fost dărîmată la porunca unei moșierițe cretine. Ii încurca „perspectiva" și-i arunca umbră peste grădină. Cea de-a doua mare casă a poeziei, casa de pe Mărțișor e căutată astăzi de pașii atîtor poeți tineri. Din vremuri străvechi, ucenicii se duceau la maeștri, în vizită, bucurîndu-i adeseori, dar plictisindu-i nu arare cu întrebări de abecedar poetic și de împrumut de lumină. Și maeștrii, la vîrsta la care timpul e prețios pînă la fragmentul de secundă, așezau condeiul peste versuri și ascultau.

De cîte ori n-am trecut pe Mărțișor, mulți dintre noi, și n-am îndrăznit să sunăm. Dacă sunetul clopoțelului va cădea peste urmărirea unei idei subtile, peste căutarea unei rime rare? Nu mai sunam. Ci, amintindu-ne de articolele calde ale lui Baruțu, reconstituiam înlăuntrurile odăilor, tiparnița la care s-a scos o revistă de formatul unei batiste de lumină, arborii și lumea de flori care împrejmuiesc incinta. Totul: pînă la gîzele de cleștar și scorțișoară care populează ierburile grădinii.

E greu să vorbești în cuvinte potrivite despre Tudor Arghezi. Cel mai nimerit ar fi să reciți. De pildă, văzînd strălucirea zilei și razele înnoitoare care inundă jur-împrejurimile exclami:

E pardosită lumea cu lumină.

Incerci să definești lumina și să-i găsești atribute:

Rece fragilă, nouă, virginală,
Lumina duce omenirea-n poală.

Tot în grădina „Mărțișor"

Imprejmuit de poezie, copleșit de imagini, calci ca-n fulgi de îngeri să nu tulburi liniștea poetului octogenar.

80 de ani: adică aproape un veac. Și toată munca aceasta imensă care s-a cristalizat în tipare de geniu e a mea și-a dumitale, cititorule, căci pentru noi veninul veacurilor fu preschimbat în miere.

Dintru începutul activității sale și pînă la Eliberare, Tudor Arghezi a stat ca un spin în inima oficialităților. Se temeau de verbul arghezian palatul regal și ministerele, ambasada lui von Kilinger și Patriarhia, deputații și prefecții, șperțarii, marii capitaliști, doctorii afaceriști și toată lista tîlharilor de lux care spoliau țara.

Dar, paralel cu această atitudine caustică poetul a păstrat totdeauna chiparoasele și lumina lină pentru cititorii săi dragi. Pentru cititorul om, *poetul a fost cel mai om dintre oameni. Lui i se adresează* Plugul *și* Mărțișoarele, Inscripțiile *și toate poeziile scrise cu stele mari și cu arome reconfortante. Poeziile de dragoste și* Cîntecul de adormit Mitzura *și* Testamentul *mai cu seamă.*

După Eliberare, în perioada de adîncă și majoră sudare cu destinele poporului, poetul ne dă nouă, celor mulți, toată substanța umanistă a artei sale. Căci, oare ce alt dar mai de preț i se poate da, de către un poet, omului nou, decît marea Cîntare a Omului. *Dar copiilor, pionierilor, mai mult decît* Prisaca?

Scrutînd trecutul de luptă al poporului, tot în această perioadă în care umanismul său devine socialist, poetul ne oferă galeria de portrete, de peisaje, de doine din 1907. Recităm cu încîntare:

Nu căuta dreptatea domnească,
frățioare.
Ia pe ciocoi ca hreanul și dă-l
pe răzătoare.

Legătura poetului cu largile mase populare este și teoretizată plastic, într-o artă poetică de-o rară frumusețe, care este, în același timp baladă: Trișca.

Dragostea care leagă poporul romîn de cel sovietic are astăzi o carte iscălită de Tudor Arghezi: Din drum.

Adeziunea sa nețărmurită față de cauza socialismului îl duce pe poet, la vîrsta de 80 de ani, pe teren, în incinta Griviții Roșii *pentru a cunoaște istoria glorioasă a partidului nostru, direct de la sursă.*

Dar Arghezi nu se simte în apele lui cînd nu-și măsoară puterile cu vrăjmașii. Iar dacă astăzi foștii lui vrăjmași nu-i mai sînt în preajmă, poetul le urmărește itinerariul și-i află te miri unde. La Paris, de pildă. Fantoma lui Vodă Carol este în Foaie verde la Paris, *supusă unei torturi postume, iar urmașii, arătați cu degetul ca hoții de cai.*

Foștii moșieri și senatori, afaceriștii, politicienii veroși trec din nou prin fața instrucției, ca la o judecată postumă. Sînt fapte și crime care n-au fost spuse, suficient de clar, la timpul lor, iar poporul trebuie să le cunoască cu de-amănuntul. Această scrupulozitate a scriitorului care a ridicat pamfletul la grad de mare artă și care a creat tableta ca pe-o vitamină sufletească bine concentrată, e în fond imaginea plastică a dragostei sale pentru popor, pentru omul simplu.

Și cîte încă nu s-au creat în cei 80 de ani de zile? Cîte nu sînt de amintit, de analizat, de recitat? Cartea cea mare despre Arghezi, cartea pe care-o așteptăm nu este o carte „ex-cathedra", nici una de judicioasă analiză literară, ci o carte despre poezie și frumos, o carte care să tindă, prin structură și stil, la înălțimea artistică a operei argheziene. O carte pe care vom iubi-o cum iubim poeziile și poetul.

Ii urăm poetului veșnică tinerețe.

Al. Andrițoiu

NICOLAE MORARU

Desen de
MIHU VULCĂNESCU

ÎN PRAGUL VIEȚII

ÎN acest oraș străin, unde călca pentru prima oară, toate i se păreau stranii lui Justin. Incepînd cu gara mare, albă-sclipitoare în bătaia razelor unui soare tomnatic, superb în revărsarea-i darnică de lumină. Multiplele șine de cale ferate parcă mereu mai multe, răsărind de nu știu unde, dublîndu-se, se înmănunchiau într-un nod uriaș de semafoare, ace, cabine de tot soiul. Ca prin farmec însă, această învălmășală de linii lucitoare se întrerupea brusc, la zece metri dincolo de monumentala clădire a gării. Mai încolo, rămînea doar un firișor pricăjit, două linii paralele, mai ruginii decît nisipul bătătorit pe lîngă traversele de mult putrezite. La doi kilometri depărtare, se vedea clădirea pe jumătate dărîmată a vechii gări, care rămăsese în memoria locuitorilor mai în vîrstă ai acestui oraș cu denumirea de „Botna întiia", așa cum i se spunea pe vremea intensului trafic de mărfuri și de călători. Acum însă, aici își făceau cuib păsările domnului, bălăriile au năpădit curtea și sălile, și doar joaca nebunatecă a celor mai îndrăzneți dintre copiii mahalalelor mai stîrnea din cînd în cînd puzderie de șopîrle ce-și făcuseră aici culcușul. Cetățeanul care se nimerea întîmplător pe aceste locuri se uita îngrijorat în dreapta și apoi în stînga, înainte de a-și îndrepta privirea plină de curiozitate către răsărit, în direcția șinelor ruginite, care se îndreptau spre malul rîului mereu neastîmpărat, către podul de fier pe jumătate prăbușit în apă.

Fără să-și fi dat seama de ce, în loc să se fi îndreptat împreună cu toții către ieșire, Justin merse de-a lungul șinelor ruginite, pînă cînd îl opri strigătul speriat și poruncitor al unei sentinele.

— Stai, că trag! Inapoi!

A stat. N-a mai stăruit. Și trecîndu-și legăturica din mîna stîngă în cea dreaptă, făcu cale întoarsă. Intr-adevăr, ce l-o fi apucat? Abia se dăduse jos din tren, nu cunoștea pe nimeni aici, actele nu și le depusese încă și, cît p-aci să facă o prostie...

Peronul era pustiu. Doar un ceferist bătrîn moțăia la una din ieșiri. Ii luă biletul, îl măsură din creștet pînă în tălpi cu un ochi indiferent, zăbovind puțin pe uniforma-i roasă de licean, peste pantalonii cam scurți și mînecile cîrpite. Mormăi apoi cu tonul cazon din totdeauna, mereu plictisit:

— Liber, vă rog!

Justin coborî cele trei trepte și peste cîteva clipe se trezi măsurînd cu pas domol săgeata străzii principale care tăia orașul drept în două. Nu, străzi dintre acestea n-a mai văzut. In Sălcuța lui, oricît era ea reședință de plasă, asemenea străzi nu se aflau. Erau ulițe înguste, îngrămădite, pline de noroi toamna și primăvara, troienite de nămeți iarna, înecate într-un praf nesfîrșit în care piciorul se afunda pînă la gleznă vara. Aici însă, străzile erau bine pavate, trotuarele asfaltate; de ambele părți se întindeau rîndurile lungi de case cu etaj, cu ferestre mari și uși înzestrate cu butoanele soneriilor. Trecu pe lîngă cocheta grădină publică din centru, pe lîngă cinematografele „Record" și „Beau monde" ale căror clădiri i s-au părut de-a dreptul monumentale. Se opri o clipă în fața cofetăriei „Macedonia" care își etala în vitrină marfa atrăgătoare și, întrebînd din om în om, se găsi după un ceas în fața impozantei clădiri a liceului. Nu încăpea îndoială: literele mari, negre, solemne, anunțau — liceul de băieți „Alexandru cel Bun", stema cu coroană nu lăsa nici un dubiu. Pipăi hîrtiile de la piept, rînduite toate de mîna grijulie a mătușii Elvira, își trecu degetele peste nasturii de alamă ai tunicii și, cu inima zvîcnind puternic, păși pragul.

Dar totul se petrecu simplu, aproape banal. Un om înalt, taciturn, cu sprîncenele stufoase și gura schimonosită într-un rictus uricios, îi luă actele și îi întinse numărul de înregistrare. Asta fu totul. A încercat Justin să-l întrebe de examenul de admitere, de numărul candidaților pentru „a cincea reală", de locurile la internat, dar nu primi decît un scurt și categoric:

— Te prezinți poimîine.

Ieși cam năucit și rămase în fața vitrinei uriașe de la ușă, studiind fără rost nenumăratele tabele și avize afișate. „Elevii admiși pentru clasa I-a se prezintă la 15 septembrie, ora 8 dimineața..." „Candidații reușiți la sesiunea examenului de bacalaureat..." Surîse: hîrtia a rămas tocmai din primăvară.

Venind într-o goană, alături s-au oprit doi elevi. Purtau aceeași uniformă kaki ca și dînsul, doar la șapcă aveau inițialele „A.c.B.". Ii privi cu oarecare invidie: ce le pasă lor, sînt de-ai casei! Deodată unul dintre colegi, mereu neastîmpărat, tuciuriu, mlădios, cu vocea adolescentului care alătură ridicol accentele de bas cu cele mai nesuferite pițigăieli, îl apostrofă:

— Ce te hlizești? Mînă de aici!

Justin simți că tot sîngele îi năvălise spre inimă și apoi se repezise în obraji. Pumnii i se strînseră fără să vrea. Se întoarse către licean gata să-i dea riposta cuvenită. Dar colegul acestuia interveni cu o voce calmă, sigură:

— Astîmpără-te, Eugen! Ce te-a apucat?

Tuciuriul însă nu se lăsa:

— M-a apucat pe mine? Și pe tine nu te apucă? De la ei ni se trage nouă. Din cauza lor dăm noi după masă ochii cu Popescu-Chitila! Lor ce le pasă? Locul este asigurat...

Justin nu înțelegea nimic. Se uita la elevii din fața lui și era gata să creadă că-și bat joc de el. Venise tocmai de la Sălcuța pentru a da examenul de admitere într-a cincea, după ce terminase gimnaziul. Știa cît de greu e să reușești, o aflase de la puținii elevi din cursul superior pe care i-a cunoscut în anii din urmă. Și acum lucrurile luau această turnură amețitoare în care n-avea cum să creadă. Dar acela care intervenise în apărarea lui îi și întindea mîna zîmbind:

— Nu te mînia. Așa e băiatul ăsta, mereu cu capsa pusă. Zici că-i mai hain ca dracul, dar noi îl știm că are inimă de aur. Acuma e furios pe toată lumea, că n-a dat examenul din primăvară și moare de frica lui Popescu. Dar nu e dracul așa de negru cum e zugrăvit.

— Mai bine m-aș lua de piept cu toată armata lui Scaraoțchi decît să-l mai văd odată pe Popescu, mormăi Eugen.

Fără a-l lua în seamă, colegul continuă:

— Imi pare bine că te cunosc. Vom fi colegi, nu-i așa? Mă cheamă Valentin, Cepoida Valentin.

Băiatul era cu un cap mai înalt decît Justin. Avea ochii albaștri, buzele pline, un zîmbet larg, sincer și mîna mare, puternică. Iși scosese chipiul și cîrlionții bogați ai unui păr blond i-au căzut peste fruntea înaltă, frumoasă. Insă lui Justin nu-i scăpă un amănunt: către tîmpla stîngă se întindea o șuviță mare complet albă.

— Incă o dată, nu te supăra. Așa e Jenică al nostru: repezit. Cît mai pui că e și invidios de data aceasta.

— Dar ce are cu mine? Că și eu dau...

De data aceasta amîndoi colegii izbucniră într-un glas:

— Ce să mai dai? Nu dai nimic. Că e ordin, ca toți cei ce au absolvit cu media 9 să fie admiși fără.

Nu-i venea să creadă nici în ruptul capului. Tot i se mai părea că-l iau așa, peste picior. Se repezi din nou în cancelarie. Fără să-l privească, păstrînd același chip de îngropăciune, funcționarul taciturn catadicsi însfîrșit să confirme: „Da, conform ordinului, ai fost primit fără examen". Și deodată Justin uită că are 15 ani împliniți, că se consideră bărbat în toată firea și îi veni să țopăie, să chiuie, să sară de bucurie. Se stăpîni din toate puterile: nu se putea, nu mai era străin aici, acum era elev la liceul „Alexandru cel Bun", în cursul superior. Acum îi putea scrie mătușii Elvira, își putea cumpăra un chipiu nou, în sfîrșit, putea să-i dea cu tifla și Mărioarei care zicea că „se va întoarce așa cum a plecat". Mulțumi tacticos și reținînd în piept chiotul de bucurie care se grămădise gata-gata să izbucnească pe neîntrebate, așa cum se întîmpla la întoarcerea vijelioasă călare de la adăpatul cailor, părăsi încăperea.

Vitrina din fața ușii străjuia singuratecă. Băieții au dispărut.

Se duse la internat. Aici însă, nu era nimeni. Ușa închisă, poartă zăvorită. O vecină îl lămuri că doar pe seară poate să pice careva. Rămase pe gînduri, neștiind încotro s-o apuce. Traversă strada, se opri o clipă în fața vastului stadion sportiv care la ora aceasta nu adăpostea decît niște băieți de școală ce izbeau cu nesaț într-o grea minge de cîrpă, apoi o luă agale către poarta larg deschisă a parcului din apropiere.

Era o veche și frumoasă grădină, cu aleile încadrate de copaci bătrîni. Coroanele bogate își uneau creștetul deasupra aleilor, făurind un plafon viu. Salcîmi uriași, tei nostalgici, plopi cu frunza tremurătoare, frasini încremeniți... Cîteva bănci de brad, parcă aruncate la nimereală de mîna șugubeață a unui paznic ghiduș. Straturile de flori amestecate pe jumătate cu tot soiul de bălării. Un amestec curios de grijă și de nepăsare.

Se opri lîngă un chioșc ascuns între copaci și ceru o limonadă. Băbuța veselă care servea lumea însetată îl întrebă dacă nu preferă un „cvas".

— Fie și un cvas, cedă repede Justin, nu de alta dar murea de sete și ar fi fost gata să bea orice, că toate în starea lui de bucurie i s-ar fi părut minunate. In timp ce dădea peste cap paharul, băgă de seamă că un tînăr, mai în vîrstă poate cu doi-trei ani, îl privește intens. Tocmai cînd era gata să-i întoarcă spatele, acesta i se adresă:

— N-ai vrea să treci pe la noi? Sora mea ar fi tare bucuroasă să te vadă.

Justin rămase nemișcat cu paharul în mînă. Nu-l cunoștea pe tînăr. Insă tenul oliviu, părul cam dur și creț, zîmbetul mereu ascuns în colțul gurii și ochii melancolici migdalați, parcă îi aminteau de cineva foarte cunoscut. Nu putea spune precis de cine anume, însă atît de insistent, atît de viu, încît se trezi peste cîteva clipe călcînd apăsat pe lîngă noul său cunoscut.

— A mai fost la noi astăzi unul din Sălcuța.

— Cine?

— Cred că-l chema Zonis, dacă nu mă-nșel.

— Paul? — se miră Justin. Spunea că se duce la Iași. Și apoi, parcă dîndu-și seama, se opri în mijlocul drumului și întrebă oarecum contrariat: Dar dumneata de unde știi că-s din Sălcuța?

— Iți scrie în frunte, rîse băiatul din toată inima. Observînd însă încruntarea și fulgerul care trecu prin ochii lui Justin, adăugă: la propriu. Am recunoscut după stema de la chipiu.

Lăsară în stînga clădirea liceului și se afundară într-una din străzile lăturalnice care coboară vertiginos către malul rîului. La margine de drum, o căsuță mică din ceamur se pierdea în frunzișul pomilor care o încadrau din toate părțile: fructiferi, plantați în curte, copaci decorativi — în față. Portița de lemn scîrțîi prelung. O voce, pe care o cunoștea bine, răsună din fundul grădinii:

— Cine-i? Tu ești Toly?

Nici un dubiu: ea era. Ludmila Lupan, profesoara de franceză, de doi ani diriginta clasei lui. Știa că e originară din Botna, dar nu credea s-o întîlnească aici. In mintea lui Justin imaginea profesoarei era nedespărțit legată de gimnaziul lor, de clasa în care a stat patru ani, de colegii lui, în sfîrșit, de toate cîte azi erau totuși „ceea ce a fost", de unde a plecat el către alte zări, către necunoscut.

Intre timp profesoara înainta spre dînsul cu mîna întinsă, cu fața numai zîmbet. Dispăruse rochia neagră pe care o purta întotdeauna, dispăruse și privirea mereu încordată și gestul măsurat. Era o fată, ca toate fetele de douăzeci și patru, douăzeci și cinci de ani, foarte mică, foarte oacheșă, îmbrăcată într-o rochiță înflorată, cu niște sandale în picioarele goale. Rămase doar aceeași față olivie, aceiași ochi melancolici, migdalați, aceiași pomeți puțin repeziți înainte și părul negru, cîrlionțat tare care, țeapăn în jurul capului, alcătuia un fel de coroană. „Ramses al II-lea!" îi fulgeră prin minte porecla cu care o înzestraseră elevii.

Iar Ludmila îl sucea și-l învîrtea între timp, îi punea o mie de întrebări, îl poftea să șadă și-l scula să vadă dacă a crescut „mai înalt ca mine", îl întreba dacă a mîncat și-i oferea găzduirea „pînă te mai aranjezi aici". Puțin contrariat de potopul întrebărilor și de felul de a se purta al profesoarei lui de pînă mai ieri, Justin își reveni doar după ce devoră trei caise uriașe, scuturate, drept în capul lui, de Anatol. Și în vreme ce ea își admonesta fratele cățărat în pom, promițîndu-i „o bătaie cum n-a luat în toată viața lui nici măcar de la Grigore", Justin își aruncă ochii peste măsuța de brad cu picioarele afundate trainic în pămîntul bătătorit, peste cele cîteva scaune simple de lemn, peste cărțile împrăștiate peste tot. Erau aici și „Jean Christophe" în limba franceză, un „Oktober" de Larissa Reisner în limba germană, o „Chira Chiralina" și un „Moș Anghel" în romînește, „Universitățile mele" în rusește și — să vezi și să nu crezi! — al doilea volum din „Capitalul".

Vasăzică asta este domnișoara Ludmila Lupan, profesoara mereu cuminte, mereu cumpătată, mereu severă! Profesoara de franceză care nu se amesteca în certurile dintre profesori, belferița sgîrcită cu notele bune, profesoara la care nu se putea copia, dar la care nu te duceai nici atunci cînd aveai un: „of" la inimă... Domnișoara Lupan și — „Capitalul"!

Intre timp disputa războinică se terminase. Anatol sări din copac, răsuci mîna Ludmilei care voia tocmai să-i măsoare spinarea cu nuiaua găsită sub masă și pacea fu încheiată numai după ce tînărul îi aminti că lui ar trebui să-i mulțumească că i-a adus un musafir pe care — în treacăt fie zis — îl lasă să se plictisească.

Au stat mai bine de două ore. Și treptat Justin încetă să se mai mire cum și de unde cunoaște profesoara de franceză pe toți oamenii din Sălcuța și toate cîte se întîmplară acolo.

— Mătușa dumitale ce mai face? E mai bine?

Știa și asta Ludmila Lupan. Ba mai mult, știa că mătușa Elvira îl crescuse pe el și pe cele două surori, știa că bătrîna avea necazuri la școala primară unde de opt ani a fost trimisă învățătoare, știa că într-o noapte de iarnă, înapoindu-se de la cursul pentru adulți și-a fracturat piciorul. Cu surprindere Justin descoperi că Ludmila îi cunoștea și surorile, iar cu Elena a fost chiar colegă la Iași.

— De cînd a plecat la București n-am mai văzut-o. Parcă a părăsit medicina, nu-i așa?

Justin mărturisi că nu mai știe precis ce-i face sora. Nu că nu i-ar scrie, dar, să vedeți... Profesoara îl privi o clipă, apoi clătină din cap cu înțelegere. De altfel știa și dînsa despre prima arestare, despre trimiterea „la urmă", despre necazurile mătușii cu „nepoatele comuniste". Și cum să nu fi știut dacă săptămîni de-a rîndul tot satul n-avea alta de făcut decît să-și amintească cum „fata coanei învățătoare a fost dusă cu jandarii după ea".

S-au așezat la masă toți trei. De unde la început se simțise cam stingher, Justin uită complet că se află printre străini. Răspundea la glume, mînca cu poftă. Iar cînd Anatol puse mîna pe vioară și-i cîntă fără alegere din Brahms, Liszt și Ceaikovski pentru a încheia cu balada lui Ciprian Porumbescu, uită și unde se află și pentru ce a venit la Botna. Și dacă nu era rîsul neastîmpărat al Ludmilei care irupse brusc în lumea muzicii ce-l înconjurase, desigur că nici n-ar fi băgat de seamă pe cei doi oameni care intrară pe portiță. Rîsul însă se generaliză. Intr-adevăr, avea în față un om de statură mijlocie, oliviu ca toți Lupanii, cîrlionțat, slab. Doar că era mai în vîrstă, ca de treizeci și cinci de ani, cu primele fire argintii și adînci sbîrcituri pe frunte și pe obraji. Purta o mustăcioară scurtă, iar cînd zîmbea lăsa să i se vadă niște dinți mari, puternici. Acum era încruntat, pornit și nu înțelegea motivul ilarității generale. Cauza însă era foarte simplă: îmbrăcat cu un pantalon negru, călcat „pe dungă", cu o frumoasă bluză de mătase, omul era totuși în picioarele goale, ținîndu-și pantofii în mîna stîngă, iar cu dreapta agitînd un baston noduros parcă amenințînd pe însoțitorul său, pe atît de blajin, pe cît el însuși era de războinic. Fără a-i lua în seamă pe cei ce rîdeau, continuă discuția aprinsă:

— Iar eu îți spun că ești un incult și lipsit de bun simț. Cum să fie în Letonia două milioane și jumătate de locuitori, dacă eu îți demonstrez că acolo sînt șase milioane?

Și în vreme ce Ludmila și Anatol se înecau de rîs, se răsti la ei:

— Ce vă rîdeți ca niște gîște proaste?

Printre lacrimi, Ludmila abia mai reuși să articuleze:

— Vai, Grigore, unde ai mai descoperit moda asta nouă?

Omul se supără deabinelea:

— Care modă, vacă încălțată? Dacă eu îți spun că sînt 6 milioane...

Abia la o nouă explozie de rîs își dădu seama:

— Ei, ce vreai? Dacă mă strîngeau pantofii...

Prietenul său interveni cu tonul cel mai sfătos, ascunzînd cea mai năstrușnică luare în rîs:

— Ce să faci, cît am discutat noi omenește și pantoful a stat cuminte, cum a venit însă vorba de Letonia a început să facă pe nebunul. Gîndiți-vă și la bietul Grigore! S-a descălțat acolo, în fața cinematografului „Record". Credeam că-mi dă cu pantoful în cap.

Noi hohote, noi apostrofări.

— Dar ce v-a venit și cu Letonia asta?

— Cum? Nu știți? Și Grigore scandalizat, scăpă pantofii din mînă: E grevă generală la Riga!

...In seara aceea nu se mai duse la internat. Rămăsese printre oamenii aceștia care nu-l făceau să simtă că nu are decît 15 ani, ascultă discuțiile pasionate cu privire la situația din China, zăbovi alături de ceilalți asupra broșurii de protest împotriva asasinării cumplite a lui Pavel Tcacenco, tipărită la Paris și adusă clandestin în țară, și se culcă tîrziu, în finul din curte, alături de Anatol care adormise cît ai clipi. Justin însă rămase multe vreme cu ochii deschiși, privind cerul înstelat și alunecarea înceată a lunii, întîi către slăvile cerului, apoi în spre asfințit. Stătea pe spate, cu mîinile sub cap și gîndea la toate cîte au venit într-o singură zi, la școală și la familia Lupan, la greva de la Riga și năprazmica moarte a lui Pavel Tcacenco, la mătușa din Sălcuța și la surorile din București, la chiaburul Hodorogea în casa căruia locuiau și la curiosul tip de țăran ce era Grigore Lupan, stăpîn pe trei pogoane și o gloabă de cal, viticultor de frunte, țăran care citea pe Gorchi și se descurca în politică mai bine decît toți intelectualii pe care i-a cunoscut pînă acum. Se gîndea că peste două zile încep cursurile, că e elev locuind în acest oraș de provincie, se gîndea că se va întîlni cu noi colegi și noi profesori. Dar după seara aceasta a dispărut ca prin farmec sfiala și gîndul că el vine „de la țară", că e „topîrlan" cum nu o dată auzise că orășenii îi botează pe cei veniți din micile comune presărate în tot județul. Clasa a cincea, oraș mare, profesori noi... Nu, n-avea de ce să se simtă mic, necioplit. Iși știa gîndul zburînd departe. Se simțea primit în tovărășia unor oameni pentru care măcelărirea comuniștilor la Canton era tot atît de dureroasă ca și pierderea propriilor frați, iar reușita grevei la Riga, mai însemnată decît cine știe ce bucurie de ordin personal.

Se gîndea că e noapte, că la Sălcuța s-ar putea ca mătușa să se fi culcat după o zi grea de muncă. Se gîndea că e singură, cu puii crescuți de ea plecați departe, pîndiți de atîtea pericole, de atîtea necazuri. Se gîndea la viața ei fără de bucurie, fără zîmbet, femeie îmbătrînită fată, că-i rămaseră la moartea surorii trei băieți în spate, trei guri de hrănit, trei copii de îmbrăcat, trei copii de crescut. Adormi dîndu-și cuvîntul că în cîteva săptămîni o să facă așa ca să-și găsească de lucru, să nu-i mai fie povară.

★

Intră încet, tîrîndu-și pașii, ținînd catalogul a scîrbă cu două degete. Se așeză tacticos, trase zgomotos aerul prin nările late ale unui nas diform, cărnos; cu degetele și mai galbene decît fața-i tăbăcită își puse o pereche de ochelari amenințători și începu apelul. Nu pronunța numele elevilor: le lătra. Pînă să ajungă la numele său, Vidu, Justin a avut vreme să-i studieze chipul buhăit, ochii spălăciți, cu corneea galbenă, cu pungi mari nefritice, cu gușa atîrnînd peste lavalieră și cu chelia ascunsă sub un mizer strat de păr argintiu adus de la ceafă pe frunte. Și tocmai cînd se aștepta mai puțin, auzi pronunțat cu dușmănie, cu dispreț, cu ură:

— Vidu! Justin Vidu. Care ești, mă?

Se sculă în picioare.

— De unde vii, boierule? Că te strig de la cîntatul cocoșilor.

— De la Sălcuța, domnule profesor.

— Și unde-i asta? Pe la București, la Cluj, sau la Craiova?

— Nu, domnule profesor. E lîngă Botna.

— Apoi, ce o faci pe primadona cu mine, măgarule?

Justin încleștă fălcile. Tăcea și privea fără să clipească, înfruntînd acele care-l sfredeleau din dosul ochelarilor. In clasă se putea auzi musca. Urmă o pauză îndelungată. Profesorul și elevul se înfruntau fără a scoate un cuvînt. După o clipă Popescu-Chitila se foi în scaun și apostrofă:

— Ce te uiți așa la mine? N-ai auzit încă de Popescu-Chitila?

— Așa mi-e căutătura, domnule profesor. De dumneavoastră am auzit eu de multe ori.

— Apoi vezi bine, că repede „videz" de tine și clasa și școala. Obraznicule!

Justin era gata să riposteze, cînd se simți tras de cineva de la spate. Se întoarse. Il recunoscu pe Valentin Cepoida care îi făcea semn cu ochiul ca și cum ar zice: „Lasă-l dracului!".

Se așeză. Intre timp auzi cum îl strigă pe Paul. Zonis erau evreu; ultimul în catalog. Era miop și pe deasupra nu știa să se apere, se fisticea repede. In vremea aceasta dascălul se desfăta bătîndu-și joc de noua-i victimă:

— Și zi mă, știi tu romînă?
— Știu, domnule profesor.
— Și cu cine ai învățat tu romînă?
— Cu domnul profesor Sturzu.
— Struțu?
— Nu, cu domnul profesor Sturzu
— Și știe Struțu romînă?
— !!!
— Ia treci la tablă.

Paul era în fața tablei. O ștergea cu petica udă, o dată, de două ori, apoi — la indicația profesorului — pe margini și pe dos. Scrise apoi textul care i se dicta: „Arma virumque cano, Troiaeque primus ob oris".

— Tradu!

Spre surprinderea generală, Paul a tradus impecabil, cu toate că nu făcuse decît 2 ani de limbă latină. O ușoară roșață colora obrajii gălbejiți ai profesorului. Chelia i se făcu purpurie, sub părul rar, alunecat într-o parte. Scotoci în geantă, scoase un volum și dictă cîteva rînduri dintr-un text complicat. Se răsti apoi:

— Tradu!

Paul se codi o clipă, apoi spuse timid:
— Este din Titus Livius. Dar nu pot...
Popescu-Chitila rînji satisfăcut:

— Vezi că nu știi romînă? Nu ți-am spus eu că nu știe nici Struțu o boabă? Hai, zi: fumezi?

Paul îl privi cu mirare.
— Eu?

— Nu, mă-ta!

— Nu fumez, domnule profesor.

In glasul lui Paul se auzea lacrima reținută.

— Asta să i-o spui lui mutu. Manichiură porți?

Drept răspuns Paul ridică ambele mîini.

— Ți-a pierit glasul, dobitocule?

— Nu, domnule profesor.

— Ți-ai ales o duduiță care să dea din dos ca o maimuță?

Cîteva voci chicotiră în clasă. Justin făcu un gest gata de a sări în picioare. Il reținu aceeași mînă puternică și auzi șoapta lui Valentin: — Liniștit. Nu face prostii!

— Nu, domnule profesor, — se înțelese mai mult după mișcarea buzelor, decît din șoapta lui Paul.

— Asta o s-o vedem noi. Treci la loc, măgarule!

In timp ce la catedră profesorul citea monoton, călugărește, din „Teoria genurilor literare" de Loghin, Paul trecu încet în bancă și se așeză lîngă Justin. Nu rosti nici un cuvînt. După cîteva clipe, Vidu îl privi cu coada ochiului: băiatul ședea cu pumnii strînși, cu dinții înfipți în buza de jos. Un strop purpuriu scăpă din strînsoare și se rostogoli pe bărbia albă, neatinsă de brici. Dar ochii erau uscați. Și Justin înțelese că ceva s-a rupt în sufletul acestui tînăr pe care toți îl numeau la Sălcuța „fetiță" sau „puiul mamei". A înțeles că în picătura aceasta de sînge sînt toate lacrimile neplînse, că acum se sfîrșește copilăria lui Paul și că în locul „puiului mamei" se naște un bărbat.

In pauză, tocmai cînd se ducea să bea apă, îl opri Cepoida.

— Să nu sari mereu cu gura, că te dă afară.

— Dar tu ce, ești popă, ori pedagog? Ce-mi tot dai lecții cum să mă port? Sînteți niște lași.

Vladimir îl privi o clipă în tăcere, apoi spuse rar:

— Nu e greu să sbori din școală, să se mîngîie Popescu pe burtă că a mai pus unul cu botul pe labe. Mai greu e să rămîi aici și să faci să zboare Popescu.

Se despărțiră fără să-și mai spună un cuvînt. Dar Justin înțelese că Cepoida avea dreptate.

★

Zilele se succedau monotone, cenușii. Școala cea „mare" la care altădată se gîndea cu o ușoară strîngere de inimă, se arăta așa cum era cu adevărat: searbădă, vlăguită, apăsătoare. Profesorii se schimbau la catedră, materiile erau diferite, reacțiile nu erau asemănătoare... Și cu toate acestea, aveai impresia că totul este înghețat, stătut, mucegăit. Că era vorba de logaritmi plictisitori sau nenumăratele lecții istovitoare de desen liniar transformate într-o adevărată tortură, că amețeai în fața multiplelor formule ciclice pe care trebuia să le memorizezi la chimie, sau toceai la engleză pînă-ți venea rău, totul se desfășura monoton, plictisitor, fără un gînd viu, fără nici o speranță. Directorul, mic și rotofei, jovial și mereu zîmbitor, cu ochii iscoditori și chelia lucitoare își împestrița romîneasca aproximativă cu zicători și proverbe plasate nelalocul lor. Se știa că este matematician dotat, dar ținea la postul său de director mai mult decît la onoare (era vorba doar de locuință gratuită, lumină și lemne asigurate, de calitatea de notabil al orașului și de atîtea altele!). Cu toate că Popescu-Chitila nici măcar nu-și luase licența și de cînd poposise pe meleagurile Botnei nu se ținea în post decît prin intervențiile Siguranței Statului, directorul nu ieșea din cuvîntul lui, acceptă aducerea drept pedagog al unui comisar de poliție, acceptînd și promovarea drept elevi de frunte a odraslelor deputaților și senatorilor guvernamentali, avocaților și perceptorilor pripășiți, avînd singura „calitate" de a fi fost „regățeni". Iși botezase băiatul — Traian, iar numele de familie și-l transformase în Onciu.

Pe ceilalți? Nu-i cunoștea decît din încețoșatele ore de clasă, cu ascultarea obligatorie „la tablă", cu obișnuita „predare" rumegată a lecției „viitoare". Reținuse fața cenușie, ochii șterși și glasul spart al profesorului de chimie — Neacșu, înalt, deșirat, costeliv, poreclit de elevi „moartea ambulantă", un profesor cu vaste cunoștințe și cu cele mai abjecte metode de predare. Materia cea mai interesantă știa s-o castreze, să uniformizeze totul, să facă să-ți fie silă de ea. Justin nu putea uita gestul prelung, insistent, al mîinii care freacă bărbia întotdeauna nerasă și vocea opacă, lipsită de viață, care rostea tărăgănat înaintea fiecărui extemporal:

— Orice încercare de a copia va fi stîrpită de la rădăcină.

Neacșu se ținea de cuvînt. Indrăznețul care încerca temerara consultare sub bancă a manualului Longinescu era prins imediat, batjocorit și pînă la urmă dat afară din școală. Profesorul de chimie savura aceste clipe, tortura pe elevul prins cu ocaua mică, trecea de la bătaie de joc la amenințări, terminînd „reprezentația" cu invariabilul: — Ieși afară! Examenele erau un adevărat supliciu, iar nota „suficient" considerată drept cea mai mare fericire. De altfel concepția pedagogică a acestui dascăl era foarte simplă: „Nota — foarte bine — este a lui dumnezeu, nota — bine — a profesorului, nota — suficient — a primului din clasă". Concluzia logică — toți elevii merită insuficient. Elevii îl urau, îl urau din tot sufletul, fără izbucniri violente, fără explozii; îl urau cu acel sentiment profund care poate cîteodată duce deadreptul la crimă. Căutau prima ocazie să tragă la fit. Pe stradă îl ocoleau, treceau repede pe celălalt trotuar, intrau în prima curte numai să nu dea cu ochii de dînsul.

Cu totul altfel era Fabre. Francez naturalizat, fost educator al unei odrasle cretinizate, descendentă dintr-o familie aristocratică a unui moșier de prin împrejurimile Botnei, Jean-Paul Fabre a stat cîțiva ani la conacul acestuia, pînă ce a fost izgonit rușinos în urma unei istorii romanțioase cu o tînără slujnicuță. Pe Tinca — așa se știa că o cheamă de cînd o aduse mama pe lume — Fabre a cunoscut-o sub numele de Florence, servind pe doamna isterizată și trebuind să îndure primele accese de bărbăție ale fiului acesteia. Vinovata sărutare surprinsă de stăpîna casei a stîrnit un scandal monstru. Trei săptămîni încheiate lumea „bună" din oraș a comentat faptele incriminate. Intre timp Florence a redevenit Tincuța și a fost trimisă înapoi în sat, iar educatorul se trezi pe drumuri, izgonit fără a i se achita salariul pe ultima lună. După multe stăruințe și desvinovățiri își găsi loc în altă parte. Iar cînd în 1896 se înființă liceul local, deveni profesor de limbă franceză. Frumos, altădată prezentabil, acum Fabre nu era decît o epavă. Avea șaptezeci și cinci de ani, era ramolit, disprețuit de profesori, batjocorit de elevi. Nu vedea la doi pași și era surd ca butucul. La lecțiile lui, textul francez se citea de-a dreptul pe romînește, la teze se copia, fără rușine și fără teamă, în ore se juca șah, cărți și cîteodată chiar oină. Bătrînul Fabre nu cunoștea altă pedeapsă mai aspră decît strigătul disperat: „Silence!"

Zilele se succedau monotone, cenușii. Nu mai erau svîcnirile inimii de altădată. Școala părea searbădă, înăbușitoare. Totul se repeta cu același ritual zilnic, monoton, agasant. La internat se dădea semnalul deșteptării invariabil la șase, ceaiul la șapte, încolonarea, drumul spre liceu și de la opt orele nesfîrșite, bolnave de plictiseală. Masa, cu veșnica mămăligă, cu varza împuțită și mazărea cu gărgărițe. Apoi — meditațiile, curățitul cartofilor și... stingerea la orele nouă. Mulți elevi fugeau noaptea, escaladînd zidul. Toți căutau să rupă într-un fel oarecare monotonia ucigătoare. Cei mai mulți fumau, cerșind țigări dela cei care aveau bani, strîngînd deseori mucurile de pe jos. Din cînd în cînd unii se îmbătau. Spurcați la gură, transformaseră înjuratul într-un fel de sport. Incercau sub paravanul scepticismului și indiferenței afișate, să ascundă zbuciumul îngrozitor al sufletului tînăr, doritor să-și ia sborul împiedecat de gratiile invizibile ale coliviei școlare. Căutau să se arate mai răi de cum erau, mai indiferenți, mai vulgari. Și treptat unii se abrutizau, sufletele se închirceau. Aveai impresia că le este străin zborul înaripat al visurilor, că înainte de a fi devenit maturi, îmbătrîniseră, că nu așteptau nimic de la viață, că nimic nu-i interesa. Puținele idile curate, înmugurite cu fetele de la liceul vecin, erau luate în derîdere. Sentimentele cele mai frumoase erau pîngărite cu vorbele murdare și, deseori, cu fapte de necrezut. Justin ocolea toate acestea. Singurele bucurii pe care și le putea procura erau puținele ceasuri de sîmbătă după masă și în rarele duminici cînd scăpa de la internat și se ducea la prietenii lui din mica căsuță de pe malul rîului. Din păcate însă, Ludmila Lupan a plecat de curînd la Sălcuța, Anatol a intrat ucenic la calea ferată, iar Grigore, mereu îngrijorat, mereu preocupat de treburi care depășeau pe cele gospodărești, nu mai era de găsit acasă. De altfel, cel mai vîrstnic din familia Lupan nu-i prea dădea mare atenție lui Justin. Il privea cu oarecare condescendență nu-l ocolea, dar nici nu-i acorda încredere.

Clipele de destindere veneau însă pe terenul de fotbal. In cîteva săptămîni Justin cuceri un adevărat renume, o recunoaștere unanimă a măiestriei sale de centru înaintaș. Deseori se gîndea cu amărăciune că picioarele lui interesează pe colegi mai mult decît capul plin de idei, de cunoștințe, de toate cîte se acumulaseră acolo în anii lecturilor îndelungate. Era stimat pentru jocul său corect și spectaculos, pentru faptul că niciodată nu brutaliza și ostoia pe aceia care încercau să înlocuiască sportivitatea cu huliganismul. Dar veni iarna, terenul se acoperi de zăpadă și dispăruseră aceste momente de bucurie nestăpînită, de fuga năprasnică și de senzația luptei, cînd respiri cu tot plămînul și trăiești vigoarea tinereții răzbind prin toți porii.

...Știrea făcu ocolul liceului. Trecea din clasă în clasă, se comunica din gură în gură. Elevii rîdeau așteptînd să apară „franțuzul". Și nu era de mirare. Pînă și cei dintr-a opta nu-și aduceau aminte de Fabre altfel decît în haina-i cafenie, uzată, lustruită la coate, genunchi și la fundul pantalonilor. Era tot așa nelipsită ca și ciocul său cărunt, ca nasul coroiat și ochelarii cu lentile puternice. Și deodată, acest bătrîn care parcă exprima înseși tradițiile mucegaiului școlar, tocmai el să strice tabieturile? In această zi apăru la școală puțin rușinat, dar cu fața radiind bucurie, înțolit într-un admirabil costum gris deschis, cu impecabilă dungă la pantaloni. Nu știa nimeni că ani în șir bătrînul belfer și-a dorit costumul acesta. Nu știa nimeni că tot ce i-a mai rămas din vechea alură de tînăr francez elegant, se concentrase în visul nemărturisit de a-și procura măcar un singur costum nou, frumos. Nu știa nimeni că aduna leu cu leu și de fiecare dată trebuia să cheltuiască întreaga sumă pe una sau alta din nevoile sîcîitoare izvorîte din grija unei case cu 11 guri de hrănit. Nu știa nimeni că haina aceasta o primise cadou de la fratele său din îndepărtata Franță, acum, cu ocazia împlinirii a șapte zeci și cinci de ani. Cert este însă că acest costum „a stricat" nobila liniște, tabloul obișnuit din clasele școlii, deconcertînd pe unii, supărînd pe alții. Era un adevărat atentat la norma o dată și pentru totdeauna stabilită.

Cînd intră în clasă, Fabre nu fuse întîmpinat cu obișnuitul concert de lătrături, mieunături și cucuriguri. Aveai impresia că bătrînul s-a înălțat, că spatele nu-i mai este atît de adus ca deobicei, aveai impresia că nici miop nu mai este. Se așeză tacticos, făcu apelul. Fără să cheme „la tablă" începu să vorbească despre Molière. Aveai impresia că a întinerit, vocea îi suna mai sigur, mai tare. Justin asculta cu bărbia proptită în pumnii alăturați. Fabre vorbea despre „Tartuffe", despre ipocrizie, ilustra tezele citînd din memorie bucăți întregi din text. Și atunci cînd se apropia de acordul final, cînd înfiera, în general, ipocrizia din lume, cînd explica deznodămîntul oarecum artificial al piesei ca o capitulare a autorului în fața monarhiei absolute, din fundul clasei răsună o voce groasă, impunătoare:

— Scrieți-ne persoanele pe tablă!

Fără a bănui ceva, profesorul coborî încet, luă creta în mînă, se întoarse cu spatele către bănci. Și atunci, chicoti unul, apoi altul, mai mulți au pufnit în rîs și peste o clipă clasa întreagă era zguduită de hohote nestăpînite. La început Justin nu înțelese ce se întîmplă. Pe urmă tot sîngele îi năvăli în obraji. Intregul fund al pantalonilor era muiat într-o baltă de cerneală violetă. Vidu se reținu o clipă și apoi, țîșnind dintre bănci, apostrofă clasa întreagă:

— Lașilor! Cine a făcut mîrșăvia asta?

— Rîsul încetă brusc, parcă retezat de o mînă nevăzută. Clasa tăcea. Iar Fabre se uita cu uimire la toată lumea, fără să înțeleagă ceva. Văzînd toți ochii îndreptați spre dînsul, se uită jenat la haină, la pantaloni, dar negăsind ceva suspect fu gata să-și reia scrisul, cînd din bancă se auzi glasul trist al lui Paul:

— La spate, domnule profesor!

A durat o singură clipă. Bătrînul se răsuci și văzu dezastrul. Se făcu alb ca părul său încăruntit. Umerii i se lăsară în jos. Creta îi scăpă din mînă. Urmă o pauză penibilă, o tăcere încordată, întreruptă doar de izbiturile crivățului în geamurile ferestrelor. Bătrînul profesor stătea în mijlocul clasei tăcute, și doar lacrimi grele, izvorîte de undeva, din dosul ochelarilor, i se prelingeau pe fața palidă, dispărînd în firele argintii ale bărbii. Incet, mecanic, ridică ambele mîini, își acoperi ochii și cu pas șovăitor părăsi clasa. Catalogul rămase deschis pe catedră.

Tăcerea grea, acuzătoare, stăruia.

Cu pumnii strînși, cu ochii scăpărînd scîntei, Justin măsură fețele colegilor săi. Treptat, expresia lor se schimbă. In locul consternării apăru la unii părerea de rău, la alții revolta. Vidu repetă întrebarea:

— Cine e ticălosul?

Nu răspunse nimeni.

Și iar se auzi vocea slabă a lui Paul:

— De ce nu spui? Te-am văzut eu!

Dar tăcerea stăruia.

— Cine a fost, Paule?

In picioare, Zonis se uita spre băncile din fund:

— Spune tu singur, de ce taci?

Dar nu se clintea nimeni. Țintuit de privirea insistentă a lui Justin, Paul lăsă să-i scape ca un suspin:

— Ursu a fost. Inainte de a intra profesorul l-am văzut cum își făcea de lucru pe la catedră.

Cine nu-l cunoștea pe atleticul Ursu, fiul senatorului liberal, chiulangiul notoriu, huligan, antisemit feroce? Cine nu cunoștea isprăvile lui din școală și din afara ei? Se sculă încet și porni cu pasu-i legănat către Paul:

— Și pe tine ce te doare? Că doar nu-s pantalonii mă-ti!

Justin nu reuși să ajungă la vreme. Dintr-o izbitură a pumnului, Ursu îl umplu pe Paul de sînge, dintr-a doua îl dărîmă la pămînt. Vidu nu înțelese însă ce se petrecu apoi. Cît era Ursu de voinic a sărit înapoi, a încercat să se năpustească din nou, dar o lovitură năstrușnică îl întinse pe jos. In fața lui stătea Valentin Cepoida. Nu părea emoționat, nici înfuriat din cale-afară. Se uita cu dezgust la matahala care încerca să se ridice în picioare și, mecanic, întreba mereu, la intervale regulate:

— Mai vrei? Mai vrei?

Se întoarse apoi către Paul, îl așeză pe bancă, scoase batista din buzunar și încercă să-i oprească sîngele care curgea din belșug din buza superioară ruptă. In vremea aceasta Justin apostrofă clasa întreagă:

— Nu vă este rușine? Omenie e asta? Huliganism.. Băieții tăceau. Fiecare simțea o fărîmă de vină.

— De ce te răstești la noi? — îl întrebă deodată Cepoida. Toată lumea-i vinovată, numai tu te crezi cel mai sfînt dintre sfinți?

Vidu nu știu ce să răspundă. Iar vocea lui Eugen se asocie la aceea a prietenului său:

— Nu știi tu? E centrul înaintaș! Ca pe terenul de fotbal — joacă de unul singur. Driblează pe alții.

In vreme ce Justin se așeza sumbru în bancă, Eugen și Cepoida întocmeau lista de subscripție: clasa hotărî să cumpere stofă pentru un costum nou. Dar fără Ursu.

Fragment dintr-un roman în lucru

Un studiu de literatură comparată

AL. DIMA

Studiul istoric al unei literaturi naționale nu mai e conceput de nimeni, de multă vreme, ca o pură și strictă evoluție internă, ca o serie de feriomene ce se desfășoară în timp înlăuntrul exclusiv al unei albii proprii, avar delimitate. Orice istorie literară națională se dezvoltă în cadrul vast al literaturilor și culturilor celorlalte națiuni, în strînsă interdependență cu acestea, ca un termen al unui proces dialectic complex de acțiune și interacțiune, răzimat pe condițiile economico-sociale interne și externe respective. De o izolare nu mai poate fi vorba, dar trebuie adăugat tot, odată că nici dependența exclusivă și decisivă ca factor explicativ nu mai aparține adevărului. Vechiul comparatism burghez, cel care susținea — de pildă — la noi că datorăm influențelor apusene totul, începuturile și dezvoltarea literaturii noastre în ansamblu și în părți (vezi: E. Lovinescu: ...„datorăm influenței apusene... chiar și creațiunea istoriografiei naționale și a adevăratei literaturi romîne"; în **Istoria civilizației romîne moderne**, vol.I, p. 16), a sucombat și el, abandonat pentru totdeauna de știința marxist-leninistă. Istoria literaturii naționale se dezvoltă însă, evident, în relații strînse cu celelalte literaturi naționale și trebuie observat că studiul acestei interdependențe preocupă în ultimul timp — tot mai viu, pe cercetătorii marxiști. Ne vom referi numai, cu titlu ilustrativ la studiul de acum cîteva luni apărut în **Voprosi literaturi** (1959, nr. 9, p. 113-128), semnat de I. Neupokoeva, ce tratează problema relațiilor și a influențelor reciproce dintre literaturi spre a desprinde constatarea: **Studiul rodnic al diferitelor literaturi ca și al istoriei literare mondiale, nu mai poate fi conceput astăzi fără cercetarea multilaterală a legăturilor dintre literaturi pe plan internațional"** (p. 114) la care se adaugă apoi că aceasta constituie **„una din temele cele mai de seamă ale științei filologice sovietice în septenal"**. Firește, o astfel de cercetare nu mai urmează astăzi directivele vechii școli comparatiste de tipul Baldensperger — van Tiegelm, cu atîtea ecouri și la noi și după care procesele literare erau localizate „într-un cerc închis de dezvoltare literară lăuntrică", ci ea se desfășoară în perspectiva generală a materialismului istoric cu toate implicațiile lui. Același mai sus pomenit studiu le înșiruie cu limpezime: **„recunoașterea procesului istoric mondial ca alcătuind o unitate, dar și a specificului fiecărei culturi naționale în parte, concepția despre artă ca o activitate spirituală oglindind practica materială, considerarea artei ca fenomen de clasă, teoria celor două culturi în cuprinsul fiecărei culturi naționale** (art. citat, p. 115).

Adevăratele studii de literatură comparată nu se mai pot dezvolta astăzi decît pe acest drum și sîntem bucuroși să-l indentificăm în orientarea generală a ultimelor cercetări de acest fel de la noi, cu toate oscilațiile și confuziile care mai dăinuiesc încă. Este evident că și sectorul comparatist a fost revoluționat, în mod firesc, și că nu mai putem avea astăzi cercetări întreprinse în spiritul metodei lui Pompiliu Eliade sau N. I. Apostolescu.

Semnificativ este și faptul că domeniul însuși al cercetărilor reduse mai înainte doar la sectorul apusean al literaturilor naționale, s-a lărgit cuprinzînd și răsăritul, literatura rusă îndeosebi cu care istoria literaturii noastre a întreținut relații puternice de-a lungul vremii. Asupra unor preocupări de acest fel către care în ultima vreme s-au îndreptat mai mulți dintre cercetătorii noștri, dorim să atragem atențiunea aici oprindu-ne — de data aceasta — la prețioasa lucrare a Tatianei Nicolescu, privind **Opera lui Gogol în Romînia.** Autoarea a început a fi cunoscută în ultimii ani, prin unele traduceri, articole și studii referitoare la domeniul de care vorbim, îndeosebi la Korolenko, Gogol și Lev. Tolstoi.

Studiul mai amplu despre ecourile lui Gogol în Romînia se impune mai întîi prin buna lui metodă științifică aplicată consecvent și cu susținută combativitate, autoarea urmărind pătrunderea la noi a clasicului rus, cu simpatie și cu interes ideologic. După o succintă și esențială caracterizare de ansamblu a operei în semnificația ei generală ca și în diferitele ei forme particulare, Tatiana Nicolescu se oprește la circulația mondială a scriitorului și la motivarea ei în trecut și în prezent, adunînd argumentele principale: recunoașterea internațională a meritelor lui Gogol, însemnătatea conținutului ideologic al operei ca „un act vehement de acuzare și demascare a realităților sociale", implicit patriotismul, democratismul, umanismul marelui clasic.

Printre factorii ce explică larga răspîndire a lui Gogol se trece însă cu vederea, în acest capitol de introducere al monografiei, popularitatea pe care el o datorește genurilor literare ce utiliza (comedia, romanul) și valoroasei lui măiestrii artistice.

Se înfățișează, apoi, o schiță a difuzării lui Gogol în Franța și Germania și prea sumară în celelalte țări, cu scopul de a se fixa eventualele texte intermediare între literatura rusă și cea romînă. Trecînd apoi la înfățișarea pătrunderii lui Gogol în Romînia, începînd din 1860, data primei traduceri și pînă astăzi, Tatiana Nicolescu determină fazele acestei difuzări: o perioadă între 1860—1876, o alta pînă la 1900, cea de a treia pînă la 1917, urmată de epoca dintre cele două războaie și în sfîrșit cea contemporană.

Materialul informativ este extrem de bogat și complex: traduceri, prelucrări, interpretări, reprezentații dramatice, cronici, studii, luptă de opinii, pînă la un punct și influențe literare etc. Judecînd după prețioasa bibliografie cu privire la „Literatura rusă și sovietică în limba romînă" a lui Filip Roman, recent apărută, materialul e în mare parte epuizat (lipsesc totuși ecourile centenarului lui Gogol în revistele din provincie: **Iașul literar, Steaua, Scrisul bănățean** etc. care au publicat și ele studii despre scriitorul rus). I se poate reproșa autoarei, în ce privește pe traducători sau autorii de articole, că n-a furnizat unele date informative elementare referitoare la ei și la periodicele la care scriau, firește acolo unde faptul ar fi fost posibil. Cititorul ar fi dornic să știe cîte ceva despre acel D. Holban, primul traducător în 1860 al lui Gogol la noi, despre P. Grădișteanu, cel dintîi care a preluat și localizat în 1874 **Revizorul** și care nu era chiar un nume necunoscut, despre unele periodice în care s-au tipărit traduceri ca de pildă despre **Romînia liberă** (1885) ca și unele informații despre acel refugiat politic din Ucraina, Teodor C. Wolcoff, căruia i se dedică la 1883 o traducere a lui **Taras Bulba** etc.

Urmărirea pătrunderii lui Gogol în Romînia de-a lungul perioadelor mai sus menționate e realizată din punct de vedere marxist, dîndu-se explicațiile cele mai potrivite și anume **„cauzele de ordin intern, realitățile noastre romînești"** (p. 24) care s-au îndreptat spre clasicul rus și l-au adaptat cerințelor locale. Curba evoluției interesului pentru Gogol e descrisă obiectiv, așa cum a fost, în fiecare perioadă în parte, împreună cu motivările politico-sociale respective. Devine astfel evident faptul că larga difuzare a clasicului rus la sfîrșitul secolului al XIX-lea și XX-lea se datorește înteririi luptei sociale împotriva regimului burghezo-moșieresc prin dezvoltarea, după 1870, a cercurilor revoluționare și în genere a mișcării muncitorești, în timp ce stagnarea dintre cele două războaie reprezintă expresia politicii reacționare și antisovietice a vremii.

Sînt de asemenea foarte interesante luptele de opinii din jurul lui Gogol, așa cum se oglindesc ele de fapt în presa progresistă și retrogradă a diferitelor perioade și informația Tatianei Nicolescu e și de data aceasta, bogată, semnificativă, viu comentată.

O contribuție prețioasă a cercetătoarei se referă apoi la studiul valorii artistice a diferitelor traduceri din Gogol în raport cu textele originale, înregistrîndu-se constatarea justă a superiorității transpunerilor actuale la care au lucrat și scriitori ca Tudor Arghezi, Al. Philippide, E. Camilar etc.

Dacă pătrunderea lui Gogol în Romînia pe căile enunțate mai sus, prin traduceri, prin lucrări, interpretări, reprezentații dramatice etc. e prezentată aproape complet și temeinic motivată ideologic, nu se poate emite aceeași judecată cu privire la importantul capitol al influențelor clasicului rus asupra literaturii romîne. În acest sector, Tatiana Nicolescu devine mai timidă, mai prudentă (ceea ce nu e rău, dacă faptul nu i-ar frîna, în bună măsură, cercetarea), plină de ezitări, ferindu-se de concluzii limpezi. Cercetătoarea se oprește, uneori chiar în cursul argumentării, părăsește problema și o transmite unui prezumtiv studios viitor: **„Desigur că aceste cîteva fugare considerații sînt departe de a putea epuiza problema „Gogol și Odobescu", care-și mai așteaptă încă cercetătorul ce va ști să releve aspecte inedite în această pagină deosebit de interesantă a relațiilor literare ruso-romîne"** (op. cit. p. 46). Nu era oare totuși misiunea cercetătoarei să se dedice și acestei probleme privind relațiile literare propriu zise?

Dar să nu stăruim asupra acestei noi laturi a monografiei.

Tatiana Nicolescu se referă de-a lungul cercetării ei de mai multe ori la influențele lui Gogol asupra literaturii romîne. Ea citează raporturile dintre Gogol și Alecsandri, Eminescu, Bogdan Petriceicu-Hașdeu, Al. Odobescu, Brătescu-Voinești, Caragiale, după cum se vede nume de seamă ale literaturii noastre, ale căror relații cu Gogol ne-ar interesa în gradul cel mai înalt.

Vorbind despre raporturile literare dintre Gogol și Alecsandri, cercetătoarea compară **Revizorul** cu **Millo, directorul** (1867), constată asemănări și deosebiri însemnate, folosește faptele biografice și bibliografice cu prudență și încheie — foarte just — că o lămurire totală a problemei nu e cu putință (p. 26—29). Dacă o astfel de atitudine e îndreptățită în cazul de mai sus, ea nu ni se pare potrivită cu prilejul studiului relațiilor lui Gogol cu ceilalți scriitori romîni citați. Referindu-se astfel la Eminescu, autoarea rezumă pe larg opiniile lui G. Călinescu și mai ales pe cele ale istoricului literar sovietic K. F. Popovici din 1958 care cumpănește foarte potrivit raporturile dintre elementele împrumutate și cele originale, dar nu se vede — pînă la urmă — limpede care este opinia autoarei. Ea pare să împărtășească părerea lui K. F. Popovici, dar unele fraze manifestă îndoieli („Cercetătorul sovietic opinează în același timp și cu argumente convingătoare în favoarea cunoașterii de către Eminescu a nuvelei fantastice „Vii" care **L-AR FI INFLUENȚAT** în poezia „Strigoii" sau **CHIAR DACA UNELE MOTIVE GOGOLIENE AU PĂTRUNS IN POEZIA SAU PROZA EMINESCIANĂ, ele s-au contopit organic cu țesătura originală...**").

De asemenea în cazul raporturilor literare Gogol-Odobescu se cumulează numeroase asemănări între Pseudokinegheții kos și **Arabescurile** lui Gogol (p.46) sau se remarcă „ecouri ale stepei ucrainiene" descrise de Gogol în aceeași lucrare a lui Odobescu, dar nu se insistă, nu se analizează textele paralel, autoarea mărturisind că s-a rezumat doar la „cîteva fugare considerații" (p. 63). Situația se repetă cu cercetarea relațiilor dintre Hașdeu și Gogol (p. 48), de asemenea sumar amintite aci, comițîndu-se și o eroare. „Prostănacul și îngîmfatul filozof Alehia — Uho" din „Duduca Mamuca" e socotit ca avînd probabil drept modele personajele satirice ale lui Gogol, cînd de fapt era vorba de un personaj real cu care Hașdeu se afla în conflict, de V. Alexandrescu-Urechea, pe care de altfel numele eroului nuvelei îl sugerează într-o măsură.

Cu privire la interesantul capitol al relațiilor lui Gogol cu Sadoveanu, cercetătoarea ezită de asemenea să se pronunțe mai limpede, să analizeze pe larg și comparativ textele. Ea se menține la nivelul unor ipoteze repetate. **(„Admirația pentru scriitorul rus poate că s-a răsfrînt în primele opere de tinerețe ale lui M. Sadoveanu"... „S-AR PUTEA stabili, de pildă, asemănări între „Șoimii" și „Taras Bulba"**, p. 81—82).

Mai bine și mai convingător sînt prezentate apropierile dintre Gogol și Brătescu-Voinești (p. 82—84), dar cele cu autorul „Scrisorii pierdute" se bazează aproape exclusiv pe constatările lui Gezar Petrescu din **Insemnări de călător** (1958) fără a fi reluate și cercetate în fond, iar pînă la urmă se spune din nou că **„problema e complexă și nu lesne de depistat"** (p. 87).

Ezitările autoarei în problema influențelor literare ale lui Gogol sînt, pînă la un punct, explicabile prin conștiinciozitate și prudență metodică, dar dificultățile ar fi trebuit înfruntate cu mai mult curaj. Tatiana Nicolescu are capacitatea și cunoștințele necesare spre a reveni și ataca frontal problemele pe care le amînă sau abandonează și care sînt deosebit de importante pentru istoria noastră literară.

Stilistic, monografia e limpede scrisă, cu participare vie și combativă, cu o accentuare pregnantă a esențialului în problemele soluționate, fără încărcări greoale și inutile. Uneori, nu prea des de altfel, stilul lunecă spre hiperbolizări și retorism (ca la pag. 154, 176, 177 etc.) dobîndind avîntul și patosul discursului.

În cadrul cercetărilor monografice cu privire la relațiile literare romîno-ruse, contribuția Tatianei Nicolescu e — fără îndoială — remarcabilă prin informație, metodă științifică și rezultate în capitolele pozitive mai sus reliefate. Ii dorim continuarea preocupărilor de acest gen, ceea ce ni se și anunță de altfel, printr-un studiu analog privitor la Lev Tolstoi, cu care prilej nădăjduim și într-o adîncire a cercetării influențelor literare propriu zise.

VICTORIA ANA TĂUȘAN

Intîmpinarea anilor ce vin

Maturitate, care vii cu-ndrăznețul tău cînt
să-mi încerci flăcările aprinse-n privire,
iată, îți dau bolta visărilor mele
ce-și tremură apele pline cu stele.
Scutur-o ca pe un pom uriaș... Nu am teamă
chiar dacă din ce-am adunat pînă acum, se destramă
o parte, din fiecare cîntare,
sub ploile mari de lumini căzătoare.
Chiar dacă îmi va rămîne o vreme dîra de fum
însemnînd neîmplinitul lor drum
și dacă durerea îmi va fi dată s-o știu,
în palma aceea de cer străveziu
ce-mi va rămîne, voi pune alte visări
să cearnă din licărul lor peste zări...
Încearcă-le și acestora sclipătul, risipește-le, dacă
aprinzîndu-le bolta mea a rămas tot săracă.
Înaltă să-mi fie cîntarea, înaltă și clară,
ca nopțile calde și calme de vară...

Pavel Korceaghin

Cînd trece cîte-o zi din viața noastră
Și nu i-am scris, așa cum aș fi vrut,
un început de cîntec ne-ntrecut
la masa inserărilor, albastră,
îmi cade fruntea sub dojană, grea —
ci iată-l, viu îndemn, în fața mea,
Pavel Korceaghin.

Și-atunci adun, în căutări febrile
tot ce avem mai bun, mai omenesc,
să pot în piatra vremii să cioplesc
mărețul chip al unei simple zile...
Se naște-ncet cîntarea și în ea
în mii de fapte stă în fața mea
Pavel Korceaghin.

Încerc să prind în slove noi vibrații:
nu tremurul de iarbă în poeme,
ci scînteierea stelei pămîntene
urmîndu-și drumul nesfîrșit în spații —
de-avalma, aștri chiar, de-aș aduna,
mustrîndu-mă ar sta în fața mea
Pavel Korceaghin.

Trudind să știu, ajung citeodată
după îndelungate căutări,
ca în inelul marei așteptări
să port sclipirea cea adevărată,
dar miezul faptei mai adînc l-aș vrea —
îmi dă putere stînd în fața mea
Pavel Korceaghin.

Cu ochii larg deschiși, jur-împrejur,
privesc minunea zilelor aceste,
iar de-i închid văd mai departe, peste
imaginarul anilor contur...
Asemeni sînt și cred, în lupta grea,
ne-nfrîntului ce stă în fața mea —
Pavel Korceaghin.

Scrisoare către tata

Mîinile tale, înăsprite de trudă și vînt,
arse de soare, calde și grele,
au adus mîngîiere pe creștetul întîiului cînt
izvorît din visările mele.

Demult aș fi vrut să le scriu un poem.
Zbaterea îndelungă nu mi-a fost în zadar —
sînt tot mai multe cuvintele care vin, cînd le chem
ca-n poveste, cu albii de jar.

Le-am privit uneori... Știu acum: dacă scriu
despre mîinile celor care înalță furnale,
răstoarnă răzoare, întorc curgeri de riu,
scriu, de fapt, despre mîinile tale.

Oricît aș vrea mai multe să spun, îmi pare
că mai mici de măsura faptelor cuvintele sînt,
pe lîngă bucuria fără seamăn de mare
că mîinile tale simple, și calde, și grele
au o sărbătoare a lor pe pămînt!

Primește-mi închinarea din inimă, adîncă:
steagul pe care voi l-ați purtat, zi de zi,
cu mîini de muncitori, poezia mea tînără încă,
înălțîndu-l, într-un rînd dintre rînduri va fi!

OMUL NOU ÎN REPORTAJ

MARIN BUCUR

Cred unii critici că reportajul reprezintă pentru scriitor doar o fază de inițiere în adevărata proză, părere alimentată, desigur, de lipsa de încredere în posibilitățile de care dispune această nouă specie literară ca mijloc de oglindire a realității. Reportajul s-ar asocia, deci, cu operația de documentare și de informare pe teren, cu strîngerea de material brut, care abia mai tîrziu urmează să fie distilat într-o veritabilă operă literară. A vedea numai atît în reportajul literar, înseamnă, de fapt, a-l confunda cu simplele note de ziarist, transcrise ingrijit, caligrafic. Reportajul este prin definiție, opera literară inspirată din actualitatea cea mai recentă, care îmbogățește „la zi" universul literar contemporan. Viabilitatea artistică a reportajului depinde de măsura în care e sezisat nou în definirea condiției morale și sociale a omului, în complexul de situații cunoscute de scriitor. A nota culoarea perdelelor și a indica marca mobilei cumpărată de curînd, ori titlul cărții de pe noptieră nu înseamnă altceva decît a realiza un amalgam neselectiv de impresii superficiale care acoperă prezența omului.

Prin specificul său, răspunzînd problemelor actuale, reportajul a cunoscut, în anii din urmă, o mare înflorire. Au fost perioade de timp, ca, de pildă, ultimul an, cînd reportajul a primat în ansamblul creației de proză. „O pronunțată concentrare a forțelor literaturii spre actualitate — spune, în raportul său, acad. Zaharia Stancu — a vădit-o și dezvoltarea reportajului în cursul anului trecut. Reportajul-sinteză, care încearcă să unească documentul cu interpretarea sensibilă a faptelor contemporaneității, a predominat". O echipă de tineri talentați ca Pop Simion, Alecu Ivan Ghilia, Radu Cosașu, Vasile Nicorovici, Eugen Mandric, Vasile Căbulea, Victor Vintu, la care se pot adăuga numeroase nume de scriitori cu mai multă experiență, s-au dedicat reportajului, integral sau în parte. Oameni și peisaje schimbate, aspecte noi care apar de la o zi la alta datorită ritmului impetuos al transformărilor socialiste în țară, semnificative pentru epoca noastră, au fost ilustrate în paginile reportajelor. Dacă în roman, nuvelă, problemele de creație impun prin firea lucrurilor un decalaj de timp, reportajul nu cunoaște asemenea distanțe de elaborare. Din însemnările făcute de scriitori în toate colțurile țării, se poate desfășura o hartă a patriei noastre pe care se înscriu șantierele, uzinele și fabricile intrate în funcțiune, orașele noi, edificiile culturale. În Țara Moților lumina partidului scînteiază pînă în ultimul cătun risipit între munți, pe șantierul de la Bicaz se desăvîrșește etapă cu etapă măreața construcție care va revărsa, ca un simbol al puterii democrat-populare, lumină de-a lungul și de-a latul Moldovei; Dobrogea socialistă, trezită la viață, Delta cu un combinat industrial care face să crească și mai mult puterea sa economică, orașele pentru care se proiectează o nouă profilare urbanistică după cerințele epocii etc., etc.

Așadar, nu ne interesează diferența apriorică între reportaj și celelalte genuri literare — cum se încearcă uneori să se stabilească în mod inutil. Vrem să vedem cît anume din bogăția morală a zilelor noastre este cuprins de reporter și în ce modalitate artistică sînt reliefate marile prefaceri politice, economice și spirituale. În paginile publicațiilor noastre și în volumele recent apărute se întîlnesc reportajul-poem, ca la Geo Bogza, reportajul liric, documentar, reportajul-schiță, reportajul monografic ș.a. Excesele acestor nuanțe pot dăuna imaginii artistice. Poetizarea, cifrele uscate, datele transcrise ca în fișele de statistică, pitorescul căutat cu orice preț, înșiruirea procedeelor de fabricație ca într-un curs de specializare, tehnicismul practicat de unii pentru a dovedi „cunoașterea" realității nu spun nimic atîta timp cît se neglijează omul, factor central și esențial. De asemenea, nu se va aduce nici un spor la cunoașterea omului de azi dacă în aceste călătorii operative, mai legate de practica construirii socialismului. Firește că „rezonanța majoră" nu i-o poate da reportajului decît aprofundarea manifestărilor și a acțiunilor omului muncitor, tălmăcindu-le semnificația lor superior umană. Reportajul lui Camil Baciu (Reportaj de la Craiova. *Gazeta lit. nr. 4, 21 ian.*) *este descriptiv, poetizant, generalizînd vag asupra prefacerilor orașului și regiunii, departe de a sugera ritmul de viață și de reînnoire în aceste locuri, pulsul interior care aprinde pretutindeni „energiile" maselor. În presa literară abundă încă o categorie de reportaje care se mișcă într-un perimetru restrîns de fapte. Al. Mirodan a publicat o casetă,* Într-o bibliotecă, *care prin comentariu are substanța unui reportaj: o discuție despre o bibliotecă provincială. (Semnificația cărții, setea de instruire, tirajele, procesul de însușire a culturii etc. etc.) Cu o notă forțată de originalitate se pălsmuiesc dialoguri pline de generalități:*

— Cine citește la Deva?

— Multă lume. Și, fără îndoială, din ce în ce mai multă lume. Citesc, firește elevii și profesorii (multe lecturi sînt legate de studii), citesc muncitorii cu o pasiune prea puțin știută și reflectată în gazetărie" (Gazeta literară *nr. 9, 25 februarie*).

E o descoperire pentru cineva în 1960, că la Deva se citește mult? Acest lucru e semnificativ, credem, de mai mulți ani, și nu mai este nevoie să spunem mereu că apa fierbe la 100°C. Ce este nou, care e saltul pe care să se producă și ce se observă în sensibilizarea omului nou prin intermediul cărții? Eugen Barbu, care are simțul ineditului, și știe să surprindă o frumusețe proprie a evenimentelor și faptelor, a scris reportajul Cum trăim (Gazeta literară *nr. 11, ian.*) *într-o notație uneori măruntă. Faptul că în familia unui muncitor romanul* Ana Karenina *stă deschis la pagina 274, că s-au văzut spectacolele* Ferestre deschise *și* Nota zero la puntare, *că au citit* Spartacus, Port-Arthur *și* Napoleon, *desigur că arată o preocupare intelectuală și pasiunea lecturilor. Faptul că prezintă un apartament modern locuit de un muncitor pe una din arterele principale ale orașului,e mărturia condițiilor materiale de viață oferite de partid muncitorilor, dar reportajul nu trebuie să se transforme într-un inventar de lucruri. Scriitorul substituie ideii însușirii cu asiduitate a culturii de către muncitori un soi de reclamă a difuzării cărții, cerînd oamenilor să spună volumele citite în ultimul timp și motivele pentru care le-au plăcut. De asemenea, reportajele* Discuție cu un oțelar despre „Ceva deosebit" *de Florența Albu,* (Gazeta lit. *nr. 3—14 ian.*) *și* Oamenii marilor răspunderi *de I. Purcariu (nr. 2 — 7 ian.) nu reușesc să traducă în comentariu ideea adîncă sugerată de titlu.*

Trebuie să scriem cît mai mult despre oameni, materia vie a reportajului. În reportaj, dimensiunea actualității se măsoară prin dimensiunea morală a comunistului.

Dimensiunea actualității se măsoară cu etalonul sufletesc al omului.

Haralamb Zincă, în reportajele sale din volumul Popasuri *care se identifică pînă la un punct cu specia literară a schiței, urmărește saltul produs în condiția de viață a omului, procesul de reintregire spirituală a acestuia. Din orînduri și oropsitul de ieri, din șomerul și din invalidul neputincios, a ieșit omul depășirilor în producție și victoriilor în muncă. Marin Ștefan, sticlarul Rozin, macaragiul Anuța Cucerzan, forjorul Bochiș Constantin, strungarul Ion Cordoș, oameni care azi pot comunica idei profunde, care au răspunderi în economia țării, sînt opera unui regim politic și social care a făcut din slugile de ieri oameni în toată plinătatea făpturii. Așa încît, în primul rînd, trebuie ales acel om care semnifică prin conduita sa morală și cetățenească, prin întregul său fond de viață cele mai reprezentative trăsături morale ale omului din uzină și de pe ogor. Dacă îl vizitezi în apartament și citești titlurile de pe cotorul cărților din bibliotecă, dacă îi ceri părerea asupra unui volum, nu spui tot ceea ce trebuie să știm. Omul înfățișat în reportaj trebuie să devină prin pana scriitorului un personaj care să treacă din planul concret în cel ficțiv-literar. Familia lui Badea de pe șantierele combinatului chimic de la Govora (Vasile Căbulea.* Combinatul chimic Govora. *Luceafărul nr. 23, 1959), muncitorii Ion Corobea de pe șantierul magistralei de gaz metan, Tofan Constantin plutașul devenit chimist la Săvinești, Vlăduț Nicolae președintele colectivei din Pecineaga, maistrul Petre Petre Enache de la Săvinești (Pop Simion* Anul 15), *trăiesc prin puterea emotivo-artistică a reportajelor care au reușit să transmită noblețea etică, spiritul de sacrificiu ce caracterizează pe acești oameni. Aici intervine puterea de generalizare a scriitorului.*

Diferit de schiță și nuvelă, reportajul operează pe un material concret. Inspirația și talentul scriitorului trebuie să-și spună cuvîntul în trecerea de la datele „de pe teren" la abstractizarea artistică. Chiar dacă reportajul rămîne cel mai loial „document" de viață, dacă nu se ridică în sfera creației, tinzînd spre universal prin generalizare, nu va fi luat în seamă nici ca document. „Vremea noastră — spunea acad. Zaharia Stancu — sporește reportajului funcțiile social-politice, transformîndu-l într-un gen literar dintre cele mai eficace, mai

ILEANA RADULESCU: *Încărcarea orezului*

Literatura pentru copii și tineret

Plenara lărgită a comisiei de literatură pentru copii a Uniunii Scriitorilor din R. P. R.

Concluzii

Luînd cuvîntul, în concluzii, tovarășul Marcel Breslașu a subliniat cîteva din problemele importante discutate în plenară: „Putem spune cu toată convingerea că a fost într-adevăr o întîlnire rodnică și care va rodi desigur într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, fiind vorba despre copii și despre literatura destinată lor, unde roadele se vor culege de-a lungul anilor, atunci cînd oamenii vor fi maturi și ne vor lua locul, în schimbul de mîine.

Deși tov. Roman spunea adineaori că nu-mi va răpi răspunderea concluziilor, totuși a trasunele concluzii, care mă scutesc, în bună măsură, să fac altceva decît să mă declar de acord asupra considerațiunilor politice și educativ-didactice pe care le-a făcut la sfîrșitul dezbaterilor.

Vreme de trei zile — 25-26 și 27 aprilie 1960 — au durat dezbaterile despre Problemele prozei și poeziei pentru copii. **Scriitori, muncitori, pedagogi, părinți, activiști ai Uniunii Tineretului Muncitor, bibliotecari, au venit la această consfătuire, care s-a ținut tot timpul într-o sală arhiplină, să-și spună cuvîntul în legătură cu literatura destinată tinerei generații. E fără îndoială o importantă acțiune a Uniunii Scriitorilor. Roadele ei vor putea fi observate mai tîrziu. Ele se vor întruchipa, desigur, în poezii, schițe, romane, basme de calitate superioară, în volume izbutite. Dar o serie de probleme și idei prețioase dezbătute aici, credem că trebuie neapărat reținute și dezvoltate în cadrul activității noastre permanente.**

Din rapoarte cît și din discuții a reieșit clar că literatura noastră realist-socialistă pentru copii a înregistrat o seamă de succese remarcabile. Avem astăzi posibilitatea să vorbim despre un adevărat detașament de poeți, prozatori și dramaturgi iubiți de către micii cititori. Tabloul prezentat de către cei doi raportori (Vladimir Colin pentru proză și Ion Brad pentru poezie), este, într-adevăr, edificator. Eusebiu Camilar, Al. Șahighian, Asztalos István Ioana Postelnicu, C. Ignătescu, Radu Tudoran, Nagy István, Sanda Movilă, Celia Serghi, Dumitru Almaș, Nicuță Tănase, H. Zincă, Eugen Barbu, Gica Iuteș, Vladimir Colin, Octav Pancu-Iași, Corneliu Leu, Constantin Chiriță, Victor Vîntu, Mircea Mohor, Viorica Huber, M. Stoian, Al. Mitru, Mircea Sîntimbreanu, Petre Luscalov, Călin Gruia, Ștefan Luca, la proză; M. Beniuc, Otilia Cazimir, Maria Banuș, Marcel, Breslașu, Eugen Jebeleanu, Victor Eftimiu, Demostene Botez, Dumitru Corbea, Mihu Dragomir, Dan Deșliu, Victor Tulbure, Veronica Porumbacu, Eugen Frunză, Tiberiu Utan, Ion Brad, Al. Andrițoiu, Dragoș Vicol, Dimos Rendis, Mioara Cremene, Ștefan Iureș, Ion Horea, Rusalin Mureșanu, Gh. D. Vasile, Elena Dragoș, Emilia Căldăraru, Valeria Boiculesi, Mihai Negulescu, Gh. Tomozei la poezie — iată doar o parte din numele frecvent întîlnite în reviste ori pe coperțile unor lucrări destinate copiilor și tineretului în ultimii cinci ani. În fruntea acestor nume trebuie să înscriem cu litere mari pe cele ale lui Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Ion Agîrbiceanu. Judecînd situația în raport cu ultima plenară lărgită a Uniunii Scriitorilor, consacrate problemelor literaturii pentru cei mici, se constată un substanțial progres în ceea ce privește nu numai amploarea fenomenului în sine dar și actualitatea temelor atacate, orizontul problematic al ultimelor creații, măestria cu care sînt scrise.

Zone puțin încercate înainte, cum ar fi proza și poezia inspirată din viața școlară și pionierească, romanul și nuvelistica de aventuri, schița satirică, lirica patriotică, etc., au devenit sectoare bogat reprezentate ale tinerei noastre literaturi pentru copii și tineret. Cele două referate, deși destul de ample, nu au putut cuprinde întreaga diversitate de aspecte. Problemele dramaturgiei pentru copii, ale literaturii inspirate din viața studențească, nu au fost abordate. Vorbitorilor le-a revenit sarcina să completeze imaginea schițată cu observații și sugestii. A fost un fructuos schimb de experiență unde și-au exprimat opiniile peste 40 de persoane.

Literatura inspirată din viața școlară și pionierească

Literatura inspirată din viața școlară și pionierească rămîne, indiscutabil, sectorul cel mai important al literaturii pentru copii și tineret. Referatele și luările la cuvînt i-au rezervat un spațiu destul de întins.

Printre cele mai importante apariții despre care s-a discutat trebuie amintite Muzicuța cu schimbător **și** Acțiunea P. 1500 **de Nicuță Tănase.** Cartea cu ochi albaștri **de Octav Pancu-Iași,** Cei de la Crisanta **de Gica Iuteș,** unele schițe **ale lui Mircea Sîntimbreanu,** romanul Seri albastre **de Costache Anton,** nuvelele **lui Petre Luscalov.** Aceste lucrări reușesc să îmbine armonios problemele școlii cu cele ale familiei, să înfățișeze viața nouă a copiilor noștri, mediul sănătos în care cresc ei, marea bogăție de frumusețe create de poporul nostru sub conducerea Partidului pentru viitorii constructori ai socialismului. Putem vorbi astfel despre un nou profil etic al personajului-copil, despre o nouă tipologie literară reprezentată prin eroi crescuți și educați în cadrul colectivității socialiste a organizației de pionieri. Pe bună dreptate Vladimir Colin observa că „aceste cărți ne vorbesc despre climatul moral de acasă, despre viața de familie a copiilor și școlarilor, factor esențial care determină și influențează educația comunistă a copiilor. Eroii copii nu mai apar doar ca niște entități abstracte, fără puncte de pornire și de evoluție certe, nici ca o sumă de însușiri și defecte, ci ca figuri complexe, faptele lor aparînd determinate de împrejurări, proiectate pe un fundal social-politic și moral, care este acela al realității zilelor noastre". Iar tov. Nicolae Roman, secretar al Comitetului Central U.T.M. spunea în ampla sa intervenție: „Apreciind din punctul de vedere al tematicii fie și numai cărțile pentru copii apărute în ultima vreme, observăm că mulți scriitori au acordat o mai mare grijă oglindirii vieții pionierești, depășind acel stadiu în care personajele-copii apăreau ca pionieri doar fiindcă purtau cravata roșie și nu prin comportarea lor".

Nicuță Tănase, Gica Iuteș, Octav Pancu-Iași, Costache Anton, pun cu ascuțime în cărțile lor problema modului cum se reflectă atmosfera din familie în conștiința și în caracterul copilului. Andrei și Gaie din Cartea cu ochi albaștri, **sufăr din cauza atmosferei încordate din familiile lor, Benoni și Mihălucă** (Cei de la Crisanta) **de asemeni. Dar pentru ca să putem vorbi despre o atare stare de lucruri e nevoie să recunoaștem că aceste volume impun cititorilor anumite modele de conduită, anumite caractere veridice. În aceasta constă valoarea lor. Personajele acționează direct asupra copiilor, asupra părinților și educatorilor, ilustrînd prin imagini plastice probleme importante de viață. Este vorba despre mult discutata problemă a eroului pozitiv în literatura pentru copii. Ni se pare că succesele dobîndite pe acest plan nu au fost însă suficient subliniate în rapoarte.**

În general vorbitorii s-au referit la o serie de lipsuri ținînd de construcție, de realizarea artistică a acestor volume. Atît în raportul susținut de tov. Vl. Colin cît și în unele discuții, s-a trecut peste faptul că activitatea pionierilor și școlarilor cunoaște și alte probleme captivante: procesul de politehnizare a învățămîntului, diversele acțiuni obștești duse de pionieri în cadrul campaniilor agricole, al colectării metalelor etc. Ele nu și-au găsit pînă acum oglindirea în literatură.

Odată cu zugrăvirea prezentului în procesul de educație comunistă, un loc important îl ocupă cultivarea tradițiilor eroice ale tinerilor uteciști, ale luptătorilor căzuți pentru cauza clasei muncitoare. Despre încercările făcute în acest sens de Marin Mihalache, prin cărțile despre Vasile Tudose și C. Godeanu, despre nuvela Trenul trebuia oprit **de Lida Golea sau volumul** August de foc **de Mircea Mohor s-au pronunțat tovarășii Antip Traian, Stancu Aurel, Corina Cîmpeanu ș.a. Cu toate slăbiciunile ținînd de insuficienta realizare artistică, cu toate exagerările vizibile pe alocuri în aceste cărți, ele cunosc totuși un mare succes în rîndul tinerilor. „Copiii și tineretul așteaptă cărți inspirate din aceste teme eroice, știut fiind că eroismul atrage și mobilizează inimile cititorilor de această vîrstă", observa tov. N. Roman. Au fost criticate pe bună dreptate o serie de poezii din volumul** Mioarei Cremene, **cum ar fi poeziile** Lada **și** Hocus-pocus. Volumul Casa cu ferestre arginții **de Florin Mugur, cu toate că are și unele poezii valoroase, rămîne totuși numai parțial realizat. Multe „piese" respiră o atmosferă mic burgheză comodă și cuminte.**

O problemă legată de literatura inspirată din viața pionierilor și școlarilor, ca de altfel și de literatura destinată pentru copiii mai mici,o constituie accesibilitatea. Majoritatea vorbitorilor (Lucia Olteanu, Nina Cassian, Ortansa Demian, Dan Tailler, Maria Bîrjoveanu, Alexandru Sen) au făcut referiri în acest sens. Pentru copii accesibilitatea e o problemă ce ține de conținutul lucrărilor literare; nu poate fi concepută o lucrare valoroasă în afara specificului pe care îl reclamă puterea de înțelegere a copilului. Scriitorii Szemler Ferenc, Lili Marton, Dané Tibor, Meheș Gyorgy au vorbit despre succesele literaturii de limbă maghiară în țara noastră iar tov. Lotte Berg despre literatura de limbă germană pentru copii.

Deși prea puțin analizată în cadrul raportului despre proză, literatura de aventuri și anticipație a format obiectul unor aprinse dispute. I. M. Ștefan, Adrian Rogoz, au subliniat în intervențiile lor dorința tineretului de a citi cît mai multe lucrări științifico-fantastice inspirate din realizările savanților noștri.

La poezie cele mai aprinse controverse s-au purtat în jurul versurilor cuminți, banale, lipsite de patos, în jurul accesibilității diverselor forme de prozodie. Importantă a fost contribuția în cadrul acestei discuții a tov. Iosif Naghiu — muncitor la fabrica „Stela". S-a subliniat că versul clasic constituie o bună școală pentru a obișnui pe micul cititor cu muzicalitatea, cu armonia, cultivîndu-i simțul proporțiilor, al imaginii plastice.

Despre basmul și povestirea fantastică pentru copii

În raportul susținut de tovarășul Vl. Colin, mai mult, și al lui Ion Brad, mai puțin, s-a stăruit îndeosebi asupra problemei basmului și povestirii fantastice de inspirație folclorică. Este adevărat că dintre speciile literaturii pentru copii, acestea două au acces deplin la toate vîrstele, chiar și la cititorii maturi. Practica dovedește că nu poate fi vorba numai despre o simplă preferință publică pentru un anumit „gen". Atît basmul cît și povestirea fantastică își au indiscutabile legi proprii de compoziție. Anumite elemente vechi nu pot fi totdeauna neglijate, dar în cadrul a ceea ce considerăm cu toții specific, cerem ca basmul și povestirea fantastică să militeze pentru idei contemporane. Cultivînd anumite calități, hiperbolizîndu-le, basmul și povestirea fantastică pregătesc caracterul pe care literatura destinată vîrstelor mai mari are menirea să îl educe în cadrul dimensiunilor realității. Ori, se întîmplă ades să citim și producții lipsite de orizont, cu un conținut anacronic, în care domnesc lupii colțați, inerentele vulpi viclene, păsărelele ciripitoare ce zboară zglobiu prin poiene. Am avut totuși impresia că raportorul a fost prea indulgent cu unele producțiuni criticate. Nu e vorba numai despre eterna morală „de a nu mai umbla la borcanul cu dulceață", cum se exprima tovarășul Vl. Colin, care n-ar mai satisface, chipurile, exigențele copilului contemporan, ci de faptul că cititorul este obișnuit, în felul acesta, cu un univers patriarhal, opus civilizației moderne. Tovarășul Ion Brad a criticat pe bună dreptate, articolul intitulat Căi noi ale fantasticului, semnat de Viorica Huber. (Viața Românească nr. 10/1959.) **în articol se afirmă că astăzi copilul „care ascultă, dar mai ales citește basme e totuși sensibil și la acele simboluri depășite tehnic (ca să zic așa) ale povestirii de tip mai vechi FIINDCA ORICE FEL DE MIRACULOS Eu mă voi referi numai la cîteva aspecte. Vreau să arăt în primul rînd că am învățat foarte multe lucruri din contactul scriitorilor cu toți cei prezenți; că el va deveni pentru noi o necesitate plăcută de a fi repetată, de a se găsi diferite forme de colaborare și schimb de experiență, așa cum s-a dovedit atît de util în aceste trei zile; de aceea ne angajăm să inițiem periodic asemenea întîlniri atît de interesante.**

Îngăduiți unui scriitor în vîrstă, întrucît foarte mulți dintre vorbitorii de aici sînt mult mai tineri decît mine, să remarce așa cum o făceam aici, într-un mod mai intim cu colegii din prezidiu, ce șalt uriaș a fost făcut în nivelul oamenilor pe care-i ascultăm și cu care, în genere, nu ne întîlnim noi, scriitorii, decît în momente festive, cu buchete de flori: — Avem plăcerea să vă prezentăm pe maestrul cutare... mai poftiți"... etc. Profesori, învățători, educatori, muncitori, bibliotecari instructori de pionieri, oameni din edituri, — ce simț de răspundere, ce pasiune tinerească, ce orizont larg, ce capacitate de cuprindere a problemelor, ce participare și investiție, aș spune, patetică, în toate intervențiile acestea! Am trăit aici într-adevăr simțămîntul unei veritabile întreceri socialiste între oamenii care se preocupă de creșterea copiilor.

Desigur că noi, scriitorii, avem în această creștere o misiune importantă care, împletită cu misiunile dumneavoastră, ale musafirilor noștri din astă seară și ai U.T.M.-ului, poate să ducă la acele rezultate pe care le urmărim cu toții. Din impresia pe care o mărturiseam adineaori, — am mai avut asemenea întîlniri acum cinci ani, — cred că nivelul de preocupare și de conștiință civică a crescut enorm de mult. În același timp a crescut și puterea de adîncire a problemelor, pentru fiecare din dvs. Eu am fost pe alocuri de-a dreptul cutremurat în fața răspunderii ce o simțim atunci cînd ni se spune, uneori cu glas de dojană, alteori mai timid: „trebuie să faceți cutare, nu ați făcut cutare! Această chemare la răspundere, această critică tovărășească, cum a fost citată, ne pune într-adevăr în fața unor mari și importante răspunderi pentru noi, scriitorii.

E regretabil că deși s-a vorbit mult aici despre teatru, despre film, despre desene animate, programe la radio-televiziune, despre scenetele jucate de amatori și o serie de probleme care sînt foarte însemnate și care țin, într-o bună măsură, de scriitori, ele n-au fost nici în referate menționate și nici aceia care au fost invitați la consfătuire nu au venit să-și susțină un punct de vedere, cum ar fi tovarășii de la Teatrul de păpuși sau în genere de la teatrele care au legătură cu copiii și tineretul.

Ceea ce este cert, este că literatura pentru copii are aceleași mari răspunderi ca întreaga noastră literatură și că pentru ea cuvintele de ordine sînt tot actualitate și partinitate și că și aici este vorba despre educația cetățenească, dar ea se referă la un cetățean de tip special, pentru care noi trebuie să avem o foarte mare grijă, mai ales că acest cetățean este un altul la 3 ani, decît cel de la 5 ani sau la 7 ani.

Tovarăși, n-aș vrea să închei aceste așa zise concluzii la modul patetic. Totuși, cred că din această întîlnire ieșim toți cu simțămîntul că ceva bun va reieși și pentru frontul literaturii și pentru felul în care această literatură este folosită, promovată, introdusă în școală și în rîndul copiilor".

Literatura pentru preșcolari

Mai puțin favorizată a fost în rapoarte literatura destinată preșcolarilor. Vorbitorii au venit, însă, cu bogate completări, arătînd că nu avem decît foarte puține cărți destinate acestei categorii de cititori și că rămîne o sarcină importantă de viitor pentru scriitori crearea unei literaturi destinate celor mai mici.. ascultători.

Atît referatele cît și participanții la discuții tov. Trăsnea, Sîntimbreanu, Ion Hobana etc. au subliniat în unanimitate caracterul puternic educativ și partinic al noii noastre literaturi pentru copii. Luînd cuvîntul în numele Comitetului Central U.T.M., tovarășul N. Roman a cerut scriitorilor să contribuie și mai activ la măreața operă de educare comunistă a tinerei generații. O sarcină deosebită revine în acest sens tinerilor poeți și prozatori. Tovarășul Roman a criticat cu asprime pe acei tineri rupți de viață, care după ce au terminat școala și au învățat să facă un vers sau să construiască un subiect, se consideră scriitori și nu vor să mai participe direct la procesul de producție. Condițiile de seră în care sînt tolerați fac ca dezvoltarea lor să fie puse sub semnul întrebării.

A fost o ședință de lucru

Consfătuirea a avut, așa după cum se exprima și tovarășul Aurel Baranga, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. în cuvîntul său de închidere, un adevărat caracter de lucru. S-au lămurit idei și probleme concrete de sarcini ce stau în fața scriitorilor. Întreaga discuție a demonstrat totodată că în momentul de față literatura noastră pentru copii este pe punctul de a trece la o fază calitativ superioară, care să-i poată permite a interveni cu mai multă promptitudine și eficiență în cadrul mărețului proces de educație comunistă a generațiilor tinere

Gh. Achiței

Propuneri și angajamente

● *Un lucru aș solicita eu Editurii Tineretului și mai ales secției de literatură pentru copii a Uniunii Scriitorilor. Noi, scriitorii care scriem mai mult pentru oamenii maturi, am fost îndrumați și am întîmpinat cu bucurie ideea de a ne lega activitatea de o întreprindere industrială, de o uzină din Capitală, urmînd să depunem acolo o activitate susținută, unii pe lîngă brigăzile artistice de agitație, alții pe lîngă ziarele din uzină, realizîndu-se astfel o legătură directă între scriitori și eroii cărților lor, și viitorii noștri cititori. Nu știu dacă n-ar fi bine ca și scriitorii pentru copii să realizeze o legătură ceva mai trainică cu școala, cu palatul pionierilor, cu anumite cercuri literare din școli, pentru a intra mai bine în intimitatea vieții copilului, pentru a-l cunoaște chiar în sfera lui de activitate zilnică. Nu avem pînă acum înfățișată la nivelul cuvenit în literatura noastră viața nouă de colectiv a școlarului și pionierului.*

(Alexandru Andrițoiu, poet)

● *În primul rînd noi dorim să se scrie mai multe cărți despre dragoste, prietenie și tovărășie. De ce nu se tipăresc mai multe cărți ilustrate? Ilustrațiile sugestive ne ajută să înțelegem mai bine conținutul cărților și atrag mai mult pe cititori. Socotim că ar fi bine să se scrie cărți care să ajute tinerilor să-și însușească mai multe cunoștințe pe linia politehnizării învățămîntului.*

(Vasile Damian, muncitor la Atelierele C.F.R. Grivița Roșie)

● *Este necesară crearea unei redacții speciale de literatură științifico-fantastică și de aventuri la Editura Tineretului. Este necesară crearea literaturii științifico-fantastice pentru școlarii mici care nu au ajuns încă la nivelul de a-l înțelege pe Jules Verne.*

(I. M. Ștefan, scriitor)

● *Ar trebui să se arate mai mult, în literatura de aventuri, lupta muncitorilor noștri pentru păstrarea bunurilor obștești, împotriva sabotorilor, împotriva delapidatorilor. Avem o serie de exemple strălucite de muncitori care au descoperit pe cei ce încercau să fure, să înstrăineze bunurile poporului.*

Literatura de aventuri și literatura sportivă pentru tineret în general nu se prea bucură de o mare afluență de scriitori. Consider că este bine, cel puțin pentru început, să se instituie un sistem de premii anuale pentru cel mai bun roman de aventuri sau pentru cel mai bun roman sportiv, acordat de un juriu format din membri ai Uniunii Scriitorilor și cadre de conducere ale Uniunii Tineretului Muncitor.

De asemenea, cred că ar trebui, tot pentru conducerea Uniunii Scriitorilor, să inițieze o discuție cu criticii de la revistele noastre literare despre acest gen. Criticii se apropie foarte greu de lucrările pentru tineret și copii.

(Dan Tailler, activist al Comitetului Orășenesc U.T.M.)

● *Putem satisface curiozitatea celor de față, anunțînd că tovarășul Eusebiu Camilar lucrează de cîțiva ani la o „Atlantidă". Cu o proaspătă fantezie, Victor Bîrlădeanu ne comunică în lucrarea științifico-fantastică la care lucrează în prezent, ceva din entuziasmul elevilor noștri pentru știință. În romanul pe care îl scrie despre un nou om invizibil, Mihu Dragomir se încumetă să se ia la întrecere cu maeștrii genului: Jules Verne și H. G. Wells, și sîntem convinși că va duce această luptă la bun sfîrșit. Vladimir Colin reînvie în lucrarea lui un moment important din trecutul de luptă al patriei noastre. Dorel Dorian care nu este numai un dramaturg talentat, ci și inginer, va da în colaborare cu fizicianul Teodor Rinth, un roman extrem de interesant și îndrăznel, în care e vorba despre o călătorie prin soare. Și aceasta pornind de la cuceririle actuale ale științei și tehnicii. Colecția de povestiri științifico-fantastice, mai are în lucru o serie de scrieri care cred că vor surprinde plăcut cititorii, cum ar fi romanele fizicianului Ion Minzatu și a chimistului Max Solomon. E destul de greu ca odată cu realizarea unui subiect atît de captivant să-ți însușești și măiestria literară. Un cititor al colecției, inginerul Ion Mărginean ne va scrie o povestire științifico-fantastică. Tovarășul Al. Calistrat s-a angajat să ne dea în colaborare cu Ovidiu Cazacu — tînăr zootehnician, o lucrare din domeniul biologiei. În plus, trebuie să spunem că într-un viitor apropiat vom publica traducerea mai multor povestiri și romane sovietice excepțional de atrăgătoare atît prin conținutul lor umanist cît și prin îndrăzneala ideilor științifice.*

(Adrian Rogoz, scriitor)

● *Tovarășii poeți sînt rugați să se ferească de a scrie banalități și lucruri slabe, pentru că muncitorii își dau seama de calitatea acestor producții literare. De ce spun acest lucru? Pentru că astăzi oamenii muncii din patria noastră știu să aprecieze opera de artă din orice domeniu ar fi ea.*

(Naghiu Iosif, muncitor la fabrica „Stela" București)

● *Aș vrea să fac apel la tineretul din Uniunea Scriitorilor și chiar la întreaga Uniune a Scriitorilor, să dea elevilor noștri poezii despre viața nouă a satelor noastre și mai multe fabule. Copiii nu au încă fabule din literatura noastră realist-socialistă.*

(Ortansa Demian — profesoară)

● *Cred că scriitorii trebuie să fie mai mult angajați în activitatea pedagogică, să fie chemați la adunările tematice, la consfătuirile cu părinții. Fără participarea la o asemenea muncă cetățenească, scriitorul de azi nu poate trăi autentic. Și orice trăire superficială se simte în cărțile lui... Viața nu poate fi cunoscută, studiată temeinic, cînd ții buchetul de flori în mînă. Îți sînt mîinile ocupate și nu mai ai cu ce prinde condeiul — firește în cazul în care te-ai obișnuit să scri cu mîna.*

(Octav Pancu-Iași, scriitor)

● *Vă invităm să veniți la redacțiile noastre, vă vom ajuta să mergeți în școli, în organizațiile de pionieri, la întîlniri cu pionierii, și cînd îi veți cunoaște și veți asista la modul în care se manifestă și veți cunoaște dorința lor de a semăna eroilor vremii noastre, eroilor din cărțile dumneavoastră, desigur că veți scrie mai mult și mai bine pentru copiii noștri.*

(Lucia Olteanu — redactor șef-adjunct al revistei „Cravata Roșie")

● *Cărțile pentru copii sînt prezentate astăzi într-o execuție grafică îmbunătățită, și trebuie să aducem un elogiu Editurii, redactorilor, desenatorilor și tipografilor. Poate că n-ar strica mai multă îndrăzneală în ce privește fantezia culorilor și a desenelor. Pentru că știm foarte bine că în afară de parfum, fluturele este atras și de culoarea vie a florilor. Copiilor le plac enorm cărțile cu poze colorate și cu foaia de hîrtie ceva mai groasă. Degetele lor o simt mai bine.*

Poate că n-ar strica să fie editate și unele cărți pentru copii în format și în literă adaptată exigențelor lor — adică ceva mai mare.

(Barutu T. Arghezi, profesor)

● *În programele școlare sînt indicate cărți foarte bune pentru lectură, dar care nu există în librării. Se simte nevoia ca literatura pentru copii a clasicilor noștri să fie pentru a nu știu cîta oară reeditată și publicată în ediții populare.*

Manualele de limba română ale claselor I—IV nu conțin suficiente poezii cu caracter patriotic necesare pentru marile sărbători: 7 Noiembrie, 1 și 9 Mai, 23 August, 30 Decembrie, iar cele existente în manuale nu sînt accesibile elevilor, conțin un număr mare de cuvinte și expresii necunoscute de ei și a căror explicare îngreunează înțelegerea și memorarea. Unele au o versificație care împiedică chiar exprimarea corectă, de exemplu: Scatiul, Bunica, Vino primăvară, Cîntec de patrie *ș. a. Cărțile trebuie să fie tipărite într-o formă atrăgătoare. Bunăoară în cărțile sovietice pentru copii, mărimea literelor și ilustrațiile, calitatea hîrtiei, sînt într-o deplină armonie.*

Ne lipsesc lucrări literare cu un conținut științifico-ideologic legat de viața marilor conducători și eroi ai proletariatului, lucrări care ne-ar fi de un prețios ajutor în munca de educație comunistă.

Din discuțiile purtate și cu alte cadre didactice, ne-am convins de necesitatea editării unei antologii cuprinzînd poeziile și paginile literare cele mai valoroase din operele indicate în programa școlară, care să ne folosească pentru lectură în orele de clasă și în afară de clasă.

(Tatiana Marinescu, învățătoare, raionul Lenin)

● *Socotesc că sarcina noastră este în linii mari reflectarea realității contemporane, surprinderea ritmului ei vertiginos, redarea sentimentului și a conștiinței actuale în forma adecvată, folosind imaginația, pornind de la realitatea concretă pentru anticiparea datelor viitorului comunist către care ne îndreptăm.*

(Gelu Naum, poet)

● *Înainte de a veni la această consfătuire am fost într-un cartier muncitoresc din Cluj, la o bibliotecă destinată școlarilor. M-am întîlnit cu prietenii mei, copiii, și le-am spus foarte fericită că mă duc la București la o consfătuire cu scriitorii care scriu pentru ei.*
— Ce vreți voi să transmiteți tovarășilor scriitori de la București?
A venit un copil și mi-a spus:
— Vă rog să spuneți să scrie cît mai mult și cît mai interesant.
Transmit aceste cuvinte ale copiilor oamenilor muncii din Cluj și vă rog să scrieți cît mai mult și cît mai bine.

(Marton Lili, scriitoare, Cluj)

● *Este nevoie de o literatură științifico-fantastică nu numai despre zborul în cosmos, ci care să pună probleme interesante și în ceea ce privește planeta noastră. Tinerii de la Uzinele 23 August au fost foarte bucuroși cînd au primit în mijlocul lor pe scriitorii Mihu Dragomir, Constantin Chiriță ș.a. În discuțiile purtate în organizația U.T.M. tinerii de la 23 August și-au exprimat dorința ca asemenea întîlniri să fie cît mai dese. Ne-am bucura dacă și în literatură ar figura eroii de la Uzinele 23 August, uzine care prin profilul lor și locul care-l ocupă în industria republicană, sînt numite pe drept cuvînt „mecanicul șef al țării".*

(Antip Traian, muncitor la Uzinele „23 August", București)

● *Cu ani în urmă, Vlahuță a dat cunoscuta carte* Romînia pitorească. *În ultimele luni sau în ultimii doi ani, revista* Luceafărul *a făcut, după părerea mea, un lucru frumos și anume că a publicat un ciclu de reportaje, intitulat* Cîntarea Romîniei. *Editura Tineretului are o colecție intitulată* Patria noastră, *și trebuie să spunem că această colecție a început să apară din ce în ce mai rar. Eu aș face următoarea propunere: ca fiecare scriitor ce dorește să scoată o lucrare în această colecție și care cunoaște o parte sau alta a țării, să ne prezinte la editură cît mai repede un volum care să nu depășească, să zicem, o sută sau două sute de pagini. E necesar ca aceste pagini să înfățișeze o Romînie modernă — nouă Romînie Pitorească cu realizările celor 15 ani, cu minunatele perspective care se deschid fiecărui oraș, ținut sau fiecărei regiuni în parte.*

(Marin Mihalache, director adjunct al Editurii Tineretului)

● *Așteptăm din partea tuturor scriitorilor și în special din partea acelora a căror activitate este dedicată copiilor, să considere ca o datorie patriotică de cea mai mare cinste, să îmbogățească literatura pentru copii cu povestiri, istorioare scurte, poezii, despre patrie, partid, frăția dintre copiii romîni și cei ai naționalităților conlocuitoare, fapte de eroism în muncă, care să fie exemple de urmat pentru copii și în general despre toate aspectele vieții noi din patria noastră.*

(N. Delarăscruce, profesoară, din partea Editurii de Stat Didactice și Pedagogice)

DUMITRU CORBEA

MARK TWAIN ȘI EPOCA SA

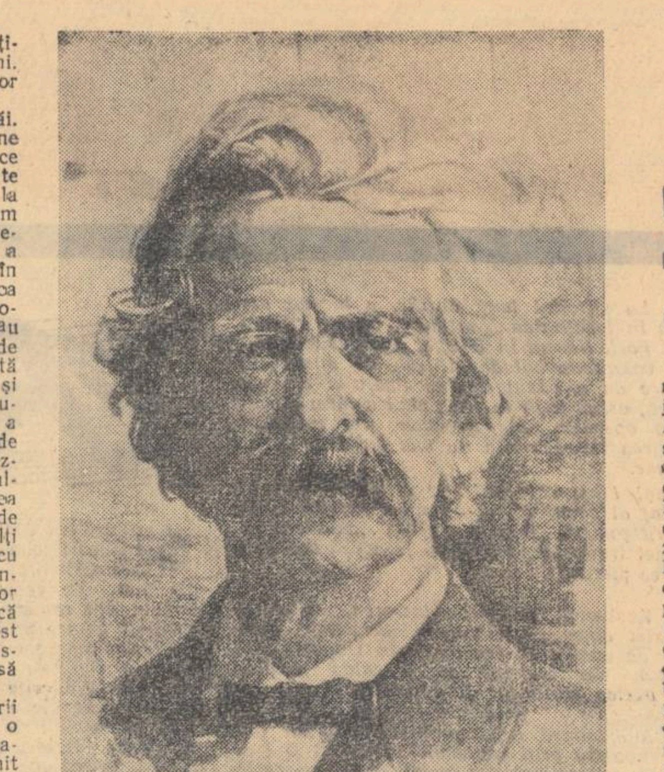

Mark Twain este unul din cei mai mari clasici ai literaturii realiste americane. El a dominat a doua jumătate a secolului al 19-lea și începutul secolului al 20-lea. Era prezent pretutindenea, în multe țări și multe continente. Îl primeau împărații, regii, prim-miniștrii țărilor pe unde călătorea și poposea. Nu-i iubea pe împărați și pe regi. El iubea poporul. Umanismul său nu era un termen vag și abstract. Nu era abstract nici Tom Sawyer, nici Huckleberry Finn nu era abstract. Nu era abstract nici Jim, negrul, robul domnișoarei Watson. Ideea de umanitate era concretizată în eroi pe care i-a întîlnit aevea, fie cînd era marinar pe Mississippi, fie cînd era ucenic în tipografie, fie cînd era soldat, recrutat de proprietarii de sclavi din sud, împotriva nordului industrial, aboliționist, de unde a dezertat, ne voind să lupte pentru menținerea sclavajului.

Nu degeaba l-a numit Howelles Lincoln al literaturii noastre. Într-adevăr, Mark Twain a fost un priminetor al literaturii americane, întocmai cum a fost Lincoln pentru politica și viața socială a republicii. Mark Twain nu și-a ales un drum bătătorit de urmat. El respingea toate rețetele literare europene care nu aveau aici o legătură cu viața, cu evenimentele sociale, cu istoria și lupta popoarelor pentru libertate și dreptate, pentru progres și democrație. Lui i-a repugnat romantizarea vieții de mizerie, de sclavie, de exploatare a proprietarilor de sclavi și a capitaliștilor. Nu l-a atras nici genul morbid și glacial al marelui Edgar Poe. Mark Twain n-a urmat nici curentul naturaliștilor, căci a înțeles că arta nu-i o fotografie a realităților. El a transfigurat faptele, le-a ridicat la rangul de probleme esențiale, generale. A ales numai ceea ce era esențial. Pe esențial a brodat, a clădit. A atacat problemele mari ale contemporaneității sale: sclavia, expansiunea colonialistă, religia, exploatarea, și deformarea sufletească a educației burgheze. Nimic nu i-a scăpat. A demascat, cu neîntrecutul său umor, practica rechinilor capitaliști și goana după avere, îmbogățire. A atacat și a demascat practica gazetărească capitalistă și a arătat cît de „liber" poate fi un gazetar în lumea bazată pe șantaj.

Numai un marinar îndrăzneț putea să se avînte cu barca lui cu pînze pe o mare atît de agitată și furtunoasă cum a fost mai ales cea de-a doua jumătate a secolului al 19-lea, începînd cu războiul civil și asasinarea lui Lincoln și sfîrșind cu practicile imperialiste și belicoase ale cercurilor de afaceri din impetuosul stat capitalist nou născut. Era și un moment foarte prielnic pentru expansiune. America putea profita în lege de neînțelegerile dintre Franța, Anglia și Spania, cu privire la lumea colonială împărțită între ele. Statele Unite aveau și ele pretenții la masa partajului, după cum, mai tîrziu, avea să aibă pretenții un alt stat european, Germania militaristă și belicoasă, Germania Junkerilor și baronilor, generalilor și partizanilor „spațiul vital". Mark Twain vedea primejdia și cerea guvernului Statelor Unite să-și retragă trupele din străinătate. El n-a apărat pe expansioniști, pe militariști și imperialiști, ci a luat apărarea bravilor apărători filipinezi, mexicani, cubani. A înfierat agresiunea, masacrele, făcute de trupele americane pe teritoriile statelor străine.

Cucerirea de colonii n-o cerea numai sudul sclavagist, retrograd, tradiționalist și bigot, dar o cerea și nordul industrial, capitalist, aboliționist. Plantatorii din sud puseseră ochii pe Cuba, colonia Spaniei. L-au adus pe Pierce la cîrmă, ca președinte, omul lor de încredere. Dar Pierce n-a putut anexa Cuba. Statele Unite au încercat s-o cumpere pe bani, dar Spania a rezistat, a refuzat. Stăpînii de sclavi, care aveau nevoie de pămînturi bune pentru agricultură, au început atunci a striga în gura mare:

— Dacă Spania nu vrea să ne vîndă Cuba, atunci o vom lua cu forța armelor!

În timpul acesta de prosperitate economică a Noii Anglii, cînd încă nu izbucnise fățiș conflictul între nord și sud, mulți erau idealiștii, visătorii, care credeau că a venit epoca de aur în această parte a lumii, peste ocean. Toți alergau după îmbogățire. Toți căutau aur, nestemate, sclavi și pămînturi. Nordul voia mînă de lucru ieftină pentru fabrici și marea industrie în dezvoltare. Mînă de lucru în construcția de vapoare, de căi ferate, de locomotive și alte mașini. Și pentru asta cerea abolirea definitivă a sclaviei. Cereau eliberarea sclavilor. Stăpînii de sclavi din sud îi urau pe yankei, din nord. Îi socoteau un fel de venetici, de altă naționalitate, străini. Adevărat, nordul avea mai mult din Anglia. Sudul avea mai mult din Spania... Nordul își însușise felul de viață englez, iar sudul își însușise felul de viață spaniol... În sud erau crescătorii de sclavi, întocmai cum se făceau crescătorii de păsări ori de porci. Prețul sclavilor era foarte ridicat și constituia una din cele mai mari bogății ale stăpînilor lor. Acest preț ridicat al sclavilor l-a adus descoperirea culturii bumbacului. Acesta era „aurul alb" al sudului pe care îl produceau cu ajutorul „aurului negru", adică cu sclavii cumpărați de la pirații englezi sau americani încă de la începutul secolului nouăsprezece.

Și ura a pornit între nord și sud. A pornit de la sclavi. Poate c-a pornit și de la alte lucruri, de la socoteli pe care le aveau de reglementat anglo-saxonii și franco-spaniolii... Nu știu la cît se ridica venitul național al Americii în anul 1850, dar statisticile ne arată că evaluarea tuturor sclavilor se ridica la aproape șaptesprezece bilioane dolari. La jumătatea secolului 19 un sclav negru, bun de muncă, tînăr, ajungea pe piață pînă la două mii dolari, o sumă fantastică în acea vreme.

Cu cît nordul era mai insistent asupra abolirii sclaviei, cu atît sudul era mai înverșunat în menținerea acestei instituții. Sclavii fugeau. Stăpînii îi urmăreau, organizau adevărate vînători, cu puști, cu hăitași și cîini lupi. Capul negrului fugar era pus la mare preț, întocmai ca răufăcătorii, criminalii. Erau pedepsiți și albii care ascundeau un negru. Și micul Sam Clemens, viitorul Mark Twain a fost părtaș la ascunderea unui sclav fugar prin anul 1846.

Povestea lui Huckleberry Finn este și povestea micului Sam Clemens în mare măsură.

America nu era deloc un mare poem, cum crezuse Walt Withman la început. Sudul nu era de loc romantic... Trăia una din cele mai zguduitoare tragedii ale istoriei mondiale. Chiar romanticii începeau să se trezească la realitate. Auzeau țipetele victimelor sclavajului. Era și natura mohorîtă. Și frunzele pădurilor erau roșii de sînge. Și apele rîurilor erau roșii de sîngele sclavilor împușcați prin smîrcuri și stufișuri. De împușcăturile stăpînilor de sclavi, evlavioși și cuvioși, se speriau și „sfinții" sectei mormone, care trăiau ca pustnici prin păduri și preerii, în locuri retrase, pustii, neumblate. Sudul bigot îi urmărea și pe mormoni, căci erau împotriva sclaviei. Nu-i urmăreau pentru introducerea și practica poligamiei între ei, cum se zicea în aparență. Acesta era pretextul de suprafață.

Cruzimea stăpînilor de sclavi era atît de mare încît chiar un plantator, și el fost proprietar de sclavi, împreună cu cei cinci fii ai săi, a pornit vendeta și la violență și fărădelege răspundea cu violență și fărădelege. Da foc palatelor stăpînilor de sclavi și îi împușca, elibera pe sclavi, îi proteja și îi trimetea în nord, spre Canada, unde scăpau de sclavie. John Brown a fost prins și judecat. A fost spînzurat de către susținătorii sclavajului. Dar cu asta nu s-a stins flacăra aprinsă. Tot mai mulți albi luau parte la ascunderea și fuga negrilor. Se formase un fel de organizație clandestină. Fugarii erau găzduiți și îngrijiți în case anume pregătite. Erau conduși. Turbau stăpînii lor. Ziceau că fug pe sub pămînt. Era în gura tuturor expresia **Unterground Ralway,** drumul subteran, cum vine pe romînește.

Bineînțeles că la formarea acestui curent de susținere a abolirii sclaviei, au contribuit și alți oameni. Printre aceștia erau și foști președinți ai Statelor Unite, ca Washington și Jefferson.

Instituția sclavagistă își avea și „ideologii" săi. Cinicul Stephen Douglas spunea: „În orice chestiune dintre albi și negri, le dau dreptate albilor și în orice chestiune dintre negri și crocodili, le dau dreptate negrilor". Altul spunea: „Noi ținem la sclavie ca la ochii noștri din cap și sîntem hotărîți s-o menținem cu orice preț". Chiar un fost vicepreședinte pe vremea lui Jefferson socotea sclavia un bine. „Nu a existat niciodată o societate civilizată și bogată în care o parte din indivizi să nu trăiască din munca celorlalte părți". Desigur că era o declarație și propagandistică, electorală, căci pe vremea aceea existau zeci și zeci de mii de proprietari de sclavi cu sute de sclavi și alte zeci și zeci de mii care aveau sub o sută de sclavi. Un milion și jumătate aveau între unul și zece sclavi. Erau atîtea voturi, atîtea simpatii se puteau atrage de pe urma unei asemenea declarații, a unui vicepreședinte. Dar Calhoun nu și-a cîștigat de loc popularitate cu asemenea proferări. Istoria se dezvolta împotriva lui. Feudalismul din sud își trăia ultimele clipe și era condamnat la pieire. Dezvoltarea capitalistă îl condamna. Chiar Emerson, filozoful de la Boston, era ispitit să zică că are de eliberat alți sclavi decît pe negri. Era epoca cînd se sfîrșea cu idealismul, cu romantismul. Moraliștii și puritanii începeau să-și ajusteze ideile după numărul acțiunilor în bănci, după capitalul financiar. Morala biblică mergea mînă în mînă cu „idealismul" capitalist acum. Era morala bunilor creștini, civilizatori, industriași și plantatori, care, toți pînă la unul, vroiau să se pricopsească.

Sub presiunea opiniei publice mondiale, plantatorii începuseră să devină mai „umani". Unii acordau o jumătate de zi pe săptămînă repaus de odihnă sclavilor, socotind că nu pierd nimic, căci sclavul odihnit poate recupera și acea jumătate de zi. Alții voiau mîntuirea sufletelor negrilor pe care îi creștinaseră cu ajutorul biciului și îi îndopau cu rugăciuni și texte biblice. Plantatorii cu mulți sclavi aveau tocmiți predicatori care la nevoie erau și călăi.

Un Thomas Dew propovăduia selecția naturală în felul următor: „Este o ordine naturală și divină ca ființele înzestrate cu facultăți superioare, și prin urmare cu drepturi mai mari, trebuie să controleze și să utilizeze ființele inferioare. Că oamenii reduc pe alții în stare de sclavie este normal, precum este natural ca unele animale să se hrănească omorînd pe altele". Proprietarii aveau și în Harper un înfocat „ideolog". A scris un tratat asupra sclaviei, un memoriu care era totodată și un fel de cod. El era susținătorul crescătoriilor de sclavi, un fel de ferme speciale, care nu erau de loc poetice sau utopice. Trecuse vremea utopiilor și a conviețuirii în Falansterul fourierist. Harper, ca și alți confrați de-ai săi, preamărea și justifica și el sclavia. Respectabilul „ideolog", fără să vrea, arăta lumii întregi că în societatea împărțită pe clase sînt două morale, două etici, două ideologii: una a stăpînilor, exploatatorilor și alta a maselor largi populare, care începeau să se ridice împotriva sclavagismului, împotriva umilirii și înjosirii ființei umane. Iată ce spune Harper cu privire la sclavie și la morala femeii negre: „Sclavul, e drept, nu are nici o speranță să-și îmbunătățească soarta, dar în schimb, neavînd nimic, nu poate pierde nimic. O femeie albă este dezonorată printr-o purtare urîtă; femeia neagră nu este de loc dezonorată, copilul ei nu este o sarcină, ci o achiziție gratuită pentru stăpîn. Lipsa de pudoare la sclavi nu poate fi numită altfel decît slăbiciune".

În 1860, în preajma războiului civil dintre nord și sud, nu erau mai mult de o mie de sclavi fugiți de la stăpînii lor. Dar curentul stîrnit în opinia publică din America și din lumea întreagă era atît de mare, încît Europa era în măsură să creadă că erau fugari milioane de sclavi. Sub acest imbold, poate și de frică, s-a grăbit și țarul Rusiei să declare abolirea iobăgiei. Cartea lui Harriet Beecher Stowe **Coliba unchiului Tom** era tradusă și răspîndită ca fulgerul în toată lumea, în toate limbile. Autoarea cunoștea bine ce însemna sclavia, căci însuși tatăl ei, pastor la Brooklyn, activa în organizația subterană a aboliționiștilor din nord.

Sclavul era în afară de lege. Un mare scandal public a stîrnit procesul lui Dred Scott, negrul care își dăduse stăpîna în judecată pentru a-și obține libertatea. Procesul se judeca într-un stat unde sclavia era abolită, dar judecătorul Roger B. Taney din Maryland, spre stupefacția tuturor, a declarat: „Constituția nu este făcută decît pentru oamenii albi, negrii neavînd nici un drept; negrul fiind o proprietate, guvernul federal n-are asupra lui nici o putere".

Harriet Beecher Stowe nu scrisese decît o infimă parte din toate întîmplările cu sclavi din Cincinnati, unde trăise multă vreme. Acolo l-a văzut pe unchiul Tom și pe toți ceilalți sclavi și stăpîni de sclavi. Însuși președintele Lincoln o prețuia foarte mult pe autoarea romanului, care condamna din punct de vedere moral și social sclavia. Se spune că Lincoln, cînd a cunoscut-o personal, mai tîrziu, i s-a adresat cu aceste cuvinte:

— Mica femeie care a început un mare și necruțător război!

Fostul tipograf și marinar pe Mississippi nici nu putea să nu fi fost martor ocular la toate întîmplările și bestialitățile proprietarilor de sclavi. El nu putea decît să fie prietenul sclavilor, așa cum este și eroul său. Creșterea și educația primită de către Huck îl face să șovăie de cîteva ori în prietenia lui cu Jim, negrul fugar, dar învinge pînă la urmă demnitatea, spiritul de dreptate și justiție, purtarea negrului și mai ales îl opresc de la trădare cuvintele calde, cinstite și din inimă pe care i le adresează tocmai în clipa cînd el era gata să-l denunțe autorităților. Huckleberry Finn nu era din lumea stăpînilor de sclavi. Însă se resimțea și la el influența Bibliei și moralei burgheze. Huck, ca și Jim, își căuta libertatea pe fluviul Mississippi. Fuge de prejudecăți, de predici, care îl robeau ca și pe Jim. Fuga lor pe marele fluviu are ceva fantastic, dar nu-i lipsită nici de substanța romantismului revoluționar. Substanța acestui romantism revoluționar o putem găsi chiar în tovărășia unui copil alb cu un copil negru, pe aceeași plută. Dar povestirea nu-i lipsită nici de influența filozofiei naturii care era la modă în timpul copilăriei lui Sam Clemens, Mark Twain de mai tîrziu. Aventurile lui Huckleberry Finn au fost scrise și sub influența unor autori, a unei anumite literaturi de aventuri. Cei doi copii de pe Mississippi se și văd un fel de pirați sau de haiduci

Dacă Lincoln a salutat-o pe autoarea romanului **Coliba unchiului Tom** ca pe o revoluționară, la rîndul lui, Mark Twain a fost salutat ca un Lincoln al literaturii americane, așa cum am mai pomenit. Nu încape nici o îndoială că micul Sam, ca și tînărul Huck, care formau un singur erou de fapt, erau aboliționiști în toată puterea cuvîntului. Fuga pe Mississippi era o acțiune copilărească în fond, dar ascundea în ea o întreagă problemă de o mare gravitate pentru America. Indica un drum de urmat, ca și romanul lui Harriet Beecher Stowe.

Din lumea fantasticului pare și subiectul romanului **Un yankeu la curtea regelui Arthur.** Mark Twain cunoștea feudalismul nu numai din Europa și alte continente pe care le vizitase, dar îl cunoștea și din sud, din America, de pe Mississippi, din orășelul Hanibal și alte orașe și localități prin care a trecut sau a locuit. Și sudul Americii era tot atît de feudal ca și Rusia țaristă, ca și imperiul turcesc, ca și China sau țările stăpînite de colonialiști. Din această carte se vede că monarhii nu erau pe placul lui Mark Twain, ca și Biserica, pe care o socotea inamicul nr. 1 al popoarelor. El a atacat toate racilele capitalismului. **Epoca de aur,** roman scris în colaborare cu prietenul său Charles Dudley Warner, este un rechizitoriu împotriva regilor banului, capitalului în plină dezvoltare și expansiune. Cu o putere nemaivăzută s-a ridicat împotriva puterii banului în nemuritoarea lui nuvelă **Bancnota de un milion de lire.**

Nu știu de ce îmi vine în minte umorul plin și sănătos al lui Ion Creangă cînd vorbesc de Mark Twain. S-ar putea ca Ion Luca Caragiale să-i fi vorbit sau să-i fi citit humuleșteanului din scrierile celebre ale americanului, care făceau ocolul lumii în acea vreme. Creangă se ducea în tîrg cu pupăza de vînzare, iar Smiley, eroul din **Broasca săltăreață din ținutul Calaveras** punea rămășag și făcea ghidușii și mai grozave, fie cînd se prindea că va cîștiga cursa o gloabă de iapă, fie cînd punea rămășag pe săritura cățelului sau a broaștei pe care o ținea în cușcă, în zi de tîrg. Șolticăriile acestea erau caracteristice epocii iluzoriului romantism, care a ținut pînă în preajma lui 1860. Era umorul omului din vest mai ales.

Mark Twain era împotriva snobilor americani, amatori de călătorii și colecții vetuste de artă. El avea o cultură temeinică și nu era dispus să accepte în bloc cultura europeană sau orientală. El nu-și putea explica în suficientă măsură existența a două culturi, două ideologii în sînul aceleiași societăți, dar nu prețuia și nu lăuda decît ceea ce a folosit poporului în dezvoltarea lui istorico-socială. Mulți americani nu pricepeau nimic din Renașterea italiană, din arta orientului. Acest lucru îmi amintește de o convorbire pe care am avut-o cu marele nostru muzician George Enescu, acum treisprezece ani, la Sinaia. Enescu mi-a vorbit de snobismul regilor banilor din America, care îi solicitau concerte, dar care sforăiau cînd ascultau Beethowen sau Bach, Liszt sau Chopin.

— Atunci pentru ce țineau să dați concerte plătite de ei?

— Din snobism. Din prostie. Pentru că așa era la modă... Își invitau prietenii, oameni de afaceri ca și ei și tot atît de proști și bădărani.

Mark Twain era pios față de arta adevărată. Avea cuvinte de laudă. O prețuia. Nu-i prețuia pe acei care nu o înțelegeau. Pe acei care prețuiau tocmai ceea ce nu era de prețuit, ceea ce era retrograd, conservator, înapoiat, reacționar.

Enescu mi-a amintit de foștii împărați și regi ai veacului 18 și 19. Și ei țineau să aibă la curtea lor pe marii gînditori și poeți. Oameni de seamă, filozofi și muzicanți, poeți și prozatori, au fost oaspeții împărătesei Rusiei, Ecaterina a II-a, au fost oaspeții lui Iosif al II-lea, lui Alexandru al II-lea, oaspeții sultanului, împăraților germani și francezi. Și regii bumbacului, tutunului, oțelului și petrolului nu se puteau lăsa mai prejos... Moda îi îndemna și la acte de acest fel...

Protipendada Statelor Unite nu-l prețuia pe Mark Twain. Îl socoteau un fel de măscărici, un scriitoraș care stîrnește haz și face de multe ori și șicane guvernanților — mai ales atunci cînd satirizează citadela financiară, eșafodajul ei șubred moral și social. Dar el nu scria pentru protipendadă. El scria pentru popor. Viața poporului l-a inspirat. Și poporul nu l-a uitat. Opera sa a trecut granițele Americii și a devenit un bun spiritual universal. Cărțile lui îi însuflețesc pe negrii din Africa în lupta lor pentru libertate și independență națională, împotriva colonialiștilor imperialiști. Opera lui Mark Twain face parte din istoria Statelor Unite, așa cum face parte Balzac din istoria Franței, cum face parte Shakespeare din istoria Angliei sau Adam Mickiewicz din istoria Poloniei.

Încununarea operei sale nu și-a găsit apogeul la Universitatea din Oxford, unde i s-a acordat titlul de doctor în litere. Apogeul și-l găsise cu mult înainte, în America, printre marinarii și soldații victorioși împotriva sudului sclavagist, care cîntau **John Brown's body** și nici nu visau că urmașii lor vor împînzi pămîntul ca jandarmi ai capitaliștilor și imperialiștilor, de la un capăt la altul al lumii.

Acestor soldați parcă le strigă și astăzi glasul lui Mark Twain... Strigătul lui este tot atît de actual ca și acum o sută de ani... Dar guvernanții nu pot auzi glasul demnității și onoarei poporului american, glasul marelui scriitor.

Mark Twain trăiește și va fi veșnic viu și actual, căci el a fost conștiința umană a timpului său.

RELIEF

O problemă de etică

Urît specimen! Seamănă cu o molie, cu o rozătoare, cu un pîrjol. E fără vîrstă și fără profesie. Mai corect, e din toate vîrstele și din toate meseriile. Cea mai autorizată e aceea de profanator de cărți din bibliotecile publice. Îl vezi rar, sau... aproape niciodată. De obicei umblă metamorfozat în nu știu ce și nu știu cine. De necrezut în cine. Îi întîlnești cel mai ades amprentele digitale pe imprimatele vechi și valoroase. Iei o carte, un ziar, o revistă. O deschizi cu emoție și înfrigurare, e doar ceremonia unei noi cunoștințe, unei noi și, poate... veșnice prietenii. Înainte de a gusta bucuria noii lecturi, te cuprinde indignarea. Peste titlu, pe spațiul alb din marginea paginii vezi urma „groasei minții sale labă". Specimenul gîndește, de obicei, afectiv și scrie în interjecții, negații și adverbe monosilabice: Nu! Aș! Vai! Prost! Ho! — ca la meci. Uneori e chinuit de întrebări metafizice pe care le sapă brutal, cu cerneală violetă peste afirmațiile autorului.

Alteori specimenul e stringător. Are pasiuni nepotolite; atunci decupează din reviste vechi, poate unicate, fotografia cutărei Miss Franța, Miss Anglia, Miss Italia, Miss America sau a cutărei stele de ecran, a cutărui boxer cu nasul frînt, sau a unui reputat arbiter elegantiarum.

Uneori pasiunile sau antipatiile se lasă cu adevărate acte de barbarie. Pagini, numere întregi sînt smulse cu laba sau tăiate cu lama. Nr. 50 din revista lui T. Arghezi „Bilete de papagal" e tăiat cu lama. Din numărul 49, An I, din colecția Bibliotecii Academiei, cineva, un idiot, desigur, din lenea de a nu copia 6 rînduri și din dorința de a-i arăta iubitei norocul, își taie „planeta". Alteori, să ne ierte vîrsta căruntă, cucoane, frumoase altădată, acum zbîrcite și vopsite ca poșetele, își taie poza din gazetă — apărută în tinerețe, taie pagina în care se anunța ca o speranță numele ei, numele adoratorului... Groaznice nostalgii nereținute, cărora nu li se poate sustrage nici cîte un bătrînel uituc, ales cu decenii în urmă membru într-un consiliu comunal și dornic să-și arate trecutul istoric nepoților. Cîți nu taie, nu șterg, nu mîzgălesc, nu rup

pagini, bucăți prețioase din acest tezaur de cultură. Căci pe contrapagina cu desenul unei rochii ispititoare, cu chipul unei artiste sau al unui boxer, cu anunțuri stupide, stă poate un crîmpei din sufletul unui scriitor, un vers dintr-un poet scump nouă, un fragment dintr-un articol, un adevăr de care unii strigoi, rămași din trecutul năruit, se sperie.

Cunoașterea acestei molimi de care sînt atinși, desigur, puțini cititori față de numărul imens de mare al celor ce frecventează bibliotecile publice, și care nu-i caracteristică decît pentru rămășițele etice ale unei lumi apuse, demascarea acestor deprinderi reprobabile este o datorie patriotică, echivalează cu apărarea bunurilor poporului, cu respectul pentru moștenirea noastră culturală. Ar fi frumos ca tineretul, utemiștii, mulțimea cititorilor pasionați, educați de partid în spiritul celei mai înalte prețuiri a culturii clasice și realist socialiste, să-și înscrie între lozincile sale, între actele sale patriotice, profilaxia acestei boli, rămasă din trecut.

Dacă profanatorii mormintelor în care zac trupurile celor dispăruți sînt de condamnat, atunci, cu atît mai mult profanatorii paginilor, în care zvîcnesc sufletele și fulgeră mințile atîtor creatori de seamă, merită oprobriul nostru.

I. D. B.

Interesant în numărul 3 al Scrisului Bănățean este ciclul Auschwitz semnat de Romulus Guga, poet mai puțin cunoscut. S-ar putea spune că sînt inegale ca realizare, că Execuțiile amintesc un capitol din „Surîsul Hiroșimei" dar prin incandescența lirică a imaginilor, poeziile emoționează. Mai cu seamă ultima — Zorii, a cărei viziune merge într-un crescendo continuu. Sînt din păcate și versuri retorice: „Crime — O jalnică zgură, / Risipită cu ură/În cele patru zări/La picioarele celor patru milioane, "... și așa pînă la un punct.

Versurile lui Al. Jebeleanu publicate în numărul 3: Ostașii păcii, continuă ciclul Reșița. Ideea din Ostașii păcii — interesantă de altfel — e neadîncită. Epitetele generale încarcă inutil versurile fără a sensibiliza imaginea mare a poeziei.

Minereurile sînt incandescente, lupta lor e dramatică, ideile sînt stăpîne și — poetic! — „tentaculele puturoase de gaz"! Mai realizată este poezia „În biblioteca clubului sau Sculptura — mai nouă ca expresie, depășind formulările generale și banale

---

Poezia din ultimele două numere (3 și 4) ale revistei Scrisul Bănățean se remarcă prin mai multă vigoare, mai multă exigență în ceea ce privește orientarea tematică și realizarea artistică. Ciclul Sonde pe cerul Olteniei de Anghel Dumbrăveanu, caută să surprindă noul peisaj al țării, victoriile omului nou. Poezii ca: Gravură, Arhitecții înălțimilor, Noi — dovedesc maturizarea poetului, care știe să folosească imaginile cu mai multă siguranță. Versurilor dense, precise din Gravură — încrustînd peisajul vechi al Olteniei („Dealurile acestea, dealurile Gorjului, goale / își înconvoiau spinările arse de soare, spre cerul uscat / ... / Caprele amestecate cu norii pe culmi, / Dulgherii săraci, deșteptînd bijuterii din fagii drepți sau din ulmi" /... le corespund, imaginile suculente, calde, deși de data aceasta cam stufoase, din poeziile care cîntă constructorii de sonde și aula dealurilor petrolifere, privite de „arhitecții înălțimilor".

Ciclul lui Horia Zilieru din numărul trei al Iașului literar cuprinde și poezii realizate, cum sînt Lîngă voi sau Cîntec pentru vioara ta, dar masivitatea grupajului nu e justificată de un mesaj puternic. Retragerea nopții rămîne la un pitoresc în sine, la un simbol vag, neclar.

Mai închegat și mai interesant în acest număr este ciclul tînărului poet Sorin Stoian. Poezii ca Lege, Douăzeci de ani, se remarcă prin optimism și vigoare. Și nu-i rău că simți în poeziile lui, ca ceva aparținînd tinereții înseși, suflul poeziilor lui Labiș.

În numărul 3 al revistei Steaua, Ion Vinea publică sub titlul Buricul pămîntului, un fragment de roman. Evident, reușita scriitorului nu poate fi judecată numai după un singur fragment de 20 de pagini de revistă. Cu atît mai mult cu cît Buricul pămîntului (romanul întreg se va chema Lunaticii) nu e suficient de grăitor pentru a îngădui mai mult decît o judecată limitată.

Pe de altă parte scriitorul se expune în asemenea cazuri cu bună știință aprecierii critice, alegînd tocmai de aceea spre publicare, unul din episoadele-cheie. Credem însă că Ion Vinea nu a procedat astfel. Buricul pămîntului dă foarte puține date asupra desfășurării ulterioare a acțiunii Lunaticilor. Lucu Silion (poate eroul principal) se învîrtește în higi-life-ul bucureștean, probabil înainte de război. În afară de el, mai apare un singur personaj definit cu oarecare precizie: doctorul Costi Barbu, un soi de geniu rău, de intelectual extrem de inteligent, aparent cinic, bătîndu-și în fond joc de toată adunătura burgheză din jurul său. E ciudat că pentru Silion, un superficial, afemeiat, obsesiv, trîntor, preocupat numai de linia elegantă a hainelor, doctorul nutrește o simpatie, justificată probabil de un fond sănătos al eroului pe care, deocamdată, nu-l intuim. Așteptăm apariția întregului roman care va dovedi, sperăm, că fragmentul dat de Ion Vinea revistei Steaua nu e, într-adevăr concludent pentru calitatea cărții.

Am vrea să recomandăm scriitorului abordarea mai directă, mai limpede, a tematicii sociale din perioada pe care și-o propune s-o înfățișeze romanul. Deocam-

dată, nu descifrăm sensuri noi față de proza dintre cele două războaie, cu o tematică apropiată. De asemeni ar fi necesar și o purificare a stilului, înflorit de metafore (unele din ele, cea a pînzei de păianjen ruptă „cu un troznet delicat", de exemplu, reluate direct din Paradisul suspinelor, compus acum 36 de ani) și împănat de fraze franțuzești și germane. Publicarea acestui fragment, care nu aduce nimic nou, credem că nu era deloc indicată.

Aurel Rău publică două poeme. Cel dintîi, Din fiecare ram am cioplit un fluier, folosește motivul vechi al Mioriței, transpus în realitatea nouă. Adevărul e, însă, că această realitate e prezentată numai aluziv, în ultimele două versuri: „Vă umpleți acum de cîntecul necîntat / Ce scoate-n lume și mai departe". (Mărturisim că, totuși, construcția aceasta sintactică produce nedumeriri: folosirea intranzitivă a lui „a scoate" e cel puțin neobișnuită). Încolo, poemul nu trece dincolo de un joc grațios al imaginilor, unele din ele, în ciuda voitei originalități, nedepășind banalul: „Și umblă melancolice cortegii de păstori / Pe potecile de aur ale stelelor". E păcat că talentul poetului se irosește în asemenea exerciții fără vlagă. Adeziunea mai clară la actualitate ar permite autorului Focurilor sacre dezvăluirea integrală a darurilor sale lirice.

Dovada se face chiar cu o pagină mai departe, în poemul Șantier naval. Creionînd momentul lansării la apă a unor vapoare, construite în șantierele noastre, Aurel Rău izbutește să dea glas unei emoții autentice, transpusă într-o imagistică limpede și concisă. Șantier naval constituie un argument în sprijinul convingerii noastre că poetul poate aborda cu mai multă eficiență generoasa tematică actuală.

Am văzut cîndva... poemul Elisabetei Orzescu e o promițătoare realizare a unei poete sensibile, capabilă să traducă în vers sentimentul copleșitor al copilului urmărit de spaimele războiului, și căruia, gestul simplu al unor mîini de femeie ce lipesc pe ziduri afișe antifasciste, îi dăruiește siguranța în viață.

Ion Cocora semnează un poem intitulat Drumurile pe care trece Lenin, subliniind cu emoție realitatea convingătoare că toate realizările de seamă ale poporului nostru sînt, de fapt, traducerea în viață a marilor idei ale dascălului proletariatului internațional. Poetul izbutește să releve prezența lui Lenin în opera de construcție înfăptuită în patria noastră. Cu mai multă grijă pentru realizarea poetică, s-ar fi evitat formulări banale ca „mă-ntîmpină oamenii, vechile temelii și-așezări ce se schimbă". Ele umbresc claritatea vrednică de subliniat a poemului, îi frînează avîntul.

Inspirat tot de măreția figurii lui Lenin, Victor Felea publică poemul Urmașii. Deși nu adaugă idei noi poetice, versurile poetului clujean reușesc să înfățișeze un tablou liric al vieții trăite de urmașii lui Lenin, oameni care iubesc viața, munca și dragostea. Poemul se transformă pe alocuri, într-o simplă prezentare enume-

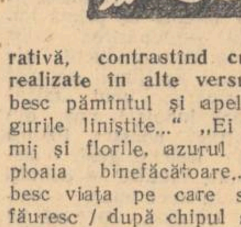

rativă, contrastînd cu imaginile realizate în alte versuri: Ei iubesc pămîntul și apele, / Amurgurile liniștite..." „Ei iubesc pomii și florile, azurul și norii / ploaia binefăcătoare..." „Ei iubesc viața pe care singuri și-o făuresc / după chipul și asemănarea lor..."

Mai concentrată ni se pare cealaltă poezie a lui Victor Felea, Un nou anotimp, în care ideea centrală e mai pregnantă, versul mai viguros: „Dar glasul meu se cufundă-n mulțimea de glasuri, / în corul acestei lumini ce vestesc / Un nou anotimp — comunismul".

Leonida Neamțu semnează un ciclu de trei poeme. Cel dintîi, Un drum pe apă în ritmul legănat al vîslelor înfățișează un moment al vieții lui Lenin: trecerea lacului Razliv. Din păcate, finalul cade în banal, contrazicînd viziunea mai personală, mai amplă a celorlalte versuri. Fără voia lui, Leonida Neamțu demonstrează încă o dată că grandilocvența și declamatoriul nu pot înlocui autenticitatea sentimentului poetic. Alt poem, Vînt de aprilie, nu izbutește decît în parte să sugereze profunzimea sentimentului de bucurie în clipa întoarcerii primăverii. Imaginea „camioanelor care trec peste Gutin, încrucișîndu-și noaptea farurile" rămîne un simplu pretext pentru poetul căruia „i-e dor de legende și munți". Depărtarea de realitate, înlocuirea acesteia printr-un vers sau două rătăcite în ambianța voit „sensibilă" și „interioară" nu s-a dovedit nici acum de bun augur. Ultimul dintre poeme, Aici unde ai noștri..., mult mai închegat sub raport ideologic, ni se pare cel mai realizat din întregul ciclu. Declarația finală a poetului, patetică, (Sînt însetat de viață, de muncă / De soare, de mîngîieri, de cîntece / Vreau să trăiesc, iubind pămîntul acesta / Pe care de atîtea ori am muncit") îl obligă însă pe Leonida Neamțu să se apropie mai hotărît de realitatea acestui pămînt pe care-l iubește.

Un poem răscolitor, păstrînd o notă aparte prin severitatea expresiei, „Omul de afară" comparabil ca valoare cu Balada tovarășului care a căzut împărțind Scînteia în ilegalitate publică Victor Tulbure în ultimul număr din Viața romînească. Evocînd martiriul unui comunist din temnița de la Doftana, tenacitatea extraordinară cu care înfruntă chinurile, credința nezdruncinată în victoria poporului împotriva tiraniei, poetul sugerează forța nepieritoare a leninismului. Omul de afară personifică prezența mereu vie a lui Lenin în inimile comuniștilor, precum și atributele acestei personalități: căldură sufletească, responsabilitate adîncă pentru cauza celor mulți, dragoste pentru partid și fiii acestuia, încrederea în biruință: / De-atunci, de-atunci, la noi în ocna rece, / În fiecare noapte mai amară / Pe unde-n zbor nici pasărea nu trece, / Venea — prin ziduri — omul de afară. / Și adevăr rămînă în milenii, / El ne-alina și sufletul și rana. / Noi la Doftana l-am văzut pe Lenin. / Noi am răzbit cu Lenin la Doftana.

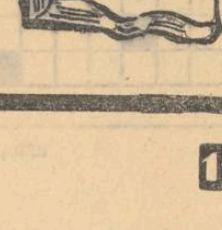

SĂ FIM SERIOȘI!

Exibițiile cunoscute sub denumirea de lirică modernistă, au făcut să se nască în capetele unora ideea că poezia este o vrajă la cheremul oricui, de parcă deschizînd robinetul de la cișmea, ai realiza tot un fel de cascadă, o Niagară de bucătărie. Critica noastră n-a luat în serios atari teribilisme infantile — și rău a făcut. Întîlnim prea adesea în paginile revistelor literare proză proastă așezată în trepte, ceea ce, la urma urmelor, nu modifică mare lucru — poate doar onorarul. Faptul nu-i foarte amuzant nici atunci cînd la un capăt sau altul al scării cu pricina întîlnim semnătura unui începător — altfel băiat cumsecade. Citind însă în Gazeta Literară numele lui Eugen Barbu deasupra treptelor intitulate „Sînt liniștit..." m-am alarmat.

În primul rînd, pentru că autorul Șoselei Nordului, prozator cunoscut și recunoscut, obișnuia să folosească o frazare corectă și o așezare normală a rîndurilor în pagină. De ce a considerat necesar, în cazul de față, să transcrie o schiță de articol într-o formă grafică asemănătoare cu aceea în care se așează de obicei versurile?

Oricît n-ar crede unii, poezia este un lucru serios și mă nemulțumește s-o văd luată în derîdere. Cu atît mai mult atunci cînd sînt puse în discuție probleme atît de importante, ca aceea a păcii și a războiului. Cu ideile nu-i de glumit — și m-aș fi așteptat ca Eugen Barbu să fie mult mai bine edificat în această privință.

Voind să exprime sentimentul de calm, de încredere în viitor, pe care-l inspiră planetei noastre existența Uniunii Sovietice, autorul notează — între altele — faptul că „Zumzăie iarba în parcuri / Și cîteva cumetre cu umerii căzuți de atîta muncă / Cu palmele mirosind a leșie și ochii arși de sodă, / Rîd, povestindu-și ce-au făcut aseară cu bărbații." Probabil că acest detaliu i-a plăcut în mod special, pentru că îl reia, ceva mai departe: „Dacă zumzăie iarba în parcuri, / Dacă vreo cîteva cumetre își povestesc ce-au făcut aseară / Înseamnă că undeva în lume există o forță, / Există o mînă mai puternică decît aceste labe murdare..."

Personal, cred că iarba zumzăie din motive independente de voința noastră, iar femeile — ca și bărbații — care își fac atari confidențe sînt pur și simplu niște ființe triviale.

Presupun că intenția lui Eugen Barbu a fost să vorbească simplu despre lucruri mărețe — numai că, în fapt, a ieșit altceva. Cînd ideea apărării păcii în lume este asociată nemijlocit cu asemenea amănunte scabroase, mi se pare evident că avem de-a face cu o viziune estetică vulgarizatoare.

Dar să zicem că „trecînd" peste detaliul cu pricina, am întîlnit în ultimă instanță un mesaj generos, o concluzie revelatoare pentru ansamblul concepției. Ce ne spune însă autorul?

„Și dacă există această forță, această mînă binecuvîntată, / Eu pot să stau liniștit la masă și să mă gîndesc la dragoste, / La femeia mea tandră / Care mi se ascunde la piept / Ca să-i aud bătaia puternică a inimii".

Pentru un scriitor-militant, atitudinea mi se pare cel puțin comodă.

În lucrarea lui Eugen Barbu se manifestă cu putere tendința de a asocia termeni care se resping, de a face un talmeș-balmeș din fenomene calitativ deosebite. Astfel, pe lîngă indiscrețiile cumetrelor susamintite, ni se vorbește la un moment dat despre „...aburul unei mîncări proaspete / (care) Ofilește o floare în geam, cu sărutarea sa fierbinte, / Terifiantă ca primul sărut..."

Cu toată bunăvoința, nu-mi pot imagina o adolescentă suspinînd, după întîia sărutare: „Ah, ce plăcere — parc-a fost o tocană fierbinte!" Și apoi — primul sărut ofilește?

Optînd pentru efecte gratuite, Eugen Barbu ajunge la erori mai adînci — ca în pasajul în care anticipează dispariția războaielor la modul următor: „N-o să mai vedem deasupra caselor / Colivia de aur a reflectoarelor. / Cîntecul sirenelor a fost înmormîntat pe acoperișuri... / N-o să ne mai sperie ciripitura puștilor la poligonul de tragere / Și sfîșierea aerului cu baioneta / (O, sunetul acesta ce seamănă cu tulburătoarea, / Unica trecere a unei rochii cunoscute pe lîngă tine!)".

Ce sentimente, ce atitudine pot genera în cititori asemenea comparații?

Reflectoarele ca o colivie de aur (razele încrucișîndu-se pe boltă ca niște gratii), ciripitura puștilor, (pe cîte știu, pușca nu face chiar cip-cirip; poate că autorul se gîndește la șuieratul gloanțelor, dar asta-i altceva), în fine baioneta, care sfîșie nu numai aerul — asemuită cu trecerea tulburătoare a unei rochii — toată această suită de imagini, independent de intențiile autorului, colorează chipul hidos al războiului cu o tentă roză, simpatică.

Personal, consider că Eugen Barbu s-a pripit publicînd aceste rînduri sub titlul „Sînt liniștit..." Ele ar fi putut constitui, repet, proiectul unui articol folositor.

Dan Deșliu

CALEIDOSCOP...

...LA ZI

— Vă rugăm să ne spuneți care sînt planurile Editurii de Stat pentru Literatură și Artă în privința promovării tinerilor scriitori.

A fi astăzi tînăr este aproape un privilegiu! Ieși parte cu elanul vîrstei, — al bucuriei împlinite — la construirea unei vieți, la temelia căreia stă dragostea între oameni, călăuzită și luminată mereu de învățătura marxist-leninistă. Apar noi și noi angajamente ale tinerilor în cinstea celui de al III-lea Congres al Partidului. Presa ne aduce vești despre nenumărate, mari angajamente colective. Mii și mii de tineri, indiferent de profesiunea lor, muncesc cu toată priceperea și talentul la depășirea planului pe anul în curs, la creșterea continuă a nivelului de trai, material și spiritual al poporului. În rîndul acestora sînt și tineri scriitori, cronicari entuziaști ai acestor vremuri. Ei simt ca pe o datorie să zugrăvească în imagini cît mai vii, ceea ce constituie specificul vieții noi, socialiste. De educarea lor în spiritul dragostei și atașamentului față de cauza clasei muncitoare se preocupă îndeosebi Uniunea Scriitorilor.

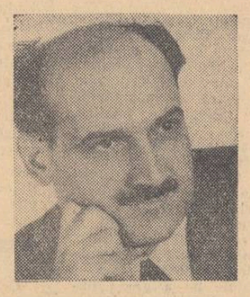

De vorbă cu poetul Ion Bănuță, directorul Editurii de Stat pentru Literatură și Artă, despre:

TINERII SCRIITORI

sursă permanentă, și nu numai pentru a urmări evoluția tinerilor poeți sau prozatori. Un interes egal trebuie acordat tinerilor critici și cercetători în domeniul istoriei literare. Numeroase prefețe, studii introductive, monografii vor fi semnate de tineri care stau cu cinste alături de cei din generația mai virstnică. Nume ca: Dumitru Micu, Al. Oprea, I. D. Bălan, S. Damian, D. Vatamaniuc, V. Ripeanu, Matei Călinescu sînt prezente în planurile editurii și reflectă preocuparea de a sprijini activitatea lor. Am adăuga la cele spuse mai sus dorința de a cuprinde în perspectiva muncii noastre toate generațiile scriitoricești, oglindind în felul acesta unitatea frontului literar, credincios îndrumătorului său, partidul clasei muncitoare.

E.S.P.L.A. își propune să contribuie la educarea comunistă a tinerei generații. Care sînt obiectivele planurilor de viitor ale Editurii în acest sens?

Editura Tineretului are un număr mai mare de colecții prin care să contribuie la educarea multilaterală a tinerilor. Aceasta nu înseamnă că Editura de Stat pentru Literatură și Artă neglijează această latură esențială. Trecutul de luptă al poporului, lupta Partidului Comunist Romîn în anii ilegalității sînt teme apropiate și dragi tinerilor, pe care le dorim în noi și noi opere literare înfățișate la cel mai înalt nivel artistic. Literatura sovietică, exemplu viu de patriotism și luptă în spiritul internaționalismului proletar, e bogat reprezentată în planul nostru de muncă. Aici, tînărul cititor întîlnește figuri de comsomoliști care în timpul războiului de apărare a patriei și-au jertfit viața luptînd eroic împotriva dușmanului cotropitor. Chipul minunat al tînărului sovietic e un exemplu luminos de felul în care poate fi îmbinată viața individuală cu aceea a colectivității. Paralel cu cele mai recente opere din literatura sovietică, Editura de Stat pentru Literatură și Artă tipărește mult din literatura universală. Să ne amintim ce spunea Lenin în **Sarcinile Uniunilor Tineretului:**

„Fără înțelegerea limpede a faptului că numai prin cunoașterea precisă a culturii create prin evoluția omenirii, că numai prin prelucrarea acestei culturi se poate construi cultura proletară, fără această înțelegere nu vom putea rezolva sarcina aceasta. Cultura proletară nu este ceva ieșit de nu știu unde, nu este o născocire a oamenilor care își zic specialiști în cultura proletară. Ar fi ceva cu totul absurd. Cultura proletară trebuie să fie dezvoltarea, după anumite legi a acelui bagaj de cunoștințe pe care omenirea le-a elaborat sub jugul societății capitaliste, a societății moșierești, a societății birocratice".

„Biblioteca pentru toți" este o colecție de largă popularizare a celor mai valoroase opere din cultura clasică și contemporană. Apar aici lucrări incluse în bibliografia permanentă a concursului **„Iubiți cartea"**. În general opere care sînt sau trebuie să devină familiare cititorului tînăr. De multe ori prefețele aparțin unor critici tineri care găsesc mai ușor, dar nu mai puțin competent, modalitatea de a explica opera scriitorului, furnizînd totodată datele esențiale din biografie. Această colecție ca și o alta destinată literaturii contemporane **(Meridiane)** este menită să sporească sentimentul solidarității internaționale a tineretului.

— Presa literară poate da un ajutor Editurii în această direcție?

Amintim în răspunsul la întrebarea precedentă cît de mult ne poate ajuta presa literară. În primul rînd ea este aceea care reflectă, dacă putem spune așa, graficul vieții literare. Editorul care urmărește atent publicațiile are imaginea etapei literare și poate în chip realist să-și orienteze activitatea. Discuțiile cu autorii vin ca o continuare a acestui contact, firesc adîncit și lărgit prin Uniunea Scriitorilor. Dacă nu este încă foarte bine organizată colaborarea, aceasta e o problemă care trebuie să ne preocupe. Numai așa Editura de Stat pentru Literatură și Artă va fi și mai sigură de perspectiva muncii ei în promovarea tinerelor cadre scriitoricești.

...EXTERN

● *La sfîrșitul lunii aprilie, a încetat din viață în localitatea Montlhéry, poetul francez Paul Fort. Născut în 1872, el și-a publicat primul volum de balade în 1897. De atunci, în fiecare an a văzut lumina tiparului cîte un volum, astfel încît în 1950, cînd a început editarea operelor sale complete, s-a proiectat tipărirea baladelor în nu mai puțin de 40 de volume.*

Paul Fort, care în 1912 a fost proclamat „Prinț al poeților", a organizat spectacole cu actorii șomeri. Prin dispariția „patriarhului poeziei franceze", literatura franceză încearcă o grea pierdere.

● Realismul în artă, *lucrarea criticului marxist american Sidney Finkelstein, apărută de curînd în traducere în Uniunea Sovietică, s-a bucurat de o caldă primire din partea cititorilor și a criticii.*

● *Mohammed Dib, cunoscut cititorilor din țara noastră prin romanele* Incendiul *și* Dar Sbitar, *a terminat de curînd o nouă carte intitulată* Vară africană, *a cărei acțiune se petrece la începutul criminalului război colonialist din Algeria.*

● *Willi Bredel a predat unei edituri germane noul său roman inspirat de perioada care a urmat prăbușirii nazismului.*

Arnold Zweig lucrează la ultimele pagini ale romanului Kefalides sau visurile sînt scumpe, *în care prezintă cîteva episoade ale războiului hitlerist.*

● *In editura olandeză* Pegasus *a apărut cea de-a doua ediție a nuvelei lui Mihail Șolohov,* Soarta unui om.

● *La Mexico City a apărut în editura Universității naționale, o culegere de articole de istorie literară, sub titlul* Sentimentul demnității la Don Quijote. *Volumul afirmă încă odată convingerea oamenilor de cultură ai Americii Latine că artu și literatura țărilor lor se dezvoltă conform unei tradiții proprii, deosebită de cea a culturii hispano-europene.*

● *Sărbătorind centenarul romanului* Marile Speranțe *al lui Dickens, teatrul* Mermaid *din Londra a montat o adaptare după întîmplările micului Pip.*

● *In editura cinematografiei chineze au apărut primele două volume dintr-o serie de culegeri care cuprind scenarii cinematografice.*

● *In colecția* Ogoniok *au apărut cîteva povestiri ale lui William Faulkner, tipărite sub titlul* Incendiatorul.

● *Conform unei anchete întreprinse de revista* Nowa Kultura *scriitorul cel mai drag cititorilor polonezi este Șolohov.*

● *In numărul 4 al aceleiași reviste se publică un reportaj despre proiectele de lucru ale scriitorilor romîni Lucia Demetrius, Mihu Dragomir și Dumitru Corbea. In nr. 6 au apărut informații despre Victor Tulture, Al. I. Ștefănescu și Veronica Porumbacu, iar în nr. 9 articolul criticului V. Mîndra despre tînăra proză românească.*

● *La editura SNDK din Praga a fost tipărit de curînd volumul* Țara de dincolo de negură *al maestrului Mihail Sadoveanu.*

● *Cancelaria cardinalului Montini a deschis acțiune în justiție împotriva unei case de discuri, cerînd să se interzică vînzarea unui cîntec aparținînd cunoscutului compozitor și cîntăreț Domenico Modugno. In acțiune se citează versuri ca* te simt mereu în brațele mele..., *socotite drept, imorale și licențioase.* O, sfîntă ipocrizie...

● *De altfel, cenzura bisericii catolice nu se oprește aici. Ea a interzis reprezentarea operei* Martiriul sfîntului Sebastian", *de D'Anunzzio, la Scala din Milano, reducînd spectacolul doar la... oratoriu. Balerina L. Cerina care urma să fie solista baletului, a intentat proces teatrului, cerînd despăgubiri morale și materiale. Ea a declarat ziariștilor că hotărîrea a fost luată fără ca vreun cenzor să fi asistat la repetiții, pentru a-și da în mod direct seama dacă spectacolul este sau nu imoral. Cerina a declarat că în cazul cînd justiția italiană nu-i va da satisfacție, se va adresa tribunalului de la Haga.*

Conform datelor celui de al IX-lea recensămînt demografic din Italia, analfabetismul poate fi întîlnit în domeniile cele mai puțin susceptibile de prezența lui. Astfel, s-au înregistrat 11.917 analfabeți în rîndul celor clasificați ca „administratori titulari de ferme, și administratori delegați". *Printre* „agenți de vînzări și publicitate" *sînt 1.611 analfabeți. Există analfabeți printre factorii poștali și printre... slujitorii bisericii. (Aceeași instituție care cenzurează pe Cerina și Modugno!) Dar deadreptul de necrezut este faptul că s-au înregistrat 56 analfabeți în rubrica profesională ....,artiști, scriitori, ziariști, publiciști și profesiuni similare"!*

Un adevărat tur de forță al culturii capitaliste...

Robotul

ÎN LITERATURA ȘTIINȚIFICO-FANTASTICA

Scriitorii au darul de a intui anumite realizări tehnico-științifice cu multă vreme înainte ca ele să fie posibile din punct de vedere tehnic. Astfel, într-unul din romanele sale, Jules Verne vorbește despre proiectile comandate prin unde electromagnetice, precizînd chiar că există posibilitatea de a le da comenzi selective pe diferite frecvențe. Astăzi, astfel de proiectile există. Pentru specialiști, în special, rămîne surprinzător faptul că un literat a fost capabil de o asemenea previziune tehnico-științifică, cu decenii înainte de traducerea sa în viață, cu atît mai mult cu cît, în momentul în care scria Jules Verne nu existau nici rachete și, desigur, nici sisteme de comandă prin radio.

Aceste legături dintre intuiția literară și creația tehnică sînt deosebit de strînse în domeniul roboților, chiar termenul robot fiind creat de un scriitor. Dar cu mult înainte de aceasta, alți literați dezvoltau teme legate de cele mai îndrăznețe realizări ale epocii noastre. Să încercăm să arătăm legătura dintre literatură și roboți, în cîteva din momentele ei semnificative.

Scriitorul cehoslovac Karel Capek a introdus termenul de robot în drama **„R.U.R." („Rossum Universal Robot").** Subiectul lucrării este următorul: un savant, Rossum, reușește să descopere procedeul prin care se pot fabrica ființe vii asemănătoare oamenilor. Un alt tînăr inginer perfecționează procedeul de fabricație. Plecînd de la ideea că roboții sînt destinați numai muncii, deci nu au nevoie de sensibilitate și de organe de reproducere, el reușește să-i fabrice mai repede și mai ieftin. Producția de roboți crește mereu. Fiind lipsită de necesitatea de a munci, omenirea degenerează și dispare în urma unei revolte generale a roboților.

Astăzi, „R.U.R." prezintă doar un interes istoric: este opera literară în care s-a creat cuvîntul robot ce pare a deveni un simbol al civilizației noastre. Căci epoca noastră este, fără îndoială, epoca automatizării — iar robotul este tocmai ceea ce înlocuiește pe om în efectuarea unor acțiuni date.

Tezele principale ale dramei „R.U.R. sînt însă caduce. Omenirea nu degenerează prin plictiseală, ci din contra, popoare întregi luptă pentru construirea unei vieți mai bune, eliberîndu-se de lanțurile exploatării.

Literatura fantastică s-a preocupat de roboți încă cu mult înainte de lucrarea lui Capek.

Acum 150 de ani era la modă construcția de automate. Mecanici iscusiți construiau tot felul de jucării care uimeau prin perfecțiunea lor. Vaucansonne construia un flautist, în mărime naturală, care cînta diferite arii. Pentru aceasta, automatul își mișca corect degetele, astupînd sau deschizînd orificiile flautului după un program dat. Droz construia un manechin care era capabil chiar să scrie anumite propoziții simple — și așa mai departe. Era epoca în care se descoperea un adevăr elementar, și anume faptul că organismul nostru prezintă și un aspect

mecanic; o mișcare a mîinii, de pildă, poate să fie redată foarte bine de un sistem de pîrghie. În această privință sînt de amintit și lucrările interesante ale marelui matematician rus Cebîșev, care la o expoziție internațională de la Paris a prezentat diferite sisteme de pîrghii articulate, ce reproduceau fidel mersul unui cal sau mișcările făcute de un vîslaș. Aceasta în strînsă legătură cu preocupările sale de a găsi formulele matematice generale prin care să fie posibilă reproducerea prin sisteme de bare articulate ale unei mișcări date.

Eflorescența mecanicismului s-a răsfrînt și în literatură. Apar lucrări în care este vorba de automate, de păpuși mecanice aidoma celor vii. Dintre realizările care au supraviețuit nu se poate să nu amintim baletul **Coppelia** de Delibes. Este vorba tocmai despre un meșter care face automate minunate, perfect asemănătoare ființelor vii. Tînărul Franz se îndrăgostește de o astfel de păpușă cu ochii de smalț. Dar pînă la urmă logodnica sa reușește să-l zmulgă din vraje. Amintim, în treacăt, că ideea acestui balet este preluată din **Neguțătorul de nisip** a maestrului literaturii fantastice, E.T.A. Hoffmann. Problema roboților ne-a condus la problema creării unor ființe vii, așa după cum era cazul în **R.U.R.**

Nici această temă nu este nouă. Oare toate tratatele de magie din antichitate și din Evul Mediu nu-și propuneau ca țintă supremă crearea unor ființe vii? Homunculul lui Faust este oare altceva? In literatura romantică tema este abordată cu multă strălucire de către soția poetului Shelley. „Frankenstein" sau „Noul Prometeu" este tocmai încercarea de a prezenta în formă literară povestea creării unui astfel de om sintetic. Pe scurt, povestea este următoarea: Un tînăr student, pasionat de studiile sale, reușește să descopere secretul vieții, și fabrică un „om": pe Frankenstein. Această ființă se dovedește însă a fi monstruoasă și provoacă în jurul său numai nenorociri. Tema a fost reluată de către cinematografie.

...ȘTIINȚIFIC

Tot un fel de robot, în sensul de ființă creată pentru muncă, este și Golemul din Praga. Rabinul Loew realizează din pămînt o ființă numită Golem. Cînd pe frunte îi scrie un cuvînt, care în ebraică înseamnă „adevăr", Golemul trăiește, activează după cum i se poruncește. Ștergînd prima literă cuvîntul capătă semnificația „moarte" și Golemul moare. Legenda spune că la un moment dat Golemul a scăpat de sub controlul creatorului său și a fugit în lume revenind însă mereu, la anumite perioade. Treptat însă, omenirea a înțeles că nu pot fi create din simple reacții chimice ființe atît de complexe ca omul. Tema creării roboților-oameni a fost treptat abandonată. Ea a supraviețuit însă sub diferite variante adaptate condițiilor tehnice din momentul respectiv. Astfel în epoca noastră abundă tema roboților-mașini de calculat.

La fel după cum cu un secol și jumătate în urmă se dezvoltaseră automatele mecanice, tot așa astăzi se dezvoltă mult mașinile de calculat electronice. De fapt astăzi mașinile matematice se dezvoltă incomparabil mai mult decît automatele mecanice în trecut. Mașinile moderne uimesc prin capacitatea lor de a îndeplini munci rezervate înainte numai oamenilor. Ele pot efectua calcule extrem de complicate, rezolvînd probleme matematice foarte grele. Dar ele efectuează și munci de calificări deosebite: joacă șah, traduc dintr-o limbă în alta, pot face chiar studii de filologie. Bineînțeles că este un subiect deosebit de tentant acela de a introduce mașinile matematice în literatura fantastico-științifică.

După cum era și firesc, asistăm astăzi la înflorirea unei literaturi fantastico-științifică în care intervin tot mai mult mașinile matematice. Și în literatura noastră au apărut astfel de lucrări. De exemplu, în romanul **O dragoste din anul 40042,** Sergiu Fărcășanu ne prezintă o mașină uriașă care înțelege vorbirea omenească și care este utilizată pentru conducerea muncii de planificare a unei societăți viitoare. În același roman întîlnim și mașini care „educă" alte mașini de calculat.

In fond, procedeul adoptat aici este un procedeu pe care în arta plastică l-au utilizat și maeștrii consacrați, ca Peter Breugel și Hieronimus Bosch. Luînd elemente din natura înconjurătoare, prin amplificare și prin amestecarea lor într-un mod nefiresc, se obțin efecte fantastice. La fel se procedează astăzi în toate romanele cibernetice.

Desigur acum există mașini automate care recunosc sunetele vorbite, elementare, adică fonemele. Există și mașini ce recunosc caracterele scrise, adică literele ca și grupările de litere, adică cuvinte. Există și mașini utilizate în munca de planificare și de evidență contabilă.

Este însă puțin probabil ca să se treacă în viitor la asocierea acestor elemente, cel puțin în sensul în care preconizează autorii de literatură fantastico-științifică, adică de a se realiza mașini cu performanțe cvasi-umane.

Desigur că știința și tehnica sînt în continuu progres. Mereu viteza de lucru a mașinilor de calculat crește și dimensiunile lor se reduc. Ca să dăm un exemplu, în timp ce un om are nevoie de cel puțin o cincime de secundă ca să introducă o cifră într-o mașină de calculat, mașinile moderne citesc pînă la 200 de caractere pe secundă, și aceasta chiar la primele modele realizate. În afară de aceasta, viteza de lucru a mașinilor electronice este în continuă dezvoltare. Mașinile aritmetice mecanice lucrează cu ritmuri scăzute, de cîteva unități pe secundă. Mașinile electronice mai vechi au mărit această viteză la circa cîteva mii de unități pe secundă, pentru a atinge la mașinile parametron ritmul de 60.000 de operații pe secundă. Cu acest ritm se pot realiza sute de mii de operații aritmetice pe secundă, lucrîndu-se cu numere de cîte zece cifre fiecare. Evident că o tendință marcată a tehnicii este aceea de a se reduce și dimensiunile elementelor. Dispozitivele semiconductoare sînt de mii de ori mai mici decît elementele clasice, adică decît tuburile electronice.

De curînd s-a produs un salt revoluționar în electronică, prin crearea unor dispozitive de un tip cu totul nou, la care dimensiunile sînt încă cu mult mai mici decît acelea ale dispozitivelor semiconductoare clasice.

Ca să dăm un exemplu, în timp ce un bloc de telemăsură a luminii necesită trei tuburi electronice, o fotocelulă și alte numeroase rezistențe, cu noul dispozitiv întregul bloc se reduce la numai două elemente, avînd în total aproximativ dimensiunile unui fragment de chibrit.

Mergînd pe această linie, ne putem imagina că în curînd vom dispune de mașini matematice, care alături de viteze extrem de mari să aibă și dimensiuni foarte reduse, astfel încît să poată fi cuprinse într-un spațiu mic, așa cum cer autorii de romane fantastico-științifice care introduc de obicei un calculator în cavitatea craniană a unui robot.

Dar, chiar și în aceste condiții noi, realizările tehnice nu vor merge pe linia indicată de către autorii romanelor cibernetice. Mașinile create vor fi din ce în ce mai mult mașini speciale, destinate unor munci bine conturate.

Nu vom întîlni astfel mașini universale care să aibă marea universalitate de posibilități de care dispune omul, atît în ceea ce privește munca intelectuală, cît și posibilitatea de mișcare. Vor exista desigur mașini contabile cu dispozitiv de citit. Vor exista mașini care să traducă dintr-o limbă în alta, dar n-au să existe mașini care în același timp să poată învăța limbi străine, să poată rezolva probleme matematice, să poată cînta la pian, să facă alpinism sau să joace volei, apreciind și creațiile artistice sau valorile morale.

Din acest punct de vedere, omul rămîne mai departe încoronarea naturii, fiind materia în cel mai înalt grad de organizare.

Desigur că roboții trebuie să formeze mai departe un obiect de preocupare pentru literați. Cred că din asocierea preocupărilor electroniste și celor biologice se pot produce lucrări deosebit de interesante. După cum se vede, legăturile dintre roboți și literatură sînt multiple. Roboții au apărut mai întîi în literatură, iar astăzi îi vedem în jurul nostru. Dar ei nu s-au dezvoltat pe linia preconizată de unii scriitori de literatură fantastică. Ei există pentru binele omenirii, pentru eliberarea omului de povara muncilor grele și monotone. Nici o revoluție a lor nu amenință omenirea. Automatizarea completă cu ajutorul roboților tot mai perfecționați de care dispunem astăzi amenință cu pieirea doar societatea burgheză, deoarece automatizarea completă se poate produce numai în socialism.

Prof. univ. **Edmund Nicolau**

...SPORTIV

NU VOM MAI MERGE LA ROMA

(De la trimisul nostru special la Sofia)

Băieții noștri au fost, în meciul de la Sofia mai emoționați decît cronicarii sportivi. Jucînd în prima repriză cu mult sub posibilitățile lor și nereușind în cea de a doua decît să reducă scorul, ei au pierdut: 1—2. Publicul sofiot și-a încurajat echipa, ducînd pînă la limită entuziasmul și patima sportivă și golurile înscrise de Iordanov și Kovacev au umplut de satisfacție 50.000 de suporteri. Echipa bulgară a avut permanent inițiativa, a șutat periculos, s-a bătut pentru fiecare balon și l-a depășit pe Caricaș. Dar asta numai 45 de minute. După pauză virstnicii jucători bulgari s-au mișcat greoi, au pierdut controlul partidei și au fost la un pas de a fi egalați. După golul bine „lucrat" înscris de Tătaru, Dridea și Constantin au ratat în situații favorabile.

Și totuși, la Sofia am văzut la joc o echipă serioasă, dezbărată de vedetism, și mai ales calmă. Cu unele rezerve, echipa pe care Oană a trimis-o pe gazon la Sofia, este o echipă bună, tînără, pe care se poate conta! Fotbalul romînesc este în... mîini bune. Stăteam pe banca rezervelor și ascultam comentariile și îndemnurile antrenorilor și jucătorilor romîni. E știut că Popa a fost preferat lui Zavoda II, că Oaidă a fost înlocuit cu Hașoti, că Uțu a rămas și în acest meci spectator. Dar știți cine a fost cel mai aprig susținător al lui Voinescu? Uțu! Iar Zavoda II îl aplauda pe Popa. Oaidă găsea cuvinte de laudă pentru Hașoti. Aceasta e foarte important. După meci, în cabină, Voinescu privea trist în jurul său, gata să plîngă aproape. Am citit în ochii lui dorința imediată de a repara în alt meci ezitările din meciul cu Bulgaria.

Au asistat la meci conducători ai Federației de fotbal și antrenori ca tov. general Mănescu, Stoian, Braun, Vogel, Popescu, Ploeșteanu și bineînțeles Oană. Sînt oameni fermecători, admirabili pedagogi, bolnavi realmente de fotbal, dar întotdeauna obiectivi. Oameni care-și cheltuiesc multe zile și nopți pentru alegerea celei mai bune echipe reprezentative, care cutreieră orașele țării toamna, pe ploi și iarna, pentru a urmări meciuri, care sînt gata să scormonească în sacul cu anecdote pentru a alunga emoția băieților atunci cînd și ei sînt emoționați ca niște școlari.

Nu putem fi de acord cu acele articole cu ton de panegiric care s-au scris despre meciul de la Sofia. O echipă trebuie să știe cum să învingă dar și cum să piardă. Fotbalul rămîne totuși o întrecere sportivă în care izbînda nu trebuie obținută cu orice preț, cu orice mijloace ci după o luptă în care trebuiesc puse în valoare nu numai calitățile fizice ci și virtuțile psihice.

Meciul acesta, cîștigat de bulgari e numai o etapă dintr-un șir lung de întîlniri tradiționale. Ne vom revanșa. Nu pot încheia aceste însemnări fără să remarc jocul magistral al lui Diev și al lui Kovacev, fantezia lui Raksi „ăla mic" al echipei și aportul prețios al stăruitorului Hașoti. De la Constantin, mai avem polițe neacoperite. Faimosul Colev a jucat destul de cenușiu iar Iordanov se anunță o stea de primă mărime.

Am părăsit Sofia, oraș fremătător, în vreme ce autobuzele noastre care se îndreptau spre aeroport erau înconjurate de mii de „trubaduri" care ne-au cîntat „A rividerci Roma..."

Am cîntat și noi, cu oarecare tristețe...

Gheorghe Tomozei

...REBUSIST

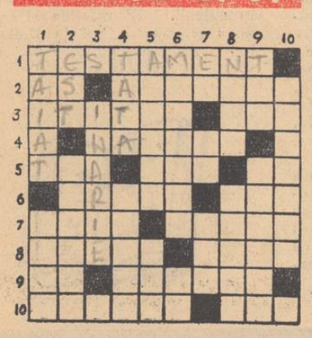

ORIZONTAL: 1. „Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte, decît un nume adunat pe-o carte". 2. „Fiecare... mă doare/ De amintire și lingoare." — „Și n.... că-n deal se și trezea / Ziua de aur în grădina mea". (subst. pl). 3. „Cosciugul... din schit, furat la lună". (masc. sing.) — „Toți sfinții zugrăviți în tindă / Cu acuarelă suferindă, / Ai ... monahicesc" (neart.) 4. „Aici nu mai stă... de două-zeci de ani". 5. Sacrificiu vechi chinezesc. — „Cine-l pribeag și ostenit la... / Mi-e limba aspră, de cenușă" — „Binevenit fii, șoimule, în casă. / O să te.mbrac în... de mătasă". (sing.). 6. „Sînt vinovat că am rîvnit / Merec numai la bun oprit". — „Și ...mai mulți de două ori / De cît trăiesc cu gîlci în subsuori". 7. „Ghici (minca-o.ar tata) / Cine era..."? — Vechea Grecie. 8. Vioi. — „Stihuind m.am hotărît / Să-mi trec noaptea de..." 9. „Lu...., ...lu, / Vi-va, va.lu". — „Doamne! parc.au dat cu... în niște zid". 10. „Călătorind pe malul talazelor latine / L.am întîlnit, sol pacinic, pe.o... de topaz". — „Tu ești... El parcă nici n.a fost".

VERTICAL: 1. „Cînd mi s-ă... unghia îngerească / Am lăsat-o să crească". — Neadevărat. 2. Răsărit. — „De..., ele.au... / Rufe-ntinse la uscat". 3. Cîmp de in. — 4. „Drumu.i lung pînă la Jii, / Fără... fără copii". — Numele mai lung al lui Aron. 5. „Și, însfîrșit, urmașul lui Prometeu, el, omul, / A prins și taina mare, a tainelor..." — „Și.am ascultat bătaia.i de ....tac". 6. „Sînt bolnav de ... / Sînt bolnav de cintece, mamă". — „Duduie, carabina îți spînzură de...". 7. Pepe. — „....ține o țigară!" — „Tu treci întotdeauna / Și lași în ... noroi". 8. „.... zare nu vei mai avea, / ...mini cu care s-o măsori". — „Unde se duce singur, urzit în „ deasă?". 9. Prefix pentru trei. — „Și să.l dai la dracul / Intinzi tot ..." (neart.). 10. „Nu vrei ,tată, să.ți arăt / Cum iei drumul ...?".

SFINX

CĂLUȚUL

Poetul modernist, poetul atmosferei vag perceptibile și nebulos active, poetul muzicalității presupuse și al ritmului pe ghicite e, de fapt, un om obișnuit. Ca mine și ca tine. E însurat. Are un copil. Pe care îl cheamă — simplu și clar — Nicușor.

Cînd a împlinit cinci ani, Nicușor a primit în dar un căluț de lemn. Un căluț obișnuit, lucrat în maniera tradițională: patru picioare, doi ochi, două urechi, șa, scări și coadă. Cea mai clasică coadă de cal jucărie care s-a văzut vreodată. Mama l-a cumpărat de la magazin cu destulă teamă: dacă nu-i place Lui! (Lui — adică poetului soț și tată). Parcă-l vedea privind calul cu ochiul său ironic, necruțător și modern: Vai, draga mea, ce piesă desuetă! N-ai găsit unul mai... mai... cum să spun?.. mai stilizat, mai abstract, mai indirect? Cît ai dat pe el? Să-l duci înapoi!

Dar, din nefericire (da, din nefericire!) nu s-a întîmplat așa. Cînd a fost adus acasă cadoul cu pricina poetul tată se afla în odaia sa, la masa de lucru, aplecat asupra unui poem din care scrisese doar atît:

Soarele a răsărit azi la șase treizeci.
A fost o zi călduroasă!
Am văzut oameni mergînd la lucru.
Ehei!
Oameni mergînd la lucru am văzut!

și la care lucra de trei zile. Deși captiv inspirației, a putut totuși, să audă, din camera alăturată, următorul dialog:

— La mulți ani, Nicușor! Să crești mare!

— Sărut mîna! Vai, mămico, ce căluț frumos mi-ai adus! Vino să te sărut!

A urmat tăcerea îmbrățișerii. Apoi, toată seara, s-au auzit variațiile lui Nicușor pe tema „Dii, căluțule, dii!" întretăiate de replica grijulie a mamei: Nicușor, mai încet! Tăticu lucrează! Îl superi...

Dar, din nefericire (da, din nefericire!) poetul tată nu era deloc supărat. Dimpotrivă: evenimentul inminării căluțului și joaca lui Nicușor treziseră în el ginduri paterne și liric-profesionale, emoții calde și dulci, care se înmănunchiseră în următoarea hotărîre:

— Trebuie să scriu ceva pentru copii! Pentru copilul meu. N-o să-mi scadă prestigiul. Și, de altfel, voi semna cu pseudonim. Trebuie!

Zis și făcut: luă o coală nouă, trase lampa mai aproape și scrise, scrise, scrise înfrigurat.

Peste două ore se auzi următorul dialog:

— Nicușor!

— Da!

— Vin-la tata!

— De ce?

— Las-că vezi tu. O surpriză.

— Să iau și calul?

— Nu — șopti mama repede — lasă-l aici!

Nicușor intră pedestru în biroul poetului tată.

— La mulți ani, Nicușor! Să crești mare!

— Mulțumesc. Ce surpriză?

— Ți-am scris o poezie.

— Aăăăă!

— E pentru tine.

— Vreau la cal.

— Dacă asculți poezia îți cumpăr o mașină de calculat.

Din nefericire (da, din nefericire!) copilul acceptă. Poetul tată își drese glasul și citi:

...SATIRIC

ESTIVALA

Ca păsări vagi, în migrații,
Catapultate imanent, amintirile
Din infantile anotimpuri rămase la antipozi
Vehiculează —
Pendule incerte,
Inerte pedale —
Spre inima mea...
O, copilăria mea!
Fum nebulos: suspinul după eqvestre miniaturi
Intangibile.
O, crupe cambrate, de lemn
și de gips grimat,
Etern interzise rotulelor mele
minuscule
Și visului, inutil edulcorat
de speranța calpă.
O, copilăria mea în comuna natală!
Dar tu, tu, te dezvolți
In cotidiana eqitație firească
Sacadat planînd
Și tonic
Peste amintirile mele migratoare —
Pendule inerte,
Incerte pedale....
O, fiul meu, fiul meu, fiul meu!...

Poetul încheie cu un suris modern. Apoi, brusc, fără voia lui, scoase un țipăt exact ca-n Caragiale:

— I-e rău copilului! Săi, nevastă!

Nicușor zăcea întins pe covor.

Doctorul de serviciu se pronunță scurt:

— In afară de orice pericol. Ați venit la timp.

— Ce are, doctore?

— Meningită. Trece. Tratament!

In patul alb Nicușor avea coșmar:

— ...catapultate... rotule... incerte... inutil... căluțule...,

Doctorul întrebă:

— L-ați ținut în frig?

— Nu... să vedeți... o poezie..

— S-o văd!

— Poftim.

— Doctorul citi. Apoi, fără niciun comentariu, alunecă pe covor și rămase acolo într-o poziție foarte incomodă.

*

Afară, în noapte, se profila silueta foarte clasică — și eqvestră — a unui voevod de bronz.

Un chefliu întîrziat psalmodia în surdină cunoscutul cîntec: Tu caaare ieeești pierduuuută...

Petre Dragu

P. S.

Am auzit că poetul-tată lucrează la un volum pentru copii. Dacă i-l publică în 14.000 de exemplare, îmi voi aminti de Irod.

P. D.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul i Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Sibiu - Biblioteca orășenească

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

DIN SUMAR:

ÎN CINSTEA CELUI DE-AL III-LEA CONGRES AL PARTIDULUI

Versuri: Florența ALBU, Radu BOUREANU, Ion CRINGULEANU, Tania LOVINESCU, Mihai NEGULESCU, Ion PETRACHE, Violeta ZAMFIRESCU.

Reportaje: N. JIANU, Ștefan LUCA, Petru VINTILA, R. ZAHARIA.

Articole: Ion HOREA, Gica IUTEȘ Corneliu LEU, Gheorghe TOMOZEI.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 11 (46) • 1 iunie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

ZIUA de MÎINE

MIHU DRAGOMIR

Oamenii au simțit de totdeauna chinuitoarea dorință de a cunoaște înfățișarea anilor învăluiți încă în ceața viitorului. Au căutat s-o descifreze în vîrtejurile apelor, în trăsăturile feței, în liniile palmelor, în jocul flăcărilor, în zborul păsărilor, în culoarea răsăritului și apusului de soare și lună. Dar viitorul li s-a ascuns mereu, surprinzîndu-i brutal cu legile lui nepătrunse și implacabile.

Unii, cei puțini, voiau să-și cunoască viitorul pentru a-i ocoli verdictul iminent de care se temeau. Alții, cei mulți, voiau să-l cunoască pentru a-și potoli setea după firima de dreptate ce întîrzia să vină. Oracole fumegoase și astrologii interesate au fost înscrise în cărți, pretinzînd pătrunderea și supunerea zilei de mîine.

Pînă cînd oamenii au primit primul mesaj adevărat al viitorului, în paginile vizionare ale „Manifestului comunist". De atunci, pentru cei mulți, viitorul a început, treptat, să-și lepede vălurile și să se supună, pînă cînd s-a întîlnit cu prezentul, în glasul lui Lenin. Și viitorul a încetat să se mai ascundă privirilor noastre avide, ne-a devenit aliat, lăsîndu-se cuprins în hărți, în cifre și planuri. Dintr-un vis s-a făcut știință, știința s-a contopit cu poezia, cu această poezie plenară ce poartă numele de comunism.

Avem în fața noastră, astăzi, o asemenea hartă a viitorului, din liniile căreia se desprinde, aevea, desfășurarea vieții noastre de peste 15 ani, într-o perspectivă grandioasă ce se îmbină cu realitatea tulburătoare a fiecărui detaliu. Mîinile care au întocmit harta au ridicat pe cîmpiile încă nepopulate ale viitorului și creșa de copii dintr-un sat pierdut în munți, și laboratoarele unde savanții vor lucra pentru utilizarea pașnică a energiei atomice. Uriașul combinat siderurgic de la Galați crește odată cu noile case ale țăranilor. Aceeași mînă scrie pe tabla noilor școli primele litere ale alfabetului și minuiește mașinile electronice. Avem în fața noastră o hartă exactă a viitorului nostru : proiectul Directivelor Congresului al III-lea al P.M.R. pentru planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960—1965 și pentru programul economic de perspectivă.

Nu este nevoie de nici o artă a devinației pentru a citi viitorul. Îl citește, astăzi, cu glas tare, un popor întreg. Din cei 30 de ani, cît acordă istoria unei generații, noi am străbătut, de la Eliberare, jumătate din drum. De aici, din cumpăna răstimpului a trei decenii putem vedea cu egală înțelepciune și în urmă, și înainte. Este momentul cînd trecutul și viitorul stau mai clar ca oricînd față în față, și le putem citi deopotrivă.. Pentru că și trecutul se cere recitit, așa cum recitești în maturitate cărțile copilăriei, descoperindu-le noi sensuri. În cele două talgere ale balanței al cărei arătător este ziua de azi, stau două universuri. În locul pelagrei de acum 15 ani — peste alți 15 vom avea 150.000 tractoare. În locul încîlcitelor superstiții — o rețea de televiziune va cuprinde, peste numai 6 ani, întreaga țară. În locul mahalalelor sordide — roiuri de blocuri în culori pastelate. În locul amnarului — electrificarea tuturor satelor. În locul șomajului — o imensă armată pașnică de peste cinci milioane de muncitori, pregătiți să treacă la construirea comunismului.

Această hartă a viitorului ne pune în față cu noi înșine. Prin ea ne cunoaștem mai bine decît ne cunoșteam pînă azi. Viitorul este atît de apropiat, dorința de a-l trăi, în toată frumusețea lui relevată astăzi, este atît de fierbinte, încît ne știm mai bine ca oricînd măsura energiilor noastre. Proiectul de Directive este, astfel, un perfecționat instrument de cunoaștere, un curs unic de știință și poezie din care desprindem, vie, învățătura partidului. Legile armoniei: „Acest program va trebui să asigure dezvoltarea armonioasă a tuturor ramurilor economiei naționale, acordîndu-se în continuare prioritate industriei grele, precum și realizarea unui asemenea belșug de produse care să permită ridicarea bunăstării poporului muncitor la nivelul celor mai avansate țări din lume".

Rigurozitate științifică exprimată succint ca rezultatul exact al unei probleme: „Producția globală agricolă va crește pînă în anul 1965 cu 70—80 la sută față de anul 1959. În această perioadă se prevede încheierea procesului de colectivizare a agriculturii".

Poezia marilor perspective: „Programul de dezvoltare a economiei naționale în perspectivă va fi orientat în direcția creșterii intense și multilaterale a forțelor de producție în vederea desăvîrșirii construcției socialiste și trecerii treptate la construirea comunismului".

Grija pentru amănunt: „Pentru sporirea resurselor de material lemnos se va reface arboretul degradat din pădurile comunale și se vor efectua plantații de arbori de-a lungul cursurilor de apă și digurilor".

Marele poem al culturii: „Se prevede ca peste 11 la sută din volumul total al investițiilor să fie alocat acțiunilor social-culturale: construcții de locuințe, dezvoltarea învățămîntului de toate gradele, ocrotirea sănătății, cercetări științifice și culturală".

Conducerea logică a unui proces de mari proporții: „Producția de energie electrică va crește într-un ritm mai rapid decît ansamblul industriei, astfel încît să satisfacă necesitățile tuturor ramurilor economiei și să asigure introducerea și dezvoltarea tehnicii noi, prin electrificarea, mecanizarea și automatizarea proceselor de producție".

Viitorul este deci, aici, lîngă noi, real în severitatea cifrelor și răscolitor prin uriașul lui suflu poetic. Nu sînt prea mulți ani de cînd ne entuziasmam la vestea că un muncitor fruntaș îndeplinește două norme în timpul acordat uneia. Erau primii muguri, era viitorul care își făcea loc în viața noastră. Acum, proiectul de Directive ne arată că „planurile anuale de dezvoltare a economiei naționale în perioada 1956—1959 au fost îndeplinite și depășite an de an". Viitorul de atunci este ziua de azi, cînd planurile de dezvoltare sînt depășite de o țară întreagă, și în vorbirea de toate zilele a oamenilor muncii se încetățenește acest termen nou și vibrînd de poezie: „desăvîrșirea construcției socialiste".

Oamenii au simțit de totdeauna chinuitoarea dorință de a cunoaște înfățișarea anilor ascunși încă în ceața viitorului. Au căutat s-o descifreze în vîrtejurile apelor, în trăsăturile feței, în liniile palmelor, în jocul flăcărilor, în zborul pasărilor, în culoarea răsăritului și apusului de soare și lună. Dar viitorul li s-a ascuns mereu, surprinzîndu-i brutal cu legile lui nepătrunse și implacabile.

Și noi vrem să cunoaștem viitorul, — și îl cunoaștem. Îl citim în vîrtejurile apelor cuminților de baraje, în hidrocentrale. Îl citim în trăsăturile feței comuniștilor, în liniile palmelor milioanelor de muncitori și țărani muncitori ce construiesc socialismul. Îl citim în zborul avioanelor ce muncesc, înfrățite cu tractoarele, în agricultură. Îl citim în culoarea răsăritului de soare, peste bogatele cîmpii care, nu peste mult, vor fi una singură. Îl citim, în răsăritul lunii, în secera și ciocanul încrustate acolo de mîna omului sovietic, prietenul nostru de nădejde.

Viitorul nu își mai aparține. Construcția socialistă a creat un timp nou — actualizarea viitorului.

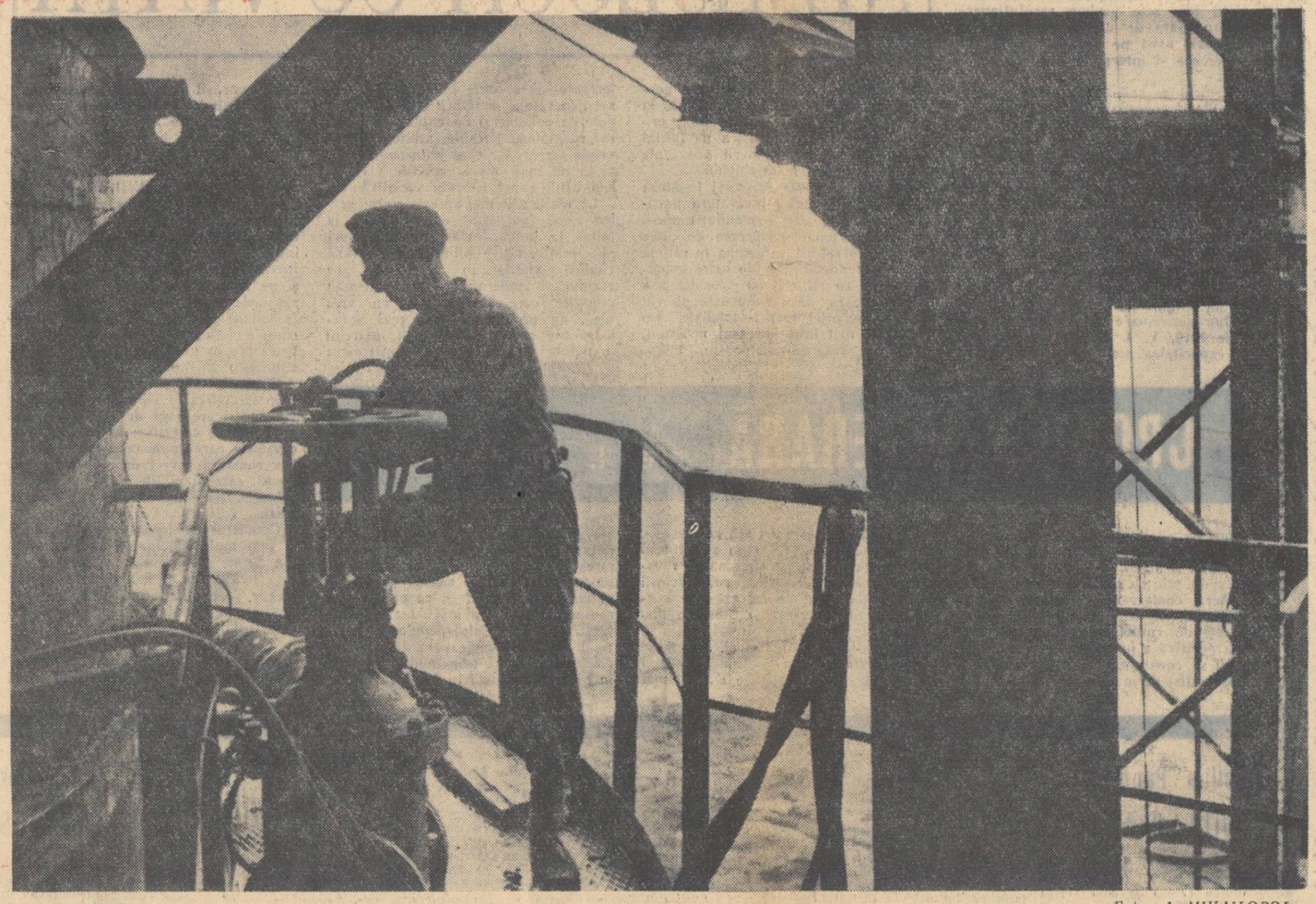

LA ONEȘTI

Foto: A. MIHAILOPOL

„Sarcina fundamentală a planului economic pe perioada de șase ani, 1960—1965, este dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului, creșterea rapidă a forțelor de producție, în vederea desăvîrșirii construcției socialiste în Republica Populară Romînă.

Prin încheierea colectivizării agriculturii, relațiile de producție socialiste vor cuprinde întreaga economie națională, care va căpăta astfel un caracter unitar".

„Planul de 6 ani va constitui prima etapă a programului de perspectivă al dezvoltării economiei naționale pînă în anul 1975, a cărui schiță s-a întocmit pe baza studiilor efectuate în ultimii doi ani.

Programul de dezvoltare a economiei naționale în perspectivă va fi orientat în direcția creșterii intense și multilaterale a forțelor de producție, în vederea desăvîrșirii construcției socialiste și trecerii treptate la construirea comunismului.

Acest program va trebui să asigure dezvoltarea armonioasă a tuturor ramurilor economiei naționale, acordîndu-se în continuare prioritate industriei grele, precum și realizarea unui asemenea belșug de produse care să permită ridicarea bunăstării poporului muncitor la nivelul celor mai avansate țări din lume".

(Din Proiectul de Directive al celui de al III-lea Congres al P.M.R., pentru planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960—1965 și pentru programul economic de perspectivă).

COLOCVIU CU TINERETUL

DESPRE MUNCA ȘTIINȚIFICĂ

AL. DIMA

Cercetarea literaturii din orice perspectivă ar fi fost ea întreprinsă, din cea a istoricului, a criticului sau teoreticianului, a părut mai totdeauna legată de vîrstele mai înaintate, de „maturitatea spiritului", de experiența multiplă și vastă, de conoașterea aprofundată și îndelungă a vieții literare. Tînărului i se deschideau în trecut aproape numai porțile empireului poetic, conceput ca un ținut de basm, propriu inimilor inocente și temperamentelor contemplative, elogiate pentru evadarea lor din tumult și luptă socială. Un critic și, mai cu seamă, un istoric literar care ar fi născut să militeze pentru obiectivele disciplinei sale n-ar fi inspirat încredere, dacă și-ar fi redactat de tînăr studii mai însemnate, cel mult i s-ar fi recunoscut capacitatea recenzării unor cărți și a compunerii unor note anexate, suplimentar, în paginile finale ale revistelor.

Dacă privim însă astăzi în jurul nostru, ogorul literar nu mai este arat doar de cercetătorii vîrstei înaintate, girboviți uneori sub vremi și idei. Sînt prezente, dimpotrivă, spiritele tinere care nu se mulțumesc numai cu scrierea unor articole incidentale, ci dețin — în periodicele noastre — cronici permanente, redactate cu avînt și combativitate, articole care atacă fără sfială probleme majore, caracterizează cărți și scriitori, tinzînd spre adîncirea și lărgirea temelor tratate. Este, fără îndoială, o trăsătură fundamentală a cercetării noastre actuale, această deplină încredere ce se acordă tinerilor studioși ai fenomenului literar. Lor li se dăruiesc sarcini din cele mai grele și mai pretențioase, și nu poate fi citat un fapt mai caracteristic decît recenta hotărîre de a se repartiza și tinerilor capitole și paragrafe însemnate ale viitorului tratat de istoria literaturii romîne.

Și în acest domeniu se reflectă deci politica înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Romîn, politica de promovare curajoasă a tinerelor cadre, bine și temeinic pregătite.

O încredere ca aceasta, se cere însă onorată printr-o formație intelectuală din cele mai severe și mai riguroase. Este evident că o cultură și literatură socialistă ca a noastră nu se poate concepe fără cadre tinere superior înzestrate și permanent perfectate prin muncă asiduă și sistematică.

Să ne fie îngăduit aici, pe baza experienței și constatărilor noastre repetate, să întărim remarcabila muncă științifică a tinerilor cu cîteva observări și doleanțe. Ne referim, mai cu seamă, la cercetătorii care se află la primii lor pași, la cei care exersează încă pe băncile universităților sau se găsesc la cele dintîi lucrări de critică, teorie sau istorie literară a căror publicare o solicită.

O caracteristică specifică a unora dintre scrierile lor e, din păcate, stilul pretențios, alambicat, artificios, căutat pînă la exasperare. Domină, în structura acestuia, impresia că nu atît obiectul cercetării interesează — căutarea și descoperirea adevărului — cît etalarea talentului personal, a pedantismului și erudiției ostentative. Omul construcției socialiste privește senin și curajos înainte și lasă deodată să i se pătrundă, cu ușurință, gîndul și inima, fără ascunzișuri.

Ne-am mai îngădui să cerem mai departe tînărului cercetător floarea rară a modestiei. Ne amintim, cu privire la ea, observațiile unei vechi cugetări care glăsuia: **modestia este pentru merit, ceea ce sînt umbrele pentru desen; ea dă meritului putere și relief.** Nu e oare respingătoare pentru un tînăr atitudinea înfatuării și superiorității ostentative? Mă refer, de pildă, la anumite polemici și discuții iscate în ultimul timp și care se caracterizau tocmai prin defectele mai sus pomenite.

Ne mai supără, apoi, la unii cercetători, tonul sentențios și apodictic al recenziilor sau însemnărilor, acea pretenție naivă de a fi descoperit singuri adevărul absolut, de a socoti că problemele au fost rezolvate numai datorită lor. Este desigur, și aceasta, o formă a lipsei de modestie care nu stă bine tînărului, dar desigur una specială și mai nepotrivită decît oricare alta. Ea exprimă, de fapt, acea atitudine pe care marxism-leninismul a combătut-o totdeauna în dorința lui perpetuă de a cuceri adevărul prin eforturi colective, conduse în mari prudențe metodologice. Și, desigur, ar fi încă multe de adăugat aici, de pildă — printre altele — graba cu care unii tineri cercetători gonesc spre concluziile studiilor ce întreprind, fără a încerca răbdarea detalierii minuțioase a faptelor, pasiunea documentării largi și epuizatoare, poposirea îndelungată în colbul arhivelor. Ei sînt dornici de sinteze premature și pretențioase, li se par unele teme mici și nesemnificative și preferă a înota în gol fără suportul material al faptelor. Cercetătorul orînduirii socialiste e însă omul disciplinei în muncă. El trebuie să cunoască temeinic etapele studiilor sale — de la concret la abstract, de la teoretic la practic — să poposească la fiecare treaptă îndelung, să le depășească apoi și să le lege într-un același proces dialectic unitar.

Să ne mai referim, apoi, în cuprinsul preocupărilor privind metoda, la ignorarea frecventă a unui alt principiu al cercetării, la corelarea faptelor studiate. Există, neîndoios, o tendință de a le izola și trata separat cu insistență descriptivă exagerată, fără a năzui la încadrarea lor în timp și spațiu. Recenzînd de pildă o carte, autorul o analizează cu prudență în sine, o desface în părți și o recompune, dar uită — de multe ori — că judecarea ei izolată e insuficientă. Cartea nu a apărut prin generație spontanee, nu a căzut din văzduh, ci aparține unei serii istorice, se încadrează unei filiații a genului și speciei, a școlii sau curentului literar, reprezintă un moment dintr-un lanț social și cultural, și nu poate fi prezentată adecvat fără raportare la întregul complex ce o luminează. Această cercetare unilaterală și precumpănitor descriptivă, ne duce apoi la o altă tendință a unora dintre cercetătorii istoriei literare și — trebuie adăugat obiectiv — nu numai a celor tineri. E înclinația spre scăpărarea incidentală și plăcută a ideilor, spre reliefarea talentului personal cu trecerea pe plan secundar a scopului cercetării care rămîne totuși descoperirea adevărului. Un pericol deosebit îl prezintă mai ales tendința acelor cercetători care reduc istoria literară la critica literară și analizează, de pildă, o poezie a lui Gr. Alexandrescu ca și cum ar fi fost scrisă în vremea noastră și publicată ieri, alaltăieri, într-un periodic ce ne e familiar.

Și, spre a încheia, să mai cerem tinerilor noștri tovarăși de muncă mai multă exactitate pe toate planurile, în cuprinsul cercetării ca atare, dar și a eșalonării ei în timp. Să ne respectăm propriile noastre planuri de lucru, să le organizăm cu grijă, să le fixăm rațional durata realizării și să le urmărim execuția. Cum poate proceda altfel un tînăr al epocii noastre pornit spre țelurile sclipitoare ale făuririi unei lumi noi?

Nu am dori ca tinerii noștri colaboratori să identifice în recomandările de mai sus vreo fadă intenție profesorală, vreo „lecție" de la nivelul catedrei sau vîrstei. Am însemnat aici doar cîteva sfaturi prietenești, am exprimat gînduri tovărășești, convinși că ele vor stîrni ecouri multiple și adînci în inimile receptive ale tinerilor cercetători încadrați, cu atîta avînt, în frontul comun al tuturor generațiilor, luminate astăzi de învățătura Partidului Muncitoresc Romîn.

În fața tuturor tinerilor cercetători proiectul de Directive ale Congresului al III-lea al P.M.R. deschide perspective uriașe de muncă. Atenția ce se dă cercetării științifice, învățămîntului, dezvoltării activității culturale și artistice, care toate vor asigura o înflorire nemaicunoscută a vieții spirituale a poporului nostru, ridică sarcini de mare răspundere și în fața tineretului.

Și nu ne îndoim că tinerii noștri cercetători vor răspunde cu elanul vîrstei lor și cu seriosa lor informare științifică, la traducerea în viață a acestor grandioase țeluri istorice.

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

OSTAȘI CREDINCIOȘI AI PARTIDULUI

POP SIMION

Dacă în principiu sîntem de acord că în procesul de formare și educare a noii noastre intelectualități socialiste o mare însemnătate o are contactul nemijlocit, multilateral și permanent cu realitatea, cu atît mai mult acest contact este imperios necesar celor ce lucrează în domeniul creației artistice.

Fără îndoială că nici unul dintre scriitorii adevărați din țara noastră nu sînt adepții teoriei așa-numitului „turn de fildeș". Noi însă, potrivit principiilor realismului socialist, militäm pentru reflectarea celor mai avansate poziții ale realității socialiste, semnificative pentru dialectica vieții noastre, esențiale pentru mersul înainte al revoluției. Din acest punct de vedere, între noțiunile de actualitate și partinitate în literatură există o condiționare reciprocă, o interacțiune de nedesfăcut. Cu alte cuvinte, nu poți să fii partinic, fără să fii adînc ancorat în lumea de idei și preocupări a clasei muncitoare; să exprimi în limbajul spiritual al contemporanilor esența și adevărul vremii tale. De asemenea, nu poți fi cu adevărat ancorat în realitate fără să fii partinic, adică să vorbești de pe pozițiile cele mai înaintate ale clasei muncitoare, de pe pozițiile de luptă ale Partidului.

Așadar, apelul Partidului nostru pentru cunoașterea vieții, pentru cultivarea actualității, este imperativul esențial major și hotărîtor pentru crearea unei opere cu adevărat durabile, menită să se fixeze în conștiința contemporanilor.

Pentru că sînt un scriitor care mă cuprind între creatorii afirmați numai cu ajutorul și în condițiile puterii populare, creatori care sînt denumiți cu un termen mai general „Generația lui 23 August", îmi îngădui să vorbesc despre evoluția generației mele, referindu-mă în principal la una din căile specifice care ne-a apropiat, ne-a integrat în actualitate. Acest drum este drumul gazetăriei comuniste, despre care am avut ocazia să vorbesc și cu alte prilejuri.

Activează azi în frontul literaturii noastre noi un mare număr de scriitori tineri, care au străbătut și străbat drumul spre arta literară ca gazetari la organele regionale și raionale de partid, avînd pe lîngă maestrul lor preferat un mare și incomparabil mai harnic maestru îndrumător — gazeta de partid. În paginile ei, acești tineri s-au obișnuit să făurească, zilnic, proza de aur a gazetăriei comuniste, obișnuindu-se din fragedă vîrstă, cu răspunderea pe care o reclamă pagina scrisă.

Timp de 10 ani, între 1949 și 1959, am fost gazetar la două ziare regionale și la Radiodifuziune. Acest deceniu a fost hotărîtor pentru evoluția mea. Afirmația mi se pare pe de-a-ntregul valabilă și pentru ceilalți tineri scriitori care au început a scrie prin a fi mai întîi gazetari.

De fapt, cu ce anume ne-a învestit practica gazetărească? În primul rînd, cu pasiunea de a cunoaște, de a studia, de a cerceta viața, destinele oamenilor de azi. În acest răstimp s-au sedimentat în noi o lume de fapte, de întîmplări, de drame omenești, de ridicări și căderi. Cu alte cuvinte, gazetăria ne-a înlesnit ceea ce numim noi în mod obișnuit o bună „cunoaștere a vieții". Izbutim ori nu să fructificăm această cunoaștere, e o întrebare la care răspunde fiecare în parte, pe măsura posibilităților.. Totodată, practica ziaristică ne-a dat prilej să ne formăm într-un timp relativ scurt, o optică asupra vieții, deosebit de prețioasă pentru acela care își propune să observe viața și să o zugrăvească prin ceea ce are ea esențial și semnificativ.

E, așadar, cît se poate de firesc ca tinerii scriitori proveniți din presa de partid să abordeze în lucrările literare în primul rînd temele actualității. Putem vorbi în acest sens de un fenomen interesant și semnificativ: un grup compact de tineri talentați a izbutit, într-un timp relativ scurt, să impună o specie literară ca atare — reportajul — s-o reînvie, într-o formă nouă cu funcții politice foarte pregnante, atunci cînd pentru autorii respectivi cunoașterea și pătrunderea celor mai acute preocupări ale colectivelor socialiste de muncă a constituit însăși substanța activității lor de creație.

Cele mai multe din schițele, povestirile și nuvelele mele, apărute sau în curs de apariție, au fost sugerate de fapte reale, cu care m-am întîlnit în peregrinările mele reporterești, ori izvorăsc din complexul de trăiri cu care mi-am îmbogățit autobiografia spirituală în practica gazetărească.

Volumul de nuvele pe care l-am predat zilele acestea Editurii de Stat pentru Literatură și Artă este fructul acestei străduanii. În ce măsură izbutește să fie această lucrare o expresie a actualității noastre, o vor spune cititorii, probabil la toamnă.

„Înfăptuirea obiectivelor planului economic va însemna o nouă și strălucită afirmare a nesecatelor resurse de energie creatoare ale poporului muncitor puse în slujba înfloririi patriei socialiste, a făuririi propriei sale bunăstări, o nouă și puternică demonstrare a superiorității economiei socialiste".

DIMOS RENDIS

Votul nostru

Pe fiecare loc din Sala Congresului,
se află un tovarăș
și — carnetul de partid ridicîndu-l —
ca într-o urnă, lasă să cadă un vot greu
pentru socialism și pentru pace.

Pe fiecare loc din sala Congresului,
se află un tovarăș,
și-un tovarăș lipsește.
„O, voi cei care ne-ați apropiat de izbîndă!"
Și — carnetul de partid ridicîndu-l —
ca într-o urnă, cad două voturi grele
pentru socialism și pentru pace.

Pe fiecare loc din sala Congresului,
se află un tovarăș,
un tovarăș lipsește
și-un altul e așteptat să sosească.
„O, voi cei care ne veți duce mai departe izbînzile!"
Și — carnetul de partid ridicîndu-l —
trei generații, lasă să cadă trei voturi
pentru socialism și pentru pace.

PROFILURI LITERARE

GICA IUTEŞ

Chiar de la primele sale lucrări, Gica Iuteş şi-a subordonat creaţia imperativelor educaţiei comuniste. Cînd pe pieptul a zeci de mii de copii au început să fluture primele cravate roşii, tînăra redactoră care lucra la o gazetă a copiilor, impresionată de suflul primăvăratec ce a pătruns în şcoli şi dornică de a-i ajuta să crească mai frumos pe membrii organizaţiei mezine, închina primele sale pagini de literatură, copiilor.

Cărticica *Să vă povestim despre noi* care reprezintă debutul său literar, este de altfel şi prima noastră carte de schiţe inspirate din viaţa pionierilor. Meritul acelei plachete — chiar dacă într-o măsură a rămas tributară unor stîngăcii fireşti anilor de ucenicie — este de a fi surprins prin intermediul unor întîmplări, realităţi contemporane din viaţa copiilor, noile lor relaţii bazate pe grijă, pe respect şi pe dragoste, trăsături ce dau substanţa cuvîntului tovarăş al cărui sens copiii încep să-l înţeleagă.

Gica Iuteş, din dragoste şi grijă pentru cititorii mici, a încercat prin fiecare carte nouă să le deschidă o poartă spre lume, să le prezinte eroii vremii noastre, să le apropie realitatea fierbinte, contemporană.

In povestirea ei amplă, *Inimoşii* în care surprinde frămîntarea creatoare, plină de romantism a vieţii noi din şcoli şi organizaţiile pionereşti, scriitoarea nu poate rezista tentaţiei de a se referi şi la munca entuziastă ce se desfăşoară pe marile şantiere ale ţării. *Inimoşii* sînt pionierii unei unităţi din Hunedoara; drumurile lor trec pe lîngă marile furnale, părinţii lor sînt muncitori.

Experienţa artistică a introducerii unei problematici majore prin intermediul unor figuri de oameni maturi în cărţile pentru copii, deşi aplicată timid în povestirea *Inimoşii* (personajele respective fiind mai mult descrise şi mai puţin caracterizate prin acţiune) va ajuta autoarei în elaborarea cărţii *Cei de la Crisanta*, care reprezintă şi treapta superioară a creaţiei ei.

Gica Iuteş aduce aici în atenţia cititorilor, o problematică complexă, captivantă: urmăreşte în biografia unor oameni simpli efectele salvării de sub exploatare.

Infăţişînd în tablouri veridice viaţa unei familii de argaţi, zdrobiţi moral şi material de cruzimea stăpînilor, scriitoarea face din micii săi cititori participanţi emoţionaţi şi pasionaţi la înfăptuirea unor evenimente sociale cum au fost exproprierea moşiilor şi naţionalizarea unor ferme particulare. Ea a reuşit prin destinul eroilor cărţii sale, să explice la un nivel accesibil înţelegerii copiilor pentru cine şi împotriva cui se aplică politica statului nostru.

Scriitoarea a ales cu pricepere o modalitate artistică în stare să lumineze ascuţit chinurile materiale şi morale la care boierul îşi supunea argaţii: toate întîmplările sînt văzute prin ochii unui copil sărman, Mihălucă Breb, el însuşi rod al batjocorii la care o supusese boierul pe maică-sa, pe Rafila Breb.

Optica acestui personaj sensibil şi inteligent, dar copil, a ajutat-o pe autoare să clarifice şi să sensibilizeze toate ideile la nivelul gîndirii şi simţirii micului cititor.

Cele două clase sociale sînt surprinse în carte într-un moment de încordare maximă, în stare să caracterizeze pregnant personajele.

Moşierul Cristu Crisanta trăieşte agonia sa fizică o dată cu a clasei pe care o reprezintă. Teama şi lăcomia sînt trăsăturile lui dominante de caracter.

Cine sînt oamenii a căror viaţă o mutilează moşierul Crisanta?

Autoarea răspunde unei asemenea întrebări profilînd cu delicateţe şi cu dragoste o serie de caractere diverse străbătute de poezie, pe care le învăluie cu duioşie şi în apărarea cărora intervine frecvent prin comentarii lirice. Adeseori, printr-un simplu gest, Gica Iuteş reuşeşte să caracterizeze un personaj.

Rafila Breb, fată în casă, batjocorită de feciorul moşierului, apăsată de povara ruşinii şi a sarcinii nedorite, găseşte în ea energia de a refuza să cînte unor colonei fascişti veniţi în vizită la stăpîni. Cînd revolverele se îndreaptă spre ea, îşi pierde minţile de teamă, dar nu cîntă.

Fetica cu minţile rătăcite munceşte în neştire pînă moare, ca să-şi poată creşte băieţelul, pe Mihălucă. Cînd îl vede, privirile ei rătăcite se concentrează, devin luminoase, cînd îl mîngîie, delicateţea gestului şi a simţirii, dau palmelor ei aspre ca răzătoarea moliciuni de mătase.

Tomeca, un flăcău harnic, iscusit în meşterirea motoarelor, înfruntă cu mîinile goale pe ofiţerii fascişti înarmaţi, pentru a-şi scăpa iubita din mîinile lor.

Dramele pe care le trăiesc aceşti eroi sînt atît de adînci încît deznodămîntul coincide în unele cazuri chiar cu distrugerea lor fizică. Rafila îşi pierde mintea şi apoi viaţa; Tomeca de dor şi de durere pentru soarta Rafilei îşi îneacă amarul prin circiumi; Gavrilă, argatul înşelat o viaţă, se zăvoreşte şi mai tare în el; pe Olimpia, soţia lui Gavrilă, o impuşcă odrasla degenerată a lui Crisanta. Dar înainte de moarte îi distrug demnitatea, îi mutilează sufletul. Chinuită de aşteptarea clipei în care va scăpa de slugărit, ea sustrage la moartea lui Crisanta, o valiză cu aur. Olimpia credea că banii pot da libertate, pot salva viaţa oamenilor. Această concepţie greşită asupra fericirii omului va genera drama ei, o va rupe de familie iar cînd argaţii vor scăpa de exploatare prin naţionalizarea fermei, femeia va asista la prefacerile sociale din jur fără să le înţeleagă şi deci fără să le preţuiască.

Scriitoarea dezvăluie caracterul retrograd al acestei concepţii verificînd-o şi opunînd-o concepţiei limpezi chiar a unui copil, a unui pionier. Mătuşa Olimpia, care credea că totul se poate obţine cu bani, rămîne nedumerită cînd află de la Mihălucă, nepotul ei, că intrarea în organizaţia pionierească nu se poate plăti. Păcat că scriitoarea n-a pus într-o lumină mai clară viciile acestei concepţii care caută explicaţia pentru suferinţele omeneşti în afara luptelor dintre clase. Din acest motiv, micul cititor poate deduce că în cazul Olimpiei este vorba doar de o trăsătură de caracter reprobabilă, cum ar fi avariţia sau lăcomia.

Dezvăluind fermitatea morală a lui Mihălucă, izvorîtă din sezisarea, descifrarea a ce se petrece în jurul său, scriitoarea îl ajută pe cititor să înţeleagă cît de dramatică este situaţia Olimpiei care nu s-a putut ridica nici pînă la nivelul de înţelegere al unui copil.

Eroul central al cărţii, Mihălucă Breb, nu se împacă cu soarta sa, o înfruntă cu mîndrie, afirmînd un caracter dîrz. Deşi ştie că rămînerea lui la fermă depinde de bunul plac al moşierului Crisanta, el refuză să-i sărute mîna boierului; deşi i se scurg ochii după acadele, refuză pişcotul şi gologanul întins de moşier; cînd mătuşa îi smulge cravata de pionier, el pleacă de acasă, deşi este orfan şi nu ştie încotro s-o apuce. Boierul încearcă să frîngă caracterul dîrz al acestui copil, legîndu-l în lanţ în locul cîinelui. Intr-un asemenea moment culminant, simbolic pentru umilinţa la care moşierii îşi supuneau oamenii, se declanşează primenirea mult aşteptată: ferma Crisanta este naţionalizată.

Din acel moment Mihălucă, unchiul Gavrilă, unchiul Tomeca nu mai sînt singuri — duc şi ei în sfîrşit o viaţă de oameni alături de tovarăşi. Tocmai în această a doua parte a cărţii, scriitoarea grăbită să comunice cît mai multe lucruri, este mai puţin atentă la compoziţie, la gradaţia desfăşurării subiectului, nu-şi mai ordonează şi selectează suficient faptele, firul acţiunei devenind stufos, desfăşurîndu-se greoi. Povestirea capătă o lungime nejustificată. La aceasta contribuie într-o măsură şi desele intervenţii şi explicaţii ale autoarei. Dacă adeseori comentariile ei lirice sînt cerute de text, ca o continuare necesară, uneori aceste intervenţii nu numai că sînt inutile dar diluiază, risipesc emoţia reală a unor momente.

O altă carte caracteristică creaţiei Gicăi Iuteş nu numai prin abordarea unei problematici majore, dar şi prin mesajul ei convingător privind frumuseţea profilului moral al oamenilor simpli este şi *Băiatul şi noaptea*.

Plecînd de la elementele pe care i le oferă vizitatorului îngrozitorul muzeu de la Auschwitz, scriitoarea demască chipul fioros al fascismului.

Subiectul povestirii are o linie foarte simplă de dezvoltare. Patru tineri din lagăr, de patru naţionalităţi diferite, vegheaţi de sîrmele ghimpate electrizate, de santinele şi reflectoare, aşteptîndu-şi rîndul să intre în cuptoarele morţii care duduiau neîncetat, reducînd visele şi conştiinţele la un pumn de cenuşă, găsesc în ei resurse morale de a-şi sacrifica chiar şi cele cîteva zile de viaţă ce le mai rămîneau, pentru a salva de la moarte un copil. Cei patru tineri erau obligaţi să îndeplinească în lagăr o muncă înjositoare: încărcau în vagonete cadavrele pe jumătate arse; dar această îndeletnicire nu le-a întunecat conştiinţele. Ideea artistică a cărţii se face purtătoarea unui mesaj de o mare frumuseţe: durerea cutremurătoare a celor asupriţi, a născut o şi mai mare dragoste pentru oameni.

Copilul ce şi-l trec din mînă în mînă cei patru tineri cu preţul vieţii lor, devine un simbol, o ştafetă trimisă de ei spre viitor ca oamenii să nu uite şi să nu ierte. Gestul lor are o mare valoare de generalizare: dezvăluie cititorilor ce valori au fost distruse de fascişti.

Scriind despre ruinele fostelor abatoare — pe unde fasciştii au umplut de ruşine speţa umană — scriitoarea îi aduce prin povestirea ei pe copii aproape, la locul crimei, ajutîndu-i să vadă şi să înţeleagă ce crimă îngrozitoare s-a petrecut la Auschwitz: „Plopii tineri îşi încunună crengile deasupra aleilor. N-au mai mult de paisprezece-cincisprezece ani. Mîinile, care au sădit puieţii, sînt de mult cenuşă. Aruncată în mlaştinile Harmenzei, în apele Silei şi Vistulei, această cenuşă poate că circulă în şuvoaie foşnitoare pînă la aceste rădăcini. Soarele aureşte blînd frunzele subţiri ca nişte pleoape tremurînde. Mii de ochi ne privesc din frunze, de peste tot. Ochi nenumăraţi... milioane de ochi strălucesc în văzduh, în iarbă, după pietre."

Concluzia rostită de autoare izvorăşte firesc şi de pe buzele cititorilor: „Priviţi, nu uitaţi, învăţaţi ca să trăiţi, ca să iubiţi".

Lucia Olteanu

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcţie).

CONTACTUL NEMIJLOCIT CU VIAŢA

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Veacurile trecute s-au deprins să vadă cel mai adesea în cercetătorul operei de artă un om de bibliotecă, izolat de societate, care cunoştea lumea numai prin intermediul cărţilor. Marxism-leninismul, ideologia dominantă a epocii noastre, preţuind în mod deosebit studiul şi cultura, a schimbat structural această imagine, impunînd un adevăr estetic fundamental, arătînd că dacă adeseori viaţa o cunoaştem prin cărţi, cărţile le putem cunoaşte în toată profunzimea şi semnificaţia lor înaltă numai prin viaţă. De aceea principiul confruntării operei de artă cu viaţa care a inspirat-o este o lege esenţială a esteticii şi a criticii marxist-leniniste. Critica literară, după cum se admite îndeobşte, e chemată să studieze gradul de veridicitate la care viaţa e oglindită în opera de artă, nivelul realizării artistice, influenţa ei asupra maselor. Fără cunoaşterea şi înţelegerea dialectică a vieţii, fără acea pasiune revoluţionară pentru viaţa de azi, criticul de artă nu poate avea pe deplin însuşirea de a percepe şi interpreta o operă artistică.

Criticul se cade a fi un profund şi nemijlocit cunoscător al societăţii contemporane, al sufletului omului nou; comunicînd impresiile sale despre literatură, publicului cititor, el îşi verifică totodată gusturile şi judecăţile, confruntîndu-le cu opiniile acestuia. Căci nu e nimic mai jalnic şi mai inutil decît un scriitor sau un critic care încearcă să promoveze creaţii şi gusturi străine de interesele poporului. Literatura nu poate trăi în afară de popor, cum nu poate încolţi un bob de griu pe un bulgăre de cristal.

Intr-o scrisoare către Gorki, din 31 iulie 1919, V. I. Lenin, referindu-se la capacitatea scriitorilor de a sezisa noul, de a-l înţelege şi a-l zugrăvi în spirit partinic, spunea: „Una este să observi, şi alta este să simţi în fiecare zi viaţa prin contact nemijlocit cu ea".

Acest contact nemijlocit cu viaţa al criticului, şi al creatorului talentat, fireşte determină interesul şi aprecierea pozitivă a operei lor. Am avut prilejul să constatăm încă o dată justeţea observaţiei de mai sus în iarna acestui an, cînd, cu prilejul unor şezători literare, organizate de revista Luceafărul, în regiunile Craiova şi Ploeşti, am urmărit reacţiile cititorilor în faţa literaturii noastre realist-socialiste. In răstimpul petrecut prin satele şi oraşele acestor regiuni, am avut sentimentul că parcurgem un înalt tratat de estetică, Estetica vieţii, scrisă de oamenii muncii, educaţi de Partidul Muncitoresc Romîn, în spiritul ideologiei marxist-leniniste. In fiecare gospodărie colectivă, în fiecare uzină, la fiecare şantier, la fiecare sondă, oriunde am poposit pentru a ne întîlni cu cititorii, ni s-au oferit adevărate lecţii de estetică marxist-leninistă.

Am văzut cu acest prilej legătura indestructibilă dintre învăţătura partidului nostru şi viaţa oamenilor muncii. Am văzut cum conducerea de către partid a literaturii înseamnă în ultimă instanţă conducerea ei de către popor. Intîlnirile cu cititorii au constituit o fericită ocazie de a cunoaşte pe viu problemele artei realist-socialiste. Am constatat mai întîi interesul nebănuit, preţuirea nemărginită pentru literatura nouă, expresie a vieţii noastre socialiste. Am observat cum sub îndrumarea partidului, în freamătul revoluţiei noastre culturale, constructorii socialismului au devenit cei mai frecvenţi şi mai pasionaţi cititori de literatură şi, fără vorbe mari, cei mai competenţi apreciatori ai ei. Judecăţile lor de valoare erau profund sincere şi se manifestau ca expresie a celui mai desăvîrşit bun gust artistic. Cinstind creaţiile valoroase şi preţuindu-le din toată inima, cititorii aceştia nu lăsau o clipă impresia intimidării în faţa unor nume consacrate, atunci cînd ele nu se intimidaseră să semneze cărţi neizbutite. In elogiul plin de răspundere sau în critica lor curajoasă şi partinică n-am văzut niciodată umbra patimii mărunte sau a unor meschine preferinţe personale. Toţi priveau literatura ca o parte integrantă a cauzei generale a dictaturii proletare. Ropote de aplauze şi un entuziasm general răsplăteau poeziile, schiţele şi nuvelele scriitorilor care reflectau veridic şi la un înalt nivel artistic viaţa şi aspiraţiile constructorilor socialismului.

Lucrările cele mai apreciate erau acelea care vorbeau oamenilor de la inimă la inimă, clar, fără ocolişuri şi preţiozităţi stilistice şi fără căutări sterile în cine ştie ce reziduri moderniste. Entuziasmau creaţiile care ţineau pas cu vremea, cu problemele cele mai arzătoare ale omului nou, care-l întăreau în nobila sa participare la construirea socialismului, care-i înfrumuseţau sufletul şi-l făceau mai om. In confruntarea aceasta directă, nemijlocită cu gustul şi cerinţele oamenilor muncii ne-am convins cu toţii că partinitatea comunistă este cea mai înaltă manifestare a caracterului popular al artei. Ne-a apărut atunci mai limpede ca oricînd faptul că principiul partinităţii în literatură constă în legătura indisolubilă a literaturii cu cauza oamenilor muncii, cu acţiunea de transformare socialistă a societăţii, în fruntea căreia se află avangarda conştientă a clasei muncitoare, partidul ei.

Am întîlnit oameni minunaţi, adevărate modele de etică nouă, comunistă. Am cunoscut secretari de partid energici şi înţelepţi, gospodari admirabili, şi fiecare închidea în el cel puţin două-trei romane, ai căror eroi pozitivi erau ei şi tovarăşii lor de muncă. Am cumpănit în gînd, în faţa acestor realităţi unele aspecte ale literaturii noastre şi am înţeles mai bine constatările exprimate în articolul din Scînteia, intitulat *Literatura să pătrundă în miezul actualităţii*. (An. XXVIII, nr. 4479, din 22 martie 1959), în care se spunea că în anii din urmă a crescut mult noul tip de muncitor, pe care din păcate, îl întîlnim încă prea puţin reflectat în literatură, cum prea puţin îi întîlnim şi pe „sutele de mii de noi veniţi în rîndurile clasei muncitoare, care aici, la temperatura înaltă a industriei socialiste şi-au însuşit şi-şi însuşesc printr-un proces nu întotdeauna uşor, trăsăturile muncitoreşti".

Rîndurile citite în acelaşi articol din Scînteia parcă le reciteam atunci pe viu în fiecare fapt de viaţă. Vizitînd gospodăriile colective, ne-aminteam de cuvintele care spuneau că satul socialist constituie şi el un vast univers inedit, care oferă literaturii numeroase subiecte, teme importante şi atrăgătoare.

Contactul cu terenul ne-a subliniat şi mai mult concluziile editorialului din Scînteia, în care se spunea că „în faţa scriitorului de azi stă un nou erou literar, constructorul socialismului, muncitorul înaintat, ţăranul colectivist şi în primele rînduri ale tuturor acestora, comunistul, activistul de partid".

Cunoscînd îndeaproape „pe teren" eroii aceştia, m-a mîhnit faptul că ei n-au devenit în măsura cuvenită eroi literari, şi m-a indignat felul în care noi, cei chemaţi să comentăm opera de artă, procedăm uneori cu astfel de personaje. Sînt convins că unii critici, care ar fi întîlnit într-un roman sau o piesă de teatru un comunist, ca I. Stegaroiu, pe care l-am cunoscut la Tîrgu-Jiu, cu omenia sa, cu spiritul său de răspundere pentru gospodăria întregului raion, vorbind cu o uimitoare competenţă de problemele cele mai variate, de la molozul de pe un şantier pînă la celebra *Coloana a Infinitului* sau *Masa tăcerii* a lui Brîncuşi — l-ar fi declarat irevocabil, un... personaj idilic! Şi, din păcate, sînt mulţi critici care părăsesc anevoie fotoliul redacţiei sau al mesei de lucru. Ciudată îndărătnicie! Căci ce cîştig imens ar avea şi literatura nouă şi critica literară în urma unor intense şi nemijlocite contacte cu realitatea. Numeroase probleme atît de disputate ar fi elucidate şi în literatură căci viaţa le-a rezolvat de mult.

Cîte judecăţi false, emise asupra unor opere de artă ar fi putut fi evitate dacă respectivii critici literari ar fi cunoscut şi ei mai bine realităţile sociale oglindite în cutare creaţie artistică.

Am auzit un critic cu renume obiectîndu-i romanului lui Alecu Ivan Ghilia *Cuscrii*, că nu reflectă veridic lumea satului actual; am insistat să-şi spună argumentele şi spre surprinderea mea am remarcat că obiectele erau strict livreşti, căci criticul nu fusese de mulţi, de foarte mulţi ani, la ţară. Uneori, întîmplări similare au loc şi cu privire la literatura inspirată din mediul muncitoresc.

Critica de cabinet, este fără îndoială, cea mai streină de adevărata critică marxist-leninistă. Criticii noi îi este proprie dragostea de viaţă, de nou, cunoaşterea directă, nemijlocită, a realităţilor actuale, pasiunea pentru promovarea literaturii care oglindeşte această realitate. Criticul realist-socialist nu poate nici măcar să stea şi să observe olimpian desfăşurarea vieţii, căci aşa cum spunea Lenin în amintita scrisoare către Gorki „una este să observi şi alta este să simţi în fiecare zi viaţa prin contact nemijlocit cu ea".

Fireşte, viaţa actuală e pretutindeni şi în Bucureşti ca şi pe un şantier, totul e să o trăieşti ca participant şi nu ca observator şi să o vezi în toate punctele şi planurile ei, căci Bucureştiul, oricît e el de fermecător, nu poate reflecta toate aspectele vieţii noastre contemporane.

o seamă de cuvinte

Letiţia Papu: SUITĂ DRAMATICĂ

După volumele Lîngă un geam deschis (1955), Anii iubirii (1956) şi Sub arşiţa verii (1958), care vădeau un spirit receptiv fenomenelor vieţii contemporane, Letiţia Papu a publicat culegerea de nuvele intitulată: Suită dramatică.

Suita se deschide cu Fapt divers, în care este narată istoria vieţii unui om înfrînt de realităţile sociale nemiloase din orînduirea burgheză.

O bună parte a nuvelei cuprinde descrierea atmosferei lîncede, lipsite de orizont, plină de intrigării, specifică tîrgului provincial din trecut, în care viaţa spulberă visurile, scutură „inima petală cu petală", determinînd, în ultimă analiză, fenomenul atît de dezbătut în literatura dintre cele două războaie, fuga spre capitală, ca spre un loc al „împlinirii de sine". Metropola, însă, ucide, destramă iubirile şi speranţele, înşeală şi doboară caracterele nedotate cu voinţă — fapte concretizate de către Letiţia Papu în personajele Claudia şi Camil Cernat.

Cu toate că autoarea insistă permanent pe parcursul scrierii să demonstreze că mobilul acţiunii lui Cernat nu este gelozia, căutînd reabilitarea noţiunii de „fapt divers", explicaţiile sociale nu sînt deloc concludente. Eroul rămîne izolat, individualizat, rupt de mediul sănătos al poporului, unilateral cu preocupări, obsedat o perioadă a vieţii sale doar de propria perfecţionare profesională, reductibilă în fond la tendinţa de a parveni.

Nemulţumirea sa faţă de orînduirea socială este accidentală, egoistă. Din această cauză, intriga rămîne, cu toată strădania autoarei, un episod accidental din viaţa atîtor milioane de „înfrînţi" de societatea burgheză. Unele dintre personaje, cum ar fi de exemplu, soţia lui Cernat, Claudia, rămîn simple pretexte, fără individualitate, folosite de autoare doar ca mijloc de justificare a eroului central.

Serbarea liceului de fete, cea de-a doua nuvelă cuprinsă în volum se înscrie în cadrul unei preocupări cu caracter permanent în creaţia Letiţiei Papu. Este vorba de urmărirea vieţii şi aspiraţiilor tinerei generaţii, fie că eroii îşi desfăşoară activitatea în vremea noastră (Anii iubirii), fie în anii grei ai luptei antifasciste.

Dacă romanul Anii iubirii îşi extrăgea tematica din realităţile vieţii studenţimii contemporane, Serbarea liceului de fete urmăreşte sezisarea atitudinilor antimilitariste, creşterea spiritului de revoltă împotriva ocupaţiei fasciste, manifestate în cadrul unui liceu provincial, în anii dictaturii antonesciene.

Realităţile şcolii burgheze, cu profesori ignoranţi şi demagogi, sau chiar spioni ai siguranţei, sînt creionate cu destulă vigoare, chiar dacă uneori autoarea insistă, ca şi în Fapt divers, asupra unor atitudini de nemulţumire blazată, teribilistă, iar alteori face loc elementelor senzaţionale cu iz melodramatic. Din această pricină, pe alocuri, lupta grea, plină de suferinţe şi jertfe dusă împotriva fascismului, pare, în mod nejust, urmarea unor manifestări spontane, ivite ca urmare a unor atitudini fals-eroice. Ori, Letiţia Papu trebuia să arate cu pregnanţă că aceasta se datora adîncirii profundelor nemulţumiri existente în rîndurile marilor mase. Ne referim în special la personajul Mircea Suciu, care desenează secera şi ciocanul pe tabla clasei numai pentru a dovedi fetei iubite că este îndrăzneţ. Personajul are în constituţia sa cîteva trăsături de un „pitoresc" vădit livresc. Insistînd asupra acestuia, ca şi asupra unor personaje asemănătoare ca structură, Letiţia Papu neglijează lupta elementului conştient, a organizaţiei U.T.C. din oraş. Prezenţa U.T.C.-ului în şcoală ne este înfăţişată episodic.

Intercalarea unor personaje diferite, ca structură sufletească, în firul central al naraţiunii, ca şi strecurarea în context a unor acţiuni paralele, de scurtă durată, necesare probabil sugerării atmosferei, transformă scrierea într-un soi de mozaic în care mesajul se reliefează încă palid.

Cu nuvela Marina care încheie Suita, autoarea abordează realitatea satului, insistînd asupra ciocnirilor dintre elementele cinstite, înaintate şi rămăşiţele reacţionare, sabotoare şi afaceriste. Personajul central, Marina, utemistă harnică, devotată intereselor şi luptei tovarăşilor săi, trăieşte tragedia demascării iubitului ei, Dionisie, tînăr dotat, dar care orbit de patima banilor şi a chefurilor, măgulit de laudele ipocrite ale chiaburilor e părtaş la uciderea comunistului Jinaru.

Intriga este, însă, firavă, satul văzut printr-o optică ştearsă, iar oamenii lui lipsiţi de iniţiativă. E greu de conceput că în zilele noastre ţăranii se lasă furaţi ca-n codru şi că un duşman îşi poate face de cap în văzul întregului sat.

Stilul viu, situaţiile uneori trepidante, alteori pline de poezie, ne face să regretăm că scriitoarea nu şi-a dus pînă la capăt intenţiile sale

AL. HANŢĂ

M. A. Asturias: DOMNUL PREŞEDINTE

Cînd citeşti Domnul preşedinte, romanul lui Miguel Angel Asturias, unul din cei mai cunoscuţi scriitori ai Guatemalei, îţi aminteşti de Goya. Şi aceasta deoarece la Goya, mai mult decît oriunde, înfăţişarea groazei, a ororii în faţa crimei se împleteşte organic cu privirea lucidă, cu descoperirea pătrunzătoare a nimicniciei, a hidoşeniei călăului.

America latină a fost o vreme scena pe care se petreceau farse de genul celor 13 „revoluţii" pe an în Venezuela sau a celor 3 preşedinţi de republică, — într-o săptămînă, în Panama. Dar cum farsa nu amuza popoarele Americii latine şi cum se ivea riscul intervenţiei maselor pentru terminarea jocului, strategii trusturilor nordamericane, stăpîne pe continentul de la sud, au recurs la o soluţie mai de durată: cu ajutorul armelor au instalat în ţările Americii latine o ceată de „caudillos". Cruzi, ştiindu-se dispreţuiţi, urîţi de popor, obsedaţi de ideea prăbuşirii, au făcut lege din corupţie şi asasinat fără scrupule. Dar obsesia i-a dus la pierderea raţiunii, la ridicol şi i-a făcut victima grotescă a propriei lor înălţări.

Tocmai din aceste date compune Asturias chipul călăului. Subiectul este alcătuit din relatarea consecinţelor pe care le are încercarea „domnului preşedinte" de a lichida pe doi din opozanţii săi. Grotescul începe chiar cu alegerea victimelor: nici unul din cei doi nu se gîndeşte să-l răstoarne pe dictator, cum îşi închipuie el. Urmărirea e numai efectul spaimei pe care i-o provoacă eventualitatea unei revolte.

De fapt, „domnul preşedinte" apare mai mult indirect în acţiunea cărţii. Romancierul e în mare măsură preocupat de înfăţişarea caracterului odios al regimului instaurat de „caudillo". Narînd cum porneşte campania împotriva celor doi opozanţi, Asturias prezintă întregul aparat de opresiune, reţeaua de agenţi şi spioni, înalţii funcţionari, înalţii demnitari. Regimul „domnului preşedinte" e un regim de călăi, obsedaţi de ideea prăbuşirii.

Asturias prezintă funcţionarea acestui aparat ca o farsă sinistră. Lacheii ştiu că intră în graţiile preşedintelui dacă ucid, şi nu ezită să folosească procedeul. Ca regizor principal al farsei e destinat procurorul general. Judecătorii, indiferenţi faţă de victime, lipsiţi de orice conştiinţă, apar în cele mai grele procese ameţiţi de băutură şi pronunţă automat pedepse cu moartea. Comicul frizează sinistrul, iar sinistrul are latura sa comică; satira operează corosiv.

Teroarea şi bestialităţile inspiră o teamă dezagregantă, laşă, în straturile burgheze. Fraţii generalului Canales, unul din opozanţi, îngroziţi de proscrierea intervenită, refuză orice solidaritate cu cel năpăstuit şi orice îngrijire fiicei acestuia; soţia celui de al doilea opozant e înconjurată dintr-o dată, după arestarea bărbatului, de o tăcere apăsătoare: cunoscuţii nu o mai salută, apelurile sale la ajutor rămîn fără niciun răspuns. Cele două femei se trezesc într-o singurătate de dimensiuni tragice. Scrise în general cu multă fineţe (deşi uneori autorul recurge la exagerări moderniste) capitolele acestei tragedii sînt impresionante.

Deşi îl aduce de puţine ori în scenă, Asturias reconstituie pregnant chipul dictatorului, mînuind cu iscusinţă mijloacele satirei.

Trăsătura distinctivă a dictatorului e teama. Asturias îl prezintă pe „el caudillo" trăind izolat, într-o întăritură, undeva departe de capitală, apărat de un fort de artilerie, de haite de cîini, de reţele de sîrmă ghimpată, de rînduri numeroase de sentinele.

Romancierul surprinde însă o consecinţă importantă: cu cît e mai întins aparatul de represiune cu atît mai mare e şi spaima, nesiguranţa. Şi cartea redă această consecinţă în tot ridicolul ei.

Autorul e necruţător cu dictatorul. Cel care se lasă gratulat de lachei şi se împopoţonează orbaznic cu titlul „ales de popor" îşi aminteşte cu ruşine de origina sa modestă. Biografia lui conduce prin casele de toleranţă. Cultura i se rezumă la anecdota că descoperitorul alcoolului căuta de fapt fericirea eternă. Faptul e explicabil; starea permanentă a „domnului preşedinte" e ebrietatea în sensul cel mai strict al cuvîntului. Moralitatea: îşi sacrifică unul din cei mai intimi prieteni. Veleităţi de dictator: cheamă demnitarii regimului la o recepţie, îi lasă în anticameră şi supează numai cu soţiile acestora. Tot ce doreşte arzător dictatorul, marea lui năzuinţă e să rămînă mai departe slugă a Washingtonului. Şi ca să rămînă face totul: s-a vîndut pe el, apoi ţara; terorizează, chinuieşte, îşi ucide chiar şi proprii acoliţi.

Schiţînd un asemenea portret — căruia figurile unor Trujillo, Peron, Strossner, Batista etc. îi conferă toată veridicitatea — Miguel Angel Asturias a făcut un apel la raţiune, la revoltă împotriva impietăţii săvîrşite prin instaurarea la conducerea statului a unor asemenea canalii. Şi apelul acesta a avut atît răsunet încît, înainte de a fi tipărită, cartea a circulat în zeci şi zeci de copii timp de 13 ani, a fost citită în şedinţe secrete, cunoscută în cercuri largi de patrioţi, de oameni care se ridicau împotriva dictatorilor. Se vede că ea şi-a îndeplinit rolul de a demasca cu durere, dar şi cu forţă satirică pe „domnul preşedinte", pe toţi dictatorii fascişti ai Americii latine.

Romanul lui Asturias, scris cu aproape 30 de ani în urmă, nu indică o ieşire din situaţia tragică descrisă, rămîne în limitele realismului critic. Autorul însă a evoluat între timp, a ajuns la înţelegerea rolului luptei de clasă, se situiază de partea maselor, e unul din fruntaşii mişcării mondiale pentru pace. Lucrările sale recente reflectă noua înţelegere a realităţii. Domnul preşedinte rămîne totuşi o mare carte a sa, o mare carte a Americii latine în năzuinţa ei spre libertate.

PETRE NIŢĂ

Aurel Rău: LA MARGINEA DEŞERTULUI GOBI

Criteriul de apreciere al unei cărţi de călătorie nu poate fi altul decît măsura în care reuşeşte să reconstituie în mintea şi imaginaţia cititorului imaginea cît mai fidelă a locurilor străbătute de autor şi a oamenilor pe care i-a întîlnit. Căci, orice s-ar spune, pentru un memorialist, capacitatea de reconstituire este facultatea esenţială. Literaturizările de orice natură nu pot fi decît balast. In cazul că meleagurile parcurse sînt familiare cititorilor, memorialistul îşi mai poate îngădui abateri, divagaţii cu scopul de a adăuga nuanţe inedite prin care să îmbogăţească contribuţia predecesorilor. Nu e cazul însă cu vizita făcută recent în R. P. Mongolă de poetul clujean Aurel Rău, care ne-a dat volumul intitulat *La marginea deşertului Gobi*. Căci cititorul romîn ştie destul de puţine lucruri despre pusta străbătută altădată de temuţii călăreţi ai lui Ghinghis-Han, şi vrea să ştie cît mai mult despre ţara socialistă prietenă care construieşte o viaţă demnă şi civilizată. Autorul volumului de care ne ocupăm trebuie, de aceea, apreciat. Fiind vorba deci de un teren aproape virgin pentru noi, am parcurs cu tot interesul peste 150 de pagini ale însemnărilor lui Aurel Rău. Autorul, fără prea mulţi precedenţi conaţionali pe aceste locuri, a încercat să ne dea o imagine justă, cît mai directă, a Mongoliei populare.

Ar trebui, desigur, să referim asupra exactităţii impresiilor călătorului nostru, ceea ce, prin forţa împrejurărilor, nu este cu putinţă. Cele cîteva vederi fotografice (nu înţelegem de ce atît de puţine) ne-au ajutat să ne convingem că autorul reportajelor despre R. P. Mongolă este înzestrat cu simţul observaţiei exacte şi poate exprima cu plasticitate rezultatele investigaţiilor. Invităm pe cititor să contemple, de pildă, statuia zeiţei Tora (între paginile 32-33) şi să citească, după aceea, comentariile lui Aurel Rău, spre a se convinge de însuşirea semnalată. Trebuie adăugat că fiecare capitol al cărţii reuşeşte să reprezinte o imagine unitară şi completă a temei abordate, fie că e vorba de anumite tradiţii, obiceiuri, fie că e vorba de monumente de artă sau realizări ale actualităţii socialiste.

După citirea volumului *La marginea deşertului Gobi* rămîi cu impresia că ai făcut o nouă cunoştinţă: o ţară demnă de tot interesul prin trecutul ei istoric deosebit de frămîntat, prin cultura ei de o puternică originalitate, prin oamenii ei care au trecut direct din corturi în edificii moderne şi se bucură de toate binefacerile civilizaţiei în condiţiile socialismului. Aspectele înfăţişate de Aurel Rău sînt numeroase şi diverse: folclor, serbări populare, spectacole nocturne, pretinsul mormînt al lui Ghinghis-Han de pe masivul Burcan-Kaldun, ruinele vechii cetăţi Karakorum, cărţile de plată ale vechilor turci, un „desfrîu gastric" pe malurile Orhanului, o fermă de stat, un combinat industrial etc.

Avem totuşi de observat că autorul volumului a fost solicitat prea mult: după părerea noastră, de curiozităţile locurilor străbătute, de aspectul lor istoric, de asociaţiile cu vremurile vechi, şi prea puţin receptiv la fenomenele vieţii noi din R. P. Mongolă adică tocmai ceea ce cititorul nostru aşteaptă în primul rînd. Prietenia noastră cu poporul Mongoliei noi se sprijină mai ales pe cunoaşterea reciprocă şi temeinică a realizărilor contemporane. Cartea lui Aurel Rău ar fi putut să servească cu mai multă eficacitate acest scop. Cu toate acestea, ea este un mijloc pozitiv de a cunoaşte ţara, unele aspecte ale vieţii poporului de la „marginea deşertului Gobi".

POMPILIU MARCEA

C. Ignătescu: „MĂRIA SA ŢARA"

Luat ca ostatec la Udrii. Vlad află despre moartea tatălui său mai înainte ca Ionuţ şi Comişel să i-o spună. Turcii îl învăţau cum să fie supus dar în sufletul său neînduplecat, încă de pe acum, clocotea ura. Împreună cu Comuţ, un slujitor pe care cei trei şi-l asociază, tinerii pribegesc pînă în ţinutul Haţegului, la Moş Albu. Drumul e plin de peripeţii. Printre altele, ei îl prind pe un hoţ de drumul mare, Gabor. I se aşteaptă moartea sigură din partea ocîrmuitorului ţinutului, Moş Albu, care-i pedepsea exemplar pe hoţi şi jefuitori. Moşul încredinţează lui Vlad judecarea lui Gabor. Dar acesta din urmă e un ţăran fugit de pe o moşie, schingiuit în bătăi şi nevoit să-şi cîştige hrana din prădarea trecătorilor. Vlad e mişcat de soarta lui, care era a tuturor năpăstuiţilor şi îl iartă. De acum el ştie că pedeapsa se cuvine altora. Mînat mai puţin de imboldul aventurii şi mai mult de iubirea pentru cei mulţi, Vlad îl învaţă pe boierul Bărbat, printr-o bătaie straşnică, ce înseamnă dreptatea iar lui Sinea Logofăt îi plăteşte cu moartea lăcomia şi jaful. In lupta dintre Ioan Corvin şi turci, Vlad cu ai săi dovedeşte curaj şi isteţime. Susţinut de Ioan şi dorit de popor, el ajunge pe tron. Prin faptele-i devenite legendare, se impune ca domn viteaz şi temut. Moş Albu ar vrea să-l părăsească şi să se retragă în locurile sălbatice de unde a venit pentru că, motivează el, i-ar fi greu să-i spună celui pe care l-a crescut ca pe un copil „Măria Sa": „Ce va să zică: măria sa... cutare? In lunga mea viaţă am văzut pe măria sa Aldea, pe măria sa Vlad Dracul voivod, pe măria sa Dan, pe măria sa Vladislav, şi acuma pe tine... şi afară de tine, toţi s-au dus, toţi au pierit şi au fost uitaţi, numai Ţara asta a noastră a rămas! Se cuvine mai bine să zicem: măria sa Ţara!"

Caducitatea gloriilor impuse de asupritori şi perenitatea faptelor ce corespund năzuinţelor poporului iată ceea ce vrea să ne dovedească plastic autorul. Vlad ne apare ca întrupare a mîniei poporului şi a setei de răzbunare a acestuia, înteţite la maximum prin împilarea boierească şi turcească. Crud cu cei mari şi îngăduitor faţă de cei mici, el e, în fond, glasul dreptăţii concepute de popor. Portretul lui Vlad se întregeşte mai ales prin obiectivarea mişcărilor sufleteşti, prin gesturi repezite şi scurte, care îl desemnează ca pe un impulsiv. Portretul său tăiat în linii unghiulare revine de două ori în paginile romanului, reliefînd fermitatea sa de caracter, firea sa hotărîtă şi energică. Cînd eroul îşi explică lui sau celorlalţi mobilul atitudinii sale, se obţin accente patetice neconvingătoare. Mult mai grăitoare pentru imaginea integrală a eroului este caracterizarea lui prin împrumutarea reacţiilor specific-ţărăneşti.

Dacă acest procedeu este bine venit în acest caz, el devine împovărător pentru restul aspectelor sugerate cu ajutorul lui. Evocarea atmosferei dat esenţial pentru orice operă istorică, se face în romanul de faţă nu prin reconstituirea cadrului, obiceiurilor şi limbajului specific epocii şi locului, ci prin acumularea datelor primitiv-ţărăneşti. Interiorul sobru al casei lui Moş Albu ar putea fi atribuit oricărei perioade istorice a evoluţiei istorice de pînă acum. Îmbrăcămintea lui Comuţ e mai degrabă un prototip de îmbrăcăminte ţărănească, întîlnit cu mici modificări în toate regiunile ţării, pînă la un moment dat. Lipsa culorii locale strict istorice face ca cititorul să rămînă cu impresia că autorul tratează faptele din exterior. Aducerea elementelor primitiv-ţărăneşti, caracteristice mai multor epoci din istoria noastră, ca şi mai multor ţinuturi romîneşti dăunează organicităţii acţiunii tocmai prin suprapunerea mecanică a lor peste o realitate istorică determinată specific. Savoarea istorică lipseşte cărţii lui C. Ignătescu şi dăunează realizării artistice a ideilor transmise.

Cu toate acestea, sînt în această carte imagini care rămîn multă vreme în mintea cititorului. E vorba, mai ales, de acelea care cuprind istoria mizeriei ţărăneşti. Viaţa lui Gabor sau a Ciobanului de la curtea lui Luca Logofăt sînt reprezentative tocmai prin adevărul neînfrumuseţat pe care îl dezvăluie. Cruzimea şi slugărnicia boierească apar destul de sugestiv întrupate în două tipuri boiereşti (Sincu Logofăt şi Bărbat). Meritul de seamă al cărţii constă însă în aceea că a închegat într-o imagine totală situaţia diferitelor clase sau pături sociale, prin personaje reprezentative. Dar aceste personaje, din păcate, nu sînt îndeajuns de adîncite. Prezentarea unor destine în ce are specific fiecare, dacă ar fi fost realizată cu multă profunzime, ar fi ajutat mult la sporirea calităţilor artistice ale cărţii.

VASILE SANDU

Înainte pentru desăvîrșirea construirii socialismului!

CERTITUDINEA MAREȚIEI

Gh. TOMOZEI

În urmă cu cîteva săptămîni mă aflam la Bicaz și — însoțit de un prieten de la ziarul de șantier — am pornit spre baraj. Luîndu-ne cu vorba, nici n-am știut cînd am parcurs distanța de la club la Dodeni cînd, ridicînd deodată privirile spre cer, am văzut giganticul baraj de beton. Despovărat de cămașa schelelor de lemn, lustruit de fire de apă țîșnite de sus, barajul scînteia, acolo între umerii munților. Am avut senzația că mă aflu la temelia unei piramide de piatră. Nu puteai să nu fii cuprins de tulburare în fața colosului ridicat de oameni, să nu ai certitudinea măreției și a durabilității...

Previziunile partidului s-au întemeiat pe cunoașterea realităților țării, pe încrederea în forțele unui popor care nu-și precupețește străduințele pentru a desăvîrși construirea socialismului. Recentul proiect de directive pentru dezvoltarea economiei naționale pe anii 1960—1965 și pentru programul economic de perspectivă este oglinda în care țara își privește chipul de mîine. Cifrele proiectului fac casă bună cu poezia, se confundă cu ea, îi amplifică ecourile.

Ady Endre visa un oraș al viitorului, o cetate a luminii și a speranței, cîntată de poeți triumfători. În patria noastră aceste orașe cresc, clipă de clipă. Dar nu se construiește oricum. Ceea ce se clădește este expresia materializată a înaltului nivel spiritual la care a ajuns poporul, condus de comuniști. Cartiere întregi, odioase plăgi pe trupul orașelor, culburi ale reveriei negustorești sînt dărîmate și în locul lor nu înfloresc „noi grădinițe-n București", ci case cu fațade iradiind lumină, feerii de cristal și beton. Nu se mai poate construi altfel. Poporul a venit din întunericul vieții de exploatare cu arhitecții și poeții săi. În aceste case vor pătrunde razele marilor centrale electrice. În 1965 se vor produce 18.500 milioane Kwh. Bucuria noastră e cu atît mai mare cu cît, în anii care vin se vor realiza creșteri ale nivelului de producție la importante sectoare ca, de pildă, extragerea cărbunelui (de la 7.977 mii tone în 1959 la 12.500 mii tone în 1965) la minereu de fier (de la 1.064 mii tone la 4.000 tone) oțel (de la 1.418 mii tone la 3.300 tone). Va înregistra o creștere uriașă tînăra noastră industrie de mase plastice și rășini sintetice: De la 5,8 mii tone la peste 95 mii tone!

La început, am zîmbit cînd, într-un sat moldovean am văzut o fetiță, o adevărată Lizucă sadoveniană, care a legat o capră de un pom cu un fir de... relon. Mai apoi, am constatat că, simultan cu apariția lor în viața orașelor, cuceririle tehnicii și confortului modern, apar și în sate. E un fenomen interesant.

Ești cuprins de mîndrie cînd te gîndești că țara în care, în urmă cu 15 ani și aparatele de radio cu galenă erau o raritate, se vor construi, în medie anuală 130.000 de televizoare. Cîte ode n-ar trebui scrise pentru cele 45 de milioane de perechi de încălțăminte, pentru cele 25.000 de tractoare ori pentru cele 95 de locomotive Diesel, cîte se vor produce în 1965?

Partidul comuniștilor ne poartă spre un viitor la care n-ajungeau în trecut nici cometele viselor... Partidul veghează ca prevederile și directivele sale să fie împlinite, pentru ca nivelul material și intelectual ai oamenilor muncii să crească necontenit. Țara noastră va deveni o putere a păcii. Ne stă înainte pilda oamenilor sovietici, cuceritorii stelelor. Un nou ritm de viață se înstăpînește în relațiile dintre oameni. E necesar ca toți creatorii să muncească potrivit acestui nou ritm.

Curînd, delegații se vor strînge în noua sală a Palatului R. P. R. Prezența lor acolo, pentru a chibzui laolaltă problemele vieții noastre, e o chezășie a izbînzii!

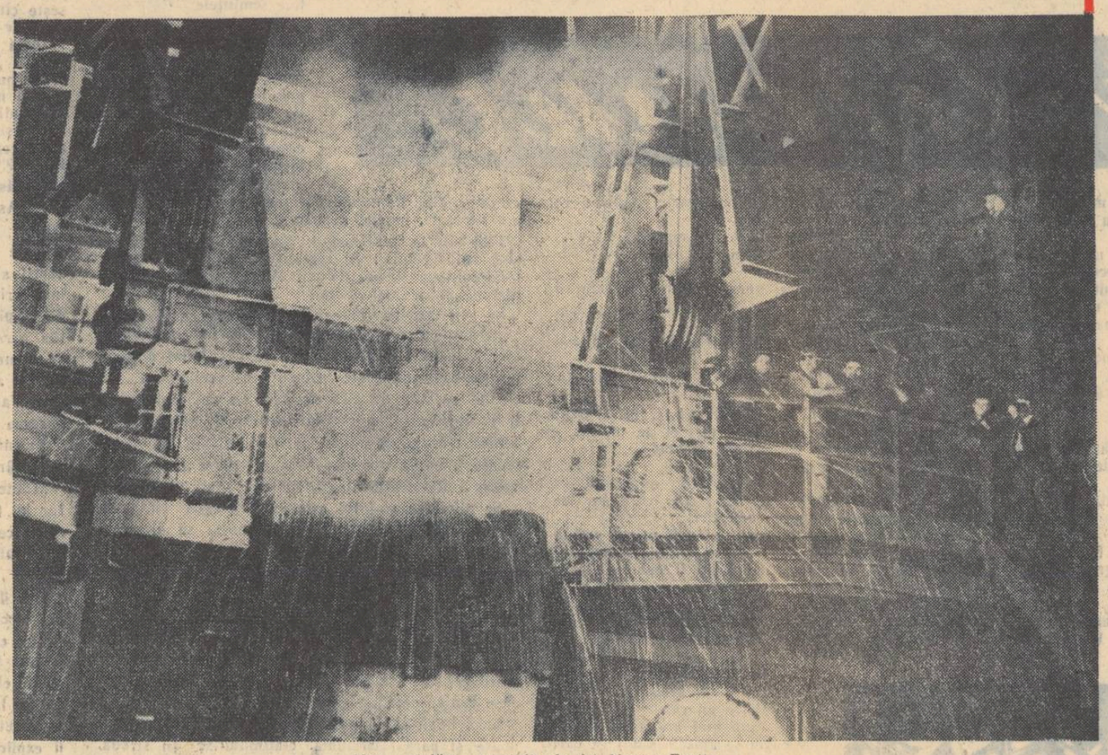

Noua oțelărie specială de la Mociur-Reșița.

AGRICULTURA

Ion HOREA

O mentalitate retrogradă, din marginile căreia i-a fost dat și generației mele să se desprindă, considera popia, avocățiași notărăsia situate în unicul spor de civilizație cu justificare autohtonă, la care un copil de la țară ar fi putut să aspire. Medicina aparținea unor condiții sociale superioare, ingineria presupunea un tărîm îndepărtat, dăscălia te limita la o viață cel mult îndestulătoare, iar un confrate care absolvise o școală de ucenici, după anii de învățătură, în care i se mai spunea și „troagăr", s-a ales într-o anumită zonă din lumea satului cu porecla de „ciocănar". Această mentalitate convenea de minune imbecilității chiaburimii deprinsă cu învîrtelile pe lîngă autorități, și se prindea ca un vîsc pe conștiințele celorlalți muritori, ținuți în obscurantism și la periferie. Popa, avocatul și notarul, în funcțiile lor statornicite de lege și tradiție, formau acel nod, socotit pe atunci, să zicem, gordian, care stringea legătura haotică a lumii satelor noastre. Între naștere și moarte, certificatele, jalbele, judecățile, fiecare cu timbrele, onorariile, prescura și galița, împestrițau viața omului, cu singurul scop, — al oboselii, îmbătrînirii și gîndului la o lume mai bună. Și toate acestea se sprijineau pe coada sapei și toporîștea coasei, care treceau ca niște simboluri prin felia de pămînt statornicit între două răzoare. Omul își ducea viața într-un orizont îngust, fără perspective materiale și satisfacții durabile, iar sufletul lui aduna din florile unui trecut istoric minunea și dulceața cuvîntului înțelepciunii colective ce avea să rămînă pentru vecie cea mai puternică mărturie a aspirațiilor și energiilor pe care numai revoluția proletară a putut să le dezlănțuie.

De cîte ori nu v-am auzit și eu în copilărie pe voi, oameni din Cîmpia Ardealului, vorbind de gazul metan care urla sub tălpile voastre și nu-l aveați, de mașinile care ar fi fost potrivite drumurilor voastre de țară, de dealurile pe care ar fi crescut o vie minunată, de lumina electrică pe care o bănuiați trecînd ca o putere uriașă prin preajma voastră și de acele frumuseți ale minții și sufletului, rezervate doar lumii bogate de la oraș. În satul meu, a trebuit să vină vremea noastră pentru ca acum zece ani, după o perioadă de răsturnări și restructurări sociale, economice și sufletești, să se rezolve totul cum nimeni n-ar fi bănuit înainte: s-a înființat gospodăria colectivă. De atunci a fost posibilă acoperirea dealurilor cu viță de vie, drumurile și cărăvițe de vie, drumurile și cărăturile cu mașina lor proprie, lucrările cîmpului cu mașini agricole, și acum, de curînd, primii pași spre electrificare și punerea temeliilor căminului cultural. Cîți copii au apucat drumul industriei, a școlilor profesionale, priviți ca admirație de toți oamenii satului în acești ani? Și cîte sînt satele țării noastre care se află în prezent pe această cale? Sînt aproape optzeci la sută din totalul familiilor. Poți să nu te gîndești în fiecare clipă la aceste transformări radicale și definitive în impresionantul mers înainte spre desăvîrșirea construirii socialismului? Alături de marea industrie, de uriașul plan de electrificare a țării și de revoluția culturală sub conducerea Partidului, această lume nouă a agriculturii formează temelia statornică a vieții noastre de azi și de mîine. De aceea. Proiectul Directivelor Congresului al III-lea al Partidului, pentru viitorul plan de dezvoltare a economiei naționale ne-a dat o bucurie mare, o nemărginită încredere în generațiile noastre de constructori ai socialismului și un sentiment de mîndrie justificat de claritatea cuvintului Partidului și de măsura realizabilă a cifrelor calculate. Proiectul Directivelor Congresului al III-lea marchează o etapă hotărîtoare a drumului nostru spre socialism, și presupun unitatea dintre partid și popor, efortul colectiv al clasei muncitoare și țărănimii muncitoare, maturizarea /societății noastre noi în ansamblul noilor raporturi socialiste. Capitolul „Agricultura" alături de capitolele industriei, investițiilor, progresului tehnic și cercetărilor științifice, prin liniile lui directoare trece peste limitele statistice și se realizează în conștiința noastră ca un poem de o impresionantă și inedită frumusețe. Mentalitatea de care vorbeam mai sus echivala pe plan economic cu cupa și săpăliga. Lasăți-vă acum imaginația condusă prin anii ce vin de planurile inginerești, spre colectivizarea totală, spre continua mecanizare, cu zecile de mii de tractoare, de semănători și combine, spre zecile de milioane tone de îngrășăminte chimice, spre sutele de mii de hectare îndiguite și irigate, și veți înțelege totul. Trăim timpurile cînd un asemenea îndemn se înscrie ca o formă literară, pentru că în realitate, privirile noastre ale tuturor celor ce văd adevărul vieții și pămîntului, nu pot fi atrase decît de forța acestor perspective. În lumina Proiectului Directivelor Congresului al III-lea „civilizația" și „tehnica contemporană" se vor deplasa tot mai mult din lumea orașelor către sate în continuă schimbare, și printre cirezi, cîrduri și turme, cu inevitabilul lor aspect agrest, liniile de înaltă tensiune, șoselele asfaltate, drumurile ferate și conductele de gaz vor străbate și vor întregi peisajul, firesc și familial.

Anul etalon 1959

Corneliu LEU

Da, viața a scos la iveală o nouă personalitate marcantă în istoria economiei noastre naționale, în graficul care reprezintă evoluția nivelului de trai al poporului nostru: anul etalon 1959.

Rod al luptei oamenilor muncii sub conducerea partidului, el s-a impus ca reprezentant al unei etape importante în opera de construire a socialismului în țara noastră.

Simbol al construcției democrat-populare, el devine un fel de carte de vizită a politicii înțelepte a comuniștilor. Privit din perspectiva trecutului, e ca o măreață culme care arată ce se poate realiza în numai cincisprezece ani de politică neabătută a unui partid marxist-leninist. Privit în perspectiva viitorului, e ca o bine utilată rampă de lansare pe drumul socialismului și comunismului.

Anul 1959 este etalonul forței creatoare a unui popor liber condus de o politică înțeleaptă, iar documentul care-l consemnează ca atare — Proiectul Directivelor Congresului al III-lea al P.M.R. — este mărturia științifică a certitudinilor pe care le-a căpătat acest popor.

Să ne oprim și să facem o mică comparație între el și un alt an etalon — 1938, anul de plenitudine al producției și al nivelului de trai realizate de burghezie în țara noastră.

Volumul producției industriale este de aproape cinci ori mai mare în 1959 față de 1938. În viața social-culturală, aceasta se răsfrînge astfel:

grădinițe de copii — 6.837 în 1959 față de 1.577 în 1938; elevi — 2.244.688 în 1959 față de 1.604.481 în 1938; (învățămînt de cultură generală); studenți — 67.849 în 1959 față de 26.489 în 1938; cămine culturale — 12.024 în 1959 față de 3.500 în 1938; cluburi și colțuri roșii sindicale — 4.186 în 1959 față de 0 în 1938.

În ceea ce privește gospodărirea comunală, voi recurge la o amintire: La intrarea dinspre vest a Medgidiei se afla o fîntînă seacă în cea mai mare parte a anului. Era cartea de vizită a orașului. Astăzi o găsești la fel — părăsită cu fundul de nămol verde pe care țopăie cîteva broaște. E tot o carte de vizită. Dar, de data asta a unui oraș care a renunțat la fîntîni pentru că are apă curentă. Și aceasta nu se întîmplă numai la Medgidia, ci în 38 de orașe din țară.

Iată numai cîteva trăsături ale anului 1959, în comparație cu anul de laudă al burgheziei românești. Studiindu-le, îți dai seama, tu, cetățean al Republicii Populare Române, pe ce baze sigure te afli, ce condiții trainice stau la temelia directivelor dezvoltării economiei noastre naționale pe anii 1960—1965, și a programului economic de perspectivă. Cu atît mai sigure, cu atît mai trainice, cu cît, tu, cu mîinile tale le-ai construit în acești cincisprezece ani de cînd mergi sub steagul partidului clasei muncitoare.

Cine și-ar fi putut închipui că, de la recordul de analfabetism, pe care îl dețineam încă în anul de grație 1938, astăzi, la abea jumătate din treizeci de ani (cît se consideră diferența dintre două generații) vom ajunge să prevedem un învățămînt general de opt ani, să prevedem înmulțirea de douăsprezece ori în șase ani a posturilor de televiziune și de trei ori a posturilor de radio, că tot în șase ani numărul studenților se va dubla, iar în viitorii 10—15 ani, tot rominul, cunoscut opincar, va ajunge la un consum de patru perechi de încălțăminte pe an?

Dar toate astea nu sînt nimic pe lîngă cele două cifre care oglindesc totul în privința nivelului de trai: salariul real al muncitorilor, inginerilor, tehnicienilor și funcționarilor va crește în 1965 cu circa 40—45 la sută față de nivelul realizat în a doua jumătate a anului 1959, iar veniturile reale ale țărănimii vor crește cu circa 40 la sută în 1965 față de 1959. În șase ani aproape cu jumătate! Nu s-a mai pomenit nici o dată în țara noastră o asemenea proporție. Ba nu, mă înșel. S-a pomenit. S-a pomenit în mod invers între 1929—1933 cînd burghezia le-a scăzut cu aproape o jumătate.

Indeplinirii tuturor acestor prevederi, le stau garanție succesele noastre de pînă acum. Și, dacă năzuințele noastre mereu crescînde vor face ca în curînd chiar etalonul anului 1959 să fie depășit, aceasta se va întîmpla tot datorită bazei trainice pentru dezvoltarea economiei naționale pe care o prezintă el astăzi.

Mîndrie

Gica IUTEȘ

În oricare colț al patriei te-ai afla, în cătunul aninat de grumazul muntelui, unde s-a aprins lampa lui Ilici, în micul orășel moldovean **„uitat de lume"** care a devenit în anii construcției socialiste un punct important pentru industria noastră grea, în Valea, altădată a Plîngerii, numită astăzi de minerii bătrîni cu pensii de peste o mie de lei, Valea Bucuriei, pe unde se întind holdele fără de hotar și acareturile gospodăriei noastre colective, pe meleagurile unde s-au născut orașe noi și giganții de oțel și beton ai puterii noastre socialiste, oriunde, ori încotro vei străbate pămîntul patriei, vei întîlni, noua trăsătură de caracter a poporului: mîndria. Mîndria pentru roadele pline de trăinicie ale muncii sale libere.

A fost o vreme, a începutului, cînd fiecare pas spre mai bine îndurera o rană încă necicatrizată, cînd visul avea aripa îngreuiată de lacrimile plînse, atunci Partidul a dăruit poporului din forțele sale atotcreatoare, a înaripat visul cu flamurile roșii ale steagului de luptă marxist-leninist.

Acum, cînd Proiectul de Directive ale Congresului al III-lea al Partidului prevede încă o măreață etapă a Planului de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960—1965 și pentru programul economic de perspectivă, poporul nostru privește îndărăt cu mîndrie la visurile sale întruchipate în oțel și beton, în marmoră și frumusețe și pășește înainte spre viitorul care capătă prin **Programul** economic de perspectivă al comuniștilor, însuși conturul și dimensiunile fericirii.

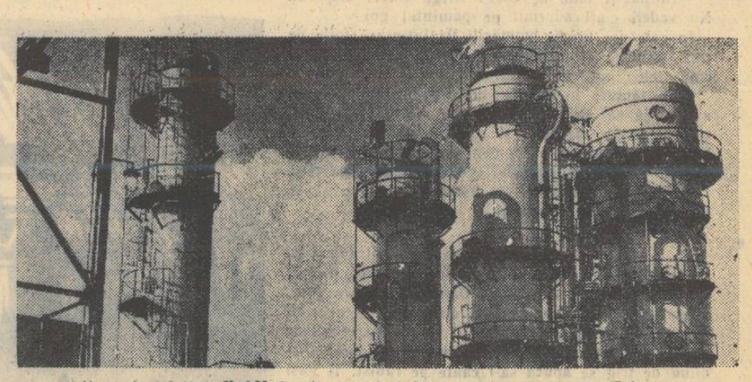

Noua instalație „D.A.V. 2" din cadrul blocului de ulei de la Teleajen.

Violeta ZAMFIRESCU

Desăvîrșire

Părinte-al casei,
Te-ai trezit intîiul,
Pe rouă, cum îți e în obicei.
Ai cercetat văzduhul zării-nțiiul,
Grăunțe-ai aruncat la porumbei,
Pămîntul ni l-ai răcorit cu apă,
O creangă-ai ridicat s-o vadă soarele,
Și din priviri
Ai rostuit tiparele
Unde să-ncepem noi și noi ziditi.
Ieri am cules cireșii timpurii,
Și căpătiiu-albastrelor tării
Cu înălțări de seamă l-am împuns.
Dar apele, pămîntul, văzduhul și copiii
Ne strigă: Nu-i de-ajuns!
Ziua și noaptea,
Veșnica luptă,

Curgerea vremii neîntreruptă,
Prind gesturi de om
Și au trup,
Tu le-ai zărit.
Intîiul tu le-ai văzut.
De cinți și chemi puternic, pe drumul inceput.
...Să dănțuie-n flăcări mai iute
Cărbunii, oțelul.
Să dea frumuseți neștiute
Albăstruiele gaze.
Pe minjii sălbateci ai poeziei
Să salte copiii,
Și în piscul științei precise
Să despice simburii bucuriei
Ca pe miejii albi de caise...
Chemarea ta ne-avîntă,
Chemarea ta ne-naltă,
Inima noastră cîntă.
Cu tine într-un glas,
Părinte-al casei vrednic. Partidul meu iubit,

Noi cucerim cu tine,
Ceas cu ceas, pas cu pas,
Oaze din infinit.

Florența ALBU

Versuri pentru comunism

Pe toate drumurile țării,
pe toate șantierele,
prin toate orașele,
prin toate satele,
te văd venind, comunism!

Te-am găsit pe Valea Jiului,
la Bumbești-Livezeni,
boltit cu apeductele,
scrijelat în piatra tunelelor,
cu lozincile primilor brigadieri,
scurte, ca o strîngere de mînă.

Ești fluturare de cer calm, comunism,
la ferestrele orașului nou, Victoria
și certificat de naștere primilor lui copii
și literă
în ziarele tipărite la Casa Scînteii
și ecuații în proiectele vaste ale Bonzeștilor.

Te-am deslușit într-o ședință de partid
la Slobozia Mîndra:
vorbea un țăran despre conștiință
și te-am văzut clar, clar,
într-o zi, de sus,
de la cota cea mai înaltă a Chiscanilor
acolo, în șantierul vecin cu ciocîrliile
în cîmpul cu porumb dat în copt și beton,
într-un peisaj inedit
ca un poem despre grîu și rachete.

Și revărsat la Hunedoara, cu șarjele,
te-am văzut — ardere-naltă
și sens
și închegare pură, comunism.

Pe toate drumurile țării,
pe toate șantierele,
prin toate orașele,
prin toate satele,
te văd venind, comunism!

Desen de V. SAVONEA

Mihai NEGULESCU

Ape de primăvară

„Am plecat din sat de cu noapte, pe drum greu; mă uitam la tină, mergeam hotărîți, tăcuți, — strîns — ca la armată..."

(Din începuturile unui șantier).

...În Valea Tinereții trăia un om. Cu mintea
Portalurile serii le deschidea cu-avînt...
Se avînta pe culmea cu înpeni înaintea
Prietenilor... Noaptea și-o petrecea veghind
Și restringînd ca într-o ciudată alchimie
Lumina ce pe condru-n amurg s-a destrămat —
Ca, mîine dimineață, în munți și pe cîmpie,
Să o întoarcă lumii la ceasul așteptat.

În serile acelea, cu ochii lui albaștri
Gonea singurătatea din inimi în pustiu.
Ca berze mari de aur roteau deasupra aștri
Strivind sub aripi timpul... La ceasul auriu
Cînd razele de soare stropeau bătrîna vale
Și ceața pe piraie torcea fuioare iar,
Cătînd o împlinire a visurilor sale —
În tren, cu muncitorii, suia la stăvilar.

O, zbor... O, primăvară... Și zbucium de piraie...
Pădure răsturnată în suflet de-un imbold,
Prin care o secure a amintirii taie —
Sub liniștea rotundă a cerului învolt...
Substanța multor vise, păstrată-n urne verde,
— Aeriană urnă de muguri — o mai simt
Cînd printre brazi cocorul privirii mi se pierde,
Cînd bat, din timpuri, valuri în defileul strîmt!

În mare să se-adune puhoaiele de mai
Și șopot de piraie cu apă cristalină,
Întinsa răsfirare a soarelui bălai
Să-i bată-n val însemne și steme de lumină!
Să freamăte acolo, cu suflu bărbătesc,
Speranța, bucuria; să bată generoasă
O inimă uriașă de valuri care cresc —
Svîrlindu-se spre cer, victorioasă...

Un țărm apropiat

Cînd berzele lumina o poartă peste mare
Rămîne scris în suflet nepieritorul har
Prin care se va naște, din solitar, om tare
În descleștare vie dintr-un trecut amar...
Și, martor al genezei, îmi las în voie gîndul
Să suie către Omul din Carpați —
Ca să scruteze de pe pisc pămîntul
Din riul de la poale la țărmi înnegurați.

Acel ce spune Omul puternicului munte
A pogorît sub țărnă și liniște, firesc.
Dar muntele rămase — bătut de ploi cărunte
Veghiat de iuți izvoare, de jepi ce-ntineresc.
Ne-nduplecat și mîndru se-naltă sur în soare,
Sub ploi visează poate odihna altui leat:
Un țărm apropiat, o sărbătoare,
Un curcubeu ce-n suflet rotund s-a ridicat.

HARALAMB ZINCĂ

FILIP-partizanul

Rătăceau de cîteva zile, flămînzi și obosiți, prin codrii deși și întunecoși din munții Călimanului. Se tîrau în același șir indian, împleticindu-se și sprijinindu-se în tăcere, de cîte un molid. Numai unul dintre ei, comisarul, rănit în ciocnirea pe care o avuseseră cu jandarmii, gemea de durere aproape la fiecare pas. În liniștea apăsătoare a codrului, geamătul rănitului răsuna nefiresc și înfricoșător. Dar oamenii se obișnuiseră.

În fruntea șirului, la vreo șase pași, mergea comandantul grupului de partizani, un bărbat de statură potrivită, bine legat la trup, îmbrăcat într-o uniformă ofițerească ponosită. Mergea aplecat, cu ochii-n pămînt, ca și cînd s-ar fi simțit vinovat de ceva. Se gîndea la Filip; mîine poimîine, are să moară. Atunci, îl vor îngropa în grabă, undeva printre copaci, după care vor porni mai departe prin văgăunile munților. Frunze arămii, ori, cine știe, ace de brad ruginite, îi vor acoperi mormîntul. Vor trece anii. Revoluția va birui. Apoi, careva dornic să reconstituie istoria grupului lor, se va apuca să caute mormîntul lui Filip. Nu-l va găsi, căci movila ce-o vor lăsa în urmă va fi devenit una cu codrul.

O pasăre țîșni speriată dintre crengi și scoase un țipăt prelung. Comandantul tresări, văzu pentru o clipă pasărea neagră și, inciudat că se speriase, începu să suduie. Apoi, neliniștit, se uită peste umăr, cîntîndu-și tovarășii. Aceștia, gîfiind din pricina urcușului, îl urmau cu pași mici, șovăielnici. Iurie îi sprijinea pe rănit. „O să moară!" își zise din nou comandantul, întorcîndu-și privirile. Acum nu mai auzea gemetele lui Filip, ci gîfîiturile celor zece partizani. După un timp, fu cuprins de-o senzație ciudată, i se părea că respirația lor anevoioasă, pornită parcă dintr-un singur plămîn, îi frigea ceafa. Se uită iar peste umăr. Oamenii îl urmau... îl urmau disciplinat, închipuindu-și pesemne că el știe încotro îi conduce. Însă el nu știa decît un singur lucru, că trebuie să-și salveze grupul, că trebuie să-și îndepărteze oamenii de baza descoperită și atacată de jandarmi prin surprindere. Știa doar că rătăcesc în munții Călimanului, fiind rupți de ori ce fel de legătură.

— Mă, Pavele, nu mai facem și noi un popas? întrebă gîfîind cineva. Comandantul îl recunoscu pe Mihuț după vocea sa răgușită. Răspunse dur, fără să-și întoarcă privirile:

— Nu!

Dacă s-ar fi oprit, oamenii s-ar fi prăbușit ca niște butuci și multă vreme, nu s-ar mai fi ridicat. Nu-i vorbă că nici locul pentru popas odihnitor n-ar fi fost prea bine ales. Îl dureau și pe dînsul picioarele. Abia și le mai urnea. Simțea că dintr-un moment în altul se va prăbuși. Totuși, conti-nua să meargă. Nu se mai gîndea la nimic. O forță lăuntrică, izvorîtă din dorința fierbinte de a-și salva grupul, îl purta mereu înainte, cînd spre vest, cînd spre sud, prin codrii seculari. O clipă, i se păru că adormise în picioare. Tresări și se uită încruntat în juru-i. Auzi din nou gemetele rănitului. „O să moară! Dacă am fi avut printre noi un me-dic... Intelectualii ăștia..." Din pricina oboselii, nici el nu mai știa ce voia să spună despre intelectuali.

Curînd ieșiră într-o pajiște verde ce li se păru nespus de luminoasă, deși soarele blînd de aprilie asfințea lenes dincolo de crestele Pietrosului, către Rodna. Nu trecu mult și codrul rămase în urmă, ca o frontieră neagră și foarte întinsă. Răzbit de oboseală, comandantul ridică mîna. Aproape în același timp, partizanii își lepădară ranițele și se lăsară moale la pămînt, răsuflînd ușurați. Mai mult din obișnuință, Pavel își plimbă privirile peste fețele lor trase și nebărbierite, observă cît erau de vlăguiți, apoi se lăsă și el la pămînt, cuprins de amețeala oboselii. „Ar trebui să ne retragem mai spre liziera pădurii. Pămîntu-i umed... oamenii sînt încălziți". Însă nu mai avu putere nici să se miște, nici să rostească vre-un ordin. Și cum stătea așa întins la pămînt, săltîndu-și ritmic coșul pieptului, văzu cum umbrele înserării ieșeau pe furiș din adîncul codrului și se întindeau negre peste lume, încătușînd-o.

Cînd deschise ochii, descoperi pe neașteptate bolta înstelată și i se păru că se trezise undeva în cer, printre aștri. Se sperie și, instinctiv, dădu să se țină de ceva, ca nu cumva să se prăbușească. În neștire, apucă arma automată. Se trezi și-i veni să rîdă, dar nu rise, ci trase o înjurătură. Apoi i se făcu frig și, îngrozit, își aminti că băieții, doborîți de oboseala marșului, adormiseră pe pămîntul gol și umed. Sări iute în picioare și se uită-n jur. Zări trupurile încremenite de somn ale partizanilor și îl cuprinse un sentiment de milă. Cum să-i trezească? Totuși, în aceeași clipă, trecu de la un om la altul, scuturîndu-i cu violență.

— Scoală, Emile!

— Mă, Godea!

— Ce naiba-i cu voi?

— Da, sculați-vă odată!

— Hai, Emile!

Emil, Godea, Lică, deschideau ochii, mormăiau cuvinte neînțelese, se întorceau pe partea cealaltă și adormeau la loc. Pavel se înfurie și începu să-i înghiontească cu putere între coaste. Doi partizani

— David și Andrei — se treziră speriați:

— Ce-i, ce s-a întîmplat? întrebară ei, căutîndu-și prin întuneric armele.

Aflînd despre ce era vorba, se apucară bombănind să-i dea comandantului o mînă de ajutor.

— De Filip să nu vă atingeți! porunci Pavel.

Se iscă în beznă o mică învălmășeală. Partizanii se ridicau în picioare și, picotind de somn, se împiedicau unul de celălalt, neînțelegînd nimic din ceea ce făceau.

— Întinde-ți foile de cort! strigă Pavel disperat. Nu vedeți c-ați adormit pe pămîntul gol?

În cele din urmă, buimăciți își întinseră foile de cort, păturile și reluară de îndată somnul, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat.

Filip rămase în seama lui Pavel. Comandantul avu grijă să nu-l trezească, dar în același timp, să-i aștearnă mantaua și să-l învelească cît mai bine. Cînd termină, se pomeni singur, înconjurat de zvonul straniu al codrului ce vuia în depărtare. I se făcu frig, începu să tremure și trecu să se ghemuiască printre ceilalți.

Se trezi în zori, înghețat, căci în timpul somnului se dezvelise. Își trase peste dînsul mantaua, oftînd. Nu se îndura să se ridice... Dăinuia o tăcere grea, apăsătoare, tulburată cînd și cînd de vuietul trist al codrului. Deodată, un gînd îl făcu să-și cerceteze ceasul de mînă, după care sări în picioare. Dîrdîind de frig se apucă să-l caute pe radist. Îl găsi dormind sub o manta murdară; se ghemuise lîngă Valentin, căutînd parcă ocrotire.

— Victor! Auzi, mă, Victore, mă?

Radistul deschise imediat ochii, și recunoscîndu-și comandantul, se sculă cu băgare de seamă. Se întinse, căscă de cîteva ori și zise scărpinîndu-se în cap:

— E frig, zău așa... Începem? Nu-i prea devreme? se interesă el căscînd din nou și îndesîndu-și sub capelă părul blond și cîrlionțat.

— Pune mîna pe aparat și vino cu mine!

— Bîrr! e cam frig... de ce-o fi așa frig dimineața?

Victor nu se mira că nu primise nici un răspuns. Ridică aparatul de radio-emisie și recepție și se luă agale după comandant. Mergeau amîndoi în tăcere, strivind sub pașul lor apăsat iarba umedă.

— Am avut noroc de vreme bună, remarcă Victor, dornic să spargă tăcerea dintre ei.

— Da, așa-i, răspunse Pavel morocănos.

Comandantul n-avea chef de vorbă și radistul mai mult nu stărui în intenția sa. Căscă, cutremurîndu-se de frig.

— Ce răcoare, dom'le!

Era un partizan tînăr — cel mai tînăr din grup cu o față netedă, plăcută, luminată de o privire deschisă și foarte copilărească.

Se depărtară astfel cam la vreo sută de metri de ceilalți partizani, apropiindu-se de liziera pădurii. Pavel se opri și întrebă:

— Ce zici, Victore, e bun locul ăsta?

Victor răspunse în felul său; lăsă grijuliu aparatul la pămînt și se apucă să umble la el. Comandantul, în picioare, îl urmărea cu ochii săi mici și cenușii cum înalță antena, cum se așează în genunchi, cum răsucește primul buton... Un becușor mai se aprinse palid. După un minut, izbucni și vocea limpede a radistului:

— Alo! Alo! „Stejarul" — Aici „Stinca"! „Stinca"! Cum mă auzi? Trec pe recepție...

Victor răsuci un alt buton, apoi își lipi palmele de casca ce-i acoperea urechile, așteptînd încordat răspunsul „Stejarului". Sprîncenele subțiri și blonde i se încruntară a nemulțumire. Își reluă chemările:

— Alo! Alo! „Stejarul"! Aici „Stinca", aici „Stinca"! Cum mă auzi? Trec pe recepție!

Pavel stătea nemișcat uitîndu-se cu dușmănie la aparat. Două-trei cute aspre i se adîncira în jurul gurii. Apelurile lansate de Victor rămîneau fără răspuns: se convingea tot mai mult că orice încercare de a relua legătura cu „Stejarul" era vremelnic sortită eșecului. Și, dintr-odată, se simți nespus de singur, de slab, și neputincios.

— Să mai încerc?

Ochii întrebători ai radistului erau triști, gata parcă să plîngă. Adăugă moale, ca și cum dînsul ar fi fost de vină de tăcerea celuilalt post:

— „Stejarul" nu răspunde... nu răspunde...

Era atîta amărăciune în vocea radistului, încît comandantul se cutremură. Se uită mai bine la el și, ca și cînd l-ar fi văzut pentru întîia oară, se minună de tinerețea sa. „Măcar flăcăul ăsta să scape... să rămînă în viață!" Găsi cu cale să-l îmbărbăteze:

— Lasă, Victore, mai încercăm noi și mîine.

— Și crezi că mîine o să răspundă?

— Într-o zi tot o să răspundă... Trebuie să răspundă! Stringe aparatul!... Hai, nu mai are nici un rost.

— Să mai încerc odată

— Stringe aparatul!

Pavel porni înapoi spre grup, cu umerii lăsați în jos, învins parcă. Victor rămase în urmă. În depărtare, dincolo de crestele Giumălăului și Rarăului, cerul se împurpura, vestind răsăritul soarelui.

„De-ar răsări mai repede — gîndea Pavel — ne-am mai încălzi și noi un pic".

Partizanii continuau să doarmă. Doar rănitul se trezise și acum gemea slab, potolit. Auzind pași, dădu să se ridice, dar nu izbuti. Atunci murmură:

— Pavel, frate dragă!

Comandantul îl auzi, se apropie și îngenunchie lîngă el.

— Pavel, rosti din nou rănitul.

Fața comisarului i se păru comandantului de nerecunoscut. Lipsită de sînge, pielea galbenă, uscată, i se lipise de umeri și obrăzului, urîțindu-i. Doar luminile ochilor lui negri mai păstrau o anumită sclipire tăioasă și ironică.

— Îmi putrezește brațul, se văită Filip.

Pavel se uită stînjenit într-o parte, neștiind ce să răspundă.

— De ce nu mi l-ai tăia? Aș suporta, frate... Inima comandantului zvîcni dureros.

— Hai, zău, taie-mi-l!

Îngrozit, Pavel acoperi gura rănitului cu palma-i mare și bătătorită.

— Taci! Nu vorbi prostii!

Filip înlătură palma comandantului. Își schimonosi fața într-un surîs amar:

— Nu vorbesc prostii... Tu știi tot atît de bine ca și mine c-am să mor...

— Te rog, taci! Ai să trăiești... îi scăpă comandantului vorbele astea în care nici el nu credea.

— De cîți ani ne cunoaștem, Pavele?

— Să fie vreo zece ani!

— Zece ani! — gemu rănitul, minunîndu-se parcă de acest număr. Zece ani! Am febră, iar febra asta trezește în mine amintiri...

— Ar fi bine să mai dormi, să mai prinzi puțină putere; acuș pornim la drum, îl sfătui comandantul și vru să se ridice, dar Filip îl opri:

— Stai! Spune-mi și mie încotro o pornim?

Pavel îl privi în ochi. Nu, pe Filip nu putea să-l mintă, n-avea voie să-l mintă. Răspunse:

— Nu știu... Postul C.C.-ului nu răspunde.

— Pavel!

— Da, Filipe, vorbește.

— Cînd dai plecarea?

— Peste un ceas.

— Vino mai aproape!

Pavel se aplecă, simți în nări un miros grețos de puroi uscat, dar nu clinti:

— Te rog... vreau să trăiesc... fă ceva... taie-mi brațul...

Ochii lui Filip avură pentru o clipă sclipirea stranie a omului care-și presimte sfîrșitul. Tulburat, Pavel se învoi:

— Bine, Filipe, mai vedem noi...

Se ridică, cu inima plină de amărăciune. În aceeași clipă îl văzu pe Victor revenind dinspre pădure cu aparatul în spinare și-i strigă:

— Vino și ajută-mă să trezesc oamenii...

Filip merge. I se pare că mărșăluiește de ani de zile. Îi este cald. Nu din pricina soarelui călduț de primăvară, căci razele lui pătrund anevoie prin cetinele împreunate, ci din pricina brațului, a febrei. Merge și-și amintește de-o ploaie rece, torențială. Era mic, încă nu împlinise șapte ani. Vremea și-o petrecea pe maidan, bătînd fie o minge de hîrtie, fie una de cîrpă, după cum se nimerea. Toată ziulica era pe maidan. Cînd i se făcea foame, o tulea cu ceilalți copii prin piață și furau. De colo un morcov, de dincolo un măr, după anotimp. Dacă nu se săturau, o luau de la capăt. După aceea se reîntorceau pe maidan și reluau „meciul". Înserarea nu-i gonea pe la casele lor. Așteptau la un colț de stradă trecerea lampagiului. Îl urmăreau un timp să vadă cum își făcea omul meseria, apoi se strîngeau sub un felinar și se apucau să joace „cinci pietre". În jocul ăsta el era de neîntrecut; nu o dată i se acordase înaltul titlu de „campion" al mahalalei. Se reîntorceau la casele lor tîrziu, obosiți de atîta hoinăreală. Pe Filip, oricît de tîrziu ar fi venit acasă, nu-l certa nimeni. De obicei, în ceasurile acelea de noapte tată-său se afla încă la cafenea unde-și vedea de „cărți". Mama nu-l întreba decît atît:

— Ți-e foame?

— Nu mamă, nu mi-e foame, răspundea el căutînd să ocolească orice alte lămuriri.

Mama era o femeie slabă, tăcută și nefericită. Lucrul acesta l-a descoperit tîrziu, tîrziu de tot. Nefericirea i se citea în ochii mari și adînci. Era stăpîna unei mașini de cusut și din zori pînă noaptea trudea la ea. Cosea cămăși pentru armată. Lucrul îl primea de la un meșter care primea de lucru de la un altul care și ăsta, la rîndul lui, primea de la altcineva. În felul acesta cîștigul se risipea trecînd din mînă în mînă. Ei îi reveneau doar cincizeci de bani de cămașă. La sfîrșit de săptămînă, lua în spinare bocceaua îndesată cu cămăși cazone și se ducea să predea marfa. Tatăl o pîndea îndeaproape. Cînd o zărea ieșind de la meșter, o apuca drăgăstos de braț, îi spunea ce-i spunea, apoi îi lua bănișorii. Tată-său își pierduse vremea prin cafenele jucînd cărți. Nu se ridica de la masa de joc pînă ce nu cîștiga, ceea ce, și el recunoștea, se întîmpla destul de rar.

Într-o seară, Filip găsi casa încuiată și cufundată în întuneric. Se lipi de ușă ca un cățeluș părăsit, presimțind o mare nenorocire. Un vecin ieși din casă și-i vorbi ca și cînd i-ar fi vorbit despre un lucru foarte obișnuit.

— Pe mă-ta au cărat-o la spital... Cheia a luat-o tat-tu... Vezi că-i la nea Lăzărică... astăzi acolo joacă...

Vecinul dispăru în casă. Filip își frămîntă multă vreme mintea-i de copil ca să poată înțelege ce se întîmplase cu mamă-sa, dar nu izbuti. Ar fi putut să se ducă la nea Lăzărică, să afle cîte ceva de la tată-său, însă nu se duse. Se ghemui și mai mult în ușă. După un timp i se făcu frig. Pe cer se adunaseră nori grei. Ceva mai tîrziu se dezlănțui o ploaie torențială. N-avu unde să se adăpostească și rămase mai departe lîngă ușă, clănțănind din dinți. Apoi, își aminteșe de fierbințeala ce-i năpădise tot trupul și de niște mingi mari și colorate care apăreau și dispăreau, amețindu-l... Și acum vedea mingile acelea mari și colorate. O, cît de mult și-a dorit o minge de fotbal! Și-acum mingile trec prin fața lui, ademenindu-l. Hai, Filip, nu te sfii, întinde mîna! Ar putea să întindă mîna... Curios. Brațul stîng nu vrea să-l asculte. În doare. Cum de-a uitat? S-a lovit apărînd un șut puternic tras de Irimia. Întinde atunci cealaltă mînă, dar și ea se lovește de ceva ori de cineva.

— Ce-i Filip, ce vrei?

Recunoaște vocea caldă, blajină a lui Valentin și mingile colorate se topesc ca prin minune. Se ingrozește descoperindu-se pe sine, tîrîndu-și pașii după ceilalți partizani. Șirul indian, în frunte cu Pavel, se strecoară printr-un hățiș întunecos. Pădurea pare fără de sfîrșit. Razele calde ale soarelui pătrund printre cetini ca prin gratiile unei închisori uriașe. Cîte un partizan se apleacă, culege cîte un con și încearcă să-i mestece semințele.

Lui nu-i este foame, ci sete. Îl mistuie sîngele cuprins de flăcările febrei. Ar bea... ar bea o apă limpede și rece. Sau un pahar de sirop la ghiață. Așa cum băuse cîndva, cînd îl cinstise tată-său...

...Soarele dogorea necruțător. Zidurile orașului frigeau. Pe ce puneai mîna era fierbinte, moale, neplăcut.

Filip stătea pe pragul circiumii lui nea Tilică și-și aștepta tatăl. În răstimpuri, se uita în local; tatăl continua să bea de unul singur, privind cu amărăciune paharul și sticla.

— Vin acușica, Filipaș — îi striga el, din cînd în cînd, după care, adresîndu-i-se cîrciumarului, adăuga: Asta mi-i băiatul, don'le Tilică... băiat deștept, nu prost c-al dumitale... Dînsul... să vezi...

Uită ce voia să zică și tăcu. Ce om mai era și tată-său? Vecinii îl vorbeau de rău, spuneau despre dînsul c-ar putea munci, îi înalt, voinic, da' n-are voință. „Ce-i aia voință?" se întrebase Filip multă vreme... Răspunsul îl găsise însă mult mai tîrziu.

Se plictisise să-l tot aștepte în pragul circiumii. Îi era cald și-ar fi avut și el poftă să se răcorească. Se ridică să intre în circiumă, dar îl opri în ușă strigătul tatălui:

— Stai! Mă, tu n-ai voie să intri aici!

— Tată! rosti el rugător.

Îl văzu golind dintr-o sorbitură paharul, strîmbîndu-se de plăcere, bătînd cu palma grea în masa murdară.

— Plata, dom'le Tilică!

Lăsă lîngă sticla golită de vin niște bancnote șifonate și părăsi cîrciuma, clătinîndu-se. În stradă, îl luă pe băiat de mînă și-i zise:

— Haidem!

Filip nu-l întrebă încotro. Se lăsă purtat pe ulițele murdare ale mahalalei. Tatăl înalt, el mic. Dar amîndoi ținîndu-se de mînă. Zăduful se întețise:

— Eu — vorbea tatăl — mă, eu dacă vreau...

Uită ce voia să spună. Așa că începu să se apere: „nu, nu sînt beat... tu să nu crezi că sînt beat... nu, nu..."

Se oprea, se uita la copil, își trecea stîngaci degetele prin părul crescut sălbatic:

— Eu, mă, eu te iubesc... eu sînt tatăl tău... iar tu... tu ești copilul meu... Eu...

Un trecător se oprise și se uita vesel la dînsul. Tatăl se înfurie:

— Ce holbezi ochii, mă? Și trînti o înjurătură.

— Tată!

Trecătorul strîmbă din nas și-și văzu de drum.

— Gata! Uite, nu mai înjur... Știu că nu-i frumos să-njuri... Tu să nu înjuri, mă... Eu am iubit-o pe mă-ta...

Începu să plîngă cu lacrimi de bețiv, dar, după cîțiva pași se potoli, și schimbă vorba:

— O să te dau la școală... o să înveți... eu o să muncesc, o să cîștig bani mulți... Și acum am bani și pot să-ți iau ceva.

Se căută prin buzunare, găsi cîteva hîrtii mototolite.

— Zii ce vrei, mă?

— Tată, lasă!

— Zii, mă, pînă nu-ți trag una peste bot...!

Lui Filip i se uscase cerul gurii. Îi era sete. Și, dintr-o dată, zări un chioșc de răcoritoare. Nu băuse niciodată sirop la gheață. Cuprins de-o mare bucurie, ceru:

— Tată, vreau un pahar de sirop...

Tatăl se uită chiorîș la dînsul de parcă ar fi vrut să descopere dacă vorbise serios ori nu. Aflînd însă, pe fața copilului o mare bucurie, rosti:

— Prostule!

Îl duse la chioșc și-i porunci vînzătorului, cu un aer degajat:

— Un pahar de sirop pentru domnu'... eu plătesc... Da! vezi de spală bine paharul...

Urmări atunci cu o mare plăcere cum vînzătorul spală paharul, cum umple un păhărel cu lichid vișiniu în jurul căruia zumzăiau albine mari și grase, cum amestecă cu o linguriță lunguiață siropul cu sifonul rece... Și toate astea pentru el, pentru sufletul său. Luă paharul cu ambele mîini și-l duse încetișor la gură. Își muie mai întîi buzele; siropul era dulce, rece, iar sifonul îi înțepa plăcut limba uscată. Bău încet, încet de tot, socotindu-se copilul cel mai fericit din lume. Cînd termină tatăl îl întrebă:

— Mai vrei unul, mă?

— Mai vreau.

— Prostule!... Încă un pahar de sirop la domnu'!

Vînzătorul pregăti cel de al doilea pahar. Lui Filip îi era sete, ca și cînd n-ar fi băut nimic. Îi ardeau mațele de sete. Ciudat! De astă dată vînzătorul se uita batjocoritor la dînsul. „Ce mai vrei, mă?" Filip văzu paharul de sirop și vru să-l ia. Cineva însă îl opri, apucîndu-i brațul stîng ca într-un clește. Atunci, întinse mîna dreaptă, dar, spre marea-i uluire, paharul se depărtă. Mai încercă o dată și mîna întinsă se lovi de ceva tare...

— Ce-i Filip, ce vrei?

Întrebarea lui Valentin îl trezește, și-i risipește imaginea chioșcului de răcoritoare, însă nu poate să-i risipească fierbințeala și setea. Filip privește în jur, curios. Oare de cît timp mărșăluiesc? Nu-și poate răspunde. Pădurea era aceeași ori alta? Parcă ar fi aceeași. Nu cumva bat pasul pe loc? Încotro merg?

— Nu vrei și tu niște semințe de con?

— Nu!

„Valentin e un tovarăș bun — gîndește Filip. E un om curajos. Nici n-ai spune c-a fost actor. Da, cu dînsul am fost în prima acțiune. Primul tren împreună l-am aruncat în aer... Ce calm era! Stai, cum spunea... Spunea că se mișcase ca pe scenă..."

O împunsătură ca de foc sub brațul stîng îi amintește de rană. Acum îl izbește în nas și mirosul ce puroi uscat. Mirosul acesta îl îngrețoșează. Își mușcă buzele stăpînindu-și gemetele. Dacă închide ochii, aude distinct bătăile inimii și parcă... parcă ar auzi și cangrena ce se întinde în pulsații rare și sigure. „Dacă mi-ar tăia brațul? Ghinea mi-a făgăduit... Și ce dacă ți-a făgăduit? Tot o să mori!" Pesemne că și inima, de acolo, din închisoarea pieptului, presimte apropierea momentului ăsta. Bate într-un fel neobișnuit; rar, puternic, tînguitor parcă, stîrnindu-i în mintea sa tot felul de gînduri sumbre. „Am să mor. Și Emil a spus-o. El a spus: „O să murim unul după altul... Mai întîi Filip..." „Minți!" se împotrivește el, vrînd să strige: „Nu, nu-i adevărat..." Dar nu strigă ci bolborosește cîteva cuvinte.

— Ce-i Filip ce vrei?

După izbucnirea asta lăuntrică, înțelege c-o să moară. Da, pînă acum se jucase cu acest cuvînt. Îl pronunța întocmai ca pe o glumă. Acum însă, gîndul morții îi apărea clar, ca o realitate pe care n-o poți ocoli. „O să mor. Omul cînd moare își amintește de cele trăite și de cele netrăite. Iar eu am început să-mi depăn amintirile așa tam-nesam... De ce?"

O păsărică a ciripit, strigîndu-l parcă. Filip tresare. Ascultă și ciripitul i se pare mîngîietor ca surîsul dulce al unei femei. Își ridică privirile. Zărește printre vîrfurile semețe ale brazilor petele azurii ale cerului curat și-l cuprinde amețeala. Își lasă privirile în pămînt. Acum, tot codrul răsună de ciripitul păsărilor, iar el își spune: „Le aud întîia oară. Unde am fost în tot timpul ăsta? Cum se numește păsărica asta? Nu știu. Doamne, cîte lucruri au trecut pe lîngă mine fără să le observ".

— Valentine, spune-mi și mie, cum se numește păsărea asta?

Valentin se uită mirat, peste umăr, și răspunde:

— Cintezoi.

„Cintezoi! Ce nume frumos!" Cintezoiul cîntă. Iar lui i se pare că-i spune într-una, înadins: „Uite ce pierzi! Uite ce pierzi!" Filip se încruntă. Nu-i place cîntecul cintezoiului. Tulburat, îi răspunde: „Nu ești tu lucrul cel mai de seamă pe care-l pierd. Iar dacă tu crezi una ca asta, atunci nu ești decît un cintezoi îngîmfat... Da, da, îngîmfat. Cîntă, eu tot nu te mai ascult...".

Apoi își amintește cu o claritate uimitoare că a auzit cîndva cîntecul unui canar. Păsărea aceea stătea închisă într-o colivie și-și cînta aleanul. El a cercetat colivia, iar gazda, un bătrîn celibatar, îi explica:

— Un canar... Îmi plac canarii... Asta mi-e pasiunea.

Ceva mai tîrziu, în aceeași încăpere, intră legătura de partid, un activist bolnav de plămîni. Tușea și-și ducea mereu batista la gură.

— M-ai așteptat mult?

— Nu, mi-a ținut canarul ăsta de urît.

În seara aceea, partidul îi ceru să plece în partizanat, în munții din nordul Moldovei. După ce-i explică situația de pe front, legătura îl întrebă:

— Ce zici?

— Plec.

— Îți atrag încă odată atenția, că e vorba de o acțiune foarte primejdioasă.

— Plec, frate dragă!

— S-ar putea să suferi de foame și frig.

— Toată viața am suferit de foame și frig.

— Gîndește-te, o să trăiești în inima munților, izolat...

— Hai, zii înainte că te ascult...

Letiția Papu

Partidului

Tu ce-ai aprins scînteia în vetrele sărace,
Dezvălui taina vie a timpilor ce curg
Și „oropsitul vieții" îl schimbi în demiurg.
Tu ce-ai aprins scînteia în vetrele sărace.

Creștea în țară grîul din lacrimă de mame
Și sondele pe dealuri din sînge și robie
Iar floarea de pe cîmpuri din micile sicrie...
Creștea în țară grîul din lacrima de mame.

Dar ai răzbit în hale și negre abataje
Ca pasărea măiastră prin gratii și zăvoare
Ducînd în taină steaua soliei proletare,
Străluminînd în hale și negre abataje.

Ai deșteptat puterea din mîinile-nfrățite
Să miște-arătătorul pe ornicul istoriei.
Și țara întorcînd-o cu fața către glorie,
Ai dat putere nouă mulțimii înfrățite.

Tu, milenara trudă ai prefăcut-o-n slavă
Și anilor dai formă, culoare și căldură,
Făuritor de inimi pe vasta ta măsură,
Tu din osîndă truda, azi, o preschimbi-n slavă.

Și noi ce sîntem parte din marea ta lumină
Oșteni ai fericirii născuți în vijelii
Veghem curata-ți lege sub steaguri purpurii,
Cu inima-nsorită de marea ta lumină.

— Dacă ai să fii prins, știi care sînt legile războiului...

— Împușcarea.

— Da, împușcarea.

— Plec.

Plecă îmbrăcat într-o uniformă soldățească, avînd în buzunar acte în regulă, pregătite de legătura de partid. În orășelul acela moldovenesc, apăru la locul întîlnirii un ofițer tînăr și țanțoș. Locotenentul nu era nimeni altcineva decît Pavel Tanea. După ani de zile se reîntîlnea cu un vechi prieten și tovarăș și era mulțumit că vor acționa împreună, în același grup. „Da, s-a dovedit un comandant priceput și inimos. Unde o fi acum? Ce-ar fi să-l strig? Să mai schimbăm și noi o vorbă... o vorbă înainte de despărțire". Îl căută și-l văzu mult înainte, mergînd puțin aplecat, și conducînd marșul.

Desene de IULIAN OLARIU

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Otilia CAZIMIR

„NOI, MEȘTERII ZGÎRIE-HÎRTIE"

Așa suna titlul și primul vers al unei poezii pe care începusem s-o scriu cîndva, de mult, — dar pe care n-am mai scris-o: prea era în contradicție cu ideea pe care și-o făcuseră oamenii despre poeți, și mai ales cu aceea pe care și-o făceau poeții despre ei înșiși. Care ar fi acceptat atunci să fie considerat „meșter", adică meșteșugar? Poetul trebuia să fie neapărat un „intelectual" — chiar cînd nu era.

Mi-aduc aminte că tot cam pe vremea aceea, am primit o scrisoare de la Marele Meșter Tudor Arghezi. Imi vorbea despre delicatele unelte de precizie al meșteșugului nostru scriitoricesc, despre „peana" care nu trebuie lăsată cu nici un preț să ruginească sau s-o mănînce moliile și-mi impunea un anumit număr de ore lucrătoare pe zi — indiferent de dispoziție sau de „inspirație" — ca să pătrund cît mai temeinic tainele meșteșugului.

„Chiar dacă nu-ți place ceea ce ai scris într-o zi, — nu-i nimic: aruncă la coș. Totul e să ți se dea mîna..."

De aceea, astăzi, cînd îmi bat la ușă după sfat prietenesc tineri ucenici în ale breslei, nu uit să le repet aceste cuvinte. Le povestesc, apoi cu cîtă trudă și migală își meșterea scrisul G. Topîrceanu, mai mult aruncînd ce scria decît păstrînd, — iar la urmă îi trimit la Academie, să cerceteze manuscrisele lui Eminescu și la muzeul Enescu, să vadă acele mici viori de lemn, uneori simple scîndurele, ca niște jucării de copil sărac, pe care celălalt Meșter „exercita" în timpul călătoriilor lungi cu trenul sau cu vaporul, ca să-și împlinească orele de studiu și „să i se dea mîna".

Pentru că artistul e un meșteșugar, ca oricare altul. Atîta doar că meșteșugul lui e ceva mai dificil decît altele, deoarece lucrînd cu material viu și răspunderea lui e mai dificilă. Și odată ce a intrat, conștient, în rîndul meșteșugarilor, va să-și însușească toate îndatoririle breslei. Iar cea dintîi îndatorire, cea mai de cinste, e să-și pună munca și priceperea în slujba oamenilor și a fericirii lor, potrivit eticei superioare a vremurilor noi.

Și lucrul acesta să-l facă simplu, firesc, cu adîncă dragoste și cu adînc respect față de meșteșugul pe care și l-a ales — sau pentru care a fost ales.

★

De cînd am pus întîia oară mîna pe „peană" și pînă astăzi, cînd scriu cu stiloul, „frumosului" nu i se mai cere să fie numaidecît... frumos, și nici, ca pe vremuri, gratuit. Noțiunile estetice, au evoluat, ca și cele etice. Lună, stele, flori, fosnet de pădure și murmur de izvoare, — toate rămîn aceleași în frumusețea lor veșnică, dar nu și inalterabilă, ca un cadru al noilor frumuseți. Cum să uităm, cînd visăm la lună, că nu-i mult de cînd pe suprafața ei a poposit o rachetă sovietică?

Cui i-ar fi trecut prin minte și cine ar fi îndrăznit, pe vremea poeților supersensibili, să scrie despre vreun șantier sau despre vreo fabrică? Ce putea fi „frumos" într-o namilă cenușie și colțuroasă, care nu făcea decît să arunce pe coș funingine și fum, parcă anume ca să maculeze florile și izvoarele? Iar dacă de pe urma acestor monștri citiva aleși adunau aur frumos, ba chiar poetic, lăsînd celor ce-i munceau doar fumul, funinginea și mizeria, — cui îi păsa de asta?

Astăzi, dacă poetul — om ca toți oamenii — intră în vreo fabrică, nu-l mai întîmpină icnet greu de oameni mohoriți, cu sudori negre pe tîmple și cu gînduri negre sub frunte. Omul, care iese pe poarta fabricii, e îmbrăcat ca stăpînii lui de pe vremuri. Se duce acasă, deschide aparatul de radio, ascultă un concert sau o conferință, apoi se așează la cină între ai lui, mîncînd din farfurii subțiri, nu din străchini, pe o față de masă curată, nu pe scîndura goală.

Toate acestea nu sînt „frumoase", nu sînt de-a dreptul emoționante? O bibliotecă, fie cît de modestă, într-o casă de muncitor sau de țăran, nu e ceva mai frumos și mai emoționant decît un parc englezesc înconjurat cu ziduri înalte, ca să nu se bucure de el decît stăpînul? Și nu sînt frumoase marile șantiere pe care, în orele de odihnă, tinerii muncitori răsfoiesc cîte-un caiet de cursuri universitare? Bunăstarea dobîndită prin muncă străduitoare le conferă acestor tineri o mîndrie gravă și o înaltă conștiinciozitate a valorii lor individuale și colective, pe care nici un student de altă dată, fecior de bani gata, nu le-a cunoscut vreodată.

★

Am fost întrebată, de multe ori: în ce formă se cuvine să cînte poetul nou aceste noi frumuseți? In vers clasic, în vers liber?

La această întrebare, un scriitor nu poate răspunde decît cu modesta lui părere personală, fără nici o pretenție de a da directive.

Fiecare poet e dator să-și cîntărească de la început posibilitățile și să-și aleagă forma cea mai potrivită acestor posibilități.

In ultimii ani, de adînci și fericite prefaceri în toate domeniile vieții, poezia noastră n-a rămas nici ea, cum se zice, „de căruță". S-au realizat opere într-adevăr remarcabile. E datoria criticii literare să le adune, să le analizeze, să le trieze și să tragă concluzii drepte, cinstite și obiective.

In același timp însă, s-a scris într-o formă clasică, perfectă, dar cu un conținut de circumstanță, împrumutat de la alții și neasimilat, după cum s-a scris și în versuri libere, descătușate de canoanele rigide ale versului clasic, dar fără să fi fost totdeauna justificate de prea-plinul conținutului care nu mai încape în tiparele obișnuite și dă pe-alături. In general, mi se pare că tinerii noștri poeți au adoptat versul liber mai mult din comoditate decît din convingere, să nu-și bată capul prea mult ciocănindu-și stihul cu ciocanul și dăltuindu-l cu dalta.

Drumul spre înălțimi nu e ușor. Meșteșugarul care nu e adînc conștient și sincer îndrăgostit de meșteșugul lui, gîfîie la urcuș, își scapă uneltele din mînă și trebuie să se oprească la jumătatea drumului.

Cum ar putea un compozitor să scrie o simfonie, fără să cunoască și să respecte legile compoziției?

Cîntecele ușoare se pot cînta și din frunză, și ne pot merge de-a dreptul la inimă. Dar simfoniile au nevoie de orchestră...

Infăptuirile spre care vom păși imediat după Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn, sînt de proporții uriașe. De aceea noi, „meșterii zgîrie-hîrtie", alît cei cărora ni „s-a dat mîna" de mult, cît și cei care-și pregătesc acum uneltele, trebuie să facem orice ca să fim pe măsura acestor înfăptuiri.

Care dintre noi va scrie Marea Epopee a acestor vremuri?

Cred că va trebui să punem umărul toți laolaltă — în vers clasic, în vers liber și în proză — fiecare după puterile lui, dar fiecare cu tinerească încredere în el însuși și în toți ceilalți.

E o directivă pe care noi avem datoria să ne-o trasăm singuri, cu hotărîre.

ÎN SAT E O ȘEDINȚĂ

Desene de V. SAVONEA

(Insemnări din prima zi de concediu)

Dogoarea miezului zilei trecuse de mult.

La crucea drumului, înainte de a intra în Sălcele, mă opresc. Mă opresc la cei patru plopi bătrîni cu vîrfurile uscate. Așa i-am apucat, așa sînt și astăzi...

Străbătusem aproape șapte kilometri de la gara Orza și rana mă zdrobise. Imi las rana, mă deschei la gît. Acum sub seară, răsuflarea caldă a pămîntului fript de soare, face să tremure bănuții plopilor. Mă așez să răsuflu. In stînga drumului e un răzor mare. In hotarul Sălcelelor nu mai sînt alte răzoare. Mi-au scris: mi-a scris și tata, mi-au scris și prietenii despre asta. Vreo trei pași de la răzor începe lanul de porumb.

Porumbul e mare, înspicat și a început să lege. Il mîngîi cu privirea și simt asprimea spicelor pe suprafața întinsă cum simți asprimea unei perii cînd îți treci mîna peste ea.

Pe drum aud înfundate tropote de cai. La cotul lanului iese un mînz, apoi încă unul și încă cinci. Mulți mînji frumoși, mînji de un an cu părul lins, strălucitor. Mă ridic și urc pînă-n porumb. Ii mînă spre sat Irimie a Puricașului, prietenul meu din copilărie. El este... îi cunosc de departe mersul.

— Noroc, mă! îmi strigă de la o zvîrlită, recunoscîndu-mă.

— Noroc, Irimie, îi răspund. Ai cui sînt?

— A noștri! Pe cît timp?

— Pe douăzeci și una...

— Da! A noștri, accentuă el cu aceeași simplitate, uitîndu-se în urma lor cu ochii mici.

Dau din cap uitîndu-mă la mînjii sprinteni cu picioare de căprioară.

Irimie mă lasă, aleargă în urma lor. Se-ntoarce să mă-ntrebe, să mă provoace:

— Facem duminică un bărbune?

— Facem.

Stau și mă uit. Imi amintesc de Irimie. Ii plăceau caii și cînd era mic. Amîndoi îndrăgeam caii. Ne lipseam de somn, fugeam de la secerat într-amiaz și mergeam împreună la stava satului, să ducem caii la apă peste bulboană, în Valea Mare, vreo trei kilometri, pentru că în mijlocul verii fîntîna din pășune seca. Trebuia să trecem printre porumburi cu ei. Ii legam deolaltă cu căpestre făcute de noi, încălecam pe cei mai buni și ne luam la întrecere. Aproape totdeauna el ieșea primul. Imi spunea mereu: „Mă Dumitre, mă, de-aș avea, mă, un cal frumos nu m-aș da pe nimeni din sat. Pe nimeni, auzi tu? Pe nimeni".

Acum Irimie are cai mulți și frumoși...

Imi iau rana și pornesc spre sat. Vreau s-ajung cît mai repede acasă și o cotesc pe deasupra satului, pe ulița nouă. Imi pare rău. De-aici văd cît de multe s-au schimbat. Grajduri mari, o clădire nouă unde oamenii forfotesc.

Din Sălcele o apuc drept peste coama dealului, peste pășune, printre stejari... Drum de-un sfert de ceas și cobor în Creanga, cîteva case risipite printre clăile de grîu care țin tot de Sălcele. O tai peste livezi și ajung acasă. Mama plînge cînd mă vede. Mă copleșește cu întrebări. Imi ia rana, centura și boneta, și le duce în casă. Mă lasă să răsuflu de două ori și apoi îmi aduce oala cea albă și furtunul.

— Ești înfierbîntat, zice, du-te de te răcorește. Trebuie să vină și tată-tău cu Lutu. Is la cosit.

Cobor în pivniță. Răcoarea îmi face bine...

Urc cu oala în grădină. Simt în nări mirosul tare de vin. Abia mă așez că pică și tata cu Lutu, cumnatu-meu...

Bem. Bem de bun venit. Vinul e rece și tare iar noi sîntem obosiți. Un strigăt sfîșie seara...

Glasul puternic al străjei răsună parcă mai clar decît în alte dăți. Bătrînul tresare. Isi șterge cu arătătorul umezeala de pe mustăți. Se ridică și înaintează pînă la capătul casei. Trage cu urechea. Din coasta Bulbonii răsună glasul de butoi al lui Șugar iar vorbele i se rostogolesc în vale peste casele risipite în neregulă.

— „Tot omuuuu! S-audă și să-nțeleagăăăă! Cum că se dă de știree! Că-n sar-asta după cinăăă! Ieste adunare cu tăt!

Bătrînul se mișcă, apoi își încordează atenția din nou. După o scurtă pauză omul de pe coastă adaugă formula de încheiere:

— Care n-a mereee, să nu bage vină că nu i s-o dat de știreo.

Tata tușește cu înțeles, dar nu se-ntoarce. Rămîne așa pe loc sprijinit de tîrnat. Cumnatu-meu se lasă pe spate în iarba sticloasă privind cerul limpede ca lacrima. Isi duce mîinile sub cap. Barba-i țepoasă străpunge văzduhul, iar grumazul lung și zbîrcit ca de găină îl face mai slab decît este. Stă așa și nu scoate o vorbă. Se pare că nu gîndește la nimic... Deodată observă fără noimă:

— Cum cîntă! Toate laolaltă. Tu știi care-s greluși, care cosași? Ascultă! Se oprește clătinînd capul pe iarba mătăsoasă. Rupe un fir de iarbă pe care-l taie bucățele cu dinții lui lați scuipînd, la intervale, fiecare bucată. Fruntea i se-ncrețește ușor. Știu că-l frămîntă ceva și nu vreau să-l tulbur. Se ridică pe neașteptate, mă privește țintă:

— Astăzi nu vreau să aflu nici o veste, îmi spune. Auzi tu, Dumitre?... Nimic. Is ostenit de coasă, mă... Tragem și tragem... pînă cădem în nas... Și-apoi ai picat și tu și... Pricepi și tu, vreau să petrecem cu toții... Nu vreau nimic altceva.

Toarnă din oală-n ulcelele de lut, înclină, bea lacom, apoi se șterge la gură cu mînica cămășii. Barba nerasă îi sună aspru.

— Nimic... Nimic, repetă el, cu ochii țintă la tata care se urnise în sfîrșit și își tîrșîia opincile spre noi. Astăzi bem. In sănătatea ta și-n sănătatea noastră bem.

Tata se așează fără să spună un cuvînt. Toarnă-n ulcele și ne îmbie. Tăcem cu toții. Bătrînul își scoate cu mișcări domoale o țigară, o aprinde și trage cu sete, zgomotos.

Se-nsenează.

— Care-i vestea? încerc eu să rup tăcerea, prefăcîndu-mă că n-am auzit. Lutu mă privește mustrător, leganîndu-și capul lunguiet pe umeri.

— Ne cheamă, răspunde tata simplu. Ne privește și dă din umeri.

— Ce să mă cheme pe mine? se ridică cumnatu-meu în capul oaselor. Ce, fără mine nu se poate? Ultimele cuvinte le termină cu un zîmbet abia schițat. Fac, pentru mine o remarcă: cum am aminat. Azi e și Dumitru și-mi pare bine că n-o fac de capul meu!

— Ce tată?

— Ce-ai auzit! Tu ai lucrat aici, pe răzoarele Crengii... De mic te-am pus la greu... M-ai întîlnes. N-am avut cu cine m-ajuta. Tata își mușcă vîrfurile mustății. Caută-n lături, nu mă privește-n față. Se-ncurcă-n vorbe:

— Cînd erai în sat oamenii te lăudau, iar eu mă bucuram de asta. Ești doar feciorul meu...

— Asta-i acum, sare nerăbdător Lutu, cumnatu-meu, care ascultă cu atenție, dumneata...

— Să știi că, mă scriu și io. Mă scriu dar — se grăbește să adauge, vreau să-ți dau ce-i al tău... Adică ce se poate. Să nu-mi arunci la urmă că mi-ai muncit și nu ți-am dat... Tu, după cătănie, îi intra dacă-i vrea... Dacă-i vedea că-i bine... Dar, vezi tu, acum va trebui să te-nsori... să te-nsori în pripă. Altfel nu te-nscriu separat, nu-ți fac poziție...

Stă pe gînduri. Il privesc. Nu l-am văzut de mult. S-a schimbat. Imi vine să-i sar de gît ca un copil. Mă stăpînesc. Nu intr-un vorbă să-i aflu gîndul. Mă uit și la cumnatu-meu. Are fața deschisă.

— Ce zici, Lutule? îl provoacă tata. Io cred că-i bine așa. Nu spun de tine. Tu ai clopu tău. Fă ce vrei. Ce crezi că-i bine. Io așa m-am gîndit. Oamenii se-nvoiesc să intre... și alții intră. Toți intră...

Cumnatu-meu toarnă-n ulcele. Pare mai vioi.

— Ce să zic, răspunde, după ce soarbe ulcica pînă la fund. Ca să-ncep eu, mi-era oarecum de ăilalți. Eu n-am ce zice... Ce să zic? N-am ce zice... le-am zis înainte, o fost numai așa, niște vorbe... Credeam că dumneata, — și invită pe bătrîn clătinînd negativ din cap, știi, în ruptul capului.

Tata e vesel. Se-ndreaptă spre mine:

— Tu ce zici? Așa ești învoit? Te-nsori și-ți faci poziție. Eu îți dau ce ți se cuvine și...

— Tată, îl întrerup, nemaiputîndu-mă stăpîni.

— Nu te-nvoiești?

— Nu! Ii tai eu vorba.

Se-ntunecă la față. Zbîrciturile i se adîncesc. Sprîncenele-i cad iar cutele dintre ele prelungindu-i rădăcina nasului îi dau o înfățișare aspră.

— Nu, repet. Semnez și eu cererea. Impreună o semnăm. Cum te-ai putut gîndi că m-aș împotrivi?

— Atunci vrei?

— Vreau!

— Și nu-mi bagi vină?

— Se-nțelege.

★

S-a-ntunecat de-a binelea. Valurile de căldură aduse de gelnița serii ne gîdilă nările: mi-roase a fîn uscat și a flori sălbatice. Bătrînului i s-a descleștat limba. Povestește. Il ascultăm. Povestește cum s-a dus mai an la tîrg la Sîntu, cum s-a întîlnit cu oameni din alte sate, gazde bune pe care-i cunoaște de zeci de ani, care-s în gospodării și li-i bine. Mi-i spune pe nume dar nu-i cunosc.

★

După cină cumnatu-meu se duce să-i spună nevestii-si, lui Nina ce-a hotărît cu bătrînu'. Am rămas singuri. Mama, învîrtindu-se după treburi, mă-ntreabă de una, de alta. Tata n-are astîmpăr: ba iese afară și străpunge cu privirea întunericul înspre drumul care se vede alb pînă la intrarea în sat, cercînd să deslușească ceva, ba intră și caută ceva răscolind lucrurile prin scrin.

Imi vorbește de Todora, mi-o laudă că se poartă bine. Nu-mi mai spune că-i săracuță.

Nu mai mocosește mult. Se-mbracă și iese. Ies și eu urmărindu-l o vreme prin întuneric de la capătul casei pînă-l înghite noaptea. E senin dar luna n-a răsărit. Stau mult așa, privind siluetele acătăilor de la marginea drumului care se leagănă ușor.

Acolo în sat, e o ședință.

Ion Ilie Mileșan

Mihai Elin

Noapte de mai

Orașul aruncă spre cer
lumină și stele.
Trepte de foc se-ntretaie
în noaptea înaltă pe schele.

Năvalnice ritmuri împing
puterea pămîntului
spre al luminilor ring,
în vinele lui revărsînd-o

Macaraua — gigantul supus —
devorează-ntunerecul
și Omul înalt umple spațiul
cu beton și cristal pînă sus.

Construim

Așa, deci. Hîrtia cu planul e gata.
Aduceți aci tîrnăcopul, lopata.

Lovim în trecutul caustic cu sete;
un umăr proptit e în soare
iar celălalt în Carul Mare
și cețile sure sub noi se alungă în cete.

Mașina aduceți, hei, voi, pionieri
ai zorilor,
în lături am tras larg perdelele norilor
și-arăm peste toate bordeiele noastre de ieri.

Palatele noastre să sprijine cerul,
iar steaua
aprinsă ca roșia floare în glastră,
să intre pe orice fereastră
tăiată-n fațada curată ca neaua.

Și, încununîndu-se vîrsta și mersul,
— cioplită-n granit și lumină —
să rîdă pe soclu statura deplină
a omului nalt străjuind universul.

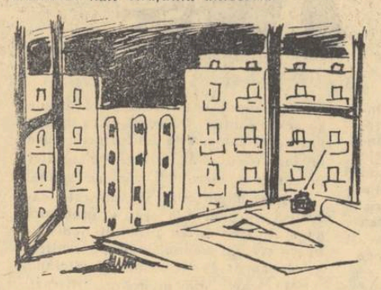

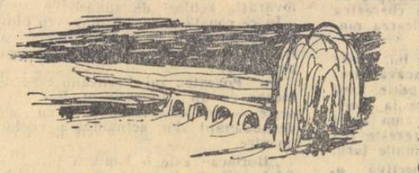

Ion Leonte

După irigare

De smîrcuri plin și de secate lacuri,
Pe unde plute-au plins odinioară,
Acest pămînt ce n-a rodit de veacuri,
Acum e-o mare verde de secară...

Pe riul alb, sub dig, pe-aripa stîngă,
Tot mai înclină sălcii ofilite. —
Nu le tăiați, lăsați-le să plîngă,
Că-s veacurile ce au fost robite!

Petru Musta

Lenin lucrînd

E noapte. Peste Neva în zbor,
Nostalgic se pierde în zare-un cocor.
Pe-o masă cu dealuri de cărți și hîrtii,
O lampă împrăștie, raze tîrzii.

E noapte. In casa cu geamul deschis,
Un om aplecat peste vreme și vis.
E Lenin. Cu fruntea de gînd luminată,
El naște din beznă, o lume curată.

Cezar Ivănescu

Noapte și zile de august

Cînd m-am născut,
o arsură mi-a mușcat mîna stîngă.
Urletul avioanelor mi-a rupt scîncetul gurii
Și s-a prăbușit în tîmplele mele.
Mă dureau ochii și locul arsurii
Și-un bocet și-o voce nătîngă
S-au văicărit deasupra clipelor mele
In noaptea cu luceferi mutilați.
Spitalul tremura ca de febră,
Nici noaptea nu era răcoare
Iar aerul i-l înghițeau păsări de fier.
Tata, aplecat deasupra mea, mă ruga să-l iert
Că m-a adus pe lume înfricoșat, fără glas.
Mama plîngea...
Și tata și-a luat rana și ne-a spus:
bun rămas!
Și-a tușit iarăși cerul ca un tuberculos
Iar eu visam și nu știam cerul roz.
Cuibărită-ntr-un punct de inimă noaptea
Și-n mîna-mi chircită înspre ziua a șaptea
Ca o cană de smoală topită a fiert.

Mîna mea azi mîngîie-n piept coarde
Și cîntecul lor amintește și arde
Noaptea de smoală
Și clipocește lumina peste ele
Lumina binefăcătoare a zilelor de august
Ce-mi mai aduce-n piept un cer
Fugărind noaptea de pe coardele inimii mele.

Ioana Colan

Dar uriașul soare...

Intîi o-nfiorare m-a cuprins
De parcă trupul tot mi l-ai fi nins.
Tu șoaptele de dragoste-mpleteai
Cu vestea lumii ce o-ntrezăreai.
De unde luai căpnia ce-ncălzea
Tot ce-ntîlnea în drum făptura ta?
La visul nalt cu-aripi și însoriri
Teseai cel mai de preț din lume fir.
Cînd pleoapele spre azi eu le-am deschis
Pierea în urma noastră un abis.
Dar mînă-n mînă, cum am mai gonit
Cu sufletul deschis și înnoit!
Uitam cum frînți, cădeam sub oboseli,
Și-n ziua ce urca trudeam la fel.
Sub tălpi însîngerate, deseori
Simțeam cum cresc spre noi aprinse flori.
Și-acuma cîteodată poate-i greu
Dar uriașul soare e și-al meu.
Luminii lui, ce-o lume a trezit,
O rază și noi doi i-am dăruit.

George Cristea Nicolescu

Mama

Au înflorit la garduri liliecii,
Făcăi albastre sub azurul crud
Și-n liniștile vînturilor calde
Pomii-și înclină ploile spre Sud.

Și mama trece cu bucate-n țarini
Cu ulciorul lîngă tîmplă trece,
Ca o undă gura căprioarei
Cîntul meu o-nghină și-o petrece.
Și ea rîde-n trandafirii pîinii,
Rîde ca pădurea-n ploi cu soare,
Bucuria cîmpului o joacă-n
Cîntecul brigăzii de tractoare.
Acolo unde răsfiră plugul
Plete lumeginde și-unde țese
Boabe aurii semănătoarea,
Parcă-asterne soarele pe mese...

Cînd catargul zilei scade-n depărtări
Mama-și calcă umbra sub picioare
Și din coș răstoarnă-n casă cîmpul
Și ulciorul încărcat cu soare.

Gabriel Vlad

Pămîntul

Pămîntul negru-n care cărbuni își țes contur
Tresaltă sub imensul impuls al dimineții
Și valuri după valuri topite-n tacul pur
Al cerului, nase unde clocotitoare-a vieții.

Musteste seva nouă-nmiresmată
Și rădăcini se-ncolăcesc în glod;
Puterea zilei trupul își arată
In bobul dens al fiecărui rod.

Și cresc înalte roade de aur copt în soare
Foind cînd trece vîntul cu pasul lin și larg
Purtînd pe umăr marea combină-n sărbătoare
Cu flamura de spice la catarg.

Lujerul

Copacul dîrz și aspru la chip de-atîta vreme
De cînd își tot anină în zări sufletul-i greu
Doinește din frunzări și nu se teme
Că lujer nou crescu pe fruntea sa?...

Și frunzele acestea senine, simple, bune
Și fragede ca roua prelinsă de cleștar
Se-nalță azi pe lujer, pornite să-ncunune
Copacul cu răsuflet greu și rar...

În cinstea CELUI DE AL III-LEA CONGRES AL PARTIDULUI

„Producția industriei constructoare de mașini va crește în anul 1965 cu 2,2 ori față de 1959, cu un ritm mediu anual de peste 14 la sută față de circa 13 la sută pe ansamblul industriei".

(Din Proiectul Directivelor Congresului al III-lea al P.M.R., pentru planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960—1965 și pentru programul economic de perspectivă).

Nicolae JIANU

ÎNTRECEREA E VIAȚA ÎNSĂȘI

N-am mai fost demult aici, dar îmi amintesc emoția veche care m-a învăluit la primul contact cu această mare uzină. Atunci, străbătusem, ca să ajung, un fel de cîmp, tăiat de un bulevard a cărui linie abia începea să se deslușească. Croapa Vergului dormea încă sub gunoaie și smîrcuri, zămislind o vegetație putredă și milioane de monștri mici care-și dezlănțuiau noaptea concertul lor grotesc. Nu era nici stadionul, nici cununa de blocuri, nici teatrul de vară ascuns sub pletele sălciilor, nici lacul care oglindește cerul orașului și această lume nouă răsărită în preajmă. Mergînd spre sud, în dreapta era Balta Albă, nesfîrșită aglomerare de bordeie, imagine tipică și dezolantă a periferiei mai recente, din anii proletarizării masive, cînd oamenii își încropeau un adăpost primitiv din palanță, din scînduri și carton gudronat. Acum tramvaiul se strecoară printre blocuri a căror fațadă fură culoarea portocalie din spectrul solar, iar noaptea o împestrițează cu lumini dînd locului o înfățișare și o atmosferă de stațiune balneară. Pe creștetul unei clădiri noi, încă roșie, am văzut fluturînd umbrele mari, în culori foarte vii. Bănuiam pe terasa aceea, nenumărate scaune lungi din pînză „Faleza" și în ele trupuri fragede de copii, sub soarele cuminte al primăverii acestei tîrzii. Aici e policlinica uzinelor 23 August iar copiii sînt ai muncitorilor. Alături, într-o abundență vegetală surprinzătoare pentru o așezare nouă, școala medie serală. Mai în fund, terenuri de tenis și baschet. Spațiul se lărgește deodată și apar frontoanele de cetate ale halelor. Un spațiu verde de o mare bogăție se așterne la picioarele clădirilor, atestînd patima pentru frumusețe a oamenilor care muncesc aici.

Tot ce s-a făcut pe un spațiu de kilometri în jur, adică un întreg oraș răsărit din pămînt, nu poate fi despărțit de uzină, de oamenii ei, chiar dacă nu există o dependență directă. Intram așadar într-un soi de cetate a cărei inimă este uzina. Pentru că aici se adună în clipa de față toate gîndurile și toate faptele oamenilor care locuiesc în acea parte a orașului, așa cum într-un arcuș virtuos se află uneori cîntecul mulțimilor.

Mîinile lor

Ca pretutindeni pe pămîntul patriei noastre, la uzinele 23 August se desfășoară acum marea întrecere în cinstea Congresului Partidului. Ajuns aici, sub cupola înaltă a halelor, prins de vuietul mașinilor care nu se opresc niciodată, este greu să deslușești unde anume, în care mișcare se ascunde miracolul. Știi doar atît, că anul acesta oamenii și-au propus să realizeze 7.000.000 lei economii peste plan și să depășească beneficiile cu 3.000.000 lei. Mai știi că ei s-au angajat să fabrice 45 vagoane cisterne peste numărul planuit, să cîștige 1.050 tone de metal și 15 motoare. Obișnuiți, de la o vreme, cu cifrele mari și dimensiunile record, ai credința că un simplu efort de raționalizare poate să ducă la victorie. În orice seară, pe graficele fiecărei secții, cifrele se rostogolesc și exprimă cu elocvența lor rece, un proces care, pentru omul din afară poate să aibă un înțeles pur tehnologic. Judecînd astfel, întrecerea ar fi un fenomen simplu și condeiul s-ar descurca ușor în încercarea de a-i explica și de a-i înfățișa cititorului. Există, desigur și modalitatea aceasta. Poți să așezi într-o ecuație datele elementare ale unei întreceri și vei găsi rezultate exacte. Dar vei scăpa ceea ce este esențial, nu vei ști că unui gram de metal, sau unei sume de bani economisită, îi corespunde o mișcare a sufletului, o bătaie a inimii, un efort cerebral, elemente cu neputință de măsurat.

Ședeam de vorbă cu comunistul Marin Șerban, îi cercetam figura calmă și ochii de o candoare infantilă. Și-a dat seama că pe mine mă interesează cu deosebire procesul uman și mi-a explicat ca un dascăl de psihologie de ce întrecerea socialistă izbutește, cum este posibil ca obiectivele propuse să devină, la un moment dat, prea mici pentru năzuințele oamenilor. În secția lui, de pildă, la sculărie, din 260 de oameni, jumătate sînt comuniști. Se punea problema ca cealaltă jumătate să fie angajată într-o mare bătălie, în care conștiința e factorul hotărîtor. În ianuarie 1960, s-au aflat în întreceri 89 de muncitori, în februarie 187, iar în mai 236, adică aproape toți. În preajma Congresului nici un om nu va fi în afara întrecerilor. Cum s-a ajuns aici? Iată: pentru o depășire de 10% față de plan, i se acordă omului 10 puncte. Pentru un rebut i se scad 30. Dacă muncitorul aflat în întrecere citește o carte, vizionează o expoziție, un film sau o piesă de teatru, i se dau 10 puncte. Se face socoteala și se dovedește că cei ajunși în frunte, au citit, s-au frămîntat, au ajuns la o viață spirituală care-i silește să caute mereu, să fie mereu nemulțumiți de rezultatele obținute.

Marin Șerban tace și mă privește. Oare înțeleg eu despre ce e vorba? Da, îmi dau seama că aici e vorba într-adevăr de revoluție, de o metodă comunistă, de o metodă care-și propune să facă din fiecare muncitor un pasionat al muncii intelectuale și astfel, ceea ce numim noi producție să devină expresia conștiinței lui. Este ușor de bănuit că în asemenea condiții se naște un soi de gîndire colectivă, cu tendința permanentă de a urma exemplul cel mai înaintat.

Vorbindu-mi, Marin Șerban își odihnea mîna pe pagina de ziar în care era publicat programul economic de perspectivă. Am privit mîna aceea puternică, îndelung modelată și adusă la sensibilitatea unei celule nervoase, mîna care părea să apere literele crude și vii. Nu cred că făceam o simplă imagine. Porneam, e drept, de la o stare întîmplătoare, dar înțelegeam că mîna lui Șerban, și alte milioane de mîini asemănătoare, vor apăra și vor realiza planul care înseamnă ridicarea economiei naționale pe o treaptă superioară, adică ne va apropia de comunism, ținta cea mare a clasei muncitoare.

Stăteam ca într-un foișor, deasupra halei și venea pînă la noi tumultul uzinei, căldura ei tremurată și vie. Simțeam cum chiar în clipa aceea, cuvintele și cifrele din ziarul pe care se odihnea mîna lui Șerban, se strecurau prin pereții metalici, se așezau în sufletul oamenilor, în cutitele strungurilor, în incandescența orbitoare a forjelor, adică se topeau în viața însăși a uzinei.

Generații

Cît spațiu mi-ar trebui ca să înșir aici doar numele frunțașilor și inovatorilor, ale acelor oameni cu chipurile luminate de o flacără interioară, mai vie și mai puternică decît cea care se zbuciumă în cuptoare, în becurile de sudură, în motoarele neistovite? Despre fiecare s-ar putea scrie zeci, sute de pagini. În numai cinci luni o inovație a comunistului Rusu Vasile a adus uzinei, deci statului, deci nouă, tuturor, o economie de 300.000 lei, iar el încasează „drepturi de autor" din 6 în 6 luni. A înlocuit acetilena cu gazul metan și la o singură tăiere se cîștigă vreo 10 lei. Mă uit la „autor" și găsesc că este un om falnic, de o putere ascunsă, tăcută și blîndă. Nu mai e tînăr, dar abia acum, după decenii de muncă, el se realizează, adică își face opera. Și toată această putere ar fi rămas ascunsă și moartă, dacă nu s-ar fi ivit ziua care stă înscrisă acum pe frontispiciul uzinelor.

Își scoate casca de protecție și se roagă de iertare. Trebuie să plece la Semănătoarea, să-i învețe pe cei de acolo cum se taie oțelul cu gaz metan. Rusu Vasile e solicitat ca o personalitate de seamă. Își pune costumul ușor, de primăvară și se îndreaptă cu pas legănat spre mașina care-l așteaptă. Și Rusu Vasile este, cum se spune, un om simplu.

Dar l-am văzut și pe Antonache Hristache, om abia trecut de 20 de ani, secretarul organizației de partid de la secția forjă. Imaginea desăvîrșită a omului crescut în revoluție, a omului care n-a cunoscut exploatarea. Nu vorbește despre sine. Mă ia de braț, mă poartă prin fața forjelor care au ceva înfiorător în mișcarea lor violentă și convulsivă. Îmi vorbește despre prietenii și tovarășii lui, Scarlat Dumitru, Nicolae Pîrleci, Dorin Ștefan, Vanghele Anton... Mai toți sînt tineri, bronzați, luminați de flăcări. Pînă în clipa de față acești făurari abia ieșiți din adolescență au obținut 215.000 lei economii peste plan.

Le regăsesc chipurile pe panoul înălțat acolo, lîngă strigătul nesătul al forjelor; purtători ai insignei „Iubiți cartea", adică intelectuali.

Dinspre parcul uzinei, ajunge pînă la noi, la ceasul acesta de prinz, o frîntură din suita Peer Gynt. Grieg e și el aici între patru și șase după amiază.

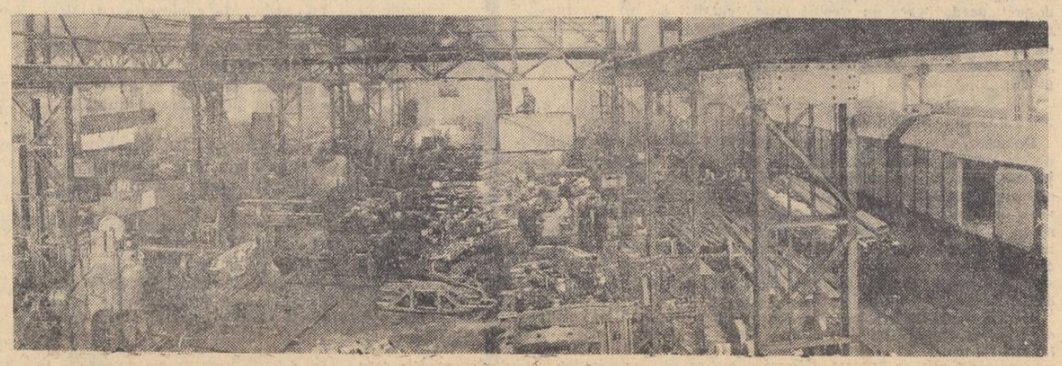

ION CRÎNGULEANU

PARTIDULUI

...Mama era întristată, văzînd
C-am luat-o pe drumuri cîntînd,
Și-mi striga, că-s bătut de blestem
Ioane mă tem
C-ai să mori,
Strunind la viori, –

Trecea prin sufletul ei
Umbra dureroasă a bătrînilor
Dar eu mă pierdeam ca un cîntec sub zare, –
Sunet de clopot în adîncuri de mare...

În mine vuia strigăt lung de cascadă;
Inima curată în veci și nomadă...
Îmi venea să cuprind înaltul cu mîinile,
Cînd își turna în mine fîntînile;
Pămîntul îmi părea îngust totdeauna
Pentru pașii mei îngemănați cu furtuna,
Și visam cum lumea,
Prin ani se-nfioară,
Cînd poemele mele vor tremura pe vioară...

★

...Alergam printre oameni
Cu picioarele goale
Cînd tu mi-ai ieșit
Puternic în cale...

Mîngîindu-mi fruntea cu șuvițele-n vînt,
M-ai învățat cum să cînt pe pămînt;
M-ai chemat lîngă tine.
Să trăiesc,
Să mă-nalț
Ca un mugur ieșit din învelișul de smalț.
Și-ai sădit bucuria în mine
Să-mi vibreze în inimă
Raze și strune..

Adevărul,
M-ai învățat să-l aflu în marile lupte,
Sub flamuri, din inima omului rupte.
Și crescînd,
Îți rămîn dator și statornic
Și mă dărui luminii
Cu sufletul
Dornic
Să se reverse în lume, să cînt
Cît voi fi pe pămînt!..

Romulus ZAHARIA

UN ORAȘ SE DĂRUIE VIITORULUI

...Ridicarea în continuare a economiei regiunilor și raioanelor mai puțin dezvoltate...

...Folosirea mai completă a resurselor naturale; apropierea industriei de baza de materii prime și centrele de consum; crearea unei baze industriale în orașele lipsite de industrie sau slab industrializate; folosirea cît mai judicioasă a forței de muncă în toate regiunile țării.

(Din Proiectul Directivelor Congresului al III-lea al P.M.R. pentru planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960—1965 și pentru programul economic de perspectivă).

„Someșanul" e un tren local. Leagă orașele Cluj și Dej în ambele sensuri de cîteva ori pe zi. Privesc prin fereastra compartimentului cîmpia străjuită de dealurile de la Apahida, Răscruci, Juc... Ultima localitate îmi amintește vestite herghelii de cai.

În depărtare sclipește o steluță roșie. Rînd pe rînd apar alte lumini, aruncate peste întinderi. Nu poate să fie decît Gherla, orașul în care se construiește Combinatul de industrializare a lemnului.

Trenul își încetinește mersul. Trecem peste un pod. Apele Someșului sînt moicome, par o oglindă aburită. Fac cunoștința matinală cu peronul, cu orașul. Grămezi de cherestea, vagoane cu ciment și var, prefabricate. Liniștea încremenită a orășelului din nordul Ardealului a fost destrămată încă din toamna anului trecut de forfota specifică șantierelor. Zorii acestei zile, cu camioanele într-un continuu du-te vino, cu macaraua-turn ce se mișcă mută de colo-colo, undeva în inima orașului, mă fac să văd cît de viu este acum pulsul noului șantier.

Pădurea precomprimatelor

Pe locul unde a fost cazată Alla secunda panonica acum douăzeci de veacuri și mai bine, acolo unde a fost castro Congri, la o sută de pași de vechea vamă romană și unde Someșul descrie o meandră uriașă pe o întindere pînă la 15 hectare, se înalță, după cele mai moderne metode de construcție, Combinatul de industrializare a lemnului.

Tabloul ce ni s-a deschis în fața ochilor în această dimineață de primăvară era grandios. Pe o întindere de mai multe hectare se ridica din pămîntul proaspăt răscolit o pădure de stîlpi de beton precomprimat. E locul viitoarelor hale. Pădurea sprijină bolte semețe descrise de arcade uriașe de o frapantă eleganță arhitectonică. Aici se va înălța pînă în primăvara anului viitor unul dintre cele mai mari combinate de industrializare a lemnului cu trei fabrici: una de placaj (va produce anual pînă la 40.000 m.p.) o a doua de furnire estetice și în sfîrșit, ultima, de scaune modulate. 13.860 m.p. sînt numai suprafața halei principale. Celelalte hale cu suprafețe nu cu mult mai mici completează complexul de construcții. În stînga întinderea imensă a depozitului de bușteni, ceva mai sus hala atelierului mecanic, o altă hală — PAL (plăci aglomerate din lemn) — în centru un bloc administrativ cu trei etaje și în sfîrșit, o cantină.

Perspectivele de dezvoltare prevăd construirea unei fabrici de cherestea și a unei hale pentru fabricarea mobilei.

Privind șantierul, forfota lui, zecile de camioane basculante, excavatoarele, dulgherii, forjorii, cei peste 1.000 de angajați care iau parte la construcția Combinatului, vezi cum acest șantier al socialismului trezește din amorțire încă una din regiunile țării.

Gherla, orașul fără perspectivă, orașul cu o industrie locală redusă la lucrări de forjă pentru atelaje, la prelucrarea fructelor și la o minoră cantitate de alcool în singura fabrică existentă, este chemat astăzi pe șantier.

★

Privind construcțiile ce se profilează nu poți să nu gîndești la marea grijă pentru valorificarea lemnului.

Pădurea, acum ca și în trecut, face parte din geografia țării, este una din neprețuitele ei bogății. Poporul nostru este legat de pădure. Codrul i-a dat adăpost, i-a ținut de cald, iar la nevoie și de foame. Codrul i-a fost prieten în vremuri de răstrițte. În lungul șir de secole de cînd dăinuie i-a fost însăși viața.

În lemnul dăruit de codru și-a încrustat gîndurile. Talentul lui a ajuns la exprimări de o rară frumusețe lucrînd lemnul codrului. De aceea poporul l-a cîntat, l-a slăvit, i-a înțeles și prețuit rodul, l-a ocrotit.

Stăpînitorii au jefuit pădurea fără milă, vînturînd-o pe meridianele lumii. Așa au apărut pe trupul țării pecinginile negre ale întinderilor despădurite.

Privind construcțiile, mi-am amintit, cum pe toată întinderea țării oamenii vindecă aceste răni adînci. Am văzut cum o mocăniță supraîncărcată a ajunge la șantier. I-a bătut cu piciorul, pas cu pas, venind din comuna Bogata, satul Curtuiuș. Are 14 ani, a absolvit cursul elementar, are tată, mamă, bunici și un frate.

A fugit de acasă. A fugit 45 de kilometri pînă la șantier. Potrivit legislației muncii n-a putut fi angajat și totuși, de o lună și mai bine, Pruneanu Petre se află pe șantier, în tovărășia echipei de sudori.

În ce constă anacronismul? În faptul că un puști de 14 ani, împotriva legilor în vigoare, este prezent totuși pe șantier?

Nu. Povestea lui Pruneanu Petre începe cu un anacronism, dar sfîrșește — sau abia începe? — cu un desnodămînt din actualitatea zilelor noastre.

„Horincа" este o băutură tare, de felul pălincii. Se prepară prin dublă distilare și, de cele mai multe ori, ajunge la 65°.

Pruneanu Vasile, tatăl copilului de care ne ocupăm, bea multă horincă. Mai cîntă și din „celeră", sau ține „hongul" cu „gorduna" — contrabasul cunoscut tuturor — în zilele de sărbătoare. Se cheamă că Pruneanu Vasile e și artist. S-ar spune că trebuie să aibă și suflet.

Nu are. Bea horincă, horește și-și maltratează copiii, familia. Copiii și-au luat lumea în cap. Mai întîi Arsinte, cel mai mare, acum Petre. A luat drumul șantierului. Aici s-a rugat de unul, de altul, pînă ce povestea a ajuns la inginerul șef al șantierului, Motaș Traian, și la Faur, șeful biroului personal.

Pruneanu Petre a fost înconjurat cu grijă părintească de muncitorii șantierului. Au cerut consimțămîntul părinților pentru a-l înscrie la o școală de ucenici și l-au obținut. Pînă vor începe cursurile stă pe lîngă sudori. Trage în pieptu-i încă firav seva oameniei lor. Simte această omenie. Muncitorii au pus mîna de la mînă și i-au cumpărat bocanci, inginerul șef Motaș i-a aprobat confecționarea unei salopete pe măsura lui. Sudorii Verga și Vrabie l-au dus la Casa pionierilor. Acolo, e drept, s-a cam lăudat. A spus tovarășilor de-o vîrstă cu el defilare, era cu bocanci și salopetă noi și mai ales bine spălat.

În curînd va fi unul din cei 70.000 de ucenici ai țării. Va urma, probabil, o școală medie. Pare deștept. Un institut îl așteaptă și pe el. Și cine știe? Mîine se va vorbi într-un fel aparte de inginerul care a descoperit șantierul la 14 ani.

★

Inginerul șef al șantierului, Motaș Traian este constructor din 1950. A lucrat la Turda, în Dobrogea la Săivane, la Oradea (lucrări hidrotehnice la Vadul Crișului), la Ocna Mureș și, în faza incipientă, la Fabrica de zahăr din Luduș. Așadar, un constructor cu experiență. Pentru acest om de o statură înaltă, cu ochi limpezi și față deschisă, mereu căutînd ceva, șantierul nu este numai construcție în sine, ci și oamenii lui. A inițiat școlarizarea în procesul de lucru a cadrelor calificate pentru împrospătarea cunoștințelor în betoane precomprimate. Ingineri, utemiști Podoabă Vasile, Pop Ion, Traică Mircea și Hosu Terentie sînt tineri, au absolvit facultatea cu cel mult 2—3 ani în urmă, dar inimoși.

Faptul că lucrarea este cu totul nouă ca metodă de construcție —, folosirea betonului precomprimat de la stîlpi, arce, pane, pînă la plăci termoizolante — utilitatea cursului de perfecționare este explicabilă.

Inginerul Motaș știe să fie un bun profesor și — mi-a mărturisit — cunoștințele ce și le împrospătează îi folosesc și lui, nu numai tinerilor ingineri. Odată cu inginerii capătă cunoștințe de înaintată tehnică a construcției și muncitorii.

Astfel întreg șantierul a devenit o școală.

Cea mai mare mulțumire

Ca să mă dumiresc ce economii înseamnă 550.000 de lei m-am adresat lui Maier Gheorghe, secretarul organizației de bază și lui Gomboș Ștefan, președintele comitetului de întreprindere.

Doboș, armata la Fălticeni, la „16 Dorobanți" și pentru că nu era de lucru, la liberare, în 1934, m-am angajat hamal la fabrica de spirt. Pînă în 1938, la concentrare, tot hamal am fost, deși ți-o spun drept, meseria de forjor nu mi-am lepădat-o. Lucram acasă ce puteam. Am fost și eu în război. M-am întors acasă în 1945 după Eliberare. Am intrat în partid și mi-am căutat un loc unde să muncesc în meseria mea. N-am găsit și am deschis un atelier. Nu l-am ținut mult. Nu era în firea mea. Am fost angajat maistru fierar la o școală de ucenici, pe urmă maistru fierar la U.R.C.C. Am fost și pe la întreprinderea de industrie locală „Someșul". Acum sînt maistru forjor pe șantier...". După cum vedeți, o biografie hotărîtă de viața economică a orașului.

„Acum sîntem pe locurile noastre. Mulți dintre noi muncim bine. Ne arătăm priceperea. Nu mă laud, zău! Facem cu mîinile noastre buloane, scoabe, tot ce trebuie șantierului. Și sînt fericit. E cea mai mare mulțumire a noastră.

Dacă economiile ajută șantierul, dacă ele sînt o problemă a statului nostru, cum să nu ne străduim să le facem?

Economisim din cheltuielile de organizare a șantierului, nu ridicăm obișnuitele barăci pentru birouri, pentru cazare, ci vom folosi pavilionul administrației, cantina, blocurile de locuințe pentru viitoarea fabrică. Fac economii și brigăzile de dulgheri, de fierari. Uite, să-ți spună și tov. Maier. Deșeuri puține la fier beton, chibzuială la fiecare bucată de lemn folosită...

Toți sîntem însuflețiți de această sarcină și cu toții am hotărît să trimitem o telegramă cu un nou angajament Comitetului Regional de Partid. Încă 100.000 de lei economii...".

Nu mi-au trebuit explicații suplimentare. Spusese totul.

Mai tîrziu i-am văzut pe muncitorii Maier Gheorghe, Inăoan Gheorghe, Konya Iosif, Miklosi Francisc, Popovitki Cornelie, Moldovan Ion, Cozma Simion, — ultimul de la instalații, comuniști și necomuniști, în pomenitul „miez al lucrului" și m-am convins.

Orașul cu numai două fîntîni își schimbă fața

Aproximativ 700 de locuitori ai orașului cu diferite meserii și-au găsit un loc de muncă pe șantier.

Împrejurimile au furnizat și ele aproape o mie de brațe de muncă. Dar combinatul nu înseamnă numai un loc de muncă. El mai înseamnă: canalizare, apă curentă.

Orașul care nu avea decît două fîntîni publice, două pompe de apă, una în centru, cealaltă în grădina publică, își va trage apele din adîncurile dealului Kokoșvar, din locurile numite Sărătura, cu cea mai bună apă din partea locului. Pentru prima dată în istoria acestui oraș apa curentă, canalizarea, vor intra în viața cotidiană a locuitorilor săi.

Cînd Sabina neni sau Lucre mama, poate chiar și Anuș neni, toate din Candie, vor bea din apa rece și limpede ca lacrima adusă din Kokoșvar, prin țevile curate de fontă, nu vor mai spune că apa Someșului, după o călătorie prin Cluj și multe alte localități, este cea mai bună apă de băut.

Că ziua cînd vor bea apă curată este aproape, nu trebuie să le-o spunem noi. De la gară și pînă în Candie și dincolo, în partea de sud a orașului, străzile sînt un neîntrerupt șantier. Săpături dificile, la un sol înfiltrat cu apă, rezolvă problema canalizării.

Odată cu șantierul a început și construcția blocurilor. În centrul orașului se înalță de pe acum trei mari blocuri. Unul cu 20 de apartamente, celelalte două cu cîte 16. În total 52 de apartamente care vor fi date în folosință cît de curînd. Acum se fac lucrări de finisare.

Un alt bloc ridicat în apropierea impunătoarei clădiri a liceului „Petru Maior" a și fost dat în folosință. Locul bătrînelor, umedelor, joaselor case este luat de clădirile semețe ale blocurilor cu două și trei etaje construite pe măsura năzuințelor lor de astăzi, pe măsura faptelor lor.

Cînd se vor întoarce copiii de vîrsta școlilor medii, plecați să studieze tehnica prelucrării lemnului în alte orașe din țară, vor fi uimiți de privelișteа nouă ce li se va înfățișa. Se vor întoarce să-și ia locul la mașinile ultramoderne ce vor prelucra lemnul la marele combinat.

S-a întors sufletul în oraș...

Sînt vii în amintirea călătorilor care au bătut drumurile patriei noastre înainte de Eliberare, priveliștile tîrgurilor de provincie. Cele mai multe erau cimitire în care oamenii îngropau năzuințe, vise, bucurii. Imaginea lor lăsa o apăsătoare și stăruitoare tristețe. Străbătînd o asemenea așezare omenească trăiai senzația stranie că te afli într-un loc părăsit, fără suflare.

Altul este orașul astăzi. Viața pulsează din plin. „E, — așa cum a spus tovarășul Vilman Iosif, fost miner la Ocnele Dej, acum al doilea secretar al Comitetului raional de partid, — ca atunci cînd se întoarce suflarea omenească într-o mină părăsită. Îi simți căldura, bătăile inimii, sufletul".

Am înțeles și mai bine cuvintele secretarului de partid cînd contabilul șef al șantierului, Cozma Laurențiu, mi-a arătat cîteva state de plată. Ele oglindeau fidel cît și cum a muncit fiecare pe șantier. Iată de pildă: Varga Dumitru, lăcătuș, 1916 lei, Seu Ioan, lăcătuș, 1264 lei, Deac Ion 1.203 lei, Cantor Mihai 1.182 lei, Dobondi Teodor 1.431 lei, toți zidari.

Cînd am stat de vorbă cu muncitorii Cordovan Vasile, betonist, Kislapasi Ion și Fodor Ion, amîndoi dulgheri, am auzit cuvintele:

— Cîștigăm bine.

Nu este nevoie să subliniem semnificația lor. Aceste cuvinte care în trecut nu făceau parte din graiul muncitorilor, întregesc ideea unei mulțumiri firești ce cuprinde mulțimea făurarilor de pe șantierul combinatului. Ele demonstrează că în orașul Gherla trăiesc acum oameni care muncesc, visează și-și zidesc viitorul.

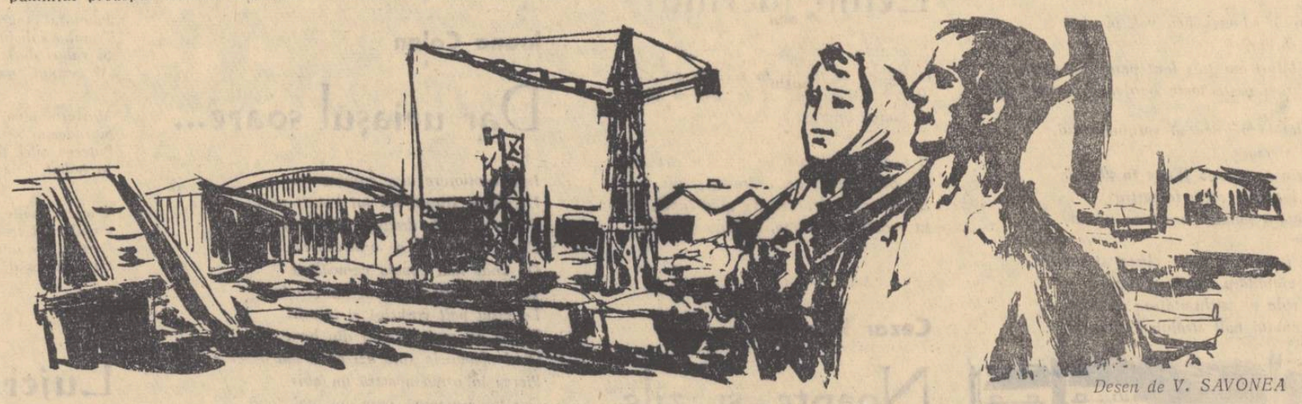

Desen de V. SAVONEA

Ștefan LUCA

STRUNGARUL de la „TIMPURI NOI“

„Producția de utilaje energetice va crește de 3,5 ori; producția de motoare cu ardere internă va crește de 4 ori, introducîndu-se în fabricație noi grupe de motoare moderne, de benzină și diesel".

(Din Proiectul Directivelor Congresului al III-lea al P.M.R., pentru planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960—1965 și pentru programul economic de perspectivă).

Am avut unsprezece copii. Cinci n-am apucat să-i vedem mari, s-au stins de micuți. De ce-or murit? De unde să știm, păcatele noastre... Se vede că n-au avut zile și-apoi numai acolo mor copii, unde sînt. Poate li-i mai bine... așa că numai șase trăiesc, patru fete și doi băieți. Năcaz am cu Ion, cel mic, care în ruptul capului nu vrea să rămîie pe lîngă casă, să mă bucur și eu de-un fecior. Cel mare-i dus în lume. Și-acum îi ard călcîile să își iele lumea în cap ăstuilalt. Nici nu și-o gătat școala, mai mare căcîula decît el, dar s-o priceput să fugă la Turda și să intre ucenic. L-am găsit după trei zile și abia l-am adus acasă. N-o să rămîie, văd bine, multă vreme... ce să zic, poate să albă dreptate, el, nu eu. Să se facă biriș la Mikes grofu, ca mine, nu-i dă ghes inima...

Cu asemenea vorbe i s-o fi plîns vecinului de bancă Ion Moldoveanu, în irenul în care-l aducea înapoi spre Cistei pe copilul fugit de-acasă să-și încerce norocul la o vîrstă cînd alți copii băteau luncile Mureșului, ciopîndu-și pușcoace de soc sau cătărîndu-se după cuiburi în sălciile noduroase de pe maluri. Era o vreme în care copiii se stîngeau din viață înainte de-a apuca să-și meșterească fluierici, fiind pomeniți cu un tragic total, fără un nume anumit, numai al lor... Sub semnul acestei mizerii și-a încercat norocul în viață, de timpuriu, fugarul, băiețandrul încăpățînat, în privirile căruia tatăl a citit exact: n-o să rămînă acasă să sporească încă cu o gură povara titine-său. Să se facă argat la boier! În nici un caz.

I-a rămas vie această primă întîmplare mai de seamă din copilărie și ceva din privirea acelui copil încăpățînat în a-și făuri singur un destin, în orice caz altul decît l-au avut părinții lui, care se zbăteau zadarnic să se țină deasupra apei. Războiul, căzut peste capetele lor, împinse necazurile spre limita la care îți vine să-ncrucișezi brațele și să nu te mai gîndești la nimic. Ce-ar mai putea cădea peste ține, mai mult decît a căzut?

Ion Moldoveanu a intrat în București într-o semeața vreme. Și a nimerit la „Lemaitre". N-a trecut mult timp și s-a convins că nu sfîrșitul l-a adus vara acelui an. Ci începutul. Un început cam anevoios. Într-un cămin de ucenici, comprimat în două odăițe, cu mămăliga stricată și cazuri frecvente de intoxicație, anemii și apariții de pete pe piele, boală pe care de două sute și mai bine de ani medicina o numește pelagră, boală ce într-o țară de „mămăligari" nu reprezenta cine știe ce noutate. Diferența era că în loc ca vina s-o poarte porumbul autohton, o purta cel trimis de americani. Pe firma uzinei se citea încă „Lemaitre". Se anunțaseră însă „timpurile noi". Pe cheiul Griviței bocăneau bocanci grei, muncitorești, spre Băneasa răsunau împușcături, adică: măi tovarășe, insurecție..."

Astfel, într-o epocă de frămîntări de adîncime și-a început ucenicia Ion, fecioraș acelui om care i se vîrîngea unui necunoscut în tren că abia l-a putut amăgi să vină înapoi la zamă de știr și lobodă...

Că nu degeaba și-a luat lumea în cap Ion, fiul lui Ion, o dovedesc certificatele obținute la școala industrială, excelente, și încă ceva, ceea ce nu se întîmpla des, din anul al doilea băiețandrului i s-a dat în grijă — devreme dar nu prematur, după cum se va vedea, — un strung. Avea atunci 17 ani și după truda zilei, circula prin cartier fiind însărcinat de organizația de bază a U.T.C. cu munci obștești, una dintre ele fiind paza afișelor partidului de furia bandelor de huligani, afițate de maniști.

Devine un lucrător destoinic, ager, recunoscut pe întreaga uzină. Avea mînă bună, ochi sigur, pe scurt, har. talent. S-ar fi putut mulțumi cu atît. Nu-i era în fire însă să se complacă într-o curgere lentă, egală, cu zile gemene, în viață. Face un an de specializare la Cugir și odată întors ia conducerea unei brigăzi. Surprinde prin capacitatea de a organiza, prin stăruința cu care se ocupă de fiecare membru al brigăzii. Prima întrecere socialistă în 1949, îl face vestit în uzină și cunoscut pe țară. Brigada lui se clasează pe locul întîi, iar acasă pe perete se răsfață Diploma de onoare a C.C. al U.T.M...

Găsește timp de parcă el l-ar fabrica, spuneau unii, să cînte în corul uzinei, să citească, să lucreze la inovații și raționalizări, să se ocupe de munca politică cu tinerețul și să califice noi și noi serii de strungari...

Se-mplineau 6 ani de cînd muncitorii într-o noapte de neuitat doboriseră vechea firmă și înălțaseră alta, în dimineața senină, de iunie, ca să afle întreg cartierul că de-acum avem alt nume, pe potrivă: „Timpuri noi". Fosta spălătorie mecanică ridicată de belgian rămăsese undeva în amintirile sumbre. Perimetrul larg al uzinei adăpostea hale întinse, mașini și utilaje moderne. Într-o sală (era în 1954) se discuta candidatura tînărului Ion Moldoveanu. Pe Ion Moldoveanu comuniștii uzinei îl considerau comunist încă de pe cînd luase în primire strungul și se plimba pe străzile cartierului în muncă politică. Îl cîntăriseră cu severitate și înțelegere, îl îndrumaseră cu grijă și s-au bucurat că alaltăi e bun. Socoteau că tînărul de-abia acum va începe să dea adevărata măsură a calităților sale. Nu după mult timp, în anul următor, îl confirmau membru de partid. Medalia Muncii și Ordinul Muncii, în două rînduri răsplătesc meritele lui în producție, iar alegătorii din cartier îl aleg în 1956 deputat în Sfatul popular al raionului Tudor Vladimirescu. Le este apropiat tînărul cu frunte bombată și păr ce bate în blond. L-au ascultat cîntînd la festivalurile artistice, doine de pe Mureș, au apreciat viața sobră, așezată, pe care o duce.

Nu-l întrebați pe Ion Moldoveanu de sentimentele pe care le-a trăit în acești ani.

Fiecare secvență a filmului care-i deapănă viața e punctată ca un reper de acest sentiment cald, care-ți dă bucurie și îngrijorare totodată. O să pot? Începînd cu primul șpan tăiat de cuțitul strungului, apoi cu seara în care s-a întors acasă, cu carnetul roșu în buzunarul de la piept, continuînd cu răspunsurile date la examenele școlii de partid, cu luarea de cuvînt în Marea Adunare Națională, în care a fost ales deputat la vîrsta de 27 de ani, (s-a mirat el singur de cît e de tînăr!) Acum el lucrează la planul de studiu și dezbatere a proiectului Directivelor Congresului al III-lea al P.M.R. Metodic, minuțios, gospodărește, așa cum și-a organizat întreaga viață munca la strung, activitatea obștească, viața de familie, armonic, așa cum a dus la un bun sfîrșit și ultimele-i inovații (două cochile pentru turnare din aluminiu a pistoanelor la corpul central și la corpul reductor al frînei auto ori mașina de îndreptat colaci de sîrmă de 8 mm și, în fine, un nou sistem de pompă de apă pentru răcirea motoarelor S.D. 25 C.P.). A visat, a dorit cu înverșunare, a luptat să-și făurească un destin, țintă la care a ajuns, după un urcuș greu, după multă osteneală, frămîntări, bucurii și îngrijorări. O astfel de victorie se poate dobîndi numai în timpurile noi, sub steagul celui care ne-a condus și ne conduce pașii spre acea țintă luminoasă, visul întregii omeniri muncitoare, socialismul și comunismul.

Agricultura primește tot mai multe mașini de mare randament și pentru întreținerea culturilor

Petru VINTILĂ

DESCOPERIREA

„Producția globală agricolă va crește pînă în anul 1965 cu 70—80 la sută față de anul 1959.

În această perioadă se prevede încheierea procesului de colectivizare a agriculturii".

(Din Proiectul Directivelor Congresului al III-lea al P.M.R., pentru planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960—1965 și pentru programul economic de perspectivă).

În dimineața zilei de miercuri 18 mai 1960 mă aflam la autogara I.R.T.A. din Constanța. Urma să plec în comuna M. Kogălniceanu. Obișnuit fiind cu drumurile la țară, plecasem de-acasă pregătit ca pentru o expediție grea. Astfel, aveam la mine o pereche de bocanci de bizon pentru noroi, un trenci de doc impermeabil, un rînd de haine uzate, obișnuite cu praful, cu ploaia și cu noroiul și în sfîrșit, în servietă aveam o provizie alimentară suficientă pentru o călătorie de cîteva zile.

Nici prin gînd nu-mi trecea că, plecînd la drum ca pentru o călătorie la țară. îmi era rezervată o surpriză care avea să-mi facă inutili și fără sens optzeci la sută din bagajul meu exagerat în prevedere și suspiciune. Așadar, în dimineața zilei de miercuri 18 mai 1960 așteptam autobuzul să mă ducă în comuna M. Kogălniceanu din raionul Medgidia. La orele 7,35 mă instalam în autobuz împreună cu alți 15 sau 16 călători. La 7,40 autobuzul a pornit la drum. La 7,50 mi-am aprins o țigară, cu aprobarea tacită a încasatorului (fuma și el). La orele 8, ieșind din Constanța, eram încă ros de neliniște, gîndindu-mă că dintr-o clipă în alta aveam să intrăm pe un drum cu hîrtoape și praf, dar autobuzul continua să alerge ușor pe asfalt. Asfaltul a fost prima surpriză. În dreapta zăream un golf de mare. În stînga peisajul clasic, uscat, al stepei dobrogene, punctat icicolo de străvechi gorgane scitice. Apoi n-am mai zărit nici marea, nici stepa uscată. Șoseaua a început să taie în două niște interminabile cîmpuri de cereale, cu o vegetație bogată, împărțite prin liniile perdelelor de protecție în patrate mari, ca tabla unui șah de proporții gigantice. Eram încă bănuitor și neliniștit, gîndindu-mă că aveam tot timpul să sughit la hîrtoapele ce întîrziau să apară. La 8 și 10 autobuzul a oprit, trezindu-mă din dulcea toropeală a călătoriei. Încasatorul a întrebat:

— Cine mai coboară la Kogălniceanu?

Așadar am ajuns. Am coborît. Autobuzul a plecat. Am privit cu ușoară nostalgie în urma lui, dar n-am avut prea mult timp pentru părerea mea de rău. Eram în fața unei clădiri noi, simpatice, de arhitectura unei vile, ori a unei case de odihnă dintr-o stațiune climatică. Pe fațada ei am citit acest text: „Sfatul Popular al com. M. Kogălniceanu, Raionul Medgidia. Regiunea Constanța". În fața clădirii, un parc cu pomi, flori, straturi de verdeață și bănci. Pe una din bănci o femeie îmbrăcată într-o rochie de vară, cu o carte în mînă. Legăna ușor un cărucior alb de copil. Una din ferestrele Sfatului era deschisă. Se auzea țăcănitul unei mașini de scris. La cîțiva pași de locul unde mă lăsase autobuzul, un om punea niște brazde de iarbă pe marginea unei peluze de flori. L-am întrebat:

— Tovarășul președinte e la Sfat?

— Adineauri a plecat pe teren, prin comună.

Ora 8,30. Am descoperit firma unei... cofetării chiar peste drum de Sfat. Cu fața spre șosea, un panou mare de tablă, anunța trecătorii: „Consumați cu încredere prod. de cofetărie și patiserie fabricate în laboratorul nostru!" Am intrat în cofetărie. Mese de marmură, rotunde, o teighea pentru casierită și două vitrine încărcate cu savarine, indiene, margarete, flancuri cu cremă de vanilie, cataife, charlotte, ecleruri, torturi de ciocolată și doboștort. Pe perete, un anunț: „consumați delicioasa înghețată asortată, parfait și casată". Am intrat și în laboratorul cofetăriei, am văzut mașina electrică (da, electrică) de fabricat înghețată și am văzut cele trei cuptoare în care se rumeneau trei tăvi cu prăjituri proaspete.

Ora 9. Am ieșit din cofetărie. La două sute de pași, pe partea cealaltă a șoselei, am zărit firma atît de dragă oricărui călător: „Restaurant". Am intrat ca într-un restaurant bucureștean, ca la Cireșica de pildă! Mese curate, un bar cu un raft de sticle: vin spumos, Nazarcea și.. Murfatlar. În dulapul frigorific, nou, fabricat în atelierele Centrocoop stăteau pe platouri: cotlete de porc, mușchi de vacă, mititei, crap prăjit, crap pescăresc, icre, brînzeturi, legături de ridichi și ceapă, salată și toate parcă își rideau de provizia mea din servietă, devenită dintr-odată inutilă și fără sens.

Ora 9 și 10 minute. Așezat la o masă așteptam dejunul comandat: un cotlet, doi mititei și un sfert de vin „Nazarcea" cu sifon. L-am întrebat pe ospătar:

— Ce construcție se înalță peste drum?

Zărisem un șantier prin fereastră și eram curios.

— Acolo va fi noul restaurant.

Ora 9 și 40. Am ieșit din local și mi-a părut rău că n-am luat dejunul în „grădina de vară" a restaurantului, pe care abia atunci o descoperisem. Am luat-o pe strada principală în sus. La 9 și 50 de minute am intrat într-un fel de „aprozar" local, în chioșcul gospodăriei colective „Vasile Tudose". Colectivistul Mihali Mușî, ajuns la vîrsta lui Matusalem (82 de ani!) e gestionarul chioșcului. Vinde brînză, ouă, găini, ceapă, salată, pătrunjel, usturoi, ridichi și pe o tablă neagră are scris cu tibișir „tariful" produselor. La ora 10 și un sfert descoperisem și vizitasem următoarele instituții citadine din comuna M. Kogălniceanu, raionul Medgidia: o frizerie a cooperativei „Înfrățirea"-Medgidia (cu o secție de... coafură!), o farmacie. Telefoane, o agenție Pronosport, un debit de tutun (oh, și eu îmi luasem din Constanța, 4 pachete de Favorit plus 4 cutii de chibrituri!), o măcelărie, o librărie (în care zilnic se vînd 15—20 cărți!), cinematograful „I. L. Caragiale" unde vin două și trei filme pe săptămînă, cu ore fixe de spectacol. (În ziua de 18 mai crt. rula filmul francez „Nevăzut, necunoscut").

La orele 10 și 50 de minute descopeream „Magazinul universal" și îi luam tovarășei Docu Aspasia, șefa raionului „Menaj și electro-tehnice" acest interviu fulger:

— Văd că aveți expusă o motocicletă „Java". Se găsesc cumpărători în comuna dumneavoastră?

— De la începutul anului am vîndut 8 motociclete.

— Dar biciclete?

— În aceeași perioadă am vîndut 20 de biciclete românești de tip „Carpați".

— Aparate de radio?

— Am vîndut 60 de bucăți.

— Mobilă?

— 50 garnituri de bucătărie, 10 garnituri de mobilă populară a 3 mii de lei și foarte multe piese detașate: divanuri, mese, fotolii etc.

La orele 11 și 20 de minute însemnam în carnet această listă (cu totul incompletă) de mărfurile expuse în magazin: mașini de călcat electrice, lămpi electrice de buzunar, vase emailate de bucătărie, tacîmuri de alpaca, servicii de masă din porcelan, stofe „Partizanul" din cea mai bună calitate, ciorapi de nylon, haine confecționate, pălării, apă de colonie, lame de ras „Greif", „Smart" și „Blue 7", pantofi „Ianoș Herbak", baloneide, materiale de rochii, ceasornice, tocuri rezervoare și aparate de fotografiat.

La orele 11 și 30 de minute l-am cunoscut pe tînărul Bențea Constantin, inginerul agronom al gospodăriei colective „Vasile Tudose" din comuna M. Kogălniceanu și plecam împreună să-mi arate avutul obștesc al gospodăriei. Cu o șaretă am făcut în două ore peste 20 de kilometri, trecînd pe la grajduri, la saivanele de oi, la livezile și plantațiile noi de vie, admirînd semănăturile pe un pămînt îngrijit meticulos, împărțit prin perdele tinere de protecție. Am văzut și grădinița sezonieră a gospodăriei, cu perdelute de tifon la ușile micilor dormitoare și cu o sală de mese ca într-o cantină-restaurant liliputană.

La orele 17 mă aflam în biroul tovarășului Stoica Tudor, președintele Sfatului Popular al comunei M. Kogălniceanu și aveam cu el următoarea convorbire:

— Comuna pe care o conduceți are înfățișarea unui orășel. Cum vă explicați acest lucru?

— Avem aici o gospodărie de stat și una colectivă. Oamenii muncesc și trăiesc bine. Cerințele lor au crescut și tot ce vedeți reflectă nu numai bunăstarea lor, dar și roadele unei munci frumoase și tenace.

— Vreți să-mi dați cîteva cifre în legătură cu acest lucru?

— Comuna noastră are peste 5.000 de locuitori. În ultimii doi ani colectiviștii și-au construit peste o sută de case noi. Avem în sat 400 abonați la radio, peste 250 biciclete, 20 de motociclete și 10 motorete.

— Planuri de viitor în domeniul construcțiilor?

— În afară de restaurantul cel nou pe care-l vom inaugura la 23 August, vom construi o casă de cultură cu sală de festivități și cinematograf, cu bibliotecă și săli de lectură. Construcția aceasta va fi gata în 1962. La anul vor fi gata trei blocuri de locuințe și un magazin universal. Nu peste mult timp vom putea viziona și noi emisiunile de televiziune. Atunci, pe acoperișurile caselor din comuna M. Kogălniceanu veți vedea și antene de televiziune.

La orele 19 intram în sala cinematografului „I. L. Caragiale". Am scăpat filmul „Nevăzut, necunoscut" la București, dar iată că norocul mi-l scotea în față la M. Kogălniceanu. Cele 250 locuri din sală erau ocupate toate. La orele 21 am intrat la biblioteca sătească. Bibliotecara Berbescu Maria a declarat:

— Am peste 5.000 de cărți, aproape 3.000 de cititori și 30 biblioteci de casă.

— Ce cărți se citesc mai mult?

— Eminescu, Sadoveanu, Arghezi, Beniuc, Stancu, apoi Solohov și Gorki Verne, Dumas, Voltaire.

La orele 21 și 15 minute, tovarășa Vișan Florica, responsabila unei biblioteci de casă, a venit și a luat într-un sac o sută de cărți.

La orele 21 și 30 de minute, am ieșit pe strada principală a comunei. Zeci de tineri se plimbau perechi perechi, ca în oricare oraș, pe „Corso". În parcul din fața sfatului popular toate băncile erau ocupate, așa cum la ora aceea, în ziua aceea, trebuia să fi fost și în Cișmigiu, la cîteva sute de kilometri depărtare de comuna M. Kogălniceanu.

Ce să mai spun? A doua zi plecam spre Medgidia. De unde să fi știut că M. Kogălniceanu este un adevărat orășel? Puteam să las acasă bocancii și să viu în sandale ușoare, puteam să plec la drum îmbrăcat elegant. Oh, ce fete frumoase se plimbau în seara zilei de 18 mai 1960 pe „Corso", în comuna Mihail Kogălniceanu!

RADU BOUREANU

Ce fel de vers?

Ce vers să scriu? se-ntreabă unii,
Cu-arcada în monoclul lunii;
Ce neam de vers să pun în cintec?
Pînă la urmă-l scot din pintec.

Se ceartă unii pentru vers
Și nu îl hotărăsc la mers;
L-ar duce-n trap, în patru labe,
Că-i simt mișcările mai slabe.
În friu l-ar ține sumețit,
Să pară aspru, nărăvit.
L-ar repezi cît e cîmpia
Să crezi în tropot herghelia
Cu coamele în vînt, sirepe,
Dar versurile, grele, iepe
Cu pîntec plin, puțin șoldite
Se-ncurcă-n goană schilodite.

Le-ncearcă-n legănări de barcă
Voind poemul — marea Arcă,
Dar vezi plutind, în sbor, pe fluviu,
Nu Arca biblică-n diluviu
Ci o găoace, goală, veche.

Simți că te sgîrie-n ureche?
Te ține-un vijiit în creier
Ca o batoză strîmbă-n treier?
E versul fără de stăpîn
Furat lui Harap Alb de Spîn!

Îndeamnă unii versul alb
Să rumege un bou cudalb;
Sub ritmul vacilor de noapte
Vezi calea versului de lapte,
Din blîndul lunii o să dea
Un vers de lapte cu cafea
Chiar dacă vezi că luna-n blid
Strivește bobul agurid
Sorbi stihul tot dar nu te-mbată
Ulceaua cade sfărîmată...

Se ceartă unii pentru vers,
Îl scriu oricum și iese șters,
Îi cercetează, îl descîntă,
Stă versul bleg, nu se avîntă.

Răstorni clepsidra cu nisip,
E stihu-ntors în fel și chip,
Scriu grămăticii toți cu zel
Cum ar fi versul, în ce fel
Să poarte strai, cum să-l numești?

Versu-i ca un inel în degți,
Îți vine bine — nu te stringe?
E larg cît cerul, plînge sînge!
Suride cu suris de fată;
E lună albă fără pată,
E umbră grea și fără lună;

Adîncul lumii cînd răsună...

Poate să toace grămăticul
Cînd versul sună ca nimicul!

Versul să fie cît o țară,
Sub aripa ce-n spații zboară,
În pieptul valurilor, proră,
În roata ritmurilor — horă,
Cît fulgerul în largul firii,
Inimă-n porțile iubirii
Bătînd ca degetul în ușă,
Nu vijelie în cenușă.

Portative de cernoziom

Nu mai știu streașinile iernii
Sticlindu-și colții albi de morsă;
De pe troianul cald al pernii
Las sborul larg al viselor să

Înconjure pămîntul, cerul,
Pe unde-n ample traiectorii,
Și închegat, din vise, fierul,
Spre stele mari sfîșie norii.

Întunecata crustă rece
Lumina, ca un plug o sparse;
Brăzdarul soarelui, cînd trece,
Sub el sînt brazde negre-ntoarse,

Nenumărate portative
De cernoziom, pe care scrie
Sămînța notele votive;
În orga holdei, simfonie.

Cu ochiul nou al dimineții
Urmez spre capăt brazda vieții
Și semăn în adîncu-i rost
Ce n-am cuprins și ce n-am fost.

TANIA LOVINESCU

MAMA SCRIE PARTIDULUI

Țarinile au prins coajă,
aspră, cenușie, cum e călciiul mamei.
Pomii au așternut în jur,
prejuri de frunze uscate.
Plăpumi albe, pufoase,
a adus cerul,
Pentru clipa cea mare, pentru mamă și prunc.

Astăzi, pămîntule, degeaba aștepți.
Colo în margini de sat,
e o casă cu pereții albi
Acolo e mama acum.
Albe și curate sînt mîinile
ce desăvîrșesc minunea
Albă e pînza în care se înfășoară
rodul ei.

Dulce e laptele mamei,
alb și dulce, perle sidefii
pe buzele lui răsfrînte în somn...
Mama îl privește întîia oară
și rîde.

Mama nu-și mai ferește capul, temătoare,
sub loviturile soartei,
ale vătafului,
ale bărbatului.
Nu mai ascunde lingura,
cînd blidul larg fumegă pe masă,
zîmbind „luați copii, mama a mîncat"

Tatăl nu mai meșterește în fiecare toamnă,
din scînduri negeluite,
un sicriu mic, cît casa de bani a boierului.
Pămîntul nu mai înghite
cu gurile lui lacome și negre
cohorte întregi de copii.

Ați auzit? „Copilul va trăi, va trăi".
Și mama rîde.

★

Din nou sînt albe nopțile mamei,
Copilu-i bolnav.

Doctorii și-au pus halate albe,
au adus în flacoane
miraculoase prafuri și licori.

Și iată minune! Copilul se-nalță, brăduț
între brazii casei.
Și iar sînt albe, florile din fereastră
și cele din inima mamei.

★

Primăvara o știa la capătul iernii.
Acum, cînd se scutură nucul,
băiatul aduce o floare,
tîrzie și albă.
Caietul cu primele semne,
ce-l vor purta prin poarta fermecată a școlii
pe treptele cunoașterii.
„Ați auzit? Copilul învață"
...și mama păstrează cu grije, primul caiet.

Seara a tras storurile peste sat,
a stins toate luminile.
Una singură mai privește în noapte.

Lîngă copilul adormit, mama îngînă.
„Tu băiatule ești inima mea,
Suflarea ta vie o ascult,
ascult cum crește în mine bucuria".

Peste foaia albă se pleacă apoi.
Semnele răschirate, unele plop, altele salcii
pletoase,
se îngemănează cîte două, cîte trei,
cuvintele se așternu cuminți,
se rotunjesc și se leagă,
să cuprindă în ulciorul lor,
preaplinul inimii...

...mama scrie Partidului.

ION PETRACHE

Cîntare partidului

Dezlănțuite-n mine stihii fără răgaz
Mă risipeau zadarnic în cele patru vînturi
Mă biciuia durerea înfrîngerii pe-obraz
Și îmi hrăneam deșertul cu spuză de avînturi

De n-ai fi fost să dărui iubirii mele glas
Și lacrimilor vieții, nădejdi să le usuce
Rătăcitor pe drumuri și orb aș fi rămas
Cu inima, o casă pustie la răscruce.

Tu mi-ai aprins lumina izbîndei în priviri
Și-n conștiință torța răspunderilor grele.
Tu mi-ai deprins condeiul cu marile zidiri
Și umbletul cu ritmul de-asalt al vremii mele

Mi-ai hărăzit prin luptă cunoașterilor rost
Puterilor răzlețe un sens și o chemare
Și împlinind triumfuri ce doar în dor mi-au fost
Mi-ai dezlegat gîndirea din strîmtele-i chenare

Precum își soarbe plopul urcușul din pămînt
Prin tine orizontul vieții mi se-arată.
M-ai învățat să pipăi frumosul din cuvînt
Și să citesc ideea în marmură-ntrupată.

Tu m-ai făcut cîmpie rodind în împliniri
Cu spicele de pîine și de lumină pline.
De-aceea, azi, cuvinte cioplite din iubiri
Pornesc în stol de aur, cîntare să-ți închine.

DIN TRADIȚIILE LITERATURII NOASTRE REALIST-SOCIALISTE

IDEI LENINISTE ÎN PRESA LITERARĂ DINTRE CELE DOUĂ RĂZBOAIE

Încă din timpul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, uriașa personalitate a lui Lenin s-a impus în conștiința scriitorilor noștri cu orientare democratică, progresistă. Pentru acești scriitori, Lenin întruchipa, prin personalitatea și prin ideile sale, cele mai înalte și mai luminoase năzuințe de fericire ale întregii umanități.

Printre cei dintîi scriitori romîni care au văzut în Lenin pe făuritorul unei lumi noi, de adevărată dreptate și libertate pentru masele muncitoare, se numără N.D. Cocea. În istorica noapte de 25 spre 26 Octombrie 1917, cînd s-a proclamat victoria proletariatului revoluționar rus, scriitorul nostru se afla la Petersburg, asistînd la ședința în care Lenin a citit și a votat primele decrete ale Puterii Sovietice. Întors în țară, N.D. Cocea publică în ziarul Chemarea **din 20 aprilie 1919, articolul intitulat Lenin, prin care își împărtășea puternicele și neuitatele impresii trăite în mijlocul celor ce au deschis o nouă eră în istoria omenirii. În Lenin, scriitorul vedea puterea unei întregi clase care zdrobește trecutul întunecat și deschide porțile luminii în viitor. Descriind episodul final al ședinței, cînd Lenin votează și el decretele Puterii Sovietice, N. D. Cocea redă imaginea impresionantă a conducătorului revoluției socialiste, scriind:** „Iar cînd a venit rîndul ultimului articol, al aceluia care încorona într-o singură frază toată opera de pace și socialism a marii nopți revoluționare, Lenin, aruncînd hîrtiile răvășite, a ridicat și el brațul în aer, a votat și a lăsat să-i cadă palma întinsă, grea, masivă, peste toate privilegiile trecute, ca un cuțit de ghilotină".

Personalitatea lui Lenin a fost deseori evocată în revistele noastre literare cu orientare democratică, în perioada dintre cele două războaie mondiale. În revista Cultura proletară, **de pildă (februarie-martie 1927), se publică schița monografică** Viața și opera lui Lenin. **Iar în ziarul** „Chemarea" **din 5 septembrie 1920, Gala Galaction publică articolul „Exemplul lui Lenin". Adeseori în presa noastră literară se folosea portretul lui Lenin de Maxim Gorki. Fragmente din acest portret întîlnim în Cuvîntul liber din 28 februarie 1925, în** Viața românească **din mai-iunie 1925, și cu deosebire în amplul articol intitulat** Personalitatea lui Lenin, **apărut în revista clujană Societatea de mîine (18-25 iulie 1926). Două fragmente mari din portretul pe care Gorki îl închină lui Lenin sînt publicate și în ziarul** Clopotul **din Botoșani (10 și 17 noiembrie 1933), în traducerea lui Scarlat Calimachi.**

Concomitent cu evocarea chipului lui Lenin, a măreței sale personalități, în presa noastră literară cît și în cea cotidiană dinainte de Eliberare încep să pătrundă și să se impună ideile leniniste despre literatură și artă, fie prin reproducerea directă a textelor, fie prin discuțiile inițiate de scriitorii cu concepții democratice, progresiste.

Cunoscuta cuvîntare a lui Lenin Sarcinile Uniunilor Tineretului, rostită la cel de al III-lea Congres general al Uniunii Tineretului Comunist din Rusia, la 2 octombrie 1920, a fost popularizată la noi prin gazeta Tineretul Socialist, **prima dată în articolul** Lenin vorbește tineretului **(15 iunie 1921) și a doua oară în numărul din 24 februarie 1924, în articolul** Menirea tineretului comunist. **Cel de al doilea articol reprezintă traducerea unui amplu fragment din cuvîntarea lui Lenin, în care se vorbește despre cultura proletară. Un îndreptar luminos în străduințele depuse de scriitorii noștri atașați clasei muncitoare pentru crearea unei literaturi de tip nou, l-a constituit și principiul leninist al caracterului popular al literaturii, formulat în convorbirea lui Lenin cu Clara Zetkin. Prin caracterul popular al literaturii, arăta Lenin, se înțelege acea întrepătrundere organică a scriitorului cu masele largi populare, cărora trebuie să le vorbească despre însăși viața și aspirațiile lor, într-o formă cît mai simplă, ușor accesibilă, opera literară avînd menirea să unească sentimentele, gîndirea și voința maselor. Convorbirea lui Lenin cu Clara Zetkin a fost reprodusă la noi în revista** Cultura proletară **(februarie-martie 1927) sub titlul** Lenin despre artă și cultură. **Convorbirea a mai fost reprodusă și în revista de limbă maghiară** Front **din Alba-Iulia, în 1932, sub titlul** De vorbă cu Vladimir Ilici Ulianov despre educarea poporului și despre artă.

Contactul scriitorilor noștri cu opera lui Lenin, înainte de Eliberare, nu s-a limitat la cunoașterea unor fragmente sau citate reproduse în diferite periodice, ci a fost mult mai larg. Scrierile lui Lenin au circulat la noi fie în original, fie prin traduceri franceze și germane, precum și prin traduceri în limba română, apărute sub îndrumarea Partidului Comunist din Romînia, cu mari greutăți și sacrificii, în condițiile muncii ilegale. Alexandru Sahia a devenit un neobosit scriitor militant, credincios năzuințelor partidului clasei muncitoare, tocmai datorită studierii și însușirii organice a învățăturii marxist-leniniste. In interviul Si noi am fost elevi, **publicat în Cuvîntul liber din 9 februarie 1935, Alexandru Sahia declara:** „Abia ceva mai tîrziu, aprovizionîndu-mă cu Capitalul lui Karl Marx, cu Engels și Lenin — sensul înțelept al unei vieți mari a început să mi se arate. Și după aproape doi ani de mînăstire, cu o lectură marxistă bogată, am revenit din nou la viață — despre care am înțeles că este luptă".

Discuțiile din presa noastră literară dintre cele două războaie precum și unele manifestări și acțiuni întreprinse de scriitori, dovedesc că ideile leniniste despre literatură și artă aveau o prezență vie la noi în acea perioadă, luminînd și întărind eforturile pentru promovarea unei literaturi de tip nou. De pildă, începînd din 15 februarie 1932, revista Facla **publică săptămînal pagina intitulată** Literatura timpului nou, **la care colabora Alexandru Sahia și alții, cu lucrări originale sau cu traduceri din literatura universală. Pagina** Literatura timpului nou **era organizată de colaboratorii Faclei cu tendința mărturisită deschis că, urmînd învățătura lui Lenin, vor oferi maselor muncitoare o literatură cu un conținut nou, înaintat și totodată posibilitatea de a cunoaște adevăratele valori ale întregii literaturi universale. În articolul** Lenin și literatura proletariană, **publicat în Facla din 21 martie 1932, la pagina** Literatura timpului nou, **se spunea:** „Înființînd această pagină nu ne-am gîndit un singur moment să aducem muncitorimei jignirea de a o exclude de la cultura milenară a omenirii și a o condamna să citească o literatură specială..." **Combătînd tendințele proletcultiste, de închistare în cadrul unei așa zise literaturi „speciale" pentru masele muncitoare, articolul aducea ca argument un amplu citat din Lenin, referitor la necesitatea însușirii unei culturi cît mai largi de către muncitori. Articolul din Facla subscria întrutotul la ideile din citatul lui Lenin, dar nu făcea nici o trimitere la izvor. Îl recunoaștem însă ușor ca fiind din lucrarea** Ce-i de făcut? **în care se spune:** „Trebuie să ne îngrijim cît mai mult de ridicarea nivelului conștiinței muncitorilor în general, trebuie ca muncitorii să nu se închidă în cadrul artificial îngust al „literaturii pentru muncitori", ci să învețe să-și însușească din ce în ce mai mult literatura generală. Ar fi chiar mai just să spunem, în loc de „să nu se închidă", să nu fie închiși, pentru că muncitorii înșiși citesc și vor să citească totul, și ceea ce se scrie pentru intelectuali; și numai unii (proști) intelectuali își închipuie că „pentru muncitori" e deajuns să povestești despre rîndunelele din fabrică și să rumegi lucruri de mult cunoscute." **(V. I. Lenin: Opere vol. 5, București, E.S.P.L.A., 1953, pag. 369).**

Bazele unei literaturi de tip nou, ale unei literaturi care să slujească direct năzuințele revoluționare ale clasei muncitoare, au fost puse de către revista Bluze albastre, **în 1932. Subintitulată „revistă de literatură proletară", Bluze albastre a apărut sub îndrumarea Partidului Comunist din Romînia, orientîndu-se de la început în spiritul ideilor leniniste. Credincios idealurilor partidului clasei muncitoare, Alexandru Sahia afirmă în paginile revistei un nou principiu de muncă literară, principiul leninist, scrîind:** „Noi credem în stilul unei munci noi, în stilul de muncă al lui Lenin." **Prin stilul de muncă leninist, scriitorul nostru înțelegea făurirea unei literaturi în spirit revoluționar, care să afirme perspectiva viitorului, să contribuie la mersul înainte al societății, prefigurînd astfel, la noi, unele principii fundamentale ale realismului socialist.** „Spiritul revoluționar — scria Sahia — este forța învietoare care trezește gîndirea, împinge înainte, rupe trecutul, deschide perspective întinse și fără de care nici o progresare nu este posibilă.

Așa dar cine vrea muncă adevărată..., înfrățirea cu viața care palpită pe cîmpuri, în porturi și fabrici, să se lepede de trecutul umilitor și alăturea nouă să respecte stilul muncii lui Lenin".

În perioada dintre cele două războaie mondiale, scriitorii noștri progresiști care colaborau la revistele conduse de partid, erau influențați și luminați de ideile estetice leniniste.

Un ecou al principiilor formulate de Lenin în Organizația de partid și literatura de partid **întîlnim, de pildă, în articolul** Ilya Ehrenburg și sensul literaturii noi, **publicat de Silvian Iosifescu în** Era nouă **din martie — 1936, în care scria:** „Socialismul nu e nivelator de valori și uniformizator... Arta socialistă nu are nici cultul mașinii nici al colectivităților private ca forme rigide deasupra oamenilor... În societatea capitalistă, arta e o marfă supusă legii cererii și ofertei, pusă în slujba clasei stăpînitoare... Socialismul, dezrobind individualitatea de căutușele pecuniarului și ale desfacerii comerciale, o liberează, ușurîndu-i dezvoltarea și îmbogățirea."

Din aceeași perioadă datează și articolul Plastica **(Era nouă, martie 1936), semnat de Miron Radu Paraschivescu. În cadrul acestui articol, scriitorul combătea teoria fățarnică a „libertății" artistului în orînduirea burgheză. În acest sens, Miron Radu Paraschivescu reproducea din lucrarea lui Lenin** Organizația de partid și literatura de partid, **pasajul care se referea la această problemă:** „Iar noi, socialiștii, demascăm această fățărnicie, smulgem firmele false nu pentru a obține o literatură și o artă care să nu fie de clasă (acest lucru va fi posibil doar în societatea socialistă fără clase), ci pentru a opune literaturii fățarnic-libere, care în realitate este legată de burghezie, o literatură cu adevărat liberă, legată fățiș de proletariat". **(Lenin despre cultură și artă. București, E.S.P.L.A., 1957, p. 53-54).**

Învățătura leninistă despre existența celor două culturi în cadrul aceleași națiuni din orînduirea capitalistă, a influențat, de asemenea, gîndirea și activitatea scriitorilor noștri progresiști din această perioadă.

De pildă, articolul Literatura vecinilor **de Miron Radu Paraschivescu, apărut în** Era nouă **din aprilie 1936, este scris sub influența învățăturii leniniste. Vorbind despre literatura nouă, despre literatura clasei muncitoare care începuse să se făurească la noi în acea vreme, scriitorul subliniază:** „E o față nouă a culturii românești, care se deschide acum, aceea a culturii marxiste, nelipsită desigur de modestia oricărui început. Dar ea e singura cultură organică, singura adevărată".

Luminați de învățătura leninistă, îndrumați de către partid, scriitorii noștri progresiști au militat cu însuflețire pentru făurirea unei literaturi noi, realist-socialiste, închinată vieții și năzuințelor clasei muncitoare, ale întregului popor muncitor.

Teodor Vîrgolici

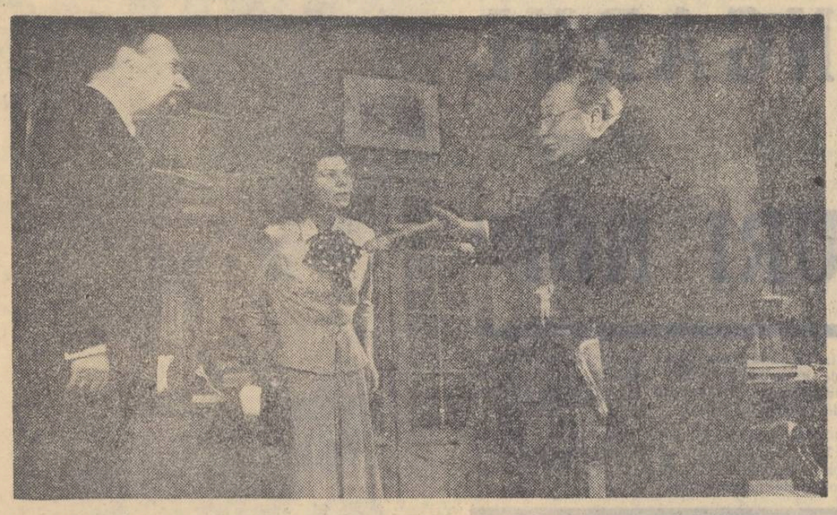

Scene din „Ultima oră" pe scena Teatrului Național „I. L. Caragiale"

Mihail Sebastian și pasiunea cunoașterii

Cînd a închis ochii, în urmă cu cincisprezece ani, Mihail Sebastian lăsa cîteva piese de teatru, mai multe cărți de proză și cîteva sute de articole, cronici și note răspîndite prin ziarele și revistele vremii, de-a lungul aproape a unui deceniu și jumătate de muncă pe tărîmul scrisului. Nu trecuse nici pragul celor patruzeci de ani, vîrsta deplinei maturități artistice. Mihail Sebastian era unul din acele talente care plecau înainte de a fi spus tot ce aveau de spus.

Curba creației lui era încă în plină evoluție, după cum ne-o dovedesc, de pildă, numai cele trei pietre unghiulare ale operei sale dramatice: Jocul de-a vacanța, Steaua fără nume, *și* Ultima oră. *Fiecare dintre aceste trei piese au autonomia lor și despre nici una din ele n-am putea spune că oferă doar material pregătitor pentru următoarea. Cercetătorul lucid și atent va observa cum de la o piesă la alta contururile personajelor, valoarea lor ca simboluri de viață autentică, situațiile dramatice ca și gradația conflictului sînt din ce în ce mai precis desenate. S-ar fi putut opri cu Ultima oră pana de dramaturg al lui Mihail Sebastian? Greu de presupus. Pentru că nici una dintre piesele lui nu lăsau impresia oboselii, a repetării, a lucrului reluat și spus într-altfel.*

De la o comedie la alta Mihail Sebastian a fost mereu nou chiar dacă, citite astăzi atent, piesele lui sînt expresia citorva coordonate sufletești. Mai întîi fiorul liric ce caracterizează teatrul lui Mihail Sebastian. Lirismul comediilor sale nu este ceva exterior, nu provine din frumoasa alcătuire a frazei dramatice, ci constituie expresia unui mod de a privi și a înțelege viața. Mai mult chiar, conflictul din piesele lui Mihail Sebastian se desfășoară în numele și pentru apărarea acestui ideal de viață. Marin Miroiu, profesorul de matematici din tîrgul de provincie cu cinematograf de două ori pe săptămînă și gara unde nu oprește decît personalul și accideratul, este un visător, un om desprins de viața terestră. Acest intelectual, care poartă același costum de haine de șase ani de zile și își cîrpește singur ciorapii, are ca unic ideal steaua fără nume, *aflată undeva pe cer, deasupra Ursei Mari. Ar putea atunci Miroiu să pară un maniac, posedat de o himeră, fără ca oreodată ea să poată deveni realitate? Nicidecum. El are tenacitatea descoperitorului, el are încredere în triumful ideii și idealului său. Pentru el, necunoscuta și invizibila stea de pe cer este punctul de reazim al existenței, sensul ei, proiecția grandioasă a sufletului său curat, care-i dă posibilitatea să desfidă o condiție de viață meschină și deprimantă.*

Dar Miroiu se autoiluzionează, agățîndu-se cu disperare de steaua sa fără nume. O singură dată în viață omul care a trăit prin mirajul „depărtării" și al „necunoscutului", pentru a face abstracție de Domnișoara Cucu și de Chiroiu de la percepție, crede că a întîlnit fericirea, crede că această noțiune, abstractă în fond, pe care a căutat-o ani de zile în constelații, s-a materializat în persoana necunoscutei, coborîtă din accideratul de noapte. Abia după destrămarea acelui vis straniu și frumos al unei nopți de vară, îi va fi dat lui Miroiu să se întîlnească cu forța brutală a banului și cu golul sufletesc al femeii burgheze. Și din această întîlnire el, cel întotdeauna umilit va rămîne mai convins de adevărul afirmat încă odată și pe care o seară l-a crezut spulberat: „Nici o stea nu se întoarce niciodată din drumul ei".

Eroii lui Sebastian sînt pătrunși de ideea că lumea este stăpînită, condusă de o fatalitate implacabilă, lucru care îi face fie să se resemneze, fie să accepte, naivi, recompensele survenite de pe urma unor stranii ironii ale soartei.

Mihail Sebastian destramă în piesele sale falsul mit al independenței intelectualului în societatea burgheză și denunță imposibilitatea izolării sale. Și Steaua fără nume, *și* Ultima oră *reprezintă momentul în care doi oameni, aparent desprinși de viață, unul cu privirile îndreptate spre spațiile nesfîrșite ale cerului, altul spre negurile trecutului îndepărtat, vin în contact, fără voia lor, cu angrenajul moral și social al vieții burgheze. Și unul și altul vor fi umiliți, brutalizați, dar pe cînd Miroiu trăiește drama resemnării, Andronic va trăi iluzia, comică în fond, a împlinirii unui vis. Călătoria lui în străinătate cu banii „generosului" Bucșan, nu-i decît o nouă dovadă a dependenței de sacul cu aur a intelectualului pe care marele industriaș îl poate manevra după bunul lui plac. Andronic este o victimă, triumfător rămîne Bucșan. El și-a răscumpărat „liniștea", „siguranța", posibilitatea de a acționa nestingherit. Lui Andronic i-a oferit un simplu paleativ înrobindu-l și mai adînc tiraniei banului.*

Sînt deci eroii lui Sebastian învinși? Da. Pentru că trebuie să se resemneze și să urmeze drumul dictat de condițiile societății burgheze, pentru că ei trebuie să accepte „soarta", să trăiască drama eșuării, fatale de altfel, a idealului lor.

Dar ceea ce-i individualizează pe eroii lui Mihail Sebastian în contextul literaturii noastre, este marea lor sete de cunoaștere. Deși orientați în direcții aparent fără aplicare practică, atît Miroiu cît și Andronic sînt oameni posedați de patima descoperirii, a inéditului, oameni dăruiți unei idei, cercetători absorbiți de țeluri ce nu se relevă dintr-odată și nu pot fi atinse decît prin muncă stăruitoare și abnegație. Această pasiune a cunoașterii pare ridicolă unor oameni ca Domnișoara Cucu, Pascu, Bucșan și Borcea, care privesc această dăruire creatoare fie ca pe o manie, fie ca pe o supărătoare dovadă a unui dezechilibru nervos, fie ca pe expresia unei neputințe spirituale. De aceea și Miroiu și Andronic și Udrea chiar, nu înseamnă pentru reprezentanții faunei burgheze: șeful gării, profesoara fată bătrînă, sau marele industriaș, decît niște cazuri „stranii", de neînțeles.

Pentru noi aceste exemplare umane prefigurează însă marea și nepotolita sete de cunoaștere atît de proprie omului socialist. Este una din trăsăturile de caracter ale acestor eroi, trăsături care îi apropie și mai mult de idealurile noastre și le dă o notă caracteristică în configurația literaturii dramatice românești dintre cele două războaie mondiale.

De aici și prețuirea de care se bucură teatrul lui Mihail Sebastian astăzi. Pentru că, pe lîngă celelalte însușiri etice, pe lîngă integritatea de caracter și puritatea morală, descoperim la cei mai reprezentativi eroi ai săi o dorință neîncetată de a descifra tainele universului, de a stăpîni necunoscutul, de a merge la sursele adevărului, dorință atît de proprie și celor ce construiesc socialismul.

Dacă neputința de a întrevedea un viitor mai luminos pentru semenii lor i-a făcut pe eroii lui Sebastian să se singularizeze, să-și accepte cu resemnare destinul, nu putem să nu reținem această înaltă trăsătură morală a lor, acest necontenit avînt spre culmile cunoașterii.

Sînt gînduri pe marginea unei noi lecturi din piesele lui Mihail Sebastian, acum, cînd se împlinesc cincisprezece ani de la tragica sa moarte.

Dinu Săraru

I-am jucat piesele seară de seară...

Pe Mihail Sebastian, poet cu vorba lină, care se mișcă atît de familiar în împărăția sufletului omenesc, publicul maghiar l-a cunoscut abia în ultimii ani. La Budapesta, **Steaua fără nume** a fost jucată de Teatrul Madách. Aceeași piesă a fost reprezentată și pe scena Teatrului Național din Seghedin, iar un an mai tîrziu, spectatorii au putut vedea **Jocul de-a vacanța** la Tearul Csokonai din Debrețin. Cam în aceeași vreme, Teatrul Secuiesc din Tîrgul Mureș a jucat la Budapesta, în turneu, piesa **Ultima oră.**

L-am cunoscut pe Sebastian în calitatea mea de traducător și regizor.

În ce constă farmecul și noutatea operei lui? În primul rînd în prospețimea gîndirii, în concepția artistică dovedind o profundă cunoaștere a sufletului omenesc. Asistînd la reprezentația oricăreia din piesele lui, fără să vrei, te gîndești la Cehov. Aceasta însă nu înseamnă cîtuși de puțin că Sebastian ar fi un epigon, într-o privință sau alta, al marelui scriitor rus, ci mai degrabă că se înrudește cu el în dragostea pentru oameni, pentru oamenii care suferă și năzuiesc spre mai bine. Dragostea pentru om, poate este cea mai frumoasă însușire literară a lui Sebastian. Oameni de mare bogăție sufletească pe care o orînduire socială haină îi împinge spre periferie, iată eroii teatrului lui Sebastian.

Pentru oamenii de teatru repetițiile pieselor lui Sebastian prilejuiesc mari bucurii. Pe actori îi învăluie pe nesimțite atmosfera de lirism, pe regizor îl obligă să-și adîncească munca în sens creator. Pentru noi toți, repetițiile acestor piese au fost instructive și am fost foarte bucuroși că le-am jucat apoi seară de seară. Sperăm că în anii ce vin vom putea prezenta publicului maghiar întreaga operă dramatică a lui Mihail Sebastian.

Adam Otto
regizor, laureat la Premiului „Joszai Mari"

Într-un cămin de copii

Dintr-o casă cu pridvor romînesc, se revărsa un cîntec. Ferestrele erau deschise și în dreptul lor, pe trotuar, cîțiva trecători se opriră s-asculte. Cîntau niște copii foarte mici. Glasurile lor sunau a liniște, a încredere, a încîntare. M-am oprit. Pe peretele casei din strada Aurel Vlaicu 30, scria cu litere mari: „Cămînul și grădinița Academiei R.P.R.".

Nu fusesem niciodată într-un cămin de copii. Cîntecul m-a îndemnat să intru. Directoarea, Maria Ioța, mi-a arătat odăițele copiilor; am pătruns în lumea miniaturală a basmelor cu pitici. Totul arăta gingășie și grijă: dulăpioarele, paturile albe, mesele și scaunele mici, feluritele jucării risipite la fiecare pas. Un orar în perete consemna programul zilei: grupele vor viziona la Casa oamenilor de știință filmele „Cum și-a făcut cîrțița pantaloni" și „Curajosul pui de cerb". Grupa mare va merge în excursie la pădurea Băneasa.

În împărăția lor copiii zburdau fericiți. În șorțulețele bleu, curate, frumos apretate, păreau niște fluturi.

Fără să vreau gîndul mi-a amintit anii copilăriei mele, pierduți în praful și noroiul mahalalelor. Ceea ce vedeam era atît de luminos, încît amintirea acelor zile întunecate nu a reușit să-mi rețină atenția.

Ajunsesem în mijlocul grupei mari, acolo unde supravegheau educatoarele Constanța Belu și Angela Iorgulescu și ca o încununare a gîndului meu, am văzut un băiețaș cu păr castaniu, cu nasul cîrn și fără un dinte, care declama cu glas tare:

Partidul pretutindeni
e cu noi
Veghează blînd,
copilăria noastră
Grădinile cu flori
și ierburi moi
Și liniștea orașului
albastră.

În mîngîierea tatei
este el
Și-n rîsul mamei
ce ne-așteaptă-acasă,
În pîinea și belșugul
de pe masă
În zborul fiecărui
porumbel...

Da! Partidul este pretutindeni cu noi Partidul veghează viața și fericirea copiilor noștri, născuți într-o zodie luminoasă...

Nicolae Nasta

Un roman al mîndriei și demnității muncitorești

Frații Erșov alcătuiesc una din milioanele de familii de muncitori sovietici și meritul scriitorului Vsevolod Kocetov este de a fi demonstrat convingător că trăsăturile de caracter care înfrumusețează fizionomia Erșovilor și-i ridică la rangul de eroi sînt atributele unei societăți întregi, ale întregii lumi sovietice. Una din aceste trăsături o constituie înalta mîndrie și demnitatea, specifice conștiinței omului sovietic.

Descriind familia Erșovilor, viața fiecăruia dintre membrii ei, relațiile care au sudat și sudează această existență în cadrul marii familii a popoarelor sovietice, Vsevolod Kocetov a izbutit să ne arate, într-un tablou viu și expresiv, ce înseamnă mîndria și demnitatea muncitorească, ajunse la adevărata și minunata lor împlinire în climatul societății socialiste.

Erșovii sînt muncitori metalurgiști cu o bogată tradiție în acest important domeniu de activitate. Caracterul lor dîrz, integru, cinstea și sentimentul de dreptate, spiritul de sacrificiu pe care l-au dovedit în atitea și atitea împrejurări în slujba patriei sovietice și a luptei pentru cauza comunistă, sînt rezultatele directe ale acestei tradiții care, de-a lungul deceniilor, a modelat chipul lor moral.

„Uite, eu sînt muncitor" — replică cel mai tînăr dintre Erșovi — maistrul oțelar Andrei — unui student dezorientat care, sub pretext că se ridică împotriva cultului personalității și a urmărilor lui, ajunge să vorbească fără respect față de clasa muncitoare. **„Și tata a fost muncitor, și bunicul. Și tatăl bunicului meu tot muncitor a fost".**

Ideea de tradiție — și anume o tradiție atît de nobilă ca aceea a muncii — pe care o pun în lumină aceste cuvinte, se asociază, în conștiința lui Andrei și în conștiința întregii familii a Erșovilor, cu ideea mîndriei de a face parte din rîndurile puternicei clase muncitoare ruse care, sub conducerea partidului lui Lenin, a sfărîmat lanțurile exploatării și, devenind stăpînă pe soarta sa, a înfăptuit, consolidat și apărat statul sovietic. Aceasta este concluzia care se desprinde limpede din felul cum descrie Andrei, cu prilejul amintit, originalul și emoționantul arbore genealogic al Erșovilor.

„Străbunicul meu, tatăl bunicului, a murit într-un accident: explodase un furnal. În timp ce muncitorii îl duceau la cimitir, au fost chemați cazacii. Aceștia s-au năpustit asupra tovarășilor bunicului meu cu nagaicile și săbiile. Și pentru ca asta să nu se mai repete, bunicul meu a înfăptuit Revoluția din Octombrie. Pentru ca asta să nu se mai repete, pentru ca poporul să-și poată hotărî singur soarta, și bunicul, și tatăl meu au construit statul lor, statul sovietic. Pentru ca asta să nu se mai repete, bunicul meu i-a împiedicat pe hitleriști să pună în funcțiune unul din furnalele uzinei noastre și a murit ca un erou la postul său de muncă, la postul său de luptă. Pentru ca asta să nu se mai repete, tatăl meu a plecat pe front și a căzut, luptînd pentru noi toți. Pentru ca asta să nu se mai repete, sînt și eu gata, în orice clipă, să-mi jertfesc neînsemnata mea viață".

Iată, așa dar, terenul, dacă se poate spune astfel, pe care a crescut și s-a dezvoltat pregnant profilul etic al Erșovilor. Aceleași sentimente îi obligă pe frații Erșov să judece fiecare din actele membrilor familiei lor în funcție de faptul că o asemenea **„familie de muncitori din tată în fiu"** — 44 de suflete — a fost **„cinstită cu 28 de ordine și vreo sută de medalii pentru vitejie și bărbăție în timpul Marelui Război pentru Apărare a Patriei și pentru muncă eroică în timp de pace".**

Și Platon și Dmitri și Iacov — cei trei frați Erșov — sînt surprinși de autor în cadrul unui ascuțit și complex conflict de viață, care îi solicită atît pe plan social, colectiv, ca muncitori și cetățeni sovietici, cît și pe plan strict personal. Reacțiile prilejuite de participarea la acest conflict îl definesc pe fiecare în parte și definesc cu plasticitate întreaga familie.

Toți trei, în timpul Marelui Război de Apărare a Patriei, și-au făcut datoria cu cinste. Tatăl lor, bătrînul Timofei Erșov, și-a dat viața înfruntîndu-i pe cotropitori într-un act de un tulburător eroism. Legați cu trup și suflet de patria lor sovietică, Erșovii au conștiința demnității cîștigate de-a lungul unei vieți în care niciodată n-au trebuit să roșească pentru faptele lor. Și cu toate acestea există un anume lucru care înnegurează obrazul lor dîrz și hotărît. Datorită unei clipe de spaimă și rătăciri, mezinul fraților Erșov, Stepan, a ajuns în rîndurile trădătorului Vlasov. Justiția sovietică l-a condamnat pentru aceasta și el și-a ispășit pedeapsa. Acum s-a întors acasă. Conștiința lui e încărcată de faptul că prin rătăcirea de care s-a făcut vinovat a adus știrbiri mîndriei și demnității Erșovilor. Și iată că el se află acum față în față cu frații săi — cea mai grea și mai cumplită judecată. Romancierul ne comunică prin sentimentele încercate de Stepan nu numai atmosfera de tensiune a momentului dar, în mod deosebit, integritatea etică de granit a acestor muncitori care țin, după cum vom vedea mai tîrziu, la prestigiul și demnitatea patriei lor sovietice.

„Prin toate trecuse Stepan în anii aceștia, notează Kocetov, **Dar niciodată nu fusese atît de înfricoșat ca în seara aceea. Pe cînd se afla în fața judecătorilor, nevoit să răspundă la întrebările lor, știa că, oricît de aspră le va fi osînda, ea va avea totuși un termen, o limită. Dar sentința pe care o vor pronunța frații săi va fi pentru totdeauna, ea nu va prevedea nici termen, nici limită, va fi veșnică".**

Acțiunea cărții — se petrece în anii 1955-1956 — bogată, complexă, alătură sau opune, în diferite împrejurări, numeroase personaje care, direct sau indirect, se caracterizează și în funcție de atitudinea lor față de Erșov. Așa de pildă, un carierist fățarnic ca inginerul Orleanțev își dă de la început seama că uneltirile lui ariviste se izbesc de faptul că în uzina metalurgică se află frații Erșov, adică, generalizînd, asemenea muncitori ca frații Erșov. Caracterul său ipocrit iese cu repeziciune la lumină tocmai datorită unei asemenea atitudini plină de ură, dar și de teamă în același timp, față de Erșovi: **„Nu te-a frapat niciodată faptul că ăștia... Erșovii ocupă prea mult loc?"** — îi spune el unui alt carierist lipsit de scrupule, regizorul Tomașuk.

Înrudindu-se cu primul secretar al Comitetului orășenesc și de partid, vechiul și încercatul bolșevic Gorbaciov, bătrînul Platon Erșov, ține să-i precizeze acestuia principiul înalt de conduită etică pe care se întemeiază relațiile lor de familie: **„De-acum încolo, vrei, nu vrei, în fața lumii voi o să dați socoteală pentru noi, iar noi pentru voi."** Fraza conține condensată o întreagă și nobilă concepție de viață și rostind-o, Platon Erșov pare să-i atragă atenția lui Gorbaciov asupra faptului că înrudirea aceasta impune în cel mai înalt grad, întrucît e vorba de mîndria unei adevărate „dinastii" — cum de altfel se și exprimă unul dintre Erșovi — mîndrie care trebuie păstrată și întărită cu noi fapte de viață.

În prefața care însoțește traducerea romanului lui Kocetov, Mihai Novicov face observația că nici unul dintre frații Erșov nu sînt **„eroii ideali, fără frică și prihană"** că toți **„se comportă foarte omenește".** Aci se află, după noi, unul din argumentele principale care fac personajele convingătoare și le impun cititorului. Erșovii nu sînt eroi ideali, fiecare din ei are slăbiciuni, slăbiciuni omenești, dar în ceea ce este esențial, în concepția lor despre viață, ei dovedesc o înaltă, exemplară, ideală conștiință. Aceasta se reliefează în principalele lor manifestări ca muncitori și cetățeni sovietici, în felul în care își înțeleg existența, în orizontul lor larg, de constructori conștienți ai celei mai înaintate societăți.

În acest sens este deosebit de prețioasă observația pictorului Vitali Kozakov cu privire la Dmitri Erșov, cel mai interesant dintre „frați" și personajul cel mai bine realizat de Kocetov: **„Ascultîndu-l pe Dmitri** — notează autorul — **Vitali începu să-și dea seama că omul acesta poruncește mașinii nu numai pentru a-și afirma puterea asupra ei — asta era ceva secundar. Nu, el lamina lingouri încinse în numele unei cauze ce domnea dincolo de secții, acolo, în mase, în rîndurile poporului. El construia o viață nouă, o construia conștient, cu îndîrjire, concentrat."**

Această trăsătură prețioasă, ce conturează, de fapt, esențialul în caracterul lui Dmitri, și în fizionomia Erșovilor în general, a muncitorilor sovietici, este amplificată de autor în finalul cărții într-un memorabil moment, poate cel mai elocvent pentru argumentarea ideii care stă la baza articolului nostru.

Discutînd cu un grup de oaspeți străini veniți să viziteze uzina metalurgică în care lucra, Dmitri are prilejul să-și afirme încă odată mîndria de muncitor sovietic, luptător pe frontul construcției desfășurate a comunismului:

— „Da — declară unul dintre oaspeți — aveți mari realizări. Realizări serioase. Amploare. Avînt. Calitate... Dar... Statele Unite produc anual peste 100 de milioane de tone de oțel. Pe cînd dumneavoastră, domnilor, de abia circa 60. (Cifrele privesc anul 1955).

— **Și noi o să producem peste 100 de milioane,** spuse Dmitri în englezește, **căutînd** să articuleze cuvintele cît mai clar.

— **O, da, consimți bătrînul zîmbind, nu mă îndoiesc. Dar atunci cînd dumneavoastră o să produceți 100 de milioane ei au să producă 200.**

— **Mai degrabă e posibil că în timp ce noi vom da 100 de milioane,** răspunse Dmitri, **ei au să dea 150. E posibil. Dar cînd ei au să producă 200 de milioane, hotărît că noi vom produce 250.**

— **Sînteți muncitor? îl întrebă un alt englez.**

— **Da, muncitor. Conduc acest laminor.**

— **Cu cine ați învățat limba engleză?**

— **Singur. Vorbesc destul de prost.**

— **Ba vorbiți destul de bine. Numai că atunci cînd va fi să produceți anual 250 de milioane tone de oțel, o să vorbiți perfect.**

Dmitri sezisă ironia.

— **Cînd o să producem noi 250 de milioane de tone de oțel anual, atunci sigur că și dumneavoastră, sir, o să vă apucați să învățați rușește,** răspunse el".

Dinu Săraru

Valeriu Rîpeanu

CEI TREI H.

Emanoil PETRUȚ

Convoiul se formase pe la mijlocul nopții. Am fost scoși cu toții în stradă, cu rucsacuri în spinare și stăteam înșiruiți incolonați în mijlocul drumului, încadrați de jandarmi. Era o noapte caldă de mai. Stelele scînteiau cu indiferență și penele de cocoș de pe căștile jandarmilor străluceau în razele anemice ale lunii. Jandarmii aveau puști și un ofițeraș tînăr, cu cizme de lac, cu o cravașă de piele albă, ne îmboldea cu vocea răgușită și nerăbdătoare.

Adevărul e că oamenii se mișcau destul de încet. Erau unii care veneau sprijiniți, iar copiii mici se apucară să scîncească și chiar să plîngă, ceea ce-l enervă la culme pe tînărul ofițer:

— Tăceți odată, dumnezeii și paștele... Tăcere! Liniște!

Mamele astupau cu mîna gurile copiilor, care, speriați, se puseră să urle deabinelea. Cu chiu cu vai, cu ajutorul paturilor de pușți, cu ajutorul cravașei albe, convoiul se puse în mișcare. Eram pe la mijlocul coloanei, dar nu vedeam ultimele rînduri. Cred că erau mult peste o mie de oameni. Ni se spuse că vom fi transportați într-un lagăr nemțesc unde vom munci, dar vom fi bine tratați și că familiile nu vor fi despărțite. Vom locui în case și în general va fi mai bine decît în ghetoul micului oraș din Ungaria. Totuși ne era frică. Cei mai bătrîni spuneau că toate acestea nu sînt decît minciuni. De la nemți nu ne putem aștepta la nimic bun. Dar pesimismul lor era puternic combătut de alții, care spuneau că nemții au nevoie de mînă de lucru și că vom fi bine tratați. Dacă ar vrea să ne omoare ar face-o chiar aici. Ce rost ar avea să ne mai ducă pînă acolo? Argumentele păreau destul de convingătoare, așa că lumea păși înainte în această frumoasă noapte de mai a anului 1944, cu speranța în suflet și cu dorința aprigă de a supraviețui. Înaintam în rînd cu mama și cu sora. Mama era tăcută, iar sora era veselă. Avea 17 ani și la această vîrstă e greu să nu fii optimist.

— Acolo vom dormi împreună, mamă, — zise sora mea. Tu vei găti, iar noi doi vom munci. E bine la munca cîmpului. Trebuie să fie ceva foarte sănătos.

Mama nu răspundea. Nici eu. Coloana înainta cu greu. Vedeam cum în taină se deschidea cîte o fereastră, dar jandarmii, atenți, se răsteau la curioși:

— Ferestrele închise! Se-aude?

Și obloanele se închideau la loc. Tăcere. Nu se auzeau decît miile de pași pe caldarîm și cîte un scîncet de copil, care se oprea brusc. Citeodată o lovitură surdă, un geamăt, și coloana păși mai sprintenă. În față mergeau evreii bătrîni, cu barbă și murmurau rugăciuni. Toți aveam cîte o stea galbenă pe piept.

Coloana se opri. În fața noastră stătea un șir lung de vagoane de marfă, cu ușile deschise. Șirul era atît de lung că nu se vedea celălalt capăt. În fața fiecărui vagon stătea cîte un jandarm cu baionetă. Începu îmbarcarea. Se făcuse un vacarm de nedescris, dar eram departe de oraș, nu ne putea auzi nimeni. Jandarmii răgeau și loveau unde nimereau, împingînd oamenii în vagoane. Din vagon țipete, urlete:

— Nu mai e loc, e plin, nu mai băgați!

Dar ei mai băgau. Pînă la 70 în fiecare vagon. Cînd cel de al 70-lea urcă, jandarmul împinse puternic obloanul și închise. Vagoanele închise se frămîntau ca de cutremur. Veni și rîndul nostru. Vagonul din fața mea era plin cînd se urcă mama și sora. Cînd să apuc și eu fierul, deodată jandarmul mă smuci și mă împinse mai departe. Obloanul se închise. M-am suit în vagonul următor. Auzeam vocea mamii care mă striga. Am răspuns cît am putut de tare că sînt în vagonul de alături. Nu știu dacă m-a auzit. Îmi părea rău că aveam la mine pătura. Dar mai tîrziu mi-am dat seama că tot n-ar fi putut să se folosească de ea.

Într-un tîrziu vacarmul se potoli. Aveam un loc bun. Stăteam sub fereastră și puteam vedea afară. Pe ambele părți ale vagonului patrula cîte un jandarm. Mai tîrziu veniră cîțiva ofițeri care au sigilat vagoanele și un jandarm a scris ceva pe ele cu cretă albă. Și trenul a pornit. Soarele se ivea la orizont.

Cînd locomotiva se smuci, în vagoane se făcu liniște. Bărbații mai în vîrstă începură să se roage cu glas tare. Mai departe, pe cîmp păștea o cireadă de vite, îmi aduc aminte de o vacă mare, tărcată, care rumega în liniște. Razele roșietice învăluiră peisajul, dîndu-i un aspect foarte pașnic, puțin ireal. Știu că invidiam grozav vaca aceea care rumega cu atîta nepăsare.

N-am să descriu amănuntele drumului de patru zile pînă la sosirea în îndepărtata Silezie, pe rampa de la Auschwitz. Pot să vă spun doar atît că a fost urît de tot. Cîțiva au murit, toți sufeream de sete și eram foarte slăbiți. Cînd s-a deschis vagonul era noapte. Jos, pe peron, stătea un soldat neamț cu pistol mitralieră îndreptat spre noi și ne invita cu o voce destul de civilizată să coborîm. Ne-a spus că dacă sînt morți, să-i lăsăm în vagon. Cînd am pus piciorul pe pămînt, am căutat imediat s-o descopăr pe mama și pe soră-mea. Le-am zărit într-un șir lung de femei, dar nu ne-am putut apropia, că bărbații și femeile alcătuiau coloane separate. Ne-am făcut semne cu mîna. Mama mă privea și plîngea. Sora îmi zîmbea. Apoi coloana a pornit și eu nu le-am mai revăzut niciodată.

*

Coloana noastră a bărbaților înainta încet. Vedeam că la capătul rampei ard niște reflectoare puternice. Alături de mine pășea un tînăr înalt. Era cam de vîrsta mea. Mergea foarte drept, cu pași mărunți și la un moment dat mi-a pipăit brațul, apoi l-a prins și nu i-a mai dat drumul.

Deodată răzbi pînă la noi un țipăt deznădăjduit de femeie:

— Hugo!

Tovarășul meu a tresărit. Și-a întors fața în direcția glasului, apoi cu o voce puternică răcni:

— Aici sînt mamă! Aici!

Un soldat apăru lîngă noi și-l lovi puternic. Tînărul icni și tăcu. I-am spus în șoaptă să nu mai facă prostii de-astea că nemții nu știu de glumă.

Totul era urît și prevestitor de rele. În aer plutea un miros greu, nedefinit. Și mai încolo niște coșuri sculptau trîmbe de fum spre cerul înnorat. Ne apropiam tot mai mult de reflectoare. Vedeam că la capătul coloanei, șirul se desparte în două. Unii merg la dreapta, alții la stînga. Am mai remarcat că la dreapta sînt dirijați bătrînii, bolnavii, ologii, iar la stînga cei tineri, sănătoși. Toate acestea le-am înregistrat instinctiv, aproape fără să-mi dau seama. Tovarășul meu mă ținea strîns de braț. Nu vorbea. L-am privit mai atent. Subțire, foarte palid și purta ochelari negri.

— De ce nu-ți scoți ochelarii? — l-am întrebat.

S-a întors spre mine și mi-a spus încet:

— Sînt orb.

Continuam să înaintăm în tăcere. Eram acum foarte aproape de capătul șirului. Sub reflectoare stătea un ofițer german, înalt, foarte frumos, cu cizme de lac și mănuși albe. Cu vreo 20 de metri înainte de a ajunge în dreptul lui, coloana se subția și rămăsesem cîte doi. Eram foarte speriat. Cu Hugo mă țineam acum de mînă și îl strîngeam tare.

— Hugo! Tu ai ochi?

— Am.

— Amîndoi?

— Amîndoi.

— Deschiși?

— Da.

— Atunci scoate-ți ochelarii.

Docil, el și i-a scos și mi i-a întins. I-am băgat în buzunar.

— În fața ofițerului, tu stai lipit de mine. Ține capul aplecat!

Mai erau doar cîțiva pași în fața noastră. Frumosul ofițer mă privi.

— Cîți ani ai?

— Douăzeci.

Îl întrebă pe Hugo:

— Cîți ani ai?

— Douăzeci și unu.

Mîna înmănușată ne-a arătat drumul spre stînga. După cîtva timp Hugo mă întrebă:

— Cum te cheamă?

— Hary.

— Mulțumesc, Hary.

— N-ai pentru ce.

Am intrat pe poartă. În întuneric deslușeam un lung șir de bараci, sîrmă ghimpată, gherete de pază. Am intrat într-un fel de subsol, într-o sală lungă. Am fost luați în primire de niște oameni în haine vărgate, care răcneau la noi și ne loveau. Ni s-a spus să ne dezbrăcăm complet. N-avem voie să păstrăm nimic decît ochelarii. Eu am păstrat ochelarii lui Hugo. Noul meu prieten nu se dezlipea de mine. Ne-am dezbrăcat împreună, am intrat în sala de dușuri și cînd au început să mijească zorile la capătul cîmpiei sileziene, ne aflam amîndoi într-o baracă arhiplină, cu paturi de lemn suprapuse, tunși, cu haine vărgate, bocanci cu talpă de lemn și cîte un număr tatuat pe brațul sting.

În cîteva ore aflasem tot. Că sîntem în lagărul de exterminare de la Auschwitz, că mirosul acela greu era miros de carne de om ars, clădirile acelea mari sînt crematorii, că sîrma ghimpată are curent de înaltă tensiune, și că cei care au fost dirijați la dreapta au și părăsit lumea aceasta, prin coșurile mari, pe care ieșea încontinuu un fum gros și negru, care se pierdea undeva departe, la capătul zării. Hugo ascultase în tăcere.

— Dacă nu erai lîngă mine, n-aș mai fi în viață, — mi-a șoptit.

Nu i-am răspuns. Ce era să-i spun? Am început să-i descriu ce se vedea în jurul nostru.

— Trebuie să fie foarte urît — a spus el.

— Este. Într-un fel ai noroc că nu poți vedea toate acestea.

— Poate ai dreptate.

— L-am privit pentru prima oară în față. Era frumos și așa tuns chilug. Avea ochii albaștri, mari, cu privirea fixă a nevăzătorilor. Un zîmbet cald, nevinovat, îi lumina fața. Era ceva atît de curat, ceva atît de bun, că-mi venea să plîng. Atunci am hotărît să-l salvez cu orice preț. Nu apucasem să adormim, că ne-a și mînat afară, în răcoarea zorilor, la apel, la numărătoare. Pe drum i-am spus lui Hugo, să stea drept și să nu privească pe nimeni în față pentru nimic în lume. O singură privire în ochii lui, și era pierdut.

La apel am văzut pentru prima oară tot lagărul. Am văzut oameni, cum nu mi-aș fi putut închipui că pot exista. Întreaga priveliște era ceva ireal, ceva ce mintea mea încă nu reușea să cuprindă. Stăteam alături de Hugo și-i povesteam tot ce-i în jurul nostru. El dădea din cap. De undeva am auzit un răcnet:

— Drepți!

Am încremenit cu toții. Un subofițer german, cu cap de mort pe chipiu, ne trecea în revistă. S-a oprit în fața lui Hugo și a urlat:

— Drepți!

Hugo continua să stea cu capul aplecat. Atunci subofițerul l-a apucat de haină și a început să-l lovească:

— Drepți am spus! Drepți! Tu nu înțelegi? Drepți!

Și dădea în el cu toată puterea. Cînd i-a dat drumul, Hugo era leșinat.

— Ridicați-l!

Eu și cel care stătea în dreapta lui, l-am ridicat și-l țineam între noi, cu greutate, în timp ce subofițerul continua numărătoarea. Celălalt mă întrebă în franțuzește:

— Ce l-a apucat? De ce n-a vrut să-și ridice capul?

— E orb!

După apel l-am dus pe Hugo în baracă și l-am întins pe prici. Francezul care mai înainte mă ajutase s-a așezat lîngă mine.

— Cînd ați venit?

— Ieri.

— De unde?

— Din Ungaria.... Tu de unde ești?

— De la Toulon.

— De cînd ești aici?

— De două luni.

— Cum ai ajuns aici?

— Politic.

— Ești comunist?

— Da.

Apoi după o scurtă pauză îmi spuse:

— Ești rudă cu el?

— Nu. Am stat întîmplător alături în coloană și l-am sfătuit să-și scoată ochelarii. — I-am arătat ochelarii negri.

— Scoate lentilele. Altfel îți-i ia. Le-am scos.

— Vrei să-l salvezi?

— Aș vrea. Îmi pare rău de el.

— Cîți ani are?

— 21.

— Și tu?

— 20.

— Cînd și-a pierdut vederea?

— Nu știu. Nu-l cunosc. Știu doar atît că-l cheamă Hugo.

Francezul căzu pe gînduri.

— Am să viu să stau cu voi. Dar să știi că are puține șanse. Dacă-l descoperă, îl duce la crematoriu.

— Știu asta.

— Poți s-o pățești și tu.

— Știu.

— Ai venit cu familia?

— Da. La noi mai toți au fost deportați. Ni s-a spus că ne duce la munca cîmpului, la Waldsee.

— Asta-i Waldsee, să știi. Și de aici foarte puțini scapă cu viață. Pe lîngă Auschwitz, iadul este o instituție de binefacere.

— Cum te cheamă?

— Henri Didon.

— Cîți ani ai?

— 31.

— Familia e în Franța?

— Da.

Hugo se trezi.

— Hary!

— Da, Hugo, sînt aici.

— Dă-mi apă.

După ce bău, se ridică în capul oaselor și se întoarse spre francez:

— Cine ești?

I-am explicat că Henri e francez și că e de două luni în lagăr. Îi zîmbi, și cu o franțuzească destul de corectă, îi spuse întinzîndu-i mîna:

— Mă cheamă Hugo Faber.

Îl priveam acum amîndoi. Orbul avea o expresie de seninătate pe obraz, imposibil de descris. Francezul spuse puțin răgușit:

— Mă întorc îndată.

Și în scurt timp veni cu o bocceluță și o cutie goală de conserve: gamela. I-am făcut loc. Astfel s-a format grupul celor trei H.

*

Au trecut cinci luni. În luna mai 1944 aveam 20 de ani. În octombrie 1944 aveam cel puțin 60. Eram încă toți trei împreună. N-aș crede să fi avut laolaltă 150 de kilograme. Pînă în august au continuat să sosească vagoane încărcate cu condamnați la moarte din toate colțurile Europei. Apoi transporturile încetară, focul din crematorii se stinse, Hugo se călise. Zîmbetul nevinovat îi dispăru de pe obraz. Acum putea privi pe oricine în față. Toți aveam căutătura pierdută a orbilor. Trăiserm atîtea orori, moartea prin chinuri deveni atît de cotidiană, bestialitatea atît de obișnuită, încît am încetat să mai reacționăm. Sînt adînc convins că fără Henri nu am fi supraviețuit. Henri Didon era dintr-un aluat deosebit de dur. El zicea că așa sînt comuniștii. De atunci m-am convins că avea dreptate. Dar pe vremea aceea, el era primul comunist pe care-l cunoscusem. Eu și prietenul meu orb, învățasem să privim viața prin lentilele lui. Știam că are dreptate. Avea legături tainice. Citeodată, pe neașteptate, dispărea și se întorcea peste cîteva ore încărcat cu știri. De la el aflam mereu situația războiului. El ne spuse din prima zi că nemții vor pierde, că datoria noastră este să supraviețuim, că după iadul acesta va veni o nouă epocă în viața omenirii, epocă în care n-o să mai fie nici lagăre, nici SS, nici cuptoare de ars oameni.

— Aștia nu sînt oameni. Sînt fiare, dar mult mai răi ca fiarele din pădure. Fiarele omoară din instinct. Aceștia omoară pe bază de grafic.

Așa ne vorbea Henri și noi îl ascultam. Într-o zi, Hugo l-a întrebat:

— Henri, pe tine nu te-ar supăra dacă ași spune și eu că sînt comunist?

Francezul nu răspunse decît mai tîrziu:

— Cred că ar fi mai exact, dacă ai spune că vrei să fii comunist. Mai ai de învățat. Trebuie să cunoști unele lucruri pe care eu n-am cum să ți le împărtășesc. Vezi, eu sînt luptător, nu sînt teoretician. Îmi pare rău acum... Cît știu eu, am să vă împărtășesc și vouă, dar după război, va trebui să puneți mîna pe carte.

Nu aflase nimeni că în lagăr se află un orb. Doar cei din baraca noastră știau. Dar ei erau cu toții alături de noi. Simțeam că existența în lagăr a lui Hugo este un fel de sfidare aruncată în obrazul nemților. În felul lui, acest caz era o dovadă că ei nu sînt atotputernici. Că atunci cînd oamenii se solidarizează, pot salva viața unui om, chiar și în lagărul de la Auschwitz. Munceam mai mult la săpături. Hugo stătea aplecat peste unealta lui și în fiecare zi se găseau zeci de oameni care-i făceau și norma lui. Căram pietre, cără și el. Învățase uluitor de repede să se descurce prin labirintul lagărului. Umbla drept, și pășea cu o siguranță uimitoare. Nu greșea niciodată. Drumul de la baracă, la apel, la baie, la cazan, îl făcea fără să aibă nevoie de brațul meu. Citeodată ne povestea cum vede el totul în jurul lui. Îl lăsam să vorbească. Ne-am dat seama că imaginația unui orb este mult prea sărăcăcioasă pentru descrierea infernului. A fost bătut de multe ori. Stătea drept. Nu mai leșina. Se obișnuise. Cel mai greu era la selecții, cînd se alegeau oamenii cei mai slabi pe care-i duceau la gazare. Am văzut scene pe care nicio minte de paranoic nu le-ar putea imagina. Noi tremuram pentru Hugo. Dar el își îndreptă spinarea și-l întîmpină cu capul sus pe doctorul Mengele, frumosul ofițer care ne-a primit pe rampa de la Auschwitz. Cel mai fioros criminal pe care l-a purtat vreodată pămîntul în spinare. Și scăpase de fiecare dată. Și fiecare dată era motiv de cumplită satisfacție pentru locuitorii barăcii C-5.

Într-o seară, în primele zile ale lui octombrie, Henri veni cu știrea: rușii sînt foarte aproape, se evacuează lagărul, vom fi transportați în interiorul Reichului...

*

Peste cîteva zile avu loc ultima, și cea mai cumplită selecție din cîte am trăit la Auschwitz. Știrea ne-o adusese tot Henri. Ne-a spus că cei care vor rămîne în viață, vor fi îmbarcați în vagoane, concomitent cu executarea ceilalți.

Era în seara care a precedat selecția. În sinea noastră eram convinși că Hugo nu va mai putea scăpa. Stăteam cu toții lungiți pe prici. În baracă era liniște. Nimeni n-avea chef de vorbă. Mulți, foarte mulți, care au ajuns la capătul puterilor, priveau tavanul înegrit al barăcii și-și luau rămas bun de la viață. În liniște, fără vorbe.

— La ce te gîndești, Hugo? — l-am întrebat, doar așa, ca să rup tăcerea.

El zîmbea. Stătea cu ochii lui nevăzători larg deschiși și zîmbea.

— Îmi pare rău că sînt orb. Aș fi vrut să văd măcar pentru o frîntură de secundă chipul tău și al lui Henri. Chipul mamei îl țin minte. E frumoasă. Are ochi mari și triști. Îmi amintesc acum de o pisicuță, care se întindea alene la soare și căsca. Îmi pare bine că-mi mai amintesc de pisicuță. Cred că a fost ultimul lucru pe care l-am văzut. Mai știu că cerul e frumos și cred că — în definitiv — viața e frumoasă. Dar nu pentru mine. Pentru mine viața se află la capătul degetelor, în nări, în urechi. Pentru mine a fost greu... și destul de urît. Eu n-așî fi putut să fiu nici comunist, n-așî fi putut fi nimic. Eu sînt orb. Și orbii nu sînt nimic. Sînt doar o povară. Cum am fost pentru mama și acum pentru voi.

Tăcu. Nu i-am răspuns. N-avea niciun rost. Într-un tîrziu vorbi din nou:

— Mîine voi muri. De mine nu-i păcat. Ar fi păcat pentru voi, pentru Henri. Pentru mine nu. Nici nu știu cum e viața, dar inima ar vrea să trăiască.

Am încercat să protestez. Henri se uită întrebător la mine. Îmi era imposibil să-i traduc. Nu puteam vorbi.

— Să-i spui lui Henri, că mi-am luat rămas bun de la voi. O să vă fie mai ușor fără mine. Voi veți trăi. Aș vrea să mă păstrați în amintire.

Hugo n-a murit a doua zi. Cred că au fost selectați cel puțin jumătate din noi. Au fost urcați pe camioane și duși la locul unde și-au săpat singuri gropile. Apoi, mitralierele au început să răpăie, următorii au acoperit groapa. Totul mergea foarte repede. Fasciștii sînt foarte buni organizatori...

În aceeași zi am părăsit Auschwitzul. Tot în vagoane de marfă. Drumul a fost foarte anevoios. În vagon mureau zilnic oameni. De foame și de sete. Sau pur și simplu de slăbiciune. Stăteam ghemuiți pe podeaua vagonului și tăceam. Citeodată Henri se apuca să cînte ceva în franțuzește, dar se oprea imediat. Hugo a fost dintre acei care au suportat cel mai bine drumul. Simțea că sîntem la capătul puterilor și căuta să ne înveselească. Povesti fel de fel de întîmplări, ne punea să-i povestim și noi. Am fost foarte des bombardați. Atunci se slobozi iadul. Stăteam îmbrățișați și Henri jubila. Țipa în gura mare, parcă aviatorii l-ar fi putut auzi. Bombele șuierau în jurul nostru și explodau cu zgomote infernale. Vagonul se legăna și pămîntul se legăna. Totul se legăna. Apoi liniște. Tăcere și întuneric. Și peste cîteva ore, trenul porni din nou. Era vînt și era frig. Viața pîlpîia în noi cu ultimele zvîcniri ale unei luminări arse pînă la capăt.

Într-o zi ușa vagonului se deschise. Ni s-a dat pîine, apă și au fost scoși morții. Erau 25 din 68. Oblonul se închise la loc. Atacurile aeriene deveniră tot mai dese. Am stat atunci vreo două zile în același loc. Apoi trenul porni. Merse vreo 2—3 ore și în aceeași seară am fost scoși din vagoane. Am fost duși în niște barăci.

A doua zi am început munca la fabrică. Lucram în brigada lui Henri, la mașini de șantat. Credeam că vom avea de furcă cu Hugo, dar n-am avut. În mai puțin de două ore lucra. Eu îi pregăteam piesele, el șanța. Totul mergea perfect. Nimeni n-a observat nimic.

Am lucrat aproape trei luni la fabrică, 12 ore pe zi. De la 6 dimineața la 6 seara. A fost cea mai ușoară perioadă. Am primit haine, bocanci, săpun și mîncare. Apoi într-o noapte veni bombardamentul, și din fabrică n-a mai rămas decît un morman de ruine fumegînde. În aceeași zi Henri ne-a spus că Armata Sovietică a eliberat Ungaria și că acum luptele se dau numai pe teritoriul german.

Seara am fost încolonați și am pornit-o pe jos. Ni s-a spus că acela care părăsește coloana, va fi împușcat. Și am mers timp de peste două luni. Mereu noaptea și mereu spre apus. În acest marș au murit peste jumătate din noi.

Se făcuse primăvară. Primăvara lui 45. Și într-o zi Henri veni cu propunerea să ne ascundem. Eliberatorii sînt foarte aproape. Dacă reușim, în zece zile sîntem salvați.

Trebuia să găsim o casă bombardată, nelocuită. A doua zi am găsit casa. Ploua. Nu departe de noi, în mijlocul unei păduri se ridica un fel de conac, pe trei sferturi dărîmat, care nu mai putea adăposti pe nimeni.

Planul era simplu. La prima alarmă aeriană, ne tîrîm pînă la pădurice și pe urmă ne ascundem în pivniță. N-o să piardă ei timpul să ne caute, cînd deținuții mor ca muștele.

Am greșit socoteala. Ne-au căutat. Hugo a fost primul care a auzit pașii.

— Hary — îmi spuse el încet — ne vor descoperi.

Stăteam în pivniță, în dosul unor mobile aruncate de-a valma.

— N-avem ce face — spuse Henri — o să încheiem socotelile în seara asta.

— Să încercăm să ne ascundem mai bine.

— N-are rost, tot ne vor descoperi — spuse Hugo.

Pașii se auzeau pe scări, apoi lumina lanternelor inundă pivnița. În momentul acela Hugo se ridică în picioare.

— Bună seara camarazi — zise el și rise.

— Ieși de acolo!

— Nu pot că e strimt. Ajutați-mă.

Erau la un pas de noi, cînd l-au smucit.

— Ceilalți unde sînt?

— S-au dus mai departe.

— Tu de ce nu te-ai dus?

— N-am vrut să le îngreunez fuga. Sînt orb.

SS-ii au încremenit.

— Aș vrea să mă împușcați afară — zise Hugo.

— N-o să te împușcăm, o să te spînzurăm — a spus unul și a tras o înjurătură groaznică.

— Ați pierde prea mult timp. Păcat. Terminați repede, că altfel nu-i mai prindeți pe ceilalți.

— Ieși! — răcni unul din SS.

— Nu pot singur, trebuie să mă duceți de braț. V-am spus că sînt orb.

— Luați-l!

Și au ieșit. Peste cîteva minute am auzit o scurtă rafală...

Am fost eliberați peste cîteva zile. Corpul lui Hugo, nu l-am mai găsit. Probabil că l-au îngropat sovieticii.

*

Rama de ochelari am păstrat-o. Mai tîrziu, acasă, am pus-o în sertarul scrinului și n-am mai dat de ea decît acum, cînd căutam ceva. Nici nu mai știu ce anume.

Desene de TIA PELTZ

Constantin ABĂLUȚĂ

Primăvara în oraș

Primăvara a venit la oraș.
Se ceartă cu pumnii mici de zăpadă
ce bat zadarnic în pieptul pămîntului
și vor să-i înăbușe respirația.
Se ceartă cu fețele galbene ale copacilor
speriați de singurătate
și ne-ncrezători în miraju-nfloririi.

Se uită cu priviri mirate în jur.
Anul trecut nu erau aceste case
și cerul acesta ca o mare fără contur
pe care-acoperișurile plutesc legănate
ca-n radă mulțimea de vase.
Și nici clopotu-acesta de umbră,
curcubeu de melodii și visare,
nu-l știe, nu și-l aduce aminte.
E-un parc nou, mi se pare —
spune ea și trece mai departe
legănîndu-se pe drumuri pavate
în miresme de trandafiri.

Nu are ochi să vadă cîte s-au schimbat
și-i pare rău că nu și-a luat cu ea
aparatul de fotografiat, marca „Peruzea"
și pensulele
și culorile-i de aur și azur...
Să picteze măcar acest colț
și-aceste balcoane pe care soarele
și-a scos în aerul sănătos al dimineții —
să se usuce —
rufăria proaspăt spălată.
...Și nu știe cum ar face
să rupă o bucățică
din pîinea acestor muncitori
care-o privesc de pe schelă zîmbind —
trebuie să fie grozav de gustoasă
această pîine rumenă ca fața soarelui.

Un băiat i-a făcut semn cu mîna
fluturată ca o aripă lîngă obraz,
ea s-a apropiat sfioasă ca o căprioară
și a mușcat limpezimea caldă a pîinii...
Obrajii i s-au îmbujorat
sub bura de abur ușoară.
Apoi muncitorii s-au întors la lucrul lor.
Cărămizile se rînduiau una după alta
ca o armată de școlari
porniți în excursie primăvara
la șosea.
Cerul era limpede și depărtat
și soarele aurea zidurile
și fețele și umerii puternici ai tinerilor.
Tot șantierul părea
o sculptură în aur masiv.

...Primăvara
și-a aruncat părul pe spate
a luat în mînă o cărămidă
și a rămas să zidească
alături de muncitori.

Radu CÎRNECI

POEMA DE 1 MAI

A înflorit lumina sub chip de aurori
Calm revărsîndu-și vraja sub razele de soare,
Văzduhul își acordă albastrele viori
Și joacă primăvara cu pas de fată mare.

Sînt eu în tot ce saltă din lut și apă vie,
Căci le-am vegheat menirea de cînd
dormeam sub nea,
Fîntînile vieții cu vinul poeziei
Și-au revărsat nectarul cu licăriri de stea.

Aș vrea în dimineața ce-și flutură beteala
Să zbor peste întinsul pămîntului bătrîn,
Iar cîntecul mulțimii să-mi scuture sfiala
Și-n marșul primăverii în frunte să rămîn.

Să port luminii steagul fremătător în mînă,
Să cînț cu-ntreaga clasă același jurămînt,
În urma noastră viața să dănțuie stăpînă,
Cînd harfele iubirii se dăruie în cînt...

...O, primăvara noastră cu chip de aurori,
Cald revărsîndu-și vraja sub razele de soare ! –
Sînt cîntul ce-l înstrună albastrele viori,
Cînd joacă primăvara cu pas de fată mare.

Adi CUSIN

ZILELE NOASTRE...

Zilele voastre, zilele mele,
Eu le-am privit ca pe albe mărgele
În care noi – iscusiți truditori –
Punem zîmbind adîncimi și culori,
Punem din florile părului nins
Numai garoafa ce nu s-a atins ;
Numai a douăspea formă-a sculpturii
Cu-ntregul galop al iubirii și-al urii !
Lacrima-și cere și ea o mărgea...
Las-o să fie că nu s-o vedea !
Știu c-o să curgă din cutele frunții
Albe mărgele ce năruie munții...
Copile, ce știi despre moși și străbuni ?
Noi vom fi poate mai mari și mai buni !

Zilele voastre, zilele mele...
Vom mai trudi și la alte mărgele
Pînă ce chipul rămîne-va-n ele
Ca-n vaste oglinzi mlădieri de răchită
Pe care porumbii-au șezut o clipită
Să strîngă un spic dintr-o rază de soare...
Ne-aș vrea bunătatea-ntr-așa o culoare !
Schimba-vom unealta, vom rîde cu-naltul,
Sau poate-osteni-vom ; să-ncerce și altul !

Zilele voastre, zilele mele,
Eu le-am privit – nesfîrșite mărgele –
Pe care noi iscusiți, truditori,
Mereu le vom crește cu alte comori
Odat' cu deschisul ferestrei în zori...

PALMA

Mă arde seara palma și mă doare
– A cam brăzdat-o-n șantier lopata !–
Așa cum este, știe să-nfioare
Cînd ia condeiul sau mîngîie fata !...

Eugenia DIACONESCU

CÎNTECUL NEGRESEI

În țara mea e atîta soare,
Îl simți prin frunze și floare
Cum curge pe cîmp, în grădină,
În fructul ce atîrnă greu de lumină.

Și pomii și lanul de grîu
Și firele de iarbă toate mă știu
Cînd trec desculță prin ea
Îmi pune pe rană rouă să bea.

Mă cunosc ierburile de mult
Noaptea ies uneori și le-ascult
Și strig : Jimmy unde ești ?
Te-ai prefăcut în floare și acum înflorești ?

Dar peste trupul meu negru arămiu,
Vîntul trece sunînd a pustiu,
O, cîte tristeți în inimă-mi sînt
Eu cîntec vesel niciodată nu cînt.

Uneori mă uit la mîinile mele,
Încleștate una-n alta vorbesc între ele.
O, inima negrilor de-aici și departe
Știu ce-și spun mîinile acestea-ncleștate.

Vasile MUSCALU

LUCRÎND LA TUNEL

Aerul curat de primăvară
Freamătă de viață și de cînt,
Dar rămîne-n urma noastră-afară
Cînd intrăm în munte sub pămînt.

Mirosul de flori și de rășină
Și ponoare cu-așternut de fîn,
Bolta cea albastră și senină,
Toate cînd intrăm în șut rămîn.

Bistrița cu undele-i sprințare,
Și Ceahlăul – muntele bătrîn,
Înăsprit de vînturi, ars de soare,
Cînd intrăm în șut de noi rămîn.

Dar intrînd sub munți și azi și mîi
Dăltuind mereu stîncile reci,
Creștetul Moldovei va rămîne
Încărcat cu crini de foc pe veci.

Radu FELECAN

ZBOR ÎNALT

Pe munți mai stăruie zăpezile ;
Deasupra cerul, astru lîngă astru..
În floare, jos, au izbucnit livezile,
Și-n flori e și mai mult albastru.

Cărunții șed sub recele-nveliș –
Dar vulturul cu ochii siderali,
Suie primăvara-n zbor înalt, pieptiș
În munții-ntregii lumi, dinspre Urali.

George BĂLĂIȚĂ

Doi oameni și amintirile

Își luau vorba din gură, unul altuia:
— Da, pe Păpăligă-l ții minte ?
— Da, pe Tăbîrcă-Lemn ?
— Da, pe Victoria Tomii ?

Celălalt își domoli vorba, oftă adînc și cînd făcea așa, parcă înghițea un pietroi: i se vedea sub pielea gitului. Avea barba deasă, crescută neagră, pînă în gura cămășii. Zise încet :

— Avea umerii ca pietrele de pe prund. Luceau la întuneric și lunecau, ca pietrele de pe prund. Înghiți, și-i tremura pielea gitului, păroasă, întinsă pe zgîrciuri, — nu erai bun de muncă două zile după aceea — scuipă și șterse cu piciorul scîndura neagră. N-a lăsat pe nici unul teafăr pînă la însurătoare.

Toader era mai iute, nu se potolea și zise la fel de repede, (abia așteptase să tacă Vasile Fulga, stătuse aplecat peste masă, pînă în dreptul lui) ; îi veneau prea multe deodată în cap, nu putea să tacă :

— Da pe Mutu Afloroaiei, cînd s-a urcat în salcie de teama lupilor și nu erau lupii, eram noi și țineam iască aprinsă în dreptul ochilor și aveam cojoacele întoarse...

Tineri scriitori din regiunea BACAU

Tăcu deodată, fiindcă Vasile nu-l mai asculta. Rămăsese pe gînduri ; icnea rar. Toader continuă, dar îi pierise veselia :

— Hă, nu s-a dat Mutu jos toată noaptea ; hă, îngîna rugăciuni. Rugăciuni, hă ; a bolit o lună încheiată. Își aspri glasul nemulțumit : Da unde te uiți ? Nu m-asculți ?

— L-au împușcat la Curtea Marțială săracu. Și era reformat da au zis că se preface. Săracu.

Toader zise rar, aproape istovit, nu mai avea chef de rîs :

— De pomană l-au omorît, că nu făcea rău la nimeni. Nici prost nu era, numai vorbea rău, nu se înțelegea nimic.

— Era bun om, ca o pîine caldă.

— Rîdeam de el ca proștii. Proști eram, că-l făceam de batjocură.

— Tineri, necopți.

Au tăcut amîndoi și așa, auzeau în voie glasul țambalagiului din fund. Toată lumea se întoarse să-l privească. Și femeia de la casă, în cușca de lemn se răsucise, și din cauza ei nu-l vedeau. Spatele femeii era rotund, umflat. Era grasă, abia se putea întoarce.

Țambalul tremura : pim-pa-la-pa, lapim-ba, la-ba, la-pim... Glasul era limpede curat :

„Foaie verde nucă seacă
Toați crengili s-apleacă...

— Zi-i, zi-i. Halal !

— Unde l-ai învățat băiăiorule ?

Glasul se oprea o clipă. Se auzea numai țambalul.

Omul spunea fără supărare, cu rîs în vorbă :

— In Hardeal, mîncate-a-și
...Și s-apleacă la pămînt..

— Hă, hă, auzi al dracului. Zi-l, mă, zi-i !

— Nu-i de acolo, nu-i. Asta-i de aici, mai jos de noi, din Bîrlad.

— Ba, zău ba ! L-a auzit tata acolo.

...De iubit m-oi sătura,
Cînd mi-o suna scîndura...

Era fum, mirosea a usturoi și a carne friptă.

Stăteau față-n față. Își sprijineau coatele de cîrpa udată cu vin și ascultau glasurile oamenilor. Nu se văzuseră de mult, poate doisprezece ani, de cînd Toader plecase din Funda pe vremea secetii...

— Al dracului cîntă Benone.

— De unde-l știi ?

— Frate-su îi fierar la noi la gospodărie.

— Așa...

— El umblă frunza frăsinelului, nu-i prea place munca, da cîntă.

— Cîntă cît îi vremea cucului, pe urmă...

Cîntecul se auzea mai săltat, țambalul aproape de loc.

...De-am avut de n-am avut
Lumea mea, draga mea..
La nimenea n-am cerut,
Lumea mea, draga mea..

Toader se lovi cu mîna peste frunte.

— Acuma știu, îi feciorul lui Benone celălalt !

— Al lui.

— Aman mai cînta și el. Și tot cu țambalul. Tot ăsta o fi ?

— Tot.

Ciocniră paharele. Sorbiră lung, cu gîndurile duse. Amîndoi scormoneau în aceeași vatră. Cenușa era rece, o răscoleau și tăciunii se mistuiseră.

— Cînd l-au luat jăndarii pe Ilie Fonțu, tot Benone cînta.

— Celălalt Benone, tat-su.

— Se-nțelege, celălalt Benone, ăsta era un țînc.

— Din joc l-au luat pe Fonțu. Era în vorbă cu Saveta Soitului și aceea s-a măritat pe urmă cu altul. L-au luat pe Fonțu, l-au legat cu mîinile la spate și l-au bătut peste fălci cu pumnii, ții aduci aminte ?

Parcă văd. Ca acuma. S-a spart hora în duminica aceea.

Se opri deodată. Iar auzeau țambalul, Benone tăcuse. Femeia de la casă număra banii, ținea capul plecat și parcă-i crescuse încă o bărbie ca o pungă albă sub cea adevărată. Se răsti la un om înalt cu fața mînjită de ulei, că la ea nu se găsesc țigări „Virginia" ; peste drum la „tovarășu Lică".

— Da cu pămîntul ce s-a făcut ?

— Pămîntul a rămas tot așa. Fonțu l-a tăiat de pomană pe Costică Rugină. Bucățica aceea de pămînt a rămas la locul ei. Ilie s-a stins în pușcărie. Om ca bradu. Săracu, nu poartă el vina.

— Ei,.. cine altul ?

Vasile se îndîrji, strînse paharul în pumni, se văzură oasele degetelor țîșnind afară.

— Pămîntul mă !

Dădu drumul paharului. Mîna se odihnea liniștită pe fața de masă pătată cu vin. Degetele stăteau moi, împăcate, se odihneau. Spuse rar :

— Acu, nu mai poate purta pămîntul nici o vină. I-am tăiat pricinile. Îi al nostru, îl muncim bine, avem.

Celălalt zise :

— Eu nu m-am scris.

— Ai s-o faci, ești om cu scaun la cap : eu așa te știu. Mîna nu se mișcase de pe masă.

Toader vorbi încet, parcă îi venea greu s-o facă :

— Pămîntu-i al muierii. Nu-i mult, da cum să-ți spun... — adăugă repede : eu, cum mă știi, cu dulgheria. Pămîntu-i al muierii.

Se tot foia pe scaun, tăcea.

Vasile zise :

— Hai să mai bem o măsură și plecăm. Cînd o trece mașina în jos, s-o prind.

— Care mașină ?

— Camionul nostru de la gospodărie. A venit cu niște treburi la Bacău și se întoarce cam la vremea asta. Să-l prind.

— Ihi !... Se scărpină în cap, privi la oamenii care intrau și ieșeau. Spuse tot repezit cum îi era felul :

— Mă, nu ți-o părut rău după pămînt ?

— Păi, de ce să-mi pară rău, dacă-l muncesc tot eu, și mai bine încă și la nevoie sar o sută, nu rămîi singur.

— Ihi...

Ciocniră.

— De mult n-am mai descîntat un rachiu. Tare de mult. Era bine cînd stăteam amîndoi, și ne-nțelegeam. Nu erau alții ca noi.

— Nu era bine, spuse Vasile.

Degetele se făcură pumn pe fața de masă.

Glasul celuilalt tremura ;

— Nu era bine ? Ai dat anii la sapte ? Eu gîndeam c-am fost ca frații. Nu era bine ?

Răsturnă peste cap paharul și-l puse jos, încet, ca și cum s-ar fi temut să nu-l spargă.

— Eram săraci. Tu n-aveai, eu n-aveam. De ce-ai plecat ?

— Era foamete. Am plecat după mămăligă.

— Nu numai de asta.

Degetele rămaseră făcute pumn, strînse.

Scormoneau mereu în cenușă și atunci dădură peste un tăciune, unul singur și în jurul lui cenușa era fierbinte. Amîndoi s-au tăiat cu cuțitele în noaptea aceea și acum amîndoi se gîndesc la asta. N-au vorbit pînă acum, s-au ocolit și acum se gîndesc fără voia lor la noaptea aceea. S-au tăiat de la o bucățică de pămînt, o palmă măsurată sub gard, o singură palmă. Gardul se prăvălise de putred și unul a spus că anume a făcut celălalt, ca să-l mute peste locul lui și s-au tăiat cu cuțitele. Și după aceea a plecat Toader și amîndoi au plîns și s-au gîndit unul la altul. Au trecut doisprezece sau poate treisprezece ani. Pentru o bucată de pămînt : abia intra talpa de-a latul pe ea. S-au tăiat și trăiseră ca frații. Scormonesc amîndoi, în aceeași vatră, cenușa rece.

Mîinile se odihnesc pe masă aproape se ating. Degetele lui Toader se întinseră nehotărîte, aspre, cu pielea crăpată, spre pumnul celuilalt. Nu făcuse așa niciodată, cu nimeni, nici cu nevasta lui :

— Nu ți-a trecut supărarea ?

— Care ?

— Te-am tăiat atunci, te-am lăsat la pat.

— Nu-i asta vorba. Nici ție nu ți-a fost moale (se cam răstise ; nu-i suflase nimeni în borș).

— Nici mie. Mi-a fost greață pînă acum de noaptea aceea. Am uitat cine a sărit întîi, da mi-a fost greață.

— Nimeni n-a sărit întîi. Pămîntul a sărit.

Nu se mai aude țambalul, nici glasul lui Benone. Nu se mai aude nimic. Poate a trecut camionul gospodăriei, și Vasile Fulga are să meargă pe jos acasă. Asta nu-i prilej de supărare. Au găsit o mînă de cenușă fierbinte, în fundul vetrei...

— Eu, Vasilie, oi veni să te văd cum te-ai așezat. De mult n-am fost. Am să iau și muierea. Amîndoi venim, eu și cu muierea mea.

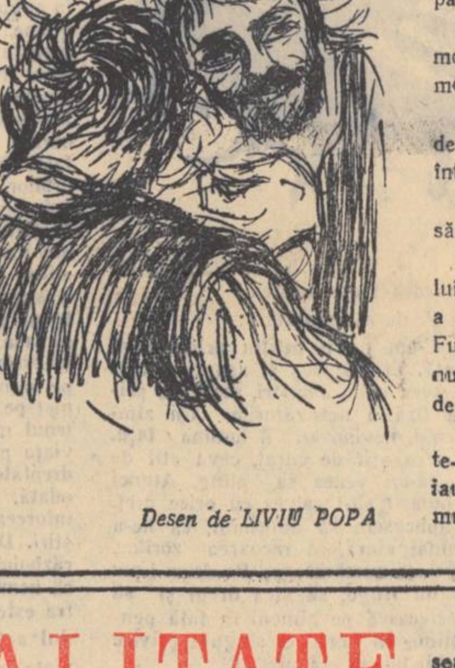

Desen de LIVIU POPA

CONSFĂTUIREA membrilor cercurilor literare din regiunea Bacău

În zilele de 15 și 16 aprilie s-au desfășurat la Bacău, în sala de ședințe a Sfatului Popular regional, lucrările Consfătuirii membrilor cercurilor literare din regiunea Bacău. La consfătuire au participat muncitori, constructori de la Bicaz, Onești, Moinești, Săvinești, țărani muncitori, șefii secțiilor raionale de învățămînt și cultură, activiști de partid și de stat, profesori, învățători, elevi, ziariști, delegați din partea Uniunii Scriitorilor, a Casei Centrale a creației populare și a unor publicații din București.

Au participat de asemeni tovarășii : Gheorghe Roșu, prim-secretar al Comitetului regional Bacău al P.M.R., Virgil Filimon — vicepreședinte al Comitetului executiv al Sfatului popular regional Bacău, Ioan Micu — șeful secției de învățămînt și cultură a Sfatului Popular regional și Ion Iacob, directorul casei regionale a creației populare Suceava.

Lucrările consfătuirii au fost conduse de tov. Aurel Calimandric, secretar al Comitetului regional de partid. După raportul cu privire la activitatea cercurilor literare din regiunea Bacău, susținut de tov. Virgil Filimon au urmat discuții. Tovarășii Pop Simion, Mihai Gavril, din partea Uniunii Scriitorilor, Dumitru Buznea (Moinești), C. Ciubotaru-Silvian (Piatra Neamț), Maria Bănică, Mihai Vasile (Roman), Mihail Sabin, Constantin Potîngă, Ion Ghelu-Destelnica, Ion Meițoiu, din partea Casei Centrale a creației populare, George Bălăiță, Radu Cîrneci (Bacău), Richard Wivovschi (Moinești), Tita Chiper (Bicaz), etc. au vorbit pe larg despre problemele creației literare din regiunea Bacău.

În seara zilei de 15 aprilie, participanții la consfătuire au organizat la Teatrul de Stat din localitate o șezătoare literară închinată celei de a 90-a aniversare a nașterii lui V. I. Lenin. A doua zi dimineața au avut loc seminarii de creație pe genuri : poezie, proză, teatru și brigăzi artistice de agitație.

S-a ales apoi noua comisie regională pentru îndrumarea cercurilor literare și s-a expus planul de muncă privind activitatea viitoare a cercurilor literare din regiunea Bacău.

La sfîrșitul lucrărilor, tov. prim-secretar Gheorghe Roșu a făcut, în numele Comitetului regional de partid, o serie de aprecieri în legătură cu experiența cîștigată pînă acum de cercurile literare din regiunea Bacău și ca sarcinile ce le revin pe viitor.

PRINCIPIALITATE ȘI EXIGENȚĂ

Spre deosebire de consfătuirile cercurilor literare de la Constanța și Craiova, cea de la Bacău a avut un caracter mult mai operativ. Atît raportul susținut de tov. Virgil Filimon în numele Comitetului executiv al Sfatului popular regional, cît și discuțiile s-au referit îndeosebi la situația organizatorică și la creația concretă a celor zece cercuri literare existente în regiune. În cuvîntul său, tov. Gheorghe Roșu, prim secretar al Comitetului regional de partid Bacău, a subliniat că „anul 1959 a constituit un an în care se simte o îmbunătățire substanțială" a activității de creație. „In general lucrările literare din regiunea Bacău au cunoscut și cunosc un nivel de dezvoltare superior anilor trecuți, avînd o tematică variată și abordînd cu mai mult curaj marile teme ale vieții noi, iar din punctul de vedere al realizării artistice, se observă progrese simțitoare". Trebuie subliniat, în primul rînd, faptul că multe poezii, schițe, piese de teatru, create de membrii cercurilor literare și publicate în coloanele presei locale sau interpretate de către echipele artistice de amatori au contribuit direct la munca de propagandă și agitație desfășurată de către organizațiile de partid din uzine, de pe marile șantiere : Bicaz, Onești, Săvinești, Borzești, din comunele regiunii. Brigăzile artistice de agitație primesc un susținut sprijin din partea tinerilor poeți, prozatori și dramaturgi. Textul pentru brigadă a devenit aici una din formele beletristice cele mai populare. In cadrul seminariilor pe genuri de creație, ce au avut loc în dimineața zilei de 16 aprilie, problema programelor pentru brigăzile artistice de agitație a format obiectul unor discuții aparte.

In legătură cu acest sector al vieții culturale din regiunea Bacău, numeroși vorbitori au subliniat în cadrul dezbaterilor, că este imperios necesară înființarea unor noi cercuri literare pe lîngă marile întreprinderi, pe lîngă casele raionale de cultură, cluburi, școli, cămine culturale. E îndoielnic că un cerc literar ce funcționează într-un oraș reședință de raion va putea interveni prompt și eficient în viața unui colectiv de muncă aflat la zeci de kilometri. La Roman, bunăoară, a fost acceptată o atare formulă. Un tovarăș care a luat cuvîntul, spunea : „noi ne-am gîndit că decît să facem mai multe cercuri literare în raion care să fie slabe, mai bine facem unul bun pentru întreg raionul". Adevărul este că acest „cenaclu" unic merge destul de slab. Transportul oamenilor din localitățile îndepărtate se face anevoie. Cercul are o existență monotonă, deși își ține cu regularitate ședințele.

Mulți vorbitori au arătat că numai cunoașterea nemijlocită a vieții oamenilor, a problemelor ce îi frămîntă, poate da rezultate. După informațiile primite prin intermediul altora, a știrilor din ziare sau a sezisărilor venite la raion, e greu să reconstitui și să înfățișezi în forma artistică necesară un tablou de viață complex, veridic. Cele mai reușite texte de brigadă, scrise de membrii cercului literar „George Bacovia" din Bacău ori ai cercului literar „Mihail Sadoveanu" din Tîrgu-Neamț, sînt rodul unei cunoașteri aprofundate a vieții muncitorilor.

Este impresionant numărul brigăzilor artistice de agitație sătești din regiunea Bacău. Pe lîngă fiecare cămin cultural funcționează aproape întotdeauna și o brigadă, cu un plan de lucru precis, legat de campaniile agricole, de lupta pentru transformarea socialistă a satelor. Repertoriul lor este asigurat de învățătorii, profesorii și ceilalți intelectuali din comună. Împreună ei formează un adevărat cerc literar. Asemenea grupuri constituite pot să fie recunoscute ca cercuri literare și îndrumate ca atare. După consfătuire am stat de vorbă cu tovarășul Ion Bordeianu, învățător în comuna Dobreni, de lîngă Piatra Neamț. L-am întrebat ce a reținut din tot ce s-a discutat pe marginea raportului, pe marginea lucrărilor citite în seminariile pe genuri de creație. Iată ce ne-a răspuns : „De la această consfătuire, personal am avut foarte mult de învățat. Ca instructor și autor de texte pentru o brigadă artistică din mediul sătesc, m-a bucurat faptul că aici s-a discutat pe larg despre programul brigăzilor. Noi mai întîmpinăm și greutăți în această muncă. Textul de brigadă nu are încă o tradiție în literatura noastră. E un gen nou, specific epocii în care trăim. Consider că scriitorii ne pot mult ajuta în desăvîrșirea lui.

Aș face propunerea de a se forma și la sate mici cercuri literare. Funcționînd oficial ca cercuri literare, asemenea colective restrînse se pot lărgi. Pot fi atrași creatorii populari, oamenii cu dragoste de literatură din sat".

Propunerea merită atenție.

Mișcarea artistică de amatori, care cunoaște astăzi o amploare extraordinară, solicită pe membrii cercurilor literare să scrie piese de teatru într-un act, scenete, scheciuri și uneori, compoziții dramatice mai mari, în trei acte. S-a citat o cifră mare de producții teatrale realizate... „din resurse locale". Un fapt este cert : sînt foarte multe echipe artistice (unele vor participa la finala pe țară a Concursului bienal I. L. Caragiale), ce interpretează creații ale tinerilor dramaturgi din regiune, care au ținut să răspundă unei stringente nevoi obștești. De dezvoltarea acestor talente trebuie să se ocupe în primul rînd cercurile literare, devenind astfel o școală unde se studiază permanent principiile de creație ale metodei realismului socialist, ideologia marxist-leninistă, unde se face ucenicia scrisului.

Tovarășul Gheorghe Roșu spunea, pe bună dreptate : „Lipsa de preocupare pentru o temeinică însușire a învățăturii marxist-leniniste duce la stagnare intelectuală, și implicit la slăbirea valorii lucrărilor literare".

Vorbitorul a arătat că este absolut necesar ca fiecare membru al cercurilor și cenaclurilor literare să studieze în mod organizat marxism-leninismul.

„Dacă se cere fiecărui om al muncii să se înarmeze cu învățătura marxist-leninistă spre a deveni un constructor conștient, înaintat, al socialismului, cu atît mai mult se cere o înaltă conștiință ideologică și politică scriitorilor, care sînt ingineri ai sufletelor omenești.

Comitetul regional de partid este îndreptățit să ceară scriitorilor din regiunea Bacău un înalt nivel de conștiință revoluționară, iar datoria dvs. este să vă străduiți din toate puterile spre a o vă însuși".

Analizînd actuala stare de lucruri a cercurilor literare din Bacău, Piatra-Neamț, Tg. Neamț, Roman, Buhuși, Adjud, Onești, Tg. Ocna, Moinești și Zeletin, putem aprecia ca pozitiv faptul că ele au reușit să atragă spre literatură numeroși muncitori, țărani muncitori și intelectuali. Cîțiva s-au afirmat și în paginile revistelor noastre centrale. Se poate spune că la Bacău s-a ridicat în ultimii ani un număr însemnat de tineri talentați. Ei au însă nevoie de o îndrumare atentă în problemele de estetică marxist-leninistă. Comisia regională pentru îndrumarea cercurilor literare e datoare să inițieze pe lîngă fiecare cerc literar cicluri de conferințe, seminarii pe probleme de literatura contemporană, dezbateri critice asupra fenomenului literar contemporan.

La Consfătuire s-a vorbit mult despre rolul criticii curajoase, principiale, obiective, în munca de îndrumare și promovare a scriitorilor începători. Culegerile ...Din toată inima și Anii tinereții noastre, tipărite de Casa regională a creației populare, au adus în paginile lor nume noi ; Ion Ghelu-Destelnica, Radu Felecan, C. Ciubotaru-Silvian, Sidonia Grunov, Mihail Sabin, Gheorghe Bălăiță, C. Potîngă, Ovidiu Bibere, Richard Wivovschi, Popa Mărgărit, Adi Cusin, Aurel Stanciu sînt poeți și prozatori activi, a căror prezență se face simțită în viața culturală a regiunii. Ca să nu-i amintim pe cei cu mai multă experiență : Nichita Bistrițeanu, Radu Cîrneci și alții.

Problema se pune ca ei să depășească această condiție de creatori de „rang" local, cum încerca cineva să-i numească. Este, pe de altă parte, adevărat că multe publicații din Capitală nu le solicită colaborarea decît foarte rar, încît tinerii scriitori din Bacău reușesc cu greu să-și vadă semnătura în revistele centrale.

Dincolo de acest aspect, însă, trebuie să spunem că în cadrul unor cercuri literare din regiunea Bacău, (cum sînt cele din Piatra Neamț și Roman) domnește încă o atmosferă de automulțumire și tămîiere reciprocă ce încurajează platitudinile. În aceste cercuri literare nu a fost încetățenit pe deplin, pînă acum, după cît ne-am dat seama, un stil de muncă principial, sănătos. Opiniile emise în legătură cu lucrările prezentate în cerc au deseori un caracter apologetic. Atunci cînd cineva este criticat, aceasta constituie pentru el o adevărată „nenorocire", o „tragedie".

„Scriitorii, ca oameni înaintați, ar trebui să înțeleagă profund rolul criticii și autocriticii ca forță motrice, înnoitoare, a societății noastre. Or, unii — și din păcate cam mulți — privesc critica ca pe un ghimpe amar și pe cei ce au curajul să-i critice ca pe dușmani, ca pe cei ce vor să le submineze autoritatea. De aici și lipsa de critică în multe cercuri literare și atitudinea de lăudăroșenie care nu poate duce la ridicarea calității lucrărilor, la creșterea exigenței.

Critica... e ceva înălțător, cînd e făcută de pe poziții principiale. Critica o face prietenul prietenului său drag, pentru a-l face mai bun, a-l face să-și îndrepte unele greșeli, să muncească mai bine. Nu critici pe un dușman, pe el îl demaști ca pe unul care face rău societății. Pe prieten îl critici aspru, dar cu dragoste, animat de cele mai bune sentimente". a spus tovarășul Gheorghe Roșu în cuvîntarea sa, rostită la Consfătuire.

Tonul apologetic care a dominat unele dintre ședințele cercului literar din Piatra Neamț a dus pînă la urmă la destrămarea cercului, membrii ajungînd să se obosească de comentariile laudative, stereotipe.

Discutînd tot timpul dacă o rimă este fericită ori nu, dacă o metaforă este sau nu nouă și încheind, pentru a nu se supăra nimeni, cu aprecierea că respectiva poezie, (schiță, sau piesă de teatru) cu unele ajustări, „merge", participanții se plictisesc.

Desigur că sarcina realizării de texte pentru brigăzile artistice de agitație constituie un stimulent în viața fiecărui cerc literar, determinînd ca acesta să devină mai strîns legat de realitatea înconjurătoare. Pot fi citate și alte modalități de lucru, de asemenea, eficace : șezătorile literare, emisiunile la stațiile de radio-amplificare. E bine să nu uităm, însă, că oricît ar fi de ingenioase, atari metode se dovedesc nesatisfăcătoare dacă în cadrul cercului literar nu va fi încetățenită o atmosferă tovărășească, în care cenacliștii să-și spună deschis părerea despre ce s-a citit, în care autorii să poată primi cu interes critica. (Am auzit, chiar din sală, de la tribuna consfătuirii, o voce care susținea că între critică și... bîrfă nu este o mare deosebire ! Tovarășul respectiv a înțeles, în cele din urmă, că greșise).

Oricum, problema criticii principiale în cercurile literare ale regiunii Bacău rămîne încă nerezolvată. E nevoie să se lupte cu hotărîre împotriva tendințelor dăscălești, de analiză formală a creațiilor, în ședințele de cenaclu. Scrieri mediocre sînt citeodată decretate „geniale" fără a se ține seama de stadiul actual de dezvoltare atins de literatura noastră, de exigențele foarte ridicate ale cititorilor.

Am parcurs volumele ...Din toată inima și Anii tinereții noastre. Efectele acestei lipse de exigență se mai văd și în paginile lor. Sînt publicate aici și poezii vagi, prea puțin legate de actualitatea caracteristică regiunii Bacău. Proza, cu rare excepții, nu e încă satisfăcătoare. Nu poți urmări un autor progresînd de la o culegere la alta ; lucrările parcă au fost date toate odată la tipar. Cum se explică această stare de lucruri, dacă nu prin lipsa de severitate față de materialul încredințat tiparului, prin cocoloșirea lipsurilor, prin absența discernămîntului critic necesar din partea redacției. Casa regională a creației populare trebuie să vegheze mai atent asupra încercărilor destinate culegerilor.

La Bacău se desfășoară o viață culturală bogată și interesantă ; au loc expoziții, șezători, concerte, spectacole de teatru, evenimente artistice importante. Oricît ar fi de „literară", o culegere cum e Anii tinereții noastre, nu poate să rămînă numai un simplu „almanah", fără să înregistreze cele mai importante date și fapte culturale din regiune, fără să devină o oglindă a întregii vieți spirituale a orașelor și raioanelor.

Nici ziarul regional Steagul Roșu nu s-a ocupat pînă acum, în mod susținut, de cercurile literare, publicînd doar la date festive cîte o lucrare beletristică ori vreun articol critic. Redacția nu a căutat să dezbată profund problemele cercurilor literare, să intervină cu articole principiale și competente în activitatea lor sau a Comisiei regionale pentru îndrumarea cercurilor literare. Credem că la Bacău ar putea apare cu regularitate o pagină sau un supliment literar al ziarului Steagul Roșu.

Toate aceste probleme au fost dezbătute în cele două zile ale Consfătuirii. Ceea ce a reieșit cu deosebită claritate în evidență a fost grija cu care organele locale de Partid și de Stat s-au ocupat de situația tinerilor scriitori, de situația cercurilor literare din regiunea Bacău și aceasta constituie garanția sigură că lipsurile existente vor fi grabnic lichidate.

Gh. Achiței

DIN PROBLEMELE DISCUTATE LA CONSFĂTUIRE

- **Înființarea unor cercuri literare pe lîngă cluburile diferitelor întreprinderi, școli și cămine culturale din Bacău, Piatra Neamț, Roman, Săvinești, Onești, Moinești, Comănești, Buhuși, Tg. Neamț, Adjud, etc.**
- **E necesar un ajutor mult mai susținut din partea secțiilor de învățămînt și cultură ale Sfaturilor populare raionale.**
- **Cercurile literare trebuie angrenate în ansamblul muncii culturale a regiunii : alcătuirea textelor pentru brigăzile artistice de agitație, piese de teatru într-un act, emisiuni literare la stațiile de radioamplificare, șezători, conferințe, întîlniri cu scriitorii fruntași ai noii noastre literaturi.**
- **La Bacău poate apărea cu regularitate o pagină literară a ziarului Steagul Roșu.**
- **O mai mare exigență față de materialele destinate să apară în cadrul culegerilor de beletristică editate de Casa regională a creației populare.**
- **Tipărirea pe măsura posibilităților a unor volume „personale" de poezie sau proză în cadrul Casei regionale a creației populare.**

AFIRMAREA DEMNITĂȚII OMENEȘTI

La dimensiunile operei argheziene, poezia se oprește adesea și meditează la propriile-i rosturi. Și aici gîndirea poetului e frămîntată, se limpezește treptat, lăsînd în urmă contradicțiile. Dar și aici se zăresc punctele de sprijin, se desemnează continuitatea între operă și concepție, între ceea ce crede poetul despre meșteșugul său și conținutul artei pe care o practică.

Texte diverse par a desminți unitatea. Dar, — adesea — analiza lor arată că ceea ce pare minimalizarea poeziei, scepticism față de capacitatea ei de a traduce viața și de a o sluji, e numai dezgust față de o anumită poezie, sau ironizarea celor incapabili să înțeleagă demnitatea artei adevărate. In scrisoarea către editori, ce servește drept prefață Versurilor alese din 1946, poetul pomenește cu subliniată mirare de prețuirea pe care au găsit-o versurile lui. La șaizeci și cinci de ani de viață și cinci zeci de scris, el pare a-și caracteriza cu scepticism vechea sa îndeletnicire: „poezie, copilărie..." E ușor de perceput un umor amar. Arghezi împrumută batjocoritor tonul celor care, socotind poezia și arta în genere, drept ocupații neserioase, au lăsat cu seninătate pe artiști să moară de foame. Poetul s-a ciocnit adeseori de nepăsarea oficialității trecute. O pagină de critică scrisă acum vreo trei decenii ni-l descrie pe un ministru al vremii întrebînd cu suficiență „Cine-i domnul?" despre autorul „Cuvintelor potrivite". Versurile lui Arghezi ironizează capriciul trecător al boierului pentru măiestria cu care Ion cîntă la flaut. Cînd gustul boierului s-a schimbat, odată cu moda, cîntărețul e alungat: „Ai să te muți, Ioane din conac Că flautele nu-mi mai plac. Are auzuri și urechi mai multe, Și alte scule vrea s-asculte". Sarcasmul din ultimele versuri ale Flautului descîntat are un sens adînc. „Dar lasă-ți flautul în cui cu suflu-n el, că suflul e al lui".

Satirizarea disprețului fățiș sau învăluit față de artă și artiști se întregește la Arghezi de la vechile tablete și foiletoane pînă la Stihuri pestrițe cu sarcasmul față de pseudo-artă. Sînt ironizați palavragii care, în vorbă sau scris, se înfundă în „putina cu clei", gloriile de cafenea care se tratează între ele cu „maestre". „Vorba asta scurtă. E ca mîngîierea porcului pe burtă"...

Despre rostul și puterea poeziei autentice, Arghezi a scris însă în mai multe rînduri versuri care se întregesc și se lămuresc unul pe altul. Alexandrescu își înfrîna pasiunea reamintindu-și „La patrie, la lume, la tot ce pătimește, nimic nu ești dator?".

Literatura noastră progresistă e bogată în arte poetice care afirmă menirea poeziei și răspunderea poetului. Intre ele strălucesc Dacica, Flautul descîntat, Crezi basmul și mai ales Testament, ale lui Tudor Arghezi.

Pentru Arghezi munca e afirmarea demnității și măreției omenești. Ea anulează neantul. Prețuirea muncii a pregătit înțelegerea de mai tîrziu a materialismului istoric care s-a întrupat artistic în Cîntare omului. Opera de artă revăzută ca o formă specială a muncii în stare să transmită și să păstreze simțirea, viața. De aceea, în Dacica, poetul nu pornește de la o capodoperă ci de la un umil vas de lut. Așa cum într-o ființă minusculă, într-un fir de iarbă, într-o furnică se descoperă măreția vieții, un mărunt obiect de artă rămîne viu prin milenii. „Mă uit la tine, șubred vas de lut. Trei mii de ani, ai încăput. Veci de vecii, pe care le înfrunți, s-au adunat în golul tău, mărunți... Nici oasele nu i s-au pomenit Ale aceluia ce-n smalț te-a-ncremenit". Dar cel care a știut să dea „noroiului simțire" trăiește în obiectul pe care l-a făurit: „Zgîrietura-i teafără și vie". Mărturisind cu miraculoasă putere despre capacitatea artei de a întrupa gîndul și simțirea umană, de a anula pieirea individuală, Dacica e o poezie a optimismului. Același optimism îl naște bucuria artistului care descoperă că izvorul creației sale e mereu proaspăt și clar. „Crezi basmul c-a sfîrșit și s-a pierdut. Și el abia-i la început". „Aseară ți-era pana din călimară seacă. Șuvoiul azi o-neacă". Scrisul actual al poetului octogenar, întinerit de viața nouă a țării, prezent mereu, dă sensuri noi încrederii în izvorul proaspăt.

Dar Arghezi nu se mărginește să acorde poeziei menirea aceasta generală, ci, pomenește de sursele și de conținutul ei social. Oala de lut nu e numai obiectul de artă mărunt, e și produsul artistului anonim, al unui alt Ion ca și cei care și-au destăinuit durerea și revolta în sunetele flautului ori în vers. „Basmul — arta — se reînoiește pentru că află un izvor mereu proaspăt în comorile adunate cu răbdare de generațiile umile de truditori". „O mînă nouă firul îl ia, unde-a căzut. In iia străbunichii se împlinise veacul. Pe-o floare întreruptă mai stă înfipt și acul. Intorci un fir prin fire de beteală. Și altă față iese din urzeală..."

Născută din truda, durerea și speranțele generațiilor de robi, poezia e menită să le exprime gîndul. Ajungem și pe această cale la magnificul Testament cheie a operei argheziene, principala lui artă poetică. Arghezi a pus poezia aceasta în fruntea diferitelor retipăriri „adăugire" ale ediției definitive de Versuri ca și în recenta ediție bibliofilă. Testament e mărturisirea datoriei poetului față de străbunii care „au adunat printre plăvani Sudoarea muncii sutelor de ani". Cu puterea lui particulară de a materializa abstractul, Arghezi traduce ideea ieșirii trudnice a revoltei la lumina cărții prin imaginea generațiilor de robi, urcînd „prin seara răzvrătită", „pe brînci", „prin rîpi și gropi adînci" pînă la poetul în stare să schimbe „întîia oară sapa-n condei și brazda-n călimară". Verbul însuși frămîntat „din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite". „Am luat ocara și torcînd ușure Am pus-o cînd să-mbie, cînd să-njure".

Născută din durerea robilor — „Durerea distilată" și amară „O grămădii pe-o singură vioară" — o astfel de poezie nu poate fi apreciată de domni decît prin neînțelegere și snobism. Versul trece în grotesc atunci cînd poetul îl descrie pe stăpîn, jucînd în cîntecul viorii „ca un țap înjunghiat", ori pe domnița, „întinsă leneșă pe canapea" care nu recunoaște mînia strînsă în carte. „Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte..."

In coordonatele ei principale, întreaga operă a lui Arghezi se acordă cu această concepție despre poezie. Acordul s-a desăvîrșit în creația ultimilor ani. 1907, Cîntare omului, fabulele din Stihuri pestrițe, elogiul desrobirii făcut de urmașul robilor, toate paginile consacrate construcției socialiste în Uniunea Sovietică și la noi, traduc, cu o claritate crescută, arta poetică din Testament.

Silvian Iosifescu

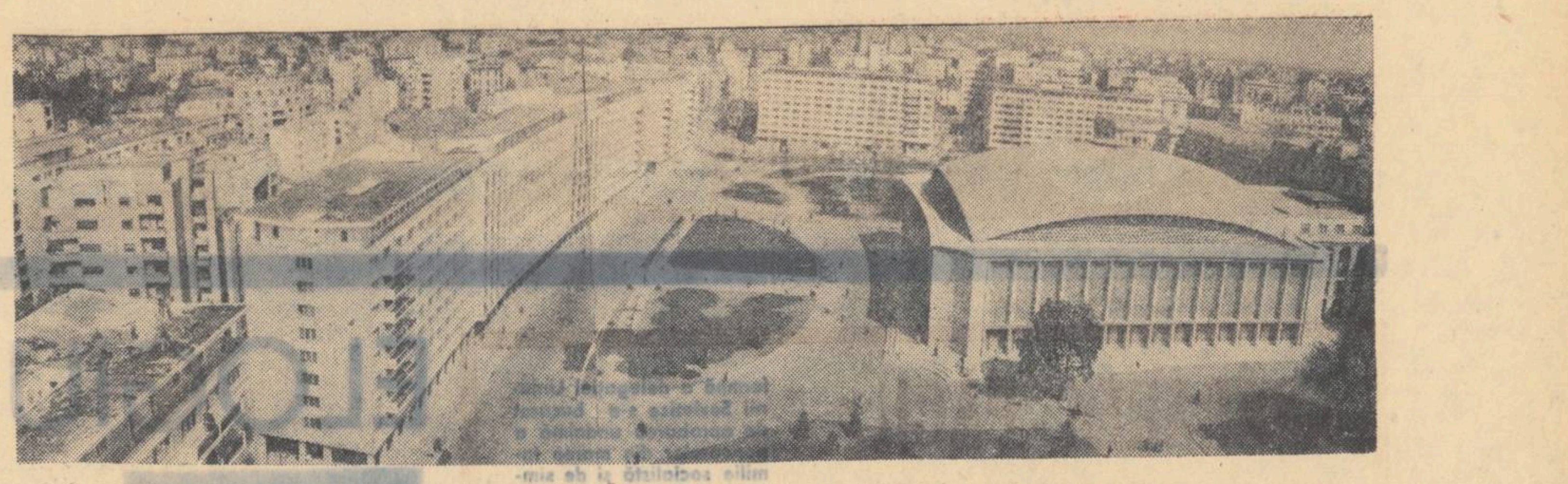

RELIEF

Un studiu necorespunzător despre Cezar Boliac

De curînd, a apărut în Biblioteca pentru toți (Editura de stat pentru literatură și artă) un volum de Poezii alese din opera lui Cezar Boliac, cu un studiu introductiv de George Munteanu.

Ideea retipăririi unei bune părți a operei scriitorului care, cum spune Eminescu în Epigonii, a știut cînta „iobagiul și-a lui lanțuri de aramă" nu poate fi întîmpinată decît cu satisfacție. Nu același sentiment trezesc, însă, cele 23 de pagini ce alcătuiesc prefața noii ediții, deoarece conțin serioase lipsuri.

La începutul studiului, ni se prezintă o privire critică de sinteză asupra personalității lui Cezar Boliac: „Rectiliniar și dinamic, se vădea prin structura lui cea mai intimă un spirit partizan un luptător neînfricat..." (p. III). După cîteva pagini, dăm, însă, peste aceste rînduri: „Ca și în cazul altor pașoptiști, înfrîngerea revoluției muntene, tribulațiile din timpul exilului, consolidarea reacțiunii în toată Europa după 1848 s-au soldat pentru Bolliac cu un reflux de poziții. Gînditorul care împărtășea vederile socialiștilor utopici (...) și luptătorul democrat revoluționar de la 1848 trădează anumite șovăieli ideologice în perioada luptelor pentru Unire (mai ales în legătură cu alternativa: domn străin sau domn pămîntean?) iar la întoarcerea din exil publică două articole în care se dezice de concepțiile sale socialist-utopice anterioare". Autorul studiului face chiar precizarea: „(aceste articole) arată oricum că scriitorul nu mai era un democrat-revoluționar" (p. VIII); ceva mai departe ni se vorbește despre „principalele împrejurări care explică abandonarea de către scriitor a pozițiilor democrat-revoluționare" (p. IX).

Din citatele de mai sus rezultă limpede contradicția dintre afirmația că Boliac „se vedea prin structura lui cea mai intimă" rectiliniar, și referirile la refluxul de poziții, la dezicerea și la abandonarea de către scriitor a pozițiilor democrat-revoluționare.

Dar, curînd autorul studiului revine asupra opiniilor sale ultime, amplificînd contradicțiile de pînă aici. El scrie: „Spre cinstea lui, Bolliac a rămas însă și (?) de aci înainte — cu excepția unor erori fără continuitate — (?) pe o poziție ideologico-politică despre care trebuie spus că era cea mai înaintată, în condițiile dezvoltării noastre de pe atunci". (p. IX).

După alte cîteva rînduri, aflăm, însă, că la abdicarea domnitorului Cuza, Cezar Boliac are un moment „de derută ideologică" și că poartă o „campanie pentru apărarea naționalității", care s-a soldat cu „unele alunecări șovine" (p. IX).

Sublinierile din pasajele citate ne aparțin, și ele, credem, marchează îndeajuns lanțul contradicțiilor, pentru a mai fi nevoie de vreun comentariu.

Cînd ajungem la pag. XVI—XVII, sîntem întîmpinați la un moment dat de acest pasaj: „(poetul) se dovedește funciar înzestrat și cu acea viziune geologică definitorie mai tîrziu pentru un Hogaș sau Geo Bogza, și cu antenele exercitate ale pictorului și cu acea evlavie față de natură despre care ne place să ne imaginăm că va fi caracterizat pe primii oameni, deși presupune mai degrabă rafinamentul spiritual și senzorial al omului saturat de civilizație". Citind rîndurile de mai sus, te întrebi: ce opinie susține autorul studiului? Opinia privitoare la „evlavia față de natură despre care ne place.." etc. sau opinia referitoare la „rafinamentul spiritual și senzorial" etc.

Dar și din punctul de vedere al limbii și al stilului, studiul la care ne referim prezintă unele lipsuri. Iată numai cîteva: „...biruința ideii de actualitate (...) e mai sistematică..." (p. IV) Biruința nu poate fi sistematică, ea poate să se impună sistematic, să se afirme sistematic. Sau: „...mama sa se va fi recăsătorit cu acesta..." (p-V) — în loc de: se va fi căsătorit, căci „a se fi recăsătorit cu acesta" înseamnă a se fi căsătorit a doua oară cu aceeași persoană. Sau „deziderat al socializării inspirației" p. XI) sau „generația realiștilor noștri ciritici" (XIV)—în loc de: generația reprezentanților realismului critic. Sau: „motive împrumutate poeziei populare" (p. XV) — în loc de: împrumutate din poezia populară sau „în privința caracterelor prețioase pe care le conținea (în loc de conțineau) gîndirea și arta sa poetică". (p. XXIII).

Autorul studiului ortografiază (cum s-a putut vedea și din pasajele citate mai sus) astfel numele scriitorului Boliac cu dublu l, cu toate că ediția conține și unele poezii ce poartă semnătura, așa cum și-a fixat-o poetul însuși: Boliac.

După atîtea inconsecvențe, era nevoie încă de una? Doar dînsul, comentatorul, este acela care ne informează la pagina a V-a a studiului său, că Boliac s-a născut „ca fiu al unui doctor Bogliaco".

N. MIHĂESCU

Un valoros ciclu de poezii publică în Gazeta literară nr. 20 Mihai Beniuc. Semnalăm cu acest prilej orientarea tot mai evidentă a poetului către unele teme cu substrat filozofic, tonul reflexiv, meditativ, dialogul mai mult sau mai puțin vizibil cu timpul. In ciuda acestui echilibru aparent, în ciuda acestei relative împăcări cu sine și a înțelegerii ireversibilității timpului, poetul nu contenește să aibă același spirit nepotolit, contagios prin optimismul său. Setea de „viitor" exprimă atît de laconic în primul sonet Trecutul arde, încrederea în nemărginita putere a poeziei de a mișca prin cuvînt inimile: „Și-a-nviorat genunea ființei, a enormei / nemărginiri "... prezentă în sonetul Stafia, ca și oroarea față de anotimpul iernii din meditația Inaintea iernii: „Nu-mi place iarna care cerne, cerne, / Zăpezi pe lume și tăceri eterne " conturează impresia că poetul în toată „vîrsta" sa căruntă, pe care o amintește nu arareori în ultima vreme, trădează înainte de toate aceeași sete faustică de cunoaștere a lumii, aceeași dorință de a îmbrățișa viitorul comunist, proprii sensibilității sale înaripate, mereu tînără.

Nichita Stănescu publică în același număr poemul Amfion constructorul. Preluînd mitul elin al lui Amfion (după infructuoasele încercări ale fratelui său Zethus, un tînăr de-o forță colosală, de a construi uriașe ziduri în jurul Thebei, Amfion, cu cîntecul lirei sale de aur, reușește să urnească stîncile din loc și să împrejmuiască cetatea cu ziduri uriașe), Nichita Stănescu își propune să amplifice sensul luminos al acestuia într-o versiune inedită, încercînd să-l lege de viața contemporană, fremătătoare a zilelor noastre.

Fantezia eroului liric, potențată de sentimentul curat al dragostei, sugerează siguranța împlinirii, transformării în realitate a viselor acestuia.

Dacă Nichita Stănescu ar fi renunțat definitiv, mai ales în fața unei teme atît de frumoase și de implicații clasice, să mai pirueteze pe alocuri înfășurat în valurile unor metafore croite diform, fără vreo legătură evidentă cu conținutul: „Bat aerul cu toate valurile mării, / Sfichiul lor răsucește copacii, / și sepiile, și rechinii, într-un dans de oglinzi." etc. sau la absurdele: „vor pleca și animalele CELELANTE (s.n.) lăsîndu-mi sufletul gol pînă la plante"(!?), putea să dea în Amfion constructorul adevărata măsură a sensibilității sale, poemul însumînd — dacă-l privim în ansamblu — versuri suple, pline de expresivitate, finețe, căldură lirică, străbătute de dragoste pentru zidirea socialistă a patriei.

Parcurgerea ultimelor numere ale Contemporanului, întărește impresia că redacția nu acordă încă suficientă atenție poeziei originale și, în deosebi, poeților tineri. In prima jumătate a lunii mai, coloanele revistei nu au găzduit decît Pasul dulce al maestrului Arghezi și debutul Verei Lungu. Impreună cu o tălmăcire din limba germană, acestea sînt singurele versuri publicate în numerele respective. Fără îndoială că poemul arghezian are neasemuita însușire de a da lectorului o satisfacție care suplinește lipsa unui număr mare de semnături. Dar poate că s-ar fi putut reprezenta cu mai multă eficiență un sector cultural prin care o publicație de prestigiul Contemporanului ar fi contribuit la educația estetică a cititorilor ei. Ne-am văzut obligați să spicuim din numerele apărute mai de mult cîteva poezii interesante.

Tiberiu Utan a publicat în Contemporanul un ciclu de notații lirice dintr-o „călătorie" în Cehoslovacia, datată iulie 1959. Adunate sub titlul Povestiri din Boemia, cele șase poezii aduc încă odată mărturia definirii tot mai precise a personalității poetului pe care o consemnau, de altfel, mai de mult versurile sale. Tiberiu Utan, dă în Povestirile din Boemia măsura însușirilor sale lirice în plină desfășurare. De la delicatețea notației din Cîntec, pînă la gravitatea din Copacul umblător, Tiberiu Utan folosește o scară amplă de modalități lirice. Ceea ce impresionează de la început la autorul Chemărilor, este atmosfera luminoasă, preferința pentru soare, pentru senin. Realizată cu discreție, fără urmă de ostentație, această atmosferă îi îngăduie poetului să transforme un imn funebru, închinat lui Iosef Capek, eroul cu mormînt necunoscut, într-o poemă plină de încredere în viață. Plăcile de marmoră amintesc „pe tot a treia sau a doua casă... numele celor ce nu și-au întors fața / nici în clipa supremă / spre noapte, spre zid, ci au căzut cu ochii spre soare".

Lirismul lui Tiberiu Utan își găsește în poeme ca Praga sau Copacul umblător (după opinia noastră, cele mai izbutite din întregul ciclu), rezonanța cea mai proprie. Imaginea dimineții orașului în care „razele cad / lovind zgomotos / țiglele vechi ale caselor", în care amintirea lui Fucik e atît de stăruitoare, se desenează într-o imagine sugestivă. In cealaltă poezie, sentimentul împărtășirii idealurilor poporului, umanismul care-l îndeamnă să cînte „pentru toate stelele cerului / și pentru toate inimile oamenilor" conferă poeziei lui Tiberiu Utan un suflu generos, amplu.

Mai puțin sugestivă ni se pare Castelul Dobris văzut din parc, în care imaginile nu se desprind dintr-un anumit convenționalism. Senzația de lumină copleșește și versurile Nopții de primăvară, publicată nu mult după apariția ciclului de care am vorbit mai sus. Misterul întoarcerii primăverii, neliniștea celui chemat de glasurile nedeslușite ale transformării întregii naturi, se rezolvă într-o modalitate majoră, proslăvind semnele vieții aduse de primăvară.

Poezia lui Tiberiu Utan se împlinește și se maturizează pe linia exprimării cu autentică originalitate a ideii.

Numărul festiv de 1 Mai al Contemporanului publică poemul Pe meridianele lumii al lui Al. Andrițoiu. Intr-o viziune largă, pornind de la un amănunt obișnuit — mutarea într-o locuință nouă — poetul înalță un imn descătușat omenirii, zborului ei spre soare. Sentimentul solidarității cu resul omenirii se exprimă într-o imagine simplă: în clipa în care eroul intră în casa clădită „după asemănarea inimii și patriei sale", „la un etaj așezat între humă și stele", el se gîndește la viața celor din „țări apăsate" trăind în maghernițe, pentru care, însă, se bucură, știind că „odată și-odată" și aceștia își vor „dura o minune la fel".

Poate dintr-o dorință exagerată de simplitate, Andrițoiu atinge uneori în această parte, prozaicul. El „și-a umplut casa cu lucruri frumoase", s-a mutat „legănîndu-și bagajele": adresîndu-se prietenului din țările împilate, el „s-a mîhnit pentru maghernița sumbră și pentru șubredul pat" al tovarășului de departe.

Partea a doua a poemului, lucrată în linii mai ample, cu imagini de respirație whitmaniană și nerudiană, ni se pare mai realizată sub raportul clarității mesajului poetic. Viziunea omenirii crucificate („Fruntea la nord, la miază-zi gleznele, / la răsărit și apus brațele), care-și smulge din cătușe brațul răsăritean e de o vigoare deosebită. Credem că, atunci cînd poetul vorbește despre „Alpii Apenini", ne aflăm în fața unei greșeli de tipar: pe semne, intenția a fost să se scrie „Alpii Penini", deoarece, după știința noastră, Apeninii nu sînt o ramură a Alpilor.

Vera Lungu debutează cu poezia Aștept oamenii, vestind un temperament poetic autentic. Tema e generoasă, slujind ideea desfășurării revoluției culturale din țara noastră. Poeta subliniază cu sensibilitate imaginea sutelor de oameni coborîți din munți ca să vizioneze un spectacol: „oamenii învață să aplaude".

In construcția poetică, însă, stăruie un manierism manifestat printr-o simetrie mecanică a expresiei. Nu totdeauna imaginea „oamenilor care aplaudă" se integrează în poezie, rămînînd uneori un simplu detaliu exterior: „Știați că oamenii, / oamenii pe care-i aștept eu, nu știu să aplaude? / Azi învață. — Voi știți de atîția ani. / Aștept în fiecare zi, mi-e teamă că n-au să vină, / vreau să-i văd mulți, mulți, / să-l învăț să-și lipească palmele / ca un cîntec".

Eliberarea de sub influența acestui fals „modernism" va îngădui Verei Lungu tratarea mai expresivă a ideilor interesante care, se pare, că o atrag.

Patetice, dense, pline de vigoare polemică, sînt glossele lui Geo Bogza din Dicționarul păcii și al războiului. Ele sînt o laudă dramatică adusă omului, ideii de pace și de fericire umană. Amintirea crimelor fasciștilor, care, în numele concepției demente a superiorității dolicocefalului blond, au ucis în plină Europă a veacului al XX-lea milioane de oameni, se ridică, cutremurătoare, din rîndurile semnate de Geo Bogza.

Așteptăm cu îndreptățită nerăbdare continuarea acestui emoționant „dicționar"

Cu doi ani în urmă a luat ființă Muzeul literaturii romîne. Pînă la această dată, literatura nu a făcut obiectul preocupărilor muzeistice, decît parțial, prin existența celor cîteva case memoriale: Vasile Alecsandri (Mircești), M. Eminescu (Ipotești), I. Creangă (Bojdeuca din Iași și Casa din Humulești).

In ultimii ani s-au deschis noi case memoriale, după noi criterii, scopul urmărit fiind, în primul rînd, să ofere vizitatorilor prilejul cunoașterii adevărate a vieții și operei unui scriitor, a contribuției sale la dezvoltarea literaturii romîne. In acest spirit au fost create casele memoriale Liviu Rebreanu (Prislop), Al. Vlahuță (Dragosloveni) și recent, muzeul memorial Ion Slavici (Șiria). Nemaiexistînd casa scriitorului, acesta din urmă a fost amenajat într-un vechi castel, cu o deosebită semnificație istorică pentru revoluția de la 1848. Aici s-au reconstituit două camere de interior, cu mobilier ce a aparținut lui Slavici. In prezentarea vieții scriitorului s-au reliefat momentele ei mai însemnate, anii de studii și prietenia cu Eminescu, lupta cu greutățile materiale, legătura cu poporul, atitudinea față de „Junimea".

In faza actuală, preocuparea Ministerului Invățămîntului și Culturii este de a reorganiza, în colaborare cu Muzeul literaturii romîne, pe temeiuri științifice, toate casele memoriale existente. Ca rezultat al acestei colaborări științifice și materiale, în curînd se va reorganiza Muzeul memorial Mihail Eminescu și se va deschide Casa memorială I. L. Caragiale la Ploești.

Organizarea la noi a unui muzeu central al literaturii romîne în care să fie prezente toate valorile ei istorice și contemporane, spre a le face cunoscute publicului, este o dovadă de înaltă prețuire a acestor comori ale culturii noastre, și merită toată atenția. E dificil de realizat la prima vedere, posibilitatea prezentării literaturii pe această cale. Un astfel de muzeu nu trebuie să se transforme într-o expoziție a cărții și a publicațiilor, cum uneori se mai întîmplă. Muzeul dispune de posibilități specifice, suficiente de a înfățișa literatura sub aspectele cele mai variate, în funcție de scopul urmărit: pe epoci, teme, curente, sau personalități scriitoricești.

Primele trei expoziții pe care le-a organizat pînă în prezent Muzeul literaturii romîne — Imagini din literatură — expoziție de bază (permanentă) și expozițiile — Centenarul nașterii lui B. Delavrancea și cea mai recentă — 15 ani de literatură nouă în R.P.R., au demonstrat că literatura poate fi înfățișată publicului în toate laturile ei prin această nouă modalitate muzeistică.

Cu expoziția de bază Imagini din literatură s-a realizat traducerea în material iconografic a istoriei literaturii romîne, de la primele manifestări, pînă azi. Cuprinsul expoziției nu poate fi epuizat în rîndurile de față. S-a închegat cu ajutorul materialului documentar, filmul sintetic al întregii noastre literaturi, insistîndu-se îndeosebi asupra momentelor hotărîtoare din dezvoltarea ei: perioada veche, momentul 1848, realismul critic, mișcarea Contemporanului, literatura lui 1907. In acest ansamblu figurează scriitorii clasici, reprezentanții de frunte ai fiecărui moment amintit. In posibilitatea de a înfățișa în mod consecvent, concomitent cu epoca, fenomenul literar în manifestările sale concrete: publicistică, creație propriu-zisă, tipărirea și răspîndirea operei literare, stă caracterul deosebit, specific muzeului de literatură. Vizitarea lui înseamnă altceva decît parcurgerea unui manual de istorie a literaturii romîne. Pe vizitator îl întîmpină un element viu, caracteristic muzeului, colecția de documente originale, care sprijină imaginea cu consecvență și o îmbogățește.

Cînd este vorba de literatura veche, stau mărturie numeroase cărți de căpătîi, care au slujit cîteva secole de cultură. Poate fi urmărită istoria presei literare, revistele literare și cele mai de seamă publicații, care au întreținut spiritul literar al fiecărei epoci, de la Curierul romînesc la Dacia literară, de la Contemporanul la Facla și Bluze albastre.

Manuscrisele permit vizitatorului să pătrundă în laboratorul intim al creației scriitorului, care mărturisește, în cele mai multe cazuri, munca asiduă pînă la desăvîrșirea operei. O bogată corespondență dezvăluie în repetate rînduri fragmente de viață inedite, sau fapte de istorie literară, neconsemnate încă. Altele atestă momente ce trebuie să fie pomenite. Un număr însemnat de telegrame, de la cei ce i-au prețuit fără rezerve opera, vorbesc semnificativ cît de elogiat a fost Caragiale la Jubileul a 25 de ani de activitate literară. La capitolul consacrat lui Eminescu, rețin atenția cîteva file scrise frumos, fără ștersături; rapoartele de revizor școlar, care închid în ele un episod amar din viața poetului.

Muzeul literaturii romîne se bucură nu numai de o bună primire din partea publicului, ci și de interesul oaspeților de peste hotare. Din scurta noastră experiență am împărtășit cîte ceva și țărilor prietene: R. P. Bulgaria și R. P. Polonă, unde există în prezent preocuparea înființării muzeelor de literatură. Cu Muzeul literaturii maghiare „Petőfi", mai vîrstnic decît muzeul romîn cu doi ani, s-a inițiat un schimb de experiență.

Colecțiile de documente literare originale se îmbogățesc continuu. In momentul de față, muzeul este în posesia cîtorva mii de piese extrem de prețioase (manuscrise, corespondență, fotografii, documente). Grija de a strînge laolaltă tezaurul de mărturii, privind întreaga istorie a literaturii romîne și prezentarea lor în lumina adevărului științific, rămîne unul din țelurile fundamentale ale activității sale.

De menționat pentru valoarea analitică și justețea concluziilor (dincolo de unele prețiozități stilistice) este articolul Umanismul contemporan semnat de Radu Negru în Iașul literar nr. 4/1960. Pornind de la discuția ce a avut loc anul acesta la Academia R.P.R. în jurul acestei probleme, autorul — pe baza indicațiilor clasicilor marxism-leninismului — stăruie asupra ideii că „umanismul este concretizarea în știință, ideologie, cultură și mișcare socială, a atitudinii față de om pe care o au clasele revoluționare, progresiste, în cadrul unei societăți istoricește determinate". La obiect și ilustrativ pentru tema în discuție ni se pare subcapitolul Umanismul și antiumanismul în epoca noastră.

Un clasic popular, DANIEL DE FOE

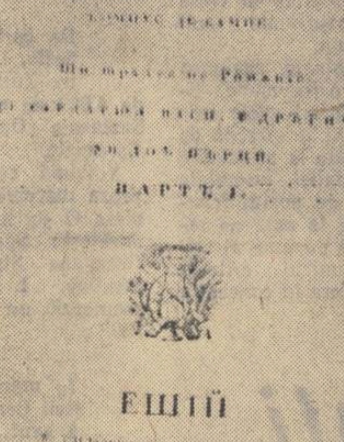

Eșuat pe singuratecu-i ostrov, eroul lui Daniel de Foe își începe astfel jurnalul nemaiauzitului său periplu:

„30 septemvrie 1659. Eu, sărmanul Robinson Crusoe, naufragiind în timpul unei furtuni îngrozitoare în preajma unei coaste care se zărea în apropiere, am fost adus pe țărmul acestei insule blestemate și pustii, pe care am numit-o Insula Desnădejdii"...

Ori de cîte ori am recitit aceste rînduri — și nu cunosc încă pe nimeni care să nu fi recitit cu plăcere Viața și aventurile stranii și uimitoare ale lui Robinson Crusoe, marinar din York — m-am întrebat care să fi fost pricina misterioasă a alegerii acestei date anume pentru începutul robinsonadei; de ce tocmai „30 septembrie 1659"?

Negăsind alt răspuns, să ne fie iertat dacă în albul imaculat pe care istoria literară îl lasă, de trei secole în dreptul datei nașterii lui Daniel de Foe — presupusă a fi cîndva între 1659 și 1661 — ne vom îngădui să înscriem data primei însemnări a Jurnalului lui Robinson, ca zi de naștere a creatorului său.

Dacă ar fi să căutăm argumente plauzibile în sprijinul celui ipotetic al nostru, am aminti că, puțin după apariția capodoperei sale, scriitorul a dat la tipar niște așanumite Reflecții serioase pe marginea ei, potrivit cărora istoria lui Robinson nu ar fi decît o autobiografie alegorică; și în același an, adică în 1719, apărea o malițioasă culegere de pamflete ale unor colegi de breaslă, intitulată, cu o aluzie foarte limpede, Viața și aventurile stranii și uimitoare ale domnului D. D., ciorăpar din Londra, profesiunea de bază a scriitorului la acea vreme fiind îmbrăcămintea bărbătească, cu specialitatea ciorăpărie.

Fiul măcelarului de Foe, din cartierul londonez puritan St. Giles-Cripplegate, s-a născut deci acum trei sute de ani; dar numele lui nu e trecut în registrul de nașteri al parohiei, fiindcă slujitorii bisericii de stat anglicane erau opriți să înscrie pruncii familiilor din confesiunile nonconformiste, ai „disidenților", cum li se spunea în documente. Cartierul natal a fost dintre cele mai greu încercate în timpul groaznicei epidemii de ciumă neagră din 1665, an în care lista morților umple un întreg infolio în catastifele aceleiași parohii. Acest registru avea să se arate mai îngăduitor cu scriitorul, mai tîrziu menționîndu-i în 1731 înmormîntarea la Burnhill Fields, cimitirul din imediata apropiere. De ravagiile molimei Daniel de Foe avea să se ocupe el însuși pe larg în faimosul Jurnal din anul ciumei, care-l va alătura lui Samuel Pepys, printre memorialiștii de frunte ai secolului.

Copilăria scriitorului a stat martoră și altor evenimente zguduitoare. Incendiul Londrei, care a adus mari pagube capitalei, nu i-a marcat mai puțin memoria decît furtunoasele schimbări politice care au bîntuit peisajul social britanic, după restaurarea Stuarților. A învățat carte presbiteriană, cu un dascăl bun, la a cărui trudă didactică de Foe s-a referit totdeauna cu pioasă recunoștință, căci poate cele învățate de la dînsul i-au permis să-i răspundă cîndva lui Swift, care-l făcuse „scriitoraș stupid și analfabet", că „așa analfabet cum sînt, am învățat, la vremea mea, să știu cinci limbi ca pe apă". Iar dacă Daniel de Foe a părăsit prea repede ideea de a se desăvîrși în teologie, dedicîndu-se carierei, mai lucrative, de negustor de ciorăpărie, spiritul neconformist, puritan și antiaristocratic nu l-a părăsit niciodată.

După așa-numita „revoluție glorioasă" — care, în 1688, consfințise izbînda compromisului burghezo-aristocratic, pe seama maselor populare, prin încoronarea lui William și Mary de Orania — succesul parlamentar al partidului Whig împotriva conservatorilor tories, s-a datorat abilității cu care politicienii din fruntea lui au știut să susțină că monarhia nu e de drept divin, ci un „contract" între suveran și popor, pe care acesta din urmă e liber să-l rezilieze oricînd, prin reprezentanții săi în parlament. Iluziile guvernamentale ale ciorăparului, în care se naște brusc un polemist sclipitor, l-au situat de partea acestei noi autorități, sprijinită de burghezia Londrei, în așa măsură încît, răspunzînd cu energie criticilor adversarilor, care se opuneau cîrmei „olandezului", de Foe scrie poemul Englezul neaoș, unde ia atitudine fermă împotriva naționalismului mărunt și trufaș al compatrioților săi, denunțînd pe de atunci teoria despre „superioritatea" rasei anglo-saxonilor, cu care istoria modernă avea să se mai întîlnească în multe și totdeauna regretabile împrejurări, de trei veacuri încoace. Angajat în tabăra ideilor radicale, sub trei monarhii consecutive, scriitorul își va apăra opiniile, în felurite pamflete, abordînd, cu egală ardoare, cele mai încîlcite probleme politice, financiare și religioase de la răscrucea veacurilor 17 și 18.

Era o epocă a îmbogățirilor rapide și mirajul lor îl seduce. Avatarurile lui economice, la care trebuie să adăogăm și ostilitatea puternicilor săi inamici, i-au cășunat în cele din urmă atîtea neplăceri, încît nimerește în pușcăria datornicilor. Din această agitată perioadă datează al său Esseu asupra proiectelor, unde își expune, cu lux de amănunte, celebrele-i propuneri: despre înființarea unei bănci naționale, despre asigurările sociale, despre aziluri, case de împrumut, pensii, instituții de învățămînt și chiar un proiect de lege a falimentelor, menită să-i cruțe de pușcărie pe oamenii cinstiți și săraci. Dar, dintre toate, cea mai importantă ni se pare insistența lui Daniel de Foe asupra libertății comerțului internațional.

De abia scăpat din spaimele falimentelor, scriitorul intră într-un și mai grav conflict cu autoritatea de stat, prin publicarea unui pamflet de un sarcasm feroce împotriva intoleranței religioase, profesate de ambele partide sub sceptrul reginei Ana; e vorba de pamfletul său anonim Cum să-i lichidăm scurt pe dizidenți, care i-a stabilit definitiv reputația de gazetar-artist, dar din pricina căruia a fost expus de trei ori la stîlpul infamiei și osîndit la temniță perpetuă, la Newgate, pînă cînd se vor găsi cetățeni care să garanteze pentru buna conduită a acuzatului vreme de șapte ani. In semn de protest, o mare mulțime de londonezi a defilat prin fața stîlpului din piața Bursei, manifestînd pentru condamnat, bătîndu-l cu flori și cîntînd refrene satirice la adresa guvernului intolerant. La rîndu-i, Daniel de Foe scrie un Imn Stîlpului infamiei, pamflet setimental versificat, în care răzbat — ca de altminteri în toate pamfletele sale politice — părerile îndrăznețe și moderne care au făcut celebritatea unor opere ca Spiritul legilor de Montesquieu și Contractul social al lui Rousseau. E locul să spunem că bogata bibliografie a lui de Foe numără, cu pamflete, esseuri, poeme și romane cu tot, cam două mii de lucrări mari și mici.

In închisoare el pune bazele unui săptămînal politic, scris în întregime de dînsul. Astfel, în 1704, londonezii încep să urmărească cu mare interes „Revista" (The Review) redactată de gazetarul de la Newgate, în care acesta, expunîndu-și în editorial punctul de vedere, își vestea cititorii că vor găsi în ea „istoria săptămînală a absurdității, viciului și dezmățului, din afacerile interne și externe ale statului". Din nefericire, îndrăznețul editor al Revistei n-a fost pînă la urmă consecvent cu el însuși, neajutorat și slab, cum se afla, în fluctuațiile indescriptibile ale politicii britanice de stat din acea vreme.

In timpul guvernului Walpole, faimos în istoria Angliei pentru epoca de libertinaj și corupție pe care o patronează la adăpostul moderației politice, după un nou amestec în treburile statului, Daniel de Foe are ocazia să-și revadă cunoștințele de la Newgate, îmbrăcat în vechiu-i surtuc de pușcăriaș. Era acum un om aproape bătrîn (mergea pe șaizeci de ani, pe care nearătîndu-i, refuza să-i mărturisească), stăpîn pe o inegalabilă experiență, acumulată în cele mai diverse medii sociale. Aici, în acest blestemat ostrov al dezamăgirii omenești, își începe Daniel de Foe cariera de romancier, devenind în scurt timp, cel mai popular dintre scriitorii veacului clasic englez.

La 25 aprilie 1719, apare așadar primul volum al Aventurilor lui Robinson Crusoe, elogiu mișcător adus luptei omului pentru dreptul la viață și la civilizație. După succesul lui Robinson, de Foe continuă să scrie neobosit, îmbogățindu-și editorii cu al său stil de muncă pe care un critic contemporan mucalit l-ar fi cuprins desigur în formula „anul și romanul". In 1720 apare Căpitanul Singleton, apoi în anul următor, Moll Flanders, pe urmă, în același an, Colonelul Jack, în anul următor, Jurnalul anului ciumei, apoi Roxana și așa mai departe, cu o vigoare de gladiator (în tinerețe practicase cu succes boxul), cu o viziune de poet, un spirit practic de negustor, cu o obiectivitate de chirurg și un umor popular cît se poate de englezesc, precum la fel de englezească este și permanenta tendință către predica moralizatoare, căci, să nu uităm: Anglia e singura țară din lume în care umanismul renașterii și reformei a fost propovăduit din amvon. Și uneori de la stîlpul infamiei...

E un loc comun azi, în studiul istoriei literaturii engleze, să se afirme că Daniel de Foe reprezintă o treaptă fundamentală în dezvoltarea acestei literaturi, că, în aceeași măsură, e, ca prozator, părintele epicei romantice a lui Richardson și al romanului realist al lui Fielding, după cum, ca esseist, a deschis calea gazetăriei de bună calitate, alături de Addison și Steele, părinții jurnalismului englez, care de fapt purcede din pana agitatorică a lui John Milton.

In țara noastră, de la ediția princeps a versiunii lui Robinson, tipărită cu alfabet chirilic la Iași în 1831 (în traducerea serdarului Drăghici) și pînă la tirajele de masă de acuma, Daniel de Foe a fost îmbrățișat de toată suflarea cititorilor ca un scriitor popular, însuflețit de cele mai calde simțăminte la adresa efortului omenesc spre munca pașnică și creatoare și ca un neostenit pilduitor despre binefacerile progresului. Prăznuirea lui, în zilele acestea, de către toate popoarele, la chemarea Consiliului Mondial al Păcii, îl răsplătește postum, cu dragoste și înțelegere, pentru toate iluziile lui pierdute.

Mihnea Gheorghiu

CALEIDOSCOP...

APĂRAREA PĂCII ȘI A DEMNITĂȚII UMANE

NICOLAE TĂUTU

Declarația făcută de Nichita Sergheevici Hrușciov la Paris, la 16 mai, a produs asupra tuturor oamenilor iubitori de pace o profundă impresie: tovarășul Hrușciov a subliniat încă odată politica consecventă dusă de Uniunea Sovietică și de țările socialiste în sprijinul coexistenței pașnice și micșorarea încordării internaționale și a demascat în fața întregii omeniri cercurile agresive din S.U.A., care au căutat pe toate căile să torpileze conferința la înalt nivel și să agraveze încordarea internațională.

Declarația conducătorului guvernului sovietic demonstrează odată mai mult că politica U.R.S.S. izvorăște nu din slăbiciune ci din dorința sinceră de construcție, din dragoste și respect pentru umanitate și cultură. Țările și popoarele marii familii a socialismului nu vor admite niciodată o încălcare a suveranității și integrității lor teritoriale, nici o jignire adusă demnității lor umane. Noi nu intimidăm pe nimeni dar nici nu ne lăsăm intimidați. Noi nu intenționăm să violăm spațiul aerian al vreunui stat, dar nu putem rămîne pasivi în fața unei violări a spațiului nostru aerian de către avioanele militare americane trimise în scopuri de spionaj.

De aceea atitudinea fermă a delegației Uniunii Sovietice s-a bucurat de aprobarea unanimă a popoarelor din marea familie socialistă și de simpatia tuturor oamenilor cinstiți, dornici de pace și progres din întreaga omenire.

Întreaga lume iubitoare de adevăr a văzut cu claritate cine dorește pacea și se declară solidară cu poziția delegației U.R.S.S., avînd convingerea fermă că lumina va triumfa asupra întunericului, viața asupra morții, că forțele păcii vor zădărnici uneltirile agresive ale imperialiștilor, care acționînd astfel nu vor obține decît disprețul și ura popoarelor.

Respectului nostru pentru fiecare stat nu i se poate răspunde cu mijloace piratерești, cu acțiuni de spionaj.

Noi apărăm cu aceeași hotărîre pacea și demnitatea popoarelor și statelor noastre. Respectului nostru să i se răspundă cu respect, dorinței noastre de pace cu gînduri pașnice, loialității noastre cu aceeași loialitate. Numai așa vom vorbi aceeași limbă și ne vom putea înțelege în problemele majore ale epocii noastre.

ALĂTURI DE TOȚI OAMENII MUNCII

ION D. ȘERBAN

Au încercat liderii politici americani și apoi trepădușii lor din granițele S.U.A. sau granițele N.A.T.O. să facă din negru alb, din noapte zi și din minciună adevăr. Spionul Powers a fost la început, după fișele serviciului de spionaj american, un adevărat mieluțel nevinovat, care, înfruntînd la 20.000 m. vînturile, căuta, „probe de aer" în cadrul unor cercetări științifice pentru binele omenirii. Că aceste „probe de aer" erau căutate la 2.000 de km. în interiorul granițelor Uniunii Sovietice, — asta o treceau sub tăcere scribii businessmenilor americani

Dar, cum spune un vechi proverb rusesc citat de tovarășul Hrușciov, nu demult: „minciuna are picioare scurte". O rachetă — o singură rachetă sovietică — a doborît odată cu avionul lui Powers, întregul eșafodaj de minciuni al Pentagonului.

Atițătorii la război — cinici și nesocotind cea mai elementară demnitate omenească — au căutat apoi să fundamenteze teoretic spionajul, vrînd să-l ridice la rangul de principiu în relațiile internaționale.

Iată de ce poporul nostru aprobă din toată inima poziția demnă, a Uniunii Sovietice față de atițătorii la război.

La Paris, datorită acestei poziții exprimate de președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., N. S. Hrușciov, atițătorii la război au fost demascați, au suferit o înfrîngere rușinoasă.

Întreaga omenire iubitoare de pace a aflat încă odată cine sînt dușmanii înrăiți ai păcii: cei ce trag sforile din culise sau pe față la Pentagon, în comitetele și comisiile pactului agresiv al Atlanticului de Nord.

Alături de toți oamenii muncii din patria noastră condamn astăzi cu toată indignarea și mînia acțiunile cercurilor agresive americane, care au împiedicat ținerea conferinței de la Paris.

Salut cu tot entuziasmul tineresc atitudinea fermă, justă și plină de demnitate, luată de tovarășul Hrușciov la Paris.

Popoarele nu pot fi înșelate de vorbe: ele cer fapte; și nici un fel de provocări nu le pot abate de la lupta pentru coexistența pașnică.

Poporul nostru, făcînd zid în jurul partidului și guvernului, luptă cu tot avîntul pentru traducerea în fapte a mărețelor obiective înscrise în Proiectul de Directive ale celui de al III-lea Congres al P.M.R., și este hotărît să meargă înainte pe drumul păcii și al socialismului.

ELOGIUL PASIUNII

Laurent Cassanova constata, într-un număr recent din „L'Humanité" că Aragon este, fără îndoială, scriitorul francez care s-a impus în cea mai largă măsură opiniei publice din țara sa. Poetul, romancierul, intelectualul care s-a dăruit fără rezerve cauzei proletariatului, s-a remarcat de mult ca unul dintre cei mai proeminenți luptători pe frontul social, pe frontul adevăratei culturi franceze. Recunoscător partidului, Aragon exclama într-o poezie intrată în patrimoniul clasic al liricii patriei sale: „De-atunci, din clipa aceea, în cîntec se preface, / Minie și iubire, și chin și bucurie..."

De curînd autorul Romanului neterminat a publicat în săptămînalul France-Nouvelle două eseuri. Nu e pentru prima dată cînd Aragon abordează acest domeniu. Articolul despre rimă, scris în 1940, scrisoarea către Joe Bousquet — adevărată artă poetică — eseul despre realismul lui Hugo, despre Eluard, despre Mallarmé sînt numai cîteva din contribuțiile sale la definirea unei estetici realiste și, mai apoi, realist-socialiste în Franța. Articolele din France-Nouvelle ridică unele probleme de o stringentă actualitate nu numai pentru critica literară franceză. Primul dintre ele dedicat romanului **Bătălie în marș** al Galinei Nikolaeva, (a cărui traducere în franțuzește a apărut de curînd), ridică o problemă deosebit de actuală: pasiunea criticului (și a intelectualului, în general) pentru cartea nouă, pentru descifrarea mesajului ei.

Nu poți scrie despre ideile și sentimentele pe care le comunică o carte dacă propriile tale idei și sentimente nu ating „temperatura care le transformă într-un fir incandescent". Altminteri, „devii complice la asasinarea ei prin sufocare". Critica literară e chemată cea dintîi să judece cartea, să aplice criteriile ideologice cele mai juste, în sprijinul autorului și al publicului.

Concepțiile fugii de răspundere, a „comodității intelectuale" au făcut ca mulți critici să se eschiveze de a-și spune cuvîntul asupra unor cărți cu un conținut mai dificil de interpretat. Ultimele volume ale Elsei Triolet, ale lui Sartre, adaptarea scenică a **Sufletelor moarte**, realizată de Adamov, sînt printre cele care au suferit consecințele acestei atitudini comode din partea criticii literare.

Analizînd în cel de-al doilea articol **Lovitura de trăznet** a lui Stil, Aragon stabilește că tocmai criticilor înregimentați în frontul unic al culturii noi, umaniste, democratice (în primul rînd colaboratorilor publicațiilor care apără punctul de vedere al literaturii progresiste) le revine sarcina de onoare de a fi cei dintîi care să imprime un punct de vedere just în judecata cărților, răspunzînd aspirațiilor reale ale poporului. „A fost necesar ca poliția să-și spună cuvîntul (confiscînd samavolnic volumul lui Stil, n.n.) pentru ca să ajungem la concluzia că avem de-a face cu un roman adevărat".

Căutînd explicația atitudinii lui Aragon, Laurent Cassanova cita cuvintele rostite de Maurice Thorez la o adunare a tineretului comunist francez care a avut loc în primăvara anului trecut. Vorbind despre contribuția poetului **Muzeului Grévin** la opera de continuare a tradițiilor realiste ale culturii franceze. Thorez aprecia că

...EXTERN

Aragon „a dat tuturor militanților partidului un exemplu de activitate bogată și îndrăzneață pentru unitate, pentru unirea tuturor forțelor în serviciul cauzei democrației, al cauzei naționale".

La întrunirea aceea, Aragon a subliniat cîteva din principiile literaturii înaintate din țara sa. Apartenența de clasă, caracterul național al operei, vor fi criteriile după care ea va putea fi judecată. Cît despre arta nouă, despre „inovație", el preciza că ea nu poate fi decît „un realism nou, un realism activ". Și cum opera literară interesează în măsura în care prezintă omul într-un stadiu determinat al evoluției sociale, cum, pe de altă parte, realitatea socială cea mai înaintată a zilelor noastre este socialismul, Aragon conchide logic „acest realism nou nu poate fi decît realismul socialist"

Ideea, formulată cu mai mulți ani în urmă, în articolul **Mitul lui Orfeu**, conform căreia poezia lui Eluard a cîștigat în claritate și vigoare din momentul apropierii poetului de clasa muncitoare, e exprimată mult mai limpede acum.

Deci îndrăzneala și pasiunea pe care Aragon o recomanda tinerilor critici, în articolele sale recente, nu pot fi despărțite de adeziunea fierbinte la principiile realismului socialist, formulate atît de limpede de poetul francez la întrunirea la care ne refeream. Criteriul partinic al criticii literare e unicul criteriu nosibil de apreciere în concepția poetului francez.

Indemnul la pasiune, chemarea adresată de Aragon în sprijinul operelor literare legate puternic de ideile cele mai înaintate ale omenirii, vin să accentueze o trăsătură dintre cele mai nobile ale acestui intelectual legat de poporul lui, de proletariatul revoluționar al întregii lumi.

Dan Grigorescu

NOI PESTE HOTARE

● Revista Inostrannaia Literatura nr. 4/1960 reproduce pe copertă desenul pictorului Iulian Olariu închinat prieteniei romîno-sovietice, apărut în revista Luceafărul din 1 noiembrie 1959.

● Sub titlul Teatro Romeno, a apărut de curînd în editura „Parenti" din Roma, o antologie din dramaturgia romînă cuprinzînd următoarele piese: O scrisoare pierdută și O noapte furtunoasă de I. L. Caragiale, Gaițele de Al. Kiriței, Steaua fără nume și Ultima oră de Mihail Sebastian, Titanic Vals de Tudor Mușatescu și Ziariștii de Alexandru Mirodan.

Volumul este îngrijit de prof. Giuseppe Petronio care semnează și o „Introducere". Se face, de asemenea, cîte o scurtă prezentare biografică a autorilor. Fiecare piesă are „Note de regie" semnate de Carlo di Stefano.

● De curînd a apărut la Sofia, în editura „Narodna Kultura" într-un tiraj de 4.000 de exemplare Izbrani Socinenia (Opere alese), de I. L. Caragiale.

Volumul conține bucăți din proza marelui nostru clasic și piesa O scrisoare pierdută. Traducători: Spaska Kamurkova, Ghergana Stratieva și Jordan Stratiev. I. Konstantinovski semnează un studiu introductiv.

● In marea sală a Bibliotecii Centrale din Phenian a avut loc, la 17 mai, o seară literară închinată lui Tudor Arghezi cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la naștere. Din partea Uniunii Scriitorilor din R.P.D. Coreeană a vorbit poetul Ciong Sa Gion care a făcut o documentată prezentare a vieții și operei marelui nostru poet. A urmat un program de recitări din opera sărbătoritului.

NAVA COSMICĂ SOVIETICĂ

Acum vreo sută și cîțiva ani, învățații lumii nu-și puteau stăpîni admirația față de o mare descoperire științifică: numai cu subtilitatea cugetării sale, numai cu puterea științei și calculelor sale, astronomul Le Verrier descoperise o planetă care circula, de cînd lumea, în jurul Soarelui, fără a fi fost știută de nimeni, fără a fi fost văzută de niciun ochi omenesc, nici chiar de ochiul descoperitorului.

Cîtă cale străbătută de știința de atunci, în acest din urmă secol! De la diligență am trecut la rapide trenuri transcontinentale, la colosale vapoare transoceanice, la ultra-rapide avioane cari ne duc, în cîteva ore, dintr-un continent în altul; apăsînd pe un buton facem lumină, în timpul nopții, ca ziua, sau punem în mers mari și complicate mașinării de tot felul; studiind atomul, fizica ne-a pus la îndemînă energii fantastice cari ne dau posibilități enorme. Fără îndoială, știința contemporană a făcut și face progrese uriașe într-un ritm uluitor.

In ziua de azi, omul nu se mai mulțumește să descopere prin calcul aștri nestiuți, să identifice și să studieze, prin deducțiile științei sale, alți aștri invizibili, nu se mai mulțumește să străpungă spațiul, cu telescoapele lui, pînă la depărtări de miliarde ani-lumină, ci a început a făuri, cu mîna sa, adevărate corpuri cerești pe cari, încărcîndu-le cu tot felul de aparate științifice, le trimite în spațiul extraterestru, acolo unde vrea el, spre a culege datele științifice pe care le dorește. Mai mult, rămînînd încă pe Pămînt, știe să conducă, prin legături nevăzute, acele corpuri pe calea voită de el, știe să le dea comenzi pentru executarea cutărora sau cutăror operații științifice, știe să le dea ordin să-i transmită, lui pe Pămînt rezultatele acelor operații. — Mărturii de netăgăduit stau extraordinarele realizări din ultimii doi ani și jumătate ale științei sovietice și ale Tehnicii sale: cei trei sputnici, cele trei rachete cosmice dintre care una circulă ca o nouă planetă în jurul Soarelui, ea, cea făurită de mîna omului, alături de surorile ei naturale, alta care a dus în Lună sute de kilograme de materie terestră, alta care, ocolind Luna, i-a fotografiat reversul ce acel astru ne ascunde cu cerbicie și a transmis pe Pămînt, savanților sovietici, acele măiestre fotografii ce cunoaștem cu toții. Iată, amintite numai în prea scurte cuvinte, atîtea strălucite și neegalate rezultate obținute aevea de știința sovietică, fruntașă printre cele mai fruntașe. Ce palide rămîn, față de aceste uluitoare realizări, poeticele povestiri ale mitologiilor antice, fantasticele plăsmuiri ale romancierilor științifici din secolul trecut!

Dar, oricît de măreț ar fi rezultatele ce poate obține cu aparate automate trimise în spațiu și comandate de pe Pămînt, știința sovietică nu se mulțumește numai cu atît. — Știe că cea mai înaltă perfecțiune a aparatelor automate nu poate înlocui, în întregime, acțiunea promptă și rațională a omului cugetător. De aceea înaintata știință sovietică a pus, încă de mult, în studiu realizarea visului celui mai fantastic al gîndului omenesc, călătoria omului însuși în spațiul extraterestru. Strălucitele și rapidele succese din trecut aduc cea mai sigură chezășie pentru cîștigarea unor victorii și mai strălucite în cel mai apropiat viitor.

Uniunea Sovietică a și atacat, în mod practic, această problemă, cu forțe noi și extraordinare. După cum se știe, la 15 mai 1960 a lansat prima navă-satelit în greutate de 4,5 tone conținînd o cabină, ea însăși grea de 2,5 tone, cabină în care se poate așeza un astronaut împreună cu toate aparatele necesare multiplelor și variatelor sale cercetări științifice, în greutate utilă de 1477 kgr.

Problema este extrem de grea: implică realizarea unor forțe de propulsiune inițială extraordinară, implică realizarea unei etanșeități perfecte a cabinei, protejarea ei printr-un blindaj sigur împotriva ciocnirii cu micrometeoriții ce mișună în spațiu, implică evitarea radiațiilor nocive, asigurarea vieții astronautului în condițiile de imponderabilitate și de alte feluri ce domnesc în cabină, asigurarea comunicațiilor lui cu Pămîntul, asigurarea mijloacelor de teleghidare de pe Pămînt precum și a comenzilor ce însuși astronautul va avea de dat și încă multe altele.

...STIINTIFIC

In afară de toate acestea, o problemă dintre cele mai dificile este aceea a realizării mijloacelor de întoarcere a nacelei astronautului pe solul terestru. — In adevăr, pătrunzînd, cu marea ei viteză în straturile dense de jos ale atmosferei, nacela se încinge prin frecarea ei de aer și se distruge prin încălzire. Trebuie studiate așadar și realizate, cu cea mai mare atenție, mijloacele de încetinire progresivă și suficientă a vitezei nacelei în apropierea solului terestru. — De altă parte însuși astronautul trebuie ales cu cea mai mare îngrijire, trebuie să aibe o sănătate perfectă, nervi de oțel și o voință prin care, rămas singur într-o cabină ce circulă, cu viteză uluitoare, în imensitatea spațiului, el, ființă conștientă de toate primejdiile ce-l pîndesc, să-și poată stăpîni toate reflexele și, cu judecată rece, să poată executa, fără greș, toate complicatele operații necesare. De aci nevoia unei întregi instituții de pregătire și antrenare a viitorilor astronauți.

Toate aceste pregătiri, toate aceste cercetări se execută sistematic în Uniunea Sovietică. La 15 mai 1960 știința sovietică a făcut primul pas în studiul practic al problemei prin lansarea navei-satelit. Datele culese cu acea navă constituie un material științific de cea mai mare importanță pentru îndrumarea cercetătorilor și pentru pregătirea viitoarelor călătorii ale omului în spațiul nemărginit. Se poate spune că acea primă navă cosmică și-a împlinit din plin misiunea, punînd în mîna savanților sovietici cheia cu care vor descuia ferecata poartă prin care, într-un viitor apropiat, se vor avînta ei înșiși în cosmos.

Ce se prevede în viitor?

Cei mai îndrăzneți au început a vorbi de posibilitatea evacuării omenirii întregi pe altă planetă, într-un viitor îndepărtat, atunci cînd Soarele nostru, dăruitor de lumină și căldură, își va fi schimbat prea mult puterea de radiație. Cei mai prudenți însă răspund că Pămîntul a fost este și va fi cea mai bună dintre lumi pentru om, că acesta se va adapta, treptat și mult mai ușor, condițiilor de viață ce-i va oferi Pămîntul, chiar și în acel neprielnic viitor depărtat, decît condițiilor ce i-ar oferi, atunci, orice altă planetă.

Ce va fi în acel depărtat viitor, e greu de spus, căci nimeni nu poate bănui cuceririle viitoare ale științei. Și, dacă rațiunea ne îndeamnă la prudență, nu trebuie totuși să uităm că istoria științei abundă de exemple în care dreptatea a fost de partea îndrăzneților. Dar să lăsăm scrutarea acelui prea necunoscut viitor îndepărtat și, mult mai modești, să căutăm a prevedea, pe cît posibil, ce se va întîmpla în curînd.

Fără îndoială, cu imensele ei resurse aduse nu numai de bogățiile sale dar, în foarte mare măsură, de perfecta organizație socialistă, Uniunea Sovietică, creatoarea celei mai noi și înaripate științe, Cosmonautica, este pe cale de a deschide larg, pentru om, porțile Universului. Încrezători, să o așteptăm la lucru, să prevedem, de acum și pe curînd, călătoriile savanților săi în Lună și în planetele sistemului solar, poate, nu prea tîrziu, chiar depășirea limitelor acestui sistem solar, dincolo în imensa Galaxie. In ziua în care pacea lumii este încă în cumpănă, să admirăm rezultatele obținute pînă acum de Uniunea Sovietică, să urăm acestei mari și puternice fortărețe a păcii victorii tot mai mari, tot mai depline în cucerirea pașnică a spațiului cosmic pentru binele științei, pentru binele omenirii întregi.

Acad. prof. Gheorghe Demetrescu
Directorul Observatorului Astronomic din București

O sărbătoare a poeziei romînești

Aniversarea celor 80 de ani de la nașterea lui Tudor Arghezi a luat proporțiile unei adevărate sărbători populare.

Cititorii și-au manifestat dragostea și prețuirea pentru opera unuia dintre cei mai originali creatori din literatura noastră, pentru scriitorul cetățean, luptător pentru cauza celor mulți, pentru democrație și socialism. Poate că ar fi cazul să începem enumerarea momentelor acestui jubileu cu aparițiile editoriale.

In vitrine au apărut: Tudor Arghezi: Versuri *în* Biblioteca pentru toți, *într-un tiraj de 60.000 exemplare, culegerea de articole* Tablete de cronicar, *ediția a doua din* Stihuri pestrițe.

Numai tirajul celor trei volume, apărute recent, întrece cu mult pe cel atins de întreaga operă a lui Tudor Arghezi înainte de Eliberare. Radio-televiziunea, ziarele și revistele noastre literare au consacrat în ziua aniversării emisiuni și pagini speciale închinate poetului. In Scînteia *acad. Mihai Beniuc semnează articolul* Tudor Arghezi la 80 de ani, *Paul Georgescu vorbește despre arta lui Tudor Arghezi ca despre „O artă profund contemporană". Scînteia tineretului publică, de asemeni, o pagină de articole și poezii închinate maestrului.* Romînia liberă, Munca, Steagul roșu, Flacăra, Contemporanul, Gazeta literară, Tribuna, *înserează profiluri, momente, însemnări despre viața și opera eminentului scriitor.*

Seria adunărilor omagiale a fost deschisă prin ședința din seara zilei de 18 mai, de la Casa Scriitorilor „M. Sadoveanu", din București. Aici au luat parte academicieni, scriitori, ziariști, oameni de artă și cultură. După cuvîntul omagial, rostit de academicianul Geo Bogza, au urmat audiții din opera poetică a lui Tudor Arghezi.

Tovarășul A. Sadețki, din partea Editurii de Stat pentru literatură din Moscova, i-a înmînat maestrului, cu această ocazie, primul său volum de versuri în traducere rusă.

Luînd cuvîntul la sfîrșitul festivității, tru aprobă din toată inima poziția demnă, a Uniunii Sovietice față de atițătorii la război.

La Paris, datorită acestei poziții exprimate de președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., N. S. Hrușciov, atițătorii la război au fost demascați, au suferit o înfrîngere rușinoasă.

Intreaga omenire iubitoare de pace a aflat încă odată cine sînt dușmanii înrăiți ai păcii: cei ce trag sforile din culise sau pe față la Pentagon, în comitetele și comisiile pactului agresiv al Atlanticului de Nord.

Alături de toți oamenii muncii din patria noastră condamn astăzi cu toată indignarea și mînia acțiunile cercurilor agresive americane, care au împiedicat ținerea conferinței de la Paris.

Salut cu tot entuziasmul tineresc atitudinea fermă, justă și plină de demnitate, luată de tovarășul Hrușciov la Paris.

Popoarele nu pot fi înșelate de vorbe: ele cer fapte; și nici un fel de provocări nu le pot abate de la lupta pentru coexistența pașnică.

Poporul nostru, făcînd zid în jurul partidului și guvernului, luptă cu tot avîntul pentru traducerea în fapte a mărețelor obiective înscrise în Proiectul de Directive ale celui de al III-lea Congres al P.M.R., și este hotărît să meargă înainte pe drumul păcii și al socialismului.

ACADEMICIANULUI TUDOR ARGHEZI

Cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a zilei dv. de naștere, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn, Consiliul de Miniștri al R.P. Romîne și Prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P. Romîne vă transmit dv., eminent reprezentant al culturii românești, cele mai călduroase felicitări, urări de sănătate și viață lungă.

Opera dv., rod al unei îndelungate activități literare și publicistice, este cunoscută și prețuită de milioane de cititori din țară și de peste hotare; o deosebită dragoste și-au cîștigat poemele de înaltă ținută artistică, bogate în idei, pe care le-ați creat în anii puterii populare.

Vă dorim, iubite tovarășe Arghezi, să dăruiți noi opere de seamă literaturii noastre, puse în slujba făuririi vieții noi și înfloririi patriei.

Comitetul Central al P.M.R.
Consiliul de Miniștri al R.P. Romîne
Prezidiul Marii Adunări Naționale
a R.P. Romîne

sărbătoritul a mulțumit celor prezenți pentru frumoasa manifestare.

In cursul zilei de vineri 20 mai au avut loc la Prezidiul Marii Adunări Naționale și la Ateneul R.P.R. două importante festivități. La adunarea de la Ateneul R.P.R. organizată de Academia R.P.R. și Uniunea Scriitorilor, au fost de față tovarășii Ion Gheorghe Maurer, președintele Prezidiului Marei Adunări Naționale a R.P.R., Ilie Murgulescu, ministrul Invățămîntului și Culturii, academicieni, oameni ai muncii, intelectuali, numeroși admiratori ai operei argheziene.

Acad. Athanasie Joja, președintele Academiei R.P.R., academicienii Mihai Beniuc, prim secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., Tudor Vianu și Geo Bogza, care au luat cuvîntul, au adus un cald omagiu marelui scriitor. A fost o întîlnire emoționantă a poetului cu cei mai de seamă prețuitori ai versului său.

In aceeași zi la Prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P.R. a avut loc solemnitatea înmînării Ordinului „Steaua Republicii Populare Romîne clasa I" academicianului Tudor Arghezi. Și aici, alături de tovarășii Ion Gheorghe Maurer, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, Ștefan Voitec, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al R.P.R., Athanasie Joja, Ilie Murgulescu, ministrul Invățămîntului și Culturii, erau de față numeroși reprezentanți ai științei, artei și literaturii. Tovarășul Ion Gheorghe Maurer a transmis poetului calde felicitări, urări de viață lungă și putere pentru desăvîrșirea mai departe a bogatei sale opere.

In cursul zilei de simbătă, 21 mai 1960, delegații de oameni ai muncii, elevi, studenți, intelectuali, reprezentanți ai diferitelor instituții de artă și cultură, ai ziarelor și revistelor literare au transmis scriitorului felicitări.

In Capitală s-au ținut adunări omagiale la Academia Generală Militară, la Spitalul I. C. Frimu, la Clubul „Poligrafie".

La Casa Centrală a Armatei a vorbit poetul Mihu Dragomir, după conferință au recitat versuri de Tudor Arghezi actori de la Teatrul Armatei, București.

In dimineața zilei de 22 mai, orele 10, Teatrul Național „I. L. Caragiale" a organizat în sala Studio un matineu literar: Tudor Arghezi. *A vorbit criticul Radu Popescu despre viața și opera lui Tudor Arghezi. Și-au dat concursul actori de frunte ai Teatrului Național „I. L. Caragiale". Joi 26 mai 1960, Academia R.P.R. și Uniunea Scriitorilor au organizat o masă tovărășească la restaurantul Casei oamenilor de Știință. Au fost prezente aproximativ 100 de persoane. Pentru Tudor Arghezi au toastat academicienii: Athanasie Joja, președintele Academiei R.P.R., Mihai Beniuc, prim secretar al Uniunii Scriitorilor, Zaharia Stancu, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., Tudor Vianu, Dr. N. Gh. Lupu, poetul Demostene Botez, dramaturgul Aurel Baranga, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.*

Uniunea Scriitorilor a adresat cu prilejul aniversării a 80 de ani de viață următoarea telegramă:

MAESTRULUI TUDOR ARGHEZI

Cu prilejul împlinirii a 80 de ani, conducerea Uniunii Scriitorilor și scriitorii din Romînia urează iubitului lor Tudor Arghezi fericire și mulți ani de viață în tihnă pentru ca să bucure poporul nostru cu noi cărți de poezie.

Mîndri că sînteți în mijlocul nostru, vă spunem din inimă: să trăiți!

In numele Uniunii Scriitorilor
din R.P.R.
Prim Secretar,
MIHAI BENIUC

București, 21 mai 1960.

Cu acest prilej, Luceafărul *a adresat maestrului Tudor Arghezi o telegramă de felicitare al cărei text îl redăm mai jos:*

MAESTRULUI TUDOR ARGHEZI

La împlinirea celor 80 de ani, revista Luceafărul, ale cărei pagini le-ați onorat de atîtea ori cu strălucita dvs. colaborare, vă urează, iubite maestre, o tinerețe îndelungată împlinită în noi opere ale geniului arghezian, spre triumful literaturii noi în patria noastră.

La mulți ani, spre bucuria nenumăraților dvs. cititori!

Adunări festive s-au ținut și la Cluj unde a vorbit academicianul Ion Agîrbiceanu, conf. univ. Dumitru Isac și scriitorul Nagy Istvan, membru corespondent al Academiei R.P.R., la Tîrgu Mureș, Orașul Stalin, Craiova, Turnu Severin, Constanța, Bacău, Galați, Suceava, Iași, Timișoara, Arad, Reșița etc. Au vorbit despre viața și opera poetului scriitori, critici literari, profesori universitari: Eusebiu Camilar, Marcel Breslașu, Dumitru Corbea, Radu Boureanu, Al. Dima, Const. Ciopraga, Ion Istrati ș.a.

La televiziune au fost prezentate mai multe emisiuni reprezentînd momente ale acestei emoționante sărbătoriri.

Adunări omagiale au avut loc și peste hotare. Asociația de prietenie sovieto-romînă, Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S., Institutul de literatură mondială „M. Gorki" și Biblioteca de literatură străină din Moscova au organizat o seară închinată marelui nostru poet.

Multe ziare și reviste străine au închinat articole și pagini consacrate vieții și operei scriitorului romîn. Nepszabadsag *a publicat în numărul din 22 mai un articol despre opera lui Tudor Arghezi;* Les Lettres françaises *publică în numărul din 12—18 mai eseul* Cei 80 de ani ai lui Tudor Arghezi *și în tălmăcirea franceză poeziile* Caligula *și* Psalmul de taină *de Hubert Juin,* Journal de Poètes, *care apare la Bruxelles, are o pagină închinată lui Tudor Arghezi. Tot în Belgia,* Antologia poeziei secolului XX *conține și un ciclu de poezii de Tudor Arghezi.*

Manifestările omagiale continuă încă.

...SPORTIV

PROFESORUL DE LITERATURĂ

Există în Riga un tînăr profesor de literatură al cărui nume este cunoscut în toată lumea. Se numește Mihail Tal. Fotografia lui a fost publicată în aproape toate ziarele. Este asaltat de reporteri.

Mai există o tablă de onoare a campionilor mondiali de șah care începe cu Steinitz și continuă cu Lasker, Capablanca, Alehin, Euwe, Botvinnik și Smislov. La începutul lui mai, acestor ilustre nume li s-a mai alăturat unul. Numele profesorului de literatură în vîrstă de 23 de ani. Numele lui Tal. Cum a fost posibil ca el să-l învingă pe celălalt mare Mihail al șahului, pe Mihail Botvinnik?

După relatările unor mari maeștri sovietici, cauza victoriei nu trebuie căutată în slăbirea forței de joc a lui Botvinnik, ci în fantezia scînteietoare a lui Tal, în manevrele îndrăznețe de atac care au declanșat mecanisme subtile, în constanța jocului și în același timp, într-o matură stăpînire de sine. Se credea că Tal, urmărind victorii de mare efect, se hazardează uneori și nu poate pe parcursul unui meci de durată să facă față apărării tenace a lui Botvinnik. Dar Tal a infirmat aceste pronosticuri luînd soarta partidei în mîinile sale, înscriind încă din prima partidă o victorie și sporindu-și mai apoi, metodic, avantajul.

Așa s-a ajuns la festivitatea din sala Teatrului Pușkin, cînd, după puține mutări, în partida 21-a, Botvinnik s-a ridicat în picioare și a strîns, primul, mîna noului campion mondial.

Drumul lui Botvinnik spre titlul suprem a fost mai anevoios dar el a deținut acest titlu 11 ani. E o mare performanță. De la moartea lui Alehin, în 1946 numele lui e prezent în toate meciurile pentru campionatul lumii.

Astfel, în 1948 într-un meci în care a întîlnit pe cei mai buni șahiști din lume și anume fostul campion mondial olandezul Euwe, americanul Reshewschi, estonul Keres și Smislos, „rusul liniștit", Botvinnik a jucat magistral. I-a învins pe toți. Apoi, în 1951 termină la egalitate cu Bronștein (U.R.S.S.) 5—5 și 14 remize. In 1954 își păstrează titlul în fața lui Smislos (U.R.S.S.) evident, 7—7 și 10 remize pentru ca în 1957 să-l piardă în fața aceluiași Smislov 3—6 și 13 remize. In meciul revanșă din 1958 Botvinnik a început fulminant cîștigînd primele trei partide. Meciul era jucat. Scor 7—5 și 11 remize. A urmat, anul acesta, meciul cu Tal în care a cîștigat 2 partide, a pierdut 6 și a remizat 12. La anul, Botvinnik va încerca să-și recapete titlul. El joacă rar în competiții (și aceasta are repercusiuni asupra jocului său) și este un remarcabil om de știință specializat în studiul și proiectarea mașinilor electrice sincronice.

Oricum, șahiștii sovietici dețin cu autoritate supremația mondială, prestigiul lor, dîrza și modesta lor luptă hotărăsc soarta tuturor turneelor mari. Țara sputnicilor și a rachetelor cosmice, țara marilor uzine atomice, țara giganticelor hidrocentrale, deține primul loc în lume și în șah. E un lucru firesc. Disciplina severă a șahului, îmbinată cu o suavă frumusețe, ne amintește caracterul poporului sovietic. In Moscova, orașul care a găzduit meciul Botvinnik-Tal dansează Ulanova, recompunînd, pe scenă, mișcările florilor, gîndește Tupolev și gîndurile sale străbat zidurile sonice, e orașul în care scrie Fedin.

Va trebui cîndva scrisă o odă a șahului. A șahului cu piese sculptate în fildeș sau în jad de constructorii zidului chinezesc. A șahului făcut din miez de pîine de către bolșevicii întemnițați la Petropavlovsk. A șahului de lemn purtat în rănița ostașului sovietic în drum spre Berlin. A șahului cu care joacă savanții la stațiunea Polul Nord 5. A șahului din casa profesorului de literatură Tal. A șahului din prima navă cosmică cu care vor zbura oamenii.

Cronicar

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Sibiu - Biblioteca orășenească

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

TRĂIASCĂ AL III-lea CONGRES AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÎN

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 12 (47) • 15 iunie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Acad. Mihai BENIUC

Pe pragul viitorului

Niciodată un eveniment istoric n-a fost așteptat cu mai deplină limpezime conștientă și cu mai înaltă bucurie obștească decît Congresul al III-lea al P.M.R. Un popor întreg, așteptîndu-l, îl vede ca un prag luminat de razele viitorului, un prag din care privești peste ani, după ce ți-ai cîntărit forțele și te-ai hotărît să pornești la o treabă nespus de importantă. Va trebui să tai prin timp un tunel de la capătul căruia, după consolidarea măreței construcții socialiste, începe comunismul. Iar în toată această uriașă desfășurare de forță și pricepere acționează nu altcineva decît voința însăși a oamenilor muncii exprimată de partid în cifre și în planuri și cirmuită de comuniști, de Comitetul Central al Partidului, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Pe trunchiul puterii libere a poporului, voința comuniștilor a dovedit că sînt destui doar cîțiva ani ca un popor, devenit conștient prin revoluție socialistă, să ajungă de la starea sa de înapoiere istorică în rîndul acelor popoare care în frunte cu Uniunea Sovietică pun bazele noi ale istoriei omenirii.

„Poezia" opincilor rupte și a mălaiului muced a fost măturată din viața poporului nostru de propria sa forță constructivă și creatoare, stîrnită nu din senin, ci deslănțuită prin lupte grele și constîntită prin doborîrea definitivă de la conducerea țării a reprezentanților claselor exploatatoare, prin dreapta desmoștenire a acestor clase îmbogățite prin jaf și asuprire. Acesta e meritul mare al comuniștilor și al întregului popor muncitor, în primul rînd al clasei muncitoare, aprigă și conștientă în urmărirea țelurilor sale revoluționare. Ideea de turmă și păstor, de dinastii cu presumptive drepturi divine de stăpînire, vorbe ca „puterea vine de la dumnezeu" nu mai joacă nici un rol în viața acelora care pun baraje riurilor, populează ogoarele cu mașini agricole, deschid miezul pămîntului ca să scoată fier, țiței, cărbune. Făceau ei și înainte, ce-i drept în neasemuit mai mică măsură, aceleași treburi, dar mereu pentru alții, aceiași „mai mari", „sus pușI", abia văzuți la față, ca moartea, dar mai hrăpăreți în bunurile vieții decît ea. Comuniștii i-au învățat pe oamenii muncii că rodul muncii lor le aparține de drept și trebuie să le aparțină de fapt. Iată ceea ce a înțeles poporul și iată ceea ce face prin forțe unite, sub steagul leninist al partidului. Iar pentru poporul nostru, steagul partidului înseamnă încrederea verificată în puterea de a clădi o viață nouă și dragostea pentru viitor.

În acest fel se explică entuziasmul cu care a fost primit proiectul de Directive ale celui de-al III-lea Congres al P.M.R. și dorința vie a maselor muncitoare de a întîmpina acest congres ca o sărbătoare, ca una din cele mai mari pe care le-a așteptat. Zilnic Scînteia anunță noi realizări și noi angajamente în cinstea Congresului, de la oțelari, de la textiliști, de la constructori etc. Nu rămîne nici o categorie socială care să nu fremete de avînt și de dorința vie de a-și demonstra cu acest prilej dragostea pentru partid.

Tinerețea prin socialism a poporului a făcut să se schimbe fizionomia țării, dînd vieții noastre întregi un aer primăvăratec, de prospețime și vigoare. Peste șase, apoi peste 15 ani, și țara și omul vor fi greu de recunoscut în comparație cu ceea ce e azi. Capacitatea de producție industrială și agricolă, sporită prin planurile în curs de desfășurare, va pune Romînia între țările cele mai înaintate. Nivelul cultural al oamenilor, astăzi conștienți că ei vor fi autorii Romîniei de mîine, va fi ridicat în consecință, iar oamenii de știință, educatorii, literații și artiștii, trebuie să se gîndească de pe acum la aceasta. Cerințele în toate domeniile creației vor fi mult mai mari. Iar ceea ce este mai important e că aceste cerințe vor fi ale întregului popor, care însuși va produce bunuri și va crea noi valori înzecit și însutit.

Un rol important în acest uriaș proces de transformare a vieții îl are și îl va avea tineretul, care trebuie să învețe tot mai temeinic să preia moștenirea pozitivă de la înaintași și s-o înmulțească cu acele valori care vor face din Romînia o țară din care a dispărut definitiv exploatarea omului de către om. Partidul a creat bază largă pentru o astfel de nouă viață socială. Poporul realizează zi de zi aceasta și prin cei mai buni muncitori ai săi, prin comuniști și prin noile forțe ce se ridică dintre tineri, cu conștiința formată în plină lumină a ideologiei clasei muncitoare.

Pentru ca toate acestea să reușească cît mai bine, tineretul trebuie să-și cunoască tot mai temeinic țara, trecutul ei, prezentul, lupta acelora ce i-au deschis noile perspective spre viitor în istorie. În acest proces de cunoaștere și educare, literaturii îi revine o parte importantă, tocmai prin faptul că ea reușește să aducă prin creație artistică ceea ce este mai frumos în viața noastră: omul nou, constructor conștient al socialismului mergînd cu pași siguri spre comunism. Acest om nou știe că nu e singur, că nu lucrează de unul singur și că ceea ce face depășește micile sale interese personale. El știe ce înseamnă spiritul colectiv, fără care nu concepe nimic din măreția ce crește sub mîinile sale, ce înseamnă partidul, care a deschis drumul vremurilor noi pentru țara noastră și îndrumă poporul. El știe ce înseamnă forța politică și economică a marelui lagăr socialist, în fruntea căruia stă invincibila Uniune Sovietică, constructoare a comunismului, și din a cărei experiență istorică învățăm și noi.

Congresul al III-lea al P.M.R. este de fapt congresul oamenilor zilelor noastre, a celor mai buni dintre ei în țara noastră, a celor care au văzut și văd peste ani viața în desfășurare istorică și făuresc, mobilizînd imensele rezerve morale și materiale ale întregului popor, viitorul.

Congresul va lumina puternic drumul viitorului, dezvăluind forțele nebiruite ale oamenilor ce cresc la noi în țară sub steagul partidului.

LA HUNEDOARA, IN NOUA OȚELĂRIE

Ion LĂNCRĂNJAN

Adevărul zilelor noastre

Dacă aș fi poet aș asemui adevărul zilelor noastre cu o apă care a fost cîndva un izvoraș firav și care a devenit acum un fluviu măreț, o tălăzuire care nu mai poate fi zăgăzuită de nimeni și-n nici un fel. În prezent, socialismul a devenit realitate, o realitate vie, un exemplu, o pildă luminoasă. În prezent, ca niciodată pînă acum, s-a realizat o unitate de acțiune a întregii omeniri, împotriva războaielor, împotriva celor care mai încearcă să uzurpe și să înjosească făptura umană, Omul. În prezent omenirea e mai conștientă decît oricînd, în ciuda tuturor piedicilor, în ciuda tuturor diversiunilor. În prezent, în epoca noastră, care-i o epocă de trezire și de ridicare la luptă a celor mai largi mase, se simte responsabil, trăiește și se frămîntă pentru problemele întregii lumi pînă și cel mai „umil" dintre oameni, pînă și cel mai „neînsemnat" om, care a ieșit din umbră, dezvăluindu-și toată frumusețea, măreția. Acesta cred, de altfel, că-i sensul major al epocii: ridicarea și înălțarea în lumină a întregii omeniri. Acesta cred că-i principalul rod — și cel mai de seamă — al activității duse de comuniști, al luptei lor, al sacrificiilor pe care le-au adus pentru binele umanității. Fără această ridicare, omul nu și-ar fi putut trimite în cosmos solii săi, n-ar fi putut ajunge la marile sale cuceriri științifice. Lucrurile acestea sînt adevărate și sînt cunoscute, se va spune, atîta doar că sînt spuse mai patetic, oarecum. Și se va adăuga, probabil, de către cei cărora le place să coboare toate frămîntările și toate problemele la nivelul scăzut al frămîntărilor și problemelor proprii, că noi nu mai avem nevoie de patetism, pentru că sîntem oameni moderni, contemporani cu sputnicii și cu rachetele cosmice. De patetism ieftin n-avem nevoie, sînt de acord — mai ales dacă înțelegem prin patetism un anumit fel de entuziasm mai de suprafață, — dar de o artă măreață, de o literatură care să corespundă într-adevăr cu epoca noastră, cred că avem nevoie și sîntem obligați să tindem spre ea. Realizarea acestei arte însă nu se poate face în afara sensului major al epocii noastre, în afara luptei care se dă în prezent în lume, pentru construirea societății noi, socialiste și comuniste, pentru stîrpirea oricărei împilări. Niciodată nu cred că s-a dat în lume, ca acum în epoca noastră, o bătălie atît de aspră și de hotărîtoare. Niciodată nu s-au înfruntat în lume, așa cum se înfruntă acum, idei atît de diferite, și atît de opuse. Niciodată n-a existat atîta limpezime și-atîta tulburare, atîta liniște și-atîta răscolire. Omul a ajuns la cele mai înalte cuceriri — filozofice, sociale, științifice — și e nevoit încă să mai sîngereze, să mai lupte, în numele acestor cuceriri, pentru consolidarea lor, pentru ca să se poată bucura din plin de aceste cuceriri. Andrei Sokolov, de pildă, — eroul povestirii lui Șolohov, „Soarta unui om", — și-atîția alții „sokolovi", care și-au dat sîngele pentru apărarea Patriei și pentru salvarea întregii omeniri — au fost nevoiți să participe la un război crîncen și au plătit scump victoria pe care au obținut-o. Tocmai de aceea, tocmai pentru că avem de-a face cu o epocă atît de complexă și de frămîntată, cred că-i bine să optăm pentru patos atunci cînd e vorba de reflectarea artistică a acestei epoci, — înțelegînd prin patos mai multă dăruire de sine, mai multă cheltuire de energie sufletească. Tocmai de aceea cred că-i bine să optăm pentru măreție, atunci cînd e vorba de realizarea lucrărilor consacrate contemporaneității — înțelegînd prin măreție o cuprindere mai completă, mai largă și mai profundă, a epocii pe care o trăim. N-are rost — nu folosește nimănui lucrul acesta, — să scrii o carte despre perioada de rezistență și de luptă împotriva hitlerismului, dacă nu reușești să cuprinzi măcar o parte din mînia maselor, din lupta pe care au dus-o ele, sub conducerea comuniștilor, împotriva hitlerismului. Avea foarte multă dreptate unul dintre scriitorii noștri contemporani atunci cînd spunea că noi nu ne folosim de ceea ce ne stă la îndemînă, de lărgimile de orizont pe care ni le deschide realismul socialist, și că punem de multe ori în mișcare un mecanism uriaș, pentru a ridica de jos o cutie de chibrituri. Nu îndrăznesc și nici nu vreau să vorbesc în numele generației din care fac parte pentru simplul motiv că nu m-a împuternicit nimeni să fac lucrul acesta și pentru că îi dezaprob pe cei cărora le place să se autointituleze șefi de promoții și de generații. Cred, însă, — spun asta ca pe o simplă părere personală, — că e cazul și-i timpul să ne îndreptăm cu mai mult curaj spre generalizări artistice cît mai profunde și cît mai ample, care să emoționeze și să entuziasmeze cu adevărat pe contemporanii noștri, pe cei care au pus temelia vieții noastre noi. Cred că e cazul și-i timpul să meditățm și mai mult asupra cuvîntului pe care îl așternem pe hîrtie, asupra scrisului. Sub ochii noștri au loc schimbări și transformări uriașe.

Entuziasmul cu care a fost primit proiectul de Directive ale celui de-al III-lea Congres al P. M. R., nerăbdarea și bucuria cu care este așteptat Congresul, demonstrează clar, fără putință de tăgadă, că nivelul conștiinței poporului nostru a crescut foarte mult. Chiar de aceea se cuvine să ne înviorăm și noi scrisul și să participăm cu și mai mult entuziasm la rezolvarea sarcinilor care ne stau în față. Fiecare întîmplare, fiecare fapt de viață își are tîlcul său filozofic, uman. Și ce poate fi mai frumos decît dezghiocarea acestui tîlc, decît scoaterea la lumină a ceea ce-i măreț și-i demn de scos la lumină, decît vestejirea artistică, sobră, convingătoare, a tot ce-i josnic și perfid?

Un om a renunțat la bucata lui de pămînt și s-a înscris în gospodăria colectivă. S-a frămîntat, s-a certat cu nevasta, și-a bătut boii, ca să-și arate necazul, apoi s-a dus și-a dat cererea. A rămîne numai la atîta, la faptul brut, care poate să fie poetizat și „literaturizat" ori depoetizat și „obiectivizat", înseamnă a nu realiza nimic, pe plan artistic, întrucît renunțarea la jugărașe, la proprietatea privată, e legată într-un fel sau altul de destrămarea individualismului, de prăbușirea unui mit. N-are rost să mai cîntăm aceeași melodie pe cunoscuta temă a dramei pămîntului, după ce există un roman ca Ion, după ce există Moromeții. Dacă vom reuși să găsim acorduri și mai noi, să aprofundăm tema însingurării și să sugerăm rezolvările pe care le capătă, în perspectiva dezvoltării societății noastre noi, vom ajunge la rezultatele dorite. În acest sens cred că-i bine să fie îndreptate căutările de noi formule artistice, formule care trebuie să fie cerute de înseși temele tratate și care nu pot fi descoperite apriori, înaintea abordării unei teme, înaintea fixării unui subiect. E ușor și-i comod să vorbești despre nu știu ce „sincronizare cu epoca", ca despre o condiție obligatorie a artei contemporane, dar e mai greu să pătrunzi în profunzimea acestei epoci și să scoți la iveală sensul și adevărul său. Poporul nostru vrea să vadă reflectat puternic în opera de artă marele adevăr al contemporaneității, care se confundă cu mersul nostru înainte, spre socialism, spre comunism.

DIN SUMAR:

Versuri de: Maria Banuș, Ion Brad, Gica Iuteș, Victoria Ana Tăușan, Nicolae Tăutu.

Proză de: Ion Ilie Mileșan, Atanasie Toma etc.

Comuniștii în frunte — reportaje de: Matei Gall, Aurel Lambrino, Corneliu Leu.

Ion Dodu Bălan: Cîntare Partidului.

Dan DEȘLIU

Steagul

Salut, inimă foșnitoare,
torță de pînză înflăcărată,
pe vîrfuri de schele,
pe aripi de tractoare,
săgeată de drum
către soare și stele,
către pămîntul de mîine — săgetată!

Salut, prietene general
și soldat,
în prima linie,
cu noi, totdeauna:
pe strungul vreunui flăcău sprincenat,
pe casa Comitetului Central,
mereu majestuos și amical,
ca bujorii, ca luna.

Fără podoabe, fără zorzoane,
numai roșu — ca zorile!
Cu tine-n frunte,
sîntem o mie de milioane,
din toate zările,
de toate culorile!

Te poartă-n furtună matrozul-erou
și moartea se dă la o parte...
În liniștea nopții,
pe-un colț de birou,
luminezi un proiect,
un poem fără moarte...

Cînd foșnești lîngă frunțile noastre,
parcă vine un frate,
parcă marea răsună:
— Vom războI și aici,
și acolo, spre astre!
Ce nu se poate?
Hai, împreună!

Te văd — pe-acoperișul căminului sătesc,
pe-a cosmonavelor traiectorie...
Asemenea steag omenesc
n-a mai fost în istorie!

Gheorghe TOMOZEI

Comunistul

Ce cîntec suie — mă-ntreb — în tării,
golind văzduhul de glasuri de jale?
Cîntecul care-n azur licări,
s-a născut pe buzele tale.

O lumină nouă, transpare
în păduri și în văi.
M-apropii și știu de unde răsare:
E izvorîtă din ochii tăi...

Umbra unui om, apără spicele timpurii
de fulgii de nea.
Te va ocroti și pe tine, deși
umbra-i a ta.

Cum vîntul trece din frunză în frunză
și spicul suie, din picuri de ploi,
tăria ta, de nimeni ascunsă
se continuă-n noi.

Iată mîini care smulg aur din stînci,
dintr-ale apei rafale.
Pare că vreai la piept să le strîngi,
acestea sînt mîinile tale...

Inima ta, bucurie ne-aduse,
lîngă inimile noastre bătu,
Cupa luminii-i aproape de buze...
Te bucuri și tu!

Niculae STOIAN

Îndemn

Ne-am ridicat, stindardul cel roșu salutîndu-l
Și-asupră-ne tăcerea întinse aripi mari.
Cuvintele-mpietrîră, dialoga doar gîndul
Cu pașii temerarilor stegari.

O, pașii-aceștia, veșnic tulburătorii pași,
Sînt ai stegarilor, sau Sîrbu-n amintire
Pășește-n fața plumbilor vrăjmași
Nu către moarte, ci spre nemurire?

N-au prins o primăvară să vuiască
Prea fericiții mei țărani, ca-n patru'ș'cinci,
Cînd măsurau moșia boierească
Cu etalonul spartelor opinci?

Ce-i freamătul acesta în inimă și-n gînd?
Vreo-nvolburare, poate, de tinere lavine,
Sau muncitorii-n patru'ș'opt, călcînd
Întîia oară-n propriile uzine?

Și care cîntec oare deodată ne o cuprins,
Ca un torent de glasuri, imense portative?
E însuși socialismul, azi printre noi descins.
Dintr-ale fericirii înalte Directive...

...Demult tăcu și pasul stegarilor solemn...
Dar, cum în cer un vultur și-n adîncimi o undă,
Își mai rotește încă ecoul un îndemn
Și inima nu conține să-i răspundă.

PROFILURI LITERARE

ION HOREA

Poet aparținînd generației lui 23 August, generație crescută și educată de partid, Ion Horea însumează pe parcursul creației sale sentimente viguroase, mobilizatoare, proprii tineretului și poporului nostru muncitor.

Indreptățind numai într-o oarecare măsură prin volumul Poezii (E.S.P.L.A., 1956) eticheta de bucolic, de reprezentant al bucolicei noi (vezi G. Călinescu, Contemporanul, 12. XII. 1958) expresie după părerea noastră nu întrutotul măgulitoare pentru un liric al secolului cosmic, Ion Horea trăiește ulterior o fermecătoare spirală a evoluției sale poetice, atingînd în ciuda acestui calificativ treapta unei poezii dense, plină de idei, o poezie lipsită de „cramele", „tălăngile" și „ciucălăii" de pastel idilic din primul volum, dar plină în bună măsură de vibrația și perspectiva epocii noastre.

Evident, schimbată în esența ei, radical transformată, viața satului are poezia ei nouă, are sensurile și prospețimile ei inedite. E o distanță de nemăsurat între contemplația de iz sămănătorist, strict decorativă a unei toamne bogate să spunem, a culesului roadelor, și cîntarea nouă a roadelor care se întorc în hambarele celor care le-au muncit. Horea trăind aceste sentimente, e pînă la un punct, dar numai pînă la un punct un original poet al toamnelor rodnice, de aur. Bostanii, fasolea, merele Ionathan, aroma butoaielor, etc. sînt elemente ale unor variații poetice pe tema toamnei în satul nostru de azi. Atras de aceste motive, rezumat la acest aspect al vieții satului, Ion Horea uită să sondeze în adîncime această realitate complexă, zbuciumată, trăind procesul capital al transformării ei revoluționare, al ridicării ei din adîncul istoriei, din robia seculară, pe treapta civilizației, a demnității și fericirii.

Oprindu-se cu o singură excepție („Balada însămînțării grîului de toamnă" care tratează tema conflictului de clasă) la acest aspect, și el privit detașat de restul problemelor, Ion Horea a plătit tributul unei viziuni idiliste, trandafirii, asupra realității satului nostru. Ajutat de o critică constructivă, partinică, Ion Horea și-a îndreptat din ce în ce mai atent privirea asupra realității, adîncind perspectiva acesteia, intuind mai bine pulsul și vibrația ei. De altfel elemente care fac discutabil calificativul de „bucolic" există chiar în primul volum, poetul definindu-se prin temperament și motivele de insipirație, mai larg, mai complex decît îl poate desena un asemenea atribut.

Poetul alege teme cu semnificație larg umană. Arhimede, de ex. sugerează ura poetului față de nesăbuiții cotropitori care calcă în picioare nestematele cugetării și simțirii umane, și subliniază în același timp necesitatea unei permanente vigilențe față de incendiatori.

Sarcastic, înmuindu-și penița în vitriolul tabletei argheziene, Horea demască în Recunoașteri tipul hîd al incendiatorilor imperialiști, baroni întru Wehrmacht și dolari, legionari mistuiți de ură neputincioasă sau diplomați ai războiului rece. Degajat, cu aerul uriașului care strivește năpîrci, poetul schițează în linii groase caricatura bestiei legionare, progenitură a întunericului și smîrcurilor: Făcut ca de-o lăcustă spurcată și-un gîndac / te ridicai în slavă că porți și sînge dac, / și fruntea ta duhorii și moliei asemeni, / ți-o-ncununai cu nimburi, cioplindu-o în cremeni. / Te-ai scuturat de umbra din tufe și viroage, / croindu-ți chipul celui ce-ncearcă să se roage, / și ridicînd troițe din lemn și din granit, / m-ai vrut pe crucea țării bătut și răstignit/.

Intr-un poem care bate prin temă către baladă, intitulat Furtuni, inspirat de o călătorie prin deltă, poem lipsit în general de vibrație interioară, Horea atinge în final o notă de lirism autentic.

Ion Horea, privit chiar prin prisma întîielor creații, se refuză unei formule poetice anumite, unei arte poetice fixe, temperamental și ideologic poetul fiind mai complex, chinuit de căutări, de cunoaștere, de zbor.

Imbogățindu-se cu mai multă experiență de viață, și artistică, trăind în orizontul marilor cuceriri ale poporului nostru condus de partid, în atmosfera fecundă, de entuziasm și eroism comunist a clasei noastre muncitoare, poetul ridică lira la nivelul acestui tumult spiritual, încearcă să-i prindă vibrația în cîntecul său. Elementele fragile ale unei poezii de idei, sau în orice caz de conținut, existente mai de mult în poezia sa, se maturizează, poetul tinzînd către o apropiere din ce în ce mai adîncă de epocă și de chemările ei. Acest lucru își găsește expresie în poeziile publicate în ultimii ani prin revistele noastre: Viața Romînească, Luceafărul, Tribuna, Gazeta Literară, etc.

E remarcabil patosul cu care poetul invită, în numele poeziei și al unei nepotolite sete de frumos, pe arhitecți, să transpună în marmoră nepieritoare sufletul patriei noastre.

Poetul își cunoaște măsura, folosește cu prudență și exactitate ideea poetică, dezvoltînd-o într-o gradație firească, evitînd divagația (Vîrstele, Gazeta Literară, Nr. 16).

Poemul transcrie în versuri de factură clasică alături de ideea că prin învățătura leninistă artistul a căpătat măsura clară a înțelegerii lumii și istoriei ei — certitudinea comunistă în triumful rațiunii umane, nelimitate și suverane în univers, dorința ca pămîntul, după noianele de convulsii și suferințe, să fie în întregime o casă și o grădină.

Poemul Generație, Gazeta Literară Nr. 9 (259) e un document poetic mobilizator, de nuanță reflexivă, al elanului constructiv, al devotamentului cu care tînăra generație contribuie la construirea patriei. Eroismul în muncă al acestei generații e obolul cel mai de preț dat poporului și martirilor lui, care s-au jertfit pentru viața pașnică și fericită a acestor ani. Poetul își dorește lui și generației sale pasiunea și tăria de oțel a lui Pavel Corceaghin, oțel călit de văpaia partidului: Te simt mereu aproape, Corceaghin, și te știu/ întors din umbra vremii și somnul ei pustiu. / Oțelul meu de tine lăsat mi l-a călit / puterea și văpaia aceluiași partid, / să mă ridic în lume cu tot ce am de spus / pe Argeș mai la vale, pe Crișuri mai în sus !/.

Nu mai puțin înaripată ni se pare confesiunea poetului sinceră, reținută, străbătută de o puternică dragoste pentru patrie, ca și de sentimentul de mare răspundere pe care îl simte față de aceasta. (Eu mai rămîn, Luceafărul Nr. 24).

Poate una dintre cele mai frumoase poezii ale sale, semn sigur al ascendenței creatoare, Eu mai rămîn te face să simți în cadențele ei, bătaia inimii poetului, înfiorată de sentimentul răspunderii și al iubirii de patrie: La ceasul cînd începe să mă cheme / Apusul prăbușit peste comori / și vulpea toamnei latră-n întuneric / și se trezesc pădurile vibrînd/ în vînturile tari ce se desferic / și-n iernile ce cad peste pămînt /... .../Eu mai rămîn s-ascult cum se rotește / în jurul lumii timpu-noitor / Deasupra mea să văd din nou cum crește / Luceafărul căruia-i sînt dator /... Intoarceți-vă dar acum acasă, / Voi ce lăsați furnalele arzînd / Și cîmpul coperit cu holdă grasă, / și gînduri mari cum n-ați lăsat nici cînd,/ spuneți-le copiilor povestea / făgăduită-aseară și-i culcați / Sînt ale voastre ceasurile acestea / Cărora-i dreptul vostru să vă dați.

Ion Horea a atins în căutările sale o treaptă care poate fi definitorie pentru creația sa, o treaptă care obligă din ce în ce mai mult la claritate și adîncirea mesajului.

Renunțînd la unele nebulozități de expresie, susceptibile de confuzii (Intre cer și pămînt, Luceafărul nr. 13, 1959) abordînd cu curaj și inventivitate noi forme poetice, lărgindu-și încă sfera tematică, Ion Horea va înscrie o creație din ce în ce mai valoroasă, o creație în care să se răsfrîngă cu și mai multă putere trăsăturile spirituale ale generației sale.

Vasile Nicolescu

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcție).

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

CÎNTARE PARTIDULUI

Antologia de versuri, Cîntare Partidului, publicată de Editura de Stat pentru literatură și artă, depășește, evident, semnificațiile unei culegeri obișnuite, realizată ca și aceasta, după un anume criteriu tematic; rosturile ei capătă sensuri simbolice, mănunchiul de poezii, cules din cîmpul înfloritor al literaturii noastre realist-socialiste și așezat între copertile cărții, reprezentînd un omagiu vibrant adus Partidului Muncitoresc Romîn de poeți din toate generațiile, de la Nestorul poeziei romînești Tudor Arghezi, G. Călinescu, Victor Eftimiu, Otilia Cazimir, Demostene Botez, Zaharia Stancu, George Lesnea, Alfred Margul Sperber, pînă la proaspătul condei de pe care aproape că nu s-a uscat încă cerneala primei semnături. Alături de cei care continuă să lucreze și astăzi rămîn prezenți cu versurile lor regretații poeți A. Toma, Emil Isac și Nicolae Labiș.

Deși, ca orice lucrare antologică, culegerea de față reprezintă numai o parte infimă din prinosul pe care poeții noștri îl aduc cu fiecare vers Partidului, ea prilejuiește totuși oricărui cititor o imagine edificatoare pentru ceea ce înseamnă detașamentul de avangardă al clasei muncitoare în istoria poporului nostru, constructor al socialismului, în păstrarea și promovarea celor mai bune tradiții revoluționare, în lupta pentru pace și fericirea oamenilor muncii. Inspiratorul celor mai îndrăznețe acțiuni pentru înfăptuirea bazei materiale a construcției socialiste, Partidul este totodată inspiratorul celor mai răscolitoare și mai avîntate versuri menite să educe oamenii muncii în spiritul moralei comuniste și-al umanismului socialist. Invățătura lui înțeleaptă, izvorîtă din filozofia marxist-leninistă în care respectul pentru munca poporului, adevăratul înfăptuitor al istoriei, ocupă un loc de seamă, i-a inspirat geniului lui Tudor Arghezi, în poezia Să ți-o sărut, versuri nemuritoare, închinate minii creatoare de bunuri și frumuseți a muncitorului:

„Dă-mi fiecare deget, din cinci,
să ți-l sărut,
Și ție, fată zveltă, care-nvîrtești
în aer,
Ca o sfîrlează, fusul pe firul tors
din caer,
Și ție, străduitul cu palma grea
și tare,
Cu ele îmbrăcate, de fier, ca-n
degetare".

Istoria eroică a luptelor comuniștilor, abnegația și spiritul de jertfă de care au dat dovadă în cele mai grele momente din lupta revoluționară a poporului nostru și-a găsit ecou în versurile a numeroși poeți, cuprinși în prezenta antologie. Astfel, Marcel Breslașu e reprezentat cu fragmente din amplele poeme In tîrg la Iași 1917, Cîntecul de leagăn al Doncăi; Ion Bănuță, cu zguduitorul fragment In noaptea aceea din ciclul Cetatea tăcerii: Maria Banuș, cu versurile pline de sensibilitate din Eroilor ceferiști; Dumitru Corbea, cu frumoase fragmente din poemul Doftana; Ion Brad, cu Prunii Doftanei: Victor Tulbure cu populara Balada tovarășului care a căzut împărțind „Scînteia" în ilegalitate, și mulți alții, pe care regretăm că, din lipsa de spațiu, nu-i putem cuprinde în această înșiruire, dar care au adus și ei, conform temperamentului poetic al fiecăruia, prinosul de recunoștință eroilor căzuți pentru cauza Partidului, eroi cărora Eugen Jebeleanu le-a închinat antologica sa poezie: Pe lespedea eroilor:

Ei au căzut cu fața la dușmani,
Dar nu sînt morți căci inima lor
bate
De dincolo de moarte și de ani
De-a pururi pentru noi și libertate.

Cu o remarcabilă forță de sinteză lirică, Tiberiu Utan, în poezia Cincisprezece flăcări, evocă lupta Partidului nostru, care însumînd tradițiile revoluționare ale poporului, l-a condus spre fericire și-l conduce astăzi pe drumul glorios al desăvîrșirii socialismului, deschizîndu-i perspective luminoase către viitor:

Cincisprezece flăcări! —
cine-a fost stegar
Griviței, Doftanei, și-a pornit
Lupenii ?
Cine va aprinse-n veacuri, temerar?
Parcă luminează
Inima lui Lenin!
. . . .
Cincisprezece flăcări
cincisprezece ani
Viitori, înalță steaguri noi
pe creste.
Cincisprezece flăcări —
steaguri de partid.
Mai departe cheamă flăcările
aceste.

Acesta este drumul pe care ne-a condus partidul către victoriile de azi, drumul întregului nostru popor muncitor:

Cu inima-ți fierbinte
Și luminoasa-ți minte
Partid al țării mele
Să ne călăuzești
Pe drumul nostru harnic
Și pașnic — înainte,
Să ne durăm aievea
O țară ca-n povești.

(Marcel Breslașu—Partidul)

Imaginea partidului se răsfrînge în versurile poeților noștri ca aceea a unui părinte drag și înțelept conducător, ca a unui îndrumător priceput al creației literare:

Mai arătați-mi un partid
Ce crește-n cîntece copiii, —
Poporului stegar și ghid
Și stat major al poeziei.

(Eugen Frunză: Stegarul)

Această forță călăuzitoare a Partidului i-a făcut și în trecut pe alți poeți să-și găsească adevăratul rost, ferindu-i de sterilitatea însingurării:

Orbecăind prin mlaștini, prin
apele stătute,
Aș fi luat poteca pădurilor tăcute
Și-aș fi trăit ca fiara, în mine
răzvrătit,
Cătînd, fără putere, liman și răsărit.
O flacără din carte prinsese
să-mi arate
Ideea leninistă ce drum și cum
străbate..."

(Dumitru Corbea: Lumina Partidului)

Versuri inspirate cu valoare de artă poetică, mărturisind rolul hotărîtor pe care l-a avut întîlnirea cu Partidul pentru evoluția sa literară, scrie și Maria Banuș:

Puteam fi epavă pe mări,
O așchie-ntoarsă de val,
O raclă cu moarte chemări,
Uitată de cei de pe mal,
Puteam fi epavă pe mări.

Că nu m-a-nghițit nici pămînt,
Nici aer, nici valuri, nici foc.
Partidul îl binecuvînt
Și clasa cu forță de șoc,
De nu m-a-nghițit nici pămînt.

(Maria Banuș — Partidului meu)

Un sincer sentiment de recunoștință față de Partid îl exprimă Ion Bănuță în poezia Partidului îi sînt dator:

„De-adun puteri de fluvii mari
spumoase-n val, de simt că-s jar,
de merg pe drum înnoitor. —
Partidului îi sînt dator

Redobîndirea demnității umane, strivită pentru un moment sub cizmele fasciste într-un război criminal, descoperirea cu ajutorul Partidului a sensurilor majore ale luptei și-ale vieții, îi inspiră lui Radu Boureanu un poem vibrant, închinat insurecției din August 1944, conduse de Partid:

„Ar trebui în pîlnii de aur
să răsune
Numele forței liberatoare
Ca o explozie de soare!
Dar tu îl știi, bătrîne oraș,
Brațul puternic care a lovit
Neomenosul, dușmanul trufaș;
Știe granitul străzilor,
Știu tîmplele zidului,
Coroanele copacilor, inimile simple;
Toate-au știut, toate-au văzut
Brațul în lupte-ncordat în trecut,
Brațul de azi, uriaș al partidului".

(Radu Boureanu: Sub stele mari de august).

Eliberați de povara apăsătoare a trecutului, poeții noștri, din toate generațiile și de toate limbile vorbite pe pămîntul scump al patriei noastre socialiste, exprimă în versurile lor pătrunse de spirit de partid, bucuria vieții noi, dragostea de muncă, fericirea de a fi liber, pacea, internaționalismul proletar:

„Hai, dă-mi mîna! Să ne fie
Glasul goarnă-n bătălie:
Și-ntr-o oaste fără număr
Să stăm umăr lîngă umăr".

(Horvath Istvan: Cine-i mai îndurerat ?).

Din diversitatea timbrului liric atît de nuanțat al poeților citați se împletește o mareață simfonie, din tonalitățile căreia nu pot lipsi glasurile unor poeți ca Miron Radu Paraschivescu, Cicerone Theodorescu, Szemlér Ferenc, Nina Cassian, Veronica Porumbacu, A. E. Baconski, George Dan, N. Tăutu, Mihu Dragomir, Dan Deșliu sau a mai tinerilor Florența Albu, Violeta Zamfirescu, Aurel Rău, Ioan Horea, Dimos Rendis, Nicolae Stoian, Gh. Tomozei, Ștefan Iureș, Mihai Gavril, Toma G. Maiorescu ș. a.

Pomenirea acestor nume de poeți talentați din care n-am mai citat versuri, — și poate ar fi fost nevoie să amintim și pe alții din și din antologie, — demonstrează unitatea frontului nostru literar. Strîns uniți în jurul Partidului și pătrunși de spirit partinic, scriitorii noștri au urmat cuvintele din Raportul Comitetului Central la al II-lea Congres al Partidului:

„Deosebit de îmbucurător este faptul că în literatura și arta noastră își dau mîna scriitori și oameni de artă din diferite generații.

Tot ce are mai talentat literatura și arta romînească participă astăzi la opera de dezvoltare a culturii puse în slujba poporului. Furia pe care acest fenomen o stîrnește oficinelor propagandei imperialiste este, în felul ei, o recunoaștere a succeselor dobîndite de partid în opera de dezvoltare a culturii în R.P.R.

Scriitorii și artiștii noștri continuă tradițiile literaturii și artei înaintate a trecutului, tradițiile clasicilor literaturii și artei noastre. Ei se străduiesc, în marea lor majoritate, să reflecte în operele lor realitatea noastră și să contribuie activ la opera de educare a oamenilor muncii în spiritul socialismului"

Pentru aceste succese, poporul nostru îi e recunoscător și credincios Partidului, și rostește cu mîndrie versurile poetului Mihai Beniuc, expresie a sentimentelor populare:

„Tu dat-ai slobozie muncii
Pe-aceste plaiuri dunărene,
De-aceea rîd în soare pruncii
Și lacrimi au moșnegii-n gene,
Iar mame tinere-și dezmiardă
Cu dragoste cîntînd odorul,
Furnale prind mai mari să ardă,
Rod mai bogat să dea ogorul.

Bătrîni ce cu mîndrie poartă
Lumina anilor în plete,
Bărbați voinici, stăpîni pe soartă,
Și mame, și copii, și fete,
Cu pieptul plin de bucurie,
Pe tot cuprinsul romînesc,
Voioși îți cîntă slavă ție,
Partid al celor ce muncesc!

DUMITRU CORBEA: Nu sînt cîntăreț de stele

Puțini poeți își reclamă, în ultimele decenii, originea țărănească cu atîta mîndrie. Debutînd în plină modă a poeziei decadente, versurile acestui poet venit dintre iobagi și slugile de pe

moșiile boierești, conțineau ceva din prospețimea cîmpului, din jalea și revolta cîntecului popular. Dumitru Corbea a avut continuu simțămîntul solidarității cu pălmașii gliei, și a rămas un poet al acestora. Numai acest legămînt l-a adus pe poet, în anii dictaturii fasciste, alături de clasa muncitoare a cărei învățătură i-a deschis calea înțelegerii complexe a vieții.

Am spus că poezia lui Dumitru Corbea e o poezie hrănită din imaginea satului, fără a se confunda cu sămănătorismul idilic și convențional. Dimpotrivă, pare o replică dată „țărănismului" de reclamă, confecționat din teorii false de ideologii burghezi. Poetul e un țăran („Nu sînt poet, sînt un țăran") *neobișnuit să îndure umilința, venit să ceară prin versuri dreptatea, optimist* („Necazu-mi dă putere, credință și îndemn) *și energic în afirmarea crezului său luptător:*

„Epoca mea e ultima și prima / Cu oameni răzvrătiți de-atîta nedreptate. / Furtuna veacului din urmă și de-acuma / S-a stîrnit în noi: lovește, țipă, bate." (Cîntec epocal).

Țăranii lui Corbea au semnele lanțurilor pe glezne și bubele loviturilor de bici: sînt oamenii nevoilor și ai sărăciei. Viziunea țărănească a poetului este, așadar, afirmarea condiției sociale mizere, nu fîntîna cu găleata, carul cu boi, hora și fota națională:

„Părinții mei au fost iobagi, / Coborîtori din robi din evul mediu. / Credeau în dumnezeu, în magi. / Și așteptau un soare cald și pentru dînșii. (Părinții mei).

Eroul liric al lui Dumitru Corbea este pălmașul, jecmănitul de biruri, cerșetorul, văcarul, omul sărac care nu vrea să aibă stăpîn. Poetul se anunță ca vestitorul unei lumi drepte pentru aceștia:

„Sînt poetul premergător/ Asprului cîntec de tractor / Și al grelelor marșuri prin țara — / Trecuta prin sînge și pară". (Nu sînt cîntăreț de stele).

Ciclurile de poezii dinainte de Eliberare au uneori un peisaj crispat deși poetul profesează ideea de luptă și de revoltă. Corbea este poetul luptei, al gesturilor cumpănite, bătrînești, al luptei ivite din lacrimile suferințelor de generații.

Poezia despre țărani a lui Corbea este ostentativ și o replică dată poeziei saloarde, intimiste și siropoase, evazivă în misticism și ermetism. Cînd poezia de la Unu *și de la alte reviste surori este o combinație ilogică de cuvinte, o frenezie a instinctelor și a delirului irațional, acest poet invocă satul ca un memento al artistului de a rămîne prins în opera sa de viață.*

Cîntecul popular intră în structura intimă a concepției sale de lucru. Universul poetului îl compun „oameni răzvrătiți", *părinți șerbi, mama, tata, bunicii, ogorul udat de sudoare, etc.*

Imaginea arderii, a consumului interior pentru a da glas suferinții oamenilor, ori entuziasmul lor de viață după Eliberare este reluată cu accente noi.

Poezia e un cristal rezultat din acest foc interior:

„Pentru inima ce arde / Am pus lirei mele coarde".

Intoarcerea acasă, la țară, nu are nimic din clișeul revenirii la vatră și al văicărelii sămănătoriste și tradiționaliste. Satul, casa, locurile natale sînt izvorul vieții sale artistice:

„Mă duc acasă să mai prind putere, / Căci mi-a rămas în sat puținul de avere: / Un legămînt cu locurile natale / Ce m-au purtat în calde și materne poale".

Experiența de muncă la cîmp persistă în sufletul poetului și îi sugerează imagini subtile:

„Bulgărul de țărînă din ogor / Parcă mă furnică încă sub picior. /Mă înțeapă miriști și otavi pe șesuri / Și le port în mine cu-alte-nțelesuri". („Bulgărul de țărînă").

Dumitru Corbea e în plinătatea talentului și se realizează ori de cîte ori îndrumă poezia spre universul satului care i-a rămas familiar. Poetul își măsoară vîrsta cu codrul și o aparentă infatuare este de fapt mîndria și semeția omului de la cîmp care nu știe să se aplece:

„M-am născut o dată cu stejarii de pe colină, / O dată cu rîurile care-și mută matca în fiecare an. / Fărîmă din trupul meu ostenit-a căzut cîndva odihnă / La umbra gorunului gros de patru brațe vînjoase de țărani. („Hrisovul meu").

Hrisovul poetului poartă semnele vremurilor vitrege în care atotputernicia era un bun al boerului. Cu acest hrisov al clasei sale oprimate, Corbea se anunța din 1938 ca poet al erei noi pentru oameni, cu gesturi de personaj legendar.

„Sînt omul nou cu nouă veleaturi, / Trecut-am prin sute și sute de leaturi. / Iar azi, dacă sufletul meu cîntă, / E ars în flacăra sfîntă..." („Am rămas ce am fost").

Ciclul Candele păgîne *(1936-1938) conturează profilul artistului luptător care a descoperit în comunism „steaua polară". Poetul are conștiința solidarității umane, revărsîndu-se* „ca rîul furtunos" *care se îndreaptă* „către marele și adîncul fluviu al popoarelor înfrățite". „Vrerea milioanelor de oameni cu aceeași vrere", *îi limpezește propriile aspirații și-l apropie de avangarda frontului de luptă. Dorința de a se dărui fiecărui om și de a cuprinde în el o fărîmă din sufletul fiecăruia, mărinimia și fraternizarea cu oamenii simpli amintește de Whitman, pe care îl și citează cu altă ocazie.*

„M-am recunoscut în fiecare om, în toate vietățile, / In lucrurile minunate ale pămîntului". (Asemănare).

Cîntecul devine unda care va purta din cătunul natal pretutindeni „crezul comunist" *al poetului.*

Din ciclurile noi Hrisovul meu *(1947),* Anii tineri *(1951)* Versuri alese *(1954) și* Pentru inima ce arde *(1955), poeziile pe ritm de baladă* (Răscoala lui Horia, Fata cea vitează, Balada celor patru minieri) *sînt în spiritul liricii sale, deși poetul nu duce întotdeauna mai departe experiența poeziei populare. Poezia atacă teme din contemporaneitate: eroismul în muncă, avîntul constructiv, lupta pentru pace, — cu un entuziasm juvenil și o dăruire sinceră.*

Poezii ca: Pentru Germania unită, Lidice nu se uită, Dezarmare *ș.a. comunică însă o emoție ușoară, aproape de versificație. Cu un spirit critic mai pronunțat în alegerea poeziilor pentru alcătuirea volumului de față s-ar fi putut da un sumar care să-l reprezinte pe poet de-a lungul unei perioade întinse de creație. Surprinde, de asemenea, faptul că s-au omis unele poezii frumoase care contribuiau la definirea profilului său poetic.* Frumos *cînta privighetoarea, o poezie a gingășiei și purității sentimentelor, a unei calde efuziuni lirice dar și a unei atitudini cetățenești ferme, de asemeni* Asupritorii clăcașilor, Glasul plantelor *— glasul vieții pe care barbaria modernă a naziștilor nu-l poate sufoca în lagărele de exterminare, ca și atîtea alte poezii, erau îndreptățite să stea alături de versurile acestui volum.*

MARIN BUCUR

REMUS LUCA: Revedere

O seamă de cuvinte

Remus Luca cercetează cu predilecție o anume realitate socială și psihologică — ce poate fi precis delimitată și localizată: eroii săi au mai toți înfățișarea, trăsăturile de caracter și vorbirea oamenilor din Ardeal, pe care scriitorul i-a cunoscut din copilărie; o realitate foarte apropiată scriitorului, după cum ne mărturisește însuși în „cuvîntul înainte". Eroii săi, sub o aparență înceată și greoaie, ascund o neobișnuită gingășie și profunzime spirituală, care nu-i părăsește nici în pra-

gul hotărîrilor decisive — cum este aceea de a păși pe drumul colectivizării. **Poveștile lui Filon Gherman** amplul ciclu cu care se deschide volumul de față avînd o savoare și o poezie deosebită, pe alocuri sadoveniană, sînt cînd hazlii cînd dramatice întîmplări din viața satului ardelean. Tendințele înnoitoare se lovesc de rezistența încăpățînată, greu de biruit a unora, care nu pot să conceapă de pildă, că un țigan cu familia sa, pot să fie primiți în gospodăria colectivă. (**Bocănceii lui Mișka**).

Scriitorul va relua, aprofundînd-o, în **Cămașa de mire**, problema aceasta a șovinismului și a urii de rasă, pe care burghezo-moșierimea a întreținut-o perseverent în rîndul populației; alții nu pot să conceapă ca la cîrma gospodăriei să fie o femeie (**Floarea din grădina noastră**). In **Vorba „echipament"** apare, sub o formă hazlie, ciocnirea dintre mentalitatea învechită a bătrînilor din sat și aspirația firească spre nou, a celor din generația tînără. Faptul că fetele de la grădinărie joacă volei îmbrăcate în șort și maieu, provoacă indignarea celor bătrîni; alteori e nevoie de timp ca vechile deprinderi ale oamenilor să dispară. E cazul lui Pantilimon Vețcan, obișnuit toată viața să-și socotească veniturile (banii de gaz și de pîine). Pantilimon va intra în gospodăria colectivă cu această deprindere: el își socotește tot ceea ce a muncit, de teamă să nu fie tras pe sfoară; Sucașu, eroul unei alte povestiri, om chibzuit și inventiv, posedînd o adevărată fantezie gospodărească, privește la început cu neîncredere gospodăria colectivă, pentru că nu-i sigur că și de data asta nu-i vor ieși lucrurile pe dos (Sucașu încercase odată să înființeze o cooperativă în sat, dar nu reușise să scape de sărăcie).

Remus Luca găsește mijloacele adecvate pentru a reliefa procesul încet dar sigur, uneori dramatic, de pătrundere în conștiința oamenilor a noilor idei. Vorbeam de o rezistență tacită a eroilor săi care par greoi la minte și foarte înceți. Trăind în condițiile unei societăți exploatatoare, care i-a înșelat și asuprit, era normal să se formeze la acești oameni o neîncredere față de tot ceea ce era nou. Numai astfel putem înțelege de ce eroul din **Prostul** se convinge atît de greu că poate chiar și el să învețe carte.

Credința că avutul este lucrul esențial în viață îi determină, de pildă, pe cei doi eroi — Stefu și Colceriu (din nuvela **Tîrgul**), să nu priceapă enormitatea și anacronismul comportării lor: rămași singurii individuali în sat, ei se gîndesc să-și rotunjească averile, căsătorindu-și copii, fără să se gîndească măcar să-i întrebe dacă sînt de acord. **Tîrgul** acesta rentabil îi preocupă în așa măsură că nu pot cădea la învoială decît abia după un an de chibzuială și tocmeală. Tinerii însă care nu mai pot gîndi ca dînșii se hotărăsc să-și croiască singuri soarta — fug de acasă și se căsătoresc fiecare cu altcineva. Nuvela este bine construită, are gradație și ritm. Prozatorul a sugerat cu perseverență atmosfera învechită și mentalitatea demodată a unora.

Și fiindcă era vorba de zugrăvirea atmosferei ne vom referi și la o altă foarte reușită schiță **Popas** pe care o socotim printre cele mai bune ale lui Remus Luca. Deși tematic schița se detașează oarecum de restul celor din volum (eroii sînt doi ostași țărani), ea ocupă, cred, un loc important în creația scriitorului prin forța ei de sugestie și prin dozarea mijloacelor artistice.

Aici scriitorul renunță la explicații sau comentarii suplimentare care în alte povestiri se găsesc din belșug, utilizînd mai ales procedeul sugerării maxime, prin amănunte care creează o atmosferă încărcată, pîcloasă, încordată. Doi soldați duc sub escortă două prizoniere (acțiunea se petrece în vremea războiului). Sergentul, șeful escortei, are ordinul confidențial să le ucidă la marginea unei păduri. Pe măsură ce distanța se micșorează de locul fixat pentru execuție, frămîntarea sa sufletească crește luînd proporțiile unui adevărat chin. El ar vrea să le facă scăpate, dar nu cunoaște gîndurile soldatului tăcut, morocănos, care-l însoțește.

Peisajul îi slujește foarte bine lui Remus Luca pentru crearea acelei atmosfere sufocante, chinuitoare care sugerează zbuciumul sufletesc al sergentului. Dialogul sărac, cu vorbe puține, în care unul întreabă iar celălalt răspunde sec, monosilabic, contribuie la adîncirea impresiei de nesiguranță în care se zbate eroul, accentuînd și amplificînd ecoul monologului său interior. De o mare sugestivitate subliniind delicateța și frumusețea sufletească a celor doi ostași este gestul prin care aceștia împușcă rochiile fetelor, rămase pe iarbă, în timp ce ele fug spre pădure.

Volumul se încheie cu ampla povestire **Cămașa de mire**. Prin destinul lui Ion Chirilă autorul a intenționat să ilustreze ravagiile pe care le-a făcut politica de ațîțare șovină cultivată cu grijă de orînduirea burghezo-moșierească, printre locuitorii din țara noastră. Ion Chirilă își distruge viața și devine pușcăriaș, pentru că a omorît pe tatăl fetei unguroaice de care era îndrăgostit. Gestul său e determinat de o veche și nestinsă dușmănie moștenită din părinți. Intors în sat, după ispășirea pedepsei, Chirilă trăiește drama însingurării și deziluzia că Marika, femeia pentru care ucisese, nu l-a așteptat, căsătorindu-se cu altul. Sînt bine analizate, poate prea amănunțit uneori și de aceea aproape diluate, simțămintele omului apăsat de conștiința vinovăției sale, obsedat de ideea că semenii nu-l pot ierta și că a pierdut totul în viață. Totuși, oamenii îl primesc pînă la urmă în mijlocul lor și eroul își află alinarea în muncă. Poate nu era nevoie de două scene în care eroul să se întîlnească și să se explice cu Marika — de fapt o scenă o repetă pe cealaltă — și de asemenea mai multă economie în dozarea anumitor discuții și chiar pagini de analiză din final. Oarecare încetineală, de care s-a pomenit, există în scrisul lui Remus Luca, dar ea uneori e cerută de fondul povestirilor; alteori, însă prozatorul sacrifică dramatismul acțiunii, ritmul ei, de dragul analizei. O echilibrare a mijloacelor este necesară și prozatorul a dovedit nu odată că o poate realiza.

EUGENIA TUDOR

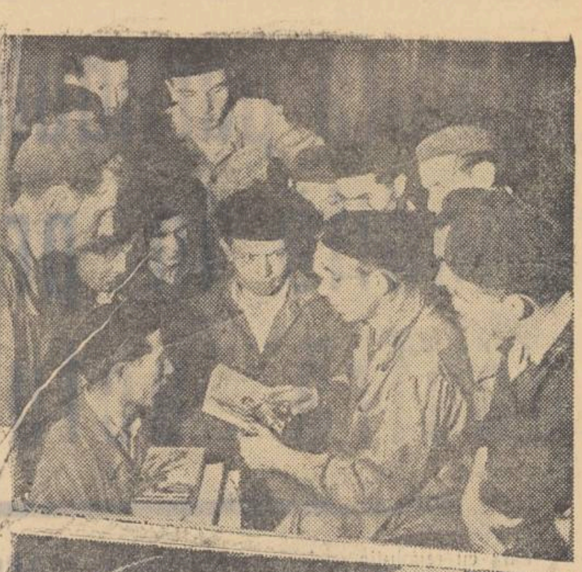

REVOLUȚIA NOASTRĂ CULTURALĂ

LUMINĂ ȘI FRUMUSEȚE

Odinioară, lumina ne-au ferecat-o
în turnul nepăsării, cu lacătul ruginit al ignoranței,
cu lanțul nesfîrșit al umilințelor
ca peste mlaștini moarte și sterpe de-ntuneric,
nici puiul păsării visului în zbor să nu mai treacă.
Frumusețea ne-au furat-o,
și-au vrut să ne-o despoaie de iia izvodită
cu flori de pe-un picior de plai,
să-i dea, cu sulimanuri, un chip de curtezană, doar bună să desfete la marile ospețe.
Ca să nu mai fie surioara dorului,
nici tragănul doinei să-l mai priceapă.
In loc de lumină ne-au dat opaițul
și tradiția rușinoasă a analfabetismului și primul loc european în mortalitatea infantilă.
In loc de frumusețe au vrut să ne dea
culorile pelagrei, ceața de tămîie
și smirnă a miturilor și scorpia urii de frate a șovinismului.

Da, din aceleași „motive istorice"
pentru care au folosit gîrbaciul șfichiuitor al vechilului
și comanda isterică „foc" a plutonului de execuție,
au folosit și „inaccesibilitatea" luminii și frumuseții în sînul poporului.
A fost una din pietrele lor filozofale
cu care încercau să prefacă totul în mormane de galbeni.

Din aceleași motive istorice
pentru care, conduși de Partidul clasei muncitoare,
am desființat exploatarea omului de către om
am făcut să fie accesibilă lumina și frumusețea în sînul poporului.
Asta a fost una din înfăptuirile revoluției noastre care preface
omul în cel mai neprețuit capital.
Pentru aceasta, Lenin ne-a învățat ce-i de făcut.
Am aprins în cătune lampa lui Ilici
și am pus condeiul în palma pălmașului
pentru ca lumina să dea rodul ei în spice
să nu se mai vadă din loc în loc
hotare însemnate cu crucea lui
Ion al Glanetașului prin mările de holde.

Pentru ca visul cu aripi frînte pe care maistorașul s-a prăbușit odată
să capete largi aripi, să zboare lîngă sori.
Pentru ca milioanele de oameni să-și potolească setea de lumină
am pus lîngă pîine și cartea
Așa cum am pus secera lîngă ciocan.
Pentru ca milioanele de oameni să-și potolească dorul de frumusețe,
am pus lîngă vis și fapta,
așa cum am pus secera lîngă ciocan.

Din palmele „eminamente agrare" purtînd de generații pecețile pelagrei
azi marmora înalță-n volute și coloane, palatele culturii
cu faima ce ne duce mîndria hăt peste mări și țări.
Azi tineri de peste hotare vin să ucenicească pe băncile
școlilor noastre.
Oistrah și Menuhin și-au acordat viorile în cinstea Rapsodiei Romîne,
Ciocîrlia noastră și călușarii au fermecat spectatorii în ciuda
calomniei cortinei de fier.
Iar luceafărul poeziei noastre strălucește nemuritor pe firmamentul
poeziei universale.

Da, am devenit creatori,
îndată ce frumusețea a devenit artistă a poporului
fie că urcă treptele de marmoră ale Ateneului Republicii,
colește ulița spre căminul cultural, sau intră pe porțile mari ale uzinei
dă același mare spectacol de gală
cu aceeași emoție și aceeași furtună de aplauze
căci neuitînd să doinească din trișcă a învățat să interpreteze
Simfonia a noua.

Și pentru ca toate acestea să existe,
de cîte ori au trebuit să se bată munții cap în cap
cîte mănunchiuri de smicele lăstărit-au din furcile Bobîlnei din
coasele moților Crăișorului,
cîte gropnițe s-au căscat în 1907
ce viscol sîngeros de plumbi ucigași a bîntuit Lupenii și Atelierele
Griviței,
prin ce tăuri de întuneric și temnițe a trecut poporul,
cîte cirji, cîte cruci fără nume și număr a purtat
pentru ca să afle prin revoluția socialistă că înlăuntrul ființei sale
sălășluiește izvorul luminii și frumuseții
pentru ca vrăjita apă vie să-și întoarcă harul asupra lui
să se reverse apoi în șipot și în piraie de munte cristaline pe plaiul
Mioriței,
să iște din fiece colț de cremeni, din fiece fir de iarbă
lumini negrăite, izvorul unor alte și veșnici frumuseți
ce sînt întruchiparea gîndirii leniniste, puterii proletare,
și-a forței fără seamăn conduse de Partid.

Gica Iuteș

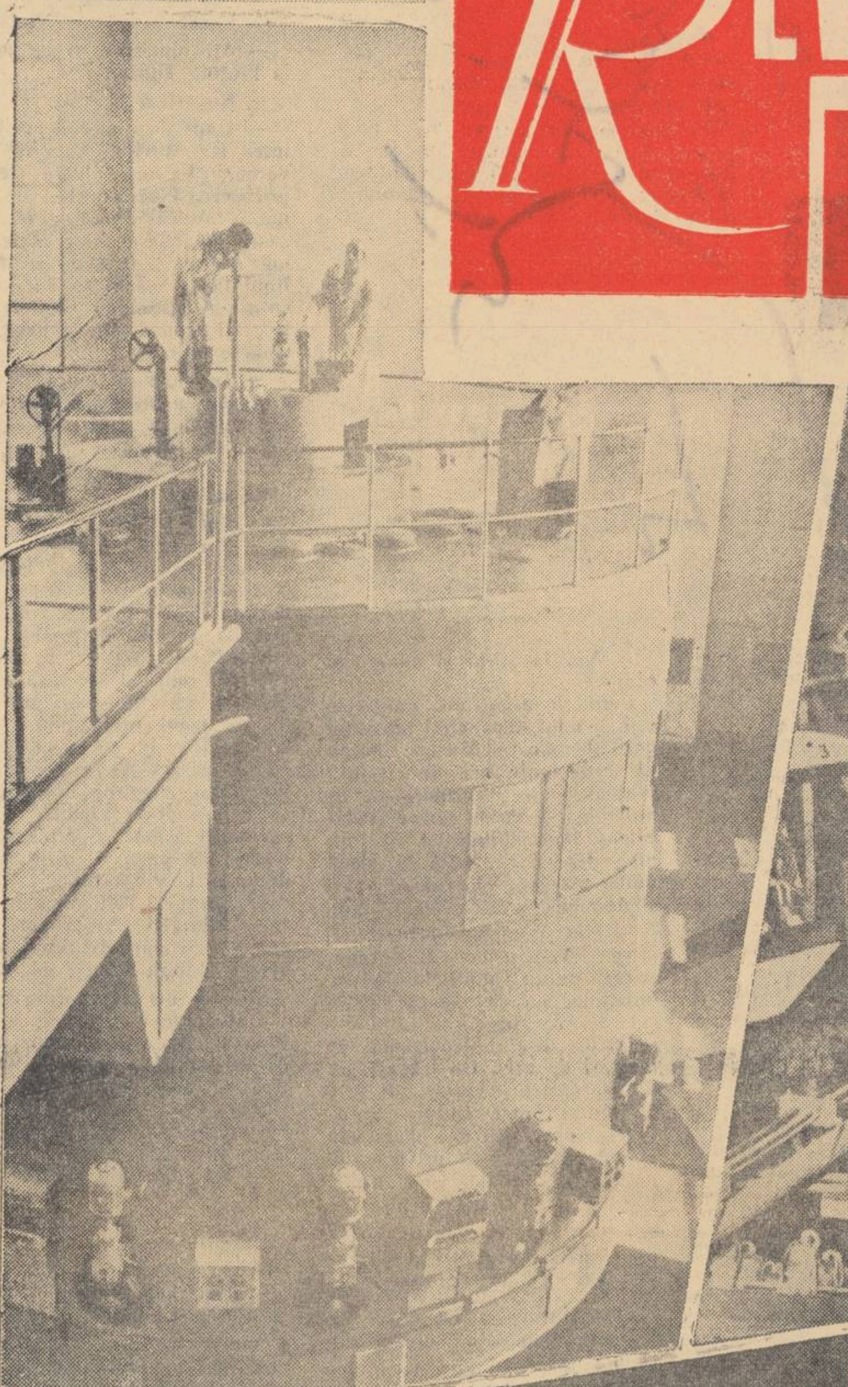

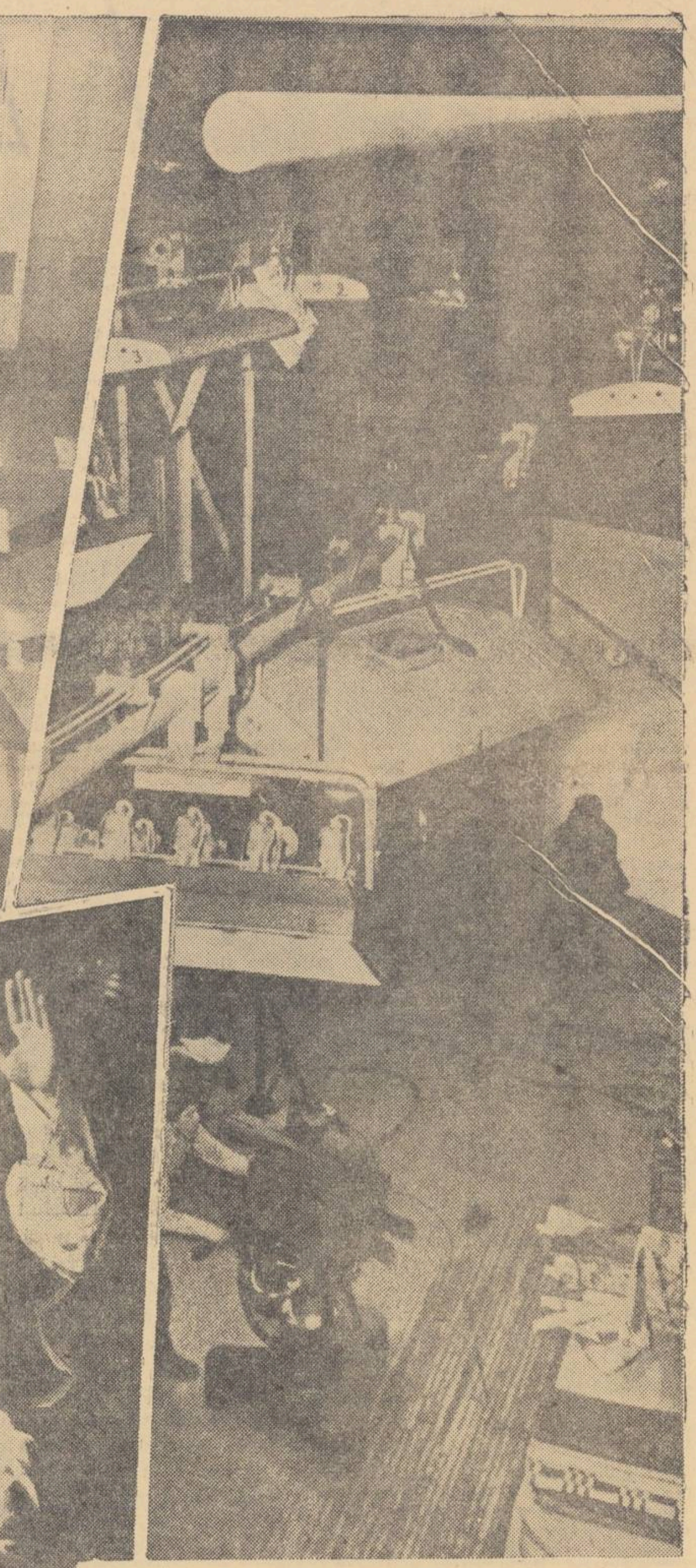

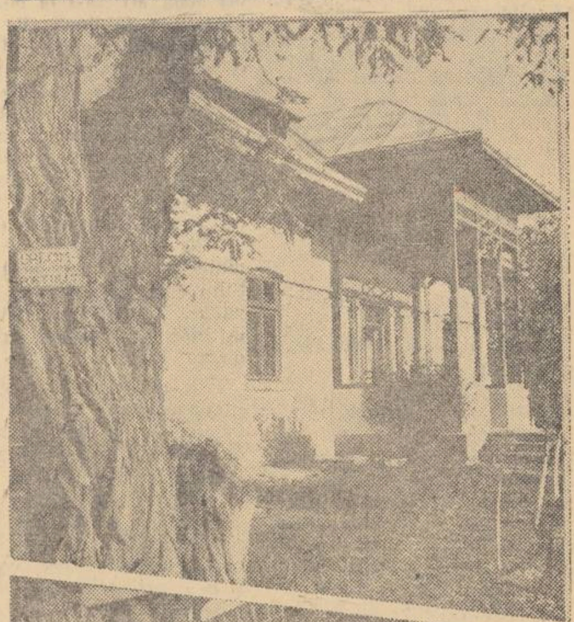

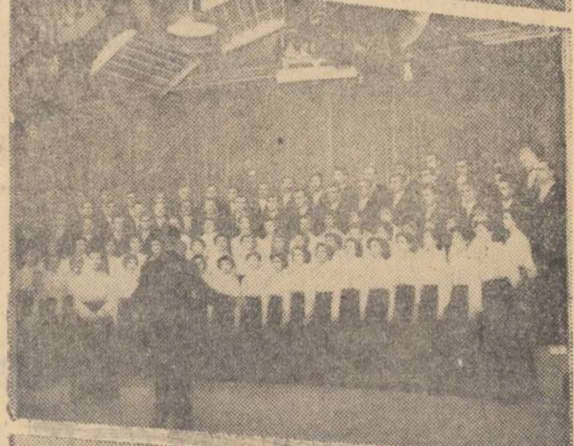

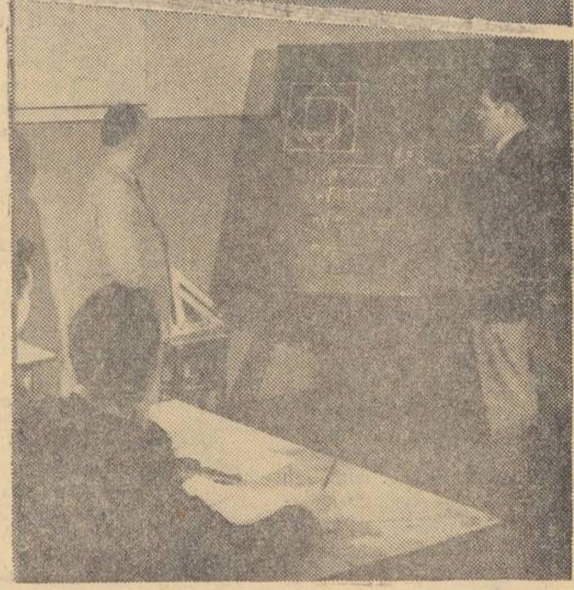

Bibliotecile uzinei

„Nici o casă fără cititori"

SUCEAVA (coresp. „Scînteii"). —

Cercul literar „Traian Demetrescu"

CRAIOVA (coresp. „Scînteii"). — Pe lîngă Filiala din Craiova a Uniunii Scriitorilor din R.P. Romînă și...

Dan Iordăchescu în fața telespectatorilor

BIBLIOTECA COMUNALĂ

Vești culturale de la corespondenții

TURNEUL TEATRULUI NAȚIONAL DIN CRAIOVA

Valorificarea științifică a moștenirii literare

ÎNVĂȚĂMÎNTUL NOSTRU PE CALEA UNEI CONTINUE DEZVOLTĂRI

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL George Enescu

Noi săli de clasă la școlile din Capitală

DESCHIDEREA „ZILELOR CULTURII ROMÎNEȘTI" ÎN R.S.S. UCRAINEANĂ

KIEV 25 (Agerpres). — La 25 septembrie a avut loc la Kiev o reuniune consacrată deschiderii în R.S.S. ...

O FLACĂRĂ VIE: MIȘCAREA ARTISTICĂ DE AMATORI

Cine n-a urmărit, plin de emoție, de mîndrie patriotică succesele tot... nice sau de muzică ușoară, cercuri de artă plastică etc.

Cultură, artă, știință — pentru milioane de oameni!

Concursul cultural-artistic pe țară al pionierilor și școlarilor

Legătura partidului cu masele oglindită în proza noastră actuală

Pompiliu MARCEA

Odată cu revoluția socialistă, caporul dintre erou și mase capătă o precizare principială deosebită. Afirmarea adevăratelor personalități nu se poate realiza în condițiile individualismului și egoismului. Individualismul îl împiedică pe om să devină erou cu adevărat nu numai pentru că posibilitățile personale ar fi mai reduse, dar pentru că scopurile în care se consumă sînt minore față de măreția idealurilor sociale. Maxim Gorki a definit cu o precizie excepțională eroul zilelor noastre: **„...individul devine focarul în care se concentrează mii de voințe ce l-au ales ca exponent al lor... toți eroii sînt pentru noi purtătorii energiei colective, exponenții dorințelor maselor".**

Realizările istorice obținute de poporul nostru sub conducerea Partidului se datoresc în primul rînd faptului că, venind ei înșiși din mijlocul poporului, fiind exponenții săi cei mai reprezentativi, comuniștii nu s-au distanțat de cei pe care-i reprezintă, ci, dimpotrivă, au strîns tot mai mult legăturile cu masele muncitoare. Ideea lui Marx că **„teoria devine o forță materială atunci cînd cuprinde masele"** s-a confirmat cel mai deplin în epoca noastră, cînd masele, luminate de flacăra nepieritoare a comunismului realizează adevărate minuni. Faptul că eroii comuniști sînt legați de mase, că le cunosc năzuințele și că masele, la rîndul lor, cunosc ideologia Partidului și participă la înfăptuirea ei, nu trebuie înțeles ca un proces mecanic, simplist. La rîndul lor, comuniștii învață continuu de la mase, o permanentă sursă de energie și inteligență creatoare. Increderea în marea forță a înțelepciunii colective este o trăsătură de bază a comuniștilor. Umanismul socialist se caracterizează, printre altele, tocmai prin recunoașterea infinitelor calități intelectuale și morale care există în sînul poporului. Aceasta este, de altfel, una dintre condițiile esențiale ale victoriei socialismului, așa după cum scria V. I. Lenin în 1917: **„Vor învinge și vor păstra puterea numai acei care se încred în popor, care se cufundă în izvorul creației vii a poporului".**

Scriitorii noștri cei mai înzestrați, înarmați cu ideologia marxistă, au prins, în tablouri remarcabile, legătura dintre partid și popor. În momente decisive ale eroicei bătălii pentru construirea socialismului, condiția succesului unor eroi comuniști a fost tocmai legătura strînsă cu masele. Iată-l pe comunistul Anton Filip, eroul atît de îndrăgit de către cititorii romanului **Bărăgan** de V. Em. Galan, venit de curînd la Lespezi, sat în care chiaburii și escrocii voiau să pună stăpînire pe situație, menținînd în același timp o aparență de corectitudine. Cum să se remedieze situația, cum să se instituie adevărata linie a partidului la Lespezi, de unde să se înceapă? Acestea erau problemele-cheie pe care și le pune eroul. Comunist adevărat, Anton Filip își dă seama că va cîștiga bătălia cu reacțiunea în măsura în care-și va alătura pe țăranii săraci și mijlocași care formau majoritatea populației.

Intrînd, din proprie inițiativă, în Comisia de însămînțări, Anton Filip își propune, mai întîi, să revizuiască dosarele oamenilor **„în ordine alfabetică, nume cu nume, gospodărie cu gospodărie".** Constatările au scos în relief o situație dezastruoasă: cota de cereale era achitată pe seama celor săraci, în timp ce chiaburii, care erau și în conducerea satului, nu contribuiau cu nimic. Făcînd dreptate, Anton Filip a cîștigat încrederea deplină a satului care vedea în el adevărata **„linie a partidului".** Scriitorul notează că, din ziua aceea, eroul devenise sigur pe sine, simțea că **„bătălia era pe jumătate cîștigată".** Mereu în mijlocul oamenilor, îmbărbătîndu-i, învățînd de la ei, dîndu-le perspectiva luptei, el devine iubit și respectat. Pentru mulți lespezeni, de altfel oameni de perfectă bună credință, Filip este totuși de neînțeles. Un bătrîn exclamă surprins, referindu-se la atenția pe care directorul fermei din Lespezi o acorda celor mai neînsemnate, în aparență, lucruri: **„Mă rog** — se socotea bătrînul — **asta-i treabă de director, ce face el? Socoteala semănăturilor o ține țăranul, că-i țăran... Directorul, în birou îi locul lui, asta se știe".** Distanța, răceala față de oameni și nevoile lor, nu este o chestiune personală, de structura psihică, ea ține de concepțiile burgheze și pentru aceasta este dăunătoare. Apropierea de oameni a muncii și dragostea față de realizările lor, înseamnă în ultimă instanță patriotism și umanism socialist. Filip înțelege perfect acest lucru atunci cînd îi reproșează inginerului Matei: **„Năravurile de altă dată le-ai deprins, le-ai cunoscut, ai crescut cu ele, chiar dacă — poate — nu le-ai îndrăgit... Te-au îmbibat așa, fără să știi cînd și cum, prin pori, prin piele... Cu obiceiurile noi cum ai să te deprinzi dacă din punct de vedere cetățenesc, moral, intelectual, din orice punct de vedere vrei, dumneata hibernezi? Dumitale ți-e mai străină Republica noastră decît Mexicul ori Patagonia".**

Nu e de mirare că, procedînd cu brutalitate și aroganță, inginerul Matei va dovedi, deși împotriva voinței sale, ceea ce nu-l scuză, totală lipsă de grijă față de om și, evident, această atitudine are efecte nocive asupra acțiunii întreprinse. Intervenția lui Anton Filip este revelatoare: **„Oamenii vin de cine știe unde — vin osteniți, flămînzi, dau de-o fermă-n paragină, pustie aproape și nimeresc pe deasupra un inginer care-i mînă de-a dreptul la lucru, care-i înjură, care peste un ceas ori două are să-i ia poate și la bătaie"... „în două zile nu mai rămîne unul"** încheie el convins că acest argument va fi decisiv pentru Matei, ale cărui bune intenții nu i se pot contesta. De altfel trebuie spus că mai toate neînțelegerile dintre Filip și Matei provind din lipsa grijii față de om a celui din urmă, din ignorarea de către el a marei forțe colective. Contrastul dintre el și comunistul Anton Filip este revelator și luminează cu convingere, prin chipul directorului fermei, trăsăturile omului înaintat.

Este deosebit de emoționant și în același timp tipic prin semnificațiile ce le degajă, momentul din **Desfășurarea** în care Turlea, secretarul Comitetului raional de partid merge la Udupu ca să ajute la înființarea gospodăriei colective. Lui Ilie Barbu cu care Turlea fusese coleg în școala primară, nu-i vine să creadă că secretarul raionului stă de vorbă îndeaproape, tovărășește cu el, Ilie Barbu, pe care pînă mai ieri nimeni nu-l băga în seamă. Momentul capătă proporțiile unei adevărate sărbători, Ilie Barbu poruncește nevestii să-i pregătească drept ospăț o pasăre, eveniment unic în viața sa. Ilie Barbu este pe deplin conștient că, dacă a fost ales socotitor al gospodăriei, aceasta se datorează tocmai recunoașterii de către partid a calităților sale afirmate încă din școala primară unde era **„cel mai tare la matematică".** Nimeni pînă acum nu-i recunoscuse și nu-i valorificase această calitate. De altfel întreaga **„desfășurare"** a eroului se datorează tocmai faptului că, recunoscîndu-i meritele, partidul l-a înălțat pe om la treapta cuvenită capacităților sale. Cititorilor nuvelei **Desfășurarea** le sînt cunoscute timiditatea și nesiguranța cu care Ion Anghel, secretarul de partid din Udupu, acționa inițial. Aceste defecte rezultau tocmai din aceea că el nu strînsese în jurul organizației de partid pe oamenii cinstiți din sat. Imediat ce linia partidului a fost însușită de majoritatea oamenilor, Ion Anghel, sprijinit pe mulțime, devine de nerecunoscut. S-ar părea că întreaga energie colectivă s-a concentrat în propria-i ființă. Din aceeași familie ca Ilie Barbu și Ion Anghel, oameni ridicați la lumină de către partid face parte și Ion Airine din **Cuscrii de Alecu Ivan Ghilia.** Datorită puternicelor legături cu masele, partidul se transformă în mintea sa dintr-o noțiune abstractă într-un prieten căruia i se destăinuie și de la care simte că-i vine toată puterea. Iată ce-i spune el secretarului de partid, Matei Gavrilă: **„Am fost slugă. M-o dus de nas stăpînul cum o vrut. Și o curvă de muiere m-o dus de nas! Și-o venit partidul și m-o făcut om. Ce sînt eu — am zis. Un nimenea, un nimic. Nu pot să fac nimic. Ba poți, a spus partidul, poți, pentru că noi îți dăm dreptul să ridici fruntea. Poți, zice, pentru că ai umerii vinjoși și ești cinstit. Și tu, zice, trebuie să faci așa ca nici un om să nu mai trăiască cum ai trăit tu, auzi? Omu, zice, nu mai trebuie să se teamă de om și fericirea din care unii se-ndopau pînă li se făcea rău, s-o luăm și s-o împărțim la toți".** Ca Ion Airine sînt și alți eroi ai cărții între care Andrei Obadă, fost slugă la ciocoi, și chiar Petre Istrati. Acesta din urmă, trecut pe nedrept la chiaburi de către cărturarul Costin Marghidan, ajunsese într-o stare morală disperată. Ion Airine, secretarul organizației de bază și Andrei Obadă se hotărăsc să-l ajute pe omul oropsit pe nedrept: îl încurajează, îl asigură că nedreptatea va fi reparată. Emoționat, omul exclamă: **„Mi-au ușurat sufletul, Andrei!".**

Este evident că legătura partidului cu masele n-are nimic de-a face cu popularitatea ieftină și zgomotoasă dar tot atît de șubredă. Cu vervă satirică, V. Em. Galan a ridiculizat în personajul Golea din **Bărăgan** pe cel care, botezînd pe toți noii născuți din Lespezi, socotește că, în calitatea sa de membru de partid **„popularizează partidul".** Legătura partidului cu masele se realizează pe calea principialității și a încrederii nelimitate în oamenii muncii.

Evident că tema dezbătută este pe departe de a fi epuizată. S-ar putea adăuga la lista exemplelor citate încă altele și mai ales s-ar putea spune foarte multe despre munca răbdătoare, zilnică, plină de perseverență și dîrzenie pe care o duc oamenii muncii din patria noastră, conturați în eroii unora dintre realizările prozei noastre actuale. Faptul este desigur, îmbucurător. Din păcate, este necesar să atragem în același timp luarea aminte asupra unor lipsuri care mai persistă încă sub acest aspect. Critica noastră a sezisat, de pildă, că laturile mai puțin reușite din opere, în ansamblu realizate, ca **Șoseaua Nordului** de Eugen Barbu sau **Pe muche de cuțit** de M. Beniuc, se datoresc faptului că protagoniștii acestor romane acționează mai degrabă izolat, fără o legătură multilaterală cu masele largi de oameni. Atanasie Mustea, Mareș, Dumitrana, par a întreprinde acțiuni de eroism de dragul lor, fără a avea totdeauna conștiința utilității colective a acestor acte.

Rezultă prin urmare că într-o foarte însemnată măsură, reușita artistică a unor eroi depinde de modul în care autorul zugrăvește legătura lor cu masele populare, izvorul forței și consecvenței în acțiune.

În cele mai izbutite realizări ale prozei noastre se exprimă cu pregnanță, creșterea conștiinței socialiste a poporului ca un rezultat al activității partidului. Nu încape îndoială că realizările revoluționare ale maselor din romane ca **Bărăgan, Setea, Cuscrii, La cea mai înaltă tensiune** etc. nu ar fi fost cu putință fără conducerea înțeleaptă a comuniștilor. Gorki, atunci cînd intenționa să zugrăvească chipul marelui Lenin, spunea următoarele înțelepte cuvinte:

„El s-a contopit oarecum cu mulțimea, a dispărut, s-a dizolvat în ea, dar mulțimea a devenit și mai impunătoare și parcă a crescut mai gigantică".

ROPOTĂ

Ion ILIE MILEȘAN

Tată, păi noi nu ședem de prînz azi? Uite-i p-aia! Băiatul își înpînse nervos pe ceafă clopul mare și dăbălăzat, lăsînd să se vadă șuvițele negre de păr lipite de fruntea îmbrobonată. Privea cu jind la cei 20 de oameni care, liniștiți, luau masa la umbra sălciilor cam la vreo trei zvîrlite de băț depărtare. Auzind de „aia" Plazu nu răspunse. Privi pe sub clopul cu pînză lată la un nor... Soarele i se părea prea fierbinte și mușchii prea obraznice. După ce scuipă în palmele aspre ca potingul și le frecă, înfipse furca în vindoiag și se lăsă cu toată greutatea trupului său masiv în coada gălbuie, lucie, lustruită. Furca intră cu coadă cu tot în finul uscat. Omul ridică încărcătura și opintindu-se îi făcu vînt pe căpiță.

— ...că doară n-am omorît noi pe nimeni și nici n-am cîștigat viața la cărți, completă copilul mai tare văzînd că nu i se dă atenția cuvenită.

— Da' hai mănîncă-mă pe mine-odată, mă, să te umpli, se-ntoarse omul către el. Copilul stătea uitat cu privirea în gol acum. Văzîndu-l se aprinse mai tare.

— Te ține coada furcii, mă, lenea pămîntului...

...Că ți-i a lucra, cum i-i cinelui a linge sare!

Băiatul se-ntoarse bosumflat și-și văzu de lucru. Omul mai privi odată spre apus la norul care se lățea din ce în ce, apoi, cu graba omului care nu vrea să stringă, după ploaie, se apucă de lucru mai avan. Într-un tîrziu, după ce auzi primul tunet, aruncă băiatului care lucra lîngă el acum:

— Aia pot să mince boiereșe și-apoi să doarmă cu dosu-n sus pînă la ojină... pînă i-o trezi ploaia... și ridică furca cu finul. Apoi, reveni iar, adunînd smoacele căzute:

— Ehei, băiete! Întreabă-mă tu pe mine cum se face averea... hă-hă...

Băiatul tăcea posac. Simțea cămașa udă în spate și fărîmiturile de frunze uscate, pătrunse la piele, îl făceau să se oprească des să se scarpine.

Tuna adînc... Începu un vînticel cald.

— ...Hă-hă, num-așa să te porți și tu, zise omul revenit de la căpiță. Ce-ai mă, iar? observă tatăl.

— Mă mănîncă pielea. Băiatul își dezbrăcase cămașa și și-o scutura.

— Vai, minca-ț-ar rușinea nasul să ți-l mănînce, că tu mă gați de pe fața pămîntului. Cui dracu semeni tu așa domnos, mă? Ori ți-i arunca-n partea teti-tu ăl sfătos.

Omul se opinti și, împotriva vîntului care bătea acum mai tare opunîndu-i rezistență, ridică furca încărcată spre cer.

— Ploaia-i pe noi și tu te mocoșăști cu cămeșa, mă, slabule! Băiatul lăsă cămeșa și începu să dea în vindoiag.

Slăbănog, firav, cu gîtul lung și subțire și pieptul ca de gîscă se opintea strîmbînd din gură ca și cum în felul acesta ar fi ajutat mîinile subțiri încleștate cu toată puterea pe coada furcii cu palmele mari și degetele groase, noduroase. Munceau alături, tăcuți, încordați, încît nu observară femeia care venise cu mîncarea. Aceasta, urcînd cu greu răzorul cosit, se ivi lîngă tufele de porumbele din apropierea căpiței strigîndu-i la mîncare:

— No, haidați, mă, haidați și-nbucați!

— Că doară ne-o fi vremea de azi dragă dimineață, zise băiatul neașteptînd nici o altă invitație și aruncînd furca cît colo, la întîmplare.

— Așa se lasă furca, mă? Îl întoarse tatăl arătîndu-i cu degetul furca lui care stătea înfiptă lîngă căpiță. Îți spun io că sameni și la stat și la purtat cu deșteptu' ăla de fratemeu. Băiatul se întoarse și luîndu-și furca o duse lîngă căpiță și, nervos, o izbi în pămîntul uscat și crăpat gata să-i rupă coarnele.

— Ia vezi. Vezi să nu faci ceva-n izmene, mă! îl luă omul în bătaie de joc. Băiatul tăcu atins. Își luă cămeșa de jos, o aruncă pe umărul osos și coborî răzorul. Plazu îl urmă mereu cu ochii la norul care se lățise ca o vită uriașă acum și primise o burtă grea, neagră. Cînd ajunse pe răzor privi cu zîmbet mulțumit la cele trei căpițe înguiate, aliniate pe șirinca lui, apoi își aruncă privirea înspre sălcii la „aia" care nu se ridicase de la masă. Finul lor zăcea în rotocoale prăjit de soarele fierbinte. Se lăsă în jos ținîndu-se de o tufă de pelin.

— Ți-am spus, mă? Aia dorm.

Se adresă el băiatului după ce coborî răzorul. Aștepta, desigur, ca acesta să se mire. Băiatu' tăcea.

Femeia le desfăcu merindarea cu mămăligă.

— ...Dorm și visează că ar dormi, completă tot el, pentru el, după o pauză. Luă oala cu zeamă verzuie între genunchi.

— Ei, motoflece, haj bagă-n tine. Băiatul se apropie. Își înfipse trei degete în mămăliga călduță. Frămîntă miezul apoi sorbi din zeama limpede.

— Să-l terminăm noi de strîns cu bine, apăi...

— Ar trebui să-l lăsăm pe care l-ai cosit ieri, zise copilul cu jumătate de gură.

— Cum nu l-am lăsa mai la urmă dacă am ști că... și sorbi lacom fără să-și termine vorba.

— Că ce?

— Că Sfîntu Ilie n-are chef să ne ude azi pînă miine. Copilul tăcu. Își întinse gîtul subțire și se apleca asupra oalei sorbind cu poftă trei linguri la rînd. Apoi își șterse gura cu dosul palmei.

— Dacă-l băgam în căpiță o să se strice tot, comentă el cu importanță.

Lui Plazu îi plăcu acest semn al frămîntării interioare. Ridică ochii și-l privi în semn că stă-n cumpănă.

— Are dreptate, aprobă și femeia. Ce-ar fi să-l lăsați la urmă? S-așa trebe să-l mai roscolim

— Măi femeie, se-ntoarse omul, voi știți a voastre, eu a mele.

— Da de plouă o săptămînă la rînd?...

Între picuri numa-un ceas să fie soare, într-amiaz și-l facem, s-am scăpat cu el.

Băiatul termină de mîncat și urcă răzorul. Stătea în capul oaselor deasupra.

— Tată, noi nu ne hodinim?

— Iar începi?

— Iar.

— Vezi să nu te spetești lucrînd.

— Aia nu s-au sculat.

— Ț-am spus că nu ne luăm după ei.

— De ce?

— D-aia

— De care? Insistă băiatul obraznic.

— Joc drace joc! Ț-o fi dor de ceva pe semne.

Tunetul se auzea mai aproape. Norul se lățise mult. Alții apăreau de după deal albaștri, amenințători. Nerăbdător, Plazu se ridică pe răzor înainte de a termina de mîncat. Molfăia miezul de mămăligă. Privi lung finul întins. După socoteala lui mai aveau de făcut trei căpițe. Le vor face. „Bine c-o venit și muierea. Ne-o ajuta și ea" Se gîndi el mulțumit și nu putu să nu-și arunce privirea spre sălcii. Copilul avusese dreptate. Aia nu se sculaseră, și norii, după știința lui, vesteau ploaie statornică. „De nu s-ar scula", gîndi el. Nu-și putu explica de ce dar ar fi vrut ca ploaia să-i apuce dormind să-i mureze și pe ei și finul.

— Vezi? Îl surprinse băiatul.

— Ce?

— Măi copile, cre' că tu te-ai căldărît de cap. Tu nu vezi că vine ploaia?

— Văd. Da ploaia nu vine.

— Cum nu vine?

— Bine. N-ai văzut p-aia citind jurnalul?

— Și?

— Nu vine. De ce nu se scoală? Am auzit io că-n jurnal scrie și mersul vremurilor. Au citit ș-amu dorm liniștiți. Omul își arătă dinții gălbui într-un zîmbet ciudat. Nu putea să creadă, firește, asemenea copilării... Dar dacă se va întîmpla să nu ploaie? Tunetele continuau și norii se-ntindeau. Coborî răzorul și, neliniștit, mai sorbi repede de cîteva ori din zamă iar cînd norul acoperi soarele și vîntul începu mai tare, își luă clopul și minios că zăbovise atîta, se răsti la copil și la muiere:

— Na, haideți, că m-ați pus bine amu, cu poveștile voastre.

Se ridicară... Suieră răzorul. Muierea apucă furca copilului și începu să dea finul. Copilul, cu brațul, stringea și el și ducea în vindoiag. Plazu cără la căpiță. Nu prididea să care. Din cînd în cînd arunca priviri mustrătoare copilului care se oprea des să se scarpine la ceafă îi era ciudă că nu silește... Și că nu silește și că îl întîrziase cu poveștile lui. Urmărea, din lucru și mersul vremii. Uitîndu-se vîntul îi luă clopul și, șurubuindu-l, îl duse departe. Plazu lăsă furios furca și alergă după el. Reuși să-l ajungă. Ținîndu-l la piept alergă din nou la furcă. Fără să vrea observă că cei de la sălcii se sculaseră. Erau mulți... S-apucau de strîns. Norii se coboriseră jos, jos. Cei trei simțeau pe frunțile transpirate răcoarea lor umedă. Cînd se uită din nou la colectiviști, se miră. Într-adevăr erau mulți. Erau foarte mulți... Erau mulți și căpițele creșteau spornic. În sfîrșit, el va termina de strîns. O căpiță, cu toată truda, o va mai face.

— Siliți! Siliți, măi muiere... Siliți că ploaia-i pe noi, îi îndemnă el. Formă podina ultimei căpițe. Simțea ușcăciune în git. Se lupta și cu vîntul. Își așeză clopul jos și-i puse un bolovan pe pînză

Simțea răcoare la cap... Vîntul îi usca sudoarea... Căpița era jumătate. Se uită iar înspre sălcii... I se pare? Nu. Aia au terminat. Da, au terminat. Acuma duc cu brațul cracî de salcie pentru capre... Ei îs mulți... Mulți... Căpițele multe și mari... Nu-i nimic. Va termina și el. „Încă vreo cinci ca asta și gata", își zise el ridicînd furca grea.

— Fugi după crăci! dădu el ordin copilului.

— Greblu? întrebă femeia.

— Nu. Ia și tu și pune pe căpiță

Cerul se întunecase. Fulgerele urmau unul după altul brăzdînd norii de păcură. Vremea începu să se dezlănțuiască. Întîi și-ntîi vîntoasele se înșurubiră în finul rămas nestrîns cărînd zmoacele și împrăștiindu-le cu ură pînă departe. Îi hiiră și două dintre căpițe. Apoi picuri mari și deși începură a-i lovi în față.

— Treci la căpiță! Scutește-te, strigă Plazu femeii din fugă. Alergă ca un smintit la căpițele hiite, dar nu mai apucă să le refacă. Apa curgea cu nemiluita în picuri deși și neobișnuit de mari și de grei. Un trăznet sec din apropiere îl sperie... Îi veni în minte atunci copilul. Se-ntoarse spre sălcii dar ploaia era atît de deasă încît privirile lui nu putură străbate pînă acolo. Plin de griji ciudate pentru copil, începu să alerge împotriva ploii într-acolo. Apa-i curgea pe spinare... Alunecă și căzu. Se ridică. Începu iar să alerge înfrigurat. Ropota se întețea în loc să înceteze. Lumina fulgerelor era albă ca noaptea... Picuri repezi îl plezneau peste față. Ajuns aproape privi spre sălcii... Nimic

Privi spre căpițe... Nimic... Dar căpițele erau. Și erau multe căpițe acolo... Multe și mari... Își făcu mîna pîlnie și strigă. Strigă, dar nimeni nu-i răspunse. Mai strigă o dată și strigătul lui se contopi cu tunetul.

— Vasili-căăăă.

Ascultă... Zgomotul picurilor în lanul de porumb și pe fruntele late ale brusturilor. Începu să se uite împrejur. „Unde s-au ascuns ăștia?" gîndi.

Deodată, lîngă o căpiță, zări o gomoneață verzuie. Nu știu ce-i dar alergă înspre ea... Nici o căpiță nu-i hiită, observă el în treacăt... Se auzeau vojăituri ale apei în depărtare. Simțea frig în spate. Se uită înspre gomoneață. Acum observă bine. Era o foaie de cort sub care se adăposteau oameni. Un cort făcut pe furci înfipte în pămînt. Dar erau două corturi pentru că oamenii erau mulți. Mulți și nu încăpeau sub un singur cort. Oamenii îl primiră și pe el la adăpost.

— Cum de-ai venit? întrebă unul dintre ei.

— Copilu' meu n-a fost pe-aici?

— Nu.

— E dincolo, mă, îl informă frate-său din fund. L-au tras cu forța pentru că nu voia. Spunea că nu i frică de furtună

Plazu se mai încălzi și-i veni graiul.

— E bine la voi aici.

— Păi!

— Nu v-a hiit vintoasa nici o căpiță.

— Nu.

— Ați uscat finul bine.

— Uscat

— Ați nimerit-o și cu ăl de la Fintîna Tîlharilor.

— Nimerit-o.

— Unde nu nimerim noi bine, intră iar Mihăilă, frate-so, în vorbă. La orice lucru trebuie pricepere. Plazu fierbea de mînie. „Adică stai..." gîndi el, „asta vrea să-nsemne că eu nu mă pricep"? Îi veni în minte finul lui. „S-ăsta se duce dracului... Adică numa' căpițele hiite". Își scoase cămeșa grea și-o stoarse bine.

— Tu să taci, muce, aruncă el vorba cu întîrziere frățîne-su. Ori nu cumva ai în gînd să faci tu școală cu mine!?

— Dară! Adică nu eu ci noi, ăștia mulții.

— Voi?

— Noi.

Plazu tăcu și de data asta închizîndu-se în sine. Ardea de dorința de a-l lovi cu vorba pe Mihăilă a cărui sfătoșenie nu-i plăcuse niciodată

— Mă mir — se scăpă iar Mihăilă la vorbă — mă mir cum de nu tragi învățăminte. Sîntem doar vecini cu moșiile. Plazu sări ca ars Se răsuci și, sprijinindu-se cu stînga în pămînt, se întinse peste capetele celor zgribuliți acolo și prinzîndu-și fratele de piept, îl zgîlții cu dreapta lui vinjoasă.

— Ajunge! Măi Mihăilă, auzi tu? Ajunge. Nu-ți bate joc c-apoi... Se opri. În ochii lui liniștiți sclipiră scîntei de mînie.

Mihăilă începu să rîdă ușor.

— Eu știu c-ai să vii cu noi, Plazule! Nu ești tu omul care... Ai să vii că ceva nu-i în regulă la tine. Nu-ți șade bine singur. Plazu își retrase mîna. Se îmbrăcă îngîndurat. Apoi, într-un tîrziu:

— Mă duc. Am venit numa' după copil.

Ploaia mai încetase. Își strigă copilul. Apele șiroiau vijiind pe coasta morii.

— Hai, hai să merem, ordonă el scurt copilului.

Acesta tremura. Își înghesui căpățîna clopului ca să nu intre apa și-și suflecase nădragii. Ploaia era mai măruntă, dar vîntul se răcise.

— De ce-ai venit? întrebă, fără noimă, copilul. Omul tăcea. Se uită la căpițele lui hiite și la finul rămas pe jos.

Ploaia încetase dar vîntul nu. Purta norii grei și negri. Într-o parte apăru, pentru un moment, o geană de cer senin, adînc și curat. „Da, lor le vine ușor și cînd au o muncă de făcut în pripă... Au dreptate că mă cheamă cu ei" gîndi Plazu și grăbi pasul înaintea copilului.

Desene de MIHU VULCANESCU

Ion BRAD

Cuvîntul tău

Cuvîntul tău țîșnește din adînc,
Scînteietor izvor din piept de munte
În care, limpezite, șuvițele se string
Cu vocile pădurii, în cîntec, să se-avînte.

Șoptit la rădăcină și smuls din straturi reci,
El scapără-n lumină visarea din mulțime
Și fiece silabă din cîntec are deci
Acoperire-n aur curat și înălțime.

Ce albii taie-n piatră pînă s-ajungă-n larg
Și cîte mai doboară, proptite stăvilare!
Căci lui i-e drag să poarte catarg lîngă catarg,
Să se avînte-n mare și-n zare după zare...

Victoria Ana TĂUȘAN

Ceea ce nu se uită

Știu anii de robie din urmele lăsate
adînci și dureroase la fiecare pas,
din porțile spre visuri găsite cu lăcate
ce-au trebuit sfărmate cu trudă, ceas cu ceas.

Știu că s-a dat adesea zălog pentru un vis
albastrul cer, iubita, un prieten bun, sau anii –
stau mărturii cumplite în versul ce l-au scris
intorșii din stihiile Doftanii.

Știu cîntecele toate din anii grei de luptă,
m-am aplecat spre ele cu sufletul avid
Și flacără nestinsă mi-au dat, din tine ruptă,
și flamură visării din steagul tău, Partid.

Dar mai ales știu cîntul aprinsei tinereți,
aripi de biruință purtîndu-l printre stele,
și purpura din marea acestei dimineți
pe-naltele catarge de gînduri ale mele.

Mi-e drag avîntul nostru de zbor neîntrecut,
tot mai profunde sensuri purtînd, mai temerar
Partid, să fiu părtașul izbînzii m-am născut,
dar și acel ce-mplîntă jaloane noi spre zare.

Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Hunedoara

În continuarea inițiativelor semnalate în numerele noastre trecute privind îmbunătățirea muncii cercurilor literare, duminică 6 iunie 1960, a avut loc la Deva consfătuirea cercurilor literare din regiunea Hunedoara. Consfătuirea a fost organizată de Comitetul regional de partid și Comitetul executiv al Sfatului Popular regional Hunedoara.

Numărul celor prezenți în Sala festivă a Sfatului Popular regional, unde s-au desfășurat lucrările consfătuirii, a întrecut cifra de 200.

Au fost prezenți membri ai cercurilor literare și ai colectivelor de creație ale brigăzilor artistice de agitație, directori de cluburi și cămine culturale, îndrumători culturali de pe lîngă casele raionale de cultură, șefii secțiilor raionale de învățămînt și cultură, activiști de partid și ai puterii locale de stat.

Ședința a fost deschisă de tovarășul David Lazăr, secretar al Comitetului regional de partid.

Dimineața a fost citit referatul privind activitatea cercurilor literare din regiunea Hunedoara, modul cum ajută ele viața cultural-politică a regiunii — referent tov. Corneliu Cismaș, șeful secției de învățămînt și cultură a Sfatului popular regional. La discuții au participat numeroși tineri din regiune, delegați ai cercurilor literare din Deva, Hunedoara, Orăștie, Petroșani, Lupeni, Brad, Alba-Iulia, Teiuș și Sebeș, precum și invitați din partea Uniunii Scriitorilor și a Casei regionale a creației populare: Haralamb Zincă, Ion Horea, I. D. Bălan, Gh. Achiței și Z. Al. Enășescu. Printre problemele discutate pot fi amintite:

Intensificarea muncii de educație ideologică și profesională a tinerilor scriitori în cadrul cercurilor literare.

Participarea cercurilor literare la viața culturală a regiunii.

Modul cum sînt reprezentate cercurile literare în culegerile de poezie, proză și reportaj, editate pînă acum de Casa regională a creației populare.

Probleme de ordin organizatoric; modalitățile de îndrumare a celor ce vin pentru prima dată la cenaclu.

Consfătuirea a trimis o telegramă Comitetului regional de partid, mulțumind organelor locale de partid și de stat pentru ajutorul părintesc și grija permanentă acordate cercurilor literare din regiunea Hunedoara.

În încheierea lucrărilor consfătuirii, tov. David Lazăr, secretar al Comitetului regional de partid, a scos în evidență unele rezultate pozitive obținute de cercurile literare hunedorene în activitatea lor ca: atragerea unui număr însemnat de elemente tinere talentate din rîndul muncitorilor, valorificarea pe plan regional a celor mai izbutite creații ale membrilor cercurilor culturale inițiate de organizațiile de partid.

Totodată tov. David Lazăr a arătat sarcinile de mare răspundere ce revin cercurilor literare în lumina Proiectului de Directive ale celui de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn: abordarea temelor de importanță majoră pentru viața noastră, a problemelor de cea mai strictă actualitate, ridicarea nivelului artistic al lucrărilor prezentate în ședințele de cenaclu, o mult mai mare exigență față de cuvîntul scris.

Asupra problemelor discutate la consfătuire, vom reveni într-unul din numerele noastre viitoare.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Acad. Victor EFTIMIU

Măiestria artistică

Cred că e binevenită inițiativa revistei Luceafărul de a cere părerea celor care au scris mai mult, spre îndrumarea debutanților.

Vreau, de la bun început, să subliniez, pentru cei tineri, condiția esențială: opera lor să aibă conținut, iar conținutul acesta, nou socialist, pătruns de spirit de partid, să fie exprimat într-o formă cit mai artistică.

Gîndul, sentimentul, imaginea le ai sau nu le ai. Ele constituie substanța operei de artă. Faptul că ai devenit scriitor, înseamnă că aceste daruri le ai. Altminteri, te apucai de altceva. Nici un sfat nu-ți poate dărui muzica interioară din care se zămislește sufletul poetic. Dar poți învăța de la un înaintaș meșteșugul, ceea ce numim de obicei „măiestria artistică". Înaintașul s-a luptat ani întregi cu materialul lexical, cu șerpuirea flăcării ce încălzește acest material, a intuit valoarea cuvintelor, a tins spre o expresie cit mai corectă, mai armonioasă, mai plastică.

Frămîntind limba, a plivit-o, cit a putut, de sunetele dizgrațioase, de termenul impropriu, de ingheșuiala consoanelor, de hiatus, care întrista frumosul grai al țării.

Cucerirea măiestriei artistice e îndemnul pe care-l dau scriitorilor începători. Măiestria artistică nu e tot una cu formalismul. Formalismul înseamnă o haină „strălucitoare" pusă pe umerii unui rahitic. E veștmîntul menit să ascundă lipsa de viață, de forță, de vigoare, a corpului pe care-l acoperă.

Cerem tînărului scriitor respectul limbii, al comandamentelor gramaticei, rima corectă, ritmul armonios, nesilit. Accentul să cadă acolo unde trebuie. Cuvîntul să nu fie cel care-ți vine de la început, la îndemînă, ci altul, netocit, exprimînd cit mai sugestiv, ideea, noțiunea. Să-l căutăm cu migală, dar să nu cădem în extravaganță, în originalitatea cu orice preț, folosind termeni ininteligibili.

Nici o lege a țării nu obligă pe cetățean să facă poezii. Dar dacă le face, să nu le toarne la repezeală, așa „cum cîntă privighetoarea". Privighetoarea este o biată păsărică cu gama redusă: ascultată prea mult, îți dă impresia de facilitate, de monotonie, de jucărie mecanică.

Noul poet să afle că nu-i dă nimeni dreptul de a stilci limba, fiindcă așa i-ar cere nevoile rimei și ale ritmului.

In numele „licenței poetice", să nu atenteze la puritatea acestei limbi, la desăvîrșirea ei.

Noțiunea „licența poetică" trebuie exclusă din vocabular. Gramatica să fie incontestabilă, rima perfectă. Faptul că „atît poporul cît și marii poeți din trecut au practicat asonanța", nu trebuie să ne incurajeze neglijența.

Scriitorii veacului XIX-lea luptau cu o limbă care nu era încă formată, cu o prozodie neșlefuită încă. Prin strădaniile lor, prin colaborarea urmașilor s-a ajuns la o permanentă îmbunătățire a graiului. Am făcut mari progrese. Nu mai putem da înapoi. Carența expresiei artistice compromite conținutul cel mai substanțial.

Să urmărim, să cucerim puritatea limbei, perfecțiunea formei pentru a putea pune în valoare cît mai puternic conținutul de idei.

Să evităm cuvîntul uzat, care face să pălească ideea însăși. Repetarea unor motive cunoscute dă impresia neplăcută a unui ecou. Scriitorul devine el însuși atunci cînd a scăpat de influențele străine. Desigur, nu-i vom cere, de la început, originalitatea desăvîrșită. Toți am fost tributari înaintașilor. Ne-am dezbărat, însă, cu vremea, fiecare ajungînd la un stil propriu.

*

Menirea scriitorului de mîine se face tot mai grea. El o moștenit, desigur, o limbă formată, forme încercate, lămuriri, o tehnică înaintată, care îi înlesnesc mesajul.

Dar mai are de luptat cu mulțimea și varietatea poeților ce l-au precedat, și care au fecundat toate domeniile. Fără să le fi epuizat, ci le-au bătătorit, le-au marcat cu prezența lor, indiscutabilă.

Cum își va tăia noul poet cărarea proprie, la atîtea încrucișări de drumuri?

Unde va găsi accentul personal, tonalitatea care să nu aminteacă pe altul? (Această întrebare nu și-o pun numai literatorii, dar toți creatorii de artă).

Cred că, în primul rînd, nu trebuie să se caute forma de dragul formei. Trăind viața noastră nouă cu intensitate, tinerii vor găsi și forma de expimare cea mai potrivită.

*

Aș mai avea un sfat de dat: tînărul scriitor să știe cum să citească pe scriitorii veacului trecut. Cei vechi sînt, desigur, gloriile literaturii, marii noștri precursori. Scrisul lor datează. Sînt multe dibuiri, multe stîngăcii în felul lor de a se exprima. Nu trebuie să-i imităm, să socotim sacrosante chiar greșelile lor.

*

Răsfoind, dăunăzi, caietul de poezii al unei începătoare, am găsit tot felul de acorduri gramaticale greșite, scrînteli de ritm, accente deplasate, diminutive naive, rime sărace, termeni improprii, ieșiri patetice, adjective perimate, trădînd influența scriitorilor de acum o sută de ani.

Juna debutantă mi-a obiectat că citește, de predilecție, pe clasici și mi-a citat, nu ca o scuză, dar ca o laudă, inadvertențe similare în opera marilor înaintași.

N-ar fi momentul să se tipărească ediții critice ale clasicilor noștri, cu subliniera expresiilor care nu mai merg? Ar fi un îndreptar util, indispensabil, nu numai pentru debutanți, dar și pentru alții.

*

Noi toți, slujitori pasionați și modești ai limbii românești, trebuie să muncim neobosit pentru a înfățișa și celor de mîine realitățile zilei de azi, pătrunse de înnoitorul suflu al construcției socialiste, inițiate și conduse de Partid.

BROȘA

Poteca îngustă cobora în pantă cu întortocheri ascuțite și părea că însăși poteca se grăbește. Pașii o repezeau neascultători și-și dădea seama ca prin vis că nu are destulă putere să și-i înfrîneze. O cuprinse dorința să se oprească chiar dacă ar fi să se tîrască în genunchi, să-și cuprindă odată în pumni tîmplele care-i zvîcneau, să le strîngă pînă ce gîndurile acelea dureroase care o zbuciumau aveau să moară înăbușite. Curînd panta se sfîrși și în fața ei se desfășură liniștita și binecunoscuta alee de castani tineri cu crengile împreunate într-o boltă de frunziș verde. Se așeză grăbită pe o bancă ascultîndu-și bătăile inimii.

Se gîndea înfrigurată, nici ea nu știa pentru a cîta oară, la toate întîmplările acelea care o turburaseră și închideau ca un tavan mohorît și scund, toată liniștea și înălțimea nesfîrșită a după-amiezii de vară. Mai întîi îi veni în minte silueta înaltă a lui Andrei, fața lui palidă și încăpățînată, mișcările lui tente și sigure cu care-și mînuia strungul. Era un om cinstit și cu atît mai mult, avea încredere în el cu cît se mulțumise să o privească, fără să-i spună nimic. Apoi își aminti fața lui Mihai: mîndră, îndîrjită, înfruntîndu-i pe toți.

Totul pornise de la o mașină veche, mai degrabă de la scheletul unui ring vechi de filat, care urma să fie renovat. Un grup de la atelierele auxiliare, în frunte cu Andrei, propusese sectorului administrativ al întreprinderii, să renoveze mașina, urmînd ca diferitele lucrări să fie făcute în timpul liber. Se loviseră și de cîteva păreri sceptice, dar de îndată ce fu stabilită necesitatea mașinii în secția Ringuri, se apucaseră de treabă. Totul fusese făcut repede și cu precizie și chiar în dimineața aceea, ea, Florica Staicu, filatoare fruntașe în secția ringuri, împărțindu-și lucrul cu alte două fete la cele două mașini de care răspundea, deservise și ringul renovat care aproape întrecuse așteptările. Mașina aceasta avea să aducă fabricii venituri importante, mai ales că tineretul din celelalte secții, se angajase ca materia semifabricată ce avea să fie prelucrată la ringul renovat să provină din micșorarea procentului de rebuturi la celelalte mașini. Fusese o victorie zgomotoasă, care se încheiase în după amiaza aceea cu dans. Cu o seară mai înainte, Mihai, băiatul de care era îndrăgostită și cu care probabil avea să se căsătorească, îi dăruise o broșă. Chiar în dimineața aceea, cînd se dezbrăca la vestiar, o colegă luase broșa și o examinase cu invidie.

— E de la Mihai?, o întrebase.

— Chiar de la el, îi răspunsese ea și risese rușinată și fericită.

— E frumoasă, probabil ți-a cumpărat-o cu banii de pe ciubucuri.

— Nu înțeleg!

— Cum nu înțelegi? Se spune că Mihai, cum e singurul frezor de la noi, n-a vrut să facă pinioanele de la ringul nou, decît după ce băieții i-au dat bani.

— Nu cred, răspunsese ea indignată.

— Zău, zice că a fost Andrei la el și i-a spus: „Uite Mihai, fă-ne și nouă pinioanele astea". Dar el, ca și cînd n-ar fi știut nimic, i-a răspuns: „Dă-mi un pol pe bucată și ți le fac". Și Andrei i-a plătit un pol pe bucată.

Colega vorbea și se uita întins la broșă, cîntărindu-i parcă prețul, iar ea își aminti fulgerător că de cîte ori se întîlnise în ultima vreme cu Mihai și adusese vorba de renovarea ringului, acesta întorsese stingherit capul și schimbase vorba. Se dusese apoi la Andrei și-l întrebase:

— Este adevărat că i-ați plătit lui Mihai pinioanele?

Andrei nu răspunsese nimic, o privise o clipă într-un fel ciudat, apoi strungul începuse să șorăie și să icnească în mîinile lui, de era cît pe aci să-i sară o bucată de fier în cap. Ea aștepta un răspuns și furișa mereu privirea spre frezi. De acolo, Mihai cu o mînă în șold o privea întunecat. De o dată, un bangăt și un uruit îngrozitor îi înmuiase picioarele. Un ucenic de la școala profesională lovise cu un ciocan de lemn într-o foaie enormă de tablă și acum tot atelierul mecanic rîdea de sperietura ei. O luă la fugă indignată, cu lacrimi în ochi și cînd băieții trimiseră pe ucenic să o împace, o apucă o poftă grozavă să-l tragă de urechile lui clăpăuge. Rămăsese toată ziua nemulțumită, cu dinții strînși, nu lăsase fetele să se apropie de ea și cînd mitingul de după ora trei deschisese lista angajamentelor, îl căutase tot timpul cu ochii pe Mihai.

Acum îl aștepta în parcul acesta cu o senzație aproape dureroasă de gol sufletesc și-și spunea că dacă se vor despărți, va trebui să facă orice să-și stăpînească în fața lui lacrimile. Îi revenea mereu în minte imaginea pinioanelor mașinii la care lucrase. Se uitase toată ziua la ele cu o teamă superstițioasă și cînd inginerul mărunt, cu fața ca o semilună, exclamase:

— Ia te uită diavolii, ce pinioane au făcut — sub un imbold neașteptat îi spusese răstită:

— Astea au fost plătite.

— Un reproș? rînjise din nou inginerul care se numărase printre sceptici, iar ea se întreba uimită cum de începuse o asemenea discuție.

Pe alee se auziră pași. Sîngele îi zvîcni în inimă și întoarse grăbită capul. Mihai se apropie cu zîmbetul său larg, care o făcea altădată să-și spună cu humor, că va trebui să-i fie o soție foarte devotată.

Aerul lui liniștit, aproape că o dezorientă și abia cînd îl văzu așezat lîngă ea își aminti. Se trase de lîngă el păstrîndu-și mîna întunecată. Mihai stătea acum acolo pe bancă, o privea și părea că nu înțelege nimic. Înălță capul cuprinsă de ciudă și-l privi în albul ochilor:

— Ce fel de om ești?...

Dar aproape imediat regretă întrebarea aceasta de prisos care-i trădase turburarea. De abia acum tresări el. O cercetă atent, iar peste trăsăturile lui înflorite de zîmbet trecu neliniștea ca un vînt. Îi apucă mîinile și o privi în ochi la rîndul lui atent și grav. Îi desfăcu apoi cu surpriză pumnul care strîngea broșa. Fața îi deveni întunecată. Se uită acum la ea cu semeție și cu resemnare. Rosti cu voce tremurată:

— Ai venit să-mi înapoiezi broșa?

— Da. Și ca și cînd ar fi vrut să se justifice, continuă: nu puteam altfel.

— Puteai s-o păstrezi, oricum, ți-am dat-o cu dragă inimă. Tresări indignată:

— Înțelege că n-am nevoie de... darurile astea, ar fi vrut să spună de murdăria asta, dar o speranță nebunească o purtă ca într-un vîrtej spre el și fără să-și dea seama cît era de neajutorată în investigația ei, aproape că țipă: — Ești dator să-mi spui de ce-ai rămas la o parte. Renovarea mașinii a fost angajamentul vostru?

El o privi buimăcit:

— Dar... într-un fel n-am rămas la o parte. Eu am făcut pinioanele. Își reveni și o fulgeră cu privirea. Continuă cu voce care încerca să fie nepărtinitoare: Este drept că Andrei a fost mult mai activ.

— Andrei este un om cinstit!

Se scurseră cîteva clipe în tăcere, apoi vocea lui răsună joasă, tremurătoare, și totuși plină de o ciudată hotărîre:

— Mîndria îmi spune că ar fi trebuit să ai mai multă încredere în mine, dar poate mîndria mă înșală. Vru să continue dar o ciudă copilărească îi schimonosi obrazul. Ea îl asculta încordată. Dezmințirea aceea pe care o așteptase disperată toată ziua se desprindea turbure din înțelesul cuvintelor lui și se ridica în depărtare ca un miraj. Se aplecă plină de speranțe spre el:

— Vorbește-mi, vezi bine cît sînt de zbuciumată, cum ai putut să rămîi deoparte? I se umpluseră ochii de lacrimi. El o privi cu surprindere, deveni gînditor:

— E drept că am cam rămas deoparte. Uite vezi... și eu mă gîndesc la asta.

— Bine, dar cum? Un răstimp domnu tăcerea după care vocea lui răsună șfioasă:

— Știi că Andrei te iubește...

— Andrei mă iubește? Nu știu nimic.

— Parcă de ce te-a ales pe tine să lucrezi la mașina renovată?

— S-ar putea să te-nșeli.

— S-ar putea să mă-nșel... și eu m-am gîndit, dar... vezi, cînd s-a pornit acțiunea, pe mine nu m-a chemat. Și cred că de aici a pornit totul. Eu nu m-am dus la el, fiindcă... probabil nu-mi convenea gîndul că el te iubește...

Vorbea cu capul în jos, făcea pauze și se vedea cît de mult îl costă sinceritatea. Continuă:

— Mai tîrziu a venit la mine să-i fac pinioanele. „Dar pentru ce-ți trebuie", l-am întrebat. „Ce-ți pasă", mi-a răspuns. Și deodată mi s-a părut că Andrei se lasă dus de patimă și că nu este un tovarăș adevărat. Și fără să-mi dau seama m-am lăsat și eu purtat de patimă: „Nu ți le fac", i-am răspuns. Erau și cîteva fete prin preajmă. Una a sărit să-mi explice că nu erau pinioanele lui, dar el a dat-o repede la o parte și mi-a spus rînjind că e gata să-mi plătească. Mă uitam în ochii lui. Cît de bine îi convenea să fiu un ticălos. M-a cuprins furia și amărăciunea. I-am spus: „Vrei să-mi dai un pol pe bucată?" Mă uitam în ochii lui și-mi ziceam: „Hai miră-te, sînt așa cum poate numai ți se pare că vrei să fiu". Dar el rînjește iarăși și-mi spune: „Îți dau și un pol pe bucată". Mi-a adus pinioanele. Tare mi-ar fi plăcut să nu i le fac sau să rîd de el și să le las lipsă cîte un dinte. Dar nu erau ale lui. Pe urmă îl văd că vine spre mine cu niște bani în mînă. Atunci nu am mai putut. Am luat un fier în mînă și l-am așteptat. Mă uitam în ochii lui și el și-i ferea. S-a apropiat de mine și... și a băgat repede banii în buzunar. Mă uitam întins la el și-mi ziceam în gînd: „Ei, am vorbit să-mi dai bani", „hai, uite sînt un ticălos așa cum vrei tu, nu îndrăznești?", și n-a îndrăznit. „De ce ai venit"?, l-am întrebat. „Pentru... pinioane". „Da' în buzunar ce ai?" și m-a luat așa un val de furie de am izbit cu fierul într-un banc. Am făcut pinioanele și n-am mai vrut să știu de nimeni și de nimic...

Îl ascultase tot timpul încordată și aproape material simți cum o umple o liniște odihnitoare. Se rezemă de umărul lui. Mihai era lîngă ea, înfrumusețat de o mie de ori, deși în adîncul conștiinței ei stăruia îndoiala vagă că totuși pe undeva, în afară de desfășurarea aceasta a faptelor existau și alte drumuri. Oricum, el era lîngă ea așa cum și-l dorise, și-și dădu deodată seama cît de auster fusese totul pînă atunci. Și Andrei... Acum își amintea bine zîmbetul lui stingherit cu care insistase să o convingă să lucreze la mașina renovată, și nu putu să-și ierte că faptul acesta îi făcuse o nespusă plăcere. Ar fi vrut să-l pedepsească. Se strînse mai aproape de el. Îi îmbrățișă umărul și-și lipi obrazul de pieptul lui. Soarele asfințise, umbrele se învăluiau întunecate și răcoarea serii sosi ca un oaspete tăcut și întîrziat, fluturîndu-și mătasea parfumată a hainei.

Victor Chiriacescu
bibliotecar F.R.B.

Desene de V. SAVONEA

Damian Ureche

Perspectiva

Privesc spre mîine planurile mari,
Spre care pașii țării se îndreaptă,
Cînd schimbă comuniștii temerari
Grăunți de vis în holde largi de faptă.

Vom cuteza din cifre și procente
Să dezlegăm avînturi și valori,
Iar din înalte frămîntări prezente,
Lumină pentru anii viitori.

Vom zmulge-n adîncimi neexplorate
Filonul de cărbuni și aur plin
Și din galopul apelor bogate
Luceferi pentru fiece cămin.

Îndemnul tău partid, izvor de-avînturi,
Pe drumuri care nu se întrerup,
Ni-l dai sub steag de muncă și de cînturi,
Vigoare nouă ce ne urcă-n trup!

●

Anghel Valeriu

Poema vremii

Poema vremilor trecute
Vacarm de harpe răgușite,
Străfulgerări de doruri mute,
Scîntei de vieți înăbușite...

Poema vremurilor mele —
Cîmpii deșelenite,-n floare,
Năvalnic zbor de rîndunele,
Săgeți de vis pornind spre soare...

Poema vremii care vine —
Surîs dezvăluit din tină,
Comori de bucurii senine,
Sub faldul zării de lumină...

În prima noastră dimineață
Mai mult oțel, mai multă pîine...
Partidul astăzi ne învață
Poema zilelor de mîine!

●

Ion Sava

Drumul

Prin mine trece-un drum cu început,
Din zori picloși, cu veștedă lumină,
Ființa mea, pe calea lui e scut!
Care desparte bezna de lumină.

În urmă drum cu gropi și cu noroi,
În care dorm visările-mi deșarte,
Și anii slugăriei, anii goi,
Înscriși adînc în el cu ghete sparte.

În fața mea, drum drept și larg mergînd,
Din bunul azi, spre și mai bunul mîine,
Deasupra-i zori de purpură arzînd.
Nasc soarele, ca rumenia pîine.

În fața mea, drum luciu și curat,
Umbrit de blocuri zvelte și castani,
Drum nou pe care oameni-l străbat,
Cu steagul roș, văpaia-acestor ani.

În fața mea-i un drum numit Partid,
Un drum pornit din noi, din fiecine,
Spre zori minune, care se deschid
Din binele de-acum — spre tot mai bine.

Adrian Păunescu

Logodire

Copacii-nalți, în jertfa lor tăcută,
Mutatu-s-au din codrul lor
În schele.
Tulpina sărutată-n munți
De-o ciută
Stă dreaptă-n Capitala țării mele.

Lăsîndu-și rosturile vechi
Și vatra,
Venind de la izvoare la neon,
Din colțuroasă și inertă,
Piatra
Se schimbă
În petale de beton.

Rîvnind dogoarea
Fabricii natale
Și minunata lui copilărie,
Trăită
Între oameni și furnale,
Oțelul dă construcției
Tărie.

Cînd oamenii le logodesc
Cu focul —
Și le supun
Și pun
Viață-n ele,
Chiar ceru-așteaptă
Sus să vină blocul,
Spre viscolu-i incandescent,
De stele.

●

Ion Angheluș

Poem

Căutam grandiosul în imensele frunți ale munților
Rătăcind în albastru imens,
Profilîndu-se în roșul amurgului,
Umbrind tremurarea domoală a ierbii;
Căutam grandiosul în imensele frunți ale munților —
Coloane de lumină stăruitoare —
Și l-am găsit în satul meu de la șes
În gospodăria colectivă „Drumul lui Lenin"
În tremurul plopilor,
În brazdele cîmpului,
În inimile oamenilor.

Căutam grandiosul în liniștea albastră a mării
Peste care visau norii difuzi,
Peste care treceau albatroșii lui Gorki,
Peste care flutura curcubeul;
Căutam grandiosul în liniștea albastră a mării
Și l-am găsit în gestul atent al pescarului
Trăgînd năvodul
Și ingînînd un cîntec neștiut,
Atunci născocit
Și încîlcit în firele bărbii sure.

Căutam grandiosul în pădurile de brazi.
Cînd vîntul le duce vuirea departe,
Cînd zorii le sărută clătinarea maiestoasă,
Cînd întinderea albă de nea
Sclipește geloasă pe verdele crud;
Căutam grandiosul în pădurile de brazi,
Și l-am găsit pe fruntea
Împodobită cu sudoare-a minerului,
Peste care se așternuse praful mărunt,
L-am găsit în tonele de cărbune
Care astîmpără foamea cuptoarelor hunedorene.

Și cîte-odată mi se pare că-l găsesc
În zvîcnetul peniței mele, cîntînd socialismul.

În fruntea comuniștii!

LA CABINA DE COMANDĂ

La Hunedoara, în hala modernă a marelui laminor de 1000 de țoli, într-o cabină de sticlă cu oglinzi și manete de comandă, lucrează Vasile Zăvălaș, om între două vîrste, cu fața deschisă, frunte mare, cu raze subțiri în jurul ochilor vioi, cu zîmbet bun, care-i descoperă un dinte de metal.

De-aici, din cabina lui, el domină întregul bluming. De-aici, din cabina lui, el urmărește prin atmosfera ceațuși pe care se desenează formele hiperbolice ale negrelor agregate, cum apare incadescent lingoul scos din cuptor, cum este purtat ca o jucărie de macaralele uriașe, cum lunecă pe vagonești, se răstoarnă-ntre mîște clești de cîte-o tonă, face-o volta și apare, roșu, între brațele puternicului agregat din fața sa.

Și mîna lui Zăvălaș intră-n funcțiune. Cu gesturi rapide, precise, consecutive, manevrează butoanele și manetele. Tona de metal incandescent este luată pe sus, întinsă, apăsată, bătută pe-o parte, bătută pe cealaltă, îndreptată, comprimată, alungită între brațele mașinii negre cu manevre rapide, sprintene. În șase mișcări sigure, lingoul se fasonează și, cu un ultim gest, Zăvălaș dă drumul pe podul de role unui șarpe roșu de oțel laminat.

Bulgării incandescenți care vin, macaralele negre de pe sus, agregatele cu fălci grotești și ghiventuri interminabile, laminatele de oțel roșu care circulă pe podurile de role, lumina argintie ce se presară de sus, jerbele de scîntei, febrila activitate și, în mijlocul lor, un om nu prea înalt, nu prea voinic, dar, în orice caz, foarte sigur pe el.

Prin oglinda oblică de deasupra capului său, Vasile Zăvălaș privește în urmă spre poarta de unde vin trenurile cu lingouri fumegînde, proaspăt turnate în halele oțelăriei. Urmărește trenurile, urmărește descărcarea lor în cuptoare, urmărește apoi lingourile cum sînt trimise spre mașina sa. Dar, prin aceeași oglindă, Vasile Zăvălaș privește înapoi și spre viața sa din trecut. Acolo, în urmă, la oțelăria veche, la laminorul vechi, începe viața lui.

Incepe? E un fel de-a spune. El a venit la Hunedoara la 29 de ani. A venit de pe front, a venit de la coarnele plugului, a venit din mizerie și sărăcie într-o altă mizerie și-o altă sărăcie.

Vechiul laminor, „laminorul european" — cum i se spune, primea muncitori necalificați și-i ținea necalificați, să tragă la rangă pînă la sfîrșitul vieții. Noroc de faptul că viața aceea s-a sfîrșit repede, numai la doi ani după venirea lui Zăvălaș acolo, iar, la încă un an — adică în 1945 — el se califica. „Am tînjit atît de mult după meseria asta — spune el și cu încruntare și cu bucurie; dar și cînd am apucat-o!...".

Da, trenurile vin, trenurile pleacă, încărcate cu cochile, încărcate cu lingouri; leagă noua Hunedoară de vechea Hunedoară, legînd parcă trecutul lui Vasile Zăvălaș cu prezentul său.

★

Olteanul de 29 de ani, minat de foame spre hrana cu noduri pe care i-o oferea Hunedoara, nu-și dădea seama clar că din momentul acela își schimbă complet situația socială, intrînd în marea armată a proletariatului.

Nu-și dădea seama, nu simțea nevoia să-și spună asta, dar, fără să vrea, începea să gîndească altfel, începea să simtă altfel.

În primul rînd, aici îi era mult mai clar decît acasă, la țară, care-i sînt prietenii și care-i sînt dușmanii, care-i sînt tovarășii și care-i sînt potrivnicii. În al doilea rînd, aici se simțea mult mai legat de cei care-i erau tovarăși. Muncea alături de ei, îndura alături de ei, blestema alături de ei. Iar, în al treilea rînd, aici, alături de acești oameni, simțea mult mai clar că trebuie să spere într-un viitor.

Cînd și-a dat seama că trebuie să și lupte pentru acest viitor, Zăvălaș s-a integrat complet în noua sa clasă. Asta s-a petrecut în 1945. Căpătînd calificarea, el a-nceput să muncească pătimaș. Erau anii reconstrucției, urmele războiului se simțeau adînc, dar el intrase în pas cu proletariatul în perioada celui mai entuziast marș de pînă atunci, și ritmul unei munci susținute, avîntate, îi intrase în sînge.

Dar momentul în care a simțit într-adevăr că este el, cel venit cu desaga-n băț la Hunedoara, a fost cînd i s-a încredințat primul om pe care să-l învețe meserie. El, Vasile Zăvălaș, reprezenta într-adevăr clasa celor ce muncesc, putea să împartă din experiența sa și altora.

După ce s-a convins că primul său învățăcel e stăpîn pe meserie, pe meseria învățată de la el, a făcut cerere de intrare în partidul clasei muncitoare. În partidul clasei din care, acum, făcea integral parte. Asta era în 1948.

★

Prin 1957, Vasile Zăvălaș era unul dintre cei mai buni muncitori de la laminorul de 800. Se insurase în Cristur — comună alăturată Hunedoarei și avea și două fete. Ca să-și impace și tradiția lui și dorința nevestii, uneia îi dăduse nume oltenesc — Alexandrina, iar alteia nume ardelean: Rozalia.

Dar iată că, într-o zi, este chemat la conducerea combinatului. „Te transferăm de la laminor", i se spune — „îți convine?" „Nu", a răspuns el.

— De ce?...

— Păi nu-nțelegeți, tovarăși, că eu de laminor sînt legat pe toată viața?

— Nu-i nimic, tot la un laminor te vei muta.

— Va să zică vreți să mă trimiteți din Hunedoara?...

— Nu, tot în Hunedoara vei lucra.

— Atunci, a priceput el, mă rog, se schimbă treaba.

Și, — rezumînd datele lui biografice — Zăvălaș Vasile, profesia: manevrant principal, vîrsta: 43 ani, origina socială: țăran sărac, apartenența politică: P.M.R., a fost primul muncitor angajat la blumingul Hunedoarei.

Blumingul, era pe atunci doar un imens planșeu de beton, înconjurat — asemenea unui templu — de tronsoanele ca niște colonade pe care aveau să fie așezați pereții și acoperișul. Pe acest planșeu de beton se montau niște uriașe agregate, asemănătoare vechiului laminor în măsura în care se aseamănă un turboreactor cu Graf-Zeppelinul. Și cel care nu voia nici în ruptul capului să se despartă de meseria sa, s-a transformat pe dată în monteur. Ochiul lui de meseriaș își dădea seama clar cam ce bijuterie se monta acolo. Așa a ajuns Zăvălaș să cunoască șurub cu șurub blumingul. Aproape de terminare, a făcut o vizită la o uzină din U.R.S.S., unde lucra un bluming asemănător. La Rustavi, în Georgia, și-a desăvîrșit cunoștințele. Cînd s-a întors, privirile lui de om sigur pe sine, pe meseria lui, erau parcă și mai sigure. Și-a ales băieții, i-a pus pe agregate și, în cel mai scurt timp cu putință, așa cum a contribuit la dotarea Hunedoarei cu un bluming a contribuit și la dotarea blumingului cu meseriași de înaltă calificare. Își terminase îndatoririle. Poate, chiar, cu oarecare febrilitate, îl mîncau palmele să se așeze odată pe scaunul său din cabina de comandă și, ca un automobilist pasionat la volanul unei mașini superbe, să scoată randamente și viteze nemaiîntîlnite.

Zăvălaș însă, nu-și mai aparținea lui, aparținea întregii Hunedoare, iar Hunedoara se îmbogățea cu încă un laminor, mai fin, de 650 de țoli. Trebuiau experimentați oamenii și pentru acesta. A fost trimis din nou să învețe de la metalurgiștii sovietici. De data asta la „Azofstal" în Zaporojie. A fost trimis pe trei luni. El, în 45 de zile, a deprins totul și a cerut să fie trimis înapoi, să pună și mai repede în funcțiune laminorul.

★

Astăzi, după ce și-a îndeplinit și această datorie el s-a întors în cabina sa de sticlă care domină una dintre liniile blumingului. E un om de 46 de ani, dar nu-i dai mai mult de treizeci. Ochii săi vioi cuprind întreaga hală, mîinile sale dibace fasonează sute de tone de oțel încins. Din ce în ce mai bine, din ce în ce mai repede. Iată numai trei cifre: în noiembrie anul trecut, laminau 125 de lingouri pe schimb. În decembrie au ajuns la 135, în februarie anul acesta la 155. Cînd și-a dat seama în ce ritm poate merge, Vasile Zăvălaș și-a recalculat forțele, a stat de vorbă cu toți oamenii săi și, în cinstea celui de-al treilea congres al partidului a inițiat acțiunea ridicării randamentului laminoarelor. Aceasta înseamnă o uriașă economie în ceea ce privește transportul materiei prime, aceasta înseamnă asigurarea unui ritm din ce în ce mai înalt în întreaga producție a blumingului. Asta e Vasile Zăvălaș omul care nu poate să stea o clipă fără să evolueze, fără să se perfecționeze, fără să nu crească încă unul sau doi meseriași buni pe lîngă el. Are pînă acum peste o sută de oameni pe care i-a învățat meserie și — marea lui mulțumire — cu toate că de la calificarea multora au trecut ani buni, nici unul dintre aceștia nu are încă 32 de ani, — adică vîrsta la care a fost încadrat el ca laminorist.

Dar toate acestea privesc realizările în producție ale comunistului Vasile Zăvălaș. În activul de partid, el are încă o sarcină: aceea de a se ocupa de atragerea și educarea de noi oameni care să merite să devină candidați.

Îl vezi în timpul lui liber, iarăși înconjurat de tineret. De Gligoreanu, de Șerban, de Cîndea, de Neagu, și de atîția și de atîția alții pentru că mereu îi înnoiește, mereu îi înmulțește. Îi învață cum să se poarte, îi învață cum să-și întrebuințeze banii, îi învață cum să-și desăvîrșească cunoștințele. Și atunci imaginea lui îți apare cam așa: în cabina de comandă cu mîna pe manetă, cu ochii pe cronometre și agregate, el prinde lingoul roșu, moale, bun de modelat între brațele uriașe ale mașinii sale, îl fasonează pe lung, îl fasonează pe lat, îl îndreaptă, îl lungește, îl subție, îl întinde. Apoi, cu o ultimă mișcare, trimite oțelul pe podul de role, gata laminat, cu formă și contur precis, bun de întrebuințat mai departe...

În viața de toate zilele, manevrînd altfel de manete, acelea ale resoartelor sufletești, el face cam același lucru pînă cînd, cu o ultimă mișcare dă drumul omului format, educat, bun de a face treabă mai departe.

Un ultim amănunt: la ora trei, la sfîrșitul lucrului, l-am văzut plecînd extrem de grăbit.

— Incotro?...

— Am o ședință la gospodărie, mi-a răspuns el zîmbind vinovat.

— Gospodărie?... care gospodărie?

— Gospodăria colectivă din Cristur. M-au ales în comisia de cenzori.

Nu mai pricepeam nimic.

— Cum asta?

— Ei încă voiau să mă aleagă în consiliu.

— Bine, dar dumneata ești muncitor aci la Hunedoara.

El pricepu:

— Da, dar cu casa stau în Cristur. E o comună frumoasă, curată, minepoimîine ajunge suburbia Hunedoarei. Numai că, vezi, oamenii nu se prea îndemnau să intre în gospodărie. Eu, cînd eram acasă le spuneam, le vorbeam, le povesteam și ce am văzut prin Uniunea Sovietică. Ei, ca țăranii, de, mai șoviitori. Atunci m-am ambiționat și eu și tot concediul ăsta m-am dus din casă în casă, am stat de vorbă cu fiecare în parte.

Cînd s-a înființat gospodăria m-am trezit ales. Eu zău, am încercat să le explic. Mă durea că-n satul meu nu-i gospodărie. S-a înființat, sînt mulțumit. Dar ei, nimic; au ținut-o una și bună pînă am primit să m-aleagă...

Și mă privește sincer: M-au ales, acum trebuie să fac treabă.

★

Da. Asta-i omul pe care l-a format Hunedoara. Asta-i omul care la 32 de ani nu avea încă un rost în viață și care acum a ajuns să facă cu cinste parte din avangarda clasei muncitoare.

Corneliu Leu

Din carnetul de note

PROIECTUL DE DIRECTIVE

Îi cerusem cuiva (e mai bine să-i trec numele sub tăcere, ca să nu-și închipuie că plătesc dinte pentru dinte), îi cerusem un articol, nu mare: „Cum au întîmpinat muncitorii de pe șantierul... (șantierul unde lucrează tovarășul și prietenul acesta al meu, căruia nu mă-ndur să-i dau numele), proiectul, abia apărut în ziare, al Directivelor celui de-al treilea Congres al partidului. Voiam să citesc articolul seara, încorporîndu-l programului săptămînal al stației noastre de radioficare, aici, în colonia de intervenție a Combinatului de cauciuc sintetic, ori, cum s-au deprins de mai demult localnicii, constructorii, să numească această colonie: „în Tabără". Tabără nu mai este, a fost „pe vremuri" acum 5—6 ani.

Poftim de mai zi și azi „tabără". E impropriu. O „tabără" cît un orășel? „Tabără" cu strada principală asfaltată, cu blocuri, cu magazine, cu cinematograf, club, bibliotecă principală? (Pentru că mai sînt cîteva alte biblioteci în grupurile sociale din jurul celorlalte șantiere. Combinatul de cauciuc e numai unul dintre uriașii industriei noastre petrochimice care iau naștere pe valea Trotușului, — ceilalți uriași se-nșiră de-a lungul autostrăzii, kilometri și kilometri, pînă hăt departe, dincolo de Borzești: Rafinăria, Termocentrala, „Soda", așa i se spune în mod obișnuit de către localnici, celălalt mare Combinat nu „Combinat chimic" ci, mai scurt: Soda. Fabrica de sodă caustică.

Nu-i „tabără" în „Tabără" așa cum n-a fost nici articol pentru stația de radioficare, cu toate că tovarășul și prietenul meu îmi promisese solemn: „N-avea grijă. Nu te las!".

M-a lăsat. Îl țintuise producția pe șantier tot timpul. E maistru. Răspunde. Firește.

— Dar de ce mi-ai făgăduit?

— Da de unde-aveam eu să știu că tocmai azi, la lotul meu o să-mi sosească materialele pe care le cer de-o săptămînă?

Avea dreptate. Aveam dreptate. Și el, și eu. M-am întors în tabără, amărît și necăjit și plin de glod. Șantierului, ca oricărui șantier, știți, puțină ploaie îi trebuie ca să iște mult glod. Și tocmai că plouase.

— Ce umbli așa plouat, tovarășe?

Unul dintre activiștii comitetului de partid orășenesc își pusese cizmele de cauciuc și pornise rară pe șosea, peste bălți, printre camioanele în goană... „spre cauciuc". Mă zărise. Nu-l răbdase inima să mă-ntrebe. A găsit soluția pe loc:

— Scrie dumneata articolul.

— Cînd? Au rămas doar cîteva ore pînă la programul stației. Și... încă nu cunosc bine toți muncitorii de pe șantierul ăsta, nu știu ce-au spus cînd au primit ziarele, eram într-o ședință...

El — cu o naturalețe uluitoare:

— Te duci și-i întrebi. Pe care nu-i cunoști. faci cunoștință cu ei, — le spui: „Tovarășe, eu sînt de la stația de radio..." În trei ore, ai terminat.

Rara-ra cu cizmele acelea de cauciuc prin bălți, pe șosea, printre camioane, pe urmă dincolo de șosea, pe șantier, printre schele, printre constructori, — s-a dus. Eu — locului, pe gînduri, cu carnetul într-un buzunar, cu creionul în celălalt și-ntr-al treilea, la vestă, — cu ceasornicul.

Da, hai, să-ncercăm, că nu-i încotro. Hai îndărăt pe șantier. „Tovarășe, eu sînt de la...".

La „turnurile de răcire"; acolo, în preajma lor, lucrează comunistul Ștefan Cioacă, om de baștina lui din Valea Prahovei, unde s-a născut și unde-l așteaptă nevasta și copiii. Șase copii are, mi-a povestit odată despre ei. Acum e-n valea Trotușului, trimis de partid să pună umărul și-aici, cum a pus și-n multe alte părți. Constructor, nu? Este o vorbă: constructorii, cînd vin, încă nu-i nimic, dar cînd e totul gata și bine — ei pleacă. Darnici.

L-am cunoscut de departe pe Ștefan Cioacă. E sudor, Șef al echipei de sudori de la conductele uzinale. Cu masca pe față, cu mănuși de automobilist și cu soarele acela mic mușcînd metalul, să se croiască reducția direct din tronson (metoda nouă la care a trecut echipa de cîtva timp, adică de cînd a devenit echipă fruntașă). Așteptam o pauză în munca acelui soare cît o mandarină, mă uitam în altă parte și parcă citeam din nou inscripția pe care o mai văzusem altundeva, tot pe șantier: „Nu priviți flama". Adevărat: la soare te poți uita, dar la flamă, ba.

Ștefan Cioacă însă îmi remarcase prezența de la început. Cînd și-a scos masca, zîmbea:

— Acum putem vorbi un minut, două, cît mă odihnesc. Ce să vă mai spun?

— Despre proiectul de Directive... Știți, la stația noastră de...

— Bun. Tocmai că am discutat asta și azi dimineață cu tovarășii din echipă. Noi am reținut în special accentul... accentul care se pune mai departe pe industria grea, în industrializarea socialistă a țării, și mai ales pe industria constructoare de mașini. Că vedeți dvs., aici e miezul. Asta este urmărirea consecventă de către partid a liniei lui politice marxist-leniniste... Unde-i ziarul? Io-te-l ia — și a scos „Scînteia" din buzunarul de la piept; vedeți? Se asigură dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului în țara noastră... Creșterea forțelor de producție în vederea...

În nici două ore, articolul pentru radioficare era gata. Scris, de fapt, de ei, nu de mine. Eu numai cît notasem. Aveam pe listă și comuniști mai vîrstnici și din cei tineri în partid. Discutasem și cu dulgherul Grigore Subov, șef de echipă. Tovarășul acesta, Subov, ca și Cioacă nu-i vorbăreț. Cînd are de răspuns la ceva, mai întîi tace, chibzuiește-n sinea lui, parc-ar cîntări: face să răspundă sau nu? Și răspunde precum a chibzuit: scurt, ca-n treacăt, dacă nu i se pare importantă întrebarea — sau dimpotrivă: amănunțit, pe așezate, rostind foarte răspicat unele cuvinte, ceea ce înseamnă că-i place, îl interesează în mod deosebit problema. Echipa lui Subov, fruntașă în producție, este în același timp și o bună echipă de agitatori: ei, „băieții lui Subov", difuzează în fiecare zi presa printre muncitorii din lotul D. Sarcină? Bine, sigur, sarcină, dar sînt fel de fel de feluri de a-ți duce sarcina la îndeplinire. Cum și-o duc ai lui Subov, cu el în frunte?

Mi-a povestit chiar Subov: au o metodă a lor în producție, la dulgherie, aplică metoda „în lanț", respectiv cooperare strînsă între fierarii-betoniști, dulgherii, betoniștii și zidarii cărora le revine un același obiectiv. Dar asta-i producție. În munca culturală de masă, metoda echipei lui Subov e comentariul. Ei, „băieții lui Subov", nu difuzează presa pe tăcute. Stau de vorbă cu oamenii, îi îmbie să citească mai ales cutare sau cutare articol, dar nici asta la întîmplare: „asta l-ar interesa în special pe N.. Și foiletonul ăsta o să-i prindă bine lui V..." Așa-s băieții lui Subov. Îi învață șeful Subov. Au și un vîrstnic în echipa lor de tineret. Mi s-a mărturisit într-o zi vîrstnicul acesta că se simte întinerind „printre băieți".

În ziua aceea, căutasem echipa lui Subov la locul ei obișnuit de muncă, obictivul E 3 și n-o găsisem. „Unde-i? — La cinematograf. Cum, la cinematograf?" Era dimineață pe la 8. Bine, știam eu, aflasem, că băieții lui Subov vizionează cu regularitate toate filmele, fie aici, în așa-zisa „Tabără", adică la cinematograful clubului Constructorului.

I-am găsit acolo, înlocuiau grinda tavanului.

Bocăneli, hîrjit de fierăstrău, ordine rostite scurt: echipa lui Subov dădea zor. Înălțaseră băieții, în fața scenei „un perete din placaj, din dușumele pînă-n tavan. Amețeai cînd te uitai la cei cocoțați tocmai sus, unde-s lustrele.

— Noroc... Cît o să dureze reparația?

Mi-a răspuns Subov:

— Vedem noi. Nu putem isprăvi în cîteva zile, avem de lucru în același timp și la E 3. „Facem" cinematograful așa, printre picături, cît ne dau răgaz de-o oră, două, ceilalți, fierarii. Lucrăm aici dimineața, să nu tulburăm spectacolul. Noi, toți din echipă, sîntem mari amatori de filme.

Grigore Subov, de data aceasta, era cu echipa la obiectivul lui din lotul D. M-a ascultat grav, dus pe gînduri. Apoi:

— Scrieți, vă rog. Și mi-a dictat: Cum am văzut c-a apărut în ziare proiectul de Directive ale celui de-al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, noi, întreaga echipă, ne-am și apucat ca de obicei să citim și să discutăm cele ce citisem. Ne-au impresionat cifrele din planul de dezvoltare a economiei noastre naționale pe anii 1960—1965. Sorbeam ziarul. L-am citit pe nerăsuflate. Partidul nostru, în fruntea clasei muncitoare, pregătește patriei, poporului, un viitor grandios. În fața noastră stau perspective de-o măreție fără seamăn. Pentru ca să transformăm mai departe în realitate aceste strălucite perspective, noi, tineretul, vom lupta și munci fără preget, zi și noapte. Viitorul este al celor ce muncesc. Viitorul este al țărilor noastre socialiste, în frunte cu marea Uniune Sovietică, cea dintîi țară din lume în care a triumfat revoluția socialistă. Viitorul omenirii este comunismul. De aceea nici un efort nu-i prea greu pentru clasa muncitoare condusă de partidele ei muncitorești și comuniste, marxist-leniniste, spre a-și atinge scopul, spre a-și îndeplini misiunea istorică: comunismul, fericirea omenirii... Ați spus că deocamdată pe scurt, numai o impresie generală. E suficient, tovarășe? Pentru mai mult acum n-aș prea avea timp...

De altfel — mi-am spus, după ce i-am strîns mîna și-am plecat spre stația de radioficare, că mai aveam numai o jumătate de oră... — de altfel, aproape n-am ce redacta.

Subov spusese în puține cuvinte ceea ce gîndesc în aceste zile toți muncitorii de la acest șantier.

Aurel Lambrino

Se împlinește un vis vechi

Era prin vara anului 1947, cînd, urcat în spatele unui camion, înghesuit cu alți douăzeci, am pornit pentru prima oară pe Valea Mureșului în sus.

Reghinul era învăluit în clar obscurul înserării, iar mai departe, cînd Mureșul e tot mai prins în corsetul munților, pe cerul ca de muselină de un albastru lăptos, se profilau siluetele brazilor ca tăiate din carton negru.

Trecuse bine de miezul nopții cînd, sosit la Borsec, m-am trezit în mijlocul unei păduri unde am întîlnit tăietorii de lemne, țăpinarii, care decenii de-a rîndul, ca și coastele dealurilor, au fost jefuiți de „regii" aurului verde.

Cutreierînd dealurile și munții le-am văzut văduvite de bogăția lor. Păreau întinderi nesfîrșite peste care a trecut năpasta vreunui cataclism geologic, smulgîndu-le viața, furîndu-le vlaga.

Se făcea aici, în era superioară a barbariei capitaliste, o risipă criminală de vieți și de avuții. Fiecare stînjen de lemn tăiat și fiecare parcelă exploatată, însemna și cîte un om ciuntit, o movilă proaspătă în țintirimul răsfirat printre cîțiva brazi tineri...

Sînt probabil puține locuri în țară unde omul și pădurea să se fi legat așa de puternic.

Odată, pe la începuturile construcției socialiste din țara noastră, unul din oamenii acestei lumi a lemnului mi-a spus:

— Se face o risipă mare cu lemnul. Pentrucă, mă rog frumos, dobori 100 metri cubici în pădure și pînă ajung la destinație ca mobilă sau altceva, ce a mai rămas din ei? Dacă se folosesc 15-20 la sută. Ce s-a făcut cu restul? S-a pierdut aici puțin, acolo mai mult, poate ceva s-a și folosit ca lemn de foc. Iar lemnul nu se fabrică în uzină. Trebuie să treacă generații pînă arborele crește la loc și îți dă iarăși cîțiva metri. Trebuie să ajungem ca din 100 metri cubi doborîți să folosim măcar 100. Nu zic mai mult, dar măcar o sută... Trebuie să avem grijă mare de lemn...

★

Bat timid în ușa biroului. Dinăuntru se aud voci ce discută cu însuflețire.

Bat din nou.

Nici o mișcare.

Apăs clanța, încet. Crăp ușa și vîr capul.

Mă întîmpină fum de țigară și văd, oameni mulți cari discută.

— Mai tîrziu, sîntem în ședință, îmi spune cineva.

Întorc privirea spre omul care-mi vorbise și stau o clipă locului fără să înțeleg: în fața mea, e el, omul care vrea să scoată măcar o sută de metri cubi marfă finită din o sută doborîți în pădure.

Închid ușa.

Deci mai tîrziu, îmi zic.

Pînă atunci, mă hotărăsc să fac o plimbare, să fac cunoștință cu această nouă cetate a lemnului de la Gălăuțaș, pe urmă să stau de vorbă cu omul meu.

★

Stau din nou în fața ușii și aștept terminarea ședinței.

Mă gîndesc la cele văzute în uzină.

Doamne, de cîte jertfe, cîtă trudă, sudoare, încordare nervoasă, voință și pricepere a fost nevoie ca aceasta să se nască? Vor crede oare generațiile viitoare, care vor lucra în asemenea cetăți, că înainte ca partidul să fi așezat pe o nouă bază întreaga activitate omenească în țara noastră, s-a lucrat și altfel? Își vor putea închipui generațiile din epoca tehnicii comuniste că s-a putut lucra fără mașini care se opresc automat, atunci cînd degetul lucrătorului este în pericol de a fi „îndreptat" o dată cu canturile furnirului, sau că jumătate din masa lemnoasă era pierdută prin procesul de fabricație? Și chiar dacă își vor spune aceasta, trebuie să afle că intrarea lor în noua istorie, le-a fost asigurată prin jertfa clasei muncitoare, de un partid al muncitorilor care a știut să îndrepte viața spre un nou făgaș.

Cît de simplu le va părea lor și cîtă trudă și sudoare necesită să construiești totul așa, ca munca să devină o bucurie într-o cetate a lemnului, ca cea de la Gălăuțaș.

Totul este făcut de mașini care așteaptă și ascultă comanda omului. Omul e prezent ca să supravegheze și să aprovizioneze mașina.

În noul Gălăuțaș se lucrează în săli vaste, spațioase, curate și aerisite. Se lucrează la lumina tuburilor fluorescente, cu mașini care cîntă domol ca un adagio de Bach.

Uzina de la Gălăuțaș e numai o verigă a lanțului, e unul din copacii pădurii de uzine care vor înconjura codrii țării noastre. Și în toate aceste uzine noi, se va lucra ca și aici, și mai bine, iar marea bogăție de lemn a țării va fi folosită în noile cetăți în așa fel ca să dea aproape tot ce poate da. Acesta a fost un vis al trecutului și este o realitate a prezentului de azi și de mîine.

★

În fine...

Toți au plecat. Și omul meu e gata de plecare. Intru și mă opresc timid în fața lui.

— Aș vrea să știu cît la sută din masa lemnoasă intrată în uzină se folosește... dar nu apuc să termin fraza și nici să înșir tot ce-m-ar interesa, că numai că-l văd că fața i se împurpurează, devine vioi și agitîndu-și brațele începe să-mi explice:

— Cît la sută? Vezi, în fabrica asta se întîmplă un lucru curios. După ce am folosit întreaga masă lemnoasă și am fabricat furnirul și placajul și ușile celulare, vrem să facem și plăcile aglomerate. Dar nu mai avem ce pune în aceste plăci. Nu acum... Acum mai avem din ce am adunat... în lunile trecute, cît secția aceasta n-a funcționat încă... dar peste cîteva luni, ca să producem plăcile acestea, va trebui să aducem de la gaterele din împrejurimi deșeuri de fag și rășinoase...

— Deci... ? pot să scriu că din o sută metri cubi...?

— ...o să realizăm cel puțin o sută metri cubi produse... Da tovarășe, poți să scrii...

Acum, Laizi (Lali, așa cum își spune singur), nu mai e de recunoscut. Parcă acuma ar fi început ziua lui de muncă. A uitat de oboseală, a uitat de tot, căci se vorbește de fabrică, de lemn, de noi posibilități...

— ...poate spun lucruri fără importanță, dar mă gîndesc și la o serie de lucruri mărunte. Poate n-ar trebui să mă preocupe ca director. Dar uite, mă preocupă, cum am putea valorifica fiecare bucățică de furnir deșeu. Eu iubesc foarte mult copiii și mă gîndeam ce-ar fi să propun ca o particică a deșeurilor de placaj care nu mai e bună decît de tocat pentru aglomerare, să fie valorificate ca șcîndurele pentru traforaj pentru copii. Nu prea au ei ce să ferestruiască... Apoi, m-am gîndit dacă nu e cazul să propun ca în locul șcîndurilor de jumătate țol ce se folosesc în vagoanele de marfă pentru transportul grîului, pentru astuparea unor crăpături să se folosească deșeurile de furnir de un milimetru grosime... Poate toate acestea vi se par...

— ... foarte interesante și cred că merită să le discutați.

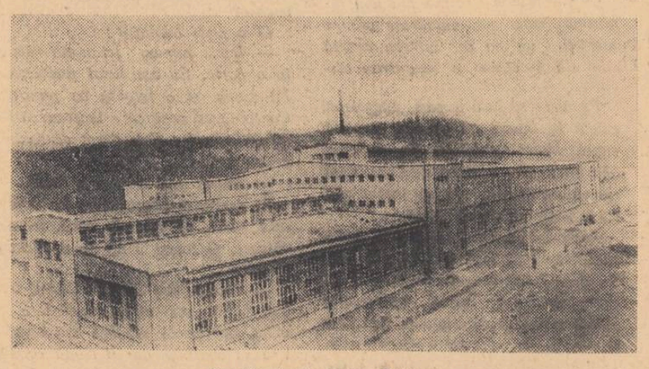

Combinatul forestier Gălăuțaș

Trecem la alte probleme. Mă interesez de colectivul uzinei. Se oprește pentru o clipă, își împletește degetele.

— Sînt încă multe probleme. Aici, ca la orice șantier, s-a adunat multă lume din toate colțurile țării. Sînt oameni feluriți și obișnuiți în diverse chipuri. N-au învățat cu toții ce-i aia să lucrezi într-o uzină, împreună. Să-ți povestesc un caz. La furnire, avem un maistru, șeful unei partide, Barti Ștefan. Priceput om. Echipa lui depășea regulat normele. Într-o zi, am stat de vorbă cu el ca să prelu conducerea echipei care rămînea în urmă. El a acceptat și lucrul s-a făcut. Ce să vezi însă? Oamenii din fosta lui echipă sînt nemulțumiți și cer revenirea lui Barti. Atunci ne-am adunat și le-am spus: „Măi oameni, voi nu citiți ziarul? De ce să nu aplicăm și noi ce-a făcut Militaru la București? Și știți care e azi rezultatul? Vechea echipă fruntașă, fruntașă a rămas, iar cea codașă nu mai e codașă.

— Dar activitate culturală aveți pe aici?

Nu se plînge, deși îmi declară șirețește că Operă încă n-au. Au cinematograf de mai multe ori pe săptămînă, și Toplița în apropiere. Posibilități sînt. Trebuiesc doar folosite. Oamenii sînt dornici și gata oricînd să participe la manifestații culturale.

După mesele aici sînt scurte. Din spre dealurile din nord, înserarea începe să coboare. Ne ridicăm. Sîntem gata de plecare.

— Ce alte planuri aveți?

— Sînt încă multe de făcut. Am multe planuri și multe vise. Din 1929 de cînd am cunoscut partidul, de atunci visez. Acum visele devin realitate. O să dispară micile unități care lucrează neeconomic și în locul lor vor apare întreprinderi moderne, adevărate combinate care vor folosi în cel mai înalt grad lemnul, iar pierderile... ele vor fi minimale. Închipuiește-ți că țara va avea — și asta e o realitate apropiată — numeroase întreprinderi mai bune și mai modecît asta de la Gălăuțaș. Mă gîndesc apoi la casele care se vor ridica din plăcile pe care muncitorii de aici și de la alte întreprinderi le vor fabrica. Am vorbit cu un tovarăș inginer de la București care se ocupă de treaba asta și l-am rugat să le proiecteze frumoase, să le îmbrace în culori vii, vesele, pentru că în ele vor locui muncitori. Mă gîndesc că nu va trece mult și se va crea lacul de la Bicaz și îmi închipui de pe acum, ce frumusețe va fi cînd pe malul lui se vor spăla în oglinda apei casele acestea, sau la cabanele ce se vor bronza pe malul mării... Iar în fața caselor, oamenii, mii și mii, fericiți că au apucat să vadă răsăritul acestor zile libere.

★

Visele devin realitate...

Ingrijirea și exploatarea rațională a bogăției forestiere a fost unul din vechile visuri ale poporului nostru. El n-a fost niciodată mai bine exprimat și concretizat ca în planurile elaborate de partidul comuniștilor și înfăptuit de masele muncitoare.

Matei Gall

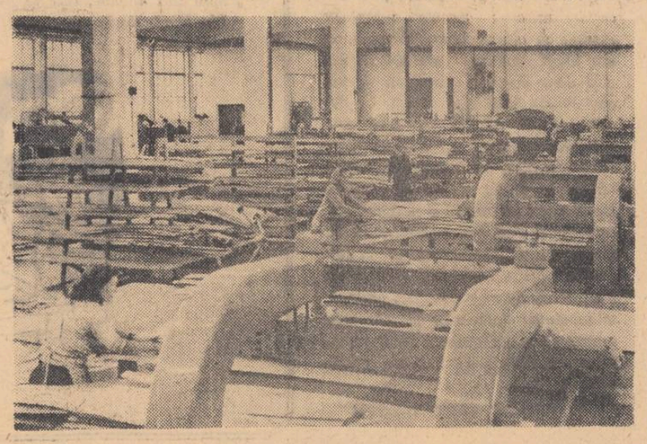

Într-o hală a Combinatului

Maria BANUȘ

Viziune

Exotice, cărnoase corole își revarsă
În unda reveriei polenul nupțial;
În prizme de cleștaruri, imagine întoarsă,
Sclipește viitorul, tremurător prin val.

Efluvii-mbătătoare și noi, nemaisimțite,
De dincolo de timpuri adie prin zăplaz
Și străbătînd eonii ca pinze-adînci de site,
Semințele de aur îmi suflă în obraz.

E ca un somn de vară și-o magică trezie
Prin care mă apropii de ceea ce va fi.
În ceața mai albastră și tot mai străvezie
Văd mugurii gigantici întredeschiși spre zi.

Dintr-un adînc de trestii, de floarea-nrourată,
Tipsia unui nufăr deschis, învolt, rotat,
Asemeni unei plute pe ape mi se-arată
Purtînd un prunc cu boiul gingaș și bucălat.

Cu dinți mărunți de lapte, șăgalnic îmi suride
Copilul seminției de peste veac și veac.
Nici crime, nici măceluri, nici patimile hide
În fundul amintirii și-n carne nu mai zac.

Din nu știu ce substanțe mai blinde, mai ușoare,
S-a-nfiripat petala de zîmbet din obraz,
Nici cămeșuica scurtă nu știu din ce fuioare
Și-a depănat lumina de abur și de gaz.

E pruncul omenirii, născut din lut, și totuși
Mai iute-mi amintește un fraged, splendid mit.
Așa cum îmi suride din stînjenei și lotuși,
E parcă micul Eros aevea zămislit.

Vederea lui mă-ncintă: gropițele viclene,
Și arcul lui, și torba ticsită cu săgeți,
Și unda nemișcată ascunse printre gene
În ochii de lumină și vinătoare beți.

Cîte grozave mituri s-au scufundat de-a rîndul
Într-un noian de sînge și pulberi s-au făcut!
Un val de fericire mă fulgeră la gîndul
Că el e viu și-mi rîde din veac neînceput.

Unde e Zeus? Wotan? Iehova și Osiris?
Poate-ntr-un stih și-o slovă ori zugrăviți pe-un vas...
Dar el, din miez de nufăr și frăgezimi de iris,
Rod gingaș al iubirii, băiatul, a rămas.

Ca într-un somn de vară și-o magică trezie
Văd pruncul seminției viitoare ce va fi.
Ca Eros îmi suride prin ceața străvezie,
Între gigantici muguri ce se deschid la zi.

Cînd îl privesc simt parcă ce aspră mi-este gura,
Un strigăt vechi, războinic, pe buze s-a-nchegat
Și haina de pe mine e grea, opacă, sură,
Ca pieile, ca lîna ce-n veacuri le-am purtat.

În fundul amintirii, prin vadul meu de sînge
Coșmaruri trec și leșuri mi-aruncă pe prundiș.
Și casca năclăită-n măceluri mă mai stringe
Și-o cicatrice hidă mă taie curmeziș.

Cu ochii lui îmi pare că mă privesc: aproape
De vîrstele de piatră mă văd și îmi măsor —
Făptura mohorîtă, cu plumburii pleoape,
Sub care trec vedenii din codrul pinditor.

Și totuși, eu, străbunul greoi, eu, tai cărare
Prin sihlele-ncîlcite spre zarea lui de crin.
Cu ochii mei cei aspri văd dulcea arătare
Cu tălpile-mi rănite în marș trec riul lin.

CONDEIE MUNCITOREȘTI

Mircea NEAGU

CU ARIPILE ÎNTINSE

Chiar în coama dealului, acolo unde începe Orașul Muncitoresc, se află șase blocuri mari. Aici este Complexul școlar profesional al Combinatului siderurgic Hunedoara. In fiecare început de toamnă, cînd frunza pomilor înalți ce înconjoară imensa curte a complexului, mai este încă verde, curtea, cantina, dormitoarele, totul este cuprins de voioșia tinerilor ce abia au terminat școala elementară.

De fapt așa este mereu cînd vine o nouă promoție. Sînt tineri veniți din toată regiunea Hunedoarei, chiar și din alte părți ale țării. Ii poți recunoaște după îmbrăcăminte ; vin îmbrăcați în costumele specifice din Țara Hațegului, din Zarand și din ținutul pădurenilor. Vin să învețe o meserie și apoi să lucreze în secțiile uriașului combinat. Ceea ce-i caracterizează este optimismul. Nu-i sperie anii de școală și nici practica la furnale sau oțelării. Sînt încrezători în forțele lor, siguri de izbîndă.

...De aici a plecat și Tripșa Ștefan, Erou al Muncii Socialiste. Vestitul maistru oțelar al Hunedoarei a alergat și el prin curtea acestei școli, bătînd mingea în orele libere. Asta a fost însă în anul 1949. Cu bocceaua în mînă a pornit spre orașul Hunedoara să învețe o meserie. Părinții săi l-au condus pînă la gară, povățuindu-l să nu-i facă de rușine. Să învețe bine, că meseria este o brățară de aur. Comuna Bărăbanț din raionul Alba, unde s-a născut Tripșa, nu este așa departe de Hunedoara, dar pentru el drumul acesta fost tare lung, părea fără de sfîrșit. Cînd a pășit în curtea largă a școlii, cînd s-a văzut între sutele de puștani care ca și el așteptau în coloană pentru a primi costumul de elev, inima începu să-i bată puternic, de parcă ar fi vrut să iasă afară, să zboare ca și gîndurile. Dar cele mai puternice emoții le-a încercat Tripșa cînd s-a văzut în fața unui cuptor Martin. Un asemenea cuptor, în plină campanie de lucru, impresionează și pe cei maturi, dar mite un puștan de 15 ani cîți avea Tripșa pe atunci. Duduitul înfundat al cuptoarelor, clocotul oțelului, limbile de foc ale injectoarelor, — pe atunci se lucra cu păcură — ce cuprindeau cuptoarele din toate părțile, l-au făcut pe Tipșa să se decidă asupra meseriei de oțelar. Și s-a văzut că alegerea a fost cît se poate de bună. Profesia aceasta i-a adus mari satisfacții Dar pînă cînd s-a văzut aici, Tripșa a trebuit să învețe, să muncească cu multă perseverență.

Anii de școală au trecut și iată-l prim-topitor la oțelăria electrică. Lucrează puțin la aceste cuptoare pentru că tînărul Tripșa primește o sarcină oarecum delicată. Este numit maistru cu pregătirea elevilor de la școala profesională, adică a puștilor care, ca și el, au fost atrași de chemarea uzinei. Pentru prima dată l-au încercat îndoielile : Nu era prea tînăr pentru asta ? Il vor asculta copiii ? Practica a dovedit că atunci cînd în munca pe care o faci pui pasiune, i te dedici în întregime, așa cum a făcut Tripșa, este imposibil să nu reușești. La cuptoarele de topit oțel lucrează astăzi și Oreit Paul și Bruian Dumitru și Drăghin Ioan. Cu toții au fost elevii maistrului Tripșa, el le-a călăuzit pașii pe drumul măiestriei. Și dacă echipele conduse de aceștia se numără printre fruntașele oțelăriei nr. 1, asta se datorește și maistrului Tripșa.

Mai tîrziu, cînd la noua oțelărie Martin trebuia să se elaboreze prima șarjă, printre cei aleși să lucreze aici a fost și Tripșa Ștefan. Să organizezi munca la cele 3 cuptoare, cele mai mari din țară, nu este de loc ușor. Dar perseverent și plin de inițiativă, sprijinindu-se pe colectiv, tînărul maistru duce întotdeauna la bun sfîrșit orice acțiune. De multe ori cînd se întîmplă vreun necaz, maistrul Tripșa stă pe platformă ore întregi, zi și noapte, uitînd de masă și de somn. Pentru asta îl iubesc tovarășii

Toate acestea le-am aflat din discuțiile avute cu ortacii săi de lucru. Pentru că de la el am aflat foarte puține lucruri. Cu modestia care-l caracterizează, Tripșa Ștefan este în stare să-ți vorbească ore întregi despre oțelari, despre munca de la oțelărie, dar foarte puțin despre el.

Discuția noastră are loc în cabina de comandă a cuptorului nr. 2 a. La repetatele mele insistențe îmi povestește amănunte din prima sa călătorie în străinătate. Asta a fost în R. D. Germană, cînd pentru rezultatele obținute în producție, C.C.S. îl trimite să-și petreacă concediul de odihnă în țara prietenă. Apoi îi vin în minte impresii din croaziera de pe Marea Neagră, făcută cu motonava „Transilvania". Rîzînd îmi povestește ce zarvă au produs în rîndurile concetățenilor săi din Bărăbanț cele două vederi pe care le-a trimis și pe care erau niște ștampile cu litere ciudate. Erau vederi din Istambul și din Atena.

Amintiri foarte plăcute are din Uniunea Sovietică. Aici a stat aproape 4 luni pentru specializare. Lucrînd cot la cot cu vestiții oțelari sovietici din Zaporojstal, în Ucraina, el a avut posibilitatea să învețe cum să plămădească oțelul mai repede și mai bine

Apoi mi-a povestit cum tovarășii săi de lucru au discutat primirea sa în rîndurile partidului. După propria-i mărturisire, atunci cînd a primit carnetul roșu, părticică din steagul victorios al partidului, el s-a simțit mai tare, mai puternic. Mi-a povestit că are un apartament confortabil în Orașul Muncitoresc. Cu gingășie în glas mi-a vorbit despre fiul său, Ștefan, care acum este de-o șchioapă. E grăsuț, vioi și-i place să se joace tare mult.

Intîmplarea a făcut să fiu pe platforma cuptoarelor de la noua oțelărie în preajma marii sărbători a celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei noastre. Discuția ne-a fost întreruptă de un tînăr care alerga cît îl țineau picioarele. S-a oprit în dreptul nostru și cu emoție în glas a strigat :

— Ați auzit, fraților ? Tripșa al nostru este Erou al Muncii Socialiste !

Nu pot să descriu ce s-a întîmplat apoi Era un entuziasm și o bucurie de nedescris. Ce a urmat mai tîrziu ? Oțelarii au un obicei pe care nu-l trădează de mai bine de 10 ani. In ziua aceea s-au elaborat opt șarje. Cu două mai mult decît planul. Adică aproape 400 tone oțel în plus.

...Cînd s-a întors Tripșa de la București, oțelarii i-au făcut o primire călduroasă, entuziastă, așa cum numai ei știu. Eră căldura sufletului, împrumutată parcă de la puterea oțelului, al cărui șuvoi curge în fiecare zi din uriașele cuptoare ale Hunedoarei.

La 26 de ani Tripșa Ștefan este Erou al Muncii Socialiste, maistru principal la cea mai mare oțelărie a țării. Tripșa Ștefan este abia la începutul vieții. Viitorul îi este deschis. Se-avîntă spre el cu aripile întinse...

Am fost cîndva ghiftar

Mă duc foarte des la secția I-a furnale. Urc sus pe platforma de încărcare pentru a-mi reîntîlni prietenii, foștii tovarăși de muncă. Ne aprindem cîte o țigară și privim mersul lin al corfelor pline cu minereu și cocs. De fiecare dată amintirile pun stăpînire pe noi. Despre ce vorbim? Despre tot, fiecare aduce o noutate, o veste. Dar într-o după-amiază, cînd după cîteva săptămîni ne-am strîns ca deobicei în fața cuptoarelor de prăjit minereu și fumam tradiționala țigară făcută din ziar, cineva, Marin mi se pare, spuse cu glasu-i moale, moldovenesc:

— D-apăi ce mai era și cu carele acelea! A uitat cineva de profesia noastră de ghiftari? să vedem care din noi de aici am fost ghiftari. Mîna sus.

Au ridicat mai mulți mîna. Doar cîțiva tineri stăteau și se uitau la noi. După fată am dedus că nu pricepeau nimic din ce se petrecea aici. Unul din ei a stat puțin la îndoială, dar apoi cu glas sfios a spus :

— Măi tovarăși, explicați-ne și nouă despre ce profesie vorbiți?

— E bine că nu ai apucat să practici această meserie — i-a răspuns Vasile. Dar pentru că tot vreți să știți cum și ce, uite el — și arătă cu mîna spre mine — o să vă povestească.

Se făcuse liniște. Prin fața noastră treceau continuu corfele una după alta. Am mai aprins o țigară și după ce am tras un fum zdravăn am început să povestesc o întîmplare adevărată.

...Prin luna mai 1948 un tren mic cu vagoane înnegrite s-a oprit în gară, abia trăgîndu-și sufletul. Scîrțîind din toate părțile se opri brusc în fața unei clădiri pe care erau niște litere mari dar afumate, ca și clădirea mică fără geamuri a gării. Iată-ne ajunși și la Hunedoara, orașul în care ne pusesem mari speranțe și care avea să ne îndeplinească visurile tinereții.

Cei 120 brigadieri care formau brigada sosită din București voiau să se facă strungari, mecanici, lăcătuși. Dar combinatul avea nevoie de ghiftari la furnale, topitori la oțelării. In aceeași zi, cum am sosit la Hunedoara, am și plecat să vizităm furnalele. Pe atunci doar două lucrau din cele cinci. Dar fumegau și scoteau un praf de te orbeau. Incărcarea se făcea cu niște cărucioare mici, așa cum sînt în mină, și cu care se transporta minereul de fier și cocsul. Cei care împingeau la aceste vagonete se numeau ghiftari.

In fiecare furnal lucra într-un singur schimb o echipă formată din 16 oameni. Ghiftarii aveau o sarcină tare grea. Trebuiau să împingă la car, în care puneau aproape 1.200 kg. de minereu, cale de vreun kilometru; și asta la un singur transport! Dar noi turnam zilnic în furnal aproape 16—18 ghifte, ceea ce înseamnă tot atîtea transporturi. In ultimul timp, însă atunci cînd partidul a chemat pe siderurgiști să sporească producția de metal, furnaliștii noștri ajunseseră aproape la 29 de ghifte! Incepusem să ne obișnuim. Eram mulțumiți că, nu mai eram niște oameni fără căpătîi, ci oameni folositori societății.

Mai tîrziu, un zvon veni să spargă liniștea noastră, a ghiftarilor: furnalele vor fi mecanizate. In fiecare zi nenumărați oamenii erau pe platforma de sus și o măsurau cît era de lungă. Se făceau semne, se băteau țăruși, se săpau gropi. Intr-un cuvînt mecanizarea începea să prindă viață.

Priveam cu oarecare neliniște la aceste lucrări. Intr-una din seri, cînd stăteam în fața cabanei din tabără, cineva a pus degetul pe rană.

— Ce facem, măi fraților, cu mecanizarea asta ?

— Pe mine să mă bateți și habar n-am cum vine chestia asta cu mecanizarea — spuse Nicu Spătăceanu. Ce, o să pună la fiecare cîte un motor ?

— Ce nu înțelegi măi, cap sec — răspunse Costică Bucătaru. Incărcarea furnalelor nu se va mai face cu carele, ci cu funicularul. Tu știi ce este un funicular? Da — rise Nicu știrb — în București, pe Bulevard și la noi în Chitila numai funiculare „este".

— Eu zic, — își dădu părerea Costică Bucătaru — să mergem mîine cînd intrăm în schimb să vorbim cu maistrul Suciu.

Iată cum s-a întîmplat că a doua zi, mica noastră delegație s-a dus la maistrul Suciu. La început, cînd ne-a aflat gîndul, baci Suciu s-a miniat.

— Cum adică, măi — se înfurie el — în loc să vă bucurați că scăpați de munca asta brută, voi vă necăjiți ?

— Dar cu noi ce o să se facă?

— Păi bine măi, afurisiților, voi credeți că la mecanizare nu mai trebuiesc oameni? Va fi nevoie de lăcătuși, mecanici, șefi de echipă. Cine o să fie ? Voi ! Da, nu vă mirați. Partidul s-a gîndit bine la treaba asta. Aici, pe platformă va funcționa o școală de calificare și în fiecare zi veți face cîte două ore școală. Și acuma, haide, fuga la treabă!

Așa se face că ghiftarii au început să lucreze voluntar la montarea stîlpilor metalici, întinderea cablului și la alte lucrări.

...Și a venit și ziua cea mare. Pe platforma de sus a furnalelor erau o mulțime de oameni. Se făcea prima probă la mecanizare. Zvîcnind, motorul prinde să se învîrtească, cablul de sîrmă al funicularului porni lin, trăgînd după el corfele încărcate. Prin fața furnalului a trecut prima corfă, apoi alta și alta... Din mulțime s-a auzit un glas plin de emoție : „Am reușit, fraților".

La gîtul furnalelor se petrecea ceva grandios. De bucurie, ghiftarii, negri ca niște draci, se îmbrățișau, se sărutau, aruncau cu șepcile în sus. Eram ca niște copii cărora li s-a făcut un dar nespus de frumos. Priveam la noul sistem de lucru. Apăsam pe butoane și veneau corfele cu minereu. Apăsam din nou și întreaga instalație încremenea.

Vasăzică, azi nu va mai trebui să alergăm cu carele zeci de kilometri pentru materiale. Nimeni nu va mai alerga prin viscol, cu mîinile înghețate pe marginea rece a carului de metal. Acestea toate s-au dus. Au dispărut odată cu profesia de ghiftari, înmormîntate pentru totdeauna...

★

...A dispărut o profesie și nimănui nu i-a părut rău, nici chiar nouă ghiftarilor. Iar dacă veți trece pe la Hunedoara, urcați și pe platforma de încărcare a furnalelor. Aici îi veți găsi pe Spătăceanu, pe Florescu, pe Sireteanu. Sînt astăzi maiștri, mecanici, lăcătuși. Sînt aceia care cu cîțiva ani în urmă se temeau că vor rămîne fără profesie.

Și dacă vi se pare că v-am vorbit prea mult despre foștii ghiftari și munca lor, cer iertare. Chiar și pentru faptul că semnatarul acestor rînduri a fost ghiftar...

Constantin OLTEANU

Excelsior

Nu se întorc nici zilele-napoi,
Nici apele spre tainice izvoare,
Se profilează vremile prin noi
Spre limpezimi de spații viitoare.

Se spulberă zăpezile pe șes
Și înfloresc zăpezi de floare merii ;
Frumos e-al vieții noastre înțeles
Ca suflul și surîsul primăverii !

Sîntem copiii unui veac deschis
Cu sufletul, cu fața spre lumină
Și fiecare piept cîndva ucis
I-a poruncit acestui veac să vină.

Nu se întorc nici zilele-napoi,
Nici apele spre tainice izvoare,
Se profilează vremile prin noi
Spre limpezimi de spații viitoare.

Catinca SPĂTARU

Un copil de miner mînca portocale

Aveam cîteva zile de concediu și m-am hotărît să le petrec la o bună prietenă cu care am fost colegă la școala profesională și care locuiește la Vulcan. Din scrisori am aflat că s-a măritat acolo cu un maistru miner lucrează ca electriciană la mina Vulcan, și că așteaptă un copil Dar nu despre această vizită vreau să vă vorbesc, ci despre acel fapt petrecut în cursul vizitei, și care mi-a oferit o imagine atît de emoționantă asupra vieții noi ce a înmugurit, ca primăvara ramii pomilor, pe plaiurile noastre.

Mergînd pe străzile Vulcanului, am întîlnit un copil, să tot fi avut patru sau cinci ani, ținut de mînă de maică-sa — o muncitoare judecînd după straiul de lucru cu care era îmbrăcată. Și acest copil mînca cu poftă o portocală. O mînca cu poftă, dar pe fața lui nu se vedea nici urmă de acea uimire sau de bucurie exaltată pe care o au copiii cînd primesc un lucru pe cît de rîvnit, pe atît de greu de căpătat.

Nu știu de ce, însă la vederea acestui copil mi-am amintit de un vechi articol al lui Geo Bogza „Paște romînesc". Scria Bogza : „De paște, țăranii romîni mănîncă pîine... După masă copiii ies la porți cu cîte o felie în mînă arătîndu-și unii altora și comparîndu-le așa cum fac cu jucăriile copiii de la oraș. (și, aș vrea să-l întregesc, copiii bogătașilor de la oraș, căci tare sărăcăcioase erau jucăriile copiilor de muncitori, care de multe ori nu le aveau de loc). Aceasta nu se poate petrece decît de paște și încă de două ori pe an".

„De paște, țăranii romîni mănîncă pîine"...

Nu era nici paște, nici crăciun, nici vreo sărbătoare cînd am întîlnit pe acel copil de miner din Vulcan mîncînd o portocală. Era o zi obișnuită, o zi de lucru, în care maică-sa întorcîndu-se din șut și mergînd după cumpărături, i-a luat portocala pe care o mînca.

Și acest lucru s-a întîmplat aici, la Vulcan. In acest orășel de mineri cu o istorie atît de frămîntată.

S-a întîmplat aceasta într-o zi în care norii ce acopereau cerul, coborîndu-l parcă aproape de vîrful munților înconjurători cerneau o burniță deasă, măruntă și rece, care te pătrunde.

Poate că la fel a fost vremea și în aceeași zi în care, în urmă cu aproape treizeci de ani, Vulcanul a fost evacuat sub paza jandarmilor. Mina a fost închisă și aproape patru mii de mineri, împreună cu familiile lor, și-au strîns, la somația autorităților din acea vreme, puținul lor avut în boccele și cuferașe de lemn și au plecat aiurea, în alte regiuni ale țării, și chiar în străinătate, căutînd de lucru și adăpost.

Nu criza a dus la închiderea minei, cum susțineau capitaliștii, ci dorința lor sălbatică de a lichida „cuibul de comuniști" din acest orășel de mineri

In mina închisă, armăturile au putrezit, s-au frînt, galeriile s-au surpat, adîncurile au fost inecate de întunecime și apă.

Am închis o clipă ochii și mi-a apărut imaginea vechiului Vulcan, așa cum mi l-au descris oamenii de pe aici: cu casele părăduite cu ferestrele astupate cu scînduri cu străzi pustii, străbătute cînd și cînd de cîte un pensionar ce se strecura ca o umbră în lungul pereților.

Ce au făcut oamenii în acea perioadă ?

Unii au căutat de lucru aiurea Mihai Ștefan, bătrînul Pișta baci, cum îl numesc cu respect localnicii, a lucrat la minele de cărbuni din Franța și Belgia. Alții au ajuns și mai departe, pînă în America.

Gyapaș Petru, bătrînul care are azi 64 de ani și umblă gîrbovit, dar tot nu se mulțumește să stea acasă ca pensionar ci lucrează la serviciul de salvare al minei, a rămas timp de 18 ani fără lucru. Citiți bine : 18 ani a fost șomer Și asemenea lui Gyapaș și lui Mihai Ștefan, mii de mineri din Vulcan au rămas șomeri sau au străbătut străinătățile, în căutarea unei amare coji de pîine.

Astăzi, la Vulcan, minerii care încheie contracte de lucru pe termen lung, capătă locuință gratuită, cărbuni pentru încălzit, înlesniri la procurarea hainelor de uzură. Iar cîștigurile ? „La noi la mină", povestea soțul prietenei mele, „un vagonetar cîștigă la 1.600 și 1.800 lei pe lună. Un miner bun trece și de 2.500. Cîștigurile cresc și mai mult, pe măsură ce depășim planul".

Am văzut cartierul nou al Vulcanului, clădit pe dealul Kokoșvari. Sute de apartamente situate în blocuri cu 2 și 3 etaje cu ferești largi, cu balcoane. Blocurile n-au fost încă toate tencuite în exterior, în schimb perdeluțele albe de la geamuri, glastrele cu flori, le înveselesc. Străzile nu sînt încă toate terminate, dar am văzut, oprite în fața numeroaselor magazine din Vulcan (numai în ultimii doi ani au fost deschise 9 magazine), camioane din care se descărcau sumedenie de mărfuri, iar rețeaua electrică, alimentată de noua termocentrală de la Paroșeni, a ajuns și în cătunele Vulcanului, cuibărite la poalele munților. Iar la direcția minei, se fac planuri pentru înființarea unui sanatoriu de noapte, a unei creșe și cămin de zi pentru copii, pentru construirea unei săli de gimnastică și altele.

Da, toate acestea în acel oraș de mineri din care cîndva pe cînd stăpînea burghezia, oamenii au fost izgoniți, din care mii de mineri au plecat aiurea, în căutarea unei amare coji de pîine.

Acolo, la Vulcan, în orașul nou, încă puțin întins dar primitor, cu străzile largi încă neterminate, dar care peste cîțiva ani vor fi adevărate bulevarde împodobite cu pomi și peluze gazonate, am văzut, într-o zi cenușie, un copil de miner mîncînd o portocală. Și în atmosfera aceea încărcată de norii plumburii ce cerneau o burniță deasă, rece și măruntă, portocala din mîinile copilului a strălucit luminoasă ca o rodie de aur.

Lazăr și tovarășii săi

Mircea TUȚĂ

Pe nesimțite, la orizont încep să se adune nori plumburii. Se string unul cîte unul în crestele munților ca niște cuiburi. Se lasă mai jos greoi, astupînd zarea și deodată o trîmbă se desprinde și întunecă soarele. Se întinde ca un braț învolburîndu-se furioasă pînă peste văi. Aici se lățește la capăt ca o palmă uriașă, cu marginile sprijinite pe coastele prăpăstioase. Incepe să ningă. S-a făcut parcă mai întuneric. Lazăr stă lîngă stativul liniei funicularului. Are impresia că nu mai are spațiu. Se uită la cei doi tovarăși ai săi ce scormonesc cu privirile în lungul liniei. Deasupra lor, funia de oțel se vede subțire ca o ață și se pierde în imensitatea văzduhului.

— Ei, ce spuneți ? — întrebă Lazăr scurt.

Cei doi nu răspund nimic. Știu numai că vagonetul e înțepenit sau sărit de pe linie.

— Asta numai vîntul ne-a făcut-o, spune mai mult ca pentru sine Lazăr.

Răspunzînd parcă acestor vorbe, vîntul se pornește deodată suind piezișul înălțimilor. In legănarea gingașă a fulgilor se fac goluri și se învîrtejesc înșurubîndu-se repede în aer. Atunci, prin spațiul gol, privirile celor trei alunecă în lungul liniei spre vagonetul ce se zărește ca o umbră în întuneric. Vîntul se întețește. Șueră ascuțit prin grohotișuri. Scurmă adîncurile abisurilor. Aruncă în înălțimi cenușii trîmbe cu sclipiri diamantine. Cîțiva lăstari singuratici, dezgoliți pînă la rădăcinile plăpînde, se apleacă fricoși în fața lui, ca în fața unui stăpîn atotputernic.

— Oho, nebune, strigă Lazăr, te domolesc eu !

Parcă rîzînd batjocoritor, vîntul îi aruncă în față un vîrtej de zăpadă și fuge hăuind în lungul coastelor prăpăstioase. Lazăr își șterge fața înciudat.

— Afurisitul, e tare astăzi. Apoi după o clipă în care și-a controlat cataramele centurii de siguranță și sculele prinse în ea :

— Legați-mă cu funia !

Unul dintre ei desface de pe umăr un colac de funie și prinde în capete belciugul centurii lui Lazăr. Acesta își îndeasă bine căciula pe cap și înotînd mai mult în zăpadă se îndreaptă spre scara stativului înfipt într-un dîmb. Din urmă aude :

— Mai repede, Lazăre, că s-a potolit vîntul !

Lazăr îi face semn să slăbească funia după el și cu abilitatea unei pisici se cațără pe scară. Ajuns sus, prinde în clama centurii linia de racordare, se ține cu mîinile de ea, iar cu vîrful piciorului pipăie funia de oțel a vagonetului.

Tovarășii rămași la stativ îi urmăresc atenți mișcările. Il văd pe Lazăr deasupra prăpastiei, ca o umbră numai, ce se șterge din ce în ce mai mult. După o clipă nu mai văd nimic. Doar funia ce se trage palmă cu palmă înainte le dă de știre că acolo sus între cer și pămînt, e un om. Lazăr prinde în mîini ca un automat linia de racordare, se grăbește să ajungă la vagonet pînă nu începe vîntul să bată. Ghicindu-i parcă intenția, vîntul ce se odihnise ascuns în văgăuni, răbufnește dintr-odată, lovindu-l în piept. Omul se clatină. Palmele înmănușate apucă mai vîrtos funia. Ca o plesnitură de bici, un vîrtej de zăpadă îi șfichiuie fața. O clipă Lazăr se odihnește. Își freacă obrazul de umărul pufoaicei și măsoară din ochi cei cîțiva metri ce-l despart de vagonet. Vîntul îi apasă furios ceafa, umerii, căutînd să-l tragă jos. Lazăr zîmbește :

— Vagonetele tot vor trece spre cuptoare !...

Parcă știind că vorbește despre el, vîntul îl învăluie furios într-o pătură de zăpadă, îi vîră fulgi în urechi, în gură, îi desface cu o zmucitură fularul de la gît, cuibărindu-i-se ca un șarpe rece la piept. Lazăr nu ia în seamă osteneala lui. Palmele apucă ritmic funia și ajunge la vagonet. Se apleacă, desface placa de siguranță a roții, lovește cu ciocanul bolțul și vagonetul se desprinde ca un bolovan de linie, pierzîndu-se de-a lungul prăpastiei.

Linia eliberată de greutate zvîcnește în sus cu iuțeala fulgerului catapultînd omul în văzduh. Lazăr scapă funia din mîini, însă centura de siguranță îl trage cu putere înapoi. Se lovește cu capul de linie, ceva îi scrijilește obrazul și pe limbă simte gustul sărat al sîngelui. Fața îi arde ca jarul apăsată din plin de tăișul vîntului care îl atacă nemilos, încontinuu. Incearcă cu o ultimă sforțare să apuce funia de deasupra, dar nu poate, e prea departe. Rămîne agățat în centură și vîntul îl aruncă de colo-colo, ca pe o jucărie. Simte cum își pierde cunoștința. Intr-o clipă vede cum funia ținută de cei doi tovarăși de lîngă stativ se încordează și simte cum este tras spre ei. „Am scăpat". Un zîmbet îi încolțește în colțul gurii.

Vagonetele trec unul după altul, încărcate cu minereu pentru cuptoare. Lazăr și tovarășii săi stau acum lîngă stativ și le privesc cum plutesc deasupra lor. Vîntul s-a tras obosit prin coclauri. O geană de lumină cernută sgîrcit prin perdeaua groasă a fulgilor dă înlături puzderia de nori. Curînd, cerul se dezvăluie larg și gol. Soarele, învăluit într-o ceață alburie, stă nemișcat deasupra piscurilor argintii. In văzduh două păsări se rotesc liniștite peste vagonetul căzut. Una din ele se oprește înțepenită parcă, și după o clipă se repede în jos ca o săgeată printre vîrfurile brazilor troeniți.

In urma ei o ușoară fulguială scuturată de pe crengi și cîteva țipete speriate. Apoi liniște.

Desene de RADU VIOREL

ODINIOARĂ...

Iarnă, înainte de război. Pe cerul înghețat, stelele licăresc mohorît. Cîțiva nori mătăhăloși stăruiesc, nemișcați, în văzduh. In ochiurile de gheață, de lîngă cișmelele înzăpezite, luna se privește tăcută. Copacii, dezgoliți de frunze, cu ramurile frînte, stau zgribuliți și doar sub adierea vre-unui vînt răzleț aruncă cîțiva fulgi pufoși la pămînt.

Cerna, înghețată bocnă, străbate ca o panglică argintie ulicioarele întunecate.

Intr-o fundătură, dintr-o căsuța îngropată în zăpadă, o dîră de fum se ridică leneșă în sus, atingînd în treacăt malul de deasupra ce stă gata parcă, să se prăvale peste acoperișul țuguit.

Pe ochiul de geam gheața s-a prins într-o pojghiță dantelată. Dumitrașcu stă ghemuit la gura sobei și privește florile fără viață ce sclipesc jucăușe la lumina slabă a luminării de pe masă.

Pe buzele-i învinețite, îi flutură un zîmbet. E anul nou Simte ceva apăsător, de neînțeles. Își simte sufletul greu în așteptarea cuiva, ceva necunoscut, ca o taină îl înconjoară și așteaptă ca o descătușare primele colinde. Atunci se va simți liber ușurat de povară, de încordarea ce-i stăpînește făptura-i firavă.

Pune o bucată de lemn pe foc. Flăcările îl mîngîie parcă apoi lemnul sfîrîind de apă, răbufnește odată cu o trîmbă de fum, într-o limbă roșiatică și mlădioasă ca un șarpe. Afară, vîntul se întețește, intră prin hornul casei, aruncă pale de fum în ochii micuțului și, chiuind, face cale întoarsă, aruncîndu-și suflarea de gheață peste vre-un întîrziat.

Dumitrașcu tușește și își șterge lacrimile ce i se preling pe fața murdară, unindu-și dîrele sub bărbie.

Deodată tresare. De afară, împletindu-se cu șuerul vîntului, se aude scîrțîitul ascuțit al zăpezii frămîntate de pași grei. Se repede la ușa scundă și o deschide. Un val de aer rece năvălește înăuntru, făcînd să tremure flacăra plăpîndă a luminării.

Dumitrașcu rămîne încremenit în prag. Doi oameni țin în brațe pe cineva, Își fac loc la ușă și intră în cămăruță.

— Tată, scîncește el.

Oamenii așează povara în pat, peste țolul rupt și murdar, unul din ei potrivește la capul rănitului, o pernă soioasă și plină de zdrențe.

Dumitrașcu e tot în prag, cu mîinile adunate lîngă el, cu ochii țintă la cîrpele înroșite. Nu vrea să creadă. Omul ce privise perna îi face semn să se apropie.

— Ți-e teamă ?

Dumitrașcu îi simte palma grea bătătorită, pe creștet. Nu, nu i-e teamă. Se simte mai tare încă.

Ceva din puterea omului, din sufletul lui se strecoară prin degetele mari, butucănoase ce-i mîngîie părul mătăsos.

— A căzut pe scări la furnal — spune unul cu voce joasă. La cap e ars.

Tace. Tace și Dumitrașcu. Ar fi vrut să întrebe cum a căzut, dar n-are rost. Știa c-o să se întîmple odată. Au mai căzut și alții. Azi tata, mîine vor mai cădea încă. Foamea și munca istovitoare îi biruie pe toți. Omul l-apucă de bărbie și-i ridică fața către el. Are privirile blînde. Il privește-n ochi. Intr-un tîrziu spune :

— Mergem după doctor. Pînă atunci veghează-l tu.

Cuprins de oboseală, ațipise ghemuit la picioarele accidentatului, cînd deodată se trezi buimăcit. Tatăl cerea apă. Vocea stinsă slabă, i se păru lui Dumitrașcu dintr-altă lume. Apropie cana de buzele arse. Rănitul sorbi gemînd vre-o două înghițituri. Dumitrașcu se uita la chipul muncit, cu riduri adînci, în care se cuibărise suferința. Broboane de sudoare scînteiau în lumina slabă a luminării.

— Tată, auzi tată — șoptește Dumitrașcu — ai să te faci bine. Acum trebuie să vină doctorul. Il acoperi grijuliu cu o haină, apoi se apucă să scormonească jarul ce mocnea sub cenușă. In acea clipă, unul din cei doi oameni trecu pragul. Dumitrașcu îl privi îmbietor în ochi.

— Ce, vine doctorul ?

Omul își strînge șapca unsuroasă în pumni. Privirile-i sînt scînteietoare, ca două puncte de foc.

— Nu vrea. *Domnul* serbează anul nou. Matei s-a dus să caute altul.

Se apropie de pat. Gura îi e încleștată a mînie și doar un zîmbet i se înfiripă pe față cînd se apleacă peste rănit Acesta deschide ochii. Ca prin ceață recunoaște pe omul de lîngă el.

— Vasile, tu ești ? Ai grijă..

Cuvîntul i se pierde într-o tresărire a buzelor, fără șoaptă. Un fir de sînge se amesteca cu sudoarea de pe față. Vasile se ridică drept, cu pumnii încleștați, cu chipul înăsprit. O mînie surdă clocotește în el, ca începutul unei furtuni.

— Nu vom mai cădea. Destul !

Dumitrașcu se uita la el. Vasile atinge aproape cu capul tavanul înnegrit. Deodată, în vecini, se aud primele glasuri ale colindătorilor.

Dumitrașcu ascultă atent. Inima i se strînge. Două lacrimi se rostogolesc pe obrajii subți. Se uită la taică-său care parcă a întinerit deodată.

Glasurile cristaline se aud tot mai dese, tot mai tari. Intîi la nenea Adrian, apoi la domnul Zamfir, polițaiul și acum...

Lui Dumitrașcu i se taie respirația. Zăpada scîrțîie lîngă fereastra slab luminată și vocile limpezi se împletesc armonios.

— Tată — îi primim ? Hai, te rog, hai, te rog.

Tata nu răspunde. Stă pe spate cu ochii deschiși, mari. Pe față are un zîmbet semeț, ce-i luminează chipul.

Dumitrașcu nu înțelege de ce doarme cu ochii deschiși. Îi mîngîie fruntea. Fruntea e rece. Dumitrașcu se uită la Vasile. Acesta tăcut, își trecu degetele peste pleoapele înroșite Dumitrașcu se sperie. Cîteva clipe nu poate să respire, apoi groaza i se întipărește pe față. Vasile îl trage lîngă el

— Nu vom mai cădea, Dumitrașcu, ne ajunge! Vorbise în șoaptă strîngînd puternic umărul lui Dumitrașcu.

Afară, colindătorii au terminat cîntecul și nerăbdători bat în geam.

Dumitrașcu nu aude nimic.

Stă alături de Vasile și ochii i se umplu de lacrimi.

Proza publicată în această pagină a fost selecționată din culegerea „Am crescut cu tine, Hunedoară".

Atanasie TOMA

O POVESTE DE IUBIRE

Pe vremea aceea, sediul tineretului comunist nu era altceva decît o magherniță igrasioasă, fără sobă, cu pereții cojiți, pe care umezeala desenase o ciudată geografie. (Aici fusese cu cîțiva ani în urmă magazia unei băcănii).

Dar era în iarna aceea atîta căldură în magherniță noastră mucegăită cînd ne apucam să visăm viitorul! Se afla printre noi un licean mărunt și negricios, un puști de vreo 15—16 ani, fiul mai mare al unui mecanic de locomotivă. Îl numeam „Marat". Marat cel mic.

După ce a citit „Așa s-a călit oțelul" venea în fiecare zi la secretar și-l întreba confidențial.

— Ascultă tovarășe, cînd facem revoluția?

După ce-l lăsa în pace pe secretar ne lua pe fiecare pe rînd și ne descosea:

— Voi nu știți, la noi s-or fi găsind curele d-alea încrucișate pe piept, cu cartușe?

Atunci, cuvîntul „politică" era atît de compromis de vechile partide în orășelul nostru încît noi, uteciștii, ne feream să-l pronunțăm. Și cum tot pe vremea aceea erau foarte la modă polemicile publice, pe străzi, în parcuri sau în școală, parcă-l aud pe micul Marat cum protesta:

— Eu nu fac politică. Eu sînt comunist!... Nimeni dintre noi nu ridea la auzul unor astfel de vorbe. Ne aflam la începutul anului de grație 1945 și Marat cel mic amenințînd cu pumnii săi firavi burghezia mondială, striga cît îl țineau puterile:

— Noi nu facem politică... Noi sîntem idealiști...

Ceea ce în limbajul său lipsit de prețiozități vroia să însemneze „Noi luptăm pentru un ideal".

Cu șapca lui albastră de licean și cu numărul prins în bolduri la mînecă, năvălea în pragul cămăruței noastre, ne privea pe toți cercetător, așteptînd parcă un semnal, apoi, dezolat, se așeza într-un colț și rămînea îngîndurat.

— La ce te gîndești Marat?

Ne privea cu ochi rugători, și vorbea cu glas șoviitor, ceea ce nu prea îi era în obicei.

— Ce ziceți? Dacă voi o să-mi faceți o scrisoare de recomandație semnată de toată organizația, o să mă primească pe front?

Pînă la sfîrșitul războiului, Marat dorea cu ardoare să plece voluntar în divizia de panduri „Tudor Vladimirescu". După victorie, se interesa peste tot cam ce-ar trebui să facă și cu cine să stea de vorbă ca să plece undeva prin Asia sau Africa, să-i elibereze pe negri sau pe arabi de colonialism.

— Să-ți termini întîi liceul — i-a spus odată rizînd secretarul și de atunci, jignit, Marat n-a mai pomenit nimic despre Asia sau Africa.

Pe adresa organizației veneau în fiecare săptămînă teancuri mari cu ziare „Tinerețea". După-amiezele, Marat pornea cu echipa lui să cutreere străzile și aleile parcului să „distribuie tinerețe", cum îi plăcea să spună. Într-o astfel de după-amiază a început Marat prima poveste de dragoste. Nu știu cum o fi acum, dar pe vremea aceea provincialii aveau mania singularizărilor. Fiecare tîrg își avea „cea mai frumoasă fată din oraș", „cel mai inteligent licean", „cea mai elegantă cucoană", „cel mai mare beției", „cel mai bogat negustor" și așa mai departe.

Marat al nostru a avut ghinionul s-o îndrăgească pe cea mai frumoasă fată din oraș, avîndu-l totodată drept rival pe fiul celui mai bogat negustor.

Era, așa cum se întîmplă în orice început de dragoste, o zi frumoasă și însorită de vară. În parcul de pe malul Borcei pe apa căreia pluteau molatic cîteva lotci pescărești a pătruns o ceată zgomotoasă de tineri. După gălăgia pe care o făceau puteai să-ți dai seama de la o poștă că-i conduce Marat. Cîntau imnuri de luptă și din cînd în cînd se opreau, strigînd lozinci ca „vom lupta și vom munci, țara vom reconstrui". S-au învîrtit vreun sfert de oră prin jurul clubului tineretului socialist unde au strigat pînă au răgușit: „Unitate! Unitate!", apoi, pătrunzînd pe aleile însorite ale bătrînului parc s-au răspîndit care încotro, strîngînd la piept teancuri uriașe de ziare.

— „Tinerețea", luați ziarul „Tinerețea!".

— Hei, ziarist, ia vino și aici...

Vocea autoritară, se vede treaba a cuiva deprins să poruncească, l-a făcut pe Marat să întoarcă brusc capul. Rezemați de monumentul eroilor de la 1916, un grup „select" de băieți și fete din cursul superior al celor două licee teoretice locale îl priveau cu răutate neascunsă.

Marat s-a oprit în fața liceenilor, măsurîndu-i cu îndrăzneală. Se uita în ochii lor, își închidea genele, ca și cum ar fi încercat să le cîntărească celor din față valoarea. Marat era un bun fizionomist. Știa ca nimeni altul să ghicească în ochii oamenilor multe din ceea ce vorbele știu să ascundă. În ochii lor, Marat citea acum o răutate sălbatică.

— Ia spune, băiețaș, ce ziare ai?

De data aceasta vocea era blîndă, îngăduitoare. Fiul celui mai însemnat angrosist din județ, tînărul licean care îi vorbea lui Marat, era în penultima clasă de liceu. Era frumos, de statură atletică. De pe fața lui sănătoasă nu lipsea niciodată un surîs trufaș și ironic. De brațul său, se sprijinea molatic o fetișcană, singura din grup asupra căreia Marat nu-și îndreptase pînă atunci privirile. În clipa în care și-a aruncat ochii spre ea, teribilii săi ochi, Marat a fost pierdut. Fata dinaintea sa întrecea tot ce putuse el bănui că este frumusețea. Pentru o clipă mintea lui atît de lucidă s-a tulburat în așa măsură, încît n-a mai fost în stare să răspundă nimic.

— Vai, dragă Relu, totuși nu trebuia să-l umilești. Este elev ca și noi. Știi bine c-o face din idealism, nu?

Ce se întîmpla în sufletul lui Marat? Mare minune! Nici furie, nici ciudă, nici amărăciune nu oglindeau ochii lui. Ochii aceia la care fetele nu se puteau gîndi fără a se simți scuturate de fiori prin șira spinării.

Aveam să aflăm cîteva zile după aceea, cînd, timid, Marat a spus cuiva:

— Știi ceva? Mă gîndesc să atrag în organizație pe cineva. Pe o fată. O mică burgheză pe care vreau s-o reeduc, mă înțelegi? și rosti cu gravitate — cred că simpatizează organizația. Ar putea lucra în colectivul meu...

Căci Marat cel mic era în organizația noastră reprezentantul intelectualității. În jurul lui roiau o sumedenie de liceeni cu șepci roșii, albastre sau galbene și liceene zvelte, cu ochii timizi, învesmîntate în șorțulețele acelea negre sau pepite care le ascundeau cu severitate grațiile.

Din zilele acelea, lui Marat au început să-i placă plimbările de după-amiază, pe strada principală sau pe aleile parcului. Își umplea buzunarele cu semințe de floarea-soarelui și măsura strada din cap în cap, după ritualul stabilit cine știe cu cîți ani în urmă de strămoșii lui Marat și ai celorlalți locuitori ai orașului. Îl însoțea, ca să nu se plictisească, adjunctul său, un lungan dintr-a șasea.

Ce fericit era Marat cînd o vedea veselă, surizătoare, trecînd gălăgioasă, însoțită de privirile admirative ale tuturor. Cîte pumnale de fericire nu-i înjunghiau atunci inima lui naivă și sinceră.

Cînd drumurile li se încrucișau, ochii lui Marat, crunți dar frumoși, o sileau pe frumoasa adolescentă să-și plece privirile spre prundișul mărunt al aleii, coborîndu-și repede genele lungi, pe care, ca toți îndrăgostiții care citesc literatură, Marat le compara cu aripile unui fluture. Cînd rîdea, lui Marat i se părea că pentru el rîde, cînd vorbea, Marat era convins că pentru el vorbește. Dacă din întîmplare fata ieșea într-o zi îmbrăcată cu ceva nou, Marat îi mulțumea în gînd și roșea, avînd convingerea fermă că tot ce face, pentru el făcea. Într-o zi, fiind singur în camera sa de la sediu, a început să completeze o adeziune cu numele ei. Scria și era rușinat de parcă i-ar fi cerut cineva în clipa aceea să completeze formularul de căsătorie. Cu cine? Se înțelege de la sine cu cine. Cînd a început să-i scrie numele s-a oprit încurcat. Oare cum s-o fi scriind numele ei? Cu un „n" sau cu doi „n"? Yvone sau Yvonne? Cînd ne vom împrieteni, am s-o rog să-și schimbe numele — se gîndea Marat cu mulțumire. Să-și schimbe numele în Ioana de pildă, e românesc și chiar sună mai frumos...

Pentru ultima duminică de vacanță, Marat a fost învestit de conducerea organizației să facă o serată dansantă pentru tineret.

De acest eveniment se legau toate speranțele lui Marat. În clipele de răgaz încerca să-și închipuie cum va arăta serata. Se vedea în sală, plutind rece și distant ca luceafărul din poezia lui Eminescu. Doar pentru Yvonne va fi altfel. O va invita la dans și nu-i va mai păsa dacă numele ei se scrie cu unul sau cu doi n. Îi va vorbi mult, foarte mult, ea va surîde și-l va mustra: „Spune răule, de ce n-ai mărturisit mai de mult că mă iubești? De ce m-ai făcut să aștept atîta vreme". Se va ruga să-l ierte, va roși desigur, va spune că îi era teamă să nu fie refuzat, iar ea, emoționată și drăgăstoasă îi va strînge mîna și se va lipi de el. Apoi o va conduce acasă. Și poate că atunci cînd vor trece prin gangul întunecos de la depozitul de ziare, cîțiva derbedei se vor lega de ea. Atunci, el va sări curajos la bătăuși, îi va alunga și se va înapoia protector, cu ochii vineți, cu nasul însîngerat, iar Yvonne îi va șterge cu batista ei parfumată fața, mîngîindu-l pe frunte. El o va săruta pe obraz, îi va săruta părul lung împletit în cozi groase și poate o va săruta chiar pe buze.

În zilele dinaintea seratei, membrii Comitetului județean trecuseră în timpul liber la ordinele lui Marat și deveneau, după cum cereau nevoile, zugravi, dulgheri sau parchetari. Sala mare cu parchet vechi, purtînd amprentele potcoavelor subofițerimii locale străluceа și Marat preparase o ceară teribilă după o rețetă proprie pe care nu voia s-o împărtășească nimănui. Toate pregătirile erau gata, iar închipuirea lui Marat zburda veselă prin niște grădini înflorite unde se vedea zbenguindu-se cu Yvonne, căci se afla într-o ședință lungă a comitetului de organizare a seratei, comitet din care făceau parte și o droaie de profesori. La început se gîndise vreme îndelungată cum de este posibil ca niște profesori care la școală îți cuceresc respectul cînd explică bunăoară ablativul, de la „animus" sau suma lui „cos și sin", să mormăie astfel de prostii ca „elevii și elevele să aibă la serată numerele cusute pe braț, fetele să aibă pe cap plasa regulamentară, iar la bufet să se vîndă numai lapte bătut, sirop și sifon".

La serată a stat la bufet și i-a servit pe „liceeni", colegii săi, care îl priveau puțin cam de sus. Și în fața lui Marat se afla sala mare și luminoasă în care zeci de perechi înlănțuite se îmbătau de muzică, de dans, de dragoste. Și ce ciudată părea Yvonne în noaptea aceea. Liniile obrazului ei își pierdeau treptat contururile și o mască ciudată, cu o expresie greu de definit, se instala încet, pe fața altădată atît de frumoasă a fetei. Arăta tot mai mult asemenea unui chip cioplit în gheață și asupra căreia se abate o boare caldă, care topește reliefurile, care șterge tot ceea ce dă personalitate, o boare ciudată și nemiloasă care uniformizează pînă la banalitate. Sau nu, altădată, i se părea că Yvonne este asemenea unei păpuși de zahăr, din acelea care treptat își pierd înfățișarea și conturul.

— Parcă se topește, da, ăsta e cuvîntul cel mai potrivit. Se topește lîngă el. Ce tîmpenie, ce porcărie...

Unde zburaseră visurile? O vedea plecîndu-și buzele și șoptind cuvinte de dragoste dar nu la urechea sa ci a altuia. Cuiva care îi era de două ori dușman de moarte: abia acum jignirea primită atunci, în grădina publică, lîngă monumentul eroilor i se părea monstruoasă și sufletul lui Marat spumega. Abia acum înțelegea că Yvonne n-a fost și nu va fi niciodată a lui. Abia acum trăia o realitate crudă și absurdă pe care mintea lui n-o văzuse sau poate nu știa încă să o vadă.

A băut unul după altul două pahare mari cu vin și după cîteva minute servea prăjituri în loc de bomboane și bere în loc de sirop.

— Marat, du-te prin curte și te răcorește — l-a sfătuit cineva.

Cînd a auzit glasuri cunoscute venind din șopronul vechi în care țineau de obicei materialele de propagandă, Marat s-a speriat, închipuindu-și că are febră. De abia după ciupiturile de rigoare Marat și-a dat seama cu regret că nu se va putea încă lăuda că a băut atîta încît să vadă dublu și să audă ceea ce nu se aude. În schimb, nu mai era nici o îndoială. Erau glasurile lor. Glasul celei pe care o iubea și glasul celui pe care îl ura. Ce amestec ciudat de sentimente, se gîndea Marat, preocupat de farmecul acestei probleme noi. Dragoste și ură. E ca și cum ai amesteca zahăr cu fiere. Rezultatul, tot ceva amar. Parcă și la chimie se spune că într-un amestec doar unul din elemente este cel care dă caracter compoziției. Apoi, vocile s-au materializat. Două siluete prea bine cunoscute s-au furișat spre sala de dans și Marat, obosit și amețit mai rău ca de alcool, s-a înapoiat la locul său, la tejgheaua bufetului.

A doua zi, Marat a umblat haihui prin parc toată după-amiaza. Pe înserate, cineva din comitet l-a întîlnit moțăind pe o bancă lîngă malul Borcei.

— Ce faci aici mă nebunule? Am amețit căutîndu-te! S-au poate n-ai aflat? Te-am ales delegat la primul congres național al tineretului... Pleci la București.

Dar mai înainte de a pleca la congres Marat al nostru a fost pentru o zi, ba pentru mai multe chiar, eroul despre care s-a vorbit în întreg orășelul.

Era, așadar, într-o frumoasă și luminoasă după-amiază de toamnă, ciudat de călduroasă pentru un început de octombrie. Ca de obicei la acele ore, Marat se afla la sediul tineretului. Stătea în curtea aceea mare din spatele sediului, curte năpădită de buruieni arse de secetă.

Aici, în curtea răvășită de război și sufocată de izul buruienilor, îi plăcea lui Marat să stea atunci cînd nu se afla în ale sale. Și acum, rezemat de o stivă de lemne pe jumătate arse, privea cu un interes ciudat bolta sticloasă și albastră și se minuna teribil de profunzimea nefirească a cerului de toamnă. Obsesiv, în minte îi revenau cîteva versuri autumnale învățate la liceu în orele de franceză.

Les sanglots longs
Des violons
De l'automne
Blessent mon coeur
D'une langueur
Monotone...

A trebuit să i se spună de cîteva ori că cineva îl așteaptă în parcul orașului, la monumentul eroilor de pe malul Borcei pentru ca Marat să se ridice și, absent la tot ce se petrecea în jurul său, să pornească.

Abia cînd a zărit-o pe Yvonne în fața monumentului masiv de piatră cenușie, rezemată molatec de treptele tocite de vreme și ploi, Marat a înțeles cu necaz că în toată vremea care trecuse de la balul elevilor n-a făcut altceva decît să se gîndească la ea, la toate întîmplările acelea nenorocite care făcuseră să se spulbere atît de repede și dureros primele sale visuri de îndrăgostit.

O privea cu uimire. Fetița aceasta care clipește din ochi cu atîta copilărească candoare este oare aceeași Yvonne ale cărei șoapte vinovate le-a auzit în urmă cu cîteva nopți? Cine a spus că ochii nu mint? Mint! La omul prefăcut totul minte.

— Ai venit totuși... M-am temut atît de mult că n-ai s-o faci... Se întîmplă destul de rar ca o fată să fie aceea care îi cere unui băiat o întîlnire... Nu-i așa?

Vocea caldă a fetei era străbătută de o ușoară emoție și părea atît de sinceră încît Marat se simți descumpănit. În clipa în care o văzuse, fusese hotărît să o înfrunte cu dușmănie și să-i arunce în obraz tot ceea ce gîndea despre ea. Acum Yvonne se legăna zîmbitoare în fața lui și-l privea cu o duioșie ciudată, o duioșie pe care niciodată pînă atunci n-o mai văzuse în ochii cuiva. Au stat multă vreme alături, tăcuți, așa cum se întîmplă atunci cînd unul are de spus prea multe iar celălalt, nimic. Apoi, pe neașteptate, ea și-a adunat privirile care pînă atunci plutiseră dezordonat undeva între vîrfurile copacilor și valurile mici ale Borcei și i s-a uitat în ochi.

— Spune-mi de unde ai strîns atîta înverșunare, atîta patimă și fanatism pentru o cauză care, în fond, ca să fim drepți, nici nu este a ta? Marat care pînă atunci evitase să i se uite în ochi (privise tot timpul literele strîmbe, cioplite în piatra înverzită, „Ridicat în memoria eroilor în anul MDCCCCXXIX" pentru ca atitudinea mai mult decît prietenoasă a fetei să nu-i strice echilibrul) — avu un zîmbet ușor. Începea să înțeleagă. Înțelegea că din clipa aceea n-avea de ce să se mai teamă de ea, că nimeni și nimic nu-l mai poate amăgi. Nici șoaptele tremurate ale fetei, nici privirile ei pline de falsă nevinovăție, nici frumusețea ei demonică.

— Dar a cui este? sună tîrziu de tot răspunsul iritat al lui Marat.

Trecuse atît de mult timp de la întrebarea fetei, încît aceasta îl privi la început mirată, apoi, părînd a-și aminti ceva, începu să recite cu pasiune:

Les sanglots longs
Des violons
De l'automne
Blessent mon coeur
D'une langueur
Monotone...

— Sînt frumoase versurile astea, nu-i așa? privindu-l printre gene, continuă:

Et je m'en vais
Au vent mauvais
Qui m'emporte
Deça, dela,
Pareil a l'a
Feuille morte.

Ce ciudat i se părea lui Marat să asculte de la ea, tocmai de la ea, versurile acelea nu mai puțin ciudate care îl obsedaseră cu cîteva ore mai înainte. Prin ce minune gîndurile sale cele mai intime i s-au transmis ființei acesteia în care natura a pus totul cu atîta dărnicie? Și totuși, tulburarea i se risipi banal. Marat rîdea. Rîdea cu hohote din ce în ce mai puternice care-i scuturau umerii, obrajii.

O clipă doar, în ochii micșorați ai fetei a lucit o uitătură rea, ca lama unui cuțit, apoi ochii i s-au făcut mari, mirați, întrebători, ușor îndurerați:

— De ce rizi? Ce s-a întîmplat?

— Nimic important... Mi-am amintit însă că la liceul de băieți și la liceul de fete predă franceza același profesor. Nu-i așa? Și voi aveți franceza mîine... Ați ajuns la Verlaine... Voi aveți franceza ora a patra mi se pare; noi avem mai înainte, ora a doua... — și continuă să rîdă...

Rîsul îi risipise orice urmă de slăbiciune. O privea de acum cu superioritate și fata simțea. Într-o clipă se petrecu pe chipul ei o transformare ulimitoare. A devenit dintr-odată rece, cu o față imobilă care-l privea pe Marat atent și cercetător.

— Ascultă-mă, — l-a întrebat. Este adevărat că voi comuniștii îi iubiți pe muncitori?

— Ce întrebare! — i-a răspuns Marat zîmbind cu ironie. Ascultă, e adevărat că soarele luminează, că focul e foc și omul e om?

Fata scuturâ din umeri, iritată.

— Mă rog, mă rog... și cine sînt muncitorii? Cei ce muncesc, nu-i așa?

Marat încuviință tăcut din cap așteptînd să vadă ce va urma.

— În orașul nostru sînt mulți muncitori, nu?

— Bineînțeles.

— Ei bine, știi dumneata și tovarășii dumitale, sublinie cu ironie cuvîntul „tovarăș" că muncitorii aceștia nu au întotdeauna ce mînca? Ce le dați voi? Promisiuni?

— Comuniștii nu obișnuiesc să facă promisiuni. N-am promis niciodată nimic, nimănui. Partidul a cerut însă și cere tuturor celor muncitori, tuturor celor cinstiți să-l urmeze și să lupte... Și tot ce vom face, tot ce vom clădi, vom face și vom clădi împreună, tot poporul muncitor. Luptînd...

Pe chipul fetei se citea uimirea. Riposta plină de demnitate a lui Marat, care se înfierbîntase, o uluia. Se gîndea poate că nu degeaba i se spune piciului acesta slab și negricios Marat și desigur că se simțea mîndră că tocmai ea, Yvonne, trebuie să-l înfrunte pe acest dîrz și periculos iacobin modern. Vorbele lui Marat, din ce în ce mai înflăcărate, fără a fi căutate, (Marat n-a învățat să fie orator; însăși viața, fără ca el s-o știe, îl făcuse orator), fiind pornite din inimă, aveau în ele ceva tulburător, un amestec de asprime și visare care nu rareori se transforma într-o veritabilă poezie.

— Ei bine, lasă-mă și pe mine să vorbesc — îl întrerupse fata — în port, probabil că știi, hamalii descarcă grîu din vapoare și-l încarcă în trenuri... grîul o să plece deci din oraș, nu știu unde... iar în oraș de multă vreme se găsește pîine din ce în ce mai greu. Cel mai mult suferă muncitorii... dacă-i iubești cu adevărat pe muncitori, hai cu noi în port, să împărțim grîul populației... muncitorilor...

— Care noi? întrebă Marat în al cărui cap se făcea tot mai multă lumină.

— Cu noi... mă rog... ai să vezi...

„Așadar, — gîndea Marat — a aruncat, în fine, zarurile". Asta era deci treaba. Aveau nevoie de el ca să-i asmută pe oameni. Vroiau să profite de prestigiul și influența unui tînăr comunist pentru a pune la cale o provocare grosolană. Și l-au ales pe el. Tocmai pe el. De ce? L-au crezut oare mai slab? Fără s-o privească, fără să-i spună o vorbă, Marat îi întoarse spatele și porni spre sediu, cu pași apăsați. Nu apucă însă să facă prea mulți pași căci din boschetele învecinate apărură mai întîi capetele, apoi trupurile cîtorva mardeiași cunoscuți din tîrg și alături de ei, cîțiva liceeni dintr-a VII-a și a VIII-a.

— Nu vrea... E încăpățînat ca un catîr — auzi Marat vocea iritată a fetei. Vi-l las vouă...

— Ascultă, fii rezonabil — îi vorbi cu prefăcută indiferență fiul angrosistului, eternul său inamic. Vezi bine că este inutil să te mai împotrivești. În port este strînsă lume multă. Noi am strîns-o. Și ai să ne urmezi și tu acolo, cu sau fără voia ta. După cum vezi, ești singur împotriva a douăzeci. Și în fond nu văd de ce o faci atît pe nebunu... Vrem să facem o operă filantropică. Să împărțim grîul la cei săraci...

Marat îi aruncă o privire războinică și făcînd cîțiva pași înainte își strînse bătăios pumnii. Potrivnicul său sări speriat la o parte, în schimb însă toți vlăjganii aceia care-l însoțeau se strînseră imediat în jurul lui Marat, privindu-l dușmănos.

Marat vedea bine că nici vorbă nu putea fi să scape din lațul acela viu care se strîngea în jurul său. Într-o eventuală încăierare, demnitatea sa ar fi avut mult de suferit

Neculai TĂUTU

GENEZA

Scriau istorici vechi în cronici
despre-mpărați și regi și prinți,
scriau despre spătari și vornici,
numindu-i „mari", numindu-i „sfinți",
și-au consemnat, atenți și cu migală,
posteritatea să cunoască
și fiece școlar să știe
ce ochi aveau, ce fel de cască
purtau pe fruntea marțială
în cea din urmă bătălie!

Dar în hrisoave n-au lăsat
măcar un semn sau un cuvînt
despre acei ne-nduplecați ce-ntîia dată
și-au ridicat
fruntea plecată
și umilită din pămînt
și au lovit cu pumnul tare
în impilare
și-n mînciună!
Cum s-au sfîrșit? I-au dat la fiare?
I-au lapidat în văgăună?
Pe stînci i-au răstignit în zare
să putrezească în furtună?
Sau foc le-au pus pe rug în seară
cenușa lor în vînt să piară?
Atîta știu: ei prima oară ca trăznetul pe viu copac
iscară facla răzvrătirii, ștafetă fulgerînd prin veac,
cu gestul lor fără de seamăn, trezind revolta milenară
și prevestind întîia floare din omeneasca primăvară!

Atîta știu: ei sînt străbunii izbînzii din a noastră vreme,
cu noi ridică azi orașe, cu noi respiră în poeme,
și colbul lor plutind prin spații cu aur și cu peruzea,
a-mpodobit inima lumii și-a fericirii caldă stea!

Atîta știu: înalta cinste de comuniști li se cuvine —
singele lor, uitat de cronici, cu picături mari de rubine
întîiul manifest îl scrise și slovele arzînde torțe
vesteau cum va dura partidul prin ani nemărginite forțe!

De-aceea azi bujori de slavă le presărăm pe amintire.
Și-n inime, ca-ntr-o oglindă, simțim nestinsa lor privire
întîrziind, îndrăgostită pe schele mari și noi palate,
cu primii pumni urcați atuncea,
prin noi, azi le-au clădit pe toate.

— În fine, dă-mi cîte un ziar din fiecare. Ia banii...

Întinzînd mîna după bani, bietul Marat a căscat ochii cît cepele. Căci în palma sa foșnea o hîrtie nouă, nesifonată, de 10.000 lei! Își făcu în gînd cîteva socoteli și pricepu că după o lună de muncă tatăl său cam tot atît primea.

— Nu am să-ți dau rest...

— Poți să-ți oprești restul... bac șiș... știu că asta urmăriți toți...

Marat i-a zvîrlit teatral la picioare bancnota și a rostit nu mai puțin teatral, cu o emfază care nu-i era proprie.

— De data asta, fac eu cinste... Dea domnul ca după ce citești ziarele mele să fii mai deștept...

Mîndru, Marat se îndepărtă cu pași înceți și gravi. Avu vreme să audă și imputările fetei.

și totul era acum să-și păstreze calmul și prezența de spirit. În primul rînd trebuia să procedeze în așa fel încît inițiativa să fie mereu de partea sa.

Așadar, gîndea cu febrilitate Marat, dacă nu pot scăpa din ghiarele lor, trebuie să merg în port. Și trebuie s-o fac în așa fel încît să pară că o fac de bunăvoie și chiar ard de nerăbdare să ajung acolo.

Tăcut, liniștit, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, Marat a pornit spre port. Profitînd de răgazul pe care i-l dădea drumul acesta, Marat se străduia să înțeleagă situația. Cine se adunase în port? Tot mardeiași de-ai liberalilor și țărăniștilor? Atunci ce nevoie ar mai fi avut de el ca să-i determine să fure grîul? Nu. În port trebuie să fie și populație, oameni simpli, cinstiți. Pentru aceștia îl duc pe el acolo. Vor să afițe populația, profitînd de lipsurile și mizeria lăsate de război. Dar dacă acolo sînt și oameni cinstiți, gîndea Marat cu bucurie, privindu-i triumfător pe cei care ca un zid viu îl urmau pas cu pas, bătălia e cîștigată. Bătălia e cîștigată de mine, pentru că eu am încredere în oamenii aceea și-i iubesc, iar voi, gîndea mai departe Marat, aruncîndu-le din cînd în cînd priviri crunte, voi numai de ură i-ați adunat acolo și, la drept vorbind, vă temeți de ei. D-aia mă tîriți pe mine. Știți că pe mine mă vor asculta oamenii, pentru că glasul, inima, sufletul meu sînt și ale lor. Îmbărbătat de astfel de gînduri, spre uimirea dușmanilor săi, Marat iuțea pasul, se grăbea, de parcă ar fi mers într-un anume loc dinainte știut de el, unde era așteptat, unde era necesar, undeva de unde nu trebuia în nici un caz să lipsească.

În port, peste o sută de oameni, o adunare extrem de pestriță, se agitau prin fața vagoanelor în care se încărca grîul. Cei cîțiva hamali care făceau treaba asta, arși de soare și acoperiți de sudoare, priveau chioriș spre adunarea aceea ciudată în care oamenii se agitau nelămuriți, dar își continuau treaba netulburați, aruncîndu-și totuși din cînd în cînd, între ei, priviri întrebătoare. Sosirea lui Marat și a escortei sale provocă o oarecare animație. Marat privi în jur, încercînd să-i cîntărească din ochi pe cei adunați. Privirile sale cercetătoare zăboviră cu insistență spre oamenii care lucrau și spre bucuria sa i se păru că-l recunoaște pe unul dintre ei. Omul, de asemenea, îl măsura cercetător. Într-adevăr, Marat nu se înșelase. Pe omul acela îl întîlnise de cîteva ori la ședințe și, după cîte își mai amintea, reprezenta sindicatul muncitorilor locali din transporturi. Omul, ștergîndu-și cu o basma sudoarea de pe frunte, îi făcu semn cu ochiul și strigă tare, să fie auzit:

— Marin a plecat sus!

Nimeni nu păru să dea atenție vorbelor sale. Doar pentru Marat ele aveau însă un înțeles plin de speranțe. Sediul comitetului județean de partid se afla la etajul unei clădiri vechi al cărei parter era inutilizabil și servea drept magazie pentru materiale de propagandă.

Din pricina acestei așezări, pe nesimțite, printre comuniștii din oraș se încetățenise expresia „sus" care desemna de acum sediul partidului și aproape că nimeni nu mai vorbea altfel atunci cînd trebuia să numească locul unde se duce.

Cele cîteva vorbe rostite de omul cu basmaua, neluate în seamă de nimeni, însemnau pentru Marat mult. Ele îl vesteau că organizatorul celulei de partid din port a plecat la sediul județenei pentru a anunța neobișnuita adunare. Cu o oarecare neliniște, Marat văzu că din mulțimea aceea eterogenă se mai detașează un grup, alăturîndu-i-se celui care îl înconjura cu strășnicie.

— Ascultă, revoluționarule, — îi șopti printre dinți unul din noii veniți, — dacă ții la mutra și dinții tăi suie pe grămada aia de pietre și spune-le ăstora că vii din partea tineretului vostru. Spune-le că fiecare poate să ia acasă cît grîu vrea. Vorbește cu suflet, însă, auzi?

Și Marat a vorbit într-adevăr, cu suflet. Sus, pe grămada aceea de pietre, privea semeț înainte, undeva departe, foarte departe și vorbea.

— Tovarăși, prieteni — glasul tunător al lui Marat plutea pe deasupra capetelor devenite atente și ascultătoare.

— Nu știu pentru ce v-ați adunat aici dar dați-mi voie să vă adresez tuturor un salut tovărășesc, comunist! Și pumnul lui Marat zbucni cu putere în sus, deasupra capului său mîndru, fremătînd de forță și entuziasm. Mulțimea izbucni în urale. Fără să aștepte ca uralele să se potolească, Marat vorbea mai departe, acoperind cu vocea sa de bas zgomotele portului.

...Să-i felicităm călduros pe neobositii muncitori din port care de cîteva zile, fără odihnă și fără să-și cruțe puterile încarcă în trenuri grîu trimis ca dar de marele popor sovietic. Cu cît grîul va sosi mai repede, cu atît mai bine. Organizația noastră de partid vă cheamă să înfăptuiți o faptă patriotică importantă, să ajutăm cu toții la încărcatul grîului în vagoane. Cine dintre voi vrea să ne ajute să vină după noi...

Pînă noaptea, din port au pornit încă două garnituri de tren cu grîu.

A fost prima mare acțiune de muncă voluntară a populației din istoria tîrgului nostru.

Cîteva zile după aceea, Marat a plecat la congres.

București, octombrie 1945...

În sala de festivități a unui vechi și cunoscut liceu se adunase tot ce avea țara mai tînăr și mai entuziast. Era primul congres liber al tineretului și niciodată bătrîna capitală nu cunoscuse o asemenea avalanșă de generozitate și tinerețe. Se cînta pe străzile Bucureștiului cum nu se mai cîntase niciodată, iar pe zidurile caselor nu mai era loc pentru alte lozinci. Atunci a scris și Marat cu mîna lui pe zidul de piatră al unei clădiri de pe malul Dîmboviței, aproape de tribunal, cu litere mari și negre „Trăiască primul congres al tineretului". (Azi, Marat trece destul de des pe acolo și citește nu fără emoție literele pușin strîmbe și tremurate, pe care nici timpul și nici ploile, ca prin minune, n-a reușit să le șteargă. Marat pretinde că acest zid ar trebui declarat monument istoric și sînt sigur că dacă îl veți alege deputat în Sfatul Popular al Capitalei, o va face!).

În zilele acelea, lui Marat i-a venit deodată poftă să scrie ceva. Într-o noapte, la cantonamentul congresiștilor, după ce toți se culcaseră, Marat a pus mîna pe creion și a început să așternă ceva pe hîrtie, cu caligrafia lui nervoasă și neglijentă.

După ce a terminat, nici n-a mai avut măcar curiozitatea să-și recitească opera. Făcuse ceea ce era esențial, își descărcase sufletul, eliberase de undeva din ființa lui acea părticică de entuziasm care-i rămăsese neconsumată în timpul aplauzelor și ovațiilor din sala congresului sau de pe străzile Capitalei. A împăturit hîrtiile și le-a vîrît într-un buzunar la haină. Uitase de ele. Și iată că în ultima zi de congres, unul din delegați, un tînăr înalt, cu ochelari groși de baga, s-a ridicat la tribună și a făcut un semn autoritar cu mîna, să se potolească sala:

— „Prieteni, am găsit, aici, la intrare, cîteva foi de hîrtie pierdute. În hîrtiile acestea se vorbește despre noi, despre tineretul progresist. Ascultați...

Nici măcar în clipa aceea Marat nu și-a amintit de opera sa. De abia cînd a auzit primele cuvinte a tresărît, a dus cu disperare mîna pe rînd la fiecare dintre buzunare, apoi resemnat și rușinat, s-a ghemuit în scaunul său, încercînd să se facă nevăzut.

Uscătivul de la tribună citea, citea mereu și în sală se lăsase o tăcere gravă, ca la un spectacol de teatru în timpul unui monolog de efect.

— „...Căci tu, tinerețe, ești veșnic aceeași, pururea entuziastă și clocotitoare, veșnică și fără început ca însăși veșnicia. Căci tu, asemeni legendarei păsări Phoenix nu mori decît pentru a reînvia mai frumoasă, mai puternică... Tu, tinerețe, te naști mereu mai luminoasă, mai splendidă, mai înnoitoare, tu și numai tu primenești și purifici totul pe unde treci. Și mergi năvalnic, ca și apele fluviilor, ca și torentele limpezi ale munților, mergi cînd masiv și domol, cînd impetuos și necruțător, pură și înviorătoare asemeni ploilor repezi de vară. Căci în lumea noastră, tu, tinerețe, n-ai nici început, nici sfîrșit, ești ca o putere măiastră, ești singurul zeu atotputernic, stăpîn al lumii, al universului. Și nimeni nu ți se poate împotrivi, căci tu strălucești, luminezi, încălzești, dai viață lungă și curată.

Puternică și cutezătoare, tu îți faci loc pretutindeni și mergi, și alergi, sus, mereu mai sus, acolo pînă unde nimeni n-a năzuit, departe, tot mai departe".

Sala rămase cîteva clipe încremenită după ultimul cuvînt. Cîteva clipe însă căci, imediat, au izbucnit ropotele aplauzelor, ovațiile.

— Autorul! Autorul! Autorul! — au început să scandeze cîțiva dintr-un colț, apoi, întreaga sală a răsunat: „Autorul! Autorul! Autorul!".

Timid, și tremurînd, Marat s-a ridicat în picioare și trebuie s-o spun, în entuziasmul general, n-a lipsit mult ca bietul erou să fie strivit sub povara îmbrățișărilor.

A doua zi, întregul text a apărut în buletinul congresului.

Cînd Marat a terminat liceul, s-a pomenit la el cu tînărul care i-a citit opera în sala congresului.

— Vrei să vii la București să te faci ziarist?

— Vreau — a încuviințat Marat și de atunci bate drumurile țării pentru a vă informa și mobiliza la acțiunile socialismului. A crescut, este voinic, are chiar și un început prematur de chelie și nimeni nu-și mai amintește de vechea sa poreclă.

Dar cînd veți citi în ziar un reportaj sau articol după care vă va veni să vă luați singuri la trîntă cu reacțiunea mondială, să fiți siguri, indiferent de semnătură, că este opera lui Marat.

Desene de RADU VIOREL

Se auziră din nou urale. Din grupul celor ce-l înconjurau pe Marat se auzeau mirîituri. Fără să se tulbure de amenințările și privirile piezișe ale potrivnicilor săi, Marat începu să le vorbească oamenilor cu înflăcărare și emoție. Le înfățișa tabloul sumbru al patriei sărăcite de război și exploatare nemiloasă, le vorbea despre lupta eroică a comuniștilor pentru reconstrucție, despre lumina unui viitor neasemuit de frumos pe care și ei, cei de față, toți, sînt chemați să-l înfăptuiască.

La început, în tabăra adversă domnea tăcerea. Nu se așteptaseră la o astfel de întorsătură. Din cîteva puncte, aproape în același timp, zburară pietre spre Marat. Cîteva îl lovira mai rău și din buza de sus, crăpată de puterea unei lovituri nemiloase, îi picura sînge, dar Marat, neclintit, continua să vorbească. Jos, la picioarele sale, începuse o încăierare și curînd, nu mai zburau pietre prin aer. În jurul său se grupaseră oameni aceia simpli pe care Marat îi iubea, pe care îi înțelegea, oameni aceea care la rîndul lor îl iubeau, îl înțelegeau. Apoi, ceva mai tîrziu, un bărbat înalt, cu părul cărunt se desprinse dintre ei și respirația sa grea arăta că trebuise să alerge pentru a veni aici la timp. Se apropie de Marat și-i puse mîna cu prietenie pe umăr. Marat se întoarse fulgerător și chipul i se acoperi imediat de o imensă bucurie. Strigă tare, tare, să fie bine auzit:

— Prieteni, tovarăși, în mijlocul nostru a venit secretarul comitetului județean al Partidului Comunist Romîn...

Aplauze și urale îi acoperiră vocea. Secretarul comitetului județean făcu semn cu mîna să fie ascultat și începu să vorbească calm, măsurat:

— Tovarăși! Undeva în țara noastră, este așteptat grîul acesta. Grîul

Mihai NOVICOV

Imperativul cunoașterii

Doar cîteva zile ne mai despart de deschiderea celui de al III-lea Congres al P.M.R. Importanța evenimentului a fost puternic subliniată de entuziasmul cu care oamenii muncii au întîmpinat **„proiectul de Directive"**. Fiecare colectiv a folosit acest prilej pentru a-și reexamina realizările și angajamentele și a hotărî — în lumina „directivelor" — cu cît poate spori aportul său în viitor.

În conștiința oamenilor muncii a intrat adînc convingerea că fiecare congres al Partidului e o piatră de hotar a înaintării noastre spre comunism. Congresul al II-lea a elaborat programul celui de al II-lea plan cincinal. Programul acesta a fost îndeplinit și — printre altele — tocmai înfăptuirea lui a permis luarea cunoscutului complex de măsuri din vara anului 1959 care a consfințit o nouă și substanțiala ridicare a nivelului de viață. **„Proiectul de Directive ale Congresului al III-lea"** conține un program și mai vast, pe șase ani, urmat de o incursiune și mai cutezătoare în viitor, pînă-n pragul celui de al patrulea pătrar al veacului nostru. Începe epoca desăvîrșirii construcției socialismului, epoca de trecere spre comunism.

În fața unei asemenea perspective nu e de mirare că lucrătorii din toate domeniile se simt obligați să răspundă la întrebarea: ce putem să mai facem? cum să mai îmbunătățim munca noastră? cum să asigurăm progresul continuu al activității? Dezbaterea „directivelor" s-a dovedit a fi o acțiune prin excelență mobilizatoare. Nu încape îndoială că roadele vor fi adunate în dezbaterile Congresului.

În ansamblul acestor preocupări avîntate e îndreptățit să acordăm o atenție specială tineretului. Cei care au astăzi între 15 și 20 de ani, vor avea în 1975 între 30 și 35, adică vor atinge atunci vîrsta maturității și — de bunăseamă — vor avea de elaborat, iar apoi de înfăptuit planuri și mai grandioase. Tînăra generație de azi va avea un cuvînt greu de spus și în aducerea la îndeplinire a hotărîrilor Congresului al III-lea, dar mai ales **după** asta de pregătirea pe care o capătă acum va depinde foarte mult. Tinerii de azi vor construi comunismul.

Dintre toate sarcinile care decurg din această concluzie mă voi ocupa în continuare doar de una care-mi pare deosebit de importantă — învățătura. Dar nu învățătura în sens îngust, profesional (deși și aceasta e foarte important) ci de învățătura în sens larg, în sensul **cunoașterii vieții.**

Pasiunea cunoașterii e o trăsătură specifică tineretului. Ea este însă contracarată uneori de o alta, mai puțin nobilă, dar tot atît de firească — graba. Că în secolul nostru tinerii se grăbesc să trăiască viața cît mai intens nu e în sine un lucru reprobabil, dar e supărător că graba generează în unele cazuri superficialitatea.

O paralelă ar putea prezenta interes din acest punct de vedere. Cu ani în urmă, cînd patria noastră mai era stăpînită de coaliția burghezo-moșierească, setea de cunoaștere a tineretului muncitor era tot atît de intensă. Dar nu putea fi satisfăcută decît foarte cu greu din cauza condițiunilor obiective nefavorabile. Copiilor de oameni ai muncii le era interzis accesul în școlile superioare. Școlile profesionale erau „înfundate" (adică după terminarea lor nu puteai continua studiile), iar programul lor — un amestec eclectic de practicism îngust și obscurantism sovin. Mai tîrziu, ajuns în fabrică, tînărul era obligat să lucreze din greu pînă la 10 ore pe zi pentru un salariu de mizerie. De aici nevoia de a munci și în orele libere. La dispoziția tineretului muncitor nu existau focare de cultură (biblioteci, cluburi etc.) Și totuși tinerii studiau cu înversunare. Mai ales acei care intrau în luptă, devenind membri ai U.T.C.-ului și ai altor organizații revoluționare. Tovarășii mai vîrstnici îi ajutau, să înțeleagă de ce fără cunoaștere nimeni nu poate deveni cu adevărat comunist și revoluționar. Îndemnul lui Lenin — de a cuceri fortăreața științei — era viu în conștiința fiecăruia. În ciuda greutăților ce păreau de netrecut, tinerii studiau. Și, cu toate greutățile, studiul era foarte temeinic, extinzîndu-se în adîncime și în lărgime, pe măsura însușirii cunoștințelor. Din rîndurile tinerilor comuniști de atunci au ieșit mulți intelectuali autodidacți care azi fac cinste culturii noastre socialiste.

În lumea socialistă fiecare viitor cetățean al țării începe să trăiască într-o ambianță culturală din vîrsta fragedei adolescențe. Statul democrației populare cheltuiește cantități uriașe de fonduri și energii pentru a ajuta tineretului să învețe cît mai mult și cît mai bine. Greutățile de altă dată nu mai există, învățătura a devenit mai ușoară, dar acest lucru nu trebuie să-i ducă pe unii tineri la superficialitate.

Dacă pornim de la constatarea că **„proiectul de Directive ale celui de-al III-lea Congres al P.M.R."** deschide larg în fața tinerilor de azi perspectiva de a construi comunismul, atunci următorul termen al raționamentului trebuie să decurgă cu necesitate din reamintirea învățăturii leniniste potrivit căreia orice constructor al comunismului trebuie să fie și un om de înaltă cultură.

Concluzia aceasta poate fi concretizată în legătură cu o seamă de sarcini imediate care decurg din **„proiectul de Directive ale celui de-al III-lea Congres al P.M.R."**

Proiectul prevede, de pildă, o creștere substanțială a productivității muncii, ceea ce presupune introducerea tehnicii noi, folosirea pe scară largă a metodelor avansate, calificarea și mai bună a cadrelor etc. Toate acestea înseamnă pe de o parte înmulțirea cunoștințelor fiecărui muncitor, iar pe de altă parte întărirea și mai puternică a răspunderii personale a fiecăruia în muncă, deci încă un pas în formarea conștiinței comuniste a maselor. Iar conștiința comunistă nu se poate cimenta decît pe baza unei cunoașteri adîncite a lumii. Considerații asemănătoare pot fi făcute și în legătură cu perspectivele de dezvoltare a agriculturii. Ca să putem asigura creșterea producției agricole cu 70—80% în șase ani vom trebui să muncim neobosit pentru ridicarea nivelului de pregătire culturală a lucrătorilor de pe ogoare, pentru dezvoltarea conștiinței lor. În sfîrșit, după cum reiese cu prisosință din textul „directivelor", în anii viitori activitatea cultural-educativă va lua proporții și mai mari, solicitînd energiile multor tineri, care azi se pregătesc încă pe băncile școlilor de diferite grade. Toți aceștia mîine vor trebui să răspundă direct pentru educația comunistă a noilor generații. Dar oare vor putea să îndeplinească bine această misiune dacă nu vor fi ei înșiși adevărați comuniști, adică oameni foarte bine pregătiți din toate punctele de vedere?

Considerentele de mai sus — care ar putea să pară unora niște lucruri obișnuite și cunoscute, ne-au fost necesare totuși pentru a adresa tinerilor de azi un sfat și un îndemn — de a lupta împotriva superficialității.

Din păcate, în rîndurile tinerilor — și în fabrici, și la sate, chiar în universități — mai pot fi întîlniți tovarăși care privesc cu indiferență sarcina lărgirii cunoștințelor lor. Mai este încetățenit ici colea un fel de practicism îngust, care-l îndeamnă pe cîte un tînăr să raționeze cam așa: Îmi cunosc meseria? Îmi împlinesc norma? Sînt un profesionist bun? De ce atunci să-mi bat capul cu pregătirea de cultură generală? La ce-mi folosesc cunoștințe de economie politică, istorie, biologie generală, geografie, literatură? Ce legătură există între răspunderea mea în muncă și lectura noutăților literare, a ziarelor și a revistelor, frecventarea teatrelor și a concertelor etc.? Există, dragi prieteni, există o legătură strînsă multilaterală. Oricît de bine ai cunoaște meseria ta, lumea socialistă niciodată nu se va mulțumi cu împlinirea aproape mecanică doar a unei anumite cantități de obligații. În lumea socialistă legea progresului necontenit este o lege fundamentală, organică. Ea, această lege, cu necesitate, îți va solicita și ție, mîine, ceva nou, deosebit, un efort de perfecționare etc. Și oricît de bun „meseriaș" ai fi, dacă nu reușești să-ți vezi meseria și încadrată în complexitatea legăturilor care o leagă de infinitatea altor preocupări omenești, la un moment dat te vei opri. Nu vei mai putea aduce nimic nou și alții te vor depăși. Vei deveni un rutinar și nu e nimic mai dureros în zilele noastre de avînt și progres necontenit decît să fii cunoscut ca un rutinat.

Cerința pe care o apărăm este valabilă pentru toți tinerii, pentru toate activitățile. Ea este valabilă și pentru un tînăr scriitor, care, oricît de talentat ar fi, niciodată nu va putea deveni scriitor cu adevărat în epoca socialistă, dacă nu-și va însuși într-un fel și experiența întregii creații literare mondiale, dar și pentru un mecanic, de pildă, căci un mecanic care nu înțelege azi toate implicațiile științifice, economice, politice, sociale și morale ale gradioaselor descoperiri științifice moderne, nu va progresa nici în domeniul propriei meserii.

Cea mai mare cucerire a socialismului este descătușarea forțelor creatoare ale omului, a tuturor facultăților specific umane. Această cucerire dă posibilitate fiecărui om să se realizeze maximal în domeniul acelei activități care corespunde cel mai bine înclinațiilor sale personale. Lumea capitalistă transformă în mod firesc majoritatea oamenilor în mediocrități. Pentru că în lumea capitalistă majoritatea oamenilor sînt obligați nu să muncească (adică să creeze), ci să-și cîștige existența, adică să-și irosească forțele creatoare întîmplător, în cele mai dese cazuri într-un domeniu fără vreo legătură cu înclinațiile personalității lor. Lumea socialistă dimpotrivă — prin vastul său sistem de instituții culturale, prin întrecere și prin spiritul muncii — îl împinge în mod firesc pe fiecare om al muncii înspre acea activitate în care forțele și facultățile sale umane pot fi valorificate cu maximum de randament pentru întreaga societate. Iată de ce în societatea comunistă nu vor fi mediocrități ci fiecare va fi un artist al cutărei sau cutărei activități

Dar societatea socialistă creează doar condițiile obiective pentru o atare dezvoltare prodigioasă a fiecărei personalități. Valorificarea acestor posibilități depinde și de efortul fiecăruia. Iar efortul poate fi rodnic, doar atunci cînd omul, mai ales tînărul (căci în tinerețe se formează personalitatea) lucrează neobosit în două direcții: lărgirea neîncetată a cunoștințelor (căci numai prin acest contact multilateral cu întreaga cultură umană, omul își poate descoperi înclinațiile) și adîncirea preocupărilor în direcția aleasă. Un practicist îngust, care nu vrea să vadă nimic, dincolo de nevoile imediate ale profesiunii, nu va putea deveni niciodată „artist", nu se va putea realiza niciodată integral.

Setea de cunoaștere a caracterizat întotdeauna tineretul, setea de cunoaștere izvorăște organic din lupta pentru realizarea idealurilor comuniste. Sarcinile noi, care decurg din **proiectul de Directive ale celui de-al III-lea Congres al partidului,** îl îndeamnă și mai puternic pe tinerii din toate domeniile activității sociale, să extragă, din această sete, noi și noi energii, prin care să-și înmulțească necontenit cunoștințele, să-și lărgească zi de zi orizontul.

Răspunderea socială

Dacă eroul dramaturgiei noastre dintre cele două războaie era înfrînt în lupta lui pentru realizarea unor visuri și idealuri deosebite, aceasta se datora și singularizării sale, lipsei unei perspective sociale. Neîncadrate în mersul ascendent al societății, în eforturile și lupta celor mulți pentru zidirea unei alte lumi, aspirațiile și dorințele individuale ale unor asemenea eroi se spulberau sau se înecau în mlaștina mediocrității și a conformismului burghez.

Cînd eroul nou al noastre dramaturgii trăiește momentul sublim al împlinirii aspirațiilor sale, faptul capătă semnificații deosebit de complexe și de profunde asupra cărora se cuvine să ne oprim. Fără să avem pretenția că vom putea epuiza problema, trebuie arătat de la bun început că acest sentiment de satisfacție, de plenitudine, îl dă eroului din dramaturgia noastră actuală numai conștiința împlinirii unei mari și ardente datorii sociale. În ultimă instanță această noțiune dezvoltă conflictul celor mai multe lucrări ale dramaturgiei realist socialiste. Pentru că în piesele noi de teatru esențial este și actul de condamnare al egolatriei burgheze sub toate înfățișările manifestată fie ca o concepție de viață a unor elemente ale lumii apuse, fie ca rămășite în conștiința unor oameni, fie ca influență directă sau indirectă asupra unor personaje cinstite în fond. Acest act de acuzare demonstrează clar și fără nici o fisură înfrîngerea ideilor burgheze asupra vieții și în același timp triumful concepției noi în care eroul poate trăi adevărata fericire numai atunci cînd acțiunea lui se resfrînge în mod pozitiv asupra tuturor oamenilor și are urmările cele mai fericite în mersul înainte al societății. Acest lucru este desigur posibil și caracteristic numai pentru o societate liberă în care eroul entuziast, animat de un ideal înalt, ideal care în orînduirea burgheză părea o himeră, are posibilitatea să-și valorifice din plin însușirile sale, și să-i însuflețească pe tovarășii săi de muncă. Și aceasta pentru că visul lui pornește din terenul solid al realității și își va afla deplina aplicare în viața de fiecare zi. Eroul dramaturgiei noastre noi, care sintetizează aspirațiile și idealurile tuturor eroilor din dramaturgia trecută, dîndu-le încoronarea socială, sfarmă în mersul său înainte carapacea egoismului, a izolării, a închistării în sine. Eroul comunist sau cel educat și crescut de partid nu-și făurește idealurile într-o luptă izolată, dusă de unul singur, ci caută să concentreze în jurul său toate forțele pozitive ale societății de astăzi, să le deschidă căile spre culmile cele mai înalte ale vieții. Personaje ca Anton Nastai, Pavel Arioca, Spiridon Biserică, Toma Căbulea, nu încearcă numai satisfacția faptului că și-au îndeplinit un ideal de viață, ci și pe acela că au reușit să demonstreze prin exemplul lor triumful concepției despre viață a comuniștilor. Toți acești eroi acționează în numele și pentru împlinirea idealurilor celei mai înaintate forțe sociale din vremea noastră: partidul. De aici fermitatea comportării, intransigența, dăruirea în luptă, neresemnarea în fața greutăților. Acestea sînt însușiri morale ce pot fi sădite în conștiința eroului numai de ideologia comunistă. În dramaturgia noastră nouă, omul acționează pentru cauza tuturor oamenilor. Aceasta deoarece el a reușit să descopere infinitele resurse creatoare ale personalității sale, să-și valorifice toate uriașele potențe sufletești, să-și înfrîngă timiditatea, nesiguranța, lipsa de hotărîre. Sau cum spune într-o imagine plastică Anton Nastai: „Partidul m-a învățat că sînt om și m-a învățat să-mi prețuiesc mintea." De la această nouă condiție a existenței morale, de la această încredere admirabilă în forța sufletească descătușată a individului și pînă la răspunsul pozitiv dat întrebărilor despre sensul vieții, iată un proces evolutiv firesc.

Și tot Anton Nastai va spune: „De seamă e să știi pentru ce trăiești". Din momentul în care eroul știe pentru ce trăiește începe de fapt adevărata sa viață, pentru că numai atunci cînd au dezlegat afirmativ această întrebare esențială, surorile Boga au ajuns la concluzia optimistă că nu mai sînt simple „frunze pe apă", iar Vlaicu Lipan a reușit să-și înfrîngă miopia, să-și deschidă larg sufletul către căile viitorului. Știind că trăiește pentru fericirea viitoare a poporului, comunistul Mihai Buznea a fost, în anii negri ai ilegalității, mai puternic decît cei ce încercau să-i frîngă voința. Așa se și explică de ce eroul pozitiv al dramaturgiei noastre reușește să semene în sufletul tovarășilor săi nu numai încrederea în acțiunea sa dar și sentimentul că ceea ce întreprinde fiecare nu-i un lucru izolat, lipsit de importanță. Însuflețind efortul colectiv al tovarășilor săi, el are tot timpul în față sentimentul nobil al răspunderii sociale. Situația de spectator îl contrariază iar atunci cînd alții îl sfătuiesc să aleagă calea comodă a contemplației, el respinge hotărît asemenea tentații. Chiar și lucrurile care aparent „nu-l privesc", nu-l pot lăsa în nici un fel indiferent. De aici pornește și zbuciumul bătrînului Toma Căbulea care demonstrează într-o conversație vioaie și mai apoi prin fapte directe, în ciuda unor mari pericole ce-l pot costa viața, că „mișcolănțiile" lui Holdemulte, chiar dacă la prima vedere nu îl privesc direct, nu-l pot lăsa în nici un fel liniștit.

Eroul dramaturgiei noastre actuale este conștient de faptul că nu se poate realiza numai în sine și numai pentru sine, el își integrează toate eforturile în direcția bătăliilor principale pe care le duce poporul nostru într-o anumită etapă a dezvoltării sale. De aceea el poate vedea și în depărtări, poate privi spre înălțimile cele mai amețitoare, cu conștiința faptului că nimic nu este prea depărtat, și că nici o înălțime nu este inaccesibilă. El știe că drumul îi este luminat de flacăra mereu vie a partidului și că alături de el stau zeci și zeci de mii de oameni, hotărîți ca și el.

Valeriu Rîpeanu

SCRISORI DE LA PRIETENI

DESPRE PRIETENIE

Peter KARVAŞ

Cu prilejul premierei piesei sale **Liturghia de la miezul nopții**, la Teatrul „Nottara", care a avut loc în cadrul sărbătoririi celei de-a 15-a aniversări a eliberării Republicii Cehoslovace, cunoscutul scriitor și dramaturg cehoslovac Peter Karvaș a vizitat țara noastră. Redactorul nostru i-a pus cîteva întrebări:

Nu sînteți pentru prima oară în R.P.R. și în București; ce impresie vă face viața noastră în comparație cu trecutul?

— Da, dacă nu mă înșel mă aflu în București pentru a patra oară. Am fost aici mai de mult, în interes de serviciu, mai tîrziu, ca delegat al Uniunii Scriitorilor Cehoslovaci la Congresul Scriitorilor romîni și la odihnă pe litoral. Trebuie să recunosc că niciodată Bucureștiul n-a făcut asupra mea o impresie atît de puternică ca acum. Firește, înainte de toate pentru că înfățișarea orașului se schimbă rapid și din temelii. Îndată ce am ieșit din hotel am văzut noua piață (în spatele Palatului Republicii) din care nu era urmă acum doi ani, cînd am fost aici ultima oară. Să ridici într-un timp atît de scurt străzi noi, piețe noi și imense blocuri de locuințe nu e, desigur, un lucru ușor. Ceea ce mi se pare însă principal e altceva: aceste construcții și complexe de construcții noi sînt neobișnuit de frumoase. Știți că și la noi se construiesc o mulțime de clădiri noi, am construit orașe întregi noi, acolo pînă unde nu de mult au fost lunci, dar privind noua piață din mijlocul Bucureștiului, blocul-turn atît de elegant și armonic, mulțimea de clădiri în curs de terminare, aș avea poftă să trimit unii arhitecți de-ai noștri la dumneavoastră, la școală. Nu e vorba numai despre anumite capodopere ale noii arhitecturi romînești, ca, de pildă, noua sală a Palatului Republicii; mă gîndesc însă și la clădirile de locuit care o înconjoară, moderne și nu moderniste, în culori plăcute și simple, nu dulci și monotone. Am impresia că ați izbutit să rezolvați problema fundamentală a arhitecturii bucureștene contemporane: menținerea caracterului însorit al orașului, luminos și impunător și totodată crearea unui stil arhitectonic modern, care poate concura cu cuceririle arhitecturii moderne din lumea întreagă, necontrazicînd ci — după cît pot să apreciez — continuînd creator tradițiile arhitectonice naționale romînești. Dacă veți continua astfel, Bucureștiul va deveni una dintre cele mai frumoase metropole socialiste.

Ați cunoscut unele aspecte ale vieții noastre culturale. Ce impresie v-au făcut?

— M-a interesat, în primul rînd, teatrul, mai ales creațiile dramaturgiei romînești contemporane. Duc în țară un teanc respectabil de lucrări dramatice noi; sînt ferm convins că după piesele lui Caragiale, Sebastian, Baranga și alții, în scurtă vreme vom pune în scenă și alte piese romînești originale, mai ales contemporane. La „Teatrul Național" am văzut un spectacol puternic cu ultima piesă a lui Horia Lovinescu **Surorile Boga**. Lovinescu este cunoscut la noi mai ales prin **Citadela sfărîmată** și de aceea am așteptat cu bucurie să văd noua lui piesă. E o lucrare viguroasă, excelent scrisă, mai ales în ceea ce privește drama celor trei surori.

La „Teatrul Nottara" am văzut piesa lui Dorel Dorian **Secunda 58**. Cred că e vorba despre un real talent al tinerei dramaturgii romînești. Piesa e scrisă cu finețe, aș zice în felul lui Corneiciuk sau mai exact, cu finețea lui Sebastian; totodată se distinge printr-un ascuțit simț pentru fenomenul și conflictele contemporane și pentru realizarea profundă a personajelor.

Am mai vizitat galerii de artă, am fost la concerte, dar în acest domeniu nu sînt specialist. Totuși... cea mai puternică impresie mi-a lăsat-o arhitectura. Noul cartier muncitoresc Floreasca e un poem, un poem simfonic. Nu întîmplător multe din străzile lui poartă numele unor compozitori celebri. Excelentă idee!

Ați călătorit și în afara Capitalei noastre? Ce ați văzut?

— Desigur, am fost la Sinaia, unde am vizitat fostele castele regale dintre care unul este transformat în casă de creație a scriitorilor. Vă mărturisesc că, trecînd prin încăperile greoaie și apăsătoare ale Peleșului, mă gîndeam cu aprinsă dorință la orașele în culori de basm pe care le-ați ridicat pe malul Mării Negre, într-un timp neînchipuit de scurt; la acele visătoare și aeriene colonii de vile și hoteluri de sticlă de la Eforie și Mamaia; la litoralul însorit în care respiră și strălucește socialismul. De obicei, omul apreciază o țară după dorința de a o mai vedea sau nu. Trebuie să vă spun că de aici nu-ți mai vine să pleci!

Ce părere aveți despre felul în care se dezvoltă schimburile culturale și literare romîno-cehoslovace?

Cred că se dezvoltă bine și că ritmul și intensitatea colaborării culturale crește. În afara unor opere din clasicii romîni, noi am publicat romanele lui Zaharia Stancu, printre care mai ales **Desculț** a avut un mare răsunet; nu de mult, au apărut **Moromeții** lui Marin Preda; se pregătește editarea lui Galan, Popovici și alții, ample culegeri din Tudor Arghezi și Mihai Beniuc, o serie de lucrări din literatura pentru copii etc. Nu mai vorbesc de noile reeditări ale lui Liviu Rebreanu, Sadoveanu și ale altor opere dintre cele două războaie. Am executa cu plăcere și creații muzicale romînești; schimburile în domeniul filmului sînt binecunoscute. Dar în acest domeniu, al colaborării culturale între statele socialiste, lipsa de modestie e la locul ei: nu trebuie să ne mulțumim cu ceea ce a fost obținut, trebuie să vrem mai mult și să intensificăm colaborarea.

Și ultima întrebare: Cum vi se pare montarea bucureșteană a piesei dumneavoastră în comparație cu cea din Cehoslovacia și din alte țări?

— Cu privire la aceasta, ar trebui să-și spună părerea, în primul rînd, spectatorii. Personal mi se pare că **Liturghia de la miezul nopții** de la „Teatrul Nottara" e un spectacol serios și profund studiat. E un spectacol realizat cu o mare inventivitate regizorală. Caracterizat prin străduința de a pătrunde în profunzime în realitatea socială complexă a vremii, printr-o mare înțelegere a stilului și originalității textului, printr-o serie întreagă de interpretări sensibile și viguroase. Mi-a plăcut mult reacția inteligentă și justă a publicului la spectacolele pe care le-am văzut.

Vreți să transmiteți ceva cititorilor noștri?

— Nu. Scriitorul trebuie să vorbească cititorilor prin munca sa, prin lucrările sale literare; dacă nu le spune nimic prin ele, cu greu poate îndrepta lucrurile prin convorbiri gazetărești. În București am mulți prieteni și simpatii literare și sper că în curînd voi avea și cititori și spectatori. Îi salut cu căldură.

TRANDAFIRII ÎNFLORIȚI

Cen ȚZAI-IUN

Într-un anotimp cu soare, am avut fericirea să vizitez Republica Populară Romînă. În timpul vizitei mele m-am bucurat de o dragoste sinceră, nemărginită. Am vizitat multe locuri, cutreierînd aproape întregul teritoriu al Romîniei. Această minunată țară m-a atras foarte mult. Toate orașele sînt frumoase. Bucureștiul, capitala țării, are o istorie documentară de 500 de ani. În acești 500 de ani, oamenii muncii l-au preschimbat cu munca și înțelepciunea lor într-un oraș modern, frumos ca o grădină. Apar necontenit uzine moderne și noi blocuri: Casa Scînteii, Parcul Stalin, noile bulevarde sînt grandioase și pline de poezie. Această inimă plină de viață se dezvoltă și înaintează împreună cu viața oamenilor, cu starea de spirit a oamenilor. Acest oraș are o înfățișare nouă și plină de prospețime și tinerețe.

Mi-a plăcut de asemenea orașul Ploești. Acest mare centru industrial se mîndrește cu steagul roșu de fruntaș al petrolului.

Nu voi uita orașul Constanța. El are un nume poetic: „Perla lucioasă a Mării Negre". E un splendid peisaj dintr-un tablou lucrat cu migală de un mare pictor. Marea azurie ca cerul, malul de nisip, lung și imaculat, copacii verzi de pe dig, vilele de odihnă, superbe și grațioase, toate acestea atrag pe vizitatorii din țară și de peste hotare. Însă nu aceasta este important. Cel mai important e faptul că el are o însemnătate economică deosebită. Vasele încărcate nu numai cu mărfuri, dar și cu sentimente de prietenie, ancorează în acest port și urcă pe apele Dunării, ca un semn al prieteniei cu Bulgaria, Cehoslovacia și Ungaria. De aceea, față de „perla lucioasă a Mării Negre" nutresc un sentiment și mai adînc. Nu voi uita de asemenea Timișoara, Clujul sau Iașul.

Orașul Iași își resfiră florile minunate ale culturii, deși n-are decît o populație de o sută de mii de oameni. Sînt în acest oraș patru institute de învățămînt superior, dintre care trei au fost înființate după Eliberare. Cunoscuta universitate „Alexandru I. Cuza" împlinește în anul viitor o sută de ani de la înființarea ei. Acest oraș are o minunată tradiție de artă, literatură, muzică, pictură, arte plastice și arhitectură. Literatura și arta contemporană, păstrînd și dezvoltînd aceste tradiții, au atins culmi și mai înalte. Marele scriitor romîn Mihai Sadoveanu a crescut pe acest meleag fertil al culturii. Crește aici necontenit o tînără generație de artiști și intelectuali.

Cu același elan am îndrăgit și satul romînesc.

Pe cîmpie, pe malul rîurilor și pîraielor, pe povîrnișuri, printre sălcii, se zăresc case frumoase și fine. Zidul alb, acoperișul roșu sau negru, unele acoperite de mușchi și iarbă verde, apar deosebit de vii și interesante.

În alte locuri, ca în regiunea Timișoara, deosebirea dintre sat și oraș va dispărea în curînd. În aceste sate, cu plantații de arbori ornamentați pe șosea, sînt piețe, magazine universale, școli, teatre mici. Sînt pur și simplu orășele nu sate. Țăranii iubesc arta, odată cu creșterea neîncetată a nivelului lor de trai. Casele lor sînt aranjate curat și cu gust, împodobite de covoare, perdele, mici vaze de flori, iar în unele case sînt atîrnate și picturi în ulei. Lumina electrică nu e un lucru rar. A început să se răspîndească foarte mult radioul. Se organizează adesea baluri, concerte și alte manifestații culturale.. Aproape toate satele din regiune sînt colectivizate. Colectiviștii constituie peste 70 la sută din numărul total al țărănimii. Astfel satul romînesc devine tot mai înfloritor.

Cineva mi-a spus că, în societatea veche, țăranii romîni au vărsat multe lacrimi amare, sărăcia lor era cunoscută în toată Europa. La nouă familii țărani săraci revenea un singur plug, iar la 17 familii revenea o singură grapă. O jumătate din țărănime nu avea nici un animal de muncă. Din acest tablou sumbru îți poți închipui ce amară era soarta lor de atunci.

În numai 15 ani, Partidul Muncitoresc Romîn, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a condus cu înțelepciune masele țărănești și le-a arătat calea spre fericire. În cei 15 ani s-a schimbat radical înfățișarea țării și-a vieții poporului. Aceasta ilustrează din plin că drumul marxism-leninismului e drumul victoriei.

Mă simt nemărginit de bucuros de marile succese ale poporului romîn!

Ca și întregul popor chinez care iubește Romînia, urez poporului romîn să obțină realizări și mai mari în dezvoltarea producției industriale și agricole, în dezvoltarea culturii și artei, urez ca orașele și satele din Romînia să devină din zi în zi tot mai frumoase; urez ca viața poporului să fie mai fericită și mai veselă; urez ca starea de spirit a oamenilor muncii să fie mai aprinsă, mai roșie ca trandafirii.

PENTRU TOTDEAUNA

Anghel TODOROV
Secretar
al Uniunii Scriitorilor Bulgari

Orașul meu natal este Vidinul, pe Dunăre, în fața orașului romînesc Calafat. Între aceste două orașe se afla o insulă cu sălcii — și adesea în copilăria și adolescența mea mergeam acolo cu prietenii. În rîndurile tineretului bulgar (ca și în rîndurile celui romîn) în anii aceia, puternicii zilei se străduiau să înfiltreze o ură șovinistă sălbatică între cele două popoare, — dar pe această insulă noi ne întîlneam cu copiii romîni, alergam, ne zbenguiam cu ei și discutam cu ajutorul unui coleg de școală al nostru, dintr-unul din cele cîteva sate cu populație romînească de pe malul bulgăresc al Dunării. Ce băieți minunați erau acești romînași! Și astăzi îmi amintesc de unul dintre ei — de Ion, un băiețandru oacheș de vreo 14—15 ani, care, înlăturîndu-și mereu de pe frunte zulufii rebeli, ne cînta „doine" romînești. Eu de-acum, în mare taină, scriam, mă atrăgea poezia și l-am întrebat pe Ion despre poezia romînească. Nici el nu știa prea multe, dar totuși mi-a pomenit numele lui Eminescu.

Spațiul restrîns al acestor însemnări nu-mi permite să povestesc mai mult despre prietenia mea cu romînii în anii mei de școală sau de studenție. Cu ani în urmă, bunicii lor fugiseră în Bulgaria de silniciile ciocoilor — trăiau împrăștiați printre bulgari și eu am tovărășit mult cu acești tineri romîni. În familie vorbeau romînește (nu limba curată, literară, ci un dialect), dar limba în care scriau era cea bulgară. Unii dintre ei scriau și tipăreau versuri, ca prietenul meu cel mai apropiat Marin Florov, care semna cu pseudonimul Verdea Leoșkin. Foarte sărac (tatăl său era argat), el lucra de mic la construcție — și totuși a reușit să termine liceul, dar, istovit și bolnav, nu mult după aceea a murit. Eu și cu alți prieteni de-ai mei mergeam seara la construcția încă neterminată, unde lucra el și unde dormea pe saci, și pînă seara tîrziu, pe vreun perete ridicat abia pe jumătate, discutam cu el, ne citeam împreună versurile la lumina tremurătoare a unei lumînări de seu. Marin era comunist, m-a influențat mult și m-a ajutat mult să-mi însușesc ideile comuniste.

În anul 1932, la începutul activității mele literare, în ziarul comunist „Frontul literar muncitoresc" am scris o nuvelă despre fraternizarea marinarilor de pe un vas romînesc și de pe unul bulgar, în portul Vidin. În anul 1938, în culegerea mea de versuri „Poeme folositoare", am scris poezia „Iarna". În ea descriam prima mea vizită la Calafat peste Dunărea înghețată; ideea exprimată în versuri se referea la urmele războiului trecut dintre romîni și bulgari „uciși împreună", și arătam cît de apropiați și de cordiali erau romînii pe care îi cunoșteam acum. Și încheiam: „Fiecare iarnă cu zăpada ei — ridică un steag alb pentru pace între țările noastre!".

Am doborît noi, cu ajutorul hotărîtor al marii armate sovietice, regimurile fasciste — de acum nu ne mai desparte nimic, totul ne unește! În acești ani noi, liberi, eu am avut de multe ori posibilitatea de a vizita Romînia și nu odată scriitori romîni ne-au fost oaspeți. Eu am văzut, în uzine și în gospodării agricole colective, poporul romîn liber, înfloritor, care, sub conducerea slăvitului său Partid Muncitoresc Romîn, construiește socialismul. Mi-au devenit prieteni buni mulți dintre scriitorii romîni — Mihai Beniuc, Aurel Mihale, Aurel Baranga, Eugen Jebeleanu, Ferencz Szemler, Victor Tulbure, Radu Boureanu, Mihu Dragomir, Cezar Drăgoi, Nina Cassian. Cu mare bucurie și cu adevărată pasiune depun eforturi pentru traducerea și popularizarea lor în limba bulgară și sînt nespus de mulțumit de faptul că poeți buni romîni traduc de multe ori poeziile mele în limba romînă. Pentru noi, scriitorii bulgari, a fost o adevărată sărbătoare apariția în limba bulgară a unei culegeri de versuri ale poetului romîn Mihai Beniuc, „Tobosarul vremurilor noi" — culegere pe care eu și colegul meu, poetul Pavel Matev, am pregătit-o și am editat-o în limba bulgară cu ajutorul colectivului celor mai buni poeți ai noștri, fiecare dintre aceștia traducînd cu satisfacție versurile lui Beniuc.

Îți trimit un salut fierbinte, frățească Romînie! Să înflorești sub razele strălucitoare ale soarelui, întinsă ca nemărginitele tale cîmpii și înaltă ca marii tăi munți! Vă salut, prieteni romîni!

Haralamb ZINCĂ

VICTORIA — orașul victorioșilor

O zi închisă, mohorîtă. Suflă un vînt rece, de gheață. „Pobeda" gonește cu viteză pe șoseaua asfaltată, străjuită de plopi înalți, înfrunziți.

— Păcat, îmi spune șoferul — nu se văd munții!

— Da, păcat! oftez și eu.

O negură deasă a înghițit muntele Negoiul.

— Sus, acolo, ninge — îmi vorbește șoferul. Ai nimerit o vreme rea... Știi ce frumos e p-aici...

Șoferul mă compătimește, iar eu îmi spun nu știu pentru a cîta oară că sînt un ghinionist. N-am mai fost niciodată pe aceste meleaguri și aș fi vrut să prind și eu o zi cînd munții Făgărașului se înfățișează omului în toată semeția lor.

— Orașul Victoria împlinește unsprezece ani de existență.

Tresar. Vorbele șoferului trezesc în mine o mulțime de gînduri. Da, anul acesta nenumărate orașe de pe întinsul patriei noastre împlinesc unsprezece ani... Victoria... Uricani... Onești... Îmi amintesc că anul 1948 a fost anul înfăptuirii actului revoluționar al naționalizării, iar 1949 — anul declanșării ofensivei pe marele front al industrializării țării. Străbați pămîntul patriei în lung și-n lat și descoperi cu mîndrie roadele acestei ofensive neîncetate a poporului nostru muncitor.

— La ce te gîndești, tovarășe? mă întreabă șoferul, neliniștit parcă de tăcerea mea neașteptată.

Îi răspund, deși mi se pare a fi mult prea tînăr ca să mă poată înțelege. Dar de îndată îmi dau seama că mă înșel.

— E bine zis „ofensivă", mă aprobă șoferul. Știi mata că numai în Orașul Stalin sînt astăzi trei orașe care împlinesc unsprezece ani?

Ideea exprimată de șofer îmi place. Într-un oraș străvechi călătorul află dintr-odată trei orașe noi! Îl întreb:

— Care sînt acelea?

— Să le luăm la rînd... Orașul „Tractorul"... e un oraș, tovarășe, zău așa... Orașul muncitoresc „Steagul Roșu"... și-apoi orașul ucenicilor.

Nu pot să nu-i dau dreptate. Cunosc aceste noi construcții. Sînt adevărate orașe înălțate nu departe de uzinele respective. Da, uzina și orașul!

Ne apropiem, mă avertizează apoi deodată șoferul. În zare, la poalele munților înnegurați, deslușesc conturul orașului Victoria. Nu ne mai oprim. Mașina va goni mai departe spre Combinatul Chimic „I. V. Stalin".

Puțină istorie

În incinta Combinatului se păstrează o căsuță țărănească, ce contrastează puternic cu clădirile moderne ale întreprinderii. O mică piesă de muzeu, păstrată anume acolo, pentru a aminti vizitatorilor „de unde s-a pornit". E casa pădurarului Oprișan Ioan, un bărbat care, în ciuda vîrstei — e trecut de șaptezeci — se ține încă bine. E drept și înalt cît un brad. Un adevărat om al pădurii. Pădurarul își vede și astăzi de ale lui: străbate cu pușca la umăr împrejurimile. Iar atunci cînd i se oferă prilejul, își deapănă cu plăcere amintirile. Și de ce nu și le-ar depăna? Este doar primul locuitor al acestei noi așezări socialiste. Sub ochii ageri ai pădurarului s-au făcut primele măsurători, s-au prăbușit primii copaci, s-au bătut primii țăruși. Nu de mult, Oprișan Ioan a depus la conducerea Combinatului un caiet plin de amintiri: „Să fie acolo pentru generațiile ce vor veni".

Am răsfoit și eu caietul pădurarului, de unde am îndrăznit să spicuiesc pentru cititorii noștri cîteva date interesante.

Actul de la 23 August 1944 a găsit pe aceste meleaguri un început de construcție tutelat de Ministerul de Război. Lucrările au fost sistate. Muncitorii, cei mai mulți necalificați, s-au împrăștiat. A rămas un pumn de oameni care conduși de comuniști și-au organizat sindicatul, începînd o luptă încordată pentru continuarea lucrărilor. Afacerea de la Otto Gagel — îmbogățit de război — utilajul unei întreprinderi de fabricat fulgi de cartofi. Plătiseră, în numele statului, o sumă fabuloasă. Bineînțeles că această sumă cuprindea și comisionul celor ce vedeau viitorul țării în „fulgi de cartofi".

Afacerea a evoluat în felul următor. Mai întîi s-au procurat cartofii. Apoi, s-au apucat de montarea fabricii. Cînd, în cele din urmă, fabrica a fost montată, s-a constatat că o bună parte din cartofi se strică. Din cantitatea rămasă s-a realizat totuși o primă producție de fulgi. Atunci s-a descoperit că articolul nu avea căutare pe piața romînească. Singurii clienți fuseseră țăranii din împrejurimi; vîndusera cartofi și cumpăraseră fulgi.

Afacerea a lămurit-o lupta unită a muncitorilor. Directorul a fost condamnat la... un an de zile închisoare. Nu și-a ispășit pedeapsa. L-au ajutat prietenii să fugă în țara lui Otto Gagel. Iată o primă pagină din istoria Combinatului. A doua pagină începe a ti scrisă în anul 1948, după primul Congres al P.M.R. Iar istoria spune că și-n acest sector, ca și-n multe alte sectoare ale economiei naționale, ajutorul sovietic a fost și este de neprețuit...

Destine

De fapt, aici, la Combinat, totul este plin de tinerețe: combinatul, cadrele, orașul. Te bucură și te entuziasmează această descoperire; te face să reflectezi la forța orînduirii noastre, la viitorul ei.

În combinatul chimic reacțiile au loc în cuptoare, în cazane, în rezervoare uriașe. Omului nu-i rămîne decît să urmărească procesul tehnologic prin mijlocirea aparatelor. Celui mai simplu muncitor i se cer cunoștințe din domeniul chimiei și mecanicii. În acest sens putem afirma că făurirea Combinatului a schimbat cursul multor destine omenești. Mii de oameni au fost smulși din vechile ocupații patriarhale și redați înaltei demnități socialiste.

La Secția acid sulfuric am cunoscut un om al cărui destin mi se pare a fi nespus de semnificativ. Este vorba de cuptorarul Ion Roibu — un om tînăr, nu de mult a împlinit 31 de ani.

Fiul unor țărani săraci din părțile Tulcei, Ion Roibu a avut o copilărie amară. Încă de mic a argățit pe moșia unui boier. În anii de secetă (avea 18 ani) foametea l-a pus la o încercare grea. A apucat toiagul pribegiei, pornind în căutarea unei coji de pîine. Pribegia asta l-a dus departe, împreună cu alți țărani romîni, pe pămînturile Cehoslovaciei. A lucrat cît a lucrat dincolo de Tatra, dar curînd i s-a făcut dor de țară și s-a reîntors la ai lui, în satul natal.

În toamna anului 1949, chemat de alți consăteni, a ajuns pe șantierul Combinatului. S-a angajat ca săpător. Altceva nu știa să facă. Pe vremea aceea habar n-avea de chimie, de ceea ce înseamnă o reacție chimică. Iar cuvintele „acid sulfuric" aveau pentru el rezonanță străină, ciudată, un înțeles de nepătruns. Muncea Ion Roibu cu hărnicie, minunîndu-se de tot ceea ce se înălța din sudoarea frunții sale și a altora ca dînsul. Și se înălțau, aproape în același timp, atît zidurile Combinatului chimic cît și zidurile noului oraș. Terminarea la timp a acestor mari construcții a fost apreciată ca o mare victorie. De aici și denumirea: Orașul Victoria — orașul celor victorioși.

În timp ce muncea la montarea secției acid-sulfuric (căra pe atunci piese grele), Ion Roibu a fost îndemnat de către organizația de partid să se califice, adică să devină cuptorar în viitoarea secție ce se construia. A ascultat îndemnul organizației. După orele de muncă, începeau orele de învățătură. Era greu. Dar fostul argat nu s-a dat bătut. De la o zi la alta pătrundea puțin cîte puțin în tainele industriei chimice. Apoi, relevîndu-se ca un tînăr sîrguincios, conducerea Combinatului l-a trimis la Uzinele chimice din Baia Mare pentru practică și perfecționare.

Ce a ajuns astăzi comunistul Ion Roibu?

a). Maistru cuptorar fruntaș.

b). Deputat în Marea Adunare Națională.

c). Deputat al sfatului popular regional și raional.

Biografia lui Ion Roibu reprezintă de fapt victoria omului asupra propriului său destin. Poate că și din pricina asta, orașul în care locuiește el cu familia sa, se numește Victoria.

Ilarie HINOVEANU

Tinerețea noastră

Brumele ne găseau desculți
Cu tălpile crăpate de timpuriu
Și cu obrajii de oameni adulți.
Unii, munceam în dijmă șesul pustiu
Înghițit de conacele boierilor
Prin ceața toamnelor reci.
Alții, în răscrucea zorilor
Apucaserăm întortochiate poteci
Spre drumul țării întoarceri.
Dibuiam prin timp zidurile de mucegai
Ale vreunei fabrici uitate
Prin care treceau în alai
Vînturi de iarnă, turbate.
Mîncam piinea aspră pe trotuare,
Ne îmbăta parfumul de trandafiri
Revărsat în amurguri de boare
Din rochii de mătase, subțiri.
Cînd tăcerile adormeau peste
Adîncul de neguri, duceam cuvîntul
Inscris în manifeste
Pe lungi cărări prin noapte murmurîndu-l.

Prin munții bătrîni am tăiat drumuri drepte
Ca învățătura partidului.
Am urcat schele cu mîi de trepte
Pînă la coamele-nalte-ale zidului...
Ne-am cunoscut nevestele pe șantier în vreo seară
Fără să pomenim vreo vorbă de zestre.
Cîte nopți ele ne așteptară
Cu ochii pierduți la ferestre?!
Și noi veneam plini de praful ud
Dezgropat din rădăcinile haturilor tari,
Cu palmele în care pămîntul crud
Scornea cu miresme de lăstari.
Veneam de lîngă cascada de foc
A oțelului, care se despică-n lumină.
Să facem drumurilor drepte loc
Spre primăvara pe care astăzi o trăim deplină.

Constanța BUZEA

Constructor

Nu te-am văzut aevea niciodată
De mine-ndrăgostit n-ai fost, nu ești
Și totuși pentru mine răscolești
Înfloriturî în marmoră și agată.
Și casa-n care voi păși curînd
O-mpodobești cu mîinile asprite
De daltă lucitoare și cuțite
O poezie-n urma lor brodind.
De unde-atîta har și dăruire
În fața mea așterni fără să-mi ceri
Să bat ușor, cu slabe adieri
De pași pe scara scînteind subțire?
Iubirea ta ce nu o poți încape
O treci în oameni s-o desăvîrșești,
Și nu mai ești ce crezi de mult că ești,
Ci cîntecul înfiorat de ape —
În munte, viu, pe-o gură de minune, —
Ce niciodată n-o să poată spune
Spre ei, din ce adînc a vrut să scape.
Doar să mă bucur am acum putere
Și răbdătoare-n tine să mă caut
Cum, cel mai simplu cîntec, într-un flaut
Care mă cere-ntreagă și te cere.

Romeo ORBENCO

Partidului

Slovele tale
flori de oțel înflorite-n uzină,
fire de ape
împletite-n turbină,
viitorul adus lîngă noi, mai aproape.

Slovele tale
de mîna mulțimilor scrise
dau țării
conturele noi și precise,
atlasele ei viitoare.

Slovele tale
fericirii noi sensuri au dat;
Pîine și sare
pe-nflorite ștergare
pentru oaspele mult așteptat:
Comunismul.

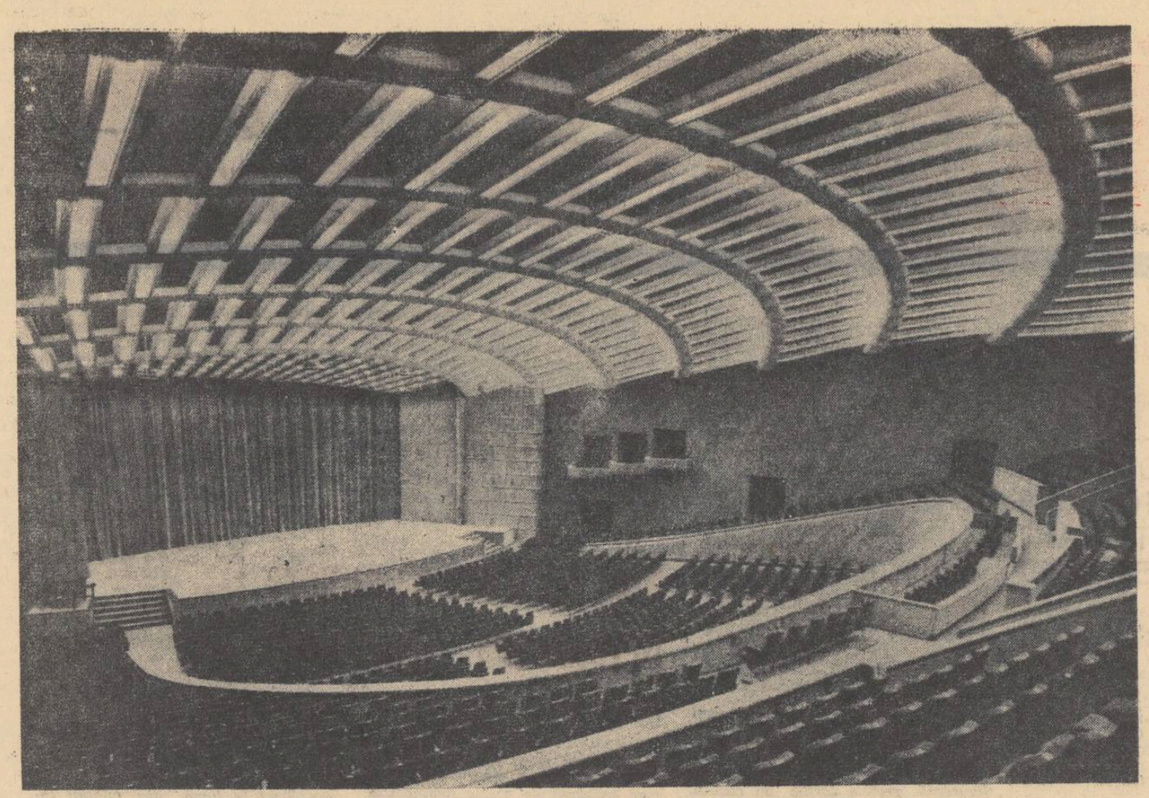

Interiorul noii săli a Palatului R.P.R.

RELIEF

Din nenumărate colțuri ale țării ne vin, în fiecare zi, semnele convingătoare ale impresionantei revoluții culturale. Orașe pe care trecutul le osîndise la plictiseală și monotonie s-au trezit pur și simplu la viață. Una din marile minuni pe care le-a înfăptuit Partidul. Pe străzile tăcute, înecate altădată de praf și duhoare pestilențială (**„patriarhalul"** cîntat de corul poeților păsunești), astăzi se aude tot mai puternic ritmul nou al vieții cotidiene. Numai în ultimele luni au apărut culegeri literare la Constanța, Bacău, Suceava, orașe în care activitatea culturală era în trecut o utopie.

Acum, de curînd, o asemenea culegere a văzut lumina tiparului în cetatea oțelului, la Hunedoara. Alcătuită din lucrările membrilor cercurilor literare din regiune, antologia aduce, în primul rînd, (și aceasta e lucrul cel mai important) mărturia citorva talente autentice, legate de realitatea nouă, trepidantă a zilelor noastre. Întîlnim semnătura Anei Șoit și a lui Irimie Străuț, cunoscute din paginile unor publicații literare. Dar, alături de ei, culegerea intitulată sugestiv **Am crescut cu tine, Hunedoară**, mai cuprinde alte nume noi pentru cititor.

Ciclul închinat de Ana Șoit lui Filimon Sîrbu are meritul de a se apropia de figura eroului utecist cu dragoste și cu talent. Poeta integrează moartea lui Filimon Sîrbu în lupta comuniștilor, a întregului popor pentru libertate și independență națională. Fragmentele publicate mărturisesc grija pentru plasticitatea și expresivitatea expresiei, pentru aprofundarea ideii centrale. **Să cînte privighetoarea**, realizată pe linia acestor lăudabile tendințe, rămîne, după opinia noastră, cea mai izbutită piesă a ciclului.

Cînd, însă, Ana Șoit încearcă să părăsească modul liric de expresie și se îndreaptă spre simpla narare a faptelor, confundă versul poemului cu proza (**„Din orașul meu au plecat șapte sute! / Șapte sute de oameni și copii / Duși de nemții cu mantale albastre-cenușii..."**) sau cu hiperbola pe care n-o integrează în tonalitatea generală a poemului (**„Pe clapele cîmpului își exersau / Mitralierele ucigașe, rafalele. / Trenul morții brăzda țara / Ca un meridian de foc"**).

Nuvela lui Irimie Străuț, **Viniturile**, confirmă talentul epic al scriitorului. Problema transformării sufletești a unui bătrîn miner, multă vreme sclav concepțiilor retrograde conform cărora numai băștinașii Văii Jiului pot deveni muncitori de nădejde, iar ceilalți, **„viniturile"**, sînt oameni de nimic, e tratată cu o bună tehnică a gradării acțiunii. Insuficientă atenție ni se pare că a fost acordată idilei Florița-Cărăbăț care s-a transformat într-o simplă acțiune adiacentă, episodică, împănată cu numeroase note convenționale.

Forță epică, dozaj al mijloacelor, dovedește Mircea Tuță, autorul schiței **Lazăr și tovarășii săi**. Lazăr, muncitor înzestrat cu un minunat spirit de sacrificiu, cu o înaltă conștiință a muncii, e desenat cu precizie și cu vioiciune.

Dintre reportajele prezente în culegere (remarcabile prin detectarea faptelor noi și expresivă) reținem, în deosebi, pe cele semnate de Catinca Spătaru: **Un copil de miner minca portocale** și **Biografii**. Cel dintîi e o replică impresionantă la faptele prezentate de Geo Bogza, în urmă cu un sfert de veac. Viața îmbelșugată a minerilor, lupta Partidului de a transforma vechea Vale a Plîngerii într-o Vale a Fericirii, sînt surprinse într-un detaliu grăitor: pe străzile orașului Vulcan, un copil mușcă dintr-o portocală. Încă influențată de stilul lui Bogza, Catinca Spătaru e înzestrată cu un spirit de observație și de discernămînt suficient de puternic pentru a permite certitudinea unei evoluții spre o personalitate mai precis conturată.

Din sectorul de poezie, bogat reprezentat, vom stărui asupra citorva creații mai semnificative. Tripticul **Octombrie** al lui Traian Filimon exprimă sentimentul de recunoștință al poetului pentru Revoluția care **„a luminat pentru vecia lumii / Întîiul răsărit al omenirii"**. Din păcate, sinceritatea emoției și de aici și din celălalt poem, **Înfruntînd durerea**, închinat Griviței luptătoare, e umbrită de neglijențele de versificație care ating uneori ilogicul: **„A fost un foc dezlănțuit al urii / Hrănit cu sînge cald la sînul mumii..."** Cu un efort mai susținut în direcția exprimării lirice, s-ar fi putut evita prozaisme ca: **„Iată-n unul din bordeie / Trei copii scincesc pe vatră / Și-i privește o femeie; / Mama lor îndurerată"**. Sau: **„Grea-i durerea, dar o-nvinge / Înfruntînd-o cu-ndîrjire: / „Lupta noastră n-o va stinge / Nici o cruntă stăpînire"**.

Peisajul siderurgic al lui Ion Drăgănescu ni se pare unul dintre cele mai realizate poeme ale culegerii. Suita imagistică, logică și, în mare măsură, originală, face ca emoția să se comunice cu ușurință cititorului. Lumina focurilor incandescente ale cuptoarelor, siluetele oamenilor care **„dezlănțuie frămîntarea în hală"** sînt schițate cu pasiune.

Dorin Mănăstireanu, priceput în mînuirea versului, a ritmului, a rimelor, creează în **Anonimul** un convingător portret al ostașului sovietic eliberator, cel dintîi care a intrat în satul poetului. Simplitatea eroică, bunătatea, sînt prezentate cu o oarecare sobrietate. În schimb, celelalte versuri **(Catrenele** și **Imperativele)** au tendința de a suplini căldura afectivă printr-o înșiruire de imagini și prin cîteva sentențe de tipul **„Urcă zi-duri către cer, / Nu te izola, stinghere!"** care frizează banalitatea.

Poeziile pentru copii ale lui C. Ioan, simple, clare, conțin idei etice valoroase.

Victor Nițâ e un temperament liric, exuberant, vibrînd la chemările lumii, dornic să participe cu toată forța tinereții sale la lupta celor din jur: **„...brațele întinse / ale unui frate sprijinit de-un palmier / mă cheamă să-i dau ciocanul revoltei / ciocanul cu care să-și sfarme cătușele"**. Tinerețea poetului izbucnește în versuri ample, pline de patos, care sînt, însă, pîndite, deocamdată, de primejdia aglomerărilor inutile de imagini: **„Obîrșie / mi-s dălturile aspre-n granit, / statuile vînjoase / care străjuiesc aleile-mbobocite-n verdeață ale parcurilor..."**

Culegerea hunedoreană mărturisește legătura puternică cu realitatea zilei de azi pe care o cîntă în lucrări în proză și în versuri realizate, în general, la un frumos nivel literar. La prezentarea artistică adecuată a volumului, contribuie, fără îndoială, vignetele și ilustrațiile lui I. Thellman. O idee bună a Casei Regionale a Creației Populare, editoarea culegerii, de a folosi talentul unui grafician local pentru realizarea unei ținute artistice mai deosebite.

Volumul alcătuit din creațiile scriitorilor hunedoreni dovedește amploarea nemaiîntîlnită a avîntului nostru cultural. În paginile sale sînt cuprinse prețioase confirmări ale talentului poporului nostru.

Ziarul **Munca** publică, din două în două săptămîni o pagină de beletristică intitulată **Oamenii muncii cîntă viața noastră nouă**. În această pagină semnează membri cercurilor literare din Capitală și din provincie, oameni ai muncii de diferite profesii.

Meritul principal al paginii literare a ziarului **Munca** îl constituie faptul că ea promovează cu dragoste talentele din rîndurile muncitorilor. În numerele apărute pînă acum au publicat, versuri sau proză: Mircea Tuță — lăcătuș secția Bluming la C.S. Hunedoara, Ion Pujină — muncitor la atelierele C.F.R. „Ilie Pintilie" din Iași, Gheorghe Botez — electrician I.C.E.T. din Iași, Al. Ștefănescu — montator la atelierele C.T. C.F.R. Arad, Ion Putneanu — muncitor tipograf din Petroșani, Ion Ghițulescu — electrician la atelierele C.F.R. „Griviția Roșie" din București, Gh. Chirculescu de la Uzinele „23 August" din București, Mocanu Alecu — strungar I. T. B., Constantin Cristian — muncitor tipograf din Galați, Dan Ioan — muncitor la întreprinderea chimică „Dealul Spirei" din București etc.

Poeziile, schițele și povestirile publicate în pagina literară a ziarului **Munca**, se disting în primul rînd printr-o adîncă ancorare în actualitate. Ele descriu realități trăite direct, nemijlocit, de către autorii lor. Așa sînt, de pildă, schițele **Abnegație** de Mircea Tuță și **Pregătiri de ospeție** de Ion Pujină, ambele apărute în pagina literară din 13 martie a.c.

O realizare demnă de subliniat este pagina intitulată **Oamenii muncii slăvesc pe marele Lenin** (din 9 aprilie a.c.), închinată celei de a 90-a aniversări a nașterii genialului conducător al proletariatului. Sînt publicate poeziile **Lenin** de Ion Putneanu — muncitor tipograf din Petroșani, **Port în mine o mie de flamuri** de Romeliu Copilaș — muncitor constructor din Hunedoara, **Prin țara lui Ilici** de Dumitru Grigoraș — lucrător sanitar din Iași etc., precum și schița **Într-o simbătă** de Alexandrina Romocea de la fabrica de confecții „Gh. Gheorghiu-Dej".

Dintre poeziile meritorii mai citîm **Muzeele de mîine** de Al. Sevastian din cercul literar „Flacăra" al Combinatului siderurgic Hunedoara și **Spre comună** de Gh. Chirculescu de la Uzinele „23 August" din București.

Poeziile și schițele publicate în pagina literară a ziarului **Munca** demonstrează că autorii lor sînt înzestrați cu posibilități scriitoricești. De aceea, redacția ziarului trebuie să se preocupe cu atenție și dragoste de cultivarea și desăvîrșirea acestor posibilități. Unele stîngăcii de compoziție și de exprimare artistică vor putea fi, desigur, remediate în viitor, dacă redacția va lucra mai stăruitor cu colaboratorii săi. De asemenea credem că este necesar ca redacția să organizeze întîlniri periodice între muncitorii colaboratori ai acestei pagini și scriitori sau critici literari care să analizeze competent, cu multă pătrundere, lucrările publicate. Asemenea întîlniri pot fi reflectate și în paginile literare ale ziarului, pentru ca toți cei care vor să învețe meșteșugul scrisului să poată avea sfaturi și îndemnuri judicioase. Urăm deplin succes ziarului **Munca**, în greaua și nobila sarcină ce și-a asumat.

În întîmpinarea celui de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, **Gazeta literară** închină numărul său din 9 iunie a.c. importantei probleme a legăturii scriitorilor cu viața. În articolul **Noi inițiative pentru strîngerea legăturii cu viața**, Mihai Novicov arată că, nu de mult, organizația de bază P.M.R. a scriitorilor din București a luat inițiativa de a îndruma pe scriitori să stabilească un contact permanent și cît mai direct cu fabricile și uzinele din Capitală pe linie cultural-artistică. Acest contact, realizat pînă în prezent în 11 mari întreprinderi din București, fie prin participarea la pregătirea gazetelor de uzină, fie prin sprijinirea brigăzilor artistice de agitație, este de o extremă importanță pentru scriitori. Așa cum subliniază M. Novicov în articolul său, activitatea scriitorilor pe linie cultural-artistică în marile întreprinderi bucureștene, a dus la **„familiarizarea cu problemele specifice ale uzinei socialiste"**. Munca în redacția unei gazete de uzină sau într-o echipă artistică de agitație îl ajută pe scriitor să pătrundă, în mod inevitabil, în mijlocul problemelor specifice și esențiale ale vieții oamenilor dintr-o fabrică sau uzină, îi îmbogățește experiența de viață și îi fertilizează creația.

Cît de rodnică este legătura permanentă a scriitorilor cu viața din fabrici și uzine, o dovedesc și articolele semnate de Dumitru Corbea, Mihu Dragomir, Eugen Barbu, Paul Everac, Șerban Nedelcu, Gica Iuteș, Dimos Rendis și alții, în cele două pagini ale **Gazetei literare** intitulate **Scriitorii în uzine.**

Piesa lui Andi Andrieș, **Vecinul soarelui**, apărută nu de mult în **Iașul literar**, ni se pare o realizare interesantă. Problema abordată de autor este actuală și se cuvine discutată. E vorba de munca harnicilor constructori de locuințe. Intenția autorului a fost de a prinde în obiectivul criticii sale pe unii conducători de șantiere rutinieri și comozi care încearcă să frîneze avîntul inovator al muncitorilor. Personajul principal se numește Manole — e un meșter Manole contemporan — dar căruia nu-i stau în față condiții sociale ostile, ci numai indivizi izolați, rămășite ale unei vechi mentalități. E liber și stăpîn pe munca sa. Lucrează la înălțime și e „vecin cu soarele". Manole are un proiect de construcție mai bun, mai ingenios conceput decît acela pe care i-l impune șeful șantierului. El întîmpină rezistența birocraților, dar găsește sprijinul unui inginer tînăr și entuziast, Boboc, apoi îl va susține și secretarul Comitetului orășenesc de partid care află de proiectul lui Manole. De altfel, curajos și încrezător în victoria noului, sprijinit și de colectivul muncitorilor, Manole trecuse deja la înfăptuirea proiectului. Ni se pare că Manole e unica prezență scenică viguroasă. Celelalte personaje îl secondează punîndu-l în lumină. Individualitatea lor e mai mult schițată. Marin, Boboc, secretarul, sînt apariții fugitive, iar Scorțau, șeful șantierului și Moițeță, contabilul, sînt niște siluete caricaturale. Atenția cititorului este însă încordată tot timpul. Replicile, în special ale lui Manole, au scînteieri de umor proaspăt, ritmul cunoaște intensități. Cu toate că rigorile genului scurt îl învîng cîteodată, Andi Andrieș a scris cîteva pagini cu nerv, care pot solicita atenția echipelor artistice de amatori.

De cîteva luni, ziarul **Scînteia tineretului** consacră săptămînal o pagină concursului **„Verificați-vă cunoștințele de cultură generală"** cu tema **„Cum se reflectă în cultura românească marile evenimente din istoria patriei"**. Oglindirea în paginile operelor literare și în operele de artă, a celor mai însemnate, momente din viața poporului nostru constituie, fără îndoială, aspectul esențial al dezvoltării culturii românești. Sub acest raport, inițiativa redacției este cît se poate de inspirată.

Pe de altă parte, credem că alegerea momentelor ilustrative s-a făcut pînă acum într-un mod judicios. Revoluția de la 1848, Unirea Țărilor Române, Răscoala din 1907, Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933, 23 August 1944, 30 Decembrie 1947, sînt doar cîteva din numeroasele subiecte care au solicitat atenția tinerilor cititori ai ziarului. Menite să desăvîrșească educația patriotică a nenumăraților tineri muncitori, țărani, elevi și studenți, aceste subiecte vor fi cercetate în chip multilateral de concurenții care trebuie să răspundă întrebărilor alese din toate sectoarele culturii. Ei au făcut cunoștință cu cîteva din capodoperele artiștilor noștri plastici, ale poeților și prozatorilor noștri, închinate luptei din trecut a poporului nostru, marilor victorii cucerite sub conducerea partidului, ceea ce va contribui și la desăvîrșirea educației lor estetice.

În primul său număr pe 1960 buletinul Academiei de Științe din Uniunea Sovietică — **Izvestia Akademii Nauk S.S.S.R. — Seria de literatură și limbă**, publică un interesant material intitulat: **Studiul limbii operelor literare în Republica Populară Romînă.**

Urmărind un schimb de păreri și de experiență într-o problemă pe care o recunoaște de mare actualitate și importanță, dar totodată destul de spinoasă în rezolvarea ei, autorul dării de seamă, N. Corlăteanu, începe prin a face o scurtă privire istorică asupra felului cum a fost studiată limba literară la noi în țară pînă în 1944. Citînd contribuțiile lui Ovid Densușianu, G. Ibrăileanu, cercetătorul sovietic afirmă: **„Acad. Iorgu Iordan a pus bazele stilisticii și mai precis ale stilisticii lingvistice în lingvistica românească"**. Corlăteanu subliniază importanța și valoarea unor lucrări ca **Stilistica limbii române** a acad. Iorgu Iordan, **Arta prozatorilor romîni, Contribuții la stilistica verbului** ale acad. Tudor Vianu și arată apoi avîntul pe care l-au luat în ultima vreme cercetările în domeniul limbii operelor literare. Citînd activitatea bogată a sectorului de limbă literară condus de acad. Tudor Vianu în cadrul Institutului de Lingvistică al Academiei R.P.R. și elogiind lucrările cercetătorilor cu bogată experiență ca și ale celor mai tineri, autorul dării de seamă conchide: **„lingviștii romîni lucrează în mod serios la elaborarea problemelor legate de cercetarea limbii și a stilului diferiților scriitori. Toate lucrările lor urmăresc un singur scop: crearea unei istorii a limbii literare. Cu toate părerile contrarii ale unora dintre lingviști, această nouă orientare în lingvistica românească își croiește totuși drumul"**.

Un interesant ciclu de versuri închinate Partidului a transmis recent Studioul regional de radio din Timișoara. Distihurile poemului **Comuniștii**, aparținînd poetului timișorean Al. Jebeleanu, afirmă odată cu crezul de luptă al poetului, cu atașamentul său față de idealul comunist, sentimentul de măreție al cauzei comuniștilor.

Versuri avîntate cuprind și alte poeme emise cu acest prilej **(Dimensiuni** de Anghel Dumbrăveanu, sau **Partidului** de E. Buzoianu). Spicuim din acesta din urmă: **„Sînt dintre cei crescuți de tine / în crezul tău de neînfrînt / tîntind mereu spre înălțime / suindu-și seva din pămînt"**.

Grija permanentă a partidului pentru înflorirea creației

Pretutindeni, la noi, în aceste zile, oamenii discută despre viitor. Știm, în linii mari, cum va arăta patria la sfîrșitul lui 1965. Cu șase ani mai devreme timpul a fost concretizat, pus pe dimensiuni istorice reale, controlabile prin procente și cifre. E nevoie doar de puțină fantezie pentru a ne imagina harta Republicii Populare Romîne, atunci cînd actualul „Proiect de Directive" va deveni faptă. Datele imprimate azi pe hîrtie de ziar se vor fi transformat de mult în noi orașe, în noi edificii economice și culturale, în vagoane de fontă și oțel, de cereale și produse chimice.

Vă reamintiți entuziasmul cu care am discutat indicii de control ai primului nostru plan cincinal? Cîte lucruri firești, familiare în momentul de față, făcînd parte din însăși structura vieții noastre, ni se păreau pe vremea aceea extraordinare, de necrezut? Nu s-a scurs pe deplin nici un deceniu. Bucureștiul aproape nu poate fi recunoscut. Vechile manuale de geografie sînt complet depășite. Populația Hunedoarei s-a dublat. Trebuiesc consemnate prin noi puncte geografice orașele Victoria, Onești, Săvinești, marea Hidrocentrală „Vladimir Ilici Lenin"-Bicaz. Ce rău că hărțile nu pot indica decît parțial și marele progres spiritual realizat de poporul romîn în intervalul la care ne referim. Statisticienii rețin numărul titlurilor de volume, tirajul, timpul în care s-au epuizat. E nevoie însă de mers ceva mai departe, de urmărit caracterele, etica, preocupările zilnice, efectul direct al politicii culturale a partidului și guvernului în conștiința maselor de oameni ai muncii. Vom vedea astfel ce imens salt s-a realizat și aici. Scriitorilor le revine sarcina să-l reflecte în poezie, proză, teatru, pe măsura exemplelor strălucite ce ni le oferă viața. Actualitatea rămîne imperativul cel mai stringent al literaturii. Sînt necesare eforturi sporite ca să putem ține în cărți pasul cu realitatea clocotitoare, năvalnică.

Și există toate motivele să credem că 1965, marcînd o nouă etapă în construirea socialismului, va însemna totodată și o etapă superioară în dezvoltarea literaturii. Operele cu care vom face cunoștință nu le putem prevedea. Arta își are legile sale specifice. Putem fi siguri însă că vom citi noi volume de versuri, noi romane, și vom viziona noi piese de teatru și filme valoroase. Chezășie ni-i conducerea înțeleaptă, permanenta îndrumare a literaturii și artei de către partid.

Să aruncăm o privire înapoi și să urmărim itinerariul istoric parcurs. Toate realizările beletristice cu care ne mîndrim, sînt rodul acestei înțelepte îndrumări. Încă de la primul *Congres al Partidului Muncitoresc Romîn*, s-a subliniat cu fermitate principiul leninist că literatura, arta și știința fac parte integrantă din cauza generală a clasei muncitoare și comuniștii sînt datori a veghea ca ele să slujească socialismul. Problema la ordinea zilei era atunci lupta împotriva ideologiei burgheze, ce deținea încă poziții puternice. Îndrumați de către partid, scriitorii progresiști, legați de lupta și interesele poporului, au putut să rupă pentru totdeauna cu mentalitățile retrograde, sădite de burghezie, ani de-a rîndul, în convingerile lor, și să se situeze pe platforma nouă, democratică, partinică: *„Influențele străine se refugiază cu deosebită ușurință în domeniul ideologiei, în literatură, în artă, în știință. De aceea continuarea activă a luptei pe frontul ideologic împotriva influențelor imperialiste, împotriva atitudinii admirative în fața culturii în putrefacție din țările capitaliste, împotriva influențelor reformiste și revizioniste în teorie și politică, — reprezintă o sarcină extrem de însemnată a partidului nostru"*. (Gh. Gheorghiu-Dej *Raportul politic al Comitetului Central la Congresul Partidului Muncitoresc Romîn* — 21 februarie 1948 — în *Articole și cuvîntări*, ediția IV-a).

Ceva mai tîrziu, prin *Hotărîrea C.C. al P.M.R. asupra stimulării activității științifice, literare și artistice"* din decembrie 1948, oamenii de știință, scriitorii, artiștii erau chemați să contribuie în mod activ la construirea noii societăți: *„Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn cheamă pe oamenii științei, literaturii și artei să pună tot talentul lor și toată puterea lor de muncă pentru a asigura înflorirea culturii în țara noastră și a contribui în mod activ la construirea orînduirii socialiste"*.

Îndrumată cu grijă de către partid, literatura română nouă, realist-socialistă a obținut între 1948 și 1955 importante succese. *Mitrea Cocor, Desculț, Negura, Bărăgan vol. I, Desfășurarea* și *Moromeții, Lazăr de la Rusca, Despre pămînt, Minerii, Iarbă rea, Anii negri*, iată cîteva titluri de opere din acea perioadă devenite populare, valori certe pentru orice cercetător al literaturii romîne. Dar literatura nu se compune și nu se măsoară numai prin capodopere, cum spunea Bielinski, ea rămîne mereu un proces complex ce vizează educația, învățămîntul, publicistica etc.

Munca scriitorilor trebuie măsurată prin gradul de cultură al celor care le citesc cărțile. Și cele aproximativ 12.000 de biblioteci sătești, cu milioane de cititori, marele număr de participanți la concursul „Iubiți cartea", faptul că nu există astăzi casă în care să nu găsești cîteva volume beletristice, toate vorbesc despre felul cum scriitorii și-au făcut datoria. Așa încît, la al doilea *Congres al Partidului*, în *„Raportul Comitetului Central"* găsim o apreciere amplă asupra situației literare. *„Deosebit de îmbucurător este faptul că în literatura și arta noastră își dau mîna scriitori și oameni de artă din diferite generații.*

Tot ce are mai talentat literatura și arta romînească participă astăzi la opera de dezvoltare a culturii puse în slujba poporului. Furia pe care acest fenomen o stîrnește oficinelor propagandei imperialiste este, în felul ei, o recunoaștere a succeselor dobîndite de partid în opera de dezvoltare a culturii în R.P.R.

Scriitorii și artiștii noștri continuă tradițiile literaturii și artei înaintate a trecutului, tradițiile clasicilor literaturii și artei noastre. Ei se străduiesc, în marea lor majoritate, să reflecte în operele lor realitatea noastră și să contribuie activ la opera de educare a oamenilor muncii în spiritul socialismului".

Subliniind succesele dobîndite, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej arăta în *Raportul* prezentat la Congres, o seamă de sarcini mari ce stau în fața scriitorilor: *„Oamenii de litere și de artă au izbutit să creeze în ultimii ani opere care și-au cîștigat pe merit dragostea poporului. Dar succesele obținute nu trebuie să ducă la crearea unei atmosfere festive, de automulțumire. Multe dintre temele mari și dintre aspectele fundamentale ale luptei eroice a poporului muncitor pentru construirea socialismului, ca și din istoria ultimelor decenii, nu și-au găsit oglindirea în literatură și artă decît în slabă măsură. Unele opere suferă de tendința de a simplifica realitatea, de a o prezenta în chip schematic, ceea ce se manifestă îndeosebi în prezentarea slabă din punct de vedere artistic a superiorității noului, a procesului de înfrîngere și de lichidare a ceea ce este vechi. Lipsite de viață sînt în unele opere literare figurile făuritorilor noii societăți.*

Realismul socialist exclude deopotrivă tendința de a prezenta viața în culori trandafirii, de a ignora conflictele ei, ca și tendința de pesimism bolnăvicioasă a tot ce este putred, morbid, de prezentare în culori întunecate a realității noastre și a eroilor vieții noi".

Și mai departe: *„Pentru ca literatura și arta noastră să înflorească și să se dezvolte, trebuie înlăturat din cale tot ce le împiedică în mersul lor înainte. Organizațiile noastre de partid au sarcina de a combate cu hotărîre tămîierea reciprocă, spiritul de grup, tendința de a prefera o atmosferă stătută unei discuții curajoase, adînc principiale, pătrunsă de spirit de partid.*

Trebuie dusă o luptă neîncetată împotriva influențelor ideologice străine în domeniul creației artistice, împotriva feluritelor resturi ale influențelor literaturii și artei burgheze din Occident, de genul formalismului și subiectivismului".

Peste scurt timp vom urmări emoționați lucrările celui de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn. Fără îndoială că el va pune în fața scriitorilor noi sarcini de răspundere. Analizînd experiența cîștigată, avem datoria să căutăm a vedea cum ni le-am îndeplinit pe cele mai vechi, trăgînd învățămintele de rigoare.

Din nou trăim zile de sărbătoare, zile în care, mai mult decît oricînd, discutăm despre viitor. Ne-am obișnuit a considera Congresele Partidului nostru ca mari sărbători populare ale viitorului, zile în care ne gîndim la ce am făcut și la ce avem de făcut pentru binele patriei, pentru comunism. În inimile tuturora răzbate aceeași nestînsă dragoste pentru clasa în atac și pentru partidul ei de avangardă.

Gh. Achiței

Întîlnire cu un erou

Era, cred prin vara anului '36 sau '37, cînd frecventam foarte des Cișmigiul, plimbîndu-mă fără rost pe aleile singuratice, sub copacii bătrîni ai vestitei grădini. Într-una din acele zile călduroase m-am întîlnit cu un tînăr scriitor, amic cu mine, care tîrîndu-mă într-un boschet mai ferit mi-a împrumutat o carte pe termen scurt, atrăgîndu-mi atenția să n-o arăt nimănui. Era interzisă. Un roman sovietic. Am citit-o pe nerăsuflate într-o noapte și i-am restituit-o. Se numea *Cimentul*, iar autorul era Feodor Gladkov.

La acea dată aveam puține cunoștințe despre literatura sovietică. N-aș vrea să exagerez impresia pe care mi-a făcut-o întîia oară. Era o turburare asemănătoare cu descoperirea unui univers nou, real și necunoscut. Cartea mi s-a părut de-a dreptul excepțională. Astfel de probleme, de eroi nu întîlnisem nicăieri. Paginile ei erau străbătute de o pasiune, de un suflu dogoritor. Ceea ce astăzi știu că e romantism, patos revoluționar, pe atunci avea pentru mine doar o semnificație strict literară. Dar chiar și cu această înțelegere îngustă, am deprins o învățătură de preț: aderența la real. Era nu numai o invitație, ci și o condiție indispensabilă a prozei. Cucerirea acestei dimensiuni îi putea da adevăr și profunzime.

Mărturisesc că la ideea de a reciti *Cimentul* am avut un fel de ezitare. Timpul este un judecător crud. După scurgerea atîtor ani, voi regăsi oare în paginile lui aceleași calități de noutate, de dramatism, de originalitate? Într-un cuvînt, răspunde preocupărilor, frămîntărilor actuale, e un roman contemporan? Îndoielile s-au spulberat repede. Evenimentele le-am retrăit cu aceeași emoție. Odată cu închiderea ultimei file, am constatat că romanul e tot atît de viu și de actual ca și în urmă cu trei decenii de la apariție. Timpul era de partea lui. Un bun prilej de reflecție și de confirmare strălucită a poziției realismului socialist.

Omul de sub clopotul de sticlă al literaturii decadente burgheze n-are nimic comun cu omul viu al epocii, contemporanul nostru, cu frămîntările și neliniștea sa creatoare. Cel dintîi este sau va deveni foarte curînd un anacronism, în timp ce celălalt este prezent, vital, sursă de încredere și de energie în cucerirea realului. Iar acest exponent al epocii pe orice meridian al globului ar fi, este comunistul. Mi s-ar putea obiecta că propoziția e o simplă afirmație. E adevărat. Numai că ea nu este a mea. Viața însăși o afirmă. El se află pretutindeni în frunte, fie în Uniunea Sovietică, unde construiește comunismul, fie în țările socialiste, fie în luptă cu orînduirea capitalistă. Unul din numele lui este Gleb Ciumalov. S-a născut în Rusia, s-a format și s-a călit în Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, în primii ani teribili ai reconstrucției, cu același elan în edificarea socialismului, și trăiește și în zilele noastre, la fel de dîrz și de pătimaș. Oare cîte vieți are omul acesta? În secretul tinereții lui, eu nu văd doar o chestiune de măiestrie literară. Este ceva mai mult și această tinerețe ține de concepția sa revoluționară despre existență și societate, de aspirațiile și idealurile sale.

Într-o asemenea perspectivă, noțiunea de actual, de contemporan capătă o greutate specifică, sensul și lumina lor justă.

Gleb Ciumalov este un erou al acțiunii. În el nu funcționează doar necesitatea, deoarece ea este dublată și de reflecție, de clarviziunea istorică. Învingător în Marea Revoluție din Octombrie, forțele lui se închină reconstrucției. Termenul nu exprimă în întregime procesul uriaș care se desfășoară. Revoluția a sfărîmat nu numai o orînduire, ci și un sistem de gîndire, o mentalitate, raporturile sociale învechite și sălbatice.

Începe o eră nouă, în care omul construind o nouă societate se transformă și pe sine însuși, pe altă bază morală, pe alte principii, pe alte raporturi caracteristice socialismului. Această transformare profundă este nemaipomenit de dificilă și de dramatică, căci cere adesea jertfe din cele mai grele. Prin ea va trece și Gleb Ciumalov, atins în fibra lui cea mai intimă; dragostea pentru soția sa Dașa. El lăsase acasă o soție oarecare, supusă, cu preocupări mărunte, casnice și regăsește o ființă independentă, conștientă, stăpînă pe sine, angrenată în munca obștească, cu un sentiment ascuțit al datoriilor sale, cu un orizont mult mai larg asupra vieții. Dașa a trăit ea însăși o experiență atroce și în focul evenimentelor i s-a călit personalitatea. Gleb este îndurerat, i se pare străină, sau înstrăinată de el, pînă cînd va înțelege că are de-a face cu un om nou, care merită respect și stimă și că totul trebuie luat de la început, ca între doi tovarăși egali.

De la început trebuie reluată și munca de reconstrucție a fabricii de ciment, în jurul căreia gravitează întreaga viață a orășelului, a muncitorilor care nu-și mai află rostul, umblînd demoralizați și îndeletnicindu-se cu ocupații nedemne pentru ei, pentru a se putea întreține. E o perioadă bîntuită de foamete, de nesiguranță, de atacuri ale gărzilor albe. Nu numai cu acest haos au de luptat comuniștii, ci și cu dușmanii disimulați, cuibăriți încă în aparatul de stat și de partid ca Badin și Sramm, cu slăbiciunea unei Polia Mehova, pe care înflorirea temporară a Nepului o dezechilibrează, cu inerția și birocratismul, care tind să paralizeze eforturile muncitorilor de a pune fabrica în activitate.

În fruntea comuniștilor se află Gleb, exprimînd voința, elanul muncitorilor, care, în ciuda privațiunilor, a lipsei uneltelor, sînt gata să accepte orice sacrificii pentru a reface economia distrusă, pentru a construi socialismul.

Gleb Ciumalov este un dinam de energie, intransigent, răsturnînd rînd pe rînd piedicile care se ivesc în cale. Spectaculosul bătăliilor de pe front a dispărut, dar, proiectată în perspectivă, și această bătălie de fiecare zi, tenace, necruțătoare, pe care el o duce laolaltă cu ceilalți muncitori, are grandoare. Fiorul vine din dimensionarea ce o capătă în această epopee a muncii de reconstrucție — omul. Este pentru întîia oară cînd munca sa este liberă, conștientă, cu un țel înalt și nobil. Acest țel nu-l pierde nici o clipă din vedere Gleb Ciumalov. E ceea ce-l determină să-și reprime dezamăgirea cu Dașa, să-și înăbușe cu voința crîncenă orice sentiment de răzbu nare împotriva inginerului-șef Kleist, cel care-l denunțase albilor și care totodată o salvase pe soția sa de la moarte. Dimpotrivă, Gleb îi cere colaborarea, îi cere să-și pună în slujba clasei muncitoare capacitatea, talentul, cunoștințele sale.

Gleb Ciumalov știe să-și înfrîneze temperamentul, să se depășească, avînd mereu în vedere scopul suprem al tuturor chinurilor și jertfelor aduse de el și de ceilalți: edificarea socialismului.

Perspectiva timpului pe care a cucerit o îl face astăzi să fie prezent printre noi. Îi auzim pașii răsunînd în viitoarea Revoluției, în clocotul reconstrucției El n-a rămas în acest prag de eră, ci vine spre noi, tot mai aproape și, privindu-i fața, îl recunoaștem: e un contemporan. Gleb Ciumalov merge însă mai departe, căci o dată cu el înaintează și istoria. De aceea există și va exista, fiind garanția și a prezentului și a viitorului nostru. Și iată de ce nu va apune nici numele aceluia care l-a întruchipat, adică a marelui scriitor Feodor Gladkov.

Ieronim Șerbu

CALEIDOSCOP...

ROMANUL SOVIETIC CONTEMPORAN

Problemele romanului sovietic sînt în zilele noastre în cel mai înalt grad actuale și vitale, ele se găsesc în centrul discuțiilor și al dezbaterilor literare din ultimii ani" — a spus istoricul literar sovietic V. Scerbina la consfătuirea organizată în decembrie 1959 la Institutul de Literatură Mondială „A. M. Gorki", asupra dezvoltării romanului sovietic contemporan. Într-adevăr dacă realismul și realismul socialist se găsesc în centrul atenției literaților din cele mai diferite țări, printre problemele în subordinea acestor sfere mari, una din cele mai des discutate este cea a romanului.

Literatura sovietică din ultimii ani s-a afirmat substanțial în domeniul romanului: *(Pămînt desțelenit*, vol. II; *Stepa vulturilor* de Mihail Bubenov; *Cei vii și cei morți* de Simonov; *Departe în spatele frontului* de B. Polevoi, *Păsărica-mititica* de Abdulla Kahhara, etc). Și ca o afirmare în plus a interesului pe care-l trezesc romanul și dezbaterile teoretice în jurul său vine faptul că discuția începută la Institutul de Literatură Mondială „A. M. Gorki" și-a găsit continuarea în paginile presei, a revistei *Novîi Mir*.

Articolul lui M. Kuznețov *Despre căile de dezvoltare ale romanului contemporan* (nr. 2/1960) ale cărui teze au stat și la baza referatului prezentat în cadrul consfătuirii de la Institutul de Literatură Mondială, a urmărit și a reușit să dea o privire de ansamblu cuprinzătoare asupra situației romanului în literatura sovietică. Raportarea la precursori ai aceleiași specii în literatura sovietică din anii precedenți, ca și confruntarea cu opere contemporane sau mai vechi în literaturile apusului — dă articolului o fundamentare istorico-literară temeinică, datorită căreia constatările asupra romanului sovietic contemporan cîștigă în soliditate științifică. Kuznețov caută să desprindă trăsăturile esențiale ce caracterizează în etapa actuală dezvoltarea romanului în literatura sovietică. El afirmă cu toată hotărîrea că *„a sosit vremea cînd cititorul așteaptă un scriitor care să fie dublat de ginditor, așteaptă un roman, care să nu se mulțumească numai cu învierea trecutului, dar care să și explice și să figureze în imagini artistice evenimentele la care am fost și sîntem nu atît martori, cît participanții cei mai vii și mai activi"*.

Tendința spre generalizare a experienței istorico-sociale a vieții — considerată drept trăsătura caracteristică a romanului sovietic contemporan — explică preponderența frescelor epice de mare amploare, care să cuprindă în tot adîncul ei realitatea, predominarea romanului-epopee, a romanului social, a romanului cu multe planuri.

Kuznețov nu se oprește la această constatare de suprafață, ci caută să pătrundă în specificul de zugrăvire și de oglindire a realității în romanul sovietic contemporan. Analizînd raportul dintre epocă și individ, dintre istorie și caracterul uman, dintre evenimente și oamenii care le făuresc sau sînt făuriți de ele, criticul sovietic pe bună dreptate afirmă că *„printre cele mai de seamă cuceriri ale literaturii sovietice se situează acele opere, în care marile evenimente ale epocii sînt înfățișate într-o unitate organică cu istoria unor caractere măreți și complexe, aparținînd contemporanilor acestei epoci"*. Ca o consecință directă apar criticile justificate pe care Kuznețov le îndreaptă împotriva romanelor de *„aparentă amploare"*, dar care în realitate *„sînt numai ilustrări ale istoriei, ce nu se ridică pînă la nivelul artei"* sau împotriva romanelor amorfe, ce se reduc la *„o înșirare cronologică a evenimentelor"*, transformîndu-se într-un fel de letopisețe ce nu au nimic comun cu arta.

Criticul sovietic socoate că o primejdie gravă care amenință romanul contemporan este *„predominarea descriptivului asupra întruchipării în imagini, un fel de naturalism de ultimă oră, care se manifestă printr-o pasiune neînfrîntă de a înregistra tot ceea ce cade în cîmpul vizual al romancierului"*; o *„umflare nesănătoasă a multora dintre romane..."*. *„Nu ne putem împăca* — afirmă Kuznețov — *cu substituirea artei prin meșteșug, cu manifestări de naturalism, cu o ilustrare plată, lipsită de idei originale..."*

Interesantă este sublinierea lui M. Kuznețov că romanul sovietic actual este un roman de probleme și de aceea în majoritatea cazurilor e străbătut de sufluț polemic, ceea ce îl înrudește uneori cu o specie cum ar fi reportajul. *„Se creează impresia* — spune criticul sovietic — *că scriitorii sînt preocupați mai mult de conținutul de idei și nu de cel emoțional al unui personaj, năzuiesc mai curînd să învesmînteze cu anumite idei caracterul fiecărui erou și să-l facă să intre în conflict cu purtătorii unor concepții antitetice"*. Subliniind aspectul pozitiv al acestei „intervenții" puternice a raționalului în dauna emoționalului, de natură să oglindească pregnant ciocnirile ideologice și morale ale epocii noastre și în felul acesta să redea dinamismul, pulsul vieții contemporane, Kuznețov previne totodată împotriva greșelilor la care pot duce exagerările pe această linie: *„ai senzația că unora dintre aceste cărți le lipsește adesea temelia artistică... ideea autorului apare limpede, numai... poate, prea publicistic."*

Cercetarea perspectivelor de dezvoltare ale romanului-epopee în epoca noastră îl duce pe M. Kuznețov la reliefarea rolului pe care rezolvarea unei probleme-cheie ca cea a caracterului eroului contemporan îl poate juca în destinele de mîine ale acestei specii literare.

Afirmînd că *„în problema eroului rezidă deosebirea hotărîtoare, capitală dintre romanele realismului critic contemporan și romanele sovietice"*, criticul combate rezolvările facile, superficiale, zugrăvirea schematică a personajelor și îndeamnă pe scriitori să-și mobilizeze toate forțele și talentul pentru împlinirea cu succes a sarcinii importante ce le stă în față: crearea eroului vremurilor noastre.

Deși relevînd un aspect oarecum particular, articolul lui A. Berser *Gustul public pentru frumos (Novîi Mir, Nr. 3)* ridică o problemă însemnată și despre care s-a scris mai puțin. Ea nu ține de altfel de epic sau de roman, ci privește fenomenul literar în ansamblu său. Arătînd importanța educativ-estetică a operei literare, în cazul de față a romanului, criticul sovietic combate — cu exemple concludente, foarte bine alese — melodramatismul, elementele de naturalism, de sentimentalism deplasat și vulgar, căutarea forțată a efectului, înfrumusețarea, înzorzonarea fără rost a textului.

Articolul L. Svețovei a reînnoit o discuție începută și în alte ocazii, dar oarecum timid și fără eforturi de rezolvare concretă. *Împotriva neîncrederii în romantism* și-a intitulat autoarea intervenția în dezbaterile în jurul romanului. Despre romantism și locul său în literatura realismului socialist, despre aspectele sau elemetele romantice într-o operă a realismului socialist s-a discutat și de la tribuna unor sesiuni și consfătuiri științifice și în paginile presei literare (articolele lui Dneprov, Nazarenco, etc.). De fapt problema ține de o chestiune mai amplă, aceea a varietății de stiluri în literatura sovietică. Svețova arată că în raportarea unei opere la unul sau altul dintre stiluri *„trebuie să pornim nu de la niște trăsături izolate, formale, ci să ținem seama de atitudinea scriitorului față de realitate, de viziunea pe care el o are asupra lumii înconjurătoare, și care determină principiile de zugrăvire a acesteia"*.

Delimitînd romantismul adevărat de pseoudo-romantism (dulcegării, situații convenționale, fantastic de dragul fantasticului), criticul relevă izvoarele romantismului în realitatea sovietică și în consecință și locul pe care stilul romantic îl poate deține în literatura contemporană.

Discuția despre romanul contemporan nu este terminată. Începutul ei atît de interesant făgăduiește participări active și originale.

Tatiana Nicolescu

...EXTERN

CĂRȚI ROMÎNEȘTI PESTE HOTARE ÎNTRE ANII 1957—1960

● IN U.R.S.S.: Poezii *de M. Eminescu*, Poezii *de Tudor Arghezi*, Antologia poeziei romîne, Basme romînești, Opere alese *de M. Sadoveanu*, Opere alese *de B. St. Delavrancea*, Opere alese *de V. Alecsandri*, Opere alese *de I. L. Caragiale*, Poezii *de G. Coșbuc*, Ciocoii vechi și noi *de N. Filimon*, Amintiri din copilărie, Basme *de I. Creangă*, Opere alese *de C. Negruzzi*, Poezii *de M. Beniuc*, Morometii *de M. Preda*, Cuscrii *de Al. I. Ghilia*, Bărăgan *de V. Em. Galan etc.*

● IN FRANȚA: Nicoară Potcoavă *de M. Sadoveanu*, Enigma Otiliei *de G. Călinescu*, Cele două Franțe *de M. Ralea*, Sfîrșit de veac în București *de I. M. Sadoveanu*, Fram, ursul polar *de Cezar Petrescu*, Pui de om *de Victor Eftimiu.*

● IN INDIA: Descult *de Zaharia Stancu*, Ultima oră *de Mihail Sebastian*, Iarbă rea *de Aurel Baranga.*

● IN ARGENTINA: Poezii *de Mihail Eminescu*, Ultima oră *de M. Sebastian.*

ANUL TOLSTOI

● *După centenarul nașterii lui A. P. Cehov care a inaugurat anul comemorărilor literare 1960, opinia publică din Uniunea Sovietică se pregătește în vederea unei noi date jubiliare. E vorba de cinstirea memoriei lui L. N. Tolstoi de la a cărui moarte se împlinesc 50 de ani la 20 noiembrie 1960.*

Editurile din Uniunea Sovietică au inclus în planul lor publicarea a numeroase opere ale lui Tolstoi. Merită o atenție deosebită inițierea unei ediții jubiliare de opere alese în 20 de volume cu un tiraj de 500.000 exemplare. Ediția, prefațată de V. Ermilov, cuprinde în afară de operele beletristice, articole publicistice alese, scrisori, fragmente din jurnalul intim etc. Editura de Stat pentru Literatură va publica în preajma datei jubiliare romanul Război și pace *în 300.000 exemplare și o ediție festivă a aceluiași volum cu ilustrația de V. Serov. Editurile regionale și din multe republici unionale acordă și ele o atenție deosebită jubileului.*

Interesante și numeroase sînt lucrările de istorie literară consacrate lui Tolstoi, care urmează să apară cu același prilej. Cei mai de seamă reprezentanți ai istoriei literare sovietice sînt angrenați în momentul de față în studierea și cercetarea moștenirii lui Tolstoi. Vor apare lucrări semnate de N. Gudzii, V. Ermilov, N. Gusei, B. Krapcenko, B. Bursov, B. Meilah.

In colecția Literaturnoie Nasledstvo (Moștenirea literară) *a Academiei de Științe a U.R.S.S. va apare un volum special închinat lui Tolstoi. Editura din Tula pregătește o culegere Tolstoi în amintirea țăranilor din Iasnaia Poliana. Institutul de literatură mondială A. M. Gorki, împreună cu Muzeul Tolstoi au pregătit o culegere deosebit de interesantă* Tolstoi ca artist, *consacrată problemelor de măiestrie în opera scriitorului.*

Totodată, la Moscova au început să sosească știri despre amploarea pe care o va căpăta comemorarea și în alte țări. In Franța a și fost alcătuit un comitet format din cei mai de seamă oameni de cultură care se va ocupa de pregătirea jubileului. Institutul de slavistică, condus de binecunoscutul om de știință A. Mazon va organiza cu ocazia jubileului o expoziție de materiale inedite (manuscrise, autografe, scrisori etc.). De altfel, de curînd la Paris a luat ființă un Muzeu L. N. Tolstoi.

Un interes viu manifestă opinia publică din India, unde s-a constituit, de asemenea, un comitet de pregătire a jubileului.

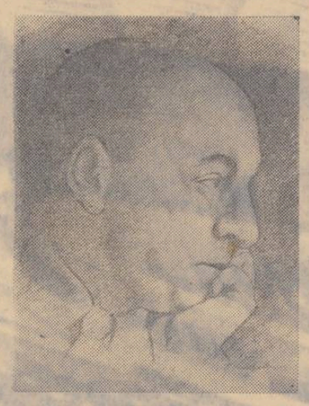

Sînt bucuros să cunosc primăvara Romîniei

De vorbă cu Pablo Neruda

Ați avut prilejul să vă convingeți că dvs. reprezentați pentru noi, romînii, nu numai un strălucit ambasador al poeziei; un scriitor ale cărui opere de vastă rezonanță figurează printre cărțile de căpătîi ale multor iubitori de literatură înaltă din țara noastră, ci și un oaspete deosebit de drag.

In această îndoită calitate, poate că scurta călătorie în țara noastră v-a prilejuit o privire de ansamblu, v-a sugerat unele comparații, pe care le puteți împărtăși cititorilor noștri.

— E drept, sînt un vechi și statornic prieten al Romîniei. Ultima mea vizită a fost făcută în 1950 și chiar de pe atunci am înțeles marea vitalitate și vastele posibilități de care făcea dovadă Romînia socialistă.

Acum, după trecerea unui deceniu, întîlnesc o mare abundență de produse; o mare amploare a construcțiilor. Sînt construcții clare, frumoase, luminoase, care se integrează perfect în arhitectura Bucureștiului.

Remarc, de asemenea, o extraordinară creștere a vieții culturale. Numeroase teatre, edituri, tipărituri muzicale, concerte, variate manifestări artistice.

Pot spune că, o dată cu aceastâ impresie a unei mari schimbări pe drumul progresului, a vieții mai bune, a voioșiei care mi s-a întipărit în aceste zile, — am remarcat de asemenea o atmosferă de liniște și încredere. Romînia are un mers ferm și pășește pe drumul pe care a pornit cu un ritm extraordinar. Definind lapidar impresia generală pe care mi-a putut-o crea această nouă vizită, pot spune că sînt bucuros să cunosc primăvara Romîniei.

— *După cîte știm, printre numeroasele convorbiri și contacte pe care le-ați avut, în cursul zilelor petrecute în țara noastră cu oameni de cultură reprezentativi din Romînia nouă, a figurat și una la E.S.P.L.A., care a avut drept rezultat perfectarea unui contract pentru traducerea unei antologii de poezie românească. Cum pînă în prezent, cu excepția remarcabilei tălmăciri realizate de Rafael Alberti, care a găsit echivalențele spaniole ale universului poetic eminescian, — din poezia noastră s-a tradus încă puțin în cele 22 de țări de limbă spaniolă, această lucrare amplă prezintă un deosebit interes.*

Ce anume ați putea să ne oferiți în această privință?

— Da, așa este. Este o lucrare pe care am acceptat să o realizez. Este vorba de a face cunoscută poezia modernă, poezia contemporană a Romîniei, întregului nostru public cititor de limbă spaniolă, din cele două Americi și din Europa. Am acceptat lucrarea numai din dragoste, — mă refer la admirația ce o nutresc pentru poporul și poezia Romîniei.

Antologia va cuprinde pe toți poeții reprezentativi pe care i-a dat în ultimă vreme țara dvs., așa că mi-ar fi greu și, probabil inutil pentru dvs., care vă cunoașteți mai bine valorile, — să vă înșir numele care vor apare în paginile sale.

Am fost impresionat de larga ospitalitate a Romîniei, unde am văzut cum confrații mei de aici se ocupă atît de generos de ceilalți confrați ai lor din lumea întreagă, făcîndu-i cunoscuți publicului dornic de lectură din această țară. Această activitate nobilă merită recunoștința, admirația și prețuirea noastră. De aceea am luat pe umerii mei această muncă neașteptată. In vara anului 1961, — adică în lunile ianuarie, februarie și martie, în patria mea — voi întreprinde așadar o traducere a poeziei romînești contemporane.

E tot ce pot spune deocamdată. Sînt destul de îngrijorat de problemele ce mi se pun pentru a duce la bun sfîrșit inițiativa, dar în același timp — sînt și destul de fericit că îmi revine o asemenea muncă.

— *Poporul chilian, crunt încercat de cataclismul fără precedent care îi pustiește de atîtea zile țara și față de care întregul nostru popor și-a exprimat profunda sa compasiune și sincerul regret — ne-a impresionat în repetate rînduri prin contribuția sa activă la lupta pentru pace — măreață cauză pentru al cărei triumf în lume dvs. militați cu abnegație și pasiune, în primele rînduri. Ne-ați putea vorbi despre acest aspect al vieții poporului dvs?*

— Poporul nostru luptă cu ardoare pentru triumful păcii, înțelegerea acestei cauze a prins rădăcini adînci în sufletul lui. In fiecare miting popular — și acestea sînt foarte frecvente la noi, — în convorbirile deschise care au loc uneori între scriitorii chilieni și masele populare, cuvîntul PACE este rostit foarte des, cu hotărîre. Nu se poate concepe în țări cum este patria mea — ca la nenorocirile naturale produse de dezlănțuirea forțelor telurice, să se adauge cutremurul, cruzimea și ravagiile produse de război.

De aceea poporul meu și scriitorii din patria mea, care formează un mic grup din frontul larg al poporului, participă activ la promovarea cauzei păcii și la cea a prieteniei, a schimburilor culturale între toate țările și a fraternității între popoare.

Rep.

Realizări în speologie

Prof. univ. C. MOTAȘ
Directorul
Institutului de Speologie
„Emil Racoviță"

Speologia este numele dat de marele nostru naturalist Emil G. Racoviță științei care se ocupă cu studiul peșterilor din punct de vedere biologic, paleontologic, geomorfologic, preistoric etc. Odinioară, spre sfîrșitul secolului trecut, Speologia forma un capitol al geografiei sau al geologiei. Astăzi ea a devenit o știință independentă.

Cel mai viguros impuls l-a dat speologiei Emil Racoviță, care a văzut lumina zilei la Iași, unde se află și azi casa lui natală din strada Păcurari. In orașul școlilor, Racoviță a avut printre profesori pe marele povestitor Ion Creangă și pe eminentul geolog Grigore Cobălcescu. Primul l-a fermecat cu poveștile sale pline de duh. Al doilea l-a fascinat prin lecțiile sale asupra geologiei și paleontologiei. El i-a insuflat elevului său dragostea de natură și științele naturii, i-a semănat în minte ideea evoluționistă. Racoviță nu l-a uitat niciodată pe maestrul său în cinstea căruia a dat numele de Cobălcescu unei insulițe descoperită de el în marea Antarctică.

In amtosfera ieșană, Racoviță a mai suferit o influență neștearsă, aceea a ideilor progresiste semănate în rîndurile tineretului de revista Contemporanul. Cu pregătirea căpătată în acea atmosferă intelectuală Racoviță la numai 19 ani a plecat la Paris, unde îl trimitea tatăl său, ca să studieze dreptul.

Dacă Racoviță, în centrul trepidant al Parisului și-a luat licența în drept (1889) aceasta a fost spre a satisface dorința fierbinte a tatălui său. Insă el nu s-a făcut avocat ca să pledeze cauze mărunte, ci a pledat o viață întreagă cauzele mari ale omenirii: democrația, progresul, civilizația și pacea. Și nu numai că a pledat aceste cauze, dar a și militat pentru ele în sînul partidului socialist. A colaborat la ziarele socialiste ale vremii, a ținut conferințe la cercul studenților socialiști romîni de la Paris, a reprezentat tineretul socialist la diferite congrese internaționale.

După ce și-a luat licența în științele naturale (1891) și doctoratul (1896) cu o lucrare remarcabilă care l-a făcut cunoscut în lumea întreagă, Racoviță a participat ca naturalist la celebra expediție antarctică a vasului Belgica (1879—1899).

Belgica a realizat o performanță extraordinară și unică pînă atunci în analele navigației antarctice; aceea de a fi petrecut o noapte polară întreagă în mijlocul gheților. Izolarea d erestul lumii, timp de 15 luni a fost completă. Căci nu era nici o posibilitate de a transmite vreo știre despre soarta echipajului eroic pe care toată lumea îl credea pierdut, cu aparatura și utilajul avut la îndemînă pe acel timp.

Ne închipuim ce rezultate trebuie să fi obținut încercații exploratori sovietici în stațiunile Mirnîi (Pacea) Vostok (Răsăritul), Pionierskaia (Pioniera), Sovetskaia (Sovietica) și Oasis (Oaza) instalate de curînd în Antarctica, cu material uman și științific — cel mai înaintat din lume — de care dispun.

La reintoarcerea în Franța, savantul nostru, încununat cu nimbul de explorator polar, a fost numit subdirector al laboratorului Arago de la Banyuls-sur-Mer, unde a funcționat timp de douăzeci de ani (1900—1920).

La 16 iulie 1904, se produce o cotitură decisivă în cariera lui Racoviță. Atunci el a vizitat Peștera balaurului („Cueva del Drach") din insula Majorca (Baleare). In apa dulce a acelei faimoase peșteri, a găsit un crustaceu mărunțel de origină marină pe care l-a studiat amănunțit și l-a dat numele de Typhlocirolana Moraguesi. Această minusculă vietate purta pecetea cea mai pregnantă a influenței mediului subteran. Era complet lipsită de vedere și absolut decolorată, datorită vieții în întuneric. In schimb antenele, organe de pipăit, erau foarte dezvoltate, compensînd astfel lipsa ochilor. Printr-o genială intuiție, Racoviță a simțit ce admirabil material doveditor, în sprijinul evoluționismului, reprezintă animalele cavernicole prin adaptările lor la viață într-un mediu caracterizat prin temperatură scoborîtă și constantă, umiditate pînă la saturație și întuneric veșnic. Atunci Racoviță a început să-și adune bibliografia necesară, tratatele cele mai noi pe acele vremi, de biogeografie, lucrări de specialitate din toate țările.

Intr-un memoriu rămas clasic și care, după trecerea a mai bine de jumătate de veac, nu și-a pierdut nimic din valoarea lui științifică, originalitatea și actualitatea lui, Racoviță a schițat programul și a arătat direcția cercetărilor speologice. A definit caracterele vietăților cavernicole, a arătat influența factorilor mediului asupra organizației lor. A stabilit afinitățile precum și originea lor. Studiul acesta de o sută douăzeci de pagini este în adevăr actul de naștere al Biospeologiei al cărui fondator necontestat este Racoviță.

Pentru o pătrundere mai adîncă în mecanismul intim al adaptației, Racoviță susține că simpla observație este insuficientă și arată că trebuie să se recurgă negreșit la metoda experimentală.

Unul dintre punctele cele mai importante din programul schițat de Racoviță este cercetarea unui număr cît mai mare de peșteri din regiunile cele mai variate ale globului.

Din 1905 și pînă în 1920, Racoviță a cercetat peste o mie de peșteri și a colectat peste 150.000 de exemplare de animale cavernicole.

Gînditor materialist și evoluționist convins, Racoviță n-a fost unul dintre acei fabricanți de specii, de care el își bătea joc, ci fără să nege realitatea speciei, a privit-o sub unghiul dezvoltării istorice. Taxonomia [2]) a devenit în mîna sa filogenia aplicată, adică istoria genealogică a ființelor organizate.

Pentru el, evoluționismul nu este o simplă ipoteză sau teorie ci o constatare de fapt, una dintre cele mai sigure și mai fundamentale cuceriri ale științei zilelor noastre.

Fiind numit în ziua de 1 februarie 1920 profesor de biologie la Universitatea din Cluj, el a fundat în acest oraș, la 26 aprilie 1920, Institutul de Speologie, primul de acest fel din lume. S-au împlinit deci 40 de ani, de la fundarea acestui așezămînt științific, cunoscut în toată lumea prin activitatea sa pentru progresul speologiei. Sub auspiciile sale, Racoviță a explorat peste 250 de peșteri din Munții Apuseni, Banat, Oltenia, Dobrogea. Astfel, numărul peșterilor explorate s-a ridicat împreună cu cele din Austria, Jugoslavia, Bulgaria, la circa 1450—1500. Colecția de cavernicole s-a urcat la peste 200.000 de exemplare.

Primul și cel mai însemnat rezultat al cercetărilor făcute sub auspiciile Institutului de Speologie din Cluj, a fost descoperirea a numeroase specii numite în știință „relicte", adică rămășițe ale unor specii odinioară răspîndite, astăzi dispărute. Aceste adevărate „fosile vii", supraviețuitori din alte ere geologice, sînt verigile de legătură cu strămoșii lor dispăruți.

In concepția lui Racoviță peșterile sînt adevărate muzee de fosile trăitoare, dar și de resturi de cultură materială. In peșteri se găsesc arme și unelte de cremene, cioburi de olărie, pietre sculptate, oseminte de animale și umane, de cel mai mare interes pentru studierea evoluției în genere precum și a evoluției culturale a omenirii.

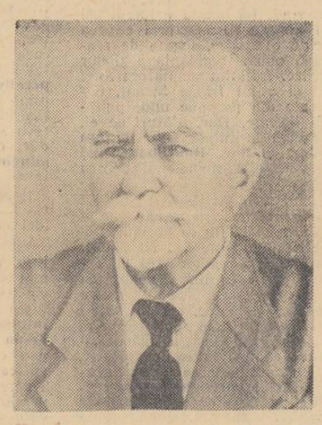

Racoviță a fost nu numai un învățat erudit și un profesor strălucit, ci și un scriitor pe care îl dispută azi știința și literatura. Nimeni n-a evocat cu o mai mare putere frumusețea glacială, a ținuturilor polare și vraja de basm a tăinuitelor splendori din măruntaiele pămîntului. In minunatul discurs [3]) ținut la vechea Academie la 13 iunie 1927, se găsesc pagini de adevărată antologie.

Racoviță s-a stins la Cluj în ziua de 19 noiembrie 1947, Cu el a dispărut nu numai un mare naturalist, un strălucit scriitor, ci și un democrat înflăcărat, un luptător pentru progres, libertate și pace, care a avut o nezdruncinată încredere în știință ca factor de transformare socială, și un optimism robust care l-a făcut să treacă prin cele mai grele clipe ale vieții sale.

UN NOU IMPULS IN ACEST DOMENIU DE CERCETARE

s-a făcut simțit o dată cu înființarea în 1956 de către partid și guvern a noului Institut de Speologie din București care în 1957 a căpătat numele lui Racoviță și la care s-a afiliat vechiul institut de la Cluj.

Sub auspiciile acestui institut s-au explorat în toată țara numeroase alte peșteri, cam peste 200. S-au descoperit un număr mare de vietăți cavernicole și freaticole. Sau găsit imense cantități de guano de liliac, excelent îngrășămînt agricol, precum și enorme cantități de fosfați din resturile scheletice ale ursului peșterilor, utilizabile tot în agricultură.

In unele peșteri, ca de ex. „Peștera de la Adam" din Dobrogea, s-au descoperit resturile fosile a peste 60 specii de mamifere și un templu compus din 5 piese, între care două cu inscripții grecești foarte clare și de o realizare artistică reușită. Aceste descoperiri fac ca unele dintre peșterile noastre să se poată compara cu cele mai vestite din lume.

Colectivul Institutului „Emil Racoviță" lucrează viguros, aducînd contribuția sa la progresul Speologiei românești și mondiale.

Apariția, în curînd, a celui de al X-lea volum al Lucrărilor Institutului de Speologie va fi un mijloc prețios de legătură culturală și științifică cu toți oamenii de știință de pretutindeni, însuflețiți de aceeași arzătoare năzuință.

---

[1]) De la cuvintele grecești vechi Apéos, peșteră, groapă și logos, vorbire.

[2]) Ramură a biologiei care se ocupă cu descrierea și clasificarea speciilor.

[3]) Speologia o știință nouă a străvechilor taine subpămîntești, (Cluj, 1927).

...ȘTIINȚIFIC

Ziua aviației

Începînd din acest an, Ziua aviației, ziua aripelor patriei se sărbătorește în iunie, în prag de vară, în amintirea primului zbor al lui Vlaicu. Feciorul de țăran din Binținți s-a înălțat în văzduh purtat de păsarea fantastică pe care o zărise în visele copilăriei, sub nucii bătrîni ai satului.

Vlaicu a fost un mare poet căci strădania lui a fost apropiată mai mult de poezie decît de virtuțile tehnice în sine și de aceea poate poporul și l-a apropiat atît de repede și a făcut din el un erou de cîntec. Inainte ca aripile sale să se frîngă, sub umbrele Carpaților, Vlaicu pășise sub poarta de lemn înflorit a poeziei populare. El întruchipa setea de frumos, dorul de înălțime al unui popor care a știut să vadă viitorul, care a descoperit stelele, pe bolta de cleștar, le-a dat nume de alint și a ridicat către ele, pe aripile unor pajure, pe Făt Frumos răsărit din legende.

Vlaicu și mai apoi Vuia, primul om din lume care a realizat primul zbor ridicîndu-se în aer cu mijloace proprii de bord, au făcut pași mari, de pionierat pe un drum visat de milenii. Țara noastră și-a înscris definitiv numele în istoria aviației.

Au trecut, de la zborul lui Vlaicu, 50 de ani, o jumătate de secol în care aviația a realizat procese uimitoare. Performanțele modernelor mașini de zbor nici nu puteau să fie visate măcar, în urmă cu cîteva decenii. Splendidul avion de transport TU.-114 poate parcurge în 8 ore distanța fantastică Moscova — New-York fără escală.

De la aripile fragile de pînză ale unuia din primele tipuri de avioane Blériot, pînă la săgețile argintii ale turboreactoarelor care împodobesc cerul în vremea parăzilor de la Moscova, e o distanță uluitoare. Giganții lui Tupolev, destinați transportului de pasageri, expresie a străduinței savanților din țările socialiste de a pune în slujba muncii pașnice cuceririle tehnicii, sînt o mîndrie a tuturor oamenilor care doresc victoria rațiunii.

Lumea întreagă a salutat cu căldură gestul eroic al aviatorului sovietic Perov, care, riscîndu-și viața, a salvat un grup de cercetători belgieni din Antarctida, al căror avion fusese avariat. Aripile pe care omul și le-a făurit, trebuie să străbată ceruri liniștite, netulburate de războaie.

Recenta provocare a cercurilor conducătoare din S.U.A. care au trimis un avion de spionaj în spațiul aerian al Uniunii Sovietice și care a fost aspru condamnată de opinia publică mondială demonstrează clar că aventurierii războinici vor să-și aservească în scopuri criminale cuceririle științei. Dar nu pentru asta s-au prăbușit nenumărați Icari, nu pentru asta au trudit Jukovski, Wrigt, Vlaicu, Vuia și Tupolev. Nopțile lor de nesomn, amărăciunea încercărilor nereușite, jertfele lor de zi cu zi trebuie respectate. De aceea, nu putem privi decît cu satisfacție declarațiile oamenilor de stat sovietici care afirmă că, fără a slăbi preocuparea pentru perfecționarea mijloacelor de apărare, Uniunea Sovietică va continua să-și consacre eforturile luptei pentru folosirea în scopuri pașnice a minunilor tehnicii.

Pentru noi toți, monumentul înălțat în apropiere de Cîmpina, pe locul unde a căzut Vlaicu, nu e un monument funerar, ci materializarea în granit a unui superb strigăt de victorie.

Urăm zburătorilor și făuritorilor de aripi, noi și măreți izbînzi, pentru victoria viselor de aur ale umanității!

...SPORTIV

Victoria rugbiului romînesc

Dintre cei 40.000 de spectatori din tribunele stadionului „23 August", aproape jumătate nu erau familiarizați cu regulamentul sportului cu balonul oval. Știau însă, că la acest joc „sîntem tari" și mai știau, sau aflaseră chiar atunci, că fusesem depășiți de echipa Franței cu astronomicul 39 la 0. Un meci în asemenea condiții promitea într-adevăr să ofere un spectacol pasionant. Să mai spunem că 20.000 de spectatori veniseră pentru meciul Dinamo—Rapid, și cunoscutele încercări ale suporterilor rapidiști n-au reușit de fel să încălzească atmosfera jocului de fotbal, atît de slab încît era parcă un joc al echipei noastre reprezentative. Oamenii au avut, deci, timp destul să afle cîteva din regulile rugbiului. Cealaltă jumătate, oarecum cunoscători ai jocului, veniseră ca la un rău necesar, siguri că vom fi învinși la scor. Dealtfel și presa îi pregătise pentru tristețe. De fapt, din cei 40.000 de oameni, numai 15 erau de altă părere: echipa noastră națională, în care figurau și debutanți!

O atmosferă asemănătoare s-a mai simțit pe stadion (atunci era stadionul Republicii) cu cîțiva ani în urmă, la prima întîlnire Bucureșteni—Paris. Și atunci ne așteptam la înfrîngere. Și știm ce s-a petrecut: din primul minut, rugbiștii noștri au dezlănțuit un atac atît de necruțător, încît parizienii nu și-au mai putut „face jocul" pînă la sfîrșitul partidei, terminată cu 6 la 0 pentru noi. Acum, cînd echipa Franței, cu nimbul de campioană neoficială a lumii, venea să joace cu o echipă pe care o surclasase mai mult decît copios, meciul părea reeditarea luptei lui David cu Goliat. Și totuși... Și totuși cei 15 rugbiști purtînd culorile noastre naționale au dovedit că lucrurile stau altfel, chiar cu totul altfel. De la primul fluier, ei au pornit cu o forță nestăvilită, înscriind în minutul 5, spre stupefacția francezilor și spre nesperata noastră surpriză.

Ce s-a întîmplat pe teren? Echipierii francezi erau aceiași despre care am auzit de atîtea ori. Fiecare știa să joace, și totuși echipa, în întregul ei, nu mergea. Grămada noastră (cred că mai ușoară decît a francezilor) a împins ca o avalanșă. Acolo unde se părea că stăm mai slab, la cîștigarea baloanelor din grămadă și tușă, am fost foarte buni. Iar Penciu... Penciu s-a depășit, printr-o execuție precisă ca un mecanism fin. (De altfel, din cele 11 puncte, 8 îi aparțin).

La o primă vedere, s-ar părea că am cîștigat numai prin elan și voință de luptă. Fără îndoială că aceste elemente au funcționat din plin și au contat. Dar trebuie să mai însemnăm că am depășit stadiul în care tehnica și jocul colectiv erau mai mult doleanțe. Acum, da, avem o adevărată echipă de rugbi! Laurii pe care i-am cîștigat în jocul cu Franța sînt prețioși, dar să-i așezăm altundeva decît pe pernă! Succesul acesta este, trebuie să fie, doar un început. Miile de spectatori, care i-au ridicat în triumf, pe stadion, pe rugbiști, așteaptă desfășurarea.

Cronicar

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"